بسم الله الرحمن الرحیم

فهرست‌نویسی پیش از انتشار کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه:	درایتی، مصطفی، ۱۳۳۴ - ، گردآورنده
عنوان و نام‌پدیدآور:	فهرستگان نسخه‌های خطی ایران (فنخا) / به کوشش مصطفی درایتی.
مشخصات نشر:	تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۱-
مشخصات ظاهری:	ج.؛۲۲/۵*۲۸/۵ س‌م.
فروست:	نسخه شناسی؛۱
شابک:	دوره: ۹-۲۷۱-۴۶۶-۹۶۴-۹۷۸ ؛ ج.۲۰: ۷-۲۹۱-۴۴۶-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی:	فاپا
مندرجات:	ج.۲۰.شرح الشواهد - شرعیه.
موضوع:	نسخه‌های خطی --ایران --فهرستگان‌ها
شناسه افزوده:	سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
رده‌بندی کنگره:	۱۳۹۱ ۳۶د۹الف/ Z۶۶۲۰
رده‌بندی دیویی:	۰۱۱/۳۱
شماره کتابشناسی ملی:	۲۵۹۶۷۰۸

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

فهرستگان

نسخه‌های خطی ایران (فنخا)

جلد بیستم
شرح الشواهد - شرعیه

به کوشش:
مصطفی درایتی

نسخه‌شناسی/۱

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

فهرستگان نسخه‌های خطی ایران (فنخا)

مولف: مصطفی درایتی | Derayatimostafa@yahoo.com

ویراستار: دکتر مجتبی درایتی

چاپ اول: ۱۳۹۱

ناشر: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

مدیریت هماهنگی: عباسعلی علیزاده یزدی

مدیریت فنی و کامپیوتر: مهندس امین رشیدی، مهندس محبوبه درایتی

آماده سازی اطلاعات: علی علیزاده یزدی، حسین متدین طوسی
تقی چیت‌ساز، عباسعلی علیزاده یزدی

تایپ و تصحیح: سمیرا عابد پور، فاطمه محمودی، هدی محمدی، سارا محمدی

طرح روی جلد: برگرفته از جلد نسخه خطی کلیات سعدی دورۀ صفوی
با شماره ثبت ۱۹۱۶۵ کتابخانه ملی

خوشنویسی روی جلد: مهدی فلاح

صفحه آرایی: مهندس محبوبه درایتی

ناظر چاپ: نصرت ا... امیر آبادی

چاپ و صحافی: قلم قم

نشانی: تهران بزرگراه شـــهید حقانی (غرب به شرق)،
بعد از ایســـتگاه مترو، بلوار کتابخانه ملی
تلفن فروشگاه: ۸۱۶۲۳۳۱۸ - ۸۱۶۲۳۳۱۵ - ۸۸۹۴۱۹۴۶ دورنگار: ۸۸۹۴۷۴۹۶
وب‌گاه: www.nlai.ir | پست الکترونیک انتشارات: Publication@nlai.ir

مركز الوثائق والمكتبة الوطنية في
الجمهورية الاسلامية الايرانية

الفهرس الموحّد
للمخطوطات الايرانية

العشرين
شرح الشواهد - شرعيه

اعداد:
مصطفى الدرايتی

رموز و اختصارات

- **آتشی:** مجموعه آقای سید علی آتشی در یزد
- **آثار ملی:** کتابخانه آثار ملی کاشان
- **آغاز: برابر:** آغاز برابر نمونه کتاب
- **آغاز و انجام برابر:** آغاز و انجام برابر نمونه کتاب
- **احتمالاً غیر همانند:** در مورد نسخه‌های فاقد مؤلف به کاررفته است که نام مشترک دارند و ما به احتمال آنها را متفاوت می‌دانیم
- **احتمالاً همانند:** در مورد نسخه‌های فاقد مؤلف به کار رفته که نام مشترک دارند ولی ما احتمال می‌دهیم برخی از آنها یک اثر است ولی مطمئن نیستیم.
- **احتمالا بعضا همانند:** در مورد نسخه‌هایی به کار رفته که نام مؤلف آنها معلوم نیست ولی نام مشترک دارند و تعدادی نسخه به این نام معرفی شده است و برخی از آنها احتمال می‌رود یک کتاب باشند ولی مطمئن نیستیم
- **ادبیات: با نام شهر تهران:** کتابخانه دانشکده ادبیات دانشگاه تهران؛ با نام شهر مشهد: کتابخانه دانشکده ادبیات دانشگاه فردوسی مشهد؛ با نام شهر اصفهان: دانشکده ادبیات دانشگاه اصفهان.
- **اصغر زاده:** مجموعه اصغر زاده
- **الفبائی:** فهرست الفبائی نسخه‌های خطی کتابخانه آستان‌قدس رضوی.
- **الهیات:** با نام شهر تهران: کتابخانه دانشکده الهیات دانشگاه تهران؛ با نام شهر مشهد: دانشکده الهیات دانشگاه فردوسی مشهد.
- **امام جمعه:** کتابخانه امام جمعه زنجان
- **امام صادق:** مدرسه امام صادق چالوس و مدرسه امام صادق قزوین و کتابخانه مؤسسه امام صادق قم و کتابخانه حوزه علمیه امام صادق اردکان یزد. که هر کدام با قرینه نام شهر قبل از آن قابل تشخیص است.
- **امام عصر:** کتابخانه مدرسه امام عصر شیراز
- **امام هادی:** کتابخانه عمومی امام هادی در مشهد
- **امیر کبیر:** کتابخانه امیر کبیر در باغشاه فین
- **امیرالمؤمنین:** کتابخانه امیر المؤمنین بشرویه
- **انجام برابر:** انجام برابر نمونه کتاب.
- **اندازه:** اندازه صفحه.
- **اوراق عتیق:** مجموعه ای به همین نام که به کوشش محمد حسین حکیم از طریق کتابخانه مجلس شورای اسلامی منتشر شده است.
- **اهدائی ف:** فهرست نسخه‌های خطی اهدائی رهبری به آستان قدس رضوی، تالیف رضا استادی
- **اهدائی رهبر:** مجموعه فهارس نسخه های خطی اهدائی رهبری به آستان قدس رضوی که چندین جلد آن منتشر شده است.
- **بی تا:** بدون تاریخ کتابت.
- **بی کا:** بدون کاتب.
- **پ:** پشت

- **تا:** تاریخ کتابت.
- **جا:** محل کتابت.
- **چهل ستون:** مدرسه چهل ستون تهران
- **حجتیه:** کتابخانه مدرسه حجتیه
- **حججی:** کتابخانه آیةالله حججی نجف آباد
- **حقوق:** دانشکده حقوق دانشگاه تهران
- **حوزه علمیه:** حوزه علمیه آشتیان
- **خاتم الانبیاء:** کتابخانه مدرسه خاتم الانبیاء (صدر) بابل
- **دائرۀ المعارف:** کتابخانه مرکز دائرۀ المعارف بزرگ سلامی
- **دار الحدیث:** کتابخانه مرکز دار الحدیث در قم
- **دانشگاه:** کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
- **د.ث:** به معنای دفتر ثبت کتابخانه مجلس شورای اسلامی است.
- **دهگان:** مجموعه ابراهیم دهگان اراک.
- **دیانی:** کتابخانه شیخ محمد علی دیانی بیرجند
- **ذکاء، یحیی:** مجموعه ذکاء یحیی
- **ر:** رو
- **رایانه:** رایانه کتابخانه ملی ایران و کتابخانه آستان قدس رضوی و در مواردی کتابخانه مسجد گوهرشاد. لازم به ذکر است که شماره بعد از آن در مورد کتابخانه ملی غیرقابل‌پیگیری است و منظور شماره صفحاتی است که متن پیاده شده فایل آن می‌باشد که در اختیار ماست و برای کنترل کار خود ما می‌باشد.
- **رضوی:** کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی
- **روضاتی:** مجموعه شخصی سید احمد روضاتی
- **سپهسالار:** کتابخانه مدرسه عالی شهید مطهری (سپهسالار)
- **سر یزدی:** کتابخانه مسجد حظیره (سر یزدی)
- **سعید نفیسی:** نسخه‌های خطی مرحوم سعید نفیسی
- **سم:** سانتیمتر
- **سناف:** فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس سنا (که مجموعه آن به کتابخانه مجلس شورای اسلامی منتقل شده است.
- **سلطنتی:** کتابخانه کاخ گلستان (سلطنتی)
- **شاهچراغ:** کتابخانه آستانه حضرت شاهچراغ شیراز
- **شیخ علی حیدر:** مکتبه شیخ علی حیدر (مؤید)، این مجموعه شخصی که ظاهراً هنگام جنگ کویت توسط صاحب آن از کویت به ایران منتقل شده بود ابتدا در قم نگهداری می‌شد و بعد دچار مشکلاتی شد و معلوم نبود در چه محلی نگهداری می‌شود. آخرین اطلاع این است که این مجموعه به شهر مشهد و به آستان قدس رضوی انتقال یافته است و ضمن مجموعه اهدائی رهبری نگهداری می شود.
- **ص:** صفحه
- **صادقیه:** کتابخانه مدرسه فتحعلی بیگ (صادقیه) دامغان
- **طبسی:** کتابخانه طبسی حائری در قم
- **عبدالعظیم:** آستان مقدس حضرت عبدالعظیم در شهر ری

- **عکسی:** این تعبیر در دو جا به کار رفته است: یکی در کنار شماره برخی از نسخه‌ها که به معنای آن است که نسخه، عکسی است و باید برای یافتن نسخه در کتابخانه معرفی شده، به عکسی بودن توجه شود؛ و دوم در معرفی مأخذ است که منظور فهرست عکسی آن کتابخانه می‌باشد.
- **علامه طباطبائی:** کتابخانه علامه طباطبائی شیراز که نام شیراز در قبل از آن آمده است.
- **علامه طباطبائی:** مکتبه علامه طباطبائی قم که نام شهر قم در قبل از آن آمده است.
- **علوم پزشکی:** کتابخانه دانشگاه علوم پزشکی تهران
- **عمومی ساری:** کتابخانه عمومی ساری
- **عمومی:** با کلمه قبل سمنان: کتابخانه عمومی سمنان
- **عمومی:** با کلمه قبل مراغه: کتابخانه عمومی مراغه
- **غیر همانند:** در مورد نسخه‌هایی که نام آنها یکی است ولی نسخه‌ها متفاوت است و به دلیل صرفه‌جویی و جلوگیری از تکرار، نام مکرر آنها حذف شده است.
- **ف:** این رمز در مورد مأخذ به کار رفته است و هنگامی که برای یک کتابخانه فهرستی به نام همان کتابخانه به صورت مستقل منتشر شده باشد، نام مأخذ آن با رمز «ف:» به معنای فهرست، به کار رفته است و اگر نام مأخذ با نام کتابخانه متفاوت باشد، نام مأخذ ذکر شده است.
- **فاضل:** کتابخانه آیةالله فاضل خوانساری
- **فاضل قائینی:** کتابخانه فاضل قائینی قم
- **فرهاد معتمد:** مجموعه فرهاد معتمد
- **فرهنگ و هنر:** کتابخانه فرهنگ و هنر مشهد
- **فرهنگ و ارشاد:** کتابخانه فرهنگ و ارشاد اسلامی کاشان
- **فیاض:** مجموعه دکتر علی اکبر فیاض
- **فیضیه:** کتابخانه مدرسه فیضیه قم
- **فیلمها:** فهرست فیلم‌های کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
- **قاضی طباطبائی:** مجموعه محمد علی قاضی طباطبائی تبریز
- **قمر بنی هاشم:** کتابخانه قمر بنی هاشم دامغان
- **کا:** کاتب
- **کاتب = مؤلف:** نسخه به خط مؤلف است.
- **کاظمینی:** کتابخانه میرزا محمد کاظمینی
- **گ:** برگ.
- **گلپایگانی:** کتابخانه عمومی حضرت آیة الله العظمی گلپایگانی.
- **گوهرشاد:** کتابخانه مسجد جامع گوهرشاد.
- **مجلس:** کتابخانه، موزه و مرکزاسناد مجلس شورای اسلامی
- **محدث ارموی مخ:** فهرست مجموعه نسخه‌های خطی محدث ارموی، مخطوط
- **محمد هلال:** کتابخانه امامزاده محمد هلال آران کاشان، مخطوط.
- **مختصر ف:** فهرست مختصر نسخه‌های خطی مجلس شورای اسلامی که در سال ۱۳۸۷ منتشر شده است.
- **مخ:** به معنای مخطوط بودن فهرست می‌باشد.
- **مدارک فرهنگی:** سازمان مدارک فرهنگی انقلاب

- **مدرسه غرب:** کتابخانه مدرسه غرب همدان
- **مدرسی:** کتابخانه سید محمد مدرسی در یزد
- **مرعشی:** کتابخانه عمومی آیةالله العظمی مرعشی نجفی
- **مرکز احیاء:** مرکز احیاء میراث اسلامی، قم.
- **مرکز مطالعات:** کتابخانه پژوهشگاه علوم و تحقیقات اسلامی قم
- **مروی:** کتابخانه مدرسه مروی تهران
- **مسجد اعظم:** کتابخانه مسجد اعظم قم
- **مطالعات فرهنگی:** کتابخانه (پژوهشگاه) مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی
- **معصومیه:** آستان مقدسه حضرت معصومه علیها سلام
- **مفتاح:** مجموعه محمد حسین مفتاح
- **ملک:** کتابخانه ملک
- **ملی:** با نام قبلی تهران: کتابخانه ملی ایران؛ با نام قبلی شیراز: کتابخانه ملی شیراز؛ با نام قبلی تبریز: کتابخانه ملی تبریز.
- **مهدوی:** مجموعه دکتر اصغر مهدوی
- **موزه ملی:** کتابخانه موزه ملی ایران (موزه ایران باستان)
- **مؤسسه آیةالله بروجردی:** مؤسسه حضرت آیةالله العظمی بروجردی.
- **مولوی:** عبد المجید مولوی (قسمتی از این مجموعه به کتابخانه دانشکده الهیات دانشگاه فردسی مشهد منتقل شده است.)
- **مینوی:** مجتبی مینوی
- **نجومی:** مجموعه سید مرتضی نجومی
- **نسخه‌پژوهی:** مجموعه‌ای با همین عنوان که چند شماره از آن از طرف کتابخانه مجلس شورای اسلامی و به کوشش ابوالفضل حافظیان منتشر شده است.
- **نشریه:** نشریه کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
- **نک:** این علامت به معنای «نگاه کنید» می‌باشد و در موارد ارجاع به کار رفته است. ارجاع دو گونه است: گاهی عنوان ارجاع داده شده کلاً در جای دیگری که راهنمائی شده، ثبت شده است و گاهی قسمتی از عنوان ارجاعی در محل دیگری ثبت شده است که در واقع به معنای «نیز نگاه کنید» می‌باشد.
- **نواب:** کتابخانه مدرسه نواب مشهد
- **نمازی:** کتابخانه مدرسه نمازی خوی
- **نوربخش:** کتابخانه نوربخش (خانقاه نعمت اللهی تهران)
- **وابسته به:** این اصطلاح در جایی به کار رفته که کتاب معرفی شده به اثری دیگر وابسته است و بیشتر در مورد شرح‌ها، حاشیه‌ها، تعلیقه‌ها، منتخب‌ها، مختصرها، گزیده‌ها، و ترجمه‌ها به کار رفته است و نام کامل اثر اصلی، همراه با نام مؤلف آن معرفی شده است و در صورت نیاز می‌توانید به اثر اصلی مراجعه کنید.
- **وزیری:** کتابخانه وزیری یزد
- **همانند:** این کلمه در جایی به کار رفته، که اثر معرفی شده فاقد نام مؤلف است و چند نسخه از آن در کشور وجود دارد و به معنای آن است که نسخه‌ها یک اثر است.

آوانگاری و اختصارات

در آوانگاری عناوین کتاب‌ها چند نکته هست که باید یادآوری شود:

۱-در آوانگاری فقط حروفی که تلفظ می‌شوند، ضبط می‌گردند. مثال: آداب الشریعه = ādāb-oš šarī'a

۲-عنوان کتاب‌های فارسی با تلفظ فارسی و عنوان کتاب‌های عربی با تلفظ عربی آوانگاری شده‌اند.

مثال: آداب صوفیه =ādāb-e sūfīye

آداب الصوفیه =ādāb-uṣ ṣūfīya

۳- کلمات و ترکیباتی که از زبان‌های دیگر (از جمله عربی) به فارسی وارد گردیده، با تلفظ متداول در فارسی ضبط شده است.

مثال: اسطرلاب = ostorlāb

ابواب الجنان =abvāb-ol jenān

۴-چون در آوانگاری مقصود فقط نشان دادن تلفظ کلمات است، حروف اول عناوین مانند دیگر حروف کوچک نوشته شده است.

۵-برای آوانگاری کلماتی که بارها تکرار شده‌اند، از اختصار استفاده شده است.

ترجمه	tarjuma(t) / tarjome	t.
دیوان	dīvān / dīwān	d.
رساله	risāla(t) / resāle	r.
شرح	šarh / šarḥ	š.
کتاب	ketāb / kitāb	k.
منتخب	montaxab / muntaxab	mn.
منظومه	manẓūma(t) / manzūme	mnz.
مختصر	moxtasar / muxtaṣar	mx.

الف - آوانگاری کلمات و ترکیبات فارسی:

۱. مصوت‌ها:

اَ	در کلمه	زَن	a
اِ	در کلمه	دل	e
اُ	در کلمه	گُم	o
آ	در کلمه	راه	ā
او	در کلمه	سود	ū
ای	در کلمه	بیرون	ī

۲. صامت‌ها:

ء، همزه	`
ب	b
پ	p
ت،ط	t
ث، س، ص	s
ج	j
چ	č
ح، ه	h
خ	x
د	d
ذ، ز، ض، ظ	z
ر	r
ژ	ž
ش	š
ع	’
غ، ق	q
ف	f
ک	k
گ	g
ل	l
م	m
ن	n
و	v
ی	y

ب - آوانگاری کلمات و ترکیبات عربی:

۱. مصوت‌ها:

فتحه	a
کسره	i
ضمه	u
آ	ā
او	ū
ای	ī

۲. صامت‌ها:

همزه	ʾ
ب	b
ت	t
ث	ṯ
ج	j
ح	ḥ
خ	x
د	d
ذ	ḏ
ر	r
ز	z
س	s
ش	š
ص	ṣ

ض	ḍ
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	ʿ
غ	ġ
ف	f
ق	q
ك	k
ل	l
م	m
ن	n
ه	h
و	w
ی	y

شرح

شرح

● شرح الشواهد / ادبیات / عربی

š.-uš-šawāhid

ازهری، شعبان بن حسین، ق۹ قمری

azharī, ša‘bān ebn-e hoseyn (- 15c)

تاریخ تألیف: شنبه ۱۲ شعبان ۸۷۲ق

مؤلف در این رساله کوتاه، چند بیت از ابیات مشکله که در کتاب‌های ادبی به آنها استشهاد شده را شرح نموده و آن را برای خزانه المولویه السلطانیه الملکیه تألیف نموده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۹۰۷/۲-۱۵/۱۴۷

آغاز: الحمدلله مسبغ العطی مسبل الغطا مصفی النعم و الإلاء المحمود علی السراء و الضراء ... و بعد فانی لما نظرات فی علم العربیة و وقفت علی دقایقه و حقایقه؛ **انجام:** فقال قوله ان فعل امر من الانین ای اطلب ... و الحمدلله وحده علقه لنفسه العبد الفقیر الی الله شعبان بن حسین بن علی الازهری الشافعی ثم من بعده لمن شاء

خط: نسخ، کا: حاج کاظم، تا: ۱۱۳۱ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا، ۸گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۰۳]

● شرح الشواهد / ادبیات / عربی

š.-uš-šawāhid

غیر همانند:

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۲۵۴

آغاز: و انشا بعده و هو الشاهد السادس عشر بعد الماتین؛ **انجام:** و انشد بعده و هو الشاهد العشرون بعد الاربعمائة ... و علمه عندالله

شرح شواهد شعری کتابی است در نحو و باید بیش از ۴۲۰ شاهد شعری در آن باشد و در این شرح هر شاهدی شماره دارد؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ نسخ شارح به گواهی خط‌خوردگی‌ها و به حاشیه رفته‌ها؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۹۰گ، ۳۰سطر(۱۲×۱۹)،اندازه:۱۵×۲۱سم[ف:۱۵-۴۱۸۱]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۲۳۰

آغاز: و المراد بالاستشهاد أنه قال هنک بسکون النون؛ **انجام:** فالاستشهاد بحذف النون الخفیفة من لاتهین و الله اعلم بالصواب.

شرح شواهد شعری یکی از کتاب‌های ادبی است. در این شرح پانصد و دوازده بیت شرح شده و نام و مفردات لغوی و شواهد با ذکر گفته‌های بزرگان علم نحو را نقل می‌کند و به سال ۷۸۳ به پایان رسیده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۱۲۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۷سم [ف: ۶ - ۲۱۸]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۴۱۷

آغاز: و الشواهد المشتهرة کشرح دیوان امرآ القیس و زهیر النابغة ... خارجا اما ظفرت به بینا المجامیع و التذکرات و تخارج المحدثین و تواریخهم؛ **انجام:** ان من صاد عقعقا المشوم ×× کیف من صاد عقعقات و بوم

شواهد بترتیب حروف است؛ خط: نسخ، کا: علی بن علی بن ابراهیم بن داود طوفی مالکی، تا: ۱۴ جمادی الثانی ۱۰۰۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: اسلامبولی، جلد: تیماج مشکی، ۲۳۸گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۸سم [ف: ۱۲ - ۱۱۰]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۴۱۱/۲-۱۳/۹۱

آغاز: هنیئاً لارباب النعیم نعیمهم ×× وللعاشق المسکین یتجرع. اما هنیئا فهو فی الاصل من هنؤ الطعام اذا صار هنیئا لاینقض فیه فاقیم مقام المصدر؛ **انجام:** وخبرها قوله ان یوکع یوما الواوفی قوله والدهر قد رفعه یجوز ان یکون للعطف ویجوز ان یکون للحال.

بخشی از شرحی است بر ابیاتی که به عنوان شاهد در یک کتاب نحوی مورد استناد قرار گرفته است، این شرح به ترتیب ابیات وارده در کتاب آمده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوا با روکش کاغذی کادو، ۹گ، ۱۵-۲۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۶۰۳]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۱۹۵

بی‌کا، بی‌تا؛ مجموعه آقا رفیع قزوینی استاد اخلاق و فلسفه امام

خمینی؛ خریداری از منصور تألهی معین الدین [رایانه]

۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۶۵۱-۵۱/۱۱۱

آغاز: فمصون و ماله قد یضیع، ل الجازم ... معار اسم مفعول من الاعارة، مصون اسم مفعول من الصون ... صلوا الحزم فالخطب الذی تحسبونه یسیراً فقد تلقونه شعرا ل: صلوا امر من الوصل ضد الهجر، الحزم ضبط الرجل امره

شرحی است بر ابیات شعری یک کتاب که مؤلف در آن برای شاهد ذکر کرده است. به دلیل افتادگی آغاز و انجام نسخه تشخیص شارح و نام کتاب دشوار است. شارح ابتدا بیت را ذکر می‌کند و سپس در چهار بخش لغت و معنی و اعراب و شاهد آن بیت را با رموز «ل، ع، ب، ش» ذکر می‌کند؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ ۸۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۶۰۴]

● شرح شواهد / ادبیات / فارسی

š.-e šavāhed

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۱۹۹/۲

آغاز: و کنت اذا ما جئت لیلی تبرقعت ×× فقد رابنی وقت الغداة سفورها. برقع به ضم با وقاف یا فتح هر دو یا ضم اول و فتح ثانی، روپوش زنان. رابنی یعنی به شک و ریب انداخت مرا، سفور روی گشودن زن است. یعنی هر زمانی که من به زیارت و ملاقات لیلی می‌آمدم؛ **انجام:** ینوح کنوح الباکیات بقفرة ×× بعید من الاحیاء ماد بها الاثر. باکیات جمع باکیه زنهای گریه کننده. قفر بیابان بی آب و گیاه. بعید دور شده. احیاء جمع حی قبایل و طوایف عرب.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب؛ ۱۰گ (۲۴ر-۳۲پ)، ۱۶ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴×۲۱/۲سم [ف: ۲۹/۲ - ۸۶۱]

۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۳۹

شرح فارسی شواهد کتاب‌های شرح جامی، شرح تفتازانی بر تصریف، امثله، شرح عوامل ملامحسن، سیوطی و شرح قطر است؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اندازه: ۱۰×۱۶سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۱]

۳. قوچان؛ مدرسه عوضیه؛ شماره نسخه:۸۲/۱

آغاز: شواهد المعرف با الام عدوها. و تقد جنیتک الکمؤ دو عساقلاً و لقد نهیتک عن نبات الاوبر یعنی قسم بخدا هرآینه بتحقیق که چیدم علفی را برای تو که ... و شاهد در زیادتی الف ولام است؛ **انجام:** شواهد هذه الوصل - الحق ان دار الوباب تباعدت او انبت حبل ان قلبک طائر - آیا حق است از جهت اینکه دورشده ... و شاهد در تسهیل همزتین است بین بین یعنی میان همزه و الف شرح ابیات

از شواهد معرف به لام تا آخر را شامل است. شرحی نسبتاً قوی است بر شواهد کتب نحوی که به ترتیب حروف الفباء تنظیم شده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جا: کرمان؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۵گ (۱ر-۸۵پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف مخ]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۹۹۳/۴

آغاز: حذف عاید منصوبست بعد از فعل ناقص که کان باشد و این حکم اختصاص بفعل تام ندارد. ما الله مولیک فضل فاحمدنه ×× فما لدی غیره نفع و لاضرر. یعنی آن چیزی که خدا عطا کرده بتو او را فضل است البته ستایش او را

بخشی از کتابی است در شرح شواهد شعری کتابی در صرف و نحو عربی احتمالاً شرح الفیه؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج فرنگی، ۱۷گ (۲۷ر-۴۳پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۴۴ - ۱۸۳]

● شرح شواهد ابن عقیل / نحو، ادبیات / عربی

š.-u šawāhid-i ibn-i ‘aqīl

جرجاوی، عبدالمنعم بن عبدالرحمن، - ۱۱۹۵ ؟ قمری

jorjāvī, ‘abd-ol-mon‘em ebn-e ‘abd-or-rahmān (- 1781)

شرح مفصلی است بر شواهد «ابن عقیل» که شارح، ابیات شعری که به‌کار رفته، از دیدگاه ترکیب ادبی و نحوی و نیز از نظر معنی و مفهوم، بررسی نموده است.

چاپ: این کتاب در مصر، چندین بار به چاپ رسیده است.

[معجم المطبوعات: ۶۸۲/۱؛ معجم المؤلفین: ۱۹۳/۶]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۲۱۶

آغاز: الحمد الله الذی رفع مقام أحبائه بنور الیقین و نصبهم لمعرفة کلامه فکانوا بذلک جازمین؛ **انجام:** و قدتم ما أجبته به فی أوائل شهر رمضان الشریف سنة واحد و سبعین عفر الله لی له و لوالدی و لسائر المسلمین امین امین بجاه سید الامین

خط: نسخ، کا: محمد الحنفی، تا: ۱۲۷۸ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمعی قهوه‌ای، ۱۸۴گ، ۲۹ سطر (۱۱×۱۸/۵)، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۳۶ - ۲۶]

● شرح شواهد ابن الناظم / ادبیات / عربی

š.-u šawāhid-i ibn-in-nāẓim

موسوی عاملی، محمد بن علی بن محیی، ق۱۱ قمری

mūsavī ‘āmelī, mohammad ebn-e ‘alī ebn-e mohyī (-17c)

وابسته به: الدرة المضیئة فی شرح الالفیة = شرح الفیة ابن مالک = شرح ابن ناظم = شرح ابن المصنف = شرح الخلاصة الالفیة؛ ابن مالک، محمد بن محمد (-۶۸۶)

به دستور: سید بدرالدین حسینی عاملی انصاری

تاریخ تألیف: چهارشنبه ۱۱ ربیع الاول ۱۰۵۷ق؛ محل تألیف: مشهد مقدس

شرحی است مفصل بر شواهد شرح ابن ناظم از روی «فرايد القلائد فی مختصر شرح الشواهد» شيخ ابی محمد بن احمد العينی با افزوده‌هايی از خود او. در اين شرح در بررسی هر بيت از شواهد شعری الفيه، نام شاعر و مطلع قصيده بيان شده و مطالب مشکل و لغات غامض و پيچيده مورد شرح قرار گرفته است. در الذريعة آمده است: اين شرح به استادش سيد حسين بن صاحب مدارک و خود صاحب مدارک نيز نسبت داده شده و اين نسبت‌ها درست نيست.

آغاز: احسن کلمة يتکلم بها ارباب الکلام و اولی حديث يثنی نحوه عنان الاقلام حمدالله جل جلاله علی ما رفع مقدار العلم و مقامه ... و بعد فيقول الفقير الی الله الغنی [و] الی رحمة الله محمد بن علی الموسوی هداه الله سواء الطريق ... کما ان کتاب الخلاصة الالفية للعلامة الفهامة ... ابن المالک الجيانی

انجام: هذا اخرما عهدته الی شرحه من شواهد شرح ابيات الخلاصة و المأمول ممن نظر فيه ان يسلک مسلک الانصاف و لا ينهج منهج الجور و الاعنساف فقد قايست فيه شدائد التفکر و لوازم التدبر مع قلة البضاعة و قصر الباع فی الصناعة

[دنا ۸۰۹/۶ (۱۳ نسخه)؛ الذريعة ۳۳۷/۱۳]

۱. تهران؛ الهيات؛ شماره نسخه:۲۴۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: چهارشنبه ۱۰ ربيع الاول ۱۰۵۴ق؛ تملک: حسين بن محمد بن عبدالحسين (خريداری شده در کربلا با تاريخ ۱۲۰۲)، فاضل تونی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تيماج سرخ، ۲۲۲گ، ۲۶ سطر (۹/۵×۱۹)، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: - ۵۷۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۷۷۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد مؤمن بن سلطانعلی، تا: يک‌شنبه ۲۷ رمضان ۱۰۸۱ق، جا: مشهد رضوی؛ مصحح، محشی، مقابله شده توسط ميرزا محمد بن محمد رضا قمی به تاريخ دوشنبه ۱۵ رمضان ۱۰۸۷؛ تملک: محمد هادی بن احمد بن حسن، حسين بن شيخ زاهد، محمد موسوی جزائری، حسن بن علی قفطان به تاريخ ۱۳۲۱، محمد هادی بن ميرزا احمد بن علی بن حسن و اينکه کتاب را ميرزا محمد مشهدی سنابادی به لطف بخشيده با مهر «عبده محمد رفيع ...» (بيضی)، استعاره احمد بن حاجی محمد شکر از دايی خود شيخ محمد علی نحوی بن شيخ محمد صادق نحوی ابن شيخ احمد نحوی؛ جلد: تيماج قرمز، ۳۰۱گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۱۰ - ۱۵۹]

۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۸۶۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** مع قلة البضاعة و قصر الباع فی الصناعة و قد اتفق الفراغ منه علی يد مؤلفه ... محمد بن علی الموسوی العاملی ليلة الاربعاء الحادية عشر من شهر ربيع الاول ... السنة السابعة و الخمسين بعد الالف ... فی المشهد المقدس الرضوی ... و آله الطاهرين اجمعين.

خط: نسخ، کا: محمد مؤمن بن حاجی سلطانعلی، تا: شب يک‌شنبه ۲۷ رمضان ۱۰۸۱ق، جا: توس؛ از روی نسخه شارح؛ تملک: نادر بن بديع الزمان صاحب اخبار قاجار در ۱۷ صفر ۱۲۹۵؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تيماج سرخ، ۳۰۲گ، ۲۳ سطر (۷/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۵سم [ف: ۵ - ۱۵۱]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶۱۶/۳

آغاز و انجام: برابر؛ قد اتفق الفراغ منه علی يد مولفه ... السنة السابعة و الخمسين بعد الالف ... فی المشهد المقدس الرضوی ... علی خير خلقه محمد و آله الطاهرين آجمعين.

خط: نستعليق، کا: ابن مولانا محمد جعفر عنايت اله، تا: يک‌شنبه ۲۳ ربيع الاول ۱۰۹۲ق؛ مصحح؛ مهر: «المذنب عبدالکريم الحسينی ۱۱۷۴» (چهارگوش)؛ تملک: سلطان محمد بن حامی غلام حسين مشهدی سال ۱۰۸۰ با مهر «غلام شاه دين سلطان محمد ۱۰۶۱» (بيضی)، عبدالعلی بن شهاب الدين محمد، حسن بن محمد کريمانی در دهه اول ربيع الثانی ۱۱۶۳؛ مهر: «محمد کاظم ۱۲۶۶» (بيضی)؛ جلد: تيماج زرشکی، ۲۲۴گ، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۵۱ - ۶۹]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۴۲۹

خط: نستعليق، کا: علی بن عزيز الله موسوی جزائری، تا: چهارشنبه ۲۰ ربيع الثانی ۱۱۰۱ق، جا: اصفهان؛ مصحح؛ تملک: محمد صادق بن محمد يوسف حسنی حسينی طباطبائی تبريزی به تاريخ ۱۲۲۶؛ جلد: تيماج قرمز، ۱۸۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۵سم [ف: ۱۹ - ۲۴۰]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۸۰۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعليق، کا: لطف الله بن محمد مهدی، تا: جمعه ۶ ربيع الاول ۱۱۲۶ق؛ مصحح، مقابله شده توسط محمد سعيد بن محمد زمان اسحق آبادی نيشابوری در روز شنبه ۷ ربيع الاول ۱۱۲۶ و برای حاج علی نقی جهرمی؛ جلد: تيماج مشکی، ۱۸۵گ، ۲۱۲ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴سم [ف: ۲۶ - ۲۸۹]

۷. يزد؛ وزيری؛ شماره نسخه:۱۸۶۵

آغاز: اخو عيش لذيذ بدائم فالباء زائدة

خط: نستعليق، کا: محمد بن اسحاق حسينی، تا: ۱۱۳۱ق؛ محشی؛ اهدايی: وزيری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تيماج مشکی، ۱۵۰گ، ۲۲ سطر (۱۰/۵×۱۶)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۰۷۸]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۴۸۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعليق، کا: حسين علی بن حاجعلی دهدشتی، تا: پنج‌شنبه ۱۷ ذيقعده ۱۱۵۴ق؛ واقف: سيد محمد باقر مولوی عربشاهی سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: حنايی و شکری، جلد: تيماج، ۲۵۵گ، ۲۳ سطر (۶×۱۵/۵)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۱۸۰]

۹. شيراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۸-ش/۲۶۸

آغاز: بن عیصوبن اسحق بن ابراهیم خلیل الرحمن صلوات الله و سلامه؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: اسماعیل ابن شیح ابراهیم مفتی، تا: ۱۱۸۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۴گ، ۲۰ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم[ف: ۱ - ۲۴۹]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۳۳۳
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲-۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱۹گ، ۲۵ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۲-۲۴]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۷۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: قاسم بن محمد حسن شمسا، تا: ۱۲۰۵ق، جا: نجف اشرف؛ واقف: حاج سید محمد، ۱۳۰۹؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج زرشکی، ۱۸۴گ، ۲۵ سطر (۸×۱۸/۵)، اندازه: ۱۳×۲۵/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۸۱]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۶۸۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: حسین بن محمد علی شال باف، تا: ۱۴ شعبان ۱۲۴۶ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: شفیع الدین حسن موسوی به سال ۱۲۴۶ق با مهر «شفیع الدین حسن الموسوی» (مستطیل)، شاهزاده خانلر میرزا احتشام الدوله در سال ۱۲۷۰ق با مهر «احتشام الدوله» (بیضی)، محمد در سال ۱۲۸۰ق با «عبد ... محمد» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۳۰۶گ، ۲۰ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۶×۲۶/۵سم [ف: ۳۴ - ۵۹۳]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۸۸۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد شفیع بن مرحوم کربلائی محمدتقی لواسانی سینکی، تا: شوال ۱۲۴۷ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم قهوه‌ای، ۱۴۹گ، ۳۱ سطر (۱۰×۲۱)، اندازه: ۱۸/۵×۲۹/۵سم [ف: ۴۰ - ۳۲۸]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۴۱ معزی
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد رشید بن ابوالقاسم موسوی، تا: شوال ۱۲۶۶ق؛ مصحح؛ تملک: محمدرضا معزی در ذیحجه ۱۳۲۲ق؛ جلد: مقوایی با روکس کاغذی ابر و باد، ۳۳۶گ، ۱۶ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۹ - ۱۴۹]

۱۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۹۵
آغاز: عمدة العلماء فی زمانه الشیخ ابی محمد بن احمد المعینی افضت علیه
خط: نسخ، کا: ابراهیم بن محمد طباطبائی، تا: ۱۲۶۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج خرمایی، ۲۸۸گ، ۱۷ سطر (۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۸۷]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۲۹۵
همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۳۹]

۱۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۴۹۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** کونه جیانا ضعیفا غیر ممارس للحروب بالکنایة لست بلیلی و لکنی.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی با امضای «احمد» و «محمد حسین موسوی عفی عنه»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با روکش پارچه‌ای سیاه، ۲۳۹گ، ۲۲ سطر (۸×۱۹/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۴/۵سم [ف: ۱۲ - ۳۵۹]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۶۲ معزی
آغاز: و ابو ابیها مثلها فی المسجد و البلوغ الی ما بلغت هی من المجد فقال ان اباها و اها کلمة یقولها المتعجب و هی اسم فعل؛
انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محسن بن آخوند ملا شرف الدین (آقاگپ)، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ رکابه‌دار، مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۹گ، ۱۹ سطر (۱۱/۵×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳۹ - ۱۶۵]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۳۳۵
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

● شرح شواهد ابن الناظم / صرف و نحو / عربی

š.-u šawāhid-i ibn-in-nāẓim

نجفی بحرانی، ابراهیم

najafī bahrānī, ebrāhīm

وابسته به: الدرة المضیئة فی شرح الالفیة = شرح الفیة ابن مالک = شرح ابن ناظم = شرح ابن المصنف = شرح الخلاصة الالفیة؛ ابن مالک، محمد بن محمد (-۶۸۶)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۳۷۴
آغاز: بسمله. اما بعد فیقول العبد الاثیم الجانی ابراهیم البحرانی؛
انجام: باصطلاح النحویین علی کل مشتق
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● شرح شواهد ابن الناظم / ادبیات / عربی

š.-u šawāhid-i ibn-in-nāẓim

وابسته به: الدرة المضیئة فی شرح الالفیة = شرح الفیة ابن مالک = شرح ابن ناظم = شرح ابن المصنف = شرح الخلاصة الالفیة؛ ابن مالک، محمد بن محمد (-۶۸۶)

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۱۷۵
آغاز: ألا کل شیء ما خلا الله باطل ×× و کل نعیم لا محالة زائل
شواهدی که ابن ناظم در شرحش بر الفیه ابن مالک آورده در این کتاب جمع‌آوری شده و در هر باب توضیحات لازم به‌گونه‌ای نسبتاً مختصر آورده شده است؛ خط: نسخ، کا: محمد بن احمد

کرکی، تا: دوشنبه ۸ جمادی الاول ۸۲۱ق؛ محشی؛ تملک: مهدی خاجه در سال ۱۲۹۴؛ کاغذ: الوان، جلد: مقوایی زرد، ۸۵گ، ۵ سطر، اندازه: ۱۸۵/۵×۲۷سم [ف: ۱ - ۱۲۹]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۶۸۴

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ - ۳۱۴]

● **شرح شواهد ابیات عوامل ملامحسن** / صرف / عربی

š.-u šawāhid-i abyāt-i ʻawāmil-i mullā muḥsin

تنکابنی، محمد بن سلیمان، ۱۲۳۴ - ۱۳۰۲ قمری

tonekābonī, mohammad ebn-e soleymān (1819 - 1885)

خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۳۵۸/۳

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: ملا محمد بن ملا حسن، محرم ۱۲۸۹؛جلد:تیماج مشکی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: - ۱۸۰]

● **شرح شواهد أبیات المتوسط** / - عربی

š.-u šawāhid-i abyāt-il-mutawassiṭ

مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۲۵۱

بی‌کا، تا: ۹۵۹ق [اوراق عتیق: ۱ - ۲۴۶]

● **شرح شواهد الایضاح** / معانی بیان / عربی

š.-u šawāhid-il-īḍāḥ

خوارزمی، فخرالدین

xārazmī, faxr-od-dīn

وابسته به: الایضاح فی المعانی و البیان؛ خطیب قزوینی، محمد بن عبدالرحمن (۶۶۶-۷۳۹)

از فخرالدین خوارزمی، چلبی و برو کلمان (ذیل ۲: ۱۶) شارح را نشناخته و در دیباچه هم نامی از او نیست ولی نویسنده نسخه ما آن را از خوارزمی دانسته است (متن از خطیب دمشقی است). در خود شرح برخی از لغات به فارسی ترجمه شده و نکته‌های تاریخی و ادبی فراوانی در آن هست.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۰

خط: نستعلیق، کا: یوسف بن پیر اصفهان شاه وانی، تا: محرم ۸۹۰ق؛ تملک: هدایة الله ابن محمد بن حاجی مخزوم در روز چهارشنبه ۳ ذیقعده ۹۸۴ در لیلان کرکوک، ابوالحسن بن محمد تقی بیدگلی در ۱۱۰۹؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج حنایی، ۱۴۸گ، ۱۹سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [سنا: ف: ۱ - ۸۴]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۳۷۸-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۲ - ۱۳۳]

● **شرح شواهد الایضاح (الف)** / معانی بیان / عربی

š.-u šawāhid-il-īyḍāḥ

وابسته به: الایضاح فی المعانی و البیان؛ خطیب قزوینی، محمد بن عبدالرحمن (۶۶۶-۷۳۹)

شرح نسبتا مفصلی است با عناوین «قوله، قوله» بر ابیات کتاب «الایضاح فی المعانی و البیان» خطیب دمشق. نویسنده در این شرح به معرفی سراینده ابیات و توضیح لغات مشکل و بررسی جوانب بلاغی و بیان مفهوم آنها پرداخته است.

آغاز: بسمله، الحمدلله المويد بحسن توفيقه الهادى بادلة الطافه الى طريقه المخول بعميم كرمه كل مراد المبين بجميل رافته سبيل الرشاد

۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۸۲۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** بعثنا الله تحت لوائه يوم الجزاء.

خط: نسخ، کا: ابوالمظفر محمد بن محمد ملقب به برهان الائمه، تا: پنج‌شنبه ۲۵ محرم ۷۸۲ق، جا: فیجاباد، روضه جدش شیخ عالم ابی المعالی سیف الحق و الدین الباخزری؛ ۱۶۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۱۷سم [ف: ۱ - ۱۵۱]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۹۷۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قوله ان السيوف تعليل لقوله فلا تعجبا و المعنى انى اشاهد شعراء

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، مقابله شده، دارای بلاغ؛ تملک: ابوالحسن بن محمد رضوی، محمد بن محمود حسینی؛ صحافی استاد جواد رفوگران؛ واقف: شیخ عبدالله مجتهد پور، مرداد ۱۳۶۲؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۸گ، ۲۱ و ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۷سم [ف:۲۵-۹۶]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۹۱۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** واذا كان كذلك لا يكتفى.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: انجام؛ واقف: درةالسلطنه ملکزاده کوثر؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوایی، ۸۲گ، ۲۱ سطر (۹×۱۲)، اندازه: ۱۳/۵×۱۸سم [ف: ۷ - ۶۱۷]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۴۲۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لا ذاقت الدنيا فراقك و لا عدمتك يدعوله بدوام البقاء و الله اعلم بالصواب و اليه المرجع و المآب.

خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن ۱۱؛کاغذ:ترمه سمرقندی قندی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۳۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۴×۲۲/۲سم [ف: ۱ - ۳۰۰]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض ۱۱۳۶۱

آغاز: بسمله، الحمدلله المويد بحسن توفيقه الهادى بادلة الطافه الى طريقه المخول بعميم كرمه كل مراد المبين بجميل رافته سبيل الرشاد؛ **انجام:** و لا ذاقت الدنيا فراقك و لا عدمك يدعو له بدوام البقاء و الله اعلم بالصواب و اليه المرجع و المآب.

خط: نستعلیق، کا: محمد بن شیخ سعید حویزی، تا: ۱۰۹۷ق؛ واقف:شیخ محمد صالح علامه حائری،مرداد۱۳۵۱؛کاغذ:نخودی، جلد: مقوا، ۱۲۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲۵ - ۹۶]

← شرح شواهد البهجة المرضية ﴿ جامع الشواهد

● **شرح شواهد البهجة المرضية** / ادبیات / عربی
š.-u šawāhid-il bahjat-il-marḍīyya
سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر، ۸۴۹ - ۹۱۱ قمری
soyūtī, ʻabd-or-rahmān ebn-e abī-bakr (1446 - 1506)

وابسته به: البهجة المرضية فی شرح الالفية = شرح الفية ابن مالک = شرح الخلاصة فی النحو؛ سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر (۸۴۹-۹۱۱)

سیوطی بعد از شرح الفیه ابن مالک، شواهد کتاب خود را جداگانه شرح نموده است و همان‌طور که در دیباچه کتاب آورده این کار را روی کتاب شواهد مغنی اللبیب نیز انجام داده و آن را «فتح الغریب بشواهد مغنی اللبیب» نامیده است.

شرح و حواشی:

۱- شرح شواهد البهجة المرضية = شواهد سیوطی؛ اردبیلی، نظام الدین بن احمد (-۱۲)

۱. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۷۹۸/۳
بی‌کا، تا: ۱۲۳۵ق [ف: - ۳۰۷]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۴۹۴
شواهد سیوطی و خواب‌نامه؛ بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از جعفر محسنی [رایانه]

● **شرح شواهد البهجة المرضية = شواهد سیوطی** / نحو، ادبیات / فارسی
š.-e šavāhed-el bahjat-el-marzīyya = šavāhed-e soyūtī
اردبیلی، نظام الدین بن احمد، ق۱۲ قمری
ardabīlī, nezām-od-dīn ebn-e ahmad (- 18c)

وابسته به: شرح شواهد البهجة المرضية؛ سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر (۸۴۹-۹۱۱)

ترجمه و شرح نظام الدین اردبیلی است بر شواهد شرح جلال الدین عبدالرحمن سیوطی موسوم به بهجة المرضية بر الفیه ابن مالک اعم از آن‌که بیت مورد بحث را عینی در فرائد نقل کرده یا متعرض ذکر آن نشده باشد.

آغاز: بسمله. این کلمات چندیست که نوشته میشود در توضیح شعرهایی که درشرح سیوطی است

انجام: ۱: لتسهیل الهمزتین است بین یعنی میان الف و همزة تمت الشواهد

۲: و انبت من البیت بمعنی القطع چنین اقل عباد نظام الدین ابن ملا احمد اردبیلی ... و چون فارسی را لفظ به لفظ به کلمات عربی سنجیدن اشکالی دارد بنابراین اگر سهوی و غلطی شده باشد امیدوار است که قلم عفو بر او کشیده از سهو و خطایی که شده درگذرند و الله اعلم بالصواب.

چاپ: در سال ۱۲۶۷ق چاپ شده
[نسخه‌های منزوی ۲۰۶۱/۳؛ الذریعة ۳۳۸/۱۳؛ دنا ۸۱۰/۶-۸۱۳ (۹۷ نسخه)]

۱. ساوه؛ کتابخانه هاشمی نژاد؛ شماره نسخه:۵۸/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۱
خط: نسخ، کا: علی محمد ولد حاجی محمد ولد عبدالله بهمن مازندرانی، تا: شنبه ۵ ذیقعده ۱۰۲۷ق؛ کاغذ: لیمویی، جلد: چرم زرشکی، ۶۷گ (۸۳پ-۱۴۹ر)، اندازه: ۱۲/۲×۱۹سم [اوراق عتیق: ۲ - ۴۸۷]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۱۸/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۱
بی‌کا، تا: شعبان ۱۱۰۲ق، جا: مشهد رضوی مدرسه پریزاد؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۵گ (۱۰۴-۱۲۸پ)، اندازه: ۱۲/۵×۲۴سم [ف: ۱۴ - ۱۲۹]

۳. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۲۲۵/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۱
خط: نستعلیق، کا: محمد طاهر بن حاجی مظفر، تا: ۱۱۰۳ق؛ ۲۵ص (۱۰۴-۱۲۸)، ۱۸ سطر [ف: - ۴۷]

۴. اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه:۱۹۵
خط:نسخ،بی‌کا،تا:۱۱۱۳ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: «یأتی من بعدی اسمه احمد» (بیضی)، «مهدی بن رضا الحسینی» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۴۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۲۶]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۳۳۵/۲-۲۲/۵۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۱
خط: نسخ و نستعلیق و تحریری، کا: علی مراد بن عبدالله موسوی، تا: جمادی الاول ۱۱۲۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۰۵]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۵۶۱/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲
خط: نسخ و نستعلیق، کا: زین العابدین بن حاجی محمد رفیع اصفهانی، تا: ۲۰ جمادی الاول ۱۱۷۳ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۵گ (۹۴پ-۱۲۸پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۰۴]

۷. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۴۹۱/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۹۶ق؛ اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۴۹]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۳۳۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و بعد از این دسته دادن مثل گاو نر است که زده می‌شود ...
خط: نستعلیق، کا: بلادی، محمد بن ابراهیم، تا: ۱۱۹۹ق؛ افتادگی: انجام؛ ضمیمه نسخه ش ۱۵۷۹۱ [رایانه]

۹. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۳۹۳/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان مدت الایدی الی الزاد لم اکن ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ ۸گ، ۲۱ سطر [ف: ۲ - ۴۰۹]

۱۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۴۳۱/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ ۵۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۲۲]

۱۱. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۳۷۷/۱

آغاز: تعز فلا شیء علی الارض باقیا ×× و لا وزر مما قضی الله واقیا؛ **انجام:** چنین گوید اقل عباد الله نظام الدین ابن ملا احمد اردبیلی که چون بعضی ...

شرح شواهد افعال مقاربه تا آخر کتاب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ ۶۵ص (۱-۶۵)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۲ - ۳۹۵]

۱۲. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۰۶۰/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** فتستریح النفس من زفراتها شاید آنکه روزگاری دولتهای او باعتبار مال

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ ۷۳ص (۲۰۲-۲۷۴)، ۱۵ سطر [ف: ۲ - ۲۸۶]

۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۸۵۶/۱

آغاز: اگر میبودم عارف بعواقب ازو فوت نمیکرد مرا ابتداء او اقائلوه احضروا الشهود؛ **انجام:** برابر۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۵۷گ (۲ر-۵۸ر)، ۱۵ سطر (۱۰×۱۴)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۲۸۳۳]

۱۴. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۳۲۲

خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۷۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲ - ۴۷]

۱۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۵۶۱/۲

آغاز: اسم بضم اول و الکسر ×× مع همزة و حذفها و القصر و شاهد درین بیت درین است که در اسم شش لغت است و این شعر در شواهد نیست؛ **انجام:** الحق ان ادار الرباب تباعدت ×× او انبت صبل ان قلبك طائرها خواست که از جهت اینکه دور شده خانه محبوب ... یعنی میان دواسم الف همزه ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ نسخه مغلوط؛ ۳۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۲۳]

۱۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۰۰۹/۲-۳۰/۷۹

آغاز: برابر **انجام:** فلا والله لایبقی اناس فتی حتاك یا بن ابی زیاد پس قسم بخدا که نمی یابند مردمان جوانان راحتی ... از روشنی برف را دیده است چشم من با وجه ان محبوبه است

از اول تا «فقلت للركب لما ان ... اختالت بها الكلل»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا، ۱۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۵ - ۲۶۰۶]

۱۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۲۸۹/۲-۲۶/۱۶۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** آیا تو منزلی را که این صفت دارد که خالی است پس جواب پس دهد انمنزل و آیا می‌تواند که خبر دهد

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا، ۴۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۶۰۶]

۱۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۷۷۶-۲۹/۱۱۶

آغاز: قطره ای چه کند گرچه درصنعت خود موی شکافد ... اذا قالت حذام فصد قوها ... التصدیق باور داشتن و واقع شده است درمغنی اللبیب بدل فصد قوها فانصتوها؛ **انجام:** اصل آن یا زید الیعملات بوده است بنابر آنچه گفته اند قوم و ما میگوییم بر سبیل احتمال ... و مرفوع است بر مبتدائیست یا اسمیت از برای کان محذوفه یا مروان مطیتی محبوسة

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوای سفید، ۲۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۰۷]

۱۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۵۲۰/۱-۳۸/۱۴۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۰۶]

۲۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۹۶۲-۵۹/۱۸۲

آغاز: برابر

از اول تا شرح «لونعطی الخیارلماافترقا ×× ولکن لاخیارمع اللیالی»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۴۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۶۰۶]

۲۱. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۴۱۵/۳

بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: - ۱۰۶]

۲۲. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه:۴۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۴۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: - ۵۱]

۲۳. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۱۷۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۴۹گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [ف: ۱ - ۱۵۴]

۲۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۵۴/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** در موضعین بر ضمیر اما قیاسی است در شعر.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱ص (۱- ۲۲)، ۱۳ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم[ف:۱۰-۳۳۱]

۲۵. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۳۰۱ت

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۴ ذیقعده ۱۲۰۰ق؛ ۲۶۰ص، ۱۴ و ۱۵سطر، قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۱۴۰]

۲۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۶۷/۲

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه سید عزالدین حسینی - زنجان؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، مصحح؛ ۷۷ص (۱۴۱-۲۱۷) [عکسی ف: ۱ - ۳۱۰]

۲۷. دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه:۱۸۴/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الحق مبتدا و ان قلبک حیره و ابنت من البیت بمعنی العصع.
خط:نسخ،کا:علی محمدبن ملاقادر چهاردهی،تا:۲۰شعبان۱۲۰۱ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۸گ، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف مخ - ۱۱۵]

۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۸۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲
خط: متن نسخ و شرح نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۰۸ق؛ بسیار مغلوط؛ واقف: حاج سید محمد، ۱۳۰۹؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا رویه پارچه، ۱۸گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۷۸]

۲۹. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۲۵۲/۴
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۱۵ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۴گ، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف مخ - ۱۱۵]

۳۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۷۸۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۷ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سیاه، ۱۳۲گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱/۲×۱۶/۹سم [ف: ۱ - ۳۰۰]

۳۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۹۴۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** هذا آخر ما یتعلق بشرح الالفیه للشیخ العالم الکامل جلال الدین بن الشیخ کمال الدین السیوطی.
خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن محمد صادق مازندرانی، تا: سه‌شنبه ۵ رمضان ۱۲۱۷ق؛ محشی؛ مهر: «عبده الراجی محمد علی» (بیضی) با تاریخ سه‌شنبه ۵ رمضان ۱۲۱۷، «عبده الراجی محمد حسین» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲/۵سم [ف: ۲۶ - ۴۲۰]

۳۲. شاهرود؛ مدرسه اسماعیلیه؛ شماره نسخه:۱۰۵/۱
بی‌کا، تا: ۱۲۱۸ق [ف: - ۲۴]

۳۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۵۸۱/۱
آغاز: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۱۸ق؛ جلد: تیماج تریاکی، ۱۵ سطر، قطع: جیبی [چهار کتابخانه مشهد-ف: - ۱۴۰]

۳۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۷۵۱/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۲ رجب ۱۲۱۸ق؛ محشی؛ واقف: سید سعید طباطبایی، ۱۳۳۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۵ - ۱۷۰]

۳۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۸۹۰-۵۹/۱۱۰
آغاز: میگوئید و شاهد در این است که معربست به حرکت به نون به عنوان نقص و لذا قال المصنف: و النقص فی هذا الاخیر احسن؛ از ماقبل «معرفه و نکره» تا آخر؛ کا: محمد علی بن محمد شریف رضوی، تا: دوشنبه ۳ ذیقعده ۱۲۲۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵ - ۲۶۰۷]

۳۶. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۳۰/۲
کا: قاسم بن ابراهیم، تا: ۱۲۲۳ق؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای [ف: - ۲۴۴]

۳۷. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۲۲/۱
کا: علی اکبر، تا: محرم ۱۲۲۵ق، جا: تهران محله سنگلج مدرسه میرزا رضا قلی؛ مهر: «عبده الراجی علی اکبر» (بیضی)؛ جلد: تیماج سیاه، ۵۵گ، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: - ۲۳۶]

۳۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۲۷
آغاز: ... الموداxx مرجلا و یلبس البرودا
خط: نستعلیق، کا: ابوالحسن ابن سید محمد رضوی، تا: پنج‌شنبه ۱۴ ربیع الاول ۱۲۲۵ق؛ ناقص است و شروع می‌کند از شرح بیت سوم و با نسخه‌های دیگر اندکی اختلاف دارد یعنی عبارات را در برخی مواضیع کوتاه‌تر نموده است؛ واقف: عضدالملک، ۱۲۷۶؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا رویه پارچه، ۶۳گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۱۲ - ۱۷۹]

۳۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۹۸۱
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۵ ذیحجه ۱۲۲۷ق؛ کاغذ: فستقی سفید و آبی، جلد: میشن سیاه، ۵۸گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰/۸×۱۵/۲سم [ف: ۳ - ۵۱۲]

۴۰. کرمانشاه؛ مدرسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۱۱۶/۳
خط: نسخ، کا: مهدی بن ملا صالح مازندرانی، تا: ۱۲۲۷ق؛ ۶۴گ (۴۹پ-۱۱۲پ)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: - ۸۸]

۴۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۰۰۹/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۲۸ق، جا: اصفهان مدرسه شاهزاده‌ها؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۶ - ۱۸۸]

۴۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۶۷۸-۵۸/۱۲۸
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دهه اول شعبان ۱۲۳۰ق؛ ۵۸گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵ - ۲۶۰۶]

۴۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۹۹۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** چنین گوید ... اردبیلی، که چون بعضی از طلبه خصوصاً از ترکان از فهمیدن شواهد عربی اظهار عجز کرده ... لهذا این بی بضاعت موافق خواهش ایشان به این امر قیام ... و السلام علی من اتبع الهدی ...
خط: نسخ تحریری، کا: محمد باقر ولد مشهدی ابراهیم، تا: ربیع الثانی۱۲۳۲ق؛مهر:«عبده الراجی محمود ۱۲۷۴» (بیضی)، «المتوکل علی الله عبده ...» (بیضی)؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۵۰گ، ۱۴ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۱۵۶]

۴۴. بشرویه؛ امیرالمؤمنین؛ شماره نسخه:۱۱۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲
خط: نسخ، کا: علی نقی بن ابوالحسن رهایی قاینی خراسانی، تا: ۱۲۳۴ق؛ اهدایی: ضیاء الدین دانشوری؛ جلد: مقوا، ۷۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف مخ]

۴۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۱۷۰-۱۲/۶۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه ۱۲ ربیع الثانی ۱۲۳۴ق؛ جلد: مقوا بنفش، ۴۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۶۰۵]

۴۶. قم؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۹۷/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۱

تذکر: نام مولف به قرینه آغاز نسخه به دست آمد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد رحیم بن محمد مراغی، تا: ۲۳ ربیع الاول ۱۲۳۴ق؛ تملک: محمد رضا بن محمود موسوی مدنی اصلا مراغی مسکنا به تاریخ نهم صفر ۱۲۹۹؛ جلد: مقوایی، ۲۸گ (۱۰۴پ-۱۳۱پ)، اندازه: ۱۸/۵×۲۶/۵سم [ف: - ۷۷]

۴۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۹۹۸/۲-۲۵/۸۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱ ذیقعده ۱۲۳۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۰۵]

۴۸. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۵۲۳

خط: نسخ، کا: عبدالرحیم بن زین العابدین سمیرمی، تا: ربیع الثانی ۱۲۳۵ق؛ اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۱]

۴۹. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۰۴/۱

خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبدالرحمن ابن عبدالعلی نوری، تا: ۱۲۳۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱ - ۴۴۱]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۱۰۴

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۱۹]

۵۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۸۶/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۱

خط: نسخ و نستعلیق، کا: احمد بن محمد کاظم بن محمد بن عبدالرحمن استباحنانی، تا: ۱۲۴۰ق؛ مصحح؛ مهر: «بنده آل محمد باقر، ۱۲۲۷» (بیضی)، «یا محمد» (خشتی)؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۲۹گ (۱پ-۲۹پ)، ۱۶ و ۲۰ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۶ - ۱۵۳]

۵۱. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۱۷۷

آغاز: الام علی لو و ان کنت عالما ×× باذناب لولم تفتنی اوائله. یعنی ملامت کرده می‌شود بر آرزوگر میبودم عارف؛ **انجام:** آیا حق است از جهت ایکه دور شده فانه محبوبه یا کسی که او ریسمان محبت را برای دل تو در پرواز است که بی آرام شد ... تمت الکتاب

کامل و دیباچه‌ای از ابتدای نسخه افتاده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۰ق؛ ۲۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: - ۸۹]

۵۲. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:-۶۲۳۲

خط: نسخ، کا: محمد یوسف، تا: شنبه ربیع الاول ۱۲۴۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۵۹گ، ۱۶ سطر، قطع: وزیری [آستانه قم: ۱۳۴]

۵۳. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۲۴/۴-۶۰۰۸

خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن کربلایی محمد بن کربلایی کاکل بدلالی خان علیان، تا: ۱۹ رمضان ۱۲۴۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۳۰گ، ۱۹ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم:۱۳۴]

۵۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۳۱۷/۱-۱۲/۲۰۷

آغاز: «به املودا» مرجلا و یلبس البرود ... حاضر کردن گواهان وآیا خبر میدهی که اگر بیارد این زن ... نرم بدن را در حالتی که موی سرش را شانه کرده باشند؛ **انجام:** برابر۱

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۶۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵ - ۲۶۰۷]

۵۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۰۰۴/۱-۶/۹۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲

خط: نسخ، کا: محمدرضا بن کهف الحاج حاجی چمن، تا: ۱۲۴۳ق؛ با سرلوح ساده و مذهب، مجدول، مصحح؛ ۶۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۶۰۵]

۵۶. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۴۱۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۳ق [ف: - ۱۸]

۵۷. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه:۳۱۱

خط: نستعلیق، کا: شعبانعلی کرمانشاهی، تا: ۱۰ شعبان ۱۲۴۳ق؛ ۸۸گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: - ۱۶۸]

۵۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۵۳۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۴ق؛ ۵۷گ، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [رایانه]

۵۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۲۴۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲

بی‌کا، تا: ۱۲۴۵ق [رایانه]

۶۰. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۸۶۴/۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲

کا: مسیح نوری وازی، تا: رجب ۱۲۴۹ق؛ ۵۰گ (۹۹ر-۱۴۸ر) [ف: ۵ - ۱۴۹]

۶۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۱۱/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق، کا: شاید نظام الدین بن ملا احمد اردبیلی، تا: ۱۲۵۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۴ص، ۱۳سطر(۶/۵×۱۱)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۵ - ۱۲۴]

۶۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۵۰۷

خط: نستعلیق، کا: محمد علی قاینی غفوری، تا: جمعه جمادی الثانی ۱۲۵۳ق، جا: مشهد رضوی؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن لاکی، ۵۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۸×۱۵سم [ف: ۳ - ۵۱۲]

۶۳. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه:بدون شماره

کا:لطفعلی بن محمد کزازی کرمانشاهی، تا: رجب ۱۲۵۶ق؛ آخره فوائد اخری فی شرح بعض الشواهد [دلیل المخطوطات: ۱ - ۲۳۸]

۶۴. شاهرود؛ مدرسه اسماعیلیه؛ شماره نسخه:۵۷/۴

کا:ملا عاشور بن ابراهیم،تا:پنج‌شنبه۱۶ربیع الاول۱۲۵۶ق[ف:- ۲۰]

۶۵. تهران؛ حوزه آستان حضرت عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۷۰/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۸ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۱گ (۲۰۰پ-۲۴۰ر)، ۱۳سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: - ۴۱]

۶۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۳۸۲

بی‌کا، تا: ۱۲۵۸ق [نشریه: ۱۳ - ۳۹۴]

۶۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۵۷۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲

خط: شکسته نستعلیق و نسخ، کا: علی بن مهدی کاشانی، تا: ۱۲۵۹ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۴۴گ (۲پ-۴۵)، ۱۷ سطر(۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [رایانه]

۶۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۴۳۱/۱-۳۸/۵۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه دهه سوم ذیقعده ۱۲۵۹ق، جلد: تیماج مشکی، ۳۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۰۵]

۶۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۸۸/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** .شخصی خاص به فریاد می‌طلبم تو را از دست خرما و غوره خرما که این صفت دارد که ...

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد ابراهیم خوانساری، تا: ۱۲۵۹ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۷گ (۱۷۷پ-۱۹۳پ)، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۱/۷×۲۱/۵سم [ف: ۶ - ۱۵۸]

۷۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۷۴۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۹ق [رایانه]

۷۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۰۴۷/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱ ذیقعده ۱۲۶۱ق؛ ۴۶گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۲۳]

۷۲. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه:بدون شماره

آغاز: برابر

بی‌کا، تا: ۱۲۶۱ق [تراثنا: س۱۳ش۱ - ۱۳۶]

۷۳. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه:بدون شماره

آغاز: برابر

بی‌کا، تا: ۱۲۶۱ق [تراثنا: س۱۳ش۱ - ۱۳۶]

۷۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۰۸۳/۲-۱۶/۹۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲

خط: نسخ و نستعلیق شکسته، کا: محمد قاسم مظلوم، تا: دوشنبه ۳ رجب ۱۲۶۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۰۵]

۷۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۶۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق ممتاز، کا: آقا میر عبدالمجید واعظ اصفهانی، تا: جمعه ۲ شوال ۱۲۶۴ق؛ مجدول، محشی؛ واقف: رضا نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج ماشی، ۶۷گ، ۱۵ سطر (۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۷۹]

۷۶. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۷۸/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** در این جهان پریشان جمعی بالذات مفقود است محمد مرا نام مادر نهاد ×× پدر تربیت هم مرا باز دد / کمین چاکر صاحب ذوالفقار ×× منم میر مهجور با افتخار

خط: نسخ، کا: میر محمد بن عبد الصمد بن عبدالجلیل، تا: ۱۲۶۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی، ۳۹گ، ۴۰ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲ - ۸۸۸]

۷۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۸۳۶

آغاز: برابر

خط: نسخ زیبا، کا: غلامعلی بن آخوند ملا میرزا محمد نائینی، تا: ۱۲۶۷ق؛ جلد: تیماج کرم قهوه‌ای مذهب، ۱۰۹گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱/۴×۱۷/۷سم [ف: ۴۱ - ۲۳۷]

۷۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۵۵۱/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رمضان ۱۲۶۷ق؛ مهر: «وقف مدرسه حسینیه مرحوم حاجی سید حسین لاریجانی فی شهر رجب ۱۳۰۸» (مربع)؛ جلد: گالینگور سبز، ۵۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۲۲]

۷۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۵۸۳/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۹ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: پارچه، ۵۳گ (۵۸-۱۱۰)، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۱۲ - ۴۲۰]

۸۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۸۳۷

بی‌کا، تا: ۱۲۶۹ق؛ خریداری از محمد حسن نخعی مازندرانی [رایانه]

۸۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۹۴۲/۲

خط: نستعلیق، کا: عیسی، تا: یک‌شنبه ۲ صفر ۱۲۶۹ق؛ رکابه‌دار؛ جلد: تیماج سرخ، ۵۳گ (۷پ-۵۹ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۴۴ - ۱۴۸]

۸۲. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۰۰۹/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق، کا: ملا ابراهیم همدانی، تا: ۱۲۷۱ق؛ ۱۰۰گ (۲۴-۱۲۳)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۲ - ۲۴۷]

۸۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۲۶۹/۲

آغاز: برابر

بی‌کا، تا: ۱۲۷۱ق؛ اهدایی: میرزا محمود شیخی زاده؛ جلد: تیماج عنابی، ۶۱گ (۵۲-۱۱۲)، ۱۳ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۴ - ۱۲۲۶]

۸۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۹۱۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: شوال ۱۲۷۳ق؛ کاغذ: نخودی، دولت آبادی، جلد: قهوه‌ای چرمی، ۵۸گ [ف: ۳ - ۲۰۹]

۸۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۷۳۵/۱

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: رویه پارچه سبز، ۱۹ سطر [ف: ۵ - ۱۶۲]

۸۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۷۳۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۱

خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: پارچه سبز، ۴۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰/۸×۱۷/۳سم [ف: ۳ - ۵۱۲]

۸۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۳۱۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲

خط: نسخ معرب و نستعلیق، بی‌کا، تا: شعبان ۱۲۷۷ق؛ تملک: غیاث الدین به تاریخ جمادی الثانی ۱۲۹۴ق، فضل الله ذوالقدر در تهران؛ جلد: مقوایی، ۳۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۴ - ۱۴۶]

۸۸. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۲۰۹

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: حسین بن محمد، تا: ۱۲۷۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۹×۲۲سم [ف: - ۱۴۴]

۸۹. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۲۲۰/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۱

خط: نستعلیق، کا: محمد حسن بن علی اکبر، تا: پنج‌شنبه رجب ۱۲۷۹ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۵۹۳]

۹۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۱۲۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۸۲ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۸۲۰۰ [رایانه]

۹۱. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۵۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ تملک: سید مهدی بن محمد کاظم طبیب نجف آبادی به سال ۱۳۴۵؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۰گ، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱ - ۴۷]

۹۲. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۳۱۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲

خط: نسخ، کا: جزینی، تا: ۱۷ رمضان ۱۳۲۳ق؛ جلد: مقوا، ۴۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱ - ۳۳۵]

۹۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۲۰۱۸/۲

خط: نستعلیق، کا: ملا محمد ابراهیم بن ملا محمد مهدی قشلاقی مؤلف کتاب البحر اللامع، بی‌تا؛ اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: ۳ - ۱۶۶]

۹۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۷۴/۲

بی‌کا، بی‌تا؛ ۴۷گ (۹۶-۱۴۲) [ف: ۳ - ۵۱]

۹۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۷۱۰-۵۸/۱۶۰

آغاز: برابر

از اول تا «لقد خشیت اذ اری جدبا ×× مثل الحریق وافق القصبا»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۸۴گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: ۵ - ۲۶۰۶]

۹۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۹۴۶-۵۹/۱۶۶

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۷۷گ، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵ - ۲۶۰۶]

۹۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۹۳۸-۵۹/۱۵۸

از شرح «نحن اللذون صبحوا الصباحا ×× یوم النخیل غارة ملحاحا» تا شرح «یا رب یوم لی لا اظله ×× او م من تحت واضحی من عله»؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: وسط و انجام؛ ۶۳گ، ۱۱-۱۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۶۰۶]

۹۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۶۴۴/۱۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۳۸گ (۲۰۷پ-۲۴۴ر)، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۷ - ۲۲۴]

۹۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۵۴/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ذو به معنی التی است فاما کرام موسرون لقیتهم ×× فحسبی من ذی عندهم ما کفانیا یعنی اما کریمان مال دار.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۲۲]

۱۰۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۴۰۸۸/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** چون بعضی از طلبه خصوصاً ازترکان از فهمیدن شواهد عربی اظهار عجز کرده می‌نمودند که اگر شواهد فارسی نوشته شود می‌تواند بود لهذا این بی بضاعت موافق خواهش ایشان ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور سبز، ۶۶گ (۲۸پ-۹۳پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۲۳]

۱۰۱. فردوس؛ مدرسه حبیبیه؛ شماره نسخه:۴۵/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** خانه محبوبه باکسیر او ریسمان محبت را برای دل تو در پرواز است که بی آرام باشد و شاهد

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۴۶گ (۱۳۹پ-۱۸۴پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف مخ]

۱۰۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۸۹۴/۳-۱۵/۱۳۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** متی تقول القلص الرواسما ×× تحملن ام قاسم وقاسما یعنی گمان می‌کنی که شتران ... و دیگری جمله و یحملن اجها لابنی لو لعمر وایرک ام منی

خط: نسخ و نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۰۶]

۱۰۳. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۳۱۰/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** بهترین نگاه دارندگان ومهربان ترین کفایت کننده گان و بخشنده ترین بخشنده گان

خط:نسخ و نستعلیق،بی‌کا،بی‌تا؛افتادگی:انجام؛جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۱ - ۲۹۳]

۱۰۴. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۲۲۶/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸گ، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف مخ - ۱۱۵]

۱۰۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۴۶۴/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و خطائی که نوشته شده در گذرند.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۴۸گ (۲ر-۴۹پ)، ۱۶ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۳ - ۳۴۱۸]

۱۰۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۳۲۶/۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۹گ (۱ر-۵۹پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۳۸ - ۴۵۴]

۱۰۷. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۵۴۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** من یفعل الحسنات الله یشکرها ×× و الشر بالشر عند الله مثلان

خط:نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوا با کاغذ ابری،۳۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۱۳۸]

۱۰۸. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا [دلیل المخطوطات: ۱ - ۱۳۰]

۱۰۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶۵۷ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۱۱۰. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۰۶/۲

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور آبی، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: - ۲۲۳]

۱۱۱. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۳۹/۲

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: تیماج سیاه، ۴۱گ، ۱۴سطر، اندازه: ۱۸×۲۱سم [ف: - ۲۲۱]

۱۱۲. شیراز؛ بغایری، عبدالرزاق؛ شماره نسخه:بدون شماره/۱

بی‌کا، بی‌تا [میراث اسلامی: ۵ - ۵۷۲]

۱۱۳. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۹۳۱/۲

آغاز: ابلغ هذیلا و ابلغ من یبلغها ... یعنی برسان هذیل را و برسان کسی؛ **انجام:** پس گفتم از برای قافله وقتی که بلند شده بود اهل قافله از جانب راست

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوای کرم، ۳۰ص (۱۲۷-۱۵۶)، ۱۹ سطر [ف: ۲ - ۲۱۹]

۱۱۴. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۳۵۷/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۳۰ص (۱-۳۰)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۲ - ۱۴۶]

● شرح شواهد البهجة المرضیة = شرح شواهد السیوطی / ادبیات / عربی

š.-u šawāhid-il bahjat-il marḏīyya = š.-u šawāhid-is suyūṭī

طبسی، محمود بن غلام علی، ق۱۲ قمری

tabasī, mahmūd ebn-e qolām ʻalī (- 18c)

وابسته به: البهجة المرضیة فی شرح الالفیة = شرح الفیة ابن مالک = شرح الخلاصة فی النحو؛ سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر (۸۴۹-۹۱۱)

بدرالدین محمود بن احمد عینی کتاب مفصلی در شرح شواهد شروح «الفیة ابن مالک» به نام «مقاصد النحو فی شرح شواهد شروح الالفیة» نگاشته و سپس به درخواست گروهی آن را مختصر نموده و «فرائد القلائد فی مختصر شرح شواهد» نامیده که اولی به «شواهد الکبری» و دومی به «شواهد الصغری» معروف است. نسخه حاضر شرح شواهد کتاب «البهجة المرضیة فی شرح الالفیة» سیوطی از این اثر انتخاب و در یک مجلد گردآورده شده است. هیچ یک از نسخه‌های این کتاب خطبه ندارد و نام مؤلف نیز در متن هیچ یک از نسخه ها نیامده است. تنها در انجامه نسخه ش ۳۹۱۰/۲ع کتابخانه ملی تهران نام «مولانا سلطان محمود الطبسی» به عنوان انتخاب‌گر معرفی شده است (مورخ ۱۲۶۴ق). علاوه بر این در الذریعه، از شرح شواهد البهجة المرضیة سلطان محمود بن غلام علی طبسی یاد شده که منتخب شرح شواهد عینی است. به همین دلیل بعضی از فهرست‌نگاران این کتاب را با نام او معرفی کرده‌اند اما بررسی دقیق‌تری درباره این انتساب ضروری است.

آغاز: بسمله أقائلن أحضروا الشهودا قاله رؤیة و قبله أریت ان جائت به املوداً مرجلاً و یلبس البرودا أقائلن الخ أرأیت اصله

انجام: و الحق بهمزتین الاولی للاستفهام و الثانیة هی أدان التعریف و فیه الشاهد ... و أراد بالحبل حبل المودة و هی الوصلة التی کان بینهما.

[دنا ۸۱۳/۶؛ الذریعة ۳۳۸/۱۳]

۱. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۷۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۰۷۵ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۷۱گ، ۱۶ سطر [ف: ۱ - ۳۶۱]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۴۴۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ تملک: ابوطالب بن حسین نراقی موسوی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۰گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۰۳]

۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۱۸۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** الحق بهمزتین الاولی للاستفهام والثانیة همزة اداة التعریف و فیه الشاهد فانه.

این کتاب مشتمل بر شرح شواهد ابیاتی است که در شرح سیوطی بر الفیه ابن مالک (بهجة المرضیه) به آنها استشهاد گردیده، بسیاری از مطالب و عبارات آن را با عباراتی که از شرح شواهد عینی در حاشیه سیوطی‌های چاپ ایران نوشته شده مطابقه نمودم عین آن عبارات بود با حذف جملی ازآنها، بنابراین می‌توان این کتاب را «مختصری از شواهد عینی» دانست به این معنی که آنچه

از ابیات سیوطی در شرح خود بر الفیه شاهد آورده در شروح چهارگانه‌ای که عینی شواهد خود را برای ابیات مستشهده در آنها ترتیب داده وجود داشته و این انتخاب‌کننده که نام آن در خود کتاب نیست به ترتیبی که ابیات در سیوطی قرار گرفته مختصراً آورده و خود کتابی مستقل گردیده است. طرز کتاب این است که شعر استشهاد شده را ذکر و گوینده آن را در صورت امکان معین نموده و در بعضی موارد مقدم و مؤخر آن را هم بیان نموده و پس ازآن محل شاهد را نشان داده و گاهی به ترکیب بیت هم می‌پردازد و در حدود ۲۵۰۰ بیت کتابت آن است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام (چهار پنج ورق)؛ مصحح، مقابله شده؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: کاهی، جلد: تیماج، ۸۲ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۲ - ۳۸۵]

۴. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۶۶۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ فاقد خطبه کتاب؛ مهر: «علی بن رضی الموسوی» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۰گ، ۱۵ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲ - ۲۹۹]

۵. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۳۶۱/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۱۰گ (۱۴۷پ-۱۵۶)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۳ - ۱۰۱]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۰۳/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هو القطع و اراد باالحبل حبل المودة و هی الوصلة التی کانت بینهما هذا آخر ما یتعلق بشرح الالفیه ...

خط: نستعلیق، کا: علی محمد بن محمد عقیل فومنی، تا: ۱۲۰۲ق؛ کاغذ: فرنگی، ۴۱گ (۴۰پ-۸۰) [ف: ۱۲ - ۳۶۷]

۷. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۸۰۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی بن ملا ابراهیم بن حاجی زال هزار جریبی، تا: غره شعبان ۱۲۱۰ق، جا: استرآباد؛ کاغذ: فستقی و سفید، جلد: تیماج مشکی، ۱۴ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۳ - ۱۰۹۵]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۶۲۸

آغاز: الام علی لو و ان کنت عالماً بارتاب لو لم تفتنی اوائله یعنی ملامت کرده می‌شوم بر آرزوها و هرگاه می‌بودم من عارف به عواقب آرزو فوت نمی کرد مرا ابتدای او یعنی مرتکب نمی شدم. شاهد در لفظ لواست که هر چند در ظاهر شکل حرف است؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، عبارات عربی نسخ، کا: محمد مؤمن بن محمد علی، تا: ۱۲۱۲ق؛ محشی؛ وقف‌نامه از کاتب نسخه در ماه رمضان ۱۲۱۷ق مهر: «محمد مؤمن بن محمد علی» (بیضی)، حمید ایزد پناه؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۲گ، ۱۲ سطر (۶/۵×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [ف: ۲۰ - ۹۲]

۹. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۲۰۲/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: رحیم بن عبدالکریم بن عبدالرحیم، تا: ۱۲۱۴ق؛ محشی؛ ۷۰گ (۱۸۸پ-۲۵۷پ)، ۱۶ سطر [ف: - ۱۵۵]

۱۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۲۲۸

آغاز و انجام: برابر؛ بینهما. هذا اخر ما یتعلق بشرح الالفیة للشیخ العالم الکامل جلال الدین بن الشیخ کمال الدین السیوطی منتخبا من شرح شواهد العینی ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۶ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی الوان، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۵۸گ، ۱۷ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۱۸ - ۱۸۳]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۰۴۷

آغاز: بمعنی احفروا القبر قبر المیت و الارض الماجد شخص و هو بعید و ان کان له وجه الاعلی روایة من یرو علی الاکرم ... و انی علی لیلی لذار وانتی ×× علی ذاک فیما نبینا مستمدیمها؛ **انجام:** برابر؛ هذا آخر ما یتعلق بشرح الفیة للشیخ العالم الکامل جلال الدین بن الشیخ کمال الدین السیوطی منتخبا من شرح شواهد.

نام مؤلف از انجام معلوم گردید؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد باقر ولد عالی جناب آخوند ملا محمد علی قاضی بلوک مرک، تا: ۲ جمادی الثانی ۱۲۴۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ در حاشیه نوشته شده؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی گل بهی و نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۱گ (۱ر-۸۱ر)، ۱۵-۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۳۲۶]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۴۵۸/۱

همان نسخه بالا [مؤید: ۳ - ۳۷۱]

۱۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۸۷/۲-۳/۱۰۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: حسینی، تا: ۱۲۵۶ق، جا: تهران؛ محشی از «شرح»؛ ۳۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۰۴]

۱۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۹۱۰/۲

آغاز و انجام: برابر؛ هذا آخر ما یتعلق بشرح الفیه الشیخ ... جلال الدین السیوطی انتخاب العالم ... مولانا سلطان محمود الطبسی من شرح الشواهد تمت

خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، تا: ۱۲۶۴ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج، ۳۷گ (۶۹ر-۱۰۵ر)، ۱۷ سطر (۱۰/۷×۱۹/۲)، اندازه: ۱۸/۵×۲۶/۵سم [ف: ۱۷ - ۱۶۲]

۱۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۱۵۳-۲۱/۷۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸ ربیع الاول ۱۲۶۵ق، جلد: تیماج مشکی، ۵۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۷۳۳]

۱۵. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۳۳۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد جواد بن علی ابرجی قمی، تا: جمادی الثانی

۱۲۶۶ق؛ درپایان قصیده امرؤالقیس از قصاید سبعه آمده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۷گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف مخ]

۱۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۱۶۵/۱-۲۱/۸۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: اسدالله بن ملانصر الله طادلیجانی از بلوک اشترخان، تا: شنبه ۸ ذیقعده ۱۲۷۰ق، جا: مدرسه الماسیه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۷۳۳]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۰۵۲

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام کتاب به قرینه نسخه‌های مشابه ذکر شد؛ خط: نسخ خوب، کا: محمد صادق گلپایگانی، تا: ۱۲۸۹ق، جا: تهران؛ واقف: دکتر شمس الدین جزائری، شهریور ۱۳۴۸؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج نیلی، ۵۰ گ (۷+۵+۳۸)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۱۸۱]

۱۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۵۹۶-۱۴/۴۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** واصل من تحت من تحتی بالاضافة الی یاء المتکلم فلما قطع عنها بنی علی الضم واضحی ایضا مجهول من ضحیت الشمس

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ با علامت بلاغ؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۵گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۶۰۷]

۱۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۶۱۵/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ این رساله چاپ سنگی است؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۸گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۲۲]

● شرح شواهد البهجة المرضیة = الشواهد الضیائیة /

ادبیات / فارسی

š.-e šavāhed-ol-bahjat-ol-marzīyya = aš-šavāhed-oz-zīyā’yya

بفرویی یزدی، محمد باقر بن محمد حسین، ق۱۳ قمری

bafrūyī yazdī, mohammad bāqer ebn-e mohammad hoseyn (- 19c)

وابسته به: البهجة المرضیة فی شرح الالفیة = شرح الفیة ابن مالك = شرح الخلاصة فی النحو؛ سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر (۸۴۹-۹۱۱)

تاریخ تألیف: ۱۲۳۲ق

شرح بر شواهد شرح سیوطی مسمی به «بهجة المرضیة» بر الفیه ابن مالك است. طریقه شارح در این شرح چنان‌که خود او در مقدمه کتاب گفته چنین بوده است که «اول لغات مشکله آن را در کتب لغت مانند کنز و منتخب و مهذب و غیر آنها رجوع کرده بیان کند و بعد تراکیب آن را به شواهد سید محمد و شواهد فوائد (کذا) که مشهور به عینی [است] و غیر آن رجوع کرده به اختصار بکوشد و در بعضی از اشعار قول سید و صاحب فوائد (کذا) هر دو ذکر می‌شود و بعد معانی را به طریق نیکو ادا کند و بعد شواهد آن را بیان کند»؛ از روی فرهنگهای «کنز، منتخب، مهذب، شواهد سید محمد، شواهد فرائد عینی».

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد میگوید فقیر حقیر عاصی محتاج سوی پروردگار غنی محمد باقر محمد حسین البفرویی الیزدی که در سال سی و دو بعد از گذشتن هزار و دویست ... بمباحثه شرح الفیه که مسمی است به بهجة المرضیه است از مصنفات ملا جلال مشهور بسیوطی است ... مشغول بودند ...

[نسخه‌های منزوی ۲۰۶۸/۳؛ الذریعة ۲۴۳/۱۴؛ دنا ۸۱۳/۶ (۱۰ نسخه)]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۸۵۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** که انسان جایز الخطاست ... سنه ۱۲۲۵.

خط: نسخ، کا: موسوی، محمد بن محمد باقر، تا: ۱۲۲۵ق؛ کاغذ: آبی، جلد: تیماج [رایانه]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۶۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** این اخر شعری است که ولد (کذا صریحا واضحا) ساختیم در شواهد و ختم کردیم اینرا بخیر و خوبی.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه ۱۷ شوال ۱۲۴۸ق؛ واقف: حاج عماد، تیرماه ۱۳۱۰؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن مشکی، ۱۰۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۲۴۲]

۳. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۲۹/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۴ق [ف: ۳ - ۳۶]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۷۳۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۴ ربیع الاول ۱۲۶۴ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۷گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۲ - ۲۶۹]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۳۷۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و این آخر شعری است که وارد ساختیم در شواهد.

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین بن حاجی علی قاری شهر بابکی، تا: جمادی الاول ۱۲۶۵ق؛ تملك: حسین بن علی اکبر شهر بابکی به تاریخ ۱۸ شعبان ۱۲۹۴؛ جلد: گالینگور، ۴۸گ، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۹ - ۱۸۲]

۶. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۷۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۲۷۱ق؛ اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۹۰]

۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۶۶/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** این شعریست که وارد ساختیم در شواهد و ختم کردیم کتاب را

خط: نسخ، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۲۹ رمضان ۱۲۷۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۲۲گ، ۱۴ سطر (۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۲۹۸]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۴۶۶/۲

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۶۶]

۸. **تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۶۰**

خط:نستعلیق،کا:شیخ یوسف آقا محمد نبی، تا: ۲ ذیحجه ۱۲۸۱ق؛ محشی با نشان «تصریح، شمنی»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۸گ، ۱۷ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: - ۸۹]

۹. **قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۴۸۲**

آغاز: برابر؛ **انجام:** نعلین هامرا وشلوار مرا یعنی در ید وپاره پاره نمود قدتم الرسالة ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ تملک: محمد حسین در ۱۲۷۸؛ جلد: مقوای زرد، ۷۳گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۱ - ۲۹۳]

۱۰. **تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۰۸۹**

خط: نسخ، کا: ابوطالب موسوی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۷سم [ف: ۳ - ۵۲۳]

۱۱. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۳۵/۱**

آغاز: برابر ؛ **انجام:** بمعنی القطع (تمت بعون الله و توفیقه)

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۴۸گ (۱پ-۴۸ر)، ۱۵ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۳ - ۳۱۱۰]

۱۲. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۲۴۶**

آغاز: ... بر اسم فاعل بجهت ضرورت عری اسم بضم اول و الکسر مع همزة و حذفها و القصر اسم مبتداست؛ **انجام:** که وصل شده است باو الف اطلاق در حالت وصل به نیت وقف و این آخر شعری است که دارد ساختیم در شواهد، و لله الحمد

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۱۶۴ص، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵/۳×۲۰/۵سم [ف: ۴۵ - ۱۰۸]

● شرح شواهد البهجة المرضیة = شواهد السیوطی / ادبیات / عربی و فارسی

š.-u šawāhid-il bahjat-il marḍīyya = šawāhid-is suyūṭī

کرمانی، ابراهیم بن ابراهیم، ق۱۳ قمری

kermānī, ebrāhīm ebn-e ebrāhīm (- 19c)

وابسته به: البهجة المرضیة فی شرح الالفیة = شرح الفیة ابن مالک = شرح الخلاصة فی النحو؛ سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر (۸۴۹-۹۱۱)

تاریخ تألیف: شب دوم جمادی الثانی ۱۲۳۰ق؛ محل تألیف: کاشان (مدرسه محمد صالح بیک)

شرحی است متوسط بر شواهد کتاب «البهجة المرضیة» معروف به سیوطی که مؤلف برای طلاب نگاشته تا رنج و تعب بسیار نکشند و او را به فاتحه یاد کنند.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۷۰۰

آغاز: حمد بی حد و ثنای بی عدد سزاوار معبود بحقی است که زبان بنی نوع انسانی را کلید گنج خانه سخن گردانید؛ **انجام:** که دار تو پرواز می‌کند اگر دور شود خانه را رباب تا که قطع شود ریسمان مودت و دوستی شما دو تا.

خط: نستعلیق مایل به نسخ، کا: محمد حسین بن محمد صادق مشکابادی، تا: شعبان ۱۲۳۴ق، جا: قم مدرسه موسومه به خانی(؟)؛ مصحح؛ کاغذ: الوان، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۳گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۸/۴×۲۲/۲سم [ف: ۴۳ - ۲۴۹]

● شرح شواهد البهجة المرضیة / نحو / عربی

š.-u šawāhid-il bahjat-il marḍīyya

وابسته به: البهجة المرضیة فی شرح الالفیة = شرح الفیة ابن مالک = شرح الخلاصة فی النحو؛ سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر (۸۴۹-۹۱۱)

غیر همانند:

۱. **مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۳۳۴**

آغاز: ... ترمی حصا الا ما غیر و المجمرات بالجیم جمع مجمرة؛ **انجام:** و المجزل من أجزل اذا أعطی عطاءاً کثیراً. قال مصنف هذا الکتاب و هذا آخره من الشواهد.

شرح للشواهد الشعریة التی استشهد بها السیوطی فی البهجة المرضیة؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۴۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، مقابله شده، با علامت بلاغ؛ ۲۰۴گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [مؤید: ۱ - ۲۸۶]

۲. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۴۹۸-۱۳/۱۷۸**

آغاز: فیه مجرور واذا قلت بالنون یتعین النصب. قوله معذور بالعین المهملة والذال المعجمه ای مختون وهو مقطوع العذرة وهی غلفة الذکر التی تقطع عند الاختتان؛ **انجام:** ای انقطع من البیت وهو القطع واراد بالحبل حبل المودة وهی الوصلة کانت بینهما

از شواهد عینی انتخاب ونقل نموده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه ۲۰ ربیع الاول ۱۰۸۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: گالینگور، ۷۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۶۰۸]

۳. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۷۶**

خط: نسخ، کا: قاسم، تا: ۱۲۰۵ق، جا: نجف اشرف [الفبائی: ۳۴۴]

۴. **شیراز؛ بغایری، عبدالرزاق؛ شماره نسخه:بدون شماره**

بی‌کا، تا: ۱۲۴۱ق؛ با قصیده حمیری [میراث اسلامی: ۵ - ۵۶۹]

۵. **تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۳۸**

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۶ ذیحجه ۱۲۴۵ق، برای ملا محمد تقی پسر حاج خضر علی [ف: ۳ - ۹۳]

۶. **یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۰۱۰/۱**

آغاز: ابی بکیر تسامی علی کان المسومة العراب یعنی اسبهای تازی پسران ابی بکیر؛ **انجام:** و شاهد در الله یشکرها است که جمله اسمیه واقع شده بی فا هذا ضعیف

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوایی روکش کاغذ ابری، ۲۵گ (۴-۲۸)، ۱۶ و ۱۷ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۰سم

[ف: ۴ - ۱۱۲۷]

● **شرح شواهد البهجة المرضية** / ادبیات / عربی - فارسی
š.-u šawāhid-il-bahjat-il-marḍīyya
وابسته به: البهجة المرضية في شرح الالفية = شرح الفية ابن مالك = شرح الخلاصة في النحو؛ سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر (۸۴۹-۹۱۱)

غیر همانند:

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۳۲۵

آغاز: بسمله، حمدله، فبعد اذ كنت شاغلا فی تحصیل علم النحو فی کل یوم و لیل و باحث مباحثه فی کتاب النحو؛ **انجام:** شاهد در عدم ادغام نمودن باء احبب است با وجود موجب ادغام به جهت ضرورت. تمت الشواهد بعون الملك الشاهد.

مؤلف در این اثر از شواهد البهجة المرضية آنچه را که در دوران تحصیل علم نحو مورد نیازش بوده جهت سهولت کار از کتاب «جامع الشواهد» استخراج کرده و در این نسخه گردآورده است. توضیحات شواهد این اثر به عربی و گاه به فارسی است و در ضمن اشعار به فارسی نیز ترجمه شده است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۸ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۳۵گ، ۱۲ سطر (۱۲×۱۷/۵)، اندازه: ۱۷×۲۱/۷سم [ف: ۱۸ - ۲۹۰]

۲. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۳۶۱/۳

انجام: منتخب از شرح شواهد عینی.

با ترجمه فارسی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۵۳گ (۱۶۰-۲۱۲)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۳ - ۱۰۱]

۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۵۳۴/۲

آغاز: احمدك اللهم انك صيرتنى من طالب العلم و اسئلك ان [توفقنى] عمله و الصلاة الكثير على خير خلقه محمد و آله ... اما بعد قوله الام على لو وان كنت عالما باذناب لو لم تفتنى اوائله؛ **انجام:** طارقها بدل بعض از كل ضربك مفعول مطلق و بالسيف متعلق به او وقونس الفرس مفعولش المعنى دفع كن اندوه‌هائی مثل دفع کردن توبه شمشیر بر فرس را الشاهد درا ضرب است که نون تأكيد ازاو حذف شده است به جهت ضرورت شعری

اشعاری را که سیوطی در شرح خود بر الفیه به عنوان شاهد آورده است، درسه مرحله: «لغت، معنی وشاهد» بررسی می‌کند؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۲گ، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۲۴]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۱۴۱

آغاز: من حركة او حرف او سكون لو حذف الغم حيث بثلاث لغات و هن و هو كنايه؛ **انجام:** ارض ذات رمل ثب و الجبله الصوت و كبرنا ساء ای الناس

برگزیده. ترجمه و شرح مختصر بعضی شواهد شعری کتاب بهجة المرضیه است. در بعضی ابواب صرفاً معانی شواهد شعری در پی هم آمده و در برخی به اعراب آن اشاره نیز اشاره شده است. به نظر می‌آید گردآورنده اشعاری که معانی مشکل داشته و یا قواعد بعضی اشعار را که نمی‌داشته انتخاب کرده و به توالی ابواب معرب و مبنی تا اعراب فعل گرد آورده است؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷گ (۱۰۸-۱۳۴پ)، ۱۱-۱۴ سطر (۸×۱۲-۱۳/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [رایانه]

● **شرح شواهد تذکره حاج ابراهیم** / ادبیات / فارسی
š.-e šavāhed-e tazkere-ye hāj ebrāhīm
طباطبائی، محمد جعفر
tabātabā'ī, mohammad ja'far

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۹۳۶

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۹۳گ، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۸سم [رایانه]

↩ شرح شواهد السیوطی ← شرح شواهد البهجة المرضية

● **شرح شواهد السیوطی** / ادبیات / عربی
š.-u šawāhid-is suyūṭī
نجم السادات، علی بن حسین، ق۱۴ قمری
najm-os-sādāt, 'alī ebn-e hoseyn (- 20c)
وابسته به: البهجة المرضية في شرح الالفية = شرح الفية ابن مالك = شرح الخلاصة في النحو؛ سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر (۸۴۹-۹۱۱)

مؤلف درباره کتاب می‌گوید: «اشعاری که برای شاهد مثال در کتاب سیوطی به‌طور یک بیت و یک مصراع ضبط شده، این حقیر آنها را به ردیف مطابق با جامع الشواهد در این دفترچه ثبت نموده ام، الاحقر علی سادات حقیقی».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶۶۰

آغاز: الام على لو انكبت عالماً ×× بأذناب لو لم تفتنى اوائله - یعنی سرزنش کرده میشوم بر گفتن لو كان كذا لكان كذا یعنی اگر بود؛ **انجام:** بقیه قصیده زنبوریه در مجلد ثانی مستور است. انتهى. تمت هذه النسخةالشريفة بيد اقل السادات على بن الحسين الملقب بنجم السادات الحسينى فيشهر صفر المظفر ۱۳۶۷.

بر اساس ترتیب جامع الشواهد، جلد اول، نسخه جدید؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: صفر ۱۳۶۷؛ مهر: «وقف کتابخانه شیخ محمد جمالی تفرشی مخصوص مطالعه خرید و فروش حرام» (چهارگوش)؛ کاغذ: خط دار، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۸گ، ۱۷ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵۱ - ۸۹]

● **شرح شواهد الشافية** / صرف / عربی
š.-u šawāhid-iš-šāfīya
وابسته به: الشافية فی الصرف؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶ق)

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۷۲/۲
آغاز: الحمد لله الذی لا شبیه له و لا مثل و الصلاة و السلام علی المصطفی محمد نبیه عدید الحصی و الرمل و علی آله اولی العلم و الفضل؛ **انجام:** حمصصه نوع من الثمار نوع سمن الزرشک جلباب نوع من ... یتداوی به السطر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۸۹ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۷گ (۳۹پ-۴۵پ)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲ - ۳۷۴]

↩ شرح شواهد شرح الفية ابن مالک ← شرح شواهد ابن الناظم
↩ شرح شواهد شرح الفیه ← شرح شواهد ابن الناظم

● **شرح شواهد شرح التصريف** / ادبیات / فارسی-عربی
š.-e šavāhed-i š.-et tasrīf
اردبیلی، نظام الدین بن احمد، ق۱۲ قمری
ardabīlī, nezām-od-dīn ebn-e ahmad (- 18c)
وابسته به: شرح العزی فی التصريف = شرح التصريف = شرح تصريف الزنجانی؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)
شرحی است به فارسی بر شواهد شعری «شرح التصريف» تفتازانی. در دیباچه آن آمده است که چون در شرح تفتازانی اشتباهاتی دیده بدین گزارش پرداخته است.
آغاز: چنین گوید اضعف العباد علما و عملا نظام الدین [بن] ملا احمد اردبیلی که چون فاضل الکامل المدعو بسعد التفتازانی شرح نوشته بود بر تصریف زنجانی و بعضی از ابیات او را اشکال و اشتباه بود که مبتدی را باعث تشویش می‌گردید لهذا این فقیر توضیح و ترکیب او شد تا به اصحاب تحصیل او نفع بخشد ...
انجام: و علی فی اللفظ من المصرع الاول و فی المعنی من الثانی و شاهد این در موقوع موجل است به فتح عین به رغم و اعتقاد کسایی و این خلاف قیاس و نادر است.
چاپ: ایران، ۱۲۶۷ق
[دنا ۸۱۵/۶-۸۱۶ (۴۸ نسخه)؛ نسخه‌های منزوی ۲۰۶۱/۳ و ۲۰۶۱/۳-۲۰۶۲؛ الذریعه ۳۳۹/۱۳]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۸۶۰/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۶۴ق؛ ۲۰گ (۱۱۶پ-۱۳۵ر)، ۱۳ سطر (۸/۵×۱۳)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۲۰ - ۴۳۰]
۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۵۹/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و شاهد این بیت مشروحاً ذکر شد و ... به تکرار (بقیه خوانا نیست)
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ (۴۶پ-۵۵پ)، ۱۱ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: - ۲۸۶]
۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۵۹۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** بنده بوعده خود وفا نمیکند تمت الکتاب
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]
۴. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۳۷۷/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** این بیت در ذکر آن است با خبر کاد ... واصل این بود که محذوف باشد
کامل؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۲۲ص (۱۰۰-۱۲۱)، ۲۰ سطر [ف: ۲ - ۳۹۶]
۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۷۴/۶
خط: نسخ و نستعلیق، کا: نصیرالدین، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۷۸پ-۸۵پ)، ۱۴-۱۶ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۱۴۰]
۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۳۴/۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** شاهد این بیت در وصل است بفتح العین و این خلاف است.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: آبی، ۱۰گ (۱۰۲ر-۱۱۱ر) [ف: ۵ - ۱۵۱]
۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۸۱۱/۳-۳۴/۱۸۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** یعنی میان الف و همزه و الهمزة الاولی للاستفهام و الثانية همزة اداة التعريف و الحق مبتدأ وان ما قبلك خبره وانيت من البيت بمعنى القطع تمت
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵ - ۲۶۰۹]
۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۹۹۵/۳-۳۰/۶۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** یعنی قرارداد آن حمامه برای خون بیضتهای خود دوجوب
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوای سفید، ۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۶۰۹]
۹. اصفهان؛ علامه فانی (ضیاء الدین)؛ شماره نسخه:۳۴/۴
آغاز: برابر
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۷گ (۵۶پ-۶۲پ) [سه کتابخانه اصفهان: ف: - ۱۱۶]
۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۳۵/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳گ (۴۹پ-۶۱ر)، ۱۵ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۳ - ۳۱۱۰]
۱۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۵۹/۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** و الجمله خير للمبتدا الذى هو ربع. و شاهد این

بیت در ذکر ... و اصل این بود که محذوف باشد. تمت الکتاب بعون الملک الوهاب.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۰۲ق؛ تملک: هبه الله (بن رفیع؟) حسینی به سال ۱۲۷۱ با مهر «الواثق بالله الغنی، هبه الله الحسینی» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه‌ای مذهب، ۱۲گ (۸۵پ-۹۶پ)، ۱۵-۱۹ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۱۱۰]

۱۲. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۴۵/۳
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، تا: ۱۲۰۵ق؛ جلد: تیماج سیاه، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۱۸]

۱۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۷۵۱/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** از جهت این که گول بزنی و فریب دهی ایشان را تقدیره اصبحت های(کذا) کل الناس.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۲ رجب ۱۲۱۸ق؛ محشی؛ واقف: سید سعید طباطبایی، ۱۳۳۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۵ - ۱۷۰]

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۵۸۱/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** تشبیه به عسی کرده اند و اصل این بود که محذوف باشد.
همان نسخه بالا [چهار کتابخانه مشهد-ف: - ۱۴۰]

۱۴. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۲۶۴/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۸-۱۲۱۹ق؛ افتادگی: انجام؛ ۹گ (۶۳پ-۷۱ر)، ۱۵سطر، اندازه: ۱۵×۲۲/۵سم [ف: ۲ - ۱۸]

۱۵. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۰۵۴/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: میرزا ابن محمد باقر هزار جریبی، تا: ۲۲ ربیع الثانی ۱۲۱۹ق، جا: شمیران؛ جلد: تیماج، ۲۰ص (۲-۲۱)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲ - ۲۷۴]

۱۶. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۲۲/۳
بی‌کا، تا: ۱۲۲۱ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۲۰گ، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: - ۲۳۶]

۱۷. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۱۵۰/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمدکاظم بن حاج محمد صادق بن حاج محمدرضا بن حاج محمدصادق بن حاج محمدتقی، تا: ۲۰ رجب ۱۲۲۱ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲ سطر (۶×۱۹/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۳-۱۵۹۳]

۱۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۴۶۴/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و مشهور این بود که بکسر باشد.
خط: نسخ، کا: محمد علی بن حاجی لطفعلی تاجر نوری، تا: شنبه ۷ ذیقعده ۱۲۳۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۱۲گ (۵۰پ-۶۱ر)، ۱۶ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۳-۳۴۱۹]

۱۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۶۲۰/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** فاصبح العین رکودا ×× علی الاوشاذان یرسخن فی الموجل ... والفاء للعطف واصبح من الناقصه والعین اسمه ورکودا خبره وعلی الاوشاذ ظرف لغو متعلق برکودا لکونه بمعنی ثابتاوان یرسخن یتأول المصدر مفعوله الاصبح بحذف المضاف
خط: نستعلیق، کا: حاجی بابا ناشج ولد آقا رحیما، تا: ۱۲۳۶ق، جا: تهران مدرسه میرزا صالح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۲۴]

۲۰. ساری؛ عمومی؛ شماره نسخه:۱۰۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد مهدی، ابن ملا بابایی شیخ کلایی، تا: جمعه الاول ۱۲۳۸ق، شعبان ۱۲۷۵ق؛ جلد: مقوا، ۱۶ سطر (۵×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [عمومی ساری و تنکابن: ف: - ۸۸]

۲۱. تهران؛ حوزه آستان حضرت عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۷۸/۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: ملا آقا بن ملا بابا، تا: ۵ محرم ۱۲۳۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹گ (۲۱۸پ-۲۲۶ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: - ۴۱]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۳۳۱/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۰ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۰گ (۴۶پ-۵۵پ)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۳۳/۲ - ۸۴]

۲۳. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۷۱/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ جلی، کا: محمد بن محمد ابراهیم تاجر تهرانی، تا: ۱۲۴۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۱۲]

۲۴. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۲۲۷/۱
خط: نسخ، کا: علی اکبر بن محمد حسین کاشانی، تا: ذیقعده ۱۲۴۳ق؛ ۱۰گ (۱پ-۱۰ر)، اندازه: ۱۶/۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۳۷]

۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۵۳۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۴ق [رایانه]

۲۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۱۱/۱
آغاز: بعداً بسمله، هذا کتاب المسمی بشواهد سعد الدین؛ **انجام:** برابر بعون الله تعالی در سیزدهم شهر ربیع الاول فی یونت ئل ۱۲۵۰ه.ق
خط: نستعلیق، کا: شاید نظام الدین بن ملا احمد اردبیلی، تا: ۱۲۵۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۷ص، ۱۳ سطر (۶/۵×۱۱)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۵ - ۱۲۳]

۲۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۴۰۷/۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** و شاهد این بیت در فتح آمدن و عین موجل است که مصدر میمی مثال است و مشهور این بود که بکسر باشد تمت ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۰ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲گ (۷۴پ-۸۵)، ۱۷ سطر (۶×۱۳/۵)،

اندازه: ۱۱/۸×۲۲/۳سم [ف: ۱۹ - ۱۵]

۲۸. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۷۱/۵**

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد حسن بن محمد علی مازندرانی بارفروشی، تا: با تاریخ ۱۲۵۳ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: گالینگور سبز، ۹ص (۱۸۴-۱۹۲)، اندازه: ۱۹/۳×۲۲/۸سم [ف: ۲۹/۱ - ۱۹۴]

۲۹. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۹۲۰/۳**

خط: نسخ و نستعلیق شکسته، کا: محمد صادق و حسن بن حاج ملا علی، تا: ۱۲۰۴ و ۱۲۵۴ق؛ کاغذ: حنایی و شکری، جلد: تیماج خرمایی، اندازه: ۸/۵×۱۶سم [ف: ۱۲ - ۳۴۱]

۳۰. **تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۷۵۹/۱**

انجام: برابر

خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: ۵ محرم ۱۲۵۷ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج زرد، ۶گ (۲ر-۷پ)، ۳۰ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۵۲]

۳۱. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۳۲۴**

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۲۵ رجب ۱۲۶۰ق؛ کاغذ: نباتی، جلد: مقوا رویه پارچه، ۱۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱/۸×۱۷/۸سم [ف: ۱۲ - ۱۸۲]

۳۲. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۲۵۱**

آغاز: بسمله. و این کلمات چندیست که نوشته می‌شود در توضیح؛ **انجام:** تمت الرساله الشریفه فی سنه السبعه عشر ... ابن میرزا سلیمان محمد حسن فی سنه ۱۲۶۲

کا: محمد حسن بن میرزا سلیمان، تا: ۱۲۶۱ق [رایانه]

۳۳. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۳۵۷/۵**

آغاز: برابر؛ **انجام:** و شاهد این بیت در وقوع موحل بفتح العین و این خلاف قیاسی است.

خط: تحریری، کا: قربان علی بن حیدر علی دبورودی، تا: ۱۲۶۴ و ۱۲۶۵ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج، مذهب، ۱۰گ (۱۴۹ر - ۱۵۸پ)، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۲۷/۲ - ۷۸]

۳۴. **تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۲۲/۴**

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۶ق؛ مصحح؛ ۱۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱ - ۳۳۶]

۳۵. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۲۵۰**

آغاز: بسمله، و لو ان الاطبا کان حولی ×× و کان مع الاطباء شفائی؛ **انجام:** که بر وزن مفعل آمده است از مثال و آن شاذ است.

خط: نستعلیق و شکسته نستعلیق، کا: محمد میرزا، تا: ۱۲۶۷ق؛ این نسخه در بعضی مواضیع با نسخه‌های دیگر اختلافاتی دارد و فاقد دیباچه است؛ به دنبال آن دو ورق اشعار است به فارسی و پس از آن یک ورق «صورت جواب مکتوب مولانا عبدالله تنکابنی» که از «قدوة العارفین آقائی آقا محمد بیدآبادی تحریر پذیرفته» و در آخر لامیه‌ای است به زبان عربی در ۴۴ بیت در ترغیب به جهاد و تحریض مردم آذربایجان به طرفداری از عباس میرزا و قیام علیه سپاه روس با این مطلع: «تهیأت فی شیخوخیتی للتأهل ×× تأهلت لکن فی اوان الترحل»؛ واقف: محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: حنایی، ۱۹گ، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۸۳]

۳۶. **قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۶۱۵/۶**

آغاز: برابر؛ **انجام:** واصبح من الناقصه والعین اسمه ورکودا خبره و علی الاول شاذ ظرف لغو متعلق برکودا بمعنی ثابتاوان سخن مفعوله له الاصبح بحذف المضاف

خط: نسخ، کا: محمد هادی طالقانی، تا: ۱۲۶۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۲۳]

۳۷. **قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۵۱**

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۵ جمادی الاول ۱۲۶۸ق؛ جلد: تیماج سیاه [ف: ۱ - ۳۲۷]

۳۸. **قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۰۵/۳**

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: میر عبدالصمد حسنی، تا: جمادی الثانی و رجب ۱۲۷۱ق؛ جلد: تیماج [ف: ۱ - ۳۰۴]

۳۹. **قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۰۰۹/۱**

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ملا ابراهیم همدانی، تا: ۲۳ ربیع الثانی ۱۲۷۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۲ص (۲-۲۳)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۲ - ۲۴۷]

۴۰. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۴۶۸**

آغاز: برابر؛ **انجام:** بسیاری باران و الترکیب و الفاء للعطف ... من الناقصه و العین اسمه و رکود اجزه و علی الاول شاذ ظرف لغو متعلق برکود الکوفه بمعنی ثابتا و ان ... مفعوله له الا اصبح بحذف المضاف

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۴ق؛ ضمیمه نسخه ش ۲۷۴۶۵ [رایانه]

۴۱. **قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۶۶/۱**

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳ رجب ۱۲۷۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵گ، ۱۶ سطر [ف: ۱ - ۳۶۲]

۴۲. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۳۲۰/۲**

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۸ شوال ۱۲۹۰ق، جا: مدرسه حاجی علی؛ جلد: گالینگور زرشکی، ۹گ (۶۸پ-۷۶ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳۳/۲ - ۸۱]

۴۳. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۱۳۱/۲-۵۵/۱۰۱**

آغاز: برابر

کامل؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۵ق، جا: مدرسه حاجی میرزا بابا؛ ۶گ، ۱۷-۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۱۰]

۴۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۶۲۰/۶-۵۱/۸۰
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۱۰]

۴۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۶۵۰/۴-۱۴/۱۰۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** ومن للتبعیض و الدهر مجرور به متعلق بما هو واعصه مبادی مصرو معه سروی.
خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۶۰۹]

۴۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۲۵۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد اصغر، تا: شنبه ۶ ربیع الاول، جا: مدرسه نواب؛ مهر: «محمد اصغر بن عبدالکریم» (مربع)، «محمد جعفر بن عبدالکریم» (بیضی)؛ جلد: مقوا، ۱۶گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۲۴]

۴۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۲۱۱/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷گ (۴۱پ-۵۷پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۲۴ - ۱۳]

۴۸. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۵۶۷/۳
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۲گ (در حاشیه ۲۲-۳۳)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۳ - ۱۰۹]

۴۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۴۸۴/۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** (فاصبح العین رکودا علی الاوشا ...) یعنی که پس که دیده اند گاوهای کوهی ... لکونه بمعنی ثابتان ان بر سخن مفعولا لاصح بحذف المضاف.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۶۲پ-۶۶ر)، ۱۶-۲۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۳۸ - ۶۴۱]

۵۰. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۴۸۰۷/۱
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۵۶۴]

۵۱. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۳۳۶/۱۲
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ ۱۱گ (۲۴۹پ-۲۵۹ر)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱ - ۲۹۴]

۵۲. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۵۸/۱
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۹۲]

۵۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۸۰/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** لکونه بمعنی ثابتا و آن سخن مفعول له لاصح بحذف المضاف.
کا: محسن بن محمد قراجه داغی الاصل نیریز المسکن، تا: پنج‌شنبه ۱ رجب ۱۳۰۰ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قرمز، ۳۵ص (۱-۳۵)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۰ - ۱۲۲۹]

۵۴. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۷۹/۴
خط: نسخ، کا: عباسعلی، بی‌تا، جلد: تیماج مشکی، ۱۲گ (۷۳پ-۸۴ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۸سم [ف: ۱ - ۲۶۸]

۵۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۵۷۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** نری احد یمشی و شهلانا یعنی مس کردیم ...
خط: شکسته نستعلیق و نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۴ص (۴۶-۴۹)، ۱۵ سطر (۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [رایانه]

۵۶. تهران؛ رجائی زفره‌ای، محمد حسن؛ شماره نسخه:بدون شماره
بی‌کا، بی‌تا [میراث اسلامی: ۱۰ - ۷۴۸]

● شرح شواهد شرح الکافیة / ادبیات / عربی

š.-u šawāhid-i š.-il-kāfīya

ترکیب اشعار حروف مشبهة بالفعل در کتاب سیوطی و جامی و شرح قطر الندی و کافیه و شواهد اشعار کتاب ضوء ...

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۵۱۱/۵
آغاز: امن رسم دار مربع ومصیق لعینک کم کاء الشئون وکیف الرسم اثر الدار یقال رسک له کذا و رسم البر رسمها معناه بالفارسیه نشان نهاد و مهر نهاد گندم را؛ **انجام:** لان ظروف المکان لاتصاف الی الجملة کما قال بعضهم ان اذ المفاجاة حرف دال علی المفاجاة ... تمت.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۶ق؛ اهدایی: شیخ محمد جواد علمیه؛ کاغذ: کبود اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۵گ (۱۰۱-۱۲۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲ - ۴۴۷]

● شرح شواهد شرح قطر الندی / ادبیات / فارسی

š.-e šavāhed-e š.-e qatr-on-nadā

اردبیلی، نظام الدین بن احمد، ق۱۲ قمری

ardabīlī, nezām-od-dīn ebn-e ahmad (- 18c)

وابسته به: شرح قطر الندی و بل الصدی؛ ابن هشام، عبدالله بن یوسف (۷۰۸-۷۶۱)

ترجمه و شرح مختصری است بر شواهد شعری کتاب معروف «شرح قطر الندی» ابن هشام نحوی که بالتماس جمعی از طلاب نوشته و به نوشته ملا جعفر قاضی اعرج نظر داشته است.

آغاز: چنین گوید اقل طلبه ... این مختصری است نوشته می‌شود در ایضاح ابیات شرح قطر ابن هشام ...

انجام: و من کان له ادنی ممارسة فی الصرف لایحتاج الی ذکر المثال.

چاپ: ایران، ۱۳۰۹ قمری، سنگی، خشتی؛ ایران، بی ناشر، سنگی، خشتی، به سعی و اهتمام حاجی علی اکبر تاجر کتابفروش خوانساری طهرانی، بدون تاریخ، در هامش

[دنا۸۱۷/۶(۲۷نسخه)؛ الذریعة ۳۳۹/۱۳ رقم ۱۲۵۷؛ نسخه‌های منزوی ۲۰۶۲/۳]

۱. دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه:۱۸۴/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمدجان، تا: ۱۱۲۰ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۵گ، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف مخ - ۱۱۵]

۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۴۳۱/۱
آغاز: ... منع البقاء تقلب الشمس و طلوعها ... یعنی مانع بقاست حرکات آفتاب و طلوع او از مکانی که غروبش از آنجاست؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۸ محرم ۱۱۲۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ مهر: «محمد حسن» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۲۶]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۱۵۸/۱۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۴ رجب ۱۱۶۸ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۲۰گ(۲۰۴-۲۲۳)،۱۵سطر،اندازه:۱۳×۱۷سم[ف:۳۰- ۶۵۲]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۴۸۷/۱
آغاز: سنگخوراه گویند و یاء لیالی زائد است بخلاف قیاس چون یاء شاهد این بیت در مبنی بودن خدام است بکر بدلیل آخر بیت ثانی؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۸۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۲۱گ (۳ر-۲۳پ)، ۱۸-۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۱۹ - ۶۶۴]

۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۵۰۵/۵
آغاز: برابر
از حرف الف تا لام؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فستقی سفید، جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۶۱۲]

۶. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۶۱۴/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** وتثنیة الاسماء الخ ... وشاهد دراین است که اگر حرف آخر اسم
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ شواهدی که در شرح توضیح داده شده در حاشیه تحریر شده؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۴/۵سم [ف مخ - ۱ - ۲۹۳]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۵۰۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق شکسته، کا: میر سمیع بن عزیزالله مازندرانی، تا: شنبه ۱ ربیع الاول ۱۲۰۱ق؛ مصحح؛ مهر: کاتب «عبده سمیع الحسینی» (بیضی)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۱گ (۷۶پ-۹۶ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۵۴]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۷۵/۵
همان نسخه بالا [مؤید: ۲ - ۷۹]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۶۱۵/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** اصطلاح نحوی و خدشه معنوی باعث اختلاف تعریف نمیشود و قلیل الرجا ایضاً منصوب علی الحالیه و ارسلها ... علی نقص الدخال یعنی فرستاد.
خط: نسخ، کا: میرزا محمد بن کربلائی علی اکبر کزازی، تا: ۱۲۱۶ق؛ مهر: «عبده مهدی الموسوی»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷ص (۵۶ -۷۲)، ۱۹ سطر (۱۲×۱۹)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۱۳ - ۶]

۹. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۸۲۳/۲
خط: نستعلیق، کا: عبدالله بن مهدی فردوسی، تا: ۶ ذیحجه ۱۲۲۷ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۸۷پ-۸۸ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲ - ۱۰۰]

۱۰. قوچان؛ مدرسه عوضیه؛ شماره نسخه:۴۶/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** فلا اب و ابنا مثل مروان و ابنه ... مثل خبرلا واقع شده و اذا متعلق به مثل
خط: نسخ، کا: بابا دلدار بن سید حسین، تا: ۱۲۲۸ق؛ افتادگی: انجام؛ ۱۴گ (۸۱ر-۹۴)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف مخ]

۱۱. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه:بدون شماره
آغاز: برابر
کا: ملك علی بن خدابخش، تا: ۱۲۲۹ق [تراثنا: س۱۳ش۱ - ۱۳۷]

۱۲. اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه:۱۰۹/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۷گ (۱پ-۴۷ر)، اندازه: ۹/۵×۱۷/۵سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۳۷]

۱۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۷۴۰/۲-۵۸/۱۹۰
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۳۶ق؛ ۳۶گ (۴-۳۹)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: ۵ - ۲۶۱۰]

۱۴. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۰۴/۴
خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبدالرحمن ابن عبدالعلی نوری، تا: ۱۲۳۹ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱ - ۴۴۲]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۳۶۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** و یا اینکه الله مرفوع خوانده می‌شود شاهد این بیت از مسلمه است که وقف شده.
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۸ رجب ۱۲۴۲ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۷ص، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۵۰ - ۱۴۲]

۱۶. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه:۱۷۶
خط: نسخ، کا: حسن بن محمد کاهوئی، تا: ۱۲۴۵ق؛ قطع: جیبی [تراثنا: س۶ش۲ - ۹۱]

۱۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۵۵۱/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۲۴۶ق؛ جلد: گالینگور سبز، ۲۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۲۵]

۱۸. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه:۵۷۰۰/۲

آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد اسماعیل بن محمد علی مازندرانی الاصل، تا: ۱۲۵۳ق؛ کاغذ: فستقی تریاکی، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴/۶×۲۲سم [ف: ۸ - ۴۶۹]

۱۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۴۵۲-۵۷/۱۲۲
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۱۷ ذیحجه ۱۲۵۴ق؛ ۲۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۶۱۰]

۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۵۱۶
آغاز: بسمله. اذقالت خدام فصد قوها فان القول؛ **انجام:** برابر
بی‌کا، تا: ۱۲۶۱ق [رایانه]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸/۱ سرود
خط: شکسته نستعلیق، کا: ابوالقاسم نائینی، تا: ۱۲۶۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: گالینگور زرشکی، قطع: رقعی [نشریه: ۱۳ - ۴۱۴]

۲۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۸۰۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۰۵]

۲۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۴۰۴/۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** نوشته اوبیاء است و الایس او بالف است
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۲ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳گ (۱۱۷ر-۱۳۹ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۷ - ۷]

۲۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۲۴۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** تمام شد کتاب صرف میر فی تاریخ روز چهارشنبه ۱۸ شهر شوال سنه ۱۲۴۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۴ق [رایانه]

۲۵. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۸/۲
خط: نسخ، کا: محمد مهدی، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی قرمز، ۲۰گ (۶۶پ-۸۵پ)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۳۴۱]

۲۶. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۳۷۷/۲
آغاز و انجام: برابر
کامل؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۴ص (۶۶-۹۹)، ۲۰ سطر [ف: ۲ - ۳۹۶]

۲۷. فردوس؛ مدرسه حبیبیه؛ شماره نسخه:۷۴/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** تفسیر است با غیر تفسیر و شاهد این بیت در مبنی بودن و راست و وراء دویم تأکید لفظیست
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲گ (۸۳پ-۸۴پ)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف مخ]

۲۸. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۲۱۹/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** دوش او را و ... بکسر المحال و هو ثقیل و شاهد این شعر در ...
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۲گ، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف مخ - ۱۱۶]

۲۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۵۷۲
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق و نسخ، کا: علی کاشانی، بی‌تا؛ مهر: «عبده موسی» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۷ص (۵۰-۶۶)، ۲۲-۱۷ سطر (۹-۹/۲×۱۴-۱۴/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [رایانه]

۳۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۶۶۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** و السلام عطف علیه و للمرء متعلق بکفی و جواب الشرط مخذوف دل علیه قول و دع ...
در تطبیق با نسخه شماره ۵-۳۰۱۸/ف، نسخه حاضر تا سطر آخر از برگ ۵۲پ نسخه فوق را دربردارد (حدوداً ۳۰ برگ افتادگی دارد)؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: ساغری مشکی، ۲۴گ (۱۶۱پ-۱۸۴پ)، ۱۴-۱۸ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۲سم [رایانه]

۳۱. آشتیان؛ حوزه علمیه؛ شماره نسخه:۵۶/۷ بخش یکم
آغاز: برابر؛ **انجام:** و طلوعها حمراء صافیة و غروبها صفراء کالورس تجری ...
فقط مقدمه؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فستقی و نخودی، جلد: چرم قهوه‌ای، ۱گ (۲۳۰پ-۲۳۰ر)، ۱۸و ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: - ۱۲۴]

۳۲. مشهد؛ مدرسه خیرات خان؛ شماره نسخه:۶۹/۳
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فستقی و سفید فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۰سطر(۱۱/۵×۱۶)،قطع:خشتی [رشت و همدان: ف: ۱۷۸۵]

● شرح شواهد شرح قطر الندی / نحو / فارسی

š.-e šavāhed-e š.-e qatr-on-nadā

وابسته به: شرح قطر الندی و بل الصدی؛ ابن هشام، عبدالله بن یوسف (۷۰۸-۷۶۱)

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۹۴۱/۱
آغاز: بسمله، و به نستعین، این چند کلمه ایست نوشته شده بزبان فارسی از جهة بیان اشعار شرح قطر ابن هشام انصاری تا همه مبتدی معانی او را به آسانی دریابند و ثواب برای این عاصی عاید گرد، اذا قالت حذام قصد قوها - فان القول ماقالت حذام - و لو لا المزعجات من اللیالی - لما ترک القطاطیب المنام. التصدیق باور داشتن الازعاج بزای منقوط جنبانیدن و برخیزانیدن و مراد اینجا هلاک گردانیدن است اللیالی جمع لیل و یاء زیاد شده بر خلاف قیاس مثل اراضی که جمع ارض است؛ **انجام:** خطا بر اوست و همان پوشید کن و نادانی تمت الشرح الشواهد بعون الله تعالی، تمام شد.

قطرالندی و بل الصدی را ابن هشام نحوی نوشته و عده‌ای از نحویان و خود ابن هشام آن را شرح کرده اند. کتاب حاضر ترجمه ابیاتی است که ابن هشام در شرح خود بر کتاب قطر الندی به عنوان شاهد آورده و مترجم نوشته که آن ابیات را برای کمک به نوآموزان ترجمه کرده است. نسخه شماره ۴۵۲۴ مرکزی دانشگاه که آغاز آن افتاده ظاهراً همین شرح حاضر است زیرا چند کلمه از ترجمه این بیت: «و طلوعها حمراء صافیة ×× و غروبها صفراء کالورس»، که در آغاز نسخه دانشگاه (و صفحه سوم نسخه ما) واقع و در فهرست آن کتابخانه نقل گردیده در هر دو نسخه مطابق است؛ خط: نستعلیق درشت خط، بی‌کا، تا: ۱۲۰۲ق؛ افتادگی: انجام؛ پایان نسخه ما ناقص است (هر چند کاتب در ذیل آن نوشته تمت شرح الشواهد)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: پارچه‌ای مشکی، ۴۷ص (۱-۴۷)، ۱۴ سطر، اندازه: ۹/۵×۲۰سم [ف: ۹ - ۶۵۸]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۵۲۴

آغاز: است مثل زعفران امروز ... لقد رایت عجبا مذامسا، عجائزا مثل السعالی خمسا ... شاهد درامس است که واقع شده مفتوح؛ **انجام:** فان تره بالیاء یوما فکتبته بیاء و الا فهو یکتب بالالف یعنی اگر به بینی اورا بیاء ... و الاپس او بالف است که بالف نوشته شود.

از دانشمندان شیعی و شرح فارسی لغوی ابیاتی است که در تألیف ابن هشام، همان شرح قطر الندی، گواه آمده با آوردن شعرهای فارسی؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد زمان بن حاجی ملک «ارده کانی»، تا: یک‌شنبه ۱ ذیحجه ۱۲۱۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی کبود، جلد: تیماج مشکی، ۵۲گ، ۱۸ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۳ - ۳۴۷۴]

● شرح شواهد شرح المجمل / ادبیات / عربی

š.-u šawāhid-i š.-il-mujmal

قزوینی، محمد مهدی بن علی اصغر، - ۱۱۲۹ قمری

qazvīnī, mohammad mahdī ebn-e ʻalī asqar (- 1717)

«المجمل» متن نحوی است تألیف ملا خلیل قزوینی که شاگردش آن را شرح کرده و در این کتاب شواهد آن شرح را با تفصیل گویا به ترتیب اصل، در نه «باب» آورده است. در این گزارش پس از آوردن شاهد، شاعر آن با اشاره به منابع شرح حال وی و مواد لغوی و مسائل ادبی لازم و بعضی از داستان‌های تاریخی مربوط ذکر می‌شود و این از شروح شواهد گرفته شده است به اضافه آنچه به نظر شارح می‌رسیده است. در آغاز کتاب فهرستی برای شواهد شعری به ترتیب حروف آغاز صدر آنها، پس از آن فهرستی برای اسامی شاعران به ترتیب حروف آغاز نام آنها و فهرستی برای مطالب علمی متفرقه که در کتاب آمده است در چند فصل آمده و گویا این فهرست‌ها تنظیم مؤلف باشد. عناوین باب‌ها چنین است: ۱. شواهد ما قبل النوع الاول و الحروف الجارة؛ ۲. شواهد الحروف المشبهة بالفعل؛ ۳. شواهد ما ولا المبهتین بلیس و غیرهما؛ ۴. شواهد نواصب المضارع و جوازم؛ ۵. شواهد حروف العطف؛ ۶. شواهد حروف التنبیه و غیرها؛ ۷. شواهد حروف الشرط و نونی التاکید و ما الکافة؛ ۸ شواهد الالف و اللام و یاء النسبة؛ ۹. شواهد الخاتمة.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۳۳۸

آغاز: الحمدلله الذی نصب شواهد الآیات و رفع اعلام العلامات علی توحده بذاته و تفرده بجلیل صفاته؛ **انجام:** و هو فی الاصل مصدر بمعنی الخلط سمی المقرعة به لانها تخلطاللحم بالدم علی ما فی القاموس ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: از عصر مؤلف؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، دارای خط خوردگی؛ روی برگ اول می‌نویسد که کتاب را به مولانا محمد حسین تبریزی هدیه داده؛ تملک: عیسی بن حسین بن ملا زاهد به تاریخ ۱۲۳۱؛ جلد: مقوایی، ۲۶۸گ، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۴ - ۱۶۷]

● شرح شواهد شروح التلخیص / ادبیات / عربی

š.-u šawāhid-i šurūḥ-it-talxīṣ

وابسته به: تلخیص المفتاح فی المعانی و البیان؛ خطیب قزوینی، محمد بن عبدالرحمن (۶۶۶-۷۳۹ق)

ابیاتی که در شرح‌های «تلخیص المفتاح» بدانها استشهاد شده، در این کتاب به ترتیب اصل شروح شرح شده در هر بیتی تعیین شاعر و قصیده پس از آن موضعی که شاهد است ذکر کرده و ضمناً ابیات بسیاری از شاعران معروف مناسب با شواهد می‌آورد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۸۴۷

آغاز: و کان الذی ضرب عنق جعفر بن علبه نجبة بن کلیب اخو المجنون و هو أحد بنی عامر بن عقیل؛ **انجام:** و من یتاویه یعیش بائساً ×× یسحب ذیل الخاسر الحاسر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ نسخه قدیم جز چند برگ آخر که به خط محمد بن محمد بن محمد بن زیتون به تاریخ پنج‌شنبه بیستم ذیحجه ۱۰۴۱ نوشته شده؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۸۹گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۳سم [ف: ۲۰ - ۱۹۲]

● شرح شواهد الشعری / نحو / عربی

š.-u šawāhid-iš-šiʻrī

شمس الدین آملی، محمد بن محمود، - ۷۵۳ ؟ قمری

šams-o-dīn-e āmolī, mohammad ebn-e mahmūd (- 1353)

شرح ابیاتی که برای شاهد در برخی از کتب نحوی آمده است. بالای ص ۱۰۳ (گ ۵۲ ر) نوشته: «شواهد شرح قطر الندی».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۷۴/۳-طباطبائی
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ این نسخه حاشیه برگ ۴۷ر تا ۵۰ و تمام صفحات را در برگ‌های ۵۱-۵۵ فراگرفته است؛ کاغذ: فرنگی آبی و زرد، جلد: تیماج قرمز، ۱۰ص (۴۶-۵۵)، ۱۱و ۱۲ و ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰/۴۵×۱۷سم [ف: ۲۳ - ۳]

● شرح شواهد شعری / ادبیات / عربی به فارسی
š.-e šavāhed-e še‘rī

تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه:۶۱/۲
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع: ربعی [نشریه: ۵ - ۶۳۹]

● شرح شواهد ضوء الدرة / ادبیات / عربی
š.-u šawāhid-i ḍaw’-id durra

کمال بن علی بن اسحاق
kamāl ebn-e ‘alī ebn-e eshāq

«الدرة الالفية فی علم العربية» هزار بیت شعر است درباره دستور زبان عرب و آن را ابن معطی، ابوالحسین یحیی پسر عبدالمعطی پسر عبدالنور زواوی مغربی (۵۶۴-۶۲۸ق) سروده است و به نام الفیه ابن معطی در برابر الفیه ابن مالك (الخلاصة) نامبردار شده است و بر آن گزارش و شرح و حاشیه‌ها نگاشته‌اند، که چلبی آنها را در کشف الظنون (حرف-الف) یاد کرده است. «ضوء الدرة» یکی از شرح‌های الفیه ابن معطی است که آن را عمر پسر مظفر پسر عمر پسر محمد پسر ابوالفوارس زین الدین بن الوردی نگاشته است. بر «ضوء الدرة» نیز مانند دیگر کتاب‌های درسی شرح و حاشیه نگاشته‌اند، از جمله کتاب حاضر که در آن مؤلف بیت‌هایی را که در این کتاب به‌گواه آمده است گرد آورده و گزارش نموده است. در پشت جلد نسخه بدین نام نامیده شده است. روش نگارنده چنان است که بیت را نوشته، می‌گوید: «اما اللغة ...» و پس از تفسیر واژه‌ها می‌گوید: «و اما الاستشهاد ...» و در اینجا درباره گواهی این شعر گفتگو کرده و سپس به شعر دیگر می‌پردازد. همه این کتابچه ۵۷۰ بیت نوشته دارد و فقط چهل و هفت بیت گواهی را گزارش نموده است.
آغاز: الحمدلله الذی شرف نوع الانسان باللسان و خصه من الانواع بالنطق و البيان ... اما بعد فهذه فواید لابیات الضوء
انجام: و اما الاستشهاد:فعلی ان کلمة «رب» تکون مضمرة بعد «بل» کما تکون مضمرة بعد الفاء، نحو قوله: بل بلد ذی صعد ... ای: بل رب بلد. و الله عالم بالصواب و الیه المرجع و المآب. الحمدلله علی التمام، و علی نبیه السلام.
[دنا ۸۱۸/۶ (۳ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۵۳۴/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: علی بن ابراهیم، تا: با تاریخ ۱۱۱۲ق؛ جلد: مقوایی با روکش پارچه‌ای سبز، ۱۷ص (۴-۲۰)، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۸سم [ف: ۴۳ - ۱۴۵]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۷۶۷/۱
آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام کتاب در فهرست به احتمال «شرح شواهد ضوء المصباح» آمده است که با توجه به کتاب‌شناسی نسخه دانشگاه تصحیح شد؛خط: نستعلیق ترک، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوایی، ۱۹گ (۱پ-۱۹پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۵ - ۱۸۰]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۴۳/۲
آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه مرکز احیا ش ۱۷۶۷/۱ به دست آمد؛ خط: نستعلیق، کا: اسماعیل پسر علی پسر عثمان، تا: ۱۲۲۰ق، جا: ارز روم مدرسه فیضیه؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: مقوا، ۱۰گ، ۳۵ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲ - ۴۰۹]

۴. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۵/۵ ـ د
آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام نویسند از نسخه مرکز احیاء ش ۱۷۶۷/۱ به دست آمد؛ کا: محمد باقر بن محمد حسین تبریزی، تا: ۱۲۴۸ق، جا: تبریز؛ ۱۲گ (۶۷پ-۷۸پ) [ف: ۱ - ۳۲۶]

← شرح شواهد ضوء المصباح ⟵ شرح ابیات الضوء

● شرح شواهد العوامل / نحو / عربی
š.-u šawāhid-il-‘awāmil

رساله‌ای است مختصر در شرح ابیات استشهادیه شرح عوامل عبدالقاهر بن عبدالرحمن بن جرجانی (-۴۷۴ ق) و شرح عوامل ملامحسن بن محمد طاهر طالقانی قزوینی (- قرن ۱۲)، بدون ذکر نام شاعر و بدون ذکر وزن شعرهای مورد استشهاد.

قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۰۰۹/۳
آغاز: بسمله حمدله اما بعد فکیثر من طلاب العلم لایعملون اشعار الشرح؛ **انجام:** اسم کان ضمیر الشأن و النقل اذامت کان الناس او (آل الناس) صنفان تمت
خط: نستعلیق، کا: ملا ابراهیم همدانی، تا: ۱۲۷۱ق؛ ۱۹ص (۱۲۴-۱۴۲)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۲ - ۲۴۸]

● شرح شواهد عوامل ملامحسن / ادبیات / فارسی
š.-e šavāhed-e ‘avāmel-e mollā-mohsen

اردبیلی، نظام الدین بن احمد، ق۱۲ قمری
ardabīlī, nezām-od-dīn ebn-e ahmad (- 18c)

وابسته به: العوامل فی النحو = عوامل ملامحسن؛ قزوینی، محسن

بن محمد طاهر (-۱۱۵۰)
نظام الدین بن ملا احمد اردبیلی چون فهم شاهد مثال‌های کتاب عوامل محسن را برای مبتدیان فارسی‌زبان گران دیده دست به ترجمه فارسی و ترکیب آنها زده است و حاصل کار او این نسخه می‌باشد.
آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوه و السلام علی محمد و آله الطاهرین قول الشاعر یغضی حیاء و یغضی من مهابته ... المعنی الاغضاء پلکهای چشم به یکدیگر نزدیک آوردن ...
انجام: نعلین و شلوار مرا یعنی دریده پاره نمود. تمت الرساله شواهد بعنون الله الملک الوهاب.
[دنا ۸۱۸/۶-۸۱۹ (۸ نسخه)]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۲۱/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج سیاه مذهب، ۹گ (۱۳۴پ-۱۴۲پ)، ۱۴ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۳۳۵]
۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۹۲۰/۱
آغاز: این ایضاح ابیات شرع عوامل است که ... لله لایبقی علی الایام ذوحید بمشخر به الضیئان والامس، یعنی قسم به خدا که باقی نمی ماند بروزگار صاحب شاخهای گره گره که ثابتند؛
انجام: رد و الجملة خبر للمبتداء الذی هو ربع و شاهد این بیت در ذکران است با خبر کردن تشبیه بعسی کرده و اصل این بود که محذوف باشد تم
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول؛ ۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۲۵]
۳. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه:۹۷/۳
آغاز: برابر
بدون نام مؤلف؛ خط: نسخ، کا: فتح الله بن علی کرکری لیورجانی از محال کرکر، تا: یکشنبه ۱۲ ربیع الاول ۱۲۳۱ق؛ ۵۲گ (۷۸ر-۱۲۹ر)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: - ۱۰۰]
۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۱۵۰/۲
آغاز: بسمله لله لایبقی علی الایام ذوحید ×× بمشمخر به الظیأن والآس. یعل قسم که؛ **انجام:** و اصل این بوده که محذوف باشد و الله اعلم.
خط: نستعلیق، کا: محمدکاظم بن حاج محمد صادق بن حاج محمدرضا بن حاج محمدصادق بن حاج محمدتقی، تا: ۹ شعبان ۱۲۲۱ق؛مهر:حاج سید سعید؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ، ۱۲ سطر (۶×۱۹/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۳ - ۱۵۹۳]
۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۱۱/۳
آغاز: بسمله و به نستعین هذا کتاب المسمی بشواهد عوامل ملا محسن، بسمله، الحمدلله رب العالمین؛ **انجام:** تمت الرساله المسماة بشواهد ابیات عوامل ملا محسن بعون الله الملک المعین فی السنه ... ۱۲۵۰
خط: نستعلیق، کا: شاید نظام الدین بن ملا احمد اردبیلی، تا: ۱۲۵۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱ص، ۱۳ سطر (۶/۵×۱۱)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۵ - ۱۲۵]
۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۴۶۲/۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** و امرءة و الفار جل و امرءة و الاف وجل و امرءة و الالوف کذا واما باقی الاحکام من التعبیر وغیره فیطلب فی غیر هذا الکتاب لانه لایلتو به الاطناب والی الله المرجع والماب
خط: نسخ، کا: فتحعلی، تا: ۱۲۶۲ق؛ ۱۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۲۵]
۷. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۰۶/۳
کا: محمد صادق بن مشهدی علی کرم کلارستاقی، تا: ۱۲۸۱ق؛ جلد: گالینگور آبی، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: - ۲۲۴]
۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۵۷۲
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق و نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «عبده موسی» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۷گ (۶۸پ-۷۴پ)، ۱۷ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [رایانه]
۹. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۵۸/۲
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۹۲]

● شرح شواهد عوامل ملامحسن / ادبیات / عربی
š.-u šawāhid-i ‘awāmil-i mullā muḥsin
مازندرانی، حسین
māzandarānī, hoseyn
وابسته به: العوامل فی النحو = عوامل ملامحسن؛ قزوینی، محسن بن محمد طاهر (-۱۱۵۰)
شرح مختصری است بر شواهد عوامل ملامحسن.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۵۷۲
آغاز: بسمله الحمدلله ... اما بعد فیقول العبد العاصی حسین المازندرانی لما رأیت اشعار العوامل المنسوب الی الفاضل؛ **انجام:** هذا التألیف و بحنطون منه ان یطلب المغفره و الرحمه له و الوالدیه کتبه الحقیر الفقیر [پاک شده] سنه ۱۲۵۹ تم
خط: شکسته نستعلیق و نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۹ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، مذهب، ۲گ (۷۵پ-۷۶پ)، ۱۷ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [رایانه]

● شرح شواهد عوامل ملامحسن / نحو / فارسی
š.-e šavāhed-e ‘avāmel-e mollā-mohsen
عبدالرزاق بن شیخ داود، ق۱۳ قمری
‘abd-or-razzāq ebn-e šayx dāvūd (- 19c)

وابسته به: العوامل فی النحو = عوامل ملامحسن؛ قزوینی، محسن بن محمد طاهر (-۱۱۵۰)
کتاب عوامل از کتاب‌های مشهور نحو و حاوی خواص نحوی عوامل زبان عربی است ملامحسن در ضمن بیان عوامل شواهدی از اشعار عرب نقل کرده است شارح مذکور در فوق ضمن بیان و توضیح شواهد مزبور امثله زیادی نیز به شعر فارسی می‌آورد که توضیح مطالب ما فی الکتاب است.
آغاز: بسمله و به نستعین، الحمد لله عالم الغیوب و کاشف الکروب و صلی الله علی سیدنا محمد و آله اجمعین اما چنین گوید الراجی الی ربه الودود

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۰۳/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و شاهد در این بیت کان است که در او ضمیر شأن است. پایان نسخه: تمت الکتاب بعون الله الملك الوهاب سنه ۱۲۳۹ حرره لطف الله
کا: لطف الله، تا: ۱۲۳۹ق؛ ۱۸ص [ف: ۳ - ۴]

۲. قم؛ شریعتی، محمد حسین (کتابخانه)؛ شماره نسخه:۱۴/۳
کا: علی اکبر نیاسری، تا: پنج‌شنبه ۲ ربیع الاول ۱۲۴۹ق [ف: - ۴۸]

۳. اراک؛ موزه چهار فصل؛ شماره نسخه:۱۸۶/۱
آغاز: وشرح: الودود عبدالرزاق ابن شیخ داود عفی الله عن جرائمها، این حقیر را بخاطر رسید که ابیات شواهد ملامحسن طاب ثراه را جمع نماید و معانی و تراکیب آن را بیان نماید و علی الله توکلت بعضی احباء و بعضی من مهابته فلا یتکلم الا حین ینتبسم یعنی پوشیده می‌باشد رحم آن حضرت از روی حیا و پوشیده می‌شد چشم مردم از هیئت آن جناب پس تکلم کرده نمی شد مگر در وقتی که آن حضرت تبسم می‌کرد بعضی فعل مضارع حباء منصوب است؛ **انجام:** این جمله فعل و فاعل خبر کنت و شاهد در این است در سرکان است ضمیر نشان است. اتمام پذیرفت در شب پنج‌شنبه پنجم شهر صفر المظفر به خط حقیر ... غلامعلی الخندابی سنه ۱۲۶۵
خط: نسخ و نستعلیق، کا: غلامعلی خندابی شراهی، تا: پنج‌شنبه ۲۵ صفر ۱۲۶۵ق؛ مهر: «عبده غلامعلی» (بیضی)؛ اهدایی: آقای نعیمی؛ کاغذ: نخودی، جلد: چرم عنابی، ۶ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۷سم [دو کتابخانه اراک: - ۲۱۹]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۴۸۰/۱
بی‌کا، تا: ۲۷ ربیع الاول ۱۲۷۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۴ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۶ - ۲۷۴]

● شرح شواهد عوامل ملامحسن / نحو / فارسی
š.-e šavāhed-e ‘avāmel-e mollā-mohsen
وابسته به: العوامل فی النحو = عوامل ملامحسن قزوینی، محسن بن محمد طاهر (-۱۱۵۰)
غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۱۰۴/۶
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... قول الشاعر: یغضی حیاءً و یغضی من مهابته ×× و لا یتکلم الا حین یبتسم؛ **انجام:** گوسفند بسیار لاغری داشت و آب دماغ او از بینی او آویزان بود و شخصی پرسید که این ... ناتمام.
اشعاری که در کتاب عوامل ملامحسن به کار رفته، در این رساله به اختصار شرح شده است. شارح نخست بحث لغوی و نحوی نموده و در پایان هم شعر را معنی کرده است؛ خط: نستعلیق و نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ در آن نام سید ذبیح الله و مشهدی عبدالله در روز شنبه ۸ جمادی الاول ۱۳۲۴ آمده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۸گ (۸۸-۹۵)، ۱۵ سطر(۱۲×۱۷)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۳۰ - ۵۴۲]

۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۶۱۵/۵
آغاز: الحمدلله رب العالمین والصلوة والسلام علی محمد وآله الطاهرین یغضی حیاء ویغضی من مهابته ولایتکلم الاحین یبتسم الاغضاء پلکهای چشم به یکدیگر نزدیک آوردن؛ **انجام:** وها از برای وقف است چنانکه گذشت معنی چه زمان است از برای من شب چه زمان است از برای من که هلاک کرد نعلین مرا وشلوارمرا یعنی دریده وپاره پاره نمود
ابیاتی که ملامحسن طالقانی قزوینی در کتاب «عوامل» خود بدانها استشهاد کرده است را در این کتاب ترجمه و شرح کرده است؛ خط: نسخ، کا: محمد هادی طالقانی، تا: ۱۲۶۷ق؛ چاپ سنگی است؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۲۴]

۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۷۹۷/۲
آغاز: ثمانا بعد ما جاوزت الاثنین - بمجموع و مجرور و زفمیر. قوله ثمانا، مفعول مقدم علی زفمیر. قوله و بعد، طرف مفعوله؛ **انجام:** ذلك الرسم المخصوص ای الذهاب بالکلیة. و لایبقی منه شیء من طول. قد تمت.
شرح آن از ناشناس؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۸۴ق؛ ۸گ (۸۱ر-۸۸پ) [ف: ۲ - ۱۵۶]

۴. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۶۹۲/۳
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... قوله الشاعر: یغضی حیاء و یغضی من مهابته، فلا یکلم الاحین یبتسم لغت: یبتسم لغة اعضاء پلکهای چشم را به یکدیگر زدن؛ **انجام:** زده تا صد همه فرداست منصوب، ز صد برتر همه فرداست و مجرور.
اشعاری را که در عوامل ملا محسن به عربی نقل شده، ترجمه و شرح نموده است؛ خط: تحریری، کا: عبدالکریم، تا: پنج‌شنبه جمادی الثانی ۱۳۰۴ق؛ در آخر رساله نام جعفر صادقی به چشم می‌خورد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۴۹پ-۵۶پ)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲ - ۳۳۳]

● **شرح شواهد العینی (منتخب)** / ادبیات
š.-u šawāhid-il-'iynī (mn.)
وابسته به: المقاصد النحویة فی شرح شواهد شروح الالفیة = شواهد الکبری = شواهد عینی؛ بدرالعینی، محمود بن احمد (۷۶۲-۸۵۵)

شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۲۸/۲
منتخب آرای جلال الدین سیوطی از شرح شواهد محمود عینی است؛ خط: نسخ، کا: ضیاء الدین محمد بن محمد علی، تا: رجب ۱۱۸۰ق؛ اندازه: ۱۴×۲۴سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۱۵]

● **شرح شواهد الفوائد الضیائیة** / ادبیات / عربی
š.-u šawāhid-il fawā'id-iḍ ḍiyā'īyya
وابسته به: الفوائد الضیائیة فی شرح الکافیة = شرح الکافیة لابن الحاجب = شرح ملاجامی؛ جامی، عبدالرحمن بن احمد (۸۱۷-۸۹۸)
ابیات و آیات و سایر شواهد «الفوائد الضیائیة فی شرح الکافیة» عبدالرحمن جامی را به‌طور نسبتاً مختصر شرح می‌دهد، و چنان‌که در مقدمه‌اش تصریح می‌کند این کتاب را بنا به درخواست بعضی از برادران هنگامی که مؤلف به ماوراءالنهر رفته بود، پرداخته است.
آغاز: الحمدلله الذی رزقنا من العربیة رزقاً کاملا فقدرنا علی ایضاح کلامهم تقدیراً شاملا ... اما بعد فلما وقع من رمی الدهر امتلائی بما وراء النهر رایت الفضلاء فیه رغباء عما فی الضیائیه

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۹۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** فالاکل تناول المطعم و المراد المتصرف علی سبیل الاختصاص.
خط: نستعلیق، کا: ذاکر علی، تا: پنج‌شنبه ۱۸ شعبان ۱۲۳۰ق، جا: لکهنو؛ مصحح، محشی؛ جلد: پارچه، ۴۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۳/۵سم [ف: ۳ - ۱۸۸]
۲. قوچان؛ مدرسه عوضیه؛ شماره نسخه:۸۲/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** قوله تعالی و نادیناه ای نادینا ابراهیم بعد ما سلم هو الذبیح ان با ابراهیم صدقت الرؤطا بالعزم و الاتیان بما یلیق بک.
قسمت اول کتاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج، ۴۵گ (۹۰پ-۱۳۴)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف مخ]

← شرح شواهد قطر الندی ‹ تتمیم الفوائد بسرد ابیات الشواهد

● **شرح شواهد قطر الندی** / ادبیات / فارسی
š.-e šavāhed-e qatr-on-nadā
اردبیلی، نظام الدین بن احمد، ق۱۲ قمری
ardabīlī, nezām-od-dīn ebn-e ahmad (- 18c)
وابسته به: قطر الندی و بل الصدی؛ ابن هشام، عبدالله بن یوسف (۷۰۸-۷۶۱)
گزارشی است بر ابیات شرح قطر الندی تألیف ابن هشام نحوی که آن را به التماس جمعی از طلاب ساخته و به نوشته ملا جعفر قاضی اعرج نظر داشته است.
آغاز: بسمله چنین گوید اقل طلبه نظام الدین ... که این مختصریست نوشته میشود در ایضاح ابیات شرح قطر ابن هشام انصاری بالتماس جمعی از طلبه و ایشان میفرمودند که شخصی چیزی نوشته در نهایت ایجاز و ملاجعفر قاینی اعرج نوشته در کمال اطناب.
انجام: فی الصرف لایحتاج الی ذکر المثال.
[دنا ۸۲۰/۶ (۹ نسخه)]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۳۲۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا روکش پارچه، ۲۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۶×۱۸/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۸۵]
۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۱۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** امیدوار است که قلم عفو برو کشیده از سهو و خطائی که شده در گذرتد.
خط: نسخ، کا: میرجعفر بن میرزا فضل الله، تا: ۱۲۲۰ق؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن مشکی، ۷۵گ، ۱۸ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۶ - ۷۹۷]
۳. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه:۲۹۷/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱۸ شوال ۱۲۴۲ق؛ اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [تراثنا: س۶ش۳ - ۱۲۳]
۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۱۳۰/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۲۵۷ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوا، ۱۷ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۳ - ۱۵۷۲]
۵. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۶۱۶/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** در استعمال أمست است بمعنی صارت و امسی بمعنی صارا ...
خط: نسخ، کا: ابوطالب بن سید محمود اخلومدی، تا: ۱۲۵۸ق؛ کاغذ: کاهی، جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: - ۴۹۷]
۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۳۱۷۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن سهراب، تا: ۱۲۶۲ق، جا: استرآباد [الفبائی: - ۳۴۵]
۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۶۶۴/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** امیدوار است که قلم عفو برو کشیده از سهو و

خطائی که شده در گذرد.

کامل؛ بی‌کا، تا: ۱۲۷۹ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: مقوا، ۸۴گ (۳۸-۱۲۱)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۳۴۵]

۸. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۷۱/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** نوشته او بیاء است و الا پس او بالف است.

خط: نسخ معرب و نستعلیق، کا: ابراهیم بن محمد رحیم بن محمد، تا: ۲۹ جمادی الثانی ۱۳۱۸ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۴گ (۳۴پ-۶۷ر)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱ - ۲۴۱]

۹. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۷۴/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** والله انجاك بكفى مسلمة من بعد ما وبعد ما بعدمت یعنی بخدا قسم که نجات می‌دهم ترا از دست زدن که مسلمه نام است ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج سیاه، ۳۰گ، ۱۶ سطر [ف: ۱ - ۳۶۱]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۷۱۴ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● شرح شواهد قطر الندى / ادبیات / عربی

š.-u šawāhid-i qaṭr-in-nadā

فحام اعرجی، صادق بن علی، - ۱۲۰۵ قمری

fahām a‘rajī, sādeq ebn-e ‘alī (- 1791)

وابسته به: قطر الندی و بل الصدی؛ ابن هشام، عبدالله بن یوسف (۷۰۸-۷۶۱)

شرحی است بر شواهد قطر الندی و بل الصدی تألیف ابن هشام انصاری که در آن بعد از نقل هر بیت شارح ابتدا به تعیین بحر و سپس به ذکر عروض و ضرب و زحافات و علل و معنی و اعراب آن پرداخته و در بعضی از مواضیع به تسامحاتی که از ناحیه شیخ فتح الله بن علوان و عینی (صاحب فرائد القلائد) صورت گرفته نیز اشاراتی کرده است.

آغاز: بسمله. الحمدلله الذى رفع قدر العلماء الى اسماء محل و خفض قدر الجهلا الى الدرك الاسفل ... الى الله الغنى صادق بن على الحسين الاعرجى سترالله عيوبهما و غفر ذنوبهما كان كاتب الامام المحقق و العزيز المدقق ... جمال الدين يوسف ...

[دنا ۶/ ۸۲۰ (۸ نسخه)؛ الذریعة ۱۳/ ۳۳۹]

شرح و حواشی:

۱- شرح شواهد قطر الندی (مختصر)؛ افندی، محمد بن عثمان (-۱۳)

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۹۷۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و بالالف صلة يكتب و الجملة فى محل رفع خبر، و الله اعلم بالصواب ...

خط: نسخ، کا: محمد حسن بن زین العابدین عاملی، تا: ۲۳ ذیقعده ۱۱۹۰ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲/۵سم [ف: ۱۳ - ۱۷۰]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۶۴۲-۱۴/۹۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** الى الكتاب من الوصف الى معموله. ورجب خبر بعد خبر مضاف الى الذى من اضافة لوصف المشبهة الى معمولها

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱۶۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۶۱۱]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۱۶ معزی

آغاز: برابر؛ **انجام:** و فاعل يفسره المذكور اى اذا اشتبه الفعل هذا على المشهور و الحمدالله رب العالمين و الصلوة و السلام على نبينا محمد صلى الله عليه و آله شافع يوم الدين و على وصيه على حبل المتين و عل آله ائمة الميامين.

خط: نسخ، کا: غلامعلی بن عبدالله تستری، تا: چهارشنبه ۲۱ شعبان ۱۲۳۹ق؛ رکابه‌دار، مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۶گ، ۱۷ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۳/۵سم [ف: ۳۹ - ۹۹]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۶۵۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** ما قرى قارئ كتاب او رتب مصنف فصولا و ابواب و الحمدلله رب العالمين الى هنا ما وقفت عليه من كلام الشارح النحرير و الكامل فى التعبير و التحبير ادام الله ضله (كذا، صحيح ظله) العالى و حرسه عن طوارق الايام و الليالى.

خط: نسخ، کا: علی بن محمد رضا جعفری، تا: ۱۲۴۲ق؛ واقف: سید کاظم عصار، دی ۱۳۵۴؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن ماشی، ۹۸گ، ۱۶ و ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۲ - ۱۸۵]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۷۲۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** ما قرى قارئ كتاب او رتب مصنف فصولا و ابواب و الحمدلله رب العالمين الى هنا ما وقفت عليه من كلام الشارح النحرير و الكامل فى التعبير و التحبير ادام الله ضله (كذا، صحيح ظله) العالى و حرسه عن طوارق الايام و الليالى.

خط: نسخ، کا: محمد بن حسین شمس، تا: ۱۲۹۳ق؛ به دنبال آن رساله مختصری است در پنج صفحه در تجوید و چنین آغاز می‌شود: «بسمله الحمدلله رب العالمين ... اما بعد فهذه رسالة لطيفة متعلقة فى تجويد القرآن و هى نافعة»، انجام: «انا اعطيناك الكوثر قالوا آمنا الذى انزل و ما اشبه ذلك»؛ واقف: حسین کی استوان، آبان ۱۳۴۸؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن زرشکی، ۱۴۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۲ - ۱۸۴]

۶. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۷۴۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و يكتب فعل مضارع بمنى للمفعول و نائب فاعله ضمير مستتر فيه ... و الجملة فى محل رفع خبر هو و هو الله اعلم بالصواب و صلى الله على سيدنا و مولانا محمد و آله.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱ صفر ۱۲۹۳ق؛ مصحح؛ جلد: مقوا، ۵۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۲۸]

۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۸۶۷

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۳۰۶ق؛ اهدایی: سید نورالله

مهدوی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی روکش کاغذ آبی، ۶۰گ، ۱۴ سطر (۱۱×۱۷/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۰۷۹]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۲۴۰

آغاز: اذا قالت حذام فصدقوها ×× فان القول ما قالت حذام / و لو لا المزعجات من اللیالی ×× لما ترک القطا طیب المنام؛ **انجام:** و یکتب فعل مضارع مبنی للمفعول و نائب فاعله ضمیر مستتر فیه یعود الی الفعل و بالالف صلة یکتب و الجملة فی محل رفع خبر هو تمت الکتاب والله اعلم بالصواب ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور قرمز، ۹۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۲۵ - ۲۴۱]

۹. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۵-ش/۳۶۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و صلی الله علی سید نا محمد ... و آله الکرام و الاصحاب ماقری قاری کتاب اورتب مصنف فصولا و ابواب و الحمدلله رب العالمین وصلی الله علی محمد و آله الطاهرین

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی کناری، جلد: تیماج قهوه‌ای،۱۴۵گ،۱۷سطر(۶×۱۱)،اندازه:۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۱- ۳۴۵]

● شرح شواهد قطر الندی / ادبیات / عربی

š.-u šawāhid-i qaṭr-in-nadā

وابسته به: قطر الندی و بل الصدی؛ ابن هشام، عبدالله بن یوسف (۷۰۸-۷۶۱)

[التراث العربی ۳۴۱/۳]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۵۲۱/۳-۳۸/۱۴۱

آغاز: الی ذلک بعض تحقیقات فی العبارة و اشیر الیه بعض الاشارة ... قال المصنف رحمه الله سواء دل علی معنی کزید اولم یدل کدیز الاوفق بمذهبه کما سیصرح به فی باب العطف ان یعطف؛ **انجام:** کان صغری وکبری من فواقعها حصباء در علی ارض من الذهب، هومن البسیط من العروض الاولی ... وقد اولع الشعراء بهذا المعنی قال الصفی الحلی

شرحی است بر شواهد شعری کتاب «قطر الندا و بل الصدا» ابن هشام انصاری، به صورت «قوله، قوله» اشعار را می‌آورد و در دو بخش «المعنی» و «الاعراب» توضیح می‌دهد. به جهت افتادگی طرفین شارح شناخته نشد، در فهرست مرعشی و فهرست آستان قدس رضوی شرح شواهد قطر الندا از سید صادق بن علی فحام اعرجی (۱۲۰۵ق) معرفی شده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز وانجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۶۱۱]

● شرح شواهد قطر الندی / ادبیات / عربی، فارسی

š.-e šavāhed-e qatr-on-nadā

وابسته به: قطر الندی و بل الصدی؛ ابن هشام، عبدالله بن یوسف (۷۰۸-۷۶۱)

نامعلوم:

۱. اصفهان؛ مکتبة الزهراء؛ شماره نسخه:۱۷۷/۲

بی‌کا، بی‌تا؛ اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: - ۱۱۴]

۲. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۲۲۳

آغاز: والله مالیلی بنام صاحبه ×× و لایخالط اللیان جانبه. المخالطه، مخلوط و داخل یکدیگر شدن. اللیان به تخفیف عین، نرم شدن ... لمصنف: شب از غم روی تو مرا خواب نباشد ×× این سلوک تو به من از باب نباشد. واعظ: خیال لعل لب یار واعظ امشب باز ×× بدیده ام چو نمک ساخت خواب شیرین را

مؤلف پس از بیان لغت‌های مشکل هر شاهد، ابیاتی از شعرای مختلف که مناسب با معنای شاهد باشد آورده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۷۰گ، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱ - ۵۷]

۳. ساوه؛ کتابخانه هاشمی نژاد؛ شماره نسخه:۵۸/۴

آغاز: الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله اجمعین اذا قالت حذام فصدقوها ×× فان القول ما قالت حذام / و لو لا المزعجات من اللیالی ×× لما ترک القطا طیب المنام؛ **انجام:** یعنی شما و برادران شما باشید

در این رساله به دنبال هر بیت عربی، شرح آن به فارسی همراه با مفردات و ذکر شواهد دیگر تقریر شده است؛ خط: نسخ، کا: ... مازندرانی، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: لیمویی، جلد: چرم زرشکی، ۲۰گ (۱۵۲پ-۱۷۱پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [اوراق عتیق: ۲ - ۴۸۸]

● شرح شواهد قطر الندی (مختصر) / ادبیات / عربی

š.-u šawāhid-i qaṭr-in nadā (mx.)

افندی، محمد بن عثمان، ق۱۳ قمری

afandī, mohammad ebn-e ʻosmān (- 19c)

وابسته به: شرح شواهد قطر الندی؛ فحام اعرجی، صادق بن علی (-۱۲۰۵)

تاریخ تألیف: ۱۲۳۴ق

اختصار شرح سید صادق بن علی بن حسن بن هشام حسینی اعرجی است بر شواهد قطرالندی و بل الصدی از تألیفات معروف ابن هشام انصاری.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۳۱۴

آغاز: قوله و قد تبین ان کل قول لفظ و لاینعکس؛ **انجام:** لعل الله یرحمنا بذلک و یسهل لنا اطیب المسالک انه علی ذلک قدیر.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۳۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ اول نسخه افتاده و پس از چهار سطر اولین بیتی که مورد شرح قرار گرفته این بیت است: «اذا قالت حذام فیصد قوها (کذا) ×× فان القول ما قالت حذام»، نسخه مصدر است به یک صفحه موالیا از محمد بن منلا عثمان موصلی خطیب (ملخص شرح ما نحن فیه)؛ واقف: درة

السلطنه ملك زاده كوثر، آبان ۱۳۲۶؛ كاغذ: شكرى، ۴۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۲ - ۴۲۷]

● شرح شواهد کتاب العروض / عروض و قافیه / فارسی و عربی

š.-e šavāhed-e k.-e ʻorūz

حسینی خراسانی، محمد بن حسن، - ۱۳۲۲ قمری

hoseynī xorāsānī, mohammad ebn-e hasan (- 1904)

وابسته به: العروض؛ حسینی خراسانی، محمد بن حسن (-۱۳۲۲) مؤلف به درخواست برخی که کتاب عروضش را نزد وی می‌خوانده‌اند، ابیات شعری کتابش را توضیح و شرح داده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۲۰۹/۷

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... وبعد فیقول ... استدعی منی بعض الاصدقاء حین قرائته علی کتاب العروض أن أکتب له معانی الابیات المستشهدة علیها؛ **انجام:** شاهد درعدم حسن تألیف وشعر و عدم استعذاب اوست به نزد بعضی.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۶ ربیع الاول ۱۲۹۱ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵گ (۱۰۱-۱۱۵)، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۰۵]

● شرح شواهد الكشاف / ادبیات / عربی

š.-u šawāhid-il kaššāf

خطیب، محمد بن سلیمان، ق۸ قمری

xatīb, mohammad ebn-e soleymān (- 14c)

وابسته به: الكشاف عن حقايق غوامض التنزيل و عيون الاقاويل فى وجوه التأويل = تفسیر کشاف؛ زمخشری، محمود بن عمر (۴۶۷-۵۳۸)

تاریخ تألیف: ۷۳۱ق

شرح ابیاتی است که بر سبیل استشهاد در کشاف زمخشری آمده و شارح آن شمس الدین محمد بن سلیمان بن محمد خطیب فسوی فارسی است، که آن را بعد از شرح شواهد مفصل تألیف کرده است.

آغاز: بسمله، رب يسروا و عن رب وفق للاتمام و لا تسقنى قبل الاتمام كاس الحمام، ان اولى ما يفتتح به الكتاب واحلى ما يوشح به صدر الخطاب

[دنا ۶/ ۸۲۰ (۳ نسخه)؛ الاوقاف العامة موصل ۲۵/۴]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۷۹۰

آغاز: يشرب منه ما عساه لم يكن شرب؛ **انجام:** و ليس يقبل عذرا فى تجنبه

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۷۶۰ و ۷۶۲ق، جا: کرمان؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: پنجه سلطان، ۱۰۵۳؛ ۲۱۸گ [الفبائی: ۳۲۱]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۴۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان العلى حسن فى مثلها الحسد.

خط: نسخ، کا: محمد مؤمن بن علی الحسینی، تا: ۲۶ جمادی الثانی ۹۸۵ق؛ از روی نسخه اصل نوشته و صورت خط مؤلف را در آخر نسخه نقل کرده؛ واقف: ابن خاتون؛ کاغذ: حنایی، جلد: چرمی عنابی، ۱۲۵گ، ۱۹ سطر (۸×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۳سم [ف: ۷ - ۶۱۸]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۳۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان العلى حسن فى مثلها الحسد.

خط: نسخ، کا: ابراهیم بن حسن، تا: محرم۱۰۳۰ق؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی، ۱۳۷گ، ۲۱ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۷ - ۶۱۷]

● شرح شواهد الكشاف / ادبیات / عربی

š.-u šawāhid-il kaššāf

وابسته به: الكشاف عن حقايق غوامض التنزيل و عيون الاقاويل فى وجوه التأويل = تفسیر کشاف؛ زمخشری، محمود بن عمر (۴۶۷-۵۳۸)

شرح متوسطی است بر ابیاتی که جار الله زمخشری در تفسیرش «الکشاف» به آنها استشهاد نموده است. در کشف الظنون (۱۴۸۲/۲) دو کتاب را معرفی می‌نماید که شواهد کشاف را شرح نموده‌اند: اول کتاب مختصری از بعضی افاضل که مؤلفش پس از شرح ابیات المفصل نوشته است، دوم شرح خضر بن محمد موصلی در چند جلد. گویا این نسخه هیچکدام از آن دو شرح نباشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۸۶

آغاز: الا بعد فيه نظر لان الاولوية انما يتصور فى عسكه؛ **انجام:** قوله لم تحرموا طعامه أى لم تدخلوا فى حرمته

از سوره مائده تا بأواخر سوره ذاریات؛ خط: نسخ نازیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ واقف: محمد بن احمد تنکابنی؛ جلد: مقوایی، ۲۹۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۹۴]

● شرح شواهد الكفاية فى علم الاعراب / ادبیات / عربی

š.-u šawāhid-il-kifāya fī ʻilm-il-iʻrāb

وابسته به: الكفاية فى علم الاعراب؛ اخطب خوارزم، موفق بن احمد (۴۸۴-۵۶۸)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۸۲۵/۱

شعرهای همین کتاب کفایة است با حواشی توضیحی بیشتر از اقلید و از مظهر؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۷۰ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۳گ (۲پ-۱۴ر)، ۱۱ سطر

(۹×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۱۶ - ۳۷۱]

● **شرح شواهد مجمع البیان** / ادبیات / عربی
š.-u šawāhid-i majma'-il-bayān
شریف وحید، محمد حسین بن محمد طاهر، ق۱۱ قمری
šarīf vahīd, mohammad hoseyn ebn-e mohammad tāher (- 17c)

وابسته به: مجمع البیان فی تفسیر القرآن = مجمع البیان لعلوم القرآن؛ طبرسی، فضل بن حسن (۴۶۸-۵۴۸)

شواهد شعری که «مجمع البیان» بدانها استشهاد شده است، به ترتیب سوره‌ها از فاتحة الکتاب تا پایان قرآن کریم، گزارش داده می‌شود. دنباله هر بیت نام شاعر و آنچه تعلق به نسخه‌بدل‌ها دارد یا پاره‌ای از قصیده را آورده، پس از آن با عناوین «الاعراب، المعنی، الاستشهاد» آن را شرح می‌کند. کتاب‌هایی که او بدانها می‌نگریسته مانند: تاریخ ابن خلکان، مجالس المؤمنین، تفسیر ثعلبی، تبیان، کشاف، معالم التنزیل، شرح نهج، دیوان، مجمع المثال، مطول، کتاب سیبویه، شرح مفصل، شرح رضی ف شرح تصریف رضی، شرح شواهد کشاف، شرح شواهد مفصل، شرح ابیات ایضاح، برهان قاطع، تهذیب ازهری، معجم، صحاح جوهری نهایه ابن اثیر، قاموس.

آغاز: بسمله. الحمدلله الاکرم الذی خلق القلم و اخرج الانسان من کتم العدم و علمه مالم یعلم و خوله جزال النعم و رزقه من الطیبات و کرم و فضله علی کثیر ممن خلق و عظم ... و بعد فان الانف یتلوه الحتف و الکشف یانفه السجف و الخلف وراء الامام و لکل حاملة تمام ... و تشبثوا فی امورکم بذیل القرآن ... و تمسکوا الاستکشاف کوامنه فی مکامنه و استخراج فرائده من معادنه بالتفسیر المسمی بمجمع البیان ... غیر ان اکثر فیه الاستشهاد بمنظومات الفصحاء و شحنه بالاستدلال بماثورات البلغاء و هن بخدورهن محتجبات و فی حدجهن مستترات و فیه نبذ من الذلل و شیء من الخلل فاختلطت الغثوث بالسمان و امتزجت الاصداف بالجمان فان اردت ان تطلع علی حقیقة معانیها المسبوکة من الابریز و تصوغها فی غالب المعرفة و التمییز و تعرف مزاله و تستبین مضاله فانظر الی «شرح شواهد» اقل الاماء و العبید و احوج المحتاجین الی عغفو بارئه اللطیف المجید «غابی محمد محمد حسین بن محمد الطاهر الشریف الوحید» فانه ... علق ... علی شواهده شرحا راض صعابها و کشف منها نقابها و ذلل ماردها و زین ناهدها و ربما ذیل الشرح بما ممیز الخطاء من الصواب و افرز المعمر من اليباب ...

انجام: وسوس یدعو مخلصاً رب الفلق - سراً و قد اون تاون العقق. مر فی شرح شواهد تفسیر سورة الاعراف

[دنا ۸۲۱/۶ (۴ نسخه)؛ الذریعه ۳۱۴:۴]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۷۱

آغاز: فالام ... (سفید گذارده شده باندازه چند کلمه ای ولی در نسخه آقای آیة الله زاده عبارتهائی آمده که در این نسخه نیست) الاستشهاد فی قوله الام طاعم فانه اراد الام من طعم اوالام فریق او فوج طاعم و لذا افرد طاعم. و منها «من اناس لیس فی اخلاقهم - عاجل الفحش و لاسوء الجزع» قائله سوید بن ابی کاهل (روی عبارت «قائله ... کاهل» در نسخه ما خط کشیده شده ولی در نسخه اقای آیة الله زاده گ ۵۹پ هست و چیزهائی در آن افزوده دارد که در نسخه ما نیست)؛ **انجام:** و منها «نهارک یا مغرور سهو و غفلة - و لیلک نوم و الردی لک لازم - و سعیک فیما سوف تدرک غبه - کذلک فی الدنیا تعیش البهائم» قائلهما مسعر بن کدام ... الردی باهمال الراء و الدال الهلاک. الاعراب: قوله نهارک مبتدأ و سهو خبره و المنادی معترض بینهما و قوله غفلة عطف علی سهو و لیلک نوم جملة اسمیة (گ ۳۳۹ر نسخه آقای آیة الله زاده که با نسخه ما در اینجا یکنواخت نیست و آنچه در حاشیه نسخه ما آمده در آن هست نه آنچه که در متن نسخه ما خط خورده است).

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه پیشنویس و مسوده خود نگارنده است و کار یک نگارنده ایرانی از این نسخه اصل به‌خوبی نموده می‌شود، در ۱ر دارد «شواهد خط مصنف» و «شواهد مجمع البیان من آیة (و آمنوا بما انزلت مصدقاً لما معکم) فی اول سورة البقره الی اواخر سورة یوسف مع تأخیر سبعة اوراق منه فی الآخر و تقدیمها فی اللول وقع من الصحاف» و «مال آقا محمد خلیل»، هفت برگ در پایان بوده و باید در آغاز باشد و در صحافی جابجا کرده‌اند و اکنون در جای خود گذارده شده است؛ همین نسخه را در کتابخانه حاجی شیخ محمد سلطان المتکلمین در تهران به سال ۱۳۵۱ دیده است؛ کاغذ: ترمه، فاقد جلد، ۱۱۱گ، ۲۳ سطر (۱۱×۲۲)، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۶ - ۲۲۹۱]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۴۷۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الاستشهاد به من حیث أن القمر فی خاله کنایة عن غیر مذکور و هو الرعد لدلالة البرق علیه لمقاربة لفظ کل واحد منهما للاخر.

از آغاز کتاب تا شواهد سوره یوسف؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: غره رجب ۱۲۵۷ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۷۹گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۱×۳۵/۵سم [ف: ۷ - ۶۳]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۷۴

آغاز: بسمله، شواهد تفسیر سورة الرعد؛ **انجام:** برابر

جلد دوم، از سوره رعد تا آخر قرآن. در فهرست بدون نام مؤلف؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۸ق؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۸۹گ، ۲۷ سطر (۱۲×۲۴)، اندازه: ۲۲×۳۸سم [ف: ۷ - ۶۱۸]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۲۹-ف

نسخه اصل: دیوان هند ش ۱۱۰۳؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۵۲۲گ، ۲۸ سطر

[فیلمها ف: ۱ - ۳۴۳]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۶۵۱

بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۳ - ۸۵]

● شرح شواهد مختصر المعانی / بلاغت / عربی

š.-u šawāhid-i muxtaṣar-il-ma'āi

وابسته به: مختصر المعانی = المختصر فی شرح تلخیص المفتاح = شرح تلخیص المفتاح = المختصر فی شرح التلخیص؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۳۹۵ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● شرح شواهد المطول / بلاغت / عربی

š.-u šawāhid-il muṭawwal

سمرقندی، نصرالله بن عبدالمؤمن، ق۹ قمری

samarqandī, nasr-ol-lāh ebn-e 'abd-ol-mo'men (- 15c)

وابسته به: المطول فی شرح تلخیص المفتاح = مطول تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

ابیاتی که سعدالدین تفتازانی در کتاب «المطول فی شرح تلخیص المفتاح» بدانها استشهاد نموده، به ترتیب خود کتاب به‌طور مختصر شرح کرده است. بیشتر نظر به تعیین شاعر هر بیت و معنی ادبی آن دارد و مباحث دیگر را کمتر می‌آورد.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۹۸

آغاز: فمن روی مستشزرات بکسر الزاء جعله من اللازم و من روی بفتحها جعله من المتعدی؛ **انجام:** و لا ذاقت الدنیا فراقک و لاعدمتک یدعو له بدوام البقاء و الله أعلم بالصواب

خط: نستعلیق، کا: عبدالمؤمن بن عبیدالله سمرقندی، تا: اوایل ربیع الثانی ۷۸۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ مهر: «عبده احمد بن محمد تقی الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۵گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۳ - ۳۶۵]

۲. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۳۳۵

آغاز: لهو انها مستقلا لالتهام ارواجنا و کان العلامة رضی الملة و الدین المعروف بشیخ یحیی لا یستحلی هذه الروایة

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: آخر رجب۷۸۲ق، جا: توس مدرسه غزالیه؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱ - ۲۳۶]

● شرح شواهد المطول / بلاغت / عربی

š.-u šawāhid-il muṭawwal

فارسی، محمد بن محمد، - ۱۱۳۴ قمری

fārsī, mohammad ebn-e mohammad (- 1722)

وابسته به: المطول فی شرح تلخیص المفتاح = مطول؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

تاریخ تألیف: ۱۰۹۶ق

این شرح را کمال الدین محمد بن معین الدین محمد فدشکوئی فسائی مشهور به میرزا کمالا که یکی از فضلا و علمای امامیه در قرن یازدهم و دوازدهم هجری بوده و داماد علامه مجلسی می‌باشد، بر ابیات و شواهد موجوده در مطول تفتازانی نوشته و نظیر «معاهد التنصیص» می‌باشد، به این معنی که پس از نقل بیت یا مصراع استشهاد شده مختصری از شرح حال گوینده آن نگاشته شده و پس از آن تتمه بیت یا مصراع و این‌که در چه مورد انشاء گردیده و معانی لغات و الفاظ مشکله در آنها بیان گردیده است.

آغاز: الحمدلله الذی نظم سلسلة الوجود نظماً کاملا لیس فیه انثلام ... اما بعد فیقول محمد الشهیر بکمال الدین بن محمد المشهور بمعین الدین الفارسی الفسوی..

[دنا ۸۲۱/۶؛ کشف الظنون ۴۷۳/۱؛ الذریعة ۳۴۱/۱۳]

۱. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۷۶۰

کا: عبدالغفور، تا: ۱۰۹۶ق؛ قطع: خشتی [ف: - ۱۸۰]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۵۲۷/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و رد مکائدهم فی نحورهم بحق محمد و الحمدلله اولا و آخرا وقع تسوید هذه الصحائف فی شهر شعبان ۱۰۹۶.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ انجام: «وشه ایضاً مخفف الشاه»، پس از این پراکنده‌ها است و بندی از کتاب مرقات الایمان سید محمد باقر بن سید حسین علوی حسینی موسوی مجتهد زاده گنجوی پیشنماز تفلیس (۱۹۹پ-۲۰۰پ) و بندهایی از منهج المقال (۲۰۰پ-۲۲۱پ)؛ ۸۸گ (۱۱۱پ-۱۹۸پ) [ف: ۵ - ۱۵۳]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۶۹۱/۴

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ - ۳۲۲]

۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۹۸۹

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ به سال ۱۲۹۲ داخل کتابخانه اعتضاد السلطنه شده؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۳۱۷ص، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۳۰/۵سم [ف: ۲ - ۴۲۷]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۱۶

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۰۶ق؛ ۲۲۲گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۸سم [ف: ۲ - ۱۸۴]

۵. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۳۹۸

بی‌کا، تا: ۱۲۵۵ق [اوراق عتیق: ۱ - ۲۴۶]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۰۵۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الشاهد فیه حسن الخاتمة وفقنا الله تعالی و

جمیع المؤمنین و المؤمنات انه خیر موفق و معین و هذا آخر ما اردنا ایراده فی شرح الابیات ... فی شعبان المعظم سنة الف و ست و تسعین من الهجرة النبویة

خط: نسخ، کا: محمد بن علی قزوینی، تا: ۱۲۷۱ق؛ واقف: رضا نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: نخودی و شکری، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۲۸۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۲۵ - ۱۰۲]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۸۷۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الشاهد فیه حسن الخاتمة وفقنا الله تعالی و جمیع المؤمنین و المؤمنات انه خیر موفق و معین ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ بسیاری از موضوعات به خط مؤلف تغییر داده شده یا مطالبی افزوده؛ جلد: مقوایی، ۳۳۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۹×۲۴سم [ف: ۸ - ۸۴]

۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۴۹۶-۱۸/۱۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** بدلیل قوله لا یأتی الزمان بمثله کأنه

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قرمز مذهب، ۱۹۰گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۹/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۰۹]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۸۲۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: نزدیک به عصر مؤلف؛ تملک: علی بن حسن علی قاری؛ جلد: مقوایی، ۳۲۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۳ - ۱۸]

۱۰. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۴۵۵۹

خط: نسخ عالی، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ قطع: رحلی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۴۰]

● شرح شواهد المطول / ادبیات / فارسی

š.-e šavāhed-el motavval

کاشانی بیدگلی، محمد بن عبدالوهاب

kāšānī bīdgolī, mohammad ebn-e ʻabd-ol-vahhāb

وابسته به: المطول فی شرح تلخیص المفتاح = مطول؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

مؤلف چون کتاب مطول را مشکل دیده و بیان شواهد آن را مشکلی دو چندان یافته است، تصمیم به شرح شواهد این کتاب نموده و هر شعری را در سه بخش «ترکیب، حاصل معنی و شاهد» شرح نموده است.

آغاز: الحمدلله الذی شواهد ربوبیته لامعة معظمة و براهین الهیته ساطعة ساطعة محکمة ... اما بعد پس می‌گوید ... محمد بن عبدالوهاب الکاشانی البیدگلی که چون کتاب مطول کتابی است که قاطبه طلاب محصلین از آن منتفع می‌شوند

[الذریعة۱۳/۳۴۲؛ نسخه‌های منزوی ۳۴۴۴/۵؛ دنا ۸۲۲/۶ (۶ نسخه)]

۱. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۱۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱ - ۹۰۴]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۸۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** در موضعین دو طرف جمله اند زیرا که مبتدء و خبر هستند

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ماشی، ۸۶گ، ۱۹ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۵-۲۷۰]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۸۷/۱-۳/۱۰۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** که هنوز سستی خواب و کم حالی در او باشد که دائم خمیازه بکشد از کسالت خواب و کم حالی و شاهد

خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ ۳۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۱۲]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۳۹۷/۱-۲۷/۶۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** والشمس کالمرات فی کف الاشل و او حرف عطف و الشمس مبتدا و کاالمرات خبرش و مرات یعنی آینه و فی کف الاشل در محل حال

خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۱۱]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۳۵۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و شاهد در این است که مقصود ازو کنایت تشبیه است و او این است که ... الفن الثالث علم البدیع.

خط: شکسته، نستعلیق، کا: خلیل بن صادق قزوینی، تا: جمادی الاول ۱۲۶۳ق؛ کاغذ: کاغذ فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۹۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۳×۲۲/۲سم [ف: ۲ - ۱۳۵]

۶. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الفنون در موضعین دو طرف جمله اند زیرا که مبتدا و خبر هستند.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۵گ (۱پ-۱۱۵ر)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱ - ۲۹]

● شرح شواهد المطول / بلاغت / عربی

š.-u šawāhid-il-muṭawwal

وابسته به: المطول فی شرح تلخیص المفتاح = مطول؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

ظاهرا غیر همانند:

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۵۸

آغاز: بسمله، حمدله، عاقبه، صلات. امرؤ القیس: غدائره مستشزرات الی العلی؛ **انجام:** روی گردانید و دشمن شد، چنانچه برق ...

شرح بیت‌های عربی به کار رفته در مطول است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: حنایی تیره، جلد: تیماج قرمز، ۳۰گ، ۱۴ سطر (۱۰/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۶سم [ف: ۱ - ۱۵۲]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۹۸۱/۴-۱۵/۲۲۱

آغاز: فانها کانت فی ذلک الزمان عروس خراسان ... قال خلیفة ملک الإفاق سطوته و الحق کان مداه ایة سلکا یحوم حول ذراه؛ **انجام:** قال تمیم بطریق ... طرق المکارم ضلت اقول ... من الطویل

یهجوبنی تمیم و طرق اللوم الجهات
شرحی است بر شواهد شرح مطول تفتازانی بر تلخیص المفتاح خطیب قزوینی، این شرح به ترتیب اصل کتاب نوشته شده است و مؤلف در آن ابیاتی را که تفتازانی به عنوان استشهاد آورده شرح نموده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج، ۱۲۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۶۱۲]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۹۷

آغاز: عبدالقاهر فی کتابه «اسرار البلاغة و دلائل الاعجاز»؛ **انجام:** هی التی غنیت بجمالها ... قوله ... بالفتح.
شرح و تفسیر ابیاتی است که در مطول تفتازانی به صورت شاهد آمده است. داعی شارح برین کار خواست بعضی از علاقه‌مندان بوده که او را گفته‌اند اگر این ابیات را شرح بودی فهم مطول آسانتر نمودی پس این تاکید در خواست موجب این شرح شد. روشن کار در این شرح آوردن یکایک ابیات و شرح کردن و نشان دادن شاعر آنها و باز نمودن شاهد امثالی آنهاست؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی، میشن ساده، ۱۱۴گ، ۲۰ سطر (۸×۱۸/۵)، اندازه: ۱۳×۲۴/۵سم [ف: ۹ - ۵۱۴]

۴. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۱۱

خط: نسخ، آیات معرب، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام [ف: ۳ - ۹۳]

● شرح شواهد مغنی اللبیب / ادبیات / عربی

š.-u šawāhid-i muġn-il-labīb

سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر، ۸۴۹ - ۹۱۱ قمری

soyūtī, ʻabd-or-rahmān ebn-e abī-bakr (1446 - 1506)

وابسته به: مغنی اللبیب عن کتب الاعاریب؛ ابن هشام، عبدالله بن یوسف (۷۰۸-۷۶۱)

شرح نفیس و ممتازی است از سیوطی بر شواهد کتاب معروف «مغنی االلبیب» که از اهم تألیفات ابن هشام است که از جهت جامعیت در نوع خود بی‌نظیر و جامع اجزاء و شعب فنون و مباحث مختلف ادبی است. به موجب آنچه در مقدمه کتاب آمده وی حاشیه مختصری در شرح شواهد مغنی موسوم به «فتح القریب» نوشته بود که آن را وافی به مقصود ندید و در مقام شرحی مبسوط‌تر برآمد در چهار جلد، ولی پس از مدتی از آن عدول کرد و به شرح متوسطی پرداخت که شرح حاضر است، بعد از ذکر بیت مورد استشهاد به بیان علت نظم قصیده یا قطعه و شرح الفاظ غریبه و دقایق و نکات شعری و تسمیه و معرفی قائلین ابیات و نسب و قبیله و تعیین طبقه آنها پرداخته و کتابی آراسته به محاسن لطایف و مشحون به دقایق مختلف ادبی، رجالی و تاریخی تألیف کرده است.
آغاز: الحمدلله الذی فتق السن العرب العاربة بالفصاحة فکانت تجری بذلک و لاتجاری و منحهم الافهام القویمة التی فضلوا بها علی من سواهم
انجام: و لا شاهد فیه علی هذا و من ابیات القصیده ... و انشد: ان من صاد عقعقا لمشوم ×× کیف من صاد عقعقا و بوم
چاپ: مشار عربی، ص۶۵۶؛ طهران، سنگی، ۱۲۷۱ق، وزیری بزرگ، ۴۰۱ص؛ مصر، ۱۳۲۲؛ دمشق، دارالیقظة، محقق احمد ظافر کوجان، چاپ اول، دوجزء، ۱۱۵۷ص، ۱۳۸۶-۱۳۸۷
[کشف الظنون ۱۷۵۳/۲؛ دلیل مخطوطات السیوطی ۱۹۹؛ معجم مطبوعات ۱۰۸۲/۱؛ دنا ۸۲۲/۶-۸۲۳ (۱۶ نسخه)؛ الاوقاف العامة موصل ۱۲۴/۴]

۱. تهران؛ فرمانفرمائیان، حافظ (دکتر)؛ شماره نسخه:بدون شماره

جزو ۱ تا جزو ۳۷ است. با فهرست در آغاز؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ در ص ع «الفتح القریب» نامیده شده گویا چون دیده بودند که در دیباچه از آن یادی شده است، در بالای صفحات چپ، از آن فرهنگ بوده در شیراز؛ جلد: تیماج مشکی، قطع: خشتی [نشریه: ۷ - ۵۴۷]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۵۶۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اغتفر للفصل بین المضاف و المضاف الیه اما و انشده صاحب الاغانی بلفظ لکم خصلة اما فداء و منه فلا شاهد فیه علی هذا
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی، یادداشتی از ابوالقاسم فرهنگ شیرازی (۱۳۰۹ق) فرزند وصال شیرازی که نسخه را به اشتباه فتح قریب دانسته و چنین نوشته است: «کتاب فتح قریب از کتب مرغوبه است خاصه در شیراز که نسخه منحصر به این کتاب بوده و سابق بر این از بابت تملک و از جهت استنساخ آن بین العلماء و الادباء مشاجرات بود و الحق سزاوار بود زیرا که از حیثیت کاغذ و خط و اعتبار بی نظیر است العبد الاحقر فرهنگ» با مهر «فرهنگ» (بیضی)؛ مهر: «المتوکل علی الله عبده احمد ۱۲۲۳» (مستطیل)، «وثوق السلطان» (بیضی)؛ اهدایی: دکتر حافظ فرمانفرمائیان، دی ۱۳۶۹؛ ۳۱۰گ، ۲۱سطر (۱۱/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۲۰ - ۲۴]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۴۹۲

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوش، کا: اسحق بن نوروز شولستانی، تا: سه‌شنبه ۱۴ ربیع الثانی۱۰۹۹ق، جا: شیراز مدرسه صالحیه؛ منقول از نسخه‌ای که با دو نسخه یکی مکی و دیگری شامی مقابله شده؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۹گ، ۲۳ سطر (۷/۸×۱۷/۵)، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۱۲ - ۱۹۲]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۳۳۰

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۸۱گ، ۱۹ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۴×۳۳/۵سم [ف: ۹ - ۹۵۳]

۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۲۵۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** قال ابوزید فی نوادره هذا الرجل من بکر بن

وائل جاهلی واورده بلفظ تحر و بلفظ و تر ...
خط: نسخ مایل به رقعی، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۶گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۴/۵سم [ف: ۴ - ۶۵]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۸۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۳؛ به سال ۱۳۶۵ توسط محمد حسین جلیلی کرمانشاهی متخلص به بیدار بازنویسی و در ۶ برگ الحاقی ابتدای نسخه فهرست مطالب کتاب نوشته شده؛ تملک: محمد حسین جلیلی به سال ۱۳۲۵؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۵۶۳ص، ۲۱ سطر (۱۲×۲۲)، اندازه: ۲۱×۳۱/۵سم [ف: ۱۳ - ۴۰۷]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۵۵۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: غفاربن محمد عظیمی خوئی، تا: ۱۲۳۱ق؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج زرد، ۲۳۰گ، ۲۳ سطر (۱۱×۱۹/۵)، اندازه: ۱۸/۵×۳۰سم [ف: ۸ - ۵۰]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۷۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ ممتاز، کا: جعفر بن زین العابدین تبریزی، تا: جمادی الثانی ۱۲۴۲ق؛ واقف: تاج ماه بیگم، ۱۲۶۲؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۶گ، ۲۳ سطر (۱۰/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۱۹×۲۹/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۸۹]

۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۷۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ابعاد متن: ۱۱×۲۱، اندازه: ۲۰/۵×۳۰سم [ف: ۱۰ - ۱۰۶]

۱۰. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۲۹۱

خط: نسخ، کا: نجفعلی بن عباس شزندی افشار قزوینی، تا: شعبان ۱۲۷۵ق؛ ۲۶۰گ، اندازه: ۲۰/۵×۳۳سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۲]

۱۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۲۴۴

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالعلی بن ملا علی زنوزی، تا: ۱۲۸۴ق؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۲۵۲ص، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۲ - ۳۸۶]

۱۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۰-۱/۲۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** بعین مهملة فی عرض له کذا إذا اتاه علی غیر قصد وبعد هذا: فکلنا مغرم یهدی بصاحبه ×× ناء ودان ومخبول ومختبل

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ تملکی به تاریخ ۱۲۹۹؛ در اول نسخه حسن طباطبایی این کتاب را فتح القریب فی شرح شواهد مغنی اللبیب نامیده ولی به تصریح مؤلف فتح القریب نام حاشیه‌ای است که مؤلف بر مغنی اللبیب بیش از این اثر نگاشته بوده؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۸۲گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۱۴]

۱۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۴۲

آغاز و انجام: برابر

در فهرست با عنوان «مختصر فتح القریب» آمده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ دارای سرلوح مزدوج مذهب، ۲۴۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف مخ - ۵ - ۱۹۵۷]

۱۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۷۴۶

آغاز و انجام: برابر

در فهرست با عنوان «شرح شواهد البهجة المرضیة» آمده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۴۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۲۱]

۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: ترمه نخودی، جلد: تیماج، ۱۷۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۶سم [ف: ۲ - ۴۱۰]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۷۵۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۵گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۲۶ - ۲۳۸]

● شرح شواهد مغنی اللبیب (مختصر) / نحو / عربی

š.-u šawāhid-i muġn-il-labīb (mx.)

وابسته به: شرح شواهد مغنی اللبیب؛ سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر (۸۴۹-۹۱۱ق)

کتابی است که شرح سیوطی در آن کوتاه شده است. نگارنده شناخته نشد، گویا یکی از طلاب قرن دوازدهم برای خویش دفتری می‌ساخته و درس‌های خود در آن می‌نوشته و شرح خلاصة الحساب شیخ بهائی و این کتاب را دنبال یکدیگر نوشته است، و شاید خود کوتاه‌کننده آن باشد.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۴۳/۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین و (صم) علی محمد و آله الطیبین الطاهرین. و بعد فان لی حاشیة علی مغنی اللبیب قد اودعتها

خط: نسخ بدخط، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ تملک: میرزا آقا پسر آخوند ملا سلمان در ساوج بلاغ تهران به تاریخ ربیع الاول ۱۱۳۱؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۱۵۷گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۲ - ۴۵۰]

● شرح شواهد مغنی اللبیب (منتخب) / نحو / عربی

š.-u šawāhid-il-bahjat-il-marḏīyya (mn.)

وابسته به: شرح شواهد مغنی اللبیب؛ سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر (۸۴۹-۹۱۱ق)

یکی از علماء قصایدی که به یک یا چند بیت آن در مغنی

استشهاد شده و سیوطی آن قصیده را در شرح شواهد خویش نقل نموده (این انتخاب‌کننده که نام خود را در این منتخب نبرده) با تصریح به این که محل شاهد در مغنی کدام بیت و کدام کلمه بوده از آن شرح مذکور انتخاب کرده و پس از آن مجدداً تجدید مطلع نموده و شواهد مغنی را موافق ترتیب آنها در آن کتاب با تذکر به این که این بیت از قصیده یا غیر قصیده می‌باشد نقل نموده و پس از این، فهرست ابیات شواهدی که از قصاید شعر است با نام گوینده آنها معین کرده و جز جمع و ترتیب از خود تصرفی در آن ننموده و این کتاب با دو ضمیمه‌ای که دارد در حدود ۲۶۰۰ بیت کتابت دارد.

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۲۳۵

آغاز: بسمله شواهد الهمزه طربت و ما شوقاً الی البیض اطرب. هذا مطلع قصیدة للکمیت یمدح بها اهل البیت علیهم السلام و بعده و لالعباً منی و ذوالشیب یلعب الخ

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ظاهراً نسخه اصل و منتخب آن همان نویسنده آن است؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: کاهی، جلد: تیماج، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۵سم [ف: ۲ - ۳۹۹]

● **شرح شواهد مغنی اللبیب** / ادبیات / فارسی

š.-e šavāhed-e moqn-el-labīb

نوری، علینقی، ق۱۳ قمری

nūrī, ʻalī-naqī (- 19c)

وابسته به: مغنی اللبیب عن کتب الاعاریب؛ ابن هشام، عبدالله بن یوسف (۷۰۸-۷۶۱)

شرح مختصری است بر شواهد شعری «مغنی اللبیب» ابن هشام که به ترتیب حرف اول و دوم آغاز بیت‌ها تنظیم شده است. در هر بیتی نام شاعر و جهات ادبی آن بیت را به عربی توضیح داده پس از آن ترجمه بیت به فارسی با عنوان «یعنی» و محل شاهد با عنوان «شاهد» آورده می‌شود. این نسخه مشتمل بر شواهد باب الف است که به سال ۱۲۸۱ق انجام شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۷۵۶

آغاز: الحمد لله الذل لایبلغ مدحته القائلون و لایحصی نعماءه العادون ... اما بعد چنین گوید اضعف عباد

خط: نستعلیق زیبا، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ محشی از مؤلف، مجدول، دارای سرلوح زیبا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۱۲ - ۳۱۸]

● **شرح شواهد مغنی اللبیب** / ادبیات / عربی

š.-u šawāhid-i muġn-il-labīb

یزدی، محمد سمیع بن محمد علی، ق۱۳ قمری

yazdī, mohammad samīʻ ebn-e mohammad ʻalī (- 19c)

وابسته به: مغنی اللبیب عن کتب الاعاریب؛ ابن هشام، عبدالله بن یوسف (۷۰۸-۷۶۱)

شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۵۱

آغاز: الحمدلله الذی فتق السعن العرب العاربة بالفصاحة ... و رفع له منارا صلی الله علیه و آله اقرباء و اطهارا و اصحابه القریشیین الهاشمیین المسلمین مهاجرة و انصارا ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۵ شعبان ۱۲۵۸ق؛ اندازه: ۱۵×۲۱سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۲]

● **شرح شواهد مغنی اللبیب** / ادبیات / عربی

š.-u šawāhid-i muġn-il labīb

حسینی مرندی، اسماعیل بن نجف، - ۱۳۱۸ قمری

hoseynī marandī, esmāʻīl ebn-e najaf (- 1901)

وابسته به: مغنی اللبیب عن کتب الاعاریب؛ ابن هشام، عبدالله بن یوسف (۷۰۸-۷۶۱)

شرح مفصلی است بر آیاتی که ابن هشام در کتاب «مغنی اللبیب» آنها را به‌عنوان شاهد می‌آورد با عناوین «قوله، قوله» و بحث‌های کوتاهی از جنبه تفسیر آنها. این شواهد به ترتیب خود کتاب مغنی گرد آورده شده است.

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۳۴۴/۱

آغاز: بسمله، قوله دعانی الیها القلب و انی لامره؛ **انجام:** فداء و منته و تمام البیت و اما دم و العقل بالجراجدر و السلام علی من اتبع الهدی

خط: نستعلیق، کا: محمد بن علی، تا: ۱۲۶۸ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۵گ، ۱۲ سطر (۷×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱۵ - ۱۵۴]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۰۷۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... أما بعد ... هذه تعلیقة منی علی کتاب مغنی اللبیب فی کشف الایات الشریفة التی استشهد بها؛

انجام: و لعله اشعار بأنهم لضعفهم لایستطیعون تأدیة اللفظ بالتمام و لذلک اختصروا فقالوا ذلک.

خط:نستعلیق،کا:بابا بن محمد کریم،تا:۱۰ربیع الاول ۱۳۰۱ق؛ مهر: کاتب «الواثق بالله الاعلی عبده الراجی بابا» (مربع) و «عبده الراجی بابا بن محمد کریم» و «عبده الراجی بابا»، «مؤتمن العلماء»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای،۱۴۸گ،۱۹سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۶ - ۸۶]

● **شرح شواهد مغنی اللبیب** / ادبیات / فارسی

š.-e šavāhed-e moqn-el-labīb

نجومی، مرتضی بن محمد جواد، ۱۳۰۷ شمسی

nojūmī, morteza ebn-e mohammad javād (1928 -)

وابسته به: مغنی اللبیب عن کتب الاعاریب ابن هشام، عبدالله بن

یوسف (۷۰۸-۷۶۱)
جمع شواهد مغنی اللبیب من کتاب «جامع الشواهد» علی ترتیب ابواب المغنی.

کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه:بدون شماره
آغاز: الحمد لله رب العالمین ... و بعد پس این کتابچه در شرح اشعار مغنی اللبیب است
کاتب = مؤلف، بی‌تا [دلیل المخطوطات: ۱ - ۲۳۸]

● شرح شواهد مغنی اللبیب / نحو / عربی
š.-u šawāhid-i muġn-il-labīb
وابسته به: مغنی اللبیب عن کتب الاعاریب؛ ابن هشام، عبدالله بن یوسف (۷۰۸-۷۶۱)

غیر همانند:
۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۸۶۹/۱-۵۳/۷۹
آغاز: بسمله؛ و کما اختلف فی «لا» فی هذا البیت أنافیة ام زائدة، کذلک اختلف فیها فی مواضع من التنزیل
شرح مفصل و مهمی است بر شواهد منثور و منظومی که ابن هشام در کتاب مغنی اللبیب بدانها استشهاد کرده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۷۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۱۲]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۳۱۴/۵
آغاز: حرف الفاء قوله: فمثلک إمرء القیس و تمامه فالهیتها عزذی تمائم محبول ادب مثلک و فیه الشاهد حیث حذق رب و العرب یتبدل؛ **انجام:** و الجمرات التاء للوزن و المقصود افها (التوبه)
شرح ادبی و عالمانه‌ای است بر شواهد «مغنی اللبیب» که متأسفانه، مؤلف آن شناخته نشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی، ۱۱گ (۱۱۸-۱۲۸)، ۲۲ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۳سم [ف: ۳۶ - ۱۶۳]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۶۰۵/۴
آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین ... قوله دعائی الیها القلب انی لامره الخ ابی ذوئیب بذال المعجمة بعدها همزة تصغیر ذئب؛ **انجام:** و هی القصة و الحالة و حذف لاضافتها الی امارة و اعنقز الفصل باما و انشأ فی الاغانی لکم حظلة اما فداء و منة و تمام البیت و اما دم و العقل بالحر اجدر.
شامل شرح شواهد مغنی از باب یکم تا هشتم؛ خط: نسخ، کا: محمد علی، بی‌تا؛ محشی با امضای «منه»؛ این بخش مجموعه چاپ سنگی است؛ واقف: اشکوری؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۶۲گ (۱۵۶-۲۱۷)، ۱۹ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۴/۵سم [ف: ۳۴ - ۱۲]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۶۱۵/۱-۵۸/۶۵
آغاز: قلت انه مقبول لان حسن السکوت مافسر عندهم الا بهذا التفسیر فیکون ظاهرا غیر ملبس للمعنی. کلا و کلتا قوله ان للخیر وللشر مدی الخ المدی بفتح المیم و الدال المهملة الغایة والوجه مستقبل الشی
شرح مفصلی است بر شواهد منظوم و منثور «مغنی اللبیب» ابن هشام با نقد و ایرادهای بسیار، این شرح با عنوان‌های «قوله - قوله» نقل شده و مؤلف از شرح شواهد ابن هشام درموارد زیاد مطالبی نقل می‌کند. این شرح غیر از شرح شواهد سیوطی است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ ۱۲۳گ (۱-۱۲۳)، ۲۰-۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۶۱۳]

● شرح شواهد المفصل / ادبیات / عربی
š.-u šawāhid-il-mufaṣṣal
وابسته به: المفصل فی صنعة الاعراب؛ زمخشری، محمود بن عمر (۴۶۷-۵۳۸)

غیر همانند:
۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۰۴۹
آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم، الحمدلله الذی فضل الانسان بفضیلة البیان و شرف بشرف النطق و فصاحة اللسان و نزله فی الموجودات من العین منزلة الانسان (و بعد از چند سطر) و بعد سنح لی بعدما التمس منی اخوانی من مقتبسی العلم انارالله مقتبسهم و کرروا ملتمسهم ان اکتب علی ما حبریه الحبر العلامة جارالله الزمخشری جزاه الله عن ذلک خیرا کتابه المترجم بکتاب المفصل من الابیات المهذبة المستعذبة التی لاحظتها رؤساء النحویین للاستشهاد واسسوا علیها اساس کلامهم فی الافادات الخ؛ **انجام:** علی انه جار و مجرور و ذلک ... فیه.
شرح است بر شواهد مفصل زمخشری که حاجی خلیفه در باب میم ذیل «مفصل» از آن بدون اشاره به نام شارح نام برده و گفته است که در ظهر نسخه ای که او در دست داشته عدد ابیات را ۴۲۴ (اربع و عشرون و اربعمائة) نوشته بوده است. شیوه شارح همه جا چنین بوده که ابتدا بیتی را که زمخشری به استشهاد آورده بوده نقل کرده و بعد معنی و سپس اعراب آن را بیان نموده است؛ خط: نسخ تحریری، کا: احمد بن علی قصاری، تا: جمادی الثانی ۷۳۵ق، جا: توقات (واقع در ترکیه حالیه)؛ تاریخ وقف: شهریور ۱۳۶۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۴۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۳/۹سم [ف: ۱۲ - ۴۹۶]

۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۲۶
آغاز: بسمله علیه توکلت انشد جارالله الزمخشری رحمه الله بیت: نبئت اخوالی بنی یزید ... نبئت من التنبئه من النباء بمعنی الخبر یقال نباء؛ **انجام:** اصله علی الماء علی انه جار و مجرور و ذلک لغة فیه. تم بعون الله و حسن التوفیق الخط ما یقراء و الباقی نقش تاریخ لسنة ثلثه و ثمانون و ثمانمایه.
کتاب مفصل، حاوی ۴۲۴ بیت می‌باشد که عده‌ای از ادباء و

فضلاء ابیات آن را گزارش نموده‌اند از جمله کتاب حاضر است که اشعار و ابیات مفصل را پس از ذکر هر بیتی، لغات و معانی و ترکیبات و شاهد آن بیت را آورده است. کاتب نسخه در آخر تاریخ ۸۸۳ق رقم نموده است که گمان می‌رود تاریخ تألیف آن باشد؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ از روی نسخه مورخ ۸۸۳ق؛ تملک: حسنعلی ایروانی مورخ ۱۲۷۷ق، سلیمان افندی مورخ ۱۱۷۶ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: حنایی و شکری، جلد: مقوا با روکش کاغذ، ۱۰۸گ، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳/۵×۱۸سم [ف: ۳ - ۱۴۰۵]

● شرح شواهد الموشح فی شرح الكافية / ادبیات / فارسی

š.-e šavāhed-el-movaššah fī š.-el-kāfīya

اتابکی، محمد بن محمد، ق ۱۰ قمری

atābakī, mohammad ebn-e mohammad (- 16c)

وابسته به: الموشح فی شرح الكافية = شرح الكافية؛ خبیصی، محمد بن ابی بکر (-۷۳۱)

رساله‌ای است در ترجمه و حل شواهد شرح شمس الدین محمد بن ابی بکر بن محمد خبیصی [منسوب به خبیص (شهداد حالیه) یکی از قرای کرمان] موسوم به موشح بر کافیه ابن حاجب که مؤلف چنان که تصریح کرده آن را در وقت اشتغال به قراءت شرح مذکور به اشارت استاد خود تألیف نموده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۰۸

آغاز: بسمله، سپاس بی غایت و ستایش بی نهایت سخن آفرینی را سزاست که کلام موزون را مرغوب طبع سلیم و ذهن مستقیم ساخت ... قوله: إن الكلام لفی الفؤاد و انما ×× جعل اللسان علی الفؤاد دلیلاً. بدرستی که کلام هر آینه در دل است و جز این نیست که گرداننده شده است زبان بر دل دلالت کننده محل استشهاد کلمه کلام است که؛ **انجام:** استشهاد در حذف نون خفیفه است و الله اعلم.

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۹۰۸ق (در زمان مؤلف)؛ واقف: نادرشاه، ۱۱۴۵ق؛ کاغذ: نباتی، جلد: مقوا، ۵۹گ، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۲ - ۱۸۶]

● شرح شواهد الموشح فی شرح الكافية / ادبیات / عربی

š.-u šawāhid-il-muwaššaḥ fī š.-il-kāfīya

وابسته به: الموشح فی شرح الكافية = شرح الكافية؛ خبیصی، محمد بن ابی بکر (-۷۳۱)

غیر همانند:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۸۵

آغاز: بسمله و منه التوفیق فی السدید و التتمیم ان الكلام لفی الفؤاد و انما ×× جعل اللسان علی الفؤاد دلیلا؛ قائله الاخطل قال فی الصحاح؛ **انجام:** قد یجمع المال غیر آکله ×× و یأكل المال غیر من جمعه

تلخیص شرح کرمانی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۸ ذیقعده ۸۷۲ق؛ واقف: ابن خاتون، ۱۰۶۷؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا رویه پارچه، ۱۲۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۹×۱۶/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۸۸]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۵۱

آغاز: جلالته و مرتبته قانون مراعاته یحفظ علی الخطائی تراكیب الكلام؛ **انجام:** و قد یكسر لالتقاء الساكنین و البیت یروی بالوجهین تم الكتاب.

شرح مبسوطی است از یکی از فضلا و ادبای قرن هشتم که چنان که نسخه صراحت دارد برای شاه شجاع از ممدوحین خواجه حافظ شیرازی و از سلاطین معروف آل مظفر تألیف شده و همان شرح است به احتمال بسیار قوی که حاجی خلیفه گفته است (کشف الظنون در عنوان کافیه) تألیف یکی از علمای کرمان و به نام شاه شجاع است. [بلی این شرح بلاشک همان شرح است و این مطلب از مقابله یک فقره از قول کرمانی منقول در خزانة الادب بغدادی (۲۷۳:۱) با فقره معادله آن در نسخه ما نحن فیه (ورق ۱۰ر) معلوم شد، والحمدلله علی ذلک]، بعضی آن را «شواهد شرح رضی» یا فقط «شرح شواهد شرح کافیه» پنداشته‌اند (چنان که در برگ ملصق به نسخه ملاحظه می‌شود) و تمام آنها به‌کلی سهو است؛ خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز (برگ اول)؛ واقف: سید محمد باقر مولوی عربشاهی سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱۲ - ۱۸۷]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۶۰۳

آغاز: یابن مروان لم یدع من المال الا مسحتا او مجلف لعطفه المرفوع علی المنصوب فلما بلغ الی الفرزدق هجاه بهذا البیت منه فلما وصل الی عبدالله قال لحنت فی هذا البیت ایضا حیث حرکت الموالی فی الخفظ (کذا) ش حرک موالیا فی الجر بالفتح. انا ابن جلا و طلاع الثنایا ×× متی اضع العمامة تعرفونی. للعرجی جلا انكشف امره اوجلا الامور؛ **انجام:** انه حذف النون الخفیفة من لاثمین لالتقاء الساكنین و بقی ما قبله علی ما كان علیه من الفتح.

شرحی است بغایت لطیف و نافع ولی بدبختانه ناقص الاول و به همین لحاظ نیز شارح آن ناشناخته ماند؛ خط: نسخ عثمانی، بی‌کا، تا: ۱۰۴۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ به دنبال آن دو رساله است در تصوف و عرفان یکی در چهار ورق که از آغاز آن چنین است: «بسمله الوصول علی ضربین وصول البدایة و هی انه یكشف العبد جلیة» و خاتمه آن چنین: «ان الذین یبایعونک انما یبایعون الله»، و دیگری در هجده ورق از شمس الدین جلواتی در تأویل ملزوماتی از قبیل عبا و عامه و عصا و خرقه سیاه در نزد سالکین و مشایخ طریقت و به این عبارات آغاز می‌شود: «بسمله و هو الموجد المواجد و به نستعین لایرید الحمدلله الذی جعل قلوب العارفین للعلوم محلا و ثبت فوادهم للتجلی لما تجلی» و چنین خاتمه می‌یابد: «فلما اول

ذلک الآیة له بهذه العبارة فقال» (ناقص)، تاریخ تحریر شرح ابیات ۱۰۴۸ که کاتب آن را برای استادش شیخ عبدالله بن شیخ شمس الدین نوشته بوده؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۹۰گ (۱۸+۴+۶۸)، ۲۵و۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۸۸]

● **شرح شواهد نحویة** / نحو / عربی

š.-u šawāhid-in naḥwīyya

نامعلوم:

۱. اصفهان؛ روضاتی؛ شماره نسخه:۱۳۷/۶

آغاز: إذا قالت حذام فصدقوها

خط:نسخ زیبا،بی‌کا،تا:قرن۱۲؛۱۶سطر،اندازه:۱۵×۲۲سم [ف: - ۹۵]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۱۷۹

آغاز: المعنی یا صاحبای ما انتما وافیان بعهدی و صحبتی ... فخیر نحن عندالناس منکم ×× اذالدعی المثوب قال یالا؛ **انجام:** موجود: و هی لون شبیه بالغبار والارجاء الاطراف.

شرحی است بر شواهد نحویه که به جهت این که صدراً و ذیلاً ناقص است نام مؤلف و شارح با فحص بلیغ به دست نیامد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز وانجام؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۵۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۹۲]

● **شرح شواهد نحویه** / ادبیات / فارسی

š.-e šavāhed-e nahvīyya

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۲۵

با شرح و ترجمه فارسی؛ کا: محمد حسینی سپاهانی، تا: ۱۳۳۹ق؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۱۱ - ۹۰۴]

● **شرح شواهد الهدایة = رسالة الاشعریة** / نحو / عربی

š.-u šawāhid-il-hidāya = r.-ul-aš'arīyya

آغاز: بسمله الحمدلله اکدنا علی دین الاسلام والذی تهیالنا ... اما بعد فهذا رسالة لتحلی تراکیب الاشعار التی ذکرت فی هدایة النحو و غیرها من المواضع کاالایة و غیرها من التمثیلات التی جاء به المصنف لتوضیح المسئلة الاشعاریة یکتوبة منقولة من السواد الی البیاض

۱. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۴۱۷/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذه الجملة خبر عن مبتدا و هو زید.تمت هذا الترکیب.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ تملک: علیرضا رضوی در ۱۳۴۰ق؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵ سطر (۱۰×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۳۴۶]

۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۶۴/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** اسم له وخبره محذوف کمافی لعل تمت الکتاب

خط: نسخ و نستعلیق، کا: غلامرضا بن خلیفه علی زیوار دوز قندهاری، تا: ۳ ذیحجه ۱۲۲۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۶۲گ، ۱۲ سطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴×۱۹سم[ف:۱-۴۲۶]

↩ شرح شهاب الاخبار ← ضوء الشهاب فی شرح الشهاب

↩ شرح شهاب الاخبار ← روح الاحباب و روح الالباب فی شرح الشهاب

● **شرح شهاب الاخبار** / شرح حدیث / عربی

š.-e šahāb-ol-axbār

وابسته به: شهاب الاخبار فی الحکم و الامثال و الآداب؛ قضاعی، محمد بن سلامه (-۴۵۴)

شرحی است برکتاب «شهاب الأخبار» قاضی ابوعبدالله محمد بن سلامه قضاعی که در آن هزار حدیث نبوی را جمع‌آوری کرده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۱۷۳

آغاز: مما سمعته من حدیث رسول الله صلی الله علیه و علی آله ألف کلمة من الحکمة فی الوصایا و الآداب و المواعظ و الامثال؛ **انجام:** و توفقنا للعمل مما فیه و لما فیه محبته و رضاه انه القادر علیه و هوذ والفضل و الکرم و المنعم علینا بضروب النعم.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۳ جمادی الثانی ۱۰۸۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۱گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۰۳]

● **شرح شهاب الاخبار** / شرح حدیث / عربی و فارسی

š.-e šahāb-ol-axbār

وابسته به: شهاب الاخبار فی الحکم و الامثال و الآداب؛ قضاعی، محمد بن سلامه (-۴۵۴)

شرح مختصری است بر کتاب «شهاب الاخبار» اثر معروف محمد بن سلامه قضاعی، با نثر فارسی شیرین، گویا از قرن ششم. در این کتاب، احادیث به‌طور کامل نوشته شده، سپس ترجمه فارسی آن، با اندکی توضیح، بیان گردیده است. نام مترجم و یا شارح را نیافتیم و چون در متن فارسی این کتاب، افزون به ترجمه، توضیح و حتی تأویل دیده می‌شود، آن را شرح نهادیم؛ مثلاً در ترجمه حدیث «إن من البیان لسحراً» می‌گوید: «اندر بیان کردن مشکلات جاذوی است، یعنی جاذوی جیزی نمایذ کی خلق را عجب آیذ از بهر ایشان از آن عاجزند آنک بیان مشکلی کنذکی دیگران از آن عاجزاند و ایشان را از وی عجب آید از عجز خویش هم آن مثال بود» [برگ ۲۴پ]. باید دانست که این کتاب، نه روح الاحباب و روح الالباب اثر «ابو الفتوح رازی»

است و نه آن شرحی که شادروان، استاد «محدث ارموی» تحقیق و چاپ کرده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۵۱۲

آغاز: ... اتق الله حیث ما کنت از خدای تعالی بترس در هر موضع کباشی؛ **انجام:** الباب الخامس عشر قال رسول الله علیه و سلم لو لا أن السوال یکذبون ...

خط: نسخ و ثلث، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۶؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ نسخه کهن و نفیسی از اوایل قرن ۶ است که متأسفانه در نتیجه کثرت استفاده، آسیب فراوانی بر آن وارد شده و برگ‌های آن فرسوده و خطوط آن کم رنگ و در مواردی، کلمات محو شده است، مصحح، برگ‌های بسیاری از آن افتاده و فقط باب‌هایی بین باب ۵ تا باب ۱۵، باقی مانده؛ کاغذ: خانبالغ، جلد: چرم سبز، ۵۷گ، ۱۱ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۲۹ - ۱۵۳]

● شرح شهاب الاخبار / شرح حدیث / فارسی

š.-e šahāb-ol-axbār

وابسته به: شهاب الاخبار فی الحکم و الامثال و الآداب؛ قضاعی، محمد بن سلامه (-۴۵۴)

شرحی است فارسی بر کتاب «الشهاب فی الحکم و الآداب» قاضی ابوعبدالله محمد بن سلامة قضاعی شافعی که در آن هزار حدیث نبوی را جمع‌آوری کرده است.

رک ایضا: روح الاحباب و روح الالباب فی شرح الشهاب

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۳۷۳

به فارسی که آن را از ابوالفتوح رازی پنداشته‌اند (دانشگاه ۱۳۳۳/۵ ش ۱۲۷)، نثر این کتاب در بسیاری از جاها از شرح شهاب دیگر نسخه مورخ ۴۶۷ همدان نشر دانش پژوه در دانشگاه تهران در ۱۳۴۸ گرفته شده است و نظم آن هم بسیار روان است. این شرح را آقای محدث ارموی از روی سه نسخه یکی از خودش، دومی نسخه ش ۱۲۷ دانشگاه، سومی همین نسخه به چاپ رسانده و گمان برده است که آن در ۶۹۰ ساخته شده است (ص ۲۹۲ س۱۴)، هیچیک از این نسخه‌ها بی‌نقص نیستند و در نسخه ما عنوان باب‌های ۲ و ۴ و ۵ و ۶ و ۷ دیده می‌شود [پس نام آن همان روح الاحباب است و می‌بایست در ذیل همان قرار می‌گرفت]؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: آغاز وانجام؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج آلبالویی، ۱۹۷گ، ۱۵ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۶ - ۵۲۴]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۸۷۴

آغاز: که مراد بدین جماعت آل رسول است علیهم السلام یعنی هر که از پس ایشان برود برحمت خدای رسد؛ **انجام:** ان مما أدرک الناس اذا لم یستحیی فاصنع ما شئت آنچه دریافته

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ یا ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ تملک: حیدرقلی بن نور محمد خان کابلی به سال ۱۳۵۶؛ جلد: تیماج زرشکی، ۱۶۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۵۲]

● شرح الشهاب الثاقب / فقه / عربی

š.-uš-šahāb-iṯ-ṯāqib

عبدالوهابی، محمد امین بن عبدالوهاب، ق۱۳ قمری

‘abd-ol-vahhābī, mohammad amīn ebn-e ‘abd-ol-vahhāb (- 19c)

وابسته به: الشهاب الثاقب؛ فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی (۱۰۰۶-۱۰۹۱)

شرحی است استدلالی با عناوین «قال، اقول» بر رساله استادش فیض کاشانی «الشهاب الثاقب» که در وجوب عینی نماز جمعه نوشته بوده و در این شرح گفته‌های وی رد شده و به استدلال‌های او پاسخ می‌گوید.

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد فهذه تعلیقات اتفقت من الفقیر ... علی الرسالة المسماة بالشهاب الثاقب من مؤلفات الفاضل المحقق

انجام: و الذب عن العلما بقدر و سعی فی عجالة امری الی و الله یقول الحق و هو یهدی السبیل.

[دنا ۸۲۵/۶؛ الذریعة ۲۰۳/۱۰]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۹۹۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: فاضل اصفهانی، تا: شنبه ۳ ربیع الاول ۱۱۲۷ق، جا: اصفهان در مدرسه رفیعه مرتضویه در خدمت مؤلف؛ در آغاز و پایان نسخه صفحه‌ای افزوده شده به خط حاج شیخ محمد باقر بیرجندی دارای فواید تاریخی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲۳ - ۱۵۹]

۲. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۵۳۸

آغاز: برابر

بی‌کا، تا: ۱۱۳۰ق؛ ۱۴۳گ، قطع: وزیری کوچک [ف: - ۱۱۷]

● شرح شهر طبسا / سفرنامه / فارسی

š.-e šahr-e tebesā

گروسی، عیسی، ق۱۳ قمری

garrūsī, ‘īsā (- 19c)

اهداء به: ناصر الدین شاه

تاریخ ترجمه: ۱۲۹۷ق

شهر طبسا که از توابع الجزایر و از مستملکات فرانسه بوده در جنوب شرقی الجزایر و نزدیک سرحد تونس واقع است. در این شهر رومن‌ها ابنیه و آثار بسیار از زمان‌های خود باقی گذارده‌اند و نیز آثار دیگری از مسلمان‌ها بدانجاست که حکایت از زمان

تسلط مسلمان‌ها بدان نواحی می‌کند. نویسنده با دقت این نقاط را وارسی کرده و از خواص جغرافیای طبیعی و سیاسی و اقتصادی محل مطلب‌های بسیار جالب توجه آورده است. این نسخه ظاهراً متممی داشته است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۶۵۰

آغاز: بسمله، شرح شهر طبسا و ابنیه و آثار قدیمه که در وی دایر مانده است؛ **انجام:** و دلق از هم در رفته بود تیمنا پارچه پارچه کرده تبرکا برده بودند

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۰۷ق، جا: تهران؛ با سرلوح گل و بوته زر؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: مخمل قرمز، مذهب، ۲۷گ، ۱۵ سطر (۱۱×۲۳)، اندازه: ۲۱×۳۴سم [ف: ۴-۱۳۰]

← شرح شیخ الاسلام > الدقائق المحکمة فی شرح المقدمة

● **شرح صحائف الهیه** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u ṣaḥā'f-a ilāhīyyia

صحائف در کلام و بسیار شیوا رسا و استوار و دارای دو «مقصد» است (۱. مبادی در یک «مقدمه» و سه «قسم»؛ ۲. در مسائل در ۱۹ صحیفه) و در آن یک دوره کلام به روش متأخران و آمیخته با فلسفه دیده می‌شود و چنین است آغاز آن: «الحمدلله الذی استحق الوجود و الوحدة بالذات و ابدع بحکمته انواع الماهیات ... و بعد فان العلوم و ان تنوع اقسامها ... لکن اشرفها مرتبة ... هو العلم الالهی ... و سمیته با اصحائف الالهیة». نگارنده در آغاز می‌گوید که من دیری در اندیشه‌های تاریک فیلسوف‌منشان سرگردان بوده‌ام تا اینکه راه راست به من نموده شد و به نگارش این دفتر بپرداختم و گزیده مبحث‌های عقلی را در آن یاد کرده از بیشتر سخنان فیلسوفان خرده گرفتم و گفتارهای تازه‌ای هم در آن آوردم و درباره پیامبری بهترین آفریدگان و پاسخ به یهودان و ترسایان نصوص تورات و انجیل را گواه ساختم. در چند جا از امام و در فصل ۱ صحیفه ۳ قسم ۲ مقصد ۱ از نگارنده «الواح» (که در هامش نسخه آقای حکمت آل آقا نوشته شده که از آن سهروردی شهید خوانده شده) یاد شده و گفته است که نگارنده الواح برهان ترسی را ساخته است. در فصل ۱ صحیفه ۱ قسم سوم مقصد ۱ از محمد شهرستانی یاد گردیده است. چلبی در کشف الظنون (ج ۱ ص ۷۷) می‌گوید که صحائف در کلام و دارای یک مقدمه و ۶ صحیفه و یک خاتمه است و آغاز آن را چنان‌که در نسخه دیده شده یاد می‌کند. گویا او چون دیده که مقصد ۱ دارای مقدمه و قسم ۱ دارای ۶ صحیفه است و خاتمه‌ای هم در دنبال برخی از فصل‌ها هست بخش‌های آن را چنین یاد نموده است. او در همان جا (ج ۱ ص ۶۸) شمس الدین محمد بن اشرف سمرقندی (قرن ۷) نگارنده آداب البحث و المناظره و قسطاس المیزان (چاپ شده کلکته در ۱۸۵۴) را نگارنده صحائف می‌خواند. باز می‌گوید که صحائف در تفسیر از شمس الدین محمد سمرقندی است که احمد بن محمود قرمانی اصم (-۹۷۱ق) آن را به انجام رساند. نیز می‌گوید که «معارف» شرح «صحائف» گزارشی است به «قال و اقول» از سمرقندی و آغاز آن را مانند نسخه آستان قدس می‌آورد. بروکلمان در دنبال سرگذشت امام الهدی ابواللیث نصربن محمد بن احمد بن ابراهیم فقیه سمرقندی (م ۵ یا ۳۷۳ یا ۳۸۳ یا ۳۹۳) از المعارف فی شرح الصحائف یاد نموده است (ج۱ پیوست ص ۳۷۴ و ۹۵۴؛ نیز معجم المطبوعات). در صحائف بارها و در شرح آن (نسخه ما گ ۶۹پ) از امام و ملخص او یاد شده پس این دو دیری پس از ابواللیث سمرقندی به نگارش در آمده است. به گفته چلبی فاضل علاء یا شمس الدین ابوالعلاء یا ابوبکر محمد بن احمد بهشتی اسفرائینی فخر خراسان گزارنده «آداب الحبث» سمرقندی نیز گزارشی بر «صحائف» نوشته است. او و مانا همان باشد که عزالدین حسین کرکی در اشراق الحق (ش ۲۹۳/۲) وی را در شمار دانشمندان شیعی به نام «شمس الدین محمد بهشتی» نگارنده «تفرید الاعتماد فی شرح تجرید الاعتقاد» آورده است. در الذریعه (ج۳ص ۳۵۳ و ج ۴ ص ۲۱۴) از «تعرید الاعتماد» شمس الدین محمد بیهقی اسفرائینی دانشمند روزگار خواجه طوسی یاد گردیده است. در آستان قدس (ج ۱ ش ۲۴۵ ص ۷۷) نسخه‌ای از «معارف» در شرح صحائف سمرقندی هست و گفته نشده از کیست و چنین است: «رب یسر و تمم بالخیر. الحمد لله الذی لیس لوجوده بدایة و لالوجوده نهایة - فهذه هی خلاصة سبیل السلوک و زبدة اصول الوصول لیهتدی بها الی معارج السالکین و یستدرج منها الی مدارج العارفین» (نیز کشف الظنون). نسخه ما هم گزارشی است از همان صحائف الهیه ولی گزارنده آن سنی است نه شیعی. چون آغاز آن نیست نمی‌توان گفت از کیست. چنانکه دیده‌ایم چلبی گاهی صحائف را از سمرقندی و گاهی معارف را از او می‌داند و نسخه ما هم پیدا نیست که همان معارف باشد.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۲۶

آغاز: و فیه نظر عرفته فی المنطق و هوانا لانسمل امتناع التعریف بالرسم (در امتناع تعریف وجود از فصل ۱ قسم ۱ مقصد ۱ و مقدمه را ندارد؛ **انجام:** یؤید ذلک ما قاله الشیعة ان اکثر الناس یبغضون علیا رض لانه قتل اقاربهم فلهذا انکر النص الذی یدل علی امامته و منعوا حقه و حینئذ یکون خلافة کل من الخلفاء الاربع حقا.

مبحث امامت به پایان نمی‌رسد و مبحث معاد را هم ندارد و نسخه تا مبحث اخباری که درباره خلیفه‌ها آمده و حکومت درباره آنها انجام می‌گیرد (فصل ۳ صحیفه ۱۹ مقصد ۲)؛ خط: نسخ کهن، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی، متن هر بندی با انداختن میانه آن پس از «قال» و شرح پس از«اقول» آمده؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی،

۱۶۱گ، ۲۵ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۳ - ۵۸۹]

● شرح صحیح البخاری / حدیث / عربی

š.-u ṣaḥīḥ-il buxārī

وابسته به: الجامع الصحیح = صحیح البخاری = صحیح بخاری؛ بخاری، محمد بن اسماعیل (۱۹۴-۲۵۶)

غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۶۳۰

آغاز: السلمی عن ابی موسی رضوی الله عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه و سلم ما احد من علی نادی؛ **انجام:** بافعاله السقیمة واوصافه الذمیمة من حق..

قطعه ای از شرح نیکوئی است بر صحیح بخاری با عناوین «حدیث، قال الشیخ رحمة الله» با توضیحاتی ادبی و شواهدی از احادیث؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۶؛ افتادگی: آغاز وانجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۰۳گ، اندازه: ۱۵×۱۷/۵سم [ف: ۱۷ - ۱۹۹]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۱۸۰

آغاز: ... للشیاطین ان الضمیر للفاعل حذف ... (؟) ای جعلنا شهبها و م یقول دلیل علی الفا عند البحث ... (فرسودگی) الاصح ما ذکره ... (؟) خون الماردی انه صلی الله علیه و سلم قال للعرب ما کنتم (فرسودگی) هذا فی الجاهلیة یعنی رمی؛ **انجام:** ان المراد لبید بن الاعصم لانه مسلم فی الظاهر او الناس مطلقا قد سبق ... (؟). باب السحر، الحدیث الاول، لیخیل ای یظهر له من نشاطه و هو ...

شرحی است بر الجامع الصحیح محمد بن اسماعیل بخاری که به دلیل افتادگی اول و آخر و یافته نشدن سرنخی درباره مؤلف در آنچه اکنون در اختیار داریم ناشناخته باقی ماند. آنچه هست، این شرح پیش از قرن هفتم و هشتم قمری که تاریخ تقریبی کتابت نسخه آن است تألیف شده و در آن به مطالب لغوی، رجالی، نحوی و غیره پرداخته شده است. با بررسی دقیق‌تر شصت برگ ابتدای نسخه موجود، به نام این منابع و مؤلفین برخورد کردم که بدانها تصریح شده: کشاف، (صحاح) جوهری، مثلث، الامثال السائرة (۱۷پ)، ابن سکیت، جامع الاصول (۲۰پ و ۵۲پ)، الدار قطنی، النهایة (۲۴ر)، طبقات ابن سعد (۲۷ر-۲۷پ و ۴۶پ)، بیضاوی (شاید بیضاوی معروف قرن هفتم) (۳۶ر)، الجمع بین الصحیحین للحمیدی (۴۸۸ق) (۴۸ر)، الجامع از ابن اثیر (۷۶ر) و ... در این شرح از روایت‌های فربری و طبران، راویان الجامع الصحیح هم یاد شده است. نیز از برخی منابع با رمز «خ»، «ش» و «ک» یاد می‌کند که شاید شروحی از الجامع الصحیح باشد. زیرا در قیاس با شرح موسوم به الکواکب الدراری (نسخه مجلس) که جملاتی مشابه با شرح ما دارد، مشخص شد «خ»، شرح خطابی (۳۸۶ق) موسوم به الاعلام السنن / المحدث است. شروح الجامع الصحیح را به ترتیب تاریخ نگارش آنها، فؤاد سزگین در «تاریخ نگارشهای عربی (تاریخ التراث العربی)» برشمرده است که به دلیل دسترسی نداشتن به بیشتر مواردی که به کار می‌آمد از مقایسه آنها با نسخه حاضر محروم ماندیم. با این حال آن را با «شواهد التوضیح و التصحیح» از محمد بن عبدالله بن مالک (۶۷۲ق)، کتابی مختصر در هفتاد و یک بحث با رویکردی نحوی که نسخه چاپی آن (مجلس شماره ۲، شماره ثبت ۳۶ روی ب - ۱۷) و «الکواکب الدراری» از شمس الدین محمد بن یوسف کرمانی (۷۸۶) که نسخه خطی آن به شماره ۷۹۳۷ در کتابخانه مجلس موجود بود سنجیدم که هیچ یک نبود: البته یکسانی بسیاری مطالب آن با شرح کرمانی چنان بود که خواننده را به این نظریه می‌کشاند که در تدوین یکی (شاید شرح کرمانی) از دیگری استفاده شده است. همچنین چون از خطابی (با رمز «خ») نقل کرده شرح وی نیز نخواهد بود. نسخه حاضر از کتاب بدء الخلق، باب ذکر الملائکة را دارد تا برسد به اواخر باب السحر از کتاب الطب؛ خط: نسخ عربی، بی‌کا، تا: قرن ۷ (اگر نقل از بیضاوی، همان بیضاوی قرن هفتم باشد به هیچ وجه نسخه از قرن ششم نخواهد بود)؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ نسبتاً تندنویس و کم نقطه، دارای رکابه، مصحح؛ تملک: محمد بن مولوی در ۱۳۳۶؛ جلد: مقوایی با روکش تیماج مشکی مذهب، ۲۶۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸/۴×۲۶/۸سم [ف: ۲۷/۱ - ۴۳۴]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۱۸۶

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم سقطت هذه البسملة عند ابی در و البرز الی و ثبتت عند غیرهما؛ **انجام:** عالة تکففون الناس، عالة بتخفیف اللام ای فقراء ...

شرح مزجی بسیار مختصری است که بیشتر به مسائل ادبی و لغوی پرداخته و فرق نسخه ها را بیان می‌کند. پاره‌ای از توضیحات این شرح از کتاب «فتح الباری» ابن حجر عسقلانی گرفته شده است. نسخه حاضر جلد اول کتاب می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۲گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۹×۲۸سم [ف: ۲۱ - ۱۶۳]

● شرح صحیح مسلم = شرح الجامع الصحیح / شرح حدیث / فارسی

š.-e sahīh-e moslem = š.-el-jāme‘-es-sahīh

وابسته به: صحیح مسلم = الجامع الصحیح؛ قشیری نیشابوری، مسلم بن الحجاج (۲۰۴-۲۶۱)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۱۹۷

آغاز: ... او جمیع پیغمبران و جمیع اوامر و نواهی دو عدد عید او سبحانه را بیشتر ثابت باشند ... حدثنا أبو الطاهر أحمد بن عمر ... المصری ... سمع عبدالله بن عمرو بن العاص یقول ان رجلاً سأل رسول الله بدرستی که.؛ **انجام:** فأمرهما علی هذه الصدقة پس امر

ساخت هر دو را برین صدقه؛ تم.

ترجمه و شرح کتاب الصلاة و کتاب الجنایز می‌باشد. شرح و ترجمه صحیح مسلم از کتب معتبر نزد اهل سنت می‌باشد که متأسفانه به جهت افتادگی آغاز آن شارح شناخته نشد ولی بر اساس قراین این شرح احتمال دارد منبع العلم باشد که از سوی «نورالحق بن عبدالحق دهلوی» (- ۱۰۷۳ق) آغاز و توسط فرزندش «فخرالدین محب الله» تکمیل گردیده است، نسخه‌ای کامل از آن در کتابخانه بهادرخان خدابخش در بنکی پور (پانته) هند موجود است؛خط:نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مشمعی قهوه‌ای، ۵۹۳گ، ۲۱ سطر (۱۰/۵×۱۹)، اندازه: ۱۸×۲۸سم [ف: ۳۰ - ۷۰۰]

← شرح الصحیفة السجادیة > حاشیة الصحیفة السجادیة
← شرح الصحیفة السجادیة > کلمات مخزونه
← شرح صحیفه سجادیه > حدائق الصالحین
← شرح صحیفه سجادیه > الصحیفة السجادیة (ترجمه)
← شرح صحیفه سجادیه > ریاض العارفین فی شرح صحیفة سید الساجدین
← شرح صحیفه سجادیه > حدائق الصالحین

● شرح الصحیفة السجادیة / شرح دعا / عربی

š.-uṣ-ṣaḥīfat-is-sajjādīyya

مجلسی، محمدتقی بن مقصودعلی،۱۰۰۳؟-۱۰۷۰قمری

majlesī, mohammad taqī ebn-e maqsūd ʻalī (1595-1660)

وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)

شرحی است صوفیانه و طریق روایت صحیفه در آن آمده است و خوابی که او پیامبر را دیده و صحیفه را به او داده است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۸۴۹

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی جعل الدعاء معراجا لارتقاء السالکین من حضیض النقایص الی اوج الکمالات ... و بعد فیقول ... محمد تقی بن مجلسی الاصفهانی النطنزی العاملی انه لما کان من العطایا العظیمة من الله ... ان هداهم الی ابواب مدینةعلوم رب العالمین؛ **انجام:** فتأثموا و ترجع علیکم (درشرح و القوام علی خزائن الریاح و الموکلین بالجبال فلا تزول).

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان «م ح ت ق عفی عنه»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۳۴گ، ۳۳ سطر (۱۶×۲۰/۵)، اندازه: ۲۰×۲۶سم [ف: ۸ - ۴۴۴]

● شرح الصحیفة السجادیة / شرح دعا - عربی

š.-uṣ ṣaḥīfat-is sajjādīyya

روغنی قزوینی، محمد صالح بن محمد باقر، - ۱۰۷۵ قمری

rūqanī qazvīnī, mohammad sāleh ebn-e mohammad bāqer (- 1665)

وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)

مولانا رضا علی طالقانی شرحی بر صحیفه سجادیه تا دعای وداع ماه مبارک رمضان که دعای چهل و پنجم می‌باشد، نوشته بود و چون ناتمام مانده بود روغنی آن را تمام کرده بدون تصرف در مطالب وی و اگر چیزی افزوده با عناوین «اقول» می‌باشد. این شرح بنا به گفته الذریعه (۳۵۲/۱۳) به سال ۱۰۷۳ق پایان یافته است.

آغاز: بسمله. یا الله یا سمیع الدعا و یا جمیل الثناء ... اما بعد می‌گوید فقیر رحمت رب غنی محمد صالح ... بسمله حدثنا السید الاجل نجم الدین ... قائل حدثنا بنا بر مشهور عمید الرؤساست [بعد از سند روایت] ... الحمد لله الاول ... حمد خدای زا که اول هر چیزیست بی اولی که قبل ازو باشد.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۶۷۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و نجات ده مرا از فتنه‌های موجب ضلالت برحمتک یا ارحم الراحمین و صلی الله علی سیدنا ... الطاهرین

نسخه ناقص الاول میزان کسری یک صفحه می‌باشد؛ خط: نسخ خوش، کا: حسین سبزواری، تا: شعبان ۱۰۷۵ق، جا: مشهد الرضا؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: رهبری، دی ۱۳۸۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: گالینگور، ۳۱۹گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱/۲×۱۹/۵سم [اهدائی رهبر: ۶ - ۳۳۰]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۸۳۴

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد یقول العبد الضعیف اقل العباد عملا و اکثرهم زللا؛ **انجام:** فأده عنی و قوله هو راجع الی المنسی و الجملة معترضة مستأنفة کأن الله سبحانه یقول من أی ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی گویا به خط مؤلف؛ جلد: مقوایی، ۱۱۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۳/۵سم [ف: ۱۳ - ۳۱]

● شرح صحیفه سجادیه / شرح دعا / فارسی

š.-e sahīfa-ye sajjādīyya

میرهاشم

mīr-hāšem

وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)

شرحی است مزجی و تمام متن دعاهای صحیفه را دربر دارد و آن را جمله به جمله به فارسی ترجمه و شرح کرده و گاهی به اعراب پرداخته و نسخه‌های گوناگون را برابر نمودن

ناسازگاری‌ها را یاد کرده و نسخه‌بدل‌ها را با نام نسخه و سند آن یاد می‌کند. در این شرح دیباچه صحیفه کامله را به‌کلی از قلم انداخته و در آخر کتاب نیز ملحقات صحیفه را نیاورده و فقط تا پایان دعای دفع الهموم (دعای ۵۴) را شرح کرده است. در آغاز کتاب نام نگارنده را نیاورده و صاحب الذریعه (ج۴: ص۱۱۱) و همچنین صاحب فهرست آستان قدس (ج۲: ص۲۵۱) نگارنده را نشناخته‌اند. لیکن اولاً در فهرست رضوی تاریخ نگارش را ۱۱۴۸ق آورده و ثانیاً روی برشگاه برگ‌های نسخه این کتابخانه (دانشگاه) این عبارت نوشته شده «ترجمه صحیفه کامله تصنیف میر هاشم» و ما می‌دانیم میر هاشمی که در تاریخ ۱۱۴۸ زنده باشد همان شاگرد مجلسی است که از وی اجازه برای خواندن دعای سیفی گرفته و این اجازه در حاشیه یک دعای سیفی هست که به خط احمد نیریزی نوشته شده و در کتابخانه آستان قدس موجود است (فهرست آستان قدس ج۲: ص۲۵۷)، لیکن متأسفانه در فهرست آستان قدس اجازه‌دهنده مجلسی اول یادشده در صورتی که مجلسی پدر در ۱۰۷۰ق مرده و خط زیبای احمد نیریزی را ندیده تا بر حاشیه آن چیزی بنگارد و نیز نباید این میر هاشم را با آقا هاشم لولوی اصفهانی خوش‌نویس و نویسنده «ادعیه متفرقه» (به سال ۱۱۰۹) که در کتابخانه آستان قدس و مدرسه سپهسالار موجود است و در الذریعه (ج۱: ص۴۰۰؛ ج۷: ص۲۰۳) یاد شده اشتباه نمود. پس اجازه‌دهنده به میرهاشم بایستی مجلسی دوم باشد نه پدر او. این شرح از شرح قهپائی «ریاض العابدین» کوچک‌تر و از شرح ملا صالح روغنی بزرگتر و سودمندتر است. (علینقی منزوی)

برخی آن را از محمد سلیم رازی دانسته‌اند ولی شرح او به عربی است و در جای خود معرفی شده و ما نیز تمامی نسخه‌ها را به میر هاشم منتسب نمودیم.

آغاز: الحمدلله الاول، ستایش مرخدائی را که پیش از همه چیز است بلا اول، به کسر و تنوین، و در نسخه ابن ادریس بفتح بلا تنوین ...

[دنا ۸۲۶/۶؛ الذریعة ۱۱۱/۴ و ۳۴۶/۱۳؛ فهرستواره منزوی ۵۶۸/۷]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۷۷۷-۳۴/۱۴۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** بطریق زید عدل و جزاء من محذوف است فلیصبح لاعیرة لی به فقد تعلیل است اصبحت و أنت ثقتی و رجائی مجاز است بطریق سابق

در فهرست از محمد سلیم رازی دانسته شده. از دعای اول تا دعای استکشاف الهموم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۷۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲-۹۱۳]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۳۴۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و بحق صاحب این ادعیه و اباء کرام و اولاد اطهار او ببخشای و عرفان و رضوان نصیب کن امین یا رب العالمین

در فهرست بدون مؤلف؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۱؛ ضمیمه :ضمن ۲ برگ آخر نسخه دعاء قضاء حاجات و اتصاف لیالی و عریضه حضرت علی (ع)؛ واقف: شیخ محمد صالح علامه حایری، مرداد ۱۳۵۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۶۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۱۵-۳۲۳]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۸۳۳

آغاز: برابر

در فهرست از محمد سلیم رازی دانسته شده، تاریخ اتمام تألیف ۲۴ ربیع الثانی ۱۰۵۰ در برهان پور؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول مذهب، دارای سرلوح زرین؛ جلد: تیماج زرشکی، مذهب، ۳۶۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰/۷سم [ف: ۴۱-۲۳۶]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۲۰۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و بحق صاحب این ادعیه و اباء کرام و اولاد اطهار او ببخشای و عرفان و رضوان نصیب کن امین یا رب العالمین

خط:نسخ،بی‌کا،تا:جمادی الاول ۱۰۵۰ق؛واقف:فاطمه بنت ابوالبقاء رشتی، جمادی الثانی ۱۱۲۸ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۳۷۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳/۴×۲۲/۷سم [ف: ۱۵-۳۲۰]

۵. تهران؛ نوربخش (خانقاه نعمت اللهی)؛ شماره نسخه:۳۵۹/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** که رسول خدا است ... اصلی ندارد ... حسب حال افتد .

از جمله نسخه کتابخانه شخصی حاجی شیخ عباس قمی است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۶۷ق؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۶۸ص، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۸×۳۵سم [ف: ۲-۸۶]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۳۰۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین الطیبین الطاهرین برحمتک یا ارحم الراحمین باتمام رسید ...

در فهرست از محمد سلیم رازی دانسته شده؛ خط: نستعلیق، کا: علی بن زین الدین اویس القرنی، تا: ۱۰۶۸ق، حسب الفرموده یگانه دوران میرزا محمد اشرف در اورنگ آباد؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸۲گ، ۱۵سطر، اندازه: ۲۴×۱۳/۵سم [ف: ۶-۲۸۹]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۳۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** الهی به فضل خود برین عاصی که مترجم این ادعیه کریمه است ... ببخشای و رضوان نصیب کن آمین یا رب العالمین.

بدون مؤلف، شامل ترجمه یا شرح از دعاء اول تا دعاء ۵۴ می‌باشد که در طلب کشف هم و غم می‌باشد و در حدود ۱۰۰۰ بیت کتابت دارد؛ خط: نسخ و نستعلیق خوب، کا: عبدالرشید، تا: ۱۰۷۱ق، جا: لاهور؛ دارای یک سرلوح زیبا، مجدول مذهب؛ کاغذ: ترمه، ۳۲۸گ، ، ۱۵ سطر، اندازه: ۲۳×سم [ف: ۳-۵۳]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** آنچنان رسولی که برگزیده الهیست از تمام

عالم و بر آل او که پاکند بمقتضای آیه تطهیر ... سنه ۱۰۸۷
خط: نسخ، کا: کاتب: محمد صادق ابن حاجی محمد، تا: ۱۰۸۷ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج [رایانه]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۲۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و بر آل او که پاکند بمقتضای کریمه آیة تطهیر . و آنکه ملا جلال در حاشیه قدیمه تجرید گفته که فصل نکنند بعلی مقتضی من فصل بینی و بین آلی بعلی لم ینل شفاعتی اصل ندارد و حدیث منقول نیست . الهی بفضل خود بر این عاضی که مترجم این ادعیه کریمه است و بحق صاحب ادعیه ... برحمتك یا ارحم الراحمین .

خط: نسخ، کا: محمد مراد، تا: جمعه ۱۵ صفر ۱۰۸۹ق؛ مجدول، مصحح؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج سرخ، ۲۵۶گ، ۱۷ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱-۱۴۶]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۴۲۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لاتوحش بی اهل انسی و تتم احسانك فیما بقی من عمری کما احسنت فیما مضی منه یا ارحم الراحمین.

تذکر : نام مؤلف به استناد فهرستواره ۵۶۸/۷ ذکر شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۹۰ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴۵گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۳۵-۳۸۲]

۱۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۳۷۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و نجنی من مضلات الفتن اضافه صفه بموصوف است ... و سلم تسلیماً کثیراً کثیراً و رحمت کند خدایتعالی بر سید ما محمد (ص) که رسول خداست آنچنان رسولی که برگزیده الهی است از تمام عالم و بر آل او که پا کند بمقتضای آیه تطهیر . و آنکه ملا جلال در حاشیه قدیمه تجرید گفته که فصل نکند بعلی بمقتضای حدیث من فصل بینی و بین آل بعلی لم ینل شفاعتی اصلی ندارد و حدیث منقول نیست الهی بفضل خود برین عاصی که مترجم این ادعیه کریمه است و بحق صاحب این ادعیه و آباء گرام و اولاد اطهار او ببخشای و عرفان و رضوان نصیب کن آمین یا رب العالمین و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین الطیبین الطاهرین برحمتك یا ارحم الراحمین. تمام شد ترجمه صحیفه کامله.

بدون مترجم، ترجمه در قرن ۱۱ق انجام گرفته است و شامل ۵۴ دعا می‌باشد. ترجمه روان است و مزجی و بیشتر به گزارش لغوی و ادبی پرداخته و از نسخ مختلف یاد می‌کند به ویژه نسخه شهید دوم و شیخ بهائی و در آخر نسخه از حاشیه قدیمه شرح تجرید ملا جلال دوانی نام می‌برد؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه ۱۶ رجب ۱۰۹۷ق؛ تملك: محمد حسین بن حاجی محمود قاینی؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج عنابی، ۱۸۸گ، ۱۹ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۳/۵سم [ف: ۱-۳۰۶]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۷۰۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** بفضل خود برین عاصی که مترجم ای ادعیه کریمه است و بحق صاحب این ادعیه و آباء کرام و اولاد اطهار او ببخشای ... برحمتك یا ارحم الراحمین

در فهرست از محمد سلیم رازی دانسته شده؛ خط: نسخ خفی، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ دارای کتیبه و سرلوح مذهب، مجدول؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۴۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۶-۳۳۱]

مشهد؛ شیخ علی حیدر (مکتبة)؛ شماره نسخه:۱۳/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و حدیث منقول نیست. الهی بفضل خود بدین عاصی که مترجم این ادعیه کریمه است ...
همان نسخه بالا؛ ۲۴۶گ (۶۴پ-۳۱۰پ) [مؤید: ۳-۵۴۸]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۲۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و بحق صاحب این ادعیه و اباء کرام و اولاد اطهار او ببخشای و عرفان و رضوان نصیب کن امین یا رب العالمین

در فهرست بدون مؤلف؛ خط: نستعلیق، کا: خرم علی انصاری، تا: ۱۱۴۸ق؛ مجدول؛ واقف: بدایع نگار، جمادی الثانی ۱۳۴۲؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۳۱۹گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۵-۳۲۱]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۴۸۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** اولیائك فی مسائلهم و در نسخه شیخ زین الدین فلك خدایا بگردان.

در فهرست بدون مؤلف؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ برگ اول با نسخ دیگر اندکی مغایرت دارد، مجدول؛ جزو کتابخانه شیخ فضل الله نوری بوده؛ واقف: خان بابا مشار، خرداد ۱۳۴۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۸۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸×۳۰/۵سم [ف: ۱۵-۳۲۲]

۱۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۹۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و آنکه ملا جلال در حاشیه قدیمه تجرید گفته که فصل نکنند به علی به مقتضای حدیث «من فصل بینی و بین آلی بعلم لم ینل شفاعتی» اصلی ندارد و حدیث منقول نیست .

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ مجدول، محشی؛ با خط صدرالافاضل مورخ ۱۳۳۳؛ کاغذ: فستقی، جلد: روغنی مذهب، ۲۵۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۲×۲۰/۲سم [ف: ۳-۵۱۳]

۱۶. مشهد؛ فرهنگ و هنر مشهد؛ شماره نسخه:ب-۲۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و صلی الله علی خیر خلقه محمد وآله اجمعین الطیبین الطاهرین برحمتك یا ارحم الراحمین.

خط: نسخ متوسط، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: محمد و حسینعلی الهی؛ کاغذ: کاهی سفید، جلد: مقوای ساغری مشکی، ۴۵۶ص، ۱۷ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۷]

۱۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۶۴۲

در فهرست از محمد سلیم رازی دانسته شده؛ خط: نستعلیق، کا: کا:غیاث الدین بن نجاح الدین حسینی امامی، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی،۲۶۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۱۰-۴۱]

۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۴۷۱

در فهرست از محمد سلیم رازی دانسته شده؛ خط: نسخ، کا: بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: ، جلد: مقوایی، ۲۷۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۲×۱۳سم [ف: ۹-۲۷۰]

۱۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۷۵/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** آباء کرام و اولاد اطهار او ببخشای، و رضوان نصیب کن، آمین یا رب العالمین، و صلی الله علی محمد و آله بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: میشن آلبالویی، ۲۵۴گ (۱۵پ-۲۶۹پ)، اندازه: ۱۲/۸×۳۲سم [ملک: ۹-۲۱۶]

● شرح الصحیفة السجادیة = تعلیقة علی صحیفة الکاملة السجادیة / شرح دعا / عربی

š.-uṣ ṣaḥīfat-is sajjādīyya = ta'līqat-un 'alā ṣaḥīfat-il kāmilat-is sajjādīyya

فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی، ۱۰۰۶-۱۰۹۱ قمری

feyz-e kāšānī, mohammad ebn-e šāh morteza (1598-1680)

وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)

تاریخ تألیف: ۱۰۵۵ق

تعلیقات مختصری است در توضیح نکات ادبی و لغوی صحیفه سجادیه و به دعای استکشاف هموم ختم شده است. بعضی کلمات یا جمله‌های دعاها توضیح داده شده و تمام دعاها را شرح نمی‌کند، بیشتر شروح لغوی می‌باشد و کمتر به بحث‌های گوناگون می‌نشیند.

آغاز: الحمدلله الذی کتب فی صحیفة قلوبنا محبة اهل بیت حبیبه ... اما بعد، فهذه تعلیقات من العبد ... حدثنا، نقل الصحیفة هذه متواترة عن سید العابدین

انجام: و لو لا کتاب من الله سبق من مضلات الفتن ای الفتن المضلة اعاذنا الله منها و وفقنا لکل خیر، تم بالخیر و صار تاریخ تمامه، تم شرح الدعاء و الحمدلله رب العالمین

چاپ: با «نورالانوار» در سال ۱۳۱۶ به چاپ رسیده است؛ در ۱۴۰۷ جداگانه در تهران چاپ شده؛ طهران، سنگی، بی ناشر، ۱۳۱۷ق، وزیری، ۲۵ص (صص ۲۴۹-۲۷۳) در هامش و متن

[دنا ۶/۸۲۷-۸۲۸ (۳۶ نسخه)؛ الذریعة ۱۴۶/۶ و ۳۵۸/۱۳؛ مشار، عربی ۵۵۴ با عنوان «شرح الصحیفة السجادیة؛ ریحانة الادب ۳۶۹/۴؛ فهرست‌های خودنوشت فیض کاشانی ۱۸۸]

۱. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۴۷۲۹/۲

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد امین بن عبدالعظیم، تا: ۱۰۶۲ق؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: - ۱۵۳۶]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۸۴۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمدهادی بن مرتضی، تا: ۱۰۶۴ق [رایانه]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۴۰۹/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۰۶۵ق؛ بر مؤلف با عبارت «بلغت قرائة علی قبالاً و تصحیحاً و کتب الشارح عفی عنه» خوانده و تصحیح شده و این عبارت بخط مبارک فیض است، مصحح، محشی؛ تملک: رضا استادی، عبدالله؛ مهر: «قال انی عبدالله ۱۱۳۱» (هشت ضلعی)، «الواثق بالله الغنی عبده صدرالدین الحسینی» (مستطیل)، «عبده صدرالدین الموسوی» (بیضی)؛ تملک: محمد بن کاظم؛ کاغذ: شرقی، ۴۶گ (۱-۴۶)، ۱۴ سطر، اندازه: ۶×۱۱سم [ف: ۳۴ - ۳۰]

۴. قم؛ استادی، رضا؛ شماره نسخه:نامعلوم/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۰۶۵ق؛ با خط فیض در پایان این چنین: «بلغت قرائته علی قبالا و تصحیحا و کتب الشارح عفی عنه»؛ ۴۶گ (۱-۴۶)، اندازه: ۹×۱۶سم [صد و شصت نسخه: - ۶۴]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۳۶۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ملک محمد بن محمد خسروشاهی، تا: ۱۲ ذیحجه ۱۰۶۵ق؛ مصحح، محشی با نشان «حررها محمد»؛ تملک: محمد تقی بن محمدعلی مراغی به تاریخ ۱۲۵۰، عبدالاحد به تاریخ ۱۳ شوال ۱۳۱۶؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۵۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۱۴ - ۱۴۸]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۴۸۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۶۹ق [رایانه]

۷. اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه:۱۹۷/۲

خط: نستعلیق و متن کتاب نسخ، کا: عبدالله بن علی رضا خوانساری، تا: پنج‌شنبه ۳ محرم ۱۰۷۱ق، جا: مدرسه جده اصفهان؛ با نشانی بلاغ عبدالعالی بن محمد مقیم خوانساری به تاریخ ۱۱۴۶ق؛ تملک: حسین بن محمد باقر گیلانی در اصفهان با مهر «حسین منی و انا من حسین» (بیضی)؛ مهر: «پیرو دین محمد عبدالله» (بیضی)؛ جلد: روغنی، ۵۶گ (۱۴۹پ-۲۰۴ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۵سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۴۱]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۴۴۷/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ ادعیه معرب، کا: علم الهدی، تا: ربیع الاول ۱۰۷۳ق؛ مصحح، قرائت شده توسط علم الهدی در نزد پدرش در ربیع الاول ۱۰۷۳ و فیض نیز در آخر آن چنین نوشته: «بلغ قرائة علی من اوله الی هنا ایده الله و کتب الشارح محمد بن مرتضی بیده الفانیة»؛ مجدول مذهب؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۸ص (۱۴۹-۲۲۶)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [ف: ۳۵ - ۳۹۸]

۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۹۳۹

خط: نسخ، بی کا، تا: اواخر محرم ۱۰۷۴ق؛ مصحح، با نشانی بلاغ؛ مهر: «افوض امری الی الله عبده محمد جعفر» (مربع)، «عبده الراجی محمد حسین» (بیضی)؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۱۲گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۵ - ۳۷۱]

۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۳

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: غلامعلی مشهور به محمد امین، تا: ۱۰۷۹ق؛ در حواشی نسخه صحیفه سجادیه نوشته شده، محشی با امضاهای دیگر مانند«منه»و«بخطه»و جز آن؛کاغذ: ترمه، جلد: تیماج مشکی، ۲۱۶گ، سطور چلیپایی در حاشیه، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۱ - ۹۶]

۱۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۱۵۳/۱

خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن میر ابوطالب حسینی، تا: ۷ رمضان ۱۰۸۵ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: «عبده الراجی الحسینی» (بیضی) به سال ۱۲۷۳؛ ۶۷گ (۲پ-۶۸پ)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [محدث ارموی مخ: ۱ - ۳۹۷]

۱۲. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** فی الجانب الغربی من دارالسلام بغداد بالمشهد المقدس المطهر المنور الکاظمی ... فی أوایل جمیدی الاخر سنة الف و ثلث من الهجرة و کان افتتاح تألیفها بمحروسة قزوین حرست عن کید المفسدین.

در فهرست با عنوان «زبور اهل البیت و انجیل آل محمد» آمده؛ خط: نسخ خوش، کا: محمد امین ابن محمد علی، تا: ۱۰۹۳ق؛ محشی؛ از صفحه ۱۴۸ تا ۱۵۶ بیاض، در صفحه ۱۴۷ در پایان دعا در «استکشاف الهموم» تاریخ ۱۰۷۹ قید شده، در صفحه بعد از جلد آمده: «این کتاب از آن ملا ابوالقاسم جناب قندهاری می‌باشد و این کسی است که رضا قلی خان الله باشی او را برای معلمی فرزندان خود انتخاب نموده بود»؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۹۲ص، ۱۲ سطر (۵/۵×۱۱)، اندازه: ۹×۱۵/۵سم [ف: - ۱۸۰]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۹۹۸

آغاز: من عسرتها و تجبر فقرها؛ **انجام:** و آله الطاهرین و السلام.

خط: نسخ، کا: محمد رضا بن احمد حسینی، تا: جمادی الاول ۱۰۹۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: ملکزاده کوثر؛ ۱۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۶ - ۲۲۴]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۳۵۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: حدود قرن ۱۱؛ مصحح توسط مصطفی قاری در منزل مولانا محمد باقر خراسانی در اصفهان به تاریخ ۱۰۶۸؛ تملک: علی بن محمد ابن چانی با مهر «و رفعناه مکاناً علیاً» (بیضی)؛ جلد: تیماج قرمز، ۸۴گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: ۱۶ - ۳۱۶]

۱۵. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۹۴

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۸۷گ، ۱۴ سطر (۴/۵×۱۰/۵)، اندازه: ۹/۵×۱۶/۵سم [ف: - ۵۷۹]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۸۳۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ اهدایی: رهبری، اسفند۱۳۷۶؛ کاغذ: نخودی،۶۳گ،۱۵سطر،اندازه:۹/۵×۱۶/۵سم[اهدائی رهبر: ۶ - ۲۴۵]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۵۷۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: خوانساری، میرزا آقا بن حاج آقا خوند، تا: حدود قرن ۱۲؛ چند برگ آخر نسخه نونویس به خامه میرزا آقا ابن آقا آخوند خوانساری در ۱۶ ربیع الثانی ۱۳۴۱؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج خرمایی، ۴۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۱۵ - ۱۶۸]

۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۶۳/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قال فی المجمل یقال أفدت غیری أی علمته و أفدت من غیری أی تعلمت منه، و فی روایة س لم نعتدها.

قطعه ای از آغاز حاشیه؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد رضا بن محمد مؤمن قمی، تا: نیمه قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۱۲۲پ-۱۲۵پ)، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [ف: ۴ - ۱۳۷]

۱۹. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه:۷۶/۱

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۲؛ ۸۶گ (۱پ-۸۶پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۵/۵سم [ف: - ۶۰]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۷۸۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: امیر زمان بن محمد، تا: حدود قرن ۱۲؛ مصحح، محشی، مقابله شده، با نشان «بلغ»؛ مهر: «محمد علی بن محمد محسن الحسینی» (بیضی)؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج مشکی، ۵۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۱۵ - ۱۷۰]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۰۸۰

آغاز و انجام: برابر

از آغاز تا «دعائه لاستکشاف الهموم»؛ خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، با نشان «بلغ»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۸۸ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۰ - ۶۳۵]

۲۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۴۲۲

آغاز: ... و سلامه علیه کسایر الکتب المنسوبة الی مصنفیها و انما ذکر الاسناد؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با نشان «۱۲»؛ تملک: محمد جعفر بن محمد ابراهیم کاشانی مشهور به علامه فیضی، به سال ۱۳۶۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۷۴گ، ۱۳ سطر (۵×۱۰)، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۳۴ - ۵۳]

۲۳. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۸۸۶/۲

آغاز: برابر

تا دعای چهل و سوم؛بی کا،تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ قطع: رقعی [ف: ۳۲۴]

۲۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۰۱۷/۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴گ (۴۳پ-۶۶پ)، ۲۰ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۶ - ۴۳۱]

۲۵. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۴۹۵
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ اهدایی: حسن بن ابوالحسن نصیری اصفهانی،۱۳۲۴ش؛۷۶گ،۱۲سطر،اندازه:۱۱×۱۶/۵سم[ف:۲- ۳۶۱]

۲۶. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۴۲۷
خط: نسخ، کا: محمد قاسم بن حافظ محمد ظهیر سمنانی، تا: ۱۱۰۴ق؛ ۶۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۲ - ۲۶۹]

۲۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۹۳۱/۱
آغاز: فمن صدق یوم القیامة صدقناه و من کذب کذبناه؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: محمد سعید خروتی، تا: دوشنبه ۱۰ ذیقعده ۱۱۱۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۴۷گ (۱ر-۴۷ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۵ - ۳۶۳]

۲۸. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۱۵۲/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۲۷گ (۱۰۱پ-۱۲۷پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۵سم [محدث ارموی مخ: ۱ - ۳۹۷]

۲۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۳۷/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: دهه اول ذیحجه ۱۲۲۰ق؛ مصحح، محشی با نشان «۵»؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۷گ (۶۵پ-۱۱۱پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۲۶ - ۲۸۰]

۳۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۹۴۱/۵
خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمد باقر آرانی کاشانی، تا: پنج‌شنبه ۲۲ شوال ۱۲۶۴ق؛ ۲۰گ (۱۳۸پ-۱۵۷ر)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۵۳۹]

۳۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۶۶۶/۴
آغاز و انجام: برابر؛ تم سنة ۱۰۵۴ شرح الدعا و الحمد لله رب العالمین
خط: نسخ زیبا، کا: محمد هاشم بن ملا محمد حسین کاشانی، تا: شعبان ۱۲۸۷ق، به دستور فرمان فرمای خطه کاشان احتشام الدوله، مقابله شده توسط ملا محمد کاشانی با نسخه صحیحی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۴گ (۷۱پ-۱۲۴پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۱۰ - ۵۸]

۳۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۲۲۸-۱۲/۱۱۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد تقی استرآبادی، تا: ۱۳۱۵ق؛ جلد: مقوا، ۴۹گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۳۷۰]

۳۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۳۸۲
آغاز: فهذه تعلیقات من العبد المسمی «کذ» المدعو بمحسن علی الصحیفة الکاملة السجادیة الملقبة بزبور اهل البیت و انجیل آل محمد؛ **انجام:** و الحمدلله رب العالمین.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: حاج قائم مقام، ۴۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۶ - ۲۲۴]

۳۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۳۰۱/۱-۵۶/۱۵۱
آغاز: برابر
از اول تا آخر؛ خط: نسخ،کا:سلیمان هزار جریبی،تا:۱۹ربیع الثانی؛ ۴۶گ (۱-۴۶)، ۱۷-۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳ - ۱۳۷۰]

۳۵. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۶۸۳/۱
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۵۹گ (۱-۵۹)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۳ - ۱۱۸]

۳۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۹۴۵
آغاز: برابر **انجام:** عن نظایر هذه الدقایق و الاسرار من الغافلین فاستقم کما امرت و لا تکن من القاصرین. تم هذالتسوید من ید الفقیر بعون الملک الجدیر یوم الجمعة.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «الله محمد علی المتوکل محمد بن السماعیل» (بیضی)، «صدرالدین محمد بن صالح بن احمد الطباطبائی» (بیضی)؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۶گ، ۱۷سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱۴ - ۲۰۰]

۳۷. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۰۳۴۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ اندازه: ۱۲×۱۷سم [رشت و همدان: ف: - ۱۶۱۳]

۳۸. تبریز؛ قاضی طباطبائی؛ شماره نسخه:بدون شماره/۸
بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۵۲۲]

۳۹. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه:بدون شماره
بی‌کا، تا: در عصر مؤلف؛ دارای آثار بلاغ؛ تملک: أحمد بن جعفر بیدکلی [تراثنا: س۱۳ش۱ - ۱۴۹]

● شرح صحیفه سجادیه / شرح دعا / فارسی
š.-e sahīfa-ye sajjādīyya

شریف لاهیجی، قطب الدین محمد بن علی، - ۱۰۹۷ قمری
šarīf-e lāhījī, qotb-od dīn mohammad ben ‘alī (- 1686)

وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)
اهدا به: شاه سلیمان صفوی (۱۰۷۷-۱۱۰۵)

ترجمه و شرح مختصری است بر صحیفه سجادیه، شامل معنی، تصحیحات و تحقیقات علمای امامیه با فواید ضروریه به حسب مناسبت مقام، و حواشی توضیحی مفید از شارح. در دیباچه ذکر کرده: «به خاطر فاتر خطور نمود که ترجمه فارسی که محتوی بر حاصل معنی تصحیحات و تحقیقات علماء امامیه اعلی الله تعالی مقامهم بوده باشد بر هر فقره از فقرات دعوات با فوائد ضروریه به حسب مناسبت مقام به معرض عرض باریافتگان». این شرح

ملحقات صحیفه را شامل نمی‌شود. شباهت الفاظ این شرح با شرح بدیع الزمان قهپایی هرندی موسوم به «ریاض العابدین» به حدی زیاد می‌باشد که گویا منتخبی از آن است.

آغاز: صحیفه جامعه عالم امکان یعنی ترجمه بلیغه صنایع بدایع آفریدگار تعالی شانه و تعاظم سلطانه

انجام: و بر آل او که پاکند از گناه صغیره و کبیره و سهو و نسیان، از اول عمر تا آخر آن

چاپ: ایران، تهران، کتابخانه مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۱ شمسی، اکبر ثقفیان، ۱

[دنا ۸۲۸/۶ (۹ نسخه)؛ الذریعة ۳۵۷/۱۳ و ۳۵۸ به رقم ۱۳۲۴؛ فهرستواره منزوی ۵۶۷/۷]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۳۹۳

آغاز و انجام: برابر

خط: عبارات عربی نسخ معرب، بی‌کا، تا: ۲۲ شوال ۱۰۸۲ق؛ مجدول، دارای سرلوح متوسط؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، قطع: خشتی [ف: ۴۵ - ۲۰۹]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۸۴۴

آغاز: بسمله. و کان من دعائه (ع) اذا سال الله العافیة و شکرها. دعای بیست و سیم در سؤال کردن عافیت یعنی دور ساختن و رفع نمودن خدای تعالی از بنده؛ **انجام:** برابر

در فهرست از محمد بن محمد رضای قمی مشهدی دانسته و خطاست چون شرح او عربی است و انجام آن با کار لاهیجی هماهنگ است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد شریف بن محمد صادق خاتون آبادی، تا: ۲۷ ذیقعده ۱۱۰۰ق؛ تملک: محمد رضوی؛ مهر: محمد باقر بن محمد تقی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج زرد، ۱۷۸گ، ۱۴ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱۳ - ۲۷۵]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۰۰۲ و ۲۰۸۸ عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ دارای سرلوح زیبا، مجدول، مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۳۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۰۵] و [عکسی ف: ۶ - ۱۱۴]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۸۸۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ تملک: سید محمد موسوی جزائری نجفی به تاریخ دوم ذیقعده ۱۳۸۱؛ تملک: میرزا محمد انصاری؛ جلد: مقوایی، ۲۰۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۷ - ۳۰۷]

۵. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۵۹ش

آغاز: برابر **انجام:** به حکم که آن دوستی حضرت پیغمبر است صلی الله علیه و آله.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [رشت و همدان: ف: - ۱۱۴۰]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۸۳۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، با علامت بلاغ مقابله، محشی از مؤلف به امضای «منه»؛ تملک: نعمة الله بن میرزا مراد کاشانی؛ جلد: چرمی سرخ، ۲۱۰گ، ۱۸ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۲۰ - ۳۶۳]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۴۸۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۳۰سم [اهدائی رهبر: ۶ - ۳۲۸]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۱۸

همان نسخه بالا [اهدائی ف: - ۱۵۵]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۸۲۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابوحامد بن نجم الدین اوحدی حسینی، تا: شنبه ۲۷ شعبان ۱۱۱۸ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۲۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴/۵سم [ف: ۱۳ - ۲۸]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۵۹۱

آغاز: کالرمح ابنوب علی ابنوب عکس پذیر حقائق اشیاو شرایع خالق ارض و سما گشته؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق تحریری، کا: عبدالواحد بن محمد باقر امامی، تا: ربیع الاول ۱۱۴۹ق، جا: قریه رکان بنگان؛ افتادگی: آغاز (حدود دو برگ از مقدمه نه متن دعا)؛ متن ادعیه به خط نسخ خوش ۱۲ سطری و شرح به خط نستعلیق تحریری مختلف السطر در هامش، کاتب متن: میرزا محمد بن درویش محمد نیشابوری، کاتب شرح: عبدالواحد بن محمد باقر امامی، تاریخ تحریر: ۴ جمادی الاخر۱۰۶۳، تاریخ شرح: ربیع الاول ۱۱۴۹؛ مجدول مذهب؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن عنابی، ۱۵۲گ (۱۴۲ برگ متن و ۱۰ برگ ضمیمه)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [اهدائی رهبر: ۶ - ۳۲۹]

۱۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۴۸۴

خط: نسخ، کا: غلامحسین بن حسین دزفولی ملقب به شنغازی، تا: ۲ شوال ۱۲۴۵ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۸۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۰۶]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۸۲-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۱۳۲]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۱۶۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و عد بحلمك علی جهلی یعنی و مکرمت بمابه بردباری.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ موجودی تا اوائل دعاء پنجاه یکم (دعائه علیه السلام فی التذلل)؛ دارای سرلوح، مجدول مذهب؛ ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۶ - ۲۱۹]

۱۲. اهواز؛ شوشتری، محمد؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۷۹۶]

۱۳. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۲۰۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** تم بعون الله تعالی و حسن توفیقه
خط: نسخ و نستعلیق خوب، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، با سرلوح؛ مهر: مشیرالسلطنه، حسین بن هدایت الله، محمد رضا حسینی؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: مقوای روغنی بوم مشکی مذهب، ۵۷۰ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۷۹۰]

● شرح الصحیفة السجادیة / شرح دعا / عربی
š.-uṣ ṣaḥīfat-is sajjādīyya

رازی، محمد سلیم، ق۱۱ قمری
rāzī, mohammad salīm (- 17c)

وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)
تاریخ تألیف: رمضان ۱۰۶۸ تا ۱۰۶۹ق؛ محل تألیف: قریه دباس (اطراف شهر ری)
شارح، محمد سلیم رازی، از علمای نیمه دوم قرن ۱۱ و از جمله شاگردان خلیفه سلطان (۱۰۰۱-۱۰۶۴ق) است. این کتاب شرحی است مزجی و توضیحی که در آن به اشعار فارسی استشهاد شده و متضمن بیان نکات لغوی و دقایق معنوی صحیفه کامله سجادیه علیه السلام است. شارح در خلال شرح، مواضع اختلاف ما بین ابن سکون و ابن ادریس را مشخص نموده و در انتها توفیق شرح ملحقات را مسئلت نموده است. (وفادار مرادی)
آغاز: الحمدلله المدعو فی المهمات القاضی للحاجات ...
انجام: و ختم الدعا فی بعض النسخ بلفظه امین رب العالمین.
[الذریعة۱۳/۳۵۱؛دنا ۶/۸۲۸ (۴ نسخه)؛ کتابخانه صحیفه سجادیه ص ۳۷ و ۳۸]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۶۰۵
آغاز: و انقضی کلامه و سکت ع فقال له عمر لابقیت لیوم لاراک (کذ) یا اباالحسن؛ **انجام:** برابر
از اوایل «الصلوة علی حملة العرش» تا آخر کتاب؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: نیمه دوم قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ شارح در سطحی که از به هم آمدن صفحات پدید آمده به غلط سید نعمت الله جزائری نوشته شده است، مصحح و احتمالاً مسوده اصلی است؛ واقف: خان بابا مشار، اردیبهشت ۱۳۴۶؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۲۶۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۱۵ - ۳۱۸]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۹۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۳ ربیع الاول ۱۰۷۱ق، حسب الامر امیرنظام؛ واقف: نادرشاه افشار، رجب ۱۱۴۵؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳/۴×۲۳/۷سم [ف: ۱۵ - ۳۱۷]
۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۷۱ق؛ در پائین آخرین صفحه چنین نوشته شد: «من من من علی عبده ابن ... ملا علی رضا الحاجیلری محمد رضا» بجای نقطه‌ها کلمه ای بوده و حل شده و زیر اینها مهر قلم‌خورده‌ای هست که جمله «ابن محمد سلیم» در آن خوانده می‌شود. در آخرین سطر نسخه نویسنده می‌گوید: «این دومین نسخه است که از این کتاب نوشته‌ام»، تاریخ نوشتن دو سال پس از نگارش است و شاید نویسنده پسر یا شاگرد نگارنده و یا کسی است که به دستور او در این مدت دو نسخه از آن نوشته؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سبز، ۲۲۰گ، ۲۲ سطر (۸/۲×۱۶/۵)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۱ - ۱۴۱]
۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۴۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** من شرح الصحیفة السجادیه انه موفق للخیر و الحسنات و واهب العطیات.
خط: نسخ متوسط، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج قرمز، ۴۶۹ص، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۵سم [ف: ۴ - ۲۸]

● شرح الصحیفة السجادیة / شرح دعا / عربی
š.-uṣ-ṣaḥīfat-is-sajjādīyya

طالقانی، ملا علی رضا
tāleqānī, mollā ʻalī rezā

وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)
شرحی توضیحی و مزجی مختصری است از دعای اول تا آخر دعای چهل و هفتم (دعای روز عرفه) که مؤلف این شرح ملا رضا علی دانسته شده که ترجمه‌اش به نظر نرسید و گویا از مردمان سده ۱۱ می‌باشد.
آغاز: بسمله قال علیه السلام الحمد ای الثناء علی الجمیل الاختیاری نعمة کان او غیرها من ای حامد کان ثابت لله منحصر فی الذات الواجب المستجمع لجمیع صفات الکمال و من جملتها انه الاول اصله اول علی افعل ...
انجام: من عبادک و هو الثواب و الکرامة من الابواب التی امرت ان تؤتی منها و هی الائمة صلوات الله علیهم اجمعین.
[الذریعه ۱۳/۳۵۱]

۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۸۰۶
آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام مؤلف با تطبیق آغاز نسخه ۱۲۳۱۹ مجلس به دست آمد؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ در پشت جلد با خط مغایر آمده: «شرح صحیفه شیخ بهائی»؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳۶گ، ۱۵ سطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۳ - ۱۰۹۱]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۸۳۷
آغاز و انجام: برابر
به خط مغایر در پشت برگ اول نسخه نوشته شده مؤلف این شرح ملا رضا علی است؛ خط: نسخ، کا: علیرضا، بی‌تا؛ پشت برگ اول

نسخه نامه‌ای است از محمد مقیم مشهدی به فیض کاشانی و پاسخ آن درباره (ذکر جلی) که به خط مغایر با خط نسخه نوشته شده؛ ۱۶۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۶ - ۲۵۶]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۳۱۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و المنار علم الطریق و الترکیب فیه کما فی العلم قوله بعد ان وصلت حبله لحبلک ای طاعته بطاعتک.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۷سم [ف: ۳۵ - ۲۷۹]

● **شرح الصحیفة السجادیة** / شرح دعا / عربی

š.-uṣ ṣaḥīfat-is sajjādīyya

محمد صادق بن زین العابدین، ق۱۱ قمری

mohammad sādeq ebn-e zayn-ol-ʻābedīn (- 17c)

وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)

تاریخ تألیف: ۱۰۱۶ق

شرح متینی بر دعای ششم صحیفه سجادیه است. شارح به مباحث کلامی اهتمام دارد و توضیح مفردات لغوی مشکله را در نظر داشته. بر کتاب تعلیقات مفیدی از شارح در بر متن آمده است.

آغاز: الحمد لله فالق الاصباح و خالق المساء و الصباح و مزوج الارواح بالاشباح و الصلاة علی سید البشر

انجام: و الا سکن فی زاویة الخمول و اقام مقامه مقام الذلول المعقول و الله المعطی المسؤل و هو المرجو و المأمول

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۴۷

آغاز و انجام: برابر

مشتمل بر حواشی مصنف و یکی از شاگردانش به نام هادی ابن حاجی ابراهیم خاتون آبادی و در ۱۰۱۶ق به امر وی نوشته؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۵۲ق؛ جلد: مقوایی [ف: ۴ - ۳۱]

۲. مشهد؛ مرتضوی؛ شماره نسخه:بدون شماره

آغاز و انجام: برابر

کا: خط یکی از شاگردانش، بی‌تا؛ محشی از شارح [ف: - ۲۱]

● **شرح الصحیفة السجادیة** / شرح دعا / عربی

š.-uṣ ṣaḥīfat-is sajjādīyya

عاملی، علی بن محمد، ۱۰۱۳؟ - ۱۱۰۴ قمری

ʻāmelī, ʻalī ebn-e mohammad (1605 - 1693)

وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)

تاریخ تألیف: رمضان ۱۰۷۷ق

شرح و حاشیه مختصر توضیحی و تحقیقی با عنوان «قوله، اقول» در توضیح لغات و عبارات فقرات ادعیه صحیفه سجادیه است که در «ریاض العلماء» با عنوان «حاشیه صحیفه» و در الذریعه با عنوان «شرح صحیفه» معرفی شده است.این شرح غیر از شرح مبسوط پسر برادرش (علی صغیر) می‌باشد که در عناوین «الدعاء»، «اللغة»، «الاعراب» و «المعنی» مرتب شده و در ۱۰۹۷ق به انجام رسیده است.

آغاز: بسمله، و من ذلک بعض ما کتبته علی مشکلات الصحیفة السجادیة الکاملة فانی کتبت علی اکثر مشکلاتها و لنوشح هذا الکتاب ببعض ذلک تیمناً و تبرکاً ...

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۸۴۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** فی کلام امیرالمؤمنین (ع) و اعوذبک من شر ما سبق فی الکتاب و خلا بمعنی مضی و نحوه و الله اعلم بعض ما کتبه من حواشی الصحیفة و من اراد غیر هذا من الفواید اللغوبة و غیرها فلیراجعها فی محلها مؤلفه اقل العباد علی بن محمد بن الحسن بن زین الدین العاملی نضرالله وجهه قد فرغ من تسوید هذه الرسالة الشریفة یوم الجمعة من شهر رمضان المبارک ۱۰۷۷.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رمضان ۱۰۷۷ق؛ اهدایی: رهبری، اسفند ۱۳۷۶؛ کاغذ: نخودی، ۲۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۶/۵سم [اهدائی رهبر: ۶ - ۲۴۱]

● **شرح الصحیفة السجادیة** / شرح دعا / عربی

š.-uṣ ṣaḥīfat-is sajjādīyya

عاملی، علی بن زین الدین، - ۱۱۰۴ قمری

ʻāmelī, ʻalī ebn-e zayn-od-dīn (- 1693)

وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)

تاریخ تألیف: ۱۰۹۷ق

شرح مبسوطی است بر «الصحیفة السجادیة» امام زین العابدین. ابتدا قسمتی از دعا را آورده و سپس در سه قسمت «لغت، اعراب و معنی» شرح می‌دهد. این شرح جز شرح عمویش می‌باشد که در ۱۰۷۷ تألیف شده است. نگارنده در دیباچه این شرح مشیخه و اسناد و زنجیره‌های روایتی خود را برای صحیفه کامله سجادیه نقل کرده است.

آغاز: بحمدک اللهم وبشکرک هدیتنا، و بعظمتک و جلالک عن الغوایة وقیتنا و بعزتک و کبریائک ...

انجام: و انی سائل من الناظر الیه بعین الانصاف اصلاح لخلل ملتمس منه ایضاح البرهان و مجانبة الجدل. و الله الموفق.

[دنا ۸۲۹/۶؛ الذریعه ۳۵۳/۱۳، ش ۱۳۱۲؛ شروح و ترجمه‌های صحیفه سجادیه، سید محمد حسین حکیم ۱۲۴-۱۲۶؛ امل الآمل ۱۲۰/۱]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۸۵۴

آغاز: اللهم یا من لایصفه نعت الواصفین؛ **انجام:** برابر

در فهرست از شیخ علی بن محمد عاملی دانسته که خطاست و از

برادرزاده‌اش شیخ علی صغیر است؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۰۹۷ (احتمالا)؛ مسوده اصلی است و فاقد خطبه شارح و با دعای توبه شروع شده است، مصحح، مقابله شده؛ واقف: محمد ایرانی مجرد، بهمن ۱۳۵۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: پارچه، ۲۰۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۵ - ۳۱۹]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۱۰۰ق؛ نسخه پاك نویس اصل به خط نگارنده؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج حنایی، ۳۵۶گ، ۱۷ سطر (۷×۱۳/۶)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱ - ۱۴۴]

۳. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۴۶

جلد اول در ربیع الاول ۱۰۹۶ شرح آن به پایان رسیده؛ خط: نسخ، کا: لطف الله بن عبدالله، تا: جمادی الثانی ۱۰۹۸ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی،۲۳۴گ،۱۶سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۴۱۷]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۰۴۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج سرخ، ۴۲۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲۵ - ۴۹]

● شرح الصحیفة السجادیة / شرح دعا / عربی

š.-uṣ ṣaḥīfat-is sajjādīyya

قمی مشهدی، محمد بن محمد رضا، - ۱۱۰۷ قمری

qomī mašhadī, mohammad ebn-e mohammad rezā (-1696)

وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)

تاریخ تألیف: آدینه ۸ شوال ۱۰۹۰ق؛ محل تألیف: مشهد رضوی

شرحی مختصر و توضیحی و لغوی و مأثور خامه‌اش تا ابتدای ادعیه ایام هفته است. سطوری از آن برای معرفی بیشتر: «و کان من دعائه علیه السلام لنفسه اعرابه علی قیاس مامر من نظائره و اهل ولایته بفتح الوا و بمعنی النصرة و بالکسر السلطان علی ما قاله الجوهری و احجبنا عن الالحاد ای حل بیننا و بینه و الالحاد بمعنی المیل و العدول و بمعنی المماراة و المجادلة و المراد هنا الاخیر». تاریخ تألیف به ضبط آخر کتاب آستان قدس: «قد وقع الفراغ من تسوید هذه الاوراق یوم الجمعه ثامن شوال بعد الشروع فیه فی اول شهر رمضان المبارك بعد مضی الف و تسعین سنه من الهجرة النبویه فی مشهد ثامن الائمة علی مشرفها الف الف سلام و تحیه [کذا]» و تاریخ اتمام در نسخه مرعشی دوشنبه بیست و سوم ماه رجب ۱۱۰۳ق است و گویا سبب اختلاف تاریخ در پایان نسخه‌ها، اختلاف تاریخ کتابت نسخه‌های متعدد از خود مؤلف باشد نه تاریخ تألیف کتاب.

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی کتب فی صحیفة بصائرنا محبة اولیائه و اوجب علینا التبری و البراءة من اعدائه ... اما بعد فیقول الفقیر ... میرزا محمد بن محمد رضا المشهدی هذه فوائد اتفقت منی علی الصحیفه الکامله السجادیه الملقبه بزبور اهل البیت.

انجام: و لا تجعل اهل انسی و من یناسب حال ان یونسنی موحشاً عنی و الحمدلله اولاً و آخراً.

[دنا ۸۲۹/۶ (۱۴ نسخه)؛ الذریعه ج ۱۳:۳۵۶]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوب، کاتب = مؤلف، تا: ۱۰۹۰ق؛ گویا مبیضه اصل باشد چه در انجام آن این عبارت موجود است «قد وقع الفراغ من تسوید هذه الاوراق یوم الجمعة ثامن شوال بعد الشروع فیه فی اول شهر رمضان المبارك بعد مضی الف و تسعین سنة من الهجرة فی مشهد ثامن الائمة ... علی ید مؤلفه الفقیر الفتاق میرزا محمد بن محمد رضا بن اسماعیل بن جمال الدین القمی»؛ و در کنار صفحه نوشته شده «قد تم القبال فی رابع عشر شوال سنة ۱۱۰۱»، شاید مقابله نیز با نگارنده انجام یافته باشد، محشی با امضای «منه دام ظله»؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: تیماج سبز، ۱۲۲گ، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۲/۳)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱ - ۱۴۶]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۹۳۱

آغاز: مقام التحمید علی تقدیر نسخة من نفسه ما فی عرفنا موصول او موصوف

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ تملك: محمد صادق بن محمد صالح الدشیچی، محمد هادی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۵گ، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۱۳ - ۱۲۶]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۱۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد باقر بن محمد تقی شهمرزادی، تا: ۱۰۹۰ق، جا: مشهد رضوی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۲۵گ (۱-۱۲۵پ)، ۵ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۷/۳×۱۸سم [ف: ۱۴ - ۱۱]

۴. قائن؛ مدرسه جعفریه؛ شماره نسخه:۱۵۷

خط: نسخ، کا: محمد مومن بن دوست محمد مسکر قائنی، تا: ۱۰ شوال ۱۰۹۲ق؛ واقف: سید مرتضی؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۲۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [کتابخانه‌های قائن: ف: - ۱۳۷]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۱۸۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۰۱ق؛ مصحح، دو مرتبه مقابله شده اول بتاریخ ۱۴ شوال ۱۱۰۱ و دوم به تاریخ ششم شعبان ۱۱۰۵ در اصفهان؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۰۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۲۶ - ۱۵۱]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۵۲۳

خط: نسخ، کا: محمد کریم بن محمد صادق بن مجلسی عاملی، تا: یك‌شنبه ۲۳ محرم ۱۱۲۰ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۳گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۲۴ - ۲۷۵]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۷۱۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۲؛ سید عبداللطیف بن علی اکبر حسینی کوهکمری خوئی قمی مشهور به قرشی تکمیل کرده در اول ذیقعده ۱۳۹۹؛ تملک: سید عبداللطیف کوهکمری در سال ۱۳۹۵؛ جلد: مقوایی با روکش کاغذی قهوه‌ای، ۱۴۳گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۰×۱۶/۷سم [ف: ۴۱ - ۱۷۶]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۲۵۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۱ - ۲۶۱]

۹. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۶۸۰/۱
آغاز: العکبری المعدل. فی القاموس عکبراء بفتح الباء بقصر، قریه؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۶ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: - ۵۳۸]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۵۲۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: علی عسکر بن رجبعلی مشهدی، تا: جمعه ۸ شوال ۱۳۱۱ق، جا: مشهد رضوی؛ مصحح، مقابله دوم کتاب در اصفهان به تاریخ ۱۶ شعبان انجام یافته؛ تملک: محمد هاشم بن امیر زین العابدین موسوی خونساری به تاریخ ۱۳۲۰ و مهر «محمد هاشم بن زین العابدین الموسوی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۳گ، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [ف: ۷ - ۱۰۸]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۱۲۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد باقر بن محمد تقی شهمرزادی، بی‌تا؛ مقابله شده، محشی از شارح با رمز «منه سلمه الله تعالی»؛ واقف: سید محمد تقی موسوی، بهمن ۱۳۴۸؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۲۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۵ - ۳۱۳]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۴۴۱
آغاز: النقل و لکل من المشایخ طریق فی نقلها عن مشیختهم باسناد متصل الی الامام علیه السلام و طریق القائل السید الاجل العکبری المعدل فی القاموس عکبراء بفتح الباء؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ۱۳۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۳۵ - ۳۹۳]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۳۳۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** السبت بمعنی الراحة و جعل النهار نشوراً ای سبب و بعث للخلق من مرقدی ای من محل نومی.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی از مؤلف به امضاء «منه دام فضله»؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ۱۴۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳۵ - ۲۹۳]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۳۷۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج، مشکی، ۵۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۳۵ - ۳۳۲]

● شرح الصحيفة السجادية / شرح دعا / عربی
š.-uṣ ṣaḥīfat-is sajjādīyya

مرعشی، نصیرالدین بن جمال الدین، - ۱۱۱۰ قمری
mar‘ašī, nasīr-od-dīn ebn-e jamāl-od-dīn (- 1699)

وابسته به: الصحيفة الکاملة السجادية = الصحيفة السجادية؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)
شرح مزجی بسیار مفصل مهمی است دارای مباحث مختلفه، و اقوال و گفته‌های علما و به مناسبت بعضی از احادیث را نیز می‌آورد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۱۱/۱
آغاز: الحمدلله الاول بلا أول کان قبله، الباء للملابسة و الظرف مستقر اما صفة بعد صفة الله بتقدیر المتعلق؛ **انجام:** و أن یوفقنا لسدید القول و صالح العمل بحرمة نبینا امام الرحمة و قائد الخیر و مفتاح البرکة و آله مصابیح الدجی و مفاتیح الهدی.
فقط شرح دعای اول و دوم صحیفه می‌باشد؛ خط: نسخ زیبا، کا: محمد تقی حسینی، تا: جمادی الاول ۱۱۰۵ق؛ مجدول، دارای سرلوح کوچک رنگین، محشی؛ جلد: مقوایی، ۱۰۹گ (۱پ-۱۰۹پ)، اندازه: ۱۲/۵×۲۳سم [ف: ۱ - ۲۴۰]

● شرح الصحيفة السجادية / شرح دعا / عربی
š.-uṣ ṣaḥīfat-is sajjādīyya

جزایری، نعمة الله بن عبدالله، ۱۰۵۰ - ۱۱۱۲ قمری
jazāyerī, ne‘mat-ol-lāh ebn-e ‘abd-ol-lāh (1641 - 1701)

وابسته به: الصحيفة الکاملة السجادية = الصحيفة السجادية؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)
شرح مختصر توضیحی بر صحیفه سجادیه امام سجاد (ع) که آن را از کتاب مفصل خود در همین موضوع «نور الانوار فی شرح کلام خیر الاخیار» خلاصه نموده است.
آغاز: الحمدلله الذی جعل صحیفة عالم الامکان مرآة للاطلاع علی آثار عالم الملکوت وأظهر آیاته علی صفحات الایام
[الذریعة ۳۵۸/۱۳ و ۳۵۹ رقم ۱۳۲۷؛ دنا ۸۳۰/۶]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۷۶۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** أحدها انه اشارة الی سلب الصفات الزائدة ای غابت وعدمت فیک
تا اوایل دعای ۳۲ را داراست؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوایی، ۱۲۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۵۲]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۸۳۰

خط: نسخ، کا: کاظم بن محمد بن نورالدین بن نعمة الله موسوی حسینی جزایری شوشتری، تا: یک‌شنبه ۶ ربیع الاول ۱۲۰۹ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۵۰گ، ۱۸ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۳۷۳]

● شرح الصحیفة السجادیة = تلخیص ریاض السالکین

/ شرح دعا / عربی

š.-uṣ ṣaḥīfat-is sajjādīyya = talxīṣ-u rīyāḍ-is sālikīn

مدنی، علی خان بن احمد، ۱۰۵۲ - ۱۱۱۸ ؟ قمری

madanī, ʻalī xān ebn-e ahmad (1643 - 1707)

وابسته به: ریاض السالکین فی شرح صحیفة سید الساجدین (سید العابدین)؛ مدنی، علی خان بن احمد (۱۰۵۲-۱۱۱۸)

گزیده‌ای از کتاب ریاض السالکین خود او. به نظر می‌رسد این کتاب قبل از تألیف ریاض السالکین نوشته شده و سپس شرح گردیده و به صورت ریاض درآمده و این احتمال بر این گمان است که تلخیص‌کننده این کتاب، شخص مؤلف باشد و باعث تقویت این گمان این است که حواشی موجود در این کتاب، جزو متن کتاب ریاض السالکین است یا به عبارت دیگر ـ اگر فرضیه تصحیح باشد ـ حواشی این کتاب، در مقام شرح و بسط، به متن کشیده شده و بر آن افزوده شده است. به هر حال هیچ‌گونه شاهدی دال بر این‌که این کتاب تلخیص مؤلف است یا شخص دیگر، نه در متن کتاب نه در منابع موجود، به دست نیامد. این کتاب فاقد خطبه آغازین است. مؤلف در ضمن شرح حال زید فرزند علی علیه السلام در حقانیت یحیی، فرزند وی و قیام‌کنندگان بعدی مانند محمد و ابراهیم، اظهار تردید شدید می‌نماید؛ این مطلب در ریاض السالکین، در محل خود، نیامده است. (سید محمود مرعشی)

[دنا ۸۳۰/۶؛ الذریعة ۳۵۳/۱۳]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۴۸۲

آغاز: حد ثنا، قیل، القائل هو الشیخ الجلیل علی بن السکون من ثقات علماء الإمامیة؛ **انجام:** أداه إلیخ فقبله و قد تقدمت بالو عید و تلطفت بالترغیب و ضربت ...

از مجموعه ۵۴ دعا، فقط ۱۲ دعا باقی مانده که ۳ دعا از آغاز و بقیه از پایان است که فاقد دعای ۵ تا ۳۷ است؛ خط: نستعلیق و دعاها نسخ معرب، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی، احتمال هست که این نسخه از روی نسخه مؤلف استنساخ گردیده باشد که آن نسخه نیز ناقص بوده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۰گ، ۱۵ سطر (۶×۱۰/۵)، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [ف: ۲۹ - ۱۰۸]

۲. تهران؛ شهشهانی ، حسین؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، تا: ۱۰۹۶ق [میراث اسلامی: ۵ - ۶۰۴]

۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۵۵۷

آغاز: فکم قد رایت یا الهی من اناس طلبوا العز؛ **انجام:** والله یقول الحق وهو یهدی السبیل.

خط: نسخ، کا: قاسم الشریف بن عبد المطلب، تا: ۱۱ ذیحجه ۱۲۲۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: اخوان مصلایی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی، ۲۲۲گ، ۳۰ سطر (۱۳×۳۰)، اندازه: ۲۰×۳۱سم [ف: ۲ - ۴۷۷]

● شرح الصحیفة السجادیة / شرح دعا / عربی

š.-uṣ ṣaḥīfat-is sajjādīyya

لنبانی، حسین بن حسن، - ۱۱۲۹ قمری

lonbānī, hoseyn ebn-e hasan (- 1717)

وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)

تاریخ تألیف: ۱۱۳۰ق

شرحی است لغوی و فلسفی، گویا از محمد حسین لنبانی سپاهانی شارح نهج البلاغه که شاید در ۱۱۳۰ق ساخته باشد (یادداشت باستانی در ص ع) چه در ص ع نسخه ۴۰۴۴ آمده «این چند جزو در شرح صحیفه کامله در دار السلطنه اصفهان ابتیاع شد هر چه تجسس نمودیم شارحش مشخص نشد استاد کل فی العربیه ملا محمد بروجردی طاب ثراه تقریر فرمودند که ملا محمد حسین نامی در محله لنبان بوده است شرحی او نوشته بوده است مفقود گردیده بعد از مرحوم سید علیخان شرحی بر صحیفه نوشته است». در نزدیک بپایان نسخه در ص ع آمده: «بآقا محمد تقی ولد مخدومی مولانا محمد حسینا باید تسلیم شود»، در میانه آمده «فی جمادی الاخر سنة ۱۱۰۳». نسخه ش ۳۵۵۸ برابر است با یک سوم این نسخه در میانه آن در شرح «و کان من دعائه ع فی الصلوة علی حملة العرش و کل ملک مقرب ...». (دانش پژوه)

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۵۵۸

آغاز: بسمله. اللهم و حملة عرشک الذین لایفترون من تسبیحک و لا یسأمون من تقدیسک قیل الواو للابتداء و الاستیناف او عوض عن اما المحذوفة لدلالة فی الخبر علیها؛ **انجام:** اللهم و اذا صلیت ... جواد کریم، اذا ظرف للمستقبل متضمن بمعنی الشرط ... نسأل الله تعالی ان یسبغ علینا من نعمه و ان یغفرلنا ما فرط منا من زلاتنا بجوده و کرمه و الحمدلله رب العالمین و الصلوة علی اشرف المرسلین محمد و اهل بیته الطیبین الطاهرین تم فی سنة ۱۱۰۳.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۰۳ق؛ محشی با نشان «منه مد ظله العالی، منه مد ظله، منه دام ظله، منه»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۴۰گ، ۱۵سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۲ - ۲۵۷۹]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۰۴۴

آغاز: الحمد الله الاول بلا اول کان قبله. الباء للملابسة و الظرف

مستقر اما صفة بعد صفظ لله بتقدیر المتعلق اسما معرفا باللام و اما حال بتقدیره منکرا؛ **انجام:** و جعله لباسا ... و لینالوا به لذة و شهوة المنام النوم ... و عن بعض المعتزلة من ان اللذة (ننوشته مانده در شرح «الحمد لله الذی خلق اللیل و النهار بقوته ... و امدا ممدودا»)
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۰۳ق؛ محشی با نشان «منه مد ظله العالی منه ادام الله فضله و زید عمره، منه مد ظله» و مانند اینها؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۱۱۲گ، ۱۹ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۱۳ - ۳۰۳۰]

● **شرح الصحيفة السجادية** / شرح دعا / عربی
š.-uṣ ṣaḥīfat-is sajjādīyya
حسینی نائینی، محمد بن محمد باقر، ۱۰۸۰؟-۱۱۴۰؟ قمری
hoseynī nā'īnī, mohammad ebn-e mohammad bāqer (1670 - 1728)
وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)
شرح مزجی متوسطی است بر «صحیفه سجادیه» با در نظر گرفتن شرح سید علیخان و فیض کاشانی بر آن. در نسخه حاضر مقدمه کتاب و شرح دعای بیست و ششم و بیست و هفتم آمده و نمی‌دانیم که کتاب تمام شده یا ناتمام مانده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲-۱۸/۳۹
آغاز: بسمله مفتاح فلاح العباد وصلاح سلاح العباد و کنز الفوائد العظیمة و حرز الفرائد الیتیمة حمد من رفع حجابه و فتح ابوابه لمن دعاه؛ **انجام:** وعوضه أی اعط ذلک المسلم عوضاً من فعله عوضاً حاضراً
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با امضای «منه»؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۴۴۳]

● **شرح الصحيفة السجادية** / شرح دعا / عربی، فارسی
š.-uṣ ṣaḥīfat-is sajjādīyya
حسینی قزوینی، محمد بن محمد صادق، ق۱۲ قمری
hoseynī qazvīnī, mohammad ebn-e mohammad sādeq (- 18c)
وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)
تاریخ تألیف: ۱۰۹۴ق
شرح و ترجمه‌ای با عناوین «اصل، سرح، ترجمه» از صحیفه سجادیه است. شرح مقدمه را در این مجموعه در غره ربیع الاول سال ۱۰۹۴ پایان برده و نمی‌دانیم شارح آن را تمام کرده یا خیر.

قزوین؛ فحول قزوینی؛ شماره نسخه: بدون شماره
آغاز: الحمد لله الذی هدانا لهذا و ما کنا لنهتدی لو لا ان هدانا الله ... اما بعد فیقول الداعی لاخوانه المومنین
کاتب = مؤلف، تا: غره ربیع الاول ۱۰۹۴ق [ف: - ۳۳]

● **شرح الصحيفة السجادية** / دعا / عربی
š.-uṣ ṣaḥīfat-is sajjādīyya
کشمیری ، عبدالباقی بن محمد حسین، ق۱۲ قمری
kešmīrī, 'abd-ol-bāqī ebn-e mohammad hoseyn (- 18c)
وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)
تاریخ تألیف: محرم ۱۱۱۶ ق
شرحی تحقیقی ادبی بر صحیفه سجادیه است. مؤلف در این کتاب پس از ذکر بخشی از عبارات دعا به معانی و شرح متن دعا پرداخته است.

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۳۲۲/۱
بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۱۳ - ۳۸۷]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۷۶۱
آغاز: بسمله. اما بعد حمد الله علی آلائه و الصلوة و السلام علی نبینا محمد و آله فان الفقیر الی رحمة ربه الوافی؛ **انجام:** فقد اصبت و انت ثقی و رجائی الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی محمد و آله الطاهرین
خط: نسخ خفی، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن مذهب، ۱۲۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۶ - ۳۲۸]

● **شرح الصحيفة السجادية** / شرح دعا / عربی
š.-uṣ-ṣaḥīfat-is-sajjādīyya
محمد مؤمن بن علی نقی، ق۱۲ قمری
mohammad mo'men ebn-e 'alī naqī (- 18c)
وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)
تاریخ تألیف: رجب ۱۱۱۵ق
شرح گزیده و مزجی است بر بخش‌هایی از صحیفه سجادیه، دارای فواید بسیار، به‌ویژه درباره رجال سند آن. مبتنی بر توضیح لغات و ترکیبات نحوی و بیان معانی و لطایف هر دعاء.
[دنا ۸۳۰/۶؛ اعیان الشیعة: ۴۵/۱؛ الذریعة: ۳۴۵/۱۳]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۶۶۶/۱
آغاز: قال الشارح روه و قبل الخوض فی المقصد اقول اعلم ان الصحیفة الکاملة الکریمة مستقیضة و کادان یکون متواترة عن الامام المعصوم؛ **انجام:** و اخرج حب الدنیا قلوبنا کما فعلت

بالصالحین من صفوتک و الابرار من خاستک برحمتک یا ارحم الراحمین و یا اکرم الاکرمین.
خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: دوشنبه آخر رجب ۱۱۱۵ق؛ مصحح، محشی، رکابه‌دار؛ تملک: ابوالحسن حسینی با مهر «عبده الحسن الحسینی ۱۱۱۸» (مستطیل) و «افوض امری الی الله الغنی عبده ابو الحسن الحسینی ۱۱۲۳» (مستطیل)؛ کاغذ: شرقی، ۱۵۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۳۲ - ۱۷۶]

۲. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۳۸۱

آغاز: الحمدلله الذی جعل الدعاء وسیله الی نیل المطالب؛ **انجام:** فاذا سالتهم الله فسالوا الفردوس اللهم ارزقنا و سایر اخواننا المؤمنین بحق محمد و اهل بیته الطیبین و لیکن هذا اخر الشرح و الحمدلله تعالی عل توفیقه و تسهیله و الحمدلله علی توفیقه للاتمام ... فرغ من تسویده مؤلفه الفقیر الی الله الغی ... حامدا مسلما مصلیا
خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱۵ رجب ۱۱۲۲ق، جا: اصفهان؛ مصحح توسط مؤلف؛ کاغذ: نباتی، ۱۷۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: - ۱۶۱]

● شرح الصحيفة السجادية / شرح دعا / عربی

š.-uṣ ṣaḥīfat-is sajjādīyya

مرعشی، قوام الدین بن نصیرالدین، ق۱۲ قمری

mar‘ašī, qavām-od-dīn ebn-e nasīr-od-dīn (- 18c)

وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)
شرح مزجی متوسطی است که بیشتر به موضوعات ادبی اهمیت می‌دهد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۱۱/۲

آغاز: و کان من دعائه علیه السلام فی الصلاة علی أتباع الرسل و مصدقیهم، الاتباع اما جمع تابع کصاحب و أصحاب؛ **انجام:** اللهم صل علی محمد و آله و اجعلنا من دعاتک الداعین الیک.
فقط شرح دعای چهارم و پنجم می‌باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مجدول، دارای سرلوح رنگین؛ کاغذ: ترمه، جلد: مقوایی، ۳۵گ (۱۱۰پ-۱۴۴پ)، اندازه: ۱۲/۵×۲۳سم [ف: ۱ - ۲۴۱]

● شرح صحیفه سجادیه / شرح دعا / فارسی

š.-e sahīfe-ye sajjādīyya

طبیب دزفولی، علی بن مرتضی، ق۱۲ قمری

tabīb-e dezfūlī, ‘alī ebn-e morteza (- 18c)

وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)
تاریخ تألیف: پنج‌شنبه ۱۴ محرم ۱۱۹۲ق
شرحی است بر «صحیفه سجادیه» مؤلف هر یک از ادعیه را تحت عنوان «تحفه» آورده سپس آن را شرح کرده و در آن از اقوال علما و روایات ائمه استفاده نموده و دارای ۵۴ تحفه می‌باشد و در آخر نیز دعاهای ایام هفته شرح شده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۲۰۰

آغاز: بر یکی از دوستان فرستاد انک المنان بدرستیکه تو بسیار نعمت دهنده و مراد از منان معطی را گویند؛
نسخه اصل: کتابخانه مدرسه دار العلم نبوی ـ دزفول. از تحفه ۲۸ تا پایان؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: یک‌شنبه ۱۷ جمادی الثانی ۱۱۹۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ ۳۱۳ص [عکسی ف: ۳ - ۴۸۷]

● شرح صحیفه سجادیه / شرح دعا / فارسی

š.-e sahīfe-ye sajjādīyya

علی بن زین العابدین، قرن ۱۲ قمری

‘alī ebn-e zayn-ol-‘ābedīn (-18c)

وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)
تاریخ تألیف: جمعه ۱۵ جمادی الثانی ۱۱۲۳ق
گزارش نسبتاً مفصلی است شبیه تفسیر مجمع البیان طبرسی، یعنی اول دعا را آورده و پس از آن لغت، سپس اعراب و در آخر معنی آن را. مثلاً در دعای جوشن صغیر پس از ذکر اصل دعا می‌گوید: «شرح قوله: کم من عدو الخ کم خبریه و استفهامیه میتواند بود و من زایده یا تنبیه است چنانچه بیضاوی، در تفسیر کم من فئته قلیله نقل کرده ...». نویسنده از استادش صاحب شرح صافی، مجمع البحرین، توحید کتاب کافی، شیخ طبرسی، مهج الدعوات و ... یاد کرده است. در آخر نسخه خاتمه الحاقی است که حاوی ادعیه تعقیب می‌باشد.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۹۰۵۱

آغاز: پس از یکبرگ: چهارم دعا صحیفه این دعا را ابن طاووس ره در مهج الدعوات نقل فرموده و ملخص؛ **انجام:** همه بیک معنی خواهد بود و الله یعلم. یقول المترجم فرغ ... حامد امصلبا قد تم الفراغ من هذا الدعاء الشریف من نسخه کتبت من نسخه کتبت من نسخه مترجمها.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ اوراق پراکنده صحافی شده تحریر شوال ۱۱۴۱ق به خط عبدالله که در ذیقعده همین سال مقابله شده، کاغذ اصفهانی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶ و ۱۸ سطر (۱۲×۱۴)، اندازه: ۱۷/۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۲۹۵]

● شرح صحیفه سجادیه / شرح دعا / فارسی

š.-e sahīfe-ye sajjādīyya

موسوی شهرستانی، عبدالرحیم بن محمد، ق۱۲ قمری

mūsavī šahrestānī, ‘abd-or-rahīm ebn-e mohammad (-

18c)

وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۰۶۰

آغاز: بسمله و به ثقتی، حمد مرخدایی را که جاری شده است به امر او قلم و تعلیم کرده ایشان را ... اما بعد چنین گوید ... عبدالرحیم بن سید محمد موسوی شهرستانی ... که بعد از اتمام مجلد اول از شرح صحیفه سجادیه جمعی ... التماس نمودند که به اتمام آن کوشیم؛ **انجام:** مشغول خواهد شد ... فی البدایة و النهایة ... و التحیة.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۲۲ ربیع الثانی ۱۱۱۷ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قرمز، ۲۹۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳/۹سم [ف: ۳ - ۵۱۳]

● **شرح الصحیفة السجادیة** / دعا / فارسی

š.-os sahīfat-es sajjādīyya

حسینی اصفهانی، عبدالله بن علی

hoseynī esfahānī, ‘abd-ol-lāh ebn-e ‘alī

وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)

در شرح دعای صباح و مساء که برای شاه سلطان حسین صفوی ساخته شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۱۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول، با سرلوح؛ با وقف نامه شاه سلطان حسین صفوی به خط و مهر جمال الدین محمد بن حسین خوانساری در شوال ۱۱۱۲ به شرط آنکه کتابدار سرکار خاصه با دیگر کتب وقفی آن را در جای معینی بگذارد و سررشته جدا برای آن نگاهدارد و میان کتاب‌های دیگر کتابخانه ننهد و به اذن علماء و شاه امانت داده شود، با عرض ربیع الثانی ۱۱۶۲ و ۷ صفر ۱۱۱۸ و ۷ جمادی الثانی ۱۱۵۱ و ۲۶ رجب ۱۱۲۸ و ۱۱۶۰، با یادداشت ۶ رمضان ۱۱۰۶؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج سرخ، ۲۶گ، ۱۵ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۲سم [سنا: ف: ۱ - ۹۹]

● **شرح صحیفه سجادیه** / شرح دعا / فارسی

š.-e sahīfa-ye sajjādīyya

حسینی، هدایت الله، ق۱۳ قمری

hoseynī, hedāyat-ol-lāh (- 19c)

وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)

شرح برخی از فقرات ادعیه صحیفه سجادیه است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۴۸۵

آغاز: و کان ای هذا الکلام و قیل ای کان فی کیفیة دعائه بدئه بالتحمید او کان؛ **انجام:** الی سماء الدنیا ساکنها من الملائکة الو اجنحة مثنی و ثلث و رباع.

خط: تحریری، کا: میرزا ذبیح الله حسینی فرزند شارح، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی به نشان «منه عفی عنه»، با یادداشتی از محمد رضا بن ذبیح الله با این عبارت: «بسمله شرح صحیفه مرحوم آقای حاجی میرزا هدایت الله است که مرحوم آقای والد اعلی الله مقامها از سواد بیرون آورده اند به خط مبارک خودشان» با مهر «عبده محمد رضا بن ذبیح الله الحسینی»؛ جلد: تیماج سبز، ۱۹۵ص، اندازه: ۱۲/۵×۱۷/۵سم [ف: ۵۰ - ۲۲۵]

● **شرح صحیفه سجادیه** / شرح دعا / فارسی

š.-e sahīfa-ye sajjādīyya

تنکابنی، محمد بن سلیمان، ۱۲۳۴ - ۱۳۰۲ قمری

tonekābonī, mohammad ebn-e soleymān (1819 - 1885)

وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)

ترجمه و شرح بسیار مختصری است از «صحیفه سجادیه» بدون اضافه مطالب متفرقه با عناوین «اشراق، اشراق»، و در آغاز مختصری راجع به آداب و اهمیت دعا بحث می‌کند.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۶۱

آغاز: الحمدلله الذی جعلنا من المتعلمین لعلوم الاسرار من مشکاة النبی المختار و خلق نفوسنا من طینة أبدان الائمة الاطهار؛ **انجام:** ثم فضل لیلة واحدة من لیالیه، پس تفضیل داده است یک شب از شبهای او را، علی لیالی الف شهر، بر شبها.

از آغاز کتاب تا دعای رؤیت هلال (دعای صحیفه)؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ ۱۷۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۴ - ۱۳۵]

● **شرح صحیفه سجادیه** / شرح دعا / فارسی

š.-e sahīfa-ye sajjādīyya

مدرس چهاردهی، محمد علی بن محمد نصیر، ۱۲۵۲ - ۱۳۳۴ قمری

modarres-e čahārdehī, mohammad ‘alī ebn-e mohammad nasīr (1837 - 1916)

وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)

تاریخ تألیف: شروع ۶ رمضان ۱۳۱۴ق؛ محل تألیف: نجف اشرف

ترجمه و شرحی است توضیحی در حد ترجمه بر صحیفه کامله و ملحقات آن که بنا به علل مذکور در مقدمه کتاب به آن

مبادرت ورزیده است و حاوی نکات مختلفه صحیفه کامله و هم ملحقات آن، از تسبیحات (سبحانک اللهم و حنانیک) و دعاهای وارده در (تمجید و تذلل) و ادعیه ایام هفته و غیرها، است. کتاب از شرح اول اسناد صحیفه کامله آغاز گشته و به شرح دعای روز شنبه پایان یافته است. شارح در دیباچه سلسله اسناد خودش را در روایت صحیفه سجادیه از حاج ملاعلی بن حاج میرزا خلیل (و او به اسناد خودش) تا شهید ثانی ذکر نموده است.

[دنا ۸۳۰/۶؛ فهرستواره منزوی ۵۶۷/۷]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۸۲۱

آغاز: (آغاز پس از دو سطر خطبه و نام مؤلف:) در سنه هزار سیصد چهار در ماه رمضان المبارک در حرم شریف مرتضوی وقت غروب جناب سید اجل اکم زاهد عابد صفی مخلص تقی آقا سید میرزا اصفهانی که الآن مجاور مدینه؛ **انجام:** بیرون برو امن پرتو است.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: سه‌شنبه ۶ شعبان ۱۳۱۴ق، جا: نجف اشرف؛ مسوده اصلی است و می‌نماید که در مرحله اولی تدوین است؛ واقف: مرتضی مدرس چهاردهی، اردیبهشت ۱۳۳۹؛ ۵۵۹گ، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۶ - ۲۵۷]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۳۶۳

آغاز: (پس از خطبه و نام شارح:) در سنه یکهزار و سیصد و چهارده ماه رمضان؛ **انجام:** بیرون برو امن بر تو نیست بنده عاصی کتابت نمود

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۷ رمضان ۱۳۱۶ق؛ مصحح، محشی از شارح و بعضی از کاتب؛ واقف: مرتضی مدرس چهاردهی، اردیبهشت ۱۳۶۲؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج تریاکی، ۲۸۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۱۵ - ۳۱۹]

● شرح صحیفه سجادیه / شرح دعا / فارسی

š.-e sahīfe-ye sajjādīyya

طواری یزدی، عباس بن محمد، ق۱۵ قمری

tavārī yazdī, ʻabbās-e bn-e mohammad (- 21c)

وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۴۱۷

جلد اول؛ کاتب = مؤلف، تا: ۱۴۰۹ق [نشریه: ۱۳ - ۳۹۹]

۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۴۱۸

جلد دوم؛ کاتب = مؤلف، تا: ۱۴۰۹ق [نشریه: ۱۳ - ۳۹۹]

۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۲۱۳

نسخه اول؛ کاتب = مؤلف، تا: ۱۴۱۰ق [نشریه: ۱۳ - ۳۷۷]

۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۲۱۴

نسخه دوم؛ کاتب = مؤلف، تا: ۱۴۱۰ق [نشریه: ۱۳ - ۳۷۷]

● شرح الصحیفة السجادیة / شرح دعا / عربی

š.-uṣ ṣaḥīfat-is sajjādīyya

وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۶۰۳

آغاز: بسمله. و کان من دعائه علیه السلام اذا ابتدا بالدعاء بداه بالتحمید لله و الثناء علیه. فقال الحمد لله الاول بلا اول کان قبله، الباء للملابسة و الظرف مستقر اما صفة بعد صفة الله بتقدیر المتعلق؛ **انجام:** من سائر خلقک. اللهم اجعلنا من اتباع خاصتک و شیعتهم صواتک و تسلیماتک علیهم اجمعین بکرامتهم علیک و زلفاهم لدیک.

مشتمل بر دعای تحمید و صلوات بر رسول و صلوات بر حمله عرش و بر اتباع رسول؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی به نام چلبی و منه مد ظله العالی؛ تملک: عبادالله بن نجم الدین عبدالله؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۸۲گ، ۱۷ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۳۱۴]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۹۸۱

آغاز: ... حیث رحمته الواسعة و قد بسطنا بیان الامر فی ذلک فی کتبنا الحکمة ... قوله علیه السلام: و انت تسع الخلائق. اتسع مطاوعة؛ **انجام:** قوله علیه السلام: ولقنی حجتی هناک بحسب اختلاف الروایة ... و الامر فی دعا المضمضة للوضوء. اللهم لقنی حجتی یوم لقاک ایضا علی هذا السبیل و کذلک حیث بماورد هذا اللفظ فی سایر الموارد و القاصرون من اصحاب العصر عن نظایر هذه الدقائق و الاسرار من الغافلین فاستقم کما امرت و لا تکن من القاصرین. تمت.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ مهر: نصرالله التقوی (بیضی)؛ کاغذ: سپاهانی دولت آبادی، جلد: تیماج قرمز، ۷۱گ، ۱۷ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۱۴ - ۲۷۴]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۲۹۹

آغاز: اللهم و حملة عرشک ... قیل الواو للابتداء أو الاستیناف أو عوض عن اما المحذوفة لدلالة الفاء فی الخبر علیها؛ **انجام:** نسأل الله تعالی أن یسبغ علینا من نعمه و أن یغفرلنا ما فرط منا من زلاتنا بجوده و کرمه..

دعاء سوم از صحیفه سجادیه که صلوات بر ملائکه حاملان عرش می‌باشد، در این نسخه از جنبه ادبی و بیان معنی شرح شده و گویا از شرحی بر آن کتاب جدا شده که معلوم نشد از کیست؛ خط: نسخ معرب و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ محمد کریم بن محمد علی ورنوسفادرانی کتاب را به ملا عبدالوهاب بن محمد طاهر؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۴گ، ۱۲ سطر، اندازه:

۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۹ - ۹۰]

۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۴۹۳/۲

آغاز: بیانا لما اصابنا فیه؛ **انجام:** و یحتمل ان یکون قوله من التفریط.

خط: نسخ، کا: غیاث الدین محمود الشریف، تا: شوال ۱۰۱۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۳۴گ (۳۷-۲۷۰)، ۱۱ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۸/۵×۱۶سم [ف: ۴ - ۱۳۱۷]

۵. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۷۳۸/۲

آغاز: کثیر الصدق و هو توثیق أو مثله فان المراد بالثقة العدل الذی لایقع منه الکذب نسیاناً ایضاً غالباً؛ **انجام:** و امناً أی آمناً للمبالغة من غضبه و ظهیراً معینا علی طاعته و حاجزاً مانعاً عن معصیته أی عصیانه أو مما یعصی به کالطاعة ...

خط: نسخ، کا: احمد بن کمال بن احمد قهپائی، تا: ۱۰۸۱ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۳۲گ (۴۰ر-۷۱پ)، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف:۳-۵۴۷]

۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۵۶۹۲

آغاز: احادیث علی غیر القیاس قال الفراء نری ان واحد الاحادیث احدوثة ... و مفعول حدثنا عمیدالدین ابن اخت العلامة الحلی.

آغاز در دعاء ۵۴: و ختم الدعاء فی بعض النسخ بلفظة آمین یا رب العالمین

جز نسخه شماره ۵۶۹۰ است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه شوال ۱۰۹۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ مقابله شده با نسخه مؤلف در ۱ رجب ۱۱۱۷ توسط علی نقی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸۵گ، ۲۲ سطر (۱۰×۱۹)، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف: ۵ - ۲۰۷]

۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۴۰۹

آغاز: وکان من دعائه اذا قتر علیه الرزق قتر علیه ... و قتور من بابی ضرب و قد واقترا قتاراً وقتر تقتیراً ضیق علیه؛ **انجام:** علی ان استحقاق العبادة منوط عن لواحق الامکان و لوازم الحدوث فلنختم کلامنا بحمدالله

بیشتر به نکات ادبی و لغوی اشاره دارد. نسخه حاضر از شرح دعای ۲۸ الی ۳۱ را داراست؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ مهر: کتابخانه «ضیاء الدین نوری» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۷گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۵۳]

۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۵۶۹۰

آغاز: الحمدلله الاول بلا اول کان قبله الباء للملابسة و الظرف مستقر اما صفة بعد صفة الله؛ **انجام:** در شرح «یا نافذ العقدة یا وافی العقول»: ما سمر سمیر و ما لاح نجم فی السماء.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی با نشان «منه و منه سلمه الله» به خط نستعلیق؛ جلد: مقوا، ۱۸۳گ، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۰۶]

۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۴۴۳

آغاز: و کان من دعائه ... و الحمدلله الذی من علینا بمحمد نبیه صلی الله علیه و آله دون الامم الماضیة و القرون السالفة قیل الواو عاطفة للجملة علی قوله فی الدعاء السابق ثم له الحمد؛ **انجام:** و انت تعلم ان حمل الکلام علی المجاز بمجرد تخیل مناه و توهمه من غیر ثبوته و تحققه غیر متجه و الله الهادی الی سواء السبیل.

مشتمل بر شرح دعای دوم و سوم و چهارم می‌باشد. شرح مزجی مختصری است که در آن بیشتر به نکات ادبی توجه دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، مصحح، با امضای بلاغ، محشی با عناوین «منه سلمه الله»؛ مهر: «عبده الراجی محمد اسماعیل» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۱۳۷گ، اندازه: ۱۸×۲۴سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۵۳]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۷۲۰

آغاز: و کان من دعائه علیه السلام بعد الفراغ من صلوة اللیل لنفسه فی الاعتراف بالذنب تعلق صلوة اللیل علی الرکعات [الثمان] و اخری علی الاحدی عشرة اضافة رکعتی الشفع و مفردة الوتر؛ **انجام:** الذی ختم بشریعته الشرایع و نسخ بدینه الادیان و علی اهل بیته الذین ختم طاعتهم علی الانس و الجان و اقام بها اساس الدین و عماد الیقین و کهف الایمان.

واقف در عطف نسخه در زمینه کاغذ ترنجی شکل نوشته است: «شرح صحیفه میرزا حسن لاهیجی» [میرزا حسن لاهیجی صاحب جمال الصالحین و غیره متوفای ۱۱۲۱ق به ضبط الذریعه وی همچنین شرحی سه جلدی بر صحیفه سجادیه دارد که متأسفانه توضیح راهگشایی به دست نیامد]. قدر مسلم آنکه شرح بعد از سال ۱۰۴۲ق نگاشته شده و شارح بسیار از شیخ بهائی نقل مطلب نموده است. مستنبط مندرجات برگ دهم نسخه آن‌که شرح دارای چهار جلد می‌باشد به این تفصیل: جلد اول ظاهراً تا دعای سیم، جلد دوم از دعای ۲۹ (؟) الی ۳۱، جلد سوم که نسخه مذکور باشد از دعای ۳۲ لغایت ۴۲ و چهارم از دعای ۴۸ تا پایان صحیفه را داراست، بنابراین موجودی این نسخه: از «دعاء فی الاعتراف بالذنب» تا «دعاء ختم قران»، جهت معرفی نسبی شرح عباراتی به عینه نقل می‌گردد: «و کان من دعائه علیه السلم اذا اعترف بالتقصیر عن تادیه الشکر اعترف بالشی اعترافا اقربه علی نفسه و التقصیر یقال علی وجهین احدهما بمعنی العجز عن الشی یقال فیه قصر عنه قصورا من باب قعد و قصر عنه تقصیرا ای عجز عنه و لم یبلغه و الثانی التوانی فی الامر یقال قصر فلان فی حاجتی تقصیرا اذا توانی فیها و هو بالمعنی الاول یتعدی بعن و بالمعنی الثانی یتعدی بفی و المراد هنا المعنی الاول»، روش شرح: ادبی، توضیحی، عرفانی و کلامی است و شارح هر دعاء را به عبارات ختامیه مذیل نموده است؛ خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۲؛ مصحح؛ ضمیمه: صدر نسخه ضمن ۹ برگ حواشی بر بعضی مواضع صحیفه، آغاز موجود: «اما بفتح اللام علی النصب ... افعل التفصیل»، انجام موجود: «و قال بعضهم فوعل من ترکیب و ول فقلبت الواو الاولی همزه و تصریفه کتصریف»؛ واقف: سید کاظم عصار، دی ۱۳۵۴؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی،

۱۷۷گ، ۲۰ و ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱۵ - ۳۲۴]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۲۱۸

آغاز: الحمد الله الذی شرع لنا مناجاته بالادعیة و الاذکار؛ **انجام:** راجین نفعه و الحمد الله الذی صلی علی محمد و آله.

گزیده‌ای است از شروح سید داماد و محمد تقی مجلسی و فیض کاشانی و حاج ابوتراب و محمد علی فاضل استرآبادی و گفتار خود گزیننده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۲۸ق؛ تملک: محمد باقر زین العابدین خوانساری در ۱۲۹۵؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی،۲۱۲گ،۱۴سطر(۷×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۶ - ۲۲۰]

۱۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۱۳۴/۲-۱۶/۱۴۴

آغاز: فالاولی ان تقتصر فی ابطال الاحباط مطلقا علی التمسک بعموم تلک الإیات کما ذکرنا واستدل الحضرة النصیریة علی ابطال الموازنة بوجهین احدهما انه لو فرضنا انه استحق المکلف خمس اجزاء؛ **انجام:** فلم لایجوز ارتفاع الرجحان الذی هو مقتضی الذات بالغیر ایضا لانانقول لیس التساوی مقتضی الذات فی الممکن ولو کان کذلک لم جاز ارتفاعه

از شرح دعای اول تا چند دعای آغاز صحیفه را شامل است. شرحی مهمی است به صحیفه سجادیه این شرح به صورت مزجی برگزار شده؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج سرخ، ۸۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۵ - ۲۴۴۴]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۳۰۸

آغاز: و کان من دعائه علیه السلام فی الاعتذار ... الاعتذار من الذنب و هو مصدر اعتذرت الیه اذا أتیت بعذر

از: سید میر محمد. از دعای سی و هشتم صحیفه شروع شده و اکثر دعاها ناتمام و پس از آنها صفحه‌هایی سفید مانده است، شرحی است متوسط که بیشتر به جنبه‌های اهتمام داشته و از روایات و گفتار بزرگان مخصوصاً شیخ بهاء الدین عاملی نیز شواهدی می‌آورد. نام مؤلف روی برگ به خطی جز خط کتاب بدین مضمون آمده «تعلیقات مرحوم میر سید محمد بر صحیفه»، و می‌تواند امیر رفیع الدین محمد بن حیدر نائینی معروف به میرزا رفیعا (۱۰۹۹) باشد که ذکرش در الذریعه (۱۴۶/۶ و ۳۵۶/۱۳) آمده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشانی «س م ح مد ظله العالی»، مصحح؛ تملکی بتاریخ جمادی الاول ۱۲۸۴ و مهر «الواثق بالله الولی علی بن محمد علی الشریف» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۹۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۱۱ - ۳۰۰]

۱۴. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۶۸۱

آغاز: فیها الموت ... الموتة الاولی قال قلت یا ابا جعفر و هل یتکلم القران ... تفسیر غریبة السمت بسکون ... الطریق و یستفاد لهیئته اهل الخیر؛ **انجام:** و کان من دعائه علیه السلام فی دفاع کید الأعداء و هذا الدعا یسمی بالجوشن الصغیر ... قد وصل الیها و لو کانت عبادته علی وجه الاخلاص ...

شرح مزجی و مفصلی است با عناوین «فواید، قوله، اقول» برگزار کرده است و احتمال می‌رود همان شرح الصحیفه سید نعمة الله جزائری (۱۱۱۲ق) باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۶۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۱ - ۵۸۱]

● شرح صحیفه سجادیه / شرح دعا / فارسی

š.-e sahīfe-ye sajjādīyya

وابسته به: الصحیفة الکاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)

غیر همانند:

۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۵۶۷۹

آغاز: صلاة بر پیغمبر علیه السلام بعد از تحمید. الحمدلله الذی من علینا بمحمد نبیه و سپاس مر خدایرا که منت نهاد بر ما بارسال آن سرور که نبی الهی است؛ **انجام:** دعا در طلب دفع هموم یا فارج اللهم و کاشف النعم ای رافع و مزیل غم یا رحمان الدنیا و الاخرة و رحیمهما. زیادتی لفظ دلالت می‌کند بر زیادی معنی.

شرحی است به فارسی و جز ریاض العابدین است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۶گ، ۱۹ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: ۵ - ۲۰۵]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۲۰۲

آغاز: الحمدلله الاول بلا بدایة اول قبله کان و الآخر بلا آخر یکون بعده قصرت سپاس مر خداوندی را که آغازست بی آغازی که بوده باشد مسن ازو و انجا نیست که ببوده باشد بعد از وی انجامی؛ **انجام:** اللهم صل علی محمد و آل محمد و کدلنا و لاتکد علینا الح کید مدعا اول باشد که جهت مصلحتی

شرحی است مزجی به مثابه تعلیق در توضیح چهار دعای اول با استمداد از آیات شریفه قرآن. وی بعضی از فقرات ادعیه و هم دعای پنجم را بی شرح و ترجمه ذکر نموده است، علی الاحتمال نسخه مسوده اصلی است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تاریخ وقف: قبل از ۱۱۵۴ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۲۵گ، اندازه: ۱۲/۳×۱۹/۵سم [ف: ۱۵ - ۳۲۳]

۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۵۶۸۹

آغاز: و کان من دعائه ع فی الاعتراف بالذنب و طلب التوبة الی الله تعالی اللهم انی بحجبنی عن مسئلتک خلال ثلاث خدا بدرستی که شأن من اینست که مانع می‌شوند مرا از سؤال بدرگاه تو سه صفت بد که دارم؛ **انجام:** و برآل او که پا کند بمقتضی آیه تطهیر.

شرحی است به فارسی و جز ریاض العابدین است؛ خط: نسخ، کا: اسماعیل، تا: جمعه ۲۸ صفر ۱۰۷۰ق؛ در پایان ۴ صفحه وصیت علی (ع) به حسین است؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سبز، ۱۳۰گ، ۱۴ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۵ - ۲۰۶]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۱۱۳

آغاز: کسب کنیم و عمل نمائیم و غذانا بطیبات الرزق و اغنانا

بفضله و غذای ما ساخت رزق پاک را؛ **انجام:** و ببخشای و عرفان و رضوان نصیب او و نصیب کاتب این ادعیه کامله صحیفه کن.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹ رجب ۱۰۹۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۲۵۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۴سم [ف: ۱۵ - ۳۲۲]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۴۳

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی اطلع ابناء التراب علی اسرار الملکوتیة الخفیة؛ **انجام:** اللهم اجعلنا من الاخیار بحق النبی و آله.
خط: نسخ، کا: محمد صالح بن عبدالرشید، تا: ۱۰۹۳ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج عنابی، ۲۱۴گ، ۱۸ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۰ - ۴۳]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۷۴۵

آغاز: مخفی نماند که این صحیفه کامله مبارکه بسیار عظیم الشأن و جلیل القدر است؛ **انجام:** فمن صام ذالک الیوم کتب الله له صیام ستین شهر. الحمدلله رب العالمین و الصلاة و السلام ... بحق و النبی المطلق. قد تمت.
خط:نستعلیق ریز،کا: محسن بن حاجی شریف رشتی، تا: ۲۵ صفر ۱۰۹۶ق؛محشی با علامت منه؛کاغذ:اصفهانی، جلد: مخمل بنفش، ۱۹۳گ، ۱۶ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۱×۲۰/۵سم [ف: ۱۳ - ۱۲۴]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۲۹۸

آغاز: پیغمبران میکند و بعد از آن برای خود و دوستان دعا میکند و کان من دعائه اذا ابتدأ بالدعاء بدأ بالتحمید لله جل و الثناء علیه حضرت امام زین العابدین (ع) چون ابتدا بدعا نمودی اول حمد و ثنای حق تعالی نمودی بآنچه این کلمات ترجمه آن و قریب به آنست. سپاس بیقیاس خدای را که اول اشیاست قدیم بی ابتدا و آخر اشیاست ساقی بلا انتها خداوندی؛ **انجام:** و ظاهر کن عذرم را و یقین کن ضخیم را و عافیت بخش در آن حسدم را خدایا هر که بامداد کند و او را اعتمادی و امیدی بغیر تو باشد بامداد کردم و اعتماد ...
ترجمه صحیفه سجادیه است آمیخته با اندکی شرح. در آغاز هر دعا پس از نقل عنوان عربی دعا، ترجمه عنوان را با شرح بیشتر به فارسی آورده و پس از آن به شرح و ترجمه دعا پرداخته است. نگارنده گمان می‌کنم همین شرح است که در کتابخانه آستان رضوی نسخه‌ای از آن با شماره ۴۱ (با عنوان ترجمه صحیفه در فهرست) مورخ ۱۱۴۸ موجود است و نیز صاحب الذریعه نسخه‌ای از آن را که در ۱۰۵۹ در هانپور نوشته شده در کتابخانه محدث قمی دیده‌اند. غالباً در ترجمه بر عناوین دعاها سخنانی از خود در بیان خواص دعا افزوده چنان‌که در آغاز دعاء ۴۶ پس از نقل عنوان مختصر دعاء آورده: «دعاء چهل و نیم در دفع کید دشمنان ... و ضرر ایشان. این دعا فرموده‌اند مناسب اکابر و اعاظم مردمانست که ایشان را هر نوع دشمنان و خصمان قوی باشند و از روی ظلم و طغیان قصد هلاک و اضرار ایشان نماید»، همچنین در ذیل برخی از ادعیه پس از پایان ترجمه متن دعا سخنانی افزوده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز وانجام؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج مشکی، قطع: رقعی [ف: ۱۰ - ۹۴۷]

۸. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۵۰

آغاز: قوله علیه السلام: و هذا مقام من استحیا لنفسه منک و سخط علیها و رضی عنک ... یعنی و این است مقام و مجلس کسی که حیا کند از نفسش از تو و ساقط و غضبناک است بر نفس خود و راضی است از جناب مقدس تو ...
شرحی است فارسی که بعد از آوردن مقداری از متن عربی به شرح و ترجمه می‌پردازد و شاید که ریاض العابدین تألیف بدیع الزمان هرندی قهپائی باشد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد معین بن محمد فصحیح، تا: شعبان ۱۱۰۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۲۱۲گ، اندازه: ۱۹×۲۶/۵سم [ف: ۱ - ۵۸]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۹۹

آغاز: بسمله و کان ای هذا الکلام و قیل ای کان من کیفیةدعائه بدئه بالتحمید او کان الشأن من دعائه و جملة اذا ابتداء بالدعاء ... بیان مفصل الاجمال الاول علی الاول؛ **انجام:** من سکان سمواتک اتی نجمع الکثرة اشارة الی الکثرة ففی المروی ... مثنی و ثلث و رباع.
متفاوت با سایر شروح، در این نسخه دعای اول تا سوم صحیفه سجادیه شرح شده است؛ خط: ریحان، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ مصحح، محشی به نشان «منه»؛ جلد: تیماج یشمی، ۲۴۰ص، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۵۰ - ۱۰۹]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۴۷۹

آغاز: آغاز: الدعاء السابع و کان من دعائه علیه السلام اذا عرضت له مهمة ... و بود از دعای آنحضرت که هرگاه که عارض شد او را مهمی
جلد سوم کتاب است مشتمل بر شرح دعای ۷ تا ۱۶ و در پایان حوالت به جلد ۴ داده شده است. شرحی است مفصل در چند جلد که ترجمه یکی از شروح عربی می‌باشد با اضافه مطالب و تحقیقاتی با عنوان «مترجم گوید». در ترجمه مطالبی از علامه مجلسی و میر داماد و فیض کاشانی نقل شده و گویا مترجم و شارح فارسی از دانشمندان قرن دوازدهم یا سیزدهم باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی از مؤلف و گاهی با نشانی «محمد اسماعیل الحسینی»؛ جلد: تیماج سبز، ۱۰۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۹×۲۴/۵سم [ف: ۹ - ۲۷۵]

۱۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۶۶۵

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۱۹۵گ، اندازه: ۲۰×۲۹/۸سم [رایانه]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۲۲ معزی

آغاز: و من اخره حدیثا پس اگر ترجیح داده نمیشد قرآءت استاد بر قراءت شاگرد هر آیته حضرت میفرمود که آن شخص بخواند بخدمت تو در وقتیکه عجز بهمرسانی تو از خواندن؛ **انجام:** و لا تنازع فی ملک و منازعه نمیشوی در ملک و پادشاهی تو یعنی

نیست احدی مثل تو تا با تو منازعه کند در اختران ملک از دست تو ... پس کیست تا با تو منازعه نماید ... اسئلک سوال میکنم من جناب ترا.

شرح مفصلی است بر صحیفه سجادیه حضرت امام زین العابدین با عناوین «تحفه»، بخشی از سلسله سند صحیفه تا دعای روز شنبه را شامل است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ رکابه‌دار؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۶۲گ، ۲۰ سطر (۹/۵×۱۷)، اندازه: ۱۵/۵×۲۴سم [ف: ۳۹ - ۲۰۲]

۱۳. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۸۴۷**

آغاز: پیوند دعا با سلاح و دعا بدرقه راه مجاهدین در راه خدا در رابفه با اثر دعا و فضیلت آن به چند حدیث؛ **انجام:** بجانبازان زنده ما شفا عنایت فرما و به بازماندگان شهدا شکیبائی واجد دنیا و آخرت مرحمت فرما

شرح دعای بیست و هفتم صحیفه کامل؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● **شرح صحیفة السجادیة (منتخب)** / شرح دعا / عربی

š.-u ṣaḥīfat-is-sajjādīyya (mn.)

خوئی، مصطفی بن محمد، ق۱۳ قمری

xū'ī, mostafā ben mohammad (- 19c)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۸۳۲

آغاز: و کان من دعائه (ع) اذا ابتدا بالدعاء بدء بالتحمید الله عزوجل و الثناء علیه؛ **انجام:** فکان المعنی ما بقی علی الدهر والله اعلم.تمت علی ید الاحقر مصطفی بن محمد.

با حاشیه‌هایی از همان خویی؛ خط: نسخ نازیبا، کاتب = مؤلف، تا: ۲۵ ربیع الاول ۱۲۵۰ق؛ اهدایی: شیخ محمد جواد علمیه؛ کاغذ: کبود اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۴گ، ۲۲ سطر (۱۰×۱۷/۵)، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۷۰۳]

● **شرح صحیفة الشهید الثانی** / عربی

š.-u ṣaḥīfat-iš šahīd-iṯ ṯānī

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۰۸۶

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از امرالله صفری [رایانه]

← شرح الصدر ← تفسیر حدیث شرح صدر
← شرح صدر ← شرح الصدر

● **شرح الصدر = شرح صدر** / تراجم / فارسی

š.-os-sadr = š.-e sadr

فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی، ۱۰۰۶ - ۱۰۹۱ قمری

feyz-e kāšānī, mohammad ebn-e šāh morteza (1598 - 1680)

تاریخ تألیف: ۱۰۶۵ق

سر گذشت فیض کاشانی است به قلم او و دارای دو «مقاله»: مقاله اولی در بیان شمه‌ای از حقیقت حال علم و علما؛ مقاله ثانیه در شرح حال مؤلف. فیض در فهرست مصنفات خود از این رساله یاد می‌کند. از آغاز مقاله دوم برمی‌آید که در وقت تألیف این رساله پنجاه و هشت ساله بوده است.

آغاز: بسمله رب اشرح لی صدری و یسرلی امری ... و بعد از حمد و ثنای اله و درود و تحیت بر برگزیدگان آن درگاه چنین گوید محمد بن مرتضی مدعو به محسن ... که چون گشایش غصه دل گره بر گره را بفتح الباب سخن بسته اند ... و بسی از کربت غربت دنیا و شکوه جهال علما نما در دلم گره شده بود و هم نفسی نمی یافتم که بدستیاری سخن با او رازی در میان نهم ... بخاطرم آمد که لوحی بدست آرم و به پایمردی قلم و زبان بیان شمه ای از حقیقت حال علم و علما ... بروی نگارم تا شاید بدین وسیله دلی خالی شود و شرح صدری حالی گردد. و به شرح صدر موسوم گشت.

انجام: قصه شرح صدر به انجام رسید و آیت شرح صدر ... تاریخ این شرح صدر را می‌شاید ... بصورت رقمی هویدا گردیده در شمار آید و الحمدلله اولا و آخر او باطناً و ظاهراً.

چاپ: در سال اول(۱۳۲۴) مجله جلوه به چاپ رسیده؛ در سال ۱۳۷۱ ش در اصفهان با عنوان «ده رساله فیض» چاپ شده

[الذریعه ۳۵۹/۱۳؛ دنا ۸۳۳/۶ (۸ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۲۲۰۹/۳]

۱. **تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۵۱۰/۲**

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۲ - ۱۲۱]

۲. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۴۶۱**

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، ضمیمه نسخه ش ۶۳۶۸ [رایانه]

۳. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۸۱۸/۳**

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: علم الهدی، تا: ۱۱۴۰ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۷ص (۲۴-۵۰)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۸۳۹]

۴. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۰۳۵/۲-۵۹/۲۵۵**

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی نور قلوبنا بنور العلم فی ظلمات الفتن و شرح صدورنا باعطاء السلم فی مضائق المحن

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۱۷۷ق، ۱۴گ (۵۴-۶۷)، ۱۳ سطر، اندازه: ۸×۱۴سم [ف: ۵ - ۲۴۴۴]

۵. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۰۱۹/۳**

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی با نشان «ق»؛ جلد: تیماج

قهوه‌ای، ۱۴گ (۴۱پ-۵۴ر)، ابعاد متن: ۷×۱۵، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۳ - ۲۲۱]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۵۲۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن محمد علی حسنی، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۲۳گ (۱پ-۲۳ر)، ۱۳ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۲۴ - ۲۷۴]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۰۱/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۳ ذیحجه ۱۲۸۹ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۴گ (۱۹ر-۳۲ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۴ - ۱۷۴]

۸. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۲۵۲/۵

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد علی بن محمد حسن خوانساری امامی، تا: ۱۲۹۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱ - ۲۲۴]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۱۴/۳

خط: تعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۰گ (۳۷پ-۵۶ر) [ف: ۳ - ۶۶۷]

● شرح الصدر بشرح أرجوزة استنزال النصر بالتوسل بأهل بدر / تراجم / عربی

š.-uṣ ṣadr bi-š.-i urjūzat-i istinzāl-in naṣr bi-t tawassul bi-ahl-i badr

منینی، احمد بن علی، ۱۰۸۹ - ۱۱۷۲ قمری

manaynī ‹ab-ol-‘abbās ahmad (1678 - 1759)

رساله‌ای است در شرح اسامی مجاهدان غزوه بدر. شارح، نخست این اسامی را برای پیروزی در جنگ بین دولت عثمانی و ایران و توسل بدانها نگاشته، سپس به سفارش عده‌ای، آن را شرح نموده، این رساله دارای یک «مقدمه» و سه «قسم» می‌باشد: مقدمه: در خصوص صحابی، دارای چند قسم: قسم اول: مهاجران؛ قسم دوم: اوس از انصار؛ قسم سوم: خزرج از انصار.
چاپ: مصر، قاهره، ۱۲۸۱ قمری

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۶۴۹

آغاز: بسملة، الحمدلله الذی خص نبینا محمداً صلی الله علیه و سلم ... و میزه بکتاب أحکمت آیاته ... و تقدمه أمام المقصود مقدمة تشتمل علی فصول مهمة تتعلق بهم، الفصل الأول: فی تعریف الصحابی؛ **انجام:** و ارض عن خاتم الولایة المحمدیة و صاحب الوراثة الأحمدیة من أظلنا زمانه و دنا منا وقته و أوانه الناصر لدین الله ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرشکی، ۸۱گ، ۱۷ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۳۹ - ۶۰۴]

● شرح الصدر بلیلة القدر / حدیث / عربی

š.-uṣ ṣadr bi-laylat-il qadr

سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر، ۸۴۹ - ۹۱۱ قمری

soyūtī, ‘abd-or-rahmān ebn-e abī-bakr (1446 - 1506)

روایاتی که از طریق اهل سنت در فضیلت ماه مبارک رمضان و تعیین شب قدر و همچنین نزول قرآن کریم وارد شده، مؤلف در این رساله گرد آورده و به اقوال علما نیز اشاره نموده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۷۷۷

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی نطقت بشکره الالسنة و جل من ان یأخذه نوم او سنة؛ **انجام:** فلعلها کانت فی سنة ذات ریح و مطر و فی سنة ساکنة لیس فیها ریح و لامطر و الله تعالی اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب و صلی الله علی سیدنا محمد و علی آله و صحبه و سلم

خط: نسخ، کا: غلام محی الدین، تا: قرن ۱۲؛ مجدول؛ تاریخ وقف: فروردین ۱۳۷۲؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۸۴]

● شرح صدر المقالة العاشرة من کتاب اقلیدس / ریاضیات / عربی

š.-u ṣadar-il maqālat-il ‘āšira min k.-i uqlīdis

اهوازی، محمد بن حسین، ۲۹۰ - ۳۶۰ ؟ قمری

ahvāzī, mohammad-e bn-e hoseyn (904 - 972)

وابسته به: الاصول = فی اصول الهندسه و الحساب = کتاب الاصول؛ اقلیدس (۳۰۶-۲۸۳)

اهوازی در این رساله گفتار دهم اصول اقلیدس (عددهای اصم) را در هشت فصل گزارش می‌دهد. وی می‌گوید چون دیدم گزارش‌هایی که بر این گفتار نوشته‌اند، خوب روشنش نساخته و درست بدان پی نبردند و سخنان آنان نیز دشوار و پراکنده بود من این گزارش را نوشتم و از گذشتگان نیز خرده نمی‌گیرم. من نمی‌گویم که گذشتگان چیزی برای آیندگان نگذاشتند بلکه می‌گویم بسا چیزهایی که آنان برای دیگران به جای گذاشتند. شامل: ۱. تقاسیم الخطوط المستقیمة؛ ۲. تقاسیم السطوح؛ ۳. احوال الخطوط المفردة؛ ۴. الخطوط المرکبة و اقسامها؛ ۵. معرفة جذور هذه الخطوط المرکبة؛ ۶. معرفة المنفصلات؛ ۷. معرفة الجذور المنفصلات؛ ۸ ذکر کمیة جماعة ذا الخطوط کلها.
آغاز: شرح المقالة العاشرة من کتاب اقلیدس تصنیف الاهوازی. هذا کتاب یذکر فیه جمل مایحتاج الیه من المقالة العاشرة من کتاب اقلیدس و الذی دعانا الی ذلک.
انجام: و ستة منها جذورنا فاعرف ذلک.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۰۷۹ض

آغاز: بسمله، هذه کلمات من شرح المقالة العاشرة من کتاب

اقلیدس من تصنیف الاهوازی و هی ثمانیة فصول؛ **انجام:** و ثمانیة عشر جزءا من اربعة و ثلثین من الواحد و هو القسم الاعظم و الباقی الی تمام ۳۸ هو القسم الاصغر و الله اعلم

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۷۰۱ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج، ۵ص، ۱۸ و ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸/۲سم [ف: ۱۰ - ۲۱]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۴۰۱-عکسی

آغاز و انجام: برابر

نسخه اصل: بایستی در ترکیه باشد؛ خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲ذیحجه ۷۲۴ق،جا:تبریز؛۲۶گ،۱۹سطر[عکسی ف:۲- ۱۷۷]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۴۹/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۹۹ق، جا: قسطنطنیه؛ ۱۴گ (۵ر-۱۸ر) [ف: ۴ - ۹۰۴]

۴. کاشان؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۳/۹

کلمات من شرح المقالة العاشرة من کتاب اقلیدس من تصنیف الاهوازی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷- ۴۲]

۵. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۸۴/۶

خط: نسخ ریز، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ نقل شده از نسخه‌ای که با نسخه اصل مقابله شده [ف: ۳ - ۴۴]

● شرح صدر المقالة العاشرة من کتاب اقلیدس /

ریاضیات / عربی

š.-u ṣadar-il maqālat-il ‘āšira min k.-i uqlīdis

خازن، ابوجعفر

xāzen, abū-ja‘far

وابسته به: الاصول = فی اصول الهندسه و الحساب = کتاب الاصول؛ اقلیدس (۳۰۶-۲۸۳)

محتملاً همان کار اهوازی است.

۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۸۴/۵

خط: نسخ ریز، بی‌کا، تا: قرن ۹ [ف: ۳ - ۴۴]

۲. کاشان؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۳/۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷ - ۴۲]

↢ شرح صد کلمه ← عرفانی (رساله)

↢ شرح صد کلمه ← مطلوب کل طالب

↢ شرح صد کلمه ← مائة کلمة امام علی (ع)

● شرح الصدور بشرح زوائد الشذور / نحو / عربی

š.-uṣ ṣudūr bi-š.-i zawā’d-iš šuḏūr

قدسی، حسن بن ابی بکر، - ۸۳۶ قمری

qodsī, hasan ebn-e abī bakr (- 1433)

وابسته به: شذور الذهب فی معرفة کلام العرب؛ ابن هشام، عبدالله بن یوسف (۷۰۸-۷۶۱)

حاشیه مختصری است بر کتاب «شذور الذهب» ابن هشام، با عنوان «قوله، اقول». در این حاشیه به توضیح و شرح عباراتی از کتاب پرداخته شده که ابن هشام در «شرح شذور الذهب» خود به شرح و توضیح آن عبارات نپرداخته است. بدین ترتیب، کتاب حاضر با عنوان تکمله‌ای بر «شرح شذور الذهب» ابن هشام است.

[دنا ۸۳۴؛ کشف الظنون ۱۰۲۹/۲؛ الاوقاف العامة الموصلی ۱۶۸/۳]

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۱۵/۲

آغاز: الحمدلله الذی اکمل دیننا برحمته و اتم علینا عظیم نعمته ... و بعد فلما کان کتاب شذور الذهب؛ **انجام:** فاشبه الحسن حینئذ المفرد قال مصنفه ... هذا تمام ما قصدنا و الحمدلله اولا و آخرا و صلاته و سلام علی نبینا محمد و آله و صحبه و التابعین.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۹۵ق؛کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸گ (۱۵۴پ-۱۸۱پ)، ۱۵ سطر (۱۰×۱۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۳ - ۲۸]

● شرح الصدور فی حقایق الامور / متفرقه / فارسی

š.-os-sodūr fī haqāyeq-el-omūr

خاک قزوینی، محمد بن عبدالحسین، ق۱۴ قمری

xāk qazvīnī, mohammad ebn-e ‘abd-ol-hoseyn (- 20c)

تاریخ تألیف: ۱۲ محرم ۱۳۵۶ق

گفته‌هایی است درباره اعتقادات و اصول پنجگانه دین و مطالبی راجع به خلقت عالم و آدم و بعضی از نسخه‌های پزشکی و علوم غریبه و گزیده‌هایی از اشعار مؤلف، در پانزده «شرحه»: ۱. شرح حال مؤلف؛ ۲. توحید و روح العالم؛ ۳. نبوت؛ ۴. ولایت؛ ۵. نیابت؛ ۶. حدوث عالم و احوال عناصر؛ ۷. عمر دنیا؛ ۸. خلقت انسان؛ ۹. معاد؛ ۱۰. خواص و منافع ادویه؛ ۱۱. تحقیق بعضی از علوم غریبه؛ ۱۲. تجسم وهم؛ ۱۳. اخلاق مرضیه فقرای خدا؛ ۱۴. ساعات زمانیه؛ ۱۵. بعضی اشعار مصنف.

آغاز: یا روح روح العالم. ای خالق عناصر وای روح کائنات ×× چون خاک درمدیح تو خلقند مات مات/ هستی تو هرچه هست وسوای تو هیچ نیست ×× جز سایه تو نیست ظهورات ممکنات

انجام: هزار وسیصد و پنجاه و شش سال از پس از هجرت× افاضت شد به خاک این شرحه ها از حضرت یزدان / شود شاید قبول صاحب جاه سلیمانی× ×که هست این هدیه چون پای ملخ درمحفل رندان. والسلام

[امیرالمؤمنین ۴۵۳/۲؛ دنا ۸۳۴/۶ (۳ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۳۷۸/۹]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۴۴۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۵۷ق؛ در پایان کتاب صورت فرمان شا اسماعیل اول جهت سید حسین مجتهد کرکی

جد اعلای مؤلف و فرمان ناصر الدین شاه جهت میرزا عبدالله نائب الصدر به سال ۱۲۷۸ق و فرمان فتح علی شاه به میرزا خلیل نائب الصدر به سال ۱۲۳۲ق آمده؛ ۲۰۲گ، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲۸ - ۴۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۶۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا، در شرحه چهاردهم سه صورت رنگی ترسیم شده و عکس مؤلف نیز در آخر این شرحه الصاق شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۹گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۲۱۹]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۹۲-۲/۱۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ عکس مؤلف در اواخر نسخه درج شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۶گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۲۴۴۴]

● شرح الصدور فی شرح حال الموتی و القبور / کلام و اعتقادات / عربی

š.-uṣ ṣudūr fī š.-i ḥāl-il mawtā wa-l qubūr

سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر، ۸۴۹ - ۹۱۱ قمری

soyūṭī, ‘abd-or-rahmān ebn-e abī-bakr (1446 - 1506)

در بیان احوال برزخ است از هنگام مرگ تا دمیده شدن در صور بر طبق احادیث و روایات و در آن از تذکره قرطبی نقل آورده است معرفی آن در کشف الظنون آمده است.

آغاز: بسمله و صلی الله علی سیدنا محمد و علی آله و صحبه - الحمدلله الذی ایقظ من شاء من سنة الغفلة ... هذا ما اشتدت تشوق النفوس الیه من کتاب شاف فی علم البرزخ ...

انجام: فاکل و اطعمه و هذا یؤید ان القلب محل الروح و الله تعالی اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب ...

چاپ: در سال ۱۳۰۹ توسط انتشارات «میمنیه» در ۱۳۰ صفحه همراه با «بشری الکئیب بلقاء الحبیب» سیوطی چاپ شده است؛ السعودیة، دار المنهاج، تحقیق قصی الحلاق، الطبعة الاولی، ۱۴۳۰ق، ۴۴۸ صحیفة؛ لاهور، سنگی، بدون تاریخ، وزیری، ۲۲۰ص

[دنا ۸۳۴/۶؛ کشف الظنون ۱۰۴۲/۲؛ معجم المطبوعات ۱۰۸۱/۱؛ ذخائر التراث العربی الاسلامی ۵۹۸/۱؛ معجم المؤلفین ۱۲۸/۵]

شرح و حواشی:

۱- بشری الکئیب بلقاء الحبیب؛ سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر (۸۴۹-۹۱۱)

۲- تیسیر المعسور فی ترجمة شرح الصدور؛ صفوی جوفاموی، ابوعلی محمد ارتضا

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۱۵۰

آغاز و انجام: برابر

خط:تحریری،بی‌کا،تا:احتمالاً قرن ۱۰؛مصحح؛جلد: تیماج ارغوانی مذهب، ۴۳۷ص، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵۰ - ۳۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۱۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ ترکی، کا: محمد بن محمد ... شافعی قادری (از سلسله قادری)، تا: شنبه ۸ رمضان ۱۱۰۸ق؛ رکابه‌دار، مصحح، محشی با رموز «عبدالرحیم بن محمود» و «کنز»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۳۵گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵/۷×۲۱/۵سم [ف: ۱/۲۷-۲۰۱]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۸۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: اسماعیل بن عثمان، تا: ۱۱۶۷ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوایی زرد، ۱۷۹ص (۱-۱۷۹)، ۱۹ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۱ - ۲۵۷]

۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۶۱۰/۱

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه واتیکان -رم ۱۱۰۱؛ خط: نسخ نازیبا، کا: احمد بن یحیی بن احمد شامی، تا: شنبه ۸ جمادی الاول ۱۲۱۲ق؛ مصحح، محشی؛ ۱۳۰ص (۶-۱۳۵) [عکسی ف: ۵ - ۲۱]

۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۰۰۵

آغاز: الحمدلله الذی خلق الموت و الحیوة

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ با مهر تملک «عبده عباس»؛ اهدایی: محمد جواد میرزائی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج عنابی، ۷۲گ، ۱۳ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۱۵۰۲]

● شرح الصدور لشرح زوائد الشذور / اصول فقه / عربی

š.-uṣ ṣudūr li-š.-i zawā’id-iš šuḏūr

برماوی، محمد بن عبدالدائم، ۷۶۳ - ۸۳۰ قمری

bermāvī, mohammad ebn-e ‘abd-od-dāem (1362-1427)

تاریخ تألیف: شب ۱۰ جمادی الاول ۷۹۵ق

شرح و توضیح مطالب و جمله‌هایی است که در شرح خود مؤلف بر «شذور الذهب» نیامده و نیاز به بیان داشت با عناوین «قوله، اقول».

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۰۱۹/۲

آغاز: قال سیدنا و شیخنا ... الحمدلله الذی اکمل دیننا برحمته و أتمم علینا عظیم نعمته و الصلاة و السلام علی أفضل مبعوث بشرعته؛ **انجام:** هذا تمام ما قصدنا و الحمدلله أولاً و آخراً و صلاته و سلامه علی نبینا محمد و آله و صحبه و التابعین ...

خط: نسخ، کا: علی بن احمد بن القصیف، تا: ۸۴۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷گ (۱۳۶پ-۱۶۲پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۸سم [ف: ۲۱ - ۳۰]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۹۴۴/۶

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع: رقعی بزرگ [میراث شهاب: س۹ش۲ - ۳۲]

← شرح صراط المستقیم > شرح سفر السعادة

● **شرح صرف بهائی** / صرف / فارسی

š.-e sarf-e bahā'ī

شرحی است با عناوین «اگر شخصی گوید» و «ج» بر رساله صرف شیخ بهاء الدین عاملی. اصل این رساله به گروهی از جلمه: شیخ بهائی (- ۱۰۳۰ق)، عصام الدین اسفراینی (-۹۵۱ق) و صالح بخارایی سمر قندی نوایی (- ۱۰۱۱ق) نسبت داده شده است.

[دنا ۸۳۴/۶؛ مشترک پاکستان: ۱۳/۲۶۰۷-۲۶۱۵]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۷۵۶/۱۳

آغاز: اگر شخصی گوید که اول علم کدامست آخر علم کدامست جواب می‌گوییم که اول علم شناختن الله تعالی است؛ **انجام:** بی ترتیب با معنی بهتر است از با ترتیب بی معنی.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، مجدول؛ کاغذ: شرقی، ۶گ (۲۴۸-۲۵۳)، ۱۴-۱۵ سطر، اندازه: ۹×۱۳سم [ف: ۳۲ - ۴۲۵]

● **شرح صرف فارسی** / صرف / فارسی

š.-e sarf-e fārsī

مشهد؛ مدیر شانه چی؛ شماره نسخه:۲/۲

خط: نستعلیق، کا: ناصرالدین مولانا دوست محمد، تا: ۹۵۹ق [نشریه: ۵ - ۶۰۲]

● **شرح صرف قزوینی** / صرف / فارسی

š.-e sarf-e qazvīnī

عبدالله بن حسن بن عبدالله، ق۱۳ قمری

'abd-ol-lāh ebn-e hasan ebn-e 'abd-ol-lāh (- 19c)

چون رساله صرفی که سید محمد تقی قزوینی نوشته، مختصر بود، شارح بر آن شد که شرحی بر وی نویسد. در این نسخه به‌جز دو صفحه از آغاز شرح نیامده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۶۴۴/۵

آغاز: الحمدلله الذی هو خلقنی من کتم العدم ... چونکه مرحوم مغفور مبرور حاجی سید محمد تقی؛ **انجام:** ناتمام: پس اشتقاق یا انضمام آنستکه ضمیر مستتر در وی بوده باشد و انتزاع بدون علامت ضمیر بوده باشد.

خط: نستعلیق، کا: عبدالله بن حسن بن عبدالله، تا: ۱۲۷۹-۱۲۸۰ق؛ جلد: مقوایی، ۲گ (۴۰پ-۴۱ر)، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۷ - ۲۱۸]

← شرح صرف میر > تحفه

● **شرح صرف میر** / صرف / فارسی

š.-e sarf-e mīr

بابا سمنانی، عبدالله بن حسین، ق۱۱ قمری

bābā semnānī, 'abd-ol-lāh ebn-e hoseyn (- 17c)

وابسته به: صرف میر؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶ق)

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۴۲۲

آغاز: بسمله. و به نستعین. شکر و سپاس بی حد و فراوان و ثنا و ستایش بی عدد و بی پایان مر صانع و متکلمی را سزد که ذات اقدسش منزه و مبراست ... چنین گوید ... عبدالله بن حسین باباء السمنانی؛ **انجام:** راجع به شخص یا به شیء یعنی بیرون آوردن این شخص را یا این چیز را و الله اعلم بالصواب ...

خط: نستعلیق، کا: محمد طاهر بن محمد باقر سنجانی کزازی، تا: پنج‌شنبه ۲۲ ربیع الثانی ۱۱۲۷ق؛ مهر: عبدالله حسینی؛ کاغذ: فرنگی سبز، جلد: تیماج مشکی، ۲۰۳گ، ۱۵ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۱۶ - ۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۴۲۹

آغاز: بسمله. و الثقة بالعلیم الحکیم شکر و سپاس فراوان و نثار و ستایش بی اندازه و بی پایان مرصانع و متکلمی را که ذات اقدسش منزه و مبراست؛ **انجام:** چون مصنف فارغ شد از بیان احکام باب

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی با امضای «منه عفی عنه»، رکابه‌دار؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۳۰ - ۱۲۶]

● **شرح صرف میر** / صرف / فارسی

š.-e sarf-e mīr

احمد بن محمد طاهر

ahmad ebn-e mohammad tāher

گویا از احمد بن محمد طاهر با همان مباحث که طلاب قدیم در آغاز تحصیل بدان می‌پردازند.

شرح و حواشی:

۱- حاشیه مانند بر صرف میر و پرسش و پاسخ طلاب

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۸۹۶/۷

آغاز: بسمله.بسم یعنی ابتدای میکنم بنام خدای؛ **انجام:** این فعل مشتبه میشد بامر قاصر العین یایی

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۱۸ق؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴گ (۱۰۹-۱۳۲)، ۳۱ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۳/۵×۲۴سم [ف: ۱۰ - ۱۷۴۳]

● **شرح صرف میر = کشف دقائق التصریف** / صرف / فارسی

š.-e sarf-e mīr = kašf-e daqā'eq-ot-tasrīf

نسابه، محمد حسین بن محمد

nassāba, mohammad hoseyn ebn-e mohammad

متن صرف فارسی نگارش میر سید شریف گرگانی (- ۸۱۶) است و شرح از محمد حسین بن شمس الدین محمد نسابه حسینی حسنی که برای پسرش ابو تراب شمس الدین محمد نگاشته است.

آغاز: بسمله. ببسم الله صرفت البنان بحمدالله شرفت البیان و بعد ... محمد حسین بن شمس الدین محمد النسابة الحسنی الحسینی جهت فرزند اعز ابو تراب شمس الدین محمد چیزی چند از اعتراضات ... بر تصریف امیر قلمی می‌نماید؛

انجام: بک بکما بکن بی بنا. تم الشرح.

۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۹۲۹/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۲۴ ربیع الثانی۱۲۴۷ق؛ پس از آن طب کیموی است و در پایان مجموعه پراکنده‌ها است از مجمر و مشتاق علی شاه با نثری ناشناخته در ۹۹-۱۱۷؛ کاغذ: فرنگی کبود، جلد: تیماج حنایی، ۹۷گ (۳ر-۹۹ر)، ۱۵ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۰۷]

۲. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۱۳۵/۲

انجام: به فعل ماضی نون وقایه واجب باشد تا کسره در فعل در نیاید و از این جهت این را نون وقایه خوانند پس

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۸گ (۱۹پ-۶۶پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۲۳]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۳۱/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ذهب بما ذهب بهن.

خط: نستعلیق، کا: احمد بن حسین رضوی، تا: ۱۲۷۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۶۷گ (۳پ-۶۹ر)، ۱۷ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۱۳ - ۳۱۰۸]

● **شرح صرف میر** / صرف / فارسی

š.-e sarf-e mīr

تقی بن محمود بن مؤمن

taqī ebn-e mahmūd ebn-e mo'men

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۶۸۳/۱

آغاز: حمدله. صلاة. اما بعد، بنده کمترین تقی بن المحمود بن المؤمن ... اراده کرده ام بنویسم کتابی را که مشتمل باشد جمیع قواعد صرف را؛ **انجام:** بعد بیان می‌نمایم، انشاء الله

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ ۹گ (۱پ-۹پ)، اندازه: ۱۸×۲۳/۱سم [ف: ۸ - ۴۵۶]

● **شرح صرف میر** / صرف / فارسی

š.-e sarf-e mīr

غیر همانند:

۱. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۹۳

آغاز: احمد و اصلی علی احمده و آله اما بعد پس ... عارضم شدم اینکه شرح نمایم بر مقدمه سید شریف در تصریف و بسط و پهن نمایم در شرحش همچنانکه؛ **انجام:** و از این جهت است که لازم دانستند در آخر او فتح را و سنذکر ان شاءالله وجوه ادغام متقاربی المخرج فی بابه المفصل، تمت

شرح بسیار مفصل فارسی بر «صرف میر» نگاشته میر سید شریف جرجانی است که در آن شرح و بسط نظرات ادبی مؤلف پرداخته و آن را اقوال دیگران و امثال بسیار تشریح کرده است؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۹۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۵گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: - ۱۰۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۹۸۰/۲

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ ۸گ (۴۴ر- ۵۱پ) [مختصر ف: - ۴۹۵]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۳۶۹

آغاز: بسم ابتدا می‌کنم بنام الله اسم ذات است؛ **انجام:** آوردم این شخص را بتوفیق ملک حی قدیر

خط: نسخ، کا: محمد جعفر، تا: ۱۲۲۶ق [رایانه]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۲۶۸۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۱ق [الفبائی: - ۳۴۶]

۵. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۹۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۰ محرم ۱۲۵۰ق؛ اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۲]

۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۴۲۵

آغاز: اما کدام در اسم رباعی مجرد در همه حروفش اصلی باشد پس گوییم در صیغه‌های آن بنا بر مشهور پنج است چنانکه آنها را بیان خواهم نمود و اما رباعی مزید فیه آن چون ثلاثی مزید فیه نیز بسیار است؛ **انجام:** مصنف نیز درآخر کتابش به اینکه فعل لازم گاهی متعدی به الف فاعل و سین استفعل می‌شود اشاره نموده است تمام شد شرح کتاب صرف میر بعون الله الملک القدیر.

صرف میر را به اختصار شرح نموده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۸۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوا، ۱۲ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۷سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۲۷]

۷. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه:۱۹۰

آغاز: بدان ایدک الله تعالی فی الدارین ... س چرا بدان گفت و بخوان نگفت، ج زیرا که غرض مصنف بدانستن است نه بخواندن شرحی است به روش پرسش و پاسخ «س - ج» بر رساله صرف میر سید شریف گرگانی، بدین ترتیب که فرازی از اصل را آورده

پس از آن شرح می‌کند؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ مجدول؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱۱۹گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱×۲۲سم [ف: - ۹۷]

۸. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۱۳۶/۲/۲-۵۵/۱۰۶**

آغاز: بسمله، بسم الله یعنی ابتدا می‌کنم یا استعانت می‌کنم بنام ذات یکی واجب الوجود که مستجمع جمیع صفات و کمالات است

شرح مفصلی است بر صرف میر سید شریف جرجانی، این شرح گویا تألیف کاتبان نسخه (آقا نوری و آقا شیخ حسین) است؛ خط: تحریری، کا: آقا نوری و آقا شیخ حسین، تا: سه‌شنبه ۲۰ جمادی الثانی ۱۳۳۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۲۶گ، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۱۵]

۹. **قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۸۴۳/۱**

آغاز: هرگاه که این همه فضیلت در الف باشد او را طرح کردن نیکو نباشد جواب گوئیم که بسم در اصل اسم بود و این باء زائده است چون باء زایده درآوردن به اسم شد؛ **انجام:** الف بدل از نون خفیفه مثل ولیکونا و لنسفها بیست و ششم الف مبدله از نون که آن نون لام کلمه باشد مثل اذاً فصل بدان که چون ذهب را که لازم است

شرحی مزجی بر «صرف میر» میر سید شریف جرجانی است. شرحی متوسط و بدون تحقیق است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: حاج سید محمد علی خوانساری؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۲۶]

۱۰. **تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۶۲۱**

آغاز: رابوده تغییر هیأت در اول به حرکت شد که را مفتوح گردانیدند ضرب شد؛ **انجام:** این شخص را با این چیز را تم. والحمدلله رب العالمین ... الطاهرین.

خط: نسخ، کا: اقبال بن عبدالله، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۸۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۴×۱۹/۷سم [ف: ۳ - ۵۱۴]

۱۱. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۹۵۷/۱-۵۹/۱۷۷**

آغاز: سه گانه بر دو وجه است یکی مجرد از زواید یعنی همه حروف وی اصلی باشد و دیگری مزید فیه

از اول تا «فصل معتل الفاء از باب فعل یفعل ...». شرح مفصلی است بر «صرف میر» سید شریف جرجانی؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۶۴گ (۱-۶۴)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۵ - ۲۶۱۵]

۱۲. **قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۶۹۲/۲**

آغاز: یعنی ابتدا می‌کنم بنام آن خداوندی که مستجمع جمیع صفات و کمالات است؛ **انجام:** یعنی دیدم من یک سه فرد را الحمد لله رب العالمین و الصلوة و السلام علی سیدنا محمد و آله الاجمعین.

شرح مختصری است بر صرف میر، سید شریف جرجانی؛ خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴گ (۳۵پ-۴۸پ)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲ - ۳۳۲]

۱۳. **قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۶۹۲/۴**

خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸گ (۵۷ر-۷۴پ)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲ - ۳۳۳]

۱۴. **قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۳۳۶/۲**

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ ۷۵گ (۱۸پ-۹۲ر)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱ - ۲۹۳]

۱۵. **چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۹۴**

آغاز: ... ایدك الله تعالی بدانکه اید فعل ماضی است و از و معنی مضارع است زیرا که ایدك الله دعاست و هر ماضی که در معرض دعا واقع شود بمعنی مضارع می‌باشد ...

رساله ای متوسط در شرح «صرف میر» اثر میر سید شریف جرجانی که در آن مشکلات و مبهمات متن صرف میر بر طرف شده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ جلد: تیماج، ۱۳۵گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: - ۱۰۶]

۱۶. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۱۰۷/۳**

آغاز: بدانکه مصدر اصل کلام است یعنی اصل سخن است و از وی نه وجه باز می‌گردد؛ **انجام:** آیا می‌زنید شما جمع زنان حاضره در این زمان یا در زمان آینده

این شرح مزجی را که بسیار کودکانه است گویا یکی از طلاب مبتدی هنگام خواندن صرف میر نوشته است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد کریم ابن عبدالحی بن محمد کریم انصاری، تا: ۱۲۱۷ق؛ ۳۸گ (۱۰۱پ-۱۳۸پ)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۸- ۳۳۰]

۱۷. **ساوه؛ کتابخانه هاشمی نژاد؛ شماره نسخه:۱۸/۵**

آغاز: بدان که مصدر اصل کلام است و از وی نه وجه باز می‌گردد ماضی و مستقبل و اسم فاعل؛ **انجام:** حکایت نفس را و آن شش که مغائیه را بود.

خط: شکسته نستعلیق و نسخ، کا: رسول ولد کربلایی عبدالله، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: واعظ تهرانی؛ کاغذ: آبی و لیمویی، ۲۰گ (۱۹۴پ۲۱۳پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [اوراق عتیق: ۲ - ۴۷۶]

● شرح صغری فی المنطق / منطق / عربی

š.-u ṣuġrā fī-l-manṭiq

کردی، محمد قسیم بن احمد،

kordī, mohammad qasīm ebn-e ahmad

وابسته به: صغری در منطق = منطق صغری؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)

شرح مزجی و مختصری بر کتاب «الصغری» میر سید شریف جرجانی است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۲۱۱

آغاز: بسمله. و به نستعین و الهدایة نطلب منک العون و الهدایة فاهدنا الصراط المستقیم حمداً لمن تکثر شئونه؛ **انجام:** فی بعض النسخ من مؤخر فهو تحریف من الناسخ و العلل لان البیان بها قد انتهی ... الرسل و سید الانام

خط: نسخ، کا: عبدالرحمن حزین المدام، تا: ۱۱۹۱ق؛ محشی با رمز «صح، منه»؛ مهر: «یاتی من بعدی اسمه احمد» (بیضی)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۵۶]

● **شرح صغری فی المنطق** / منطق / عربی

š.-u ṣuġrā fi-l manṭiq

وابسته به: صغری در منطق = منطق صغری؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)

تاریخ تألیف: غره شوال ۹۹۶ق

متن از میرسید شریف، شرح از عبدالرزاق. شارح بر اصل کتاب یک مقدمه و یک خاتمه اضافه کرده علاوه بر شرح اصل متن.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۸۰/۲

آغاز: بسمله الحمدلله جعل مطالع الافکار مطالع الانوار الاسرار ... اما بعد فمتی عرفت من الاستاذین المحققین؛ **انجام:** بعض تلامذته مختص بها غیر متجاوز عنها قدفرغ من تألیف

خط: نسخ، کا: محمد باقر بن محمد رضا، تا: ۱۲۸۴ق؛ در آخر چهار برگ اضافه است شامل مطالب متفرقه، در باب استخاره، اشعار، طلسم افلاطون به اسکندر ذوالقرنین؛ جلد: تیماج خرمایی، ۱۳ سطر (۶/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱ - ۲۹۴]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۴۸۰/۲

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۶۹]

↩ شرح صغیر ← حاشیة المختصر النافع
↩ شرح صغیر ← شرح الفیة ابن مالک
↩ شرح صغیر ← حدیقة المؤمنین

● **شرح صغیر** / - عربی

š.-e saqīr

نامعلوم:

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۲۴۷

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از علیرضا طاهری یزدی [رایانه]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۸۶۲

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]

↩ شرح صغیر صمدیه ← الفرائد البهیة فی شرح الفوائد الصمدیة

● **شرح صغیر قصیدة ابی الجیش الاندلسی** / عروض و قافیه / عربی

š.-u ṣaġīr-i qaṣīdat-i ab-i-l-jayš-il-undulusī

ابن حاجب، عثمان بن عمر، ۵۷۰؟ - ۶۴۶ ؟ قمری

ebn-e hājeb, ʻosmān ebn-e ʻomar (1175 - 1249)

شرح صغیر قصیده ابوعبدالله محمد معروف به ابی جیش اندلسی.

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۴۹۲/۱

آغاز: و الصلوة الدائمه علی رسوله المبعوث؛ **انجام:** والالف فی اعاد اشارة الی عدة الضرب.

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج عنابی، ۳۰گ (۱-۳۰)، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۴ - ۱۳۱۶]

↩ شرح صفدی ← الغیث الذی انسجم فی شرح اللامیة العجم
↩ شرح صفوة الزبد ← فتح الصمد بشرح الزبد

● **شرح الصفیحة = شرح صفیحة الاسطرلاب** / اسطرلاب / عربی

š.-uṣ ṣafīḥa = š.-u ṣfīḥat-il usṭurlāb

فاضل جواد، جواد بن سعید، - ۱۰۶۵ قمری

fāzel javād, javād ebn-e saʻīd (- 1655)

وابسته به: الصفیحة الاسطرلابیة = الصفحة = صفیحة الامکان؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

شرحی است مزجی بر رساله صفیحه شیخ. از این شرح در کتاب احوال و اشعار فارسی شیخ بهائی ذکری به میان نیامده است. در دو «تمهید»: ۱. فی کل ما یقبل الاشارة الحسیة؛ ۲. معرفة القاب الآلات و الخطوط و الدوائر التی علی الاسطرلاب.

آغاز: بسمله تعالت درجات قدسک من ان یصل الی سمت ارتفاعها عنکبوت الخیال ... و بعد فیقول ... جواد بن سعید الکاظمی لما کن علم الاسطرلاب من علوم الریاضیة

انجام: ... فی جمیع الاقسام الستة و حیث انتهی کلام المصنف الی هذا المقام فلنقطع الکلام حامدین لله ... و الحمدلله رب العالمین.

[دنا ۶/۸۳۶ (۴ نسخه)]

۱. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۲۰۶۴/۲

خط: نستعلیق، کا: عبدالصمد بن عبدالقادر بن عبدالصمد حسنی موسوی بحرانی، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۳ - ۱۱۹]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۲۹۲/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الهدایة الی سواء طریقة مصلین علی خیر

خلقه ... اجمعین رب العالمین
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۲۰ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه فرسوده [ف: ۵ - ۴۶۱]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۰۴۲/۱۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد هادی بن محمد تقی سهروردی مشهور به شولستانی، تا: ۱۱۰۴ق، جا: شیراز مدرسه صالحیه؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، اندازه: ۱۴×۲۶سم [ف: ۱۰ - ۱۸۱]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۲۱۰/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در روی برگ اول بندی در اعتدال و نیز مطلبی با عنوان برهان علی امتناع لاتناهی از شیخ بهایی تحریر شده؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۳۲گ (۵۷-۸۸)، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۴۷/۲ - ۷۲]

۵. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۱۹۶/۵
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۴۵]

← شرح صفیحة الاسطرلاب > شرح الصفیحة

● شرح الصفیحة الاسطرلابیة / اسطرلاب / عربی

š.-uṣ ṣafīḥat-il usṭurlābīyya

وابسته به: الصفیحة الاسطرلابیة = الصفحة = صفیحة الامکان؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

متن از شیخ بهایی، شرح از ناشناس که نام خود را در دیباچه نیاورده و بایستی یکی از شاگردان نگارنده و به روزگار او باشد، که در آن از نگارنده به «دام ظله» یاد می‌کند. در الذریعه (۳۴۴۱۳) از شرح آن از شاگرد شیخ بهایی به نام جواد ابن سعدالله کاظمی یاد شده، که چاپ شده است. امکان مقایسه نسخه در دست با چاپی به دست نیامد. برای نشانی: ««غرة» و هی فصل الاصل بیاض فی جهة الفرس فوق الدرهم. تم الستعیر لکل واضح معروف، و لشهرة تعریف الاسطرلاب و بیان وضعه عندهم، عنونه دام ظله بها «الاسطرلاب» لغة یونانیة رسم رسم بالسین و الطاء المهملتین و قد یبدل السین صاداً. قال ابوریحان البیرونی فی بعض مصنفاته». در آغاز آن این دو بیتی فارسی را به کار برده است: امست و صفایح و شطایاست بدان ×× پس حلقه و عروه و علاقه است عیان ... کرسی و مدیر و عنکبوت و دفتان.

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۷۸۷/۲
آغاز: بسمله. الفیاض الکریم، الفتاح المبین، اعن عبدك المذنب ... غرة و هی فی الاصل بیاض فی جبهة الفرس؛ **انجام:** فی جهت القطب الظاهر و الخفی کما هو المشهور.
خط: نستعلیق پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ با نشان مهر کنده ۱۰۴۷ و ۱۰۵۳ق؛ ۵۸گ (۵۸پ-۱۱۵ر) [ف: ۲ - ۱۵۶]

● شرح الصلاة / فقه / عربی

š.-uṣ ṣalāt

حجری بحرانی، محمد بن علی، ق۱۳ قمری

hajarī bahrānī, mohammad ebn-e ʻalī (- 19c)

شرح مبسوطی است بر کتاب الصلاة عبدالله بن مبارك خطی احسائی. شارح در مقدمه می‌گوید: عده‌ای از استاد این‌جانب درخواست رساله‌ای در موضوع صلات کردند و ایشان رساله موجزی را تألیف نمودند و برای حل برخی مشکلات آن این شرح را ترتیب دادم.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۶۴۴
آغاز: بسملة، الحمدلله الذی وفقنا لطاعته و هدانا بهدایته ... و بعد، فیقول ... انه لما کانت الصلاة أفضل الأعمال و أرجح الأقوال و الأفعال عند ذی الجلال حتی قال الله تعالی فی کتابه المبین ان الصلاة کانت علی المؤمنین کتاباً موقوتاً؛ **انجام:** ثم یفرغ ذلك الماء و قد طهر و هذا آخر ما أردنا إیراده فی هذه الأملاء و نستغفرالله سبحانه و تعالی عما صدر منا من السهو فی الجهر و الإخفاء ...
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۵ جمادی الاول ۱۲۳۵ق؛ مصحح؛ تاریخ وقف: ربیع الثانی ۱۲۶۷؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۷گ، ۱۶ سطر (۷×۱۱/۵)، اندازه:۱۰×۱۵ سم [ف: ۳۹ - ۵۹۸]

● شرح الصلاة / فقه / عربی

š.-uṣ ṣalāt

وابسته به: مقدمة فی الصلاة = الصلاة؛ سمرقندی، نصر بن محمد (-۳۷۵)

متن از ابوالليث السمرقندی. در ابتداء چند سطر از متن را آورده سپس با عنوان «قوله» آن را شرح کرده است. مطالب متن فتوایی و در عنوان «فصل» مرتب است. احکام طهارت نیز در آن ذکر شده. شارح شناخته نشد.
آغاز: بسمله و به نستعین، الحمد لله الذی شرح صدور ائمه الفقه ... پس از سه سطر خطبه: قال الفقیه ابوالليث سمرقندی ثم اعلم بان الصلوة فریضة قائمة و شریعة ثابتة ... آغاز شرح: قوله بأن الصلوة فریضة یعنی الصلوة فی اللغت عبارة عن الدعاء ...

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۰۶/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** فلما رفع رأسه نودی بالقبول فعاد ثانیاً شکر القبول.
خط: نسخ، کا: علی محمد ولد عادل تایمنی، تا: ۱۲۷۸ق؛ جلد:

گالینگور مشکی، ۹۳گ، ۱۲ سطر (۱۲×۱۶)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۵۱ - ۱۱۳]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۲/۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** ای الدنیا و الآخره انه لا یلتفت الی غیر الله تعالی اصلا و ان التفت.

بی‌کا، بی‌تا؛ جا: مدرسه ملا صدر الدین؛ کاغذ: ترمه، جلد: ابره کاغذی مقوایی، ۵۸ص (۳۰۳-۳۶۰)، ۱۳ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۷ - ۲۲۴]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۸۴۵/۱۰-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۲ - ۱۴]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۲۵۸

آغاز: برابر**انجام:** و اما الهدایة فهو صنع رب فهو غیر مخلوق

خط: نسخ، کا: اسماعیل بن مراد اوکلی، بی‌تا؛کاغذ: حنایی، جلد: میشن خرمایی، ۶۹ص، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵ - ۵۴۸]

● شرح الصلاة و مقاصدها / فقه / عربی

š.-uṣ ṣalāt wa maqāṣidihā

حکیم ترمذی، محمد بن علی، - ۳۲۰ ؟ قمری

hakīm-e termezī, mohammad ebn-e ʻalī (- 933)

چاپ: قاهره، محقق: حسنی نصر زیدان، دار الکتاب العربی، ۱۸۵ص، ۱۳۸۵ق.

[سزگین ۱۱؛ عثمان یحیی ۹۶]

تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه:۵/۲/۲بخش۲

بی‌کا، تا: ۱۱۱۹ق؛ ۵۶گ (۷۳ر-۱۲۸ر) [ف: - ۶۲]

← شرح الصلوات ﴿ شرح المناقب
← شرح صلوات ﴿ فضایل الصلوات علی النبی و آله

● شرح صلوات / دعا / فارسی

š.-e salavāt

ضراب، ابوالحسن

zarrāb, ab-ol-hasan

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۲۶۰

آغاز: در شب جمعه و روز جمعه فضیلت و ثواب آن بیشتر است؛ **انجام:** و این اشارتست بدانکه آن حضرت همچو سایر ائمه مهديين گردن دشمنان دین را بشمشیر حجة و برهان قطع می‌فرموده ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی، ۸۸گ، ۳۱ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳ - ۹۰۸]

● شرح الصلوات / دعا / فارسی

š.-os salavāt

حسینی، ابوالمعالی بن نورالله

hoseynī, abo-l-maʻālī ebn-e nūr-ol-lāh

وابسته به: دوازده امام = مناقب = تحیات = انشاء الصلوات و التحیات = صلوات چهارده معصوم = انشاء الصلوات علی اشرف البریات و عترته = صلوات دوازده امام = الصلوات الاثنی عشریة = الخطبة الاثنی عشریة؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

اهدا به: محمد قاسم دیانت خان

با داستان طوسی با ابن حاجب در دیباچه.

تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۵۰۸/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۲ - ۱۲۱]

● شرح الصلوات = شرح دوازده امام / عرفان و تصوف / فارسی

š.-os-salavāt = š.-e davāzdah emām

حسینی شیروانی، ابوالحسن بن محمد، - ۱۳۲۲ قمری

hoseynī šīrvānī, ab-ol-hasan ebn-e mohammad (- 1904)

وابسته به: دوازده امام = مناقب = صلواتیه = التحیة الاثنی عشریة = درود = الصلوات و التحیات؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)

اهدا به: ناصر الدین شاه (۱۲۶۴-۱۳۱۳ق)

تاریخ تألیف: ۲ ربیع الاول ۱۳۲۲ق

اصل دوازده امام منسوب به محیی الدین محمد بن علی معرف به ابن عربی است و به تفصیلی که سخت مورد تردید است. این شرح عربی و فارسی است و روش او عرفانی و اندکی به مطالب ادبی نیز پرداخته است. در دیباچه می‌گوید: چون از مشهد به میهن اصلی خود شیروان برگشتم همواره مایل به زیارت مشهد بودم تا موفق گردیدم و در این سفر دوم در اثر مهربانی‌های رکن الدوله استاندار خراسان در آن شهر رخت اقامت افکندم و این کتاب را در زمان حکومت وی نگاشته و به ناصرالدین شاه قاجار اهدا کردم. (علینقی منزوی)

آغاز: الحمدلله الذی جل عن مطارح اضواء الفکر جلاله و ارتفع عن مواقع النظر کماله عجزت المدارک و العقول عن ادراک کنه کمال حکمته؛

انجام: و اصفیاء الرحمن و سلالة خیر النبیین و خلاصة عترة صفوة المرسلین صلوات الله و سلامه علیه و علیهم اجمعین

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۳۲۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ معرب و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲ شعبان ۱۳۰۸ق؛ محشی به

امضای «ع غ ح عفی الله عنه»، رکابه‌دار؛ جلد: تیماج سرخ، ۶۳گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۰ - ۷۳]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۳۷۵/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بن حسن شیرینی، تا: ۱۳۰۸ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۴۳گ (۴۳ر-۸۵ر)، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۴ - ۲۰۴]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۶۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** قوله ابی الوقت مولی الزمان ... معناه واضح. ثم قال المصنف بعد اتمام الاوصاف للانوار الاربعة عشر: اللهم انی اشهدک ان هولاء ... و سلامه علیه و علیهم اجمعین. تم هذه الوجیزة.

خط: نسخ، کا: محمد حسین، تا: ۲۰ محرم ۱۳۰۹ق؛ از روی خط مصنف نوشته شد ه؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، ۹۵گ، ۱۳ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱ - ۱۳۹]

۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۴۳۱/۱

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: حسن بن سید ابوالحسن شیروانی پسر مؤلف، تا: ۱۷ جمادی الثانی ۱۳۳۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۶۸گ، ۱۱ سطر (۱۰×۱۸)، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۲ - ۵۳۷]

● شرح صلوات / شرح دعا / فارسی

š.-e salavāt

طارمی، عبدالله بن علی اصغر، ق۱۴ قمری

tāramī, ‘abd-ol-lāh ebn-e ‘alī asqar (- 20c)

تاریخ تألیف: جمعه ۱۴ ربیع الاول ۱۳۲۸ق

رساله مفصلی است در آداب صلوات فرستادن بر حضرت پیامبر (ص) و آل اطهارش، مؤلف این رساله را به نام محمد ولی میرزا در هشت «فصل» تألیف نموده: ۱. بیان معنی صلوات و تسلیم به حست لغت و اصطلاح؛ ۲. ذکر نکات و ابحاث متعلق به آیه صلوات؛ ۳. تعیین لفظی که صلوة و سلام به آن حاصل می‌گردد؛ ۴. ذکر فضایل و فواید فرستادن صلوات؛ ۵. ذکر مواطن و مواضع و مواقفی که فرستادن صلوات تأکیدش بیشتر است؛ ۶. ذکر آدابی که صلوات فرست را رعایت آن ضروری است؛ ۷. ذکر صلوات‌های جمعی از انبیا (ع) و غیر انبیا؛ ۸ ذکر صلوات متنوعه.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۵۷۳/۱

آغاز: نحمدک اللهم علی ما اخذت عهدک علینا بالایمان بک ... اما بعد بنده حقیر معترف بتقصیر ... بر الواح ارواح ارباب بصیرت و صاحبان خبرت مینگاردکه؛ **انجام:** و اگر کسی خواهد که دعائی یا صلواتی دیگر را به آن ملحق گرداند مختار است و الحمد ...

خط: نسخ خوانا، کاتب = مؤلف، تا: جمعه ۱۴ ربیع الاول ۱۳۲۸ق؛ جلد: تیماج زرد، ۱۱۰گ (۱پ-۱۱۰ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۳۷ - ۸۶]

● شرح الصلوات علی النبی(ص) / فلسفه / عربی

š.-uṣ-ṣalawāt-i ‘ala-ln-nabīy (ṣ)

کاشانی، حبیب الله بن علی مدد، ۱۲۶۲ - ۱۳۴۰ قمری

kāšānī, habīb-ol-lāh ebn-e ‘alī madad (1846 - 1922)

رساله‌ای است در معنای صلوات بر پیامبر اکرم (ص) که مؤلف در پاسخ به درخواست شخصی تألیف کرده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۸۸۱/۴

آغاز: رب وفقنی لحمد یلیق بحضرتک و لاتفرغ قلبی عن محبتک و ارزقنی دوام الاتصال بخدمتک و بصرنی فی آیات معرفتک بحق من شرفته؛

نسخه اصل: کتابخانه مؤلف ـ کاشان؛ کاتب = مؤلف، تا: با تاریخ قرن ۱۴؛ مصحح؛ ۷ص [عکسی ف: ۳ - ۷۴]

← شرح صلواتیه > شرح رسالة فی توجیه التشبیه للدوانی
← شرح صمدیه > شرح الفوائد الصمدیة
← شرح صمدیه > شرح القصاری

● شرح صمدیه / نحو / فارسی

š.-e samadīyye

قزوینی، عبدالکریم، ق۱۴ قمری

qazvīnī, ‘abd-ol-karīm (- 20c)

وابسته به: الفوائد الصمدیة = صمدیه؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۲۸۱

آغاز: بسمله. حمدله هذا کتاب صمدیه دراصل هذا کتاب لعبد الصمد یعنی این کتاب از برای عبدالصمد است؛ **انجام:** مثالیست که مفعول مطلق ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۷ق؛ افتادگی: انجام؛ ضمیمه نسخه ش ۱۵۵۶۹ [رایانه]

● شرح الصمدیة / نحو / فارسی

š.-os-samadīyya

سرابی، علی اصغر بن زین العابدین، ق۱۴ قمری

sarābī, ‘alī asqar ebn-e zayn-ol-‘ābedīn (- 20c)

وابسته به: الفوائد الصمدیة = صمدیه؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

شرح و توضیحی است بر مشکلات رساله «الفوائد الصمدیة» شیخ بهاء الدین عاملی است با عناوین «هذا بحث، جواب

می‌کوییم». تألیف شده برای مبتدیان.

مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۳۵۹

آغاز: الحمدلله المتفرد فی عز جلاله المتعالی فی صفات کماله ... اما بعد چنین گوید احقر العباد علی اصغر؛ **انجام:** بخلاف همزه مثل قول خدای تعالی الم نشرح لک صدرک ...

خط: نسخ، کا: عباسقلی بن آقا علی عطائی مقیم ارغه، تا: ۲۲ ذیحجه ۱۳۴۵ق؛ دارای اشعاری ترکی با نشانی یادگار شیخ غلام آمده؛ ۷۲گ، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲ - ۶۴]

● **شرح صمدیه** / نحو / فارسی

š.-e samadīyye

بهبهانی ارگانی، محمود بن احمد، ق۱۵ قمری

behbahānī argānī, mahmūd ebn-e ahmad (- 21c)

وابسته به: الفوائد الصمدية = صمدیه؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

تاریخ تألیف: یک‌شنبه ۱۳۵۳/۷/۲۸ش مطابق با چهارم شوال ۱۳۹۴ق شروع شده و ۱۳۵۴/۲/۳۱ مطابق جمادی الاول ۱۳۹۵ق پایان یافته است.

قم؛ ارگانی بهبهانی؛ شماره نسخه:۴۱/۲

آغاز: بهترین کلمه شروع جمله و کلام است و نیکوترین خبر اختتامی است؛ **انجام:** در الم نشرح صدرک آمده است. خدایا سینه ما را به نورهای معارف و لطایف حقایق ...

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: دفترچه، ۱۹- ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: - ۶۵]

● **شرح الصمدية** / نحو / عربی

š.-uṣ ṣamadīyya

وابسته به: الفوائد الصمدية = صمدیه؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

مشهد؛ حیدری؛ شماره نسخه:۵۷

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام [اندیشه حوزه: س۲، ش۷ - ۲۱۷]

● **شرح صمدیه** / نحو / فارسی

š.-e samadīyya

وابسته به: الفوائد الصمدية = صمدیه؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۱۳۲

آغاز: بسمله. ابتدا می‌نمایم بنام خدائیکه روز دهنده است در دنیا؛ **انجام:** فی عفوه فی مطالب فی مطالب یوم القيمة

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ ضمیمه نسخه ش ۱۹۱۳۱ [رایانه]

● **شرح صناعة الطب** / طب / عربی

š.-u ṣinā'at-iṭ-ṭibb

شرح بر کتاب «صناعة الطب» که از کتب متقدمین مانند جالینوس و حنین و رازی و ابن سینا استخراج شده است و مرتب بر ده مقاله است.

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۹۱

آغاز: الحمدلله الذی أبد العناصر و الأجزاء و أوجد الأمزجة و الأعضاء؛ **انجام:** موجود: الأمراض المختصة بعضو عضو من الفرق الی القدم قال المصنف ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۸۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [مؤید: ۱ - ۱۸۷]

← شرح صنایع الاسحار فی بدایع الاشعار ← پیروزی و مقاله نوروزی

← شرح صواعق المحرقة ← الصواقع الموبقة لاخوان الشیاطین و الضلال و الزندقة

● **شرح صیغ مشکله** / صرف و نحو / فارسی

š.-e sīyaq-e moškela

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۶۴۶

آغاز: بسمله. الحمدلله ... حمد در لغت بمعنی ستودن؛ **انجام:** ما لایکون اخره حرف علیه بسم الله

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

← شرح صیغ مشکله در قرآن مجید ← مسائل متفرقه

← شرح ضابطة اشکال ← حاشية تهذيب المنطق

● **شرح ضابطة انتاج الاشكال الاربعة** / منطق / عربی

š.-u ḍābiṭat-i intāj-il aškal-il arba'a

میرزا جان باغنوی، حبیب الله، - ۹۹۴ ؟ قمری

mīrzā jān-e bāqnavī, habīb-ol-lāh (- 1586)

وابسته به: تهذيب المنطق؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

شرحی است کوتاه بر ضابطه شرائط «اشکال اربعه» تهذیب المنطق تفتازانی.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۱۰۵

آغاز: بسمله. و ضابطة هذا مما تفرد به المص الامام و لم یأت به احد من الأئمة المعتبرین؛ **انجام:** فلا یکون الا بالذات بخلاف الأوسط و الأکبر فإنهما و صفان کما حقیقته (حققته) فی موضعه

خط: نستعلیق تحریری، کا: اعجاز حسین بن محمد قلی کنتوری، تا: ۱۲۵۵ق؛ اهدایی: رهبری، دی ۱۳۸۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲۴ - ۲۱۹]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۰۹۶/۴

آغاز: بسمله، و ضابطه شرائط الاربعة انه لابد اما من عموم موضوعية؛ **انجام:** فانه مشروط اخوان الصفا و مكارم الاخلاق الوفا فقط، تم شرح الضابطه

خط: نسخ، کا: محمد، تا: ۱۳۱۴ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۱۰۹۶ [رایانه]

● شرح ضابطة انتاج الاشكال الاربعة / منطق / عربی

š.-u ḍābiṭat-i intāj-il-aškal-il-arba'a

نیریزی، محمود بن محمد، ق ۱۰ قمری

neyrīzī, mahmūd ebn-e mohammad (- 16c)

وابسته به: تهذیب المنطق؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

شرحی است بسیار موجز با عناوین «قوله» بر شرایط اشکال اربعه «تهذیب المنطق» تفتازانی.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۴۱۰

آغاز: بسمله و اذ قد وقع للمصنف الفراغ عن بيان تفاصيل شرايط انتاج الاشكال الاربعة اراد ان يشير الى ضابطة يجمعها و يمكن ان يستنبط هى منها؛ **انجام:** كما ان ليس لاكثر شارحى كلامه اهتداء الى هذا النوع من التحرير و التقرير و الله اعلم بالمبين

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۶ رمضان ۹۰۴ق؛ مصحح؛ کاغذ: نخودی، جلد:تیماج مشکی، ۳ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۲۴-۲۱۸]

● شرح ضابطة انتاج الاشكال الاربعة / منطق / عربی

š.-u ḍābiṭat-i intāj-il-aškal-il arba'a

بهابادی، عبدالله بن قاضی

bahābādī, 'abd-ol-lāh ebn-e qāzī

وابسته به: تهذیب المنطق؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

حل ضابطه‌ای است که سعدالدین تفتازانی برای اشکال اربعه قرار داده و بنا به گفته مؤلف کسی نتوانسته این ضابطه را حل کند و وی بدین کار توفیق یافته و پس از رفتن به شیراز و استفاده از محضر یکی از بزرگان (استاد الوری ؟) به دستور وی نظر خود را در این رساله نگاشته است. این رساله مشتمل بر یک «مقدمه» و دو «مقصد» می‌باشد: المقدمة: فی تمهید ما لابد من حل المقام؛ مقصد ۱. شرح الکلام؛ مقصد ۲. نقل طرف من كلمات الأعلام.

آغاز: بسمله، حمدا حمدا لا اله الا هو بالحمد حقيق اذ ارشدنا الى رموز التدقيق منه التوفيق و عليه التكلان فى الكل ... و بعد فيقول الواثق بفضل ربه الهادى ...

انجام: لكن الامر فيه سهل عند من هو اهل و لما وقع لفظ الاهل خاتمة الكتاب فارجو من الله تعالى ان يجعلنا من اهل الثواب ...

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۴۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ محشی؛ واقف: ابن خاتون، ۱۰۶۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۱۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۸×۱۶سم [ف: ۱ - ۲۹۲]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۷۴۸/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: شمس الدین محمد بن کمال الدین حسین قهپائی، تا: ۹۹۹ق؛ جلد: تیماج سبز، ۱۱گ (۱پ-۱۱پ)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۲۲ - ۲۸۴]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۳۱/۳۸-طباطبائی

آغاز: برابر؛ و بعد فيقول ... عبدالله بن قاضى البهابادى (كذا فى النسخه) لقد طال ما جال فى خلدى ... ان احرر ما يجده فكرى الفاتر ... فى حل الضابطه المشهوره للعلامه؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: شیخ محمد علی بن محمود تبریز، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷گ (۱۱۵پ-۱۲۱ر)، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف: ۲۳ - ۸۲۷]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۳۸۳/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین، تا: ۱۲۴۰ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۱ص (۱۲۲-۱۳۲)، ۲۰ سطر (۹/۵×۱۷)، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۱۸ - ۳۶۰]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۷۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بن علی مشهدی، تا: با تاریخ ۱۱۶۴ق؛ تملک: محمد تقی در ۱۱۶۴ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سبز، ۱۶گ (۳پ-۱۸پ)، اندازه: ۹/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۲ - ۴۹۹]

● شرح ضابطة انتاج الاشكال الاربعة / منطق / عربی

š.-u ḍābiṭat-i intāj-il aškal-il arba'a

بحرالعلوم، محمد بن محمد، ۱۱۴۴ - ۱۲۲۵ قمری

bahr-ol-'olūm, mohammad ebn-e mohammad (1732 - 1810)

شرحی است بر ضابطه شرائط «اشکال اربعه» تهذیب المنطق. مؤلف در این کتاب شرح ایرادهایی بر ملا میرزا جان دارد.

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمين و الصلاة و السلام على من بعثهم للهداية البداية لاسيما على افضلهم كافة محمد المبعوث ... قال المص فى بيان ضابطة شرايط الأشكال الاربعة المذكور سابقا تفاصيلها اى الامر الكلى اللازم لتلك الشرايط و جودا و عدما انه لابد فى القياس الاقترانى الحملى من احد الامرين على سبيل منع الخلو

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۱۰۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قد کان فی صدد بیان الشروط المذکورة

خط: نستعلیق تحریری، کا: اعجاز حسین بن محمد قلی کنتوری، تا: ۱۲۵۵ق؛ نام مؤلف در صفحه عنوان و در فهرست آستان قدس «عبدالعلی» کتابت شده و به ظن قوی همان «عبدالعلی بحر العلوم لکهنوی» است که «حاشیة تهذیب المنطق» وی معرفی شده؛ اهدایی: رهبری، دی ۱۳۸۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۷۲]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۰۹۶/۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** النسبة المذکورة فی صغریاتها و هی ملزومة لها و الحمد لله رب العالمین

خط: نسخ، کا: محمد، تا: ۱۳۱۴ق؛ ضمیمه نسخه شماره ۱۱۰۹۶ [رایانه]

● شرح ضابطة انتاج الاشکال الاربعة / منطق / عربی

š.-u ḍābiṭat-i intāj-il-aškal-il-arba'a

وابسته به: تهذیب المنطق؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

نه گفتار اثر خامه این فضلاء: محمد عبدالحلیم لکنوی، مفتی محمد سعدالله، ملا میرزا جان، مولانا ابوالفتح، مولانا شیخ الاسلام، مولانا ابوالخیر، مولانا فتح الله، مولانا بحرالعلوم عبدالعلی، مولوی بزرگ علی.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۰۹۶/۳

کا: جلال الدین بن ملا احمد ارمانی، تا: ۱۲۵۴ق، جا: سنندج؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱۱ - ۵۰۲]

● شرح ضوء المصباح / نحو / عربی

š.-u ḍaw'-il miṣbāḥ

وابسته به: ضوء المصباح = شرح المصباح؛ تاج الدین اسفراینی، محمد بن محمد (-۶۸۴)

شرحی است بر کتاب «ضوء المصباح» تاج الدین محمد بن محمد اسفراینی که در شرح «المصباح فی النحو» مطرزی نگاشته است. این حاشیه با عناوین «قوله، اقول» برگزار شده است.

انجام: و هذا باب الاطناب فیه محال لکنه یفضی الی الملال فاقتصرت علی هذا القدر فلیس الذی علی التشاف.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۷۷

آغاز: ان احق ما یتوشح بذکره صدرالکتب و الدفاتر و یتوفر علی نشره السنة البادی و الحاضر؛ **انجام:** نحو عندی راقود خلا فالابهام هنا فی الراقود لاغیر فارتفع بقولك خلا ما یرفع الابهام عن أحد طرفی النسبة.

تذکر: این کتاب در فهرست به نام ضوء المصباح تاج الدین اسفرائینی آمده است که به استناد فهرست مرعشی ۵۶۱/۳۸ تغییر یافت؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ محشی؛ تملك: حسین بن یوسف و مهر «خالق الوتین بیده حسین» (مثمن)، حاج مصطفی بن یعقوب شهیر به معیر به تاریخ ۱۱۳۳؛ مهر: «برنگین دل علی کنده مهر آل احمد» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۹۲]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۸ خوئی

آغاز: المبرد فانه جاز [ظ: اجاز] نصب زیداً بضارب ... قوله جاعل النحو فی الکلام کالملح فی الطعام وجه التشبیه بین الملح و النحو ظاهر؛ **انجام:** برابر

تذکر: در فهرست با عنوان «شرح المصباح فی النحو» معرفی شده است. این شرح با «قوله» است. و در آغاز سخن شاح «اقول» و نظایر آن ذکر نشده؛ خط: نسخ تحریری، کا: ملااحمد موصلی، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز (اندکی از شرح دیباچه)؛ از روی نسخه‌ای به خط عثمان بن ابراهیم و مورخ ۱۰۱۶ یا ۱۱۰۶ نوشته شده و بسیار پرغلط است؛ کاغذ: اصفهانی زرد، جلد: مقوا، ۲۲۰ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۷ - ۱۶۸]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۴۵۹

آغاز: اللفظ فلابد من التاء الموزون بالافراد فی اللفظ احترازاً عن قول عبدالله و قول من قال ان الحد منقوض؛ **انجام:** برابر

خط:نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛افتادگی:آغاز؛ مجدول، محشی؛ جلد: تیماج، مشکی، ۱۷۱گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۶/۵سم [ف: ۳۶ - ۴۰۵]

● شرح ضوء المصباح = حاشیة ضوء المصباح / نحو / فارسی

š.-e zaw'-ol mesbāh = hāšīyat-o zaw'-ol mesbāh

وابسته به: ضوء المصباح = شرح المصباح؛ تاج الدین اسفراینی، محمد بن محمد (-۶۸۴)

شرح یا حاشیه‌ای است مفصل با عناوین «قوله» بر کتاب «ضوء المصباح» تاج الدین محمد بن محمد اسفراینی. شارح از اهل سنت بوده و شرح عربی و ترجمه فارسی خطبه «ضوء الصباح» نیز که در این نسخه آمده به احتمال زیاد از همو باشد. در این شرح فارسی به اشعار فارسی به عربی و آیات قرآن استشهاد شده است. از امیر خسرو دهلوی، حافظ شیرازی، میر سید شریف جرجانی (- ۸۱۶ق)، شیخ فیضی، سعدالدین تفتازانی (- ۷۹۲ق)، جامی (-۸۹۸ق) (از جامی با عبارت علیه الرحمة یاد کرده)، تفسیر امیر حسین واعظ (شاید واعظ کاشفی (-۹۱۰ق) باشد)، میر جمال الدین حسین و دیگران نقل کرده است. نامی از این شرح و شارح آن در منابع موجود یافت نشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۱۹۰/۴

آغاز: ... و چون این قسم را معرب کنند و او را مفتوح سازند و یا را ساکن و ها را ظاهر ... ملاصقه، بصاد مهمله و قاف چسپیدن، استیناف، از سر گرفتن چیزی را و آغاز کردن؛ **انجام:** اقتصار،

بقاف و صاد و راء مهملتین کوتاه کردن. لب بر لبم بنه که سخن مختصر کنم ×× کافسانه تطاول ... مطول است / دل خویشتن خبر کردم ×× مطول است غم هجر مختصر کردم.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، مجدول؛ کاغذ: شرقی، جلد: مشمع مشکی، ۱۰۵گ (۱۷-۱۲۱)، ۱۵ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۳سم [ف: ۳۸ - ۵۶۴]

● شرح طاعون سالهای ۱۲۴۷ و ۱۲۵۶ ق کردستانات / تاریخ / فارسی

š.-e tā‘ūn-e sāl-hā-ye 1247 va 1256q kordestānāt

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۳۱/۹۹
خط: نسخ، کا: عبدالقادر کوی، تا: قرن ۱۱؛ پس از آن: ۱۰۰. مطالبی درباره روافض (۲۰۰ر-۲۰۰پ) از ابوالخیر فضل الله روزبهانی، ۱۰۱. گفته‌هایی از لقمان و ابن عمر (۲۰۱ر) به نقل از رساله شیخ ابن حجر؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای مذهب، ۱ص (۱۹۹پ)، ابعاد متن: ۱۰/۵×۲۳، اندازه: ۱۳×۲۷/۷سم [ف: ۲۹/۱ - ۳۷۷]

← شرح الطب الایلاقی > شرح مختصر القانون
← شرح طب الرضا > شرح الرسالة الذهبیة
← شرح طب النبی و طب الائمة > تحفة الابرار

● شرح طرائف الحکمة = تعلیقة طرائف الحکمة / شرح حدیث / عربی

š.-u ṭarā’if-il ḥikma = ta‘līqat-u ṭarā’f-il ḥikma

حسینی قزوینی، محمد تقی بن امیر مؤمن، -۱۲۷۰قمری
hoseynī qazvīnī, mohammad taqī ebn-e amīr mo’men (- 1854)

وابسته به: طرائف الحکمة و بدائع المعرفة = خلاصة نهج البلاغة؛ حسینی قزوینی، محمد تقی بن امیر مؤمن (-۱۲۷۰)
شرح مزجی است بر کتاب «طرائف الحکمة و بدائع المعرفة» که خود مؤلف از کتاب «نهج البلاغة» شریف رضی در چند «منهج» گرد آورده است. شارح در آن از «امیر محمد رضا» نیای خود یاد می‌کند و پیداست که او این شرح را در زمان پدر خود نوشته است. این امیر محمد رضا فرزند حاجی میر قاسم پسر امیر محمد باقر امیر حاج بوده و نگارنده «بحر المغفرة» در دعا و «دلیل الزائرین» و «صومیه» و کتاب «چنار خونبار» که در زرآباد رودبار قزوین در هر عاشورایی خون از آن می‌ریزد. شارح می‌نویسد که من هم آن را دیده‌ام و رساله‌ای درباره آن نوشته‌ام و پیش از من قوام الدین مرعشی درباره آن کتابی نوشته بود.
آغاز: الحمدلله و هو أهل الحمد کله و الصلاة علی خیر خلقه محمد و آله، و بعد فهذه تعلیقة اعتلقت بطرائف الحکمة.

چاپ: منتخب نهج البلاغه: [تهران]، سنگی، ۱۲۶۴، خشتی [الذریعة ۴۸/۳ و ۲۵۸/۸؛ دنا ۸۳۸/۶]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** فشد الله من هذا أرکانه و أعطاه یوم القیامة أمانه، و رواه بسند آخر.
منهج اول و پنج طریفه از منهج دوم می‌باشد؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: شب شنبه ۱۹ صفر ۱۲۴۰ق، جا: کربلا؛ مهر: «عبدالکریم بن جمال الدین الرضوی» (مربع)، «عبده الراجی عبدالباقی» (بیضی)؛ تاریخ وقف: ۱۴ رجب ۱۳۰۹؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۵گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۵۴]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۲۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** (فهذه وجوه ما علیه الناس فی اختلافهم) و عللهم فی روایاتهم علی ما فی نهج ... اعطاه یوم القیمة امانه و رواه بسند آخر (تم الجزء الاول من شرح الطرائف لیلة السبت نوزدهم شهر صفر المظفر فی کربلاء سنة ۱۲۴۰).
جزء یکم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۹ صفر ۱۲۴۰ق، جا: کربلا؛ عنوان «جزء اول از شرح الطرائف» در صفحه عنوان دیده می‌شود؛ مهر: «عبده فضل الله الحسینی»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۲۲۸گ، ۱۵ سطر (۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۲۲۶]

● شرح الطرق الثلاثة الی الله / عرفان و تصوف / عربی

š.-uṭ ṭuruq-iṯ ṯalāṯat-i ila-l-lāh

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۹۴۶
آغاز: بسمله، باب بیان الطرق و هی ثلاثة شریعة و طریقة و حقیقة یقال الشریعة کالسفینه؛ **انجام:** و ضرب احد الکفین بالاخری و غیر ذالک مما لیس فیه تشبیه شراب الخمر
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۲؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، ۵گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳/۵سم [ف: ۵ - ۱۳۰]

← شرح طرق الشیخ الطوسی > طرق الشیخ الطوسی

● شرح الطریقة المحمدیة / اخلاق / ترکی

š.-uṭ ṭarīqat-il muḥammadīyya

امیر افندی، مصطفی بن عبدالله، - ۱۱۶۰ قمری
amīr afandī, mostafā ebn-e ‘abd-ol-lāh (- 1747)

وابسته به: الطریقة المحمدیة و السیرة الاحمدیة؛ برکلی، محمد بن پیرعلی (۹۲۹-۹۸۱ق)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۱۲۴
خط: نسخ، کا: حاجی مصطفی بن حاج محمد، تا: یکشنبه ۱۱

شوال ۱۱۷۶ق؛ با پیشانی زرین، مجدول؛ تملک: سید محمد عارف در قسطنطنیه در ۱۲۱۶، عبدالحی رئیس الاطباء شهریاری قاضی روم ایلی در ۱ شوال ۱۱۷۶؛ کاغذ: استانبولی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۹۱گ، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۷ – ۲۹۹]

← شرح طوالع > مطالع الانظار فی شرح طوالع الانوار

● شرح طوالع الانوار / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u ṭawāli‘-il anwār

عبری، عبیدالله بن محمد، – ۷۴۳ قمری

‘ebrī, ‘obeyd-ol-lāh ebn-e mohammad (- 1343)

وابسته به: طوالع الانوار من مطالع الانظار؛ بیضاوی، عبدالله بن عمر (–۶۸۵)

اهدا به: شهاب الدین مبارکشاه

طوالع الانوار، متن جامع موجز کلامی قاضی عبدالله بیضاوی معروف است. این شرح با عنوان «قال، اقول» می‌باشد. به روایت کشف الظنون شارح این شرح را برای شهاب الدین مبارکشاه تألیف نموده است.

آغاز: الحمدالله حمداً یتقاصر عن ادراک غایته عقول العقلاء و یعجز عن بلوغ نهایته ألسنة الفصحاء و اصلی علی نبیه مبلغ الانباء و خاتم الانبیاء و علی آله

انجام: و محاملها و تأویلاها مذکور فی کتاب نهایة العقول من اراد الاطلاع علیها فلیطالعها هذا آخر شرح کتاب الطوالع و الحمدلله رب العالمین

[دنا ۸۳۸/۶–۸۳۹ (۸ نسخه)؛ کشف الظنون ۱۱۱۶/۲؛ شذرات الذهب ۳۱۶/۶]

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۹۰

آغاز: بسمله. لماجرت عادة المصنفین بل فاعل کل امران یبتدء بالبسملة تیمنا و للحدیث المشهور افتتح المصنف رحمة الله علیه کتابه بقوله بسم و الاسم ... بسمله. و الحمدلله رب العالمین و الصلوة علی سید المرسلین و آله و صحبه اجمعین و بعد ای و بعد وصف العلم و الکتاب فمقصود الکتاب لیخرج الخطبة مرتب علی مقدمة یتوقف علیها الابحاث الاتیة الکلامیة

از آغاز تا بحث امامت؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ تملک: فاضل تونی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸۲گ، ۲۵ سطر (۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴×۲۲/۵سم [ف: – ۵۷۹]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۹۸/۳

دیباجه شرح طوالع الانوار؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ ۱ص (۲۳۵پ) [مختصر ف: – ۳۵۹]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۳۹۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ۸۲۵ق؛ محشی؛ طی ۲ برگ آمده ترقیمه: «تم الشرح الذی صنفه العبری ... یوم الاحد فی شهر شعبان فی مدرسة قابلاجیه [کذا] علی ید العبد حاجی عواض بن عدید بن عز الدین [کذا] تاریخ سنة خمس و عشرون و ثمانمأه»؛ کاغذ: شرقی، جلد: چرمی قهوه‌ای، ۱۵۱گ، ۱۹ سطر (۹×۱۳)، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۳۱ – ۳۲۸]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۶۶۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ شکسته ونستعلیق، کا: اسدالله بن شمس الدین محمد کاشانی، تا: ۸۳۹ق، جا: سمرقند مدرسه میرزا الغ بیگ؛ واقف: شیخ محمد باقر، ۱۱۷۶؛ ۱۳۰گ، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۴ – ۱۸۲]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۳

آغاز: الحمد لمن وجب وجوده و بقائه

بی‌کا، تا: ۸۴۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۷۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۲ – ۴۶؛ فهرست رایانه‌ای ص ۶۳۵]

۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۲۱–۱/۱۲۱

آغاز و انجام: برابر

از اول تا آخر؛ خط: نستعلیق، کا: شیخ ابراهیم واعظ، تا: ۸ جمادی الاول ۱۰۵۴ق، جا: ارکوب و نیش؛ مصحح، محشی با امضای «السید الشریف الجرجانی»، با سرلوح مزدوج با کتیبه، مجدول مذهب؛ تملک: قنبر بن بکتاش بن حسن شهیر به تیمورزاده ساکن بلده اسکندریه رومیه در ۱۲۱۰، سلیمان بن حاجی، صالح بن حاج سلیمان؛ جلد: تیماج سرخ مذهب، ۲۶۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۵ – ۲۶۱۷]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۰۱۸/۳

آغاز: بسمله. قد جرت عاده المصنفین ان صدرو کتبهم بذکر البسمله و انما فعلوا ذلک لوجوه: الاول؛ **انجام:** و هو ان لا یؤدی الامر و النهی الی ضرر علیه او بعض المؤمنین فی النفس او المال و اذا ارتفع الامن ارتفع الوجوب. و الحمدلله ...

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: جمعه ۷ رجب ۱۰۶۲ق، جلد: مقوا با روکش چرم،۵۳ص(۸۴– ۱۳۶)،اندازه:۱۲×۱۸سم[ف:۴۷/۱–۱۴۸]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۷۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الجواب عن الوجه السادس ان ما ذکرتم من الفضائل فی حق علی معارض بمثله فی فضائل ابی بکر ... فان المراد بالا تقی ههنا اما ابوبکر اوعلی باتفاق المفسرین و الثانی و هو کون علی.

پاره از مبحث امامت می‌باشد؛ خط: تعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: تیماج زرد، ۱۱۵گ، ۲۴ سطر(۹×۱۸)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۳ – ۵۹۲]

۹. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:بدون شماره

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه قدیمی نفیس [دلیل المخطوطات: ۱ – ۱۱۴]

● شرح طوالع الانوار / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u ṭawāli‘-il-anwār

عبدالعزیز بن امام نجم الدین

‘abd-ol-‘azīz ebn-e emām najm-od-dīn

وابسته به: طوالع الانوار من مطالع الانظار؛ بیضاوی، عبدالله بن عمر (-۶۸۵)

طوالع الانوار کتابی است مختصر در علم کلام که توحید و مسائل کلامی را به رشته تحریر کشیده ولی در حجم کم خود محتوی کثیری از مطالب کلامی است. بر این کتاب شرح‌ها رفته و شارح‌های گوناگون بر آن نقد و اعتراض‌هایی کرده‌اند، از آن جمله است این شرح. در اینجا شارح تحت عنوان «قوله» قول بیضاوی را آورده و در تحت عنوان «اقول» به شرح آن قول پرداخته است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۲۵۲/۳

آغاز: بسمله و به نستعین، الحمدلله الذی تفردت ذاته بوجوب الوجود؛ **انجام:** علی محبة اهل الحق و الیقین و متابعة الائمه الراشدین انه خیر موثق و معین.

خط: نسخ، کا: جلال بن حاجی جمال طبسی، تا: ۷۹۸ق، جا: کرمان (مدرسه قطبیه مشتهر به مدرسه ترکانیه)؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج زرد، ۴۳۷ص (۲۱-۴۵۷)، ۲۱ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۹ - ۲۴۰]

● شرح طوالع الانوار / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u ṭawāli‘-il anwār

ابن الشیخ العربیه، ابوالحسن علی موصلی، ق۸ قمری

ebn-oš-šeyx al-‘arabīyye, ab-ol-hasan ‘alī mūselī (-14c)

وابسته به: طوالع الانوار من مطالع الانظار؛ بیضاوی، عبدالله بن عمر (-۶۸۵)

یکی از شارحان «طوالع الانوار» بیضاوی، زین الدین ابوالحسن علی موصلی معروف به ابن شیخ العربیه و حدیثی (یا دارالحدیثی) است. این شرح به صورت «قال و اقول» است. نگارنده اکنون دلیلی برای شناختن شرح حدیثی ندارد جز نوشته‌ای کهن در پشت نسخه جای گفتگو. در فهرست نسخ خطی برلین مشخصات آن نوشته شده و چیزی از آن نقل نگردیده است. حدیثی ظاهراً منسوب به حدیثة موصل است (معجم البلدان: حدیثة الدجله) و به نظر می‌رسد که از علماء کلامی قرن ۷ و ۸ بوده است. از امام فخر (- ۶۰۶ق) و سراج الدین ارموی (- ۶۸۲ق) نقل کرده است. وی اصول ابن حاجب را نیز شرح کرده و در این کتاب از آن یاد می‌کند. در پایان مقدمه، در ذیل بحث درباره «نظر» می‌گوید: «این پاسخی جدلی است و ما پاسخ تحقیقی آن را در شرح اصول ابن حاجب آورده‌ایم». (عبدالحسین حائری)

[کشف الظنون؛ طوالع الانوار؛ فهرست نسخ عربی برلین شماره ۱۷۹۰و ۴۰۰۰؛ ذیل کشف الظنون چاپ فلو گل صفحه ۲۳۸؛ نسخه کتابخانه ایا صوفیه؛ ص ۳۰۸ نسخه کتابخانه نور عثمانیه؛ ص ۵۰۹ نسخه کتابخانه سلطان عبدالحمید؛ ص ۵۶ نسخه کتابخانه سلطان محمد]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۹۵

آغاز: الحمدلله الذی تفردت ذاته بالوجود و البقاء و تقدست صفاته ... و بعد فان کتاب طوالع (المنسوب) الی الامام العلامه ... البیضاوی کتاب صغیر الحجم، کثیر العلم ... لکن بسبب و جازة لفظه ربما یضعف علی الناظرین فیه فهم مشکلاته ... فعن لی ان اشرحه شرحاً مشتملا علی بسط موجزه و حل معضله؛ **انجام:** قال الخامس فی فضل الصحابه الی آخره اقول یدل علی فضل الصحابه الکتاب ... و من آذاهم فقد اذانی الی آخر الحدیث و قوله الله منصوب بفعل مقدر

بی‌کا، تا: قرن ۷؛ چند سطری از آخرین قسمت کتاب (مبحث ۵ از باب ۳ از کتاب سوم فی فضل الصحابه) از این نسخه افتاده؛ بر پشت نخستین برگ با خطی قدیم نوشته شده «کتاب شرح طوالع الانوار حدیثی» و زیر آن نوشته «الشارح الشیخ الامام زین الدین ابوالحسن علی المعروف بابن شیخ العربیه الموصلی و هذا الشارح یسمی بالحدیثی علی ما ذکر فی کتاب کشف الظنون». چنین پیداست که نویسنده یادداشت، مردی اهل فضل و دانش بوده و این نسخه را همان شرح حدیثی دانسته است که چلبی از آن نام می‌برد؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۹ص، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۱]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۸۴۳

آغاز: بمهر حامد حسین ما و ایه للمعرف فاحرق مهر ما لایتصور حقیقه الشئ؛ **انجام:** الوجه الثالث توضیح المال لمعدم بصله یصح

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸ [رایانه]

● شرح طوالع الانوار / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u ṭawāli‘-il-anwār

جرجانی، علی بن محمد، ۷۴۰ - ۸۱۶ قمری

jorjānī, ‘alī ebn-e mohammad (1340 - 1414)

وابسته به: طوالع الانوار من مطالع الانظار؛ بیضاوی، عبدالله بن عمر (-۶۸۵)

شرح مزجی و دقیقی بر «طوالع الانوار من مطالع الانظار» نگاشته قاضی عبدالله بن عمر بیضاوی است که با عناوین «قال، اقول» تنظیم شده. متن مزبور با وجود اختصار به جهت اشتمال بر امهات مسائل و قواعد کلامی در میان اهل سنت بسیار معروف شده و حواشی و شروح متعددی بدان نگاشته شده که یکی از آنها همین شرح حاضر است.

آغاز: الحمد لمن وجب وجوده و بقاؤه و امتنع عدمه و فنائه دل علی وجوده أرضه و سماؤه شهد بواحدانیته رصف العالم ...

ضمن هذه الخطبة معظم مطالب أصول الدين من اثبات الصانع وصفة العلم و القدرة و التدبیر.
انجام: المبحث الخامس فی فضل الصحابة یجب تعظیم ... و الشهداء و الصالحین و حسن أولئک رفیقاًهذا آخر الکتاب و الحمد لله علی الاتمام و الصلوة علی نبیه محمد خیر الأنام و آه العظام و صحبه الکرام.
[دنا ۸۳۹/۶؛ کشف الظنون: ۱۱۱۶/۲]

۱. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۱۷۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۳۷ق؛ مصحح، با حاشیه‌ای با تاریخ ۹۳۸ ق؛ تملک: ابوالقاسم حسینی مازندرانی؛ مهر: «بهاء الدین ۱۱۰۵» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۳گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۱ - ۳۳۷]

۲. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۱۷۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** قال: الرابع فی اقام الدلیل، اقول: المبحث الرابع فی اقامة الدلیل علی ان الحق بعد رسول الله و خالف الشیعة بعد جمهور المسلمین و زعموا ان الامام الحق..
در فهرست ناشناس؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰-۱۱؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: - ۸۹]

۳. همدان؛ همراه، رضا؛ شماره نسخه:۳۰
آغاز: برابر
در فهرست ناشناس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: استانبولی نخودی، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [رشت و همدان: ف: ۱۶۹۳]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۷۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** قال صلعم انا لکم مثل الوالد لولده و ارشادهم الی.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ تملک: فرهاد میرزا در ۱۱ رجب ۱۲۸۵، عبدالمطلب سنجری؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۳۱۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲/۳×۲۰/۲سم [ف: ۱ - ۳۰۱]

● شرح طوالع الانوار / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u ṭawāli‘-il anwār

فاروقی، ظهیرالدین
fārūqī, zahīr-od-dīn

وابسته به: طوالع الانوار من مطالع الانظار؛ بیضاوی، عبدالله بن عمر (-۶۸۵)
از ظهیرالدین فاروقی بر متن ناصرالدین ابو سعید عبدالله بیضاوی به نام شمس الدین ابوابراهیم محمد بن جمال الدین ابراهیم بن محمد طیبی. او در دیباچه می‌گوید که من بر چهار کتاب مشکل بیضاوی شرح نوشتم و این کتاب را هم شرح کردم. وی از شاگردان بیضاوی است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۲۵۱
آغاز: بسمله. و علیه اتوکل باتمامه الحمدلله الذی لایحصی حمده و ثنائه و لا یستقصی رفده و حباوه؛ **انجام:** انه بعباده رؤف رحیم جواد کریم واسع علیهم تعالی شأنه
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸ و ۹؛ محشی؛ با تملکی به تاریخ ۸۹۶ق؛ تملک: محمد مصطفی بن محمد فتح الله نبلونی حلبی مدنی در ۱۰۶۷، محمد ابی المواهب بن محمد مصطفی نبلونی در ۱۱۰۶، لطفعلی در ۱۳۲۱؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۲۰۷گ، ۲۰ سطر (۹×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱۵ - ۴۱۸۰]

● شرح طوالع الانوار / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u ṭawāli‘-il-anwār

میبدی، حسین بن معین الدین، - ۹۱۱ ؟ قمری
meybodī, hoseyn ebn-e mo‘īn-od-dīn (- 1506)

وابسته به: طوالع الانوار من مطالع الانظار؛ بیضاوی، عبدالله بن عمر (-۶۸۵)
گزارشی بر طوالع الانوار بیضاوی است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۴۶/۳۱
آغاز: البحث الثانی فی حشر الاجساد. اجمع الملیون علی انه تعالی یحیی الابدان؛ **انجام:** و لاشبهة فی ان هذه الحالة هی الغایة القصوی من مراتب السماوات
پاره‌ای است از شرح میبدی بر طوالع الانوار در رستاخیز تن؛ خط: تعلیق، کا: رجبعلی بن جواد علی، تا: نزدیک ۱۰۶۲ق؛ در هامش ۱۴۳ر گفتاری است از شریف گرگانی در تقسیم حکمت و سخنی از غزالی در این‌که در رستاخیز روان به تن دیگر می‌رود و به تن این‌جهانی برنمی‌گردد و اینکه چنین تناسخی هم در شرع رواست. [ف: ۳ - ۵۹۳]

● شرح طوالع الانوار / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u ṭawāli‘-il-anwār

وابسته به: طوالع الانوار من مطالع الانظار؛ بیضاوی، عبدالله بن عمر (-۶۸۵)
غیر همانند:

۱. قائن؛ مدرسه جعفریه؛ شماره نسخه:۱۵۲
آغاز: الحمد الله الذی تفردت ذاته بوجوب الوجود و البقاء و تقدست صفاته عن الحدوث و الفناء؛ **انجام:** هو الذی یکون اتقی من جمیع المومنین کما قال الله تعالی ان اکرمکم عندالله اتقاکم لا الا تقی من بعض المومنین.
شرح مختصری است بر «طوالع الانوار» قاضی بیضاوی، و شاید همان شرح شمس الدین محمود بن عبدالرحمن اصفهانی (-۷۴۹) باشد ولی در آغاز مقداری با آن اختلاف دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا،

تا: قرن ۹؛ مصحح؛ تملک: ابراهیم بن عبدالله بن فتح الله به سال ۸۹۶ق؛ جلد: مقوایی، ۱۱۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [کتابخانه‌های قائن: ف: - ۱۳۲]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۷۳۵

آغاز: المعروف بالمسماة ما ساد تقاوح ... قال السابع فی بقاء النفس الخ اقول البحث السابع النفس لا تموت ... قال الکتاب الثانی فی الالهیات و فیه ثلاثة ابواب؛ **انجام:** الاتری ان سلطان لو ارسل رسولاً فی بعض مهماته فلم مهماته فلم یکف ذلک الرسول ذلک المهم علی وفق رأی السلطان فیقول لارسلن الی ذلک المهم ...

شرحی است مزجی و متوسط با عناوین «قال، اقول» بر کتاب طوالع الانوار فی الکلام، تألیف قاضی عبد الله بن عمر بیضاوی، این شرح با شرح محمود بن عبد الرحمن اصفهانی (- ۷۴۹ق) که مطالع الانظار نام دارد، بسیار همخوانی دارد، لیکن خلاصه‌تر است. دو برگ پایانی این رساله، در امامت می‌باشد که گویا از کتابی دیگر جدا شده و به این کتاب ضمیمه گردیده است که آن نیز به صورت متن و شرح آمده است و بر پایه دیدگاه‌های شیعه، در باب امامت نگاشته شده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: نیمه نخست قرن ۹؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با نشان «شرح مقاصد»، «شرح اشارات»، «شرح حکمة العین»، «شرح تجرید»، «شرح صحایف» و غیر آنها، مقابله شده با نشان «بلغ»؛ کاغذ: شرقی، جلد: مشمعی قهوه‌ای، ۴۲گ، ۱۹ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۳۲ - ۳۷۲]

۳. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۵۸۰

آغاز: الحکمة سمی کل منهما جهة فشبهت تلک المعقولات بالطرف التی وقعت فیها؛ **انجام:** و ما نقل من المطاعن بعلی بعد صحته له محامل و تاویلات و مع ذلک ... نفعنا الله بمحبتهم اجمعین و جعلنا لهداهم متفقین.

خط: شکسته نستعلیق، کا: عبد الصمد بن عطاء، تا: پنج‌شنبه پایان رمضان ۸۰۸ق، جا: تبریز مدرسه شیخیه؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۷ص، ۲۳ سطر (۱۰×۱۹)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۷]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۱۱۷

آغاز: الزوج بأنه المنقسم بمتساویین ... أی الشیئین و فی بعض النسخ تعریفهما بالاثنین؛ **انجام:** و الحمدلله علی حسن المطالع و عن المقاطع و قد کنت فی اکثر هذا التصنیف مقتصراً علی توضیح ما فی الکتاب.

شرح مزجی توضیحی مختصری است بر کتاب «طوالع الانوار» قاضی بیضاوی؛ خط: نستعلیق، کا: ولی بن المبارک، تا: ۹ رمضان ۸۹۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۱۸۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۶ - ۱۲۹]

۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۴۱۲

آغاز: المحدود مثل الانسان حیوان بشر فان الانسان و البشر مترادفان؛ **انجام:** و الافضل و هو لیس بذنب و اما وقعة ادم من اکل الشجرة

شرح مزجی مختصری است بر کتاب «طوالع الانوار» قاضی ناصرالدین عبد الله بن عمر بیضاوی، بیشتر این توضیحی و گاهی شارح به رد و ایراد و گفتگو نیز می‌پردازد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۵۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۴ - ۲۴۴]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۰۵

آغاز: الکلام من احد من العوام فضلا عن مثله من الا علام؛ **انجام:** رفع لرفع نفسه و هو عدم العدم

در این نسخه دو بحث مبدأ و معاد آمده و این دو بحث دو مبحث الهیات بمعنای اخص و معاد جسمانی را دقیقا تبیین می‌کند، در آخر کتاب نیز پاره‌ای از مباحث منطقی می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۳۰۶گ، ۲۲ سطر (۸×۱۷/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۰ - ۴]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۲۴

با عنوان «قوله» متن از قاضی بیضاوی است؛ خط: نستعلیق، کا: عماد بن قوام بن همام بن عماد عریضی، تا: ۲۸ شعبان ۹۰۳ق؛ محشی؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج سرخ، ۲۲۹گ، ۱۹ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [سنا: ف: ۲ - ۱۷۱]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۹۳۵

آمیخته و مزجی است و در آن از مواقف و شارح مقاصد و سید شریف یاد شده است، متن از قاضی بیضاوی است، متن این یکی با متن ش ۶۹۳۱/۲ یکی است، میانه نسخه: «الکتاب الثانی الالهیات الی المباحث المتعلقه بالواجب تعالی و فیه ابواب ثلثة لان البحث اماعن ذاته او عن صفاته او عن افعاله الباب الاول فی ذات اله تعالی و فیه فصول ثلثة الاول فی العلم به ای التصدیق بوجوده و تصور حقیقته»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مهر: محمد تق بن محمد باقر شریف یزدی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۲۴۰گ، ۲۱ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۴۰۵]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۰۲

آغاز: ... علی الذهن (عقبیه) ای بعد النظر الصحیح (عادة عند الشیخ ابی الحسن الاشعری رحمه الله) ای یکون فیضان النتیجة عن الله تعالی علی الذهن بحسب العادة من غیر وجوب؛ **انجام:** فعلم ان متعلق القدرة قد لا یوجد (بخلاف متعلق التکوین) و هو المکون

شرح مزجی است بر «طوالع الانوار» بیضاوی. از فصل چهارم از مقدمه در احکام النظر تا مبحث تکوین (نزدیک باب سوم که در افعال خداوند سبحانه است). این شرح غیر از شرح اصفهانی است که آن را «مطالع الانظار» نامیده، و غیر از شرح ظهیر الدین فاروقی از شاگردان مصنف است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۲؛

افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: مقوایی با روکش کاغذی یشمی، ۳۰۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۶×۱۸سم [ف: ۴۳ - ۷۲]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۶۸۴

آغاز: و الافهام و قرأت علی نفسی کلام الشافعی الامام ... و کان فی صحبتی عصبة من خلص أصحابی؛ **انجام:** و المرجو ممن طالع و رزق من القریحة الوقادة حظاً أن یصلح بلطفه زلله و یسد بکرمه فانی بالعجز و القصور لمعترف.

شرح مزجی مختصری است بر کتاب «طوالع الانوار» قاضی بیضاوی، که بیشتر جنبه توضیح گفته‌های مؤلف را دارد و کمتر به رد و ایراد می‌پردازد. شارح این کتاب را در حال تنقل در سفرها و تدریس شاگردان نوشته و به سلطان مغیث الدین احمد تقدیم نموده و در دهه دوم ماه مبارک رمضان به پایان برده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۲۲۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۵ - ۸۳]

۱۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۴۸۳

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۸۱گ، اندازه: ۱۴/۷×۲۰/۹سم [رایانه]

۱۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۴۵۰۵/۱۰

آغاز: بسمله. قال المصنف روح الله روحه الحمد لمن وجب وجوده و بقائه. عدل عن التصریح بالاسم الی الموصولة الدال علی التفخیم؛ **انجام:** و سمیته طوالع الانوار من مطالع الانظار تسمیة لمجموع الموصوف و الصفة ... و یستنجح بها الاوتار و الحمدلله.

شرحی است بر طوالع قاضی بیضاوی، جز شرح اصفهانی است که مطالع نامیده است. تنها شرح خطبه را دارد؛ بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشان «منه ره»؛ ۵گ (۲۴ر-۲۸پ) [ف: ۵ - ۲۰۸]

۱۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۹۷۳

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه عصر کرمان [رایانه]

← شرح طور ← طور معانی

● شرح طیبة النشر فی القرآآت العشر / قرائت / عربی

š.-u ṭayyibt-in našr fi-l qirā'āt-il 'ašar

شریف استرآبادی، علی بن علی، ق ۱۰ قمری

šarīf-e estarābādī, 'alī ebn-e 'alī (- 16c)

وابسته به: طیبة النشر فی القرآآت العشر = الفیة؛ ابن جزری، محمد بن محمد (۷۵۱-۸۳۳)

تاریخ تألیف: اوایل ذیحجه ۸۸۲ق؛ محل تألیف: قزوین

شرح منظومه ابن جزری است به تصریح خودش در خاتمه کتاب شرح «باب فرشی الحروف» را فاتحه جلد دوم قرار داده است.

تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۸۶

آغاز: ... خطاء و قال فی التبیان و اذا ابتدای القاری بقراءه شخص من القراء السبعه ام الشعره فینبغی ان لایزال علی تلک القراءه مادام للکلام ارتباطا؛ **انجام:** و قوله نضرع ای نذل و نخضع و نبتهل و التضرع التذلل و المبالغه فی سئوال و الرغبه، یقال ضرع بالکسر یضرع بالفتح نجز ...

از آغاز تا «باب فرشی الحروف»؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: حسن بن فرخ حسین عربشاهی قازری جوینی، تا: ۹۸۲ق؛ افتادگی: آغاز (از آغاز به قدر شرح هفده بیت ناقص) به قرینه یکی بودن تاریخ کتابت و تألیف به نظر می‌رسد که کاتب در حال حیات و نسخه دستی مؤلف را نوشته در صورتی که مؤلف به صراحت می‌گوید که در تاریخ اوایل ذی الحجه الحرام من سنه اثنین و ثمانین و تسعمائه فی دار السلطنه جعفر آبادی، قزوین از تألیف فراغت یافته و کاتب نیز در خاتمه می‌نویسد «بتاریخ شهر ذی الحجه الحرام سنه اثنی و ثمانین و تسعمائه من الهجره النبویه»، و خود را ساکن قارزیه جوین می‌نامد؛ جلد: چرمی و یکرویه افتاده، ۳۶۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۳ - ۹۵۳]

● شرح طیبة النشر فی القرآآت العشر / قرائت / عربی

š.-u ṭayyibt-in našr fi-l qirā'āt-il 'ašar

نویری، محمد بن محمد، ۸۰۱ - ۸۵۷ قمری

novayrī, mohammad ebn-e mohammad (1399 - 1454)

وابسته به: طیبة النشر فی القرآآت العشر = الفیة؛ ابن جزری، محمد بن محمد (۷۵۱-۸۳۳)

تاریخ تألیف: ۸۳۰ق تا ربیع الاول ۸۳۲ق

شارح، محمد بن محمد بن محمد عقیلی نویری مالکی قاهری، به مکه رفته و در روز دوشنبه ۱۸ رجب ۸۲۸ نزد جزری قرآن خوانده سپس به مدینه و بیت المقدس رسیده و در غزه چندی گذارنده و از او درخواستند که آن را شرح کند. او یک مقدمه و ده فصل پیش از شرح گذارده است. بروکلمان (ذیل ۳:۲۱) از او چنین شرحی یادی نکرده و چلبی هم از آن نام نبرده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۲۸۹۶

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی شرح صدورنا لطیبه نشر کتابه؛ **انجام:** الله اسأل ان ینفع به و هو حسبنا و نعم الوکیل ... من الهجرة النبی صلی الله علیه و آله و سلم.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۵ رمضان ۱۰۸۴ق؛ مجدول، دارای سرلوح؛ تاریخ وقف: بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۲۵/۵سم [اهدائی رهبر: ۱علوم قرآن - ۳۴۱]

← شرح عاشورا ← مجالس امام رضا

● شرح عبادات ائمه (ع) / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e 'ebādāt-e a'emma

رشتی اصفهانی، محسن بن محمد رفیع، ۱۲۱۵ق-قرن

۱۳ قمری
raštī esfahānī, mohsen ebn-e mohammad rafī‘ (1801 - 19c)

در بیان چگونگی عبادت و کیفیت طاعات ائمه علیهم السلام است خصوصاً کیفیت عبادت امام زین العابدین علیه السلام؛ و در ضمن آن اصناف عبادت‌کنندگان را آورده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۲۳۵/۲

آغاز: وبعد عرضه می‌دارد ... که این چند کله قلمی می‌شود درباره شرح عبادات ائمه علیهم السلام وکیفیت طاعات ایشان؛

انجام: عن کافة الذنوب کبیرة کانت أم صغیرة وهکذا الاخبار الاخر الکثیرة الواردة کذلک.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۵پ–۷پ)، اندازه: ۱۹×۲۸سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۰۷]

● شرح عبارات عرفانی کتاب اشارات / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e ‘ebārāt-e ‘erfānī-ye k.-e ešārāt

وابسته به: الاشارات و التنبیهات؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

نویسنده می‌گوید: «این سطری چند است در شرح عبارت و معانی اصحاب عرفان و کشف اشارات و معانی ارباب ذوق و وجدان که در آخر کتاب اشارات للشیخ الکامل و الحکیم ... الشیخ ابی علی الحسینی بن عبدالله بن سینا البخاری ... به اشارت بعض کبراء دین و علوم و رسیدن به غایات آن از معارف و مواجید اذواق ایشان بانصیب شده سمة الحاق یافته و به وصف شیوع عند ارباب التحقیق استحاق گرفته» و «آن دو قسم است: اول در بیان مقامات و شرح درجات این علیه با اشارت به بعضی از سیر و اخلاق ایشان؛ دوم: در بیان اسرار آیات و خوارق عادات که در مجاری احوال و محاذی استکمال بر طبق اشارت و اختیار یا عدم قدرت و اختیار از ایشان صدور یافته هر چند پرتو شهود و ادراک بعضی بر آن نتافته». نویسنده در فصلی پیش از شروع مطلب از سخنان ارباب حقیقت و بر وجه نقل ایراد می‌کند تا مقصود را گشاده‌تر بنمایاند.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۳۷

آغاز: بسمله، الحمدلل الذی جعل معارف العارفین مناهج جنابه؛

انجام: اذا خاطبهم الجاهلون قالوا سلاما و اذا مروا باللغو مروا کراماً وقع الفراغ عن تسوید یوم الاربعاء الثالث و العشرین من شهر رمضان سنه اربع و ثمانین و ثمانمائه.

خط: نستعلیق کهن، بی‌کا، تا: ۸۸۴ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی، تیماج عنابی، ۱۶۶گ، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۶ - ۶۸۳]

← شرح عبارات مشکله علی بن عبدالله بن فارس ← الفارسیة (۳)

● شرح العبارة = تعلیق الحواشی علی کتاب العبارة / منطق / عربی

š.-ul-‘ibāra = ta‘līq-ul ḥawāšī ‘ala-l k.-il-‘ibāra

فارابی، محمد بن محمد، ۲۶۰؟ - ۳۳۹ قمری
fārābī, mohammad ebn-e mohammad (875 - 951)

ارسطو کتاب «العبارة» را در منطق نگاشت. این کتاب پس از ترجمه به زبان عربی از طریق ابونصر فارابی شرح شد.

آغاز: بسمله غرض ارسطو طالیس فی کتاب العباره هو الکلام فی القول الجازم الحملی البسیط من جهة تألیفه لامن جهة مادته ... (آغاز مطلب پس از صدر کتاب:) قال ابونصر محمد بن محمد بن محمد فارابی من الاوائل التی ینبغی لمن شرع فی المنطق ان یعرفها ان هاهنا محسوسات و بالجمله موجودات خارج النفس.

انجام: و لما استعظم ذلک کما من عاده ارسطاطا لیس لن یفعله فی سائر کتبه فیما یری ان افلاطن قد غلط فیه فهذا ما اقوله فی هذا الفصل. هذا آخر ما و جد من تعلیق الحواشی علی کتاب العباره لارسطاطا لیس تفسیر ابی نصر محمد بن محمد الفارابی و لواهب العقل جزیل الحمد و المنه

چاپ: به سال ۱۹۴۸ در مصر به چاپ رسیده است؛ نیز به کوشش محمد تقی دانش پژوه در المنطقیات للفارابی، ج۲ (قم، کتابخانه آیة الله مرعشی: ۱۴۰۸ق)

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۴۹/۱-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۸۷ص (۱–۸۷)، ۲۲سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۲۳ - ۲۳۶]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۷۱۴-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۳۰۹]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۰

آغاز: المعقولات تصدق و تکذب ... فقال ان المعقولات الی تصدق و تکذب

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، مذهب، ۱۸ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۷ - ۲۴۳]

● شرح عبارة ابن الحاجب / نحو / عربی

š.-u ‘ibārat-i ibn-i ḥājib

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۲۲۵/۷

آغاز: بسم الله ... و بعد لما رأیت قول ابن الحاجب فی الکافیة و هو انه اذا عطف

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۷ شعبان ۱۲۰۷ق؛ جلد: تیماج

قرمز مذهب، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۸۰]

● **شرح عبارة البرکوی** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u ʻibārat-il-birkawī
قونوی، اسماعیل بن محمد، - ۱۱۹۵ قمری
qūnavī, esmāʻīl ebn-e mohammad (- 1781)
همان عبارت «لا اله الا الله نفی و اثبات ...» برکوی است که به شرح مزجی و از دید کلامی و فلسفی به طور مختصر شرح شده و نقل بعضی از اقوال نیز می‌شود.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۶۴۷/۷
آغاز: قال البر کوی رحمة الله علیه رحمة واسعة لا اله الا الله نفی و اثبات أی نفی صریحاً و اثبات ضرورة أو دلالة؛ **انجام:** و لایلزمه التناقض، هذا ما سنح بخاطری الفاتر و العلم فی الحقیقة عند الملک القادر.
خط: نسخ و نستعلیق و رقعی، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۱۲۹پ-۱۳۰پ)، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۷ - ۲۳۰]

● **شرح عبارة البرکوی** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u ʻibārat-il-birkawī
خازن، محمد بن علی، ق۱۲ قمری
xāzen, mohammad ebn-e ʻalī (- 18c)
عبارت برکوی «لا اله الا الله نفی و اثبات ...» دو پهلو و ممکن است اشاره به مطلب کلامی یا صوفی باشد. در این رساله هر دو معنی را به طور شرح مزجی در دو مطلب بیان کرده است: مطلب اول از جنبه کلامی، مطلب دوم از جنبه صوفی.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۶۴۷/۶
آغاز: الحمدلله حمد الواصلین و الصلاة علی من ینتهی الیه سلسلة العارفین و آله المستفرقین المستدلین؛ **انجام:** ان علی ظاهرها فعلی ظاهره و ان علی تأویل فعلی تأویل.
خط: نسخ و نستعلیق و رقعی، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۱۲۸ر-۱۲۹ر)، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۷ - ۲۳۰]

● **شرح عبارة السید شریف «الامکان العام ...»** / منطق / عربی
š.-u ʻibārat-is sayyid šarīf «al-imkān-ul-ʻām ...»
دارندی، محمد بن عمر، - ۱۱۵۲ قمری
dārandī, mohammad ebn-e ʻomar (- 1740)
رساله کوتاهی است در بحث امکان عام که میر سید شریف جرجانی در کتاب التعریفات خود با عباراتی چنین آورده است: «الامکان العام، هو سلب الضرورة عن احدی الطرفین، کقولنا: کل نار حارة فان الحرارة ضروریة بالنسبة الی النار و عدمها لیس بضروری و الامکان الخاص اعم مطلقا».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۶۳۸/۳
آغاز: بسمله، یقول الفقیر محمد بن عمر الدرندی: لما کان الزم التزام کشف ملازمة مقنعة فی تعریفات سید المحققین و سند المدققین، فشرعت فی اثباتها و علی ما فی الوسع بالتحقیق و التدقیق؛ **انجام:** و هو نار حارة بالامکان العام، فتبصر فی تفصیل الادلة و ترتیبها علی کل من الاحتمالیین المذکورین، و لیکن هذا آخر ما قصدنا ایراده ههنا ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: نیمه دوم قرن ۱۲؛ فایده‌ای در «اراده جزئیه» بعد از انجام آمده؛ کاغذ: فرنگی، ۳گ (۳۹ر-۴۱ر)، ۲۷ سطر، اندازه: ۷×۱۶سم [ف: ۳۷ - ۷۴]

● **شرح عبارة «العبد رب و الرب عبد ...»** / عرفان و تصوف / عربی
š.-u ʻibārat-i «al-ʻabd-u rabb-un wa-r-rabb-u ʻabd-un»
رساله‌ای موجز در شرح عبارتی از عارف و صوفی نامی محیی الدین محمد بن علی مشهور به «ابن عربی» (- ۶۳۸ق)، گویا منقول از الفتوحات المکیة، در بحث وحدة الوجود «العبد رب و الرب عبد یا لیت شعری من المکلف» است که با استفاده از نظریات کسانی همچون خلیل پاشا وزیر (- ۱۰۵۹ق)، حجة الاسلام غزالی، قاضی بیضاوی و دیگران نگارش یافته است و به نظر می‌رسد این نسخه ناتمام مانده است. ناگفته نماند که نام اثر بر اساس موضوع و محتوای اثر ثبت گردیده و پیشنهادی است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۰/۴۱ کر
آغاز: ... قال الشیخ الأکبر و القطب الأعظم الأظهر قدس الله سرة ... فی بحث وحدة الوجود: العبد رب و الرب عبد یا لیت شعری من المکلف؛ قال الشیخ الأکبر ... ترقبه من حضیض المجاز إلی ذروة فرأی بالمشاهدة العیانیة أن لیس فی الوجود إلا الله تعالی؛ **انجام:** یا لیت نداء مع التمنی بحصول الإدراک من الله بعید لأن هذه المسائل من مزالق أقدام الأفهام و لذلک تمنی بوصول المرام فی حیز فی الکلام تفعنا الله تعالی ببرکة قربة إلی حصرت العلام؛ تمت
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۷۵ق؛ تعلیقات مختصری به زبان ترکی با لهجه عثمانی به نقل از لغت اختری؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۲گ (۱۵۴پ-۱۵۵ر)، ۲۲ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۶/۵سم [ف: ۴۰/۲ - ۳۷۲]

← شرح عبارت علی بن عبدالله بن فارس ← الفارسیة (۱)
← شرح عبارة القواعد ← حل عبارة القواعد

● **شرح عبارت «کل من علیها طهارة ...»** / فقه / عربی و

فارسی
š.-u ʿibārat-i «kull-u man ʿalayhā ṭahārat-un ...»
شیروانی، محمد بن حسن، ۱۰۳۳ – ۱۰۹۸ قمری
Šīrvānī, mohammad ebn-e hasan (1624 - 1687)
وابسته به: قواعد الاحکام فی معرفة (مسائل) الحلال و الحرام؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)
شرح عبارت: «کل من علیها طهارة واجبة ینوی الوجوب و غیره ینوی الندب» قواعد. با حاشیه «منه» از او و نقل از فواید القواعد.

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۰۰۸/۲۵
اولا عربی شده بود و آخر به التماس سایل فارسی نمودند؛ خط: نسخ، کا: حاجی محمد بن خواجه علی انصاری، تا: ۱۱۰۸ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج آلبالویی، ۴گ (۱۸۱پ-۱۸۴پ)، ۱۵ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۹سم [ف: ۱۶ - ۴۲۷]
۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۶۶۵/۱۶
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳ - ۱۱۳]
۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۱۹۱/۹ و ۲۴۸۹/۹-ف
آغاز: قال المصنف ره: کل من علیه طهارة واجبة ینوی الوجوب
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ یا ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۶ - ۴۸۰] و [فیلمها ف: ۱ - ۷۰۲]
۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۰۰۸/۱۵
خط: نسخ، کا: حاجی محمد بن خواجه علی انصاری، تا: ۱۱۰۸ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج آلبالویی، ۱۱گ (۴۵پ-۵۵ر)، ۱۵ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۹سم [ف: ۱۶ - ۴۲۶]
۵. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۶۶۵/۲۶
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳ - ۱۱۴]

● شرح عبارت «لو اشتری عبدا بجاریه» / فقه / فارسی
š.-e ʿebārat-e «law eštarā ʿabd-an be-jārīyat-en»
شیروانی، محمد بن حسن، ۱۰۳۳ – ۱۰۹۸ قمری
šīrvānī, mohammad ebn-e hasan (1624 - 1687)
وابسته به: قواعد الاحکام فی معرفة (مسائل) الحلال و الحرام؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)
شرح عبارت «و لو اشتری عبدا بجارية».

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۰۰۸/۱۸
خط: نسخ، کا: حاجی محمد بن خواجه علی انصاری، تا: ۱۱۰۸ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج آلبالویی، ۶گ (۶۲پ-۶۷ر)، ۱۵ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۹سم [ف: ۱۶ - ۴۲۷]
۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۶۶۵/۱۹
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳ - ۱۱۳]

● شرح عبارت «لو کان الترک من طهارتین ...» / فقه / فارسی
š.-e ʿebārat-e «lav kān-at-tark-o men tahāratayn ... »
شیروانی، محمد بن حسن، ۱۰۳۳ – ۱۰۹۸ قمری
šīrvānī, mohammad ebn-e hasan (1624 - 1687)
وابسته به: قواعد الاحکام فی معرفة (مسائل) الحلال و الحرام؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)
حاشیه مختصری است در حل عبارت «ولو کان الترك من طهارتین فی یومین» از کتاب قواعد الاحکام که آن را به سه دسته تقسیم و بررسی نموده است.
آغاز: بسمله، حمدله قوله و لو کان الترک من طهارتین فی یومین: هرگاه در دو طهارت که آن دو طهارت در عرض دو روز واقع شده باشد و اختصاص بحسب احتمال عقلی به یکی از آن دو روز بعینه نداشته باشد ...
انجام: و تقدیم صبح بر یکی از این دو رباعیه ضرور است خواه مقدم بر همه بدارند خواه میان رباعیه اولی و مغرب و خواه میان مغرب و رباعیه ثانیه کنند والحمدلله ... تحریر یافت.

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۳۷۷/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ در برگ اول نام رساله و مؤلف آمده است؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱گ (۳۲ر-۴۲پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۵۸۵]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۱۹۱/۱۰ و ۲۴۸۹/۱۰-ف
آغاز: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ یا ۱۲؛ محشی ؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۶ - ۴۸۰] و [فیلمها ف: ۱ - ۷۰۲]
۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۰۰۸/۱۶
خط: نسخ، کا: حاجی محمد بن خواجه علی انصاری، تا: ۱۱۰۸ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج آلبالویی، ۵گ (۵۵ر-۵۹ر)، ۱۵ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۹سم [ف: ۱۶ - ۴۲۶]
۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۴۸۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق مخلوط به شکسته، بی‌کا، تا: ۱۱۲۶ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج، ۹ص، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۲۰ - ۱۰۲]
۵. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۶۶۵/۱۷
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳ - ۱۱۳]

● شرح العبارة المصطلحة / کلام و اعتقادات / عربی
š.-ul-ʿibārat-il muṣṭalaḥa
رساله‌ای است مختصر در تعریف اصطلاحات مخصوص متکلمین و نیز برخی از اصطلاحات مشترك میان متکلمین و

فلاسفه ولی از نقطه نظر متکلمین مانند عقاب، ثواب، خلود، جوهر و عرض و مانند آنها.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۲۰
آغاز: اصول الکلام هو العلم الذی یبحث فیه عن ذات الله تعالی و صفاته؛ **انجام:** و العقاب هو اعطاء ما لا یلایم الطبع.
بی‌کا، بی‌تا [ف: ۴ - ۱۹۱]

● **شرح عبارتی از سهل شوشتری و صوفیان دیگر** / عرفان و تصوف
š.-e ʻebāratī az sahl-e šūštarī va sūfīyān-a dīgar

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۴/۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۱۱ - ۹۴۷]

● **شرح العبدی علی التهذیب** / - عربی
š.-ul-ʻabdī ʻala-t-tahḏīb

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۴۸۷
بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۳۳۰گ، اندازه: ۱۴/۶×۲۰/۶سم [رایانه]

● **شرح «العبودیة جوهرة کنهها الربوبیة ...»** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e «al-ʻobudiyya jawhart-on konh-oh-ar robūbīyya»
قزوینی، خلیل بن محمد زمان، ق۱۲ قمری
qazvīnī, xalīl ebn-e mohammad zamān (- 18c)
[فهرستواره منزوی ۵۶۹/۷]

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۲۵/۱۳
آغاز: ربوبیه مصدر وصف تربیت است و عیودیت و صف عبادت و تربیت عبارت از اعطا (فهرستواره)
بی‌کا، بی‌تا [ف: ۱ - ۲۲۵]

● **شرح عبور اسرای کربلا** / تاریخ معصومین / فارسی
š.-e ʻobūr-e osarā-ye karbalā
اعتضادالسلطنه، علیقلی بن فتحعلی، ۱۲۳۴؟-۱۲۹۸قمری
eʻtezād-os-saltane, ʻalī-qolī ebn-e fath-ʻalī (1819-1881)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۵۱/۲۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۹ - ۱۹۶]

← شرح عثمانیه > شرح زرادی

● **شرح عجائب القلب** / اخلاق / عربی
š.-u ʻajāʼib-il-qalb
غزالی، محمد بن محمد، ۴۵۰ - ۵۰۵ قمری
qazzālī, mohammad ebn-e mohammad (1059 - 1112)
مشتمل بر بخشی از کتاب احیاء العلوم غزالی است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۷۱۱/۸
آغاز: بسمله. کتاب شرح عجایب القلب و هو الکتاب الاول من ربع المهلکات من کتاب احیاء العلوم الدین الحمدلله الذی یتحیر دون ادراک جلالة القلوب؛ **انجام:** فاذا امر العین بالانفتاح انفتح و اذا امر اللسان بالکلام و جزم الحکم تکلم ... و الحواس المقلب یشبه من وجه تسخر الملئکة لله تعالی.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ رکابه‌دار؛ واقف: یحیی معرفت، ۱۳۶۵؛ ۵گ (۷۴-۷۸)، ۲۳ سطر، اندازه: ۸×۱۵سم [ف: ۳۴ - ۵۲]

● **شرح العدة** / ادبیات / عربی
š.-ul-ʻudda
شواهد ادبی که در کتاب «العده» با عنوان‌های «تقول- تقول» وارد شده در کتاب حاضر به همان ترتیب وارده در اصل، از حیث لغوی و ادبی شرح شده است. خطبه کتاب در نسخه ما برخی جاها سفید است که ظاهراً در نسخه‌ای که از روی آن استنساخ شده، سفید بوده است، و به همین جهت شناسایی کتاب العده ممکن نشد.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۲۳۶-۱۲/۱۲۶
آغاز: الحمدلله ذی الاحسان الذی لایعدوا السلطان الذی لایحد والحول الذی والطول الذی یظهر والنعم التی لاتمسک والقدم الذی لایدرک؛ **انجام:** قال فملک ابی قابوس اضحی وقد نجزو انصرم من الضرم الشیء ای انقطع وانتهی بلغ نهایته ای غایته وبلغ تم و وصل الی آخرة. هذا آخر الکتاب
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۱۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۴۶]

← شرح عدة الاصول > حاشیة عدة الاصول

● **شرح عدة الاصول** / اصول فقه / عربی
š.-u ʻuddat-il-uṣūl
حسینی قزوینی، محمد بن محمد صادق، ق۱۲ قمری
hoseynī qazvīnī, mohammad ebn-e mohammad sādeq (- 18c)
وابسته به: عدة الاصول = العدة؛ شیخ طوسی، محمد بن حسن (۳۸۵-۴۶۰)
تاریخ تألیف: سه‌شنبه ۱۱ جمادی الاول ۱۱۱۰ق تا نیمه رمضان

۱۱۱۱ق
شرح مزجی مختصری است بر کتاب «عدة الاصول» شیخ طوسی، با استفاده از بعضی حواشی که خود شیخ بر کتاب نگاشته بود.
آغاز: بسمله، حمد له، یقول اقل الموصوفین بالوجود العینی صدرالدین محمد
شرح و حواشی:
۱- حاشية شرح عدة الاصول؛ قزوینی، علی اصغر بن محمد یوسف (- ۱۱۲۰)

۱. قزوین؛ میر حسینا قزوینی؛ شماره نسخه:۱۲۹
کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ با تقریظ و ستایشی از فاضل هندی منقول از خط او درباره این کتاب و ستایشی به نظم از آن از قوام الدین محمد سیفی قزوینی و ستایشی از محمد شفیع گیلانی از آن در روز سه‌شنبه ۲۰ شعبان ۱۱۱۴ به خط خود او؛ ۳۱۴گ، ۱۳ سطر [نشریه: ۶ - ۳۴۵]
۲. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۰۰۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** لایکون ضابطا و حافظا للمعنی او یجوز من التجویز او من الجواز المراد ...
از آغاز تا مبحث تعادل و ترجیح؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۳۳۱گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۲ - ۲۴۳]
۳. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۰۰۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** و یصیر کلمة من لغوا فی الکلام مع انها محتملة للتبعیض
از آغاز تا حد العلم المکتسب؛خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن۱۲؛ افتادگی: انجام؛ ۴۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲ - ۲۴۴]
۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۳۴۸
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ با نسخه مؤلف مقابله شده و این کار روز پنج‌شنبه نهم جمادی الاول ۱۱۲۱ پایان یافته؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۹ - ۱۲۴]
۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۷۹۵
آغاز: بعد الحمد و الصلاة ... یا معشر طلاب الیقین سلام علیکم لانبتغی الجاهلین، هذا شرح لکتاب العدة؛ **انجام:** و ان کان أهل عرف و اصطلاح خاص کاصطلاح النحاة سمی منقولا اصطلاحیاً
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی از مؤلف، با تقریظی از البهاء محمد بن الحسن الاصفهانی (فاضل هندی)؛ نشانی وقف کتاب بنام معزالدین الحسینی؛ جلد: تیماج نخودی، ۸۱گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۷ - ۳۶۰]

← شرح عدة الداعی > حدائق النجات

● شرح العدة فی أقرب مدة / لغت / عربی
š.-ul-‘udda fī aqrab-i mudda

اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۴۲
خط: نسخ، کا: محمد علی بن محمد حسین یزدی اردکانی، تا: سه‌شنبه محرم ۱۲۳۴ق، جا: مدرسه خانیه؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، با امضای بلاغی با نسخه‌ای قدیمی، در ۲۱ برگ آغاز کتاب فهرست کتابی در لغت آمده که متاسفانه به دلیل افتادگی آغاز آن معلوم نشد که چیست ولی ظاهراً مقدمه کتاب الرائق فاضل نحوی محمد علی بن محمد حسین اردکانی باشد؛ واقف: عبدالخالق بن ملاعلی میبدی، ۱۲۴۱؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۲۶]

● شرح العدة فی أقرب مدة / لغت / عربی
š.-ul ‘udda fī aqrab-i mudda

متن این کتاب در لغات مترادفی است که برای چیزهای مختلف به کار می‌رود و این شرح آن لغات را از دید اشتقاقی و ادبی توضیح داده تا برای مراجعین آسان باشد. این کتاب به ملك ابی کالیجار تقدیم شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۳۲۳/۲
آغاز: الحمدلله ذی الاحسان الذی لایعد و السلطان الذی لایحد و الحول الذی یقهر و الطول الذی یظهر؛ **انجام:** و نجز من نجز الشیء ینجز نجزاً اذا فنی قال فملك ابی قاموس أضحی و قد نجز
خط: نسخ، کا: شاید شیخ محمد علی اردکانی، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹۰گ (۲۳پ-۲۱۲پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۹ - ۱۱۶]

← شرح عدة الکافی > الفوائد الکاشفة

● شرح عدة المستعدین / صرف / عربی
š.-u ‘uddat-il-musta‘iddīn

شرح کتاب «عدة المستعدین فی الصرف» عبدالمجید بن ابی اللیث محرم زیلی (- ۱۰۴۹ق)، برگرفته از شروح شافیه و مراح.
[کشف الظنون ۱۱۳۰/۲]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۴۲۲
آغاز: توج کتابه بتاج اسمه تعالی المستجمع جواهر صفاته الأسنی؛ **انجام:** و عن نکبات الدهر عصره و ناحس الحساب دانه آمین، بحرمة سید المرسلین
خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد بن مصطفی ابوی آبادی، تا: ۶ ذیقعده ۱۰۳۱ق، جا: قسطنطنیه؛ مصحح؛ تملك: میرزا علی آقا مجتهدی؛ جلد: چرم مشکی، ۶۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [مؤید: ۱ - ۳۴۲]

← شرح العرشیة > شرح العروس

← شرح العرشیة > شرح الحکمة العرشیة

● **شرح العرشیة** / فلسفه / عربی
š.-ul-'aršīyya

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۶۶۷
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از احمد اقبالیان [رایانه]

● **شرح عرض نامه** / فلسفه / فارسی
š.-e 'arz nāma

بابا افضل کاشانی، محمد بن حسین، – ۶۶۷ ؟ قمری
bābā afzal-e kāšānī, mohammad ebn-e hoseyn (- 1269)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۵۸۹/۱۶
آغاز: دانسته باید که موجودات کنش پذیر چون مختلف و متباین اند نه در هستی هر یک
خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۰۶گ، اندازه: ۲۳/۵×۳۳سم [ف: ۵۱ – ۵۰]

← شرح عروة الوثقی > البدر النظام و نیل المرام

● **شرح العروة الوثقی** / نحو / عربی
š.-ul 'urawat-il wuṯqā

حسنی کاظمینی، علی بن عطیفه، – ۱۳۰۶ قمری
hasanī kāzemīnī, 'alī ebn-e 'otayfe (- 1889)

شرح متوسطی است بر ارجوزه «عروة الوثقی» شیخ عبدالسمیع بن محمد علی یزدی، نگاشته شده برای بعضی از شاگردان که نزد شارح به علم نحو اشتغال داشتند. این شرح توضیحی و گاهی به رد و ایراد می‌پردازد.
آغاز: الحمدلله الذی وفقنا لصرف الهمم نحو الکمال و رزقنا سلوک نهج الهدی لنعتصم من الضلال و أغرقنا فی بحار الجود و الافضال
انجام: و شرط الحاق هذه لزیادة الانکار بألف الاستفهام بلا فصل من الاسم و ارادة الوقف

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۴۴
آغاز و انجام: برابر؛ انجام متن: للردع کلا و للاستفهام هل ×× و همزة و ق لتقریب الاجل
خط: نسخ، کا: عبدالحسین بن ملامهدی طرخورانی تفرشی، تا: شنبه ۱۸ ربیع الثانی ۱۳۲۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۸۵گ، ۱۵ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۸ – ۱۷۱]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۴۷۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالحسین بن ملا مهدی طرخورانی تفریشی، تا: ۲۹ رجب ۱۳۲۲ق، برای برادر زاده خود شیخ موسی فرزند شیخ محمد حسن تفریشی؛ جلد: تیماج قرمز، ۹۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۶ – ۳۸۹]

● **شرح العروة الوثقی** / فقه / عربی
š.-ul 'urawat-il wuṯqā

حائری، مرتضی بن عبدالکریم، – ۱۴۰۶ قمری
hā'erī, mortezā ebn-e 'abd-ol-karīm (- 1986)

وابسته به: العروة الوثقی؛ یزدی، محمد کاظم بن عبدالعظیم (۱۲۴۷–۱۳۳۸ق)
شرحی است استدلالی بر کتاب «عروة الوثقی» مرحوم آیة الله حاج سید محمد کاظم یزدی با عناوین «قوله، قوله» و «قال، اقول».

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۸عکسی
آغاز: قال قدس سره: من الموضع الاصلی و لو غیر معتاد. اقول؛
انجام: و الحمد لله الذی وفق عبده العاصی مرتضی بن عبد الکریم بن محمد جعفر المعروف بالحائری، لکتابة کتاب الوضوء الذی هو الجزء الثانی من کتابنا المؤلف شرحا للعروة الوثقی، و اسئله ان یوفقنی لاتمامه ...
مجلد دوم و از: فصل فی موجبات الوضوء و نواقصه تا آخر مبحث وضوء؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۲۸ شعبان ۱۳۸۵ق، جا: قم؛ ۲۷۶گ [عکسی ف: ۱ – ۱۴۱]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۹عکسی
آغاز: الحمد لله رب العالمین ... قال السید الفقیه المعظم الطباطبائی الیزدی قدس الله سره: فصل فی الاغسال؛ **انجام:** هذا اخر الکلام فی بحث الدماء الثلاثة ...
نسخه اصل: کتابخانه شخصی مؤلف. جزء سوم و از فصل: فی الاغسال تا آخر مباحث دماء ثلاثه؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۹ رمضان ۱۳۸۹ق؛ قبل از کتاب اجازه‌ای است به تاریخ جمادی الثانی ۱۳۸۸ق به خط علی حسینی شبر که در قم برای مؤلف نوشته؛ ۴۸۶گ، ۱۴ سطر [عکسی ف: ۱ – ۱۴۱]
۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۷عکسی
آغاز: قلوه طاب ثراه: یجب علی المکلف فی عباداته ... قیل: ان الوجوب المذکور عقلی، و مدرکه امران؛ **انجام:** لکن فیه اشکال قد مر فی هذا الشرح فی مسئلة الملاقی لاحد المشتبهین و کیف کان فالظاهر قوة ما فی المتن و الله اعلم
نسخه اصل: کتابخانه شخصی مؤلف. شرح مبحث اجتهاد و تقلید، تا اول: فصل فی مستحبات التخلی و مکروهاته؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ محشی با نشان «منه»، قبل از کتاب اجازه‌ای است به خط علامه تهرانی صاحب الذریعه به تاریخ شب پنج‌شنبه ۱۵ ربیع الثانی ۱۳۸۲ق که در قم برای مؤلف نوشته؛ ۳۳۷گ

[عکسی ف: ۱ - ۱۴۰]

● **شرح العروة الوثقی** / فقه / عربی

š.-ul ʻurawat-il wuṯqā

حسینی شیرازی، صادق بن مهدی، ۱۳۶۰ قمری

hoseynī šīrāzī, sādeq ebn-e mehdī (1941 -)

وابسته به: العروة الوثقی؛ یزدی، محمد کاظم بن عبدالعظیم (۱۲۴۷-۱۳۳۸ق)

شرح استدلالی بسیار مفصلی است بر عروة الوثقی مرحوم سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، با اشاره به ادله و نقل اقوال قدما و متأخرین از فقهای شیعه و مراجع معاصر و رد و ایراد در آنها. اجتهاد و تقلید از این شرح، در ۷۲۰ صفحه به چاپ رسیده است.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۳۹عکسی

آغاز: لأن هذه القضیة الشرطیة لیست مشکوکة ... (تنبیهات) الأول: لو لم یأت بنافلة المغرب، حتی ذهب الشفق، فهل یجوز له - علی القول بقضائها - أن یقضیها قبل العشاء أم لا یجوز؟؛ **انجام:** (و نحوه) بهذا التفصیل أو أکثر، الکلام فی الترتیب بین صلوات قضائیه، فیمن علیه قضاء أیام ... و شک هل أنه صلی الصبح أم لا - علی القول بالترتیب بینهما.

نسخه اصل: در کتابخانه مؤلف نگهداری می‌شود. شامل کتاب الصلاة و صفحات آن نامرتب و مشوش است؛ خط: نسخ عربی، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ مصحح، متن خط خوردگی دارد؛ ۵۶۴ص، ۲۵ سطر [عکسی ف: ۴ - ۲۷۲]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۲۶/۱

آغاز: خصوصاً الأخبار التی فیها لفظة (صلیت) أو (فرغت) و نحو هما (مثل) خبر مسمع (اذا صلیت الظهر دخل وقت العصر)

نسخه اصل: کتابخانه شخصی مؤلف. تنها بخشی از کتاب الصلاة است. شرح کتاب الصلاة به شماره ۱۴۳۹ خواهد آمد؛ خط: نسخ خفی، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ ۹۰ص (۱-۹۰)، ۲۰سطر [عکسی ف: ۳ - ۲۶۲]

● **شرح العروس** / فلسفه / عربی

š.-ul ʻarūs

از ناشناس. آغاز نسخه، آنجا که می‌توانست نام نگارنده را دربر داشته باشد افتاده است. گزارش منظومه‌ای است. در تتبع «غرر الفرائد» ملا هادی سبزواری (-۱۲۹۰ق) منظومه‌ای فلسفی - کلامی. سرآغاز منظومه (گویا): «باسمه نفتتح الکلاما ×× بذکره نهذب المراما ... / سمیتها «العروس» للتجربه ×× رتبت فیها ستة «مقاصد»». در شش «مقصد» و هر مقصد در چند «فصل»: المقصد الاول فیما هو عم ×× اول فصل فی الوجود و العدم. (احمد منزوی)

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۳۱

آغاز: «باسمه» جل شأنه، لم یصرح به تعظیما و ایصالا للکلام بما قبله «نفتتح» من الافتتاح بمعنی الابتداء «الکلاما» و «بذکره» جلت قدرته «نهذب المراما»؛ **انجام:** «فی مدة و عدة و شدة» ... الهیولا متقدمة علی الشکل و ما هو متقدم علی ما منع الشیء متقدم علی ذلک.

خط:نستعلیق شکسته،بی‌کا،تا:قرن۱۳؛مهر:«با محمد۱۳۰۱» (بیضی)؛ ۶۳گ، ۱۲ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۳ - ۱۹۶]

● **شرح العروض = شرح عروض اندلسی** / عروض و قافیه / عربی

š.-ul-ʻarūḍ = š.-u ʻurūḍ-i undulusī

وابسته به: العروض = عروض اندلسی = علل الاعاریض؛ ابوالجیش اندلسی، عبدالله بن محمد (-۵۴۹)

غیر همانند:

۱. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۹-ع/۴۷۳/۱

آغاز: الی ان ظفرت بما کنت التمسه ... الظفر و اخلیت؛ **انجام:** و یسأل عبدالله ذالخزرجی من مطالعها اتحافه منه بلدعا و کان الفراغ من نساخة هذا الکتا صبح یوم التاسع و العشرین من شهر الله العظیم رمضان للسنة ۱۰۶۲ - اللثانیه و الستین و الف - علی یداخل خلق الله الغنی یوسف بن احمد بن صالح ... بجیل البحرانی.

کتابی است در علم عروض - مؤلف آن ضیاء الدین ابومحمد عبدالله خزرج اندلسی می‌باشد و شارح آن معلوم نیست. دارای چند دائره عروضی است؛ کا: یوسف بن احمد بن صالح بجیل بحرانی، تا: ۱۰۶۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: مقوا با کاغذ ابری، ۶۹ص، ۲۰ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۰×۲۱سم [ف: ۲ - ۶۷]

۲. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۳۵/۱

آغاز: بسمله و به ثقتی اللهم ما ینبغی بفضلک احمد الله علی ان قصر؛ **انجام:** و عکسه من عین فاعلن الاول.

مختصر از: ابوعبدالله محمد معروف به ابوحبیش انصاری اندلسی، شارح: محتملاً قاسم. اندلسی می‌گوید علل اعارض ۳۴ و ضروب ۶۳ و غیر آن زحاف و حشو است و در این «مختصر» آنها یعنی علل اعاریض و ضروب و زحاف و حشو به شرح می‌آید و این شرح به خواست سلیمان بیگ فرزند امیر بیگ است. شرح احتمالاً از آن قاسم نامی است که خود را به وجه دقیق معرفی نمی کند. قول شارح و ماتن در این نسخه به صورت «قال» و «اقول» می‌آید؛ خط: نسخ بدخط، کا: عبدالله بیتوشی، تا: ۱۲۲۱ق؛ در پایان آن آمده: «تم فی سنة الف و ماتین و ثلثة و ثلاثین بعد الهجرة (= ۱۲۳۳ هـ.ق) بید الحقیر قاسم»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۴۳گ (۱-۴۳)، ۲۲ سطر (۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: - ۲۰۶]

۳. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۱۶۳/۲
شرحی با عنوان «قال»، «اقوال»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه اوایل ربیع الاول ۷۸۹ق، جا: حلب؛ افتادگی: آغاز؛ اندازه: ۱۳×۱۷/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۱ - ۳۲] و [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۳۸]

۴. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۳۷۴/۳
آغاز: بسمله احمدالله ذا الطول و الانعام من الصمیم و اللسان و اشکر علی الفضل و الانعام شکر الحمیم الجنان؛ **انجام:** و اما الدایرة الرابعة ... من البسیط غیر مفعولات الا عند الجوهری کما عرفت فلهذا سمیت
شرحی است با عنوان «قال، اقول» بر رساله سابق؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۰۹ق؛ افتادگی: انجام؛ ۲۲گ (۷پ-۲۸ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱ - ۳۲۳]

۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۲۱۱
آغاز: اللهم ما ینبغی بفضلك الحمدلله علی ان اقصر سلامة الطبع علی نون الانسان و اضمر طی صدورهم ضروب الاوزان. قال: ... ابوعبدالله محمد المعروف بابی الجیش الانصاری الاندلسی احمدالله و اتوکل ... فقد قصدت فی هذا المختصر ان اذکر علل الاعاریض الاربع و الثلاثین و الضروب الثلاث و الستین؛ **انجام:** و عکس هو عین فاعلن الاول. هذا آخر ما اردنا فی بیان المشکلات من المختصر فی علم العروض الموسوم بالاندلسی.
شرحی است بر رساله علل الاعاریز ابوالجیش ابو عبدالله اندلسی که به دستور سلیمان بیك پسر امیر طاسخون بیك ساخته شده؛ خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمد باقر حسینی جهانشاهی، تا: ۱۲۶۷ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، ۲۷گ، ۱۷ سطر (۵×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۰۸]

۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۰۹۵/۳-۳۶/۹۵
آغاز: بسمله حمدله وصلی الله و سلم علی محمد و آله اجمعین و التابعین لهم باحسان الی یوم الدین اما بعد فان الابیات التی نظمها الشیخ: ابوعبدالله محمد بن ابراهیم الاندلسی ره فی علم العروض مما لم ینسج علی منوالها ... و هذا شرح مختصر واف بمقاصدها مقدمة قال الشیخ ابوعبدالله محمد بن ابراهیم الاندلسی ره و سمیتها لمحة التقریب فی معرفة الاعاریض؛ **انجام:** و نظیره قدهاج قلبی منزل من ام عمر ومقفر و العروض الثالثة مشطورة سالمة و الشطر حذف نصف البیت و هی عروض ماهی فیه و ضربه و لها ضرب واحد مثلها
از آغاز کتاب تا باب الرجز. شرح مختصری است بر قصیده‌ای که محمد بن عبدالله اندلسی معروف به ابن ابی الجیش (متوفی ۵۴۹ق) در عروض سروده، آغاز قصیده و شرح چنین است: «اللیل طویل علی اذبت کالثا ×× جنوح الدجی و النجم قد مال للجنح / فهذه ابیات الاندلسی ره و اما شرحها فنقول بسمله باب الطویل و هو مرکب من فعولن مفاعلین»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۶گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۶۱۸]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۶۴۸ ض
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۸. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۲۱۷/۱۰
آغاز: الاجزاء الاصول لانه لم یحصل بتکراره بحرکما حصل بتکرار غیره من باقی الاجزاء؛ **انجام:** و الشکوی مصدر بمعنی الشکایة و الاوصاب جمع و صب بفتحتین و هو الداء و ناوی فعل ماض من المناواة
شرح مختصری است بر عروض ابی الجیش محمد بن عبدالله انصاری اندلسی، این شرح با عناوین «قال-اقول» برگزار شده؛ خط: نسخ خوانا، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز وانجام؛ جلد: مقوا، ۱۰گ (۱۷۴ر-۱۸۳پ)، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۱ - ۱۸۸]

← شرح عروض اندلسی > فتح النقوض فی شرح العروض
← شرح عروض اندلسی > شرح العروض

● شرح عروض الاندلسی / عروض و قافیه / عربی
š.-u ʻarūḍ-il undulusī

محلی، محمد بن احمد، ۷۹۱ - ۸۶۴ قمری
mahallī, mohammad ebn-e ahmad (1390 - 1460)

وابسته به: العروض = عروض اندلسی = علل الاعاریض؛ ابوالجیش اندلسی، عبدالله بن محمد (-۵۴۹)
شرح مزجی ناتمامی است بر رساله عروض ابی الجیش عبدالله بن محمد انصاری اندلسی. در این شرح مقدمه و نه بیت از شانزده بیت گزارش داده شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۸۱
آغاز: الا الا آلاء الا آلاء الا اله سبحانك اللهم جاعل عروض السماء سببا للنشو و النماء و کاشف فاصلة الغماء؛ **انجام:** و حروفها اربعون و اربعة و عشرون متحرکة و ستة عشر ساکنة.
خط: نسخ، کا: جلال الاسلام بن شیخ الاسلام، بی‌تا، به جهت امام الملة و الدین محمد؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۱۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۵ - ۷۵]

● شرح عروض اندلسی / عروض و قافیه / فارسی
š.-e ʻarūz ondolosī

همدانی، محمد

hamadānī, mohammad

وابسته به: العروض = عروض اندلسی = علل الاعاریض؛ ابوالجیش اندلسی، عبدالله بن محمد (-۵۴۹)
شرح مزجی نیکویی است بر رساله «عروض» ابی الجیش عبدالله بن محمد اندلسی که به یکی از پادشاهان تقدیم شده و نامش در سرآغاز شارح نیامده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۴۰۹/۵

آغاز: شکر و سپاس خالقی را که بحر قدرتش در مخلوقات را از صدف عدم در حقه وجود نهاد؛ **انجام:** اینست سخن در تمامی آنچه الزام کرده بودم در ترجمه عروض اندلسی و الحمدلله علی اتمامه

خط: نسخ، کا: عبد الباقی بن فضل الله، تا: ۱۱۰۴ق؛ محشی؛ جلد: مقوایی، ۲۵گ (۹۲پ-۱۱۶ر)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱۷ - ۱۳]

← شرح العروض الخزرجية ← شرح الرامزة

● شرح عروض ساوی / عروض و قافیه / عربی

š.-u ʻarūḍ-i sāwī

سعدی، سعید بن محمد

sa‘dī, sa‘īd ebn-e mohammad

وابسته به: القصيدة الحسناء = القصيدة الساوية = الحسناء؛ ساوی، محمد بن علی (-۷۱۱)

ساوی قصیده مفصلی در عروض و قافیه دارد که از مستندات علم عروض و قافیه است. این کتاب توسط نجم الدین سعید بن محمد سعدی شرح می‌شود و طرز شرح نیز بدین نحو است که ابتدا هر بیت می‌آید و سپس در ذیل آن، آن بیت شرح می گردد.

آغاز: بسمله، الحمد لله رب العالمین و الصلوه علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین. اما بعد فانه یقول ...

انجام: بل ما منع طلاب علمی العروض و القوافی ... والله سبحانه تعالی بالصواب و الیه المرجع و المآب.

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۵۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ کهن، کا: حسن بن علی حسن کمال، تا: اوایل ذیقعده ۷۵۹ق؛ از صفحه ۳۲۶ تا ۴۲۹ اشعار و مطالبی است از محمد بن احمد بن عبد الغالب بصری طبیب در معرفت شهور و تعیین غره هر ماه به عربی؛ مهر: ناصر الدین شاه؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۵گ، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۷ - ۵۸]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۹۴۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا من جمله الکتب التی کتبت لنفسی ... سنه ۱۲۲۲.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۲ق، جا: یزد [رایانه]

● شرح العروض الساوية / عروض و قافیه / عربی

š.-ul-ʻarūḍ-is-sāwīya

اصفهانی، محمود بن عبدالرحمن، ۶۷۴ - ۷۴۹ قمری

esfahānī, mahmūd ebn-e ‘abd-or-rahmān (1276 - 1349)

وابسته به: القصيدة الحسناء = القصيدة الساوية = الحسناء؛ ساوی، محمد بن علی (-۷۱۱)

شرح مهم و معروفی بر عروض ساوی است. عروض ساوی قصیده لامیه‌ای حدود سیصد بیت، که آن را در مقابل قصیده عروضیه ابن حاجب سروده است. مطلع عروض ساوی چنین است: «بحمد المليك الحق ذی الطول و العلا ×× وشكر اياديه افتتح متفالا».

[دنا ۸۴۳/۶؛کشف الظنون ۱۱۳۶/۲]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۵۹۷/۱

آغاز: بحمد المليك الحق ... الحمد هو الثنا و النداء علی الجميل من نعمه وغيرها يقال حدته علی انعامه و علی حسبه؛ **انجام:** فانه ما قصر فی ايراد حل مسايل العالمين فی ابيات منضدة والفاظ مسددة وصيانتها من الحشو و الايطال و الركاكة والاقوا و مع هذعه العترف بالتقصير وصل الله ...

خط: نسخ، کا: محمد بن عبدالفتاح بن ابی الغیث المنزلی بلداً و الشافعی مذهباً، تا: پنج‌شنبه ۷ شوال ۱۰۱۱ق؛ جلد: تیماج سرخ، ۷۰گ (۱پ-۷۰پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۱۶/۵سم [ف: ۳۷- ۱۱۱]

اصفهان؛ جابری انصاری؛ شماره نسخه:۲/۱

همان نسخه بالا [نشریه: ۶ - ۵۹۳]

● شرح العروض لابن حاجب / عروض و قافیه / عربی

š.-ul ʻarūḍ-i li-bn-i ḥājib

بدرالدین بن قاسم

badr-od-dīn ebn-e qāsem

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۱۵۳/۳

آغاز: الحمد لله كما ينبغی لجلاله و الصلاة و السلام

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۹گ (۷۰-۸۸)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۶۱]

● شرح عروض منظوم / عروض و قافیه / فارسی

š.-e ʻarūz-e manzūm

وابسته به: عروض منظوم؛ رشید وطواط، محمد بن محمد (-۵۷۳)

متن از رشید وطواط است در عروض و اوزان شعر.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۳۰۲/۲

آغاز: بسمله. حمدله ... و بعد بدانکه چنانچه هر شیء از اشیاء در وقت ترتیب و ترکیب محتاج است بآلات و ادوات شعر را نیز میدانی باید تا بدان ابیات را وزن کنند. متن: هزج سالم : هزجرا اگر تمام ارکان همیخواهی ازو مگذر ×× بگیر این قطعه را یاد و یا کن این قطعه را از بر / مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن ×× زهی با فر یزدانی زهی داماد پیغمبر؛ **انجام:** بمعنی معروض علیه شعر است یعنی مفعول و الله اعلم بالصواب صورت اتمام و اختتام پذیرفت بتاریخ الاربعاء ششم شهر جمادی الاول من سنة

۱۲۴۲. متن: کامل: چو بحر کامل او فتد طرف سخن (افتاده میان دو بر گ ۵۵ و ۵۶)
بی‌کا، تا: چهارشنبه ۶ جمادی الاول ۱۲۴۲ق؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی کبود، جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۵۱پ-۵۶ر)، ۸ سطر (۱۲×۴)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۳ - ۳۲۶۹]

● شرح العزی فی التصریف = شرح التصریف = شرح تصریف الزنجانی / صرف / عربی

š.-ul ʻizzī fi-t taṣrīf = š.-ut taṣrīf = š.-u taṣrīf-iz zanjānī

تفتازانی، مسعود بن عمر، ۷۲۲ - ۷۹۲ ؟ قمری

taftāzānī, masʻūd ebn-e ʻomar (1323 - 1390)

وابسته به: العزی فی التصریف = تصریف = التصریف العزی؛ زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم (-۶۶۰)
تاریخ تألیف: ۷۳۸ق

این شرح نخستین تألیف تفتازانی است و تصریف که از آن به «العزی فی التصریف» نیز تعبیر می‌شود، مختصری است در علم صرف که تفتازانی بر آن این شرح را نگاشته و صاحب کشف الظنون (۱۱۵/۲) تاریخ تألیف این شرح را به سال ۷۳۸ق معین نموده است.

آغاز: ان اروی زهر تخرج فی ریاض الکلام من الاکمام وابهی خبر تحاک ببنان البیان ... و بعد فیقول الفقیر الی الله الغنی مسعود ... بیض الله غره احواله و اورق اغصان آماله.

انجام: وحرجته واحدة و دحرجته لطیفة و نحوها و انطلاقه واحدة للمرة و حسنة او قبیحة اوغیرها للنوع و کذلک البواقی و الله اعلم بالصواب.

چاپ: مشار عربی، صص۲۴۶ و ۵۴۴؛ کتاب تصریف و شرح تصریف ضمن مجموعه ای به نام - جامع المقدمات - مکرر چاپ شده؛ کتاب تصریف با ترجمه لاتینی در روم به طبع رسیده است؛ السعودیة، دار المنهاج، تصحیح محمد جاسم المحمد، الطبعة الاولی، ۱۴۳۰ق، ۴۰۰ صفحه؛ ایران، سنگی، بی ناشر، ۱۳۱۲ق، وزیری، ۵۹ص (صص۱۵۹-۲۱۷)؛ دارالسلطنه تبریز، محرم ۱۳۱۳ق، ۶۸ص (جامع المقدمات: صص۶۸-۱۳۵)؛ ۱۳۱۹ق؛ ۱۲۸۱ق، خشتی، بدون شماره صفحه (در هامش)

[دنا ۵۳۸/۶-۵۴۷ (۳۵۶ نسخه)؛ معجم المطبوعات ۶۳۷/۱؛ کشف الظنون ۱۱۳۹/۲ و ۲۸۹/۱ و ۱۱۵۲؛ معجم المؤلفین ۲۲۸/۱۲؛ فرهنگ ایران زمین ۴/۲۰ و ۸/۳۲؛ الذریعه ۱۴۹/۱۳ چند شرح از متن آن؛ مشترک پاکستان ۲۵۵۴/۱۳ تا ۲۵۵۸ چند شرح فارسی از متن آن؛ الاوقاف العامه موصل ۶۷/۲ و ۱۹۹/۲ و ۲۶۶/۲؛ ریحانة الادب ۳۳۷/۱]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة شرح التصریف العزی؛ حلبی، محمد بن عمر (-۸۵۰)
۲- التطریف علی شرح التصریف؛ ابن هلال، محمد بن علی (-۹۳۳)
۳- حاشیة شرح التصریف العزی؛ بردعی، سعد الدین (-۱۰)
۴- التوقیف فی التصریف = شرح شرح التصریف؛ قاینی، جعفر (-۱۱)
۵- شرح شرح التصریف؛ اردبیلی، نظام الدین بن احمد (-۱۲)
۶- شرح شواهد شرح التصریف؛ اردبیلی، نظام الدین بن احمد (-۱۲)
۷- حاشیة شرح التصریف العزی؛ ابوطالب اصفهانی (-۱۲۳۷)
۸- شرح شرح التصریف؛ تنکابنی، محمد بن سلیمان (۱۲۳۴-۱۳۰۲)
۹- حاشیة شرح التصریف العزی؛ محمودی
۱۰- شرح دیباجة شرح التصریف؛ مسعود بن عرب
۱۱- حاشیة شرح التصریف العزی؛ منلو محمد بن عرب بن حاجی
۱۲- حاشیة شرح التصریف العزی (۱۱ عنوان)
۱۳- شرح دیباچه شرح التصریف (۵ عنوان)

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۶۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۰۲ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: پارچه، ۸۹گ، ۱۵-۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۱۲ - ۱۴۰]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۷۷/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۱۶ق؛ در پایان نسخه تاریخ پانزدهم شعبان ۷۳۸ در فرموید (شاید فرومد-سبزوار) هنگام اشتغال به تحصیل علوم عربیت، دیده می‌شود و احتمالاً تاریخ تألیف باشد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۶گ (۱۸۴پ-۲۴۹پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [ف: ۲۶ - ۳۱۶]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۰۳۶
خط: نستعلیق، کا: حسین بن علی مارونی، تا: ۸۹۲ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد رضا بن علی ابن محمد جعفر؛ مهر: «عبدعلی» (دایری)؛ جلد: مقوایی، ۷۸گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۴×۱۷سم [ف: ۸ - ۲۳۷]

۴. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۹۵/۱
کامل؛ خط: نسخ جلی زیبا، بی‌کا، تا: قبل از ۸۹۴ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۱۵گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: - ۱۹۳]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۳۴۸-۵۷/۱۸
آغاز: برابر
از اول تا آخر؛ خط: نستعلیق، کا: حسین بن ابراهیم، تا: سه‌شنبه ۱۲ ذیقعده ۸۹۵ق؛ محشی؛ ۱۵۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۲۷سم [ف: ۵ - ۲۴۲۵]

۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۲۳۳/۲
آغاز: ولا تخشین اصله تخشیین حذفت کسرة الیاء ثم الیاء و ادخلت لاوحذفت النون فقیل لاتخشی فلما الحق نون التاکید التقی الساکنان الیاء و النون فلم یحذف الیاء؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۸گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۷۲]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۵۵۶/۲
بی‌کا،تا:قرن ۱۰؛افتادگی:آغاز و انجام؛کاغذ:ترکی و فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۷۴ص (۲۶-۹۹)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱۷ - ۲۲]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۵۹

آغاز: باختلاف الهیئات کضرب و یضرب و نحوهما من المشتقات؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، کا: ابوالفتح بن محمود بن علی قمی، تا: جمادی الثانی۹۲۶ق؛افتادگی:آغاز؛محشی؛واقف:ملاموسی؛کاغذ:نخودی، جلد: مقوا، ۳۴گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۱۴۲]

۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۵۶۵-۳۸/۱۸۵
آغاز: فله احکام آخر لایلیق بهذا الکتاب و فیه نظر لانه ینقص بنحوایمة والاصل اءممة ... فان کانت الهمزة الاولی من الهمزتین المنقلبة ثانیهما؛ **انجام:** برابر
خط:نستعلیق،بی‌کا، تا: غره ذیحجه ۹۳۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ تملک: محمد سعید؛ ۳۳گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۴۲۵]

۱۰. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۱۷۷/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: رفیع الدین حیدر بن علی ضیاء الدین یحیی غفاری، تا: ۹۶۰ق؛ مصحح، مقابله شده؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳ سطر (۴/۵×۹/۵)، اندازه: ۹/۵×۱۶/۵سم [ف: ۳ - ۱۶۳۳]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۵۳۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عثمان بن علی، تا: سه‌شنبه ۷ رمضان ۹۶۶ق؛ مصحح، محشی با نشان «سعدالدین»، با عبارات «یا کبیکج»؛ تملک: عبدالقادر قبانی به تاریخ ۱۲۴۴ق، سید محمد سعید به تاریخ ۱۲۵۵، سید عبدالوهاب عطار؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، مذهب، ۶۷گ، ۱۹ سطر(۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۹ - ۴۱۷]

۱۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۶۴/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱ رجب ۹۷۰ق؛ کاغذ: فرنگی؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۱گ، ۱۸ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۱ - ۴۲۵]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۴۴۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ مشکول، کا: عبدالواحد بن محمد بن مولانا سلیمان، تا: چهارشنبه آخر شعبان ۹۷۴ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: عیسی جاری غدری (؟)، شمس الدین در سال ۱۳۱۹؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی حنایی، جلد: مقوا، رویه کاغذی، ۹۵گ، ۱۳-۱۲ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۴۰]

۱۴. اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه:۴۷
خط: نسخ، کا: احمد بن معصوم، تا: ۹۸۰ق؛ محشی فارسی؛ جلد: مقوایی، ۸۲گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵/۵سم [اوراق عتیق:۲-۳۲۴]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۲۱۵
خط: تعلیق، کا: سید محمد سلیمانی، تا: رمضان ۹۸۶ق [مختصر ف: - ۴۷۸]

۱۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۶۸۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ کاغذ: نخودی، جلد: کاغذی، ۹۱گ، ۱۸سطر(۶/۵×۱۵/۵)، اندازه:۱۳×۱۹سم[ف:۲ - ۱۵۷]

۱۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۸۴۰-۳۹/۲۲۰
آغاز: و ذلک قیاس مطرد طلباً للخفة و اشترط سکون الاولی لیدغم ... و تقول فی فعول من الواوعد اصله عدوو ومن الیای بغی و الاصل بغوی؛ **انجام:** و من الیای مرمی بقلب الواو یاء و یکسر ما قبلها ای ما قبل الیاء معنی ان اصله مرموی قلبت الواو یاء و ادغمت الیاء فی الیاء
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوا، ۴۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۴۲۷]

۱۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۱۲۱
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: فرنگی، جلد:تیماج،۱۴۲ص،۱۷و ۱۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲ - ۳۴۵]

۱۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۱۱۹/۶
تا برگ ۱۱۱؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۱؛ محشی؛ اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۸۶۴]

یزد؛ جامع کبیر؛ شماره نسخه:۱۳۸/۶
همان نسخه بالا [نشریه: ۴ - ۳۹۴]

۲۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۲۷۷/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۱؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج قرمز، ۱۰۶ص (۲۳۵-۳۴۰)، ۱۹ سطر (۵/۵×۱۲)، اندازه: ۹/۵×۱۸سم [ف: ۹ - ۲۶۸]

۲۱. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۴۷/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: جمال الدین محمد رازی، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ واقف: شهاب الدین مرعشی نجفی؛ ۴۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱ - ۳۱۹]

۲۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۳۶
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی با نشان «چلبی، بهشتی، شرح ابوسعید، لمحرره محمد جعفر، سعدالله، حسین بن محمد جعفر»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۱گ، ۱۲-۱۷ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲/۵×۱۷/۵سم [ف: - ۵۷۲]

۲۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۱۵۸
خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۲گ، ۲۱ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۹۷]

۲۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۱۹
آغاز: الاصل و کذا. نحو قل وبع و امثال ذلک؛ **انجام:** و نقول فی التأکید النون «قاین با» عادة الکلام کما عرفته ...
بخش آغازین؛ خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: ترمه نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۵گ، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۳ - ۱۹۷]

۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۰۷۶
آغاز: اشبه ذلک فالجواب عن الاول؛ **انجام:** فلا عبرة بحرکته و منهم من ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: نخودی [رایانه]

۲۶. تبریز؛ خادم حسینی؛ شماره نسخه:۵۱/۱
آغاز: لانها من اللوازم وبناء المفعول منها لایکاد یوجد؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: عبدالله بن حسن صالحی، تا: یک‌شنبه غره محرم ۱۰۰۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۳گ (۱-۷۳)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [اوراق عتیق: ۱ - ۹۷]

۲۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۲۴۶/۲
آغاز: مقدمه را ندارد: اعلم ان التصریف و هو تفعیل من الصرف؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: ۱۰۲۳ق؛ محشی با نشان «۲۲»؛ ۹۰ص (۳۴-۱۲۳) [ف: ۱۱ - ۶۳۴]

۲۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۶۹۷
آغاز: العمل و المراد هنا صناعة التصریف ای التصریف فی الاصطلاح تحویل الاصل الواحد ای تغییره ...
خط: نسخ، کا: محمد صالح بن میرزا محمد حنفی بخاری، تا: پنج‌شنبه ۷ ربیع الاول ۱۰۲۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ تملک: عباس قلی بن لسان الملک کاشانی به سال ۱۲۸۸ق که کتاب را از شیخ باقر تهرانی در تهران خریده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۹گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲۸ - ۲۱۳]

۲۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۱۲۰
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۳۰ق؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: کاهی، جلد: تیماج، ۹۹ص، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۲ - ۳۴۵]

۳۰. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۸۸/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۴۱ق؛ اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۱۷]

۳۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض ۱۳۰۴۱
خط: نسخ، کا: محمد صالح، تا: ۱۰۴۲ق [الفبائی: - ۳۲۹]

۳۲. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۵۰۸
خط: نسخ، کا: مسعود بن فضل الله بن مسعود، تا: ۱۲ رجب ۱۰۵۸ق؛ ۱۵۴گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲ - ۳۷۰]

۳۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۹۱۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه ۷ ذیحجه ۱۰۵۹ق؛ واقف: فاضلخان؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج ارغوانی، ۹۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۱۲ - ۱۴۳]

۳۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۰۶۱
آغاز: اذا قلت کسرته فالحاصل له التکسر؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: میر محمد مؤمن لاهیجی، تا: ۱۰۵۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ مهر: «من عبده محمد الحسینی»، «عبده محمد تقی بن ابوطالب الموسوی»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی ابری، ۱۳۶گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۳ - ۸۳۹]

۳۵. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۶۴/۱
خط: نسخ، کا: شمس الدین بن محمد عبدالله صاحب، تا: ۱۰۶۵ق؛ اندازه: ۱۱×۲۰سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۱۵]

۳۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۰۹۳
آغاز: بسمله فاقول لما کان من الواجب علی کل طالب الشی ان یتصور ذلک الشئ
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۰۶۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاتب خطبه و دیباچه را انداخته؛ محشی؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا، ۹۰گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۱۵۰]

۳۷. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۶۰۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: میر جعفر بن سیدحسن حسینی طسوجی، تا: ۲۳ جمادی الاول ۱۰۶۷ق؛ ۱۰۰گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف مخ - ۱ - ۲۸۲]

۳۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۴۷۱
کامل؛ خط: نستعلیق، کا: محمد حسن حسنی، تا: ۱۰ جمادی الثانی ۱۰۶۸ق، جا: اصفهان؛ مصحح، محشی؛ مهر: «عبده الواسع بن نورالدین الموسوی۱۲۱۶» (بیضی)، «بنده آل محمد حسین» (شش گوش) با تاریخ ۱۲۲۷؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۷۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۴۰]

۳۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۳۸۸/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد اشرف بن محمد هادی، تا: ۴ ربیع الاول ۱۰۷۳ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: کاغذی ابر و باد، ۶۶گ (۹پ-۷۴پ)، ۱۶ سطر (۸×۱۱/۵)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۳۳ - ۶۶۷]

۴۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۷۱۴
خط: نستعلیق، کا: حاتم بخش گنابادی، تا: ۱۰۷۴ق؛ ۱۳۰گ، اندازه: ۹×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۴۱]

۴۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۴۹۰-۵۷/۱۶۰
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: اسحاق بن معتوق بن حاجی احمد، تا: ۳ ذیقعده ۱۰۷۵ق؛ ۶۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۴۲۵]

۴۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۲۵۲-۵۶/۱۰۲
آغاز: آلائه المتوافرة المتکاثرة ثم الصلوة علی نبیه محمد المبعوث من اشرف جراثیم الانام
خط: نسخ، کا: محمد زمان بن حسین صراف، تا: چهارشنبه ۱۲ رجب ۱۰۷۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۲۴گ، ۷ و ۸ و ۱۵ سطر، اندازه:

۱۳×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۲۶]

۴۳. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۱۲۸/۱

خط: نستعلیق، کا: محمد بن محمد شریف، تا: ۶ شعبان ۱۰۷۸ق؛ ۵۸گ (۱پ-۵۸ر)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: - ۸۳]

۴۴. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۴۸۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۶ شوال ۱۰۸۰ق، جا: اصفهان مدرسه جعفریه؛ ۸۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۲ - ۳۵۳]

۴۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۶/۴ معزی

آغاز: برابر

بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۸۵ق، جلد: مقوایی با روکش کاغذی ابر و باد، ۵۶گ (۷۱پ-۱۲۶پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [ف: ۳۹ - ۵۶]

۴۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۷۴۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** فلا یکتب بخطك غیرشیی بسرک فی القیامه ان یراه

خط: نسخ، کا: استرآبادی، ابراهیم، تا: ۱۰۸۶ق؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج [رایانه]

۴۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۱۹۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابراهیم بن حاج اسد، تا: ۱۰۸۶ق؛ محشی؛ واقف: سید محمد باقر مولوی عربشاهی سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۱۳۳گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰/۳×۲۰/۳سم [ف: ۱۲ - ۱۴۵]

۴۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۱۶۲/۲

انجام: و معناهما واحد

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ۱۰۸۷ق؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: سید محمود قریشی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج زرد، ۱۶ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵ - ۱۵۵۵]

۴۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۸۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد معروف به اشرف الحسنی، تا: ۱۰۸۷ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج آبی، ۷۰گ، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۱/۵)،اندازه: ۱۱×۱۸ سم [ف: ۱۴ - ۹۳]

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۹۸۳

همان نسخه بالا [نشریه: ۷ - ۱۸۲]

۵۰. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۸۵۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیحجه۱۰۸۷ق، به فرموده میرزا محمد علیا؛ ۷۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۳ - ۶۳۶]

۵۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۹۴

خط: نسخ، کا: حاج محمد بن کمال الدین شولستانی، تا: جمادی الاول۱۰۸۸ق؛مصحح؛اندازه:۱۴/۵×۲۰/۵سم[نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۲]

۵۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۲۲۳

آغاز: سیما حرفی تنفیس و معناه تاخیر الفعل فی الزمان المستقبل و عدم الضیق فی الحال

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه ۳ رمضان ۱۰۸۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی منقول از سعدالله و چلبی و سلماسی؛ واقف: موسوی گرمارودی، مرداد ۱۳۴۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۱گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۳سم [ف: ۱۲ - ۱۵۰]

۵۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۹۸۶-۱۱/۸۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۰۸۹ق؛ محشی، در اول نسخه در دو برگ خطبه شارح (تفتازانی) به فارسی شرح شده و استعارات واقعه در آن توضیح داده شده؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۱گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۵ - ۲۴۲۳]

۵۴. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۷۵

خط: نسخ، کا: محمد خان تاتار و پسر دلگاهخان، تا: ۲۵ جمادی الاول ۱۰۹۲ق [ف: ۳ - ۹۲]

۵۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۷۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۰ جمادی الاول ۱۰۹۸ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۹گ، ۱۲ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱ - ۱۶۵]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۲۷۸

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۳۸]

۵۶. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه:۵۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۷۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: - ۶۴]

۵۷. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۱۹۸

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۶۸گ، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۱۳۹]

۵۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۸۵۳

خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن۱۲؛افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی، ۵۲گ، ۱۶ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۷ - ۴۹۵]

۵۹. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۶۰

آغاز: آلائه المتوافرة المتکاثرة ثم الصلوة علی نبیه محمد المبعوث من اشرف جراثیم الانام

خط: نسخ، کا: اسماعیل بن حسین کلفاقی، تا: قرن ۱۲، جا: مدرسه حاجی محمد حسین عطار؛ ۱۰۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۱۹/۵سم [ف: ۱ - ۵۳]

۶۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۹۳۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** فان کان مؤنثا لان ما یعالج.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام (سه ورق)؛ محشی؛ واقف: فاضلخان؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج، ۱۶۵گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۲ - ۱۴۴]

۶۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۶۱

آغاز: مقصود لا تحصل تلك المعانی الابها ای بهذه الامثلة؛ **انجام:** فلم یبق غیر العین و کذا تقول فی سایر المجزومات.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواسط قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛

انتهای نسخه برابر است با اوایل مبحث مربوط به لفیف مفروق؛ کاغذ: نخودی، جلد: پارچه، ۸۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۷/۵×۱۶سم [ف: ۱۲ - ۱۴۳]

۶۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۱۲۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد صادق، تا: قرن ۱۲؛ محشی از سعدالله چلبی؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۱۰۸ص، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۳۴۵]

۶۳. قم؛ مدرسه رضویه؛ شماره نسخه:۴۸/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: الوان، ۴۱گ (۲۵پ-۶۵پ)، ۱۸ سطر، قطع: ربعی [چند نسخه-ف: - ۴۷]

۶۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۹۳

آغاز: هذا کتاب سعد الدین، بسمله، فاقول لما کان من الواجب علی ای طالب کل شیء؛ **انجام:** فجعله مخالفا بفتح المیم و تخفیف هذا الکلام.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فسنقی، جلد: تیماج مشکی، ۸۳گ، ۱۴ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۳/۵×۱۹سم [ف: ۷ - ۸۶]

۶۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۲۹۵/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۲؛ جلد: تیماج تریاکی، ۵۸گ (۱-۵۸)، ۲۱ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۳ - ۹۱۹]

۶۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۰۶۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: علی (کاتب بخش نونویس)، تا: قرن ۱۲، جا: نجف اشرف؛ مصحح، محشی با نشان «۱۲»، «رضی»، «سعدالله» و غیر آن؛ کاغذ: فرنگی و شرقی، جلد: تیماج مذهب، ۸۶گ، ۱۶ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۳۰ - ۴۶۷]

۶۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۱۷۲/۳

انجام: فی الثلاثی المجرد و المزید فیه و الرباعی ...

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ ۶۸گ (۳۸پ-۱۰۵پ) [ف: ۳ - ۱۹۷]

۶۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۸۹۸

انجام: الا اذا اعتل آخر عزاورمی اواتصل به الضمیر المرفوع المتحرک نحو.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی به نشان‌های «سعدالله» و «س» و «جاروردی» و «شرح»؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۱۶گ (۸۵پ-۱۰۰پ)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۷سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۴۱]

۶۹. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۲۷۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: جعفر بن حسن جزایری، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [ف: ۵ - ۶۴۴]

۷۰. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۰۱۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الفارق القرائن الخارجیة.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۳گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۵ - ۴۰۰]

۷۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۲۲/۱ کر

آغاز: بسملة، و لما کان من الواجب علی کل طالب الشیء أن یتصور ذلک الشیء أولاً لیکون علی بصیرة ... یتضمن فائدته متعرضاً لمعناه؛ **انجام:** کذا دحرجة واحدة و دحرجة لطیفة أو نحویها للنوع ... انطلاقه واحدة للمرة حسنة أو قبیحة أو غیرها للنوع و کذلک البواق و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب

خط: نسخ، کا: ابراهیم بن احمد، تا: قرن ۱۲، بخش نونویس ۱۲۶۴ق؛ مصحح، محشی با نشان‌های «سعدالله، س، روح الشروح، اختری، ابوالبهاء، برری رحمه الله، مظهر رحمة الله علیه، شرح المعانی، شرح، سیدی مصطفی مفتی، و ... »؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۵۶گ (۱پ-۵۶پ)، ۱۵-۱۷ سطر، اندازه: ۶/۵×۱۳سم [ف: ۴۰/۲ - ۸۲]

۷۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۴۰۵/۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۰۵ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج زرشکی،۱۷۷گ،۲۱سطر(۹×۱۵)،اندازه:۱۵×۲۰/۵سم[ف:۱۵-۲۱۳]

۷۳. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۶۹۴/۱

خط: نسخ، کا: عبدالله، تا: ۱۱۰۶ق؛ مهر: «عبده الراجی عبدالله» (بیضی)، «العبد المذنب سلیمان» (مربع)؛ جلد: تیماج روغنی، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: - ۳۷۶]

۷۴. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: شفیع ابن فولادخان، تا: ۱۱۰۷ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، فلفل نمکی، جلد: تیماج مشکی، ۱۹۲ص، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: - ۱۷۹]

۷۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۷۰/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۱۰ق؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج تریاکی، ۷۷گ (۸۹پ-۱۶۵)، ۱۴ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۶ - ۱۲۸]

۷۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۰۷۹/۱

خط: نسخ، کا: محمد طیب بن ابراهیم، تا: ۱۱۱۴ق؛ محشی؛ تملک: محمد رضا فخار، محمد حسین بن محمد رضا؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج سیاه، ۸۶گ (۱پ-۸۶پ)، ۱۲-۱۶ سطر (۸/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۷ - ۴۱۱]

۷۷. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۳۲۳

خط: نستعلیق، کا: محمد سلیم، تا: ۱۱۱۵ق [ف: - ۱۰۴]

۷۸. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۴۵۵

خط: نسخ، کا: سید بهاءالدین علی حسینی قهپائی، تا: ۱۱۱۹ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: سید یونس بن میرزا علی نقی که کتاب

را به «میرزا علی اکبر» داده است در سال ۱۲۶۵؛ جلد: تیماج قرمز مذهب، ۹۸گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۱۱۴]

۷۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۴۶۳/۱-۱۳/۱۴۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شعبان ۱۱۲۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۹گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۴۲۳]

۸۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۶۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن ابراهیم، تا: ۱۱۲۵ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج یشمی، ۱۰۹گ، ۱۱ سطر (۸×۱۲/۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۹ - ۴۸۹]

۸۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۴۸/۲

آغاز: بسمله و به نستمد فی التتمیم: اعلم ان التصریف فی اللغة التغییر و فی الصناعة؛ **انجام:** و الفعله تقول هو حسن الطعمه و هو حسن الجلسة

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۲۶ق؛ کاغذ: ترمه اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، مذهب، ۲۰ص (۳۱-۵۰)، ۱۸ سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۶ - ۳۵۸]

۸۲. بشرویه؛ امیرالمؤمنین؛ شماره نسخه:۸۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** دحرجته لطیفة و نحوها و انطلاقة واحدة للمرةً ... و الله الحارب

خط: نسخ، بی‌کا، تا: غره رجب ۱۱۲۷ق؛ ۶۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۱۹سم [ف مخ]

۸۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۹۸۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: هاشم بن مرتضی حسینی، تا: ۱۱۲۷ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۲۷۶ص، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [ف: ۱۷ - ۳۵۹]

۸۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۰۷۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابن کربلایی ابوعلی نور محمد البیاری، تا: سه‌شنبه ۲۶ رجب ۱۱۲۷ق، جا: شاهرود در مدرسه محمد عالیجاه محمد زمان خان؛ محشی با نشان‌های ۱۲، شواهد شرح تصریف، و غیره؛ اهدایی:ناصر کاتوزیان؛کاغذ:فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳۴گ، ۱۳ سطر (۶×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۹ - ۴۰]

۸۵. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۵۷۳

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: حبعلی بن ندرعلی، تا: ۱۲ شوال ۱۱۳۲ق، جا: مدرسه قصبه اردوباد؛ مهر: «یا محمد» (مربع)؛ واقف: شهید؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲ سطر [ف: - ۳۰۱]

۸۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۶۷۰

آغاز: و المراد ههنا المصدر الی امثلة ای ابنیة و صیغ فهی الکلم

خط: نسخ، کا: تاج الدین بن بدرالدین بن یوسف ماورازی، تا: ۱۱۳۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج، ۳۰گ، اندازه: ۱۵/۸×۲۱/۸سم [ف: ۱۲ - ۱۴۹]

۸۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۴۵۰-۲۲/۱۷۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: زین العابدین، تا: چهارشنبه دهه اول رجب ۱۱۳۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۴۲۴]

۸۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۰۰۲

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن فرج الله مقدم، تا: ۱۱۳۴ق؛ محشی با نشان «س. د. سعدالله»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج حنایی، ۱۷۲گ، ۹ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱۵ - ۴۰۸۲]

۸۹. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۶۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: فتح الله بن عبدالله بن ملاعبدالرضا بن آخوند مولانا ملایوسف دهخوار قانی واعظ، تا: ۱۱۳۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۹گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: - ۷۸]

۹۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۶۷۵

خط: نستعلیق، کا: سلیمان بن علی بن جعفر بحرانی، تا: ربیع الاول ۱۱۳۹ق؛ مقابله شده؛ مهر: «عبده محمد مهدی»؛ اهدایی: غضنفر حاجی غلامی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۵۰گ، ۲۱ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۴ - ۱۳۸۵]

۹۱. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۲۴۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قسمت اوایل قدیم و چهار صد ساله است قسمت نونویس۲۴محرم۱۱۴۰ق در مشهد مقدس؛جلد:تیماج قهوه‌ای، ۹۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲-۱۳۳]

۹۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۵۰

خط: نسخ، کا: یاسین بن همز، تا: ۱۱۴۸ق؛ محشی با نشانه‌های «ع ب، ع، م، س، ص، ح، ابن قاسم»، با یادداشت غلامعلی بن محمد حسین خان افشار به سال ۱۲۵۲ با مهر «غلامعلی»؛ مهر: «هو العلی الاکبر، ۱۲۶۰» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا با روکش کاغذی، ۸۳گ، ۱۱-۱۵ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۶ - ۳۷۹]

۹۳. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۱۷۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۵۳ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمدامین بن محمدباقر حسینی لاریجانی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۱گ، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف مخ - ۱۰۸]

۹۴. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۷۴/۱

خط:نسخ، کا: محمد بن حسین بن محمد، تا: ۱۱۵۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۷گ (۱پ-۶۷ر)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱ - ۲۶۵]

۹۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۱۷۹

بی‌کا، تا: ۱۱۶۰ق [نشریه: ۱۳ - ۳۷۴]

۹۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۷۸/۲
خط: نسخ تحریری، کا: عبدالله، تا: ۱۱۶۴ق، محشی؛ ۱۱۹گ (۳۳ر-۱۲۷پ، ۱۲۸ر-۱۵۱ر) [ف: ۳ - ۱۹۷]

۹۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۶۷۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالنبی ابن محمد صادق شیرازی، تا: سه‌شنبه ۵ شعبان ۱۱۶۸ق؛ محشی؛ واقف: حسین کی استوان، آبان ۱۳۴۸؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹سم [ف: ۱۲ - ۱۴۳]

۹۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۲۵۵/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: سلیمان بن حسین بن موسی فراوی (بلداً) مالکی (مذهباً)، تا: جمعه ۱۶ جمادی الثانی ۱۱۷۴ق؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۸۹ص (۱۱۰-۱۹۸)، ۱۳ و ۲۰ و ۲۲ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳/۳سم [ف: ۴۵ - ۱۱۳]

۹۹. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۳۵۸/۳
کامل؛ خط: نستعلیق، کا: میر رحیم بن نعمت الله موسوی، تا: محرم ۱۱۹۴ق؛ واقف: میر رحیم بن نعمت الله الموسوی، ۱۲۳۶ق؛ ۱۱۱ص (۵۴-۱۶۴)، ۱۷ سطر [ف: ۲ - ۴۱۹]

۱۰۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۸۷۵-۵۹/۹۵
آغاز: لما رأیت مختصر التصریف الذی صنفه الامام الفاضل العالم الکامل قدوة المحققین
خط: نسخ، بی‌کا، تا: شعبان ۱۱۹۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۲۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۴۲۶]

۱۰۱. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۳۷۰/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲ جمادی الاول ۱۱۹۷ق؛ واقف: ملا حسین، جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۱۰]

۱۰۲. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۴۱۰
آغاز: برابر **انجام:** بمعنی اخذ فکذلک و الا لوجب ان یقال ...
خط: نستعلیق پست، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: کاهی، جلد: تیماج عنابی، ۱۲۵گ، ۱۴ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: - ۳۴۱]

۱۰۳. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۶۰۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: عباس ازغدی، شوال ۱۳۲۰ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۲گ، ۲۲ سطر (۷×۱۵/۵)، اندازه: ۱۱×۲۱/۵سم [ف: - ۴۸۶]

۱۰۴. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۱۲۲/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ پست، کا: ملا سلیمان بن ملا قربانعلی نوری، تا: قرن ۱۳، جا: مدرسه حضرت عبدالعظیم؛ کاغذ: فستقی و سفید، جلد: تیماج مشکی، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: - ۱۲۱]

۱۰۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۲۱۲۰
انجام: و لا ذهبت خالدا و نحو ذلک کذا قابل بعض المحققین و الحق انه لابد فی.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ تملک: سید ابوالقاسم که از جناب سید نجف مرحوم طاب ثراه به او رسیده؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰گ (۳۰پ-۴۹پ)، ۲۰-۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۱۹/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۴۰]

۱۰۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۰۰۵/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** فجوزوا اداء کثیرا شایعا و نقول ارایة فی اراء
خط: نسخ، کا: سید موسی بن فضل الله حسینی کلانتری همدانی، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با نشان «موسی» [گویا همان موسی کلانتری باشد] و با نشان «احمد، عبده چلبی» و جز آن، یادداشت شیخ مهدی بن آخوند ملا محمدجعفر در آغاز؛ مهر: «اهدایی سید کاظم کمالی الحسینی همدانی» (بیضی)؛ اهدایی: سید کاظم کمالی الحسینی همدانی؛ کاغذ: فرنگی، ۵۱گ (۱-۵۱)، ۱۷-۲۲ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۴۰ - ۵۲۳]

۱۰۷. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۹۹۴
آغاز: ... و اعلم ان المراد بالمصدر هو المصدر المجرد لان المزید فیه مشتق منه؛ **انجام:** دحرجة لطیفة و نحوها و انطلاقة للمرة و نحوها للنوع و کذا و السلام و الاکرام
خط:نسخ، کا: محمد قدیر بن آقا صالح، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲ - ۱۳۳]

۱۰۸. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۰۰۰
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج زرشکی، ۱۰۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۲ - ۱۳۴]

۱۰۹. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۰۳۸
آغاز: ای فعل الاثنین و جماعة النساء النون الخفیفة لایقال اضربان و لااضربنان؛ **انجام:** الانطلاقة و الاستخراجة و التدحرجة هذا هو الحکم فی الثلاثی المجرد
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز وانجام؛ ۹۷گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۲ - ۱۳۴]

۱۱۰. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۰۸۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** وتمت قومة ای ضربا واحدا
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۷۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲ - ۱۳۴]

۱۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۷۸۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** الداله علی الملک ... اوللاختصاص.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج [رایانه]

۱۱۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۵۳۷
آغاز: انقسامه الکلی الی جزئیاته؛ **انجام:** علی حاله و منه قول الشاعر ...
خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛

محشی؛ کاغذ: نخودی، ۳۷گ، ۹ سطر (۸×۱۲/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۲/۵سم [ف: ۳ - ۱۹۷]

۱۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۵۴۷

کامل؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی با نشان‌ها مختلف مانند «سعدالله» و «چلبی» و «سعدالدین» و بسیاری بدون نشان؛ تملک: میر محمد حسینی؛ مهر: «یا امام حسین» (مستطیل)، «ابن محمد حسین ابوالقاسم التمامی۱۲۱۶» (بیضی)، «لا اله الا الله الملک الحق المبین محمد حسین بن ابوالقاسم»(مستطیل)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نباتی، جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۸۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۳×۲۰/۴سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۴۲]

۱۱۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۵۴۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۴ - ۲۱۰۴]

۱۱۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۱۰۵/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قلب الالفوا و ان کان من یاتسر لانضام ما قبلها

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳ - ۱۵۲۷]

۱۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۴۸۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: آبی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۳گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۱۲ - ۱۴۸]

۱۱۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۱۳۰/۱-۳۶/۱۳۰

آغاز: فان قیل لم قال التصریف فی الغة التغییر و لم یقل التحویل قلت لان التعویل لمافیه النقل اخص من التصریف اللغوی و حمل الاخص علی الاعم غیر جائز؛ **انجام:** غیر الثلاثی فی الاصل بل کان رباعیاً الاصل کثعلب او مزیداً فیه کعصفور او خماسی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۲۷]

۱۱۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۱۴۶

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۱۰۶ص، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۳۴۶]

۱۱۹. خوی؛ گنجینه (موزه)؛ شماره نسخه:۳۱/۱

آغاز: برابر **انجام:** تقول هو حسن الطعمة والجلسة ... کان رکوبه حسنا یعنی ذلک عاریة بالرکوب و

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۸گ (۱-۶۸)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ]

۱۲۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۴۴۴

آغاز: ... علیه فکری الفاتر و نظری القاصر بعون الملک ... و المرجو ممن اطلع فیه علی عثرة ان یدراء بالحسنات؛ **انجام:** واترک فی الجمع مفتوحة اذ لاداعی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز وانجام؛ جلد: تیماج سیاه، ۹۲گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۷۳]

۱۲۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۸۰۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۱۰گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۷۲]

۱۲۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۳۹۴/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۶۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۷۲]

۱۲۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۴۰۱/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن علی اصفهانی، تا: ۱۲۰۰ق؛ مصحح، محشی؛ ۱۸۳گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۷۲]

۱۲۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۹۷۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ تملک: عبدالله بن نجم الدین در ۱۲۴۸، نجم الدین گل محمد در ۱۲۲۲؛ کاغذ: فستقی آبی و سفید، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۲۱گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵/۸×۲۵سم [ف: ۱ - ۲۸۴]

۱۲۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۷۲۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد:یشمی، ۱۸۰گ، ۶ سطر، اندازه: ۱۵/۳×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۲۸۴]

۱۲۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۰۸۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: کاغذ فستقی، جلد: میشن سیاه، ۱۰۶گ، ۱۶ و ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۳×۲۰/۹سم [ف: ۱- ۲۸۴]

۱۲۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۷۴/۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی لاجورد، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۰گ (۸۶پ-۱۷۵پ)، ۱۲-۱۶ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۱۴۱]

۱۲۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۱۳۹/۱

خط: نسخ، کا: عبدالوهاب بن صادق حسینی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۶۲ص (۱-۶۲)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۵ - ۱۵۴۷]

۱۲۹. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۶۶۰/۱

خط: نستعلیق بدخط، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲ - ۲۹۵]

۱۳۰. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۲۶۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۶۵گ (۱پ-۶۵پ)، ۲۱ سطر [ف: - ۱۵۵]

۱۳۱. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۷۰

آغاز: و هو ثلاثة ابواب کافعل بزیادة الهمزة نحو اکرم الکراماً؛

انجام: و قالوا مرقاة بکسر المیم علی هذا ای علی انها ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی برخی با عنوان «محمد بن مهدی الحسنی»؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱۶گ، ۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۱ - ۲۰۱]

۱۳۲. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۰۵
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۱۱ - ۹۰۳]

۱۳۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۱۷/۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۱۳ سطر، قطع: ربعی [چهار کتابخانه مشهد-ف: - ۳۱۷]

۱۳۴. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۱۸۱/۴
خط: نسخ، کا: محمد صادق تمامی امامی، تا: قرن ۱۳؛ اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۳۹]

۱۳۵. نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه:۱۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۸۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۱۹سم [ف: - ۳۶]

۱۳۶. ساری؛ عمومی؛ شماره نسخه:۱۱۹
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جلد: مقوا، ۱۱ سطر (۹×۱۲/۵)، اندازه: ۱۴×۱۸/۵سم [عمومی ساری و تنکابن: ف: - ۹۵]

۱۳۷. تهران؛ حوزه آستان حضرت عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۵۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ تملک جواد به تاریخ ۱۲۶۹؛ جلد: مقوا، ۷۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: - ۳۷]

۱۳۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۳۳۱/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج سیاه، ۴۵گ (۱پ-۴۵ر)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۳۳/۲ - ۸۴]

۱۳۹. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۱۸۹
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۱۰گ، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [ف: ۱ - ۱۵۴]

۱۴۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۳۲۶/۴
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، ۱۵ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۵۱۳]

۱۴۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۵۸۵/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۳۱گ (۱۸-۱۴۸)، ابعاد متن: ۶×۱۱، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۱۶ - ۶۴۲]

۱۴۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۰۱۴/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۱۹ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۵۲۵]

۱۴۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۶۷۰
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷۱گ، ۱۶ سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۶۶۸]

۱۴۴. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۸۷۳/۱
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع: رقعی [ف: - ۳۲۰]

۱۴۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۵۱/۲ کر
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عظیم بن مظفر بن سعید بن مظفر بن محمد زمان زیربندی، تا: رجب ۱۲۰۱ق؛ مصحح، محشی با نشان‌های «س، ص، صحاح، جاربردی، ع ه عفی عنه، احمد رحمه الله و ...»؛ کاغذ: فرنگی نخودی ضخیم، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۴گ (۲ر-۱۰۵ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۴/۵سم [ف: ۴۰/۲ - ۱۹۶]

۱۴۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۱۶۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: باقر بن محمود جکجای، تا: ۱۲۰۲ق؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی، ۱۳۱گ، ۱۱سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۴ - ۱۱۸۵]

۱۴۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۳۶۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد حسن بن محمد شریف زنجانی، تا: ۱۲۰۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ مهر: «علی شاه ۱۲۵۸» (بیضی)؛ جلد: تیماج، مشکی، ۵۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۸ - ۴۸۹]

۱۴۸. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه:۱۹۴
بی‌کا، تا: ۱۲۰۵ق [تراثنا: س۱۳ش۲و۳ - ۳۵۳]

۱۴۹. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۴۵/۲
بی‌کا، تا: ۱۲۰۵ق، جلد: تیماج سیاه، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۱۸]

۱۵۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۲۲۷/۱-۲۱/۱۴۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد صالح بن احمد بیدگلی، تا: ۲۶ جمادی الاول ۱۲۰۹ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۲۴]

۱۵۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۵۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۰۹ق؛ محشی؛ واقف: تاج ماه بیگم، ۱۲۶۲؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج ماشی، ۹۰گ، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۴۲]

۱۵۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۷۶/۴
خط: نسخ، کا: محمد بن فاضل سبزواری، تا: ۱۴ شوال ۱۲۱۰ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۲۰ سطر، اندازه: ۹×۱۹سم [ف: ۱۲ - ۳۶۳]

۱۵۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۳۶۳/۲-۱۳/۴۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۰ق؛ ۵۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۲۳]

۱۵۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۹۵/۱

آغاز: بسملة. الا لا آلاء الا الاء الآله الکریم اروی زهر تخرج فی ریاض الکلام من الاکمام ... و بعد فیقول ... مسعود بن عمر القاضی التفتازانی ... لما رایت مختصر التصریف (گ۲) ... عز الملة و الدین الزنجانی ... سنح لی ان اشرح له شرحاً (گ۲پ)؛
انجام: برابر
خط: نسخ، کا: میکائیل بن مراد، تا: ۱۲۱۲ق، جا: بانه؛ کاغذ: نخودی، فرنگی، جلد: تیماج، ۱۲۲گ (۲-۱۲۳پ)، ۱۱ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۱ - ۴۸۸]

۱۵۵. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۶۲۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۱۲ق؛ محشی با عناوین «قوله- قوله» که توسط رسول بن علی در قریه شامات به تاریخ ۱۵ رمضان ۱۲۱۲ کتابت شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۷گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۵۳۱]

۱۵۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۳۱۲
آغاز و انجام: برابر
خط:نسخ،بی‌کا، تا: ۱۲۱۳ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۳۱گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۷۲]

۱۵۷. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۴۹۱
خط: نسخ، کا: علی رضا علوی، تا: شنبه ۱۰ رجب ۱۲۱۳ق؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۳]

۱۵۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۶۵۳/۲
بی‌کا، تا: ۱۲۱۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۰۰گ (۱۰پ- ۱۰۹ر)، ۱۵ و ۱۷ سطر (۱۱×۱۶)، قطع: ربعی [ف: ۱۷ - ۱۸۷]

۱۵۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۲۱۰/۱
خط: نسخ، کا: عیسی بن کربلایی علی اکبر نعل بند گندابی، تا: شنبه ۱۳ ذیقعده ۱۲۱۵ق، جا: استرآباد مدرسه مفیدیه؛ محشی گویا در ۱۲۴۷؛ کاغذ: فرنگی، ابعاد متن: ۹×۱۳/۵، اندازه: ۱۷ ×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۴۸۹]

۱۶۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۱۴۱/۲-۵۵/۱۲۱
آغاز: برابر
کامل؛ خط: نسخ، کا: علی اکبر بن کربلائی رمضان، تا: چهارشنبه ذیحجه ۱۲۱۵ق؛ ۹۶گ، ۱۵-۱۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۲۵]

۱۶۱. اراک؛ کتابخانه مدرسه سپهدار؛ شماره نسخه:۱۳۷/۶/۱
انجام: برابر
خط: نسخ و تحریری، کا: محمد صادق ابن حاجی حسین علی گلپایگانی، تا: سلخ رمضان ۱۲۱۶ق، جا: بلده گلپایگان؛ مصحح؛ تملک: آخوند ملا محمد حسین؛ مهر «علی اکبر بن محمد رفیع» (بیضی)، «عباس، عباس» (بیضی)؛ کاغذ: نخودی، جلد: گالینگور آبی، ۱۵۱گ (۱پ-۱۵۱ر)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [دو کتابخانه اراک: - ۱۶۶]

۱۶۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۲۳۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** تراب اقدام العلماء و المجتهدین احمد ابن لاعلی حکیم اللهم اغفر لوالدیه تمت
خط: نسخ، کا: کربلائی احمد، تا: ۱۲۱۸ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج [رایانه]

۱۶۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۶۸۸
خط: نسخ، کا: محمد علی بن مصطفی، تا: ۲۲ رمضان ۱۲۱۸ق، جا: سمنان مدرسه صادقیه؛ کاغذ: کاغذ فستقی، جلد: میشن سیاه، ۹۱گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۲سم [ف: ۱ - ۲۸۴]

۱۶۴. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۲۶۴/۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: سال ۱۲۱۸-۱۲۱۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۴گ (۷۲ر-۱۳۵پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲/۵سم [ف: ۲ - ۱۹]

۱۶۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۲۴۷/۱
آغاز: ثم الصلوة علی نبیه محمد المبعوث فی اشرف ... و بعد فیقول الفقیر الی الله الغنی مسعود بن عمر القاضی التفتازانی؛
انجام: برابر
خط: نسخ، کا: رجب علی بن شاه نظر، تا: ۱۲۱۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با امضای منه، چلبی و ...؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵گ (۱-۱۵پ)، ۱۳ و ۱۴ سطر (۷/۵- ۸×۱۳/۵-۱۴/۵)، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۱۸ - ۲۰۷]

۱۶۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۴۱۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۰ق [ف: ۱ - ۱۴۱]

۱۶۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۶۷۷
خط: نسخ، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۱۴ ربیع الاول ۱۲۲۰ق؛ کاغذ: فرنگی کبود، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۲گ، ۱۰ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۶ - ۶۶۹]

۱۶۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۶۴۵/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد کاظم بن محمد صادق، تا: جمادی الثانی ۱۲۲۱ق؛ محشی؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج تریاکی، ۵۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۵ - ۵۷]

۱۶۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۹۱۱/۱
آغاز: صنفه الامام الفاضل الکامل
خط: نسخ، کا: محمد حسین بن ملا محمد مؤمن لاری، تا: ۱۲۲۱ق؛ فاقد خطبه است؛ کاغذ: فستقی و حنایی، جلد: تیماج، اندازه: ۱۶×۲۰/۷سم [ف: ۱۲ - ۳۷۲]

۱۷۰. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۲۲۸/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و الظلاقه واحدة للمرة و حسنة ...
خط: نسخ، کا: ابن مقیم، تا: پنج‌شنبه ۱۱ جمادی الثانی ۱۲۲۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای [ف: - ۱۵۹]

۱۷۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۹۸۹-۱۵/۲۲۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: امیر فولادی بن ابراهیم، تا: آخر محرم ۱۲۲۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۵ -

۲۴۲۴]
۱۷۲. ساوه؛ کتابخانه هاشمی نژاد؛ شماره نسخه:۸۲/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و تحریری، بی‌کا، تا: ۲۸ صفر ۱۲۲۲ق؛ کاغذ: مغز پسته‌ای نخودی، ۹۸گ (۲پ-۹۹ر)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [اوراق عتیق: ۲ - ۴۹۴]
۱۷۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۵۷۳
خط: نسخ تحریری، کا: احمد، تا: ربیع الاول ۱۲۲۳ق، جا: مسجد کلعنبر؛ محشی؛ کاغذ: ترمه نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۸گ، ۱۳ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۳ - ۱۹۷]
۱۷۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۶۸۳
خط: نسخ، کا: شعبان علی بن شرف الدین نوری یوشی، تا: ۱۲۲۳ق؛ کاغذ: فستقی آبی، جلد: میشن تریاکی، ۸۵گ، ۱۵ و ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶/۸×۲۱/۷سم [ف: ۱ - ۲۸۴]
۱۷۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۵۲۷/۱-۵۷/۱۹۷
آغاز: معان مقصودة لا تحصل تلک المعانی الا بها ای بهذا الأمثلة و فی هذا الکلام تنبیه علی ان هذا العلم محتاج الیه
خط: نسخ، کا: میر قمر ولد میر محمد علی هزار جریبی، تا: ۱۲۲۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۰۲گ (۱-۱۰۲)، ۱۱-۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۴۲۶]
۱۷۶. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۳۱/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۲۳ق؛ مصحح، محشی؛ ۵۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۱۹]
۱۷۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۹۲
خط: نستعلیق، کا: ولی محمد بن حسن طالشی، تا: محرم ۱۲۲۴ق؛ جا: مسجد جامع سمیع دشتی؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۲گ، ۱۲ سطر (۹/۵×۱۶)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۶۴]
مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۲۸۰
همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۳۸]
۱۷۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۵۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: علی اصغر ابن کربلائی حسن بن علی اکبر استرابادی، تا: ۱۲۲۴ق؛ محشی؛ واقف: ملاعلی اصغر، ۱۲۸۴؛ کاغذ: شکری، جلد: پارچه، ۶۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۱۴۲]
۱۷۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۶۱۷
آغاز: رأیت المختصر التصریف الذی صنفه الامام الفاضل
خط: نسخ، کا: صادق بن حسینعلی، تا: ۱۲۲۴ق، جا: همدان مدرسه شیخ علی خان؛ افتادگی: آغاز (ورق ابتدا)؛ مذیل است به سه ورق تجوید منظوم به زبان فارسی از مختار، آغاز تجوید: «ای کلام از اعظم نام تو زیور یافته»، انجام: «قاریا زین نظم موجز بهره چو یابی نما ×× در حق مختار اعمی اصفهانی کن دعا»؛ واقف: فضل الله محقق سمنانی، آبان ۱۳۶۶؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۷۳گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۱۴۶]
۱۸۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۰۰۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** پس شجر نیست و یا مرکب باشد از منفصله. کامل؛خط:نسخ،کا:عبدالرحمن،تا:۱۲۲۵ق؛محشی؛ واقف: شمس الدین جزائری، شهریور۱۳۴۸؛کاغذ:شکری، جلد: تیماج خرمایی، ۷۹گ (۶۸+۱۱)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۱۴۸]
۱۸۱. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۴۸۳
خط: نستعلیق، کا: حسین قلی بن علی محمد دماوندی، تا: ۸ ذیحجه ۱۲۲۵ق، جهت محمد بن میرزا نصرالله خان؛ مصحح، محشی؛ ۵۸گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۱۷۶]
۱۸۲. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۴۶۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن عبدالله همدانی، تا: یک‌شنبه رمضان ۱۲۲۶ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: «عبده ابراهیم الحسین» (مربع)؛ واقف: هادی اسکویی حائری؛ جلد: تیماج مذهب، ۱۸۴گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۳۱۹]
۱۸۳. مشهد؛ فرهنگ و هنر؛ شماره نسخه:الف-۶۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ بدخط، کا: عباس بن کربلائی حسن مایانی، تا: ۱۲۲۶ق، جا: مشهد رضوی؛ اهدایی: آقای ظریف؛ کاغذ: کاهی صیقلی، جلد: مقوای ابری، ۲۰۲ص، ۱۳ سطر (۷×۱۱)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: - ۸۷]
۱۸۴. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۲۴/۲
خط: نسخ و نستعلیق، کا: احمد بن جمال الدین محمد مراغی، تا: ۱۲۲۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۷۱گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: - ۲۱۵]
۱۸۵. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۸۳
خط: نستعلیق، کا: ابراهیم بن محمد صالح بیک لواسانی، تا: ۱۲۲۷ق؛ جلد: تیماج [ف: - ۱۰۱]
۱۸۶. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۳/۷۵/۳-۵۹۴۴
خط:نسخ،کا:محمد بن صادق خروکی فاروجی،تا:۱۲۲۷ق؛ کاغذ: فرنگی،جلد: تیماج مشکی، ۱۹ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۱۹۶]
۱۸۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۶۸۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد رضا، تا: ۱۲۲۷ق؛ کاغذ: آبی [رایانه]
۱۸۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۳۲۶
آغاز: بسمله. بدانکه مصدر اصل کلام است؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: حسنی حسینی، نصرالدین، تا: ۱۲۲۷ق [رایانه]
۱۸۹. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۰۸
آغاز: و لایغیر شیئی من حروف الجر معنی الفعل الا البانظر. فصل فی امثلة تعریف هذه الافعال المذکورة من الثلاثی والرباعی المجرد والمزید فیه یعنی اذا صرفت؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی، تا: شنبه ۲۸ محرم ۱۲۲۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمع لاجوردی، ۱۵ و ۱۶ سطر (۵×۱۲) [ف: ۳ - ۱۳۷۷]

۱۹۰. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۵۴ش

خط: نسخ، کا: محمد بن سید شریف، تا: ۱۲۲۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [رشت و همدان: ف: - ۱۱۳۷]

۱۹۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۳۳

آغاز: برابر **انجام:** الامافیه تاء ... و الله اعلم بالصواب.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۹ق، جا: تهران؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۰۷گ، ۱۴ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [ف: ۱۰ - ۳۱۷]

۱۹۲. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۹۳۶/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** دحرجة لطیفة و نحوها و انطلاقة للمرة و نحوها للنوع و کذا و السلام و الاکرام

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸ رجب ۱۲۲۹ق؛ محشی؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۴۷ص (۲-۱۴۸)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۲۲۱]

۱۹۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۲۴۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۰ق [ف: ۱ - ۱۴۱]

۱۹۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۶۲۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۰ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی،۸۸گ،۱۴سطر(۸/۵×۱۳/۵)،اندازه:۱۵×۲۱سم[ف:۱۶- ۶۵۹]

۱۹۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۹۸۰

آغاز: مکنون غوامضه و یستخرج سر حلوه و حامضه مضیفا الیه فواید شریفة و زواید لطیفة؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالله بن علی عباسی ارجقی، تا: ۲۴ صفر ۱۲۳۰ق، جا: اردبیل؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مذهب،۸۵گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۳۶۳]

۱۹۶. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۴

انجام: قدوقع الفراغ من تحریر هذا النسخه بالمسماه سعد الدین فی عشرین شهر شوال المکرم فی وقت لضحاء علی ید الضعیف الحقیر المذنب المحتاج الی رحمه الله تعالی محم حسن ابن ها تفی ... غفر الله و لو الدین فی سنه ۱۲۳۱

خط: نسخ، کا: محمد حسن ابن هاتفی، تا: ۲۰ شوال ۱۲۳۱ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی آبی و شکری، جلد: مقوا با تیماج مشکی، ۹۳گ، ۱۵ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱-۳۵۳]

۱۹۷. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۲۴۵/۲

خط: نسخ، کا: سید یوسف بن اصلان مشقطعی، تا: صفر ۱۲۳۲ق؛ ۸۴گ (۵۹پ-۱۴۲پ)، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۱۹۷]

۱۹۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۳۸۷/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۲ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۷۹گ، ۱۶ سطر (۷/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۱۵ - ۱۹۶]

۱۹۹. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۹۴/۲

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: محرم ۱۲۳۲ق؛ کاغذ: فرنگی آبی و سفید، جلد: تیماج سرخ، ۸۳گ (۸۳ر-۱۶۵ر)، ۱۶ سطر (۹/۵×۱۴)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: - ۲۳۳]

۲۰۰. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۳۷۵۳/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۲ق؛ کاغذ فستقی؛ جلد: مقوا، ۱۶ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۳ - ۱۰۱۴]

۲۰۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۱۹۸/۳-۲۱/۱۱۸

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، کا: ملاقاسم بن ملاعسکر، تا: محرم ۱۲۳۲ق؛ جلد: مقوا مذهب، ۸۸گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۲۴]

۲۰۲. تبریز؛ خادم حسینی؛ شماره نسخه:۷۲/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن کربلا حسین برای سید حسین، تا: ۱۲۳۳ق؛ جلد: تیماج مذهب، ۹۲گ (۱۰۸-۱۹۹)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [اوراق عتیق: ۱ - ۱۰۴]

۲۰۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۴۸۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۳ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوایی، روکش کاغذ سبز و نخودی، ۸۰گ، ۱۵ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [ف: ۱۵ - ۲۸۹]

۲۰۴. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۵۵۹/۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۳ق؛ ۵۹گ (۸۲-۱۴۰)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۳ - ۱۰۷]

۲۰۵. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۴۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: شجاع الدین، تا: چهارشنبه ۱۰ ربیع الاول ۱۲۳۴ق؛ محشی؛ واقف: علی حمیدی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۸×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۱۹]

۲۰۶. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۲۱۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عباس بن ملا ابراهیم کربلایی علی وندوشی ساکن کلاته، تا: ۱۲۳۴ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۳گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۱۰۸]

۲۰۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۱۶۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** حسنه او قبیحه و غیره ... پنج‌شنبه فی تاریخ سنه ۱۲۳۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۴ق؛ کاغذ: آبی [رایانه]

۲۰۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۵۳۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: هباندهی، محمد بن محمد باقر، تا: ۱۲۳۵ق؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج [رایانه]

۲۰۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۵۵۹/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالحسین بن ناصر بن عبدالحسین سعید آبادی،

تا: ۱۲۳۵ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۹۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۷۲]

۲۱۰. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۵۸۱/۱

خط: نسخ و نستعلیق، کا: علی بن رجب علی، تا: چهارشنبه ۲۵ ذیحجه ۱۲۳۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۸گ (۱پ-۶۸پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۴۹۷]

۲۱۱. تهران؛ مدرسه قنبر علی خان (حضرت ولی عصر)؛ شماره نسخه:۳۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالرحیم بن عبدالغفار نوری اوزرودی، تا: ۱۲۳۵ق، جا: مدرسه متکاکل؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۷گ (۶۷پ-۱۳۳ر)، ۱۶ سطر [ف: - ۵۲]

۲۱۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۴۷۴/۳

خط: نسخ، کا: خداوردی فرزند محمد ساکن زرند خوی حسن آباد، تا: شنبه ۶ ذیقعده ۱۲۳۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۹گ (۸۵پ-۱۴۳ر)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۴۰۰]

۲۱۳. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه:۲۸۹/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۶ق [چند نسخه-ف: - ۳۷۳]

۲۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۵۷۸

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۶گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [ف: ۴۱ - ۵۸]

۲۱۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۶۲۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: حاجی بابا ناشبح بن آقا رحیما، تا: ۱۲۳۶ق، جا: تهران مدرسه میرزا صالح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۷۱]

۲۱۶. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۱۷/۱

خط: نسخ و نستعلیق، کا: شیر محمد بن بابا، تا: صفر ۱۲۳۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶ سطر [ف: ۱ - ۳۷۱]

۲۱۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۸۳۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۷ق [ف: ۱ - ۱۴۱]

۲۱۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۷۳

خط: نسخ، کا: میر قربانعلی موسوی نوری، تا: ۱۲۳۸ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: شیخ عبدالحسین به سال ۱۲۶۳؛ مهر: «یا حسین» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج تریاکی، ۹۱گ، ۱۶ سطر (۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۱۳۶]

۲۱۹. دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه:۲۰۴

خط: نسخ، کا: محمدشریف بن محمدعلی، تا: یک‌شنبه دهه سوم جمادی الاول ۱۲۳۸ق، جا: مدرسه دودر؛ ۱۸۲گ، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف مخ - ۱۰۸]

۲۲۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۴۹۴/۱

آغاز: اعلم ان التصریف و هو تفعیل من الصرف للمبالغة و التکثر؛

انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد صادق بن میرزا محمد باقر طبیب، تا: ۲۴ جمادی الاول ۱۲۳۸ق، جا: مدرسه التفاتیه؛ محشی؛ تملک: میرزا ابراهیم» در ۱۳۳۰ق؛ مهر: «محمدطاهر»، «ادرکنی یا علی»، «یا امام مهدی»، «عبده احد»؛ کاغذ: فرنگی نخودی و آبی، جلد: مقوا رویه تیماج مذهب، ۱۷۸گ (۲پ-۱۷۹ر)، ۹-۱۱ سطر (۵/۵×۱۱ و ۶×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۹ - ۶۷۴]

۲۲۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۳۴۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۲۳۸ق؛ مصحح، با علامت بلاغ، با یادداشتی صرفی در یک صفحه بدین ترتیب: آغاز: «الحمدلله رب العالمین و الصلوة والسلام علی سیدنا محمد و اله اجمعین، فصل و متی کان فاء تفعل و تفاعل تاء او دالا و ذالا اوزاء او سینا او شینا اوصادا»، انجام: «ان تحذف الزوائد کلها و تصغیر فتقول حمید فی احمد و محمد و محمود. تمت الکتاب بعون الله الملک الوهاب»؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۳۵گ (۸۱ر-۱۱۵ر)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۴۱]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۹۴/۲

آغاز و انجام: برابر

همان نسخه بالا؛ ۳۴گ (۸۰ر-۱۱۳ر) [مؤید: ۱ - ۱۸۹]

۲۲۲. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۸۳۲/۳

کا: موسی بن محمد کمجانی، تا: ۱۲۳۹ق، قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: - ۱۴۵۷]

۲۲۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۰۲۵-۳۰/۹۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سید حسن بن عبدالباقی حسینی، تا: دوشنبه ۲۰ ذیحجه۱۲۳۹ق؛۸۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵- ۲۴۲۵]

۲۲۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۶۹۸/۲

انجام: بحکم الاستغراء (کذا) والوجهة اسم المصدر.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۲۳۹ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۲ - ۴۰۶]

۲۲۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۳۱۳/۱-۵۶/۱۶۳

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: سلخ رمضان ۱۲۴۰ق؛ ۶۳گ (۱-۶۳)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۴۲۵]

۲۲۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳/

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سید احمد بن زین العابدین ساکن لنگرود من محله قوشکایی، تا: ۲۸ صفر ۱۲۴۰ق؛ ۹۹گ (۴۷پ -۱۴۵ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۲۷]

۲۲۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۸۳۱/۳
آغاز: بسمله و صلی الله ... اما بعد حمدالله ... فهذه حواش علی مواضع من شرح تصریف العزی للعلامه التفتازانی؛ **انجام:** فالثانیه معطوفه علی الاولی. کاتب هذا القدر من معری محمد صادق بن خدایار. آه من الموت و حالاته و عذاب القبر فی سنه ۱۲۴۰
خط: نسخ تعلیق، کا: محمد صادق بن خدایار، تا: ۱۲۴۰ق؛ کاغذ: اصفهانی نخودی ترمه، جلد: چرم، ۶گ (۳۴پ-۳۹پ)، ۱۵ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۷ - ۶۲]

۲۲۸. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۳۹۰
آغاز: و الضم و اما ما جاء من نحو نعیم و شهید و شبهه بفتح الفاء و کسرها
خط: نسخ، بی کا، تا: ۲۸ رمضان ۱۲۴۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی به امضای «چلبی» و دیگر حواشی؛ ۶۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۳۳]

۲۲۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۳۱۶/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: اسماعیل بن چراغعلی سنگسری، تا: ۱۲۴۰ق؛ اهدایی: کتابخانه آیت الله شیخ محمد صالح علامه حائری، تیر ۱۳۵۱؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج [رایانه]

۲۳۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۳۰۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق تحریری، کا: رضوی، سیدرضا بن سید حسن، تا: ۱۲۴۱ق؛ ضمیمه نسخه ش ۲۷۳۰۰؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج [رایانه]

۲۳۱. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۲۶۰
کامل؛ کا: محمد رفیع بن محمد جعفر، تا: ۱۲۴۱ق، جا: محال مردخه شفت گیلان؛ مهر: «ابن محمد رفیع» (بیضی)؛ واقف: زهرا خانم؛ کاغذ: آبی، جلد: جلد تیماج سیاه، ۲۳۷ص، ۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۱سم [ف: ۲ - ۱۳۴]

۲۳۲. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۴۵۶۴/۱
خط: نسخ خوب، کا: محمد علی بن محمد مومن، تا: سه‌شنبه ۲۶ ربیع الاول ۱۲۴۱ق؛ قطع: وزیری [رشت و همدان: ف: - ۱۵۰۰]

۲۳۳. تهران؛ حوزه آستان حضرت عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۷۸/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی کا، تا: جمعه ۲۵ محرم ۱۲۴۱ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵گ (۲۰۱ر-۲۱۵پ)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: - ۳۷]

۲۳۴. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۹۰
کا: محمد تقی بن ... علی، تا: ۱۲۴۱ق؛ جلد: تیماج [ف: - ۱۰۱]

۲۳۵. تهران؛ ذکاء، یحیی؛ شماره نسخه:۴/۲
خط: نسخ، کا: علی اکبر بن محمد رضای نوبری، تا: ۱۲۴۱ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج مشکی، ۲۵گ، ۱۰ سطر (۵×۱۰/۵)، اندازه: ۹×۱۴سم [نشریه: ۳ - ۱۳۸]

۲۳۶. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۶۰/۵
آغاز: زاید فیه حرفا واحدا هو علی ثلثة ابواب کافعل بزیادة الهمزه نحو اکرم - اکراما؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: حاجی محمد ابن ملا محمد باقر ناصر کیادهی، تا: جمادی الثانی ۱۲۴۲ق؛افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا، ۸۸گ، ۱۳ سطر (۹/۵×۱۴)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲ - ۳۴۵]

۲۳۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۵۶/۱
خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۲۴۲ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی و فستقی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۱۰۱گ (۱پ-۱۰۱)، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۷ سم [ف: ۱۴ - ۱۷۴]

۲۳۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۷۷۶/۳
خط: نسخ، کا: محمد علی سمنانی، تا: ۱۲۴۲ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه، ۵۶گ (۱۰۴پ-۱۵۹ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۵ - ۳۶۲]

۲۳۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۶۰-۵۲/۱۰۰
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن کربلائی جمال الدین برغانی، تا: پنج‌شنبه ۱۸ ربیع الاول ۱۲۴۳ق؛ ۶۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۲۵]

۲۴۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۸۳۷/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: حاجی میرزا جعفر محمد علی، تا: ۱۲۴۴ق؛ وقف مدرسه حسینیه مرحوم حاجی سیدحسین لاریجانی؛ تاریخ وقف: ۸ رجب ۱۳۰۸؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۱گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۷۱]

۲۴۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۹۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۲۴۴ق؛ واقف: سید محمد باقر مولوی عربشاهی سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۵گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۱۴۱]

۲۴۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۳۲۶/۲
آغاز: بسمله، اعلم ان التصریف و هو تفعیل من الصرف للمبالغة و التکثیر فی اللغة التغییر صرفت الشیء ان غیرته؛ **انجام:** برابر
فاقد مقدمه؛ خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۲۴۴ق؛ افتادگی: آغاز [ف: ۱۸ - ۲۹۱]

۲۴۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۳۵۸/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۲۴۴ق، جا: اصفهان؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی الوان، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۵۷گ (۸پ-۱۶۴)، ۱۹ و ۲۰ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۸ - ۳۳۱]

۲۴۴. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۲۲۷/۲
خط: نسخ، کا: علی اکبر بن محمد حسین کاشانی، تا: چهارشنبه ۲۴ جمادی الثانی ۱۲۴۴ق؛ ۶۴گ (۱۰پ-۷۳پ)، اندازه:

۱۶/۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۳۷]

۲۴۵. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۳۲

آغاز و انجام: برابر

کا: یوسف بن محمد قاضی، تا: روز مبعث ۱۲۴۴ق؛ جلد: تیماج نیلی، مذهب، ۲۳۴ص، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۴۲]

۲۴۶. آشتیان؛ حوزه علمیه؛ شماره نسخه:۱۸ بخش یکم

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: میرزا ابوالحسن ولد میر زین العابدین، تا: ۲۲ محرم ۱۲۴۵ق، جا: مسجد تویه؛ مصحح با نشان و نام «ابوسعید» و «محمد صادق» و «۱۲»؛ کاغذ: لیمویی، جلد: چرمی مشکی، ۱۲۳گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۱سم [ف: - ۴۹]

۲۴۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۶۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سعید، تا: ۱۲۴۵ق؛ محشی از سعدالله و قمری و زنجانی؛ واقف: سید محمد باقر مولوی عربشاهی سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری، ۱۰۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۸سم [ف: ۱۲ - ۱۴۵]

۲۴۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۰۲۹/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محرم ۱۲۴۵ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۴/۳×۲۱/۳سم [ف: ۱۲ - ۵۰۱]

۲۴۹. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۳۲۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ جلد: تیماج سیاه، ۷۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف مخ]

۲۵۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۶۸۹-۲۳/۲۰۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۶ق، جلد: تیماج مشکی، ۸۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۵ - ۲۴۲۴]

۲۵۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۱۱۱

آغاز: ... لطیف مما عثر علیه فکری الفاتر و نظری القاصر بعون الله الملك القادر ... اعلم أن التصریف و هو تفعیل من الصرف؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: ابراهیم، تا: شوال ۱۲۴۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با نشان «س، ۵، معین النظم و ...»؛ تملك: ابوالقاسم بن سید اسماعیل خراسانی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمعی قهوه‌ای، ۸۷گ، ۱۵ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۰ - ۵۵۴]

۲۵۲. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۲۶/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۶ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۷گ (۱پ-۶۷پ)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۴۰۵]

۲۵۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۷۹۶/۲

خط: نستعلیق، کا: ملا سرگردان، تا: ۱۲۴۷ق، به جهت ملا علی محمد؛ محشی؛ جلد: تیماج مذهب، ۶۸گ (۶۹ر-۱۳۶پ)، ۱۶سطر، اندازه: ۱۴/۲×۲۰/۵سم [ف: ۴۱ - ۲۱۷]

۲۵۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۷۶۷

آغاز: علماء هذا الفن تتبعوا کلام العرب

خط:نسخ،کا:محمد طبیب موسوی بن میرزا محمد تقی طبیب، تا: ۱۲۴۷ق؛واقف:سید محمد باقر سبزواری،محرم۱۴۰۵؛کاغذ:فستقی و آبی، جلد: تیماج، ۲۵۵گ (۱۱۳+۱۴۲)، ۱۲ سطر [ف: ۱۲ - ۱۴۹]

۲۵۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۷۳۸/۱-۵۸/۱۸۸

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمدتقی بن مرتضی قلی نوری، تا: ۱۵ رجب ۱۲۴۷ق،۱۳۷گ(۱-۱۳۷)،۹ سطر، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۵ - ۲۴۲۵]

۲۵۶. قم؛ شریعتی، محمد حسین (کتابخانه)؛ شماره نسخه:۱۴/۱

خط: نسخ، کا: ابوالقاسم، تا: شنبه ۲۴ ربیع الاول ۱۲۴۷ق؛ ۶۵ص (۱-۶۵)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: - ۴۸]

۲۵۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۰۱۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: اسدالله میلاجردی، تا: سه‌شنبه ۴ صفر ۱۲۴۸ق؛ واقف: شمس الدین جزائری، شهریور ۱۳۴۸؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۹گ، ۱۴ سطر (۷×۱۰/۵)، اندازه: ۲۱×۲۵سم [ف: ۱۲ - ۱۴۸]

۲۵۸. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۴۰/۱

آغاز: التفتازانی بیض الله غرة احواله و اورق اغصان اماله (چند سطر اول نسخه به واسطه پارگی صفحه از بین رفته)؛ **انجام:** پایان نسخه: و حسنة او قبیحة و نحو هما للنوع کذلك البواقی.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۴ ربیع الثانی ۱۲۴۸ق؛ کاغذ: فرنگی الوان، جلد: مقوایی، رویه کاغذ رنگی، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: - ۲۲۶]

۲۵۹. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۳۸۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** دحرجة لطیفة و نحوها وانطلاقة للمرة و نحوها للنوع و کذا و السلام و الاکرام

کامل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۸ق، جا: قزوین مدرسه التفاتیه؛ محشی؛ جلد: جلد تیماج قهوه‌ای، ۸۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۱۳۳]

۲۶۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۱۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی اصغر، تا: چهارشنبه ۹ محرم ۱۲۴۹ق؛ محشی؛ واقف: سید محمد باقر موسوی عربشاهی سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ:شکری،۹۸گ،۱۳سطر، اندازه: ۱۴/۴×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۱۴۴]

۲۶۱. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۴۹۶

آغاز: ضرب و یضرب و نحوهما عن المشتقات لمعان جمع معنی و هو فی الاصل مصدر میمی من العنایة

خط: نسخ، کا: محمد مهدی، تا: ۲۱ محرم ۱۲۵۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۹۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [ف: ۲ - ۳۶۱]

۲۶۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۳۳۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۵۰ق؛ دارای ضمیمه‌ای به نام

شرح الانموذج می‌باشد؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا [رایانه]

۲۶۳. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۶۷۲/۱

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۱ق؛ محشی؛ جلد: تیماج، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۹×۲۱سم [ف: - ۲۴۹]

۲۶۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۳۶۵

خط: نسخ، کا: محمد بن علی بیدگلی، تا: ۱۲۵۲ق؛ دارای کمند اندازی، محشی از شافیه و مطالبی با امضای ۱۲؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۷گ، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۵ - ۱۷۵]

۲۶۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۱۵۷/۱

آغاز: دخول فی او تقدیر؛ **انجام:** کاسم مفعول مع القیاس.

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۵۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۵گ (۱ر-۱۵ر) [ف: ۳ - ۱۹۷]

۲۶۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۱۶۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد نبی بن حمزه فراهانی مجد آبادی [اراکی]، تا: ۱۶ رجب ۱۲۵۳ق، جا: سلطان آباد [اراک] مدرسه آقا سید احمد؛ مصحح، محشی با نشان «۲۲، الف س، ۱۲، ۲۲» و غیر آن؛ کاغذ: فرنگی، ۶۱گ (۱-۶۱)، ۱۶-۲۱ سطر، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۳۸ - ۴۸۹]

۲۶۷. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۰۴۰/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** فلیضحکوا قلیلا و لیبکوا کثیرا

خط: نستعلیق، کا: علی بن محمد جرجانی، تا: ۱۲۵۴ق؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ ۴۴ص (۱۱۷-۱۶۰)، ۱۳ سطر [ف: ۲ - ۲۶۰]

۲۶۸. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۸۲۵

خط: نستعلیق، کا: نظر علی بن عبدالعظیم، تا: ۱۲۵۵ق؛ ۴۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۴۱]

۲۶۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۶۹۶-۱۴۶/۵۸

آغاز: یحتوی علی قواعد لطیفة سنح لی ان اشرح له شرحا یذلل من اللفظ اصعابه و یکشف عن وجهه المعانی

خط: نسخ، کا: نصرالله بن عالیشان کربلایی محمد باقر، تا: ۲۲ شوال ۱۲۵۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۰۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: ۵ - ۲۴۲۶]

۲۷۰. کاشان؛ عاطفی، حسن؛ شماره نسخه:بدون شماره/۱

کا:احمد بن عبدالله،تا:۱۲۵۵ق؛کاغذ:فرنگی سفید[نشریه: ۷ - ۷۵۱]

۲۷۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۶۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۶ق [الفبائی: - ۳۲۹]

۲۷۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۶۵۹

انجام: و الکلمتان یسع و یطأمثاله من باب فعل یفعل بضم العین فی الماضی.

کامل؛ خط: نسخ، کا: عبدالوهاب ابن محمد صالح قزوینی، تا: ۱۲۵۶ق، جا: اصفهان؛ مذیل است به شرح تصریف بدیع که ناقص الآخر است و چنین شروع می‌شود: «بسمله الحمدلله الذی فاز من حاز الامتثال بجمیع امره و ساد من حاد عن تعبد غیره و اکثر الصلوات و ارومها علی رسوله سید الخلق و خیره ... اما عبد فقد دعانی جماعة اخوانی الی ان اشرح لهم کتاب تصریف البدیع رحمه الله ...»؛ واقف: حسین کی استوان، آبان ۱۳۴۸؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج خرمایی، ۸۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۱۴۷]

۲۷۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۱۹۹/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اما غیره فالنوع منه کالمره بلافرق فی اللفظ و الفارق من هذا الرساله الموسومه بشرح التصریف.

خط: نسخ، کا: حسن بن محمد صالح موسوی امامی اصفهانی شهیر به درب امامی، تا: ۱۲۵۶ق؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۵۴گ (۶پ-۵۹)، ۱۷ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۸ - ۱۴۲]

۲۷۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۵۸۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: آغبلاغی تبریزی، حضرتقلی بن علی اکبر، تا: ۱۲۵۶ق؛ کاغذ: نخودی [رایانه]

۲۷۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۶۶

آغاز: بسمله. بدانکه مصدر اصل کلام است؛ **انجام:** فاعل بر آن حالت ... نمانم خط بماند.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۶ق؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج [رایانه]

۲۷۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۶۶

آغاز: بسمله. بدانکه مصدر اصل کلام است؛ **انجام:** فاعل بر آن حالت ... نمانم خط بماند

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۶ق؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج [رایانه]

۲۷۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۰۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: صمدیه سلیمان ابن ابراهیم حیروری، تا: جمعه ۸ صفر ۱۲۵۷ق؛ مذیل است به صمدیه از تألیفات شیخ بهاءالدین محمد بن حسین عاملی (۹۵۳-۱۰۳۰) و تصریف شیخ عزالدین ابوالفضائل ابراهیم خزرجی زنجانی؛ واقف: سید محمد باقر مولوی عربشاهی سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج، ۱۳۸گ، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۱۴۴]

۲۷۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، کا: محمد حسن بن ملا محمد اسماعیل خونساری، تا: جمادی الاول ۱۲۵۷ق، به جهت آقا میرزا بابا ولد میرزا ابوالقاسم خوشنویس؛ محشی به تاریخ ۱۲۶۴؛ مهر: کاتب «عبده محمد حسن بن اسماعیل» (بیضی)؛ تملک: حاج هدایت ولد حاج محمد جعفر به تاریخ ۱۰ جمادی الاول ۱۲۶۵؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۱گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۳۶]

۲۷۹. شیراز؛ مدرسه حکیم؛ شماره نسخه:بدون شماره
خط: نستعلیق شکسته، کا: علی اکبر، تا: ۱۱ ذیقعده ۱۲۵۷ق؛ مصحح، محشی؛ اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۱ - ۴۵]

۲۸۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۸۴/۸
خط: نسخ، کا: علی بن احمد بن علی اکبر بن حاجی عسکر بن صاروخان خوئی، تا: ۱۲۵۹ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۱۲ - ۳۵۶]

۲۸۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۶۱۳/۱
خط: نسخ و نستعلیق، کا: زکریا کجوری ملقب به شیخ الپولی، تا: ۱۲۵۹ق؛ نسخه به در خواست ملا مهدی لاهیجی استنساخ شده، مصحح، محشی برخی باشکل منظم هندسی؛ تملک: محمد علی بن محمد حسین موسوی دزفولی؛ مهر: «بایع دین محمد حسن» (بیضی)، «عبده عباس ...» (بیضی)، «عبده محمد علی، ۱۲۰۱» (خشتی)، «عبده محمد ربیع الحسینی، ۱۲۱۴»، «افوض امری الی الله عبده محمد علی» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی شکری و نخودی، جلد: تیماج سیاه مذهب، ۹۲گ (۲پ-۹۳پ)، ۱۲ و ۱۳ سطر (۶/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۱۸۸]

۲۸۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۴۸۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۵۹ق؛ کاغذ: الوان، جلد: تیماج [رایانه]

۲۸۳. اراک؛ کتابخانه مدرسه حاج محمد ابراهیم؛ شماره نسخه:۹۸/۴
آغاز: برابر **انجام:** کذالک اذا ... علی الالف و السلام
خط: نسخ و نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۵۹ق؛ ۶۱گ (۴۹۷پ-۵۵۷پ)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲/۵سم [دو کتابخانه اراک: - ۱۲۶]

۲۸۴. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۴۵۱/۲
خط: نسخ، کا: میر فضل الله بن سید حسن، تا: ۱۲۶۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۳گ (۲۴پ-۱۰۶پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۷۷]

۲۸۵. ساری؛ عمومی؛ شماره نسخه:۱۰۰/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ملارضا علی فرزند مشهدی علی محمدی، تا: ۱۲۶۰ق؛ جلد: مقوا، ۱۴ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [عمومی ساری و تنکابن: ف: - ۸۲]

۲۸۶. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۲۰۳/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: سید اسماعیل، تا: محرم ۱۲۶۱ق؛ ۸۶گ (۱پ-۸۶ر)، ۱۵سطر [ف: - ۱۵۵]

۲۸۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۹۰۴/۴
انجام: اما المصدر التی فیها تاء التأنیث قیاسی و سماعی
خط: نسخ، کا: مهدی بن حسن حسینی، تا: ۱۲۶۲ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی، ۷۹ص (۱۴۵-۲۲۳)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۰۹۰]

۲۸۸. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۳۳۵/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** دحرجة لطیفة و نحوها و انطلاقة للمرة و نحوها للنوع و کذا و السلام و الاکرام
کامل؛ خط: نستعلیق، کا: محمد اسماعیل بن عبدالصمد، تا: ۱۲۶۲ق، جا: قزوین مدرسه التفاتیه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۷ص (۱-۶۷)، ۱۵ سطر، اندازه: ۲×۱۷سم [ف: ۲ - ۲۶۳]

۲۸۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۳۳
خط: نسخ پخته، کا: عبدالعزیز بن عبدالله، تا: دهه اول رجب ۱۲۶۳ق؛ محشی؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۸۲گ، ۱۴ سطر (۷/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۳ - ۱۹۷]

۲۹۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۲۵۹
آغاز: قدوة المحققین غرة الملة و الدین عمادالمسلمین عبدالوهاب بن ابراهیم الزنجانی رحمة الله علیه مختصرا ینطوی علی مباحث شریفة و یحتوی علی قواعد لطیفة
خط: نسخ، کا: شیخ موسی بن حسین کوچکنانی، تا: جمادی الثانی ۱۲۶۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: صنعتی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۰گ (۱ر-۱۰۰پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۱ - ۲۴۱]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۴۵۲/۱
همان نسخه بالا؛ ۹۷گ (۱ر-۹۷پ) [مؤید: ۱ - ۳۶۵]

۲۹۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۴۳۱/۱
خط: نسخ، کا: ابراهیم حسینی، تا: ۱۲۶۳ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی مذهب، ۴۶ص (۱-۴۶)، ۲۰سطر (۱۱×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۶۵۱]

۲۹۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض ۱۴۷۳۱
خط: نسخ، کا: محمد تقی حسینی، تا: ۱۲۶۴ق [الفبائی: - ۳۲۹]

۲۹۳. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۶۱/۶
کا: عبد العلی بن ملامحمد رشوک قزوینی، تا: ۲۲ جمادی الاول ۱۲۶۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای [ف: ۱ - ۳۳۷]

۲۹۴. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۴۴۳/۳
خط: نسخ و نستعلیق، کا: ابوالحسن ابن ملا محمد قاسم کنی، تا: ۱۲۶۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۳گ (۹۹پ-۱۵۱پ)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱ - ۳۷۰]

۲۹۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۸۶۱/۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۶۴ق؛ کاغذ: پسته‌ای آبی و سفید، جلد: میشن تریاکی، ۶۰گ (۲ر-۶۱پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۵ - ۳۹۰]

۲۹۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۵۵۸
انجام: لذلک و نحو ذلک لم یذهب به مذهب الفعل و جعل خروج.
خط: نسخ و نستعلیق، کا: رساله کبری، سید عباس رود پشت، تا: ۱۲۶۴ق، جا: لاهیجان مدرسه اکبریه؛ افتادگی: انجام؛ مصدر است

به رساله کبری در منطق،محشی؛کاغذ:حنایی و فستقی،جلد:تیماج خرمایی، ۱۰۷گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۴۶]

۲۹۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۳۵۷/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، کا: قربان علی بن حیدرعلی دبورودی، تا: ۱۲۶۴ و ۱۲۶۵ق، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۰۳گ (۴۵پ - ۱۴۷ر)، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۲۷/۲ - ۷۸]

۲۹۸. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۹۹/۳

خط: نستعلیق، کا: علی اصغر بن جوز علی قراچه‌داغی، تا: ۱۲۶۶ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۸گ (۱۶پ-۱۴۶پ)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: - ۶۵]

۲۹۹. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۴۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالرحیم دونایی نوری، تا: ۱۲۶۶ق، جا: مدرسه آقایی آقا محسن آقا؛ محشی؛ ۱۲۱گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: - ۱۰۰]

۳۰۰. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۵۰

خط: نسخ، کا: محمد قلی بن ظهیر تنکابنی، تا: ۱۲۶۶ق، جا: مدرسه آقایی آقا محسن آقا؛ محشی؛ ۱۲۱گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: - ۱۰۱]

۳۰۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۹۲۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد میرزا بن جعفر قلی افشار، تا: ۱۲۶۷ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج [الفبائی: - ۶۵۱]

۳۰۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۵۸ ط

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: مصطفی قلی بن میرزا ابوالحسن ارومچی، تا: ۱۲۶۷ق؛ کاغذ: فرنگی، ۱۰۲گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۲۴/۲ - ۴۹]

۳۰۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۶۶۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، کا: محمد میرزا ابن ملاجعفر قلی افشار، تا: ۱۲۶۷ق، جا: ارومیه؛ محشی از سعدالله و محمد میرزا کاتب نسخه؛ واقف: سید محمد باقر مولوی عربشاهی سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۹۸گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۴۵]

۳۰۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۷۷۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابوالقاسم بن علی خوانساری، تا: ۱۲۶۷ق؛ چاپ سنگی برخی حواشی خطی است؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، مذهب، ۸۱گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۷۲]

۳۰۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۹۷۰

کامل؛ خط: نسخ، کا: رجبعلی علی کجدی بن صفر علی کجدی الاصل و المسکین، تا: چهارشنبه ۲۴ ربیع الثانی ۱۲۶۷ق، جا: کومله در جوار افضل الفضلاء آخوند عبدالرزاق؛ مصحح، محشی؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: صنعتی نخودی و حنایی، جلد: مقوا، ۸۸گ (۲پ-۸۹ر)، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۴۲]

۳۰۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۸۵۴/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق پخته، کا: احمد بن ملاویردی، تا: دوشنبه ۲۹ شعبان ۱۲۶۷ق؛ اهدایی: دکتر صادق کیا؛ ۶۶گ (۷۸پ-۱۴۳ر) [ف: ۳ - ۱۹۷]

۳۰۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۲۵۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن نظرعلی، تا: ۱۲۶۸ق؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج [رایانه]

۳۰۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۹۶۴-۲۰/۸۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمدجعفر بن محمد صادق رصاف اصفهانی، تا: ۱۱ رجب ۱۲۶۸ق، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۶گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۲۴]

۳۰۹. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۲۳۳/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۲ شعبان ۱۲۶۸ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۱گ، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف مخ - ۱۰۸]

۳۱۰. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۲۵۳/۲

کامل؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ مهر: «عبده عبدالغنی ۱۲۶۸» (مکعب)، «عبده سرمعلی ۱۲۶۸» (بیضی)، «العبد المذنب محمد حسین» (مرکب)، «عبده محمد حسین» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۱ص (۳۰-۲۵۰)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۲ - ۴۷۶]

۳۱۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۵۹۲/۶

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۶ رجب ۱۲۶۹ق؛ ۲۰۲گ (۱۸۷پ-۳۸۸ حاشیه) [ف: ۲ - ۱۵۷]

۳۱۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۶۴۳-۲۳/۱۶۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: اسدالله بن ملانصر الله (کاتب قسمت نونویس)، تا: ۱۲۷۰ق، جا: لنجان از بلوک اشترخان (بخش نونویس)؛ جلد: تیماج مشکی،۵۸گ،۱۴و۱۷سطر،اندازه:۱۲×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۴۲۴]

۳۱۳. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۳۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۱۲ جمادی الاول ۱۲۰۷ یا ۱۲۷۰ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۶۴گ، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲ - ۴۰۹]

۳۱۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۸۴۲/۳-۲۹/۱۸۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: جواد بن محمود، تا: ۱۲۷۱ق؛ جلد: تیماج مشکی،

۶۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۴۲۵]

۳۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۸۳۹/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمود بن عبدالعظیم بن محمد علی موسوی، تا: ۱۲۷۱ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰/۳×۱۵سم [ف: ۱۲ - ۳۷۴]

۳۱۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۰۰/۱

خط: نسخ، کا: جعفر بن محمد رسول کاشانی، تا: ۱۲۷۱ق، جا: کاشان؛ مصحح، محشی با استفاده از حاشیه چلبی توسط عبدالرحیم؛ مهر: «یا الله المحمود، ۱۲۸۶»، «عبده الراجی محمد» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج تریاکی، ۷۲گ (۲پ-۷۳پ)، ۱۷ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم[ف:۱۶-۲۹۷]

۳۱۷. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۶۱/۳

بی‌کا، تا: ۱۲۷۱ق، جلد: تیماج قهوه‌ای [ف: ۱ - ۳۳۶]

۳۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض ۱۵۲۲۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۱ق [الفبائی: - ۶۵۱]

۳۱۹. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۶۰/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۶ ربیع الاول ۱۲۷۲ق؛ کاغذ فرنگی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴ سطر (۶×۱۰/۵)، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۱ - ۳۲۹]

۳۲۰. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۸۵/۳

خط: نسخ تحریری، کا: شمس الدین جامی مردوخی، تا: ۱۲۷۲ق؛ محشی؛ ۷۱گ (۵۸ر-۱۲۸پ) [ف: ۳ - ۱۹۷]

۳۲۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۷۷

خط:نسخ،بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۴ صفر ۱۲۷۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۱گ، ۱۵ سطر (۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱ - ۱۶۵]

۳۲۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۴۹۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۵ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: گالینگور قرمز، ۱۳۶گ، ۸-۱۰ سطر (۷/۵×۱۲-۱۳)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۳سم [ف: ۱۹ - ۱۱۴]

۳۲۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۹۰۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۵ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا رویه تیماج، ۱۶۱گ، ۹ سطر (۸/۶×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۷ - ۱۵۷]

۳۲۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۹۸/۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۷ق؛ مصحح، محشی با استفاده از «شواهد»؛ مهر: «عبده اسماعیل الموسوی» (بیضی)، «الواثق بالله الغنی اسماعیل الموسوی» (بیضی)، «الراجی علی الموسوی»، «عبده الراجی عبدالرحیم الموسوی»، «عبده اسماعیل الموسوی» (خشتی)؛کاغذ: فرنگی الوان، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۳۸ص (۹۳-۱۳۰)،۱۴و۲۲سطر(۱۱×۱۶)،اندازه:۱۷×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۱۷۱]

۳۲۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۵۳۷/۲-۲۳/۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۷ق، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۲۴]

۳۲۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۶۳۸-۱۴/۸۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسین بن محمد، تا: ۱۲۸۱ق، جا: قولغه سپه؛ محشی از سعدالدین بردعی؛ جلد: ساغری مشکی، ۷۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۲۴]

۳۲۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۹۴۳

خط: ثلث، بی‌کا، تا: دوشنبه ۵ جمادی الاول ۱۲۸۱ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوای رویه ابری، ۸۱گ، ۱۲ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۲ - ۱۵۷]

۳۲۸. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۹۱

کا: بختیار ارجمندی، تا: ۱۲۸۳ق [ف: - ۱۰۱]

۳۲۹. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۱۴۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه ربیع الثانی ۱۲۸۳ق، در سال نزول وبا؛ محشی؛ واقف: جزایری، ۱۳۵۱/۵/۱۳؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۹۵گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۹×۲۳/۵سم [ف: ۱ - ۳۱۹]

۳۳۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۷۶۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** ولکن هذا اخر الکلام ... و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۸۴ق؛ کاغذ: نخودی [رایانه]

۳۳۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۲۰۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** الف من الهجرة المصطفوية صلی الله علیه و آله

خط: نسخ، کا: علی اکبر بن حسینخان، تا: ۱۲۸۹ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۹۲۰۴ [رایانه]

۳۳۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۶۷۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۵ق؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا [رایانه]

۳۳۳. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۲۲۷/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، کا: عباس بن حسن خراسانی الاصل دامغانی المسکن، تا: ۱۲۹۶ق؛ مهر: «بدرگاه خدا امیدوارم، علی اسمم چار یارم» (مضلع)؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۲گ (۲۷پ-۸۸پ)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱ - ۲۰۰]

۳۳۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۶۲۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۸ق؛ جلد: تیماج زرشکی، ۲۸گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۲۰×۳۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۷۲]

۳۳۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۶۴۲-۲۸/۶۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۰ صفر ۱۲۹۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۷۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵-۲۴۲۵]

۳۳۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۶۴۸-۱۴/۹۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۹۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۶گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۲۴]

۳۳۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۴۹۴

انجام: ما یدل علی نوع من الفعل نحو ضربته.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۳ و اوایل قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام (چند ورق)؛ محشی؛ واقف: سید محمد باقر مولوی عربشاهی سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: فستقی، ۱۰۵گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۱۴۷]

۳۳۸. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۴۸۸

انجام: المفعول جائنی مری و رأیت مری و مررت بمری بالحذف فی الجمیع لبقاء ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با عبارت «لمحرره عبدالله المدرس»؛ جلد: تیماج زرشکی، ۸۰گ، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۱۳۷]

۳۳۹. تنکابن؛ عمومی؛ شماره نسخه:۳/۱

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ جلد: قهوه‌ای، ۱۵ سطر [عمومی ساری و تنکابن: ف: - ۱۴۲]

۳۴۰. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۴۸/۲

خط: نسخ پخته، کا: عبدالله الاورمانی الاصل بن ملا قاسم، تا: ۱۳۰۳ق؛ محشی، در پایانه به نام «سعدینی» نامیده شده؛ ۸۴گ (۵ر-۸۸ر) [ف: ۳ - ۱۹۷]

۳۴۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۵۴۲/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: موسی بن حسن کرکری لورجانی، تا: رجب ۱۳۰۶ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا با کاغذ مشکی، ۴۱گ (۳۸پ-۷۸پ)، ۲۳ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۳۹ - ۴۵۱]

۳۴۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۲۸۰

آغاز: بسمله. حمدله، اما بعد می‌گوید الحقیر فقیر بسوی خدا مسعود بن عمر القاضی تفتازانی مختصر آنچنانکه؛ **انجام:** و حسنة او قبیحة یا غیر اینها از برای نوع بواتی و لکن این آخر کلام است و الحمد لله رب العالمین

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۷ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۵۵۶۹ [رایانه]

۳۴۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۶۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالعزیز دولابی عثمانی، تا: ۱۳۰۷ق؛ جلد: گالینگور سبز، ۶۰گ، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۷۱]

۳۴۴. قوچان؛ مدرسه عوضیه؛ شماره نسخه:۶۷/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** هذا هو الحکم فی الثلاثی المجرد و المزید فیه ... و الفعلة بالکسر ای مکسر الفاء للنون من الفعل نقول هو حسن الطعمة و الجلسة ... قد وقع الفراغ

تمام کتاب؛ خط: نسخ، کا: آقا بن محمد نقی حسینی تبریزی، تا: ۱۳۰۹ق؛۶۶گ (۵۵ر-۱۲۰ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۸×۲۱سم [ف مخ]

۳۴۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۵۶۹/۲

آغاز: بسمله حمدله اما بعد می‌گوید الحقیر فقیر بسوی خدا مسعود بن عمر القاضی تفتازانی دیده من (کذا) مختصر تصریف انچنانکه گفته بود امام فاضل کامل عمده محققین عبدالوهاب پسر ابراهیم زنجانی پیچیده شده مباحث شریفه بر قاعده‌های لطیفه چسبیده ایکه (کذا) شرح بزنم او را شرح زدنی الخ؛ **انجام:** از برای نوع بواقی و لکن این آخر کلام است و الحمدلله رب العالمین هذا تمام شرح تصریف نجزعلی یدعبد ذی التقصیر العصیان الکثیر عبدالکریم بن ملاعلی محمد قزوینی من تغییر (کذا) و لاتحریف فی عشرون (کذا) خمسة (کذا) من شهر ربیع الاولی سنه ۱۳۰۷.

خط: نستعلیق شکسته، کا: ملاعبدالکریم بن ملا علی محمد قزوینی، تا: ۱۳۱۴ق؛ کاغذ: حنایی فرنگی، جلد: مقوا، ۶۵گ (۸-۷۲)، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۷سم [ف: ۱۲ - ۴۱۷]

۳۴۶. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۷۴۹/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۴ ربیع الاول ۱۳۲۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای،۹۸گ(۹پ-۱۰۶پ)،۲۱سطر،اندازه:۱۸×۲۱سم[ف:۲- ۳۱]

۳۴۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۶۸

خط: نسخ پخته، کا: محمدرضا، تا: ۲ رجب ۱۳۲۲ق، برای حسین خان بن امان الله خان وکیل؛ محشی با نشان‌های «مصری، سعدالله، حسین بن امان الله»؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۲گ، ۹ سطر (۹×۱۲/۵)، اندازه: ۱۶×۲۲/۵سم [ف: ۳ - ۱۹۷]

۳۴۸. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۶۰۵

خط: نستعلیق، کا: محمد تقی، تا: ۱۳۲۸ق، به خواهش شیخ ابوطالب؛ جلد: تیماج [ف: - ۱۰۱]

۳۴۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۶۳۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: جابلاقی، محمد علی، تا: ۱۳۳۷ق، جا: بروجرد؛ کاغذ: نباتی، جلد: مقوا با رویه پارچه [رایانه]

۳۵۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۷۵۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** الحمد لله الذی وفقنا علی اتمام هذه الرسالة بعون الملک الوهاب

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی [رایانه]

۳۵۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۷۸۵

آغاز: و الضعیف ماکان فی ثبوته بحث؛ **انجام:** و الفعله للحاله نحو ضربته ضربه ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: شکری،

جلد: تیماج [رایانه]

۳۵۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۲۳۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** الحق فنحذف افعاه تها لشدتها تخفیفها (کذا)
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی [رایانه]

۳۵۳. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۹۴۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** ولیس علینا الا ان نقول: الاصل غوازی بالتنوین
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۰گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۱۳۳]

۳۵۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۴ معزی

آغاز: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ رکابه‌دار؛ جلد: مقوایی، ۲۴گ، ۱۴ سطر (۹×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۳۹ - ۶۱]

۳۵۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۸۶۰/۱

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ مهر: «عبده الراجی محمد» (بیضی)؛ ۱۱۶گ (۱پ-۱۱۶پ)، ۱۳ سطر (۸/۵×۱۳)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۲۰ - ۴۳۰]

۳۵۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۶۱۸/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و المصادر الذی هی بناء التأنیث قیاسی و سماعی مصدر فعلل فاعل مطلقا و ...
خط:نستعلیق،بی‌کا،بی‌تا؛کاغذ:فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۵گ (۸۱-۱۷۵)، ابعاد متن: ۱۳×۱۶/۵، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۴ - ۱۹]

۳۵۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۶۵۶/۳

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۴گ (۳۷پ-۱۰۰ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۳۱ - ۳۷]

۳۵۸. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۲۸

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج [ف: - ۱۰۱]

۳۵۹. شاهرود؛ مدرسه اسماعیلیه؛ شماره نسخه:۶۶

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [ف: - ۱۳]

۳۶۰. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۵۴۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و حذفت الباء لالتقاء الساکنین و العلة فیها کثرة الاستعمال.
خط:نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۷۶ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۲ - ۱۹۴]

۳۶۱. تهران؛ مدرسه معمارباشی؛ شماره نسخه:۶۳/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ثم قلبت الیاء الفاء حذفت فبقی ترین بحذف اللام و العین و وزن الجمع.
بی‌کا، بی‌تا؛ ۵۷گ (۲۴ر-۸۰پ)، ۱۶-۱۹ سطر [ف: - ۶۹]

۳۶۲. تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه:۱۹۴/۲

خط:نسخ،بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ قطع: ربعی [نشریه: ۵ - ۶۴۸]

۳۶۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۹۴۹

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۱/۶×۱۸/۱سم [رایانه]

۳۶۴. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۸۳/۲

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سیاه، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: - ۲۰۲]

۳۶۵. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۸۰/۳

بی‌کا،بی‌تا؛محشی؛جلد:تیماج قهوه‌ای،اندازه:۱۷×۲۲سم[ف:- ۱۹۷]

۳۶۶. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۹۳/۳

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سیاه، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۲۰۴]

۳۶۷. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۸۴/۴

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: - ۱۷۹]

۳۶۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۲۴۴

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی با نشان‌های «چلبی، کنز، سعدالله، جاربردی» و جز آن؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی روکش کاغذی روغنی مذهب، ۵۱گ، ۱۵ سطر (۹/۸×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [رایانه]

۳۶۹. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۲۹۰

آغاز: فانه ما افرغته فی قالب الترتیب و التوصیف محتویا ... هذا المختصر ما قراءته فی علم التصریف؛ **انجام:** انما یصدق علی الآلة لا علی اسمها الا علی تقدیر مضاف محذوف ای اسم آلالة ما یعالج به و لیس بصحیح ایضاً لانه یدخل
خط: نسخ خوانا، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱ - ۲۵۹]

۳۷۰. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۳۳۶/۱۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ ۴۰گ (۲۰۸ر-۲۴۷پ)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱ - ۲۹۴]

۳۷۱. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۳۵۴

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: جواد کمالیان، ۱۳۵۴ش؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۷۹گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۱۱]

۳۷۲. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۷۱۴

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۳]

۳۷۳. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا [دلیل المخطوطات: ۱ - ۲۳۶]

۳۷۴. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۴۹۲/۴

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای مذهب، ۸۱گ (۸۶پ-۱۶۶پ)، اندازه: ۱۸×۲۱سم [ف: ۱ - ۴۲۶]

۳۷۵. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۶۰/۴

انجام: فکانه فطر المسافة فی بحث الاعلال لما علم ذلک من بحث الابدا (کذا) و لفظ المص یصح.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوا با تیماج، ۴۷گ، ۱۲ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه:

۱۶×۲۱سم [ف: ۲ - ۳۴۵]

۳۷۶. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹-ش/۴۹۵

انجام: او قبیحة و هما للنوع و کذا البواقی.

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا با تیماج سرخ، ۹۲ص، ۱۳ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۹/۵×۱۲سم [ف: ۲ - ۹۲]

۳۷۷. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۹۳-ش/۲۸۶

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ کاغذ: دولت آبادی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۹گ، ۱۲ سطر (۶×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۱ - ۲۶۸]

۳۷۸. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۰-ش/۲۱۸

انجام: تمة الکتاب ... بید ... عبد الکریم ولد ... آخند ملا علی نقی

خط: نسخ، کا: عبد الکریم ابن ملا علی نقی، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی، ۸۶گ، ۱۶ سطر (۸/۵×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۰سم[ف: ۱ - ۱۹۱]

۳۷۹. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۵۰-ش/۱۴۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی آبی و شکری، جلد: تیماج مشکی، ۸۴گ، ۱۶ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم[ف: ۱ - ۱۲۲]

۳۸۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۲۶۱/۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی کبود، ۲۱ سطر (۱۲/۵×۱۸)، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۵۰۱]

۳۸۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۲۹۰/۳

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، ۱۸ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۱۶ - ۵۰۶]

۳۸۲. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۸۷۸

بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: رقعی [ف: - ۱۵۵]

۳۸۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۲۹۲/۲

آغاز: القادر و المرجو عن (کذا) اطلع فیه (کذا) علی عشرة ان یدری بالحسنة؛ **انجام:** برابر

خط:نسخ،کا:محمد بن شمس الدین بن خدافیردی (= خداوردی)، بی‌تا، جا: آسیای صغیر؛ افتادگی: آغاز (ورق اول)؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۴/۸×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۳۵۸]

۳۸۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۶۳۴/۲

خط: نسخ، کا: سید حسین، بی‌تا، جا: بروجرد مدرسه سیادت؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۶۷گ (۱۴-۸۰)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۳۴۳]

۳۸۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۰۹

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۶گ، ۱۵ و ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۱۶۵]

۳۸۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۶۴۰-۵۸/۹۰

آغاز: برابر

از اول تا بحث اسم آلت؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۹۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۴۲۶]

۳۸۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۹۹۰-۵۹/۲۱۰

آغاز: علیه فی قولنا کل فعل اما ثلاثی و اما رباعی ما یصدق علیه مفهوم الفعل لانفس مفهومه فلا یلزم النتیجة

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۴۸گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵ - ۲۴۲۷]

۳۸۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۳۰۵-۵۶/۱۵۵

آغاز: مثال الکسر العین یقال ضربه بالسوط و غیره و ضرب فی الارض ای سارو و ضرب مثلا کذا ای بین

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۲۲گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۴۲۷]

۳۸۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۹۶۶-۵۹/۱۸۶

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ در آخر نسخه به خط جدید تاریخ ۹۴۳ نوشته شده؛ ۷۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۹×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۴۲۵]

۳۹۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۴۷۴-۵۷/۱۴۴

آغاز: الزیادة فیه ثلاثه احرف مثل استفعل بزیادة الهمزة والسین و التاء نحو استخرج استخراجا

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۸۰گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۴۲۷]

۳۹۱. قوچان؛ مدرسه عوضیه؛ شماره نسخه:۶۷/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** دحرجة واحدة و قاتلته مقاتلةً واحدةً و اطماننته طمانینةً واحدة و المصادر التی فیه تاء التأنیث قیاسی و سماعی

از اول کتاب اسم مصدر و زمان؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛۱۹۷گ(۱۲۰پ-۳۱۶پ)،۱۵سطر،اندازه:۱۸×۲۸سم [ف مخ]

۳۹۲. تبریز؛ مدرسه ولیعصر تبریز؛ شماره نسخه:۱۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۸گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف مخ]

۳۹۳. سمنان؛ عمومی؛ شماره نسخه:۱۶/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** المعتل الف والعین واللام وهو ما یکون فاؤه وعینه ولامه حرف علة والقسم تقتضی ان یکون ثمانیة اقسام ولم یجی فی الکلام

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۸گ (۶۵پ-۱۳۲پ)، ۱۷ سطر [ف مخ]

۳۹۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۸۲۱/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و کذا صفة المشبهة اسم فاعل عن اهل هذه الصناعة تقول رجل ممر و ربه و رجلان ممر و ربهما و رجال ممر و ربهم و امراه عمر و ربها و امرتان ممر و ربهما و نساء ممر و ربهن ای لاینبی اسم المفعول من اللازم

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۹گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۷۲]

۳۹۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۴۰۷-۲۲/۱۲۷-۲۲/۱۲۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۲۴]

۳۹۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۳۴۰/۲-۲۲/۶۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۲۴]

۳۹۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۸۵۷/۱-۱۰/۱۶۷
آغاز: بسمله فاقول لما کان من الواجب علی کل طالب لشیء ان یتصور ذلک ... اعلم ان التصریف و هو تفعیل عن الصرف للمبالغة و التکثیر؛ **انجام:** عارضاً لاعتدا به و متحرک الساکن فید غم فیه الاول فیقال لم یعد
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: مقوا، ۴۵گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۲۶]

۳۹۸. دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه:۱۸۲/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** زال کسرة ما بعد الوافی الصورتین و لم بعده قال الشاعر ...
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۲گ، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف مخ - ۱۰۹]

۳۹۹. دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه:۱۲۰/۲
آغاز: اعلم ان التصریف و هو تفعیل من الصرف للمبالغة و التکثیر فی اللغة التغییر تقول صرفت الشیء أی غیرته؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۳گ، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف مخ - ۱۰۸]

۴۰۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۶۲۵-۵۱/۸۵
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۱۰۲گ، ۸-۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۲۶]

۴۰۱. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۳۲۰
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج، ۱۰۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف مخ]

۴۰۲. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۸۲۹
آغاز: بینهما ظاهرة و المراد بالتصریف ههنا غیر علم الصرف الذی هومعرفة احوال الابنیة و اختار التحویل علی التغییر لما فی التحویل من معنی النقل قال فی المغرب التحویل نقل الشیء فی موضع ... ولما کان بحثه اکثر فی الفعل وما یشتق منه شرع فی بیان تقسیمه الی ماله من الاقسام فقال ثم الفعل بکسر الفاء ... اما ثلاثی و اما رباعی؛ **انجام:** و الفعلة بالکسر ای بکسر الفاء للنوع من الفعل تقول هو حسن الطعمة و الجلسة ای حسن النوع من الطعم و الجلوس وقال المصنف فی شرح الهادی المراد به النوع الحالة التی علیها
خط:نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف مخ-۱-۲۸۳]

۴۰۳. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۱۵۶/۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوای قهوه‌ای، ۵۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف مخ - ۱ - ۲۸۳]

۴۰۴. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۳۴۸/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالله بن ابراهیم، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: تیماج سرخ، ۵۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۱ - ۲۸۲]

۴۰۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۴۵/۲
آغاز و انجام: برابر
کا: حاجی یحیی کشمیری فرزند ملا یوسف و چند کاتب دیگر، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: میشن تریاکی، ۲۰۵ص (۳۹- ۲۴۳)، ۱۵ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۱۰ - ۳۲۵]

۴۰۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۶۴/۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** ال اسم الاله اسم ما یعالج و لیس بصحیح. لانه ینقص بدخول القدوم و امثاله و لیست باسم الالة فی الاصلاح و قد علم من التعریف الالة.
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوایی با روکش کاغذی منقش، ۵۸گ (۹۴پ-۱۵۱پ)، اندازه: ۱۹×۲۳/۸سم [ف: ۱۴ - ۱۸۸]

۴۰۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۹۵۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** عند سقوط همزه الوصل فی الدرج لما تقدم و منه قوله تعالی فاروی. هو فعل جماعیه الذکور
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان: سعد الله، ۱۲، ۲۲، س، کنز اللغه؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۸۰گ، ۱۳ سطر (۶/۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۷ - ۲۳۶]

۴۰۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۲۰۲/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** کان لم تری قبلی اسیرا یمانیا حیث اثبت الالف و بفتح الواو و الیاء فی النصب لخفه الفتحه و ثبت الالف ساکنه مثلها فی الرفع بحالها ...
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با امضای مطالع، سعدالله، حسن چلبی؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوایی، ۴۷گ (۳۹-۸۵پ)، ۱۸ سطر (۶/۵-۷×۱۵/۵-۱۶)، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۱۸ - ۱۵۰]

۴۰۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۵۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** کمرعی فی اسم المفعول اصله مروی قبلت الو اویاء و ادغمت.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سیاه، ۷۸گ، ۱۳ و ۱۵ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۳۸۰]

۴۱۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۵۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** مصدر الثلاثی المجرد یکون فعله بالفتح ... و قمت قومه فی غیره.
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با نشان‌هایی همچون «س، سعد الله، چلبی، چاربردی، جامی»؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، ۱۲۳گ، ۱۰ و ۱۳ سطر(۵×۱۱)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱۶ - ۳۸۱]

۴۱۱. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۵۲۷/۵
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۰گ (۹۹پ-۲۰۸ر)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۲۰۸]

۴۱۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۶۶۱
آغاز: الواو بفتح فی غزوا و رموا
خط:نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛افتادگی:آغاز؛اهدایی: وزیری؛ جلد: مقوایی، ۸۷گ، ۱۶ سطر (۵/۵×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۴ - ۱۳۸۱]

۴۱۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۸۴۷
آغاز: الیه فوائد شریفة و زوائد لطیفة؛ **انجام:** و قد شذ عن ذلک
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی با نشان «۱۲»؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی، ۶۳گ، ۱۳ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۴ - ۱۴۴۹]

۴۱۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۱۳۳/۲
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [ف: ۳ - ۵۸]

۴۱۵. تهران؛ مدارک فرهنگی؛ شماره نسخه:۱۱۹/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** فاءه و عینه حرفی علة و القسمة تقتضی ان
خط: نسخ خوب، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ بین صفحات ۳۷ و ۳۸، ۸۴ و ۸۵، ۹۰ و ۹۱ و انتهای کتاب افتادگی دارد؛ کاغذ: فرنگی الوان، جلد: مقوایی، ۴۰گ (۶۱ر-۱۰۰پ)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: - ۱۱۳]

۴۱۶. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۶۰/۲
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای [ف: ۱ - ۳۳۷]

۴۱۷. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه:۱۳۳/۸
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۲۲گ (۱۰۶پ-۱۲۷پ)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: - ۹۵]

۴۱۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۳۳۴
انجام: و نحو ذلک شاذ
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۹۵گ، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵ - ۱۶۱۸]

۴۱۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۷۴۹
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۵۸گ، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۴۱]

۴۲۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۸۸۶
خط: نسخ، کا: علی محمد بن محمد، بی‌تا [ف: ۱ - ۱۴۱]

۴۲۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۳۵۱
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [ف: ۱ - ۱۴۱]

۴۲۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۴۰۹
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [ف: ۱ - ۱۴۱]

۴۲۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۲۸۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** و القرینة الخارجة یقول رحمة واحده
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: سید محمد حسین قریشی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۰گ، ۱۴ سطر (۷/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵ - ۱۵۹۹]

۴۲۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۱۲۰/۲
انجام: البقعة التی من شأنها ان یقبر فیها
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۵۷ص (۷۸-۱۳۴)، ۲۰ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۵۳۹]

۴۲۵. گلپایگان؛ امام جمعه، محمد حسن؛ شماره نسخه:۳۳/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی ابرو باد، ۵۱گ (۷۴پ-۱۲۴ر)، ۱۵سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف:۱۴۴]

۴۲۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۲۴۳/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد حسین اردکانی، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۵۳گ (۱۰۴پ-۱۵۶پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۴ - ۵۳]

● شرح العزی فی التصریف = شرح التصریف / صرف / عربی

š.-ul-ʻizzī fi-t-taṣrīf = š.-ut taṣrīf

وابسته به: العزی فی التصریف؛ زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم (-۶۶۰ق)

شرح مزجی کوتاهی است بر رساله العزی فی التصریف از عزالدین عبدالوهاب ابن ابراهیم زنجانی. شارح، در موارد بسیاری از شرح سعدالدین تفتازانی (- ۷۹۳ق) نقل کرده است. این شرح گویا به سال ۱۱۳۰ق یا ۱۰۳۱ق تألیف شده و مؤلف به صورت رمزی، چنین آورده: «و قد فرغنا من تألیفه فی عشر (۱۰) الاول من الثلث (۱) الثانی من السدس (۱۲) السادس من النصف الآخر من الخمس الثالث من النصف الاول من العشر العاشر (۳۰) من الثلث (۱) الثالث من الربع الرابع (۱۰۰۰) من الهجرة النبویة ...».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۷۱۶/۴
آغاز: اعلم ان التصریف فی اللغة التغییر، یقال صرفت الشیء ای غیرته، فی الصناعة بکسر الصاد، الحرقة و کل علم مارسه الرجل حتی صار کالحرفة له یمسی صناعة؛ **انجام:** هذا آخر ما اردنا تعلیقه علی التصریف، قد جاء بحمدالله علی احسن تعظیم ... علی مهاجرها و اله و صحبه من الصلوة و التحیة
خط: نسخ، کا: علی محمد بن خاجی بابابک طایمه قلعه خانی، تا: ۱۲۳۸ق؛ مصحح، محشی با نشان (۱۲، شرح) و جز آن؛ کاغذ: فرنگی،۴۱گ(۱۱۳-۱۵۳)،۱۶سطر، اندازه: ۸×۱۵سم [ف: ۴۰ - ۳۵]

● **شرح العزی فی التصریف = شرح التصریف** / صرف / عربی

š.-ul-‘uzzā fi-t-taṣrīf = š.-ut-taṣrīf

نامعلوم:

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۲۴

خط: نسخ تحریری، کا: عبدالغفور، تا: ۱۳۰۱ق، برای مجید علی؛ کاغذ: نخودی فرنگی، ۶۸گ، ۱۷ سطر (۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۶×۵۰سم [ف: ۳ - ۱۹۸]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۳۸

خط: نسخ پخته، کا: محمد، تا: شوال ۱۳۳۰ق، تملک: محمد با مهر «یا محمد ۱۳۲۸» (بیضی)؛ ۹۲گ (۳پ-۹۴پ) [ف: ۳ - ۱۹۸]

۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۲۳

خط: نسخ تحریری، کا: حبیب الله سیاسرانی، تا: ۱۳۶۰ق، جا: قریه چیتانه، در خدمت استادش ملا صالح میانه‌ای؛ کاغذ: نخودی فرنگی، ۵۹گ، ۲۰ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۳ - ۱۹۸]

● **شرح العشر فی معشر الحشر** / کلام و اعتقادات، تفسیر / عربی

š.-ul ‘ašar fī ma‘šar-il ḥašr

ابن کمال پاشا، احمد بن سلیمان، - ۹۴۰ قمری

ebn-e kamāl pāšā, ahmad ebn-e soleymān (- 1534)

در تفسیر ده آیه قرآن درباره رستاخیز.

آغاز: الحمد لله الغفور الودود ذی الفضل و الجود و الصلوة علی صاحب المقام المحمود فی الیوم الموعود ... اما بعد فهذه رسالة مرتبة فی تفسیر عشر آیات بینات فی احوال المحشر و ما فیه من اهوال المعشر موسومة بشرح العشر فی احوال الحشر. الآیة الاولی فی سورة الکهف و یوم ای اذکر یوم فسیر الجبال من سیرت ...

[دنا ۸۴۴/۶؛ کوپریلی، ج ۲، ص۲۰۹ و ۵۷۶-۵۷۷؛ کشف الظنون ص ۱۰۴۲؛ توپاپو سرای، ج۴، ص ۵۳۹ و ۵۴۳؛ بروکلمان، ج۱۳-۱۴، ص ۴۳۲]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۳۱/۱۰۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** الفطرة السلیمة التی فطرت علیها و اعتراف ما عرفها للعذاب بما کانوا بآیاتنا یظلمون. تمت الرسالة الشریفة و الحمد لله رب العالمین.

کامل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای مذهب، ۹گ (۲۰۵ر-۲۱۳ر)، ابعاد متن: ۱۰/۵×۲۳، اندازه: ۱۳×۲۷/۷سم [ف: ۲۹/۱ - ۳۷۷]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۴۷۸/۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و کان تنمیقها وقت کونه منفصلا عن مدرسة جبه علی رحم الله لمن نظر فیه و دعا الکاتبه

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: استانبولی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۵ص (۷۸ر-۹۲پ)، ۲۳ سطر (۱۴×۱۸)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۳۸۰]

← شرح العشرینیة ← شرح الاعضالات

● **شرح عضدیه در نحو** / نحو / عربی

š.-e ‘azodīyya dar nahv

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۰۸۸

بی‌کا، تا: قرن ۱۲، خریداری از رضا شیخان [رایانه]

● **الشرح العطافی علی المنظومة الخزرجیة** / عروض و قافیه / عربی

š.-ul ‘aṭāfī ‘ala-l manẓūmat-il xazrajīyya

عبدالحسین بن عبدالمولی

‘abd-ol-hoseyn ebn-e ‘abd-ol-mawlā

وابسته به: الرامزة = خزرجیة = الرامزة الوافیة = قصیده رامزه؛ خزرجی، عبدالله بن محمد (-۶۲۶)

گزارشی است بر منظومه عروضی خزرجی .

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۷۳۴

آغاز: بسمله، اعلم ان میزان الشعرینقسم؛ **انجام:** غفرالله ذنوبهما بحق محمد و آله فی شهر ربیع الاول سنه ۱۲۸۱ تمت

خط: نسخ، کا: حسنی دزفولی، اسمعیل، تا: ۱۱۲۸ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج، ۱۰ سطر (۵×۱۰)، اندازه: ۱۱×۱۵سم [رایانه]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۵۳۷/۲

آغاز: بسمله. الحمد لله المسبب الاسباب، الذی جعل الجبال اوتادا ... و بعد فیقول ... عبدالحسین بن عبد المولی لا یخفی ان العروض علم شریف ... و سمیته بالشرح العطا فی علی الخزرجیة؛ **انجام:** فتولی مکافاته. تم الشرح العطا فی، فی یوم الاربعاء فی شهر جمادی الاولی سنة سبعة و ستون و ماتین بعد الالف ...

خط: نسخ، کا: محمد مهدی بن علی دزفولی، تا: جمادی الاول ۱۲۶۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۶۸گ (۹پ-۷۶ر)، ۱۶ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۲۱۲]

● **شرح عقائد** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u ‘aqā’id

اسدی، یوسف بن برکة

asadī, yūsof ebn-e barekat

رساله مختصری است متضمن شرح مزجی بر رساله عقیده در ذکر اجمالی عقاید لازمه و اصول دین اسلام و مذهب شیعه. مؤلف متن و شرح به‌طوری‌که در ذیل نسخه ضبط شده یوسف بن برکة بن حاجی صدقة اسدی است که به تقاضای جمال الدین شیخ قاسم ابن احمد تألیف کرده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۲۰

آغاز: احمد من وهب عنایته و الطافه لخلقه؛ **انجام:** اسأل الله لی ولك العتق من النار و الفوز بالجنه.

کا: حمزه بن احمد گیلانی، تا: ۱۰۱۸ق؛ در ذیل نسخه یادداشتی به عربی است متضمن آنکه محمود بن محمد نصیر خادم در مکه بالای کوه ابو قبیس نسخه اصل این نسخه را در ۱۰۰۴ق کتابت کرده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۱×۲۲سم [ف: ۴ - ۱۳۴]

● **شرح عقائد** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u ʻaqā'id

نامعلوم:

۱. سبزوار؛ صد و بیست و پنج نسخه؛ شماره نسخه:۲۶/۳

آغاز: قوله، الحمد لله علی نعمائه الی آخره الحمد هو الوصف بالجمیل علی جهة التعظیم؛ **انجام:** کتب التواریخ المذکور فی اخبار المعمرین و هذا آخر ما ذکرنا من شرح المسائل.

شرحی است توضیحی و مختصر با عناوین «قوله، قوله» بر رساله‌ای در اصول دین که مطالب آن در متن با عناوین «یجب أن یعلم» آغاز می‌گردد؛ خط: نسخ، کا: مساعد بن علی شبانی، تا: ۸۹۹ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۱۳گ (۷ر-۱۹ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۶سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۷۱]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۳۱۵

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از صالح نوبخت [رایانه]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۴۱۳

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی؛ ۸۴گ، اندازه: ۲۰/۲×۲۹/۶سم [رایانه]

● **شرح عقائد** / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-e ʻaqā'ed

شرحی است مزجی از دانشمندی شیعی بر یکی از متون کلامی اهل سنت. از اثبات واجب الوجود شروع می‌شود و از صفات و افعال الهی و نبوت و امامت و معاد بحث می‌کند. نسخه‌ای است بدون آغاز و انجام، لذا نام اصلی آن دست نداد. در مبحث امامت چنین آمده: «... مولانا سعدالدین تفتازانی در شرح چنین می‌گوید ...»، در جای دیگر تصریح می‌کند که شارح ملا سعدالدین تفتازانی است. در بحث کلام الهی آورده که مصنف قائل به کلام نفسی است. بنابراین ممکن است گزارش فارسی بر عقائد نسفی یا العقائد النسفیه، تألیف ابوحفص عمر بن محمد نسفی (-۵۳۷) و ناظر به شرح ملاسعدالدین تفتازانی، مسعود بن عمر (-۷۹۱ق) بوده است. وی از میرسید شریف جرجانی (-۸۱۶ق) دفاع نموده و معتقد است که وی عالمی شیعی بوده است و از روی تقیه طرفداری حنفیه می‌کرده است، و همچنین خواجه نصیرالدین طوسی صاحب تجرید العقائد که شکی در تشیع او نیست (در مبحث امامت) در همین بحث امامت آمده: «این فقیر شنید از امیر سید محمد علیه الرحمة و الغفران که فرزند امیر سید شریف است که روزی در اثناء درس می‌فرمودند که حضرت میر گفته‌اند که سه کس از علماء را نظیر نبوده است: زیرکی همچو ابوعلی نیامده و متکلمی همچو امام فخرالدین رازی و محققی همچون خواجه نصیرالدین طوسی ...». از این عبارت معلوم می‌شود که نویسنده این کتاب از شاگردان شمس الدین محمد بن علی بن محمد جرجانی شیعی (-۸۳۸ق) پسر میر سید شریف جرجانی بوده است. در هر حال شرحی است مزجی با فارسی روان و دور از تعقید و تکلف و در عین حال متین و مستدل که در هر جا متن با اندیشه شیعی امامی مغایرت دارد به رد و نقض آن می‌پردازد. در مسئله کلام الهی و رؤیت الهی و جبر و اختیار و امامت به تفصیل پرداخته و گهگاه به اشعار مثنوی و سخنان اهل کشف و اقوال حکما و متکلمین استدلال جسته و از نهج البلاغه و احادیث نبوی (ص) و روایات امامان شیعه استشهاد نموده و از تفسیر امام فخر رازی و کتاب عمدة العقائد ابوالبرکات و تفسیر قاضی و کتاب نهایة العقول امام فخر رازی و کتاب فردوس الاخبار یاد نموده و به نقل آراء شافعیه، معتزله حنفیه، اشاعره، متکلمان اهل سنت، کرامیه و خوارج پرداخته و در هر مبحثی مطالبی از خویش تحت عنوان «تذنیب، تذییل، تلخیص المقال و ...» افزوده است. ای کاش رساله نهم از مجموعه شماره ۸۱۷۳ نسخه کتابخانه سپهسالار را می‌توانستم با این نسخه مقابله کنم تا یکسانی یا مغایرت این دو با هم معلوم می گردید.

[دنا ۸۴۴/۶؛ فهرستواره منزوی ۳۷۸/۹]

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۹۲۴/۲

آغاز: اطلاق برحق می‌توان کرد و کدام نمی توان کرد اکنون محدث اگر چه اسم ظاهرا نیامده است اما؛ **انجام:** والاستهانة بها والاستهزاء علی الشریعة کفر. زیرا که ایمان تصدیق بماجاء به الرسل است و هر که مستحل ... یعنی مسکر کافر است.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵ سطر (۵/۵×۱۳/۵) [ف: ۳ - ۱۲۶۲]

● **شرح عقاید الاسلام** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u ʻaqāyid-il-islām

وابسته به: الاعتقادات = العقائد العضدیة؛ عضدالدین ایجی، عبدالرحمن بن احمد (۷۰۰-۷۵۶)

اعتقادات، از عضد الدین ایجی، در مسائل مختلف اصولی دین اسلام تدوین یافته است. این کتاب چون جلب توجه شارح (که نام او متأسفانه معلوم نشد) کرده، او آن را به شکل شرح و متن شرح نموده است. افتادگی آخر نسخه نیز در ناروشنگری شارح آن مؤثر است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۲۵۳/۲

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی وفقنا لتصحیح عقاید الاسلام و الصلوة علی محمد و اله و صحبه؛ **انجام:** واحدة بالذات ای ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: مقوایی سفید، ۱۱ سطر (۵×۸)، اندازه: ۹×۱۳سم [ف: ۳ - ۳۱۳]

← شرح العقائد الشیبانیة > الاعتقادات

● **شرح العقائد الصوفیة = شرح رسالة فی وحدة الوجود** / عرفان و تصوف / عربی

š.-ul ‘aqā’id-iṣ ṣūfīyya = š.-u r.-in fī waḥdat-il wujūd

تاریخ تألیف: ۲۴ جمادی الاول ۱۱۰۱ق

کتاب «العقائد الصوفیة» از تصانیف فیروز صوفی اکبر آبادی از صوفیه شطاریه را شیخ حقانی نزد وجیه الدین ثانی امانت گذاشته تا به فرزندش که نامش فلان است دستور دهد آن را شرح کند. شارح در شب ۲۴ جمادی الثانی ۱۱۰۱ به اجازه از شیخش در مکه معظمه نائل شده و این شرح را در دو روز پایان داده است. نسخه‌ای از این کتاب در نشریه دانشگاه (۲۲۱/۳ ش ۴۴) به نام «شرح رساله فی وحدة الوجود» تألیف شاگرد ماتن معرفی کرده است؛ ولی شارح شاگرد ماتن نیست و بحث وحدت وجود به‌عنوان مقدمه آن مطرح شده سپس به شرح عقاید صوفیه پرداخته است به صورت مزجی و مختصر. مؤلف یکایک اعتقادات صوفیه را با عنوان «عقیده» بیان می‌دارد. از دیباجه به دست می‌آمد که شارح در ۱۱۰۱ به تألیف این شرح پرداخته و مقدمه‌ای در شرح وحدت وجود و پاره‌ای دیگر از مباحث وجود بر آن افزوده است. از وجیه الدین صوفی و شرح او بر جام جهان نما و سراج السالکین غوثی و نیز از کتاب لوامع الغیب شیخ صوفی و از عده‌ای دیگر از عارفان و فلاسفه و متکلمان معروف یاد می‌کند. در پایان رساله پس از خاتمه متن، شارح خود خاتمه‌ای مشتمل بر پاره‌ای از وظایف و عقاید صوفیه افزوده و از جمله وظایفی که یاد می‌کند ذکر است. او نه نوع ذکر با نام‌های خاص بیان می‌دارد و از آن جمله است: ذکر «شکر خواره» منسوب به سید محمود جنگل پلاس و ذکر «چغد» که جلال الدین رومی آن را از شمس تبریزی نقل کرده است.

۱. تهران؛ فرهاد معتمد؛ شماره نسخه:۴۴/۱

در فهرست با عنوان «شرح رسالة فی وحدت الوجود» آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵ سطر (۷×۱۱/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [نشریه: ۳ - ۲۲۲]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۷۵۹/۱

آغاز: الحمد لله بذاته علی ذاته المتجلیة بحسنی اسمائه و صفاته و شهد الله و نشهد بالله انه لا اله الا هو؛ **انجام:** و الاذکار کثیرة ضاق قرطاس الاظهار عن تفصیلها کلها ... و نشهد ان محمدا عبده و رسوله

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۷گ (۱پ-۵۷پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۳×۱۸/۵سم [ف: ۴۱ - ۲۰۰]

۳. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۵۲۸

آغاز: صواب، نظر الله جناب الطالبین بحسن نظره الوهاب فحصلت الاجازة علی الاستعجال

شرح بر رساله عقائد الصوفیه شیخ فیروز صوفی اکبرآبادی است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۳۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با نشان «منه»؛ ۴۸گ، اندازه: ۱۳×۲۱سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۲]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۹۲۶/۱

آغاز: متن (عقائد الصوفیه): الحمدلله الذی وسع قلب الانسان ... اما بعد فیقول الفقیر فیروز الصوفی انه قد الهم فی سنة ست و ثلثین و الف ان یکتب العقائد الصوفیه مستفیضا من انوار الحضرة قبلة الموحدین ... الشیخ الصوفی ... فمن تبع الصوفیه ی هذه المسائل فهو علی صراط مستقیم. آغاز شرح (آغاز موجود): کماربانی قبل ظهوری و تعلق روحی بالبدن الفانی علی ان هذه الرساله اوصلها الی ولدک الذی سیظهر و اسمه کذا فاذا اتانی (در نسخه: عطانی) امر من مطلقا بشرحها لکنی تشرفت حینذ باحازته المکرمه فتوقفت حتی اذا وصلت بمکة المعظمه دعانی الیه من دعائه. فحصلت اجازه ... فشرعت مستعجلا ... و لابد من تقدیم تحقیق ما هو المقصود حتی یتحقق الحق؛ **انجام:** خاتمه الهی انا عبدک و هذا الاسم اخرجنا من العموم الی الوجود ... و ابقنا علی هذا الاسم مادام الاسم اسما ... بحق محمد صلی الله علیه و سلم. پایان: شرح و الاذکار کثیرة ضاق قرطاس الاظهار عن تفصیلها کلها و کفی المذکور و شهد الله انه لا اله الا هو و نشهد بشهادته ان لا اله الا الله و نشهدان محمدا عبده و رسوله، تمت الرساله العقاید الصوفیه.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی با نشان «منه سلمه الله»؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۷ص (۱-۱۴۷)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱۰ - ۲۰۰۱]

● **شرح عقاید عدلیه** / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-e ‘aqāyed-e ‘adlīyye

قزوینی، ابوتراب بن حسین، - ۱۲۶۰ قمری

qazvīnī, abū-torāb ebn-e hoseyn (- 1844)

شرح رساله‌ای است در اثبات عقاید بابیه با عناوین «قوله، قوله» به استناد به آیات کریمه و پاره‌ای از احادیث و با روش مخصوص این گروه در عبارت‌پردازی بدون محتوای صحیح و رمز و کنایه و ابهام و ادعاهای غیر موجه.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۴۸۳

آغاز: ابتدای کلام ملک علام در کتاب تکوین و تدوین بحکم و

ما امرنا الا واحدة بسمله است و آن کلمه جامعه مفتتح کلام و مختتم مرام است

خط: نستعلیق، عبارات عربی نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۲۹۶ق؛ جزء اول از سه جزء کتاب می‌باشد که در ماه جمادی الاول ۱۲۶۵ در محال نور مازندران به پایان رسید (فی شهر العظمة من السنة السادسة و العشر بعد الواحد الاول من نزول البیان روش تاریخی بابیان)؛ جلد: کاغذ، ۱۱۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲۲ - ۷۰]

← شرح عقائد العضدی ← شرح القواعد
← شرح عقائد العضدی ← شرح العقائد العضدیة

● **شرح العقائد العضدیة = شرح عقائد العضدی** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul-‘aqā’id-il-‘aḍudīyya = š.-u ‘aqā’id-il-‘aḍudī

دوانی، محمد بن اسعد، ۸۳۰ - ۹۰۸ ؟ قمری

davvānī, mohammad ebn-e as‘ad (1427 - 1503)

وابسته به: الاعتقادات = العقائد العضدیة؛ عضدالدین ایجی، عبدالرحمن بن احمد (۷۰۰-۷۵۶)

تاریخ تألیف: چهارشنبه ۱۸ ربیع الاول ۹۰۵ق؛ محل تألیف: جیرون (جزیره هرمز)

اصل از قاضی عضدالدین عبدالرحمان بن احمد ایجی که آخرین اثر او همین کتاب ــ عقائد ــ بوده است که پس از دوازده روز در گذشته و از متون موجز و مفید در این باب است و شارح جلال الدین محمد بن اسعد دوانی صدیقی که شرحی مزجی است و این شرح هم آخرین تألیف دوانی بوده است.

آغاز: یا من وفقنا لتحقیق العقائد الاسلامیة عصمنا عن التقلید فی الاصول و الفروع الکلامیة ... و بعد فیقول ... إن العقائد العضدیة لم تدع قاعدة من اصول العقائد الدینیة الا و اتت علیها.

انجام: اللهم الا أن یکون المراد القدرة المؤثرة القریب فی الطاعة التی هی مع الفعل کما هو مذهبه من أن القدرة مع الفعل و هو علی ما عرفه بعض المتأخرین، جعل الاسباب موافقه للمطلوب. اللهم ثبت قلوبنا علی دینک و وفقنا للاعمال الصالحة ... و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله و صحبه المبعوث من خیر القبائل و البطون صلاة دائمة ما تقابل العلوم و الظنون

چاپ: در لکهنو، آستانه، مصر و پترزبورگ چاپ شده است؛ تاشکند، سنگی، ۱۳۱۴ق/۱۸۹۵م، وزیری بزرگ، ۹۶ص (در هامش)

[دنا ۸۴۵/۶-۸۴۶ (۴۵ نسخه)؛ الذریعه ۳۷۰/۱۳؛ ریحانة الأدب ۲۳۵/۲؛ هدیة العارفین ۲۲۴/۴؛ کشف الظنون: ۱۱۴۴/۲؛ فهرست مخطوطات دارالکتب قاهره، فؤاد سید: ۴۸/۲؛ الاوقاف العامة موصل ۱۲۵/۲ و ۱۶۰/۲ و ۲۵۸/۲ و ۱۷۴/۳]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة شرح العقائد العضدیة؛ خلخالی، حسین بن حسن (-۱۰۱۴)

۲- حاشیة شرح العقائد العضدیة = خانقاهی؛ قره باغی، یوسف بن محمد جان (-۱۰۵۴)

۳- تتمة الحواشی فی إزالة الغواشی؛ قره باغی، یوسف بن محمد جان (-۱۰۵۴)

۴- حاشیة شرح العقائد العضدیة؛ سیالکوتی، عبدالحکیم بن شمس الدین (-۱۰۶۷)

۵- شرح شرح العقائد العضدیة؛ خاتون آبادی، اسماعیل بن محمد باقر (۱۰۳۱-۱۱۱۶)

۶- حاشیة شرح العقائد العضدیة = العروة الوثقی؛ سهسلوی، کمال الدین بن نظام الدین (-۱۱۷۵)

۷- الفوائد الجلیلة الخاقانیة = حاشیه خانقاهی؛ وابکنی، عنایة الله بن عبدالله (-۱۱۷۶)

۸- حاشیة شرح عقائد العضدی؛ وابکنی، عنایة الله بن عبدالله (-۱۱۷۶)

۹- تعلیقات و تنبیهات علی شرح العقائد العضدیة؛ کردی حسین آبادی، احمد بن حیدر (-۱۲)

۱۰- حاشیة شرح عقائد العضدی؛ رحمانی، عبدالرحمن بن عبدالرسول (-۱۲۴۵)

۱۱- حاشیة شرح العقائد العضدیة

۱۲- شرح العقائد العضدیة؛ حسینی علوی، محمد شریف بن محمد

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۳۲/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، بی‌کا، تا: ۸۹۵ق، جا: تبریز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۱ص (۲۶۶-۳۱۶)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۵سم [ف: ۳۲ - ۴۶]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۹۲۴/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۳۰ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، ۵۴گ (۷ر-۶۰ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۴/۵سم [ف: ۳۲ - ۷۸۵]

۳. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۳۰۱/۲ - ج

خط: نسخ، کا: ابوالحسن علی بن طاهر استرابادی، تا: ۹۳۷ق، جا: کاشان؛ ۴۹گ (۷۱پ-۱۱۹ر) [ف: - ۳۷۶]

۴. زنجان؛ اخوان زنجانی - جلیل؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، تا: ۹۴۵ق، جا: جردن [میراث اسلامی: ۵ - ۶۱۸]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۹۸۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: مغیث الدین اصفهانی، تا: ۹۴۸ق، جا: کاشان؛ با نسخه اصل مقابله شده؛ واقف: نائینی؛ ۳۰گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۴ - ۱۸۳]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۱۲۳/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: قریش بن هاشم حسینی، تا: ۹۵۵ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۹گ (۶۷پ-۹۵ر)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف:

۸ – ۳۵۵]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۴۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و رزقک لما یرضی من العمل.

خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، تا: ۹۵۶ق؛ از نام کاتب تنها: «البردوانی» مانده؛ محشی به نشان جامی، خلخالی، خطیب؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۸۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۱ – ۲۰۰]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۱۹

آغاز: قال المصنف روح الله روحه؛ **انجام:** برابر

دیباچه را ندارد؛ با نسخه اصل مقابله شده؛ خط: نستعلیق، کا: مصلح الدین مصطفی رومی، تا: ۹۶۱ق؛ واقف: نائینی؛ ۵۶گ، ۱۹ و ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۴ – ۱۸۳]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۰۴۶/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق خوش، کا: شیخزاده، تا: صفر ۹۷۷ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [ف: ۱۱– ۳۰۵]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۷۶۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** اللهم الان ان یکون المراد بالقدرة انک انت الکریم التواب آمین والحمد لله رب العالمین تمت الکتاب

خط: نستعلیق خفی، بی‌کا، تا: ۹۷۷ق؛ محشی؛ اهدایی: مرحوم حاج آقا محمد ایرانی، ۱۳۵۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۳۱ سطر (۶/۲×۱۳/۶)، اندازه: ۱۲/۲×۲۰/۵سم [رایانه]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۸۲۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر جمادی الاول ۹۸۸ق، جا: بیجاپور؛ تملک: حاج محمد علی زنجانی؛ مهر: «ان الله یحب المحسنین» (بیضی)، «عبده رشید الحسینی» (بیضی)؛ جلد: گالینگور، ۷۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۸×۱۶سم [ف: ۱۸ – ۲۱]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۸۸۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق و نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۷گ، ۲۹ سطر (۱۱×۱۹)، اندازه: ۱۵×۲۵/۵سم [ف: ۳۰ – ۱۶۱]

۱۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۷۷۱/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سبز، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ – ۳۶۱]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۸۱/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج تریاکی، ۱۷۲ص (۵۹–۲۳۰)، ۱۷ سطر (۴×۹)، اندازه: ۹×۱۵سم [سنا: ف: ۱ – ۲۸۰]

۱۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۹۰۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** هذا مما علم فیما سبق للفعل حکم فی حسن الاشیاء و قبحها و کون الفضل سببا للثواب والعقاب ... و رزقنا عما قریب من الاصول الی الوطن اولاد قرة العیون و قوة المنون ص.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج،۱۷۷گ،۱۱سطر(۵/۵×۱۱)،اندازه:۱۱/۵×۱۹سم[ف:۳-۱۲۲۴]

۱۶. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه:۱۷۷

خط: نستعلیق، کا: سلیم سمرقندی، تا: جمعه ۴ شعبان ۱۰۰۵ق، جا: هرات مدرسه شیخ الإسلام؛ واقف: محمد علی، ۱۱۴۷ق؛ کاغذ: هندی، ۱۵ سطر (۶×۱۶)، قطع: رقعی مستطیل [تراثنا: س۶ش۲- ۹۱]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۲۴۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: سمرقندی، سلیم، تا: ۱۰۰۵ق [رایانه]

۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۲۹۰/۵

انجام: من مثل أن یقال ان الحرکة توجد فی بعض الموضوعات من غیر ترتب ...

خط: نستعلیق، کا: ابوالفتح بن عبدالحی، تا: ۱۰۱۰ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۰گ (۶۸پ–۱۱۷پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۱۹ – ۷۹]

۱۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۹۲۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن محمد جیلانی، تا: ۱۰۲۷ق؛ مهر: «الراجی الی الله الصمد جمال الدین احمد بن محمد»؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی کاغذ ابری، ۷۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۲ – ۷۵۹]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۹۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، کا: محمد یوسف بن سلطان حرم پیری، تا: ۱۰۴۳ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج جگری، ۵۶گ (۱پ–۵۶پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳۲ – ۲۳۱]

۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۵۶۴/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲ شوال ۱۰۴۹ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۴گ (۳۳پ–۱۲۶ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: ۲۴ – ۳۰۷]

۲۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۳۱۱/۲

آغاز: علی شرح لها یکشف مقاصدها و یبسط فوائدها بل لم أرلها ما یعد فی عداد الشروح اذ کل ما و صل الی منه ذلک مقدوح و مجروح؛ **انجام:** برابر

خط:نستعلیق،کا:محمد بن میکائیل، تا: ۱۰۷۷ق، در خدمت مولانا جوری؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ ۱۲۵گ (۸۱–۲۰۵پ)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲-۹۰۷]

۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۱۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: مصلح الدین مصطفی رومی، تا: ۱۰۸۳ق؛ ۵۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۴ – ۱۸۳]

۲۴. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۹۰/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** لایصال الاول بالاخر ویلهمنا حقایق القرآن کاالظاهر تمت.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۳ق، کاغذ فرنگی؛ تملک: مظهر الهی فیض عمر؛ جلد: مقوا، ۹۱گ، ۲۱-۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱ - ۲۶۹]

۲۵. مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۴۹۰/۱

خط: نسخ ترکی، بی‌کا، تا: ۱۰۸۳ق؛ جلد: مقوا، قطع: خشتی [نشریه: ۵ - ۷۱]

۲۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۶۱۳/۱

آغاز: و ح یکون الحال، کما تقول؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ پخته، کا: عبدالرحمان بن جبرائیل بن یوسف بن حسین بن ابراهیم بن حسن بن الیاس، تا: ۱۰۸۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ مجشی؛ ۷۴گ (۱ر-۷۴ر) [ف: ۲ - ۱۵۷]

۲۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۶۸۵/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۲؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، ۳۳گ (۱۱۴پ-۱۴۶پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۷/۵×۱۷/۵سم [ف: ۳۷ - ۱۸۶]

۲۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۳۳۵/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** ... و قدرته خلق الرب و وصف العبد ...

خط: نستعلیق تحریری، کا: نظام الدین، تا: قرن ۱۲؛ ۱۱گ (۱ر-۱۱پ) [ف: ۱ - ۱۵۲]

۲۹. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۳۹۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی به امضای «منه رحمه» و «حیدر رحمه» و «حاشیه عضدی» و مولانا یوسف» و ...؛ واقف: احمد طاهری، جلد: تیماج سرخ، ۴۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۳۸]

۳۰. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۱۶/۱۵

بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [ف: ۳ - ۳۶]

۳۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۵۹/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۱۰۶ق؛ ۷۷ص (۱۰-۸۶)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۲ - ۷۹]

۳۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۴۳۴-۳۸/۵۴

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، کا: محمدبن محمودبن محمد بن قطب بن علی بن یحیی بن حاجی مشهور به آلانی، تا: سه‌شنبه ۱ ربیع الاول ۱۱۱۰ق، جا: اکره؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۶۱۹]

۳۳. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه:۲۳۵

کا: محمد بن سلیمان بن محمد، تا: ۱۱۱۸ق، جا: بایزید مدرسه ابراهیم بیک [ف: - ۹۲]

۳۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۸۰۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۸۱ق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: مقوا، ۵۲گ، ۲۳ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۷ - ۹]

۳۵. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۳۵۷

آغاز: یا من وفقنا لتحقیق العقائد الاسلامیة

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۱۹۰ق؛ مجدول، با سرلوح مذهب؛ اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۲]

۳۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۰۴۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۰۲ق؛ مجدول، مذهب، مصحح، محشی با نشان «سیالکوتی، خلخالی، رشدی، کفوی، محشی قزوینی» و غیر آن؛ تملک: یوس بن احمد، خطیب ملا خسرو، محمد صادق کوتاهی با مهره «السید محمد صادق ۱۳۲۱» (دایره)؛ مهر: «... سلیمان ...» (دایره)، «عبدالرحیم علمی» (دایره)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۹۳گ، ۱۷ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۳۸ - ۱۱۳]

۳۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۳۹۲/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و من یتبع عورته فضحه علی رؤوس الاشهاد الاولین و الاخرین و ایضا علم من سیرته المطهرة

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۴ ربیع الثانی ۱۲۰۴ق؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ جلد: مقوایی، ۹۶گ (۱پ-۹۶پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۴ - ۲۲۸]

۳۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۹۱۹/۱

خط: نستعلیق، کا: بابا خان بن عوض محمد شیخ خوارزمی، تا: ۱۲۱۴ق، جا: بخارا مدرسه نذر دیوان بیکی؛ جلد: تیماج سبز، ۷۹گ (۱پ-۷۹ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۳/۵سم [ف:۱۰-۲۹۸]

۳۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۹۷۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابراهیم بن علی، تا: ربیع الاول ۱۲۲۲ق؛ مصحح، محشی با نشان «مولی قره باغی، کلنبوی»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرشکی مذهب، ۶۹گ، ۲۵ سطر (۶×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۳۷ - ۶۴۲]

۴۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۷۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد ظهور بن محمد رحیم، تا: ۱۲۳۲ق؛ مصحح، محشی با امضای منه ره و منه سلمه الله، محشی ره، ملا جلال، حواشی ملاجلال؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوایی مذهب با عبارت «عمل ملا اسماعیل صحاف»، ۲۹۰گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۶×۱۳سم [ف: ۱۳ - ۲۴۴]

۴۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ واقف: تاج ماه بیگم، شعبان ۱۲۶۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۵۰گ، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۱۵۰]

۴۲. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۵۷۷۴-۳۵/۴
خط:نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ نزد استاد صبغة الله افندی نوشته شده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تازه [آستانه قم: - ۱۳۴]

۴۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۶۱۴
بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه پاکیزه [د.ث. مجلس]

۴۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۱۸۹
آغاز و انجام: برابر
خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ جلد: گالینگور مشکی، ۱۲۴ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۸/۳سم [ف: ۵۰ - ۵۱]

۴۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۰۶۵/۱
آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه شخصی ـقم؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۹۱ص (۲-۱۹۲) [عکسی ف: ۳ - ۲۳۲]

۴۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۲۲۱
خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: نزدیک عصر دوانی؛ مجدول، دارای سرلوح زرین مختصر؛ واقف: مرتضی قلیخان؛ جلد: تیماج سبز، ۶۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۲۶ - ۱۹۱]

۴۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۹۲۹۵/۹
آغاز: قوله لکن العلم من مقولة الکیف عند المحققین هذا صحیح علی مذهب من یقول ان الحاصل فی الذهن صور الاشیاء
بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۳۶۲]

۴۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۹۹۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ با محشی به امضای «فیض الله» و «محمود حسن»، رکابه‌دار؛ مهر: «بود نور چشم محمد حسن» (بیضی)، «عز من قنع و ذل من طمع» (بیضی)؛ جلد: تیماج فرنگی، ۸۲گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۳/۵سم [ف: ۴۴ - ۱۸۶]

۴۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۱۲۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق ممتاز، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۱۷ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۳×۱۶سم [رایانه]

● شرح العقائد العضدیة / کلام و اعتقادات / عربی
š.-ul-‘aqā’id-il-‘aḍudīyya

حسینی علوی، محمد شریف بن محمد
hoseynī ‘alavī, mohammad šarīf ebn-e mohammad

وابسته به: شرح العقائد العضدیة = شرح عقائد العضدی؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰-۹۰۸)

شرح و حاشیه شرح دوانی است بر العقائد قاضی عضد ایجی، که آن را در دیباچه شرح الشرح نامیده است.

چاپ: تاشکند، سنگی، ۱۳۱۴ق/۱۸۹۵م، وزیری بزرگ، ۳۳۵+۱ص

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۳۳
آغاز: خیر کلام نطق به فی اللیالی و الایام حمد من وفقنا لتحقیق لعقاید الاسلام و توفیق المرام لاولی الافهام؛ **انجام:** والظاهر عدم تحقق المانع فی صورة الشک و الله اعلم تمت المساوره.
خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:رمضان۱۲۱۶ق؛کاغذ:ترمه،جلد: رویه کاغذ سبز، ۲۱۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۸×۱۹/۷سم [ف: ۱ - ۳۰۱]

● شرح العقائد العضدیة / کلام و اعتقادات / عربی
š.-ul ‘aqā’id-il ‘aḍudīyya

وابسته به: الاعتقادات = العقائد العضدیة؛ عضدالدین ایجی، عبدالرحمن بن احمد (۷۰۰-۷۵۶)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۲۱۸
آغاز: بسمله، الحمدلله الذی وفقنا لتصحیح عقائد الاسلام و الصلاة علی محمد و آله و صحبه ... لما وجدت العقائد التی الفها ... القاضی عضدالدین عبدالرحمن ... حقیقا بان یحفظ عبارتها ... شرحتها شرحا متینا ... الحمدلله علی نواله؛ **انجام:** خلق القدرة و الطاعة و قال امام الحرمین هو خلق الطاعة لما یرضی من الاعمال و علیه الاعتماد فی جمیع الاحوال (تمت الرسالة).
شارح شناخته نشده است (برلین ۱۹۹۸)، در پاریس (۱۲۶۳) هم شرح گمنامی هست (بروکلمن ۲۰۸/۲ ذیل ۲۹۱/۲)؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مجدول؛ کاغذ: کاغذ ترمه، جلد: رویه ساغری کاغذی، ۱۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۷×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۳۰۲]

● شرح عقاید مثنوی / ادبیات / کردی
š.-e ‘aqāyed-e masnavī

معدوم کرد، عبدالرحیم بن سعید، ۱۲۲۱ - ۱۳۰۰ قمری
ma‘dūm-e kord, ‘abd-or-rahīm ebn-e sa‘īd (1806 - 1883)

تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۲۲
آغاز: زبده عقیده و خلاصه کلام ×× هر له تو و بوتوس حمد و ثنای نام / هر خوتی بوخوت برهان دیبرتس ×× بسی خوی تیکل نادی بکاکس؛ **انجام:** نزاع بریاوه دکل خاص و عام ×× صح العقیده و تم الکلام. تمت شد کتاب شرح عقاید کردی من مصنفات جناب حضرت سیدی و سندی و مولای مولانا عبدالرحیم تاو کو کویزی اللهم اغفرله و ل والده و ل اولاده بحرمت الفاتحه ...
خط: نستعلیق، کا: بایزید بن سید قادر چوری، تا: ۱۳۰۲ق، جا: پیر خضران چله خانه؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۰۱گ، ۱۲سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲ - ۸۸۹]

● شرح عقائد النسفی / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u ‘aqā’id-in nasafī

تفتازانی، مسعود بن عمر، ۷۲۲ - ۷۹۲ ؟ قمری

taftāzānī, mas‘ūd ebn-e ‘omar (1323 - 1390)

وابسته به: بداية العقول = عقاید نسفی = عقائد نسفی = اعتقادات؛ نسفی، عمر بن محمد (۴۶۱-۵۳۷)

تاریخ تألیف: پنج‌شنبه ۲۹ شعبان ۷۶۸ق؛ محل تألیف: جرجانیه خوارزم

«عقائد النسفی» رساله مختصر بسیار مشهوری است از نجم الدین ابو حفص عمر بن محمد نسفی در بیان اعتقادات اهل سنت و این شرح مزجی کوتاهی است که بیشتر جنبه توضیحی دارد و کمتر به ادله و تفصیل می‌پردازد. این شرحی به انگلیسی هم در آمده است.

آغاز: بسمله، الحمدلله المتوحد بجلال ذاته و کمال صفاته، المتقدس فی نعوت الجبروت عن شوائب النقص و سماته ...

انجام: و اظهار الآثار القوية لا فی مطلق الشرف و الکمال فلا دلالة علی أفضلية الملائكة

چاپ: مطبوعات شاکر، ۱۳۳۱ قمری، ۵۰۴ص؛ مصر، ۱۳۲۱ قمری، ۱۴۸ص؛ هند، کلکته، ۱۲۶۰ قمری؛ ترکیه، استانبول، دستگاه (مطبعه) حاج علی افندی قره حصاری، ۱۲۷۴ قمری، سنگی، وزیری، ۷۹ص ص

[دنا ۶/۸۴۷-۸۴۹ (۸۱ نسخه)؛ المستدرك علی الكشاف ۱۷۳؛ کشف الظنون ۱۱۴۵/۲؛ ذخائر التراث العربی الاسلامی ۴۱۳/۱؛ معجم المطبوعات ۶۳۷/۱؛ الاوقاف العامة موصل ۲۶۰/۲ و ۵۲/۴]

شرح و حواشی:

۱- حاشية شرح عقائد النسفی = بحر الافكار = حاشية الخيالی؛ خیالی، احمد بن موسی (۸۲۹-۸۶۲)

۲- حاشية شرح عقائد النسفی؛ جندی، احمد بن محمد (-۹)

۳- حاشية شرح العقائد النسفية؛ بردعی، احمد بن ابی یزید (-۹)

۴- حاشية شرح عقاید النسفی = حاشية الكستلی علی شرح عقائد النسفی؛ قسطلانی، مصطفی بن محمد (-۹۰۱)

۵- الفرائد (الفوائد) فی حل شرح العقائد النسفية؛ مقدسی، محمد بن محمد (۸۲۲-۹۰۵)

۶- حاشية حاشية الخيالی علی شرح عقائد النسفی = حاشیه بر حاشیه عقائد نسفی؛ قرمانی، کمال الدین اسماعیل (-۹۲۰)

۷- حاشية حاشية الخيالی علی شرح عقائد النسفی؛ عمری، احمد بن محمد (-۹۵۰)

۸- حاشية شرح عقائد النسفی؛ عصام الدین اسفراینی، ابراهیم بن محمد (۸۷۳-۹۵۱)

۹- بحر الافكار؛ مدرس، حسن بن حسین (-۱۰)

۱۰- زبدة الافكار = تعليقات علی حاشية الخيالی = حاشية حاشية شرح العقائد النسفية؛ سیالکوتی، عبدالحکیم بن شمس الدین (-۱۰۶۷)

۱۱- حاشية حاشية الخيالی علی شرح عقائد النسفی؛ کفوی، محمد بن حمید (-۱۱۷۴)

۱۲- حاشية شرح عقائد النسفی؛ ابن امامی، محمد امین

۱۳- حاشية حاشية الخيالی علی شرح عقائد النسفی؛ برکشاطی، محمد شریف

۱۴- حاشية شرح عقائد النسفی؛ مولوی ابوالحسن بن شیخ فاضل

۱۵- حاشية حاشية الخيالی علی شرح عقائد النسفی؛ محمد قاسم بن محمد صالح

۱۶- حاشية حاشية الخيالی علی شرح عقائد النسفی

۱۷- حاشية شرح عقائد النسفی (۵ عنوان)

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۳/۲

خط: نستعلیق، کا: محمد بن سعدالدین خوارزمی، تا: ۷۸۸ق؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان «شرح عضدی، مح، قطب، شرح عمده، صل، شرح مواقف»؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، ۴۹گ(۱۰۴پ-۱۵۲پ)، ۲۱ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: - ۲۶۱]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۲۴۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: خلیل بن قاسم بن حاجی صفا، تا: ۸۴۵ق، جا: جبل کشیشی؛ مصحح، محشی از خیالی، شرح امالی و غیره؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۵۶گ، ۱۹ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۱۵ - ۵۰]

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۳۸

همان نسخه بالا [نشریه: ۷ - ۱۸۴]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۰۲۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۶۶ق؛ محشی؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۷۴گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۸/۱سم [ف: ۱ - ۳۰۲]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بن فخرالدین بن محمد بهرام، تا: ۸۷۰ق؛ محشی؛ کاغذ: حنایی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۹۴گ، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۱۵۲]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۱۳۴/۲

خط: نسخ، کا: ابراهیم بن شهاب الدین بن ابراهیم همدانی، تا: ۸۷۳ق، جا: قزوین؛ محشی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷ سطر (۵/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۱۶ - ۴۶۳]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۱۶۸ و ۲۱۷۱ عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: اسماعیل بن ابراهیم، تا: غره رمضان ۸۷۸ق، جا: مدرسه بادکوبه؛ مصحح، محشی، یادداشتی از «علی صدر لاهجی»؛ تملک: لطف الله بن انوشیروان؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۰۸] و [عکسی ف: ۶ - ۲۱۵]

۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۸۱۱

خط: نسخ، کا: محمد بن اختیارالدین، تا: پنج‌شنبه ۱۰ محرم ۸۸۳ق؛ کاغذ: کاغذ ترمه، جلد: میشن سیاه، ۸۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۸×۱۷/۸سم [ف: ۱ - ۳۰۲]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۷۶۴/۱

خط: نستعلیق، کا: محمد بن شیخ، تا: اواخر ذیحجه ۸۸۷ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: ابراهیم افندی؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۳گ (۲پ-۶۴ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۷ - ۳۲۳]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۷۳۹

آغاز: و فصوص مع غاية من التنقيح و التهذيب ونهاية من حسن التنظيم ... اعلم ان الاحكام الشرعية منها ما يتعلق بكيفية العمل؛

انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: علی بن یوسف فومنی، تا: ۸۹۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با نشان «بار فروشی»، «۲»، «شرح تجرید»، «شرح طوالع» و غیر آنها؛ مهر: نصیر الدین سلیمان بن محمد علم الهدی بن ملا محسن فیض کاشانی «یا محسن اغفر بمحمد علم الهدی نصیر الدین سلیمان» (بیضی)؛ تملک: محمد بن شیر ملک، محمود متطبب فومنی؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج زرشکی، ۱۰۸گ، ۱۵ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۲ - ۳۸۵]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۷۵۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱ رمضان ۸۹۷ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی،۸۹گ،۱۵سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲۵ - ۱۰۲]

۱۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۶۶۸

آغاز: الرسول بان سمع من فيه او تواتر عنه ذلك او بغير ذلك ان امكن ... فان قيل فاذا كان متواترا او مسموعا من في رسول الله كان العلم الحاصل به لناضروريا؛ **انجام:** لم ينقل عن السلف المجتهدين و العلماء الصالحين جواز اللعن على معاويه و اعوانه.

خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۵۴گ، ۱۹-۲۱ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۲۶۶]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۶۰۸

آغاز: و الترتيب فحاولت ان اشرحه شرحا يفصل مجلاته و يبين معضلاته

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۱گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۱۷ - ۶۶۰۸]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۷۹۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: نیمه دوم قرن ۹؛ مصحح، محشی با نشان «۱۲، ن» و غیر آن، در آغاز نسخه آمده که حواشی از ابن ابی شریف، کستلی و دیگران است؛ تملک: احمد برماوی ذهبی، شمس الدین ابن العجمی به سال ۱۱۳۱ق؛ مهر: «محمد عبدالوهاب؟» (مستطیل)، «محمد عبدالرزاق» (مستطیل)؛ کاغذ: شرقی، جلد: مشمع قهوه‌ای، ۵۴گ، ۲۰ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۳/۵×۱۸/۵سم [ف: ۳۴ - ۸۳۹]

۱۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۹۹۰

خط: نسخ نزدیک به تعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ محشی؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۴۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۱سم [ف: ۱ - ۳۰۲]

۱۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۵۵/۱

خط: نستعلیق، کا: درویش محمد بن میکائیل، تا: قرن ۹؛ محشی منقول از معالم التنزیل، شرح مواقف، شرح مقاصد، علاء الدین، صحاح، مشارق، شرح محصل؛ کاغذ: ترمه، ۹۲گ، ۱۲ سطر (۷×۱۱)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱ - ۲۹۹]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۴۵۵/۱

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۶۴]

۱۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۶۶۷/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۸گ (۳پ-۵۰پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۲۷ - ۱۱۹]

۱۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۸۹۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ هشت برگ آخر و بعضی برگ‌ها در اواسط نسخه به خط محمد بن زین العابدین موسوی (خوانساری) می‌باشد؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۸گ، اندازه: ۱۲/۵×۱۷سم [ف: ۲۵ - ۱۹۱]

۱۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۱۲/۷

آغاز: بعد تمهيد و تكثير الفوائد مع تجريد من الزوايد ... هو حسبي و نعم الوكيل. أن الاحكام الشرعية منها ما يتعلق بكيفية العمل ... (این عبارت برابر است با سطر ۶ صفحه ۵ چاپ استانبول ۱۳۰۳-۱۳۰۴ق افست مهاباد (کردستان ایران) سال ۱۳۵۲ق)؛

انجام: برابر

خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج سرخ، ۵۱ص (۷۰-۱۲۰)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱۱ - ۳۰۹]

۱۹. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۰۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوا، ۱۹۴گ، ۱۹ سطر (۸×۱۲/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: - ۵۸۱]

۲۰. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۳۴۶

آغاز و انجام: برابر

خط: تعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، محشی از جمله با امضای: «محی الدین»؛ تملک: ملا محمد چماستانی، علی بن باقر حسینی، مهذب بن محمد؛ واقف: شهاب الدین مرعشی نجفی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۳۱۰]

۲۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۶۷۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: حمزه علی بدخشی، تا: قرن ۱۰؛ واقف: خان بابا مشار؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷۷گ، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۱ - ۲۰۱]

۲۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۹۹۹
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۸۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰/۲سم [ف: ۱ - ۳۰۲]
۲۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۹۶
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۹گ، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۱)، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۱ - ۱۷۱]
۲۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۶۱۷/۲
آغاز: ... لیس لعرض لانه لا یقوم بذاته بل یفتقر الی محل یقومه فیکون ممکناً و لانه یمتنع بقاءه؛ **انجام:** المعدوم لیس بشییء ان ارید بالشی الثابت المحقق علی ما ذهب الیه المحققون ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ با علامت بلاغ؛ جلد: تیماج سرخ، ۶۰ص (۴۸۵-۵۴۴)، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۳۳/۱ - ۱۳۳]
۲۵. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۱۸۴
بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ محشی [اوراق عتیق: ۱ - ۲۴۶]
۲۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۶۴۶/۲-۲۸/۶۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: عزیز الله بن بابا حسینی، تا: جمادی الاول ۹۰۲ق، جا: اردبیل؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۸۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۴۸]
۲۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۶۲ کر
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۹۵۶ق؛ مصحح، محشی با نشان‌های «شرح، منه، رمضان شرح شرح عقائد، شمس الدین، قره، عصام الدین، مولانازاده و ...»؛ تملک: عبدالباقی بن محمد بن حسین؛ مهر: «... اوغللرندن مصطفی ناظم کتبخانه سی ... ۱۲۳۹ ... حوضه» (گرد)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۶۷گ، ۱۵ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۴۰/۲ - ۲۲۳]
۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۷۳۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** الله یوتیه من یشاء ... الیه المرجع و الماب
خط: نستعلیق خفی، بی‌کا، تا: ۹۸۲ق، نستعلیق خفی ممتاز؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۷ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۸/۳×۱۹/۵سم [رایانه]
۲۹. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۰۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: مصطفی بن ولی فقیه، تا: ۹۸۸ق؛ محشی؛ ۱۱۷گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [مؤید: ۲ - ۵]
۳۰. شیراز؛ هاشمی، نورالدین (خاندان)؛ شماره نسخه:۹
بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۵ - ۲۸۶]
۳۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۰۳۸/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی، با سرلوح، مجدول؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۷ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۶ - ۴۳۵]
۳۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۵۰۴
آغاز: لا یستنکف من ذالک المسیح (در باب افضلیت انبیاء از ملائکه)؛
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سمرقندی نخودی، جلد: تیماج سبز، ۷۷گ، ۱۷ سطر (۵/۵×۱۱)، اندازه: ۱۲/۵×۱۷/۵سم [ف: ۵ - ۲۱۰]
۳۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۵۰۵/۱
خط:نستعلیق هندی،کا:ملا میرزا طاهر بن ملا محمد شریف،تا:قرن ۱۱؛مجدول،محشی؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج سبز، ۷۸گ (۳پ-۸۰ر)، ۱۷ سطر (۵/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۵ - ۲۱۰]
۳۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۵۵۲/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۱۷/۶سم [ف: ۶ - ۴۸۲]
۳۵. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه:۴/۱
خط:نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۸۵گ (۳۶پ-۱۲۰پ) [ف: - ۱۲]
۳۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۶۴
خط: نستعلیق، کا: محمد بن نبینا، تا: ۱۰۰۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با نشان «شرح، مقاصد، صلاح الدین، محی الدین، شرح مواقف، شرح تمهید، طوالع، شرح طوالع، بردعی، مرمی، ابوالمعین»؛ کاغذ: فرنگی، ۸۵گ، ۱۲ سطر (۶×۱۰)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: - ۵۸۱]
۳۷. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۳۳۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۴ رمضان ۱۰۱۲ق؛ محشی به رمز «خیالی ره»؛ واقف: محمد محسن کتابدار؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۳۴گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۳۱۱]
۳۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۳۳۲/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** قلت هذا الادعاء مما لایقبل فی حق الانبیاء وبه یظهر ان هذا الوجه ایضاً یفید تفضیلهم فقط وان الفضل بیدالله یؤتیه من یشاء والله ذوالفضل العظیم.
خط: نسخ، کا: یس بن ابراهیم بن خلیل الإب الطاهری، تا: رجب ۱۰۴۷ق، جا: ماردین مدرسه شهیدیه؛ محشی؛ ازموقوفات حاج محمد رمضانی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۲۹]
۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۲۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: عبدالسمیع بن ملا عبداللطیف، تا: ۱۰۵۴ق؛ واقف: فهرستی؛ ۹۷گ، ۷ سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۴ - ۱۸۴]
۴۰. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۲۳۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد قاسم بن حاجی نظام قواس، تا: ۲۸ رجب ۱۰۵۵ق؛ مصحح؛ تملک: صادق با مهر «لا اله الا الله الملک الحق المبین عبده محمد صادق» (مربع)، ابن حاجی محمد طاهر، محمد

قاسم بن حاجی نظام؛ واقف: شهاب الدین مرعشی نجفی، ۱۳۳۸/۵/۲۰؛ جلد: تیماج مذهب، ۵۰گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۱ - ۳۱۱]

۴۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۲۹۹

آغاز: قالوا الضروریات منها حسیات

خط: نسخ، کا: محمد رحیم بن حیدر حسین هروی، تا: سه‌شنبه ۱۰ جمادی الاول ۱۰۶۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول؛ واقف: شیخ محمد صالح علامه حایری؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۹۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۰۲]

۴۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۳۰۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه ۱۲ ربیع الاول ۱۰۶۳ق، جا: خانه استاد عبدالکریم لاکومه؛ رکابه‌دار؛ تملک: میرزا محمد صادق منجم باشی و مقیم؛ جلد: مقوا، ۱۳۰گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۲۰/۵سم [ف: ۳۰ - ۶۷]

۴۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** الاکمه و الابرص و یحیی الموتی بخلاف سایر عبادالله من بنی آدم فرد علیهم.

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۶۷ق؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ واقف: ابن خاتون، ۱۰۶۷؛ کاغذ: نباتی و حنایی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۶۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۵۱]

۴۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۰۹۸/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد جعفر بن ملا علی شهشهانی، تا: ۲۰ جمادی الاول ۱۰۷۶ق؛ محشی با نشان «صالح، محیی الدین، قرمی، س، ملا جلال، بحرآبادی، ملا حامد، ب ره، بردعی، خیالی»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز، ۵۴گ (۳پ-۵۶ر)، ۱۷ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۵ - ۲۱۰]

۴۵. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۳۳۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله بن صادق، تا: جمادی الاول ۱۰۹۴ق؛ محشی از ابن حجر، مقاصد و دیگران؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۹۷ص (۱-۹۷)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: - ۱۶۲]

۴۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۰۹۲

انجام: لا فی مطلق الشرف و الکمال ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۱۲۳گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۳ - ۲۸۷]

۴۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۵۳۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۳۳/۲ - ۱۶۸]

۴۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۴۸۰/۴۰

منتخباتی از آن؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ ۷ص (۱۹۱ – ۱۹۷) [مختصر ف: - ۸۰۶]

۴۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۰۴۲/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد کاظم فرزند محمد حسین، تویسرکانی، تا: نیمه محرم ۱۱۱۷ق؛ مصحح، محشی با نشان «خیالی»، «بحرآبادی»، «محیی الدین»، «ظم» و غیره؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج عسلی، ۷۲گ (۸۰-۱۵۱)، ۱۵ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳۰ - ۴۱۱]

۵۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۵۵۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۲۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۲۲ - ۱۳۷]

۵۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۰۷۷/۱-۶۰/۱۷

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالباقی بن محمد ازبکی بلخی حنفی، تا: رجب ۱۱۲۶ق، جا: صنعا مدرسه الامام شرف الدین؛ ۳۴گ (۱-۳۴)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۴۸]

۵۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۰۹۴/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوایی، ۱۰۳گ (۱پ-۱۰۳ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۲۱ - ۹۷]

۵۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۸۲۳

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد اسلم بن ملا میر محمد، تا: قرن ۱۲ و۱۳؛ محشی؛ مهر: «العبد الراجی مسیح بن احمد الرضوی»؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۷۲گ، ۷ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۹سم [ف: ۳ - ۹۴۴]

۵۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۶۹۸/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی از خیالی، عصام الدین، مولوی، احمد جندی؛ جلد: تیماج مذهب، ۱۶۹گ (۱۵پ-۱۸۳پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۷/۵سم [مختصر ف: - ۴۹۶]

۵۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۸۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی از بحرآبادی؛ جلد: تیماج سرخ، ۶۹گ، ۹ سطر (۶×۷/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۱۸/۵سم [ف: ۵۱ - ۱۵۶]

۵۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۳۳۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: خواجع عزیز بن عصام الدین، تا: شوال ۱۲۰۹ یا ۱۲۵۹ق، جا: بخارا، کش، مدرسه کلاباد؛ مصحح، محشی، مجدول؛ واقف: میرزا رضا هرزندی؛ کاغذ: سمرقندی، ۸۹گ (۱- ۸۹)، ۱۵ سطر، اندازه: ۷×۱۵/۵سم [ف: ۲۸ - ۵۵۶]

۵۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۶۱۴/۱۰

آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه واتیکان -رم ۱۰۷۸؛ خط: نسخ، کا: علی بن اسماعیل، تا: با تاریخ ۱۲۱۳ق؛ ۱۰۹ص (۳۵۲-۴۶۰) [عکسی ف: ۵ - ۴۱]

۵۸. تهران؛ وزارت امور خارجه؛ شماره نسخه:۲/۱-۲-۴۰
آغاز و انجام: برابر
تذکر: در فهرست، مؤلف ناشناخته مانده است که به قرینه آغاز نسخه، تعیین گردید؛ خط: نستعلیق، کا: محمود بیگ، تا: ۱۲۱۷ق، جا: مدرسه خواجه محمد پارسا؛ مصحح؛ جلد: تیماج سرخ مذهب، ۱۴۴گ، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: - ۲۱]

۵۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۵۶۱/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۷ رمضان ۱۲۲۲ق؛ کاغذ: سپاهانی و فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۷۹گ (۲پ-۸۰ر)، ۱۷ سطر (۶×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۵ - ۲۱۰]

۶۰. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۸۹/۱
خط: نسخ، کا: عثمان بن ملا زین الدین کاکول آغا بن ابراهیم آغا مشهور به هبابادی، تا: ۱۲۳۱ق، جا: سلیمانیه مدرسه ملا سعد، هنگام فرمانروایی محمود پاشا؛ محشی با نشان «شرح مواقف، محی الدین، عثمان، حاشیه بای بردی، شرح، منه، صلاح الدین، شرح طوالع، ع ل، خیالی، س، مقاصد ف کمال الدین، احمد الدین، شرح تجرید، کشاف، شرح مفتاح، شرح مصباح، زعفرانی، خاتون»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۱۱۲گ (۸ر-۱۱۹ر)، ۱۱ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: - ۲۳۲]

۶۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۱۸
خط: نسخ، کا: قاسم بن عبدالحق بن عبدالرحیم بن عبدالحق بن قاسم بن عبدالباقی، تا: ۱۲۵۰ق؛ محشی با نشان «عبدالحکیم، قاسم، خیالی، منه رحمه الله» تملک: امان الله خان والی در ۱۲۷۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۳گ، ۱۱ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۶×۲۶/۵سم [ف: - ۵۸۰]

۶۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۸۰۸/۳
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۵ق؛ محشی؛ جلد: گالینگور، ۱۳۸گ، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۵۱ - ۱۵۵]

۶۳. اصفهان؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۳۶۶۲۸
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۴ق؛ افتادگی: انجام؛ ۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [اوراق عتیق: ۱ - ۴۹۶]

۶۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۸۶
آغاز: و هم سموا انفسهم اصحاب العدل و التوحید لقولهم بوجوب ثواب المطیع و عقاب العاصی علی الله تعالی و نفی الصفات القدیمه عنه؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با نشانه‌های «منه، س، عبدالحکیم، طوالع، شرح مقاصد»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا، ۶۲گ، ۱۴ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۴۳۹]

۶۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۵۶/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد رضا ابن محمد رحیم، تا: بین ۱۲۶۹ تا ۱۲۸۸ق؛ جلد: مقوایی، ۱۹۴گ، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم[ف:۵۱-۱۳۳]

۶۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۱۱۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: مصطفی، تا: ۲۹ صفر ۱۲۹۲ق؛ محشی از خیالی؛ واقف: ابوالوفاء معتمدی کردستانی؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۱گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۸/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۰۱]

۶۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۱۰۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: جلال الدین، تا: ۱۲۹۳ق؛ محشی؛ کاغذ: نخودی فرنگی، ۷۱گ (۱+۷۰)، ۱۴ سطر، اندازه: ۷×۱۴/۵سم [ف: ۲- ۱۵۷]

۶۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۷۵۴-۱۰/۶۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالرحمن بن جمال الدین خطیب امام جمعه کردستان، تا: شوال ۱۲۹۶ق؛ مصحح، محشی از «عبدالرحمن بن جمال الدین» و «محیی الدین» و «خیالی»؛ جلد: مقوایی، ۵۹گ، ۱۳-۱۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲/۵سم [ف: ۵ - ۲۴۴۸]

۶۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۰۶/۵
خط: نسخ تحریری، کا: عبدالرسول، تا: رمضان ۱۲۹۹ق؛ محشی؛ ۶۰گ (۱۶۰پ-۲۱۹ر) [ف: ۳ - ۱۹۸]

۷۰. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۵۲۳/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوانا، کا: محمد علی، تا: ۱۱-۱۳۱۰ق؛ جلد: مقوا مشکی، ۷۰گ(۱پ-۷۰ر)، ۱۵سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱ - ۴۴۷]

۷۱. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه:۱۰۵/۱
خط: نستعلیق، کا: ملا جیت قلی بن عبدالرحیم اندجانی، تا: آخر ربیع الاول ۱۳۱۶ق، جا: بخارا؛ جلد: مقوایی، ۹۰گ (۱پ-۹۰پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴/۵سم [ف: - ۵۶]

۷۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۱۸۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: خان محمد بن درویش محمد، بی‌تا؛ مصحح، محشی با امضای ملا احمد (معروف به خیالی)؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۹۲گ، ۱۵ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۱۸ - ۱۲۲]

۷۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۳۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی با امضای «احمد جند» و «حم» و «خیرآبادی» و با استفاده از شروح مختلف؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج پوست اناری مذهب، ۱۲۸گ، ۹ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۱۳ - ۱۹۶]

۷۴. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۸۳۷-۱۴۷/۱۰**
آغاز و انجام: برابر
از اول تا آخر؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: مقوا، ۸۶گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۲۴۴۸]
۷۵. **قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۳۷۸/۱**
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، ۵۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۲۹]
۷۶. **قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۵۷۷**
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۹گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۲۸]
۷۷. **مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۷۶/۶**
خط: نسخ، کا: محمود بن محمد قرشی، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: تیماج آلبالویی، ۶۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۴۵۵]
مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۴۷۶/۳
همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۶۸]
۷۸. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۹۳**
آغاز: برابر؛ **انجام:** و الاحسن أن یقول بعد الانبیاء لکنه أراد البعدیة الزمانیة و لیس بعد نبینا نبی و مع ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ نسخه قدیم؛ محشی؛ مهر: «یا امام محمد تقی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قرمز، ۵۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۴سم [ف: ۳ - ۱۸۷]
۷۹. **قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۸۱۷/۱**
خطبه کتاب را ندارد؛خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۱گ (۱ر-۷۱پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲-۹۵]
۸۰. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۵۴۳**
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]
۸۱. **شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۴۵۱/۳**
آغاز و انجام: برابر
کا: ملاعلی بن ملارجب، بی‌تا؛ محشی؛ ۱۶۳گ، ۱۱ سطر (۵/۵×۱۱/۵) [ف: ۲ - ۲۰۲]
۸۲. **تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۲۱۷/۶ - ج**
حواشی دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۸۴گ (۷۰پ-۱۵۳پ) [ف: - ۳۷۷]
۸۳. **تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۴۸**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: یوسف بن علی، بی‌تا؛ جلد: چرمی، ۸۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۴۰۸]
۸۴. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۳۶**
خط: شکسته خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، با سرلوح زیبا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۵۸گ، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳ - ۵۹۳]
۸۵. **قم؛ لاجوردی، سید مهدی؛ شماره نسخه:۲۲**
بی‌کا، بی‌تا [چند نسخه-ف: - ۱۰۸]

● شرح عقائد النسفی / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u ‘aqā’id-in nasafī

عصمت بخاری، - ۸۴۰ ؟ قمری
‘esmat-e boxārī (- 1437)

وابسته به: بدایة العقول = عقاید نسفی = عقائد نسفی = اعتقادات؛ نسفی، عمر بن محمد (۴۶۱-۵۳۷)
در شرح مباحث عذاب قبر، گویا شرح عقاید نسفی باشد با عناوین «قوله».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۳۰۲/۲
آغاز: بسمله الحمد لله الذی ذوالجلال و الاکرام و الصلوة علی رسوله محمد خیر الانام و علی آله و اصحابه الکرام و بعد فهذه قواعد علقها احقر ... عصمت الله ... علی مباحث عذاب القبر؛
انجام: و ان کان تلک التکوین قدیمة.
خط: تحریری، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۸۲ق، جلد: تیماج حنایی مذهب، عمل عبدالقادر صحاف ۱۲۷۷، ۸۵ص (۲۱۳-۲۹۷)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۵۰ - ۱۱۰]

● شرح عقائد النسفی / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u ‘aqā’id-in-nasafī

وابسته به: بدایة العقول = عقاید نسفی = عقائد نسفی = اعتقادات؛ نسفی، عمر بن محمد (۴۶۱-۵۳۷)

نامعلوم:
۱. **تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۳۶۴**
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از رضا غیبی [رایانه]
۲. **تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۳۱۶**
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از صالح نوبخت [رایانه]
۳. **تهران؛ شهشهانی ، حسین؛ شماره نسخه:بدون شماره**
بی‌کا، بی‌تا [میراث اسلامی: ۵ - ۵۹۹]

← شرح العقائد النسفیة ≻ شرح عقائد النسفی

● شرح العقد الثمین فی ألغاز القرائة / تجوید / عربی
š.-ul ‘aqd-iṯ ṯamīn fī alġāz-il qirā’a

طبیبی، ق۹ قمری
tabībī (- 15c)

وابسته به: العقد الثمین فی ألغاز القرائة؛ ابن جزری، محمد بن محمد (۷۵۱-۸۳۳)
شرحی است بر کتاب العقد الثمین که آن را فرزند قاسم بن فیره

شاطبی برای امتحان طبیبی نزد وی فرستاده و طبیبی مسائل آن را به نظم پاسخ داده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۲۳۰/۶
آغاز: الحمدلله الذی سبق الموجودات فلا یقال این کان و الصلوة و السلام علی سیدنا محمد المبعوث من آل عدنان؛ **انجام:** فهذا ما وصل الینا من الأئمة روایة و درایة و مشافهة و عیاناً و الحمدلله علی ذلک و صلی الله علی محمد و آله و صحبه اجمعین.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مذهب، ۸ص (۶۱-۶۸)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۵ - ۲۲۳]

● **شرح العقد الجوهر فی الفرق بین کسبی الماتریدی و الأشعری** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-ul ‘aqd-il jawhar fi-l faraq bayn-a kasbay-il māturīdī wa-l aš‘arī

صاحب، محمد اسعد بن محمود، ق۱۳ قمری
sāheb, mohammad as‘ad ebn-e mahmūd (- 19c)
وابسته به: الجبر و الاختیار = العقد الجوهری فی الفرق بین قدرتی الماتریدی و الاشعری؛ شهرزوری، خالد بن حسین (۱۱۹۳-۱۲۴۲ق)
شرح است بر «العقد الجوهری» تألیف خالد بن احمد نقشبندی در مبحث جبر و تفویض که طلاب در وقت خواندن شرح عقاید نسفی بر مولانا خالد، درخواست تألیف مستقلی در این باب را کرده‌اند.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۱۹ ط
آغاز: بسمله قال الشیخ الامام و الجهبذ الهمام ... الشیخ محمد اسعد شبل قرة عین البریة ... مولانا الشیخ محمود الصاحب ... نحمدک اللهم بما تفضلت به علینا من الهام توحید الذات ... اما بعد فان اشرف ما صرف به العبد نقد عمره ... علم التوحید الذی لم یزل لوائه المرفوع؛ **انجام:** و ان اقتصر الخیالی (کذا) منها علی عدم جریان بعض الأدلة فیما سواه و الحمدلله رب العالمین.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ محشی با علامت «منه»؛ کاغذ: کاهی فرنگی، جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۳۴گ، ۹ سطر، قطع: وزیری [ف: ۲۴/۲ - ۲۰۷]

● **شرح عقد الفرید** / تجوید / فارسی
š.-e ‘eqd-ol-farīd
در شناسنامه کتاب «شرح منظومه در تجوید» معرفی شده است. نام شارح در نسخه نیامده است و به تحقیق شناخته نشد اما مسلم آن‌که وی از قاریان امامیه قرن ۱۱ و قبل می‌باشد. به هر حال کتاب شرحی است توضیحی و مفید به قصیده موجز لامیه اثر طبع شمس الدین محمد سمرقندی.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۹۰۴
آغاز: و اکمل التحیات فرمود که کل امرذی بال لم یبدا فی اوله فیه ببسم الله فهو ابتر ... چنانچه گفت: اسبح الله الکریم مبسملا؛ **انجام:** تسلیمات متواتر متوالی و بر آل و اصحاب او که مکملان راه دین و روندگان راه یقین اند
خط: نسخ خوش، کا: عبدالرحیم بن رمضان، تا: ۲۰ شعبان ۱۱۲۱ق، حسب امر ملا محمد تقی ولد حاجی باپیر؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: نخودی فرنگی، ۴۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۲۳ - ۱۱۲]

● **شرح العقد الوسیم فی الجار و المجرور و الظرف** / نحو / عربی
š.-ul-‘aqd-il-wasīm fi-l-jār-i wa-l-majrūr-i wa-ẓ-ẓarf
تاریخ تألیف: شنبه ۸ صفر ۱۱۷۹ق
شرح مزجی مختصری است بر کتاب «نزهة الطرف فی احکام الجارو المجرور و الظرف» صلاح بن حسین اخفش (متوفای ۱۱۴۲) که به نام «العقد الوسیم فی احکام الجار و المجرور و الظرف و ما لکل منهما من التقسیم» نیز نامیده شده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۶۱۰/۴
آغاز: فی قوله الا یا نخلة من ذات عرق علیک و رحمة الله السلام، ذات عرق اسم موضع
نسخه اصل: کتابخانه واتیکان -رم ۱۱۰۱؛ خط: نسخ نازیبا، کا: احمد بن یحیی بن احمد شامی، تا: سه‌شنبه ۲۰ ذیحجه ۱۱۸۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ از روی نسخه مؤلف؛ مصحح، محشی؛ ۵۱ص (۲۵۷-۳۰۷) [عکسی ف: ۵ - ۲۳]

● **شرح عقود الجمان فی علم المعانی و البیان = حل عقود الجمان** / معانی بیان / عربی
š.-u ‘uqūd-il-jumān fī ‘ilm-il-ma‘āi wa-l-bayān = ḥall-i ‘uqūd-il jumān

سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر، ۸۴۹ - ۹۱۱ قمری
soyūtī, ‘abd-or-rahmān ebn-e abī-bakr (1446 - 1506)
وابسته به: عقود الجمان فی المعانی و البیان = منظومة فی المعانی و البیان؛ سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر (۸۴۹-۹۱۱)
تاریخ تألیف: یک‌شنبه ۵ ربیع الاول ۸۷۵ق
مؤلف به درخواست عده‌ای شرحی مختصر بر «عقود الجمان» خودش نگاشته است که ارجوزه هزاربیتی در معانی و بیان و بدیع می‌باشد و در آن «تلخیص المفتاح» خطیب دمشق را با حذف بسیاری از مثال‌ها و افزایش مطالبی مفید به نظم درآورده است.
آغاز: الحمدلله المنزه عن المماثلة و التشبیه و اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک له شهادة مخلص فی التنزیه ...

انجام: ما اسال الله الا ان یدوم لنا ×× لا ان تزید معالیه فقد کملت
[معجم المطبوعات ۱۰۸۱؛ دنا ۸۵۰/۶ (۵ نسخه)؛ کشف الظنون ۱۱۵۴/۲]

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۱۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن خریشی حنبلی، تا: یک‌شنبه دهه یکم ربیع الاول ۹۷۰ق، جا: قدس شریف؛ محشی با نشان «العلامه ابن مرشد»؛ مهر: احمد حنبلی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۱۵۰گ، ۲۳-۲۵ سطر (۱۰×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: - ۵۸۱]
۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۸۱۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۰ صفر ۱۰۱۲ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۱۱۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۴/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۶۳۲]
۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۹۱۶
خط: نسخ، کا: شکرالله، تا: شعبان ۱۲۸۸ق، برای نایب الایالة کردستان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۶۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵/۷×۲۲/۶سم [ف: ۱ - ۳۰۲]
۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۴۸۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: احمد بن محمد رضا خوانساری، تا: دوشنبه ۱۹ رجب ۱۳۴۵ق؛ مصحح؛ مهر: کاتب «الراجی احمد بن محمد رضا الحسینی» (بیضی)؛ تملک: مصطفی صفایی خوانساری (فرزند کاتب) در سال ۱۳۶۰ق با مهر «مصطفی الحسینی ۱۳۴۲» (بیضی)؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: صنعتی نخودی، جلد: مقوا، ۲۴۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۱۴۶]
مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۶۱
همان نسخه بالا [اهدائی ف: - ۱۱۷]

● شرح عقود الجمان / ادبیات / عربی
š.-u ‘uqūd-il jumān
مرشدی، عبدالرحمن بن عیسی، ۹۷۵ - ۱۰۳۷ قمری
moršedī, ‘abd-or-rahmān ebn-e ‘īsā (1568 - 1628)
وابسته به: عقود الجمان فی المعانی و البیان = منظومة فی المعانی و البیان؛ سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر (۸۴۹-۹۱۱)
تاریخ تألیف: شنبه ۲ ربیع الثانی ۱۰۱۷ق؛ محل تألیف: مکه مکرمه مدرسه وزیر محمد پاشا
او فن سوم را پیش از دوم و دومی را پیش از یکمی در مکه در مدرسه وزیر محمد پاشا تألیف کرده است.
چاپ: قاهره، مطبعة مصطفی البابی الحلبی، ۱۹۲۹م.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۸۷۸
خط: نسخ، کا: احمد بن محمد تروجی مالکی، تا: دوشنبه ۲ محرم ۱۰۸۸ق؛ از روی مسوده مؤلف، دو جزو در یک جلد؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۳۹۳گ، ۲۵ سطر (۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۳۸۸]

● شرح عقود الصرف / صرف / فارسی
š.-e ‘oqūd-os-sarf
ماتن و شارح: ناشناخته. شرح متنی است در صرف زبان عربی از ناشناس. این متن با سربندهای «عقد» است، بی شماره. شرحی است حامل متن. برای نشانی از متن: «عقد، هر واوی که ساکن باشد و ما قبل او مکسور باشد، آن واو یاء گردد. نحو المیزان و المیعاد و المیثاق ...؛ عقد، هر یاء که ساکن باشد و ما قبل او مضموم، آن یاء گردد، چون ایقظ یوقظ ایقاظاً و ایسر یوسر ایساراً، و ایقن یوقن ایقاناً؛ عقد، هر واوی که میان یاء و کسره افتد و حرکت یاء مخالف واو باشد. آن واو بیفتد چون وعد یعد عدة، وزن یزن زنة، وصل یصل صلة ...».
آغاز: شرح عقود ثنای معبود و نشر درود صاحب مقام محمود برکت افزای هر مواد و متمم هر مقصود است ...
انجام: چنانچه حرف صحیح را علی ما ذکرنا بر همان منوال که در حرف صحیح بتفصیل گفته آمد چون یا صاحبی السجن و لو استطعنا.
[مشترک پاکستان ۲۶۶۸/۱۳]

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۴۹/۳
آغاز و انجام: برابر
پس از خطبه افتادگی دارد؛ خط: نستعلیق پخته، کا: عبدالکریم، تا: ۲۲ رمضان ۱۰۵۶ق؛ ۸۱گ (۵۷پ-۱۳۷پ) [ف: ۱ - ۱۵۲]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۸۶/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۶ رمضان ۱۱۰۰ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: «اعبدالله مولای» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۴گ (۴۰پ-۷۳پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۳ - ۱۷۷]

● شرح العقول (منتخب) / کلام و اعتقادات، اخلاق / عربی
š.-ul ‘uqūl (mn.)
گزیده‌ای است از کتاب شرح العقول در مسئله و به صورت فلسفی بحث نموده است. اصل کتاب و گزیده آن شناخته نشد. به قرینه برگ ۱۸ و ۱۳۵ ممکن است انتخاب‌کننده این رساله همان معین الدین محمد بن عبد الرحمن ایجی (- ۹۰۵ق) باشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۷۳۸/۶
آغاز: من کلام بعض الفضلاء فی کتاب ... اعلم ان مسألة الکسب من ادق مسائل الاصول و ألباب المعقول ... و آرائهم فیها مضطربة و ذلک أن افعال الحیوانات؛ **انجام:** فإن علم هذه الاشیاء عند الله و

ما اوتیتم من العلم إلا قلیلاً.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۹؛ کاغذ: شرقی، ۴گ (۶۵-۶۸)، ۲۰-۲۴ سطر، اندازه: ۸×۱۶سم [ف: ۳۲ - ۳۸۲]

● **شرح عقیدة الغزالی** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u ʻaqīdat-il ġazālī

زروق، احمد بن احمد، ۸۴۶ - ۸۹۹ قمری

zarrūq, ahmad ebn-e ahmad (1443 - 1494)

وابسته به: المبدا و المعاد = رسالة العقیدة؛ غزالی، محمد بن محمد (۴۵۰-۵۰۵)

چاپ: قاهره، مطبعة الوهبیة، ۱۶۱ص، ۱۲۹۶ق.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۶۷۲

آغاز: الحمدلله الذی منه بدأ الحمد و الیه یعود و کل شیء کذلک و صلواته و سلامه علی سیدنا محمد الاتی باوضح الطرق و احسن المسالک؛ **انجام:** انا اسئل الله مثل سؤاله و ارغب الیه نحو رغبته مع زیادة عموم النفع به لمن قصده و شرح صدره من حاوله او اعتمده انه ولی ذلک.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۴ صفر ۸۹۰ق، جا: فاس؛ با علامت بلاغ؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۶۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۴۰سم [ف: ۳۳/۱ - ۱۵۸]

● **شرح العقیدة الکافیة = شرح الإعتقادیة للشهید الأول** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-ul ʻaqīdat-il kāfīya = š.-ul iʻtqādīyya li-š šahīd-il awwal

ملا ابوالحسن

mollā ab-ol-hasan

وابسته به: العقیدة الکافیة؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)

شرحی است مزجی بر کتاب العقیدة الکافیة شهید اول، شارح در مقدمه آن می‌گوید: «می‌خواستم کتابی در عقاید تألیف نمایم تا اینکه رساله شهید اول را دیدم که از هر جهت حائز اهیمت بود، از این رو به شرح آن پرداختم». نام مؤلف را در منابع نیافتیم، لیکن در برگ نخست نسخه، عنوان «شرح ملا ابوالحسن بر عقاید شهید» آمده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۴۷۶

آغاز: بسملة، الحمدلله الذی دل علی وجوب وجوده جمیع الأشیاء و شهد بوحدانیته من فی الأرض و السماء، تحیرت فی بیداء عظمته عقول العالمین و عجز عن إدراک کماله أفهام العالمین ... فلما تفکرت فی أشیاء یتقرب بها العبد الی المعبود و یتیسر بسببه نیل المقصود؛ **انجام:** یشرک و یغفر ما دون ذلک لمن یشاء و الآیات الدالة علیه کثیرة و لنختم الکلام فی هذا المقام حامدین لله شاکرین لنعمائه راجین العفو من الآیة ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر جمادی الثانی ۱۰۰۹ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: شرقی، جلد: مقوایی، ۷۲گ، ۱۴ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳/۵×۱۹سم [ف: ۳۹ - ۲۹۶]

● **شرح عقیدة منظومة القشاشی** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u ʻaqīdat-i manẓūmat-il-qašāšī

به درخواست: علی بن احمد بعلی دمشقی

تاریخ تألیف: ۱۰۶۵ق

شرحی مزجی است بر منظومه در عقاید از احمد بن محمد بن عبدالنبی مدنی انصاری مقدسی (- ۱۰۷۱ق) که شارح از ناظم با عنوان «شیخنا» و با دعای «ابقاه الله تعالی» یاد می‌کند.

[معجم المؤلفین ۱۷۰/۲؛ هدیة العارفین ۱۶۱/۱]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۲۶۷-۷/۱۶۷

آغاز: بسمله وصلی الله علی سیدنا محمد وعلی اله وصحبه وسلم تسلیما الله ولی الذین آمنوا یخرجهم من الظلمات الی النور ... احمده جمیع محامده ... اما بعد فیاذا العقل السلیم والطالب لسلوک المنهج القویم اعلم ان العقلاء وان اتفقوا علی ان الحق سبحانه و تعالی؛ **انجام:** اللهم هذا الدعاء الاجابة و هذا الجهد و علیک التکلان و لاحول و لاقوة الا بالله العلی العظیم اللهم زدنی نوراً و اعطنی نوراً و اجعل لی نوراً و صلی الله علی سیدنا محمد و علی آله و صحبه و سلم تسلیماً کثیراً و اخر دعواهم ان الحمدلله رب العالمین

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، با علامت بلاغ، محشی به نقل از مصنف و «منه»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۶۲۰]

● **شرح عقیلة اتراب القصائد فی اسنی المقاصد** / تجوید / عربی
š.-u ʻaqīlat-i atrāb-il-qaṣā’d fī asna-al-maqāṣid

وابسته به: عقیلة اتراب القصائد فی اسنی المقاصد = شاطبیه رائیة؛ شاطبی، قاسم بن فیره (۵۳۸-۵۹۰)

ظاهرا غیر همانند:

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۱۱

آغاز: بسمله، صلاة ... قال الشیخ الامام العلامة ابوالقاسم الشاطبی ... الحمدلله موصولا ... یستنزل الدررا، الحمد و المدح اخوان؛ **انجام:** الغداة و العشی آمین اللهم آمین.

متن قصیده رائیه شاطبی است که در آن المقنع دانی را به نظم در آورده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الثانی۸۵۳ق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: رویه ابری مغزی میشن قهوه‌ای، ۶۷گ، ۶۷ سطر، اندازه: ۱۳/۴×۱۶/۹سم [ف: ۱ - ۳۰۳]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۸۰۲

آغاز: الحمدلله موصولاً کما امرا - مبارکا طیبا ستنزل الدررا. ذوالمن و الفضل و الاحسان، خالقنارب العباد، هو الذی قهراً حی علیم، قدیر، و الکلام له؛ **انجام:** مغرفاً عرفها الا صال و البکرا. تمت بعون الله تعالی فی بلدة شام علی ید اقل الطلاب ...

متن قصیده «العقیلة اتراب القصائد فی اسنی المقاصد»، از شاطبی، در رسم الخط قرآن، گزارش آن از ناشناس. بی دیباچه؛ خط: نسخ پخته، کا: ابن محمد کاظم محمد طاهر قزوینی، بی‌تا، جا: شام؛ ۱۱گ، ۱۶ سطر (۱۱×۲۲/۵)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۲- ۱۵۸]

● شرح عقیلة اتراب القصائد فی اسنی المقاصد / تجوید / فارسی

š.-e ʻaqīlat-e atrāb-el-qasāʼed fī asn-al-maqāsed

وابسته به: عقیلة اتراب القصائد فی اسنی المقاصد = شاطبیه رائیة؛ شاطبی، قاسم بن فیره (۵۳۸-۵۹۰)

نام شارح به دلیل کسری اوراق اول نسخه تحقیقاً به دست نیامد، اما مسلم آن‌که مترجم و شارح از قاریان اهل سنت قرن دهم و قبل است. کتاب گزارشی است مفصل توضیحی بر قصیده مشهور «عقیله اتراب القصاید» اثر طبع ابومحمد شاطبی و آن را مذیل نموده به ذیلی در بیان برخی علائم به کار رفته در رسم الخط قرآن مرتب بر یک مقدمه و نه فصل و یک خاتمه: مقدمه بدان که در مقنع آورده که مردم در مجموع شهرها مسلمانان از زمان تابعین الی وقتنا هذا بر آن رفته‌اند که رخصة است که قران را اعراب بنهند؛ فصل ۱. در بیان حرکات سه کانه خواه که این حرکات اعرابی باشند؛ ۲. در ذکر علاقه مکون بدانید هدیکم الله که علاقه سکون دایره است به سرخی در بالا، حرف ساکن؛ ۳. در ذکر علامة تشدید بدانید ارشدکم الله که علاقة تشدید سرشیبی است که دایره آن را انداخته‌اند؛ ۴. در بیان علامة مد؛ ۵. در بیان حکم علامة حرفی ساکن یا حرفی متحرک که اظهارشان کرده باشند یا ادغام یا اخفاء؛ ۶. در بیان علامات همزه؛ ۷. در بیان احکام تخفیف همزات؛ ۸ در بیان علامات خروف محذوفه؛ ۹. در بیان علامة هرجه زیادة کرده‌اند بر لفظ در رسم؛ خاتمه در مسائل متفرقه.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۹۰۳

آغاز: همین سبیل که جون ذکر یکی از ین ها نمود ... [قال] الحمدلله موصولا کما امرا ـ مبارکا طیبا یستنزل الدررااقول اولا بدان که هر کس که شروع در علمی می‌کند او را از دانستن سه چیز ناگزیر است اول معرفة آن علم بوجهی از وجوه؛ **انجام:** و انجام این ترکیبات مخل که با وجود قلة بضاعة کثرة وقاحة را سرمایه خود ساخته نوشته گردانید و الحمدلله اولا و اخرا و ظاهرا و باطنا

خط: نسخ خوب، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ آغاز ذیل ترجمه: «ذیل به پایان رسید دفتر و باقیست همچنان بس ز این دقایق و نکت خوب و دلپذیر بدانید که صاحب مقنع رحمه الله جون از بیان رسم کلمات قرانیه فارغ شده شروع نموده در بیان اصطلاحی جند که متاخران بر اصطلاحات کاتبان وحی رضی الله عنهم زیاده کرده‌اند»، انجام ذیل: «الهنا بحق آن که آخری بی بدء ـ که ختم کارکنی مان بخیر در دو سرا»؛ مجدول؛ واقف: محمد وجدانی، اسفند ۱۳۵۹؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج خرمایی، ۲۴۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۶سم [ف: ۲۳ - ۱۱۳]

● شرح عکوس الشموس = بحر اللآلی = مهمات الاحکام / فقه / عربی

š.-u ʻukūs-iš šumūs = baḥr-ul laʻālī = muhimmāt-ul aḥkām

بهبهانی، محمود بن محمد علی، ۱۲۰۰ - ۱۲۷۱ قمری

behbahānī, mahmūd ebn-e mohammad ʻalī (1786 - 1855)

وابسته به: عکوس الشموس؛ بهبهانی، محمود بن محمد علی (۱۲۰۰-۱۲۷۱ق)

شرح استدلالی است بر منظومه مؤلف «عکوس الشموس» که به نامهای «بحر اللالی» و «مهمات الاحکام» نیز نامیده شده است. عناوین این شرح «قلت، اقول» می‌باشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۱۴

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... ان هذا هو الباب الثانی من الابواب الخمسة (المقصد الثالث من المقاصد الثلاثة) الموعودة من کتابنا؛ **انجام:** و کان افضل الطاعات و المایز بین ما یحرم منه و ما یجب و ما یستحب ...

کتاب طهارت و صوم و اعتکاف است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ شاید به خط مؤلف؛ تملک: نوه مؤلف حاج آقا احمد طهرانی کرمانشاهی با مهر «الواثق بالله الملک المعبود احمد بن هادی بن محمود» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۴ - ۳۱۵]

← شرح علاج الامراض > جامع الفوائد
← شرح علائی > شرح ارشاد الاذهان

● شرح علة خلق الذر / شرح حدیث / عربی

š.-u ʻillat-i xalq-iḏ-ḏar

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶-۱۲۴۱ قمری

ahsāʼī, ahmad ebn-e zeyn-od-dīn (1751-1828)

به درخواست: سید محمد بن سید عبدالنبی بن سید علی قاری

تاریخ تألیف: جمادی الثانی ۱۲۰۶ق

شرح حدیث علت خلق الذر به روایت الصدوق عن علی (ع).

این رساله پیش‌تر در فنخا (ج۱: ۸۴۱) با عنوان «اجوبة المسائل السید محمد بن عبدالنبی بن علی القاری» معرفی شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۳۴/۷

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج حنایی، ۳ص (۵۴-۵۶)، ۲۱ سطر [سنا: ف: ۲ - ۱۲۸]

● **شرح «العلماء ثلاثة»** / شرح حدیث / عربی

š.-u «al-‘ulamā’-u ṯalāṯa»

تنکابنی، حسین بن ابراهیم، - ۱۱۰۵ قمری

tonekābonī, hoseyn ebn-e ebrāhīm (- 1694)

این رساله در میان مجموعه آثار معرفی شده از این مؤلف پیدا نشد؛ در فهرست با عنوان «شرح حدیث العلماء ثلاثة» آمده ولی این جمله حدیث نیست بلکه گفته سفیان ثوری است و شهید ثانی در منیة المرید آن را به عنوان «قال بعض المحققین» نقل کرده است.

آغاز: بسملة، نقل الشیخ الفاضل العامل ناهج مسالک الورع و الیقین قدوة المجتهدین زین الملة و الدین العاملی طاب ثراه فی بعض رسائله عن بعض المحققین انه قال العلماء ثلاثة: عالم بالله غیر عالم بامرالله؛ و عالم بامرالله غیر عالم بالله، و عالم بهما جمیعاً

انجام: فمثل العالم بالله و بامرالله کمثل الشمس لا یزید و لا ینقص و مثل العالم بالله فقط کمثل القمر یزید تارة و ینقص اخری و مثل العالم بامرالله کمثل السراج یحترق نفسه و یضیء غیره انتهی کذا نقله افضل المتأخرین الشیخ حسین التنکابنی رحمه الله تعالی

[فهرستگان حدیث ۴/۲۹۷؛ کتاب شیعه، شماره ۱، ص ۲۵۶]

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۲۰۷/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، نخودی، جلد: تیماج مشکی، مذهب، ۱گ (۲۰۷-۲۰۷پ)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۱ - ۵۲۸]

● **شرح علم الاجمالی** / اصول فقه

š.-u ‘ilm-il ijmālī

آخوند خراسانی، محمد کاظم بن حسین، ۱۲۵۵ - ۱۳۲۹ قمری

āxūnd-e xorāsānī, mohammad kāzem ebn-e hoseyn (1839 - 1911)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۲۵۸

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [رایانه]

← شرح علم الله ← شرح لباب الکلام

● **شرح علم الالهی** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u ‘ilm-il ilāhī

عبدالقادر بن محمد سعید

‘abd-ol-qāder ebn-e mohammad sa‘īd

وابسته به: رسالة الخاقانیة = علم الالهی = علم الله تعالی؛ سیالکوتی، عبدالحکیم بن شمس الدین (-۱۰۶۷)

شرح است بر رساله علم الباری عبدالحکیم بن شمس الدین سیالکوتی هندی این شرح به صورت مزجی برگزار شده است. رساله عبدالحکیم به الموشح موسوم است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲/۲۳۸۳-۱۳/۶۳

آغاز: الحمدلله الذی دل علی وجودته الوجود و علی وحدته نظام الموجود ... و بعد یقول العبد المهاجر الفقیر الی رحمة الله عبدالقادر؛ **انجام:** لابد فی الایمان به (ص) من معرفة نسبه (ص) الی الاجداد الاربعة کما مر لیتمیز بذلک عما عداه تمیز تاما فلو لاان العلم بالاوصاف المنحصرة علم به لما قالوا بلزوم ذلک ولیکن هذا ... وآله واصحابه الی یوم الدین ... شفاعة خیر المرسلین والحمدلله تعالی رب العالمین.

خط: نسخ، کا: محمد حسن قزلجی، تا: جمعه ۲۰ جمادی الاول ۱۳۰۰ق؛ جلد: مقوا سرخ، ۲۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۳۴]

● **شرح علم الباری** / کلام و اعتقادات / عربی، فارسی

š.-u ‘ilm-il bārī

رضوی قمی، محمد بن محمدباقر، ۱۱۰۰-۱۱۶۰؟ قمری

razavī qomī, mohammad ebn-e mohammad bāqer (1689 - 1747)

وابسته به: علم الباری = علم الهی؛ حسینی قزوینی، محمد ابراهیم بن محمد معصوم (-۱۱۴۹)

تاریخ تألیف: ۱۱۴۷ق

متن از میرمحمد ابراهیم حسینی گزارش از صدرالدین محمد بن محمد باقر رضوی؛ در سه «فصل»: ۱. طریقة حکماء؛ ۲. طریقة عرفاء؛ ۳. طریقة ابوعلی.

آغاز: بسمله. بحمده و نستعینه و نستغفره ... اما بعد چنین گوید بنده عاصی ... صدرالدین محمد بن محمد باقر الرضوی که، یکی از فضلاء اصحاب فقیر از خدمت عالی جناب فاضل باذل همام تمام سید الافاضل ... استکشاف معضله ای نموده بود ... آغاز متن: بسمله. بعد الحمد و الصلاة فقد سئل بعض المعاصرین السید السند میر محمد ابراهیم الحسینی فی مسئله علم القدیم..

انجام: فلایکون العلم الفاعل بذاته علما بمعلوماته. و ذلک آخر ما اردناه ایراده ...

[دنا ۸۵۱/۶؛ فهرستواره منزوی ۱۸۱/۶ و ۶۶۷/۷]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۲۰۱/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سیاه، ۱۰گ (۵۰پ-۵۹پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۴/۵سم [ف:۱۶-۳۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۲۰۱/۲

آغاز: قال صاحب الرسالة المکتوبة ان من تصدی لکیفیة علم الله تعالی فهو عادل عن طریق الحق، و من لم یتعرض لها فهو فی سنن الحق، و جمع لهذا المطلب کتابا و نقل اقوال العلماء رضوان الله علیهم و من جملتها قول صدر المحققین ... و الشیخ الرئیس ... ورد قولهما فی کیفیة علمه تعالی؛ **انجام:** و لعل فی کلام سیدنا و مولانا حجة الله علی الخلق اجمعین حیث قال هل سمی عالما الا لانه وهب العلم للعلماء اشارة الی هذا

خط: نستعلیق، کا: محمد، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سیاه، ۱۰گ (۴۱ر-۵۰ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۴/۵سم [ف: ۱۶ - ۳۰]

۳. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۲۰۹

آغاز: الحمد لله ... و بعد فیقول اقل العباد محمد بن محمد الرضوی صدر الدین انی بعد ما کتبت مواضع التامل و النظر فیما افادا السید السند العالم الوحید ... سمی جده العالی خلیل الرحمن علیه آلاف الصلواة من الملک الدیان جوابا عن سوال بعض الفضلاء عن کیفیة علم الله تعالی بالاشیاء قبل وجودها علی ما نقل عن بعض الحکماء من اجتماع الجمیع عنده سبحانه فی الازل مستشکلا لما یرد علیه من لزوم التسلسل المحال عثرت علی رسالة لطیفة له سلمه الله و کان بعض المواضع خفیا علی فاحببت الاشارة الیه ایضا قال سلمه الله: اعلم ان القائلین بثبوت المعدومات من المتکلمین فی مسالة علم الله الازلی ان کان مرادهم ان الاشیاء معلومة له تعالی فی الازل علی وجه التفصیل؛ **انجام:** قال سلمه الله: و بیانه انه لما ثبت ان واجب الوجود واحد لو کان له معلول لازم لکان ممکن الوجود ... اقول قد عرفت ان التکافوء المعتبر فی المتضایفین هو ان یکونا من حیث هما متضایفان معا ... هذا ما فهو ایضا مبنی علی منفرداته و فهمها محتاج الی حال غیر مقتضی حالنا نسئل الله العفو و العافیة و الشراح الصدر و معرفة الحقایق کما هی بحق محمد و آله الطاهرین خاتمة فی نقل ثلثة احادیث متعلقة بما نحن فیه و بیان معانیها و ما قیل فیها. ما روی ثقة الاسلام بسنده عن ابی بصیر قال سمعت ابی عبد الله (ع) یقول لم یزل الله عزو جل ربنا و العلم ذاته ... فعلی هذا یکون العلم بالاشیاء قبل وجودها کالخبر و بعد ها کالمعانیة و الخبر دل علی التساوی و هو منفی الاختلاف اللازم علی هذا.

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشانه «منه، دام ظله، منه عفی عنه، منه دام ظله العالی»؛ قطع: نیم ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۴]

۴. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۷۲۳/۴

آغاز: الحمد لولی الهدایة

دارای دو باب و هر باب شامل چند فصل؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۸۰گ، قطع: خشتی [ف: - ۳۰۴]

۵. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۷۲۳/۷

بی‌کا، بی‌تا؛ چند صفحه به خط خود سید صدر رضوی در این نسخه هست [ف: - ۳۰۴]

● شرح «العلم نقطة کثره الجاهلون» = النقطة القدسیة / عرفان و تصوف، شرح حدیث / عربی

š.-u «al-‘ilm-u nuqtat-un kassra-h-ul jāhilūn» = an-nuqṭat-il qudsīyya

طوسی الهی، محمد بن محمد

tūsī elāhī, mohammad ebn-e mohammad

در آغاز این گزارش پس از یاد کردن نام خویش می‌گوید به آستان علی (ع) رفتم و چیزها در آنجا درباره این حدیث علوی بر من آشکار گشت. سپس به روش فلسفی و عرفانی و باطنی آن را گزارش می‌کند. مدرس رضوی در احوال و آثار خواجه به نقل از کشف الحجب آن را از خواجه طوسی دانسته و با عنوان «النقطة القدسیة» از آن یاد کرده و بدون اظهار نظر درباره سخن کشف الحجب احتمال داده که با توجه به این که کشف الظنون کتابی تحت عنوان «اسرار النقطة مسمی به رسالة قدسیة» را از تألیفات سید علی همدانی دانسته، شاید نقطة القدسیة با آن یکی باشد. البته حدس او صحیح نیست و رساله سید علی همدانی غیر این رساله است و نام کامل آن «الرسالة القدسیة فی اسرار النقطة الحسیة» است و در ایران چند نسخه دارد.

[دنا ۸۵۱/۶؛ احوال و آثار خواجه، مدرس رضوی، چاپ جدید، ص ۵۸۵]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۹۸/۲

آغاز: بسمله. شرق نورالالهیة فتجلی لاعیان الماهیة و البسها الوجود بعنایة الجود؛ **انجام:** ان نقطة من وجه الاعداد ان یکون مائة و اربع و ستون عددا. و افرادها بالحروف، و ما فیها من الخواص، و تعلقها بالکائنات، و وجه المناسبة. و انما ختمته للایجاز و الاختصار. و الی الله المصیر. و الحمدلله رب العالمین.

خط: تعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۶گ (۱۴پ-۱۹ر) [ف: ۳ - ۴۶۵]

● شرح «العلم نقطة کثره الجاهلون» / شرح حدیث/ فارسی

š.-e «al-‘elm-o noqtat-on kassra-h-ol jāhelūn»

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۳۶۵/۱۰

با عنوان «سر» به فارسی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۲گ (۱-۱۲ هامش)، ۱۶ سطر (۱۰/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۵۲۳]

● شرح علی شرح دیباچة المصباح / نحو / عربی

š.-un ʻalā š.-i dībājat-il miṣbāḥ

بلخی، یعقوب بن علی، - ۹۳۱ قمری

balxī, yaʻqūb ebn-e ʻalī (- 1525)

وابسته به: المصباح فی النحو؛ مطرزی، ناصر بن عبدالسید (۵۳۸-۶۱۰ق)

بر «مصباح» ابوالفتح ناصر بن ابوالمکارم عبدالسید بن علی مطرزی خوارزمی (-۶۱۰ق) بنا به سهولت و شهرت به‌خصوصی که داشته و پیوسته محل مراجعه طلاب و مبتدیان علوم ادبی بوده شروح متعددی نوشته شده، نظیر «افتتاح» تألیف حسن پاشا بن علاءالدین الاسود (-۱۰۲۵ق) و «ضوء المصباح» تألیف تاج الدین محمد اسفراینی (-۶۸۴ق) و یا شروحی مانند شرح تفتازانی (حاجی خلیفه نقلا عن الشارح الدرة السنیة) و شرحی مسمی به حمدیه و شرحی از مجهول المؤلف و شرحی دیگر ایضا از شارحی نامعلوم فقط بر دیباچه آن نوشته شده که بر همین شرح اخیر قاضی یعقوب بن سیدی علی بروسوی شرح مزجی مفیدی نوشته است که عبارت باشد از همین شرح ما نحن فیه.

آغاز: الحمد لله الذی اعرب ترکیب الکاینات من مزج کاف و نون ... و بعده فیقول العبد الضعیف و المذنب اللهیف ... هذه فواید قد قیدتها علی شرح دیباجة المصباح ...

انجام: یعنی اذا لم یکن البحث من جهة العاملیة یلزم ثبوت الخامس بالاستقراء فی اجزاء الکتاب و ابوابه لابالعقل لان العقل یجوز ان یکون شیئا آخر غیر الخامس.

[دنا ۸۵۲/۶؛ کشف الظنون ۱۷۰۷/۲]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۹۶۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: الیاس بن علی بن محمد بن صدق، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ واقف: درة السلطنه ملک زاده کوثر، آبان ۱۳۲۶؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج خرمایی، ۷۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۱۳۷]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۲۸۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: شریف الدین بن حبیب الله انقروی، تا: دوشنبه ربیع الاول ۱۰۸۳ق؛ محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: استامبولی، جلد: تیماج مشکی، ۷۷گ (۱پ-۷۷ر)، ۲۵ سطر (۶/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۲۳۴]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۳۷۴

آغاز: الحمدالله الذی لا یبلغ کنهه جاد ای لا یصل الی تصوره بحقیقة کنهه کل من یجد فی اکتسابه بای طریق کان من النظر و الریاضة و ان وصل الی تصوره بوجه یمیزه عما عداه؛ **انجام:** برابر

مقدمه مؤلف را ندارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ نسخه مربوط به امپراتوری عثمانی و سرزمینهای ترک، با سرلوح گنبدی مذهب مرصع، مجدول، مصحح، با بلاغ مقابله، محشی به امضاهای مختلف مانند «حمدیه» و «منه» و «حاشیه حمدیه» و «رمضان رحمه» و «مفصل» و «شرح مفتاح لعلامه شیرازی» و «حاشیه حسن چلبی علی التلویح» و «صحاح» و «۱۲» و «مصنفک» و «مفتاح سید شرف»، رکابه دار، با چندین یادداشت صرفی و نحوی از «هندی» و «مختار صحاح» و «شیخ زاده» و «کازرونی» و «شرح» و «برکلی محمد چلبی» و «کمال پاشازاده» و «۱۲»؛ مهر: «خواهد از حق ره هدی موسی» (هشت گوش) با تاریخی که ظاهراً ۱۱۹۵ است؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نباتی و نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۸۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۴۳]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۳

همان نسخه بالا [مؤید: ۳ - ۵۲۵]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۴۴۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسن دزدارزاده، تا: ۲۵ شوال ۱۱۲۸ق، جا: استانبول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۳/۲ - ۱۳۰]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۷۹۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ تملک: احمد بن ابراهیم؛ جلد: مقوایی، ۱۱۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۳۷ - ۳۴۴]

← شرح عماد ‹ شرح الشاطبیه

● شرح عمدة الحافظ و عدة اللافظ / نحو / عربی

š.-u ʻumdat-il-ḥāfiẓ wa ʻuddat-ul-lāfiẓ

ابن مالک، محمد بن عبدالله، ۶۰۰ - ۶۷۲ قمری

ebn-e mālek, mohammad ebn-e ʻabd-ol-lāh (1204 - 1274)

شرحی است با عنوان «ص - ش» بر کتاب مختصر «عمدة الحافظ و عدة اللافظ» خود مؤلف که در قواعد نحوی نوشته شده و کتابی خوش ترتیب و پرمطلب می‌باشد.

چاپ: حدود سال ۱۹۷۵ میلادی در قاهره مصر با تحقیق و مقدمه دکتر عبد المنعم احمد هریدی؛ بغداد، محقق: عدنان عبدالرحمان الدوری، وزارة الاوقاف، ۱۳۹۷م.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۷۶۷

آغاز: او فعول او مفعال و عومل معاملته قبل المبالغة و یقل ذلک ... اجمع البصریون علی اعمال فعال و مفعال و فعول و المقصود بها المبالغة کقولهم؛ **انجام:** و هو مقیس فی کل اسم ثلاثی یوافق فکیتاً فی وزنه و یخالفه فی صحة عینه کبیت و ابیات و ثوب ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی با نشان «ه»؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۰گ، ۲۱ سطر(۶×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۳۲ - ۴۴۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۱۹

آغاز: یتضمن معنی استفهام نحو این صار زید و صاحب من کان صاحبک؛ **انجام:** و منه ثبوت هاء السکت فی وصل مالیه و نظائره

خط: نسخ معرب، کا: عبدالرحمن بن محمد بن عتایقی، تا: ۸ رجب ۷۳۴ق، جا: بغداد مدرسه مستنصریه؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، با علامت بلاغ؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۲۸گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۵سم [ف: ۳ - ۲۹۱]

● شرح عمدة السالک و عدة الناسک / فقه / عربی

š.-u ‘umdat-is-sālik wa ‘uddat-in-nāsik

جوجری، محمد بن عبدالمنعم، ۸۲۱ - ۸۸۹ قمری

jawjarī, mohammad ebn-e ‘abd-ol-mona‘em (1419-1485)

وابسته به: عمدة السالک و عدة الناسک؛ ابن نقیب، احمد بن لؤلؤ (۷۰۲-۷۶۹)

شرح کتاب «عمدة السالک وعدة الناسک» تألیف شهاب الدین احمد بن لولو بن عبدالله مصری معروف به «ابن نقیب» که بر مبنای فقه اهل سنت نگاشته شده است.

[الاوقاف العامة بغداد ۶۱۲/۱]

قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۷۷

آغاز: کتاب الطهارة الکتاب لغة للجمع و فی الاصطلاح للصنفین اسم لجنس من الاحکام مشتمل علی انواع یتوصل الی ذکرها بالابواب او الفصول و الطهارة لغة النظافة و شرعا ارتفاع المنع المترتب علی الحدث؛ **انجام:** باب الصید و الذبائح، لایحل الحیوان الا بالزکاة لقوله تعالی حرمت علیکم المیتة و الی قوله ما ذکیتم و المیتة ما فارقته الحیاة بغیر ذکاة الا السمک و الجراد فتحل میتتهما بالاجماع.

از ابتدای کتاب طهارت تا ابتدای کتاب الصید و الذباحه؛ خط: نسخ عربی، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: گالینگور سرخ، ۲۶۱گ، ۳۰ سطر [ف: ۱ - ۱۸۴]

← شرح عمیدی > منیة اللبیب فی شرح التهذیب

● شرح عناصر / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e ‘anāsor

[دنا ۸۵۲/۶؛ فهرستواره منزوی ۳۹۲/۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۶۷۲/۸

آغاز: بسمله. در شرح آمد چهار عنصر ظاهر ×× تا تافت بر آن جهان نور باهر / در معرفت ظهور آن نور چهار ×× شد شرح رباعی العناصر ناصر. چهار عنصر عبارت از قالب انسان است و نور عبارت از ذات مطلق است؛ **انجام:** سخنان بسیار گفته شده خصوصاً در رساله هوش (کتبه محمد اسمعیل ... سنة ۱۱۲۸).

خط: نستعلیق، کا: محمد اسمعیل، تا: ۱۱۲۸ق؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۴۴ص (۱۰۹-۱۵۲)، ۱۱ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۱۴ - ۳۶۲۲]

← شرح عوارف المعارف > ذوارف اللطائف فی شرح عوارف المعارف

● شرح العوالم / تاریخ معصومین / عربی

š.-ul-‘awālim

نظام العلماء تبریزی، محمود بن محمد، - ۱۲۷۱؟ قمری

nezām-ol-‘olamā tabrīzī, mahmūd ebn-e mohammad (-1855)

تاریخ تألیف: شب ۶ رمضان ۱۲۶۱ق

شرحی است بر چهار بند مقتل عوالم العلوم و المعارف درباره مقتل حسین (ع).

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۷۶۷/۲

آغاز: قال فی مقتل العوالم الی ان قال فلما اقبل اللیل راح الی مسجد النبی ... اقول سئلت فی دار الخلافة طهران عن بعض الاخوان عن سبب ترک الوداع و الزیارة فی اللیلة الاولی؛ **انجام:** و مکاره الدنیا بلا عدد و الحمدلله علی کل حال و صلی علی سیدنا محمد و آله خیر آل.

خط: نسخ، کا: فخرالدین بن احمد کردستانی، تا: صفر ۱۲۶۵ق؛ از روی خط مؤلف؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۸گ (۶۵پ-۷۲پ)، ۱۵ سطر (۶×۱۰)، اندازه: ۱۱×۱۶سم[ف:۱۲-۲۷۵۸]

← شرح العوامل > ترکیب العوامل
← شرح العوامل > شرح العوامل المائة

● شرح العوامل / نحو / عربی

š.-ul-‘awāmil

روسی، عبدالله بن ملاحسین

rūsī, ‘abd-ol-lāh ebn-e mollā-hoseyn

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)

شرحی است بر مزجی بر العوامل تألیف عبدالقاهر جرجانی.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۰/۳ معزی

آغاز: بسمله و به نستعین الحمدالله الذی لایعلم جمیع صفاته غیر

ذاته و دل علی ذاته العبد المعترف بالعجز و التقصیر المحتاج الی ربه الفقیر عبدالله بن ملا محسن بن ملا محمد الرونی؛ **انجام:** و عامل لفظیة سماعیة اعنی اللام للمقدر عند ابن الحاحب.
کا: احمد بن عبدالرحمان نزد استاد خود محمد کلولانی، تا: ۱۱۲۸ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۷گ (۱۳۵پ-۱۴۱پ) [ف: ۳۹- ۷۷]

● شرح العوامل / نحو / عربی

š.-ul ʻawāmil

حسینی عسکری، علی بن ابوالقاسم، ق۱۲ قمری
hoseynī ʻaskarī, ʻalī ebn-e ab-ol-qāsem (- 18c)
وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)
تاریخ تألیف: ۲۱ ربیع الثانی ۱۱۲۶ق
شرح متوسطی است بر عوامل جرجانی.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۰۱/۳
آغاز: بسمله احمد الله حمد من انصرم الی الآخرة عن؛ **انجام:** خالیا عن النواصب و الجوازم و الحمد لله رب العالمین ... قد فرغت من شرح هذهالرسالة ... و علیهم الصلوة و السلام
خط: نسخ، کا: عبد علی بن محمد صالح حسینی حسنی، تا: ۱۱۳۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۵ص (۲۱۱-۲۹۵)، ۱۴ - ۱۵ سطر [ف: ۳۲ - ۱۲۴]

● شرح العوامل / نحو / ترکی

š.-ul-ʻawāmil

این شرح بدون خطبه و دیباچه است و مزجی.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۴۷۲/۲
آغاز: اعوذ بالله من الشیطان الرجیم اعوذ فعل مضارع متکلم وحده انا تحتنده مستتر محلا مرفوع؛ **انجام:** جمله شرطیه ابتدائیه اعرابدن محلی.
خط: نسخ، کا: امیر (به حروف مقطع ا م ی ر) ولد علی شیخزادلوی پادار، تا: ۱۰۹۰ق؛ کاغذ: حنایی، ۹گ (۳۵-۴۳)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۳۸۹]

● شرح العوامل / نحو / عربی

š.-ul-ʻawāmil

وابسته به: العوامل الجدیدة؛ برکلی، محمد بن پیرعلی (۹۲۹-۹۸۱)
شرحی است بر کتاب العوامل علامه محمد برکوی که به درخواست دو فرزندش هنگام تدریس این کتاب نوشته شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۵۳۴/۳
آغاز: الحمد لله الذی اعرب قلوب المعلمین و ازال فسار المتعلمین ... الحمد افتتح رسالته هذه بعد التیمن بالبسملة بحمدالله سبحانه..؛ **انجام:** منصوب محلا علی انه مفعول به غیر صریح له قوله من مجرور محلا بعلی
خط: نسخ، کا: علی بن قاسم، تا: با تاریخ ۱۱۱۲ق؛ جلد: مقوایی با روکش پارچه‌ای سبز، ۶۳ص (۶۴- ۱۲۶)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۸سم [ف: ۴۳ - ۱۴۵]

● شرح العوامل / نحو / عربی

š.-ul-ʻawāmil

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)

نامعلوم:
۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۸/۲ معزی
آغاز: فوائد غرایب المفتاح و ابتداء اولا بآیة من کتاب الله تعالی تیمنا و تبرکا و بیت من الأبیات لفسد مهارة و تمونا معتصما بحبل الرشاد ... قال رب انی لا املک الا نفسی؛ **انجام:** الباب الرابع فی العوامل المعنویة علی الباب الخامس فی فصول من العربیة ... قلنا هذا السؤال عام فی کل حصر جعلی لاعقلی لکن یرفع بالاستقراء یعنی اذا لم یکن البحث من جهة العاملیة فهو الخامس بالاستقراء لا بالعقل لان العقل یجوز ان یکون شیئا آخر.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۷ق، جا: دزفول؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱گ (۷۶ر-۹۶ر)، ۱۸ و ۱۷ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۳۹ - ۷۵]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۷۷۷
آغاز: بسمله و العوامل فی النحو ما الفه الشیخ الفاضل عبدالقاهر؛ **انجام:** کما تقول زید ضارب ... سنه ۱۲۶۹
خط: نسخ خفی خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۶۹ق؛ ضمیمه نسخه ش ۲۵۷۷۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۷ سطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [رایانه]
۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۰۳۶/۳
بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۱۳ - ۳۵۷]
۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۱۴۳/۲
بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۱۳ - ۳۶۹]
۵. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه:۲۲۲
شرحی است بر عوامل و در سال ۱۰۹۵ نوشته شده؛ بی‌کا، بی‌تا [ف: - ۲۴۴]
۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۷۵۶
آغاز: بسمله. الحمد لله حمدا، کثیرا، طیبا؛ **انجام:** فلزم ان یکون مرفوعا علی اللفظ تمت نسخه الشریفه المسمی
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نباتی، ۲۳ سطر (۸×۱۵)، اندازه:

۱۳×۱۸سم [رایانه]

۷. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۹۲۴**

آغاز: بسمله. الحمد لله جعل النحو حصنا حصینا الکلام؛ **انجام:** عن الجازم و الناصب ... و الالفاظ

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج، ۷ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [رایانه]

● شرح العوامل / صرف و نحو / فارسی

š.-ol-‘awāmel

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۵۹۴

آغاز: بسمله، الحمدلله ... اضافه شد بسوی الله - الله مضاف الیه؛ **انجام:** پس این است صدرعامل تمام شد در روز سه‌شنبه سنه ۱۲۷۳

خط: نستعلیق تحریری، کا: سالار محمد علی بن محمد اسماعیل، تا: ۱۲۷۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۵ سطر (۴×۸)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [رایانه]

● شرح العوامل الجدیدة / نحو / عربی

š.-ul ‘awāmil-il jadīda

قوشی اطرسی، احمد

qūšī atrasī, ahmad

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۰۳۹/۱-۱۱/۱۳۹

آغاز: الحمدلله الذی جعل العالمین العاملین الفائرین و وعد بقبول اعمالهم مخلصین له الدین ... وصحبه الذین نصبوا دلائل العلم ورفعورایات الیقین اما بعد فیقول العبد الضعیف ... عصمه الله اللطیف الصمد؛ **انجام:** کما فی قوله تعالی بیدک ای والشر الحمدلله علی الاتمام والصلوة والسلام علی سیدنا الانام وعلی آله الکرام وعلی اصحابه الفحام وحمد الانام لکریم العلامة آمین یا ذالجلال والکرام

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: روغنی مذهب، ۲۹گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۵۱]

← شرح عوامل الجرجانی > شرح العوامل المائة
← شرح العوامل جرجانی > شرح العوامل

● شرح عوامل جرجانی / نحو / فارسی و عربی

š.-e ‘avāmel-e jorjānī

سیواسی ، حسین بن محمد، ۹۷۶ - ۱۰۰۸ قمری

sīvāsī, hoseyn ebn-e mohammad (1569 - 1600)

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)

شارح، که از اهل سیواس است، این رساله را در شرح عوامل جرجانی به صورت شرح و متن نوشته است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۵۸۲/۵

آغاز: بسمله، خیر کلمة یزین بها اولوا الافهام صدرالکلام و احسن عمل یتوسلون به لرفع اقدارهم بنیل المرام حمدالله الذی نصب فوق ما یتصور اعلام الاسلام؛ **انجام:** هذا الکتاب تذکرة من بین الاحباب و انت اعلم بالخطاء و الصواب قد تم بعون الملک الوهاب.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۰؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۶۷ص، ۲۵ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲ - ۸۲]

● شرح عوامل جرجانی / نحو / فارسی

š.-e ‘avāmel-e jorjānī

عبدالصمد بن کمال الدین، ق۱۱ قمری

‘abd-os-samad ebn-e kamāl-od-dīn (- 17c)

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)

در مقدمه نام استادش سلطان محمد استرآبادی را می‌برد.

تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۱۰۳۳

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز وانجام؛ قطع: رقعی [ف: - ۱۶۲]

● شرح عوامل جرجانی / نحو / فارسی

š.-e ‘avāmel-e jorjānī

کلارستاقی، محمد بن عباسعلی

kalārostāqī, mohammad ebn-e ‘abbās‘alī

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)

چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۲۵/۱

آغاز: بسمله الحمد ... و بعد بر صاحبان ... مخفی نماناد که علم بهم رسانند از ابیات و تراکیب و شواهد و معانی عوامل جرجانی ... را بخواطر رسید که شرحی برای عوامل جرجانی بنویسم پس بعون الله و فضله؛ **انجام:** و عمل کردن آن صد عالم در معمولات خودشان بر خواهش آن چیزی است که میباشد آن چیز عمل ایشان و این عوامل قیاسیه آخر چیزست ... تمت

کا: حبیب بن آخوند ملا سبزعلی دلیر، تا: ۱۲۸۳ق، جا: مرزدست مدرسه آقا شیخ فضل الله؛ جلد: تیماج، ۳۵گ، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: - ۲۳۷]

● شرح عوامل جرجانی / نحو / فارسی

š.-e ‘avāmel-e jorjānī

بیدگلی، محمد علی بن احمد، ق۱۳ قمری
bīdgolī, mohammad ʻalī ebn-e ahmad (- 19c)
وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)
تاریخ تألیف: شنبه ۶ رجب ۱۲۱۶ق
شرح مختصری است بر عوامل جرجانی نگاشته شده به درخواست برخی از شاگردان شارح.

کاشان؛ عاطفی، افشین؛ شماره نسخه:۶۵/۱
آغاز: شکر بی حد و سپاس بی عد مر خدای را که تنزیهاً لنفسه عن جمیع العیوب ذات شریفش را مسمی ساخت به سبحان، و رحمة علی عباده للذنوب و صف جمیلش را قرار داد به غفران
خط: نستعلیق، کا: سید حسن بن محمد سعید حسینی قمی بیدگلی، تا: پنج‌شنبه ۴ ذیقعده ۱۲۱۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۷گ (۱پ-۷۷پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: - ۵۷]

● شرح عوامل جرجانی / نحو / فارسی
š.-e ʻavāmel-e jorjānī

کرمانشاهی، محمد کریم بن علی اکبر، ق۱۴ قمری
kermānšāhī, mohammad karīm ebn-e ʻalī akbar (- 20c)
وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۰۷/۳
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: کاهی، جلد: مقوایی، ۹۱گ (۱۳۷پ-۲۲۷پ)، ۹ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: - ۷۳۴]

● شرح عوامل جرجانی / نحو / عربی
š.-e ʻavāmel-e jorjānī
وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)

نامعلوم:

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۴۹۰
آغاز: الحمدلله الذی انزل الفرقان کاملا مؤلفا معجزا
شرح مزجی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۴۵ق؛ اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۳]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۳۳۴/۴
مکرر و ناقص است؛خط:نستعلیق مخلوط به شکسته،بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛کاغذ:ترمه حنایی،جلد:مقوا، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۳۳۹]

۳. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه:۳۰۴/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۴ق [چند نسخه-ف: - ۳۷۸]

۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۵۱۱/۴
آغاز: بسمله، توجهنا الی جنابک و قصدنا نحو بابک یا غافر الذنوب ویا ساتر العیوب؛ **انجام:** قوله فقد اصله فقدی بیاء المتکلم ای حسبی قال الجوهری قولهم قدک بمعنی حسبک فواسم تقول قدی ... ایضا بالنون علی غیر القیاس.
در نحو وفواید مختلفه متعلقه به نحو و صرف و لغت و فواید شش گانه در امامت؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۶ق؛ واقف: شیخ محمد جواد علمیه؛ کاغذ: کبود اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۶گ (۷۵-۱۰۰)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲ - ۴۴۷]

۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۵۱۰/۲
انجام: انا معطیه درهما لان.
خط: نستعلیق نازیبا، کا: محمد تقی بن ابراهیم شاه کرمانشاهی، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: حاج شیخ جلال آیت اللهی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۶۱گ (۴۴-۱۰۴)، اندازه: ۱۰×۱۳سم [ف: ۴ - ۱۳۲۳]

۶. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۵۹۳/۴
آغاز: بسمله الجار و المجرور متعلق بابتداء ای ابتدء بسم الله. العوامل جمع عامل ... الشیخ، فاعل الفه. الامام الفاضل، صفتان للشیخ، عبدالقاهر الجرجانی رحمه الله علیه مایه عامل. هو خبر؛ **انجام:** فانک اذا قلت زیدا یضرب کان یضرب مرفوعا و العامل فیه وقوعه.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۳ق؛ واقف: احمد دامغانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: - ۴۸۰]

● شرح عوامل جرجانی / نحو / فارسی
š.-e ʻavāmel-e jorjānī
وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)

نامعلوم:

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۴۲/۳
خط: نستعلیق، کا: احمد بن رسول، تا: قرن ۱۱؛ اندازه: ۱۱×۱۶سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۱۵]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۶۷۴/۱
آغاز: بعد از نصب قواعد محامد حضرت معبود و رفع لوای ثنای واجب الوجود جل ثناؤه و لا اله غیره؛ **انجام:** یاذنانه نحو قدم الحاج حتی المشاة.
شرح نیکویی است بر «العوامل المائة» شیخ عبد القاهر جرجانی. در این شرح مزجی پس از ترجمه و شرح اجمالی عبارت‌های مؤلف، به پرسش و پاسخ می‌پرازد و بعضی از شواهد و امثله را توضیح می‌دهد؛ خط: نسخ، کا: نصیر بن ملا حسن جیلانی، تا: جمعه جمادی الثانی ۱۰۹۰ق؛ جلد: گالینگور نیلی، ۳۱گ (۱پ-۳۱ر)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۲ - ۲۶۰]

۳. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۱۲۶

آغاز: بسم الله، ابتدا می‌کنم به نام خداوندی که مستجمع جمیع صفات و کمال است

خط: نسخ، کا: فضل الله بن محمد ابراهیم، تا: شنبه غره محرم ۱۱۲۸ق؛ اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۳]

۴. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۱۸۲/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اندازه: ۲۰/۵×۱۴/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۳۹]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۵۲/۴

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین و الصلوة علی خیر خلقه محمد واله اجمعین؛ **انجام:** احسن الهادی من الرشاد الی وجعل الامر الذی من الدقیق.

بی‌کا، تا: ۱۲۲۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، تریاکی، ۳۷گ (۹۳-۱۲۹)، ۱۴ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۵/۷سم [ف: ۶- ۳۶۴]

۶. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۹۰

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... اما بعد بسم الله ابتدا می‌کنم به نام خداوندی که مستجمع جمیع صفات و کمال است و منزه است از نقسان و زوال

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:پنج‌شنبه ۱۴ جمادی الاول ۱۲۲۵ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۱گ، اندازه: ۱۲/۵×۱۶سم [ف: ۲ - ۳۸۴]

۷. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۳۲

آغاز: بسمله - بسم الله یعنی ابتدا می‌کنم بنام خداوندی که مستجمع جمیع صفات و کمال است؛ **انجام:** تمت الکتاب بعون الملک الوهاب علی ید اقل خلق الله علی اکبر ابن شیخ محمد ولی ... فی نهایت السرعة و الاستعجال ۱۲۴۶.

خط: نسخ شکسته، کا: علی اکبر ابن شیخ محمد ولی، تا: ۱۲۴۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۳۹ص، ۱۴ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: - ۶۴]

۸. اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه:۱۱۰

آغاز: آنکه باء قسم مثل واو نیست بلکه بعضی قائلند که بای قسم از برای الصاق است؛ **انجام:** وربک و الله هر دو منصوب اند بتحذیر هذا سلیمان أبی جعفر.

ترجمه و شرح کوتاهی است بر عوامل شیخ عبدالقاهر جرجانی با عناوین «قال الشیخ -قال المحشی». با اهتمام به ترکیب مثال‌ها و بعضی عبارت‌های متن؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ تملک: میرزا محمد حسین بن محمد تقی حسینی سدهی اصفهانی به تاریخ ۵ جمادی الاول ۱۳۲۳ق با مهر «عبده محمد حسین الحسینی» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۴۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۲۶]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۲۸۳

آغاز: بسمله، حمدله در بسم الله پنج وجه جایز است اول بسم الله الرحمن الرحیم ترکیب بر این وجه؛ **انجام:** پس ممتنع می‌باشد در مادام بجهت اینکه ما مای مصدریه است اگر بیاید ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۶ق؛ افتادگی: انجام؛ ضمیمه نسخه ش ۱۵۵۶۹ [رایانه]

۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۶۹۷/۲

آغاز: هذا کتاب عوامل جرجانی. عوامل در لغت گاو عمل کننده را گویند. و در اصطلاح عبارت است از جمع عمل که یعنی عمل به رفع و جر و نصب و غیرها باشد. بسمله. باء حرف جر، اسم مجرور به باء اضافه شده به سوی الله، و الله مضاف الیه رحمن و رحیم، یعنی به نام خدایی که این؛ **انجام:** و مذکور مضاف الیه واو واو مستأنفه. الحمد مبتدا، لام حرف جر، الله مجرور به لام جار و مجرور، متعلق به ثابت محذوف و خبر است از برای الحمد

شرح عوامل جرجانی است که به نظر می‌رسد از یادداشت‌های خود کاتب باشد. بقیه رساله‌های نحوی مجموعه هم به خط هموست و گمان می‌رود برای آموزش خود یا دیگری به تحریر آنها دست زده باشد؛ خط: نستعلیق، کا: غلامرضا بن رجبعلی، تا: چهارشنبه ۲ رجب ۱۳۲۷ق؛ محشی؛ جلد: مقوا، ۶گ (۳۷ر-۴۲پ)، ابعاد متن: ۸×۱۴، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲۰ - ۲۰۶]

۱۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۲۹۱/۲

انجام: در ضمن مثال معلوم خواهد شد

خط: نسخ، کا: محمد سعید البفروئی، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵گ (۳۹-۵۳)، ۱۴ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۴ - ۱۲۳۵]

۱۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۶۹۷/۳

آغاز: آغاز ترجمه: عوامل در نحو بنا بر آن چه جمع آورده او را شیخی که این صفت دارد که امام و فاضل است اسمش عبدالقاهر است پسر عبدالرحمن جرجانی است که سیراب کند خدا قبر او را؛ آغاز شرح: العوامل مبتدأ، فی النحو جار و مجرور متعلق به یکون، علی حرف جر، ماء ماء موصولی و مجرور به علی. الفه فعل، ها مفعول است از برای الفه

با ترجمه زیرنویس متن عربی و اندکی شرح در متن و حاشیه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: مقوا، ۳گ (۴۳ر-۴۵ر)، ابعاد متن: ۸×۱۴، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲۰ - ۲۰۶]

● شرح العوامل الصغیر / فقه / عربی

š.-ul ʻawāmil-iṣ ṣaġīr

مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه:۳۱۴/۲

خط: نسخ، کا: سید محمد علی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، ۱۱ و ۱۲ سطر (۷×۱۲) [تراثنا: س۶ش۴ - ۹۵]

● شرح العوامل فی النحو / نحو / عربی

š.-ul ʻawāmil fi-n-naḥw

؟ قزوینی، محمد کاظم، ۱۳۰۸ - ۱۳۷۳ شمسی

qazvīnī, mohammad kāzem (1929 - 1994)

وابسته به: العوامل فی النحو؛ قزوینی، محسن بن محمد طاهر (-

۱۱۵۰ق)
شرحی است مختصر بر عوامل ملا محسن بن محمد طاهر طالقانی قزوینی که به صورت مزجی و اغلب به ترکیب عبارات پرداخته است و در آغاز اظهار می‌نماید چون شرحی که کاشف مسائل و غوامض عوامل باشد تألیف نشده بود اقدام به شرح نمودم. این نسخه تا مبحث اسماء الافعال را در بردارد. مؤلف به احتمال قوی مولی محمد کاظم قزوینی است که در سال ۱۲۲۸ زنده بوده و در الذریعه تحت عنوان «الشرح الصغیر علی المختصر النافع» با عنوان «افضل الفضلاء و اعلم العلماء» از وی نام برده است.

قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۲۶۳
آغاز: الحمدلله کما هو اهله و کما ینبغی لکرم وجهه و عز جلاله؛
انجام: منقولة عن الظرف او عن الجار و المجرور نحو امامک و علیک و غیرهما
خط: نستعلیق، کا: عبدالرحیم بن میر رحیم بن نعمت الله موسوی قزوینی، تا: ۱۸ ربیع الاول ۱۲۰۱، جا: خوئین از توابع سلطانیه زنجان؛ مهر: کاتب «الواثق بالله الغنی عبدالرحیم الموسوی» (بیضی)؛ واقف: عبدالرحیم بن میر رحیم بن نعمت الله موسوی قزوینی، ۱۲۳۶؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۲سم [ف: ۲ - ۴۸۳]

● شرح العوامل الکبیر / نحو / عربی
š.-ul-‘awāmil-il-kabīr

ترکستانی، داود بن عبدالباقی
torkestānī, dāvod ebn-e ‘abd-ol-bāqī

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)
[الذریعة ۳۷۱/۱۳]

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۴۷۹
آغاز: بسمله، العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام الفاضل عبدالقاهر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۹ق؛ پایان نسخه از مناجات خواجه عبدالله انصاری و مسائلی از شیخ مرتضی دارد؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۵۸گ، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۳ - ۹۷۰]

← شرح العوامل لملا محسن ← لسان المتعلمین
← شرح العوامل المائة ← الطورنوج
← شرح العوامل المائة ← ترکیب العوامل المائة
← شرح العوامل المائة ← زهرالامانی
← شرح العوامل المائة ← شرح العوامل لملامحسن
← شرح عوامل مائه ← شرح العوامل

● شرح العوامل المائة / نحو / عربی
š.-ul-‘awāmil-il mi’a

طوسی، حاج بابا بن ابراهیم، - ۸۷۰ قمری
tūsī, hāj bābā ben ebrāhīm (- 1466)

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)
شرحی است مختصر و مزجی و مفید در شرح و اعراب و ترکیب «العوامل المائة» شیخ عبدالقاهر جرجانی؛ با عناوین «قال المصنف، اقول» و در هر فراز اول ترکیب عبارت‌ها را می‌آورد پس از آن شرح می‌کند با رد و ایراد بسیار با عناوین «فان قیل، قلنا».

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۲۶۰
آغاز: اعراب الاستعاذة و هی أعوذ بالله من الشیطان الرجیم، أعوذ فعل فاعله مستتر و هو أنا و الجار و المجرور فی بالله متعلق بأعوذ؛
انجام: و هذه الجملة منصوبة المحل علی انها حال من فاعل ترکع
خط: نسخ، بی‌کا، تا: شوال ۹۵۱ق؛ جلد: مقوایی، ۷۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۷سم [ف: ۲۱ - ۲۱۷]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۷۰
آغاز: بسمله الحمد لمن رفع منار العلم و نصب رایاته کالبرق الخاطف جلیا و جعله فیما بین الصناعات کالجوهر المنضد طریا؛
انجام: و قصدنا تبیان ما فیه فی الحقیقة و المجاز و الحمدلله علی توفیقه ایانا لاتمام هذا المرام.
خط: نستعلیق مخلوط به شکسته، کا: ابراهیم ابن احمد کرکی، تا: قرن ۱۱؛ واقف: ملاموسی؛ کاغذ: نخودی، جلد: پارچه، ۲۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۹۶]

● شرح العوامل المائة / نحو / عربی
š.-ul-‘awāmil-il-mi’a

ابن اسرائیل، یحیی بن نصوح، ق ۱۰ قمری
ebn-e esrāeīl, yahyā ebn-e nasūh (- 16c)

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)
اهدا به: سلطان مصطفی بن سلطان سلیمان
گزارشی است مزجی بر کتاب العوامل المائه، تألیف شیخ عبدالقاهر جرجانی.
آغاز: بسمله توجهنا الی جنابک و قصدنا نحو بابک یا غافر الذنوب و یا ساتر العیوب و اعتصمنا ... و بعد فیقول العبد الذلیل یحیی بن نصوح بن اسرائیل غفرالله العزیز الجلیل باللسان ... لکن مختصر العوامل من مخزن اسرار المتقدمین ... فاردت ان اشرح له شرحاً کافیا لذوی الالباب هدیة منی الی المخدوم المعظم ... السلطان بن السلطان السلطان مصطفی بن سلیمان فان انا اقول
انجام: اذ بها یحصل لهم بغیره فی العلوم کلها فان المسئول من

فضل الله ان یجعل ما جمعته خالصاً بحضرته الموصوفة بالکرم ... المرجو عمن طالع فی هذه المختصر و رای فی النقل خللا و فی المعنی ... عصمة الله تعالی بعصمته القدیم ابدا تمت ...
[دنا ۸۵۲/۶؛ کشف الظنون ۱۱۷۹/۲]

۱. قم؛ علامة طباطبائی؛ شماره نسخه:بدون شماره
کا: احمد بن مصطفی، تا: ۱۰۵۳ق [تراثنا: س۲ش۳ - ۱۵۴]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۴۰۹/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۷۶ق؛ مصحح، محشی با امضای منه؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی مذهب، ۳۲گ (۸۲پ-۱۱۳)، ۲۱ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۹ - ۱۸]

۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۴۶۷/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: اسماعیل بن محمد، تا: ۱۱۱۵ق؛ مهر «عبده قاسم»؛ تملک: حسن بن محمد علی؛ جلد: مقوا، ۱۶ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲ - ۶۷۱]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۷۰/۳-طباطبائی
آغاز: برابر؛ **انجام:** تأکید معنوی للال ... تجوزا فی شمول المتبوع لافراد ما کانت سعادة الدارین منوطه بمعرفة الاحکام (کلمه اخیر راده صفحه بعد است که در نسخه نیست).
قسمتی از خطبه است. اما سخن مؤلف در دیباجه اشارت به آن دارد که این شرح را به پایان رسانیده است؛ خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ این نسخه نقص بسیار دارد و تا شرح، محشی از مؤلف و از سلیمان قرمانی؛ کاغذ: ترکی نخودی، جلد: تیماج قرمز، ۴ص (۷۳-۷۶)، ۱۵ و ۱۹ و ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۳ - ۱۴۶]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۶۷۰/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی، رکابه‌دار؛ جلد: مقوا، ۲۶گ (۱پ-۲۶پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۳۰ - ۴۳]

● شرح العوامل المائة / نحو / عربی

š.-ul ‘awāmil-il mi’a

بردعی، سعد الدین، ق ۱۰ قمری

barda‘ī, sa‘d-od-dīn (- 16c)

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)
شرح مزجی کوتاهی است با عناوین «قوله، قوله» بر رساله «عوامل المأة» شیخ عبدالقاهر جرجانی. مؤلف شرحی بر الانموذج زمخشری دارد که به «حدایق الحقایق» موسوم است. در این مختصر فقط به اعراب الفاظ عوامل پرداخته شده و از تفصیل در ذکر قواعد می‌پرهیزد مگر در مواردی که توضیح لازم باشد، بسیار مختصر توضیح داده شده است.
آغاز: قوله باسم الله ای باستعانة اسم الله نبتدی الکتاب فالجار والمجرور صلة نبتدی المقدر
انجام: فان صدرالکلام موضع المسند الیه والجامد فیضرب فی یضرب زید واقع موقع زید. تم الحمدلله علی التمام و للرسول افضل السلام فی تاریخ سنة اثنی وثمانین وتسع مئة
[دنا ۸۵۳/۶ (۱۳ نسخه)؛ کشف الظنون ۱۱۸/۲ و ۴۲۳/۳۲ الذریعة: ۳۷۱/۱۳؛ فهرست مخطوطات سلیمانیة ۲۳۱/۴ و ۲۳۸؛ الاوقاف العامه موصل۱۱۷/۲]

شرح و حواشی:
۱- حاشیة شرح البردعی للعوامل المائة؛ حامد بن عمر
۲- غرائب؛ اردبیلی، علی بن مصطفی

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۱۸۸/۱-۱۲/۷۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۸۰ق؛ تذکر: در کتابخانه ملی این رساله از سعدالله صغیر دانسته شده؛ جلد: مقوا، ۱۱گ، ۱۵-۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۳۹۲]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۹۲۸/۴
آغاز و انجام: برابر
تذکر: مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، کا: علی بن محمد بن عمر بن سین، تا: حزیران ۱۰۹۰ق، جا: جقان؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا، ۴گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۱۵۳]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۲۷۴/۳
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، تا: ۱۰۹۳ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴گ (۱۷پ-۳۰)، ۱۴ سطر (۵/۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۰/۳×۱۵/۳سم [ف: ۱۸ - ۲۳۶]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۶۴۷/۴
آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، کا: محمد بن ملا شیخ محمد،تا: ۱۰۹۹ق، جا: آق سو؛ کاغذ: نخودی، ۱۱گ (۶۸-۷۸)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۳۹۲]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۰۷۴/۱-۲۰/۱۹۴
آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۴گ، ۶ سطر، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۵ - ۲۴۴۹]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۳/۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** و یوفقنا علی تحصیل العلم فی طریق الله تمت الکتاب بعون الله الملک الوهاب و الی الله المرجع و المآب.
تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۷۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: ابره کاغذی، ۸۳ص (۴۰-۱۲۲)، ۱۹ سطر (۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۷ - ۲۷۱]

۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۹۵۳/۲
آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ نازیبا، کا: پیر محمد بن حاجی ابراهیم، تا: اواخر قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۷گ (۸۶پ-۱۰۲پ)، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۵ - ۳۸۳]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۳۷/۷
آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، کا: محمد بن حسین خراسانی قرمیسینی،تا:۲۹صفر۱۲۴۱ق؛جلد:تیماج سبز، ۱۹گ (۱۵۱پ-۱۶۹ر)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲ - ۳۳۴]

۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۹۸۵/۳
آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ نازیبا، کا: محمد حسن بن محی الدین بن عزیز جانوره ای، تا: ۱۳۱۱ق؛ محشی؛ جلد: مقوایی، ۳۵گ (۵۱ر-۸۵پ)، ۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ - ۴۱۶]

۱۰. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۷۴۹/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** ای هی لتاکید نفی الاستقبال او لن الکائنة لتاکید نفی الاستقبال.
تا نوع پنجم از حروف نصب را دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۴ ربیع الاول ۱۳۲۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۱پ-۸پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۱سم [ف: ۲ - ۳۱]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۴/۳ خوئی
آغاز: برابر؛ **انجام:** و فی الثانی ای المثال الثانی ... و هو جامد ... فی سنة ۱۲۴۱
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی به نقل از شرح انموذج، مکمل، شرح رضی، شرح جامی، مصابیغ و حزافیها؛ ۶۲ص (۱۲۲-۱۸۳) [ف: ۷ - ۱۶۰]

۱۲. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۵۰۵
آغاز: برابر
تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: روز شنبه از شوال، جا: دیوان دره؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸گ، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۲ - ۱۹۰]

۱۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۴۱۲/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ بدخط، کا: عبدالله بن حسن بن علی، بی‌تا؛ مصحح، محشی با امضای عصام الدین،رضی الدین، تکمله الجرجانی و ...؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۷گ (۳پ-۳۹)، ۷ سطر (۷/۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۷سم [ف: ۱۹ - ۲۴]

● شرح العوامل المائة / نحو / عربی
š.-ul-‘awāmil li-mullā muḥsin

عبدالغافر بن امیرالحاج
‘abd-ol-qāfer ebn-e amīr-ol-hāj

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)
شرحی است بر العوامل المائة جرجانی از عبدالغافر بن امیرالحاج که به نام شهسوار بیک ساخته است.
آغاز: الحمدالله الذی جعل النحو مفتاحا لکتابه معیارا یتمیز به قشر الکلام من لبابه و الصلوة علی نبیه النبه محمد ... و بعد فیقول عبدالغافر بن امیر حاج ... هذه مجلة علی شرح العوامل رقمتها ... لخدمت الامیر الکبیر ... سیف الملة و الشریعة والدین شهسوار بیک ... الحمدالله الحمد هو الثناء باللسان علی جهة التعظیم و التبجیل سواء تعلق بالفضایل ام بالفواضل ...
انجام: نحو مات الناس حتی الانبیاء و اما فی الضعف قدم الحاج حتی المشاء. هذا آخر ما الفراغ من یلمیق هذا الشرح و تنمیقه بعون الله و حسن توفیقه و الله اعلم بالصواب.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۳۳۳
آغاز و انجام: برابر
کامل؛ خط: نستعلیق، کا: میر جعفر ولد میر سعید حسینی قمی، تا: محرم ۱۰۸۹ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۲۷گ (۴۱پ-۶۷پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲/۴×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۵۸]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۳۳۹/۲
همان نسخه بالا [مؤید: ۱ - ۲۸۹]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:ندارد
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی سفید، جلد: تیماج سرخ، ۴۸گ، ۱۴ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۱۱]

● شرح العوامل المائة / نحو / فارسی
š.-ol-‘awāmel-el-me’a

اردبیلی، غیاث الدین، ق۱۱ قمری
ardabīlī, qīyās-od-dīn (- 17c)

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)

اصفهان؛ ابوالبرکات، رضا؛ شماره نسخه:۴۱
آغاز: مثل الانسان ماش علی قدمیه و در قرآن نیز واقع شده است مثل قوله تعالی: ان الانسان لفی خسر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۷ شوال ۱۰۵۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاتب نسخه از شاگردان مؤلف است؛ ۲۰۶گ، ۱۵ سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف: - ۴۳]

● شرح العوامل المائة / نحو / عربی

š.-ul ‘awāmil-il mi’a

کاشانی، محمد بن علی، ق۱۱ قمری

kāšānī, mohammad ebn-e ‘alī (- 17c)

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)

شرحی است بر «العوامل المائة» عبدالقاهر جرجانی. در الذریعة و فهارس نسخ خطی با این رساله برخورد نشد. از همین مؤلف شرح الفیه ابن مالک به فارسی در الذریعة (۱۳: ۱۰۶) معرفی شده است.

قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۱۴۵/۳

آغاز: بسمله نحمدالله علی عظمة جلاله و نصلی علی نبیه وآله علی وجه کماله اما بعد فیقول الفقیر الی الله الغنی محمد بن علی الکاشانی غفرالله تعالی ذنوبهما و ستر عیوبهما لما اشتغل المبتدؤن المحصلون بتعلم الرسالة فی النحو ... اعلم ان العوامل جمع عامل کما ان الکواهل جمع کاهل؛ **انجام:** فیکون لفظیا عنده و قال الکوفیون العامل فیه خلوه عن العوامل الناصبه و الجازمة و الخلو امر معنوی تمت

از اول تا آخر؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوای قرمز، ۳۱گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف مخ - ۱ - ۲۹۵]

● **شرح العوامل المائة = شرح العوامل للجرجانی** / نحو / عربی

š.-ul ‘awāmil-il mi’a = š.-ul ‘awāmil li-l-jurjānī

کورانی، ابراهیم بن حسن، ۱۰۲۵ - ۱۱۰۱ قمری

kūrānī, ebrāhīm ebn-e hasan (1616 - 1690)

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)

شرح مفصلی است بر «العوامل المائة» عبدالقاهر جرجانی، با عنوان‌های «قوله، قوله».

آغاز: بسمله حمدا کثیراً طیباً مبارکاً کما یحب ربنا و یرضی و الصلوت (کذا) التامة اللایمة علی خیر خلقه محمد المصطفی ... اما بعد فهذه کلمات و مفهومات فهمنا من کلام الشراح لمتون النحو و من استادنا ...

انجام: فان لم یکن جارا او ناصبا فیلزم ان یکون مرفوعا علی اللفظة

[دنا ۶/۸۵۳-۸۵۴ (۱۰ نسخه)؛ الاوقاف العامة موصل ۶۰/۲ و ۱۱۸/۲]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۹۲۸/۲

آغاز و انجام: برابر؛ تمت النسخة المسماة بابکوران (کذا).

تذکر: نام مؤلف به استناد انجام نسخه مرکز مطالعات (ج ۳۷۴/۱) تعیین شد؛ خط: نسخ، کا: علی بن محمد بن عمر بن سین، تا: حزیزان۱۰۹۰ق، جا: جقان؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا، ۴۳گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۱۵۲]

۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۶۴۸

آغاز: الحمدلله رب العالمین حمدا طیبا مبارکا کما یحب ربنا و یرضی؛ **انجام:** فان لم یکن جارا او ناصبا فیلزم ان یکون مرفوعا علی اللفظة

تذکر: نام مؤلف به استناد انجام نسخه مرکز مطالعات (ج ۳۷۴/۱) تعیین شد؛ خط: نستعلیق، کا: ملا اسماعیل قزوینی، تا: ۱۶ شوال ۱۰۹۳ق؛ مصحح، محشی؛ واقف: معزالدین حسینی، ۱۱۴۷؛ ۷۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [مؤید: ۲ - ۱۵۴]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۷۳/۲

آغاز و انجام: برابر؛ ختمنا باذن الله تعالی. تمت النسخة الشریفة المبارکة علی ید ... احمد لاجل الأخ الاغر ... فی شهر جمادی الاولی ... سنة الف و ثمان و تسعین

تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه مرکز مطالعات (ج ۳۷۴/۱) تعیین شد؛ خط: نسخ، کا: خامه احمد، تا: ۱۰۹۸ق؛ کاغذ: اصفهانی، نخودی، جلد: تیماج سیاه، ۴۲ص (۱۰۵-۱۴۶)، ۲۱ سطر (۹×۱۶) [ف: ۱۱ - ۲۳۹]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۸۸۰

آغاز و انجام: برابر

تذکر: در فهرست به نام رساله ای در نحو و بدون نام مؤلف آمده است که به استناد نسخه مرکز مطالعات (ج ۳۷۴/۱) تعیین نام شد؛ خط: نسخ، کا: سلیمان بن ابابکر بن سلیم، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ مهر: «سید نصر الله تقوی» (بیضی)، «العبد محمد حسینی ...» (مربع)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۳۲گ، ۲۱ سطر (۱۰/۵×۱۶)، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۴ - ۲۱]

۵. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۴۴۶

آغاز: قوله و الصلوة عطف علی قوله الحمدلله فالصلوة فی اللغة بمعنی الدعا بدلیل قوله تعالی إن صلوتک سکن لهم؛ **انجام:** فاذا لم یکن جازماً لا ناصباً فیلزم ان یکون مرفوعا علی اللفظی

خط: نستعلیق، کا: علی نقی بن حسین طولی، تا: سه‌شنبه شعبان ۱۱۰۰ق، جا: کوران ییلاق قصبه آقسو موسی خان از ولایت شروان؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۱ - ۳۷۴]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۳۵۶/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۰۸ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۳گ (۸۹پ - ۱۸۱پ)، ۱۳-۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۳۶/۵سم [ف: ۲۷/۲ - ۷۷]

۷. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۹۱۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** حروف المشبهة بالفعل ... و ان المفتوحة جعل ما بعدها فی تاویل المفرد.

تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه مرکز مطالعات (ج ۳۷۴/۱) تعیین شد؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالحمید بن محمد رضا تفرشی، تا: چهارشنبه ۱۲ ذیحجه ۱۲۲۷ق، جا: اصفهان؛ افتادگی: انجام؛ جلد:

تیماج مشکی، ۳۰گ (۱پ-۳۰ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۲ - ۱۸۰]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۳۰۹/۲

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه مرکز مطالعات (ج ۳۷۴/۱) تعیین شد؛ کا: محمد علی بن قربانعلی اردبیلی، تا: ذیحجه ۱۲۸۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۴۱گ (۱۱۲پ-۱۵۲پ)، ۱۶ سطر (۷/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۱ - ۲۲۹۴]

۹. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۴۷۹/۲

آغاز: برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۲۴۸]

۱۰. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۶۷۲

انجام: برابر

از النوع العاشر افعال ناقصه تا پایان. تذکر: نام مؤلف به استناد انجام نسخه مرکز مطالعات (ج ۳۷۴/۱) تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱ - ۵۷۶]

۱۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۴۴۵

آغاز: اقتدا ء بکلام الله تعالی لان الله تعالی ابتدا بکلام المجید بحدیث الرسول صلی الله علیه و آله و سلم فانه قال کل امر ذی بال لم یبدا فیه ببسم الله فهوه ابتر؛ **انجام:** برابر

تذکر: نام مؤلف به استناد انجام نسخه مرکز مطالعات (ج ۳۷۴/۱) تعیین شد؛ خط: نسخ بدخط، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: دولت آبادی و فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۱۰گ، ۱۲ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۷سم [ف: ۱۹ - ۶۲]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۶۷۷/۵

آغاز: بسمله. و به نستعین رب تمم بالخیر قدم به علی نسعین لغرض الحصر لان تقدیم ماحقه التاخیر ... قوله و الحمدلله انما لم یبدأ بالحمد مع انه؛ **انجام:** برابرو هذا الکتاب مسماة بالکورانی

خط: نسخ، کا: محمود بن عمر در مدرسه نوحی، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۴گ (۱۳۳پ-۱۷۶ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳۱ - ۴۷]

● شرح العوامل المائة = شرح العوامل للجرجانی / نحو / عربی

š.-ul-‘awāmil mi’a = š.-ul-‘awāmil li-l-jurjānī

فاضل هندی، محمد بن حسن، ۱۰۶۲ - ۱۱۳۷ قمری

fāzel-e hendī, mohammad ebn-e hasan (1652 - 1725)

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)

شرحی است بسیار مشهور و متداول بر عوامل مائه شیخ عبدالقاهر بن عبدالرحمن جرجانی.

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمد (ص) (ع) و آله الطاهرین اما بعد العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام الفاضل عبدالقاهر ... و جعل الجنة مثواه مائة عامل لفظیة و معنویة فاللفظیة منها

انجام: لایستغنی الصغیر و الکبیر و الرفیع و الوضیع عن معرفتها و استعمالها فی معمولاتها ما کان عملها و ذلک آخر ما اردنا بیانه علی الطریق الاختصار

چاپ: چاپ شده مکررا

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۴۰۱/۷

آغاز و انجام: برابر

در فهرست بدون نام مؤلف؛ خط: نسخ، کا: آفتاب بن سید محمد حسین حسینی قمصری، تا:۲۶رمضان۱۰۷۳ق؛جلد:تیماج سبز، ۷گ (۳۵پ-۴۱پ)، ۱۴-۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۳۸ - ۵۳۸]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۶۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الرفیع و الوضیع عن موقعها (کذا و صحیح معرفتها)

خط: نسخ، کا: میرابوطالب بن محمد هاشم حسینی، تا: شعبان ۱۰۷۸ق؛ واقف: نادرشاه، ۱۱۴۵؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۲۲گ، ۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸/۸سم [ف: ۱۲-۱۹۴]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۴۷۳/۴

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۰۹۷ق؛ محشی؛ کاغذ: شکری، جلد: ساغری، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۳۷۳]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۹۱/۳

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه ۲۹۳۳/۱ مسجد اعظم تعیین شد؛ خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۳؛کاغذ:فرنگی سفید،جلد: تیماج قرمز، ۲۵ص (۱۲۶-۱۵۰)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۰ - ۱۲۴۷]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۶۸۸/۲-۲۳/۲۰۸

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه ۲۹۳۳/۱ مسجد اعظم تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۵ - ۲۹۴۰]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۷۷۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ جلی خوش، کا: سید محمد علی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۱۰ سطر (۷/۶×۱۳)، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [رایانه]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۵۱۸

آغاز: هذا شرح عوامل، بسمله، الحمد لله رب العالمین؛ **انجام:** و دخول و قبول و وجیف و صهوبه و مدخل

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: شکری، ۱۳ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [رایانه]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۵۷۰
آغاز: برابر
تذکر: در فهرست به قزوینی، محسن بن محمد طاهر نسبت داده شده است که با توجه به آغاز نسخه این انتساب صحیح نیست؛
خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۳؛افتادگی:انجام؛محشی؛جلد:گالینگور قهوه‌ای، ۱۱۵گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳۳/۲ - ۱۸۲]
۹. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۰۵۷/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۰۶ق؛ مغلوط؛ واقف: مسیح شاه چراغی، ۱۳۳۱؛کاغذ:نخودی،۱۲و۱۳سطر،اندازه:۱۰/۵×۱۷سم[ف:۵ - ۴۴۲]
۱۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۹۹۵/۳
آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه ۲۹۳۳/۱ مسجد اعظم تعیین شد؛
خط:نسخ،کا:علی بن عبد العلی،تا: ۱۲۱۹ق؛ اهدایی: عباس حاجی ده آبادی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش آبی، ۱۷گ (۵۲-۶۸)، ۱۲ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲ - ۸۱۲]
۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۲۴۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** فهذه ماته عامل اردناتم الکتاب ... محمد اسماعیل بن محمد کاظم عقرالله لهما
خط: نسخ، کا: محمد اسماعیل، تا: ۱۲۲۹ق [الفبائی: - ۳۴۸]
۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۲۵۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد اسمعیل بن محمد کاظم، تا: صفر ۱۲۲۹ق؛ مذیل است به رساله کبری و شرح آن به زبان فارسی در منطق و فوائد الصمدیه تألیف شیخ بهاءالدین عاملی؛ کاغذ: شکری، ۷۸گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۱۹۵]
۱۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۵۴۶/۱
آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه آیة الله جلیلی ش ۴۳۵/۴ تعیین شد؛ کا: علی اکبر بن کربلائی حسن بن محمد صالح بیرجندی، تا: ۱۲۳۹ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: شمیز، ۱۱ص (۱-۱۱)، ابعاد متن: ۷×۱۲، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۵ - ۱۶۹۱]
۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۱۳۱۶/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: سنگسری، اسماعیل بن چراغعلی، تا: ۱۲۴۰ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۱۳۱۶ [رایانه]
۱۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۹۳۳/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: رمضان ۱۲۴۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۳۲]
۱۶. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۱۵۶/۵
آغاز و انجام: برابر
از اول تا آخر. تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه آیة الله جلیلی ش ۴۳۵/۴ تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳ صفر ۱۲۵۴ق؛ جلد: مقوای قهوه‌ای، ۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف مخ-۱-۳۳۷]
۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۲۵۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۲ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۱۳گ، ۱۴سطر (۵×۱۰/۷)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۲ - ۱۹۵]
۱۸. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۱۷۵/۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۶ق [ف: - ۱۰۱]
۱۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۶۶۰/۲-۲۳/۱۸۰
آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه ۲۹۳۳/۱ مسجد اعظم تعیین شد؛
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۸۰ق، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۱گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۹۴۱]
۲۰. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۴۳۵/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوانا، کا: حسن بن عبدالکریم بن عبدالاحد بن عبدالجلیل [کرمانشاهی]، تا: سه‌شنبه ۱۵ ذیحجه ۱۲۸۱ق؛ کاغذ: نخودی فرنگی، ۳۳ص (۴۴-۷۶)، ۷ سطر، اندازه: ۶/۵×۹/۵سم [ف: - ۲۶۹]
۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۵۳۹/۲
آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه اية الله جلیلی ش ۴۳۵/۴ تعیین شد؛ خط: نسخ و شکسته نستعلیق خوش، کا: سید جواد فرزند سید میرزا، تا: جمعه ۱۰ شوال ۱۲۸۶ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۸گ (۲۳-۳۰)، ۱۶ سطر، اندازه: ۷×۱۲/۵سم [ف: ۲۹ - ۲۱۰]
۲۲. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۲۷۵/۱
آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه ۲۹۳۳/۱ مسجد اعظم تعیین شد؛
خط: نسخ، کا: محمد زکی، تا: جمادی الثانی ۱۲۹۲ق؛ ۱۵گ (۱پ-۱۵ر)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱ - ۲۷۲]
۲۳. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۶۲۶/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ ۱۵ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: - ۵۰۳]
۲۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۰۴۱
آغاز: الجرجانی سقی الله ثراه و جعل الجنة؛ **انجام:** اعمالها علی النحو المذکور ... سنه ۱۲۸۳
خط: نسخ خفی، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج، ۱۱ سطر (۶×۱۱/۵)، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [رایانه]
۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۰۵۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خفی، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۱۱ سطر (۶×۱۱/۵)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [رایانه]

۲۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۸۹۳/۳-۱۵/۱۳۳

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه ۲۹۳۳/۱ مسجد اعظم تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مذهب، ۸گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۹۴۰]

۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۶۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** یجعل له البصیره فی النحو

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۴۸]

۲۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۶۱۰-۳۸/۲۳۰

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه اية الله جلیلی ش ۴۳۵/۴ تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، ۱۴۰گ، ۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۵ - ۲۴۵۰]

● شرح العوامل المائة / نحو / عربی

š.-ul-‘awāmil-il-mi’a

کردی بانی، حسن بن موسی، - ۱۱۴۸ قمری

kordī bānī, hasan ebn-e mūsā (- 1736)

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)

کتاب شرحی است مزجی و مفصل بر العوامل المائه ملاعبدالقاهر جرجانی.

[الاوقاف المرکزیة فی السلیمانیة ۲: ۲۵۶]

کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۲۸

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی انعم علینا الخاء غیر احصاء عن الانعام؛ **انجام:** وقع الختم و الانتهاء و الله یعلم بالصواب و الیه المرجع و الماب الحمدلله الذی هدانا علی الصواب ... و الله و اصحابه شافع یوم الحساب قد تم هذا الکتاب فی یوم الجمعه بعد خروج الخطیب فی المحراب بتاریخ ... لو الدیه آمین

خط: نسخ عثمانی، کا: محمد بن شهسوار مکری مشهور به کردیکلانی، تا: ۱۵ ربیع الثانی ۱۱۶۷ق؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۷۸ص (۱-۷۸)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: - ۱۶۳]

● شرح العوامل المائة = رساله در علم نحو / نحو / فارسی

š.-ol-‘awāmel-el-me’a = r. dar ‘elm-e nahv

محمد بن ابی جعفر

mohammad ebn-e abī ja‘far

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)

شرح مزجی فارسی است بر «العوامل المائة» شیخ عبدالقاهر جرجانی که به جهت اطفال رستاق این شرح را نگاشته است. معرفی این شرح در فهارس و منابع کتاب‌شناسی به دست نیامد.

[الذریعة ۳۷۲/۱۳ و۳۷۳؛ نسخه‌های منزوی ۲۰۶۳/۳-۲۰۶۵؛ دنا ۸۵۵/۶]

۱. اصفهان؛ مکتبة الزهراء؛ شماره نسخه:۲۲۶

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۲۷ جمادی الثانی ۱۲۱۹ق؛ ۷۸گ، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: - ۱۳۹]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۷۶۱/۱-۳۴/۱۳۱

آغاز: بسمله زیبایی هر سخن به افتتاح حمد بیچونی است که تأدیب زبان به علم ادب فرموده وتبیان بیان بضاعت فصاحت کرده ... بعد بخاطر فاتر این قاصر محمد بن ابی جعفر؛ **انجام:** که گویا دو پستانش دوحقه است دیده ام من. چهارم لکن وأن برای استدراک است ویعنی تدارک متکلم

خط:نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان «منه»؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۵۰]

● شرح العوامل المائة / نحو / عربی

š.-ul ‘awāmil-il mi’a

افندی، ملامحمد بن عبدالله

afandī, mollā-mohammad ebn-e ‘abd-ol-lāh

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)

قم؛ مدرسه رضویه؛ شماره نسخه:۹۳

آغاز: بسمله. الحمدلله القوی الذی عجزت عن ادراک کنهه عقول العقلاء ... و الصلاة و السلام علی محمد خاتم الانبیاء و علی آله و اصحابه الاصفیاء. و بعد فانی قد قررت اعراب العوامل تیسیرا للمستفیدین و کررت قواعد اعرابها تقریر للمبتدئین و لان فاتنی من الناس الثناء الجمیل فی الحال فحسبی ما ارجو من الثواب الجزیل فی المآل

خط: نسخ، کا: فقیر شیخ بناتی، تا: ۱۲۵۲ق، جا: بغداد؛ ۱۱۸گ، ۸ سطر، قطع: بیاض رقعی [چند نسخه-ف: - ۲۴]

● شرح العوامل المائة = اعراب و ترکیب شرح عوامل / نحو / فارسی

š.-el ‘avāmel-el me’a = e‘rāb va tarkīb-e š.-e ‘avāmel

؟ نوری، هادی، ق۱۳ قمری

nūrī, hādī (- 19c)

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)

شرحی است ممزوج در بیان اعراب و ترکیب شرح عوامل جرجانی به زبان فارسی. در هامش نسخه ۵۷۶۴ ملک به خط نویسنده که گویا همان نگارنده باشد آمده: «این دوازدهمین شرح است که به استعانت دوازده معصوم نوشته‌ام».

آغاز: الحمد لله الذی صیر طلب العلم عبادة للعالمین ... وبعد چون تراب انعال طالبین عازم بود که جهت تسهیل اخذ تعلیم مبتدئین ... و بعد چون تراب نعال طالبین عازم بود که جعت تسهیل اخذ تعلیم مبتدین شرحی بر عوامل جرجانی
[دنا ۸۵۵/۶]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۷۶۴/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** پس مرتبه دینی معرفت و عمل دادن او معمول دور نداشته. تمام شد
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: پارچه فرنگی، ۵۸گ (۴۶ر-۱۰۳پ)، ۱۱ و ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۸×۲۰/۹سم [ف: ۹ - ۲۹]

۲. شاهرود؛ مدرسه اسماعیلیه؛ شماره نسخه:۹۶/۱
آغاز: برابر
تذکر: نام مؤلف به استناد فهرست منزوی (۲۰۶۵/۳) تعیین شد؛ بی‌کا، تا: ۱۲۲۴ق، جا: مدرسه دار الشفاء [ف: - ۲۱]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۶۶۴/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و بلند مرتبه و پس (کذا) مرتبه از معرفت او معرفت عمل دادن او و معمول.
تذکر: نام مؤلف به استناد فهرست منزوی (۲۰۶۵/۳) تعیین شد؛ بی‌کا، تا: ۱۲۲۹ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: مقوا، ۳۰گ (۱-۳۰)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۳۴۴]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۵۶۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** کما تقول زید مبتدا، ضارب خبر. پس این است صد عامل که بی نیاز نیست کوچک و بزرگ و بلند مرتبه و پست مرتبه از معرفت او و معرفت عمل دادن و در معمول
تذکر: نام مؤلف از آغاز و انجام معلوم گردیده؛ خط: نستعلیق، کا: مهدی بن ابیطالب، تا: ۱۲۴۷ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، ۸۸گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۷×۱۳سم [ف: ۳۹ - ۴۸۷]

۵. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۵۶۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و دیگر آن که اعلام مکنید احدیرا، ترکیب آن و تقران من الاقرار، و علی اسماء متعلق به و تحکما مشترک بین الرحمة و العذاب
تذکر: نام مؤلف به استناد فهرست منزوی (۲۰۶۵/۳) تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۴ق؛ مصحح؛ اهدایی: آقای جواد کمالیان، ۱۳۵۴؛ جلد: تیماج مذهب، ۷۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۴۸۲]

۶. شاهرود؛ مدرسه اسماعیلیه؛ شماره نسخه:۵۷/۲
آغاز: برابر
تذکر: نام مؤلف به استناد فهرست منزوی ۲۰۶۵/۳ تعیین شد؛ کا: علی محمد بن خدابخش، تا: ۱۲۹۹ق [ف: - ۲۰]

۷. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۵۹/۳
آغاز: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷گ، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: - ۲۹۹]

● شرح العوامل المائة / نحو / عربی
š.-ul ‘awāmil-il mi’a

تنکابنی، محمد بن سلیمان، ۱۲۳۴ - ۱۳۰۲ قمری
tonekābonī, mohammad ebn-e soleymān (1819 - 1885)

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)
[الذریعه: ۱۳:۳۷۱]

۱. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۶۱/۱
کا: قاسم، تا: ۱۲۶۳ق؛ جلد: تیماج، ۴۵گ [ف: - ۲۵۳]

۲. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۸۲/۲
کا: ابراهیم بن محمد حسین طبیب اشکوری، تا: ۱۲۷۲ق؛ جلد: تیماج سیاه، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: - ۲۰۱]

● شرح العوامل المائة / نحو / عربی
š.-ul ‘awāmil-il mi’a

تبریزی، محسن بن محمد، ق۱۴ قمری
tabrīzī, mohsen ebn-e mohammad (- 20c)

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱ق)
شرحی مزجی است بر «العوامل المائه» عبدالقاهر جرجانی.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۶۲۶
آغاز: بسمله، الحمد لله الرافع بعلم العربیة مراتب الطالبین و الناصب به اعلام الادب للمتادبین؛ **انجام:** قوله حفظها خبر ای من حفظ هذه العوامل یحصل له بصیرة فی النحو جعلنا الله و ایاکم من العالمین ... و قد وقع الفراغ من نقل هذه المسودات الی البیاض بید مؤلفه ...
خط: نستعلیق ناخوانا، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۰۳ق؛ مصحح، محشی با امضای «منه»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۹ - ۲۷۰]

● شرح العوامل المائة / نحو / عربی
š.-ul-‘awāmil-il-mi’a

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)
شرح مفصل است بر عوامل المأة شیخ عبدالقاهر جرجانی، با عنوان‌های «قوله، قوله» و در برخی موارد به صورت مزجی. در این شرح به ذکر اعراب کلمات و تجزیه و ترکیب آنها اکتفا شده است.

آغاز: و الحمدلله رب العالمین حمدا کثیرا طیبا مبارکا کما یحب ربنا و یرضی و الصلوة التامة الدائمة ... و صحبه المنقطعین ... اما بعد فهذه کلمات و مفهومات فهمنا من کلام الشارح لمتون النحو

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲-۲۲/۱۴۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و من ثم قیل ترین وترون واغزون واغزن و اغزن و المخففة تحذف للساکنین و فی الوقف فیردما حذف و المفتوح ما قبلها تقلب الفا تمت.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱ - ۴۵۱]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۰۷۴/۲-۲۰/۱۹۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** زید حسن وجهه فجاء فعل ماضی مبنی لفظا علی الفتح ... وحسن صفة مشبهة مرفوع لفظا بانه صفة لرجل و وجهه.

خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۵ - ۲۶۲۱]

● شرح العوامل المائة / نحو / عربی

š.-ul-‘awāmil-il-mi’a

آغاز: بسمله الحمدلله علی جزیل نواله و الصلوة و السلام علی نبیه وآله اما بعد العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الفاضل عبدالقاهر بن محمد الجرجانی سقی الله ثراه ... مائة عامل لفظیه و معنویة ... النوع الاول ...

۱. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۶۲۴/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** نحو عندی را قود خلا الرابع کذا نحو کذا درهماً و ای عشرون درهماً الی نسعة و تسعین و هذا هو الذی یعمل.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ محشی به فارسی؛ ۶گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۹/۵×۲۰سم [ف مخ - ۱ - ۳۳۷]

۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۵۵۳/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الفعل المضارع مرفوع لمشابهة الفاعل بانه مسندالیه تقول زید یضرب کما تقول زید ضارب فهذا مائه عامل لایستغنی الصبیان عن معرفتها و استعمالها و اعمالها بالخیر و الصواب و لله المرجع والماب

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، ۱۱گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۳۰]

۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۲۱۱/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** هو العامل فی رجل و هو جاء نی الا ان عمله فی الاول بالاصالة و فی الثانی بالتبعیة هذا اخرما اردنا عبدالقاهر جرجانی ان نذکر من العوامل المأة التی ذکره الشیخ الفاضل.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «یا احمد» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۳۱]

● شرح العوامل المائة / نحو / عربی

š.-ul-‘awāmil-il-mi’a

شرحی است مزجی و مختصر. شارح آن شناخته نشد و این که صاحب الذریعه گفته است که مؤلف آن شاید جبرئیل بن ولی بن حاج مریم باشد بعید از صواب می‌نماید. وی در این کتاب از «شرح اللب» (که ظاهراً «لب الکافیه») قاضی عبدالله بن عمر بیضاوی (- ۶۸۵ق) باشد) و از «شرح اللباب فی النحو» (که گویا «لباب» تاج الدین محمد بن محمد، فاضل اسفراینی (- ۶۸۴ق) باشد) نقل کرده است.

آغاز: بسمله ثم الصلوة علی المنفرد باحکام الرسالة و المتزین برداء المجد و السیادة محمد

انجام: قد تنزل منزلة الجزء من الموصوف فالعامل یشتمل علیها فیکون عاملا فیها.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۴۷۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: امیر (به حروف مقطع ا م ی ر) ولد علی شیخزادلوی پادار، تا: ۱۰۹۰ق؛ کاغذ: حنایی، ۳۵گ (۱-۳۵)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۳۸۸]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۶۴۷/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: نبی بن احمد بن اردوغدی بن محمد، تا: ۱۰۹۹ق، جا: آق سو؛ کاغذ: نخودی، ۳۳گ (۲۳-۵۵)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۳۹۱]

۳. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۳۴۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، کا: محمد علی بن ابراهیم گنجوی، تا: شعبان ۱۱۱۸ق؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۴۹]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۵۱۳

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ - ۱۰۴]

۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۰۳۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۳۴گ (۸پ-۴۱پ) [ف: ۵-۲۱۱]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۴۰۳/۱-۵۷/۷۳

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: حسین بن مشهدی نجفعلی مغانی، تا: جمادی الاول ۱۲۳۳ق؛ ۲۳گ (۱-۲۳)، ۲۶-۲۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۲۲]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۱۶۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،کا:سید محمد بن محمود طباطبایی، تا: پنج‌شنبه ۶ رجب ۱۲۷۸ق؛ مهر: «محمد بن محمود الطباطبائی» (بیضی)؛ کاغذ:

فرنگی، ۵۹گ (۱-۵۹)، ۱۵ سطر، اندازه: ۶×۱۳سم [ف: ۳۸ - ۴۷۷]

● شرح العوامل المائة / نحو / عربی

š.-ul-'awāmil-il-mi'a

کتاب حاضر، یکی از کتب درسی متداول در بین محصلین علوم دینی است که در مجموعه کتاب جامع المقدمات، بارها بدون ذکر نام مؤلف به چاپ رسیده است. آغاز و انجام این رساله با آغاز و انجام متن (عوامل مائة) یکسان است و همین امر باعث اشتباه شرح با متن برای بعضی فهارس شده و اشتباه دیگر، این‌که این شرح در بعضی موارد به «ملا محسن قزوینی» نسبت داده شده است، چنان‌که در نسخه شماره ۴۶۴۳/۲ مرعشی و پیرو آن، نسخه شماره ۱۱۳۶۷/۳ مرعشی پیش آمده که بدین وسیله تصحیح و استدراک می‌شود.

[الذریعه ۳۷۱/۱۳]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۵۳۴/۴

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... العوامل فی النحو علی ماالفه الشیخ الفاضل عبدالقاهر بن محمد الجرجانی؛ **انجام:** بانه واقع موقع الاسم فهذه مأة عامل لایستغنی الصغیر و الکبیر عن معرفته و اعماله

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۴ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۱۸گ (۶۴-۸۱)، ۱۱ سطر (۶/۵×۱۲) [ف: ۲۹ - ۱۹۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۶۴۳/۲

تذکر: با توجه به کتاب‌شناسی نسخه ۱۱۵۳۴/۴ نام مؤلف حذف شد؛ خط: نستعلیق، کا: عباس بن علی بن محمد بن هادی نائینی، تا: ۱۳۰۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۳ر-۱۰ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [ف: ۱۲ - ۲۱۳]

● شرح العوامل المائة / نحو / عربی

š.-ul-'awāmil-il-mi'a

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)

شرحی مزجی است بر عوامل المأة شیخ عبدالقاهر جرجانی.

آغاز: بسمله نحمدک یا علیم علی ما الهمتنا علیه من الطریق المستقیم ... و بعد قال المؤلف رحمه الله تعالی علیه و رضی الله عنه العوامل جمع عامل و العامل ...

انجام: و لفظه خیر و شر من اسماء التفضیل و استعمالها فی الوزن تمت فهذه ذکرناه علی فهم المبتدی فاطلب المرام ... و الله تعالی هو الملک العلام و الصلوه و السلام علی سید الانام.

۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۵۸۳/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۷ جمادی الثانی۱۰۹۹ق؛ جلد: مقوا با روکش کاغذ ابری، ۱۴گ (۴۷-۶۰)، ۱۶ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۴ - ۲۱۳۴]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۲۷۳/۲

آغاز: برابر

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالویی [ف: ۵ - ۴۵۷]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۱۱۶/۴-۲۵/۲۰۶

آغاز و انجام: برابر

در عنوان آن نوشته شده: «شرح العوامل للسید شریف العلامة»؛ خط: نسخ، کا: محمد صالح بن محمد علی، تا: پنج‌شنبه ۱۶ جمادی الثانی ۱۱۶۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۳۱گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۸×۱۱سم [ف: ۵ - ۲۶۲۲]

۴. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:ف۳۴۳/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابوطالب دهدشتی، تا: ۱۱۸۹ق؛ محشی؛ ۱۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۶×۱۱/۵سم[ف: ۱ - ۳۲۴]

۵. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۷۵۵

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۶ ذیحجه ۱۲۵۶ق؛ ۲۹گ، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳ - ۵۸]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۹۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و خیر و شر من اسماء التفضیل فی الاستعماال الا فی الوزن فهذا الذی ذکرناه علی المبتداء فاطلب المرام فی جامع الکلام ...

شارح از عوامل حروفی عالم بر اسم و فعل آغاز و تا مبحث عوامل معنوی عامل بر فصل مضارع به پایان می‌رساند؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۰ق؛ برگ ۲۲ تا ۲۴ مطالب فارسی در بیان اسم تفضیل، و بیان یک فتوای شرعی درباره نذر کردن در رابطه با بازی شطرنج نوشته شده؛ تملک: محمد بن اسماعیل موسوی؛ کاغذ: هندی نخودی، جلد: تیماج زرشکی، ۲۲گ، ۱۲ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۱۴ - ۱۰۱]

۷. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۴۳

آغاز: برابر

خط:نسخ،کا:عبدالنبی بن ابوتراب شیرازی، تا: ۱۲۸۱ق؛ عوامل در حاشیه به خط کاتب؛اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۲]

۸. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۲۳۷۰/۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: لطف الله بن محمد علی، تا: ربیع الثانی۱۲۸۳ق؛ اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۳ - ۱۲۰]

۹. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۹۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۵ جمادی الثانی ۱۲۸۷ق؛ ۲۸گ، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۳ - ۵۸]

۱۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۳۹۳/۱

آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: محمد جعفر، بی‌تا، جا: حیدرآباد هندوستان؛ ۲۵گ، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۳ - ۱۰]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۶۲۱/۱
آغاز: برابر **انجام:** فهذه مائة عامل لایستغنی الکبیر و الصغیر و الرفیع و الرضیع عن معرفتها داعی لها و ذلک ما اردنا فی طریق الاقتصار للاطفال و الاصغار
خط:نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۸گ (۱-۸)، ۲۰ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۳۴ - ۲۰]

● شرح العوامل المائة / نحو / عربی
š.-ul-ʻawāmil-il-mi'a

آغاز: بسمله. احمدالله حمد من انصرم الی الآخرة ... فقد التمس منی بعض اخوان انی ان اشرح عوامل الجرجانی
انجام: خالیاً عن النواصب و الجوازم و الحمدلله رب العالمین ... محمد و آله الطاهرین.

۱. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۵۷۰/۳
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۲ ربیع الثانی۱۲۲۶ق؛ ۱۶گ (۹۶-۱۱۱)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۰۹]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۶۹/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰ صفر ۱۲۶۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۳۰گ (۸۸پ-۱۱۷پ)، ۱۷ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۸ - ۲۳۵]

● شرح العوامل المائة / نحو / عربی
š.-ul-ʻawāmil-il-mi'a

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوه و السلام علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین. اما بعد فان العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام الفاضل ... ماه عامل و هی تنقسم الی قسمین لفظیه و معنویه. فللفظیه منها علی ضربین سماعیه و قیاسیه. فاالسماعیه منها احد و تسعون عاملا
انجام: کما تقول زید ضارب. فهذه مأة عامل لایستغنی الصغیر و الکبیر و الرفیع و الوضیع و الشریف من معرفتها و اعمالها فی معمولاتها حسب ما کان عملها و ذلک آخر ما اردنا بیانه علی سبیل الاختصار.

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۰۹۱/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن ابراهیم، تا: ۱۹ محرم قرن ۱۰؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰گ (۱۱۴پ-۱۲۳)، ۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۳سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۱۰۱۷]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۰۳/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد باقر بن کمال الدین حسین جرفادقانی، تا: ۱۰۱۸ق؛ مصحح، محشی با استفاده از شرح عوامل؛ در حاشیه برگ پایانی اشعاری از مولانا صائن الدین محمد؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج سیاه، ۱۱گ (۲۷پ-۳۷پ)، ۱۶ سطر (۴/۵×۱۱)، اندازه: ۸/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱۶ - ۳۰۲]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۹۰۴/۲-۲۴/۲۰۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه ۲۲ رجب ۱۱۰۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: ۵ - ۲۹۴۰]

۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۹۹۵/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: علی بن عبدالعلی، تا: ۱۲۱۹ق؛ اهدایی: عباس حاججی ده آبادی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش آبی، ۴گ، ۱۲ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲ - ۸۱۲]

۵. بشرویه؛ امیرالمؤمنین؛ شماره نسخه:۱۱۸/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد حسینی خراسانی ابن میرزا محمد نعیم، تا: ۲۳ ذیحجه ۱۲۳۳ق؛ جلد: مقوای، ۴گ (۴۶پ-۴۹ر)، ۲۲ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۶سم [ف مخ]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۲۴۳/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد حسین اردکانی، تا: ۱۲۴۰ق؛ جلد: مقوایی، ۶گ (۲۶پ-۳۱ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۴ - ۵۱]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۳۶۷/۳
آغاز و انجام: برابر
تذکر: با توجه به کتاب‌شناسی نسخه ۱۱۵۳۴/۴ نام مؤلف حذف شد؛ خط: نسخ خوش، کا: محمد بن مشهدی حسین، تا: شنبه ۵ ربیع الثانی ۱۲۴۵ق، جا: صدر آباد قزوین؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۱۵گ (۲۴-۳۸)، ۹ سطر، اندازه: ۸×۱۴سم [ف: ۲۸ - ۶۰۷]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۰۰۴/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: حسین بن صفر طاری اصفهانی تفرشی، تا: ۱۲۵۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۳ص (۲۰۷-۲۲۹)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳۵ - ۱۵]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۵۷/۴
آغاز و انجام: برابر
خط:نسخ،کا:فتح الله ابن کربلائی ملک محمد، تا: ۱۲۵۴ق؛ کاغذ: شکری و حنایی، ۱۰گ، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۲ - ۴۰۴]

۱۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۱۳۹
آغاز و انجام: برابر

از اواسط نوع دوم تا اواسط نوع ششم افتادگی دارد. نسخه حاضر شرح عوامل المائة عبدالقاهر جرجانی است با شرحی که بارها در جامع المقدمات بدون نام شارح به چاپ رسیده است تفاوت اندکی دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۷ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، ۵ص (۲۱-۲۵)، ۱۶ سطر (۱۰/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [رایانه]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۳۷۸/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسین بن مرتضی قلی، تا: ۱۷ ربیع الاول ۱۲۸۶ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۵۵ص(۱۳۸-۱۹۲)، ۷ و ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۴۵ - ۲۰۰]

۱۲. آشتیان؛ حوزه علمیه؛ شماره نسخه:۵۶/۳ بخش یکم

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فستقی و نخودی، جلد: چرم قهوه‌ای، ۱۱گ (۱۶پ-۲۶پ)، ۱۸ و ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: - ۱۲۲]

۱۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۴۰۷/۵

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق،بی‌کا،بی‌تا؛کاغذ:فرنگی نخودی،جلد:تیماج قهوه‌ای، ۶۷گ، ۱۲ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱۵ - ۲۲۰]

۱۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۷۳۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳گ (۲۶پ-۳۸پ)، ۱۲ سطر (۶/۵×۱۰)، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [رایانه]

● شرح العوامل المائة / نحو / عربی

š.-ul-'awāmil-il-mi'a

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)

شرح العوامل فی النحو جرجانی می‌باشد که خطبه عوامل را تجزیه و ترکیب نموده آنگاه به شرح متن پرداخته است. این کتاب شرح محکم و نسبتاً قدیم است؛ ولی متأسفانه نام اصلی کتاب و نام شارح به دست نیامد. این کتاب، در فهرست نسخه‌های خطی عربی، اثر ولیام الورت به شماره ۶۴۸۸، بدون ذکر مؤلف معرفی شده، همچنین در کشف الظنون، خطبه این کتاب، ضمن شروح عوامل جرجانی آمده؛ لکن شارح آن معرفی نشده است. شرح مختصری است با عناوین «قوله - قوله» بر کتاب «العوامل المائه» عبد القاهر جرجانی. در این مختصر فقط به اعراب الفاظ عوامل شیخ عبدالقاهر جرجانی پرداخته شده و از تفصیل در ذکر قواعد می‌پرهیزد مگر در مواردی که توضیح لازم باشد، بسیار مختصر توضیح داده شده است. جز شرح معروف که در جامع المقدمات چاپ شده است. برخی آن را از میر سید شریف جرجانی دانسته‌اند که ظاهرا ناصحیح است. البته نسخه‌ای با سرآغاز خطبه این رساله در مدرسه رضویه قم معرفی شده که از آن ملا محمد بن عبدالله افندی دانسته و ما او را نشناختیم.

آغاز: آغاز خطبه کتاب: الحمدلله القوی الذی عجز عن ادراک کنهه عقول العقلاء ... آغاز شرح: الحمدلله، الحمد مرفوع بأنه مبتدأ أصله أحمد لله أو حمدت حمداً لله فحذفت الفعل لدلالة المصدر علیه.

انجام: و هو وقوعه موقع الاسم و العامل فی المبتداء و الخبر هو الابتداء هو المعنی و هذه مائة عامل فلا یستغنی الصغیر و الکبیر و الرفیع و الوضیع عن معرفتها و الاستعمال. تمت بعون الله

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۵۳۸/۴

آغاز و انجام: برابر

فاقد خطبه؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ اوایل قرن ۸ق و بخشی قرن ۹ق؛ مصحح؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۹گ (۴۶-۷۴)، ۱۷ سطر(۱۰/۵×۱۷)، اندازه: ۱۲/۵×۱۷سم [ف: ۲۹ - ۲۰۸]

۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۸۱۸/۱

آغاز و انجام: برابر

تذکر: در فهرست این رساله به نام علی بن محمد جرجانی ثبت شده است که ظاهراً صحیح نیست؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیقعده ۹۷۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۳گ (۱پ-۴۳ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲ - ۹۶]

۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۷۵۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مهر: «عبده محمد صادق»، کاغذ اصفهانی؛ جلد: تیماج عنابی، ۳۲گ، ۱۵ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۳ - ۸۸۳]

۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۹۵۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۴ رجب ۱۰۹۵ق؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی سفید، جلد: تیماج مشکی، ۷۴ص، ۸ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۱۰]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۶/۳

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: ابن عمر، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج، ابره کاغذی، ۲۹ص (۹۶-۱۲۴)، ۲۳ سطر (۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۷ - ۲۶۵]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ضمیمه ۲۷۶ ۲۷۸

آغاز و انجام: برابر

نسخه فاقد دیباچه است و از ترکیب اول عوامل شروع می‌شود؛ خط: نستعلیق متوسط، کا: رفیع الدین محمد جابری انصاری، تا: ربیع الثانی ۱۱۰۹ق؛ واقف: نادر شاه افشار، ۱۱۴۵؛ کاغذ: نباتی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۴۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱ - ۶۳]

۷. مشهد؛ مدیر شانه چی؛ شماره نسخه:۶۵
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [نشریه: ۵ - ۵۹۸]

● شرح العوامل المائة / نحو / عربی
š.-ul-'awāmil-il-mi'a
وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)

ظاهراً همانند:
۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۹۴۳/۱
آغاز: بسمله و به نستعین، العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الفاضل؛ **انجام:** هذه مائة عامل لا یستغنی منها الصغیر و الکبیر عن معرفتها و استعمالها.تم ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب ۱۰۳۱ق؛ اهدایی: دکتر عرب خردمند؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۱۲گ (۱-۱۲)، ۵ سطر (۵/۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۲ - ۷۷۰]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۹۴
آغاز: بسمله العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الفاضل عبدالقاهر الخ؛ **انجام:** لایستغنی الصغیر و الکبیر عن معرفتها و تعریفها.
خط: نسخ، کا: محمد صالح ابن مطیع الله، تا: رجب ۱۰۳۶ق؛ محشی؛ واقف: نادرشاه، ۱۱۴۵؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۸گ، ۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۲۵۳]
۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۶۵۹/۲
آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی سیدنا محمد و آله اجمعین و بعد فان عوامل فی النحو علی ما الفة الشیخ الامام عبدالقاهر بن عبدالرحمن الجرجانی؛ **انجام:** فهذه مائة عامل فلایستغنی الصغیر و الکبیر و الوضیع و الشریف عن الله علیه معرفتها و استعمالها مائة عامل
خط: نستعلیق، کا: محمد بن حاجی عثمانی، تا: ۱۰۵۲ق؛ جلد: تیماج مذهب، ۱۱گ (۱۴۵-۱۵۵)، ۱۱ سطر (۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۱×۲۰/۵سم [ف: ۳۴ - ۳۴]
۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۸۹۷/۱-۲۴/۱۹۷
آغاز: بالمسجد ای فی المسجد السابع زائدة نحو ما زید بقائم وهل زید بقائم؛ **انجام:** وهو وقوعه موقع الاسم نحو زید یضرب فهذا مائة عامل فلا یستغنی الصغیر و الکبیر عن معرفتها والله الغنی
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶گ، ۹ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۵ - ۲۹۴۳]
۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۵۴۴/۲
آغاز: بسمله العوامل فی النحو علی ما الفه الفاضل الشیخ عبدالقاهر؛ **انجام:** لایستغنی الصغیر والکبیر عن معرفتها وتعریفها
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۷گ، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۴۰۹]
۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۶۳۱
آغاز: بسمله العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الفاضل عبدالقاهر الخ؛ **انجام:** لایستغنی الصغیر و الکبیر عن معرفتها و تعریفها.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۱ق، واقف: فضل الله محقق سمنانی، آبان ۱۳۶۶؛ کاغذ: حنایی فرنگی، ۲۴گ، اندازه: ۱۷×۲۰/۵سم [ف: ۱۲ - ۲۵۴]
۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۹۰۲
آغاز: بسمله العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الفاضل عبدالقاهر الخ؛ **انجام:** لایستغنی الصغیر و الکبیر عن معرفتها و تعریفها.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۶۶ق؛ واقف: سید محمد باقر مولوی عربشاهی سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری، ۱۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۲۵۴]
۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۲۸۳/۳-۱۲/۱۷۳
آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی رسوله محمد وآله اجمعین و بعد فان العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام عبدالقاهر؛ **انجام:** و هذه مائة عامل فلایستغن الصغیر و الکبیر و الوضیع و الرفیع عن معرفتها و استعمالها.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۹۴۱]
۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۸۶۳/۱-۱۹/۱۹۳
آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین ... وبعد فان العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام عبدالقاهر بن عبدالرحمن الجرجانی رحمة الله علیه مائة عامل؛ **انجام:** فهذه مائة عامل فلایستغنی الصغیر و الکبیر و الرفیع و الوضیع عن معرفتها و استعمالها تمت بعون الله تعالی
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۹۴۱]

● شرح العوامل المائة / نحو / عربی
š.-ul-'awāmil-il-mi'a
وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد فان العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام الهمام عبدالقاهر بن عبدالرحمن جرجانی رحمه الله علیه مائة عامل و هی تنقسم علی قسمین لفظیة و معنویة
انجام: فما یکون العامل فی المتبوع فهو عامل فی التابع فالله اعلم فهذه مأة عامل و لایستغنی الکبیر و الصغیر و الرفیع و الوضیع عن معرفتها و من حفظها حتی یحصل بصیرة فی النحو

همانند:
۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۸۷۷/۲-۱۵/۱۱۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: علی اصغر بن حسین، تا: ربیع الاول ۱۱۵۱ق؛ جلد:

فیبر چوبی، ۴۲گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۹۴۱]

۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۱۸۱/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن علی بن محمد علی شاهسون، تا: ۲۷ ربیع الاول ۱۲۰۹ق، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷گ، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۴۰۸]

۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۹۵۵/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ پخته، کا: محمد بن ابوالفضل همدانی، تا: پنج‌شنبه ۲۴ جمادی الثانی ۱۲۲۱ق؛ ۲گ (۵۶ر-۵۷پ) [ف: ۲ - ۱۷۹]

۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۲۵۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۴ق؛ محشی؛ مهر: «اتوکل علی الله عبد محمدباقر» (بیضی)؛ جلد: تیماج سیاه، ۲۴گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۴۰۹]

۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۴۱۷/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شوال ۱۲۳۸ق؛ مهر: «شعاع ۱۳۱۵» (بیضی)؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۱گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۴۰۹]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۸۴۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۴۹ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۴گ (۷۶پ-۸۹)، ۱۵ سطر(۸×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [رایانه]

۷. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۱۶۹/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۴ ذیحجه ۱۲۵۷ق؛ کاغذ: کاهی، جلد: تیماج مشکی، ۹ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم[ف:۱۵۲]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۸۴/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن احمد بن علی اکبر بن حاجی عسکر بن صاروخان خوئی، تا: ۱۲۵۹ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۱۲ - ۳۵۵]

۹. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۵۶۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ربیع الثانی۱۲۶۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف مخ - ۱ - ۳۳۷]

۱۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۶۷۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «عبده عبدالجمیل» (بیضی)، «عبده الراجی عبدالباقی» (بیضی)، «افوض امری الی الله عبدالباقی» (چهارگوش)، «العبد المذنب ...» (چهارگوش)؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۹گ (۳۹پ-۶۷)، ۱۱ سطر (۱۶/۷×۷/۵)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [رایانه]

● شرح العوامل المائة / نحو / عربی

š.-ul-‘awāmil-il-mi’a

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)

انجام: وکل اسم تم فاستغنی عن الاضافة و اما معنویة منها عددان العامل فی المبتدء و الخبر و العامل فی الفعل المضارع

ظاهراً همانند:

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۱۱۶/۳-۲۵/۲۰۶

آغاز: بسمله العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الفاضل عبدالقاهر بن محمد الجرجانی ثقی الله ثراه و جعل الجنة مثواه مأئة عامل ... النوع الاول حروف تجر الاسم فقط؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمدصالح بن محمد علی، تا: ۱۱ جمادی الثانی ۱۱۶۹ق؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۴گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۸×۱۱سم [ف: ۵ - ۲۹۴۱]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۹۴۷

آغاز: بسمله حمدله ... اما بعد فان العوامل فی النحو علی ما الفه ... عبدالقاهر بن عبدالرحمن الجرجانی ماة عامل و هی تنقسم قسمین لفظیه و معنویة؛ **انجام:** برابر

متن از عبدالقاهر جرجانی است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۱۱]

۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۹۶۸/۲

آغاز: بسمله حمدله ... اما بعد فان العوامل فی النحو علی ما الفه ... عبدالقاهر بن عبدالرحمن الجرجانی ماة عامل و هی تنقسم قسمین لفظیه و معنویة؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۱۴گ (۳۳پ-۴۶پ)، ۱۲ سطر (۷×۱۴) [ف: ۵ - ۲۱۱]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۵۳۴/۳

آغاز: العوامل فی النحو [علی] ما ألفه الشیخ الإمام الفاضل عبد القاهر بن محمد الجرجانی سقی الله ثراه و جعل الجنة مثواه؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، ۴گ (۶۱-۶۴)، ۹ سطر، اندازه: ۶×۱۱سم [ف: ۲۹ - ۱۹۸]

۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۵۷۳/۶

آغاز: العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام الفاضل عبدالقاهر بن محمد الجرجانی سقی الله ثراه و ... فاللفظیه منها علی ضربین سماعیه و قیاسیه فالسماعیة منها حد و تسعون عاملاً؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۴۰۹]

۶. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۱۴۵/۲

آغاز: بسمله العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الفاضل العلامة عبدالقاهر بن عبدالرحمن الجرجانی سقی الله ثراه وجعل الجنة مثواه العوامل مائة عامل لفظية و معنوية؛ **انجام:** برابر

از اول تا آخر؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: مقوای قرمز، ۱۰گ، ۴-۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف مخ - ۱ - ۳۳۷]

۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۸۸۳/۲-۱۵/۱۳۳

آغاز: الحمدلله ... اما بعد فان العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الفاضل عبدالقاهر ... مأة عامل؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج، ۳گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۹۴۱]

● شرح العوامل المائة / نحو / عربی

š.-ul-'awāmil-il-mi'a

وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)

نامعلوم و بعضاً همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۶۰۳/۴

آغاز: العوامل كلها مائة لفظی و معنوی فالمعنوی اثنان الاول العامل فی المبتدأ و الخبر؛ **انجام:** و تاسعها سرعان ذا اهالة بمعنی سرع تم العوامل بحمدالله و حسن توفيقه.

شرح گزیده‌ای از عوامل المائة است که اصل آن از «عبد القاهر جرجانی» است و شرح‌های بسیاری بر آ«نگاشته شده، متأسفانه شرح حاضر و نام شارح، شناخته نشد؛ خط: نسخ، کا: محمد بن ابی بكر بن ابی محمد معروف به سبزان حافظ ساوی، تا: نیمه قرن ۸؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۱۸۷-۱۹۰)، ۱۳ سطر (۷/۵×۱۰)، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۳۲ - ۱۷]

۲. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه:۲۱۸/۱

آغاز: الحمدلله والصلوة ... العوامل فی النحو ما الفه الشیخ الفاضل العلامة ... مائة عامل لفظية و معنوية فاللفظية منها علی ضربين سماعية و قياسية فالسماعيه منها احد وتسعون عاملا؛ **انجام:** كما تقول عجبت من ان ضرب زيد عمروا مثال كل اسم اضيف نحو غلام زيد و خاتم فضة و ... ان العامل فی المبتداء ... فی المضارع و هو وقوعه موقع الاسم ... مائة عامل استغنی منها والله اعلم بالصواب

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۸گ، اندازه: ۱۴×۱۷سم [ف مخ - - ۱۱۰]

۳. خوی؛ گنجینه (موزه)؛ شماره نسخه:۲۹/۳

آغاز: بسمله حمدله فان العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام؛ **انجام:** النوع السابع من ثلثه عشر نوعاً اسماء تجرم الافعال ... وهی تسعة اسماء يقولون اسماء منقوصة من نحو من ينكسر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا، ۱۲گ (۵۸-۶۹)، ۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف مخ]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۷۶۴/۲ ض

بی‌کا، تا: قرن ۱۰ [د.ث. مجلس]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۰۰۸/۱-۵۹/۲۲۸

آغاز: بسمله، حمدله اما بعد العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الفاضل العلامة عبدالقاهر بن محمد الجرجانی

خط: نسخ، کا: جمال الدین بن میر محمد بن علی بن جمال الدین، تا: ۹۱۰ق؛۱۱گ(۱-۱۱)،۱۸سطر، اندازه: ۷×۱۵سم [ف: ۵ - ۲۴۴۹]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۰۳/۹

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمين و الصلوه علی محمد و آله اجمعين العوامل فی النحو ما الفه الشيخ الفاضل عبدالقاهر بن عبدالرحمن الجرجانی ... مائه عامل لفظيه و معنويه؛ **انجام:** و امسی نحو امسی زيد مكرر او ظل نحو ظل زيد.

شرح بسیار مختصری بر کتاب «العوامل المائه» بدین ترتیب که پس از بیان هر عامل نحوی از عبارات جرجانی، مثالی برای آن آورده شده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ تعیین اعراب کلمات و ترکیب هر جمله از عبارات کتاب در زیر هر عبارت و در لابه‌لای سطور با خط حمایلی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج سیاه، ۸گ (۸۱پ-۸۸)، ۵ سطر (۴/۵×۹)، اندازه: ۸/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱۶ - ۳۰۸]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۰۳/۷

نگارش دیگری است از شرح عوامل جرجانی با تفاوت کمی در کلمات و عبارات آن؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ مهر: «الزاجی بشفاعه الاثنی عشر عبده الاثم علی» (دایره)؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج سیاه، ۵گ (۶۰پ-۶۴پ)، ۱۸ سطر (۵/۵×۱۱)، اندازه: ۸/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱۶ - ۳۰۷]

۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۶۵۹

آغاز: ای التصق به واء «و باء ...»؛ **انجام:** و ضرب اليوم ای ضرب فی اليوم، سربندها نانویس مانده.

برای نشانی: «السادس حروف يجزم الفعل المضارع» لما فرغ المصنف من بيان الوع الخامس من ثلاثة عشر نوعا من العوامل اللفظية السماعية و هو حروف تنصب الفعل المضارع، شرع فی النوع السادس من ثلاثة عشر نوعاً و هو حروف تجزم الفعل المضارع، بقوله النوع السادس حروف ... (گ ۳۹ر)؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز وانجام؛ سربندها نانویس مانده؛ اهدایی: دکتر مهدی روشن ضمیر؛ کاغذ: نخودی و زرد، ۷۰گ، ۱۵ سطر (۵/۵×۱۷)، اندازه: ۱۷/۵×۱۹/۵سم [ف: ۳ - ۱۹۸]

۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۴۶۶/۲

آغاز: العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الفاضل؛ **انجام:** علی طريق الاختصار فی معمولها حسب و سلم تسليماً كثيراً كثيراً

خط: نسخ، کا: حسن ولد تمر بن برخوردار بن تمر خان تكلو، تا: محتملاً قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج آبی، ۷ص (۴-۱۰)، ۱۷سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [ف: ۵ - ۶۲۷]

۱۰. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۴۹/۱

آغاز: ... هو غیر دال ما لیس هو. و انما قال بسم الله و لم یقل بالله؛ **انجام:** و فی اللفظ خطاء و خطلاً و فی الاعراب فساداً اؤ حولاً، ان یصلحه کرماً و فضلاً، عصمة الله تعالی بعصمته القدیم. ابداً و ازلاً. تمت ...

از ناشناس، شرح «العوامل المائة» عبدالقاهر جرجانی ست. آغاز نسخه، آنجا که می‌توانست نام نگارنده را در برداشته باشد، افتاده است، برای نشانی: «و بعد» ای بعد الحمد و الصلاة علی محمد و اصحابه اجمعین «فان العوامل» جمع عامل منقول من الوصفیة الی الاسلمیة، و الفاعل الاسمی یجمع علی فواعل کما یجمع التابع علی التوابع و هو اعنی لعامل ما به یتقوم المعنی المقتضی للاعرا «فی النحو» و هو فی اللغة یجییء علی معان: القصد و المثل و الجهة و المقدار ...؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۳۹گ(۱ر-۳۹پ) [ف: ۳ - ۱۹۹]

۱۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۲۷۶/۳

آغاز: بسمله الحمد لله رب العالمین و الصلوة علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین العوامل فی النحو علی ما الفه شیخ الامام الفاضل عبد القاهر بن عبد الرحمن الجرجانی؛ **انجام:** و العامل فی الفعل المضارع و هو وقوعه موقع الاسم نحو زید یضرب و یضرب زید والله اعلم بالصواب.

خط: نسخ، کا: علی بن درویش علی شمیرانی، تا: ۱۰۰۲ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۶گ (۱۲۹پ-۱۳۴پ)، ۹ سطر (۶-۶/۵×۱۱)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱۸ - ۲۴۰]

۱۲. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۵۲۷/۴

شرح بسیار مختصری است بر «العوامل المائة» جرجانی با افزودن مثال‌هایی برای مطالب متن با همان خطبه جرجانی؛ خط: نسخ، کا: یعقوب بن محمد علی هزار جریبی، تا: یک‌شنبه ۲۵ رمضان ۱۰۱۵ق؛ ۲۰گ (۷۹ر-۹۸ر)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۲۰۸]

۱۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۷۷۹/۴-۳۴/۱۴۹

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین ... اما بعد قال الشیخ الامام عبدالقاهر الجرجانی ... قال فعل ماضی معتل العین اصله قول قلبت الواو الفاً ... العوامل فی النحو مائة عامل ... العوامل مبتداء و فی حرف جر؛ **انجام:** و یجوز ان یکون معمولاتها و یجوز ان یکون کل واحد من الرفیع و الرضیع و معمولاته معطوف علی ما قبله قد فرغ من کتابة ...

شرح مزجی است بر «العوامل المائة» شیخ عبدالقاهر جرجانی؛ خط: نسخ، کا: ابوالحسن بن محمد نور، تا: شعبان ۱۰۲۴ق؛ جلد: گالینگور آبی، ۲۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۴۵۰]

۱۴. قم؛ استادی، رضا؛ شماره نسخه:نامعلوم/۴

جز آن که در مجموعه جامع المقدمات به چاپ رسیده؛ خط: نستعلیق، کا: کمال حسینی کوبنانی (کذا)، تا: ۱۰۳۰ق؛ ۲۳گ (۱۳۵-۱۵۷)، ۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [صد و شصت نسخه: - ۵۷]

۱۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۵۸۲/۱

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی سیدنا محمد و آله اجمعین اما بعد فان العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام؛ **انجام:** فی الفعل المضارع و هو وقوعه فی موقع الاسم نحو زید یضرب و یضرب زید کما یقول زید ضارب تمت کتاب ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۵۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۹ص، ابعاد متن: ۸×۱۵، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲ - ۷۹]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۲۸

آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین؛ **انجام:** نحو طویا طویان ... و لمن قال آمین

نسخه دیگری است از همان شرح که ناقص الاخر؛ خط: نسخ، کا: مراح خضر بن محمد، تا: ۱۰۶۷ق؛ افتادگی: انجام؛ مذیل است به چند ورق از کتاب مراح الارواح احمد بن علی بن مسعود؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: حنایی، ۷۹گ، ۱۷ و ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۱۹۶]

۱۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۸۶۹/۳

خط:نستعلیق،کا:ضیاء الدین محمد حسینی،تا:۱۰۷۱ق[ف:۳- ۱۴۱]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۴۰۱/۸

آغاز: العوامل فی النح علی ما الفه الشیخ الامام ... مائة عامل لفظیة و معنویة فاللفظیة منها علی ضربین سماعیة و قیاسیة؛ **انجام:** نحو مات الناس حتی الانبیاء و اما فی الضعف نحو قدم الحاج حتی المشاة هذا آخر ما اردنا ... بعون الملک القدیم.

خط: نسخ، کا: آفتاب بن سید محمد حسین حسینی قمصری، تا: ۱۰۷۳ق؛ جلد: تیماج سبز، ۱۱گ (۴۱پ-۵۱پ)، ۱۴-۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۳۸ - ۵۳۸]

۱۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۱۶۳/۳-۶۰/۱۰۳

آغاز: بسمله حمدله العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الفاضل عبدالقاهر بن عبدالرحمن

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۸ ذیقعده ۱۰۸۵ق؛ ۱۸گ (۶۸-۸۵)، ۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۴۵۱]

۲۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۱۶۳/۴-۶۰/۱۰۳

آغاز: بسمله، حمدله اما بعد فان العوامل فی النحو علی ما الفه عبدالقاهر بن محمد الجرجانی سقی الله ثراه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۵ق؛ ۱۶گ (۸۵-۱۰۰)، ۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۹۴۲]

۲۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۹۲۸/۳

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین ... اما بعد فان العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام؛ **انجام:** موقع المسند و الجامد فیضرب فی یضرب زید واقع.

خط: نسخ، کا: علی بن محمد بن عمر بن سین، تا: حزیران ۱۰۹۰ق، جا: جقان؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا، ۸گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۱۵۳]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۶۴۷/۳
آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی رسوله محمد و آله اجمعین العوامل فی النحو؛ **انجام:** و هو وقوعه موقع الاسم نحو زید یضرب.
خط: نسخ، کا: نبی بن احمد بن اردوغدی بن محمد، تا: ۱۰۹۹ق، جا: آق سو؛ کاغذ: نخودی، ۱۰گ (۵۷-۶۶)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۳۹۲]

۲۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۶۵۰/۴
خط: نسخ، کا: حسین بن شیخ احمد بن شیخ محمود بن جمعة بن محمود بن نعمت الله صیمری جزائری، تا: جمعه ۱۳ رجب ۱۰۹۹ق، جا: شیراز مدرسه محسنیه مرود شتیه؛ اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳ - ۱۱۱]

۲۴. اصفهان؛ روضاتی؛ شماره نسخه:۱۳۷/۱
خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: - ۹۴]

۲۵. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۹۰
آغاز: زید انما هی باعتبار لفظ هذا الکلام؛ **انجام:** بحذف الضمیر و استاره فی الصفة لکنهم لم یجوز
شامل اواسط منصوبات و مجرورات است. در شرح عوامل مائه ملا عبدالقاهر جرجانی به صورت مزجی. شارح از علمای سنت و جماعت است و بیشتر از کتب: مفصل و کشاف نقل می‌کند؛
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: مقوا، ۱۲۳گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: - ۱۶۴]

۲۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۷۵۶/۹
آغاز: العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام الفاضل ... مائة عاملمنها لفظیة و منها معنویة؛ **انجام:** زید ضارب و یضرب الزیدان فیصح ان یقع فی موقع ضارب الزیدان و علی هذا القیاس.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، مجدول؛ کاغذ: شرقی، ۱۰گ (۱۹۵-۲۰۴)، ۱۱ سطر، اندازه: ۷×۱۱سم [ف: ۳۲ - ۴۲۳]

۲۷. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۴۸۹
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد، فهذا شرح لطیف الالفاظ العوامل النحویة فی اصول علم العربیة
شرح مزجی؛ خط: نسخ، کا: محمد بن شیخ احمد بوذری، تا: ۷ ربیع الاول ۱۱۰۶ق؛ اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۳]

۲۸. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۱۸۱/۴
آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی سیدنا محمد و آله اجمعین اما بعد فان العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الفاضل عبدالقاهر بن عبدالرحمن الجرجانی مأته عامل و هی تنقسم الی قسمین؛ **انجام:** و التابع مقربة باعراب المتبوع فما یکون عاملا فی المتبوع فهو عامل فی التابع ...
خط:نستعلیق،کا:شمس الدین محمد بن محمد تبریزی،تا: ۱۱۰۸ق؛ جلد: چرمی، ۲۲گ، ۱۴سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲ - ۸۹۰]

۲۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۸۹۲/۴
آغاز: تمییز بعضها من بعض الافی تعریف الحقیقة؛ **انجام:** مثل مدحته او ذممته و شرف و فتح من افعال المدح و الذم.
شرح عوامل مائة شیخ عبدالقاهر جرجانی است که چون صدر و ذیل ندارد معلوم نشد از کیست؛ خط: نسخ، کا: سلیمان بن عثمان، تا: ۱۱۱۱ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: شکری، ۲۲گ، ۱۷ سطر [ف: ۱۲ - ۴۳۹]

۳۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۹۱/۲
آغاز: (بسمله) العوامل فی النحو علی ما الفه ... عبدالقاهر بن محمد الجرجانی مأیه عامل؛ **انجام:** فهذه مأیه عامل. تمت. کاتب افزوده ابن محمد نبی محمد صالح فی تاریخ هشتم شهر ذی الحجة الحرام موافق چهارم اردیبهشت ماه جلالی سنة ۱۱۱۴.
خط: نسخ، کا: محمد صالح پسر محمد نبی، تا: ۱۱۱۵ق؛ محشی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۳۰گ (۴۱-۷۰)، ۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۰ - ۲۸۰]

۳۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۷۰۴/۱
آغاز: اعلم ان العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ ... مائة عامل؛ **انجام:** وهو وقوعه موقع الاسم فهذه مائة عامل
خط: نستعلیق، کا: محمد تقی بن محمدامین شیرازی، تا: ۱۱۲۵ق؛ افتادگی: وسط؛ محشی؛ مهر: «یاامام علی النقی ادرکنی ۱۱۹۷» (بیضی)؛ ۵گ، ۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۴۰۹]

۳۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۷۱۶/۱
آغاز: فالسماعیه منها احدو تسعون عاملا؛ **انجام:** کقوله تع و یطعمون الطعام علی حبه مسکینا و یتیما و اسیرا.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۲۹ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۳۳گ (۱-۳۳) [ف: ۱۲ - ۳۴۵]

۳۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۶۲۱/۲
آغاز: بسمله. العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الفاضل العلامه الامام عبدالقاهر بن محمد الجرجانی سقی الله ثراه و جعل الجنة مثواه مائة عامل لفظیة و معنویة و المعنویة منهما عددان العامل فی المبتدء
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۴۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳گ (۸-۱۰)، ۲۰ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۳۴ - ۲۰]

۳۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۷۱
آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین حمد کثیر (کذا هر دو لفظ) طیبا مبارکا کما یحب ربنا و یرضی ... فهذه کلمات مفهومات فهمنا من کلام الشروح لمتون النحو و من استادینا؛ **انجام:** عامل معنوی و وقوعه موقع الاسم.
شرحی است لطیف و بالنسبه مفصل بر عوامل مائة جرجانی، و شارح فاضل آن متأسفانه شناخته نشد (شاید فاضل هندی باشد)؛ خط: نسخ، کا: محمد سعید ابن محمد علی ملقب به خلیلان هزارجریبی، تا: رمضان ۱۱۹۸ق؛ واقف: نادرشاه افشار، ۱۱۴۵؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا رویه پارچه، ۱۰۴گ، ۱۶ سطر، اندازه:

۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۱۲ - ۱۹۵]

۳۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۲۹۰/۲

کوچک آن است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، ۱۸ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۱۶ - ۵۰۶]

۳۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۳۳۲/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۳۳/۲ - ۸۴]

۳۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۲۶۶/۱

آغاز: الحمدلله الذی جعل النحو حصنا حصینا للکلام و افاض بمعرفته علوما غریزة للانام و صار متقنة عن الخطاء فی المقال؛ **انجام:** فکیف یکون التخصیص بامة محمد و قول المصنف ما جاءنی من احد، ما حرف نفی و جاء فعل ماض ... ناتمام

این کتاب شرح عوامل فی النحو عبد القادر جرجانی با عناوین «قوله - اقول» می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: سمرقندی تحریری، ۴گ (۳- ۶)، ۲۱ سطر، اندازه: ۶/۵×۱۵سم [ف: ۲۸ - ۳۹۵]

۳۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۰۲۹

آغاز: ... و هی تسعة عشر حرفاً فتها الباء وهی الالصاق سواء کان حقیقاً نحو امسکت بزید؛ **انجام:** حتی وهی للجمعیة مع الترتیب و معطوفها قدیکون بعضاً من المعطوف علیه نحو اکلت السمکة حتی رأسها وقدیکون

از حروف جاره تا عطف نسق؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۵گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۳۱]

۳۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۶۸۸/۱-۲۳/۲۰۸

آغاز: الحمدلله ... و الصلوة علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین اما بعد العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام الفاضل عبدالقاهر ... و جعل الجنة مثواه مائة عامل لفظیة و معنویة؛ **انجام:** و المعنویة منها عددان العامل فی المبتدأ و الخبر و العامل فی الفعل المضارع و هو وقوعه موقع الاسم کقولک زید الضرب فی موضع زید ضارب تمت

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۵ - ۲۹۴۱]

۴۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۰۰۶/۳-۵۹/۲۲۶

آغاز: بسمله، العوامل فی النحو علی ما ألفه الشیخ الفاضل عبدالقاهر بن عبدالرحمن الجرجانی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۷گ (۸۳-۸۹)، ۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۵ - ۲۹۴۲]

۴۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۳۷۷/۶

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن ۱۳؛ کاغذ: ترمه، جلد: مقوایی با تیماج مشکی، ۳۰گ، ۱۷ سطر (۶×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۳ - ۹۴۳]

۴۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۶۲/۲

آغاز: الحمد لله الذی لایعزب عن علمه مثقال ذرة فی الارض و لا فی السماء ... اما بعد فلا یخفی علی رأی ذوی العقول ان اشرف العلوم حاجة

شرحی است مزجی بیشتر توضیحی با تکیه بر ترکیب جملات و اعراب آنها؛ خط: نسخ، کا: احمد بم ملا محمد صادق کاکرودی، تا: قرن ۱۳؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۴ و ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷/۷×۲۲/۴سم [ف: ۴۳ - ۱۰۷]

۴۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۳۹۵/۲

آغاز: الحمد لله علی نعمائه ... و اعلم أن العوامل فی النحو ما الفه الشیخ الامام افضل علماء الانام عبدالقاهر بن عبدالرحمن الجرجانی؛ **انجام:** و هو عامله عند اکثر الکوفیین و عند البعض عامل الفعل المضارع تجرده عن الجازم و الناصب و الله اعلم بالصواب.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، ۱۵گ (۵پ-۲۹ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۷×۱۳/۵سم [ف: ۳۳ - ۶۷۵]

۴۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۳۴۹/۴

آغاز: حمدله ... اما بعد، فان العوامل فی النحو علی ما الفه ... عبدالقاهر

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: میشن قهوه‌ای، ۲گ (۵۵پ-۵۶پ)، اندازه: ۱۰/۸×۱۶سم [ف: ۹ - ۳۴۷]

۴۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۰۷۴

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ خریداری از رضاشیخان [رایانه]

۴۶. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۴۹۳

آغاز: عشر نوعاً النوع الاول حروف تجر الاسم فقط و هی تسعة عشر حرفاً؛ **انجام:** فالعامل فی قولک ما جائنی رجل عالم هو العامل فی رجل و هو جائنی الا أن عمله فی الاول بالاصالة و فی الثانی بالتبعیة هذا ما اردنا أن نذکر من المائة التی ...

خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ ۲۰گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۱۸۲]

۴۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۳۲۶/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، ۱۵ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۵۱۲]

۴۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۶۷۴

آغاز: الحمدلله السمیع الواسع الخالق البر ... الجامع مصلیا علی النبی؛ **انجام:** ذی مائتانی مع سبعة بذا قد کملت ابیاتها ... بذا

خط: نسخ، کا: غریب عربی، ابراهیم، تا: قرن ۱۳؛ ضمیمه نسخه ش ۲۶۶۵۹ [رایانه]

۴۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۴۹۳/۳

خط: نسخ، کا: نصرالله گرمرودی، تا: ۱۲۱۰ق، جا: غریب دست مدرسه طالبیه واقع؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۱۲ - ۳۸۶]

۵۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۷۸۵/۲

خط: نسخ، کا: ملاحسن بروجنی، تا: ۱۲۱۵ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۷ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۴سم [ف: ۱۲ - ۳۷۴]

۵۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۳۶۹/۳

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۱۶ق؛ افتادگی: آغاز وانجام؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۶گ (۱۳ر-۱۸پ)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۹ - ۳۵۸]

۵۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۷۳/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲گ (۱پ-۱۲پ)، ۸ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۸ - ۱۸۷]

۵۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۲۴۷/۲

آغاز: بسمله، الجار و المجرور متعلق بابتداء ای ابتداء بسم الله العوامل جمع العامل و هو ما یرفع او ینصب او یجزم او تجر نحو؛ **انجام:** فنقلت کسره العین الی ما قبلها بعد سلب حرکه صار نعم و یجوز نعم و نعم الرجل زید و نعم صاحب الرجل زید

خط: نسخ، کا: رجب علی بن شاه نظر، تا: ۱۲۱۹ق؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳گ (۱۰۸-۱۲۰پ)، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۱۸ - ۲۰۷]

۵۴. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۷/۳

آغاز: اعلم ان العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ ... مأئة عامل و هی علی ضربین لفظیة و معنویة؛ **انجام:** و ثانیهما عامل فی الفعل المضارع و هو وقوعه موقع الاسم فهذه مأئة

خط: نسخ جلی، بی‌کا، تا: یک‌شنبه غره ربیع الثانی ۱۲۲۰ق؛ جلد: مقوا، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: - ۲۱۷]

۵۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۸۹۴/۸-۵۹/۱۱۴

آغاز: بسمله، حمدله اما بعد العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام الفاضل

خط: نسخ، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۴ ذیقعده ۱۲۲۰ق؛ ۳گ (۱۰۰-۱۰۲)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵ - ۲۹۴۲]

۵۶. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۵۶۴/۱

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد فان العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ ... مائة عامل و هی تنقسیم الی قسمین

خط: نسخ، کا: محمد بن محمد صبری خویی، تا: ۱۲۲۳ق؛ ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۲۹۵]

۵۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۱۳۳/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۳ق [ف: ۳ - ۵۸]

۵۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۵۲/۲

آغاز: بسمله، العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام؛ **انجام:** و استعمالها علی حسب قیاسه

بی‌کا، تا: ۱۲۲۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، تریاکی، ۴ص (۸۲-۸۵)، ۱۴سطر(۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۵/۷سم [ف: ۶ - ۳۶۳]

۵۹. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۶۸۸

آغاز: بسمله العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الفاضل عبدالقاهر بن محمد الجرجانی سقی الله ثراه و جعل الجنة مثواه مائة عامل و هی لفظیة و معنویة منها علی ضربین؛ **انجام:** موقع الاسم فهذه مائة عامل لایستغنی الصغیر و الکبیر عن معرفتها والعلم بها

خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۴ جمادی الاول ۱۲۲۴ق، جلد: کاغذی سفید، ۸گ، ۸ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف مخ - ۱ - ۳۳۷]

۶۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۰۷۱/۴

خط: نستعلیق مخلوط بشکسته و نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۵ق؛ محشی؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۳۵۱]

۶۱. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۱۹۳/۴

آغاز: بسمله العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام الفاضل عبدالقاهر بن عبدالرحمن جرجانی؛ **انجام:** و اعمالی معمولتها بحسب ما کان علیها.

خط: نسخ، کا: احمد بن موسی بلغاری، تا: ربیع الثانی ۱۲۲۵ق؛ ۷ سطر (۶×۱۰/۵)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: - ۱۷۶]

۶۲. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۱۹۳/۲

آغاز: بسمله فصل فی الحروف التی تجر الاسماء فقط و هی سبعة عشر؛ **انجام:** اما انه الکریم افعل هذا إما لا.

خط: نسخ، کا: احمد بن موسی بلغاری، تا: ربیع الثانی ۱۲۲۵ق؛ ۷ سطر (۶×۱۰/۵)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: - ۱۷۶]

۶۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۱۸۴/۲-۶۰/۱۲۴

آغاز: بسمله، حمدله اما بعد فان العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الفاضل عبدالقاهر

خط: نسخ، کا: محمدرحیم، ساکن طهران، تا: محرم ۱۲۲۷ق؛ ۲۷گ (۲۹-۵۵)، ۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۹۴۱]

۶۴. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۹۶۴/۵

آغاز: بسمله، ان العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام الفاضل عبدالقاهر بن ... مائة عامل لفظیة و معنویة؛ **انجام:** و المعنویة منها عددان العامل فی المبتداء و الخبر فی الفعل المضارع و هو وقوعه موقع الاسم.

خط:نسخ،کا:فتحعلی،تا:پنج‌شنبه جمادی الثانی۱۲۲۹ق؛جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳گ (۹۶پ-۱۰۸پ)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۲ - ۲۲۹]

۶۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۷۵/۳-۵۲/۱۱۵

آغاز: بسمله؛ العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام الفاضل عبدالقاهر بن محمد الجرجانی ... مأة عامل

خط: نسخ، کا: آقا بابا ابن کربلائی جبار دستجردی، تا: ۱۲۳۰ق؛ ۲گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۹۴۱]

۶۶. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۶۷/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۱ق [نشریه: ۱۱ - ۹۵۰]

۶۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۵۶۹/۲

خط: نسخ، کا: محمد سعید حبشی هندی، تا: جمعه ۲۶ جمادی الاول ۱۲۳۳ق؛ کاغذ: ترمه نازک، جلد: میشن سیاه، ۱۲گ (۳۷پ-۴۸ر)، ۸و ۱۵و ۲۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۶ - ۴۹]

۶۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۰۸۵/۱-۶۰/۲۵

آغاز: بسمله، العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام الفاضل عبدالقاهر بن عبدالرحمن الجرجانی
خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۲ ربیع الثانی ۱۲۳۳ق؛ ۳گ (۲-۴)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۹۴۲]

۶۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۰۸۵/۲-۶۰/۲۵

آغاز: بسمله، حمدله، اما بعد العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام الفاضل عبدالقاهر بن عبدالرحمن جرجانی
خط: نسخ، کا: محمدعلی ولد کربلایی شمس، تا: یک‌شنبه ربیع الثانی ۱۲۳۳ق؛ ۱۰گ (۵-۱۴)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۶۲۲]

۷۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۷۲۱/۱-۵۸/۱۷۱

آغاز: بسمله، حمدله اما بعد فان العوامل فی النحو علی ما الفه شیخ الامام الهمام
خط: نسخ، بی‌کا، تا: شعبان ۱۲۳۶ق؛ ۴۵گ (۱-۴۵)، ۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: ۵ - ۲۹۴۲]

۷۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۹۰۰/۵-۱۰/۲۱۰

آغاز: بسمله العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام الفاضل عبدالقادر بن عبدالرحمن الجرجانی؛ **انجام:** کما تقول زید ضارب فهذا مائة عامل تمت
خط: نستعلیق، کا: علی بن ابی طالب بن مسعود، تا: ربیع الثانی ۱۲۳۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۹۴۱]

۷۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۶۸۱/۱

آغاز: اعلم ان العوامل فی النحو علی ما الفیه الشیخ ... مائة عامل وهی علی ضربین؛ **انجام:** وثانیهما عامل فی الفعل المضارع و هو وقوعه موقع الاسم فهذه مائة
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۷ق، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۴۰۹]

۷۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۴۳/۳

آغاز: بسمله. و به نستعین. «بسم الله» ای باستعانة اسم اله نبتداء الکتاب، فالجار و المجرور صلة مبتداء المقدر مؤخراً لیفید تقدیم الصلة ... اما بعد، فان العوامل فی النحو، صفة العوامل؛ **انجام:** فان صدر الکلام، موقع المسند الیه و الجامد فیضرب زید واقع موقع زید ضارب. تمت.
خط: نسخ پخته، کا: محمد، تا: ۱۲۳۸ق؛ ۱۵گ (۲۱پ-۳۵ر) [ف: ۳ - ۱۹۸]

۷۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۳

آغاز: بسمله و الحمد لله رب العالمین و الصلوه و السلام علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین اما بعد فان العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۶۶گ، ۷ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۷ - ۲۴۵]

۷۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۷۸۵/۲

آغاز: العوامل فی النحو علی ما الفه ... مأة عامل لفظیه و معنویه فاللفظیه منها علی ضربین سماعیه و قیاسیه فاسماعیه منها علی احد و تسعون عاملا و القیاسیة منها سبعة عوامل و المعنویة منها عددان؛ **انجام:** و المعنویة منها عددان العامل فی المبتداء و الخبر و هی تجرید الاسم عن العامل و العامل فی العفل المضارع و هو وقوعه موقع الاسم هذه مأة عامل لاستغنی من الصغیر و الکبیر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: شعبان ۱۲۴۰ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۴۰۹]

۷۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۹۸۶/۱

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: نزدیک ۱۲۴۴ق؛ جلد: میشن مشکی،۲۳گ(۱پ-۲۳پ)،۱۴سطر،اندازه:۱۴×۲۰سم[ف:۶- ۱۸۰]

۷۷. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه:۳۰۴/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۴ق [چند نسخه-ف: - ۳۷۸]

۷۸. تهران؛ لغت نامه دهخدا؛ شماره نسخه:۲۹۶/۱۱

همان شرح کوچک معروف؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۵ق؛ جلد: تیماج حنایی، قطع: ربعی [نشریه: ۳ - ۴۱۳]

۷۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۳۵۱/۳

خط: نسخ، کا: ملا محمد باقر، تا: ۱۲۴۵ق؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی، ۱۹گ (۴۷-۶۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۴ - ۱۲۶۰]

۸۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۳۶۷/۲

آغاز: العوامل فی النحو علی ما الفه ... و جعل الجنة مثواه مائة عامل لفظیة و معنویة؛ **انجام:** فهذه مائة عامل لایستغنی منها الصغیر و الکبیر و الوضیع و الشریف عن معرفتها و استعمالها علی الطریق
خط: نسخ خوش، کا: محمد بن مشهدی حسین، تا: شنبه ۵ ربیع الثانی ۱۲۴۵ق، جا: صدر آباد قزوین؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۴گ (۲۱- ۲۴)، ۹ سطر، اندازه: ۸×۱۴سم [ف: ۲۸ - ۶۰۶]

۸۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۷۳۸/۳-۵۸/۱۸۸

آغاز: بسمله، حمدله، العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام الفاضل عبدالقاهر بن عبدالرحمن الجرجانی ... عامل لفطیة و معنویة
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۶ق؛ ۳گ (۱۶۰-۱۶۲)، ۱۲ سطر، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۵ - ۲۹۴۲]

۸۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۲۹۰/۱

شرح بزرگ است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد باقر بن پاسانقلی قزل آقاصی، تا: ۱۲۴۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: نو، ۱۸ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۱۶ - ۵۰۵]

۸۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۹۳۳/۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد العوامل فی النحو علی ما الفه ... مثواه مائة عامل لفظیه و معنویة فاللفظیة منها علی ضربین سماعیة و قیاسیة فالسمایة؛ **انجام:** وکل اسم اضیف الی اسم آخر و المعنویة منها عددان العامل فی المبتداء و الخبر و العامل فی العفل المضارع فهذا مائة عامل لایستغنی منها الصغیر و الکبیر عن

معرفتها والله اعلم بالصواب
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۷ق؛ ۴گ، ۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف مخ - ۳ - ۱۴۰۹]

۸۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۷۸۵/۳

آغاز: العوامل فی النحو علی ما الفه ... مأة عامل لفظیه ومعنویه فااللفظیه منها علی ضربین سماعیه و قیاسیة فا السماعیه منها احد و تسعون عاملا و القیاسیة سبعة عوامل و المعنویه منها عددان؛ **انجام:** والمعنویه منها عدد ان العامل فی المبتداء و الخبر و هو تجریده عن العوامل اللفظیه نحو زید قائم و العامل فی الفعل المضارع و هو وقوعه موقع الاسم کقولک زید یضرب فی موقع زید ضارب مع خلوه عن الناصب و الجازم و هذا المعنی یرفع الفعل المضارع
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۶ شعبان ۱۲۴۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۳۱]

۸۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۴۰۸۸/۲

آغاز: الحمدلله ... فان العوامل علی ما الفه الشیخ الامام الهمام عبدالقاهر بن عبدالرحمن جرجانی مأة عامل و هی تنقسم علی قسمین لفظیة وم عنویة؛ **انجام:** لکن الجمهور اتفق علی ان العوامل مأة لا ازید لان الصفة من التوابع و التابع معرب باعراب المتبوع فما یکون العامل فی المتبوع فهو عامل فی التابع.
خط: نسخ، کا: عبدالفتاح اسفهلانی، تا: یک‌شنبه ۹ رجب ۱۲۴۸ق، جا: تبریز مدرسه طالبیه؛ مهر: «یا من اجود من کل جواد» (بیضی)؛ جلد: گالینگور سبز، ۱۷گ (۱۰پ-۲۶پ)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۳۰]

۸۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۸۴۲/۱

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلاة والسلام علی سیدنا محمد و آله اجمعین اما بعد فان العوامل فی النحو علی ما الفه ... مأة عامل و هی تنقسم الی قسمین لفظیه ومعنویه؛ **انجام:** اتفقوا علی ان العوامل مأة لازید لان الصفة من التوابع والتابع معرب باعراب المتبوع فما یکون العامل المتبوع فهو عامل فی المتبوع والله اعلم بالصواب
خط: نسخ، کا: محمد باقر بن حاجی حسینعلی، تا: چهارشنبه ۲۷ محرم ۱۲۴۸ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۹گ، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۳۰]

۸۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۳۱۱/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۰ق؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: کبود اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۰گ (۱-۲۰)، ۱۱ و ۱۲ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۴ - ۱۲۴۵]

۸۸. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۹۱۸/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۳ق؛ ۱۹گ (۱۸-۳۶)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۳ - ۳۸]

۸۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۶۲۲/۴

آغاز: بسمله الجار و المجرور متعلق بابتدا ای ابتدء بسم الرحمن الرحیم؛ **انجام:** و قیل العامل فیه هو التجرد عن العوامل اللفظیه و هو ایضا معنوی ای المذکورات. (ناقص)
خط: نسخ ممتاز، بی‌کا، تا: ۱۲۵۵ق؛ کاغذ: نباتی، جلد: ساغری، ابعاد متن: ۶/۲×۱۱/۵، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۱۲ - ۳۶۹]

۹۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۸۷۹/۷-۵۹/۹۹

آغاز: بسمله، حمدله، اما بعد العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام؛
خط: نسخ، کا: میرزا اسماعیل بن میرزا ابوالقاسم، تا: ۱۲۵۵ق؛ ۸گ (۶۹-۷۶)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۹۴۰]

۹۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۹۰۲/۲

آغاز: العوامل فی النحو ... مأة عامل لفظیه و معنویه فااللفظیه منها علی ضربین سماعیه و قیاسیه فالسماعیة منها احد و تسعون عاملا و القیاسیة منها سبعة عوامل والمعنویة منها عددان؛ **انجام:** زید افضل القوم و زید الافضل و زید افضل من عمرو فافضل فی هذه الامثله رافع للضمیر الذی هو فیه و الضمیر راجع الی الموصوف وهو زید ویعمل فی الظاهر اذا کان بمعنی فعل یحسن فی مثال مارایت رجلا احسن فی عینه الکحل منه فی عین زید و لفظة خیر و شر من اسماء التفضیل و استعمالها الافی الوزن
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۲۸ صفر سال۱۲۵۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۵گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۳۱]

۹۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۰۶/۱ کر

آغاز: بسملة، الحمدلله رب العالمین ... و بعد فإن العوامل فی النحو علی ما ألفه الشیخ الإمام عبدالقاهر ... مأئة عامل و هی تنقسم إلی قسمین؛ **انجام:** فهذه مائة عامل لایستغنی الصغیر و الکبیر و الوضیع و الرفیع عن معرفتها و استعمالها؛ تمت الکتاب بعون الوهاب
خط: شکسته نستعلیق خوش، کا: محمد بن مصطفی افندی قراقی، تا: ۱۲۵۶ق؛ مصحح، محشی با نشان‌های «سروری رحمه الله، اسماعیل، جاربردی، منه رحمه الله، تقریر، شرح، عتابی رحمه الله، قرقی سلمه الله، حسن چلبی، حاجی بابا، قطب الدین و ... »؛ مهر: «... او غللرندن مصطفی ناظم کتابخانه سی ... ۱۲۳۹ ...» (دایره) که بایستی مهر یکی از کتابخانه‌های خصوصی قدیمی عثمانی (ترکیه)، «با دعای صبح گاهی ... لطف الهی ۱۱۶۱» (مربع)؛ کاغذ: شرقی نخودی ضخیم، جلد: مقوایی با روکش کاغذی ابلق، ۸گ (۲پ-۹ر)، ۱۱ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۴۰/۲ - ۲۸]

۹۳. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه:۲۰۰/۲

آغاز: اعلم ان العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ ... مأئة عامل وهی علی ضربین لفظیة و معنویة؛ **انجام:** و ثانیهما عامل فی الفعل المضارع وهو وقوعه موقع الاسم فهذه مائة.
خط: نسخ، کا: عبدالهادی بن رجبعلی بن هادی آرانی، تا: ۱۲۵۹ق؛ در ادامه این رساله «عوامل المأئة» ملا محسن طالقانی و قزوینی آمده؛ جلد: مقوا با روکش اسلیمی، ۸گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف مخ - - ۱۱۰]

۹۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:بدون شماره

آغاز: بسمله، حمدله ... اما بعد العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام الفاضل عبدالقاهر بن عبدالرحمن جرجانی؛ **انجام:** و ذلک اخر ما اردناه بیانه علی طریق الاختیار و الاختصار
این رساله شرح العوامل فی النحو است نه عوامل ملامحسن، به آغاز دقت شود؛ خط: نسخ متوسط، کا: محمد رضا بن محمد هاشم نوری، تا: ۱۲۶۲ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ (۴۲-۵۱)، ۱۳ سطر (۱۴×۱۰/۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [رایانه]

۹۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:بدون شماره

آغاز: بسمله، العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام الفاضل عبدالقاهر بن عبدالرحمن جرجانی؛ **انجام:** و هذا مائه عامل لایستغنی منها عن الصغیر و الکبیر و الوضیع و الشریف عن معرفتها
کا: محمد رضا بن محمد هاشم نوری، تا: ۱۲۶۲ق، جا: تهران؛ خریداری از صبح روان؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۴۰پ-۴۲)، ۱۳ سطر (۱۴×۱۰/۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [رایانه]

۹۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۳۳۴

آغاز: بسمله. الحمد لله ... اما بعد العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ؛ **انجام:** و ذلک آخر ما اوردناه ... بمحمد و اله آمین سنه ۱۲۶۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۲ق؛ ضمیمه نسخه ش ۲۴۳۳۱ [رایانه]

۹۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۸۰۵/۴

آغاز: نحمدک اللهم یا علیم علی ما الهمتنا علیه من الطریق المستقیم و نشکرک یا کریم علی ما اکرمتنا به ... قال المؤلف العوامل جمع عامل، و العامل ما یرفع و اؤ ینصب و اؤ یجز، اؤ یجزم لفظاً اؤ تقدیرا. اما لفظا نحو جائنی زید؛ **انجام:** من اسماء التفضیل الا الوزن و استعماله. فهذه الذی ذکرناه علی فهم المبتدی. و السلام فاطلب المرام فی جامع الکلام. و الله اعلم. فصل. و نحن نضیف الی هذه اسم التفضیل الذی هو شایع فی الکلام فلابد من معرفته و هو اسم مشتق لموصوف للتفضیل علی غیر مثله
با سربندهای «النوع الاول، النوع الثانی ...»؛ خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: ۱۲۶۳ق؛ افتادگی: انجام؛ ۲۳گ (۴۷پ-۶۹پ) [ف: ۳ - ۱۹۸]

۹۸. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۵۹۲/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱ ذیحجه ۱۲۶۴ق؛ جلد: مقوایی، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: - ۳۱۲]

۹۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۴۵۸/۴

خط: نسخ، کا: عبدالجواد، تا: ۱۲۶۵ق؛ محشی؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۳۶۸]

۱۰۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۷۱۰

آغاز: الحمدالله علی نعمائه الشاملة و آلائه الکاملة و الصلوة علی سیدنا الانبیاء محمد المصطفی و علی آله المجتبی. اعلم ان العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام ... عبدالقاهر بن عبدالرحمن الجرجانی ... مائة عامل ان العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام ... عبدالقاهر بن عبدالرحمن الجرجانی ... مائة عامل بعضها لفظیة و بعضها معنویة. فاللفظیة منها علی ضربین؛ **انجام:** اذ یضح ان یقال فی موقعته عالم بان یقال زید عالم فعامله معنوی و عند اکثر الکوفیین عامل الفعل المضارع تجرده عن العامل الناصب و الجازم و هو مختار ابن مالک.
کامل؛ خط: نستعلیق، کا: سید محمد مهدی بن میر محمد، تا: ۹ ربیع الثانی۱۲۶۶ق؛ مصحح، محشی؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، مذهب، ۲۰گ (۵۵ر-۷۴ر)، ۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۵۹]

۱۰۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۱۳۹

آغاز: بسمله. حمدله. اما بعد العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام الفاضل ... مائة عامل لفظیه و معنویه فاللفظیه منها علی ضربین سماعیة و قیاسیة الفاضل ... مائة عامل لفظیه و معنویه فاللفظیه منها علی ضربین سماعیة و قیاسیة منها احد و تسعون عاملا؛ **انجام:** العامل فی المبتداء و الخبر و العامل فی الفعل المضارع و هو وقوعه موقع الاسم
نسخه نگارش دیگری از شرح عوامل جرجانی با تفاوت کمی در کلمات و عبارات است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۸ق؛ مصحح، محشی به فارسی؛ تملک: سید محمد باقر؛ کاغذ: فرنگی شکری، ۱۷ص (۴۲-۵۸)، ۱۶سطر (۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [رایانه]

۱۰۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۱۳۹

نگارش دیگری از شرح عوامل جرجانی با تفاوت کمی در کلمات و عبارات است. نسخه تا اواسط نوع یازدهم است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۸ق؛ افتادگی: انجام؛ مهر: «عبده محمد رحیم» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی شکری، ۹گ (۲۵پ-۳۳پ)، ۱۶سطر (۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [رایانه]

۱۰۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۲۲۰

آغاز: احمدک یا من برفع صالح العمل و اصلح علی نبیک محمد و آله؛ **انجام:** تمت فی احدی عشر ذیقعده الحرام سنه ۱۲۷۱
شروح نامشخص از عوامل جرجانی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۱؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۱۲ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [الفبائی: - ۶۵۲]

۱۰۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۹۰۰/۲

بی‌کا، تا: ۱۲۷۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۲ص (۶۵-۸۶)، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۱۸۳۹]

۱۰۵. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۳۸

آغاز: بسمله. الحمدالله حمدا من انصرم من الدنیا الی الاخرة عن زهرتها و اصلی علی خیر البریة المطهر ... اما بعد فقد التمس منی بعض اخوانی ان اشرح العوامل للجرجانی؛ **انجام:** بعامل معنوی اذ هو تکون خالیا عن النواصب و الجوازم و الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی سیدنا محمد و آله الطاهرین
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۲ جمادی الثانی ۱۲۷۴ق؛ تملک:

عبدالحسین بن شیخ سعید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۸۴گ، ۱۲ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۵۸۱]

۱۰۶. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۱۲۰

خط: نستعلیق، کا: احمد بن اسدالله تبریزی، تا: ۱۶ شعبان ۱۲۷۷ق؛ محشی به عبارات «میر عباس»، «ابوالبقاء»، «غفار»، «حاجی سید باقر رحمة الله علیه»، «شیخ بهاءالدین عاملی رحمه الله» و کتب ادبی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳/۵سم [ف: ۱ - ۸۷]

۱۰۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۱۰/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۸۰ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۴۲گ (۱پ-۴۲پ)، ۵ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۶ - ۳۱۶]

۱۰۸. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۴۳۵/۳

آغاز: بسمله، حمدله، اما بعد العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ؛ **انجام:** و هذا ما اوردنا ان یبین و العلم من العوامل

خط: نسخ خوانا، کا: حسن بن عبدالکریم بن عبدالاحد بن عبدالجلیل کرمانشاهی،تا:سه‌شنبه۱۵ذیحجه۱۲۸۱ق؛کاغذ: نخودی فرنگی، ۷ص (۳۸-۴۴)، ۷ سطر، اندازه: ۶/۵×۹/۵سم [ف: - ۲۶۹]

۱۰۹. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۲۴

آغاز: الحمدلله الذی رفع الافاعیل بالاسماء و الافعال و نصب المفاعیل؛ **انجام:** واشتهر کتابی فقال له: و من هو؟ فقال: انا و قد صدق فی کلامه هذا، و کان زمان الفراغ

شرح علی کتاب «العوامل المائة» فی النحو الشیخ عبدالقاهر جرجانی المشهور؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: سه‌شنبه ۲۲ ربیع الثانی ۱۲۸۲ق؛ جلد: چرم زرد، ۸۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [مؤید: ۲ - ۲۵]

۱۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۱۹۰/۱

آغاز: بسمله، احمدک یا من یرفع صالح العمل و اصلی علی نبیک ... اما بعد النحو علم باصول تعرف بهت احوال؛ **انجام:** هذه خلاصة ما اردناه و هی خیر مما یدخرون لیوم لاینفع مال و لابنون و لمثل هذا فلیعمل العاملون.

خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبدالله بن محمد علی مهاجر، تا: شنبه ۲۴ شوال ۱۲۸۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۹۰ص (۱۴-۱۰۳)، ۷ و ۱۴ و ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷/۸×۲۳سم [ف: ۴۵ - ۷۲]

۱۱۱. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۵۹۸/۳

نسخه را کاتب به آخر نرسانده است؛ خط: نسخ پست، کا: ملا رضا ولد خواجه تقی، تا: ۱۲۹۶ق؛ کاغذ: کاهی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰ و ۱۲ سطر (۱۱×۱۷/۵)، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: - ۴۸۴]

۱۱۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۱۷۲/۱

خط: نسخ تحریری، کا: عبدالرحمان بن محمد، تا: ۱۲۹۶ق، در خدمت استاد و خالویش شیخ محمود، در قریه نرجان؛ در پایانه آن آمده: «کتاب المسمی بسعدالله»؛ مهر: «انا عبدالرحمن» (بیضی) [ف: ۳ - ۱۹۹]

۱۱۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۷۲/۲

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: ۱۲۹۸ق؛ در پایان آمده: «تمت الرسالة المسماة بسعدالله» محشی؛ ۱۷گ (۵۸پ-۷۴پ) [ف: ۳ - ۱۹۹]

۱۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۳۷۸/۱

آغاز: ... المحل اما بعد النحو علم باصول یعرف بها احوال اواخر کلمات اعراباً و بناء الکلمة اسم؛ **انجام:** هذا خلاصة ما اردناه و هی حسن ما یدخرون الیوم لا ینفع مال و لابنون و المثل هذا فیعمل العاملون.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۱ ذیقعده ۱۲۹۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۶ص (۱-۱۲۶)، ۷ و ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۴۵ - ۱۹۹]

۱۱۵. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۹۰/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۱۷]

۱۱۶. تهران؛ مدارک فرهنگی؛ شماره نسخه:۵۲/۳

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین ... العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الفاضل عبدالقاهر محمد جرجانی؛ **انجام:** من معرفتها و استعمالها و اعمالها علی النحو المذکور ... ذیقعده الحرام ۱۳۰۹

بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۳۰۹ق؛ مهر: «عبده محمد»؛ کاغذ: فرنگی الوان، ۱۰۸گ (۳۲پ-۱۳۹ر) [ف: - ۵۰]

۱۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۴۰۸

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد العوامل فی النحو علی ما الغه الشیخ الامام الفاضل عبدالقاهر بن عبدالرحمن الجرجانی؛ **انجام:** فهذه ماة عامل لا یستغنی الصغیر و الکبیر و الرفیع و الوضیع و ذلک آخر ما اوردنا علی سبیل الاختصار و الحمدلله

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۲۰ق؛ تملک: آقا حسین ولد آقای حاجی سید خلیل چاووشی؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا [رایانه]

۱۱۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۱۷۸/۲

آغاز: بسم الله. الباء للاستعانة و الجار و المجرور ظرف مجازی متعلق بمبتداء المقدر مؤخراً. فالتقدیر بسم الله نبتداء الکتاب. فعلی هذا تلک الجملة الفعلیة، اؤ متعلق؛ **انجام:** و موضع مضارع الی ما بعده، فهذا ما اردت ایراده لشرح العوامل الجرجانی.

خط: نسخ تحریری، کا: سعدالدین حسینی الکیزملی (الکیزبلی؟)، تا: ۱۳۳۴ق؛ ۴۰۶گ(۲۵پ-۴۳۰ر) [ف: ۳ - ۱۹۸]

۱۱۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۱۷۸/۱

خط: نسخ تحریری، کا: سعدالدین حسینی الکیزملی، تا: ۱۳۳۴ق، جا: قریه لیو؛ محشی؛ ۲۴گ(۱پ-۲۴ر) [ف: ۳ - ۱۹۹]

۱۲۰. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۱۱۳/۳

در آغاز نسخه از عبدالقاهر جرجانی مؤلف العوامل المائة یاد شده است ولی متن نسخه با آنچه که چاپ شده و با نسخه شماره ۳۱۱۲/۱ نیز یکسان نیست و از حرف‌های جار آغاز گشته است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۲گ (۶۳پ-۸۴پ) [ف: ۵ - ۲۱۱]

۱۲۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۶۶۹/۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: قزوینی، جلد: تیماج ماشی، ۱۸گ (۱-۱۸)، ابعاد متن: ۱۲/۵×۱۷، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف: ۴ - ۱۳۸۳]

۱۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۴۶۵/۴

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۲ سطر (۱۱×۲۳)، اندازه: ۱۹×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۱۶]

۱۲۳. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۸۴۷/۱

آغاز: بسمله، الحمد الله رب العالمين حمدا كثيرا مباركا كما يحب ربنا و يرضى ... اما بعد فهذه كلمات مفهومات فهمنا من كلام الشروح لمتون النحو؛ **انجام:** و على اللفظ الرفع ختمنا باذن الله و نرجو ان يرفع الله منازلنا بكرمه و شفقته و لايجعلنا اسفلين من المنازل آمين.

احتمالا از فاضل هندی باشد. شرحی است لطیف و نسبتا مفصل بر عوامل المائه جرجانی که به صورت «قوله، قوله» برگزار شده؛

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج یشمی، ۵۴گ (۱پ-۵۴پ)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲ - ۱۱۴]

۱۲۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۶۶۷

آغاز: بسمله، حمد له العوامل في النحو على ما الفه الشيخ؛ **انجام:** و هو قوعه موقع الاسم ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: ساغری مشکی، ۹گ (۱۵۲پ-۱۶۰پ)، ۶ سطر (۵/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۲سم [رایانه]

۱۲۵. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۵۶۵/۲

خط: نسخ جلی، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: - ۲۹۵]

۱۲۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۸۳/۳

آغاز: بسمله قال المصنف روح روحه بسم الله الباء حرف من الحروف الجاره؛ **انجام:** نحو ساء القوم خلازيد وعدا وخلا للاستثناء

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ فرنگی سفید و فستقی؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۱گ، ۱۴ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱ - ۳۵۳]

۱۲۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۴۷۴/۳

کا: محمد حسین بن ملا محمد تقی بن عبد الرحیم، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۵گ (۸۰-۱۰۴)، اندازه: ۹×۱۶/۵سم [ف: ۴ - ۱۳۰۸]

۱۲۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۷۴۸/۳

کامل؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷گ (۴۸-۶۴)، ۱۰ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۴ - ۱۴۱۳]

۱۲۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۷۳۶

آغاز: بسمله، العوامل في النحو على ما الغه الشيخ الامام الفاضل عبدالقاهر بن عبدالرحمن الجرجانى؛ **انجام:** و العامل فى المضارع و هو وقوعه غى موقعا لاسم فهذه مائه عامل لايستغنى عنها الصغير و الكبير و الوضيع و الشريف تمام شد سنه ۱۲۱۹

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۲۴پ-۲۶پ)، ۱۲ سطر (۶/۵×۱۰)، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [رایانه]

۱۳۰. نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه:۴۰/۱

آغاز: بسمله، حمدله ... أما بعد العوامل فى النحو على ما ألفه الشيخ الامام الفاضل عبدالقاهر بن عبدالرحمن الجرجانى

خط: نسخ، کا: سید مصطفی بن سید هاشم بن سید حسین، بی‌تا؛ ۴۱ص (۱-۴۱)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: - ۷۲]

۱۳۱. آشتیان؛ حوزه علمیه؛ شماره نسخه:۵۶/۲ بخش یکم

آغاز: بسمله، العوامل في النحو على ما الفه الشيخ الامام ... مائة عامل لفظية و معنوية؛ **انجام:** العامل فى الفعل المضارع و هو وقوعه موضع الاسم و هذا مائة عامل، تمت

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فستقی و نخودی، جلد: چرم قهوه‌ای، ۱۱۶گ، ۱۸، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: - ۱۲۱]

۱۳۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۳۸

آغاز: العوامل فى النحو على ما الفه الشيخ الامام عبدالقاهر بن عبدالرحمان الجرجانى (ره) مأية عامل. لفظية و معنوية. فاللفظية منها على ضربين سماعية و قياسية، فالسماعية منها احد و تسعون عاملا. و القياسية منها سبعة عوامل، و المعنوية منها عددان

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ در دنباله نسخه «وافیه» در شرح کافیه که به تاریخ ۹۱۲ نوشته شده، آمده؛ کاغذ: ترمه اصفهانی، جلد: تیماج زرد، ۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۲ - ۴۳۱]

۱۳۳. دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه:۲۱۸/۲

آغاز: الحمد لله رب العالمين ... العوامل فى النحو على ما الفه الشيخ الامام ... مائة عامل وهى على ضربين لفظية و معنوية؛ **انجام:** و ثانيهما عامل فى الفعل المضارع و هو وقوعه موقع الاسم فهذه مائة.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف مخ - ۱۳۸]

۱۳۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۲۸۹/۵-۳۷/۷۹

آغاز: اعلم ان العوامل فى النحو على ما الفه الشيخ الفاضل

کامل؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مذهب، ۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۹۴۱]

۱۳۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۷۳۸/۴-۵۸/۱۸۸

آغاز: بسمله حمدله. العوامل فى النحو على ما الفه الشيخ الامام الفاضل عبدالقاهر بن عبدالرحمن الجرجانى ... عامل لفظية و معنوية

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۹گ (۱۶۲-۱۷۰)، ۱۲ سطر، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۵ - ۲۴۴۹]

۱۳۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۸۷۹/۶-۵۹/۹۹

آغاز: بسمله العوامل فى النحو على ما الفه الشيخ الامام الفاضل ...

مأة عوامل
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲گ (۶۷-۶۸)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۹۴۲]

۱۳۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۸۹۴/۹-۵۹/۱۱۴
آغاز: بسمله، حمدله، اما بعد العوامل فی النحو علی ما ألفه الشیخ الامام الفاضل عبدالقاهر بن عبدالرحمن
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۸گ (۱۰۲-۱۰۹)، ۱۷-۱۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵ - ۲۹۴۰]

۱۳۸. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۲۳۱/۲
آغاز: اعلم ان العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ ... مائة عامل و هی علی ضربین لفظیة و معنویة؛ **انجام:** و ثانیهما عامل فی الفعل المضارع و هو وقوعه موقع الاسم، فهذه مائة.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۷/۵×۲۳/۵سم [ف: - ۱۶۱]

۱۳۹. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۳۷۸
آغاز: بسمله، اعلم ان العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ عبدالقاهر ... مائة عامل وهی علی ضربین لفظیة و معنویة ...
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۸گ، ۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف مخ]

۱۴۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۸۶/۳
آغاز: اعلم أن العوامل فی النحو علی ما ألفه الشیخ ... مائة عامل و هی علی ضربین لفظیة و معنویة؛ **انجام:** و ثانیهما عامل فی الفعل المضارع و هو وقوعه موقع الاسم، فهذه مائة.
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ مهر: «اعبدالله مولای» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۷۴پ-۷۶ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۳ - ۱۷۸]

۱۴۱. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۹۶۴/۴
آغاز: بسمله، ان العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام الفاضل عبدالقاهر بن ... مائة عامل لفظیة و معنویة؛ **انجام:** و المعنویة منها عددان العامل فی المبتداء و الخبر فی الفعل المضارع و هو وقوعه موقع الاسم.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۹۲ر-۹۵پ)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۲ - ۲۲۹]

۱۴۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۳۴۹/۵
آغاز: حمدله ... اما بعد، العوامل فی النحو علی ما الفه
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: گوناگون، جلد: میشن قهوه‌ای، ۷گ (۵۶پ-۶۲پ)، اندازه: ۸/۱۰×۱۶سم [ف: ۹ - ۳۴۷]

۱۴۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۷۱/۴
آغاز: العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ ... ماة عامل، منها لفظیة و منها معنویة؛ **انجام:** و ساء مثل بئس، نحو ساء الرجل زید. و حبذا مثل نعم، حبذا الرجل زید
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج عنابی، ۸گ (۶۳پ-۷۰)، ۱۱ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۹/۵سم [ف: ۱۳ - ۲۴۶]

۱۴۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۸۴۲
آغاز: بسمله و به، حمد له، و الصلوة و السلام ... العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ؛ **انجام:** و الرفیع و الوضیع عن معرفتها و اعمالها الی طریق الحسنات و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب صلی الله علی محمد و اله.
خط: نسخ متوسط، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۹گ (۲۴پ-۳۲)، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [رایانه]

۱۴۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۶۴۲/۱۵
خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سیاه، ۲۱گ (۳۹پ-۵۹پ)، اندازه: ۱۴/۴×۲۰/۱سم [ف: ۶ - ۸۰]

۱۴۶. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۰۰/۹
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱ص (۲۰) [ف: ۱ - ۳۷۲]

۱۴۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۱۸۳/۲
خط: نسخ، کا: مهدی، تا: در سه‌شنبه ۹ رجب؛ اهدایی: احمد آثاری؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰ص (۲۷-۳۶)، ۱۳ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۶/۵سم [ف: ۵ - ۱۵۶۲]

۱۴۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۱۱/۵
آغاز: بسملة. الکلمة لفظ موضوع مفرد. اللفظ ما یقال، و اللفظ الموضوع لفظ عین لمعنی و اللفظ المفرد؛ **انجام:** ناقص: تنبیه: الحروف و الماضی و الامر مبنیة و کذلک المضارع المتصل بنون التأکید و نون الجمع المؤنث ... اعلم ان
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی، اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۳گ (۱۱۰پ-۱۲۲)، ۸ - ۱۵ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱۱ - ۲۹۹]

۱۴۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۲۷/۶
آغاز: بسمله حمد له اما بعد فان العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام؛ **انجام:** شرح عوامل جرجانی: و الثانی ان العامل فی المبتداء الابتدا
نام شارح مشخص نیست؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۹گ (۱۵۱-۱۷۹پ)، اندازه: ۹/۵×۱۴/۵سم [ف: ۱۱ - ۳۵۶]

۱۵۰. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۹۲۴۹/۱
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوا با روکش کاغذ سفید، ۲۱ سطر (۷/۵×۱۲)، اندازه: ۱۱/۵×۱۶سم [ف: ۲ - ۳۰۷]

۱۵۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۳۴۳/۶
آغاز: بسمله الحمدلله علی نعمائه الشاملة و الائه الکاملة و الصلوة و السلام علی سید الانبیاء محمد المصطفی و اله المجتبی اعلم ان العوامل فی النحو علی ما الفه؛ **انجام:** عن الناصب و الجازم و هو مختار ابن مالک رحمه الله تعالی.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: حنایی و نخودی، جلد: مقوا روکش پارچه، ۳۸گ (۸۶-۱۲۳)، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۱۲ - ۳۴۸]

۱۵۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۳۴۹/۳
آغاز: بسمله الحمد لله رب العالمین و الصلوة علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین العوامل فی النحو علی ما الفه شیخ الامام الفاضل عبدالقاهر بن عبد الرحمن الجرجانی ؛ **انجام:** و العامل فی المبتدا و الخبر هو الابتدا و هو معنی فلایستغنی الصغیر و الکبیر عن معرفتها و استعمالها.
خط: نستعلیق، کا: محمد بن مصطفی الکده غروی شهیر به جلال زاده، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ مهر: «... محمد بن مصطفی»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲گ (۱۵۹پ-۱۸۰پ)، ۷ سطر (۱۲/۵×۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۱۸- ۳۱۹]

۱۵۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۴۲۶/۱
آغاز: احد و تسعون عاملا و القیاسیه منها سبعة عوامل و المعنویة المراد بالعوامل المعنوی التجرد عن العوامل اللفظیة؛ **انجام:** و العامل فی الفعل المضارع و هو وقوعه موقع الاسم کقولک زید یضرب فی موقع زید ضارب.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: گالینگور، ۸گ (۱-۸)، ۸-۱۶ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱۹ - ۴۵]

۱۵۴. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۲۷۸/۶
آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلاة و السلام علی نبیه محمد و آله اجمعین؛ **انجام:** فلایستغنی الصغیر و الکبیر عن معرفتها و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰گ (۱۳۳پ-۱۴۲پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [مؤید: ۳ - ۲۳۲]

۱۵۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۸۹۷
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از علی اکبر سلطانی [رایانه]

۱۵۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۸۸۲
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از علی اکبر سلطانی [رایانه]

۱۵۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۱۲/۳
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد فان العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ ... مائة عامل و هی تنقسم الی قسمین سماعیة و قیاسیة؛ **انجام:** و العامل فی المضارع و هو وقوعه موقع الاسم و العامل فی المبتدا و الخبر هو الابتداء و هو معنی. فهذه مائة عامل فلا یستغنی الصغیر و الکبیر عن معرفتها و الوضیع و الرفیع عن استعمالها.
خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبدالرحمن بن عبدالله بن عبدالکریم، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۷گ (۴۹پ-۵۵پ)، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۴)، اندازه: ۱۹/۵×۲۰سم [ف: ۱۳ - ۱۷۴]

۱۵۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۶۷۷/۴
آغاز: بسمله. اعلم ان فی اعراب بسم الله مذهبین مذهب البصریین و مذهب الکوفیین؛ **انجام:** کما نقول الرجل خیر من المرئة و الفرس خیر من الحمار و قد یأتی بمعان الکل کقوله تعالی
شرح مزجی است بر العوامل المائة شیخ عبدالقاهر جرجانی؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲گ (۱۱۱ر-۱۳۲پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳۱ - ۴۷]

۱۵۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۵۵/۲
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۴گ (۹۵پ-۱۰۸پ)، ۱۰ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۳۸۴]

۱۶۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۶۴۱
آغاز: بسمله. ثم الصلوة علی المتفرد باحکام الرسالة و المتزین برداء المجد و السیادة محمد المبعوث لبیان؛ **انجام:** الخبر الموصوف فالعامل یشتمل علیها فیکون عامل فیها قد وقع فراق
خط: نستعلیق، کا: خلیل بن محمد، بی‌تا؛ ضمیمه نسخه ش ۲۸۶۴۰ [رایانه]

۱۶۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۹۷۳
آغاز: بسمله. العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام الفاضل عبدالقاهر ابن عبدالرحمن ... سراه و جعل الجنة مثواه ماته عامل منها لفظیه؛ **انجام:** و هو وقوعه موقع الاسم ... یضرب کما تقول زید ضارب تمت الکتاب
خط: نستعلیق جلی ممتاز، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۷ سطر (۶×۱۰/۲)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [رایانه]

۱۶۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۱۳۵
آغاز: الحمدالله علی نعمائه الشاملة و آلائه الکاملة و الصلوة علی سیدنا الانبیاء محمد المصطفی و علی آله المجتبی. اعلم ان العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام ... عبدالقاهر بن عبدالرحمن الجرجانی ... مائة عامل ان العوامل فی النحو علی ما الفه الشیخ الامام ... عبدالقاهر بن عبدالرحمن الجرجانی ... مائة عامل بعضها لفظیة و بعضها معنویة. فاللفظیة منها علی ضربین
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۱ جمعه الثانی ... (کذا)، مصحح؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۱۸گ (۱۳۶پ-۱۵۳پ)، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۵۹]

● **شرح العوامل المائة** / نحو / فارسی
š.-ol-‘awāmel-el-me’a
وابسته به: العوامل المأة = عوامل جرجانی = العوامل فی النحو؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱)

بعضا همانند:
۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۳۱۰
آغاز: بسمله، اسم در لغت نامست و در اصطلاح نحاة کلمه ایست که دلالت کند بر معنی؛ **انجام:** و مقال دوم چنانکه گویی مات الناس حتی الانبیاء و مثال سیم چنانکه گویی قدم الحاج حتی المشاة.
شرحی است مزجی بر کتاب العوامل المائة عبدالقاهر جرجانی با

عبارت «قوله» در چند «فصل». این کتاب تحمدیه و دیباچه ندارد و مؤلف نامی از خود نبرده است؛ خط: نسخ، کا: محمد جعفر ولد غضنفر خرم آبادی، تا: دوشنبه ۲۹ ذیحجه ۱۰۹۱ق؛ مهر: «المتوکل علی الله عبده محمد قاسم»؛ جلد: چرم مشکی، ۱۶۰ص، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۷سم [ف: ۴۵ - ۱۴۸]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۲۰۱۳

آغاز: به معنی مصدر سازد و درین هنگام فاعل واقع تواند شد مانند اعجبنی ... نوع ششم از عوامل لفظی سماعی. ان ولم و اما و لام امر و لاء نهی؛ **انجام:** و تاکید و بدل و عطف بیان و توابع معرب به اعراب سابق باشد پس عامل صفت همان عامل موصوف بود کذا فی الکتب المبسوطة فی النحو. دولت و اقبال شاه و شاهزاده به کمال و در تضاعف باد دایم. ختم کردم بر دعا بفضل الله الاعلی و طفیل حضرت ختم الرسل و ختم الانبیاء در این جا ختم شد شرح رساله موسومه به مائة عوامل فارسی. منظومه: خدایا به حق بنی فاطمه ×× که بر قول ایمان کنی خاتمه / اگر دعوتم رد کنی ور قبول ×× من و دست و دامان آل رسول. صلی الله علیه علیهم و سلم تسلیما کثیرا مبارکا (شاید این ابیات از کاتب باشد).

خط: نستعلیق، کا: جمشید ... امیرکاظم علی، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج زیتونی، ۱۶گ (۱۵ر-۳۰پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۲/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۶۰]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۱۹۱/۲

آغاز: سرت من البصرة الی الکوفة المعنی سیر کردم از بصره که اسم شهر است تا به کوفه که اسم شهر دیگر است؛ **انجام:** الفقیر مفعول به اوست علی حرفی است از حروف مشبهة بالفعل.

ضمن ترجمه تحت اللفظی متن آن، به شرح برخی مشکلات و امثال و شواهد آن می‌پردازد؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: کاهی، جلد: چرم قهوه‌ای، ۱۱ص (۲۰-۳۰)، ۱۶ و ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۴۵ - ۷۳]

۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۹۱۷

آغاز: بسمله. اولاً ترکیب به نستعین «ب» با حرف جر «ها» ضمیر بارز مجرد متصل، محلاً مجرور، متعلق است به نستعین؛ **انجام:** مجملا این است که عامل زائد بر سر مبتدا و خبر می‌آید همچنانکه در این دو مثال مذکور شد. قد تمت کتاب شرح العوامل ملامحسن فیض [چنین] ره ...

شرحی است گسترده، حامل متن: نخست پاره‌ای از متن سپس ترجمه و تجزیه و ترکیب آن؛ خط: تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲ ربیع الاول ۱۳۲۶ق؛ جلد: مقوایی، ۶۸گ، ۱۶ سطر (۱۳/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲ - ۱۵۸]

۵. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۶۹۲/۱

آغاز: الحادی عشر حتی ولها معنیان یعنی یازدهم از آن حروف جاره حتی است و از برای حتی دو معنا است؛ **انجام:** النوع التاسع کلمات تسمی اسماء الافعال یعنی نوع نهم از آن عوامل سماعیه کلماتی هستند که نامیده می‌شود آن کلمات را اسماء افعال.

این شرح به طور مختصر و به فارسی برگزار شده؛ خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲گ (۱ر-۳۲پ)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲ - ۳۳۲]

۶. نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه:۳۷/۴

آغاز: بسمله. العوامل فی النحو علی ما ألفه الشیخ الفاضل الکامل عبدالقاهر بن محمد الجرجانی سقی الله ثراه و جعل الجنة مثواه مائة عامل و هی لفظیة و معنویة ... یعنی عوامل در نحو بر آن چیزی که تألیف کرده است شیخی که فاضل و کامل است؛ **انجام:** و قیاسیه از آنها دو عدد است عامل در مبتدا و خبر و عامل در فعل مضارع، تمت

ترجمه‌ای است از رساله «العوامل المائة» شیخ عبدالقاهر جرجانی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۸ محرم ۱۳۳۷ق، جلد: مقوا، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: - ۶۷]

۷. نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه:۳۷/۶

آغاز: بسمله. حمدله و الصلوة ... اما بعد فان العوامل فی النحو علی ما ألفه الشیخ الفاضل عبدالقاهر بن عبدالرحمن الجرجانی مأة عامل و هی تنقسم الی قسمین لفظیة و معنویة ... یعنی حمد از برای خدا است که این صفت دارد خلق کننده عالمیان است؛ **انجام:** او را حاصل می‌شود از برای او بصیرت یعنی بینایی در نحو یعنی در علم نحو به تحقیق فارغ شدیم از شرح عوامل در نحو روز دوشنبه چهارشنبه شهر شوال المکرم ...

ترجمه و ترکیب است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: - ۶۸]

۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۴۷۴/۴

کا: محمد حسین بن ملا محمد تقی بن عبد الرحیم، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۳۲گ (۱۰۵-۱۳۶)، اندازه: ۹×۱۶/۵سم [ف: ۴ - ۱۳۰۸]

● شرح العوامل لملامحسن / نحو / عربی

š.-ul-ʻawāmil li-mullā muḥsin

محمد کاظم، ق۱۲ قمری

mohammad kāzem (- 18c)

وابسته به: العوامل فی النحو = عوامل ملامحسن؛ قزوینی، محسن بن محمد طاهر (-۱۱۵۰)

شرح متوسطی است بر «عوامل المأئة» ملا محسن بن محمدطاهر طالقانی قزوین (قرن ۱۲) که در آن به حل مشکلات و معضلات لفظی و معنوی پرداخته شده است. شارح از معاصرین مؤلف بوده است. از این شرح در الذریعه یاد نشده است.

آغاز: الحمدالله کما هو اهله و کما ینبغی لکرم وجهه و عز جلاله و صلوات الله و صلوات ملائکته علی نبینا محمد و اله. و بعد اقول لما کان العوامل المنسوب الی الفاضل المدقق ملا محسن حفظه الله تعالی محتویة علی المسائل الکثیرة و الفواید الغریبة ولم یکن

له شرحا ارید مع قلة بضاعتی ان اشرحه شرحا یکشف عن وجوه المعانی نقابه ویزیل عن اللفظ صعابه ... قال بسم الله الرحمن الرحیم. اقول بداء به موافقة لخیر الکلام متابعة لحدیث خیر الانام علیه التحیة والسلام اعنی کل امر ذی بال ...
انجام: اصواتا نحو صه ومه و حیث و غیرها و اما منقولة عن الظرف او عن الجار و المجرور و نحو امامک و علیک و غیرهما.
[دنا ۶/۸۶۴-۸۶۵ (۱۸ نسخه)]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۸۱۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۰۲ق؛ کاغذ: فرنگی، ۴۴گ، ۱۹ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۴ - ۳۸۴۸]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۹۹۳
آغاز و انجام: برابر؛ تم الشرح الذی صنفها مولانا کاظم الی مبحث اسماء الافعال بالعوامل الذی صنفها مولانا محمد محسن نور مرقده.
خط: نستعلیق، کا: نادعلی خلف ابراهیم اشتهاردی، تا: ۱۲۲۶ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۷۲گ (۱پ-۷۲ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۵۸]

۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۸۹۰/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** فلیطلب فی غیر هذا الکتاب لانه لایلیق به الاطناب
تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، کا: ناد علی بن ابراهیم اشتهاردی، تا: ۱۵ شوال ۱۲۲۷ق؛ جلد: چرم زرد،۷۵گ(۱پ-۷۵پ)،۱۶سطر،اندازه:۱۴×۲۰سم [مؤید: ۲ - ۳۲۰]

۴. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۱۳/۲
آغاز و انجام: برابر؛ تم شرح الذی صنفه مولانا محمد کاظم الی مبحث أسماء الأفعال بالعوامل الذی صنفها مولانا محسن.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۲۹ق؛ مصحح؛ ۸۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۳۹]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۳۷۰/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد حسین بن شیخ احمد، تهرانی، تا: جمادی الاول ۱۲۳۴ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۸۹گ (۱- ۸۹)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲۸ - ۶۱۳]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۳۶۰
آغاز و انجام: برابر؛ تم الشرح الذی صنفها مولانا کاظم الی مبحث اسماء الافعال بالعوامل الذی صنفها مولانا محمد محسن نور مرقده.
کامل؛ خط: نستعلیق، کا: سید زین العابدین، تا: ۳ ربیع الثانی ۱۲۳۹ق؛ مصحح؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۱۰۴گ (۱پ-۱۰۴پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۳۰سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۵۸]

۷. تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه:۹۱/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق ریز، کا: حبیب الله [...]، تا: ۱۲۴۲ق؛ جلد: تیماج تریاکی، ۱۰۰گ، ۱۲ سطر(۵×۱۰)، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: - ۷۵]

۸. تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه:۸۳/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** فیطلب فی غیر هذا الکتاب لانه لایلیق به الاطناب والی الله المرجع و المآب ... م
تذکر: در فهرست مؤلف ناشناخته مانده که به قرینه آغاز نسخه مشخص شد؛ خط: نسخ متوسط، کا: عزیز الله نوری ملقب به کامل(؟)سربدار، تا: ۱۲۵۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۳گ (۱۱۱پ -۱۷۳ر)، ۱۵ سطر (۶×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: - ۷۰]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۷۵۳/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: غلامحسین بن محمدعلی روضه خوان، تا: ۷ ربیع الثانی ۱۲۵۲ق، جا: قزوین؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۶گ (۱پ-۵۶ر)، ۱۶ و ۲۰ سطر (۸/۵×۱۶/۵ و ۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۰ - ۲۸۱]

۱۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۳۵۶/۱
آغاز: برابر
تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۴-۱۲۶۳ق؛ ۷۵گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۸۴]

۱۱. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۲۲/۱
آغاز و انجام: برابر؛ تم شرح الذی صنفه مولانا محمد کاظم الی مبحث أسماء الأفعال بالعوامل الذی صنفها مولانا محسن.
تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد کاظم بن محمد قاسم کربلایی مصرقانی ساوجی، تا: ۱۲۶۶ق؛ مصحح؛ ۷۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱ - ۳۳۹]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۴۴۰
آغاز و انجام: برابر؛ تم الشرح الذی صنفها مولانا کاظم الی مبحث اسماء الافعال بالعوامل الذی صنفها مولانا محمد محسن نور مرقده.
خط: نستعلیق، کا: صفر علی، تا: ۲۰ رجب ۱۲۷۱ق؛ مصحح، محشی با نشانی «مهدی سلمه الله»؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۵۸]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۲۶۲
همان نسخه بالا [مؤید: ۱ - ۲۳۶]

۱۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۹۸۲/۷
آغاز و انجام: برابر
تا مبحث اسماء افعال؛ خط: نستعلیق، کا: محمد حسن لاسمی، تا: ۱۲۷۸ق؛ کاغذ: فرنگی سفید و آبی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۸۱گ (۹۸پ-۱۷۸ر)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵ - ۴۰۳]

۱۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۲۵۵/۲

آغاز و انجام: برابر؛ قد فرغ من الشرح الذی صنفها ... مولانا محمد کاظما حفظه الله تعالی من محبت اسماء الافعال بالعوامل الذی صنفها ملا محسنا رحمه الله تعالی علی ید ... محمد محسن بن ملا محراب فی ۵ شهر ذی القعدة سنة مائة و الف من الهجرة النبویة صلی الله علیه و آله (تمت بعون الملک الوهاب)

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۶ق؛ از روی نسخه مورخ ۵ ذیقعده ۱۱۰۰ نوشته محمد محسن بن ملا محراب نوشته شده؛ تملک: آقا میرزا اسدالله؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۹۶گ (۸۱پ-۱۷۶پ)، ۱۶ سطر (۵×۱۰)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۳ - ۳۲۲۴]

۱۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶-۸۱۰۶-۵۵/۷۶

آغاز: برابر

از آغاز تا مبحث اسماء افعال. تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، کا: اکبر بن محمد طاهر، تا: قرن ۱۳؛ ۵۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۲۳]

۱۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۳۲۹/۲-۱۷/۱۰۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** فائدة ای هذه فائدة والحق بها ای بافعال القلوب فی نصب المفعولین ... لو یردونکم من بعد ایمانکم کفارا وترک نحو قوله تعالی وترکوک قائما

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۴۵۲]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۱۹۱/۴

آغاز: برابر **انجام:** اما باقی الاحکام من التصیر و غیره قلیطلب فی غیر هذا الکتاب لانه لا یلیق به الاطناب.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: کاهی، جلد: چرم قهوه‌ای، ۱۲۸ص (۵۱-۱۷۸)، ۱۶ و ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۴۵ - ۷۳]

۱۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۹۵۴/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** فلیطلب فی غیر هذا الکتاب.

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالمجید بن علی هربنی رودباری، تا: ۱۳۳۸ق؛ کاغذ: فرنگی کبود، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۲گ (۱پ-۷۲ر)، ۱۷ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۱۲]

۱۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۵۲۳/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** فلیطلب فی غیر هذا الکتاب.

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا،بی‌تا؛افتادگی: انجام؛ ۳۰گ (۱۲۹پ-۱۵۸پ) [ف: ۵ - ۲۱۲]

۲۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۲۸۳-۵۶/۱۳۳

آغاز: برابر

از اول تا مبحث اسماء افعال (تا همین جا تألیف شده). تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۶۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۶۲۳]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۴۸۴/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۳گ (۶۶پ-۱۰۸ر)، ۱۶-۲۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۳۸ - ۶۴۱]

۲۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۲۴۳/۲

آغاز: بسمله، حمدته و بین الحمد اللغوی و الاصطلاحی عموم من وجه فالحمد اللغوی اخص من حیث المورد و اعم من حیث المتعلق و الحمد الاصطلاحی بالعکس؛ **انجام:** برابر؛ تم الشرح الذی صنفها مولانا کاظم الی مبحث اسماء الافعال بالعوامل الذی صنفها مولانا محسن.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی با امضای سید محمد، مهدی سلمه الله، محسن سلمه الله و ...؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۶۴ص (۵-۶۸)، ۱۵ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۸ - ۱۹۹]

۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۳۳۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هو الاربعة قبل الاخرین و یجوز التقدیم فی البواقی و هی من کان الی بات نحو قائماً کان زید هذا آخر ما حرر فی شرح العوامل ... الحمدلله.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: نزدیک عصر مؤلف؛ در آغاز نسخه حسین بن غلامحسین اسحقی (اسحاقی) قمی یادداشتی درباره کتاب با خودکار قرمز نوشته؛ کاغذ: پسته‌ای یا آبی، جلد: مقوایی با روکش پارچه‌ای، ۱۱۲ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۴۵ - ۱۶۲]

۲۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۶۱۴/۴

آغاز: برابر **انجام:** هذان عاملان من اقسام الکلمة لکونهما معنویین و سنشیر الیهما فی آخر انشاء الله تعالی

بخشی از ابتدای کتاب؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سرخ، ۴گ (۲۹پ-۳۲ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۳۱ - ۱۵]

● شرح عوامل ملامحسن = تبصره یوسفیه / نحو / فارسی

š.-e ‘avāmel-e mollā-mohsen = tabsare-ye yūsofīyya

طالقانی، جعفر بن محمد، ق۱۲ قمری

tāleqānī, ja‘far ebn-e mohammad (- 18c)

وابسته به: العوامل فی النحو = عوامل ملامحسن؛ قزوینی، محسن بن محمد طاهر (-۱۱۵۰)

شرحی است نسبتاً مفصل بر عوامل ملا محسن که در حوزه‌های علمیه خواندش بسیار معمول بوده و در غایت اختصار و ایجاب بوده لذا به التماس ملا محمد یوسف حمزه آبادی که در سال ۱۱۵۱ جلای وطن کرده و نزد شارح ما درس عوامل می‌خوانده، این شرح را نگاشته است. مؤلف ابتدا متن ملا محسن را ذکر و سپس آن را ترجمه می‌کند.

آغاز: حمد و سپاس بیقیاس خداوندی را سزاوار و لایق است که شب و روز دیجور غایت جهل را بسبب علم مثل روز منور

گردانید
انجام: و از برای اینکه روز قیامت که آید باید عمل کنندگان مستفیض شوند و الله اعلم بالصواب

۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۲۳۴/۱
آغاز و انجام: برابر
خط:نستعلیق، کا: نصرالله، تا: ۱۲۴۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۹گ (۱پ-۷۹ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۵ - ۲۳۰۳]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۵۱۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: ملا رحمت الله خلف فضایل مآب ملا جانمحمد ساکن قشلاجوق الاصل ادریاد، تا: ۶ محرم ۱۳۰۸ق، جا: زنجان مدرسه شاهی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۸گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۴۳ - ۱۳۴]
۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۸۳۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: شمس الدین ابن احمد حسینی، تا: پنج‌شنبه ۱۱ شوال ۱۳۱۳ق؛ جلد: مقوایی با روکش پارچه، ۷۵گ، ۱۵ سطر (۱۱×۱۶/۵)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۵۱ - ۱۷۱]
۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۶۶۲
آغاز: حمد بیقیاس خداوندی را سزا ولایق است که شب [...] جهل را بسبب علم مثل روز منور گردانید وشهد حلاوت معانی را درظرف حروف ریخته وبا انگشتان نظر تامل؛ **انجام:** ولمثل هذا فلیعمل العاملون واز برای مثل این روز که قیامت باشد باید عمل کنند عمل کنندگان.
در فهرست از محمد ابراهیم بن جعفر طالقانی دانسته؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیحجه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۲گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۳۰]

● شرح العوامل لملامحسن / نحو / عربی

š.-ul-ʻawāmil li-mullā muḥsin

گیلانی، نظر علی بن محسن، - ۱۲۱۷ قمری

gīlānī, nazar ʻalī ebn-e mohsen (- 1803)

وابسته به: العوامل فی النحو = عوامل؛ ملامحسن قزوینی، محسن بن محمد طاهر (-۱۱۵۰)
شارح به تصریح خود او ملانظر علی ابن ملامحسن گیلانی است که آن را به منظور توضیح مشکلات و نکات مهمه عوامل ملامحسن قزوینی که از کتب مشهور درسی است تألیف نموده است.
آغاز: نحمدك یا من الیه یصعد الکلم الطیب و العمل الصالح یرفعه و نصلی علی نبیه الذی نصبه حفظاً للشرك الصیب
انجام: و الصلوة علی نبیه قدوة العالمین و علی آله سیما علی خیر العاملین و السلام علی خیر خلقه محمد و آله الطاهرین.

چاپ: ایران، تبریز، دارالطباعه حاج احمد اقا تاجر کتابفروش تبریزی، ۱۳۲۹ قمری، سنگی، وزیری، ۱۹ص (جامع المقدمات: ۱۵۰-۱۶۸صص)؛ ایران، تبریز، دارالطباعه حاجی عباسعلی، ۱۲۹۶ قمری، سنگی، خشتی، ۳۶ص، به سعی و اهتمام حاج عباس علی.
[دنا ۸۶۵/۶ (۱۷ نسخه)؛ الذریعه ۳۷۲/۱۳]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۶۴۵
آغاز: بسمله، الحمد لمن وجب علینا ثناوءه و لمن لا یزول من حب النعم؛ **انجام:** علی انه مضاف الیه للاستعمالراجع الی مائة عامل تمت.
تذکر: آغاز نسخه با شرح عواملی از مؤلف مجهول سازگار است و با شرح عوامل نظر علی گیلانی سازگار نیست !؛ خط: نسخ، کا: حسن بن عبدالله، تا: ۹۹۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، رویه کاغذ مشکی، ۴۶گ، ۱۵ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱۰ - ۲۲۲]
۲. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۳۴/۳
خط: نسخ، کا: میر حسن بن میر حسین مازندرانی، تا: شعبان ۱۰۱۰ق؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۸۳]
۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۸۱۲/۱
آغاز: بسمله احمدك یا من یرفع الیه صالح العمل؛ **انجام:** و لمثل هذا فلیعمل العاملون.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ فاقد خطبه شارح است؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۲۷گ (۱-۲۷)، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: ۱۲ - ۴۰۲]
۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۶۳۰
آغاز: النوع الثالث عشر من العوامل السماعیه؛ **انجام:** مرغ سحر خیال زی زی وقت سحرتم تمام شد و السلام علی کاتبه
کا: حسینی، زین العابدین بن محمد باقر، تا: ۱۱۹۳ق [رایانه]
۵. سبزوار؛ صد و بیست و پنج نسخه؛ شماره نسخه:۱۱/۵
آغاز: احمدك یا من رفع الیه صالح العمل و اصلی علی نبیك و آله؛ **انجام:** لا ینفع مال و لا بنون و لمثل هذا فلیعمل العاملون.
فاقد خطبه؛ خط: نستعلیق تحریری، کا: میر محمدابراهیم بن محمدطاهر حسینی هرآبادی خلخالی، تا: قرن ۱۳؛ تملك: محمد حسن بن محمد ابراهیم بن محمد حسن؛ مهر: «جلال الدین» (بیضی)؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۷گ (۷۱-۹۷)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۶۷]
۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۰۹۹/۳
آغاز: بسمله. الباء علی ماحققه المحققون یحتمل امرین؛ **انجام:** حتی یقع کل من الحالین فی موقعها. ثم ...
تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تغییر یافت؛ خط: نستعلیق، کا: شاگرد مؤلف، تا: آغاز قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۲۱گ (۱۰۲پ-۱۲۲)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۴ - ۲۴۳]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۴۶۶

آغاز: بسمله، احمدك يا من يرفع صالح العمل و اصلى و اسلم على بينك محمد و اله النبى ... اما بعد النحو علم باصول تعرف بها الحوال؛ **انجام:** فيهما مبتداء و عامله التجرد عنها للاسناد الى زيد ... بالعوامل اللغظيه ما لا يكون زايدة فدخل نحو هذا ... ما اردناه و هى خير مما يدخرون ليوم لا ينفع مال و لابنون و لمثل هذا فليعمل العاملون ... سنه ۱۲۲۳

خط: نسخ، کا: صالح بن کریم، تا: ۱۲۲۳ق؛ ضمیمه نسخه ش ۲۷۴۶۵ [رایانه]

۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۴۰۳/۲-۵۷/۷۳

آغاز: بسمله الباء على ما حققه المحققون يحتمل امرين الاول الاستعانة و قد اختاره جماعة

خط: نستعلیق، کا: حسین بن مشهدی نجفعلی مغانی، تا: جمادی الثانی ۱۲۳۳ق؛ ۱۰گ (۲۳-۳۲)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۲۳]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۵۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** لانها الكثر العدد و الخفه تناسبها تمت

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۲ق؛ واقف: حیوة سلطان (دختر ملامحمد صادق سدهی اصفهانی)، ۱۳۴۷؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۱۰۳گ، ۱۹-۱۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۹۳]

۱۰. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۵۵۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ابوطالب طالش بن ملا محمد صفی، تا: شنبه ۱ شعبان ۱۲۵۲ق؛ مهر: «الحمدلله که شد فاضل الحسینی ۱۲۵۸» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۴۷۸]

۱۱. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۲۵۷/۱

آغاز: بعون الله تعالى و مشيته و حسن توفيقه النوع الاول من العوامل؛ **انجام:** ما لا تكون زائده نحو هذا يحسبك و هذا و الحمدلله هذا خلاصه اوردناه

خط: نستعلیق خوانا، بی‌کا، تا: ۱۱ جمادی الثانی ۱۲۵۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: شکری فرنگی، ۳۲ص (۱-۳۲)، ۹ سطر، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: - ۲۴۷]

۱۲. مشهد؛ حیدری؛ شماره نسخه:۲۳/۳

کا: سید اسماعیل، تا: ۱۲۶۱ق [اندیشه حوزه: س۲، ش۷ - ۲۱۲]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۶۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** نختتم الكلام فى هذا المقام تفألا ان يختم خاتمة امورنا بالاحسان و الانعام.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۲ق؛ واقف: حاج سید محمد، ۱۳۰۹؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۹۳]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۶۷/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** لمثل هذا فليعمل العاملون والله باالعاملين (كذا) تمت.

خط: نسخ، کا: محمد بن کربلائی علی محمد، تا: ۱۲۶۲ق، جا: تبریز؛ کاغذ: شکری، ۲۹گ (۹۹-۱۲۷)، ۹ و ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۴۰۱]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۴۵۳

آغاز: بسمله. احمدك يا من يرفع صالح العمل و اصلى على نبيك محمد و آله المبنى لهم الكرامة؛ **انجام:** والى زيدان و نقى بالعوامل اللفظه ... ما لا يكون زايدة فيدخل نحو هذا حسبك و يحسبك هذا و الحمدلله ... سنه ۱۲۶۸

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۸ق. [رایانه]

۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۳۰۹/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** فنعم اجر العاملين و لمثل هذا فليتنافس المتنافسون فانا لله و انا اليه راجعون و الحمد الله رب العالمين و الصلوة على نبيه ... خير العالمين.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۰گ (۲پ-۱۱۱پ)، ۱۶ سطر (۷/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۱ - ۲۲۹۴]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۲۲۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** والشكر له على تواتر آلائه. هذا آخر ما اردنا ايراده و يستر ما طغى به القلم و المرجو من الله رب العالمين يجعلها ذخيرة ليوم الدين فان الله لا يضيع عمل عامل فنعم اجر العالمين و لمثل هذا فليتنافس المتنافسون فانا لله و انا اليه راجعون و الحمدالله رب العالمين و الصلوة على نبيه قدوة العالمين و على آله خير العاملين.

کامل؛ خط: نسخ، کا: محمد نقی بن محمد، تا: ۴ ذیحجه ۱۲۷۳ق؛ مهر: «عبده محمدباقر الموسوی ۱۲۹۷» (بیضی)، «الراجی محمد یوسف ۱۲۹۹» (بیضی)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۳سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۵۶]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۶۵

همان نسخه بالا [مؤید: ۱ - ۱۶۲]

۱۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۲۹۹

آغاز: فاقول قال المصنف زيدحسنه بسم الله الرحمن الرحيم الباء هنا على ما حققه المحققون يحتمل امرين الاول الاستعانة؛ **انجام:** فان الله لايضيع عمل عامل فنعم اجر العاملين و لمثل هذا فليتنافس المتنافسون فاناالله وانا اليه راجعون

خط: نستعلیق، کا: محمدرضا ابن کربلائی، تا: شنبه غره ربیع الاول ۱۲۸۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوا، ۱۳۴گ، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۳۳]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۱۸۸

آغاز: تاء مع الالف نحو با ابتاو برونها نحو با ابت فتحا و كسرا و يجوز الحاق هاء السكت وقفا؛ **انجام:** ليوم لا ينفع مال و لا بنون الا من اتى الله بقلب سليم و لمثل هذا فليعمل العاملون تمام شد

خط: نسخ جلی خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۹۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: نخودی، جلد: گالینگور، ۸ سطر (۶/۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۷×۲۲/۲سم [رایانه]

۲۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۶۰۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۲۸ ربیع الثانی ۱۲۹۳ق، جا: مدرسه حاجی محمد حسن؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۸گ، ۱۵ سطر (۹×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۰- ۶۱]

۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۶۵۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن ملا رستم سالیانی، تا: جمعه ۵ ربیع الثانی ۱۲۹۳ق؛ جلد: مقوایی، ۲۴۶گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۷ - ۲۳۴]

۲۲. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۳۰۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لمثل هذا فلیتنا فس المتنافسون ... راجعون.

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین بن ملا رستم، تا: ۲۸ شعبان ۱۲۹۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: پارچه‌ای مقوایی، ۲۵۲ص، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۹×۲۸سم [ف: ۲ - ۴۵]

۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۲۳۵

آغاز: بسمله. احمدک یا من یرفع صالح العمل و اصلی علی نبیک محمد و آله المبنی لهم کرامة المحل اما بعد؛ **انجام:** حبان صعب ... شجاع شریف حسن ...

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۲۴. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۲۴۸۹/۱

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد بن باری سیاه کله، بی‌تا؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: - ۱۴۹۶]

● شرح العوامل لملامحسن / نحو / عربی

š.-ul-‘awāmil li-mullā muḥsin

حسینی، زین العابدین بن محمد باقر، ق۱۳ قمری

hoseynī, zeyn-ol-‘ābedīn ebn-e mohammad bāqer (-19c)

وابسته به: العوامل فی النحو = عوامل ملامحسن؛ قزوینی، محسن بن محمد طاهر (-۱۱۵۰)

مولی محسن بن محمد طاهر قزوینی نحوی کتاب جامعی در سال ۱۱۲۸ق در نحو ساخته است که بر آن شروح متعددی نگاشته شده است از جمله گزارشی است که به‌وسیله زین العابدین بن محمد باقر حسینی که همین شرح می‌باشد. در دیباچه می‌نویسد: «ولیس له شرحاً یکشف عن وجه معانیه عطائه و یظهر لطالبه تمامه فشمرته بعنایة ربی الجلیل من ساق الجد الی ان اعلقه شرحاً یحلک صعاب لفظه و معانیه و یمیز درره عن لآلیه مرجواً ممن عاشر فیه علی عشر ان یدرأ بالحسنة السیئة فانه اول ما نشره فی النجم التصنیف و غرسه فی روضة التألیف مستغناً بالله العظیم».

آغاز: نحمدک یا من دل علی عظمته رفع السموات و نصب الارضین و شهد علی کمال عزته کسر اعناق المتکبرین و جزم ظهور الملحدین ... اما بعد فیقول الراجی الی عفو ربه الغنی ابن المحمد باقر زین العابدین

[دنا ۸۶۶/۶ (۴ نسخه)]

۱. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۴۰۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** عسی الهم الذی امسیت فیه ×× یکون و راءه فرج قریب بحذف أن فی یکون ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: گالینگور مشکی،۳۸گ،۱۹سطر،اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۲ - ۹۸]

۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۵۲۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و مثل هذا فلیعمل العاملون و الله هو الموفق و المعین ... المعصومین الطاهرین صلوات الله علیهم اجمعین. تم.

خط: نستعلیق، کا: عیسی بن لطفعلی طالشی، تا: ۱۵ جمادی الاول ۱۲۳۸ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج زرد، ۱۱۶گ، ۱۱ سطر (۹/۵×۱۶)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲- ۶۲۹]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۴۲۱/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لمثل هذا فلیعمل العاملون و الله الموفق المعین.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۸۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۱ص (۲-۲۱۲)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۳۳/۲ - ۱۲۱]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۵۸۵/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اذا تأخرت عنهما نحو زید قایم ظننت و لعل السر فی ذالک ان هذین

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ جلد: تیماج سرخ، ۶۲گ (۱پ-۶۲ر)، ۱۰-۱۲ سطر (۱۰/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲۰ - ۴۶]

۵. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۵۵۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الحمدلله رب العالمین اولاً و اخراً و ظاهراً و باطناً و الصلاة علی هادی الکل فی الکل نبینا محمد خاتم النبیین و اله المعصومین الطاهرین

خط: نستعلیق، کا: میر شفیع ابن آقا میرصمد، تا: ۳ جمادی الاول ۱۳۲۱ق؛ جلد: مقوایی، ۴۳گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۱ - ۴۷۷]

۶. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۴۵۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** الا من أتی الله بقلب سلیم. عسی الله أن ینفعنا به

خط: نسخ، بی‌کا، تا: غره صفر ۱۳۲۳ق؛ جلد: چرم مشکی، ۱۱۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [مؤید: ۱ - ۳۶۶]

● شرح العوامل لملامحسن / نحو / عربی

š.-ul-‘awāmil li-mullā muḥsin

مازندرانی، یحیی بن محمد علی، ق۱۳ قمری
māzandarānī, yahyā ben mohammad ʻalī (- 19c)
وابسته به: العوامل فی النحو = عوامل ملامحسن قزوینی، محسن بن محمد طاهر (-۱۱۵۰)
تاریخ تألیف: ۲۰ محرم ۱۰۹۹ق
شرح مزجی مختصری است بر «عوامل ملامحسن» در نحو.
آغاز: الحمدالله الذی رفع بعلم العربیة درجات الطالبین و نصب به الآداب للعلماء المتادبین ... و بعد فهذا شرح حررته علی المقدمة المسماة بالعوامل التی الفها افاض المتأخرین و اکمل المتبحرین محسن الملة والدین ... فاقول لما کان الابتداء باسمه سبحانه من اجل المرام مع ما فیه من الموافقة لکلام الملک العلام و الاقتداء بحدیث خیر الانام ابتداء المصنف رحمه الله بقوله بسم الله الرحمن الرحیم و لا منافات بینه و بین حدیث التحمید
انجام: بخلاف غیرها من الاشیاء التی ینفعهم یوم القیامة کالصلوة و الصیام و لمثل هذا فلیعمل العاملون. هذا آخر کلام المصنف رحمه الله و نحن نحمدالله علی ان وفقنا لاتمام هذا الشرح الشریف و اختتام هذا التعلیق المنیف و نسئله ان یجعله بفضله و کرمه خالصا لوجه الکریم ... طرفة عین عن عبادة الرحمن صلوات الله علیه و علیهم ما دامت الشمس و القمر بحسبان. و کان الفراغ من نقله من السواد الی البیاض فی یوم الجمعة العشرین من شهر محرم الحرام سنة تسع و تسعین و مائة بعد الالف علی ید مؤلفه اقل العباد عملا واعظمهم رجاء و املاء الفقیر الی رحمة ربه الغنی یحیی بن محمدعلی المازندرانی و الحمدالله اولا و آخرا.
[دنا ۶/۸۶۶ (۴ نسخه)]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۵۰۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: میر سمیع بن میر عزیز مازندرانی، تا: جمعه ۶ ربیع الثانی ۱۲۰۱ق؛ مصحح، محشی به امضای «منه»؛ مهر: کاتب «عبده سمیع الحسینی» (بیضی)، «عبده شفیع الموسوی» (بیضی)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۷۵گ (۱پ-۷۵ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۵۷]
مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۷۵/۱
همان نسخه بالا [مؤید: ۲ - ۷۹]
۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۱۴۶/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: سید مؤمن، تا: ۱۲۵۸ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۳۳]
۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۹/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۵ق؛ کاغذ: آبی و سفید، جلد: تیماج تریاکی، ۸۴ص (۱۰۷-۱۹۰)، ۳۰ سطر (۱۱×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [سنا: ف: ۱ - ۶۶]
۴. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۱۹/۱
آغاز: برابر
تذکر: نام مؤلف و کتاب به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: - ۲۷۲]

● شرح عوامل ملامحسن / نحو / فارسی
š.-e ʻavāmel-e mollā-mohsen
لویمی، عبدالمحسن بن محمد، ق۱۳ قمری
lovaymī, ʻabd-ol-mohsen ebn-e mohammad (- 19c)
وابسته به: العوامل فی النحو = عوامل ملامحسن؛ قزوینی، محسن بن محمد طاهر (-۱۱۵۰)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۴۷۶
آغاز: باستار واجبی محلا مرفوع است؛ **انجام:** پس باید که عمل کنند عمل کنندگان
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۶۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: مدرس زاده؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش کاغذ ابری، ۱۲۵گ، ۱۳ سطر (۷×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۵ - ۱۶۶۷]

● شرح عوامل ملامحسن / نحو / فارسی
š.-e ʻavāmel-e mollā-mohsen
تنکابنی، محمد بن سلیمان، ۱۲۳۴ - ۱۳۰۲ قمری
tonekābonī, mohammad ebn-e soleymān (1819 - 1885)
وابسته به: العوامل فی النحو = عوامل ملامحسن؛ قزوینی، محسن بن محمد طاهر (-۱۱۵۰)
تاریخ تألیف: ۱۲۶۶ق
شرح مختصری است بر «عوامل المائة» ملامحسن قزوینی. شارح از «حاشیه بر سیوطی» خود نیز نام برده و به آن ارجاع داده است. آن را به‌جهت فرزندش میرزا سلیمان ترجمه و شرح نموده است.
آغاز: بعد از سپاس بی قیاس حضرت یزدان و درود بر اشرف پیغمبر آخر الزمان و آن اصحاب و پیروان، چنین گوید ... چون فرزند دلبندم میرزا سلیمان وفقه الله ... احمدک یا من یرفع الیه صالح العمل یعنی ستایش می‌کنم تو را ای آن کسی که بلند می‌کند عمل نیک را وعدون از کاف خطاب دراحمدک به سوی غایب که یرفع باشد التفات است ...
انجام: لیوم لا ینفع مال و لابنون در روزی که نفع ندارد مال و أولاد و لمثل هذا قلیعمل العاملون. برای چنین باید عمل نمایند عمل کنندگان یا اینکه مثل تألیف این کتاب باید عمل نمود برای روز قیامت

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۸۷/۱

آغاز و انجام: برابر؛ تمام شد این شرح در دست مؤلفش محمد بن سلیمان طبیب تنکابنی در روز جمعه سنه ۱۲۶۶ امید که نفع بخشد بحال گویندگان و خوانندگان و نیت مرا خالص کند بجاه محمد و اله صل علی محمد و اله (تمام شد و السلام)
کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۷گ (۱-۸۷)، ۱۷ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۷×۲۰سم [ف: ۱۳ - ۳۱۵۵]

۲. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۶۱/۲
خط: نستعلیق، کا: قاسم بن علی گل تیرکر، تا: ۱۲۹۰ق؛ جلد: تیماج، ۷۵گ [ف: - ۲۵۳]

۳. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۳۴
آغاز و انجام: برابر
از ابتدا دیباچه را ندارد؛ خط: نستعلیق، کا: علیرضا آملی بردکمونی، تا: ۱۳۰۴ق، جا: سنگ تجین؛ جلد: مقوا، ۴۱گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: - ۱۰۶]

۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۷۸۴
آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد. فاقد دیباچه؛ خط: نستعلیق، کا: احمد میخ سازی، تا: ۱۳۱۰ق؛ جلد: مقوا، ۳۵گ، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۳۲]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۲۲۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق زشت، کا: شکرالله ابن قاضی گرم آبرودی الموتی، تا: ۱۳۱۱ق؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۲۲گ، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۹۴]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۰۳۵
آغاز و انجام: برابر
فاقد دیباچه؛ خط: نسخ معرب و نستعلیق، کا: زین العابدین بن اسماعیل کجوری مازندرانی، تا: یک‌شنبه از دهه سوم محرم ۱۳۲۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۴گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۶ - ۳۶]

۷. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۴۷/۱
خط: نستعلیق، کا: سیف الله کلارستاقی معروف به سیف الشریعة، تا: ۱۳۴۴ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۴۶گ، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲۸۴]

۸. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۲۵/۲
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج، ۴۱گ، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: - ۲۳۸]

۹. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۳۳/۱
آغاز: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور طوسی، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: - ۲۱۶]

۱۰. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۸۴/۳
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج [ف: - ۱۷۹]

● شرح عوامل ملامحسن / نحو / فارسی
š.-e ʻavāmel-e mollā-mohsen

دینائی نوری، صادق
dīnā'ī nūrī, sādeq

وابسته به: العوامل فی النحو = عوامل ملامحسن؛ قزوینی، محسن بن محمد طاهر (-۱۱۵۰)
رساله‌ای مختصر که در شرح و بسط مشکلات و مبهمات لفظی و معنوی «عوامل المائة» محسن بن محمد طاهر قزوینی معروف به «عوامل ملا محسن» نگاشته شده است.

چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۵۱/۲
آغاز: بسمله احمدک یا من یرفع صالح العمل احمد فعل مضارع موضع ... متکلم وحده ضمیر در او مستر است که آنان انا است باستتار واجی محلاً مرفوع است؛ **انجام:** و لمثل هذا فلیعمل العاملون و از برای مثل این روز که قیامت باشد پس باید عمل کنندگان عمل می‌کند
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رمضان ۱۲۷۴ق، جا: تهران مدرسه میرزا صالح؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۴۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: - ۱۸۴]

● شرح العوامل لملامحسن / نحو / عربی
š.-ul-ʻawāmil li-mullā muḥsin

ساوجی، محمد علی بن محمد رحیم
sāvajī, mohammad ʻalī ebn-e mohammad rahīm

وابسته به: العوامل فی النحو = عوامل ملامحسن؛ قزوینی، محسن بن محمد طاهر (-۱۱۵۰)
تاریخ تألیف: ۱۳ محرم ۱۲۹۴ق
شرحی است بر العوامل المائة ملا محسن کاشانی یا قزوینی از میرزا کوچک محمد علی پسر ملا محمد رحیم ساوجی که در دیباچه از فیض کاشانی یاد کرده و او را مؤلف آن دانسته است.
آغاز: بسمله. الحمد لله الذی شرح صدورنا بعوامل المعارف ... فیقول ... محمد علی المشهور به میرزا کوچک الساوجی ابن الحاج ملامحمد رحیم الساوجی ... قد التمس منی ... ان اوضح شرح العوامل المشهور بعوامل ملامحسن فیض ...
چاپ: تهران، سنگی، ۱۳۲۵ق، وزیری کوچک، ۱۱۰ص

۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۲۳/۱ ـ د
آغاز: برابر؛ **انجام:** وفق الله تعالی جمیع المؤمنین ... الطیبین الطاهرین
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۱۰۲گ، ۱۵ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱ - ۳۳۸]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۳۶/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** الهم اغفرلنا و لوالدینا و لجمیع اهل دیننا بمحمد و آله الطاهرین.
خط: نسخ، کا: احمد بن محمد فولادی، تا: ۱۳۰۷ق؛ کاغذ:

فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۵۴گ (۲پ-۵۵ر)، ۱۴سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۸ - ۲۱۶]

● **شرح العوامل لملامحسن** / نحو / عربی

š.-ul ʻawāmil li-mullā muḥsin

نراقی، علی بن ابی القاسم، ق۱۴ قمری

narāqī, ʻalī ebn-e ab-el-qāsem (-20c)

وابسته به: العوامل فی النحو = عوامل ملامحسن؛ قزوینی، محسن بن محمد طاهر (-۱۱۵۰)

تاریخ تألیف: روز پنج‌شنبه از محرم ۱۳۰۹ یا ۱۳۵۹ق

شرح مزجی توضیحی مختصری است بر عوامل ملا محسن بن محمد طاهر قزوینی که شارح اشتباهاً به ملا محسن فیض کاشانی نسبت داده است.

آغاز: بذکر الله ابتدیء اقوالی و بحمده أختتم مقالی و أشکره فی کل أحوالی و ایاه أستعین فی کل افعالی

انجام: لمثل هذا فلیعمل العاملون، اللهم اجعلنا من العاملین و نور قلوبنا بحق محمد و آله المعصومین.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۸۰۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: محرم ۱۳۵۹ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۷ - ۳۶۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۳۳۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۸۴گ (۱پ-۸۴ر)، اندازه: ۷×۲۱سم [ف: ۲۱ - ۲۹۶]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۵۰۶

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ در پایان چند برگی است از نوشته‌های دیگر شارح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۹گ، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۱۲ - ۸۲]

● **شرح عوامل ملامحسن** / نحو / فارسی

š.-e ʻavāmel-e mollā-mohsen

کرمانشاهی، محمد کریم بن علی اکبر، ق۱۴ قمری

kermānšāhī, mohammad karīm ebn-e ʻalī akbar (- 20c)

وابسته به: العوامل فی النحو = عوامل ملامحسن؛ قزوینی، محسن بن محمد طاهر (-۱۱۵۰)

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۰۷/۲

بی‌کا، تا: چهارشنبه ۹ رجب ۱۳۳۰ق؛ کاغذ: کاهی، جلد: مقوایی، ۱۵۳گ (۲۱پ-۱۷۳ر)، ۹ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: - ۷۳۴]

● **شرح عوامل ملامحسن** / نحو / فارسی

š.-e ʻavāmel-e mollā-mohsen

مدرس افغانی، محمد علی، ۱۲۸۴ - ۱۳۶۵ شمسی

modarres afqānī, mohammad ʻalī (1905 - 1986)

وابسته به: العوامل فی النحو = عوامل ملامحسن؛ قزوینی، محسن بن محمد طاهر (-۱۱۵۰)

ابتدا فقراتی از عوامل ذکر کرده و سپس به معنی و شرح آن می‌پردازد.

۱. قم؛ ارگانی بهبهانی؛ شماره نسخه:۳۸

آغاز: و ظل وبات لاقتران مضمون الجملة بوقتهما یعنی ظل وبات برای مقترون بودن مضمون جمله؛ **انجام:** از جهت چاق شدن، و این مثل را درباره کسی می‌گویند که تازه به دولت برسد مثلاً

خط: عبارات عربی نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ ۱۷-۱۸ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: - ۶۳]

۲. قم؛ ارگانی بهبهانی؛ شماره نسخه:۳۹

آغاز: و أما الثانی یعنی اما نوع دوم که هم رفع می‌دهد بنابر فاعلیت و هم نصب می‌دهد بنابر مفعول به بودن؛ **انجام:** نکره است و نصب داده شده، تنبیه اذا اردت التنصیص علی کمیة شیء.

خط: عبارات عربی نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: دفتری، ۱۷ -۱۸ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: - ۶۳]

● **شرح عوامل ملامحسن** / نحو / فارسی

š.-e ʻavāmel-e mollā-mohsen

بهبهانی ارگانی، محمود بن احمد، ق۱۵ قمری

behbahānī argānī, mahmūd ebn-e ahmad (- 21c)

وابسته به: العوامل فی النحو = عوامل ملامحسن؛ قزوینی، محسن بن محمد طاهر (-۱۱۵۰)

تاریخ تألیف: ۱۳۵۸ش = ۱۳۹۹ق

شرحی است بر عوامل ملامحسن که با توجه به دروس شیخ محمد علی صابری تقدم معروف به مدرس افغانی نگارش یافته است.

قم؛ ارگانی بهبهانی؛ شماره نسخه:۳۷

آغاز: با استمداد از ناحیه ذات اقدس الهی و ائمه اطهار علیهم السلام ... بسم الله الرحمن الرحیم، در این کلمه طیبه مطالب زیادی هست؛ **انجام:** در مثال دوم این هر دو داخل است در آن قسمی که مجرد است از عوامل لفظیه

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: کلاسوری، اندازه: ۲۱×۲۹سم [ف: - ۶۲]

● **شرح عوامل ملامحسن** / نحو / فارسی

š.-e ʻavāmel-e mollā-mohsen

وابسته به: العوامل فی النحو = عوامل ملامحسن؛ قزوینی، محسن بن محمد طاهر (-۱۱۵۰)
ترجمه وشرح مختصری است بر عوامل ملامحسن قزوینی که به شرح بعضی از جملات و کلمات پرداخته است. این شرح متضمن ترکیب الفاظ و جمله‌های عوامل و اشتقاق کلمات و توضیح معنی آنها می‌باشد با شواهد نحوی و شرح و بسط لازم.
آغاز: أحمدك یا من یرفع صالح العمل أحمد فعل مضارع موضوع از برای متکلم وحده ضمیر در او مستتر است که آن أناست باستتار واجبی

۱. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۲۲۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** قول ایشان یعنی ... ساروا رویداً یا حال است بمعنی ساروا باین معنی که صفت است از..
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ واقف: میرحسین طباطبائی حسن آبادی؛ جلد: تیماج کرمی، ۹۱گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف مخ - ۱۱۶]
۲. قم؛ مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه:بدون شماره
آغاز: برابر
کا: موسی بن عزیز، تا: ۱۲۴۷ق [تراثنا: س۱۸ش۱و۲ - ۲۲۱]
۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۶۳/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و لمثل هذا فلیعمل العاملون و از برای مثل این روز که قیامت باشد پس باید عمل کنند عمل کنندگان.
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۶گ (۱پ-۵۶پ)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۶۱]
۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۷۹۷/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و لمثل هذا فیعمل العاملون. و از برای مثل این در که قیامت باشد، پس باید عمل کنند عمل کنندگان.
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۲۸۴ق؛ ۸۰گ (۱پ-۸۰پ) [ف: ۲ - ۱۵۸]
۵. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۴۴۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** یعنی در عشرون و ثلاثون و غیر ایشان مساوات است مذکر با مونث مثل عشرون رجلا و عشرون امراة.
خط: نسخ، کا: نعمة الله بن کربلائی نقی طالقانی، تا: ۱۵ ربیع الثانی ۱۳۰۹ق؛مجدول؛جلد:مقوایی،۴۵گ،اندازه: ۱۰×۱۷سم[ف:۲-۲۸۳]

● شرح العوامل لملامحسن / نحو / عربی
š.-ul-ʿawāmil li-mullā muḥsin
وابسته به: العوامل فی النحو = عوامل ملامحسن؛ قزوینی، محسن بن محمد طاهر (-۱۱۵۰)

نامعلوم:
۱. تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه:۹۱/۲
آغاز: النوع الثانی عشر اسماء تجزم الفعل المضارع علی معنی الشرط و تسمی کلم المجازات؛ **انجام:** الشمس و القمر بحسبان و کان الفراغ من نقلتی من السواد الی البیاض قدتم هذا الکتاب
تذکر: عبارت آغاز نسخه نشاندهنده اینستکه کتاب شرح عوامل ملامحسن است؛ خط: نستعلیق ریز، کا: حبیب الله [...]، تا: ۱۲۴۲ق؛ جلد: تیماج تریاکی، ۴۲گ (۱۰۰ر -۱۴۱پ)، ۱۲ سطر (۵×۱۰)، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: - ۷۵]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۸۴/۵
خط: نسخ، کا: علی بن احمد بن علی اکبر بن حاجی عسکر بن صاروخان خوئی، تا: ۱۲۵۹ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۱۲ - ۳۵۵]
۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۷۰۳/۱
خط:نستعلیق و شکسته، کا: محمد تقی حسینی، تا: ۱۳۰۳ق؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا، ۱۴ سطر، اندازه: ۹/۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۳۶۴]
۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۵۸۵/۱
آغاز: و للزیادة و علامتها أن لا یخل المعنی بسقوطها نحو قوله تعالی و لا تلقوا بأیدیکم الی التهلکة؛ **انجام:** و لذا قدمه علیها و هذا اذا لم یکن مفعولا مطلقاً و اما اذا ...
شرح مزجی مختصر توضیحی است بر «العوامل» ملا محسن قزوینی؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوایی، ۴۱گ (۱پ-۴۱ر)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۴ - ۳۴۸]
۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۲۵/۲
آغاز: بالفعل شرع فی الثالث من ثلاثه عشر نوعا من العوامل اللفظیه السماعیه و هو حرفان ترفعان الاسم و تنصبان الخبر؛ **انجام:** قوله و عشرون در هما عطف علی ... الثالث عشرون درهما نحو عندی عشرون در هما.
شرح نسبتاً مفصلی است بر «عوامل ملا محسن». آغاز و انجام شرح در نسخه حاضر افتادگی دارد و از شرح نوع سوم از عوامل لفظی سماعی تا عامل ششم از عوامل قیاسی موجود است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه‌ای سیاه، ۱۴ص (۳۸ و ۳۹ و ۲۶-۳۷پ)، ۲۱ سطر (۷/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۱۶ - ۳۴۲]
۶. کاشان؛ مدرسه امیرالمؤمنین؛ شماره نسخه:۳/۱
آغاز: عملا بالخبر المأثور عن من هواحق بالتعظیم و التکریم و اقتضاء بالقرآن الحکیم و لانه الموصوف بالقدم فاسمه احق بالتقدیم وفی کل لفظ من الفاظ البسمله اختلافات کثیر و اقوال ...
شرح متوسطی است بر «عوامل المأئة» ملا محسن بن محمدطاهر طالقانی قزوینی که در آن به حل مشکلات و معضلات لفظی و معنوی پرداخته شده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۵۳گ، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف مخ]

● شرح عوامل ملامحسن / نحو / فارسی
š.-e ʿavāmel-e mollā-mohsen
وابسته به: العوامل فی النحو = عوامل ملامحسن؛ قزوینی، محسن

بن محمد طاهر (-۱۱۵۰)

غیر همانند:

۱. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۳۸

آغاز: بسمله یعنی ابتدا می‌کنم به نام خدائیکه رحمن است و روزی دهنده خلقانست در دنیا و این صفت دارد رحیم است یعنی بخشنده مومنان است ...

رساله‌ای متوسط در شرح «عوامل المائة» اثر «محسن بن محمد طاهر قزوینی طالقانی» که در آن به بسط و توضیح مشکلات متن پرداخته شده است؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: هدایت بن حسینقلی کلاکر، تا: ۱۲۴۶ق؛ محشی؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۵۵گ، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: - ۱۰۷]

۲. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۰۳۵

آغاز: بسمله یعنی ابتدا میکنم من به نام خداوندی که منزه است از اوصاف؛ **انجام:** کان با اسمش بعد از ان شرطیة بسیار است و بعد از فاء جزائیه کم است

توضیحاتی درباره قسمتی از کتاب عوامل ملا محسن است، در این شرح هر جا که نیاز به تشریح عبارات بوده توضیح داده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ ۳۱گ، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲ - ۲۵۶]

۳. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۱۷ ـ ج

آغاز: بسم الله را بسمه وجه میخوانند؛ **انجام:** هذا خبر مبتداءاللهم اشرح صدورتا ... صلوات الله عیهم اجمعین

شرحی است به فارسی بر العومل المائة ملامحسن کاشانی؛ خط: نستعلیق، کا: نورالله بن حبیب الله مافی، تا: چهارشنبه ۱۰ ذیقعده ۱۳۰۳ق؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۷۵گ، ۱۶ سطر (۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۱ - ۳۳۷]

۴. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۴۰۸/۲

آغاز: احمدك یا من یرفع الیه صالح العمل و اصلی علی نبیك و آله النبی لهم کرامة المحل اما بعد، بسمله، به سه وجه ترکیب می‌کنند یکی به رفع و یکی به نصب و یکی به جر؛ **انجام:** مثل اذهب الی السوق اشتر اللحم، برو بازار بخر آن گوشت را، و الف و لم عهد ذهنی نحو اخاف ان یاکله الذئب، می‌ترسم من اینکه بخورد یوسف را گرگ

شرحی است بر عوامل ملا محسن، این شرح به صورت مزجی بر گزار شده و به احتمال زیاد مؤلف آن خود کاتب می‌باشد؛ خط: نسخ، کا: حسام ابن مرحوم میرزا ابو الفضل، تا: ۲۴ جمادی الثانی ۱۳۰۷ق؛ مهر: «حسام الدین» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۶گ (۶۸ر-۱۲۳پ)، ابعاد متن: ۱۴×۱۶، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۲ - ۱۶]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۵۶۹/۵

آغاز: بسمله حمدله در بسم الله پنج وجه جایز است اول بسم الله الرحمن الرحیم ترکیب بر این وجه می‌باشد؛ **انجام:** مادام پس ممتنع می‌باشد در مادام بجهت اینکه مامای مصدریه است اگر بیاید.

خط: نستعلیق شکسته، کا: ملاعبدالکریم بن ملاعلی محمد قزوینی، تا: ۱۳۱۴ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: حنایی فرنگی، جلد: مقوا، ۲۵گ (۸۵-۱۰۹)، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۷سم [ف: ۱۲ - ۴۱۸]

۶. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۰۵۶/۲

آغاز: قال المنصف بسم الله الرحمن الرحیم یعنی ابتدا می کنم بنام خدائی که؛ **انجام:** عمل کنندگان یا اینکه مثل تألیف این کتاب باید عمل نمود برای روز قیامت

خط: نستعلیق، کا: علی بن حبیب اله حسینی تنکابنی (احتمالاً مؤلف نیز می‌باشد)، تا: ۳۰ ذیقعده ۱۳۱۷ق؛ ۹۵ص (۲۴۰-۳۳۴)، ۱۷ سطر [ف: ۲ - ۱۷۳]

● شرح عوامل منظوم / نحو / فارسی

š.-e ‘avāmel-e manzūm

شریف، محمد جعفر

Šarīf, mohammad ja‘far

مؤلف نخست عوامل فی النحو را به نظم کشیده و بعداً شرح نسبتاً مفصلی بر آن زده است، بنا به تعبیر خود او: «عوامل را نظم نمودم و بعد از آن یافتم که فایده‌مند بود برای اکثر مردمان و محتاج بود به شرحی نیکو بنابراین خود شرح نموده ...».

آغاز: الحمدلله رب العالمین، و الصلاة علی محمد و آله أجمعین، و بعد: چنین گوید مصنف این رساله محمد جعفر الشریف ...

۱. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه:۱۹۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** اینجا کلام را انجام شد بتوفیق حق مفید.

کا: ظاهراً مؤلف، تا: ۱۲۴۴ق [تراثنا: س۱۳ش۲و۳ - ۳۵۵]

۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۶۵۱/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و سکون تنوین را بیا تا صفت آنچیزی را بعد از آن گوید و آخر نظم اینست که گفته ام دادم اینجا کلام را انجام شد بتوفیق حق مفید تمام

در فهرست محمد جوهر شریف آمده؛ خط: نستعلیق خوب، بی‌کا، تا: ۱۲۴۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۹گ (۱پ-۶۹پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱ - ۵۵۶]

۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۱۹۳/۱

آغاز: به نام رسولان فرخنده نام ×× خصوصاً محمد علیه السلام؛ **انجام:** دادم اینجا کلام را انجام ×× شد به توفیق حق مفید تمام

در فهرست ناشناس؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۰۰گ (۱-۱۰۰)، ۱۶سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۶۷]

● شرح العوامل المنظوم / نحو / عربی

š.-ul-‘awāmil-il-manẕūm

وابسته به: عوامل منظوم = المائة العاملة؛ ابن حسام، محمد بن حسام الدین (-۸۷۵)

شرحی است به زبان عربی و مزجی بر عوامل منظوم فارسی کمال الدین بن جمال الدین بن حسام. محتملاً از ملا شیر محمد.
آغاز: بسمله الحمدلله الذی زین النبیین بحبیبه المصطفی و من علی المؤمنین بنبیه المجتبی ... اما بعد فقد التمس عنی (کذا) بعض الاخوان اکتب علی نظم العوامل ...

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۳۴۳/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و نادیناه ان یا ابراهیم و نادیناه بلفظ او شئ هوان یا ابراهیم و غیرها.
خط:نستعلیق،بی‌کا،بی‌تا؛کاغذ:حنایی و نخودی،جلد: مقوا روکش پارچه، ۱۶گ (۵۴-۳۹)، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۱۲ - ۳۴۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۲۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** فاحفظ هذا فانها مقدمه نافعة لک هذا خلاصة مأمورنا هذا الرسالة.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مذهب، ۲۰ص، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۵سم [ف: ۵۰ - ۶۹]

↜ شرح عهدنامه مالک اشتر ← بیعة الافاخم
↜ شرح عهدنامه مالک اشتر ← اکسیر الاسلام (خاتمه)
↜ شرح عهدنامه مالک اشتر ← نصایح الملوک و آداب السلوک
↜ شرح عهد نامه مالک اشتر ← آداب الملوک

● **شرح عهدنامه مالک اشتر** / شرح حدیث / فارسی
š.-e ahd nāme-ye mālek-e aštar
آوی، حسین بن محمد، ق۸ قمری
āvī, hoseyn ebn-e mohammad (- 14c)
وابسته به: عهد نامه مالک اشتر؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)
یک «مقدمه» و دو «مقاله» و «خاتمه» به نام شرف الدوله تاریخ الاسلام علی فامنینی، با متن.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۴۳۲/۵-ف
نسخه اصل: چستربیتی ش ۳۰۸ (۷۲/۳)؛ خط: نسخ، کا: ابن الساوجی، تا: ۲۵ ربیع الثانی ۷۳۰ق؛ . شماره ۳۶۷ چستربیتی (۹۲/۳) هم گفته‌های محمد (ص) و علی (ع) است با ترجمه فارسی نوشته درویش حسن رومی (۱۶۰۰). [فیلمها ف: ۲ - ۱۴۱]

● **شرح عهدنامه مالک اشتر** / شرح حدیث / فارسی
š.-e ahd nāme-ye mālek-e aštar
روغنی قزوینی، محمد صالح بن محمد باقر، - ۱۰۷۵ قمری
rūqanī qazvīnī, mohammad sāleh ebn-e mohammad bāqer (- 1665)
وابسته به: عهد نامه مالک اشتر؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)
تاریخ تألیف: ۱۰۹۴ق
ترجمه و شرح نیکویی است بر عهدنامه مالک اشتر با استفاده از کلمات امام علی (ع) در نهج البلاغه و آیات و احادیث و ابیات مناسب با موضوعات در ۳۷ باب. از بیت موجود در آخر یکی از نسخ این ترجمه چنین معلوم می‌شود که در سال ۱۰۹۴ تجدید نظر در ترجمه این عهدنامه خاتمه یافته است.
آغاز: سپاس و ثنا خداوندی را رواست که ذاتش از وصمت فنا و زوال مبرا است و عظمت و کبریا پادشاهی را سزاست که ساحت ملکش از عوارض فساد و اختلال مبرا و بعد به عرض نواب کامیاب اشرف اقدس اعلی می‌رساند که این حقیر داعی دوام دولت قاهره محمد صالح ولد محمد باقر قزوینی در این ایام که بمطالعه و مباحثه اشتغال داشت و جمعی از این ضعیف استفادت می‌نمودند از آن جمله مباحثه کتاب نهج البلاغه بود ... سید رضی ... از کلام آن حضرت جمع نموده ... علماء سابق از مخالف و موافق بر صحت آن متفق الکلمه اند ... این داعی را وقت مباحثه کتاب شریف همه وقت به خاطر میرسید که این حکمتهای لطیفه ... چه در خور ولایق است که به عبارتی مهذب و بیانی نیکو به سمع شریف نواب اقدس ... برسد تصمیم عزیمت نمود که بعضی از آن عهدنامه ها را ترجمه و تقریر لایق نماید و عهد نامه ای که آن حضرت به مالک اشتر نوشته ... حاوی تر و مبسوط تر آنها بود ... و آن را بیانی واضح و تقریری لایق کردم بی تکلف استعارات و تصنع عبارات
انجام: سوی حور و قصور و روح و ریحان قدم گشاید. اللهم انا نرغب الیک فی رحمتک و المقام عندک فی جنتک و نستشفع بخیر خلقک و صفوتک من بریتک. آمین رب العالمین
[دنا ۸۶۸/۶ (۶ نسخه)؛ الذریعة ۳۷۴/۱۳؛ مجله نورعلم ۵۴/۹۶ «تحفه»؛ فهرستواره منزوی ۳۸۶/۶]

۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۰۹۶
آغاز: جز در تو قبله نخواهیم ساخت ×× گر نه نوازی تو که خواهد نواخت؛ **انجام:** انا الیه راغبون والسلام علی رسول الله صلی الله علیه و آله.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز (ورق اول کتاب که مشتمل بر شش بیت بوده افتاده)؛ مجدول مذهب؛ در سال ۱۲۸۴ داخل کتابخانه اعتضادالسلطنه شده؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: سوخته، ۱۵۰ص، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۱۶]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۶۴۲-۱۶۲/۲۳
آغاز: چنانچه حق تعالی درکلام مجید فرموده ان الله لایغییر ما بقوم حتی یغیروا ما بأنفسهم به درستی که حق سبحانه وتعالی تغییر

نمی دهد آنچه قومی را باشد از نعمت ومکنت تا آنگاه که تغییر دهند ایشان؛ **انجام:** وتوخ منهم اهل التجربة و ... من اهل البیوتات الصالحة والقدم فی الاسلام المتقدمه وطلب کن ازایشان برای عمل صاحبان تجربه وحیا از آنها که صاحب خانه انهای نیکواند ... وباحیا وصلحا می‌باشند ولابد برای رعایت

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز وانجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۶۲۱]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۲۵۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: یکی از شاگردان امیر عماد، تا: اواخر قرن ۱۲؛ با سرلوح مذهب، مجدول؛ کاغذ: بخارایی، جلد: تیماج ماشی،۱۱۲گ،۱۶سطر(۱۱×۲۲)،اندازه:۲۱×۳۴/۵سم [ف: ۵ - ۳۷۰]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۸۴۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قال تعالی و لاتحسبن الذین قتلو فی سبی الله امواتا

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [رایانه]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۵۵۵-۹/۱۰۵

آغاز: پیروان او باء سیما سید اوصیا و پیشوای اتقیا ولی خدا برادر مصطفی ... و بعد به عرض نواب کامیاب اشرف اقدس اعلی می‌رساند که این فقیر داعی و وام دولت قاهره محمد صالح بن محمد باقر روغنی قزوینی؛ **انجام:** کما قال امیرالمؤمنین علیه السلام فی النهج یموت من مات مناولیس یمیت ویبلی من بلی منا ... نزد خدای تعالی روزی مثل از چشمه سار تیغ آنجا آب زندگانی خورده اند وراه به سرچشمه

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول، مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۶۲۰]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۹۱۴

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا [ف: ۱۴ - ۱۴۰]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۷-فیروز

آغاز: برابر؛ **انجام:** شتافتن نفس تو بسوی هوای خود یعنی اگر بر فرمان من سبقت کنی ترا عذری نباشد بعد از اتمام حجت و من هذا العهد و هو آخره و انا سال الله سعة رحمته ... انا الیه راغبون و السلام علی رسول الله (ص)

خط: نستعلیق، کا: میر عماد، بی‌تا؛ دارای کتیبه بزرگ و مذهب، مجدول، با یادداشت‌هایی و از آن جمله: «این نسخه عهد نامه حضرت شاه ولایت ارواحنا فداه که به شهادت ارباب خطوط خط مرحوم میر عماد علیه الرحمه است جهت تقدیم حضور کرامت ظهور اتابک اعظم روحی فداه فرج الله طباطبائی»؛ کاغذ: دولت آبادی افشان، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۲ص، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [ف: ۲۱ - ۱۲۷]

● شرح عهدنامه مالک اشتر / شرح حدیث / فارسی

š.-e ahd nāme-ye mālek-e aštar

قاضی مشهدی، جعفر بن محمد، ق۱۲ قمری

qāzī mašhadī, ja‘far ebn-e mohammad (- 18c)

وابسته به: عهد نامه مالک اشتر؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

اهداء به: عماد الدوله محمد مومن خان ایشیک آقاسی باشی دیوان اعلی

تاریخ تألیف: ۱۱۰۶ق

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۸۳۷

آغاز: بسمله، و الله المعین طراز خطبه ایمان و امتیاز بنی نوع انسان به حمد و سپاس و شکر فزون از قیاس حضرت مالکی است؛

انجام: و امید ما از غیر فضل نه و سلام ما بر رسول خدا صلی الله علیه و آله ... و سلم و تسلیما کثیرا.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محرم ۱۲۷۶ق، جا: قم؛ در ص ۲ و ۴ ترجیع‌بند میرفندرسکی است؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۴گ، ۱۴ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۶ - ۷۱۷]

● شرح عهدنامه مالک اشتر / شرح حدیث / فارسی

š.-e ahd nāme-ye mālek-e aštar

اهدا به: ابو الفتح سلطان ابراهیم میرزا

این ترجمه برای «ابو الفتح سلطان ابراهیم میرزا» تدوین گردیده با این شیوه که پس از یک بند از عهدنامه، ترجمه فارسی آن بند و سپس شرح و توضیح است. در دیباچه آمده است: «وقتی اتفاق افتاد که کلام بلاغت ... و معجز نما تالی کلام خدا یعنی نهج البلاغه حضرت امیر المومنین ... در نظر بود و این کمینه به تامل معانیش که مفتاح سعادت ابدست قفل غفلت از دل می‌گشود در اثناء تصفح اوراق آن ثانی المثانی ... نظر را گذر واقع شدبر عهدنامه ... به خاطر کسیر این حقیر رسید آن عهدنامه مبارک را به حسب مقتضی وقت بر سبیل اختصار شرح فارسی نوشته تحفه سده سنیه آن حضرت سازد».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۰-فیروز

آغاز: بسمله، حمد بی انتهاء حاکمی را سزد که معموری شهرستان کاینات بموجب فرمان لازم الاذعان اوست و شکر بیرون از حیز احصا عادلی را شاید؛ **انجام:** و این کمینه دعاگویان در حق نواب شاهزاده عالم و عالمیان لازال ملکه مزینا بالعدل و الاحسان یمن دعاء حضرت را که بی شک قرین اجابت است خاتمه سخن می‌گرداند و الحمد لله رب العالمین.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ با یک سرلوح کهن، مجدول مذهب؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، مذهب، ۸۲ص، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴سم [ف: ۲۱ - ۱۲۸]

● **شرح عهدنامه مالك اشتر** / شرح حديث / فارسى
š.-e ahd nāme-ye mālek-e aštar
وابسته به: عهد نامه مالك اشتر؛ منسوب به على بن ابى طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۷۷۰
قسمتى از آن؛ بى‌كا، بى‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح العون** / منطق / عربى
š.-ul-‘awn
حسينى رازى، حسن، ق۹ قمرى
hoseynī rāzī, hasan (- 15c)
تاريخ تأليف: ۸۹۸ق
از بهاءالدوله حسن حسينى رازى طرشتى به نام بزرگى قاسم نام و شرحى است آميخته با متن كه از خود او است و در يك «مقدمه» است در علم و سه «مقصد»: ۱. تصورات و مفردات؛ ۲. قضايا و مركبات خبرى؛ ۳. حجت؛ و خاتمه در مواد قياس؛ و ذيل در اجزاء علوم و به روش متأخران است. بى‌شباهت به تهذيب تفتازانى نيست.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۷۴۸
آغاز: بسمله. الحمدلله الذى جعل قلوب العارفين مطالع انوار العلم و لوامع اسراره و صير مناطق السنتهم مفجرا لعيون الحكمة ليفيض على البررة من اهل الايمان ... بعد يقول ... حسن الحسينى المدعو ببهاء الدولة ... لما فرغت من تصنيف العون خالج قلبى ان اشرحه شرحا يذلل عن مسالك شعابه صعابها؛ **انجام:** و البرهان بالمقاصد اشبه و ليختم الكتاب بالحمد على واهب مواهب حب التوفيق و السلام على كاشف اسرار التحقيق و من تابعه بسلوك مناهج الحق بالتصديق و نسال الله تعالى ان ينفع به الطالبين كما ينفع بالنافع و هو حسبى و نعم الوكيل (من الف الحمد الى قاف التوفيق تاريخ تتميم الشرح و قد وقع ذلك فى طرشت من قرى راز - منه مدظله العالى) (الحمد على واهب حب التوفيق = ۸۹۸)
خط: نستعليق، كا: حيدر على بن كمال الدين محمد نوربخشى كشميرى، تا: جمادى الاول ۹۱۰ق؛ محشى با نشان «منه مدظله»؛ تملك: محمد رفيع كسگرى، حاجى محمد بيك يزدى، هدايت الله بن محمد عقيلى؛ كاغذ: سمرقندى، جلد: مقوا، ۱۰۹گ، ۱۷ سطر (۷×۹)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۴ - ۳۷۰۴]

← شرح عين الحقايق > عين الحقايق
← شرح عين العلم و زين الحلم > فهم المعلوم فى شرح عين العلم و زين الحلم

● **شرح عين الوصول الى علم الاصول** / اصول فقه / عربى
š.-u ‘ayn-il wuṣūl ilā ‘ilm-il-uṣūl
ابو محمد محمد سعدالله، قرن ۱۲ قمرى
abū mohammad mohammad sa‘d-ol-lāh (18c)
وابسته به: عين الوصول الى علم الاصول؛ ابومحمد محمد سعدالله (قرن ۱۲)
تاريخ تأليف: اواخر رمضان ۱۱۰۴ق؛ محل تأليف: مكه
شرحى است مفصل با عناوين «قوله، قوله» بر رساله «عين الاصول الى علم الاصول» خودش كه به درخواست شاگردش «شيخ محمد صادق» نوشته و در اواخر رمضان ۱۱۰۴ق (به ضبط ترقيمه نسخه ۴۱۱۵۰ آستان قدس، اما به ضبط ترقيمه «عين الوصول»: نسخه ۳۵۹۱۵ آستان قدس، در ۲۱ شوال ۱۱۰۴) به پايان رسيده است.
آغاز: بسمله. الحمدالله الذى شرح صدورنا لصدورنا الى كشف حقائق الاصول بعد ما فتح قلبنا ... بعد فيقول المقصر محمد سعدالله لما سألنى بعض اصحابى الفحول خريدة صغيرة حاوية لامهات الاصول ... و قد سميتها عين الاصول الى علم الاصول فاشتغلوا بها زمانا ... و لكن تفرد منهم لدوام طلب اظهار مكنوناتها جامع المعقول ... الشيخ محمد صادق حققه الله بأصل الاصول ... قوله يهيىء مطاوعة التهيؤ و هو الفقه فقيه ايماء [اشارة] الى تعريفه على وجه لا يرد ما اورد على تعريف القوم
انجام: انما الامر الله [لله] يعذب من يريد بعدله و ينجى من يشاء بفضله و اليه المعاد و افوض امرى الى الله و هو بصير بالعباد لا ملجأ الا اليه و اليه المصير و هو نعم المولى و نعم النصير و به اشهد ان لا اله الا هو ان محمدا و عبده و رسوله

۱. مشهد؛ رضوى؛ شماره نسخه:۴۱۱۵۰/۱
آغاز و انجام: برابر؛ قد وقع الفراغ من شرح عين الوصول الى علم الوصول للمصنف مولانا و سيدنا و سلطان الاولياء الكاملين و ... محمد سعد الله سلمه الله تعالى و ابقاه و نفع به المسلمين اجمعين فى اواخر رمضان المبارك سنة ۱۱۰۴ من الهجرة النبوية فى مكة المعظمة زادها الله شرفا و كان الفراغ من نساختها ... سنة ۱۱۰۸ ... آمين آمين
خط: نسخ، بى‌كا، تا: ۲۲ رمضان ۱۱۰۸ق (با توجه به جمله دعايى ترقيمه در حيات مؤلف بوده)؛ اهدايى: رهبرى، دى ۱۳۸۸؛ كاغذ: نخودى، جلد: تيماج مذهب، ۱۲۹گ، ۱۹-۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [اهدائى رهبر: ۱۱ - ۳۰۴]
۲. مشهد؛ رضوى؛ شماره نسخه:۳۵۹۱۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** خطاء على ما مر و لا محل للمحل ثمة الا ان يراد بالمحل اعم من الزمان و لانه
خط: نستعليق، بى‌كا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگى: انجام؛ اهدايى: رهبرى، مهر ۱۳۸۶؛ كاغذ: نخودى، جلد: مقوا، ۸۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [اهدائى رهبر: ۱۱ - ۳۰۵]
مشهد؛ شيخ على حيدر؛ شماره نسخه:۶۴۴/۲

همان نسخه بالا [مؤید: ۲ - ۱۵۱]

● **شرح عیوب و علاج نواقص مملکتی ایران** / حکومت و سیاست / فارسی

š.-e ʻoyūb va ʻalāj-e navāqes-e mamlakatī-ye īrān

اهدا به: ناصرالدین شاه (۱۲۶۴-۱۳۱۳ق)

نویسنده می‌گوید: چهارده سال است که در اروپا به سر می‌برم و از اخبار روزنامه‌های فرانسه و انگلیسی دریافته‌ام که جوان نادانی در طهران بساط شعبده گسترده (= شاید مقصودش ملکم باشد) و می‌خواهد قوانین فرنگان را در کشور اسلامی ایران رواج دهد. او برای مبارزه با این فکر علاوه بر این رساله نامه‌ای به مؤتمن الملک وزیر امورخارجه وقت نوشته و تقاضا کرده است تا مؤتمن الملک این رساله را به نظرشاه برساند. در این رساله مؤلف از شاه می‌خواهد که «دارالشورای ملی» ایجاد کند و برای تشکیل چنین شورایی پیشنهادهایی مطرح می‌نماید و بعداً از تأسیس چند دیوانخانه، که با وزارتخانه امروزی شباهت دارد، سخن می‌گوید و عقیده دارد بدین شیوه می‌توان هم از دین حمایت کرد و هم امور اداری مملکت را بسامان کرد.

آغاز: بسمله، حضور مبارک جناب مستطاب اجل اکرم عالی آقای مؤتمن الملک وزیر بی نظیر.

انجام: و مملکت ما را بکام شاه دار و سلطنت را در اولاد حضرتش نگاه دار و السلام خیر ختام.

چاپ: تهران، ۱۳۸۰ش، به کوشش و پیشگفتار غلام حسین زرگر نژاد، در «رسائل سیاسی عصر قاجار»، صص ۱۲۱-۱۷۲.

[دنا ۸۶۹/۶؛ فهرستواره منزوی ۵۰۸/۶]

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۵۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق ریز و خوش، کاتب = مؤلف، تا: محتملاً قرن ۱۳، جا: اروپا (احتمالا)؛ کاغذ: فرنگی، شکری، جلد: تیماج قرمز، ۲۶گ، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۳۹۴]

← شرح عیون اخبار الرضا > لوامع الانوار فی شرح عیون الاخبار

← شرح عیون اخبار الرضا (ع) > جنة السلام

● **شرح عیون الحکمة** / فلسفه / عربی

š.-u ʻuyūn-il-ḥikma

فخر رازی، محمد بن عمر، ۵۴۴؟ - ۶۰۶ قمری

faxr-e rāzī, mohammad ebn-e ʻomar (1150 - 1210)

وابسته به: عیون الحکمة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

عیون الحکمة یکی از آثار معروف ابن سینا در سه بخش الهیات، طبیعیات و منطق است که توسط فخر الدین رازی و به درخواست شاگردش حکیم محمد بن رضوان بن منوچهر ملک شروان شرح شده است. در آغاز شرح دیباچه مفصلی نهاده و در این دیباچه می‌گوید: «یکی از شاگردان محمد بن رضوان بن منوچهر از من خواست تا بر مشکلات عیون الحکمه شرحی نویسم و من به چند دلیل از آن امتناع داشتم. یکی اینکه تا کنون کسی از اهل دانش بدین کار دست نزده. دیگر اینکه من با همه مطالب این کتاب از خرد و کلان مخالفم، اگر عقیده مخالف خود را آشکار سازم بر زبان زبونان می‌افتم و اگر نظر خود را پنهان کنم راه مداهنت و تزویر پیموده‌ام. سه دیگر اینکه از آنجا که مؤلف این کتاب در دانشوری مردی بنام و دانشمندی سخت زبانزد است، همگان این کتاب کوچک را حاوی اسرار پنهان می‌دانند و برای دریافت اسرار آن کنجکاوی دارند، هرکس بر مذاق خود بر کنار نسخه‌های آن تفسیری نگاشته و چنین پنداشته که تفسیر خیالی او روشنگر مطالب عمیق کتاب است، آنگاه کسانی که این نسخه‌ها را دیده‌اند حاشیه‌های مذکور را از متن دانستند و به هنگام نسخه‌برداری وارد متن ساختند و نتیجه این شد که نسخه‌های این کتاب دارای اشتباهات و مطالب نااستوار فراوان گردید. نظیر این تصرفات و آفات را من در نسخ مصنفات خود که بیش از ۳۰ سال از تألیف آنها نمی‌گذرد دیده‌ام چه رسد به مصنفات شیخ که بیش از ۱۵۰ سال از آن می‌گذرد». رازی سپس می‌گوید: «این معاذیر مورد قبول درخواست‌کننده واقع نشد و ناچار این شرح را نوشتم». عنوان‌های این شرح «قال الشیخ» و «قال المفسر» یا «التفسیر» است. در فهرست نسخ عربی برلین فهرست کامل فصول شرح عیون الحکمه یاد شده و آن نسخه نیز مانند بسیاری از نسخ کامل نیست. اینک فهرست مطالب از فهرست مزبور: منطق دارای ده «فصل» است، فصل اول و دوم گویا دیباچه و مقدمه است و ایساغوجی (در طبیعی و الهی رازی نخست مقدمه‌ای مبسوط آورده)، سوم تا دهم قاطیغوریاس است باریرمیناس، انولوطیقا الاولی، انولوطیقا الثانیه (برهان)، جدل، المغالطات، الخطابه، القیاسات الشعریه؛ بخش طبیعی دارای شانزده «فصل» است: ۱. تقسیم علوم، شامل چهار مسئله (تفسیر حکمت، تقسیم حکمت به نظری و عملی، بخش‌های حکمت عملی، بخش‌های حکمت نظری)، ۲. المصادرات التی یجب تقدیمها علی العلم الطبیعی، ۳. بیان تناهی الابعاد، ۴. ان الجهات لا یتحدد الا بالمحیط و المرکز، ۷. نفی جوهر الفرد، ۸. اثبات الزمان، ۹. حرکت و اقسام حرکت دارای شش مسئله، ۱۰. مسائل السماء و العالم، ۱۱. الآثار العلویه شامل دو مسئله، ۱۲. فی النبات، ۱۳. فی الحیوان، ۱۴. فی الحواس الباطنه، ۱۵. فی القوی المحرکة الحیوانیه، ۱۶. الانسان؛ بخش الهیات دارای هشت فصل: ۱. وحدت و کثرت و احکام آنها، ۲. احکام هیولی و صورت؛ ۳. اثبات قوی؛ ۴. احکام العلل و المعلولات؛ ۵. وجود و تقسیم آن به جوهر و عرض؛ ۶. مباحث ممکن و واجب؛ ۷. کلی و جزیی و مباحث متعلق به آنها؛ ۸

الهیات (به معنی اخص اعم) شامل چندین مسئله، مسئله نخستین در اثبات واجب و مسئله دهم در قدرت است. (عبدالحسین حائری)
فخر رازی در نامه به سرخسی از این شرح یاد کرده است.
آغاز: اللهم یا خلق السماوات و الارض ... اما بعد فان کتاب عیون الحکمة کتاب ...
آغاز طبیعی: (بسمله) و هی مرتبه علی فصول الاول فی تقسیم العلوم و فیه مسائل الاولی فی تفسیر الحکمه قال الشیخ الحکمة استکمال النفس ... قال المفسر رضی الله عنه کمالات الانسان علی ثلثه اقسام ...
آغاز الهی: بسمله و فیه فصول الفصل الاول [قال الشیخ] الموجود قد یوصف بانه واحد او کثیر و بانه کلی او جزئی ... [قال المفسر] قد ذکرنا فی اول الطبیعیات ان العلوم النظریه ثلثه الالهیات و الریاضیات و الطبیعیات
انجام: [قال الشیخ] و السعادة هی الانقطاع بالجمله من ملاحظه هذه الحساس ... قال رضی الله عنه الانسان یشارک الحیوان و النبات با کله و شربه ... و لما ذکر ذلک ختم الکلام بقوله و الحق ولی التسهیل ... قال رضی الله عنه الاولی ان نختم الکلام بدعاء مأثوره عن ذی النون المصری ... الهی سری لدیک مکشوفه ... و ان لا تجعلنی من الهالکین
چاپ: به کوشش آقای مجتبی مینوی در تهران به سال ۱۳۳۳ش؛ به کوشش عبدالرحمن بدوی در مصر به سال ۱۹۴۵م؛ به کوشش حلمی ضیا اولکن در آنکارا به سال ۱۹۵۳؛ بخش طبیعی متن در تسع رسائل (۲–۲۵) به چاپ رسیده (مهدوی ش ۹۳)
[دنا ۸۶۹۸۷۰/۶ (۱۵ نسخه)؛ الذریعه ج ۳۸۱؛ دکتر مهدوی (فهرست مصنفات ابن سینا) ص ۱۸۳–۱۸۵؛ قنواتی ۸۰–۸۱؛ کشف الظنون: عیون الحکمه؛ اسکوریال ش ۶۲۸ ج ۱ ص ۴۳۳–۴۳۴؛ ذیل فهرست کمبریج ص ۱۴۵ ش ۸۸۰؛ فهرست برلین شماره ۵۰۴۳ ج ۴ ص ۳۸۲–۳۸۴؛ فهرست دارالکتب ۱۹۶۲ ص ۵۱]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶۴
آغاز و انجام: برابر
کامل است و تمام منطق، طبیعی و الهی را داراست؛ خط: ثلث، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ در نیم اول نسخه عنوانها «قال الشیخ» و «قال المفسر» است و در نیمه دوم جای «قال الشیخ» سفید است و بجای «قال المفسر»، «قال رضی الله عنه» نوشته شده و گاه نیز قال حذف شده و جای آن سفید است؛ دارای نوشته‌ها و مهرهایی از: میر حسین محمد العطار، محمد بن عمر بن احمد القزوینی، رضی الدین محمد (تاریخ مهر اخیر ۱۰۷۱)، محمد مهدی بن رضی الدین محمد (تاریخ مهر آن ۱۱۱۸)؛ تملک: محب الله بن صنع الله لطیفی، فرهاد میرزا بوده در ۱۳۳۶؛ کاغذ: خان بالغ، جلد: تیماج قرمز، ۳۱۰ص، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۴سم [ف: ۵ – ۳۴۲]
۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۱۷۶
بخش منطق؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ این نسخه را یحیی بن عبدالرحیم تمیمی حلبی مقابله و تصحیح کرده؛ اندازه: ۱۶/۵×۲۴سم [نسخه‌پژوهی: ۲ – ۱۸۳]
۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۸۷۳
از آغاز کتاب تا پایان آن؛ خط: نسخ، کا: یوسف بن محمد بن عبدالکافی قزوینی، تا: سه‌شنبه ۹ ربیع الثانی ۶۷۴ق؛ در پایان مناجات حسین بن منصور حلاج است؛ تملک: خواجه محمد افضل صبری با تاریخ ۹۳۱ق، رفیع الدین محمد بن عصام الدین ابراهیم اسفراینی در ۹۳۹، ابوالقاسم در ۹۶۵ق، محمود بن یحیی جماستانی در ۱۰۰۸، محمد طاهر حسینی در ۱۱۵۲، محمد طاهر بن محمد باقر خورزینی اقطسی تفرشی طبیب در ۱۱۵۰ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی، ۲۹۶گ، ۱۹ سطر (۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۴ – ۳۹۰۶]
۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۶۰
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ بخشی از اواخر نسخه نونویس مرتضی مصباح در ۱۶ رمضان ۱۳۴۸ برای ضیاء الدین دری؛ محشی با نشان «کنز، اح، ام»؛ تملک: آخوند ملاخدابخش و ضیاء الدین دری با تاریخ ۱۳۴۸؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷۳گ، ۱۴ سطر (۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۶/۵×۲۳سم [ف: – ۵۸۲]
۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۲۲/۵
آغاز: بسمله. و رب یسر. الحمدلله المستحق للحمد ذی الجلال و البهاء و السخاء و المجد ... هذا کتاب صنفناه فی الشرایع الالهیه و القواطع الدینیة علی آراء العقلاء ذوی الشریعه؛ **انجام:** تمت المنافع یتلوها الاصول الفقهیات اندر ماقیل و اعز ما نیل و العون و التوفیق بالله علیه اتوکل و الیه انیب و الحمدلله وحده و الصلوة علی نبی الرحمة و آله الطاهرین.
خط: نسخ، کا: سید حیدر آملی، تا: با تاریخ ۷۶۲ق؛ مقابله شده؛ جلد: تیماج سرخ، ۲۱گ (۱۰۴پ–۱۲۴ر)، اندازه: ۱۲×۱۶/۵سم [ف: ۳ – ۳۱۲]
۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۶۳۸
آغاز و انجام: برابر
بخش‌های منطق بی طبیعیات و الهیات را دربردارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مجدول؛ جلد: تیماج زرشکی، ۲۴۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۳۳/۱ – ۱۴۲]
۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۷
آغاز: بسمله. قال مولانا افضل العالم مفخر بنی آدم سلطان علماء العرب و العجم ... ابوعبدالله محمد بن عمر بن الحسن الرازی؛ **انجام:** قال مولانا اعلم ان هذا الکلام غنی عن التعریف فهذا آخر الکلام فی المنطقیات والله اعلم بالصواب.
فقط بخش منطق عیون الحکمه است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۶۷ق؛ واقف: ابن خاتون، ۱۰۶۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۱۴۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۱ – ۱۵۲]
تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۴۰۲-ف و ۲۰۵۰-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۴]

۸. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۲۴

خط: نسخ، کا: عبدالخالق بن محمود، تا: یک‌شنبه ۵ محرم ۱۰۹۱ق؛ تملک: احمد فرهومند کتابفروش؛ مهر: محمد جعفر حسینی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سرخ، ۲۷۳گ، ۲۰ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: - ۵۸۲]

۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۶۷۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۹۲ق؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۵۵گ، ۱۷ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۹ - ۳۴۳]

۱۰. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۱۵

ج ۱: بخش منطق؛ خط: نسخ، کا: مرتضی طالقانی، تا: ۱۳۴۸ق؛ تملک: ضیاء الدین دری در ۱۳۴۹؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۳۶گ، ۱۴ سطر (۱۲×۱۳/۵)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: - ۵۸۲]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶۳

آغاز: فان کتاب عیون الحکم کتاب اخباره سطرت فی صحائف المفاخر و کتبت علی جبهة الفلک الدائر و هو فی الحقیقه کالصدفه؛ **انجام:** فثبت ان کل ما کان جزء للمهیه فانه بعد تحقق المهیه یستغنی عن تحقق جدید لکنه لا ینعکس فان اللازم الغریب للمهیه موجبه هو المهیه و اذا کان کذالک کان غنیا عن السبب الجدید فثبت

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ این نسخه بخط نسخ و تازه نویس است و تنها شرح چند سطر نخستین منطق است (از مسئله دوم از تفسیر این جمله شیخ: الکلی الذاتی هو الذی یوصف به ذات الشیء کالسواد و البیاض فی الانسان)؛ کاغذ: فرنگی، ۳۲ص، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۳۳۹]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۲۲

آغاز: العام و اما الفصل الخاص فذالک هو المحمول اللازم من العرضات؛ **انجام:** برابر

اول این نسخه افتاده موجودی از اوائل مبحث (فصل) تا آخر الهیات است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: قائم مقام؛ کاغذ: آبی و زرد، ۱۹۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۴ - ۱۸۴]

● شرح عیون الوصول الی علم الاصول / اصول فقه / عربی

š.-u ʻuyūn-il-wuṣūl ilā ʻilm-il-uṣūl

کلباسی، محمود بن محمد مهدی، ق۱۴ قمری

Kalbāsī, mahmūd ebn-e mohammad mahdī (- 20c)

وابسته به: عیون الوصول الی علم الاصول؛ کرباسی، محمد مهدی بن محمد ابراهیم (-۱۲۷۸)

کتاب «عیون الوصول» پدر مؤلف، که مختصر بود شارح آن را مزجاً شرح کرده و گفته‌های علمای اصول سنی و شیعه را بسیار می‌آورد و اگر منظم می‌شد از نفایس کتاب‌های این فن بود.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۶۴۳/۲

آغاز: آغاز در برگ ۲۸۳: الحمدلله الذی جعل عواید الانعام فی تمهید قواعد الاحکام و أنزل الکتاب لتأسیس الاحکام و احکام الاسلام

خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، اندازه: ۱۶×۲۲/۵سم [ف: ۱۵ - ۴۱]

● شرح غایة الرفع الی ذروة الوضع / بلاغت / عربی

š.-u ġāyat-ir rafʻ ilā ḏirwat-il waḍʻ

مصری، عطاءالله بن احمد، ق۱۲ قمری

mesrī, ʻatā'-ol-lāh ebn-e ahmad (- 18c)

تاریخ تألیف: شنبه ۲۳ رجب ۱۱۶۱ق

شرح مزجی گزیده‌ای است که شارح بر رساله مختصر خود در تعریف لفظ و اقسام آن و معنای وضع نگاشته است

[دنا ۸۷۰/۶؛ ایضاح المکنون ۱۳۹/۲؛ هدیة العارفین ۶۶۴/۱؛ معجم المؤلفین ۲۸۳/۶]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۶۱۴/۱۲

آغاز: سبحانک لاعلم لنا الاما علمتنا انک انت العلیم الحکیم و الصلاة و السلام علی نبیک الکریم و رسولک العظیم

نسخه اصل: کتابخانه واتیکان -رم ۱۰۷۸؛ خط: نسخ، کا: علی بن اسماعیل بن یحیی بن محسن بن حسین بن احمد بن حسن بن قاسم بن محمد، تا: دوشنبه ۱۶ ربیع الثانی ۱۲۵۱ق؛ ۱۲ص (۴۶۲ حاشیه -۴۷۳ حاشیه) [عکسی ف: ۵ - ۴۱]

● شرح الغرة فی المنطق / منطق / عربی

š.-ul ġurra fi-l manṭiq

صفوی، عیسی بن محمد، ۹۰۰ - ۹۵۳ قمری

safavī, ʻīsā ebn-e mohammad (1495 - 1547)

وابسته به: الغرة = ترجمة الکبری = اصول المنطقیة = المنطق؛ جرجانی، محمد بن علی (-۸۳۸)

شرح از قطب الدین سید عیسی بن محمد بن عبدالله حسینی صفوی، متن از شریف شمس الدین محمد گرگانی و ترجمه عربی کبرای پدرش سید علی شریف گرگانی است.

آغاز: بسمله اما بعد الحمد ... و الصلوة علی نبیه و آله و صحبه قال المصنف رحمه الله تعالی اعلم ان النفس الناطقة الانسانیة و هی عند جمهور

انجام: فالحرارة لیست بموجودة لما مرت و الله اعلم.

[دنا ۸۷۰/۶؛ الذریعه ۳۷۶/۱۳]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۳۴۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عمر بن قاسم بن منصور المؤدب، تا: ۹۵۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۶سم [ف: ۳۲ - ۳۳۴]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۷۰

خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد بن شعبان، تا: جمادی الثانی ۱۱۱۴ق، مؤلف ساکن سرای سلطان میانه؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج تریاکی، ۹۱گ، ۱۷ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [سنا: ف: ۲ - ۲۳۷]

● شرح الغرة فی المنطق / منطق / عربی

š.-ul-ġurra fi-l-manṭiq

وابسته به: الغرة = ترجمة الکبری = اصول المنطقیة = المنطق؛ جرجانی، محمد بن علی (-۸۳۸)

غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۰۲۴

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم، افتتح باسمه تعالی تیمناً و تبرکاً به فیما هو بصدده و أرفعه بنعمه بتحمیده مراعیاً براعة الاستهلال؛

انجام: و من أراد التحقیق فی المقام و تفصیل الأقسام فلیرجع الی کتابنا یطلع علیه بعون الملك العلام

دیباچه شارح در این نسخه نیامده، شرح مزجی مختصر نیکویی است بر رساله «الغرة» سید شمس الدین شریفی گرگانی و در پایان به کتاب خود «القوانین» حوالت می‌دهد؛ خط: نسخ، کا: حمدان بن صالح غروی، تا: پنج‌شنبه ۲ جمادی الاول ۸۹۷ق؛ مصحح، با نشانی بلاغ؛ تملك محمد رضا بن حسن حسینی، محمد محسن؛ جلد: مقوایی، ۵۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲۱ - ۳۷]

۲. قائن؛ مدرسه جعفریه؛ شماره نسخه:۱۳۷/۱

آغاز: حادث فصل فی بیان الحاجة الی المنطق و الترغیب و تعلمه و الترغیب فی تفهیمه و تفهمه امتیاز الانسان عن سایر الحیوان لیس بالاکل والشرب

شرحی است بر «الغرة فی المنطق» شریف جرجانی که دراصل کبری درمنطق را به عربی ترجمه کرده؛ خط: نسخ، کا: حمدان بن صالح عروی، تا: ۲۳ رمضان ۸۹۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، با علامت بلاغ؛ جلد: مقوایی، ۴۵گ (۱-۴۵)، اندازه: ۱۳/۵×۱۸سم [کتابخانه‌های قائن: ف: - ۱۱۶]

۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۸۵/۱

آغاز: بسمله افتح باسمه تعالی تیمنا وتبرکا به فیما هو بصدق و اردفه بتحمیده مراعیا براعة لاستهلال ... و یقول منطق کل منطق بنشر محامده خلیق و ذکر همامه حقیق وبسط موائد یلیق. المنطق اسم من النطق ... بعد از دو برگ ... اما بعد مبنی علی الضم و من الغایات ای اما بعد الحمد و الصلاة فیقول الفقیر الی الله الغنی و هو الاستاد العلامه المحقق و الحبر النحریر المدقق سلطان العلماء فی العالم سمی جده سید ولد آدم قدوة المحققین واسوة المدرسین الامیر شمس الملة والدین محمدبن الامام ... علی شریف الحسینی الجرجانی

شرحی است بر غرة؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳ سطر (۶×۱۲) [ف: ۱ - ۳۱۱]

● شرح غرر الحکم و درر الکلم / شرح حدیث / فارسی

š.-e qorar-ol hekem va dorar-ol kalem

آقا جمال خوانساری، محمد بن حسین، - ۱۱۲۵ قمری

āqā jamāl-e xānsārī, mohammad ebn-e hoseyn (- 1713)

وابسته به: غرر الحکم و درر الکلم = کشاف العقول و الادیان؛ آمدی، عبدالواحد بن محمد (-۵۱۰)

اهدا به: شاه سلطان حسین صفوی (۱۱۰۵-۱۱۳۵)

تاریخ تألیف: محرم ۱۱۱۷ق

شرح مهم و معروفی است بر «غرر الحکم» عبدالواحد آمدی که به پیشنهاد شاه سلطان حسین صفوی نگارش یافته است. مؤلف فقط به ترجمه اکتفاء نکرده بلکه بنا به تصریح خودش عبارات غامض و مغلق و فقرات پیچیده و مشکل را شرح نموده است. جلد سوم کتاب که پایان حرف کاف می‌باشد اواخر ماه شعبان ۱۱۱۳ هنگام عزم سفر شارح برای اداء حج پایان یافته است.

آغاز: غرر و درر الفاظ و معانی سلسله آرای شاهد زیبای حمد و سپاس ایزد سخن ... اما بعد بر شیرازه بندان صحیفه دانش ...

چاپ: تهران، انتشارات دانشگاه، ۱۳۴۶ ش، ۶ جلد، تحقیق سید جلال الدین محدث ارموی.

[الذریعة ۳۷۶/۱۳؛ دنا ۸۷۰/۶ (۲۰ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۳۸۸/۶ و ۵۰۹/۶]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۴۳۸ و ۲۱۸۲ عکسی

آغاز: از آنچه وارد شده از سخنان حکمت آمیز حضرت امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام در حرف نون بلفظ نعم

از کلمه «نعم» تا پایان کتاب؛ خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: محرم ۱۱۱۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با نشان «منه دام ظله»؛ مهر: «عبده محمد جعفر بن محمد باقر الموسوی» (بیضی)؛ جلد: تیماج، ۱۲۹گ، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۰۹] و [عکسی ف: ۶ - ۲۲۹]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۱۹۱ و ۲۰۸۹ عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** و نکند هر آنچه را می‌گوید و امر می‌کند مرا بآن و الحمدلله علی ما وفقنی للاتمام.

کامل؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۱۱۳-۱۱۱۷ق؛ مصحح، با خط خوردگی و اضافات؛ تملك: حسین بن فضلعلی که کتاب را به فرزندش «حسنعلی» هدیه نموده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای،

۵۹۳گ، اندازه: ۱۷×۲۳/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۰۹] و [عکسی ف: ۶ - ۱۱۴]

۳. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۱۵۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۳۰۰گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۳×۳۶سم [ف: ۱ - ۱۰۵]

۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۱۸۸/۱

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی هدانا بتوفیقه الی جادة طریقة و فضلنا بتوحیده علی کافة عبیده سپاس مر خدایرا آنچنان خدائی که راه نمود ما را بتوفیق خود بسوی میانه راه خود و افزون گردانیده ما را به یکی گفتن او بر همه بندگان خود؛ **انجام:** یقبح بالرجال ان یقصر عمله عن علمه و یعجز فعله عن قوله تم الکتاب ... والسلام. زشت می‌نماید مرد را آن که کوتاه آید علم او بر عمل او و ناتوان آید کردار او از گفتار او تمام شد ...

خط: نسخ خوش، کا: معز الدین محمد بن سلطان محمد قاری نیریزی، تا: ۱۰۸۵ق؛ این نسخه مترجم به فارسی تحت اللفظی و زیرنویس نسبتا روان می‌باشد، دارای سرلوح مزدوج مذهب، مجدول؛ واقف: محمد حسام واعظی، ۱۳۹۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، مذهب، ۲۴ سطر در متن و حاشیه مختلف السطر، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۵ - ۵۵۰]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۳۴۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** بید الاحقر مصطفی الحسینی الصفائی فی شوال المکرم۱۳۶۵

خط: نسخ، کا: صفایی خوانساری، مصطفی بن احمد، تا: قرن ۱۲ [رایانه]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۰۱۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** آماده آن شده باشند و توشه آن راه را گرفته باشند.

خط: نسخ جلی، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول، مذهب؛ کاغذ: ترمه، جلد: گالینگور سبز، ۷۷۰ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۳۱سم [ف: ۶ - ۱۳]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۲۴۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** بلکه دلیل عجز و ناتوانی اینکس است.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۴گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۳/۵×۳۶سم [ف: ۱۴ - ۲۹۲]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۴۲

آغاز: از آنچه وارد شده از سخنان حکمت آمیز حضرت امیرالمؤمنین علی ابن ابی طالب علیه السلم در حرف تا فرموده آن حضرت علیه السلم تاجرالله تربح بازرگان کنی با خدا تا سودیابی مراد بیازرگانی کردن با خدا؛ **انجام:** ادراک هر یک از مقصدین میسر و محصل گردد

جلد ۳، این جلد از حرف «ت» از جمله «تاجرالله تربح» تا حرف «ک» جمله «کان لی فیما مضی الخ» را دارد؛ خط: نسخ، کا: محمد صادق بن محمد مؤمن اصفهانی، تا: قرن ۱۲، ظاهراً نسخه در عصر مؤلف نوشته شده؛ دارای یک سرلوح مزدوج مزین مذهب، مجدول؛ واقف: نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج خرمایی، ۴۳۳گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۹×۳۱سم [ف: ۵ - ۷۶]

۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۳۰۷

آغاز: برابر

جلد اول، از ابتداء کتاب تا آخر حرف الف؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی از مؤلف با عبارت «منه سلمه الله تعالی» یا «منه مد ظله العالی»؛ محمد حسین بن نورالدین موسوی حسینی جزائری در لکنو از شهرهای هند به سال ۱۱۴۸ شرحی مبنی بر این که این نسخه قسمتی از ترجمه غررالحکم آمدی و تألیف آقا جمال است نوشته؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج، ۳۴۱ص، ۲۱ و ۲۲ سطر، اندازه: ۱۹×۲۷سم [ف: ۲ - ۳۶]

۱۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۱۱۶

آغاز: اجتناب نمایند مصاحبیت و اختلاط میانه ایشان باقی ماند و اگرنه زود زایل گردد؛ **انجام:** که بعون الله و حسن تأییده ادراک هریک از مقصدین میسر و محصل گردد و کتب ذلک حامداً لله رب العالمین

از ابتدا تا آخر صرف کاف؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ تملک: یحیی بن محمد شفیع اصفهانی که کتاب را از «آخوند ملا علی میرزا مؤذن» خریده به غره شوال ۱۳۲۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۹۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۳۴/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۰۸]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۵۹۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** اذا کان الحلم مفسدة کان العفو معجزة ... بلکه زیاد کند. پس در آن حال حلم و در گذشتن از گناه او خوب نیست بلکه دلیل عجز و ناتوانی این کس است.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱ یا ۱۲؛ محشی با نشان «منه رحمه الله»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶۱گ، ۲۷ سطر (۱۲×۲۱)، اندازه: ۱۷/۵×۱۸/۸۵سم [ف: ۱۲ - ۲۹۸]

۱۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۶۹۰

آغاز: باب الباء از آنچه وارد شده از سخنان حکمت آمیز حضرت امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه الاسلام

خط: نستعلیق، کا: محمد معین بن محمد فصیح، تا: صفر ۱۱۳۳ق؛ علامت استکتاب کتاب به خط مؤلف، مصحح، با علامت بلاغ، محشی؛ تملک: حسین بن محمد علی به سال ۱۱۷۸؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۴گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۰۹]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۸۲۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** بلکه دلیل عجز و ناتوانی اینکس است.

خط: نسخ، کا: یحیی بن عبدالعلی حسینی، تا: یک‌شنبه ۱۸ ربیع الثانی ۱۲۷۴ق؛ دارای سرلوح مذهب مرصع، مجدول، مصحح، مقابله شده؛ واقف: محمد ایرانی مجرد، بهمن ۱۳۵۰؛ کاغذ:

نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۵۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۹/۲×۲۱/۸سم [ف: ۱۴ - ۲۹۱]

۱۴. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۰۷۷**

آغاز: بسمله، از آنچه وارد شده از سخنان حکمت آمیز حضرت؛ **انجام:** من ربیع الاول فی عام الرابع و الخمسین و ثلثمائه بعد الالف من الهجره المبارکه

جلد دوم؛ خط: نستعلیق، کا: صفائی خوانساری، احمد بن محمد رضا، تا: ۱۳۵۴ق [رایانه]

۱۵. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۴۵**

آغاز: از آنچه وارد شد از سخنان حکمت آمیز حضرت امیرالمؤمنین علی ابن ابی طالب علیه السلم دو حرف میم مفتوحه بلفظ من که بمعنی هر کس است؛ **انجام:** و مرا بلئیمان مقابل ایشان و اول باعتبار جزو دویم انسب مینماید

جلد ۳، از حرف «م» و کلماتی که مصدر است به کلمه «من» و به جمله مبارکه «من آمن امن» و حروف «م» به جمله مبارکه «مثل المؤمن کالا ترجة طیب طعمها و ریحها» خاتمه یافته. پس از آن به ذکر جملات مصدر به حرف «باء زائده» شروع نموده و به جمله «بالشر تدوم النعم» آغاز گشته. پس از آن، از حرف «ت» تا حرف «ک» است و نام مؤلف، مترجم و تاریخ ختم تألیف در آخر حرف «ک» ذکر شده است. پس از این به حرف «ل» به جمله مبارکه: «لکل ضیق مخرج» آغاز و به جمله: «لذة الکرام فی الاطعام و لذة اللئام فی الطعام»، نسخه ختم می‌شود؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ دارای یک کتیبه مذهب منقش، مجدول؛ واقف: نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا مذهب، ۲۳۷گ، ۳۱ و ۳۲ سطر، اندازه: ۲۲×۳۴/۵سم [ف: ۵ - ۷۷]

۱۶. **قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۶۸۹**

آغاز: به گلدسته بندی ازهار آیات بنیاتش وفا نمی تواند نمود ورشته رسای اعداد باوصف لاتناهی گوهر کشی فضایل ذات مبادی صفاتش رسا نمی تواند بود والا منزلتی که نگین خاتم؛ **انجام:** مثل اینکه هر چند آدمی با کسی حلم و بردباری کند و او ترک درشتی و بی ادبی نکند بلکه زیاد کند پس در آن حال حلم و درگذشتن از گناه اوخوب نیست بلکه دلیل عجز و ناتوانی این کس است

خط: نسخ جلی، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ جلد: تیماج مذهب، ۲۷۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۰×۳۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۳۳]

۱۷. **قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۵۸۶**

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اما هرگاه مفسده داشته باشد مثل اینکه هر چند آدمی با کسی حلم و بردباری کند و ترک درشتی و بی ادبی نکند بلکه زیاد کند پس در آن حال حلم و درگذشتن از گناه او خوب نیست بلکه دلیل عجز و ناتوانی این کس است

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۱گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۲۳×۳۴سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۳۴]

۱۸. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۷۱۱-۱۹/۴۱**

آغاز: بسمله، از آنچه وارد شده از سخنان حکمت آمیز حضرت امیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام در حرف با به بای زایده یعنی بائی که جزو کلمه نباشد ... بالشکر تدوم النعم سبب شکر گذاری دائم می‌ماند نعمتها؛ **انجام:** یقبح بالرجل أن یقصر عمله عن علمه و یعجز فعله عن قوله ... یعنی عمل نکند بهمه آنچه علم دارد بآن و نکند هر آنچه را می‌گوید و امر میکند مردم را به او ...

جلد دوم و از حرف با تا پایان شرح؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تاریخ وقف: شعبان ۱۲۹۰؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۲ - ۹۱۸]

۱۹. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۱۶**

آغاز: برابر

از حرف بای زائد تا حرف کاف؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: از عصر مؤلف؛ مجدول؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱۴گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۷/۵سم [ف: ۲۶ - ۲۵۱]

● شرح غرر الفرائد = شرح منظومه / فلسفه / عربی

š.-u ġurar-il-farā'id = š.-u manẓūma

سبزواری، هادی بن مهدی، ۱۲۱۲ - ۱۲۸۹ قمری

sabzevārī, hādī ebn-e mahdī (1798 - 1872)

وابسته به: غرر الفرائد = منظومه سبزواری؛ سبزواری، هادی بن مهدی (۱۲۱۲-۱۲۸۹)

تاریخ تألیف: ۱۲۶۲ق

سبزواری دو منظومه دارد یکی در منطق به نام «اللالی المنتظمه» و دیگری در فلسفه به نام «غرر الفرائد» که همین نسخه موجود است با شرح آن که فراغت از منظومه در سال ۱۲۴۰ق و تاریخ فراغت از شرح آن در ۱۲۶۱ق می‌باشد که از لحاظ عبارت دارای غموض و کاستی است و از کتابهای درسی طلاب قدیم است. حاج ملا هادی در نظام فلسفی پیرو ملاصدراست و چیزی بر آن نیفزوده است. این کتاب مشتمل است بر هفت «مقصد» و هر مقصدی محتوی فرائدی است: ۱. امور عامه؛ ۲. جواهر و اعراض؛ ۳. الهیات بالمعنی الاخص؛ ۴. طبیعیات؛ ۵. نبوت و منامات؛ ۶. معاد؛ ۷. علم اخلاق.

آغاز: بسمله الحمدلله المتجلی بنور جماله علی الملک و الملکوت ... آغاز شرح: یا واهب العقل لک المحامد الی جنابک انتهی المقاصد

انجام: قصب القلم ختامهای ای ختام المنظومه کبدوها الفلاحة فهذا مصراع الاخیر مادة تاریخ الشروع فی تألیف المنظومه و هو اربعون و ماتان بعد الالف و قد فرغ المؤلف الفقیر ... صلی الله علیهم اجمعین.

چاپ: تهران، محقق مهدی محقق و توشی هیکو ایزو تشو، چاپ اول، ۱۳۸۸ق، ۶۷۹ص؛ دارالخلافه طهران، سنگی، ۱۲۹۸، وزیری،۱۸۴ص

[دنا ۸۷۱/۶ (۴۰ نسخه)؛ الذریعه ۹۱:۱۴]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة شرح المنظومة = حاشیة شرح غرر الفرائد؛ سبزواری، هادی بن مهدی (۱۲۱۲-۱۲۸۹)

۲- حواشی علی شرح المنظومة للسبزواری؛ حجت کوه کمری، محمد بن علی (۱۳۱۰-۱۳۷۲)

۳- حاشیة شرح غرر الفرائد

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۲۳۵

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، کاتب = مؤلف، تا: ۲۳ رمضان ۱۲۶۱ق؛ مصحح؛ مهر: «حسین منی و انا من حسین»؛ جلد: میشن سبز، ۱۶۶ص، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۴۷/۲ - ۸۴]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۵۵۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۲گ، ۲۲سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۳۳/۱ - ۹۶]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۶۴۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، میشن تریاکی، ۲۶۹ص (۱-۲۶۹)، ۲۱ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱۰ - ۲۲۴]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۴۵۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خطبه آغازین شرح موجود نیست؛ بی‌کا، تا: سید رضا موسوی ۱۲۶۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی مذهب، ۸۶گ (۱پ-۸۶)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵ سم [ف: ۱۲ - ۲۷۶]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۸۲۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شعبان ۱۲۶۳ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سیاه، ۱۳۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۴سم [ف: ۱ - ۳۰۳]

۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۵۵۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: زین العابدین بن ابوطالب، تا: جمعه ۴ صفر ۱۲۶۳ق؛ محشی با امضای « منه دام ظله»، با نسخه اصل مقابله شده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۱۰۳گ، ۲۴ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۴ - ۲۱۰۵]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۹۹۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و جعل عاقبة امورنا خیرا ... زانکه من بنده گنه کارم.

خط: نستعلیق، کا: سبزواری، محمد کاظم، تا: ۱۲۶۳ق [رایانه]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۳۷۶

آغاز: بسمله، یا واهب العقل لک المحامد؛ **انجام:** ختامها کبدوها الفلاحة ... فی سنه ۱۲۶۳.

خط: نسخ، کا: محمد بن علی محمد، تا: ۱۲۶۳ق؛ ۱۵۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [رایانه]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۸

خط: تعلیق، کا: محمد تقی بن حاجی میرزا حسن صفی آبادی، تا: ۱۲۶۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۱۲۷گ، ۱۷ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۳ - ۲۸۳]

۱۰. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۹۸

خط: نستعلیق، کا: عبدالوهاب خادم اسرار، تا: رجب ۱۲۶۸ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۵)، اندازه: ۱۱/۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۸۰]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۰۰۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق ریز، کا: سید موسی بن فضل الله حسینی رضوی کلانتری همدانی، تا: ۱۵ رمضان ۱۲۶۸ق، جا: مشهد مقدس رضوی؛ محشی با نشان «موسی کاتبه» و «م»، مصحح؛ مهر: «اهدایی سید کاظم کمالی الحسینی همدانی» (بیضی)؛ اهدایی: سید کاظم کمالی حسینی همدانی؛ کاغذ: فرنگی، ۸۷گ (۲-۸۸)، ۲۰-۲۱ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۴۰ - ۵۱۹]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۰

خط: نسخ تحریری، کا: حاج علی پسر ملا محمد صادق سمنانی، تا: شوال ۱۲۶۹ق، جا: اصفهان؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۵ - ۳۵۶]

۱۳. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۱۶

خط: نسخ، کا: ابراهیم بن حاجی مصطفی شهیر به حاجی آقا کوچک، تا: دوشنبه ۱۲ ربیع الثانی ۱۲۷۲ق، جا: سبزوار مدرسه جدید؛ [ف: ۳ - ۹۳]

۱۴. تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه:۱۲۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد [...] سبزواری، تا: ۱۲۷۲ق؛ کاغذ: زرد، جلد: تیماج قهوه‌ایی، ۱۷۷گ، ۲۱ سطر (۶×۱۴/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۲۱/۵سم [ف: - ۹۹]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۸۵۱

خط: نستعلیق، کا: عبد الوهاب اصفهانی (شاگرد سبزواری)، تا: ۱۲۷۳ق، جا: اصفهان مدرسه جدیده؛ نشان امانت میرزا فتح الله بن میرزا بدیع؛ مهر: کاتب «یا وهاب» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۸۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۲سم [ف: ۲۰ - ۱۹۵]

۱۶. سبزوار؛ صد و بیست و پنج نسخه؛ شماره نسخه:۳۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و رخ الکتاب و ارخه ای وقته براعة الفصاحة ... هو اربعون و مئتان بعد الالف.

خط: نستعلیق، کا: محمد حسن الیامی، تا: ۱۲۷۳ق؛ مصحح؛ کاغذ: نباتی و نخودی، جلد: پارچه‌ای، ۱۱۶گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۷۴]

۱۷. سمنان؛ عمومی؛ شماره نسخه:۶

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ زیبا، کا: سید عبدالله حسینی سمنانی، تا: ۲۳ جمادی الاول ۱۲۷۵ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه»، با علامت بلاغ؛ مهر: «سید مظفر سمنانی»؛ واقف: احمد طبیب، ۱۲۹۸؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱۷۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف مخ]

۱۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۲۰۲-۷/۱۰۲
آغاز و انجام: برابر
قسم فلسفه؛ خط: نسخ، کا: اسدالله، تا: ۲ شوال ۱۲۷۵ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه قدس سره» و «سلام الله» و «محمدمهدی سلمه الله» و حواشی دیگر؛ تملک: شیخ علی بن ابراهیم در ۱۳۲۹؛ جلد: تیماج زیتونی مذهب، نام صحاف ابراهیم بن محمد باقر، ۱۷۳گ، ۱۸-۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۶۲۴]

۱۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۵۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق نازیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ فاقد خطبه کتاب، مصحح، با دو نسخه به تاریخ پنج‌شنبه غره ذیحجه ۱۲۷۶ مقابله شده، و گویا مقابله کننده بدیع بن مصطفی موسوی ناسخ کتاب نیز باشد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۲ - ۲۵۳]

۲۰. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۱۶
خط: نسخ و نستعلیق، کا: احمد کردستانی، تا: رجب ۱۲۷۷ق، جا: تهران؛ جلد: تیماج سبز، ۱۸۸گ، ۳ سطر (۷×۱۱/۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۸۰]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۳۱۶
همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۴۱]

۲۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۰۵
خط:نسخ،کا:محمد بن حاج رجبعلی یزدی اردکانی، تا: ۱۲۷۷ق، جا: شیراز؛ ۱۴۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۵۲]

۲۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۸۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و قد تمت هذه النسخة الشریفه بید ... محمد بن الحاج رجبعلی الیزدی الاردکانی فی یوم التسع و العشرین من شهر المبارک فی سنة سبع و سبعین بعد المأتین و الالف ... بحق محمد و عترته)
خط: نسخ، کا: محمد بن الحاج رجبعلی یزدی اردکانی، تا: ۲۷ رمضان۱۲۷۷ق؛محشی از مؤلف؛کاغذ:شکری،جلد:میشن مشکی، ۲۹۶ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۲سم [فهرست عراقی: ۱ - ۳۵۵]

۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۵۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** و جعل عاقبة امورنا خیرا بمحمد و آله الطاهرین و صلی الله علیهم اجمعین
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۹ شوال ۱۲۷۹ق؛ دیباچه شارح را ندارد؛ واقف: نائینی؛ ۱۶۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۴ - ۱۹۲]

۲۴. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۶
خط: نسخ، کا: سید محمد مهدی حسینی اعرجی، تا: ۱۲۸۰ق، جا: اصفهان مدرسه محله بیدآباد؛ مصحح، محشی؛ واقف: حسین فرشید، ۱۳۳۵؛ جلد: تیماج قرمز عنابی، ۱۶۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۴۸]

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶
همان نسخه بالا [نشریه: ۱۱ - ۹۰۴]

اصفهان؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۴
همان نسخه بالا [نشریه: ۴ - ۴۷۶]

۲۵. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۵۲/۱
از آغاز مقصد ثالث؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد بن علی لاریجانی،تا:۲۷ذیحجه(مطابق ۳۰مهر) ۱۲۸۶ق، جا: آمل مازندران؛ محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۶۳گ (۴پ-۶۶ر)، ۱۱ سطر (۵/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: - ۲۸۵]

۲۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۳۵۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: لطفعلی بن محمد علی تفیهانی از توابع شیراز، تا: چهار شنبه آخر رمضان ۱۲۸۸ق؛ محشی از مؤلف و دیگران و بعضی با نشانی «سمعت من الاستاد»؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۴ - ۱۷۸]

۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۴۹
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته، نستعلیق، کا: محمد علی، تا: صفر ۱۲۹۴ق، جا: خبوشان؛ واقف: نائینی؛ ۱۲۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۷سم [ف: ۴ - ۱۹۳]

۲۸. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۲۴۵۲
خط: نسخ، کا: سید علی اکبر بن مرحوم میرزا محمد حسین کربلائی الاصل شیرازی موطن، تا: شنبه ۲۰ رجب ۱۲۹۸ق؛ اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۳ - ۶۰]

۲۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۴۷۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** علی قدر الکفایة الذی فیه خط النفسک ... سنه ۱۲۹۹.
خط: نسخ، کا: شاهرودی، علی اکبر بن محمد باقر، تا: ۱۲۹۹ق [رایانه]

۳۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۵۳۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد علی بن سلطانعلی کواری، تا: جمعه ۲۵ صفر ۱۳۰۰ق؛ محشی از مؤلف؛ واقف: حسن فرید محسنی؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج خرمایی، ۲۶۹گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۰۹]

۳۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۱۷
خط: نسخ، کا: محمدمهدی بن ابی القاسم، تا: جمادی الاول ۱۳۰۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۵گ، ۱۷ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۸۱]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۳۱۷
همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۴۱]

۳۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۹۵۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۰۰ق [ف: ۵ - ۲۱۳]

۳۳. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۲۷۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ ۲۰۷گ، اندازه: ۱۷/۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۶۱]

۳۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۰۷۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ربنا اصرف عنا عذاب جهنم ... و الصلوه علی محمد و آله.

خط: نسخ، کا: سمنانی، محمد حسن بن محمد علی، تا: ۱۳۰۲ق [رایانه]

۳۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۹۴۱/۱

خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد باقر، تا: دوشنبه ۳۰ رمضان ۱۳۰۵ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج سبز، ۱۵۳گ (۱پ-۱۵۳ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۱۳ - ۱۳۹]

۳۶. کاشان؛ فرهنگ و ارشاد؛ شماره نسخه:۸۰

انجام: الهضبة الجبل المنبسط علی الارض او جبل من صخرة واحدة او الجبل الطویل، منها ای من تلك البروق

خط: نسخ، بی‌کا، تا: نزدیک عصر مؤلف؛ افتادگی: انجام؛ تملکی به تاریخ ۱۳۱۰؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۵۸گ، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: - ۸۲]

۳۷. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۰۰۰۰/۲

خط: نسخ، کا: محمد حسن موسوی اصفهانی، تا: صفر ۱۳۳۷ق، جا: حیدرآباد دکن؛ ۳۰ سطر، قطع: رحلی [چهار کتابخانه مشهد- ف: - ۳۳۶]

۳۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۷۶۲

آغاز: کمثل ما فی الکره المدحرجه؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز [الفبائی: - ۳۶۵]

۳۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۷۰

بی‌کا، بی‌تا؛ این نسخه همان چاپ ۱۲۹۸تهران است، محشی به خط دانشمند شادروان میرزا یدالله نظر پاک کجوری که از استادان دانشگاه تهران بوده و او در این حاشیه ها بیشتر از سخنان فیلسوفان دیگر که با مطالب فرزانه سبزواری سازگار بود آورده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۳۴۶ص، اندازه: ۱۷×۲۹سم [ف: ۳ - ۲۸۳]

۴۰. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۴۸۶

آغاز و انجام: برابر

از آغاز شرح حکمت و جز خطبه شرح؛ خط: نسخ، کا: میرزا معین ابن سید علی حسینی سبزواری، تا: جمعه ۸ جمادی الاول؛ مصحح، محشی به امضاء «نقی» و «علینقی» و در برخی: «سمعت من الاستاد سلمه الله (هادی)» و «للأستاد محمد علی دام ظله»؛ مهر: «أفوض أمری إلی الله عبده حبیب الله» (بیضی)، «انا عبدالرزاق»؛ اهدایی: جواد کمالیان؛ جلد: تیماج، مشکی، ۱۶۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۴۲۱]

۴۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۱۲۲/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** سنح علیك بالسین و الحاء المهملتین الطب و السیلان من فوق اسحم ای سحاب هطال تشبیه الاخر للمنظومه بالسحاب الفیاض به.

فاقد خطبه آغازین؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ کاغذ: دولت آبادی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۴گ (۱پ-۱۴۴پ)، ۱۹ سطر (۷/۵×۱۵/۲)، اندازه: ۱۳/۳×۲۰/۳سم [ف: ۱۸ - ۳۶]

۴۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۹۹

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ فستقی؛ جلد: تیماج خرمایی، ۱۲۹گ، ۱۴ سطر (۵/۵×۱۱)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۱ - ۱۸۰]

● شرح غرر الفرائد = شرح منظومة السبزواری / منطق / عربی

š.-u ġurar-il farā'id = š.-u manẓūmat-is sabziwārī

حسینی، موسی بن فضل الله، ق۱۳ قمری

hoseynī, mūsā ebn-e fazl-ol-lāh (- 19c)

وابسته به: غرر الفرائد = منظومه سبزواری؛ سبزواری، هادی بن مهدی (۱۲۱۲-۱۲۸۹)

آن را پس از درگذشت سبزواری نگاشته و بیشتر عبارات شرح خود سبزواری را در آن گنجانیده و از این رو بسیار به این شرح می‌ماند. گویا به همین جهت نیز کسی نام و دیباچه مؤلف را آغاز و رقم او را از پایان با تیغ بریده است. همدانی در مبحث صناعات خمس از کتاب بزرگ خود در اصول و ذیل سخن از مطلب کم و متی از رساله شیخ الرئیس درباره مطالب که آن را در اصفهان دیده بود یاد می‌کند.

قم؛ مدرسه رضویه؛ شماره نسخه:۷۲/۲

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ ۶۳گ (۲۶۱ر-۳۲۳پ)، قطع: ربعی [چند نسخه-ف: - ۴۹]

● شرح غرر الفرائد = شرح منظومه / فلسفه / عربی

š.-u ġurar-il-farā'id = š.-u manẓūma

عصار، محمد بن محمود، ۱۲۶۴؟ - ۱۳۵۶ ؟ قمری

'assār, mohammad ebn-e mahmūd (1848 - 1937)

وابسته به: غرر الفرائد = منظومه سبزواری؛ سبزواری، هادی بن مهدی (۱۲۱۲-۱۲۸۹)

شرح و توضیح منظومه و شرح منظومه سبزواری است. این شرح در سال ۱۳۴۹ در دست تألیف بوده است. نسخه به خط شارح تا قدری از مبحث (جهت) را دارد و ظاهراً بیش از این از خامه شارح تراوش نکرده است.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۵۱

آغاز: احمد رباً لا اله غیره؛ **انجام:** ذاتي لها لا عرضی مثل حرارة
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا، واقف: عصار، محمد بن محمود؛ ۲۱۱گ، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۴ - ۱۹۳]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۶۶۰
آغاز: رفع اشکالی فاقول تعریفهم الماهیة بانها من حیث هی؛
انجام: لکان مستلزما لجواز التکرار فی حقه و هو محال
قطعه‌ای است از آن شرح؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ می‌نماید که برای چاپ تحریر شده نسخه به نظر شارح رسیده و در اغلب برگ‌های آن به جوهر قرمز عبارات و حواشی تعلیق نموده؛ مجدول؛ واقف: عصار، محمد بن محمود، ۱۳۵۶؛ ۷۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۸سم [ف: ۴ - ۱۹۳]

● شرح غرر الفرائد / فلسفه / عربی

š.-u ġurar-il-farā'id

وابسته به: غرر الفرائد = منظومه سبزواری؛ سبزواری، هادی بن مهدی (۱۲۱۲-۱۲۸۹)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۸۷۱
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]

● شرح غرر الفرائد = شرح منظومه سبزواری / فلسفه / فارسی

š.-e qorar-ol-farā'ed = š.-e manzūma-ye sabzevārī

وابسته به: غرر الفرائد = منظومه سبزواری؛ سبزواری، هادی بن مهدی (۱۲۱۲-۱۲۸۹)
شرحی است بر منظومه حاج ملاهادی سبزواری در حکمت.

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۱۰۴۲/۳
آغاز: بتحقیق قول ... موقوف است بر فهم معانی انقلاب. انقلاب بر سه قسم است؛ **انجام:** یصح ان یقال: ذیه عالم، که ذیه متحد مع هذا النسوان فی الخارج
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۸گ (۷۴پ-۹۱پ)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [مؤید: ۳ - ۵۳]

● شرح غزل حافظ: «درهمه دیر مغان ...» / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e qazal-e hāfez: «dar hama deyr-e moqān ... »

دوانی، محمد بن اسعد، ۸۳۰ - ۹۰۸ ؟ قمری

davvānī, mohammad ebn-e as'ad (1427 - 1503)

در گزارش غزلی از حافظ: «در همه دیر مغان نیست چو من شیدایی ×× خرقه جایی گرو باده و دفتر جایی / این حدیثم چو خوش آمد که سحرگه می‌گفت ×× به در میکده‌ای با دف و نی ترسایی / گر مسلمانی ازین است که حافظ دارد ×× وای اگر از پس امروز بود فردایی». این شرح حاوی مقدمه‌ای سودمند است که به طالبان در دریافت سروده‌های حافظ کمک می‌کند.
آغاز: بسمله. (و به نستعین علی التتمیم) دیریست تا بحکم وجوب اداء‌حق اخوت در شرع فتوت و دین مروت بر رقبه قلم سست قدم اداء معنی این غزل از سخنان لسان الوقت ترجمان الزمان حافظ شیرازی که بحقیقت صدای نغمه شناسان مقامات طلب است بلکه راست نوای عشاق پرده شناس شعب طریق عشق قضا حق التماس برادران طریقه را دینی واجب (است).
انجام: اندکی گفتیم و بسیار اگر دانستم، و الحمدلله علی ما هدانا وله الشکر علی ما اولینا و الصلوة و السلام علی سیدنا محمد الذی (من) دار الضلالة نجانا و الی معارج القدس رقانا ...
چاپ: ارمغان، ش۲۷

[الذریعه ۳۷۶/۱۳؛ نسخه‌های منزوی ۱۲۴۰/۲؛ دنا ۸۷۲/۶-۸۷۳؛ کتاب شناسی مکتب فلسفی شیراز ۹۹-۱۰۰؛ فهرستواره منزوی ۵۵۴/۷]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۵۴/۸
آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام کتاب باتوجه به آغاز و انجام نسخه تغییر یافت؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ ۱۰۲ص (۵۳-۱۵۴)، ۱۵ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۴/۵سم [ف: ۳۲ - ۱۹۰]

۲. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۳۲۲/۷ حکمت
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ جلد: تیماج تریاکی مذهب، قطع: ربعی [ف: ۲ - ۵۹]

۳. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۲۵۳/۹ حکمت
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۴۷ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ مذهب، قطع: بغلی [ف: ۲ - ۵۶]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۷۱۰/۴۵
خط: نستعلیق ریز، کا: نصیرالدین محمد رضوی شاگرد آقا حسین خوانساری، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج حنایی، ۳گ (۱۱۱پ-۱۱۳پ)، ۴۲سطر(۱۳×۲۳)، اندازه: ۲۰×۳۱سم[ف: ۱۶-۳۴۱]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۴۷/۲۱
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۳ص (۵۲۸-۵۵۰)، اندازه: ۹/۸×۱۸/۷سم [ف: ۵ - ۷۰]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۹۶۰/۱۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق شکسته، کا: رضا قلی قمی، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۱۱ص (۶۳-۷۳)، اندازه: ۱۱/۳×۲۱/۷سم [ف: ۲۹/۱ - ۴۷۴]

۷. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۸۹/۳
خط: نستعلیق، کا: مظفر حسین بن احسان الدین، تا: ۱۰۱۶ق، جا: شیراز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۱۲گ (۴۶ر-۵۷ر)، اندازه: ۹/۵×۳۰سم [ف: - ۲۵۵]

۸. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۵۷۴/۲۰**

پایان شرح؛ خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: ۱۰۳۷ق؛ راسته و چلیپا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج آلبالویی، ۱۲گ (۵۱-۶۲)، ۱۸ سطر (۸×۱۹)، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [ف: ۱۶ - ۶۳۵]

۹. **نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه:۲۰/۳**

آغاز: برابر

کا: محمد قاسم بن تاج الدین محمود حسینی، تا: دهه اول ربیع الثانی ۱۰۴۰ق؛ ۲۰گ (۱۱پ-۳۰ر)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: - ۳۹]

۱۰. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۴۷/۹**

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن مسافر قاضی، تا: با تاریخ ۱۰۴۲ق؛ ۱۱گ (۱۰۷پ-۱۱۷ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۶ - ۲۲۴۹]

۱۱. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۴۹۹**

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد شفیع فیروز آبادی، تا: ۱۰۸۳ق، جا: حیدر آباد؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۱۴]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۳۶۵/۴

همان نسخه بالا [مؤید: ۳ - ۳۰۲]

۱۲. **قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۳۵۶/۳۷**

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه دانشگاه مرکزی - تهران ۶۷۱۰؛ خط: نستعلیق، کا: نصیر الدین محمد رضوی، تا: بین سال‌های ۱۰۶۴ تا ۱۰۹۶؛ مصحح، محشی؛ ۵ص (۲۰۱-۲۰۵) [عکسی ف: ۴ - ۱۸۱]

۱۳. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۸۹۷/۱**

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی کبود، جلد: تیماج مشکی، ۲۲گ (۱-۲۲)، ۱۹ سطر (۶×۱۸)، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۱۶ - ۱۳۷]

۱۴. **قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۹۸۹/۱**

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مهر: «ابراهیم علمی» (بیضی)، «علمی» (بیضی)، «یا الهی سید کونین حسین اوله دایم گشاده ... ۱۰۳۸» (بیضی)، «رب اجعلنی مسعوداً کما سمتنی محموداً» (شلجمی)؛ جلد: پارچه مخمل سبز، ۱۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۳۴]

۱۵. **تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۴۳۶/۵**

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۱۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سیاه، ۱۶گ (۴۵پ-۵۸پ، ۵۸پ-۵۹ر و پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۶ - ۱۳]

۱۶. **تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۱۹/۸ حکمت**

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، قطع: ربعی [ف: ۲ - ۴۰]

● شرح غزل حافظ «دلم ز صومعه بگرفت ...» / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e qazal-e hāfez «delam ze sowme‘e begreft ...»

دوانی، محمد بن اسعد، ۸۳۰ - ۹۰۸ ؟ قمری

davvānī, mohammad ebn-e as‘ad (1427 - 1503)

چنین است غزل: «دلم ز صومعه بگرفت و خرقه سالوس ×× کجاست دیر مغان و شراب ناب کجا است».

[نسخه‌های منزوی ۱۲۴۰/۲؛ الذریعة ۳۷۶/۱۳؛ دنا ۸۷۳/۶؛ فهرستواره منزوی ۵۵۴/۷]

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۴۹/۷

خط: نستعلیق، کا: شاه میرک بن میر سید علی قاینی، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۵۵ر-۶۲ر)، ۲۲ سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: - ۳۷۹]

● شرح غزل عطار «مسلمانان من ... » / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e qazal-e ‘attār «mosalmānān man ... »

شرح غزل عطار «مسلمانان من آن گبرم که بتخانه بنا کردم ×× شدم بر بام بتخانه بعالم در ندا کردم».

۱. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۴۲/۳۵-ف**

نسخه اصل: بادلیان اکسفورد ش ۹۴ والکر (ش ۱۲۹۸)؛ بی‌کا، تا: ۱۰۹۵ق [فیلمها ف: ۱ - ۵۶۸]

۲. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۶۰۳/۱۸-ف**

نسخه اصل: نسخه آقای افشار شیرازی؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱ - ۷۱۹]

● شرح غزل «مظهر شهود» / ادبیات / فارسی

š.-e qazal-e «mazhar-e šohūd»

گیلانی، محمد رفیع بن محمد تقی، ق۱۲ قمری

gīlānī, mohammad rafī‘ ebn-e mohammad taqī (- 18c)

تاریخ تألیف: ۱۱۹۷ق؛ محل تألیف: اصفهان

شرح غزل «مظهر شهود» شیخ بهائی از محمد رفیع بن محمد تقی گیلانی (تولمی جیلانی) از شاگردان آقا سید مهدی بحرالعلوم (۱۱۵۴-۱۲۱۲ق) و معاصر حاج سید محمد باقر شفتی اصفهانی است و مؤلف این شرح به تقاضای دوستان و شاگردان نگاشته است. غزل به شرح زیر است که شیخ بهائی از منطق الطیر شیخ عطار نیشابوری استنباط کرده است: «من آئینه طلعت معشوق وجودم ×× کز مهر رخش مظهر انوار شهودم / تا کس نبرد ره بشناسائی ذاتم ×× گه مؤمن و گه کافر و گه گبر و یهودم / ابلیس نشد ساجد و مردود ابد شد ×× زانرو که ملائک همه کردند سجودم / زان پیش که ظاهر شود آثار مظاهر ×× من

صدر نشین، در حرم میکده بودم / حق است که ناطق شده از نطق بهائی ×× از منطق الطیر شنو اسرار وجودم». شارح در ضمن شرح از پند و موعظه و اخبار و حدیث و حکایات مدد گرفته است. (فاضل هاشمی)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۵۹۷

آغاز: درین اوان که فقیر کثیر التقصیر را توفیق جبری از جانب جناب اقدس باری اتفاق افتاده در دارالسلطنه اصفهان بکنج مدرسه گرفتار شده؛ **انجام:** بر حقیر خورده گیری ننموده و خطا و زلل را بذیل اغماض بپوشانند تمت ...

خط: نستعلیق تحریری، کا: عبدالحمید حسینی گیلانی، تا: ذیقعده ۱۳۲۹ق؛ نسخه مصدر است به رساله‌ای کوتاه درباره «خلقت و ماهیت انسان» از شارح فوق. (ص ۱-۱۹) و مذیل است به رساله‌ای در «کیفیت سلوک راه حق»، که ۲۵ دستور برای سالک ذکر کرده که انجام ندادن آن سالک را از راه بیرون می‌کند. (ص ۱۰۷-۱۱۳) که از روی نسخه ای که به خط سید احمد ملک التجار در ۱۲۸۷ نوشته شده، استنساخ شده است؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۸۶ص (۲۰-۱۰۶)، ۱۳-۲۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲/۳سم [ف: ۱۷ - ۳۰۳]

● **شرح غزلیات** / عرفان و تصوف / ترکی

š.-e qazalīyyāt

؟ سیواسی زیلی، احمد بن محمد، - ۱۰۰۹ ؟ قمری

sīvāsī zeylī, ahmad ebn-e mohammad (- 1601)

گویا از سیواسی باشد و این غزلها از سلطان مراد خان ثالث باشد. گزارش غزلی در عرفان و قطعه‌ای دیگر که ضمن آنها مباحثی درباره پری، شیطان، نماز، روزه، گفتاری در باب عشق، بندی در زبان حال مردم دنیا، عالم ظاهر، در بیان پادشاه شهود که آتش نشاندن، اندر دعوی کردن آن شخص که حق تعالی مرا نمی‌گیرد به گناه و جواب گفتن شعیب (ع) او را، شرح دیباچه مثنوی از دده افتدی بیک.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۹۳۱۹/۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰ - ۳۳ سطر (۶×۱۷)، اندازه: ۹×۱۹/۵سم [ف: ۲ - ۳۸۳]

● **شرح غزلیات حافظ** / عرفان و تصوف / ترکی

š.-e qazalīyyāt-e hāfez

وابسته به: دیوان حافظ شیرازی؛ حافظ شیرازی، شمس الدین محمد (-۷۹۲)

شرحی است عرفانی و مفصل بر غزلیات حافظ که نسخه قطعه‌ای از آن، از شرح «در ازل پرتو حسنت ز تجلی دم زد» تا شرح بیت «جان علوی هوس چاه زنخدان تو داشت» را شامل است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۷۹۴/۱۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱۵گ (۲۶ر-۴۰ر) [ف: ۳۷ - ۳۳۷]

● **شرح غزلیات مغربی** / ادبیات / فارسی

š.-e qazalīyyāt-e maqrebī

روح افزائی، محمد بن محمد صالح، ق۱۳ قمری

rūh-afzā'ī, mohammad ebn-e mohammad sāleh (- 19c)

[دنا ۸۷۳/۶؛ فهرستواره منزوی ۵۷۰/۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۳۹۶/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی کبود، جلد: تیماج تریاکی، ۷گ (۳۰ر-۳۶ر)، ۱۳ سطر (۱۰×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۱ - ۲۳۹۷]

● **شرح غزلی از حافظ شیرازی** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e qazalī az hāfez-e šīrāzī

قزوینی، ابوتراب بن حسین، - ۱۲۶۰ قمری

qazvīnī, abū-torāb ebn-e hoseyn (- 1844)

شرح یکی از غزل‌های حافظ شیرازی که در آن اشاره به مدح حضرت صاحب الزمان علیه السلام کرده، مخصوصاً در این شعر بیشتر گفتگو نموده است: «آنکه ده با هفت و نیم آورد سودی نکرد ×× فرصتت بادا که هفت و نیم باده می‌کنی»

آغاز: سپاس بیحد و قیاس حضرت قدوس ذوالمنن راست که خطا بر جریده صنعش نرفته.

[دنا۸۷۳/۶؛ فهرستواره ۵۵۶/۷]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۲۷۰/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** همه شب در این امیدم که نسیم صبحگاهی ×× بپیام آشنائی بنوازد آشنا را

خط: نستعلیق، کا: اسماعیل بن اقاسی اشتهاردی، تا: چهارشنبه ۸ ذیقعده ۱۲۶۲ق؛ جلد: مقوایی، ۹گ (۶۷پ-۷۵ر)، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۶ - ۲۵۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳/۹ خوئی

آغاز: برابر؛ **انجام:** به پیام آشنایی بنوازد آشنا را والسلام علیک یا بقیة الله فی الارض و السماء و رحمة الله و برکاته

بی‌کا، بی‌تا؛کاغذ: فرنگی-شکری، جلد: تیماج یشمی، ۹ص (۲۷۳-۲۸۱)، ۱۴-۱۷ سطر، اندازه: ۵×۲۰سم [ف: ۷ - ۱۴۵]

● **شرح غزلی از مولانا جلال الدین رومی = حل الابیات** / عرفان و تصوف / ترکی

š.-e qazalī az mowlānā jalāl-od-dīn-e rūmī = hall-ol-abyāt

امیر بخاری، - ۷۷۲ قمری
amīr boxārī (- 1371)

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۹۳۱۹/۲۴

آغاز: بسمله الحمدلله الذی نور قلوب العاشقین بنور الهدایة و الیقین و بلغ مراتب العارفین الی مدارج الکمال و التمکین ... اما بعد فیقول العبد الضعیف الراجی امیر البخاری ... هذا حل الابیات التی وقعت فی خزانة الانفاس القدسیه المولویة المقدسة روحه بانوار الالهیة ... و الابیان هذا الحضرت مولانا دوش وقت صبحدم در چرخ پایان یافتم دون کیجه صبح وقتنده چرخه نهایت بولدم صبح وقتی دید و کی تجلی افعالدن

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰-۳۳ سطر (۶×۱۷)، اندازه: ۹×۱۹/۵سم [ف: ۲ - ۳۸۹]

● **شرح غنیة الطلاب فی علم الاسطرلاب** / اسطرلاب / عربی

š.-u ġunyat-uṭ ṭullāb fī ʻilm-il usṭurlāb

نجفی گیلانی، مرتضی بن مهدی
najafī gīlānī, morteza ebn-e mehdī

وابسته به: غنیة الطلاب فی علم الاسطرلاب؛ سماوی، محمد بن محمد طاهر (۱۲۹۲-۱۳۷۰)

غنیة الطلاب فی علم الاسطرلاب ارجوزه‌ای است در ۱۵۰ بیت از شیخ محمد بن طاهر سماوی که در آن رساله «صحیفه» شیخ بهایی (-۱۰۳۰ق) در علم اسطرلاب را به نظم کشید، و کتاب حاضر شرحی است بر آن؛ که پس از آوردن چند بیت از متن آن را شرح کرده است:

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۰۹۳

آغاز: متن: یا نور و یا سبوح یا قدوس ×× قد حمدت للطفک النفوس؛ آغاز شرح: نظم المؤلف فی هذه المنظومة متن الصفیحة تصنیف الاستاد الامام بهاءالدین محمد العاملی و هذا المتن بلغ

نسخه اصل: کتابخانه شخصی ـقم؛ خط: نسخ، کا: خلیل حسینی مازندرانی، تا: سه‌شنبه ۲۰ ذیقعده ۱۳۷۴ق، از روی نسخه مؤلف؛ در برگ اول یادداشتی از شارح آمده که اصل متن را از ناظم و داخل خانه وی در عصر روز شنبه ۲۲ رجب ۱۳۶۵ شنیده است؛ ۳۹ص [عکسی ف: ۳ - ۳۷۳]

● **شرح الغوثیة** / عرفان و تصوف / عربی

š.-ul ġawṯīyya

قاسمی حسینی، حسین بن اسماعیل
qāsemī hoseynī, hoseyn ebn-e esmāʻīl

وابسته به: الغوثیة = الرسالة الغوثیة = الواردات؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۶۹/۱۱

کا: عین علی، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ کاغذ: سفید و آبی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵ص (۳۸۴-۳۹۸)، ۲۵ سطر (۹×۱۹)، اندازه: ۱۵×۲۶سم [سنا: ف: ۱ - ۲۰۲]

● **شرح فائده** / فلسفه / عربی

š.-u fā’ida

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ - ۱۲۴۱ ؟ قمری
ahsā’ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)

شرح فائده اول از هفت فائده‌ای است که بر رساله فوائد خود ملحق نموده است در اشاره به کیفیت تکون موجودات.

چاپ: این رساله نیز چاپ شده است.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۱۷۴۸/۳

آغاز: بسمله قال احمد بن زین الدین ثم بدالی ان ازید الفواید فزدت سبع فواید و شرحت الاول و هی هذه قلت الفائده الثالثه عشر فی الاشاره

خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۲۷ جمادی الثانی ۱۲۵۹ق؛ جلد: تیماج ماشی، ۲۲ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۲ - ۶۱۵]

● **شرح الفائدة فی وضع الألفاظ** / منطق / عربی

š.-ul-fā’ida fī waḍʻ-il-alfāẓ

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۷/۸

آغاز: قال المصنف رحمه الله بعد التسمیة، هذه فائدة، المشار إلیه بهذه؛ **انجام:** لوضعه لذلک الشخص و کذا الحال فی هذه الصورة و الحمدلله ...

شرح و توضیح للکتاب السابق؛ خط: نستعلیق، کا: حسینی، تا: ۹۷۴ق، جا: کاشان؛ جلد: چرم، ۱۰گ (۴۱پ-۵۰ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [مؤید: ۳ - ۵۳۴]

← شرح الفاتحة ← خواص سورة الفاتحة
← شرح فارسی حاشیه ملا عبدالله ← شرح تهذیب المنطق
← شرح فارسی عقائد صدوق ← شرح اعتقادات صدوق
← شرح فارسی هیئت ← تنقیح مقاله در توضیح رساله

● **شرح فارسی هیأت = شرح هیئت قوشچی = مائده** / هیئت / فارسی

š.-e fārsī hey’at = š.-e hey’at-e qūščī = mā’eda

لاری انصاری، محمد بن صلاح، - ۹۷۹ ؟ قمری
lārī ansārī, mohammad ebn-e salāh (- 1572)

وابسته به: فارسی هیئت = هیئت قوشچی = فتحیه؛ قوشچی، علی بن محمد (-۸۷۹)

اهدا به: شاه غازی هندی قطبشاه
تاریخ تألیف: ۹۷۷ق
شرح هیئت علی قوشچی در یک «مقدمه» و دو «مقاله» و هر یک از مقاله‌ها در باب‌ها و فصل‌هایی چند: مقدمه در بیان آنچه پیش از شروع در این علم دانستنی است؛ مقاله ۱. بیان احوال اجرام علوی در شش «باب»؛ مقاله ۲. بیان هیئت زمین و قسمت او به اقالیم و بیان آنچه لازم آید او را به حسب اختلاف اوضاع علویات در یازده باب. نام شارح در در دیباجه هست. مؤلف از «مولانا عبدالعلی بیرجندی صاحب رساله فلاحت» و نیز ابومعشر بلخی و کتاب مختصر الاسرار او یاد کرده است.
آغاز: همایون نامه یی که مزین بنام واجب الاعظام پادشاهی بود که وجود اجرام بی آرام علوی ... اما بعد مقیم زاویه خاکساری و محاط دائره بی اعتباری ... مصور رای ارباب الباب میگرداند که این مائده ایست پر فایده که تعلق یافته برساله فارسی در هیئت ...
انجام: و قبله در خلاف جهت ظل بود چه مکه شرقی است و جهت ظل غربی.
چاپ: تهران، سنگی، ۱۳۱۶ق، خشتی، ۶۲ص، (صص۴۴-۱۰۵) در هامش؛ بی ناشر، ۱۳۰۱ق، خشتی، ۶۳ص(در هامش)
[دنا ۸۷۴/۶-۸۷۶ (۵۲ نسخه)؛ نسخه‌های منزوی ۲۷۶؛ الذریعه ۱۳۴/۱۱ «رساله تام المقاله»:که آن را در «ترصید جهت قبله» می‌داند، همانجا، ۳۷۷/۱۳ «شرح ...»؛ فهرستواره منزوی ۲۸۹۴/۴؛ فهرستواره منزوی ۳۱۱۵/۴]

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۲۲۸
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۹]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۲۶۹
دیباچه را ندارد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن رستم، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۲گ، ۲۱ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۳۳۵]
۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۴۷۶/۱
آغاز: بسمله قوله این کتاب یعنی حاضر در ذهن و بعضی توهم کرده اند که این کتاب اشارت است به آن که در صدد تصنیف آن است اگر خطبه؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، کا: جامی بن یعقوب بن اسماعیل بن احمد اردلانی، تا: قرن ۱۱، جا: مدرسه بیزان؛ با اشکال و دوایر نجومی، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۴ - ۲۰۴۲]
۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۸۰۱۶
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۶گ، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۵ - ۱۹۵]
۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۴۷۸
آغاز: ... الحکماء الریاضیین مولانا علی قوشچی در علم هیأت مشرف شد و آن را در شیوع و اشتهار در اطراف و اقطار کالشمس فی منتصف النهار یافت و چون نسخه ای بود مختصر و بر روش مسائل مقتصر، به خاطر فاطر رسید که عبارات و اشارات او را به قدر استعداد توضیح و تنقیح نماید؛ **انجام:** حاصل این طریق استخراج سمت قبله است با مد ظل در زمین، نبودن شمس بر سمت الرأس مکه و شک نیست که این طریقه جاریست در جمیع اقسام و ترک بیان بعضی از اقسام مذکوره اعتماد بر اذهان سلیم است.
خط:نستعلیق،کا:محمدرضا بن حسن علی،تا: غره ذیحجه ۱۰۲۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی، با اشکال هندسی گوناگون؛ مهر: «یا ائمة المعصومین» (مربع)؛ کاغذ: مشرقی، جلد: تیماج قرمز مذهب، ۱۷۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۳۹ - ۲۹۸]
۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۳۴۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۶۱ق؛ واقف: تاج ماه بیگم، ۱۲۶۲ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: مقوایی، ۱۱۳گ، ۱۹ سطر (۶/۲×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴/۷×۲۰/۶سم [ف: ۸ - ۲۲۳]
۷. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۴۲۶/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و اصغر ثوابت مرصوده ۲۳ برابر جرم زمین است والله اعلم
خط: نسخ و نستعلیق، کا: ابراهیم کردلی پسر ملا رجب بن عثمان، تا: ۱۰۶۸ق، جا: کفری مدرسه سفلی؛ محشی با نشان «م ج، م ن، ابراهیم، محیی الدین، بیرجندی، منه»؛ پس از این فواید نجومی و جغرافیایی است و از مسالك الملك صاعد بن علی [گرگانی]؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج مشکی، ۷۰گ (۱پ-۷۰ر)، ۲۰ سطر (۹×۱۵/۵) [ف: ۵ - ۱۹۵]
۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۶۸۳/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: حمزة بن ابی بکر، تا: ۱۰۷۱ق، جا: بتلیس خانه محمود چلبی؛ تملک: هاشم منجم باشی در ربیع الثانی ۱۳۲۱ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳ سطر (۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۷۹۱]
۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۷۴۵/۱
خط: نستعلیق، کا: محمد بن حسین قلی، تا: ۱۰۷۱ق؛ محشی با نشانه «منه، احمد چلبی، ح، ع، ب، احمد چلبی مائی سلمه الله»؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه کاغذ، ۹۶گ (۴پ-۹۹ر)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۵ - ۳۵۶]
۱۰. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۴۷۲
آغاز: قوله این کتاب یعنی حاضر در ذهن
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۷۴ق [ف: - ۱۸]
۱۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۷۰/۱
آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۷۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵ سطر (۶×۱۵/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱ - ۳۵۷]

۱۲. مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۴۷۰/۱

خط: نسخ ترکی، بی‌کا، تا: ۱۰۷۵ق؛ جلد: تیماج خرمایی، ۲۵ سطر، قطع: خشتی [نشریه: ۵ - ۶۶]

۱۳. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۴۵۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۳ق؛ با اشکال؛ جلد: چرمی، ۹۵گ، ۲۱سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۹۲۱]

۱۴. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۷۶۷۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۴ق، جا: ختا و ختن؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: - ۱۲۶۰]

۱۵. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۴۲۳/۱

خط: نسخ، کا: الیاس بن اویس بن مراد بن اویس، تا: ۱۰۸۸ق؛ با اشکال هندسی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۲۱۳]

۱۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۵۱۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اصغر ثوابت مرصوده بیست و سه برابر زمین است.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۹۱ق، جا: شیراز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۵گ، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱۹ - ۳۲۶]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۳۳۳۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۹۱ق [الفبائی: - ۳۴۸]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۰۴۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۵ جمادی الثانی ۱۱۲۸ق؛ واقف: شمس الدین جزایری، شهریور ۱۳۴۸؛ کاغذ: فستقی، جلد: چرمی قهوه‌ای، ۱۲۹گ، ۱۴ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۴×۱۹/۸سم [ف: ۸ - ۲۲۲]

۱۹. قم؛ مدرسه رضویه؛ شماره نسخه:۴۰/۴

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۴ جمادی الاول ۱۱۵۴ق؛ ۸۲گ (۹۴پ-۱۷۵ر)، قطع: ربعی [چند نسخه-ف: - ۴۵]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۹۴۲/۳

خط: نستعلیق، کا: مرتضی قلی، تا: غره رجب ۱۱۵۹ق، جا: کابل؛ مجدول، محشی؛ جلد: مقوایی، ۹۶گ (۶۶پ-۱۶۱پ)، اندازه: ۱۳×۲۴/۵سم [ف: ۲۰ - ۳۵۶]

۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۹۱۵

انجام: و اوج و حضیض سفلیین در منتصف مابین ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲۷ - ۳۲۹]

۲۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۵۵۴

از آغاز تا باب هفتم از مقاله دوم؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا، ۵۶گ، ۱۲ و ۲۲ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۳ - ۷۴۲]

۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۸۷۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ واقف: واعظ چرندابی، اسفند ۱۳۴۶؛ کاغذ: سفید و زرد، جلد: مقوایی، ۹۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶/۲×۲۱/۵سم [ف: ۸ - ۲۲۰]

۲۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۵۷۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد حسین رضی الدین موسوی، تا: ۴ ذیحجه ۱۲۰۰ق، جا: اصفهان مدرسه چهار باغ؛ واقف: عماد فهرستی، تیر ۱۳۱۰؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۵۸گ، ۲۲-۲۳ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۶/۷×۲۳سم [ف: ۸ - ۲۲۲]

۲۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۰۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی با نشان «ع. ل. ره» و «شرح چغمینی بیرجندی، ملا مظفر، میرزا احمد، لاری»؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج سبز، ۶۱گ، ۲۱ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۹۴]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۵۴-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

در پشت برگ آغاز نسخه، نام مائده را بر کتاب نهاده‌اند و ظاهراً این عبارت از دیباچه کتاب بر گرفته شده: «مصور رأی ارباب اللباب می‌گرداند که این مائده‌ای است پر فائده»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: روکش کاغذی، ۱۱۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۲۴ - ۳۵۳]

۲۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۸۷/۱

آغاز و انجام: برابر

این بحث از صفحه ۱ تا صفحه ۱۰۹ ادامه دارد و از صفحه ۱۰۹ تا ۱۱۲ گفتاری در معنی «تسویة البیوت و تصویر زایجه طالع همایون آن محبوب حی لایموت» می‌آید؛ خط: شکسته نستعلیق ریز، کا: محمد باقر، تا: جمعه ۲۸ صفر ۱۲۰۶ق، جا: اصفهان مدرسه جدید سلطانی؛ کاغذ: فرنگی، فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۲ص، ۱۸ سطر (۶×۱۰/۵)، اندازه: ۹/۵×۱۵/۵سم [ف: ۲ - ۱۸۹]

۲۸. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۶۴۲

خط: نستعلیق، کا: محسن بن محمد باقر طباطبائی، تا: ۱۲۰۶ق؛ ۱۵۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۷۷]

۲۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۳۲۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: کاظم بن محمد بن نورالدین بن نعمة الله حسینی موسوی جزایری شوشتری، تا: دوشنبه ربیع الثانی ۱۲۰۸ق، جا: مشهد رضوی؛ دارای اشکال هندسی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سیاه، ۱۷۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۶ - ۲۳۵]

۳۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۷۷۳

خط: نستعلیق، کا: محمود بن نوروز علی، تا: پنج‌شنبه ۳ صفر ۱۲۰۹ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۵ - ۱۱۳]

۳۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۹۵۸

آغاز و انجام: برابر؛ انجامه: «قد کتبت هذا الکتاب للاخ الاغر ... المسمی بملا محمد المیامی ... و قد فرغت عن تسویده ... خدا بیامرزد و پدر و مادر آن کس را که بگوید خدا بیامرزد پدر و مادر کاتب را سنه ۱۲۱۳»

خط: نستعلیق متوسط، کا: ابوالحسن ابن محمد شریف ابن علی ازغدی، تا: ۱۲۱۳ق، جا: مشهد رضوی؛ مصحح، محشی اکثرا با امضای تویسرکانی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: گالینگور قرمز، ۱۰۱گ (۴۶پ-۱۴۶پ)، ۱۹ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۶/۸×۲۰/۸سم [رایانه]

۳۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۸۴/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۳ محرم ۱۲۱۹ق؛ دارای تصاویر و دوایر رنگین نجومی ... [میراث شهاب: س۸ش۴ - ۶۶]

۳۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۵۹۸-۲۳/۱۱۸

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، کا: علی اصغر بن حسن جیلانی فومنی، تا: پنج‌شنبه ۱۴جمادی الاول ۱۲۲۱ق، جا: اصفهان مدرسه شیخ لطف الله؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۰گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۲۵]

۳۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۶۷۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱ ربیع الاول ۱۲۲۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۸۱گ، ابعاد متن: ۵×۱۵، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱۶ - ۶۳]

۳۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۴۲۸/۱

خط: نستعلیق، کا: عبدالمجید بن عبدالمجید، تا: جمعه ۲ ربیع الثانی ۱۲۲۷ق، جا: رشت مدرسه آقا ابوالفتوح؛ کاغذ: فرنگی کبود و سفید، جلد: تیماج مشکی، ۹۸گ (۲پ-۹۹پ)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۱۹۵]

۳۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۴۶۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد موسوی، تا: صفر ۱۲۲۷ق، برای آخوند ملا محمد؛ یادداشت هبه آقا شیخ محمد حسین به سید باقر حسینی با مهر «باقر الحسینی» (چهارگوش)؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۹گ، ۱۷ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲ - ۵۷۲]

۳۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۲۶۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد بن محمدشریف مدعو به سعید، تا: ۱۲۲۸ق؛ مجدول، با شکلهای نجومی؛ کاغذ: فستقی آبی، جلد: میشن تریاکی، ۲۳ سطر [ف: ۹ - ۳۰۰]

۳۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۴۸۵/۶

خط:نسخ،کا: احمد البانی، تا: ۱۲۳۷ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۹گ (۲۴۱پ-۳۱۹ر)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳/۵سم [ف: ۲۶-۳۹۵]

۳۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۱۳۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۲ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مجدول، ۷۶ص، ابعاد متن: ۸/۵×۱۴، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۳۵ - ۶۹۸]

۴۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۳۵۹/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ابتدای دور از موش کنند پس بگاو چنانکه ترتیب آنها بنظم آورده شود

در فهرست با عنوان «معرفت تقویم» و ناشناس؛ خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: شوال ۱۲۵۹ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۷گ (۹پ-۲۵پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۹ - ۱۳۵]

۴۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۸۰

آغاز: قوله این کتاب یعنی حاضر در ذهن و بعضی توهم کرده اند که این کتاب اشاره است به آنکه در صدد تصنیف آن است اگر خطبه مقدم بود ... مشتمل است بر مقدمه و دو مقاله کتاب مأخوذ است از کتب بمعنی جمع مرقوم قلم را کتاب

در فهرست از هبة الله شامیری دانسته که خطاست؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۷ شعبان ۱۲۵۹ق؛ محشی با نشان «م ن، م ق، ق، ح، ی، تذکره»؛ تملک: فاضل تونی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۵گ، ۱۴۰ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: - ۸۸]

۴۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۹۸۸

خط: نسخ، کا: ابراهیم بن محمد باقر، تا: یک‌شنبه ۲۸ رمضان ۱۲۶۲ق؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۹گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۲۷ - ۳۹۹]

۴۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۷۷۱

آغاز: قوله این کتاب یعنی حاضر در ذهن و بعضی توهم کرده اند که این کتاب اشارتست؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد رضا، تا: ۱۲۶۵ق؛ واقف: محمد ایرانی مجرد؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۳گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۸×۳۱سم [ف: ۱۸ - ۸۸]

۴۴. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۲۵۹

خط: نستعلیق، کا: ابن حسنی اسماعیل، تا: ۱۴ رجب ۱۲۷۳ق، جا: دزفول؛ ۱۴۰گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۳۵۳]

۴۵. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۵۹۳/۱

خط: نسخ، کا: محمد حسن خراسانی، تا: چهارشنبه ۲ رجب ۱۲۷۴ق؛ ۱۱۹گ (۱-۱۱۹)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۳ - ۱۱۲]

۴۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۶۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری مخلوط به شکسته، بی‌کا، تا: ۱۴ جمادی الثانی ۱۲۷۵ق؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج نارنجی، ۱۰۴گ، ۱۵سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۱۵۸]

۴۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۷۳/۱ کر
آغاز: بسمله، این کتاب یعنی حاضر در ذهن و بعضی توهم کرده اند که این کتاب اشارتیست بآنکه از صدد تصنیف است ... مشتمل است بر مقدمه و دو مقاله؛ کتاب مأخوذ است از کتب بمعنی جمع و مرقوم قلم را کتاب گویند؛ **انجام:** با آنکه قوس که فوق است مطلق ارتفاع است و انحطاط قوس است که تحت افق باشد و بعضی محیطی داشته اند بنابر آنکه بطلمیوس گفته که کوکب ...
خط: شکسته نستعلیق، کا: علی بن احمد حسینی میلانی، تا: ۱۳۱۱ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی روسی نخودی، جلد: مقوایی، ۱۷گ (۱پ-۱۷پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۴۰/۲ - ۲۵۹]

۴۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۵۱/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: عبدالصمد بن عبدالحسن نیشابوری، تا: ۱۳۱۶ق؛ محشی بیشتر از تویسرکانی و قسمت‌هایی از یک شرح دیگر؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: عنابی، ۲۱۵ص (۱۰۶-۳۲۰)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۱۹ - ۴۲]

۴۹. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۸۵۴/۳
آغاز: قال المصنف این کتاب مین حاضر در ذهن و بعضی توهم کرده اند؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۴۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: روغنی، ۱۵۲گ (۵۳-۲۰۴)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [نشریه: ۱۳ - ۲۲۰]

۵۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۶۹۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: وسط؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۰گ، ۱۷ سطر (۷×۱۱/۵)، اندازه: ۱۰/۶×۱۵سم [رایانه]

۵۱. تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه:بدون شماره
آغاز: برابر
بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۵۳۶]

۵۲. مشهد؛ مدیر شانه چی؛ شماره نسخه:۲۲
آغاز: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [نشریه: ۵ - ۵۸۷]

۵۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۳۰۳/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، ۱۸ سطر (۸×۱۴) [ف: ۱۷ - ۱۰۲]

۵۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۸۲۵/۱
خط: نستعلیق، کا: فیض الله بن محمد شهیر به آخوند، بی‌تا، جا: قسطنطنیه؛ کاغذ: استانبولی، جلد: تیماج تریاکی، ۷۰گ (۲پ-۷۱ر)، ابعاد متن: ۶/۵×۱۴، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۴۹۰]

۵۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۵۸/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: عبدالله بن حاجی مرحوم، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۷۸گ (۱۳۷پ-۲۱۴پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۷سم [ف: ۳ - ۳۳۰]

۵۶. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۷۴۲
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: - ۱۲۶۰]

۵۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۸۵/۱
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز وانجام؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوایی، ۱۶ سطر (۱۷×۲۳)، اندازه: ۲۸×۳۵سم [سنا: ف: ۲ - ۲۹]

● شرح فارسی هیأت = شرح هیئت قوشچی / هیئت / فارسی

š.-e fārsī hey'at = š.-e hey'at-e qūščī

دیلمی، ابراهیم بن مالک، ق ۱۰ قمری

deylamī, ebrāhīm ebn-e mālek (- 16c)

وابسته به: فارسی هیئت = هیئت قوشچی = فتحیه؛ قوشچی، علی بن محمد (-۸۷۹)
تاریخ تألیف: ۹۸۳ق (ماده تاریخ آن عبارت: «و کنا نحن الوارثین»)
متن از علاءالدین علی بن محمد معروف به قوشچی و شرح از ابراهیم بن مالک دیلمی قزوینی است که در سال وفات شاه طهماسب اول و جلوس شاه اسمعیل ثانی نوشته و شکایت بسیار از وضع زمان خود کرده است. آغاز آن با شرح تویسرکانی هماهنگ است.
آغاز: بسمله، یا من رفع السماء من غیر عمد
[دنا ۸۷۶/۶؛ فهرستواره منزوی ۳۱۱۵/۴]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۵۷۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** و این هم مخالف مواضع مفهوم از رساله است و هم خلاف آنچه از ابعاد قرار داده (ناقص)
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ واقف: نایینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: حنایی اصفهانی، جلد: پارچه‌ای، ۸۲گ، ۱۹ سطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳/۲×۱۹/۷سم [ف: ۸ - ۲۱۹]

● شرح فارسی هیأت = شرح هیئت قوشچی / هیئت / فارسی

š.-e fārsī hey'at = š.-e hey'at-e qūščī

فارسی، محمد تقی بن محمد، ق ۱۰ قمری

fārsī, mohammad taqī ebn-e mohammad (- 16c)

وابسته به: فارسی هیئت = هیئت قوشچی = فتحیه؛ قوشچی، علی بن محمد (-۸۷۹)
شرح فارسی مزجی رساله فارسی هیئت قوشچی و دارای یک

«مقدمه» و دو «مقاله» و یک «خاتمه»: مقدمه: بعضی از مبادی طبیعی و بعضی از مبادی هندسی؛ مقاله ۱. احوال اجرام بسیطه علوی؛ مقاله ۲. احوال اجسام بسیطه سفلی؛ خاتمه: ابعاد و اجرام مسطور است. وی بر قوشچی خرده‌گیری بسیار دارد و نیز در بسیار جای‌ها تحقیقات و استدلالاتی افزوده و متن را تکمیل و تحقیق کرده چنان‌که در تعریف زاویه به تفصیل پرداخته و از خفری «تحقیقی» نقل می‌کند و تحقیق کامل را به کتاب خود «عالم معقول» احالت می‌دهد، همچنین در باب مکان و خلاء، عناصر، حرکت، عدد افلاک و فواصل آنها و تفصیل صور چهل و هشت‌گانه کواکب (که در متن بدان اشارت رفته) بر کرویه زمین برهان ریاضی و دقیق اقامه کرده، در تفسیر اعتدال منطقه خط استوا میان شیخ الرئیس و دیگران محاکمه‌ای ترتیب داده و باز تفصیل بیشتر را به کتاب علم معقول رجوع می‌دهد. از رساله دلیل السائرین در معرفت فواصل بلاد و رساله هیئت مجسم خود نیز یاد می‌کند. در ضمن سخن از طبیعیات، فاضل بیرجندی (مولی عبدالعلی) را به نداشتن اطلاع و وقوف بر «حقیقت حال و بر سخن اعلام» وصف می‌کند.

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد از اداء حمد و ثنا و صلوة مخفی نیست که این کتاب که خلاصه ... باعث این فقیر غنی ابوالخیر محمد بن محمد فارسی ...

انجام: و اعظم ثوابت مرصوده دویست و بیست و دو برابراند و اصغر ثوابت مرصوده بیست و نه برابر زمین است؛ تمت الکتاب بعون الملك الوهاب.

[دنا ۸۷۴/۶ (۱۲ نسخه)؛ الذریعة ۳۷۷/۱۳و ۹۴/۱۶؛ نسخه‌های منزوی ۳۲۱:۱ ؛ فهرستواره منزوی ۳۱۱۵/۴]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۷۹۲

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ با اشکال ریاضی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قرمز، ۳۰۶ص، ۱۴ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۶سم [ف: ۱۰ - ۱۷۷۷]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۸۹

خط: نستعلیق پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ برگهای نونویس از محمد صادق زرندی، ۱۲۷۹ق؛ مهر: «کفی بربک هادیا» (مستطیل)؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۰گ، ۱۴-۱۵ سطر (۶×۱۱/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۱ - ۱۵۸]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۵۱۰/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** در جمیع اقسام و ترک بیان بعضی از اقسام مذکوره اعتماد بر اذهان سلیم است و الله أعلم.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ دارای اشکال نجومی، مصحح؛ ۱۱۹گ (۱-۱۱۹)، ۱۷ سطر، اندازه: ۷×۱۳سم [ف: ۲۹ - ۱۵۱]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۰۷۱

آغاز: ... در کره محوری و دو قطب دارند و این دوایر را خواه عظیمه و خواه صغیره مدارات این نقطه ها خوانند؛ **انجام:** برابر

خط:نستعلیق،بی‌کا، تا: ۲۴ ذیقعده ۱۰۹۴ق؛ افتادگی: آغاز ووسط؛ مصحح، با اشکال نجومی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۱گ، ۱۵ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۵×۱۹سم [ف: ۳۰ - ۴۷۱]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۳۰۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** (پیش از خاتمه): بتخصص در معرفت فراسخ مال بلاد در رساله، دلیل السائرین ذکر کرده ایم (سپس متن خاتمه رساله قوشچی است تا آخر).

خط: نستعلیق، کا: غیاث الدین محمد بن محمد لاهیجانی، تا: ۱۰۹۶ق؛ محشی از شرح تذکره بیرجندی و شرح ملازاده بر ملخص با نشان «شرح چغمینی ملازاده»؛ تملك: آقا علی زنوزی، عبدالرحیم پسر حاج زین العابدین، محمد شفیع صحاف؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۹ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱۹ - ۲۸۶]

۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۴۰۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ تملك: احمد بن عبدالقادر طبیب در ۱۱۵۰ق با مهر «عبده احمد الطبیب ۶۶» (بیضی) و «یا رب به حریم احمدم محرم کن»؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۷گ، ۲۱ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۱۵۸]

۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۶۰۰

آغاز: برابر

خط: نستعلیق خوب، بی‌کا، تا: ۱۱۲۱ق؛ در این نسخه به نام ابوالخیر تصریح شده؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۷/۵سم [ف: ۴ - ۴۵۴]

۸. تهران؛ فرهاد معتمد؛ شماره نسخه:۱۱۵/۱

خط: نسخ، کا: محمد حسین حسینی کرمانشاهی فرزند محمد جعفر هروی حسینی، تا: پنج‌شنبه ۷ ربیع الثانی ۱۲۲۳ق، جا: شیراز مدرسه مقیمیه؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۸ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۱۹سم [نشریه: ۳ - ۲۲۶]

۹. شیراز؛ هاشمی، نورالدین (خاندان)؛ شماره نسخه:۱۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۵ - ۲۸۶]

۱۰. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۲۴۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد رضا بن محمد صفی حسینی کاشانی، بی‌تا؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج زرد، ۴۰۰ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۱ - ۲۲۰]

۱۱. اهواز؛ شوشتری، محمد؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۷۹۶]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۲۸۳/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و حرکتش مساوی حرکت فلك البروج است و از اینجا ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی،

۵۶گ (۱۰۲پ-۱۵۷ر)، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: ۲۱ - ۲۴۳]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۲۶۹۹۷/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** در چهارده درجه و بیست و هفت دقیقه عقربست

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ضمیمه نسخه ش ۲۶۹۹۷ [رایانه]

● شرح فارسی هیأت = شرح هیئت قوشچی / هیئت / فارسی

š.-e fārsī hey'at = š.-e hey'at-e qūščī

تویسرکانی، حبیب الله، ق۱۱ قمری

toyserkānī, habīb-ol-lāh (- 17c)

وابسته به: فارسی هیئت = هیئت قوشچی = فتحیه؛ قوشچی، علی بن محمد (-۸۷۹)

شرح مختصر توضیحی نیکویی است بر رساله هیئت (فتحیه) ملا علی قوشچی، که شارح هنگام تدریس این فن و با نداشتن هیچ یک از شروح این رساله را نگاشته است. شامل یک «مقدمه» و دو «مقاله»: مقاله ۱. بیان احوال اجرای علوی و این مقاله مشتمل بر شش باب است و برخی از ابواب دارای فصولی می‌باشد؛ مقاله ۲. بیان هیئت زمین و آن مشتمل است بر یازده باب.

آغاز: بسمله یا من رفع السماء من غیر عمد یامن بسط الماء علی الارض ما را چه حد حمد تو ای فرد احد ... روشن ترین کلامی که از مطلع طبع متکلمان چون آفتاب جهانتاب طالع شود ... (بعد از یک برگ) اما بعد محاط دایره سرگردانی ... حبیب الله تویسرکانی می‌گوید بمطالعه رساله فارسی منسوب به علامه قوشچی که زبده مختصری است مشرف شد و آن را در شیوع ... کالشمس ... یافت بنابر توجه و تحلیف از احبا تمام همت را با کمال پریشانی جمع ساخته بر اتمام آن ... مشتمل است بر مقدمه و دو مقاله.

[دنا ۸۷۶/۶ (۷ نسخه)؛ نسخه‌های منزوی ۳۲۱؛ لغت نامه دهخدا ۳۶/۳؛ فهرستواره منزوی ۳۱۱۵/۴]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۳۳۶

آغاز: واقف گشته در کمال معرفت معبود حقیقی افزوده چنانکه در حدیث من لم یعرف الهیئة فهو غبی فی معرفة الله؛ **انجام:** و عرض او اول است از طول و عرض بلد مطلوب یا اکثر با آنکه طول اول است ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۱۵۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۲۱ - ۲۹۷]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۵۴۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۶گ، ۲۳ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۳۳]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۸۳۲

آغاز: تشریف ... زمین بمرم حکیمی که تقویم فطرت انسانی؛ **انجام:** در خالف جهت ظل باشد واین وجه مخصوص است. بلدمخالف مکه باشد ... از اقسام مذکور و بعضی گفته اند ... سنه ۱۲۱۹

خط: نستعلیق، کا: علی محمد بن محمد صالح، تا: ۱۲۱۹ق؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۵۱/۱

آغاز: قوله فی الفارسی هیئت همچون ابرومیغ و مانند آن از کائنات چون تحقیق مقام و توضیح مرام و کیفیت حصول این اجسام جهة؛ **انجام:** و علی هذا القیاس گیرند ذو الحجه را و در هر سی سال یازده بار ذو الحجه سی گیرند.

خط: نستعلیق، کا: عبدالصمد بن عبدالحسن نیشابوری، تا: ۱۳۱۶ق؛ با اشکال نجومی؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: عنابی، ۱۰۳ص (۳-۱۰۵)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۱۹ - ۴۱]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۷۵۵

آغاز: و اعانت اشکال اقلیدس بر درج و دقایق افلاک و حقایق اجرام نجوم و مرکز خاک؛ **انجام:** در فصلی از مقاله دوم در معرفت خط نصف النهار: چنانکه اشاره بتحصیل آن نموده که زمین را.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۸۵گ، ۱۷ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۲۷۴۹]

۶. تهران؛ لغت نامه دهخدا؛ شماره نسخه:۵۵/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** فرض کنیم ا ب ج

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ قطع: خشتی [نشریه: ۳ - ۳۶]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۹۵۸

تا اواسط باب چهارم از مقاله دوم را دربردارد؛ خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: گالینگور قرمز، ۴۲گ (۲-۴۳پ)، ۲۶ سطر (۱۰/۵×۱۶/۵)، اندازه:۱۶/۸×۲۰/۸سم [رایانه]

۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۹۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** باب یازدهم از مقاله دوم در معرفت خط نصف النهار بدانکه خط نصف النهار فصل مشترک ... پس از سه برگ نقطه شمال توده اگر باشد مطول مکه و عرضش ... بجانب مغرب چه مفروض آنست که مکه غربی است و تعداد وصل ما از اول تا آخر باب یازدهم از مقاله دوم را دارد گویا چند صفحه‌ای بیش کسر نداشته باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ با دوائر نجومی؛ تملک: محمدحسین موسوی، ابن سید محمدمعصوم رضوی، نجم التولیه منجم؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج عنابی، ۲۲۱گ، ۱۹ سطر(۶/۲×۱۲)، اندازه: ۱۰ × ۱۷سم [ف: ۱ - ۱۸۳]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۲۹۷

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۳۹]

● **شرح فارسی هیأت** / هیئت / فارسی

š.-e fārsī hey'at

وابسته به: فارسی هیئت = هیئت قوشچی = فتحیه؛ قوشچی، علی بن محمد (-۸۷۹ق)

شرحی است مزجی و نسبتاً مختصر بر رساله «هیئت» علاء الدین علی قوشچی، مشتمل بر توضیح آنچه که در متن احتیاج به توضیح داشته باشد و به دور از رد و ایرادهای مفصل و گفتگوهای پیچیده با حواشی مفید از شارح و اشکال مناسب مسائل و مطالب کتاب.

آغاز: حمد بی حد و ثنای بی عد حکیمی را که نظام حرکات سماوی برهان وجود و وحدت اوست و انتظام اوضاع افلاک

انجام: و جرم اصغر ثوابت مرصوده بیست و سه برابر زمین است

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۹۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالقادر بن عبدالعلی، تا: ۲۷ ربیع الثانی ۱۰۱۱ق؛ جلد: مقوایی، ۶۴گ (۱پ-۶۴ر)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۲ - ۱۱۴]

۲. مشهد؛ فرهنگ و هنر؛ شماره نسخه:الف-۴۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ با اشکال هندسی؛ کاغذ: کاهی سفید، جلد: مقوای چرمی، ۱۸۰ص، ۱۹ سطر (۴/۵×۱۳)، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: - ۷۴]

● **شرح فارسی هیأت = شرح هیئت قوشچی** / هیأت / فارسی

š.-e fārsī hey'at = š.-e hey'at-e qūščī

وابسته به: فارسی هیئت = هیئت قوشچی = فتحیه؛ قوشچی، علی بن محمد (-۸۷۹)

نامعلوم:

۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۴۱۵

گزارشی است بر رساله هیئت فارسی قوشچی این متن را دو شرح است یکی از مصلح الدین لاری، دیگری از شاهمیر حسینی شیرازی، نسخه ما به دست نیامد که کدام است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول، با اشکال؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۸۶گ، ۱۹ سطر (۵/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۵ - ۱۹۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۷۳۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد این کتاب مشتمل بر مقدمه و دو مقاله ... یعنی نه در طول و عرض و عمق و نه به فعل و وهم و قید اشارت حسی کرد تا انتفاض به مجردات و وحدت نشود؛

انجام: و الا بیش از نیم روز به مقدار ساعات و دقایق مذکور ظل مقیاس خط سمت قبله بود و قبله در خلاف جهت ظل باشد و اللاه علم بالصواب

شرح مزجی مختصری است بر رساله هیئت قوشچی که پس از آوردن قطعه‌ای از متن بر شرح آن پرداخته است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۹۸۹ق؛ با اشکال هندسی، مصحح، محشی؛ جلد: تیماج عنابی مذهب، ۸۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲۰ - ۲۲۶]

۳. اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه:۲۰۷

آغاز: مقدم است مقصود کتاب است آن را مقدمة الکتاب گویند و اگر مقصود قسمی است مثل بابی از کتاب آن را مقدمة الباب گویند

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۲۷]

۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۴۲۹

آغاز: الحکمای الریاضیین مولانا علی القوشچی در علم هیئت مشرف شد و آن را در شیوع و اشتهار ... یافت؛ **انجام:** در باب ۱۱ مقاله ۲ در معرفت خط نصف النهار:اگر عرض بلد زیاده از عرض مکه باشد والا اگر عرض

شرحی است بر رساله هیئت قوشچی و جز شرح لاری و شاهمیر؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ در تعریف خط آمده است: «خط بر دو قسم است یا مستقیم یا منحنی یعنی کج. مستقیم آن بود ... یعنی بعضی بلند و بعضی پست نباشد. و درین تعریف نوع خفایی هست»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۲۱۲گ، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [ف: ۵ - ۱۹۶]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۲۵۴/۲

دیباچه را ندارد و انجام هم نانوشته مانده است. متن باید از قوشچی باشد و شرح دانسته نشد از کیست؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱گ (۶۱پ-۸۱پ)، ۲۴ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۲۲۸]

۶. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۵/۲

خط: نستعلیق، کا: باقی محمد بن صاحب نظر بخاری، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱ - ۹۳۱]

۷. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۱۹۰/۱

شرح بر هیئت علی قوشچی است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۵۷ق؛ محشی با نشان «منه»؛ ۱۱۶گ (۱پ-۱۱۶پ)، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۴۰]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۹۱۹/۷

آغاز و انجام آن نیست و دانسته نشد از کیست؛ خط: نستعلیق، کا: محمد تقی جناب استرابادی، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۶۹ص (۲۷۵-۳۴۳)، ۱۶ سطر(۱۰×۱۷)، اندازه:

۲۰×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۱۵۳]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۲۰۸/۲

آغاز: قوله آنچه متعلق بهندسیات دارد هندسه معرب اندازه است؛ **انجام:** و قیله در خلاف جهت ظل چنانکه واضح است

شرحی است مختصر بر فارسی هیئت ملاعلی قوشچی که فاقد خطبه و دیباچه و غیر از شرح شاه میر است؛ خط: نستعلیق شکسته، کا: شریف رشتی، تا: ۱۱۱۸ق؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج یشمی، اندازه: ۱۷/۲×۲۳سم [ف: ۱۰ - ۹۹]

۱۰. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۴۵۱/۲

آغاز: حمد بی حد و ثنای بی عد حکیمی را که نظام حرکات اجرام سماوی

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۸۹ق [ف: - ۱۰۸]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۰۹۸

آغاز: بسمله. یارافع السماء بغیر عمد ... اما بعد چو تعلیم علم هیأت بجهة معرفت بعضی از مطالب شرعیه فقهیه کمعرفة القبله و نصف النهار از جمله ضروریات؛ **انجام:** یعنی بواسطه حامل که او را حرکت می‌دهد و در سابق گذشت

در کتاب با نام شرح هیأت قوشچی آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سبز آبی، جلد: مقوا با روکش گالینگور مشکی، ۱۲ص، ۱۶ سطر (۸×۱۶) ، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۴۷/۱ - ۲۲۲]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۴۴۹/۱

آغاز: ... أعنی هندی و طبیعی متابعت فلاسفه کرده ... مقاله اولی: در بیان احوال اجرام علوی و آن شش باب است ... و فلک جرمی است کروی که متحرک باشد بالذات بر استداره دایماً این تعریف، صادق است بر کواکب؛ **انجام:** و بر نصف النهار نباشد تا حرکت ظل زود معلوم شود و اما به جهت معرفت سمت قبله از دایره هندیه و از نقطه تقاطع باشد میان افق بلد و سمتیه که به سمت الرأس بلد و مکه معظمه بگذرد ...

شرح مزجی است بر کتاب هیئت فارسی علاء الدین قوشچی که طی آن، مؤلف بخشی از عبارات را آورده و سپس به شرح آن پرداخته، شرح‌هایی چند بر این هیئت نگاشته شده لیکن شرح موجود با هیچ یک از نسخه‌های موجود همخوانی ندارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، با اشکال هندسی؛ واقف: محمد علی بن محمد قاسم، ۱۲۳۷ق؛ کاغذ: فرنگی سبز، ۱۱۹گ (۱ر-۱۱۹ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۳۹ - ۲۵۷]

۱۳. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۳۹۶

آغاز: قال المصنف و این کتاب اشاره است بحاضر در ذهن و آنکه گفته اند که اشاره بمصنف در خارج توهم است؛ **انجام:** و ترک بعضی اقسام اعتماد بر اذهان سلیمه است والله اعلم

گویا شرح از شاهمیر و لاری نیست؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۴ق؛ افتادگی: آغاز [ف: ۳ - ۲۱]

۱۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۱۸

آغاز: الحکماء الریاضیین مولانا علی قوشچی (پس از یک صفحه و نیم): قال المصنف این کتاب مشتمل است بر مقدمه و دو مقاله درین معنی «هذا» است و اشاره است به کتاب مرتب حاضر در ذهن و مقدمه مأخوذ است از قدم بمعنی تقدم؛ **انجام:** در طول سمت قبله نقطه جنوب باشد اگر عرض بلد زیاده از عرض مکه باشد و الا اگر عرض که لازم باشد

از شاهمیر و لاری و شیروانی نیست؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛افتادگی:آغاز و انجام؛کاغذ:فرنگی کبود،جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۵گ، ۱۷ سطر (۱۴/۵×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: - ۸۷]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۱۶۹

آغاز: بسمله. و چون شخص فقیه در تعیین اوقات ... و قال محقق القوشچی این کتاب مشتمل است بر یک مقدمه؛ **انجام:** ظاهر است که قوس النهار است و نصفش خفی است که قوس اللیل است

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: حنایی فرنگی، جلد: مقوا با روکش پارچه‌ای، ۲۹گ، اندازه: ۱۷×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۸۱]

۱۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۴۷۴

آغاز: و چون بعضی از یاران ترتیب و تألیف این اوراق را التماس نمود و امتثال حکم ایشان واجب بود

نگارنده آن که از دانشمند از عامه بوده است شناخته نشد و جز شرح سید هبة الله شاهمیر حسین حسینی شیرازی و شرح ابراهیم بن مالک دیلمی قزوینی و شرح لاری است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۵۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۲ - ۷۷]

۱۷. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۳۳۳/۹

آغاز: پیش از شروع در مقصود ناچار است از بیان بعضی از الفاظ مصطلحه که در این مقاله مذکور خواهد شد

کاتب: مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۴۶گ (۲۰۱پ-۲۴۶ر)، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۲۳۵]

← شرح الفاکهی > مجیب الندا الی شرح قطر الندی و بل الصدی

● شرح فالنامه منسوب به حضرت صادق / طالع بینی /

فارسی

š.-e fāl nāma-ye mansūb be hazrat-e sādeq

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۵۵۶/۱۵

آغاز: بسمله الحمدلله حق حمده و الصلوة علی رسوله محمد و آله قال رسول الله:اتقوا فراسته المؤمن؛ **انجام:** سلطنت و پادشاهی یابد

کا: محمد ابراهیم، تا: ذیحجه ۱۲۰۹ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش کاغذ، ۱۰ص (۲۲۲-۲۳۱)، ابعاد متن: ۸×۱۶، اندازه: ۱۳/۵×۱۸/۵سم [ف: ۵ - ۱۶۹۶]

↩ شرح فتحیه ≻ شرح فارسی هیئت

● **شرح الفتوحات المکیة** / عرفان و تصوف / عربی
š.-ul futūḥāt-il makkīyya

مدنی، احمد
madanī, ahmad

وابسته به: الفتوحات المکیة فی معرفة اسرار المالکیة و الملکیة؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۹۰۹

آغاز: بسمله، بسم الله الباء کشف البقاء لاهل الفناء؛ **انجام:** کالخیال فی العالم الانسانی و الله اعلم بالصواب.

تنها شرح دیباچه است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۶۰ق؛ کاغذ: فستقی استانبولی، جلد: میشن سرخ، ۸۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶/۳×۲۱/۸سم [ف: ۱ - ۳۰۳]

● **شرح الفتوحات المکیة** / عرفان و تصوف / عربی
š.-ul-futūḥāt-il-makkīyya

وابسته به: الفتوحات المکیة فی معرفة اسرار المالکیة و الملکیة؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)

شرح عباراتی از فتوحات مکیه. گردآورنده جنگ نخست بندی از فتوحات را به نقل از انتخاب فتوحات عبدالوهاب شعرانی (در نسخه: شعراوی) می‌آورد و سپس تفسیر آن عبارت را از درویش عمر خلوتی.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۲/۸-طباطبائی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛کاغذ: ترکی، جلد: تیماج مشکی، ۴۰ گ، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [ف: ۲۲ - ۶۰]

↩ شرح فتوح الغیب ≻ مفتاح الفتوح
↩ شرح فرائد الاصول ≻ شرح اسماء الحسنی
↩ شرح فرائد الاصول ≻ ذریعة الاعتماد علی احقاق الحق و فهم المراد

● **شرح فرائد الأصول** / اصول فقه / عربی
š.-u farā'id-il-'uṣūl

یزدی، عبدالرسول، ق۱۳ قمری
yazdī, 'abd-or-rasūl (- 19c)

وابسته به: فرائد الاصول = الرسائل = رسائل شیخ انصاری؛ انصاری، مرتضی بن محمد امین (۱۲۱۴-۱۲۸۱)

شرح بخشی از کتاب رسائل شیخ مرتضی انصاری است.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۸۶۸

آغاز: قوله فاعلم أن المکلف اذا التفت الی حکم شرعی الخ، أقول: قال الأستاذ: الذی یناسب مقام الشروع فی الأدله أن یقسم هکذا اعلم أن المجتهد بعد الفحص اللازم؛ **انجام:** والترجیح للأول لتعاضد الدلیلین فأدلة الاکراه مرجحة لو لم تکن مرجحاً.

خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، با قلم خوردگی؛ تملک: محمد منتظری یزدی؛ کاغذ: فرنگی کاهی، جلد: تیماج، ۲۷۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۷/۵سم [ف: ۳۰ - ۱۴۱]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۸۶۹

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم، قوله: المقام الثانی فی الاستصحاب و هو لغ أخذ شیء مصاحباً أقول: قال فی القاموس استصحبه دعاه الی الصحبة و لازمه؛ **انجام:** فی قبال عادة الشخص اللتی ذکرها أخیراً هذا کله مالا اشکال فیه الأخیر یعنی أن شمول المحل للأقسام.

خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی کاهی، جلد: تیماج زرشکی، ۱۰۶گ، ۲۳ سطر (۱۲/۵×۱۸)، اندازه: ۸/۵×۲۴سم [ف: ۳۰ - ۱۴۱]

● **شرح فرائد الاصول = شرح الرسائل** / اصول فقه / عربی
š.-u farā'id-il uṣūl = š.-ur-rasā'il

گیلانی، شعبان بن محمد مهدی، ق۱۴ قمری
gīlānī, ša'bān ebn-e mohammad mahdī (- 20c)

وابسته به: فرائد الاصول = الرسائل = رسائل شیخ انصاری؛ انصاری، مرتضی بن محمد امین (۱۲۱۴-۱۲۸۱)

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۶۳۸

جلد ۱۰ استصحاب؛ بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۶۳۹

جلد ۱۱ استصحاب؛ بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح فرائد الاصول (۱)** / اصول فقه / عربی
š.-u farā'id-il-uṣūl

صافی گلپایگانی، ابو القاسم بن عباس، ق۱۴ قمری
sāfī golpāygānī, ab-ol-qāsem ebn-e 'abbās (- 20c)

وابسته به: فرائد الاصول = الرسائل = رسائل شیخ انصاری؛ انصاری، مرتضی بن محمد امین (۱۲۱۴-۱۲۸۱)

شرحی است بر اوائل رسائل شیخ انصاری که در هر مساأله و مبحثی به کلمات بزرگان و اساتیدش اشاره و رد و ایراد بسیار نموده و از آخر ناقص است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۰۱۴/۳

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... المکلف الملتفت انما قید المکلف بالملتفت بان من لا التفات له الی الحکم لا یحصل له القطع او

الظن به او الشک فیه
نسخه اصل: شیخ لطف الله صافی ـ قم؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ ۲۴ص (۶۴-۸۷) [عکسی ف: ۳ - ۳۶۷]

● **شرح فرائد الاصول (۲)** / اصول فقه / عربی
š.-u farā'id-il-uṣūl

صافی گلپایگانی، ابو القاسم بن عباس، ق۱۴ قمری
sāfī golpāygānī, ab-ol-qāsem ebn-e 'abbās (- 20c)

وابسته به: فرائد الاصول = الرسائل = رسائل شیخ انصاری؛ انصاری، مرتضی بن محمد امین (۱۲۱۴-۱۲۸۱)

شرحی است بر مباحث مختلف رسائل شیخ انصاری با استفاده از افادات خود شیخ و نظرات استادش که هنگام قرائت کتاب نزد او نگاشته است و مشتمل بر مباحث قطع، ظن و خبر واحد می‌باشد با رد و ایراد بسیار، و کلمات معاصرین خود و دیگران را بسیار نقل می کند.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۰۱۴/۴

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... فهذه نبذة مما افاده سلطان المحققین و اسوة المدققین الشیخ المحقق الانصاری مصافة الی بعض افادات النحریر
نسخه اصل: شیخ لطف الله صافی ـ قم؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ ۱۰۰ص (۸۹-۱۸۸) [عکسی ف: ۳ - ۲۶۷]

● **شرح فرائد الاصول** / اصول فقه / عربی
š.-u farā'id-il uṣūl = š.-ur-rasā'il

وابسته به: فرائد الاصول = الرسائل = رسائل شیخ انصاری؛ انصاری، مرتضی بن محمد امین (۱۲۱۴-۱۲۸۱)

غیر همانند:

۱. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۱۷۴

آغاز: عدم جواز تعدده و لاعدم جواز اجتهاد المترافعین بعد تعارض حکمها و لاعدم جواز اختیار المنکر من شاء ایضا
شرحی است بر فرائد الاصول شیخ انصاری با عناوین «قوله - قوله»؛ خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ در برگ آخر تاریخ کتابت به سال ۱۲۷۰ و کاتب محمد علی حسینی آمده که خط نونویس و ربطی به نسخه ندارد؛ مصحح؛جلد:تیماج قهوه‌ای،۷۶گ،اندازه:۱۸×۲۲/۵سم[ف:۱-۱۵۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۶۶۴

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... اعلم أن الملکف اذا التفت الی حکم شرعی، فاعلم ان الانسان الجامع للقل و القدرةو لابلوغ
شرح استدلالی مفصلی بر کتاب رسائل شیخ مرتضی انصاری بار دو ایراد بسیار و نقل بعضی از فوائد دو استاد شارح فاضل ایروانی و فاضل شربیانی. در این نسخه از آغاز کتاب تا بحث حجیة الظن آمده و در صفحه اول کتاب را به خط مرحوم سید حسین کوهکمری دانسته‌اند؛خط:نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۱۱گ، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۲۰ - ۵۸]

۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۸۰۳/۱

آغاز: مثلا سمعنا ان ابن زید عالم؛ **انجام:** و الی ما ذکرنا ینظر ما اجاب به الفاضل القمی ره عن شبهة اخراج القیاس عن تحت حکم العقل بلزوم وجود المؤسس للحلال و الحرام.
کا: فیض الله بن استاد میرزا دربندی، تا: اواخر قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی روکش کاغذ آبی، ۷۷ص (۱-۷۷)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۳ - ۱۰۵۹]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۳۰۱

آغاز: بسمله. حمدله. صلاة. اما بعد القول فی اصالة البرائة و قبل الشروع فی بیان مواردها لا بد من تقدیم امرین الاول فی ذکر المراد منها الثانی فی ما یدل علیها ... (ص۹) قال فی الرسالة فی المقام ما لفظه و مما ذکرنا من تأخر مرتبة الحکم الظاهری؛ **انجام:** و قد سبق الکلام فی مدرک ذلک فی التنبیه السابق اجمالا و تفصیلا فی تنبیهات القطع فیما حرر فی حجیته اللهم اجعلنا من المتمسکین بحجته و الفائزین بحجتها آمین آمین
مؤلف شناخته نشد، شرح (و حاشیه) مفصلی است با عناوین «قوله، قوله، قال فی الرسالة» بر مقصد سوم کتاب «فرائد الاصول» شیخ مرتضی انصاری، شارح در این کتاب، موضوعات شک و شبهه محصوره غیرمحصوره و ادله آن یعنی اصالت برائت، اصل احتیاط، تخییر و استصحاب را شرح کرده است. وی بعد از خطبه، یک مقدمه مشتمل بر دو «امر» (۱. معنی البرائة، ۲. ادلة البرائة) نیز نگاشته است. طبق سطور پایان این نسخه، به نظر می‌رسد که شارح، مقصد اول در حجیت قطع (و احتمالاً حجیت ظن) را نیز شرح کرده است؛ خط: نسخ جلی، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ برخی عناوین «قوله» در متن به مشکی و به جای دیگر عناوین «قوله» در هامش نسخه عبارت «ما افاده فی الرسالة» درج شده؛ تملک: محمد حسین کلباسی در ۱۳۸۴ق؛ مصحح؛ اهدایی: رهبری، شهریور ۱۳۸۷؛ کاغذ: نباتی، جلد: مقوا، ۱۶۱گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵/۸×۲۱/۳سم [اهدائی رهبر: ۱۱ - ۳۰۵]

۵. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۳۸۶

آغاز: او الشرعی انما هی نافیة للمواخذة و التکلیف علی ما لم یقم حجة علیه
شرحی بر کتاب رسائل شیخ مرتضی انصاری است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۶ ربیع الاول ۱۳۱۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با نشان «منه»؛ ۶۷گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۵۸]

↩ شرح فراید العوائد > شرح رسالة الاستعارة
↩ شرح فراید العوائد > شرح اسماء الحسنی

● **شرح فرائد العواید** / ادبیات / عربی
š.-u farā'id-il-'awāyid

سید بکر
seyyed bakr

وابسته به: الاستعارة = فرائد العوائد فی معانی الاستعارة و اقسامها = الرسالة السمرقندية = الفريدة =رسالة الاستعارة و العقود = فرائد الفوائد = بلوغ الارب = فوائد العوائد؛ لیثی سمرقندی، ابو القاسم بن ابی بکر (-۸۸۸)
شرح مزجی است بر رساله فواید العواید لیثی سمرقندی در مجاز و استعاره.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲ /۷۹۹۲-۵۴/۸۲
آغاز: بسمله؛ الحمد لله الواهب العطية ای کل عطية او العطية المعهودة التی نزلت بها سورة الكوثر او الضحی
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۸گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۵۸۷]

↩ شرح فرائد الفوائد > شرح رسالة الاستعارة
↩ شرح الفرایض > شرح المحرر فی فروع الشافعية

● **شرح فرائض** / فقه / فارسی
š.-e farā'ez

صاحب کابلی، محمد علی، ق۱۴ قمری
sāheb-e kābolī, mohammad 'alī (- 20c)
وابسته به: فرائض؛ صاحب کابلی، محمد علی (-۱۴)
تاریخ تألیف: ۱۳۰۸ق
مؤلف در این رساله به شرح «رساله فرائض» خود که به صورت منظوم در احکام شرعی ارث ساخته بود، پرداخته است. متن به وسیله عناوین «قوله» از شرح متمایز شده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۹۵۱/۲-۳۰/۲۱
آغاز: بسمله حمدله صلاة اما بعد حقیر پرتقصیر محمد علی عبدالرحمن مجاور مدینه منوره ... به زبان فارسی سلیس مشروح سازم وبه شرح رحمانیه علی رساله محمدیه نامیدم ... قوله ترکه میت را درآمد؛ **انجام:** قوله چون بمیرد یک جماعت درمقام ×× وارثان زنده میگیرد سهام. یعنی چون یک جماعت ... پس مجموع ترکه ا زهر دو برادران یکصد وهشتاد است تمت
از اول تا آخر؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۱۶ق، جا: مدینه منوره؛ جلد: گالینگور مشکی، ۲۹گ، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۵ - ۲۵۸۷]

● **شرح الفرائض** / فقه / عربی
š.-ul-farā'iḍ

غیر همانند:
۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۳۵۶/۳
آغاز: کتابشرح الفرائض بدئت بعون الله و حسن توفيقه، مسألة: رجلمات و ترک ابن فالمالكله للابن مسألة: رجلمات و ترک اباً و اماً؛ **انجام:** وان ماتت و ترکت روجاً و اماً و ابن فاصلهمن اثنی عشرللزوج و هو ثلاثة و للام السدس و اثنين و للابن ما بقی و سبعة.
رساله کوتاهی در خصوص فرائض و تقسیم ارث بر پایه فقه حنفی؛ خط: نسخ، کا: مصطفی بن موسی، تا: قرن ۹؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، جلد: مشمعی قهوه‌ای، ۹گ (۵۹ر-۶۷ر)، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴×۱۸/۵سم [ف: ۳۳ - ۶۲۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۵۷۸/۱
آغاز: اسمه ثلثة و هی عدد شروط الارث و عدد الاصول التی تقول و اما الطرح فاذا طرحت؛ **انجام:** عن کتب كثيرة فی ذلک و الله اعلم و هذا آخر ما اردنا ایراده فی هذا الشرح المبارک جعله الله خالصاً لوجهه الكريم. فی الدنيا و الاخرة آمين و صلى الله على سيدنا محمد و آله و سلم، تم. الحمدلله الذی هدانا على تمامته و نسئل الله الهداية لفرائته و السلام على خير بريته و صحبته تم فی سنة ۱۱۳۶
شرح منظومه فرائض از صاحب «شرح الترتیب». مؤلف از این کتاب دیگر خود در کتاب حاضر بسیار یاد کرده. وی در این رساله فرائض را بر مذهب زید بن ثابت بیان کرده است؛ بی‌کا، تا: ۱۱۳۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ تنها جمله «ابن شریف بن ابی علی» از رقم کاتب خوانده می‌شود؛ کاغذ: ترکی نباتی و شکری، جلد: مقوایی، ۱۰۵ص (۲-۱۰۶)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۰ - ۱۵۴۷]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۴۶۱
آغاز: بسمله، و به اعتصامی، الحمد الله رب العالمين قال قدس الله روحه [کتاب الفرائض] عنون بالفرائض كما فی الكافی و الاستبصار و تلخيص الخلاف و الرسالة النصيرية و الغنية و الشرايع ... و فی الكافی منتقی عبر بالارث ... و فی المبسوط ... و الوسائل جمع بين العنوانين
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۹۲گ، ۲۷ سطر (۱۰×۲۹/۵)، اندازه: ۱۴×۲۶/۵سم [ف: ۱۶ - ۵۷۸]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۲۳/۳
آغاز: بسمله، الحمدلله عليم الحكيم ... انت العليم و الحليم بسمله ... ابتداءت مصنف رحمه الله بالبسمله لتيمن و التبرک؛ **انجام نسخه:** ... و ان كان فی احدهم قوة
متن از شهاب الدین ابو حامد محمد بن احمد بن محمود بن علی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۱۷سم [ف: ۶ - ۱۲۱]

● **شرح فرائض** / فقه / فارسی

š.-e farā’ez

غیر همانند:

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۸۱۲/۳

آغاز: و این یک حالت نصف آن دو حالت است و بعضی گفته اند که نصف؛ **انجام:** و حصه دختر بشصت بتک ... (خوانده نشد) مولای عتا ... (خوانده نشد) والله تعالی اعلم. تم الکتاب بعون الملک الوهاب علی ید ... محمد سعید بن حافظ یادگار نسفی ... و قد فرغ من هذه النسخة ... فی شهر رجب المرجب سنة اربعة و سبعین و تسعمائة

شاید از محمد سعید بن حافظ یادگار نسفی باشد. با عنوان شرح کتابی در ارث به مذاهب عامه. ارث به مذاهب عامه. اولین فصل در نسخه موجود: «فصل المانع من الارث اربعة»، آخرین فصل در بیان اسیران است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب ۹۷۴ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۶۱گ (۱۱ر-۷۱پ)، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۲/۳×۱۸/۸سم [ف: ۹ - ۵۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۸۹۶/۱

آغاز: پس می‌گویم که مصنف قدس الله سره بعد از آنکه ابواب کتاب را شمرده و ترتیب آنها را بیان کرده و گفته؛ **انجام:** این است تفصیل این مسئله و بر این ختم شد رساله، و الحمدلله و ارث میراث الأرض و السماء

ترجمه و شرح توضیحی مختصری است بر رساله‌ای در احکام ارث که پشت جلد به ابن ابی جمهور احسائی نسبت داده شده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۴گ (۱پ-۵۴ر)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۸ - ۸۹]

● شرح فرائض الإيجاز / فقه / عربی

š.-u farā’iḍ-il-ījāz

وابسته به: ایجاز المحرر؛ اصفهیدی کرمانی، محمود بن محمد (-۸۰۷)

تاج الدین محمود بن محمد کرمانی کتاب المحرر فی فروع الشافعیة عبدالکریم بن محمد رافعی را گزیده ساخته و آن را «الایجاز» نام نهاده است، این رساله شرحی است با عناوین «قوله، اقول» بر بخش فرائض کتاب الایجاز که به خواهش برخی از دوستان شارح نگاشته شده و طی آن از شنیده‌های استادش علاء الملة و الدین سود جسته و در مقدمه از آن به بزرگی یاد کرده است.

[فهرس مخطوطات جامعة ام القری ۱۲۶/۳؛ فهرست اوقاف موصل ۱۷۷/۲؛کشف الظنون ۱۶۱۲/۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۸۶۰/۱

آغاز: الحمد لواجب الوجود الذی ارسل الرسل لتبیین الشرایع للانام و انزل علیهم الکتب لاحکام الاحکام ... اما بعد فقد التمس منی بعض اصحابی وفقهم الله ... ان اکتب شیئا علی کتاب فرائض الایجاز؛ **انجام:** و لا یتعدد منهم ایضا الا الاخ و اذا لم یکن الجد موجوداً لم یکن ان یجتمع ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ واقف: محمد علی فتحی، ۱۲۶۰ق؛ کاغذ: فرنگی، ۸۳گ (۱پ-۸۳پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۶/۵×۱۱سم [ف: ۳۵ - ۲۱۷]

● شرح الفرائض البهائية / فقه / عربی

š.-ul-farā’iḍ-il-bahā’īyya

جامعی، محیی الدین بن عبد اللطیف

jāme‘ī, mohyī-d-dīn ebn-e ‘abd-ol-latīf

وابسته به: الفرائض البهائیة = المواریث؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

شرح مزجی مختصری است بر قسمت احکام ارث از کتاب «حبل المتین» شیخ بهاء الدین عاملی.

آغاز: الحمدلله الذی لا یحیط بجمیع نعمه عدد العادین و لم یدرک وصف کنهه أحد من الاولین و الاخرین ...

انجام: و نسأله من فضله و کرمه ان یجعله خالصاً لوجهه الکریم موجباً لثوابه الجزیل و أن یغفر لنا ما قصرنا فیه من خلل فی ایرادته و غلط فی عباراته انه هو الغفور الرحیم.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۱۸/۴

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه شماره ۲۳۶۲/۱ تعیین شد؛ خط: نسخ، کا: حسن بن خمیس، تا: چهارشنبه ۶ جمادی الاول ۱۰۹۴ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ (۱۲۹ر-۱۳۸پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۹×۲۸/۵سم [ف: ۳ - ۲۸۹]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۳۶۲/۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۵ رجب ۱۳۰۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶گ (۲۱۸ر-۲۳۳ر)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۶ - ۳۴۶]

● شرح الفرائض الرحبية / فقه / عربی

š.-ul-farā’iḍ-ir raḥbīyya

وابسته به: بغیة الباحث عن جمل الموارث = الارجوزة الرحبیة؛ ابن متفننه، محمد بن علی (۴۹۷-۵۷۷)

چلبی در عنوان «الفرائض الرحبیة» می‌گوید: ارجوزه‌ای است به نام «بغیة الباحث» که آن را جلال سیوطی (۸۴۹-۹۱۱ق) شرحی مزجی ساخته است. آغاز: «اول ما نستفتح المقالا ×× بذکر حمد ربنا تعالی» و در نسخه‌ای: «الحمدلله علی ما أنعما ×× مداً به یجلو عن القلب العما». شرح‌کننده زیرین، منظومه را «المقدمة الرحبیة» خوانده است و نام سراینده در آن نیست، جز اینکه در برگ ۲ر این نسخه، با خامه‌ای که گویا از صدر الافاضل شیرازی (۱۲۶۸-۱۳۵۰) باشد چنین معرفی شده است: ارجوزه رحبیة از شیخ

مؤفق الدین ابو عبدالله محمد بن علی رحبی است که وفات او را در کشف الظنون سنه ۷۳۳ ضبط کرده‌اند. در فرائض موافق مذهب عامه معروف است و در ضمن رسائل «تحفه بهیه» در اسلامبول به طبع رسیده است. لیکن در کشف الظنون (چ یالتقایا افست تهران، ج۱ص۶۳) آن را ارجوزة فی الفرائض از محمد بن علی درگذشته ۷۳۳ می‌بینیم. سرکیس نیز در معجم المطبوعات (ص۱۹۶۶) در ضمن مجموعه «التحفة البهیة» دوازدهمین رساله آن را چنین آورده: (۱۲) الارجوزة الرحبیة فی الفرائض للشیخ موفق الدین الرحبی. واژه «رحبی» در سه جای نسخه برگ ۱ و در مقدمه «فوائد شنشوریه» و همچنین در کشف الظنون و معجم المطبوعات با حای بی‌نقطه دیده می‌شود. یک شرح‌کننده آن را ارجوزه (گ۱۰) و دیگری آن را منظومه (گ۶۱) خوانده است. منظومه «رحبیة» در ارث است و به گفته ناظم آن، از روی حدیث‌های ارث روایت شده از بنی نجار از بزرگان صحابه معرفی نموده است (گ۱۱).

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۴۳/۲

آغاز: شرح: بسملة. حمدلة. و الصلاة و السلام علی سید المرسلین و آله و صحبه اجمعین. اما بعد: فهذا شرح مختصر علی المقدمة الرحبیة فی الفرائض نافعا انشاء الله: اول ما نفتتح المقالا ×× بذکر حمد ربنا تعالی / فالحمدلله علی ما انعما ×× حمداً به یجلو عن القلب العما. اقول: افتتح هذه الأرجوزة بسم ... (گ۱۰ر) و ان زبداً خصَّ لامحالة ×× بما حباه خاتم الرسالة؛ من قوله فی فضله منبهاً «أفرضکم زید» و ناهیکم بها (گ۱۲پ)؛ **انجام:** و افضل الصلاة و التسلیم ×× علی النبی المصطفی الکریم / محمد خیر الانام العاقب ×× و آله العزذوی المناقب / و صحبه الأماجد الأبرار ×× الصفوة الأکابر الأخیار. اقول: ختم کتابه بالصلاة ... المحمودة. و قد تکمل هذا الشرح المبارک و أسال الله ... و الحمدلله رب العالمین وقع الفراغ من تحریر هذه النسخة المبارکة یوم الاثنین وقت العصر فی اول شهر ربیع الثانی سنة ۱۱۶۶. الخط یبقی ... نمقه الفقیر عبدالوهاب بن الحاجی محمد غفر ... آمین

خط: نسخ متوسط، کا: عبدالوهاب بن حاجی محمد، تا: دوشنبه ۱ ربیع الثانی ۱۱۶۶ق؛ کاغذ: نخودی اصفهانی، جلد: مقوایی، رویه ابری، ۴۵گ (۹پ-۵۳پ)، ۱۳ سطر (۱۰/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۱۱ - ۱۵۰]

● شرح الفرائض الرحبیة / فقه / عربی

š.-ul-farā'iḍ-ir raḥbīyya

وابسته به: بغیة الباحث عن جمل الموارث = الارجوزة الرحبیة؛ ابن متفننه، محمد بن علی (۴۹۷-۵۷۷)

شرح مزجی است بر منظومه‌ای در فرائض مطابق با قول زید بن ثابت بن ضحاک صحابی انصاری خزرجی، موسوم به «الفرائض الرحبیة» یا «غنیة الباحث». جلال الدین سیوطی و علامه محمد بن احمد بن محمد سبط ماردینی شرح بر این ارجوزه دارند. در شرح حاضر از سیوطی و ماردینی نقل شده است. مطلع ارجوزه چنین است: «اول ما نستفتح المقالا ×× بذکر حمد ربنا تعالی/ الحمدلله علی ما انعما ×× حمداً به یجلو عن القلب العما».

[کشف الظنون ۱۲۴۶/۲]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۱۰۸/۲-۳۶/۱۰۸

آغاز: الاطلاق الی القول و هو اللفظ الموضوع لمعنی خلافا لمن اطلقه علی المهمل ایضاً کما نقله الجلال السیوطی ... وقوله بذکر حمد ربنا ای مالکنا وسیدنا ومصلحنا ومربینا ومعبودنا کما قال الشیخ عزالدین رحمه الله تعالی ایضاً ... فالحمد ای الوصف بالجمیل ثالث الله وکل صفاته تعالی جمیل؛ **انجام:** الباب الخامس فی متشابه النسب والافاز و هو باب واسع و فیه فصلان الفصل الاول فی متشابه النسب ... الفصل الثانی فی الالفاز وهی کثیرة تکاد تخرج عن الحصر ... وعن عم ایضا فقد خلف خاله الذی هو ابن اخیه

خط:نسخ زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج، ۴۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱×۱۵سم [ف: ۵ - ۲۴۵۳]

● شرح فرائض السجاوندی / فقه / عربی

š.-u farā'iḍ-is sajāwandī

؟ ابن امین الدولة، حسن بن احمد، - ۶۵۸ قمری

ebn-e amīn-o dowle, hasan ben ahmad (- 1261)

وابسته به: فرائض السجاوندی = الفرائض السراجیة؛ سجاوندی، محمد بن محمد (-۶)

«فرائض سجاوندی» از کتاب‌های مشهوری است که در ارث به روش مذهب حنفی نوشته شده و مورد علاقه دانشمندان اهل سنت بوده، و بر آن شرح‌ها و حاشیه‌های زیاد نگاشته‌اند. شاید شرح حسن بن احمد حلبی باشد.

[دنا ۸۷۹/۶؛کشف الظنون ۱۲۴۷/۲]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۷۲۰

آغاز: بسمله. حمدله قال الشیخ الامام سراج الملة محمد بن محمود عبدالرشید السجاوندی؛ **انجام:** فقد اجتمع لام کل منمها عشرون و لابنته ستون و لمولاه عشرة

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۱۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷/۵سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۸۹]

۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۴۵۶

آغاز: حمدله ... بعد ما تمین بالبسملة الحمدلله رب العالمین ... تعلموا الفرایض وعلموها الناس فانها نصف العلم؛ **انجام:** لایرث من صاحبه ما ورث منه فقد اجتمع لام کل منهما عشرون ولبنته تسعین و لمولاه عشرة والله اعلم بالصواب

خط: نستعلیق، کا: یعقوب بن یوسف البابردی، بی‌تا، جا: مدرسه سلطان آغا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۳۴]

۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۷۱

آغاز: الحمدلله رب العالمین و العاقبة للمتقین و الصلاة علی رسوله محمد وآله اجمعین؛ **انجام:** لان لایرث من صاحبه ماورث منه فقد اجتمع لام کل منهما عشرون و لابنته ستون و لولاه عشرة

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ تملک: محمد عید بن درویش کوردی روهاوی در ۱۲۰۶؛ جلد: چرم قرمز، ۱۱۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷/۵سم [مؤید: ۲ - ۷۷]

● شرح فرائض السجاوندی = شرح فرائض السراجیة / فقه / عربی

š.-u farā’iḍ-is-sajāwandī = š.-u farā’iḍ-is-sirājīyya

بهشتی اسفراینی، محمد بن احمد، - ۷۴۹ قمری

beheštī esfarāyenī, mohammad ebn-e ahmad (- 1349)

وابسته به: فرائض السجاوندی = الفرائض السراجیة؛ سجاوندی، محمد بن محمد (-۶)

در شرح فرائض سجاوندی که بدان فرائض سراجیه نیز گفته می‌شود.

آغاز: بسمله الحمد لله الذی قدر بحکمته سهام الوارثین و الوارثات ... فیقول العبد ابوالعلاء محمد بن احمد البهشتی الاسفراینی ...

[دنا ۸۷۹/۶؛ کشف الظنون ۱۲۴۷/۲]

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۲۹۵/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۰۷ق؛ افتادگی: انجام؛ اندازه: ۱۱/۵×۱۲/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۸۹]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۳۸/۳

آغاز: برابر **انجام:** هو اخ لابن الغریق عشرون دینارا و هذا آخر ما اردت ایراده فی هذا الشرح ... محمد و آله اجمعین.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج حنایی، مذهب، ۱۶۹ص (۱۶-۱۸۴)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۵۰ - ۷۷]

● شرح فرائض السجاوندی = منهاج / فقه / عربی

š.-u farā’iḍ-is-sajāwandī = minhāj

سیواسی، احمد بن محمود، - ۸۰۳ قمری

sīvāsī, ahmad ebn-e mahmūd (- 1401)

وابسته به: فرائض السجاوندی = الفرائض السراجیة؛ سجاوندی، محمد بن محمد (-۶)

شرحی است با عنوان‌های «قوله - قوله» بر رساله «الفرائض» سراج الدین سجاوندی. سجاوندی که از فقهای معروف حنفی می‌باشد در این کتاب به بحث فرائض در ارث پرداخته است. نسخه دیگری از همین شرح در کتابخانه الازهریه مصر وجود دارد.

آغاز: الحمدلله الذی ابرز بالفرائض بهجة ریاض الشرع واظهربها قوانین الاصل والفرع ...

[کشف الظنون ۱۲۴۷/۲؛ دنا ۸۷۹/۶ (۲ نسخه)؛ فهرست الازهریة ۶۹۷/۲]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۸۳۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لمولاه عشرة دینار و الله اعلم. الحمد لله علی التمام و للرسول افضل السلام و مع الفراغ ...

تذکر:در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۳۴ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۶۲گ (۸۲پ-۱۴۳پ)، ۱۵ - ۱۷ سطر (۹/۵×۱۰-۱۲)، اندازه: ۱۲/۵×۱۷/۵سم [رایانه]

۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۵۴/۳

آغاز: برابر

در فهرست ناشناس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ ۴۲گ (۹۰-۱۳۱)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۸۱]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۲۶۰-۱۲/۱۵۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** ویوقف المشکوک فیه حتی یبین اویصلحوا فیما بینهم الی آخر الکتاب بعنایة الملک الوهاب قدکمل ...

خط: نسخ، کا: حاج حسین افروزی بسنجاغی ایدن، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوا، ۱۰۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۲۵]

● شرح الفرائض السجاوندی = شرح السراجیة / فقه / عربی

š.-ul farā’iḍ-is sajāwandī = š.-us sirājīyya

جرجانی، علی بن محمد، ۷۴۰ - ۸۱۶ قمری

jorjānī, ‘alī ebn-e mohammad (1340 - 1414)

وابسته به: فرائض السجاوندی = الفرائض السراجیة؛ سجاوندی، محمد بن محمد (-۶)

تاریخ تألیف: ۸۱۱ق

شرح مزجی مفصل و معروفی است بر «الفرایض» محمد بن محمد سجاوندی در فقه حنفی.

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین ... قال المولی ... محمد بن عبدالرشید نورالله مرقده بعد ماتیمن بالبسمله الحمدالله حمدالشاکرین و الصلوة علی خیر البریه محمد و آله الطیبین الطاهرین قال رسول الله (ص) تعلموا الفرایض و علمو الناس فانها نصف العلم هکذا روایة الفقهاء فالفرایض جمع فریضة و هی ما قدر من السهام فی المیراث ...

انجام: و هو خمسة عشر و الباقی للمولی لان کلامنهما لایرث من صاحبه ماورث منه فقد اجتمع لام کل منها عشرون و لبنته ستون و لمولاه عشرة

چاپ: بارها در هند، کلکته، مصر و قاهره به چاپ رسیده؛ قاهرة، تحقیق محمد محیی الدین عبدالحمید، ۱۳۶۳ق، ۲۳۷ص
[دنا ۸۷۹/۶-۸۸۰ (۱۰ نسخه)؛ کشف الظنون ۱۲۴۷/۲-۱۲۵۰؛ فهرست مکتبة اوقاف سلیمانیه ۳۴۹/۱؛ الاوقاف العامة موصل ۲۷۹/۲]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة الفرائض السراجیه؛ بلخی، یعقوب بن علی (-۹۳۱)

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۵۴/۱
خط: نستعلیق، کا: علی بن اسکندر بن عیسی بن علی بن الیاس بن قمر، تا: آخر شوال ۹۱۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ ۵۸گ (۱-۵۸)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۸۱]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۲۱۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: غلام علی، تا: ۹۲۶ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج [الفبائی: - ۳۴۱]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۸۳۴
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۳۴ق؛ مصحح، محشی؛ در برگ ۱پ عبارت «ذمه سید احمد اعلی»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۷۹گ (۲پ-۸۰)، ۱۹ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۲/۵×۱۷/۵سم [رایانه]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۵۹۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۷۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۲۱ - ۸۸۲]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۸۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمود علانی، تا: ۱۰۲۱ق؛ دارای سرلوح و کتیبه، مجدول، مصحح، محشی با استفاده از کتبی همچون شرح ابن کمال پاشا و قاضیخان و صدرالشریعه و توضیح فی الاصول و اصلاح و زبدة الفرائض و حاشیه تجرید و حاشیه قاسم و با امضای احمد فروهی و بهشتی و کرمانی؛ تملک: عثمان بن عمر به سال ۱۲۳۲ با مهر «عثمان»؛ مهر: «... رضی الدین»؛ واقف: محمد بن سعدالدین؛ کاغذ: اصفهانی نخودی و شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۱۵گ، ۱۵ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۱۳ - ۱۲۰]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۱۷/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: مصطفی بن علی الاماسی، تا: ۱۰۶۳ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج زرشکی مذهب، ۶گ (۱۲۴پ-۱۲۹پ)، ۱۹ سطر (۵×۱۳)، اندازه: ۱۰/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۴ - ۱۲۸]

۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۵۰-۴/۱۲۰
آغاز و انجام: برابر
خط:نستعلیق،کا:حمزة بن یحیی، تا: ۱۰۷۸ق، جا: بروسه؛ مصحح، محشی؛ با یادداشتی ازمحمد مدرس مدرسه رستم پاشا؛ تملک: سید زین العابدین الهی زاده به تاریخ ۱۲ رجب ۱۱۱۰؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۵۴]

۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۳۴۲-۱۷/۱۲۲
آغاز و انجام: برابر
خط: تحریری، بی‌کا، تا: ۱۳ جمادی الثانی ۱۰۷۹ق؛ جلد: مقوا، ۸۸گ، ۱۹-۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۴۵۴]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۸۳۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: جمعه ۱۹ رجب ۱۰۸۰ق؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۲؛ کاغذ: نخودی، ۷۴گ، ۱۸ و ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۹۰]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۱۱۰/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ملا بابک نوروزی، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۶۸ص (۱-۲۶۸)، اندازه: ۲۱/۵×۳۰/۵سم [ف: ۵۰ - ۱۵]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۰۳/۱ کر
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ ترکی، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ مهر: «بنده خدا حسین» (هشت ضلعی)؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۶۳گ (۱پ-۶۳ر)، ۱۹ سطر (۹×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۴۰/۲ - ۱۵]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۲۷۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** کما کان فی الجمل و ان کان ... علته الصرف
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۵۵
همان نسخه بالا [اهدائی ف: - ۱۵۵]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۵۸۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۷ق [رایانه]

● شرح فرائض السجاوندی / فقه / عربی
š.-u farā'iḍ-is-sajāwandī

حفید تفتازانی، احمد بن یحیی، - ۹۱۶ ؟ قمری
hafīd-e taftāzānī, ahmad ebn-e yahyā (- 1511)

وابسته به: فرائض السجاوندی = الفرائض السراجیة؛ سجاوندی، محمد بن محمد (-۶)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۸۴۹
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● شرح فرائض السجاوندی = شرح الفزائض السراجیة
/ فقه / عربی

š.-u farā'iḍ-is sajāwandī = š.-ul-farā'ḍ-is sirājīyya

ابن کمال پاشا، احمد بن سلیمان، - ۹۴۰ قمری

ebn-e kamāl pāšā, ahmad ebn-e soleymān (- 1534)

وابسته به: فرائض السجاوندی = الفرائض السراجیة؛ سجاوندی، محمد بن محمد (-۶)

تاریخ تألیف: غره ذیحجه ۹۲۸ق

ابن کمال پاشا، پس از تصحیح کتاب مختصر سراج الدین محمد سجاوندی حنفی در فرائض مشهور به «الفرائض السراجیه»، شرح حاضر را بر آن نگاشت و در این شرح، به توضیح مسائل و تقریر دلایل با استفاده از دیگر شروح، و اضافه نمودن تحقیقاتی از خود درباره قواعد و اصول آن پرداخت. در آن از شرح منهاج و الضوء بخاری و فاضل بهشتی فخر خراسان و شریف جرجانی و مولی فناری و شیخ الاسلام حافد سعد تفتازانی بهره برده شده است.

آغاز: الحمدلله الملک العلام الذی جعل العلماء الاعلام ورثة الانبیاء ... و بعد فانی لما فرغت عن تصحیح المختصر المؤلف فی علم الفرائض ... اردت ان اشرحه شرحا وافیا فی تحریر المسائل ...

انجام: لقد اجتمع للام عشرون و لبنت کل منهما ستون و للمولی عشرة. و الله اعلم بالصواب. تم الکتاب ...

[کشف الظنون ۱۲۴۷/۲؛ دنا ۸۸۰/۶ (۴ نسخه)]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۰۵۰

خط: نسخ، کا: حسین بن ابراهیم، تا: ۱۰ ذیحجه ۹۶۷ق، جا: مدرسه سلطانیه؛ مجدول، مصحح، محشی از مؤلف؛ جلد: مقوایی، ۱۲۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۶ - ۶۰]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۷۸۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن محمود، تا: جمادی الثانی ۹۷۴ق، جا: مدرسه سلطان؛ محشی به امضای «منه»؛ تملک: محمد شهیر به لمی زاده، محمد معروف به علی چلپی زاده؛ جلد: مقوا، ۱۴۲گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۳۷ - ۳۳۲]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۳۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عثمان بن عباس، تا: ۹۸۱ق، جا: قسطنطنیه؛ مصحح، محشی با امضای «منه رحمه الله» و «صدر» و «امیر حسین» و «شاه چلبی»؛ مهر: کاتب «الفقیر عثمان بن عباس، الهی گر بود لطف تو همراه ×× شود عثمان ز مقبولان درگاه»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۱۶۶گ، ۱۷ سطر (۵/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۳ - ۱۹۷]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۷۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ تملک: عبدالواحد بن الحاج عمر اسنوی؛ جلد: مقوایی، ۱۳۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۹۱]

● شرح فرائض السجاوندی / فقه / فارسی

š.-e farā'ez-os sajāvandī

مؤمن آبادی، محمد امین بن عبیدالله، - ۹۷۸ قمری

mo'men-ābādī, mohammad amīn ebn-e 'obeyd-ol-lāh (- 1571)

وابسته به: فرائض السجاوندی = الفرائض السراجیة؛ سجاوندی، محمد بن محمد (-۶)

تاریخ تألیف: ۵ جمادی الاول ۹۵۸ق

متن عربی «سراجیه» یا «فرایض سجاوندی» از سراج الدین ابوطاهر محمد بن محمد سجاوندی در ارث از دید فقه حنفی است که شروح بسیاری دارد و از کتاب‌های درسی مدارس علمی شبه قاره بوده است. از جمله شرح‌های آن، شرح مزجی و فارسی از محمد امین مؤمن آبادی بخارایی است که به خواهش بعضی از طلاب نگاشته است. نسخه‌های خطی از این شرح در کتابخانه‌های هند و پاکستان فراوان است.

[دنا ۸۸۰/۶؛ دانشنامه ادب فارسی ۷۸۱/۱؛ مشترک پاکستان ۵۶۲/۱۴-۵۶۵]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۶۲/۱

آغاز: بسمله. بعد از ادای حمد حضرت خالق بیچون که عالم را بنور سراج علم و حکمت منور ساخت؛ **انجام:** هر یک خواهر مادری را چهار نر رسد صحیح باشد. تمت

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج مشکی، ۳۴گ (۲پ-۳۵ر)، ۱۹ سطر (۱۰/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۸ - ۱۸۲]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۷۳۲

آغاز: و بعضی طلبه ازین بنده التماس میکردند که بهمان اسلوب که از حضرت میر شنیده است بزبان فارسی بر متن فرایض سراجی ... بسم الله الرحمن الرحیم جمله فعلیه است نزد کوفیین و جمله اسمی است نزد بصریین؛ **انجام:** فصل فی قسمة الترکة بین الورثة و الغرباء یعنی این فصلی در بیان قسمت ترکات اموات ... و اگر دیون کمار از ترکه باشد یا مساوی آن باشد نیز احتیاج بدین قاعده نیست و اگر در.

نسخه اصل: کتابخانه ندوة العلماء، لکهنو، هند، شماره ۶۸ (ردیف ۳۰)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ ۸۰ص، ۱۹ سطر [عکسی ف: ۵ - ۱۷۲]

● شرح فرائض سجاوندی = السراجیة و الفرائض السراجیة / فقه / فارسی

š.-e farā'ez-e sajāvandī = as-serājīyya va-l-farā'ez-os-serājīyya

پورانی، میر شیخ بن محمد
pūrānī, mīr šeyx ebn-e mohammad
وابسته به: فرائض السجاوندی = الفرائض السراجية؛ سجاوندی، محمد بن محمد (-۶)
شرحی است مختصر بر فرائض سراج الدین سجاوندی که به درخواست بعضی از طلاب به فارسی شرح شده است. متن کتاب نزد اهل تسنن بسیار مورد قبول واقع شده به طوری که طبق نوشته کشف الظنون چهل و دو شرح و حاشیه بر آن نگاشته‌اند.

۱. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۰۵۷/۲
آغاز: اما بعد محمودی باید که جمیع از اکابر بر آن متفقند که اشتغال به علوم دینی؛ **انجام:** بیست تنکه شود و حصه دختر شصت تنکه و حصه مولای عتاقه ده. تمت
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۰ق؛ نسخه‌ای در کتابخانه ملک نیز وجود دارد که ناقص است و احتمالاً همین شرح موجود باشد؛ ۱۷۷ص (۸۳-۲۵۹)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۲ - ۲۷۸]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۱۰۱
آغاز: بسمله الحمدلله الذی جعل العلماء ورثه الانبياء و فرض العلم على كل مسلم و مسلمه؛ **انجام:** پس مجموع حصه ما درک بیست می‌شود ... برحمتک یا ارحم الراحمین
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج فرنگی، ۱۱۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۶/۵سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۸۹]

● شرح الفرائض السجاوندی / فقه / عربی
š.-ul-farā'iḍ-is sajāwandī
وابسته به: فرائض السجاوندی = الفرائض السراجية؛ سجاوندی، محمد بن محمد (-۶)
شرح مزجی مختصری است بر رساله «الفرائض» سراج الدین سجاوندی. در کشف الظنون (۱۲۴۷/۲) شروح زیادی بر فرائض سجاوندی ذکر نموده و معلوم نشد که این شرح از کیست، و شرح ابن کمال نمی‌باشد.
آغاز: قال المولى ... محمد بن عبد الرشيد السجاوندی ... الحمد لله رب العالمين حمد الشاكرين ... هكذا رواية الفقهاء و الفرائض جمع الفريضة
انجام: و الباقی للمولى كلا منهما لا يرث من صاحبه ماورث منه فقد اجتمع لام كل منهما عشرون و لبنته ستون و لمولاه عشرة.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۸۴۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق نازیبا، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۸۶۱ق؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۴۶گ، اندازه: ۱۳/۵×۱۸سم [ف: ۲۷ - ۲۵۹]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۱۶۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق نازیبا، بی‌کا، تا: ۸۸۳ق؛ محشی؛ جلد: مقوایی، ۱۰۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۱۳ - ۳۷۰]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۹۰۰/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: حمزة بن یونس، تا: ۹۶۰ق؛ جلد: مقوایی، ۷۸گ (۳۲پ-۱۰۹پ)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲۷ - ۳۱۸]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۵۹۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالملک بن درویش محمد، تا: محرم ۹۵۲ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: «اللهم ارزقنی شفاعة الحسين» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۷گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم[ف:۱۴-۳۵۸]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۶۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱۷ ذیحجه ۹۶۳ق؛ محشی، مجدول، دارای سرلوح؛ تملک: محمد بن سعید الدین قاضی عسکر روم، عبدالرحیم بن شیخ حسام الدین العاقی و مهر «الفقیر عبدالرحیم» (بیضی)، حسین بن حسن پلونوی قادری حنفی ماتریدی امام مسجد سلیمان بک المنحالی؛ مهر: «فیض الله عباده» (دایره)، «حافظ عمر» (مربع)؛ جلد: مقوایی، ۱۳۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۴ - ۲۵۷]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۸۲۱/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۲۷ق؛ جلد: تیماج زرشکی مذهب، ۱۵۸گ، ۱۹ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۵۱ - ۱۶۲]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۹۳/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۴گ (۱پ-۸۴پ)، اندازه: ۱۳/۵×۱۸سم [ف: ۲ - ۱۰۲]

● شرح الفرائض السجاوندی / فقه / عربی
š.-ul-farā'iḍ-is sajāwandī
وابسته به: فرائض السجاوندی = الفرائض السراجية سجاوندی، محمد بن محمد (-۶)

نامعلوم:
۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۲۹۶
شارح ناشناس؛ خط: نسخ، کا: احمد بن محمد بن احمد واسطی، تا: ۲۲ جمادی الثانی ۸۹۳ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۹۴گ، ۲۰ سطر (۷×۱۱)، اندازه: ۱۲×۱۵سم [ف: ۱۶ - ۲۳۶]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۷۸۲
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ محشی؛ تملک: محمد

سعید بن زین العابدین به تاریخ ۱۵ شوال ۱۲۹۲؛ جلد: مقوایی، ۷۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷/۵سم [ف: ۲۰ - ۱۴۴]

۳. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۵۴/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ ۳۱گ (۵۹-۸۹)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۸۱]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۰۴۳/۲

خط: نسخ نازیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۵گ (۵۱پ-۱۳۵پ)، اندازه: ۱۴×۱۷سم [ف: ۸ - ۲۵۴]

● شرح الفرائض السجاوندی / فقه / فارسی

š.-ol-farā'iz-es-sajāvandī

وابسته به: فرائض السجاوندی = الفرائض السراجیة؛ سجاوندی، محمد بن محمد (-۶)

غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۳۸۵/۱

آغاز: الحمدلله رب العالمین حمد الشاکرین و الصلوة و السلام علی خیر البریة ... دأب و عادت مصیفان جاری گشته که مصدر میگردانند کتابی را که تصنیف؛ **انجام:** بدین حدیث شریف مصدر گردانید جهت تیمن و تبرک پس گفت ...

شرح فارسی «فرائض سراجیه» یا «فرائض سجاوندی» است، لیکن نسخه موجود، فقط شامل شرح بخشی از خطبه مؤلف است و بقیه نسخه، افتاده است و خطبه شارح نیز، وجود ندارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: انجام؛ نسخه فقط شامل سه بخش از خطبه مؤلف است؛ کاغذ: شرقی، ۲گ(۱-۲)، ۱۹ سطر، اندازه: ۷/۵×۱۰/۵سم [ف: ۳۶ - ۳۱۶]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۷۳۳

آغاز: بسمله، به نام خدای خداوند نعمت بزرگ که بندگان خود به تبلیغ رسل علم شرایع و احکام را رسانیده و خداوند خرد که بر انسان بواسطه تعلیم و تعلم علم فرایض ثواب نصف علم مقررگردانیده ابتدا می‌کنم؛ **انجام:** پس مجموع حصه مادر بیست تنکه (کذا) شود و حصه دختر (دو سه کلمه آخر درصحافی بریده شده است.)

ترجمه و شرحی است نسبتاً مبسوط و تحقیقی بر کتاب «فرائض السجاوندی». تألیف سراج الدین محمد بن محمد سجاوندی حنفی. شارح ابتدا بخشی از متن را با رمز «م» آورده سپس با رمز «ش» به شرح آن پرداخته است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۷۲گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۸۸]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۴۵۰

خط: نسخ، کا: محمد حسین (جعفر) بن حاجی محمد جزایری، تا: پنج‌شنبه ۵ ذیحجه ۱۰۰۶ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۸۴گ، ۲۱ سطر (۷/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۷ - ۱۳۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۲۱۵-ف

آغاز: رزقه الله خیر الکرامه ... صرف کرده بود ... بزفان فارسی بر متن فرایض سراجی ... شرح نوشته شود؛ **انجام:** پس چهل دینار و بیست دینار و شصت دینار برین وجه تمام شد این آخر فوایدی است که در سلک تحریر کشیدیم التماس از مستفیدان آن است که مؤلف را به دعای خیر یاد آورند و اگر بر سهو و نقصان مطلع شوند به قلم عفو آن را اصلاح نمایند نوشته سالها ماند ... دعایی

نسخه اصل: همان نسخه بالا؛ کا: محمد حسین (جعفر) بن حاجی محمد جزایری (نام کاتب خط خوردگی دارد وحسین را جعفر کردند و جزایری هم چیز دیگری بوده است) [فیلمها ف: ۱ - ۱۳۲]

۴. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه:۳۰۸/۱

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد حسین بن حاج محمد باخزری، تا: ۱۷ جمادی الثانی ۱۶۰۰ (کذا؟)، جا: هرات؛ کاغذ: سمرقندی، اندازه: ۱۳×۱۹سم [تراثنا: س۶ش۴ - ۹۰]

↩ شرح فرائض السراجیة ← شرح فرائض السجاوندی
↩ شرح فرائض شهاب الدین ← شرح الفرائض الشهابیة

● شرح الفرائض الشهابیة = شرح فرائض شهاب الدین / فقه / عربی

š.-ul-farā'iḍ-iš-šahābīyya = š.-u farā'iḍ-i šahāb-id-dīn

مسکری، عبدالحلیم بن عبدالله، - ۹۰۰ ؟ قمری

mosakkerī, ʻabd-ol-halīm ebn-e ʻabd-ol-lāh (- 1495)

وابسته به: الفرائض الشهابیة؛ شهاب الدین احمد بن محمود (قرن ۱۰)

این رساله شرح مزجی کوتاهی بر کتاب فرائض شهاب الدین ابوحامد احمد بن محمود بن علی بن علی بن أبی طالب که صاحب کشف الظنون از آن به عنوان مختصری سهل الحفظ و الفهم یاد می‌کند. شرح حاضر بر اساس فقه حنفی بوده و در ضمن بحث نظریات شافعی را نیز مورد نظر قرار داده است. مؤلف متن به تصریح شارح شیعه بوده و شارح از اهل سنت است.

آغاز: الحمدلله العلیم الحکیم و الصلاة و السلام علی رسوله الکریم ... ابتدأ المصنف بالبسملة للتیمن و التبرک فان لفظ الاسم مقحم زاید لدفع الالتباس بباء القسم.

انجام: فإن لم یوجد الموصی له فالمال کله لبیت المال و لا میراث علی الشافعی لهولاء الثلثة؛تمت.

[دنا۸۸۱/۶(۵ نسخه)؛ کشف الظنون ۱۲۵۰/۲؛ هدیة العارفین ۱۲۵۰/۱؛ الفهرس الشامل للتراث العربی الاسلامی المخطوط، الفقه و اصوله ۳۰۶/۵-۳۰۷]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۷۲

آغاز: بسمله. الحمد لله العلیم الحلیم؛ **انجام:** لهولاء الثلثه ... بعون الله و کرمه
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۹۷ق؛ کاغذ: نباتی، جلد: مقوا، ۱۹ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۲۱×۱۵سم [الفبائی: - ۳۴۹]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۰۳/۳ کر

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الأخت لأب لها سبعة إخوان النصف الثلثان السدس السقوط و أولاد الأم ثلثة السدس الثلث السقوط؛تمت
خط: نستعلیق تحریری، کا: بالی بن نوری، تا: ۱۱۵۸ق؛ مصحح، محشی با نشان‌های «قاضی جاه، شرح، تقریر، محمود، بدیع، ابی السعود، محمد و ...؛ مهر: «بنده خدا حسین» (هشت گوش)، «عبده حسن الموسوی» (مربع)؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۳۶گ (۷۳پ-۱۰۸پ)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۴/۵سم [ف: ۲/ ۴۰ - ۱۷]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۶۵۶/۱

آغاز و انجام: برابر
خط: رقعی، کا: سید احمد فرزند حسین، قنوی مشهور به «طاش قبولی زاده»، تا: ۵ ذیقعده ۱۳۱۴ق؛ نام مؤلف متن اصلی در پشت برگ ۲ نیز آمده است با این توضیح که نام شارح و ماتن به صورت: «قاضی امام شهاب الدین ابو حامد محمد بن احمد بن محمود بن علی ...»، محشی برخی از «سید»، «شرح م» و «فرائض ترکه» و ... برخی از حواشی نیز به زبان ترکی است؛ کاغذ: فرنگی، ۲۹گ (۱-۲۹)، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۶سم [ف:۲۹-۴۳۴]

۴. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۷۶۲/۱

آغاز: برابر **انجام:** لاستناد عن اکثر اهل الزمان فاحفظ وصیتی الیک والله حفیظک
خط:نسخ،کا:عثمان بن عثمان،بی‌تا، در خدمت محمد رفیع؛ ۲۰گ (۱ر-۲۰پ)، ۱۲ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۲۲×۱۸سم [ف: ۲ - ۳۸۹]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۰۳۲۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۴۹]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۳۵/۵

آغاز و انجام: برابر
کا: حسین بن قاسم، بی‌تا؛ ۱۱ص (۳۵-۴۵) [عکسی ف: ۳ - ۲۷۸]

● شرح الفرائض الشهابیة / فقه / عربی

š.-ul-farā'iḍ-iš-šahābīyya

وابسته به: الفرائض الشهابیة؛ شهاب الدین احمد بن محمود (قرن ۱۰)

رساله‌ای است در باب ارث؛ اصل از قاضی شهاب الدین ابوحامد محمد بن محمد بن علی بن ابیطالب و گزارش‌کننده شناخته نشد.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۵۱/۵

آغاز: بسمله الحمدلله العلیم الحلیم والصلوة علی رسوله الکریم
خط: نستعلیق، کا: ملاتاج ولی ابن خواجه نیاز بن اورازعلی، تا: رمضان ۱۲۶۸ق، جا: استرآباد؛ عنوان قرمز؛ جلد: مقوا، اندازه: ۲۱×۱۴سم [ف: ۱ - ۴۳۶]

↩ شرح الفرائض ← الارث
↩ شرح فرائض المحرر ← شرح المحرر فی فروع الشافعیة
↩ شرح فرائض نصیریه ← التحریر فی شرح الفرائض النصیریة

● شرح الفرائض النصیریة / فقه / عربی

š.-ul-farā'iḍ-in naṣīrīyya

شیخ بهائی، محمد بن حسین، ۹۵۳ - ۱۰۳۰ قمری

šeyx-e bahā'ī, mohammad ebn-e hoseyn (1547 - 1621)

وابسته به: الفرائض النصیریة علی مذهب اهل البیت = جواهر الفرائض = رسالة الدرة = الرسالة المیراثیة؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

شیخ بهائی این شرح را ظاهراً (چنان که صاحب الذریعه نوشته‌اند) تمام نکرده و در مسئله ارث بالولاء ناتمام گذارده است. بهائی در دیباجه این شرح به وضع زندگی نامطلوب طلاب علوم در آن زمان اشارت دارد. عزالدین حسین بن عبدالصمد حارثی (پدر بهائی) بر کتاب فرائض نصیریه حاشیه دارد. نسخ این شرح اندک است. (عبدالحسین حائری)

از حاشیه عبدالصمد برادر شیخ بهائی و حسین بن عبدالصمد برادر زاده او یاد شده ولی نسخه‌ای از آن یافت نشده است.

آغاز: نحمدک یا خیر الوارثین و نشکرک یا أسرع الحاسبین و نسألک أن ترفعنا عن درجة المحجوبین و لاتجعلنا من طبقة المحرومین ... و بعد فان الفقیر ... یقول لایخفی علی ذوالبصیره النقاده ان الجوهرة المضیئه الوقاده اعنی الرساله الشهیره بالفرائض

[الذریعة ۱۳/ ۳۸۰]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۳۱/۱۲-طباطبائی

آغاز: برابر؛ **انجام:** اوردناها فی الحبل المتین ثابت الا ان یکونوا ای البنون عصبة لها فیاخذون میراثها بالتعصیب ولو.
خط: نسخ، کا: شیخ محمد علی بن محمود تبریزی، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای تیره، ۹گ (۴۶-۵۴ر)، اندازه: ۲۶×۱۹سم [ف: ۲۳ - ۸۱۴]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۵۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** عن ابی الحسن علیه السلام الناطقة بان المتمتع بها من.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ واقف: امیرجبرئیل، ۱۰۳۷ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با رویه پارچه، ۱۲گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۲۵/۵×۱۵سم [ف: ۲۰ - ۲۵۹]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۸۲۰/۶-۲۹/۱۶۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و حرمان ابن العم لانه لایرث مع وجود الخال لانه اقرب منه اجماعا و لامانع من ارثه من نص و لااجماع ... وهذا

القول مختار المحقق و العلامه و ولده والشهیدین
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوای سفید، ۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۶۲۶]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۶۸۷/۵

آغاز: برابر **انجام:** قلت: انما یقوی تلك الاخبار، علی تخصیص الآیة، لو لم یعارضها غیرها ... کصحیحة البزنطی عن ابی الحسن (ع) الناطقة بان المتمتع بها ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۱۷گ (۱۴۳پ-۱۵۹ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۷×۱۶سم [ف: ۳۷ - ۱۹۲]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۰۷۸/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** صحیحة البزنطی عن ابی الحسن علیه السلام و الناطقة بأن الممتنع بها من ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴گ (۱۳۴ر-۱۴۷ر)، اندازه: ۱۳×۱۷/۵سم [ف: ۱۳ - ۲۶۹]

● شرح الفرائض فی حل الدقایق و الغوامض / فقه / عربی

š.-ul-farā’iḍ fī ḥall-id daqāyiq wa-l ġawāmiḍ

[کشف الظنون ۱۲۴۷/۲]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۹۲/۲

آغاز: بعد بسمله و حمد. هذا کتاب فی شرح الفرایض فی حل الدقایق و الغوامض اه بعد فان الالف و اللام فی قوله الحمد لاستغراق الجنس ام للمعظم فعند المعتزله و عند اهل السنة و الجماعة لاستغراق الجنس؛ **انجام:** فالسدس الذی اخذالاب من مال ابنه یعطی الی ابنه الذی بقی فی وطنه فحصل لهذا اربعماته درهم و النصف الذی ورث الدین المیت من ابیه یعطی الی ابنه فحصل لابن الابن ثمانمائة درهم. تم الشرح ...
کا: حسین بن حسن بن علی زاهدی، تا: دوشنبه ۱۷ رمضان ۷۷۱ق؛ نیمه اول آن حاشیه مانند است با عنوان «قوله»؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج آلبالویی، ۷۷ص (۱۲۴-۲۰۰) [سنا: ف: ۲ - ۲۱۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۰۲۷/۱

آغاز: الحمد لمن من [علی عباده بارسال رسله] و هدایة سبله ... أما بعد فان الألف؛ **انجام:** فان کلیهما یصیر ... محجورین لأجل دفع الضرر العام فلذا هذا آخر ...
بخش موجود از این کتاب فقط ۲ برگ می‌باشد؛ خط: نستعلیق، کا: نعمان فرزند حبیب فقیه، تا: قرن ۹، جا: ازنیق (ازنیك)؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ یادداشتی از «سید کمال الدین نقشبندی حریری ایاندونی فرزند شیخ خیرالله فرزند شیخ خواجه سیدعلی افندی نقشبندی اسکداری» که کتاب را به فرزند عبدالنبی عشاقی شازلی صاحب کتاب حبل متین و مفتی و قاضی شهر اسکدار (ترکیه) در ۷ صفر سال ۱۲۴۱ اهدا کرده؛ تملك: خواجه جلیل افندی حریری همراه تاریخ تولد وی ۱۲۴۷ق، وی مدعی است که از نوادگان «بلال حبشی» بوده و نسل بیست و یکم وی می‌باشد؛ کاغذ: شرقی، ۲گ (۱ و ۲)، ۲۳ سطر، اندازه: ۹×۱۳/۵سم [ف: ۳۰ - ۳۸۲]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۲۱۳/۲

آغاز: الحمد لمن من علی عباده و عیاده بارسال رسله و هدایة سبله و صلی الله علی محمد و آله؛ **انجام:** و النصف الذی ورث ابن المیت من أبیه یعطی الخمسة فحص لابن الابن ثمانمائة درهم.
شرحی است با عناوین «قوله، قوله» بر رساله ذکر شده با استفاده از شروح دیگر و نقل بعضی از گفته‌های آنها؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مجدول؛ جلد: مقوایی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [ف: ۱۱ - ۲۱۴]

● شرح فرمانهائی از امیرالمؤمنین (ع) / شرح حدیث / فارسی

š.-e farmān-hā-yī az amīr-al-mo’menīn

نبی پور، محمود

nabī-pūr, mahmūd

شرح و ترجمه فرمان حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام به عبدالله بن عباس و مالك اشتر نخعی و بعضی سخنان حکمت‌آمیز آن حضرت، به انضمام مناجات نامه فارسی شیخ سیف الدین و شرح حال موسی مبرقع و فوایدی دیگر.

مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۴۶۶

آغاز: و الحمدلله الذی کلت الألسن عن غایة صفته ... فرمان آن حضرت بر سرداران لشکرها هنگامی که به خلافت ظاهری رسید
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۸/۲۶/ ۱۳۲۰ق؛ جلد: مقوایی، ۸۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۲ - ۱۴۴]

← شرح فروع الکافی > شرح الکافی

● شرح فرید / نحو / عربی

š.-u farīd

عصام الدین اسفراینی، ابراهیم بن محمد، ۸۷۳ - ۹۵۱ ؟ قمری

‘esām-od-dīn-e esfarāyenī, ebrāhīm ebn-e mohammad (1469 - 1545)

وابسته به: فرید؛ عصام الدین اسفراینی، ابراهیم بن محمد (۸۷۳-۹۵۱)

شرحی است مزجی از عصام الدین ابراهیم بن محمد بن عربشاه اسفرائنی سمرقندی بر کتاب صغیر الحجم فرید خود او که منقسم است بر سه «فصل»: ۱. العامل؛ ۲. المعمول؛ ۳. فیما لیس بعامل و لامعمول و هو اما حرف او صوت. این شرح را مؤلف

در وقتی که مجبوراً جلاء وطن نموده و نزد صدرالدین احمد نامی اقامت گزیده و مشغول تعلیم کتاب فرید به حفید او بود به‌موجب تقاضای صدرالدین احمد مذکور که همه وقت در تکریم و تبجیل و ترفیه حال و تهیه موجبات فراغ بال او مساعی فراوان مبذول می‌داشته اظهاراً للشکر به رشته نگارش درآورده است.

آغاز: بسمله یقول المحب لصلحاء الطلبة المستعدین و فی ربقة الاهتداء الی الطلبة من المجدین ابراهیم بن ... مکنه الله من سلوک طریق الیقین انه لما انجز امری کسائر المسلمین الی الجلاء لاشتداد الفتنة و البلاء سیما علی الصلحاء و العلماء

انجام: فعلیک بالتسهیل ان کنت تشتهی مزید التفصیل والله الموفق و علیه التعویل.

چاپ: در آستانه به طبع رسیده

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۵۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۰۳ق؛ مجدول، با یک سرلوح مذهب ظریف؛ واقف: رضا نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا، ۷۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۱۹۹]

● **شرح فصل الخطاب** / عرفان و تصوف / عربی

š.-u faṣl-il xiṭāb

میرزا بابا شیرازی، ابوالقاسم بن عبدالنبی، ۱۲۱۲؟ - ۱۲۸۶ قمری

mīrzā bābā šīrāzī, ab-ol-qāsem ebn-e ʻabd-on-nabī (1798 - 1870)

وابسته به: فصل الخطاب لوصول الاحباب = الفارق بین الخطاء و الثواب = فصل الخطاب فی المحاضرات؛ پارسا، محمد بن محمد (۷۳۹-۸۲۲)

شرحی است بر فصل الخطاب در معرفت الله از راه یقین و به تعبیر عرفانی تألیف عارف کامل میرزا ابوالقاسم متخلص به «راز».

[فهرستواره منزوی ۶۹۵/۷]

شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۶۱۸/۱

آغاز: ۱- مقدمه شارح - بسمله و به نستعین الحمدلله الذی ظهر بماشاء لمن شاء بمشیته الازلیه. ۲- متن شرح - بسمله - الحمدلله الدال لخلقه علی وحدانیته با علامه؛ **انجام:** اولئک کالانعام بل هم اضل سبیلا و الله اعلم.

تذکر:نام مؤلف به استناد فهرستواره ۶۹۵/۷ ذکر شد؛ خط: شکسته نستعلیق،بی‌کا،بی‌تا؛ کاغذ: آبی و خاکستری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶۶ص، ۱۹ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲ - ۳۱۶]

● **شرح فصل الخطاب** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e fasl-ol xetāb

وابسته به: فصل الخطاب لوصول الاحباب = الفارق بین الخطاء و الثواب = فصل الخطاب فی المحاضرات؛ پارسا، محمد بن محمد (۷۳۹-۸۲۲)

شرحی است کوتاه بر «فصل الخطاب لوصل الاحباب الفارق بین الخطاء و الصواب» خواجه محمد پارسا. بخشی از کتاب فصل الخطاب خواجه پارسا مربوط به شرح حال ائمه دوازده‌گانه در ضمن کتاب ینابیع المودة قندروزی و دوباره همین بخش در سالنامه میراث اسلامی دفتر چهارم (۱۳۷۵ش) ص ۲۷۵-۳۵۸ به چاپ رسیده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۳۲۳

آغاز: کریمه جمیع مؤمنان را توان گفت که صلوات الله علیه لیکن ... قوله قدس سره الحمدلله الدال علی وحدانیته باعلامه و آیاته المتعرف الی ... بدان اذاقک الله تعالی و ایاه حلاوة الیقین که درین عبارات شریفه اشارات لطیفه اندراج یافته؛ **انجام:** قوله قدس سره وجود الاشیاء لایضطره الی النظر الیها ان اراد الاعراض عنها انتهی ایشان می‌فرماید به این معنی که ایجاد او تعالی مر اشیاء را نه از روی احتیاجی و ضرورتیست بلکه ... زیرا که هیچ احتیاجی بوجود.

بخشی از آغاز آن است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۰۸گ، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۳۸ - ۴۵۲]

● **شرح الفصل فی حقیقة عالم الوصل** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-ul-faṣl fī ḥaqīqat-i ʻālam-il-waṣl

نواب لاهیجانی، محمد بن محمد باقر، - ۱۲۶۳ قمری

navvāb-e lāhījānī, mohammad ebn-e mohammad bāqer (- 1847)

اهداء به: حاجی میرزا آقاسی

تاریخ تألیف: رجب ۱۲۵۸ق

نویسنده (= شارح) می‌گوید: به سال ۱۲۵۷ق خدمت حاجی میرزا آقاسی رسیدم. ایشان که رساله کلمات مرموزه خود را، مسمی به «در المکنوزه» که مشتمل بر ده فصل بود، به من دادند و من به مطالعه آن پرداختم و فصل اول آن را که در توحید بود نیکو یافتم و آن را شرح کردم آن شرح این کتاب شد.

[فهرستواره منزوی ۵۷۰/۷]

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۸۲/۱

آغاز: بسمله و به ثقتی. تجلی لی المحبوب عن کل وجهة ×× فشاهدته فی کل معنی و صورة؛ **انجام:** اعاذنا الله تعالی و جمیع الطالبین بحق اولیائه الطاهرین و الحمدلله رب العالمین.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۵۸ق، جا: تهران (احتمالا)؛ کاغذ: فرنگی الوان، جلد: تیماج سبز، ۶۱ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۶×۱۱سم [ف: ۲ - ۱۸۲]

← شرح الفصوص > شرح فصوص الحکمة
← شرح الفصول > شرح مختصر القانون
← شرح فصوص الحکم > وجودیه

● **شرح فصوص الحکم** / عرفان و تصوف / عربی
š.-u fuṣūṣ-il ḥikam

تلمسانی، سلیمان بن علی، ۶۱۰ - ۶۹۰ قمری
telemsānī, soleymān ebn-e ʻalī (1214 - 1292)

وابسته به: فصوص الحکم = الفصوص؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)

حاشیه‌ای بر کتاب فصوص الحکم محی الدین بن عربی اندلسی است که به صورت «قوله، قوله» تنظیم یافته است. با اینکه این شرح در کشف الظنون گزارش یافته ولی بسیار کم نسخه بوده، که این نکته به علاوه نفاست و کهنگی نسخه بر ارزش آن افزوده است.

آغاز: الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی و خص من بینهم محمداً (ص) قطب محیطهم الذی بعهد الاکملیات و فی آله و سلم؛

انجام: و عن ذلک عبر علیه السلام بقوله حبب الی النساء و باقی الفص ظاهر من کلام الشیخ رضی الله عنه و هذا آخر الکتاب و الله یقول الحق.

[کشف الظنون ۱۲۶۴/۲؛ آغازنامه ۱۸۴/۲]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۶۱۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: غره شعبان ۷۰۳ق؛ اشعاری به خط محمد بن سعد گلشنی در جمادی الثانی ۱۰۲۳ق در یک و نیم صفحه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۸گ (۱پ-۷۸پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۳۳/۱ - ۱۳۱]

● **شرح فصوص الحکم** / عرفان و تصوف / عربی
š.-u fuṣūṣ-il ḥikam

حاتمی صوفی، مؤیدالدین محمد، - ۷۰۰ ؟ قمری
hātamī sūfī, mo'ayyad-od-dīn mohammad (- 1301)

وابسته به: فصوص الحکم = الفصوص؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)

شرح مزجی بر کتاب «فصوص الحکم» ابن عربی است که شارح بنا بر اشارت شیخش صدرالدین قونوی تألیف کرده و در آغاز قصیده‌ای دالیه در مراتب تصوف و عرفان و مقدمه‌ای در چند بحث راجع به کلیات مربوط به کتاب می‌آورد. بنا به گفته کشف الظنون (۱۲۶۳/۲) شارح دارای دو شرح بر فصوص است. کتاب حاضر شرح مفصل وی می‌باشد.

آغاز: حمد الحمد أحق محامد الحق و أحمدها فی مجامع الصدق و أجمع مناهج المحقق المحق و حق الحق أن یحمد بالاحری و الاحق

انجام: و خاتم الاولیاء اجمعین و الحمدلله معاداً ابدا لابدین الی یوم الدین

چاپ: تصحیح جلال الدین آشتیانی (مشهد، انتشارات دانشگاه مشهد: ۱۳۶۱)

[دنا ۸۸۲/۶ (۸ نسخه)؛ کشف الظنون ۱۲۶۳/۲؛ فهرست کتب عربی واتیکان ۲۱۴/۱]

۱. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۴۹

انجام: انما هو هذا التعین الشخصی لا الروح فی حقیقة الجوهریة فافهم قال سلام الله علیه ثم ان الله حرم علیه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ نام کتاب و مؤلف به خط حیدر بن علی بن حیدر علوی حسینی آملی در بغداد به سال ۷۷۶ وقف بر صاحب الزمان؛ ۱۳۷گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۲۷سم [ف: ۲ - ۸۵]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۳۱۵

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه واتیکان - رم ۱۳۸۹؛ خط: نسخ، کا: عبدالله بن عیسی ارزنجانی، تا: ۲ جمادی الثانی ۷۲۵ق؛ مصحح، محشی؛ ۶۹۵ص [عکسی ف: ۴ - ۱۳۸]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۹۴۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** خمس و سبعین و ثمانمائه الهجریه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۷۵ق [رایانه]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۳۴/۱۸

شرح خطبه فصوص الحکم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۶گ (۳۲۹پ-۳۳۴پ)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۵ - ۳۱۷]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۴۳ و ۴۷۸۱-ف

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱ شعبان ۹۸۹ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، ۲۵۷گ، ۲۳ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۳ - ۴۶۶] و [فیلمها ف: ۳ - ۱۰۶]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۳۶۷

آغاز: و العقل الاضا فی المعهود لافی الموجود و لافی المشهود و لیست فی نفس الامر؛ **انجام:** ما هو علی ما هو علیه فی نفسه مقلب مع الحق اوله فی صور شونه.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ضمیمه نسخه ش ۱۵۹۸۰ [رایانه]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۹۹۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: موسی شاگرد شیخ عبدالله شیروانی، تا: ۷ ربیع الاول ۱۲۲۷ق؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۲۰۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۳۶۲]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۰۶۶/۲
شرح خطبه فصوص الحکم؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۹۴گ (۹۳پ-۱۸۶ر)، ۱۸ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۰۰۵]

● **شرح فصوص الحکم** / عرفان و تصوف / عربی
š.-u fuṣūṣ-il-ḥikam
عبدالرزاق کاشی، عبدالرزاق بن احمد، - ۷۳۶ ؟ قمری
'abd-or-razzāq-e kāšī, 'abd-or-razzāq ebn-e ahmad (-1336)
وابسته به: فصوص الحکم = الفصوص؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)
تاریخ تألیف:شنبه ۱۲ جمادی الاول ۷۳۰ق
شرحی است به عنوان «ص - ش» بر کتاب «فصوص الحکم» ابن عربی که به درخواست عده‌ای از جمله شمس الدین محمد بن مصلح تبریزی نگاشته، و در آغاز سه مقدمه دارد: ۱. در تحقیق ذات احدیت؛ ۲. در حقایق اسماء و عدم تناهی آنها؛ ۳. در بیان شأن الهی.
آغاز: الحمدلله الاحد بذاته و کبریائه الواحد بصفاته ... و بعد فان الزمان لماتقا صرت اذیاله ...
انجام: و قد مر مثل هذا التنبیه فی التنزیه فی شرح قوله لیس کمثله شیء و هو السمیع البصیر ولیکن هذا آخرما اردنا ایراده و الله تعالی هو البالغ امره و مراده اللهم اعصمنا من الخطاء و الزلل ... و لا تکلنا الی انفسنا طرفة عین فیبلغ کل مرام.
[الذریعة ۳۸۲/۱۳؛ معجم المطبوعات ۱۴۸۶؛ دنا ۸۸۲-۸۸۳ (۲۱ نسخه)]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۳۹
آغاز: للوجود وجود قبل الوجود و ذالک محال؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۵ ذیقعده ۷۳۶ق؛ افتادگی: آغاز (قسمتی از دیباچه شارح را ندارد)؛ ۲۶۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۴ - ۱۸۶]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۹۹۴/۱
خط: نسخ، کا: محمود بن محمد آشتیانی اصفهانی، تا: چهارشنبه ۴ رجب ۷۴۸ق، جا: شیراز؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۵گ (۶پ-۱۳۰ر)، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۳۶۴]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۹۲۵/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: قاضی شرف جهان بن قاضی جهان خزاعی نظری، تا: قرن ۸؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۰۶ص (۹۸-۲۰۳)، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۲×۲۵سم [ف: ۱۰ - ۱۹۹۸]

۴. تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه:بدون شماره
بی‌کا، تا: قرن ۹ [نشریه: ۷ - ۵۳۶]

۵. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۲۱۳
آغاز: نمونه: فص حکمة فتوحیة فی کلمة صالحیه، انما خصت الکلمة الصالحیة بالحکمة الفتوحیة لان مبادی الایجاد هی الاسماء الالهیة الذاتیة الاولیة
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸ و ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام [نشریه: ۷ - ۱۸۴]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۷۰۴
خط: نسخ، کا: محمود بن حسین بن محمد بن علی شیرازی، تا: شنبه ۱۶ محرم ۸۱۱ق، جا: احسن آباد هند؛ مصحح، قطب بن نظام شکر نیشابوری در صفحه آخر می‌نویسد که در اول ربیع الاول ۸۶۰ در مشهد رضوی از مطالعه و مقابله کتاب فراغت یافته؛ تملک: رضی الدین بن اسدالله؛ جلد: مقوایی، ۲۵۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۵ - ۹۸]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۳۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** و کما لا یتطرق السکر الی الصحو الثانی فکذلک لا یصیب التفرقة هذا ...
خط: نسخ شبیه به رقعی، بی‌کا، تا: با تاریخ ۸۹۹ق؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، با علامت بلاغ؛ یادداشتی به تاریخ دوشنبه دوم ربیع الثانی ۸۹۹؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۲۱گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۳ - ۳۰۹]

۸. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۶۴۶
آغاز: برابر
بی‌کا، تا: ۸۵۹ق، قطع: خشتی [ف: - ۱۶۴]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۴۵۶
آغاز و انجام: برابر
خط:نسخ کهن،بی‌کا،تا: قرن ۹ و ۱۰؛ مجدول؛ تملک: شیخ محمد توقانی؛ جلد: تیماج روغنی، ۲۰۳گ، ۲۵ سطر [ف: ۳۳/۱ - ۳۶]

۱۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۳۴/۵
با سه مقدمه در آغاز؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۹گ (۲۳۰پ-۲۵۸ر)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۵ - ۳۱۵]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۲۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۰۸ق؛ واقف: فاضلخان؛ ۱۳۹گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۴ - ۱۸۶]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۲۷۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** مر مثل هذا التنزیه و التشبیه فی شرح قوله تعالی ... امره و مراده.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۷۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۳۲ - ۲۹۶]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۹۹۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** من ابواب المسقه بالربع برحمتك يا ارحم الراحمين

خط: نسخ، کا: بهاءالدین عبدالرحمن صدیقی، تا: ۱۰۵۰ق؛ شارحان عبدالرزاق کاشانی و عبدالرحمن جامی این دو شرح جداگانه را کاتب در حاشیه صفحات شرح فصوص الحکم شماره ۸۲۴ آستان قدس جمع در تدوین نموده، کاتب این دو شرح را در حاشیه بدین ترتیب تدوین نموده که از حاشیه صفحه ۵۷ تا حاشیه صفحه ۶۵ مرتباً شرح کاشی را نوشته و از حاشیه صفحه ۶۶ به بعد حاشیه هر صفحه را نصف به شرح کاشی و نصف دیگر به شرح جامی اختصاص داده است و علامت تمیز بین دو شرح رقم «کا - کاشی و - م ج» است؛ مجدول مذهب؛ واقف: نائینی؛ اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۴ - ۱۸۷]

۱۴. شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه:۱۳۸/۱۲

مقدمه شرح فصوص الحکم؛ بی‌کا، تا: ۱۰۸۹ق [نشریه: ۵ - ۲۲۵]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۸۷۷/۷

آغاز: بسمله. اعلم ان هذه مقدمات ثلثة يحتوى على اصول فصوص حكم هذه الكلمات؛ **انجام:** هذا الانسان حتى عبادته بالعبودية الذاتيه و ليس وراء عباذان قرية.

بخش کوتاهی از کتاب؛ خط: نستعلیق، کا: محمدرضا حاجی محمود، تا: قرن ۱۳؛ رکابه‌دار؛ جلد: تیماج سرخ، ۳ص (۲۰۹-۲۱۱)، ۲۵سطر، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف: ۴۴ - ۱۱۲]

۱۶. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه:۲۰۱

آغاز: برابر

کا: علی رضا ابن میرزا نظر علی، تا: ۱۲۵۹ق؛ مجدول، مذهب، با علامت بلاغ؛ تملک: ابوالحسن عارف الحق [تراثنا: س۱۳ش۲و۳ - ۳۵۶]

۱۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۵۳۷-۱۸/۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۷۵ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۷۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۶۲۶]

۱۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۹۳۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۳ق؛ کاغذ: کاغذ فرنگی، جلد: میشن سیاه، ۲۲۳گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱ - ۳۰۴]

۱۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۲۳۹/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه ۱۱ رمضان ۱۲۹۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۱۴۳گ (۲۶پ-۱۶۸پ)، ۲۴ سطر (۱۰/۵×۱۷)، اندازه: ۱۶/۵×۲۴سم [ف: ۱۱ - ۲۱۹۹]

۲۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۷۸-۳/۹۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۴۰ق؛ جلد: تیماج یشمی، ۲۰۹گ، ۱۸-۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۲۶]

۲۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۲۹

آغاز: الحمدلله تعالى على ما انعم عليه من معرفة الحكم؛ **انجام:** و خصصهم فى طرق الاشياد «كذا» اليه باشرف الوسائل و القرنات و الحمدلله رب العالمين

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ دیباچه و مقدمه شارح را ندارد؛ واقف: قائم مقام؛ ۲۶۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۴ - ۱۸۶]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۵۹

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۲۱۷گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۴/۵سم [ف: ۲ - ۴۱۹]

● شرح فصوص الحکم / عرفان و تصوف / عربی

š.-u fuṣūṣ-il-ḥikam

؟ علاء الدوله سمنانی، احمد بن محمد، ۶۵۹ - ۷۳۶ ؟ قمری

‘alā‘-od dowle-ye semnānī, ahmad ebn-e mohammad (1262 - 1336)

وابسته به: فصوص الحکم = الفصوص؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)

گویا از علاء الدوله سمنانی.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۰۵۷-ف

بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۳ - ۱۳۰]

● شرح فصوص الحکم / عرفان و تصوف - عربی

š.-u fuṣūṣ-il-ḥikam

قیصری، داود بن محمود، - ۷۵۱ قمری

qeysarī, dāvūd ebn-e mahmūd (- 1351)

وابسته به: فصوص الحکم = الفصوص؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)

اهدا به: غیاث الدین محمد بن رشیدالدین

شرحی است بر کتاب «فصوص الحکم» ابن عربی با کشف برخی از اسرار آن و رفع حجاب از معانی آن. شارح با استفاده از افادات و فتوحات قلبی خود و استفادات خود از کتاب‌های این عربی و کتاب‌های اولاد وی و با عبارات و اشارات واضح و آشکار شرح حاضر را نگاشت و چون علم به این اسرار متوقف است بر شناخت قواعد اصول مورد اتفاق عرفا و متصوفه، در مقدمه کتاب فصول دوازده‌گانه‌ای را ذکر نموده و در آن، اصولی که مبنای قاعده توحید است و طریقه عرفان منسوب بدان بوده را بیان کرده است. مقدمه شرح، جداگانه با نام «مطلع فصوص الکلم فی معانی فصوص الحکم» به چاپ رسیده است.

آغاز: آغاز مقدمه: بسمله. الحمدلله الذى عين الاعيان بفيضه

الاقدس الاقدم و قدرها بعلمه فی غیب ذاته و تمم و لطف برش نور المتجلی علیها و انعم و اظهرها بمقاتیح خزائن الجود و الکرم ... و بعد فیقول العبد الضعیف داود بن محمود بن محمد الرومی القیصری ... لما وفقنی الله تعالی ... و ساقتنی الی خدمة ... عبدالرزاق بن جمال الدین ابی الغنائم القاسانی ... و لما کان العلم بهذه الاسرار موقوفا علی معرفة قواعد و اصول اتفقت علیها هذه الطائفة قدمت لبیانها فصولا و بینت فیها اصولا تبتنی قاعدة التوحید علیها ... و جعلتها اثنی عشر فصلا ... آغاز شرح مقدمه ماتن: رب اعن و تمم بالخیر الخمد لله رب العالمین ... قول الشیخ رضی الله عنه الحمد لله المنزل الحکم علی قلوب الکلم. شروع فیما یجب علی جمیع العباد من الحمد لله و الثناء علیه ... آغاز شرح متن: فص حکمة الهیة فی کلمة آدمیة و انما قال المالک و العبد لان الالقاء لا یمکن الا ان یکون بین الملقی و الملقی علیه

انجام: انجام مقدمه: الا انهم بای شیئ اشتغلوا کانوا فیه بالکمال و لا کمال الا لله وحده. هذا آخر ما اردنا بیانه من المقدمات و بعد فلنشرع فی بیان اسرار ما تضمنه الکتاب و الحمد لله الکریم الوهاب و الصلاة علی من بین المرجع و المآب و علی آله و اصحابه خیر الآل و الاصحاب. انجام شرح مقدمه ماتن: مبتدا خبره قوله فص حکمة الهیة فی کلمة آدمیة

انجام: کما انک شخص واحد و لیست قوی النفس معلولاتها بل النفس هی فی وحدتها کل القوی و لیست القوی الا شؤنها فکذلک الحق تعالی شانه مع شؤونه فافهم. و القرآن الکریم یصفه بالصمد و الاثر الشریف الماثور عن خزنة الوحی فسره تارة بان الصمد الذی لا جوف له و اخری بانه صمد لا مدخل فیه.

چاپ: قم، با تحقیق استاد حسن زاده آملی، در دو جلد، ۱۳۸۲ش، بوستان کتاب قم؛ بمبئی، سنگی، ۱۳۰۰، وزیری، ۳۱۸ص

[دنا ۶/۸۸۳-۸۸۴ (۳۴ نسخه)؛ کشف الظنون ۱۲۶۲/۲؛ معجم المطبوعات العربیة ۱۵۳۷/۲؛ الاعلام زرکلی ۳۳۵/۲؛ معجم المؤلفین ۱۴۲/۴؛ دنا ۸۸۳/۶-۸۸۴؛ هدیة العارفین ۳۶۱/۱]

شرح و حواشی:

۱- تعلیقات علی شرح الفصوص؛ جلوه، ابوالحسن بن محمد (۱۲۳۸-۱۳۱۴)

۲- حاشیة شرح فصوص الحکم؛ گیلانی، میرزا هاشم (-۱۴)

۱. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۵۴/۴

آغاز: فی بیان الروح الاعظم و مراتبه و اسمائه فی العالم الانسانی، اعلم ان الروح الاعظم هو الروح الانسانی مظهر الذات الالهیة من سبب ربوبیتها لذلک لایمکن ان یحوم حولها

تنها الفصل العاشر و آن هم به صورت ناقص در بر دارد؛ خط: نسخ، کا: بایزید بن حاج علی جیلانی مجغلی، تا: اواخر ذیحجه ۸۵۳ق؛ با صورت اجازه خرقه عبدالرزاق قاسانی به فخرالدین ابراهیم بن عبدالقادر بن ابی المفاخر اسدی دوری بغدادی به خط کاتب مزبور در انتهای این رساله؛ جلد: مقوا، ۳گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: - ۲۲۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۸۹۵/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هو الموفق الی الرشاد و منه المبدء و المعاد ... تمت الکتاب بعون الملک الوهاب فی سنة ۸۵۵ ... وقع تحریر تلک النسخة الشریفة فی دار القبول اسلام بول حسب الامر الارفع ...

خط: نسخ، کا: طالب، تا: غره شوال ۸۵۵ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۴گ (۱پ-۲۳۴پ)، ۲۳ سطر (۱۲×۱۹)، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۱۴ - ۴۲]

۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۵۱۴

آغاز و انجام: برابر

دیباچه افتاده؛ خط: نسخ، کا: نورالله المتطبب، تا: پنج‌شنبه ۴ جمادی الاول ۹۰۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سپاهانی سفید، جلد: تیماج مشکی، ۲۶۲گ، ۲۶ سطر (۸/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۱۴]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۰۴۴/۱۳

خط: نستعلیق، کا: نظام الدین یحیی مازندرانی، تا: ربیع الاول ۹۱۸ق؛ مجدول؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۴سم [ف: ۷ - ۱۶۴]

۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۴۴۵

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ تملک: محمد مؤمن بن شاه قاسم؛ مهر: «عبده علی نقی الحسینی» (بیضی)، حاج سید سعید؛ جلد: تیماج سبز، ۱۳ سطر (۶/۵×۱۳/۵) [ف: ۲ - ۵۴۹]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۸۰۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** ولکن لایتجلی له الحق دفعة بالجمیع و لاله قابلیة ذلک، و الله یقول الحق بلسان الکاملین و یهدی سبیله للمتوجهین ...

خط: نستعلیق، کا: محمد تقی بن محمد باقر اصفهانی، تا: قرن ۱۱؛ تملک: حاج آقا احمد کرمانشاهی طهرانی؛ مهر: «الواثق بالله الملک المعبود احمد بن محمود» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۲۵۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۰ - ۱۶۵]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۳۷۶/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لاکمال الا بالله وحده و هذا اخرما اردنا بیانه من المقدمات و بعد فلنشرع فی بیان ما یتضمنه الکتاب و الحمدلله الکریم الوهاب و الصلوة علی من بین المرجع و المآب و علی آله و اصحابه خیر الال و خیر الاصحاب و سلم تسلیما کثیرا

خط: نسخ، کا: محمد بن ابراهیم، تا: قرن ۱۱، جلد: تیماج، ۴۱گ (۱پ-۴۱پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۳۰ - ۹۸]

۸. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۸۸

آغاز: فالمتعحلی له لا یشعر لنفسه فضلاً علی غیره و لا یری ذاته ایضاً الا عین الحق حینئذ أو لاختفاءالاعیان عند ظهور انوار الحق

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ نام کتاب و مؤلف به خط سید محمد علی روضاتی اصفهانی؛ تملک: عبد الرزاق موسوی؛ جلد: مقوایی، ۳۵۷گ، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۲ - ۴۵۷]

۹. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۴۸

خط: نسخ، کا: عبدالله ابراهیم طهرانی، تا: ۱۰۱۴ق؛ محشی با نشان «ملا جامی»؛ تملک: محمد سلیم، فاضل تونی؛ مهر: میرزا جان، محمد جعفر؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷۶گ، ۲۵ سطر (۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۵۸۳]

۱۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۹۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** هذا آخر ما اردنا بیانه و الحمدلله علی التوفیق و الشکر لولی الحقائق.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ظاهراً ۱۰۳۲ق؛ محشی با نام‌های «جامی» و «صائن الدین»؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: روغنی، مذهب، ۲۳۶گ، ۲۶ سطر (۱۱×۱۹)، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۹ - ۵۰۹]

۱۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۴۸۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** ولکن لایتجلی له الحق دفعة بالجمیع و لاله قابلیة ذلک، و الله یقول الحق بلسان الکاملین و یهدی سبیله للمتوجهین الیه.

خط: نستعلیق، کا: محمد سعید بن محمد امین، تا: ۷ شوال ۱۰۶۵ق؛ مصحح؛ مهر: «عبده الراجی ابوتراب بن احمد» (بیضی)، «الواثق بالله الغنی عبدالوهاب الرضوی» (مربع)؛ تملک: حاج فتاح بن عبدالرزاق کاشانی به سال ۱۲۱۷؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۹۹گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۱۰]

۱۲. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۲۱۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ تملک: در ۱۹ ذیحجه ۱۱۵۶، تملک شیخ مصطفی بن شیخ علی شیخ کفوی با مهر «مصطفی» (بیضی)؛ از موقوفات رمضانیه ۱۲۳۰؛ جلد: روغنی، ۲۰۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۲۷سم [ف: - ۱۰۸]

۱۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۵۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: هندی، ۲۱۸گ، ۲۵ سطر (۱۰/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۵ - ۲۱۴]

۱۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۱/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** فلنشرع فی بیان اسماء ما تضمنه الکتاب و الحمدلله الکریم الوهاب و الصلوة علی بین المرجع و المآب و علی آله و اصحابه خیر الاصحاب، تمت المقدمة شرح فصوص الحکم.

خط: نسخ نازیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج زرد، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۳]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۶۵۹

آغاز: بسمله ... بن محمد القیصری ... فی الدارین لما وفقنی الله تعالی و کشف علی انوار اسرارها؛ **انجام:** لم یحصل لهم ذلک الا بامی اشتعلوا کانوا فیه بالکمال و الاکمال الا الله وجه هذا آخر ما اردنا بیانه من المقدمات و بعد فلنشرح فی بیان اسرار الکتاب ... تم.

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ضمیمه نسخه ش ۲۷۶۵۸؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج [رایانه]

۱۶. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۲۰۲/۴ - ج

خط: نستعلیق، کا: مهر علی، تا: دوشنبه ذیحجه ۱۲۲۰ق؛ ۱۷۶گ (۱۶۷پ-۳۴۲پ) [ف: - ۳۷۷]

۱۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۱۷۸

آغاز: ... الفصل السابع فی مراتب الکشف وانواعها اجمالاً اعلم ان الکشف لغة رفع حجاب یقال کشفت المرء وجهها ای رفعت نغابها و اصطلاحاً الاطلاع علی وراء الحجاب من المعانی؛ **انجام:** و اما قوله و جعلت قرة عینه فی الصلوة و لم ینسب الجعل الی نفسه فان تجلی الحق للمصلی انما هو راجع الی الله تعالی لا الی المصلی لانه من عنایته الازلیه فی حق بعض عباده و ما رجع الی العبد فیه ...

از مقدمه هفتم به بعد را از ابتدا و از انتها تا اوایل نص محمدی را در بردارد؛ خط: نستعلیق نازیبا، بی‌کا، تا: ۱۲۲۵ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: مقوا سرخ، ۲۱۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۳۵]

۱۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۳۶۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الله یقول الحق بلسان الکاملین و یهدی سبیله للمتوجهین الیه و الطالبین و هو الموفق للرشاد ...

خط: نستعلیق، کا: حیدر علی سرحدی، تا: رجب ۱۲۲۸ق، جا: اصفهان، مدرسه جده، به خاطر آقا محمد علی مرشد عزیز و مظهر فیوضات ازلی؛ محشی از محرر نسخه؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳ سطر (۱۳/۵×۱۸)، اندازه: ۱۶×۲۳/۵سم [ف: ۴ - ۱۹۵۸]

۱۹. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۱۵۷/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** ولکن لا یتجلی له الحق دفعة بالجمیع و لاله قابلیة ذلک، و الله یقول الحق بلسان الکاملین و یهدی سبیله للمتوجهین ...

خط: نستعلیق، کا: حسین بن ملا محمد مهدی پیشنماز بارفروشی الاصل، تا: ذیقعده ۱۲۳۳ق؛ مهر: «عبده الراجی یعقوب» (بیضی)، «حسین منی و انا من حسین»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸۲ص (۳-۲۸۴)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: - ۱۰۶]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۷۸۹/۱

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵ - ۲۵۶]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۸۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** مقدر و هوان ... قبل ان یوجد العالم الانسانی فکیف شاء ذلک فاجاب بانه لیس رویه الشی نفسه بنفسه کروینه نفسه فی شی آخر

از آغزا تافص آدمی؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد حسین بن اسماعیل بن حسین تفرشی، تا: ۱۲۴۰ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۳ص (۱-۶۳)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۹ - ۲۸۱]

۲۱. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۲۹۲
خط: نسخ، کا: عباس بن محمد شیرازی، تا: ۱۲۴۱ق، برای حاج ملا محمد همدانی؛ محشی به خط علی نقی بن محمد رضا با تاریخ ۱۲۴۵ [ف: - ۶۶]

۲۲. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۱۸۰
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۰ق؛ مقابله شده [ف: - ۶۶]

۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۴۳۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** فی بیان اسرار ما تضمنه الکتاب ... سنه ۱۲۶۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۳ق [رایانه]

۲۴. تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه:۷۰/۱
باید مقدمه شرح فصوص او باشد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد مسیح موسوی، تا: ۲۸ ذیقعده ۱۲۷۱ق؛ قطع: ربعی [نشریه: ۵ - ۶۳۹]

۲۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۱۷۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا آخر ما اردنا بیانه و الحمدلله علی التوفیق و الشکر لولی الحقایق و التحقیق و الحمدلله اولا و آخراً و ظاهراً و باطناً
نسخه عنوان‌های ۱۲ فصلی را که «کشف الظنون» برشمرده به جز در دیباچه ندارد. عنوان‌ها متن به نام پیغامبران نسبت داده شده (۲۵ بخش) از «آدمیة، شیثیة ...» تا «محمدیة» و در پایان «اصطلاحات شیخ محیی الدین» افزوده شده؛ خط: نستعلیق، کا: محمد باقر بن عبدالرحمان قزوینی، تا: ۲۶ شوال ۱۲۹۷ق، برای پسرش حاج میرزا ابراهیم؛ محشی از محمد رضا قشمه‌ای؛ مهر: «حاج سید نصرالله التقوی»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مقوایی مذهب، ۲۱۱گ، ۲۲ سطر (۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۶سم [ف:۱۱-۱۸۳]

۲۶. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۷۵۴
کا: ملاآقا علی نوری، تا: ۱۲۹۹ق، هنگام خواندن نزد آقا محمد رضا اصفهانی و او از سید رضی لاریجانی مازندرانی طبری استفاده کرده؛ پیش از شروع به کتاب دو صفحه از افادات الاستاد محمد رضا سلمه الله نوشته شده؛ واقف: میرزا محمود فرزند ملاآقاعلی نوری، ۱۳۴۱ق [ف: - ۱۶۳]

۲۷. اراک؛ کتابخانه مدرسه حاج محمد ابراهیم؛ شماره نسخه:۷۴/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** ما قال الخواجه رحمة الله علیه، من اگر نیکم اگر بد تو برو خود را باش- هرکس اندر رود عاقبت کار که کشت
خط: نسخ، کا: محمد بن محمد حسن ساوی، تا: پنج‌شنبه ۱۰ ذیحجه ۱۳۰۰ق؛ مبهمات و معضلات نسخه توسط آقا محمدرضا اصفهانی قمشه‌ای مرتفع گردیده و نسخه نزد او قرائت شده، محشی از «استاد دام ظله»، در سه برگ ماقبل آخر دو خطبه با عنوان «الخطبه الاولی فی التحیة علی الائمه» و «الخطبه الثانیه فی الثنا علی النبی و عترته» و اشعاری عارفانه و نقلی از امام جعفر صادق و مطلبی از ابوعبدالله در ذکر تهلیل هست؛ تملک: آقا محمد شریعتمداری کرهرودی؛ مهر: «وقف کتابخانه مدرسه مرحوم حاج محمدابراهیم»؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۱۶گ (۱پ-۷۱۶ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [دو کتابخانه اراک: - ۱۰۱]

۲۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۲۷۵/۲۵
مقدمات است؛ خط: نسخ، کا: محمد درجزینی، تا: ۱۳۱۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۶۲ گ (۶۷۸-۷۳۹)، ۲۲ سطر (۱۰×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۶ - ۲۳۲]

۲۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۸۶/۲۹-ف
نسخه اصل: نسخه آقای شیخ آقا بزرگ تهرانی؛ بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۳۵۱ق؛ ۲۳گ (۲۳۰ر-۲۵۲ر)، قطع: ربعی [فیلمها ف: ۱ - ۷۵۲]

۳۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۴۴۰/۱
تنها مقدمه است، بنام مطلع خصوص الکلم فی شرح فصول الحکم؛ خط: نستعلیق ترک، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: استانبولی، جلد: مقوا، ۱۱۴ص (۱-۱۱۴)، ۱۸ سطر (۱۲/۵×۱۸)، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [ف: ۱۷ - ۳۶۸]

۳۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۲۶۴
بی‌کا، بی‌تا؛ مجموعه آقا رفیع قزوینی استاد اخلاق و فلسفه امام خمینی؛ خریداری از منصوره تالهی معین الدین [رایانه]

۳۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۱۱۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** و حمده هذا آخر ما اردنا بیانه من المقدمات و بعد فلنشرع فی بیان اسرار
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ فروشنده فراهانی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲ص (۱۲۱-۱۵۲)، ۱۸ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲/۸×۲۰سم [رایانه]

۳۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۰۴۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** و هو الا له الذی وسعه قلب عبده فان الاله المطلق لا یسعه شیء ... للمنافاه بینهما و لا یکمن ان یتجلی لشیء بجمیع اسمائه وصفاته دفعه و هذا هو المراد هنا
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ تملک: رضا موسوی زنجانی به سال ۱۳۵۶، محمد تقی بن محمد رضا رازی در اصفهان؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوا با روکش کاغذی، ۳۳۰گ، ۲۱ سطر (۶/۵×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۷ - ۳۵۶]

۳۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۳۲۹/۵
آغاز: قال داود بن محمد القیصری انجح الله مقاصده فی الدارین، لما وفقنی الله تعالی و کشف انوار اسراره؛ **انجام:** هذا آخر ما اردنا بیانه من المقدمات، فلنشرع فی شرح الکتاب
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۱ گ (۱۴۱پ-۱۶۱ر)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳/۲×۲۱/۵سم [ف: ۹ - ۳۴۲]

۳۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۵۷۶-۵۸/۲۶
آغاز: علی من هو الاسم الاعظم الناطق بلسان ... انا سید ولد آدم المبعوث بالرسالة الی خیر الامم صوت اسمه الجامع العزیز الاکرم شامل مقدمه شرح که «مطلع خصوص الکلم فی معانی فصوص

الحکم» نام دارد؛ خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۵۸گ، ۱۴-۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۵ - ۲۶۲۷]

۳۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۵۱۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: شاگرد محمد رضا قمشه‌ای، بی‌تا؛ محشی از آقا رضا قمشه‌ای؛ در ۴پ «وحدت وجود و موجود است» از محمد رضا قمشه‌ای؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج زرد، ۲۷۲گ، ۲۲ سطر (۹×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۱۴]

● شرح فصوص الحکم / عرفان و تصوف - فارسی

š.-e fosūs-ol-hekam

پارسا، محمد بن محمد، ۷۳۹؟ - ۸۲۲ قمری

pārsā, mohammad ebn-e mohammad (1339 - 1420)

وابسته به: فصوص الحکم = الفصوص؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)

شرحی است از خواجه محمد پارسای بخارایی. در دیباچه این شرح می‌گوید: کسانی این کتاب را شرح کردند و به‌خوبی آن برآمدند مگر اینکه سخن را به درازا کشاندند و من گرچه به کوتاهی پرداختم ولی کلید راز را به دست دادم. مؤلف، مانند شارحان دیگر پس از سرآغاز دیباچه‌ای دارد که در آن رشته موجودات را شرح می‌دهد. پارسا در این شرح متن فصوص را بندبند می‌آورد و شرح می‌کند. در دیباچه نام نگارنده نیامده است. تطابقی بین این اثر و رساله وجودیه (حل الفصوص) میرسید علی همدانی وجود دارد که باید بررسی شود.

آغاز: بسمله. حمد بی غایت آن فاطر حکیم را که آثار انوار صبح وجود را در قعر چاه ظلمت آباد عدم برآورد.

انجام: و عمل کننده این معانی را به حلیه ایمان و عرفان مزین گرداناد بمنه و کرمه انه قریب مجیب و الحمدلله

چاپ: تهران، مرکز نشر دانشگاهی، تصحیح دکتر جلیل مسگر نژاد، ۱۳۶۶ ش.

[دنا ۸۸۴/۶؛ نسخه‌های منزوی ۱۲۴۱؛ فهرستواره منزوی ۶۹۵/۷]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۱۵۰-ف

نسخه اصل: واتیکان V 114؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: شوال ۸۲۳ق؛ مقابله شده [فیلمها ف: ۳ - ۱۳۸]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۵۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی، اندازه: ۱۴/۵×۲۷/۵سم [ف: ۵ - ۲۱۴]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۹۹۷-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۳ - ۱۲۱]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۸۱ و ۴۹۸۸-ف

آغاز: برابر؛ **انجام:** و نزد محققان آن الله مجعول و آن مصنوع عبد بود که آن الله.

از آغاز شرح فصوص تا شرح فص ۲۷ «حکمة فردیة فی کلمة محمدیة»؛ خط: تعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، با سرلوح، محشی؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۲۹۰گ، ۱۶ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ×۲۵سم [ف: ۳ - ۱۰۸۱] و [فیلمها ف: ۳ - ۱۲۰]

۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۴۵-عکسی

آغاز و انجام: برابر

اصل نسخه: گنج بخش، ش ۱۰۷۰۷؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۰۲گ [عکسی ف: ۲ - ۱۷۵]

● شرح فصوص الحکم / عرفان و تصوف - فارسی

š.-e fosūs-ol-hekam

نعمة الله ولی، نعمة الله بن عبدالله، ۷۳۰؟ - ۸۳۴ قمری

ne‘mat-ol-lāh-e valī, ne‘mat-ol-lāh ebn-e ‘abd-ol-lāh (1330 - 1431)

وابسته به: فصوص الحکم = الفصوص؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)

گزارشی است از او بر فص اول از فصوص الحکم ابن عربی که ضمن رضوان المعارف چاپ شده است. مؤلف دو رساله دیگر به نام شرح ابیات فصوص الحکم و جواهر در شرح بر فصوص نگاشته است.

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... قال شیخ المحققین ... فی اول کتاب فصوص الحکم فص حکمة الهیة فی کلمة آدمیة: سخن عارفانه می‌گوید ×× یاری از اهل ذوق می‌جوید

انجام: بنده سید را کجا داند تمام ×× قدر او حق می‌شناسد و السلام

چاپ: ضمن رضوان المعارف.

[دنا ۸۸۴/۶-۸۸۵ (۱۷ نسخه)؛ نسخه‌های منزوی ۱۲۴۱/۲؛ فهرستواره منزوی ۵۲۴/۷ و ۷۰۲]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۲۰/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمود بن محمد حسینی، تا: ۸۷۱ق، جا: هرات؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰گ (۶۱-۹۰)، ۳۲ سطر (۱۰/۵×۱۹)، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۱۰ - ۱۷۷۶]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۳۹۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه از جمادی الثانی ۱۰۱۵ق؛ جلد: تیماج سبز، ۳۱گ (۳پ-۳۳پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۷سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۱۱]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۷۲/۱۳

بی‌کا، تا: ۱۰۶۶ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی، ۳۳ سطر (۹×۲۰)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [سنا: ف: ۱ - ۲۰۸]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۷۲/۱
خط: نستعلیق، کا: محمد مظفر بن محمد حکیم، تا: ۱۰۶۶ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی، ۳۳ سطر (۹×۲۰)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [سنا: ف: ۱ - ۲۰۶]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۲۶۲/۳
خط: نستعلیق، کا: میرغلام محی الدین، تا: ۲۵ رمضان ۱۱۰۹ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای [ف: ۴ - ۶۷۲]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۲۶۲/۱۳
خط: نستعلیق، کا: میرغلام محی الدین، تا: ۹ شوال ۱۱۰۹ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۳گ (۹۶پ-۱۱۸پ)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۴ - ۶۷۳]

۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۱۸۴/۱
خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن میرزا عزیز تفرشی، تا: ۱۲۵۸ق؛ کاغذ: ترمه پسته‌ای، جلد: میشن سیاه، ۲۸گ (۲ر-۲۹ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۴ - ۶۶۹]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۳۰/۳
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: عباس بن محمد شیرازی همدانی، تا: ۱۲۶۴ق؛ جلد: گالینگور مشکی، ۴گ (۸۹-۹۲)، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۸/۵×۴۰سم [الفبائی: - ۳۴۹]

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۰/۳ عکسی
نسخه اصل: همان نسخه بالا [ف: ۳ - ۱۳۰۳]

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۰/۱۵ عکسی
همان نسخه بالا [ف: ۳ - ۱۳۰۵]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۱۹/۱
خط: نسخ ریز، کا: عباس بن حاجی محمد شیرازی الاصل همدانی المسکن، تا: ۱۲۶۴ق؛ ۹۳ص (۳۸-۱۳۰)، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۳۲سم [ف: ۳۲ - ۱۴۸]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۰۶۷/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۶۵ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، ۱۹ص (۱-۱۹)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۰ - ۵۸۵]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۰۶۷/۱۳
آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام ... غزل: حبیبی سیدی یا ذا المعالی ×× سوی الله عند شمس کالکلالی؛ **انجام:** در همه حال تابع اویم.
از فص آدمی تا فص محمدی؛ خط: شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۶۵ق؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی نازک شکری، جلد: تیماج مشکی، ۹ص (۶۶-۷۴)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۰ - ۵۸۹]

۱۲. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۵۶۲/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۳ محرم ۱۲۹۱ق؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج زرشکی، ۳۸ص (۱۵۰-۱۸۷)، اندازه: ۱۷×۱۷سم [ف: ۲ - ۲۰۹]

۱۳. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۱۲۷/۲
آغاز: الحمد لله و الصلوة ... یا اخی ایدک الله؛ **انجام:** پیوسته دلت به کام خود واصل باد.
کا: غلام حسین آشتیانی، تا: جمعه ۳ ربیع الثانی ۱۲۹۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۵۱ص (۸۳-۱۳۳)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [ف: ۱ - ۱۵۲]

۱۴. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۱۸/۲
آغاز: الحمد لله رب العالمین ... حبیب سیدی یا ذالمعالی؛ **انجام:** در همه حال تابع اویم.
بی‌کا، تا: ۱۳۵۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۸ص (۵-۲۲)، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۲۱]

۱۵. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۸۸۴/۱
آغاز: الحمد الله رب العالمین ... قال شیخ المحققین و امام الموحدین ابو عبدالله فی اول کتاب فصوص الحکم فص حکمة؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۳گ (۱پ-۳۳ر)، اندازه: ۸×۱۸سم [ف: ۲ - ۱۴۶]

● شرح فصوص الحکم / عرفان و تصوف / عربی
š.-u fuṣūṣ-il-ḥikam

ترکه اصفهانی، علی بن محمد، - ۸۳۶ ؟ قمری
torke esfahānī, ‘alī ebn-e mohammad (- 1433)

وابسته به: فصوص الحکم = الفصوص؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)
تاریخ تألیف: ۲۰ صفر ۸۱۷ق
گزارش آمیخته و کوتاه از صائن الدین علی ترکه خجندی شاگرد سید حسین اخلاطی است. این شرح در بیست صفر ۸۱۷ق به پایان رسیده و مؤلف در ۱۹ ذیحجه ۸۱۷ق در فارس آن را تصحیح و تنقیح کرده است.
آغاز: بسمله الحمدلله مفصل الآیات فی صحایف قوالب قلوب کمل الکلم ...
چاپ: با تعلیق و تحقیق محسن بیدار فر در دو مجلد در سال ۱۳۷۸ ش چاپ شده است.
[دنا ۶/۸۸۵؛ فهرستواره منزوی ۶۹۷/۷]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۸۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و اقرب الطرق من فهم الاطلاق ... ختم بالخیر و الظفر لسنة ... و السلم
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۴ شوال ۸۳۵ق، جا: ابرقوه؛ مصحح، محشی به رمز «ب»؛ بخشی از دیباجه مؤلف افتاده، یادداشتی که نویسنده

آن ابتدا تصور می‌کرده این کتاب از شریف علی همدانی است اما بعد متوجه شده که تاریخ تألیف آن با تاریخ وفات سید همدانی مطابقت ندارد؛ جلد: تیماج قرمز، ۵۱۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹/۵سم [ف: ۳۲ - ۱۰۷]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۲۹۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۰ جمادی الاول ۸۳۹ق؛ محشی با نشان «ی» و «ق»؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: سرخ، ۲۶۲گ، ۱۹ سطر (۱۳×۲۲)، اندازه: ۸×۱۵سم [ف: ۷ - ۲۷۴۰]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۹۶/۴۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و نجز التعلیقات علیه فی یوم الجمعه ... و السلم و المراجعة لتصحیحه ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۲۸-۸۴۱ق؛ در پایان یادداشتی است گویا از مؤلف مبنی بر قرائت شمس ا لدین محمد مازیار و سماع شرف الدین علی یزدی در رجب ۸۲۰ق در هرات و نیز یادداشتی است از مؤلف در اواخر صفر ۸۳۲ مبنی بر مقابله نسخه که کاتب در محضر وی قرائت کرده؛ تملک: محمد حسین حسینی در تبریز در ۱۰۱۶ق؛مهر:«عبده علی نوری۱۱۹۶» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۰ص (۲۳۱-۳۳۰)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۳۲ - ۲۴۱]

● شرح فصوص الحکم / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e fosūs-ol-hekam

کمال خوارزمی، حسین بن حسن، - ۸۳۹ ؟ قمری

kamāl xārazmī, hoseyn ebn-e hasan (- 1436)

وابسته به: فصوص الحکم = الفصوص؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)

نام شارح در آن نیامده است اما در اوراق اولیه، شارح به مناسبت از شرح فارسی خود بر مثنوی مولوی یاد می‌کند که با توجه به برخی اشعار در متن با تخلص «حسین» می‌نماید شارح کمال الدین حسین بن حسن (مقتول به سال ۸۴۰) از بزرگان عرفای پیرو نجم الدین کبری باشد بنابراین کتاب شرحی است روان مشحون به اشعار فارسی از شارح و مولانای بلخی بر کتاب «فصوص الحکم» محیی الدین بن عربی و در واقع می‌توان گفت این شرح، گزارشی است به فارسی از شرح داود قیصری با اضافاتی از اشعار فارسی. (وفادار مرادی)

آغاز: حمد و سپاس و ستایش بی حد و قیاس حضرت واجب الوجود معطی ... که فالق صبح وجود است به قدرت کامله از عش عدم (فهرستواره)

چاپ: با تصیح و مقدمه نجیب مایل هروی چاپ شده است.

[دنا ۸۸۵/۶؛ فهرستواره منزوی ۶۹۸/۷]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۳۱۲-ف

نسخه اصل: قاهره ۲۰ تصوف فارسی طلعت. (طرازی ش ۱۴۹۵)؛ خط: نستعلیق، کا: روزبهان بن همام الحرمین جندی نور بخشی، تا: سه‌شنبه ۷ جمادی الاول ۹۰۰ق؛ ۳۴۷گ [فیلمها ف: ۳ - ۱۴۷]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۵۱۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ کاغذ: سمرقندی، ۳۵۱گ، ۲۳ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۱۷ - ۳۸۹]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۸۶

آغاز: از غیب بشهادت و از باطن بظاهر و از علم بعین؛ **انجام:** پس اله معتقدات قابل حدود است اولا که معین است و مقید و آن الهی است که قلب

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۲۴۶گ، ۲۱سطر (۱۰×۲۱)، اندازه: ۱۷×۳۰سم [ف: ۴ - ۳۴۳]

۴. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۱۰۳

آغاز: و نگاه دارند از انعدام پس حق بر هر چیزی حفیظ باشد؛ **انجام:** ایصال گردد بمقام فنا در ذات و متجلی ساخت بحلیه

خط: نستعلیق خوانا، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ اواخر قرن ۱۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۹۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۱۶۵]

● شرح فصوص الحکم / عرفان و تصوف / عربی

š.-u fuṣūṣ-il-ḥikam

جامی، عبدالرحمن بن احمد، ۸۱۷ - ۸۹۸ قمری

jāmī, ʻabd-or-rahmān ebn-e ahmad (1415 - 1493)

وابسته به: فصوص الحکم = الفصوص ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)

تاریخ تألیف: غره جمادی الاول ۸۹۶ق

شرح مزجی مختصری است بر کتاب معروف «فصوص الحکم» ابن عربی، مشتمل بر حل مشکلات و فهم مبانی آن که هنگام مطالعه کتاب نگاشته شده است. یادآوری می‌شود: جامی سی و سه سال پیش از تألیف این شرح، کتاب «نقد النصوص فی شرح نقش الفصوص» را نگاشته و طی آن در خصوص مطالب کتاب فصوص، به بحث‌های موضوعی گسترده پرداخته است و از این لحاظ شبیه شرح جندی و قونوی می‌باشد.

آغاز: الحمدلله الذی زین خواتم قلوب اولی الهمم بفصوص نصوص الحکم و ختم بها باب النبوة مرة و باب الولایة الخاصة اخری ... أما بعد، فاعلم ان الحکم الفایضة من الحق سبحانه

چاپ: در حاشیه جواهر النصوص لعبد الغنی النابلسی (مصر: ۱۳۰۴-۱۳۲۳ق)

[دنا ۸۵۵/۶ (۱۲ نسخه)؛ کشف الظنون ۱۲۶۲/۲؛ ذخائر التراث العربی الاسلامی ۴۴۵/۱]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۰۲۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** عن مزال اقدامه و مزالق اقلامه ... سنة ست و تسعین و ثمان مائة و صلی الله علی محمد و آله و أصحابه

المتأدبین بآدابه.
کامل؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ مصحح، محشی با نشان «منه سلمه الله، منه دام ظله، منه قدس سره»؛ تملک: آیت الله سید عبدالله برهان سبزواری، از مشایخ اجازه حضرت آیت الله مرعشی نجفی به تاریخ شعبان ۱۳۳۸؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج زرشکی، ۲۵۱گ، ۲۳ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۳۳ - ۶۴]

۲. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۳۱۳/۱۹

خط: نستعلیق، کا: خواجه خواوند بن میرک، تا: قرن ۱۰؛ با یک شمسه مذهب مرصع ممتاز، دو صفحه مذهب مرصع بسیار عالی، هفت صفحه از آغاز شامل فهرست و اعلام کتاب نفحات الانس و نام عرفا و صوفیانی که در این کتاب از احوالات آنان بحث رفته و همچنین نام ۳۴ نفر از زنان عارفه و شاعره از جمله رابعه عدویه، فاطمه بنت المثنی، فاطمه نیشابوریه و غیرهما، مجدول؛ مهر: ولیعهدی مظفرالدین شاه قاجار، «بروز قیامت بلرزد جسد - محمد بفریاد جعفر رسد۱۱۶۵»؛کاغذ: بخارایی نباتی، جلد: مقوای روکش تیماج زیتونی، ۲۳ سطر، اندازه: ۳۵×۴۳سم [ف: ۳ - ۲۳۵]

۳. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۱۴۶/۱

آغاز: برابر
خط: نسخ جلی، کا: یوسف علی سروری، تا: ۶ شوال ۹۱۵ق؛ تملک: مصطفی لطفی بیک زاده بن لطف الله بن بالی عبد الباقی بن محمد باقی افندی، شیخ محمد بن حسن، محمد بن مصطفی مشهور به بغلچی زاده؛ از موقوفات رمضانیه ۱۲۳۰؛ جلد: تیماج روغنی، ۲۰۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: - ۸۲]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۶۲۵/۱

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ - ۲۴۹]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۶۳ ط

آغاز: المولید بالعناصر او الحتق بعض الفروع ببعض آخر لوجوعهما الی الاصل الجامع لهما؛ **انجام:** الا لمن خلص من التقید بالاعتقادات الجزئیة الفکریة او التقلیدیة ... و هو یهدی السبیل الیه و ینصب الدلیل علیه. قال المصنف لقد وقع الفراغ عن فک ختام هذه الفصوص و کشف ایهام هذه النصوص العبد المتذلل بالشخوص ... و صلی الله علی محمد و آله و اصحابه المتأدبین بآدابه

خط: تعلیق، کا: علی فیضی، تا: غره ذیحجه ۹۱۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، مقابله شده، محشی از خود جامی با امضای «منه»؛ تملک: شیخ بهاءالدین عاملی (- ۱۰۳۰ق) بوده با مهر «بهاءالدین محمد، علی طلبة الامامیة بتولیة ابن اخیه و سمی ... حسین عبدالصمد ثم الاتقی ... بینهم و لو کان ابعد» (دایره)؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج قرمز، ۲۶۲گ، ۱۹ سطر، قطع: وزیری کوچک [ف: ۲۴/۲ - ۱۶۰]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۲۵۴/۱

آغاز: بسمله، الحمد هو اظهار کمال المحمود و اذلا کمال الا للحق سبحانه؛ **انجام:** لقد وقع الفراغ عن فک ختام هذه الفصوص و کشف ابهام هذه النصوص العبد ... عبدالرحمن بن احمد
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۷۴/۹۷۷ق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج مشکی، ۲۰۲ص، ۲۷ سطر (۱۴×۲۴)، اندازه: ۲۴×۳۶/۵سم [ف: ۵ - ۳۷۴]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۷۴۴/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** تجاوز الله سبحانه عن مزال اقدامه و مزالق اقلامه
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ با سرلوح مختصر؛ جلد: مقوایی، ۱۰۵گ (۲۷۱پ-۳۷۵ر)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم[ف:۱۷-۲۹۴]

۷. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۶۴۴

آغاز: برابر
بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ با یادداشت مورخ ۱۰۶۱؛ تملک: فروردین آموزگار حیدرقلی قاجار؛ قطع: خشتی [ف: - ۱۶۴]

۸. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۲-ش/۲۲۹

آغاز: الدنیویه التحقت بالصوره الاخرویه و اندرجت فیها؛ **انجام:** کان فراغ من کتابه هذه النسخه ... بالحرم الشریف المکی تاسع شهر ذی القعده الحرام سنه خمسه عشر بعد الالف ... علی یدی العبد ... علی بن داوود بن حسین الهارونی ...
کاتب: علی بن داود بن حسین هارونی، تا: ۱۰۱۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۷گ، ۲۱ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۲۰۳]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۹۹۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** المعتقدات ای الا ... صور ... خاصه
خط: نسخ، کا: بهاءالدین عبدالرحمن صدیقی، تا: ۱۰۵۰ق؛ مجدول مذهب؛ واقف: نائینی؛ اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۴ - ۱۸۷]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۳۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هو یهدی السبیل الیه و ینصب الدلیل علیه
خط: نسخ، کا: محمد هاشم بن سید محمود، تا: ۲۵ ربیع الاول ۱۱۰۰ق؛ واقف: نائینی؛ ۲۲۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۵سم [ف: ۴ - ۱۸۶]

۱۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۴۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و صلی الله علی محمد و آله و اصحابه المتادبین بادابه و سلم تسلیما کثیرا و الحمد لله رب العالمین.
خط: نسخ خوش، کا: محمد بن علی بن عبد الله بحرانی، تا: ۱۱۴۶ق؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۸۵گ، ۲۵ سطر (۸×۱۶/۵)، اندازه: ۲۱/۵×۲۲سم [ف: ۷ - ۲۱۳]

۱۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۵۱۴/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و رضی سبحانه و تعالی ... و نفح علینا من نفحاته آمین.
خط: نستعلیق، کا: محمد علی کرمانشاهی، تا: ۱۲۹۸ق؛ در حاشیه صفحه‌ها، در دنباله فصوص جامی از روی نسخه مورخ ۱۲۳۵؛ ۲۴۰گ (۲۹پ-۲۶۸ر) [ف: ۵ - ۲۱۴]

● **شرح فصوص الحکم** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e fosūs-ol-hekam

الله آبادی، محب الله، - ۱۰۵۸ قمری
al-lāh-ābādī ‹moheb-ol-lāh (- 1648)

وابسته به: فصوص الحکم = الفصوص؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)

تاریخ تألیف: ۹ شوال ۱۰۴۱ق

آغاز: الحمدلله الولی و الصلوة علی النبی الامی ... بسمله. کلمه با متعلق به محذوف است و هو الف و اکتب هذا الکتاب یعنی بنام ذات پاک واجب الوجود

[نسخه‌های منزوی ۱۲۴۰ ؛ دنا ۸۸۵/۶؛ فهرستواره منزوی ۷۰۱/۷]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۵۳

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ با یادداشتهایی از علی اکبر موز روی در جمادی الثانی ۱۰۸۳؛ مهر: کتابخانه سید ابوجعفر تعلقه دار سر پور سنه ۱۳۱۳؛ کاغذ: سفید و سرخ فام، جلد: مقوایی، ۴۰۳گ، ۲۱ سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [سنا: ف: ۲ - ۵]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۱۷۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** اگر چه بر وجه خلوص نباشد ...

جلد۱ و شارح آن را به نام شاه جهان (۱۰۶۷ق) مصدر کرده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۳۹۶گ، ۱۵-۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴/۳سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۱۵]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۱۱۰

آغاز: الحمدلله الولی و الصلوة؛ **انجام:** بخاتم اختتام ختم شد.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۱۳۷ق؛ کاغذ: شکری هندی، ۴۵۱گ، ۲۱سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۳/۵سم [ف: ۶ - ۹۳]

● **شرح فصوص الحکم** / عرفان و تصوف / عربی
š.-u fuṣūṣ-il ḥikam

؟ عسکری، محمد امین بن محمد، ق۱۱ قمری
‘askarī, mohammad amīn ebn-e mohammad (- 17c)

وابسته به: فصوص الحکم = الفصوص؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)

تاریخ تألیف: سه‌شنبه ۲۳ صفر ۱۰۸۳ق

گویا از محمد امین بن محمد عسکری.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۹۹۶

آغاز: بسم ال له الرحم ن الرحی یم ۷۸۶ این یم لف م ا م الف ... اما بعد فان اجل ما ینعطف الیه اعنة البصائر النقادة ... هو الحکمة الحقة التی لا یخالط خلص عیون یقینها آنک الشکوک؛ **انجام:** الیه یقول الحق بالقول الثابت القرآنی الختمی و هو یهدی الی مدارک لطائف الختمیة فی لطائف نقوش الختم انختم الکتاب فی یوم الثلثاء ثلث و عشرین من الصفر سنة ثلاث و ثمانین و الف بیدی ... ابن محمد عسکری محمد امین ... اجمعین.

خط: نستعلیق، کا: محمد امین بن محمد عسکری، تا: سه‌شنبه ۲۳ صفر ۱۰۸۳ق؛ محشی؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سرخ، ۳۷۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۸×۱۹/۴سم [ف: ۱ - ۳۰۴]

● **شرح فصوص الحکم** / عرفان و تصوف / عربی
š.-u fuṣūṣ-il ḥikam

لاهیجی، محمد صادق بن هدایة الله
lāhījī, mohammad sādeq ebn-e hedāyat-o-llāh

وابسته به: فصوص الحکم = الفصوص؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۵۳۷/۲۷

آغاز: فص: أن التکلیف انما هو یتحقق فی عالم الإمکان الخارجی دون الإمکان العقلی و انه یمتنع تحققه فی عالم الوجوب و الفعلیة سواء بالذات او بالغیر و بالجملة فی انه لایتحقق فی عالم اللزوم و الفعلیة؛ **انجام:** فاذا خرجت باذن الله الهادی منها و دخلت فی عالم الفعلیة، یصیر کمرات أدخلت فی البستان من خارجه ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۴گ (۳۷۰ر-۳۷۳ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۸×۱۳سم [ف: ۳۹ - ۴۴۱]

۲. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۸۰

آغاز: الحمدلله المتفرد بالقدم الذی خلق الاشیاء کلها من العدم؛ **انجام:** و من حیث انه علی طرف الفعل و نهایته یسمی غایة له ففائدة الفعل و غایته متحدان باللذات

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۲ - ۱۱۱]

● **شرح فصوص الحکم** / عرفان و تصوف / عربی
š.-u fuṣūṣ-il-ḥikam

تقوی بهبهانی، ضیاء الدین، ۱۳۲۰ - ۱۳۸۸ قمری
taqavī behbahānī, zīyā’-od-dīn (1902 - 1968)

وابسته به: فصوص الحکم = الفصوص؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۷۴۶

آغاز: بسمله، مقدمات الفصل الاول فی الوجود اعلم؛ **انجام:** و ما تشتهیه انفسهم انتهی التفسیر

جلد اول؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● **شرح فصوص الحکم** / عرفان و تصوف / عربی
š.-u fuṣūṣ-il-ḥikam
وابسته به: فصوص الحکم = الفصوص؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)

آغاز: نمونه اول: فص حکمة فتوحیة فی کلمة صالحة انما خصت الکلمة الصالحیة بالحکمة الفتوحیة لان مبادی الایجاد هی الاسماء الاهیة الذاتیة الاولیه

انجام: نمونه آخر: فص حکمة نوریه فی کلمة یوسفیة انما خصت الکلمة الیوسفیة بالحکمة النوریة لان النور هو الذی یدرک و یدرک به.

همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۲۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز وانجام؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج سبز، ۱۰۰گ، ۲۳ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۲۰سم [سنا: ف: ۲ - ۴۵]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۵۶۶/۱-ف

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز وانجام [فیلمها ف: ۳ - ۷۳]

● **شرح فصوص الحکم** / عرفان و تصوف / عربی
š.-u fuṣūṣ-il-ḥikam
وابسته به: فصوص الحکم = الفصوص؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)

نامعلوم و ظاهراً غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:بدون شماره/۲

کا: محی الدین احمد بن محمد بن علی البونوی، تا: اواخر قرن ۷ و بخشی در قرن ۸ [میراث شهاب: س۵ش۳و۴ - ۱۵۰]

۲. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۵۶ فرخ

گزارش گمان می‌رود از ملاعبدالرزاق و یا قونوی باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۶ رجب ۸۱۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با رمز «ق» «قیص» «قیصری»، کاغذ دولت آبادی؛ جلد: تیماج خرمایی، ۱۸۸گ، ۲۵ سطر (۱۰/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۵سم [ف: - ۱۱۳]

۳. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۰۳/۱

شرح آمیخته ای است در دیباچه که آغازش افتاده است، این عنوانها دیده می‌شود: توشیح تفصیلی علی عرف الصوفیة، عقد متمم، توشیح و نظم علی نسق الشیخ المؤلف، توشیح فی تحقیق النشاة الانسانیة، توشیح من شواکل الرقوم و قواعد القصود، عقد منتظمة من نفایس هذه الجواهر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام [نشریه: ۱۱ - ۹۳۹]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۷۱

آغاز: بسمله و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و صحبه و سلم آمنت بالله و برسوله و بما جاء من عندالله و من عند الرسول؛

انجام: قالوا انما تقضی هذه الدنیا فافهم ذلک و الله اعلم بالصواب

در دفاع از ابن عربی و شرح برخی از عبارات قصوص؛ خط: نسخ، کا: محمد باقر، تا: ۱۰۳۹ق، ۴۴ص (۱-۴۴)، ۱۳ - ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۳۲ - ۲۰۴]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۶۰

آغاز: الحمدلله علی دین الاسلام و علی توفیق الایمان

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۱۰ق؛ به ضمیمه رساله در بیان «من عرف نفسه فقد عرف ربه»؛ ۳۱۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۲ - ۴۱۹]

۶. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه:۷۶

انجام: وان لایعبد الاوثان هی جمادات لاشعور لهاولا ادراک

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۱ق، به جهت محمد قاسم خان فرزند فتحعلی خان؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۲۰ص، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۶سم [ف: - ۴۴]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۱۳۹

آغاز: کانت لایتناهی لانها تعلم بما یکون؛ **انجام:** ثبت انها واحدة فی هذا الکثیر من التعینات الصوریة فمن حدیث ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

● **شرح فصوص الحکم** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e fosūs-ol-hekam
وابسته به: فصوص الحکم = الفصوص؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)

غیر همانند:

۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۷۵۹/۲

انجام: مع کونه لم یسمع و لم یر ... القی السمع و هو شهید.

شرحی با عناوین «قوله - قوله» بر کتاب «فصوص الحکم» محیی الدین عربی است که متن به زبان فارسی و عربی توضیح داده شده. شارح در مقدمه می‌گوید: «... جمعی از محققان این قوم رحمهم الله در شروح و بیان مشکلات این کتاب ید بیضاء نمودند و این حصار محکم بیان را بقوت بازوی بیان بگشودند اما در میدان بسط عنان فرو گذاشتند و تطویل بیان در شرح معضلات آن لازم داشتند و بعضی از ضعفاء طلبه ... ضبط نتوانستند کرد بدین سبب بجهت ایضاح مشکلات این کتاب ... که محتاج شرح بود کلمه ای چند که خلاصه آن مطولات بود بر سبیل ایجاز تحریر افتاد.»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ واقف: سید سعید طباطبائی، ۱۳۳۲؛ کاغذ: نخودی، ۱۴۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۵ - ۱۷۸]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۳۵۰

آغاز: بسمله. الحمد الله رب العالمین و الصلوة علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین فص حکمة فاتحیة فی کلمة صالحیة و فتوحیه نیز آمده است چون فتوح عبارت است از حاصل گشتن چیزی از آن چیز که توقع حاصل شدن این ازان چیز نبوده باشد؛ **انجام:** فهذا حکمة قوله ففررت منکم ... یعنی چون حکمت در آنکه چون از موسی پرسیدند که ... باین عبارت گفت (فص حکمة احسانیة فی کل موسویة)

در این شرح بندی از فصوص پس از عنوان «قوله» آمده و سپس شرح آن به فارسی و در آن یاد شده از شرح موید الدین جندی و شیخ کمال الدین عبدالرزاق کاشی شیخ او و پاسخ به نامه او و تاویلات او و شرح قیصری استاد شارح و حاشیه عفیف الدین تلمسانی بر فصوص، شعر فارسی در آن فراوان آمده و از عقیده علمای علم حروف و نوابغ الکلم زمخشری و خلع النعلین ابوالقاسم قشیری و قوت القلوب ابو طالب مکی و کشف الاسرار روزبهان بقلی و انشاء الدوائر شیخ یاد گشته است. شارح به دست نیامده که کیست همین اندازه می‌دانیم که او این شرح را ۷۷۴ سال پس از تولد پیامبر (۷۲۱ق) ساخته (ص ۷۱ نسخه ما) و او شاگرد عبدالرزاق کاشی و داود قیصری بوده است. گویا چون در این شرح از پاره‌ای از آراء محی الدین عربی خرده گیری شده است در صفحه عنوان نسخه ما آمده است که شارح علاء الدوله سمنانی (۶۵۹-۷۳۶) است ولی در سرگذشت او و از شرح فصوص یاد نکرده‌اند و باید به شعرهای فارسی این شرح نگریست و دید که در دیوان سمنانی هست یا نه. به هرحال شرحی است بسیار سودمند و شیوا و نسخه هم گرانبها است. چنین است فهرست فصوص و مطلب‌های آن: ۱. فص حکمة فاتحیة فی کلمة صالحیة، ۲. فص حکمة قلبیة فی کلمة شعیبیة، ۳. فیه ما قال روزبهان فی التجلی، ۴. فیه اشارة الی ان الصوفیة لایکفرون احدا من العالمین، ۵. فیه تاویل من عرف نفسه بمذاقهم، ۶. فص حکمة ملکیة فی کلمة لوطیة، ۷. فیه ان اضداد الانبیاء کانوا فی حال عدمهم اضدادا، ۸ فص حکمة قدوسیة فی کلمة عزیزیة، ۹. فص حکمة نبویة فی کلمة عیسویة، ۱۰. فیه ادعاوه احیاء الاموات للبسطامی، ۱۱. من فسر القرآن برایه فقد کفر، ۱۲. فص حکمة رحمانیة فی کلمة سلیمانیة، ۱۳. فیه ما قال المصنف الزندیق انه تعالی هو الراحم و هو المرحوم؟، ۱۴. فیه انه قال بالحدیث الموضوع الذی قالوا به النواصب، ۱۵. فص حکمة وجودیة فی کلمة داودیة، ۱۶. فیه انه مات رسول الله و ما نص بخلافة عنه علی احد و لا عینه، ۱۷. فیه ان المصنف و الشارح کلاهما قالا بالجبر، ۱۸. فیه ما یحتاج الیه، ۱۹. فص حکمة نفسیة فی کلمة یونسیة، ۲۰. فیه ان الله تعالی خلق آدم علی صورته، ۲۱. فیلزم علی قول المصنف ان داود فی سفک الدماء عامل بالامرین: امر بالواسطة، و الامر التکوینی، فما تقصیره فی ذلک، ۲۲. فیه و جزاء سیئة سیئة مثلها، ۲۳. فیه ان النار بعد انتهاء مدة العقاب یکون بردا و سلاما علی من فیها، ۲۴. فیه فقرة صریحة علی ما یقول المتصوفه، ۲۵. فص حکمة جلالیة فی کلمة یحیویة، ۲۶. فیه اشارة الی ان المصنف وصف ابا القاسم القشیری فی کتابه الفتوحات، ۲۷. فیه ان المصنف قال بالتناسخ، ۲۸. فیه کفر عظیم، ۲۹. فص حکمة احسانیة فی کلمة سلیمانیة، ۳۰. حکمة مسکوت عنها، ۳۱. قال المصنف بوحدة الوجود فقوله و قول الاشاعرة مختلف فی العبارة و متفق فی المقصود کما صرح به، ۳۲. فص حکمة امامیة فی کلمة هارونیة، ۳۳. فیه کفر صریح و بهتان عظیم، ۳۴. فیه ان المصنف قال بحقیقة عبدة الاصنام باعتبار و ببطلانهم باعتبار آخر، ۳۵. فص حکمة احسانیه علویة فی کلمة موسویة، ۳۶. فیه ان المصنف قال بالتناسخ، ۳۷. فی خبر «من عرف نفسه عرف ربه» و العجز عن الوصول فانه سائغ فیه و ان شئت قلت بثبوت المعرفة؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۸ و ۹؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سبز، ۱۳۶گ، ۲۹ سطر (۱۲×۱۹/۵)، اندازه: ۱۸×۲۵/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۳۵۰]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۰۸۶/۳

آغاز: بسمله، روشن بصری بما عطا فرمودند ×× در آینه جمال خود آن بنمودند / میخانه درس را بگشودند به ذوق ×× آن باده مستانه بما پیمودند. به التماس محبی علمه الله در تحقیق هرفصی از فصوص الحکمة و اسناد حکمته بکلمة معیته و معانی کلمات بیان خواهیم کرد. فص حکمة الهیة فی کلمة آدمیة، فص هر شیء خلاصه و زبده آن شی ء است؛ **انجام:** سید عالم است و می گویم در همه حال تابع اویم (تمام شد بعون الملك الغنی)

با عنوان شعر و بیت و نظم و مصراع و قطعه در هرفصی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۱ جمادی الاول ۱۰۵۵ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲گ (۱۶۳پ-۱۷۴پ)، ۱۷ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۶ - ۴۴۸]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۲۵۳/۱۳

آغاز: بسمله. الحمدلله منزل الحکم علی قلوب الکلم، بعد حمد و سپاس و شکر بیحد و قیاس حضرت آفریدگاری را جلت عظمته و عظمت حکمته؛ **انجام:** و آن همه از برای الزام حجت باشد بر عباد، و الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین الی یوم الدین.

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد کاظم اصفهانی، تا: ۱۰۵۹ق؛ مجدول؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: رویه کاغذ سبز فرنگی، ۱۴گ (۱۵۵پ-۱۶۸ر)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۷/۵سم [ف: ۷ - ۳۰۶]

۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۰۶۶

آغاز: ادراک به نظا درعلوم اینست که آنچه به طریق اجمال بداند تقریر کردن تفاصیل وتفاریع آن تواند؛ **انجام:** وظاهر شده که ان الله خلق آدم علی صورته فتلك الدرجة التی تمیز بها عنه بها کان غنیاً عن العالمین و فاعلاً اولاً ...

شرحی است فارسی که در آن بیشتر به شرح الفاظ پرداخته است. نسخه حاضر از شرح «فص حکمة الهیة فی کلمة آدمیة» تا «اواخر فص حکمة فردیة فی کلمة محمدیه» را داراست؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ یا ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح،

محشی بعضاً با عناوین «لمحرره محمد رضا بن علی نقی»؛ جلد: تیماج، ۲۰۲گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۱۰]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۲۰۱

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از رضا میدانی [رایانه]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۵۹۴

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از امان الله [رایانه]

● شرح فصوص الحکمة = شرح الفصوص / فلسفه - عربی

š.-u fuṣūṣ-il- ḥikma = š.-ul-fuṣūṣ

حسینی تبریزی، امیر اسماعیل، ۸۵۶ - ۹۱۹ قمری

hoseynī tabrīzī, amīr esmā‘īl (1453 - 1514)

وابسته به: فصوص الحکمة = الفردوس = الفصوص الصغیر؛ فارابی، محمد بن محمد (۲۶۰-۳۳۹)

اهدا به: سلطان یعقوب بهادر

شرح مزجی و مختصر فصوص الحکم (الفصوص) فارابی است. در کشف الظنون ذیل ذکر فصوص نوشته فصوص را امیر اسماعیل شرح نموده است. در الذریعه شارح را شاگرد فارابی پنداشته‌اند که صحیح نیست. همچنین شیخ آقا بزرگ نوشته که بعضی این شرح را به جلال الدین دوانی (-۹۰۸ق) نسبت داده‌اند، ولی در فهرست آثار او از چنین نوشته‌ای یاد نشده است. تا آن جا که جستجو شد این انتساب تنها در فهرست الهیات تهران (ج۱، ص ۳۸۷) تکرار شده و نسخه ش ۷۵۸/۴ آن کتابخانه به اشتباه به دوانی منسوب شده است. فصوص الحکم فارابی در برخی از نسخه‌ها (مانند نسخه ش ۲۴۴۱/۵ و ۲۵۹۴/۱۱ دانشگاه تهران و ش ۲۸۶/۲۷ مرعشی و ش ۴۸۵۳/۹ کتابخانه ایاصوفیه در فهرست میکروفیلمهای دانشگاه، ج۱، ص ۴۷۲ و ش ۱۱۴۵۲/۸ و ۹۱۴ آستان قدس) با نام الفردوس به ابن سینا نسبت داده شده است. اما آن‌گونه که مرحوم یحیی مهدوی در فهرست نسخه‌های مصنفات ابن سینا (ص ۲۸۴) می‌نویسد: «رساله‌ای که به نام الفردوس در نسخه‌های متعدد به شیخ [=ابن سینا] نسبت داده شده است و به اتکای آن بروکلمان (۵۲) و سزگین (۱۲۴) و قنواتی (۲۳۳) آن را در فهرست آثار شیخ ثبت کرده‌اند همان کتاب الفصوص منسوب به فارابی است. قسمتی از کتاب الفصوص نیز به نام قوی الانسان و ادراکاتها به شیخ نسبت داده شده است و شاید انتساب کتاب الفصوص به فارابی مبنای صحیحی نداشته باشد». (حکیم)

آغاز: آغاز خطبه: الحمدلله الذی أنشأ هویات المهیات بالقضاء السابق علی القدر و أبدع جواهر العقول و نفوس القوی بسابق أمره کلمح بالبصر.

آغاز شرح: الامور التی قبلنا یعنی ان الموجودات التی تقرب منا لکل واحد منها مهیة لها مرتبة.

چاپ: تهران، محقق: علی اوجبی، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ۳۱۳ص، ۲۰۰۳ و ۲۰۰۷م.

[دنا ۸۸۷/۶ با دو نام (۲۳ نسخه)؛ دانشمندان آذربایجان: ۳۹]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۷۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و کل شیء هالك الا وجهه و له الحمد علی ما هدانا فی سبیله فأولانا من تفضیله.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ جلد: مقوایی، ۷۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۴ - ۱۴۴]

۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۶۰۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** والصلاة علی خیر من اوتی الحکمة و فصل الخطاب و علی آله

خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم، تا: ۲۰ رجب ۹۰۱ق؛ از روی نسخه مؤلف، مصحح؛ تملك: حسین بن قاسم صفوی حسینی؛ جلد: چرم مشکی، ۹۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [مؤید: ۲ - ۱۰۹]

۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۵۸/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و له الحمد علی ما هدانا من سبیله فاولانا من تفضیله

تذکر: در فهرست این کتاب به دوانی نسبت داده شده؛ خط: نسخ، کا: نجم الدین محمود بن قاسم علی، تا: دوشنبه ۲۵ ربیع الاول ۹۰۹ق؛ محشی با نشانه «منه»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳۸گ (۲۹پ-۱۶۶ر)، ۱۴سطر (۵/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [ف: - ۳۸۷]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۶۸/۲

خط: نسخ، کا: پیرپاشاه بن محمد یساری، تا: ۹۸۶ق؛ مصحح، در روز شنبه ۲۳ شوال آن را با نسخه فاضل اردبیلی و نسخه نگارنده (شنبی) برابر و درست نمود و در نسخه شنبی نوشته بود که او در نیه روز جمعه ۲۵ ربیع الثانی ۸۹۶ آن را به پایان رساند، محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: سمرقندی زرد، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۵گ (۱۷پ-۱۴۱ر)، ۱۷ سطر (۴/۵×۱۲)، اندازه: ۹×۱۸سم [ف: ۳ - ۲۸۱]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۹۲/۲-طباطبائی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج زرد، ۸۸ص (۲۴-۱۱۱)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۲۳ - ۱۵]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۶۷۴/۲-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۷۲۰]

۶. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۷۶۶/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۹۱ گ (۴۱پ-۱۳۱ر)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۳ - ۵۷۲]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۶۶۵/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ای فی الوجود العلمی الغیر المتناهی کم شئت لان کل حادث من الحوادث.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ جلد: گالینگور سفید، ۱۱۹ص (۲۰۸-۳۲۶)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳۳/۱ - ۱۵۶]

۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۳۸۴/۸/۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الحمد علی ما هدانا سبیله ... بعدد انفاس الخواص و العوام مادام الاسبوم و الشهور و الاعوام تم یوم الاحد من شهر صفر سنة اثنی و عشرین و الف.

فاقد حطبه؛ کا: عبدالقادر اردوبادی، تا: ۱۰۲۲ق، جا: شیراز؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج مشکی، ۹۵ص، ۲۳ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۲سم [ف: ۳ - ۴۴۵]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۳۸/۲۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و کلا شیء هالك الاوجهه و له الحمد علی ما هدانا من سبیله فاو لانا من تفضیله قد وقع الفراغ ... ابن محمد خان الهرندی الاصفهانی حمزه غفرلهما

خط: نستعلیق، کا: حمزة بن محمد خان هرندی اصفهانی، تا: سه‌شنبه ۲۱ رمضان ۱۰۳۰ق؛ شرحی نوشته که هنگامی که محمد شمس الدین خاتونی بیمار گردیده بود حسب الامر به تسوید این اوراق پرداخت راقمه تاج الدین حسن الحسینی فی شهور سنه ۱۰۴۸؛ ۱گ (۱۳۷) [ف: ۱۵ - ۱۴۰]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۱۹/۱۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لنختم بالصلوة علی سیدنا محمد خیر الانام و علی آله و اصحابه بعدد انفاس الخواص و العوام مادام الاسبوع و الشهور و الاعوام.

فاقد خطبه؛ خط: نسخ ریز، بی‌کا، تا: ۱۰۴۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۴ص (۱۹۳-۲۹۶)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۵سم [ف: ۴ - ۱۹۵]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۸۶/۸۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** فقوله ما یستحقه بدل من الماهیات، و کل شیء هالك الا وجهه، و له الحمد علی ماهدانا سبله فأولانا من تفضیله و لنختم بالصلوة علی سیدنا محمد خیر الأنام و علی آله و اصحابه بعدد أنفاس الخواص و العوام مادام الأسبوع و الشهور و الأعوام.

فاقد خطبه؛ خط: نستعلیق، کا: شاه مراد بن نقدعلی فراهانی ورامینی، تا: ذیقعده ۱۰۷۲ق؛ روی برگ اول این نسخه شارح را چنین وصف نموده: «للسید الفاضل النحریر الامیر ...»؛ کاغذ: شرقی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۳۵گ (۳۶۳پ-۳۹۷ر)، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷/۵سم [میراث شهاب: ۴۲ - ۱۵۳]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۳۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و عترته الذین الوالایدی و الالباب

خط: نستعلیق، کا: محمد باقر لاهیجانی، تا: شوال ۱۰۷۷ق؛ واقف: فهرستی؛ ۶۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۴ - ۱۸۷]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۹۷۵/۱

خط: نسخ، کا: محمود بن محمد قاسم شریف سیستانی، تا: ۱۰۸۸ق؛ محشی از مؤلف با نشان «منه» و نیز با نشان «م ح ق» و نویسنده این حاشیه ها گویا میر داماد است، بیشتر حواشی بر شارح خرده‌گیری و از فارابی دفاع می‌کند و در یکی از حاشیه‌ها که تعلیق است بر فص توحید «وجوب الوجود لاینقسم بالحمل علی کثیرین مختلفین بالعدد» نویسنده تعلیق از شبهه ابن کمونه یاد می‌کند و می‌گوید: با این برهان که فارابی برای توحید آورده، شبهه ابن کمونه را می‌توان پاسخ گفت؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۳۳۷ص، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱۰ - ۲۱۱۵]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۴۷۳/۲۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** (و کل شیء هالك الا وجهه و له الحمد علی ما هدانا سبیله فاولانا من تفضیله) و لنختم بالصلوة ... و علی آله و اصحابه بعدد انفاس الخواص و العوام مادام الاسبوع و الشهور و الاعوام.

فاقد خطبه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ۱ص (۱۱۸پ)، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۵/۵سم [ف: ۳۸ - ۶۲۵]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۳۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اصحابه اولی الایدی و الالباب

خط: نستعلیق، کا: محمد فاشجانی، تا: ۱۱۰۹ق [الفبائی: - ۳۴۹]

۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۶۲۶/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هی الممکنات فقوله ما یستحقها بدل من الماهیات و کل شیء هالك الا وجهه و له الحمد علی ما هدانا سبیله فاولانا من تفضیله و لیتم بالصلوة علی سیدنا محمد خیر الانام و علی آله و اصحابه بعدد النفاس الخواص و العوام ما دام الاسبوع و الشهور و الاعوام. خلع تعوید هذه النسخة الشریفة بل الدرة اللطیفة التی کل فصل منها درة من درج عالم الغیب و لکل فص لها نص یشهد بصدقه فی کتاب لاریب اعنی شرح الفصوص الذی خرج مضامین اصوله عقاید فحول العلماء و نسخ مطاوی فصوله مقاصد اکابر العلماء تم بعونه

بدون خطبه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ مهر: «محمد اسمعیل» (بیضی)؛ انتقالی از مدرسه آیت الله بروجردی شهر ری در اردیبهشت ۱۳۷۰؛ جلد: تیماج سرخ، ۷۹گ (۱پ-۷۹ر)، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۲۰ - ۸۹]

۱۷. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۱۱۳/۱۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لنختم بالصلوة علی سیدنا محمد خیر الانام.

در فهرست ناشناس آمده؛ فاقد خطبه؛ خط: نستعلیق، کا: محمد صالح بن محمد رضا طالقانی ساوجبلاغی، تا: یک‌شنبه ۳ رجب ۱۲۶۲ق؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج سرخ، ۱۲۳ص (۵۶-۱۷۸)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۳۹]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۵۲ ط

آغاز: برابر؛ **انجام:** ای علی سبب امور یستحق البطلان و الهلاك فی حدود انفسها ... الحمدلله الذی وفق لاتمام ... هذا الکتاب و عصم من الزلل و الغوایة و الاضطراب و الصلوة علی خیر من اوتی الحکمة و فصل الخطاب و علی آله و اصحابه الذین هم اولو الایدی و الالباب.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، مقابله شده، محشی با امضاء

«منه»، بر پشت برگ آغاز تعریف علم لدنی به نقل از المجلی ابن ابی جمهور احسائی نقل شده؛ تملک: سید محمد رضوی گلپایگانی که کتاب را از ورثه میر محمد جعفر هروی خریده؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج حنایی، ۱۲۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۲۴/۲ - ۱۵۷]

۱۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۰۸۱/۷

خط: نستعلیق، کا: علی اکبر بن عبدالحسین بن محمد صادق، تا: ۱۳۱۳-۱۳۱۴؛ جلد: مقوایی، ۵گ (۵۸پ-۶۲ر)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲۱ - ۸۲]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** فقوله ما یستحقها بدل من الماهیات و کل شیء هالك الا وجهه الحمد علی ما هدانا من سبیله و اولانا من تفضیله

بی‌کا، بی‌تا؛ از روی نسخه‌ای که در ۹۰۱ از خط مؤلف رونویس شده بوده و کاتب آن نسخه که ابوالقاسم نام داشته در پایان نسخه رقم کرده: «الحمدلله الذی وفق لاتمام هذا الکتاب ... علی ید اضعف الطلاب ابوالقاسم من خط مؤلفه الکامل قدوة العلماء. معجز آل یاسین الذی لم یرمثله عین باصرة ... سید السادات سید اسماعیل الحسینی الغازانی سلمه الله فی الدارین ... فی تاریخ عشرین رجب سنته احدی و تسعمأة»؛ تملک: میرزا علی اکبر خان مستوفی؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۲۴ص، ۱۹ و ۲۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲/۵سم [ف: ۵ - ۳۴۳]

۲۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۹۴۳

آغاز: هذه اقسام الحکمه؛ **انجام:** الذین هم اولو الایدی

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۴۹]

۲۲. اهواز؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا [میراث اسلامی: ۵ - ۵۹۰]

۲۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۵۱۰

خط: نستعلیق، کا: محمد بن عبدالخالق کججی، بی‌تا؛ از روی نسخه منقول از خط مؤلف و خوانده شده بر او و مصحح در نیمه روز چهارشنبه ۱۵ محرم ۹۲۱؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۳گ، ۱۷ سطر (۷×۱۱)، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۱۳ - ۳۴۶۲]

● شرح فصوص الحکمة / فلسفه / فارسی

š.-e fosūs-ol-hekma

استرآبادی، محمد تقی بن عبدالوهاب، - ۱۰۵۸ قمری

estarābādī, mohammad taqī ebn-e ‘abd-ol-vahhāb (-1648)

وابسته به: فصوص الحکمة = الفردوس = الفصوص الصغیر؛ فارابی، محمد بن محمد (۲۶۰-۳۳۹)

تاریخ تألیف: آغاز رمضان ۱۰۵۶ق

شرحی است از ملا محمد تقی استرآبادی بر فصوص فارابی. شارح در رمضان ۱۰۵۶ شروع به تألیف این شرح نموده و به اتمام آن موفق نگشته است. این نسخه تا شرح فص چهل و هفتم را دارد و متن فص چهل و هشتم را هم نوشته ظاهراً به شرح آن توفیق نیافته است. شارح شرح را به پنج گفتار مصدر نموده: ۱. در وجود فلسفه و بیان موضوع فلسفه اولی، کیفیت تنزل او به علوم جزئی؛ ۲. در جدایی فلسفه از کلام و نحو بحث هر یک؛ ۳. بیان مسئله اثبات واجب و نفی و برهام لم؛ ۴. بیان وجود شیئی؛ ۵. بیان ماهیت و ذاتی و عرضی و جنس و فصل و هویت. (مهدی ولایی)

آغاز: پس از خطبه و نام مؤلف: که بعضی از دوستان وفا کیش درین روزگار که شهر رمضان المبارك سنة ست و خمسین بعد الف است ازین بی بضاعت التماس نمودند که کتابی بساز از اثبات واجب الوجود

چاپ: به کوشش محمد تقی دانش پژوه (تهران، موسسه مطالعات اسلامی: ۱۳۵۸)

[دنا ۸۸۷/۶؛ فهرستواره منزوی ۱۸۲/۶]

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۴۲/۲۳

بخشی است از آن و در تحقیق زمان و مکان به فارسی؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۳گ (۸۸پ-۹۰ر)، ۲۴-۳۳ سطر (۱۲×۲۲)، اندازه: ۱۷/۵×۲۷سم [ف: - ۱۴۵]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۳۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** شرح: پس شروع کرد در بیان حس مشترک و گفت. نسخه: فح لا یخ من وجهین اما ان یعدل

خط: نسخ، کا: محمد هادی بن محمد علی محمد (کذا) امین شریف استرآبادی، تا: جمعه ۱۷ جمادی الثانی ۱۰۹۷ق؛ رونویس شده از نسخه که برخی از آن به خط شارح بوده، دارای سرلوح، مجدول مذهب؛ واقف: نائینی؛ ۱۱۵گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۴ - ۱۸۸]

۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۹۱۲/۸۲

آغاز: فص. لحظت الاحدیة نفسها فلحظت القدرة ... اراده تفصیل کرد به کیفیت ملاحظه ذات احدیت را؛ **انجام:** در باب حرکت و زمان است.

بی‌کا، تا: ۱۲۶۶ق؛ افتادگی دارد؛ ۳گ (۲۶۲پ-۲۶۴پ) [ف: ۵ - ۲۱۵]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۰/۳-طباطبائی

کا: شمس الدین اصطهباناتی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۹۵گ (۴۱پ-۱۳۵ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۲۲ - ۱۱۳]

۵. قم؛ لاجوردی، سید مهدی؛ شماره نسخه:۳۷/۴

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [چند نسخه-ف: - ۱۱۵]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۹۴۹

آغاز: بسمله الحمد لله رب العالمین؛ **انجام:** اینست گفته اند پس تأمل باید
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۴۹]

● شرح فصوص الحکمة / فلسفه / عربی
š.-u fuṣūṣ-il ḥikma

وابسته به: فصوص الحکمة = الفردوس = الفصوص الصغیر؛ فارابی، محمد بن محمد (۲۶۰-۳۳۹)
شرحی است به طور «قوله و اقول». نسخه صدراً و ذیلاً افتاده دارد به همین جهت شارح شناخته نشد. از مضامین شرح و نقل قول از ملاصدرا و تعبیر از او با عنوان «حبر المحقق استاد الکل فی الکل» می‌رساند که شارح از علمای امامیه نیمه دوم قرن ۱۱ به بعد است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۳۰
آغاز: جزا منها و الا لکان مهیة الانسان عین هویته؛ **انجام:** موجود: فلازم علیها بقدر الوسع و الطاقة علی ما کان مکلفا علیه
از اوایل شرح فص اول تا قسمتی از شرح فص آخر؛ خط: نسخ ترکستانی، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز وانجام؛ واقف: نائینی؛ ۳۲۹گ، ۱۲ و ۱۴ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۴ - ۱۸۹]

← شرح الفصول > شرح الجوامع

● شرح فصول اکبری / صرف / فارسی
š.-e fosūl-e akbarī

احمد بن عارف
ahmad ebn-e ʻāref

وابسته به: فصول اکبری؛ الله آبادی، علی اکبر بن علی (-۱۰۹۱)
متن در علم صرف عربی به فارسی و از کتاب‌های درسی هند که چندین بار و گاهی با شرح چاپ شده است. این کتاب شرح مزجی فصول اکبری است. در مقدمه می‌گوید: «اتفاقا در بنگاله برای طلب علم به خدمت مولوی صاحب جامع المعقول و المنقول ... مولوی عبدالعلی صاحب سلمه الله تعالی رسیدم اکثر طلبه که از بنده می‌خواندند و می‌گفتند که کتاب فصول اکبری در علم صرف و دراز تصنیف افضل الفضلاء علی اکبر بن علی اله آبادی ... بسیار مشکل است که شرح به عبارت طول و دراز تصنیف نمائید که مطلب او آسان شود هر چند که عذر و حیله کردم تقاضای بسیار می‌کردند لهذا ناچار شده شروع تصنیف نمودم و برای دفع اعتراضها که بعضی شارحین را به سبب قلة التدبر بر فصول اکبری کرده‌اند سعی بلیغ نموده‌ام».
[دنا ۸۸۸/۶؛ الذریعة ۲۳۷/۱۶]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۷۳۸
آغاز: الحمدالله رب العالمین و الصلوة علی رسوله محمد و آله الطیبین الطاهرین و اصحابه خصوصا خلفاء الراشدین. اما بعد می‌گوید فقیر حقیر بن عارف کامل اکمل مکمل عاشق واصل رونق افزای مسند توکل ... سؤال مصنف بعد حمد و صلوة تعریف را بیان کردید؟ جواب برای شهرت یا به عدم توجه چرا که در کتاب اصول اکبری بیان کرد و گفت الصرف علم یعرف به؛ **انجام:** و رحد یعنی همزه مانند عدم شد و موافق درین صورت اتصال است نحو الرجل و نوشته نمی شود ال رجل. تم
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ مسوده مؤلف است، مصحح، با اضافات فراوان در حاشیه، با خط خوردگی؛ مهر: «محمد عبدالوهاب ۱۲۸۳» (چهارگوش)؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی و حنایی، جلد: تیماج سرخ، ۲۳۰گ، اندازه: ۱۴/۵×۲۲/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۶۰]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۸۸۸
آغاز: قال المصنف بسم کلمه باء متعلق مقدم است به فعل محذوف و ان ابتدأ یا اشرع است زیرا که متعلق این باء فعلی بود که متکلم بعد تسمیه ارتکاب به آن فعل می‌کند؛ **انجام:** و چونکه غرض از این باب بیان طرق شناختن حرف ... اصل است شروع در بیان طرق نمود و آن سه طریق است اشتقاق و عدم نظیر.
خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۷/۵سم [ف: ۲۰ - ۳۲۳]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۰۲۱
آغاز: بسمله. حمدله ... اما بعد می‌گوید ... علاء الدین احمد بن عارف ... انوار الحق و الدین؛ **انجام:** و نوشته نمی شود دال رجل.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰ رجب ۱۲۵۳ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سرخ، ۱۱۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۹×۳۰/۵سم [ف: ۳ - ۵۱۴]

● شرح فصول اکبری / صرف / فارسی
š.-e fosūl-e akbarī

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۶۵۸
آغاز: ... (چند کلمه آغازین موریانه خورده) للعالمین و الصلوة علی رسوله و آله و اصحابه ... شامل است عالم مکسور اللام را پس فایده تخصیص چیست؛ **انجام:** متصل نویسند چون جلست فی یومه قام زید و فی حیئذ ذهب فلان و اگر منفصل نویسند چون ذهب فی یوم اذ ذهب فلان و فی حین اذ ذهب فلان. تمام شد.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، رویه کاغذ ابر و باد، ۱۲۰گ (۱۸پ-۱۳۷پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۶۱]

← شرح الفصول الایلاقیة > شرح مختصر القانون

← شرح فصول بقراط ◄ الاصول فی شرح الفصول

● **شرح فصول بقراط** / طب / عربی
š.-u fuṣūl-i buqrāṭ

جالینوس، ۱۲۹ - ۱۹۹ میلادی
jālīnūs (129 - 199)

مترجم: حنین بن اسحاق، ۱۹۴ - ۲۶۰ قمری

وابسته به: الفصول = فصول بقراط؛ بقراط (۴۶۰-۳۷۷ق.م)

شرح و تفسیری است مزجی (طبق نسخه ۳۴۹۴۰ آستان قدس؛ اما در نسخه ۲۶۲۹۳ آستان قدس با عناوین «قال بقراط، قال جالینوس و احیاناً قال حنین») بر کتاب «فصول» بقراط (-۳۷۵ق.م) که در ۷ مقاله (فصل) مرتب شده است. مفهرس مجلس بیان داشته که جالینوس تنها ۴ مقاله اول آن را شرح کرده و در حالی‌که نسخه ۲۶۲۹۳ آستان قدس کامل و شامل ۷ مقاله است. تفسیر جالینوس بر فصول بقراط ابتدا توسط «ایوب رهاوی» از یونانی به سریانی ترجمه شد و چون «جبرائیل بن بختیشوع» نتوانست آن را اصلاح کند حنین بن اسحاق اقدام به اصلاح آن کرد که حاصل آن ترجمه‌ای جدید به سریانی شد، سرانجام حنین تمام کتاب را برای «محمد بن موسی بن شاکر» (-۲۵۹ق) ریاضی دان مشهور از زبان سریانی به عربی ترجمه کرد. موسی بن میمون اسرائیلی در شرح خود بر فصول بقراط، از شرح جالینوس انتقاد کرده است.

[کشف الظنون ۱۲۶۷/۲؛ تاریخ علوم عقلی از دکتر صفا: ۸۶]

شروح و حواشی:

۱- شرح فصول بقراط (مختصر) = تلخیص تفسیر الجالینوس لفصول بقراط؛ ابوسهل نیلی، سعید بن عبدالعزیز (قرن ۵)

۲- شرح فصول بقراط

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۴۹۴۰

آغاز: بسمله. المقالة الاولی من تفسیر جالینوس لفصول البقراط العمر قصیر و الصناعة طویله و الوقت ضیق؛ **انجام:** فیجب ان یزید فی مقدار الشرب و یمنع من نفوذه الی العروق

نسخه حاضر همانند نسخه ۶۲۷۲ مجلس مزجی و تنها شامل چهار مقاله اول است: ۱. فی تفسیر جالینوس لفصول البقراط: قال بقراط «العمر قصیر و الصناعة طویلة ...»، ۲. اذ کان النوم فی مرض من الامراض، ۳. فی ایراد اوقات السنة و الاسنان، ۴. یبغی ان سقی الحامل الدواء اذا کانت الاخلاط؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۴۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴/۵سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۳۰۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۶۴۷/۱

مقاله اول و پنجم و ششم و هفتم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: میرزا احمد طبیب، سال ۱۲۹۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۲گ(۱پ-۴۲پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۵سم [ف: ۲۰ - ۱۷۶]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۲۷۲/۲

آغاز: بسمله. المقاله الاولی من تفسیر جالینوس لفصول بقراط العمر قصیر فانما قال ذلک مما قاسه الی صناعة الطب و کثرة اجزائها؛ **انجام:** و یمنع من نفوذ الی العروق تم المختصر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۵ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قرمز، ۹۵ص (۵۶۴-۶۵۸)، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۱۹ - ۲۴۹]

۴. سمنان؛ عمومی؛ شماره نسخه:۲۴/۱۰

آغاز: بسمله المقالة الاولی من تفسیر جالینوس لفصول ابقراط العمر قصر و الصناعة طویلة والوقت ضیق و التجربة خطر ... اما قوله العمر قصیر فانما قال ذلک؛ **انجام:** من بال فی اللیل بولاً کثیراً اول ذلک علی ان برازه یقل لایخفی علی احداثه بحسب ضرورة ... و یمنع من نفوذ الی العروق تم المختصر بحمدالله و عونه و حسن توفیقه ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۳۸گ (۱۷۴پ-۲۱۱پ) [ف مخ]

● **شرح الفصول بقراط = اوفر الشروح** / طب / عربی
š.-ul-fuṣūl-i buqrāṭ = awfar-uš-šurūḥ

نیشابوری، عبدالرحمن بن علی، - ۴۷۰ ؟ قمری
neyšābūrī, ʻabd-or-rahmān ebn-e ʻalī (- 1078)

وابسته به: الفصول = فصول بقراط؛ بقراط (۴۶۰-۳۷۷)

چون بقراط مقالات هفت‌گانه خود را در موضوع طب و قواعد آن نوشت جالینوس به شرح مفصل آن همت گمارد آن‌گاه عبدالرحمان مزبور به تلخیص آن پرداخت و مطالب بسیار مفیدی نیز به آن افزود و از بهترین شرح‌های آن گردید عناوین آن «فصل- التفسیر» و ابواب آن به ترتیب: باب ۱. فی ما قال فی صدور الکتاب و الاحکام الکلیة؛ ۲. فی الاصحاء و تدبیر اغذیتهم؛ ۳. انواع الاستفراغ؛ ۴. مرض کل سن من الاسنان؛ ۵. امراض الازمنة و الریاح الامطار؛ ۶. علک الاعضاء علی توالیها؛ ۷. امراض النساء؛ ۸ الفروج و الاورام و الحرق؛ ۹. الخراج؛ ۱۰. الحمیات و القطع و الکسر؛ ۱۱. العرق؛ ۱۲. البول؛ ۱۳. النوم؛ ۱۴. الاستفراغات؛ ۱۵. تدبیر المرضی و اغذیتهم؛ ۱۶. الناقة؛ ۱۷. الألبان؛ ۱۸. الشراب؛ ۱۹. المیاه و الثلج و الجلید؛ ۲۰. الامراض التی تنحل و تنقص بحدوث امراض اُخر و استفراغات. (غلامی مقدم)

آغاز: قال الشیخ ابوالقسم عبدالرحمن ... بعد حمدالله بجمیع محاهده و الثناء علیه بماهو اهله ... ان العنایة یبعث الخلق علی اقتناء باب من ابواب العلوم ... قال ابقراط: العمر قصیر و الصناعة طویلة ... التفسیر: یمکن ان یحمل معانی هذه الکلمات فی هذا الفصل علی وجه اعم و اکثر کلیة ...

[دنا ۸۸۸ (۱۲ نسخه)؛ ایضاح المکنون ۱۹۳/۲؛ مخطوطات الطب فی المحتف العراقی ۱۹۱؛ کشف الظنون: ۱۲۶۷؛ تاریخ نگارش‌های عربی ۵۶/۳-۵۷؛

فهرس المخطوطات الطبية المصوره بقسم التراث العربی ۱۰۹-۱۱۰]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۷۰۶/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** فترکنا ذکرها شفقة علی فوت الزمان بما لا یجدی به نفعا و الله اعلم بالصواب.

خط: نسخ، کا: عبدالعزیز الحکیم، تا: ۷ رمضان ۶۸۷ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن، ۵۶گ (۶۲-۱۱۷)، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶/۷سم [ف: ۱۹ - ۵۰۲]

۲. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۳۵/۱ حکمت

خط: نستعلیق، کا: محمود بن ابی المکارم بن ابی سعد سلیمان بن احمد ابی سعد، تا: قرن ۷، جا: بغداد مدرسه مستتنصریه؛ جلد: تیماج مشکی، قطع: وزیری [ف: ۲ - ۳۸]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۸۲۶/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** قال: من تحیر فیه بلغم ... التفسیر: اما مارینوس و کان یقول ... علی طریق الترشح و افهم ... ان الاولی ان یکون ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی، مقابله شده، با سرلوح، به رسم خزانه سیف الدین نظام الملک کتابت شده؛ کاغذ: شرقی، جلد: چرم زرشکی مذهب، ۱۱۹گ، ۱۹ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۴/۵سم [ف: ۴۰ - ۲۴۲]

۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۳۶۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لهذا قال جالینوس ان هذا الفصل ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: نخودی و حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۴۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۵ - ۷۱۲]

۵. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۷۱

انجام: قائلاً بأن القی أولی بان یشفی ذلک و ذهب علیه ما لا یذهب علی العوام ان القی انما یخرج ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ در کتابخانه محمد باقر بن محمد تقی اصفهانی (نجفی) بوده؛ تملک: محمد حسین بن محمد یوسف حسینی اصفهانی؛ جلد: مقوایی، ۸۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۲ - ۴۳۷]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۲۹۱

انجام: فانه متی حصل ذلک تعذر علی القوة للسامعه له ادراک، والله اعلم. تمت المقالة الثالثة من فصول بقراط، و افق الفراغ منه فی الخامس جمیدی الاوی سنة ثلاث و سبعمائة، و صلی الله علی نبیه محمد و آله و صحبه و سلم سلاما کثیرا و و هو حسبی و نعم الوکیل

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۵ جمادی الاول ۷۰۳ق؛ آغاز از دیباچه افتاده؛ تملک: محمد بن علی متطبب حنبلی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۴گ، ۲۱ سطر (۱۳×۱۸/۵) [ف: ۱۶ - ۲۱۳]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۰۰۱/۲

آغاز: المقالة الاولی منه لتعملیل فی المقالات الآخر من اراده، المقالة الاولی و هذه المقالة ... قال ابقراط، العمر قصیر و الصناعة طویلة ... التفسیر، یمکن تحمل معانی هذه الکملات فی هذا الفضل علی وجه اعم و اکثر؛ **انجام:** والتیقد اعید ذکرها باخره من الکتاب فتر کنا ذکرها سفقه علی فوت الزمان بنا لایجودی نفعاً، و الحمد لله رب العالمین، تمت هذه الالفاظ الالفاظ المبارکة من کلام الشیخ الجلیل ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۷۰۸ق؛ مصحح، مقابله شده؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۴۹گ (۶۳ر-۲۱۱پ)، ۲۵ سطر (۷/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۴سم [ف: ۳۳ - ۱۲]

۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۸۳۴۰

خط:نسخ، بی‌کا، تا: ۸ شوال ۶۳۵ یا ۷۳۵؛ تملک: ارسطو بن حبیب الله طبیب گیلانی لاهیجی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۹۷گ، ۲۵ سطر (۷/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۱۵]

۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۵۲۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تملک: محمد یوسف طبیب لاهیجانی، محمد طاهر بن ابی طالب طبیب اردبیلی در ۱۵ ذیقعده ۱۱۰۴، میرزا محمد علی طبیب پسر میرزا محمد حکیم اصفهانی در ۱۳۰۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن لیمویی، ۱۸۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰/۳×۱۶/۸سم [ف: ۱ - ۳۰۵]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۶۰/۴

خط: نستعلیق، کا: طبیب حموی، تا: شنبه ۲۷ ربیع الاول ۱۰۰۹ق، جا: یزد؛ کاغذ: سفید [سنا: ف: ۱ - ۱۸۶]

۱۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۴۲۰

خط: شکسته، نستعلیق، کا: عبدالله بن درویش علی جهانی مرغنانی، تا: ۱۰ صفر ۱۰۵۴ق؛ تملک: محمد زمان طبیب حسینی در مشهد در ۱۰۵۴؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۵۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۱×۱۹/۱سم [ف: ۱ - ۳۰۵]

۱۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۳۶-۲/۵۶

آغاز: یشبه أن لایکون قدصدر عن صاحبه إلا بتأیید سماوی و توفیق و لقد حس من الفضیلة نصیب من ازری به قاتلاً بأنه مختلط؛ **انجام:** و اما الفصول المدلسة و التی قد أعید ذکرها باخره من الکتاب فقد ترکنا ذکرها شفقة علی فوق الزمان بمالانجدی نفعاً و الحمدلله لواجب الوجود و الشکر لواهب الفیض و الجود.

خط: نسخ، کا: رفیع بن محمد شفیع محمدسمیع، تا: شنبه ۱۱ محرم ۱۰۷۳ق؛ افتادگی: آغاز (مختصری از مقدمه)؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۴۵۶]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۹۸۹

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵ - ۴۰۳]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۳۵۱

آغاز: بسمله قال الشیخ الحکیم الاوحد ابوالقاسم عبدالرحمن ... ان العنایة تبعث الخلق علی اقتناء باب من ابواب العلوم و من اشرف الفضائل الانسانیة سیما ما کان الناس کافة الخ؛ **انجام:** و اما الفصول المدلسة و التی تداعیه ذکرها باخره من الکتاب ترکنا

ذکرها شفقة علی فوت الزمان بما لایجدی، والله تعالی ولی الخیر.
خط: نسخ، کا: علی طبسی کیلکی، تا: ۱۰۹۲ق؛ واقف: شیخ محمد صالح علامه حائری مازندرانی، مرداد ۱۳۵۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۲۱۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۱۹ - ۲۹۵]

۱۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۰۴۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** فقد ترکنا ذکره شفقة علی فوت الزمان بما لا یجدی نفعا و الحمد لواجب الوجود و الشکر لواهب الفیض و الجود.

خط: نسخ، کا: طبیب جواد شریف حسینی، تا: ۱۴ جمادی الاول ۱۲۲۹ق؛کاغذ: فستقی مغز پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۸۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۷/۲×۲۱/۶سم [ف: ۱ - ۱۱۳]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۷۶۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** موجزه انقضاء المرض و علی هذا الوجه یکون استفراغ الماء المستقی بالادویة المسهله و یکون تقدیر.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: آخر قرن ۱۳ یا اوایل قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ تملک: محمد طاهر تنکابنی مورخ ۱۳۴۸ق؛ کاغذ: ترکی شکری، جلد: تیماج عنابی، ۳۴۸ص، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۰ - ۱۷۴۶]

● شرح فصول بقراط (مختصر) = تلخیص تفسیر الجالینوس لفصول بقراط / طب / عربی

š.-u fuṣūl-i buqrāṭ (mx.) = talxīṣ-u tafsīr-il jālīynūs li fuṣūl-i buqrāṭ

ابوسهل نیلی، سعید بن عبدالعزیز، ق۵ قمری

abūsahl-e nīlī, sa‘īd ebn-e ‘abd-ol-‘azīz (- 11c)

وابسته به: شرح فصول بقراط؛ جالینوس (۱۲۹-۱۹۹م)

مؤلف در مقدمه می‌گوید که چون دیدم همت دوستان از مراجعه به کتاب‌های مفصل کوتاه گردیده لذا اقدام به تلخیص و خلاصه نمودن تفسیر جالینوس بر فصول بقراط نموده و بر آن نکاتی را که از شرح ابی بکر محمد بن زکریای رازی استخراج نموده‌ام اضافه کردم. او ابتدا متن بقراط را آورده و پس از آن تلخیص تفسیر را با عنوان «التلخیص» ذکر نموده و پس از آن مطالب زکریای رازی را آورده است.

[کشف الظنون ۱۲۶۷/۲؛کتابشناسی نسخ خطب پزشکی ایران ص۷۹]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۷۵۳/۸-۲۴/۵۳

آغاز: بسمله، قال الشیخ الفاضل ابوسهل سعید بن عبدالعزیز النیلی ان الذی دعانی الی تلخیص تفسیر جالینوس لفصول ابقراط مع قصور الوسع والاقتدار ... المقالة الاولی قال ابقراط العمر قصیر والصناعة طویلة؛ **انجام:** لان ما کان من العلل فیما دون الکبر فان بقراط یامن لفصد العروق التی فی باطن الرکبتین والتی علی الکعب قال حنین یعنی با ... ان مجرادمی الجانب الوحشی.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۷گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۹×۲۴سم [ف: ۲ - ۱۰۳۸]

● شرح فصول بقراط / طب / عربی

š.-u fuṣūl-i buqrāṭ

ابن باجه، محمد بن یحیی، - ۵۳۳ ؟ قمری

ebn-e bājja, mohammad ebn-e yahyā (- 1139)

وابسته به: الفصول = فصول بقراط؛ بقراط (۴۶۰-۳۷۷)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۸۹/۴ عکسی

آغاز: شرح لابی بکر ... فی الفصول. قصدنا فی هذا القول شرح ما اثبته ابقراط الطبیب فی کتابه المسمی بالفصول و هذا الکتاب ایضا وقع الینا نصه مقرونا به تفسیر جالینوس الطبیب له لکن لیس فیما اثبته کفایة فی فهم ما اثبته ابقراط؛ **انجام:** و لذلک شارکهم الجمهور فیما انقسم لهم من ذلک القول

نسخه اصل: کتابخانه سلطنتی برلین، شماره ۵۰۶۰؛ خط: مغربی، کا: عبدالله بن محمد بن یحیی بن اصبغ انصاری، تا: ۶۶۷ق؛ ۶گ (۸۵ر-۹۰ر)، ۲۸ سطر، اندازه: ۲۰×۲۷سم [عکسی ف: ۳ - ۶۴۵]

● شرح الفصول بقراط / طب / عربی

š.-ul fuṣūl-i buqrāṭ

قرطبی، موسی بن میمون، ۵۲۹ - ۶۰۱ قمری

qortobī, mūsā ben maymūn (1135 - 1205)

وابسته به: الفصول = فصول بقراط؛ بقراط (۴۶۰-۳۷۷)

کتاب فصول بقراط در پزشکی از اهم کتب طبی است و در هفت مقاله آمده است. از خواص مهم آن این است که بقراط در تدوین این کتاب بسنده به مطالب علمی صرف نکرده بلکه مطالبی عملی را نیز به شرح کشیده است. شارح در مقدمه مطالبی در بیان علت «شرح کردن» کتب می‌آورد و بعد می‌گوید چون کتاب فصول را نیکو یافتم و در آن مباحثی دیدم که مفید مردم غیرپزشک نیز می‌باشد پس دست به شرح آن گشودم و از مضافات و زایدات درگذشتم. در این شرح هر قول بقراط به صورت «قال البقراط» می‌آید و بعد شرح به‌صورت قال «المفسر».

آغاز: قال موسی بن عبیدالله القرطبی الاسرائیلی ما اظن احدا من العماء اللذین الفوا الکتب الف کتابا فی نوع من انواع العلوم و هو یقصد ان لا یفهم ما تضمنه کتابه حتی یشرح ...

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۵۰۵/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قد علمت طریقته و قد شک جالینوس فی هذا الفصل هل هو لابقراط او لغیره، کملت المقالة السابعة من شرح فصول ابقراط.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ مصحح؛ تملک: محمد مهدی نائینی، اسماعیل بن حسین (اعتماد الاطباء) بن مرتضی قلی طبیب بن

حاجی حکیم باشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۶۲گ (۱۴پ–۷۵پ)، اندازه: ۱۱/۵×۱۶سم [ف: ۲۰ - ۸۳]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۱۴۲/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** هل هولا بقراط اولغیره.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۹؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی مذهب، ۵۴ص (۱-۵۴)، ۲۷ سطر (۱۲/۵×۱۹)، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۹ - ۱۳۲]

● شرح الفصول بقراط / طب / عربی

š.-ul-fuṣūl-i buqrāṭ

عبداللطیف بغدادی، عبداللطیف بن یوسف، ۵۵۷ - ۶۲۹ قمری

ʻabd-ol-latīf-e baqdādī, ʻabd-ol-latīf ebn-e yūsof (1163 - 1232)

وابسته به: الفصول = فصول بقراط؛ بقراط (۴۶۰-۳۷۷)

شرح مختصر توضیحی است بر «الفصول» منسوب به بقراط در کلیات قواعد طبی با عناوین «قال بقراط، قال عبداللطیف»و «قوله، قوله». شارح در دیباچه این گزارش می‌گوید: می‌خواهم تا آن اندازه که بتوانم و در خور مردم روزگارم باشد در فصول بنگرم و گزارشی بر آن بنویسم. از متأخران کسی را نیافتم که آن را گزارش کرده باشد جز حاشیه‌ها و تعلیق‌ها که بر گزارش پیشینیان نوشته‌اند. گزارشی را که جالینوس بر فصول نوشته است حنین اسحاق به عربی درآورد و ما بدان نگریستیم و از آن پیروی کردیم. گزارش دیگر آن از دانشمندی یونانی است که به شیوایی سخن جالینوس و گفتار حنین نمی‌رسد و بد ترجمه شده است. از گفته جالینوس برمی‌آید که بر فصول گزارش‌ها نوشتند و او آنها را بدید و به ما نرسید. ما گزارش جالینوس را گزین کردیم و از خود بر آن افزودیم و هم از آن کاستیم و مطلب‌ها را پیش و پس گذاردیم و آنچه از گفته‌های او نپسندیدیم کنار گذاشتیم و به جای آن بهتر آوردیم. او روی نحو و منطق یونانی گزارش نمود و ما به زبان خود نوشتیم. آن گاه رؤوس هشت‌گانه فصول را به روش منطقیان می‌آورد و در اینجا می‌نویسد که فرفوریوس از گفته گذشتگان آورده که هنرها و دانش‌ها سه گونه است: «نظری و عملی و فاعل». (دانش پژوه)

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۵۰۵/۱

آغاز: انی اری انه من افضل الامور ان یستعمل الطبیب سابق النظر قال بقراط و ذلك انه اذا سبق فعلم و تقدم فانذر المرضی بالشی الحاضر لا یقم؛ **انجام:** لایکون به سکون الوجع فهوردی و اردی ما یکون منه الاسود کما وصفت و کلما کان و سکون الوجع فهو ... قال بقراط و ما کان.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ تملك: مرتضی قلی طبیب نوری مشهور به حاجی حکیم باشی ساکن همدان به سال ۱۲۷۵ق در دارالخلافه تهران؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۸گ (۶پ-۱۳پ)، اندازه: ۱۱/۵×۱۶سم [ف: ۲۰ - ۸۳]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۳۲/۲

آغاز: بسمله، قال البقراط الالهی فی فصوله المنسوبة الیه؛ **انجام:** هذا آخر ماوجدته من کتاب الفصول لابقراط الحکیم رضی الله عنه و لطف به.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۰؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج مذهب، ۱۵۰ص (۱۰۴-۲۵۳)، ۳۴ سطر (۵/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۷/۵×۲۰سم [ف: ۹ - ۴۴۹]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۵۵

آغاز: بسمله. و له الفضل العظیم و القوة المتین. کتاب الفصول لابقراط. شرحه الامام الفاضل عبداللطیف بن یوسف بن محمد البغدادی. احسن الله توفیقه ! قصدنا النظر فی کتاب الفصول لبقراط و اثبات شرحه بحسب ما نادی الینا و وسعته قوتنا؛ **انجام:** و قد قذکر جالینوس من ذلك مقدار (اً) صالحا فرایت انا ان اضرب عنه صفحا و لا تعرض لشئی منه لقلة جدواه او لان الغرض فی سواه فقطعت هنا الکتاب مستعینا بالله سبحانه و مستمدا منه المعونة و التوفیق انه ذا الجود و الافضال المدعو بباذا الجلال و الاکرام. تم.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸ شعبان ۱۰۰۳ق؛ صدرالدین محمد موسوی آن را به پسر خود محمد علی در ۴ شعبان ۱۲۵۰ بخشیده، محمد صادق پسر محمد اسمعیل پزشك آن را خریده؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج سرخ، ۱۲۸گ، ۲۱ سطر (۱۰/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۱۸/۵×۲۹/۵سم [ف: ۴ - ۷۷۵]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۶۱۷/۱

آغاز: فصول بقراط ضروریة الفهم، المقالة الاولی قال بقراط العمر قصیر و الصناعة طویلة قال عبد اللطیف صد رکتابه بامور عامة؛ **انجام:** و هو فی قید قضاء الله و قدره و مرجو من الله سبحانه و تعالی الخلاص انه ذوالجود العظیم و الحمد لواهب العقل بلا نهایة

خط: نسخ، بی‌کا، تا: غره جمادی الاول ۱۰۵۳ق؛ جلد: تیماج سبز، ۱۳۲گ(۱پ-۱۳۲پ)،۱۷سطر،اندازه:۱۱×۱۶/۵سم [ف: ۱۷ - ۱۸۷]

● شرح الفصول بقراط / طب / عربی

š.-ul-fuṣūl-i buqrāṭ

ابن نفیس، علی بن ابی الحزم، ۶۰۷ - ۶۸۷ قمری

ebn-e nafīs, ʻalī ebn-e ab-el-hazm (1211 - 1289)

وابسته به: الفصول = فصول بقراط؛ بقراط (۴۶۰-۳۷۷)

شرح متوسط و معروفی بر «الفصول» بقراط حکیم یونانی است که به صورت «قال البقراط الشرح» تنظیم و در بیان قواعد و اصول کلی پزشکی نگاشته شده است در سیصد و هفتاد و هفت بند.

آغاز: بسمله ... قال مولانا ... علاء الدین ابوالحسن علی ابن نفیس بن ابی الحزم القرشی ادام الله تعالی تاییده ان ما قد سلف من شرحنا لهذا الکتاب و ان نسخته تختلف بحسب اختلاف اغراض

الطالبین و هذه النسخة انما نتبع فیها ما نراه لا یقا بالشروح
انجام: و هو المراد بالاستفراغ الذی من فوق و من ههنا فلنختم الکتاب مستغیثین بالله وحده و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب.
چاپ: طهران، سنگی، ۱۳۰۱، ربعی
[دنا ۶/۸۸۸– ۸۸۹؛ الذریعة ۳۸۲/۱۳؛ کشف الظنون ۱۲۶۹/۲؛ مجلة معهد المخطوطات ۲/۵ ص ۲۷۰؛ الاعلام زرکلی ۲۷۱/۴؛ تاریخ نگارش‌های عربی ۵۸/۳]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۶۸۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۱ صفر ۸۹۵ق، جا: مدرسه گوهر شادبیگم؛ تملک: محمد شریف، همایون؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱۲ – ۲۷۲]
۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۴۶۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: احمد علی بن داود لاهیجانی، تا: قرن ۱۰؛ تملک: محمد امین بن ابی تراب گلستانه، فضل الله بن محمد بن فضل الله حسینی، محمد علی بن حسام الدین محمد طبیب؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۸۷گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۴/۲×۲۳/۳سم [ف: ۱ – ۳۰۵]
۳. قزوین؛ میر حسینا قزوینی؛ شماره نسخه:۱۳۰
خط: نستعلیق، کا: محمد صادق بن محمد حسین مشهدی قزوینی، تا: ۳ صفر ۱۰۹۳ق [نشریه: ۶ – ۳۴۵]
۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۰۵۰
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۴۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۴×۲۰/۸سم [ف: ۱ – ۳۰۶]
۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۰۱۱
انجام: فصل الفلق و الشارب ... لانضابه الرطوبات و ترقیقها و تحلیلها.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ واقف: سید عبدالباقی آیت اللهی شیرازی، اسفند ۱۳۷۴؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج، ۱۲۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱/۸×۱۹/۲سم [ف: ۱۹ – ۲۹۷]
۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۷۸
آغاز: واحدا و الجار هو ذوالحرارة و هم الجسم الحامل لها و اما الحرارة فهی الکیفیة المعروفة؛ **انجام:** فلابد و ان تکون غلیظة و هی البلغم المخاطی. قال اذا کانت المراة علی حال.
تذکر: نام کتاب و مؤلف از دفتر ثبت مجلس ذکر شد. در فهرست با عنوان طب آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: گالینگور سورمه‌ای، ۹۹گ، ۱۴ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵۱ – ۱۴۳]
۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۶۸۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ تملک: ناظم الاطباء؛ مهر: «عبده علی اکبر الحسینی» (بیضی)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نباتی فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۹۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۹ – ۳۰۷]
۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۵۵۲/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۲۴۳ق؛ ۱۳۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ – ۳ – ۱۲۳۵]
۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۵۸۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۳ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۸گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۲ – ۸۵۶]
۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۲۰۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: احمد بن موسی طبیب همدانی، تا: ۱۲۵۹ق؛ عناوین «قال، قوله، الشرح»؛ واقف: درة السلطنه ملک زاده کوثر، آبان ۱۳۲۶؛ کاغذ: آبی، جلد: مقوا با رویه پارچه، ۹۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۹ – ۲۹۶]
۱۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۲۸۸
آغاز: قال أبوالحسن علی بن نفیس القرشی أدام الله تأییده: ان ما قد سلف من شروحنا؛ **انجام:** هو المراد بالاستفراغ الذی من فوق و من هیهنا فلنختم الکتاب مستعینین بالله وحده
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۷ صفر ۱۲۶۰ق؛ جلد: چرم مشکی، ۹۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [مؤید: ۱ – ۲۵۶]
۱۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۷۴۰ و ۲۳۲۶ عکسی
آغاز و انجام: برابر
در فهرست از خالد بن عبدالله ازهری دانسته؛ خط: نستعلیق، کا: عبد الحسین اصفهانی، تا: دوشنبه ۷ جمادی الثانی ۱۲۶۰ق؛ مهر: «محمد نصیر» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ – ۳۹۷] و [عکسی ف: ۶ – ۳۸۰]
قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۹۵۷
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵ – ۳۸۰]
۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۱۹۷/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، کا: عبدالعلی بن محمد حسن حسینی اصفهانی، تا: ۱۲۶۵ق؛ کاتب در پایان نسخه فقره‌ای از جامع سفیان اندلسی (در مشهد رضوی) نقل کند و گوید آن را از نسخه‌ای پرغلط رونویس کرده؛ کاغذ: فرنگی، ۱۴۲ص (۲–۱۴۳)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳/۵سم [ف: ۱۹ – ۱۸۵]
۱۴. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۳۰/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: نصرالله کرمانشاهانی، تا: ۱۲۸۲ق، جا: مشهد رضوی؛ ۱۶۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱ – ۳۴۰]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۱۴۹/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق متوسط، کا: احمد بن محمد حسین بن احمد شریف تنکابنی طبیب، تا: ۱۲۸۵ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قرمز، ۱۹۶ص (۲۰۸-۴۰۳)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۹ - ۱۳۷]

● **شرح فصول بقراط** / طب / عربی
š.-u fuṣūl-i buqrāṭ
جنابذی، مسعود بن حسین
jonābezī, mas'ūd ebn-e hoseyn
وابسته به: الفصول = فصول بقراط؛ بقراط (۴۶۰-۳۷۷)
کتاب طبی است مشتمل بر بیست باب: ۱. فیما قال فی صدر الکتاب و الأحکام الکلیة؛ ۲. الأصحا و تدبیر أغذیتهم؛ ۳. أنواع الاستفراغ؛ ۴. مرض کل سن من الأسنان؛ ۵. أمراض الأزمنه و الریاح و الأمطار؛ ۶. علل الأعضاء علی توالیها؛ ۷. أمراض النساء؛ ۸ القروح و الأورام و الحرق؛ ۹. الخراج؛ ۱۰. الحمیات؛ ۱۱. العروق؛ ۱۲. البول؛ ۱۳. النوم؛ ۱۴. البحران و ایامه و الاستفراغات؛ ۱۵. تدبیر المرض و اغذیتهم؛ ۱۶. الناقة؛ ۱۷. الالبان؛ ۱۸. السراب؛ ۱۹. المیاه و الثلج و الجلید؛ ۲۰. الأمراض التی ینحل و ینقضی بحدوث أمراض آخر و استفراغات. این کتاب شرح کتاب فصول بقراط در طب است که بنا به گفته شارح در مقدمه، از شروح معروف این کتاب که ذیلاً بدان اشاره خواهد شد، گردآوری شده و بنابر آنچه از مقدمه استفاده می‌شود، شارح بنا به اقتضای مطلب و کفایت و یا عدم کفایت توضیح، در مقدار مطلب نقل شده از شروح تصمیم گرفته و همچنان بنا به اقتضاء، نام شارح را در مقام نقل،آورده و هر جا که لازم باشد، از خود اظهار نظر می‌کند. نام شروح مورد استفاده عبارت است از: شرح ابوالقاسم عبدالرحمن بن محمد بن علی بن ابی صادق، شرح جالینوس، شرح فلاذیوس، شرح علاءالدین علی بن ابی حزم قرشی و شروحی دیگر. متأسفانه با اینکه مؤلف فاضل و دانشمندی در زمان خود بوده و کتاب موجود، از حیث جامعیت، کامل‌ترین شروح فصول بقراط است، نامی از اثر و یا صاحب اثر، در منابع موجود یافت نگردید. (محمود مرعشی)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۷۵۳
آغاز: ... و طلب نهایتها و اقتصروا علی کل صناعة علی ما أقل ما تیسر حتی اقتصروا؛ **انجام:** و السبان لیسا ممر الموجودات التی یحصل فی أزمنة دون أطرافها و لا مما یوجد فی اطراف ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی، با قلم خوردگی؛ کاغذ: سمرقندی و فرنگی، جلد: تیماج مذهب، ۱۹۱گ، ۱۶ سطر (۶×۹/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۲۹ - ۵۴۱]

● **شرح الفصول بقراط** / طب / عربی
š.-ul-fuṣūl-i buqrāṭ
کلائی، احمد بن محمد
kalā'ī, ahmad ebn-e mohammad
وابسته به: الفصول = فصول بقراط؛ بقراط (۴۶۰-۳۷۷)
«الفصول» رساله‌ای طبی که به بقراط یونانی منسوب و در قواعد و کلیات طب نگاشته شده است و تا حال شروح و تعلیقات و تحریرات گوناگونی به خود دیده است. رساله حاضر که نامش در «الذریعة» نیامده در شرح و تبیین آن تحریر شده است.
آغاز: الحمدلله الذی تفرد بالازلیة والابدیة وتوحد تعالی جناب جلاله عن ادراک قوة الوهم وتمجد عجز فی تفکر کنه عظمة کبریائه العقل المجرد قد
[کشف الظنون ۱۲۶۸/۲]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۸۸۲
انجام: و التمدد الذی یحدث من الرطوبة الممددة التی جرت خلال ... و بقیت علی الصلابة فیعسر رجوعها الی.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۶سم [ف: ۲۰ - ۳۱۸]
۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۹۲۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** اعاد شعر رأسهم لعدم المانع وجودة المادة او اعتراده تشنع اوتمدد ثم اصابته حتی انحل بقایای مرضه هیهنا عنی عن الشرح
خط: نسخ، کا: عبدالمجید طبیب، تا: صفر ۱۲۴۱ق، جا: اصفهان؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۹۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۳۶]
۳. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۳۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** اعاد شعر رأسهم لعدم المانع وجودة المادة ... او اعتراده تشنع اوتمدد ثم اصابته حتی انحل بقایای مرضه ... تمت
کامل؛ خط: نستعلیق، کا: محمد قلی، تا: ۱۲۵۰ق، جا: تهران؛ جلد: تیماج سبز مذهب، ۱۶۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۹۰]

● **شرح فصول بقراط** / طب / عربی
š.-u fuṣūl-i buqrāṭ
وابسته به: شرح فصول بقراط؛ جالینوس (۱۲۹-۱۹۹ق)
شرح تفسیر جالینوس بر فصول بقراط است که حنین بن اسحاق (-۲۶۰ق) آن را به عربی برگردانده است. این گزارش در ۷ مقاله تبویب شده و عناوین «قال بقراط- قال جالینوس» فراوان در آن به چشم می‌خورد. با آن که بسیار جست و جو کردم نام شارح از نسخه و منابع به دست نیامد. اما از این شرح دو نسخه

دیگر [غیر از نسخه دانشگاه ش ۱۰۸۰۹] می‌شناسیم که آنها هم ناشناخته مانده‌اند: یکی به شماره ۶۹۱۶ کتابخانه مجلس که در حدود قرن ۷ کتابت شده و کمی با نسخه دانشگاه تفاوت دارد و دیگری شماره ۲۰د الهیات تهران که کاملاً شبیه نسخه دانشگاه است. علی بن عبدالرسول (مالک نسخه الهیات تهران در ۱۳۴۲ق) در آغاز آن نسخه یادداشتی نوشته و ضمن معرفی کاتب نسخه، کتاب را شرح ابوسهل سعید (سعد) بن عبدالعزیز نیلی (۴۲۰ق) بر فصول بقراط دانسته است. اما اختصار فصول البقراط نیلی سه فصل دارد و به صورت سؤال و جواب تنظیم شده است. (حکیم)

همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۹۱۶

آغاز: الاول یندر بطول المرض و الثانی یدل علی ضعف من القوة، یذوب هاهنا بمعنی یضمر و یهزل قال و اشتراطه لیست بالضعیفة جدا واجب فی صحة القول بانه اذا لم یتنقص بدنه معها؛ **انجام:** یدل علی ان مرضه اعظم و خروجه الی الحال الخارجة من الطبیعة بمقدار کثیر جدا یدل علی ان مرضه مرض قتال.

نسخه حاضر از اواسط مقاله دوم تا پایان مقاله هفتم را داراست؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، با امضای بلاغ یکی از ابوالخیر عبدالرحمن بن مرقس که شهادت داده کتاب را ابوعبدالله عبدالکافی بن ابی الفتح بن الحسن بن برکات طبیب نزد وی خوانده؛ جلد: مقوایی، ۱۵۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۳/۵سم [ف: ۲۰ - ۳۴۲]

۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۰

آغاز: بسمله. حتی لایمکن اللانسان الواحد و ان بلغ الغایة من الخوض و الاجتهاد؛ آغاز (مقاله دوم): بسمله. المقالة الثانیة من تفسیر جالینوس لفصول البقراط عدة فصول، هذه المقالة خمسة و خمسون فصلا، اذا کان النوم فی مرض من الامراض یحدث وجعاً فذلک؛ **انجام:** یدل علی ان مرضه اعظم و خروجه الی الخارجة عن الطبیعة بمقدار کثیر حدا یدل علی ان مرضه قتال. تم

در هفت مقاله؛ خط: نستعلیق، کا: میرزا عبدالله بن محمد مازندرانی، تا: ۱۲۸۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ نام «اختصار المسائل لحنین، تلخیص شرح جالینوس لکتاب الفصول لابقراط، و شرح ابی سهل سعد بن عبدالعزیز نیلی» در «ص ع»؛ تملک: علی بن عبدالرسول با تاریخ ۱۳۳۳؛ مهر: عبدالله بن محمد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲۱۴گ، ۱۷ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: - ۴۹۲]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۷۰۹

آغاز: المقالة الاولی من تفسیر جالینوس لفصول بقراط ترجمة حنین بن اسحاق، هذه المسألة لیست تلزم بقراط وحده ولکنها تلزم معه سایر الناس و انه لیس احد الا و هو یقول ان ابدان الحیوان تحلل تحللاً بخفی عن الحس ...؛ آغاز مقاله چهارم: المقالة الرابعة من تفسیر جالینوس لفصول بقراط نقل حنین بن اسحاق. قال بقراط ینبغی ان تسقی الحامل الدواء اذا کانت الاخلاط فی بدنها هایجة ... قال جالینوس ان اتصال الجنین بالرحم علی مثال اتصال الثمار بالشجرة؛ **انجام:** اذا فعلوا فی هذا الفصل الذی کلامنا فیه و ذلک ان قوما الحقوا بعد الکلام و ان و جعلوا الحرف الذی زادوا فیه تلک الواو ابتداء فعل آخر فوصل. تم کتاب المقالات من تفسیر جالینوس لفصول بقراط

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: ساغری مشکی، ۱۶۰گ، ۲۲ سطر (۷/۵×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۷سم [ف: ۲۰ - ۲۲۳]

● شرح فصول بقراط / طب / عربی

š.-u fuṣūl-i buqrāṭ

وابسته به: الفصول = فصول بقراط بقراط (۴۶۰-۳۷۷)

نامعلوم:

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۸۵۸

انجام: قال ابن ابی صادق، اما الفصول العویصة من هذا الکتاب و التی انتظمت ضربا من الغموض فقد بالغنا فی شرحها مالم یبق بحسب ظنی فی شیء منها ...

شرحی است بر کتاب بقراط با عنوان «قال بقراط» «تفسیر» مؤلف در مقدمه می‌گوید که قبلاً کتاب جالینوس را تفسیر کرده و در این تألیف از آن تفسیر استفاده کرده است؛ خط: نستعلیق، کا: عضد بن عماد بن رئیس الخناتی، تا: ۱۵ رجب ۸۳۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ ۱۱۶گ، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۹۳]

۲. شیراز؛ میر (دکتر)؛ شماره نسخه:۲۰/۲

شرح فصول بقراط است در بیست باب، دوم آن در ۱۹ فصل و بیستم در ۱۷ فصل؛ کا: ضیاء الدین احمد، تا: آغاز رمضان ۹۵۳ق؛ باب یکم افتاده. [نشریه: ۵ - ۲۸۳]

● شرح فصول بقراط / طب / فارسی

š.-e fosūl-e boqrāt

وابسته به: الفصول = فصول بقراط؛ بقراط (۴۶۰-۳۷۷)

متن عربی و شرح فارسی است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۷۹۱

آغاز: حمل کنند و ممکن است که بروجهی اخص حمل کنند که آن صناعت طب است و غرض بقراط؛ **انجام:** و اعیا که تعبیر از آن بضعف میکنند شکایت نکنند و این جماعت باسهال محتاج (و سپس بخط دیگری در صفحه دیگر) نیستند از برای آنکه رطوبتی که انسان باخراج آن محتاج اند نباشد، الا در معده و نواحی آن چون حال بر این وجه باشد باید که استفراغ بغی باشد.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ:

اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۷ سطر (۱۰×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۱۳ - ۱۸۵]

● **شرح الفصول فی علم الاصول** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-ul-fuṣūl fī ʻilm-il-uṣūl

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۷۰۶/۳

آغاز: بسمله؛ قوله؛ الفصل الاول فی التوحید: اعلم ان التوحید عبارة عن اثبات الوجود للواجب تعالی ... فنقول اختلف العلماء فی الوجود فذهب بعضهم الی انه کسبی مفتقر الی تعریف و؛ **انجام:** ... فان الامر و النهی بالماضی عنه عبث و تجویز التاثیر و الامن من الضرر و الحمدلله رب العالمین.

خط: نسخ کهن، کا: محمد بن محمد مهنا بن ابی الحسن بن نفیع، تا: ۷ ذیقعده ۸۲۱ق؛ مصحح، مقابله شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۱ص (۱۰۴-۱۶۴)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۱۷سم [ف: ۳۳/۱ - ۱۷۹]

● **شرح فصول فی مراتب الوجود** / فلسفه / عربی
š.-u fuṣūl-in fī marātib-il-wujūd

همدانی شیخی، محمد باقر بن محمد جعفر، ۱۲۳۹ - ۱۳۱۹ قمری
hamadānī šayxī, mohammad bāqer ebn-e mohammad jaʻfar (1824 - 1902)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۳۴۵

آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین ... و بعد یقول العبد الجانی محمد الباقر غفرالله؛ **انجام:** ولیس لی محال لابد من هذه الحال و قدتم ... مستغفرا

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۲۸۷ق [رایانه]

● **شرح الفصول المهمة** / فقه / عربی
š.-ul-fuṣūl-ul-muhimma

سبط ماردینی، محمد بن محمد، ۸۲۶ - ۹۰۷ قمری
sebt-e mārdīnī, mohammad ebn-e mohammad (1423 - 1502)

شرح مزجی مختصری است بر رساله «الفصول المهمة» ابن الهائم مصری (-۸۸۷ق) که در أحکام ارث نوشته است. این شرح بیشتر جنبه توضیحی دارد و گفته‌های فقیهان بزرگ اهل سنت را نقل می‌کند.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۰۴۱

آغاز: قال سیدنا الشیخ الامام ... الحمدلله رب العالمین اکمل الحمد و أتمه علی کل حال و الصلاة و السلام علی نبیه المبعوث بأشرف الخصال؛ **انجام:** فیا ربنا لک الحمد اولا و آخراً و ظاهراً و باطناً..

خط: نسخ نازیبا، کا: احمد بن نعمة الله اشمونی شافعی، تا: یک‌شنبه اواخر محرم ۱۱۰۰ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۸۹گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۶ - ۵۰]

← شرح فصول نصیریه ← ایضاح الاصول فی شرح الفصول

● **شرح الفصول النصیریة** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-ul fuṣūl-in naṣīrīyya

ابن عبدالعالی، محمد بن عبدالعالی، ق۸ قمری
ebn-e ʻabd-ol-ʻālī, mohammad ebn-e ʻabd-ol-ʻālī (-14c)

وابسته به: الفصول النصیریة فی الاصول الدینیة = فصول اعتقادی = فصول العقائد = اصول الدین = الفصول فی الاصول؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

متن همان ترجمه «فصول» خواجه نصیرالدین طوسی است. در الذریعه (ج۱۳ص۳۸۴) آمده که در آخر نسخه کتابخانه علامه شیخ محمد سماوی نوشته بوده: «فرغ من تعلیقها محمد بن عبدالعالی بن نجدة بن عبدالله غفرالله له و لوالدیه و للمؤمنین لیلة الاحد ۱۵ ذی القعدة الحرام سنه ۷۶۹». این جملات می‌رساند که مؤلف این شرح ابن نجده است. کتاب شرحی است با عنوان «قوله». (مهدی ولائی)

آغاز: پس از تسمیه: قوله الفصل الاول فی التوحید اعلم ان التوحید عبارة عن اثبات الوجود للواجب تعالی و الوحدانیة و صفاته الثبوتیة و السلبیة.

انجام: و لا یضیعه بتفریطه وجهله فیشقی شقاوة عظیما و یخسر خسرانا مبینا اغادنا الله تعالی و ایاکم من العواقب الردیه و وفقنا و ایاکم للسعادة الاخرویة بمحمد و آله خیر البریة و الحمدلله وحده و صلواته علی خیر خلقه سیدنا محمد و آله الطیبین الطاهرین و سلامه.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۷۱۱

آغاز: پس از تسمیه: قوله الفصل الاول فی التوحید اعلم ان التوحید عبارة عن اثبات الوجود للواجب تعالی و الوحدانیة و صفاته الثبوتیة و السلبیة؛ **انجام:** و لایضیعه بتفریطه و جهله فیشقی شقاوة عظیما و یخسر خسرانا مبینا اغادنا الله تعالی و ایاکم من العواقب الردیه و وفقنا و ایاکم للسعادة الاخرویة بمحمد و آله خیر البریة و الحمدلله وحده و صلواته علی خیر خلقه سیدنا محمد و آله الطیبین الطاهرین و سلامه.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ در این نسخه نام شارح ذکر نشده؛ کاغذ: شکری، ۱۹گ، ۲۴ سطر [ف: ۱۱ - ۲۰۲]

● **شرح الفصول النصیریة** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul fuṣūl-in naṣīrīyya

حسینی استرآبادی، عبدالوهاب بن علی، ق۹ قمری

hoseynī estarābādī, ‘abd-ol-vahhāb ebn-e ‘alī (- 15c)

وابسته به: الفصول النصیرية فی الاصول الدینية = فصول اعتقادی = فصول العقائد = اصول الدین = الفصول فی الاصول؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

تاریخ تألیف: ۲۰ صفر ۸۷۵ق

فصول نصیریة را خواجه نصیرالدین طوسی به فارسی نگاشته و رکن الدین محمدبن علی جرجانی به عربی برگردانده است. این کتاب شرحی است مزجی بر تعریب فصول خواجه نصیرالدین طوسی؛ مشتمل بر چهار «فصل»: ۱. فی التوحید ای فی بیان ان الله تعالی موجود واحد و ذکر صفاته الثبوتیه و السلبیه؛ ۲. العدل؛ ۳. النبوة و الامامة؛ ۴. المعاد. که در تاریخ ۲۱ محرم سال ۸۷۵ آن را آغاز و در ۲۰ صفر همان سال به پایان می‌رساند. (اردلان)

مدرس رضوی تاریخ فراغت را در روز چهارشنبه ۲۳ رجب ۸۳۲ق آورده است.

آغاز: بسمله رب یسر و لا تعسر نحمدک اللهم علی ما وفقنا لادراک فصول الکلام ... و بعد یقول المفتقر الی الله الهادی عبد الوهاب ... ان کمال کل نوع بحصول صفاته الخاصه ... و ان ارفع العلوم رتبة و اعلاها درجة علم الکلام ... و مما صنف فیه من المختصرات المنقحه ... کتاب الفصول ... فاجتمع الی نفر من الاحباب المطلعین علی سرائر الکتاب

انجام: ختم و نصیحة حیث فرغنا ... من اثبات واجب الموجود و صفاته و مایترتب علیها ... و فقنا الله و ایاکم بسعادة الدار الاخرة بملازمة عبادة الخالق ... هذا ما تیسر لنا فی شرح هذه الرساله مما سمحت به القریحه الفاتره ... و المامول ممن وقف علیه النظر بعین الرضا و القبول لما ذکرنا من تفاهم الاعذار ... و الله اسال ان یقبله بفضله و انعامه ... ویجعله ذخر الیوم الدین و لنختم الکلام حامدین لله تعالی و السلام علیکم اجمعین

[احوال و آثار خواجه از مدرس رضوی ۴۳۹-۴۴۲؛ الذریعة ۳۸۴/۱۳ و ۱۲۶/۶-۱۲۷ و ۳۸۴/۱۳؛ کشف الحجب ۳۴۴؛ دنا ۸۹۰/۶ (۱۸ نسخه)]

۱. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۷۱۷/۳

آغاز: فی ثلاثه اخوة مات احدهم مطیعا و الآخر عاصیا و الثالث صغیر؛ **انجام:** برابر

شرح و ترجمه عربی در چهار فصل: توحید، عدل، نبوت و معاد تنظیم گردیده، در الذریعه تاریخ تألیف ۸۵۷ق ذکر شده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز (قسمتی از دیباچه)؛ مصحح، محشی با نشان «منه» و سید جمال الدین مد ظله و غیره؛ ۱۱۸ص (۸۷-۲۰۴)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۲ - ۳۱۶]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۵۴۳/۱

خط: نسخ، کا: ابراهیم بن اسماعیل بن ابراهیم مظاهری مازندرانی، تا: نیمه‌های جمادی الثانی ۹۳۷ق، جا: نجف اشرف؛ مقابله شده؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۸۲گ (۳پ-۸۴ر)، ۱۵ سطر (۷×۱۰)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۱۳ - ۳۴۸۸]

۳. قم؛ استادی، رضا؛ شماره نسخه:نامعلوم

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ ۳۸۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [صد و شصت نسخه: - ۲۴]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۵۶۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اذا کانت الجنة و إخراجهما علی ما نطق به الکتاب و اذا کانت الجنة مخلوقة فکذا النار لعدم القائل بالفصل، الثانی: قوله تعالی فی صفتهما أعدت للمتقین ... .

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با نشان«۱۲،۲» دارد؛ کاغذ: شرقی، جلد: مقوا با پارچه قرمز گلدار، ۴۸گ، ۱۸ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۹/۵×۱۷سم [ف: ۳۹ - ۴۸۶]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ واقف: خواجه شیراحمد، آغاز قرن ۱۱؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۷۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۱۵۴]

۶. یزد؛ جامع کبیر؛ شماره نسخه:۱۶۸/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰ رمضان ۱۰۰۸ق، قطع: ربعی [نشریه: ۴ - ۴۰۵]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۷

آغاز و انجام: برابر؛ فی بلدة الطیبه الشماخی.

خط:نسخ خوانا،کا:عطاء الله بن مولانا عنایت الله شیروانی،تا: رجب ۱۰۶۱ق؛واقف:نادرشاه افشار،۱۱۴۵؛کاغذ:نخودی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۷۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۵۳]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۶۹۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: احمد گیلانی، تا: پنج‌شنبه اواسط ربیع الثانی ۱۰۶۴ق؛ مصحح؛ تملک: ریحان الله بن جعفر موسوی به تاریخ ربیع الاول ۱۳۲۱ و مهر «العبد ریحان الله الموسوی» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۷۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱۲ - ۲۷۸]

۹. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۶۱۷

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۰۷۳ق؛ محشی؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۷۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۶]

۱۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۹۶۲/۱

آغاز و انجام: برابر

تذکر: در فهرست با عنوان «شرح فصول العقائد» و بدون نام مؤلف آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۰ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸ سطر (۷/۵×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲ - ۷۹۲]

۱۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۶۰۵

آغاز: فاذن الواجب علی کل عاقل الاشتغال بالاهم و ماتکون

الفائدة فيه اتم هذا وان ارفع العلوم رتبة و اعلاها درجة علم الكلام المتكفل باثبات الصانع و اتصافه بصفات الكمال و الاكرام و اثبات النبوة؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: محمدیوسف بن نظام الدین حسن بروجردی، تا: ۱۰۹۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مهر: «این کتاب از مستحلکات و جزو کتابخانه احقر محسن الحسینی است ۱۳۲۲» (مربع)؛ ۱۰۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۳۶]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۶۶۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** أفلا يعلم اذا بعثر ما فی القبور الی غير ذلك و هو أی حشر الأجساد و موافق للمصلحة الكلية و هو إستيفاء اللذة و الألم ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با نشان «منه، ۱۲» از مؤلف؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۲گ، ۱۶ سطر(۶×۱۴)، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۳۹ - ۶۳۴]

۱۳. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۶/۷

خط: نسخ، کا: بهاءالدین محمد عاملی فتونی نجفی، تا: ۱۱۱۴ق؛ مصحح، با امضای بلاغ، یادداشتی ظاهراً از کاتب آمده که کتاب را نزد استادش شیخ جواد خوانده؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۵گ (۱۰۷پ-۱۷۱پ)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [ف: ۱ - ۱۵۶]

۱۴. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۸۸۷

آغاز: اللهم انی استمدك بالاتمام و عليك الاعتماد يا كريم؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: مهدی بن حسن حسینی خراسانی، تا: ۲ صفر ۱۲۶۰ق؛ ۵۵گ (۸پ-۶۲پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۲سم [مؤید: ۲ - ۳۱۸]

۱۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۲۴۳/۱-۷/۱۴۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عزيز الله بن اسماعیل رودکی خرقانی، تا: ۱۲۶۳ق؛ محشی با نشان «منه ره» و «شرح»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۵۵]

۱۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۶۵۵/۲

آغاز: ... صورة الأنسان ليعلمه ... و يكلمه بلسانه و فی طرف الخير كالملائكة ان جبرئيل كان يظهر بصورة دحية الكلبی و الأعرابی، قالوا فلايمتنع أن يظهر الله تعالى فی صورة بعض الكاملين؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: علی بن عباس بن علی کرزکانی أوالی، تا: شعبان ۱۲۹۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۷۱گ (۵۴ر-۱۲۴پ)، ۱۶ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۳۹ - ۶۱۵]

۱۷. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۵۸۴/۲

آغاز: برابر ۱؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمدعلی بن حسن حائری، تا: عید قربان ۱۳۵۴ق؛ این نسخه از روی نسخ صحیحی استنساخ شده است؛ جلد: تیماج سرخ، ۶۷گ، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف مخ - ۱ - ۲۹۶]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: فهرستی؛ ۶۹گ، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۴ - ۱۸۹]

۱۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۰۶۶/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** فهو الی الواحد الحقيقی اميل و لانوار فيضه اقبل و النفس

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ تملک: رضا موسوی به سال ۱۳۷۰ق؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج حنایی، ۴۸گ (۲پ-۴۹پ)، ۱۸ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۷ - ۳۹۱]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۵۹/۱-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ از چند جای این نسخه اوراقی با این تفصیل افتاده: دنبال فصل ۴ در معاد تا «مقدمه فی حشر الاجساد»، دنبال اصل فی معرفة معنی العصمه تا اواخر مبحث فضل امام، دنبال اصل لا بيان ما يترتب علی المعاد من الثواب و العقاب تا عفو از كبائر و صغائر، دنبال تبصرة فی بيان جنس التكليف تا اصل فی ان اللطف هل هو واجب علی الله تعالی؛ ۳۳گ (۲۵-۵۷) [ف: ۲۳ - ۶۳۰]

۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۲۰/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** هداية ... اعادة المعدوم ... محال والا ... لزم تخلل العدم فی وجود واحد ... فيكون ... الواحد اثنين و هو محال ... و الجواب انه لامعنی لتخلل العدم ههنا سواء انه كان موجود از مانا ثم زال عنه ذلك الوجود و.

از مبحث از مبحث اعاده معدوم فصل ۴ در معاد برابر با س ۸ گ ۶۲ر ش ۳۲۲۳/۲ و نزدیک به ۹ برگ ندارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۵۳گ (۱ر-۵۳پ)، ۲۰ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۵۹۳]

۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۲۳/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** هداية ... اعادة المعدوم ... محال والا ... لزم تخلل العدم فی وجود واحد ... فيكون ... الواحد اثنين و هو محال ... و الجواب انه لامعنی لتخلل العدم ههنا سواء انه كان موجود از مانا ثم زال عنه ذلك الوجود و.

خط: تعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشان «منه» و نیز از قاضی و دیگران؛ کاغذ: تعلیق، ۵۱گ (۲۰پ-۷۰پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۳ - ۵۹۴]

● شرح الفصول النصيرية / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul fuṣūl-in naṣīrīyya

کمال الدین استرآبادی، حسن بن محمد، ق۹ قمری

kamāl-od-dīn estarābādī, hasan ebn-e mohammad (-15c)

وابسته به: الفصول النصیریة فی الاصول الدینیة = فصول اعتقادی = فصول العقائد = اصول الدین = الفصول فی الاصول نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)
اهدا به: سلطان عبدالمطلب موسوی
تاریخ تألیف: دوشنبه ۱۵ ذیحجه ۸۷۰ق؛ محل تألیف: تون
شرح ترجمه عربی رکن الدین گرگانی از فصول خواجه طوسی که برای امیر سلطان عبدالمطلب موسوی ساخته و گمان می‌کرده است که همین عربی از طوسی است. نسخه‌ای از این کتاب را مدرس رضوی با همین سرآغاز نشان داده که در برلن است و آن را به استناد تشخیص فهرست‌نگار آن از عبدالمطلب موسوی (؟) دانسته که با تصریحی که در نهایت نسخه دانشگاه است مسلم خطاست و نسخه برلین را باید از کمال الدین استرآبادی دانست و خطا ناشی از آن بوده که استرآبادی این رساله را که برای سلطان عبدالمطلب موسوی ساخته، و فهرست‌نگار مذکور او را مؤلف انگاشته است.
آغاز: بسمله. و به نستعین نشرح لدیک عجز الافهام و قصور العقول عن درک ذاتک بالاجناس و الفصول: ... و بعد فان الکتاب المسمی بالفصول المنسوب الی ... خواجه نصیرالدین ابی جعفر محمد بن محمد بن محمد بن الحسن الطوسی ... کتاب مع صغر حجمه و وجادة لفظه یحتوی علی کثیر من اصول علم الکلام ... فعالج فکری ... ان از برله شرحا.
انجام: و اهل بیة الطاهرین فرغ من تصنیفها الفقیر ... الحسن بن محمد بن الحسین النجفی مولدا الاسترآبادی محتدا فی بلدة تون ... و کان ذلک ضحوة اثنین خامس عشر ذی الحجه سنة سبعین و ثمانمائة.

[دنا ۸۹۰/۶ (۵ نسخه)؛ الذریعه ۳۸۳/۱۳؛ مدرس رضوی ص ۴۴۴]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۴۷۳/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن علی بن اسد، تا: ۸۷۵ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۶۳گ، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۸ - ۱۲۳]

۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۶۳۶
آغاز: سبحانک اللهم واجب الوجود کل الجود مبدء علیک تعود کل وجود؛ **انجام:** نعم المولی و نعم النصیر غفرانک ربنا و الیک المصیر برحمتک یا ارحم الراحمین
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۶ رجب ۱۰۳۶ق تملک: محمد معبد؟، معزالدین محمد در ۱۰۶۴، میرزا ابی طالب بن الحاجی محمد کاظم در طهران در ۱۳۱۴؛ ۷۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [مؤید: ۲ - ۱۴۵]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۵۶-۴/۱۲۶
آغاز: علی نفسه بمرتبتین ان کان الدور بمرتبة لان کلامنهما سابق علی سابقه لا فی مرتبة سابقة و السابق علی السابق علی الشئی سابق علی ذلک الشئی؛ **انجام:** فهو کنایة عن العدل فی الجزاء فان قیل قوله تعالی و من یعص الله و رسوله فان له نار ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۲۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۵۶]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۱۲۰-۵۵/۹۰
آغاز: ان یکون عله للاختصاص لان السلب لا یکون عله للثبوت و اما بطلان القسم الثانی مقدم؛ **انجام:** و ایام من وساوس شیاطین الانس و الجن و ... حیث من الله علینا بلطفه و کرمه لاتمام ما انتصبا لتعلیقه علی الرساله شریفه
از بحث صفات ثبوتیه (انه تعالی مدرک) تا آخر کتاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۹۴ق؛ افتادگی: آغاز و وسط؛ ۹۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۵۵]

۵. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۳۳۴
آغاز: فیکون لا محالة فی جهة و اذا کان فی جهة فلابد ان یکون جوهراً او جسماً؛ **انجام:** و ینعکس قولنا کل ما فیه کثرة ممکن بعکس النقیض و هو ان یجعل نقیض المحمول موضوعاً و نقیض الموضوع محمولاً الی قولنا کل ما لیس بممکن لیس
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز وانجام؛ محشی؛ اهدایی: جواد کمالیان، ۱۳۵۴ش؛ جلد: تیماج سرخ، ۲۱۱گ، ۱۴سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۲۹۲]

● شرح الفصول النصیریة / کلام و اعتقادات / فارسی
š.-ol-fusūl-en-nasīrīyya

خواجگی شیرازی، محمد بن احمد، ق ۱۰ قمری
xājagī šīrāzī, mohammad ebn-e ahmad (- 16c)

وابسته به: الفصول النصیریة فی الاصول الدینیة = فصول اعتقادی = فصول العقائد = اصول الدین = الفصول فی الاصول؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)
تاریخ تألیف: ۹۵۳ق؛ محل تألیف: کلکنده دکن
شرح فصول نصیریه در علم کلام و معارف است که اصل آن از خواجه نصیر الدین طوسی است که به فارسی نگاشته و شرح موجود به صورت مزجی و با همان عناوین متن هماهنگ گردیده است. شارح، شرح عربی بر متن تعریب شده نیز دارد که نام آن «تحفة الفحول فی شرح الفصول» می‌باشد. (محمود مرعشی)
شارح در مقدمه اشاره به مذهب و کیش خویش کرده و می‌گوید: «ابتدا پیرو سنت و جماعت بودم و مذهب شافعی داشتم و بعد از آن مذهب عدل و طریقه حقه جعفریه را اختیار کردم»؛ در مقدمه شرح عربی می‌گوید: «با وجود هجوم غموم و وفود هموم شرحی نوشتم پیشتر به زبان فارسی موافقة لمصنفه و تعمیما لفائده، جامع جمیع امور مذکوره مشتمل بر بسیاری از تحقیقات عقاید حقه که در کتب متقدمین و متاخرین نیست و حسب المقدور جمع میان مذاهب مختلفه نموده، اختلاف و

شقاق به وفاق و اتفاق قرار یافت الا نادرا». شارح هر دو شرح فارسی و عربی را در یک زمان به سال ۹۵۳ در دکن هند تألیف کرده است. (مدرس رضوی)

آغاز: بهترین شکوفه اشجار بوستان کلام حمد و سپاس بی قیاس خداوند یست قدیر قادر و علیم علام ذو الجلال و الإکرام ... أما بعد چنین گوید ...

انجام: یسهل علیه إماطة مادون الحق عن مطمح النظر و التوجه جانب شطر الحق فیتم الزهد ازاله و العمل.

چاپ: ایران، تهران، انتشارات کتابخانه مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۰ شمسی، خدیجه مقدس زاده، حروفی، ۱، وزیری، ۳۲۹ ص

[دنا ۸۹۰/۶ (۳ نسخه)؛ الذریعة ۳۸۵/۱۳ و ۱۷۱/۲۶؛ احوال و آثار خواجه، مدرس رضوی، ص ۴۴۳؛ فهرستواره منزوی ۲۰۳/۶ و ۳۷۹/۹]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۴۰۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، تا: رمضان ۹۵۴ق، جا: کولکنده؛ محشی با امضای «منه سلمه الله»؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱۵۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۷سم [ف: ۳۳/۲ - ۱۱۶]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۵

آغاز: و محتوی است بر طریقه اصحاب کشف و شهود و صوفیه قائلین بوحدة وجود؛ **انجام:** تم تحریره فی اواخر ذی الحجة سنه ۹۵۳ فی بلده کلکنده من اعمال دکن صانها الله من الفتن ما ظهر منها و مابطن حامداً مصلیاً مسلماً.

با تمهیدات در یک جلد قرار داده شده؛ خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد عمادالدین نقیب، تا: ذیقعده ۱۰۰۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ واقف: ابن خاتون، ۱۰۶۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۱۳۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۵۳]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۶۴۷/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: عبد اللطیف خراسانی، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، ۱۲۳گ (۱۲-۱۳۴)، ۱۷ سطر، اندازه: ۸×۱۴/۵سم [ف: ۲۹ - ۴۱۶]

● **شرح الفصول النصیرية فی اصول الدينية** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul-fuṣūl-in-naṣīrīyya fī usūl-id-dīnīyya

علی بن ماجد

'alī ebn-e mājed

وابسته به: الفصول النصیریة فی الاصول الدینیة (ترجمه)؛ رکن الدین جرجانی، محمد بن علی (-۸)

شرح مختصری است بر معرب «الفصول النصیریة» رکن الدین محمد بن علی گرگانی با عناوین «قوله، قوله» به نام مؤلف در پایان رساله تصریح شده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۹۴۳/۳

آغاز: قوله اما بعد کلمة فیها معنی الشرط و لهذا جائت الف معها تقدیر الکلام مهما یکون من ذکر شیء کذا و کذا

نسخه اصل: کتابخانه کاشف الغطاء -نجف اشرف؛ خط: نسخ، کا: محمد بن نعمة بن حاجی تاج الدین کاظمی، تا: پنج‌شنبه ۵ ربیع الاول ۹۲۱ق؛ مصحح؛ ۲۷ص (۵۴-۸۰) [عکسی ف: ۵ - ۴۰۵]

● **شرح الفصول النصیرية** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul-fuṣūl-in-naṣīrīyya

عجمی، عبدالله بن شرفشاه

'ajamī, 'abd-ol-lāh ebn-e šaraf-šāh

وابسته به: الفصول النصیریة فی الاصول الدینیة = فصول اعتقادی = فصول العقائد = اصول الدین = الفصول فی الاصول؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

شرح متوسطی است بر کتاب الفصول النصیریه که در توحید، عدل، نبوت و معاد نگاشته شده است. شارح مطالب کتاب مذکور را تا پایان بحث امامت شرح کرده است. الذریعه از آن یاد کرده و می‌گوید نسخه‌ای از آن را نزد سید رضا زنجانی دیدم.

آغاز: بسمله، الحمد لله خالق الخلق و باسط الورق الذی

[دنا ۸۹۱/۶؛ الذریعه ۳۸۵/۱۳]

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۶۵۱/۷

آغاز: بسمله، الحمد لله خالق الخلق و باسط الورق الذی؛ **انجام:** و القولان باطلان لانها مبنیان علی تاتی الاستحقاق و تاثره ...

خط: نسخ کهن، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۳۹گ (۱۲۷-۱۶۵)، ۱۶ سطر (۱۰×۱۲/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۱۸سم [ف: ۱۹ - ۳۱۷]

● **شرح الفصول النصیرية = شرح ترجمة الفصول النصیرية** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul fuṣūl-in naṣīrīyya = š.-u t.-il-fuṣūl-in naṣīrīyya

وابسته به: الفصول النصیریة فی الاصول الدینیة = فصول اعتقادی = فصول العقائد = اصول الدین = الفصول فی الاصول؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۷۸۲/۵

آغاز: قوله الفایض علی سایر الفواید وجوده، اقول، الفیض استعارة و اصله التشبیه بالماء الفایض مکانه اشارة الی کثرة و جودالله ... قوله و بتفاوت بحسب القوایل ظله و جوده، اقول، فیه اشارة الی؛

انجام: وجب فی حکمة الله ان یمکن المظلوم من الظالم من الظالم اما فی الدنیا و اما فی الآخرة بأخذ بقدر حقه لا ازید و لا انقص، و الحمدالله رب العالمین و صلی الله علی سیدنا محمد و آله الطاهرین

شرحی است با عناوین «قوله، اقول» بر ترجمه الفصول النصیریة؛ دعای طائر در آغاز و دعای دفع وبا، بلا و طاعون، در پایان نسخه آمده؛ خط: نسخ، کا: سعد بن حسن، تا: پنج‌شنبه ۲۶ رمضان ۱۰۸۶ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۲۰گ (۲۶-۴۵)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۴۰ - ۱۳۴]

۲. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۳۲/۶

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۱۱ - ۹۴۱]

۳. سبزوار؛ صد و بیست و پنج نسخه؛ شماره نسخه:۲۶/۶

آغاز: قال قدس الله سره بعد ذکر الخطبة و هی موضوعة علی اربعة فصول الفصل الاول؛ **انجام:** و کذلک المکلفون و غیر ذلک یوصل الیهم.

شرحی است مفصل با عناوین «قال -اقول»، از آغاز تا اواخر فصل چهارم در معاد است؛ خط: نسخ، کا: مساعد بن علی شبانی، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۹۰گ (۳۴ر-۱۲۳پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۶سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۷۲]

● شرح الفصیح / لغت / عربی

š.-ul faṣīḥ

ثعلب، احمد بن یحیی، ۲۰۰ - ۲۹۱ قمری

sa‘lab, ahmad ebn-e yahyā (816 - 905)

وابسته به: الفصیح = اختیار فصیح الکلام؛ ثعلب، احمد بن یحیی (۲۰۰-۲۹۱)

در این شرح مختصر اختلافات عرب در لغات مذکوره و بعضی از شواهد شعری ورد و ایرادها آمده است. در کشف الظنون (۱۲۷۲/۲) نام گروهی از شارحان «فصیح» ذکره شده و شرح خود ثعلب را متذکر نشده است ولی روی برگ اول نسخه این مجموعه نام وی آمده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۶۸۷/۳

آغاز: باب فعلت بفتح العین یقال نمی المال ینمی نمیا اذا زاد و انمی ینمیه انماء ا ونمی فلانا ابوه و نمی فلان رجله علی قعود؛ **انجام:** و قال شیاه رایقات بقفرة ×× و مستأسد القریان حو مسنامه

خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: ۱۰۹۱ق؛ از روی نسخه یا نسخه‌هایی که در کتابخانه حضرت امیر المؤمنین علیه السلام در صحن نجف اشرف بوده؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج سبز، ۱۹گ (۹۴پ-۱۱۲ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۷ - ۲۴۷]

● شرح الفصیح / لغت / عربی

š.-ul-faṣīḥ

وابسته به: الفصیح = اختیار فصیح الکلام؛ ثعلب، احمد بن یحیی (۲۰۰-۲۹۱)

این رساله بخشی از فصیح ثعلب با زوائدی چند است، لازم به توضیح است اگرچه در نسخه شماره ۶۶۸۷/۳ فهرست این کتابخانه، بر اساس آنچه از عنوان کتاب، توهم می‌شود، نام مؤلف، خود ثعلب معرفی گردیده است؛ ولی ما برای اثبات این مدعا، مدرکی نداریم. این نسخه شماره ۶۶۸۷/۳ بنا به تصریح کاتب، از روی نسخه مورخه ۵۷۵ ق کتابت شده، از این رو روزگار مؤلف را، قبل از قرن ۷ ق نگاشته‌ایم. کتاب پرارزشی است و نیاز به تحقیق دارد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۱۹۳/۸

آغاز: باب فعلت بفتح العین یقال نمی المال ینمی اذا زاد و انماه ینمیه انماءأ؛ **انجام:** و قال شیاه رایقات بقفرة ×× و مستاسد القریان حو مسامه

خط: نسخ، کا: محمد علی بن محمد، شویکی بحرانی، تا: حدود ۱۲۷۲ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۱۴گ (۲۲۴ -۲۳۷)، ۱۷ سطر، اندازه: ۹×۱۷/۵سم [ف: ۲۸ - ۲۸۱]

● شرح: «الفقر فخری و الفقر سواد الوجه فی الدارین» / شرح حدیث / فارسی

š.-e: «al-faqr-o faxrī va-l faqr-o savād-ol vajh-e fi-d dārayn»

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۴۲/۳۶-ف

نسخه اصل: بادلیان اکسفورد ش ۹۴ والکر (ش ۱۲۹۸)؛ بی‌کا، تا: ۱۰۹۵ق [فیلمها ف: ۱ - ۵۶۹]

● شرح الفقر و مکاید النفس / اخلاق / عربی

š.-ul faqr wa makāyid-in nafs

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۳۶۹

آغاز: بسمله قال شیخ شاب الحق و الدین السهروردی رضی الله عنه؛ **انجام:** اذا اراد الله بعبد خیرا بصره بعیوب نفسه ... غفر الله ولو الدیه

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۰۵ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: پارچه‌ای، ابعاد متن: ۷×۱۶، اندازه: ۱۴×۲۴سم [رایانه]

● شرح الفقه الاکبر = شرح الامالی / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul fiqh-il akbar = š.-ul amālī

مغنیساوی، احمد بن محمد، - ۱۰۰۰ قمری

maqnīsāvī, ahmad ebn-e mohammad (- 1592)

وابسته به: الفقه الاکبر؛ ابوحنیفه، نعمان بن ثابت (۸۰-۱۵۰)
تاریخ تألیف: ۹۳۹ق
شرح مزجی و مختصری است بر رساله «الفقه الاکبر» ابی حنیفه که در آن از آیات و روایات به عنوان شاهد کلام استفاده شده است.
آغاز: بسمله الحمدلله الذی هدانا الی طریق اهل السنة و الجماعة بفضله العظیم و الصلاة و السلام علی رسوله و حبیبه محمد ... اما بعد فیقول ... ابوالمنتهی ... ان کتاب الفقه الاکبر
انجام: و آخر ذلک نار تخرج من الایمن تطرد الناس الی محشرهم کذا فی المصابیح و الله سیهدی من یشاء ... اللهم یا هادی المهتدی اهدنا الصراط المستقیم تمت الکتاب
چاپ: دکن، حیدرآباد، دائرةالمعارف العثمانیة، مطبعة الدائرة، ۴۴ص، درکتاب الرسائل لبسبعة فی العقائد، ۱۳۶۷ق.
[فهرس مخطوطات مکتبة اوقاف موصل ۲۵۴/۷؛ کشف الظنون ۱۲۸۷/۲؛ دنا ۸۹۱/۶-۸۹۲ (۱۷ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۳۸۰/۹]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۰۰/۶ کر
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: سید نافع و بکر بن عیسی، تا: ۱۰۸۵ق؛ مصحح، محشی به عربی و ترکی؛ کاغذ: شرقی نخودی، ۲۴گ (۱۴پ-۳۷ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۴۰/۲ - ۳۱۵]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۱۵۴/۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عمر بن حسین، تا: ۱۰۸۷ق؛ مصحح، محشی، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، ۱۸گ (۸۰پ-۹۷پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۷×۱۴سم [ف: ۳۳ - ۲۹۷]

۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۵۶۲/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ ۲۴گ (۴۷پ-۷۰) [ف: ۵ - ۲۱۵]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۷۲/۴-۱/۱۷۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و لاتحزن بالدنیا فما فیه القرار و الاستقامة تزودت زاد التقوی بالعقبی لان مقامها خیر المقامة. الله تعلیم بأن الظلم حار جزاء الظالم عندنا نار. والله اعلم بالصواب تمت
از اول تاآخر؛ خط: نسخ، کا: ابابکر بن الله ویردی، تا: جمعه اواخر ربیع الثانی ۱۱۰۲ق، جا: ارز روم در محله دار اغاجی؛ ۲۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۴۵۷]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۲۶۹۸۲/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۰۵ق؛ دارای یک کتیبه مذهب، مجدول، مذهب؛ واقف: حیدرقلی بیک ابن ابراهیم [رایانه]

۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۹۱۲/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق شکسته، کا: محمد بن اسعد، تا: جمعه ۲۵ رجب ۱۱۰۹ق؛ اهدایی: حاج سید علی محمد وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با کاغذ ابری، ۳۰گ، ۱۲ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲ - ۷۵۲]

یزد؛ جامع کبیر؛ شماره نسخه:۱۴۹/۴
همان نسخه بالا [نشریه: ۴ - ۳۹۸]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۱۱۰/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عمر بن محمد، تا: ۱۱۱۲ق؛ جلد: مقوایی، ۱۲گ (۸۹پ-۱۰۰ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۸ - ۱۴۲]

۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۳۲۶/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: مصطفی بن حاج محمد تکریتی، تا: ۱۱۳۱ق، برای ملا احمد کوران؛ مصحح؛ واقف: احمد کوران؛ ۲۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۳۷]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۰۶۲/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ابراهیم بن علی، تا: ۱۱۷۳ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: «محمد امین» (دایره)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمع قهوه‌ای، ۲۷گ، ۱۷ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۴۰ - ۶۴۰]

۱۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۵۰۴/۱-۱۳/۱۸۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** و اغفر لنا و لجمیع المسلمین و المسلمات و المؤمنین و المؤمنات امین و صلی الله علی سیدنا محمد و علی آله و صحبه اجمعین و الحمدلله رب العالمین تمت بعونه و حسن توفیقه.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوا، ۴۵گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵ - ۲۵۰۷]

۱۱. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۷۸/۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** أحب أهلها حتی یبعثه الله تعالی من مضجعه ذلک و ان کان منافقا.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ ۲۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۴۰]

۱۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۶۲/۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** و اصحابه المستحقین و عده
در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج مشکی، ۲۰گ (۹۶پ-۱۱۵ر)، ۱۹ سطر (۱۰/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۸ - ۱۸۲]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۳۳/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: گالینگور مشکی، ۵۷گ، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۵۱ - ۱۲۴]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۱۵/۱۲
آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، کا: روزی محمد لب یابی یا لب آبی، تا: ۱۲۱۱ق؛ جلد: تیماج سرخ مذهب، ۴۱ص (۱۲۰-۱۶۰)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۳/۵سم [ف: ۵۰ - ۶۵]

۱۵. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۰۵۷/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۰ق؛ جلد: تیماج، ۴۵ص (۲۶۰-۳۰۴)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۲ - ۲۷۹]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۸۰۸/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۵ق؛ جلد: گالینگور، ۱۳۸گ، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۵۱ - ۱۵۵]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۰۳۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** الاحياء منهم و الاموات آمين يا رب العالمين

خط: نسخ، کا: عبدالکریم بن عبدالرحیم، تا: ۱۲۷۴ق [رایانه]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۳۲۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الاشياء و بك نستعين.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۶ق؛ محشی؛ واقف: ابوالفضل حاذقی، آبان ۱۳۴۹؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج عنابی، ۴۷گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۱ - ۲۰۳]

۱۹. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۲۵۱/۱۲ - ج

آغاز و انجام: برابر

کا: عبدالله کشمیری، تا: ۲ جمادی الاول ۱۲۷۹ق، جا: بخارا؛ ۶۳گ (۷۲پ-۱۳۴پ) [ف: - ۳۷۷]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۳۰/۸

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۸۴ق، جلد: گالینگور مشکی مذهب، ۱۸۴گ، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵۱ - ۱۲۲]

۲۱. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۴۳۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: مصطفی بن حاج احمد مدنی موصلی، تا: ۱۳۲۰ق؛ مجدول؛ جلد: مقوایی با روکش پارچه‌ای، ۲۵گ (۱ر-۲۵پ)، ۱۸ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۴/۵×۲۵سم [ف: ۲ - ۴۵]

۲۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۸۵۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ جلد: پارچه سبز، ۴۰گ (۱پ-۴۰ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۸ - ۵۴]

۲۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۸۵۴/۲-۱۰/۱۶۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سلیمان، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۱۹/۵سم [ف: ۵ - ۲۴۵۷]

● شرح الفقه الاکبر / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul-fiqh-il-akbar

خاطر، اسماعیل بن اسحاق

xāter, esmā'īl ebn-e eshāq

وابسته به: الفقه الاکبر؛ ابوحنیفه، نعمان بن ثابت (۸۰-۱۵۰)

شرح مختصری است بر رساله اعتقادیه «الفقه الاکبر» منسوب به ابوحنیفه. در این شرح اقوال بعضی از مذاهب اهل سنت نیز آمده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۲۵۸/۳

آغاز: قال الشيخ الامام ... الحمد لمستحق الحمد قبل عباده و صلى الله على سيدنا محمد و آله خير من اصطفاه من خير عباده؛ **انجام:** و ايقاع الخلل فى العبادة و هذا المعنى معدوم فى المعرفة.

خط: نسخ معرب، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۴۴گ (۷۹پ-۱۲۲ر)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷/۵سم [ف: ۶ - ۲۴۳]

● شرح فقه الکیدانی / فقه / فارسی

š.-e feqh-el-kaydānī

محمد امین بن محمد امام

mohammad amīn ebn-e mohammad emām

وابسته به: خلاصة الفقه الکیدانی = مطالب المصلی؛ نسفی کیدانی، لطف الله (-۹۰۰)

شارح می‌گوید چون کتاب کیدانی را در فقه وافی و کافی یافتم بر آن شدم که شرحی فارسی بر آن بنویسم. اما فهرست کتاب کیدانی: باب ۱. بیان فرائض؛ ۲. واجبات؛ ۳. سنن؛ ۴. مستحبات؛ ۵. محرمات؛ ۶. مکروهات؛ ۷. مباحات؛ ۸. مفسدات.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۷۰/۲

آغاز: بسمله، رب يسر و تمم بالخير حمد بيحد مر واجب الوجودى را كه از فرض اشتراك؛ **انجام:** و رواست بنا کردن نماز وی چنانکه مذکور شد و الحمدلله على توفيق الاتمام و الاختتام و صلى الله على خير خلقه محمد و اله و اصحابه الكرام العظام.

این نسخه حاوی شرح جزء اول کتابست؛ خط: نستعلیق، کا: امان الله، بی‌تا؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: مقوایی، ۲۶۹گ، ۱۴ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [ف: ۳ - ۵۲۷]

● شرح فقه مالکی / فقه / عربی

š.-u fiqh-i mālikī

شرح کتابی در فقه مالکی است که طی آن مؤلف بخشی از عبارات را آورده سپس به شرح و توضیح آنها پرداخته است، و از ارباب زکات تا حضانت فرزند را دربر می‌گیرد. نام شرح و اصل کتاب مشخص نگردید، لیکن از آنجا که به خط مغربی نگاشته شده و در برگ نخست عبارت «فقه مالکی» ثبت شده، به نظر می‌رسد فقه مالکی باشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۳۲۹
آغاز: و هی لغة التمام، یقال ذکیت الذبیحة اذا اتممت ذبحها ... لما کانت الزکاة جنساً تحته ثلاثة انواع، ذبح و نحر فی انسی او وحشی؛ **انجام:** و لا شیء لحاض لا چلها، علی انه لا نفقة للحاض و للأجرة حظانة فلا ینافی ان له اجرة السکنی ... و لو لم تحضه.
خط: نسخ مغربی، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی، دارای سرلوح زیبای مرصع رنگارنگ، مجدول، با عبارت «اللهم صل علی سیدنا محمد وآله» بر فراز برخی برگها؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۹۸گ، ۲۳ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۶×۲۲/۵سم [ف: ۳۳ - ۵۶۵]

● **شرح: فللظهر زوال الشمس ...** / فقه / عربی
š.-u: fa li-ẓ-ẓuhr-i zawāl-uš šams ...
قزوینی، علی اکبر بن محمد باقر، ق۱۳ قمری
qazvīnī, ‘alī akbar ebn-e mohammad bāqer (- 19c)
رساله‌ای است در بیان این عبارت شرح: «فللظهر زوال الشمس المعلوم یزید الظل بعد نقصه».

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۸۳/۵
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، میشن مشکی، ۴ص (۶۳- ۶۶)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۰ - ۳۶۷]

← شرح فن > مجموعة الفوائد

● **شرح فناریه** / منطق / فارسی
š.-e fanārīya

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۵۶۱
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از عبدالله ناصری [رایانه]

● **شرح الفوائد** / - عربی
š.-ul fawā’id
رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲ - ۱۲۵۹ قمری
raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798 - 1843)
گویا از سید محمد کاظم رشتی و متن از احسایی است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۶۲۲/۴۶
آغاز: اعلم ان کل علم لابدان یبحث فیه اولا فی ماهیة ذلک العلم ثم فی بیان الحاجة الیه؛ **انجام:** الی الوجود الامکانی فافهم ذلک فائده ۱ تا ۳؛ بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۳۳ق، جا: قزوین؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۴۸ص (۵۹۹-۶۴۶)، ۱۸ سطر (۹×۱۵) [ف: ۱۲ - ۲۶۲۸]

● **شرح الفوائد** / اصول فقه / عربی
š.-ul-fawā’id
معزی دزفولی، محمد رضا، ق۱۴ قمری
mo‘ezzī dezfūlī ،mohammad rezā (- 20c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۲ معزی
آغاز: بسمله. ربنا و ما ابرء نفسی و لا عاصم من الخاطء ... قوله لا لعدم اتحاد الموضوع کانت النسخة اولا لعدم اتحاد الموضوع کما فی باب التعادل؛ **انجام:** فلا یمکن جریان الاستصحاب فیه الا بعد احراز الاستعداد قوله و اما ثانیا فلان الشک فی رفع الحکم آه کانه فهم من جواب القی ... عن الاشکال ان مراده منه.
خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، تا: اوایل جمادی الثانی ۱۲۹۹ق؛ رکابه‌دار، محشی؛ ۷۷گ، ۴۱ سطر (۸×۱۶/۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳۹ - ۹۷]

● **شرح الفوائد** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-ul-fawā’id
شرح یکی از متون کلامی است با عنوان الفوائد نوشته علامه، چنانکه در انجام نسخه آمده است. در اعیان الشیعه (۴۸/۸) از شیخ نورالدین علی نام برده شده که فوائد علامه را شرح کرده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۰ معزی
آغاز: الفاعل من لوازم الهیئه الممکنة مطلقا فانها اسما وجدت کانت متصفة بهذا الاحتاج سواء کان اتصافها؛ **انجام:** و الرابعة المعلوق بالعین المهملة و هو مثل المعلاق و هو ما یعلق به شیئا قال ابوعبیده لانظیر لهذه الاربعة. هذا آخر ما اوردنا ایراده علی فوائد العلامة مما تحتاج الیه من کشف مشکلاتها و حل معضلاتها و الله اعلم بالصواب و إلیه المرجع و المآب بعون الملک الوهاب.
بی‌کا، تا: ۱۰۰۴ق، جا: کربلا؛ افتادگی: آغاز؛ رکابه‌دار، محشی با امضاهایی «ح ن مد ظله العالی»، «زنجانی»، «منه ره»، «منه رحمة الله تعالی»، از مؤلف با تعبیر «الفاضل الشارح» یاد شده؛ جلد: مقوایی با روکش کاغذی ابر و باد [ف: ۳۹ - ۶۹]

● **شرح الفوائد** / فلسفه / عربی
š.-ul-fawā’id

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۹۹۵/۳-عکسی
آغاز: لیراجع ذلک الکلام لیفهم (۶ صفحه بعد) الفایدة الاولی فی ذکر تفصیل الادلة. الثلاثة. اقول یعنی فی ذکر بیان اقسامها و انها تنقسم باعتبار انواعها الی ثلاثة ادلة؛ **انجام:** ناتمام: و هو رکن الایمام الاعلی یعنی الاول الباطن و هو اثر المشیة من اقسام الفعل.
متن «الفوائد» از شیخ احمد احسایی. گزارش از ناشناس؛ خط:

نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ ۸۵ص (۱۲۱-۲۰۵) [عکسی ف: ۱ - ۲۳۴]

● **شرح فواید ارس فی الصنعة** / کیمیا / فارسی و عربی
š.-e favāyed-i ars fi-s san‘a

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۳/۴
گرفته از مهج النفوس جابر؛ کا: شیخ احمد بن محمد جعفر خوانساری ساغر، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج زرد، ۶ص (۵۶-۶۱)، ابعاد متن: ۷×۱۳، اندازه: ۱۱×۱۸سم [سنا: ف: ۱ - ۷۷]

● **شرح الفوائد الاصولية** / اصول فقه / عربی
š.-ul fawā’id-il uṣūlīyya
وابسته به: الفوائد الاصولية فی تسجيل مسائل الفقهية = فوائد بحر العلوم = الفوائد فی مهمات الاصول = الفوائد الوافية و العوائد الشافية؛ بحرالعلوم، محمد مهدی بن مرتضی (۱۱۵۵-۱۲۱۲)

غیر همانند:
۱. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۳۸/۱
آغاز: الحمدلله رب العالمين ... اما بعد فاعلم انه قد جرت عادة الاصوليين بتعريف اصول الفقه بكلا معنييه الاضافى و العلمى؛ **انجام:** و الثالث لا يناسب مذهب الخصم من تعلق الاحكام بالافراد و كون الحسن و القبح بالاعتبارات، فان قلت: لعل من مانعى اجتماع الامر و النهى من يقول.
شرح گسترده‌ای است بر کتاب «الفوائد الاصولیه» سید مهدی بن مرتضی بحر العلوم نجفی گویا تقریرات بحث خارج کتاب مزبور باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷۴گ، اندازه: ۱۷/۵×۳۰سم [ف: ۱ - ۵۷]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۱۷۰/۲
آغاز: فائدة الاصول لغة ما ينتهى عليه الشىء آه قده جرى عادت الاصوليين بتعريف اصول الفقه بكلامعنييه الاضافى و العلمى؛
تذکر: نام کتاب به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۵۵پ-۵۶ر)، ۲۳ سطر [ف: ۳۶ - ۲۶۱]

● **شرح فواید جامی** / نحو / عربی
š.-e favāyed-e jāmī

تهران؛ شهشهانی ، حسین؛ شماره نسخه:بدون شماره
بی‌کا، تا: ۱۰۹۷ق [میراث اسلامی: ۵ - ۵۹۹]

● **شرح الفوائد الحکمية الاثنی عشرية** / کلام و اعتقادات، اجتهاد و تقلید / عربی
š.-ul fawā’id-il ḥikamīyyat-il iṯnā ‘ašarīyya

طالقانی، محمد حسین بن محمد رضا، ق۱۲ قمری
tāleqānī, mohammad hoseyn ben mohammad rezā (-18c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۶۷۱
آغاز: بسمله و الحمدلله الواحد الاحد الفرد الصمد الذى وفقنا بهدايته و اكرمنا بنور ولايته و جعلنا عن؛ **انجام:** و بين الصلوة و فى آخرا نهار غيلوله اى ... الهلاك
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ضمیمه نسخه ش ۲۶۶۵۹ [رایانه]

● **شرح الفوائد الحکمية الاثنی عشرية** / فلسفه / عربی
š.-ul fawā’id-il ḥikamīyyat-il iṯnā ‘ašarīyya

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ - ۱۲۴۱ ؟ قمری
ahsā’ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)
وابسته به: الفوائد الحکمية الاثنا عشرية؛ احسائی، احمد بن زین الدین (۱۱۶۶-۱۲۴۱)
به خواهش: ملا مشهد بن حسینعلی شبستری
تاریخ تألیف: شب ۹ شوال ۱۲۳۳ق
متن از شیخ احمد احسایی است در دوازده فائده: ۱. ذکر تفصیل ادله ثلاثه؛ ۲. معرفت وجود؛ ۳. بیان وجود مطلق؛ ۴. تقسیم فعل؛ ۵. تتمه ملحقات؛ ۶. وجود مقید؛ ۷. در خلقت اشیاء در شش روز؛ ۸. در اینکه هیچ چیز از وقت خودش تجاوز نمی‌کند؛ ۹. هیچ چیز ماوراء مبدأ خود را درک نمی‌کند؛ ۱۰. خداوند خالق وجود خارجی و ذهنی هر دو می‌باشد؛ ۱۱. بیان صدور افعال از انسان؛ ۱۲. ثبوت اختیار. شرح نیز از همو و عنوان‌ها «قلت، اقول» است. پس از شرح، ۷ فائده بدان افزوده و سیزدهمی را نیز شرح نوشته است.
آغاز: بسمله. حمدله. اما بعد فيقول ... احمد بن ... الملا مشهد بن المقدس حسين على الشبسترى التمس منى اثبات بعض الكلمات فى بيان معنى ما ذكرته و اشرت اليه فى الرسالة التى سميتها بالفوائد و هى مشتمله على اثنى عشر فائدة.
آغاز ذیل «فائده ۱۳ تا ۱۹ با شرح فائده ۱۳»: بسمله. قال احمد بن زين الدين ثم بدى لى ان ازيد الفوائد فرزدت سبع فوائد و شرحت الاولى و هى هذه: قلت: الفائدة الثالثة عشر فى الاشارة ...
انجام: عن تناوله الافهام فرددت لك و كررت عليك و الله سبحانه ولى التوفيق و اليه المرجع و المآب. انتهى شرح هذه الفوائد الليلة التاسع من شهر شوال سنة ۱۲۳۳ ... بقلم المؤلف لها العبد المسكين احمد بن زين الدين بن ابراهيم بن صقر بن داغر الاحسائى المطرفى غفرالله و لوالديه اجمعين.
انجام ذیل: حتى انحصر استمداده من جهتها متنعم ابدا.
چاپ: این کتاب چاپ سنگی شده؛ به سال ۱۲۷۲، ۱۲۷۴ و ۱۲۸۷ه.ق در ایران به چاپ رسیده

[الذریعة ۳۸۶/۱۳ و ۲۷۸/۱۶ و ۳۳۳؛ فهرست مشایخ ۱۷/۲ و ۲۹۱ -۲۹۲؛ فهرست مؤلفات احسائی ۱۷/۲ و ۱۹ ؛ دنا ۸۹۲/۶-۸۹۶ (۱۳۸ نسخه)]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة شرح الفوائد الحکمیة؛ نوری، علی بن جمشید (-۱۲۴۶)

۲- شرح الفوائد الحکمیة الاثنی عشریة؛ سمنانی، کاظم بن علی نقی (-۱۳)

۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۴۸۵

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۹ شوال ۱۲۳۳ق؛ عنوان «قلت و اقول»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹ سطر (۱۴/۵×۸/۵)، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۶۸۷]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۰/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳، جا: کرمانشاه؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۳۰۳ص (۹۰-۳۹۲)، ۱۵ سطر (۱۴×۸/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۷ - ۱۸۱]

۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۰۳۸/۲

آغاز: بسمله الحمدلله خالق الموجودات و باری الکائنات؛ **انجام:** فان مقتضاه ذلک

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: آخر جمادی الثانی ۱۲۲۴ق [آغاز هماهنگ نیست و تاریخ نیز جای تأمل دارد]؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی تیماج، ۵۶گ (۱۴-۶۹)، ۱۵ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۸۳۰]

۴. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۱۷۳

آغاز و انجام: برابر؛ انتهی شرح هذه الفوائد اللیلة التاسعة فی شهر شوال سنه ثلاثه و ثلاثین بعد الماتین و الالف من هجرة النبویه ...

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۳۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی، ۱۴۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵ سم [ف: ۲ - ۸۹۰]

۵. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۱۷۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۳۳ق؛ مؤلف بعد از خاتمه کتاب این بیت عربی را در حاشیه نوشته: «کتبت و قلبی بالفراق معذب ×× و فی مهجتی نار الهوی تتلهب»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی، ۱۴۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵ سم[ف: ۱ - ۴۴۳]

۶. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۷۳۵

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۹ شوال ۱۲۳۳ق [نشریه: ۲ - ۱۵۸]

۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۸۲۰

آغاز: برابر ذیل

پنج برگ در پایان نسخه دارای مطالبی در جرح و تعدیل؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: شوال ۱۲۵۸ق [سرآغاز و تاریخ مشکوک است]؛ مهر: «توکلت علی الله»، «خاتم آل محمد مهدی»، «عبده علی اکبر»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۸۶گ، ۱۸ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۳ - ۱۰۶۴]

۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۲۵/۱

آغاز: بسمله، الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد و اله الطاهرین و بعد فیقول الفقیر؛ **انجام:** برابر ذیل

خط: نسخ، کا: محمد بن ابراهیم بن عبد الباقی مشهور به تاج، تا: ۱۲۲۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج ماشی، ۲۳۲ص (۱-۲۳۲)، ۲۴ سطر (۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۷ - ۱۹۴]

۹. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۷۲۳/۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۷ق؛ ۴۳گ (۱۳۰-۱۷۲)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۷۳]

۱۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۶۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد هادی بن ابی القاسم، تا: دهه دوم شوال ۱۲۲۸ق؛ مصحح، محشی از سید محمد نوربخش حسینی فروشانی و به خط وی، پس از کتاب چند فایده فلسفی اضافه شده است؛ جلد: تیماج مشکی،۱۵۴گ،۲۱سطر،اندازه:۱۵×۲۱سم[ف:۱- ۳۶۰]

۱۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۷۷۴/۷

بی‌کا، تا: ۱۲۳۲ق؛ جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۰۵۰]

۱۲. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۰۱۴۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۳ق، قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: ۱۶۱۳]

۱۳. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه:بدون شماره

آغاز و انجام: برابر

کا: احمد بن ابوالفتح شریف کربلائی فلوجی، تا: ۷ ذیحجه ۱۲۳۴ق، جا: کرمانشاه [دلیل المخطوطات: ۱ - ۲۲۸]

۱۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۵۶۹/۴

خط: نسخ، کا: محمد سعید حبشی هندی، تا: جمعه ۲۲ شعبان ۱۲۳۴ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۲۴گ (۵۸-۸۱پ)، ۸و ۱۵و ۲۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۶ - ۵۰]

۱۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۶۸/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** بقلم المؤلف لها العبد المسکین ... الاحسائی ... فی غفر الله له و لهم اجمعین و الحمدلله رب العالمین

کاتب: عبدالله بن محمد تبریزی، تا: ۱۲۳۴ق، جا: کرمانشاه؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج عنابی، مذهب، ۲۷۷ص (۱-۲۷۷)، ۲۶ سطر (۱۰×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۹ - ۶۳]

۱۶. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۳۰۰/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** وما ذلک علی الله بعزیز احب الصالحین ولست منهم ×× لعل الله یرزقنی صلاحاً

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه ۹ جمادی الاول ۱۲۳۴ق؛ مصحح؛ جلد: مقوا، ۱۲۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف مخ - ۱- ۲۹۷]

۱۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۸۹۴

کامل؛ خط: نسخ، کا: محمد حسین فولادی، تا: ۱۲۳۵ق؛ کاغذ: ترمه، ۲۲۶گ، ۱۵سطر (۹×۱۵) [ف: ۳ - ۱۰۸۷]

۱۸. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۱۲۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: حسین بن عبدالهادی کاشانی، تا: اواخر شوال ۱۲۳۵ق؛ محشی از فرزند مؤلف (شیخ علی)؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۲۵۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: - ۱۶۵]
۱۹. قزوین؛ فحول قزوینی؛ شماره نسخه:بدون شماره
کا: عبدالجبار اشتهاردی، تا: ۱۲۳۵ق؛ افتادگی: آغاز [ف: - ۱۹]
۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۵۰۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** بعیدة عن تناول الافهام ... و صلی الله علی نبینا محمد و آله
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۵ق [رایانه]
۲۱. کاشان؛ فرهنگ و ارشاد؛ شماره نسخه:۲۹/۵
خط: نسخ، کا: محمد بن محمد خان خوانساری، تا: ۱۲۳۶ق، جا: همدان؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۶۹گ (۴۹-۳۱۷)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: - ۳۹]
۲۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۶۷
خط: نستعلیق، کا: محمد جعفر بن ابی القاسم، تا: ۱۲۳۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن مشکی، ۲۱۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱/۲سم [ف: ۱ - ۳۰۶]
۲۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۳۱۲
آغاز و انجام: برابر
خط:نسخ،کا:میراسمعیل ابرند آبادی،تا: صفر ۱۲۳۷ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۲۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف مخ-۳-۱۲۳۷]
۲۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۰۴/۱
خط: نستعلیق، کا: احمد بن علی محمد رشتی معروف به خوشنویس، تا: یک‌شنبه ۲۷ ربیع الاول ۱۲۳۷ق؛ ۱۸۳گ (۱-۱۸۳)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۳ - ۴۸]
۲۵. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۵۲۴
کا: فتحعلی، تا: ۱۲۳۷ق؛ قطع: خشتی [ف: - ۱۶۴]
۲۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۸۱/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** وقع الفراغ من الاستنساخ فی لیلة الاحد لیلة السابع و العشرین شهر ربیع الاول ۱۲۳۷ ... محمد و آله صلوات الله علیه و آله
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۷ ربیع الاول ۱۲۳۷ق؛ با یک واسطه از نسخه اصل نقل شده، در آخر این نسخه، رساله‌ای از مؤلف در بیان «قدر و افعال اختیار عباد» درج گردیده که در آن کلمات سید شریف را تزییف نموده و در ذیحجه ۱۲۱۲ق آنرا تألیف نموده؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن مشکی، ۴۰۰ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [فهرست عراقی: ۱ - ۳۵۴]
۲۷. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۹۳/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمد سلطان فولادی، تا: شوال ۱۲۳۸ق؛ جلد: چرم سیاه، ۷۵گ (۱پ-۷۵ر)، ۳۵ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۹/۵سم [مؤید: ۱ - ۱۰۷]
۲۸. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۵۱۳/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: تحریری، کا: جعفر بن محمد زنوزی، تا: ۱۲۳۸ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۸گ (۱ر-۱۳۸ر)، ۲۳ سطر (۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۱۳۴]
۲۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۲۲۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۷ جمادی الثانی ۱۲۳۹ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج مشکی، ۱۵۸گ، ۲۱ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۲۱۶]
۳۰. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۲۲۳/۷
خط: نسخ، کا: محمد علی بن اسماعیل بن گیلانی لاهیجانی، تا: ۹ ربیع الاول ۱۲۳۹ق؛ ۲۵۴ص (۳۹-۲۹۲) [ف: ۵ - ۲۱۶]
۳۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۱۷۴۸/۱
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱ محرم ۱۲۳۹ق؛ مهر: «یا امام جعفر ادرکنی»، «ماشاالله لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم»؛ جلد: تیماج ماشی، ۱۸ سطر (۷/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳×۱۹سم[ف:۲-۶۱۴]
۳۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۳۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۹ق؛ تا آخر شرح فائده دوازدهم؛ واقف: نائینی؛ ۶۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴ - ۱۹۰]
۳۳. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۴۶/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خفی، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۳۹ق؛ جلد: مقوا، ۱۷۶گ (۲۰پ-۱۹۵ر)، ۱۹-۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف:۲۳۹]
۳۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۶۰/۱-طباطبائی
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق ممتاز، کا: جلال الدین حسینی لواسانی، تا: ۳ جمادی الاول ۱۲۳۹ق؛ در صدر صفحه عنوان از جلال الدین حسینی لواسانی با عنوان مجتهد یاد شده؛ کاغذ: فرنگی سفید نخودی، جلد: تیماج قرمز، ۱۳۶گ (۱پ-۱۳۶پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۲ - ۱۷۲]
۳۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۴۴۵/۶
آغاز: الفائدة الثالثة عشر فی الاشارة الی بیان تکون الموجودات؛ **انجام:** برابر ذیل
کا: محمد بن علی گنجوی تبریزی، تا: ۱۲۳۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن، ۹گ (۱۲۸-۱۳۶)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۳۴۸]
۳۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۶۱۱
آغاز: بسمله حمدله اما بعد فیقول العبد المسکین ... قلت و البیان بقولی اقول التبیین من ذلک
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۰ق؛ مصحح؛ تملک: احمد

بن محمد تبریزی» با مهر «احمد بن محمد» (بیضی)؛ مهر: «قل هو الله احد الله الصمد» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۹گ، ۲۲ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۷۲۶]

۳۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۵۵/۱

آغاز و انجام: برابر

کا: عبدالرحیم بن ولی محمد اردبیلی، تا: ۱۲۴۰ق؛ کاغذ: فرنگی، فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۸۷ص (۱-۸۷)، ۳۰ سطر (۹/۵×۲۱)، اندازه: ۱۸×۲۹/۵سم [ف: ۸ - ۲۱۳]

۳۸. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۲/۲

خط: نسخ، کا: قربانعلی، تا: چهارشنبه ۲۰ جمادی الثانی ۱۲۴۰ق، برای حسین معروف به ملا آقا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۱۵۶گ (۱۹۶پ-۳۵۱پ)، ۲۱ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: - ۲۱۴]

۳۹. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۱۸/۱ار

خط: نسخ و نستعلیق شکسته، کا: محمد بن عبدالصمد، تا: ۱۲۴۱ق؛ اندازه: ۱۵×۲۱سم [رشت و همدان: ف: - ۱۱۸۹]

۴۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۸۹۷

کامل؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۲۴۱ق؛ مهر: «محمد زکی»؛ اهدایی: ورثه محمد خان عسکری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۴۰گ، ۲۰ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۳ - ۱۰۸۸]

۴۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۸۲۸/۲۴-عکسی

آغاز: مما املاه العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسایی. هذا الفواید الثمان فی هذه الاوراق بعض الاستدلال من الکتاب العزیز و من العالم علی بعض مسائل للعارفین؛ **انجام:** و هو یلزم الفصل و المساوقة و هی ای المساوقة المغایرة ققفک الرابطة بینهما و التقدم ککئ یلزم الفرق و هو یلزم الفصل و هو یلزم عدم الرابطة. و الحمدلله رب العالمین.

هشت فایده است؛ خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: حدود ۱۲۴۱ق؛ ۵ص (۲۷۱-۲۷۵) [عکسی ف: ۱ - ۲۹۰]

۴۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۴۰

آغاز و انجام: برابر

تا آخر شرح فائده دوازدهم؛ خط: شکسته، نستعلیق، کا: حسن، تا: جمادی الاول ۱۲۴۲ق، جا: خرم آباد؛ ۱۲۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴ - ۱۹۰]

۴۳. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۲۹۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۳ق؛ ۱۴۳گ، ۲۵سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۳۳]

۴۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۳۶/۴-عکسی

آغاز: حمدله. صلاة. فیقول العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسائی، انی لما رأیت کثیراً من الطلبة یتعمقون فی المعارف الالهیة و یتوهمون انهم ... الفائدة الاولی فی ذکر تفصیل الادلة الثلاثة؛ **انجام:** و من غلب فیه فطرة الله حتی انحصر استمداده من جهتها متنعم ابد. و در کناره: «نقد انتهی مقابلته مع نسخةالتی کانت بخط یده اعلی الله مقامه ... ».

هر دو بخش «فواید» و «فواید سبعة»؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: حدود ۱۲۴۵ق؛(ص۱۰۴-۱۹۰،سپس ۱۹۰-۲۹)[عکسی ف:۱- ۲۹۰]

۴۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عباسعلی بن محمد تبریزی، تا: ۱۲۴۵ق؛ مهر: ناصر الدین شاه؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۱۲۶گ، ۲۱ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۷ - ۱۵۸]

۴۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۲۹/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۵۲۴ص (۱-۵۲۴)، ۱۸ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۷ - ۱۹۹]

۴۷. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۶۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۹ ذیحجه ۱۲۴۷ق؛ ۲۹۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱ - ۷۴]

کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه:۶۱مشهد

همان نسخه بالا [ف: - ۱۸۶]

۴۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۲۲۷/۱

خط: نسخ، کا: محمد علی بن محمد حسن گونابادی، تا: ربیع الثانی ۱۲۴۷ق؛ ۲۶۵ص (۱-۲۶۵) [ف: ۵ - ۲۱۷]

۴۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۲۲۷/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۴۷ق، جا: مشهد رضوی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۸۰ص (۳۶۶-۲۸۵)، ۲۶ سطر (۸×۱۷)، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۱۷]

۵۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۱۶۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن خان محمد بن محمد بن خان محمد بن محمد بن علی محمد اوردیاتی، تا: چهارشنبه ۲۵ رجب ۱۲۴۸ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۹گ، ۴۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۶ - ۱۶۵]

۵۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۵۰۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۰ق؛ جلد: تیماج زرشکی، مذهب، ۴۳گ (۱ر-۴۳پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۳/۱ - ۶۰]

۵۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۲۳۰

آغاز: بسمله، الفائدة الثانیة فی بیان معرفة الوجود؛ **انجام:** و مع هذا فان عرفت فانت انت و انه ولی التوفیق

جلد دوم؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن فتح الله، تا: ۱۲۵۱ق [رایانه]

۵۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۱۳/۱

شرح ۱۳ فائده را دربردارد؛ خط: نسخ، کا: علی بن رحیم بن

کریم خویی، تا: ۱۲۵۲ق، جا: کربلا؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج زرشکی، ۱۶۷گ (۱-۱۶۷)، ۱۵ و ۱۹ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۲۱/۵×۱۵/۵سم [ف: ۱۳ - ۳۰۵]

۵۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۳۸۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** متنعم ابدا.

خط: نسخ، کا: عبدالله الحسینی، تا: ۱۲۵۳ق، جا: مشهد رضوی مدرسه حاج حسن؛ واقف: شیخ محمد صالح علامه حایری؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن آلبالویی، ۱۵۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۱×۱۵سم [ف: ۱۱ - ۲۰۴]

۵۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۳۰/۱-عکسی

آغاز: برابر

خط:تحریری،کا:صادق بن حسن بافقی کرمانی،تا:۱۲۵۳ق؛واقف: محمد صادق، ۱۲۵۴ق؛ ۱۰۳ص (۸-۱۱۰) [عکسی ف: ۱ - ۲۹۰]

۵۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۵۷۷/۱

کا: سید علی اصغر پسر محمد قاسم طباطبائی زواره‌ای کوچویی، تا: پنج‌شنبه ۲۳ رجب ۱۲۵۳ق؛ از روی نسخه مغلوط؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۵۱گ (۱پ-۵۱ر)، ۳۵ سطر (۱۴×۲۸)، اندازه: ۲۲×۳۹سم [ف: ۱۷ - ۴۱۰]

۵۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۴۰/۱-عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لو هذبت العبارة و اقتصرت علی الاشارة لکلت البصائر و افسدت المواب الی هذا المطالب و مع هذا فان عرفت فامت اهل و الله ولی التوفیق نمقه ابن محمد ...

خط: نستعلیق شکسته، کا: زین العابدین بن محمد رضوی، تا: ۳ ربیع الثانی ۱۲۵۴ق؛ ۶۵ص (۲-۶۶) [عکسی ف: ۱ - ۲۹۰]

۵۸. بشرویه؛ امیرالمؤمنین؛ شماره نسخه:۱۴۴/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابن المرحوم میرزا بشرویی، تا: ۱۳ ربیع الاول ۱۲۵۴ق؛ جلد: گالینگور، ۱۷۶گ (۵۱ر-۲۲۶پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۲۱×۱۵سم [ف مخ]

۵۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۷۰۳

خط: نسخ، کا: محمد قاسم بن حسن قلی نیشابوری بیات مختاری، تا: ۱۲۵۵ق، جا: کاظمین، برای آقا سید اسماعیل مشهدی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سرخ، ۲۰۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱/۷×۱۷سم [ف: ۱ - ۳۰۶]

۶۰. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۹۹/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۵ ذیقعده ۱۲۵۵ق [ف: ۳ - ۴۵]

۶۱. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۸۹/۱

آغاز: برابر

خط: نستعلیق نازیبا، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۲۵۵ق؛ جلد: تیماج سیاه، اندازه: ۲۱×۱۷سم [ف: - ۳۱۳]

۶۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۶۲/۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** یعتقدون بما یعقولهم بما یفهمونه من شیی ء واحدبان یکون کل واحد

جز دیباچه شرح فوائد چیز دیگری ندارد؛ خط: نستعلیق، کا: میرزا محمد علی فاضل ادیب پسر مرحوم ملا صالح مدرس تبریزی، تا: ۱۲۵۶ق، جا: تبریز (احتمالا)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲ص، ۱۹ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۲۶]

۶۳. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه:۸/۳

آغاز: برابر ذیل؛ **انجام:** و لو هذبت العبارة و اقتصرت علی الاشارة لکلت البصائر و انسدت المذاهب و مع هذا فان عرفت فأنت أنت

خط: نسخ، کا: هادی بن مهدی، تا: سه‌شنبه ۱۶ ربیع الاول ۱۲۵۶ق؛ ۳۹گ (۳۹پ-۷۷پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: - ۱۵]

۶۴. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۱۰۳/۲

خط: نستعلیق، کا: اسماعیل بالورودی، تا: ۱۲۵۶ق؛ ۱۳۴گ (۱۳پ-۱۴۶ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: - ۶۸]

۶۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۶۸۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** کانها مشتمله علیه کما یخفی تمت فوالمعرفته

خط: نستعلیق، کا: قربان موسوی، تا: ۱۲۵۶ق [رایانه]

۶۶. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۵۸۸/۱

خط: نسخ، کا: حسن بن ملا جعفر ایواوغلی خوئی، تا: ربیع الاول ۱۲۵۷ق؛ تملک: ملا محمد جعفر بن ملا حسن ایواوغلی با مهر «محمد جعفر» (مربع)؛ جلد: تیماج سرخ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۲×۱۵سم [ف: - ۳۱۰]

۶۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۶۰/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر ذیل

نسخه حاضر شرح فوائد دوازده گانه (تا ص ۱۴۶) و شرح فائده ۱۳ (تا ص ۱۵۶) را دربردارد؛ خط: نسخ، کا: نعمت الله بن محمد مهدی، تا: ۱۲۵۷ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: میشن عنابی مذهب، ۱۵۴گ (۳پ-۱۵۶)، ۲۲ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۲۲/۵×۱۵سم [ف: ۱۳ - ۲۳۲]

۶۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۹۶۰

کامل؛ خط: نسخ، کا: علی اکبر بن حسن بن علی، تا: ۱۲۵۸ق؛ کاغذ: فرنگی حنایی، جلد: تیماج ماشی مذهب، ۲۲۲گ، ۱۵ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۱۰۷]

۶۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۳۵

آغاز: برابر **انجام:** راشد افقیه الحق و الهدی

تا شرح فائده هفدهم را دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۸ق؛ واقف: نائینی؛ ۲۰۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۴ - ۱۹۰]

۷۰. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۹۳/۶

خط: نسخ، کا: محمد صالح بن محمد رضا طالقانی، تا: ۱۴ ربیع الاول ۱۲۵۸ق؛ ۱۵۵گ (۲۸پ-۱۸۲)، اندازه: ۱۶/۵×۲۵/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۸۱]

۷۱. تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه:۱۲۷/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر ذیل

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محرم ۱۲۵۸ق؛ کاغذ: زرد، جلد: تیماج

قهوه‌ای، ۱۲۶گ (۱پ-۱۲۶ر)، ۲۶ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: - ۱۰۰]

۷۲. **شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه:۲۶۵/۱**
بی‌کا، تا: ۱۲۶۰ق [نشریه: ۵ - ۲۲۳]

۷۳. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۳۴۰/۱**
خط: نسخ، کا: عبدالله بن شریف بن احمد حسینی لواسانی، تا: صفر ۱۲۶۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا و پارچه، ۱۱۷گ (۳پ-۱۱۹ر)، ۲۱ سطر (۱۰/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۲ - ۴۲]

۷۴. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۳۷**
آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر ذیل
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رمضان ۱۲۶۰ق؛ دارای سرلوح کوچک، مجدول مذهب؛ واقف: نائینی؛ ۱۷۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۴ - ۱۸۹]

۷۵. **تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۹۳۱**
خط:نسخ،کا: محمد صادق بن مختار گلپایگانی، تا: جمعه ۴ صفر ۱۲۶۰ق، جا: مدرسه سلطان آبادی؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سیاه، ۱۲۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۹سم [ف: ۱ - ۳۰۶]

۷۶. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۸۴۴**
آغاز: برابر؛ **انجام:** غفرالله هما بحق محمد و اله الطاهرین
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۰ق [رایانه]

۷۷. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۶۳۵**
آغاز: برابر؛ **انجام:** و الاجل والکتاب و الوض ... القابلیة بهذه الاشیاء لانها ... عن هذه الاشیاء و تتولد منها
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۱ق؛ افتادگی: انجام؛ ضمیمه نسخه ش ۲۷۲۹۴ [رایانه]

۷۸. **تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۴۱۲**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد قلی بن صفی قلی افشار خراسانی، تا: دوشنبه ۱۶ ذیقعده ۱۲۶۱ق، حسب خواهش حاج میرزا محمد خراسانی؛ مصحح؛ تملک: محمد جعفر دارزی؛ واقف: شهاب الدین مرعشی نجفی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۳۴۱]

۷۹. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۳۲۸**
آغاز: برابر؛ **انجام:** و البصر بعین الاخبار ۱۲۰۰۰ شهر شوال
خط: نسخ، کا: عبدالرحیم، تا: ۱۲۶۱ق [الفبائی: - ۳۵۰]

۸۰. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۰-۵۰۳۰/۱۲۰-۲۵**
آغاز: برابر؛ **انجام:** و هو المشخصات اعنی الکلم و الکیف و ... و ما یلزم ذلک کالاذن و الاجل و الکتاب و الوضع و انما فسرنا القابلیة بهذه الاشیاء لانها تنشاء عن هذه الاشیاء و تتولد منها تمت
خط: نسخ، کا: هادی بن محمد حسین حسینی خاتون آبادی، تا: پنج‌شنبه ۱۵ صفر ۱۲۶۲ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۵۰گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۵۸]

۸۱. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۷۱۳**
آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر ذیل
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۲ق [رایانه]

۸۲. **تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۱۸۵**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۶۳ق؛ محشی؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۱گ، ۲۱ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۳ - ۲۰۰]

۸۳. **قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۴۰۰۳/۱**
آغاز: انما هو شی بفعل الله سبحانه فلا یتحقق له فی البروز فی عالم الاکو ان الا بالفعل فهومنه کالنهر الجاری من الینبوع والاخر اول مفعول صدور عن الفعل هذا تتقوم به الاشیاء؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: سید حسین بن عبدالکریم طباطبایی نائینی (متخلص به ناظر)، تا: شوال ۱۲۶۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: گالینگور سبز، ۴۱گ، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۳۸]

۸۴. **قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۳۳۳**
خط: نسخ، کا: حسینعلی بن ملا محمد رحیم سینجانی من محال کزاز، تا: ۱۲۶۳ق، جا: تهران مدرسه میرزا صالح؛ ۱۵۵گ، ۲۲سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۵۲]

۸۵. **یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۲۲۴/۳**
خط: نسخ، کا: محمد صادق، تا: پنج‌شنبه ۲۲ رجب ۱۲۶۵ق، جهت سید میرزا محمد؛ ۱۹۳گ (۳۳پ-۲۲۵پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۱۸۱]

۸۶. **تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۷۹**
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۶ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج حنایی، ۱۷۰گ، ۱۶ سطر (۸/۵×۱۷)، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [ف: ۱۳ - ۳۹۷]

۸۷. **تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۱۴۵**
خط: نسخ، کا: ابن ملا علی اکبر تونی، تا: ۱۲۶۶ق؛ با شرح فائده سیزدهم در پایان؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن مشکی، ۱۷۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۲×۲۲/۱سم [ف: ۱ - ۳۰۶]

۸۸. **تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۲۲۵/۱**
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۸ صفر ۱۲۶۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۱۵۵ص، ۱۹ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۱۷]

۸۹. **قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۲۶۹**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن علی اصغر، بی‌تا، پنج‌شنبه ۲۴ ذیحجه ۱۲۵۰ق، جا: قریه سرچاه تازیان (پایان کتاب)، ربیع الاول ۱۲۶۷ق در کاشان (پایان ملحقات)؛ جلد: مقوایی ابر و باد، ۱۱۵گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۵۷]

۹۰. **قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۹۰۶**
آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه کاشف الغطاء-نجف اشرف؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۶ جمادی الاول ۱۲۶۹ق؛ مصحح؛ ۲۲۸ص [عکسی ف: ۵ - ۳۶۲]

۹۱. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۱۱۵/۱

خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم بن محمد علی، تا: یک‌شنبه ۲۶ ذیحجه ۱۲۷۱ق؛ ۱۶۶گ (۳پ-۱۶۸ر)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۸۸]

۹۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۵۸۰/۱-عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر ذیل

گزارش همان ۱۲ «فایده» است با دیباچه‌ای کوتاه از خود احسایی؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۷۲ق؛ افتادگی: انجام؛ ۱۲۴ص (۲-۱۲۵)، ۳۱ سطر (۱۳×۲۳) [عکسی ف: ۱ - ۲۳۳]

۹۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۲۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** قبل هذا فیه بیان

خط: نسخ، کا: عباس زنوزی، تا: ۱۲۷۳ق [الفبائی: - ۳۵۰]

۹۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۱۴۸

آغاز: فانهم لایختلفون فی وصفه اختلافا کثیرا لان افهامهم فی ادراک صفاته تابعة لابصارهم فیفهمون مما رأوا هولاء مثال الذین یعتقدون بعقولهم؛ **انجام:** برابر ذیل

خط: نسخ، کا: محمد، تا: ۱۲۷۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۳۸]

۹۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۲۷۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۳ق؛ جلد: روغنی مذهب، ۲۲۰گ، ۱۸سطر، اندازه: ۱/۵×۱۷سم [ف: ۳۲ - ۲۹۷]

۹۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۱۹۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذه تسعة عشر بعدد حروف بسم الله الرحمن الرحیم ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷۴گ، ۲۰ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۳ - ۸۹۱]

۹۷. گلپایگان؛ کتابخانه حجة الاسلام گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۲۷/۶

کا: زین العابدین گلپایگانی، تا: قرن ۱۳، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۱۴۰پ-۱۴۴پ)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: - ۱۱۰]

۹۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۴۶۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** بهذه الأشیاء و لأنها منشأ عن هذه الأشیاء و تتولد منها.

نسخه ۷ فایده افزون بر نسخه شماره ۲۱۶۲ مرعشی شماره «۲۱۶۲» دارای ۱۲ فائده است و نسخه حاضر دارای ۱۹ فائده و مؤلف در برگ ۱۸۴ این نسخه گوید: «سپس پیش آمد برای من که اضافه کنم بر این، پس هفت فایده بر آن افزودم ...»، مؤلف، نخست فوائد هفت‌گانه جدید را نگاشته، آن گاه بعد از اتمام، مجدداً به شرح اجمالی آنان پرداخته است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول، دارای کمند؛ در برگ پایانی فهرستی از کتاب‌های شیخ احمد احسایی، توسط یکی از مریدان وی آمده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: ساغری مشکی، ۱۹۴گ، ۱۷ سطر (۱۱/۵×۱۶)، اندازه: ۲۰×۳۰/۵سم [ف: ۲۹ - ۸۷]

۹۹. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۴۴۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ بهای نسخه در ابتدای آن ۲۵۰ ریال تعیین شده؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۴۱]

۱۰۰. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۷۳/۲

آغاز: قلت و یتوهمون انهم تعمقوا فی المعنی المقصود أقول المراد؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ واقف: شهاب الدین مرعشی نجفی؛ ۱۷۹گ، ۲۴-۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۳۴۱]

۱۰۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۰۹۳/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: رویه ابری، ۱۵ و ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۴۲۱]

۱۰۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۸۷۱۶

آغاز: اقول هذه الکلمات معناه ظاهر. قلت الفائدة الثانیة فی بیان معرفة الوجود اقول

خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ فرنگی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۲گ، ۲۲ سطر (۷×۱۷)، اندازه: ۱۱/۵×۲۲/۵سم [ف: ۳ - ۱۰۰۸]

۱۰۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۷۱۷/۱

آغاز: برابر ذیل

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا با روکش لاجوردی، ۱۸ سطر (۹/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۸۲۲]

۱۰۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۵۱۹

آغاز: بین ائمة الهدی و بین خواص شیعتهم مذکورة مشتهرة و کان سلمه الله تعالی علی ما الزمت علی نفسی؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، مجدول، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۵۷]

۱۰۵. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۵۴۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف مخ - ۱ - ۲۹۶]

۱۰۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۲۲۶

شرح فوائد به همراه ذیل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مقابله شده، با سرلوح زرین؛ کاغذ: فرنگی، جلد: روغنی مذهب،

۲۱۹گ، ۱۸ سطر (۱۶×۱۷/۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۱۷]

۱۰۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۴۷۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مهر: «هو العلی ۱۲۰۶» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۳/۱ - ۴۳]

۱۰۸. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۲۳۹/۱

آغاز: و دلیلاً علیه کما قال الرضا علیه السلام قد علم اولو الالباب ان الاستدلال علی ما هنا لک لا یعلم الا بما هاهنا

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۳۷گ (۱ر-۱۳۷پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۹۲]

۱۰۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۷۴۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لا من دونه تعالی و ان غیر مستقل و لامستغن

خط: نسخ خوب، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول؛ مهر: «محمود بن موسی» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۵۶گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵/۳×۲۵/۵سم [ف: ۴۱ - ۱۹۲]

۱۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۱۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن ۱۳؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۲۹ص (۱-۲۲۹)، ۱۶- ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۲ - ۲۸]

۱۱۱. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۱۱۰ - ج

از دیباچه چند سطری افتاده است و تا شرح فائده ۱۲ را دارد با هفت فایده دیگر، شرح فائده ۱۳ که پس از این افزوده و شرح کرده و در چاپی آمده است در این نسخه دیده نمی‌شود؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۳۳گ، ۱۷سطر (۶/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۲۱سم [ف: - ۳۷۸]

۱۱۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۵۷۷/۱۴

شرح فائدة الاولی من الفوائد السبعة الملحقة بالفوائد؛ کا: سید علی اصغر پسر محمد قاسم زواره‌ای، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۳گ (۳۲۶ر-۳۲۸ر)، ۳۵ سطر (۱۴×۲۸)، اندازه: ۲۲×۳۹سم [ف: ۱۷ - ۴۱۱]

۱۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۹۱۵/۷

آغاز: قلت الفائدة الاولی فی ذکر تفصیل الادله الثلاثه. اقول یعنی فی ذکر بیان اقسامها و انها تنقسم باعتبار انواعها الی ثلثه اولها؛ **انجام:** فلو وصف نفسه به الحمر لشابهه الزنجفر و لو وصف نفسه بالبیاض ...

از شرح فائده اولی آغاز شده است و تا اندکی از شرح فائده دوم «فی معرفة-الوجود» را دارد؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ رساله حاضر نسخه‌ای است ناقص و بدون سروته که بیشتر رساله را از آخر فاقد است نخستین فائده از فوائد احسائی «فی ذکر تفصیل الا وله الثلاثه»است؛۴۵۸ص(۱۵۲-۶۰۹) [ف: ۹ - ۵۷۰]

۱۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۶۷۳/۱

آغاز: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ تنها یک صفحه از کتاب است؛ مهر: «المذنب علی محمد»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱ص، ۲۰سطر (۱۱×۱۲)، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۱۳ - ۵۶]

۱۱۵. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۶۷/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** الفائدة العاشرة فی بیان صدور الأفعال من الانسان و الاشارة الیه ... و لا یحصل السکون للمرکب الا بالفعل و لا یزال کذلک حتی.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ ۱۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۴۱۵]

۱۱۶. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۰۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۱۱ - ۹۰۵]

۱۱۷. تهران؛ حوزه آستان حضرت عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۲۶

آغاز: فی الاعتقادات و بالأرکان فی الأعمال فقد أنصفت ربک؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: مقوا، ۱۵۴گ، ۱۶سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: - ۴۲]

۱۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۸۷۹/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۹۳گ (۸۲-۱۷۴)، ۲۶ سطر(۱۲×۲۱)، اندازه: ۲۰/۵×۳۰سم [ف: ۴۰ - ۳۱۸]

۱۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۲۳ ط

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرشکی، ۱۳۴گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۴/۲ - ۱۷۹]

۱۲۰. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۷۶۳/۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۳۰۶ یا ۱۳۶۰؛ ۱۳گ (۳۲ر-۴۴ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۵۷۰]

۱۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۰۶۶/۳

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۳۸گ (۱۸۷پ-۲۲۴پ)، ۱۸ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۰۰۵]

۱۲۲. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۶۰۹

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۷]

۱۲۳. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۴۷۰۸

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۷]

۱۲۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۴۳۴/۲۳

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱ص (۳۶۶پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۳۳۹]

۱۲۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۷۱۶/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: میر اسماعیل ابرندآبادی، تا: جمعه ۲۰ صفر؛ جلد:

تیماج مشکی، ۶۰گ (۳۰ر-۸۹پ) [ف: ۳۷ - ۲۴۳]

۱۲۶. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۷۲۶

انجام: مما یتوقف علیه الفعل بجمیع اسبابه فتفهمه راشدا ففیه الحق و الهدی

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: چرم مشکی، ۱۵۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [مؤید: ۲ - ۲۱۲]

۱۲۷. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه:۲۰۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** قد فرغ من تحریر هذه الرسالة الشریفة المسماة بشرح الفوائد فی یوم السبت، العبد الأقل محمد علی بن علی محمد الکزاری، اللهم اغفر له و لوالدیه و لأستاذه.

کا: محمد علی بن علی کزاری (شاگرد مؤلف)، بی‌تا [تراثنا: س۱۳ش۲و۳ - ۳۵۷]

۱۲۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۵۳۵

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۱۲۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۳۶/۵-عکسی

آغاز: مما املاه العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسایی. هذا الفواید الثمان فی هذه الاوراق بعض الاستدلال من الکتاب العزیز و من العالم علی بعض مسائل للعارفین؛ **انجام:** و هو یلزم عدم الرابطة.

خط: نسخ خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ ناتمام [عکسی ف: ۱ - ۲۹۰]

۱۳۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۹۰۲

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی [رایانه]

۱۳۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۲۳۱/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان تلک الادمیین المشیة وحواء ذلک الادم هو الجواز الامکان بقول مطلق یعنی ان ارید به المشیة الامکانیة فالمراد بالجوارح الامکان المطلق الراجح و ان

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۳۷]

۱۳۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۰۲۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** بقوله تعالی الا له الخلق والامر وهذا فتقوم به الاشیاء تقوم صدور فکل شیء من فعل الله فی حال طری ابدا فأول اقامة کآخرها اذ وجوده

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ از موقوفات حاج محمد رمضانی است؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۷گ، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۳۸]

۱۳۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۰۱۰-۱۱/۱۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** انتهی شرح هذه فی اللیلة التاسعة من شهر شوال سنة ثلاث بعد المأتین و الالف من الهجرة ... بقلم المؤلف ... احمد ... الاحسائی عفرالله له و لهم اجمعین و الحمدلله رب العالمین

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ در دو برگ پایانی مطلبی به نقل از ملاعلی نوری و چند سؤال و جواب فقهی به فارسی از میرزا محمد تقی مازندرانی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۵گ، ۱۸-۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۵۸]

۱۳۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۳۴۷/۱-۱۳/۲۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هو المشخصات اعنی الکلم و الکیف و الوقت و المکان و المرتبة و الجهة ... و انما فسرنا القابلیة بهذه الاشیاء لانها تنشأ عن هذه الاشیاء و تتولد منها.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۵۸]

۱۳۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۷۵۵/۲-۱۴/۲۰۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** یعنی اذا کان شی بخلاف ما وصفناه بان یکون فیه مدخل لغیره اولیس

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۴۵۸]

۱۳۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۸۷۲-۱۵/۱۱۲

آغاز: عنهم و هم معصومون عن الخطاء و الغفلة و الزلل و من اخذ عنهم لایخطأ من حیث هو تابع ... قلت و یکون ذلک بدلیل الحکمة. اقول الحکمة قدیطلق و یراد؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: گالینگور، ۱۳۵گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۵۸]

۱۳۷. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۲۲۴/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۹۱ص (۳۳-۳۲۳) [ف: ۵ - ۲۱۷]

۱۳۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۵۲۲/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و جواب لو محذوف ای لبذلته.

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج حنایی، ۱۰۱گ (۲ر-۱۰۲پ)، ۲۱ سطر (۱۲×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۵ - ۳۰]

۱۳۹. قوچان؛ مدرسه عوضیه؛ شماره نسخه:۳۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** انما ذکرنا هذا التقسیم و التفاوت فی الأجسام علی جهة الحقیقة لتعرف هذه النسبة هناک

تمام دوازده فائده را شامل است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: پارچه مشکی، ۴۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ]

۱۴۰. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۵۴۹

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: شهید، جلد: تیماج زیتونی، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: - ۲۸۷]

۱۴۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۸۳۶/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ناتمام؛ ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳ - ۲۷]

۱۴۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۳۴۱/۱

خط: نستعلیق، کا: محمد جعفر بن محمد قاسم، بی‌تا؛ ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۳ - ۸۲]

۱۴۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۳۷۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** ... هو المجرد عن الرتبه و المکان فالناسبه الثانیه انما تکون بین المشیه و بین محدبه ...

خط:نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ کاغذ:

فرنگی نخودی،جلد:تیماج مشکی، مذهب، ۱۳۰گ، ۱۵-۱۶ سطر (۶×۱۱/۷ و ۲/۶×۲×۱۲/۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۸سم [ف: ۱۵ - ۱۸۴]

۱۴۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۴۴۲/۱

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۱۰۳گ (۱پ-۱۰۳پ)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۲ - ۲۵۵]

۱۴۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۰۲۸/۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قرمز، ۹۷گ (۹پ-۱۰۵پ)، ۳۰ سطر، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۶ - ۱۹۰]

۱۴۶. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۶۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور آبی، ۱۱۵گ، ۱۴ سطر [ف: ۱ - ۱۶۰]

۱۴۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۶۸۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** الاتساوی الخطوط و النسب و الاوقات

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۱۴۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۰۴۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** کالحقیقة المحمدیة و القائم کالوجه الذی ...

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۱۴۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۵۸۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** برابر ذیل

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ هو الواقف علی الضمایر وفق مؤید حبس مخلد نمود اقل الخلیقة احمد بن مرحوم میرزا طاب ثراه ... المبارکه سنه ۱۲۷۴ [رایانه]

۱۵۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۶۵۵/۶

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج سیاه، ۳۳ص (۴۷۲-۵۰۴)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳۳/۱ - ۱۵۰]

● شرح الفوائد الحکمیة الاثنی عشریة / فلسفه / عربی

š.-ul fawā'id-il ḥikamīyyat-il iṯnā 'ašarīyya

سمنانی، کاظم بن علی نقی، ق۱۳ قمری

semnānī, kāzem ebn-e 'alī naqī (- 19c)

وابسته به: شرح الفوائد الحکمیة الاثنی عشریة؛ احسائی، احمد بن زین الدین (۱۱۶۶-۱۲۴۱)

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۷۳۱/۹

از فائده نهم است؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن محمد نصیر ولوی هزار جریبی، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، مذهب، ۷۶گ (۹۸پ- ۱۷۳پ)، ۱۹-۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲/۳سم [ف: ۴۱ - ۱۸۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۷۳۱/۱۳

انجام: ... قبضة من الارض الرابعة ارض الشهرة فخلق وجوده الثانی الشهودی ...

جزء دوم از فائده پنجم است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۴۲گ (۱۰۱پ-۱۴۲پ)، ۱۹-۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲/۳سم [ف: ۴۱ - ۱۸۸]

● شرح الفوائد الحکمیة الاثنی عشریة / فلسفه / عربی

š.-ul fawā'id-il ḥikamīyyat-il iṯnā 'ašarīyya

سمنانی، محمد حسین بن حاج بابا

semnānī, mohammad hoseyn ebn-e hāj bābā

وابسته به: شرح الفوائد الحکمیة الاثنی عشریة؛ احسائی، احمد بن زین الدین (۱۱۶۶-۱۲۴۱)

شرحی است مفصل و مزجی بر کتاب «الفوائد الحکیمیة الاثنی عشریة» شیخ احمد احسایی که در مسیر کربلا در شهر بلده مسیب آن را آغاز نموده است. وی در این شرح از مؤلف با عناوینی چون «قال الاستاذ مدظله العالی قال الاستاذ روحی فداه و ...» نام برده است همچنین به دو اثر دیگر خود با عناوین «رسالة فی بطلان وحدة الوجود» و «رساله فی معنی تجلی الله سبحانه» اشاره نموده است. نسخه موجود تا اواخر فایده یازدهم را شرح نموده و گویا ناتمام مانده است.

[دنا ۸۹۷/۶؛ معجم التراث الکلامی ۸۳/۴]

کاشان؛ مزار افضل الدین کاشانی؛ شماره نسخه:۱۴۱۷۲

آغاز: الحمدلله الواحد الاحد الفرد الصمد الذی وفقنا بهدایته و اکرمنا بنور و لایته و جعلنا من شیعة علی با ابی طالب ... انی لما کمن قرأت بهدایته و اکرمنا بنور و لایته و جعلنا من شیعة علی بن ابی طالب ... انی لما کمن قرأت علم التوحید و البیان و الحکمة؛

انجام: ان التابع مثل المتبوع وفاقا و خلافا و الذاتیة من الحرکة فی الماهیة ... علی خلاف التوالی و العرضیة للوجود کذلک فافهم.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۴۰ق، جا: مسیب عراق؛ مصحح، محشی از مؤلف با نشان «منه» و «منه عفی عنه»؛ مهر: مؤلف «عبده الراجی محمدحسین» (بیضی)، «عبده الراجی محمد شریف بن علی اصغر»؛ کاغذ: فرنگی، لد: تیماج مشکی مذهب، ۴۳۱گ، ۲۱ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۳۵ - ۷۴۸]

← شرح فوائد الرضویة > التعلیقة علی الفوائد الرضویة

● شرح فوائد سمنانی / -

š.-e favā'ed-e semnānī

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۲۹۴۹

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از نادر طاهایی [رایانه]

● شرح الفوائد الصمدیة (شرح کبیر) / نحو / عربی

š.-ul fawā'id-iṣ ṣamadīyya (s. kabīr)

حسینی نائینی، محمد بن محمد باقر، ۱۰۸۰؟ - ۱۱۴۰؟

قمری
hoseynī nā'īnī, mohammad ebn-e mohammad bāqer (1670 - 1728)
وابسته به: الفوائد الصمدیة = صمدیه؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)
شرح مزجی مفصلی است در پنج مجلد که به نقل کثیری از آراء علمای نحوی پرداخته و در آنها مناقشه می‌کند، بالاخص آراء استادش سید صدرالدین علی خان شیرازی که در شرح همین کتاب آورده است. جلد اول آن در شب دوشنبه ۱۹ جمادی الاول ۱۱۱۵ق به پایان رسیده است.
[الذریعة ۳۶۲/۱۳]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۸۲۸
آغاز: نحوک نحوی فلیس لی عنک صرف فعفوک عفوی عن کل سرف فمن فضل بابک نجاة النحاة
جلد اول؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۵گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۱۳ - ۲۷]

● شرح الفوائد الصمدیة / نحو / فارسی
š.-ol fawā'id-es samadīyya
اردبیلی، نظام الدین بن احمد، ق۱۲ قمری
ardabīlī, nezām-od-dīn ebn-e ahmad (- 18c)
وابسته به: الفوائد الصمدیة = صمدیه؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۰۶/۴
کاتب: علی کرم بن استاد محمد کلارستاقی المسکن بکویر، تا: ۱۳۱۴ق، جا: نور؛ حاوی الفروع و الاصول جامع المعقول و المنقول مجتهد الزمانی آقایی آقا سید محمد دام ظله العالی؛ جلد: گالینگور آبی، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: - ۲۲۴]

● شرح الفوائد الصمدیة / نحو / عربی
š.-ul-fawā'id-iṣ-ṣamadīyya
شمسی، محمد تقی بن محمد باقر، ق۱۲ قمری
šamsī, mohammad taqī ebn-e mohammad bāqer (- 18c)
وابسته به: الفوائد الصمدیة = صمدیه؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)
تاریخ تألیف: محرم ۱۱۰۸ق
شرح مزجی متوسطی است بر رساله «الفوائد الصمدیه» شیخ بهائی که به درخواست بعضی از طلبه نوشته شده است. شارح شرحی بر صمدیه بیست سال قبل از این شرح نوشته بوده ولی چون مفقود شده بار دیگر به شرح آن پرداخت.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۵۰۳
آغاز: حمداً لمن جعل فی کل عالم باباً نحو معرفته کافیة لمن طلبها بالشرح الرضی و شکراً لمن جعل فی لوز کل کلمة لباً؛
انجام: قد وقع الفراغ من هذه التعلیقات فی المرتبة الثانیة بعد تضییع ما علقته فی المرتبة الاولی ...
خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی، مجدول؛ مهر بیضوی «نعمت الله» و «الهی نعمتی بیمنتهی ده» و «المتوکل علی الله عبده نعمت الله» و «جعفر بن رضا الحسینی»؛ تملک جعفر بن رضا الحسینی المدرس بتاریخ ربیع الثانی ۱۳۳۰؛ جلد: تیماج قرمز، ۶۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۷ - ۹۱]

● شرح الفوائد الصمدیة / نحو / عربی
š.-ul-fawā'id-iṣ-ṣamadīyya
انبوهی، احمد بن حسن
anbūhī, ahmad ebn-e hasan
وابسته به: الفوائد الصمدیة = صمدیه؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۳۲۹
آغاز: بسمله، قوله احسن کلمة الحق ان کلمة احسن؛ **انجام:** و الحمدلله کما هو اهله
خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:۱۲۶۵ق؛کاغذ:فرنگی، جلد: تیماج آلبالویی، ۱۳۴گ، ۱۵سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۵ - ۱۶۱۷]

● شرح الفوائد الصمدیة / نحو / عربی
š.-ul-fawā'id-iṣ ṣamadīyya
بروجردی، معصوم بن رضی، ق۱۳ قمری
borūjerdī, ma'sūm ebn-e razī (- 19c)
وابسته به: الفوائد الصمدیة = صمدیه؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)
تاریخ تألیف: شنبه ۱۷ محرم ۱۲۳۵ق؛ محل تألیف: بروجرد

قم؛ مدرسه رضویه؛ شماره نسخه:۶۷
آغاز: بسمله. الحمدلله الرحمن القادر السبحان ... و بعد یقول المعتصم بالله الغنی معصوم بن ری البروجردی لما رایت المختصر الشریف و المؤلف المنیف المشتمل علی امهات المطالب النحویة الموسوم بالصمدیة من مؤلفات شیخنا محمد المشتهر ببهاء الدین العاملی عامله الله بلطفه و احسانه واذاقه حلاوة غفرانه، ولم یکن عند نافی عقد الزمان شرح یرفع النقاب عن وجه معضلاته و یکشف الحجاب عن رئوس مشکلاته صرفت برهة من اوقاتی الهمة الی بیان هو کمفتاح یفتح به مغلقاته ... اجابة لالتماس بعض الاصدقاء من المحصلین
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ محشی؛ با این یادداشت به خط

نگارنده کتاب در پایان نسخه: «تاریخ تولدی علی ما حرره والدی رحمه الله فی خلف کتابه من کلام ملامحمد حسین کازرانی مقباس رقم زد زپی تاریخش/ آفاق ز معصوم بشد پر انوار ۱۲۰۲»؛ تملک: میرزا محمد ابراهیم ولد مرحوم شارح الکتاب؛ ۲۰۷گ، ۱۴ سطر، قطع: ربعی [چند نسخه-ف: - ۲۳]

● شرح الفوائد الصمدية / نحو / عربی

š.-ul fawā'id-iṣ ṣamadīyya

حسینی، عبدالعظیم بن عبدالغنی، ق۱۳ قمری

hoseynī, 'abd-ol-'azīm ebn-e 'abd-ol-qanī (- 19c)

وابسته به: الفوائد الصمدیة = صمدیه؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

شرح مزجی مختصری است بر «الفوائد الصمدیة» شیخ بهاء الدین عاملی و سعی شده که مثال‌های آن از آیات کریمه گرفته شود و در بعضی از موارد به اقوال علماء ادب چون زمخشری و شیخ رضی متمسک شده است.

آغاز: بسمله نحمدک یا من نحو ضمیر ناموصول الی وصف أسمائه الحسنی و بناء کلامه علی مفاتیح کفر بعدم معرفة فعل منها النصاری

[الذریعة ۳۶۱/۱۳-۳۶۳؛ دنا ۸۹۷/۶]

۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۱۴۸

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی بن محمد هادی، تا: ۱۱۰۲ یا ۱۱۵۲ق؛ مصحح، مقابله شده، محشی به امضاء «منه» و بعضی «منه رحمه الله»، ظاهراً نسخه از نظر شارح گذشته و این حواشی به خط خود او می‌باشد؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۱۸۳ص، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲ - ۳۵۶]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۷۶۳-۱۹/۹۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و آله الذین بمحبتهم و مدحهم ندخل الجنة اللهم تقبل منا انک علی کل شیء قدیر و بالاجابة جدیر

خط: نستعلیق، کا: صالح بن احمد بیدگلی، تا: یک‌شنبه ۱ جمادی الاول ۱۲۱۶ق، جا: جرقویه؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۴۵]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۸۷/۳-۳/۱۰۷

آغاز: ولانه تعالی قبل الاشیاء فتقدیم اسمه أوقق فی الطور و تیمنا بأسمائه فی الدهور فان قیل روی ... احسن کلمة یبتدأ بها الکلام علی البناء للمفعول اذ الباء صلة الابتداء؛ **انجام:** و قیل حرف جر و قیل کلمه تضم الشیء إلی آخر و اصلها معادی للمصاحبه اللهم اشرح صدورنا بأنوار المعارف ... صلواتک علیهم اجمعین و قد وقع الفراغ من تصنیف هذا الکتاب و هو من در افکار محمد بن عبدالغنی الشهیر بعبد العظیم الحسینی وقاه الله عاقبه بنون الوقایة

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و وسط؛ مصحح؛ ۶۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۲۴۴۵]

۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۶۷/۳

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه سید عز الدین حسینی -زنجان؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ ۱۹۷ص (۲۲۲-۴۱۸) [عکسی ف: ۱ - ۳۱۰]

۵. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:بدون شماره

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا [دلیل المخطوطات: ۱ - ۱۳۱]

● شرح الفوائد الصمدية / نحو / عربی

š.-ul-fawā'id-iṣ-ṣamadīyya

حسینی کاشانی، محمد بن علی، ق۱۳ قمری

hoseynī kāšānī, mohammad ebn-e 'alī (- 19c)

وابسته به: الفوائد الصمدیة = صمدیه؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۹۱۱

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... لما کان الفوائد الصمدیة من تألیفات شیخ العلماء بهاء الدین محمد العاملی؛ **انجام:** و انا نتوسل إلیک بحبیبک سید المرسلین و آله الائمة الطاهرین صلواتک علیهم اجمعین.

خط: نسخ، کا: محمد اسماعیل بن محمد مهدی جوشقانی، تا: غره ربیع الثانی ۱۲۷۰ق؛ محشی بعضی از آنها از سید حسین و محمد؛ مهر: کاتب «عبده محمد اسماعیل بن محمد مهدی» (مربع)؛ جلد: گالینگور سبز، ۸۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۳ - ۱۳۳]

● شرح الفوائد الصمدية / نحو / عربی

š.-ul fawā'id-iṣ ṣamadīyya

محمد علی بن ملک حسن، ق۱۳ قمری

mohammad 'alī ebn-e malek hasan (- 19c)

وابسته به: الفوائد الصمدیة = صمدیه؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

شرح مزجی توضیحی مختصری است بر رساله «الفوائد الصمدیة» شیخ بهاءالدین عاملی، مشتمل بر حل مشکلات و بسط و تحقیق و فوایدی که بنا به گفته مؤلف کمتر دیگران بدانها می‌پردازند.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۳۴۳

آغاز: نحمدک یا من سلک بنا معرفته بمنه الجسیم و بعثنا فی طریق عبادته باحسانه القدیم و بین لنا سبیل الرشد من الغی برسوله المنتجب و کتابه الکریم؛ **انجام:** و قال فی الکشاف هل اتی ای افدانی علی معنی التقریر و التقدیر جمیعاً ای اتی علی الانسان قبل زمان

خط: نستعلیق مغلوط، کا: ابوالقاسم، تا: چهارشنبه ۷ رجب ۱۲۷۱ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲/۵سم [ف: ۲۱ - ۳۰۳]

● **شرح الفوائد الصمدیة** / نحو / عربی

š.-ul-fawā'id-iṣ-ṣamadīyya

مهاجرانی، فرج الله بن کریم، ق۱۳ قمری

mohājerānī, faraj-ol-lāh ebn-e karīm (- 19c)

وابسته به: الفوائد الصمدیة = صمدیه؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

حاشیه ای است بر «الفوائد الصمدیة» شیخ بهایی، بی دیباچه، با سربندهای «قوله».

آغاز: بسمله. و تشتمل علی خمس حدائق الاول فی تعریف الفن و بیانه و موضوعه ... و الحدیقة الروضة ذات الشجر و النخل شبه بها..

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۵۹۷/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** ثانیهما عروض و صنعته لانه وضع اسما لعدد معین ...

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۳۹ق؛ افتادگی: انجام؛ توضیح: نام مؤلف از آغاز معلوم گردید؛ اهدایی: دکتر مهدی روشن ضمیر؛ ۱۲گ (۱۰۵پ-۱۱۶پ) [ف: ۳ - ۱۰۷]

۲. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۲۲۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** قد تممت و کملت هذه النسخة الشریفة المسماة بشرح الصمدیة فی ایضاح مقاصدها المعضلة و اظهار مطالبها المشکلة فی الخامس ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۸۰ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه»؛ در برگ اول و آخر اشعاری آمده با امضای «محمد باقر» در سال ۱۲۸۳؛ مهر: «کاظم الحسینی» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۸۴]

● **شرح الفوائد الصمدیة = شرح صمدیه** / نحو / فارسی

š.-ol-fawā'id-es-samadīyya = š.-e samadīyya

تنکابنی، محمد بن سلیمان، ۱۲۳۴ - ۱۳۰۲ قمری

tonekābonī, mohammad ebn-e soleymān (1819 - 1885)

وابسته به: الفوائد الصمدیة = صمدیه؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

تاریخ تألیف: ۳ رجب ۱۲۶۶ق (موافق با جمله «ثالث الرجب» به حذف الف در الرجب)

شرح مزجی است بر رساله «الفوائد الصمدیه» شیخ بهائی که آن را جهت فرزندش میرزا سلیمان ملقب به میرزا آقا نگاشته است.

آغاز: پس از ستودن ذات احدیت و درود فرستاده ... چنین گوید بنده شرمسار محمد بن سلیمان الطبیب التنکابنی، که فرزند دلبندم ...

انجام: چون الم نشرح لک صدرک آیا با نکردیم سینه تو را شاهد در همزه شد که بر سر نفی داخل شد تمت

[دنا ۶/۸۹۷-۸۹۸ (۲۲ نسخه)]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۸۷/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** اتمام این شرح در ثالث شهر رجب شد ... هزار و دویست و شصت وشش ... و الحمد الله که داعی ... در مدت چهارده روز این کتاب را تألیف نمودم و ... سی و سه سال از عمرم می‌گذرد قریب به شصت تألیف نموده ام و بجهت ترغیب مبتدئین و معلمین و محصلین بتفصیل مؤلفات خود را بیان می‌نمایم اول شرح عوامل جرجانی ... شصتم کتاب بحر البکاء ... شصت و پنجم رساله در ارث فارسی ... تم علی ید مؤلفه محمد بن سلیمان الطبیب التنکابنی فی سنة ۱۲۶۶

کاتب=مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۰گ (۸۹-۲۳۸)، ۱۷ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۷×۲۰سم [ف: ۱۳ - ۳۱۵۶]

۲. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۵۱۲

بی‌کا، تا: ۱۲۶۰ق؛ قطع: خشتی [ف: - ۱۶۱]

۳. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۲۴

خط: نستعلیق، کا: شکرالله بن حیدر خواجه وند، تا: ۱۲۶۸ق، جا: مدرسه ملا علیرضا کلارستاقی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۵گ، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: - ۱۰۸]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۴۰۹/۴-۲۷/۷۹

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق،کا:ابراهیم بن یوسف حسینی،تا:۱۲۶۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب،۷۸گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۱۶]

۵. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۶۷۵/۳

خط: نسخ، کا: محمد اسمعیل بن علی الکایی، تا: ۱۲۷۲ق؛ واقف: محمد صادق کلارستاقی، ۱۲۷۷ق؛ جلد: تیماج، اندازه: ۱۹×۲۲سم [ف: - ۲۸۳]

۶. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۰۶/۱

خط: نستعلیق نازیبا، کا: محمد صادق بن مشهدی علی کرم کلارستاقی، تا: رمضان ۱۲۸۵ق، جا: سلیمان آباد مدرسه سلیمانیه؛ جلد: گالینگور آبی، ۱۶۵گ، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: - ۲۲۳]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۷۲۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** کلام مصنف تمام شد و ختم نموده کتاب خود را به آیه شریفه چنانچه ابتداء به بسم الله نموده بوده که او نیز آیه ای از کلام الله بوده.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۹ق؛ مصحح، محشی از سید هاشم بن احمد و غیر او؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۴گ، ۲۰ سطر(۷×۱۴)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۳۲ - ۳۵۸]

۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۸۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، کا: یوسف بن ابراهیم امامی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: گالینگور طوسی، ۹۶گ، ۱۷ سطر (۱۲×۱۵)، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۳ - ۲۰۰]

۹. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۳۳/۲

بی‌کا، تا: ۱۳۰۱ق؛ جلد: گالینگور طوسی، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: - ۲۱۷]

۱۰. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۷۹

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۱ق؛ جلد: تیماج، ۶۵گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: - ۱۰۸]

۱۱. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۶۹۴

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۱ق؛ جلد: تیماج، ۶۵گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: - ۱۰۸]

۱۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۴۰۷/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** از غرائب اینکه اتمام این شرح در ثالث شهر رجب شد و عبارت ثالث الرجب تاریخ اتمام این شرح است که هزار و دویست و شصت و شش باشد به اسقاط الف در الرجب.

خط: نستعلیق، کا: سید قوام بن محمد سیاهکل دری، تا: چهارشنبه ۷ جمادی الاول ۱۳۰۴ق، جا: قزوین مدرسه التفاتیه؛ مجدول؛ جلد: مقوایی، ۱۰۵گ (۱پ-۱۰۵ر)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۵۷]

۱۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۰۹۷

آغاز: بسمله. یعنی ابتدا می‌کنیم بنام پاک

خط: شکسته، نستعلیق، کا: شیخ نصر طالقانی، تا: شوال ۱۳۰۵ق، جا: تهران سرچشمه خانه میرزا محمود خان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۹۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۳- ۵۱۵]

۱۴. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۹۲۶۹/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ولی الله بن آخوند ملا محمد تقی طالقانی، تا: ۲۷ ذیقعده ۱۳۰۷ق، به خواهش برادر عزیزش شیخ مهدی؛ کاغذ فرنگی؛ جلد: مقوا، ۱۴ و ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۳۳۳]

۱۵. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۶۶۷/۱

خط: نستعلیق، کا: علی مهرانی طالقانی، تا: ۱۳۱۵ق؛ ۱۶ سطر، اندازه: ۱۸×۲۱سم [ف: - ۳۲۳]

۱۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۳۵۷/۱

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق و عناوین نسخ، کا: ابوطالب بن میرزا علی، تا: ۱۸ ذیقعده ۱۳۲۵ق؛ جلد: مقوایی، ۸۲گ (۱پ-۸۲ر)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۴ - ۱۸۲]

۱۷. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۸۳

آغاز: بسمله، احسن کلمة یبتداء بها الکلام ... نیکوترین کلمه‌ای که ابتدا کرده می‌شود به آن کلمه کلام و بهترین خبری که ختم کرده می‌شود به آن خبر مقصود و ثنای توست

کامل؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲ صفر ۱۳۲۶ق؛ جلد: مقوا، ۱۳۵گ، ۱۹ سطر [ف: ۱ - ۱۶۰]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۳۲۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بن شریف العلماء نوری، تا: ۵ شوال ۱۳۴۱ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۴۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۶۲]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۰۲۶

همان نسخه بالا [مؤید: ۳ - ۳۹]

۱۹. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۴۷/۲

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سیاه، ۲۵گ، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲۸۵]

۲۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۴۵۰

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه مسجد جامع- چالوس؛ خط: نستعلیق، کا: علی طالقانی، بی‌تا؛ ۲۵۲ص [عکسی ف: ۷ - ۶۵]

۲۱. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۲۵

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۵گ، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: - ۱۰۸]

۲۲. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۵۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و این از عین و برکت چهارده معصوم و از عمر خودم الی الان که سی و سه سال از عمرم می‌گذرد قریب به شصت تألیف نمودم به جهت ترغیب متدینین.

خط: نستعلیق نازیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج، ۴۲گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: - ۱۰۷]

۲۳. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۹۱/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** والحمدلله که داعی برادران دینی در مدت چهارده روز این کتاب را تألیف نمودم واین از یمن وبرکت چهارده معصوم بوده واز اول عمر خودم الی الان که سی و سه سال از عمرم می‌گذرد قریب به شصت تألیف نمودم به جهت ترغیب متدینین.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج [ف: ۱ - ۳۸۰]

● شرح الفوائد الصمدية / نحو / فارسی

š.-ol-fawā’id-es-samadīyya

طارمی، جواد بن محرم علی، ۱۲۶۳ - ۱۳۲۵ قمری

tāramī, javād ebn-e moharram ‘alī (1847 - 1907)

وابسته به: الفوائد الصمدية = صمديه؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

شرح مزجی متوسطی است بر «الفوائد الصمدية» شیخ بهاءالدین عاملی، نگاشته شده برای مبتدئین که فهم عبارت‌های عربی برایشان مشکل بود، با توضیحات مفیدی با عناوین «المعنی، الفائده، البحث» و بعضی جدول‌ها و اشکال برای مسائل کتاب.

آغاز: بسمله، الحمدلله علی افضاله والصلاة والسلام علی خاتم انبیائه ... اما بعد چنین گوید این ذره خاکی بنیاد اقل العباد ... محمد جواد بن محرم طارمی

انجام: هل داخل نمی شود بر منفرد پس گفته نمی شود لم یقم زید وگفته می‌شود هل قام زید بخلاف همزه ... مثل الم نشرح لک صدرک ... اللهم اشرح صدورنا بانوار المعارف ... الی یوم الدین.

[دنا ۸۹۸/۶؛ الذریعة ۳۶۲/۱۳]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۳۲۳/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و انانتوسل الیک بحبیبک محمد محمد سید المرسلین و آله الائمة المعصومین صلوات الله علیهم اجمعین.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۶ رمضان ۱۲۸۶ق، برای نور چشمی میرزا ابراهیم مشهور به میرزا مؤجل؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۵گ (۲۶پ-۱۷۰پ)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۲۴ - ۱۱۴]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۷۷۲-۱۹/۱۰۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: حسین بن ابوالحسن قزوینی، تا: ۲۶ صفر ۱۳۷۰ق؛ جلد: تیماج سبز، ۱۶۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۱۶]

● شرح الفوائد الصمدية = بساتين الهادية فی شرح الصمدية = بساتين النحو / نحو / فارسی

š.-ol fawā'id-es samadīyya = basātīn-ol hādīya fī š.-es samadīyya = basātīn-on nahv

انصاری، هادی بن اسدالله

ansārī, hādī ebn-e asad-ol-lāh

وابسته به: الفوائد الصمدية = صمدیه؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

ترجمه و شرح مفیدی است بر کتاب «الصمدیه» شیخ بهاءالدین عاملی که مؤلف هنگام خواندن علوم عربیت نگاشته است. در پشت برگ آخر کاتب کتاب را «بساتین الهادیة فی شرح الصمدیه» و «بساتین النحو» نامیده و گویا این نامها از مؤلف نباشد.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۶۵۲-۱۸/۱۷۲

آغاز: احسن اسم تفضیل میباشد از حسن کلمه بفتح لام و کسر کاف فصیح‌تر میباشد از فتح و کسر کاف باسکون لام و مضاف الیه می‌باشد؛ **انجام:** زیرا که تا متوسل بتو و حبیب توشدیم محمد مصطفی و خاتم انبیاء و ائمه اطهار ... صلوات الله علیهم اجمعین الی القیامة یوم الدین

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۱۰ ربیع الثانی ۱۳۲۸ق؛ مجدول، روی برگ اول خط مؤلف به تاریخ ۲۸ جمادی الثانی ۱۳۳۶ با مهر «هادی الانصاری» (بیضی)؛ یادداشت‌هایی از میرزا علی خان و غلام رضا اعتمادزاده معتمد الوزرا به تاریخ جمعه ۱۹رجب ۱۳۳۱؛ جلد: مقوایی، ۱۶۷گ، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۶۱۶]

● شرح الفوائد الصمدية / نحو / فارسی

š.-ol fawā'id-es samadīyya

بلرکی، علی بن حسن، ق۱۴ قمری

belarkī, 'alī ebn-e hasan (- 20c)

وابسته به: الفوائد الصمدية = صمدیه؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

آغاز: بسمله و اعلم قاعده علما این است که در ابتدا کتب بعد از ابتدا به بسم الله ابتدا به حمد می‌کنند نظر به حدیث نبوی ...

۱. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۰۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** بجهت اینکه شباهت افتقاری است لاحتیاجها الی الجملة الصلة کالحرف محتاج الیه، قوله بعد من و ما استفهام قید است از برای ذاء قوله و الجواب رفع.

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۲۷ ذیقعده ۱۳۳۳ق، جا: مدرسه لات محله سخت سر؛ خط خوردگی و تعجیل در نسخه؛ جلد: مقوا، ۷۵گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: - ۱۰۸]

۲. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۹۱/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** الثانی عشر صفت لام و معمول مجرد از لام و اضافه نحو حسن وجه، الثالث عشر صفت بالام و معمول کذلک.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج، ۳۹گ [ف: ۱ - ۳۸۱]

● شرح الفوائد الصمدية / نحو / عربی

š.-ul fawā'id-iṣ ṣamadīyya

تنکابنی، محمد حسن بن محمد شفیع، ق۱۴ قمری

tonekābonī, mohammad hasan ebn-e mohammad šafī' (- 20c)

وابسته به: الفوائد الصمدية = صمدیه؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

شرح نسبتاً مفصل و تحقیقی با عناوین «قوله، قوله» بر صمدیه شیخ بهاء الدین عاملی است.

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۹۳۵/۱

آغاز: بسمله، و اعلم قاعده علما این است که در ابتداء کتب بعد از ابتداء به بسم الله ابتداء به حمد می‌کنند نظر به حدیث نبوی کل امر ذیبال لم یبدء فیه بحمدالله فهو اقطع و ابتر؛ **انجام:** یعنی غیر مقید بودن تفضیل این موصوف بر کسی اضافه شده است بلکه قصد گردیده شود بر جمیع مخلوق پس در این حال.

این شرح ناتمام می‌باشد و موجودی تا اواخر مبحث اسم تفضیل است؛ خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، تا: ذیحجه

۱۳۲۲ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی فرنگی، ۴۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۳۲۰]

● **شرح الفوائد الصمدية** / نحو / فارسی

š.-ol fawā'id-es samadīyya

دهدشتی، محمد حسن، ق۱۴ قمری

dehdaštī, mohammad hasan (- 20c)

وابسته به: الفوائد الصمدية = صمديه؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

شرح مفصلی است بر الفوائد الصمدیه شیخ بهایی، شارح شرحش را در ۱۳ ذیحجه ۱۳۱۰ق شروع نموده است و در غره جمادی الثانی ۱۳۱۴ آن را وقف نموده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۲۴۶-۲۱/۱۶۶

آغاز: بسمله یعنی ابتدا می‌کنم به نام خداوندی که این صفت دارد رحمن است واین صفت دارد رحیم است احسن کلمة یبتدأ بها الکلام یعنی نیکوتر کلمه که ابتدا کرده می‌شود به آن کلامها؛ **انجام:** ان بالفتح و التشدید حرف تاکید وتوول مع معمولیها بمصدر من لفظ خبرها ان کان مشتقا و بالکون ان کان جامدا نحو بلغنی انک منطلق وان هذا زید.

خط: نستعلیق شکسته، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۱۰-۱۳۱۴؛ جلد: تیماج سرخ، ۸۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۶۲۸]

● **شرح الفوائد الصمدية** / نحو / فارسی

š.-ol fawā'id-es samadīyya

صالحی، محمد رضا، ق۱۴ قمری

sālehī, mohammad rezā (- 20c)

وابسته به: الفوائد الصمدية = صمديه؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

شرح متوسطی است بر کتاب «فوائد الصمدية» شیخ بهاء الدین عاملی. شارح نخست قطعه‌ای از متن را به فارسی ترجمه کرده و سپس توضیح آورده است.

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۷۲۶

آغاز: الحمد الله الذی هدانا لکسب العلم ووفقنا لاقتناء الفشائل ... ترجمه نیکو کلمه ای که ابتدا می‌شود به او کلام و بهتر خبریکه ختم می‌شود به او مقصود حمد تست؛ **انجام:** تفسیر در اینجا شیخ بهائی مفردات را ذکر می‌فرمایند و آنها همچنانکه گفته شد همزه أن انّ أن ان اذ اذا ... که هر کدام معنی هایشان ذکر شد.

خط:نستعلیق،کاتب=مؤلف،تا:محرم۱۳۶۳ق،ذیحجه۱۳۶۲؛مجدول ؛ جلد: مقوا، ۱۰۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲ - ۱۵]

● **شرح الفوائد الصمدية** / نحو / عربی

š.-ul fawā'id-iṣ ṣamadīyya

طبری آملی، محمد باقر، ق۱۴ قمری

tabarī āmolī, mohammad bāqer (- 20c)

وابسته به: الفوائد الصمدية = صمديه؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

تاریخ تألیف: ۱۳۴۳ق

تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۶۹۰

کاتب: = مؤلف، تا: ۱۳۴۳ق؛ در پایان نوشته: نوشتن هر کتابی موقوف است بر چهار علت که عبارت است از مؤلف و مصنف و مرکب و کاغذ. این کتاب تمام این چهار علل از اختراع حقیر است مع ذلک گویند اهل ایران دارای صنایع و حرف نخواهند بود. و مؤنه حقیر روزی ده شاهی چیزی علاوه بود یک نسخه از این کتاب مع یک جلد شرح عوامل پارسی و یک جلد حاشیه بر شرح جامی و یک مجلد حاشیه بر حاشیه ملاعبدالله یزدی در مدرسه معمار باشی وقف نمودم در کتابخانه مدرسه است. مؤلف عکس یک روحانی که ظاهراً خودش باشد اول کتاب بامداد به گونه بسیار جالب کشیده؛ قطع: خشتی [ف: - ۱۶۱]

● **شرح الفوائد الصمدية** / نحو / فارسی

š.-ol-fawā'id-es-samadīyya

بهبهانی ارگانی، محمود بن احمد، ق۱۵ قمری

behbahānī argānī, mahmūd ebn-e ahmad (- 21c)

وابسته به: الفوائد الصمدية = صمديه؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

شرحی است بر «الفوائد الصمدية» شیخ بهائی با نظر به دروس استاد مدرس افغانی.

قم؛ ارگانی بهبهانی؛ شماره نسخه:۴۰

آغاز: با در بسم از حروف جاره و اسم مجرور بوسیله حرف با و اسم جار و مجرور متعلق به عامل مقدر که ابتداء یا ادرس

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: کلاسوری، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۱سم [ف: - ۶۴]

● **شرح الفوائد الصمدية** / نحو / عربی

š.-ul-fawā'id-iṣ-ṣamadīyya

رشتی، جواد

raštī, javād

وابسته به: الفوائد الصمدية = صمديه؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

شرح شیخ جواد رشتی از اعلام عصر ناصری است در دو مجلد بر فوائد الصمدیه شیخ بهائی.

● **شرح الفوائد الصمدية** / نحو / عربی

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۳۵۸

آغاز: و تشتمل هذه الفوائد اشتمال المرکب علی اجزائه علی خمس حدائق؛ **انجام:** عن الراجح الیه.

مجلد اول؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا، واقف: مرتضی مدرسی چهاردهی (سبط مؤلف)، فروردین ۱۳۴۴؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۲۷۵گ، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۱۲ - ۲۰۰]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۳۵۹

آغاز: نائب الفاعل؛ **انجام:** بهند فلاليلي ... و لاهند.

جلد دوم؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا، واقف: مرتضی مدرسی چهاردهی، فروردین ۱۳۴۴؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۱۲۹گ، اندازه: ۲۲×۳۵سم [ف: ۱۲ - ۲۰۰]

● شرح الفوائد الصمدية / نحو / عربی

š.-ul fawā'id-iṣ ṣamadīyya

کرهرودی، محمد رضا بن محمد ظهیر

karahrūdī, mohammad rezā ebn-e mohammad zahīr

وابسته به: الفوائد الصمدیة = صمدیه؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

شرح توضیحی متوسطی است با عناوین «قال، اقول» بر کتاب مشهور «الفوائد الصمدیة» شیخ بهاءالدین عاملی، با رد و ایراد در بعضی مسائل آن.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۰۵۱/۲

آغاز: الحمدلله الذی وقفنا لتمهید القوانین النحویة و اسس لنا اساس قواعد العربیة و انطقنا بشکر الالاء و النعماء الجلیة؛ **انجام:** شرع فی القسم الخامس منها و هو المفعول فیه.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱گ (۶۷پ-۸۷پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲۳ - ۲۰۸]

● شرح الفوائد الصمدية / نحو / عربی

š.-ul fawā'id-iṣ ṣamadīyya

وابسته به: الفوائد الصمدیة = صمدیه؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

غیر همانند:

۱. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۱۷۴/۲

آغاز: بعد از خطبه صمدیه ... و الخامسة فی المفردات و الحدیقة الروضة ذات الشجر و النخل شبه بها مقاصد الکتاب فی النفع و الاثمار

از اول تا اسماء العاملة المشتبه بالافعال را شامل است و از آخر افتادگی دارد. شرح مزجی متوسطی است که ابتدا قسمتی از متن را آورده و به شرح آن می‌پردازد؛ خط: ثلث، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: - ۱۲۰]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۴۳۷

آغاز: قال قدس سره مقتدیا بالحدیث النبوی کل امر ذی بال لم یبدا فیه بسم الله فهو ابتر بسمله، الباء للملابسة فالظرف؛ **انجام:** اللهم و کما وفقتنی لشرح ما اورده المصنف فاجعلنی ممن شرحن صدره للاسلام ...

از: آخوند شیخ محمد / زمان تألیف: ۱۱۳۳ق. شرح نسبتاً مفصلی است بر رساله «الفوائد الصمدیه» شیخ بهائی. آنچه قبل از شروع کتاب و بعد از اتمام آن در نسخه برمی‌آید این است که شارح شیخ محمد است و هر چند نام کامل شارح در حد یقین معلوم نبوده اما با توجه به سال تألیف و نام شارح در نسخه، بعید نیست نسخه حاضر همان شرح صغیر بهاء الدین محمد باقر حسینی نائینی (م بین سال‌های ۱۱۳۰ و ۱۱۴۰) باشد که در روضات الجنات (۱۲۱/۷) و الذریعه (۳۶۲/۱۳) سه شرح کبیر و متوسط و صغیر بر صمدیه به ایشان نسبت داده شده؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد سامع، تا: ۱۱۵۵ق؛ مصحح، محشی با استفاده از صحاح و کنز اللغة و با امضای «منه»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۴گ،۱۴-۱۶سطر(۹×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۱۹سم [ف: ۱۲-۲۴۶]

۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۵۲۷

آغاز: ... المنصوبات هو ما اشتمل علی علم المفعولیة فمنه المفعول المطلق وهو اسم مافعله فاعل فعل مذکور بمعناه ویکون للتاکید والنوع والعدد؛ **انجام:** ویحذف من العلم موصوفاً بابن مضافا الهی علم نون التاکید خفیفة

شرح متوسط بر «الفوائد الصمدیة» شیخ بهایی که به صورت مزجی نگاشته شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۷۵گ، ۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۳۸]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۶۴۴

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم الباء إما للاستعانة أو المصاحبة و الأولی أولی لإشعارها یکون ذکر الاسم الکریم عند ابتداء الفعل؛ **انجام:** لکنها مقدرة لئلا یلزم خلاف وضعها بالکلمة أی بالفتح، أی بفتح الهمزة ...

شرحی نسبتاً مبسوط بر کتاب صمدیه در علم نحو است که به صورت مزجی شرح گردیده است، شارح آن مشخص نگردید؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ مهر:«ابوالعلی الاکبر»(بیضی)؛کاغذ: فرنگی، جلد: مشمعی مشکی، ۷۶گ، ۱۸ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۹×۲۲/۵سم [ف: ۲۹ - ۴۱۳]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۶۵۲

بی‌کا، تا: ۱۲۲۸ق؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۱۰۸گ، اندازه: ۱۶/۱×۲۰/۵سم [رایانه]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۸۲۴۷

خط: نسخ، کا: محمد اسماعیل، تا: ۱۲۲۹ق [الفبائی: - ۳۴۶]

۷. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۳۸

آغاز: من ذلک الاشعار و متعلق الباء مقدور خاص أو عام فعل أو اسم مؤخر أو مقدم فهذه ثمانیة اقسام الاول تقدیر فعل خاص

مؤخر؛ **انجام:** و تقبله من انک انت السمیع العلیم و افضلهم شأناً و مرتبة عندک و آله الائمة المعصومین صلواتک علیهم صلاة تامة.
شرح مزجی است بر کتاب «الفوائد الصمدیة» شیخ بهائی، تألیف شد در ۱۷ شوال ۱۱۹۵؛ خط: نستعلیق و متن کتاب نسخ، کا: محمد هادی نوری، تا: ۱۱ جمادی الاول ۱۲۶۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۸۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۱ - ۲۴۴]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۰۳۷

آغاز: و اعلم انه ... کان الاحسن فی کل مقام؛ **انجام:** موجود: انها یکون موصولة بمعنی الذی نحو قوله تع ما عندکم.
نمی‌توان شارح را که به هر حال غیر از سید علی خان مدنی و شیخ جواد است علی التحقیق تعیین نمود؛ خط: متن نسخ، شرح نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: شمس الدین جزائری، شهریور ۱۳۴۸؛ کاغذ: حنایی فرنگی، جلد: مقوا، ۱۵۳گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۲ - ۲۰۱]

۹. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۰۵۶/۱

آغاز: که این صفت دارد قطع کننده است گردن بت پرستان را که لئیم میباشند؛ **انجام:** ایه شریفه چنانچه ابتدا به بسم الله نموده بود که او نیز ایه ای از کلام الله بود
شرح و ترجمه الفوائد الصمدیه شیخ بهاء الدین عاملی که بسیار مختصر و احتمالا مؤلف ان در دوران طلبگی و حین فراگیری صمدیه ان را تألیف کرده است؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: علی بن حبیب الله حسینی تنکابنی، تا: ۲۹ رمضان ۱۳۱۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاتب احتمالاً مؤلف نیز میباشد؛ جلد: مقوا با روکش کاغذ، ۲۳۱ص (۳-۲۳۳)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۲ - ۱۷۲]

۱۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۲۶۴

آغاز: بسمله، نحمدک یا من سبلک بنا نحو معرفته بمنه الجسیم و بعثنا فی طریق عبادته باحسانه القدیم و بین لنا سبیل الرشد من الغی برسوله المنتخب؛ **انجام:** فائده العطف علی ثلثه اقسام الاول العطف علی اللفظ و هو الاصل نحو لیس زید بقائم و لاقاعد بالخفض و شرطه امکان توجه العامل الی المعطوف ...
شرح مزجی متوسطی است بر کتاب «الفوائد الصمدیه» شیخ بهائی. نسخه حاضر به دلیل افتادگی از انجام تا قسم دوم از توابع یعنی عطف به حروف را دربر دارد. در نسخه نامی از شارح نیامده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنکی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۳گ، ۱۴-۱۹ سطر (۹×۱۵ و ۱۰/۵×۱۷)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۱۸ - ۲۲۳]

۱۱. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۷۹۰

آغاز: المعرب و هو علی ضربین احدهما منصرف و هو ما یدخله الرفع و النصب و الجر و التنوین و ثانیهما ... دخول اللام علیها کالضمایر و غیرها
شرح مختصری است بر کتاب «فوائد الصمدیه» شیخ بهاءالدین محمد عاملی؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: - ۴۲۳]

۱۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۱۱

آغاز: المعبود بالحق او الاعلم من ذلک فعلی الاول یلزم استثناء الشیء من نفسه و علی الثانی یلزم الکذب لکثره المعبودات الباطله؛ **انجام:** کالتاء فی انت و الیاء فی ایای. فان الاولین وضعتا للخطاب و الاخیره للتکلم ولیست بضمائر.
شرح مزجی متوسطی است بر کتاب «الفوائد الصمدیه» شیخ بهایی. این شرح ناقص است و فقط شرح مباحث حدیقه اول و حدود نیمی از حدیقه دوم - تا اواخر مبحث اسامی معرب - را دربردارد؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۸۸گ، ۱۵ و ۱۶ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۳۱۸]

۱۳. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۱۹۰

آغاز: و یترجح ترکها ای ترک علامه التأنیث الفاعل حقیقتاً؛ **انجام:** تدل علی الزمان نحو ما دامت حیا ای مدة دوامی حیا.
شرح مزجی متوسطی است که ابتدا قسمتی از متن را آورده و به شرح آن می‌پردازد. شرح مزجی است بر فوائد الصمدیه شیخ بهاءالدین محمد بن حسین عاملی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز وانجام؛ تملک در ۳۰ رجب ۱۳۲۲ با مهر «رق الحسن الزکی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: - ۱۳۲]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۸۴

شرحی است بر صمدیه و بسیار نزدیک به شرح صغیر سید صدرالدین علیخان مدنی است بر آن کتاب. این شرح تحت عنوان «قوله قوله» ترتیب یافته است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج ماشی، ۳۲۲ص، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۰ - ۲۶۶]

۱۵. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۴۶۹/۲

آغاز: السابع من الانواع الثمانیة الحال لما فرغ من بیان المفاعیل شرع فی بیان الحال فقال هی المبینة للهیئه؛ **انجام:** تفصیل المفردای الذی لایکون مضافاً و لا مضارعا له فیدخل فیه نحو یازیدان و یازیدون.
شرحی است به طور مختصر بر «فوائد الصمدیه» شیخ بهاءالدین محمد بن حسینی عاملی به صورت مزجی، چند صفحه آن در اول کتاب و چند صفحه در آخر بعد از شرح شافیه کتابت شده است، در حقیقت شرح شافیه وسط این کتاب واقع شده است و از «السابع الحال» شروع و تا قسمتی از باب منادی را شامل است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ تملک: نصرالله بن حاجی سید حسن دلال اقمشه با مهر «عبده الراجی نصر الله حسینی» (بیضی)؛ مهر: «صالح بن ابراهیم» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: - ۲۴۳]

● **شرح الفوائد الصمدیة** / نحو / فارسی
š.-ol fawā’id-es samadīyya

وابسته به: الفوائد الصمدية = صمديه؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۷۷۹

آغاز: بسمله. احسن كلمة يبتدأ بها الكلام و خير خبر يختتم به المرام حمدك اللهم ... معنی اسم تفضیلست و تمام شدن اسم تفضیل به سه چیز است یا بمن مثل زید افضل من عمرو یا الف و لام مثل زید الأفضل یا به اضافه احسن کلمة نیکوتر کلمه ای که ابتدا کرده می‌شود به آن؛ **انجام:** رفع ضمیر داده است و مطابقه کرده است خبر مبتدا را، هند مؤنث قائمة مؤنث، تمت.

شرح صمدیه شیخ بهائی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ با خط خوردگی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۴۴ - ۶۱]

۲. قم؛ ارگانی بهبهانی؛ شماره نسخه:۱۴/۴

آغاز: أحسن كلمة يبتدأ بها الكلام نیکوتر کلمه‌ای که مبتدا گردیده می‌شود به آن کلمه کلام، و اضافه احسن به سوی کلمه اضافه بیانیه است؛ **انجام:** کسب تخصیص نمود نه کسب تعریف و اضافه که کسب تعریف می‌کند اضافه معنویه است.

شرحی است مختصر با ترجمه تحت اللفظی عبارات، بر «الفوائد الصمدیة» شخ بهائی. در نسخه فقط مقداری از شرح خطبه آمده و ناقص مانده؛ خط: نسخ مغلوط، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: - ۳۹]

۳. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۴۶

ساخته ۲۷ شوال ۱۱۹۵؛ خط: نسخ، کا: محمد هادی نوری بیلی، تا: ۱۲۶۸ق؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۱۱ - ۹۰۵]

۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۹۱۰

آغاز: در بسم الله چند امر است که ذکر آنها مناسب مقام است، امر اول در لفظ باء است

شرح مزجی مختصری است بر رساله «الفوائد الصمدیة» شیخ بهاء الدین عاملی، که در آن عبارت‌های متن ترجمه و ترکیب شده و آنچه احتیاج به توضیح دارد توضیح داده می‌شود. این شرح تا بحث «لا» را دارد و گویا تألیف آن ناتمام مانده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴، احتمالاً به خط مؤلف؛ جلد: گالینگور سبز، ۳۴گ، اندازه: ۱۸×۲۴/۵سم [ف: ۳ - ۱۳۲]

۵. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۴۹۹

آغاز: چرا ابتدا کرد به بسم الله به جهت قول نبی که فرموده کل امر ذی بال لم يبدأ فيه ببسم الله فهو ابتر یعنی هر کار صاحب شأنی که ابتدا نشود در آن کار؛ **انجام:** چهارم از اسباب منع الصرف عدل است و عدل بر دو قسم است عدل حقیقی و عدل تقدیری ... خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ مجدول؛ تملك: مرتضی بن محمد علی حسینی برزانی به سال ۱۳۴۷ با مهر «العبد مرتضی الحسینی» (بیضی)؛ مهر: «محمد علی بن محمد حسین الحسینی» (بیضی)؛ ۸۹گ، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۲ - ۳۶۳]

۶. بیدگل؛ مجتهد الزمان بیدگلی؛ شماره نسخه:۲۶/۶

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم ابتدا می‌کنم به نام خدائی که روزی دهنده است در دنیا و بخشنده است در آخرت؛ **انجام:** و هی فی الاخرین ممتنعة نحو طفق زید ... لیکن سیبویه اسم را مفعول می‌داند و یا ...

شرحی است متوسط و مزجی بر «فوائد الصمدیة» شیخ بهائی؛ خط: نستعلیق تحریری، کا: محسن بن حبیب الله بن آقا جان مشیری الاصل بار فروش المسکن، تا: ۱۳۰۵ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۰گ (۲۰ر-۵۹پ)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: - ۴۱]

۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۸۷۱۰

آغاز: کله مضاف الیه احسن، یبتدء، فعل مجهول، بها متعلق است ببیتدء الکلام نایب فاعل، این جمله صفت است از برای کلمه؛ **انجام:** هل اتی علی الانسان حین من الدهر اللهم اشرح صدورنا بانوار المعارف و نور قلوبنا بحقایق اللطائف و اجعل ... انك انت السمیع العلیم.

اصل از شیخ بهائی، شارح و مترجم شناخته نشد در لبه کتاب چیزی نوشته شده که چنین خوانده می‌شود: «منور النحویه فی شرح الصمدیه»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۳۲۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: کاهی، جلد: مقوا، ۱۶ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴×۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۱]

۸. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۵۹۱

آغاز: و آن کلمه یا فعل است یا حرف و کلام لفظ است که این صفت دارد ... الحدیقة الثانية در آن چنان چیزی است تعلق دارد به اسم ها و اسم اگر شبیه باشد به حرف از حیث معنی مثل متی؛ **انجام:** الحديقة الخامسة يعنى حديقه ای که این صفت دارد پنجمی است در مفردات است اولی از آن مفردات همزه است ... یعنی مبرد می‌گوید به سر ضمیر هم می‌آید و گاهی.

از اواسط حدیقه اول تا حدیقه پنجم. شرح مزجی متوسطی است بر رساله «الفوائد الصمدیة» شیخ بهایی در نحو که به جهت افتادگی طرفین نسخه نام شارح به دست نیامد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳و ۱۴ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوا، ۱۰۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: ۱ - ۳۴۲]

۹. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۲۴۴/۱

آغاز: بسم الله ... با حرف جار است و معنیش یا مصاحبه است مانند خرج زید بعشیرته یا استعانت است مانند کتبت بالقلم؛ **انجام:** دیگر اینکه همزه بر منفی داخل می‌شود مانند الم نشرح لك صدرك اما نمی توان گفت هل لم نشرح ...

شرح مزجی توضیحی بسیار مختصری است بر «الفوائد الصمدیة» شیخ بهاءالدین عاملی، با ترکیب عبارت‌های آن؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «باز جهان یافت ز جمشید آرایش نو» (مربع)؛ جلد: مقوایی، ۶۰گ (۱پ-۶۰پ)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲ - ۷]

۱۰. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۹۹۷/۷**
دو بخش از شرح فارسی و عربی بر صمدیه از مبحث توابع؛ خط: نستعلیق شکسته، کا: سید محمد سعید بن حسین حسینی، تا: ۱۳۲۷ق؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج مشکی، ۲ص (۱۴۲-۱۴۳)، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: ۱۰ - ۲۲۱۵]

● شرح الفوائد الضيائية فی شرح الكافية / نحو / عربی
š.-ul fawā'id-iḍ ḍiyā'īyya fī š.-il kāfīya

خواجگی شیرازی، محمد بن احمد، ق ۱۰ قمری
xājagī šīrāzī, mohammad ebn-e ahmad (- 16c)

وابسته به: الفوائد الضيائية فی شرح الكافية = شرح الكافية لابن الحاجب = شرح ملاجامی؛ جامی، عبدالرحمن بن احمد (۸۱۷-۸۹۸)

شرحی است از محمد بن احمد مشهور به خواجگی شیخ شیرازی بر شرح جامی مسمی به «فوائد الضيائيه» بر کافیه ابن حاجب در نحو، که شارح آن را با استفاده از شرح رضی الدین استرابادی و حواشی شهاب و دیگر مختصرات و مطولات برای فرزند خود ابوالسعادات سعدالملة و الدنيا و الدين محمد تألیف کرده است. وی ابتدا بر مذهب شافعی بود و بعدها تشیع اختیار نمود و کتاب نظامیه را در تأیید مذهب امامیه در همین ایام تألیف کرد. غیر از کتاب مذکور و شرح ما نحن فيه مصنف را در حکمت و کلام و صرف و نحو و تفسیر تألیفاتی است که برخی از آنها از قبیل شرح فصول نصیریه و شرح باب حادی عشر و مختصر مجمع البیان در تفسیر و الفیه در نحو کم و بیش مشهور می‌باشند. (عرفانیان)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۵۴
آغاز: بسمله، يا من الائک كافيه و نعمائک وافية شافية صرف وجوه قلوبنا نحو بابک مرفوعات و منصوبات و مجرورات؛ **انجام:** الرفع فی اسم من الاسماء و لايعلم انه يكون بنا. (ناقص)
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ اکثر حواشی به خط مؤلف؛ واقف: ابن خاتون، ۱۰۶۷ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۲۵۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۷سم [ف: ۱۲ - ۲۰۱]

● شرح الفوائد الضيائية فی شرح الكافية / نحو / عربی
š.-ul fawā'id-iḍ ḍiyā'īyya fī š.-il kāfīya

عارف، ابومحمد، ق ۱۰ قمری
'āref, abū-mohammad (- 16c)

وابسته به: الفوائد الضيائية فی شرح الكافية = شرح الكافية لابن الحاجب = شرح ملاجامی؛ جامی، عبدالرحمن بن احمد (۸۱۷-۸۹۸)

تاریخ تألیف: دوشنبه ۵ رجب ۹۹۴ق
شرحی است بر مباحث فعل و حرف از کتاب «الفوائد الضيائية» جامی که مؤلف هنگام تدریس این کتاب برای پسرش ابوالفتح محمد العارف، نگاشته است. این شرح با عناوین «قوله، قوله» برگزار شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۷۳۰/۳
آغاز: الحمد لمن نجا من نجا نحو جنابه و فان من ولی وجهه شطر بابه و الصلوة علی من ارسله لتبليغ كتابه و تقرير خطابه و علی كافة آله و قاطبة اصحابه و علی سائر من؛ **انجام:** قد استراح جواد القلم عن الغدو فی ميدان البيان بتوفيق الملک المنان وقت الظهر من يوم الاثنين خامس شهر الله رجب المرجب المنخرط فی سلک شهور سنة اربع و تسعين و تسعمأة.
خط: نسخ و نستعلیق، کا: ملا مسیح، بی‌تا؛ جلد: تیماج مذهب، ۱۹۷ص (۱۱۲-۳۰۸)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲۶ - ۲۲۱]

● شرح الفوائد الضيائية فی شرح الكافية / نحو / عربی
š.-ul-fawā'id-iḍ-ḍiyā'īyya fī š.-il-kāfīya

وابسته به: الفوائد الضيائية فی شرح الكافية = شرح الكافية لابن الحاجب = شرح ملاجامی؛ جامی، عبدالرحمن بن احمد (۸۱۷-۸۹۸)

غیر همانند:
۱. **یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۱۶۵**
آغاز: الحمدلله رب العالمين ... اما بعد فهذه شرح مشكلات و ايضاح مغلقات من كتاب الذی المسمی بشرح جامی كتبته فی موقع قراءتها؛ **انجام:** قوله فی ضمن هذا الرفع الخاص و هو الرفع عن المفرد المقدار قوله لان الابهام فيه ای فی المفرد المقدار قوله ...
شرح مختصری است در بیان معضلات و مغلقات شرح جامی که شارح هنگام قرائت کتاب آن را نگاشته و تا بحث تمیز را داراست؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ ۲۹گ، اندازه: ۱۶/۵×۲۳سم [ف: ۱ - ۱۴۸]
۲. **قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۱۰۱۹/۳**
آغاز: بسمله، الحمد لوليه ای ... لجنس الحمد ... و لصاحبه هذا علی تقدير رجعل اللام للجنس؛ **انجام:** ام اراد به الحذف اعم منه يكون مع قائم مقامه تنافيه ...
تا مبحث حروف ندا را شامل است. شرح مزجی مختصری است بر «الفوائد الضيائيه» در شرح کافیه ابن حاجب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۸گ (۷۳پ-۱۱۰)، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۰×۲۵سم [ف: ۲ - ۲۷۷]
۳. **مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۸۵/۲**
آغاز: نحمدک يا من الهمنا فوائد المعانی و علمنا بدايع البيان و فهمنا روايع الاحسان بعث الينا رسولا منا يتلوا علينا آياته؛ **انجام:** و علی المصنف لازالت امور العالمين منتظمة براية و اقطار المشارق

و المغارب منورة بروایة الرواء بالضم حسن المنظر، تم کامل، شرح متوسط و مزجی بر کتاب «الفوائد الضیائیة» که در آن مشکلات و مبهمات لفظی و معنوی متن برطرف شده است؛ خط: نسخ نازیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، ۹۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: - ۱۸۱]

● شرح الفوائد الضیائیة فی شرح الکافیة / نحو / فارسی

š.-ol favā'ed-ez zīyā'yya fī š.-el kāfīya

وابسته به: الفوائد الضیائیة فی شرح الکافیة = شرح الکافیة لابن الحاجب = شرح ملاجامی؛ جامی، عبدالرحمن بن احمد (۸۱۷-۸۹۸)

غیر همانند:

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۲۸۴/۲

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم معنیش ظاهر است، الحال باید دانست که بسم الله جار و مجرور است و هر جار و مجروری که هست

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱ ربیع الاول ۱۰۵۵ق؛ مصحح [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۸۸]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۱۸ قفسه مدرسه قنبر علیخان

آغاز: خاصه خدای تعالی است الحال جواب می‌گوئیم که شما این راه را قبول دارید که جنس حمد خاصه خدای تعالی است الخ

شرحی فارسی بر شرح جامی بر کافیه است، نام مؤلف و شارح به دست نیامد از مطالعه نسخه هم شارح شناخته نشد ولی دانستیم که شرح قولی بر شرح جامی است و در حدود ۴۰۰۰ بیت کتابت آن است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۵۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ درآخر نسخه چنین نوشته شده: «۱۵۵»، از قرائن چنین به دست می‌آید که خط شارح می‌باشد؛ واقف: محسن و اسدالله؛ کاغذ: کاهی، جلد: تیماج، ۷۹ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲ - ۳۵۳]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۶۷۲/۱

آغاز: الباطن واقع شده است و جوابین مذکورین از ثالث نیز جواب میشود

ترجمه و شرح نسبتاً مفصلی است از کتاب «الفوائد الضیائیة فی شرح الکافیة» ابن الحاجب. در این نسخه فقط مقدمه و مختصری از آغاز کتاب شرح شده است؛ خط: نستعلیق، کا: بیک محمد شرعانی، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوایی، ۳۱گ(۱ر-۳۱پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: ۱۵ - ۷۱]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۶۳۲/۶

آغاز: الحمد لولیه و الصلاة علی نبیه ... یعنی سپاس و ستایش مختص است از برای ولی حمد

فقط شرح مقدمه آن کتاب آمده، شرح نسبتاً مفصلی است بر «الفوائد الضیائیة فی شرح الکافیة» ملا عبدالرحمن جامی؛ خط: نسخ،کا:محمد مؤمن بن حاج علی اصغر قزوینی،بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۵گ (۳۰پ-۳۴ر)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۲ - ۱۹۵]

← شرح فوائد غیاثیة > تحقیق الفوائد

● شرح الفوائد الغیاثیة / بلاغت / عربی

š.-ul fawā'id-il ġīyāṯīyya

جرجانی، علی بن محمد، ۷۴۰ - ۸۱۶ قمری

jorjānī, 'alī ebn-e mohammad (1340 - 1414)

وابسته به: الفوائد الغیاثیة؛ عضدالدین ایجی، عبدالرحمن بن احمد (۷۰۰-۷۵۶)

متن کتاب از قاضی عضدالدین ایجی است که قسم ثالث از «مفتاح العلوم» سکاکی را همانند «تلخیص المفتاح» قزوینی خلاصه کرده است اما در اختصار از وی پیش رفته است و این کتاب شرح مزجی متوسطی بر آن است.

آغاز: نحمدک یامن الهمنا فوائد المعانی و علمنا بدایع البیان و فهمنا عواید المثانی و خولنا روایع الاحسان بعث الینا رسولاً منا یتلو علینا آیاته و جعل مدارج الفصاحة ...

[کشف الظنون ۱۲۹۹/۲]

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۶۳۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** فکیف لایسمی السبع باسمه الضمیر للسبع ای کیف لایسمی السبع منیه وهی اسم للسبع کمابینا وانما اورد السؤال علی المکنیه فی مبحث التخییله لانها من مهمات المکنیه ومن لوازمها فان التخییله توجد بدون المکنیه کمافی قولک اصفار المنیة الشبیهة بالسبع لکن لامکنیه بدون التخییله لان

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با امضای«منه»؛مهر:«بنده الله نظرعلی شاه۱۰۳۲»(مستطیل)؛جلد:تیماج قهوه‌ای، ۹۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۳۹]

● شرح الفوائد الغیاثیة / بلاغت / عربی

š.-ul fawā'id-il ġīyāṯīyya

قمی اصفهانی، عباس بن حیدر، ق۱۱ قمری

qomī esfahānī, 'abbās ebn-e heydar (- 17c)

وابسته به: الفوائد الغیاثیة؛ عضدالدین ایجی، عبدالرحمن بن احمد (۷۰۰-۷۵۶)

تاریخ تألیف: سه‌شنبه دهه اول جمادی الثانی ۱۰۸۵ق

«الفوائد الغیاثیة» تلخیص قسم سوم «مفتاح العلوم» سکاکی است و چون قاضی عضد الدین عبدالرحمان ایجی این کتاب را به نام وزیر غیاث الدین محمد تلخیص نموده به این نام موسوم شده است. در اول و آخر کتاب شارح صاحب متن را «قاضی عبدالرحمان لاهیجی» نامیده است و این نام اشتباه می‌باشد، چنانچه از کشف الظنون (۱۲۹۹/۲) و مصادر دیگر واضح

می‌گردد. این شرح مزجی و نسبتاً مفصل است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۲۷

آغاز: بسم الله الرحمان الرحیم، بسمل تیمناً ثم حمدل اقتداءاً بالحدیث و الکتاب الکریم؛ **انجام:** و الله الهادی الی الرشد و الحسنات و یجری بالنیات و یسلک بالناس سبیل الخیرات

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: سه‌شنبه دهه اول جمادی الثانی ۱۰۸۵ق؛ تملک: محمد حسن ابن محمد علی استرابادی نجفی در دارالسلطنه اصفهان به تاریخ ۱۰۹۴؛ جلد: تیماج قرمز، ۹۸گ، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۲ - ۳۱]

● **شرح الفوائد الغیاثیه** / بلاغت / عربی

š.-ul fawā'id-il ġīyāṯīyya

کرمانی، محمد بن یوسف، ۷۱۷ - ۷۸۶ قمری

kermānī, mohammad ebn-e yūsof (1318 - 1385)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۰۲۸

آغاز: بسمله، الحمد لله رب العالمین؛ **انجام:** بروایه و الرواء بالضم النظر ... و الغفران لاصحابه و لاحباب اصحابه

خط: نسخ، کا: سنندجی، اسحاق بن محمد، تا: ۷۵۲ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج، ۲۳ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [رایانه]

← شرح الفوائد الفناریة ← شرح الایساغوجی

● **شرح فی الربا و الخیارات** / فقه / عربی

š.-un fi-r ribā wa-l xiyārāt

آل کاشف الغطاء، حسن بن جعفر، ۱۲۰۱-۱۲۶۲ قمری

āl-e kāšef-ol-qatā', hasan ebn-e ja'far (1787 - 1846)

احتمالاً جزئی از کتاب «انوار الفقاهة» مؤلف باشد که در آن فقط مباحث فوق الذکر آمده است.

قم؛ حجت کوهکمری؛ شماره نسخه:۴۳/۲

آغاز: الفصل الثالث فی الربا و فیه مطلبان الاول فی محله و له شرطان الاول التماثل فی الجنس کالحنطة و الشعیر

خط: نسخ، کا: حسین علی گیلانی اشکوری، تا: جمعه ۱۸ صفر ۱۲۸۸ق [ف: - ۴۴]

● **شرح فی فقه العامه** / فقه / عربی

š.-un fi-l fiqh-il 'āmma

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۵۵۴

آغاز: بسم الله تعلقه بمحذوف فان الزمخشری؛ **انجام:** و لاحول و لا قوة الا بالله العلی العظیم

خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

● **شرح قاعدة النسبة بین الحرفین** / جفر / فارسی

š.-u qā'idat-in-nisba bayn-al-ḥarfayn

شرح رساله‌ای است عربی در بیان قاعده نسبت بین دو حرف مشتمل بر شش «فصل» و «خاتمه».

یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۵۳۰/۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد فقد سألنی بعض من لایسعنی مخالفته ... بدان ای عزیز این قاعده جلیله موقوفست بر چهار مدخل مدخل کبیر و مجموعی و سیط و وسیط کبیر و صغیر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ ۳۲گ (۱۹ر-۵۰ر)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۲۱۳]

← شرح قاموس ← قابوس در ترجمه قاموس
← شرح قاموس فیروز آبادی ← ترجمان اللغة

● **شرح القاموس المحیط** / لغت - عربی

š.-ul-qāmūs-il-muḥīṭ

مناوی، محمد عبدالرؤف بن علی، ۹۵۲ - ۱۰۳۱ قمری

manāvī, mohammad 'abd-or-ra'ūf ebn-e 'alī (1546 - 1622)

وابسته به: القاموس المحیط = قاموس اللغة؛ فیروزآبادی، محمد بن یعقوب (۷۲۹-۸۱۷)

شرح مزجی مختصری است بر کتاب «القاموس المحیط» مجدالدین فیروزآبادی که شارح در طول مطالعه کتاب یادداشتی‌هایی نوشته و مشکلات آن را توضیح داده بود و آنها را در این شرح گرد آورده است. بنا به گفته کشف الظنون (۱۳۰۹/۲) از این شرح فقط تا حرف حاء نوشته شده است و نسخه حاضر حرف الف را دارد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۵۴۰

آغاز: الحمدلله الذی جعل قاموس یم جوده علی اهل حضره شهوده عباباً زخاراً؛ **انجام:** و قد ذهل المؤلف عن ذلک نقله الجوهری کماتری.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: ولی الدین محمد و مهر «محمد از خدا خواهد عنایت» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۱۱۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۷ - ۱۲۴]

● **شرح القاموس المحیط** / لغت / عربی

š.-ul-qāmūs-il-muḥīṭ

وابسته به: القاموس المحیط = قاموس اللغة؛ فیروزآبادی، محمد

بن یعقوب (۷۲۹-۸۱۷)
تاریخ تألیف: غره ربیع الاول ۱۱۱۹ق
شرح مزجی است بر «القاموس المحیط» فیروزآبادی که در آن استشهاد به کلمات لغویین بسیار نموده و از ملاخلیل قزوینی به عنون «قال العلامة فی زماننا الخلیل بن الغازی القزوینی» نام می‌برد.

اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۹۲۱

آغاز: الواحد علی فاعل اول عدد الحساب و الواحد الله عزوجل لا ثانی معه و لاشریک له فی ملکه و لا یشبهه شیء من خلقه و قد یثنی فیقال هما الواحدان

از باب الدال اوله الواو و لفظ واحد تا پایان باب الطاء را داراست؛

خط: نسخ، کا: نورالدین محمد بن محمد علی سمنانی، تا: محرم ۱۱۳۳ق؛ مصحح؛ مهر: «عبده الراجی محمدرضا بن اسدالله» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۸۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف: ۳ - ۶۸۶]

← شرح القانون > توضیحات القانون
← شرح القانون > شرح المقدمة الجزولیة

● شرح القانون / طب / عربی

š.-ul-qānūn

خجندی، محمد بن عبداللطیف، - ۵۵۲ قمری

xojandī, mohammad ebn-e ‘abd-ol-latīf (- 1158)

وابسته به: القانون فی الطب؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۶۰/۱۸

شرح تشریح الاعضاء المفردة من القانون؛ خط: نستعلیق، کا: طبیب حموی، تا: شعبان ۱۰۰۷ق؛ از روی نسخه سقیم در اصفهان؛ کاغذ: سفید [سنا: ف: ۱ - ۱۸۷]

● شرح القانون / طب / عربی

š.-ul-qānūn

فخر رازی، محمد بن عمر، ۵۴۴؟ - ۶۰۶ قمری

faxr-e rāzī, mohammad ebn-e ‘omar (1150 - 1210)

وابسته به: القانون فی الطب؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

اهداء به: عبدالرحمن بن عبدالکریم سرخسی

مؤلف بر کلیات قانون گزارش نوشته و در دیباچه آن می‌گوید که چون این بخش دارای نکته‌ها و موشکافی‌ها بوده بسی رنج بردم و کوشیدم تا آن را گزارش نوشته، دشواری‌های آن را روشن سازم و از سهل‌انگاری‌های نگارنده قانون پوزش خواهم و دانشجویان را در این باره بیازمایم و درست هم این کار را به پایان بردم. مگر اینکه خریداری برای دانش نمی‌بینم. من این دفتر را به نام ثقة الدین عبدالرحمن بن عبدالکریم سرخسی ساختم. چه بیشتر مطلب‌ها را از گفتگوی‌ها که با او کرده‌ام دریافتم و شاید با این کار از انجام پاره‌ای از حقوق او برآمده باشم. دیگر اینکه به آگاهی او در پزشکی یقین دارم. او است که به بررسی‌ها و پژوهش‌های من در این دفتر ارج می‌نهد. رازی پاره‌های از متن را پس از «قال» می‌آورد سپس با عنوان «التفسیر» به گزارش می‌پردازد و از خواجه رئیس خرده می‌گیرد و گاهی سخنان رازی بزرگ و جالینوس را گواه می‌آورد. او از ابوسهل مسیحی نیز یاد می‌کند و از «الادویة القلبیة» شیخ و بارها از شفای او و از کامل الصناعه مجوسی یاد می‌کند. (دانش پژوه)

آغاز: بسمله. اما بعد حمدالله مقدر الامزجة و الاجزاء، و مدبر القوی و الاعضاء، و مبعد اصناف الداء، و مبدع اصناف الدواء ... فان الله تعالی لما وفقنی للوصول الی مدارج المناهج الحکمیه ... و کان من جملة العلوم الشریفة علم الابدان ... و لما وقفت علی کمال هذا العلم ... و لما کان کتاب القانون للشیخ الرئیس، احسن کتاب صنف فی هذا الباب، باتفاق اولو الالباب، تم ان الکتاب الاول تمیز عن سایر کتبه باللطایف الحکمیة ... صرفت نهایة فکری ... علی تفسیر عیونه ...

[دنا ۹۰۲/۶ (۴ نسخه)]

شرح و حواشی:

۱- تعلیقة علی شرح القانون؛ عبداللطیف بغدادی، عبداللطیف بن یوسف (۵۵۷-۶۲۹)

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۸۱۵/۱

خط: نسخ، کا: عبدالصمد بن احمد بن مسعودبن ابی بکر بن عبدالکریم بن ابی سعید تستری معروف به بنده، تا: ۶۷۸ق، جا: بغداد؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج آلبالویی، ۱۹ سطر (۸×۱۷)، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۷۱۴]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۱۰۵

آغاز: التعمق فی اعواره و الترقی الی انواره؛ **انجام:** بل نسبة ... الی الاثنین و تسمی هذه النسبة.

مشتمل است بر شرح مطالب کتاب قانون از آغاز الی اواسط فصل دوم از جمله اول از تقسیم ثالث از فن دوم از کتاب اول؛ خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ واقف: نادرشاه افشار، ۱۱۴۵؛ جلد: تیماج خرمایی، ۱۷۲گ، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۱۹ - ۳۰۴]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۷۳۹

انجام: و البول هو الضرر اللاحق یفعل القوة العادیة التی فی المرارة و اذا عرفت ذلک.

خط: نسخ مایل به نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۱سم [ف: ۲۰ - ۲۲۹]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۵۴۷/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** الفصل الخامس عشر فی النبض الخاص بالنساء و هو نبض الحبالی ...

خط: نستعلیق، کا: محمد حسن محمد رحیم خوئی، تا: ۱۲۴۰ق؛ وقف‌نامه کتاب از کاتب به تاریخ ۲۷ رمضان ۱۲۴۰ در مدرسه جده اصفهان؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴۰گ (۴پ–۱۴۳ر)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۱۲۲]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۵۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** قال الشیخ و امامیاه الحمامات ... فیکون ما فرغنا عن ذکره. الفصل الخامس عشر فی النبض الخاص بالنساء و هو نبض الحبالی (تعلیم ۳ فن ۲ کتاب ۱ قانون) هذا تمام ما وجد من هذا الکتاب.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲ ذیقعده؛ مهر: «بنصر الله القدیم لم یزل دخل فی نوبت شیخ العراقین»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۹۹گ، ۱۹ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴ - ۷۸۰]

● شرح القانون = شرح کلیات القانون / طب / عربی

š.-ul qānūn = š.-u kullīyāt-il qānūn

قطب مصری، ابراهیم بن علی، - ۶۱۸ قمری

qotb mesrī, ebrāhīm ebn-e ʻalī (- 1222)

وابسته به: القانون فی الطب؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰–۴۲۸)

اهداء به: محمد بن احمد ساوجی

شرحی است بر کلیات قانون، بر منوال شرح «فخر رازی» و بر اساس همان شرح و بر پایه شفاهیات درسی او؛ زیرا شارح، کتاب قانون را نزد وی خوانده است. شارح اهل مغرب بوده و برای تحصیل علم، نخست به مصر سفر کرده؛ سپس آوازه «فخر رازی» او را به خراسان کشانیده و در اندک زمانی در ردیف شاگردان برجسته او درآمد و متأسفانه در قتل عام سال ۶۱۸ق در نیشابور، به دست مغولان به قتل رسیده است. وی هنگامی که قانون را از امام فخر رازی فرا می‌گرفته، بسیار فوائد طبی حفظ و مشکلات قانون را حل کرده است سپس این یادداشت‌ها را به نام «سید الوزراء دستور العراقین افتخار جهان محمد بن احمد ساوجی» در این کتاب گرد آورده است. وی خود در دیباچه می‌گوید در این شرح نخست تتبع مختصر ایلاقی کردم و سپس آن را رها کرده به شرح قانون پرداختم. اما چیزی که مشهود است آن است که وی در اوایل این شرح، نخست سخن‌ها و شکوک امام رازی را نقل می‌کند و بر اساس سخن او مباحثی می‌آورد و پس از چند فصل، آن روش را ترک گفته و به نقل سخن امام التزام ندارد. عناوین این شرح (مانند شرح فخر رازی) «المتن» و «التفسیر» است.

آغاز: بسمله، الحمدلله المدبر الحکیم الفاطر العلیم الذی ... اما بعد فیقول سیدنا و استادنا قطب الملة و الدین ابراهیم بن علی بن محمد السلمی المصری متن: الطب علم یعرف منه احوال و البدن الانسان ... التفسیر: قال مولانا اکمل العالم مدالله فی عمره ان الطب فی لغة العرب الحذق و لذلک یقال لکل حاذق طبیب ...

انجام: کانت الحرکة التشنجیه محللة للرطوبات العزیزیه، و ذلک سبب لاستیلاء الضعف، و الله اعلم و احکم، و حسبنا الله و نعم الوکیل.

[دنا ۹۰۲/۶؛ معجم المؤلفین ۶۷/۱؛ کشف الظنون ۱۳۱۲/۲؛ الوافی بالوفیات ۶۹/۶؛ قنواتی: ۲۰۷ مهدوی: ۱۹۳]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۷۲عکسی

آغاز و انجام: برابر

نسخه اصل: چستربیتی، ش ۴۱۳۳ (اربری، فهرست خطی عربی ۴۴/۵)؛ خط: نسخ، کا: علی بن عیسی بن ابی الفتح، تا: اواخر محرم ۶۵۹ق؛ مصحح، با نشانه بلاغ، با نسخه اصل مقابله شده، تاریخ مطالعه احمد بن حسین طرطوسی در ۷۴۶ق؛ تملک: علی بن محمد نصیری زاده به تاریخ ۸۵۵ق؛ ۲۸۰گ، ۲۱سطر [عکسی ف: ۲ - ۱۵۴]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۴۳۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** أما القوة المغیرة فتحتاج القوة المولدة إلیها لتجبل جوهر المنی و دم الطمث إلی جوهر کل واحد من الأعضاء

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۷؛ افتادگی: انجام؛ نام صاحب متن «فخر رازی» و شارح «قطب مصری» با دعای «مدظله» یاد شده؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، جلد: چرم قهوه‌ای، ۱۰۸گ، ۲۰ سطر (۵/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۸×۱۸سم [ف: ۳۱ - ۴۱۹]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۵۳۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** کما یحدث فی البول من غلبه البلغم و بقاء جوهر الماء علی اصله العدم الحرارة فیه علی ما بیناه من قبل و لذلک قد یحدث البول الابیض من غلبة المراء الصفراء بیانه و ذلک ...

خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ انجام ناقص؛ تملک: محمود گیلانی، احمد بن دوست محمد که در ۹۸۶ داخل شام شده؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی سیاه، ۲۸۰ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۴۹۴]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۵۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حکیم بن محمد اصفهانی، تا: ۷۲۵ق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج سبز، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۳/۵سم[ف:۱۹–۴۸]

● شرح القانون = الموجز فی شرح القانون / طب / عربی

š.-ul qānūn = al-mūjaz fī š.-il qānūn

ابن نفیس، علی بن ابی الحزم، ۶۰۷ - ۶۸۷ قمری

ebn-e nafīs, ʻalī ebn-e ab-el-hazm (1211 - 1289)

وابسته به: القانون فی الطب؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰–

۴۲۸)
شرح مفصل و دقیقی بر کتاب «القانون» ابن سینا است که به صورت «قال، الشرح» تنظیم شده است. شارح کتاب مفصلی بر کلیات قانون (کتاب اول از کتاب‌های قانون) دارد، مباحث این کتاب عبارت است: المقدمة فی ایقان العلم بهذ الفن (پنج مبحث)، جمله ۱. العظام (سی فصل)؛ جمله ۲. العضل (بیست و نه فصل)؛ جمله ۳. العصب (شش فصل)؛ جمله ۴. الورید و بسیاری فصلهای مستقل. مؤلف کتاب دیگری در تلخیص قانون به نام «موجز القانون» دارد که خود مورد شرح و بسط برخی از جمله نفیس بن عوض کرمانی واقع شده است.
ابن نفیس در دیباچه بخش کالبد شکافی قانون می‌گوید: اکنون می‌خواهم درباره گفتار شیخ رئیس در کالبدشکافی آنچه بتوانم کنجکاوی کنم و هر چه او در دفتر یکم و سوم در این باره گفته است یکجا فراهم آوردم تا آن را سر و سامانی باشد. من خود کالبدی نشکافتم چه دیدم که دین آن را نمی‌پسندد و دلسوزی و مهر نیز مرا از آن باز می‌داشت. این است که از گفته‌های گذشتگان که خود بدین کار پرداختند پیروی نمودم به‌ویژه جالینوس که نگارش‌هایش در کالبدشکافی از بهترین نوشته‌ها است که به ما رسید و جز در پاره‌ای از جاها که می‌دانم او درست سخن نگفت یا اینکه ترجمان‌ها بد ترجمه کردند من به گفته‌های دیگران ارجی ننهادم. در منافع اعضا و سود اندام‌ها خود جستجو و بررسی کردم و باکی نداشتم چیزی بگویم که پیشینیان جز آن گفته باشند. وی در اینجا از پنج چیز کاوش می‌کند: ۱. گونه‌گون بودن اندام‌های جانوران؛ ۲. قاعده‌ها و سود علمی و عملی کالبدشکافی برای پزشک؛ ۳. اینکه باید هر یکی از اندام‌ها در دستگاه تن سودمند باشند. او در اینجا سخنان کسانی را می‌آورد که می‌گویند: «جهان پر است از ذره‌های جنبده و جسم از گرد شدن آنها خودبه‌خود پیدا می‌شود و هر کدام از جسم‌ها که سزاوار زندگی و پایندگی باشند خواهد ماند و زایش کرد و اگرنه تباه خواهد شد. درخت و استر و مردم ناگزیر نیستند چنین که هستند باشند و آفرینش را حکمت و غرضی نیست. شاید در این فضا جان‌های دیگری باشد بی‌پایان و در آنها گیاهان و جانورانی بریخت دیگر باشند که ما ندیده باشیم». ابن نفیس قرشی می‌گوید که جهان را خدایی است که کار بیهود نمی‌کند و او با بهترین روشی جهان را آفریده و ساخته است گرچه شاید آن را به جز آنچه ما دریافته‌ایم سودی بهتر باشد که ما بدان نرسیده‌ایم. اگر ما می‌گوییم که سر را گرد آفریده تا از آسیب‌ها دور باشد، نمی‌خواهیم بگوییم که تنها برای همین است و بس. ما می‌گوییم که شایسته است برای آن گرد آفریده شده باشد. از این رو ما برای یک یک اندام‌ها چندین سود یاد می‌کنیم تا شاید یکی از آنها یا همه آنها همان سودی باشد که خدا در آنها نهفته ساخت و شاید هم به راز نهانی او در آفرینش آن اندام نرسیم؛ ۴. مبادی که در پیدا کردن سود اندام‌ها و راز آفرینش آنها از راه کالبدشکافی ناگزیر باید دانست قرشی می‌گوید در این باره تنها دیدن و آزمودن بسنده نیست و استدلال هم باید کرد؛ ۵. اینکه کالبد شکافی چیست. او می‌گوید که شناختن استخوان‌های مرده آسان‌تر است و دل و شریان و حجاب و شش را باید در زنده شناخت گرچه دشوار می‌باشد. رگ‌های موئین را هم اگر در زنده یا بیماری که تازه مرده باشد با کالبدشکافی بنگرند آن هم دشوار خواهد بود. جالینوس می‌گوید که من جانوری را در آب خفه می‌کنم تا از هم نپاشد و نپراکند اگر با ریسمان خفه کنند آنگاه کالبد آن را می‌شکافم. قرشی پس از این به گزارش بخش تشریح استخوان‌ها از قانون می‌پردازد. (دانش پژوه)
آغاز: بسمله حمدله فان قصدنا فی هذا الکتاب الذی نرجوا ان یمهلنا الاجل الی ختمه و یصحبنا التوفیق فی تألیفه و نظمه ان نشرح معانی کتاب القانون ...
چاپ: قاهره، محقق: سلمان قطایة، مطابع الهیئة، ۴۵۵ص، م۳ص،ف۱ص، ۱۹۸۸م؛ لکناو، مطبع ناجی، ۲۵۴ص، ف۲ص، ۱۳۰۷ق.
[دنا ۹۰۲/۶-۹۰۴ (۷۲ نسخه)؛ الذریعة ۹۵/۱۴ و ۹۶ و ۲۵۰/۲۳؛ کشف الظنون ۱۸۹۹/۲؛ مشار عربی ۹۳۴/؛ فهرس المخطوطات الطبیة المصورة ۱۱۴/؛ هدیة العارفین ۷۱۴/۱؛ مهدوی ۱۹۴؛ قنواتی ۲۰۵؛ الاوقاف العامة موصل ۲۰۹/۲ و ۱۵۹/۳]
شرح و حواشی:
۱- حاشیة شرح النفیسی فی الطب؛ شیرازی، عبدالنبی بن محمد مفید (-۱۱۹۲)
۲- الادویة المرکبة؛ گنابادی، خلیل الله بن حسن بیک (-۱۲)

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۲۰
آغاز: بسمله و به نستعین. التعلیم الثالث احد عشر فصلا و جملتان. الفصل الاول کلام کلی فی الاعراض و الدلائل ... قال الشیخ الرئیس ... الاعراض و العلامات تدل ... الشرح قال الشیخ الامام العلامه علاءالدین امتع الله بحیوته: قد عرفت فی ماضی من اقاویلنا الفرق بین العلامة و العرض؛ **انجام:** قال الشیخ الرئیس رحمه الله الفصل التاسع عشر فی جملة یعتبر للامور المتضادة للطبیعة. هیئة النبض تغیرها ... قال الشیخ الامام العلامة علاءالدین امتع الله بطول بقائه: الامور المضادة للطبیعة کالامراض و الاعراض تغیر هیئة النبض باحد ثلثة وجوه ...
او یابس یسلب الالة او رطب یرضها. و الله ولی التوفیق. در پائین صفحه پایان دارد: «و یتلوه الجملة الثانیة من تعلیم الثالث فی البراز و البول و هی ثلثة عشر فصلا».
خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ از دو عبارت «امتع الله بحیوته - بطول بقائه» در آغاز و پایان نسخه پیداست که در روزگار قرشی نوشته شده؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۵۰گ، ۲۹ سطر (۱۱×۱۹)، اندازه: ۱۶/۵×۲۷سم [ف: ۴ - ۷۸۴]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۱۰۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** غالیه الی آخره الشرح و العبارة فی هذا ایضا ظاهرة و هذا آخر المجلد و الحمدلله اولا و آخرا و ظاهرا و باطنا.

جلد اول و شرح کامل کتاب اول و ثانی از کتاب قانون است (یعنی تا آخر مقاله دوم در ادویه مفرده)؛ خط: نسخ جلی، بی‌کا، قرن ۸؛ تاریخ تحریر و محل کتابت: «اواخر شهر رمضان المبارک سنه خمس و ثلثین [و سبعمائة] (۳۵ [۷]) هجریة بالخانقاه المعمورة بالربع الرشیدی» [مرتبه مآت را کاتب سهوا از قلم انداخته بنابراین باید ببینیم کلمه افتاده چه بوده و مآلاً نسخه در چه تاریخی کتابت شده. از قراری که مصرح نسخه است کتابت نسخه در خانقاه ربع رشیدی از مستحدثات خواجه رشیدالدین فضل الله وزیر صورت گرفته و با ملاحظه این مطلب که خواجه در حدود ۶۳۸ متولد شده و ربع رشیدی نیز پس از قتل او دوبار به‌کلی به غارت رفته (یکبار بعد از قتل خودش در جمادی الاول ۷۱۸ در قریه چرگر از توابع ابهر و بار دیگر پس از قتل پسرش خواجه غیاث الدین محمد وزیر در ۲۱ رمضان ۷۳۶) پس واضح واضح است که به جز «سبعمائة» هیچ کلمه دیگری که با قرائن و ملاحظات تاریخی مغایر نباشد نمی‌توان در متن گذاشت. «ستمائه» نمی‌توان گذاشت بدلیل آن که در سال ۶۳۵ خواجه هنوز به دنیا نیامده بوده تا به بنای رشیدیه چه رسد، پس بطلان این موضوع از بدیهیات است، «ثمانمائه» هم نمی‌توان فرض کرد به علت آن که نسخه تصریح صریح دارد که در وقت آبادانی ربع رشیدی کتابت شده و ربع رشیدی چنان که می‌دانیم بعد از قتل خواجه غیاث الدین محمد در ۷۳۶ عرصه‌اش به کلی حکم قاعا صفصفا گرفته بوده و آن همه عمارات عظیم از مسجد جامع و خانقاه و مدرسه و کتابخانه و دارالسیاده و دارالشفا و دارالقرا و محلات معمور و سراها و کاروانسراها و دکان‌ها و آسیاب‌ها و مزارع و باغات و غیره و غیره به تلی خاک و مشتی خاشاک بدل شده بوده است، پس فرض ۸۳۵ هم باطل است، باقی می‌ماند همان «سبعمائه» که اصلا و مطلقا با هیچ یک از قرائن و ملاحظات تاریخی و ضوابط و موازین نسخه‌شناسی مغایرت و مخالفت ندارد و می‌توان سال ۷۳۵ را که هنوز خواجه غیاث الدین محمد مرتبه وزارت داشته و به همین جهت رشیدیه نیز در این زمان فی الجمله معمور و آبادان بوده تاریخ قطعی کتابت نسخه دانست والله اعلم]؛ واقف: شاه عباس صفوی، ۱۰۱۷؛ کاغذ: خانبالغ، جلد: تیماج مشکی، ۲۷۰گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۲۵×۳۶سم [ف: ۱۹ - ۲۹۷]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۱

جلد سوم شرح القانون است، از فن چهاردهم در امراض کبد و احوال آن تا اوصاف معاجین؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۷۳۷ق؛ کاغذ: سمرقندی، ۲۳۸گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۲۶×۳۸سم [ف: ۲ - ۲۹۹]

۴. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۲۵

از شرح کتاب چهارم تا پایان کتاب پنجم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه ۷ محرم ۷۳۷ق؛ مصحح؛ مهر: «المتوکل علی الله الغنی جعفر بن محمد باقر الحسینی» (دایره)؛ تملک: عبدالله بن ترکی در ۱۲۴۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۷۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵/۵سم [ف: ۱ - ۲۳۶]

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۳۷

همان نسخه بالا [نشریه: ۱۱ - ۹۰۴]

اصفهان؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۵

همان نسخه بالا [نشریه: ۴ - ۴۷۶]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۴۹۷-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۴]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۲۶۵

خط: نسخ، کا: محمد افضل، تا: ۷۴۴ق؛ محشی به نقل از شرح قرشی بر قانون و جز آن، چند صفحه در فوائد و تعریفات علم طب نقل از فارابی و شیخ الرئیس و دیگران، مصحح، مقابله شده به دست عطاءالله بن محمد بن عبدالعزیز یکبار در ۷۱۴ و بار دیگر در ۷۷۲ و نیز گواهی قرائت نسخه در ۷۶۵؛ کاغذ: ترکی، جلد: تیماج سیاه، ۳۰۷ص، ۱۹سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۱۹ - ۲۳۵]

۶. شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه:۱۰۰

خط: نسخ، کا: عابد بن محمد بن علی، تا: پایان شوال ۷۷۳ق [نشریه: ۵ - ۲۱۴]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۹۱۱

آغاز: و یرید بالدم ههنا مجموع الاخلاط و اما زیادة ذلک فی اللحم فلانه اقبل لذلک بسبب لینه و دسومته مع انه بطبعه حار؛ **انجام:** قوله و لایکون السواد شدیدا خالصا کما فی الطحال سبب ذلک ان الکبد الضعیفة و الماووفه لاتکاد تقوی علی تمییز السوداء

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷ و ۸؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ تملک: محمد جعفر خراسانی در ۱۲۶۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۲۰ - ۳۴۰]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۰۹۴

فن سوم و چهارم از کتاب اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ تملک: سلمان ابوالقاسم بن غیاث الدین متطبب سبزواری؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۰گ، ۲۵سطر، اندازه: ۱۷×۲۳/۵سم [ف: ۲۳ - ۲۴۳]

۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۱۲۶

آغاز: بسمله، الفن الرابع عشر فی الکبد و احوالها و هو اربع مقالات؛ **انجام:** و ینبغی ان یکون هذا المخاط لیس بخارج عن ...

مجلدات سوم و چهارم و پنجم آن را به شرح کشیده است، ابتدای آن از احوال کبد است و آخر آن کتاب قرابادینات؛ خط: نسخ، کا: محمد بن محمد بن محمد دیباج نوی و شمس الدین، تا: قرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: کشمیری، جلد: میشن قرمز، ۲۹۴گ، ۲۹سطر (۱۷/۵×۲۳/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۳۰سم [ف: ۹ - ۱۱۸]

۱۰. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۸۷۹

آغاز: بسمله، الفن الثالث فی تشریح العین و احوالها المقالة الاولی فی اوائل احوال العین و فی الرمد الشرح یرید باوائل احوال العین ما یذکر لها من الامراض؛ **انجام:** الذی یتولد فی قرحة الریة تم

الجزء و الحمدلله وحده و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و صحبه و سلم تسلیما ...

از «الفن الثالث فی تشریح العین» تا «فی علاج قروح نواحی الصدر» می‌باشد؛ خط: نسخ، کا: محمد بن علی بن المتطبب، تا: اوایل قرن ۸؛ با یک واسطه از نسخه اصل کتابت شده و هم چنین با نسخه ای که از روی اصل استنساخ گردیده در ذیحجه ۷۵۰ تصحیح و مقابله شده؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۲۳۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۵/۵سم [ف: ۵ - ۲۷۵]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۱۰۳

آغاز: بسمله قال الفاضل العلامة شیخ الزمان و جالینوس الدوران ... قصدنا الان ایراد ما تیسر لنا من المباحث علی کلام الرئیس ابی علی الحسین بن عبدالله بن سینا رحمه الله فی التشریح من هذا الکتاب من القانون؛ **انجام:** و عن مشاهدة هذه الیقضة الحمرا فی. (ناقص)

شرح قسمت تشریح کتاب قانون است، آغاز این نسخه از ابتدای جمله اول از تعلیم خامس کتاب اول قانون است تا تولد جنین؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ تملک: شیخ بهائی که به موجب یادداشت صفحه اول در ۱۷ جمادی الاخر ۹۸۳ در قزوین شروع به مطالعه آن نموده؛ واقف: نادرشاه، ۱۱۴۵؛ کاغذ: حنایی سمرقندی، جلد: تیماج عنابی، ۲۵۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۱۹ - ۳۰۱]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۱۰۴

آغاز: بسمله قال مولانا ... علاءالدین ابوالحسن علی بن القاضی الاجل الصدر الرئیس نفیس الدین ... قد حان لنا ... ان نشرع فی تشریح الکتاب الثالث؛ **انجام:** م ذلک اللون و کذلک یعرض عن اطال النظر فی البیاض.

دنباله شرح بلافاصله مذکور قبل تحت رقم ۵۱۰۱ ولی به خط کسی دیگر است و شروع آن از کتاب سوم قانون (یعنی الامراض الجزئیة باعضاء الانسان من الرأس الی القدم) است و ختم آن به آخر مقاله چهارم از فن ثالث (یعنی تا آخر تشریح چشم و اول تشریح گوش)؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ واقف: خواجه شیر احمد بن عمیدالملک تونی ثم بیدسکانی، قرن ۱۰ و ۱۱؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۴۵۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۱۹ - ۳۰۰]

۱۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۲۸۷

آغاز: موجود پس از شش سطر: فانه لا نذکر فی هذا الکتاب بل فی الکتاب الذی بعده و هذا الکتاب الرابع. قال الشیخ رحمه الله قول کلی فی الامراض الفاعل للاعراض فیه؛ **انجام:** آخرین عنوان موجود: البحث السادس فی التفرقة بین القیام الکبدی و غیره مما یکون من الاعضاء الاخری - قال الشیخ رحمه الله العلامات اما الفرق بین الاسهال الکبدی ... و علامات آفاتها و الکبدی فیکون.

از کتاب چهارم تا اواخر این کتاب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸۱گ، ۳۲ سطر (۱۱/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۸×۲۶/۵سم [ف: ۴ - ۱۸۹۷]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۳۴۲

آغاز: بسمله قال الفاضل العلامة شیخ الزمان و جالینوس الدوران ... قصدنا الان ایراد ما تیسر لنا من المباحث علی کلام الرئیس ابی علی الحسین بن عبدالله بن سینا رحمه الله فی التشریح من هذاالکتاب من القانون؛ **انجام:** لا یعتریه سهو و لا یعجزه امر و هو الخالق تعالی وحده.

خط: نستعلیق، کا: جنید بن شبلی، تا: ۱۷ محرم ۸۴۸ق؛ نسخه دیگری است از شرح تشریح بلافاصله مذکور قبل به شماره ۵۱۰۳ و مصدر است به رساله ناقصی به فارسی در بیان اسماء الهیه؛ تملک: محمد بن علی بن محمود بن صمد بن شیخ بهائی؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵۴گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۱۹ - ۳۰۳]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۰

کتاب اول و دوم؛ خط: نستعلیق، کا: ابن کمال طبیب مدعو به طبیب شیرازی، تا: چهارشنبه ۳ ربیع الثانی ۸۵۲ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱۵گ، ۳۹سطر (۱۷×۲۷)، اندازه: ۲۷×۴۴سم [سنا: ف: ۱ - ۱۰]

۱۶. شیراز؛ میر (دکتر)؛ شماره نسخه:۱۴

در دو جلد؛ کا: عماد الدین رکن الدین حسام الدین کرمانی، تا: پنج‌شنبه ۵ ذیقعده ۸۸۵ق؛ قطع: رحلی بزرگ [نشریه: ۵ - ۲۸۳]

۱۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۷۳

آغاز: قال الشیخ الامام ... بحث مفرد قد رأینا أن نبتدیء قبل شروعنا فی هذا الکتاب بتقسیم الاجزاء الدوائیة؛ **انجام:** قال الشیخ معجون تریاقی من صنعتنا مجرب.

شرح کتاب دوم از قانون و از بحث مزاجها تا به بحث اقرابادین (داروسازی)؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۹۵ق؛ از اول کتاب تا آخر «الادویة المفردة» که شصت و هفت برگ است به خط نعمت الله بن لطف الله، و باقی کتاب به خط احمد بن علی، ۴ رجب ۸۹۵؛ افتادگی: انجام؛ مجدول، با سرلوح؛ تملک: محمد علی بن آقا میر کربلائی به تاریخ ۱۰۲۲ در مکه؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۲۴گ، ۳۴ سطر، اندازه: ۲۴×۳۶سم [ف: ۱ - ۳۹۲]

۱۸. اصفهان؛ مکتبة الزهراء؛ شماره نسخه:۲۵۲

شرح کتاب سوم قانون؛ خط: نسخ خوب و ریز، کا: قطب الدین بن محمد بن محمد بن الیاس الکربالی، تا: ۶ رجب ۸۹۸ق؛ ۳۱۸گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۹×۳۱سم [ف: - ۱۵۱]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۲۸۷

آغاز: قال شیخ الرئیس

نسخه از فصل هفتم در تدبیر ماکول تا مبحث فراق را در بردارد؛خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰-۱۱؛ مهر: محمد هادی حسینی مورخ ۱۲۱۴؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۶۶گ، ۳۳ سطر (۱۱×۱۹)، اندازه: ۱۸/۵×۲۵سم [ف: ۱۶ - ۲۱۰]

۲۰. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۴۵

آغاز: تدبیر الماکول. بسم الله الرحمن الرحیم. رب تمم البحث السادس فی مضار النحمة قال الشیخ الرئیس؛ **انجام:** للعلامه علاء الملة و الدین قرشی یکون کالتمه لشرح مولانا علامة العالم قطب الملة و الدین الشیرازی قدس الله نفسه فانه ظفوفی شرحه هو الله

کتاب از فصل تدبیر الماکول تا پایان فصل الثانی فی تدبیر من شرب الدواء؛ خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰ ؛ ۱۴۵ص، ۳۱ سطر (۱۵/۵×۱۹)، اندازه: ۲۲/۵×۲۹/۵سم [نشریه: ۳ - ۳۷۷]

۲۱. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۵۹۰

آغاز: و هو اربع مقالات، ان تشریح الکبد و منفعتها و بیان الاحتیاج الیها و موضعها من البدن مما استوفینا الکلام فیه؛ **انجام:** ان هذا المعجون مساو فی القوة للمعجون الهندی و مقوی المعدة ایضاً و ان باقی الکلام فی الکتاب ظاهر و الله اعلم بغیبه و هو ولی التوفیق و العافیة.

از بحث «کبد» تا آخر کتاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ تملک: محمد بن قطب الدین محمد؛ جلد: مقوایی، ۲۸۵گ، ۲۷ سطر (۱۴×۱۸)، اندازه: ۱۸/۵×۲۴/۵سم [ف: ۲ - ۲۲۳]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۵۹۵

آغاز: بسمله قال الشیخ الامام ... بحث مفرد قد رأینا ان نبتدی قبل شروعنا فی شرح هذا الکتاب بتقسیم الاجسام الخ؛ **انجام:** الشرح الفاظ الکتاب فی هذا ظاهرة غنیة عن الشرح ... و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله و سلم تسلیما کثیرا.

از شرح کتاب ثانی تا آغاز کتاب تشریح؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ واقف: زین الدین جعفر زاهدی، بهمن ۱۳۷۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۹۸گ، ۴۵ سطر (۱۵/۵×۲۷/۵)، اندازه: ۲۳×۳۷/۵سم [ف: ۱۹ - ۳۰۱]

۲۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۲۰۷

آغاز: ... المبحث الاول فی اختلاف الحیوانات فی الاعضاء انک قد عرفت مما قلناه فی شرحنا لکتاب الاول من کتب القانون و هو المعروف بکتاب الکلیات بهیأت الاعضاء جملة و تفصیلا؛ **انجام:** علی الوجه الذی قلناه وذلک بتشبث اجزاء من المنی بنقر الرحم ثم یمتد ویلتوی فی المشیمة کما ذکرناه ثم یخرقها الدم النافذ فیها و ینفذ ذلک الدم الی ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول، محشی با امضای حسنعلی عفی عنه؛ تملک: مخبرالسلطنه فرمانفرمای فارسی در ۱۳۳۰ق؛ جلد: تیماج سرخ مذهب، ۲۲۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف مخ - ۵ - ۲۱۸۸]

۲۴. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۴۷۶۲

شرح تشریح قانون؛ خط: نسخ، کا: صمد علی بن احمد، تا: رجب ۹۷۸ق؛ افتادگی: انجام؛ مجدول مذهب؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۳ سطر (۱۱/۷×۲۲)، اندازه: ۱۸/۳×۳۰/۳سم [ف: ۲ - ۷۲]

۲۵. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۳۰۰

تشریح است؛ خط: نستعلیق، کا: شاه محمد بن سلطان محمد، تا: یک‌شنبه ۱۶ صفر ۹۸۲ق؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷ - ۱۸۴]

۲۶. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۲۱

آغاز: الاضطجاع الی قوله علامات مأخوذ من الجلد ... اما اذا لم یطرد المریض بدنه البتة بل کان یتصرف فی اعماله؛ **انجام:** و اظن انها یتولد من فضلة غذائها التی تدفعها عند منابت الاظفار لا شیء جرم الاربطة ...

بخشی از جلد سوم و چهارم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۸گ، ۳۲ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۶/۵سم [ف: ۱ - ۹۱]

۲۷. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۴۶

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم و به ثقتی یا کریم قال الشیخ الرئیس؛ **انجام:** تم شرح الکتاب الثانی من کتب القانون حامدالله تعالی ... و یتلوه انشاء الله تعالی الکریم شرح الکتاب الثالث

شرح کتاب اول و دوم قانون؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ تملک: عبدالله بن سید محمد رضای شبر در ۱۱۵۲؛ ۷۸۳ص، ۲۷ سطر (۱۳/۵×۱۴)، اندازه: ۲۲×۳۲سم [نشریه: ۳ - ۳۷۷]

۲۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۰۶

از فن ۱۴ کتاب ۲ تا اواخر کتاب ۳؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ناتمام؛ کاغذ: ترکی شکری، جلد: تیماج عنابی، ۳۳۸ص، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۱۹ - ۴]

۲۹. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۳۱

آغاز: بسمله قال الشیخ الامام العالم المفید وحید دهره و فرید عصره علاء الدین ابی الحسن علی بن ابی الحزم القرشی الشافعی المتطبب و بعد حمدالله رب العالمین و الصلوة علی عباده الصالحین

از اول تا البحث الخامس فی مراتب الطعوم و الروایح و الالوان، از جلد سوم از شرح جزء دوم کتاب قانون را دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ یادداشت هبه به فرزندش محمد مؤمن از محمد امان طبیب حسینی؛ واقف: سید سعید؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶۲گ، ۲۳-۲۸ سطر (۱۴/۵×۲۲)، اندازه: ۱۹/۵×۲۹سم [ف: ۱ - ۱۱۰]

۳۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۹

کتاب سوم و چهارم و پنجم؛ خط: نستعلیق ریز، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: روغنی، ۴۰۰گ، ۴۱ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۵×۲۴سم [سنا: ف: ۱ - ۹]

۳۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۵۶

آغاز: بسمله، قال مولانا الامام العالم علامه؛ **انجام:** و الحمدلله علی الیسیر و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و سلم.

کتاب سوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۱؛ محشی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سرخ، ۳۸۹گ، ۲۳ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۹ - ۵۳]

۳۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۶۸۰

آغاز: قال مولانا الامام العالم ... بعد ان نحمدالله ... نشرع فی شرح

الکتاب الثالث من کتب القانون ... و لیکن کلامنا فی تحقیق المطالب و تبیین المذاهب علی نسق کلامنا السالف؛ **انجام:** قال الشیخ وجع العقب الخ. الشرح عبارة الکتاب فی هذا ایضاً ظاهرة. قال الشیخ ضعف الرجل الی آخر الکتاب. الشرح و العبارة الکتاب فی هذا ایضاً ظاهر بینه غنیة عن الشرح و الله اعلم بالصواب
شامل فن سوم کتاب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ تملک: نعمت الله احقاقی جهرمی زرگر در ۱۸ جمادی الاول ۱۳۵۱ق، میرزا ابوالقاسم متطبب در محرم ۱۲۹۶ق؛ یادداشت کتابخانه محمدکریم اشراق جهرم ۱۳۵۵؛ جلد: تیماج، ۳۲۳گ، ۳۰ سطر (۹/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [ف: ۲۰ - ۱۷۵]

۳۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۶۲۲

آغاز: و اعترض المسیحی بان هذه القوی ... البدن او فی جزء دون جزء فان کان الثانی لزم ... و ان کان الاول لزم اجتماع الضدین فی محل واحد لان ... من القوی یحتاج فی تمام فعلها الی معونة هذه الکیفیات؛ **انجام نسخه:** ... فقد کان بعض الاطباء یسقیه لمن کان به وجع القولنج فی وقت هیجان الوجع و ربما سقاه من قبل الوجع و قال: و رایت من شرب هذا الزبل فلم یعرض له ذلک الوجع بعد ذلک و ان.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ تملک: عبد علی بن حسین شاخوری بحرانی؛ جلد: تیماج سرمه‌ای، ۳۴۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۶سم [ف: ۲۰ - ۱۶۰]

۳۴. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۰۶

خط: نسخ، کا: عبدالعلی، تا: ۱۰۲۱ق؛ با یک سرلوح کوچک، مجدول مذهب؛ تملک: عبدالباقی بن صدرالدین محمد فیض مورخ ۱۲۸۶ق، عزیز الله بن صدرالدین محمد حسینی حکیم جنابدی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۰گ، ۳۷ سطر (۸×۱۸)، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۱ - ۱۷۵]

۳۵. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۴۳

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم و به نستعین ... قال مولانا الامام العالم علامة العلماء تاج الحکماء علاء الملة و الدین ابوالحسن علی بن قاضی الرئیس نفیس الدین ابی الخرام القرشی؛ **انجام:** و من الشراب عشرة اوراق و من العسل عشر او قید و نصف
خط: نسخ، کا: تقی الدین بن حسین حسینی، تا: نیمه رجب۱۰۲۳ق، جا: کاشان؛ افتادگی: انجام؛ با کتابی دیگر که باید شرح قرابادین باشد از همین شارح. هفت سطر از مقاله هشتم را دارد. ۴۷ صفحه در آغاز کتاب طبی دیگری است که منضم شده است. به تاریخ ۱۲۰۳ هجری. به خط تقی الدین بن حسین الحسینی؛ ۹۱۰ص، ۳۵ سطر، اندازه: ۲۳/۵×۳۷سم [نشریه: ۳ - ۳۷۷]

۳۶. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۳۰۹

خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن محمد حسین طالقانی، تا: ۱۰۲۹ق؛ محشی با عبارت «منه»، «قطب الدین» و ... ؛ یادداشتی به سال ۱۱۹۶ و ۱۳۴۰ ؛ در صفحه اول شروع کتاب شرح مختصری درباره کتاب و اهمیت آن به خط شیخ احمد ؟ ؛ در سه برگ آخر رساله برء الساعه زکریای رازی آمده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ترنج و سر ترنج دار و لبه دار، عطف تیماج قرمز، ۳۵۲گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۲ - ۲۴]

۳۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۹۲۶

آغاز: بسمله. قال الشیخ الامام الاوحد العلامة ابوالحسن علاء الدین علی بن ابی الحزم القرشی رحمه الله و بعد حمدالله و الصلوة علی انبیائه و رسله فان قصدنا الآن ایراد ما تیسرلنا من المباحث علی کلام الشیخ الرئیس ابن علی الحسین بن عبدالله بن سینا رحمه الله فی التشریح؛
تنها شرح قسمت تشریح کتاب قانون است؛ خط: نستعلیق، کا: محد علی بن نظام الشرف حسینی دشتکی، تا: دوشنبه ۳ محرم۱۰۵۵ق، مجدول، مصحح، با علامت بلاغ؛ مهر بیضوی«ابن صالح صادق است»، رکابه دارد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۵گ، ۲۲سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۴۴ - ۱۳۶]

۳۸. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۴۷/۲ فیاض

خط: نسخ، کا: حافظ لاله ابن شیخ حیدر، تا: صفر - ذیحجه۱۰۶۰ق؛ مصحح و تدریس شده، کاغذحنایی و نخودی؛ جلد: تیماج مشکی لولائی، ۱۵ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: - ۱۷۸]

۳۹. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه:۱۱۷

بخش تشریح می‌باشد؛ خط: نستعلیق، کا: خلف الله بن عنایت الله بن محمد مؤمن، تا: ربیع الاول۱۰۷۹ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۲۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۴×۱۳سم [ف: - ۶۲]

۴۰. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۱۳/۱ - د

با حواشی «شرح ق»؛ خط: نسخ، کا: خلیل الله گونابادی، تا: ربیع الثانی۱۱۱۲ق، جا: هرات؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی ضربی، ۱۶۰گ (۱۷پ-۱۷۶ر)، ۱۸سطر (۶/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: - ۴۸۹]

۴۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۵۴

آغاز: (مقداری از دیباچه شرح افتاده): هو المنطق و اما الثانی و هو الذی لا یقصد لافادته العصمه فی غیره ... قوله الفصل الاول من التعلیم الاول ... فی حد الطب الحد فی اللغه العربیه المنع سمی الباب حدادا؛ **انجام:** فلیکن هذا القدر من کلامنا المختصر فی الاصول الکلیه لصناعة الطب و لناخذ فی تصنیف کتاب فی الادویه المفرده الفاظ الکتاب فی هذا الفصل غنیه عن الشرح فلنشرع الآن فی عمل الکتاب الذی فی التشریح مستعینین بالله و متوکلین علیه.
خط: نسخ به شیوه ترکی، بی‌کا، تا: ۱۱۱۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ مرحوم میرزا طاهر تنکابنی (مالک قبلی این نسخه) پشت برگ اول نوشته «شرح بخش تشریح قانون (که در کتاب اول حذف شده) در کتابخانه من جداگانه موجود است»؛ کاغذ: دولت آبادی شکری، جلد: تیماج ساغری مذهب، ۷۰۱ص، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۹سم [ف: ۱۹ - ۴۶]

۴۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۹۵۴/۲

آغاز: بسمله. حمدله. الصلوة علی خیر خلقه محمد و علی آله اجمعین. قال الشیخ الامام العلامة علاء الدین علی بن ابی الحزم القرشی المتطبب المعروف بابن النفیس تغمده الله برحمته: فقد رتبت هذا الکتاب علی أربعة فنون الفن الأول؛ **انجام:** و کان تدبیرهم واحدا فاستعملوا دواء جالینوس و غیره من العلاج المذکورة.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۱۲۸ق؛ مصحح، محشی، رکابه‌دار؛ جلد: تیماج زرد، ۲۹۹ص (۵۰-۳۴۸)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: ۴۴ - ۱۵۵]

۴۳. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۴۴

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم قال الشیخ الامام العلامه ابوالحسن علاء الدین؛ **انجام:** والحمدلله ... محمد و اله و احبابه اجمعین الی یوم الدین تم

خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۴۱۸ص، ۱۷ سطر (۷×۷/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [نشریه: ۳ - ۳۷۷]

۴۴. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۴۲

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم قال سیدنا و مولانا الاستاد الجلیل علاء الدین علی بن ابی الحزم القرشی المتطبب ... فان قصدنا الان ایراد ما یتسرلنا من المباحث علی کلام الشیخ الرئیس ... فی التشریح من جمل کتاب القانون؛ **انجام:** حتی تستعد العفن بالحرارة الباقیه فی الرماد فلذلک یدوم اقلاع

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۱۵۰ص، ۲۷-۲۸ سطر (۱۳/۵×۱۴)، اندازه: ۲۲/۵×۳۵سم [نشریه: ۳ - ۳۷۶]

۴۵. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه:۱۶۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۷۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: - ۸۱]

۴۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۷۴

آغاز: برابر

از آغاز تا آخر تشریح الرحم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج سرخ، ۱۷۵گ، ۲۰ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۵/۵×۲۵سم [ف: ۱ - ۲۳۷]

۴۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۵۲۴

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... قد رتبت هذا الکتاب علی اربعة فنون، الفن الاول فی قواعد جزئی الطب اعنی علمی و عملی لقول کلی، الفن الثانی فی الادویة و الاغذیة المفردة و المرکبة؛ **انجام:** هو ورم عظیم یرم فیه البیاض حتی یمنع التقمیص و اکثر مایعوی للصبیان لرطوبة امزجتهم ...

تا اوخر باب دوم از فن دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج سیاه، ۵۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف مخ -۵-۲۱۸۷]

۴۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۶۵۳

آغاز: بسمله، رب یسر و لا تعسر. قال الامام الفاضل قدوة الحکماء علاء الدین علی بن ابی الحزم القرشی رحمة الله علیه الفن الاول؛ **انجام:** علی احسن ترتیب و افصح ترکیب و اجود تألیف ... فان القول ما قالت خدام و الله اعلم و احکم بالخیر.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۱۳ق [رایانه]

۴۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۷۵۵

آغاز: بسمله قال الفاضل العلامة شیخ الزمان و جالینوس الدوران ... قصدنا الان ایراد ما تیسر لنا من المباحث علی کلام الرئیس ابی علی الحسین بن عبدالله بن سینا رحمه الله فی التشریح من هذاالکتاب من القانون؛ **انجام:** لا یعتریه سهو و لا یعجزه امر و هو الخالق تعالی وحده.

خط: نستعلیق شکسته، کا: ابوالقاسم موسوی بن میر محمد طبیب، تا: ۱۲۱۵ق، جا: شیراز؛ اهدایی: رهبری، ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج ماشی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۹ - ۳۰۴]

۵۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۱۰۴

کلیات است؛ خط: نسخ، کا: شیخ رجب علی بن فتح علی قریشی اثنا عشری، تا: سه‌شنبه ۱۵ محرم ۱۲۲۴ق، جا: لکهنو، در زمان علی خان رئیس؛ مجدول؛ مهر: کتابخانه علی پروفسر نظامیه قطبیه کالج دکن؛ کاغذ: هندی، جلد: گالینگور، ۳۹۸گ، ۲۱ سطر (۱۱×۲۱/۵)، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۱۷ - ۳۱]

۵۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۱۰۵

کلیات است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد محسن بن غلام حسن، تا: جمعه ۲ شوال ۱۲۲۴ق، جا: لکهنو؛ مجدول، با سرلوح زرین و رنگارنگ؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۴۲۵گ، ۱۹ سطر (۹×۱۹)، اندازه: ۱۶/۵×۲۶/۵سم [ف: ۱۷ - ۳۲]

۵۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۴۲۲

آغاز: قال الشیخ الامام ... قد رتبت هذا الکتاب علی اربعة فنون، الفن الاول فی قواعد جزئی الطب اعنی علمیة و عملیة بقول کلی، الفن الثانی فی الادویة و الاغذیة المفردة والمرکبة؛ **انجام:** فاکل بعضهم من کبده و استنکف الباقون من اکمها لم یمت و من علف عن اکلها مات و کان تدبیرهم جمیعاً تدبیراً فلاواحداً او استعملوا دواء جالینوس وغیره من العلاج المذکورة. تمت

خط: نسخ، بی‌کا تا: جمادی الاول ۱۲۳۸ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: «صراط علی حق نمسکه» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، مذهب، ۲۴۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف مخ - ۵ - ۲۱۸۷]

۵۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۵۷

انجام: الشرح ان هذا معجون مساو فی القوه للمعجون الهندی، و هو یقوی المعده ایضا و ان باقی الکلام ... ظاهر.

شرح بر کتاب ۳ و ۴ و ۵ قانون ابن سینا و ابن النفیس در آغاز شرح هر یک از کتاب‌های قانون دیباچه‌ای مشابه و نیز یک بحث مفرد» در کلیات دارد؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: میرزا علی اکبر طبیب پسر ابوالقاسم، تا: ۱۲۴۱-۱۲۴۲ق، جا: شیراز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۹۳۴ص، ۲۴ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱۹ - ۴۸]

۵۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۹۵۴

آغاز: بسمله قال الفاضل العلامة شيخ الزمان و جالينوس الدوران ... قصدنا الان ايراد ما تيسر لنا من المباحث على كلام الرئيس ابى على الحسين بن عبدالله بن سينا رحمه الله فى التشريح من هذاالكتاب من القانون؛ **انجام:** لا يعتريه سهو و لا يعجزه امر و هو الخالق تعالى وحده.

خط: نسخ، کا: على اكبر الطبيب خادم الاطبا ولد ابوالقاسم، تا: اواخر ذيحجه ۱۲۴۷ق، جا: شیراز؛ واقف: علی اصغر حکمت، مهر ۱۳۴۰؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۸۲گ، ۱۸–۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۹ – ۳۰۳]

۵۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۰۳۶

آغاز: قال الشيخ الامام الكامل قدوة العلماء و رئيس الحكما علاء الدين ... قد رتبت هذا الكتاب على اربعة فنون. الفن الاول فى قواعد جزئى الطب اعنى علمية وعملية بقول كلى؛ **انجام:** وقد يتخذ لهم ا ناست من ذهب يدخل فى حلقة و يصب فيها الماء من بعيد و يستر لئلا يراها وقد يتخذلهم اسيا مجففة من شمع او عقيد السكر وتملا ماء ويومر ببلعها كبدالكلب

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۰ صفر ۱۲۴۹ق؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ بعضی کلمات به فارسی ترجمه شده؛ مهر: «عبده الراجی محمدرحیم حسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۶۰گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ – ۵ – ۲۱۸۷]

۵۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۳۴۳

آغاز: بعد حمدالله والصلاة على انبيائه فان قصدنا الان ايراد ما تيسرلنا من المباحث على كلام الشيخ الرئيس ابى على ... فى التشريح من جملة كتاب قانون وذلك بان جمعنا ما قاله فى الكتاب الاول؛ **انجام:** و نقول الان ان قولنا فى هذا الفصل وغيره من التشريح ان كذا انعقد بالحرارة اويحرق بنفوذ الدم والروح ... انما هوبارادة من لايعتريه سهو و لايعجزه امر و هو الخالق تعالى و الحمدلله.

شرح بخش تشریح قانون؛ خط: نسخ، کا: محمد مهدی بن علی اکبر، تا: جمادی الثانی ۱۲۵۳ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج سیاه، ۲۱۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف مخ – ۵ – ۲۱۸۷]

۵۷. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۳۳

بخش «تشریح» از کتاب «قانون»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهار شنبه ۱۵ شعبان ۱۲۵۳ق؛ ۲۱۳گ، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ – ۵۸]

۵۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۹۰۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۷ جمادی الاول ۱۲۵۳ق؛ مصحح، محشی؛ یادداشت یادگاری محمد علی بن محمد حسین تبریزی به سال ۱۲۵۲ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲۲گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲۰ – ۳۳۶]

۵۹. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه:۹۶/۲

قطعه‌ای از آغاز شرح است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۲۱ ربیع الاول ۱۲۶۱ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۰گ (۴۰پ–۱۹۹ر)، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: – ۵۳]

۶۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۵۳۱

آغاز: بسمله. قال مولانا و سيدنا الشيخ الاوحد الامام العلامه الصدر الرئيسى فريد عصره و وحيد دهره؛ **انجام:** فذلك انما هو بارادة من لا يعتبر به سهو و لا يعجزه امر فهو الخالق تعالى وحده

خط: نستعلیق، کا: محمد بن مؤمن طبیب طهرانی، تا: شنبه ۲۸ جمادی الثانی ۱۲۶۹ق، جا: اصفهان؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۳۷گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۷×۳۱سم [اهدائی رهبر: ۹ – ۳۰۹]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۰۷

همان نسخه بالا [مؤید: ۱ – ۱۱۷]

۶۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۳۵/۲

آغاز: بسمله قال الشيخ الامام علاءالدين ابوالحسن على بن ... ابى الحزم القرشى قدحان لنا ... ان نشرع فى شرح الكتاب الثالث من كتب القانون ... و ليكن كلا منا فى تحقيق المطالب على نسق كلا منا السابق و كثير من مباحث هذا الكتاب قد سلف القول فيها فى شرح الكتاب الاول فلذلك را ينا ان يكون كلامنا ... باختصار ... بحث مفرد قد راينا ان نبدأ قبل شروعنا ... يتقسم الامراض بحسب اعضاء؛ **انجام:** و لذلك يعرض لمن اطال النظر فى البياض كمد و لله الحمد و الشكر دائما (دنبال شرح این سخن شیخ: (القمور قد محدث من الضوء الغالب).

خط: شکسته نستعلیق، کا: میرزا محمود طبیب، تا: ۱۲۷۳ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج زرد، ۳۷۳ص (۳۰۸–۶۸۰ دفتر)، اندازه: ۶×۲۳سم [نشریه: ۱۹ – ۲۰]

۶۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۶۸۷

آغاز: بسمله، قال المصنف رحمه الله بعد حمد الله عزوجل و الصلوة على انبيائه؛ **انجام:** قال المصنف هذا ما التقطته فى القرا باذين المعتمد عليها و يتلوه شرح الفن الثالث و الرابع انشاء الله تعالى.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۷ق، جا: مشهد رضوی؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۲۱گ، ۳۱ سطر (۱۵×۲۳)، اندازه: ۲۰×۲۹/۵سم [ف: ۱۰ – ۲۶۹]

۶۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۹۴۵

انجام: لان الدماغ اذا ترطب يرطب ما يتفرع عنه و يغذى بمرقة اللحم و الفراريح فانها ترطب بكثرة المائية

خط: نسخ، کا: محمد حسن بن میرزا محمد علی، تا: دوشنبه ۲۵ صفر ۱۲۷۷ق؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ اهدایی: اشکوری، ۱۳۷۱ش؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۸۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۶سم [ف: ۲۰ – ۳۵۸]

۶۴. شیراز؛ واجد (آقای)؛ شماره نسخه:۲

کا: محمد تقی بن ملامحمد ابراهیم، تا: پنج‌شنبه ۱ ربیع الاول ۱۲۷۹ق؛ در ۲۶ جمادی الثانی ۱۲۸۲ مقابله کرده، تشریح است. [نشریه: ۵ – ۲۸۵]

۶۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۱۹۴

آغاز: بسمله قال الفاضل العلامة شیخ الزمان و جالینوس الدوران ... قصدنا الان ایراد ما تیسر لنا من المباحث علی کلام الرئیس ابی علی الحسین بن عبدالله بن سینا رحمه الله فی التشریح من هذاالکتاب من القانون؛ **انجام:** لا یعتریه سهو و لا یعجزه امر و هو الخالق تعالی وحده.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۴ جمادی الثانی ۱۲۸۰ق؛ واقف: قائم مقام، بهمن ۱۳۱۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج ماشی، ۲۱۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶/۳سم [ف: ۱۹ - ۳۰۴]

۶۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۵۶

آغاز: قال الشیخ الامام العالم الفاضل علاء الدین؛ **انجام:** الشرح ان عبارة الکتاب فی هذا صریحة ظاهرة.

از کتاب ثانی قانون تا قول شیخ در معجون دیگر که منبسط نفس و مقوی است؛ خط: نسخ، کا: محمد حسن بن صفر علی، میرزا حسن طبیب، تا: ۱۲۸۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۵۳۲گ، ۳۳ سطر (۱۳×۲۲)، اندازه: ۲۱×۳۲سم [ف: ۱۰ - ۳۳۳]

۶۷. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۳۵۴

تشریح است؛ خط: نستعلیق، کا: علی بن مهدی شیرازی، تا: ۳ ذیحجه ۱۳۰۳ق [نشریه: ۷ - ۱۸۴]

۶۸. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۴۵۶

آغاز: بسمله قال الشیخ الامام ... و بعد حمد الله و الصلوة علی انبیائه فان قصدنا الان ایراد ... و هذا المقدمة تشتمل علی خمسة مباحث المبحث الاول فی اختلاف؛ **انجام:** و یتفرقان من الاجزاء السفلیة فهذه هی عدد الاوردة فقد اتینا علی تشریح الاعضاء المتشابهة الاجزاء تمت

بخش تشریح؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: میرزا سید محمد طیب بن میرزا محمد حسن حلاج شیرازی، تا: دوشنبه ۲۴ جمادی الاول ۱۳۰۳ق؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۰۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۸۴]

۶۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۲۰۹/۲

آغاز: ... المبحث الثانی فی بعض مذهب قیل فی القوی التی فی الماساریقا قال الشیخ ره ولایبعد ان یکون فی الماساریقا جمیع هذه القوی و ان کان بعض من جاء من بعد یرد علی الاولین؛ **انجام:** و کل ذلک انما هو لتفهم المتعلم و تقریب الامر الیه فی التصور و اما فی الحقیقة فذلک انما هو بارادة ... و الحمدلله اولا و آخراً و ظاهراً و باطنا و صلوته علی سیدنا محمد وآله وعترته اجمعین الطاهرین م

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمدهاشم حسینی موسوی شیرازی،تا:۱۹ ذیحجه ۱۳۱۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوا، ۳۳گ (۳۱۴ر-۳۴۶ر)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ- ۵-۲۱۸۷]

۷۰. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۴۷۶۷

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۳گ، ۲۷ سطر (۱۳×۲۲)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف:۲-۷۵]

۷۱. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۴۱ش

خط: نسخ خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ بخش سوم و چهارم هر دو نا تمام؛ اندازه: ۲۴/۵×۳۸سم [رشت و همدان: ف: - ۱۱۴۰]

۷۲. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه:۴۲/۳

بخشی از کتاب الرابع است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۸گ (۱۰۵ر-۱۷۲ر)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۲۹]

۷۳. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۵-ط/۲۶۲

آغاز: لا بدو الکون مبداء النعیر مغایر الذات الموصوفه بالنعر؛ **انجام:** من اجزاء عظیمه و اجزاء عصبیه و اجزاء باطنه یشاهد ذلک فی رمیم اسنان الحیوانات الکبیره

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوا، ۱۹۶گ، ۲۳ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۲۴۰]

۷۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۷۶/۳

بی‌کا، بی‌تا [ف: ۱۵ - ۳۱۵]

۷۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۴۳

آغاز: بسمله و به نستعین. قال الشیخ الامام العلامه علاءالدین علی بن ابی الحزم المتطبب القرشی رحمه الله: بعد حمدالله و الصلوة علی انبیائه و رسله. فان قصدنا الان ایراد ما تیسرلنا من المباحث علی کلام الشیخ الرئیس ... فی التشریح من جمل کتاب القانون؛ **انجام:** و نحقق الکلام فی الاراء التی ذکرها و غیر ذلک، و ذلک اذا اخذنا فی شرح الکتاب الثالث من کتب القانون ... فذلک انما هو بارادة من لایعتریه سهو و لایجعزه امر. و هو الخالق تعالی جده. تم الکتاب بحمدالله و حسن توفیقه.

بخش کالبد شکافی قانون است؛ خط: نسخ روشن، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۶۹گ، ۲۳سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۴ - ۷۸۱]

۷۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۳۳۴

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۲۵۸گ، اندازه: ۲۰/۵×۳۳/۳سم [رایانه]

۷۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۲۹۳

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۳۶۵گ، اندازه: ۱۷×۲۶سم [رایانه: - ۱۱۴۲]

۷۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۸۶۲

آغاز: بسمله و به نستعین. قال الامام الفاضل الفیلسوف؛ **انجام:** الاشیاء من ذلک و من مرکبات

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۷۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۱۵۱

آغاز: بسمله، قال الشیخ الامام العالم الجر الکامل علاء الدین علی بن ابی الحزم القرشی؛ **انجام:** و المداخل اما ان یکون ... لان السوداء فیه یکون محترقه حارة غیر مضاده للخس.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۸۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۱۶۲

آغاز: بسمله، قال علی بن ابی الحزم القرشی المتطب قدر تبت هذا الکتاب علی اربعة فنون الفن الاول فی قواعد؛ **انجام:** و الشاهرج

هرج و الهند باء و الكشوث و الخطى مصفى على سكر ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]
۸۱. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۴۰۰**
آغاز: بسمله، قال الشيخ العالم العبد الكامل على ابن ابى الحزم القرشى المتطيب قد رتبت؛ **انجام:** و كان التدبير فى العلاج واحد و استعملو دواء جالينوس من العلاج المذكوره و من ههنا فلنختم ... سنه ۱۰۵۹
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]
۸۲. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۳۹۶**
آغاز: غس مورثه و ماده هذا غيرمورثه؛ **انجام:** فى زمان طويل بقى ... هى رخوه
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]
۸۳. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۳۲۸**
آغاز: بسمله و به ثقتى قال الشيخ الامام الحبر الكامل علاء الدين على بن ابى الحزم القرشى ... المتطيت صيغه تفعل؛ **انجام:** قال الرازى ان التجربة تشهد بانه يبرد (ناقص).
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشانه‌های منه، ۱۲ع، ح، صح، ص، اق و غیره؛ در صفحه پایانی گفتاری به عربی به نقل از شیخ ابواسحاق که تعداد آیات قرآنی ۶۶۶۶ آیه است که هزار آیه در امر، هزار آیه در نهی، هزار آیه در وعده، هزار آیه در وعید، هزار آیه در اخبار و هزار آیه در قصص و امثال است؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳ سطر (۱۱/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۸/۵×۲۵/۵سم [ف: ۱۹ - ۴۴۵]

● شرح القانون = التحفة السعدية / طب / عربی

š.-ul qānūn = at-tuḥfat-us sa‘dīyya

قطب الدين شيرازى، محمود بن مسعود، ۶۳۴ - ۷۱۰ قمری

qotb-od-dīn šīrāzī, mahmūd ebn-e mas‘ūd (1237-1311)

وابسته به: القانون فى الطب؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

اهداء به: سعدالدين محمد بن تاج الدين على الساوى وزير غازان خان

تاریخ تألیف: ۶۸۲ق تا ۷۱۰ق

این شرح که مزجی و از شروح ممتاز و فوق العاده معروف کلیات قانون است تألیف قطب الدین محمود بن ضیاءالدین مسعود بن مصلح کازرونی صاحب کتاب مشهور «درة التاج لغرة الدباج» معروف به «انموذج العلوم» از اجله حکما و اطبای قرن هفتم هجری و از جمله استادان قطب الدین رازی و نظام الدین اعرج است که آن را از طرفی بر اساس شروح معتبر قانون از قبیل شروح ابن النفیس و یعقوب بن اسحق السامری و ابوالفرج یعقوب بن اسحق المسیحی مشهور به ابن القف و فخرالدین رازی و کتب و رسالات دیگر نظیر تنقیح القانون هبة الله بن جمیع و از طرف دیگر بر اساس مطالعات و معلومات فوق العاده وسیع و عمیق و تجارب شخصی خود تألیف کرده است. (عرفانیان)

در ۶۸۲ تألیف این کتاب را آغاز نموده، مدتی حوادث و عوایق مانع شده و بیست سال تأخیر روی داده آخر الامر در دوره دولت غازانیه دوباره به اتمام کتاب مبادرت شده است: «فاحذت فى طريقة احسن من الاولى و مزجت لفظ المتن بالشرح لفوائد ... و جمعت فيه خلاصة الشروح التمائية ... فرأيت ان اعمل الشرح المذكور باسمه ليبقى طول الدهر برسمه»، مقصود سعد الدولة محمد بن تاج الدولة على ساوى است و این شرح را به همین سبب التحفة السعدية نام نهاده است. اگر وفات علامه قطب در ۷۱۰ صحیح باشد این شرح در سال رحلت او تمام شده است.

آغاز: بسمله و به نستعين. ان أول ما افتتح به خطاب و احوى ما ابتدء به كتاب حمد الله المنعم لحيوة النفوس و صحة الاجسام المنقد ... اما بعد، فان احوج خلق الله اليه، محمود بن مسعود الشيرازى ... يقول ...

[دنا ۶/۹۰۵-۹۰۷ (۶۷ نسخه)]

شرح و حواشی:

۱- حاشية القانون؛ دشتکی شیرازی، منصور بن صدرالدین محمد (-۹۴۸)

۲- حاشية التحفة السعدية؛ طبیب شیرازی، حسن علی

۱. **تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۴۹۶۰**
آغاز: برابر؛ **انجام:** والحمدلله على اكماله حمدا ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۷۱۰ق، جا: ایران؛ نسخه همزمان با فوت مؤلف استنساخ شده؛ مهر: «غلام شاه دین صدرالشریعه»، «دکتر امیر عباس جلالی»؛ اهدایی: دکتر جلالی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سوخت مذهب، ۱۰۱۴ص، ۳۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷/۳سم [رایانه]
۲. **تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۵۲۵**
آغاز: برابر **انجام:** فكلما اجتمع فيه شىء اندفع الى الخارج. تم الجزء الاول من هذا الكتاب على يد ...
با دیباچه‌ای ارزشمند که شارح در آن به آموزش‌ها و استادان خود و چگونگی شرح و مآخذ پرداخته است و در آن تاریخ آغاز به کار را ۶۸۲ آورده است، درحالی که حاجی خلیفه تاریخ انجام را ۶۷۴ ق نوشته؛ خط: نسخ کهن، کا: عبدالعامر (یا القاهر) بن عبدالمحسن بن عبدالخالق اربلی، تا: یک‌شنبه ۲۶ شوال ۷۱۷ق، جا: بغداد؛ مصحح، محشی با نشان حسنعلی (یا حسنقلی)؛ تملک: محمد بن حاج محمد حسن قزوینی در شیراز با مهر «عبده محمد بن محمد حسن» (بیضی)؛ کاغذ: ترمه نخودی، جلد: تیماج زرد و مشکی، ۲۶۸گ، ۲۵ سطر (۱۲×۱۷/۵)، اندازه: ۱۸/۵×۲۶سم [ف: ۱ - ۱۵۵]
۳. **تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۲۹۴**

جلد نخستین شرح کلیات قانون است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۷۲۵ق؛ تملک: ارشد بن یحیی، ابوالقاسم بن مسیح الله حسینی در ۹۸۱، محمد محسن موسوی طبیب در ۱۲۳۴؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن سرخ، ۲۷۰گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۳/۷سم [ف: ۱ - ۸۸]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۷۷

ج ۱، آغاز تا «المبحث الخامس عشر فی تقسیم الاعضاء»؛ خط: نسخ، کا: محمد بن علی جرجانی، تا: ۲۲ رجب ۷۲۷ق، جا: نجف اشرف؛ مقابله شده؛ مهر: «المتوکل علی الغنی سید ... الحسینی»؛ تملک: جمال الدین محمد ابن حسین خوانساری؛ کاغذ: سفید دولت آبادی، جلد: تیماج مشکی، ۳۰۸گ، ۲۲ سطر (۱۲×۱۹)، اندازه: ۱۶×۲۳سم [سنا: ف: ۲ - ۱۵۶]

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۳۲۴

همان نسخه بالا [نشریه: ۷ - ۱۱۳]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۶۱ ط

آغاز: برابر **انجام:** لانهما قریبان من مخرج الانفال و الانفصالات فکلما اجتمع فیه شیء اندفع الی خارج.

جلد اول؛ خط: نسخ کهن، کا: عبدالله قیصری، تا: ۲۶ ذیحجه ۷۴۷ق؛ محشی با نسان «لمحرره»؛ تملک: محمد بن جلیل طهرانی مورخ ۱۲۵۲ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۳۲۳گ، ۲۵سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۳سم [ف: ۲۴/۲ - ۱۲۳]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۲۹۷

در دو بخش: ۱. از «الجملة الثانیة من التعلیم الثالث من الفن الثانی» تا «المبحث الثالث فی مضار التخمة» نوشته عبدالله قیصری در ذیقعده ۷۴۹، زین العرب در اینجا می‌گوید که سخنان قطب شیرازی در اینجا به پایان رسیده و به مجلد پنجم پرداخته است، زیرا که شرح مسیحی را در دست نداشته، ۲. بخش دوم مجلد پنجم است از «الفصل التاسع فی احوال الادویة المسهلة» تا پایان، نوشته احمد بن احمد بن محمود بن احمد بن محمد کتابی مسایلی در ۹ رمضان ۷۴۳؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۷۴۳-۷۴۹ق؛ شرف الدین عبدالواحد ابن ابی الخیر امین الملک «اندومه» آن را به یوسف بن علم الدین ابراهیم شویکی در ۷۶۵ اهدا کرده، یادداشت خریداری همین یوسف از همان شرف الدین در ۱۸ جمادی الاول ۷۶۶؛ تملک: مصطفی بن عبادالله بن الیاس بن شیخ محمد در ۹۶۵، احمد بن سلیمان طبیب موسوی، محمد محسن طبیب پسر معزالدین محمد طبیب موسوی، انتقالی ابراهیم بن فرج الله بن عبدالکافی کازرونی و محمد باقر حسینی در ۱۳۴۱؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن سیاه، ۴۷۴گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶/۸×۲۴سم [ف: - ۸۸]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۳۰۴

جلد ۲ از کتاب؛ کا: عبدالرحمان بن محمد بن ابراهیم بن العتایقی، تا: ۷۴۹ق، جا: نجف اشرف؛ مصحح؛ کاغذ: چینی شکری، جلد: مشمع مشکی، ۸۱۹ص، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۳سم [ف: ۱۹ - ۲۸۵]

۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۵۲۰

جلد دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱ ذیقعده ۷۵۰ق؛ یادداشت جمال الدین متطبب فرزند علم الدین متطبب شویکی، با گواهی احمد بن ابی الحسن بن حسن در رمضان ۷۶۶؛ تملک: ابراهیم بن فرج الله بن عبدالکافی کازرونی، مصطفی بن عبدالله بن الیاس بن شیخ محمد در ۹۶۵، محمد محسن موسوی طبیب در ۱۲۳۴، ابوالقاسم نایینی؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن زرد، ۴۰۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷/۷×۲۵/۲سم [ف: ۱ - ۸۹]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۷۶/۴

بی‌کا، تا: قرن ۸ [ف: ۱۵ - ۳۱۵]

۱۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۵۴۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ مجلد یکم و دوم که با یک برگ از مجلد سوم نونویس سده ۱۴ است، روی هم سه مجلد؛ تملک: صدر الاطباء؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن آلبالویی، ۳۴۲گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۱/۴×۲۸/۵سم [ف: ۱ - ۸۹]

۱۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۵۶۶

جلد دوم است تا جزو ۳۸ آن؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: آغاز قرن ۸، نوشته شده برای خزانة الکتب جلال الدین سوید خزانجی؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن آلبالویی، ۳۸۳گ، ۳۲ سطر، اندازه: ۲۴×۳۲سم [ف: ۱ - ۸۹]

۱۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۵۳

گزارش شیرازی است بر فن ۱ کتاب ۱ کلیات قانون؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۸۰۰ق؛ مجدول؛ در گ ۱ر تاریخ‌های ۸۰۰ و ۸۹۶ از دارندگان نسخه دیده می‌شود؛ تملک: لطفعلی بن محمد کاظم تبریزی در ۱۳۱۰ و حکیم صدیق گیلانی؛ در گ ۱۹۴ر تاریخ مهر ۱۱۴۸ با مهری هست؛ در صفحه عنوان (گ ۱ر) تاریخ ۷۵۹ زیر عنوان نوشته شده؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۱۴گ، ۲۱ سطر (۱۱/۵×۲۱)، اندازه: ۱۸/۵×۲۸سم [ف: ۴ - ۷۲۶]

۱۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۴۷۱

از یک صفحه پیش از مجلد سوم (تعلیم ششم) آغاز می‌شود و می‌رسد به آغاز مبحث نبض و بانجام می‌رسد؛ خط: نسخ و تعلیق، بی‌کا،تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز وانجام؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن سیاه، ۳۲۶گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱ - ۸۸]

۱۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۳۳۱

آغاز: بسمله، قال رحمه الله التعلیم السادس؛ **انجام:** الاولی من التعلیم الثالث من الفن الثانی.

شرح جلد اول و ثانی و ثالث از کتاب قانون بو علی است؛ خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۹؛ کاغذ: بخارائی، جلد: تیماج عنابی، ۲۵۴گ، ۳۳ سطر (۱۱/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۵سم [ف: ۹ - ۳۲۵]

۱۵. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۶۱۹/۱

آغاز: المجلد الثالث من شرح کلیات القانون تألیف احوج خلق الله

الیه محمود بن مسعود الشیرازی ختم الله له بالحسنی قال الشیخ رحمه الله: الجملة الثانیة فی تعدیة ... غرض الشیخ فی هذه
قسمت اول از جلد سوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ مصحح، محشی از مؤلف؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۸گ (۱پ-۴۸پ)، ۲۵ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۲ - ۲۴۷]

۱۶. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۴۷

آغاز: فیها فیما تقدم و بلباساس؟ ان حرکتها من المرض و القوه المدبرة للبدن؛ **انجام:** و نعم الوکیل منعم المولی و نعم النصیر غفرانک یا رب و الیک المصیر.
خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۸ و ۹؛ افتادگی: آغاز؛ ۶۷۱ص، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۲×۳۰سم [نشریه: ۳ - ۳۶۷]

۱۷. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۴۴۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰ [نشریه: ۲ - ۱۴۵]

۱۸. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۳۳۲۴

آغاز: بسم الله ... الحمدلله حمداً یستحقه بعلو شانه و سبوغ احسانه یعنی با القوانین الکلیه، کلیات تحتها کلیات اذا القانون الکلی عند الاطباء ... و کلی یندرج کا الغب؛ **انجام:** موجود و انما یمکن ذلک بممازجة جسم حار خفیف و هو النار و الهوی و لو اقتصر فی ذلک علی النار لافرط الیبس.
قسمتی از جلد اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی، ۷۰ص، ۳۵ سطر (۱۷×۲۳)، اندازه: ۲۱×۳۲سم [ف: ۱ - ۱۹۸]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۹۰۴

خط: نسخ ریز، کا: محمد بن محمد بن احمد خیری انصاری، تا: ۸۸۹ق؛ دارای یک سرلوح کهن، مجدول مذهب؛ تملک: نجفقلی بیک ناظر مورخ ۱۰۹۰ با مهر «نجفقلی بیک» (مربع(و تملک فرزند نجفقلی بیک»، لطفعلی فرزند نجفقلی بیک، محمد رضی بن محمد شفیع مورخ ۱۰۹۲، کاظم بن محمد رضی ملک الاطباء؛ کاغذ: خان بالغ شکری، جلد: تیماج، ۸۱۵ص، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۹۲۹]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۱۰۶

فن سوم در امراضی است که مخصوص به عضوی نیست؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۷ صفر ۸۹۲ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۶۵گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۲۳-۲۵۲]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸

از مبحث بحران تا پایان جلد سوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ تملک: مرتضی قلی نوری شهیر به حاج حکیم باشی در ۱۲۹۰ با مهر اعتماد الاطبائی؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج تریاکی، ۱۴۸گ، ۳۱ سطر (۱۶×۲۳)، اندازه: ۲۲×۳۰سم [سنا: ف: ۱ - ۹]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۱۹۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و مادة باردة فتصر الماء البارد و ذلک ظاهر، تم.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ واقف: رضا نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۵۱۵گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۱۹ - ۳۰۸]

۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۳۰۳

جلد یکم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح؛ پایان نسخه (دنباله شرح تعلیم ۵): «فکلما اجتمع فیه شی اندفع الی خارج تم المجلد الاول من هذا الشرح»؛ کاغذ: ترکی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۳۳۷ص، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۳/۵سم [ف: ۱۹ - ۲۸۵]

۲۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۲۸۸

آغاز: دفتر ثالث از شرح کلیات: فهرس مجلد الثالث ... بسمله. قال التعلیم الثانی جملتان الاولی فی الاشیاء التی یحدث عن سبب الاسباب العامیة، و هی تسعة عشر فصلا. الفصل الاول قول کلی فی الاسباب، و فی اکثر النسخ الفصل من الجملة الاولی من التعلیم الثانی؛ **انجام:** الحق فی کل مقام بتوفیق الله تعالی، و الحمدلله رب العالمین
جلد سوم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای،۳۱سطر(۱۲×۲۰)،اندازه:۱۷×۲۵/۵سم[ف:۱۶ - ۲۱۱]

۲۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۳۳۲

از جلد دوم تا پایان شرح جمله یکم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰، کامل شده در قرن ۱۲؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج گلی مذهب، ۲۶۲گ، ۳۱ سطر (۱۲×۲۱)، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۱۶ - ۲۴۴]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۵۰ ط

آغاز: فی الطب علی ما قاله المسیحی لان الدخول ممنوع لکون الاحوال؛ **انجام:** فکلما اجتمع فیه شیء اندفع الی خارج
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قرمز، ۲۶۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۲۴/۲ - ۴۵]

۲۷. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۳۲۴۱

آغاز: من الکتاب الاول فصل و خمسة تعالیم الفصل فی سبب الصحه و المرض و ضرورة الموت اما ذکر سبب الصحه و المرض فی اول الکلام فی حفظ الصحه فوجهه ظاهر و ذلک لان حفظ الصحه ... انجام جلد چهارم و آغاز جلد پنجم: المبحث السادس فی مضار التخمه قال رحمه الله و لاشی اضر من التخمه و فی کثیر من النسخ و لاشر من التخمه هذا آخر مجلد الرابع و یتلوه المجلد الخامس و هاهوذا بسم الله الرحمن الرحیم المجلد الخامس من شرح کلیات القانون تألیف احوج خلق اله الیه محمود بن مسعود الشیرازی ختم اله با الحسنی قال الشیخ رحمه اله الفصل التاسع فی احوال الادویه المسهله قال القرشی الفاظ هذا الفصل ظاهرة و قدراینا ان نؤخر بسط الکلام فی تحقیق مباحثه الی کلامنا فی شرح الکتاب الثانی فی الادویة المفرده و انا اقول؛ **انجام:** فلیکن هذا القدر من کلا منا المختصر فی الاصول الکلیة بصناعة الطب کافیاً و لناخذ فی تصنیف کتابنا فی الادویه المفرده و لنقتد بالشیخ و نختم الشرح بوصایانا کما ختم الشیخ المتن بوصیة منها ما ذکر صاعد بن

الحسن المتطب فی التشویق الطبی و هو ان من صفات الطبیب ان تکون معتدلا ... (و پس از ۲۷ صفحه در وصایای مختلف) چنین پایان میابد. و یستحیل حصول الریح المقصود مع فوات راس المال و نقصانه.

جلد چهارم و پنجم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ ۴۶۳ص، ۲۱ سطر (۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۱-۲۰۱]

۲۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۴۵۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** لا نهما قریبان من مخرج الاثفال و الفضلات فکلما اجتمع فیه شی ء اندفع الی خارج، تم التعلیم الرابع ...

جلد اول؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شاید قرن ۱۰ق؛ مصحح؛ مهر: «المتوکل علی الله الغنی عبده محمد علی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۰گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۱۲ - ۴۶]

۲۹. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۴۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** علی ما اوردو ان ورد شیء ... الحق فی مقام بتوفیقه تعالی.

از ابتدای کتاب قانون تا مطالب «نبض و بول از علامات کلیه»؛ خط: نسخ ریز، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۵۶۸ص، ۳۹ سطر (۱۲×۱۸)، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: - ۲۳۳]

۳۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۱۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** لانهما قریبان من مخرج الاثفال و الفضلات فکلما اجتمع فیه شیء اندفع الی خارج، تم التعلیم الرابع ...

از اول کتاب تا پایان تعلیم چهارم، و گویا برگ‌هایی از جاهای مختلف افتاده؛ خط: نسخ نازیبا، بی‌کا، تا: با تاریخ ۹۴۹ق؛ دارای یادداشت‌های مختلفی که یکی از آنها به تاریخ ۹۴۹ می‌باشد؛ جلد: مقوایی، ۳۰۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۵سم [ف: ۳ - ۱۰]

۳۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۹۳

آغاز: برابر

شامل دو قسمت است، قسمت اول محتوی پنج مجلد که در ۹۹۴ نوشته شده، قسمت دوم از فصل نهم در احوال ادویه مسهله شروع و در شرح فن رابع از کتاب اول به پایان رسیده (۹۹۷)، آخرین جمله مشروح متن قانون این است: «ولیکن هذا القدر من کلامنا فی الاصول الکلیة لصناعة الطب کافیاً و لناخذ فی تصنیف کتابنا فی الادویة المفردة» در اینجا کتاب اول از کتب القانون و شرح آن تمام می‌شود. از قراری که در مقاله اختتامیه به نظر می‌رسد شرح قطب شیرازی از کلیات قانون تجاوز نمی‌کند و این است عین عبارت مؤلف: «و هذا آخر شرح الکلیات و الحمدلله ملهم الصواب علی ما یسر لنا من حل مشکلات هذا الکتاب»؛ خط: نسخ ریز، بی‌کا، تا: ۹۹۴ق، دارای یک سر لوح، مجدول؛ ۴۶۹گ، ۳۲ سطر، اندازه: ۲۰×۳۱/۵سم [ف: ۲ - ۲۸۸]

۳۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۹۰۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و مادة باردة فضرر الماء البارد بذلک ظاهر و الله اعلم. تم الجزء الاول

از ابتدای قانون بوعلی تا آخر جزء اول آن؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۱؛ محشی؛ کاغذ: کشمیری، جلد: تیماج عنابی، ۴۳۴گ، ۳۰ سطر (۱۳×۲۱)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۸ - ۴۰۹]

۳۳. قزوین؛ میر حسینا قزوینی؛ شماره نسخه:۹۶

جلد دوم و سوم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱ [نشریه: ۶ - ۳۴۰]

۳۴. شیراز؛ میر (دکتر)؛ شماره نسخه:۳

بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۵ - ۲۸۲]

۳۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۳۳۷

خط: نستعلیق ریز، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول، محشی از محمد باقر موسوی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج، ۴۶۳گ، ۴۵ سطر (۱۳×۲۱)، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۱۶ - ۲۴۵]

۳۶. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۸۴۶

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ قطع: رقعی [ف: - ۱۶۵]

۳۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۵۲۹

جلد ۱ و۲ است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۰۱۲ق؛ مجدول؛ کاغذ: ترمه، جلد: ساغری سیاه، ۴۸۵گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۶/۳×۲۵/۱سم [ف: ۱ - ۸۹]

۳۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۸۱

آغاز: بسمله رب یسر و تمم بالخیر و ما توفیقی الا بالله العلی العظیم و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمد الکریم ... المجلد الثالث من شرح کلیات القانون؛ **انجام:** لعله یجد مخرجاً صالحاً لودقق النظر و منهجاً لولا حظ المقصد المعتبر فلنختم الکتاب هیهنا ... انه ولی کل خیر و فاعله و حسبنا و نعم الوکیل نعم المولی و نعم النصیر.

خط: نستعلیق، کا: زین العابدین شاه محمد، تا: ۱۰۱۴ق؛ مجدول؛ مهر تملک: «مرتضی بن محمد علی»؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج مشکی، ۵۳۲گ، ۲۳ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۱ - ۳۴۹]

۳۹. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۴۶۶

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: حسین بن محمد بن علی بن محمد بن احمد حسینی، تا: ۱۹ ربیع الاول ۱۰۱۴ق (جلد دوم)، کتابت جلد پنجم: ۱۶ محرم ۱۰۶۲ق، محمد مومن جربادقانی؛ مجدول، با سرلوح مذهب؛ ۷۳۶گ، اندازه: ۲۰/۵×۳۱/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۲۴]

۴۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۷۷۱

جلد اول؛ خط: نسخ نازیبا، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۵۵ق، نسخه قدیم؛ مصحح؛ تملک: محمد شریف مازندرانی به تاریخ ۱۰۵۵ در اصفهان، محمد امین طبیب بن ابوالقاسم به تاریخ ذیحجه ۱۱۰۳؛ جلد: قهوه‌ای، ۲۵۷گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۱۰ - ۱۵۹]

۴۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۸۴۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و تلقینا و ایاکم الکرامة و السرور، انه ولی کل

خیر و فاعله و هو حسبنا و نعم الوکیل، نعم المولی و نعم النصیر. و کان علی اصل المؤلف قدس ... ما هذه صورته: اتفق الفراغ من تألیفه اول لیلة من شهر ... رجب عمت میامنه من شهور سنة عشر و سبعمائة ... کذا من تحریره فانه نسخة السواد و الحمدلله علی اکماله حمداً ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پایان ذیحجه ۱۰۵۸ق؛ از روی نسخه‌ای که در ۲۸ جمادی الثانی ۷۲۲ق نوشته شده بود، با یک سرلوح کوچک؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مشکی، ۵۸۲گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۹×۲۹سم [ف: ۳ - ۳۶۴]

۴۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۷۲۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الا کانت حرکة الروح فیه الداخل اولا فاولا دفعة فمنه یظهران الحرکة فی الفزع و الحمدلله اتیانه الی هنا بمنه و توفیقه و لطفه و تأیید کتبه الفقیر ... عبدالله الکازرونی و کان ذلک فی سابع شهر صفر ختم بالخیر و الظفر بدار العلم شیراز سنة ۱۰۹۰.

هر دو جلد کتاب و کامل است؛ خط: نسخ خوش، کا: عبدالله کازرونی، تا: ۷ صفر ۱۰۹۰ق، جا: شیراز؛ یادداشت محمد شفیع بن بهاءالدین محمد حسینی؛ کاغذ: سپاهانی، ۳۲۰گ، ۳۳ سطر [ف: ۱۳ - ۱۰۵]

۴۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۵۰۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** الحرارة التی فیها شور و تشتغل و به قال اسحق

از ابتدا تا فصل تاسع از مبحث «حمیات»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۲۸۷گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۷/۵سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۳۱۰]

۴۴. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۳۰۹

بخشی از آن است؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲ [ف: - ۱۶۵]

۴۵. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۴۱۹

بخشی از آن است؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲ [ف: - ۱۶۵]

۴۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۴۸۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** او البقل و ظاهر لان ذلک یوجب تجره جرم ذلک العضو فیفرق

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: رهبری، اسفند ۱۳۷۶؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۳۰۹گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۹سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۳۰۹]

۴۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۶-۱/۲۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** والانطباع فی قبول نحطیعات القوة المصورة او رفیقه جداً فلا تطاوع التماسک الذی یصلح لقبول اشکال الاعضاء فقصرت القوة المصورة

از ابتدای کتاب تا الفصل الخامس فی مفسدات الشکل؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ مهر: «العبد المذنب الراجی محمد الحسینی ۱۱۸۴» (بیضی)؛ تملک: سید احمد لاهیجی، ابوالقاسم اصفهانی در ۱۲۹۲؛ جلد: تیماج سرخ، ۳۴۸گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۵ - ۲۴۷۰]

۴۸. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۷۳۶

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع: خشتی [ف: - ۱۶۵]

۴۹. شیراز؛ میر (دکتر)؛ شماره نسخه:۳

بی‌کا، تا: رمضان ۱۲۴۹ق [نشریه: ۵ - ۲۸۲]

۵۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۰۱۶

آغاز: بسمله. المجلد الخامس من شرح کلیات القانون لعلامة الشیرازی الفصل التاسع حوال فی الادویة؛ **انجام:** و یلقینا و ایاکم الکرامة و السرور انه ولی کل خیر و فاعله و هو حسبنا و نعم الوکیل نعم المولی و نعم النصیر

خط: نسخ، کا: عبدالرحیم، تا: ۱۲۶۱ق؛ واقف: محمد صادق، ذیقعده ۱۳۳۰ [رایانه]

۵۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۳۵/۱

آغاز: قوله مشتملا علی القوانین الکلیه و الجزئیه معنی القوانین الکلیه کلیات؛ **انجام:** فذلک انما هو بارادة من لایعتریه سهو و لا یعجزه و هو الخالق وحده.

خط: شکسته نستعلیق، کا: میرزا محمود طبیب، تا: ۱۲۷۳ق؛ دیباچه ندارد؛ یادداشتی از میرزا طاهر تنکابنی؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج زرد، ۳۰۳ص (۲-۳۰۴ دفتر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۶×۲۳سم [ف: ۱۹ - ۱۹]

۵۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۳۸۰-۲۲/۱۰۰

آغاز: بسمله قال مولانا استاد العالم العلامة قطب الحق و الدین ناصح الملوک و السلاطین رحمة الله علیه ورضوانه المجلد الرابع من شرح کلیات القانون تألیف أحوج خلق الله محمود بن مسعود الشیرازی ختم الله له بالحسنی قال الشیخ؛ **انجام:** قال ره ولاشیء اضر من التخمة و فی کثیر من النسخ و لاشر من التخمة تم المجلد الرابع و یتلوه المجلد الخامس فی شرح الفصل التاسع فی احوال الادویة المسهلة

جلد چهارم از جمله چهارم از تعلیم سوم از فن ثانی در بول و براز یا مبحث سادی فی مفاز التخمه؛ خط: نسخ، کا: سید محمد بن میر محمد حسین حسینی پشت مشهد کاشانی، تا: شنبه ۱۹ ذیقعده ۱۲۸۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۶۹]

۵۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۸۶۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴، (گویا با خط تنکابنی است)؛ پایان نسخه: «الی هنا کلامه و فیه نظر لانه قد ثبت» (دنباله بحث دوم از شرح فصل ۳ (تعلیم اول) را کاتب ننوشته)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۵۸ص، قطع: خشتی [ف: ۱۰ - ۱۸۹۶]

۵۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۷۴۱-۱۹/۷۱

آغاز: بسمله، الحمد لله حمداً یستحقه بعلو شأنه وسبوغ احسانه ... کتاباً مشتملاً علی قوانینه الکلیة والجزئیة نعنی بالقوانین الکلیة کلیات تحته کلیات؛ **انجام:** واما الصداع البارد وهو ما سببه سوء مزاج ... قال الشیخ الجملة الثانیة فی تعدید سبب سبب للعوارض البدنیة

خط: نستعلیق، کا: محمد بن آقا محمد باقر طیب شریف شیرازی، تا: دوشنبه ۲۹ ربیع الاول ۱۳۱۷ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۳۲گ، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۷۰]

۵۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۹۹۹/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** اذهو البحر الذی یغترف العلماء من مناره و الشمس الذی یستضیء الفضلاء من انواره ... فان هذا دعاء یشمل البرایا

دیباجه شرح قانون؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن عبدالخالق مصاحبی نائینی ملقب به عبرت نائینی، تا: چهارشنبه ۲۸ جمادی الاول ۱۳۵۴ق؛ کاغذ: فرنگی، ۸گ (۱پ-۸پ)، ۱۷ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۱۴ - ۲۹۰]

۵۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۵۴

آغاز: بما لم یکن له قبل ذلک فیستحیل ان یکون مبدأه هو نفس المتصف به من کل جهة والا کان الفاعل قابلا من جهة واحدة و هو محال (برابر با سطر ۳ پائین گ ۱۶۵ ب ش ۴۵۳)؛ **انجام:** و اذا اثرت التسخین فیه فتسخینها یستدرک ما افاده بر دالثلج العرضی و یلزم منه ان تعود حرارة الماء المسخن الی ما کانت علیه (در گزارش سخن شیخ: و اما اذا کان الجمد من میاه ردیة ... فا الاولی ان تبردبه الماء محجو با عن مخالطته).

از مبحث قوا (فصل ۱ تعلیم ۶ در اجناس قوا) تا احکام آبهای برف و یخ (مبحث ۹ فصل ۱۶ در احوال میاه)؛ خط: نسخ کهن، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سرخ، ۲۵۷گ، ۲۷ سطر (۱۲×۱۷/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۴سم [ف: ۴ - ۷۳۱]

۵۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۵۹۷۱

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از سازمان مدارک فرهنگی؛ اندازه: ۲۰/۷×۲۹/۱سم [رایانه]

۵۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۲۴۱

آغاز: هذان التفسیر ان فلابد من تفسیر اعتدال الدواء بمعنی ثالث و الیه الاشاره بقوله و لکنا نعنی؛ **انجام:** و یحتمل ان یکون صنفین ان کان ان یکونا ناصنفین ان کان الاستواء و الاختلاف من عوارض الحرکة علی ما اشرنا الیه. تم

جلد اول و دوم از تقسیمات شارح یعنی شرح و گزارش فن اول (تعریف و موضوعات علم طب) و فن دوم (اقسام امراض و اسباب و اعراض کلیه) از کتاب اول قانون است؛ خط: نسخ و تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز (صفحات زیادی در آغاز افتادگی دارد و از اواسط مبحث تاسع (فی تحقیق معنی الاعتدال و الخروج) از تعلیم ثالث فن اول (سطر ۵ برگ ۱۱۷) است)؛ مصحح؛ کاغذ: اصفهانی و فرنگی، ۳۱۰گ، ۲۰-۳۰ سطر (۱۱/۵×۲۰ و ۱۲/۵×۲۱)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [رایانه]

۵۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۸۷۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** فکلما اجتمع فیه شی اندفع الی خارج.

از ابتدای شرح تا آخر فصل اول از تعلیم پنجم؛ خط: نسخ خفی خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ مهر: «... عبدالوهاب الحسینی» (خشتی)، «محمد رفیع بن عبدالوهاب الحسینی» (بیضی)؛ تملک: نورالدین محمد موسوی، حسین بن محمد حسینی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوایی، ۱۸۴گ، ۳۱-۳۷ سطر (۷/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۴/۵سم [رایانه]

۶۰. تهران؛ خاکپور، اسدالله (خاندان)؛ شماره نسخه: ۱۱

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۵۶۷]

۶۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۱۹۷

آغاز: الجمله الثانیه فی تحدید سبب؛ **انجام:** الوقت فلم ثبات الثانی الاختیار

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [الفبائی: - ۳۵۱]

۶۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۹۵۳

آغاز: قال الشیخ الرضی عنه و ارضاه. بسمله الحمد لله حمد ایست حقه؛ **انجام:** طریق اللف و انشرر اجعا الی حفظه هیئته

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۵۱]

۶۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۷۸۵۰-۵۳/۶۰

آغاز: بسمله؛ قال رحمه الله التعلیم السادس جملة و فصل الجملة فی القوی و هی ستة فصول الفصل الاول منها ای من الجملة فی اجناس القوی

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد، از اول تعلیم سادس و المبحث الاول فی بیان سبب وضعه القوی والافعال تا المبحث التاسع فی تقسیم ... من حیث انها یکون معدیة او لا یکون کذلک فصل اول جهله و تعلیم سادس؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۱۷۹گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف:۵-۲۴۶۸]

۶۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۱۶۹۴/۱

آغاز: حمدله ... قال الشیخ تغمده الله بغفرانه واسکنه علی غرف جنانه بالنبی وعترته. التعلیم الثالث احد عشر فصلاء وجملتان. الفصل الاول کلام کلی فی الاعراض والدلایل. قد عرفت فیما سلف؛ **انجام:** و البضاعة قلیلة علی ان من یحکم بالتحطیه لا لاجل الاحسد والعناد ولاعن هوی یعدل به عن سنن الرشاد لعله مجده مخرجا صالحا لو دقق النظر ومنهجا واضحا لو لاحظ المقصد المعتبر فلنختم..

جلد سوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مذهب، ۳۳۷گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۲۱×۳۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۳۹]

۶۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۵۱۴

جلد دوم و سوم؛ خط: تعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن آلبالویی، ۲۸۸گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳/۹سم [ف: ۱ - ۸۹]

۶۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۶۱۴

جلد پنجم شرح و در ادویه مرکبه است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه قدیم؛ جلد: پارچه قهوه‌ای، ۸۰گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۷سم [ف: ۵ - ۱۶]

۶۷. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه: ۱۰۳

شرح قانون ابن سینا است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛

مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۷۱گ، اندازه: ۱۳×۲۴/۵سم [ف: - ۵۵]

۶۸. **یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۹۲۱**

آغاز: برابر؛ **انجام:** لان الربع یشفی منه لامن الاستفراغی.

جلد اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج مشکی، ۳۳۷گ، ۲۹ سطر (۹×۲۰)، اندازه: ۱۵×۲۸/۵سم [ف: ۴ - ۱۴۷۳]

۶۹. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۶۸۷**

آغاز: بسمله و به نستعین. التعلیم الثانی جملتان الاولی؛ **انجام:** الباقین فان شروحهم ناقصه مبشره و الله اعلم

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● **شرح القانون** / طب / عربی

š.-ul-qānūn

علامه حلی، حسن بن یوسف، ۶۴۸ - ۷۲۶ قمری

ʻallāme-ye hellī, hasan ebn-e yūsof (1251 - 1326)

وابسته به: القانون فی الطب؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

شرح مزجی متوسطی است بر کتاب «القانون» ابن سینا.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۷۵

آغاز: قال رحمه الله الفن الثالث من الکتاب الاول ... أما ذکر سبب الصحة و المرض فی أول الکلام فی حفظ الصحة فوجهه ظاهر؛ **انجام:** و احیاء العلوم التی رمقها قلیل و ینضحها ضئیل و انصارها معدومون و اهلها محرومون و الله یعز شخصها.

از فن ثالث شروع می‌شود و به آخر کتاب پایان می‌یابد و در آخر وصایای طبی فراوانی آورده است که به کار طبیبان آید. در آغاز این نسخه شرح را نسبت به علامه داده ولی در این نسبت شک داریم؛ خط: نسخ نازیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ نسخه قدیم و نفیس؛ مصحح؛ تملک: نورالله ابن خلیل الله طبیب، فتح الله بن فخر الدین طبیب شیرازی، ابوالقاسم بن عبدالله ابن قاسم بن عبدالله بن قاسم بن فضل الله بن نور الله بن نورالله طبیب موسوی به تاریخ چهارشنبه ۲۱ شوال ۹۹۶ در شیراز؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲۷گ، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۴ - ۷۷]

● **شرح القانون** / طب / عربی

š.-ul-qānūn

شمس الدین آملی، محمد بن محمود، - ۷۵۳ ؟ قمری

šams-o-dīn-e āmolī, mohammad ebn-e mahmūd (-1353)

وابسته به: القانون فی الطب؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

اهدا به: مبارز الدین محمد بن مظفر

تاریخ تألیف: ۷۵۳ق

شرحی است بر «القانون» ابن سینا با عنوان «قال، اقول» که به نام جمال الدین ابواسحاق بن محمودشاه نگاشته و در آن از شرح قطب الدین شیرازی بهره جسته است. در گزارش از امام و قرشی و مسیحی یاد می‌شود. آملی در دیباچه می‌گوید: قانون از بهترین نگارش‌های پزشکی است و دفتر نخستین آن بسیار موشکافانه نوشته شده و دانشمندانی مانند رازی و خونجی و قرشی بر آن گزارش نوشتند و نتوانستند آن را از دشواری درآورند و پرده از رازهای نهفته آن بردارند تا اینکه قطب شیرازی گزارشی درست بر آن نوشت و همه چیزها در آن آورد مگر اینکه در کالبدشکافی کوتاه آورد با این‌که شایسته بود این بخش را روشن‌تر سازد. او می‌خواست که روزگار یاریش دهد تا آن را به پایان رساند، افسوس که درگذشت. من خواستم گزارشی گزیده و کوتاه و بسنده بنویسم مگر اینکه دشمنی روزگار با دانشمندان و ارزش نهادن مردم به دانش و هنر مرا بازمی‌داشت.

آغاز: بسملة الحمدلله الذی دقت حکمته فی خلقه الانسان وعمت نعمته علیهم من فرط الاحسان ... اما بعد فان احوج خلق الله الیه محمد بن محمود الاملی ... یقول لما تطابقت الآراء و اتفقت العقلاء علی ان اشد العلوم حاجة و اتمها غایة بل اقدمها درایة و اولاها رعایة علم الطب و کان خیر ما صنف فیه و دون لطالبیه کتاب القانون للشیخ الرئیس خاتم الحکماء ابی علی بن سینا تجاوز الله ...

چاپ: چند دانشمند آن را با حاشیه حکیم علی گیلانی (-۱۰۱۸) در دو جلد (۱ به سال ۱۲۶۸ ص ۵۳۰ و ۲ به سال ۱۲۶۵ ص ۵۸۵) در مطبعه علویه خان علی بخش خان لکنو به چاپ رساندند

[کتابشناسی نسخ خطی پزشکی ایران ۲۶۸؛ الذریعة ۳۸۹/۱۳ -۳۹۰؛ مشار ۵۵۷؛ مجلة معهد المخطوطات ۲/۵ ص ۲۴۸؛ قنواتی ص ۲۵ مهدوی: ۱۹۴؛ کشف الظنون ۲-۱۳۱۳؛ معجم المؤلفین ۱۱-۳۱۴؛ هدیة العارفین ۲-۱۵۹؛ دنا ۹۰۷/۶ (۱۶ نسخه)]

۱. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۳۱۹**

خط: نسخ تعلیق، کا: فتوح بن محمود انسی اصفهانی، تا: قرن ۸؛ مصحح؛ کاغذ: سمرقندی شکری، جلد: تیماج قرمز، ۶۰۰ص، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۳×۳۵سم [ف: ۱۹ - ۳۰۸]

۲. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۴۱**

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لما نجز ما قصد، رحمه الله، ایراده فی الکتاب! قال: ولیکن هذ القدر من کلامنا المختصر فی الاصول الکلیة لصناعة الطب کافیا و لناخذ فی الادویة المفردة. و یرجو الله تعالی شارحه ایضا و هو العبد الضعیف محمد بن محمود الاملی احسن الله عاقبته ان یکون ما کتبه علیه کافیا و بمقاصده وافیا. و ان یرزقه ما یتمناه. و ان ینتفع به فی دیناه و اخراه. و له الحمد عی حسن توفیقه. و الصلوة علی محمد و آله اجمعین. و اتفق فراغ

المصنف مدالله ظلاله و حقق آماله منه یوم السبت منتصف المحرم سنة ثلث و خمسین و سبعمائة.
خط: تعلیق ریز، بی‌کا، قرن ۸؛ افتادگی: وسط؛ بسیاری از جاها بی نقطه است، پس از دیباچه که به پایان نمی‌رسد گزارش «الاعضاء الخادمة» از فصل ۱ تعلیم ۵ فن ۱ کتاب ۱ قانون (ج۱ص۲۱) با اندکی از گزارش بند پیش از آن آغاز می‌شود، از پایان نسخه چنانکه دیده‌ایم برمی‌آید که در روزگار آملی نوشته شده؛ تملک: محمد باقر بن محمود طبیب، شرف الدین علی بن محمد حسین بن محمد باقر بن محمود طبیب، ابو تراب شریف، علی نقی بن محمد نصیر طبیب، در یک‌شنبه ۲ ذیقعده ۱۲۱۱ به ابو جعفر حمزة بن حسین بن محراب بن حاجی علی پنیکانی حرقویه فروخته شده؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۲۷۰گ، ۲۵ سطر (۱۰×۱۷/۵)، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۴ – ۷۷۷]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۵۳۱
خط: نسخ نزدیک به تعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ در ص ع آمده که حواشی به خط خود آملی است؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن سیاه، ۳۷۴گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۸/۳×۲۷/۹سم [ف: ۱ – ۳۰۹]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۲۵۱
خط:نستعلیق،کا:محمود بن علی بن حسن بن خولانی، تا: پنج‌شنبه اوایل جمادی الثانی۷۳۷ق، جا: مدرسه وزیریه رشیدیه در سلطانیه؛ افتادگی: آغاز؛ در نسبت این قطعه باید تحقیق شود؛ جلد: تیماج زرد، ۷۶گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: ۲۶ – ۲۱۲]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۶۳-۴/۳۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** ولما نجز ما قصد رحمه الله ایراده فی الکتاب الاول ولیکن هذا القدر من کلامنا المختصر فی الاصول الکلیة لصناعة الطب کافیا ... واتفق الفراغ من تصنیفه یوم السبت منتصف المحرم سنة ثلث و خمسین و سبعمائة
خط: نسخ، کا: محمد بن عبدالله حکیم، تا: منتصف صفر ۷۵۳ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: ابوالمحامد طبیب شیرازی با مهر «یا الله المحمود فی کل فعاله» (کروی)، کمال بن نور بن کمال طبیب، محمد باقر بن محمد نقی موسوی، غیاث الدین محمود بن آقا جان شیروانی، غیاث الدین محمود بن کمال الدین محمد در سلخ شعبان ۹۸۶؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۵۶گ، ۳۴-۳۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۵ – ۲۴۶۸]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۹۵۴
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵ – ۳۷۷]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۵۹۹
خط: نسخ، کا: احمد بن شمس الدین، تا: پنج‌شنبه نیمه جمادی الاول ۸۶۴ق؛ مصحح، محشی با عنوان «محمد جعفر»؛ یادداشت امانت کتاب از آخوند ملا ملک طبیب به سال ۱۱۳۱ق؛ تملک: رفیع الدین حسین حموی به سال ۱۰۰۰ق، ... شریف اصفهانی، مهر: کتابخانه «مجدالدین نصیری» (مستطیل)؛ جلد: تیماج، ۵۰۳گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۹/۵سم [ف: ۲۰ – ۱۴۵]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۷۱۳
آغاز: مباحث الشرایین فی فصول خمسة. الاول فی کلام کلی فی صفة الشرایین و لم یتعرض لبیان حقیقتها لانه قد سبق ذلک بل ذکر خاصیتین لها؛ **انجام:** و فی بعض النسخ یبتلی من هذا الباب ای من دفع المواد الیه بما لا یطلق و لا یبقی معه قوته لانه لکونه اضعف من الجمیع کان قبوله اسرع من غیره
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج عنابی مذهب، ۴۷۹گ، ۱۱ سطر (۹×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۲۰ – ۲۲۹]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۰۴۲
آغاز: قال الشیخ الرئیس: بسم الله الرحمن الرحیم و بعد حمدالله و الثناء علیه و الصلوه علی رسوله محمد و آله فان هذه الکتب التی صنفها فی الطب التی الاول منها هو فی الاحکام الکلیه من الطب و قد فرق عنه، و الثانی منها هو هذا الکتاب المجموع فی الادویه المفرده؛ **انجام:** تم شرح الکتاب الثانی من کتب القانون حامدا لله تعالی و مصلیا علی نبیه محمد و آله الطاهرین و یتلوه انشاءالله الکریم شرح الکتاب الثالث.
کتاب دوم در ادویه مفرده؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۹ یا ۱۰؛ مصحح، محشی؛ مهر: «علی بن محمد رضی» (بیضی)؛ کاغذ: نخودی، جلد: چرم قهوه‌ای، ۳۶۳گ، ۴۱ سطر (۱۲×۲۷)، اندازه: ۲۳×۳۳سم [ف: ۴۷/۱ – ۱۸۴]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۷۹۶
آغاز: التحلیل علی رطوبتهما و تعلم ذلک من صلابة عظامهم و قشف علو ذهنهم و اما ان الشیخ ارطب بالرطوبة
خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۹۵۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، با امضای بلاغ، محشی؛ مهر: کتابخانه «باقر ترقی»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۲۰ – ۲۶۴]

۱۰. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۱۰۴س
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول زرین؛ اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [رشت و همدان: ف: – ۱۱۴۰]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۶۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** فلنشرع فی الاسباب الغیر الضروریه و الغیر الضاره للاحتیاج الی معرفتها ایضا قال رحمه الله.
بخشی از شرح کتاب اول (کلیات) قانون است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۷۲۰ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۱۹ – ۵۱]

۱۲. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۴۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** و ذلک ای المرض اذ الهیة الموجبه الافته وجوبا اولیا اما مزاج غیر طبیعی و اما ترکیب غیر طبیعی لان الصحه کون
خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ تملک: محمد رضا طبیب در ۱۳۰۲؛ ۱۴۳ص، ۴۰ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۹/۵سم [نشریه: ۳ – ۳۷۷]

۱۳. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۶۱**
آغاز: الفصل الثامن عشر کلام کلی فی الاسباب التی یتفق للبدن غیر ضروریه و لاضاره اقول هذا الفصل فی کلام کلی فی الاشیاء؛ **انجام:** (شرح کتاب۲): ولناخذ فی تصنیف کتابنا فی الادویة المفرده ... و ان یرزقه مایتمناه و ان ینفع به فی دنیاه و اخراه و اتفق الفراغ من تصفیه ... سنه ثلث و خمسین و سبعمایه و اتمام هذا النسخه فی شهر رجب المرجب سنه الف و تسعه و عشرین.
جلد ۲ (شرح کتاب ۲ از قانون)، از فصل ۱۸ (از آنجا که در نسخه شماره ۶۰۶۰/ قطع شده) آغاز می‌گردد؛ خط: نسخ و ثلث، بی‌کا، تا: ۱۰۲۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ تملک: محمود حسینی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۷۲۲ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۶/۵سم [ف: ۱۹ - ۵۲]

۱۴. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۴۸۳**
آغاز: برابر
خط: نستعلیق ریز، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج زرد، ۳۷۵گ، ۲۷سطر (۱۲×۲۲)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱۲ - ۱۶۲]

۱۵. **یزد؛ صدوقی یزدی؛ شماره نسخه:۴۲**
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوایی، ۱۱۲گ، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: - ۳۳]

۱۶. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۱۷۵/۷-۲۱/۹۵**
آغاز: مما ذکرنا ان ماینقل من عمر الخیام انه کتب علی الحاشیة هاهنا ان هذا الکلام مختل و تقدیره الاعضاء اجسام متولدة من اول مزاج الارکان؛ **انجام:** الرابع ان استعداد القلبی لجمیع القوی اما ان یکون استعداد واحداً ... و محال ان تهمل الطبیعة امره و لایسعی فی حفظه و تنمیته فی موضع یصلح.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز وانجام؛ جلد: مقوا، ۴۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۶۹]

۱۷. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۱۱۹**
آغاز: برابر؛ **انجام:** قدتم بعض من شرح قانون ... بعد الالف سنه ۱۲۹۳
خط: نستعلیق، کا: طبیب تنکابنی، احمد بن حسین، تا: ۱۲۹۳ق [رایانه]

۱۸. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۸۴۳/۵-۲۴/۱۴۳**
آغاز: بسمله تم الفن الثانی من الکتاب وفصوله ثمانیة وتسعون وقبل ان نشرع فی الفن الثالث نشیر الی ملخص ماذکره؛ **انجام:** ولذلک متی حصل دل علی اقلاعها لکن بشرط ان یکون حدوثه بعد النضج تمام شد
بحث بحران از شرح آملی؛ خط: نستعلیق، کا: سید الحکماء سیدیحیی بن حاجی میرزا علی محمد حسنی لاریجانی بقائی، تا: سه‌شنبه ۳ شعبان ۱۳۱۲ق، جا: تهران؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۴۶۹]

۱۹. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۸۷۲**
آغاز: قال الشیخ الرئیس الجملة الاولی ... اعلم أن التشریح من معظم ارکان الطب اذبه یحصل الاطلاع علی ترکیب البنیة؛ **انجام:** فالانسب فی تشریحها ان یکون عند البحث مما یعرضها من الامراض و معالجاتها و ذلک فی غیر هذا الکتاب
بخش تشریح اعضا را دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۴۰گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۵ - ۲۵۲]

۲۰. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۷۶/۲**
آغاز: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام [ف: ۱۵ - ۳۱۴]

● شرح القانون / طب / عربی

š.-ul-qānūn

ابن زین العرب، علی بن عبیدالله، - ۷۵۸ قمری

ebn-e zayn-ol-ʻarab, ʻalī ebn-e ʻobeyd-ol-lāh (- 1358)

وابسته به: القانون فی الطب؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)
تاریخ تألیف: ۷۵۱ق
شرح مزجی است.

۱. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۱۰۲**
آغاز: بسمله قال الشیخ الرئیس الحمدلله رب العالمین و صلواته علی انبیائه و رسله اجمعین؛ **انجام:** و یتلوه ان شاالله تعالی شرح الکلیات الثانی الذی فی الادویة المفردة.
این نسخه مشتمل است بر شرح کتاب اول قانون فقط یعنی تا ابتدای شرح ادویه مفرده؛ خط: نسخ، کا: محمد جعفر بن میر محمد التونی، تا: شنبه ۱۷ صفر ۱۰۱۷ق؛ واقف: میر سید علی خان طبیب، ۱۲۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۵۱۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۱۹ - ۳۱۰]

۲. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۱۹۸**
آغاز: الجمله الاولی من هذا التعلیم؛ **انجام:** علی ما علم فی الفصل السابق
خط: نسخ، کا: میرزا بابا طالقانی، تا: ۱۲۷۱ق [الفبائی: - ۳۵۱]

● شرح القانون = شرح التلخیص / حساب / عربی

š.-ul-qānūn = š.-ut-talxīṣ

هواری، عبدالعزیز بن علی، ق۸ قمری

havārī, ʻabd-ol-ʻazīz ebn-e ʻalī (- 14c)

وابسته به: تلخیص اعمال الحساب؛ ابن بناء، احمد بن محمد (۶۵۴-۷۲۱)
شرح تلخیص ابن البناء است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۶/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ در ص ع به خط تازه‌تری کلمه التلخیص بالای قانون نوشته و آن را خط زده‌اند و با خط تازه‌تری

«کتاب اللباب فی شرح تلخیص اعمال الحساب» آمده؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی، ۹۴ص (۲۱-۱۱۴)، ۲۳ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [سنا: ف: ۱ - ۱۲]

● شرح القانون / طب / عربی

š.-ul qānūn

گیلانی، صدرالدین علی بن محمد، - ۱۰۱۸ قمری

gīlānī, sadr-od-dīn ʻalī ebn-e mohammad (- 1610)

وابسته به: القانون فی الطب؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

شرح مزجی متوسطی است بر قانون ابن سینا در طب از طبیب فاضل صدر الدین علی گیلانی متوفی در دیار هند که با میرفندرسکی (- ۱۰۴۹ق)، در آن سرزمین ملاقات کرده است.

آغاز: بسمله. قال الشیخ الرئیس الحمدلله رب العالمین و صلواته علی انبیائه و رسله اجمعین ... بعد فقد التمس منی بعض اخوانی ومن یلزمنی اسعافه. اسعف بحاجته قضاها له فیما یسمح به السماحة الجود وسعی الوسع مثلثه الجدة والطاقة

[دنا ۹۰۸/۶ (۱۷ نسخه)؛ الذریعة ۴۲/۱۴ و ۳۸۹/۱۳؛ فهرست مصنفات ابن سینا از قنوانی: ۲۰۵ ؛ مجله معهد المخطوطات ۲۹۲/۵]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۶۳

آغاز: ... ابدالها و هذه طریقه حسنه لالتقاط ما یراد من الادویه بحسب کل غرض ... الفصل الاول من المقالة الاولی فی المزجة الادویة المفرده؛ **انجام:** غنقیلی بضم العین اسم للشلجم و قد ذکر.

مجلد ۲ از آن کتاب (در شرح کتاب ۲ قانون = ادویه مفرده) است؛ خط: نسخ ریز، کا: محمد افضل بن نامی تونی، تا: ۱۰۳۲ق، حسب امر «سراجا میرزا محمد قاسم بن میرزا عبدالقادر تونی»؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج قرمز، ۵۷۳ص، ۳۶ سطر، اندازه: ۲۱×۲۸سم [ف: ۱۹ - ۵۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۸۷۴/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** فلیکن هذه القدر من کلامنا المختصر فی الاصول الکلیة لصناعة الطب کافیا و لیأخذ فی الادویة المفردة انشاءالله تعالی، تم شرح الکتاب الاول من کتب القانون بحمدالله تعالی و حسن توفیقه و نتلوه انشاءالله تعالی شرح الکتاب الثانی الذی فی الادویة المفردة

شرح کتاب اول قانون می‌باشد و در پایان می‌گوید: «و نتلوه انشاءالله تعالی شرح الکتاب الثانی الذی فی الادویة المفردة»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۱؛ نسخه موجود چند سطر آغاز، قلم‌خورده سپس خطبه دیگری با این آغاز در حاشیه آمده: «سبحانک اللهم و بحمدک یا من بیده شفاء الاشباح ... و بعد، فیقول ... و قد کنت منذ اوایل النشو لتحصیل هذا العلم مجبولا فی حبه، ولوعا فی استخراج لبه ...»؛ مصحح، محشی با نشان «منه مدظله العالی، منه عفی عنه، ۱۲، آملی، علامه، شطاری، قرشی» و جز آن، یک سوم نسخه از سوی عمادالدین محمد عارف عبدالنبی عثمانی شطاری بر مؤلف خوانده شده در ۱۰۱۷، چند یادداشت دیگر به خط عبدالنبی عثمانی ظطاری، با نشانه‌های بلاغ دیگری نیز به خط عمادالدین محمد عارف، این عبدالنبی عثمانی ظطاری گویا پدر عمادالدین محمد عارف ظطاری باشد؛ شخصی این نسخه را به حکیم محمد رضا بخشیده؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین عبده اسدالله» (مستطیل)، «عبده شکر الله بن اسدالله» (مربع)، «... الموسوی» (بیضی)؛ کاغذ: شرقی، ۳۶۵گ، ۳۴-۳۵ سطر، اندازه: ۱۰×۲۱سم [ف: ۴۰ - ۳۱۰]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۲۲۷

آغاز: الفن الثالث فی امراض العین و معالجاتها قد خولف بین هذا الفن و الفن الاول؛ **انجام:** قد یقوم مقام جمکیع عضلات الصدر فی التنفس العضو لایخفی اذا اضطر الیه و تعطل سائر اعضاء النفس عن الحرکة کما یکون ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی، مجدول؛ کاغذ: شرقی، جلد: مشمعی مشکی، ۲۲۶گ، ۲۵ سطر (۱۴×۲۵)، اندازه: ۲۴×۳۲سم [ف: ۲۸ - ۳۳۴]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۱۲۱-۳۱/۱/۱

آغاز: الفن الخامس فی احوال الانف و هو مقالتان المقالة الاولی منه. فی الشم و آفاته و فی ... للانف مخلوق لکل حیوان له ریة و هو آلة التنفس؛ **انجام:** صفة اقواص. ینفع من وجع الطحال اذا کان من حرازه ورد احمر اربعة دراهم ... و اوقیة نصف سکنجبین سکری ویضمد

فن پنجم تا پانزدهم ازکتاب ثالث قانون؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛افتادگی: انجام؛ مصحح، مجدول مذهب؛ جلد: مقوا با روکش پارچه‌ای، ۲۹۱گ، ۴۱ سطر، اندازه: ۲۴×۳۶سم [ف: ۵ - ۲۴۶۷]

۵. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۴۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** تم شرح الکتاب الاول من کتب القانون بحمدالله و حسن توفیقه و یتلوه انشاء الله تعالی شرح الکلیات الثانی الذی فی الادویة المفرده تمت

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی با نشان «منه»، دارای سرلوح؛ تملک: فخرالزمان بن حکیم علی گیلانی، محمد صالح طبیب در ۱۰۸۰ در سپاهان؛ مهر کتابخانه احتشام الدوله به تاریخ ۱۲۷۶؛ ۵۱۲ص، ۴۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۳۱/۵سم [نشریه: ۳ - ۳۷۷]

۶. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۵۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ذلک لانه رفع للمادة باستیلا و الطبیعة علیها و المخدرات اقواها الافیون و من حملتها

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام (در حدود نه ورق)؛ ۶۵۹ص، ۳۵ سطر (۱۰×۱۰/۵)، اندازه: ۱۸×۲۹سم [نشریه: ۳ - ۳۷۷]

۷. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۵۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** تم شرح الکتاب الاول من کتب القانون بحمدالله و حسن توفیقه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۷۱۳ص، ۴۱ سطر، اندازه:

۱۴/۵×۲۷/۵سم [نشریه: ۳ - ۳۷۷]

۸. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۵۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** واستعرض النبض بالاستفراغ و من بعض النسخ بالاستنقاع فعلى الاول لان النبض

این کتاب شرح اول یا کلیات قانون است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ شش فصل از تعلیم سوم؛ ۴۴۳ص، ۱۸-۳۰ سطر (۸/۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۸×۲۵سم [نشریه: ۳ - ۳۷۷]

۹. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۳۶۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** تم شرح کتاب الاول ... الکتاب الثانی فی الادویة المفردة ... من قرء الفاتحة.

فقط بخش اول قانون؛ خط: نسخ، کا: محمد رفیع نائینی بن ملا صفات الله، تا: ۹ ذیحجه ۱۰۹۸ق؛ نسخه را محمدباقر بن امیر احمد طبیب با نسخه صحیحی مقابله نموده و در جمعه نهم شعبان ۱۰۹۹ در مدرسه جده بزرگ اصفهان از مقابله آن فراغت یافته، محشی از آملی؛ کاغذ: ایرانی، جلد: مشکی مقوایی، ۱۱۲۴ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۹×۲۴سم [ف: ۲ - ۹۲]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۶۴

آغاز: بسمله الکتاب الرابع من القانون ... المرض الذی لا یختص بعضو؛ **انجام:** و ذکر روفس ان مصه فی کل یوم دفعات تنزگ ذلک.

مجلد ۴، دنباله نسخه شماره ۶۰۶۲ و به خط آن کاتب نیست؛ خط: نسخ ریز، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج مشکی، ۳۴۳ص، ۴۹ سطر، اندازه: ۳۰×۴۶سم [ف: ۱۹ - ۵۳]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹

«شرح کتاب یکم قانون ابن سینا است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱و ۱۲؛ کاغذ: زرد، جلد: تیماج سبز، ۱۳۳گ، ۴۷ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۸×۳۲سم [سنا: ف: ۱ - ۴]

۱۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۱۵۰-۳۱/۳۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لنأخذ فی الادویة المفردة ان شاءالله تعالی. تم شرح الکتاب الاول من الکتب القانون بحمدالله وحسن توفیقه ویتلوه ان شاءالله تعالی شرح الکلیات الثانی الذی فی الادویة المفردة

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه ۲۶ ذیقعده ۱۲۳۶ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۵۹گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۵- ۲۴۶۷]

۱۳. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۵۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** تم شرح الکتاب الاول من کتب القانون علی ید الفقیر محمد حسن فی یوم الخمیس من شهر ربیع الاول سنه ۱۲۶۲

خط: تحریری، کا: محمد حسن، تا: پنج‌شنبه ۲۱ ربیع الاول ۱۲۶۲ق؛ ۸۸۴ص، ۲۳ سطر (۱۰/۵×۱۱)، اندازه: ۱۷/۵×۲۸سم [نشریه: ۳ - ۳۷۷]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۶۲

آغاز: کتاب اول:الحمدلله علی توفیقه و حسن تسبیبه ... و بعد فیقول العبد المفتاق ... ابو علی حسین الشهیر بعلی بن حسین ... هذه قواعد عدیده ... علقتها علی شرح الاملی لقانون الشیخ ... قوله ابو علی الحسین ... اقول الشیخ الرئیس لوفور الاشتهار؛ **انجام:** پایان نسخه (کتاب اول) فلنأخذ فی الادویه المفرده تم شرح الکتاب الاول من القانون و یتلوه انشاء ... شرح الکتاب الثانی فی الادویه المفرده.

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمود حسینی طبیب، تا: ۱۲۹۰ق؛ گیلانی در آغاز این حاشیه سرگذشت ابن سینا را آورده؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قرمز، ۱۰۳۸ص، اندازه: ۱۶×۲۲/۵سم [ف: ۱۹ - ۵۲]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۲۹

آغاز: بسمله، التعلیم الثالث احدی عشر فصلا و جملتان الفصل اول کلام کلی فی الاعراض و فی الدلائل کما انه خص الامراض من بین الاحوال بالذکر التفصیلی؛ **انجام:** تم شرح الکتاب الاول من کتب القانون ... ویتلوه انشاء الله تعالی شرح الکتاب الثانی الذی فی الادویة المفردة قد فرغ من تسویده العبد الاقل احمد بن ابو العلاء طیب القزوینی فی یوم الجمعة عاشر شهر رمضان سنة اربع و ماتان بعد الالف

جلد دوم؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: احمد بن ابو العلاء طبیب القزوینی، تا: جمعه ۱۰ رمضان ۱۲۹۴ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۲۶۴گ، ۱۷ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱۵ - ۱۲۰]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۲۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** قاله بمالا یطبق مقدار به ولایبقی معه قوته ... التعلیم الثالث و فیه احد عشر فصلا و جملتان ... و یتلوه انشاء الله من اول التعلیم الثالث فی مجلد آخر و یکون جلدا ثانیا لهذا المجلد و الحمد لله وحده

جلد اول؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: قهوه‌ای، ۲۵۷گ، ۱۷ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱۵ - ۱۱۹]

۱۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۱۹۶۷

آغاز: الفن الثالث فی الاورام و البثور اما الاورام فقد سلف فی الکتاب الاول المعروف بکتاب الکلیات؛ **انجام:** فی کل یوم دفعات یزیل ذلک. قد تم شرح الکتاب الرابع من القانون للحکیم علی الجیلانی.

شامل فن سوم تا هفتم آن است: فن سوم در اورام و بثور است و شامل سه مقاله می‌باشد و هر مقاله‌ای دارای فصولی چند، فن چهارم در تفرق اتصال در چهار مقاله، فن پنجم در شکستگی شامل سه مقاله، فن ششم در سموم در پنج مقاله، فن هفتم در زینت دارای ۴ مقاله؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ یادداشت خریداری از محمد سعید طبیب ابن مولینا محمد احسن مورخ ۱۲۸۳ق، که این نسخه را در حیدرآباد دکن خریداری کرده؛ جلد: تیماج سرخ، ۳۷۵گ، ۲۱ سطر (۱۳×۲۲)، اندازه: ۲۱×۲۹سم [ف: ۲ - ۶۳۳]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۰

آغاز: برابر

شرح کتاب اول؛ خط: نسخ ریز، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ ۲۳۹گ، ۳۹ سطر، اندازه: ۲۴×۳۶سم [ف: ۲ - ۲۹۹]

● شرح القانون / طب / عربی

š.-ul-qānūn

وابسته به: القانون فی الطب؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

غیر همانند:

۱. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۴۴۱

آغاز: او مجموعها غیر لازم لجواز ان یکون؛ **انجام:** موجود: فما کان منها فی الصدر فمنبت؟؟ من العالی المستنبطین للاصلاح

شرحی است بر آن که چون نسخه حاضر بیش از ۳۸ برگ آشفته از آن به جای نمانده و اول و آخر آن کسر است و از میا ن هم ناقص می‌باشد، معلوم نشد که شارح آن کیست؟ پیداست غیر از شرح نفیسی می‌باشد و باید کهن تر از او باشد؟. در برگ دو آمده: «الاول فی القوی النفسانیة المدرک فی الظاهر؛ قال الشیخ: و القوی النفسانیة تشتمل علی قوتین هی کالجنس لهما الی قوله: و القوة المدرکة فی البالطن. الشرح: القوی التی تسمیها الاطباء نفسانیة تنقسم الی قوی مدرکة و الی قوی محرکة ...»، عناوین پس از آن از این قرار است: البحث الثانی فی اعضاء الحواس الظاهرة. و کیف ینبغی ...، البحث الثالث فی القوی النفسانیة المدرک الباطنة. قال الشیخ و القوة المدرکة فی ...، الفصل الاخیر من هذا التعلیم و هو فی الافعال: قال الشیخ ان من الافاعیل ...، البحث الاول فی ماهیة السبب قال الشیخ نقول ان السبب فی کتب الطب هو ما یکون ...، البحث الثانی فی ماهیة المرض قال الشیخ و المرض ... الشرح البحث الثالث فی ماهیة العرض قال الشیخ و العرض هو الشیء ...، البحث الرابع فی التمثیل علی السبب و المرض و العرض.فی انواع الامراض ...؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۸گ، ۲۵ سطر (۱۴×۱۹/۵)، اندازه: ۱۷×۲۶/۵سم [ف: - ۳۶۲]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۷۷۱

آغاز: و اما الفلاسفة فیقولون ان المبدء لها هو القلب ... (پس از دو برگ) الفصل الثانی فی القوی الطبیعیة المخدومة ... الفصل الثالث فی القوی الطبیعیة الخادمة ... و جذب الاشیاء الضارة لیس لکونها ضارة بل حیث هی نافعة لحلاوتها ... میانه پس از عنوان الفصل التاسع و العشرون فی اسباب الضعف: و اعلم ان افضل المتآخرین قطب الدین رحمه الله قد بسط القول فی الاعراض فی هذا الموضع و نحن قد اقتفینا اثره فی ذلک قد اقتصرنا ما بسطه و قد رتب ذلک فی اربعة عشر فصلا؛ **انجام:** «فهناک سدة لا محالة» و انما ذکر امتلاء البدن لان نقل العضو و تمدده قد یقول لامتلاء جمله ... احتباس الفضلات المندفعة.

در آن از قطب الدین شیرازی (در حاشیه) نقل شده؛ خط: میان نسخ و تعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: کاغذ دولت آبادی، جلد: میشن سیاه، ۲۹۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶/۶×۲۴/۸سم [ف: ۱ - ۳۰۸]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۷۷۳

آغاز: الی موضعهما الفائدة السادسة قد یراد بها تسکین الوجع و ذکر فی ذلک نظائر؛ **انجام:** موجود: علی حرارة اکثر مما یدل علیه الناری و ذلک لان.

شارح بمناسبت نقص نسخه و نامرتب بودن اوراق علی العجاله معلوم نشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۲۴۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵/۸سم [ف: ۱۹ - ۳۰۸]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۵۰۲

آغاز: نوعا واحدا کیف کان ... «المنسوبة الی الاعضاء العالیة» انما نسب الی العالیة لان المرض قد یعرض لها اولا ... الفصل الثالث فی امراض الترکیب هذا الفصل یشتمل علی مباحث المبحث آفی امراض اجناس التراکیب فی اربعة بالاستقراء؛ **انجام:** الفصل التاسع و العشرون فی الکی. الکی یستعمل حیث لا یفی الادویة ... (پس از هفت صفحه) و هو تشنج الاستفراغی الیابس و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب. الحمدلله رب العالمین و الصلاة علی نبیه محمد و آله الطاهرین.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن سرخ، ۲۳۶گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۷/۶سم [ف: ۱ - ۳۰۷]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۵۰۶

آغاز: او منهما جمیعاً اما الاستدلال من جواهر الاعضاء فاما ان یکون مما یبرز من البدن ... قال رحمه الله فی تشریح عظام القحف ش عظام القحف یطلق تارة و یراد بها عظام الرأس کلها؛ **انجام:** (افتاده در تشریح الرجم): قوله و بالحقیقة فان هذه العرق بهما ینبت من الکبد و هذا شیء قد ابطلناه و بینا فساده ... و یصیر ذلک کله اورده.

با عنوان «قوله، الجواب، الشرح»؛ خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۴۰گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۶سم [ف: ۱ - ۳۰۸]

۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۲۲۹

آغاز: فوق و سطح مقعر و هو الذی یلینا فلیس فی قوله الذی منتهی عنده الینا بالغرق و نحوه مجتمعة فی الباطن و من مقتضیاتها؛ **انجام:** موجود: فلا یتحلل.

شرحی است با عناوین «قال الشیخ رحمه الله» و بعضاً «قال الشارح» بر «القانون» شیخ الرئیس با ذکر اقوال علما و رد و ایراد و قابل ذکر این است که عناوین «قال الشارح» به احتمال قوی گفته خود شارح است نه فردی دیگر؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛

افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۳۰گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۵ - ۵۹۸]

۷. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه:۱۲۰

آغاز: آغاز فن اول: الفن الاول فی قواعد جزئی الطب. القاعدة اصل کلی منطبق علی الجزئیات لیتعرف احکامها منها و ذلک عند تصرف زائد فی الاصل ... و قوله جزئی الطب یعلم منه

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ ناتمام [چند نسخه-ف: - ۳۲۶]

۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۰۵۶

آغاز: بسمله، الحمد لله مبدع الارواح فی الاجسام المنعم علی العباد بالنعم الجسام الذی تفرد باقیا بعز الدوام ... من التعلیم الاول من الفن الاول من الکتاب الاول من کتاب القانون فی حد الطب اقول ان الطب علم یعرف منه احوال بدن الانسان من جهة ما یصح و یزول عن الصحة لتحفظ الصحة حاصلة و تسترد زایلة؛ **انجام:** موجود: الرابع این یکون القوة قویة و الحاجة شدیدة.

مؤلف نامعلوم، حاشیه استدلالی بر شرح قانون ابن سینا حسین بن عبدالله. متأسفانه محشی و شارح شناخته نشدند و محشی از شارح اغلب با عناوین «قال الشارح العلامة» یاد می‌کند و رد ایرادات زیادی هم بر وی دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج ماشی، ۱۶۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [ف: ۵ - ۴۴۱]

۹. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۷۸

بخش سوم و چهارم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: سمرقندی، ۹۷گ (۵۰۹-۶۰۵) [نشریه: ۱۱ - ۹۰۴]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۶۲۳

آغاز: م و ذلک اذا کانت عالیة الشهوة، ح مع یمکن الهاضمة من هضم ما یقتضیه علیه الشهوة اما اذا کان الهضم قاصرا عن ذلک لم یتنفس الی قوة الشهوة، م و الاعراض اخری، ح مثل ما اذا ارید التحریک و مثل ما اذا کانت الاخلاط التی فی العروق کثیرة؛ **انجام:** ... من الرطوبة الغریزیة فیحصل نوع آخر من التشنج اشد خطرا من الهزال بکثیر و هو التشنج الاستفراغی الیابس.

خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن ۱۰؛افتادگی:آغاز؛مجدول، مصحح، محشی؛ تملک: سید محمد بن محمد حسین موسوی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۵۵گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴/۵سم [ف: ۲۰ - ۱۶۰]

۱۱. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه:۳۳۸

آغاز: ما حصلت فی الجنوب یسمی نقطة الاعتدال الخریفی لانتقال الزمان من الصیف الی الخریف

شرح مزجی متوسطی است و این نسخه جلد اول کتاب می‌باشد؛ خط: نستعلیق، کا: رستم بن ملکشاه تفریشی، تا: ۱۷ شعبان ۹۹۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱۵گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: - ۱۸۱]

۱۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:ندارد

آغاز: قال الشیخ «بسم الله الرحمن الرحیم الکتاب الثالث فی الامراض الجزئیة ... و الدماغ» فیکون اراد الفصلین الاولین منها تطفلا؛ **انجام:** و لما کانت من تتمة کلامه فی اخذ الکتاب للرابع الحقناه هناک حتی یکون کلامه فی احوال الاظفار کلا فی مقام واحد مناسب له.

این شرح از کتاب سوم قانون است از آغاز تا پایان و دانسته نشد از کیست؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ تملک: احتشام الدوله، اعتضاد السلطنه در ۱۲۸۲؛ واقف: سپهسالار، ۱۲۹۷ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۵۰۱گ، ۴۵ سطر (۱۵/۵×۳۳)، اندازه: ۳۳×۴۱سم [ف: ۵ - ۲۱۸]

۱۳. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه:۱۷۹

شرح به «قال المؤلف - اقول» و قطعه‌ای از کتاب است و به امراض طحال منتهی می‌شود؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول، مصحح، محشی؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۲۷۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: - ۹۰]

۱۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۰۲

آغاز: تحقیقها فی ذلک التام فیشتعل منه ای تلک الحرارة ... قال الفصل الاول کلام کلی فی الحمیات ان البدن الانسانی فی حال حیاته عند وجود صحته فیه حرارتان احدیهما ... علیه؛ **انجام:** و اما من جهة المادة و اما ان یکون من جهة الالة و الکائن من جهة ... الفصل الثانی من فصول المسیحی فی الدلائل الماخوذة من النفث قد علمت ان کل

از کتاب رابع در حمیات تا اواخر همین کتاب. در آن از شرح مسیحی و قرشی یاد شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، ۲۶۴گ، ۲۲ سطر (۱۲×۱۶/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [ف: - ۵۸۳]

۱۵. شیراز؛ میر (دکتر)؛ شماره نسخه:۱۱

بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۵ - ۲۸۳]

۱۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۸۰

آغاز: بسمله، الشیخ الحکیم المتاله قدس سره، الحمدلله الذی انشاء الجمیل؛ **انجام:** الذی قد غل فیه اللوز المرد الدهن ...

این شرح که از ابتدای قانون تا باب یازدهم «فی الشری و انواعه» می‌باشد حاوی نام شارح نیست؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۴۳ق؛ محشی؛ کاغذ: اصفهانی، شکری، جلد: تیماج تریاکی، مذهب، ۲۴۲گ، ۲۴ سطر (۹×۱۹)، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۹ - ۷۲]

۱۷. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه:۷۴

شرح مزجی مختصری است، و نسخه جلد اول کتاب می‌باشد؛ خط: نسخ، کا: محمد امین بن علی سبزواری، تا: ۲۰ شعبان ۱۱۲۳ق، برای میرزا محمد محسن؛ تملک: مرتضی بن محمد علی به تاریخ ۱۲۸۹، دکتر غلامحسین حافظ الصحه یزدی؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۱۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۸/۵سم [ف: - ۴۳]

۱۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۳۹/۴

بندی منقول از شرح قانون، مقالی است درباره مولود؛ خط: نسخ، کا: محمد شفیع بن محمد ابراهیم نجات، تا: ۱۱۲۸ق؛ مصحح، مقابله شده؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج عنابی، ۱ص

(۱۵پ)، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۳-۱۴۲۳]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۷۰۳

بخش نبض (ناقص)؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [د.ث. مجلس]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۶۴۷/۵

آغاز: قال الشیخ الرئیس رحمه اله لقد فرغنا فی الکتب الاربعة عن ذکر جل العلم النظری و العملی ... حتی ان الکتاب الثانی الذی فی احوال الادویة یتبین فیه کیفیة حفظ الصحة؛ **انجام:** فینبغی ان یغسل اولا کما ذکر فی منادی احوال الادویة المفردة فی شرح الکتاب الثانی و کذلک سائر الدویة الی احراق او شیء او غیر ذلک.

فقط شرح کتاب پنجم در ادویه مرکبه آمده و چون آغاز آن موجود نیست معلوم نشد که از کیست؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶گ (۶۲ر-۸۷پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۵سم [ف: ۲۰ - ۱۷۶]

۲۱. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۵۳/۵ فرخ

آغاز: بسمله قال المصنف رحمه الله الفن الرابع فی الامراض

فن چهارم که شامل شش باب است: ۱. حمیات، ۲. البحران و ایامه، ۳. الاورام؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۱۷ ربیع الثانی ۱۲۳۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مذهب، ۲۰ سطر (۱۲/۵×۲۱)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: - ۱۸۸]

۲۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۲۳۵

آغاز: قال الشیخ الرئیس ... الحکمة الثانیة من التعلیم الثالث من الفن الثانی فی البول و البراز ... لا ینبغی ان یوثق بطریق الاستدلال من احوال البول ... الشرح البول یتغیر احواله بسبب احوال ... و بسبب امور اخری؛ **انجام:** الشرح. الفاظ الکتاب فی هذا ظاهرة غنیة عن الشرح فلنشرع فی الکتاب الثانی فی التشریح مستعینا بالله تعالی و یتلوه الثالث بعون الله و توفقه.

با عنوان: «قال الشیخ - الشرح»؛ خط: شکسته، نستعلیق، کا: محمد مهدی بن موسی طبیب قزوینی، تا: دهه سوم جمادی الثانی ۱۲۹۹ق؛ با سرگذشت ابن سینا از همین قزوینی در پایان در ۱۳۰۳؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن لاجوردی، ۲۶۷گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۳/۷×۲۳/۶سم [ف: ۱ - ۳۰۷]

۲۳. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه:۴۲/۲

شرح مزجی است و در این نسخه بخشی از آغاز کتاب رابع آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۶گ (۴۹پ-۱۰۴پ)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: - ۲۹]

۲۴. اصفهان؛ علامه فانی (ضیاء الدین)؛ شماره نسخه:۲۶

آغاز: و الحد الثانی لیس مذهب الشیخ بل هو حکایة عن جالینوس؛ **انجام:** انه اذا اراد ان یکون کل طبقة من طبقات العضو لفعل یخصه ... قال السامری و انما خصص کلامه بالحس اللمسی لان الاحساس البصری.

تا شرح تعلیم خامس از کتاب قانون را در بردارد و در آن از شرح قرشی و مسیحی یاد شده؛بی‌کا،بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۷گ، ۲۷سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف: ۱۰۷]

۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۷۵۰

آغاز: خارج القوه ... و التفریق و التبخیر؛ **انجام:** علی موضع العضه تم الکتاب بعون الملک الوهاب

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

۲۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۵۸۶

آغاز: المولد للریاح و یکون بشرکة المعدة؛ **انجام:** خمسة عشر درهما ... هندی

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۷۳۳

آغاز: الی موضعها الفائده السادسه قدیرا دبها؛ **انجام:** مما یدل علیهالنادر وذلک لان

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

۲۸. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۴۲۴

آغاز: عربی: ... و رتبته علی عشرة مقالات المقالة الاولی فی الامور الطبیعیة و هی یشتمل علی خمسة فصول الفصل الاول فی الارکان و الامزجة ... و ... بیماری هر که شد ز صفرا پیدا ×× باید که خرد ز بهر دفع صفرا ... صفة حب بنفشه؛ **انجام:** قسمت عربی: ... و الجوع المفرط و فرط حر الهواء و من المأکولات الخل و الطین ... و این کحل محافظت چشم میکند و نافعست برود ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: چرمی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۳ - ۱۱۹۴]

۲۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۱۸۱

کا: محمد بن محمود، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی، مجموعه نوازی؛ اندازه: ×۲۳/۵سم [رایانه]

۳۰. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۸۵۷/۱۰

منتخب من شرح ابومحب الشیرازی علی کتاب القانون؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۱۰۲ق؛ جلد: چرم زرد، ۲گ (۶۳پ-۶۴پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [مؤید: ۲ - ۲۹۶]

← شرح قانونچه > مفرح القلوب

← شرح قانونچه > التحفة الناصریة

← شرح قانونچه > حل القانونچه

← شرح قانونچه > زبدة الطب

← شرح قانونچه > شرح القانونچه

● شرح القانونچه / طب / عربی

š.-ul-qānūnja

فاضل بغدادی، یوسف، ق۸ قمری

fāzel-e baqdādī, yūsof (- 14c)

وابسته به: القانونچه = المختصر فی صناعة الطب = المختصر فی الطب؛ چغمینی، محمود بن محمد (-۷۴۵)

به درخواست: تاج الدین حسن طبیب مشتهر به حکیم

تاریخ تألیف: ۷۱۰ق
گزارشی مزجی است بر کتاب قانونچه چغمینی و گویا از فاضل بغدادی است. در آغاز آن می‌گوید: «این کتاب را به خواهش حکیم زاده حسن طبیب نگاشتم و در هر جا که مناسب بود از کتاب قانون ابن سینا نقل نمودم و نیز بیشتر استفاده خود را از شرح قانون قطب الدین شیرازی کردم و کوشیدم خرده‌گیری‌های علاء الدین بن نفیس را بر ابن سینا مردود سازم».
این کتاب (به تصریح مؤلف در مقدمه) دارای ۱۰ «مقاله» و هر مقاله دارای چندین فصل و مقاله دهم، سه فصل و مقدمه آن خود دارای سه فصل است: ۱. بیان شرف علم الطب؛ ۲. ذکر وصایا للطبیب؛ ۳. ضبط معاقد الطب و ابوابه. (عبدالحسین حائری)
آغاز: سبحانک اللهم مقدر الأمزجة و الاجزاء و مدبر القوی و الأعضاء خالق الداء و الدواء و موجد الألم و الشفاء ...
انجام: هی بوزن حباب الدرهم أربعة دوانیق و نصف و هو الجواب و لیکن هذا آخر الکتاب و الله اعلم بالصواب
[دنا ۹۰۹/۶ (۴ نسخه)]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۹۲۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: ملا علی اکبر، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین محمد رفیع» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۸-۱۱۳]
۲. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۲۴۰/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** تم الکتاب بعون الله الملک الوهاب العبد الاقل العباد محمد ابراهیم بن حاجی لاچین القزوینی فی یوم الجمعه ثانی عشر فی شهر شوال من شهور سنه ۱۱۱۹ من الهجرة النبویه علی مهاجرها سلام و التحیه. هزاران درود و هزاران سلام ×× زما بر محمد و آلش تمام
خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن حاجی لاچین قزوینی، تا: جمعه ۱۲ شوال ۱۱۱۹ق؛ ۴۸۲ص (۱-۴۸۲)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۸×۳۰/۵سم [نشریه: ۳ - ۳۳۴]
۳. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۳۰۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۱۲۲ق؛ ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۳۸۹]
۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۲۰۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ابوالقاسم بن محمد حسین قزوینی، تا: پنج‌شنبه ۹ رمضان ۱۲۴۵ق؛ واقف: رضا نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج خرمایی، ۲۰۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱×۳۶سم [ف: ۱۹ - ۳۱۲]
۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۹/۱ خوئی
آغاز و انجام: برابر
خط: ثلث، کا: محمد صالح طبیب قزوینی فرزند حاج محمد اسماعیل دارای، تا:۱۲۵۶ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۲۱ص (۲-۴۲۲)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۷ - ۱۶۳]

● شرح القانونچه / طب / عربی

š.-ul-qānūnja

استرآبادی، حسین بن محمد، ق۹ قمری
estarābādī, hoseyn ebn-e mohammad (- 15c)

وابسته به: القانونچه = المختصر فی صناعة الطب =المختصر فی الطب؛ چغمینی، محمود بن محمد (-۷۴۵)
اهدا به: امیر مرتضی از ملوک گیلان
تاریخ تألیف: پنج‌شنبه ۱۷ رمضان ۸۳۱ق؛ محل تألیف: هرات
شرح مزجی مختصر توضیحی است در ده «مقاله» بر کتاب معروف «قانونجه» محمود بن عمر چغمینی.
آغاز: بسمله. الحمدلله الذی ابدع العناصر و الاجزاء و اوجد الامزجة و الاعضاء و افاض النفس الناطقة لادراک الاشیاء و من علینا بتواتر الالاء
انجام: علی الحلواء او یقال الحلواء یوخر و اقتصرنا ایضا فی شرح هذا المختصر.
چاپ: دارالسلطنه تبریز، سنگی، ۱۲۸۲، جیبی، ۸۷+۲صص؛ ایران، سنگی، ۱۳۰۴، جیبی؛ ایران، سنگی، ۱۳۰۶، جیبی؛ دارالسلطنه تبریز، سنگی، ۱۳۱۸، جیبی، ۷۲ص(صص۱۳-۸۵)؛ ایران، سنگی، ۱۲۹۳، جیبی؛ دارالسلطنه اصفهان، سنگی، ۱۳۲۷، جیبی
[مخطوطات الطب فی المتحف العراقی ص ۱۹۳؛ ذریعه ۳۹۰/۱۳؛ نشریه ۳۷۷:۳ و ۱۳۹/۱۱؛ قنواتی ص ۲۰۹ از شرح حسین بن محمد استرابادی (۸۳۱)؛ الطب الصیدلیه ص ۱۹۳؛ فهرستواره منزوی ۳۶۲۳/۵؛ دنا ۹۰۹/۶-۹۱۰ (۲۹ نسخه)]

۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۱۶۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** و اقتصرنا فی شرح هذا المختصر بالحلواء المتخذ من السکر ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۹۰ق؛ با این یادداشت در پایان: «بلغت و صححت فی بلد السبزوار فی خدمة و الجوار الجناب الامیر الکبیر عمدة الوزراء فی الزمان لازال کاسمه مخدوما ... خواجه ضیاء الدولة و الشریعة و الدین امیر بیک ... القزوینی بتاریخ ۱۷ شهر ذی الحجة الحرام سنة ۹۳۱»؛ ۷۵گ، ۲۵سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۵۳]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۱۲۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۲۸ صفر ۹۷۰ق؛ در آغاز هم تاریخ روز سه‌شنبه ۱۰ ذیحجه ۹۶۹ق به شنگرف ثبت شده که

احتمالاً شروع کتابت باشد، محشی؛ تملک: محمد طاهر بن محمد اسماعیل قمی؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۲۷۲ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۴۵ - ۲۵]

۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۴۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** غلیظ مولد للسداد و مقوللبدن جدا یزید فی الدم و المنی و اذا اخذ من العسل ... من حلیب بذر الخشخاش و بذر الفرفخ

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۷گ، ۱۹ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: - ۵۸۴]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۱۹۹

انجام: و قیل حار رطب نافع.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ واقف: حاج عماد، تیر ۱۳۱۰؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۴۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۱۹ - ۳۱۱]

۵. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۶۷۰/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳ - ۱۱۴]

۶. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۵۵

آغاز: هذا الفن و منقبة و فضیلة هذه الصناعة و مرتبة اردت الخوض فی منهاج وصوله؛ **انجام:** والحمدلله علی الاتمام و الصلوة و السلام علی سید الانام و عترتنا الکرام و سلم تسلیما کثیرا تمت تم

خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ در خاتمه پنج صفحه در تفسیر حدیث اعرف نفسک تعرف ربک به فارسی دارد؛ ۳۹۵ص، ۱۶ سطر (۶/۵×۷)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [نشریه: ۳ - ۳۷۷]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۸۶

آغاز: و تمسک فی تحقیق عباراته بذیل العدل و الانصاف ... المصنف رحمه الله بعد التسمیة (الحمدلله) یقول ... الحسین بن محمد بن علی الاسترآبادی افتتح کتابه بالتسمیة و التحمید؛ **انجام:** کما یکون فی الجرب (و سببها خلط مالح یخالطه دم صفر اوی)

تا نیمه فصل ۳ مقاله ۹ است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ نسخه از دیباچه افتاده؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۲۳گ، ۱۴ سطر (۸×۱۱)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۸ - ۷۱۱]

۸. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۴۷/۱ فیاض

خط: نسخ، کا: حافظ لاله ابن شیخ حیدر، تا: صفر - ذیحجه ۱۰۶۰ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح و تدریس شده؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۵ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: - ۱۷۸]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۲۴۳

انجام: من الحلاوی و دقیق الحنطة.

تا قدری از شرح فصل دوازدهم از باب دهم را بیشتر دارا نیست؛ خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با رویه پارچه، ۸۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۱۹ - ۳۱۱]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۶۹۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابوطالب بن عبدالغالب دست غیب حسینی، تا: شنبه ۱۲ جمادی الاول ۱۱۰۰ق؛ واقف: حسین کی استوان، آبان ۱۳۴۸؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۸۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۱۹ - ۳۱۰]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۰۴۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۱گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۶ - ۵۲]

۱۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۹۰۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ یا ۱۲؛ مصحح؛ تملک: محمد باقر بن محمد تقی در مشهد غروی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۶گ، ۲۰ سطر [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۵۹]

۱۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۳۶۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۷گ، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۴ - ۱۸۷]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۹۳۰

خط: نستعلیق مایل به نسخ، کا: محمد صالح بن محمد سید خلخالی، تا: ۲۵ جمادی الثانی ۱۱۳۵ق، جا: کسکر؛ مصحح، محشی با عنوان «لمحرره صالح» و حاشیه مفصلی از تشخیص الامراض حالی لاری به خط محمد باقر حسینی الشمائی به دستور استادش محمد صالح به سال ۱۱۴۳ق؛ تملک: میرزا خلیل خلخالی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۲۰ - ۳۵۰]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۹۸۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا تمام الکلام فی المعالجات علی طریق الاجمال و حال ان اشرع فی شرح الامراض المختصة بعضو دون عضو من الفرق الی القدم قال المص ...

از ابتدای مقدمه تا پایان مقاله پنجم (فی تدبیر الاصحاء و علاج المرضی علی وجه کلی) است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۱ رجب ۱۱۴۵ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: مقوایی، ۸۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۳۱۱]

۱۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۸۱۳

آغاز: مترجیاً من الاصحاب و الاخوان ان یغمیضوا مواضع الزلل و الطغیان ... قال المصنف ره بعد التسمیة الحمدلله یقول ... الحسین بن محمد بن علی الاسترآبادی افتتح کتابه؛ **انجام:** در مقاله چهارم

«صفاء البول و الکدورة و قلته و کثرته ... یحدث من المخالطة الرطوبة بالریح الخارجة».
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۹گ، ۱۴ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۲۱۸]

۱۷. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه:۱۹۵
تا مقداری از مقاله دهم می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۳ق؛ ۹۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: - ۱۰۲]

۱۸. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۵۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** تمت الکتاب بعون الملک الوهاب علی ید احقر العباد احمد بن حسین بن احمد الشریف الطبیب التنکابنی رحمة الله علیهم بحق الائمة الطیبین الطاهرین
خط: تحریری، کا: احمد بن حسین بن احمد شریف طبیب تنکابنی، تا: ۱۲۴۸ق [در «خمس خامس نصف ثانی سدس ثالث ثلث اول ربع اول سبع سادس خمس رابع نصف ثانی ثلث ثانی ثلث ثانی ربع ثالث خمس اول نصف اول خمس خامس نصف ثانی خمس ثالث خمس ثالث نصف اول الف ثانی»]، جا: تهران؛ ۳۹۰ص،۱۳-۱۶سطر (۶×۷)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [نشریه: ۳ - ۳۷۷]

۱۹. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۳۴
خط: شکسته نستعلیق و نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۹ق؛ مقابله شده، محشی با نشان «محمد مهدی جهرمی، قاسم، مفرح القلوب»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۹گ، ۲۳ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: - ۸۵]

۲۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱/۱۸۳۱-۱۴۱/۱۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: باقر بن محمود، تا: پنج‌شنبه ۲۳ ربیع الثانی ۱۲۵۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۳گ، ۱۷ سطر [ف: ۵ - ۲۴۷۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۹۹۳
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵ - ۴۰۵]

۲۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۸۹۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۱۲ شعبان ۱۲۵۶ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نباتی فرنگی، جلد: گالینگور، ۹۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۳۱۲]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۶۸
همان نسخه بالا [مؤید: ۱ - ۱۶۴]

۲۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۱۷۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و الحمد لله علی التوفیق و الصلوة و السلام علی صاحب التحقیق و التدقیق محمد خیر الوری و علی اله مصابیح الدجی و مفاتیح الهدی و سلم تسلیماً کثیراً کثیراً.
این شرح باحتمال از استرآبادی است و استرآبادی در این شرح به شکل شرح مزج قانونچه را به شرح کشیده؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: باقر بن عبدالکریم موسوی امامی اصفهانی، تا: ۱۲۶۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۷۷گ، ۱۹ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۹ - ۱۵۷]

۲۳. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۱۷۶
خط: نسخ، کا: علی بن حاج شیخ ابوالحسن، تا: پنج‌شنبه ۲۷ رمضان ۱۲۶۳ق؛ ۸۵گ، ۱۷ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۵۹]

۲۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۴۲۰/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: مهدی بن هادی بن مهدی، تا: ۱۲۷۲ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: مقوایی با روکش پارچه‌ای، ۷۸گ (۱-۷۸پ)، ۲۴-۲۷ سطر (۷×۱۷)، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: ۱۹ - ۳۸]

۲۵. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۲۸۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲ ربیع الثانی ۱۲۸۳ق؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۴گ، ۱۷ سطر [ف مخ - ۱ - ۲۹۷]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۹۹۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ابوطالب شریف ابن مرحوم حاج میرزا نبی، تا: ۱۲۹۶ق؛ محشی؛ مهر: کاتب «الشریف ابوطالب بن نبی» (بیضی)؛ جلد: چرم سرخ، ۲۱گ، ۱۴ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۴۷/۱ - ۱۱۴]

۲۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۸۲۶
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۷۵۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** و البروده و الیبوسه
بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۵۱]

۲۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۴۵۱۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** اللهم فی الاصطلاح عباده عن علم یعرف به
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [الفبائی: - ۳۵۱]

۳۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۱۹۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** قبل حار رطب نافع
بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۵۱]

۳۱. مشهد؛ فرهنگ و هنر؛ شماره نسخه:ب-۴۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و الحمد لله علی التوفیق و الصلوة و السلم ... تسلیماکثیرا کثیرا
خط: نستعلیق بد، بی‌کا، بی‌تا؛ در حاشیه کتاب متن قانونچه به‌وسیله قوام الدین محمد بن مهدی حسینی سیفی در سال ۱۱۰۶ به نظم در آمده، تحت عنوان «المفرح» که کاتب آن محمد مقیم عصاری است و آغاز آن: «الحمد لله الذی الحکیم الشافی و حافظ الانام بالالطاف» و انجام آن «بعینیک لا تبصر الواحدا فلا یتعب الناظر الشاهدا» می‌باشد؛ کاغذ: کاهی سفید، جلد: چرم، ۳۷۲ص، ۱۵ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: - ۷۲]

۳۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۶۳۰/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** بالماء البارد فی الغایة کذلک بنکسر بالماء الذی دونه فی الرد بل بالماء الفاتر
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۳۰گ، ۲۳ سطر(۱۰×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۳۴ - ۲۵]

۳۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۲۷۱/۲
بی‌کا، تا: رمضان؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالویی، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۲×۲۴/۵سم [ف: ۷ - ۳۱۳]

۳۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۳۴۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** او غیره من الخلاوی و دقیق الحنطه
در رایانه بدون نام مؤلف؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● شرح القانونچه / طب / عربی
š.-ul qānūnja

طبیب، محمد بن محمد، ق۹ قمری
tabīb, mohammad ebn-e mohammad (- 15c)

وابسته به: القانونچه = المختصر فی صناعة الطب =المختصر فی الطب؛ چغمینی، محمود بن محمد (-۷۴۵)
اهدا به: سلطان بایزید بن سلطان محمد خان عثمانی
تاریخ تألیف: ۹۱۵ق
شرحی است بر کتاب «قانونچه» در طب. این شرح را به درخواست بعضی از دوستانش نوشته است.
آغاز: سبحانك اللهم یا مودع الارواح فی الأبدان، و یا مفیض الأمزجة و القوی علی الحیوان ...
انجام: و یرجو الله تعالی ... ان تکون ما کتبه کافیاً و بمقاصده وافیاً ... و الحمدلله علی حسن توفیقه و الصلوة علی خیر خلقه محمد و اله اجمعین.
[دنا ۹۱۰/۶؛ بروکلمان ۱/(۴۵۷) ۵۹۸]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۴۹عکسی
آغاز و انجام: برابر
نسخه اصل: چستربیتی، ش ۴۰۰۶ (اربری، فهرست خطی عربی ۳/۵)؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۵ جمادی الاول ۹۱۵ق؛ مصحح؛ ۱۸۰گ، ۱۳ سطر [عکسی ف: ۲ - ۲۳۶]

● شرح القانونچه / طب / عربی
š.-ul-qānūnja

شفایی جیلی، حسن بن ولی، قرن ۹
šafāyī jīlī, hasan ebn-e valī (- 15c)

وابسته به: القانونچه = المختصر فی صناعة الطب = المختصر فی الطب؛ چغمینی، محمود بن محمد (-۷۴۵)
اهداء به: سلطان میرزا علی کارکیا بن سلطان محمد کارکیا (۸۸۳-۹۰۹ق) از حاکمان گیلان (بیه پیش)
شرحی مزجی و متوسط است بر قانونچه چغمینی. نامی از این شرح و شارح آن در منابع موجود یافت نگردید.
آغاز: بسمله الحمدلله الذی هدانا الهدایة بقانون حکمته و أفاضی علینا موائد النعمة من بحار رأفته و رحمته ... اما بعد فیقول العبد الفقیر ابن ولی حسن الشفای ان علم الطب اشرف من سایر العلوم ... الحمدلله هو الوصف بالجمیل علی جهة التعظیم و التبجیل
انجام: لانه لایسخن کثیراً ختم المصنف هذا المصنف هذا المختصر بذکر الحلواء لانه مایقال الحلواء یوخر هذا اقول انا ابن ولی حسن الجیلی ... هذا آخر شرح القانونچه قد جمعت ... و امتزاجاً و علی آله و اصحابه اجمعین و الحمدلله ...
[دنا ۹۱۰/۶؛کشف الظنون ۱۳۱۱/۲؛ تاریخ گیلان، عباس کدیور، ص ۵۶]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۰۳۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: سمیع بن محمد جعفر متخلص به شوقی عراقی، تا: رجب ۱۲۷۱ق، جا: سلطان آباد مشهور به شهر نو؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۱گ، ۱۸-۱۹ سطر، اندازه: ۷×۱۱سم [ف: ۳۸ - ۸۱]

۲. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۲۴۶/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** قد فرغت من تسویده فی یوم الاحدثا من عشر من شهر ربیع الثانی ۱۲۷۳ ... بمحمد و آله اجمعین
مختصر؛ خط: تحریری، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۱۸ ربیع الثانی ۱۲۷۳ق؛ ۲۱۲ص (۱۱۶-۳۲۷)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲/۵سم [نشریه: ۳ - ۳۳۷]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۷-۵/۶۷
آغاز و انجام: برابر
از اول تا آخر؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن عبدالحسین، تا: ۱۸ جمادی الثانی ۱۲۷۸ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج کرم، ۱۰۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲/۵سم [ف: ۵ - ۲۴۷۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۹۴۵
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵ - ۳۷۱]

۴. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۱۹۰
آغاز و انجام: برابر.
خط: نسخ، کا: غلامحسین ابن سید محمد قاسم، تا: شنبه ۵ محرم ۱۲۹۴ق، جا: تلگراف خانه سلطان آباد؛ محشی است با امضا «۱۲»؛ در چند برگ اضافی آخر: نام ملائکه آسمان اول صورت کاوند و رئیس آنها اسمعیل در ۷ طبقه، هر یک با نام مخصوص، انواع بادها، اشعاری به عربی، فی الکیفیات المبصره و بیان ان الضوء، با ۵ بیت و فی الکیفیات المسموعه و وجود الصوت فی الخارج و رسمه و رسم الحروف در ۷ بیت، و حدیثی از حضرت رسول، مطلبی در قوه باه به نقل از کتاب دبستان المذاهب و روایتی از امام صادق (ع) در موضوع ماه رمضان؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱ - ۲۵۰]

● **شرح القانونچه** / طب / فارسی

š.ol-qānūnča

طبیب، اسکندر بن میر فیض، ۹۸۱-قرن۱۱ قمری

tabīb, eskandar ebn-e mīr feyz (1574- 17c)

وابسته به: القانونچه = المختصر فی صناعة الطب = المختصر فی الطب؛ چغمینی، محمود بن محمد (-۷۴۵)

اهدا به: نواب علی خان پسر قاسم خان

تاریخ تألیف:محرم ۱۰۷۶ق

آغاز: بعد بسمله، حمد قوی اساس و سپاس بی قیاس حکیمی را خاص است که تألیف غریب و ترکیب عجیب کاینات از دواخانه حکمت بالغه و قدرت کامله او ...

[دنا ۹۱۰/۶؛ فهرستواره منزوی ۳۶۲۴/۵]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۱۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** فلفل سفید نیم درم مسهل بلغم پوست بیخ کبر مسهل خلط خام ده درم تخم اسفناج

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۲۱گ، ۱۱ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [سنا: ف: ۲ - ۱۲۰]

● **شرح قانونچه** / طب / فارسی و عربی

š.-e qānūnča

حسینی همدانی، محمد بن موسی، - ۱۳۴۹ قمری

hoseynī hamadānī, mohammad ebn-e mūsā (- 1931)

تاریخ تألیف: ۱۸ رمضان ۱۳۳۴ق؛ محل تألیف: نجف اشرف

شرحی است مزجی و گاه به صورت «قوله [قدس سره]» بر کتاب «قانونچه فی الطب» محمود بن محمد چغمینی.

[اعیان الشیعة ۷۸/۱۰؛ معجم المؤلفین ۹۳/۱۲؛ موسوعة طبقات الفقهاء ۵۹۴/۱۴]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۰۱۳/۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد، فالغرض من تسوید هذه الاوراق هو التعرض لما یحتاج الی الشرح و البیان من عبارات کتاب القانونچه المنتخبة من کتب الاقدمین فی الطب؛ **انجام:** هذا آخر ما تیسر لی فی تسوید هذه الاوراق ...

خط:نستعلیق شکسته زشت،کاتب=مؤلف، تا: ۱۸ رمضان ۱۳۳۴ق، جا: نجف اشرف؛ با قلم خوردگی، مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۴۵گ (۹-۵۳)، ۱۸-۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۴۰ - ۵۳۷]

● **شرح القانونچه** / طب / عربی

š.-ul qānūnja

وابسته به: القانونچه = المختصر فی صناعة الطب =المختصر فی الطب؛ چغمینی، محمود بن محمد (-۷۴۵)

غیر همانند:

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۲۴۰

آغاز: الحمدلله الغنی الحمید ... اعلم ان الطب علم یعرف منها احوال بدن الانسان؛ **انجام:** ختم المصنف المختصر علی الحلو ... و اقتصرنا فی تشریح هذا المختصر بالحلو المتخذ من السکر و الحمدلله ... و سلم تسلیماً کثیرا.

خط: نسخ، کا: عبدالمومن بن شیخ محمد، تا: پنج‌شنبه ۱۷ رمضان ۸۳۱ق، جا: هرات؛ نوشته حضرت مخدوم مولانا رمضان بیخ مند بن قاضی جمال الدین شامی بن ابو اسحاق شامی بن خواجه یوسف شامی از فرزندان ابو جعفر طیار؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۱۵۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۱×۲۲/۶سم [ف: ۱ - ۳۱۰]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۶۹-۲/۱۸۹

آغاز: الروح وابطال الحرارة العزیزیة کسم بعض العقارب والشوکران. أما الادویه قد رجایتها اربع لان؛ **انجام:** الاشیاء الحلوة معتدل یصلح للمحمومین حمی شطر العنب والنایسه ینفع لاصحاب الاکباد الحارة تصح السدد

شرحی مزجی است بر متن طبی «قانونچه» چغمینی که شامل ده مقاله است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ مصحح؛ در برگ آخر مطالب متفرقه‌ای از جمله اسامی کتاب و همچنین «فی الایام الباحوریه منقول من الذخیرة» چهل روز را برشمرده؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ۱۶۴گ، ۱۵-۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۷/۵سم [ف: ۵ - ۲۴۷۰]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۴۶۳

آغاز: ... بدرالزمان جامع کلمة الایمان غیاث الدنیا و الدین ... السلطان سلیمان شاه بن سلطان خان بن بایزید خان بن محمد خان؛ **انجام:** المکمون و الصعتر محلل مفشش ... و ینفع من.

تا فصل ۹ مقاله ۱۰ را دارد. شرحی است بر قانونچه چغمینی به نام سلطان سلیمان؛ خط: نسخ درشت، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: استنبولی، جلد: تیماج زرد، ۱۴۱گ، ۱۷ سطر (۱۱×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۳ - ۳۴۱۸]

۴. شیراز؛ بنیاد فارس‌شناسی؛ شماره نسخه:۸۶

آغاز: حتی غلظ لتحلل لطیفة بطول الحقن و اورد علیه ان؛ **انجام:** غلیظ مولد للسداد، مغیر للبدن جدا یزید فی الدم ... ختم المصنف المختصر علی الحلو اذ یقال: الحلو یوخر و اقتصرنا فی شرحه بهذا القدر و الحمدلله علی الاتمام و الصلا[ة] و السلم الایمان الاکملان علی نبیه سید الانام

خط: نسخ، کا: ابوالبقاء بن جمیل حنفی، تا: جمادی الثانی ۹۴۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۱۲۸گ، ۲۱ سطر (۸×۱۲/۵)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: - ۱۰۵]

۵. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۹/۲

آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین و الصلاة و السلام علی خیر خلقه محمد سید الاولین و الاخرین و علی آله ثم صحبه اجمعین. اما فهذه رسالة من زبدة نسخ المتقدمین و الحکماء المدققین مختصر نافع و نور ساطع؛ **انجام:** و یورث السدد فینبغی ان یستعمل

بعده قلیل من سکنجبین ساذج لیزول بذلک سده و قد فرغت من شرحه و هو اول تصنیف صدر منی و اول تألیف وقع عنی فی عین انغلاق الخاطر و انفجار العلایق

خط: نسخ، کا: عبد آل محمد الشیخ ساعد عبد محمد، تا: ۱۰۰۸ و ۱۰۰۹ق؛ ۹۰گ (۱۰پ-۹۹ر)، ۱۹ سطر (۷/۵×۱۳) [ف: - ۲۶۲]

۶. تهران؛ فیاض؛ شماره نسخه:۹۳/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۶۰ق [نشریه: ۷ - ۶۹۹]

۷. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۷۶۰/۱

آغاز: الدافع و المودب الماسک لیکون له اصناف الحرکات ... الفصل الخامس فی تشریح حجاب الصدر و المعدة و الامعاء اما حجاب الصدر فهو مرکب من اللحم و العصب الحساس المتحرک و قیل عضله مستدیرة طمیة المحیط ... (در برگ ۳۵) المقالة الرابعة فی النبض هذا شروع فی بیان العلامات الکلیه الدالة ... (در برگ ۴۷) الفصل الثالث من المقالة الرابعة فی الوان البول. اعلم ان البول فضلة من فضلات الهضم الثانی و الثالث ای الکبد؛ **انجام:** المتخذ من حلیب برز الخشخاش و برز الفرفخ ختم المصنف المختصر علی الحلواء اذ یقال الحلواء یؤخر و اقتصرنا فی تشریحه بهذا القدر و الحمدلله علی الاتمام. و صحبه العظام و سلم.

شارح شناخته نشد، گمان می‌رود بغیر از شرح حسین بن محمد بن علی استرآبادی باشد. شرحی است مزجی که از اوائل فصل چهارم از مقاله اول تا آخر را دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج، ۱۰۴گ (۱-۱۰۴)، ۱۵ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۸۶۸]

۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۹۴/۵-۳۹/۱۷۴

آغاز: بها الملذ و اما الحواس الخمس التی فی الباطن فالحسن المشترک و الخیال و المتصرفة و اجرهم و الحافظة ... الفصل الخامس فی بقیة الامور الطبیعیة و هی الافعال الصادره؛ **انجام:** البحث الخامس فی ماهیة التشریح و کیفیة المباشرة ... فی العروق بطول الزمان و عروض البرد قال جالینوس ان عادتی ان اختق الذی ارید

بخشی از مقاله اول و دوم. بندی از شرح مزجی است بررساله «قانونچه» چغمینی در طب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ جلد: مقوا، ۴گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۷۱]

۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۲۳۳

آغاز: او فی کیفیتین معا مثل ان یکون احر وارطب (پیش از الفصل الثالث فی الاعضاء) و ماء الفلفل ... و الکبد (در الفصل التاسع فی التوابل)

خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن۱۳؛افتادگی:آغاز و انجام؛کاغذ: ترمه، جلد: میشن زرد، ۹۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۸سم [ف: ۱ - ۳۱۰]

۱۰. مشهد؛ امام هادی؛ شماره نسخه:۶۵/۲

آغاز: الفصل الأول من المقالة الأولی فی امزجة الأدویة المفردة، یعنی به أنها قد تکون مزاجاً أولاً و قد تکون مزاجاً ثانیاً

چند برگ آغاز شرح مزجی فصل اول از مقاله اول قانونچه است در مزاج داروها؛ خط: نستعلیق، کا: صالح طبیب پیشگاه، بی‌تا؛ جلد: تیماج سبز، ۱۴گ (۵۰ر-۶۳ر)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف:۴۹]

● شرح القانونچه / طب / فارسی

š.-ol qānūnča

وابسته به: القانونچه = المختصر فی صناعة الطب =المختصر فی الطب؛ چغمینی، محمود بن محمد (-۷۴۵)

شرح مختصری است بر قانونچه چغمینی.

یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۱۹۴

آغاز: گفت مصنف فلان رحمه الله و بعد لفظ بعد در اصطلاح علماء عربیت از جمله ظروف مقطوعة الاضافه است مکمل اما قبل از او مقدر است؛ **انجام:** و البصل المری حار لطیف ترشی پیاز گرم و تراست الفصل الحادی عشر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۹۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۷۱]

● شرح القانون الحرفی = الحروف (مختصر) / علوم غریبه / عربی

š.-ul-qānūn-il-ḥarfī = al-ḥurūf (mx.)

رساله‌ای است کوتاه در علم حروف در چندین «فصل» و در پایان با عنوان «مختصر شرح القانون الحرفی» آمده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۶۸۳/۵

آغاز: الحمدلله وحده والصلاة و السلام علی محمد و آله اجمعین اعلم ایدنا الله و ایاک یروح من عنده أن علم الحروف علم جلیل یتصلبه العالم الی ما لا یتصل بغیره الیه؛ **انجام:** ولها شروط لا حاجة لذکرها هنا و هذا ما وجدت مختصر شرح القانون الحرفی و بالله أستعین و علیه أتوکل و حسبنا الله و نعم الوکیل نعم المولی و نعم النصیر.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: نیمه قرن ۱۰؛ رکابه‌دار؛ کاغذ: شرقی، ۲گ (۲۷-۲۸)، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۳۲ - ۲۵۳]

← شرح القبریة ← الصادقیة فی شرح الرسالة القبریة

● شرح القبسات = حاشیة القبسات / فلسفه / عربی

š.-ul qabasāt = ḥāšīyat-ul qabasāt

علوی عاملی، احمد بن زین العابدین، - ۱۰۵۴ قمری

ʻalavī ʻāmelī, ahmad ebn-e zayn-ol-ʻābedīn (- 1645)

وابسته به: القبسات؛ میرداماد، محمد باقر بن محمد (-۱۰۴۱)

به درخواست: میرداماد

در شرح قبسات میر محمد باقر داماد است که آن را به درخواست استادش میرداماد نوشته و بعد از وفات استاد مرتب

ساخته است. در برخی مواضع این کتاب به تفصیل و گاه به اجمال و اختصار پرداخته است.
آغاز: بسمله خیر کلام اقتبسه اصحاب التوحید ... و جعل تحت لوائه من دونه آدم و ذریته ... ما طلع النجم من افق السماء
انجام: قال المطرزی فی المغرب المحتاجون عامی قلت کلا بل جمع محواج علی القیاس و هو صیغة المبالغه ای شدید الحاجة.
چاپ: به تصحیح حامد ناجی اصفهانی، مؤسسه مطالعات اسلامی دانشگاه تهران، تهران، ۱۳۷۶ش
[دنا ۹۱۱/۶ (۴ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶-طباطبائی
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد رفیع سنبلی، تا: ۱۱۴۷ق، جا: شاه جهان آباد؛ صفحه آغاز نسخه مشتمل بر اشعاری است از میرداماد در پاسخ به مولانا که پای استدلالیان را چوبین می‌داند، فهرست تألیفات میرداماد و ابن سینا و ظهر آن صفحه، فهرست آثار خواجه نصیر، امام فخر رازی، ارسطو، شیخ اشراق، و قطب الدین شیرازی؛ تملک: فتحعلی نوه کریم خان زند، محمد بن عبدالنبی نیشابوری (میرزا محمد اخباری)؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۴گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۶/۵سم [ف: ۲۴ - ۱۳۵]
قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۹عکسی
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱ - ۱۱۶]
تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۴۵۱-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۲ - ۱۴۶]
۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد علی بن یعقوب استرآبادی، بی‌تا؛ مصحح، یادداشتی به خط مهدی بن شفیع لاهیجانی فی ۱۲۹۶؛ تملک: محمد حسین خوراسکانی اصفهانی، سید علی أکبر همدانی در لاهیجان، نورالله حسینی؛ مهر: «عبده محمد مقیم بن محمد جعفر ...»؛ جلد: چرم قرمز، ۱۷۴گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [مؤید: ۳ - ۵۴۵]

● شرح القبسات / فلسفه / عربی
š.-ul qabasāt
آقاجانی، محمد بن علیرضا، ق۱۱ قمری
āqājānī, mohammad ebn-e ‘alī-rezā (- 17c)
وابسته به: القبسات؛ میرداماد، محمد باقر بن محمد (-۱۰۴۱)
شرح بسیار مفصلی است بر کتاب قبسات میرداماد این شرح چاپ نشده و نسخه آن نیز نایاب است. از مؤلف کتاب متأسفانه نام و نشانی در نسخه و همچنین در کتب تراجم و فهرست‌ها به دست نیامد. در یادداشت‌های نامبرده نیز درباره مصنف اظهار بی‌اطلاعی شده است. ولی مسلماً از تلامذه صدرالمتالهین شیرازی بود که وی از شاگردان میرداماد مؤلف قبسات است و در بسیاری از مباحث کتاب بدین موضوع تصریح کرده است.
[الذریعة ۳۹۰/۱۳]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۰۵۵-ف و ۵۰۴۰-ف
نسخه اصل: انجمن فرهنگی ایران و فرانسه M 3 ؛ خط: نسخ تحریری، کاتب = مؤلف، بی‌تا، ۵۸۱گ [فیلمها ف: ۳ - ۹ و ۱۲۵]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۷۱
آغاز: الاستقبالی و انما اعتبره طائفة لکون ما ینسب الی الماضی و الحال؛ **انجام:** الی هیهنا یصل الینا هذا الکتاب الغریبة المبانی العجیبة المعانی برد الله مضجع مصنفه و اعلی الله مقام مدونه.
خط: نسخ مخلوط، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ یا ۱۲؛ قسمتی از شرح دیباچه از نسخه افتاده؛ یادداشتی به امضای محمد شفیع اصفهانی، محشی بامضای یحیی و نیز تعلیقاتی از مصنف؛ نسخه متعلق به کتابخانه مجلسی (مولی محمد باقر) (- ۱۱۱۴ق) بوده و مهر وی در چندین موضع آن موجود است؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۱۵۸۳ص، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۴ - ۱۹۱]
تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۶۸-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۴]

↩ شرح قدیم تجرید ⟵ تشخیص الامراض
↩ شرح قدیم تجرید ⟵ تسدید القواعد فی شرح تجرید العقاید

● شرح قرآن معینی / تفسیر / فارسی
š.-e qor’ān-e mo‘ynī
معینی کشمیری، معین الدین بن محمود، - ۱۰۸۵ قمری
mo‘īynī kešmīrī ،ma‘īn-od-dīn ebn-e mahmūd (- 1675)
به نام: اورنگ زیب (۱۰۶۹-۱۱۱۸ق)
تاریخ تألیف: ۲۷ محرم ۱۰۷۲ق
در پی یک خواب دیدن در ششماه از ۷ رجب ۱۰۷۱ تا ۲۷ محرم ۱۰۷۲ق به انجام رسانده است. تفسیر کوتاهی است و آیات الاحکام را می‌ماند.

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۰۴-عکسی
آغاز: حمد نامحدود و ثناء نامعدود مر معبودی را سزاست که حمد جمیع حامدان و ثنای جمیع ثنا خوانان ... اما بعد، الحمد و الثناء الله عزوجل ... می‌گوید بنده مسکین معین الدین بن افضل العلماء؛ **انجام:** قد وقع الفراغ من تصنیف شرح القرآن بعد ستة اشهر ... آخر شهر الاول من سنة ثانیة و السبعین بعد الالف حول جعل عن هجرة سید الانبیاء و افضل المرسلین صلوات الله و سلامه علیه و علی آله و اصحابه اجمعین.
اصل نسخه: گنج بخش، ش ۸۴۷ (گنج ۵۰/۱). در ۴ مجلد؛ خط: نسخ و ثلث، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۱۲۵۷گ [عکسی ف: ۲ - ۱۷۶]

● **شرح قرابادین** / طب / فارسی
š.-e qarābādīn

شیراز؛ میر (دکتر)؛ شماره نسخه:۱۵
کا: علی رضا پسر امیر عسکر خان عرب جباره، تا: ۱۲ شعبان ۱۲۰۵ق [نشریه: ۵ - ۲۸۳]

● **شرح قرة العیون فی اعز الفنون** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u qurrat-il-ʻuyūn fī aʻazz-il-funūn
وابسته به: قرة العیون فی اعز الفنون = مکنونة الکلمات = المقالات الاثنی عشریة؛ فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی (۱۰۰۶-۱۰۹۱)
شرحی است بر قرة العیون فیض کاشانی.

دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۱۵۳/۲
آغاز: قوله علیه السلام ان الله تجلی لعبادة من غیر أن رأوه و أراهم نفسه من غیر أن یتجلی لهم یعنی ظهر لعباده و تعرف بهم و تبین من غیر أن یرونه عیاناً و اراهم نفسه عیاناً؛ **انجام:** کمال التحقیق بوجه الخلافة و بون بین الخلیفة و من استخلفه تثبت فیه
ظاهراً از کاتب که از شرح کلمه اولی از مقاله اول تا شرح کلمه ثالث از مقاله دوازدهم را داراست؛ خط: نستعلیق، کا: محمدباقر بن محمدجواد هزار جریبی تلمادره‌ای، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی با عنوان «منه مدظله»، در چهار برگ آخر فوائدی متفرقه با عنوان «نوری دام ظله»؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف مخ - ۱۱۶]

● **شرح القسطاس** / منطق / عربی
š.-ul-qisṭās

سمرقندی، محمد بن اشرف، ق۷ قمری
samarqandī, mohammad ebn-e ašraf (- 13c)
اهداء به: صدر عمادالدوله خضربن صدر شرف الدوله ابراهیم بن صاحب صدر شهیر کمال الدین محمد مؤمنی
شرحی است بر طریقه «قال، اقول» بر قسطاس خود او که از کتب مهم در موضوع منطق است. کتاب را بر یک «مقدمه» و دو «مقاله» مرتب کرده است: مقاله ۱. تصورات؛ مقاله ۲. تصدیقات. از خواجه نصیر طوسی و مطالع ارموی و نجم الدین نخجوانی یاد می‌کند. شارح مطالع و دیگر منطقیون از این تألیف استفاده شایانی برده‌اند.
آغاز: بسمله. حمدله. السلام علی نبیه محمد و آله و اصحابه الطاهرین و بعد فان السعادات الابدیة و اللذات السرمدیة انما هو یتوقع باکتساب الکمالات العلمیة و اقتناء الفضایل العلمیه ... و ذلک موقوف علی صحیح النظر الموقوف بیانه علی المنطق ... و قد صنفت فیما مضی کتاب القسطاس فی المنطق مشتملا علی خلاصة آراء المتقدمین و المتأخرین مع ابحاث بدیعه و شکوک صعبه لا محیص لطالب الحق عن تعلمها ... و المحصلون ... قد التمسوا مرا را ان نشرح صعبه لا محیص لطالب الحق عن تعلمها ... و المحصلون ... قد التمسو امرارا ان نشرح لهم دقائقه ... الی ان اشار به من خصه الله بالعنایه ... قال و هو مرتب علی مقدمه و مقالتین الاولی فی التصورات و الثانیه فی التصدیقات اقول لما کان المنطق اکتساب المجهولات ...
انجام: و ح لاینعکس بعکس النقیض و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب
چاپ: کلکته، ۱۸۵۴م.
[دنا ۹۱۲/۶ (۷ نسخه)؛ بروکلمان ۱:۴۶۸ و ذیل ۱:۸۹۰؛ برلین (اهلوارث): ۵۱۶۶]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۴۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ ریز، کاتب = مؤلف (گویا)، تا: قرن ۷؛ با خط خوردگی؛ تملک: محمد کاظم بن عبدالعلی تنکابنی در مشهد رضوی در ۱۰۱۶، خداویردی پسر ابوالقاسم؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج تریاکی، ۶۸گ، ۳۷ سطر (۹×۲۱)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [سنا: ف: ۱ - ۲۵۹]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۲۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** قال الثانی الخ اقول: الملک الثانی فی قیاس الخلف رسموه بانه ... لو لم یصدق لاشی من ح الصدق بعض ح اولو صدق بعض ح الما.
بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ واقف: ملاموسی گیلانی؛ کاغذ: حنایی،جلد:تیماج زرشکی،۱۸۶گ،اندازه:۱۵×۲۲سم[ف:۱- ۳۳۷]
۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۶۵۰
آغاز: من مقالة العلماء المتقدمین و الفضلاء المتاخرین؛ **انجام:** فح یتعین ان یکون منتهی القسمه.
خط: نسخ کم اعجام، بی‌کا، تا: حدود قرن ۸؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: محمد زهرائی؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۱۶سم [ف: ۱۱ - ۴۸۹]
۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۱۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۲۹ق؛ مصحح؛ ۳۷۰ص [الفبائی: - ۳۵۱]
تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۰۸-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۴]
قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۸۱
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱ - ۲۰۱]
۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۲۸۷۷
آغاز: آغاز: و هیأت المقداری فی الشیء علی قسمین ما یکون مقدماً علی کله ... البحث الثالث فی الفرق بین الذاتی و العرضی و المراد بالذاتی؛ **انجام:** برابر

از اواسط فصل دوم (بحث سوم) از مقاله اول به بعد است؛ خط: نسخ و نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۲۰۴گ، ۲۰ و ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۴/۵سم [اهدائی رهبر: ۵ – ۳۷۳]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۵۲۷

آغاز: بسمله. المغالطة الأولى فى اشتراك اللفظ واجب الوجود واحد لأنه لو تعدد؛ **انجام:** المغالطة الثامنة عشر فى وضع ما ليس بعلة ... ككون الأربعة فرداً مقامها

فقط شامل بخش مغالطات است. و فاقد مقدمه است و از انتها نیز ناتمام رها شده و موجودی آن تا مغالطه هیجدهم است؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰/۸×۱۸/۸سم [اهدائی رهبر: ۵ – ۳۷۴]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۸۵۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** المغالطة الثامنه فى اخذما بالقوه مكان ما بالفعل. الجزء الذى لايتجزى موجود لان الجسم اما ان يكون منقسما الى غيرالنهايه ... اويكون منتهى القسمه لاجائز ان يكون منقسما الى غيرالنهايه و الالزم انحصار ما لايتناهى من الحاصرين لان مالايتناهى.

خط: نسخ ریز، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: روغنی، ۳۷۱ص، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۰ – ۱۸۸۸]

↩ شرح القسم الثالث من مفتاح العلوم ← حاشية مفتاح العلوم

● شرح قصائد / ادبیات / عربی

š.-u qaṣā'id

جوهری، احمد بن محمد، – ۴۰۱ قمری

jowharī, ahmad ebn-e mohammad (- 1011)

قصایدی که در این نسخه می‌آیند عبارتند از: ۱. قصیده لامیه امروء القیس، ۲. قصیده طرفه بن العبد، ۳. قصیده لبید بن ربیعه عامری، ۴. قصیده زهیر بن ابی سلمی، ۵. قصیده نابغه ذیبانی، ۶. قصیده اعشی بکری، ۷. قصیده عنتره بن شداد، ۸. قصیده عمر و بن کلثوم، ۹. قصیده حارث بن حلزه، ۱۰. قصیده لامیه شنفری، ۱۱. قصیده عمرو بن ابی ذویب هذلی، ۱۲. قصیده ذو الرمه، ۱۳. قصیده محمد بن عبد الله بن مناذر. این قصاید حاوی قصاید سبعه می‌باشد.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۵۰۰

آغاز: بسمله ، قال ابو سليمان بن عبد السلام بن ... قال ابو جعفر احمد بن محمد بن الخامس النحوى؛ **انجام:** توت بالنعمه و الذنب له ... حمد تمت القصيده المفيده بعون مسهل الامور الشديده.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۷۶۴ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۱۴۳گ، ۳۱سطر(۱۱×۱۹)، اندازه: ۱۵×۲۷سم [ف: ۷ – ۴۱۵]

● شرح القصائد / ادبیات / عربی

š.-ul-qaṣā'd

غیر همانند:

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۴۶۴-۳۸/۸۴

آغاز: و الغفلة عن تبيين المراد ... الاشىء ما خلاالله باصل وكل نعيم لامحالة زايل قاله لبيد بن ربيعة العاصرى الصحابى وهو من قصيدة لاميه؛ **انجام:** نارقد خصأت بعيدهن ×× بدار لااريد بهامقاما ... فقلت الى الطعام فقال زعيم بحس الانس الطعام لقد

شرح مزجی است بر منتخباتی از اشعار و قصائد شاعران عرب از جمله لبید بن ربیعه عامری، معاویة ابن ابی سفیان، حسان بن ثابت و ...، از قصائد السبع المعلقات که سروده‌های شاعران قبل از اسلام است بسیار آورده و از جوهری وصاحب الفراید و دیگران نقل می‌کند؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۴گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۵ – ۲۴۷۲]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۰۵۱/۲

آغاز: و دع هريرة ان الركب مرتحل ... هريرة؛ **انجام:** يوم الخميس من عشر آخر شهر رجب المرجب (۱۲۶۶)

گزارشی است بر قصیده بائیه قیس: انی سریت و کنت ... و لامیه اعشی: و دع هريرة ان الركب مرتحل و قصیده‌ای از حاتم طائی: دعا ذلة هبت بليل تلومنى، و جز آن؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد تقی لسان الملک سپهر، تا: رجب ۱۲۶۶ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۴۹گ (۱۲ر–۶۰ر)، اندازه: ۱۳/۳×۲۱/۸سم [ف: ۹ – ۱۲۲]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۷۴۵/۱۶

آغاز: فقال على عليه السلام خلقتنى مع النساء و الصبيان فقال له رسول ... اما ترضى ان تكون منى بمنزلة هارون؛ **انجام:** بدخل فى شفاعته مثل ربيعة و مضر قال عباس فسرى عنى بذلك.

شرح بخشهای گوناگون از چند قصیده است که در مدح حضرت امیر (ع) سروده شده است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج تریاکی، ۱۸ص (۴۸۳–۵۰۰)، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۹ – ۱۰۷]

● شرح قصائد ابن ابی الحدید / ادبیات / عربی

š.-u qaṣā'id-i ibn-i ab-il-ḥadīd

وابسته به: دیوان ابن ابی الحدید؛ ابن ابی الحدید، عبدالحمید بن هبة الله (۵۸۶–۶۵۵)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۷۹۴

آغاز: مجلسنا و الغصين بعطفه؛ **انجام:** فضل اميرالمؤمنين (ع)

بالذات و العرض و فضل
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: حامد حسین [رایانه]

● **شرح قصائد الاحسائی** / تاریخ معصومین، ادبیات / عربی
š.-u qaṣā'id-il-aḥsā'ī
گوهر قراجه داغی، حسن بن علی، - ۱۲۶۶ قمری
gowhar-e qarāje-dāqī, hasan ebn-e ʻalī (- 1850)
گزاره‌ای است بر چکامه‌های احمد بن زین الدین احسایی (۱۲۴۱ق) در سوک امام حسین (ع) از حسن بن علی قراچه داغی معروف به گوهر.

مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۳۷۰
بی‌کا، تا: ۱۲۶۹ق [اوراق عتیق: ۱ - ۲۴۶]

● **شرح قصائد الاحسائی** / تاریخ معصومین، ادبیات / عربی
š.-u qaṣā'id-il-aḥsā'ī
قراچه‌داغی، محمد جعفر بن محمد باقر، - ۱۳۱۰ قمری
qarāče dāqī, mohammad jaʻfar ebn-e mohammad bāqer (- 1893)
تاریخ تألیف: شنبه ۲۳ جمادی الثانی ۱۲۶۹ق؛ محل تألیف: تبریز
شرحی است بر قصاید دوازده گانه که شیخ احمد احسایی در رثاء سید الشهداء (ع) سروده است. این شرح بیشتر جنبه‌های ادبی و لغوی را توضیح می‌دهد و کمتر به موضوعات دیگر می‌پردازد. در دیباچه و پایان نام ماتن و شارح و کتاب و تاریخ هست.
آغاز: الحمدلله الذی افاض حیاض قلوب العارفین من فیضان بحار البلایا والمصائب و اثر لهم من المقامات العالیات و مصاعد الدرجات ... قوله: نعی النعی مصاب الها شمینا ×× کان عاشور بالاحزان یعنینا ...
انجام: قد تم الکتاب المسمی بشرح القصائد مشتملا علی ثناء الله و تحمیده ... و من تجاوز عن هذا فعلیه لعنة الله و الملائکة و الناس اجمعین

۱. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۵۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۶۹ق، جا: تبریز؛ محشی؛ جلد: مقوا اسلیمی، ۱۹۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۹۲]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۸۶۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ فهرست از عبدالستار بن عبدالجبار در پایان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۱۲۴گ، ۱۴ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۲ - ۲۷۴۵]
۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۸۳۰/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** انجام قصاید: هناک بن زین الدین احمد یرتجی ×× در اکایری فی المقدمین تقدمی / وصل علی الاطهار آل محمد ×× و شیعتهم یا ذا الجلال و سلم. انجام شرح: فانهما لایحترقان للسخاوة و تعزیة الحسین (ع) فدفنوهما و وارهما فی الارض ...
خط: نسخ، کا: محمد کاظم بن حضرتقلی نادلی الموطن کربلایی المسقط،تا:پنج‌شنبه۱۹شعبان ۱۲۷۰ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۸۲گ (۱پ-۲۸۲پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۲۶-۳۱۳]
تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۵۰۲/۲-عکسی
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق پخته، بی‌کا، تا: جمعه ۲۷ ربیع الثانی ۱۲۷۰ق، جا: مدرسه صادقیه؛ همراه «اسرار الشهادة» رشتی نوشته ۱۲۶۹ق؛ ۳۷۶ص (۵۷-۴۳۲)، ۱۵سطر (۱۱×۲۳) [عکسی ف: ۱ - ۲۳۴]
۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۵۵۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** فدفنوهما و واروهما فی الارض، قدتم الکتاب المسمی بشرح القصائد مشتملا علی ثناءالله و تحمیده.
خط: نستعلیق، کا: آقا بن علی اکبر، تا: ۶ ربیع الثانی ۱۳۰۴ق؛ مصحح، دارای فهرست قصاید و فوائد ضمن شرح که کاتب نسخه آقا بن علی اکبر بن ابراهیم بن محمد یار نوشته با مهر «عبده الراجی ملا آقا» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۷ - ۱۳۸]
۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۵۸-۶/۴۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** وهما فی الارض قد تم کتاب المسمی بشرح القصائد مشتملاً علی ثناء الله ... محمد جعفر بن محمد باقر القراچه داغی الاهری المتوطن والکربلائی المسقط ...
خط: نستعلیق، کا: محمود بن معصوم، تا: ۱۳۱۰ق؛ در اول نسخه اشعاری فارسی از جناب گوهری همشیره آقایی و ملاحسین رشتی و حاجی آقا شمحان متخلص به یاقوت و شیخ بهایی و راجی و در آخر نسخه قصیده عربی شیخ حسن دمستانی در رثای سید الشهدا (ع) و اشعار فارسی از سعدی؛ جلد: مقوا قهوه‌ای، ۱۷۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۲۹]
۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۸۰۴
خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبدالستار بن عبدالجبار، بی‌تا؛ پس از کتاب چند مجلس است که از گفته‌های یکی از مشایخ شیخیه گرد آورده شده، (احتمالا مجالس حاج کریم خان کرمانی می‌باشد)؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۷۹گ، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۲۰ - ۱۶۴]

● **شرح قصائد امرؤ القیس** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣā'id-i imra'-ul-qays
وابسته به:دیوان امرؤالقیس؛امرؤالقیس،جندح بن حجر(۱۳۰-۸۰)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۵۱۰/۱۵
بی‌کا، تا: پایان جمادی الثانی۱۲۶۸ق؛ کاغذ: ترمه بخارایی، جلد: ساغری سیاه،۴۶گ(۲۲۹پ-۲۷۴ر)،اندازه:۱۷×۳۲سم[ف:۵- ۲۸۰]

● شرح قصاید دیوان انوری / ادبیات / فارسی

š.-e qasāyed-e d.-e anvarī

وابسته به: دیوان انوری ابیوردی؛ انوری، محمد بن محمد (-۵۸۳)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۹۲۸/۴
دو بند از شرح قصاید دیوان انوری از فراهانی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج، ۳گ (۳۶ر-۳۸ر)، ۲۱ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۱۶ - ۱۵۸]

↩ شرح القصائد السبع ⩥ شرح القصائد المعلقات السبع
↩ شرح القصائد السبع ⩥ شرح مغنی اللبیب
↩ شرح القصائد السبع العلویات ⩥ التنبیهات علی معانی السبع العلویات

● شرح القصائد السبع العلویات / ادبیات / عربی

š.-ul-qaṣā'd-is-sab'-il-'ulwīyāt

وابسته به: القصائد السبع العلویات = قصاید سبعه علویه؛ ابن ابی الحدید، عبدالحمید بن هبة الله (۵۸۶-۶۵۵)

نامعلوم و ظاهرا غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۷۵۶/۱
آغاز: قال الامام العلامه رکن الشیعه و الشریعة ... الطاهرین. الا ان نجد المجدا بیض ملحوب و لکنه جم المهالک مرهوب؛ **انجام:** و لکن سر الله شطران فیکما ... الاناث المهلة و قوله جعجهت ای امسکته حبسته و کتب عبید الله بن زیاد ابن سمة بن عمر
شرحی است بر قصاید سبع علویات ابن ابن الحدید که شارح آن شناخته نشده این شرح از پایان ناتمام است؛ خط: نسخ، کا: محمد فرزند علی بن هارون مظاهری، تا: ۹۶۰ق؛ جلد: تیماج، ۲۹ص (۲-۳۰)، ۲۰-۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۹ - ۱۴۴]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۳۸۸
آغاز: تمثل اذ بدأت به لعینی ×× اشم کذروة الطود السحیق؛ **انجام:** و بعده عن التأویل التی هی معایب النظم و النثر و الله الموفق هو مولانا و علیه فلیتوکل المتوکلون ...
شرح مزجی ممتازی است بر هفت قصیده ابن ابی الحدید معتزلی که در مدح حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام سروده، با نقل روایات مناسب و فرازهائی تاریخی و نکاتی ادبی سودمند. این شرح جز «التنبیهات علی معانی السبع العلویات» است؛ خط: نسخ، کا: محمد بن حاجی حسن، تا: غره ربیع الثانی ۱۱۰۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول، مصحح؛ جلد: مقوایی، ۱۳۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۴ - ۱۷۸]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۵۱۰/۲
کا: محمد جعفر بن محمد نصیر آصفی برای میرزا محمد حسن، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: ترمه بخارایی، جلد: ساغری سیاه، ۱۰گ (۲۳پ-۳۲پ)، اندازه: ۱۷×۳۲سم [ف: ۵ - ۲۷۹]

۴. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۳۰۳
آغاز: هذه قصائد السبع العلویات نظم الشیخ ... و لکنه جم المهالک موهوب - النجد الطریق المرتفع و قد یتسع فیه؛ **انجام:** و ذلک لانه أفضل الخلق و تقدیم المفضول علی الفاضل قبیح و الجید العنق و هنا استعارة قد وقع الفراغ ...
خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: جمعه ۲۲ محرم ۱۲۴۵ق؛ محشی؛ مهر: «یا ابراهیم» (بیضی)؛ یادداشتی در ماه رجب ۱۳۲۲ توسط «محمد» و یادداشتی در محرم ۱۳۶۶ در مدرسه سپهسالار؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۱گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۲۰]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۱۱۲/۳
آغاز: بسمله. هذه القصائد السبع العلویات نظمها الشیخ العالم عزالدین عبدالحمید بن ابی الحدید ... قد احتوت علی فضائل کثیرة فی محاسن نکت اثیره؛ **انجام:** مع من کان یتولاه
خط: نستعلیق ریز، بی‌کا، تا: ۱۵ شعبان ۱۲۴۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۶۷گ (۵۸پ-۱۲۴ر)، ابعاد متن: ۶×۱۲، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۵ - ۴۱۱۶]

۶. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۴۱۰/۳
آغاز: مددت فتحت و الردی الهلاک، یقال منه ردی یردی و الأمانی؛ **انجام:** أجاد و أحسن فیما قاله عظم الله ثوابه و حشره مع أئمته
شرح القصائد السبع العلویات ابن أبی الحدید؛ خط: نسخ، کا: سید محمد رحیم بن محمد رفیع حسینی نوربخشی، تا: ۱۲۵۷ق، جلد: چرم زرد، ۵۹گ (۷۷پ-۱۳۵ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [مؤید: ۱ - ۳۳۵]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۳۸۶
شرحی است بر القصاید السبع العلویات سروده ابن ابی الحدید معتزلی مداینی که از سید محمد عاملی نویسنده مدارک یا از ابن وشاح دانسته‌اند؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۷ صفر ۱۲۶۰ق؛ تملک: فرهاد میرزا در ۱۳۰۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج یشمی، ۵۶گ، ۱۶ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۸ - ۷۱]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۵۶۲/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۴ ذیحجه ۱۲۶۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۲۹۸]

۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۵۱۰/۶
از گمنام؛ بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۲ رجب ۱۲۶۸ق؛ کاغذ: ترمه بخارایی، جلد: ساغری سیاه، ۱۴گ (در هامش ۴۰ر-۵۳ر)، اندازه: ۱۷×۳۲سم [ف: ۵ - ۲۷۹]

۱۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۴۶۳/۱

آغاز: امیر المومنین علی بن ابیطالب ابی الائمه البررة الاطائب الامام الذی هو النبا العظیم ... و بعد فان اولی ما یکتحل به ذووا البصائر الابصار بحر حبر نبع من عیون الاثار؛ **انجام:** دم علی رغم العدی و اربح بعود العید فی ×× دولة غراء فیها ادوم الالطاف طاف

در نسخه حاضر برخی از قصاید هفتگانه مورد شرح قرار گرفته و شارح، لغات غریبه و معانی زیبا و لطیف ابیات را به اختصار در لابه‌لای سطور و حواشی اوراق نوشته است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۸گ (۲-۲۹)، ابعاد متن: ۱۰×۱۶، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۲ - ۲۸۷]

۱۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۰۲۵

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]

● شرح قصائد ستة / ادبیات / عربی

š.-u qaṣā'id-i sitta

در این نسخه شش قصیده که از قصائد معروف است آمده و شرح شده است: ۱. شرح قصیده برده؛ ۲. شرح قصیده بانت سعاد (از کعب بن زهیر)؛ ۳. شرح قصیده اسماعیل حمیری؛ ۴. شرح قصیده فرزدق؛ ۵. شرح قصیده لامیة العرب از شنفری؛ ۶. شرح قصیده لامیة العجم از طغرائی.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۳۳۳/۲

آغاز: بسمله، الحمد لله اهل الحمد لواحد الاحد؛ **انجام:** و احفظنا برحمتك یا ارحم الراحمین.

کاتب: محمد علی بن محمد صالح تبریزی، تا: ۱۲۶۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۵ص (۲۷۷-۴۰۱)، ۱۹ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۹ - ۳۲۷]

● شرح قصائد عرفی / ادبیات / فارسی

š.-e qasā'ed-e 'orfī

آرزو، سراج الدین علی بن حسام الدین، ۱۱۰۱ - ۱۱۶۹ قمری

ārezū, serāj-od-dīn 'alī ebn-e hosām-od-dīn (1690 - 1756)

وابسته به: دیوان عرفی شیرازی؛ عرفی شیرازی، محمد بن علی (۹۶۳-۹۹۹)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۴۲۷

آغاز: بسمله، ای متاع درد در بازار جان انداخته گوهر هر سود در جیب زبان انداخته بدانکه ... بیت منادی محذوف است و آن ذات ایزی برحق؛ **انجام:** مفهوم خراب اراده باشد یعنی مژده بدهیم که صیغه

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

● شرح قصائد عرفی / ادبیات / فارسی

š.-e qasā'ed-e 'orfī

وابسته به: دیوان عرفی شیرازی؛ عرفی شیرازی، محمد بن علی (۹۶۳-۹۹۹)

غیر همانند:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۳۶۶

آغاز: بسمله. از تشریح قصیده پسندیده توحید واحد مطلق که حسن مطلعش را لوکان الله الا الله لفسدتا؛ **انجام:** بقطع تحمل عمر حاسدان برتهیرزن رفتم تمت تمام شد کار من نظام شد

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۵۱۸

آغاز: به سنت بریده؛ **انجام:** علاج می‌کنید ... و تو ای نادان تندرست هستی

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز وانجام [رایانه]

● شرح القصائد العشر / ادبیات / عربی

š.-ul-qaṣā'd-il-'ašar

خطیب تبریزی، یحیی بن علی، ۴۲۱ - ۵۰۲ قمری

xatīb-e tabrīzī, yahyā ebn-e 'alī (1031 - 1109)

شرحی است بر قصاید سبع (المعلقات السبع) و سه قصیده دیگر (یکی دالیه نابغه ذبیانی، دیگری لامیه اعشی و سومی بائیه عبید بن ابرص)، که ابوزکریا یحیی بن علی تبریزی به در خواست یکی از دوستانش نوشته است.

چاپ: مصر، ادارة الطباعة المنیریة، ۱۳۵۳ق؛ بیروت، دار الافاق الجدیدة، تحقیق فخرالدین قباوه، ۱۴۰۰ق، طبع ۴؛ حلب، المکتبة العربیة، تحقیق فخرالدین قباوة، الطبعة الاولی، ۱۳۸۸ق، ۵۲۳ص

[دنا ۹۱۴/۶؛ کشف الظنون ۱۳۲۷/۲؛ بروکلمان، ذیل ۳۵/۱]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۹/۱-ف

نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۴۰۹۵؛ خط: نسخ، کا: احمد بن عمر بن محمد بن سیدة الازجی، تا: سه‌شنبه ۱۲ شعبان ۵۴۵ق؛ ۲۰ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۴۶۶]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۹۳عکسی

آغاز: قال الشیخ ... ابو زکریا یحیی بن علی الخطیب التبریزی رحمه الله: سألتنی حرسك الله ان الخص لك شرح القصاید؛ **انجام:** فعاودته فرفعته فارسلته و هو مکروب ... آخر القصاید العشر و الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد خاتم النبیین.

نسخه اصل: چستربیتی، ش ۳۸۷۳ (اربری، فهرست خطی عربی ۴۴/۴)؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: شنبه ۲۲ جمادی الثانی ۵۹۹ق؛ مصحح، محشی، بعد از کتاب سماعی است به تاریخ روز سه‌شنبه سوم ذیحجه ۶۱۸ق؛ تملك: کمال الدین حسین بن محمد زمان

تبریزی، احمد واعظ خیاط زاده به تاریخ ۱۲۹۰ق؛ ۱۶۳گ، ۱۷ و ۱۹ سطر [عکسی ف: ۲ - ۳۷۲]

۳. تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه:۳۸

از امرء القیس تا عبید بن الابرص؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع: ربعی [نشریه: ۵ - ۶۵۴]

● شرح قصائد فی مدح امیرالمؤمنین و ... / ادبیات / عربی

š.-u qaṣā'id-in fī madḥ-i amīr-il-mu'minīn wa ...

در این رساله چند قصیده که در مدح حضرت امیر المومنین (ع) و خانواده پیغمبر (ص) است به زبان عربی شرح داده شده است.

شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵-د/۶۶۸/۸

آغاز: و فوز علی بالعلی فوزها به ×× فکل الی کل مضاف و منسوب؛ **انجام:** و هذا النظر فیه الی قول المتنبی و ملومة زرد ثوبها و لکنه بالقنا مخمل

خط: شکسته نستعلیق و نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۴۸گ، ۱۴ سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۲۵۴]

● شرح قصائد محی الدین بن عربی / عرفان و تصوف / عربی

š.-u qaṣā'id-i muḥy-id-dīn-i-bn-i 'arabī

وابسته به: دیوان ابن عربی؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۱۰۱/۹

آغاز: بسمله، و هو حسبی، الحمدلله الذی تفرد فی ذاته و تقدست عن التشبیه صفاته المحتجب بکنه عظمته عن جمیع مخلوقاته المنزه عن الدین و الکیف؛ **انجام:** ان کنت ممن بهذا المعنی تعانیه و تعد وصفه ان شاء الله تعالی اشرف بحسب الطاقة و الاحکام فان لست من معانی هذا الشأن و بالله المستعان و علیه التکلان و هذه صورة علی اتم وضع و مثال (شکل است و پس از یک صفحه) و ان یحققنا باحسن تحقیقه انه ولی ذلک و المرجو منه و الحمدلله ... الی الحسن العقبی لدیه انه بالمؤمنین رؤف رحیم آمین

حمدت الهی و المقام عظیم؛ خط: نسخ، کا: عبدالرحمن بن احمد بسطامی، تا: ۸۲۲ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه، ۴گ (۴۷پ-۵۰ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۲/۲سم [ف: ۶ - ۲۱۸]

● شرح القصائد المعلقات التسع / ادبیات / عربی

š.-ul-qaṣā'd-il-mu'alaqāt-it-tis'

نحاس، احمد بن محمد، - ۳۳۸ قمری

nahhās, ahmad ebn-e ebrāhīm (- 950)

شرح قصائد: ۱. امرء القیس؛ ۲. طرفه؛ ۳. زهیر؛ ۴. لبید؛ ۵. عنتره؛ ۶. حرث بن حلزة؛ ۷. اعشی؛ ۸. نابغة؛ ۹. عمرو بن کلثوم.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۷-ف

نسخه اصل: احمد ۳ ش ۲۳۶۶؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۳۷۱ق؛ با یادداشت محمد بن ابی جرادة، نسخه را عمر بن عثمان حسینی در ۸۶۶ خوانده [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۵]

● شرح القصائد المعلقات السبع / ادبیات / عربی

š.-ul qaṣā'd-il mu'alaqāt-is-sab'

ابن انباری، محمد بن قاسم، ۲۷۱ - ۳۲۷ قمری

ebn-e anbārī, mohammad ebn-e qāsem (885 - 940)

به روایت ابوبکر احمد بن محمد بن الجراح: ۱. امرء القیس در ۸۲ بیت؛ ۲. طرفه در ۱۰۲ بیت؛ ۳. زهیر در ۵۹ بیت؛ ۴. عنتره در ۷۹ بیت؛ ۵. عمرو بن کلثوم؛ ۶. حرث بن حلزة؛ ۷. لبید.

چاپ: طبعت اولا فی مجلة الشرقیة فی ص ۵۹ ثم علی حدة باعتناء موسیو ریشر؛ قاهرا، محقق: عبدالسلام محمد هارون، دار المعارف،۱۹۶۲م.

[فهرست المخطوطات المصورة ۴۹۳/۱، ۴۸۰ و ۵۲۸]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۲۵(آ)-ف و ۶۲۶(ب)-ف

نسخه اصل: طرخان والده ش ۲۷۸؛ خط: نسخ، کا: اسمعیل بن محمد بن حسین خطاط جرفادقانی، تا: ۵۲۴-۵۲۵ق، جا: اصفهان و بغداد؛ ۲۶۳گ، ۱۷ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۵]

● شرح القصائد المعلقات السبع / ادبیات / عربی

š.-ul qaṣā'd-il mu'alaqāt-is sab'

نحاس، احمد بن محمد، - ۳۳۸ قمری

nahhās, ahmad ebn-e ebrāhīm (- 950)

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۳۴-ف

نسخه اصل: ینی جامع ش ۹۸۰؛ شامل: ۱. امرء القیس ۷۹ بیت، ۲. طرفه ۱۰۰ و اند بیت، ۳. زهیره ۹ بیت، ۴. لبید ۸۹ بیت، ۵. عنترة ۷۹ بیت،۶.حرث بن حلزة۸۵بیت،۷. عمرو بن کلثوم ۹۳ بیت؛ خط: نسخ، کا: علی بن جعفر بن اسد بن علی، تا: چهارشنبه ۲۷ رجب ۵۲۸ق؛ از روی نسخه خوانده شده بر امام ابوالفضل احمد بن علی بن فضل بن فرات در ۴۸۴؛ ۲۱۵گ، ۱۹ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۵]

۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۲۲۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ اندازه: ۱۷×۲۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۶]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۱۷۹

آغاز: قال ابو جعفر ... الذی جری علیه اکثر اهل اللغة الاکثار فی

تفسیر غریب الشعر و اغفال تصنیف مافیه من النحو؛ **انجام:** و من روی أیها فالمعنی ان هذه القصیدة غیر ذات عذر.

خط: نسخ نازیبا، بی‌کا، تا: ۲۵ ذیحجه ۹۷۱ق؛ دارای قصیده‌ای لامیه از امریء القیس، مقابله شده توسط ابی القاسم بن الصدیق بن ابی القاسم بن عمر مفتی بن احمد بن ابراهیم بن محمد ابن عیسی بن مطیر بن علی بن عثمان بن یزید حکمی شافعی؛ تملک: رستم بن احمد شیروانی، محمد بن عمر سلوقی به تاریخ ۱۰۳۷، ولی الدین محمد القروی و مهر «محمد از خدا خواهد عنایت» (بیضی)، بدرالدین احمد بن علی افندی؛ جلد: مقوایی، ۸۵گ، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۶ - ۱۷۸]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۲۶۲

آغاز: بسمله. اخبرنا الشیخ الامام العلامة ابن محمد ابن؛ **انجام:** و ما لهم عن حیاض الموت تهلیل تمت

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۴ق [رایانه]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۶۳

آغاز: بسمله، حمدله، قال ابوجعفر احمد بن محمد اسمعیل النحاس النحوی؛ **انجام:** جاء علی مثال حسن فهو حسن.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۸ق؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۹گ، ابعادمتن: ۹/۳×۲۰/۲، اندازه: ۱۷/۸×۲۰سم [ف: ۷ - ۶۳۵]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۶۴

آغاز: بسمله، حمدله، قال ابوجعفر احمد بن محمد اسمعیل النحاس النحوی؛ **انجام:** جاء علی مثال حسن فهو حسن.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۴ق؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: پارچه‌ای، ۹۳گ، ۲۳ سطر (۸/۳×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۵سم [ف: ۷ - ۶۳۵]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۰-ف

نسخه اصل: راشد افندی ش ۵۹۹؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۵۷گ، ۱۶ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۶]

● شرح القصائد المعلقات السبع = شرح القصائد السبع

/ ادبیات / عربی

š.-ul-qaṣā'd-il-mu'alaqāt-is-sab' = š.-ul-qaṣā'd-is-sab'

زوزنی، حسین بن احمد، - ۴۸۶ قمری

zūzanī, hoseyn ebn-e ahmad (- 1094)

شرح ادبی و لغوی معروفی بر هفت قصیده مشهور شاعران عرب جاهلی است که آنها را بر پرده کعبه آویزان کرده و از دیگر شعرها متمایز کرده بودند. زوزنی یکایک ابیات را آورده و سپس مشکلات لغوی و نثری آن را توضیح داده است. ابن عبدربه (- ۳۲۸ق) در «العقد الفرید» می‌گوید عربان پیش از اسلام بهترین شعرهای خویش را که هفت چکامه بود، نوشته بر دیوار کعبه آویختند، ولی ابن خلدون گفته است هیچ راوی نگفته است که عربان شعری به کعبه آویختند بلکه همه سال پیش از اسلام عربان در بازاری به نام «عکاظ» گرد می‌آمده خرید و فروش می‌کردند و در این بازار شعرهای خوب و خطبه‌های نیکو را نیز نمایش می‌دادند و بهترین شعرها را در آن بازار می‌آویختند. انباری می‌گوید چون مردم از شعر روی‌گردان شدند حماد راویه این هفت چکامه را گرد آورد و شهرت داد. دانشمندان امروز مانند طه حسین رئیس فقید دانشگاه قاهره در کتاب «الادب الجاهلی» در درستی نسبت این شعرها به روزگار پیش از اسلام شک کرده و آنها را ساخته دست سیاست دانسته‌اند. دربرداشتن واژه‌های عربی نوین و ناسازگاری نسخه‌ها و فزونی و کاهش آنها، و این‌که بعدها هفت معلقه را به ده معلقه رسانیدند، و به ویژه گفته‌های انباری این شک و تردید را بیشتر می‌کند. حماد راویه معترف است که به دستور خلیفه عباسی ۸۰ قصیده به نام قبل از اسلام سرود تا ادعای شعوبیان را باطل سازد.

صاحبان معلقات هفت‌گانه: امرء القیس (-۵۶۰م)، طرفة پسر عبد بکری (-۵۰۰م)، زهیر پسر ابوسلمی (-۶۳۱م)، لبید پسر ربیعه (-۶۷۵م) عمرو پسر کلثوم (-۶۰۰م)، عنتره پسر شداد (-۶۱۵م) حارث یشکری (-۵۸۰م)؛ سه تن که بعدها افزوده شد: نابغه ذبیانی (-۶۰۴م)، اعشی میمون (-۶۲۹م)، عبید پسر ابرص (-۵۵۵م)؛ نخستین را ابوزید در «جمهرة اشعار العرب» افزود.

ترتیب معلقات هفت‌گانه آن چنین است: ۱) قصیده امروء القیس بن حجر کندی: با آغاز: «قفا نبک من ذکری حبیب و منزل ×× بسقط اللوی بین الدخول فحومل»؛ ۲) قصیده طرفة بن بکر عبدی: با آغاز: «لخلوة اطلال ببرقة ثمهد ×× تلوح کباقی الوشم فی ظاهر الید»؛ ۳) قصیده زهیر بن ابی سلمی مزنی: با آغاز: «امن ام اوفی دمنة لم تکلم ×× بحومانة الدراج فالمتثلم»؛ ۴) قصیده لبید بن ابی ربیع انصاری: با آغاز: «عفت الدیار محلها فمقامها ×× بمنی تابد غولها و فرجامها»؛ ۵) قصیده عمرو بن کلثوم ثغلبی: با آغاز: «الا هبی بصحنک فاصبحینا ×× و لا تبقی خمور الا ندرینا»؛ ۶) قصیده عنترة بن شداد عبسی: با آغاز: «هل غادر الشعراء من متردم ×× ام هل عرفت الدار بعد توهم»؛ ۷) قصیده حرث بن حلزة یشکری: با آغاز: «آذنتنا ببینها اسماء ×× رب ثاو یمل منه الثواء»

آغاز: بسمله قال الامام القاضی ابوعبدالله ... هذا شرح القصاید السبع املیته علی حدالایجاز و الاختصار علی حسب ما اقترح علی مستعینا بالله علی اتمامه و علیه توکلت ذکر رواة ایام العرب

انجام: و هو الرب و الشهید علی یوم ×× الحیارین و البلاء البلاء. یقول و هو الملک والشاهد علی بلائنا ... یرید عمروبن هند و انه شهد عنائهم هذا الیوم،تمت.

چاپ: مشارعربی ۵۶۴-۵۶۵؛ ایران، ۱۲۷۳ قمری، با تصحیح و مقابله آخوند مولی محمد، سنگی، رقعی؛ ایران، تهران، ۱۲۷۲ قمری، سنگی، وزیری؛ ایران، تهران، ۱۲۸۲ قمری، وزیری کوچک، ۱۴۳ص (صص۱-۱۴۳)

[معجم سرکیس ۹۸۲/۱؛ الذریعة ۳۹۲/۱۳؛ کشف الظنون ۶۰۰/۲ و ۴۶۷/۲ و

۱۷۴۱/۲؛ الادب الجاهلی چاپ قاهره؛ ذخائر التراث العربی الاسلامی ۵۵۶/۱-۵۵۷ و ۴۰۴/۳؛ الاوقاف العامة موصل ۵۴/۲ و ۲۳۷/۲؛ دنا ۹۱۵/۶-۹۱۸ (۸۸ نسخه)؛ معهد المخطوطات، ادب ۱۸۷/۴-۱۸۹]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۵۱۱/۱

خط: نسخ، کا: محمد بن ابن الفضل صایغی بیهقی، تا: ۱۸ جمادی الاول ۵۱۹ق؛ خوانده نزد ابوجعفر احمد بن علی مقری و حسین بن احمد بن حسین قاضی و احمد بن محمد میدانی و خوانده علی بن ابی القاسم احمد قزوینی در بغداد در ۶۸۸ که می‌گوید این نسخه بر مؤلف خوانده شده بوده؛ تملک: صدیق الملک؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۷ سطر [ف: ۵ - ۲۸۰]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۱۶/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** قد بلع ... عمرو بن هند و انه شهد غناهم هذا الیوم.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۵۸۷ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۹۴ص (۱-۹۴)، ۱۹ سطر (۱۲×۱۴/۵)، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۱۰ - ۳۹۹]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۴۳۴

آغاز: الیه فراها مقبله و مدبرة فلما لبسن ثبابهن؛ **انجام:** تم القصاید السبع بشرحها من املاء القاضی الامام السید الزاهد ابوعبدالله الحسین بن احمد الزوزنی رحمة الله علیه رحمة واسعه. کاتب سپس افزوده:

خط: نسخ، کا: محمود بن محمد بن محمود، تا: قرن ۷؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سمرقندی زرد، جلد: تیماج مشکی، ۳۰۲ص، اندازه: ۱۳/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۲۹۵]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۵۲۶

آغاز: الید فعراها مقبله و مدبرة فلما ... قفانبک من ذکری حبیب و منزلی ×× بسقط اللوی بین الدخول فحومل؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمود بن محمد بن محمود، تا: قرن ۷؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ کاغذ: شکری خان بالغ، جلد: تیماج مشکی، ۳۵۲ص، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۱۰ - ۱۴۸۳]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۴۸۶/۱

خط: نسخ، کا: علی بن شهاب بلخی، تا: پنج‌شنبه ۲۸ صفر ۷۰۱ق، جا: دامغان؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد شفیع بن محمد علی استرابادی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۹گ (۱ر-۵۹ر)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۹ - ۲۸۴]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۰۹۹/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد شاه بن محمد ناعمری مریبانی، تا: اواسط ذیحجه ۷۱۶ق، جا: مدرسه طاهریه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۲ص (۱-۲۳۲)، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۲۵ - ۱۰۷]

۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۹۶۴

خط: نستعلیق، کا: یعقوب بن علی بن محمد رباطی، تا: ۸۳۲ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن تریاکی، ۷۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳/۹×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۱۱]

۸. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۲۳۴/۱

آغاز: یروی ألارب یوم کان و یروی ألارب یوم لی من البیض و السبی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قرمز، ۷۰گ (۱ر-۷۰پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱ - ۱۸۴]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۳۶۴

خط: نسخ، کا: هلال بن منصور احمد حویزی، تا: ربیع الاول ۱۰۲۷ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد زمان بن نعمت الله قاری و مهر «یا صاحب الزمان ادرکنی» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۶ - ۳۲۷]

۱۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۲۷۱-۲۶/۱۵۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سید ابوالفتح بن ابوالقاسم حسینی استرآبادی (گویا فرزند میرفندرسکی)، تا: اوایل محرم ۱۰۵۴ق؛ تملک: ابوالحسن شریف عسکر در ۱۳۸۰، محمد نجل شیخ علی عسکر در ۱۲۷۵؛ جلد: تیماج سرخ، ۷۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵-۲۴۹۰]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۶۷/۱

آغاز: الماء النامی فی الجسد و المحلل ذکرانه من الحلول؛ **انجام:** کل نسر قشعم مسن.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۷۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج عنابی، ۱۵۰ص (۱-۱۵۰)، ۲۱ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۴×۱۹/۴سم [ف: ۷ - ۷۶۷]

۱۲. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۸۱۵/۱

خط:نسخ،کا:محسن بن محمد حسین،تا:۲۹جمادی الثانی ۱۰۷۸ق؛ ۷۷گ (۱پ-۷۷پ)، ۲۰سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۳ - ۶۰۸]

۱۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۰۷۳

دیباچه افتاده و در پایان شرح قصیده نابغه از گمنام هم هست؛ خط: نسخ، کا: علی رضا بن سلیمان الموتی، تا: چهارشنبه ۱ شوال ۱۰۸۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ مقابله شده؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۱گ، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۳۵]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۱۶۵/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن محمد علی جزایری صیمری، تا: ۱۰۹۲ق؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۷۴گ (۶۹پ-۱۴۲پ)، ۲۳ سطر [ف: ۳۶ - ۲۵۳]

۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۳۸۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۰گ، ۱۷ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۱۲۶]

۱۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲-۸۳/۲۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** ها ان تا غدرة الا تکن نفعت ×× فان صاحبها قدتاه فی البلد. یقول هذا الذی ذکرت ... یخرجنی من غضبک و وعیدک ایای تمت.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: گالینگور سبز، ۷۳گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۴۹۱]

۱۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۶/۱
آغاز: بها العین و الارم یمشین خلفه ×× واطلاوها ینهضن من کل حجتم؛ **انجام:** فانی قبلت اباهما و ضربه جرد السباع و کل نسر سین
خط: نسخ، کا: نصر الله بن حاجی میرک، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۱۷۰ص (۱-۱۷۰)، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۷ - ۱۷۰]

۱۸. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۰۳۰
آغاز: هذا شرح القصائد السبع املیته علی حد الایجاز و الاختصار علی حسب ما اقترح علی مستعینا بالله علی اتمامه ذکر رواة العرب؛ نسخه اصل: کتابخانه احمد ثالث ـترکیه ۲۵۶۸؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه رمضان ۱۱۱۴ق، جا: قریم؛ سرلوح زرین، مصحح، محشی؛ ۱۸۴ص [عکسی ف: ۳ - ۲۸۷]

تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه:۹۶بخش۲
نسخه اصل: همان نسخه اصل بالا [ف: - ۸۷]

۱۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۷۴۷
خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبدالله بن محمد کاظم تبریزی، تا: جمعه۳رجب۱۱۲۲ق،جا:اصفهان؛محشی؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۸۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲/۸×۱۸/۷سم [ف: ۱-۳۱۱]

۲۰. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه:۱۲۱
خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد تقی حسینی، تا: ۱۱۲۹ق؛ واقف: مفید شیخ الاسلام، ۱۲۸۲؛ ۱۳۵گ، قطع: خشتی [چند نسخه-ف: ۳۲۶]

۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۰۵۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ابراهیم بن هلال بن عبدالله بن عکاشة، تا: جمعه ۲ صفر ۱۱۵۶ق؛ مصحح؛ تملک: دامغانی و مهر «یا امام محمد باقر» (مربع)، عبدالعزیز با مهر «عبدالعزیز» (بیضی)، سلیمان بن عبدالعزیز؛ جلد: مقوایی، ۵۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۶ - ۶۹]

۲۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۰۵
خط: نستعلیق، کا: محمد کاظم بن محمد متخلص به ناظم، تا: ۱۱۷۰ق، برای آقا میرزا احمد منجم؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۰گ، ۱۷ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: - ۵۹۱]

۲۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۲۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۷۷ق؛ با سر لوح مذهب، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۱۲گ، ۲۳ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۷ - ۱۹۸]

۲۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۹۵۷/۸
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز [ف: ۵ - ۲۲۱]

۲۵. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۰۴/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۳ - ۲۸]

۲۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۰۳۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** (در قصیده چهارم): و النها جمع نهی و هما الغدیر و کذلک الانهاء
در این نسخه شرح چهار قصیده اول را دربر دارد؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۷۲گ، ۱۴ سطر (۷/۵×۱۳/۲)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۷ - ۳۳۰]

۲۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۴۶/۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۴گ (۳۳پ-۷۶پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۲۶ - ۲۸۸]

۲۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۱۲۴
خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی به نقل از صحاح اللغة، مجدول؛ جلد: تیماج، ۱۲۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۲۱ - ۱۲۰]

۲۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۱۷۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عثمان بن علی، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، مجدول، شرح حال مختصر مؤلف به قلم «آیت الله شیخ محمد امین صدرالاسلام خوئی» به تاریخ رمضان ۱۳۵۸ق در تهران، آمده که «حسین غوری زاده بکری قادری» به تاریخ هفدهم ذیقعده ۱۲۱۲ق این نسخه را مطالعه نموده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: پارچه‌ای دارچینی، ۸۸گ، ۲۳ سطر (۸/۵×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۳ - ۳۳۷]

۳۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۸۲۹-۵۹/۴۹
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۸۳گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۹۰]

۳۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۵۱۸
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جا: اصفهان؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی ای، جلد: تیماج تریاکی، ۱۱۱گ، ۱۵ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۶۲۴]

۳۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۲۹۴/۱
از آغاز است تا میانه اشعار حرث بن حلزة؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۷۲گ (۱پ-۷۲پ)، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۱×۱۴سم [ف: ۵ - ۲۳۴]

۳۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۲۹۶/۱
تنها شرح معلقه امرء القیس است از زوزنی و ۱۹ بیت آخر را

ندارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج سرخ، ۲۰گ (۳پ-۲۲ر)، ۲۰ سطر (۱۳/۵×۷/۵)، اندازه: ۱۴×۲۲/۵سم [ف: ۵ - ۲۳۴]

۳۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۶۰۶/۱

انجام: ثم لما نقل بالهمزة الی باب الافعال قصر الی الوصول الی المفعول به وهذا عکس القیام المطرد لأن مالم یتعد الی المفعول فی الاصل تعدی الیه

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸گ (۱ر-۱۸پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۷ - ۱۲۰]

۳۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۹۱۰/۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۴۱گ (۷۹پ-۱۱۹ر)، ۲۲ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۱۴۷]

۳۶. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۸۷۲/۱

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۵۲گ (۱پ-۵۲پ)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۳ - ۶۵۲]

۳۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۲۰۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [مختصر ف: - ۵۱۰]

۳۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۸۰۳/۹-ف

نسخه اصل: نفیسی ش ۴۱۲؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام [فیلمها ف: ۱ - ۷۳۳]

۳۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۶۷۳/۱

خط: نسخ، کا: آخوند ملا محمد، تا: ۱۲۰۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵ سطر (۱۴×۷/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۷ - ۴۴۹]

۴۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۹۳۶/۲

خط: نسخ، کا: عبدالمحمد بن محمد علی، تا: ۲۴ صفر ۱۲۱۳ق، جا: یزد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۴۰۵]

۴۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۷/۲معزی

آغاز: برابر؛ **انجام:** کان اعناقها کراث سابقة طارت لفایفه او ... الکرات بقل و السابقة ما استرق من الرمل ودق بعد کنافیه لفایفه ای ورقه ... فشبهها فی ذلک اذ لم یکن علیه ورق.

خط: نسخ، کا: علی بن ابراهیم، تا: سه‌شنبه ۸ ذیحجه ۱۲۱۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۶گ (۷۴پ-۱۵۹پ)، ۲۱ سطر(۷×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۳۹ - ۲۴]

۴۲. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۴۵ش

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۱ و ۱۲۳۶ق [رشت و همدان: ف: - ۱۱۴۰]

۴۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۳۵۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** من بئر تجرد دلذلک و الله اعلم تم شعر علقمه بحمد الله و عونه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۰ق [الفبائی: - ۳۶۱]

۴۴. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۳۱۴ - ج

از شرح معلقه امرء القیس تا قصیده حرث بن حلزه یشکری؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۳ق؛ تملک: فرهاد میرزا در ۱۲۰۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۸گ، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: - ۳۸۶]

۴۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۶۸۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۴ق؛ تملک: محمدعلی خان؛ مهر: «وثوق السلطان» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۹گ، ۲۱سطر، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۲۸ - ۲۱۰]

۴۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۶۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۶ق؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۵۷گ، ۱۸ سطر (۱۳/۸×۷/۷)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۷ - ۶۳۵]

۴۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۶۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۶ق؛ مجدول؛ جلد: مقوایی، ۱۷۶ص (۱-۱۷۶)، ۲۰سطر، اندازه: ۱۲/۷×۲۱/۵سم [ف: ۷ - ۷۶۶]

۴۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۷۲۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۴۷ق؛ مصحح، محشی با عناوین «م.بهار»؛ تملک: محمد کاظم بن محمد منشی بروجردی به سال ۱۲۵۰ق که کتاب را در سلطان آباد خریده؛ یادداشتی از عباس قلی سپهر کاشانی که کتاب به سال ۱۳۰۳ق پس از فوت پدرش به وی ارث رسیده؛ جلد: روغنی مذهب، ۱۸۶گ، ۲۳سطر، اندازه: ۱۷×۲۸سم [ف: ۲۸ - ۲۲۵]

۴۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۶۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۱ ذیحجه ۱۲۴۸ق؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: پارچه‌ای، ۶۳گ، ۲۳ سطر (۸/۵×۱۶)، اندازه: ۱۶/۷×۲۵سم [ف: ۷ - ۶۳۴]

۵۰. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۳۵/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: زرافشان، ۸۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۲ - ۸۸۶]

۵۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۰۳/۱۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** عفت الدیار محلها فمقامها ×× بمنی تأبد غولها فرجاها ... و تابد توحش و کذلک ابدیاء ابودا و الغول و الرجام جبلان معروفان و منه قول اوسن ابن محمد زعمتم»

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۳ شوال ۱۲۵۰ق، جا: تبریز؛ محشی از «ص» و «م» و «۱۲» و «ق» و «منه» و «مجمع البحرین»؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۶ص (۲۱۰-۲۷۵)، اندازه: ۱۴/۳×۲۰/۱سم [ف: ۲۹/۱ - ۲۷۴]

۵۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۲۹۷

شرح زوزنی است بر همه معلقات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۳ق؛

کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج سبز، ۱۰۰گ، ۱۷ سطر (۹×۱۸/۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۳۵]

۵۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۲۴۹/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۷ رمضان ۱۲۵۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۶۱گ (۲پ-۶۲ر)، ۲۲ سطر (۹/۵×۲۱)، اندازه: ۱۷×۳۰/۵سم [ف: ۵ - ۲۳۴]

۵۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۲۹۱/۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۵۵ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه، ۲۱گ (۱۰۷ر-۱۲۷پ)، ۱۹ سطر [ف: ۵ - ۴۶۰]

۵۵. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۴۴۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هو الرب و الشهد علی یو ×× م الحباری او البلاء یلاب. یقول و هو الملک و الشاهد علی حسن بلائنا ... و لسوف یعطیک ربک فترضی. اللهم اغفرلی و لوالدی الحمدلله کما هو اهله

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد صالح بن محمد جعفر سرابی، تا: ۱۲۵۶ق؛ مجدول، با شرح کتاب جبر و تشریح افلاک شیخ بهاء الدین عاملی در یک مجلد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی، ۱۱۳گ، ۱۸سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۶/۵سم [ف: ۲ - ۸۸۷]

۵۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۷۵۵/۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۷ق، جا: قم؛ شرح ده معلقه است و آغاز و انجام مانند نسخه شماره ۳۲۹۷ و چاپ ۱۲۷۲ ولی در نسخه چاپی پس از این شرح قصیده نابغه ذبیانی است و در اینجا یک شرح مفصل دیگری است از این قصیده با سرگذشت نابغه (۱۵۳پ-۱۶۴پ) پس از این شرح قصیده بائیه ذوالرمه است (۱۶۵ر-۱۷۲ر)؛ ۷۴گ (۸۰پ-۱۵۳پ) [ف: ۵ - ۲۳۴]

۵۷. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۸۴۷/۲

شرح هفت معلقه است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۷ق؛ در ۱۶۶ر نامه‌ای از قائم مقام است؛ ۸۹گ (۷۷پ-۱۶۵پ)، ۱۹ سطر (۸×۱۴) [ف: ۵ - ۲۳۵]

۵۸. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۱۳۹/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: فرج الله بن هاشم حسینی، تا: ۱۱ ربیع الثانی ۱۲۵۸ق؛ محشی؛ تملک: میرزا محمدتقی سپهر؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف مخ]

۵۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۳۷۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۸ق [الفبائی: - ۳۶۱]

۶۰. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۰۹/۱

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۴ رجب ۱۲۵۸ق؛ مصحح، محشی؛ ۱۰۰گ، ۱۴-۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۳۵۳]

۶۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۴۴۷۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد صالح، تا: ۱۲۵۹ق [الفبائی: - ۳۶۱]

۶۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۰۷۴

آغاز: بسمله. قفانبک من ذکری حبیب و منزل؛ **انجام:** بالطین و التراب تمه

شرح قصیده امرؤالقیس؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۹ق؛ ۲۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [رایانه]

۶۳. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:ف۲۴۲/۲

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: ۱۲۵۹ق؛ ۸۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۸×۱۶سم[ف: ۱ - ۲۱۸]

۶۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۲۳۲/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۹ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۹۳گ (۱-۹۳)، ۱۹ سطر (۸×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۶/۵سم [ف: ۱۵ - ۳۷]

۶۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۷۲۴/۱

خط: نسخ و نستعلیق، کا: میرزا احمد بن محمد باقر بن ابراهیم تبریزی، تا: ۱۱۲۶۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۹۰گ، ۱۸ سطر (۷×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵×۲۷سم [ف: ۸ - ۲۶۱]

۶۶. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۶۰۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: اسدالله بن ملا محمد علی اهری، تا: پنج‌شنبه ۱۹ ربیع الثانی ۱۲۶۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۲۵۰ص، ۱۵سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۲ - ۲۴۴]

۶۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۷۶/۴-۲/۹۶

آغاز: برابر **انجام:** فعندنا الی السئوال فعدتم الی النوال ومن اکثر التسأل حرم یوماً لامحالة والتسأل والسئوال واحد وتفعال من ابنیة المصادر

خط: نستعلیق، کا: محمد مهدی بن محمد حسین الشریف، تا: ۱۲۶۳ق، جا: نجف اشرف؛ مصحح، در آخر نسخه دو صفحه از شرح قصیده لامیه کعب بن زهیر در مدح پیامبر اکرم (ص) آمده که فقط خطبه و مقداری از مقدمه کتاب دراین نسخه موجود است؛ ۶۶گ، ۱۱-۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۹۰]

۶۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۰۹۲۲/۱

خط: نسخ، کا: محمد بن محمد علی، تا: شوال ۱۲۶۳ق؛ مهر: «ولیعهد» (چهارگوشه)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: روغنی مذهب، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳/۵سم [ف: ۲ - ۵۰۱]

۶۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۲۴۹-۱۲/۱۳۹

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،بی‌کا،تا:سه‌شنبه ربیع الاول ۱۲۶۴ق؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۳۵گ، ۱۴-۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۹۰]

۷۰. تبریز؛ مدرسه ولیعصر تبریز؛ شماره نسخه:۲۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: یوسف ابن میرزا علی عباس طبیب مرندی، تا:

۱۲۶۴ق؛ ۱۴۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف مخ]

۷۱. **تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۰۳۰**

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الکبری اربعه احرف متحرکات بعدها ساکن مثل ذهبتا، خرجتا (برگ ۱۱۱ر)

خط: نستعلیق خوش، کا: محمد علی بن ملا احمد، تا: ۱۲۶۴ق؛ مجدول، با چند دایره هندسی؛ کاغذ: اصفهانی زرد، جلد: تیماج مشکی، مذهب، ۱۱۴گ، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۲/۵سم [ف: ۱۷ - ۳۲۳]

۷۲. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۳۸۳**

خط: نسخ، کا: علی اکبر بن میرزا، تا: شوال۱۲۶۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱۱ - ۳۸۶]

۷۳. **رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۱/۱ش**

انجام: برابر

در فهرست ناشناس؛ خط: نستعلیق، کا: محمد حسن بن محمد باقر حسنی حسینی جهان شاهی، تا: ۱۲۶۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ اندازه: ۱۲/۵×۲۰۵سم [رشت و همدان: ف: - ۱۱۸۶]

۷۴. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۴۱۳/۲-۲۷/۸۳**

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی، تا: شعبان ۱۲۷۰ق، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۸۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۹۰]

۷۵. **شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۲۴۵۵**

خط: نسخ، کا: علی بن ابراهیم دزفولی، تا: غره شعبان ۱۲۷۰ق؛ اندازه: ۱۴/۵×۱۹سم [ف: ۳ - ۶۰]

۷۶. **شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵-ش/۴۳۲**

انجام: فی الفرار یرید الشرکان شاملا عاماً لم یسلم منه العزیز و لا الذلیل لیس ینجی بوائل.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۰ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۹۵ص، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم[ف: ۲ - ۲۶]

۷۷. **تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۵۲**

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن محمد، تا: ۱۲۷۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی، ۱۰۴گ، ۱۷ سطر، اندازه:۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۲ - ۹۱۵]

۷۸. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۱۹۳/۱**

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی بن محمد بن عبد الله بن احمد بن حسین، شویکی بحرانی، تا: ۵ شعبان ۱۲۷۲ق؛ مصحح، محشی، به دستور و برای میرزا ابو الفضل بن میرزا عبد المحمد همدانی کتابت شده؛ کاغذ: فرنگی، شده، ۱۱۳گ (۱-۱۱۲)، ۱۷ سطر، اندازه: ۹×۱۷/۵سم [ف: ۲۸ - ۲۷۶]

۷۹. **تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۷۳**

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ و نستعلیق خوب،کا:جعفر بن محمد حسینی،تا: ۱۲۷۴ق؛ مجدول، دارای کمند اندازی، محشی با امضای «منه» و «من الا و قیانوس» و با استفاده از کتب مصباح، قاموس، صحاح، مختار الصحاح و فتح القریب؛کاغذ:فرنگی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۹۰گ، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۹)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۱۳ - ۲۴۹]

۸۰. **مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۲۲**

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: سید محمد علی بن علی اصغر ترکی، تا: محرم ۱۲۸۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: - ۹۳]

۸۱. **مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۸۹۳/۲**

آغاز: برابر؛ **انجام:** باصول البصل البری لانها متلخطة بالطین و التراب.

خط: نستعلیق، کا: شیخ عبدالعلی علی خان، تا: ۲ ذیقعده ۱۲۸۶ق؛ ۵۱گ (۲۶پ-۷۶ر)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [مؤید: ۲-۳۲۴]

۸۲. **نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه:۹۶**

آغاز: برابر؛ **انجام:** ای قد بلغ الغایة یرید عمرو بن هند فانه شهد غنائم بهذا الیوم. و هذا آخر القصیدة السابعة من السبع الطوال

خط: نستعلیق، کا: سید حسن بن مصطفی حسینی حجتی نجف آبادی، تا: قرن ۱۴؛ ۹۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱×۲۳/۵سم[ف:۱۴۸]

۸۳. **قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۸۷۵**

آغاز: ... ذکر رواة العرب ان امرء القیس؛ **انجام:** و یقال قیس و جندل و الحذاء من ربیعة

در فهرست با عنوان «نیل الارب فی شرح معلقات العرب» آمده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ناتمام؛ ۹۲گ، ۲۵سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۲۹۲]

۸۴. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۹۹۱ ض**

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۸۵. **تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۹۹**

آغاز: برابر **انجام:** بای مشیة عمر و بن هند ×× تطیع بنا الوشاة و تز درینا. ازدری و ازری به قصر به و احتقر یقول کیف تشاء ان تطیع الوشاة بنا الیک و تحتقرنا و تقصرینا ؟ ای ای شیی دعاك الی هذه المشیة ای لم یظهر ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا، ۸۴گ، ۱۶سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲ - ۸۸۵]

۸۶. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۳۳۳/۲**

نسخه چاپی کتاب است با این خصوصیات: مصر، دارالکتب العربیة الکبری، ۱۳۲۷هـ همراه با معلقه ثامنه از نابغه ذبیانی و معلقه تاسعه از اعشی بکر بن ائل و دو قصیده از نابغه؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۲گ (۱۵۸ر- ۲۵۹ر)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۳۰ - ۷۷]

۸۷. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۷۴/۴**

فقط شرح معلقه امرء القیس و شرح معلقه طرفه را در بر دارد؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲۵گ (۱۱۶پ-

۱۴۰پ)، ۱۴ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۰×۱۹/۵سم [ف: ۲ - ۷۲۲]

۸۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۱۵۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ از برگ ۱۱۵ تا ۱۱۷ مطالبی در مورد خوابی که سهل بن ذبیان دیده و در آن حضرت رضا (ع) به خواندن قصیده اسماعیل حمیری تحت عنوان «لام عمر و باللوی مربع» تشویق نموده، همراه با کل قصیده مذکور؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۱۲۲گ، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱۴ - ۲۷۶]

۸۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۰۳۰/۳

انجام: اعلینا جناح کندة ان یغـ ×× نـم غازیهم و منا الجزاء

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۱گ (۷۶پ-۱۵۶پ)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۲۳ - ۱۸۹]

۹۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۱۴۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا، برای مرتضی علیخان؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۵۳گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف مخ -۳- ۱۲۶۱]

۹۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۰۶۹/۲

شرح هفت معلقه است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۱۹گ (۵۲پ-۱۷۰پ) [ف: ۵ - ۲۳۵]

۹۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۹۲۶/۲

ناقص است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۲گ (۲۲پ-۲۳پ) [ف: ۵ - ۲۳۴]

۹۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۱۹۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** تمت القصیدة مبسوطال منشرحا مع شرحه

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● شرح القصائد المعلقات السبع / ادبیات / عربی

š.-ul-qaṣā’d-il-mu‘allaqāt-is-sab‘

بطلیوسی، عاصم بن ایوب، - ۴۹۴ قمری

batalyūsī, ‘āsem ebn-e ayyūb (- 1102)

شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۴۶۴/۱

شرح معلقات سبع؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول؛ اندازه: ۱۹/۵×۳۱سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۴۸]

● شرح القصائد المعلقات السبع / ادبیات / عربی

š.-ul-qaṣā’d-il-mu‘allaqāt-is-sab‘

نامعلوم:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۴۲۰

آغاز: معضلات بکسر الضاد صفه مخدوف ای مائله و الجات فهو جمع معضله او معضل؛ **انجام:** فرغ تمنیقه تسع و ثمرین عام اربع و تسعین بعد الالف من الهجره (ملا اسد)

متن از شعراء جاهلیت: امرء القیس. نابغه، زهیر، لبید و دیگران، شارح، نامعلوم؛ خط: نستعلیق، کا: ملااسد، تا: ۱۰۹۴ق [الفبائی: - ۶۵۳]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۲۰۴/۱

آغاز: لخولة اطلال ببرقة ثهمد ×× تلوح کباقی الوشم فی ظاهر الید؛ **انجام:** و هو الرب و الشهید علی یوم ×× الحیادین و البلاء بلاء

قصیده یکم در این نسخه نیست، نخستین از طرفة بن عبدالبکری، دوم از بنی بکر بن وابل، سوم از زهیر بن ابی سلمی مزنی، چهارم از:لبید ربیعة عامری، پنجم از عمرو بن کلثوم، ششم از عنترة بن شداد عبسی، هفتم از حارث بن حلزه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی به عربی به نشانه «ق. منه. ق»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۵۰گ (۱ر-۵۰ر)، ۱۹ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۳۵]

۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۴۰۵۹

آغاز: الارب خصم فیك الوی ردرته ×× نصیع علی تعداله غیر مؤتل. خصم یقع للواحد والاثنین والجمع و المؤنث علی لفظ واحد کما تقول رجل عدل و رجال عدل؛ **انجام:** فظلت تکوس علی اکرع ×× ثلث وغادرت اخری خصیبا. یقال کاس یکون اذا شی علی ثلث وغادرت اخری ای قائمة اخری مخضوبة من الدم قد عرقبتها.

شرح مختصری است بر هفت قصیده معلقه عرب که گویند آنها را بر کعبه آویخته بودند، در این شرح بیشتر به لغت و نحو پرداخته است. احتمال دارد این نسخه شرح ابن نحاس باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: گالینگور سبز، ۱۵۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۶۱]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۷۸۶

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از محمد حسین علوی [رایانه]

● شرح القصاری / صرف / عربی

š.-ul-quṣārā

بقال، شرف الدین حسن شاه، - ۹۰۵ قمری

baqqāl, šaraf-od-dīn hasan šāh (- 1500)

وابسته به: القصاری = التصریف = مختصر فی الصرف؛ خجندی، احمد بن محمود (-۷۰۰)

تاریخ تألیف: رجب ۸۶۹ق

شرحی متوسط و مزجی بر کتاب «القصاری» تألیف علاءالدین احمد خجندی برهانی که در چهار رکن مطابق تقسیمات اصلی متن تنظیم شده و به شرح و بسط و توضیح مبهمات و مشکلات متن پرداخته است. شرح گویا از حسن شاه بقالی باشد (چلبی).

آغاز: احمدك یا من قصاری صرف عنان العقول نحو درك جلاله ... اما بعد فیقول المستوهب من الله الغنی ذی المنن حسن بن ... احسن الله احواله وانجح آماله لما کان علم الصرف ...

[دنا ۹۱۸/۶ (۳ نسخه)؛کشف الظنون ۱۳۲۷/۲؛ قاهره فؤاد سید ۶۰/۲]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۴۷۰

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ تملک: محمد بن محمود حسینی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۴۷گ، ۱۹ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۷ - ۱۴۳]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۸۳۷

آغاز: فی غایة الاختصار مع تسامح فی اللفظ او عف بیان لقصاری او بدل عنها؛ **انجام:** لکنها انما ذکرت الماضی لانه اصل الافعال و الله تعالی اعلم بحقایق الاحوال.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ جلد: مقوا سفید، ۱۱۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۲۶ - ۳۱۹]

۳. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۲۲۸

آغاز: برابر **انجام:** و استفعال یأتی فی اکثر الاحوال للسؤال و طلب الفاعل ... و یجیء ایضا کثیرا للاعتقاد ... ای اعتقدت فیه الکرم ... و ضعیفا و یجیء ایضا ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ تملک: عبدالغنی ثانی بن حسن حسینی به تاریخ ۱۱۵۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۱گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۲سم [ف مخ]

● شرح القصاری / صرف / عربی

š.-ul-quṣārā

ترمذی، محمد بن محمد

termezī, mohammad ebn-e mohammad

وابسته به: القصاری = التصریف = مختصر فی الصرف؛ خجندی، احمد بن محمود (-۷۰۰)

شرح متوسط بر کتاب «القصاری» تألیف علاءالدین احمد خجندی که به صورت «قال، قلت» تنظیم شده است. نام شارح همان‌گونه در دیباچه نسخه آمده است، ولی در منابع کتاب‌شناسی از این شرح نامی به میان نیامده است.

آغاز: احمد الله حمدا لایدرک عدده و منتهاه و لایسلک امده و قصاراه و اشکر شکرا ... و بعد فان القصاری للامام الهمام المحقق البدر القمقام المدقق الاستاد الاجل الکبیر ...

انجام: و قال المصنف فی شرح الهادی المراد بالنوع الحالة التی علیها الفاعل ... و کذا دحرجه واحده و دحرجه لطیفه و نحوها و الطلاقة للمرة وحسنة اوضحه او غیرهما للنوع و کذلک البواقی والله اعلم.

کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۲۴۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹ -۱۰؛ مهر: «عبده ابوالفضل» (مربع)، «عبده باقر» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف مخ]

● شرح القصاری / صرف / عربی

š.-ul-quṣārā

از ناشناسی که شاید نامش در بخشی از دیباچه بوده است که در نسخه افتاده است. نگارنده کار خود را به نام شمس الدین محمد بن میر سید شریف گرگانی (۷۰۴-۸۳۶ق) با ستایش بسیار ساخته است. برای نشانی: «الرکن الاول فی التغییرات ای فی بیان ما یرد علی المضاعف و المعتل من الادغام و الاعلال بانواعه الثلاثة. و قدم الادغام مع تقدم الاعلال علیه». متن از کتاب‌های درسی بوده است.

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۲۴۹

آغاز: طلبا لان یلایم و غایب الطالبین؛ **انجام:** لیست مختصة بمواضعها، لکنها انما ذکرت بلفظ الماضی، لانه اصل الافعال، و الله تعالی اعلم بحقایق الامور. و الاحوال ... و قد فرغ ...

خط: نسخ تحریری، کا: احمد بن حمران، تا: شوال ۱۰۶۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج یشمی، ۷۲گ، ۱۹ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۳ - ۲۰۱]

← شرح قصه حی بن یقظان > حی بن یقظان (ترجمه و شرح)

● شرح قصة حی بن یقظان = الرسالة المرموزة / فلسفه، داستان / عربی

š.-u qiṣṣat-i ḥayy-i-bn-i yaqẓān = ar-r.-u-marmūza

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰؟ - ۴۲۸ قمری

ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e ‘abd-ol-lāh (981 - 1038)

تاریخ تألیف: ۴۱۴ق؛ محل تألیف: فردجان

شیخ رئیس سه داستان مرموز فلسفی و عرفانی دارد (سلامان و ابسال، حی بن یقظان، طیر) و دومی که رساله حاضر باشد را در فردجان به درخواست یاران نگاشته و گزارش داده است. در این داستان بوعلی از کیفیت تکوین حی بن یقظان و سیر نفسانی او مباحثی می‌آورد. مهدوی تاریخ تألیف این اثر را، با توجه به محل تألیف آن، ۴۱۴ق می‌داند. وی دو «شرح» و یک روایت منظوم و یک ترجمه فارسی آن را نشانی داده است و روایتی دیگر از این داستان به نام «حی بن یقظان علی بیان آخر» در دست هست. این داستان را ابن طفیل اندلسی نیز روایت کرده است.

آغاز: بسمله. الحمدلله کفاء افضاله، و صلواته علی نبیه ... و بعد فان اصرارکم معاشر اخوانی علی اقتضائی شرح قصة حی بن یقظان هزم لجاجی عقد عزمی عن المماطلة و الدفاع فانقدت لمساعدتکم. انه قد تیسرت لی حین مقامی ببلادی برزة برفقائی

انجام: قال الشیخ حیی بن یقظان لولا تقربی الیه بمخاطبتک منبهاً ایاک لکان فیه شغل شاغل عنک، و ان شئت اتبعتنی الیه.

چاپ: لیدن به انضمام حواشی مأخوذه از شرح ابن زیله، ۱۸۸۹م؛

استانبول، ۱۹۳۷م؛ قاهره، دارالمعارف: ۱۹۵۲، با تحقیق احمد امین؛ در ابن سینا و تمثیل عرفانی، قصة حی بن یقظان، تحقیق و ترجمه به فرانسه هانری کربن (تهران، انستیتو ایران و فرانسه: ۱۳۴۰)

[الذریعة ‎/۱۷ ۹۲ و ۱۲۸/۷؛ فهرست مصنفات ابن سینا ۹۴؛ فهرستواره منزوی ۳۰۰/۱-۳۰۱ «ترجمه رساله حی بن یقظان»؛ صفا ۶۳۱/۱ «ترجمه و شرح آن، از روزگار علاءالدوله کاکویه»]

شرح و حواشی:

۱- حی بن یقظان (ترجمه و شرح)؛ جوزجانی، عبدالواحد بن محمد (-۴۳۸)

۲- شرح قصة حی بن یقظان = تفسیر حی بن یقظان؛ ابن زیله، حسین بن محمد (-۴۴۰)

۳- حی بن یقظان (منظوم)؛ ابن هباریه، محمد بن محمد (۴۱۴-۵۰۹)

۴- بدیع الزمان فی قصة حی بن یقظان؛ فضل الله بن روزبهان (۸۶۰-۹۲۵)

۵- تفسیر حی بن یقظان (۲عنوان)

۶- شرح قصة حی بن یقظان = بیان رموز حی بن یقظان (۲عنوان)

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۶۷/۴-ف

نسخه اصل: احمد ۳ ش ۳۲۶۸؛ خط: نسخ، کا: محمد بن عیسی بن علی بن هیاج طبیب، تا: ذیحجه ۵۸۰ق [فیلمها ف: ۱ - ۵۵۱]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۶۵۱/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، اندازه: ۱۲/۷×۲۱/۴سم [ف: ۷ - ۴۵۱]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۵۹/۱۴-ف

خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: ۶۳۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۵گ (۱۲۷ر-۱۳۱ر)، ۱۷ سطر (۱۰×۱۴) [فیلمها ف: ۱ - ۶۱۳]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۹۰/۲۱-ف

آغاز و انجام: برابر

نسخه اصل: ایاصوفیا ۴۸۴۹؛ بی‌کا، تا: ۶۹۷ق؛ مقابله شده؛ ۶گ (۸۲ر-۸۷پ) [فیلمها ف: ۱ - ۵۷۷]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۳۷۱/۱۹-عکسی و ۴۳۷/۱۹-عکسی و ۳۵۹/۱۹-عکسی

اصل نسخه: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ - ۱۰۶]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۲۷/۳۲-ف

نسخه اصل: روان کوشکو ش ۲۰۴۲؛ کا: عبدالرحمن بن علی بن موید، تا: ربیع الثانی ۸۸۸ق، جا: شیراز [فیلمها ف: ۱ - ۴۳۸]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۵۳۲/۷

آغاز: قوله انه قد تیسر لی اراد بقوله هو النفس الناطقة التی لیست من هذا العالم؛ **انجام:** فیقال لایشغل عنه بالافاضة علی غیره و انما یفیض ما یفیض علی غیره طاعة و الانسان اذا شاء تبعه و اتصل به لینال حظه من ذلک.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: غره شعبان ۸۹۹ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز مذهب، ۹گ (۳۲پ-۴۰ر)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۲۰ - ۱۰۸]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۴۹/۲۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و تلک هی الحالة التی یستفاد بالله منها و من سرها و غایتها (تمت)

خط: تعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۹۶۲ق؛ تملک: مصطفی بن عبدالله در ۹۶۲، خلیفه سلطان در ۱۰۴۱، محمد طاهر پزشک تفرشی در ۱۱۳۵، محمد ابراهیم قزوینی در ۲ ذیقعده ۱۲۴۵؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۰گ (۱۰۹پ-۱۱۸پ)، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۶ - ۲۴۰۵]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۴۴۱/۲۱

خط: نستعلیق، کا: عبد الرشید، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۴۵ص (۱۵۶-۲۰۰)، ۲۵ سطر (۸/۵×۱۸)، اندازه: ۱۵×۲۴/۵سم [ف: ۹ - ۱۱۲۱]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۷۱۱/۱۲-ف

نسخه اصل: نسخه آقای روضاتی در اصفهان؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [فیلمها ف: ۱ - ۷۲۲]

۱۰. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۱۸۷/۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ یا ۱۱؛ با سرلوح‌های زرین؛ کاغذ: اصفهانی، ۴گ (۶۲-۶۵)، ۲۴ سطر (۱۰×۲۰)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [رشت و همدان: ف: - ۱۴۶۷]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۹۵/۵

خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی، ۵ص (۱۴۸-۱۵۲)، ۱۸ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [سنا: ف: ۱ - ۳۸۵]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۵۵/۲۵

آغاز: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، مجدول زرین و مرصع؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶ص (۲۷۲-۲۷۷)، اندازه: ۱۱/۵×۲۳سم [ف: ۳۲ - ۷۰]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۷۰/۲ط

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الاقبال بالکلیه علیه و تلک هی الحالة التی یستفاد بالله منها و من سرها و غایتها.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تملک: جواد بن ملا علی اکبر خوانساری؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۵ص (۵۰-۹۴)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۲۴/۳ - ۹۴]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۵۴۷/۱۰

آغازو انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۲۱ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲گ (۸۸پ-۹۹پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۲ - ۲۲۵]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۷۹۴/۱۰-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۷۳۰]

۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۷۴/۱۵

خط: تعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۶۱ق؛ ۵گ (۲۱۶ر-۲۲۰پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۲۰سم [ف: ۳ - ۲۵۶]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۳۱۳۴

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد رضا، تا: ۱۰۶۵ق [الفبائی: - ۲۳۱]

۱۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۰۷۹/۱۲

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و یا آغاز قرن ۱۲؛ ۱۰گ (۱۷۵پ-۱۸۴ر) [ف: ۲ - ۱۹۵]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۷۳/۱۵ ط

ترجمه قصه حی بن یقظان؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۷۰ق؛ ۲۹ص (۱۴۶-۱۷۴) [ف: ۲۴/۳ - ۹۷]

۱۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۲۶۷/۷

آغازو انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۷۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سیاه، ۴گ (۲۶پ-۲۹پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳/۸سم [ف: ۷ - ۳۱۱]

۲۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۲۷۵/۲۵-۳۰/۱۵۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و تصرفه عن مراده قوی اخری و ذلک ما نستعیذ بالله منه و من شره و غائلته و هو خیر معاد تمت الرسالة المرموزة بدفائنها المنکوزة ...

از اول تا آخر؛ خط: نستعلیق، کا: محمد تقی گلپایگانی نجفی (جامع جنگ)، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج سرخ، ۵گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۶ - ۳۲۰۲]

۲۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۸۴

آغاز: بسمله، رسالة ابی علی الحسین بن عبدالله بن سینا المترجمه برسالة حی بن یقظان؛ **انجام:** غلامحسین الطبیب فی شهر شعبان المعظم من شهور تسع و تسعین و ماتین بعد الالف

خط: نسخ، کا: غلامحسین طبیب، تا: ۱۲۹۹ق؛ با سرلوح مذهب، مجدول؛ کاغذ: فرنگی،، جلد: تیماج ترنج، ۱۰۱گ، ۱۱ سطر (۳/۵×۸)، اندازه: ۷×۱۲سم [ف: ۸ - ۳۹۳]

۲۲. تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه:۱۹/۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [نشریه: ۵ - ۶۳۸]

۲۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۱۴/۱۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۶گ (۷۶پ-۸۱پ)، ۱۶ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم[ف:۸-۷۵۱]

۲۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۸۴/۹-ف

نسخه اصل: لیدن (Cod. 1020a Warn 1464-2479)؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱ - ۶۱۳]

۲۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۴۳/۴۹-ف

نسخه اصل: بغداد لی وهبی ش ۲۰۲۳؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۹گ (۲۶۶ر-۲۸۴پ) [فیلمها ف: ۱ - ۵۲۰]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۲۹۴/۷

آغاز: بسمله. هذا بیان رموز قصة حی بن یقظان قوله انه قد تیسر لی اراد بقوله هو النفس الناطقة التی لیست من هذا العالم؛ **انجام:** واتصل به لینال خطه من ذلک والله اعلم واحکم والحمدلله رب العالمین

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۲۱پ-۲۸ر)، سطور مورب، اندازه: ۹/۵×۲۰سم [ف: ۳۰ - ۵۸]

● شرح قصة حی بن یقظان = تفسیر حی بن یقظان /

فلسفه، داستان / عربی

š.-u qiṣṣat-i ḥayy-i-bn-i yaqẓān = tafsīr-u ḥayy i-bn-i yaqẓān

ابن زیله، حسین بن محمد، - ۴۴۰ قمری

ebn-e zayla, hoseyn ebn-e mohammad (- 1049)

وابسته به: شرح قصة حی بن یقظان = الرسالة المرموزة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

ابن زیله از شاگردان خاص ابن سینا که در صناعت موسیقی مهارت داشته است. وی شرحی بر رساله «حی بن یقظان» ابن‌سینا نگاشته، در مقابل جوزجانی دیگر شاگرد ابن‌سینا که رساله مذکور را به فارسی ترجمه نموده است. عبارات متن در عنوان «فص» و توضیحات شارح در عنوان «شرح» آمده است.

آغاز: قال الشیخ الرئیس ابوعلی بن سینا و بعد فان اصرارکم معشر اخوانی علی اقتضایی شرح قصة حی بن یقظان هزم لجاجی فی الامتناع و حل عقد عزمی عن المماطله و الدفاع فانقدت لمساعدتکم و بالله التوفیق انه قد تیسرت لی حین مقامی ببلادی برزه برفقائی الی بعض المنتزهات المکتنفة لتلک البقعه، شرح: قال الشیخ ابومنصور الحسین بن محمد بن زیله تیسرت لی دالة علی ان الامور کلها

انجام: و الممکن من العجز و نقصان القوة التی یستطاع ذلک التعقل، تمت الرموز و ایضاحها، و لله المنة.

چاپ: این گزارش در مجله «المجمع العربی» دمشق در ۱۹۵۵م به چاپ رسیده است.

[دائرة المعارف الاسلامیة الکبری: ۲۱۵/۳-۲۱۸؛ دبا ۶۴۹/۳؛ حاجی خلیفه ۸۶۲/۱ «رسالة حی بن یقظان» و شرح آن؛ مهدوی، فهرست مصنفات ۹۴ «حی بن یقظان» ۹۶ «حی بن یقظان علی بیان آخر»؛ فهرستواره منزوی ۳۰۰/۱-۳۰۱ چند ترجمه فارسی آن؛ الذریعه ۱۲۸/۷«حی بن یقظان»، همانجا و کار ابن زیله، همانجا ۹۲/۱۷ «قصة حی بن یقظان»]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۶۷/۶-ف

نسخه اصل: احمد ۳ ش ۳۲۶۸؛ خط: نسخ، کا: محمد بن عیسی بن علی بن هیاج طبیب، تا: ذیحجه ۵۸۰ق [فیلمها ف: ۱ - ۵۵۱]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۶۵۱/۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، اندازه: ۱۲/۷×۲۱/۴سم [ف: ۷ - ۴۵۱]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۹۳۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** فص و الملک ابعدهم فی ذلک مذهباً ... تفسیره و الملک ابعدهم ... سمح فیاض وجوده فائضا عنه ایضاً عامة اخوانه

خط: نسخ مخلوط به نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۴؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۴گ، ۳۳-۴۰ سطر، اندازه: ۱۱×۲۲سم [اهدائی ف: ۵ - ۱۱۷]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۰۸۳/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عیسی بن ابی نصر بن سعد بن جریر متطبب مسیحی، تا: نیمه رمضان ۶۲۷ق، کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۳۳/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۹۹]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۷۱۱/۱۳-ف

نسخه اصل: نسخه آقای روضاتی در اصفهان. ناقص؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [فیلمها ف: ۱ - ۷۲۲]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۷۶/۱

کا: ابوالحسن صفی الدین محمد، تا: ۱۰۱۰ق، جا: اصفهان؛ قطع: بیاضی جیبی [میراث شهاب: س۸ش۴ - ۶۲]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۵۴۷/۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۰۲۱ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶گ (۹۷پ-۱۰۲ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۲ - ۲۲۶]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۷۹۴/۱۲-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۷۳۰]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۷۴/۱۷

آغاز و انجام: برابر

خط: تعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۶۱ق؛ ۶گ (۲۲۷ر-۲۳۲ر)، اندازه: ۱۰/۵×۲۰سم [ف: ۳ - ۲۰۹]

۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۰۷۹/۱۳

آغاز: برابر **انجام:** فان هذا الملك المطلع علی دونه بنهایة.

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و یا آغاز قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ ۲۶گ (۱۸۴ر-۲۰۹پ) [ف: ۲ - ۱۵۹]

۱۰. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۲۰/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** هی التی یستعاذ بالله منها و من شرها و غائلتها و الله میسر لما فیه الخیر.

خط: شکسته نستعلیق، کا: ید الله کجوری نظر پاک، تا: ۱۳۵۲ق، جا: تهران مدرسه ناصری؛ ۲۰گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲/۵سم [ف: ۱ - ۳۲۹]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۱۴۹/۲-ف

نسخه اصل:بادلیان۴۵۶(Hunt ۵۳۴)؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۲ - ۸۵]

● شرح قصة حی بن یقظان = بیان رموز حی بن یقظان / فلسفه / عربی

š.-u qiṣṣat-i ḥayy i-bn-i yaqẓān = bayān-u rumūz-i ḥayy ibn-i yaqẓān

وابسته به: شرح قصة حی بن یقظان = الرسالة المرموزة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۱۴/۱۸

آغاز: هذا بیان رموز قصة حی بن یقظان. بسمله. رب تمم و یسر. قوله انه قد تیسر لی اراد بقوله لی هو النفس الناطقة؛ **انجام:** و اتصل به لینال حظه من ذلک و الله اعلم (تم الشرح بحمدالله و حسن توفیقه.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۱۰گ (۸۲ر-۹۱)، ۱۶ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۸ - ۷۵۱]

● شرح قصة حی بن یقظان = بیان رموز حی بن یقظان / فلسفه / عربی

š.-u qiṣṣat-i ḥayy ibn-i yaqẓān = bayān-u rumūz-i ḥayy ibn-i yaqẓān

وابسته به: شرح قصة حی بن یقظان = الرسالة المرموزة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

از جمله شرح‌های این قصه، شرح عربی عبدالباقی مقدسی است که من نسخه‌ای از آن را ندیده‌ام و به نوشته دکتر مهدوی در کتابخانه سن ژزف بیروت موجود است و احتمال می‌رود نسخه حاضر همان شرح مقدسی باشد. شیخ الرئیس ابن سینا در آغاز رساله قضاء و قدر خود (دکتر مهدوی شماره ۱۰۰، قنواتی شماره ۱۹۳) از شیخی سخن می‌گوید که به ابن یقظان شباهت داشته و آرزوی دیدن مجدد او را کرده است. صاحب الذریعه رساله قضاء و قدر شیخ را، رساله حی بن یقظان و یا مرموزه حی بن یقظان پنداشته، اول و آخر رساله قضاء و قدر را برای معرفی رساله حی بن یقظان آورده و از شرح ابن ژیلا بر آن یاد کرده و نوشته‌اند نسخه حی بن یقظان را در ضمن مجموعه رسائلی بسیار نفیس به خط شهاب بحرانی دیده‌اند. اما در مجلد ۱۷ الذریعه رساله قضاء و قدر و قصه حی بن یقظان هر یک در ذیل عنوان درست خود با شماره ۷۵۶ و یاد شده است. محمد صغیر حسن در مقدمه سودمند خود بر چاپ شرح حی بن یقظان در مجله مجمع علمی دمشق (سال ۲۹ جزء ۳) از نسخ قصه و شرح و نیز نظایر این قصه (با همین نام یا با نام‌های دیگر) یاد کرده اما با کمال تأسف دچار سهوی شده و شرح ابن ژیلا را از شیخ الرئیس پنداشته و دلایلی نارسا اقامه کرده است. اهم این ادله عبارتی است از شیخ الرئیس که معصومی آن را از صدر نسخه شرح نقل کرده است. عبارت مزبور این است: «و بعد فان اصرار کم علی و اقتضای شرح قصه حی بن یقظان هزم لجاجی فی

الامتناع». در این‌که این عبارت که معصومی آن را از صدر نسخه شرح ابن ژیلا (و به تصور او شرح شیخ الرئیس که شرح ابن ژیلا مختصری است از آن) نقل کرده، سخن شیخ است تردید نیست اما در آغاز اصل قصه است نه در آغاز شرح و مقصود شیخ از «شرح»، توصیف قصه حی بن یقظان است. شاید شیخ، طرح قصه فلسفی خود را قبلاً با شاگردان در میان نهاده بوده و شاگردان همواره منتظر توصیف آن قصه و تألیف این رساله از او بوده و اصرار می‌ورزیده‌اند. در هر حال این جمله در آغاز همه نسخ قصه حی بن یقظان (که تا کنون دیده‌ام) موجود است و دور نیست که ابن ژیلا نیز آن را عیناً در آغاز شرح خود آورده باشد (هر چند در نسخه‌های شرح که در دسترس من است دیده‌ام). بنابراین عبارتی که معصومی بدان استناد جسته هرچند از شیخ الرئیس است اما ما را بدین نتیجه نمی‌رساند که شیخ خود قصه فلسفی خود را شرح کرده است. (عبدالحسین حائری)

[کشف الظنون ۵۴۹/۱ ذریعه ۱۲۸/۷، ۹۲/۱۷-۹۳؛ فهرست مؤلفات ابن سینا از دکتر مهدوی ص ۹۶-۹۷]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۹۶۰/۳

آغاز: قوله انه قد تیسرلی. اراد بقوله لی هو النفس الناطقة التی لیست من هذا العالم یعنی القوة العقلیة التی هی مجرده عن المادة التی بها الانسان انسان و بها یتمیز عن سائر الحیوانات قوله حین مقامی ببلادی اشارة الی وقت تعلق النفس بالبدن و تدبیر هالمملکته اذهی یتجر عنه وقت المفارقة عند الموت برزة ای ظهور اثر فی عالم الاجسام برفقائی سایر قوی الانسان التی هی الحیوانیه و النفسانیه و الطبیعیه مما یوجد لسائر الحیوانات فالنفس الناطقه

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قرمز، ۱۵ص (۱۶۹-۱۸۳)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۹ - ۶۶۶]

● **شرح قصه حی بن یقظان** / فلسفه / فارسی

š.-e qessa-ye hayy ebn-e yaqzān

وابسته به: شرح قصة حی بن یقظان = الرسالة المرموزة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

[نسخه‌های منزوی ۸۱۳/۲؛ مصنفات ابن سینا، مهدوی ۹۵ و ۹۴]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۴۱۹/۵-۳۸/۳۹

آغاز: بسمله ستایش و آفریدن مریزدان کیهان داد را آفریده گار جهان و دارنده زمین و آسمان؛ **انجام:** و اما تمامی پیدا کردن این اندر کتابهاء بزرگ یاد توان کردن و خواجه رئیس رحمة الله علیه خود اندر کتاب شفا یاد کرده است و مختصر آن اندر کتاب دانش نامه علایی تمت.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۵ - ۲۶۳۰]

● **شرح القصص الحق** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul qiṣaṣ-il ḥaqq

وابسته به: القصص الحق فی مدح خیر البشر (قصیدة)؛ یمنی، یحیی بن شمس الدین (-۹۶۵ق)

الامام المتوکل علی الله شرف الدین یحیی بن شمس الدین حسنی یمنی قصیده‌ای هائیه در مدح و سیرت پیامبر اکرم (ص) سروده است به نام «القصص الحق فی مدح و ذکر معجزات سید الخلق» با این سر آغاز: «لکم من الحب صافیه و وافیه / و من هوی القلب بادیه و خافیه». این قصیده بسیار مشهور است و گروهی بر آن شرح نوشته‌اند و شرح حاضر که گویا به دستور ناظم انجام گرفته است توضیحی و تاریخی می‌باشد و در آن از مصادر روایتی و تاریخی گوناگون استفاده شده است. شاید این شرح از قاضی محمد بن یحیی بهران الصعدی (-۹۵۷ق) باشد، باید تحقیق شود.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۷۶۶

آغاز: الحمد لله الذی الصطفی سیدنا محمد من أشرف العناصر و فضله علی جمیع الاوائل و الاواخر؛ **انجام:** ثم استعیر للطائر اذا صاح و ترنم و الایک الشجر الملتف و احدته ایکة.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قبل از کتاب قصایدی از شعر عربی به ترتیب حروف قوافی انتخاب شده؛ تملک: عبدالله بن شیخ احمد بن زین الدین احسائی به تاریخ ۱۲۴۴ و مهر «عبد الله بن احمد» (هشت‌گوشه)، عبدالکریم بن عبدالرحیم بن محمد باقر تبریزی و مهر «الواثق بالله الغنی عبده عبد الکریم بن عبد الرحیم» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۱۲ - ۳۳۰]

← شرح القصیة اللامیة فی عقائد اهل الدین الاسلامیة ← شرح بدء الامالی

● **شرح قصیدة** / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīda

جندی حسینی، محمد بن احمد، ق۹ قمری

jondī hoseynī, mohammad ebn-e ahmad (- 15c)

تاریخ تألیف: ۸۹۸ق

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۹۵۹/۹

آغاز: ... ذلک من انفسهم کذا فی المیسر و فی بعض النسخ اتیانی بالنون ای مجیی فیکون الباء مقدرا فی البغیا ای بالبغی و البغی التعدی. یمینا بربی ان قلبی یحبه ... ای اقسمت میناه بالله ان قلبی یحبه ای یحب ای یحب الرسول (ع) و ذلک ای محبتی ایاه ...

آغاز نوشته ابراهیم: الله حسبی یقول الفقیر المذنب ... ابراهیم بن سعدالدین قد تشرفت عینی بمطالعه جمال ابن مؤلف هذا الکتاب ... حتی بلغوا الی دارالسلام دمشق الشام؛ **انجام:** و قد انتهی فی سابع جمادی الاخری ثبتنا الله تعالی علی الحق فی الاولی و الاخری سنه ثمان و تسعین و ثمانیه حامداًلله و مصلیا علی نبیه و مسلما. پایان: و اصحابه ینابیع العلوم و الحکمه.

بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۰۵ق؛ پس از پایان سخن مؤلف شرح، ابراهیم بن سعدالدین بن حاج سلطان خیام ایروانی سرگذشت مؤلف و فرزندش را در سه صفحه دفتر به خط نستعلیق شیوه ترکی نوشته، وی می‌گوید در تاریخ ۱۰۰۵ که علی بن محمد بن احمد فرزند مؤلف شرح با همراهان خود به قصد رفتن حج به دمشق وارد شدند، به زیارت او موفق شدم و سه درس از شرح شمسیه از او فراگرفتم. به نوشته این ابراهیم، جندی اهل قره باغ بوده و در اثر مزاحمات قزلباش به نخجوان مهاجرت کرده است. تاریخ این نوشته ۱۰۰۵ق است. ابراهیم بن سعدالدین که نسخه اصلی این شرح را به امانت در دست داشته از روی آن نسخه‌ای دیگر تهیه کرده (ظاهراً نسخه حاضر) به هنگام بازگشت علی بن محمد جندی از سفر حج از استنساخ آن فراغت یافته و نسخه اصل را به او باز می‌گرداند و چون وی عازم وطن خودش شده به هنگام وداع این شعر فارسی را بدرقه راه او کرده است: «بعد از این صبح وصالت شام هجران می‌شود ×× آن زمان این شام باشد صبح تا جان می‌شود»، در کنار ص اول شرح قصیده نوشته‌ای است از عبدالغنی که با مؤلف معاصر بوده و درباره این شرح نوشته: «لقد تشرفت عینی بالمطالعه فی هذا الکتاب ... فوجدت فیه من العجائب و رأیت فیه من الغرائب ففیه من کلام الله تفسیر و فیه احادیث الرسول (ص) کثیر و فیه من التصوف ما تروم و فیه من بحرالنحو ما ترید و تعوم و فیه من الفروع و الاصول و فیه من المعقول و المنقول ...»، قسمت آخر نسخه شرح قصیده‌ای است در مدح حضرت پیغمبر (ص) که آخرین بیت آن که در نسخه حاضر دیده می‌شود این است: «یمینا بربی ان قلبی یحبه ×× و ذاک رجائی فی المماة و فی المحی»، نسخه شرح و ذیل مزبور به خط نستعلیق قرن ۱۰ و ۱۱ و به شیوه ترکی است و به حدس قریب از همین ابراهیم بن سعد الدین ایروانی است. این ذیل ص ۱۸۴-۱۸۶ را فراگرفته است؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۳ص، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۰ - ۳۹۹]

● **شرح القصیدة** / کیمیا / عربی

š.-ul-qaṣīda

شرح قصیده ابن امیل در کیمیا.

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۲۵/۸

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱ - ۹۲۸]

● **شرح القصیدة** / کیمیا / عربی

š.-ul qaṣīda

وابسته به: قصیدة نونیة؛ عراقی، عبدالعزیز بن تمام (-۷۶۲)

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۷۶/۳

آغاز: بسمله و الصلاة و السلام علی محمد وآله اجمعین. قال المؤلف رحمه الله انی طالعت کثیراً من اشعار اهل الصناعة فلم اراشرح لاصولها و لا اوضع لفصولها من قصیدة الحکیم الفیلسوف ابی الاصبغ عبدالعزیز بن تمام العراقی ... قد قرأت هذه القصیدة علی الادیب ابی القاسم بن السید الشریف البطلیوسی فی المسجد الجامع بمدینة قرطبة، قال قرأتها علی عبدالدائم بن عبدالله العراقی قال قرأتها علی الحکیم الفیلسوف ابی الاصبغ عبدالعزیز بن تمام العراقی بمیا فارقین. و اخبرتی الحکیم الحاج محمد بن اشعث انه اجتمع بمصر مع من لقیه و قرائها علیه بعدان نسخها منه فوجدها صحیحة و ذلک فی سنة اربعمائة و کان و اصلاً للصنعة لا محالة؛ **انجام:** الکبایت و الزرانیخ فاعتمد علیه ترشد.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۸۴ق؛ شعرها پس از عنوان «اصل» و شرح آنها پس از عنوان «شرح» آمده؛ جلد: تیماج سبز، ۱۷گ (۸پ-۲۴پ)، ۱۸ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۵ - ۴۶]

● **شرح قصیده** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e qasīda

شارح از پیروانی مکتب ملاصدرا و از شاگردان ملاعلی نوری است. نخستین بیت این قصیده: «بزم غیب از شمع ذاتش چون منور داشتند ×× پرده داران صفاتش پرده بر در داشتند. ناظم نظم قدرت و شیرازه بند صحیفه فطرت وقتی که معانی رشیقة المبانی نفوس ارواح را بنیروی حکمت بالغه ...»

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۴۸۳/۲

آغاز: بسمله الهی بزرگی و حشمت توراست ... شریفترین مقالی که آب و رنگ فقرات دلپذیرش را ... [در میان آمده است:] ... و جناب شیخ المشایخ شیخ احمد احسائی ... دام ظلّه ... ناظم دام ظله اشاره نموده است و فرموده است: بوالبشر را بر بشر گر برتری دادند لیک ×× پایه خیر البشر برتر ز برتر داشتند؛ **انجام:** تاج فرق خرد فتحعلی شه آنکه او ×× خاک پایش خسروان را زیب افسر داشتند.

خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۲۲ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: سفید و فستقی، جلد: تیماج سرخ، ۱۹-۳۶ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۵۹۰]

● **شرح قصیده** / ستاره‌شناسی / فارسی

š.-e qasīde

شرح قصیده «بنگر این دهر ...»

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۶۷۹
آغاز: بسمله. بنگر این دهر چه با نسق نظم و ساخته‌اند ×× کاتش و آب در آن جمله بهم ساخته‌اند؛ **انجام:** یکدیگر ضرب کن نه میشود پس هریکی را هزار گیر پس سی در سیصد نه هزار می‌شود.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ضمیمه نسخه ش ۱۶۶۷۸؛ ۱۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۱۲سم [رایانه]

● **شرح قصیده** / ادبیات / فارسی
š.-e qasīda

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۲۱۸
بی‌کا، تا: ۱۲۴۵ق؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۷/۸×۲۷/۴سم [رایانه]

● **شرح قصیده** / ادبیات / فارسی
š.-e qasīda
شرح قصیده‌ای است که به عربی در مدح حجةالاسلام [ظاهراً حجةالاسلام سید محمد باقر شفتی متوفی ۱۲۶۰ق] سروده شده و خود ناظم که معلوم نیست کیست، به شرح فارسی آن پرداخته است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۶۰
آغاز: الحمدلله الباری الرزاق، و الصلوة و السلام علی محمد و آله ذوی الارتقاء و الاستباق؛ **انجام:** نقله من کتاب مشارق الانوار لشیخ رجب البرسی.
به دنبال شرح قصیده، یادداشت‌های پراکنده‌ای است به عربی و فارسی منقول از کشکول شیخ بهائی و غیره؛ خط: نسخ و نستعلیق تحریری، کا: علی اکبر بن محمد کریم سالیانی گیلانی، تا: ۱۷ ربیع الثانی ۱۲۶۲ق؛ واقف: حاج عماد فهرستی، تیر ۱۳۱۰؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: پارچه‌ای، ۱۹گ، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۷ - ۶۲۰]

● **شرح قصیده** / کلام و اعتقادات / فارسی و عربی
š.-e qasīda
شرح قصیده‌ای است عربی.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۶۷۱
آغاز: بسم الذی لا اله الا هو حمد الله الذی خلق؛ **انجام:** فاستبقوا الصراط ... تفلحون و الحمدلله رب العالمین. (کذا)
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۸۷گ، ۲۵ سطر [رایانه]

● **شرح قصیده: «ابروی درهم کشیده به بازار آمده»** / ادبیات / فارسی
š.-e qasīda: «abrūy darham kašīde be bāzār āmade ...»
شرح مختصری است بر قصیده عطار نیشابوری با مطلع «ابروی درهم کشیده به بازار آمده ×× خلقی بدین طلسم گرفتار آمده».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۲۴/۱۶
آغاز: ابروی درهم کشیده ... یعنی روی خود را که ظاهر وجود است بروی پوش تعینات و صور در کشیده؛ **انجام:** با این همه ستاره ... یعنی با آنکه ستاره سبب هدایت است ... سرگردانی است.
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۲۱ق؛ ۵ص (۱۴۰-۱۴۴)، اندازه: ۱۱/۵×۲۳سم [ف: ۳۲ - ۱۵۶]

● **شرح قصیدة ابن سینا** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-i ibn-i sīnā
وابسته به: دیوان ابن سینا؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۹۹۶/۲-ف
نسخه اصل: کتابخانه دکتر اصغر مهدوی ش ۴۷۵؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱ - ۶۳۳]

● **شرح قصیدة ابن غنیمة الهاشمی** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-i ibn-i ġanīmat-il-hāšimī

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۵۸/۲
آغاز: بسمله. قال شاکرین غنیمة بن ابی الفضل عن عبدالجبار الهاشمی قال سمعت هذه الندبة من الشیخ ابی بشیر بن ابی طالب الکندی یرویها عن ابی عیینة الزهری قال کان علی بن الحسین علیهما السلم یناجی و یقول قل لمن قل عزائه و طال بکائه و دام عنائه و بان صبره و تقسم فکره التس علیه امره من فوت الاولاد و مفارقه الاباء والاجداد و الامتعاض بشماتة الحساد الم تر کیف فعل ربک بعاد ارم ذات العمار. تعز فکل للمنیة ذائق ×× و کل ابن انثی للحیوة مفارق / فعمر الفتی للحادثات و رئیة ×× تناهیه ساعاتها و الدقایق / کذا نتفانی واحداً بعد واحد ×× و تطرقنا بالحادثات الطوارق. نثر: فحسن الاعمال و جمل الافعال و قصر الامال الطوال فما عن سبیل المنیة مذهب و لاعن سبیل الجمام مهرب و لاالی قصد النجاة؛ **انجام:** اتا من امرالله ما لا یرد و نزل به من قضائه ما لایصد فتعالی الملک الجبار المتکبر القهار قاصم الجبارین و مبیر المتکبرین (در میانه و پایان ناقص).
خط: نستعلیق، کا: علی اشرف بن میرزا رضای وکیل حسینی شیرازی، تا: ذیقعده ۱۲۷۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱گ (۱۵۰پ-۱۶۰ر)، ۸ و ۱۱ سطر (۱۴×۷)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۸ - ۲۲۷]

● **شرح قصيدة ابن فارض اليائية** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-i ibn-i fāriḍ al-yāʼīyya
وابسته به: دیوان ابن فارض؛ ابن فارض، عمر بن علی (۵۷۶-۶۳۲)
شرح قصیده یائیه عمر بن الفارض، با مطلع: «سائق الأظعان یطوی البید طی ×× منعماً عرج علی کثبان طی»
[الأعلام للزرکلی ۵۵/۵؛ کشف الظنون ۱۳۴۹/۲]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۲۰۴
آغاز: الحمدلله الذی رفع الأدب و أهله و سواهم بدوراً کاملة و سواهم أهلة؛ **انجام:** و قد بینا لک فی موضعه من الشرح فارجع الیه فرضی الله تعالی عنه و رحمه و نفعنا به آمین آمین.
خط: نسخ، کا: جواد بن أبی القاسم نائینی، تا: شنبه ۲۸ جمادی الثانی ۱۲۷۶ق؛تملک: میرزا حسن مستوفی نجل میرزا موسی وزیر لشکر، محمد محقق در ۱۳۵۶ش؛ جلد: چرم زرد، ۲۴۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷سم [مؤید: ۱ - ۱۹۷]

● **شرح قصيدة ابن فارض اليائية** / عرفان و تصوف / عربی
š.-u qaṣīdat-i ibn-i fāriḍ al-yāʼīyya
وابسته به: دیوان ابن‌فارض؛ ابن فارض، عمر بن علی (۵۷۶-۶۳۲)
شرحی است عرفانی بر قصیده یائیه ابن فارض خطاب به مواليان.

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۱۶۱/۶
آغاز: انتم فروضی و نقلی - انتم حدیثی و شغلی؛ **انجام:** عن المبدأ ازلاً و ابداً و هو فی مقابلة عز الحق تعالی الازلی الابدی
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳گ (۲۰۸پ-۲۱۰پ)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [مؤید: ۳ - ۱۴۰]

↩ شرح قصيدة ابن النحوی > الاضواء البهجة فی ابراز دقایق المنفرجة
↩ شرح قصيدة ابنية الافعال > شرح لامية الافعال
↩ شرح قصیده ابوالمفاخر رازی > حل ما لاینحل
↩ شرح قصيدة ابی الاصبع العراقی > شرح قصيدة عبدالعزیز بن تمام
↩ شرح قصيدة ابی الاصبع العراقی > کشف الاسرار للافهام فی شرح قصیدة عبدالعزیز بن تمام

● **شرح قصيدة ابی الاصبع العراقی = شرح القصيدة النونية** / کیمیا / عربی
š.-u qaṣīdat-i ab-il-iṣbaʻ-il-ʻirāqī = š.-ul-qaṣīdat-in-nūnīyya
؟جلدکی، علی بن ایدمر، - ۷۶۲ قمری
jeldakī, ʻalī ebn-e aydamor (- 1361)
وابسته به: قصیدة نونیة؛ عراقی، عبدالعزیز بن تمام (-۷۶۲)
شرحی است بر قصیده ابوالاصبع عبدالعزیز بن تمام عراقی در علم کیمیا. قصیده مذکور دارای ۸۷ بیت است و آغاز آن چنین است: «و ذات ذل لها الحاظ انسان ×× و ریح مسک وحیداً عید غانی / هی الفتاة التی من اجلها فرحت ×× نفس الغنی و نفس المعمر الفانی». شارح در مقدمه می‌گوید که این قصیده را نزد ادیب ابوالقاسم بن سید شریف بطلیموسی در مسجد جامع قرطبه تحصیل نموده که او نیز نزد حکیم وزیر بن معمر قابسی و او نزد عبدالذایم بن عبدالله عراقی و او نزد ناظم قصیده در شهر میافارقین قرائت نموده است. در کشف الظنون (چاپ فلوکل: ۵۱۸/۴-۵۱۹) شرحی از همین قصیده با عنوان «کشف الاسرار و هتک الاسرار» به جلدکی نسبت داده شده و آمده است که جلدکی آن شرح را در سال ۷۳۷ق در دمشق تألیف کرده است و مرتب بر چند باب و یک خاتمه است با سرآغاز: «انا نحمدک علی ما الهمت من البیان». با توجه به تفاوت در سرآغاز، شرح حاضر باید غیر از کشف الاسرار جلدکی باشد (که نسخه‌های آن در فنخا ذیل عنوان «کشف الاسرار للافهام فی شرح قصیدة عبدالعزیز بن تمام» خواهد آمد)، با وجود این، در برخی فهرست‌ها به وی نسبت داده شده است.
آغاز: و الصلاة و السلام علی محمد و آله اجمعین، قال المؤلف رحمه الله انی طالعت کثیراً من اشعار اهل الصناعة ...
انجام: و اعلم أن الملح القلی الابیض و النوشادر المثبت تدبرهما الکباریت و الزرانیخ فاعتمد علیه ترشد انشاءالله و حده العزیز.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۳۸۶/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: علی اکبر کرمانشاهی، تا: ۹ صفر ۱۲۶۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵گ (۱پ-۱۵پ)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۹ - ۱۶۴]
۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۶۱۴/۱۲
آغاز: بسمله و الصلوة و السلام علی محمد و آله اجمعین قال المؤلف رحمه الله ... شعر: و ذات ذل لها الحاظ انسان ×× و ریح مسک وحیداً غید غانی
خط: نستعلیق خوب، بی‌کا، تا: ۲۶ محرم ۱۲۷۶ق، جا: کرمانشاه؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ۱۱گ (۵۹پ-۶۹)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱ - ۵۲۲]
۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۰۰۰/۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** و اناس اما ظالم او جاهل فمتی اطبق تکرما و تکلما
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۳۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [رایانه]
۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۳۲۴/۲
آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۳۷گ(۵پ-۴۱ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷/۲×۲۲/۳سم [ف: ۶ - ۳۷۴]

● شرح قصيدة ابی الاصبع العراقی = شرح القصيدة النونية / کیمیا / عربی

š.-u qaṣīdat-i ab-il-iṣba'-il-'irāqī = = š.-ul-qaṣīdat-in-nūnīyya

وابسته به: قصيدة نونية؛ عراقی، عبدالعزيز بن تمام (-۷۶۲)

همان اثر پیشین است که در اکثر فهرست‌ها با مؤلف ناشناس آمده است.

آغاز: بسمله. و الصلاة و السلام علی محمد و آله اجمعین قال المؤلف رحمه الله انی طالعت كثيراً من اشعار اهل الصناعة فلم ار اشرح لاصولها و لا اوضح لفصولها من قصيدة الحكيم الفيلسوف ابی الاصبغ عبدالعزيز بن تمام العراقی فانه جمع فيها. اصول جميع الصناعة

انجام: و اعلم ان الملح القلی الابيض و النوشادر المثبت تدبر بهما الكباريت و الزرانيخ فاعتمد عليه ترشد انشاء الله تعالی

[الذريعة ۱۸: ۱۹؛ سزگین ۴: ۲۹۰]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۹۳۲/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: علی محمد لواسانی، تا: ۱۲۵۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج نارنجی، ۹ص (۱۹۰-۱۹۸)، ۲۳سطر (۱۰/۵×۲۲/۵)، اندازه: ۱۹/۵×۳۲سم [ف: ۱۴ - ۱۶۰]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۴۹۹/۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی محمد، تا: شوال ۱۲۸۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۱۵گ (۱۳۶ر-۱۵۰پ) [ف: ۱۶ - ۳۹۷]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۸۴۹/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۸۸ق؛ ۲۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [الفبائی: - ۳۵۲]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۹۹۹/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** فوزا بصفح و غفران و رضوان

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۲۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [الفبائی: - ۳۵۲]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۰۰/۲۸

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۲ص (۱۳۰-۱۴۱)، ۱۶ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۰ - ۵۵۵]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۱۸۶/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد علی طهرانی، تا: ۱۳۰۳ق؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: میشن سبز، ۳۷ ص (۱-۳۸)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۲×۲۰/۷سم [ف: ۶ - ۲۷۲]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۵۹۹/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد هاشم الخمسه الفاخور تلوئی، تا: ۲۷ شوال ۱۳۰۹ق؛ جلد: تیماج سبز، ۱۷گ (۱۲۱ر-۱۳۷ر)، ۱۷ سطر [ف: ۳۶ - ۱۵۱]

● شرح قصيدة ابی الاصبع العراقی / کیمیا / عربی

š.-u qaṣīdat-i ab-il-iṣba'-il 'irāqī

برمکی، ابی سالم بن یحیی

barmakī, abī-sālem ebn-e yahyā

وابسته به: قصيدة نونية؛ عراقی، عبدالعزيز بن تمام (-۷۶۲)

شرح قصیده نونیه ابی الاصبع بن عبدالعزیز بن تمام عراقی است. نام مؤلف بر فراز صفحه اول نسخه آمده و گمان دارم که یحیی بن ابی بکر بن محمد برمکی باشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۳۸۶/۱۴

آغاز: و ذات دل لها الحاظ و سنان ... قوله كبريتية حمراء الكبريتية الحمراء هی النفس و ان كان لونها فی المقطر البياض؛ **انجام:** و أما قول الحكيم فی ديوان الشذور فی القصيدة التائية ...

خط: نستعلیق، کا: علی اکبر کرمانشاهی، تا: ۹ صفر ۱۲۶۸ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۲۴۶پ-۲۵۳ر)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۹ - ۱۷۰]

● شرح قصيدة ابی فراس / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-i abi firās

وابسته به: ديوان ابوفراس؛ ابوفراس حمدانی، حارث بن سعيد (۳۲۰-۳۵۷)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۷۰۲

آغاز: شعر عبدالله بن المعتز العباسی ... و قال رحمة الله تعالی ارتجالا الاقل ... عبيدالله و طاغی قريش و كذابها؛ **انجام:** من باب حزب حفظه و دقاه ... فی مشهد الرضا عليه السلام

خط: نسخ، کا: فتح الله، تا: ۱۲۸۲ق، جا: مشهد رضوی؛ واقف: محمد ایرانی [الفبائی: - ۳۵۲]

● شرح قصيدة ابی مدين / عرفان و تصوف / عربی

š.-u qaṣīdat-i abi madyan

وابسته به: حزب ابومدين = القصيدة الرائية؛ ابومدين مغربی، شعيب بن حسن (۵۲۰-۵۹۴)

شرحی است بر قصیده رائیه ابی مدین در تصوف و عرفان و سلوک طریق حق که در آغاز آن گوید: «مالذة العيش الا صحبة الفقرا ×× هم السلاطين و السادات و الامرا».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۷۷۹/۷

آغاز: شرح: الحمدلله رب العالمین ... و بعد فقد قال صلی الله علیه و سلم یحشر المؤمن علی دین خلیله؛ **انجام:** و الا فنحن معترفون بالتقصیر عن حقائقها و انما الاعمال بالنیات.

خط: نسخ، کا: عمر بن علی بن عمر الهندوان، تا: ۱۱۱۲ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۶گ (۱۱۲پ-۱۱۷ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۷ - ۳۳۹]

● **شرح قصیدة ابی نواس** / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-i abi nuwās

وابسته به: دیوان ابی نواس؛ ابونواس، حسن بن هانی (۱۴۵-۱۹۶)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۳۵/۱۸

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج حنایی، ۶۱ص (۲۴۲-۳۰۲)، ۱۸ سطر [سنا: ف: ۲ - ۱۲۹]

● **شرح قصیده اثیرالدین اخسیکتی** / ادبیات / فارسی

š.-e qasīda-ye asīr-od-dīn axsīkatī

؟ اثیرالدین اخسیکتی، - ۵۷۷ ؟ قمری

asīr-od-dīn-e axsīkatī (- 1182)

شرح قصیده‌ای از اثیرالدین اخسیکتی با مطلع: «جهان را هم جهان بانی است پیدا و پنهان دان».

آغاز: بسمله. جهان را هم جهان بانی است پیدا بین و پنهان دان ... حقیقت است که انسان را آفریدگاریست که هر چه در هژده هزار عالم آشکارا و پنهانست

انجام: که در خم خانه دوران می‌افتاده است بی پایان.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۸۵۶/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۶گ (۳۴پ - ۳۹پ)، ۱۲سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۴۴ - ۱۰۰]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۱۸/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۳۳ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲گ (۱۱۵-۱۲۶)، ۱۷ سطر (۱۱×۲۱)، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف: ۱۳ - ۳۰۹۸]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۳۱/۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۸ص (متن و هامش ۱۹۵-۲۰۲) [سنا: ف: ۲ - ۲۲۵]

← شرح قصیدة احمد بن فرح الاشبیلی > شرح قصیدة الغرامیة

● **شرح قصیدة اسرار الحکمة** / منطق / فارسی

š.-e qasīde-ye asrār-ol-hekma

لوکری، فضل بن محمد، - ۴۶۴ قمری

lawkarī, fazl ebn-e mohammad (- 1072)

در حکمت چهارگانه: ۱ منطقی، ۲ طبیعی، ۳ ریاضی، ۴ الهی و علم اخلاق.

آغاز: بسمله، عونک یا لطیف قال الشیخ الامام ابو العباس الفضل اللو کری رحمة الله علیه. سپاس و ستایش مرا یزد واجب بوجود القسم الاول فی المنطقیات.آیا شنیده قیاس و شناخته برهان ×× گرفته یاد مقالات منطق یونان. سوال دارم چندی جواب باید کرد ×× اگر غوامض منطق تو را شدست آسان ... آغاز شرح و جواب این مسائل: نخست حد قیاس گوییم و شرح آن نیز بود. حد قیاس: قولی بود تألیف کرده که در وی نهاده باشند چیزهایی که ...

انجام: و عهد من بر تو وصیت من بر تو و بنزدیک تو آنستکه این تالیف را بنا مستحقان ندهی که بروستم کرده باشی و از مستحقان باز نداری که هم ستم کرده باشی و چون کس یا بی اهل باشد مر این را بدل کنی و او را معین باش در تصور و ضبط کردن این تالیف مگر آنک نداند بیاموزد از انکه داند و هر دو آنرا خلاص و نجاة باشد از عالم کون و فساد و هوا و هوان انشاء الله تعالی و حده و کل میسر لما خلق له تم الکتاب اسرار الحکمه بعون الله تعالی و حسن توفیقه

چاپ: تنها بخش منطق آن به اهتمام ابراهیم دیباجی در منطق و مباحث الفاظ (تهران، موسسه مطالعات اسلامی دانشگاه مک گیل با همکاری دانشگاه تهران: ۱۳۵۳)

[فهرستواره منزوی ۶/۱۷۶]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۳۸/۳

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق،بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ برگ (۵۵)؛ ۱۷گ [ف: ۱۵ - ۱۲۹]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۵۴۱/۳۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۸۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۸گ (۵۰۲پ-۵۴۹پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۲×۳۵سم [نشریه: ۳۰ - ۲۱۱]

← شرح قصیدة اسعد الانصاری > شرح قصیدة الاشکنوانیة

● **شرح قصیدة الأشباه** / فضایل و مناقب، شعر / عربی

š.-u qaṣīdat-il ašbāh

مفجع، محمد بن احمد، - ۳۲۷ قمری

mofje‘,mohammad-e bn-e ahmad (- 940)

شرحی است بر قصیده‌ای که خود مؤلف در مدح مولای متقیان امیرالمؤمنین امام علی (ع) سروده و آن را «قصیدة الأشباه» یا «قصیدة ذات الأشباه» نامیده است. ناظم در این قصیده یائیه، با

استفاده از حدیث نبوی، حضرت امیر را تشبیه به انبیای اولی العزم نموده است و در شرح قصیده با استفاده از روایاتی که از مشایخ خود شنیده، به شرح فضایل و مناقب امام علی (ع) پرداخته است. متن حدیث نبوی ــ که مشهور به حدیث تشبیه شده ــ در این کتاب چنین آمده است: «ان أحببتم أن تنظروا الی آدم فی علمه و نوح فی فهمه و ابراهیم فی خلقه و موسی فی مناجاته و عیسی فی سنته و محمد فی زهده و حلمه و کماله و تمامه فلینظر الی هذا الشاب المقبل، فیطیلون الناس ینظرون الیه فاذا علی بن أبی طالب کأنما ینقطع عن صب و ینحط من جبل».
مؤلف در این کتاب از مشایخ ذیل روایت کرده: حدثنا محمد بن یونس الکریمی؛ حدثنا أبوالحسن علی بن محمد بن الوراق عن محمد بن رفاد القطان؛ حدثنا أبوجعفر محمد بن سلمة بن الولید الطویل الطیالسی؛ حدثنا علی بن داود قنطری؛ حدثنا محمد بن الحسن بن مکرم الضبی؛ أجازی أحمد بن عبدالعزیز الجوهری عن أبی زید عمر بن شیبة؛ حدثنا أبوبکر أحمد بن عمر بن عبدالخالق البزاز عن عباد بن الرواجنی؛ حدثنا أبویحیی زکریا بن یحیی السباحی عن اسماعیل بن یونس السعدی؛ حدثنا محمد بن سلمان القطان عن فضل بن مرزوق؛ حدثنا محمد بن علی بن یحیی بن جعفر بن أبی طالب عن زید بن الحباب؛ حدثنا جعفر بن محمد بن احمد بن روح مولی بنی هاشم عن العباس بن عبدالله الراکیانی. شیخ آقا بزرگ تهرانی در الذریعة، این قصیده را چنین معرفی کرده است: «قصیدة الاشباه، القصیدة ذات الأشباه للمفجع فی مائة و ستین بیتاً. شبه فیها أمیرالمؤمنین بسائر الأنبیاء [ال]اولی العزم، کما شبه النبی (ص) بهم مستشهداً بأحادیث أوردها بعنوان الشرح للقصیدة و هی مع الشرح المذکور للشیخ ابی عبدالله المفجع محمد بن أحمد بن عبدالله البصری، صاحب کتاب «الترجمان» توفی یوم السبت ۱۰ شعبان ۳۲۷ کما أرخه یاقوت فی معجم الأدباء و یروی الأحادیث عن مشایخ کثیرة بأسانیدهم. استنسخه الشیخ احمد بن نجفعلی الأمینی التبریزی، والد المیرزا عبدالحسین، و کتب علیه حواشی لنفسه و حواشی للمیرزا ابراهیم بن موسی التبریزی و اهداه التبریزی الی الشیخ محمد السماوی من تبریز الی النجف، و قد وهبها السماوی لنا و کتب بخطه علیه». تعداد ابیات قصیده در الذریعة و الغدیر ۱۶۰ بیت و در اعیان الشیعه و الطلیعة نزدیک به ۳۰۰ بیت دانسته شده؛ ولی در پایان نسخه حاضر آمده:«تمت القصیدة و هی مائة و تسعة عشر بیتاً». علامه امینی در الغدیر ۳۰ بیت از قصیدة الاشباه را نقل کرده و درباره آن نوشته است: «هذه القصیدة من غرر الشعر و نفیسة توجد مقطعة فی الکتب. و نحن عثرنا علیه مشروحة بذکر الأحادیث المتضمنة لمفاد کل فضیلة لأمیر المؤمنین (ع) نظمها فی بیت أو بیتین أو أکثر، یبلغ عدد أبیاتها ۱۶۰ بیتاً، غیر أن فیها أبیاتاً من الدخیل تنافی مذهب المفجع و معتقده ألصقها بالقصیدة بعض أضداده. و أدخل شرحها الملائم لمعنی الأبیات فی الشرح، کما یذکرها فی سید البطحاء أبی طالب والد مولانا أمیرالمؤمنین (ع) و فی أبی ابراهیم الخلیل مما لایقول به أحد من الأصحاب، فکیف بالمفجع الذی هو من رجالات الشیعة و علمائها و شعرائها المتبصرین و أظن أن هذا الشرح أیضاً له، و أحسب أن کلمة شیخ الطائفة الطوسی فی الفهرست، و المرزبانی فی المؤتلف و المختلف، و الحموی فی معجم الأدباء، عند تعداد کتبه، و کتاب قصیدته فی أهل البیت توعز الی ذلک الشرح. و هذه القصیدة تسمی بالأشباه ...». علامه امینی سپس به تخریج حدیث اشباه از منابع اهل سنت پرداخته و پس از آن شرح حال مفجع بصری را آورده است.

[الأعلام زرکلی ۳۰۸/۵؛ اعیان الشیعة ۱۱۳/۹۰-۱۱۴؛ تاریخ نگارش‌های عربی ۱۰۴/۲، ۶۸۶-۶۸۷؛ الذریعة ۴/۱۴-۵ و ۱۰۸/۱۷-۱۰۹؛ رجال النجاشی، ۲۸۵/۲-۲۸۶؛ الغدیر ۳۵۳/۳-۳۶۶؛ الطلیعة من شعراء الشیعة ۲۵۶/۲-۲۵۹؛ الفهرست لابن الندیم، ص ۹۱؛ الفهرست للشیخ الطوسی، ص ۴۲۳-۴۲۴؛ فهرس التراث ۳۴۹/۱-۳۵۰؛ معجم الأدباء، ۱۳۰/۵-۱۴۰؛ معجم المؤلفین ۲۷۹/۸-۲۸۰؛ نوابغ الرواة فی رابعة المئات، ص ۲۳۹-۲۴۰]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۹۰عکسی

آغاز: بسمله قال أبوعبدالله محمد بن احمد بن عبدالله البصری – رضی الله عنه و أرضاه: أیها اللائمی لحبی علیاً ×× قم ذمیماً الی الجحیم خزیا / أبخیر الأنام عرضت لازل ×× ـت مذوداً عن الهدی مزویاً. روی أبونعیم الفضل بن رکین (کذا) عن شریک عن أبی اسحق عن عاصم بن حمزه عن جابر بن عبدالله قال قال رسول الله (ص) علی بن أبی طالب خیر البشر، من شک فیه فقد کفر؛ **انجام:** فعلیه السلام ما غنت الطیر ×× و ناحت علی الغصون بکیا. تمت القصیدة و هی مأة و تسعة عشر بیتاً و الحمدلله وحده و صلواته علی رسوله محمد المصطفی و آله و سلامه و حسبنا و نعم الوکیل.

نسخه اصل: کتابخانه علامه تهرانی، صاحب الذریعة، در نجف اشرف؛ خط: نستعلیق، کا: احمد بن نجف علی یا نجف قلی، تا: پنج‌شنبه ۷ جمادی الاول ۱۳۵۴ق؛ کاتب امینی تبریزی (پدر علامه امینی، صاحب الغدیر)، کاتب در انجام آورده: «کتبت هذه النسخة الشریفة من نسخة عتیقة مغلوطة علی خط لایقرأ بیدی الوزارة و یمنای الداثرة علی تشتت البال و ضیق المحال و تفرق الحال هدیة منی الی حضرة شیخنا الاستاد العلامة الحجة شیخ المشایخ و أقضی القضاة الشیخ محمد السماوی ...»، مرحوم سماوی نیز نسخه را به شیخ آقا بزرگ تهرانی هدیه داده و در اول آن نوشته: «اقدم هذا الشرح الذی أهدی الی بعد استنساخه الی المولای العلامة الورع الربانی الشیخ میرزا محسن الطهرانی سلمه الله و سلم علیه و ساق الخیر الیه و أنا راجی دعائه الأقل محمد السماوی النجفی عفی عنه، آمین»، علامه تهرانی (ره) نیز در ابتدای نسخه نوشته اند: «لایخفی ان الشارح هو الناظم المفجع طاب ثراه حرره الأحقر محمد محسن المدعو بآقابزرگ الطهرانی»، مصحح، محشی؛ اهدایی: مرحوم امینی؛ ۴۵ص، ۱۹سطر [عکسی ف: ۳ - ۶۴۶]

● **شرح قصیدة الاشکنوانیة** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-il-iškanawānīyya
زوزنی، حسین بن احمد، - ۴۸۶ قمری
zūzanī, hoseyn ebn-e ahmad (- 1094)
وابسته به: القصیدة الاشکنوانیة العمیدیة = القصیدة الحبسیة؛ فالی، اسعد بن نصر (-۶۲۴)
نظم از عمیدالدین سعد بن نصر انصاری که در زندان و بند و کند سروده است. در حواشی شد الازار از ناظم گفتگو شده است در نزهة القلوب مستوفی از دو کلمه «ایزر و شکنوان» یاد گردید.
چاپ: با شرح معلقات زوزنی در این ایران به چاپ سنگی رسیده

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۷۲۴/۲
خط: نستعلیق، کا: میرزا احمد بن محمد باقر بن ابراهیم تبریزی، تا: چهارشنبه ۱۳ ذیحجه ۱۲۶۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۴ص (۱۱۱-۱۳۴)، ۱۸ سطر (۷×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵×۲۷سم [ف: ۸ - ۲۶۱]

● **شرح قصیدة الاشکنوانیة** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-il-iškanawānīyya
بیدگلی کاشانی، محمد باقر، ق۱۴
bīdgolī kāšānī, mohammad bāqer (- 14c)
وابسته به: القصیدة الاشکنوانیة العمیدیة = القصیدة الحبسیة؛ فالی، اسعد بن نصر (-۶۲۴)
شرح ادبی مختصری است بر قصیده همزیه عمید الدین ابی الغنائم اسعد بن نصر النصاری جهشیاری فالی، هنگامی که در زندان بوده، در این قصیده به مناجات با خدا و عرض حال خود پرداخته و فضیلت‌های خویش را بیان می‌کند. آغاز قصیده چنین است: «من یبلغن حمامات ببطحاء ×× ممتعات بسلسال خضراء». این قصیه منسوب به قلعه «اشکنوان» از قلعه‌های معروف در نواحی شیراز است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۱۵۵/۲
آغاز: حمداً لمن جعل الدنیا سجناً لمن والاه من آل طه کما جعلها جنة لمن عاداه بغضاً لمن والاه
نسخه اصل: کتابخانه‌ای شخصی در مشهد؛ خط: نسخ، کا: عبدالباقی بن محمد تقی طباطبائی بیدگلی، تا: ۲۱ محرم ۱۳۰۲ق؛ ۸۱ص (۹۶-۱۷۶) [عکسی ف: ۳ - ۴۳۹]

● **شرح القصیدة الاشکنوانیة العمیدیة** / ادبیات / عربی
š.-ul qaṣīdat-il iškanwānīyyat-il ʻamīdīyya
سیرافی فالی، محمد بن مسعود، - ۷۲۱ قمری
sīrāfī fālī, mohammad ebn-e mas'ūd (- 1322)
وابسته به: القصیدة الاشکنوانیة العمیدیة = القصیدة الحبسیة؛ فالی، اسعد بن نصر (-۶۲۴)
تألیف قطب الدین محمد بن صفی الدین ابی الخیر مسعود بن محمود بن ابی الفتح سیرافی فالی، در شرح قصیده اسعد بن نصر فالی فارسی وزیر فارس که در دژ اشکنوان در ۶۲۴ق درگذشته و این قصیده را در هنگام بازداشت خود با پسرش تاج الدین در قلعه اشکنوان گفته و در این کتاب شرح شده است. عبدالرزاق دنبلی همه آن را در روضة الاداب و جنة الالباب خود آورده است.
آغاز: بسمله، الحمدلله الذی بنی الاسلام علی اساس العربیة و قواعدها و زین اجیاد الکتب بقلاید قطعاتها و قصایدها ...
انجام: ای علمه تعالی بالشنعاء الصادرة حملنی علی سلوک محجة الستغفار و یجری هذه الوجوه ایضا، هذه القصیدة مائة و عدة ابیات و الله اعلم.
[تلخیص مجمع الاداب فی معجم الالقاب ابن الفوطی ۹۰۰/۴؛ تحفة العرفان ص ۳۲؛ شدالازار ص ۵۱۷ و۴۳۳؛ لارستان کهن ص ۱۴۲ و ۱۵۹ و ۱۶۴؛ دانشمندان آذربایجان ص ۳۰۷؛ دنا۹۷۱/۶ (۹ نسخه)]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۳۶۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** بجودک و جلالک یا ارحم الراحمین تم شرح القصیده ... واحمد لله و مصلیا
خط: نسخ، کا: حسن، تا: ۷۳۴ق [الفبائی: - ۳۵۳]
۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۸۹
خط: نسخ، کا: محمد بن یحیی بن حسن بن جعفر حسینی، تا: ۷۵۴ق؛ کاغذ: کاغذ ترمه، جلد: میشن تریاکی، ۱۱۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۶سم [ف: ۱ - ۳۱۲]
۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۵۹۵/۱
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، مقابله شده، محشی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۵سم [ف: ۳۷ - ۱۱۰]
۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۱۶۵/۱۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: احمد بن محمد علی جزایری صیمری، تا: ۱۰۹۲ق؛ محشی؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ۴۸گ (۱۴۴پ-۱۹۱ر)، ۲۳ سطر [ف: ۳۶ - ۲۵۴]
۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۵۹۶/۱
خط: نسخ، کا: سلیمان بن احمد بن محمد بن سلیمان نباطی، تا: ربیع الاول ۱۱۴۷ق؛ جلد: تیماج سرخ، ۸۹گ (۱پ-۸۹پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۳۷ - ۱۱۱]
۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۶۶/۲
آغاز: من یبلغن حمامات ببطحاء ... الابطح مسیل واسع فیه دقاق الحصی و مؤنثه البطحاء و هی من الصفات التی طرحت موصوفاتها رأساً؛ **انجام:** فخیر آدم لایوتیک مشبعة ×× و ماء حواء لایجدی

لارواء ... و بقائه و اضاف احد الاصلین و هو المطعوم الی آدم اضاف الاصل الآخر و هو المشروب الی الاصل الاخر و هو حواء الحمدلله رب العالمین

پس از مقابله با شرح محمد بن مسعود سیرافی فالی نسخه ش ۴۰۸ کتابخانه مجلس، مشخص شد این نسخه منتخبی از آن شرح است. در این نسخه ۱۸ بیت از پایان قصیده شرح نشده؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳گ (۵پ-۱۷ر)، ۱۵ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳/۲×۱۹/۷سم [ف: ۲۹/۱ - ۴۸۹]

۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۰۶۹/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و مظهر لطفه محمدا و آله و صحبه اجمعین الطاهرین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۶۲ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه ابری، ۱۲ سطر [ف: ۵ - ۲۲۹]

۸. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۹۴

آغاز: القصیدة الغراء فی القلعة ولم یکن عنده دولت ولا قلم بل املاها علی ابنه تاج الدین و کان یحفظها

خط: نسخ، کا: ابوالقاسم بن ملاعلی ریزی از بلوک آشتیان، تا: ۵ جمادی الثانی ۱۲۸۱ق؛ از کتب موقوفات الفت؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۲ - ۶۰۳]

۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۷۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** محمد المصطفی و آله اجمعین. وقع الفراغ فی یوم الاربعاء التاسع شهر ربیع الاخر سنة اربع و خمسین و سبعمائة ... کاتبه العبد ... محمود بن یحیی بن الحسن بن جعفر الحسینی.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ از روی نسخه مورخ ۷۵۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: رویه کاغذ ابری مقوایی، ۹۱گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۳۱۲]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۰۸

آغاز: من یبلغن حمامات ببطحاء ×× ممتعات بسلسال و خضراء

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۵۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۲ - ۲۳۸]

● شرح القصیدة الاشکنوانیة العمیدیة / ادبیات / عربی

š.-ul qaṣīdat-il iškanwānīyyat-il ‘amīdīyya

وابسته به: القصیدة الاشکنوانیة العمیدیة = القصیدة الحبسیة؛ فالی، اسعد بن نصر (-۶۲۴)

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۰۹/۱۵

آغاز: آغاز قصیده: من یبلغن حمامات ببطحاء ×× ممتعات بسلسال و خضراء. آغاز شرح: الحمدلله الذی بنی الاسلام علی أساس العربیة و قواعدها و زین أجیاد الکتب بقلائد شواهدها؛ **انجام:** و أحسن خاتمتنا و خاتمة جمیع ذریاتنا و سائر المسلمین بجودک و جلالک یا أرحم الراحمین و صلی الله علی محمد و آله أجمعین.

شرحی است بر قصیده‌ای همزیه در بیش از یکصد بیت که ناظم آن عمید الدین اسعد بن نصر انصاری در حبس سروده و در آن شکایت از روزگار و مناجات و اظهار فضل خود می‌نماید. شارح نام پدر خود را با تجلیل فراوان چنین می‌آورد: «صفی الدین ابی الخیر مسعود [بن محمود] بن ابی الفتح سیرافی»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۱۲۸ق؛ جلد: تیماج سبز، ۵۷گ (۲۰۳پ-۲۵۹ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: ۴ - ۱۹۱]

۲. اصفهان؛ جابری انصاری؛ شماره نسخه:۲۸

در زمان سعد بن زنگی در ۷۲۳ در قلعه بهانزاد تا ۷۲۴ در قلعه اشکنوان، معروف بن اشکنوانیه؛ خط: نسخ، کا: سلیمان بن احمد بن محمد بن سلیمان نباطی، تا: ۱۱۴۶ق [نشریه: ۶ - ۵۹۶]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۳۷۴

خط: نسخ، کا: علی اکبر بن محمد حسین، بی‌تا، برای محمد جواد بن احمد بن محمد مهدی بن ابی ذر (نراقی)؛ مصحح در روز سه‌شنبه هفتم رمضان ۱۲۳۷؛ تملک: هاشم بن احمد بن محمد مهدی نراقی، محمد جعفر بن محسن حسینی به تاریخ شعبان ۱۲۶۶ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۹ - ۱۷۹]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۵۱/۱۸

آغاز: قال من یبلغن النعت الحمام ذوات الاطواق نحو الفواخت و القماری یقع علی المذکر و المؤنث و الهاء فیها للواحدة لا للتانیث؛ **انجام:** ای المعلوم من الشنعاء کانه قال استغفر الله من الذنوب و القبایح التی یعلمها و هی المعلومة من الشنعاء الصادرة من قبلی

انجامه: «و قد تم شرح القصیده بحمدالله تعالی و المنتسخ منه نسخة کثیرة الاغلاط و صححته لدی الکتابة حسب المیسور و الحمدلله اولا و آخرا و ظاهرا و باطنا»

در نسخه ما با نام «شرح قصیده حبسیه معروفه» نوشته شده؛ خط: نستعلیق شکسته، کا: میرزا علیرضا رشتی مستوفی، تا: با تاریخ ۱۲۵۰ق، جا: تهران؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۸گ (۱۲۰پ-۱۲۷ر)، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷/۹×۲۸/۶سم [ف: ۲۹/۱-۴۵۷]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۶۸۶/۵-۳۴/۵۶

آغاز: بسمله قال جامع هذه الوریقات انه وقع فی التواریخ ان الصاحب السعید ... عمیدالدین السعدبن نصر الانصاری کان فی زمن الملک المؤید ... من تبلغن حمامات ببطحاء ممتعات بسلسال و خضراء الحمام ذات الاطواق نحو الفواخت و نحو الغماری یقع علی الذکر و الانثی؛ **انجام:** استغفرالله ذنباً لایحیط به / نطاق نطق ولاتقصار احصاء، العورة کل خلل یتخوف منه ... الی المعلوم من الشنعاء کانه قال استغفرالله من الذنوب والقبایح التی کان یعلمها وهی المعلومة من الشنعاء الصادرة من قبل تم شرح القصیدة

شرح مزجی مختصری است بر قصیده‌ای که عمیدالدین اسعد بن نصر انصاری وزیر در هنگام بازداشت خود با پسرش تاج الدین در قلعه اشکنوان گفته است در این شرح به جوانب نحوی و لغوی

و کشف مشکلات ادبی پرداخته شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۷ جمادی الثانی ۱۲۶۲ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۷۳]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۶۱

آغاز: فی مسألة واضحه یعرف حالها بالحس؛ **انجام:** و هی الشنعاء الصادرة من قبلی.

خط: نسخ و تحریری، کا: ابوالقاسم فرهنگ پسر وصال شیرازی، تا: ۱۳ جمادی الثانی ۱۲۶۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ فرهنگ وصال در پایان نسخه چنین نوشته است: «نسخه قصیده از قاضی اسعد مشروحاً بدست آمد، خواستم استکتاب نمایم صاحبش ترک بود، هرچه کردم امان نداد که درست نوشته شود، لهذا چون تمام کردنش بتفصیل ممکن نبود باختصارش کوشیده غالب شعرهایش را مختصر شرح نوشتم بقدری که فی الجمله معنی و لغتش مفهوم شود.»؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: پارچه‌ای، ۷گ، ۱۷ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۱/۳×۱۸/۲سم [ف: ۷ - ۶۲۱]

۷. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۸۲

خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم پسر ملاعلی ریزی آشتیانی، تا: ۵ جمادی الثانی ۱۲۸۱ق؛ کاغذ: آبی [نشریه: ۱۱ - ۹۰۵]

← شرح قصیده امالی > شرح بدء الامالی

● شرح قصیده امیر عزالدین محمد / تجوید / فارسی

š.-e qasīda-ye amīr ‘ezz-od-dīn mohammad

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۷۳/۳-ف

نسخه اصل: پاریس P. 37 (بلوشه ۱۵۵). در تجوید و ترتیل از حافظ محمد صادق به نثر؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۳ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۵۳۷]

● شرح قصیده ای در اعتقادات / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-e qasīde’ī dar e‘teqādāt

لطف الله بن محمد معصوم، ق۱۳ قمری

lotf-ol-lāh ebn-e mohammad ma‘sūm (- 19c)

قصیده‌ای است طولانی میمیه از مؤلف که در آن اعتقادات حقه شیعه را به نظم کشیده و در آغاز آن می‌گوید: «شبی به عالم فکرت به خواطری پر غم ×× شدم به بر پیر خرد همچو جسم و جان توأم». این شرح مفصلی و دارای مطالبی فلسفی و کلامی بسیاری است با استفاده از روایات و احادیث مروی از اهل بیت علیهم السلام که مؤلف در حدود هشتاد سالگی آن را نگاشته است.

آغاز: الحمدلله الذی نور قلوبنا بنور الولایة و شرح صدورنا بضیاء الهدایة ... اما بعد چون این فقیر سراپا تقصیر تراب اقدام سالکین حق الیقین

انجام: و مقام محمودش را بأنوار امامت ائمه اثنی عشر منور و روشن ساخته که سرگشتگان وادی محشر شاهراه شفاعت محمدی را نتوانند جست

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۳۹۷

آغاز: الحمدلله الذی نور قلوبنا بنور الولایة و شرح صدورنا بضیاء الهدایة ... اما بعد چون این فقیر سراپا تقصیر تراب اقدام سالکین حق الیقین؛ **انجام:** و مقام محمودش را بأنوار امامت ائمه اثنی عشر منور و روشن ساخته که سرگشتگان وادی محشر شاهراه شفاعت محمدی را نتوانند جست

خط: نسخ، کا: محمد باقر بن کربلایی حسن، تا: ۱۹ صفر ۱۲۷۱ق؛ مصحح، مقابله شده توسط محمد علی بن محمد هاشم حسینی در همان سال؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۴۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۶ - ۳۵۲]

● شرح قصیده‌ای در تدبیر حجر مکرم / کیمیا / ترکی

š.-e qasīde’ī dar tadbir-e hajar-e mokarram

درویش حسین

darvīš hoseyn

وابسته به: دیوان صافی اردبیلی؛ صافی اردبیلی

شرح قصیده نونیه شیخ صافی اردبیلی است به‌طور مختصر و در حد شرح الفاظ. در این شرح بعضی از لغات و مراد از هر مصراع یا بیت به‌طور مختصر بیان شده است.

خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۵۴۶/۹

آغاز: سری بحق طه یعنی حکیم آندایچر محمدك (ص) پاك روحنه که بوسر حقدر و کرچکدر قوله

خط: نسخ، کا: محمد رحیم بن حاج رضی خویی، تا: ۱۲۸۳ق، جا: خوی؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۴ص (۱۴۲-۱۵۵) ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: - ۲۸۴]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۹۳۶/۸

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳ - ۱۴۸]

← شرح القصیدة البائیة > شرح قصیدة ذی الرمة

● شرح القصیدة البائیة / کیمیا / عربی

š.-ul qaṣīdat-il bā’īyya

کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵ - ۱۲۸۸ قمری

kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810 - 1871)

شرح قصیده بائیة شذوری در تدبیر البیضة، با مطلع: «خذ البیضة الشقراء و انسزغ قشورها ×× فان لها تحت القشور لبابا».

آغاز: قال الشذوری: خذ البیضة الشقراء و انسزغ قشورها ×× فان

لها تحت القشور لبابا. ظاهرية و باطنية اما الاول فاغسلها من الاوساخ اولا بالصابون
انجام: و ارکب هذه السفينه فان البحر عميق و استعمل هذه المنظرة فان المطلوب دقيق دقيق و صاحب هذا الرفيق فانه صديق صديق يداريک على الحق فانه رفيق رفيق تم

۱. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۶۶۶/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق خوب، بی‌کا، تا: ۱۲۶۶ق، جا: لنگر کرمان؛ ۵گ (۱۵۲پ-۱۵۶ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱ - ۵۷۱]

۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۴۶۸/۹
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۱ق؛ ۳گ (۱۸۶-۱۸۸)، اندازه: ۱۸/۵×۲۹/۵سم [نسخه پژوهی: ۳ - ۱۴۹]

۳. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۳۰۹/۵
آغاز و انجام: برابر
تذکر: مؤلف در فهرست ناشناس، نام مؤلف با توجه به آغاز و انجام نسخه تعیین شد؛ کا: مهدی بن حسین حسینی یزدی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۵۰ر-۵۷ر)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱ - ۲۷۶]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۳۰۱/۲
آغاز و انجام: برابر
تذکر: در فهرست با احتمال به شیخ احمد احسائی نسبت داده شده، که با توجه آغاز و انجام آن تصحیح شد. همچنین این نسخه در جلد ۱۸ فنخا با عنوان «شرح ابیات فی الاکسیر» به احسائی نسبت داده شده، که بدین وسیله تصحیح می‌شود؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۵گ (۵پ-۹ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۶-۳۶۲]

● شرح القصيدة البائية / کیمیا / عربی
š.-ul qaṣīdat-il bā'īyya
شرح قصیده عربی: «خذ البيضة الشقراء و انزع قشورها ×× فان لها تحت القشور لبابا».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۷/۳۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه ۹ ذیقعده ۱۲۷۲ق، جا: تبریز مدرسه الامر؛ کاغذ: سفید سمرقندی، جلد: تیماج آلبالویی، ۱۱ص (۶۶۶-۶۷۶)، ابعاد متن: ۱۰×۱۴، اندازه: ۱۴×۲۰سم[سنا: ف:۱-۳۹۵]

● شرح قصیده «بالای هفت طاق مقرنس دو گوهرند» / ادبیات / فارسی
š.-e qasīda-ye «bālā-ye haft tāq-e moqarnas do gowharnd»

رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۵۹۸/۲م
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرمی، ۲۱ سطر (۹×۱۸/۵)، اندازه: ۱۱×۱۲سم [رشت و همدان: ف: - ۱۲۲۰]

← شرح قصیده بال مرصع > شرح قصیده نونیه
← شرح قصیده بال مرصع > پاسخ قصیده بال مرصع
← شرح قصیده بانت سعاد > شرح قصیدة بانت سعاد
← شرح قصیدة بانت سعاد > کنه المراد فی بیان بانت سعاد

● شرح قصیدة بانت سعاد / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-i bānat su'ād
خطیب تبریزی، یحیی بن علی، ۴۲۱ - ۵۰۲ قمری
xatīb-e tabrīzī, yahyā ebn-e 'alī (1031 - 1109)
وابسته به: قصیدة بانت سعاد؛ کعب بن زهیر (-۲۶)
کعب بن زهیر ابی سلمی مزنی از مشاهیر ادبا و شعرای عرب دوره جاهلیت و بعد از اسلام یکی از اصحاب حضرت رسول اکرم (ص) در اوایل سال‌های هجرت بوده است. قصیده معروف بانت سعاد یا لامیه را بر حسب ارشاد برادرش (بجیر) برای پذیرش دین اسلام و مدح حضرت رسول اکرم (ص) که متضمن توبه و عذرخواهی از اعمال ناروای گذشته وی می‌باشد در ۵۷ بیت سروده که به قصیده بانت سعاد مشهور شده است و دارای این مطلع است: «بانت سعاد فقلبی اليوم مبتول ×× متيم اثرها لم يفد مکبول». این قصیده را بعضی از علما و ادبای عرب شرح و تفسیر کرده‌اند.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۴۱/۲
آغاز: بسمله، اخبرنا ابونزار ربيعة بن على بن عبدالله الحضرمی قال اخبرنا الشيخ الامام الحافظ ابوطاهر ... (پس از ۱۳ سطر): فافام کعب و مضى بحبر فعرض عليه رسول الله صلى الله عليه و سلم الاسلام فاسلم واتصل اسلامه باخيه کعب فقال؛ **انجام:** قال ابن هشام رحمه الله و هذه الابيات من قصيدة کبيرة لکعب لم نذکر الاهذه اذ غرضنا ذکرها والحمدلله رب العالمين و صلى الله على سيدنا محمدخاتم النبيين و على آله و صحبه اجمعين
خط: نسخ، کا: ابراهیم مبلط شافعی، تا: ۹۸۳ق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۹گ (۸۹پ-۱۰۷ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۶×۱۷/۸سم [ف: ۵ - ۱۲۸]

● شرح قصیدة بانت سعاد = شرح قصیدة کعب بن زهیر / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-i bānat su'ād = š.-u qaṣīdat-u ka'b ibn-i zuhayr
ابن هشام، عبدالله بن یوسف، ۷۰۸ - ۷۶۱ قمری
ebn-e hešām, 'abd-ol-lāh ebn-e yūsof (1309 - 1360)

وابسته به: قصیدة بانت سعاد؛ کعب بن زهیر (-۲۶)
شرح ابن هشام بر قصیده بانت سعاد به تصدیق و تأیید فضلای صاحب نظر بلیغ‌ترین و فصیح‌ترین شرح بر این قصیده است. ابن هشام بعد از ذکر هر بیت آنها را شرح می‌کند. پیش از شرح قصیده دو فصل مقدماتی در کتاب آمده: ۱. فی ذکر شیء من اخبار کعب رضی الله عنه و سبب قول هذه القصیدة؛ ۲. فی بیان بحر هذه القصیدة و عروضها و ضروبها و قافیتها و ما اشتملت علیه من المعانی اجمالاً.
آغاز: قال شیخنا الامام العلامه فرید دهره و وحید عصره جمال الدین ابومحمد عبدالله بن هشام الأنصاری النحوی فسح الله فی مدته و نفع بعلومه و برکته ... بعد حمدالله المنعم بالهام الحمد لعبیده حمدا موفیا لنعمه و مکافیا لمزیده و الصلاة و السلام علی المبعوث رحمة للعالمین
انجام: هذا آخر ما لخصته فی شرح القصیدة المبارکة و قد تطفلت بشرحها علی کرم الممدوح فیها صلی الله علیه و آله.
چاپ: در لایپزیک و مصر و در حاشیه الباجوری، المطبوعات الخیریه، ۱۳۰۴ و مطبعة المیمنیة، ۱۳۰۷ق به طبع رسیده
[کشف الظنون ۱۳۲۹؛ معجم المطبوعات: ۲۷۵ و ۱۵۶۲؛ اوقاف بغداد ج ۱ (اسعد طلس): ۱۶۲ و ج ۲ (المستدرک از عبدالله جبوری): ۲۱۱-۲۱۲ بغیة الوعاء (چاپ جدید) ۲: ۶۸-۷۰؛ سزگین ۲: ۲۳۱؛ معجم المطبوعات ۱: ۲۷۵؛ دایرة المعارف بزرگ اسلامی ۵: ۱۱۷؛ الاوقاف العامة موصل ۵۳/۲؛ دنا ۶: ۹۲۳-۹۲۴]

شرح و حواشی:
۱- شرح قصیدة بانت سعاد؛ امیوطی، ابراهیم بن محمد (۷۱۵-۷۹۰)

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۳۶۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** قدمضی القول فی ذلک و هذا آخر ... ابراهیم بن محمد بن محمد حسینی
خط: نسخ، کا: ابراهیم، تا: ۷۵۹ق [الفبائی: - ۳۵۲]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۴۱/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان یغفرلی زلتی و ذنبی و ان یفعل ذلک بجمیع احیائی بمنه و کرمه آمین و الحمدلله اولا و آخرا و ظاهرا و باطنا تم الشرح المبارک بحمدالله و عونه وحسن توفیه
خط: نسخ، کا: ابراهیم مبلط شافعی، تا: ذیحجه ۹۸۳ق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۸۷گ (۲پ-۸۸ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۶×۱۷/۸سم [ف: ۵ - ۱۲۸]

۳. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۱۸۰۶
آغاز: بسمله الحمد لله الذی زین بالفصاحه کلام الاعراب و جعل اشعارهم اسالیب البیان و قوانین الاعراب و الصلوة علی افضل من اوتی الحکمه و فصل الخطاب و علی آله المطهرین و اصحابه العز المحجلین یوم الحساب و بعد ... فانی لمالیت شوق بعض المشتغلین بعلم الادب علی حفظ الاشعار و مطارحة کلام ذوی البلاغة من العرب سیما القصیده التی نظمها کعب بن زهیر رضی الله عنه و جعله من الابرار فی مدح النبی صلی الله علیه و سلم و انشدها بحضرته و حضرته قیام من المهاجرین و الانصار ... بانت سعاد. فقلبی الیوم متبول ... الی آخر؛ **انجام:** پنجاه و هفتمین بیت قصیده لامیه: لا یقع الطعن الا فی نحورهم ×× و مالهم عن حیاض الموت تهلیک. الطعن الضرب بالرمح و النحور جمع نحر و موضع القلاده من الصدر و الحیاض جمع الحوض و هو مجتمع الماء و المراد بحیاض الموت مهالک القتال ... و ما بمعنی لی و لهم خبر ما مقدم و هو تهلیل و عن یتعلق به و ان کان مصدرا موخرا و قد ذکر القول فیه غیر مرة. و الله اعلم بالصواب.
خط: نسخ ترکی، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۰؛ مهر: «الحمد لله الذی هدانی لهذا و ما کنا لمهتدی لولا ان هدینا الله» (دایره)، «لک عسی ان یبعثک ربک مقاما محمودا»، ناصرالدین شاه قاجار؛ واقف: حسین بن مصطفا؛ کاغذ: ترکی، جلد: تیماج مذهب، ۶۲ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰/۹×۱۸/۴سم [ف: ۷ - ۴۹۶]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۱۸۷
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فستقی استانبولی، جلد: میشن سیاه، ۹۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۳سم [ف: ۱ - ۲۸۲]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۲۶۰
آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین و صلاته و تسلیماته علی سیدنا محمد؛ **انجام:** و علی آله اصحابه نبی الرحمه ... علی قصائد رجحان و تفضیل
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [رایانه]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۳۶۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** قد مضی القول فی ذلک ثمان و تسعین بعد الالف
خط: نسخ، کا: ابی طالب، تا: ۱۰۹۸ق [الفبائی: - ۳۵۲]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۸۰۷/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۹۹ق؛ کاغذ: ترکی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۹ص (۱۰۰-۲۰۸)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۸۲۱]

۸. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۹۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** و أن یغفر زلتی و یصلح فی ذریتی و أن یفعل ذلک فی جمیع اهلی و احبائی و الحمد لله رب العالمین
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی با عناوین «ص»، «ق»، «زکریا»؛ جلد: تیماج قرمز، ۹۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱ - ۷۰]

۹. تهران؛ لغت نامه دهخدا؛ شماره نسخه:۲۶۴
آغاز: برابر
نام مؤلف با توجه به آغاز معین گردید؛ خط: نسخ عربی، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ قطع: ربعی [نشریه: ۳ - ۴۲۳]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۶۸۳
خط: نسخ، کا: محمد جعفر بن محمد محسن، تا: رمضان ۱۱۳۰ق؛ رکابه‌دار؛ جلد: تیماج زرد، ۷۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴/۵سم

[ف: ۳۱ - ۴۹]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۳۹۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قدمضی القول فی ذلک غیره مره ... و اولی الامر منکم

خط: نسخ، کا: محمد عاملی، تا: ۱۱۸۷ق [الفبائی: - ۳۵۲]

۱۲. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۱۸۵/۲

انجام: قال الجوهری من اسمع بواحدة و الثانی صرف من الکماة و هی الکماة الکبار البیض التی یقاتل لها شحمة الارض و واحده عقول ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۹گ (۱۰۲ر-۱۳۰ر)، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۶/۵سم [ف: ۱ - ۱۵۲]

۱۳. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۲۵۶/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۸گ (۱۳۴پ-۱۴۱پ)، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۷سم [ف: ۱ - ۲۰۵]

۱۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۶۳۸

خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سرخ، ۱۰۵گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۲سم [ف:۱-۲۸۲]

۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۹۳۶/۱

خط: نسخ، کا: عبدالمحمد بن محمد علی، تا: ۱۲۱۲ق، جا: یزد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۴۰۵]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۴۸۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۷ جمادی الاول ۱۲۵۱ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۱۹/۵سم [ف: ۲۵ - ۴۵۷]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۵۱/۲۸

آغاز و انجام: برابر

کامل؛ خط: نستعلیق شکسته، کا: میرزا علیرضای رشتی مستوفی، تا: با تاریخ ۱۲۵۱ق، جا: تهران؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۲گ (۲۱۱پ-۲۳۲پ)، ۲۷ سطر (۱۰/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۱۷/۹×۲۸/۶سم [ف: ۲۹/۱ - ۴۶۰]

۱۸. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۶۵۲

خط: نسخ، کا: سید مصطفی بن بدیع موسوی درب امامی اصفهانی، تا: شعبان ۱۲۶۶ق؛ ۱۲۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۲ - ۴۸۰]

۱۹. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۳۱۰/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۰ق [ف: - ۱۰۳]

۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۴۰۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و یصلحفی ذریتی و ان ... ذلک بجمیع اهلی و احبائی بمنه و کرمه

خط: نسخ، کا: ابوالقاسم شریف، تا: ۱۲۷۶ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۶۰۹۶ [رایانه]

۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۹۱۹/۵

کا: محمد تقی جناب استرآبادی، تا: ۱۳۰۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۶۷ص (۱۹۴-۲۶۰)، ۱۶ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۲۰×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۱۵۳]

۲۲. اصفهان؛ مکتبة الزهراء؛ شماره نسخه:۳۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** یصلح فی ذریتی و أن یفعل ذلک فی جمیع أهلی و أحبائی و کرمه و الحمدلله رب العالمین و الصلاة و السلام علی سیدنا محمد و آله و صحبه و الطیبین الطاهرین.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۰۹گ، ۱۴سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: - ۳۷]

● شرح قصیدة بانت سعاد / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-i bānat su‘ād

امیوطی، ابراهیم بن محمد، ۷۱۵ - ۷۹۰ قمری

omyūtī, ebrāhīm ebn-e mohammad (1316 - 1389)

وابسته به: شرح قصیدة بانت سعاد = شرح قصیدة کعب بن زهیر؛ ابن هشام، عبدالله بن یوسف (۷۰۸-۷۶۱)

مختصری است از شرح استادش جمال الدین ابن هشام نحوی و فقط آنچه مربوط به علم نحو بود انتخاب کرده و به آنچه در اصل به کنایه آمده تصریح کرده است.

آغاز: الحمد لله رب العالمین و صلواته و تسلماته علی سید نا محمد و آله صحبه اجمعین هذا وقد قصدت أرشدک الله الی اقتطاف شیء من الزبد التی امتخضها بدیع زمانه و وحید اوانه ... بن هشام الانصاری امتع الله ... من قصیدة صاحب سیدنا رسول الله ... فشرعت فی ذلک متوخیا التخلیص و التخلیص مفصحا اضمرة

انجام: هذا اخر ما لخصته من کلام شیخنا رضی الله عنه و ارضاه تارة بمعنی لفظه و تارة بصریحه و تارة اتی بغیر ذلک حتی لایکح المبتدی عن النظر فی کلامه رضی الله عنه اذا تدرب علی هذا القدر و من الله استمد التوفیق الی ارشد طریق و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و صحبه و سلم

[کشف الظنون ۱۳۳۰/۲؛ سزگین ۲۳۱/۲؛ اسعد افندی ش ۲۷۵۵]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۶۰۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن زین الدین بن علی بن ابراهیم الشربینی بلداً الشافعی مذهباً، تا: چهارشنبه ۱۹ محرم ۸۵۱ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۴گ (۲پ-۳۵ر)، ۱۷سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۳۷ - ۱۱۴]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۷۷۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هادی الامة اشرف المرسلین و امام المتقین و سلم تسلیماً کثیراً الی یوم الدین.

خط: نسخ، کا: عمر بن عبدالله منظراوی، تا: ۳ شوال ۸۵۶ق؛ جلد: مقوایی، ۳۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۲۰ - ۱۴۱]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۴۱/۳

آغاز و انجام: برابر
در فهرست بدون نام مؤلف؛ خط: نسخ، کا: ابراهیم مبلط شافعی، تا:ذیحجه۹۸۳ق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۳۸گ (۱۰۹پ-۱۴۶پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۶×۱۷/۸سم [ف: ۵ - ۱۲۸]

۴. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۹۵۷/۳
آغاز: و اعلم ان هذا البیت یقتضی تأکید ما قبله و تتمیمه حیث ذکر فیه سبب صفاتها ما ذکر و حصوله من أی شیء
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۹گ (۱۱۰ر-۱۱۸پ)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۳ - ۷۱۰]

● شرح قصیدة بانت سعاد / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-i bānat su‘ād

خضر بن الیاس، ق۹ قمری
xezr ebn-e elīyās (- 15c)

وابسته به: قصیدة بانت سعاد؛ کعب بن زهیر (-۲۶)
تاریخ تألیف: ۸۶۸ق
این شرح بیت بیت از قصیده را می‌آورد و شرح ادبی می‌نماید. چنانچه در مقدمه تصریح شده است مؤلف شرحی مفصل به عربی و فارسی نگاشته و این شرح را از آن مختصر نموده است.
آغاز: الحمد لله الذی مدح حبیبه فی کلامه القدیم بأنک علی خلق عظیم و فی کلامه القدسی لولاک لما خلقت الأفلاک
انجام: یومی إلیهم أن اسمعو قال شارحها هذا ما وعدته من شرح القصیدة و الحمد لله ...

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۹۱/۲ و ۱۵۲۵/۲عکسی
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه قدیم، مجدول؛ جلد: مقوایی، ۳۲گ (۲۷پ-۵۸ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱ - ۲۲۱] و [عکسی ف: ۴ - ۴۴۱]

● شرح قصیدة بانت سعاد = شرح قصیدة کعب بن زهیر / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-i bānat su‘ād = š.-u qaṣīdat-u ka‘b i-bn-i zuhayr

قاری هروی، علی بن سلطان محمد، - ۱۰۱۴ قمری
qārī heravī, ‘alī ebn-e soltān mohammad (- 1606)

وابسته به: قصیدة بانت سعاد کعب بن زهیر (-۲۶)
تاریخ تألیف: صفر ۱۰۱۲ق
این شرح از علی بن سلطان محمد قاری است.
آغاز: الحمدلله الذی خلق السعداء من العباد ...
انجام: اولئک رفیقا.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۳۶۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: احمد موسوی، تا: ۱۲۳۴ق [الفبائی: - ۳۵۲]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۵۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد رضا بن مصطفی همدانی، تا: ۱۲۴۹ق؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: پارچه‌ای، ۲۴گ، ۲۰ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۲۱/۲×۱۲/۷سم [ف: ۷ - ۶۲۲]

● شرح قصیدة بانت سعاد / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-i bānat su‘ād

حسینی موصلی، عبدالله بن فخرالدین، - ۱۱۸۸ قمری
hoseynī mūselī, ‘abd-ol-lāh ebn-e faxr-od-dīn (- 1774)

وابسته به: قصیدة بانت سعاد؛ کعب بن زهیر (-۲۶)
تاریخ تألیف: ۳ رجب ۱۱۳۸ق
با عنوان‌های :«اللغة، الاعراب، المعنی» است.

قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۱۱۴/۳-۵۸۱۳
در فهرست نام کتاب شرح بردة آمده ولی در کتاب‌شناسی شرح قصیده بانت سعاد معرفی شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۱۸ق؛ واقف: میرزا ابوطالب؛ کاغذ: سپاهانی، ۵۱گ، ۱۷ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۱۳۰]

● شرح قصیدة بانت سعاد / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-i bānat su‘ād

تبریزی، عبدالله بن محمد کاظم، ق۱۲ قمری
tabrīzī, ‘abd-ol-lāh ebn-e mohammad kāzem (- 18c)

وابسته به: قصیدة بانت سعاد؛ کعب بن زهیر (-۲۶)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۵۱/۲۹
آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة علی خاتم الرسل سید الکل فی الکل و اله اجمعین. و بعد فاعلم ان عمی المرحوم طاب ثراه کتب علی ظهر نسخته من شرح ابن هشام علی قصیدة بانت سعاد ان لنا علی هذه الرسالة اعتراضات کثیرة فمن اراد الاطلاع علیها فلیرجع الی شرحنا لهذه القصیدة انتهی. فلزم علینا ان ننقل ما افاده فیما اراد ان یکون لنا شرحاً فانه و ان لم یتم بل و لم یتیسر له طاب مضجعه الا شرح یتبین منها لکنه مع ذلک مشحون بالفواید ما خلی عن مثلها زبر المتقدمین و المتاخرین فنحن ننقل ما افاده رحمه الله تعالی بعبارته ... بانت سعاد فقلبی ... قوله بانت من بان یبین بیناً و بینونة ای فارق و التاء فیه حرف تأنیث بدلیل بانتا؛ **انجام:** اذا القول بظهور الرباعیات حال التبسم کما یلزم من قول ابی البرکات و التبریزی مشکل قوله ذی ظلم. هذه صورة خطه رحمه الله والی هنا انتهت کلامه و لم یتیسر له طاب مضجعه اتمامه. و الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی سیدنا محمد و اله الطیبین

الطاهرین المعصومین و انا الخاطی المذنب ابن محمد کاظم عبدالله التبریزی عفی عنهما و غفر لهما. تم الکتاب باتمام هذه الفصل من شرح القصیده و الحمدلله اولا و اخرا و ظاهرا و باطنا و الصلوه و السلام علی اشرف خلق الله و رسوله النبی الامی و اله البرره الکرام و السلام.

خط: نستعلیق شکسته، کا: میرزا علیرضای رشتی مستوفی، تا: ۱۶ رمضان ۱۲۵۲ق، جا: تهران؛ مصحح، محشی، رکابه‌دار، بالای بیشتر صفحات جملات و کلماتی همچون «هو»، «یا علی مدد» «یا علی ادرکنی» «رب یسر یا علی مدد» «رب یسر» و مانند آنها نوشته شده، در برگ آخر نسخه تاریخ و ماده تاریخ وفات محمدشاه قاجار به خط فرهاد میرزا در شب سه‌شنبه ۶ شوال ۱۲۶۴ق در قصر جدید محمدی المبنیة فی غربی التجریش من قراء شمیران از شب مزبور دو ساعت و سی و پنج دقیقه گذشته در سن ۴۱ سال و یازده ماه قمری. با این ماده تاریخها «العاقبة للمتقین» و «محمد پادشاه در قصر جدید مرد»؛ تملک: فرهاد میرزا؛ مهر: فرهاد میرزا «نایب الایاله ۱۲۶۴» (چهارگوش)؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۳گ (۲۳۳ر-۲۳۵پ)، ۲۷ سطر (۱۰/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۱۷/۹×۲۸/۶سم [ف: ۲۹/۱ - ۴۶۱]

● **شرح قصیدة بانت سعاد** / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-i bānat su‘ād

حلبی حنفی، محمد، ق۱۲ قمری

halabī hanafī, mohammad (- 18c)

وابسته به: قصیدة بانت سعاد؛ کعب بن زهیر (-۲۶)

تاریخ تألیف: دوشنبه شعبان ۱۱۳۹ق

مؤلف در مقدمه گفته است که با وجود وصف رسول اکرم (ص) توسط «زهیر بن کعب» در قصیده بانت سعاد برخی فضلای عصر و امرای دهر مایل بودند مواردی که وصف نشده گفته شود و پس از اطلاع از شرح ابن هشام بر این قصیده مرا مکلف کردند که شرح آن را تلخیص و مراد از الفاظ مبهم را تبیین نمایم. پس از آن دو مقدمه در فضایل ممدوح (ص) و اخبار مادح بیان نموده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۳۷۸/۱

آغاز: حمداً لمن بجماله اخضر الربیع و ضحکت ازهاره و بجلاله اسود الشتاء و بکت امطاره و بجماله هام کل من هام و الیه یرجع کل شوق و غرام و بحکمته قصر سلامة الطبع علی نوع الانسان؛

انجام: و مدحه ببردته الشریفة صار بلانوال من الممدوح فهو له هجاء و الحمدلله اولا و آخراً و ظاهراً و باطناً و صلی الله علی سیدنا محمد و علی آله و صحبه اجمعین.

خط: نسخ عربی زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مقابله شده؛ جلد: تیماج سبز، ۲۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۴۰]

● **شرح قصیدة بانت سعاد = شرح قصیدة کعب بن زهیر** / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-i bānat su‘ād = š.-u qaṣīdat-u ka‘b i-bn-i zuhayr

تبریزی، لطفعلی بن احمد، - ۱۲۶۲ قمری

tabrīzī, lotf-‘alī ebn-e ahmad (- 1846)

وابسته به: قصیدة بانت سعاد؛ کعب بن زهیر (-۲۶)

تاریخ تألیف: ۱۲۴۵ق

شرحی است بر «قصیده بانت سعاد» کعب بن زهیر بن ابی سلمی مزنی که قصیده‌ای لامیه در مدح پیامبر اکرم (ص) است.

آغاز: الحمدلله المحمود بکل لسان علی نواله نعمه العظام الممدوح بصنوف بیان منته الجسام الذی أرسل عباده رسولاً هادیاً ... أما بعد فیقول العبد ... هذا شرح المشکلات القصیدة المشهورة لکعب بن زهیر ...

انجام: و هم لایتأخرون عن حیاض الموت بل یشربون منه اذا تاخر عنهم عنها الحمد لله أولا و آخرا و ظاهراً و باطنا.

چاپ: مشار عربی، ص۵۵۸؛ به همراه «السامی فی الاسامی» چاپ شده؛ بی ناشر، ۱۲۷۴ق؛ ایران، تهران، کارخانه الله قلی خان، ۱۲۷۳ قمری، سنگی، خشتی، به سعی و اهتمام علی اصغر بن عبدالجبار اصفهانی سمیرمی، (صص۱۶۲-۱۹۵)در هامش.

[الذریعة ۱۴/۵؛ دنا ۶/۹۲۴- ۹۲۵]

۱. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۳۷۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق خوب، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۲۵۷ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج، ۳۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۵/۵سم [ف: - ۱۶۶]

۲. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۴۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: علی بن علی اکبر کربلایی دهملایی، تا: ۱۲۶۱ق؛ ۳۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۳۴۳]

۳. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۳۲۶۸/۲

خط: نسخ، کا: علی محمد بن محمد حسین، تا: رجب ۱۲۶۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: ساغری مشکی، ۳۹ص، ۲۴ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۳۶]

۴. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۱۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** اما لهم عن حیاض الموت تهلیل ... یصفهم بالشجاعه بانهم لا ینهزمون فیقع الطعن فی ظهورهم بل یقومون علی اعدائهم فیقع الطعن علی نحورهم ...

خط: نسخ، کا: محمد بن لطفعلی پسر شارح، تا: ۱۲۹۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی سیاه، ۴۸گ، ۱۸-۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۲/۵سم [ف: ۲ - ۸۹۴]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۵۲۱/۲-۳۳/۷۱

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۶۳۶]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۱۵۹ ض
کا: علی بن لطفعلی (پسر امام جمعه)، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۴۰۴/۲
آغاز: قال الشارح ره و هو الموفق لکل خیر؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: محمد علی زاهدی نائینی، بی‌تا؛ ۲۷گ (۱۰۷-۱۳۳)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [نشریه: ۱۳ - ۳۹۷]

● شرح قصیدة بانت سعاد / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-i bānat su‘ād

حکیم، محمد باقر بن محمد کاظم، ق۱۳ قمری
hakīm, mohammad bāqer ebn-e mohammad kāzem (-19c)

وابسته به: قصیدة بانت سعاد کعب بن زهیر (-۲۶)
تاریخ تألیف: جمادی الاول ۱۲۶۴ق
شرح بسیار مختصری است بر قصیده «بانت سعاد» کعب بن زهیر که در مدح حضرت پیغمبر اکرم (ص) سروده است. در این شرح بیشتر لغات را بیان کرده و به موضوعات دیگر کمتر می‌پردازد و به قول مؤلف فقط برای این جهت تدوین شده که به هنگام خواندن قصیده نیازی به کتاب‌های لغت پیدا نشود.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۵۴۸/۵
آغاز: بانت سعاد البون بمعنی التباعد و الوصل و هو من اللغة المتضادة فقلبی مبتدأ، الیوم منصوب علی الظرفیة؛ **انجام:** لایتأخرون عن حیاض الموت اذا تأخر غیرهم و نکص، هذا آخر البیت من القصیدة.
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۶گ (۱۵۱ر-۱۵۶ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۷ - ۱۳۱]

● شرح قصیدة بانت سعاد = شرح قصیدة کعب بن زهیر / ادبیات / فارسی
š.-e qasīde-ye banat so‘ād = š.-e qasīde-ye ka‘b ebn-e zohayr

حکیم قبلی، محمد بن عبدالصبور، ق۱۳ قمری
hakīm-e qobbolī, mohammad ebn-e ‘abd-os-sabūr (-19c)

وابسته به: قصیدة بانت سعاد؛ کعب بن زهیر (-۲۶)
ترجمه و شرح مختصری است بر قصیده «بانت سعاد» که کعب بن زهیر در مدح حضرت پیامبر اکرم (ص) سروده است با مقدمه کوتاهی در معرفی سراینده. هر بیتی را پس از شرح آن در یک رباعی به نظم کشیده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۵۳۷/۳
آغاز: لا اله غیره و لا خیر الاخیره ... چون قصیده کعب بن زهیر در مدیحه حضرت خاتم النبیین؛ **انجام:** نبود زمکان مر کشان تاخیری یعنی که ندارند زمردان پروا
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۹ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۹گ (۲۲۴پ-۲۳۲پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۱×۳۵سم [ف: ۱۷ - ۱۱۹]

● شرح قصیدة بانت سعاد = شرح قصیدة کعب بن زهیر / شعر / فارسی
š.-e qasīde-ye banat so‘ād = š.-e qasīde-ye ka‘b ebn-e zohayr

بیتانی، محمد
baytānī, mohammad

وابسته به: قصیدة بانت سعاد؛ کعب بن زهیر (-۲۶)
قصیده لامیه بانت سعاد از کعب بن زهیر بن ابی سلمی مزنی صحابی است که حضرت رسول اکرم (ص) را در این قصیده مدح نموده است در ۵۷ بیت و شرح فارسی آن از شیخ محمد بیتانی می‌باشد.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۹۳۰۱/۳
آغاز: بسمله بانت سعاد فقلبی الیوم متبول متیم اثرها لم یفد مکبول. بانت جدا شد یعنی از من سعاد محبوب مسماة بسعاد که زوجه و دوست حقیقی یا محبوب و دوست ادعای و خیالی او بوده باشد چنانکه داب شعر است
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رجب ۱۳۰۰ق؛ جلد: مقوا، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۲ - ۳۶۸]

● شرح قصیدة بانت سعاد = شرح قصیده کعب بن زهیر / ادبیات / عربی
š.-e qasīde-ye banat so‘ād = š.-e qasīde-ye ka‘b ebn-e zohayr

مسافری، محمود بن محمد
mosāferī, mahmūd ebn-e mohammad

وابسته به: قصیدة بانت سعاد؛ کعب بن زهیر (-۲۶)
این شرح بیشتر به جنبه‌های ادبی پرداخته و در هر بیت مفردات لغوی و اعراب را ذکر می‌کند، پس از آن به طور خلاصه معنی می‌کند و ترجمه فارسی بیت‌ها و فوائد فوارسی دیگری در حاشیه‌ها می‌آورد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۸/۶
آغاز: الحمدلله رب العالمین و العاقبة للمتقین و الصلاة علی رسوله محمد و آله أجمعین، و بعد فیقول اضعف عبادالله؛ **انجام:** أوطن نفسی علی الموت أولا فان سلمت فهو من فضل الله و الله ذوالفضل

العظیم و الحمدلله رب العالمین.
خط: نستعلیق، کا: حافظ علی محمد، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۱۹گ (۱۶۵پ-۱۸۳پ)، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: ۳ - ۲۳۱]

● **شرح قصیدة بانت سعاد** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-i bānat su‘ād
وابسته به: قصیدة بانت سعاد کعب بن زهیر (-۲۶)

همانندی نامعلوم:
۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۲۹/۸-ف
نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۴۷۹۵؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۵۵ق؛ ۱۷گ (۱۳۴-۱۵۰)، ۱۴۷ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۴۱۲]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۴۴۱/۱
آغاز: کما تحذف فی سید و میت و التخفیف به أولی لطول الکلمة؛ **انجام:** لیس لهم تأخر عن حیاض الموت إذا تأخر عنها غیرهم
شرح ادبی و موضوعی قصیده معروف «بانت سعاد» کعب بن زهیر است، از نام مؤلف رساله «شارح» آگاه نشدیم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، در پایان به اشتباه شرح قصیده برده نامیده شده؛ کاغذ: شرقی، ۲۹گ (۱-۲۹)، ۳۰ سطر، اندازه: ۷×۱۴سم [ف: ۳۱ - ۴۲۷]
۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۳۷۱
آغاز: بسمله. الحمدلله المفصل علی الانسان بفضایل البیان بین جمیع الحیوان؛ **انجام:** من الماء المجتمع یکتب بالیاء
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۷۱ق، قطع: رقعی [الفبائی: - ۳۵۲]
۴. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه:۲۴۰
آغاز: متفرق النبات و ذوالمجاز سوق عظیم کانت تقام فی الجاهلیة؛ **انجام:** بیت آخر قصیده: لایقع الطعن الا فنی نحورهم ×× و ما لهم عن حیاض الموت تهلیل
بیتی را آورده و شرح می‌کند و شارح بیشتر به جنبه‌های ادبی نظر دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱۶ شعبان ۱۱۷۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۲۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: - ۱۲۷]
۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۸۹۱/۲
آغاز: بانت سعاد فقلبی الیوم مبتول ... بانت فارقت محلها و ذهبت و سعاد اسم علی امرأة فقلبی مبتداء و الفاء للاستیناف؛ **انجام:** و انما سمی معقلا لانه یعقله و یحله و یقیم فیه تمت بحمدالله و حسن توفیقه و الحمدلله رب العالمین.
شرحی است کوتاه بر قصیده لامیه «بانت سعاد» کعب بن زهیر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج، ۵۲ص (۱۵۶-۲۰۷)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۲۸۶]
۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۳۹۴/۳
شرح قصیدة «بانت سعاد» کعب بن زهیر؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۱۰ سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۲۵۷]
۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۰۶۷/۵
آغاز: بانت سعاد فقلبی الیوم مبتول ×× متیم اثرها لم یفد مکبول. بانت فارقت محلها و ذهبت و سعاد اسم علم علی امرأة فقلبی مبتدا و الفاء للاستیناف؛ **انجام:** تهلیل ای تأخیر یقال هلل عن کذا اذا نکص عنه هذا ما اخذ من کتاب الاقتصاد.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ رکابه‌دار؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۸گ (۹۰ر-۱۰۷پ)، ۱۴سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۴۴ - ۲۳۱]
۸. تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه:۱۳۱/۲
خط: نسخ، کا: عباس بن حاجی محمد شیرازی، تا: شنبه ۶ جمادی الاول ۱۲۴۹ق؛ قطع: ربعی [نشریه: ۵ - ۶۴۴]
۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۴۲۹۱
خط: نسخ، کا: عبدالعلی، تا: ۱۲۵۵ق [الفبائی: - ۳۵۲]
۱۰. قم؛ مدرسه رضویه؛ شماره نسخه:۸۵/۱
آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین. و بعد فهذا شرح لطیف یحل بعض مشکلات القصیدة المشهورة ببانت سعاد من منظومات کعب بن زهیر بن ابی سلمی ... بانت من البین و هو الفرق و الوصل فهو من الاضداد
خط: نستعلیق، کا: احقر عباد علی موسوی، تا: ۲۷ رمضان ۱۲۵۸ق؛ کاغذ: آبی، ۱۸گ (۲پ-۱۹ر)، ۱۷ سطر، قطع: بیاض رقعی [چند نسخه-ف: - ۵۲]
۱۱. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۱۳۹/۲
آغاز: بسمله بانت سعاد فقلبی الیوم مبتول ×× متیم اثرها لم یقد مکبول ... اقول من عادة الشعراء اذا ارادوا امتداحا ان یقدموا نشیباً بلیغا فصیحا نظرا الی فواید جمة؛ **انجام:** ولایخافون منها لکمال شجاعتهم و علمهم ان المقتول فی سبیل الله حی مرزوق عبدالله و الحمد لله وحده وصلی الله علی خیر خلقه محمد و آله و صحبه و سلم تسلیما کثیرا.
کامل، در آن به مشکلات لغوی و ادبی قصیده پرداخته شده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محرم ۱۲۵۹ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف مخ]
۱۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۵۷۰/۴
آغاز: بانت سعاد فقلبی الیوم مبتول ... بانت: فارقت محلها وذهبت وسعاد اسم علم علی مرأة فقلبی مبتدا و الفاء للاستیناف مبتول خبر لمبتدأ؛ **انجام:** و حسن الخاتمة فی حال الرجوع الی العقبی و انه یتفصل علینا بالجزاء الاوفی وان یبلغنا المقام الاسنی و یلحقنا بالرفیق الاعلی من الذین انعم الله علیهم من النبیین و الصدیقین الشهداء و الصالحین علماً و عملاً و تصدیقاً و متحقیقاً و توفیقاً وحسن اولئک رفیقا
شرح مختصری است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۶۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳گ، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۴۱]

۱۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۸۰۷/۴
از الاقتصاد فی شرح بانت سعاد شیخ صالح بن صدیق تمار خزرجی درگذشته ۹۷۵ و جز آن؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۶۵ق؛ ۵گ (۶۲ر-۶۶ر) [ف: ۵ - ۳۶۹]

۱۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۸۰۷/۶
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۶۵ق؛ ۸گ (۷۰ر - ۷۷ر) [ف: ۵ - ۳۶۹]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۹۵۹
آغاز: بسمله. و صلی الله علی سیدنا محمد و علی آله و صحبه؛ **انجام:** و حسبنا الله و نعم الوکیل ... و الحمدلله رب العالمین سنه ۱۲۷۵
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۵ق [الفبائی: - ۳۵۲]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۲۲/۲
آغاز: پس از بسمله و بیت مطلع قصیده: بانت فارقت محلها ذهبت و سعاد اسم علم علی امرآه فقلبی مبتدأ و الفاء لالاستیناف؛ **انجام:** تهلیل ای تأخیر یقال این هلل عن کذا اذا نکص عنه هذا ما اخذ عن کتاب الاقتصاد.
شرح حاضر (به نوشته بهاءالدوله گرد آورنده جنگ حاضر) از کتاب اقتصاد گرفته شده. این نگارنده در کشف الظنون و فهارس قاهره و ظاهریه بروکلمان شرحی بر قصیده به نام اقتصاد ندیدم و شرح قصیده به نام کنه المراد در فهرست یاد شده؛ خط: نسخ، کا: بهاءالدوله، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۲۸ص (۳۱۴-۳۴۱)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۳۱سم [ف: ۱۰ - ۱۰۲۳]

۱۷. اصفهان؛ جابری انصاری؛ شماره نسخه:۲۲
باین شرح: اللغة ... المعنی ... روی ... فصل فیه من البدیع ... الاعراب؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ نسخ حجازی [نشریه: ۶ - ۵۹۵]

۱۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۴۳۶/۸
آغاز: بسمله. اخبرنا الشیخ الامام الحافظ جمال الحفاظ ابو طاهر بن محمد بن احمد الاصفهانی
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سیاه، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۹سم [ف: ۸ - ۳۸۰]

۱۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۶۵۱
عنوان «الفصل الثانی فی بیان بحر هذه القصیدة و عروضها و ضروبها و قافیتها و ما اشتملت علیه من المعانی اجمالا» در نسخه ما هست و می‌رسد به شرح بیت: «شموا العرانین ابطال لبوسهم ×× من نسج داود فی الهیجاه سر بیل»؛ خط: نسخ عربی، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۶۲گ، ۲۳ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۴ - ۳۵۹۷]

۲۰. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۵۱۲
آغاز: بانت سعاد فقلبی الیوم متبول ... قوله بانت ای فارقت؛ **انجام:** و تنبیت نحلة بفلاة جد باء الحمدلله ... و صحبه.
از شارح آن نشانی نیافتیم؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج سرخ، ۶۴ص، ۹سطر، اندازه: ۱۵×۱۹سم [ف: ۲ - ۱۷۸]

۲۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۱۱۰
شرح مشکلات قصیده مشهور کعب بن زهیر؛ بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از پوراندخت اربابی [رایانه]

● شرح قصیدة بانت سعاد / ادبیات / فارسی

š.-e qasīde-ye bānat so‘ād

وابسته به: قصیدة بانت سعاد؛ کعب بن زهیر (-۲۶)

همانندی نامعلوم:

۱. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۷۲۹/۲
آغاز: بسمله ... چنین آورده اند که کعب و بجیر هر دو پسران زهیر بن ابی سلمی المزنی بوده اند به چرانیدن گوسفند بیرون آمده بودند؛ **انجام:** بلکه مانند تشنه به سوی حیاضهای مرگ برای نوشیدن شهادت می‌دوند رضی الله تعالی عنهم اجمعین.
شرح فارسی مختصری است بر قصیده مشهور کعب بن زهیر در مدح رسول الله، که با عنوان «تفسیر» برگزار شده و بیشتر به جنبه لغوی و ادبی پرداخته است؛ خط: تحریری، بی‌کا، تا: ۱۳۳۵ق؛ ظاهرا این نسخه را آقا بزرگ دیده؛ ۴گ (۲۲پ-۲۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲ - ۲۰]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۸/۷
آغاز: بهتر صورتی که مجالی مشاعر هر کاتب و شاعر جلوه نماید و از هر زهری که از شجر مشعور و اشعار در نظر آید؛ **انجام:** و منشأ عدم ذکر انصار دور نیست که آن باشد که ایعاد از جانب ایشان بوده باشد، و هذا آخر ما علقنا علی هذه القصیدة ...
شرح مختصری است که اول الفاظ را از جنبه لغوی و ادبی شرح می‌نماید و پس از آن خلاصه معنی هر بیت را ذکر می‌کند. مؤلف از سعید الملة و الدین ابومحمد ابن مسعود بلیانی کازرونی روایت می‌کند؛ خط: نستعلیق، کا: حافظ علی محمد، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۱۱گ (۱۸۵پ-۱۹۵پ)، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: ۳ - ۲۳۲]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۸۰۹
آغاز: بسمله. در مواهب لدنیه چنین مرویست که در بین مراجعت آنحضرت صلی الله ... از طائف و غزوه تبوک؛ **انجام:** و لیس لهم تاخیر عن حیاض الموت اذا تاخر غیر هم بشجاعتهم.
ترجمه فارسی هر بیت از قصیده در حاشیه اوراق در یک رباعی به فارسی نوشته شده است. شرح مختصری است بر قصیده بانت سعاد، در این شرح بیشتر ترکیب نحوی اشعار بررسی شده و در ابتدا روایت قصه کعب به نقل از کتاب «مواهب لدنیه» به تفصیل و به عنوان مقدمه به فارسی ذکر شده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ در اوراق ۷۰پ و ۷۱ مخمس وحشی بافقی نوشته شده؛ کاغذ: دولت آبادی فستقی، جلد: تیماج ماشی، ۳۷گ (۳۴پ-۷۰پ)، ۸ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [رایانه]

← شرح قصیده بدء الامالی > شرح بدء الامالی

● **شرح قصیدة بدء الامالی** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u qaṣīdat-i bad'-il amālī

نکساری، محمد بن ابراهیم، - ۹۰۱ قمری
naksārī, mohammad ebn-e ebrāhīm (- 1496)

وابسته به: بدء الامالی = قصیدة یقول العبد = قصیدة الامالی؛ سراج الدین اوشی، علی بن عثمان (-۵۷۵)
شرحی است بر قصیده بدء الامالی علی بن عثمان اوشی فرغانی با این مطلع: «یقول العبد فی بدء الامالی ×× لتوحید بنظم کله للالی» که در اعتقادات سروده است.
[آلوارت ۲/۵۶۰-۵۶۱؛ بروکلمان ج۸-۷ ص ۳۰۷؛ نشریه ۲۸۵/۸؛ کوپریلی ۱۱۳/۳؛ کشف الظنون ۱۳۵۰/۲؛ معجم المؤلفین ۱۹۶/۸]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۷۲/۱۲

آغاز: یقول العبد فی بداء الامالی ×× لتوحید بنظم کاللالی. المراد بالعبد هو المص هو عبدالله البدء الابتداء و الامالی جمع املاء و هو الکتب عن ظهر القلب؛ **انجام:** وادعو الله تعالی بالرحمة و الرضوان و المغفرة و الغفران انه ولی الاجابة و المعین برحمتک یا ارحم الراحمین و الحمد الله رب العالمین و الصلوة و السلام علی سیدنا محمد صلعن و علی اله و صحبه اجمعین. انجامه: «تمت الکتاب بعون الله الملک الوهاب یدالعبد الفقیر المذنب المحتاج الی رحمت ربه الغفور عبدالله من الحاج مصطفی غفرالله له ولوالدی و للمؤمنین یوم یقوم الحساب. هذا کتاب ضوء المعالی شرح بدء الامال العمدة الفهامة نورالدین علی القاری تغمده الله تعا برحمته واسکنه فسیح جنته امین و یا معین سید المرسلین تاریخ سنه سبع عشرین مائة و الف سنه ۱۱۲۷».

این نسخه مقدمه مؤلف را ندارد؛ خط: نسخ، کا: عبدالله بن مصطفی، تا: ۱۱۲۷ق؛ کاتب در انجامه به اشتباه این رساله را ضوء المعالی معرفی کرده. شاید به خاطر سابقه ذهنی او که دو بار آن کتاب را در این مجموعه کتابت کرده این اشتباه رخ داده است؛ کاغذ:فرنگی نخودی،جلد:میشن زیتونی،۲۰گ (۲۲۰پ-۲۳۹پ)، ۱۲-۱۳ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۲/۳×۱۵/۴سم [ف: ۲۹/۱ - ۲۰۲]

● **شرح قصیدة بدء الامالی = شرح قصیدة یقول العبد** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u qaṣīdat-i bad'-il-amālī = š.-u qaṣīdat-i yaqūl-ul-'abd

مصری، محمد
mesrī, mohammad

وابسته به: بدء الامالی = قصیدة یقول العبد = قصیدة الامالی؛ سراج الدین اوشی، علی بن عثمان (-۵۷۵)
شرح قصیده لامیه بسیار معروف سراج الدین علی بن عثمان اوشی فرغانی است با عناوین «قوله، قوله» در اعتقادات اهل سنت بنا بر مذهب اشاعره. در این شرح الفاظ از دید لغوی بررسی شده و آنچه احتیاج به توضیح دارد توضیح داده شده با نقل گفته‌هایی از بزرگان علم کلام و عرفان.

قم؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۵/۹

آغاز: بسم الله ... وصلی الله علی سیدنا محمد ... قوله یقول العبد. یقول وهو فعل مضارع یصلح للحال؛ **انجام:** انظر الکلام علیه فی آخر قرار علم. اللهم صل و سلم علی سیدنا محمد و آله و صحبه اجمعین

خط: نسخ، کا: سلیمان، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۱۷۲پ-۱۷۶)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: - ۳۷]

● **شرح قصیدة بدء الامالی** / کلام و اعتقادات,شعر / عربی
š.-u qaṣīdat-i bad'-il-amālī

وابسته به: بدء الامالی = قصیدة یقول العبد = قصیدة الامالی سراج الدین اوشی، علی بن عثمان (-۵۷۵)
شرحی است مزجی بر قصیده قاضی سراج الدین اوشی.
آغاز: الحمد للمولی القدیم الموصوف باوصاف الکمال الحی المدبر المقدر ذوالجلال و الجمال و الصلوة علی رسوله المفضل ... و آله الذین نالوا به جمیع اصناف المنال و بعد فقد قال القاضی سراج الدین ...
انجام: و یوما نصب علی الظرف عامله ایضا دعالی والموصول مع صلة و متعلقاته فی محل البحر لاجل اللام جارة فیه. تمت ...
[کشف الظنون ۱۳۵۰/۲]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۲۰۵/۱

آغاز و انجام: برابر

شاید از خلیل بن العلاء بخاری باشد. چون آغاز نسخه نزدیک است به آنچه چلبی (قصیده یقول العبد) آورده؛ خط: نسخ، کا: احمد بن محمد احمد بستانی، تا: ۱۰۵۲ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: رویه کاغذی، ۱۵ سطر [ف: ۵ - ۲۴۴]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۵۰۴/۲-۱۳/۱۸۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: مقوا، ۶۴گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵ - ۲۶۳۶]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۷۱۹/۶-۱۴/۱۶۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** نعوذ بالله تعالی من ذلک الخذلان بفضله و رحمته خلافا للفلاسفة و غیرهم. لقد البست للتوحید نظما ... جمعت سبعین بیتا بهذا البیت لم یجعل مثال

خط: نسخ، کا: سید محمد سافری، تا: ربیع الثانی ۱۱۹۶ق؛ جلد: مقوا، ۴۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۶۳۶]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۹۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سلیمان، تا: غره رجب ۱۲۰۴ق؛ واقف: محمد وجدانی، اسفند ۱۳۵۹؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۲۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۱ - ۱۸۴]

● شرح قصیدة بدء الامالی / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u qaṣīdat-i bad'-il-amālī

وابسته به: بدء الامالی = قصیدة یقول العبد = قصیدة الامالی؛ سراج الدین اوشی، علی بن عثمان (-۵۷۵)

شرح قصیده لامیه معروف به بدء الامالی سراج الدین اوشی می‌باشد، ابتدا الفاظ هر بیت را توضیح می‌دهد بعد معنی آن را گزارش می کند.

آغاز: آغاز قصیده: یقول العبد فی بدء الامالی ×× لتوحید بنظم کالآلی / قال اله الخلق مولانا قدیم ×× و مصوف باوصاف الکمال؛ آغاز شرح: المراد بالعبد نفسه، البدء الابتداء، الامالی جمع الاملاء و هو الکتب عن ظهر القلب من غیر استعانة بکتاب

همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۷۶۴/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و أدعو الله تعالی بالرضوان و الرحمة و المغفرة و الغفران انه ولی الاجابة و التوفیق.

خط: نستعلیق، کا: محمد بن شیخ، تا: اواخر ذیحجه ۸۸۷ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳گ (۶۶پ-۸۸ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۷ - ۳۲۴]

۲. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۵۶۵/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** انجام قصیده: وکونوا عون هذا العبد دهراً ×× بذکر الخیر فی حال ابتهال / لعل الله یعفوه بفضله ×× ویعطیه السعادة فی المآل

خط: نسخ جلی، بی‌کا، تا: غره ربیع ۱۱۲۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: - ۲۹۶]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۱۱۰/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** لعل الله یعفوه بفضل ×× و یعطیه السعادة فی المآل. العون مصدر بمعنی الفاعل ... صلی الله علی سیدنا ... و الحمدلله رب العالمین.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۱۵گ (۱۰۶ر-۱۲۰ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۸ - ۱۴۳]

● شرح قصیدة بدء الامالی = شرح قصیدة یقول العبد / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-i bad'-il-amālī = š.-u qaṣīdat-i yaqūl-ul-'abd

وابسته به: بدء الامالی = قصیدة یقول العبد = قصیدة الامالی سراج الدین اوشی، علی بن عثمان (-۵۷۵)

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۵۶۸/۲۵

آغاز: الحمد لله المتصف باوصاف الکمال المقدس عن الحدوث ... و بعد یقول العبد فی بدء الامالی ×× لتوحید بنظم کا للئالی. قال العبد الضعیف اراد المصنف بقوله یقول العبد نفسه و انما بدء المصنف بنفسه دون الحمد لله؛ **انجام:** انجام: و الامالی جمع الاملاء من املی الکتاب ای قاله

شرحی است بر قصیده یائیه سراج الدین علی بن عثمان اوشی فرغانی حنفی که به «قصیده یقول العبد» مشهور است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۳۰۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲ص (۳۱۶-۳۱۷)، اندازه: ۱۴/۵×۲۳/۵سم [ف: ۳۷ - ۶۹]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۲۵۸/۲

آغاز: شرح المشکلات اللفظیة و المعنویة، أوصاف الکمال هی القدرة و العلم و الحیاة و الارادة و غیر ذلک؛ **انجام:** کنه الشیء غیائه، الوسع الطاقة، و الله الموفق بمنه و کرمه.

در این شرح بعضی عبارت‌ها که دارای مشکلات لفظی یا معنوی بود شرح شده؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه قدیم، مصحح؛ جلد: مقوایی، ۶گ (۷۳پ-۷۸پ)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷/۵سم [ف: ۶ - ۲۴۳]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۸۸۵

آغاز: بسمله. اله مالک مولی الموالی / له وصف التکبر و التعال؛ **انجام:** کذا مطلوب الممل من الکرام / دعاء الخیر من بعد المقال.

انجامه: تمت القصیده المسمی المشهور بالامالی بعون الملک الاعالی.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با امضای «شرح»؛ کاغذ: دولت آبادی، ۳گ، ۱۲ سطر (۸/۳×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [رایانه]

← شرح قصیده بدیعیه > پیروزی و مقاله نوروزی

← شرح القصیدة البدیعیة > البدیعیة البدیعة فی مدح صاحب الشریعة

← شرح قصیدة البردة > طیب الحبیب (منتخب)

← شرح قصیدة البردة > الزبدة فی شرح قصیدة البردة

← شرح قصیدة البردة > شرح الکواکب الدریة

← شرح قصیدة البردة > شرح القصائد السبع العلویات

← شرح قصیده برده > شرح قصیدة البردة

← شرح قصیده برده > نزهه الطالبین

● شرح قصیدة البردة = شرح الکواکب الدریة / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il-burda = š.-ul-kawākib-id-durrīyya

ابوشامه، عبدالرحمن بن اسماعیل، ۵۹۹ - ۶۶۵ قمری

abū-šāme, 'abd-or-rahmān ebn-e esmā'īl (1203 - 1267)

وابسته به: الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة = قصیدة البردة =

قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)
قصیده بدیعیه برده که به نام «الکواکب الدریه فی مدح خیرالبریه» نیز شناخته می‌شود، یکصد و شصت و دو بیت است، ۱۲ بیت مطلع، ۱۶ بیت درباره نفس و هواهای نفسانی، ۳۰ بیت مدایح رسول علیه السلام، ۱۹ بیت در مولد آن حضرت، ۱۰ بیت در دعابه، ۱۷ بیت در مدح قرآن کریم، ۱۳ بیت در معراج آن حضرت، ۲۲ بیت در جهادهایش، ۱۴ بیت در استغفار، ۹ بیت در مناجات. در وجه تسمیه این قصیده به «برده» گویند که بوصیری را بیماریی عارض شد و او برای شفای خود این قصیده را سرود و به حضرت نبوی توسل جست. سپس در خواب دید که آن حضرت بردی بر او پوشاندند، از برکت آن عنایت، وی از مرض شفا یافت و از آن پس قصیده بدین نام خوانده شده و پیشینیان آن را برای شفای از بیماری‌ها و بر آمدن حاجات خود حفظ می‌کردند و می‌خواندند. بر آن شروح بسیاری نوشته‌اند از جمله این شرح که شرحی توضیحی و نسبتاً مختصری است؛ در آن بیتی آمده و لغات آن شرحی شده و با اختصار توضیحاتی نیز دارد.

آغاز: بسمله سبحان من اخفی سبحات وجهه بانوار جلال ذاته بحجاب عجاب الأنوار ...

انجام: ام کیف یحصی رمال و اقطار حیالن تهیا فی ذاکم بعد انات الحمدلله علی التمام و لرسول افضل التحیة و السلام و صلی الله علی محمد و آله الطیبین الطاهرین.

چاپ: ایران، سنگی، ۱۲۷۳ق، رقعی؛ ایران، تهران، ۱۲۷۲ قمری، سنگی، وزیری؛ ایران، تهران، ۱۲۸۲ قمری، وزیری کوچک، ۴۴ص (صص۲۰۸-۲۵۱) در متن و هامش

[دنا ۹۲۷/۶ (۸ نسخه)؛ کشف الظنون ۱۳۳۴/۲؛ مخطوطات الادب فی المتحف العراقی، اسامه نقشبندی و ظمیاء عباس ص ۳۷۰، ش۹۳۴ تا ۹۳۸ که در آن پنج نسخه از این شرح معرفی شده]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مهر: ناصر الدین شاه؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۷۸گ، ۱۷ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۹/۵×۱۶سم [ف: ۷ - ۲۶]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۷۴/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الحمد ... و بقوته التلفیق و التحریر و الصلوة علی حبیبه خیر المرسلین و آله و صحبه الطاهرین اجمعین.

خط: نستعلیق، کا: عبدالعلیم بن عبدالغفار بن شیخ احمد، تا: ۹۰۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، مذهب، ۷۹ص (۳۰-۱۰۸)، ۱۳ سطر (۹×۱۱)، اندازه: ۱۳/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱۰ - ۳۵۶]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۲۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اروم افعل تفضیل من رام.و قد یقال آخر «یا احمق الناس و یا محمقهم و یا محمق الناس» و فیه محذوران ... بمعنی حفظ و النون نون.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۵ ربیع الاول ۹۵۴ق؛ افتادگی: انجام؛ تملک: محمد سعید، سردار کابلی در ۱۳۵۸؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۷۳گ، ۱۸ سطر (۹/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۸ - ۶۳۸]

۴. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۳۹۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و انما قال فرب مخمصة شره من التخمه لانه لم تزل العرب و الحکماء تتمادح بقلة الاکل و تذمی

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی به امضای «منه» و دیگر حواشی؛ تملک: حسن بن میر حاج الحسینی با مهر «بالله حسن ظنی ۱۰۳۹» (بیضی)؛ فاقد جلد، ۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱ - ۳۳۵]

۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۸۶۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ نازیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تملک: حسن حسینی با مهر «عبده حسن الحسینی» (بیضی)؛ مهر: «عبده شهاب الدین الموسوی»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۳ - ۷۴]

۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۰۹۲۲/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن محمد علی، تا: ۱۲۶۶ق؛ مصحح، مقابله شده؛ جلد: روغنی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳/۵سم [ف: ۲ - ۵۰۱]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۶۷۸

آغاز: و اسئل الله ان یجعل ذخر اللمیعاد و یوفقنی؛ **انجام:** یوم الاثنین و اثناء عشرین من شهر شعبان المعظم فی شهور سنه ۱۲۷۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۲ق [رایانه]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۵۶۸/۱۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** اتی فی مطلع القصیدة بذکر هبوب الریاح فی قوله ام هبت الریح من تلقاءکاظمیة ... والصلواة علی نبیه و آله باطنا وظاهرا و سلم تسلیما کثیراً

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۳۰۰ق؛ چاپ سنگی است و تحریر آن برای چاپ در سال ۱۲۷۱ق صورت گرفته؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۹ص (۲۲۱-۲۶۹)، اندازه: ۱۴/۵×۲۳/۵سم [ف: ۳۷ - ۶۶]

● **شرح قصیدة البردة = شرح الکواکب الدریة** / ادبیات / فارسی

š.-e qasīdat-el borda = š.-el-kavākeb-od-dorrīyya

ترکه اصفهانی، افضل الدین محمد، ق۷ قمری

torke esfahānī, afzal-od-dīn mohammad (- 13c)

وابسته به: الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة = قصیدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)

اهداء به: مغیث الدین سلطان ابراهیم

شرحی است ادبی با انشائی بلند و زیبا بر قصیده معروف «البرده»

در مدح حضرت پیامبر اکرم (ص)، با اشاره به مطالب فلسفی و عرفانی. مؤلف غیر از افضل الدین محمد ترکه اصفهانی می‌باشد که از معاصران شاه طهماسب صفوی بوده و به سال ۹۹۱ق درگذشته است.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۷۶۴
آغاز: ... اگر نه در اقمشه مرادت حقه گوهر وداد و محبت پنهان بودی ... شعر: چون مجال بوسه افتد بلب نیاز صوفی×× تو و آستین زاهد من و شاسایش جانان ... فکیف تنکر حبا بعد ما شهدت×× به علیك عدول الدمع و السقم، چون منهل قبولش از خاکسال جحد و عناد مصفی گشت؛ **انجام:** و لن بفوت الغنی منه یدا ترتب×× ان الحیا تنبت الازهار فی الاکم، وثوق مناقب رجا در بیت سابق مؤکد میدارد ... از فیض مبار آن حضرت بحال زمینها ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۹ یا اوایل قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ مهر: «هو، عبده محمد کاظم ۱۰۹۵» (بیضی)؛ کاغذ: شرقی، جلد: مشمع قهوه‌ای، ۱۶۲گ، ۱۸-۲۰ سطر(۴×۱۰)، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۴۰ - ۱۰۰]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۴۶۶
آغاز: اللهم صل علی محمد ناظم الرسالة و الایمان، لطایف حمد که نسایم تبجیلش شمامه مشام حور عین باشد؛ **انجام:** ای رحمت تو دایه اولاد بوالبشر ×× مارا اگر هیچ نیرزیم هم بخر
خط: نسخ، کا: سلیمان بن مبارك بن ابراهیم تفریشی، بی‌تا؛ نسخه قدیم؛ علی بن احمد بحرانی نوشته که کتاب را در کازرون از اموال پدرش خریده؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۲گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۹×۲۴/۵سم [ف: ۹ - ۲۶۶]

● شرح قصیدة البردة = شرح الکواکب الدریة / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il-burda = š.-ul kawākib-id durrīyya

ابن صائغ، محمد بن عبدالرحمان، ۷۰۸؟ - ۷۷۶ قمری
ebn-e sa’eq, mohammad ebn-e ‘abd-or-rahmān (1309 - 1375)

وابسته به: الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة = قصیدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)

تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۸۷/۲
آغاز: اما بعد حمد الله الذی من حمد مدح انبیائه؛ **انجام:** و اطرب العیس هادی العیس بالنغم ... و قد اوقع الظاهرة موقع المضمر فی قوله و اطرب العیس هادی العیس دون
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه نفیس و کهنی است، مصحح؛ جلد: چرمی، ۴۷گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۲ - ۸۹۵]

● شرح قصیدة البردة = شرح الکواکب الدریة / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il-burda = š.-ul-kawākib-id-durrīyya

جلال بن قوام، ق۸ قمری
jalāl ebn-e qavām (- 14c)

وابسته به: الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة = قصیدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)
تاریخ تألیف: شنبه ۲۶ جمادی الثانی ۷۹۲ق
شرح مختصری است بر قصیده برده ابو عبدالله بوصیری. اول یک یا چند بیت را می‌آورد پس از آن مفردات لغوی و بعض بحث‌های اعرابی و شرح را ذکر می‌کند.
[دنا ۹۲۸/۶؛ کشف الظنون ۱۳۳۵/۲؛ معجم المؤلفین ۱۵۲/۳]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۶۰۰
آغاز: الحمدلله الذی انزل علی عبده الکتاب و کفی به میعا و فخارا ثم ارسله کافة للناس بشیراً و نذیراً یعظهم و یدعوهم؛ **انجام:** لیمدحه فی نظم اخترعه و مدح انتظمه فاغفر اللهم لهذا الساعی ایضاً و اختم لنا بحسن العاقبة و حصول العافیة ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ مصحح، چند برگ پایانی کتاب و تاریخ تألیف به خط مؤلف و امضای بلاغ و مقابله‌ای ظاهراً از مؤلف آمده؛ واقف: امیر ابراهیم آقا، ۱۱۴۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۲۸ - ۱۴۸]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۵۴
آغاز: اضعف عبادالله ... قد اطلعت علی القصیدة المشهورة ...؛ **انجام:** قدم او قلم او لسان. و العذر عند کرام الناس مقبول. و الله سبحانه خیر موفق و اکرم مسؤل
خط: نستعلیق خاوری، کا: عمر پسر عبدالعزیز، تا: پنج‌شنبه ۲۰ شوال ۸۱۳ق، جا: سمرقند مدرسه سلطانیه؛ افتادگی: آغاز؛ پس از آن کلیات رازی (گ۴۲-۴۶)، اصطلاحات صوفیه (گ۵۰-۷۷)، اقرب الطرق خیوفی (گ۷۷-۸۰)، شرح منازل السائرین کاشی (۸۱-۲۰۳)؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: تیماج حنایی، ۴۲گ (۱-۴۲)، ۲۱ سطر (۱۱×۱۳)، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۲ - ۷۱۵]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۰/۹
آغاز: الحمدلله الذی علم بالقلم علم الانسان مالم یعلم أنطق لسان الترجمان لبیان المعانی؛ **انجام:** و المأمول من الناظرین فیها أن یتعاونوا علی البر و التقوی و ان کان لائحاً عن زلة قدم أو قلم أو لسان و العذر عند کرام الناس مقبول.
کا: محمد حسینی، بی‌تا: ۹۲۴ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۲گ (۱۴۷پ-۱۷۸ر)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱-۱۳۴]

● شرح قصیدة البردة = شرح الکواکب الدریة / ادبیات / فارسی

š.-e qasīdat-el-borda = š.-el-kavākeb-od-dorrīyya

فارسی، سعدالدین
fārsī, sa‘d-od-dīn
وابسته به: الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة = قصیدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)
به نظم فارسی با قافیه میم.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۲۹/۲۹-ف
نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۴۷۹۵؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۵۵ق؛ ۶گ (۲۴۸-۲۵۳)، ۱۴ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۴۱۳]

● **شرح قصیدة البردة = شرح الکواکب الدریة** / ادبیات / فارسی
š.-e qasīdat-el-borda = š.-el-kavākeb-od-dorrīyya
شرف الدین علی یزدی، - ۸۵۸ قمری
šaraf-od-dīn ‘alī-ye yazdī (- 1454)
وابسته به: الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة = قصیدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)
اهداء به : سلطان محمد بهادر خان
شرح شرف الدین علی یزدی است بر قصیده برده، تحت عنوان «مفردات، ترکیب و حاصل الفحوی». وی در آغاز ۱۸ تنبیه آورده است.
آغاز: لنستمد و نستعین و الحمد لله رب العالمین پاکا دانای توانا بتارک و تعالی کنه مقبولی از ناظمان در اوصاف حبیب واجب ... الترحیب او کوی اخلاص و اختصاص از چالاکان میدان فصاحت و بلاغت بانشاد قصیده برده و بتلقین ملهم توفیق ارکان اربعه مفتتح آن را و الفاتحه ام الکتاب فی جمیع الابواب آمنت آورده هم دعاء استجابت آیة که صدق نیت بلسان قال مبارک مآل ادا کرده و هم بشارة امان از ما ره هر دو جهان نسبت باتمام انام اشارتی در پرده صلی الله و سل علی حبیبه المختار محمد و آله الاطهار و عترته البررة الاخیار و از آثار متکاثر میامن و برکات این قصیده فرخنده اینکه چون قصد کرده شد که شرحی فارسی قلمی گردد آن را هم در مبادی قیام بان مرام از عالی حضرت متعالی منزلت که هم سمی ممدوح در قصیده است صلی الله علیه و علی اله و سلم و هم شبیه در خصال حمیده سیما مقتضیات عوالی همم مبشر انجاز وعد نسان نبوة.
انجام: ... چون اخص و اشرف مواقع صلوة که از فرایض است انجا و اهمل در آن روانه نماز است و خطبه در حکم آن و در کتب معمول علیه حدیث مثل صحاح است و ما ینخرط فی سلکها کیفیت آن بعبادات متنوع ورود یافته و هیچ اذان بی ذکر ان و ذریه نیست و در بعضی ازواج و اهل بیت نیز وارد شده بحمد الله تعالی در مواضعی که خامه بثبت آن استعداد یافته فایز گشته بتوفیق افتد و ذلک فضل الله یوتیه من یشاء.
[نسخه‌های منزوی ۳۴۸۳/۵؛ الذریعة ۶/۱۴؛ دنا ۹۲۸/۶ (۹ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۵۱ خوئی
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ۸۰۸ق؛ کاغذ: ترکی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸۴ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۷ - ۴۰۷]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۶۵
خط: نستعلیق، کا: مجد المذهب، تا: ۲۰ رمضان ۸۵۴ق، جا: یزد؛ مجدول، با سرلوح زرین و رنگین؛ جلد: تیماج آلبالویی، ۱۹۰گ، ۱۵ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [سنا: ف: ۲ - ۲۷۷]
۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۸۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق خوش، کا: علی، تا: ۸۵۶ق؛ مجدول، دارای سرلوح مختصر؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲۶ - ۳۱۸]
۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۱۹/۱
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: حاجی حسن مظفر الشریف کاتب، تا: یک‌شنبه ۲۰ رمضان ۸۸۰ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی، ۱۳۲ص (۱-۱۳۲)، ۲۳ سطر [سنا: ف: ۲ - ۲۲۲]
۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۲۲۵
آغاز: و کتاب معارف انتخاب منازل السائرین قدس سر صاحبه بتحقیق ملخص این کلام اختتام یافته و روشن تر پرتوی که از نیر وحدت حقیقی بر مرائی عقول و اوهام میتابد واحد عددیست که خصائص و احوال مندمج در جمال اجمالش در سلسله؛ **انجام:** خواننده خوش آواز را حسن النغمه گویند و نغم در نغمه نظیر حلق است در حلقه صلوة از حق سبحانه و تعالی که مفسرست برحمت نسبت با خاتم صلی الله علیه و علی آله و سلم امری مستمرست بر دوام بی انصرام ... مقرون باجابت که حقیقت آن دعا.
خط: نستعلیق به شیوه ترکستانی، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: ترکی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۳۱ص، ۱۵و۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۱۴/۵سم [ف: ۱۰ - ۸۰۷]
۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۳۴۲/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** یممته قصدته العفو نزدیک کسی شدن بامید احسان از اول ساحه متعارف ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، با عبارت «بلغ» مقابله شده؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳۲گ (۱۰۴پ-۲۳۵پ)، ۱۷ سطر (۵/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف:۳۳-۶۰۱]
۷. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۴۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ تملک: شاه قاسم بن محمد مؤمن تونی با مهر «قاسم الارزاق» (بیضی)، محمدصالح بن محمد مؤمن تونی؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج عنابی، ۱۵ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۳-۱۴۲۷]

۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶/۱۵۷-۱۰۶۷
آغاز: سیما مقتضیات عوالی همم مبشر آنچنان وعد لسان نبوت که لایعوفه شیء ولایرده؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱۹۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۶۳۷]

۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۸۳
آغاز: مناسب مقسم علیه باشد که محصل مؤداش آنست که نعم بیشمار پروردگار تو که فائض است؛ **انجام:** قایل شفاعتی لاهل الکبائر من امتی را صلی الله علیه و سلم حاصلست با اشفاع ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج ترپاکی، مذهب، ۱۳۱گ، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۶ - ۵۶۷]

● شرح قصیدة البردة = شرح الکواکب الدریة / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il-burda = š.-ul kawākib-id durrīyya

احمد بن هلال

ahmad ebn-e helāl

وابسته به: الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة = قصیدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)
شرح بیتی است از قصیده برده به قلم شهاب الدین احمد بن هلال که بر صدر رساله بدین عبارت از او یاد شده است: «هذه رسالة شرح بیت من البرده و هوو واقفون لدیه عندهم حدهم، املاء الشیخ الامام العالم العلامة القطب الجامع شهاب الدین احمد بن هلال عفاالله تعالی عنه».

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۹۰۲
آغاز: بسمله، الحمدلله التنزیل باللاهوتیة الازلیة؛ **انجام:** وصلی الله علی من لانبی بعده.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۵ رجب ۸۹۲ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوایی، ۳گ، اندازه: ۱۳/۶×۱۹/۳سم [ف: ۷ - ۶۳۹]

● شرح قصیدة البردة = شرح الکواکب الدریة / ادبیات / فارسی

š.-e qasīdat-el borda = š.-el-kavākeb-od dorrīyya

ابیوردی، ابوسعید بن یزید

abīvardī, abū-sa'īd ebn-e yazīd

وابسته به: الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة = قصیدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)
از مرید جامی. گویا همان که در فهرست دیوان هند (۲۲۵) و تاشکند (ش ۹۴۸) و لنینگراد (۴۲۱/۱) و فهرست منزوی (۳۴۸۲) آمده و گفته شده که از جامی است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۴۲۷
خط: نستعلیق، کا: ابوسعید بن شیخ ابی زید ابیوردی، تا: دوشنبه ۱۱ ربیع الاول ۸۹۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی، با اجازه قرائت و روایت همین ابیوردی البردة را از فضل الله رودستانی اصفهانی از استادش شمس الدین ابوالخیر محمد سخاوی مصری در روضه مدینه از ابومحمد عبدالواحد بن فرات حنفی از ابن الجماعة از خود بوصیری؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج حنایی، ۷۲گ، ۲۱ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۳/۴×۱۸/۵سم [ف: ۱۶ - ۵۵۷]

● شرح قصیدة البردة = شرح الکواکب الدریة / ادبیات / فارسی

š.-e qasīdat-el-borda = š.-el kavākeb-od dorrīyya

حسینی استرآبادی، عبدالوهاب بن علی، ق۹ قمری

hoseynī estarābādī, 'abd-ol-vahhāb ebn-e 'alī (- 15c)

وابسته به: الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة = قصیدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)
اهداء به: غیاث الدین سلطان محمد بهادر
تاریخ تألیف: ۲۷ محرم ۸۸۳ق
شارح پس از ذکر مقدمه نسبتاً مفصلی به شرح اشعار پرداخته اول یک یا دو بیت را متذکر می‌شود بعد شرح را به سه قسم نموده: المفردات ... الترکیب ... حاصل الفحوی، یعنی اول لغات مفرده و سپس به تجزیه و ترکیب جمله ها می‌پردازد و در آخر معنی آن را بیان می کند مثلا: «شعرا من تذکر جیران بذی سلم ... المفردات التذکر یادکردن و با یادآوردن، جار همسایه و جیران جمعش ... الترکیب: چون صبح کلام از مطلع عشق برآمد ... حاصل الفحوی آن که آیا از سبب یاد کردن ...». احتمالا این شرح متعلق به امیر عبد الوهاب بن طاهر بن علی بن داود حسینی استرآبادی می‌باشد که در الذریعه (ج ۱۴ ص ۶ ش ۱۴۹۷) ذکر شده است. [عبارات و عناوین آن شباهتی با شرح شرف الدین علی یزدی دارد.]
آغاز: بسمله و نستعین والحمدلله رب العالمین پاک دانا می‌توانا تبارک و تعالی که مقبولی ... قصیده برده ... برکات این قصیده فرخنده آن که چون قصید کرده شد که شرحی فارسی قلمی گردد آن را هم در مبادی قیام بان مران از عالی ... که سمی ممدوح در قصیده است ... غیاث الحق و الدنیا و الدین سلطان محمد بهادر ... مثال متحتم الامتثال ... و رود یافت که فقیر بخود مشغول ... متوجه درگاه اسلام پناه گردد ...
انجام: و در بعضی از ... و اهل بیت نیز وارد شد بحمدالله تعالی در مواضعی که خامه ... فائز گشته ... ذلک فضل الله یوتیه من یشاء
[دنا ۹۲۹/۶]

۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۶۵/۱

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: قطب الدین بن الحافظ بن عوض بن نحمال بن احمد یزدی، تا: پنج‌شنبه ۳ ذیحجه ۸۹۹ق، جا: شیراز؛ جلد: مقوا، ۱۱۴گ، ۲۳ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۱ - ۳۵۸]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۴۶۵/۱
همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۶۵]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۷۹۹/۱۴
آغاز: الحمد لله المنقذ من الحيرة و الضلالة المفيض علينا عوارف الذوارف فی كل حالة ... اما بعد بنده حقیر عاصی؛ **انجام:** اگر بسهوی مطلع شوند اصلاح آنرا از اعظم قربات دانند و قلم اصلاح بر آن کشند ...
خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد قاسم شهمیرزادی، تا: ۱۱۰۰ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶گ (۲۴۷پ-۲۶۲ر)، اندازه: ۱۸/۵×۳۱سم [ف: ۲۷ - ۲۱۷]

۳. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۹۱/۲
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۳۸گ (۱۵-۵۲)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۹۲]

● شرح قصيدة البردة = شرح الكواكب الدرية / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il-burda = š.-ul-kawākib-id-durrīyya

شیرازی، احمد بن محمد، ق۹ قمری

šīrāzī, ahmad ebn-e mohammad (- 15c)

وابسته به: الكواكب الدرية فی مدح خير البرية = قصيدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)
تاریخ تألیف: ۷۹۷ق

شرح مفصلی است بر قصیده برده، ابتدا یک بیت را می‌آورد و پس از آن به شرح می‌پردازد و مشتمل است بر حل الفاظ و ذکر معانی آنها. وی شرح مفصل‌تری هم بر این قصیده دارد که موسوم است به «نزهة الطالبين و تحفة الراغبين». حاجی خلیفه در کشف الظنون (۱۳۳۳/۲) چنین نگاشته است: «و شرحها احمد بن محمد بن ابی بكر «لعله المرعشی» اقتصر على حل الفاظها و اتمه فی المحرم سنة ۷۹۷ سبع و تسعين و سبعمائه ثم شرحها شرحاً مبسوطاً فی شعبان سنة ۸۰۹ تسع و ثمانمائه و سماه «نزهة الطالبين و تحفة الراغبين»» و در ۱۳۳۴/۲ آورده است: «و شرحها الامام فخرالدين احمد بن محمد ابن ابی بكر بن محمد الشيرازی شرحاً بسيطاً اوله: الحمدلله نحمده و نستعينه و نومن به و نتوكل عليه الخ ... ذكر فيه انه رواها عن شيوخه منهم صاحب القاموس ثم شرحها مع ابحاث كثيرة فی شعبان سنة ۸۰۹ تسع و ثمانمائة بعد ان شرحها اولا مقتصرا على حل الفاظها و شرح معانيها فی محرم سنة ۷۹۷ سبع و تسعين و سبعمائة مبنيا على خمسة قواعد ... و سماه نزهة الطالبين و تحفة الراغبين» و نیز در کشف الظنون ۱۳۳۳/۲ آورده: «و احمد بن ابی بكر المرعشی المتوفی سنة ۸۷۲ اثنين و سبعين و ثمانمائه». نام مولف فخرالدین احمد بن ابی بکر آمده و این همان شرح مختصر است لکن دقیقاً مشخص نگردید شارح احمد بن ابی بکر مرعشی متوفی ۸۷۲ق است یا فخرالدین احمد بن محمد شیرازی زنده به سال ۸۰۹ق و یا هر دو شارح چنان‌که در کشف الظنون احتمال داده شده یکی هستند.

آغاز: الحمدلله رب العالمين ... فيقول اقل عبادالله تعالى فخر الدين احمد بن محمدبن ابی بكر ... لما كان القصيدة الموسومة بالكواكب الدرية المسماة بالبردة النبوية ...

انجام: عطف على رنحت و مفعوله العيس و فاعله حادی العيس و بالنعم متعلق بالطرب و اليه اعلم بالصواب و اليه المرجع و المآب.

[دنا ۹۲۹/۶ (۸ نسخه)؛ الاوقاف العامة ۱۴۴/۳؛ کشف الظنون ۱۳۳۳/۲؛ معجم المولفین ۸۶/۲؛ مخطوطات الادب فی المتحف العراقی ۳۷۳؛ جامع الشروح و الحواشی ۵۲۱/۱؛ الفهرس الشامل (السيرة و المدائح النبوية) ۹۴۸/۲]

۱. تبریز؛ خادم حسینی؛ شماره نسخه:۱/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** ذی الفضل و لكرم و اجمل الناس و وجه و فی جسد و المال و الصحب اهل الله فی امم من القرون فانه تتبعهم نتشد تمت
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ ۱۰۲گ (۹-۱۱۰)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [اوراق عتیق: ۱ - ۸۳]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۲۶۶/۳-۲۶/۱۴۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: قاسم بن محمود بن حسین بن با یزید بن حسین، تا: ۱۰۸۶ق، جلد: گالینگور مشکی، ۷۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۶۳۷]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۰۵۲/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ تملک: حاج فرهاد میرزا عموی ناصرالدین شاه قاجار به سال ۱۲۶۲ق با امضای «نایب الایاله»؛ کاغذ: فرنگی، ۵۰گ (۳پ-۵۲پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۶/۵×۱۱سم [ف: ۳۵ - ۵۳۱]

۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۶۱۰/۴
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالرحیم بن رمضان، تا: رجب ۱۱۲۷ق؛ کاغذ: ترمه اصفهانی، جلد: مقوایی روکش کاغذ رنگین، ۷۰ص (۵۵-۱۲۴)، ۱۴ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۳/۵سم [ف: ۵ - ۱۷۱۹]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۴۵۱/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۸ ربیع الثانی ۱۱۲۹ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج عنابی، ۶۷گ (۴پ-۷۰ر)، ۱۴ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۲۶۹]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۳۳۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** من تلقاها کاظمه و فی المقطع لک و لله دره.
خط: نسخ و تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: درةالسلطنه ملکزاده کوثر؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: پارچه‌ای، ۲۷گ، ۱۷ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۰/۸سم [ف: ۷ - ۶۲۳]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۴۷۷/۱۴
آغاز: القصیدة الشهیر بالبردة ناظمها شرف الدین ... ذکر فضایل القصیدة التی سماها النبی- صلی الله علیه و اله - بالبردة قال الناظم مخاطباً للنفس: أمن تذکر جیران بذی سلم؛ **انجام:** برابر
خط: شکسته، کا: محمدرضا بن محمد، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، ۲۲گ (۱۳۱-۱۵۲)، ۲۸ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۸/۵سم [ف: ۳۶ - ۴۶۵]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۲۹۲/۱
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۸ق، جا: بسطام شاهرود؛ مصحح، محشی؛ قطع: وزیری [میراث شهاب: س۸ش۴ - ۶۹]

۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۹۰۹/۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** فی قوله: ام هبت الیرع من تلقاء کاظمة و المقطع کذلک و لله دره و الحمدلله اولا و آخراً عاشیا و غادیا و الصلوة علی نبیه و آله باطنا و ظاهراً
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: میشن آلبالویی، ۱۲۶گ (۶۹پ-۱۹۴)، اندازه: ۱۴/۸×۲۱/۳سم [ف: ۶ - ۱۶۱]

۱۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۳۱۰
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر تملک: «محمد علی طباطبائی»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۹۸گ، ۱۲ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۵ - ۱۶۱۰]

● شرح قصیدة البردة = شرح الکواکب الدریة / ادبیات / فارسی

š.-e qasīdat-el-borda = š.-el-kavākeb-od-dorrīyya

فضل الله بن روزبهان، ۸۶۰؟ - ۹۲۵ قمری

fazl-ol-lāh ebn-e rūzbehān (1456 - 1519)

وابسته به: الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة = قصیدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)
نخست همه شعرهای قصیده یک‌جا آمده سپس بند به بند و کلمه به کلمه با ترجمه سپس ترجمه روی هم رفته بیت‌ها در هر بندی و حاصل و گزیده معنای آن.
آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلم الاتمان الاکمال ... قال فقیر ... فضل الله بن روزبهان ... قرائت کردم بتوفیق الله جمیع قصیده برده را در مدینه طیبه طاهره ...
انجام: العیس شتران سفید و سرخ موی و ارحم لناظم هذا النعت و اعف له و اغفر بفضلک یا ذاالجود و الکرم.
[دنا ۹۲۹/۶؛ منزوی ۳۴۸۲ و ۳۴۸۴]

۱. مشهد؛ رجائی مغزی (کتابخانه)؛ شماره نسخه:بدون شماره
کا: سلیمان، تا: ۱۰ صفر۱۰۷۴ق؛ تملک: محمد باقر جد اعلای صاحب کتابخانه [تراثنا: س۵ش۳ - ۱۰۰]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۲۴۰/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۳۶ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مغز پسته‌ای مذهب، ۵۹ص (۴۵۰-۵۰۸)، اندازه: ۱۶×۲۵/۵سم [ف: ۴۷/۲ - ۸۹]

● شرح قصیدة البردة = شرح الکواکب الدریة / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il-burda = š.-ul-kawākib-id-durrīyya

شیخ زاده، محمد بن مصطفی، - ۹۵۰ ؟ قمری

šayx-zāde, mohammad ebn-e mostafā (- 1544)

وابسته به: الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة = قصیدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)
تاریخ تألیف: آخر رجب ۹۱۸ق
شرحی متوسط و ادبی در شرح قصیده برده که در وصف نبی اکرم (ص) سروده شده است.
آغاز: الحمدلله المحتجب عن درک العیون بکمال فردانیته المتعزز عن لواحق الظنون بجلال وحدانیة المتقدس ذاته الاحدیة عن الاکفاء و الامثال المتنزه صفاته الازلیة الابدیة عن الفناء و الزوال
انجام: فصلینا فی تلک اللیلة ولم یتفرغ احدنا الی صاحبه فلما کانت اللیة الثانیة قلنا مثل ذلک فمنذ سبعین اوثمانین سنة نحن عن تلک الحالة کل لیلة قال الیس کذلک یا فلانة فقالت العجوزة هکذا
[کشف الظنون ۱۳۳۲/۲؛ دنا ۹۲۹/۶؛ الاعلام زرکلی ۹۹/۷، هدیة العارفین ۲۳۸/۲؛ معجم المؤلفین ۳۲/۱۲؛ عثمانلی مؤلفلری:۳۳۴/۱]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۸۶ و ۲۴۰۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سلخ صفر ۹۶۸ق؛ از روی خط مؤلف؛ مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۴/۵سم [ف: ۱ - ۱۲۴] و [عکسی ف: ۷ - ۵]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۸۰۳/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان ترزقنی طواف بیتک الحرام و زیارة روضة نبیک، علیه الصلوة و السلام بعون الله الملک العلام، تم.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۱؛ مصحح، با نشان «بلغ» مقابله شده، محشی با نشان های: «منه»، «شیخ علی»، «احمدی»، «تفسیر حسین واعظ»، «مصابیح»، «شرح شرعه»، «صحاح» و ...؛ مهر: «السید محمد ۱۲۵۶ ...» (دایره)؛ کاغذ: فرنگی، ۱۱۰گ (۱پ-۱۱۰پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۶×۱۰سم [ف: ۳۵ - ۱۵]

۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۳۶۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: غره جمادی الاول ۱۲۹۶ق؛ جلد: تیماج سبز، ۸۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف مخ - ۳-۱۲۴۱]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۱۹۶/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و زیارة روضة نبیک علیه الصلاة و السلام.

خط: نسخ، کا: عبدالرحمن بن ابراهیم بن یوسف بن احمد، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ کاغذ: استانبولی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۸ص (۱-۱۶۸)، ۲۴ سطر (۱۳×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۳۱۶]

● **شرح قصیدة البردة = شرح الکواکب الدریة** / ادبیات / فارسی

š.-e qasīdat-el-borda = š.-el-kavākeb-od-dorrīyya

عصام الدین اسفراینی، ابراهیم بن محمد، ۸۷۳ - ۹۵۱ ؟ قمری

ʻesām-od-dīn-e esfarāyenī, ebrāhīm ebn-e mohammad (1469 - 1545)

وابسته به: الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة = قصیدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)

شرحی مزجی و کوتاه است بر قصیده برده بوصیری. طبق نسخه (مرعشی) در ماه رمضان ۹۵۸ق آغاز شده و شب یک‌شنبه یازدهم همان ماه به انجام رسیده، لیکن طبق نظر آقای منزوی در فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان، در روز جمعه اول محرم ۹۲۰ق آغاز شده و در ۱۳ محرم همان سال به انجام رسیده. تاریخ تألیف نسخه مرعشی، کلام صاحب روضات را که درگذشت اسفراینی را سال ۹۷۶ق دانسته، تقویت می‌کند. در کشف الظنون (۱۳۳۵/۲) به صورت شرحی ناشناخته که در سال ۹۲۰ق تألیف شده آمده و در صفحه ۱۳۳۶ همان منبع به عنوان شرح عصام الدین اسفراینی آمده است.

آغاز: بدان که ناظم این قصیده سعیده که چشم بلاغت و لطافت چون او ندیده و در براعت با علی العلیین رسیده ابوعبدالله شرف الدین محمد بن سعید ... مصری بوده ...

انجام: امید است که منظور نظر هرکس افتد مظفر و منصور گردد و از پی مقصد خود مقهور نیز نگردد

[نسخه‌های منزوی ۳۴۸۲؛ دنا ۹۲۹/۶-۹۳۰]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۸۱۲/۱

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۱۰گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۲/۳×۱۸/۸سم [ف: ۹ - ۵۲]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۱۱۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بن بهاءالدین شریف، تا: ۹۷۵ق؛ مصحح، محشی، ترجمه منظوم قصیده برده نیز در هامش برگهای نیمه نخست؛ کاغذ: شرقی، ۳۴گ (۱-۳۴)، ۲۱-۲۲ سطر، اندازه: ۷×۱۳سم [ف: ۳۸ - ۲۸۵]

۳. شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه:۲۵۶

بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۵ - ۲۱۳]

۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۳۶۲/۳

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: مقوایی، ۵۶گ (۹۲ر-۱۴۷پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۱-۳۷۱]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۸۳۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** مفعول الاصبح بحذف المضاف.

خط: شکسته، نستعلیق، کا: محمد نوری، تا: ۱۲۲۹ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۷۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۹سم [ف: ۳ - ۵۱۵]

● **شرح قصیدة البردة = شرح الکواکب الدریة** / ادبیات / فارسی

š.-e qasīdat-el-borda = š.-el-kavākeb-od-dorrīyya

محمد بن جلال بن سلیمان، ق ۱۰ قمری

mohammad ebn-e jalāl ebn-e soleymān (- 16c)

وابسته به: الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة = قصیدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)

تاریخ تألیف: ۲۱ رجب تا ۲۱ رمضان ۹۱۲ق؛ محل تألیف: مدرسه امینیه در روستای هند

به اجازت قطب الدین احمد به فارسی و عربی ساخته است. عنوان‌ها پس از هر بیتی «لغته، اعرابه، ترجمته، نظم» است و در آخر هر بندی بیتی است به فارسی پس از «نظم» در ترجمه هر یک از بیت‌های قصیده.

آغاز: الحمد الله الذی تغمد قلوبنا ببردالکشاف و الانوار ... ستایش بی قیاس مر احدی را

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۹۲۷/۱ و ۲۸۰۹/۱-ف

آغاز: برابر؛ **انجام:** ختمت هذا الکتاب و الله اعلم بالصواب.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ پس از انجام چند بند است: خطبه عربی و خبری نبوی از التجنیس فی القوی «و صلوة التسبیح» همه به عربی و یک خبر نبوی به فارسی و یادداشت تولد گوهر خانم در روزشنبه ۱۹ ذیقعده ۱۲۵۹ او «لغات منقولة من حاشیة کتاب مخدومی سلمه الله» عربی به فارسی و یک خبر به فارسی (۶۷ر-۶۹ر)؛ محشی با نشان «منه اصلح الله شانه»؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۵۶گ (۱ر-۵۶پ)، ۲۱ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱۶ - ۱۵۷] و [فیلمها ف: ۱ - ۷۳۳]

● **شرح قصیدة البردة = شرح الکواکب الدریة** / ادبیات

/ ترکی
š.-e qasīdat-el-borda = š.-el-kavākeb-od-dorrīyya
خلوتی، سعدالله
xalvatī, sa'dollāh
وابسته به: الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة = قصیدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۴۷۶
آغاز: بسمله. الحمد الله الذی جعل النظم لانتظام الکلام ... و بعد بوعبد ... شیخ سعد الله الخلوتی ... جنابلرندن حسن اعتماد و لطف اعتقاد لر؛ **انجام:** مادام که اغج بود غن دپر در صبا×× یا خود سوندر دوه یی حاوی نغمتی
خط: نسخ خوش، کا: امیر احمد، تا: نزدیک به پایان جمادی الثانی۹۷۴ق؛مجدول،سرلوح زرین؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج حنایی،۶۲گ،۱۵سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۱ - ۲۴۸۲]

● **شرح قصیدة البردة = شرح الکواکب الدریة** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-il-burda = š.-ul-kawākib-id-durrīyya
جمال الخیالی، ق ۱۰ قمری
jamāl al-xayālī (- 16c)
وابسته به: الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة = قصیدة البردة = قصیده برده = برده میمیه بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)
تاریخ تألیف: ۹۹۹ق

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۱۰
آغاز: بسمله الحمد لمرسل المرسلین و الصلوة علی قائد الغر المحجلین و آله ... و بعد فلما کانت القصیدة المیمونة المبارکه؛
انجام: لانه اذا علق شیء بماله امتدادیا یراد به التابید لا انتها بانتهائه و الله اعلم و قد استراح من کد الانتهاض لمسودة هذا الشرح العبد جمال الخیالی ... الی یوم المیقات.
خط: تحریری، کا: خورشید ولد عبدالهادی (متوطن قصبه کهب)، بی‌تا؛ جلد: گالینگور ارغوانی، ۱۱۲ص، ۱۶-۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۳/۳سم [ف: ۵۰ - ۶۰]

● **شرح قصیدة البردة** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-il-burda
مازندرانی، محمد صالح بن احمد، - ۱۰۸۱ ؟ قمری
māzandarānī, mohammad sāleh ebn-e ahmad (- 1671)
وابسته به: الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة = قصیدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)
ابیات قصیده برده «الکواکب الدریة» بوصیری را از جهت لغوی و ادبی شرح کرده است. این شرح یک یا چند بیت از قصیده را می‌آورد وسپس به جنبه لغوی و ادبی آن می‌پردازد. پس از آن به طور مختصر شرح می‌دهد و بیشتر سعی می‌شود که معانی مخفی را شرح نماید. در آخر شرح نام مؤلف تصریح شده و صاحب روضات یاد فرموده، لکن صاحب الذریعه (۱۴: ۶) چون به نسخه‌ای از این کتاب دست نیافته‌اند موضوع را با تردید تلقی فرموده پس از عنوان کتاب و نام شارح می‌گویند: «ذکره فی الروضات، و لعل مراده «شرح المقصورة الدریدیة» الذی مر بعنوان شرح الدریدیة». صاحب ریحانة الأدب (۳: ۴۲۴-۴۲۶) نیز در شرح حال مرحوم ملاصالح از «شرح قصیده برده» یاد کرده است.
آغاز: بسم ... الحمدلله الذی خلق نور محمد قبل خلق الأرض و السماء، و جعله دلیلاً علی کمال لقدرة و عظمة الکبریاء و الصلوة علیه و علی آله الذین هم أکرم الأحباء، سیما أمیرالمؤمنین علی بن أبی طالب سید الأوصیاء. و بعد، فإنی لما نظرت إلی قصیدة بردة، التی نظمها فی مدح النبی شرف الدین محمد أبوعبدالله المصری، وجدتها علی درر الفواید محتویة علی غرر الفراید؛ أحببت أن أشیر إلی تفسیر لغاتها و ترکیبها فی کل باب، ثم إلی ملخص معانیها من غیر إخلال و لاإطناب. فأقول: لما کان مبناها العشق و المحبة علی الکمال، عطف عنان المقال إلی وصفه، فقال: أمن تذکر جیران بذی سلم ×× مزجت دمعا جری من مقلة بدم / أم هبت الریح من تلقاء کاظمة ×× و أو مض البرق فی الظلماء من أضم. من: تعلیل للمزج، و المصدر مضاف إلی المفعول. و الجیران: جمع جار، و فی التنکیر مع دوام التذکر إشعار بأنهم لعلو المقام لایصل إلیهم الأوهام. و السلم.
انجام: و ملخص المعنی: یا رب ! وائذن لسحائب رحمة فائضة منک علی الدوام ... ما رنحت ریح الصبا أغصان و العذبات «کذا» و أطرب العیس حادی العیس بطرائف النغمات. یقول الفقیر إلی الله الغنی: محمد صالح بن أحمد المازندرانی:هذا آخر ما أردت إثباته فی هذه السطور ذخیرة لیوم ینفع فی الصور، مسبحاً بحمد بدیع الظلمات و النور، و مصلیا علی نبیه ما اختلف اللیالی و الشهور، محمد الذی نشط الخلائق بحدائه فی القبور، فی زمن مکمن الخفاء إلی عالم الظهور، و علی آله و أصحابه الشافعین لأهل الفجور. و یسأل عنهم إذا بعثر ما فی القبور. تمت القصیدة الشریعة الموصوفة بالبردة لأهل العشق و الحال فی سنة ۱۰۸۳
[دنا ۶/۹۳۰؛ الذریعة ۶/۱۴]

۱. اصفهان؛ کتابخانه‌های اصفهان؛ شماره نسخه:۸۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۳ق؛ تاریخ «سنه ۱۰۸۳» که در پایان آمده است، درست معلوم نگردید که تاریخ نگارش شرح است یا تاریخ استنساخ نسخه؛ مهر: «الراجی جلال الدین بن محمد مسیح الموسوی» که مقصود مرحوم حجة الاسلام آقا میرزا سید جلال الدین چهارسویی، نواده صاحب «روضات الجنات» است؛ تملک:

محمد حسین بن محمد حسن؛ کاغذ: اصفهانی و فستقی، جلد: مقوایی، ۱۲۷گ، ۱۲ سطر در متن (۷×۱۲)، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [فهرست روضاتی: - ۳۸۸]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲-۱۸/۱۰۴

آغاز: من تعلیل للمزج والمصدر صفاف الی المفعول او الجیران جمع جار وفی التنکیر مع الدوام التذکر اشعاراً بأنهم لعلو المقام لایصل الیهم الاوهام؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۲۰ رمضان ۱۱۰۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قرمز، ۸۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۶۳۱]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۴۰۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، کا: محمود بن سعید، تا: ۱۱۲۵ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۶۰۹۶ [رایانه]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۵۷۵-۹/۱۲۵

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ، کا: عبدالرحیم بن رمضان، تا: ۱۳ ذیقعده ۱۱۲۶ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵-۲۶۳۱]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۸۴۱/۲-۱۹/۱۷۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** ویسأل عنهم اذا بعثر ما فی القبور ... وعلی آله الذین جهم جاعل الطالح صالح

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوایی، ۱۷۲گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۳۱]

۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۵۷۰/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۸گ، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۴۱]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۸۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سبز، ۸۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳ - ۸۳]

● شرح قصيدة البردة = شرح الكواكب الدرية / ادبیات / فارسی

š.-e qasīdat-el-borda = š.-el-kavākeb-od-dorrīyya

دشت بیاضی، ملایوسف

dašt bayāzī, mollā-yūsof

وابسته به: الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة = قصیدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۲۵۷/۲۷

آغاز: بسمله. امن تذکر جیران بذی سلم ... و او مض البرق فی الظلماء من اضم. زیاد کردن همسایگان ذی سلم است ×× که آب دیده بیامیختی بخون جنون / ز سوی کاظمه یا باد مشکبو بوزید ×× شب از خیال یا نمود برق کنون. از عادات شعر او فصحا و ادبا و بلغاست که در مقام شکوه از روزگار ... از نفس نفیس خود مخاطب پیدا می‌کنند؛ **انجام:** اگر سرم برود گو برو مراد از سر ×× هوای تست مرا آن ز سر نخواهد شد (نقل من شرح الفاضل ملا یوسف الدشت بیاضی علی قصیدة البردة المنسوبة الی ابی عبدالله محمد بن سعید الدلاصی البوصیری)

بی‌کا،تا:۱۰۸۶ق؛کاغذ:فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۹۹پ-۱۰۰پ)، ۲۶ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۷-۲۶۷۳]

● شرح قصيدة البردة = شرح الكواكب الدرية / ادبیات / فارسی

š.-e qasīdat-el-borda = š.-el-kavākeb-od-dorrīyya

لاهیجی، بهاء الدین محمد بن علی، ق۱۱ قمری

lāhījī, bahā'-od dīn mohammad-e bn-e 'alī (- 17c)

وابسته به: الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة = قصیدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)

تاریخ تألیف: نیمه شب ۱۵ رمضان ۱۰۹۲ق

در این شرح نسبتاً مفصل بیتی از قصیده برده را می‌آورد و تحت عنوان «اللغة و الاعراب» جنبه‌های ادبی و با عناوین «حاصل المعنی» آنها را معنی می‌کند.

آغاز: ستایش بر وجه کمال کامل الذاتی را لایق و سزاست که قابلیت بنی نوع انسان را در قسمت آباد ازل

۱. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۱۶۳/۲

خط: نستعلیق، کا: محمد جعفر بن ابوالحسن موسوی عریضی، تا: ۱۲۴۱ق؛ ۷گ (۲۴پ-۳۰پ)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۴۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۴۸۹/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** محفوف به امن و امان بوده از ورطات حوادث و نکبات بلیات رهائی یابد ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۱۵۷گ (۶۲پ-۲۱۸ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۷ - ۷۹]

● شرح قصيدة البردة = شرح الكواكب الدرية / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il-burda = š.-ul-kawākib-id-durrīyya

خطیب، محمد بن حسین

xatīb, mohammad ebn-e hoseyn

وابسته به: الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة = قصیدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)

شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۲۵۰۱/۲

آغاز: أرید أن أسمع القصیدة التی مدحت بها رسول الله

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۹۳گ (۱۰۱-۱۹۳)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳ - ۱۲۸]

● **شرح قصيدة البردة = شرح الكواكب الدرية** / ادبیات / فارسی

š.-e qasīdat-el borda = š.-el-kavākeb-od-dorrīyya

موسوی فندرسکی، محمد شفیع بن محمد شریف، ق۱۲ قمری

mūsavī fendereskī, mohammad šafī‘ ebn-e mohammad šarīf (- 18c)

وابسته به: الكواكب الدرية فی مدح خير البرية = قصيدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)

تاریخ تألیف: ۱۱۸۸ق

برخی از اشعار بدون گزارش است.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۷۹۲/۶

آغاز: بسمله اما بعد این قصیده ایست مبارک که شیخ محمد بوصیری که از مشاهیر شعرای جبل عامل است ... بسمله: امن تذکر جیران بذی سلم ×× مزجت دمعا جری من مقلة بدم. آیا از یاد کردن یا بیاد آوردن همسایها در موضع ذی سلم است و آن موضعی است

کا:محمد جعفر،تا: ربیع الاول ۱۱۸۸ق، حسب الامر صاحب کتاب قبله گاهی میرزا محمد شفیع؛ افتادگی: وسط؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲۸گ (۶۷-۹۴)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۳ - ۹۲۳]

● **شرح قصيدة البردة = شرح الكواكب الدرية** / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il-burda = š.-ul-kawākib-id-durrīyya

شیخ مزروقی

šayx mazrūqī

وابسته به: الكواكب الدرية فی مدح خير البرية = قصيدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)

شرحی مفصل بر این قصیده می‌باشد. در جستجویی که برای شناسایی مؤلف شرح صورت گرفت وی شناخته نشد. در این شرح ابتدا ابیاتی آورده شده و پس از ذکر معانی مفردات لغت و غیره به معنی و بیان مراد شاعر می‌پردازد و نکات ادبی آن را آشکار می‌سازد.

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمين والصلوة علی سيدنا محمد وآله وصحبه اجمعين بعد روی الصاحب بها الدين وزير الملك الطاهر كان متسما بمحاسن الماثر قد الترم ان لا سمعها ولو كان بين الناس ...

انجام: و علی قدر الذنوب من الكبائر والصغائر فان الله تعالی غلب عنايته عن العلة و جلب كفايته عن العلة ... و اطفاء النيران الكثيرة يحتاج الی افاضة المياه الغزيز فاكون او فر خطا من ... و اكثر تصيبا من اللطف.

قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۴۶

آغاز و انجام: برابر

کامل؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن محمد، تا: شوال ... ؛ مصحح؛ واقف: حاج محمد هاشم تاجر، ذیقعده ۱۲۳۱ق؛ جلد: گالینگور آبی، ۲۷۸گ، ۲۲ سطر [ف: ۱ - ۱۶۱]

● **شرح قصيدة البردة = شرح الكواكب الدرية** / ادبیات / عربی و فارسی

š.-u qaṣīdat-il-burda = š.-ul-kawākib-id durrīyya

احمد بن محمد

ahmad ebn-e mohammad

وابسته به: الكواكب الدرية فی مدح خير البرية = قصيدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)

از فخرالدین احمد بن محمد بن ابی بکر.

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۹۴/۱

آغاز: الحمدلله رب العالمين و الصلاة و السلام علی محمد المصطفی صلی الله عليه و آله المجتبی؛ **انجام:** از توطئه و تمهید سابق ظاهر و معلوم می‌شود لهذا تعرض بر شرح این بیت نرفت

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۲ق؛ در اواخر آن چند صفحه به فارسی؛ جلد: چرم قرمز، ۵۱گ (۲پ-۵۲ر)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [مؤید: ۲ - ۱۰۳]

● **شرح قصيدة البردة** / ادبیات / عربی

š.-e qasīdat-el-borda

قدیحی قطیفی، ابراهیم بن مهدی، ق۱۳ قمری

qadīhī qatīfī, ebrāhīm ebn-e mahdī (- 19c)

وابسته به: الكواكب الدرية فی مدح خير البرية = قصيدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۶۷۰

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی هدی و صلی الله علی اوله منه اهتدی و علی ... يا خلی البال قد بلبت بال؛ **انجام:** من دابه ارغام ضرغام السری ... خمس الی ضرب ... و الهام هام

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۹ق؛ ضمیمه نسخه ش ۲۶۶۵۹ [رایانه]

● **شرح قصيدة البردة = شرح الكواكب الدرية** / ادبیات / فارسی

š.-e qasīdat-el-borda = š.-el-kavākeb-od-dorrīyya

یزدی، محمد ابراهیم بن محمد علی، ق۱۳ قمری

yazdī, mohammad ebrāhīm ebn-e mohammad ʻalī (-19c)
وابسته به: الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة = قصیدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)
در شرح قصیده برده با عناوین «اللغة، الترکیب، المعنی» و تألیف شده به نام محمد ولی میرزا.

اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۰۵/۲
آغاز: الحمدلله الذی خلق الانسان و علمه البیان ... و بعد از سهل بن ذبیان نقل کرده است که روزی خدمت ذی سعادت حضرت امام ضامن
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۳گ (۹۰پ-۱۱۲ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۹۹]

● **شرح قصیدة البردة = شرح الکواکب الدریة** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-il-burda = š.-ul-kawākib-id-durrīyya
ثالث خطیب، محمد بن عبدالمؤمن، ق۱۴ قمری
sāles-e xatīb, mohammad ebn-e ʻabd-ol-mo’men (-20c)
وابسته به: الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة = قصیدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۵۱۰/۱۴
آغاز: الحمدلله الذی نور محمد قبل خلق الارض و السماء؛ **انجام:** فلایعبره المعبرون
بی‌کا،تا:قرن۱۳؛افتادگی:انجام؛ کاغذ: ترمه بخارایی، جلد: ساغری سیاه، ۴گ (۱۴۸پ-۱۵۱پ)، اندازه: ۱۷×۳۲سم [ف: ۵ - ۲۸۰]

● **شرح قصیدة البردة = شرح الکواکب الدریة** / ادبیات / فارسی
š.-e qasīdat-el-borda = š.-el-kavākeb-od-dorrīyya
هزار جریبی، ابوالقاسم بن ابوالحسن، ق۱۴ قمری
hezār-jarībī, ab-ol-qāsem ebn-e ab-ol-hasan (- 20c)
وابسته به: الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة = قصیدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)
تاریخ تألیف: پنج‌شنبه ۱۷ ربیع الثانی ۱۲۹۷ق
ترجمه و شرح نیکویی است از قصیده برده با توضیحات لازم گرفته شده از آیات و احادیث و در آغاز آن شش امر آمده که بیان آنها لازم می‌نمود.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۰۴۴/۴
آغاز: آلاف شکر و سپاس و اصناف محامد بی قیاس نثار درگاه عظمت و جلال و بارگاه سلطنت و جمال؛ **انجام:** تا مدت دوام و بقای دنیا ریزنده باد، الحمدلله أولا و آخراً و صلی الله علی محمد و آله اجمعین الی یوم الدین.
خط: نسخ، کا: ابو القاسم بن ابی الحسن، تا: پنج‌شنبه ۱۷ ربیع الثانی ۱۲۹۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۱گ (۳۳پ-۹۳پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۶ - ۴۹]

● **شرح قصیدة البردة = شرح الکواکب الدریة** / ادبیات / ترکی
š.-e qasīdat-el-borda = š.-el-kavākeb-od-dorrīyya
محمد بن فیض الله
mohammad ebn-e feyz-ol-lāh
وابسته به: الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة = قصیدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)
ترجمه و شرح توضیحی است بر قصیده برده که شارح آن را در دیباچه خود به ده باب تقسیم کرده و هر بیتی را در بیتی به ترکی در قافیه کاف ترجمه نموده، پس از آن شرح می‌کند.
آغاز: الحمدلله الذی نور قلوب العارفین بنور سر وحدته تنویرا ... اما بعد خطیب بلند آواز خوش نغمه خیال
انجام: بو مترجم فقیر بامید حسن خاتمه اتمام تشمیر ساعد یرائه غیرت و سده سریر اعلا ...

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۳۷۷
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، تا: آغاز قرن ۱۴؛ مجدول؛ جلد: مقوایی، ۱۳۳گ، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۴ - ۲۰۶]

● **شرح قصیدة البردة = شرح الکواکب الدریة** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-il-burda = š.-ul-kawākib-id-durrīyya
فاضل دمشقی
fāzel damešqī
وابسته به: الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة = قصیدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۹۷۴/۲
خط: نستعلیق، کا: ضیاء الدین بن ملا عبدالرسول قوم حسین خیل، تا: ۱۲۷۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۱۷ سطر (۹/۵×۱۷)، اندازه: ۱۵/۵×۲۵/۵سم [ف: ۱۶ - ۷۵۳]

● **شرح قصیدة البردة = شرح الکواکب الدریة** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-il-burda = š.-ul-kawākib-id-durrīyya

حکیم، جلال الدین بن قوام الدین
hakīm, jalāl-od-dīn ebn-e qavām-od-dīn
وابسته به: الكواكب الدرية فی مدح خير البرية = قصيدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)

تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۲۸/۳
آغاز: الحمد لله الذی علم بالقلم علم الانسان ما لم يعلم؛ **انجام:** بما كان منى تقصيرى.
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۴۷ص (۵۶۲-۶۰۸)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱ - ۳۷]

● **شرح قصيدة البردة = شرح الكواكب الدرية** / ادبیات / ترکی
š.-e qasīdat-el-borda = š.-el-kavākeb-od-dorrīyya
وابسته به: الكواكب الدرية فی مدح خير البرية = قصيدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)
شرحی است به ترکی از شارحی ناشناخته بر قصیده برده.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۱۷۸
آغاز: بسمله، اسم الله ایله ایتدم بو کتابم ابتدا ×× شکر ایله منت اکادر داخی حمد ایله ثنا؛ **انجام:** بالامن اوله باليمن اخره ×× و الحمدلله فی بدء و فحتتم ... تم التخميس بعونه و ...
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۳۵ق؛ در حاشیه این شرح قسمتی از شرح احمد بن مصطفی بلالی به ترکی که در سال ۱۰۰۱ق نوشته، مذکور است، آغاز: «بسمله، الحمدلله لمن جعل النظم احسن الكلام ... حضر تلرینک مدحی ...»، و همچنین شامل یکی از تخمیسات قصیده ذکر شده است، آغاز: «امن تكثر ما فی القلب من الم ×× امن تأثر ما فی الكبد من ورم / امن تخيل خل حل فی الحرام ×× امن تذكر حيران بذی سلم. مزجت دمعا جرى من مقلة بدم»، شرح لغوی قصیده که در حاشیه مسطور است و در اثر صحافی از بین رفته و همچنین ناتمام مانده است، آغاز موجود: «الاحبه و بذى سلم و كاظم و اضم امكنتهم ...»، انجام موجود: «الى القرب و لا موضع رقى اطالب رفعة»، مذیل است به شرح ترکی قصیده جیمیه به این مطلع: «و فواید مولانا جمل ×× لسروح الانفس و المهج»، که شارح آن ناشناخته ماند و نسخه از ابتدا و انتها افتادگی دارد و با خطی مغایر شرح قصیده برده می‌باشد، آغاز موجود: «حضر تلرینک قضا سنه رضا ایله کند وزین تسلیم ایدوب جزع و فزع»، انجام موجود: «رسول اکرم صلی الله علیه و سلم بیور ویکه ناردن از اد اولمش کمسته نک»؛ واقف: سید خلیل علوی خویی، ۱۲۶۲ق؛ کاغذ: نباتی و زعفرانی، جلد: پارچه‌ای زرشکی، ۴۹گ، ۱۴و ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱۷ - ۳۰۹]

● **شرح قصيدة البردة = شرح الكواكب الدرية** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-il-burda = š.-ul-kawākib-id-durrīyya
وابسته به: الكواكب الدرية فی مدح خير البرية = قصيدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)

غیر همانند:
۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۱۰/۱
آغاز: بسمله الحمد و الشكر الله والصلوة و السلام على سيدنا محمد رسول الله و بعد فهذا تعليق لطيف مليح على برده ... امن تذكر جيران بكسر الجيم بذى سلم مزجت بفتح الجيم؛ **انجام:** قال حصل بى خلط: قالح البطل نصفى فانشأت ... فحصلها و جعلها على عينيه و قرئت عليه فعوفى لوقته وهى مشهوره الفضل و البركة جدا نفع الله به و بقايلها و ممن نظمت به و الله الموفق للصواب و ما يتذكر الا اولو الالباب
شرح مختصری است از قصیده نامبرده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: فستقی اسلامبولی، جلد: میشن مشکی، ۳۵گ (۲-۳۶)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۱×۲۰/۳سم [ف: ۵ - ۲۱]
۲. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۳۶۰
آغاز: التمس جماعة من الأحباء أن اشرح لهم شرحا مثبتا مشتملا على اللغة و الإعراب و نكات المعانى و البيان؛ **انجام:** اللهم صل و سلم و بارك على سيدنا محمد المصطفى كلما ذكره الذاكرون و كلما غفل عن ذكره الغافلون و آله الأطهار و أصحابه الأخيار.
بعد از هر بیت ترجمه فارسی آن را آورده سپس زیر سه عنوان «اللغة»، «الاعراب» و «المعانی و البیان» به شرح آن پرداخته است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد مدعو به امیر شیخ جعفری، تا: دوشنبه غره رجب ۹۵۰ق (شاید سال تألیف باشد، البته نسخه از قرن ۱۰ است)؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۲۹گ، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۳ - ۵۸]
۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۷۱۱
بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [د.ث. مجلس]
۴. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۲۵۰۱/۱
انجام: ثم كتب الشارح العلامة تاريخ التأليف: الشرح الذى ...
پس از آوردن یک بیت، با عنوان‌هایی چون اللغة، الصرف، النحو، النکات، الحاصل به شرح آن بیت پرداخته است، در بخش لغت معنی لغات را به فارسی آورده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۰۰گ (۱-۱۰۰)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳ - ۱۲۸]
۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۸۲۳
آغاز: ... سمعتها انصفتى و لو انصفتى لم تلمنى أو على الجملة السابقة ... و اعلم أن تبيين لايمى و لم انشقاقاً ... المعنى تقول مخاطباً لمن بالغ ... قوله: خليلى إن الحب ما تعرفانه ×× فلا تنكرا أن الحنين من الوجد؛ **انجام:** و الآل و الصحب ثم التابعين لهم×× أهل التقى و النقى و الحلم و الكرم ... و ليقبل معذرتى آخر كما سبق أولاً و الحمد لله على الأتمام و على رسوله أفضل التحية و

السلام.
شرح قصیده برده است که با عناوین «اللغة، صرف، الاعراب، المعنی» نگاشته شده است به علت افتادگی از آغاز متأسفانه موفق به شناسایی نگارنده آن نشدیم، شارح در میان مباحث متعرض شروح دیگر نیز شده لیکن از ذکر نام آن خودداری نموده است و به کلماتی چون «بعض المتأخرین، بعض الشراح و ...» بسنده کرده، شارح در انجام نیز چنین آورده: «... لیعلم أنی فی مدة اشتغالی بشرح هذه القصیدة ما قعدت له فی اکثر الاوقات إلا وقمت عنه قبل اتمام صفحة أو أقل من صفحات لهجوم توزع البال و ... تشتت الاحوال ...»، این شرح حاوی سیزده بیت الحاقی نیز می‌باشد که در شروح دیگر کمتر بدان پرداخته شده است، شارح در این خصوص چنین آورده: «ثم اعلم أن عدد أبیات هذه القصیدة علی ما وجدتها فی نسخ المتقدمین و تعرض لشرحها المحققون و اقتضیت أنا دثرهم رضوان الله علیهم مائه و ستون بیتاً بلا خلاف فیها و وجد فی بعض نسخ المتأخرین الأقلین من شراحه عدة أبیات أخر أظن أنها ملحقات بها من عند غیر الناظم أصلها أو مخرجات عنها عقد التنقیح لها ثم أدخلت فیها ...»؛ خط: نسخ، کا: سید جلال الدین بن علاءالدین بن حمید حسینی موسوی، تا: ۱۰۲۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ در انجام نسخه در میان رقم کاتب عبارتی آمده که این توهم را ایجاد می‌نماید که ممکن است «سید علاءالدین ابن ادریس» نام شارح بوده باشد لیکن در منابع موجود به نام وی دسترسی نیافتیم آنچه صحیح به نظر می‌رسد این است که وی برگرداننده نسخه مسوده به مبیضه باشد یا کاتب نسخه مستنسخ عنه، در هر صورت این احتمال نیز باقی است که وی شارح این قصیده باشد به هر حال نیاز به بررسی بیشتر دارد، ترقیمه: «و قد وقع الفراغ من تحریر هذا البیاض ظهریة یوم الاثنین یوم السابع من شهر فطر الأخیر سنة الثامنة و العشرین بعد [الألف من] الهجرة علی مهاجرها أفضل الصلوة و السلام علی ید السید السند المعتصم بمالک الدنیا و الدین السید علاءالدین ابن المرحوم المبرور السید ادریس بقلم الفقیر الحقیر الذی إن حضر لمیعد و لم [لما] غاب لم یفقد تراب أقدام المومنین الصالحین جلال الدین ابن السید علاءالدین ابن السید حمید الحسینی الموسوی غفرالله ... الحمدلله رب العالمین»، مصحح؛ تملک: علامه حیدر قلی خان سردار کابلی در ۱۳۱۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمع مشکی، ۱۴۳گ، ۱۳ سطر (۱۰×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۳۵ - ۱۰۴]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۹۶۵

آغاز: جائت لدعوته الاشجار ساجده تمشی الیه علی ساق سالق بلاقدم؛ **انجام:** قال معاویه علیه اللعنه الحسن علیه السلام ... صدق محاضر

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۰۳۱ق [رایانه]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۰۵۹

آغاز: بسمله، و به نستعین روینا عن الشیخ الهمام حجة الاسلام ... ابو عبدالله شرف الدین محمد بن سعید بن حماد الدلاصی ثم البوصیری؛ **انجام:** و اعتبار اهل تلک الدیا بروية الابل و تلک الاشجار.

در آن کلمات فارسی آمده پس شارح آن ایرانی است. دیباچه ای ندارد، با تاریخ روز ۱۰ رمضان ۹۳۵ در بخارا در پایان نسخه که یا تاریخ تألیف است یا تاریخ اصل نسخه‌ای که این یکی از روی آن نوشته شده؛ خط: نستعلیق، کا: کمال الدین ابن عمر بخاری، تا: ۸ ذیقعده ۱۰۴۸ق؛ محشی؛ تملک: محمد هادی بن حاجی محمد حسینی، خریداری از وارث فاضل خان در اکبرآباد در ۹ ذیحجه ۱۱۲۵؛ مهر: «خانه زاد پادشاه غازی عالم گیر محمد هادی حسینی»، «مرید پادشاه غازی عالم گیر فاضل خان»، «عرشی»، «ابراهیم علی خان»، «سید جعفر فدوی پادشاه غازی محمد فرخ سیر»؛ کاغذ: هندی، جلد: مقوا، ۵۹گ، ۱۷ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۸/۵×۲۷/۵سم [ف: ۱۷ - ۲۱]

۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۳۷۸/۲

آغاز: من آلائه نظم نظام العالم فانتظم من نعمائه کلم کلام الادم فتکلم مبدء البرایا ومعیدها بعد فنائه فالاء الائه الحمد علی ثنائه الذی ترقرت منه الخنس و الازهران؛ **انجام:** و هی التی یخالط بیاضها شیء من الشقرة الحد ولسوق الابل النغم الکلام الخفی والنغمة فی العرف صوت یقصد به الاطراب هذا ما تیسرلی فی شرح القصیدة.

شرح مختصری است بر قصیده برده، این رساله به پادشاه عثمانی ابوالفتح مصطفی خان بن محمد خان بن مصطفی بن محمد بن ابراهیم تقدیم شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول؛ ۳۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۴۲]

۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۳۶۲/۲

آغاز: ابا الوقت رحمه الله یقول مراد الاوصاف الحمیده ... لکن منها وصف واحد یحسن الجملة و هو حد الاعتدال؛ **انجام:** و قد ختم بذکر السحاب و ریح الصبا و الانهلال و الانسجام الملائم للسحاب و العین لیلائم الخاتمة الفاتحة و الله اعلم بالصواب.

شرحی است مختصر بر قصیده مشهور بوده که عناوین «اللغة، النحو، الصرف، النکات» به شرح مفردات پرداخته و سپس مراد از معنای هر بیت را آورده است، و در بخش لغات آنها را به فارسی ترجمه نموده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۷۰گ (۲۳-۹۲)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۱۲]

۱۰. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه:۱۶۵

آغاز: أمن تذکر جیران بذی سلم ... التصریف الذکر بالضم او الذکر بالکسر و هی صیغة المبالغة

شرحی است با عناوین «الجوهر، اللغة، النحو، الصرف، النکات» پس از هر بیت، و در حاشیه دو ترجمه برای قصیده نوشته شده است، یکی قصیده‌ای با قافیه الف هر بیتی در یک بیت و دوم با قافیه میم هر بیتی در یک یا چند بیت. این شرح روز جمعه ۲۶ شوال ۸۸۰ به پایان رسیده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول؛

تملک: سید علی بن اسد الله حسینی به تاریخ شوال ۱۲۹۰؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: - ۸۳]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۷۳۸

آغاز: من تقلیل للمزج و المصدر مضاف الی المفعول و الجیران؛ **انجام:** لاهل الفجوری سال عنهم اذا بعثرما فی القبور

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [رایانه]

۱۲. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۷۲/۱

آغاز: یروی ألا رب یوم کان و یروی ألا رب یوم لی من البیض؛ **انجام:** و الهیشر شجر هو الحرفش سلب لیس علیه ورق فکأنه سلب یقول اعناقها جرد لم تریش بشعر فشبهها فی ...

در این شرح مختصر ادبی که بیشتر به توضیح لغات و اشاره به وقایع تاریخی مناسب ابیات پرداخته شده، بیتی آمده و شرح می‌شود؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۹۹گ (ر-۹۹پ)، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [ف: ۱ - ۸۱]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۴۶/۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد فهذا مختصر لطیف من جزء کثیر الفوائد و الامداد فی شرح البردة المنیفة بانت سعاد؛ **انجام:** لا یتأخرون عن حیاض الموت اذا تأخیر غیرهم عنها و نکص بل یقدمون علیها اقداماً

شرح کوتاهی است بر قصیده معروف «برده» بوصیری، که یک یا چند بیت را با عناوین «قال الناظم» آورده و بیشتر از جنبه لغوی توضیح و شرح می‌کند؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷گ (۱۷پ-۳۳ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۲۶ - ۲۸۸]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۰۳/۱۵

آغاز: بسمله سبحان من افاض فیض فضله علی حمأ مسنون فاضحی مظهرا لاسراره ... و بعد اعلم ان القصیدة المشهورة بالبردة؛ **انجام:** و لا اطیق ثناء قدر حاصله لانه فوق ما یحکی بآیات ... فی ذاک بعد آنات الحمد لله علی التمام ... و السلام

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۶ص (۵۷-۶۲)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۳۲ - ۱۲۷]

۱۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۲۰۹

آغاز: (در دیباچه افتاده): انشدتها لیلة الجمعة خالیاً فی منزلی ... قوله، امن تذکر جیران ... مقلة بدم. «التذکر» الاحضار بالبال من الذکر بالضم، و هو استحضار المحفوظات. «ذی سلم» بمعنی مکان فیه هذا الشجر المعروف «و جیران» جمع جاری، جیران کائنین بمکان ذی سلم؛ **انجام:** «قوله» ما رنحت عذبات ... العبس و فاعله حادی العیس و بالنعم متعلق بالطرب. و قد وقع الفراغ من تسویده ...

نخست بیتی را آورده، گزارشی کوتاه کرده آنگاه با سربند «اعرابه» از نظر دستور زبان آن را بررسی کرده است؛ خط: نسخ تحریری، کا: سید مصطفی حسینی بن سید گلشن، تا: ۱۲۱۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲گ، ۱۹ سطر (۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۲۰۲]

۱۶. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۴۲۰/۵

آغاز: للاهتمام بشأنه التنکیر فی جیران للتقحیم ای ای جیران لایکنه بکنههم و الجار من هو الملاحق للبیت؛ **انجام:** و قد ختم بذکر السحاب و ربیح الصبا و الانهلاک و الانسجام الملائم للسحاب و العین لیلا ثم الخاتمة الفاتحه و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب

شرح مفصلی است بر قصیده برده. شارح ابتدا یک بیت می‌آورد و بعد در چند بخش با عناوین «الجوهر، الصرف، النحو، النکات، الحاصل» به شرح آن می‌پردازد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوا، ۸۶گ (۸۵ر-۱۷۰ر)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱ - ۳۴۹]

۱۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۸۲۸

شرحی است مزجی بر قصیده بوصیری مشهور به قصیده برده. شارح در این شرح از مطالب ادبی، اخلاقی و با استشهاد به قرآن و احادیث استفاده کرده است. تعداد ابیات قصیده برده را متفاوت ذکر کرده‌اند. این نسخه حاوی ۱۱۹ بیت می‌باشد؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۰ق، جا: تبریز؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، مذهب، ۲۹گ (۷۰پ-۹۸پ)، ۱۷ سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [رایانه]

۱۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۷۲۴/۴

آغاز: شرح بیت اول: الذکر بالضم بالقلب و بالکسر باللسان و التذکر یکون بعد النسیان؛ **انجام:** یقصد به الاطراب و الله اعلم.

پس ازین در ۱۸۰پ-۱۸۴پ قصیده فرزدق است در ستایش علی بن الحسین و قصیده عینیه سید اسماعیل حمیری و قصیده‌ای از شیخ بهایی؛ کا: میرزا احمد بن محمد باقر بن ابراهیم تبریزی، تا: ۱۲۶۳ق؛ با ترجمه فارسی منظوم در هامش نسخه؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۴۴گ (۱۳۷پ-۱۸۰ر)، ۱۸ سطر (۷×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵×۲۷سم [ف: ۸ - ۲۶۲]

۱۹. تهران؛ وزارت امور خارجه؛ شماره نسخه:۳-۲/۳-۴۸

بنا به تصریح نویسنده اغلب معانی و توضیحات از «جلال محلی» و «شارح تفتازانی» نقل شده، مطلع قصیده عبارت است از «امن تذکر جیران بذی سلم اعلم ...»؛ خط: نستعلیق شکسته، کا: سید عبدالرحیم بن سید عبدالکریم رفاعی بغدادی، تا: ۱۲۷۱ق؛ جلد: مقوایی با روکش پلاستیکی آبی، ۶۶ص (۳۳۳-۳۹۸)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۶۴]

۲۰. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۸۸۶

آغاز: امن تذکر جیران ... التصریف: الذکر بالضم او الذکر بالکسر؛ **انجام:** لیلائم الخاتمة و الفاتحة والله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب

شرح قصیده برده؛ خط: نسخ، کا: رضا بن عبدالعظیم بن اسماعیل بن حسن حسینی، تا: جمعه ۲۷ ربیع الثانی ۱۲۷۹ق، جا: قزوین مدرسه التفاتیه؛ محشی؛ جلد: چرم زرد، ۸۱گ، ۱۶ سطر، اندازه:

۱۴×۲۱/۵سم [مؤید: ۲ - ۳۱۸]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۱۸۰

آغاز: بسمله امن تذکر جیران بذی سلم ... التذکر یاد آوردن الجار همسایه ... تصریف التذکر تفعل من الذکر بالضم و الذکر بالکسر و هی صیغته المبالغة؛ **انجام:** و مادام بطرب المطایا بنغمات ... والله اعلم بحقایق الامور.

شرح مفصلی است بر قصیده الکواکب الدریه فی مدح خیر البریه مشهور به قصیده برده. شارح در این اثر ابتدا یک بیت می‌آورد و بعد در چند بخش با عناوین «الجوهر»، «اللغة»، «صرف»، «نحو»، «النکات» و «الحاصل» به شرح آن می‌پردازد؛ خط: نسخ تحریری، کا: عبدالریم ولد قاضی عبدالغفور، تا: جمادی الثانی ۱۲۸۷ق؛ مصحح، محشی به فارسی؛ جلد: تیماج ارغوانی، ۱۳۴ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۵/۵سم [ف: ۵۰ - ۴۸]

۲۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۷/۱۳۶-۸۴۶۶/۱۳

آغاز: بسمله الحمدلله الذی جعل مقادیر العلماء مع علوها متباینة فی مراتب الفضل والبهاء وجعل طبقاتهم مع رفعتها متفاوتة

شرح مفصلی است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۹۰گ (۱۴۳-۲۳۲)، ۱۵-۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف:۵-۲۶۳۲]

۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۴۳۶/۱

آغاز: الی روض المنی تزهر سبک نظمها علی عقد اللآلی ... و اسأل الله ان یجعله ذخرا للمعاد ... ذکر اسباب انشاء القصیدة و تسمیتها بالبردة؛ **انجام:** (ما رنحت عذبات البان ریح صبا ...) ترنج ای مال من السکر و غیره و رنحه ... و لن تهیأ ذاکم بعد آیات و الحمد لمن بیده التوفیق ... و علی آله و صحبه الطاهرین اجمعین.

شرح مفصلی است بر قصیده برده. شارح پس از هر بیت قصیده، ابتدا بیتی به فارسی در نظم معنی آن ذکر کرده و پس از آن به شرح بیت به عربی می‌پردازد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ جلد: مقوایی، ۶۸گ (۱ر-۶۸ر)، ۱۴-۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۳۸ - ۵۷۵]

۲۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۶۱۶ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۲۵. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۵۲۴

آغاز: و کیف یدرک فی الدنیا حقیقته ×× قوم ینام تسلو اعنه بالحلم؛ کیف ظرف، یدرک ای فی ای حال یدرک و الاستفهام للاستبعاد و النفی، و المراد من حقیقته ههنا کنه هویته المختصة به التی هی مبدء آثاره المختصة به فی النفاسة و الجودة؛ **انجام:** ثم ان للشمس ملاحة تسلب القلوب و انی له الفصاحة لشرح العیوب

شرح لفظی مختصری است بر «قصیده برده» بوصیری، ابتدا یک بیت را می‌آورد و به شرح لفظی و ادبی آن می‌پردازد سپس معنی و مفهوم کلی بیت را توضیح می‌دهد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی با امضاء «شمس»؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۵گ، ۲۱ سطر (۷/۵×۱۲)، اندازه: ۱۳×۱۹سم[ف:۲-۱۴۴]

۲۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۳۳۸۳

شرح ۱۱ بیت؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۵۲]

۲۷. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۵/۲ ـ د

آغاز: امن تذکر جران بذی سلمی ... اما اللغة فقوله:امن تذکره الهمزة للاستفهام و من لتعلیل؛ **انجام:** یعنی شرایر(؟) آن صبر بگریزد

این شرح پس از عنوان «اما اللغة، الاعراب، به عربی و پس از عنوان «المعنی» به فارسی است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ شرح در نیمه نسخه میان سطور و سپس مزجی و آمیخته است؛ ۵۳گ (۴پ-۵۶پ) [ف: ۱ - ۳۲۹]

۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۸۹۶

آغاز: بسمله، نستمد و نستعین و الحمدلله رب العالمین؛ **انجام:** و حسن توفیقه فی شهور سنه ۱۰۷۰

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۲۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۰۳۲

آغاز: بسمله. الحمد لله ... اما بعد فان الطرق الی الله؛ **انجام:** ای المیل الی الجعل

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● شرح قصیدة البردة = شرح الكواكب الدرية / ادبیات / عربی، فارسی

š.-u qaṣīdat-il burda = š.-ul kawākib-id durrīyya

وابسته به: الكواكب الدرية فی مدح خیر البرية = قصيدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۲۰

آغاز: پس از مقدمه طولانی شرح قصیده بر این منوال شروع می‌شود: امن تذکر جیران بذی سلم ×× مرجت دمعا جری من مقلة بدم. المفردات التذکر یاد کردن و با یاد آوردن جار همسایه و جیران جمعش ذو صاحب سلم نام نوعی از درختست و ذی سلم موضعی در حجاز که از کثرت آن شجر درو باین اسم اشتهار یافته و المزج آمیختن از باب اول و دمع سرشک الجری و الجریان رفتن آب و جز آن از باب دوم مقله سو اد بیاض چشم را گویند دم خونست ... حرف آخریش برای خفت افتاده و فراموش کشته یائی یا واوی

هر بیت پس از شرح و ترکیب و تعبیرات عرفانی به فارسی ترجمه شده. یک صفحه از دیباجه افتاده و کتاب به نام سلطان محمد بهادر نوشته شده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۹۱ق؛ ۱۱۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲/۵سم [ف: ۲ - ۲۴۴]

۲. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه:۱۹۲

آغاز: تبارک الله ماوحی بمکتسب ×× ولا نبی علی غیب بمتهم ... الاعراب تبارک الله از برای تعجب و تعجیب است همچون سبحان اسم و وحی اسم ماست و بمکتسب خبرش و باز ایده است

و ضمیر فاعل در مکتسب راجعست با وحی واین جمله؛ **انجام:** و ضمیر ظرف مفعول محذوف باشد از منهل یا از ضمائر قبل الذکر لازم نیاید ای بمنهل فیها و منجسم فی تملك المدة و این قول اختیار [...] است و مذهب مختار است.

شرح متوسط و ادبی بر قصیده برده است، ابتدا بیتی مطرح سپس معنی سلیس و روانی از آن ذکر و پس از آن با عنوان «الاعراب» حرکات اعرابی بیت گفته شده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: گالینگور آبی، ۸۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف مخ - - ۹۷]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۷۹۴

آغاز: بسمله. بدان ایدك الله تعالی که قصیده برده که مشتمل است بر صد و شصت بیت غرا در مدح سید المرسلین و میان خلایق مشهور؛ **انجام:** و ریختن و روان شد از ابر.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۷×۱۷/۴سم [ف: ۳ - ۵۱۵]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۴۴۶ و ۶۱۸۴-ف

آغاز: آشکارا می‌کنند و آن اشك خونین و نفس آتشین است ... شعر: آب چشمم راز دل یك یك بمردم باز گفت ×× عاشقی و مستی و دیوانگی نتوان نهفت. لولا الهوی لم ترق دمعا علی طلل، اگر ز عشق بودی نریختی تواشکر ابر نشانه منزل دوست، و لا ارقت لذکر البان و العلم، و بیخوابی نشدی تو از بهر یاد کردن درختی که محل نزول است و آثار منزل یار. گر نبودی عشق اشکت برطلل کی ریختی ×× نه بدی بی خواب چشمت در غم بان و علم؛ **انجام:** [تا بما]ند صبا اندر چمن شاخ درخت [تا] براند اشتران را بندگانش برنغم ... و مومنین را عاقبت محمود باشد انشاء الله و تعالی و الله ولی الاجابة و هو الموفق کتبه ... فخر الدین احمد احسن الله احواله.

نخست ترجمه فارسی و سپس شرح فارسی است آنگاه ترجمه منظوم آن در هامش آن (به شنگرف)، گویا نخستین شرح فارسی این قصیده باشد؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی:آغاز؛کاغذ:سپاهانی،جلد:تیماج تریاکی، ۵۸گ، ۱۲ سطر (۵×۷)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۳ - ۳۴۰۵] و [فیلمها ف: ۳ - ۲۰۷]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۷۷۰

آغاز: بحمد الله کما حمد لذاته بالمحامد المتکاثرة المتوافرة و توحده کما شهد لنفسه بالوحدانیة الظاهرة القاهرة؛ **انجام:** کز راه لطف این بنده را آزاد ساز از بند رغم، تمت علی سبیل الاستعجال تسوید هذه الأوراق ...

از: شیخ عادل. شرح ادبی مختصری است با عناوین «لغاته، صرفه، اعرابه» با نظم هر بیت عربی را در بیتی میمی به فارسی، به نام کمال الدین حسین که نامش در پایان شرح آمده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مهر: «عبده جلال الدین» (بیضی) به تاریخ ۱۲۸۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۴گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲۰ - ۱۳۶]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۲۱۶/۲

آغاز: خواص که اکابر دیدن رحمهم الله تعالی ازین قصیده مبارکه یافته اند و تجربه کرده‌اند؛ **انجام:** و شرع مستبین یوماً فیوماً در تزاید و ترقی و ظلم و ستم و فسق و فجور ساعة فساعة در تنزیل بوده باشد، آمین رب العالمین.

شصت خاصیت قصیده برده را ذکر کرده و به بهانه‌های مختلف به ذکر احادیث و مواعظ و اخبار پرداخته؛ خط: نسخ ممتاز، کا: عبدالعظیم بن عبدالله نیشابوری، تا: ۱۵ ذیقعده ۱۱۰۵ق؛ جلد: مذهب، ۴۳ص(۲۰-۶۲)، ۳۷ و ۵۶ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۳۱سم [ف: ۴۵ - ۸۷]

۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۹۷۷/۱

آغاز: الحمدلله الذی تجلی لحبیبه بصفات الجمال ... بدان که قصیده مشتمل است بر صد و شصت بیت؛ **انجام:** نخرد دین به دنیا و خریدن ندامت

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۷گ (۱پ-۱۷پ در متن و هامش)، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۵ - ۴۰۱]

۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۲۸

آغاز: امن تذکر جیران بذی سلم؛ **انجام:** هفتم ثنای حضرت باری و صلوات بر حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم فرستد. نسخه: تمت شرح قصیده برده، روزی سه‌شنبه بتاریخ ماه جمادی الاولی بیستم ۱۲۲۸ ه.ق. کاتبه احمد خان

دو شرح، ترجمه اول از صفحه ۱ تا ۹۲ و ترجمه دوم از صفحه ۹۵ تا ۲۴۵ می‌باشد. فضل اله روزبهانی مدعو به خواجه مولانای اصفهانی می‌گوید به سال ۸۸۰ در مدینه طیبه در مجلسی این قصیده را بر عبدالرحمن سجاوندی مصری خواندم، او گفت که من این قصیده را بر شیخ عبدالرحیم خواندم او گفت من نیز این قصیده را بر ابوعمر عبدالعزیز محمد بن جماعة الکنانی خواندم او گفت من از ناظم این قصیده بوصیری شنیدم که گفت مرا مرض فلج گرفته بود و هر چه می‌کردم به سلامت و درستی حال را نمی‌بردم تا آنکه این قصیده را ساختم و همان شب پیغمبر را به خواب دیدم که دست برمی‌کشید و چون صبح شد از خواب برخاستم اثری از مرض بر من نبود. بعد روزبهانی شرح مفصلی در وصف این قصیده می‌گوید و می‌گوید از آنجا که این قصیده در من اثری بس عظیم داشت لذا بر آن شدم که آن را شرح کنم و از لغات مشکل و اسماء آن رفع اشکال نمایم پس دست به این شرح به زبان عربی زدم. این شرح عربی بعدها از طریق دو اصفهانی به فارسی ترجمه می‌گردد و هر دو ترجمه بسیار به هم نزدیك است این دو ترجمه بعدها به دست صدیق الملك نوری پدر محتشم السلطنه نوری اسفندیاری می‌افتد او نیز در حواشی آنها به تنقیح مشکلات آنها می‌پردازد. ظاهراً شرح قصیده برده به فارسی چاپ شده است (رک. فهرست مشار)؛ خط: نستعلیق، کا: احمد خان، تا: ۱۲۲۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۱۲۵گ، ۱۷ سطر

(۱۵×۷)، اندازه: ۱۴×۲۳/۵سم [ف: ۴ – ۳۸۵]

۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۹۵۷/۹

آغاز: بدان ایدک الله که قصیده برده که مشتمل است بر صد و شصت بیت غراء؛ **انجام:** به روان شده از آبرو، والله اعلم

بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۵۶ق [ف: ۵ – ۲۲۱]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۳۲۹/۳۲

آغاز: مقدمه: نقل صحیح در انشاء قصیده میمونه مبارکه بردیه آنست ... آغاز شرح: ای زیاد صحبت یارانت اندر ذی سلم ×× اشگ چشم آمیختی با خون روان گشته بهم؛ **انجام:** ای دل از رحمت مشو نومید با جرم بزرگ ×× جون کبائر نزد غفران خدا شد چون لحم ...

شامل یک مقدمه نثر در وجه تسمیه و خواص این قصیده در هشت صفحه و شرح منظوم قصیده به فارسی در زیر هر بیت عربی قصیده، ۱۵۴ بیت؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، مذهب، ۵۲گ (۳۷۴–۴۲۵)، ۱۶ سطر (۱۴×۷)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۸ – ۲۸]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض ۱۳۳۷۱

خط: نستعلیق، کا: صادق قوشخانگی، تا: ۱۲۹۸ق [الفبائی: – ۳۵۲]

۱۲. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۲۱۴/۴

از شیخ الاسلام کردستانی؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۴ [اوراق عتیق: ۱ – ۲۵۲]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۵۴۰ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۱۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۸۸۸

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از علی اکبر سلطانی [رایانه]

۱۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۵۲۸

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از میر دادخان [رایانه]

۱۶. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۱۹۴

آغاز: الالعیة فان الذی لاشریک له هو الله تعالی کاعتقاد النصاری فی عیسی علیه السلام فانهم قالوا بالهته قال دع ما ادعته إلی آخره المعنی اترک ما ادعته النصاری؛ **انجام:** والجملة شرطیة والضمیر ان للعبد وفاعل ... لصبرا وان الی آخره استیناف تعلیل لطلب سعادة الدارین

شرحی است به عربی و فارسی با عناوین «قوله – قوله» بر قصیده برده، از مؤلفی سنی. محمد بن نصیر خبیصی کرمانی شرحی فارسی بر قصیده برده دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: مقوای آبی، ۷۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف مخ – ۱ – ۲۹۸]

← شرح قصیدة البستی ‹ شرح القصیدة النونیة للبستی

● **شرح القصیدة التائیة** / عرفان و تصوف / عربی

š.-ul-qaṣīdat-it tā'yya

وابسته به: القصیده التائیة = نظم السلوک = نظم الدرر = التائیة فی التصوف؛ ابن فارض، عمر بن علی (۵۷۶–۶۳۲)

ظاهراً غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۱ ط

گزیده‌ای از شروح مختلف بر قصیده تائیه ابن فارض مصری است، شرح دیگری بر همین قصیده ابن فارض به نام «کشف الوجوه الغر لمعانی نظم الدر» از عبدالرزاق کاشانی (۷۳۰ق) معرفی شده و این شرح غیر از آن است؛ خط: نستعلیق ترک، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰ [مختصر ف: – ۴۷۵]

۲. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۸۹۱

آغاز: الحمد لله حمداً مستوعبا لاحباس کمالاته و مستحصباً لانواع مقاماته ... و بعد فهذا نبذ من شرح ... سقتنی حمیا الحب ... حمیا الکاس اول صورتها و الراحة الکف و المحیا الرجفة؛ **انجام:** کان جمیع لفضائل فی جمیع العوالم فضله شراب علمی الاصلی و الیه الاشارة بقوله تعالی و ما ارسلناک الارحمة للعالمین. فهذا آخر ما ارید ایراده فی هذا المختصر من غیر التیفاء الفکر و امعان النظر و الحمد لله علی انعامه بالا تمام و الصلوة علی رسوله محمداً مصطفی سید الانام تمت

شرحی است بر قصیده شرف الدین عمر بن علی معروف به ابن فارض بدین مطلع: «سقتنی حمیا الحب راحة مقلتی ×× کاسی محیا من عن الحسن جبت». شارح پس از هر بیت، واژه‌های آن را توضیح داده و معنای کلی که از شعر فهمیده می‌شود را بیان می‌کند؛ خط: نسخ، کا: حسن بن مصطفی، تا: آخر جمادی الاول ۹۹۶ق، جا: قسطنطنیه؛ مجدول؛ تملک: سید محد راشد حسینی نقشبندی، محمد خلیفه بن سیاوش کورجی؛ جلد: مقوا، ۲۰۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [میراث اسلامی: دفتر دهم – ۷۶۸]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۲۷۱

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴ – ۹۶]

۳. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۳۳۹

آغاز: الحمدلله الذی نظم عقود اجمال جلاله فی منثورات در تفاصیل جلاله تبصرة للمستبصرین ... اما بعد فان الطراق الی الله وحمی جلاله الاحمی و ان کان بعدد انفاس الخلایق و ما تنفس لهم؛ **انجام:** علماء امتی کانبیاء بنی اسرائیل و الحمدلله الذی بنعمته یتم الصالحات نسخه تعلیق هذه الاشارات المرموزة علی ما احتمله الزمان ... حامدا لله و مصلیا علی نبیه محمد وآله الطیبین الطاهرین.

کامل، شرح متوسط دقیق و عرفانی بر قصیدة تائیه ابن فارض مصری است، شارح پس از درج چند بیت به شرح لغات و مفاهیم و مقاصد ناظم پرداخته، نیز شارح در مقدمه بیان کرده که بیان معانی لطیف عرفانی مورد نظر ناظم به زبان فارسی نارس بوده و وی این شرح را به زبان عربی نگاشته و در پایان مقدمه به شرح فصوص الحکم نگاشته خود ارجاع داده است، نام نورالدین جامی به خطی نزدیک خط کاتب بر فراز برگ اول به تصریح آمده است ولی با توجه به اینکه تألیف کتاب سال ۸۱۴ق به تصریح

شارح در پایان نسخ پایان یافته است و جامی سال ۸۱۷ ق تازه به دنیا آمده این شرح قطعاً از وی نیست و به یکی از شارحین ایرانی «فصوص الحکم» تعلق دارد؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۰۹۱ق؛ جلد: تیماج سرخ، ۷۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف مخ]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۴۶۷/۷۴

به نقل از بحار الانوار؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن جمشید مراغی، تا: ۱۲۴۱ق؛ ۳گ (۱۳۴ر- ۱۳۶پ هامش)[مختصر ف:۵۰۱]

← شرح قصیده تائیه ابن فارض > شرح نظم الدرر

← شرح قصیده تائیه دعبل > قصیدة التائیة دعبل خزاعی (ترجمه)

← شرح قصیده تائیه دعبل > تعریف آدم و قوای دراکه او

● شرح قصیده تائیه علامه مجلسی / ادبیات

š.-e qasīda-ye tā'īyya-ye 'allāma-ye majlesī

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۰۶۲/۸

شارح آن را در سال ۱۲۶۹ق نگاشته؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: نیمه دوم قرن ۱۳؛ قطع: وزیری [میراث شهاب: س۸ش۲ - ۱۵]

● شرح القصیدة التائیة فی التذکیر / اخلاق / عربی

š.-ul qaṣīdat-it tā'yya fi-t taḏkīr

حلبی، ابراهیم بن محمد، - ۹۵۶ قمری

halabī, ebrāhīm ebn-e mohammad (- 1550)

وابسته به: القصیدة التائیة فی التذکیر؛ ابن مقری، اسماعیل بن ابی بکر (۷۵۵-۸۳۷ق)

متن از شرف الدین اسماعیل بن ابی بکر ابن مقری یمنی شافعی (- ۸۳۷) نگارنده عنوان الشرف الوافی، درباره این قصیده در نسخه آمده «التی نظمها فی الوعظ و التنبیه من الغفلة» شارح حنفی است و آن را برای دوستان شرح کرده است چنان‌که از همین نسخه برمی‌آید. (چلبی)

تهران؛ مطالعات فرهنگی؛ شماره نسخه:۲۳۳F

خط: نستعلیق، کا: اسماعیل بن حسن حسینی حالی، تا: ۱۱۹۸ق؛ با شعر فارسی در پایان نوشته خود او [نشریه: ۱۱ - ۲۶۱]

● شرح القصیدة التتریة / شعر / عربی

š.-ul-qaṣīdat-it-tatarīyya

وابسته به: القصیدة التتریة؛ طرابلسی، احمد بن نیر (قرن ۵)

گویند ابن منیر طرابلسی شاعر معروف، هدیه‌ای توسط غلام خویش «تتر» برای علم الهدی شریف مرتضی (-۴۳۶ق) می‌فرستد، سید غلام را جزء هدیه می‌پندارد و برنمی‌گرداند. ابن منیر قصیده‌ای زیبا برای علم الهدی ارسال می‌دارد و ضمن آن به شوخی می‌گوید که اگر غلام را پس نفرستد دست از اعتقادات شیعه برداشته و اعتقادات اهل تسنن را می‌پذیرد. شرح حاضر ضمن توضیح مختصر بعضی از لغات به وقایع تاریخی اشاره کرده و شواهدی از اشعار عرب می‌آورد.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۹۴

آغاز: حکی عن بعضی الادباء کان له غلام یدعی تتر یری الشمس بغرته و البدر بطلعته

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، دارای سرلوح؛ ۳۱ص [عکسی ف: ۲ - ۹۲]

● شرح قصیده جامی / ادبیات / ترکی

š.-e qasīde-ye jāmī

؟ نقشبندی، محمد مراد بن عبدالحلیم، - ۱۲۶۴ قمری

naqšbandī, mohammad morād ebn-e 'abd-ol-halīm (- 1848)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۰۰۷/۴

خط: نستعلیق ترک، کا: سید محمد نوری مهندس، تا: رجب ۱۲۷۶ق؛ کاغذ: استانبولی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲گ (۸۴پ-۹۵پ)، ۱۹ سطر (۱۰×۱۶/۵)، قطع: ربعی [ف: ۱۷ - ۲۷۳]

● شرح القصیدة الجلجلوتیة / ادبیات / عربی

š.-ul-qaṣīdat-il-jaljalūtīyya

وابسته به: قصیدة الجلجلوتیة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)

شرحی مزجی و مختصر با عناوین «قوله» بر قصیده جلجلوتیه، منسوب به حضرت علی است که در آن حضرت، خدا را به نام‌های عجیب می‌خواند.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۱۴۴/۱۰

آغاز: قوله باج الا له أهوج یعنی الأحد جل عظیم جلجلوت بدیع ... یعنی الباسط طمطام یعنی الباری؛ **انجام:** کذا الآل و الأصحاب و الجهد کلهم ×× بعد دوام الدهر یا نور جلجلت

خط: نسخ و شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، مقابله شده با عبارت: «بلغ»، اندکی قلم‌خوردگی دارد؛ کاغذ: فرنگی، ۳گ (۱۰۱-۱۰۳)، سطور مورب، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳۰ - ۶۱۱]

● شرح القصیدة الحائیة الحمیریة / ادبیات / عربی

š.-ul-qaṣīdat-il-ḥā'yyat-il-ḥimyarīyya

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۷۰/۱

آغاز: قال نشوان بن سعید بن سعد بن ابی حمیر الحمیری ... الامر جد و هو غیر مزاح ×× فاعمل لنفسک صالحا یا صالح؛ **انجام:** تمت القصیدة الحمیریه، عصر یوم السبت ۲۶ شعبان ۱۲۳۷، علی ید ... علی بن صالح بن زین الدین الاحسائی

پس از یازده بیت از متن قصیده افتادگی دارد و می‌رسد به قبل از گزارش بیت: «دام ان یعرب و هو اول معرب ×× فی الناس ابدی النطق بالافصاح»؛ خط: نسخ، کا: علی بن صالح بن زین الدین احسائی، تا: ۲۶ شعبان ۱۲۳۷ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن مشکی، ۱۰۸گ (۱پ-۱۰۸ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۹-۲۱۳]

● شرح القصیدة الحائیة فی مدح امیرالمومنین (ع) / ادبیات / عربی

š.-ul qaṣīdat-ul ḥā'īyyi fī madḥ-e amīri'-muminīn

شرح قصیده حائیه حافظ رجب برسی حلی (درگذشته بعد از سال ۸۱۳ق) با مطلع: «هو الشمس ام نور الضریح یلوح ×× هو المسک ام طیب العرصی یفوح / و بحر ندی ام روضة حوت الهدی ×× و ادم ام سر المهیمن نوح»، در مدح مولی الموحدین امیرالمومنین علی بن ابی طالب (ع) است که در این رساله فقط شرح تفصیلی مصرع اول از بیت نخست آمده و باقی آن متأسفانه از نسخه افتاده است. شارح در آن از برسی دفاع نموده و جواب داده است، شارح ناشناس ما در بخشی از اثر خویش آورده است: «فقال هی الشمس ام نور الضریح یلوح، الی اخر الابیات فتشعب اذهان السامعین منهم من ذهب و همه انه بالصاد المهل و قال: انه صریح النور لافحواه، انه بالصاد المهمل ای صریحه بوجوه: الاول ان الشیخ رجب المنصف، بنی قاعده کتابه علی الحقیقة التی هی فرع الطریقة و عنوانها المتوقفة علی الشریعة التی هی ناشئة عن الحروف، لان الحروف اصلها الالف و اصله النقطة لان النقطة هی اصل الکل و اشار امیرالمومنین -صلوات الله علیه و آله- الی ذلک فی قوله: انا النقطة ...». متأسفانه علی رغم تفحص فراوان، نشانی از این رساله نفیس و شارح فاضل آن در منابع و مصادر موجود و قابل دسترس به دست نیامد. گفتنی است که اصل قصیده ۱۲ بیتی برسی را مرحوم علامه امینی در ضمن کتاب الغدیر (ج۷، ص۳۳) درج نموده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:ذیل ۶۷

آغاز: بسملة، الحمدلله الذی هدانا الی طریق الصواب و عصم قلوبنا عن الزیغ و الارتیاب و نور ابصار بصائرنا بنوره ... و السلام علی رسوله المستخرج ... و لما کانت مودتهم، صلوات الله علیهم اجر الرسالة و محبتهم عنوان صحیفة المومن؛ **انجام:** لانه صفة للذات و الصفة تابعة للموصوف و لما استحال الاطلاع علی الصفة، لان الاحاطة توجب الخیریة و الافعال الحادثین، جل الله عنها، بوجوب ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سمرقندی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۲۰۶ر-۲۰۷پ)، ۱۷ سطر (۹/۵×۱۴)، اندازه: ۱۳/۵×۱۸سم [میراث شهاب: س۱۳ ش۱و۲- ۱۶۱]

← شرح قصیده حبسیه خاقانی ← شرح قصیده گبریه

● شرح القصیدة الحجیة / ادبیات / عربی

š.-ul-qaṣīdat-il-ḥajjīyya

حسینی میبدی، علی بن محمد علی، - ۱۳۱۳ قمری

hoseynī meybodī, 'alī ebn-e mohammad 'alī (- 1896)

تاریخ تألیف: ۱۸ محرم ۱۲۸۲ق

مؤلف، از بیست و یک سالگی اشتیاق فراوان به حج و زیارت خانه خدا داشت، چون وسائل برای او فراهم نمی‌شد قصیده‌ای با قافیه لام در سی و شش بیت در توسل به حضرات معصومین علیهم السلام مخصوصاً حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام به نظم کشید، بدین مطلع: «هدی الوصال بقلبی الیوم منتضل ×× ساعی الصفا بمصفی الشهد متصل». در این شرح نسبتاً مفصل بر قصیده یادشده، به اضافه مسائل ادبی مربوط به این قصیده به پاره‌ای از فضایل و مناقب ائمه هدی علیهم السلام پرداخته می‌شود و در مواردی اشاره به مسائل کلامی و موضوعات علمی دیگر نیز دارد.

آغاز: الحمدلله الذی شرح قصائدنا بأحسن المبادی و اوضح ضمائر فی الروائح و الغوادی لکل حادی

انجام: و صل علی محمد و آله صلاة ترضاها لهم و سلم علیهم سلاماً أولاً و آخراً و ظاهراً و باطناً

مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۱۴/۲

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سبز، ۷۶ص (۱۲۲-۱۹۷)، اندازه: ۲۱×۳۵/۵سم [ف: ۱ - ۴۰]

کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه:۱۴/۲مشهد

همان نسخه بالا [ف: - ۱۵۱]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۱۳۵/۲

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶ - ۱۶۹]

● شرح قصیدة الحرباویة / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il ḥarbāwīyya

بلطی، عثمان بن عیسی، - ۵۹۹ قمری

balatī, 'osmān ebn-e 'īsā (- 1203)

قصیده معروف حرباویه است، از ابوعمرو عثمان بن عیسی البلطی النحوی، با توضیحی مختصر درباره حرف روی قوافی آن، که به رفع و نصب و جر و سکون افاده معنی می‌کند.

چاپ: دمشق، در مجله مجمع اللغة العربیة، جلد ۴۷، محقق: عبد

الاله نبهان، ۳۵۴-۳۷۸ص، ۱۳۹۱ق.

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۰۴۵/۳-ف

نسخه اصل: بادلیاان شماره Pococ 33؛ بی‌کا، تا: شنبه ۵ شوال ۷۱۲ق [فیلمها ف: ۳ - ۱۲۶]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۵۲

آغاز: بسمله، قال السیوطی فی کتاب الاشباه و النظایر قال الشیخ ابوعمرو عثمان بن ...؛ **انجام:** علی تقدیر حمامی بالاضافه، انتهی.

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۸۸ق؛ واقف: قائم مقام؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: پارچه‌ای، ۳گ، ۱۶ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۷ - ۶۲۴]

● شرح القصیدة الحسناء / عروض و قافیه / عربی

š.-ul qaṣīdat-il ḥusnā'

شمس الدین آملی، محمد بن محمود، - ۷۵۳ ؟ قمری

šams-od-dīn-e āmolī, mohammad ebn-e mahmūd (-1353)

وابسته به: القصیدة الحسناء = القصیدة الساویة = الحسناء؛ ساوی، محمد بن علی (-۷۱۱)

قصیده حسناء که در دو علم عروض و قوافی است چون مشکلات و الغازی داشته، محمد بن محمود آملی بر آن می‌شود تا قصیده مزبور را شرح کند. پس او ابیات آن را بیت بیت می‌آورد و سپس آن ابیات را شرح و مشکلات موجود در آن را برطرف می‌کند.

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی غرقت فی أبجر جلاله بصائر النظار و النقاد

تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۱۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** ثامن شهرالله المعظم رجب عمت برکته سنة خمس عشرة و سبعمائه و انا الفقیر الی الله تعالی محمد بن محمود الآملی ختم الله بالخیر و السعادة بمحمد و آله الطاهرین.

خط: نسخ، کا: عبدالعلی بن شاه تقی اردکانی، تا: ۷ رمضان ۱۱۶۹ق؛ مهر: مصطفی قلی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۷۷ص، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: - ۱۸۸]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۹۴۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** فی شهر المعظم شعبان ... و علیه افضل الصلوه و علی اله اجمعین.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۲ق؛ ۱۱۲گ، ۱۵ سطر [رایانه]

● شرح قصیدة الحمیری = شرح قصیدة العینیة / ادبیات / فارسی

š.-e qasīdat-el-hemyarī = š.-e qasīdat-el ʿaynīyya

هزار جریبی، محمد قاسم بن محمد رضا، ۱۰۹۴ - ۱۱۳۲ قمری

hezār-jarībī, mohammad qāsem ebn-e mohammad rezā (1683 - 1720)

وابسته به: القصیدة العینیة الحمیریة؛ سید حمیری، اسماعیل بن محمد (۱۰۵-۱۷۳)

اصل قصیده به عربی از سید اسماعیل بن محمد بن زید بن ربیعه حمیری شاعر شیعی است. شیخ الطایفه درباره‌اش روایت کرده که «سید اسماعیل سیاه چهره بود و چون قصیده عینیه را در مدح علی بن ابی طالب (ع) سرود، رویش سپید شد». (رجال کشی ص ۱۳۹). شرح آن به فارسی است از محمد قاسم مدرس هزارجریبی از فضلای متأخر که به تصحیح و ترجمه آن قصیده به فارسی دست یازیده است.

آغاز: الحمدلله الذی لایطیق الحامدون حمده و شکره و لایقدرون القادرون عظمته و قدرته و الصلوة علی من رفع لواء حمده ... اما بعد بدان که شیخ دانای عارف باحادیث اهل بیت علیهم السلام ... روایت آنکه فضیل بن عبدر به گفت روزی به خدمت حضرت امام موسی ...

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۷۹۹/۱۰-۲۴/۹۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و بعدها صلوا علی المصطفی و صهره حیدرة الاصلع. و بعد از این ابیات رحمت و صلوات فرستید بر حضرت مصطفی (ص) و بر دامادش که حیدر اصلع صلوات الله و سلامه علیه

خط: نستعلیق، کا: محمدباقر طباطبائی، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوای سرخ، ۸گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۶۳۸]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۷۰۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و بعدها صلو علی المصطفی و ... حیدره الاصلع ... هزار مظلوم را فریادرسی کرده باشد شکل این است.

خط: متن نسخ و شرح نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۲۳ق، جا: فیض آباد؛ مذیل است به: «مفتاح النجاح» شرح دعای صباح حضرت علی علیه السلام است، که احتمالاً محمد قاسم هزار جریبی آن را شرح کرده است، آغاز: «بسمله، این دعایی است بغایت بزرگ و گنجیست بغایت عالی که حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام ...»، انجام: «سلام فرست بر ایشان سلام فرستادنی و برقرار و همیشه، اختتام یافته این شرح مفتاح الجناح» (ص ۷۴-۱۰۸)؛ مهر: «کتابخانه ناصریه لکهنو قسم سوم کتب وقف کرده علامه ناصر حسین صاحب ره»؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۲؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوایی، ۵۴گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۷-۳۱۰]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۴۰۴

آغاز: بسمله. شرح قصیده سید اسماعیل حمیری اما بعد بدانکه شیخ دانای عارف باحادیث اهل بیت علیهم السلام؛ **انجام:** از این ابیات رحمت و صلوات بفرستید برحضرت مصطفی و بر دامادش که حیدر اصلح است تمت شرح

کامل است فقط خطبه آن افتاده است؛ خط: نستعلیق مخلوط به شکسته، کا: میرزا ابوالحسن بن میر شفیع منشی رشتی، تا: ۱۲۶۷ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۶۰۹۶؛ واگذاری بنیاد مستضعفان در شهریور ۱۳۶۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوایی، ۱۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۷سم [ف: ۱۷ - ۳۱۱]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۳۳/۲

خط: نسخ، کا: یحیی بن میرزا ابراهیم، تا: شب دوشنبه ۸ ذیقعده ۱۳۳۰ق، جلد: مقوایی، ۴۱گ (۲۲ر-۶۲ر)، اندازه: ۷/۵×۱۱سم [ف: ۲۶ - ۲۷۷]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۷۸۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** اعنی علی اطهر اولاده ×× هم عدد لا شهر یا سامع

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی از احمد جواهری؛ واقف: محمود فرخ؛ کاغذ: نباتی، جلد: مقوایی، ۴۰گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۹ - ۱۹۴]

● شرح قصیدة الحمیری = شرح القصیدة العینیة /

ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il ḥimyarī = š.-ul-qaṣīdat-il-‘aynīyya

فارسی، محمد بن محمد، - ۱۱۳۴ قمری

fārsī, mohammad ebn-e mohammad (- 1722)

وابسته به: القصیدة العینیة الحمیریة؛ سید حمیری، اسماعیل بن محمد (۱۰۵-۱۷۳)

تاریخ تألیف: سه‌شنبه ۲۴ ذیحجه ۱۱۱۵ق

شرحی بر قصیده عینیه سید اسماعیل حمیری؛ فسوی در آغاز این شرح دو تلویح دارد و در تلویح نخست به ترجمه حال سراینده قصیده پرداخته و سپس (در تلویح دوم) روایاتی را که درباره این قصیده از حضرات معصومین نقل شده می‌آورد.

آغاز: بسمله اما بعد حمدالله رب العالمین الاحد الصمد ... فیقول افقر المذنبین ... محمد المدعو کمال الدین بن محمد المدعو معین الدین الفسوی ... هذا کلام علی سبیل الاختصار فی شرح القصیده ... التی نظمها الشاعر المصقع ... اسماعیل بن محمد بن یزید ... و رایت ان اقدم علی شرحها تلویحین التلویح الاول فی نبذ من احوال الناظم ... و هذا اوان الشروع فی المقصود قال ... لام عمر باللوی مربع ... طامسة اعلامها بلقع

[الذریعه ۱۱/۱۴ و ۱۲۲/۱۷؛ دنا ۹۳۵/۶]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۲۰۵/۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: میر سید محمد بن میرزا حسین طباطبائی، تا: جمعه ۱۷ رجب ۱۱۴۸ق؛ محشی، مقابله کرده علی رضا بن عبدالرضا در روز جمعه ۳ رمضان ۱۱۴۹ در اصفهان و خوانده شده بر شارح، با بلاغ مقابله؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۶۵گ (۳پ-۶۷ر)، ۱۵ سطر (۵/۵×۱۱)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۱۶ - ۴۸۷]

۲. مشهد؛ مرتضوی؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، تا: ۱۱۷۶ق [ف: - ۳۴]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۰۶۲/۱۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: نیمه دوم قرن ۱۳؛ قطع: وزیری [میراث شهاب: س۸ش۲ - ۱۵]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۶۶/۲-طباطبائی

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا آخر ما اردنا ایراده فی شرح القصیده ... و کان ذلک فی سنه الف و مائه و خمس عشره فی بلدة اصفهان ... و السلام علی من اتبع الهدی ... تم بیداقل الطلاب محمد باقر بن محمد علی الاصفهانی فی النجف الاشرف ... سنه ۱۲۷۸. در حاشیه این صفحه آخر شعری با مضمون معامله با دنیا به زبان عربی با ترجمه آن به فارسی از ابواب الجنان به قلم کاتب نقل شده است.

خط: نسخ، کا: محمد باقر بن محمد علی اصفهانی، تا: ۱۲۷۸ق؛ در کنار صفحات، ترجمه منظوم قصیده حمیری که ترجمه بیت به بیت عینیه و در عین حال بسیار پخته و لطیف است با قلم دیگر نوشته؛ به نوشته صاحب الذریعه رحمة الله علیه ترجمه منظوم قصیده در پایان جلد عاشر بحار الانوار (چاپ سنگی) به چاپ رسیده؛ کاغذ: فرنگی نباتی، جلد: تیماج قرمز، ۲۷گ (۱۲۹پ-۱۵۵ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۲ - ۳۵۵]

● شرح قصیدة الحمیری = شرح قصیدة العینیة / -

فارسی

š.-e qasīdat-el-hemyarī = š.-e qasīdat-el-‘aynīyya

نیریزی، قطب الدین محمد، ۱۱۰۰ - ۱۱۷۳ قمری

neyrīzī, qotb-od-dīn mohammad (1689 - 1760)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۰۶۷/۱۰

آغاز: شرح قصیده سید اسماعیل حمیری ... بسمله. الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی ... اما بعد شیخ فخرالدین صاحب مجمع البحرین در کتاب مناقب دو حدیث نقل کرده است؛ **انجام:** حفظ کن نظمی که سید کرده آنرا ترجمه ×× از برای شیعیان پادشاه اولیا

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ رکابه‌دار؛ جلد: تیماج سرخ، ۸گ (۱۴۳پ-۱۵۰پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۴۴-۲۳۲]

● شرح قصیدة الحمیری = شرح قصیدة العینیة / ادبیات

/ فارسی

š.-e qasīdat-el-hemyarī = š.-e qasīdat-el-‘aynīyya

ابوالحسنی، محمد، ق۱۲ قمری

abo-l-hasanī, mohammad (- 18c)

وابسته به: القصیدة العینیة الحمیریة؛ سید حمیری، اسماعیل بن محمد (۱۰۵-۱۷۳)

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۷۹۲/۳

آغاز: بسمله بعد الحمد و الثنا علی الله الملك الدیان الذی نزل القرآن ... بعد چنین گوید معتکف زوایای بی نامی نظام الدین المعروف بابوالحسنی الخرقانی البسطامی که در اینوقت از هجرت با بهجت نبوی هزار و صد و بیست بود اوراق چند بنظر قاصر نمود که منسوب است بوساطت دو حدیث که در آن شرح و سند قصیده ایست که بعضی از فضلا دانشمند موزون ترجمه آنرا بنظم نوشته و گمان کرده که وافی است بحل آن بسید اسماعیل حمیری در مدح حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام و گمان این کاسر آن است که در متن و ترجمه آن قصیده خالی از قصور و خلل نیست و مطلب آن ظاهرا ظاهر نیست و آن ترجمه نیز وفا بحل آن نمیکند ... این رساله ایست مشتمل بر بیان دو حدیث که دلالت میکند بر قصیده سید اسماعیل حمیری و شرح قصیده که مترجم آن است خادم محبان علی بن ابی طالب علیه السلام بر وجه اختصار محمد رضا بن میرزا محمد رضا بن اسماعیل قمی الاصل مشهدی مولد و مسکن حدیث اول ... [بعد از سه برگ] انتهی الحدیث بتمامه و انا اشرع بترجمة القصیده من اولها و استمد التوفیق لاتمامها الی آخرها بالنبی و آله المعصومین بدانکه بنای ترجمه فقیر بر آن است که هریك از ابیات قصیده را که ذکر نماید ترجمه منظوم آنرا در پای آن ذکر کند و بعد از آن آنچه بخاطر برسد در تتمیم و توضیح آن بیان نماید. لام عمر و باللوی مربع ×× طامسة اعلامه بلقع / داشت جای ام عمر و اندر لوا ×× مانده آثار کهن از وی بجا

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۸۶ق؛ افتادگی: وسط؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۱۹گ (۱۹-۳۷)، ابعاد متن: ۸×۱۳، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۳ - ۹۲۱]

● شرح قصیدة الحمیری = شرح قصیدة العینیة / فضایل و مناقب / فارسی

š.-e qasīdat-el-hemyarī = š.-e qasīdat-el-‘aynīyya

گلپایگانی، علی خان، ق۱۲ قمری

golpāyganī, ‘alī xān (- 18c)

وابسته به: القصیدة العینیة الحمیریة؛ سید حمیری، اسماعیل بن محمد (۱۰۵-۱۷۳)

شرحی است بر قصیده عینیه معروف سید اسماعیل حمیری.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۶۵۶

آغاز: ... فطرت خداداد خویش را غبارآمیز داشته آخر الامر بماء معین دلالت حضرت مظهر الحقائق و هادی الخلائق امام جعفر صادق صلوات الله علیه؛ **انجام:** کسی کو رحمة اللعالمین است ... و طهرتهم تطهیرا و نسلم علیهم اجمعین تسلیما کثرا کثیرا

خط: نسخ ممتاز، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی با روکش کاغذی ابر و باد، ۵۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶/۲سم [ف: ۴۳ - ۲۲۰]

۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۴۷۰/۱

آغاز: لآلی منظوم و منثور حمد و سپاس نثار بارگاه کبریا أساس معبود بی نیاز؛ **انجام:** فله الحمد علی أن من بهم علینا ... و صلی الله علی سیدنا محمد و آله الطیبین الطاهرین و المعصومین الانجبین.

خط: نسخ، کا: محمد هاشم بن محمد، تا: ۱۱۳۸ق، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۰گ (۱پ-۵۰پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [مؤید: ۳ - ۳۸۰]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۶۴۷ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● شرح قصیدة الحمیری = شرح القصیدة العینیة / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il-ḥimyarī = š.-ul-qaṣīdat-il-‘aynīyya

محمد حسین بن محمد ابراهیم، ق۱۲ قمری

mohammad hoseyn ebn-e mohammad ebrāhīm (- 18c)

وابسته به: القصیدة العینیة الحمیریة؛ سید حمیری، اسماعیل بن محمد (۱۰۵-۱۷۳)

تاریخ تألیف: ۱۱۱۱ق

شارح آن محمد حسین بن محمد ابراهیم از فضلای شیعی اوایل قرن دوازدهم هجری است.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۵۵

آغاز: الحمدلله الذی نور قلوبنا بولایة اهل بیت؛ **انجام:** مع محمد و آله الکرام.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مقابله شده با اصل؛ واقف: حاج عماد فهرستی؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: تیماج بنفش، ۱۰۱گ، ۱۴ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۷ - ۶۲۷]

۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۰۳۴/۳

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۱۳ - ۳۵۶]

● شرح قصیدة الحمیری = شرح قصیدة العینیة / ادبیات / فارسی

š.-e qasīdat-el-hemyarī = š.-e qasīdat-el-‘aynīyya

موسوی فندرسکی، محمد شفیع بن محمد شریف، ق۱۲ قمری

mūsavī fendereskī ‹mohammad šafī‘ ebn-e mohammad šarīf (- 18c)

وابسته به: شرح قصیدة الحمیری = شرح قصیدة العینیة ابوالحسنی، محمد (-۱۲)

در ذکر لغات مشکله و حل تراکیبی که فی الجمله خفایی دارد به‌علاوه ذکر معانی تازه که به خاطر نویسنده رسیده است که

توضیحاتی است بر شرح شیخ نظام الدین محمد ابوالحسنی خرقانی.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۷۹۲/۴

آغاز: بسمله الحمدلله الذی وفقنا لملاحظة قصیدة افضل الشعراء و مادح الاصفیاء و الاولیاء ... چنین گوید بنده عاصی خاطی ... که چون بعض از علماء اعلام و شعراء ذوی العز و الاحترام قصیده مشهوره سید اسماعیل حمیری را ترجمه منظومی نموده بودند و بعد از رسیدن آن ترجمه بنظر ... شیخ نظام الدین محمد ابوالحسنی خرقانی ... چون بعض از ابیات مترجم مزبور را وافی بمراد و مقصود قابل آن قصیده ندیده بودند لهذا در مقام شرح و ایضاح ابیات آن قصیده من حیث المعنی بر آمده ... و در سنه ۱۱۸۵ بر سبیل اتفاق نظر این قلیل البضاعه بآن قصیده غرا و شرح آن افتاده چون بعض از ابیات قصیده را مشتمل بر بعض لغات مشکله دید و شرح شارح نورالله مضجعه را خالی از ذکر لغات و تراکیب مشکله آن یافته بخاطر فاتر ناقص این خاکسار و تراب اقدام صغار و کبار چنین خطور نمود که بر بعض مواضع آن قصیده و شرح آن حاشیه که مشتمل باشد بر ذکر بعض لغات

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۸۶ق، حسب اشاره مجتهد الزمان میرزا محمد شفیع؛افتادگی:وسط؛کاغذ:فرنگی،جلد:تیماج سرخ، ۲۸گ (۳۷-۶۴)، ابعاد متن: ۸×۱۳، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۳ - ۹۲۲]

● شرح قصیدة الحمیری = شرح القصیدة العینیة /

ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il ḥimyarī = š.-ul-qaṣīdat-il-‘aynīyya

برغانی، محمد صالح بن محمد، - ۱۲۷۱ ؟ قمری

baraqānī, mohammad sāleh ebn-e mohammad (- 1855)

وابسته به: القصیدة العینیة الحمیریة؛ سید حمیری، اسماعیل بن محمد (۱۰۵-۱۷۳)

شرحی نامبوب است.

آغاز: روی الشیخ فخرالدین ره فی کتاب المنتخب عن فضیل بن عبدربه ... بسمله قال السید الحمیری: لام عمرو باللوی مربع ... لما کان من داب الشعراء ان یتانفوا و یبتدوا فی مطالع القصائد

[دنا ۹۳۶/۶؛ الذریعه ۱۵۲/۱ و ۱۵۳]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۴۶/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الحمد لله اولا و آخرا و باطنا و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین الاخیار الابرار قد فرغ مؤلفه محمد صالح بن محمد القزوینی عفی الله عن جرائمها بمحمد و آله الامجاد قد تم کتابة هذه النسخة الشریفه فی شهر جمادی الاولی سنة ۱۲۸۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۸۸ق؛ ۵۳گ (۱-۵۳)، ۱۵ سطر [ف: ۱۵ - ۲۱۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۷۱۲/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** قال بلی و لکنی مت و انا علی ولایة غیرک فادخلت النار فانقلب لسانی الی لسان اهل النار.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سیاه، ۵۰ص (۶۷-۱۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۳۳/۱ - ۱۸۷]

● شرح قصیدة الحمیری = شرح القصیدة العینیة /

ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il-ḥimyarī = š.-ul-qaṣīdat-il-‘aynīyya

حسینی، موسی بن فضل الله، ق۱۳ قمری

hoseynī, mūsā ebn-e fazl-ol-lāh (- 19c)

تاریخ تألیف: ۱۲۷۸ق

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۹۶۰/۱

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۷۷-۱۲۷۸ق، جا: اصفهان؛ ۲گ (۱-۲)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳ - ۱۵۵]

● شرح قصیدة الحمیری = شرح القصیدة العینیة /

ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il-ḥimyarī = š.-ul-qaṣīdat-il-‘aynīyya

تبریزی، فضلعلی بن عبدالکریم، - ۱۳۳۷ قمری

tabrīzī, fazl-‘alī-ye-bn-e ‘abd-ol-karīm (- 1919)

وابسته به: القصیدة العینیة الحمیریة؛ سید حمیری، اسماعیل بن محمد (۱۰۵-۱۷۳)

تاریخ تألیف: ۱۴ شوال ۱۳۰۴ق؛ محل تألیف: نجف اشرف

شرح نسبتاً مفصلی است بر قصیده مشهور سید حمیری «لام عمرو باللوی مربع». دنبال هر بیت مفردات لغوی و آنچه مربوط به اعراب الفاظ می‌باشد آمده پس از آن شرح می‌شود و در پاره‌ای از ابیات درباره فضایل و مناقب حضرت امیر المؤمنین علیه السلام سخن به تفصیل رفته است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۲۱۵

آغاز: الحمد لله الذی شرح صدور احبائه بموالاة اولیائه و اکمل صلواته و افضل تحیاته علی محمد خاتم انبیائه؛ **انجام:** و الحمدلله اولا و آخرا و باطنا و ظاهرا و صلی الله علی سید الانام وآله الکرام و سلم تسلیما کثیرا

خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۴ شوال ۱۳۰۴؛ محشی؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۲۹گ، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۴ - ۱۹]

● شرح قصیدة الحمیری = شرح القصیدة العینیة /

ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il-ḥimyarī = š.-ul-qaṣīdat-il-‘aynīyya

کاشانی، حبیب الله بن علی مدد، ۱۲۶۲ - ۱۳۴۰ قمری

kāšānī, habīb-ol-lāh ebn-e ‘alī madad (1846 - 1922)

وابسته به: القصیدة العینیة الحمیریة؛ سید حمیری، اسماعیل بن محمد (۱۰۵-۱۷۳)

تاریخ تألیف: محرم ۱۲۹۹ق

شرح مختصری است بر قصیده معروف عینیه سید حمیری «لأم عمرو باللوی مربع». دنبال هر بیت یا چند بیت اول مفردات لغوی گزارش شده پس از آن شرح می‌شود با بهره‌گیری از روایات مناسب مضامین ابیات. در آغاز این شرح، سید حمیری و قصیده وی معرفی شده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۹۸۲

آغاز: الحمدلله الذی هدانا الی موالاة اولیائه و معاداة أعدائه ... ان الشعر و ان کان احسنه اکذبه و ان الشعراء یتبعهم الغاوون؛ **انجام:** ولکن یحتمل أن یقرأ بالرفع لتکون الجملة حالیة و هو ضعیف غایته، فلیکن هذا آخر ما اردناه من شرح القصیدة ...

خط: نسخ، کا: محمد بن حبیب الشریف (فرزند مؤلف)، تا: جمادی الثانی ۱۳۷۳ق؛ جلد: مقوایی، ۳۷گ، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۴۱۴]

● **شرح قصیدة الحمیری = شرح القصیدة العینیة** / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il-ḥimyarī = š.-ul-qaṣīdat-il-ʻaynīyya

ارباب قمی، محمد بن محمد تقی، ۱۲۷۶-۱۳۴۱ قمری

arbāb qomī, mohammad ebn-e mohammad taqī (1860 - 1923)

وابسته به: القصیدة العینیة الحمیریة؛ سید حمیری، اسماعیل بن محمد (۱۰۵-۱۷۳)

شرح عالمانه‌ای است بر قصیده عینیه سید اسماعیل حمیری، که به سفارش میرزای شیرازی بزرگ از سوی مؤلف که از علمای برجسته قم در نیمه نخست قرن ۱۴ بوده در سه «مقام» نگاشته شده است: ۱. فی فضیلة انشاد الشعر فی مدح الائمة و اشارة اجمالیة الی تصحیح الرواة؛ ۲. فی ما یتعلق بشرح نبذة من حال شاعر هذه القصیدة و ما ورد من الحث علی حفظها؛ ۳. فیما یتعلق بشرح القصیدة.

آغاز: الحمد لله الذی عرفنا مدح اولیائه لیکون مرقاة لنا الی الدرجات العالیات و علمنا ذم اعدائه ... و بعد: فلما کان اجابة الاخوان من اقوام اعماة الایمان

انجام: و محیی الاخبار و الآثار غازی الفیض القدسی العلامة المجلسی افاض الله علیه من سحاب کرمه الی آخر ما فی کتب الاجازات.

[دنا ۹۳۶/۶؛ اعیان الشیعة: ۴۰۴/۹؛ الذریعة: ۱۱/۱۴ و ۱۲۲/۱۷؛ ریحانة الأدب: ۴۸۹/۴]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۱۹۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: جمادی الاول ۱۳۰۳ق، جا: تهران مدرسه مروی؛ مصحح، محشی؛ برخی از حواشی قلم‌خوردگی دارد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: کاغذی با مقوا، ۲۵گ، ۱۸-۲۰ سطر (۷/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۳ - ۳۶۴]

● **شرح قصیدة الحمیری = شرح القصیدة العینیة** / شعر / عربی

š.-u qaṣīdat-il ḥimyarī = š.-ul qaṣīdat-il ʻaynīyya

بیدگلی کاشانی، محمد باقر، ق۱۴

bīdgolī kāšānī, mohammad bāqer (- 14c)

وابسته به: القصیدة العینیة الحمیریة؛ سید حمیری، اسماعیل بن محمد (۱۰۵-۱۷۳)

شرحی است مختصر بر قصیده سید حمیری «لام عمرو باللوی مربع» که به درخواست بعضی از دوستان نوشته شده است. در این شرح بیشتر به جنبه‌های ادبی شعر می‌پردازد و به مناسبت احادیثی نیز می‌آورد.

آغاز: الحمدلله الذی زین البحور بنان البیان للانسان تحت حکمة الاشعار کمازین حور قصور الجنان للغلمان ...

انجام: و کفانا مؤذنة ذکره کوننا اثنا عشریة، اللهم اغفرلی و لوالدی بحق هذه الذریة و الحمدلله أولا و آخراً.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۴۸۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۶گ (۱پ-۴۶ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۷ - ۷۱]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۱۵۵/۱

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه ای شخصی مشهد؛ خط: نسخ، کا: عبد الباقی بن محمد تقی طباطبایی بیدگلی، تا: ۲۱ محرم ۱۳۰۲ق؛ ۹۵ص (۱-۹۵) [عکسی ف: ۳ - ۴۳۹]

● **شرح قصیدة الحمیری = شرح قصیدة العینیة** / ادبیات / فارسی

š.-e qasīdat-el-hemyarī = š.-e qasīdat-el-ʻaynīyya

حسامی، زیب العلما بن حسام، ق۱۴ قمری

hesāmī, zīb-ol-ʻolamā ebn-e hesām (- 20c)

وابسته به: القصیدة العینیة الحمیریة؛ سید حمیری، اسماعیل بن محمد (۱۰۵-۱۷۳)

اهداء به: ناصرالدین شاه

تاریخ تألیف: رمضان ۱۲۷۱ق

شرح مفصلی است بر قصیده سید حمیری. دنبال هر بیت، اول گفته‌های استادش سید جعفر کشفی دارابی را به فارسی ترجمه

کرده پس از آن به شرح می‌پردازد. لقب شارح زیب العلماء بوده و «حسامی» تخلص داشته و از مریدان مرحوم شیخ احمد احسایی و مرحوم حاجی سید کاظم رشتی بوده است.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۱۲۲

آغاز: کلمة الله هی العلیا ... أما بعد بر ارباب هوش و خداوندان دانش و صاحبان بینش مخفی نیست که خلاق عالم؛ **انجام:** و کم من عمید بات و هو عمیدها ×× و من حرب امنی بها و هو محروب

خط: نستعلیق و نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۱ق؛ ظاهراً به خط مؤلف تصحیح شده؛ مهر: «محمد بن عبدالله» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۲۶۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۶ - ۱۳۴]

۲. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه:۱۹۱

بی‌کا، بی‌تا [ف: - ۱۷۰]

● شرح قصیدة الحمیری = شرح القصیدة العینیة /

ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il ḥimyarī = š.-ul qaṣīdat-il ʻaynīyya

قراچه داغی، محمد رضا بن نور محمد، ق۱۴ قمری

qarāče dāqī, mohammad rezā ebn-e nūr mohammad (-20c)

وابسته به: القصیدة العینیة الحمیریة؛ سید حمیری، اسماعیل بن محمد (۱۰۵-۱۷۳)

تاریخ تألیف: جمعه ۱۷ ربیع الثانی ۱۲۸۸ق

شرح نیکویی است بر قصیده معروف «لام عمرو باللوی مربع» سید حمیری که هر بیت را در سه مرحله (اعراب، لغت، معنی) شرح کرده و در آغاز مقدمه‌ای در دو حدیقه (در حالات سید حمیری، مضامین قصیده) افزوده و روز جمعه ۱۷ ربیع الثانی ۱۲۸۸ق تألیف آن انجام شده و روز چهارشنبه ۲۱ ربیع الاول ۱۲۸۹ق از سواد به بیاض آورده است.

آغاز: الحمد لله رب العالمین و الصلوة و السلام علی منبع آثاره التکوینیة و التدوینیة و الکاف المستدیرة علی نفسها الواسطة المطلق و المظهر لدین الحق ابی القاسم محمد المصطفی ... آغاز شرح:«الحمد لله رب العالمین و الصلوة و السلام علی محد و آله الاطهار سیما علی سید الابرار.لام عمرو باللوی مربع ×× طامة اعلامه بلقع. اللغة: ام عمرو اسم عشیقة و ... و سلمی و نحو هما و عمرو کان فی الاصل اسم رجل یکتب بالو او فرقاً بینه و بین عمر

چاپ: ایران، تبریز، ۱۳۱۰ق، سنگی، خشتی، ۷۸ص (صص۱-۷۸)؛ ایران، تبریز، دار الطباعه حاج ابراهیم تبریزی، ۱۳۱۰ق، سنگی، خشتی، ۷۶ص (۳-۷۸ص)

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۱۷۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** فلا ضرورة فی البیت علی هذا فالمراد بالطهر علی و ضمیر اولاده راجع الیه و جملة هم عدد الأشهر مستأنفة.

انجامه: «تمما اردنا ایراده من شرح القصیدة بوجه الاجمال و الاختصار بتوفیق الله الملک القهار و تأیید اولیائه الاطهار جعلنا الله من المتمسکین بولایتهم و العالمین العارفین بمقاماتهم التی لا تعطیل لها فی کل مکان و المتبرئین من اعدائهم و غاصبی حقوقهم و منکری فضائلهم لعنهم الله و المرجو من الخلان اذا عشروا علی مواضع زلت بها القدم ان یفتفروا ذلک و یغمضوا عن معایبه و ان یذکروا الشارح مع ابویه و سائر اقربائه بالاستغفار و الاسترحام و کان ذلک فی ظهر یوم الجمعة سابع عشر من شهر ربیع الثانی من شهور السنة الثامنة من العشر التاسع من المأة الثالثة من الالف الثانی من الهجرة النبویة من المکة الی المدینة علی هاجرها آلاف الثناء و التحیة. قد وقع الفراغ من نقل الترهات من المسودة الی المبیضة بید مؤلف فی یوم الاربعاء الحادی و العشرین من شهر ربیع الاول من شهور سنة ۱۲۸۹ و انا المسکین محمد رضا بن نور محمد المرحوم المغفور و السلام علی من اتبع الهدی یا علی ادرکنی بحرمة المعصومین علیهم السلام یا رحمن یا رحیم».

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۲۱ ربیع الاول ۱۲۸۹ق؛ مصحح، با افزودگی وخط خوردگی، دارای علامت بلغ، رکابه‌دار؛ تملک: محمد رحیم بن رضا؛ مهر: «محمد رحیم ۱۳۱۷» (مستطیل)، کتابخانه جعفر سلطان القرایی؛ کاغذ: صنعتی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۳۳گ، ۱۹ سطر (۸/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵/۶×۲۱/۳سم [ف: ۲۹/۲ - ۸۳۹]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۶۹۲/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و یغمضوا عن معایبه و ان یذکروا الشارح مع ابویه و سائر اقربائه بالاستغفار و الاسترحام ...

خط: نسخ، کا: ابراهیم بن درویش محمد کازرونی، تا: ۱۳۰۵ق؛ ۲۹گ (۱پ-۲۹پ)، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۲۷ - ۱۳۸]

● شرح قصیدة الحمیری = شرح قصیدة العینیة / ادبیات

/ فارسی

š.-e qasīdat-el-hemyarī = š.-e qasīdat-el-ʻaynīyya

هزارجریبی، محمد قاسم بن محمد رضا (۱۰۹۴-۱۱۳۲)

hezār-jarībī, mohammad qāsem ebn-e mohammad rezā

وابسته به: القصیدة العینیة الحمیریة؛ سید حمیری، اسماعیل بن محمد (۱۰۵-۱۷۳)

ترجمه و شرحی است از قصیده عینیه «لام عمر باللوی مربع» که سید حمیری حضرت امیر المؤمنین علیه السلام را مدح کرده است. در آغاز این رساله شرح حال سید حمیری و نمونه‌ای از اشعارش نیز ذکر شده است.

آغاز: الحمدلله الذی لایطیق الحامدون حمده و شکره و لایعرف العارفون عظمته و قدره ... اما بعد بدانکه شیخ دانای عارف به احادیث اهل بیت علیهم السلام ... در کتاب موسوم به منتخب ... لام عمر باللوی مربع ...

انجام: و بعدها صلوا علی المصطفی×× و صهره حیدرة الاصلع و

بعد از این ابیات رحمت و صلوات بفرستید بر حضرت مصطفی صلی الله علیه و آله و بر دامادش که حیدر اصلع است.

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۸۱/۳
آغاز و انجام: برابر
به روایت از منتخب المراثی شیخ فخرالدین رماحی؛ خط: نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۳؛کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۸گ (۱۲۶پ-۱۵۳ر)، ۱۵ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: - ۲۵۴]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۳۵۸/۲
خط: نستعلیق، کا: یعقوب بن مشهدی باقر سیاهدهی، تا: ۱۲۷۰ق؛ سرآغاز مؤلف و آنچه مربوط به حمیری می‌باشد و روایت‌های فضیلت قصیده در این نسخه نیامده؛ جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۵۹ر-۶۴ر)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱۹ - ۱۵۸]

۳. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۱۲/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۳ق؛ جلد: تیماج، ۸گ [ف: ۱ - ۳۱۱]

۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۸۹۹/۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۳ ربیع الاول ۱۲۹۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم[ف مخ-۳-۱۲۴۳]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۰۴۴/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ابوالقاسم بن ابی الحسن، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵گ (۹۴ر-۱۱۸پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۶ - ۴۹]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۱۶۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** نعوذ بالله بدورغ پس کافیست
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

● شرح قصیدة الحمیری = شرح القصیدة العینیة /

ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il-ḥimyarī = š.-ul-qaṣīdat-il-‘aynīyya

محمد بن عبدالوهاب بن شعبان

mohammad ebn-e ‘abd-ol-vahhāb ebn-e ša‘bān

وابسته به: القصیدة العینیة الحمیریة؛ سید حمیری، اسماعیل بن محمد (۱۰۵-۱۷۳)

در ابتدای رساله، مختصری در معنی شعر و شاعری و شرح حال و نسبت‌هایی که به صاحب قصیده داده‌اند نگارش رفته است.

همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۵۸/۵
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۹۲]

● شرح قصیدة الحمیری = شرح القصیدة العینیة /

ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il-ḥimyarī = š.-ul-qaṣīdat-il-‘aynīyya

وابسته به: القصیدة العینیة الحمیریة؛ سید حمیری، اسماعیل بن محمد (۱۰۵-۱۷۳)

ناشناخته و ظاهراً غیرهمانند:

۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۴۸۳۷
آغاز: و لنختم الاشعار بشرح قصیدة ورد فی شأنها عن الائمه الاطهار علیهم السلام جملة من الاخبار روی الشیخ فخرالدین فی کتاب المنتخب عن فضیل بن عبد ربه ... (بعد از ۷ برگ) بسم الله الرحمن الرحیم قال السید اسماعیل الحمیری (لام عمر و باللوی مربع - طامسه اعلامه بلقع) لما کان من دأب الشعراء ان یتانفوا و شرح حاضر چون بدون خطبه و خاتمه بود و شروح دیگر آن در دست نبود لذا گزارشگر آن شناخته نشد پیداست که در این شرح از تفسیر قمی، مجمع البحرین و قاموس اللغه نقل کرده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۹ق؛ دارای یک سرلوح، مجدول مذهب؛ جلد: روغنی مذهب، ۸۰گ، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۲ - ۱۳۹]

۲. اصفهان؛ مکتبة الزهراء؛ شماره نسخه:۸۰
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۷ شوال ۱۲۷۶ق؛ ۱۷ص (۴۵-۶۱)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: - ۵۷]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۵۶۳
آغاز: الحمدلله رب العالمین و العاقبة للمتقین؛ **انجام:** کله و مالا یتناهی من المعلومات.
متن از سید اسمعیل حمیری است به مطلع ذیل: «هلا وقفت علی المکان المعشب ×× بین الطویلع فاللوی من کبکب». ولی شارح ازخود نام نبرده است و شناخته نمی‌شود؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲ ذیقعده ۱۲۸۵ق؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: پارچه‌ای، ۳۹گ، ۱۷ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵/۸×۲۲/۵سم [ف: ۷ - ۶۲۴]

● شرح قصیدة الحمیری = شرح قصیدة العینیة / ادبیات / فارسی

š.-e qasīdat-el-hemyarī = š.-e qasīdat-el-‘aynīyya

وابسته به: القصیدة العینیة الحمیریة؛ سید حمیری، اسماعیل بن محمد (۱۰۵-۱۷۳)

ناشناخته و ظاهراً غیر همانند:

۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۸۰۴/۱
آغاز: وهی لام عمر وباللوی مربع ×× طامسة اعلامها بلقع. بدانکه حلاوت بیان وشیرینی زبان وحسن اداء کلام خصوصا درآغاز و انجام ودر مذاق خواص وعوام؛ **انجام:** وبعدها صلوا علی المصطفی×× و صهره حیدرة الاصلع. و بعد از این ابیات رحمة و

صلوات بفرستید برحضرت مصطفی صلی الله علیه وآله و بر دامادش که حیدر اصلعست

رساله ای در شرح قصیده «لام عمرو» سروده سید ابوهاشم اسمعیل بن محمد حمیری از شاعران اهلبیت (ع) است که در وصف علی بن ابیطالب (ع) سروده شده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۴۳]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۷۹۲/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۲۳ق؛ ۱۰ سطر [ف: ۵ - ۱۷۸]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۳۹۱/۱۳

مترجم و به نظم فارسی؛ خط: نسخ خوش و نستعلیق کتابتی، کا: عبدالسلیم بن محمد مهدی بن محمد هادی واعظ دهخوارقانی، تا: ۱۱۵۹ق؛ کاغذ: نخودی و حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱ص (۱۸۱-۱۹۱)، اندازه: ۱۱/۴×۲۳/۵سم [ف: ۱۷ - ۴۳]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۸۶۰

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد بدانکه شیخ اجل فخرالدین رماحی در کتاب منتخب روایت کرده از فضیل بن عبدالله؛ **انجام:** الا بالای عرش هم می‌دانست، بارك الله فیك و رحمك و رضی عنك فی الدارین

در آغاز قصیده را به طور مختصر گزارش داده و پس از آن به فضائل أهل بیت علیهم السلام و مثالب دشمنان آنان می‌پردازد؛ خط: نسخ، کا: غلام رضا بن محمد اسماعیل بن محمد بن غلامعلی کوسبانی، تا: ۱۲۷۵ق؛ مهر: کاتب «الراضی بالقدر العبد غلامرضا» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۸ - ۶۳]

۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۶۸۲/۱

آغاز: لام عمرو باللوی مربع ×× طامسة اعلامه یلقع. از برای ام عمرو در آخر شد یك منزلیست که پنهان است نشانهای آن خالیست از اهل ... شیخ ابو عمرو کشی در کتاب رجال خود روایت کرده از سهل بن ذبیان که سهل گفت داخل شدم بر امام علی بن موسی الرضا ... انتهی حدیث رسم شعرا و عادت ایشان در قصاید اینست که؛ **انجام:** و در اکثر نسخ مسطور است معنی انگشت که هر چند قطع شود انگشت انگشت من یعنی بقدر انگشت بدن من پاره پاره شود یا اینکه جدا گردانیده شود بقدر انگشت انگشت بدن من والله یعلم.

در این رساله پس از ذکر هر بیت از قصیده ترجمه و توضیح مختصری در ذیل آن آورده شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در ادامه رساله دعای الملك المتأبد بالخلود والسلطان با ترجمه ذیل آن آمده؛۶گ،۱۹سطر،اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۴۴]

● **شرح قصیدة الحمیری البائیة** / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il-ḥimyarī al-bā'īyya

علم الهدی، علی بن حسین، ۳۵۵ - ۴۳۶ قمری

'alam-ol-hodā, 'alī ebn-e hoseyn (967 - 1045)

وابسته به: دیوان سید حمیری؛ سید حمیری، اسماعیل بن محمد (۱۰۵-۱۷۳)

اهدا به: ابوالحسن علی بن شهفیر

قصیده بائیه حمیری که قصیده نوزدهم دیوان اوست، با این مطلع: «هلا وقفت علی المکان المعشب ×× بین الطویلع فاللوی من کبکب ...»، در مدح امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب سروده شده و بسیار لطیف و معروف است که سید مرتضی به درخواست ابی الحسن علی بن شهفیروز آن را شرح کرده است. مؤلف بیت بیت قصیده را ذکر کرده و به شرح الفاظ و تعابیر آن پرداخته است.

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... سأل الاستاذ الفاضل ابوالحسن علی بن شهفیروز ادام الله عزه السید الوالد اطال الله بقائه تفسیر قصیدة ابی هاشم اسماعیل بن محمد الحمیری الملقب بالسید و هی البائیة التی اولها: هلا وقفت علی المکان المعشب، و ایضاح معانیها و مشکل الفاظها فاجبته الی ذلک علی ضیق وقتی و تقسم فکرس و کثرة قواطعی ... هلا وقفت علی النکان المعشب - بین الطویلع فاللوی من کبکب ...

انجام: و قتلوا اولاده بعده ×× کل لکل فی العمی یتبع. فسمعت نحیبا من وراء الستور و نسوة یبکین فجعل یقول شکرالله لاسماعیل قوله فقلت انه یشرب فقال یلحق مثله التوبة و لا یکبر علی الله ان یغفر الذنوب لمحبنا و مادحنا.

چاپ: قاهره، ۱۳۱۳؛ گنجینه بهارستان، الادب العربی ۱، مسلسل ۴، تهران، کتابخانه مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۱ش، با تصحیح بشیر جزایری؛ هند، بمبئی، مطبع صفدری، ۱۲۹۷ق، با تصحیح و مقابله حبیب محمد قاهری، سنگی، وزیری، ۸۰ص (درهامش دیوان لیلی و مجنون العامری)

[دنا ۹۲۳/۶ (۶ نسخه)؛ الذریعه ۲۶۷/۹ و ۹۲/۱۴ و ۱۱۹/۱۷]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۳۵۷/۳

خط: نسخ، کا: صالح بن ثامن بن عبدالله ابن ثامن اوالی بحرانی، تا: دوشنبه ۱۴ رمضان ۹۹۶ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۴ص (۴۶۶-۴۹۹)، ۲۸ سطر (۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۸سم [ف: ۱۶ - ۲۴۹]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۶۸۸/۳

خط: نسخ، کا: سعد الدین محمد جزایری، تا: پنج‌شنبه ۸ رجب ۹۹۹ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶گ (۳۶۰-۳۸۵پ)، ۲۱ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۱۶ - ۳۳۴]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۱۶۵/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** یرید بالکتاب ما کتبه فی اللوح المحفوظ و الوجه الآخر ان یرید بالکتاب القرآن و لا شبهة انه تعالی یعلم ما زاد علی ذلک کله و ما لا یتناهی من المعلومات تمت.

خط: نسخ، کا: احمد بن محمد علی جزایری صیمری، تا:

۱۰۹۲ق؛ در نسخه شرح حال شاعر در آخر شرح ذکر شده که ناتمام است؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱گ (۱پ-۲۱ر)، ۲۳ سطر [ف: ۳۶ - ۲۵۱]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۴/۴-طباطبائی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج مشکی، ۲۷گ (۴۹ر-۷۵)، ۱۰ و ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۲ - ۱۳]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۷۶۹/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۵ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: رویه ابری فرنگی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۳۶۱]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۴۵۸/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** فسمعت نحیبا من وراء الستور و نسوة یبکین فجعل یقول: شکرالله لا سماعیل فلقت انه یشرب ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۲۴گ (۱۲۱-۱۴۴)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۶/۵سم [ف: ۳۶ - ۴۲۴]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۷۴۵/۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ضاق العشر عن ان یقول فوجهوا من طالب راکب و طالب لم یرکب فاقتصر الی نفی الرکوب.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج تریاکی، ۱۹ص (۳۱۱-۳۱۸و ۳۳۶-۳۴۶)، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۹ - ۱۰۴]

● شرح القصیدة الحمیریة / تاریخ / عربی

š.-ul-qaṣīdat-il-ḥimyarīyya

شرحی است بر قصیده ابوسعید نشوان بن سعید بن نشوان حمیری (-۵۷۳ق) موسوم به «خلاصة السیرة الجامعة لاخبار ملوک التبابعة» که در آن به بیان پادشاهان حمیر و اذواء و اقیال پس از آن پرداخته بود. شارح چند بیت از قصیده ذکر کرده سپس به شرح آن می‌پردازد. این شرح ظاهرا همان شرح قاضی اسماعیل جرافی می‌باشد. آغاز قصیده: «الامر جد و هو غیر مزاج / فاعمل لنفسک صالحا یا صاح». آغاز شرح: «هود النبی علیه السلام بن عابر بن سالح (کذا) بن ارفحشد بن سام بن نوح علیه السلام، اتفق کثیر من علماء السیر».

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۵۸۷/۵

نسخه اصل: کتابخانه واتیکان - رم ۱۱۵۰؛ خط: نسخ، کا: سعید بن صالح بن محمد عقیل سمحی، تا: پنج‌شنبه ۶ جمادی الثانی ۱۰۸۷ق؛ ۱۳۰ص (۲۵۹-۳۸۸) [عکسی ف: ۴ - ۴۴۹]

● شرح قصیده حولیه = شرح قصیده مجمع الفوائد /

کیمیا / فارسی

š.-e qasīda-ye havlīyya = š.-e qasīda-ye majma‘-ol-favā’ed

جوهری تبریزی ، عبدالله، ق۷ قمری

jowharī tabrīzī, ‘abd-ol-lāh (13c)

وابسته به: قصیده حولیه = مجمع الفوائد؛ جوهری تبریزی، عبدالله (قرن ۷)

در شرح قصیده حولیه در کیمیا از خود عبدالله جوهری تبریزی زنده در ۶۸۰ق که به شام سفر کرده و با بزرگان آنجا مانند ملک ناصرالدین بن عزیز بن ناصر بن صلاح الدین سلطان دیدار کرده و با ارغون پادشاه ایران برخورده است. در آن از شعرهای سوزنی و قطران و مهستی و بندار رازی و ابراهیم حداد زنجانی آمده و از عزالدین کرخی و جابر یاد شده است. از خود او هم در آن یاد شده است و در آن آمده «من دیدم در شهر تبریز در سنه ۶۸۶ ست و ثمانین و ستمائة»؛ نیز در آن از میاوس حکیم و محمد بن امیل یمنی و طغرایی و ابن عباس و قشیری و امام فخر رازی و محمد غزالی و امام شافعی و ابن سینا و ابن مغدیف مغربی و احمد ماردینی و سنایی یاد شده است. در آن از کتاب‌هایی چون: شذور الذهب اندلسی مغربی، خریدة الدهر، اسرار نامه عطار، مقامات حریری، ارض النجمیه محمد بن امیر یمنی، شرح الرموز، مروج الذهب مسعودی، ماء الورقی محمد یمنی، الحماسة البصریة صدرالدین بصری، الحماسة ابی تمام، صحاح جوهری، کتاب کیمیای ارموی، تراکیب الانوار موید الدین طغرایی، جراب الغش در «ابا» ها، سر الکواکب طغرایی، رسالة الروحانیین همو، شرح نود و نه نام سعد الدین حموی، سبعین کبیر جابر و خواص او، صحیفه خالد بن ولید نیز نام برده شده است.

این است نمونه‌ای از مطالب کتاب: ۱. تعریف و تحقیق کلمه ناوک؛ ۲. تحقیق کلمه حی؛ ۳. اسامی انواع عطریات؛ ۴. تعریف و اسامی هفت طبقه چشم؛ ۵. داستان ساختمان دلوکه ملکه که بسیار مرموز و عجیب بوده؛ ۶. تعریف هوای صالح؛ ۷. صفات جواهر؛ ۸. شناب بجای شنا؛ ۹. حکایت موسی و خضر؛ ۱۰. سؤال از شیخ خود در معنی و علت تسمیه عرش به عظیم و کریم؛ ۱۱. شعر از ارجانی؛ ۱۲. حکایت معاندت امیر بوغا و نصارا در زمان ارغون با مؤلف و کشته گشتن همه آنان در یک روز؛ ۱۳. احترام کردن اهل تبریز شهاب الدین کیمیاگر را و ذلیل شدن او؛ ۱۴. عطایای سلطان به شهاب الدین کیمیاگر؛ ۱۵. انانیت ولی و نبی و نتایج آن؛ ۱۶. چهل و هشت صفت صاحب حسن؛ ۱۷. حکایت صیاد و حضرت رسول (ع)؛ ۱۸. اسامی دارندگان اکسیر؛ ۱۹. تعریف حربا و وجه شباهت او با کیمیا و مطالبی در این مورد که بسیار ممتع است؛ ۲۰. اشاره به اینکه کیمیا در خاندان حضرت مولی علی باشد و دلیل بر شیعه بودن مصنف؛ ۲۱. دو رباعی که شاید از مؤلف است؛ ۲۲. شعر از سنائی؛ ۲۳. مقابله با مفتتح گلستان سعدی؛ ۲۴. مکاشفه و اشراقی که به مؤلف روی داده در تربت شیخ سعدالدین در ولیان کوه تبریز؛ ۲۵. اصطلاحات کشتی رانی و غواصی؛ ۲۶. نقل از احیاء

العلوم امام غزالی؛ ۲۷. معنی لغت لالا و تشبیهی لطیف؛ ۲۸. کتاب مفتاح الحکمة العظمی؛ ۲۹. اسامی هفت گانه مهره‌ها و منصوبه‌های نرد؛ ۳۰. شرایط و خصلت کریم؛ ۳۱. تعریف تاج و اکلیل؛ ۳۲. محل اراده در دماغ است نه در دل؛ ۳۳. نقل من شرح رسالة السفیان الثوری من تفسیر الکاشفی (حاشیه)؛ ۳۴. آداب تیراندازی و انواع آن ورای حکماء درباره این فن؛ ۳۵. اشاره به مرزبان نامه و پروانچی؛ ۳۶. مناجاة و اشعار مؤلف؛ ۳۷. اسامی انواع نیزه؛ ۳۸. اسامی هفتگانه ماء الحکماء؛ ۳۹. اشاره به حکایت لاکپشت و بوزینه کلیله و دمنه؛ ۴۰. نام خورشها و اباها؛ ۴۱. اشاره به اینکه سی سال سر کیمیا را مستور داشته؛ ۴۲. اشاره به اینکه به تهمت جاسوسی او را گرفته و هلاکو خان فرمان قتلش را داده بود و وقایع دیگر؛ ۴۳. روایت شیخ احمد ماردینی از عماد الدین طبیب از شیخ علی حاضری؛ ۴۴. روایتی که در جامع دمشق از پیری صد و بیست ساله به نام شریف شنیده؛ ۴۵. روایت از شیخ علی حاضری در قلعه دمشق در دار الکاملیه؛ ۴۶. حکایة شرف الدین ثابت و عم زاده جوهری در شهر سیواس؛ ۴۷. حکایت مهستی با غلام و چندین رباعی مهستی؛ ۴۸. حکایت عربشاه طباخ ملك اشرف و شرح تصویر سکه‌ها در تاریخ ۶۵ هجری؛ ۴۹. حکایت لقلق و روباه؛ ۵۰. حکایت سه یار موافق؛ ۵۱. حکایت سوداگری ناظم و مؤلف در تبریز به سال ۶۵۰؛ ۵۲. حکایت دستگیری مؤلف زمان سلطان عزیز الدین سلطان ارزن در ۶۵۰ در دور هلاکوخان؛ ۵۳. حکایت مؤلف زمان ارغون و امیر بوغا؛ ۵۴. حکایت دختر سبزی فروش بغداد و خلیفه؛ ۵۵. حکایت مؤلف با دیوانه در بازار انکش تبریز؛ ۵۶. حکایت خالد بن یزید باخسوره خویش مریانوس؛ ۵۷. حکایت یعقوب به سهل؛ ۵۸. حکایت جنید و سهل تستری؛ ۵۹. حکایت ذوالنون مصری و پیر در لاذقیه؛ ۶۰. حکایت عبدالملك و مهره بازوری او در تفصیل ساختن آن مهره؛ ۶۱. حکایت آن پیر که در بصره کربه و ماکیان داشت؛ ۶۲. حکایت مست و قاضی در بغداد؛ ۶۳. حکایت ابونعیم و مضاحك گفتن او در عهد حضرت رسول؛ ۶۴. حکایت محمد جوینی و عز الدین کرخی زمان اباقاخان در مدرسه شهرستان قزوین؛ ۶۵. حکایت محمود پولادگر در شهر تبریز؛ ۶۶. حکایت یوسف قمینی در کوه لبنان؛ ۶۷. حکایت عبدالله مصری به نقل از کتاب ماء الورقی محمد یمنی؛ ۶۸. حکایت مؤلف با ملك ناصرالدین پادشاه شام و علی صعیدی در ۶۵۰ با لطائف؛ ۶۹. حکایت ابوبکر و صحابی هنگام مرگ؛ ۷۰. حکایت امیر صافی و شهاب الدین راوی وی؛ ۷۱. حکایت برهان الدین نسفی که از کیمیا گران بود و ابن سینا؛ ۷۲. حکایت مؤلف با ارغون بن اباقاخان و شهاب الدین کیمیاگر در تبریز؛ ۷۳. حکایت بقراط با شاگرد خویش؛ ۷۴. حکایت بلوقیا؛ ۷۵. حکایت خبیص راهب بابکتر زبندق داری پادشاه مصر به روایت زین الدین طبیب؛ ۷۶. حکایت جمال الدین مذهبی با مؤلف؛ ۷۷. حکایت خطیب جامع دمشق در آدینه نخستین شوال سال ۵۵۰ هجری؛ ۷۸. حکایت طبیب بخاری و ارغون در ۶۸۱؛ ۷۹. حکایت ارس از مصحف الحیوة؛ ۸۰. حکایت فرندیس پادشاه فرنگ و خاج؛ ۸۱. حکایت مجنون بنی عامر؛ ۸۲. حکایت شاگردی مؤلف خدمت علاء الدین منطقی طاوسی در قزوین؛ ۸۳. حکایت قاضی مصر با ملاح در کشتی؛ ۸۴. حکایت ذوالنون و سیاه حبشی؛ ۸۵. حکایت شیخ اسحق کلابادی؛ ۸۶. حکایت جد البحر و پیر سنگبر؛ ۸۷. سرگذشت خود مؤلف که بی سواد بوده و پس از وصول به این علم ابواب علوم بر رویش گشوده شده؛ ۸۸. سخن مؤلف درباره سودهای این کتاب و شیوایی آن؛ ۸۹. تعریف پرنیان و انواع آن؛ ۹۰. تعریف قصائد سبعه طوال؛ ۹۱. مثل سایر «مشت گرسنه از گرزشاه سنگین تر است»؛ ۹۲. عیار زر مغربی و مصری؛ و شعرهای فارسی بسیاری در این کتاب دیده می‌شود. (دانش پژوه)

مؤلف این اثر در عین حال که کیمیاگر است، در ادب پارسی از نظم و نثر دارای قدرست است و در شعر «جوهری» تخلص می‌کرده (صدر عالم را بگوید که محمد جوهری ×× تا کی اندر سلسله بر بسته چون دیوان شود). آنچه از متن بر می‌آید این است که مؤلف مقیم تبریز بوده است و از ذکر داستان شهاب الدین کیمیاگر به سال ۶۸۱ق و هم داستان او در بازار تبریز به سال ۶۶۰ق می‌رساند که از مردمان اواخر قرن هفتم هجری است. اسلوب شرح در آن چنین است که هر بیتی مصدر است به عنوان «شرح بیتی دیگر» و مختوم به «شرح این بیت تمام شد الحمد لله و صلوات الله علی سیدنا محمد و آله اجمعین» (با جمله‌های ختم مشابه مذکور. کشف الظنون (۲: ۲۲۹) اثر منظومه را با عنوان «قصیدة فی الکیمیا» ذکر نموده و آورده است که عدد ابیات آن ۱۵۲ است، اما شاعر را نشناخته است و هم آورده است که خود شاعر این قصیده را شرح قطوری نموده است.

آغاز: بسمله، در کمال حسن رویش چون جمال آمد جبین ×× از صباح روی او فی الحی نادوا مصبحین. الحمد لله که شرح این قصیده بر قوت سخن این بزرگ کرده می‌شود که می‌فرماید: المعنی فی قلب الشاعر زیرا بر هر کسی که بی این شرح این ابیات را مطالعه فرمودی پنداشتی که غزلی گفته و دلارامی را ...

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۰۹۰۰

آغاز: و لا غریبة یکاد زینها مضیء و لو لم؛ **انجام:** از بهر خود علفی بسازی و بجو خوردن مشغول شوی که ترا غیر از دو گوش و دنبی در نباید. شرح این قصیده تمام شد و الحمد لله وحده و صلواته علی محمد و آله اجمعین ...

خط: نسخ، کا: غیاث الدین بن عبدالله تبریزی، تا: ۹۲۳ق، جا: سمرقند، مدرسه میرزا الغ بیگ؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۰۸گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [رایانه]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۱۰۵/۲-۵۵/۷۵

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد علی جیلانی، تا: ۱ صفر ۱۲۳۲ق؛ ۲۵۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۳۸]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۲۹۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** قصیده حولیه: گر تو خواهی تا بهشت خلد بینی هان ببین ×× هذه جنات عدن فادخلوها خالدین. [در پایان (ص ۵) می‌گوید که خلسه‌ای مرا در تربت شیخ سعد الدین در ولیان کوه شهر تبریز دست داد و بیت آخری را کسی بر من آشکار شد و بمن گفت و شعر آخری که خود سروده ام اینست: ملک توران ملک شه کیخسرو آمد بر زمین ×× کین خلف آمد زمن در کشور ایران زمین]. انجام شرح: در زیر سخن جاهلیت کافران بت پرست شاید نهادن بگو که نه و السلام شرح بیت تمام شد و الحمد الله وحده و الصلوة علی خیر خلقه محمد و آله الطاهرین - ملک ایران ملک شه ... که تو را غیر از دو گوش و بی بینی نباید. تمت الحولیة بشرحها بحمد الله و حسن توفیقه و الحمد الله وحده و الصلوة علی خیر خلقه سیدنا محمد و آله الطاهر ین

خط: نسخ و نستعلیق، کا: یحیی بن ابوالمعالی حسینی رضوی همدانی، بی‌تا، برای پسر خود؛ محشی از «یحیی الحسینی الرضوی» زنده در ۱۲۵۴ که در ص ۵ تاریخ تولد فرزند خود صدرالدین ابو المعالی محمد آقا بزرگ در روز سه‌شنبه ۹ رمضان ۱۲۵۴ را نوشته؛ در پایان نسخه این مطالب هست: ۱. القصیدة المبشرة از ناصر خسرو (نونیه) (۱۶۳)، ۲. قصیده رائیه بدیعی طوسی در تدبیر حجر مکرم (۱۶۷)، ۳. دو مثنوی از خود جوهری (۱۶۸)، ۴. قصیده رائیه از همین بدیعی (۱۶۹)، ۵. دو قصیده نونیه و عینیه از مولوی (۱۷۰)، ۶. قصیده تائیه ابن عمویه (۱۷۱)، ۷. دو قصیده الفیه و میمیه از جلال الدین ابن ولد (۱۷۲)، ۸ قصیده رائیه کوکبی (۱۷۳)، ۹. قصیده میمیه از ابن عمویه (۱۷۳)، ۱۰. سه قصیده نونیه به نام «کافیه وافیه» و دالیه و رائیه از مولوی (۱۷۴-۱۷۶)، ۱۱. رساله اوزان حکماء فلاسفه از میرزا محمد افشار خراسانی از روی خط ابو الحسن کرمانی (۱۷۷-۱۷۸)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۹۰گ، ۲۶ سطر (۹×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶×۲۲/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۲۵۵]

۴. تهران؛ مدارک فرهنگی؛ شماره نسخه: ۷۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** ملک ایران ملک شه کیخسرو آمد بر سریر ×× کین خلف آمد زمن در کشور ایران زمین

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۳ رجب ۱۲۸۲ق؛ ۲۲۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۷×۲۱سم [ف: ۶۸]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۲۶/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** که ترا از دو گوش و دنبی در نباید شرح قصیده تمام شد.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۷۷ص (۱-۲۷۷)، ۱۲ سطر (۷/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۶ - ۸۰۴]

● **شرح قصیدة حیاة القلوب** / فضایل و مناقب / عربی

š.-u qaṣīdat-i ḥayāt-il-qulūb

کاشانی، احمد بن محسن، - ۱۱۰۷ قمری

kāšānī, ahmad ebn-e mohsen (- 1696)

تاریخ تألیف: ۱۱۰۴ق

میرزا احمد بن محمد محسن، قصیده‌ای سروده است در مدح امامان شیعه با مطلع: «بک فی البدایة بسملوا ×× بک فی النهایة حمدلوا / بک فی الکفایة حسبلوا ×× و شهود عزک سجلوا». سراینده این اشعار، این قصیده را به نام «حیاة القلوب» موسوم داشته است، سپس خود آن را گزارش نموده است که همین رساله می‌باشد. آیة الله مرعشی نجفی ره، این کتاب را به صفی الدین احمد بن محمد علم الهدی بن فیض کاشانی نسبت داده‌اند.

آغاز: بسمله. الحمد لله سابغ النعم و دافع النقم ... اما بعد فیقول الفقیر الی ربه المهیمن احمد بن محمد محسن ... هذه تعلیقات علی قصیدتی المسماة بحیاة القلوب التی انشدتها فی شان الائمة المعصومین ... بسمله. بک فی البدایة بسملوا ×× بک فی النهایة حمدلوا ×× بک فی الکفایة حسبلوا ×× و شهود عزک سبحلوا

[دنا ۹۳۸/۶ (۷ نسخه)]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۵۳۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ارخ الکتاب و ارخه و آرخه وقته و الاسم الارخة بالضم

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، در حیات مؤلف؛ مصحح، محشی با نشان «منه ادام الله عزه» و غیر آن؛ مهر: «حسین صحفی» (بیضی)؛ یادداشت علی نجفی إبن منصور حسینی در سال ۱۲۶۷ق؛ تملک: محمد دشتی با مهر «یا محمد ۱۲۲۵» (بیضی)؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج زرشکی، ۱۷۷گ، ۱۵ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۵/۵×۲۳/۵سم [ف: ۳۴ - ۳۳۷]

۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۸۴/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و العصی بالمهملتین جمع عصا.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۲۰ سطر، قطع: ربعی [چهار کتابخانه مشهد-ف: - ۳۱۹]

۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۷۸۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الاسم فی الارخه بالضم تمت و بالخیر عمت و الحمدلله وحده و صلی الله علی محمد و آله.

خط: نستعلیق شکسته زیبا، کا: محمد ابراهیم بن عبدالخالق تفرشی، تا: شنبه ۷ شوال ۱۲۳۹ق، حسب اشاره میرزا سید علی فرزند میرزا سید احمد ناظم و شارح قصیده؛ تملک: لطفعلی بن محمد کاظم تبریزی در ۱۳۳۷ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۶گ، ۱۴ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲ - ۸۹۸]

۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۷۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** عسی الشیخ بالمهملتین کبر والعصی

بالمهملتین جمع العصا.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ مهر: کتابخانه مجدالدین؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۱۹ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۳ - ۱۴۶۹]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۲۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الاسم الارخة بالضم و بالخیر عمت و الحمدلله وحده و صلی الله علی محمد و آله. انجام: و زوی و تطالل فیطهره فتطهروا ×× و لارخها فتذکروا بمدیحهم فتوسلوا و به المقاصد حصلوا
خط: نسخ، کا: معین بن عبدالله حسینی کبودر آهنگی، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۱۵۹گ، ۲۰ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۰ - ۱۷۸۱]

۶. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۷۲۱

آغاز: بک فی البدایة بسملوا ×× بک فی النهایة حمدلوا / زمر لقربک ارقلوا ×× و الی دنوک ارغلوا
تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۳۰۰گ، قطع: خشتی [ف: - ۱۶۵]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۳۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** الطرخة بالمهملة و الراء ثم المعجمة شبه حوض کبیر عند مخرج القناة و ورخ الکتاب و أرخه و آرخه و قته و الاسم الارخه بالضم.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴ - ۲۱۹]

← شرح قصیده خاقانی < شرح قصیده گبریه

● شرح القصیدة الخاقانیة / تجوید / عربی

š.-ul-qaṣīdat-il-xaqanī

شرح قصیده‌ای در علم تجوید که در ابتدا و قبل از شروع شرح یک مقدمه در ضمن پنج فصل آمده است. آغاز قصیده این مصرع است: «یا من یروم تلاوه القرآن».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۴۰۷/۴

آغاز: ... مقدمه تشمل علی خمسه فصول؛ الفصل الاول فی تعریف التجوید؛ **انجام:** وان صغر حجما کنیف ملی ء علما و الله تعالی یجعله وسیله الی عفوه و سببا الی رحمته و رضوانه.
خط: نسخ تحریری، کا: احمد بن محمد، تا: ۸۳۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: گالینگور سیاه، ۵۳ص (۱۶۶-۲۱۸)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۳۳/۲ - ۱۱۵]

● شرح قصیده خاقانی / ادبیات

š.-e qasīda-ye xāqānī

وابسته به: دیوان خاقانی؛ شیروانی خاقانی، بدیل بن علی (۵۲۰-۵۹۵)

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۶۱۵/۱

از خاقانی که به غلط در این نسخه از امام فخر رازی دانسته شده؛
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷ - ۲۵۰]

← شرح قصیدة خزرجیة < الجواهر السنیة فی شرح الخزرجیة

● شرح قصیدة الخزرجیة = شرح الرامزة / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il-xazrajīyya = š.-ur-rāmiza

مرشدی، عبدالرحمن بن عیسی، ۹۷۵ - ۱۰۳۷ قمری

moršedī, ‘abd-or-rahmān ebn-e ‘īsā (1568 - 1628)

وابسته به: الرامزة = خزرجیة = الرامزة الوافیة = قصیده رامزه؛ خزرجی، عبدالله بن محمد (-۶۲۶)
تاریخ تألیف: دوشنبه سوم رجب ۱۰۰۴ق؛ محل تألیف: جده
قصیده خزرجیه معروف به الرامزه در عروض و قافیه است؛ بر این قصیده شرحی چند نوشته‌اند. این شرح از عبدالرحمن بن عیسی بن مرشد عمری حنفی است، که در تاریخ دوشنبه سوم رجب ۱۰۰۴ق در شهر جده از تألیف آن فراغت یافته و در سیزدهم شعبان همان سال در مکه آن را پاکنویس کرده است.
آغاز: الحمدلله الذی ذی الطول و النعمة و الصلاة و السلام علی نبی الرحمة القائل ان من الشعر لحکمة.
انجام: و الصلاة علی خاتم الرسل و سید الأبرار و علی آله الکرام الاطهار.
[دنا ۹۳۸/۶؛ کشف الظنون ج۲ص۱۳۳۷؛ اکتفاءالقنوع (ص ۲۶۰)]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۷۷۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** وشفیع فیه اشرف الوری.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۱ رجب ۱۰۳۷ق؛ مجدول، با یک سرلوح؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوایی، ۳۴گ، ۱۴ سطر (۶/۹×۱۳/۹)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۷ - ۶۲۶]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۳۲۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** مطالعها اتحافه منه بالدعا.
خط: نسخ، کا: عبدالحسین بن عبدالرضا قندیل کربلایی، تا: ۱۳ جمادی الاول ۱۰۹۸ق؛ کاغذ: شکری، جلد: پارچه‌ای، ۲۶گ، ۱۹ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴/۲×۲۰/۸سم [ف: ۷ - ۶۲۵]

● شرح قصیدة الخزرجیة = شرح الرامزة / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il-xazrajīyya = š.-ur-rāmiza

وابسته به: الرامزة = خزرجیة = الرامزة الوافیة = قصیده رامزه؛ خزرجی، عبدالله بن محمد (-۶۲۶)
شرح مزجی مختصری است بر قصیده «الرامزة» در علم عروض و قافیه ضیاء الدین ابومحمد عبدالله خزرجی، که به حل الفاظ و

بیان معانی آن پرداخته است. سرآغاز آن کاملاً با کار مرشدی هماهنگ است ولی تاریخ کتابت آن با تاریخ تألیف کار مرشدی ناسازگار است و محتمل است در نام کاتب و تاریخ آن سهوی صورت گرفته باشد.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۱۷۵/۵

آغاز: الحمدلله الذی ذی الطول و النعمة و الصلاة و السلام علی نبی الرحمة القائل ان من الشعر لحکمة؛ **انجام:** و الصلاة علی خاتم الرسل و سید الأبرار و علی آله الکرام الاطهار.

خط: نستعلیق، کا: محمود بن محمد بن علی بن حمزه لاهیجی گیلانی، تا: یک‌شنبه ۱۹ ربیع الاول ۹۶۵ق؛ جلد: مقوایی، ۱۵گ (۵۶پ-۷۰ر)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۳ - ۴۲۹]

● شرح قصیدة الخمرية / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il-xamrīyya

قیصری، داود بن محمود، - ۷۵۱ قمری

qeysarī, dāvūd ebn-e mahmūd (- 1351)

وابسته به: القصيدة الخمرية = قصيده ميميه؛ ابن فارض، عمر بن علی (۵۷۶-۶۳۲)

اهداء به: امین الدوله عبدالکافی بن عبدالله تبریزی

قصیده میمیه ابن فارض با مطلع: «شربنا علی ذکر الجبیب مدامة ×× سکرنا بها من قبل ان یخلق الکرم» از مشهورترین قصاید صوفیانه عربی است. شارح پس از شرح نظم الدر یا قصیده تائیه ابوحفص عمر بن علی سعدی ابن فارض به خواهش برادری دینی به شرح این قصیده از همو پرداخته و یک «مقدمه» دارای سه قسمت (حقیقت، اقسام آن، نتایج آن) در آن گذارده است. قیصری در آغاز می‌گوید: «لما فرغت من شرح القصیدة التائیة المسماة بنظم الدر للشیخ ... ابن الفارض المصری ... سألنی اخ لی فی الدین ... ان اشرح القصیدة المیمیة المسماة بالخمریة التی هی الدرة البیضاء فی القصاید و الشمسیة الزهراء للقلاید فاجبت ملتمسه و سطرت مقتبسه و لما فرغت من تسطیره و تنمیقه و تحریره جعلته مشرفاً بالالقاب المولی المعظم ... امین الدولة و الدین عبدالکافی بن عبدالله التبریزی ... و لما کان بیان القصیدة متوقفاً علی معرفة المحبة الحقیقیة التی هیعین الحقیقة فی بعض مراتبها و علی معرفة اقسامها و نتایجها جعلت له مقدمات ثلثاً یبتنی الکلام علیها و یصح البیان لدیها. الاولی: فی حقیقة المحبة؛ و الثانیة: فی اقسامها؛ و الثالثة: فی نتایجها».

آغاز: الحمد لله الذی تجلی لقلوب عباده المصطفین ازل الازال و احبر ارواحهم بتجلیات الجمال و الجلال و نور عقولهم باظهاره

انجام: علی ما فرطت فی جنب الله اعاذنا الله تعالی و جعلنا من التقین و رزقنا و ایاکم مقامات العارفین و کمالان الاکملین انه ارحم الراحمین و الحمد لله رب العالمین.

[دنا ۹۳۹/۶؛ سلیمانیه، ج ۳، ص۹۶-۹۷؛ کشف الظنون، ج ۲، ص ۱۳۳۸؛ مخطوطات الادب فی المتحف العراقی، ص ۳۷۹]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۱۲/۲۹-ف

نسخه اصل: سلیمانیه ش ۱۲۰۸؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۳۹ق؛ ۱۶گ (۳۲۲ر-۳۳۷ر)، ۱۹ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۵۱۲]

۲. مشهد؛ فرهنگ و هنر؛ شماره نسخه:الف-۴۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۵۳ق؛ محشی، در ظهر صفحه آخر پنج صفحه دیگر افزوده شده که آغاز آن: «بسمله، سئل الامان الغزالی عن قوله فاذا سویته و نفخت فیه من روحی ...» و انجام آن که ناقص است «و قوله صلعم انا اول الانبیاء خلقا و آخر هم بعثا و کنت نبیا ...» می‌باشد؛ اهدایی: محمد و حسینعلی الهی؛ کاغذ: کاهی سفید، جلد: چرمی، ۳۵ص، ابعاد متن: ۶×۱۱، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: - ۲۶]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۷۷۴/۲-ف و ۳۷۷۳/۲-ف

نسخه اصل: پاریس P. S. 1769 (بلوشه ۱۰۶/۴ ش ۲۱۴۹)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۸۶ق [فیلمها ف: ۲ - ۲۴۶]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۱۶۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الدنیا و اهلینا و حیرتنا و کلنا سیدی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ضمیمه نسخه ش ۴۳۸۰ [رایانه]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۳۱/۲۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای، مذهب، ۲گ (۲۴پ-۲۵ر)، ابعاد متن: ۱۰/۵×۲۳، اندازه: ۱۳×۲۷/۷سم [ف: ۲۹/۱ - ۳۶۵]

۶. تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه:۲۳/۲

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۴ - ۳۲۷]

۷. جهرم؛ کریم اشراق؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا [میراث اسلامی: ۵ - ۶۱۰]

● شرح القصیدة الخمریة / عرفان و تصوف / فارسی

š.-ol-qasīdat-el-xamrīyya

کرمانی، صنع الله بن شجاع، ق۹ قمری

kermānī, son‘-ol-lāh ebn-e šojā‘ (- 15c)

وابسته به: القصیدة الخمریة = قصیده میمیه؛ ابن فارض، عمر بن علی (۵۷۶-۶۳۲)

اهداء به: سلطان یعقوب بهادرخان

تاریخ تألیف: ۲۰ شعبان ۸۹۴ق

شرح کوتاهی است بر قصیده میمیه ابن فارض که به قصیده خمریه مشهور است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۴۷۸/۱-۲۷/۱۴۸

آغاز: بسمله بهترین کلماتی که عندلیب لسان عاشقان در بستان

بیان آغاز کند ... اما بعد چون توفیق حل اشارت ورموز اولیا ... مطلع القصیدة شربنا علی ... شرح: اشرب بهرسه حرکت شین دراصل لغت آشامیدن مایعات بود؛ **انجام:** قال علی نفسه فلیبک من ضاع عمره ... شرح یعنی باید که بگرید بر حال خود آنکس که ... واگر نباشد گوش شنوا واگر نباشد مرگ مفاجات والسلام علی من اتبع الهدی

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۶۳۱]

● **شرح قصیدة الخمریة** / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il-xamrīyya

ابن کمال پاشا، احمد بن سلیمان، - ۹۴۰ قمری

ebn-e kamāl pāšā, ahmad ebn-e soleymān (- 1534)

وابسته به: القصیدة الخمریة = قصیده میمیه؛ ابن فارض، عمر بن علی (۵۷۶-۶۳۲)

شرح مزجی بر قصیدة خمریة اثر مشهور و ادبیانه عارف نامی شرف الدین ابوحفص عمر بن علی حموی مصری معروف به «ابن فارض» است.

آغاز: شربنا علی ذکر الحبیب مدامة ×× سکرنا بها من قبل ان یخلق الکرم؛ الشرب یجیء بالحرکات الثلث قال الجوهری یشرب الماء و غیره شرباً و شرباً و شرباً و قریء و شاربو[ن] شرب الهیم بالوجوه الثلث، قال ابو عبیدة الشرب بالفتح مصدر

انجام: والنصیب والسهم الحظ بالشیء و کانه اراد بالاول المعین و بالثانی المبهم فافهم فافهم.

[ریحانة الادب: ۱۷۱/۸؛ کشف الظنون: ۱۳۳۸/۲؛ هدیة العارفین: ۱۴۱/۱، ۷۸۶؛ فهرست المخطوطات، نشرة بالمخطوطات التی اقتنتها الدار من سنة ۱۹۳۶- ۱۹۵۵ م: ۵۵/۲؛ عثمانعلی مؤلفلری: ۲۲۳/۱؛ کوپریلی ۲۲۱/۲-۲۲۲ و ۳۲۱و۵۷۶؛ توپقاپوسرای ۵۴۵/۴ و ۵۴۷]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۳۱/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای مذهب، ۶گ (۱۱ر-۱۶پ)، ابعاد متن: ۱۰/۵×۲۳، اندازه: ۱۳×۲۷/۷سم [ف: ۲۹/۱ - ۳۶۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۱۲۰/۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۱۲گ (۲۴-۳۵)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۳۸ - ۳۴۴]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۸۰۳/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی، ۱۰گ (۱۱۵پ- ۱۲۴پ)، سطور چلیپایی، اندازه: ۶×۱۰سم [ف: ۳۵ - ۱۹]

● **شرح قصیدة الخمریة** / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il-xamrīyya

جیلانی، یحیی بن حسن

jīlānī, yahyā ebn-e hasan

وابسته به: القصیدة الخمریة = قصیده میمیه؛ ابن فارض، عمر بن علی (۵۷۶-۶۳۲)

نویسنده می‌گوید چون بین کلمه الهیه و طرایف صوفیه مناسبت بسیار است بر آن شدم که در این رساله به شرح خمریه ابن فارض بپردازم و در آن آنچه مربوط به مسائل حکمی و عرفانی است روشن گردانم. لذا این شرح به این منظور پرداخته شد.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷/۴

آغاز: بسمله و به نستعین، خیر ما نطق به لسان التقریر من الحکمه؛

انجام: علی سیدنا محمد و آله اجمعین و الحمد لله رب العالمین.

کا: محمد علی بن سرابی عزیز القطیفی و دیگران، تا: ۹۸۶ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سبز مذهب، ۳ص (۱۲۹-۲۳۱)، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۷ - ۳۹]

● **شرح قصیدة الخمریة**/ ادبیات / فارسی

š.-e qasīdat-el-xamrīyya

قاضی مهدی بن ملا اسدالله، ق۱۱ قمری

qāzī mahdī ebn-e mollā asad-ol-lāh (- 17c)

وابسته به: القصیدة الخمریة = قصیده میمیه؛ ابن فارض، عمر بن علی (۵۷۶-۶۳۲)

تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۵۶

آغاز: احمدک یا من مثل نوره کمشکواة فیها مصباح الهدایة و الحدود و المصباح فی زجاجة لا تحجب عن الشهود و الزجاجة کانها کوکب ... پس مقارن اینحال و متعاقب این مقال مصائب دهر لیتنی مت قبلها و لم ارعدوان السفیه علی الخیر هاتف غیبی بنداء بشری؛ **انجام:** وفوق لواء بجیشن لو رقم اسمها×× لا سکر من تحت الواء ذالک لرقم؛ و ترس و بیم از دل حال آنها میرود و بدشمن غلبه میکنند و دسته آنها را برهم میزنند فافهم الحمدلله الذی وفقنی باتمام شرح هذه الابیات ... تم فی ید شارحه بعون الملک العلام فی شهر محرم الحرام فی سنة اثنی و ثمانین و مأتین و الف ...

خط: نستعلیق، کا: علی اصغر وافی دیلمقانی، تا: ۱۲۸۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی، ۲۶گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۱۹سم [ف: ۲ - ۸۷۳]

● **شرح قصیده خمریة = خمخانه قادری** / ادبیات / فارسی

š.-e qasīda-ye xmrīyya = xom xāne-ye qāderī

بتالوی، محمد فاضل الدین، - ۱۱۵۱ قمری

botālavī, mohammad fāzel-od-dīn (- 1739)
شرح نیکویی است بر قصیده شیخ عبدالقادر گیلانی سر سلسله قادریه که شاخه‌ای از متصوفه اند و بیشتر در عراق، هند و کشور پهناور چین سکونت دارند. گویا شارح غیر از این، شرح دیگری نیز بر این قصیده داشته است. وی بیتی از اشعار را آورده، آن گاه به شرح تفصیلی آن به صورت نظم و نثر پرداخته است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۳۸۹/۱
آغاز: حمد بی حد و مر خدا را می‌سزد ×× هر یکی را از شرابش جان رسد / سینه ها از فیض او شد بحر جوش ×× هر دلی را از بهایش نور و نوش ... سقانی الحب کاسات الوصال ... نوشانید مرا دوستی و عشق خدا آگاهی کأسهای وصال را پس گفتم مر شراب خود را که نسیب من بود از خمخانه فیض الهی به سوی من بیا؛ **انجام:** مر تو را باشد سزا حمد و سپاس ×× زاید و افزون ز عقل و هر قیاس الحمدلله اولاً و آخراً ...
خط: نستعلیق، کا: کریم بخش قادری، تا: محرم۱۳۱۶ق؛ کاغذ: شرقی، ۹۷گ (۱پ-۹۷پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۷/۵سم [ف: ۳۹ - ۱۳۶]

← شرح قصیده خمریه ابن فارض > مشارب الاذواق

● **شرح قصيدة الخمرية = مخزن الملوک** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-il-xamrīyya = maxzan-ul-mulūk
سنندجی، عبدالعظیم
sanandajī, ‘abd-ol-‘azīm
وابسته به: القصيدة الخمرية = قصیده میمیه؛ ابن فارض، عمر بن علی (۵۷۶-۶۳۲)
بعد از شرح هر بیت به عربی، ابتدا مختصری به فارسی و سپس رباعی منسوب به جامی آورده شده است و در پایان قصیده میمیه ابن فارض آمده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۶۹
آغاز: بسمله و به نستعین، الحمدلله الذی خلق العرب و العجم و علم کلاماً لم یعلم؛ **انجام:** و لدفع امراض النفوس طبیب ×× ولدعاء حضرة القدوس مجیب. ولیکن هذا آخر الکلام و الحمد و الصلوة و السلام ما به الاختتام.
خط: نسخ، کا: عبدالحمید برای اعزازالملک، تا: ۱۵ ربیع الاول ۱۳۱۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۴گ، ۱۴ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۵۱ - ۱۳۸]

● **شرح قصيدة الخمرية**/ ادبیات / فارسی
š.-e qasīdat-el-xamrīyya

جابری انصاری، حسن بن علی، ۱۲۸۷ - ۱۳۷۶ قمری
jāberī ansārī, hasan ebn-e ‘alī (1870 - 1957)
وابسته به: القصيدة الخمرية = قصیده میمیه؛ ابن فارض، عمر بن علی (۵۷۶-۶۳۲)
[دنا ۹۳۹/۶؛ فهرستواره ۵۷۱/۷]

اصفهان؛ صارم الدوله (کتابخانه فرهنگ اصفهان)؛ شماره نسخه:۱۰۶۹
آغاز: سبحانه من جمیله لا لوجهه نقاب الاالنور؛ ای گشته نهان ز غایت پیدائی ×× عین همه عالمی ز بس یکتائی / زان بیشتری که در عبارت گنجی ×× زان پاک تری که در اشارت آئی؛ **انجام:** و ان لحظه که شد تمام آورد بدر ×× تاریخ نه و سال وی از شهر صفر ...
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: سه‌شنبه ۲۴ رجب ۱۳۰۹ق؛ ۱۰۱ص، ۱۲ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: - ۱۶۳]

● **شرح قصيدة الخمرية**/ ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-il-xamrīyya
وابسته به: القصيدة الخمرية = قصیده میمیه؛ ابن فارض، عمر بن علی (۵۷۶-۶۳۲)

ناشناس و ظاهراً غیر همانند:
۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۷۱/۲۳
آغاز: شربنا علی ذکر الحبیب مدامة ×× سکرنا بها من قبل ان یخلق الکرم؛ **انجام:** و اسرحت نفوس الفقراء بصلاح امورها و نیل مرامها و انتظامها. الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله اجمعین.
شرحی است بر قصیده میمیه ابن فارض موسوم به قصیده خمریه (البته ابیاتی چند از آن) ولی نه به شکل عرفانی و طریق صوفیان بل به طریق اهل کیمیا و کیمیاگران، شارح پس از آوردن هر بیت نشان می‌دهد که در این بیت ابن فارض چه نظر کیمیاوی داشته و این الفاظ او چه رمزی از رموز کیمیاگران بوده است؛ کا: محمد نعیم محمد آبادی، تا: ۱۰۸۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۷ص (۲۲۶-۲۳۲)، ۲۵ سطر (۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶×۲۳/۵سم [ف: ۱۰ - ۴۸۲]
۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۹۲/۵
آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی سیدنا محمد و آله الطاهرین و بعد فهذه شرح؛ **انجام:** یاخیر من دعی و خیر من اجاب برحمتک یا ارحم الراحمین و صلی الله علی سیدنا محمد و اله الطیبین الطاهرین.
در اینجا شارح با قوائد اکسیر سازان به شرح قصیده میمیه ابن فارض پرداخته و می‌گوید شرح این قصیده برای شناخت صفت خدا در عمل اکسیر حیوانی است؛ خط: نستعلیق شکسته، کا: هادی تبریزی،تا:۱۲۷۷ق؛کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۱۰ص

(۱۰۸-۱۱۷)، ۲۰ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۹ - ۸۷]

۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۸۷۶/۳

آغاز: شربنا علی ذکر الحبیب مدامة ×× سکرنا بها من قبل ان یخلوا الکرم؛ اعلم ان هذه القصیدة مبنیة علی اصطلاح الصوفیة فانهم یذکرون فی عباراتهم الخمرة باسمائها و اوصافها؛ **انجام:** اذا کان هذا الدمع یجری صبابة ×× علی غیر لیلی فهو دمع مضیع؛ فوا اسفی ان لاحیات هنیئة ×× ولاعمل یرضی به الله صالح

خط: نسخ، کا: سید محمدباقر تبریزی، تا: ربیع الاول ۱۲۷۸ق، جا: لنگر کرمان؛ مهر: «صراط علی حق نمسکه» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۴۲]

● **شرح قصیدة الخمریة لابن فارض** / ادبیات / فارسی

š.-e qasīdat-el-xamrīyya le-ebn-e fārez

وابسته به: القصیدة الخمریة = قصیده میمیه؛ ابن فارض، عمر بن علی (۵۷۶-۶۳۲)

ناشناس و احتمالا غیر همانند:

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۷۷۴/۳-ف و ۳۷۷۳/۳-ف

نسخه اصل: پاریس S. P. 1769 (بلوشه ۱۰۶/۴ ش ۲۱۴۹)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۸۶ق [فیلمها ف: ۲ - ۲۴۶]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۴۱۲/۴

آغاز: قال الشیخ الامام العالم العامل ... المعروف بابن فارض المصری ... شربنا علی ذکر الحبیب مدامة ... الشرب آشامیدن آب و غیره و الشکر بالفتحتین مست شدن، الکرم درخت انگور؛ **انجام:** رباعیه: ای صنع تو لحظه لحظه از خانه کن ×× صد نقش برانگیخته بر لوح کهن / خواهم که شود صحیفه عمر مرا ×× بر یاد تو ختم شد بر این ختم سخن. تمت الرسالة المیمة بغایت رسید ... و آن لحظه که شد تمام آورد بدر تاریخ و مه سال وی از شهر صفر

خط: شکسته نستعلیق، کا: شیخ غلام وروئی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳گ (۶۱-۷۳پ)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۹ - ۳۷۳]

۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۲۵۱/۲

آغاز: شربنا علی ذکر الحبیب مدامة - سکرنا بها من قبل ان یخلق الکرم ... می‌گوید نوش کردیم و با یکدیگر به دوست کامی خوردیم، بر یاد حضرت دوست؛ **انجام:** و لیس له نصیب و لا سهم ... و سبیل خرم و کیاست نسپرد.

ترجمه‌ای ست به نثر و شرح‌گونه از ناشناس؛ خط: نسخ و نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۳۴۷ق؛ ۴گ (۷ر-۱۰ر) [ف: ۳ - ۲۶۰]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۵۲۴

چند شرح از قصیده خمریه؛ بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از میردادخان [رایانه]

● **شرح القصیدة الدالیة** / ادبیات / عربی

š.-ul-qaṣīdat-id-dālīyya

قراچه داغی، محمد رضا بن نور محمد، ق۱۴ قمری

qarāče-dāqī, mohammad rezā ben nūr mohammad (-20c)

وابسته به: دیوان نابغه؛ نابغه ذبیانی، زیاد بن معاویه (-۱۸)

تاریخ تألیف: ۲۲ محرم ۱۲۸۰ق

در این شرح قصیده دالیه نابغه ذبیانی «یا دارمیة بالعلیاء فالسند» گزارش شده و به مشکلات لغات و اعراب و خلاصه معنی می‌پردازد و به مناسبت ابیات قصیده شواهد و نظائری از آیات و اشعار و امثال عرب می‌آورد تا فایده شرح برای خواننده بیشتر باشد.

چاپ: مشار عربی، صص۵۵۸-۵۵۹؛ تبریز، سنگی، ۱۳۰۱ق، خشتی، ۶۹ص (صص ۸۰-۱۴۸)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۶۹۲/۲

آغاز: الحمد لله الذی زین سوالف المعانی بغدائر الاستعارات و رشح صدور الغوانی بفرائد الکنایات شفع الحقائق بغرر المجازات؛ **انجام:** و هو کون الصخر مشتهرا کالتودد لکنما ذکرته لزیادة المبالغة و کمال التاکید هذا آخر ما اردته من الشرح..

خط: نسخ، کا: ابراهیم بن درویش محمد کازرونی، تا: ۱۳۰۵ق؛ ۲۶گ (۳۰پ-۵۵ر)، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۲۷ - ۱۳۹]

● **شرح قصیده دالیه در مدح حجة الاسلام شفتی** / ادبیات / فارسی

š.-e qasīda-ye dālīyya dar madh-e hojjat-ol-eslām šaftī

شرح قصیده‌ای است به عربی، در مدح حجة الاسلام سید محمدباقر شفتی اصفهانی. در این شرح ضمن ترجمه لغات اشعار به معانی آنها نیز پرداخته شده است. نام سراینده قصیده که به عربی سروده شده و همچنین شارح آن، در منابع موجود یافت نشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۵۶۶/۱

آغاز: ... و الهدایة زبدة العلماء و قدوة الفضلاء و ملاذ الفقراء ... أعنی جناب حجة الاسلام أدام الله ظله العالی علی رؤس الأنام و حرسه من نوائب الأیام. أصحوت من غصة حلت بلغدودی ×× و انجد همیان عبرات علی رودی؛ **انجام:** هم أئمتنا حقاً فصل علی ×× أرواحهم غیر محدود و معدود ... الأعلام جمع العلم القلم العالم الجلیل القدر بسیار دانا و کوه و آیة الأمالید ...

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۳؛افتادگی:آغاز و انجام؛کاغذ: فرنگی، ۲۳گ (۱ر-۲۳پ)، ۹ سطر، اندازه: ۷×۱۳/۵سم [ف: ۳۹ - ۴۸۲]

● **شرح قصیده در کیمیا** / کیمیا / فارسی

š.-e qasīda dar kīmīā

شرحی است فارسی بر قصیده‌ای عربی در کیمیا، این قصیده به صورت رمز بوده و در شرح رموز آن بیان شده است. آغاز قصیده: «بسمله و انا شیخ کبیر فی حجور المرضعات ×× ولدت امی اباً من عظیم المشکلات».

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۸۲۵/۳-۲۹/۱۶۵

آغاز: بسمله و انا شیخ کبیر فی حجور المرضعات ... شرح این ابیات است و انا شیخ ... معنی این است که من پدربزرگم و در کنار شیردهندگانم. بدانکه رکن ترابی را در رموز حکما شیخ گویند؛ **انجام:** از منصور حلاج از روی صورت و معنی ظاهر و باطن بی دریغ و مکشوف بیان کردیم این است کیفیت تماثل و تشابه حجر اعظم با موالید ثلاثه نباتی و حیوانی که در بیان آوردیم والسلام قد تم.

خط: تحریری، کا: علی بن محمد مهرآبادی، تا: پنج‌شنبه ۲۱ ربیع الاول ۱۳۳۹ق؛ جلد: مقوای، ۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۶۳۹]

● شرح القصیدة الدریدیة / ادبیات / عربی

š.-ul qaṣīdat-ul duraydīya

وابسته به: مقصورة ابن درید = قصیدة دریدیة؛ ابن درید، محمد بن حسن (۲۲۳-۳۲۱)

مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۲۳۴/۲

آغاز: یا ظبیة اشبه شئ بالمها ... الدجی یکتب بالألف و الیاء و کل اسم من ذوات الیاء و الواو اذا نضم اوله او انکسر

شرح کوتاهی است که بین سطرها نوشته شده ؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۱۳گ (۷۱ر-۸۳پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱ - ۱۸۵]

● شرح قصیدة دعبل التائیة / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-i di‘bil at-tā’yya

فارسی، محمد بن محمد، - ۱۱۳۴ قمری

fārsī, mohammad ebn-e mohammad (- 1722)

وابسته به: القصیدة التائیة = قصیدة دعبل؛ خزاعی دعبل خزاعی (۱۴۸-۲۴۶)

تاریخ تألیف: شنبه ۱۴ رمضان ۱۱۰۲ق؛ محل تألیف: اصفهان

شرح نیکویی است بر قصیده معروف دعبل بن علی خزاعی در شهادت حضرت امام حسین (ع) «مدارس آیات خلت من تلاوة». پس از هر بیت یا چند بیت مفردات لغوی و اعراب کلمات با اختصار آمده، سپس با عناوین «المعنی» اشعار شرح می‌شوند با ذکر بعضی احادیث و روایات و وقایع تاریخی مناسب مطالب بیت‌ها. در آغاز دارای سه «حدیقه» است: ۱. نبذ من أحوال الناظم؛ ۲. نقل القصیدة بحضرة الرضا علیه السلام؛ ۳. نبذ مما یتعلق بالقصیدة. قصیده را علامه مجلسی در بحار الانوار (۲۴۵/۴۹-۲۴۷) نقل کرده است.

آغاز: ان اطیب زهرا انفتقت عنه اکمام الأزهان واحلی قطف اهدی من حدیقة الاخلاص الی اللسان حمد من تقدس بوجوب وجوده ... ... اما بعد فیقول احوج المربوبین ... محمد المدعو کمال الدین بن محمد المدعو معین الدین الفسوی الفارسی ... هذا لئال نشرتها علی عرایس ابکار بهرت انوار وجوهها الغرر ...

انجام: و ان ینفع بهذا الشرح شیعة آل النبی صلوات الله و سلامه علیهم اجمعین انه خیر موفق و معین.

چاپ: دارالخلافه طهران، سنگی، ۱۳۰۸، جیبی، ۲۲۴ص؛ دارالخلافه طهران، سنگی، ۱۳۰۷، جیبی، ۲۲۴ص

[دنا ۹۴۰/۶ (۹ نسخه)]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۲۰۵/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و المرضین من صحابته و جنده.

خط: نسخ، کا: میر سید محمد بن میرزا حسین طباطبائی، تا: پنج‌شنبه ۱۸ رجب ۱۱۴۹ق؛ مقابله کرده همان عبدالرضا در روز جمعه ۱۷ شوال ۱۱۴۹ با خط شارح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۰۹گ (۶۹پ-۱۷۷ر)، ۱۵ سطر (۵/۵×۱۱)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۱۶ - ۴۸۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۰۱۳

آغاز: هو ابوتمام و مدفنه بالموصل و الجدث القبر؛ **انجام:** برابر

در فهرست از محمد قزوینی دانسته شده؛ خط: نسخ، کا: زین الدین، تا: شنبه ۱۷ ربیع الاول ۱۱۶۲ق، جا: نجف اشرف؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۹۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۶ - ۱۵]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۶۳۷/۱

آغاز: و خلوصهم فی ولاء النبی و آله الطاهرین صلوات الله علیهم اجمعین؛ **انجام:** بسبع مرات یزوره فیها کل ملک مقرب و کل نبی مرسل ... و المرضیین من صحابته و جنده

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۷۵گ (۵ر- ۸۰ر)، ۱۷ - ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۴۳ - ۲۰۶]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۴/۵-طباطبائی

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۶۷گ (۷۵-۱۴۱)، ۱۰ و ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۲ - ۱۳]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۸۸/۱۸-طباطبائی

آغاز: قال فی الرساله المعموله لشرح قصیده دعبل التائیه ... و الرساله مصدره بقوله بعد التسمیه ان اطیب زهر قال و بعد ما فرغت من تألیف هذا الشرح ... خدمت بها خدام ساحة قدسیه ... اعنی

روضة مولای و مولی الثقلین ابی الحسن؛ **انجام:** ما قال مؤمن فینا شعرا یمد حنا الابنی الله له مدینه فی الجنه اوسع من الدنیا بسبع مرات فیها کل ملک مقرب و کل نبی مرسل.
بخشی است گزیده از آن شرح که در این جنگ درج گردیده؛
خط: نستعلیق متوسط، کا: سید محمد صادق طباطبائی، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: سید محمد صادق طباطبائی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۱۱ص (۱۴۹-۱۵۹)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲۳ - ۲۷۴]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۹۷۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوایی، ۶۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۴۰۹]

۷. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۲۸۳۸
خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم خونساری، تا: ۱۲۶۷ق؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۸]

۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳/۶۵۲۱-۳۳/۷۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** ینتصف منهما اخذا من قوله تعالی و ما ارسلناک الارحمة للعالمین انتهی
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ محشی با امضای «ق» و «منه ره»، برخی از عبارات عربی در حاشیه به فارسی ترجمه شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۹گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۵-۲۶۴۰]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۲۲۵
آغاز و انجام: برابر
خط:نسخ،بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۵ ذیحجه ۱۳۰۳ق، جا: همدان؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۹ - ۲۶]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۴۵۸/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: یوسف بن عبدالعظیم، تا: ۱۳۰۴ق، جا: تبریز؛ ۵۴گ (۶۷-۱۲۰)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [ف: ۳۶ - ۴۲۳]

۱۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۴۰/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و عترته الطاهرین و المرضیین من صحابته و جنده
بی‌کا، بی‌تا [ف: ۱۰ - ۴۱]

● شرح قصیدة دعبل التائیة / ادبیات / فارسی
š.-e qasīda-ye de‘bel at-tā’īya

موسوی فندرسکی، محمد شفیع بن محمد شریف، ق۱۲ قمری
mūsavī fendereskī, mohammad šafī‘ ebn-e mohammad šarīf (- 18c)

وابسته به: القصیدة التائیة = قصیدة دعبل خزاعی؛ دعبل خزاعی (۱۴۸-۲۴۶)
تاریخ تألیف: ۱۱۸۸ق

قصیده تائیه‌ای است از ابوعلی دعبل بن علی خزاعی، شاعر معروف عرب، در مدح حضرت علی بن موسی الرضا (ع) و شرح از سید محمد شفیع بن محمد شریف موسوی فندرسکی است، که در آن به ترجمه علامه مجلسی (-۱۱۱۱ق)، اشاره کرده است.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۷۹۲/۷
آغاز: بسمله اما بعد این قصیده ایست کثیر المنفعت مبارک وافر البرکت که دعبل بن علی
خط: نستعلیق، کا: محمد جعفر، تا: ربیع الاول ۱۱۸۸ق، به دستور صاحب کتاب میرزا محمد شفیع؛ افتادگی: وسط؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۱۷گ (۹۴-۱۱۰)، ابعاد متن: ۸×۱۳، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۳ - ۹۲۴]

● شرح قصیدة دعبل التائیة / ادبیات / فارسی
š.-e qasīda-ye de‘bel at-tā’īya

رضوی همدانی، محمد مهدی بن محمد ابراهیم، ق۱۳ قمری
razavī hamedānī, mohammad mahdī ebn-e mohammad ebrāhīm (- 19c)

وابسته به: القصیدة التائیة = قصیدة دعبل خزاعی؛ دعبل خزاعی (۱۴۸-۲۴۶)
تاریخ تألیف: شب جمعه ۵ شوال ۱۲۵۵ق
شرح و ترجمه قصیده معروف دعبل بن علی خزاعی «مدارس آیات خلت من تلاوة» است، در یک «مقدمه» و سه «فصل» و یک «خاتمه».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۶۹۲/۲
آغاز: دعبل بن علی خزاعی که بحسن عقیده و مذهب از اشباه و امثال خود و با مداحی اهل بیت رسالت سرافراز بود؛ **انجام:** تمام شد ترجمه قصیده غرای دعبل رضی الله عنه بر سبیل اختصار..
خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹گ (۷۷ر-۹۵پ)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۵ - ۹۰]

● شرح قصیدة دعبل التائیة / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-i di‘bil at-tā’yya

وابسته به: القصیدة التائیة = قصیدة دعبل خزاعی؛ دعبل خزاعی (۱۴۸-۲۴۶)

ناشناس و ظاهرا غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۵۷۸
آغاز: بسمله، و به نستعین. قال رضی الله عنه و ارضاه تجاوین بالازمان و الزفرات نواسح عجم اللفظ و النطقات - تجاوبوا جاوب بعضهم بعضا. و الرنة الصوت یقال رنت المرءة ترن رنینا؛ **انجام:**

کما فعلا ذلک بقوم موسی یرجی ان یفعل مثله بانه محمد ص خصوصا مع تواتر الحدیث عنه ص سیکون فی امتی ما کان فی بنی اسماعیل حذوالنعل بالنعل و القذة بالقذة. اللهم انا نشکو الیک غیبة اما منا و قلة عددنا ... آمین یا رب العالمین.

خط: نستعلیق، کا: محمد امین خوانساری، تا: قرن ۱۱؛ مهر: نصرالله تقوی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۴ سطر (۸/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۲۷۵]

۲. قزوین؛ فحول قزوینی؛ شماره نسخه:بدون شماره

آغاز: الحمد لله الذی شرح صدورنا بمعاداة اعداء حبیبه و ولیه و جعل قلوبنا اوعیة لولاء اهل بیت نبیه؛ **انجام:** الله مولاه و الرسول و من - بعدهما فالوصی مولاه

شرح مختصری است بر قصیده تائیه دعبل که ابتداء آن «مدارس آیات خلت من تلاوة» است و شارح به توضیح لغات مهم و اعراب و جهات ادبی آن پرداخته است؛ کا: محمد جعفر بن رستم طالقانی، تا: ۳ جمادی الثانی ۱۰۷۲ق [ف: - ۲۷]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۵۰/۹-طباطبائی

آغاز: بسمله روی الصدوق ... فی العیون باسناده عن الهروی؛ **انجام:** و یقال باء ای رجع به و اللهوات اللجمات فی اقصی الغمر. تم بیانه کتبت لنفسی و ستکون لغیری

نخست سند قصیده است به نقل از عیون الاخبار صدوق و کشف الحق و سپس چند بیت از متن قصیده (که بقیه آن نقل نشده و جای آن اوراق سفید است) و پس از آن شرح قصیده است؛ کا: سید عبدالباقی حسینی کاشانی، تا: ۱۲۴۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۹ص(۱۶۲-۱۷۰)،اندازه:۱۰/۵×۱۴سم[ف:۲۳ - ۳۶۱]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۲۹۲/۴

ناشناخته؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۸ق، جا: بسطام شاهرود؛ مصحح، محشی؛ قطع: وزیری [میراث شهاب:س۸ش۴-۶۹]

● **شرح قصيدة ذكر الساعة** / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-i ḏikr-is-sā'a

نویسنده می‌گوید یکی از من خواست تا به تفسیر قصیده‌ای که در ذکر ساعت پرداخته‌ام و به قافیه تاء می‌باشد دست یازم. من هم این قصیده را که با مطلع: «اقتربت ساعة الامر و القیمة قد قامت ×× فی نفس من دنی وحلت الشمس و لاحت» ساخته بودم به شرح کشیدم و در آنجا شناخت الهی را نشان دادم و طریق عارفان را باز نمودم. مطالعه قصیده و شرح آن می‌رساند که قصیده از آن بابیان می‌باشد زیرا در آن تعریضاتی که موهم این نظر است یافته می‌شود.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۴۵/۱

آغاز: بسمه الذی لا اله الا هو حمدا لله الذیب؛ **انجام:** و لا تحرقنی بنا را فشانک یا جواد

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۲۰۱گ، ۱۹ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۲/۵×۲۲سم [ف: ۱۰ - ۴۵]

← شرح القصيدة الذهبية > شرح قصيدة الحميری البائية

● **شرح قصيدة ذی الرمة = شرح القصيدة البائية** /

ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-i ḏi-r-ramma = š.-ul-qaṣīdat-il-bā'īyya

امامی هروی، محمد بن ابی بکر، - ۶۸۶ قمری

emāmī heravī, mohammad ebn-e abī-bakr (- 1288)

وابسته به: دیوان ذوالرمه؛ ذوالرمه، غیلان بن عقبه (۷۷-۱۱۷)

شرحی است بر قصیده بائیه ذوالرمه؛ که به درخواست شاگردان این شرح را نوشته و آن گزیده‌ای است از شرح یکی از بزرگان و به نام پادشاه غیاث الدین ساخته است، آنگاه به ترتیب: لغات مشکل، قواعد و نکات نحوی معانی و مقاصد اشعار تفسیر گردیده است. قصیده ذوالرمه پس از مقدمه شارح با این ابیات شروع می شود: «ما بال عینک منها الماء ینسکب ×× کانه من کلی مفریة سرب / و فراء غرفیة آثار خوارزها ×× مشلشل ضیعته بیتها الکتب».

آغاز: اوشح بتحمیدک یا رب دیباجة اقوالی و اقوا بتمجیدک حججی فانه فیهما اقوالی و اعظمک و بتعظیمک حبه (حبذ-ظ) حالی حالی و اشکرک و بغیر شکرک بالی بالی

انجام: سلب منه و اوراقه و الله ولی التوفیق و منه الهدایة و التحقیق فله الحمد علی اتمامه و صلوته علی خیر انامه الی قیام الساعه و ساعة قیامه.

۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۶۶/۲ ـ د

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن حسین بن علی بن حسین رکابی، تا: ۲۷ ربیع الثانی ۸۲۸ق؛ در ۸۱پ-۸۳پ قصیده معین الدین طنطرانی است (۴۴پ-۸۱پ)؛ ۲۲ سطر (۸×۱۴) [ف: ۱ - ۳۳۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۶۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، تا: ۹۷۴ق؛ پشت نخستین برگ نسخه سه قطعه مثنوی و غزل از شاعری متخلص به مرشدی یادداشت شده؛ با قصیده بائیه سید اسمعیل حمیری که مطلع آن بیت: «هلا وقفت علی المکان المعتب ×× بین الطویلع و اللوی من کبکب»؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج قرمز، ۱۰۰ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۴ - ۳۹۴]

● **شرح قصيدة ذی الرمة البائية** / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-i ḏi-r-ramma al-bā'īyya

علی بن اسکاف

'alī ebn-e eskāf

وابسته به: دیوان ذوالرمه؛ ذوالرمه، غیلان بن عقبه (۷۷-۱۱۷)
قصیده بائیه ذوالرمه با مطلع: «مابال عینك منها الماء ینسکب ×× کانه من کلی مفریه سرب»، و بیت آخر آن: «کان اعناقها کراث سایفة ×× طالت لفایفه اوهیشر سلب»، در این نسخه شرح شده است. شارح در ابتداء چهار سطری در شرح حال سراینده قصیده یعنی ذوالرمه گفته و سپس هر بیت را علی‌حده نوشته و کلمه به کلمه شرح کرده است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۲۷/۲
آغاز: بسمله رب یسر و سهل. قال ذوالرمه و اسمه غلیلان بن عقبه و کنیته ابوالحرث؛ **انجام:** قد زالت عنه قشوره و کمایمه او هیشر قد سقط ورقه.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: کشمیری نخودی، جلد: مقوایی، ۲۴ص (۱۲۸-۱۵۱)، ۱۹-۲۴ سطر (۱۰/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۹ - ۲۷]

● شرح قصیدة ذی الرمة البائیة / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-i ḏi-r-ramma al-bā'īyya
وابسته به: دیوان ذوالرمه؛ ذوالرمه، غیلان بن عقبه (۷۷-۱۱۷)

غیر همانند:
۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۴۳۵/۱
آغاز: بسمله: نشکره علی سوابغ آلائه و نمجده باکرم صفاته
در دیباچه از شرح فارسی آن نگارش ثقة الاسلام یاد می‌شود؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: آغاز؛ ۳۳گ (۱-۳۳)، ۲۱سطر، اندازه: ۹×۲۲سم [ف: ۳ - ۹۲]
۲. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۲۳۴/۳
آغاز: ما بال عینك منها الماء ینسکب ... الکلی جمع کلیة و هی رقعة تکون فی اصل عروة مفریة مجزوزة
شرح کوتاهی است بین سطرها؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۹گ (۸۳پ-۹۱پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱ - ۱۸۵]
۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۶۶۲/۳
شرح قصیده ذوالرمة و شرح قصیده‌ای دیگر؛ خط: نسخ، کا: عبدالکریم، تا: ۱۲۵۵ق، جا: سنندج، برای حسینقلیخان؛ ۳۶گ (۱۸۰-۲۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۷]

● شرح قصیده رائیه / ادبیات / فارسی
š.-e qasīde-ye rā'īya
بسمل شیرازی، علی اکبر بن علی، ۱۱۸۷- ۱۲۶۳ قمری
besmel-e šīrāzī, 'alī akbar ebn-e 'alī (1774 - 1847)
قصیده رائیه در نعت حضرت علی (ع) از سروده‌های میرزا ابوالقاسم شیرازی از مشایخ طریقه ذهبیه و از ناظمان قرن سیزدهم می‌باشد، که یکی از پیروان طریق وی بر آن شرح نگاشته است. شارح بعد از هر بیت قصیده به حل موارد لغوی و دستوری پرداخته و روایات مقبول شیعی و صوفیانه را نیز ایراد کرده، ولی شرح وی ناتمام مانده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۶۷۶
آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی سیدنا محمد و عترته المعصومین، و بعد فقیر آستان اولیاء و بنده دربار اصفیا علی اکبر ابن علی ... بعرض حضور اخوان الصفا و دوستان باوفا میرساند؛ **انجام:** یا امیرالمؤمنین آیا روایت نشده است از پدر تو از آباء او از عبدالله ابن عباس، آنکه او گفت شنیدم از حضرت ...
خط: نستعلیق و شکسته، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ واقف: شمس الدین پرویزی؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: شمیز، ۱۰۷گ، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۹ - ۱۹۳]

← شرح قصیده ربوبیه ≻ شرح قصیده سریانی

● شرح القصیدة الرثائیة / ادبیات / عربی
š.-ul qaṣīdat-ir riṯā'īyya
شرحی است بر قصیده تائیه و در رثاء است و درآن از «والدی السعید، جدی الجلیل» نقل شده است.

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۵۵۲/۴
آغاز: یاد هرو یحك قد اکثرت فجعاتی ×× شغلت ایام دهری بالمصیبات؛ **انجام:** رحیما و رحمانا کریمی و مؤئلی
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۰گ (۵۱پ-۶۰ر) [ف: ۵ - ۲۱۸]

● شرح قصیدة الروحانیة / فلسفه / عربی
š.-u qaṣīdat-ir-rawḥānīyya
سمرقندی ، محمد بن اشرف، ق۷ قمری
samarqandī, šams-od-dīn (- 13c)
اهداء به: شرف الدین عبدالرحمن
تاریخ تألیف: ۶۹۵ق؛ محل تألیف: جرجانیه خوارزم
شرح مزجی و فلسفی است بر قصیده قافیه ابن سینا در احوال نفس که به گفته کشف الظنون، جلال الدین دوانی نیز شرحی بر آن دارد.
آغاز: بسمله حمدله و الصلاة ... و بعد فهذا شرح القصیدة الروحانیة التی خدم بها حضرة الملك المعظم الصاحب المفخم کهف صدور الامحم ... شرف الدین عبدالرحمن ... و لفظ تقضی من ریاض روق ... التقضی نزول البازی و ما یشبهه من الهواء ...
انجام: فالجسم یتبعها لو فرمناله / و تملك المتبوع غیر معوق. الوفر المال الکثیر و المنال ... لازلت فی شرف و رفعته رتبة/ و عداك فی اسف ویاس حرمق، و معنی هذ البیت ظاهر و الله اعلم

بالصواب
[کشف الظنون ۱۳۴۵/۲؛ دنا ۹۴۱/۶]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۸۶۴/۱۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن یوسف ابی عقیل نوقارینی، تا: آغاز ذیحجه ۷۲۵ق؛ مقابله شده؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۵ - ۳۹۲]

۲. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۹۰/۷ ـ د
آغاز و انجام: برابر؛ و معنی البیت ظاهر و الله اعلم کتب فی اواخر جمادی الاخرة سنة خمس و تسعین وستمائة و لواهب العقل الحمدبلانهایة و الشکر بلاغایة
بی‌کا، تا: قرن ۸؛ در دنبال آن در ۳۲ر به خط تازه‌تری شعرهای است به فارسی و نشان «میر مغیث» و «المحرره» دارد [ف: ۱ - ۳۳۹]

۳. خوانسار؛ مدرسه علوی؛ شماره نسخه:ض۱۱
خط: نسخ ونستعلیق خفی، کا: محمد بن ابراهیم بن عیسی اوالی، تا: ۹۶۶ق؛ ۵گ (۱۲۴-۱۲۸)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [آینه پژوهش: سال۴ش۲۲ - ۱۰۴]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۶۸۶/۲-۳۴/۵۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۶۸ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، مجدول مذهب، ۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۶۳۲]

● **شرح قصیده سرسامیه** / ادبیات / فارسی
š.-e qasīde-ye sarsāmīyya

همدانی، محمدخان

hamadānī, mohammad-xān

«قصیده سرسامیه» از خواجه غلامعلی همدانی، قصیده‌ای است عربی هزلی آشفته در لفظ و ترکیب و وزن، و شارح در این شرح بر آن است که این قصیده را که در ظاهر آشفتگی دارد و معانی آن نامفهوم می‌باشد، ولی در باطن دارای اشاراتی است پر محتوا، و چون بسیار مغلق می‌بود، هر یک از ابیات آن را در چهار بخش گزارش کرده است: «المعنی الظاهر»، تفسیر مفهوم باطنی «المعنی الباطن». این شرح با نثری پرتکلف و دارای مقدمات در تعریف از ناظم می‌باشد.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۰۳۰/۲
آغاز: ثمره طیبه شجره حمد اله که طوطیان انجمن ملأ اعلی را قوت نطق و نغمه سرایان سرابستان عالم بالا را قوت روح است؛
انجام: در این بیت در این موضع اصطلاح ناظم غیر اصطلاح ارباب دانش و عقیده اش بر خلاف عقاید اصحاب بینش است.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۳؛ جلد: مقوایی، ۲۰گ (۲۱پ-۴۰ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳ - ۲۵۹]

● **شرح قصیده سریانی = شرح قصیده ربوبیه** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e qasīde-ye soryānī = š.-e qasīde-ye robūbīyya

نخشبی، ضیاء الدین، - ۷۵۱ قمری

naxšabī, zīyā’-od-dīn (- 1351)

متن دعایی است منظوم به روایت ابن عباس، که گفته شده از سوره‌ای از «زبور» بیرون کشیده به زبان عربی، با سرآغاز: «انا الموجود (یا: المطلوب، المقصود)، فاطلبنی تجدنی ×× فان تطلب سوایی (یا: کثیر الخلق) لم تجدنی»، با ترجمه شرح‌گونه از ضیاءالدین نخشبی. نسخه‌های آن با یکدیگر، در متن و ترجمه جدایی‌هایی دارند. در شرح منظوم حاضر هر بیت عربی با دو یا سه بیت فارسی به نظم کشیده شده و قبل از هر بیت عربی، خواص آن در رفع انواع حاجات به فارسی نیز بیان شده است مثلاً در بیت اول چنین آمده: «اگر کسی چهل روز بخواند صاحب نصاب گردد: أنا الموجود فأطلبنی تجدنی ×× فإن تطلب سوائی لم تجدنی / منم موجود ای طالب کجائی ×× چرا در حضرت ما می‌نیائی / مجوئی غیر ما را هیچگاهی ×× اگر شایسته درگاه مائی». در ابتدا این شرح منظوم ۲۲ بیت و در پایان ۴ بیت به عنوان مقدمه و خاتمه آمده که به نظر منزوی در فهرست مشترک «تقی» نامی(این تخلص در همه نسخه‌ها به چشم نمی‌خورد) بعداً این دیباچه را ساخته است. شرح نخشبی یک مثنوی ۱۱ بیتی و دیباچه‌ای به نثر و نیز قبل از هر بیت عربی تجزیه و ترکیب دستوری و پس از ابیات فارسی آن شرح منثور عرفانی دارد که در برخی نسخه‌ها نیامده است.
آغاز: آغاز ترجمه: حمد پادشاه مطلق را ... بعد تمهید محامد احدی و تشید مبانی ... انا الموجود فاطلبنی ... منم موجود ای طالب کجایی ×× چرا در حضرت ما در نیایی؛ آغاز دیباچه: این شرح سوره ای است از زبور که حضرت داود.
انجام: اگر خواهی مرا فی الحال یابی ×× مگر در خاطر تو این هوس نیست
چاپ: ایران، تهران، کارخانه مشهدی محمد تقی، ۱۲۸۴ق، سنگی، خشتی، به سعی و اهتمام مولی محمدعلی صحاف طهرانی، به نفقه و درخواست مولی محمد علی بن مولی الله قلی طهرانی (در هامش)؛ ایران، تهران، ۱۲۸۱ قمری، با تصحیح و مقابله مولی رضا و آقا محدعلی فرزندان علی اکبر خوانساری، سنگی، خشتی، به سعی و اهتمام مولی رضا و آقا محمدعلی فرزندان علی اکبر خوانساری (در هامش)
[دنا ۹۴۱/۶ (۱ نسخه)؛ نسخه‌های منزوی ۳۴۸۶/۵ «شرح قصیده ربوبیه» که نشانی ۳ نسخه آن را داده؛ مشترک پاکستان ۱۶۲۲/۳ «شرح قصیده سریانی؛ شرح قصیده ربوبیه؛ شرح دعای سریانی» که نشانی ۱۹ نسخه آن را داده؛ همانجا ۴۱۵/۷ «شرح قصیده سریانی» نشانی ۵ نسخه دیگر؛ فهرستواره منزوی ۵۷۷/۷-۵۷۸]

۱. **تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۵۰۰/۱۹**
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق پخته، بی‌کا، تا: ۱۰۶۹ق؛ در «جنگ مرتضی قلیخان شاملو» (ص ۱۳۲-۱۳۴ چهارستونی) آغاز (دیباچه) روایت از حضرت امیرالمؤمنین و امام المتقین [ف: ۳ - ۲۰۱]
۲. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۴۶/۲۰ط**
آغاز: بسمله. حمد مر پادشاه بر حق را ×× ذو الجلال و جلیل مطلق را؛ **انجام:** گاه بخشد نعیم فرقانی همه کس را از مثوبات چهار کتاب آسمانی ... اجمعین.
خط: نسخ و نستعلیق، کا: ابراهیم بن رحمت الله حسینی نجفی، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۷ص (۲۲۱-۲۳۷)، اندازه: ۱۷×۳۰سم [ف: ۲۴/۳ - ۷۸]
۳. **تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۵۹/۴-عکسی**
اصل نسخه:گنج بخش،ش ۴۰۱۰(مشترک ۱۶۲۲/۳)؛ خط: نستعلیق پخته، بی‌کا، تا: ۱۱۸۷ق، ۳۴گ (۲۸-۶۱) [عکسی ف: ۲ - ۱۷۶]
۴. **تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۵/۲-عکسی**
اصل نسخه: گنج بخش، ش ۱۹۱۵ (مشترک ۱۶۲۲/۳)؛ خط: نستعلیق پخته، بی‌کا، تا: ۱۱۹۷ق؛ ۳۶گ (۹۳پ-۱۲۹پ) [عکسی ف: ۲ - ۱۷۶]
۵. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۴۰۴۵**
آغاز: بسمله. چنین گفتند ما را اهل اسناد ×× به روح پاک ایشان نور حق باد؛ **انجام:** همیشه مقبل و منظور باشد ×× بلا و آفت از وی دور باشد. تمت تمام شد دعای سریانی
نسخه منتخب؛ خط: نسخ جلی و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول، با کمند کشی، دارای سرلوح مزدوج منقش؛ اهدایی: رهبری، دی۱۳۸۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۱۴گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۲/۲×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۶ - ۳۳۲]
۶. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۷۲۶**
آغاز: برابر؛ **انجام:** پس این را نظم کرده این عباس ×× که او در علم و دین بود افضل الناس
نسخه مانند نسخه ۳۴۰۴۵ است، با این تفاوت که اولاً ۴ بیت از ۲۲ بیت دیباچه آن نسخه در انتهای این نسخه آمده و سایر آن افتاده و ثانیاً خواص ابیات را نیز ندارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: رهبری، دی ۱۳۸۰؛ جلد: مقوا، ۵گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۶ - ۳۳۴]
۷. **تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۷۶۰/۳**
آغاز و انجام: برابر
کا: عباسعلی نوری، تا: ۱۲۸۳ق، به حسب خواهش اخوی؛ ۸گ (۱۳ر-۲۰پ) [ف: ۲ - ۱۵۹]

● شرح قصیده سریانی = شرح قصیده ربوبیه / شعر / عربی - فارسی

š.-e qasīde-ye soryānī = š.-e qasīde-ye robūbīyya

هر شعر با دو بیت فارسی ترجمه و برای هر بیت از ابن عباس خاصیتی نقل شده است

تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۲۹۵/۲
آغاز: انا الموجود فاطلبی تجدنی ×× فان تطلب سوای لم تجدنی
تذکر: نام رساله از فهرستواره منزوی ۵۷۸/۷ گرفته شد؛ بی‌کا، تا: ۱۱۶۶ق؛ قطع: رحلی [ف: - ۲۷۸]

● شرح قصیده سؤالات آملی / ادبیات / فارسی

š.-e qasīda-ye so'ālāt-e āmolī

آملی، میر سید شریف، ق۱۱ قمری
āmolī, mīr seyyed šarīf (- 17c)

وابسته به: سؤالات؛ آملی، میر سید شریف (قرن ۱۱)
مؤلف در این کتاب قصیده‌ای را که مشتمل بر سؤالاتی بوده که در عنفوان جوانی داشته و بسیار از آنها استفسار می‌نموده و بعدها در این قصیده آنها را گنجانده است، به درخواست دوستانش شرح نموده است در محضر امیرسید علی. نسخه‌ای از متن قصیده در کتابخانه ملک و مرعشی با عنوان «سؤالات» و نسخه‌ای دیگر در قاهره شناسایی شده است. شارح می‌گوید در تبریز «جاویدان نامه الهی» را استنساخ می‌کرده است.
آغاز: بسمله ستایش بر کمال لایق ذات کریمی است که سؤالات سائلان و تقاضای محتاجان و ... اما بعد بر حسب سئوال بعضی از اصحاب که دراداراک مسائل تحقیق
[نسخه‌های منزوی ۲۹۲۲/۴ و۷۴۹/۲ که در آن خود قصیده با عنوان «سؤالات میرسید شریف» و «پرسش» معرفی شده؛ الذریعة ۵۲۳/۹؛ دنا ۹۴۲/۶]
قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۰۰۶-۶/۹۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** تکله بدانکه هر جا که درقرآن بحث لقاء حق می‌کند بر طریق تشنیع وتقری است که نسبت با منکرانش می‌باشد قد خسرالذین کذبوا بلقاء الله آیات که مشتمل بر این بحث
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با امضای «قاضی» و «لمحرز» و«شرح»؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۴۰]

← شرح قصیده سید حمیری ← تحفة الشیعة
← شرح قصیدة السید کاظم الرشتی ← شرح خطبة

● شرح قصیدة سینیة عیاذیة / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-i sīnīyyat-i ʻayāḏīyya

شرحی است بر قصیده سینیه عیاذیه از رهگذر معانی و بیان و با تمثل به شعر فارسی.

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۵۳۳/۴
آغاز قصیده: اعوذ برب الناس من لوم آبس ×× و من عذر ختار و

من نم مانس. آغاز شرح: ربنا آتنا من لدنک رحمة و هییء لنا ... سطریست چند سودمند به منزلت ترجمانی قصیده وعظیه سینیه را که از بحر طویل و قافیه متدارک است مشهور به عیاذیه غیر عنادیه در اندرز.**انجام:** بودیم چو لفظ جمع پیوسته بهم ×× گشتیم زهم گسسته چون حرف وداع.

کا: محمد علی کرمانشاهی، بی‌تا؛ ۱۶گ (۱۸۸ر-۲۰۳ر) [ف: ۵ - ۲۱۲]

← شرح قصیدة الشاطبیة ⟵ شرح حرزالامانی و وجه التهانی

● شرح القصیدة الشاطبیة / قرائت / فارسی

š.-ul-qaṣīdat-iš-šāṭibīyya

وابسته به: حرز الامانی و وجه التهانی = قصیدة الشاطبیة؛ شاطبی، قاسم بن فیره (۵۳۸-۵۹۰)

در این رساله پنج بیت شاطبی درباره نون و تنوین به فارسی به نظم و نثر شرح شده است، باب چهارم آن سه فصل دارد.

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۸۱۹۰/۷

آغاز: الحمدلله الذی جعل القرائة فی الوری ×× متصاعداً قرائها حتی الثریا من ثری ... التمسوا منی مع الالحاح شرحا مزهرا ×× ابیات خمس فی بیان النون و التنوین / للشیخ الرعینی الشاطبی فی العالمین اشتهرا ×× ... / نزدیک جمله مقریان تنوین و نون ساکنه ×× درلام و رامد غم شود بی غنه حسن لفظ را؛ **انجام:** ان یذکرونی بالدعالم لم یکن مستبعدا ×× من لطف اصحاب لنا یعذرونی قاصدا

بی‌کا، تا: شعبان ۱۰۹۹ق؛ ۴گ (۷۷ر-۸۰پ) [ف: ۵ - ۲۱۹]

● شرح قصیدة الشافعی / شعر / عربی

š.-u qaṣīdat-iš-šāfi'ī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۹۴۰/۱۷

آغاز: بسمله. الحمدلله العلیم القدیم و الصلوة و السلام علی رسوله الکریم و علی آله و صحبه المهتدین و بعد فیقول الفقیر المحتاج الی ربه الغنی فلان بن فلان المنسوب الی فلان لما کانت القصیدة المنسوبة الی الامام الشافعی استعارات و تشبیهات صعبة اردت ان اکشف

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج فرنگی، ۴گ (۹۲ر-۹۵پ)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۴۴ - ۱۴۷]

● شرح قصیدة الشذوری / علوم غریبه / عربی

š.-u qaṣīdat-iš šaḏūrī

رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲ - ۱۲۵۹ قمری

raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798 - 1843)

شرح ابیات الشذوری در علم اکسیر و فن الصیاغة.

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۶۴/۱۷

خط: نستعلیق، کا: عبدالرحیم بن ابوالحسن حسینی علوی همدانی، تا: ۱۲۵۳-۱۲۵۶ق؛ جلد: چرم زرد، ۳گ (۱۳۷پ-۱۳۹پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [مؤید: ۱ - ۱۵۹]

● شرح القصیدة الصرصریة / ادبیات / عربی

š.-ul-qaṣīdat-iṣ-ṣarṣarīyya

اورمی، حسن بن محمد ولی، ق۱۳ قمری

orūmī, hasan ebn-e mohammad valī (- 19c)

وابسته به: دیوان الصرصری؛ صرصری، یحیی بن یوسف (۵۸۸-۶۵۶)

اهداء به: محمد شاه قاجار

شرحی است بر قصیده نونیه که یحیی بن یوسف انصاری صرصری در مدح رسول اکرم سروده و ظرافت‌هایی از علم بلاغت را در آن به کار بسته است. با مطلع: «ابت غیر ثج الدمع مقلة ذی حزن ×× کسته الضنا الاوطان فی مشخص الظعن». شارح در مقدمه از محمد شاه قاجار با اوصاف و القاب یاد می‌کند.

آغاز: بسمله. نحمدک یا من قصر لسن الفصحاء من صفات کماله و عجز السن البلغاء عن نعوت جلاله

[دنا ۹۴۲/۶]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۳۱۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** الاطیبین الاکرمین الذین اذهب الله عنهم الرجس و طهرهم تطهیرا

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول، رکابه‌دار؛ تملک: محمد علی بن علی بن لطفعلی بن احمد تبریزی در ۱۲۹۸ق، عبدالحمید بن محمد علی مجتهدی تبریزی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۸گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۳۰ - ۶۹]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۹۷۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** معاینا بلسع العقارب من الاجانب و الاقارب.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: رمضان ۱۲۵۱ق؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: پارچه‌ای، ۱۳ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴/۸×۲۱/۸سم [ف: ۷-۶۲۶]

● شرح قصیده صفی الدین اردبیلی / ادبیات / ترکی

š.-e qasīde-ye safīy-od-dīn-e ardabīlī

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۰۷۲۷

آغاز: بسمله. الحمدلله الودود و الصلوة و السلام علی محمد المحمود و علی آله و اصحابه الی یوم الموعود؛ **انجام:** ای طالب حقیقت سعیکده قومه نقصان

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مذیل به مطالب متفرقه‌ای در کیمیا در ۲۷برگ می‌باشد [الفبائی: - ۳۵۳]

● **شرح قصیدة طرفة الدالیة** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-i ṭurfa ad-dālyya

وابسته به: دیوان وائلی؛ وائلی، طرفة بن عبد (۸۶-۶۰)
قصیده «دالیه» طرفه بن العبد البکری که از جمله معلقات است در اینجا شرح شده و شرح آن نیز به این ترتیب است که ابتداء هر بیت قصیده می‌آید و سپس آن بیت علیحده شرح می‌گردد و شرح ابیات نیز کلمه به کلمه می‌باشد. ختم ابیات این بیت است: «اخی ثقة لا ینثنی عن ضریبة ×× اذا قیل مهلاً قال حاجزه قد».

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۲۷/۵
آغاز: لخولة اطلال ببرقة ثمد ×× تلوح کباقی الوشم فی ظاهر الید؛
انجام: یری بالسهم و الجمع الضرائب و الرمایا مهلا ای کف قدی
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ کاغذ: کشمیری، نخودی، جلد: مقوایی، ۱۷ص (۲۰۰-۲۱۶)، ۱۹-۲۴ سطر (۵/۱۰×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۹ - ۲۹]

● **شرح قصیدة الطنطرانیة** / ادبیات / فارسی
š.-e qasīdat-it tantarāniyya

علی بن شبلی
ʽalī ebn-e šeblī

وابسته به: القصیدة الرجعیة = القصیدة الطنطرانیة = قصیدة لامیة؛ طنطرانی، احمد بن عبدالرزاق (-۵)
با عنوان‌های «اللغة، الاعراب، الصنعة، المعنی» و شعر فارسی هم دارد.
آغاز: بسمله. و به نستعین. شکر و سپاس مر قادری را که ... مصطفی را ... سرور صدرا صفیا ... گردانید ... چنین گوید ... علی بن شبلی ... که چون دیدم قصیده غرای امام کامل ... معین الملة و الدین الطنطرانی طاب الله ثراه ... بزبان پارسی حل کنم اگر چه او را شرح کافیه وافیه بود ... برسم خدمت شهزاده ... زیناللدولة و الدین علاء للرفعة و الیقین
[دنا ۹۴۲/۶؛ منزوی ۳۴۸۶؛ فهرستواره منزوی ۵۷۹/۷]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۶۲۵/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** طواف کننده است
خط: نستعلیق، کا: احمد نامراد، تا: ۹۵۳ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۴۷ص (۱-۴۷)، ۱۷ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۹ - ۱۵۰۰]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۹۲۰/۱۰
بی‌کا، تا: ۱۰۸۰ق، جا: اصفهان؛ جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۷گ (۹۷پ-۱۱۳ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۵ - ۳۹۸]

● **شرح قصیدة الطنطرانیة** / ادبیات / فارسی
š.-e qasīdat-it tantarāniyya

لاهیجی، بهاء الدین محمد بن علی، ق۱۱ قمری
lāhījī, bahā'-od-dīn mohammad ebn-e ʽalī (- 17c)

وابسته به: القصیدة الرجعیة = القصیدة الطنطرانیة = قصیدة لامیة؛ طنطرانی، احمد بن عبدالرزاق (-۵)
ترجمه و شرح مختصری است بر قصیده «طنطرانیة». مترجم می‌گوید در سفری از اسفار این قصیده را یافته و تصمیم گرفته ترجمه‌ای بر آن بنویسد، ترجمه مغلوطی بر آن یافته و کتاب لغت مهمی در اختیار نداشت جز نسخه‌ای مغلوط از کنز اللغة و در این حال ترجمه حاضر را نگاشته که برگرفته از همان ترجمه مغلوط است. دانسته نیست آیا مؤلف همان نویسنده تفسیر شریف لاهیجی است یا فردی دیگر است.
آغاز: بسمله بعد از ستایش الهی و صلوات بر قایل ارنا الاشیاء کماهی مرقوم می‌گردد که این قصیده بلیغه که افصاح از ذهن و قاد شیخ معین الدین در حین سفری از اسفار بخاطر فاتر رسید که ترجمه بآن باید نوشت ... بهاء الدین محمد لاهیجی یا خلی البال قد بلبلت بالبلبال خلی بمعنی بی غم است ...
[کشف الظنون ۱۳۴۰/۲؛ مخطوطات الادب فی المحتف العراقی ۳۸۲-۳۸۳؛ دنا ۹۴۲/۶]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۸۸۲/۲-۳۹/۲۶۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** دل نرم میکند دل خود را برای دوستان و با دوستان نرمی می‌کند. فی عراض الوصل غانی البحر کالغدار دار ×× لا ترحل فالحشامن کثرة الاسفار فاد
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا، ۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵ - ۲۶۳۳]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۱۳۴/۱۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** و بجمیع کمالات آراسته است و عاری است از نشانه نقایص و معایب
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج [رایانه]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۶۶۰/۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** و علی هذا القیاس اینست آنچه که مأخوذ شد از شرح مغلوط و از کتاب لغت مغلوط که کنز اللغه باشد.
خط: نستعلیق نازیبا، کا: عبدالحمید بن محمد رضا یزدی، تا: ۱۲۵۷ق، جا: تهران مدرسه آقا محمد خواجه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۱۶۳پ-۱۷۰پ)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱۲- ۲۴۷]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۹۴۱/۲-۳۵/۱۲۱
آغاز: دل آشوب ودل آرا دلإرام ×× فلك ناز عجب نوش گلندام ... بعد از ستایش الهی وصلوات برقائل ارنا الاشیاء کما هی مرقوم می‌گردد که این قصیده بلیغه که افصاح اذهن وقاد شیخ معین الدین یافته درحین سفر از اسفار بنظر آمد ... ترجمه بآن باید

نوشت ... ترجمه غلطی تحصیل نمود وکتابی از کتب که حجیت داشته باشد مفقود بود ... یا خلی البال ... خلی بمعنی بیغم است؛ **انجام:** این است آنچه مأخوذ شد از شرح مغلوط و از کنز مغلوط و چون در حین سفر و ارتحال تسوید این اوراق رخ نمود و مقابله از کتاب صحیح میسر نبود ... و اگر بر سهوی اطلاع یابند بقلم اصلاح تصحیح آن خواهند نمود و السلام علی بن اتبع الهدی
خط: نسخ معرب و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۶۴۱]

● **شرح القصيدة الطنطرانية** / مرقعات، دعا، ادبیات / فارسی
š.-ol-qasīdat-et-tantarānīyya

خلخالی، محمد صالح بن محمد سعید، ۱۰۹۵-۱۱۷۵ قمری
xalxālī, mohammad sāleh ebn-e mohammad sa‘īd (1684 - 1762)

وابسته به: القصیدة الرجعیة = القصیدة الطنطرانیة = قصیدة لامیة؛ طنطرانی، احمد بن عبدالرزاق (-۵)

شاهرود؛ مدرسه اسماعیلیه؛ شماره نسخه:۸۹/۳

کا: علی نقی بن محمد علی بسطامی، تا: ۱۲۷۶ق، جا: شاهرود مدرسه بازار (مدرسه حاج اسماعیل) [ف: - ۱۹]

● **شرح القصيدة الطنطرانية** / ادبیات / عربی
š.-ul qaṣīdat-iṭ ṭanṭarānīyya

؟ داغستانی، عبدالرحیم بن عمر،
dāqestānī, ‘abd-or-rahīm ebn-e ‘omar

وابسته به: القصیدة الرجعیة = القصیدة الطنطرانیة = قصیدة لامیة؛ طنطرانی، احمد بن عبدالرزاق (-۵)
گویا از عبدالرحیم بن عمر داغستانی.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۳۵۴/۲

آغاز: قال الامام المراغی ... اقول لابد للمتکلم ان یراعی فی مبدء کلامه مقصد؛ **انجام:** فانی عن العیوب غیر معصوم. قد تم هذا الشرح علی ... عبدالرحیم بن عمر الداغستانی الساکن فی ولایة راحوی بتاریخ در روز چهارشنبه ۲۴ شهر ربیع الاول سنه ۱۲۰۰
کاتب = مؤلف، تا: ۲۴ جمادی الاول ۱۲۰۰ق؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۷گ (۱۰۳-۱۰۹)، ۲۲ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: ۱۳ - ۳۳۰۹]

● **شرح القصيدة الطنطرانية** / ادبیات / عربی
š.-ul qaṣīdat-iṭ ṭanṭarānīyya

احمد بن زین الدین
ahmad ebn-e zeyn-od-dīn

وابسته به: القصیدة الرجعیة = القصیدة الطنطرانیة = قصیدة لامیة؛ طنطرانی، احمد بن عبدالرزاق (-۵)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۷۲۴/۵

بی‌کا، تا: جمعه ۲۵ صفر ۱۲۶۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۴ص (۱۸۷-۱۹۰)، ۱۸ سطر (۷×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵×۱۷سم [ف: ۸ - ۲۶۲]

● **شرح القصيدة الطنطرانية** / ادبیات / عربی
š.-ul qaṣīdat-iṭ ṭanṭarānīyya

وابسته به: القصیدة الرجعیة = القصیدة الطنطرانیة = قصیدة لامیة؛ طنطرانی، احمد بن عبدالرزاق (-۵)

ناشناس و ظاهرا غیر همانند:

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۶۱۳/۵

آغاز: یا خلی البال قد بلبلت بالبلبال بال ... الخلی الفارغ و البال القلب و بلبلت ای شوشت و خلطت و وسوس و البلبال الهم
نسخه اصل: کتابخانه واتیکان -رم ۵۳۳. شرحی است بر قصیده لامیه معین الدین ابی نصر احمد بن عبدالرزاق طنطرانی که بعد از آوردن یک بیت به معنای مفردات آن پرداخته و سپس کل شعر را معنی نموده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۷۳۵ق؛ ۶ص (۲۴۰-۲۴۵) [عکسی ف: ۵ - ۳۵]

۲. تهران؛ لغت نامه دهخدا؛ شماره نسخه:۵۹/۱۱

آغاز: بسمله الحمدلله الذی خلق الانسان و خصه بنطق البیان ... و بعد فیقو ل ... نعمة الله بن روح الله الگور سرخی؛ **انجام:** و الارفاق دار فیها. هذا آخر کتابنا و الحمدلله و الصلوة علی نبیه محمد رسول رب العالمین و آله و اولاده الطاهرین.
نعمة الله بن روح الله گورسرخی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: مقوا، قطع: ربعی [نشریه: ۳ - ۳۸]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۰۰۰/۲

آغاز: یا خلی البال قد بلبلت بالبلبال بال ... الخلی هو الفارغ القلب من الهموم و غیرها و بلبلت ای خطت و شووشت؛ **انجام:** و الجملة فی محل الجر بانها صفة بع صفة لدولة و المعنی ظاهر کما ذکر و الحمدلله علی الاتمام و صلی الله علی محمد و آله الکرام.
در این شرح بیشتر جنبه‌های لغوی و ادبی توضیح داده شده و به معانی عرفانی آن کمتر می‌پردازد؛ خط: نسخ، کا: محمد صادق حسینی قمی، تا: شنبه از ربیع الاول۱۰۶۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶گ، اندازه: ۸×۱۹سم [ف: ۲۳ - ۱۶۰]

۴. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۵۹۲/۶

خط:نسخ،کا:محمد اسمعیل بن عبدالنبی نصیری، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۱۵پ-۲۰ر)، قطع: خشتی [نشریه: ۲ - ۱۲۵]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۷۲/۱۰

آغاز: احمدالله علی توالی نعمائه و تواتر آلائه حمدا یلیق بذاته

ملاء ارضه و سمائه و اشکره علی سوابق فضله ... و بعد فلما نزل منزل الملالة و الملامة و سکنت فی غوابة الجب ... یا خلی البال قد بلبلت بالبلبال بال ... اقول الابد للمتکلم ان یراعی فی مبداء کلامه مقصده؛ **انجام:** مضاف الی الالطاف جمع لطف مرفوع علی انه مبتداء قوله طاف فعل و فاعل خبره.

کامل؛ خط: نسخ، کا: درویش محمد بن حاج ولی بن حاج رسول طرسوسی برازی حنفی قادری ملقب به قوپرانی از گروه پیجان، تا: ۱۱۲۷ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: میشن زیتونی، ۱۷گ (۱۷۵پ-۱۹۱پ)، ۱۲-۱۳ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۲/۳×۱۵/۴سم [ف: ۲۹/۱ - ۲۰۱]

۶. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۹۱۰/۸ و ۲۸۰۳/۸-ف**

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۵گ (۷۵ر-۷۹پ)، ۲۲ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۱۴۷] و [فیلمها ف: ۱ - ۷۳۳]

۷. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۵۵۶**

آغاز: بسمله و ما توفیق الا بالله یا خلی البالی قد بلبلت؛ **انجام:** و مفعوله محذوف لما عرفت من افاده العموم فی جمع

خط: شکسته تعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

۸. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۲۴۴/۵-۳۱/۱۲۴**

آغاز: بسمله یا خلی البال قد بلبلت بالبلبال بال ×× بالنوی زلزلتی والعقل فی الزلزال زال الخلی هو فارغ القلب من الهموم وغیرها وبلبت ای اخلصت وشوشت البلبال الهم والخیرن التمام؛ **انجام:** والجملة فی محل الجر بانها صفة بعد صفة لدولة والمعنی ظاهر کما ذکر الحمدلله علی وللرسول افضل السلام الی انقراض الدهر والی یوم القیام

شرح مزجی مختصری است بر قصیده لامیه موسوم به «قصیده طنطرانیة» معین الدین احمد بن عبدالرزاق طنطرانی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۱ق؛ پس از شرح قصیده فواید دیگری در نسخه درج شده از جمله دعای سهم اللیل و ابیات عربی به مطلع: «الهی لک الحمد الذی لانهایة له ×× ویری کل الاحانین باقیاً»؛ جلد: تیماج مذهب، ۱۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۶۳۳]

۹. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۵۰/۱۰-طباطبائی**

آغاز: بسمله قال الامام الفاضل ... البلبال الحزن وسواس الصدر بلبلت ای حزنت؛ **انجام:** و من تشبث مکارم الاخلاق بجمع هذه الکلمات ... اویعود. هذه شرح القصیده الطنطرانیه باستعانة الحضرة الرحمانیه. تمت ... در بلده کرمان سنه ۱۲۴۷

شرح لغات و عبارات قصیده طنطرانیه از معین الدین محمد طنطرانی است؛ کا: سید عبدالباقی حسینی کاشانی، تا: ۱۲۴۷ق، جا: کرمان؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۸ص (۱۷۰-۱۷۷)، اندازه: ۱۰/۵×۱۴سم [ف: ۲۳ - ۳۶۱]

۱۰. **تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۳۲۵/۳**

آغاز: بسمله. الحمدلله علی فضله و انعامه و تتابع احسانه و اکرامه ... و بعد فیقول ... محمد بن سعد لما کانت القصیدة المنسوبة الی ... الطنطرانی المراغی ... مشتملة ... یا خلی البال قد بلبلت؛ **انجام:** مبتداء الی مضاف الالطاف.

شرحی است بر قصیده طنطرانی از محمد بن سعد بن یوسف آلایی؛ خط: نسخ، کا: حسن مزین بن محمد آلایی پسر شارح، تا: ۱۲۵۴ق، جا: ساوجبلاغ مدرسه قاضی؛ ۱۰گ (۸۵پ-۹۴پ) [ف: ۵ - ۲۰۷]

۱۱. **تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۵۶/۳**

آغاز: یا خلی البال ... الخلی من خلی الشیئی یخلو؛ **انجام:** دولة غراء فیها ادم الالطاف طاف ... و ادوم افعل التفضیل من دام

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی، ۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۸۹۷]

۱۲. **تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۰۹/۴**

آغاز: یا خلی البال قد بلبلت بالبلبال بال ×× بالنوی زلزلتنی و العقل فی الزلزال زال ... أبرح أحزن و الأسی الحزن و سرامر و الصب العاشق و الراح کف الید وراح مخفف الراحة أعنی الاسترا؛ **انجام:** و یقال قصباة غراء و طاف فعل ماض بمعنی دار وادوم افعل التفضیل من دام. قد تم.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۱ صفر ۱۲۵۷ق؛ ۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۳۴۳]

۱۳. **تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۰۵**

آغاز: یا خلی البال قد بلبلت بالبلبال بال ×× بالنوی زلزلتنی و العقل فی الزلزال زال؛ الخلی من خلی الشیئی یخلو خلاء او خلواً و البال و الفؤاد و الجنان بفتح الجیم؛ **انجام:** و الغراء تأنیث الا غر بمعنی الا بیض و اراد بالابیض الظاهر و یقال قصباه غراء و طاف فعل ماضی بمعنی دار و ادوم افعل التفضیل من دام ...

خط: نسخ، کا: علی بن احمد حسینی، تا: ۱۲۵۷ق؛ جلد: مقوا، ۶گ، ۱۸سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۸۹۶]

۱۴. **قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۳۲/۱**

آغاز: بسمله.یا خلی البال قد بلبلت ... اعلم انه لابد للمتکلم ان یراعی فی مبدء الکلام مقصوده و ذلک قد یکون بایراد الالفاظ؛ **انجام:** و قوله طاف فعل ماض و فاعل خبره هذا آ]ر ما اوردناه من شرح القصیدة اللطیفة علی حسب بضاعة المزجاة من الالطاف ما یحیط به الا المهرة من علماء البیان ما اشرحنا انموذج وافیة للتبین علی درک معناه.

شرح مزجی است بر قصیده لامیه معین الدین ابونصر احمد بن عبدالرزاق طنطرانی که در مدح نظام الملک وزیر سروده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۶ ربیع الثانی ۱۲۷۵ق؛ با حواشی به امضای «ش»، «شرح»، «فص»؛ ۱۰گ (۱پ-۱۰پ)، ۱۵ سطر [ف: - ۱۵۶]

۱۵. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۶۸۶/۳-۳۴/۵۶**

آغاز: بسمله یا خلی البال قد بلبلت بالبلبال بال ×× بالنوی زلزلتی والعقل فی الزلزال زال؛ الخلی الفارغ من خلا الشیء یخلو خلوا وخلوا و البال الفواد و الجنان بفتح الجیم؛ **انجام:** دم علی رغم العدی وارتج بعود العید فی دولة غرا ... دم امر من دام و علی

رغمم حال و الاریتاح الفرح و الابتهاج و الغراء تانیث الاغر بمعنی الابیض و اراد و ابالابیض الظاهر ... افعل التفضیل من ادام تمت القصیدة

شرح مزجی مختصری است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۲۰ صفر ۱۲۶۸ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۶۳۲]

۱۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۸۵/۵

آغاز: یا خلی البال قد بلبلت بالبلبال بال ×× بالنوی زلزلتنی و العقل فی الزلزال زال؛ المعنی یا من قلبه خال عن الهم و الحزن و قد شوقت قلبی بالهموم؛ **انجام:** و تناسب بین اللطف و الدولة الغراء و التفات من الغیبة الی الخطاب علی حد قوله تعالی الحمدلله رب العالمین ایاک نعبد و ایاک نستعین.

در این شرح پس از هر بیتی شرح کوتاه عرفانی و معنی بیت ذکر شده و دیگر جهات را بحث نمی‌کند؛ خط: نسخ کهن، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: مقوایی، ۶گ (۲۷پ-۳۲ر)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۲۰۱]

۱۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۸۲۸

آغاز: یا خلی البال قد بلبت با لبلبان بال ... الخلی هو فارغ القلب من الهموم و غیرها؛ **انجام:** و الجملة فی محل الجر بانها صفته بعد صفة لدولة و المعنی ظاهر کما ذکر..

شرح مزجی متوسطی است بر ابیات مسدس با مطلع «یا من خلی البال قد بلبلت با لبلبان بال» مشتمل بر شرح لغات و بیان نکات ادبی؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۱گ (۹۸-۱۰۸)، ۱۷ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [رایانه]

۱۸. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۴۷۹۴/۲

آغاز: بعد از خطبه: یا خلی البال قد بلبلت بالبلبال بال ×× با النوی زلزلتی و العقل فی الزلزال زال؛ ای فارغ البان من الغم و الحزن و البلبله و البلبال الهم و وسواس الصدر؛ **انجام:** منزفی نادی الاعادی طارق الاجال جال ×× ما لهم قدر اعهم فی شدة الا وجال جال؛ النادی المحفل ای مجتمع الناس و مسحدثهم و الاعادی جمع الاعداء ... و العقل لاجل بمنزلة الجدار للبعیر فی المنی عما لا یلیق به او من جلبت السریف اذا صولته تمت الاشعار.

شرح قصیده طنطرانیه رشید وطواط؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: - ۱۵۵۷]

● شرح القصیدة الطنطرانیة / ادبیات / فارسی

š.-ol-qasīdat-et-tantarānīyya

وابسته به: القصیدة الرجعیة = القصیدة الطنطرانیة = قصیدة لامیة؛ طنطرانی، احمد بن عبدالرزاق (-۵)

غیر همانند:

۱. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۱۰۸۸

شرح «یا خلی البال قد بلبلت بالبلبال بال» با عنوانهای «الاعراب، الصنعة، المعنی» به فارسی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷ - ۱۸۴]

۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۹۹۹/۲

آغاز: خلی از خلایخلو به معنی فارغ بال دل

جز شرح علی بن شبلی؛ خط: نستعلیق، کا: علی بن احمد، تا: ۱۲۵۰ق؛ ۱۳گ، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳ - ۱۶۳]

● شرح قصیدة عبدالباقی افندی / ادبیات / عربی و فارسی

š.-e qasīda-ye ʻabd-ol-bāqī afandī

رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲ - ۱۲۵۹ قمری

raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798 - 1843)

قصیده‌ای است از عبدالباقی افندی در مدح شیخ احمد احسائی که آن را حاج سید کاظم رشتی شرح کرده است، اشعار عربی و شرح به فارسی.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۷۴/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۵ق؛ جلد: تیماج عنابی، ۶ص، ۲۱ سطر (۱۰/۵×۲۱/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۵سم [ف: ۱ - ۵۲۱]

← شرح قصیده عبد الباقی عمری > شرح القصیدة اللامیة
← شرح قصیدة عبدالعزیز بن تمام > شرح القصیدة النونیة

● شرح قصیدة عبدالعزیز بن تمام / کیمیا / عربی

š.-u qaṣīdat-i ʻbd-ul-ʻazīz-i-bn-i tamām

مقاماتی، محمد بن تمیم

maqāmātī, mohammad ebn-e tamīm

وابسته به: قصیدة نونیة؛ عراقی، عبدالعزیز بن تمام (-۷۶۲)

شرحی است متوسط بر قصیده نونیه عبدالعزیز بن تمام عراقی در صنعت کیمیا و تدبیر حجر مکرم. شارح مطالبی را که خود گفته یا از دیگران برگرفته مشخص نموده است. وی چند بیت ذکر نموده و سپس به شرح و معنای آن می‌پردازد.

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۲۵/۲

آغاز: بسمله. قال العبد ... محمد بن تمیم المقاماتی رحمه الله تعالی الحمدلله وحده ... هذا کتاب جمع فیه من التعالیق ما هو زبدة کل کتاب ... فما کان لغیری ذکرته مسطورا و ما کان لی فاذکره و اجعل علامته «مق» بالاحمر و شرحت معنی الشعر ... قال عبدالعزیز بن تمام. و ذات دل لها الحاظ و سنان ×× و ریح مسک وحید الاغید الغانی. من هذه الابیات مشتملة علی ذکر الحجر الکریم؛ **انجام:** فمن کان منکم راضیا بالمطل فلیدخل

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۴ صفر ۹۶۲ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۴۰گ (۷۱پ-۱۱۰پ)، ۱۹ سطر

(۱۰×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۸ - ۶۴۲]
۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۰۰۴/۳
آغاز: قال العبد الفقیر ... هذا کتاب جمع فیه من التعالیق ما هو زبدة کل کتاب مما ظهر معناه و واقع اسمه مسماه؛
نسخه اصل: کتابخانه دانشگاه کراچی - پاکستان ۱۹۹۹۸۳؛ خط: نسخ، کا: محمود حمدی، تا: پنج‌شنبه ۲۷ ربیع الاول ۱۳۴۶ق؛ از روی نسخه (۱۰۴) دار الکتب مصریة؛ ۶۱ص (۸۸-۱۴۸) [عکسی ف: ۶ - ۸]

● شرح قصیدة عبدالعزیز بن تمام / کیمیا
š.-u qaṣīdat-i ʻbd-ul-ʻazīz-i-bn-i tamām
وابسته به: قصیدة نونیة؛ عراقی، عبدالعزیز بن تمام (-۷۶۲)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۷۳۱/۵
به نظم و نثر؛ خط: نستعلیق، کا: محمد کریم الدین پسر محمد یوسف گلبرگیوی، تا: رمضان ۱۳۲۸ق، جا: کتابخانه آصفیه؛ کاغذ: هندی، ۳۰ص (۱۱۵-۱۴۴)، ۱۳ سطر (۱۳×۲۵)، اندازه: ۲۰×۳۲سم [ف: ۱۷ - ۴۶۸]

● شرح قصیده عبدالقادر گیلانی / شعر / عربی، فارسی
š.-e qasīde-ye ʻabd-ol-qāder-e gīlānī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۷۰۷/۵
آغاز: سقانی الحق کاسات الوصال ×× فقلت لخمرتی نحوی تعال / سعت و مشت لنحوی فی کؤس ×× فهمت بسکرتی بین الموالی؛ ترجمه بیت دوم این دو بیت است: پس شدم زان باده مست و بیخبر ×× مستی من کرد یاران را خبر / از درون خم شراب با صفا ×× جلوه گر شد در میان کاسها؛ **انجام:** و عبدالقادر المشهور اسمی ×× وجدی صاحب العین الکمال
تذکر: نام رساله از فهرستواره منزوی ۵۷۹/۷ گرفته شد؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در ذیل هر بیت، دو بیت فارسی در ترجمه آن نوشته شده (مگر سه بیت آخر قصیده). ابیات ترجمه فارسی، مثنوی (بر وزن مثنوی مولوی) است و سراینده آن نام خود را نیاورده؛ کاغذ: فرنگی، ۵ص(۲۲۴-۲۲۸)، ۶سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۱۰-۱۶۸۰]

● شرح قصیدة عبدونیة = کمانة الزهر و فریدة الدهر / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-i ʻabdūnīyya = kamānt-uz zahr wa farīdat-ud dahr

ابن بدرون، عبدالملک بن عبدالله، - ۶۰۸ ؟ قمری
ebn-e badrūn, ʻabd-ol-malek ebn-e ʻabd-ol-lāh (- 1212)
شرحی است بر «قصیده رائیه» ابی محمد عبدالمجید بن عبدون (-۵۲۹ق) که در رثاء ملوک بنی افطس سروده است. مطلع قصیده: «الدهر یفجع بعد العین بالاثر ×× فما البکاء علی الاشباح و الصور». این شرح اول قطعه‌ای از قصیده را می‌آورد و بعد به‌طور مفصل شرح می‌کند و در ضمن به موضوعات تاریخی زیادی اشاره شده است. مؤلف کشف الظنون نام این شرح را کمامة الزهر و فریدة الدهر ضبط کرده است، ولی در خود شرح چنین نامی مذکور نیست.
آغاز: بسمله. الحمدلله الملک القدیم المعبود الصمد القدیر المقصود الرب الرؤوف الرحیم المحمود ... قال الشیخ الفقیه الکاتب الادیب عبدالملک الحضر الشبیلی رحمه الله تعالی اما بعد فانه جمعنی یوما من الایام مع جماعة فرسان النثار و النضام ندی ادب ... الدهر یفجع بعد العین بالاثری ... قوله هوت بدارا هو دار بن دارا بن بهمان ...
انجام: ان یکون صاحب امره و انما المقادیر تنفذ احب العبد ام کره و هنا انتهی بنا الخیر فی شرح القصیدة
چاپ: اعتنی بتصحیحه و طبعه العلامة دوزی هلندی، لیدن ۸-۱۸۴۶؛ قاهره، سنه ۱۳۴۰ق، ۳۲۰ صفحه
[دنا ۹۴۴/۶ (۱۰ نسخه)؛ تاریخ آداب اللغه ج۳ص۳۰ و ۸۶؛ کشف الظنون ۱۳۲۹/۲؛ اکتفاء القنوع ص۲۷۵؛ الاعلام زرکلی ۱۶۱/۴؛ معجم المطبوعات ۴۵/۱؛ فهرست نسخه‌های عربی لینچی ص ۲۵-۲۷؛ ذخائر التراث العربی الاسلامی ۵۳/۱ و ۵۴؛ معجم المطبوعات ۴۵ و ۱۶۸]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۶۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** علی الحسان حصی الیاقوت و الدرر. تمت القصیده.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۱؛ محشی؛ کاغذ: کشمیری، جلد: تیماج حنایی، ۱۵۱گ، ۲۰ سطر (۵/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۲۰/۵سم [ف: ۹ - ۵۹]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۴
آغاز: قال الفقیه الکاتب الوزیر ... أما بعد حمد الله الذی أفاض علی ألسنتنا مائیة التبیان و راض لنا جموحه؛ **انجام:** فی اختها طمع ×× و الدهر ذو عقب شتی و ذو غیر ... من فیها بفاضحة ×× علی الحسان حصی الیاقوت والدرر
خط: نسخ، کا: عبدالعزیز بن نوفل المالکی، تا: سه‌شنبه ۱۲ شعبان ۱۰۱۰ق؛ خط فرهاد میرزا بتاریخ ۳ جمادی الاول ۱۲۸۲ق؛ تملک: یونس بن کاظم کاظمی، ریحان الله بن جعفر موسوی به تاریخ ۵ ربیع الاول ۱۳۲۲ و مهر «العبد ریحان الله الموسوی» (بیضی)، عبدالحمید خراسانی، یونس بن کاظم کاظمی؛ جلد: مقوایی، ۱۰۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۳۸]
۳. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۵۲۵
خط: تعلیق، کا: نصار بن محمد حویزاوی، تا: چهارشنبه ۲۳ صفر ۱۰۲۰ق؛ اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۲۱۱]
۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۶۲۸/۳
آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه آکادمی لینچی-رم ۳۱۹؛ خط: نسخ، کا: احمد بن ناصر ختمی؟، تا: ۱۷ صفر ۱۰۶۱ق؛ ۱۶۴ص (۲۴۹-۴۱۲) [عکسی ف: ۵ - ۶۴]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۳۴۱/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** قرطت آذان من فیها بفاضحة ×× علی الحسان حصی الیافوت و الدرر

خط:نسخ،بی‌کا،تا:سه‌شنبه۱۳محرم ۱۰۷۸ق؛ جلد: مقوایی، ۱۰۴ص (۱۶ر-۱۱۹پ)، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۷/۸سم [ف: ۴۳ - ۳۴]

۶. تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه:۱۰۱

خط: نسخ عربی، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ قطع: ربعی [نشریه: ۵ - ۶۵۴]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۵۰۸/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن صالح بن زین الدین احسائی، تا: دوشنبه ۱۳ شوال ۱۲۳۸ق، جا: کرمانشاه؛ جلد: تیماج آبی، ۱۸۰گ (۱ر-۱۸۰پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۳۰ - ۱۸۰]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۷۰۵

آغاز: بسمله و لیس بوالد و لا مولود و اسبغ النعم فهو الکریم الودود و احسن فاحسانه غیر محصور و لا معدود و قهر فلم یحتج الی اعوان و لا جنود و استبعد العباد؛ **انجام:** یوجوا عسی و له فی اختها طمع ×× و الدهر ذو عقب شتی و ذو غیر / فرطت اذان من فیها بقادحة ×× علی الحسان حصی الیاقوت و الدرر

خط: نسخ جلی، بی‌کا، تا: ۱۲۵۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ لازم به ذکر است همین کتاب به نام کمامة الزهر و فریدة العصر به نام یابری، عبدالمجید بن عبدون ثبت شده است؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۱گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۲۶ - ۱۹۷]

۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۶۲

خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن زین العابدین اصفهانی، تا: دوشنبه پایان رجب ۱۲۷۷ق، به دستور عباسقلی خان سیف الملک؛ جلد: میشن زرد، ۱۵۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶/۷×۲۲/۲سم [ف: ۱ - ۳۱۲]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۴۸

آغاز: قال الشیخ الفقیه ... حمداً لله الذی افاض علی السنتنا؛ **انجام:** علی الحسان حصی الیاقوت و الدرر.

خط: نسخ خوش، کا: محمد ابراهیم بن محمد صالح، تا: ۱۲۸۳ق، برای عزالدوله عبدالصمد میرزا؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج یشمی، ۱۰۳گ، ۲۱سطر (۹/۲×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵/۲×۲۲/۲سم [ف: ۷ - ۶۲۷]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۹۲۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ تملک: حسن بن محمد آل سید جواد حسینی حسنی عاملی به تاریخ ۱۲۸۵، علی بن حسن بن محمد آل سید جواد العاملی به تاریخ ۲۵ جمادی الثانی ۱۳۲۲، عبدالحسین قرملی نجفی؛ جلد: تیماج قرمز، ۸۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۸ - ۱۱۲]

● شرح قصیدة عجب ذوالنون مصری / کیمیا / عربی

š.-u qaṣīdat-i ‘ajb-i ḏu-n-nūn-i miṣrī

عبیدالله بن بختیشوع، - ۴۵۱ قمری

‘obeyd-ol-lāh ebn-e boxtīšū‘ (- 1060)

وابسته به: الکیمیاء (منظوم)؛ ذوالنون مصری، ثوبان بن ابراهیم (۱۸۰-۲۴۵)

قصیده‌ای را که ذوالنون مصری درباره علم کیمیا سروده، مؤلف در اثنای کتاب «منافع الحیوانات و النبات» شرح نموده است. این قصیده «عجب» نام دارد و ناظم آن را به طریق رمزی سروده است. آغاز قصیده چنین است: «عجب عجب عجب عجب ×× قطاً سوداً و لها ذنب»؛ در کشف الظنون (۱۳۳۸/۲) این شرح به ایدمر بن علی جلدکی نسبت داده شده است. سزگین در تاریخ التراث العربی (۲۷۳/۴) قصیده‌ای را با نام «القصیدة فی الصنعة الکریمة» از ذوالنون مصری نام می‌برد که گویا همین قصیده منظور است. در فهرست ملک (۲۶۰/۹، ش ۶۲۰۶/۲۰) نیز ارجوزه‌ای در کیمیا از ذوالنون مصری ذکر شده که در صد و پنجاه بیت و غیر از این قصیده است. آغاز آن چنین است: «الحمدلله الجمیل فعله ×× قد شمل الخلق جمیعاً فضله».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۵۸۵/۲

آغاز: شرح قصیده ذالنون: الجزء الرابع فی تدبیر الحجر من شرح عجب و هی قصیدة ذوالنون المصری و هی تدل علی تدبیر الحجر المکرم؛ عجب عجب عجب عجب ×× قطا سوداً و لها اذنب / یصطاد الفار بانملها ×× و لها ارزاقاً فی الثقب؛ اما بعد حمدالله و الثنا علیه و الصلاة و السلام علی ابینا، لما سالنی بعض الاخوان ممن له عندی مکانة و صحابة من تعادم الزمان

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج زرد، ۱۷ سطر [ف: ۳۶ - ۱۳۵]

● شرح قصیدة العروس / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il-‘arūs

واحدی، علی بن احمد، - ۴۶۸ قمری

vāhedī, ‘alī ebn-e ahmad (- 1076)

وابسته به: قصیدة العروس؛ خالد بن صفوان

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۶۷/۳

آغاز: هذه القصیدة المسماة بالعروس لخالد بن صفوان القناص؛ **انجام:** الحمدلله شکراً طول الزمان.

خط:نسخ،بی‌کا،تا:۱۰۷۳ق؛کاغذ:شکری، جلد: تیماج عنابی، ۸ص (۱۷۰-۱۷۷)، ۲۱ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۴×۱۹/۴سم [ف:۷-۷۶۸]

● **شرح قصیدة العروس** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-il-‘arūs
وابسته به: قصیدة العروس؛ خالد بن صفوان

ناشناس و بعضا همانند:
۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۱۷۱
آغاز: هذا القصیدة المسماة بالعروس لخالد بن صفوان؛ **انجام:** و حسن توفیقه و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و صحبه و سلم کثیرا
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۷۲ق؛ ضمیمه نسخه ش ۴۸۶۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن [رایانه]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۶۶/۵
آغاز: قال خالد ابن صفوان القناس هذه القصیدة التی سمتها العرب العروس و قال بعض اهل الادب من حفظ هذه القصیدة و لم یقل الشعر کفی به ... عوجاً علی طلل ابا القض خلانی ×× اقوی فقطانه آرال میقان؛ عوجاً قفا او اعطفا و الطل ما شخص من اثر البناء الطل شخص الرجل من اعلاه و منه قیل حیا الله طللک؛ **انجام:** ای اخذوا فی الزهر لما استقر بهم المجلس فلانوا و طابوا و العنصر الاصل: قال الذی طرب بالقول لا کذب ×× الحمدلله شکرا کل ازمان الحمدلله رب العالمین
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، مذهب، ۶گ (۲۱پ-۲۶ر)، ۱۵ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳/۲×۱۹/۷سم [ف: ۲۹/۱ - ۴۸۹]
۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۵۱/۱۹
آغاز: قال خالد بن صفوان القناص هذه القصیدة التی سمتها العرب العروس و قال بعض اهل الادب من حفظ هذه القصیدة و لم یقل الشعر کف به عیاً و ذلک لانه جمع فی القصیدة کلام العرب فی صفاتهم و ما جاء عنهم من العربان فی اشعارهم و مصنفاتهم؛ عرجا علی طلل بالقفص خلانی ×× اقوی فقطانه آرال هیقان. عوجا قفا او اعطفا و الطل ما شخص من اثر البنا شخص الرجل من اعلاه و منه قیل حیا الله طلليک؛ **انجام:** ای اخذوا فی الزمر لما استقر بهم المجلس فلانوا و طابو اذا العنصر الاصل. قال الذی طرب بالقول لا کذب ×× الحمدلله شکراً کل ازمان
کامل؛ خط: نستعلیق شکسته، کا: میرزا علیرضای رشتی مستوفی، تا: شنبه ۱۵ محرم ۱۲۵۰ق، جا: تهران؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۳گ (۱۲۷پ-۱۲۹ر)، ۲۷ سطر (۱۰/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۱۷/۹×۲۸/۶سم [ف: ۲۹/۱ - ۴۵۷]
۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۰۹۸/۳
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: میشن سیاه، ۲۳ سطر [ف: ۵ - ۲۳۲]

● **شرح قصیده عز ورقائیه** / ادبیات / عربی، فارسی
š.-e qasīde-ye ‘ezz-e varqā’īyya
شرح قصیده عز ورقائیه فی جوهر روح قدسیه فی مدح المحبوب سراً دون الجهر. متن به عربی، گزارش به فارسی از ناشناسی از همان گروه نخست، یک و یا چند بیت متن را آورده، سپس به گزارش آن می‌پردازد.

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۵۶۱/۷
آغاز: احد نبث بوارق انوار طلعة ×× بظهورها کل الشموس تخفت / کان بروق الشمس من نور حسنها ×× ظهرت فی العالمین و غرت ... پس از ۷ بیت: از انفاس طیبه شعرا او طلب بهجت و سنا و سلك مرحمت و بها از شمال جنت هویه که از یمن حدیقه صمدیه؛ **انجام:** فطوی للمخلصین فیما سرعوا ×× عن کل الجهات فی ظل ربوبینی. تمت القصیده
خط: شکسته نستعلیق و ثلث، بی‌کا، تا: ۱۳۱۵ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوایی، تیماج زیتونی، ۹گ (۴۵پ-۵۳ر)، ۱۲-۱۴ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲ - ۶۸]

← شرح قصیدة عقیلة اتراب ← کشف العقیلة

● **شرح قصیده علامه مصری (مصطفی بخاری)** / ادبیات / فارسی
š.-e qasīde-ye ‘allāme-ye mesrī (mostafā boxārī)
؟گوهری هروی، محمدابراهیم بن آقابابا، قرن۱۴ قمری
gowharī heravī, mohammad ebrāhīm ebn-e āqā bābā (20c)
شرح گویا از گوهری. شرح اصل قصیده در کتابخانه ملک شماره ۶۴۵۳/۷ آمده است.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۴۴۹/۴
آغاز: شیخ اعلم مصطفی آگاه مصر ×× این قصیده ساخته بر شاه مصر؛ **انجام:** سال شرحش را بدان بی رنج فکر ×× الف و ماتین و تسعین ز هجر
خط: نستعلیق، کا: محمد ابراهیم گوهری، تا: قرن ۱۴؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قرمز، ۲گ (۱۱۲ر-۱۱۳پ)، اندازه: ۱۵/۲×۲۲سم [ف: ۹ - ۳۹۶]

● **شرح قصیدة عمیدالدین** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-i ‘amīd-ud-dīn
حسینی کاشانی، حسن بن احمد، - ۱۳۴۲ قمری
hoseynī kāšānī, hasan ebn-e ahmad (- 1924)
وابسته به: القصیدة الاشکنوانیة العمیدیة = القصیدة الحبسیة؛ فالی، اسعد بن نصر (-۶۲۴)
شرح مختصری است بر قصیده عمیدالدین اسعد اندلسی. وی تنها به شرح مفردات و نکات ادبی پرداخته و به مفهوم ابیات یا

اشاره نکرده و یا به اختصار از آن عبور کرده است.

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۰۵۳/۳/۳

آغاز: بسمله، شرح قصیدة عمیدالدین بن اسعد فی قلعة اشنوان که قلعه ایست در اندلس زمانی که حس کرده بود که او را و پسرش را به حکم اتابک اعظم ابوبکر بن سعد زنگی از تألیف حسن بن احمد ... من یبلغن حمامات ببطحاء ممتعات بسلسال و خضراء اقول الحمامات اقول الحمامات بالتخفیف جمع الحمامه؛ **انجام:** و الصواب ان یقول ذی ماء لکونه مضاف الیه اللج فلاحظ و تدبر و قد وقع الفراغ منه لیلة عیدالخلیفة ۱۳۱۹.

خط:نستعلیق تحریری،کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن عنابی، ۱۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۵ - ۴۳۴]

● **شرح قصیدة عمید الدین الهمزیة** / شعر / عربی

š.-u qaṣīdat-i ʻamīd-ud-dīn al-hamzīyya

بیدگلی کاشانی، محمد باقر، ق۱۴

bīdgolī kāšānī, mohammad bāqer (- 14c)

این شرح در روش مانند شرح سابق و بر قصیده همزیة عمید الدین است که در آغازش گوید: «من یبلغن حمامات ببطحاء ×× ممتعات بسلسال و خضراء».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۴۸۱/۲

آغاز: حمداً لمن جعل الدنیا سجناً لمن والاه من آل طه کما جعلها جنة لمن عاداه بغضاً لمن والاه؛ **انجام:** و سیدالوصیین و أولادهما الطیبین الطاهرین صلوات الله و سلامه علیهم اجمعین الی یوم الدین.

خط:نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲گ (۴۷ر-۷۸ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۷ - ۷۱]

← شرح قصیده عینیه > شرح القصیدة العینیة
← شرح قصیده عینیه > شرح قصیدة الحمیری
← شرح القصیدة العینیة > شرح قصیدة الحمیری

● **شرح القصیدة العینیة = الروحیة فی النفس** / فلسفه / عربی

š.-ul-qaṣīdat-il-ʻaynīyya = ar-rūḥīyya fi-n-nafs

صوفی، عبدالله بن عبدالرحمن، ق۴ قمری

sūfī, ʻabd-ol-lāh ebn-e ʻabd-or-rahmān (- 10c)

وابسته به: القصیدة العینیة = القصیدة الغراء = النفسیة = الورقائیة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۴۷۵/۲

آغاز: هبطت الیک ... و تمنع، الورقاء من صفات الحمامة و الامر الذی و صفه بالهبوط هو النفس الانسانیة؛ **انجام:** شبهه بلمعان البرق و هو معنی قوله ...

خط: نسخ، کا: محمد بن یوسف بن جزله متطبب نخجوانی، بی‌تا [نشریه: ۲ - ۱۱۹]

● **شرح القصیدة العینیة = الروحیة فی النفس** / فلسفه / عربی

š.-ul-qaṣīdat-il-ʻaynīyya = ar-rūḥīyya fi-n-nafs

سمرقندی، محمد بن اشرف، ق۷ قمری

Samarqandī, mohammad ebn-e ašraf (- 13c)

وابسته به: القصیدة العینیة = القصیدة الغراء = النفسیة = الورقائیة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

شرح قصیده عینیه ابن سینا است. این شرح بیشتر از نظر لغت و فقه اللغه است و گاهی نیز به تفسیر و توضیح فلسفی به طور مختصر اشارت شده است. عبدالرؤف المناوی (- ۱۰۳۱ق) صاحب نزهة الالباء در شرح قصیده عینیه درباره شرح سمرقندی می‌گوید: «وی در جایی‌که ایجاز انسب است به تفصیل پرداخته و در جای بسط و تفصیل، سخن را به ایجاز گفته. گاه نیز در تفسیر کتاب از آرائی پیروی کرده که سخن شیخ آشکارا با آن ناسازگار است. و این ناسازگاری را یادآور نگردیده است. من در کتاب خود اشتباهات و زوائد را از آن جدا کردم» (کشف الظنون). اما توصیف مناوی با این شرح سمرقندی که اینک در دست ماست هیچ‌گونه انطباق ندارد، زیرا این شرح بسیار موجز و مختصر و مفید است و همان‌گونه که گفته شد اصولاً کمتر به توضیح فلسفی پرداخته است. (عبدالحسین حائری)

آغاز: بسمله. قال الامام العلامة ... مولانا شمس الملة و الدین محمد بن اشرف بن مشرف الحسینی السمرقندی: الحمدلله حق حمده و الصلوة علی محمد خیر خلقه و بعد فهذه حاشیة للقصیدة المنسوبة الی الشیخ الرئیس ابی علی بن عبدالله بن سینا و هی هذه: هبطت الیک من المحل الارفع ×× و رقاء ذات تعزز و تمنع؛ هبطت ای نزلت و انما لم یقل نزلت لان الخطاب للنفوس الناطقة **انجام:** و فی بعض النسخ وجد بعد هذه الابیات بیت آخر هو: انعم برد جواب ما انا فاحص ×× عنه فنار العلم ذات تشعشع و الله اعلم (تمت)

[دکتر مهدوی فهرست نسخه‌های مصنفات ص ۱۹۵-۱۹۷؛ قنواتی ۱۵۲-۱۵۴؛ کشف الظنون: القصیده العینیه؛ دنا ۹۴۵/۶ (۷ نسخه)]

۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۹۰/۶ ـ د

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: قرن ۸؛ ۳گ (۲۹پ-۳۱ر) [ف: ۱ - ۳۴۰]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۵۹۰/۳۶

آغاز و انجام: برابر

کا: ابوالمجد تبریزی، تا: شنبه ۱۶ جمادی الاول ۷۲۱ق؛ جلد:

تیماج کرم قهوه‌ای، ۲ص (۲۰۶-۲۰۷)، ۴۱ سطر، اندازه: ۱۹×۳۲سم [ف: ۴۱ - ۷۸]

۳. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۶۲/۱۷ - ب

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۴گ (۲۴۱پ-۲۴۴پ) [ف: - ۳۷۸]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۶۷۵/۱۳

آغاز: برابر **انجام:** انه الموفق للسداد و الميسر للمراد ...

خط: نستعلیق بد، کا: محمود بن محمد علی نقاش طوسی، تا: دوشنبه۱۸ربیع الثانی۱۱۱۱ق،جا:اسلام آباد؛کاغذ:ترمه،جلد: میشن قرمز، ۲گ (۳۰۴پ-۳۰۵پ)، اندازه: ۱۴/۲×۲۶/۵سم [ف: ۸ - ۱۷]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۰۷/۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** فانعم برد جواب ما انا فاحص عنه منار العلم ذات تشعشع و توجيه السؤال الذی اشتمل عليه هذه الابيات موان يقال لای شی اهبطت النفس الی البدن ... علم لنا من بطلان التناسخ

بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشان «عبدالله» متضمن اینکه شهرزوری در تاریخ الحکماء از محمد بن عبدالسلام بن عبدالرحمان بن عبدالشاکر مقدسی نیز شرحی بر قصیده یاد کرده و سپس نویسنده حاشیه نوشته: «خود نیز نسخه از این شرح قصیده عینیه تألیف ابوالفتوح احمد بن ابی عبدالله بلکو بن ابی طالب از دی در میان کتب خانه خود دارم». همین نویسنده، در کنار ص ۱۵۳ نوشته: دمیری در حیوة الحیوان در ذیل کلمه (الورقاء) قصیده عینیه شیخ الرئیس را کاملا نقل کرده، دکتر مهدوی به نقل از قفطی این شرح را یاد کرده و نگارنده در تاریخ الحکماء شهرزوری تتبع کرد فیلسوفی بدین نام نیافت، شاید نویسنده حاشیه مذکور بجای قفطی، اشتباهاً شهرزوری نوشته، شرح ابوالفتوح را نیز در جایی ندید جز آن‌که قنواتی شرحی از ابوالفتوح خلیل نام برده، شرح محی الدین عربی در دارالکتب ۱۹۶۲ (ج ۳ ص ۱۸۰) به نام النهج المستقیم علی طریقه الحکیم آمده قنواتی و دکتر مهدوی از محی الدین شرحی یاد کرده و نامی برای آن نیاورده‌اند و قنواتی النهج المستقیم را شرحی جداگانه تألیف جمال الدین علی بن سلیمان بحرانی یاد کرده و دکتر مهدوی شرحی به نام المنهج المستقیم بدون ذکر مؤلف شناسانده؛ ۳۴ص (۱۱۹-۱۵۲) [ف: ۵ - ۳۴۵]

۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۹۶۸/۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا سر عظيم و الله اعلم بالصواب و اليه المرجع و المآب.

بی‌کا، بی‌تا؛ ۲ص (۱۵۹-۱۶۰) [ف: ۵ - ۲۱۹]

۷. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۷۹۹/۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لا يتعلق ببدن آخر لتحصيل الكمال لما علم من بطلان القناسخ. و الله اعلم

بی‌کا، بی‌تا؛ ۳ص (۲۹-۳۱) [ف: ۵ - ۲۱۹]

● شرح القصيدة العينية = الروحية فی النفس / فلسفه /

عربی

š.-ul-qaṣīdat-il-‘aynīyya = ar-rūḥīyya fi-n-nafs

اثیری قهستانی، حسین بن جمال، قمری

asīrī qohestānī, hoseyn ebn-e jamāl

وابسته به: القصیدة العینیة = القصیدة الغراء = النفسیة = الورقائیة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

رساله‌ای کوتاه در شرح و توضیح «قصیده عینیه» ابن سینا که در آن از استادش جلال الدین زکریا بن محمد بن عبدالله قاینی نسفی نام برده است. جملات فارسی درلابه‌لای شرح به کار برده شده است.

آغاز: الحمدلله الذی خلق بقدرته الارواح و الاجساد و الف بحكمته فی تركيبها بين الاضداد و قدر بعد قضائه احوال العباد فی المبدء و المعاش و البرزخ و المعاد و بين لهم سبيل الله ...

انجام: وتعلقها بهذا الهيكل المحسوس قصيرة غاية القصر قليلة نهاية القلة بنسبة امتداد الزمان من الازل الی الابد وبداية العالم الی نهايته فشبه اتصالها به بالبرق الخاطف الذی لايرجی دوامه والله اعلم بالصواب

[کشف الظنون ۱۳۴۲/۲؛ دنا ۹۴۵/۶]

۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۸۰۴/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۴۳]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۵۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: پارچه‌ای، ۱۲گ، ۱۶ سطر (۵/۷×۱۱/۳)، اندازه: ۱۱/۸×۲۰/۷سم [ف: ۷ - ۶۲۸]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۸۱۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سید مصطفی صفائی خوانساری، تا: ۱۳۶۰ق؛ مصحح، محشی از صفایی خوانساری و سید حسن نجفی قوچانی در شوال ۱۳۵۶، توسط مصفطی صفایی خوانساری مقابله و تصحیح شده؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۰۴]

● شرح القصيدة العينية = الروحية فی النفس / فلسفه /

عربی

š.-ul-qaṣīdat-il-‘aynīyya = ar-rūḥīyya fi-n-nafs

سمنانی، سدیدالدین

semnānī, sadīd-od-dīn

وابسته به: القصیدة العینیة = القصیدة الغراء = النفسیة = الورقائیة؛

ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)
شرح فلسفی است بر قصیده عینیه معروف ابن سینا در نفس «هبطت الیک من المحل الأرفع» با رد و ایراد بعض آراء وی و شارح می‌گوید که شرح بعضی از فضلا را بر این قصیده که دیده‌ام کافی نبود و به درخواست صاحب حقی به نگارش این شرح مبادرت ورزیدم.
آغاز: الحمدلله العلی الجبار العزیز القهار ... و بعد فیقول احوج خلق ... سدید السمنانی ان اولی ما یصرن الیه الهمم ... معرفة النفس و احوالها ...
[دنا ۹۴۵/۶؛ فهرست نسخ مصنفات ابن سینا، مهدوی: ۱۹۶؛ اوقاف عراق ۲۸۷/۲؛ کشف الظنون ۱۳۴۲/۲]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۹۴۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** فلایرد السئوال البته فهذاما اردنا ایراده و الحمدلله حق حمده نو الصلوة علی رسول ... و آله الهادین من بعده.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۶گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۰ - ۲۰۸۴]
۲. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۵۹۲/۲۲
افتاده و سه بیت بیشتر ندارد؛ خط: نسخ، کا: محمد اسمعیل بن عبدالنبی نصیری، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۲۴۳پ-۲۴۴پ)، قطع: خشتی [نشریه: ۲ - ۱۲۶]
۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۹۲۰/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** فهذا ما أردنا ایراده و الحمدلله علی حسن حمده و الصلاة علی محمد و آله
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جلد: تیماج مشکی، ۹گ (۱۰۲ر-۱۱۰ر)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲۵ - ۲۰۶]
۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۴۱۱/۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** و خفیت بالمجاز و الفذ الفرد الذی لا مثل له فیما ینسب الیه من الصنایع و الاورع السید الکامل معنی البیت
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ در انجام ۱۰ برگ مطالب گوناگون و شعری که امام هادی در مجلس متوکل سروده است و چند بیت شعر فارسی در مدح رسول اکرم صلوات الله علیه و آله آورده شده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: کاغذی، ۴گ (۳۸-۴۱)، ۲۷-۲۹ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۳۱ - ۳۷۳]
۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۴/۳-طباطبائی
آغاز: برابر؛ **انجام:** فلا یرد السؤال البته فهذا ما اردنا ایراده و تمت القصیدة التی تدعی بالقصیدة الروحانیة المنسوبة الی الشیخ الرئیس
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج مشکی، ۸گ (۴۱-۴۸ر)، ۱۰و ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۲ - ۱۲]

● **شرح القصیدة العینیة = الروحیة فی النفس** / ادبیات / عربی و فارسی
š.-ul-qaṣīdat-il-ʻaynīyya = ar-rūḥīyya fi-n-nafs
محمد صالح بن شاهرخ
mohammad sāleh ebn-e šāhrox
وابسته به: القصیدة العینیة = القصیدة الغراء = النفسیة = الورقائیة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۷۸۶/۱
آغاز: بسمله. هبطت الیک منالمحل الارفع؛ **انجام:** و مازال من جهل به تحت استار
خط: نستعلیق مخلوط به شکسته، کا: علی محمد بن محمد صفی محلاتی، تا: اوایل قرن ۱۳؛ واقف: سید محمد باقر مولوی عربشاهی سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ جلد: مقوایی با روکش مشمع، ۱۵ص (۲-۱۶)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰/۴×۱۵/۳سم [ف: ۱۷ - ۴۶۲]

● **شرح القصیدة العینیة = الروحیة فی النفس** / عرفان و تصوف / عربی
š.-ul-qaṣīdat-il-ʻaynīyya = ar-rūḥīyya fi-n-nafs
زنوزی، محمد حسن بن عبدالرسول،۱۱۷۲-۱۲۱۸قمری
zonūzī, mohammad hasan ebn-e ʻabd-or-rasūl (1759 - 1804)
وابسته به: القصیدة العینیة = القصیدة الغراء = النفسیة = الورقائیة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)
شرح قصیده عینیه ابو علی سینا است که از سوی میرزا محمد حسن زنوزی، صاحب دانشنامه بزرگ ریاض الجنة ترتیب یافته. گویا این شرح در ضمن دانشنامه دیگر وی به نام بحرالعلوم آمده است.
[دنا ۹۴۵/۶؛ الذریعه ۴۲/۳ و ۱۲۱/۱۷؛ مرآت الکتب ۱۸۴/۴]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۹۴۰
آغاز: هبطت الیک من المحل الارفع ×× ورقاء ذات تعزز و تمنع ... بیان ما لعله یحتاج الی البیان، التاء فی قوله هبطت یعود الی الروح و المخاطب هو الهیکل المحسوسة المعبر عنه بابدن؛ **انجام:** لقد اجاد بما افاد اجدر ان یکتب بقلم النور علی صفحات و جنات الحور.
خط: نسخ، کا: محسن موسوی هدایت خوئی، تا: ۱۳۶۲ق، جا: خوئی، به دستور مرحوم آیت الله میرزا محمد امین، صدر الاسلام خوئی، ابن مرحوم آیت الله حاج امام جمعه خوئی؛ جلد: کاغذی نارنجی، ۵گ، ۱۸ سطر (۱۲/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۳۷ - ۵۹۲]

● **شرح القصیدة العینیة = الروحیة فی النفس** / ادبیات / فارسی

š.-ul-qaṣīdat-il-‘aynīyya = ar-rūḥīyya fi-n-nafs

سبزواری، هادی بن مهدی، ۱۲۱۲ - ۱۲۸۹ قمری

sabzevārī, hādī ebn-e mahdī (1798 - 1872)

وابسته به: القصیدة العینیة = القصیدة الغراء = النفسیة = الورقائیة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

[دنا ۹۴۵/۶؛ منزوی ۱۰۸۷؛ مهدوی ص ۱۹۷؛ فهرستواره منزوی ۲۰۸/۷]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۵۴۹/۲

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۴ رمضان ۱۲۹۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۵گ (۱۲پ-۱۶پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۶ - ۴۱]

● شرح القصیدة العینیة = الروحیة فی النفس / فلسفه / عربی

š.-ul-qaṣīdat-il-‘aynīyya = ar-rūḥīyya fi-n-nafs

وابسته به: القصیدة العینیة = القصیدة الغراء = النفسیة = الورقائیة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

یکی از شروح قصیده عینیه (= نفسیه، روحیه) ابن سینا و دور نیست از شیخ سلیمان بحرانی شیخ اجازه علامه حلی باشد. نویسنده این شرح ظاهراً شیعه بوده و بر خلاف بیشتر شارحان قصیده (که به گفته حاج خلیفه جرح کرده‌اند نه شرح) در شرح و توضیح مرموزات قصیده از اساس مبانی و آراء ابن سینا پیروی کرده است. در پایان رساله می‌گوید در این شرح به شیوه خود ناظم و قانون مذهب او کار کردیم. در تفسیر هجدهم «و قد کشف الغطاء فابصرت ...» نیز می‌گوید «ناچاریم حقیقت مرگ را مطابق رأی سراینده ابیات بیان داریم».

آغاز: بسمله، قال الشیخ الرئیس الاوحد العالم ابوعلی بن سینا ... هبطت الیک الهبوط هو الحرکه من علو الی اسفل مع الشعور و بالشعور یباین السقوط اذ یقال للحجر النازل من اعلی الجبل سقط و لایقال هبط

انجام: انعم برد جواب ما انا فاحص عنه فنار العلم ذات تشعشع. اقول هو غنی عن الشرح و هذا آخر ما قصدناه من الشرح و اومینا الیه و دللنا علیه و قد جرینا فیه علی سنی طریقة الرجل و فصله و راعینا قانون مذهبه و الله اعلم بالصواب و الحمدلله علی سوابغ نعمه ... و سلم تسلیماً کثیرا.

همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۹۳۸/۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۸ص (۱۲۳-۱۳۰)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف:۱۰-۳۵۳]

۲. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۱۸۷/۳۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ یا ۱۱؛ با سرلوح‌های زرین؛ کاغذ: اصفهانی، ۴گ (۱۶۰پ-۱۶۳پ)، ۲۴ سطر (۱۰×۲۰)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [رشت و همدان: ف: - ۱۴۷۱]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۷۱/۲۳

آغاز و انجام: برابر

خط: تعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۶گ (۱۶۵ر-۱۷۰ر) [ف: ۳ - ۲۸۱]

● شرح القصیدة العینیة = الروحیة فی النفس / فلسفه / عربی

š.-ul-qaṣīdat-il-‘aynīyya = ar-rūḥīyya fi-n-nafs

وابسته به: القصیدة العینیة = القصیدة الغراء = النفسیة = الورقائیة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

ناشناس:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۵۸۴/۴

آغاز: هبطت الیک من المحل الارفع ×× ورقاء ذات تغزر و تمنع

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: پنج‌شنبه ۱۹ رجب ۱۰۳۸ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۲۶۳ر-۲۶۵پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲۰ - ۱۳۸]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۲۰۲۴

آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین؛ **انجام:** علی سرر متقابلین

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۹۲ق [الفبائی: - ۳۵۳]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۰۸۴/۱

آغاز: پس از خطبه: و قبل الشروع فی بیان ما ذکر هذا الناظم من الاشارات و الرموز؛ **انجام:** اخوانا علی سرر متقابلین.

شارح شناخته نشد؛ خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: ۱۰۹۲ق؛ جلد: تیماج خرمایی، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۱ - ۳۱۹]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۶۹۳/۳۶

آغاز: بسله ... حمدله. و ایاه نستعین، و الصلاة علی سید المرسلین محمد و آله الطاهرین. اقول و بالله التوفیق و قبل الشرح فی بیان ما ذکر هذا الناظم من الاشارات؛ **انجام:** و رسوله محمد و آله الطاهرین. تمت القصیدة مع شرحها بعون الله تعالی و نظرته. اللهم صل علی محمد و آله ...

گزارش ناشناس است؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۹گ (۱۰۱ر-۱۰۹ر)، اندازه: ۱۳/۷×۲۵/۵سم [ف: ۸ - ۴۰]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۸۶۷

آغاز: الحمدلله حق حمده و الصلوة و السلام علی سیدنا محمد خیر خلقه و آله و صحبه من بعده ... فهذه حاشیه للقصیدة المنسوبة الی الشیخ ابی علی بن سینا؛ **انجام:** عنه فنار العلم ذات تشعشع.

متن: قصیده مشهور شیخ الرئیس درباره نفس. شناخته نشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۸۳ق، ۱۱ برگ ضمیمه شامل گفتار بلغاء و مواعظ؛ ۴گ، ۱۱ سطر [ف: ۱۱ - ۲۰۵]

۶. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۹۲۱**

آغاز: قصیده من الشیخ الرئیس و شرحه بعض العلماء و هی هبطت الیک من العمل الارفع و رقاء ذات تعزز؛ **انجام:** سالکان مسالک ایمان و اسلام را از آفتاب عوارض و ساوس شیطانی و نکبات حوادث هو اجس نفسانی در پناه عصمت خود محفوظ و مصون دارد بمنه و کرمه انه قریب مجیب والحمد لله وحده و السلام علی من اتبع الهدی.

خط: شکسته نستعلیق، کا: وقار شیرازی، تا: ۱۲۹۶ق؛ ضمیمه نسخه ش ۵۵۳ [الفبائی: - ۳۵۳]

۷. **قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۷۰۳/۶**

آغاز: الحمد لله حق حمده

بی‌کا، بی‌تا؛ ۲گ، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳ - ۱۲۰]

● شرح القصیدة العینیة = الروحیة فی النفس / فلسفه / فارسی

š.-ol-qasīdat-el-ʻaynīyya = ar-rūhīyya fe-n-nafs

وابسته به: القصیدة العینیة = القصیدة الغراء = النفسیة = الورقائیة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

بعضاً همانند:

۱. **تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۷۰/۴ - ج**

شرح قصیده عینیه ابن سینا به فارسی که عباس اقبال آن را در مجله دانشکده ادبیات (س۱ش۴) به چاپ رسانده است. در آن نخست لغات ترجمه و سپس مطالب شرح فلسفی می‌شود، در آن شعر نظامی گنجوی آمده است و نسخه ما هم کهن است و باید پیش از ۷۰۵ باشد پس این شرح در قرن ششم و هفتم باید ساخته شده باشد؛ بی‌کا، تا: پیش از ۷۰۵ق؛ ۱۱گ (۴۲پ-۵۲پ)، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳/۵سم [ف: ۱ - ۱۵۹]

۲. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۴۳/۳**

آغاز: هبطت الیک من المحل الارفع، اعلم ان الهبوط الانحدار و الاورق البعیر الذی لونه لون الابل الاغیر و الحمامة الورقاء ... و المراد من الورقاء النفس الناطقه و المراد من هبوطها اتصالها بالبدن و تعلقها به تعلق التدبیر و التصرف

این نسخه دیباچه و خطبه‌ای ندارد بیت آخر قصیده عینیه (قانعم برد جواب ما انا سائل) آمده ولی ترجمه و شرح ندارد. شرحی دیگر است بر قصیده عینیه شیخ الرئیس ابن سینا. نویسنده این شرح پس از نقل هریک یا دو بیت از ابیات قصیده، نخست با یک یا دو بیت پارسی آن را ترجمه کرده و سپس به شرح مضمون آن بیت، به عربی پرداخته بجز بیت آخر که ترجمه نکرده ۲۰ شعر فارسی که در ترجمه ۲ بیت عربی قصیده، در این شرح به ترتیب اشعار قصیده آمده نقل می‌گردد: «نزول کرد بنزدت ز عالم بالا ×× ز آشیانه عزت کبوتر ورقا / نهان ز دیده هر عارف از کمال ظهور ×× عجب چگونه بود هم نهان و هم پیدا / وصول او نه به طوع و بسا که روز فراق ×× برآورد ز تالم فغان واویلا / چه باز داشت ورا پای بند جسمانی ×× ز اوج عالم علو و مقام او ادنا / درین مضیق همی بود تا که شد نزدیک ×× اوان رحلت او سوی آن وسیع فضا / وداع کرد و در آن خاکدان تیره گذاشت ×× کسی که وقت سفر پیروی نکرد روا / چه لحنها که سرایید چون مشاهده کرد ×× هر آنچه دیده نمی‌دید بعد کشف غطا / فراز کنگره کبریا ندارد داد ×× که علم رهبر مرد است تا رسد اینجا / ز بهر چیست فرود آمدن ز جای بلند ×× به سوی پستی دلگیر و جای جان فرسا / نخست عار همی بودش انس می‌نگرفت ×× گرفت الفت بآخر درین خواب بنا / گمان برم که فراموش کرد آن عهدی ×× که داشت خرم خوش با مجاوران هما / چو شد ز گلشن روحانیان ز بدو حدوث ×× به خانه‌ای که نمی‌روید از زمینش گیا / چنان ز گلشن جسمانی اندرو آویخت ×× علاقه بدو می‌شد مقیم کهنه سرا / ز یاد عهد قدیم آنچنان بگرید زار ×× ز اشک دیده خونین روان کند دریا / شد است نوحه سرایر سرا که می‌فرسود ×× گه از دبور و شمال و گه از جنوب و صبا / نزول او اگر از بهر حکمت است که او ×× حلول می‌نکند در ضمیر هر دانا / دگر تعلق او لازمست تا شنود ×× هر آن سخن که نمی‌کرد پیش از این اصغا / و دیگر آنکه بداند نهان هر دو جهان ×× پس ای سلیم کنون حاجتش نکرد روا / زمانه راه زد [و] نقد او ربود چنانک ×× طلوع اوست محال از پس غروب و فنا / وجود او بیقین گویا که برقی بود ×× که جست باز نهان شد بنور خود گویا»، در بیت ۱۸ «سلیم» گویا تخلص گوینده ابیات فارسی است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۹ص (۱۳۴-۱۴۲) [ف: ۵ - ۳۴۶]

۳. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۸۷۴**

آغاز: بسمله. قال الشیخ الرئیس ابوعلی سینا اعلی الله تعالی درجته: هبطت الیک من المحل الارفع ×× ورقاء ذات تعزز و تمنع؛ هبوط فرو آمدن بود. ورقا نام کبوتری است. تعزز عزیزی نمودن بود. مراد ازین تعزز مفاخرت نمودن بود.تمنع مصدر است. یعنی فرود آمد بتو از جایگاهی بلند کبوتری که او خداوند تمنع و تعزز است؛ **انجام:** انعم برد جواب ما انا فاحص ×× عنه فنار العلم ذات تشعشع؛ انعم معنی آنست که انعام کن و نعمت ارزانی دار ... که منصب او در علوم زیادت از آنست که خواطر زیرکان بدان رسد. رزقنا الله الوقوف علی معانی اسرار الحق و الحقیقة و الحمدالله رب العالمین و الصلوة علی نبیه محمد و آله اجمعین.

نسخه اصل: مرکز شرق شناسی ابوریحان در تاشکند ازبکستان، شماره ۳۳۷۳. مؤلفی ناشناخته؛ خط: نستعلیق، کا: محمد باقر بن فخرالدین دوفی؟، تا: چهارشنبه ۱۰ ربیع الاول ۸۵۷ق؛ ۲۲ص، ۱۵ سطر [عکسی ف: ۵ - ۳۰۰]

۴. **قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه:۲۰۴**

آغاز: هبطت الیک من المحل الأرفع ×× ورقاء ذات تعزز و تمنع؛ هبوط فرود آمدن بود، ورقاء نام کبوتری است، تعزز عزیزی نمودن بود

بی‌کا، تا: ۸۷۹ق [تراثنا: س۱۳ش۲و۳ - ۳۵۸]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۰/۲۲

شرح قصیده عینیه ابن سینا که در آن از محمد صالح بن شاهرخ یاد شده و به نام اعتضاد السلطنه محمد است؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: رمضان ۱۱۸۴ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، عطف تیماج، ۳۰ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۸×۱۷سم [سنا: ف: ۱ - ۱۳۹]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۴۶۷/۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [ف: ۵ - ۲۷۱]

● شرح القصیدة العینیة الحمیریة / ادبیات / عربی

š.-ul-qaṣīdat-il-ʻaynīyyat-il-ḥimyarīyya

وابسته به: القصیدة العینیة الحمیریة؛ سید حمیری، اسماعیل بن محمد (۱۰۵-۱۷۳ق)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۱۷۳

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی ... الحامدون حمده؛ **انجام:** که حیدر اصلح است ... کتبه عبدالرحیم نیاز زیبنده

خط: نستعلیق، کا: حمیری، عبدالرحیم، تا: ۱۲۷۸ق [رایانه]

← شرح القصیدة الغراء ‹ شرح القصیدة اللامیة

● شرح قصیدة الغرامیة = شرح قصیدة احمد بن فرح الاشبیلی / درایه / عربی

š.-u qaṣīdat-il ġarāmiyya = š.-u qaṣīdat-i aḥmad-i-bn-i faraḥ-il-išbīlī

لخمی، احمد بن فرح، ۶۲۵ - ۶۹۹ قمری

laxmī, ahmad ebn-e farah (1229 - 1300)

وابسته به: القصیدة الغرامیة = منظومة غرامی صحیح فی مصطلح الحدیث؛ لخمی، احمد بن فرح (۶۲۵-۶۹۹ق)

قصیده لامیه غرامیه در اصول و اقسام حدیث است که در ۲۰ بیت نظم شهاب الدین احمد بن فرح اشبیلی لخمی می‌باشد. بر این قصیده شروح بسیار نگاشته شده، از جمله شرح حاضر که در این نسخه با خط اصلی به خود اشبیلی نسبت داده شده، لیکن در منابع موجود دلیلی بر آن نیافتیم، نسخه موجود دارای ۱۷ بیت است.

چاپ: مصر، مطبعة الخیریة، چاپ ۱، نشرت ضمن: مجموع المتون الحائز لمهمات الفنون، ۵۲ص، ۱۳۰۶ق.

[دنا ۹۴۷/۶؛ هدیة العارفین: ۱۸۶۵/۲؛ دائرة المعارف الاسلامیة: ۳۶۱/۱۵؛ کشف الظنون: ۱۸۶۵/۲؛ دائرة المعارف بزرگ اسلامی: ۳۹۵/۴]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۶۷۷/۱۶

آغاز: غرامی صحیح والرجا فیک معضل ×× و خزنی و دمعی مرسل و مسلسل؛ الحدیث الصحیح المتفق علیه صحته هو المسند الذی اتصل اسناده من العدل؛ **انجام:** و ذلک من اجل انواع العلو و قال الامام احمد بن اسلم قرب الاسناد قربة الی الله تعالی.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۴ صفر ۱۰۸۳ق؛ مصحح، به قرینه برگ ۲۱۵ کاتب این نسخه همان عبد الباقی بن رضی الدین محمد حسینی آرتیمانی (دارنده اجازه از علامه مجلسی در سال‌های ۱۰۸۹ تا ۱۰۹۷ق) است. نام خلفای عباسی و سال و مدت خلافت آنان در انجام این نسخه آمده؛ کاغذ: شرقی، ۲گ (۱۰۶-۱۰۷)، ۳۴ سطر، اندازه: ۹×۲۱سم [ف: ۳۲ - ۲۰۵]

● شرح القصیدة الغرامیة / درایه / عربی

š.-ul-qaṣīdat-il-ġarāmīyya

وابسته به: القصیدة الغرامیة = منظومة غرامی صحیح فی مصطلح الحدیث؛ لخمی، احمد بن فرح (۶۲۵-۶۹۹ق)

شرحی است بر منظومه احمد بن فرح بن احمد لخمی اشبیلی در القاب حدیث که به «قصیدة غرامیه» معروف شده بدین مطلع: «غرامی صحیح و الرجا فیک معضل ×× و حزنی و دمعی مرسل و مسلسل».

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۰۷۳/۱۵

آغاز: شرح: الحدیث الصحیح المتفق علی صحته هو الحدیث المسند الذی اتصل اسناده بنقل العدل الضابط

نسخه اصل: کتابخانه کاخ گلستان ـ تهران ۱۷۲ [در فهرست با این شماره معرفی نشده]؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۷ص (۳۷۱-۳۷۷) [عکسی ف: ۳ - ۳۳۸]

← شرح قصیده غرامی صحیح ‹ شرح القصیدة الغرامیة

● شرح قصیدة الغمامة و البساط / شرح حدیث / عربی

š.-u qaṣīdat-il ġamāmat wa-l basāṭ

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۹۷۲/۴

از منهج التحقیق حیدر خوانساری؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۲۳ق [ف: ۵ - ۱۷۸]

● شرح القصیده الفائحة فی تجوید الفاتحة = منظومة فی تجوید فاتحة الکتاب / تجوید / عربی

š.-ul qaṣīdat-il fā'ḥa fī tajwīd-il fātiḥa = manẓūmat-un fī tajwīd-i-fātiḥat-il-kitāb

سمرقندی، محمد بن محمود، - ۷۸۰ قمری

samarqandī, mohammad ebn-e mahmūd (- 1379)

وابسته به: تجوید فاتحة الکتاب (منظوم) = القصیدة الفائحة فی تجوید الفاتحة؛ سمرقندی، محمد بن محمود (-۷۸۰)

خود قصیده و شرح آن هر دو از سمرقندی است. در سرآغاز می‌گوید: نخست منظومه‌ای به نام «العقد الفرید فی نظم التجوید» ساختم و آن را شرحی نوشتم به نام «روح المرید فی شرح العقد الفرید» و چون دیدم همت مردم در علوم دینی کوتاه است و از قرآن فقط فاتحه را می‌خوانند ناچار منظومه‌ای در تجوید فاتحه به نام «القصیدة الفایحة» ساختم و خود نیز آن را شرح نمودم. آغاز قصیده: «بحمد الآله المستعان توسلا ×× و بالصلوات الزاکیات توصلا / علی المصطفی الهادی الشفیع و اله ×× و سلم علی اصحابه صاحبی العلا».

آغاز: بسمله. قال الفقیر الی الله الغنی محمد بن محمود بن محمد السمرقندی ... قد شرعت بنظم التجوید بعد ان نظمت قصیدة فی التجوید موسومة بالعقد الفرید فی التجوید و شرحتها شرحا شافیا مسمی بروح المرید فی شرح العقد الفرید ... فسارعت و شرعت بقصیدة لطیفة و سمیتها القصیدة الفایحة فی تجوید الفاتحة نظما مختصرا کافیا و شرحتها شرحا مفیداً وافیا ... و هذا اول القصیدة و الله المعین بحمد الاله المستعان توسلا ×× و بالصلواب الزاکیات توصلا

انجام: و ضامد عدل مدلین لعارض ×× فهذا هو التجوید فاعلم لتعملا ... و اعلم ان انواع المدات ستة عشر و قد ذکرناها فی روح المرید فی شرح العقد الفرید فی نظم التجوید بیانا کافیا شافیا و الحمدلله وحده

[دنا ۹۴۷/۶؛ موزه بریتانیا ش ۹۵/۲: روح المرید فی شرح العقد الفرید؛ دائرة المعارف بزرگ اسلامی ۱۶۰/۲؛ حاجی خلیفه ۱۳۴۲/۲؛ بغدادی، هدیة ۱۰۶/۳؛ زرکلی ۸۷/۷؛ الذریعه ۲۹۴/۱۵ «العقد الفرید فی نظم التجوید» که در نام نگارنده لغزشی ست، همانجا «عقد الفرید» نیز از همو ، همانجا ۱۲۳/۱۷ «القصیدة الفائحة»]

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۹۷۲/۱۶

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: ۹۱۸ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی، ۶ص (۲۱۲-۲۱۷)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۳ - ۱۱۱۲]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۲۹۰/۱۳

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶ - ۳۳۵]

۲. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۲۰۴/۵ - ج

آغاز و انجام: برابر

کا: احمد بن شعبان، تا: جمادی الثانی۱۰۷۴ق؛ محشی؛ ۵گ (۶۸پ-۷۲ر) [ف: - ۳۷۹]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۹/۱۰۳۵/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: شهاب الدین علی حسنی حسینی دیباجی، تا: شعبان ۱۱۰۰ق، جا: کرمان؛ میان دو صفحه ۴۵۵ و ۴۵۴ افتادگی دارد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۳ص (۴۵۳-۴۵۵)، سطور چلیپا (۱۱/۴×۲۰)، اندازه: ۱۵/۵×۲۵سم [ف: ۱- ۱۴۸]

۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۶۳۶/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، کا: جلال الدین، تا: ۱۳۰۰ق، حسب فرمایش قبله معظم میرزا محمد علی؛ ۷گ (۱۴ر-۲۰پ) [ف: ۲ - ۱۶۰]

۵. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۵۶/۲

آغاز: الحمدلله ... اما بعد فانی رایت هم اهل الزمان قاصرهم [...] فاترة خاصة فی العلوم الدینی و رسوم الشرعی ... فشارعت و شرعت بقصیدة لطیفة و سمیتها قصیدة الفاتحة و تجویدها نظما مختصراً ... و شرحتها شرحاً مفیداً و سالت الله ... » «بحمد الاله المستعان توسلا ×× و بالصلوة الزاکیات توصلا / علی المصطفی الهادی الشفیع و البر ×× و سلم علی اصحابه صاحب العلا؛ **انجام:** و الثانیة المد العارض مسمی به عارض فی الوقف و ذلک لالتقاء الساکنین و قد ظهر ان فی مده ثلاثة اوجه لجمیع القراء الطول و التسوط و القصر.

بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: - ۲۹۵]

● شرح قصيدة الفرزدق / حدیث / عربی

š.-u qaṣīdat-il-farazdaq

حلبی، محمد بن عبدالملک

halabī, mohammad ebn-e ‘abd-ol-malek

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۷۰۸

آغاز: بسمله، الحمدلله الخالق المعبود و الفایض الموجود؛ **انجام:** هذا آخر الکلام و الحمدلله اولا و آخر اتمام شد.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۴ق [رایانه]

● شرح قصيدة الفرق بين الضاد و الظاء / لغت / عربی

š.-u qaṣīdat-il-faraq-i babn ḍād-i wa-ẓ-ẓā’

رعینی، احمد بن یوسف، ۷۰۰ - ۷۷۹ قمری

ro‘aynī, ahmad ebn-e yūsof (1301 - 1378)

قصیده میمیه فرق بین ضاد و ظاء را شمس الدین ابو عبدالله محمد بن احمد ابن علی بن جابر هواری اندلسی مرینی (۶۹۸-۷۸۰ق) به نظم کشیده و رعینی آن را با عناوین «اللغة» و «البحر» و «الاعراب» و «المعنی» شرح کرده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۹۱۱/۴

آغاز: الحمدلله الذی اختص العرب بالفصاحة و جعلنا من بعدهم فرسان تلک الساحة فلهم الفضل السابق؛ **انجام:** ناتمام: و تامر أی صاحب لبن و تمر و جمع فارس علی فوارس شاذ ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سبز، ۱۱گ (۱۰۷پ-۱۱۷پ)، اندازه: ۱۴×۱۷سم [ف: ۱۰ - ۲۹۱]

↩ شرح قصیده فی اصول الحدیث ⟵ شرح قصیدة الغرامیة
↩ شرح قصیدة فی الطب ⟵ زاد الفقیر و جبر الکسیر

● **شرح قصیدة فی علوم القرآن** / علوم قرآن / عربی
š.-u qaṣīdat-in fī ʻulūm-il-qur'ān
شرح قصیده‌ای رائیه در علوم قرآنی و کیفیت نزول و جمع قرآن و کیفیت کتابت آن، به احتمال زیاد شرح قصیده رائیه «علقیه اتراب القصاید فی اسنی المقاصد» ابو محمد قاسم بن فیره شاطبی (-۵۹۰) باشد که در آن کتاب «المقنع فی رسم المصحف» ابوعمر دانی (-۴۴۴) را به نظم کشیده است.

خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۶۱۴/۳
آغاز: فلما اتحد المنبر تحول الیه فحن الجذع فاتاه النبی صلعم فمسحه و یروی ایه دعاه فکلمه ثم قال لدعه فعاد. آغاز قصیده افتاده: من قال حرفتهم مع حث نصرتهم ×× وفر الدواعی فلم یستنصر النصرا / کم من بدایع لم توجد بلاغتها ×× الا لدیه و کم طول الزمان تری؛ **انجام:** ان تعفوا الحذف فیه دون سائرها ×× تعفوا یتلوا مع لن یدعوا النظرا
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۰ص (۲۴-۱۴۳)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: - ۳۲۶]
قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۹۴۴/۳
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳ - ۱۶۲]
↩ شرح قصیدة فی الکیمیا ⟵ شرح قصیدة البائیة
↩ شرح قصیده کعب بن زهیر ⟵ شرح قصیدة بانت سعاد

● **شرح قصیدة الکمیت** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-i kumayt
وابسته به: دیوان کمیت بن زید = الهاشمیات؛ کمیت بن زید (۶۰-۱۲۶)
شرحی است بر قصیده بائیه کمیت بن زید اسدی هاشمی. از جمله آثار کمیت هاشمیات در ستایش هاشمیان است.

۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۸۲۹/۳
آغاز: طربت و ما شوقاً الی البیض اطرب ×× ولالعبا منی و ذوالشیب یلعب؛ الطرب استخفاف القلب فی حزن او لهو؛ **انجام:** مبالات من النشاط: اذا ما قضیت من اهل یثرب حاجة ×× فمکة من اوطانها و المخصب
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۶گ (۹۴پ-۹۹ر) [ف: ۵ - ۲۲۰]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۱۶۵/۲
آغاز: و قال الکمیت بن زید الاسدی یمدح اهل البیت علیهم الصلوة و السلام: طربت و ما شوقاً الی البیض اطرب ×× و لا لعباً منی و ذو الشیب یلعب؛ الطرب استخفاف القلب فی حزن اولهو ثم استأنف و قال ذو الشیب یلعب ای لاینبغی له؛ **انجام:** یقال مرأة عرضنه معترضة و یقال للرجل اذا اعرض فی شیء قیل رجل عرضن و حنحا میالات من النشاط اذا ما قضیت من اهل یثرب حاجة ×× فمکة من اوطانها و المحصب
خط: نسخ، کا: احمد بن محمد علی جزایری صیمری، تا: ۱۰۹۲ق؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶گ (۲۱پ-۲۶ر)، ۲۳ سطر [ف: ۳۶ - ۲۵۲]

● **شرح قصیده کیمیائی** / ادبیات / فارسی
š.-e qasīda-ye kīmīā'ī

رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۲۸۲ش
آغاز: آغاز متن (شرح بیت دیگر) این همه نام است برو هر کس برای خویشتن ×× در مراتب می‌نهندش پس بگفتم گفتنین؛ آغاز افتاده: زیبق تدبیر می‌کرد و شاه را نیز اعتقاد در زیبق بود چنانکه شاه بیامدی یک ماه و دو ماه باوی تدبیر کردی و چند کسی؛ **انجام:** آخرین بیت در متن نسخه: ملک ایران ملک شه کیخسرو آمد بر سریر ×× کز خلف آمد ز من در کشور ایران زمین (شرح: کیخسرو همین ملک را خواهم که می‌فرماید.) انجام افتاده: در ستاره گم مشو بشکن بتان آز ری ×× تا روان گردد روانت در جهان خرمی / چون روان گردد روانت در جهان خرمی ×× سبزه گردد کاندر میانش بگذری
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: چرمی، ۳۰۱گ، ۱۲ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [رشت و همدان: ف: - ۱۱۴۰]

● **شرح قصیده گبریه = شرح قصیده خاقانی** / کلام و اعتقادات / فارسی
š.-e qasīde-ye gabrīyye = š.-e qasīda-ye xāqānī
لاهیجی، محمد بن احمد، - ۱۰۷۷ قمری
lāhījī, mohammad ebn-e ahmad (- 1667)
وابسته به: دیوان خاقانی؛ شیروانی خاقانی، بدیل بن علی (۵۲۰-۵۹۵)
تاریخ تألیف: ۱۰۷۷ق
شرحی است که شمس الدین محمد بن جمال الدین احمد لاهیجانی بر قصیده حبسیه حکیم خاقانی شروانی نوشته و این نام را خود شارح به آن داده است، چنانکه می گوید: «مخفی نماند که این قصیده در السنه و افواه به قصیده گبریه سایر و دایرست! بجهت احتوا و اشتمال او بر اطوار و اوضاع فرقه کفره مجوسیه و نصرانیه» و شارح نه تنها از روایات اسلامی راجع به رجال و غیره بی‌اطلاع بوده بلکه مراد شاعر را از سوزن عیسی و رشته مریم هم نمی‌دانسته است. این قصیده دارای هشتاد و سه بیت است که در شرح حاضر به‌طور مختصر شرح می‌شود و بنا به گفته شارح در آن به بیست و یک علم اشاره می‌شود.

آغاز: بسمله، حمد و سپاس مر خالقی راکه وجود انسان را مرآت هستی خویش گردانید ...
انجام: و دانستن خطوط و ارقام آن فسقه ظلمه مانند مجوس و نصاری و عبری.
[دنا ۹۴۸/۶]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۵۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: شعبان ۱۰۷۷ق؛ کاتب خود شارح با اضافات و الحاقات مجدد او؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۰گ، ۱۳ سطر (۱۲/۵×۵/۵)، اندازه: ۲۰/۸×۱۱سم [ف: ۷ - ۶۲۹]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۲۷/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: صدر جهان بن محمد اسماعیل بن ابو المحسن بن محمد اسماعیل ابن حبیب الله، تا: ۱۹ ذیحجه ۱۰۸۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۱گ (۱پ-۷۱ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۴ - ۲۸]
۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۲۱۴/۳-ف
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۳ص (۲۲-۱۰۴) [فیلمها ف: ۱ - ۶۴۹]
۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۰/۳-عکسی
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲ صفر ۱۲۱۸ق؛ ۸۳ص (۲۲-۱۰۴) [عکسی ف: ۲ - ۱۷۶]
۵. تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه:بدون شماره
آغاز: برابر
بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۵۳۶]

● شرح القصیدة اللامیة / تجوید / فارسی
š.-ol-qasīdat-el-lāmīyya
حافظ تونی، حسین بن شجاع، - ۸۷۹ ؟ قمری
hāfez-e tūnī, hoseyn ebn-e šojā‘ (- 1475)
وابسته به: دیوان سمرقندی؛ سمرقندی، محمد بن محمود (- ۷۸۰)
گزارشی است بر قصیده لامیه در تجوید فاتحه به عربی که «استاد القراء صاحب العقد الفرید» (محمد بن محمد شریف سمرقندی) سروده است؛ شارح ۳۶۵ مسأله از آن بیرون آورده و جدول‌بندی کرده است. شارح رمز «ق» را جهت مسائل استخراجی و رمز «ص» را برای مسائل خاصه خود معین کرده است و همو در مقدمه رساله می‌نگارد: «شرایط تجوید فاتحه از این اعداد (۳۶۵ مسئله) بسیاری زیادت است اما بدینها از آن اقتصار شد ...».

[دنا ۹۴۸/۶]

۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۸۱۹۰/۱
آغاز: بسمله. هذه القصیدة اللامیة فی تجوید الفاتحة للشیخ الامام.بحمدالله المستعان توسلا ×× و بالصلوات الزکیات توصلا ... (پس از اتمام قصیده):بسمله. الحمدلله الذی هدانا للایمان ... اما بعد چون بعضی از تالیان قرآن که قصیده لامیه در تجوید فاتحه تصنیف استاد القراء صاحب عقد الفرید مطالعه می‌نمودند. ازین فقیر حسن بن شجاع بن الحسن الحافظ التونی ... استدعا نمودند که نظر کند تا از آن قصیده چند مسئله بیرون می‌آید ... سیصد و شصت و پنج مسئله
کا:غلام رضا،تا: ۱۰۹۹ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج حنایی، ۳۲۲گ، ۲۱ سطر (۲۱×۲۹)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۲۰]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۲۳۸
آغاز: بسمله، الحمدلله الذی هدانا للایمان و علمنا القران؛ **انجام:** ۳۶۵ ص اسکان نون لین در وقف و حرکت فتح در وصل بما بعد تم هذه النسخة الشریفة الغربیة فی تجوید فاتحه الکتاب
خط: نستعلیق مخلوط به نسخ و کم اعجام، کا: محمد بن افضل سراکوهی بحر آبادی، تا: صفر ۸۷۲ جا: سمنان مدرسه مسعودیه؛ کاغذ: نخودی، ۱۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲۳- ۱۱۴]

● شرح قصیده لامیه / ادبیات / فارسی
š.-e qasīde-ye lāmīyye
حزین، محمد علی بن ابی طالب، ۱۱۰۳ - ۱۱۸۰ قمری
hazīn, mohammad ‘alī ebn-e abī-tāleb (1692 - 1767)
تاریخ تألیف: ۱۱۷۰ق
قصیده لامیه به عربی در مدح و منقبت حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام در شصت و هفت بیت از شارح بدین مطلع: «یا حادی الورک عج بالقرب من طلل ×× و اقرأ سلامی سلیمی منتهی أملی». در این شرح دنباله هر بیت تحت عناوین «اللغة، الترجمة» اول لغات و مشکلات ابیات را به عربی بیان کرده پس از آن به شرح و ترجمه پرداخته است.
آغاز: لسان حال و ترجمان مقال بسپاس بلاغت اساس متکلمی جل شأنه گویاست که از آثار قلم بدیع الرقم ...
[دنا ۹۴۸/۶؛ الذریعه ۲۳۵/۹]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۰۸۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** تمام شد ترجمه این قصیده مبارکه بعون الله سبحانه ... حامداً لله حق حمده و الصلاة علی نبیه و آله من بعده.
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۱۶گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲/۵سم [ف: ۶ - ۹۴]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۷۹۶/۱
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج تریاکی، ۶گ (۱پ-

۶ر در متن و هامش)، ۱۴ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۱۶ - ۷۰۴]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۲۰/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** اللغه الاملاک جمع ملک بر تو باد نثار ... پیغمبران مرسل

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۱۷ق؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۲۰ص (۱۷-۳۶)، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۳۲ - ۳۰]

● **شرح القصیدة اللامیة = شرح القصیدة الغراء** / ادبیات / عربی

š.-ul-qaṣīdat-il-lāmīyya = š.-ul-qaṣīdat-il-ġarrā’

رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲ - ۱۲۵۹ قمری

raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798 - 1843)

وابسته به: القصیدة اللامیة؛ افندی، عبدالباقی (-۱۳)

تاریخ تألیف: چهارشنبه جمادی الاول ۱۲۵۸ق

قصیده لامیه از عبدالباقی افندی عمری موصلی به هنگام تشرف به بارگاه ملکوتی علی بن موسی الرضا در ۳۲ بیت سروده شد. رشتی این قصیده را به‌طور مفصل شرح نموده است. شرح قصیده مشتمل بر بیان مطالبی در خصوص مراتب ظهور و تجلی و تسلسل عالم وجود و تدرج سالک در مقامات که در هر یک از آنها به شناخت پاره‌ای از این معانی دست می‌یابد. در پایان به مقایسه بین پیامبر (ص) به عنوان خاتم الانبیاء و امام موسی کاظم (ع) به عنوان خاتم الاولیاء پرداخته است. در یک «مقدمه» در چند «مطلع»: «المقدمة هی فی مطلع الاشراق شمس النور یتجلی الظهور علی اکناف الطور الظاهر باختلاف مقابلة مرایاء القلوب ...». به خواهش شهزاده محمودخان، که از وی به سلطان به السلطان، الخاقان بن الخاقان السلطان محمودخان یاد می‌کند (گویا همانکه شیخ احمد احسایی به پرسش هایش پاسخ می‌داده است).

آغاز: الحمدلله الذی طرز دیباج الکینونه بسر البیونة بطراز النقطة البارزة عنها الهاء بالألف بلا اشباع و لاانشقاق ... فیقول العبد الجانی کاظم بن قاسم الحسینی الرشتی . قد ورد التوقیع الرفیع المنیع عن صدر دست الوزاره ...

انجام: عجائب المطالب و غرائب المقاصد و المآرب و فیما ذکرناه کفایة لأولی الألباب

چاپ: مشار عربی، ص۵۵۸؛ ایران، ۱۲۷۰؛ طهران، سنگی، ۱۲۷۲ق، وزیری، ۳۳۳+۱صص

[دنا ۶/۹۴۸-۹۴۹ (۱۵ نسخه)؛ الذریعة ۴۳/۱۴؛ مشار عربی ۵۵۸؛ فهرست مشایخ ۹۲/۲]

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۹۹۳/۱۱-عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** ای الظاهر و الباطن فالستر تنزل من القبر و القبر تنزل المیت و المیت تنزل الحی. فافهم.

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۳۵ص (۲۴۰-۲۷۴) [عکسی ف: ۱ - ۱۸۴]

۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۴۹۵

آغاز و انجام: برابر؛ قد فرغ من تسویدها ... فی شهر جمادی الأولی من شهور سنة ۱۲۵۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه جمادی الاول ۱۲۵۸ق؛ مصحح، احتمالاً برخی از اصلاحات به دست خود مؤلف و یا با نظر او انجام شده؛ جلد: تیماج زیتونی، ۲۵۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۴۲۹]

۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۹۲۰/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و تأدیة احکام الدین الی جمیع المکلفین ورد شبه الخصم و الکفار

خط:نسخ،بی‌کا، تا: ۱۲۵۸ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۷ص (۴۳-۱۴۹)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۳ - ۱۰۹۵]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۱۲۰-۱۲/۱۰

آغاز و انجام: برابر؛ وقد فرغ من تألیفها ومنشیها یوم الاربعاء فی شهر جمادی الاولی من شهور سنه ۱۲۵۸ امداً مصلیا مستغفراً

خط: نسخ، کا: عبدالعلی مراغی، تا: ۱۲۶۱ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳۴گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف: ۵ - ۲۴۷۴]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۴۹۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد قلی خراسانی، تا: سلخ ربیع الاول ۱۲۶۲ق، جا: کربلا تحت قبه حسینی (ع)؛ جلد: تیماج سبز، ۲۳۰گ، ۲۱سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۳۳/۱ - ۵۵]

۶. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۲۴۴۴

خط: نسخ، کا: عبدالکریم بن حاج عبدالرحیم قزوینی، تا: سه‌شنبه ۱۴ محرم ۱۲۶۲ق؛ اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۵۸]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۸۴۴

خط: نسخ، کا: غلامعلی بن کربلایی علی مردان شالی قزوینی، تا: دوشنبه رمضان ۱۲۶۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۸گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۲۶ - ۳۲۶]

۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۵۰۷/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** حتی یاتی وعدالله لا یخلف المیعاد والحمدلله رب العالمین والصلوة علی محمد وآله الطاهرین.

خط: نسخ، کا: ابوالحسن حسینی، تا: ۱ رجب ۱۲۶۸ق؛ جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۲ - ۴۴۲]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۳۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، کا: حاجی آقا بن عبدالله، تا: جمعه ۷ جمادی الثانی۱۲۶۹ق؛ مجدول محرر؛ تملک: علی بن نصرالله؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۹سم [ف: ۲۵ - ۲۹۸]

۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۵۷۷/۳۵

کا: سید علی اصغر پسر محمد قاسم طباطبائی زواره‌ای، بی‌تا، با

تاریخ ۱ جمادی الثانی ۱۲۷۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۳۶گ (۲۸۸ر-۳۲۳ر)، ۳۵ سطر (۱۴×۲۸)، اندازه: ۲۲×۳۹سم [ف: ۱۷ - ۴۱۳]

۱۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۰۳۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هم عیسی روح الله و الخضر و الالیاس و ادریس و هم الاحیاء الی یوم الوقت المعلوم

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: ورثه خان محمد خان عسکری؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج تریاکی، ۹۶گ، ۱۴ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۴ - ۱۱۳۵]

۱۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۷۳۲/۴

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۳۱گ (۶۴-۱۹۴)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۳ - ۱۲۳]

۱۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۴۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** ورد کل ذی حق بالحجج و البراهین و هم عیسی روح ا ... الوقت المعلوم و النقباء ثلاثون.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: کاغذی، ۵۵گ، ۱۸ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱۴ - ۱۶۶]

۱۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۲۴۹/۲-۷/۱۴۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هم عیسی روح الله والخضر و الالیاس و ادریس و هم الاحیاء الی یوم الوقت المعصوم والنقباء ثلاثون

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۷۳]

۱۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۵۴۹-۱۸/۶۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸۸گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۷۴]

● **شرح قصیدة لامیة** / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-in lāmīyya

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۰۷۷

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی خلق الانسان من کتم العدم؛ **انجام:** الیهم ان تعالوا و اسمعوا و الله اعلم

خط: نسخ، کا: محمد محسن بن محمد، تا: ۱۰۷۶ق؛ ضمیمه نسخه ش ۲۵۰۷۲ [رایانه]

● **شرح القصیدة اللامیة** / ادبیات / عربی

š.-ul qaṣīdat-il-lāmīyya

وابسته به: القصیدة اللامیة؛ اعشی، میمون بن قیس (-۷ق)

شرح مختصری بر قصیده لامیه میمون بن قیس معروف به «اعشی» است که پس از آوردن هر بیتی به شرح مشکلات لفظی و معنوی آن پرداخته شده است.

کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۱۳۹/۳

آغاز: قال اعشی هو یسمون بن قیس: ودع هریرة ان الرکب مرتحل ... هریرة کانت قینة لرجل من آل عمروبن مرشد اهداها الی قیس بن حسان بن تغلبة بن عمروبن مرشد فولدت؛ **انجام:** هاان تا عذرة الا تکن نفعت ×× فان صاحبها قدتاه فی البلد. ویروی فان صاحبها مشارک ... والمعنی ان هذه القصیده عذرای ذات عذر.تمت

کاملٌ؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج، مشکی، ۹گ (۱۰۰ر-۱۰۸پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف مخ]

● **شرح قصیدة لامیة** / ادبیات / عربی، فارسی

š.-u qaṣīdat-in lāmīyya

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۳۵۳

بی‌کا، تا: ۱۰۷۳ق؛ خریداری از رضا غیبی [رایانه]

● **شرح قصیدة لامیة** / ادبیات / عربی، فارسی

š.-u qaṣīdat-in lāmīyya

شرحی است بر قصیده لامیه که به زبان عربی و در فضایل و مناقب حضرت علی (ع) می‌باشد. این کتاب به دلیل افتادگی از ابتدا و انتهای نسخه شناخته نشد و در ابتدا ابیات را شرح کرده و در آخر دارای خاتمه است در بیان ولادت و وفات و مدت عمر چهارده معصوم و معجزات آنها. مؤلف این شرح را با استفاده از کتاب‌های حدیث اهل سنت نوشته و خود نیز کتابی به نام اربعین دارد.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۷۳۸

آغاز: ... سنیان نیز نقل نموده اند و با اینحال ابابکر و عمر را بران علیجناب؛ **انجام:** آورد و خبر کشته شدن ام فروه بآنحضرت رسید بیرون رفت بمنزله آن ضعیفه در نزد ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: خاندان حاج شیخ جعفر شوشتری (اهدایی)؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۹۴گ، ۱۴سطر (۹/۲×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴/۲×۱۹سم [رایانه]

● **شرح قصیده لامیه خمریه** / ادبیات / فارسی

š.-e qasīda-ye lāmīyya-ye xamrīyya

پیشاوری، محمد غوث، - ۱۱۵۵ ؟ قمری

pīšāvarī ‹mohammad qaws (- 1742)

شرح قصیده خمریه «سقانی الحب کاسات الوصال ×× فقلت لخمرتی نحوی تعالی» عربی عبدالقادر گیلانی از سید محمد غوث بن سید حسن قادری به فارسی. متن ۲۷ بیت است، در پایان از خود او (محیی الدین عبدالقادر حسین جیلی) یاد شده است.

آغاز: حمد بی حد و ثنای بی عد آن احدی را سزد که او را دوام بقا است ... اما بعد می‌گوید سید محمد غوث بن (فهرستواره)
[فهرستواره منزوی ۵۷۶/۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۹۱۴/۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** نام من مشهور عبدالقادر است ×× از ازل گشتم زجام عشق مست / زانکه در من هست لطف لایزال ×× هست جدم صاحب عین الکمال
تذکر: نام مؤلف به استناد فهرستواره منزوی ۵۷۶/۷ ذکر شد؛ خط: نستعلیق، کا: غلام حیدر، تا: یک‌شنبه ۲ جمادی الثانی ۱۲۹۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: گالینگور مشکی، ۱۵گ (۱۲۶پ-۱۴۰ر)، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۶ - ۷۳۴]

● **شرح قصیدة لامیة العجم** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-i lāmīyyat-il-‘ajam

نورانی ندوی، امیر
nūrānī nadavī ‹amīr
وابسته به: لامیة العجم = القصیدة اللامیة؛ طغرائی، حسین بن علی (۴۵۵-۵۱۴)
ترجمه و شرح بسیار مختصری است بر «لامیة العجم» طغرائی با مطلع «اصالة الرأی صانتنی عن الخطل ×× و حیلة الفضل زانتنی لدی العطل» که پس از آوردن ابیاتی از اصل، به شرح برخی از لغات مشکله آن پرداخته سپس آنها را ترجمه نموده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۷۶۳
آغاز: أصالة الرأی صانتنی عن الخطل ... اصالة الرأی جودته، و الخطل المنطلق الفاسد و العطل الصون، ترجمه خوبی رائی نی مجمعی سی محفوظ رکها
نسخه اصل: کتابخانه سید حسین مرتضی فرزند کاتب - پاکستان؛ خط: نسخ و نستعلیق هندی، کا: سید مرتضی حسینی (صدرالافاضل لکهنوی لاهوری)، تا: شنبه ۸ شوال ۷۶۳ق؛ ۲۰ص [عکسی ف: ۷ - ۳۵۶]

● **شرح قصیدة لامیة العجم** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-i lāmīyyat-il-‘ajam

بحرق، محمد بن عمر، ۸۶۹ - ۹۳۰ قمری
bahraq, mohammad ebn-e ‘omar (1465 - 1524)
وابسته به: لامیة العجم = القصیدة اللامیة؛ طغرائی، حسین بن علی (۴۵۵-۵۱۴)
شرحی است بر قصیده لامیه حسین بن علی عمید طغرایی که شارح آن را نشر العلم نام نهاده و تلاش کرده است تا به طور اختصار و به دور از اطناب قصیده مذکور را توضیح دهد و دقایق آن را بیان نماید.

[کشف الظنون ۱۵۲۸/۲]

قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۳۱/۴
آغاز: بسمله. قال الشیخ الامام العالم ... اما بعد فان القصیدة الفریدة المشهورة بلامیة العجم الجامعة للامثال السایرة و الحکم نظم الفاضل؛ **انجام:** فانت بالنفس لا بالجسم انسان و نسأل الله تعالی التوفیق لما یحبه و یرضاه من القول و العمل فی خیر و عافیة بمنه و کرمه تم الکتاب بعون الملک الوهاب.
خط: تحریری، بی‌کا، تا: شنبه ذیقعده ۱۲۲۰ق؛ مصحح؛ ۲۸گ (۱۸۷ر-۲۱۵پ)، ۲۳سطر [ف: - ۱۵۷]

● **شرح قصیدة لامیة العجم** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-i lāmīyyat-il-‘ajam

عیناثی، محمد بن محمد، ق۱۱ قمری
‘aynāsī, mohammad ebn-e mohammad (- 17c)
وابسته به: لامیة العجم = القصیدة اللامیة؛ طغرائی، حسین بن علی (۴۵۵-۵۱۴)
این شرح (گویا) از محمد بن محمد بن حسن عیناثی عاملی (- ۱۰۸۹) است. در دیباجه این شرح، مؤلف به توصیف از شرح صلاح الدین صفدی بر لامیه العجم پرداخته و می‌گوید این شرح حاضر اختصار شرح صفدی است با حفظ شیوه و سبک صفدی و مانند آن شرح به بیان «لغت»، معنی و اعراب» پرداخته است. عیناثی پس از ذکر یک بیت از لامیة العجم، گاه «قال الشارح» می‌آورد و گاه پس از شرح یک بیت می‌گوید: «کذا قال الشارح». از این شرح در الذریعه و دیگر مراجع و فهارس یاد نشده است. در الذریعه از شرحی از مؤلف ناشناس یاد شده که نسخه آن در کتابخانه مرحوم استاد محیط طباطبائی رحمة الله علیه موجود است که به نظر می‌رسد همین کتاب باشد. (عبدالحسین حائری)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۶۸/۳-طباطبائی
آغاز: بسمله الحمدلله الذی اظهر من افواه البلغاء جواهر الحکمه ... اما بعد فان من اجل شروح اللامیه المنسوبه الی الامام الطغرائی ... شرح الشیخ الامام ... صلاح الدین الصفدی غیرانه اورد فی من الاستطر ادات ما اخرجه عن وضعه ... فاختصرته فی نحو نصف عشر حجمه لکنی لم اخرج عن اتباع رسمه ... اصالة الرای صانتی عن الخطل قال الشارح رحمه الله تعالی اللقعه ... و الرأی هو التفکر فی مبادی الامور و النظر فی عواقبها؛ **انجام:** فماله بعد فکره ندم ... و لیکن هذا آخرما اردنا جمعه و اختصاره ... و قد فرغ من تحریر هذه القصیده اقل عبادالله عملا ... محمد بن محمد بن الحسن الحسینی الشهیر بالعیناثی العاملی و ذلک فی الیوم السادس ... من السنة التاسعه من العشر الخامس بعد الالف ... و الحمدلله وحده و صلی الله علی من لانبی بعده.

بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: سید محمد بن سید محمد مقیم؛ کاغذ: فرنگی و اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۵۷ص (۷۹-۱۳۵)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲۳ - ۲۴۹]

● شرح قصیدة لامیة العجم / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-i lāmīyyat-il-‘ajam

وابسته به: لامیة العجم = القصیدة اللامیة؛ طغرائی، حسین بن علی (۴۵۵-۵۱۴)

غیر همانند:

۱. تهران؛ ثامنی (آقای)؛ شماره نسخه:۷

بی‌کا، تا: ۹۹۰ق [نشریه: ۵ - ۱۱۱]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۳۹۱/۷

آغاز: بسمله، حمدله و بعد فهذا شرح القصیدة اللامیة المشهورة بلامیة العجم للطغرائی؛ **انجام:** فاقرب منهم و لا تطادعهم لن اردت لن لا ترعی هاملا ... واعظ الدهخوارقانی.

خط: نسخ خوش و نستعلیق کتابتی، کا: عبدالسلیم بن محمد مهدی بن محمد هادی واعظ دهخوارقانی، تا: ۱۱۵۹ق؛ کاغذ: نخودی و حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰ص (۱۰۱-۱۱۰)، مختلف السطر چلیپایی، اندازه: ۱۱/۴×۲۳/۵سم [ف: ۱۷ - ۴۲]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۰۶۷/۸

آغاز: اصالة الرای صانتنی عن الخطل ×× و حلیة الفضل زانتنی لدی العطل. رائی الاصیل یصوننی عن الاضطراب فی القول و العمل و حلیة علی تزیینی عند العطل ای عند التعری؛ **انجام:** یتربصون به الدوای اعاذنا الله منها و قد قیل ما قل فقد جل. تمت معانی هذه القصیده.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ رکابه‌دار؛ جلد: تیماج سرخ، ۹گ (۱۲۵ر-۱۳۳پ)، ۱۴سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۴۴ - ۲۳۱]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۹۷۳/۳

خط: نسخ، کا: خلف آل شیخ ابراهیم، تا: سه‌شنبه ۳ رمضان ۱۲۳۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۴۱۷]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۵۰/۱۳-طباطبائی

آغاز: بسمله هذه القصیده موسومه بلامیة العجم ناظم عقدها ... فخر الکتاب اسماعیل؛ **انجام:** و قد رایت فی بعض الشروح فاهرب منهم ان اردت ان لاترعی هاملا. به تاریخ ... ۱۲۴۷ ... در بلده کرمان جهنم اساس با نهایت تفرقه حواس.

شرح قصیده لامیة العجم طغرائی است؛ کا: سید عبدالباقی حسینی کاشانی، تا: ۱۲۴۷ق، جا: کرمان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۸ص (۲۱۳-۲۲۱)، اندازه: ۱۰/۵×۱۴سم [ف: ۲۳ - ۳۶۲]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۸۰۷/۸

آغاز: رای الاصیل یصوننی عن الاضطراب فی القول و العمل؛ **انجام:** و قد قیل ما قل فقد جل

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۶۵ق؛ ۶گ (۸۳ر - ۸۸ر) [ف: ۵ - ۳۶۹]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۵۸

آغاز: بسمله، هذه القصیدة الموسومة بلامیة العجم؛ **انجام:** و یتربصون الدائرة به.

این شرح معلوم نیست که از کیست؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: احمد بسطامی، تا: ۱۳ ربیع الثانی۱۲۸۷ق، واقف: نایینی؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: پارچه‌ای، ۱۱گ، ۱۷سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۷ - ۶۲۹]

۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۴/۱۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج خرمایی، ۱۲ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۴۹۳]

۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۳۹۹/۲

آغاز: بسمله. اصالة الرای صانتنی عن الخطل ×× و حیلة الفضل زانتنی لدی العطل. الاعراب: اصالة مبتداء مضاف الی ما بعده و المبتداء هو الاسم المجرد عن العوامل؛ **انجام:** یوثرون هلاکه و یتمنعون وقوع الاذی به و یتربصون بهم الدوائر

اول اعراب و ترکیب ابیات آمده و سپس معنی آن گزارش شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: ساغری یشمی، ۱۶گ (۱۵پ-۳۰پ)، اندازه: ۱۶/۵×۲۲/۵سم [ف: ۹ - ۳۶۷]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۲۲/۵

آغاز: اصالة الرآی صانتنی عن الخطل ×× و حلیة الفضل زانتی عن العطل؛ این رایی الاصیل یصوننی عن الاضطراب فی القول و العمل؛ **انجام:** قدر شحوک لامر ان فطنت له ×× فار بابنفسک ان ترعی مع الحمل؛ المعنی قدرموک و اهلوک لامر ... حساده الذین یؤثر و اهلاک ... و یتربصون به الدوائر اعاذنا الله منها و قد قیل ما قل فقده جل تمت معانی هذه القصیده.

لامیه طغرائی نیز شرح بسیار دارد و شرح حاضر، هیچیک از آنها که نگارنده می‌شناخت مطابقت ندارد؛ خط: نسخ، کا: بهاء الدوله، بی‌تا؛ پس از پایان شرح لامیة العجم (ص ۳۸۰-۴۱۰ دفتر) قصاید و قطعاتی از این شعراء یاد شده: قصیده‌ای با قافیه الف از میرزا محمد نصیر طبیب اصفهانی، ابیاتی با قافیه مثنوی از شریف ابن الهار درباره بازی شطرنج و شرح اعمال و مهره‌های آن در صدر این ابیات با قلم قرمز نوشته زیر که آمیخته با استعارات است دیده می‌شود: فی موضع الشطرنج و ما فیه من الحکم قیل هو عقلان متجادلان و جیشان متقابلان تجمعهم رقعة الجلود الشبیهه ببقعة الوجود، ضعوا مند لافی غایة التحریر للخیل و الرجل و الملک و الوزیر یناظرون بالدرج و الدقایق موزونون بمیزان الحقائق. اینک نخستین ابیات منظومه شطرنجیه: «الشاه لا یحضر عند الشاه ×× لانها من اعظم الدواهی / و الرخ لایولج فی المضایق ×× اذ ذالک بالطیور غیر لائق/ و العقد کالبیدق فی التحصین ×× و ضربة الفرزین کالکمین/ کذا اعتضاد الشاه للفرزان ×× موعظة فی السیر، للسلطان. پایان:قدر زوه للهدی متالا ×× ان الحکیم یضرب الا

مثالا/ و هذه خاتمه الارجوزه ×× و ما حوت من حکم عزیزه»، قصیده‌ای کوتاه از حسام الدین عیسی بن سنجر بن بهرام اربلی المولد و عامری النسب، ابیاتی از نابغه جعدی، ابوالحسن علی بن نبیه؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۱۴ص (۳۶۷-۳۸۰)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۳۱سم [ف: ۱۰ - ۱۰۲۵]

● **شرح قصیدة لامیة العجم** / ادبیات / فارسی
š.-e qasīde-ye lāmīyyat-ol ‘ajam
وابسته به: لامیة العجم = القصیدة اللامیة؛ طغرائی، حسین بن علی (۴۵۵-۵۱۴)

غیر همانند:

۱. تهران؛ لغت نامه دهخدا؛ شماره نسخه:۹۱/۲

آغاز: اصالة الرأی صانتنی ... الاصالة مصدر و اصل هر شیء ریشه و اساس اوست؛ **انجام:** رضی ... الانیق الذلل الرضا خشنودی ... و فرموده اید (نیمه کاره گذارده شده).
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: گالینگور خشتی [نشریه: ۳ - ۴۳]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۰۴۵/۹-ف

نسخه اصل: بادلیان شماره Pococ 33؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۳-۱۲۶]

● **شرح قصیدة لامیة العرب** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-i lāmīyyat-il-‘arab
زمخشری، محمود بن عمر، ۴۶۷ - ۵۳۸ قمری
zamaxšarī, mahmūd ebn-e ‘omar (1075 - 1144)
وابسته به: لامیة العرب؛ شنفری، ثابت بن اوس (-۵۱۰)
شرح قصیده لامیه العرب و به نام اعجب العجب موسوم است، با مطلع: «اقیموا نبی امی صدور مطیکم ×× فانی الی قوم سواکم لامیل». ادبا و علمای عرب زبان دیگری چون ثعلب و نخجوانی بر این قصیده شرح نوشته اند، ولی در نظر علمای فن شرح زمخشری مرجع استفاده فحول است. قصیده لامیه حاوی شصت و هشت بیت در فخر و حماسه و در نهایت فصاحت و بلاغت سروده شده است. شرح قصیده لامیه در چهار فائده در خصوصیات کلام شعر و قافیه موزون در حسن و فصاحت مشحون به مسائل اعراب و اشتقاق و فنون ظریفه معانی بیان ادب عرب سخن رفته است. در لغت نامه دهخدا آمده است که لامیه نام سال هشتم بعثت رسول اکرم (ص) یا سال هشتم نزول قرآن به مکه است. در این سال سوره‌های سجده، لقمان، روم و عنکبوت که افتتاح هر چهار به الف و لام میم است نازل شد.
چاپ: دمشق، وزارة الثقافة، محقق عبد المعین الملوحی، چاپ اول، در کتاب الامیتان، ۱۳۸۵ق؛ طبع هذا الشرح محمد بن القاسم المقری فی القاهرة سنة ۱۳۲۴هـ/ ۱۹۰۶م و ۱۳۲۸هـ/ ۱۹۱۰م؛ بیروت، ۱۹۷۲م
[دنا ۹۵۰/۶؛ مجمع العلمی العراقی ۳۸۸/۲؛ معجم المؤلفین ۱۸۶/۱۲؛ کشف ۱۵۳۹/۲؛ بروکلمان عربی ۱۰۷/۱]

تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۱۷۳۲

آغاز: بسمله - انبغ کلام رصعته براعة و ابلغ نظام رصعته براعة شکر من انطق اللسان با الکلم النوابغ و طوق الانسان با النعم انسوابغ و علم بالقلم معانی البیان و بدیع الحکم ... من لطائف مطلع هذا القصیده انه لا یتقطع فی تقطیعه کلمة کما تری. اقیموا نبی امی صدور مطیکم ×× فانی الی قوم سواکم لامیل: المطی جمع مطیه ... الی آخر؛ **انجام:** ویر کدن بالاصال حولی کاننی من العضم ادفی ینتجی الکیج اعقل. یرکدن بضم کاف بعدها مهملة یسکن و الراکد الساکن یقال یرکد الباء و الهوا اذا سکنه ... هذا الشرح لجملة الشروح ناسخ و ان کان بینی و بین عدنا مزایا مؤلفیها فراسخ فقد شاع بین الافاضل انه قدیوتی المفضول عالم نیله الفاض و الله یقول الحق و هو ایهدی السبیل و حسبنا الله و نعم الوکیل.
خط: نسخ ترکی، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: ناصرالدین شاه قاجار؛ کاغذ: ترمه ترکی، جلد: مقوای روکش کاغذ نباتی، ۶۳ص، ۳۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۷ - ۴۹۹]

● **شرح قصیدة لامیة العرب** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-i lāmīyyat-il-‘arab
نخجوانی، مؤید بن عبداللطیف، ق ۱۰ قمری
naxjavānī, mo’ayyed ebn-e ‘abd-ol-latīf (- 16c)
وابسته به: لامیة العرب؛ شنفری، ثابت بن اوس (-۵۱۰)

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۴/۱

آغاز: بسمله، هذا شرح لامیه العرب للموید بن عبد اللطیف بن سعد النقحوانی
خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج عنابی، مذهب، ۲۳ص (۱-۲۳)، ۲۴ سطر (۱۰/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۷ - ۱۸۴]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۰۶۷/۷

آغاز: بسم الله تعالی قال الشنفر الازدی ثم الاوسی و یقال انها منحولة قالها خلف الاحمر و اکثر العلماء اجمعوا علی انها له. اقیموا بین امی صدور مطیکم ×× او انی الی قوم سواکم لا میل؛ و یروی لبنی ای خذوا فی امرکم و انتبهوا من رقدنکم؛ **انجام:** و المعقل الحصین و انما سمی معقلاً لأنه یعقل و یحله و یقیم فیه.
در فهرست ناشناس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ رکابه‌دار؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۲گ (۱۱۴ر-۱۲۵ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۴۴ - ۲۳۰]

۳. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۷۱/۴

بی‌کا، تا: ۱۴ رجب ۱۲۴۹ق [ف: ۳ - ۳۱]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۵۱/۲۰

آغاز: اقیموا بنی امی صدور مطیکم ×× فانی الی قوم سواکم لا امیل؛ یقول انظروا لانفسکم فانی مباینکم و یقال للرجل الحایر عن القصد اقم صدر مطیتک واصله ان ینام الراکب؛ **انجام:** اذا کانا عقلا ف الحبل و المعقل الحصین و انما سمی معقلاً لانه یعقل فیه و یحل و یضم فیه و الله اعلم

کامل؛ خط: نستعلیق شکسته، کا: میرزا علیرضای رشتی مستوفی، تا: ۱۶ ربیع الاول ۱۲۵۰ق، جا: تهران؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۵گ (۱۲۹پ-۱۳۳ر)، ۲۷ سطر (۲۰/۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۷/۹×۲۸/۶سم [ف: ۲۹/۱ - ۴۵۸]

۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۲۹۶/۳

آغاز: اقیمو بنی امی ... لا میل و یروی لبنی ای خذوا فی امرکم و انتبهوا من رقدتکم؛ **انجام:** و المعقل الحصین و انما سمی معقلا لانه یعقل و یحله ربقته فیه.

در فهرست ناشناس؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۱ق؛ ۹گ (۳۶ر-۴۴پ) [ف: ۵ - ۲۲۱]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۸۰۷/۲

آغاز: اقیموا بنی امی صدور مطیکم ×× فانی الی قوم سواکم لامیل؛ یقول انظرو الانفسکم فانی مبائنکم و یقال للرجال بجایر عن القصة؛ **انجام:** و المعقل الحصنی و انما سمی معقلاً لانه یعقل فیه و یحل و یضم فیه و الله اعلم. تمت شرح اللامیة العرب للشنفری فی شهر جمادی سنة ۱۲۶۷.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۶۷ق؛ کاغذ: فرنگی، ۴ص (۱۳۹-۱۴۲)، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۱۳ - ۲۱۶]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۳۶۲

آغاز: بسمله، اقیموا بنی امی صدور مطیکم؛ **انجام:** یعقل فیه و یحل و یصم فیه و الله اعلم

در فهرست ناشناس؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۵۴]

● شرح قصیدة لامیة العرب / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-i lāmīyyat-il-‘arab

نحوی، محمد بن یحیی

nahvī, mohammad ebn-e yahyā

وابسته به: لامیة العرب؛ شنفری، ثابت بن اوس (-۵۱۰)

تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۵۶/۴

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة علی افصح البلغاء سیدنا محمد خاتم النبیین ... قال علیکم بلامیة العرب فانها تعلم مکارم الاخلاق وهی هذه و لها شرحان مختصر ان احدهما ینسب الی الشیخ العارف ... مهذب الدین ... و الاخر الی الواسطی؛ **انجام:** و انما جعل نفسه من العصم لشدة انسهابه ... تمت القصیدة اللامیة

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی، ۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۸۹۷]

● شرح قصیدة لامیة العرب / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-i lāmīyyat-il-‘arab

وابسته به: لامیة العرب؛ شنفری، ثابت بن اوس (-۵۱۰)

ناشناس:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۹۰۲/۲

آغاز: اقیمو ابنی امی صدور مطیکم یخاطب قومه و یؤذنهم بالرحیل و المطی؛ **انجام:** و هو فی محل نصب علی الحال فافهم ذلک و الله اعلم بالصواب. تمت القصیده مع شرحها و الحمدلله رب العالمین آمین تمت.

خط: نسخ بشیوه ترکی، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: ترکی، جلد: کاغذ آبی، ۱۹ص (۱۱۴-۱۳۲)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۱۷ - ۲۹۳]

۲. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۵۹۲/۲۰

از روی دو شرح ابی نصر محمد بن یحیی بن کرم نحوی و واسطی؛ خط: نسخ، کا: محمد اسمعیل بن عبدالنبی نصیری، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج مشکی، ۷گ (۲۳۳پ-۲۳۹پ)، قطع: خشتی [نشریه: ۲ - ۱۲۶]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۹۷۳/۴

خط: نسخ، کا: خلف آل شیخ ابراهیم، تا: ۵ شوال ۱۲۳۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۴۱۷]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۵۰/۱۲-طباطبائی

آغاز: بسمله هذه القصیده موسوم بلامیه العرب منسوبة الی الشنفری؛ **انجام:** ای طویل القرن و کنی به عن ذکرها و شبه نفسه به.

کا: سید عبدالباقی حسینی کاشانی، تا: ۱۲۴۷ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۰ص (۲۰۴-۲۱۳)، اندازه: ۱۰/۵×۱۴سم [ف: ۲۳ - ۳۶۲]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۵۰/۱۲-طباطبائی

آغاز: بسمله هذه القصیده موسوم بلامیه العرب منسوبة الی الشنفری؛ **انجام:** ای طویل القرن و کنی به عن ذکرها و شبه نفسه به.

کا: سید عبدالباقی حسینی کاشانی، تا: ۱۲۴۷ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۰ص (۲۰۴-۲۱۳)، اندازه: ۱۰/۵×۱۴سم [ف: ۲۳ - ۳۶۲]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۸۹۹/۵

آغاز: قال الشنفری الازدی اقول الشنفری علی وزن فنعلی و هو العظیم الشفقین و قیل الکثیر الشعر و کان من العدائین الموصوفین؛ **انجام:** و انما جعل نفسه من العصم لشدة أنسها به مثلما تأنس بعضها بعضا وقت العشیات تمت القصیدة اللامیة للشنفری و الحمدلله.

شرح مختصری است بر قصیده «لامیة العرب»؛ خط: نسخ، بی‌کا،

تا: با تاریخ ۱۲۵۰ق، ۱۱گ (۱۰۹پ-۱۱۹) [ف: ۲۶ - ۳۷۸]

۷. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۵۱/۲۱**

آغاز: قال الشنفری الازدی و الشنفری علی وزن فنعلی و هو العظیم الشفتین و قیل الکثیر الشعر و کان من العدائین الموصوفین به حتی ضرب به المثل فی مثل ذلک فقیل اعدی من الشنفری. قال اقیموا الخ. المطی و المطیة الطهر واحد و جمع سمیت بذلک لانها تمتطی ای ترکب مطاها؛ **انجام:** الصوت الخفی هومت ای سکنت الکلاب ریع افزع و الاجدل الصقر

کامل؛ خط: نستعلیق شکسته، کا: میرزا علیرضای رشتی مستوفی، تا: با تاریخ ۱۲۵۰ق، جا: تهران؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۵گ (۱۲۹پ-۱۳۳ر حاشیه)، ۲۷ سطر (۱۰/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۱۷/۹×۲۸/۶سم [ف: ۲۹/۱ - ۴۵۸]

۸. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض ۱۴۲۹۱**

این شرح غیر از شرح ثعلب و نخجوانی و زمخشری است؛ خط: نسخ، کا: عبدالعلی مراغی، تا: ۱۲۵۵ق [الفبائی: - ۳۵۴]

۹. **کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۱۳۹/۴**

آغاز: قال الشنفری: اقیموا بنی امی صدور مطیکم ×× فانی الی قوم سواکم لامیل ... یخاطب قومه و یؤذنهم بالرحیل و المطی الابل سمیت بذلک لانها تمطی ای ترکب مطاها و هو ظهرها؛ **انجام:** و انی لاعتام الرجال بخلتی ×× الی الرای فی الاحداث حین تحین؛ اعتام اختار وعیمة المال خیرته یقال اعتامه واعتماه اختاره تم.

کامل، پس از آوردن هر بیتی مشکلات لفظی وادبی آن برطرف و معنی روانی از آن ارائه شده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۰ق؛ جلد: تیماج، مشکی، ۱۱گ (۱۰۸پ-۱۱۸پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف مخ]

۱۰. **تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۸۰۷/۵**

آغاز: الارقط الذی منه سواد و بیاض؛ **انجام:** و انما سمی مقصدا لانه یعقله و یحله و یقیمه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۶۵ق؛ ۳گ (۶۷ر-۶۹ر) [ف: ۵ - ۳۶۹]

۱۱. **تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۸۰۷/۷**

آغاز: الارقط الذی منه سواد و بیاض؛ **انجام:** و انما سمی مقصدا لانه یعقله و یحله و یقیمه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۶۵ق؛ ۷گ (۷۷ر-۸۳ر) [ف: ۵ - ۳۶۹]

۱۲. **تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۰۵۱/۱**

آغاز: اقیموا بنی امی ... یخاطب قومه و یوذنهم بالرحیل و المطی الابل سمیت بذلک لانهی تمطی؛ **انجام:** من العصم اوفی ...

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد تقی لسان الملک سپهر، تا: رجب ۱۲۶۶؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۱۰گ (۲ر-۱۱پ)، اندازه: ۱۳/۳×۲۱/۸سم [ف: ۹ - ۱۲۱]

۱۳. **تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۳۹۹/۱**

آغاز: اقیمو بنی عمی ... و فی الارض منای للکریم عن الاذی + وفیها لمن خاف القلی متحول، الاعراب: الوا و عاطفة و فی الارض جار و مجرور خبر مقدم و؛ **انجام:** ظنا افی من نوعهن

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: ساغری یشمی، ۱۴گ (۲ر-۱۵ر)، اندازه: ۱۶/۵×۲۲/۵سم [ف: ۹ - ۳۶۷]

۱۴. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۶۲**

آغاز: اقیموا بنی امی صدور مطیکم؛ **انجام:** و یقال کیح و کاح منل مخ ریرودار (کذا).

خط: نسخ و نستعلیق، کا: احمد بسطامی، تا: ۱۲۸۷ق؛ واقف: قائم مقام؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: پارچه‌ای، ۱۴گ، ۱۷ سطر (۷×۱۶)، اندازه:۱۴×۲۲سم [ف: ۷ - ۶۳۰]

۱۵. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۹۹**

آغاز: اقیموا بنی امی صدور مطیکم ×× فانی الی قوم سواکم لامیل؛ یخاطب قومه و یؤذنهم بالرحیل. المطی الابل سمیت بذلک لانها تمطی ای ترکب مطاها و هو ظهرها. و یقال سوی و سوی بکسر السین و ضمها و هما مقصوران. فان فتحت السین مددت فقلت

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج زرد، ۱۹گ، ۱۲ سطر (۷/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۲ - ۱۴۴]

۱۶. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۸۷/۲-۴/۱۵۷**

آغاز: بسمله قال الشنفری الازدی اقول الشنفری علی وزن فنعلی وهو العظیم الشفتین وقیل الکثیر الشعر ... اقیموا بنی امی صدور مطیکم ×× فانی الی حمی سواکم لامیل، المطی والمطیة الظهر واحد؛ **انجام:** وانما جعل نفسه من العصم لشدة انسها به مثلها نانسوا بعضها بعضاً وأنت العشبان تم اللامیة المبارکة

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۵گ، ۱۵ سطر [ف: ۵ - ۲۶۵۹]

۱۷. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۲۲/۴**

آغاز: بسمله شرح قصیده لامیه العرب شنفری بن ملبد الازدی و اسمه عمر بن مالک ذکره بن حجه (در نسخه ما بغلط: ابن حجر) فی نزهة الالباب و الشنفری فنعلی فکان عداء و منه المثل اعدا من الشنفری.آغاز شرح: بسمله قال الشنفری الازدی ثم الاوسی و یقال انها منحوله قالها حلف الاحمر و اکثر العلماء اجمعوا علی انهاله اقیموا بنی امی صدور ... و یروی لبنی ای خذوا فی امرکم و انتبهوا من رقدتکم؛ **انجام:** و المعقل الحصن و انما سمی معقلا لانه یعقل من یقیم فیه.

در فهرست مجلس جلد ۲۹ ص ۴۵۸ این شرح را از نخجوانی دانسته ولی آغاز آن با رساله‌ای که او معرفی کرده ناهماهنگ است؛ خط: نسخ، کا: بهاء الدوله، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۱۷ص (۳۵۰-۳۶۶)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۳۱سم [ف: ۱۰ - ۱۰۲۵]

۱۸. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۵۰۵/۴**

آغاز: بسمله. هذه القصیدة موسومة بلامیة العرب منسوبة الی الشنفری الازدی؛ **انجام:** و کنی به عن ذکرها و شبه نفسه به.

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۴۲گ (۱۱-۵۲)، ۱۲ سطر

(۶×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱۳ - ۳۴۵۴]

● **شرح قصیدة لامیة العرب** / ادبیات / عربی، فارسی
š.-u qaṣīdat-i lāmīyyat-il-'arab
وابسته به: لامیة العرب؛ شنفری، ثابت بن اوس (-۵۱۰)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۶۴۴/۱
آغاز: قال الشنفری ابن ملبد الاوسی ثم الازدی ... الحجر ابن الهنو ابن الازد ابن الغوث ابن ... زید بن کهلان ابن سبا و الشنفری العظیم الشفتین اقیموا بنی امی صدور مطیکم؛ **انجام:** و یقال و علی اعقل و ارویه عقلا اذا ... تصعد فی الجبل و یقال کیح و کاح مثل مخ ... ورار.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۶ و ۷؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ترکی، ۴۰ گ (۱پ-۴۰ر)، ۱۳سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۶/۵سم [ف: ۲۸ - ۱۷۸]

● **شرح قصیدة لامیة العرب** / ادبیات / فارسی
š.-e qasīda-ye lāmīyya-ye 'arab
وابسته به: لامیة العرب؛ شنفری، ثابت بن اوس (-۵۱۰)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۳۹۴/۲
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۱۰ سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۲۵۷]

● **شرح قصیدة لامیة امرؤ القیس** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-i lāmīyyat-i imri'-ul-qays
در این نسخه معلقه معروف امرو القیس یعنی قصیده «قفانبک ...» شرح شده است. قسمت اول قصیده افتاده و در این نسخه شرح نسخه از بیت: «تقول و قد مال الغبیط بناماعاً ×× عقرت بعیری یا مرو القیس فانزل» شروع می‌شود تا بیت: «کان السباع فیه غرقی عشیه ×× بارجائها القصوی انا بیش عنصل». ابیات به تنهایی آمده و کلمه به کلمه شرح شده است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۲۷/۴
آغاز: ان هذا الیوم کان من محاسن الایام الصالحة التی؛ **انجام:** باصول البصل البری لانها متلطخه بالطین و التراب.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: کشمیری، نخودی، جلد: مقوایی، ۱۸ص(۱۸۳-۲۰۰)،۱۹-۲۴سطر(۱۰/۵×۱۴/۵)،اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۹ - ۲۹]

● **شرح قصیدة لامیة فی ابنیة الافعال** / صرف / عربی
š.-u qaṣīdat-in lāmīyya fī abnīyat-il-af'āl
در صرف است. ناظم قصیده ابن مالک است ولی نام شارح آن ذکر نشده است.

شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۷-ب/۲/۶۵۱
آغاز: بسمله و به نستعین - الحمد لله الحمید المجید - المبدی المعید - الفعال لما یرید حمدا یوافی نعمه و یکافی المزید؛ **انجام:** مما یخشاه بمنه و کرمه ... تم الکتاب بعون الملک الوهاب عصر یوم الخمیس عاشر شهر جمیدی الاخری احد شهور العام سنه السادس و الستین و الف هجریه ... بقلم مالکی العبد الجانی علی بن اسماعیل بن رضی بن عبدالله الحسینی البحرانی ...
خط: نستعلیق، کا: علی بن اسماعیل بن رضی بن عبدالله حسینی بحرانی، تا: ۱۰۶۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۴۰گ، ۱۹ سطر (۶×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲ - ۲۳۴]

← شرح القصیدة اللامیة الکلامیة ← شرح بدء الامالی

● **شرح قصیدة اللامیة للاعشی** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-il-lāmīyya li-l-a'šā
وابسته به: القصیدة اللامیة؛ اعشی، میمون بن قیس (-۷)
شرح قصیده لامیه میمون بن قیس بن جندل اعشی است که نام شارحش را نمی‌شناسیم. تنها یک نسخه دیگر از آن در دانشگاه فؤاد اول قاهره در دسترس است (مورخ ۱۱۴۳ق).
[بروکلمان ج۱، ص ۱۴۷-۱۵۱؛ تاریخ نگارشهای عربی، ج ۲، ص ۲۱۹-۲۲۲؛ دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ج۹، ص ۳۸۴-۳۸۸؛ معهد المخطوطات، ادب، ج۴، ص ۱۵۷-۱۵۸]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۵۱/۱۰
آغاز: للاعشی الباهلی: ودع هریرة ان الرکب مرتحل ×× و هل تطیق و داعا ایها الرجل؛ هریره کانت قینة لرجل من آل عمرو بن مرثد فولدی له خلیداً لانه یقول فی القصیدة جهلاً بام خلید؛ **انجام:** قیل له النسا و بشیط یهلک و قیل یرتفع و اصل کل شیء الظهور و البطل الشجاع
خط: نستعلیق شکسته، کا: عبدالحسین خان خلف مرحوم محمد حسین خان صدراعظم اصفهانی، تا: با تاریخ ۱۲۵۰ق، جا: تهران؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۴گ (۸۰-۸۳ر)، ۲۷ سطر (۱۰/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۱۷/۹×۲۸/۶سم [ف: ۲۹/۱ - ۴۵۵]

● **شرح قصیدة لغزیة** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-i luġazīyya
حسینی اردبیلی، نظام الدین، ق۱۳ قمری
hoseynī ardabīlī, nezām-od-dīn (- 19c)
ماتن و شارح قصیده نظام الدین حسینی اردبیلی (زنده در ۱۲۹۳ق). اول سه قصیده را به شرح آتی نوشته: ۱. به مطلع: «الا یا حبذا اسم و المسمی ×× الا طوبی لذات و صفات ...» در مدح امام جمعه؛ ۲. به مطلع: «الا یا حبذا اسم ذوشئون ×× و منه العلم و الفضل الکثیر ...» حاج میرزا جعفر تبریزی؛ ۳. به مطلع: «عفاک

الله اخبرنی عن اسم ×× الا یا ایها المولی الجلیل ...» حاج میرزا باقر مجتهدی؛ بعد قصیده اول را شرح داده است.

تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۱۷/۳

آغاز: یا من علم آدم الاسماء کلها ×× و جعله طلسماً لسرائر الامکان ... / الا یا حبذا اسم و المسمی ×× الا طوبی لذات و الصفات؛ **انجام:** الهی لا تفرق بین ذاکا ×× و بین الاولیاء و الهداة ... و اصلها ثابت فی ریاض الجنة التی وعد الرحمن عباده و فرعها فی السماء ای فی مساء قلوب العلماء الراسخین سیما اعلمهم و افضلهم و هو ذلک المسمی ...

خط: نسخ، کا: محمد بن لطفعلی فرزند امام جمعه مذکور در فوق، تا: ۱۲۹۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی سیاه، ۳۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۲/۵سم [ف: ۲ - ۸۹۸]

● **شرح قصیدة المتنبی** / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il-mutanabbī

وابسته به: دیوان المتنبی؛ متنبی، احمد بن حسین (۳۰۳-۳۵۴)

شرح قصیده متنبی در مدح سیف الدوله بعد از داخل شدن ملک روم بر او.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۰۹۹/۱۱

خط: نسخ، کا: محمد بن شاه بن محمد ناعمری مریبانی، تا: ربیع الاول ۷۱۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱ص (۳۷۷)، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۲۵ - ۱۱۱]

← شرح قصیده مجمع الفوائد > شرح قصیده حولیه

● **شرح قصیدة مخمس زین الدین عاملی** / ادبیات / فارسی

š.-e qasīde-ye moxammas-e zayn-od-dīn-e ʻāmelī

کاشانی، حبیب الله بن علی مدد، ۱۲۶۲ - ۱۳۴۰ قمری

kāšānī, habīb-ol-lāh ebn-e ʻalī madad (1846 - 1922)

در ایام محرم الحرام و تعطیلات دروس حوزوی مؤلف مناسب دیده شرحی فارسی بر قصیده مخمسه شیخ زین الدین عاملی فرزند صاحب معالم که مشتمل بر ۲۶۰ بیت بوده بنگارد و در این شرح لغات آن را ترجمه و حاصل معنای هر بیت را با لفظی آسان بیان و در تمام موارد رعایت اختصار را نموده و مفصل آن را حواله به کتاب خود «تذکرة الشهداء» داده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۹۰۵/۱

آغاز: الحمد لله الذی جعلنا من الباکین علی الحسین (ع) و اولیائه و الصلاة علی محمد سید النبیائه و اصفیائه

نسخه اصل: کتابخانه مؤلف ـ کاشان؛ کاتب = مؤلف، بی‌تا، ۳۴ص (۱-۳۴) [عکسی ف: ۳ - ۱۰۴]

● **شرح القصیدة المسماة بالعروس** / ادبیات / عربی و فارسی

š.-ol-qasīdat-el-mosmāt-e be-l-ʻarūs

خوئی، محمد بن ابوالقاسم، ق۱۳ قمری

xū'ī, mohammad ebn-e ab-ol-qāsem (- 19c)

پس از یک مقدمه کوتاه مسجع به عربی به شرح و تفسیر قصیده به مطلع: «عوجاً علی طلل بالقفص خلانی ×× اقوی فقطانه ارال هیقان» پرداخته است.

تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۰۰/۵

آغاز: الحمدلله الذی معانی تجلیله فی مغانی النفوس عروس و لوامع تهلیله علی سفینة الفؤاد عکوس الفرد الصمد الذی حمده مصارع فی بیت مدور العبودیة و قد؛ **انجام:** قالوا علی طرب بالقول لا کذب ×× الحمدلله شکراً کل ازمان. گفتند بر وجه طرب و سرور بگفتاریکه صدق بود نه کذب و ستایش و سپاس مر خداوند جلیل الاساس است در حالیکه شکر کننده بودند در هر زمان ...

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۶۷ق، جا: اصفهان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی، ۲۵گ، ۲۲-۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۲ - ۸۹۹]

● **شرح قصیده مشتمل بر اسم اعظم** / متفرقه / عربی

š.-e qasīde-ye moštamel bar esm-e aʻzam

قصیده‌ای است به زبان عربی شامل کلماتی مبهم و مطالبی دور از فهم و ۸۷ بیت است. نویسنده که ابیات آن را شرح کرده است، مدعی است که هر کس آن را به طریقش بشناسد، کوه‌ها را برمی‌کند و دریاها را منجمد می‌سازد و هزاران قدرت دیگر پیدا می‌کند!

شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۷۵۰/۳

آغاز: هذا شرح اسم الله الاعظم و تفسیر السریانیة التی فی القصیدة المشتملة علی اسم الله الاعظم؛ **انجام:** فیکفیک ان الله صلی بنفسه ×× و املاکه صلت علیه و سلمت / و صلی الهی کل یوم و لیلة ×× علی المصطفی و الال ما تسلمت. تمت - ۲۵ رجب ۱۲۵۲.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی کلفت، جلد: مقوا با کاغذ سبز، ۹گ، ۱۷ سطر (۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱ - ۲۴۰]

● **شرح قصیده مصنوع** / ادبیات / فارسی

š.-e qasīde-ye masnūʻ

عزیزی، یوسف

ʻazīzī, yūsof

وابسته به: قصیده مصنوع = بدایع الاسحار؛ سلمان ساوجی،

سلمان بن محمد (۷۰۹-۷۷۸)
به نام یکی از صدور ساخته، به فارسی با یک «مقدمه» و چند «فصل» در آغاز، سپس خود قصیده است با شرح عزیزی گویا همان سراینده مساحت و منطق و قافیه و رمل.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۴۵۸/۱
آغاز: حمد و ثنای بی پایان و شکر و سپاس فراوان؛ **انجام:** نظم و نثر تست عقد لولو و گنج گهر.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۱۲ سطر (۶×۱۱)، قطع: ربعی [ف: ۱۷ - ۱۳۹]

● **شرح قصيدة المضرية فی مدح خير البرية** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-il muḍirrīya fī madḥ-i xayr-il barīyya
وابسته به: القصيدة المضرية؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)
شرح کوتاهی است بر قصیده مضریه بوصیری که در مدح حضرت پیامبر سروده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۱/۹۴-۱۹۹۴/۱
آغاز: الحمدلله المتفرد باسمه الاسماء المختص بالملك الاغر الاسما الذی لیس دونه منتهی ... اما بعد فلما سامنی الدهر علی ما هو عادته بالارزا؛ **انجام:** و یحشر فی الرعیل الاول و اهل الباب الایمن من اهل شفاعته هنالك الولاية لله الحق هو خیر ثوابا و خیر عقابا.
خط: نسخ، کا: خالد بن یوسف قارصی، تا: ۹ شعبان ۱۲۹۹ق؛ جلد: مقوا، ۲۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۶۳۴]

● **شرح قصیده معجزات** / تاریخ پیامبر اکرم (ص) / فارسی
š.-e qasīde-ye mo‘jezāt

حسینی هروی، حسین بن غیاث الدین، - ۹۲۸ قمری
hoseynī heravī, hoseyn ebn-e qīyās-od-dīn (- 1522)
تاریخ تألیف: ۹۰۰ق
شرحی است از سید قاضی اختیار حسینی منشی شاگرد جامی بر قصیده جامی درباره معجزات پیامبر. در آن از خود شارح و اساس الاقتباس او و از جامی یاد شده و می‌گوید که این کتاب را به نام همان کسی ساختم که این شرح به نام او است. او در آن سخنان امام صادق را آورده و در پایان از فضایل علی یاد کرده است. ۵۴ بیت آن، شرح شده است. در مقدمه می‌گوید: «خطاب آمد بمن کای اختیاری ×× چرا چندین زدانش بر کناری / هزار آتش ز عشق و تو فسرده ×× به پیشت چشمه خضر و تو مرده / شده از تشنگی جانت بتاراج ×× لبالب اینچنین دریای مواج».

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۳۶۰/۲
آغاز: نماند که یکی از معجزات حضرت رسالت پناهی صلوات الله و سلامه علیه که رشحات؛ **انجام:** نعتش ز بس فرخندگی جانرا دهد پایندگی ×× هست آن زلال زندگی می‌باش از آن رطب اللسان
خط: نستعلیق خوش، کا: مریم بن سلطان بایزید، تا: ۹۸۲ و ۹۸۶ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج، ۸۲ص (۳۵-۱۱۶)، ۱۷-۱۲ سطر، اندازه: ۱۰/۶×۱۷/۲سم [ف: ۱۷ - ۳۹۹]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۰۸۸/۱
آغاز: قصیده: بانک رحیل ای قافله بر خاست خیز ای ساربان ×× رختم بنه بر راحله آهنگ رحلت کن روان؛ شرح: قصیده تعداد بعضی معجزات حضرت صلوات الله علیه که ملا جامی گفته از سید اختیار منشی. بسم الله الرحمن الرحیم ×× سر ورق معجزه‌های قدیم / بر سر سی جزو کلام است امام ×× چون مه نو غره ماه تمام؛ پاگا پروردگاری که نظم سلسله کلیات از بدایع صنایع او قصیده ایست مطلعش مرصع بجوهر نور محمدی که اول ما خلق الله نوری اشارتیست بدان؛ **انجام:** و وصول بآن مترسمان خیال پرست را میسر نیست بسر قصه سیمرغ و غصه هدهد کسی برسد که شناسای منطق الطیر است. تو چه دانی زبان مرغان را ×× که ندیدی دمی سلیمان را نسئل الله الاطلاع علی حقائق الامور و الاستضائة بلوامع انواره و صلی الله علی سیدنا محمد نا و آله اجمعین.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ با سرلوح، مجدول؛ کاغذ: سپاهانی کبود، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۲گ (۱پ-۱۰۲ر)، ۱۴ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۰۳۴]

● **شرح القصيدة المقصورة** / ادبیات / عربی
š.-ul-qaṣīdat-il-maqṣūra

کماری، محمد بن سلمان
kamārī, mohammad ebn-e salmān
وابسته به: المقصور و الممدود = قصیدة ابن درید؛ ابن درید، محمد بن حسن (۲۲۳-۳۲۱ق)
قصیده مقصورة از ابوبکر محمد بن الحسن بن درید لغوی بصری معروف به ابن درید. گزارش از محمد بن سلمان الکماری.
آغاز: بسمله. الحمدلله الذی جعل العربية مفتاح آیاته و مسراح لطایفه ... و بعد فیقول ... محمد بن سلیمان الکماری لما رأیت القصیدة المقصورة اللتی

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۲۰۰/۳
آغاز: برابر
فقط مقدمه آن موجود است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۶ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱گ (۹ر-۹پ)، اندازه: ۱۳×۲۹/۵سم [ف: ۳۸-۲۷۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۶۳۶/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** منصوب تقدیراً لانه حال ایضاً. تمت و الحمدلله رب العالمین (وقع الفراغ من ساخت الکتاب المبارک یوم السابع و العشرون من شهر رمضان ...)
خط: نسخ، بی‌کا، تا: رمضان قرن ۱۲؛ با یادداشت ۱۹۹(= ۱۱۹۹)؛ تملک: فرهاد میرزا در ۱۲۶۳ با مهر «نایب الایاله»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۴۸ص (۱-۴۸)، ۲۱ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۳ - ۲۷]

● **شرح قصیدة مقصورة ابن درید** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-i maqṣūrat-i ibn-i durayd

اردبیلی، محمد
ardabīlī, mohammad

وابسته به: مقصورة ابن درید = قصیدة دریدیة؛ ابن درید، محمد بن حسن (۲۲۳-۳۲۱ق)
مقصوره ابن درید، قصیده معروفی است و چندین شرح بر آن نوشته شده است. این شرح از محمد اردبیلی است که شروح سابق را از قبیل شرح ابوعبدالله حسین بن احمد بن خالویه و احمد بن عثمان یزدی و غیرهما، وافی به حل مشکلات و معضلات قصیده مقصوره ندانسته و بدین شرح مبادرت ورزیده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۵۹
آغاز: بسمله، الحمد لمن خص بالبناء و الاعراب کلام العرب؛
انجام: رضیت بالله فنعم المرتضی ×× فی کل اسباب غدو و مسار
خط: نسخ، کا: علی بن یوسف، تا: ۱۸ صفر ۷۵۸ق؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: نخودی، جلد: پارچه‌ای، ۴۵گ، ۱۹ و ۲۰ سطر (۱۰/۲×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴×۱۹/۷سم [ف: ۷ - ۶۳۰]

● **شرح قصیدة المقصور و الممدود** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-il-maqṣūr-i wa-l-mamdūd

ابن انباری، محمد بن قاسم، ۲۷۱ - ۳۲۷ قمری
ebn-e anbārī, mohammad ebn-e qāsem (885 - 940)

وابسته به: المقصور و الممدود = قصیدة ابن درید؛ ابن درید، محمد بن حسن (۲۲۳-۳۲۱)
در چهار «باب»

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۳۸/۶۵
آغاز: لاترکنن الی الهوی ×× و اذکر مفارقة الهواء؛ الهوا علی اربعة اوجه: الهواء بین السماء و الارض ممدود یقال ارض طیبة؛
انجام: اسمع هدیت الالفاظ مهذبة ×× فی الدال ینفع من یتلو و من کتبا / فذاک دت علی رجیله مهملة ×× و دت عن نفسه اعجامها و حیا
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۲گ [ف: ۱۵ - ۱۶۱]

● **شرح قصیدة المقصور و الممدود** / لغت / عربی
š.-u qaṣīdat-il-maqṣūr-i wa-l-mamdūd

وابسته به: المقصور و الممدود = قصیدة ابن درید؛ ابن درید، محمد بن حسن (۲۲۳-۳۲۱)

غیر همانند:
۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۲۱/۶
آغاز: لا ترکنن إلی الهوی ×× و اذکر معارقة الهوا؛ الهوی علی اربعة اضرب احدها الهواء بین السماء و الأرض ممدود؛
نسخه اصل: کتابخانه لینچی-رم۴۱ روسی ۳۴۲. قصیده‌ای است معروف در ۵۳ بیت از ابوبکر محمد بن حسن بن درید ازدی در اسمائی که هم با الف مقصوره در کلام عرب وارد شده و هم با الف ممدوده. ذیل هر بیت شرح المعانی این اسماء و توضیحات دیگر افزوده شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۶۹ق؛ ۸ص (۲۸۵-۲۹۲) [عکسی ف: ۱ - ۳۸۰]
۲. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۴۳/۲
آغاز: بسمله - اما نسب ابن درید - فهو ابوبکر محمد بن الحسن ابن درید بن عتاهیه ابن حیثم ابن حمامی و هو اول من اسلم من آبائه؛ **انجام:** و المزد هی مفتعل من الزهو و هو الکبر و هو حال و هذا البیت ختم به المقصورة - و الله الموفق للصواب.
ابن درید قصیده معروفی دارد که مطلع آن این است: «یا ظبیة اشبه شیئی بالمهی ×× ترعی الخرامی بین اشجار اللعی» شخصی که نامش ذکر نشده این قصیده را در این رساله شرح کرده است، در مقدمه شرح حال ابن درید نوشته شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۲۵گ، ۲۵ سطر(۷×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم[ف: ۲ - ۲۲۸]

● **شرح قصیده مولوی** / علوم غریبه / فارسی
š.-e qasīda-ye mowlavī

شرح قصیده‌ای است در علم عدد از مولوی با مطلع: «خواهم نمودن ای پسر ماهیت اعداد را ×× در دعوت اسماء حق با طالبان ارشاد را».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۰۶/۱۸-طباطبائی
آغاز: در شرح کلام مولوی در این غزل اول این که فرمود خواهم نمودن ای پسر ... مراد اظهار طریقه ای چند در عدد گرفتن و دعوت کردن اسماء الهی است به عنوان ارشاد پس فرموده که قواعدی که ما در این غزل به جهت دعوات اسماء حق تعالی و ادعیه به جهت مطالب مهمه ضبط کرده ایم هفت نوع است؛ **انجام:** عدد این صورت پنجاه هزار هزار و صد و سی هزار و سیصد و یک می‌شودو آن است که مولانا فرموده اند و هذا آخر شرح ابیات غزل مولوی.
بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ پس از این شرح (در برگ ۲۲۷پ) چند سطر

دیگر در شرح اصطلاح نوع اصغر، نوع صغیر، نوع طبیعی و نوع اوسط و نیز جمع کبیر، جمع اکبر و جمع صغیر است که در اشعار مولوی یاد شده و همچون تکمیل است برا ی شرح قصیده؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۲۲۶-۲۲۷)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۲۲ - ۷۶]

● **شرح القصيدة الميمونة المسماة بالربوبية** / ادبیات / فارسی

š.-ol qasīdat-el maymūna al-mosamāt-e be-r-robūbīya

شرح «یقول الله جل الله ربی انا الجبار فاطلبنی تجدنی».

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۸۷۷/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ با سرلوح؛ کاغذ: بخارایی، جلد: روغنی، ۲۲ص، ۱۶ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف:۱۶-۱۱۸]

⟵ شرح قصیده میمیة ← شرح الشافية

● **شرح القصيدة الميمية** / ادبیات / عربی

š.-ul-qaṣīdat-il-mīmīyya

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۷۰/۲

آغاز: آغاز قصیده: لعمرک ما اوس بن سعدی بقومه ×× و لا سید الاوبار قیس بن عاصم. آغاز شرح: بسمله. قال ابومحمد عبدالرحمان العنفی. کان ابوالقاسم القزاری من اهل القیروان، فلما دخل ابوزید مخلد ... و اصله ابوالقاسم القزاری

متن از ابوالقاسم القزاری؛ خط: نسخ، کا: علی بن صالح بن زین الدین احسائی، تا: ۱۲۳۷ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن مشکی، ۴۸گ (۱۰۸پ-۱۵۵ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم[ف:۹-۲۱۴]

● **شرح القصيدة الميمية** / ادبیات / عربی

š.-ul qaṣīdat-il mīmīyya

سروده ابوالحسن علی بن حسن نیشابوری به عربی شرح از گمنام.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۵۰۵/۷

آغاز: قال ابوالحسن علی بن الحسن النیشابوری: لسعدی باللوی ربع ×× عفاه عارض مرزم؛ اللوی الربع بل الربع آثار آثار القار؛ **انجام:** فقد اصبحت یا مثبور نقزا غیر ما مکرم؛ المثبور المهلک ... و النقز السفلة من الناس. نجزت و الله الحمد و المنة

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۹گ (۵۹-۶۷)، ۱۲ سطر (۶×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱۳ - ۳۴۵۵]

● **شرح قصيدة الميمية** / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il-mīmīyya

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۱۸۳/۲۲

شرح قصیده میمیه «شربنا علی ذکر الحبیب مدامة» به عربی. بدین‌گونه: «الشرب یجیء بالحرکات الثلث» تا «یقولون فی وصفها فانت بوصفها»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۹گ (۱۹۵پ-۲۰۳پ)، ۲۳ سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۳۱۴]

⟵ شرح قصیده میمیه ابن فارض ← مشارب الاذواق

● **شرح قصیده میمیه در مناقب علی (ع)** / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-e qasīde-ye mīmīyya dar manāqeb-e ʻalī

قصیده‌ای به قافیه میم سروده شده که در آن آیاتی که در فضایل حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام نازل شده، برشمرده با اشاره به بعضی از روایات حضرت پیامبر اکرم (ص) در مناقب آن حضرت. در این شرح یک یا چند بیت آمده با عنوان «اصل» پس از آن با عنوان «شرح» آیه یا روایت به عربی ذکر می‌شود پس از آن با عنوان «ترجمه» به فارسی برگردانده شده پس از آن با عناوین «تخصیص، هدایه، توجیه، تحقیق، تذکره» و مانند اینها توضیح داده می‌شود.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۵۶۲

آغاز: آغاز ابیات در نسخه: ذات پاک مهر آثار رحمن و رحیم ×× نور مهر مطلع انوار لطف و خاص و عام؛ آغاز نسخه: از زبان که مشعر باشد از اقرار دل بجمیع اصول یقینیه و م خبر باشد از اعتراف جنان؛ **انجام:** و جام درد کشان پیمانه تسلیم را از باده خمخانه تسنیم سرشار گردانیده بادیه پیمان ظلمات جهل و عدوان و صحرا

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۹ - ۳۶۸]

⟵ شرح قصیده میمیه فارضیه ← لوامع انوار الکشف و الشهود علی قلوب ارباب الذوق و الجود

⟵ شرح القصيدة الميمية لابی فراس ← شرح شافية ابی فراس فی مناقب آل الرسول و مثالب بنی العباس

● **شرح قصيدة الميمية للفرزدق** / فضایل و مناقب / عربی

š.-u qaṣīdat-il-mīmīyya li-l-farazdaq

استرآبادی، محمد شفیع بن محمد علی، ق۱۱ قمری

estarābādī, mohammad šafīʻ ebn-e mohammad ʻalī (-17c)

وابسته به: القصیدة المیمیة فی مدح علی بن الحسین (ع)؛ فرزدق، همام بن غالب (-۱۱۰)
تاریخ تألیف: ۵ شوال ۱۰۷۵ق
شرح مفصل و ادبی است بر قصیده مشهور فرزدق که در مدح امام زین العابدین علیه السلام گفته است. در هر بیتی اول مطالب ادبی آمده پس از آن توضیحاتی دارد اگر نیازی به توضیح باشد.
آغاز: ان اولی ما یصرف الیه البعید من الهمم و ینتهز لدیه الفرص و تغتنم حمد الله سبحانه علی ما تناصرت آلاؤه المزهرة فی ریاض الکرم
انجام: فقال نحن اهل بیت اذا انفذنا شیئاً لم نرجع فیه وأقسم علیها فأقبلها هذا آخر ما أردنا
[دنا ۹۵۷/۶ (۴ نسخه)؛ الذریعة ۱۳/۱۴ رقم ۱۵۳۶]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۲۵۴/۸
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۷۵ق؛ ۱۱گ (۱۳۴ر- ۱۴۴ر) [مختصر ف: - ۵۰۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۸۷۴/۱
خط: نستعلیق، کا: سید عبدالکریم مرعشی، تا: ۲۸ ربیع الاول ۱۱۵۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۱پ-۵پ)، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۲۵ - ۱۷۶]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۰۳۶/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۵ ربیع الثانی۱۲۶۴ق، جلد: تیماج مشکی، ۳۲گ (۶۴پ-۹۵پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۱۱]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۵۴۹/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد بن علی رودسری گیلانی، تا: ۱۲۶۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۷گ (۶۵پ-۹۱ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲۲ - ۱۲۴]

● **شرح القصیدة المیمیة للفرزدق** / ادبیات / فارسی
š.ol-qasīdat-el-mīmīyya le-l-farazdaq
خوئی، مصطفی بن محمد، ق۱۳ قمری
xū'ī, mostafā ben mohammad (- 19c)
وابسته به: القصیدة المیمیة فی مدح علی بن الحسین (ع)؛ فرزدق، همام بن غالب (-۱۱۰)
ناظر به شرح مجلسی است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۵۳۴
آغاز: بسمله. الحمد الله الذی جعلنا من خیر الامة و صیرنا من الموتمین بامامة الهادین؛ **انجام:** که به عمل آید یریدون ان یطفوا نورالله ... المشرکون.

خط: نستعلیق، کا: محمد اسماعیل بن محمد، تا: یک‌شنبه ۱۱ ربیع الثانی ۱۲۸۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۷۳گ، ۱۶ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۳۱]

● **شرح قصیدة المیمیة للفرزدق** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-il-mīmīyya li-l-farazdaq
تنکابنی، محمد بن سلیمان، ۱۲۳۴ - ۱۳۰۲ قمری
tonekābonī, mohammad ebn-e soleymān (1819 - 1885)
وابسته به: القصیدة المیمیة فی مدح علی بن الحسین (ع)؛ فرزدق، همام بن غالب (-۱۱۰)
شرحی است به عربی بر قصیده فرزدق که در کمتر از یک روز ساخته است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۸۷/۵
آغاز: بسمله. الحمد الله والی لواء الولایة ... فیقول ... محمد بن سلیمان الطبیب التنکابنی ان من سوانح الایام ان وقع منی زیارة ... الآقا محسن آقا؛ **انجام:** آله الاخیار. و قد تم هذا الشرح علی مؤلفه ... محمد بن سلیمان الطبیب التنکابنی ... ظاهرا و باطنا.
کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴گ (۲۸۳-۲۹۶)، ۱۷ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۷×۲۰سم [ف:۱۳-۳۱۵۷]

● **شرح القصیدة المیمیة للفرزدق** / فضایل و مناقب / فارسی
š.ol-qasīdat-el-mīmīyya le-l-farazdaq
فاضل گروسی، عبدالحسین، ۱۲۵۹ - ۱۳۲۴ شمسی
fāzel-e garrūsī, 'abd-ol-hoseyn (1880 - 1945)
وابسته به: القصیدة المیمیة فی مدح علی بن الحسین (ع)؛ فرزدق، همام بن غالب (-۱۱۰)
شرحی است بر قصیده مشهور فرزدق در مدح امام زین العابدین علیه السلام که پس از آوردن یک بیت، به شرح آن پرداخته است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۹۸۱/۸
آغاز: حکایت کرده اند بر اینکه هشام بن عبدالملک لعنة الله علیه در زمان پدرش به زیارت مکه معظمه مشرف شد
نسخه اصل: کتابخانه شخصی؛ بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۳۲۶ق؛ ۱۳ص (۱۷۹-۱۹۱) [عکسی ف: ۵ - ۴۳۶]

● **شرح قصیدة المیمیة للفرزدق** / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-il mīmīyya li-l-farazdaq
وقایع نگار، علیرضا بن داود، ق۱۴
vaqāye'-negār, 'alī-rezā ebn-e dāvūd (- 14c)
اهداء به: محمد علی میرزای اعتضاد السلطنه ولی عهد
تاریخ تألیف: سه‌شنبه ۳ شعبان ۱۳۰۷ق

یک مقدمه دارد در سرگذشت فرزدق سپس شرح قصیده میمیه او است در ستایش امام زین العابدین.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۳۲۱

آغاز: بسمله. رب اشرح لی صدری و یسر لی امری و احلل عقدة من لسانی. الحمد الله رب العالمین ... بعد فیقول ... علی رضا ابن داود؛ **انجام:** و قد سعدت لشرح هذه القصیدة ... و وقفت لاتمام کتابته فی یوم الثلثا ثالث شعبان المعظم خانه زاد آستان مبارک علیرضا بن وقایع نگار سنة ۱۳۰۷

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۳ شعبان ۱۳۰۷ق؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۷۹گ، ۱۰ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۳ - ۳۲۸۲]

● شرح القصیدة المیمیة للفرزدق / ادبیات / عربی

š.-ul qaṣīdat-il mīmīyya li-l farazdaq

وابسته به: القصیدة المیمیة فی مدح علی بن الحسین (ع)؛ فرزدق، همام بن غالب (-۱۱۰)

ناشناس:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۵۶۷/۲

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین، اما بعد فقد سنح لی بعد الفراغ عن تفسیر القرآن ان اتوسل بحبیب الرحمن و اهل بیته (ع) سیما بالذی هو دوحة شجرة الولایة و ثمرة اغصان النبوه الا و هو علی بن الحسین الاصغر ... بشرح القصیدة الفرزدقیه ... تفصیا من هذه البلیه بالتحفة العلیه حتی اتانی الله فی مقر الخلافه ... بمجرده هذه - العزیمه فطلبتها فیها من الاجله ... فشرعت فی شرحها مع فقد المواد ... شرحاً کافیا بحل المشکلات؛ **انجام:** و فی الختم بهذا الحدیث ایماء الی ان منکری کرامة اهل البیت و فضلهم کلاب لو لم یکن لهم نسبة بالنبی صلی الله علیه و آله فنتهم امة له (ع) فکانوا احقاء بالقتل و لیکن هذا آخر الکلام و الحمدلله و الصلوة علی رسوله محمد و آله و اصحابه اجمعین.

شرح است بر قصیده معروف فرزدق (غالب بن همام) در مدح علی بن حسین امام سجاد (ع) با این مطلع: «یاسائلی این حل الجود و الکرم». شارح از اهل سنت است و او این شرح را پس از تألیف تفسیر قرآن و در هنگامی که دچار مصیبتی (عام یا خاص) بوده از ۳ تا ۶ ماه محرم نوشته. تاریخ تألیف آن نزدیک‌تر از قرن ۱۰ نیست و بیش از این شناسایی درباره کتاب و مؤلف آن ندارم. حمیدالدین ابوعبدالله محمود بن عمر نجاتی نیشابوری در قرن ۸ بر این قصیده و بر قصیده ابوالفتح بستی (زیادة المرء فی دنیاه نقصان) و قصیده عمادالدین رجاء بن شرف اصفهانی شرحی نوشته به نام «اعراب القصائد الثلاث و ایضاح غوامض الابحاث» اما کتاب حاضر (ظاهراً) جز شرح نجاتی است. چند شرح نیز در الذریعه از علمای شیعه نقل شده. مؤلف شرح حاضر در مقدمه این رساله، تاریخچه کوتاه قصیده را بیان داشته و درباره صحت نسبت این قصیده بر فرزدق و نادرستی نسبت آن به جریر و یا کثیر در مدح باقر (ع)، تحقیق می‌کند و منظور شارح روشن ساختن نکات دقیق و مبهمات ادبی قصیده فرزدق است. ابیات قصیده در کنار صفحات به تدریج ثبت شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج خرمایی، ۹۸ص (۷-۱۰۴)، اندازه: ۱۳/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۵۳۴]

۲. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۱۸۴/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پایان ربیع الثانی۱۲۷۹ق، جا: مشهد رضوی [نشریه: ۷ - ۲۲۷]

۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۴۰۴/۳

آغاز: یا سائلی این حل الجود و الکرم؛ **انجام:** ما بین الکثمین ما یملاء الخافقین.

خط: نسخ، کا: محمد علی زاهدی، بی‌تا؛ ۴۰گ (۱۳۳-۱۷۲)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [نشریه: ۱۳ - ۳۹۷]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۴۶۳/۴

آغاز: الحمد لله رب العالمین و الصلوة و السلام علی سید الاولین و الاخرین ... اما بعد فقد سنح لی بعد الفراغ عن تفسیر القرآن؛ **انجام:** لکانوا احقا بالقتل و لیکن هذا آخر الکلام و الحمد لله و الصلوة علی رسوله ...

زمان تألیف: ۱۲۷۹ق. فرزدق قصیده‌ای با مطلع: «هذا ابن خیر عباد الله کلهم ×× هذا التقی النقی الطاهر العلم» در مدح امام زین العابدین علی بن الحسین (ع) سروده است. این قصیده بسیار مورد توجه قرار گرفته و شروح متعددی بر آن نوشته شده که از جمله آن، شرح حاضر است. با توجه به آنکه در میان شارحین قصیده که الذریعه (۱۴/۱۴) از آنها نام برده تاریخ تألیف شرح حاضر با تاریخ حیات علی بن محمد بن ابراهیم سبیتی عاملی (م۱۳۰۳) مطابقت دارد بعید نیست شرح حاضر همان شرح علی بن محمد سبیتی عاملی باشد؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۳گ (۳۵-۴۷پ)، ابعاد متن: ۱۰×۱۶، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۲ - ۲۹۰]

● شرح قصیدة النابغة الذبیانی / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-in-nābiġat-iḏ-ḏibyānī

واحدی، علی بن احمد، - ۴۶۸ قمری

vāhedī, ʻalī ebn-e ahmad (- 1076)

وابسته به: دیوان نابغه؛ نابغه ذبیانی، زیاد بن معاویه (-۱۸)

متن از ابوامامه زیاد بن معاویه معروف به نابغه ذبیانی است و شرح از ابوالحسن علی بن احمد واحدی که دیوان متنبی را نیز شرح کرده است. مطلع آن چنین است: «یا دارمیة بالعلیاء فالسند ×× أقوت وطال علیها سالف الأبد».

آغاز: یا دارمیة بالعلیاء فالسند ...

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۶۷/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** یخرجنی من غضبک و وعیدک ایای.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۷۳ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج عنابی، ۱۷ص (۱۵۱-۱۶۷)، ۲۱ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۴×۱۹/۴سم [ف: ۷ - ۷۶۸]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۱۷۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** تعلم فلیس المروء یولد عالما و لیس اخا علم مکنی هو جاهل
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۷۲ق؛ ضمیمه نسخه ش ۴۸۶۷ [رایانه]

۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۶۶۲/۲
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۰گ (۱۶۱-۱۸۰)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۷]

● شرح قصيدة النابغة الذبيانی / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-in-nābiġat-iḏ-ḏibyānī

محمد علی بن نور محمد، ق۱۳ قمری
mohammad ʻalī ebn-e nūr mohammad (- 19c)

وابسته به: دیوان نابغه؛ نابغه ذبیانی، زیاد بن معاویه (-۱۸)
بعد از مقدمه کوتاه مسجع به شرح و تفسیر لغات و اعراب و معنی قصیده آغاز نموده است.
چاپ: تبریز، سنگی، ۱۳۰۱، خشتی، ۶۹ص

تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۵۲/۲
آغاز: الحمدلله الذی زین صوالف المعانی بغدائر الاستعارات و وشح صدور الغوانی بفراید الکنایات ... یا دار میة بالعلیاء فالسند ×× اقوت فطال علیها سالف الابد؛ **انجام:** ها ان تا عذرة الا تکن نفعت ×× فان صاحبها قد تاه فی البلد؛ هاء حرف تنبیه و تا اسم اشارة ...
خط: نسخ، کا: علی بن محمد، تا: ۱۲۸۲ق؛ جلد: چرمی، ۳۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۲ - ۹۰۰]

● شرح قصيدة النابغة الذبيانی / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-in-nābiġat-iḏ-ḏibyānī

قراچه داغی، محمد علی بن احمد، - ۱۳۱۰ قمری
qarāče-dāqī, mohammad ʻalī ebn-e ahmad (- 1893)

وابسته به: دیوان نابغه؛ نابغه ذبیانی، زیاد بن معاویه (-۱۸)
شرح ادبی مفصلی است بر قصیده دالیه نابغه ذبیانی، شارح ابتدا مقدمه کوتاهی در شرح حال نابغه آورده، پس از آن یک بیت می‌آورد و شرح می‌کند و سپس به بیت بعدی می‌پردازد.
چاپ: تبریز، ۱۳۱۰ق، ۱۴۸صفحه
[دنا ۹۵۴/۶؛ الذریعه ۱۵/۱۴؛ مشار عربی ۵۵۸]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۹۸۶
آغاز: آغاز قصیده: یا دارمیة بالغلیاء فالسند ×× اقوت فطال علیها سالف الابد / وقفت فیها اصیلالا اسائلها ×× عیت جوابا و ما بالربع من احد؛ آغاز شرح: الحمد لله الذی زین سوالف المعانی بغدایر الاستعارات و وشح صدور الغوانی بفراید الکنایات شفع بغرر المجازات و رصع کلل الکلمات بدور التشبیهات؛ **انجام:** و هو کون الصخر مشتهر کالطود لکنها ذکرته لزیادة المبالغة و کمال التأکید
خط: نسخ، کا: حسن بن کربلایی میرزا حسین قراجه داغی، تا: ۱۲۹۸ق؛ محشی به امضاء «منه»؛ جلد: مقوایی، ۳۹گ، ۲۰سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۳۷ - ۵۸۴]

● شرح قصيدة النابغة الذبيانی / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-in nābiġat-iḏ ḏibyānī

وابسته به: دیوان نابغه؛ نابغه ذبیانی، زیاد بن معاویه (-۱۸)

قم؛ مدرسه رضویه؛ شماره نسخه:۸۵/۵
آغاز: بسمله. یا دارمیة بالعلیا فالسند ×× اقوت و طال علیها سالف الامد؛ یخاطب دار هذه المرأة بالمکان المرتفع من الارض
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: آبی، ۶گ (۷۳پ-۷۸پ)، ۱۷ سطر، قطع: بیاض رقعی [چند نسخه-ف: - ۵۴]

● شرح قصيدة «نسمات هواک لها أرج» / ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-i «nasamāt-u hawāk-a lahā arj»

شرحی است بر قصیده‌ای با قافیه جیم. این شرح به صورت لغوی و ادبی برگزار شده است. در نسخه حاضر این قصیده به امام زین العابدین علی بن حسین علیهما السلام نسبت داده شده و مطلع آن چنین است: «نسمات هواک لها أرج ×× تحیی و تعیش بها المهج».

قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۳۲/۳
آغاز: بسم الله خیر الاسماء هذه الفوائد المنضودة و الفرائد المسرودة التی نسجت علی منوال الفصاحة و لبست من احسن اثواب الصباحة؛ **انجام:** و السمج صفة مشبهة من السماجة و هی القباحة و الشناعة و المعنی ان ادعائک المحبة مع نومک جمیع اللیل متناف و متناقض فلا تدع الکذب و الباطل. تم بالخیر و العافیة.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۲ ربیع الثانی ۱۲۷۵ق؛ مجدول محرر؛ ۴گ (۱۱ر-۱۴پ)، ۱۵سطر [ف: - ۶۶]

● شرح قصيدة نظم السلوك / عرفان و تصوف,ادبیات / عربی
š.-u qaṣīdat-i naẓm-is--sulūk

ابن علان، احمد بن ابراهیم، ۹۷۵ - ۱۰۳۳ قمری
ebn-e ʻallān, ahmad ebn-e ebrāhīm (1568 - 1624)

شرح عرفانی است بر قصیده ۵۶ بیتی ابن بنت الملیق (-۷۹۷ق)؛

مطلع قصیده چنین است: «من ذاق طعم شراب القوم یدریه ×× و من دراه غداً بالروح یشریه».
آغاز: بسمله. الحمد وحده و لاحول و لاقوة ... من ذاق طعم شراب القوم یدریه ... ای و من تجلی بأخلاق القوم و سار بسیرهم باصلاح ظاهره و باطنه بأن جعل ...
چاپ: مصر، مطبوعات عبد الرازق، ۱۳۰۵ق.
[دنا ۹۵۴/۶؛ هدیة العارفین ۱۵۶/۵]

۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۴/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** قال: الرجوع الی البدایة و الی هذا المعنی أشار أبویزید ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۸ جمادی الاول ۱۰۳۴ق؛ افتادگی: انجام؛۱گ(۳ر-۳پ)،۲۳سطر،اندازه:۱۴/۵×۲۰/۵سم[مؤید: ۱ - ۵۱]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۹۶۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** الرجوع الی البدایة و الی هذا المعنی اشار ابویزید
شامل شرح ۳ بیت نخست قصیده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛افتادگی:انجام؛اهدایی:رهبری،مهر۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوایی، ۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۱۰]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۹۳/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا آخر ما تیسر من الکتاب علی هذه المنظومة ... و العلی العظیم. تم الکتاب ... رب العالمین.
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج زیتونی مذهب، ۵۶ص (۱۸۷-۲۴۲)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۲ - ۲۳۳]

← شرح القصیدة النونیة > شرح قصیدة عبدالعزیز بن تمام
← شرح القصیدة النونیة > شرح قصیدة ابی الاصبع العراقی

● **شرح قصیده نونیه** / ادبیات / فارسی
š.-e qasīde-ye nūnīyya
جامی، عبدالرحمن بن احمد، ۸۱۷ - ۸۹۸ قمری
jāmī, ‘abd-or-rahmān ebn-e ahmad (1415 - 1493)
شرح قصیده نونیه مولانا عبدالرحمن جامی علیه الرحمه که در راه مکه و مدینه پیغمبر اکرم (ص) ساخته و خود شرح کرده است.

تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۶۷/۲
خط:شکسته نستعلیق عالی،بی‌کا،تا:۱۰۸۲ق؛ کاغذ: ترمه اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۷ - ۴۹۲]

● **شرح قصیده نونیه = شرح قصیده بال مرصع** / ادبیات / فارسی
š.-e qasīda-ye nūnīyya = š.-e qasīda-ye bāl-e morassa‘
سجستانی، محمود
sajestānī, mahmūd
وابسته به: قصیده نونیه = قصیده بال مرصع؛ فاخر رازی، ابوالمفاخر (-۶)
در آن از صاحب انس العاشقین، میرزا احمد نواب، شیخ حسن اردبیلی، محمد باقر سمرقندی و شیخ بهائی یادکرده است. در این گزارش تنها ۸ بیت شرح شده است.
آغاز: بسمله. بهترین گوهری که جوهریان نظم در سلک تحریر کشند و خوشترین جواهری که صیرفیان سخن بر طبق عرض نهند حمد واجب الوجودی است که نحاس وجود انسانی را از کیمیای حیات مذهب کرده و سایه آفتاب عالم تاب عقول را بر رئوس نفوس گسترده و سروقدان بنی آدم را در باغ هستی علم سان افراخته و طوطی ناطقه جهانی را در گلشن آفرینش از شکر زندگانی گویا ساخته و بعد ... بر ضمیر منیر عارفان محفل فصاحت گستری و بر خاطر عاطر روشن دلان انجمن بلاغت پروری پوشیده نماناد که روح افزا محبوبی که سرحوران خلد در پیش و سینه صافی ضمیران از خجلت سواد خالش ریش باشد سخن و کتابست سوادش را اگر ملایک بر بیضا دیده نهند رواست و بیاضش را اگر کروبیان در سواد دیده جای دهند سزاست خصوصاً نتایج طبع افضل الشعراء ما سلف مولاناء ابوالمفاخر الحق هر تپش آفتاب مهر و محبت را مطلع و هر مطلعش انقطاع سلاسل در دو محنت را مقطع مقطع هر صفحه بیاضش چون دل ارباب وفا مهر انگیز و بیاض هر صفحه‌اش چون قلوب اهل صفا محبت آمیز خصوصاً قصیده ای چند که بظاهر معنی در مدح ائمه علیهم السلم در سلک نظم کشیده‌اند از ان جمله قصیده ایست که مذکور میشود بعد ازین که از هر بیتش یک خزینه علم پدید می‌آید نخست در نجوم و ثانی در کیمیا و ثالث در علم قاف و همچنین تا آخر از هر فردش علمی مفهوم میشود و با این همه معنی چون جمع می‌شود اولا الی آخره در کیمیا و اکسیر ساختن است و بسیاری را بهره ازین قصیده نیست و نبود. لهذا این بی بضاعت المدعو بمحمود سجستانی عنان بیان را به جانب توضیح بعضی انعطاف داد. من الله اعانته. بیت: بال مرصع بسوخت مرغ ملمع بدن ×× اشک زلیخا بریخت یوسف گل پیرهن. مصرع نخست از مرغ ملمع بدن فلک را خواسته است ...
چاپ: این گزارش با پیش گفتاری از اصغر ارادتی در میراث اسلامی ایران ۹، ص۵۰۹-۵۲۱، ۱۳۷۷ش چاپ شده است
[فهرستواره منزوی ۵۷۳/۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۵۹۶/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** چون شرح به همان جا رسید دیگر احتیاج به ایضاح نیست باقی را به این قیاس کنند و الله اعلم نقل من کنز الغرایب عباسی بالصواب

تذکر: نام مؤلف به استناد فهرستواره منزوی ۵۷۳/۷ ذکر شد؛ بی‌کا، بی‌تا [ف: ۱۷ - ۴۱۶]

● **شرح القصيدة النونية** / کیمیا / عربی

š.-ul qaṣīdat-in nūnīyya

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۴۴۶/۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۱گ (۳ر-۲۳پ)، قطع: ربعی [ف: ۱۷ - ۱۳۶]

● **شرح قصيده نونيه = شرح قصيده بال مرصع** / ادبیات / فارسی

š.-e qasīda-ye nūnīyya = š.-e qasīda-ye bāl-e morassa‘

وابسته به: قصیده نونیه = قصیده بال مرصع؛ فاخر رازی، ابوالمفاخر (-۶)

بعضا همانند:

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۶۷۱/۲

آغاز: شرح قصیده فخرالدین رازی که در مدح امام معصوم علی بن موسی الرضا (ع) گفته: بال مرصع بسوخت مرغ ملمع بدن ×× اشک زلیخا بریخت یوسف گل پیرهن؛ **انجام:** و مقصود از این بیت آن بود که در این صفحه تسوید شد.

تذکر: در فهرست باشتباه این قصیده از فخر رازی دانسته شده درحالی‌که از ابوالمفاخر رازی است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۳گ (۳۰ر-۳۲ر)، اندازه: ۱۵/۲×۲۴/۴سم [ف: ۸ - ۱]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۳۶۵/۱۱

«بال مرصع بسوخت مرغ ملمن بدن»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۸گ (۲۰۷-۲۱۴ر)، ۱۶ سطر (۱۰/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۵۲۳]

۳. تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه:۱۰۹/۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۰ق؛ کاغذ: کبود، قطع: ربعی [نشریه: ۵ - ۶۴۲]

۴. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۶۱۴

در فهرست به اشتباه قصیده را از فخر رازی دانسته. در این شرح یک یا چند بیت آمده با عنوان «اصل» پس از آن با عنوان «شرح» آیه یا روایت به عربی ذکر می‌شود پس از آن با عنوان «ترجمه» به فارسی برگردانده شده پس از آن با عناوین «تخصیص، هدایه، توجیه، تحقیق، تذکره» و مانند اینها توضیح داده میشود؛ خط: نستعلیق، کا: محمد جعفر بن محمد باقر بن ابراهیم در ممقان، تا: ۵ شعبان ۱۳۰۳ق، جا: خانه حاج شیخ الاسلام [نشریه: ۷ - ۲۴۹]

۵. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۳۲/۶

آغاز: بال مرصع بسوخت مرغ ملمع بدن ×× اشک زلیخا بریخت یوسف گل پیرهن؛ بال مرصع افق مشرقی را می‌خوانند و این افق را تشبیه کرده اند به بال مرغ به دو سبب یکی آن که به وقت طلوع؛ **انجام:** و در نسخه ای از نسخه‌های متداوله مقطع قصیده را به وزن و بحر قصیده مملی داشته این است شعر: مفاخر بخوان تا که تفاخر کنی ×× مفتعلن فاعلات مفتعلن فاعلن

شرحی است مفصل بر قصیده‌ای که ابی المفاخر رازی در مدح امام رضا علیه السلام؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن فرج الله حسینی زنوزی، تا: ۸ محرم ۱۳۰۶ق؛ ۱۴گ (۴۰ر-۵۳پ)، ۱۳-۱۶ سطر [ف: - ۱۱۷]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۵۹۶/۲

به طریق اختصار و اقتصار بابیاتی که اشکالی دارد؛ بی‌کا، بی‌تا [ف: ۱۷ - ۴۱۶]

۷. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۶۳۶/۲

آغاز: بسمله بال مرصع بسوخت مرغ ملمع بدن ×× اشک زلیخا بریخت یوسف گل پیرهن؛ بال مرصع افق مشرقی را می‌خواند و این تشبیه کرده‌اند ببال مرغ به دوسبب یکی آنکه بوقت طلوع آفتاب زبانه کشید؛ **انجام:** صاحب سلونی ومن خصمک فیما مضی ان قضی نخبه ینتعم الله مه دونک لاتعجلی گفته فاخر بخوان معنی بینش بدان ×× تاچه که گفته است او اول امن سخن / شعر مفاخر بخوان تا که تفاخرکنی ×× مفتعلن فاعلات مفتعلن فاعلن

شرح عبداللطیف شیروانی بر قصیده مذکور موسوم به «حل ما ینحل» در دفتر اول میراث اسلامی ایران به چاپ رسیده و شرح حاضرغیر از آن است و دو شرح دیگر نیز در دفتر نهم میراث اسلامی ایران چاپ شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، ۱۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف مخ - ۱ - ۲۹۷]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۵۹۶/۹۳

بی‌کا، بی‌تا [ف: ۱۷ - ۴۱۶]

↩ شرح القصيدة النونية فی العقائد ⟵ خير القلائد شرح جواهر العقائد

● **شرح القصيدة النونية فی الكلام** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul-qaṣīdat-in-nūnīyya fi-l-kalām

خیالی، احمد بن موسی، ۸۲۹ - ۸۶۲ ؟ قمری

xīyālī, ahmad ebn-e mūsā (1426 - 1458)

وابسته به: القصيدة النونية فی العقائد؛ رومی، خضر بن جلال الدین (-۸۶۳)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۰۴۹

آغاز: بسمله. نحمدك يا من شرح صدورنا لتجريد الكلام؛ **انجام:** بالالطاف الجليلة الربانية ... سنه سبع و تسعين و مأتين بعد الالف

خط: نسخ و نستعلیق، کا: حلمی رسجقی، حسن بن ابراهیم، تا:

۱۲۹۷ق [رایانه]

● **شرح القصیدة النونیة للبستی = شرح قصیدة البستی**
/ ادبیات / عربی
š.-ul-qaṣīdat-in-nūnīyya li-l-bastī = š.-u qaṣīdat-il-bastī
؟ نقره کار، عبدالله بن محمد، ۷۰۶ - ۷۷۶ قمری
noqrekār, ʻabd-ol-lāh ebn-e mohammad (1307 - 1375)
وابسته به: القصیدة النونیة = القصیدة البستیة = عنوان الحکم؛ ابوالفتح بستی، علی بن محمد (۳۶۰-۴۰۱)
از ابوالفتح بستی اشعار زیادی به زبان عربی باقی مانده که مشهورترین قصیده وی، قصیده‌ای است در معرفت و زهد به مطلع ذیل: «زیادة المرء فی دنیاه نقصان ×× و ربحه غیر محض الخیر خسران» (کشف الظنون ۲: ۱۳۳۶). این قصیده به‌وسیله بدرالدین جاجرمی به فارسی ترجمه شده و بنا بر گفته حاج خلیفه شروح عدیده‌ای بر آن نوشته شده که از آن جمله است شرح نقره‌کار.
آغاز: بسمله الحمدلله الذی جعل ملح العلوم علم العربیة و صیره وسیلةً لاکتساب الفضائل البشریة
[دنا ۹۵۴/۶ (۲ نسخه)]

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۲۱/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** یضعها حسان مع کماله و فضله نافعة و لیس فیها ضرر تم
با ترجمه فارسی منظوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۳۴گ (۱۸پ-۵۱پ)، ۲۰ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: - ۲۴۱]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۲۵۹۴۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** دولة غراء فیها ادوم الالطاف طاف
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ضمیمه نسخه ش ۲۵۹۴۶ [رایانه]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۸۶۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** اذا سمعت کلاماً، فلا تنظر الی حال قائله، ولیکن انظر الی کثرة طامله
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: تقی مدرس رضوی؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۳۰گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۹ - ۱۹۱]

● **شرح القصیدة النونیة للبستی** / ادبیات / عربی و فارسی
š.-ul-qaṣīdat-in-nūnīyya li-l-bastī
عادل خراسانی، عادل بن علی، ق ۱۰ قمری
ʻādel-e xorāsānī, ʻādel ebn-e ʻalī (- 16c)
وابسته به: القصیدة النونیة = القصیدة البستیة = عنوان الحکم؛ ابوالفتح بستی، علی بن محمد (۳۶۰-۴۰۱)
اهدا به: ابوالوقت خواجه فخرالدین محدث شافعی
شرح نونیه ابوالفتح بستی عادل بن علی شیرازی معلم اطفال.
[دنا ۹۵۴/۶؛ الذریعه ۸/۱۴]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۵۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج آلبالویی مذهب، ۵۵گ، ۱۲سطر (۴×۱۰)، اندازه: ۹×۱۷سم [سنا: ف: ۲ - ۷۷]

۲. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۱۳۲۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام، قطع: بغلی. [نشریه: ۷ - ۱۸۷]

● **شرح القصیدة النونیة للبستی** / ادبیات / عربی
š.-ul-qaṣīdat-in-nūnīyya li-l-bastī
وابسته به: القصیدة النونیة = القصیدة البستیة = عنوان الحکم؛ ابوالفتح بستی، علی بن محمد (۳۶۰-۴۰۱)

غیر همانند:
۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۹۸۱/۲
آغاز: فهو خسران؛ **انجام:** ولکنی انظر الی کثرة طایله (مورخ ۱۰۱۰).
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۲۵گ (۳۶ر-۶۰ر)، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۵ - ۴۰۷۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۴۳۱/۲
آغاز: بسمله الحمد لله باری النسم خالق الانسان من عدم ذی الطول العمیم ... و بعد فهذه نبذة انتخبها من افضل شعراء المتاخرین؛ **انجام:** هب الشبیبة تبدی عذر صاحبها ما عذرا شیب یستهویه شیطان.
خط: نسخ، کا: محمد هادی بن محمد رضا نیریزی، تا: ۱۱۰۷ و ۱۱۰۸ق؛ جلد: تیماج جگری، ۳۳ص (۹۳-۱۲۵)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۵۰ - ۱۹۵]

● **شرح القصیدة النونیة للبستی** / ادبیات / فارسی
š.-ol-qasīdat-en-nūnīyya le-l-bastī
وابسته به: القصیدة النونیة = القصیدة البستیة = عنوان الحکم ابوالفتح بستی، علی بن محمد (۳۶۰-۴۰۱)

تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۳۸۸/۲
بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۳ - ۶۰]

● **شرح القصیدة النونیة للبستی** / ادبیات / عربی
š.-ul-qasīdat-in-nūnīyya li-l-bastī

وابسته به: القصیدة النونیة = القصیدة البستیة = عنوان الحکم؛ ابوالفتح بستی، علی بن محمد (۳۶۰–۴۰۱)
ابوالفتح علی بن محمد البستی الشافعی قصیده‌ای دارد نونیه در ۹۱ بیت در مکارم اخلاق و آداب که معروف و مشهور می‌باشد، نسخه حاضر شرح آن قصیده از یک شخص مجهول می‌باشد که آن را در اواخر محرم ۱۱۲۷ شرح کرده است. شارح ابتدا یک بیت را می‌آورد و بعد لغات و الفاظش را شرح و ترکیبش را بیان می‌کند و در آخر معنی آن را به نثر می‌آورد.

ظاهراً همانند:

۱. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۵۴۴/۴

آغاز: الحمدلله الذی سهل لعباده المتقین الی مرضاته سبیلاً و جعل اتباع رسوله محمد (ص) دلیلا. آغاز قصیده: زیادة المرء فی دیناه نقصان ×× وربحه غیر محض الخیر خسران / وکل وجدان حظ لاثبات له ×× فان معناه فی التحقیق فقدان؛ **انجام:** خذها سوایر امثال مهدبة ×× فیها لمن یبتغی التبین تبیان / ماضر حسانها و الطبع صائعها ×× ان لم نصغها قریح الدهر حسان؛ انجام شرح:قال ابن اثیر ولیس الفاضل من لا یغلط بل الفاضل من یعد غلطه کفی المرء فضلاً ان یعد معایبه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۹۱ق؛ مصحح، محشی از مولی فتح الله بن محمد رضا خوئی، مجدول؛ جلد: تیماج سوخت مذهب، ۱۰۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۳۱سم [ف: - ۲۸۰]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۹۰۰/۴

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳ - ۱۰۱]

۲. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۸۵۲

آغاز: الحمد لله الذی سهل لعباده المتقین الی مرضاته سبیلاً و جعل اتباع رسوله محمد (ص) علیها دلیلاً؛ **انجام:** مثل حسان بن ثابت فلا تنظر الی حال القایل وانظر الی ما فی کلامه من طائل و هذا آخر شرح قصیدة المنسوبة الی الشیخ الی الفتح البستی و هی احد و ستون بیتا

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: پلاستیکی آبی، ۳۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱/۳۰×۱۶/۳۰سم [میراث اسلامی: دفتر نهم - ۱۰۵]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۲۶۵

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴ - ۸۹]

● شرح القصیدة الهائیة / ادبیات / عربی

š.-ul-qaṣīdat-il-hā’īyya

ازری خوئی، محمد بن ابوالقاسم، ق۱۳ قمری

ozorī-ye xūīī, mohammad ebn-e ab-ol-qāsem (- 19c)

وابسته به: القصیدة الهائیة = القصیدة الازریة = قرآن الشعر الاکبر و فرقان الفصل الازهر = الفیة = الشمسیة؛ ازری، کاظم بن محمد (۱۱۴۳–۱۲۱۲)

تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۰۰/۳

آغاز: قصاید الحمد من مطالع الازل الی مقاطع الابد؛ **انجام:** کیف یزدی تراثی عمر ×× باحادیث من لدنه افتراها / چگونه کناره میکند میراث مرا عمر ...

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۶۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۷ سم [ف: ۲ - ۸۹۴]

● شرح القصیدة الهائیة / ادبیات / فارسی

š.-ol-qasīdat-el-hā’īyya

وابسته به: القصیدة الهائیة = القصیدة الازریة = قرآن الشعر الاکبر و فرقان الفصل الازهر = الفیة = الشمسیة؛ ازری، کاظم بن محمد (۱۱۴۳–۱۲۱۲)
ترجمه و شرح‌گونه‌ای است بر قصیده معروفه هائیه شیخ کاظم ازری، که در مدح اهل البیت (ع) سروده است.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۳۷۱۵/۱

آغاز: بسمله حمدله قوله لمن الشمس فی قبا قباها الی آخره یعنی برای که میباشد و اختصاصی بکه دارد آفتاب یعنی جیبه آفتات وار در قبه‌های قبای خود قبا نام مکانیست؛ **انجام:** و علی ای حال اینجا و در هر جای دیگر از این قصیده بلکه در اکثر جاها خود چشم مراد است.

خط: نستعلیق، کا: = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ محشی با خط ماتن، با یادداشتی به خط مرحوم شیخ حسین مقدس خطاب به فرزندش شیخ باقر در خصوص اهمیت این نسخه؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۷گ (۱–۱۷)، ۲۰ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۳ - ۹۷۶]

● شرح القصیدة الهمزیة / ادبیات / عربی

š.-ul-qaṣīdat-il-hamzīyya

تونسی، علی بن یوسف، ق۱۲ قمری

tūnesī, ‘alī-ye-bn-e yūsof (- 18c)

وابسته به: القصیدة الهمزیة فی المدایح النبویة = ام القری فی مدح خیر الوری؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸–۶۹۶)
تاریخ تألیف: ۱۱۶۶ق
شرحی است بر قصیده همزیه بوصیری که به نام «قصیدة ام القری» مشهور می‌باشد.

[دنا ۹۵۶/۶؛ کشف الظنون ۱۳۴۹/۲]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۰۷۳

آغاز: الحمدلله الذی نزه فی سعة البلاغة عقول اهل الآداب و زین باشراف شمس المشاهد؛ **انجام:** عند اقامتی بالمدرسة الشماعیة من تونس الخضر فی طلب العلم سنة ست و ستین و مأة و الف من الهجرة غفرالله لنا و لوالدنیا.

خط: مغربی، بی‌کا، تا: ۱۱۷۳ق؛ در ابتدای نسخه تاریخ ۱۱۷۳

آمده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۳گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۵ - ۸۲]

● **شرح القصیدة الهمزیة** / ادبیات / عربی

š.-ul-qaṣīdat-il-hamzīyya

وابسته به: القصیدة الاشکنوانیة العمیدیة = القصیدة الحبسیة؛ فالی، اسعد بن نصر (-۶۲۴)

شرح ادبی لغوی مختصری است بر قصیده «من یبلغن حمامات ببطحاء». در این شرح عنایت بسیار شده است در موضوع لغت و نحو و کشف مشکلات ادبی این قصیده.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۰۷۹

آغاز: من یبلغن حمامات ببطحاء ... الحمام ذوات الاطواق من نحو الفواخت و القماری یقع علی الذکر و الانثی؛ **انجام:** قال استغفر الله من الذنوب و القبائح التی کان یعلمها و هی المعلوم من الشنعاء الصادرة من قبلی.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ تملک: سید نجفی حسنی حسینی غروی؛ جلد: مقوایی، ۲۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۶ - ۹۲]

● **شرح قصیدة الهمزیة** / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-il-hamzīyya

وابسته به: القصیدة الهمزیة فی المدایح النبویة؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶ق)

شرح قصیدة همزیة «ام القری فی مدح خیر الوری» بوصیری صاحب و انشاءکننده قصیده معروف به قصیده برده یا همان کواکب دریه است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۹۳۳/۸

آغاز: بسمله. لم تزل فی ضمایر الکون تختار لک الامهات و الآباء (این بیت ششم از قصیده مزبور است)؛ **انجام:** ممکنا عقلا و شرعا علی جهه الکرامه و الخصوصیه فلا یرده اجماع ...

خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۱ص(۲۲۰)،۲۵سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴۷/۱ - ۴۹]

● **شرح القصیدة الیائیة الفارضیة** / ادبیات / عربی

š.-ul qaṣīdat-ul yā'īyya-tul fārḍīyyi

شرح عرفانی است بر قصیده ۱۴ بیتی «یائیه» عمر بن علی معروف به ابن فارض (۵۷۶-۶۳۲ق) با مطلع: «أنتم فروضی و نقلی ×× انتم حدیثی و شغلی».

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۱۵۹

آغاز: بسمله. انتم فروضی و نقلی ×× انتم حدیثی و شغلی انتم خطاب للحضرات الالهیة و التجلیات؛ **انجام:** لا ینفک عن العبد ازلاً و ابداً و هو فی مقابلة عز الحق تعالی الأزلی الأبدی تمت

خط: نستعلیق، کا: احمد سقزی، تا: ۱۳۱۴ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۰۵]

← شرح قصیده یائیه میرفندرسکی ‹ تحفة المراد

● **شرح قصیده یائیه میر فندرسکی** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e qasīde-ye yā'īyya-ye mīr fendereskī

خلخالی، محمد صالح بن محمد سعید، ۱۰۹۵ - ۱۱۷۵ قمری

xalxālī, mohammad sāleh ebn-e mohammad sa'īd (1684 - 1762)

وابسته به: قصیده یائیه؛ میرفندرسکی، ابوالقاسم بن میرزا بزرگ (-۱۰۵۰)

شرح مختصری است بر قصیده یائیه حکیم ابوالقاسم میر فندرسکی، به مطلع: «چرخ با این اختران نغز و خوش و زیباستی ×× صورتی در زیر دارد آنچه در بالاستی». در این شرح ۳۱ بیت از قصیده مزبور نقل و شرح گردیده. اول بیتی را می‌آورد و شرح می‌کند و سپس به شرح بیت بعدی می‌پردازد.

آغاز: ای آنکه جز تو نیست در هر دو جهان ×× برتر ز خیالی و مبرا ز گمان / هرچند که عین هر نشانی، لیکن ×× این است نشانت که تو را نیست نشان ... یا من تنزه ذاته بذاته عن مجانسة مخلوقاته و یا من خصت الوحدانیة بذاته ... اما بعد یقول الفقیر الی رحمة رب العالی محمد صالح الخلخالی هذا فقرات منی علی قصیدة المشهورة المعروفة ... قال الناظم رحمة الله علیه: چرخ با این اختران نغز و خوش و زیباستی ×× صورتی در زیر دارد آنچه در بالاستی ...

انجام: کاش دانایان پیشین می‌بگفتندی تمام ×× تا خلاف ناتمامان از میان بر خاستی. که: و یزکیهم و یعلمهم الکتاب و الحکمة بعد از آن راهی باین معانی به توفیق الله تعالی می‌تواند راه یافت و السلام علی من اتبع الهدی.

چاپ: شرح خلخالی بارها چاپ شده از جمله همراه با تحفة المراد به چاپ رسیده؛ همچنین در میراث اسلامی ایران، دفتر چهارم، به کوشش علی اکبر خان محمدی، ص ۲۳۸- ۲۶۲ چاپ شده

[دنا ۹۵۶/۶/۶-۹۵۸ (۴۴ نسخه)؛ الذریعه ۱۵/۱۴ و ۲۵۰/۱۵؛ نسخه‌های منزوی ۱۲۴۵/۲؛ راهنمای پژوهش درباره میرفندرسکی ۱۱۰-۱۲۱؛ فهرستواره منزوی ۲۰۸/۶]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۲۶/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و آخر مطالب است زرقنا الله تعالی باید دانست.

بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۰؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲ص (۲۹-۴۰)، ۱۷ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۶-۶۵۳]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۷۳۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۵ ربیع الثانی ۱۱۲۱ق، جا: رشت مدرسه حاجی علی اکبر؛ کاغذ: کبود فرنگی، جلد: مقوا، ۱۸گ، ۱۹ سطر (۶×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۷۸]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۲۴۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۹۰ق؛ جلد: مقوایی، ۱۸گ، مختلف السطر چلیپایی، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۴ - ۵۶]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۳۷۲/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۹۴ق؛ جلد: میشن سیاه، ۲۸گ (۱۵۲ر-۱۷۹پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۲×۱۵سم [ف: ۱۶ - ۲۷۹]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۸۷/۱۰

خط: نستعلیق، کا: محمد اسماعیل بن علی اصغر موسوی هزارجریبی، تا: ۱۱۹۸ق، جا: اصفهان مدرسه کاسه گران؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۵ سطر [ف: ۵ - ۳۳۳]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶۶/۱۲

آغاز: اما بعد یقول الفقیر الی رحمة ربه العالی محمد صالح الخلخالی هذه فقرات منی علی القصیدة المشهورة المعروفة

خط: شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در دست آقا ریحان الله از علماء معروف ساکن تهران بوده و (شاید به دست او) مقابله و تصحیح شده؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۲۸ص (۱۵۷-۱۸۴)، ۲۰-۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۳۴۹]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۳۳۸/۱۰

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶ - ۴۲۸]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۹۱۱/۲

آغاز: بسمله. اما بعد یقول الفقیر الی رحمة الله ربه العالی محمد صالح الخلخالی هذه فقرات منی؛ **انجام:** برابر

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: شکری و نخودی، جلد: تیماج خرمایی، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۱ - ۳۳۶]

۸. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۴۴۵/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** بریاضات و مجاهدات محض شده بود دوازده سال اکل و شرب نکرد.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ ۱۶گ (۱۳ر-۲۸ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۱۲]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۳۲۹

آغاز: اما بعد فیقول الفقیر الی رحمة ربه العالی محمد صالح بن محمد سعید خلخالی؛ **انجام:** بعد ازآن رجوع بشام نمود و خواهش عراق کرد.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخرقرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ خطبه آغاز شرح را ندارد؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: پارچه‌ای، ۲۴گ، ۱۲سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۷/۷×۲۱/۷سم [ف: ۷ - ۶۳۱]

۱۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۸۸۲/۱-۳۹/۲۶۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوا، ۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵ - ۲۶۳۵]

۱۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۸۸۳/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹ سطر (۱۲×۱۵)، اندازه: ۱۶×۱۹سم [ف: ۳ - ۱۱۹۸]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۲/۴-طباطبائی

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶گ (۲۴۷پ-۲۶۲پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۲۲ - ۲۲۳]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۱۹۹/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** به اعتبار افعال چون مجردند پس نه جسمند نه جوهر نه مشتری نه زهره نه مریخ نه زحل و السلم خیر ختام.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مهر: کتابخانه جعفر سلطان القرایی؛ اهدایی: جعفر سلطان القرایی، آذر ۱۳۴۸ش؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۳گ (۱پ-۲۳ر)، ۱۶ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴×۲۱/۲سم [ف: ۲۹/۲ - ۸۶۱]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۵۰۰/۳

آغاز: چرخ با این اختران نغز و خوش زیباستی ×× صورتی در زیر دارد هرچه در بالاستی

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۳گ (۱۹-ر۲۱پ) [ف: ۱۶ - ۴۰۰]

۱۵. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۳۷۸

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۲۴۳]

۱۶. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه:۴۵ض/۴

بی‌کا، تا: ۱۲۲۰ق؛ ۲۴ص [ف: - ۱۷۴]

۱۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۹۰۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، تا: ۱۲۲۲ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۵گ (۲۲پ-۵۶پ)، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۴)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [رایانه]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۷۰۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** پاکباز عبارت از توحید خالص است.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۲۲۵ق؛ رکابه‌دار؛ خریداری از خاندان نصیری؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۴۴ - ۱۵]

۱۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۶۷۷-۹/۲۲۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۲۷ق؛ محشی با نشان «منه ره»؛ مهر: «رق المجتبی حسن ۱۲۲۸» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۴/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۳۵]

۲۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۹۷/۱۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** نفس را این آرزو در بند دارد در جهان ×× تا به بندد آزروی بنداندهاستی
خط: نسخ و نستعلیق، کا: قربانعلی نیشابوری، تا: ۱۲۳۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، قهوه‌ای، ۲۴ص (۳۴۱-۳۶۴)، ۱۹ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۶ - ۲۸۰]

۲۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۸۵۸/۳
آغاز: ای آنکه بجز تو نیست در هر دو جهان ×× برتر ز خیالی و مبری ز گمان ... / چرخ با این اختران نغز و خوش و زیبا شده ×× صورتی در زیر دارد هر چه در بالا شده. ناظم رحمه الله عنوان کلام را فلک قرار داده باعتبار کمال ظهور ایشان بحسب حس
تذکر: در فهرست صفحه اول این شرح با عنوان «شناخت باری تعالی» به صورت جداگانه معرفی شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۵ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱گ (۵ر-۵پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸/۳×۳۰سم [ف: ۹ - ۷۶]

۲۲. بیرجند؛ دیانی؛ شماره نسخه:۱۰۸/۹
خط: نسخ، کا: حسین بن سید علی خوسفی قائنی خراسانی، تا: ۱۲۳۵ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۶گ (۱۶۱پ-۱۷۶ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: - ۸۴]

۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۸۹۷/۴
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، تا: شعبان ۱۲۴۱ق؛ این نسخه با نسخه شماره ۱۱۹۱۱ آستان قدس اختلاف در دیباچه دارد؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی [ف: ۱۱ - ۳۵۹]

۲۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۱۳۴/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۱ق؛ جلد: تیماج [رایانه]

۲۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱/۱۶ خوئی
آغاز: برابر
خط: شکسته نستعلیق، کا: محد حسن، تا: ۱۲۴۴ق؛ با نسخه ش: ۱۸۶۶ (فهرست ۵) مغایرت دارد اما تعداد اشعار یکی است، همچنین در آغاز این نسخه دیباچه‌ای است مبسوط به شعر و نثر که در آغاز نسخه ش: ۱۸۶۶ این کتابخانه نیست؛ محشی؛ ۳۹ص (۴۱۰-۴۴۸) [ف: ۷ - ۱۶۳]

۲۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۶۱۱/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** در نظرش واهی و بی ربط مینماید وفقنا الله و ایاکم ... الی یوم الدین.
خط: نسخ و نستعلیق، کا: علی محمد بن محمد شاهزلی قاینی خراسانی، تا: ۱۲۴۵-۱۲۴۶ق؛ واقف: حسین نمایی، مهر ۱۳۶۷؛ کاغذ: الوان، جلد: مقوایی، ۵۲ص (۲-۵۳)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۳×۱۶/۲سم [ف: ۱۷ - ۴۳۸]

۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۴۱۵/۲
آغاز و انجام: برابر
خط:شکسته نستعلیق،بی‌کا،تا: ۱۲۵۰ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۳۵ص (۵۶-۹۰)، اندازه: ۱۳/۷×۲۱/۵سم [ف: ۱۷ - ۳۸۲]

۲۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۶۶۰/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق نازیبا، کا: عبده الحمید بن محمد رضا یزدی، تا: ۱۲۵۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳گ (۱۵۱پ-۱۶۳پ)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱۲ - ۲۴۷]

۲۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۳۳۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: علی اکبر بن محمد کریم سالیانی، تا: ۱۵ رجب ۱۲۵۸ق؛ واقف: عماد فهرستی، تیر ۱۳۱۰؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: پارچه‌ای، ۱۶گ، ۱۹ سطر (۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۷×۲۲/۷سم [ف: ۷ - ۶۳۲]

۳۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۰۹/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۲ق؛ افتادگی: انجام؛ ۲۴ص (۱۵۹-۱۸۲) [ف: ۱۰ - ۱۷۵۵]

۳۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۱۰۸/۳-۲۵/۱۹۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شوال ۱۲۷۹ق، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۶۳۵]

۳۲. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۳۰/۱ - د
آغاز و انجام: برابر
فهرست رساله‌های آن در آغاز هست؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن محمد باقر کاشانی، تا: سه‌شنبه ۱۴ ربیع الثانی ۱۲۹۳ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۶گ (۲پ-۲۷ر)، ۱۳ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: - ۱۵۲]

۳۳. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۶۲۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: هادی قاری امامزاده ابن ملامحمد، تا: ۱۲۹۷ق؛ جلد: مقوا، ۷۸گ، ۷ سطر (۵×۹/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۲ - ۳۷۳]

۳۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۷۰۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ رکابه‌دار، در پایان نسخه در چهار برگ ابیاتی آمده که در استقبال از قصیده معروف میرفندرسکی سروده شده و کاتب این گونه آغاز کرده: «من عمی المرحوم المغفور المبرور آقا محمد حسین حشره الله معه علیه السلام بر قصیده امیر فندرسکی: ما همه پیدا از حق و او بخود

پیداستی ×× مطلع شمس وجودش جمله اشباستی / منگر با چشم باطن گر دلت بیناستی ×× در همه مرآت عالم صورتش پیداستی»؛ جلد: مقوا با روکش کاغذی سورمه‌ای، ۳۱گ [ف: ۳۴ - ۴۸]

۳۵. همدان؛ برنا، قاسم؛ شماره نسخه:۳۹/۴

بی‌کا، تا: قرن ۱۴ [نشریه: ۵ - ۳۷۷]

۳۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۵۳۵/۳

آغاز: بسمله. اما بعد فیقول ... محمد صالح بن محمد سعید خلخالی هذه فقرات منی علی القصیدة ... من ... ابی القاسم الفندرسکی؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد علی کرمانشاهی، تا: ۱۳۰۴ق؛ ۳۰گ (۱۲۰پ-۱۴۹ر) [ف: ۵ - ۲۲۰]

۳۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۸۷/۱-ف

بی‌کا، تا: ۱۴ شوال ۱۳۰۸ق [فیلمها ف: ۱ - ۶۱۳]

۳۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۰۵۹

آغاز: بسمله، چرخ با این اختران نغز و خوش و زیباستی ×× صورتی در زیر دارد انچه در بالاستی؛ ناظم رحمة الله تعالی عنوان کلام را فلک قرار داد به اعتبار کمال ظهور ایشان؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق تحریری، کا: عبدالحمید تولمی، تا: ۱۳۳۱ق؛ فاقد دیباچه می‌باشد؛ منقول از نسخه ای که در سال ۱۲۸۷ به وسیله احمد موسوی نوشته شده؛ کاغذ: نخودی، ۱۸گ، ۱۶-۱۸ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲/۲سم [ف: ۱۷ - ۳۱۲]

۳۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۵۲۲/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** بعضی نفس را خون می‌دانند. آتش، آب، هوا.

بی‌کا، بی‌تا؛ ۹گ (۱۵۹ر-۱۶۷ر) [ف: ۵ - ۲۲۰]

۴۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۰۲۹/۱

آغاز: السالب بآلة الجسمانیة فی الجهاد الاصغر والاسد الغالب بالقوة الروحانیة فی الجهاد الاکبر وهدایة الکبری ونایب ختم الانبیاء گفت: هر کو را منم مولا ودوست ابن عم من علی مولای اوست؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: عباسعلی بن زین العابدین آملی، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ از موقوفات حاج محمد رمضانی به کتابخانه مسجد اعظم؛ جلد: مقوا، ۱۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم[ف مخ-۳-۱۲۴۴]

۴۱. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۶۶۷/۲

آغاز: اما بعد از حمد خدا می‌گوید محمد صالح خلخالی این فقراتی است که بر قصیده مشهور میرابوالقاسم فندرسکی استرآبادی ... چرخ با این اختران نغز وخوش زیباستی ... ناظم ره عنوان قصیده را فلک قرار داده؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف مخ - ۱ - ۲۹۸]

۴۲. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۵۱۵/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** از خود دور گرداند و تحصیل فضایل نفس نماید مشهور است ادریس به ریاضات و مجاهدات، عقل محض شده بود، دوازده سال اکل و شرب نکرد.

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۳گ (۷۴ر-۱۰۶ر)، مختلف السطر (۱۰×۱۸)، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۲ - ۱۳۸]

۴۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۸۱۹/۵

آغاز: اما بعد، فیقول الفقیر الی رحمة الله تعالی محمد صالح بن؛ **انجام:** ودید بعد آنکه تزکیه نفس کرده باشد.تم.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: وزیری؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۷گ (۱۰۸-۱۲۴)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲ - ۶۹۶]

۴۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۸۹۹/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** کاش دانایان پیشین تا خلاف ناتمامان از میان بر خواستی.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۶گ، ۱۶ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۲- ۷۴۳]

۴۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۹۳/۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۰گ (۲۱۱ر-۲۳۰ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۳سم [ف: ۹-۲۴۴]

۴۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۷۷۷/۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، با دو سرلوح؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قرمز، ۲۰گ (۱۰۰ر-۱۱۹ر)، ۱۶ سطر [ف: ۵ - ۱۷۳]

۴۷. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۵۹۸/۱م

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرمی، ۲۱ سطر (۹×۱۸/۵)، اندازه: ۱۱×۱۲سم [رشت و همدان: ف: - ۱۲۲۰]

۴۸. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۱۶۷۵/۱۰الف

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرمی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [رشت و همدان: ف: - ۱۲۲۴]

۴۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۸۷۱/۳

خط: نستعلیق، کا: محمد محسن بن آقا میرزا محمد حسین پسر میرزا عبدالغنی طبیب کرمانی، تا: ۱۲۴۵ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۹گ (۳۹ر-۵۷پ) [ف: ۱۰ - ۱۷۱۶]

۵۰. نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه:۲۳/۵

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷گ (۲۹پ-۵۳ر)، اندازه: ۱۵/۵×۱۷سم [ف: - ۵۳]

۵۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۱۰۰ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● شرح قصیده یائیه میر فندرسکی / ادبیات / فارسی

š.-e qasīda-ye yā'īyya-ye mīr fendereskī

گیلانی، نظر علی بن محسن، - ۱۲۱۷ قمری

gīlānī, nazar 'alī-ye-bn-e mohsen (- 1803)

وابسته به: قصیده یائیه؛ میرفندرسکی، ابوالقاسم بن میرزا بزرگ (-۱۰۵۰)

رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۵۹۸/۶م

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرمی، ۲۱ سطر (۹×۱۸/۵)، اندازه: ۱۱×۱۲سم [رشت و همدان: ف: - ۱۲۲۰]

● شرح قصیده یائیه میر فندرسکی / ادبیات / فارسی

š.-e qasīde-ye yā'īyye-ye mīr fendereskī

گیلانی، محسن بن محمد

gīlānī, mohsen ebn-e mohammad

وابسته به: قصیده یائیه؛ میرفندرسکی، ابوالقاسم بن میرزا بزرگ (-۱۰۵۰)

با دیباچه عربی

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۹۵/۱۰

آغاز: بسمله. سبحانک یا من دل علی ذاته بذاته و تنزه عن مجانسة مخلوقاته ... یقول ... ابن محمد محسن الجیلانی ... انی منذ ساعد التوفیق الی استماع القصیدة المعروفة للعارف ... الامیر المنیر ابو القاسم الفندرسکی ... الی ان اربی السن الی اربعین کتب سابقا الی حال مقاصده المرموزة؛ **انجام:** در خدمت استاد کامل ادراک کتب علم ربوبیت را خواهد کرد. بتوفیق الله تعالی و صلی الله علی محمد و آله و لا حول و لا قوة الا بالله (در پایان بریدگی دارد)

کا: محمد شفیع بن حاج محمد سعید قراگوزلو، تا: ۱۲۶۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۸گ (۷۸-۱۳۵)، ۱۶ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۳ - ۳۱۶۵]

● شرح قصیده یائیه میر فندرسکی / ادبیات / فارسی

š.-e qasīda-ye yā'īyya-ye mīr fendereskī

فندرسکی، نظر علی

fendereskī, nazar ʻalī

وابسته به: قصیده یائیه؛ میرفندرسکی، ابوالقاسم بن میرزا بزرگ (-۱۰۵۰)

رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۵۹۸/۵م

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرمی، ۲۱ سطر (۹×۱۸/۵)، اندازه: ۱۱×۱۲سم [رشت و همدان: ف: - ۱۲۲۰]

● شرح قصیدة «یا خلی البال قد بلبلت بالبلبال بال» / ادبیات / عربی

š.-u qaṣīdat-i «yā xalīy-al-bāl qad balbalat bi-lbalbāl-i bāl»

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۶۵۳/۹

آغاز: الخلی هو فارغ الفلب من الهموم و غیرها

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۷ - ۴۵۳]

← شرح قصیدة یقول العبد ← شرح قصیدة بدء الامالی

← شرح قصیده یقول العبد ← شرح بدء الامالی

← شرح قصیده یقول العبد ← نفیس الریاض لاعدام الامراض

● شرح القضایا المنحرفة / منطق / عربی

š.-ul qaḍāyā-l munḥarifa

شیخ الاسلام رشتی، حسن بن مرتضی، ق۱۴ قمری

šeyx-ol-eslām-e raštī, hasan ebn-e morteza (- 20c)

حاشیه‌ای است بر مبحث قضایای منحرفه. نام مؤلف در صدر و ذیل نسخه، فاضل کامل ملا حسن علی شیخ الاسلام رشتی آمده که به ظن قوی همان حسن بن نظام الدین مرتضی حلی رشتی مشهدی مدعو به شیخ الاسلام صاحب آثاری همچون «سدرة المنتهی» (نسخه ملک)، «شجره طوبی»، «الحق»، «النور» و «پاسخ و پرسش» (هر چهار رساله در کتابخانه مرعشی) است. همچنین رساله «امامت» (نسخه دانشگاه تهران) از وی است. آقا بزرگ (۱۵۲/۲۱) در ذیل کتاب «مطلع الانوار فی امامة ائمه الاطهار» نام او را حسن علی جدید الاسلام ضبط کرده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۵۱۴

آغاز: بسمله. اما بعد هذه حواش علی قضایا المنحرفة من تعلیقات ... ملا حسن علی ... ثم الطرفان ای الموضوع و المحمول این کانا شخصیتین فان اقترن بالمحمول؛ **انجام:** فثبت ان الحکم فی الموضوع الموجب الکلی ینعکس اذا کان الموضوع سالباً جزئیاً هذا آخر ما اوردناه فی الشرح کتبته عاجلاً مع تشتت البال و تفرق الاحوال حامداً مصلیاً ...

خط: نستعلیق تحریری، کا: عبدالصمد بن حسین تستری، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۲گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۵سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۵۶]

● شرح قطرة البحرین / فقه / عربی

š.-u qaṭrat-il baḥrayn

جزایری، عمادالدین بن یونس، ق۱۱ قمری

jazāyerī, ʻemād-od-dīn ebn-e yūnos (- 17c)

از عمادالدین بن یونس جزایری از شاگردان ملاعبدالله شوشتری (به تصریح خودش در مبحث عصیر عنبی). کتاب شرح مزجی استدلالی و تحقیقی است بر «قطرة البحرین». شارح در هر مورد به آیات و روایات و اقوال فقها استناد نموده و به رد یا تأیید نظر آنان نیز پرداخته است. وی در مبحث نزح در رد علامه حلی چنین می‌نویسد: «قال العلامة فی المختلف و فیه نظر لأن قول الشیخ انما یتم لو وقع هذا الجمع ممیز للعدد و نحن نمنع ذلک ثم قال و یمکن أن نحتج من وجه آخر ... اقول فی نظره (ره) نظر و فی کلام الشیخ ایضا نظر من وجه آخر اما النظر فی کلامه فمن وجهین ...». کتاب در دو «مطلب» تدوین شده: ۱. اصول دین؛ ۲.

فروع دین.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۲۹۶

آغاز: بسمله، حمدله، المطلب الثانی من مطلبی قطرة البحرین الذین جعل احدهما فی اصول الدین و الآخر فروعه؛ **انجام:** هذا آخر ما اردنا ایراده فی العبادات علی حسب الایجاز و الاقتصار ... آخر دعوای أن الحمدلله رب العالمین و کان ذلک الفراغ فی تمام شهرشعبان المعظم سنة ۱۰۶۰ فی الزاویة.

شامل: کتاب الطهارة، کتاب الصلاة، کتاب الزکاة، کتاب الخمس، کتاب الاعتکاف، کتاب الحج، کتاب الأمر بالمعروف و النهی عن المنکر؛ خط: نسخ، کا: ابواشرف محمد جعفر بن بیجن رکاوندی، تا: ۵ رمضان ۱۰۶۰ق، از نسخه اصل استنساخ نموده، محشی به لفظ «منه سلمه الله» و «منه عفی منه»؛ واقف: محمد صالح علامه حایری، مرداد ۱۳۵۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج خرمایی، ۳۱۳گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۹×۲۴/۵سم [ف: ۲۱ - ۸۸۵]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۸۴۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... المطلب الثانی من مطلبی قطرة البحرین اللذین جعل احدهما فی اصول الدین والاخر فی فروعه؛ **انجام:** و تردد فی الدروس فی انفاذ وصایاه قبل الارتداد و هو فی محله، هذا آخر ما اردنا ایراده فی العبادات علی حسب الایجاز و الاقتصار

در فهرست بدون مؤلف؛ خط: نسخ، کا: عماد الدین بن یونس، تا: سلخ شعبان ۱۰۶۰ق؛ جلد: تیماج، ۴۲۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴/۵سم [ف: ۵ - ۲۲۸]

← شرح قطر الندی و بل الصدی ← دلیل الهدی

● شرح قطر الندی و بل الصدی / نحو / عربی

š.-u qaṭr-in-nadā wa ball-iṣ-ṣadā

ابن هشام، عبدالله بن یوسف، ۷۰۸ - ۷۶۱ قمری

ebn-e hešām, ʻabd-ol-lāh ebn-e yūsof (1309 - 1360)

وابسته به: قطر الندی و بل الصدی؛ ابن هشام، عبدالله بن یوسف (۷۰۸-۷۶۱)

شرح متوسط و مهمی بر کتاب «قطر الندی و بل الصدی» تألیف خود شارح که با عناوین «اصل، شرح» تنظیم شده و مورد اهتمام علمای ادب عربی و از کتاب‌های درسی حوزه‌های علمی می‌باشد.

آغاز: بسمله قال الشیخ الامام الفاضل العالم العلامه جمال المتصدرین و تاج القراء ... اما بعد هذه نکت حررتها علی مقدمتی المسمات بقطر الندی و بل الصدی ... آغاز شرح: ص. الکلمة قول مفرد. ش تطلق الکلمة فی اللغة علی الجمل المفیدة کقوله تعالی کلا انها کلمة اشارة الی قوله رب ارجعونی لعلی اعمل صالحا ...

انجام: أن یکفینا من شر الحساد ... و کرمه انه الجواد الکریم الرؤف الرحیم..

چاپ: مشار عربی، ص۵۵۹؛ مصر، چاپ سنگی، ۱۲۸۲ و ۱۳۳۰ق؛ مطبوعات المحروسه ۱۲۰ص، ۱۲۸۲ق؛ تونس، ۳۷۵ص، ۱۲۸۱ق؛ ایران، ۱۳۰۹ قمری، سنگی، خشتی

[دنا ۹۵۸/۶- ۹۶۶ (۲۷۴ نسخه)؛ کشف الظنون ۱۳۵۲/۲؛ معجم المطبوعات: ۲۷۵/۱؛۴۱۱/۲۹و ۵۱۷/۲۸؛ فهرست دارالکتب (فؤاد سید) ۵۸/۲؛ الاوقاف العامة موصل ۵۹/۲ و ۶۰/۲ و ۶۴/۲ و ۱۹۳/۲ و ۱۷۰/۳]

شرح و حواشی:

۱- شرح شواهد شرح قطر الندی (۲عنوان)

۲- تتمیم الفوائد بسرد ابیات الشواهد = شرح شواهد قطر الندی؛ ابن هشام، عبدالله بن یوسف (۷۰۸-۷۶۱)

۳- شرح شواهد شرح قطر الندی؛ اردبیلی، نظام الدین بن احمد (-۱۲)

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۳۳۰/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ذلک اصل الباب و هذا آخر ما اردنا املاءه علی هذه المقدمه و قدجاء بحمدالله مهذب المبانی مشید المعانی محکم الاحکام مستوفی الانواع و الاقسام تقربه عین الودود و تکمدبه نفس الحسود شعر: ان یحسدویی فانی غیر لائمهم ×× قلبی من الناس اهل الفضل قد حسدوا ... و الی الله ارغب ... و لا یفضحنا یوم الاشهاد بمنه انه کریم جواد و صلی الله علی سیدنا محمد و علی آله و صحبه و سلم و حسبنا الله و نعم الوکیل

تذکر: نام کتاب و مؤلف با تطبیق آغاز و انجام نسخه به دست آمد. در فهرست از ابن هائم دانسته است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج عنابی، ۱۲۵ص (۲-۱۲۶)، ۱۵ سطر (۱۱×۱۸/۵)، اندازه: ۱۸/۵×۲۶/۵سم [ف: ۸ - ۷]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۷۰

آغاز: بسمله الکلمة قول مفرد و هی اسم و فعل و حرف فاما الاسم فیعرف بال کالرجل؛ **انجام:** واضرب و استوا و اذهب بکسر کما بقی والله عزوجل اعلم و احکم.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ واقف: ابن خاتون، ۱۱۶۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۹گ، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۷سم [ف: ۱۲ - ۲۹۴]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۴۴۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا آخر ما ارادت باملائه علی هذه المقدمة ... و الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی سیدنا محمد و آله اجمعین.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۱۱ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج حنایی، ۲۰۷گ، ۱۲ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۲ - ۲۵۹]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۹۲۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: خواجه علی سبزواری، تا: شعبان ۱۰۵۰ق؛ واقف: فاضلخان؛ کاغذ: حنایی و فستقی، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم

[ف: ۱۲ - ۲۰۳]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۴۹۹

آغاز: علیه الفصاحة رواقها و شدت به البلاغة نطاقها؛ **انجام:** تمت ذلک فی هر صفر ... من الهجره الرسول علیه السلام.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۱۰۵۰ق؛ افتادگی: آغاز و وسط؛ واقف: محمد بیک ابن محمد شریف سبزواری؛ کاغذ: حنایی، ۹۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۲ - ۲۰۸]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۴۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۸ رجب ۱۰۵۵ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۲گ، ۱۵ سطر (۵/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۸ - ۲۲۲]

۷. گلپایگان؛ امام جمعه، محمد حسن؛ شماره نسخه:۴۶/۳

بی‌کا، تا: ۱۹ ذیقعده ۱۰۵۸ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۴۹گ (۶۹ر-۱۱۷ر)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: - ۱۵۷]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۳۸۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد باقر بن خلاد، تا: ۱۲ محرم ۱۰۵۹ق، جا: مشهد؛ مدرسه امین پیرزاد؛ محشی با نشان صح ۱۲، رضا، صق، سع، تصریح، ۵، شواهد، بهاء الدین، شیخ بهاء الدین، شواهد نظام الدین، شرح شاهد، و نیز شرح و معنی برخی کلمات به فارسی در ذیل سطور و در حاشیه؛ مهر: «زین العابدین» (مربع)، «عبده اسمعیل حسینی» (مربع)، «بدیع الملک» (مربع)، «اهدایی رئیس انجمن ادبی ایران محمد علی ناصح»؛ اهدایی: محمد علی ناصح؛ کاغذ: کلفت نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۳۷گ، ۹ سطر (۶/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۱۹ - ۵۰۷]

۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۳۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: قاسم حسینی، تا: ۱۰۶۵ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: گالینگور سبز، ۹۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۴۵]

۱۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۹۵۸

خط: نسخ، کا: میرزا محمد ولد میر حسین، تا: ۱۰۶۷ق؛ ۱۴۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱ - ۱۰۶۷]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۴۸۵

خط: نستعلیق، کا: محمد شفیع بن مهدی حسینی شیروانی، تا: رجب ۱۰۶۹ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ خریداری محمد صالح؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۸۲گ، ۲۱ سطر (۷×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۷ - ۱۴۶]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۴۷۴۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: فرج بن محمد بن حسن بن حرز بن حسن بن امان، تا:۴جمادی الاول۱۰۶۹ق؛مصحح،محشی؛ مهر: کاتب «یبق بالاحد فرج بن محمد» (دایره)؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نباتی، جلد: تیماج فرنگی، مذهب، ۵۵گ (۴۰ر-۹۴پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۸سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۶۲]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۶ معزی

آغاز: بسمله. الکلمة قول مفرد ش فأطلقوا الکلمة فی الجمله کقوله تعالی رب ارجعونی لعلی اعملوا صالحا فیما ترکت و فی الاصطلاح علی القول المفرد

تذکر: نام مؤلف در نسخه نیامده و با توجه به آغاز نسخه معین گردید؛ خط: نسخ، کا: حسین بن علی بن محمد بن الحسن بن زین الدین، تا: ۲۵ محرم ۱۰۶۹ق؛ محشی با امضای فاکهی، رکابه‌دار؛ جلد: مقوایی، ۱۱۲گ، ۱۵ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [ف: ۳۹ - ۶۱]

۱۴. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:۱۹۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: سلخ ذیقعده ۱۰۷۳ق؛ مصحح، محشی به فارسی و عربی؛ مهر: «العبد المذنب ابراهیم الحسینی» (مربع)؛ تملک: سید ابراهیم بن مرتضی زنجانی به سال ۱۲۳۹ق؛ واقف: احمد مجتهدی، ۱۳۵۹ش؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [اوراق عتیق: ۱ - ۱۹۱]

۱۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۸۳۱

آغاز: قال الشیخ الامام الفاضل الکامل العالم العلامه جمال المتصدرین و تاج القراء و تذکرة ابی عمرو و سیبویه و العزاء جمال الدین ابومحمد بن عبدالله بن یوسف بن عبدالله بن هشام الانصاری؛ **انجام:** فینبغی ان یفتحوا فی مثل اذهب لیکونوا قدراعوا بحرکة الهمزه مجانسة حرکة الثالث وانما لم یفعلوا ذلک لئلا یلتبس بالمضارع المبتداء بالهمزه فی الة الوقف و منها ما یکسر لاغیر و هو الباقی و ذلک اصل الباب و هذا آخرما اوردت

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۰۷۶ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج زرشکی، ۹۴گ، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۴۶]

۱۶. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۱۲۸/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۸ رمضان ۱۰۷۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۲گ (۶۱پ-۱۵۲ر)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: - ۸۳]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۴۹۱/۱

آغاز: بسمله، حمدله، اذا قالت خدام فصدقوها فان القول ما قالت خدام خدام اسم امراة مبنی علی الکسر؛ **انجام:** که این صفت داری که از وی رسید عزت داری بعد از فافت تمت الکتاب بعون الملک الوهاب.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۰ق؛ ضمیمه نسخه ش ۲۷۴۹۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج [رایانه]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۶/۳ معزی

آغاز: نحو یعجنی ای قایم و تبنی فی الرابعة علی الضم تشبیها بالغایات و هو ما اذا اضیفت؛ **انجام:** ان یکون من الثلاثة التی اذا مات این ادم انقطع عمله الامنها ... فضایحه ولا عرض نفسه لتکلم ... الجارحه. و الحمدلله الذی هدانا لهذا و ما کنا لنهتدی لولا ان هدانا الله ... و صلی الله علی سیدنا محمد و علی آله و صحبه.

کا: ملا محمد بن شیخ احمد بن شیخ شهاب الدین، تا: ذیقعده ۱۰۸۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوایی، ۱۵گ (۵۷ر-۷۱ر)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [ف: ۳۹ - ۵۶]

۱۹. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۹۸

خط: نسخ، کا: محمد بن ابراهیم از سادات امام زاده علی رضوی، تا: محرم ۱۰۸۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۲گ، ۱۸ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۷۳]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۲۹۸

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۴۰]

۲۰. قم؛ ارگانی بهبهانی؛ شماره نسخه:۹۶

خط: نستعلیق، کا: عبدالباقی بن علیدوست مشهدی، تا: ۱۰۸۸ق، جا: مشهد رضوی؛ مصحح، محشی؛ مهر: «المتوکل علی الله عباسی» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴۳گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۱۱سم [ف: - ۷۸]

۲۱. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۲۴۴۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: غره صفر ۱۰۹۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۳ - ۵۹]

۲۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۰۲۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** مجیب الدعوات و صلی الله علی سیدنا محمد و اله و سلم و کان الفراغ من نسخه هذا الکتاب المسمی بشرح قطر الندی بتاریخ غره ربیع الاول ۱۰۹۱

خط: نسخ متوسط، بی‌کا، تا: ۱۰۹۱ق؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۸۳گ، ۱۸-۲۴ سطر (۷/۲×۱۸/۵ و ۹/۲×۱۹)، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۱۷ - ۳۱۷]

۲۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۳۵۹/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** هذا اخر ما اردت املائه علی هذه المقدمة ... و الحمدلله وحده و صلوته علی سیدنا محمد و اله و سلم ...

بی‌کا، تا: ۱۰۹۲ق؛ مصحح؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۰۷گ (۱پ-۱۰۷)، ۱۵ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۷سم [ف: ۱۸ - ۳۳۱]

۲۴. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۵۸۲

بی‌کا، تا: ۱۰۹۴ق؛ قطع: خشتی [ف: - ۱۶۶]

۲۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۴۸ کر

آغاز: برابر؛ **انجام:** ذلک باطل باتفاق فتعین القول الأول و إنما لایرد الثانی لأنه لایوجد فی کلام النحات و لا فی کلام العرب؛ تمت الکتاب

خط: نسخ، کا: ملا رجب علی، تا: ۱۰۹۴ق؛ مصحح، محشی با نشان «۴۱۲»؛ مهر: «عبده احمد ... ۱۲۱۴» (دایره)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۰۶گ، ۱۵ سطر (۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۴۰/۲ - ۱۹۱]

۲۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۹۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۵ رجب ۱۰۹۹ق؛ محشی با نشان «س، مختصر تلخیص، دمامینی» و حواشی دیگر؛ تملک: علی نقی الحسینی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۸۲گ، ۱۸ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [ف: - ۵۸۴]

۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۴۶۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** فحذف المضاف منهما ص و حتی للغایة و القدر الخ.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام (به قدر ثلث متن را از آخر فاقد است)؛ ترجمه بعضی از اشعار در حاشیه به قلم میرزا احمد بن حاج عبدالله نظام الدین؛ کاغذ: حنایی، ۴۶گ، ۲۱سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۲۰۷]

۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۵۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ واقف: میرزا ابوالحسن باقی زاده، دی ۱۳۱۲؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج سبز، ۱۴۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۲ - ۲۰۵]

۲۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۵۹۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، با علامت بلاغ، محشی با نشانی‌های «تفتازانی» و «۱۲» و «سید رضی سلمه الله تعالی، رکابه‌دار؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: گالینگور عنابی، ۱۲۲گ (۳پ-۱۲۴ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۶۴]

۳۰. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۷۱

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی با نشان «شواهد»، «کنز اللغة»، «شرح جامی» و جز آنها؛ کاغذ: دولت آبادی نخودی، جلد: تیماج زیتونی مذهب، ۱۲۰گ، ۱۴ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱/۷×۱۹/۵سم [ف: ۳ - ۲۰۱]

۳۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۵۳۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی با نشان‌های «جامی» و «عف» «شرح» و «ق ر» و «۵» و «متوسط» و «شرح مغنی» و «شرح ابیات الفیه» و برخی بدون امضا به فارسی و عربی، رکابه‌دار؛ تملک: مصطفی صفایی خوانساری در محرم ۱۳۹۳ق با مهر «مصطفی الحسینی ۱۳۴۲» (بیضی)؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۱۰۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۶۳]

۳۲. قم؛ مدرسه رضویه؛ شماره نسخه:۵۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ ۱۲۰گ، ۱۶ سطر، قطع: ربعی [چند نسخه-ف: - ۲۵]

۳۳. قم؛ مدرسه رضویه؛ شماره نسخه:۷۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ ۷۰گ، ۱۸ سطر، قطع: خشتی [چند نسخه-ف: - ۲۵]

۳۴. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۸۹ش

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام [رشت و همدان: ف:

- ۱۱۴۱]

۳۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۶۲۱/۱

آغاز: جمع سوط تبعا لواو واحدة و هی مشابهة بالف؛ **انجام:** تجعل ذلک الوجه الله العظیم مصروفا و علی النفع له موقوفا.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۷۳گ (۱-۷۳)، اندازه: ۱۳/۲×۱۸/۵سم[ف:۱۲-۴۲۲]

۳۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۸۰

آغاز و انجام: برابر

کامل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ واقف: حاج سید محمد، ۱۳۰۹؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا رویه پارچه، ۹۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۲۰۳]

۳۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۹۴۷

آغاز: و هی اسم و فعل و حرف؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد فاضل، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: محمد باقر مولوی عربشاهی سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۳۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۲ - ۲۰۶]

۳۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۵۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ واقف: رضا نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۱۱۴گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۲ - ۲۰۵]

۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۵۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ واقف: نعمت الله خان، تیر ۱۳۱۱؛ کاغذ: نباتی، جلد: مقوا، ۱۰۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۱۸/۵سم [ف: ۱۲ - ۲۰۵]

۴۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۸۰۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی قلی بن حسین، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج زرشکی، ۱۳۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۴۵]

۴۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۴۱۷/۱-۲۷/۸۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الفرق بینهما ان التخییر یابی جواز الجمع بین ما قبلها وما بعدها و الاباحة لاتأباه الاتری انه لایجوز له ان یجمع

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۳گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۶۴۴]

۴۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۹۰۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام (انجام در فعل تعجب افتاده)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۳۴گ، ۱۷ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۲۲]

۴۳. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:-۵۳۱۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۰۲گ، ۱۵ سطر، قطع: وزیری [آستانه قم: - ۱۳۵]

۴۴. اصفهان؛ روضاتی؛ شماره نسخه:۱۳۷/۵

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: - ۹۵]

۴۵. یزد؛ مدرسه خان؛ شماره نسخه:۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۳۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۱۲/۵سم [ف: - ۱۲]

۴۶. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۴۹۹/۱

آغاز: برابر

خط: ثلث، کا: کلبعلی بن سهراب بیک هروی، تا: رمضان ۱۱۰۶ق، جا: مشهد رضوی مدرسه عباسیه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۲گ (۱-۲۲۲)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: - ۲۵۷]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۸۶/۱

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ - ۸۷]

۴۷. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۲۰/۱ق

خط: نستعلیق، کا: ابو الفضایل بن عبد الوهاب خادم، تا: ۱۱۰۶ق؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: - ۱۱۸۹]

۴۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۸۸۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** والحمد لله رب العالمین وصلی الله علی سیدنا محمد و آله.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۰۶ق [رایانه]

۴۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۴۲۰/۱

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۱۲ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۲۲۲گ (۱-۲۲۲)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۲ - ۳۸۴]

۵۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۷۵۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** تمته هذا الکتاب فی عید الفطر

خط: نسخ، کا: محمد علی تبریزی، تا: ۱۱۲۰ق؛ اهدایی: محمد ایرانی [الفبائی: - ۳۵۴]

۵۱. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۲۷۷

خط: نستعلیق، کا: ملا حبیب الله ولد ملا بابا، تا: ۲۰ رجب ۱۱۲۰ق؛ ۱۰۰گ، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲ - ۳۷۳]

۵۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۲۴۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۲۴ق، جا: اصفهان؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۱گ (۸۲پ-۱۴۲پ)، ۲۰ سطر [ف: ۲۵ - ۲۴۸]

۵۳. شیراز؛ موزه پارس؛ شماره نسخه:بدون شماره

خط: نسخ، کا: علی نقی بن محمد صالح جری بهبهانی، تا: ۱۱۲۶ق، جا: مدرسه خیرآباد؛ محشی؛ ۹۱گ (۹۷-۱۸۷)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [نسخه‌پژوهی: ۱ - ۵۹]

۵۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۲۸۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد طاهر ابن حاجی شرف الدین سبزواری، تا: یک‌شنبه ۵ رمضان ۱۱۲۶ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا رویه پارچه،

۹۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۲ - ۲۰۲]

۵۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۶۴۶/۱-۵۸/۹۶

آغاز: قوله تعالی رب ارجعونی لعلی اعمل صالحا فیما ترکت وفی الاصطلاح تطلق علی القول المفرد؛ **انجام:** برابر

از ما قبل مبحث فعل تا آخر کتاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۲۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۷۶گ (۱-۷۶)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۶۴۵]

۵۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۰۷۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۲۸ق [رایانه]

۵۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۹۹۰/۲

خط: نستعلیق، کا: بهاءالدین محمد مهدی حسنی حسینی ابن میرمیران شرف الدین علی طباطبایی، تا: دوشنبه ۲۴ رمضان ۱۱۳۵ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۲گ (۳۷ر-۱۰۸ر)، ابعاد متن: ۷×۱۶، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۲۹۸۴]

۵۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۰۰۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، کا: جعفر بن ملا علی، تا: ۱۱۴۲ق، جا: مدرسه میرزکی؛ محشی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوا، ۸۸گ، ۱۲-۱۴ سطر (۸×۱۲/۶ و ۹/۶×۱۳/۲)، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۱۷ - ۳۰۳]

۵۹. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۲۶۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوانا، کا: محمد رضا بن محمد مقیم رازی قوشخانه، تا: یک‌شنبه ۲۷ ذیقعده ۱۱۷۰ق؛ محشی؛ واقف: جواد کمالیان، ۱۳۵۴ش؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱ - ۲۳۳]

۶۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۹۲۳-۳۵/۱۰۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و احبائنا و اخواننا و اهلینا و سایر المسلمین و المسلمات انک قریب مجیب الدعوات

خط: نسخ، کا: موسی بن حسین، تا: صفر ۱۱۷۷ق؛ مصحح؛ جلد: مقوای، ۱۱۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۴۴]

۶۱. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه:بدون شماره

آغاز: برابر

کا: محمد کریم بن قاسم علی، تا: ۱۱۸۳ق [تراثنا: س۱۳ش۴ - ۱۰۷]

۶۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۴۲۳

آغاز: الی انها اسم بدلیل قول تعالی مهیا تأتنا به من آیة

خط: نسخ، کا: ابوطالب حسینی، تا: ۱۹ شوال ۱۱۹۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: شیخ محمد جواد علمیه؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳۷گ، ۱۴ سطر (۶×۱۱/۵)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳ - ۹۵۶]

۶۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۳۲۵/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الحمد لله وحده و صلواته علی سیدنا محمد و آله و سلم و صحبه

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد بن سلیم، تا: ۳ جمادی الاول ۱۱۹۴ق؛ مصحح، محشی؛ ۹۷گ (۱- ۹۷)، ۱۵ سطر، اندازه: ۹×۱۳/۵سم [ف: ۲۸ - ۵۱۷]

۶۴. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۳۱۳/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۰ جمادی الاول ۱۱۹۵ق، جا: همدان؛ افتادگی: انجام؛ محشی به فارسی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۵گ (۱پ-۱۲۵پ)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۲ - ۴۲]

۶۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۱۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۳ ربیع الثانی ۱۱۹۷ق؛ تملک: سردار کابلی در ۲۷ محرم ۱۳۶۰؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳۷گ، ۱۵ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: ۸ - ۲۰۳]

۶۶. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۲۷۸/۲

انجام: در پایان کاتب این بیت را افزوده: از جرم گل سیاه تا اوج زحل ×× کردم همه مشکلات کلی را حل

خط: نسخ، کا: شاهرخ ابن علی نقی کرد محله، تا: غره رمضان ۱۱۹۷ق،جا:استرآباد مدرسه دار الشفای؛کاغذ:لیمویی،جلد: تیماج مشکی، ۹۴گ (۵۱پ-۱۴۴پ)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲ - ۳۷۴]

۶۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۶۴۳/۲-۵۸/۹۳

آغاز: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمدعلی ولد محمد معلم سمنانی، تا: چهارشنبه اواخر رمضان ۱۱۹۸ق؛ ۶۳گ (۲۷-۸۹)، ۲۰-۲۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۶۴۴]

۶۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۰۹۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشان‌های ص، جامی، ۱۲، شواهد و مهدی حسینی ۱۲۰۳ق؛ تملک: محمد بن احمد در ۱۱۹۹ق؛ مهر: مهر وقف ملا محمد جعفر مجتهد طهرانی، «عبده امام قلی»؛ کاغذ: سپاهانی نخودی، ۱۳۵گ، ۱۵ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۹ - ۶۸]

۶۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۹۷۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** قال الله تع ربنا اخرجنا من هذه القریة الظالم اهلها و یجب.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ واقف: محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: مقوا، ۴۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۲۳سم [ف: ۱۲ - ۲۰۶]

۷۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۷۶۳-۲۹/۱۰۳

آغاز: علی معدیة المسمات بقطر الندا و بل الصداء رافعة بحجابها کاشفة لنقابها مکملة لشواهدها متممة لفوایدها؛ **انجام:** وامتناعهم من ان یعطفوا فی ذلک بالفا اوثم لکونها للترتیب فلوکانت الوا ومثلهما لامتنع ذلک معها کما امتنع معمها.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوای سفید، ۹۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۴۶]

۷۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۱۹۹-۲۱/۱۱۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۴۳]

۷۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۳۵۵-۲۲/۷۵

آغاز: شرط الجزم بعد النهی صحة حلول ان لامحله نحو لاتدن من الاسد تسلم بخلاف یأکلک وبه جزم ایضا بلم نحولم یلد ولم یولد ولما نحو لما یقض؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: حسین بن محمد باقر بن کلبعلی بن حسین بن عباس جیلانی، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۹گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۶۴۵]

۷۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۵۲۶-۲۷/۱۹۶

آغاز: علی مقدمتی المسماة بقطر النداء وبل الصدا رافعة لحجا بها کاشفة لنقابها مکملة لشواهدها متممة لفوایدها؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوا، ۱۰۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۶۴۵]

۷۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۵۰۵-۲۷/۱۷۵

آغاز: الحدیث عنه فقط (ص) و هو ضربان معرب و هو ما تغیر اخره بسبب العوامل الداخله علیه کزید و مبنی و هو بخلافه؛ **انجام:** و لم یجز له احد فی النحوان یتقدما و یستثنی من ذلک ما اذا کان الخبر ظرفا او مجرورا

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوا، ۴۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۶۴۶]

۷۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۴۸۹-۲۷/۱۵۹

آغاز: و حکه ان یجر بالفتحة نیابة عن الکسرة فحملوا جره علی نصبه کما عکسوا ذلک فی الباب السابق تقول مررت بفاطمة و مساجد و مصابیح؛ **انجام:** فان کان آخره راء کفار لماء وحضار لکوکب و وبار لقتیله فاکثرهم یوافق الحجازیین علی بنائه علی الکسره منهم من لایوافقهم بل یلتزم الاعراب

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوا، ۴۰گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۴۶]

۷۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۸۷۶/۱-۳۹/۲۵۶

آغاز: کلا اخویک ورایت کلا اخویک و مررت بکلا اخویک فیکون اعرابهما حینئذ ... ص واولات و ما جمع بالالف و تاء ... ش الباب الرابع مما خرج عن الاصل ما جمع بالف وتاء؛ **انجام:** النوع الثانی اسماء و هی مصادر الافعال الخماسیة ... معاملة همزة الوصل تخفیفاً لکثرة الاستعمال کما حذفت الهمزة

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: مقوا، ۲۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۶۴۷]

۷۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۹۲-۳۹/۱۷۲

آغاز: بها الاسناد (ص) و حذف نون مضارعها المجزوم وصلا ... ش یختص کان بأمور منها مجیئها؛ **انجام:** (ص) و علی نحو قاض رفعاً وجراً ... ش اذا وقف علی المنقوص و هو الاسم الذی آخره یاء مکسورها قبلها ... و وقف ابن کثیر علی الیاء علی الوجه الافصح (ص) وقد یعکس

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوای سفید، ۵۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۴۵]

۷۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۶۰۷/۱-۳۸/۲۲۷

آغاز: انما تکون اذا ناصبة بثلاثة شروط ... فصل فی اذن مسائل الاولی فی نوعها قال الجمهور هی حرف ... ص وبان المصدریة ظاهرة نحو ان یغفرلی ... ش الناصب الرابع؛ **انجام:** ص ومثل ان لاء الناقیة للجنس ... ش یجری مجرای ان فی النصب الاسم ورفع الخبر ... بان کانت ناهیة اختصت بالفعل وجزمته نحو لاتحزن

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوا، ۴۷گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۵ - ۲۶۴۶]

۷۹. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۲۱۴/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و أصلح لنا شأننا کله وافعل ذلک بوالدینا و أحبائنا و أهالینا و سائر المسلمین و المسلمات انک قریب مجیب الدعوات.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۱گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۱۱۷]

۸۰. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۸۸۸

خط: نسخ، کا: غلام رضا، تا: قرن ۱۳؛ برخی از حواشی تاریخ ۱۲۳۵ دارد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳۱گ، ۱۶ سطر (۷/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۲۲]

۸۱. قوچان؛ مدرسه عوضیه؛ شماره نسخه:۴۳

آغاز: برابر **انجام:** الهمزة فی حالة الوقف و منها ما یکسر لا غیر و الباقی و ذلک اصل الباب و هذا آخر ما اردت املاءه علی هذه المقدمة و قد جاء بحمدالله مهذب البانی مشید المعانی محکم الاحکام

از اول کتاب تا بحث همزه وصل آمده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ]

۸۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۶۴۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ مهر: «عبده الراجی عبدالجواد» (بیضی)، «نصر من الله و فتح قریب» (مربع)، «سرو دین محمد قربان» (مربع)، «عبده الراجی محمد إسماعیل» (بیضی)؛ کاغذ: شرقی، جلد: مشمعی قهوه‌ای، ۹۴گ، ۱۵ سطر (۱۱/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۲۹ - ۴۱۱]

۸۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۳۴۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** قال الله تعالی ما یکون من نجوی ثلثة الاهو رابعهم و لا خمسة الا هو.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مهر تملک: «علی اکبر الحسینی»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج عنابی، ۱۱۲گ، ۱۳سطر (۶/۵×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۳ - ۹۳۵]

۸۴. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه:۹۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۲۵گ، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: - ۹۳]

۸۵. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۳۰۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** للمرءة اغزی یا هند لان اصله
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۲۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: - ۱۶۷]

۸۶. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۲۵۷/۲
آغاز: موجود: و هو نون فی اخرها و علامة معنویة؛ **انجام:** کحمدالله ممهدین المثال مشید المقافی یحکم الاحکام
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ ۱۱۷ص (۳۵-۱۵۱)، ۱۶ سطر [ف: - ۲۴۷]

۸۷. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۹
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۱۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱ - ۴۵]

۸۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۸۹
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ حاشیه نظام الدین میرزا زاده دارد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۸۴گ، ۱۵ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۸ - ۱۹۳]

۸۹. قائن؛ مدرسه جعفریه؛ شماره نسخه:۱۵۵/۲
انجام: اعلم ان منها ما یحرک بالکسر فی الاکثر و بالضم فی لغة ضعیفة و هو اسم.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج، ۷۸گ (۵۲پ-۱۲۹پ)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [کتابخانه‌های قائن: ف: ۱۳۶]

۹۰. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۳۸
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۳]

۹۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۵۶۶
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۳]

۹۲. شیراز؛ مدرسه حکیم؛ شماره نسخه:بدون شماره
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ اندازه: ۱۵×۲۱سم [نسخه‌پژوهی: ۱ - ۴۶]

۹۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۳۶۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و ضرب الخامس ان لایکون اسم فاعله افعل ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

۹۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۲۵۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** الجمیع المومنین و المومنات انت غفور رحیم اللهم وفقنی.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

۹۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۵۰۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

۹۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۵۵ ط
آغاز: ان له ثلثة ... ذلک و لما کا ... حرف الجر علیهما فی قول بعضهم و قد بشر ... و لله ما هی بنعم الولد و قول الآخر و قد سار الی محبوبة علی حمار طبیء السیر نعم السیر علی بئس العیر؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول، محشی، با امضای «گمشده بیدای حیرت و نادانی نبی الدینانی ۱۲۴۱»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۴/۲ - ۱۵۹]

۹۷. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۱۱۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** من افعل نحو اکرم و احسن و اعطی.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مهر: «بنده آل محمد تقی» (بیضی)؛ فاقد جلد، ۱۷۳گ، ۱۵ سطر (۵×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: - ۱۱۵]

۹۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۶۱۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** الثانی ما یجری علی عکس القیاس دائماً
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ با یادداشتی بدین مضمون: «شروع در کتابت و خوندن [کذا] شرح قطر در بیستم شهر ربیع الثانی سنة ۱۲۶۷»؛ مصحح؛ مهر: «اسدالله» (بیضی)؛ اهدایی: آقای عبدالحسین، خرداد ۱۳۷۰؛ جلد: کرباس سبز، ۹۹گ، ۱۶ سطر (۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۲۰ - ۷۵]

۹۹. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۶۶۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** و خرج عنه قولک امشی فانه یبتدأ.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۴۶گ، ۱۵ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: - ۵۲۸]

۱۰۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۵۱/۱ کر
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عظیم بن مظفر بن سعید بن مظفر بن محمد زمان زیربندی، تا: ربیع الثانی ۱۲۰۱ق؛ مصحح، محشی با نشان‌های «۱۲، شرح، شرح جامی، ص و ...»؛ تملک: ملا ابوتراب بن آقا باقر عشر ستاقی ساکن کلاه کرمه(؟) در مدرسه آخوند ملا صفر علی اشرفی؛ مهر: «الله محمدعلی ۱۲۳۱» (بیضی)، «برد ... عبده احمد» (مربع)، «أفوض أمری إلی الله عبده محمدرضا ۱۲۰۴» (بیضی)، کاتب «لا إله إلا الله العلی العظیم ۱۲۱۱» (مربع) و «هو العلی العظیم» (مربع)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۴گ (۲ر-۱۰۵ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۴/۵سم [ف: ۴۰/۲ - ۱۹۵]

۱۰۱. اصفهان؛ مکتبة الزهراء؛ شماره نسخه:۷۱
خط: نسخ، کا: صفر علی بن علی بیک سکارودی، تا: جمادی الثانی ۱۲۰۱ق؛ ۱۳۰گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: - ۵۵]

۱۰۲. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۷۹ ـ ج
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۲۲(= ۱۲۰۲) ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۹گ، ۲۳ سطر (۵×۱۴/۵)، اندازه:

۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۳۴۰]

۱۰۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۶۳۵-۵۱/۹۵

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن محمد زمان لاهیجی، تا: ۳۰ ربیع الاول ۱۲۰۳ق؛ ۱۱۰گ، ۱۷-۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۴۴]

۱۰۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۱۳۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۰۵ق؛ واقف: محمد صالح علامه حائری مازندرانی، مرداد ۱۳۵۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا رویه پارچه، ۱۸۰گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱/۵سم [ف: ۱۲ - ۲۰۷]

۱۰۵. شاهرود؛ مدرسه اسماعیلیه؛ شماره نسخه:۶۹

کا: علی نقی بن کربلائی محمد ارمیانی، تا: محرم ۱۲۰۵ق [ف: - ۱۳]

۱۰۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۰۵۷/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ذلک اصل الباب و هذا آخر ما اوردت املاؤه علی هذه المقدمة و قد جاء بحمدالله مهذب المبانی مشید المعانی لحکم الاحکام مستوفی الانواع و الاقسام.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۰۶ق؛ رساله مغلوط؛ واقف: مسیح شاه چراغی، ۱۳۳۱؛ کاغذ: نخودی، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۵ - ۴۴۳]

۱۰۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۱۱۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۵ محرم ۱۲۰۶ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سیاه، ۷۳گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵/۴×۲۰/۴سم [ف: ۱ - ۳۱۳]

۱۰۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۹۳۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ پخته، کا: سید حسین میرسید قاسم حسینی، تا: ۱۲۱۰ق؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین عبده محمد الحسینی ۱۲۴۷» (بیضی)؛ کاغذ: نخودی و آبی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۷گ، ۱۷ سطر (۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۲ - ۱۶۰]

۱۰۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۳۹۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۱ق؛ ۱۱۸گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۵۳]

۱۱۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۴۴۷-۵۷/۱۱۷

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۲۱۳ق؛ ۸۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۴۴]

۱۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۵۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ملا عباس بن حسین الزرداولی، تا: ۱۲۱۴ق؛ محشی از شرح جامی و مصباح و سعدالله و شرح جبریل و شرح ابن ناظم و غیره؛ واقف: محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۲ - ۲۰۴]

۱۱۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۱۰۴-۶۰/۴۴

آغاز: لایجوز و لایقال عجبت ممازید اتصحب وانما یجوز ذلک فی الموصول الاسمی غیر الالف و اللام

از شرح عبارت «وتختص الخمسة الاول بجواز مرادفة صار، ش: یجوز کان وامسی واصبح واضحی ...» تا آخر کتاب؛ خط: نسخ زیبا، کا: محمد باقر بن حاجی گداعلی شیرازی، تا: جمعه ۱۵ محرم ۱۲۱۸ق؛ افتادگی: آغاز و وسط؛ ۱۰۶گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۶۴۶]

۱۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۴۹/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: میر محمد قاسم ابن میر ابراهیم خلخالی، تا: جمعه ۱۵ ربیع الاول ۱۲۲۰ق؛ واقف: محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۱۲ - ۲۰۴]

۱۱۴. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۲۶۱/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۲ شوال ۱۲۲۰ق؛ جلد: تیماج، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: - ۱۸۷]

۱۱۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۴۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اصلح لنا شاننا کله و افعل ذلک بوالدینا و احبائنا و اهالینا و سائر المسلمین و المسلمات انک قریب مجیب الدعوات.

خط:نسخ،بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۱۴ ربیع الثانی ۱۲۲۰ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۵۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱ - ۴۴۹]

۱۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۹۱۱/۲

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن ملا محمد مؤمن لاری، تا: ۱۲۲۱ق؛ جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۶×۲۰/۷سم [ف: ۱۲ - ۳۷۲]

۱۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۸۷۱/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد مهدی ابن محمد طهرانی، تا: ۱۲۲۱-۱۲۲۲ق؛ محشی؛ کاغذ: آبی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۷گ، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۵۱ - ۱۸۹]

۱۱۸. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۲۷۴

خط: نسخ، کا: عبدالله مشهور به نوری، تا: دوشنبه ۹ محرم ۱۲۲۳ق، کاتب ساکن بلده بارفروش در محله حصیر فروشان؛ ۸۱گ، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۳ - ۵۹]

۱۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۲۳۵

آغاز: خلاف الاصل فدفعت هذا التوهم بقولی و هو الاصل فی البناء؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد تقی ابن محمد حسین خراسانی، تا: ۱۲۲۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: آبی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۲۰۶]

۱۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۴۴۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** خالد الحدیثی مسکنا و الشافی مذهبا و قد کان

الفراغ
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۳ق؛ واقف: عبد الغروف [رایانه]
۱۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۸۳۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۳ق [ف: ۴ - ۳۱۱]
۱۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۷۷۰
آغاز: موجود: بها کما با صلها و ان یذال لناطرق انجرات؛ **انجام:** فرع من تنمیق هذه الرساله ... له ولوا لدیه سنه ۱۲۲۴ تمت
خط: نسخ، کا: علی بن حسن، تا: ۱۲۲۴ق [رایانه]
۱۲۳. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۸/۱
آغاز: لما فرغت من تعریف الاسم یذکر شئ و هی ال و التنوین
خط:نسخ،بی‌کا،تا:۱۲۲۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی قرمز،۶۶گ (۱ر-۶۶ر)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۳۴۱]
۱۲۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۴۳۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۲ جمادی الاول ۱۲۲۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۴۶]
۱۲۵. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۳۱/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۴ رمضان ۱۲۲۴ق؛ مصحح، محشی؛ ۶۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۴۴]
۱۲۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۲۸۵
خط: نسخ، کا: اسماعیل بن حاجی ملا خداداد، تا: ۱۷ رجب ۱۲۲۴ق، جا: اتکان استرآباد؛ در تابستان؛ کاغذ: فرنگی، ۱۰۲گ، ۱۰ سطر (۹/۵×۱۳)، اندازه: ۱۸×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۵۰۵]
۱۲۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۲۳۵
خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه ۶ جمادی الثانی ۱۲۲۵ق؛ کاغذ: فرنگی، ۷۴گ، ۲۵ سطر (۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۸×۲۳سم[ف:۱۶-۴۹۶]
۱۲۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۳۳۵
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۶ جمادی الثانی ۱۲۲۵ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی، ۱۰۲گ، ۱۶ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۵۱۵]
۱۲۹. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۱۶/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: شعبان ۱۲۲۵ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۰۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: - ۲۱۷]
۱۳۰. تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه:۵۹
خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۲۲۶ق؛ قطع: ربعی [نشریه: ۶ - ۶۵۲]
۱۳۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۱۴/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: اسماعیل بن محمد مشهور به بهشتی، تا: ۱۲۲۶ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی و حنایی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۰۵گ (۵۰پ-۱۵۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱ سم [ف: ۱۲ - ۳۸۳]
۱۳۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۶۴۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** ذنوبها عنهما سنةست و عشرون و ماتین و الف من الهجرة النبوی (ص)
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۶ق [رایانه]
۱۳۳. اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه:۴۴
کا: حسین بن محمد یوسف بیک خشتی کاظمینی، تا: جمعه ۲۳ شوال ۱۲۲۷ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۲۶]
۱۳۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۱۳۸/۱-۳۶/۱۳۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** اللهم اغفرلنا ولوالدینا وللمؤمنین والمؤمنات امین یا رب العالمین
خط: نسخ، کا: اسماعیل بن محمد علی، تا: جمعه ۱۵ صفر ۱۲۲۷ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۶۴۴]
۱۳۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۹۷۷-۲۵/۶۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالله بن شیخ سلمان، تا: سه‌شنبه ۲۲ جمادی الثانی ۱۲۲۷ق؛ جلد: مقوا، ۱۲۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۴۴]
۱۳۶. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۸۲۳/۱
خط: نستعلیق، کا: عبدالله بن مهدی فردوسی، تا: ۶ ذیحجه ۱۲۲۷ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۷گ (۱پ-۸۷ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲ - ۹۹]
۱۳۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۱۰۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** و لایحتاج الی انضمام علة اخری و هو ... الجمع و الفا و التانیث و هو الثانی.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ربیع الاول ۱۲۲۸ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۹۴گ، مختلف السطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۶×۱۹سم [رایانه]
۱۳۸. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۲۵
خط: نسخ، کا: علی تورون پشتی، تا: جمعه ۸ ربیع الاول ۱۲۲۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: حاج محمد نصیری؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲ - ۶۴]
۱۳۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۶۳
خط: نسخ، کا: ابراهیم بن یحیی، تا: ۱۷ جمادی الاول ۱۲۲۹ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۴۷۵]
۱۴۰. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۹۵
کا: اسماعیل، تا: ۱۲۲۹ق؛ مهر: «اسماعیل قربانی کعبه ۱۲۲۶» (بیضی)؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۱۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: - ۱۰۹]

۱۴۱. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۵۶۷/۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۰ق؛ ۹۳گ (۶۰-۱۵۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۳ - ۱۰۹]

۱۴۲. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۲۷۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه آخر ذیحجه احتمالاً ۱۲۳۰ق؛ مصحح؛ تملک: ولی الله؛ مهر: واقف «عبده الراجی عبدالحسین»؛ واقف: عبدالحسین، ۱۶ ذیحجه ۱۲۹۵؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: - ۱۹۷]

۱۴۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۸۸۵

خط: نستعلیق، کا: عباس قلی بن امام قلی بیک کجوری تهرانی، تا: ۱۹ جمادی الاول ۱۲۳۱ق؛ کاغذ: فرنگی کبود، جلد: مقوا، ۱۰۴گ، ۱۴ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۲۲]

۱۴۴. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه:بدون شماره

کا: ابوالقاسم بن محمد تقی، تا: ۲۹ ربیع الثانی ۱۲۳۱ق [دلیل المخطوطات: ۱ - ۲۳۹]

۱۴۵. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۴۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۳۱ق؛ اندازه: ۱۷×۲۲سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۳]

۱۴۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۵۰۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: جواد بن کربلایی اسمعیل حرآبادی، تا: ۲۴ صفر ۱۲۳۱ق؛ مصحح؛ تملک: مصطفی صفایی خوانساری در محرم ۱۳۹۳ق؛ مهر: «عبده محمد شفیع» (بیضی)، «محمد شفیع محمد شفیع» (بیضی)، «حسین منی و انا من حسین» (مربع)؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۸۶گ (۱پ-۸۶پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۶۴]

۱۴۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۹۹

خط: نستعلیق، کا: عبدالله موسوی، تا: جمادی الثانی۱۲۳۲ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۶گ، ۱۶ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۷۳]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۲۹۹

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۴۰]

۱۴۸. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۹۴/۱

از آغاز تا موانع الصرف؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه محرم ۱۲۳۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۷۹گ (۴پ-۸۲پ)، ۱۶ سطر (۹/۵×۱۴)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: - ۲۳۳]

۱۴۹. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۶۴۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ درشت، کا: محمد حسین ابن شیخ احمد شمیرانی، تا: ۲۴ رمضان ۱۲۳۳ق، جا: تهران و مازندران؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمع لاجوردی، ۱۹۳گ، ۱۲ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۷۵۳]

۱۵۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۴۹۲

خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبدالرحیم بن ملا رضا، تا: ۱۲۳۴ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا با روکش پارچه‌ای، ۷۸گ، ۱۸ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۳۵۰]

۱۵۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۶۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: علی اکبر بن محمد محمودیه، تا: ۱۲۳۴ق، جا: تربت حیدریه؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج تریاکی، ۹۱گ، ۱۶ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۳ - ۳۸۰]

۱۵۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۶۷۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سید رضا بن کربلایی میر عبدالله علوی سبزواری تبریزی، تا: ۱۲۳۴ق؛ مصحح، محشی؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: گالینگور طوسی، ۱۳۴گ (۳۵پ-۱۳۸ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۱۹/۸سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۶۴]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۸۴۷/۲

همان نسخه بالا [مؤید: ۲ - ۲۸۳]

۱۵۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۹۵ کر

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: علی محمد گلپایگانی، تا: ۱۲۳۵ق؛ مصحح، محشی با نشان‌های «شواهد، لمحررها زین عفی عنه و ...»؛ مهر: «محمد تقی بن محمد شریف» (بیضی)، «یا محمد» (بیضی)، «الواثق بالله الغنی محمد تقی ۱۳۱۲» (بیضی)، کاتب «پیرو دین نبی علی محمد ۱۲۱۶» (هشت گوش)؛ کاغذ: فرنگی سفید و نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۰گ، ۱۵ سطر (۸/۵×۱۲)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۴۰/۲ - ۳۰۰]

۱۵۴. شاهرود؛ مدرسه اسماعیلیه؛ شماره نسخه:۸۰/۱

کا: علی اکبر کرمانی، تا: ۱۲۳۵ق [ف: - ۲۳]

۱۵۵. زهان؛ مدرسه جعفریه زهان؛ شماره نسخه:۱۳۳/۱

خط: نسخ، کا: عبدالله بن ملاحسن، تا: ۱۲۳۵ق؛ ۶۴گ (۱ر-۶۴ر)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: - ۱۰۳]

۱۵۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۴۳۳

کا: محمد علی بن عبدالمحمد، تا: ۱۲۳۵ق [ف: ۱ - ۱۵۳]

۱۵۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۶۴۷

آغاز: و هما دلالته علی الطلب مع قبول یاء المخاطبة و ذلک نحو قم فانه دال علی معنی طلب القیام و یقبل یاء المخاطبة نقول

خط: نستعلیق تحریری، کا: علی اکبر لواسانی بن کربلائی سبز علی لواسانی، تا: غره ربیع الثانی۱۲۳۶ق، جا: مدرسه عبدالله خان؛ افتادگی: آغاز؛ در صفحه آخر تفسیر آیه «لو کان فیهما الهة لا اله الله لفسدتا» به تاریخ ۱۲۴۷؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۲گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۶ - ۱۴۴]

۱۵۸. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه:۲۱۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۶ق؛ واقف: عبدالحسین حسن آبادی،

رجب ۱۳۴۳ق؛ اندازه: ۱۵×۲۰سم [تراثنا: س۶ش۲ - ۱۰۹]
۱۵۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۶۱۳/۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۷ق؛ مهر: محمد ولی با تاریخ ۱۲۲۹؛کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۸۳گ (۲۵پ-۱۰۷پ)، ۱۷ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۲۲]
۱۶۰. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۸۸/۴-۵۷۹۰
خط: نسخ، کا: محمد حسین بن لطف علی، تا: ۱۶ شعبان ۱۲۳۸ق، برای ملا اسماعیل بن ملا حسن؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۳۳گ، ۱۵ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۱۳۴]
۱۶۱. ساری؛ عمومی؛ شماره نسخه:۱۷۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: تقی بن میرزا محمد بن میر سلیمان ساروی، تا: ۲۰ شعبان ۱۲۳۹ق؛ واقف: قمر نسا خانم زوجه ملا یحیی عطار ساروی میر مشهدی، ۱۲۴۹ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۸گ، ۱۴ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [عمومی ساری و تنکابن: ف: - ۱۳۶]
۱۶۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۷۰۱
آغاز: قال الشیخ ... رافعة لحجابها کاشفة لنقابها مکملة لشواهد ها متممة لفواید ها کافیة لمن اقتصر علیها وافیة ببغیة من جنح من طلاب علم العربیة الیها؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: شعبان ۱۲۳۹ق؛ مصحح؛ جلد: مقوا، ۷۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۴۶]
۱۶۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۵۲-۵۲/۹۲
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: یوسف ولد محمد چالوئی، تا: ۲۰ جمادی الاول ۱۲۴۰ق؛ ۱۲۶گ، ۱۶-۱۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۴۴]
۱۶۴. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه:۱۷۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: شاهمحمد بن مشهدی سلطان آبادی، تا: ۵ رمضان۱۲۴۰ق؛ محشی؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۲۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف مخ - - ۹۸]
۱۶۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۸۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۰ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۱۲۸گ، ۱۴ و ۱۵ سطر (۹×۱۳)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۴ - ۹۵]
۱۶۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۷۷۶/۲
خط: نسخ، کا: محمد علی سمنانی، تا: جمادی الاول ۱۲۴۱ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه، ۸۲گ (۱۸پ-۹۹پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۵ - ۳۶۲]
۱۶۷. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۷۵/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۱ق؛ مصحح؛ ۸۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۳۴۴]
۱۶۸. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۴۰۶
آغاز: آغاز موجود در برگ۳: ص و هم اسم و فعل و حرف. ش لما ذکرت حد الکلمة بنیت انها؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ مختلف، کا: حسین علی بن ابراهیم، تا: ۱۲۴۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: کاهی، جلد: تیماج مشکی، ۲۰۲گ، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: - ۳۳۷]
۱۶۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۶۵۰/۱
خط: نسخ، کا: ابراهیم بن ابوالحسن حسینی، تا: ۱۹ رجب ۱۲۴۲ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۶ - ۸۰]
۱۷۰. سمنان؛ مدرسه صادقیه؛ شماره نسخه:۱۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: اسماعیل بن محمدجان بن اجل السادات آقا میر محمد حسین، تا: ۱۲۴۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی به نقل از «شواهد»؛ جلد: مقوا، ۹۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف مخ]
۱۷۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۳۹/۱-طباطبائی
آغاز و انجام: برابر
کا: مهدی بن حسین دجیلاوی، تا: ۵ صفر ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قرمز، ۶۵گ (۸ر-۷۲ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۲ - ۲۴۹]
۱۷۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۵۲۱/۲-۳۸/۱۴۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** احبائنا واخواننا واهالینا وسایر المسلمین والمسلمات انک مجیب الدعوات.
خط: نسخ، کا: محمد هادی بن عبدالکریم جرفادقانی، تا: پنج‌شنبه ۸ محرم ۱۲۴۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۶۴۴]
۱۷۳. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۴۸
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۸ رمضان ۱۲۴۳ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۵۴گ، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۲ - ۴۱۹]
۱۷۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۲۷۷-۲۱/۱۹۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالوهاب، تا: یک‌شنبه ۴ شعبان ۱۲۴۴ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۹گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵- ۲۶۴۳]
۱۷۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۲۲۸
خط: نسخ، کا: حسین خان حیدری بارستاقی جالکی، تا: پنج‌شنبه ذیقعده ۱۲۴۴ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۱۰۰گ، ۱۷ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [ف: ۱۶ - ۴۹۴]
۱۷۶. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۴۰/۱
انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: شوال ۱۲۴۵ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی آبی،

جلد: مقوا، ۸۳گ، ۱۸ سطر (۱۱×۱۵)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۳۲۷]

۱۷۷. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۷۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن حاجی بهرام، تا: یک‌شنبه ۱۸ رجب ۱۲۴۵ق؛ مصحح، محشی از جامی و الشواهد؛ جلد: چرم زرد، ۷۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [مؤید: ۱ - ۱۷۱]

۱۷۸. دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه:۱۲۰/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱ ربیع الاول ۱۲۴۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۵گ، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف مخ-۱۱۷]

۱۷۹. دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه:۱۲۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۰ ربیع الاول ۱۲۴۶ق؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۲گ، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف مخ - ۱۱۷]

۱۸۰. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۲۲۲

خط: نسخ، کا: علی اکبر بن ملا شاه محمد مشهور به ملا بابا هزار جریبی ملقب به قطنان، تا: پنج‌شنبه ۶ محرم ۱۲۴۶ق، جا: ولویه مدرسه کیوسر؛ ۸۸گ، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف مخ - ۱۱۷]

۱۸۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۹۵۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۸۷گ، ۱۷ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۵ - ۴۰۶۵]

۱۸۲. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۱۹۱

خط: نسخ، کا: عبدالحمید بن حاجی عبد الله شیرازی، تا: ۲۴ جمادی الثانی ۱۲۴۷ق؛ مصحح؛ ۱۳۴گ، ۱۴ سطر (۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱ - ۵۹]

۱۸۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۱۶۴-۲۱/۸۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن آخوند ملا عبدالله، تا: جمعه ۱۸ جمادی الاول ۱۲۴۸ق، جا: اصفهان؛ جلد: ساغری مشکی، ۱۱۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۶۴۳]

۱۸۴. قائن؛ مدرسه جعفریه؛ شماره نسخه:۱۲۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ولی الله بن کربلایی جعفر، تا: ۲۷ ربیع الاول ۱۲۴۸ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [کتابخانه‌های قائن: ف: - ۱۰۹]

۱۸۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۵۹۴

خط: نسخ، کا: رجب علی بن صفر شیرازی، تا: شوال ۱۲۴۸ق، جا: بهبهان مدرسه حاجی محمد سعید؛ کاغذ: کاغذ فستقی، جلد: میشن سیاه، ۱۰۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۷×۲۱/۴سم [ف: ۱-۳۱۳]

۱۸۶. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۰۶

انجام: تمت الرسالة المسمی بشرح القطر فی ...

خط: نسخ، کا: محمد بن جعفر دشتکی، تا: ۱۲۴۸ق، جا: شیراز مدرسه میرزا علی اکبر؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج مشکی، ۹۸گ، ۱۵ سطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم[ف: ۲ - ۲۹۸]

۱۸۷. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۱۳۴/۴-۵۹۶۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه ۲۰ شوال ۱۲۴۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۳گ، ۱۶ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۱۳۴]

۱۸۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۶۹۲-۵۸/۱۴۲

آغاز: اربعة انواع الرفع و النصب و الجر و الجزم و هذه الانواع الاربعة ینقسم الی ثلاثة اقسام

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۵۶گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۵ - ۲۶۴۵]

۱۸۹. اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه:۱۰۲

خط: نستعلیق، کا: محمد اسماعیل بن قاسم بیک شیروانی، تا: ۱۰ جمادی الاول ۱۲۴۹ق؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۲۶]

۱۹۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۷۲۴/۲

آغاز: بسمله، قال المفتقرالی الله الودود؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق شکسته، کا: محمد علی ابن عبدالکریم مروزی، تا: چهارشنبه ۱۲ رجب ۱۲۵۱ق، جا: مشهد رضوی؛ جلد: تیماج عنابی، ۸۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۲ - ۴۰۵]

۱۹۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۱۳۴/۳-۵۵/۱۰۴

آغاز: علی کل حال تقول جائنی کلا أخویک و رأیت کلا أخویک و مررت بکلا أخویک

از بحث «کلا و کلتا» تا آخر کتاب؛ خط: نسخ، کا: محمد الحسینی، تا: پنج‌شنبه ۲۱ صفر ۱۲۵۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۵۴گ، ۱۴-۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۱۲سم [ف: ۵ - ۲۶۴۵]

۱۹۲. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۵۹۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد باقر بن محمد ربیع چهار محلی اصفهانی، تا: دوشنبه ۱۵ ذیقعده ۱۲۵۱ق؛ مصحح؛ واقف: اسماعیل طاهری، ۱۳۴۲/۶/۱۵؛ ۹۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۱۷/۵سم [ف: ۱ - ۳۴۵]

۱۹۳. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۴۳۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۱ق؛ مصحح؛ واقف: اسماعیل طاهری، ۱۳۴۲/۶/۱۵؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۴۵]

۱۹۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۳۷۳/۱

خط: نسخ، کا: سید مطلب بن ابوطالب، تا: ۱۲۵۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۷گ، ۱۷ سطر (۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۵ - ۱۸۱]

۱۹۵. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۲۱۹/۱

خط: نسخ، کا: کاظم، تا: یک‌شنبه ۹ جمادی الاول ۱۲۵۲ق؛ واقف: شیخ السلام دامغانی، ۱۲۷۷؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۴گ، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف مخ - ۱۱۷]

۱۹۶. دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه:۱۱۱/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و أصلح لنا شأننا کله وافعل ذلک بوالدینا و

احبائنا و اهالینا و سائر المسلمین و المسلمات انک قریب مجیب الدعوات »
خط: نسخ، کا: قربان بن علی هزار جریبی، تا: ۱۲۵۳ق، جا: ایلال از محال دودانگه؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۸گ، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف مخ – ۱۱۷]

۱۹۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۳۱۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** وبالهمزة فی حالة الوقف ومنها مایکسره لاغیر و هو الباقی و ذلک اصل الباب
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲ ذیحجه ۱۲۵۳ق؛ در پشت برگ آخر قسمتی از حاشیه ملاعبدالله دیده می‌شود که از «الحمدلله افتتح ... الی فاستحبوا العمی علی الهدی اذ لایتصور» می‌باشد؛ مهر: «محمد مهدی بن حسن» (بیضی)؛ جلد: گالینگور، ۷۴گ، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ – ۳ – ۱۲۴۵]

۱۹۸. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۴۵۸/۳

خط: نسخ زیبا، کا: ابوطالب بن محمد خطیب سرخه‌ای، تا: ۱۲۵۳ق، جا: سمنان مدرسه صادق خان؛ مهر: «عبده ابوالقاسم بن ...» (بیضی)، «عبده عبدالکریم» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۲ – ۱۱۷]

۱۹۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۹۰۶/۱

خط: نسخ، کا: محمد تقی بن محمد رضای کوکدی جرفادقانی، تا: محرم ۱۲۵۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۱۶ سطر (۶×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۶ – ۱۴۲]

۲۰۰. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۲۴۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۳ق؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: – ۱۳۳۸]

۲۰۱. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۲۴۴

آغاز: فاما ترین و لایصدنک شی لما فرغت من ذکر العلامات الاسم؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: رمضان ۱۲۵۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فستقی، ۱۴۴گ، ۱۴ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: – ۲۱۳]

۲۰۲. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۶۰۸

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ابوطالب بن ملا حسین کوهسرخی، تا: ربیع الثانی ۱۲۵۴ق، جا: سبزوار؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۰۷گ، ۱۴ و ۱۶ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: – ۴۹۰]

۲۰۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۴۰۸

آغاز: و قعدت فان حکمه فی اصل البناء؛ **انجام:** نفس الجاهل الجود ... فی سنه ۱۲۵۴
خط: نسخ، کا: علی اکبر، تا: ۱۲۵۴ق [رایانه]

۲۰۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۴۴۶/۳

خط: نستعلیق، کا: محمد حسن بن ملا مهدی محرر، تا: پایان شوال ۱۲۵۴ق، برای میرزا احمد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ابعاد متن: ۱۴/۵×۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۶ – ۵۷۴]

۲۰۵. کاشان؛ جعفری؛ شماره نسخه:۴۶/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و احزب واستو و اذهب بکسر کما بقی والله عزو جل اعلم و احکم.
خط: نسخ، کا: محمدرضا بن حسین کاشانی عطار، تا: ۱۲۵۶ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۹۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۲۰×۲۷سم [ف مخ]

۲۰۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۹۵۳

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۲۰ محرم ۱۲۵۶ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: بهاءالدین امام جمعه، مصطفی صفایی خوانساری در شوال ۱۴۰۴ق با مهر «مصطفی الحسینی۱۳۴۲» (بیضی)؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: فرنگی نیلی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۰۰گ (۱۷۲پ–۱۷۲پ)، ۱۵–۱۲ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ – ۲۶۴]

۲۰۷. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۱۰۴

آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۷ق؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۱۱۵ص، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲ – ۳۵۷]

۲۰۸. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۲۷

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰ ذیحجه ۱۲۵۸ق؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱ – ۴۱]

۲۰۹. مشهد؛ مدرسه خیرات خان؛ شماره نسخه:۶۹/۲

خط: نسخ، کا: ابوطالب بن سید محمود، تا: ۱۲۵۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۰ سطر (۱۱/۵×۱۶)، قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: – ۱۷۸۵]

۲۱۰. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۶۱۶/۲

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ابوطالب بن سید محمود اخلومدی، تا: ۱۲۵۸ق؛ کاغذ: کاهی، جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: – ۴۹۶]

۲۱۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۳۳۸

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۴ ذیحجه ۱۲۵۹ق؛ ۱۰۸گ، اندازه: ۱۱×۱۶سم [نسخه‌پژوهی: ۲ – ۱۸۳]

۲۱۲. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۸۳/۲الف

آغاز: برابر؛ **انجام:** الفعل صارفت منهل و قال الجوهری اذا الفعل یوما غم عنک هجاؤه به تأا الخطاب و لا تفق فان تره بالباء لوما فتکتبه بیاء و الا فهو یکتب بالالف تم الکتاب بعون الله الملک الوهاب فی شهر الشعبان المعظم من هجرة النبویة ۱۲۵۹.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شعبان ۱۲۵۹ق، ۲۷۱گ، اندازه: ۱۲×۲۲/۵سم [رشت و همدان: ف: – ۱۱۹۹]

۲۱۳. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۱۷۱

خط: نسخ، کا: محمد مهدی بن محمد صالح، تا: شنبه ۵ صفر ۱۲۶۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۶۶گ، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱ – ۵۹]

۲۱۴. تهران؛ حوزه آستان حضرت عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۳۸/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** مثل سیبویه و عمرویه لأنه من باب المبنی و الصرف و عدمه انما یقالان

خط:نسخ،بی‌کا، تا: ۱۲۶۰ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۷گ (۱ر-۷۷ر)، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲/۵سم [ف: - ۴۳]

۲۱۵. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۲۷/۲

کا: ابراهیم بن کلمحمد کلارستاقی، تا: ۱۲۶۱ق؛ ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: - ۲۶۱]

۲۱۶. گلپایگان؛ امام جمعه، محمد حسن؛ شماره نسخه:۳۳/۱

خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمد صادق گلپایگانی، تا: ذیحجه ۱۲۶۱ق؛ جلد: مقوایی ابر و باد، ۷۳گ (۱پ-۷۳ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: - ۱۴۴]

۲۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۶۰۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۲۶۱ق؛ محشی؛ واقف: حسین کی استوان، آبان ۱۳۴۸؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۸۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۲ - ۲۰۵]

۲۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۲۵۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** علی سیدنا و نبینا محمد و آله الطاهرین الحقیر الفقیر المذنب اقل الطلاب العاصی ... سنه ۱۲۶۱

خط: نسخ، کا: حسن بن حسین علی، تا: ۱۲۶۱ق [رایانه]

۲۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۱۷۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** اولا و آخرا و ظاهرا و باطنا ... شعبه ان المعظم فی آخر سنه۱۲۶۲

خط: نسخ، کا: موسی بن طالب، تا: ۱۲۶۲ق [رایانه]

۲۲۰. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۵۲۸

آغاز: لشواهد متنعما لفوایدها کافیة لمن اقتصر علیها؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: قربانعلی بغایری، تا: رجب ۱۲۶۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فستقی، ۹۲گ، ۱۵ سطر (۱۰×۱۴/۵)، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: - ۴۳۶]

۲۲۱. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۲۳۳/۲

بی‌کا، تا: ۱۲ جمادی الاول ۱۲۶۲ق، جا: دامغان؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۶گ، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف مخ - ۱۱۸]

۲۲۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۷۶۷

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن ملا رجبعلی، تا: ۱۲۶۲ق؛ مهر: «محمد بن اسماعیل»، «عبدالوهاب الموسوی» مورخ ۲۹ شوال ۱۲۶۳؛ یادداشت بدیع بن سید مصطفی مورخ ۱۲۴۳ و حیدر علی؛ اهدایی: حاج سید محمد تقوی رفسنجانی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۳گ، ۱۸ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۳ - ۱۰۴۸]

۲۲۳. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۲۹۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۲ق؛ ۱۳۴گ، ۱۲ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۵۹]

۲۲۴. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه:۳۰۴/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۳ق [چند نسخه-ف: - ۳۷۸]

۲۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۳۹۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۳ق [رایانه]

۲۲۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۱۶۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۴ق [رایانه]

۲۲۷. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۱۰۹/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان اردت الیك الفعل صارفت منهلا فقال الجوهری اذا الفعل یوما غیر.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۳-۱۲۶۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۵گ (۱۴۹-۲۴۳)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۰/۵سم [ف: - ۱۱۰]

۲۲۸. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۱۰۹/۴-۵۹۲۹

خط: نسخ، کا: محمد حسن بن ملا عبدالله، تا: ۱۲۶۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۷۲گ، ۲۳ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۱۳۴]

۲۲۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۲۳

خط: نسخ، کا: علی اکبر بن میرزا بن عبدالله موسوی، تا: دوشنبه ۱۳ صفر ۱۲۶۵ق، جا: جهرم؛ محشی؛ تملك: سید محمد بن علی اکبر کاشانی (فرزند کاتب)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۲۶]

۲۳۰. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۵۳۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد باقر بن مراد، تا: جمادی الاول ۱۲۶۶ق؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۷ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۵سم [ف: ۴ - ۲۰۹۳]

۲۳۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۵۶۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حبیب الله بن حاجی حسن خان قاجار، تا: پنج‌شنبه ۲۷ محرم ۱۲۶۶ق، جا: رشت مدرسه جاقلی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۳/۲ - ۱۸۱]

۲۳۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۳۶۶

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد تقی شریف [نائینی]، تا: ۱۰ محرم ۱۲۶۶ق؛ ۵۵گ، اندازه: ۱۵×۲۲سم [نشریه: ۱۳ - ۳۹۲]

۲۳۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۰۳۸

آغاز: بیغیه من جنح من طلاب علم العربیه الیها. و الله المسول ان ینفع بها کما نفع باصلها و ان یذلل لناظری الخیرات ... (ص) الکلمه قول مقرد (ش) تطلق الکلمه فی اللغه (برگ ۱ر)؛ **انجام:** الا تری تقوا فی رمی و هدی رمیت و هدیت و فی دعا این کتاب تمام شد در مدرسه بسطام فی تاریخ غره صفر ۱۲۶۷

خط: نسخ خوش، کا: ملا حسین ولد ملا حسن بدشتی، تا:

۱۲۶۷ق، جا: مدرسه بسطام؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: هندی نخودی، جلد: مقوا، ۱۰۳گ، ۱۴ سطر (۹/۵×۱۴)، اندازه: ۷×۲۱/۵سم [ف: ۱۷ - ۳۳۶]

۲۳۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۶۵۶/۴

خط: نسخ، کا: عبدالرحمن بن کربلائی علی، تا: ۱۲۶۹ق؛ کاغذ: فستقی و نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴ سطر (۱۰×۱۴/۵)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۲ - ۷۶۷]

۲۳۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۴۸۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق خفی، کا: سید حسین بن میر رمضان نوری، تا: ۱۲۶۹ق، جا: حجره کلچق، حسب خواهش ملا علی؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۹۴گ، ۱۷-۱۵ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۹ - ۶۵۵]

۲۳۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۸۳

کا: اسحق حسینی، تا: ۱۲۷۰ق [ف: ۱ - ۱۵۳]

۲۳۷. کرمانشاه؛ مدرسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۴۶

خط: نسخ، کا: احمد بن محمد معصوم بن محمد حسن قزوینی شیرازی حائری، تا: پنج‌شنبه ۲۹ جمادی الاول ۱۲۷۲ق، جا: شیراز؛ جلد: تیماج قرمز، ۶۴گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف:۳۹]

۲۳۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۴۰۴/۱

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۴گ (۱پ-۸۴ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۷ - ۶]

۲۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۶۳۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوب، کا: عبدالکریم بن عبدالعلی، تا: ربیع الاول ۱۲۷۲ق؛ مذیل است به الفیه ابن مالک؛ تاریخ وقف: آبان ۱۳۶۶؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج، ۱۲۸گ، ۱۸و۱۹ سطر (الفیه ۹ سطر)، اندازه: ۱۵/۲×۲۰/۷سم [ف: ۱۲ - ۲۰۷]

۲۴۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۷۵۸

خط: نسخ شبیه به ثلث، کا: امان الله والی، تا: ۱۲۷۳ق، جا: کردستان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج خردلی مذهب، ۲۵۸ص، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۳۱سم [ف: ۱۷ - ۱۹۵]

۲۴۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۵۳۹-۲۳/۵۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: اقل التجار علی اکبر بن حاجی علی اصغر، تا: ۱۲۷۵ق؛ جلد: مقوا، ۱۱۱گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۶۴۳]

۲۴۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۴۱۳

خط: نسخ، کا: میر محمد بن میر جعفر، تا: ۱۲۸۰ق؛ مهر: «آقا بابا»؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: کبود اصفهانی، جلد: مقوایی، ۹۳گ، ۱۴ سطر (۱۰/۵×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۴ - ۱۲۸۵]

۲۴۳. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه:۲۸۷/۱

خط: نسخ، کا: محمد علی بن قدرة علی، تا: ذیقعده ۱۲۸۱ق، جا: سمنان؛ ۱۳ و ۱۴ سطر (۱۶×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [تراثنا: س۶ش۳ - ۱۱۷]

۲۴۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۳۶۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** کتبه الفقیر المحتاج الاثم جرفادقانی

خط: نسخ، کا: جرفادقانی، تا: ۱۲۸۱ق [رایانه]

۲۴۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۲۵۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** بخط حقیر الفقیر المحتاج العاصی محمد علی بن محمد حسن البوانانی وفقه بمحمد و اله سنه۱۲۸۶

خط: نسخ، کا: بونانی، محمد علی بن محمد حسن، تا: ۱۲۸۶ق [رایانه]

۲۴۶. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۶۴۰۵-۷۰/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۸۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۹۲گ، ۲۰ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۱۳۴]

۲۴۷. مشهد؛ مدرسه میرزا جعفر؛ شماره نسخه:نامعلوم

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۸۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ قطع: ربعی [چهار کتابخانه مشهد-ف: - ۳۷]

۲۴۸. نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه:۱۱۶

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۸۷ق؛ تملک: مصطفی بن محمد هاشم حسینی در شوال ۱۲۸۷؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۲گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: - ۱۶۹]

۲۴۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۹۳/۱

خط: نسخ، کا: ابوالقاسم بن علی اصغر گلپایگانی، تا: ۲۷ جمادی الثانی ۱۲۹۰ق؛ محشی؛ جلد: تیماج قرمز، ۴۵گ (۱پ-۴۵ر)، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۱ - ۲۲۳]

۲۵۰. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۳۸/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عباس بن محمدرضا، تا: جمعه ۱۳ ربیع الثانی ۱۲۹۱ق؛ مصحح، محشی؛ یادداشت یادگاری از اسدالله بن ابراهیم در ۱۳۰۹ق؛ ۸۶گ (۱پ-۸۶پ)، ۱۷سطر، اندازه: ۱۷×۲۰سم [دارالحدیث: - ۱۵۷]

۲۵۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۱۰۵

آغاز: ... الهادین و اصحابه الذین شاد و الدین و سلم و شرف و کرم اما بعد فهذه نکت حررتها علی مقدمتی المساه بقطر النداوبل الصدا؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: علی ابن ملا حسن میقانی، تا: جمادی الاول ۱۲۹۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ مهر: «محمد ابراهیم»، «محمد رضا»، «ملک بر گلشن انبیاء فرش احمد است»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۱۸گ، ۱۲ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [رایانه]

۲۵۲. قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه:۳۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۵ ربیع الثانی ۱۲۹۳ق؛ ۱۰۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: - ۴۵]

۲۵۳. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۲۲۵
آغاز: للاسم ثلاث علامات علامته من اوله و هی الالف و اللام کالفرس و الغلام و علامته من آخره و هی التنوین
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف مخ - ۱۱۸]

۲۵۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۸۸۹/۲
بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۹۱ص (۴۵-۱۳۵)، ۱۴ و ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۹۱۵]

۲۵۵. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۵۰۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** بتقدیر اعنی و لا فرق فی جوار القطع بین ان یکون الموصوف ...
خط: نسخ پست، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فستقی، جلد: مقوا، ۸۲گ، ۱۶ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۴۱۵]

۲۵۶. شیراز؛ مدرسه منصوریه؛ شماره نسخه:بدون شماره
خط: نسخ، کا: سید احمد بن سید مهدی جهرمی، تا: چهارشنبه ۱۴ جمادی الثانی ۱۳۰۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ اندازه: ۱۷×۲۲سم [نسخه‌پژوهی: ۱ - ۵۴]

۲۵۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۳۸۵
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: علی بن حاج ملاعباس، تا: شوال ۱۳۰۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۰۳گ، ۱۵ سطر (۱۰/۵×۲۵/۵)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۵ - ۱۶۳۵]

۲۵۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۶۰۷/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** واضرب واستوا واذهب بکسر کما بقی والله عزوجل اعلم واحکم
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۱۳ق؛ ۱۴۸گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۴۵]

۲۵۹. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۵۷۹
بی‌کا، تا: ۱۳۲۱ق؛ قطع: خشتی [ف: - ۱۶۶]

۲۶۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۷۶۸
خط: نسخ، کا: مرتضی حسینی بن سید حسین امام مسجد ریک یزد، تا: ۲ ربیع الاول ۱۳۲۵ق؛ واقف: ورثه سید حسین و سید مرتضی؛ جلد: مقوایی، ۹۸گ، ۱۶ سطر (۱۰/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۰۴۸]

۲۶۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۸۸۷
خط: نستعلیق، کا: علی اکبر بن علی محمد بارفروشی، تا: سه‌شنبه ۲۱ شعبان ۱۳۳۴ق، برای محمد حسین بن میر اسدالله خواجه نوری؛ کاغذ: فرنگی کبود، جلد: تیماج حنایی، ۱۲۶گ، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۲۲]

۲۶۲. بشرویه؛ امیرالمؤمنین؛ شماره نسخه:۱۲۶
آغاز: انما احتاجوا الی ذلک لاخذهم اللفظ جنسا للکلمة ... اللفظ ینقسم الی الموضوع و مهمل؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۴گ، ۱۷ و ۱۸ و ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف مخ]

۲۶۳. قوچان؛ مدرسه عوضیه؛ شماره نسخه:۴۵/۱
آغاز: برابر **انجام:** فصل همزه اسم تکر و تضم و انت و ابن ابنه وابنته و امرء ...
از اول کتاب تا بحث همزه وصل؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۹گ (۱ر-۱۲۹پ)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف مخ]

۲۶۴. قوچان؛ مدرسه عوضیه؛ شماره نسخه:۷۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد علی چنارانی ولد محمد سعید، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف مخ]

۲۶۵. قوچان؛ مدرسه عوضیه؛ شماره نسخه:۸۰
آغاز: بان مضمرة بعد حتی حتماً ... (هذا مبحث العلم) ص ثم العلم و هو اما شخصی کزید واما جنسی کأسامة و اما اسم کما مثلنا ... س الثانی من أنواع المعارف العلم و هو ما علق علی شیء بعینه؛ **انجام:** ص باب الوقف فی الافصح علی نحو رحمة با الهاء و علی مسلمات با التاء ش اذا وقف علی ما فیه تاء التأنیث فان کان ساکنة لم تغیر نحو قامت و قعدت
از قسمتی از نواصب مضارع تا بحث وقف بر منقوص؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۹۱گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف مخ]

۲۶۶. قوچان؛ مدرسه عوضیه؛ شماره نسخه:۷۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و اعلم ان لاسماء العدد الی علی وزن فاعل اربع حالات احدها الافراد ... الثانیة ان یضاف الی ما هو اشتق فتقول
از اول کتاب تا باب عدد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ مهر: «ادرکنی یا محمد ۱۲۳۰» (بیضی)؛ ۱۱۴گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف مخ]

۲۶۷. سمنان؛ مسجد اعظم شهمیرزاد؛ شماره نسخه:۹/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** ص ثم الاشارة وهی ذا وذی وذه ... بالالف رفعا وبالیاء جراً ونصباً
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۱گ (۵پ-۴۵ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف مخ]

۲۶۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۰۳۳/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** العدل و الوزن و الزیادة مثال تأثیر ها مع العلمیة عمر، احمد و سلیمان و مثال تأثیرها مع الصفة ثلاث و احمر و سکران. باب التعجب له صیغتان.
از اول کتاب تا باب التعجب؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۴۶]

۲۶۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۸۵۱-۲۴/۱۵۱
آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۶۴۳]

۲۷۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۳۰۵-۱۲/۱۹۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، ۱۰۲گ، ۱۵-۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۶۴۳]

۲۷۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۲۸۹/۶-۳۷/۷۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** حرفاً واحداً وهو ثلثة ابواب کافعل بزیادة

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۴۴]

۲۷۲. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۲۲۶/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۷گ، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف مخ - ۱۱۸]

۲۷۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۴/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی به فارسی؛ کاغذ: آبی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳۱گ (۳۶پ-۱۶۶پ)، اندازه: ۱۴×۱۷/۵سم [ف: ۱ - ۶۴]

۲۷۴. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۸۳/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ فستقی؛ جلد: تیماج عنابی، ۳۶گ، ۱۵ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱ - ۳۵۳]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۴۸۳/۱

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۶۹]

۲۷۵. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۲۴۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: - ۱۷۰]

۲۷۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۱۰۲۲

آغاز: و الدلیل انصار انواعها فی هذالثلثه الاستقراء فان؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۲گ، ۱۳ سطر (۷/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۵]

۲۷۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۰۹۷-۶۰/۳۷

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۳۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۶۴۴]

۲۷۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۳۰۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** شرحت فی ذکر.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ مهر «عبده محمد جعفر» ۱۴۳۱؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی، ۱۱۶گ، ۱۴ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۴ - ۱۲۴۱]

۲۷۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۳۹۲

بی‌کا، بی‌تا [ف: ۱ - ۱۵۳]

۲۸۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۷۹

بی‌کا، بی‌تا [ف: ۱ - ۱۵۳]

۲۸۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۶۷۵

بی‌کا، بی‌تا [ف: ۱ - ۱۵۴]

۲۸۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۰۱۰/۳

آغاز: ذکرت ان العرب هو الذی یتغیر آخره بتغییر ما دخل علیه من العوامل؛ **انجام:** و الکلام فیها فی فصلین الاول فی ضبط مواضعها فنفول قد استقر ان الکلمة اما اسم او فعل.

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوایی، ۱۱۷گ (۳۸-۱۵۴)، ۱۶ و ۱۷ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۴ - ۱۱۲۷]

۲۸۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۷۳۹/۲

انجام: فالخاصة الذی للمذکر و التی للمؤنث ...

خط:نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛افتادگی: انجام؛ گویا به خط محمد حسن بن حاجی حسین که تملک وی روی برگ اول آمده؛ جلد: تیماج زرد، ۳۳گ (۶۲پ-۹۴ر)، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [ف: ۲۲ - ۲۷۲]

۲۸۴. مشهد؛ مدرسه میرزا جعفر؛ شماره نسخه:۹۳

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [چهار کتابخانه مشهد-ف: ۳۷]

۲۸۵. مشهد؛ مدرسه میرزا جعفر؛ شماره نسخه:۱۶۷

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [چهار کتابخانه مشهد-ف: ۳۷]

۲۸۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۳۵۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: میرزا عبدالوهاب، بی‌تا؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۵گ، ۱۲-۱۷ سطر (۷×۱۳ و ۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [ف: ۱۸ - ۳۲۳]

۲۸۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۲۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: میرزا الموسوی، بی‌تا؛ مصحح، محشی به فارسی؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۹۷گ، ۱۵-۱۷ سطر (۸/۵-۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۸ - ۱۶۱]

۲۸۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۴۸۵/۱

آغاز: انه جواد کریم رووف رحیم و ما توفیقی الا بالله علیه توکلت و الیه انیب ص الکلمة قول مفرد ش تطلق الکلمة فی اللغة علی الجملة المفیدة؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ بدخط، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز (یکی دو برگ)؛ مصحح؛کاغذ:فرنگی شکری، جلد: گالینگور یشمی، ۱۲۷گ (۱-۱۲۷پ)، ۱۳ سطر (۸/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۹ - ۹۸]

۲۸۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۴۱۶/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان یجعل ذلک الوجه العظیم مصروفا و علی النفع به موقوفا انه الجواد الکریم

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: ابن صابر حسین الحسینی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۷۲گ، ۲۴ سطر (۹×۱۴/۵)،

اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۵ - ۲۲۹]

۲۹۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۱۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** فصل همزة الوصل ... علی انهما من باب واحد و انما مثلث با ذهب دفعا.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام (یک برگ)؛ محشی با استفاده از کتبی همچون مصباح، شرح مصباح، شواهد الفیه، شرح رضی و شذور و با امضای «چلبی» و «محمد» و «بیضاوی» و «زکریا» و بیشتر با امضای «ع - ق»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج تریاکی، ۶۴گ، ۱۹ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۳۸۰]

۲۹۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۷۰۰/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** فلهذا نقول ... ببطل ...

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد اسماعیل بن محمد علی مازندرانی الاصل، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فستقی تریاکی، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴/۶×۲۲سم [ف: ۸ - ۴۶۹]

۲۹۲. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۹۳/۳

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ ۱۲۲گ (۵۴پ-۱۷۵پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۹۵]

۲۹۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۵۳۳

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: حاج صدر؛ کاغذ: اصفهانی سفید و کبود، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۶گ، ۱۴ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۲سم [ف: ۴ - ۱۳۳۲]

۲۹۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۸۹۹/۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی با تیماج تریاکی، ۱۰ص (۳۰-۳۹)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۸۳۸]

۲۹۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۹۶۱

آغاز: مبنی علی الکسر؛ **انجام:** و قد اشترت الی بالتمثیل باغزی و مثلث.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مهر: «محمد جواد»؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی، ۷۲گ، ۱۹ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۴ - ۱۴۸۷]

۲۹۶. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۶۸۶/۱

بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [ف: - ۲۹۵]

۲۹۷. زهان؛ مدرسه جعفریه زهان؛ شماره نسخه:۱۰۳/۱

خط: نسخ، کا: ابراهیم بن حسن جلیانی، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۲گ (۱پ-۹۲پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: - ۸۳]

۲۹۸. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه:۳۰۵/۱

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [چند نسخه-ف: - ۳۷۹]

۲۹۹. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۳۷۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و خرج عند نحو قولک امشوا فانه یبتدی بالکسر لان اصله امشیوا بکسر الشین

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ در برگ اول نوشته محمد حسین بن حاجی محمد علی ۱۲۳۴؛ فاقد جلد، ۱۲۱گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۲۵]

۳۰۰. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۵۷۹

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: ساغری، مشکی، ۱۱۹گ، ۱۴ و ۱۸سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱ - ۴۹۷]

۳۰۱. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۹-ش/۲۱۷

آغاز: بسمله و به ثقتی - اصل - الکلمه قول مفرد شرح تطلق الکلمه فی اللغه علی الجمل المفیده؛ **انجام:** الی ما وضع علی حرف واحد و هو خمسه الباء و الکاف و للام و الواو والتاء

خط: نسخ خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوا با کاغذ ابری، ۸۷گ، ۱۲ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۱۹۱]

۳۰۲. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۱۲

انجام: ذلک اصل الباب و هذا الجزء ما اردنا املاءه علی هذه المقدمه.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۵گ، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۳۰۵]

۳۰۳. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۱۸-ش/۴۶۶/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** قد فرغت من کتابة هذا الکتاب بعون الله الملک الوهاب ... سنه ثلث و عشرین و مأتین بعد الالف من الهجرة ... و انا العبد الاقل ابن حاجی محمد محمد تقی غفر الله ...

کا: محمد تقی ابن حاجی محمد، بی‌تا؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوایی، ۹۵ص، ۱۴ سطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم[ف: ۲ - ۵۶]

۳۰۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۸۲۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی،۱۱۴گ،۱۵-۳۰ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۰/۸×۱۷سم [رایانه]

۳۰۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۸۱۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: گالینگور مشکی، ۱۳۰گ، ۲۱ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴/۲×۲۰/۸سم [رایانه]

۳۰۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۰۵۳

آغاز: یا زیدون و تعالین یا هندات کل ذلک بالفتح قال الله تعالی قل تعالوا اتل ما حرم علیکم؛ **انجام:** یخرج للنعت و التأکید و عطف البیان فانها مکملة للمتبوع بالحکم لا انها هی مقصودة بالحکم و قولی بلا

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی با نشان‌های «کنز اللغة، مصباح، مجمع، مجیب الندا، علامع، ۱۲»؛ مهر: «عبده الراجی محمد حسین» (بیضی) مورخ ۱۲۵۰؟، «یا امام محمد تقی» (بیضی) به تاریخ ۱۲۵۶ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: میشن قرمز مذهب، ۸۲گ، ۱۶-۱۴ سطر (۹×۱۵ و ۹/۲×۱۶)،

اندازه: ۱۴×۱۸/۷سم [رایانه]
۳۰۷. قم؛ ارگانی بهبهانی؛ شماره نسخه:۱۵۲
انجام: و الفتی و الهدی و ان کانت ثالثة منقلبة عن و او صورت الفاً ...
خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مهر: «العبد الاثیم ابوالقاسم» (مستطیل) به تاریخ ۱۲۴۳ق؛ ۱۴۵گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: - ۱۱۵]
۳۰۸. قم؛ شریعتی، محمد حسین (کتابخانه)؛ شماره نسخه:۱۲
آغاز: أقول تطلق الکلمة فی اللغة علی الجمل المفیدة کقوله تعالی؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ تملک: سید محمد باقر امامی؛ ۱۱۰گ، ۱۴سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: - ۴۶]
۳۰۹. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۴۸۷/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ایرانی و فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۱۹۶ص (۱۴۵-۳۴۰)، ۲۰ و ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۲ - ۱۶۶]
۳۱۰. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۵۸۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۸۰ص، ۹سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۲ - ۲۳۴]
۳۱۱. آشتیان؛ حوزه علمیه؛ شماره نسخه:۵۶/۶ بخش یکم
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۱۵۲گ (۷۶پ-۲۲۷ر)، ۱۸ و ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: - ۱۲۳]
۳۱۲. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۰۵/۱
کاتب: محمد علی بن محمد صادق امامی، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ مهر بیضوی «دارد امید شفاعت ز محمد، مهدی» و مهر بیضوی «پیرو دین محمدی جعفر»؛ تملک بارانی بن عسگر خان زرگر تهرانی به سال ۱۲۶۲؛ ۷۱گ (۱ر-۷۱ر)، اندازه: ۱۵/۵×۲۳سم [ف: ۲ - ۳۳۱]
۳۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۹۰۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]
۳۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۴۷۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** الکلام علیها ولن حرف یفید النفی فی الاستقبال.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]
۳۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۲۶۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** لمعین ان کان مرفوعا و بعضهم ... شیترط منهما ... عند الجمیع ان کان ظرفا
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی اوراق [رایانه]
۳۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۰۰۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** بحرکة الهمزة تجانسة
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]
۳۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۲۵۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]
۳۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۹۴۲
آغاز: ... قمت و الثانیه جواب القسم نحو احلف بالله؛ **انجام:** اثنان واثنتان و اعن فی القسم و تثنیه ...
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]
۳۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۲۵۶
آغاز: فامس فی بیت فاعل لمضی و هو مکسور؛ **انجام:** نظرات الی تثنیه و فهما لهم فیهما و هو اصله.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]
۳۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۶۷۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** و قالوا دفن البناة من الکراماء و قد بهت علی الوقف علی نحو.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]
۳۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۱ معزی
آغاز: برابر؛ **انجام:** و منها ما یحرک بالفتح خاصة و هو همزة لام التعریف
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ تملک: شیخ محمدرضا معزی در ۱۲۹۱ با مهر «عبده الراجی محمدرضا» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۹۷گ، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳۹ - ۳۹]

● شرح قطر الندی و بل الصدی / ادبیات / فارسی
š.-e qatr-on-nadā va ball-os-sadā
اردبیلی، نظام الدین بن احمد، ق۱۲ قمری
ardabīlī, nezām-od-dīn ebn-e ahmad (- 18c)
وابسته به: قطر الندی و بل الصدی؛ ابن هشام، عبدالله بن یوسف (۷۰۸-۷۶۱)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۷۱۴ ض
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● شرح قطر الندی و بل الصدی / نحو / عربی
š.-u qaṭr-in-nadā wa ball-iṣ-ṣadā
وابسته به: قطر الندی و بل الصدی؛ ابن هشام، عبدالله بن یوسف (۷۰۸-۷۶۱)

ناشناخته:
۱. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۴۷/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱ - ۹۳۴]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۸۵۴

آغاز: فیما ترکت و فی الاصلاح یطلق علی القول المفرد و المراد بالقول الدال؛ **انجام:** کانطلاق و الاقتدار و ... کالاستخراج فاما الفعل و ان کان مضارعا

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [رایانه]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۳۷۵

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از احمد میرزایی قمی [رایانه]

۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۳۵۶/۳

خط: نستعلیق، کا: محمد تقی بن عبدالله، بی‌تا؛ ۱۰۰گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۸۵]

← شرح قطعات مملکت انگلیس > جغرافیای بریتانیا

● شرح قطعه‌ای از انوری / ادبیات / فارسی

š.-e qet‘e-ī az anvarī

نصیرای همدانی، نصیرالدین بن مسعود، - ۱۰۳۰ قمری

nasīrā-ye hamadānī, nasīr-od-dīn ebn-e mas‘ūd (-1621)

وابسته به: دیوان انوری ابیوردی؛ انوری، محمد بن محمد (-۵۸۳)

گویا از نصیرا همدانی

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۶۸/۱۶-طباطبائی

آغاز: ای برای ما گشته معظم ×× مه پرور وس ال بخش ثانی؛ **انجام:** و قمری سیصد و پنجاه و چها روز و پنج ساعت و چهل و نه دقیقه است

خط: نستعلیق، کا: عبدالخالق خراسانی، تا: ۱۲۶۰ق؛ ۲گ (۱۵۱-۱۵۲ حاشیه) [ف: ۲۳ - ۶۶۴]

● شرح قطعه نعمت خان عالی / ادبیات / فارسی

š.-e qet‘e-ye ne‘mat xān ‘ālī

آزاد بلگرامی، میر غلامعلی بن نوح،۱۱۱۶-۱۲۰۰ قمری

āzād-e belegrāmī, mīr qolām-‘alī ebn-e nūh (1705 - 1786)

چاپ سنگی ۱۲۵۹.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۱۵۸/۱-ف

بی‌کا، بی‌تا؛ (B 240) [فیلمها ف: ۳ - ۲۰۴]

← شرح القواعد > العزیة فی شرح المقالة النصیریة

← شرح قواعد الاحکام > القلائد السنیة علی القواعد الشهیدیة

● شرح قواعد الاحکام / فقه / عربی

š.-u qawā‘id-il aḥkām

حارثی، علی بن احمد، ق ۱۰ قمری

hāresī, ‘alī ebn-e ahmad (- 16c)

وابسته به: قواعد الاحکام فی معرفة (مسائل) الحلال و الحرام؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

کتاب قواعد الاحکام تألیف علامه حلی است که بر آن شروح بسیاری نوشته‌اند یکی از آن شروح همین کتاب است که شیخ نورالدین علی بن شهاب الدین نوشته است. این کتاب از اول کتاب طهارت است تا آخر نماز.

شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۴۲۲

آغاز: بسمله - قوله کتاب الطهارة - فالوضوء یجب للواجب من الصلوة و الطواف و حسن کتابة القرآن؛ **انجام:** فلما قضی الصلاة (کذا) قال انا نخطب فمن احب ان یجلس للخطبة فلیجلس و من احب ان یذهب فلیذهب.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج سرخ، ۱۹۴گ، اندازه: ۱۸/۵×۲۵/۵سم [ف: ۲ - ۸۶]

● شرح قواعد الاحکام (ارث) / فقه / عربی

š.-u qawā‘id-il-aḥkām (irṯ)

؟ کرکی عاملی، حسین بن حسن، - ۱۰۰۱ قمری

karakī ‘āmelī, hoseyn ebn-e hasan (- 1593)

وابسته به: قواعد الاحکام فی معرفة (مسائل) الحلال و الحرام؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

گزارشی است کوتاه بر یکی از مباحث ارث کتاب قواعد علامه. نویسنده در این مقاله بیان می‌دارد که قرابت‌های سببی و نسبی به اعتبار میراثشان بالفرض بر سه قسم هستند به طور عموم، البته این تقسیم‌بندی به اعتبار وارث است نه ارث زیرا به این اعتبار، از این هم افزون می‌شوند.

آغاز: بسمله الحمدلله والسلام علی عباده الذین اصطفی و بعد فقد قال آیة الله العلامه طاب ثراه و قدس مثواه فی دارالکرامة فی مباحث المیراث من قواعده عند ضبط قواعده و نظم معاقده ...

۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۶۳۱/۸

آغاز: برابر **انجام:** ولما فوق الواحد الثلاث من غیر فرق بین الذکور و الاناث فیکون من القسم الثانی هکذا حقق المقال و دع القیل و القال فان الرجال یعرف بالحق لا الحق بالرجال هذا ما اقتضا الحال مع ضیق المجال والا فا ستقصا الکلام

در فهرست بدون مؤلف؛ خط: نسخ، کا: محمد بن زهرة حسینی فوعی عاملی، تا: ربیع الثانی ۱۰۴۰ق؛ جلد: تیماج زرشکی، ۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۶۰]

۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۳۰/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد زمان حسینی ارتیمانی، تا: ۱۰۶۹ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج عنابی، ۳گ (۹۱-۹۳)، ۲۱ سطر (۶×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۱ - ۱۹۸]

● شرح قواعد الاحکام / فقه / عربی

š.-u qawā'id-il-aḥkām

عاملی، علی بن محمد، ۱۰۱۳؟ - ۱۱۰۴ قمری

'āmelī, 'alī ebn-e mohammad (1605 - 1693)

وابسته به: قواعد الاحکام فی معرفة (مسائل) الحلال و الحرام؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵/۳ خوئی

آغاز: من شرح شیخ علی علی جبریات الوصایا من القواعد قوله مسائل الاولی لواوصی بمثل نصیب احد بینه الثلاثه و الاخر بنفصف ما یبقی ... الی قوله لکل ابن خمسه ... الفرق بین هذه المسئله و التی قبلها ان الوصیه الثانیه هنا بنصف ما یبقی من الثلث و من السابقه؛ **انجام:** قوله خمسه لو تزوج علی مأته ... الی آخره مما کان النکاح لمهر المثل، ماصامن الاصل لم یحتسب العشرون فی الفرض المذکور علی المریض فوجب ان ... و یبقی للورثه ثلثاه فلادور وح فلاوجه لاطالة المصنف باستخراج ما نفذت فیه المحاباة و ما یبقی للورثه بالجبر و المقابله.

شرح جبریات و دوریات کتاب الوصیة قواعد علامه است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۶۹ص (۳۶۷-۴۳۵) [ف: ۷ - ۱۶۴]

● شرح قواعد الأحکام / فقه / عربی

š.-u qawā'id-il-aḥkām

آقا جمال خوانساری، محمد بن حسین، - ۱۱۲۵ قمری

āqā jamāl-e xānsārī, mohammad ebn-e hoseyn (- 1713)

وابسته به: قواعد الاحکام فی معرفة (مسائل) الحلال و الحرام؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

جمله مشکلی در کتاب قواعد الأحکام علامه حلی وجود دارد به این عبارت: «لو نذر أن یصوم شهراً قبل ما بعد قبله شهر رمضان قیل هو شوال و قیل شعبان و قیل رجب»؛ مؤلف ظاهراً احتمال آخر را ترجیح می‌دهد.

[دنا ۹۶۷/۶؛ ریحانة الادب ۵۴/۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۱۴۴/۱۵

آغاز: قال العلامة طاب ثراه فی کتاب قواعد الأحکام: لونذر أن یصوم شهراً قبل ما بعد قبله شهر رمضان؛ **انجام:** فان قبل ما بعد کل شهر هو ذلک الشهر فتدبر؛ من افادات الشیخ ... الآقا جمال الخوانساری.

شرح مسألة من کتاب قواعد الأحکام؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۴۷ق؛ احتمال دارد کاتب این رساله و برخی دیگر از رساله‌های این مجموعه «اسدالله فرزند علیرضا حسینی» باشد، در انجام این رساله ۴ برگ افزودگی‌هایی شامل مطالبی از ملاخلیل قزوینی، قواعد العقاید خواجه نصیر طوسی، الخرایج و الجرایح راوندی و چندین مطلب علمی و تاریخی است؛ کاغذ: فرنگی، ۱گ (۱۲۲)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۳۰ - ۶۱۴]

● شرح قواعد الاحکام / فقه / عربی

š.-u qawā'id-il-aḥkām

نوشآبادی کاشانی، علی اکبر، - ۱۱۷۴ قمری

nūšābādī kāšānī, 'alī akbar (- 1761)

وابسته به: قواعد الاحکام فی معرفة (مسائل) الحلال و الحرام؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

شرح مفصل و مبسوطی بر کتاب «قواعدالاحکام» علامه حلی که به صورت «قوله، قوله» تنظیم شده و درآن مبهمات و مشکلات لفظی و معنوی متن توضیح داده شده است. مؤلف که از وی و کتابش در جایی نام برده نشده از بزرگان عهد صفویه بوده و در هنگام هجوم افاغنه به قریه نوشاباد کاشان شهید و در همان روستا به خاک سپرده شده است.

آغاز: الحمدلله رب العالمین والصلوة والسلام علی اشرف الانبیاء والمرسلین محمد وعترته الطیبین الطاهرین قوله ره کتاب الطهارة فعال من الکتب بمعنی الجمع سمی به المکتوب کالخلق بمعنی المخلوق فیکون المراد ...

۱. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه:۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** قوله ووضع الیدین علی الارض، نقل اتفاق الاصحاب علی وجوبه وشرطیة فی التیمم فلو استقبل العواصف ... ورود الامر بالضرب فی عدة اخبار صحیحة کقوله علیه السلام فی صحیحة زرارة تضرب بیدیک.

از ابتدا تا «الفصل الثالث فی کیفیة التیمم»؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۲؛ محشی با امضای «منه دام ظله»، با خط خوردگی، مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵/۵سم [ف مخ - - ۹۸]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۰۶

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱ - ۳۶۵]

۳. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۴۰

آغاز: بسمله و به ثقتی.کتاب النکاح هو لغة الوطؤ علی الاشهر و هو ظ الجوهری حیث قال النکاح الوطؤ و قد یقال للعقد و صریح المحکی عن المغرب ینطلق علی القعد اطلاق المسبب علی السبب؛ **انجام:** و مباحث الرجوع هنا کالخلع فاذا خرجت العدة و لم یرجع او کانت الطلقة ثالثة او لا عدة فیها لم یکن لها الرجوع و جمیع مباحث الخلع آتیة هنا.

شامل کتاب نکاح و طلاق؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح،

محشی جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۰۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف مخ]

● شرح قواعد الاحکام / فقه / عربی

š.-u qawā'id-il aḥkām

کاشف الغطاء، جعفر بن خضر، ۱۱۵۴ - ۱۲۲۸ قمری

kāšef-ol-qetā', ja'far ebn-e xezr (1742 - 1813)

وابسته به: قواعد الاحکام فی معرفة (مسائل) الحلال و الحرام؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

شرح مزجی مختصر استدلالی است بر قسمتی از کتاب «قواعد الاحکام» علامه حلی، که ظاهراً کتاب الطهارة و از آغاز کتاب معاملات تا بیع عریه یعنی نخله‌ای که در خانه غرس شده را شرح کرده؛ ناگفته نماند: شرح قواعد از ابتدای متأجر تا «بیع العریة» به قلم شیخ جعفر کاشف الغطاء و از بیع الصرف تاپایان متاجر نوشته فرزندش شیخ حسن است که به عنوان تتمیم شرح قواعد نگاشته است.

آغاز: بسمله الحمدالله الذی اشتق نور الوجود من ظلمة العدم ... اما بعد فانه کان لیختلج فی خاطری برهة من الزمان السابقان اشرح قواعد العلامة.

انجام: و نحوه مما یدخل فی حکم المزابنة فی اقوی الوجهین و افق الخرص الواقع او خالفه عملاً بالاطلاق.

[دنا ۶/۹۶۷-۹۶۹ (۵۵ نسخه)؛ الذریعة ۱۸/۱۴ و ۱۳/۱۳۱-۱۳۲]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۹۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مهر: اسدالله؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷۱گ، ۲۱ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۳۹۷]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۶۵۶

شرح بیع است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سیاه، ۱۱۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۱/۶×۲۱/۲سم [ف: ۱-۳۱۳]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۴۸

آغاز و انجام: برابر.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۹۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲۱ - ۸۹۰]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۵۳۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۹گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۳سم [ف: ۲۱ - ۸۹۱]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۴۴۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** قلت بلی فقال ان شاء اشتری و ان شاء لم یشتر فقال لابأس به.

از ابتدای متاجر تا پایان آن؛ خط: نسخ، کا: عیسی بن سعد حویزی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا، ۲۰۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۹۴]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۰۹/۱

همان نسخه بالا [اهدائی ف: - ۳۲۱]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۶۵۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** انما لزمه شق دینار و لا یلزم صحیح الا مع قرینة داخلة او خارجة.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: شکرالله فقیه نیا، آذر ۱۳۷۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۶۹گ، ۱۹-۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۱ - ۸۹۲]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۸۹۴

آغاز: بسمله، کتاب المعاملات و هوالقسم الثانی من اقسام الفقه لانه ینقسم الی اربعة اقسام عبادات هی عبارة عما اشترط فی صحته النیة؛ **انجام:** و بما یظهر من لفظ الاستبراء و سقوطه من غیر محل شبهة الحبل فانه ظاهر فی عدم البناءعلی التعبد ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۹۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۸×۲۱سم [ف: ۲۱ - ۸۸۹]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۴۶۶۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا کله اذا کان مجهولاً و الا یجهل قدره جاز بیعه بجنسه.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۹گ، ۲۵-۲۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۱ - ۸۸۹]

۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۱۴۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** ما لم تخرج بالانضمام عن اسم الضرر و حکم الفور هذا کله اذا کان مجهول القدر و الایجهل قدره جازبیعه بجنسه.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ تملک: حاج مسترحمی به سال ۱۳۸۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۱۴]

۱۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۵۱۰

انجام: و الفرق بین الحکم علی نفسه و حکم الآخر علیه و لو ظهر بعض الثمرة أو اللقطة أو الجرة

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ از روی نسخه اصل، مصحح؛ مهر: کتابخانه فضل الله نوری (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱گ (۱۲۱گ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [محدث ارموی مخ: ۲- ۹۱۳]

۱۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۱۵۵/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** هذا کلمه اذا کان مجهول القدر و اذا یجهل قدره جاز بیعه بجنسه

کتاب البیع؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ ۱۲۸گ (۱پ-۱۲۸پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۱۳]

۱۲. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۲۰۹/۱
کتاب متاجر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۳۷گ (۱پ-۱۳۷ر)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۱۶۲]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۹۲۹/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، مقابله شده، محشی با علامت «منه رحمه الله»؛ مهر: «عبده الراجی محمد صادق» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، ۱۰۴گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۳۲ - ۷۹۹]

۱۴. قائن؛ مدرسه جعفریه؛ شماره نسخه:۱۸۳
آغاز: شامل لصورة المخالطة ایضا فیتحقق المتعارض بینهما و بین هذا الحدیث فلا یکون الجواب الاول تماما؛ **انجام:** و کذلک لا یشترط عدم الید کان غایة الید افادة الملک فانما لم یتصور الملک لم ینفع ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [کتابخانه‌های قائن: ف: - ۱۵۹]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۳۳۰
آغاز: بسمله، کتاب المعاملات و هو القسم الثانی من اقسام الفقه ... و فیه کتب، کتاب التاجر
خط: نسخ، کا: جعفر بن شیخ محمد علی بن ملا سمیع تبریزی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج زرد، ۲۶۹گ، ۲۳ سطر [ف: ۱۲ - ۲۲]

۱۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۹۳۴
انجام: فلاوجه للتجویز خصوص و طی
شرح کتاب تجارت؛ خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ مهر: «جزو کتابخانه ضیاءالدین النوری ۱۳۳۱» (بیضی)؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج عنابی، ۱۱۸گ، ۱۹ سطر (۱۴/۵×۷/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۱۶۱]

۱۷. قم؛ استادی، رضا؛ شماره نسخه:نامعلوم
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۴۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [صد و شصت نسخه: - ۲۴]

۱۸. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:۷۵/۳
کتاب المعاملات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ جلد: تیماج زرشکی، ۵۴گ (۲۳۸پ-۲۹۱ر)، اندازه: ۲۰/۵×۳۰/۵سم [اوراق عتیق: ۱ - ۱۶۳]

۱۹. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۶۴
آغاز: و المندوب کما فی کلام بعض او المباح و المکروه کما فی کلام اخر؛ **انجام:** و ان شاء لم یشتری فقال لا باس له تم الکتاب
خط: نسخ، کا: جعفر بن محمد علی تبریزی نجفی، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی:آغاز؛تملک عبدالرحیم کرمانشاهی در۱۲۷۵ بوده؛ کاغذ: شکری فرنگی،جلد: میشن خرمایی، ۲۷۸گ، ۲۰ سطر [ف: - ۱۶۷]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۱۵۷/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و المنضم ما لایخرج بالانضمام عن اسم الصرف و حکم الغرر هذا کله اذا کان مجهول القدر و الا یجهل قدره جاز بیعه بجنسه.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، ۱۷۱گ (۱-۱۷۱)، ۲۰ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۳۸ - ۴۶۴]

۲۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۰۱۴
آغاز و انجام: برابر
از ابتدای کتاب متاجر تا بیع العریه؛ خط: نسخ، کا: محمد تقی بن عبدالعلی، تا: ۱۲۲۸ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۹۳]

۲۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۷۴۱/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: احمد بن شیخ علی بن کتان، تا: پنج‌شنبه ۲۶ جمادی الثانی ۱۲۳۷ق؛ مصحح؛ مهر: نواده کاشف الغطاء «الملک الواحد القهار ملک موسی بن محمد رضا بن موسی بن جعفر کاشف الغطاء» (محراب شکل)، حاج سید سعید؛ کاغذ: ای، جلد: تیماج عنابی، ۹۵گ (۱-۹۵)، ۲۴ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۸۵۲]

۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۲۶۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان اءالله لم یشتر فقال لا باس به ... سنه ۱۲۳۷
خط: نسخ، کا: عیسی بن سعد الله، تا: ۱۲۳۷ق [رایانه]

۲۴. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۵۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** ثم جاء لیشتریه منه فقال الیس ان ذهب الثوب فمن مال الذی اعطاه الدراهم قلت بلی فقال ان شاء اشتری وان شاء لم یشتر فقال لا باس به تم الکتاب والحمدلله.
از ابتدای کتاب البیع تا پایان آن؛ خط: نسخ، کا: محمد قریشی بن شیخ عبد علی بن شیخ علی بن مسعود، تا: جمعه ۸ ربیع الثانی ۱۲۴۲ق؛مصحح،محشی؛واقف: حاج علیرضا و حاج یوسف، ربیع الاول۱۲۵۷ق؛جلد:تیماج قهوه‌ای، ۳۱۵گ، ۲۵ سطر [ف: ۱ - ۱۶۲]

۲۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۳۹۱/۱
آغاز و انجام: برابر
در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۶ رمضان ۱۲۵۴ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن یشمی، ۱۰۷گ (۵پ-۱۱۱پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۶×۲۱/۴سم [ف: ۶ - ۳]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۴۰۰
آغاز: برابر **انجام:** و المنضم مالم تخرج بالانضمام عن اسم الصرف و حکم الغرر هذا کله اذا کان مجهول القدر و الا یجهل قدره جازبیعه بجنسه.
خط: نسخ، کا: حسین علی قزوینی، تا: چهارشنبه ۲۸ ذیقعده ۱۲۵۴ق؛ جلد: تیماج آبی، ۲۲۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۵ - ۳۸۲]

۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۰۹۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا کله اذا کان مجهولاً و الا یجهل قدره جاز بیعه بجنسه.
خط: نسخ، کا: احمد بن اسماعیل خراسانی ترشیزی، تا: ذیقعده ۱۲۵۶ق، صحافی محمد؛ واقف: کاظم مدیر شانه چی، آبان ۱۳۶۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مذهب، ۱۰۸گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۲۴/۵×۱۴/۳سم [ف: ۲۱ - ۸۸۸]

۲۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۷۹۸
آغاز: اعلاها و لحدیث البغل؛ **انجام:** برابر
تنها شرح کتاب تجارت از «قواعد» است؛ خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: ۱۲۵۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۵۲گ، ۱۹ سطر (۱۴×۸)، اندازه: ۲۱/۵×۱۵سم [ف: ۲ - ۱۶۰]

۲۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۵۳۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا کله اذا کان مجهولاً و الا یجهل قدره جاز بیعه بجنسه.
خط: نسخ، کا: احمد بن اسماعیل خراسانی، تا: جمعه ۱۷ ربیع الاول ۱۲۵۸ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۴گ، ۲۲-۲۵ سطر، اندازه: ۲۱×۱۴/۵سم [ف: ۲۱ - ۸۸۸]

۳۰. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۳۳۲
کتاب متاجر؛ خط: نسخ، کا: محمد تقی هزار جریبی سلیمانی، تا: ۱۲۵۹ق؛ ۱۲۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۲۲×۱۷/۵سم [ف: ۱ - ۱۹۴]

۳۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۹۴۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** و المنضم ما لم تخرج بالانضمام عن اسم الصرف و حکم الغرر هذا کله اذا کان مجهول القدر والا یجهل قدره جاز بیعه بجنسه.
بخش تجارت؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۰ق؛ مصحح، مقابله شده؛ جلد: چرم قهوه‌ای مذهب، ۳۲۴ص، ۲۰ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۲۱×۱۵سم [ف: ۴۷/۱ - ۶۶]

۳۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۱۰۶
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: رمضان ۱۲۶۰ق؛ این نسخه شرح کتاب البیع است تا بیع العریة؛ تملک: محمد ابراهیم بن رضا قلی در ۱۶ ذیحجه ۱۲۷۲؛ کاغذ: فستقی، جلد: یشمی، ۸۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۰/۴×۱۴/۲سم [ف: ۱ - ۳۱۳]

۳۳. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۳۵۶
فقط کتاب پاکی و خرید و فروخت را گزارده است؛ بی‌کا، تا: ۱۲۶۰ق [اوراق عتیق: ۱ - ۲۴۶]

۳۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۰/۲-طباطبائی
آغاز: برابر؛ **انجام:** هذا کله اذا کان مجهول القدر و الا یجهل قدره جاز بیعه بجنسه هذا آخر ما شرحه جناب المغفور ... الاستاد الاکبر الشیخ جعفر.
خط: نسخ، کا: عبدالحسین بن شیخ محمد امین، تا: ۱۲۶۴ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قرمز، ۱۲۸گ (۲۰۱پ-۳۲۸پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۱×۱۵سم [ف: ۲۲ - ۳۰۴]

۳۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۳۶۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا کله اذا کان مجهولاً و الا یجهل قدره جاز بیعه بجنسه.
خط: نسخ، کا: اسماعیل بن میرزا حسین حسینی سبزواری، تا: جمادی الثانی ۱۲۶۵ق؛ واقف: علی اصغر احمدئی، آبان ۱۳۶۵؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۶۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۳×۱۷سم [ف: ۲۱ - ۸۹۰]

۳۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۹۹۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** و لو ظهر بعض الثمرة أو اللقطة أو الخرطة. هذا آخر ما وقفت علیه من کتابة الشیخ
کتاب بیع آن است که آن هم ناتمام مانده؛ خط: نسخ، کا: ابراهیم بن جعفر قمی، تا: سه‌شنبه ۱۴ صفر ۱۲۶۵ق؛ مصحح، با نشانی بلاغ؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۵گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱×۱۵سم [ف: ۱۳ - ۱۹۰]

۳۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۰۰۵
آغاز و انجام: برابر
از ابتدای کتاب «متاجر» تا «بیع العریة»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۷ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ جلد: مقوا، ۸۱گ، ۲۲-۲۹ سطر، اندازه: ۲۰×۱۵سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۹۴]

۳۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۴۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا کله اذا کان مجهولاً و الا یجهل قدره جاز بیعه بجنسه.
خط: نسخ، کا: جعفر موسوی معروف به ابوالقاسم، تا: سه‌شنبه ۱۲ صفر ۱۲۶۹ق، جا: نجف اشرف؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج زرشکی، ۱۹۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۹×۱۰سم [ف: ۲۱ - ۸۹۰]

۳۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۹۲۲
آغاز و انجام: برابر
بیع؛خط:نسخ،بی‌کا،تا: ۱۲۷۰ق؛ تملک: شیخ صالح بن شیخ مهدی (نواده مؤلف)؛ ۱۴۴گ، ۱۹سطر، اندازه: ۲۱×۱۵سم [ف: ۱ - ۱۵۴]

۴۰. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۴۲۰
معاملات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۷۶ق، نزدیک عصر مؤلف؛ ۱۱۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۱×۱۵سم[ف:۲-۲۶۵]

۴۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۳۱۹۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** جناب شیخنا شیخ الکل فی الکل رئیس الفقهاء الموفی الیه الشیخ جعفر قدس سره علی القواعد و الحمد ... اولاً و اخراً
کتاب متاجر تا احکام بیع الثمار؛ خط: نسخ خوش، کا: محمد باقر بن محمد علی حمصی، تا: ۱۲۸۱ق، جا: کربلا؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۳۰گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۲۰/۷×۱۵/۵سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۹۴]

۴۲. قم؛ حجت کوهکمری؛ شماره نسخه:۲۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۸۸ق؛ مصحح [ف: - ۳۱]

۴۳. قم؛ حجت کوهکمری؛ شماره نسخه:۴۳/۱
مشتمل بر بحث صرف و بیع اثمان تا آخر انواع البیع و ابتدای فصل ثالث؛ خط: نسخ، کا: حسین علی گیلانی اشکوری، تا: جمعه ۱۸ صفر ۱۲۸۸ق، جا: نجف اشرف [ف: - ۴۳]

۴۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۹۲۷/۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** و یحتمل الغاء العادة فلا رجوع و لو حکما بعادة فظهر تقدمها او تاخرها، احتمل الاجرة و الارش، لمن علیه التفاوت و العدم و الفرق بین الحکم علی نفسه و حکم الآخر علیه و لو ظهر بعض الثمرة او اللقطة ...
خط: شکسته نستعلیق، کا: عبدالکریم بن مهدی گزی اصفهانی، تا: صفر ۱۲۹۸ق، جا: نجف اشرف؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۱۳۲گ (۹۲پ-۳۲۳پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۵/۵سم [ف: ۳۷ - ۵۷۵]

۴۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۷۲۰
آغاز: برابر **انجام:** و المنضم مالم تخرج بالانضمام عن اسم الصرف و حکم الغرر هذا کله اذا کان مجهول القدر و الا یجهل قدره جازبیعه بجنسه.
خط: نسخ، کا: محمد گرجی، تا: قرن ۱۴؛ از روی نسخه علی بن محمد رضا بن موسی بن جعفر نوه مؤلف مورخ سه‌شنبه ۹ رجب ۱۳۲۲ نوشته شده، مصحح، محشی به امضای «احمد عفی عنه»، رکابه‌دار؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۰۰گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۳۱ - ۶۵]

۴۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۱۵۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا کله اذا کان مجهولاً و الا یجهل قدره جاز بیعه بجنسه.
از ابتدای متاجر تا بیع الصرف؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۰۷ق؛ کاتب اوراق آخر: عبدالحسین بن صالح بن مهدی بن شیخ جعفر؛ واقف: کاظم مدیر شانه چی، آبان ۱۳۶۲؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج آلبالویی، ۱۱۹گ، ۲۱-۲۵ سطر، اندازه: ۱۴/۳×۲۰/۸سم [ف: ۲۱ - ۸۸۷]

۴۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۴۷/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** هذا اخر ما شرحه جناب المرحوم المغفور المبرور ... الاستاد الاکبر الشیخ جعفر ... و قد فرغت عن تحریره و تسویده بحول الله و قوته و تاییده فی یوم الثلثاء الرابع عشر من شهر جمادی الاولی ... ابن علی اکبر محمد مهدی الزرقانی الشیرازی فی سنة ۱۳۱۵
خط: نسخ، کا: محمد مهدی زرقانی شیرازی، تا: ۱۳۱۵ق؛ ۱۶۶گ [ف: ۱۵ - ۲۱۷]

۴۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۳۷۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۲۳ محرم ۱۳۲۲ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۱۲۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۵/۵سم [ف: ۲۸ - ۶۲۴]

۴۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۶۴۶
آغاز: بسمله. الحمدلله الذی احکم قواعد الدین و شید اعلام الهدی بالمعجزات و البراهین؛ **انجام:** و النعل او الخف و القدم او النعل و القدم او الثلاث و هذا الذی وجدناه من کتابة شیخنا المرحوم الشیخ جعفر ...
کتاب الطهارة؛ خط: نسخ، کا: حسن بن شیخ علی قفطان سعدی نجفی، تا: سه‌شنبه ۱۴ ذیحجه ۱۳۲۴ق؛ جلد: مقوا رویه پارچه مشکی، ۱۷۲گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۳۰سم [ف: ۳۱ - ۳۱]

۵۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۵۸ معزی
آغاز: برابر؛ **انجام:** مالم یخرج بالانضمام عن اسم الصرف و حکم الغرر و هذا کله اذا کان مجهول القدر والا یجهل قدره جاز بیعه بجنسه و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین و لعنة الله علی اعدائهم اجمعین.
کا: محمد کسائی شوشتری، تا: رجب ۱۳۳۱ق؛ مصحح، رکابه‌دار؛ تملک: شیخ محمدرضا معزی دزفولی در ربیع الاول ۱۳۳۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۱گ، ۲۴ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۲۱×۳۲/۵سم [ف: ۳۹ - ۲۲۴]

۵۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۷۹
آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه مؤسسه آل البیت علیهم السلام - قم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۲ رجب ۱۳۳۲ق؛ مصحح؛ ۳۱۹ص [عکسی ف: ۱ - ۳۲۸]

۵۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۰۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** و الا یجهل قدره جاز بیعه بجنسه.
کتاب التجارة تا بیع صرف در اواسط بیع صرف؛ خط: نسخ متوسط، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۱۱۱ص، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۴ - ۸۰]

۵۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۶۳۹
کتاب متاجر است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «عبده الراجی عبدالغنی» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۵ - ۳۷]

۵۴. گلپایگان؛ کتابخانه حجة الاسلام گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۰۴/۲
کتاب المعاملات؛ خط: نسخ، کا: زین العابدین گلپایگانی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۷گ (۱۶۸پ-۲۴۴ر)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: - ۷۶]

۵۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲/۲۶۴-۲/۸۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** والمنضم مالم تخرج بالانضمام عن اسم العرف وحکم الغرر هذا کله اذا کان مجهول القدر وان لایجهل قدره جازبیعه. بمنه تمت.
کتاب المتاجر؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ ۱۲۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۴۷]

۵۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۶۸۱
آغاز: کتاب المعاملات وهو القسم الثانی من اقسام فقه لانه ینقسم

الی [اربعة] اقسام عبادات وهی عبارة عما اشترط فی صحته النية او ما شرع للمصالح الاخروية اوماكان فيه رجحانية شرعية اصلية؛ **انجام:** يجب علی المشتری وكل متملك علی نحو الوجوب علی البايع بالاجماع و المخالف عاد الی الوفاق و الاخبار وان خصت تملك الاسير لكنها يعم بالتنقيح والاجماع المركب وربما يظهر من لفظ الاستبراء و سقوطه عن غير محل شبهة الحمل فانه ظاهر فی عدم

معاملات؛ خط: نستعليق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تيماج زرشكی، ۴۰گ، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۴۷]

۵۷. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۱۳۰

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۸]

۵۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۱۸۳۸

خط: نسخ و نستعليق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۵۵]

● شرح قواعد الاحكام / فقه / عربی

š.-u qawā'id-il-aḥkām

غروی، جعفر

qaravī, ja'far

وابسته به: قواعد الاحكام فی معرفة (مسائل) الحلال و الحرام؛ علامه حلی، حسن بن يوسف (۶۴۸-۷۲۶)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۲۷۳

خط: نسخ، کا: مصطفی بن عبدالله هزار جريبی، تا: ۲۴ رجب ۱۲۵۶ق، جا: غزی؛ مصحح، مقابله شده؛ واقف: عبدالله بن قربان هزارجريبی، ۱۲۷۴ق [ميراث شهاب: س۸ش۴ - ۶۴]

● شرح قواعد الأحكام / فقه / عربی

š.-u qawā'id-il-aḥkām

آل كاشف الغطاء، حسن بن جعفر، ۱۲۰۱-۱۲۶۲ قمری

āl-e kāšef-ol-qetā', hasan ebn-e ja'far (1787 - 1846)

وابسته به: قواعد الاحكام فی معرفة (مسائل) الحلال و الحرام؛ علامه حلی، حسن بن يوسف (۶۴۸-۷۲۶)

شرح مزجی مختصر استدلالی است بر بخشی از متاجر قواعد الأحكام علامه حلی. شرح قواعد از ابتدای متاجر تا بيع العرية به خامه شيخ جعفر و از بيع الصرف تا پايان متاجر توسط فرزندش حسن نگاشته شده است.

آغاز: بسملة، الحمدلله رب العالمين ... اما بعد، فيقول ... قد إلتمس منی بعض الإخوان أن أكتب بيع القواعد من المكان الذی إنتهی اليه شرح الوالد قدس سره ... قال: الفصل الثالث فی الصرف و هو لغة الصوت و استعمل فی الكتاب و السنة و فی غيرها من المعانی علی وجه الحقيقة او المجاز ...

۱. قم؛ مركز احياء؛ شماره نسخه:۳۱۵۵/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ينبغی خطاب العوام فی هذه الاقسام بما يفهموه و يعرفوه لا الفاظ العرفية الفصل الثالث ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ ۶۷گ (۱۲۹پ-۱۹۵پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۱۴]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۴۵۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** علی رأی قوی و المشهور و غيره نادر بالنسبة اليه لعموم الأمر بالوفاء بالعقود و ما دل علی حصول النقد بالايجاب و القبول و هو قوله ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی، با نشان «بلغ» مقابله گرديده، با قلم خوردگی، همراه عبارت «نظر فيه المذنب العاصی جعفر بن الشيخ عبدعلی القرشی سنة ۱۲۴۲»؛ تملك: شيخ محمد البصراوی به خط مؤلف كتاب با مهر «رق حسن الزكی» (بيضی)؛ مهر:«عبده الراجی محمد كاظم»(بيضی)؛كاغذ:فرنگی، جلد: تيماج قهوه‌ای، ۹۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲/۵سم [ف: ۳۹ - ۲۶۶]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۰۰۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** قلت بلی فقال ان شاء اشتری و ان شاء لم يشتر فقال لاباس به.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۷ق؛ برخی از اوراق ساقط؛ اهدايی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ كاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۸۸گ، ۳۵و۳۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۹۵]

● شرح قواعد الاحكام / فقه / عربی

š.-u qawā'id-il-aḥkām

استرآبادی، محمد جعفر بن سيف الدين، ۱۱۹۸ - ۱۲۶۳ قمری

estarābādī, mohammad ja'far ebn-e sayf-od-dīn (1784 - 1847)

وابسته به: قواعد الاحكام فی معرفة (مسائل) الحلال و الحرام؛ علامه حلی، حسن بن يوسف (۶۴۸-۷۲۶)

شرح مزجی استدلالی است بر كتاب «قواعد الاحكام» علامه حلی كه فرزند شارح (شيخ علی شريعتمدار) آن را تدوين كرده است.

۱. قم؛ گلپايگانی؛ شماره نسخه:۱۹۰-۲/۱۰

آغاز: بسمله. وهو القسم الثانی من اقسام الفقه لانه ينقسم الی اربعة اقسام عبادات و هی عبارة عما اشترط فی صحة النية او ما شرع للمصالح للاخروية ... ای التجارات و ترك التعبير بها كما فی اللمعة؛ **انجام:** والبزازة والديامة بخرصها تم الارطبا ونحوه مما يدخل فی حكم المزانبه فی أقوی الوجهين وافق الخرص الواقع أو خالفه عملاً بالاطلاق و الحمدلله رب العالمين ... وصلی الله علی محمدوآله.

كتاب المتاجر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوا زرد،

۵۲گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۴۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۸۸۵

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... کتاب المعاملات و هو القسم الثانی من اقسام الفقه لانه ینقسم الی اربعة أقسام

بخش معاملات تا کتاب بیع را دارد و گویا بیش از این تألیف نشده باشد؛ خط: نسخ، کا: عبدالعظیم بن علی اردکانی یزدی، تا: ۱۲۴۶ق؛ مصحح، در دو برگ اول گویا به خط مؤلف اضافه دارد؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۳گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۰ - ۲۶۹]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۶۱-۳/۸۱

آغاز: بسمله. کتاب المعاملات وهو القسم الثانی من اقسام الفقه ... الی أربعة أقسام عبادات وهی عبارة عما اشترط فی صحته النية وما شرع للمصالح الاخروية ... کتاب المتاجرای التجارات وترک التعبیربها کما فی اللمعة لظهورها فی غیر المراد وهو الصناعات الداخلة؛ **انجام:** وکذا یجب علی المشتری وکل متملک علی نحو الوجوب علی البایع بالاجماع والمخالف ... وسقوطه عن غیر محل شبهه الحبل فاته ظاهر فی عدم البناء علی التعبد وان المانع

خط: نسخ خوانا، کا: محمد مهدی بن هادی خوانساری، تا: ۱۲۶۷ق؛ مصحح؛ جلد: گالینگور آبی مذهب، ۱۲۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۴۸]

● شرح قواعد الأحکام / فقه / عربی

š.-u qawā‘id-il-aḥkām

استرآبادی، محمد مسیح بن محمد سعید، -۱۲۶۳ قمری

estarābādī, mohammad masīh ebn-e mohammad sa‘īd (- 1847)

وابسته به: قواعد الاحکام فی معرفة (مسائل) الحلال و الحرام؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

شرح مبسوطی است بر کتاب معروف«علامه حلی» قواعد الأحکام. مؤلف، از علما و مجتهدین بارز عصر قاجار بوده که سال وفات او، مصادف با سال جلوس «ناصرالدین شاه» و پایان روزگار «محمد شاه» بوده است. خاندان مؤلف پیوسته خاندان علم بوده و در تهران، شهرت نیکویی دارند.

[دنا۶/۹۶۹؛ الذریعة: ۲۳/۱۴]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۲۷۷

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... أما بعد، فهذا ما علقه العبد المسکین الأحقر این محمد سعید الاسترآبادی محمد مسیح ... قال المصنف ره و قد رتبت هذا الکتاب علی عدة کتب؛ **انجام:** مع ذلک غسلان، للظهر و العصر و یجمع بینهما و غسل للمغرب و العشاء یجمع بینهما و هو المعتمد الخ ...

خط: نسخ، کا: علی اکبر بن محمد حسین، تا: ۱۲۶۵ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم قهوه‌ای مذهب، ۲۴۰گ، ۳۵ سطر(۱۳×۲۲)، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۳۶ - ۱۰۷]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۶۳۱/۷

آغاز: بسمله. حمدله ... فهذا ما علقه العبد المسکین ... علی قواعد الاحکام شیخنا الامام الهمام العلامه و قد رتبت هذا الکتاب علی عدة کتب؛ **انجام:** و ذهب الشیخ علی ما حکی عنه جماعه الی عدم اشتراطه و مال الیه بعض متاخر المتاخرین و هو اظهر بوجهین احد ها ...

شرحی است مزجی و بسیار طولانی از بخش صلاة کتاب قواعد الاحکام علامه حلی؛خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛کاغذ:فرنگی نخودی،جلد:تیماج قهوه‌ای،۲۶گ(۳۳۷پ-۳۶۲پ)، ۲۰ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۹ - ۲۸۰]

۳. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه:۱۲۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی اشرف خلقه محمد و آله الطاهرین اما بعد فقال المصنف رفع الله مقامه و قد رتبت هذا الکتاب علی عدة کتب بضم الفاء و العین و اسکانه طهارت؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ناتمام؛ ۴۵گ، قطع: رحلی [چند نسخه-ف: - ۳۲۶]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۴۷

آغاز: بسمله، الاول النیه و هی لغة القصد کما قال الفیروز آبادی و عرفه الجوهری بالعزم؛ **انجام:** فاحرم الامام قطعها ای قطع الماموم النافله ان خشی الفوات لان الجماعة اهم فی نظر الشارع من النافلة. شرح کتاب الصلاة؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی از مؤلف؛ روی برگ آخر آمده: «الشرح للقواعد فی الصلات اعلم العلماء و المحققین و افضل الفضلاء و المجتهدین و اسوة الفقهاء الرسخین ... الحاج و المعمرین الحاج میرزا مسیح اعلی الله مقامه فی دار الکرامه کان علی سبیل العاریه لدی القاضی فی اربع المولود ۱۲۶۴»؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۹۴گ، ۲۳ و ۲۵ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۴ - ۵۱]

۵. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۱۶۷

صلاة، زکاة، خمس و صوم؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۶۰۰گ، قطع: رحلی [ف: - ۱۶۶]

۶. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۲۱۲

متاجر، قرض، وکالت، اجارة، و احیاء الموات هر سه نسخه توسط خود حاج میرزا مسیح از بودجه وجه الکتابه مدرسه مروی استکتاب شده؛ بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: رحلی [ف: - ۱۶۷]

● شرح قواعد الاحکام / فقه / عربی

š.-u qawā‘id-il-aḥkām

اسفرجانی، محمد رضا بن محمد علی، ق۱۳ قمری

esfarjānī, mohammad rezā ebn-e mohammad ‘alī (- 19c)

وابسته به: قواعد الاحکام فی معرفة (مسائل) الحلال و الحرام؛

علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۷۱۵/۱

کتاب الطهارة؛ خط: نسخ، کا: محمد حسن بن محمد اسماعیل جرفادقانی، تا: قرن ۱۳؛ بین رساله اول و دوم اجازه مؤلف (مولی محمد رضا جرفادقانی) به خط خودش به ملا محمد حسن گوگدی جرباذقانی (گلپایگانی) آمده در ۱۷ ربیع الاول ۱۲۷۴ با مهر «المتوکل علی الله عبده محمدرضا» (بیضی)، بر این اجازه سیدعبداللطیف بن علی اکبر حسینی کوهکمری خوئی در ربیع الاول ۱۳۹۹ حاشیه‌ای نگاشته، در پایان کتاب دوم اجازه اجتهادی است که محمد جعفر بن محمد صفی فارسی برای کاتب (محمد حسن جرفادقانی) نوشته (۴۲ر) در آغاز توضیحی درباره کتاب به خط سید عبداللطیف کوهکمری به سال ۱۳۹۷ مندرج است؛ جلد: تیماج مذهب با مهر «محمدرضا» که ظاهراً صحاف کتاب است، ۱۷گ(۱ر-۱۷پ)، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۵/۳×۲۶/۵سم [ف: ۴۱-۱۷۵]

● شرح قواعد الاحکام / فقه / عربی

š.-u qawā‘id-il-aḥkām

ساروی، محمدتقی بن رحیم، ق۱۳ قمری

sāravī, mohammadtaqī ebn-e rahīm (- 19c)

وابسته به: قواعد الاحکام فی معرفة (مسائل) الحلال و الحرام؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

تاریخ تألیف: ۱۲۷۸ق

شرح مفصلی است با عناوین «قوله، قوله» بر کتاب «قواعد الاحکام» علامه حلی با رد و ایراد و استدلال بسیار. این جلد مشتمل است بر صلاة مسافر که به تاریخ دهم صفر ۱۲۷۸ق و احکام خلل که به تاریخ شب نهم جمادی الاول ۱۲۷۷ق به پایان رسیده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۶۴۹

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... قوله الفصل الخامس فی صلاة المسافر اقول قال الله سبحانه و اذا ضربتم فی الارض فلیس علیکم جناح ان تقصروا

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا ؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۷۸گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۷ - ۱۰۵]

● شرح قواعد الأحکام / فقه / عربی

š.-u qawā‘id-il-aḥkām

مدرس چهاردهی، محمد علی بن محمد نصیر، ۱۲۵۲ - ۱۳۳۴ قمری

modarres-e čahārdehī, mohammad ‘alī ebn-e mohammad nasīr (1837 - 1916)

وابسته به: قواعد الاحکام فی معرفة (مسائل) الحلال و الحرام؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

شرح استدلالی است با عناوین «قوله، قوله» بر کتاب «قواعد الأحکام» علامه حلی. در چهار جلد نگاشته شده و ناتمام مانده است.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۰۶۶

کتاب صلاة تا اعتکاف؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۲۴۶گ، اندازه: ۱۹×۲۹سم [ف: ۲۶ - ۴۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۱۷۷

آغاز: قوله بسم الله فباء بسم الله للاستعانة أو المصاحبة أو الملابسة فالجار متعلق بفعل الماضی المنوی فی المقام

کتاب طهارت؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ نسخه پیش نویس؛ جلد: مقوایی، ۱۸۷گ، اندازه: ۱۹×۲۹سم [ف: ۲۱ - ۱۵۹]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۱۷۸

کتاب الاجاره و قطعه‌هایی از طلاق و جز آن؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ نسخه پیش‌نویس؛ جلد: مقوایی، ۷۳گ، اندازه: ۱۹×۲۹سم [ف: ۲۱ - ۱۵۹]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۱۷۹

کتاب الوقوف و العطایا و مقداری از حج و غصب و جز اینها؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ نسخه پیش‌نویس؛ جلد: مقوایی، ۱۹۶گ، اندازه: ۱۹×۲۹سم [ف: ۲۱ - ۱۶۰]

● شرح قواعد الاحکام / فقه / عربی

š.-u qawā‘id-il-aḥkām

نراقی، مهدی بن محمد

narāqī, mahdī ebn-e mohammad

وابسته به: قواعد الاحکام فی معرفة (مسائل) الحلال و الحرام؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

شرح مزجی و مفصلی است در ۵ جلد بر «قواعد الاحکام» علامه حلی، از حجة الاسلام میرزا فخرالدین مهدی پسر حجة الاسلام عبدالصاحب حاجی ملا محمد بن ملا احمد بن ملامحمد مهدی نراقی کاشانی و آمیخته است با متن جز در نسخه اصل ش ۴۸۴۷ که حاشیه‌مانند است و نسخه ش ۴۸۵۰ باید پاکنویس شده و تحریر دوم همین نسخه اصل باشد.

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۸۴۷ و ۶۰۴۷-ف

کتاب متاجر شرح قواعد و می‌رسد به مبحث تنازع؛ خط: نسخ ریز، کاتب = مؤلف، بی‌تا، باخط خوردگی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: شمیز سرخ، ۵۷گ، ۱۲ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۴ - ۳۸۶۶] و [فیلمها ف: ۳ - ۱۹۴]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۸۵۱ و

کتاب الدین و می‌رسد به کتاب الشفعة؛ خط: نسخ، کا: ابراهیم رضوی، تا: ۱۳۲۱ق؛ اهدایی: ضیاءالدین نراقی؛ کاغذ: فرنگی،

جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۴۸۷گ، ۲۱ سطر (۱۰×۲۰)، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۱۴ - ۳۸۶۷] و [فیلمها ف: ۳ - ۱۹۴]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۸۴۸ و ۶۰۴۸-ف

کتاب الفرائض و القضاء و الشهادات؛ خط: نسخ، کا: ابراهیم بن میرعلی اکبر رضوی، تا: ۱۳۲۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: گالینگور مقوایی، ۳۸۸گ، ۲۱ سطر (۱۰×۲۰)، اندازه: ۱۸×۱۸/۵سم [ف: ۱۴ - ۳۸۶۶] و [فیلمها ف: ۳ - ۱۹۴]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۸۴۹ و ۶۰۴۹-ف

کتاب الاجاره و می‌رسد بکتاب الوکالة؛ خط: نسخ، کا: ابراهیم بن میر علی اکبر، تا: ۱۳۲۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۲۴۷گ، ۲۱سطر (۱۱×۲۱)، اندازه: ۱۸×۲۸سم [ف: ۱۴ - ۳۸۶۶] و [فیلمها ف: ۳ - ۱۹۴]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۸۵۰ و ۶۰۵۰-ف

کتاب المتاجر؛ خط: نسخ، کا: ابراهیم بن میر علی اکبر رضوی، تا: ۱۳۲۵ق؛کاغذ: فرنگی، جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۳۴۲گ، ۲۱ سطر (۱۰×۲۰)،اندازه:۱۷×۲۹سم [ف: ۱۴ - ۳۸۶۶] و [فیلمها ف: ۳ - ۱۹۴]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۸۹۲

آغاز: ... واحد منها للموصی له و الباقی للورثه علی ما تقدم. الثانیة، لو اوصی له بمثل نصیب ابن ... لو اوصی له بمثل نصیب احد البنین الثلثة من غیر استثناء، کان له واحد من اربعة؛ **انجام:** فهنا مطالب، الاول فی التبرعات و فیه مسائل ... و یمضی من الاصل ما یؤدیه من الدیون ... و لا فرق بین وقوعها حال الصحة او فی مرض الموت

شامل بخش وصایا از کتاب وقوف و صدقات است؛ خط: نسخ، کا: سید ابراهیم بن میر علی اکبر رضوی، تا: ۱۳۲۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم زرشکی، ۸۳گ، ۲۵ سطر(۱۴×۲۵)، اندازه: ۲۲×۳۴/۵سم [ف: ۴۰ - ۳۳۱]

● شرح قواعد الاحکام / فقه / عربی

š.-u qawāʿid-il-aḥkām

وابسته به: قواعد الاحکام فی معرفة (مسائل) الحلال و الحرام؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

ناشناخته:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۱۰۱

آغاز: قال قدس الله سره فی اول خطبة القواعد الحمدلله اقول الحمد هو الثناء الجمیل علی جهة التعظیم و التبجیل علی الافعال الحسنة الاختیاریة فالثناء ... یدخل تحته الجمیل و غیره کما یقال ذو ثناء حسن و ذو ثناء غیر حسن فتقییده بالجمیل کالفصل لیخرج عنه غیره و تقییده بالتعظیم و التبجیل لفصل آخر لیخرج به الثناء بالجمیل علی جهة الاستهزاء ... آغاز کتاب النکاح: کتاب النکاح و هو فی اللغة الضم یقال تناکحت الاشجار اذا انضم بعضها الی بعض؛ **انجام:** قوله و روی ان لکل نقطة تظهر النقطة دینارا هذه الروایة رواها الصدوق و ابن الجنید و الشیخ روی عن یونس الشیبانی عن الصادق علیه السلام ان النقطة.

خطبه شارح را فاقد است. شرحی است بر «قواعد الاحکام» علامه حلی با عناوین «قال، اقول و قوله، قوله». شارح در این شرح از عالمان زیر نقل می‌کند: شهید اول، ایضاح الفوائد فخرالمحققین با عنوان «قال شیخنا»، ابن متوج (متوفای حدود ۸۰۰ ق) که بسیار از او نقل می‌کند و بر او رحمت می‌فرستد، ابن نما که در اواخر کتاب الصلوة از وی چنین یاد می‌کند: «و حکی شیخنا ابن نما انه سافر مع جدنا شیخه لزیارة مولانا امیرالمؤمنین» و از این عبارت استفاده می‌شود که شارح از شاگردان ابن نما بوده که او نیز از شاگردان سید عمیدالدین می‌باشد، علامه حلی (مؤلف متن) که از وی در مواردی با عنوان «هذه من املاء المصنف» نقل می‌کند. در قرن هشتم و نهم غیر از کنزالفوائد و ایضاح الفوائد چند شرح بر قواعد الاحکام نوشته شده بدین ترتیب: ۱. وسیلة القاصد از شیخ فخرالدین احمد بن عبدالله بن متوج البحرانی، ۲. حاشیه یا شرح جمال الدین احمد بن نجار (متوفای ۸۲۳ یا ۸۳۵ق) (سنا ۵۹,۲ ش ۷۸۰)، ۳. سدید الافهام از فخرالدین احمد بن محمد سبیعی (زنده در ۸۵۴ق) که نسخه‌ای از آن تا به حال شناسایی نشده است. (الذریعة ۱۴: ۱۸). نسخه حاضر گویا یکی از این شرح ها بوده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ تملک: محمد بن علی بن محمد نباطی شعبان ۸۶۳؛ محشی به امضای مهدی و دیگران؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۳۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۸/۵سم [ف: ۳۸ - ۱۳۰]

۲. تهران؛ شهشهانی ، حسین؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، تا: ۹۹۱ق [میراث اسلامی: ۵ - ۵۹۹]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۶۵۶/۹

آغاز: المطلب الثالث فی الاحکام المتعلقة بالحساب ... الذی علیه علمائنا انه لوأوصی لزید بمثل نصیب أحد ورثته؛ **انجام:** و هو اربعة واربعة اخماس و ضممته الی اثنی عشرکان ستة عشر و اربعة اخماس و هو ما لعمرو.

کتاب الوصیة و مقداری از اقرار. شرحی است با عناوین «قوله، قوله» بر کتاب «قواعد الاحکام» علامه حلی و ظاهراً از شهید ثانی یا محقق کرکی باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ ۴۶گ (۱۲۲-۱۶۷پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۱۵]

۴. مشهد؛ مدیر شانه چی؛ شماره نسخه:۱۷/۳

شرح الشیخ علی علی جبریات کتاب الوصایا من قواعد الاحکام؛ خط: نستعلیق، کا: محمود بن غلام علی طبسی، تا: ۱۰۶۱ق؛ قطع: خشتی [نشریه: ۵ - ۶۰۵]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۲۵۲

آغاز: بسمله، الحمد الله علی نعمه و افضاله ... فهذة تعلیقة خفیفة المونة کثیر المعونة علی حل بعض مشکلات القواعد؛ **انجام:** لا یستقل دینه بشیء و الله نسال ان نتم بالخیر و نختم بخیر انه ولی

الخیر تعالی و الحمد الله رب العالمین ... الطاهرین.
از طهارت تا امر به معروف؛ خط: نسخ، کا: محمد بن شرف الدین حسینی نجفی، تا: دوشنبه ۲۳ ذیحجه ۱۰۷۰ق، برای شیخ جعفر بن شیخ جمال الدین بخرانی در مدرسه سلطان قلی در قلعه محمد انگر گلکنده؛ واقف: فاطمه خانم، ۱۲۶۷؛ کاغذ: سپاهانی، ۱۸۰گ، ۲۳ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۱۶ - ۴۹۹]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۱۹۲

بی‌کا، تا: ۱۰۸۹ق؛ خریداری از مصطفی حسینی [رایانه]

۷. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه:۱۷۸

ج ۲، یشتمل علی کتاب الغصب و الإجارة و الوقوف و العطایا. یحتمل أنه حاشیة الإرشاد للمحقق الثانی الشیخ علی بن الحسین بن عبدالعال الکرکی؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: محمد تقی موسوی، عبارته: «دخل هذه المجلد من شرح القواعد لشیخنا الشیخ علی أعلی الله قدره یوم المبعث من سنة ۱۰۹۹ من الهجرة النبویة فی ملک العبد الذلیل فقیر و رحمة ربه الغنی»؛ واقف: محمد تقی بن محمد صادق موسوی، رمضان ۱۱۱۹ق؛ ۴۱۵گ، ۲۵ سطر (۱۲×۱۷/۵)، قطع: مصری [تراثنا: س۶ش۲ - ۹۲]

۸. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه:۴۵

آغاز: بسمله. والثقة بلطفه العمیم و قوله الجسیم و قال المصنف کتاب به الصید و الذبایح؛ **انجام:** و بقی عبارة من تعرض هذه الفروع فی الاداب الجامع و الدروس و الروضة و المسالک و مجمع الفایدة و المفاتیح یرجع الی الکتب اللهم اختم عاقبة امورنا خیرا

شامل کتاب الصید و الذبائح است و احتمالا از تألیفات سید محمد حسن مجتهد موسوی (جد سید مصلح الدین مهدوی) است؛ خط: نسخ، کا: سید محمد حسن موسوی، تا: قرن ۱۲؛ ۲۴۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۵۹]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۴۱۹

آغاز: بسمله. حمدله ... اما بعد فهذا ما علقه العبد المسکین الاحقر بن محمد سعید الاسترآبادی محمد مسیح غفرالله لهما؛ **انجام:** ان ذلک لعله خلاف الاجماع فضلاً الشهرة بین الاصحاب فانه قول مستحدث.

شرحی است استدلالی بر قواعد الأحکام علامه حلی، این شرح غیر از شرح قواعد الاحکام مسیح بن محمد سعید تهرانی است. مشتمل بر سه «مقصد»: مقصد ۱. المقدمات: دارای سه فصل: ۱) انواع الطهارة، ۲) اسبابها، ۳) آداب الخلوة؛ مقصد ۲. المیاه، دارای پنج «فصل»: ۱) الماء المطلق، ۲) المضاف، ۳) المستعمل، ۴) تطهیر المیاه النجسة، ۵) الاحکام، مقصد ۳. النجاسات حاوی دو «فصل»: ۱) انواعها، ۲) احکامها؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، ۱۴۰۵ق؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا، ۹۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲۰ - ۲۹۵]

۱۰. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۳۱۱

آغاز: قوله کتاب القضاء القضاء ولایة شرعیة علی الحکم و المصالح العامة و غایته قطع المنازعة و خواصه ان الحکم فیه لا ینقض بالاجتهاد إلی غیر ذلک من الخواص؛ **انجام:** و بیان الملازمة ان کلا منهما قد وجب له علی مال علی صاحبه فیتقاصان و هذا یتم اذا اتحد الجنس و الصفة و الحمدلله.

شرحی است با عناوین «قوله، قوله»، مشتمل بر کتاب القضاء و القصاص، محشی در آغاز کتاب القصاص یادآوری کرده که این کتاب را در آغاز با عنوان تعلیقاتی بر «کشف اللثام» فاضل هندی نگاشته و سپس منصرف شده و بر اصل کتاب قواعد این شرح را نوشته؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ روی برگ اول نام کتاب به اشتباه کشف اللثام آمده؛ اهدایی: سید علی نجف آبادی؛ ۱۵۴گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰/۵سم [ف: ۱ - ۲۲۱]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۶۷۶

آغاز: بسمله. الحمدلله کما هو اهله رب العالمین و الصلاة و السلام علی خیر خلقه اجمعین محمد و آله الطاهرین؛ **انجام:** مثل هذا فی فصل الصرف فی اخر الفرع الاول من فروع الفصل المذکور و استوفینا فیه الکلام بتوفیق الله تعالی و الحمدلله کما هو اهله و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین.

شرح استدلالی است بر قواعد الاحکام علامه حلی از مؤلفی نامعلوم و از علمای قرن ۱۳، مشتمل بر مباحث: فصل ۱. بیع الامة، فصل۲.الثمار،فصل۳.الصرف؛خط:نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری،محرم۱۴۰۵ق؛کاغذ:شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۸گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۲۰ - ۲۹۷]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۶۹۰

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳ [مختصر ف: - ۵۰۵]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۶۹۰

آغاز: بسمله. حمدله ... قال آیة الله سبحانه الامام العلامة اعلا الله تعالی مقابله کتاب القضاء القضاء ولایة شرعیة علی الحکم و المصالح العامة و غایته قطع المنازعة؛ **انجام:** لان البینة علی کلامه هنا بینه المستاجر عکس تلک فلا تغفل قوله قدس الله تعالی روحه. و ما توفیقی الا بالله الرحمن الرحیم و انی اتوسل الیه جل شأنه بمحمد و آله صلی الله علیه و آله

فقه استدلالی است در شرح کتاب قضاء، از قواعد الاحکام علامه حلی؛ شارح از دانشمندان شیعی در قرن ۱۳ است که در نزد علمای بزرگ امامیه در نجف همچون شیخ جعفر کاشف الغطاء و سید علی طباطبایی درس خوانده و از آنها نقل می‌کند چنان که در حاشیه برگ ۱۰۴پ نوشته است: «اصطلاحنا فی قولنا الاستاد علی الاطلاق فانما یراد به مولانا العلامة الفقیه الشیخ جعفر و اذا قلنا الاستاد الشریف فانما یراد به استاده مولانا السید محمدمهدی و اذا قلنا الاستاد مولانا ملامحمد باقر فانما یراد استادهما و اذا قلنا بعض مشایخنا المعاصرین فانما یراد به مولانا و استادنا السید علی الطباطبایی ادام حراستهم». این شرح به صورت «قوله، قوله» برگزار شده و غیر از انوار الفقاهه حسن بن جعفر کاشف الغطاء است.؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، با

خطخوردگی‌ها از مؤلف، رکابه‌دار؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳۱ - ۵۳]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۸۲۷/۱

آغاز: کتاب الفرائض و مقادیر الارث المقدرة فی الکتاب و السنة و یسمی مجموعها فی کل مسئلة فریضة، و مقاصده ثلثة، الاول فی المقدمات و فیه فصول ... لانتهاء احدهما فی الولاة الی الآخر بلا واسطة او مع واسطة واحدة او متعددة؛ **انجام:** نفع و زیادة معادل لاضعاف الاصل کالابریسم الحاصل من الدود و الزرع الحاصل من الحرث ...

شارح، در این شرح از صاحب ریاض المسائل، سید مجاهد، صاحب جواهر (- ۱۲۶۶ق) و دیگران نقل کرده، نسخه شامل کتاب فرائض، و مسوده مؤلف، و نسخه بعدی مبیضه وی می‌باشد؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: اواخر قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با نشان «منه» و «منه عفی عنه»، با قلم خوردگی؛ کاغذ: فرنگی، ۶۲گ (۱-۶۲)، ۱۹-۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۴۰ - ۲۴۳]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۸۲۷/۲

آغاز: کتاب الفرائض و مقادیر الارث المقدرة فی الکتاب و السنة و یسمی مجموعها فی کل مسئلة فریضة، و مقاصده ثلثة، الاول فی المقدمات و فیه فصول ... لانتهاء احدهما فی الولادة الی الآخر بلاواسطة او مع واسطة واحدة او متعددة؛ **انجام:** و قال من خرج اسمه لحق به الولد و توارثا و ضمن للباقین من الشرکاء حصصهم

نسخه موجود، مبیضه نسخه قبلی است و شامل کتاب فرائض می‌باشد؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف (بخشی از نسخه)، تا: اواخر قرن ۱۳؛ بخشی از متن و حواشی به خط مؤلف می‌باشد، مصحح، محشی با نشان «منه، دام ظله العالی، منه دام مجده العالی، منه عفی عنه ربه»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمع قهوه‌ای، ۴۲گ (۶۳-۱۰۴)، ۲۱ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۸×۲۳/۵سم [ف: ۴۰ - ۲۴۴]

۱۶. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۱۱۹

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... کتاب المتاجر و فیه مقاصد هذا أحدأقسام قسم الثانی من الفقه لانهم قد قسموه الی اقسام اربعه عبادات و عقود و ایقاعات و احکام

مشتمل بر کتاب المتاخر می‌باشد. شرح مزجی استدلالی مفصلی است بر کتاب قواعد الاحکام علامه حلی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: شعبان۱۲۵۱ق؛ مهر: «عبده محمد ابراهیم بن محمد حسن» (بیضی)؛ واقف: حاج محمد ابراهیم، ۱۲۵۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۹۰]

۱۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۶۳۵

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... کتاب المتاجر و فیه مقاصد هذا أحد أقسام قسم الثانی من الفقه؛ **انجام:** و الله سبحانه و تعالی هو العالم بمواقع احکامه و الراسخون فی العلم من حجه و قوامه علیهم ...

کتاب المتاجر تا بیع؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۸ق؛ مهر: «یارفیع الدرجات» (مربع)؛ جلد: روغنی مذهب، ۲۴۲گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۱۴]

۱۸. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه:۳۱۳/۳

شرح القواعد باب المتاجر؛ خط: نسخ، کا: احمد بن ملا إسماعیل خراسانی نیشابوری، تا: جمعه ۱۷ ربیع الاول ۱۲۵۸ق؛ کاغذ: فرنگی، ۲۴ و ۲۵ سطر [تراثنا: س۶ش۴ - ۹۴]

۱۹. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۴۶۴

آغاز: قول العلامه ره فی القواعد: کتاب الطهارة و فیه مقاصد الاول فی المقدمات و فیه فصول الاول من انواع الطهارة غسل بالماء أو مسح بالتراب متعلق بالبدن علی وجه؛

شرح کتاب الطهارة و الصلاة. شرحی است با عناوین «قوله، قوله» بر کتاب الطهارة و الصلاة قواعد الاحکام علامه حلی و مدارک الاحکام عاملی، و در پایان مقداری از کتاب القضاء شرح شده؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳ یا ۱۴؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۰گ، اندازه: ۱۵×۱۹/۵سم [ف: ۲ - ۱۵۲]

۲۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۶۶

آغاز: خیر عمار الذی سمعته و کذا الفخریه ظاهره فیه لکن اکتفا فی نیاتها بصلاه رکعتین لندبهما قربه الی الله و قال الصادق (ع) للقاسم بن الولید ... الفصل الثانی فی اوقاتها ای الیومیه فرائضها و نوافلها؛ **انجام:** و الفرق بین تساوی الاحتمالین و ظن اثنین بالتخیر فی احتیاط الاول بین القیام و القعود دون الثانی.

شرح مزجی استدلالی نسبتاً مفصلی است بر کتاب «قواعد الاحکام» علامه حلی. نسخه حاضر بخشی از مباحث کتاب الصلاه ــ از ابتدای اوقات نمازهای یومیه تا المقصد الرابع فی التوابع الاول فی السهو ــ را دربر داشته و احتمالاً بخشی از کتاب «ایضاح الفوائد فی شرح مشکلات القواعد» تألیف فخرالدین محمد فرزند علامه حلی باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، با امضای «بلغ قبالا»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی، ۹۵گ، ۲۵ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۱۶-۱۲۰]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۶۴۳/۱

آغاز: کتاب الاجارة و توابعها و فیه مقاصد الاول الاجارة و فیه فصول الاول فی الماهیة و قبل الخوض فی ذکر الاحکام و بیان الکلام فیها نذکر مقامات عدیدة منها انه لایخفی ان؛ **انجام:** و علی التقدیرین لیس له علیه اجر لعدم اتیانه بما امره به و الله سبحانه هو العالم بحقایق احکامه.

شرحی است بر کتاب الاجاره قواعد علامه حلی با رد و استدلال بسیار، در این شرح از صاحب ریاض نقل قول شده، مؤلف از علمای قرن ۱۳ و از نوادگان سید محمد حسین بن محمد علی مرعشی شهرستانی است؛خط:تحریری،کاتب= مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوا سفید، ۸۷گ (۱-۸۷)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۶ - ۱۳۸]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۶۴۳/۳

آغاز: یمکن جبهته من الارض فاما احب لک ما کان رسول الله یحبه و الافضل منه التی به الحسینیة فروی معاویة ابن عمار قال

كان لابى عبدالله خريطة صفراء فيها تربة؛ **انجام:** ثم تقول وجهت وجهى للذى قطر السموات و الارض عالم الغيب و الشهادة حنيفا مسلما و ما انا من المشركين ان صلواتى و نسكى و محياى و مماتى لله رب العالمين لا شريك له و بذلك امرت.

بخش افعال الصلاة از سجده تا بخشی از مندوبات را شامل است. این بخش پاک نویس شده از رساله پنجم این مجموعه که مسوده است می‌باشد، شرح کتاب الصلاة قواعد الاحکام علامه حلی است، مؤلف از علمای قرن ۱۳ و از نوادگان سید محمد حسین بن محمد علی مرعشی شهرستانی است؛ خط: تحریری، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوا سفید، ۶گ (۱۰۹-۱۱۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۶ - ۱۳۹]

۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۶۴۳/۵

شرح کتاب الصلاة قواعد الاحکام علامه حلی است. این نسخه مسوده است که بخش‌هایی از آن در برگ ۱۰۹-۱۱۴ این مجموعه پاک نویس شده که در ردیف سوم معرفی شد. صفحات این بخش نامرتب صحافی شده؛ خط: تحریری، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوا سفید، ۳۵گ (۱۲۵-۱۵۹)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۶ - ۱۴۰]

۲۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۲۶ - ۵۲/۶۶

آغاز: الوصية فى الثلث الباقى على ملكه لانه يصدق عليه انه ثلث عبده لان هذا القدر من العلاقة كافى فى صحة الاضافة

کتاب الوصية. شرح مفصلی است بر «قواعد الاحکام» علامه حلی با عناوین «قوله، قوله»، شارح در آن از «شارح فاضل» و «الشهید فی شرح الارشاد» مطالبی را نقل می‌کند؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۹۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۶۴۸]

۲۵. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه:۱۷۹

شرح تحت عناوین «قوله»، شامل کتاب النکاح؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، مقابله شده؛ مهر: «المتوكل على الله الغنى جعفر الحسينى»؛ واقف: میرزا بابا سبزواری، رمضان ۱۲۹۲ق؛ کاغذ: ترمه، ۲۵ سطر (۱۰×۱۶/۵) [تراثنا: س۶ش۲ - ۹۲]

۲۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۹۵۸

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]

۲۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۱/۱۴ خوئی

آغاز: آغاز قسمت اول: قوله فى باب الصلح فى التناز فى باب الصلح فى التنازع فى القواعد (در نسخه: عد) لوصالح المنشبت الى آخره اقول اطلق الاصحاب هذا الكلام و ذكروه فى الصلح و هو محققالمعنى لاغبار عليه لكن ربما اشتبه تحقيقه على بعض الطلبه فلا بدمن الاشاره الى تحقيقه ... آغاز قسمت دوم: قوله فى الفصل الثانى فى النيه و احضار ذات الصلوة و صفاتها الواجبه. المراد باحضار الصلوة عنده تصور الفرض الماتى به كالصبح مثلاً و باحضار صفاتها الواجبه تصور اجزائها ... آغاز قسمت سوم: هذا يقتضى اعتبار الكريه فى البئر لانا نقول ذا لوتكن الماده موجوده فى البئر اما معها فثبت الفرق. هـ ما يشعر به صحيحة ابن ابى يعفور عن ابيعبد الله حيث نهاه و هو جنب عن الوقوع فى البئر و افساد الماء و صحيحة الحلبى عنه؛ **انجام:** الثالث احتمال كون التعليق تعلق ارش الجانى ليس بمتوجه لانه ليس فيه انتقال الى ذمة المالك بخلاف هذا و لا شك ان المصنف ... لكن البحث عه فى القطع بنفيه و الشك فى بطلان الضمان و مع ... حيث احتمله على انا نقول لم يقم دليل يصح الاعتماد. پایان:اذ القيد لغوح و بهذا يعرف ان ما وجهه به الشارح ولد المصنف الاجزاء من بنائه على عدم انعقاد نذره غير واقع موقعه منه ... مدظله. پایان: و هنا فوائد آحكى شيخنا الشهيد فى بعض ما ينسب اليه من الحواشى قولا لبعض اصحابنا بنجاسة الغسالة مطلقا و ان زاد على العدد الواجب ... و فى بعض حواشى الكتاب مما ينسب الى شيخنا الشهيد نسبة هذا القول الى المصنف فى اكثر كتبه و الظاهر ان نسبة هذه الحكايه الى الشهيد خطا، فان كثيراً من هذه الحواشى من تصرف طلبته و قد حكى فى الذكرى عن المصنف و المحقق القول الاول فانه لم يحل فيه الا الاقوال الثلاثه ...

شرح قواعد علامه حلی است و بجز جامع المقاصد و کشف اللثام است. گویا مؤلف، این شرح یا حاشیه را بر جای‌هایی مختلف قواعد نگاشته نه از اول تا پایان و به‌طور مرتب و لذا به‌هنگام نقل عبارت قواعد، باب و عنوان مسئله را در قواعد نیز ذکر می‌کند. فقرات متن را با «قوله» آغاز کرده و با «الی آخره» پایان داده و در آغاز شرح عنوانی نیاورده؛ بی‌کا، بی‌تا؛ این نسخه سه قسمت ناقص است از یک شرح بر قواعد علامه قسمت اول صلح است تا ضمان، قسمت دوم کتاب صلوة است تا صلوة منذوره، قسمت سوم طهارة است تا مطهرية غساله. در قسمت اول شرح (در ص ۳۵۹ نسخه) در پایان شرح یک فقره از قواعد چنین آمده «منه مد الله ظله بمحمد و آله و نفعنا بحیاته» [ف: ۷ - ۱۶۵]

۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۸۹۱

آغاز: قوله و ... الاخير ان بغايه دخول المجنب؛ **انجام:** يقوله و جعل لبعضهم مالا ... الى الاده اصلا

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

۲۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۶۸۰

آغاز: خير ما اعتصم المرء بحياله كلمة التحى لقصور باله ... قال المصنف قدس الله روحه كتاب المتاجر متجر؛ **انجام:** اذا اسلف سعاما بالعراق مثلاثم طالبه فى بلد اخرى ...

نگارنده آن شناخته نشد، از جواهر الکلام و نیز از جد خود به عنوان «جدی العلامه» مکرر یاد کرده و پدرش هم شرحی بر قواعد داشته؛ بی‌کا، بی‌تا؛ شاید نسخه اصل باشد؛ با یادداشتی از فاضل ایراوانی (- ۱۳۰۶)؛ ۲۴۳گ، ۲۲سطر، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۱ - ۱۵۵]

۳۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۲۹۰

آغاز: المقصد الرابع من مقاصد كتاب الطهارت فى الوضوء الذى هو من اقسام الطهارة عن الحدث تعريفا و تقسيما و سببا و حكما و

ضعیا و تکلیفیا
نگارنده آن شناخته نشد، شاید شوارع الاعلام یا شوارع الانام ملا محمد جعفر شریعتمدار استرابادی طهرانی (۱۱۹۹-۱۲۶۳ق) باشد؛
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مرحوم سید ریحان الله کشفی بروجردی پشت برگ اول این نسخه نوشته: «شرح القواعد و یظهر من مطاویه انه لاحد تلامذة السید صاحب الریاض و قد نقل عبارته ... معبراًعنه بالسید و کیف کان یستشم من اسلو به و مذاقه کونه للحاج ملا جعفر الاسترابادی»؛ ۶۰گ، ۲۴سطر، اندازه: ۱۹×۲۹سم [ف: ۱ - ۱۵۴]

۳۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۱/۱۳ خوئی
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوای مغز پسته‌ای، ۱۱ص، قطع: خشتی [ف: ۷ - ۳۰۴]

● **شرح قواعد الاسلام و ذکر الحقوق و المظالم من قبل الانام** / فقه / عربی
š.-u qawā‘id-il islām wa ḏikr-ul ḥuqūq wa-l maẓālim min qibal-il anām

جیطالی، اسماعیل بن موسی
Jīṭālī, esmā‘īl ebn-e mūsā

واجبات و مستحبات و آداب را در هفت «رکن» و هر رکن در چند «فصل»، با استناد به احادیث عامه جمع‌آوری و شرح نموده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۴۲۶
آغاز: الحمدلله الذی اخترع الاشیاء علی غیر مثال و دبر الامور علی غیر تمثال ... اما بعد فانه لما کانت السعادة الابدیة منوطة بالعلم و العبادة وجب علی المکلف اتقان هذین نوعین علی التحقیق و هما العلم بکیفیة امتثال الاوامر المحتومة؛ **انجام:** لان جمعناه من کتب مختلفة و ذکرنا فیه جل ما یلزم الانسان من الحقوق و عبادة الابدان رغبة فی ثواب ...
خط: مغربی، کا: سلیمان بن حاج احمد بن حاج ماجد بن حاج سلیمان شماخی، تا: دوشنبه ۲۷ ذیقعده ۱۲۷۸ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲/۵سم [ف: ۲۵ - ۴۰۶]

← شرح قواعد الاعراب ← شرح الاعراب عن قواعد الاعراب
← شرح قواعد علامه ← تکملة القواعد الدینیة

● **شرح قواعد العقاید** / فلسفه / عربی
š.-u qawā‘id-il-a‘qāyid

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۹۴۱
آغاز: مستفاد من انما و لام التعریف؛ **انجام:** هذا القول و ان کان ما ذکر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ حواشی متعده در کلام و اصول (عنوان شناسنامه) [رایانه]

● **شرح قواعد فارسیه** / ادبیات / فارسی
š.-e qavā‘ed-e fārsīyya

نقشبندی، محمد مراد بن عبدالحلیم، قرن ۱۳ قمری
naqšbandī, mohammad mord ebn-e ‘abd-ol-halīm (19c)

اهداء به: سلطان عبدالمجید
تاریخ تألیف: ۲۰ رجب ۱۲۶۵ق
شرح قواعد فارسیه حافظ محمد مراد پسر حاج عبدالحلیم نقشبندی اخسنخوی استانبولی دامادزاده شیخ خانقاه ملا مراد از سید شیخ محمد توفیق، متن به فارسی و ترجمه‌مانندی است از مفاتیح دریه با افزودن رساله امثله مختلفه و مفرده.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۴۱۶-عکس
نسخه اصل: کتابخانه مرکزی دانشگاه استانبول E4 (۵۸۰۹ ترکی)؛ خط: نستعلیق ترک، کا: سید احمد خرسوه‌ی، تا: ۱۲۶۵ق؛ ۴۳گ، ۲۳ سطر [فیلمها ف: ۳ - ۲۵۲]

● **شرح قواعد فی الفقه** / فقه / عربی
š.-u qawā‘id-in fī-l-fiqh

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۳۴۰
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از امرالله صفری [رایانه]

● **شرح القواعد المقررة و الفوائد المحررة** / تجوید / عربی
š.-ul qawā‘id-il muqarra wa-l fawā’id-il muḥarra

جبوری، سلطان بن ناصر، - ۱۱۳۸ قمری
jobūrī, soltān ebn-e nāser (- 1726)

وابسته به: القواعد المقررة و الفوائد المحررة؛ بقری، محمد بن قاسم (۱۰۱۸-۱۱۱۱)
متن از محمد بن قاسم بن اسماعیل البقری شرح از سلطان بن ناصر بن احمد الجیودی الشافعی.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۹۹/۱
آغاز: بسمله، الحمدلله بحرز الامانی علی حملة القرآن ... و بعد فهذا شرح لطیف وضعته علی الرسالة المسماة بالقواعد المقرره و الفوائد المحرره ... لشیخی محمد بن قاسم بن اسمعیل البقری؛ **انجام:** و هذا آخر ما تیسرلی الله جمعه علی هذالمختصر ... و کان افراغ من تبییض هذا الشرح فی یوم الثلث فی الیوم الرابع و العشرین من شهر بعد صلاة الظهر فی مدرسة المرجانیه فی بغداد دارالسلام سنه اربع عشرة و مایه بعد الالف

خط: نسخ، کا: مصطفی بن محمد، تا: ۱۲۱۳ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قرمز، ۷۹ص (۲-۸۰)، ۱۷و ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۳۱/۳سم [ف: ۵ - ۸]

● شرح قواعد منظوم جامی / صرف / فارسی

š.-e qavā‘ed-e manzūm-e jāmī

عرب مهدی، موسی بن محمد علی، ق۱۳ قمری

‘arab mahdī, mūsā ebn-e mohammad ‘alī (- 19c)

تاریخ تألیف: ۱۲۴۳ق

رساله‌ای است در صرف که قسمتی از قواعد منظوم جامی در آن نقل شده است از موسی بن میرزا محمد علی عرب مهدی پایهانی الاصل و هروی المسکن.

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۸۵۱

آغاز: حمد بیحد و ثناء بی عد مخصوص ذات؛ **انجام:** به همین منوال است و هیچ فرق نیست

خط:نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛۴۲گ،۱۳سطر،اندازه:۱۵×۲۰سم[ف: ۲ - ۷۶]

● شرح القواعد و الفوائد / فقه / عربی

š.-ul qawā‘id-i wa-l fawā’id

حسینی مرندی، اسماعیل بن نجف، - ۱۳۱۸ قمری

hoseynī marandī, esmā‘īl ebn-e najaf (- 1901)

وابسته به: القواعد و الفوائد = القواعد الاصولیة و الفرعیة = قواعد شهید؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)

تاریخ تألیف: غره شعبان ۱۲۸۶ق

شرحی است استدلالی با عناوین «قال، اقول» بر کتاب «القواعد و الفوائد» شهید اول محمد بن مکی عاملی، با رد و ایراد در بعضی مسائل.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۱۳۲

آغاز: الحمدلله علی نعمه و آلائه و صلی الله علی محمد و آله الأطهار ... أما بعد فیقول أقل عبادالله عملاً و اکثرهم زللاً؛ **انجام:** و لا یلتفت الی من یدعی الاجماع علی خلافها، و لا یخفی ما فیه ...

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۸۶ق؛ تملک: علی بن فخرالدین موسوی دزفولی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۸۰گ، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲۱ - ۱۲۴]

● شرح القواعد و المختصر النافع = مناهج الاحکام / فقه / عربی

š.-ul qawā‘id wa-l muxtaṣar-in nāfi‘ = manāhij-ul aḥkām

رضوی مشهدی، محمد بن حبیب الله، - ۱۲۶۶ قمری

razavī mašhadī, mohammad ebn-e habīb-ol-lāh (-1850)

وابسته به: قواعد الاحکام فی معرفة (مسائل) الحلال و الحرام؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)؛ المختصر النافع = النافع فی مختصر الشرایع محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

کتاب، شرحی است مزجی بر باب متاجر «قواعد الاحکام» علامه حلی از اول متاجر تا اواخر مسأله کراهت معامله با سفله و هم بر باب تجارت از کتاب «مختصر نافع» محقق حلی، تا مسأله حرمت اخذ اجرت بر اقامه نماز جماعت.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۷۴۱

آغاز: قواعد الاحکام: بسمله، حمدله، کتاب المتاجر هی جمع متجر و هو اما مصدر. مختصر النافع: کتاب التجارة و هی علی ما عرفها المصنف فی الشرایع فی کتاب الزکاة؛ **انجام:** قواعد الاحکام: و فی الحدیث النهی عن مخالطة من ... فی الخبر انتهی. مختصر النافع: و لا تقبل شهادته قیل و هو نص فی التحریم.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا رویه پارچه، ۶۴گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۲۰ - ۲۵۹]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۷۴۱

آغاز: پس از خطبه: کتاب المتاجر هی جمع متجر هو اما مصدر میمی بمعنی التجارة کالمقتل بمعنی القتل او اسم موضع و هی الاعیان التی یکتسب بها؛ **انجام:** و لا تقبل شهادته قیل و هو نص فی التحریم

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ در صدر صفحه اول، این شرح به نام «مناهج الاحکام» ضبط شده؛ کاغذ: نباتی فرنگی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۱۲۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵- ۵۵۲]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۵۳۹

آغاز: احمدالله علی آلائه و اصلی علی احمد و اله کتاب الصلوة و هی لغة الدعاء؛ **انجام:** مع علمنا بان الجهل باعداد الرکعات لایصح معه

مبحث صلوة مسافر از اول و آخر ناقص است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، مقابله شده؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۳۲۶گ، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۶۵۲]

← شرح قوافی الثلاث > بدایع الانتفاث فی شرح قوافی الثلاث
← شرح قوانین حساب > ترجمه قوانین حساب

● شرح القوانین المحکمة فی الاصول / اصول فقه / عربی

š.-ul qawānīn-il muḥkama fi-l uṣūl

بارفروشی مازندرانی، محمد بن مقیم، ۱۱۹۶ - ۱۲۸۱ قمری

bārforūšī māzandarānī, mohammad ebn-e moqīm (1782 - 1865)

وابسته به: القوانین المحکمة فی الاصول = قوانین الاصول؛

میرزای قمی، ابوالقاسم بن محمد حسن (۱۱۵۱-۱۲۳۱)
تاریخ تألیف: ۱۲۵۷ق
شرح مزجی مبسوطی است بر قوانین المحکمه میرزا ابوالقاسم قمی، که از اول تا مبحث اوامر بیشتر ادامه نیافته است.

بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۱۵۹
آغاز: و الصلوة و السلام علی خیر خلقه و اشرف امره محمد و علی آله الاخیار الاوائل و الاواخر؛ **انجام:** و ما بعده من الابواب الی الادله الشرعیه او العقلیه او الی الخاتمه او الی آخر الکتاب فقد جف القلم.
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۵۷ق؛ مصحح، با خط‌خوردگی؛ مهر: «عبده یعقوب» (بیضی)، «اللهم صل علی محمد وآل محمد» (بیضی)؛ واقف: یعقوب بن مقیم بن شریف درزی بارفروشی، صفر ۱۲۶۱؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۹۳ص، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: - ۱۰۸]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۲۶۱
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴ - ۸۷]

● شرح القوانین المحکمة فی الاصول / اصول فقه / عربی
š.-ul qawānīn-il muḥkama fi-l-uṣūl
تبریزی، ملا اسدالله، ق۱۳ قمری
tabrīzī, mollā asadollāh (- 19c)
وابسته به: القوانین المحکمة فی الاصول = قوانین الاصول؛ میرزای قمی، ابوالقاسم بن محمد حسن (۱۱۵۱-۱۲۳۱)
بخش کوتاهی از شرح ملا اسدالله تبریزی بر «القوانین المحکمة» میرزا ابوالقاسم قمی که یکی از شاگردان شارح در نسخه حاضر کتابت نموده است.

تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۴۶/۲
آغاز: حمدله و صلی الله علی سیدنا و نبینا محمد و اله الطاهرین علم لهذا لعم لما کان علم هذا العلم مرکباً اضافیاً ثم صار علماً بالوضع الطاری من جهة التخصیص؛ **انجام:** وجوب العمل بشیء فی حق المکلف افترض عمله أیضاًبأنه حکم الله فی حقه قطعاً. قد تم ما کتبته فی تعریف الاصول و الفقه من کتاب الاستاد ... ملا اسد الله التبریزی أدام الله ظله ... فی شرحه علی قوانین الاصول ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۸ق؛ کاتب در حال تحصیل در نزد مؤلف این نسخه را کتابت کرده؛ ۱۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۳۴۵]

● شرح القوانین المحکمة فی الاصول / اصول فقه / فارسی
š.-ol qawānīn-el muhkama fe-l-usūl
تنکابنی، محمد بن سلیمان، ۱۲۳۴ - ۱۳۰۲ قمری
tonekābonī, mohammad ebn-e soleymān (1819 - 1885)
وابسته به: القوانین المحکمة فی الاصول = قوانین الاصول؛ میرزای قمی، ابوالقاسم بن محمد حسن (۱۱۵۱-۱۲۳۱)
تاریخ تألیف: شنبه ۹ جمادی الثانی ۱۲۷۵ق
چون بحث عدم صحت سلب از بحث‌های مشکل «قوانین الاصول» می‌باشد و فهم آن بر مبتدیان مشکل می‌نمود، لذا تنکابنی آن بحث را به فارسی شرح نموده و توضیح داده تا کمک برای ایشان باشد.
آغاز: سپاس ذات یکتای بیهمتا و درود بیحد و عد بروان حضرت خاتم الانبیاء صلی الله علیه و آله و سلم ...
انجام: فرض بدون حقیقة تصور پس این فرض بعد از تحقق محتاج بدلیل نخواهد بود
[دنا ۶/۹۷۳؛ الذریعه ۱۷۸/۶]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۸۸۵/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۹گ (۷۶پ-۱۰۴پ)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۲۳ - ۷۵]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۲۵۹/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق تحریری، کا: یوسف بن صادق بن حسین، حسینی، تا: ۱۲۷۵ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۲۶گ (۵۱-۷۶)، ۱۵ سطر، اندازه: ۷×۱۳/۵سم [ف: ۲۸ - ۳۸۲]

● شرح القوانین المحکمة فی الاصول / اصول فقه / عربی
š.-ul qawānīn-il muḥkama fi-l-uṣūl
صافی گلپایگانی، محمد جواد بن عباس، - ۱۳۷۸ قمری
sāfī golpāygānī, mohammad javād ebn-e ‘abbās (- 1959)
وابسته به: القوانین المحکمة فی الاصول = قوانین الاصول؛ میرزای قمی، ابوالقاسم بن محمد حسن (۱۱۵۱-۱۲۳۱)
تاریخ تألیف: ربیع الاول ۱۳۱۵ق؛ محل تألیف: اصفهان
شرحی است بر بعضی از مباحث قوانین میرزای قمی که مؤلف هنگام تدریس آن برای برادرش (میرزا ابوالقاسم) نگاشته است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۰۱۱/۴
آغاز: و علیه فلاتحصیل الثمرة الافیها علم انه صدر بعد الاشتهار ... الخ یعنی انه بناء علی کون تلک الالفاظ حقیقة فی المعانی المخصوصة
نسخه اصل: کتابخانه شیخ لطف الله صافی ـقم؛خط:نستعلیق، کاتب =مؤلف،تا:ربیع الاول ۱۳۱۵ق، جا: اصفهان؛ دارای خط خوردگی و اضافات از مؤلف؛ ۲۸ص (۸۱-۱۰۸) [عکسی ف: ۳ - ۲۶۲]

● شرح القوانین المحکمة / اصول فقه / عربی

š.-ul-qawānīn-il-muḥkama

وابسته به: القوانین المحکمة فی الاصول = قوانین الاصول؛ میرزای قمی، ابوالقاسم بن محمد حسن (۱۱۵۱-۱۲۳۱)

غیر همانند:

۱. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۲۵

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... قوله الباب الاول فی الاوامر و النواهی لما ذکر المقدمة شرع فی الابواب و جعل الباب الاول فی الاوامر و النواهی و هما جمع الامر و النهی؛ **انجام:** و الاشارة بالاصابع کما عن النبی قال النبی ... هکذا و هکذا و هکذا باصابعه العشرة ...

شرحی است بر کتاب قوانین میرزای قمی با عناوین «قوله، قوله» که نسخه حاضر از باب اول در اوامر و نواهی تا بحث مجمل و مقید را داراست؛ خط: نسخ نازیبا، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، با خطخوردگی و اضافات؛ جلد: مقوایی، ۳۶۳گ، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۱۲]

۲. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه:۲۰۵

شرحی شامل بر مبحث النواهی تا آخر مبحث الاجماع، در مقدمه کتاب می‌گوید: «ثم بعد التشرف بشرف حضوره اشتغلت ... و صرفت تمام فکری فی حفظ ما استفدته فألفیت أن دقائق ما فی کتاب قوانینه المحکمة ...»، و در ابتدای بحث نواهی می‌گوید: «أن هذا الشرح هو فی مجلدین»، همچنین می‌گوید: «و ما یغنیک عن هذا الاجمال من التفصیل ما قرأناه عندک فی مبحث الأمر فی الجلد الأول من الحاشیة علی القوانین المحکمة ...»؛ کاتب = مؤلف، بی‌تا [تراثنا: س۱۳ش۲و۳ - ۳۵۹]

۳. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۹-ت/۲/۵۶۵

آغاز: هو الله المعین - بسمله و به نستعین - الحمد لله رب العالمین و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمد و آله الطاهرین اما بعد فیقول العبد الجانی و الاسیر الفانی؛ **انجام:** لوجود الاصول القطعیه التی جعلها الشارع لنرجع الیها فی غیر الموارد المعلومه و ان اراد به انسداد باب العلم بالاحکام من مآخذها الشرعیه ففیه انه انما یوجب جواز العمل بالظن بها فی مقام.

شرحی است بر کتاب قوانین المحکمه (قوانین الاصول) که از مؤلفات میرزا ابو القاسم قمی است - شارح آن (مؤلف این رساله) معلوم نیست؛ خط: شکسته نستعلیق ریز، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۲گ، ۱۷ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم[ف: ۲ - ۱۵۶]

● شرح قول ابن الحاجب فی العطف / نحو / عربی

š.-u qawl-i ibn-i ḥājib fi-l-ʻaṭf

توضیحاتی است بر عبارت «اذا عطف علی معمولی عاملین مختلفین لم یجز العطف الا فی نحو فی الدار زید و الحجرة عمرو» که ابن حاجب (-۶۴۶ق) در «الکافیة» آورده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۵۶۷/۷

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد لما رأیت قول ابن الحاجب فی الکافیة و هو انه اذا عطف

نسخه اصل: کتابخانه فاضل خوانساری-خوانسار ۲۲۵؛ بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۰۷ق، ۵گ (۸۰-۸۴) [عکسی ف: ۲ - ۱۵۷]

● شرح قول ابن هود المغربی فی تجلی الله / عرفان و تصوف / عربی

š.-u qawl-i ibn-i hūd-il-maġribī fī tajall-il-lāh

جیلانی، عبدالکریم بن ابراهیم، ۷۶۷ - ۸۳۲ قمری

jīlānī, ʻabd-ol-karīm ebn-e ebrāhīm (1366 - 1429)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۴۲/۹-ف

نسخه اصل: بایزید ولی الدین ش ۱۸۲۵؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۵۱ق؛ ۳گ (۱۲۴-۱۲۶)، ۱۹ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۴۷۷]

← شرح قول احمد ← شرح رسالة الاستعارة
← شرح قول بعض المشایخ "الطرق الی الله بعدد أنفاس الخلائق" ← الاصول العشرة

● شرح قول الصادق «الصنیعة معرفة امیرالمومنین بالولایة فی المیثاق» / شرح حدیث / فارسی

š.-u qawl-iṣ ṣādiq «aṣ-ṣanīʻat-u maʻrifat-u amīr-il-mu'minīn bi-l-wilāya fi-l mīṯāq»

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۴/۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج حنایی، ۱۸ص (۲۸۸-۳۰۵)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [سنا: ف: ۱ - ۱۴۳]

● شرح قول العلامة / اصول فقه / عربی

š.-u qawl-il-ʻallāma

ملا شمسا، شمس الدین محمد، ۱۰۱۶ - ۱۰۹۸ ؟ قمری

mollā šamsā, šams-od-dīn mohammad (1608 - 1687)

شرح قول علامه «و ظنیة الطریق لاینافی علمیة الحکم»؛ از افادات ملاشمسای جیلانی.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۹۳/۹

آغاز: بسمله قال شارح العمیدی فی شرح قول العلامة وظنیة الطریق لاینافی علمیة الحکم اقول هذا جواب یرد علی حد الفقه المذکور و تقریر السئوال ان یقال ان الفقه من باب الظنون؛ **انجام:** لاحاجة الی ما ذکره المصنف قدس سره بقوله بحیث لایعلم کونها من الدین ضرورة بل لاوجد له فتدبر من افادات مولانا شمسا الجیلانی رحمه الله تعالی و اسکنه بجبوحة جنانه.

خط:شکسته نستعلیق،بی‌کا،تا:حدود۱۱۲۵ق؛کاغذ:ترمه،جلد:میشن قهوه‌ای، ۶ص (۳۸۶-۳۹۱)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۸سم [ف: ۵ - ۹۴]

← شرح قول العلامة فی القواعد > حل عبارة قواعد الأحکام
← شرح قول العلامة فی القواعد > شرح شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام
← شرح القول فی الاسطقسات علی رأی ابقراط > الاسطقسات علی رأی بقراط

● شرح قول محقق الاردبیلی «یجب معرفة واجبات افعال الصلاة» / فقه / عربی

š.-u qawl-il muḥaqqiq-il ardibīlī «yajib-u ma‘rifat-u wājibāt-i af‘āl-iṣ ṣalāt»

وحید بهبهانی، محمد باقر بن محمد اکمل، ۱۱۱۸ - ۱۲۰۵ قمری

vahīd-e behbahānī, mohammad bāqer ebn-e mohammad akmal (1707 - 1791)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۸۲/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۲گ (۱۴۰ر- ۱۴۱ر) [مختصر ف: - ۵۰۴]

● شرح القیاس = تعلیق الحواشی علی کتاب القیاس / منطق / عربی

š.-ul-qiyās = ta‘līq-ul-ḥawāšī ‘alā k.-il-qiyās

فارابی، محمد بن محمد، ۲۶۰؟ - ۳۳۹ قمری

fārābī, mohammad ebn-e mohammad (875 - 951)

آغاز: اذا جعلت مقدمه ب ج سالبة کلیة أو جزئیة، حصل اولا فی شیء من ب، و ب لیست فی کل ج، او لیست فی بعض ج؛
انجام: و اما الاخری فقال: و اما ان المرآة قد ولدت لانها صفراء، فیتبین فی الشکل الثانی، فلانه یلحق الذی ولدت صفرة و هذه صفراء
چاپ: به کوشش محمد تقی دانش پژوه در المنطقیات للفارابی، ج۲ (قم، کتابخانه آیة الله مرعشی: ۱۴۰۸ق)

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۴۹/۲-طباطبائی

آغاز: برابر؛ **انجام:** هذا آخر ما قاله فی هذا الباب
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج قرمز، ۷۶ص (۸۷-۱۶۲)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۲۳ - ۲۳۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۷۱۴/۲-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۳۰۹]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۰/۲

انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ فهرست‌نگار این رساله را به نحو مستقل تشخیص نداده است اما آغاز آن در فهرست هست و این نسخه یکی از منابع دانش پژوه در چاپ این رساله بوده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۸ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۷ - ۲۴۳]

● شرح کاشف الاسرار / فلسفه / عربی

š.-u kāšif-il-asrār

سبزواری، محمد حسن بن زین العابدین، ق۱۳ قمری

Sabzevārī, mohammad hasan ebn-e zayn-ol-‘ābedīn (-19c)

تاریخ تألیف: ربیع الاول ۱۲۹۴ق

متن کتاب ارجوزه‌ای است از شارح که خود به شرح آن پرداخته است. ارجوزه مرتب بر سه «فن» و «خاتمه» است: ۱. امور عامه، در هفت مقاله و خاتمه؛ ۲. جواهر و اعراض، در دو مقاله؛ ۳. مبداء و معاد، در چهار مقاله؛ خاتمه در نبوت. تاریخ اختتام نظم ارجوزه متن سال ۱۲۹۲ق است و تاریخ فراغت از شرح ربیع الاول ۱۲۹۴ق است. طرز شرح مزجی است شروح قبل از متن مصدر است به عنوان کاشف.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۲۵

آغاز: یا حسن الوجه و الاسم و الصفة لسنا عرفنا لک حق المعرفة. ای الله تم وجود غیر متناهی؛ **انجام:** و احمدالله علی افضاله مصلیا علی النبی و آله
خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف (احتمالاً)، بی‌تا؛ واقف: فهرستی؛ ۱۰۴گ، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۴ - ۱۹۰]

● شرح کافوریه / طب / عربی

š.-u kāfūrīyya

محمد ولی بن محمد جعفر، ق۱۳ قمری

mohammad valī ebn-e mohammad ja‘far (- 19c)

وابسته به: حرارت کافور؛ ملک الاطباء، محمد تقی (-۱۲۸۵)
اهداء به: قوام الملک

کافوریه حاجی آقا بابا میرزا محمد تقی شیرازی به عربی در بیان گرم بودن کافور (بر خلاف رأی اطباء قدیم) نوشته و شرح از محمد ولی رئیس اطباء النظام است که معاصر مؤلف کافوریه بوده و شیرازی نسخه اصل کافوریه را به او داده تا نظرهای خود را در حواشی آن بنگارد. محمد ولی چون نسخه را دیده اغلاط لفظی و معنوی فراوان در آن یافته و دلیل‌هایی را که وی بر گرمی طبع کافور اقامت کرده است دانسته به دفاع از اطباء قدیم برخاسته، در پایان می‌گوید: «در این زمان که پزشکان فرنگ بر اصول علمی ما حمله برده‌اند، عیب است که ما خود نیز با آنان

هماهنگ شویم». یک یا چند سطر از کافوریه را پس از «قال» آورده و با عنوان اقول سخن خود را درباره آن آغاز کرده است. وی این شرح را به قوام الملک هدیه کرده و از او در دیباچه نام برده، در یکجا می‌گوید «عبارت مصنف عیناً از فاخر رازی است». شارح برای نشان دادن طبع هوا در اقالیم مختلف جداولی ترتیب داده است.

آغاز: الحمد لله مکرر الازمنة مدهر الدهور الاخذ بالنواصی و المالک لحقایق الامور الذی او دع فی الطبایع الحشائش ... و بعد فیقول ... محمد ولی رئیس اطباء النظام انه کتب بعض المعاصرین ... رسالة فی حرارة الکافور خلاف الجمهور ... قال فیقول العبد الراجی محمد تقی الشیرازی انه قد التمس منی ...

انجام: قال و هذا القدر من البیان کاف فی اثبات ... اقول عیب علی اطبائنا الاسلامیین ان یصرفوا برهة منالزمان ... فی الرد علی اسلاف القوم فی زمان احاطة اطباء الا فرنج علی حکماء االاسلام احاطة الذئاب بالاغنام و شمروا من ساق الجد فی نقض قواعد نا الطبیعیة و تجاوز و اعن ثغر الحد فی رد دلائلنا العلمیه ... فان ذل القدر من البیان و البرهان لایکفی فی اثبات هذا المطلب و ان برد الکافور قد نقر فی الناقور و جری مجری المثل المشهور ... و المثل لایتغیر و العسل لا یتصبر الالهم اجمع شملنا و لا تقطع حبلنا ... و لا حول الا (در نسخه: الی ... ؟) ... باطناً و ظاهراً.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۶ خوئی

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ گویا نسخه اصل است؛ مجدول، مصحح؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قرمز، ۱۹۴ص، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۷ - ۱۶۶]

● شرح کافوریه / طب / فارسی

š.-e kāfūrīyya

ساوجی، عبدالوهاب

sāvajī, ‘abd-ol-vahhāb

وابسته به: حرارت کافور؛ ملک الاطباء، محمد تقی (-۱۲۸۵)

ملک الاطباء حاجی آقا بابا میرزا محمد تقی شیرازی رساله‌ای به عربی درباره گرم بودن کافور دارد که در آن با گفتار همه دانشمندان ایرانی مخالفت نمود و آن با منظومه پزشکی او در تهران به سال ۱۲۸۵ق به چاپ رسید. عبدالوهاب ساوجی آن را گزارش نموده و از آن خرده گرفت. شیرازی می‌گوید که من گفتار پزشکان فرانسوی و هندی را پذیرفتم و ساوجی می‌گوید که کافور سرد است چنانکه پزشکان پیشین گفته‌اند. (دانش پژوه)

آغاز: بسمله. احمد اللهم بامن وعد الابرار باسقاء کاس من عین الکافور ... و بعد از آنجا که انوار علوم علمای متاخرین مقتبس و مکتسب از اشعه اضواء شموس علمای متقدمین است.

انجام: چه علاج فلج یکنفر ... بکافور دلیل بر خطاء اطباء جمیع اعصار و ازمان نمیشود. و الله اعلم بحقائق الامور.

[دنا ۹۷۴/۶؛ فهرستواره منزوی ۳۸۶۳/۵]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۳۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۱۴۰گ، ۱۱سطر(۶×۱۲/۵)،اندازه:۱۱/۵×۱۸سم[ف: ۴ - ۷۸۴]

۲. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه:۲۹۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۵گ، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: - ۱۵۸]

← شرح الکافی > الهدایا لشیعة ائمة الهدی
← شرح الکافی > حاشیة الکافی
← شرح الکافی > کشف الکافی
← شرح کافی > الشافی فی شرح الکافی
← شرح کافی > الصافی فی شرح الکافی
← شرح کافی > شرح الکافی
← شرح کافی > مرآة العقول فی شرح اخبار آل الرسول

● شرح کافی / علوم غریبه / عربی

š.-u kāfī

؟ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰؟ - ۴۲۸ قمری

ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e ‘abd-ol-lāh (981 - 1038)

فصولی است در خواص حروف و چگونگی عمل آنها به روش حروفیان و شاید منسوب به ابن سینا باشد.

قم؛ مفتی الشیعه؛ شماره نسخه:۹۵/۱۱

آغاز: الحمدلله الذی خلق الانسان و علمه البیان و فضله علی سائر الحیوان و اکرمه بالنطق و العقل و التمیز و الاحسان

خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبدالغنی بن محمد حسنی حسینی شیروانی شماخی، تا: ۱۲۹۳ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰گ (۱۵۱پ-۱۶۰ر)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: - ۹۹]

● شرح الکافی = شرح اصول الکافی / شرح حدیث / عربی

š.-u kāfī = š.-u uṣūl-id kāfī

صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم، ۹۷۹ - ۱۰۵۰ قمری

sadr-od-dīn-e šīrāzī, mohammad ebn-e ebrāhīm (1572 - 1641)

وابسته به: الکافی کلینی، محمد بن یعقوب (-۳۲۹ق)

تاریخ تألیف: ۱۰۴۴ق؛ محل تألیف: شیراز

شرح مفصل و مشهوری است بر اصول کافی ثقة الاسلام کلینی.

شارح کتاب عقل و علم، توحید و حجت از اصول کافی را به صورت تفصیلی شرح کرده و در آن نکات حکمی و لطائف عرفانی و جهات رجالی پیرامون سند روایات را مطرح کرده است. شیوه کار شارح چنین است که ابتدا تمام احادیث را با سلسله سند ذکر کرده و سپس در ذیل هر حدیثی، چگونگی آن روایت را بیان داشته، آن‌گاه به توضیح و تقریر آن پرداخته با بیانات فلسفی و لطایف عرفانی. این شرح در سه جزء برگزار شده و هر جزء با خطبه غرائی آغاز شده است.

آغاز: الحمدلله الذی جل عن مطارح أضواء الفکر و ارتفع عن مواقع أنوار النظر کماله عجزت المدارک و العقول عن کنه کمال حکمته ...

کتاب التوحید: سبحانك اللهم و بحمدك توحدت فی ذاتك فحسر عن إدراكك إنسان كل عارف و تفردت فی صفاتك ... و بعد فلما كان المقصود الأول من بعثة الأنبياء ... و بعد فلما كان المقصود الأول من بعثة الأنبياء و الرسل بالكتب الإلهية و النواميس الشرعية

انجام: و فی حدیث غسل الجمعة انه سنة واجبة تم کتاب العقل ... و صلوات لاتعد و لاتحصی.

چاپ: مشار عربی؛ ص۵۴۱؛ تهران، ۱۲۸۲، سنگی؛ تهران، سنگی، بدون تاریخ، رحلی، مکتبه محمودی، ۱۳۹۱ق، ۶۶۱ص؛ تهران، مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، تحقیق محمد خواجوی، ۱۳۶۸ش - ۱۳۸۱ش

[الذریعة ۹۹/۱۳؛ ریحانة الأدب ۴۱۹/۳ و ۴۱۷/۳؛ کشف الحجب ۳۴۷؛ هدیة العارفین ۲۷۹/۲؛ کتابشناسی جامع ملاصدرا ۸۷۱-۹۶و۳۳۹؛ دنا ۹۷۴/۶-۹۷۸ (۱۱۰ نسخه)]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة شرح الکافی؛ نوری، علی بن جمشید (-۱۲۴۶)

۲- حاشیة شرح الکافی؛ مقدس شیروانی، عبد العزیز بن احمد (-۱۳)

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۳۲۲ و ۱۶۳۶ عکسی

آغاز: فی شواهد الربوبية فی قوله ما أنزل الله من السماء من ماء فأحيى به الأرض بعد موتها اعلم ان دلایل الالهیه و شواهد الربوبیة فی خلق الماء و انزاله من عالم السماء کثیرة؛ **انجام:** برابر؛ أقول و له الحمد و الشکر علی توفیقه لاتمام شرح هذا الکتاب و الهامه المعانی و الرموز التی هی أنوار الخطابو الصلاة و السلام علی محمد و آله ... و کتب المؤلف الشارح بیده الجانیه و التیه الفانیه فی شهور اربع و اربعین سنة بعد الألف حامدا مصلیا مستغفرا محمد بن ابراهیم المشتهر بصدر الشیرازی اوتی کتابهما بیمینهما بحق محمد و آله الطاهرین.

با شرح کتاب العقل و العلم؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۰۴۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۲۵۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف: ۱۱ - ۳۱۴] و [عکسی ف: ۵ - ۵۹]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۳۷۹

آغاز: ... بقوله بمناهج الطرق الواضحة و دواعی أی أسباب بها یسلك طریق النجاة و سبیل الحق ... أسس أساسها أی أصل تلك المناهج و الدواعی؛ **انجام:** برابر

مشتمل بر بخشی از خطبه کافی و کتاب العقل و فضل العلم؛ خط: نستعلیق، بی کا، تا: شنبه ۱۸ شوال ۱۰۳۷ق، جا: قم؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با نشان «مایل، م»؛ تملك: رضا حسینی با مهر «عبده رضا بن علی الحسینی ۱۲۲۲» (بیضی)؛ کاغذ: شرقی و فرنگی، جلد: مشمع قهوه‌ای، ۲۵۴گ، ۲۲ سطر (۹/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۶سم [ف: ۳۹ - ۱۰۶]

۳. کاشان؛ عاطفی، حسن؛ شماره نسخه:بدون شماره/۱

خط: شکسته نستعلیق، کا: احسان بن جعفر کشمیری، تا: ۱۰۴۴ق [نشریه: ۷ - ۷۵۳]

۴. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۹۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: خود شارح، تا: ۱۰۴۴ق؛ جلد: چرمی، ۱۰۰گ، ۳۲ سطر، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف: ۲ - ۸۵۶]

۵. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۷۶۴

نسخه از توحید است، از ص ع بر می‌آید که صدرا آن را برای ملا شمسا ساخته؛ خط: نستعلیق، کا: نعمة الله بن نظام الدین شولستانی، تا: ۱۰۵۲ق؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۲ - ۱۵۸]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۷۷۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله بن سلام الله جنیدی الشیرازی، تا: ۱۰۵۴ق؛ مجدول؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج مشکی، ۶۵۸ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۱۷ - ۲۰۸]

۷. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۸ ـ ج

شرح کتاب عقل و علم است از حدیث ۱ تا ۳۱۰؛ خط: نسخ، کا: علی بن عبدالغالب فیروز آبادی، تا: یک‌شنبه ۱۰ رمضان ۱۰۶۱ق؛ از روی نسخه مؤلف با یک واسطه؛ تملك: حاج محمد زمان؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز، ۳۱۵گ، ۲۲ سطر (۱۰/۵×۱۸)، اندازه: ۱۸×۲۶/۵سم [ف: ۱ - ۳۴۱]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۵۰۶

خط: نسخ، کا: محمد قاسم بن درویش شیرازی، تا: ۱ ربیع الثانی ۱۰۶۳ق؛در پایان حدیث۲۱۲از نیمه یکم کتاب،با سرلوح و حاشیه سازی؛ تملك: محمد ابراهیم بن محمد تقی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۵۸۶گ، ۲۵ سطر (۱۰×۲۱) [ف: ۱۷ - ۱۴۹]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۴۴۳

آغاز و انجام: برابر

از ابتدای مقدمه تا انتهای کتاب العقل و الجهل و العلم؛ خط: نسخ، کا: صالح بن ناصر یمنی همدانی، تا: سلخ شوال ۱۰۶۸ق؛ با یک واسطه از نسخه اصل استنساخ شده، مصحح، مقابله شده؛ اهدایی: رهبری، اسفند ۱۳۷۶؛ کاغذ: نخودی، ۱۳۹گ، ۳۵ و ۳۶ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۹۳]

۱۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۵۳۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** بمنه و کرمه وسعة رحمته وجوده

خط: نسخ، کا: محمد رضا بن حاجی علیقلی، تا: ۱۰۷۲ق؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین عبده علیرضا»؛ اهدایی: احمد آثاری؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: مقوایی روکش سبز، ۴۶۲گ، ۲۷ سطر (۱۰/۵×۲۲)، اندازه: ۱۹×۳۲سم [ف: ۵ - ۱۶۸۷]

۱۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۹ ـ ج

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** بل بحرین عظیمین من بحار علوم المکاشفة کل منهما (الی هنا تقرر و تحرر قدس سره صدرالافضل محمد المشتهر بالصدر الشیرازی و لم یتم الکلام وفات اثناء شرحه بردالله مضجعه ونور ضریحه)

کتاب توحید و حجت است از حدیث ۲۱۱ تا ۵۱۳؛ خط: نستعلیق، کا: صالح بن شریف، تا: سه‌شنبه ۸ جمادی الثانی ۱۰۷۴ق، برای پسر خود محمد حسن؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱۱گ، ۲۲ سطر (۱۰×۱۷/۵)، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۱ - ۳۴۱]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۷۴۷

کتاب العقل و العلم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۷۶ق، نزدیک عصر مؤلف؛ مصحح، مقابله نسخه را ابوالحسن بن عبدالله بن اسماعیل خلخالی از روی نسخه مؤلف به تاریخ ۱۰۸۳ق به پایان برده؛ تملک: خلخالی به تاریخ ۱۰۷۶ با مهر «یا ابا الحسن ادرکنی» (بیضی) ، محمد صادق حسینی خلیقه سلطانی با مهر «محمد صادق بن محمد طاهر الحسینی» (مربع)؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق لامبین عبده عاسقلی» (بیضی)، «علی اکبر الحسینی»، «یا رفیع الدراجات» (هشت گوش)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۵گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۳۰سم [ف: ۲۰ - ۱۲۲]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۰

آغاز: برابر

در این نسخه کتاب العقل و العلم به پایان رسیده؛ خط: نستعلیق شکسته، کا: علی بن غالب فیروز آبادی، تا: ۱۰۸۴ق؛ ۲۴۵ص، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۱×۲۲سم [ف: ۲ - ۱۴]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۱۵ ط

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** بحرین عظیمین من بحار علوم المکاشفه کل عنهما

خط: نستعلیق تحریری، کا: علی بن عبدالغالب فیروزآبادی، تا: ۱۰۸۵ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۳۲۹گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۲۴/۲ - ۳۳]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۶۱۰

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** و الله ولی المومنین ... و تشتت الحواس و الاحوال

جلد۲؛ خط: نسخ، کا: محمد حسین لاهیجی، تا: سه‌شنبه ۲ شوال ۱۰۹۵ق، جا: اسفراین؛ واقف: خان بابا مشار، اردیبهشت ۱۳۴۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، رویه پارچه، ۳۴۴گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴/۸سم [ف: ۱۴ - ۲۹۴]

۱۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۵۹-عکسی

خط: نسخ پخته، کا: علی اکبر، تا: جمعه نیمه ربیع الثانی ۱۰۹۶ق؛ به نقل از نسخه دستنویس نگارنده، مصحح؛ تملک: علی بن شیخ احمد بن زین الدین، احمد بن زین الدین احسایی در ۱۶ رجب ۱۲۳۴ [عکسی ف: ۱ - ۲۳۵]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۴۵۹

آغاز: لصاحبه بالتصدیق ای بسبب تصدیق کل واحد صاحبه فی کل ما یقول و ینطق فالقران یصدقه علیه السلام فی کل ما یقول باعتبار اشتماله علیه؛ **انجام:** اذا لم یبلغ اللطف حد الکمال او کارها اذا بلغه او لم یبلغ حد الجبر لان الجبر عندنا منفی کمل کتاب العقل و التوحید من کتاب الکافی.

کتاب عقل، جهل و توحید را شامل است؛ خط: نسخ، کا: ابوالفتح بن سید محمد حسینی خوراسکانی، تا: ۱۰۹۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ۲۷۴گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۹×۳۰/۵سم [ف: ۳۸ - ۶۰۴]

۱۸. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی با نشان «م س ی فی عفی عنه» [ف: ۳ - ۹۳]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۸۰۷

آغاز: و المباحثه امر علیه السلم اولا لحمران بن اعین ان یناظر الشامی؛ **انجام:** ان قوما بالعراق یصفون الله تعالی بالصورة ...

جلد۳، مشتمل بر مباحث حجت و ناقص الطرفین؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مذیل به شرح کافی ناقص الآخر تألیف ملاصالح مازندرانی است؛ واگذاری سازمان حج و اوقاف در آبان ۱۳۶۹؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۹۸گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۰/۵سم [ف: ۱۴ - ۲۹۵]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۳۲۴/۲۷

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: گالینگور، ۴ص (۱۷۶-۱۷۹)، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۱۹ - ۳۳۲]

۲۱. شیراز؛ مدرسه منصوریه؛ شماره نسخه:بدون شماره

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ اندازه: ۱۸/۵×۲۴/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۱ - ۵۱]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۵۴۰

آغاز و انجام: برابر

کامل؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تملک: محمد حسین در ۱۰۹۵، حسن سلیمان عاملی؛ به‌وسیله کتابخانه آیة الله مرعشی در اسفند ۱۳۷۴ به کتابخانه آستان قدس رضوی تسلیم شده؛ واقف: نادرشاه افشار، ۱۱۴۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۳۰۸گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴/۵سم [ف: ۲۶ - ۳۲۵]

۲۳. اصفهان؛ تویسرکانی؛ شماره نسخه:۴/۱

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، مصحح، محشی بسیاری به خط ملاعلی نوری و در چند مورد تعلیقاتی به خط فرزند وی، میرزا حسن نوری، در آخر نسخه آمده: «بلغ مقابلته بالنسخة التی

کتبت من خط المصنف قدس سره»، در پشت صفحه اول عبارتی است منقول از شرح مطالع به خط آقا میرزا عبدالغفار حسینی تویسرکانی و نیز اشعاری از ملا علی نوری؛ ۴۲۰ص، اندازه: ۱۹×۲۶سم [مجله ادبیات اصفهان: ش ۱۶ و ۱۷ – ۱۳۵]

۲۴. سبزوار؛ صد و بیست و پنج نسخه؛ شماره نسخه:۴۴

آغاز: قال سمعت محمد بن یعقوب یقول معنی قوله اعرفوا الله بالله؛ **انجام:** و بالامضاء شرح عللها الفاعلية و المادية الصورية.

از باب معبود از کتاب التوحید تا مبحث مشیت است؛ خط: نسخ، شکسته،تحریری،بی‌کا،تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: نخودی،۱۵۸گ،۱۸سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [اوراق عتیق: ۲ – ۳۷۷]

۲۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۶ ط

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [مختصر ف: – ۴۷۱]

۲۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۵۲۹

آغاز: ... البشر و سایر الانبیاء ... الحدیث الثالث ۳۴۶ محمد بن یحیی عن احمد بن محمد ... الشرح، لما کان النفخ فی اللغة؛ **انجام:** علی عکس ما اشتهر بین الجمهور و اکثر الناس بحیث اذا حاولوا ان یثبتوا توحید ...

از بخشی از باب ۲۰ از کتاب توحید آغاز و تا باب ۲۹ از همان کتاب توحید پایان می‌گیرد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد محسن متخلص به وفا إبن محمد علم الهدی إبن فیض کاشانی، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی، یادداشت محمد جعفر بن محمد ابراهیم کاشانی مشهور به علامه فیضی به سال ۱۳۶۹ق در پایان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۳۳گ، ۲۱ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۳۴ – ۳۳۳]

۲۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۴۹۱

آغاز: ... بنفی او اثبات فلاجل ذلک لما سال ع الزندیق القایل بنفی الصانع ... الحدیث الثانی هو ۲۱۲ عدة من اصحابنا احمد بن محمد بن خالد؛ **انجام:** و لاشک ان الانسان الغیر المستبصر بنور العرفان و الشهود جهله بطریق السماء اکثر ...

خط: نستعلیق، کا: محمد محسن متخلص به وفا إبن مولی محمد علم الهدی إبن فیض کاشانی، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ مصحح، محشی، یادداشت محمد جعفر بن محمد ابراهیم کاشانی مشهور به علامه فیضی به سال ۱۳۶۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۱گ، ۲۱ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۳۴ – ۲۲۲]

۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۴۲۷

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** کانها نفس العالم یطیعها هیولی العالم العنصری طاعة بدنها لها سیما و قد علمت ان جمیع الاجرام

کتاب التوحید است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، مقابله شده؛ اهدایی: رهبری، اسفند ۱۳۷۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۲۵۰گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ – ۳۹۴]

۲۹. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۸۷

شرح کتاب العقل و التوحید و الحجة می‌باشد؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی با عناوین «م ح ق ر رحمه الله»، «الاستاد المحقق النوری دام ظله»، «لمحررها محمد سعید الحسینی» و «جمع الجوامع»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱ – ۶۵]

۳۰. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۳۵۵

آغاز و انجام: برابر

مشتمل بر شرح ۲۱۰ حدیث است از آغاز کتاب عقل تا آخر العلم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ در آغاز یک برگ الحاقی که در آن تعریف معتزله و اشاعره آمده و در آخر نسخه نیز یک برگ اضافی دارد که متضمن حدیث متواتر، معلل، مدرج ... انحاء تحمل حدیث آداب کتابت حدیث و گفتاری درباره کتب حدیث می‌باشد؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳ سطر (۱۰×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۳/۵سم [ف: ۴ – ۱۹۴۸]

۳۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۸۹۱

تا پایان کتاب العقل و العلم است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول زرین، با سرلوح؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۶۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶/۶×۲۸/۷سم [ف: ۱ – ۳۱۶]

۳۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۶۳۰

خط: نسخ، کا: محمد اشرف بن محمد هادی، تا: چهارشنبه ۷ جمادی الاول ۱۱۰۵ق؛ تملک: محمد علی بن ابی الحسن حسینی؛ واقف: میرزا محمد علی بر طلاب یزد، رجب ۱۲۸۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۹۸گ، ۲۷ سطر (۱۴×۲۲)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱۶ – ۳۲۰]

۳۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۵۰۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الله ولی الهدایة و الفضل قال الشیخ اعلی الله درجته هذا آخر کتاب العقل و الحمدلله

از نخستین جلد تا پایان کتاب العقل؛ خط: نستعلیق، کا: محمد محسن متخلص به وفا إبن محمد علم الهدی إبن فیض کاشانی، تا: ۱۱۴۳ق، جا: قمصر کاشان؛ مصحح، محشی؛ واقف: ابوتراب بن نصیرالدین سلیمان بن علم الهدی بن فیض کاشانی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۴گ، ۲۱ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۳۴ – ۲۷۸]

۳۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۰۷۵

آغاز: بسمله باب فرض العلم و وجوب طلبه و الحث علیه و هو الباب الثانی من کتاب العقل و فیه تسعة احادیث الحدیث الاول و هو الخامس الثلثون اخبرنا محمد بن یعقوب ... طلب العلم فریضة؛ **انجام:** برابر

شرح کتاب علم است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد محسن بن علم الهدی (نوه فیض کاشانی)، تا: ۵ شعبان ۱۱۴۳ق؛ مصحح، مقابله شده؛ مهر: «اغفرلی یا محسن بمحمد علم الهدی ۱۱۱۷» (مربع)، «ابوتراب الفیضی» (بیضی)؛ واقف: سلیمان بن نصیرالدین بن علم الهدی بن محمد محسن؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۹گ، ۲۱ سطر،

اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۳۸ - ۹۷]

۳۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۴۸۳-۳۸/۱۰۳

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** تم کتاب العقل و التوحید من کتاب الکافی ... بمنه وکرمه وسعة رحمته وجوده و کتب بیمناه الفانیة ... محمد بن ابراهیم المعروف بالصدر شیرازی حامداً مصلیاً مستغفراً

عقل و توحید؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۲۱ محرم ۱۱۸۸ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۷۹]

۳۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۲۴

خط: نسخ، کا: میر زین العابدین بن سید باقر حسینی ساکن سالیان، تا: ۱۱۹۰ق؛ با یک واسطه از روی نسخه‌ای که بر مؤلف خوانده شده بود؛ ۲۴۵گ، ۲۵سطر، اندازه: ۱۹×۲۹سم [ف:۱-۱۳۷]

۳۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۱

چند سطر از دیباچه افتاده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۹۴ق؛ ۴۱۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۲ - ۱۴]

۳۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۷۰۸-۱۰/۱۸

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** و الفرق بینهما بالاعتبار کالفرق بین العقل و العاقل ... بل بحرین عظیمینی من بحار علوم المکاشفة کل منها.

کتاب التوحید و کتاب الحجة؛ خط: نستعلیق، کا: ابن صفر علی، تا: ۱۱۹۹ق، جا: همدان؛ مصحح؛ تملک: جلال الدین در ۱۲۹۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۳گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۲/۵×۳۲سم [ف: ۵ - ۲۴۷۸]

۳۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۶۹۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اما بیان صیرورة الذوات الکامله الانسانیه خزائن علم الله تعالی فیحتاج الی اصلین شریفین بل بحرین عظیمین من بحار علوم المکاشفه.

شرح کتاب عقل و جهل و علم و توحید و حجة؛ خط: نستعلیق، کا: مهدی بن عبدالوهاب، تا: ۱۱۹۹ق؛ مصحح، در آخر کتاب رساله در یک صفحه راجع به واجب الوجود که اول آن این است: «بسمله استدل المفسرون بخلق السموات و الارض المدلول علیه بالایه الکریمه علی وحدة الواجب وعلیه اعتراض مشهور»؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: ساغری، ۳۲۷ص، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۱ - ۲۵۷]

۴۰. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۵۴۸۵

از آغاز کتاب تا حدیث هشتم باب صفة العلم و فضه (باب سوم)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای،۱۳۴گ،۲۴سطر(۱۰×۱۷)،اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۵ - ۲۲۴]

۴۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۲۵-۲/۴۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** أقول و له الحمد والشکر علی توفیقه لاتمام شرح هذا الکتاب و الهامه المعانی و الرموز التی هی أنوار الخطاب و الصلوة و السلام علی محمد و آله خزنة أنوار الوحی و التنزیل و حفظة أسرار العلم و التأویل ... بحق محمد وآله الطاهرین.

از ابتدای اصول کافی تا باب الاخذ بالسنة، باب ۲۱ از کتاب العقل و العلم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی با امضای «عب عفی عنه»، «شرح صحیفة السجادیة للسید علی خان قدس الله سره»، وجز اینها؛ جلد: تیماج زیتونی، ۱۴۸گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۴۷۸]

۴۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۱۹۱۱

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** والذی یدل علی صحة ما حملناه علیه غرض هذا الحدیث و معناه مارواه محمد بن علی بن بابویه.

جلد ۲؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ واقف: محمد وجدانی، اسفند ۱۳۵۹؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹گ، ۱۸-۲۰ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۲۰/۵سم[ف:۱۴-۲۹۴]

۴۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۳۶۹

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** بمنه و کرمه و سعة رحمته وجوده.

جلد۲، همه مباحث توحید را دارا است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: شیخ محمد صالح حائری، مرداد ۱۳۵۱؛ کاغذ: شکری، ۲۴۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۶/۸سم [ف: ۱۴ - ۲۹۴]

۴۴. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۳۸۶

توحید است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ با شعرهای عربی در رثاء حسین ع [ف: ۳ - ۹۳]

۴۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۶-طباطبائی

آغاز: برابر؛ **انجام:** اذا تکلم بعذوره و رمی عنه و حاجج مع أعدائه و ذب عنه من نضله نضلاً

کتاب العقل و پنج باب از کتاب التوحید؛ خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۲-۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی کاهی، جلد: تیماج قرمز، ۱۷۶گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۶×۳۰سم [ف: ۲۴ - ۲۰۰]

۴۶. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۵۱ش

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ اندازه: ۱۲/۵×۲۴/۵سم [رشت و همدان: ف: - ۱۱۴۱]

۴۷. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۲۵

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** قال أمیر المؤمنین علیه السلام و الله ما دنیاکم عندی الا ... هذا ما سنح لی من شرح هذه الأحادیث المرویة عن أصحاب العصمة و ائمة الهدی ... و یتفضل علینا بما هو أهله من العفو و الغفران و التجاوز و الاحسان بمنه و کرمه.

شامل:توحید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ واقف: محمد علی تاجر شیرازی، ۱۳۳۴/۱۲/۵؛ جلد: گالینگور آبی، ۱۸۵گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۳۰سم [ف: ۱ - ۳۴۶]

۴۸. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۹۰/۳

شرح کتاب التوحید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی با نشان «نوری دام ظله»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۴۳گ (۱۸۷پ-۲۲۹پ)، ۲۴ سطر (۸/۵×۱۶)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: - ۲۳۳]

۴۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۰۹۸

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ با حواشی ملا علی نوری [د.ث. مجلس]

۵۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۵۵۶

آغاز: برابر کتاب التوحید

نسخه اصل: کتابخانه‌ای در نجف اشرف. کتاب التوحید می‌باشد؛ خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن ۱۳؛ مصحح؛ ۷۸۵ص [عکسی ف: ۷ - ۱۵۲]

۵۱. قم؛ استادی، رضا؛ شماره نسخه:نامعلوم

نیمه دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مقابله شده با نسخه‌ای معتبر؛ ۳۳۲گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۸×۲۸سم[صد و شصت نسخه:۲۱]

۵۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۶۵/۲ کر

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** الثالثة عشر أنه تعالی خارج من کل شیء و لکن لا کخروج ... باب النهی عن جسم و الصورة و هو الباب الحادی عشر من کتاب التوحید و فیه ثمانیة أحادیث ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سفید، ۱۳۴گ (۲۳پ-۱۵۶پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [ف: ۴۰/۲ - ۲۳۱]

۵۳. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۷۰۷

العقل و العلم؛ کا: عبدالصمد ابن علی اصغر، تا: ۱۲۰۲ق؛ قطع: خشتی [ف: - ۱۶۹]

۵۴. کاشان؛ فرهنگ و ارشاد؛ شماره نسخه:۲۰

خط: نسخ، کا: رفیع الدین محمد بن محمد معصوم رضوی، تا: ربیع الاول ۱۲۰۵ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۹۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۴سم [ف: - ۲۹]

۵۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۸۷۹

آغاز و انجام: برابر

از ابتدای کتاب تا انتهای عقل و علم؛ خط: نسخ، کا: عبدالله بن سلطان محمد مراغی، تا: ۱۲۰۶ق؛ محشی؛ واقف: عباسقلی واعظ چرندابی، اسفند ۱۳۴۶؛ کاغذ: شکری، ۲۲۱گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۶/۳×۲۳/۶سم [ف: ۱۴ - ۲۹۳]

۵۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۵۷ ط

آغاز: (کتاب التوحید): برابر کتاب التوحید؛ آغاز (کتاب الحجة): بسمله الحمدلله الذی اجتبی من صفوة عبارة عصابة اهل الحق ... و الذین طهرهم الله تعالی من نزغات الشیاطین؛ **انجام:** و تفضل علینا بما هو اهله من العفو ... و الاحسان بمنه و کرمه ... و کتب بیده الجانیه ... محمد بن ابراهیم ... مصلیا مستغفرا فی سنة اربع و اربعین الف من الهجرة النبویة

خط: نسخ و نستعلیق تحریری، کا: محمد باقر بن احمد اصفهانی، تا: جمعه ۱۲ ربیع الثانی ۱۲۰۶ق، جا: مسجد جدید شیخ الاسلام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۰۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۴/۲ - ۴۸]

۵۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۶۵

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** و یتفضل علینا بما هو اهله من العفو و الغفران و التجاوز و الاحسان بمنه.

شرح کتاب توحید و قسمت اول آن مشتمل بر حواشی از ملا علی نوری می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۰۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۵۴۰ص، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۸×۳۰سم [ف: ۴ - ۴۳]

۵۸. رامسر؛ فرید تنکابنی، عبدالوهاب؛ شماره نسخه:۴۶

خط: نسخ، کا: سید هادی بن محمد رضا حسینی تنکابنی، تا: ۱۲۱۰ق، جا: اصفهان مدرسه باب القصر؛ کاغذ: ترمه، جلد: چرمی، ۲۶ سطر (۹×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۲سم [نشریه: ۷-۷۸۷]

۵۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۵۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** العقل و العلم و الحمدلله رب العالمین.

کتاب عقل و علم و جهل؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۲۱۲ق، جا: اصفهان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، مذهب، ۱۳۰گ، ۲۳سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۹ - ۴۸۷]

۶۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۸۳۱

کتاب العقل و التوحید؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: مهر علی، تا: ذیقعده ۱۲۱۴ق، جا: کاظمین؛ جلد: تیماج قرمز، ۴۰۷گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲۳ - ۲۱]

۶۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۷۶/۱-طباطبائی

تنها شرح کتاب العقل و العلم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۱۴ق؛ محشی منقول از محمد صالح و با نشان م ع ق ی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱۱گ (۱پ-۲۱۱پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۲ - ۲۶۷]

۶۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۳۲۹

از ابتدای مقدمه تا انتهای کتاب العقل و الجهل و العلم؛ خط: نسخ، کا: لطف الله بن زین العابدین، تا: شوال ۱۲۱۵ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۰گ،۲۵سطر، اندازه: ۱۶×۲۵/۳سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۳۹۴]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۷۴۳

همان نسخه بالا [مؤید: ۲ - ۲۲۱]

۶۳. قم؛ استادی، رضا؛ شماره نسخه:نامعلوم

نیمه نخست کتاب؛خط:نسخ، کا: محمد رضا دشتکی، تا: ۱۲۱۹ق؛ ۲۵۸گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۸×۲۸سم [صد و شصت نسخه: - ۲۱]

۶۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۲۰۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** تم کتاب العقل و العلم و الحمدلله رب العالمین

خط: نسخ، کا: محمد رضا بن آقا نجف، دشتکی، تا: ربیع الثانی ۱۲۱۹ق؛ مصحح، محشی، مقابله شده؛ تملک: سید عباس ابوترابی، رضا استادی؛ کاغذ: فرنگی، ۲۵۹گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲۸ - ۲۸۹]

۶۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۲۵

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** ان ینظمنا فی سلک احباء المتقین و یحشر نامع اولیاء الصادقین و تمنا ... فی سنه اربع و اربعین بعد الالف من الهجرة النبویه

شرح توحید؛ خط: نستعلیق، کا: زین العابدین بن عبدالجبار شریف

موسوی،تا:۱۲۱۹ق؛کاغذ:فرنگی فستقی،جلد:تیماج سرخ، مذهب، ۱۷۲گ، ۲۴ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۸ - ۳۲۸]

۶۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۹۱۶/۶

آغاز: بسمله، قوله علیه السلام قال (منهم من یستمعون ... اعلم ان الکفار فی الآیة؛ **انجام:** غیر سدید کما لایخفی علی اهل البصیرة.
این بخش شرح روایتی است از امام موسی (ع) در تفسیر «و منهم من یستمعون الیک ...»، کاتب بالای این نسخه نوشته «فی بیان افضلیة السمع و البصر». در کنار نسخه حاشیه‌ای است که زیر آن نوشته: «کذا سمعت میرزا محمد حسین»؛ بی‌کا، تا: ۱۲۲۰ق؛ ۱ص (۲۴۹) [ف: ۹ - ۵۷۵]

۶۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۴۹۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالله بن خان بابا زنوزی (فیلسوف معروف مقیم تهران و صاحب الانوار الجلیة)، تا: ۱۲۲۴ق، جا: زنوز از توابع دارالسلطنه تبریز؛ مصحح؛ جلد: تیماج سیاه، ۲۰۶گ، ۲۵سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۳/۱ - ۵۷]

۶۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۴۴۷

آغاز و انجام: برابر

از ابتدای مقدمه تا انتهای کتاب العقل و الجهل و العلم؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۲۴ق؛ واقف: جعفر زاهدی، دی ۱۳۷۷؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن مشکی، ۱۸۸گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۶ - ۳۲۵]

۶۹. مشهد؛ مرتضوی؛ شماره نسخه:بدون شماره

کا: محمد بن محمد حسینی اصفهانی قهپائی، تا: شنبه ۸ ربیع الاول ۱۲۲۸ق [ف: - ۲۱]

۷۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۵۶۰

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،کا: محمد رفیع، تا: ۱۲۲۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن مشکی،۱۷۱گ،۳۱سطر (۱۳×۲۲)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۸ - ۵۳]

۷۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۴۶۱

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** و اما بیان صیرورة الذوات الکاملة الانسانیة خزائن علم الله تعالی فیحتاج الی اصلین شریفین بل بحرین من بحار علوم المکاشفة کل منهما

کتاب التوحید و کتاب الحجه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۷ ربیع الاول ۱۲۲۹ق؛ مصحح، محشی با عناوین «نوری دام ظله»؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۹۹گ، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۴]

۷۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۳۱۶

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** بمنه و کرمه وسعة رحمة وجوده و کتب بیده الفانیة الجانیة احقر خلق الله ... فی سنة اربع و اربعین و الف من الهجرة ... یا ارحم الراحمین

کتاب التوحید؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه ۲۰ رمضان ۱۲۳۰ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج ماشی مذهب، ۲۵۹گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۳۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۹۳]

۷۳. اصفهان؛ روضاتی؛ شماره نسخه:۵

شرح کتاب العقل و العلم و کتاب التوحید است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد کاظم بن محمد نصیر هزار جریبی، تا: محرم ۱۲۳۰ق؛ محشی به نقل از ملاعلی نوری با عنوان نوری دام ظله و نوری سلمه الله و حواشی متفرقه به نقل از رواشح السماویه و ... فوائدی به نقل از بحار الانوار در آخر کتاب؛ ۲۹سطر، اندازه: ۲۱×۲۹سم [ف: - ۱۲]

۷۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۰۵

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،کا:زین العابدین بن خداوردی،تا:۱۲۳۲ق[الفبائی: - ۳۵۵]

۷۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۲

آغاز: برابر کتاب التوحید

کتاب در باب یازدهم از کتاب الحجة و شرح حدیث «نحن ولاة امر الله و حزنة علم الله و عیبة وحیالله» ناتمام مانده و مرحوم میرزا ابوالحسن جلوه طاب نراه در ذیل آخرین سطر چنین نوشته است: «الی هنا قرر و حرر صدر الافاضل و المتاهلین و لم یتم الکلام و مات فی اثناء شرحه هکذا وجد فی خاتمة بعض النسخ»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۲ق؛ محشی؛ ۱۹۵گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۲ - ۱۴]

۷۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۳۳۱

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** بمنه و کرمه وسعة رحمة وجوده و کتب بیده الفانیة الجانیة احقر خلق الله ... فی سنة اربع و اربعین و الف من الهجرة و النبوة ... یا ارحم الراحمین

خط: شکسته نستعلیق، کا: شیخ یوسف بن احمد اشرفی، تا: شنبه دهه آخر ذیقعده ۱۲۳۳ق، جا: ساری؛ محشی به لفظ «میرزا»؛ واقف: جعفر زاهدی، دی ۱۳۷۷؛ جلد: میشن مشکی مذهب [ف: ۲۶ - ۳۲۶]

۷۷. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۴۲۹

خط: نسخ، کا: علی میرزا بن علی جان فتح آبادی، تا: یک‌شنبه ربیع الثانی ۱۲۳۵ق [ف: ۳ - ۹۳]

۷۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۳۹/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۲۴۱ق؛ مهر: حبیب الله حسینی؛ کاغذ: فستقی؛ ۲۴ سطر (۱۳×۲۳)، اندازه: ۲۰×۳۳سم [ف: ۱ - ۳۱۶]

۷۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۶۱۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۱ق؛ مصحح، محشی با عنوان «نوری دام ظله»؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۹۰گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۵/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۳]

۸۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۵۷۶/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و یوجهه علی غیر معرفة بمعناه أوانه خرج علی سبب خاص فهو مقصور علیه و لاینقل

کتاب العقل؛ خط: نستعلیق، کا: سید بوالحسن بن محمد حسینی

برثی تنکابنی در قریه جوارده از توابع جبلستان، تا: ۲۶ محرم ۱۲۴۴ق؛ مصحح، محشی با عنوان «لمحرره»؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۴۰گ (۱پ-۲۴۰پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۸سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۳]

۸۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۳۳۰

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** فیحتاج الی اصلین شریفین بل بحرین عظیمین من بحارعلوم المکاشفة کل منهما ...

کتاب التوحید و الحجة؛ خط: نستعلیق، کا: سید ابوالحسن تنکابنی، تا: دهه سوم ربیع الاول ۱۲۴۴ق، جا: طبرستان قریه جوارده ییلاق جبلستان؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۰۷گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۲]

۸۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۵۶۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان من شی الا عندنا خزائنه و ما ننزله الا بقدر معلوم فهذا تحقیق خزاین علم الله و خزنته فهی خزاین و خزنة باعتبارین و الفرق بینهما بالاعتبار کالفرق بین العقل و العاقل و کذا الحال فی جمیع الصفات الذاتیه ... المکاشفة کل منها

از اول کتاب تا آخر کتاب التوحید؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن محمد حسن هزار جریبی، تا: ۱۲۵۴ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۰۱گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۴۹]

۸۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۵۶۵

آغاز: برابر

کتاب العقل و العلم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۲۵۷ق؛ مهر: کتابخانه مهندس مصطفی شاه علائی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۷گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۴ - ۴۲۳]

۸۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۹۱۰-۵۳/۱۲۰

آغاز: برابر کتاب التوحید

کتاب التوحید تا حدیث ۳۱۹؛ کا: لطفعلی بن محمد رودباری، تا: ۱۴ رمضان ۱۲۵۹ق، جا: لاهیجان؛ محشی از نوری؛ ۱۵۹گ، ۲۰ - ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۴۷۹]

۸۵. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۶-ش/۵۰۸

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** تم کتاب العقل و التوحید من کتاب الکافی ... و یتفضل علینا بما هو اهله من العفو و الغفران و التجاوز و الاحسان بمنه و کرمه و سعة رحمته وجوده - تم الکتاب بعون الله الملک الوهاب فی سنه ۱۲۵۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۹ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی شکری کلفت، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵۳گ، ۲۴ سطر (۱۰×۱۶/۵)، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۲ - ۱۰۴]

۸۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۵۹۶

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** فیحتاج الی اصلین شریفین بل بحرین عظیمین من بحار علوم المکاشفة کل منهما.

از اول کتاب التوحید تا آخر شرح؛ خط: نسخ، کا: محمد رضا بن ابی الحسن طباطبایی، تا: سه‌شنبه ۱۸ شعبان ۱۲۶۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۵۸گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۲سم [ف: ۲۶ - ۹۵]

۸۷. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۶۹۶

شرح کتاب حجة؛ خط: شکسته نستعلیق خوب، کا: میرزا ابوالقاسم نام، تا: ۱۲۶۹ق؛ فقط باب یازدهم آن را که دارای یک حدیث است کاتب ننوشته، و تصور کرده است که آخر کتاب شرح آخرین حدیث باب دهم است؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج، ۸۴ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۲۵۸]

۸۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۴۸۴

آغاز: کتاب الحجة، وهو الکتاب الثالث من الکتب الکافی للشیخ الجلیل قدوة المتحدثین محمدبن یعقوب الکلینی رحمه الله، الحمدلله الذی اجتبی من صفوة عباده اصابة اهل الحق و الیقین؛ **انجام:** وکذلک الحال فی جمیع الصفات الذاتیة التی هی موجودة بوجوداتها کصفات الباری جل ذکره واما بیان صیرورة الذوات الکلالة ... بل بحرین من بحار علوم المکاشفة کل منها

کتاب الحجه؛خط:نسخ، بی‌کا، تا: ۵ رجب ۱۲۷۲ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۰گ،۲۳سطر،اندازه:۱۴×۲۱سم[ف مخ-۳ - ۱۲۵۰]

۸۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۹۷۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لهذا قیل یوم العدل أشد علی الظالم من یوم الجور علی المظلوم ملتمس الدعاء ... ۱۲۷۵

از ابتدای مقدمه تا اوایل کتاب العقل و الجهل و العلم (باب پنجم در صفت علماء، حدیث هفتم و به عبارتی حدیث ۶۹ از کل کتاب) است؛ خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد بن صفر علی بهمن آبادی، تا: ۱۲۷۵ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۶۸گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۹۴]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۳۰۵

همان نسخه بالا [مؤید: ۱ - ۲۶۸]

۹۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۹۸۷

آغاز: الحدیث الرابع محمد بن ابی عبدالله رفعه عن ابی عبدالله قال بنباً امیرالمؤمنین یخطب فی منبر الکوفة؛ **انجام:** بمنه و کرمه و سعة رحمته و جوده و کتب بیده الفانیة الجانیة احقر خلق الله ... فی سنة اربع و اربعین و الف من الهجرة ... یا ارحم الراحمین

کتاب التوحید (از حدیث رابع تا آخر)؛ خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد بن صفر علی بهمن آبادی، تا: ۲۳ ذیحجه ۱۲۷۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۹۵]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۳۰۶

همان نسخه بالا [مؤید: ۱ - ۲۶۸]

۹۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۷۴۳

تا حدیث ۲۱۰، در پایان کتاب العقل و العلم؛ خط: نسخ، کا: احمد بن محمد جعفر ساغر، تا: ۱ رجب ۱۲۷۷ق؛ تملک: جلال

الدین؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سبز، ۳۳۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۹/۲×۲۹/۲سم [ف: ۱ - ۳۱۶]

۹۲. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۱۵۵

جلد اول؛ خط: نسخ، کا: میرزا حسین بن احمد گرجی فریدنی، تا: ۱۲۸۱ق؛ مجدول؛ تملک: محمد حسن سردرفوی به تاریخ ۱۳۳۰ با مهر «الیس عبده حسن بن حسین» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۵گ، ۳۲ سطر، اندازه: ۲۲×۳۴سم [ف: - ۱۰۳]

۹۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۵۴۸۴

از آغاز توحید است و مانند چاپ سنگی ۱۲۸۲ تا پایان حجت؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۳ق، جا: اصفهان؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مشکی مقوایی، ۳۳۵گ، ۲۳ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۲۴]

۹۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۸۰۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اما بیان صیرورة الذوات الکاملة الانسانیة خزائن علم الله فیحتاج ... بل بحرین عظیمین بحار علوم المکاشفة.

خط: نستعلیق، کا: محمد تقی منشی تویسرکانی، تا: ۱۳۲۰ق، برای وثوق الدوله استنساخ شده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۴۴۵گ، ۲۵ سطر (۱۰×۲۰)، اندازه: ۱۷/۵×۲۸سم [ف: ۱۳ - ۲۱۴]

۹۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۸۷۸

خط: نسخ، کا: محمد باقر رضوی، تا: پایان شعبان ۱۳۳۵ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: روغنی، ۱۹۹گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹/۶سم [ف: ۱ - ۳۱۶]

۹۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۷۰۷-۱۰/۱۷

آغاز و انجام: برابر

تا آخر کتاب العقل و العلم؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج، ۲۰۲گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۲۱×۳۲/۵سم [ف: ۵ - ۲۴۷۸]

۹۷. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۳۰۴

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** صلی الله علی النبی و اله اجمعین و یبشرنا برحمته منه و رضوان ...

از اول کتاب توحید تا اول کتاب حجت؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «عبده الراجی اسماعیل بن حداد» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۷سم [ف: - ۲۱۷]

۹۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۸۱۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ثانیتهما النفل و هو

از اول، تا اواخر کتاب عقل و جهل (حدیث دوازدهم از باب الاخذ بالسنه و شواهد الکتاب)؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مجدول؛ واقف: حاج محمد بن اسماعیل همدانی، ۱۰ ربیع الثانی ۱۱۹۷؛ کاغذ: نباتی، جلد: میشن عنابی، ۵۱۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۵ - ۱۸۵]

۹۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۱۸۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، و با عبارات: «بلغ سماعاً أیده الله تعالی» و «بلغ قبالاً» مقابله شده، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۶۴گ، ۲۵ سطر (۱۱/۵×۲۰)، اندازه: ۱۹/۵×۲۵/۵سم [ف: ۳۰ - ۶۹۲]

۱۰۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۶۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** اوانه خرج علی سبب خاص فهو مقصور علیه و لا ینقل.

جلد اول شرح احادیث اصول کافی و شامل تمامی ابواب کتاب العقل و الجهل است مگر باب اختلاف الحدیث (آخرین ابواب کتاب العقل و الجهل) که فقط حدیث اول آن را متضمن می‌باشد؛ کا: عبدالرسول بن شیخ عبدالقادر لاهوری جنابی، بی‌تا؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۳۸۶ص، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۸×۳۰سم [ف: ۴ - ۴۱]

۱۰۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۶۴

آغاز: باب حدوث العالم و اثبات المحدث اخبرنا ابو جعفر محمد بن یعقوب؛ **انجام:** بمنه و کرمه وسعة رحمته و جوده و الحمدلله رب العالمین اولاً و آخراً و ظاهراً و باطناً.

جلد دوم و متمم کتاب شماره پیش و شامل احادیث کتاب التوحید اصول کافی است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۲۰ص، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۸×۳۰سم [ف: ۴ - ۴۲]

۱۰۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۸۷۶/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** فیقول له النار جزیا مومن.

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: ترمه اصفهانی، جلد: مقوایی، ۱۳گ (۱۳۹-۱۵۱)، اندازه: ۲۲×۳۰/۵سم [ف: ۴ - ۱۴۵۹]

۱۰۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۴۷۹

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** تم کتاب العقل و التوحید من کتاب الکافی ... نساله ان یجعلنا و ایاکم معشر الاخوان لما علمناه.

شرح کتاب العقل و کتاب التوحید؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با امضای «میرزا عفی عنه»؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج زرشکی، ۲۳۴گ، ۲۲ سطر (۱۱/۵×۱۷)، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۱۲ - ۳۳۵]

۱۰۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۱۲۸

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** الجامع للاسماء المتقابله و النعوت المتضاده و لکن علی و جلا علی و اشرف ما یتصور..

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۱۱گ، ۲۷ سطر (۱۳×۲۴/۵)، اندازه: ۲۰/۵×۳۳ سم [ف: ۱۴ - ۲۴۵]

۱۰۵. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۳۲۳

العقل و التوحید؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مجدول؛ قطع: رحلی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۷]

۱۰۶. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۵۵۲

از کتاب العقل تا حدیث دوم در باب صفت علماء؛ خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۷]

۱۰۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۵۳۷/۱/۱

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** فمن شرح الله صدره للاسلام. و بعدها النفس الناطقة المعبر عنها ... مرتبة النفس الی مقام الروح و خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام (در حدیث ۷ از باب ۹ از کتاب توحید افتاده است)؛ کاتب بایستی محمد صادق بن محمد جعفر خراسانی (- ۱۲۴۸ق) باشد؛ ۵۰گ (۱پ-۵۰پ) [ف: ۱ - ۱۴۳]

۱۰۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۲۰۶/۹

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد فهذا الکتاب مشتمل علی سبعة عشر باباً الباب الاول باب العقل و الجهل و فیه اربعة و ثلاثون حدیثاً؛ **انجام:** علی حسب قوة العقل و ضعفه و الثواب و العقاب بمقدار ما اوتی العبد من العقل الحدیث قیاس منطقی اقترانی شرطی من الشکل الاول من اعلی ضروبه لان المراد کل من کان عاقلاً.

خطبه و دیباچه مؤلف را فاقد است و تا اول حدیث ششم از باب العقل و الجهل را شامل است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج زیتونی، ۹گ (۱۰۰ر-۱۰۸ر) [ف: ۲۵ - ۲۰۹]

۱۰۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۶۱۶

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** اصلین شریفین بل بحرین عظیمین من بحار علوم المکاشفة کل منهما.

شرح کتاب التوحید تا شرح حدیث «نحن ولاة امرالله و خزنة علم الله و عیبة وحیه» و شرح کتاب الحجة تا حدیث اول از باب یازدهم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ نیمه اول به خط خان بابا خان زنوزی، ۱۲۲۴؛ تملک: آقا علی مدرس؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۶۲گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۶ - ۱۱۶]

۱۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۴۱۲

آغاز: الحمدلله المحمود بالفتح و المحمدة بکسر المیم الثانیه و فتحها ... لنعمة النعمة بالکسر مصدر نعم کقولهم عالم نحریر و جواد فیاض غیر متجه انتهی و وجه التقدیم مع کون الرحمن صفة انه؛ **انجام:** لا حارک مثل الدیاج المضبب، ای: منضماً الی حارک و قال.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی از «میرزا رفیع»؛ جلد: تیماج سبز، ۱۹۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۵ - ۳۹۴]

۱۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۹۰۲/۲

الباب الخامس و العشرون من کتاب التوحید؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی مذهب، ۱۹ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۱۴۱]

۱۱۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۰۸۲

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از امر الله صفری [رایانه]

۱۱۳. اصفهان؛ تویسرکانی؛ شماره نسخه:۵/۲

شرح کتاب الحجة است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح و مقابله شده، با نشانه‌های بلاغ، دارای تعلیقات و حواشی منقول از ملاعلی نوری؛ اندازه: ۱۵×۲۱سم [مجله ادبیات اصفهان: ش ۱۶ و ۱۷ - ۱۳۶]

۱۱۴. اصفهان؛ تویسرکانی؛ شماره نسخه:۳

از آغاز تا شرح حدیث اول از کتاب الحجة، باب «ان الائمة علیهم السلام ولاة أمر الله و خزنة علمه»؛ بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، با نشانه‌های بلاغ، محشی، به نظر می‌رسد از آغاز کتاب تا اول کتاب الحجة به خط مولی ذوالفقار اصفهانی، از علمای قرن یازدهم اصفهان در علوم عقلی است و حواشی نیز از خود او می‌باشد (با توجه به نمونه خطی که از آن مرحوم رؤیت نمودم)؛ ۸۱۳ص، اندازه: ۱۶×۲۱سم [مجله ادبیات اصفهان: ش ۱۶ و ۱۷ - ۱۳۲]

● شرح الکافی / شرح حدیث / عربی

š.-ul-kāfī

مجلسی، محمدتقی بن مقصودعلی، ۱۰۰۳؟-۱۰۷۰قمری

majlesī, mohammad taqī ebn-e maqsūd ʻalī (1595-1660)

وابسته به: الکافی؛ کلینی، محمد بن یعقوب (-۳۲۹)

شرحی است مزجی با عنوان «قوله، قوله»، از اصول آن.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۲۸۶

آغاز: بسمله. قوله. کتاب الایمان و الکفر، قدم الایمان لانه الاصل و الاهم و المقصود، او لانه وجودی و الکفر عدمی؛ **انجام:** من الاسباب المحو التی فیها ذکرنا بعضها. تم کتاب العشرة بحمدالله تعالی و حسن توفیقه، و یتلوها کتاب الطهارة (قد فرغ من تحریره فی لیلة الثلاثاء ... کاتبه رجبعلی الاصفهانی تم)

از کتاب ایمان و کفر تا پایان کتاب العشرة؛ خط: نسخ، کا: رجبعلی اصفهانی، تا: سه‌شنبه ۱۰ شعبان ۱۱۱۶ق، برای میرزا حسام الدین محمد اصفهانی؛ تملک: جلال الدین مورخ ۱۲۷۶ با مهر «عبده جلال الدین ۱۲۶۱»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۳۵۸گ، ۲۴سطر (۱۵×۲۹)، اندازه: ۲۴×۳۷ سم [ف: ۱۱ - ۲۹۹]

● شرح الکافی = شرح اصول الکافی / شرح حدیث / عربی

š.-u kāfī = š.-u uṣūl-id kāfī

مازندرانی، محمد صالح بن احمد، - ۱۰۸۱ ؟ قمری

māzandarānī, mohammad sāleh ebn-e ahmad (- 1671)

وابسته به: الکافی؛ کلینی، محمد بن یعقوب (-۳۲۹)

تاریخ تألیف: پنج‌شنبه ۱۰ رمضان ۱۰۶۴ق

این شرح از شروح خوب اصول کافی است و مؤلف کتاب عقل و علم و جهل و توحید را به طریق شرح مزجی تألیف نموده ولی پس از آن سایر کتب اصول را برای اختصار به طریق حاشیه شرح کرده‌اند بدین نحو که عبارات اخبار این کتب را هر کدام محتاج شرح دیده‌اند تحت عنوان «قوله» نقل و پس از آن در تحت عنوان «اقول» مقصود از آن کلام را با عباراتی کافی و وافی به مقصود بیان فرموده و در بسیاری از موارد بر شرح آخوند ملاصدرا اعتراض و اشکال وارد کرده است. صاحب

کشف الحجب (ص ۳۴۷) شرح کتاب زکات و صوم و خمس کافی را گذشته از کتب اصول و روضه آن به ایشان نسبت داده ولی صاحب روضات (در ص ۳۳۱) از نوه دختری این مؤلف محترم آقا محمدباقر بهبهانی در رساله «اجتهاد واخبار» چنین نقل نموده است: «از پدرم شنیدم که جد من پس از انجام شرح اصول کافی می‌خواستند شروع به شرح به فروع آن نمایند، بعضی به ایشان گفتند شاید شما مجتهد نباشید بنابراین چگونه فروع را شرح می‌کنید، ایشان احتیاط کرده و از شرح آن صرف نظر کردند و هر کس شرح اصول ایشان را مطالعه کند علو مقام و مرتبه علمی ایشان را خواهد دانست که به منتهی درجه کمال بوده و در صغر سن معالم الاصول را شرح کرده و نیز هر کس این شرح را مشاهده نماید مهارت ایشان را در قواعد مجتهدین در آن سن خواهد دانست انتهی». خود مؤلف در ابتدای شرح کتاب روضه کافی مرقوم داشته‌اند که پس از شرح اصول کافی می‌خواستم شروع به شرح فروع آن نمایم بعضی از دوستان تذکر دادند که شرح روضه آن مقدم است لذا برای اطاعت ایشان شروع به شرح این کتاب روضه نمودم. به این مؤلف محترم صاحب امل الامل که با ایشان معاصرند شرح فقیه و شرح معالم و حاشیه شرح لمعه و شرح اصول کافی را نسبت داده است (۶۴/۲) چنان که در ص ۴۳ اخبار فهرست رضویه (ع) نوشته شده: «حاجی نوری ره در خاتمه مستدرک الوسائل چنین مرقوم فرموده‌اند که امیر معاصر سید سند و عالم کامل معتمد میرحامد حسین لکنهوی به من نوشته‌اند که من به مجلدی از شرح ملاصالح بر فروع کافی مطلع شدم و ملاحظه نمودم بنابراین باید مجلدات شرح فروع کافی ملاصالح مفقود الاثر شده باشد. انتهی». (ابن یوسف)

وی شرح کتاب اصول و روضه را به پایان برده و از فروع تنها زکات و صوم و خمس را نگاشته است و بقیه فروع را فرزندش ملا هادی مازندرانی شرح نموده است. تاریخ فراغت از شرح کتاب العقل و فضل العلم در ۱۴ صفر ۱۰۶۳ق و شرح کتاب توحید را در روز پنج‌شنبه ۱۰ رمضان ۱۰۶۴ق و شرح کتاب طهارت و جنائز فروع کافی را درروز پنج‌شنبه ۱۱ ربیع الاول۱۰۹۶ق ساخته است.

آغاز: بسمله نحمدک یا مروح عقول العارفین بمظاهر کمالک لیلا و نهارا و نشکرک ...

کتاب التوحید: بسمله کتاب التوحید، یبین فیه وجود الصانع و وحدته و صفاته الذاتیة و الفعلیة و سایر ما یصح له و یمتنع علیه باب حدوث العالم. المراد بالعالم ماسوی

کتاب الحجة: یا عالم السرائر و الدقایق و یا ملهم الحقایق علی الضمایر لک الحمد علی ما اعطیتنا من دقائق الاسرار ولک الشکر علی ما الهمتنا من حقایق الاخبار ...

کتاب الایمان و الکفر: بسمله قوله کتاب الایمان و الکفر قدم الایمان لانه الاصل و الاهم و المقصود او لانه وجودی و الکفر عدمی کما قیل

کتاب الدعاء: بسمله کتاب الدعا الدعا بالضم و المد الرغبه الی الله تعالی و منه دعوت الثانی ما یتعلق بطلب خیر الدنیا و رفع مکارهها الثالث ما یتعلق بطلب خیر الاخرة و التوفیق لخیراتها و الرابع ما یتعلق بالاثنین

الروضة: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد فیقول ... امن بعد ما فرغت من شرح اصول الکاف واردت الشروع فی الروع بالترجیح مع کمال الاحتیاط سأنی بعض اکابر الافاضل ... ان اشرح کتاب الروضة قبله ... الروضة هی فی اللغه البستان

انجام: و هو المهدی المنتظر الموجود عندنا و بوجوده قامت الدنیا و هم یقولون انه سیوجد فی آخر الزمان. تم الکتاب الروضة من الکافی و هو آخره و الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله اجمعین.

چاپ: تهران، اسلامیه، در ۱۲ جلد با تصحیح علی اکبر غفاری و مقدمه علامه مرحوم حاج میرزا ابوالحسن شعرانی به چاپ رسید.

[الذریعة ۲۷/۱۴و۹۷/۱۳؛ریحانة الادب ۱۴۷/۵؛ دنا ۹۷۸/۶- ۹۸۶ (۲۵۰ نسخه)]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۷۵۶

از آغاز تا توحید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱۵ جمادی الاول ۱۰۲۵ق، در سال زلزله [تاریخ کتابت صحیح نیست گرچه در فهرست چنین است یا این‌که شرح از مازندرانی نیست]؛ تملک: عبدالرزاق بن محمد جعفر بن ملا رضا بن ملا اسعد بن ملا رضا گیلانی در ۱۲۲۶، سید حبیب الله بن سید نعمة الله تولمی؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن آلبالویی، ۴۱۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۹/۳×۳۱/۸سم [ف: ۱ - ۳۱۷]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۹۱۸

از آغاز تا پایان کتاب العقل؛ خط: نسخ، کا: احمد بن کمال بن احمد، تا: ۱۴ صفر ۱۰۶۳ق؛ مقابله شده با نسخه شارح با گواهی پسرش محمد هادی در رجب ۱۰۸۶؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالویی، ۲۳۹گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۹/۱×۲۵/۵سم [ف: ۱ - ۳۱۷]

۳. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه:۱۸۷

شامل کتاب التوحید؛ کا: محمد قاسم بن اسماعیل مازندرانی، تا: ۱۰۶۴ق؛ با علامت بلاغ و مقابلة؛ تملک: عباس بن حسن بلاغی (ت ۱۱۷۰) مؤلف بغیة الطالب [تراثنا: س۱۳ش۲و۳ - ۳۵۰]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۸۵۳

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** دل ظاهراً علی من احل له الامام مسئول و هو بعید جداً و لایبعد تخصیص السؤال بمن عداه. و الله اعلم. قد تم فی سادس عشرین شهر صفر.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱ رمضان ۱۰۶۴ق؛ در خاتمه کتاب عقل و توحید تاریخ کتابت اول ماه رمضان ۱۰۶۴ ذکر شده و در خاتمه کتاب حج تاریخ فراغت از کتاب چهارم شعبان ۱۰۶۷ آمده؛ یادداشت مقابله به خط شکسته به نام محمد حسین بن محمد صالح مازندرانی به تاریخ ۱۰۹۳، دارای سرلوح، مجدول؛ مهر:

«سلطان العلماء محمد جعفر»؛کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۴۲۱گ، ۲۷ سطر (۷×۱۹)، اندازه: ۱۰×۲۱سم [ف: ۱۳ - ۲۹۰]

۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۶۱-عکسی

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** لان الجبر عندنا منفی. کمل کتاب العقل و التوحید من کتاب الکافی و یتلوه کتاب الحجة الجزء الثانی من کتاب الکافی، تصنیف ... الکلینی رح. اتفق الفراغ من شرحه فی یوم الخمیس و هو اول یوم من شهر رمضان سنة اربع و ستین بعد الالف ...

خط: نسخ و ثلث، کا: ابن نورالدین محمد رفیع، تا: ربیع الثانی ۱۰۶۷ق؛ مقابله شده؛ ۲۹۵ص، ۲۵ سطر (۱۴×۲۹/۵)، اندازه: ۱۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱ - ۲۳۴]

۶. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۱۹۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اعتمد به ایه ورای من اضله فعلیه لعنة الله و الملائکه لعنة الاعنین تم کتاب العقل و الحمدلله

شرح اصول و تا آخر (عقل و جهل) را دارد؛ خط: نستعلیق مخلوط به شکسته، کا: محمد حسین بن ضیاء الدین محمد سنجری، تا: ۱۰۶۷ق؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۱۲۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۲۸سم [ف: - ۱۶۸]

۷. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۱۴/۵

آغاز: باصبعه المسجد لا اله الا الله محمد رسول الله فان عقد الخنصر و البنصر و عقد الابهام ... قوله عن علی بن الحزور. بالحاء و الزای المفتوحتین و الواو المشدده. قوله؛ **انجام:** دل ظاهراً علی ان من احل له الامام ایضاً مسئول و هو بعید جداً و لا یبعد تخصیص السئوال بمن عداه و الله اعلم. وافق الفراغ من تسویده ضحوة یوم الجمعة عشر من شهر ذیحجة الحرام ثلث و سبعین بعد الف من الهجرة النبویة المصطفویة (ص).

بخش اصول است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه ۱۴ ذیحجه ۱۰۷۳ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۸گ (۳۳-۷۰)، ۲۴ سطر (۱۲×۱۸/۵)، اندازه: ۲۰×۲۵/۵سم [ف: ۱ - ۱۸۵]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۷۸۴

دو جلد است: ۱. کتاب العقل و فضل العلم، تألیف ۱۴ صفر ۱۰۶۳، ۲. کتاب التوحید، تألیف روز پنج‌شنبه ۱ رمضان ۱۰۶۴ق؛ خط: نستعلیق، کا: محمد هادی پسر محمد صالح بن احمد مازندرانی، تا: جمعه ۱۸ رمضان ۱۰۷۳ق؛ نیمه دوم اجازه محمد تقی مجلسی در ۱ رجب ۱۰۶۲ به مؤلف در آغاز نسخه هست از روی خط او نوشته همین محمد هادی در نیمه‌های محرم ۱۰۷۴؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج عنابی، ۲۷۱گ، ۲۷ سطر (۸×۱۸)، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۱۲ - ۲۷۷۱]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۹۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** من اسباب المحو التی ذکرنا بعضها تم کتاب العشره بحمد الله تعالی و احسن توفیقه.

خط: نستعلیق، کا: محمد اسماعیل بن نظر محمد، تا: ۱۰۷۴ق [الفبائی: - ۳۵۵]

۱۰. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۱۳۲

کتاب العقل؛ خط: نسخ، کا: طالب بن خواجه علی ... قهپائی، تا: ۱۰۷۵ق [ف: - ۶۱]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۸۰۸

آغاز: برابر کتاب الایمان و الکفر؛ **انجام:** برابر

از کتاب ایمان و کفر تا کتاب الروضة؛ خط: نسخ، کا: سلطان محمد بن ربیع الدین محمد اصفهانی، تا: ۱ جمادی الثانی ۱۰۸۱ق؛ با سرلوح؛ مهر: «سلام علی ابراهیم»؛کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قرمز، ۴۲گ، ۳۵سطر(۱۱×۲۱)، اندازه: ۱۶×۲۸سم [ف: ۱۳ - ۲۱۷]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۸۳۰

آغاز و انجام: برابر

نسخه پاکیزه؛ خط: نستعلیق ریز، کا: غازی ابن مولانا بدیع الزمان انصاری متوطن قزوین، تا: دوشنبه ۱۳ رجب ۱۰۸۲ق؛ تملک: محمد حسن بن محمد جعفر در روز غدیر سال ۱۲۳۰؛ مهر: «محمد جعفر ...» (چهارگوش)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۵۶گ، ۳۳ سطر (۱۸×۲۹)، اندازه: ۲۵/۵×۳۷سم [ف: ۵۱ - ۱۶۷]

۱۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۸۶

میانه کتاب از صفات انبیاء تا حق الجوار، اواخر کتاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲ ربیع الثانی ۱۰۸۲ق؛ در میانه مقابله با نسخه اصل به وسیله مؤلف، وقف بر دارالعلم شیراز؛ واقف: محمد شریف، ۱۰۸۴؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز، ۴۹۹گ، ۲۵ سطر (۱۱×۱۹)، اندازه: ۱۷/۵×۳۰/۵سم [ف: - ۵۸۵]

۱۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۱۶

آغاز: برابر کتاب التوحید

کتاب توحید از باب حدوث العالم تا باب معانی الاسماء و اشتقاقها؛ خط: نسخ، کا: محمد کاظم بن محمد قاسم سبزواری، تا: ذیقعده ۱۰۸۲ق؛ مصحح؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج سرخ، ۱۷۹گ، ۲۱ سطر (۱۲/۵×۱۸)، اندازه: ۱۹×۲۵/۵سم [ف: ۱ - ۱۸۶]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۴۲۴

آغاز: برابر کتاب الدعاء؛ **انجام:** او وجد شیء آخر من اسباب المحوالتی ذکرنا بعضها تم کتاب العشرة و به تم قسم الاصول من الکافی

از ابتدای کتاب الدعاء تا انتهای کتاب العشرة؛ خط: نسخ، کا: کمال الدین حسین بن محمد اشرف ماریانی، تا: دوشنبه ۵ جمادی الاول ۱۰۸۳ق، مصحح، مقابله شده توسط قاسم علی بن حسن علی برازقی سبزواری؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۵/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۹۲]

۱۶. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۴۷

تا پایان کتاب العشرة؛ کا: احمد بن کمال بن احمد، تا: ۱۰۸۴ق؛ با چهار سرلوح زرین؛ قطع: رحلی [ف: - ۱۶۸]

۱۷. قم؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۶۰

کتاب دعاء تا عشرت؛ خط: نسخ، کا: احمد بن کمال بن احمد، تا: جمادی الثانی ۱۰۸۴ق؛ مصحح و کار تصحیح را کاتب با فرزندش انجام داده، با علامت بلاغی که محمد هادی بن محمد صالح مازندرانی به تاریخ محرم ۱۰۸۸ نوشته؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۲گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵/۵سم [ف: - ۵۶]

۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۴۹۵

اصول کافی تا پایان شرح کتاب العقل و فضل العلم؛ خط: نسخ، کا: محمد هاشم بن محمد ابراهیم حسینی سمنانی، تا: ۵ صفر ۱۰۸۴ق؛ مصحح، با علامت بلاغ؛ مهر: «الواثق بالله الغنی عبده احمد الحسینی» (مربع)؛ جلد: مقوایی، ۲۵۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۵سم [ف: ۱۴ - ۲۷۴]

۱۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۸۴۰۴/۲

شرح کتاب العلم و العقل است؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالظهیر بن معصوم کره رودی، تا: چهارشنبه ۲۹ شعبان ۱۰۸۴ق؛ در آغاز اجازه مجلسی یکم است به همان ملا صالح به خط خود مجلسی در ۱ رجب ۱۰۶۲؛ ۲۶۹گ (۳ر-۲۷۱) [ف: ۵ - ۲۲۴]

۲۰. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:۵۹

شرح کتاب الروضة؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن عباس توسرکانی، تا: سه‌شنبه ۱۶ ذیقعده ۱۰۸۵ق؛ مصحح؛ وقف کتاب بر خزانه مجتهدیه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۴۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴/۵سم [اوراق عتیق: ۱ - ۱۶۰]

۲۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۱۸

آغاز: برابر کتاب الحجة؛ **انجام:** ثم قوله و الله لسیالنهم الله یوم القیمه عن ذلک سؤالا حثیثا دل ظاهرا علی ان من احل له الامام ایض مسئول و هو بعید جدا و لایبعد تخصیص السؤال بمن عداه

کتاب الحجة؛ خط: نسخ، کا: احمدبن کمال بن احمد، تا: ۱۰۸۵ق؛ مصحح؛ جلد: گالینگور سبز، ۲۴۸گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۴۹]

۲۲. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۲۱/۳ - ج

آغاز: برابر کتاب الایمان و الکفر؛ **انجام:** او وجد شیء آخر من اسباب. المحو التی ذکرنا بعضها. تم کتاب العشرة ... و یتلوه کتاب الطهارة انشاء الله تعالی

از ایمان و کفر است تا پایان عشرة؛ خط: نسخ، کا: محمد هاشم بن ابراهیم حسینی سمنانی، تا: ۲۴ ربیع الاول ۱۰۸۵ق؛ محمد ابراهیم حسینی در ۱۱۲۲ آن را مقابله و ضبط و تصحیح نموده؛ تملک: محمد هاشم بن ابراهیم حسینی سمنانی که به پسر شایسته خود میر محمد ابراهیم بخشیده؛ مهر: محمد ابراهیم و احمد حسینی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۳۷۱گ، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۸)، اندازه: ۱۸×۲۵/۵سم [ف: - ۳۸۱]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۹۹-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۶]

۲۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۰۵

آغاز: برابر الروضة؛ **انجام:** برابر

شرح روضه؛ خط: نستعلیق، کا: محمد هاشم حسینی سمنانی، تا: ۱۰۸۶ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج زرشکی، ۲۸۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۴۸]

۲۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۷۰۶

آغاز: اذا کان یوم القیامة قال سبحانه لی و لعلی ادخلا الی الجنة من احبکما و ادخلا الی النار من ابغضکما؛ **انجام:** دل ظاهراً علی ان من احل له الامام ایضاً مسؤل و هو بعید جداً و لا یبعد تخصیص السؤال عن عداه و الله اعلم.

کتاب الحجة؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۷ شوال ۱۰۸۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، با علامت بلاغ؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۱۵گ، اندازه: ۱۹×۲۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۲]

۲۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۶۸۱

کتاب الدعاء تا پایان العشرة و کتاب الروضه؛ خط: نسخ، کا: سلطان محمد بن رفیع الدین محمد اصفهانی، تا: سلخ ذیحجه ۱۰۸۷ق؛ مجدول دارای سرلوح رنگین زیبا؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۶۸گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۱۷×سم [ف: ۲۲ - ۲۳۱]

۲۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۲۴۲

این نسخه کتاب الحجه تا پایان کتاب العشرة؛ خط: نسخ، کا: محمد هاشم بن کاظم اصفهانی، تا: ۹ ذیقعده ۱۰۸۸ق؛ نسخه را فرزند مؤلف محمد هادی بن محمد صالح مازندرانی به جهت خان حسینعلی خان از روی خط مؤلف مقابله کرده و این کار را در محرم ۱۰۸۹ به پایان برده؛ تملک: محمد علی بن عبدالحق حسنی به تاریخ ۱۱۶۰؛ جلد: تیماج، ۳۶۴گ، ۳۲ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۳۰/۵سم [ف: ۹ - ۳۷]

۲۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۲۰

آغاز: برابر کتاب الحجة؛ **انجام:** و بعضهم انفذ بصراً، لعل المراد بالبصر البصر القلبی ... الی تفاوت الدرجات فی القوة العملیة

شرح تمامی ابواب کتاب الحجة و شرح ابوابی از کتاب الکفر و الایمان از باب «طینة المؤمن و الکافر» تا باب «السبق الی الایمان» را در بردارد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد هادی بن محمد صالح مازندرانی (فرزند مؤلف)، تا: ۱۰۸۸ق؛ مصحح، محشی با امضای محمد هادی - فرزند مؤلف؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین، عبده محمد رضا» (بیضی)؛ کاغذ: اصفهانی و فرنگی، جلد: مقوا با روکش کاغذی، ۲۱۲گ، ۲۷ سطر (۸×۱۸)، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۱۳ - ۳۴]

۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۸۰۹

آغاز: برابر کتاب الایمان و الکفر؛ **انجام:** باعتبار المغفره و عدم القبول ... و صلی الله علی محمد و آله الطاهری

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۸ق؛ مصحح، مقابله با نسخه اصل (به نوشته محمد هادی فرزند مؤلف)، دارای بلاغ؛ واقف: خان بابامشار، اردیبهشت ۱۳۴۶؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج عنابی، ۲۹۰گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۸/۷×۲۵/۲سم [ف: ۱۴ - ۳۰۰]

۲۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۲۰۸

آغاز: برابر کتاب الایمان و الکفر؛ **انجام:** و عدم القبول. هذا آخر ما اردنا شرحه من کتاب الایمان و الکفر و یتلوه کتاب الدعاء ان شاء الله تعالی و الحمدلله رب العالمین.

کتاب الایمان و الکفر؛ خط: نسخ، کا: ابوالفتح بن محمد حسینی خوراسکانی،تا:۱ ربیع الاول ۱۰۸۸ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی،۱۷۹گ، ۳۰سطر(۱۱×۲۲)،اندازه:۱۸×۳۱سم[ف:۱۵- ۴۱۵۲]

۳۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۹۰۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** فعلیه لعنه الله و الملائکة و لعنة اللاعنین تم الکتاب العقل ... یتلوه شرح کتاب التوحید ان شاءالله تعالی و تقدس اللهم وفقنی لاتمامه و اهدنی الی مقاصده و مرامه بحق محمد و اهل بیته الطیبین الطاهرین

شرح کتاب العقل و فضل العلم؛ خط: نسخ، کا: محمد صالح طالقانی و سید محمد بن زین العابدین حسینی مرعشی (بخش‌های پایانی)، تا: اوایل ربیع الثانی ۱۰۸۸ق؛ مصحح، محشی با نشان «صدر»، با نشان «بلغ قبالاً» مقابله شده؛ تملک: محمد تقی بن محمد شفیع حسینی با مهر «محمد تقی بن محمد شفیع الحسینی ۱۱۳۵» (بیضی)؛ مهر: «محمد حسن بن محمد تقی الحسینی» (مستطیل)؛ یادداشت مبنی بر خرید نسخه در دارالسلطنه قزوین به سال ۱۱۴۷ از محمد تقی حسینی؛ کاغذ: شرقی، جلد: مقوایی، ۵۴۳ص، ۲۱ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف:۳۵-۲۹۲]

۳۱. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۲۰۱

از آغاز کتاب تا پایان کتاب العقل و فضل العلم؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن محمد امین، تا: سه‌شنبه ۱۳ شوال ۱۰۸۹ق؛ ۲۲۳گ، ۲۶سطر، اندازه: ۱۹/۵×۳۱سم [ف: ۱ - ۱۶۶]

۳۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۳۶۰

آغاز: برابر کتاب الحجة؛ **انجام:** و هو بعید جدا و لایبعد تخصیص السوال بمن عداه و الله اعلم

کتاب الحجة؛ خط: نسخ، کا: محمد حسین بن حبیب الله بازواری مازندرانی، تا: پنج‌شنبه ۲۲ ذیحجه ۱۰۹۰ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۲۱۶گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۹۰]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۳۶

همان نسخه بالا [اهدائی ف: - ۱۴۵]

۳۳. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه:۳۷

کتاب العقل و کتاب التوحید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۹۰ق؛ از روی نسخه‌ای که به خط ملا هادی مازندرانی فرزند مؤلف از نسخه مؤلف نوشته شده بود، مصحح، با صورت اجازه ملا محمد تقی مجلسی به ملاصالح مازندرانی به تاریخ غره ماه رجب ۱۰۶۲ق، با بلاغی که ابراهیم معزالدین بن علی صدرالدین حسینی حسنی به تاریخ یک‌شنبه دهم ذیحجه ۱۰۹۰ نوشته؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۹۵گ، ۲۷سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [ف: - ۳۵]

۳۴. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه:۱۲۳

اصول، کتاب ایمان و کفر؛ خط: نسخ، کا: محمد زمان بن محمد تقی اصفهانی، تا: شنبه ۱۸ ذیقعده ۱۰۹۰ق؛ با یادداشت محمد باقر بن محمد اسماعیل حسینی (شاید خاتون آبادی) حاکی از خرید این جلد و با سه جلد دیگر آن شامل کتابهای عقل و علم و توحید و حجت از آقا محمد علاقه بند در ۱۱۹۸ق [چند نسخه-ف: ۳۲۷]

۳۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۴۰۷

آغاز: برابر کتاب الدعاء؛ **انجام:** برابر

کتاب الدعاء تا پایان کتاب العشرة و کتاب الروضة؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۹۱ق؛ مصحح؛ تملک: میرزا محمد ساروی به سال ۱۰۹۱ در اصفهان؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷۷گ، ۳۲ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۳۱سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۲]

۳۶. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۱۵۰

کتاب توحید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۹۱ق؛ تملک: عباس بن حسن بن عباس بلاغی نجفی و فرزندش حسین بن عباس. [ف: ۶۱]

۳۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۲۲

آغاز: ان لنا خالقا صانعا متعالیا عنا و عن جمیع ما خلق. الخ؛ **انجام:** ایضاً مسئول و هو بعید و لا یبعد تخصیص المسؤل عن عداه و الله اعلم، تمت الکتاب

خط:نسخ،کا:محمد بن خواجه علی الویری القهپائی، تا: غره محرم ۱۰۹۲ق؛اهدایی:وزیری؛کاغذ:اصفهانی،جلد:تیماج قرمز، ۲۹۷گ، ۲۴ سطر (۱۰/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۸×۲۴/۵سم [ف: ۱ - ۳۷۷]

۳۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۸۵۶

آغاز: ادرکته و احاطت به فهو منزه عنه و ان السبیل الی معرفة کنه عظمته مسدود؛ **انجام:** اذا اراد بعبد خیرا القصد اخراجه من الشقاوة تفضلا و لطفا امر ملکا فاخذ بعنقه ... و لم یبلغ حدالجبر لان الجبر عندنا منفی کمل کتاب العقل والتوحید من کتاب کافی.

از اوایل تا آخر کتاب العقل والتوحید؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: ابراهیم کشمیری، تا: ۱۴ رجب ۱۰۹۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: گالینگور لاجوردی، ۱۷۲گ، ۲۰-۲۳ سطر (۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳ - ۱۱۶۱]

۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۰۱۱

آغاز: برابر کتاب الایمان و الکفر؛ **انجام:** باعتبار المغفرة و عدم القبول هذا آخر ما اردنا شرحه من کتاب الایمان و الکفر و یتلوه کتاب الدعاء ...

کتاب الایمان و الکفر؛ خط: نسخ، کا: رمضانعلی بن محمد علی، تا: دوشنبه ۵ شعبان ۱۰۹۳ق؛ تاریخ وقف: مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای سجافدار، ۲۱۶گ، ۲۷سطر، اندازه: ۱۸×۲۸/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۸۶]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۸۹

همان نسخه بالا [مؤید: ۱ - ۱۰۴]

۴۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۹۴۳/۱

آغاز: ... نحو مت قیل عن قریب فاشار علی الی الجواب علی سبیل الاجمال بانما قیل لنا و لکم هما حق؛ **انجام:** قوله اتراه انه ظن انی

اقول لا افعل ... و هو بعید جداً و لا یبعد تخصیص السوال بمن عداه و الله اعلم.
از پایان باب «کراهة التوفیق» از کتاب الحجة تا انتهای باب الفی و الانفال و الخمس؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: حسین بن علی بن محمد شول، تا: چهارشنبه ۱۳ ربیع الثانی ۱۰۹۳ق، جا: اصفهان؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ در برگ نخست دستخطی از مرحوم شیخ محمد السماوی آمده؛ کاغذ: فرنگی، ۱۴۷گ (۱ر-۱۴۷ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۹×۱۴/۵سم [ف: ۳۵ - ۳۷۵]

۴۱. یزد؛ جامع کبیر؛ شماره نسخه:۹۱
از آغاز تا پایان الروضة؛ خط: نسخ، کا: عبدالله بن رضا کشمیری، تا: ۱۰۹۴ق؛ قطع: رحلی [نشریه: ۴ - ۳۸۷]

۴۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۱۳۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و لم یبلغ حده الجبر لان الجبر عندنا منفی کمل کتاب العقل و التوحید ... یتلوه کتاب الحجة ... رحمه الله تعالی.
شرح کتاب العقل و فضل العلم و کتاب التوحید کافی است؛ خط: نسخ، آیات معرب، کا: محمد شریف بن محمد قاسم، تا: ۷ ربیع الثانی ۱۰۹۴ق؛ مصحح؛ جلد: پارچه‌ای، ۶۲۲ص، ۲۷-۳۰ سطر، اندازه: ۱۸×۲۹/۵سم [ف: ۴۷/۲ - ۲۷]

۴۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۵۲۲
آغاز: برابر کتاب الحجة؛ **انجام:** قال اغسلها ان کانت غیر مذکاة أو کانت هی و المداد نجسة أو وجد شیء آخر من اسباب المحوالتی ذکرنا بعضها
از آغاز تا پایان کتاب العشرة؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۰ شوال ۱۰۹۴ق؛ مجدول، دارای سرلوح زرین؛ تملک: محمد حسن بن محمد حسین؛ مهر: «یارفیع الدرجات» (مربع)؛ جلد: تیماج، ۵۱۶گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۸×۳۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲-۸۶۲]

۴۴. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۳۰۵
کتاب توحید از باب حدوث عالم تا اول کتاب الحجة؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: محرم ۱۰۹۴ق؛ تملک: علی بن فضل الله حائری؛ جلد: مقوایی، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: - ۲۱۷]

۴۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۳۱۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و لم یبلغ حد الجبر لان الجبر عندنا منفی.
از ابتدای کتاب تا انتهای توحید؛ خط: نسخ، کا: ابوالفتح بن محمد حسینی خوراسکانی (شاگرد مؤلف) (تا پایان کتاب العقل و العلم) و قاسم بن امیر محمد خوانساری (مابقی)، تا: جمعه ۲۳ صفر ۱۰۹۵ق، مصحح؛ واقف: شیخ محمد صالح مازندرانی، مرداد ۱۳۵۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج لبه دار، ۲۷۶گ، ۳۲و ۳۳ سطر، اندازه: ۱۷/۸×۳۱سم [ف: ۱۴ - ۲۹۵]

۴۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۲۰۱
آغاز: برابر کتاب الدعاء؛ **انجام:** قال اغسلها إن کانت غیره مذکاة او کانت هی و المداد او وجد شیء آخر من اسباب المحو التی ذکرنا بعضها
کتاب‌های دعاء فضل القرآن و عشرة؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۸ ربیع الاول ۱۰۹۵ق؛ مصحح؛ تملک: عباس بن حسن بلاغی نجفی، حسین و جعفر اولاد شیخ عباس بلاغی، محمد علی بن مظفر حسین با مهر «عبده محمد علی» (بیضی)، ابراهیم حسین بن حسین حسنی حسینی، در سال ۱۲۱۵۸ق در کربلای معلا برای ملا محمد کرمانشاهی ابن احمد ساکن تهران خریداری شده با مهر «حسین منی و أنا من حسین» (بیضی)؛ کاغذ: شرقی، جلد: مقوایی، ۸۹گ، ۳۰ سطر (۱۲×۲۲)، اندازه: ۱۸/۵×۲۹سم [ف: ۳۱ - ۱۱]

۴۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۳۹
انجام: او وجد شئی آخر من اسباب المحو الی ذکرنا بعضها، تم کتاب العشره.
کتب عقل و جهل، دعاء و فضل قرآن و عشرت؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۹۵ق؛ مصحح؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: ساغری مشکی، ۳۲۹گ، ۲۵ سطر (۱۰×۱۶/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۵سم [ف: ۱۴ - ۱۵۴]

۴۸. میبد؛ مخطوطات و اسناد میبد؛ شماره نسخه:۴
شرح کتاب الدعاء و کتاب العشرة؛ خط: نسخ، کا: حاجی محمد بن خواجه علی انصاری، تا: ۱۷ شوال۱۰۹۵ق؛ واقف: وصی آخوند ملا محمد کاظم زارجی، ۱۲۰۵؛ ۱۳۶گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [مخطوطات و اسناد میبد: - ۱۵]

۴۹. اصفهان؛ روضاتی؛ شماره نسخه:۱۶۸
شرح کتاب العقل و العلم؛ خط: نسخ زیبا، کا: قاسم بن محمد حسینی جعفری عریضی موسوی یزدی، تا: ۱۰۹۵ق؛ مهر: «إنی لکم رسول أمین» (بیضی)؛ ۲۶ سطر، اندازه: ۱۹×۲۴سم [ف: ۱۱۱]

۵۰. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۴۳۸
آغاز: برابر باب الحجة
از «باب الاضطرار الی الحجة» تا اواخر «باب الفیئ و الانفال و تفسیر الخمس»؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن محمدامین بن محمد علی یزدی، تا: پنج‌شنبه ۲ صفر ۱۰۹۵ق؛ مهر: «اللهم صل علی محمد و آل محمد ۱۱۶۷» (بیضی)، «محمد باقر بن محمد تقی الموسوی ۱۲۴۱» (بیضی)، «محمد بن ابوالقاسم الشریف ۱۲۳۰»؛ واقف: سید سعید طباطبایی، فروردین ۱۳۸۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۲۷۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۹/۸×۲۷/۹سم [ف: ۵ - ۷۵۹]

۵۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۴۹۲
شرح بر کتاب عقل و علم کافی کلینی؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن کاظم بن محمد علی سبزواری، تا: ۲ ربیع الاول ۱۰۹۶ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوایی، ۲۲۵گ، ۲۷ سطر (۱۳×۱۸/۵)، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۸ - ۱۴۰]

۵۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۲۴۶۸
از آغاز تا آخر کتاب العقل و التوحید؛ خط: نسخ، کا: بدرالدین حسینی جزایری، تا: با تاریخ ۱۰۹۶ق؛ مصحح؛ تملک: محمد بدیع خادم با مهر «یا بدیع السموات و الارض» مورخ ۱۰۹۶ق؛

مهر:«قال انی عبدالله آتانی الکتاب»،«محمد الموسوی»؛جلد: تیماج قرمز، ۲۷۱گ، ۳۰ سطر (۱۱×۲۳)، اندازه: ۱۸×۳۰سم [ف: ۲ - ۳۷]

۵۳. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۱۵۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** المشهور وجوب الخمس فی جمیع المکاسب من تجارة و صناعة و زراعة و غرس و من ذلک استیجار الانسان نفسه لعمل کالحج و ما شابهه لکن بعد اخراج مؤونة السنة له و لعیاله الواجبی النفقة

بخشی از کتاب توحید و کتاب حجت؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲ صفر ۱۰۹۶ق؛ مصحح؛ ۸۹گ، ۳۱سطر، اندازه: ۱۸×۲۸سم[ف:۶۳]

۵۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۳۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان ترکها ترک الاخذ منهم و اعتمد برایه و رای من اضله فعلیه لعنة الله ... یقول ... محمد صالح بن احمد المازندرانی و قد فرغت من شرح کتاب العقل و فضل العلم من الکافی فی ۱۴ شهر صفر ۱۰۶۳ و یتلوه کتاب التوحید انشاالله ... تم بالخیر بحمد و آله فی شهر شعبان سنه ۱۰۹۶

تنها کتاب عقل و فضل علم؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۰۹۶ق؛ مصحح، محشی با امضاهای میرزا رفیعان، کنز؛ کاغذ: دولت آبادی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۷۱گ، ۲۶ سطر (۱۰×۱۸)، اندازه: ۱۸/۳×۲۴/۷سم [ف: ۱۴ - ۱۵۳]

۵۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۶۰۷

انجام: واعتمد برأیه و رأی من اضله فعلیه لعنة الله و الملائکة و لعنة اللاعنین و صلی الله علی محمد وآله الطاهرین

از آغاز تا پایان کتاب العقل وفضل العلم؛ خط: نستعلیق، کا: بهاء الدین عبدالکریم،تا:۱۰۹۶ق؛مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱۱گ،۲۷سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۷سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۱]

۵۶. تبریز؛ خادم حسینی؛ شماره نسخه:۲

آغاز: برابر الروضة؛ **انجام:** برابر

جلد پنجم (کتاب الروضة)؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۵ ربیع الاول ۱۰۹۷ق، جا: اصفهان؛ تملک: ابراهیم بن موسی در ۱۳۲۳؛ جلد: تیماج سرخ، ۲۵۰گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۲۰×۳۶سم [اوراق عتیق: ۱ - ۸۳]

۵۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۵۵۶

انجام: و اعتمد برایه و رای من اضله فعلیه لعنة الله و الملائکة و لعنة اللاعنین تم کتاب العقل و الحمدلله ... محمد صالح المازندرانی

از مقدمه تا پایان کتاب العقل؛ خط: نسخ، کا: عبدالرحیم بن داوود طالقانی، تا: ۱۸ ذیقعده ۱۰۹۷ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۲۶۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۸۸]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۴۸

همان نسخه بالا [اهدائی ف: - ۱۴۵]

۵۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۵۱۶

آغاز: برابر کتاب التوحید

شامل کتاب التوحید؛ خط: نستعلیق، کا: درویش محمد صالح بن محمد قاسم رازی، تا: پنج‌شنبه ۲۹ ربیع الاول ۱۰۹۹ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۵؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۳۴۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۸۸]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۱۷

همان نسخه بالا [اهدائی ف: - ۱۴۶]

۵۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۳۰۹

کتاب الحجة؛ خط: نسخ، کا: محمد هادی بن علی رضا تنگابنی، تا: دوشنبه ۱۶ رجب ۱۰۹۹ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۲۱۸گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۷/۳×۲۴/۴سم [ف: ۱ - ۳۱۷]

۶۰. کاشان؛ فرهنگ و ارشاد؛ شماره نسخه:۱۶

کتاب الروضة؛ خط: نسخ، کا: محمد اشرف بن محمد هادی، تا: پنج‌شنبه ۲۵ شعبان ۱۰۹۹ق؛ جلد: مقوایی، ۲۵۰گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: - ۲۷]

۶۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۸۲۲

آغاز: برابر الروضة؛ **انجام:** و بوجوده قامت الدنیا و هم یقولون انه سیوجد فی آخر الزمان.

خط: نستعلیق، کا: محمد زکریا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول مذهب؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۶۵۹ص، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۰ - ۱۸۶۱]

۶۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۷۸۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۲۲ص، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۹×۲۱سم [ف: ۱۰ - ۱۷۷۲]

۶۳. بیرجند؛ دیانی؛ شماره نسخه:۱۲۴

آغاز: العدد کثرة لامثل کثرة الاشخاص المندرجة تحت جنس واحد لان تلک الکثرة من توابع المادة

مشتمل بر کتاب العقل و الجهل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ ۲۷۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۵سم [ف: - ۹۶]

۶۴. بیرجند؛ دیانی؛ شماره نسخه:۱۱۶

آغاز: بل هو من افضل افراده لانه تعالی کشف من صفات کماله ببسط بساط الوجود

شرح کتاب العقل و الجهل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ ۳۲۹گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: - ۹۰]

۶۵. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۰۲

از اول کتاب تا آخر حجت؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ تملک: محمد جعفر بن علی اکبر در ۱۰۸۶ق؛ ۴۹۲گ، اندازه: ۱۸×۲۹سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۳]

۶۶. اصفهان؛ روضاتی؛ شماره نسخه:۱۶

شرح کتاب العقل و الجهل تا کتاب المعیشه؛ خط: نسخ، کا: محمد رحیم ابهری، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ ۳۳ سطر، اندازه: ۲۴×۳۷سم [ف: - ۲۵]

۶۷. اصفهان؛ روضاتی؛ شماره نسخه:۴۰

انجام: باب النهی من القول بغیر علم ... وسکت العلامة فی الخلاصة و الشیخ فی الفهرست عن النفی و الاثبات.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: - ۳۶]

۶۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۳۳۶

انجام در «الزهد عشرة اجراء» افتاده، الایمان و الکفر است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سپاهانی، ۱۱۵گ، ۱۸ سطر (۱۲×۱۸)، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۱۶ - ۵۱۵]

۶۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۹۹۷/۱

دارای کتاب الدعاء آغازش افتاده و فضل القرآن و کتاب العشرة؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، ۵۱گ (۱ر-۵۱پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۱۷ - ۵۲۲]

۷۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۴۸ ط

آغاز: و قبولهم و ما ذهب الیه قدمائهم من ان المراد بالامام فیه صاحب الشوکة؛ **انجام:** ثم قوله و الله لیسألنهم یوم القیمه ... دل ظاهراً عل ان من اصل له الامام ایضاً مسئول و هو بعید جداً و لا یبعد تخصیص السؤال بمن عداه و الله اعلم.
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج زرد، ۱۹۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۲۴/۲ - ۸۲]

۷۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۶۹۶

آغاز: برابر کتاب الحجة؛ **انجام:** بل الخیریة و عدمها باعتبار المغفرة و عدم القبول هذا اخر ما اردنا شرحه من کتاب الایمان و الکفر و یتلوه کتاب الدعاء انشاء الله تعالی و الحمدلله ... و آله الطیبین الطاهرین
از ابتدای «کتاب الحجة» تا پایان «کتاب الایمان و الکفر»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ واقف: میرزا علی غروی، مرداد ۱۳۷۴؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۴۶۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۴/۵سم [ف: ۲۶ - ۳۲۱]

۷۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۲۷۰

آغاز: برابر کتاب الحجة؛ **انجام:** او وجد شیئا آخر من اسباب المحوالتی ذکرنا بعضها هذا آخر کتاب العشرة و به تم قسم الاصول من الکافی
از ابتدای «کتاب الحجة» تا پایان «کتاب العشرة»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تملک: میر محمد بن سعید موسوی؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۳۹۲گ،۲۹سطر،اندازه:۲۴/۵×۳۷/۵سم[اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱-۳۹۰]

۷۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۱۲۷

انجام: و هو بعید جدا و لایبعد تخصیص السوال بمن عداه و الله اعلم
از ابتدای کتاب تا انتهای «کتاب الحجة»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، مقابله شده؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۴۱۰گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۳۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۸۷]

۷۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۳۳۲

آغاز: برابر کتاب الایمان و الکفر؛ **انجام:** بل الخیریة و عدمها باعتبار المغفرة و عدم القبول هذا اخر ما اردنا شرحه من کتاب الایمان و الکفر و یتلوه کتاب الدعاء انشاء الله تعالی و الحمدلله ... و آله الطیبین الطاهرین
کتاب الایمان و الکفر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی مذهب با نقش «یا سلطان ابوالحسن علی بن موسی الرضا»، ۳۰۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۴/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۸۹]

۷۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۸۹۷

آغاز: برابر الروضة؛ **انجام:** فقد کفرت عند الامة بنسبة الباطل الیه (ع) و الظاهر ان هذا الزام لا مفر له عنه والله اعلم.
کتاب روضه است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تملک: نورالدین محمد بن محمد صالح مازندرانی؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج ماشی، ۲۸۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴/۵سم [ف: ۵- ۲۸۷]

۷۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۱۵

از کتاب توحید تا اواخر باب الخیر و الشر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تملک: ابوتراب بن محمد حسن بن محمد موسوی نجفی در ۱۲۰۴ که نسخه را بر مدرسه حجتیه وقف کرده، محمد جعفر، دکتر عباس سپهر گرگانی نسخه را در ۱۳۸۲ به کتابخانه بخشیده؛ واقف: ابوتراب بن محمد حسن بن محمد موسوی نجفی، ۱۲۰۴؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۱۳۶گ، ۲۳ سطر (۱۱×۲۱)، اندازه: ۱۷/۵×۲۸/۵سم [ف: - ۵۸۵]

۷۷. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۷

شرح کتاب حجت کافی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مقابله شده با نسخه نادرست؛ تملک: محمد بن ملامیرزا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز، ۲۵۱گ، ۲۳ سطر (۱۲×۲۰)، اندازه: ۱۸/۵×۲۵سم [ف: - ۵۸۵]

۷۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۵۶

خط: نسخ ریز، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج سرخ، ۲۵۶گ، ۲۵ سطر (۵×۱۰)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [سنا: ف: ۲ - ۷۷]

۷۹. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۵

از حجت تا پایان عشرة؛ خط: نسخ، کا: عبدالمجید طباطبایی، تا: قرن ۱۱؛ تملک: عبدالرحیم مازندرانی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۷ سطر (۱۵/۵×۲۷) [ف: - ۷۸۱]

۸۰. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۱۲۷

کتاب ایمان و کفر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ با سرلوح زرین؛ تملک: عباس بن حسن بن عباس بلاغی نجفی و فرزندش حسین بن عباس [ف: - ۶۱]

۸۱. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۱۳۷

آغاز: برابر کتاب الدعا؛ **انجام:** وجد شی اخر من اسباب المحمود التی ذکرنا بعضها تم کتاب العشرة
کتاب دعاء (فضل قرآن) تا کتاب عشره؛ خط: نسخ، کا: محمد شریف بن ابراهیم کلارستاقی، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۹۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴/۵سم [ف: - ۱۶۹]

۸۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۸۵

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبداله پسر رضا کشمیری، تا: ۱۰۹۴-۱۰۹۶ق؛ اهدایی:خاندان فرساد؛کاغذ: ترمه اصفهانی، جلد: تیماج آلبالویی، ۸۱۴گ، ۳۲ سطر (۱۱×۲۳)، اندازه: ۱۸×۳۱سم [ف: ۱ - ۲۸۷]

۸۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۸۳۷

آغاز: برابر
از آغاز تا آخر کتاب العقل و التوحید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۷۳گ، ۳۱ سطر (۱۱/۵×۲۲)، اندازه: ۱۸/۵×۲۹سم [ف: ۳ - ۹۵۱]

۸۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۸۰۷/۲

آغاز: برابر کتاب الایمان و الکفر؛ **انجام:** باب التوحید و الاخلاص.
از ابتدای «کتاب الایمان و الکفر» تا اول باب التوحید و الاخلاص»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مذهب، ۹۸گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۰/۵سم [ف: ۱۴ - ۲۹۵]

۸۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۳۷۲-۲۷/۴۲

آغاز: برابر کتاب الایمان و الکفر؛ **انجام:** خیر من الحسنة من حیث هی حسنة بل الخیرة و عدمها باعتبار المغفره و عدم القبول هذا اخرما اردنا شرحه ... و آله طیبین الطاهرین اجمعین.
کتاب الایمان و الکفر؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج مذهب، ۲۵۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۵- ۲۴۷۷]

۸۶. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۳۷۵

انجام: اذا بلغه و لم یبلغ حد الجبر لان الجبر عندنا منفی تم کتاب العقل و التوحید
از اول تا آخر کتاب عقل و جهل؛ خط: نسخ خوب، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۵۶۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: - ۱۶۸]

۸۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۹۵۳

ج۱؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالویی، ۴۰۴گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸/۳×۲۴/۳سم [ف: ۱ - ۳۱۷]

۸۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۲۱۰

کتاب الحجة؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه هندی، جلد: میشن هندی، ۲۷۴گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۸×۲۹/۹سم [ف: ۱ - ۳۱۷]

۸۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۵۳۸۸

آغاز: و اعلنها و قوله لخلقه متعلق بالاضرار
نسخه از میانه باب مولد نبی و باب مولد علی آغاز شده و تا پایان حجت را دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوا، ۵۹گ، ۲۵ سطر (۹/۵×۱۸)، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۲۳]

۹۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۵۶۹

آغاز: برابر الروضة؛ **انجام:** برابر
بخش روضه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ تملک: ابوالحسن بن محمد حسینی شیروانی در دار المرز رشت در شعبان ۱۲۷۹ق با مهر «الراجی ابوالحسن بن محمد الحسینی ۱۲۷۷» (بیضی)؛ مهر: «یا امام محمد باقر»؛ انتقالی از مدرسه آیت الله بروجردی شهر ری در اردیبهشت ۱۳۷۰؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱۳گ،۲۶سطر(۱۱/۵×۲۰/۵)،اندازه:۱۸/۵×۲۸/۵سم[ف:۲۰ - ۳۱]

۹۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۸۱۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** لم یبلغ اللطف حد الکمال او کارهاً اذا بلغه و لم یبلغ حد الجبرلان الجبر عندنا منفی (منتقی) کمل کتاب العقل و التوحید
خط: نسخ عالی، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۵گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۳۰سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۸۵]

۹۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۷۸۰

آغاز: برابر کتاب الدعاء؛ **انجام:** برابر
شامل کتاب الدعا، فضل القرآن، العشرة و الروضة است؛ خط: نسخ، کا: ابوالفتح بن سید محمد حسینی خوراسکانی، تا: قرن ۱۱؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن عنابی، ۲۶۱گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۹×۴۱سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۹۱]

۹۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۹۴۳/۳

آغاز: باب البداء و الفتح بالمد فی اللغة ظهور المراد بعد الخلفت و حصول العلم به بعد الجهل و اتفقت الامة علی امتناع ذلک علی الله؛ **انجام:** ثم یتناهی فی العدد ای ینتهی المدبر فی العدد ... علی مرتبة معینة من مراتب العدد ... ادعیت یلزمک زایداً علیه
تنها چند باب از پایان کتاب التوحید از جمله باب البداء را دارد؛ خط: نستعلیق، کا: حسین بن علی بن محمد شول، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۱۶گ (۱۶۱ر-۱۷۶ر)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۳۵ - ۳۷۶]

۹۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۰۹۰

کتاب توحید و کتاب زکاة و خمس و صوم آن، بعضی از شرح به‌طور مزج و پاره‌ای با عناوین «قوله - قوله» یا «الأصل - الشرح» تدوین شده با تفصیل بیشتر در کتاب عقل و جهل و توحید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، مقابله شده در روز پنج‌شنبه ۱۵ ربیع الثانی ۱۱۶۸؛ جلد: مقوایی، ۱۵۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۳۰سم [ف: ۳ - ۳۳۲]

۹۵. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۱

از آغاز کتاب الاصول تا پایان کتاب العقل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ اهدایی: ورثه سلطان العلماء؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۳۰گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۱ - ۱۸]

۹۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۹۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** صلوات الله و سلامه علیهم اجمعین و ان ترکها و ترک الاخذ منهم و اعتمد برأیه و ای ... تم الکتاب العقل و الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد نبیه و آله الطاهرین

شرح کتاب العقل کافی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج، ۲۶۵گ، ۲۳ سطر (۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۸×۲۴/۵سم [ف: ۸ - ۲۹۳]

۹۷. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۱۷۰

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** قال قلت لابی الحسن موسی بن جعفر (ع) ان هشام بن الحکم زعم ... کارادة أخذنا شیئاً فانها تتوقف علی تصور الفعل و النظر الی مصالحه.

کتاب التوحید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ مهر: «صدر الشریعة ۱۳۳۰» (بیضی)؛ واقف: احمد طاهری، ۱۳۵۱/۵/۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۱ - ۳۴۷]

۹۸. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۸۴

از عقل و جهل تا کتاب حجت؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۵۷گ، ۲۴ سطر (۱۳/۵×۲۲)، اندازه: ۲۰/۵×۳۰سم [ف: - ۵۸۵]

۹۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۲۱۸

ایمان و کفر تا عشرت؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۴۴۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸/۷×۳۰/۲سم [ف: ۱ - ۳۱۷]

۱۰۰. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۹۱

آغاز: برابر کتاب التوحید

از کتاب التوحید، باب حدوث العالم تا باب الهدایه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ تملک: محمد حسین بن آقا فرج الله خادم؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: گالینگور مشکی، ۱۸۰گ، ۲۴ سطر (۱۰×۱۷/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۵سم [ف: ۱ - ۲۴۹]

۱۰۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۴۲۷۱

آغاز: برابر کتاب التوحید

می‌رسد تا به میانه «باب الهدایة و انها من الله عزوجل»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۵گ، ۲۸ سطر (۱۱/۵×۲۲)، اندازه: ۲۰×۳۲/۵سم [ف: ۵ - ۲۲۳]

۱۰۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۴۲۷۳

شرح روضه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ با یک سرلوح؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج سرخ، ۳۰۱گ، ۲۶ سطر (۱۱×۲۱)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۵ - ۲۲۳]

۱۰۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۹۰۷

شرح کتاب حجة و ایمان و کفر؛ خط: نسخ، کا: ابوالفتح بن سید محمد حسین، تا: قرن ۱۲؛ در سنه ۱۳۵۳ از عوائد موقوفات مدرسه خریداری شده؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج، ۳۴۷ص، ۳۳ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰/۵سم [ف: ۱ - ۲۶۰]

۱۰۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۷۱۵-۲۹/۵۵

آغاز: برابر کتاب الایمان و الکفر؛ **انجام:** و منهما ان ینقل کلام کل واحد الی الاخر و هو مع ذلک نمیمة و زیادة فان النمیمة تتحقق بالنقل من احد الجانبین فقط و هو من

از کتاب الایمان و الکفر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ تملکی به تاریخ ۱۱۶۰؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۵۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۰×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۴۷۶]

۱۰۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۰۳۹-۳۶/۳۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** فعلیه لعنة الله و الملائکة و لعنة اللاعنین. تم کتاب العقل و الحمدلله رب العالمین وصلی علی محمد وآله الطاهرین

عقل وجهل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ با سرلوح مزدوج، مجدول، مصحح، محشی؛ تملک: زین العابدین بن محمد یوسف حسنی به تاریخ ۱۱۷۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۴۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۵ - ۲۴۷۵]

۱۰۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۳۹۹/۱-۳۲/۹۹

آغاز: برابر الروضة؛ **انجام:** و قل لهم لایتمادون فی غی ما هم فیه نهی فی صورة الخبر و ما هم فیه المعصیة و هی مستلزمة للغی و الضلالة و سبب له فالاضافة

روضه؛ خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۵گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۹×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۴۷۷]

۱۰۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۵۸۲-۲۸/۲

آغاز: بسمله کراهیة التوقیت ای کراهة تعیین الوقت لظهور هذا الامر و صاحبه و حمل الکراهة علی الظاهر ظاهر و علی التحریم محتمل؛ **انجام:** اشارة الی ان السیئة من حیث هی سیئة لیست خیرا من الحسنة من حیث هی حسنة بل الخیریة و عدمها باعتباره المغفرة و عدم القبول هذا آخرما اردنا شرحه ...

از کراهیة التوقیت تا آخر ایمان و کفر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ از موقوفات میر محمد باقر پیشنماز مسجد جدید عباسی در سال ۱۱۲۳؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۳۴گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۴×۳۸سم [ف: ۵ - ۲۴۷۶]

۱۰۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۷۱۵-۲۴/۱۵

آغاز: قال تعالی کتب الله لاغلبن انا و رسلی ان الله قوی عزیز الی هاهنا روایة القاسم بن الربیع و مایاتی حفص المؤذن و اسماعیل بن جابر و انما لم یقل الی هاهنا ... اسماعیل بن مخلد السراج؛ **انجام:** و یحتمل ان یراد بالاول انه بعثه لاجل ان یکون ... فی عقوبتهم و تعذیبهم کما قال و ما کنا معذبین حتی نبعث رسول

روضه کافی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۵۵گ، ۳۲ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم

[ف: ۵ - ۲۴۷۷]

۱۰۹. دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه:۶۰

آغاز: برابر کتاب الحجة؛ **انجام:** یجتمع فیها الماء فیصیر ملحا فقال هذا المعدن فیه الخمس فقلت فالکبریت و ...

از ابتداء کتاب الحجة تا کتاب الخمس؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، در برگ اول دعایی در طلب رزق به تاریخ دوشنبه ۲۸ صفر ۱۲۹۹؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳۲گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۹سم [ف مخ - ۱۱۸]

۱۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۷۹۷

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** و لم یبلغ حد الجبر لان الجبر عندنا منفی.

همه مباحث توحید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ واقف: خان بابا مشار، اردیبهشت ۱۳۴۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۱۷۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳/۸سم [ف: ۱۴ - ۲۹۶]

۱۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۸۹۵

آغاز: کالمملکة و خص بعد الزیارة بملک الله تعالی سواء کان من عالم المجردات و المفارقات؛ **انجام:** و عبر عنه بالعبارة الدالة علی ما فهمه و لم یتعمد فی شیء من ذلک فتبعه من تبعه.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: مقوا، ۲۴۹گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۳/۷×۲۰/۶سم [ف: ۱۴ - ۲۹۷]

۱۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۲۳۵

آغاز: برابر کتاب الحجة؛ **انجام:** و لا یبعد تخصیص السؤال بمن عداه و الله اعلم.

همه مباحث حجت؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ واقف: سیدمحمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج زرشکی مذهب، ۲۶۵گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۹/۳×۲۹/۵سم [ف: ۱۴ - ۲۹۷]

۱۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۰۹۶

آغاز: برابر کتاب الحجة؛ **انجام:** و یحتمل ان یراد بالکلام کلام الملک الجلیل الذی یلقی الیه فی الاسرار و غیرها و الله اعلم ...

کتاب حجت و ایمان و کفر؛ خط: نسخ، کا: جلال الدین محمد بن عمادالدین محمود لاهیجی، تا: اوایل قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴۴گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۷/۳×۲۴/۷سم [ف: ۱۴ - ۲۹۸]

۱۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۵۰

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین؛ **انجام:** برابر

همه مباحث روضه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، مقابله شده؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۲۴۵گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۹/۸×۲۸/۳سم [ف: ۱۴ - ۳۰۱]

۱۱۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۶۲۸

کتاب عقل و جهل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ محشی از مرتضی فرهنگ؛ جلد: تیماج سبز، ۳۱۵گ، ۲۱ سطر (۸×۱۶/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [ف: ۳ - ۷۹۹]

۱۱۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۳۲۴

آغاز: کتاب العقل و الجهل الغرض من الفصل بین انواع المسائل بالترجمه بالکتاب و بین مسائل النوع؛ **انجام:** و حسرة ثابتة وحشة باقیة ابداً هذا آخر کتاب العقل و الحمدلله ... فی زهر ریاض المتقین برحمتک یا ارحم الراحمین.

شرح کتاب عقل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۵گ، ۲۱ سطر (۱۲/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۴ - ۱۹۲۳]

۱۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۸۸۹

آغاز: برابر کتاب الایمان و الکفر؛ **انجام:** قال لابأس به ذلک من الفضل یبدأ الرجل باخیه یکرمه قال بعض العامة الاولی بدایة

کتاب الایمان و الکفر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ توسط سید محمد اخلاقی در مهر ۱۳۶۸ به کتابخانه تحویل گردیده؛ واقف: علی نقی کرابی سبزواری، رمضان ۱۱۰۹؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۳۵۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸/۳×۳۰/۷سم [ف: ۲۶ - ۳۲۰]

۱۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۶۶۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لم یبلغ حد الجبر لان الجبر عندنا منفی له کمال کتاب العقل و التوحید من کتاب الکافی ...

از ابتدای کتاب تا پایان توحید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۱۱۰۵ق؛ تملک از جمله خط و مهر سید محمد قلی در ۱۲۵۹ و دیگران؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۳۰۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۵/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۸۷]

۱۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۶۲۲

آغاز: برابر الروضه؛ **انجام:** کل من اقر بولایه علی (ع) و وصایه و بهذا الخلق کل من انکرها

کتاب الروضة؛خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن۱۲؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: رهبری،خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۱۲۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۹×۱۶/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۸۸]

۱۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۶۴۸

آغاز: برابر کتاب الایمان و الکفر؛ **انجام:** باعتبار المغفرة و عدم القبول هذا اخر ما اردنا شرحه من کتاب الایمان و الکفر و یتلوه کتاب الدعاء ...

کتاب الایمان و الکفر؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مهر: «فخرالدین ۱۱۵۸» (مربع)؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، ۱۷۷گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۱×۳۳سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۸۹]

۱۲۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۱۷۳

انجام: باعتبار المغفرة و عدم القبول هذا آخر ما اردنا شرحه من کتاب الایمان و الفکر و یتلوه کتاب الدعاء ...

از ابتدای مقدمه تا پایان کتاب الایمان و الکفر؛ خط: نسخ، کا:

مهدی بن شیخ حسن اصفهانی، تا: اوایل قرن ۱۲؛ مصحح، مقابله شده؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوای روغنی مذهب، ۴۹۷گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۳۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ – ۳۸۷]

۱۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۲۰۸

آغاز: برابر الروضه؛ **انجام:** برابر

کتاب روضه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: نیمه اول قرن ۱۲؛ تملک: محمد واعظ سمنانی، محمد جعفر بن صادق محمد خان، محمد بن محمدجواد هندی، مصطفی خوانساری؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، ۳۰۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۹×۲۸/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ – ۳۹۲]

۱۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۱۱۴

آغاز: برابر کتاب الایمان و الکفر؛ **انجام:** باعتبار المغفرة و عدم القبول هذا اخر ما اردنا شرحه من کتاب الایمان و الکفر و یتلوه کتاب الدعاء ...

کتاب الایمان و الکفر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، مقابله شده؛ تملک: محمد صادق تویسرکانی در ۱۲۵۶؛ اهدایی: رهبری،خرداد۱۳۷۳؛کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۹۷گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۱×۳۱/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱–۳۸۹]

۱۲۴. یزد؛ علومی، شیخ علی؛ شماره نسخه:۳۸

جلد یکم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ قطع: وزیری [نشریه: ۴ – ۴۴۱]

۱۲۵. اصفهان؛ شفتی، مهدی؛ شماره نسخه:۵۳

شرح کتاب التوحید تا باب المشیة و الاراده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی با رمز ص و م؛ واقف: محمد حسن بن آخوند محمد مؤمن کرمانی، صفر ۱۲۵۴؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۰۵گ، ۲۱سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف: – ۱۹۲]

۱۲۶. مشهد؛ مرتضوی؛ شماره نسخه:بدون شماره

کتاب دعاء تا آخر اصول و کتاب روضة؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۲ مصحح [ف: – ۲۲]

۱۲۷. مشهد؛ مرتضوی؛ شماره نسخه:بدون شماره

کتب الحجة تا ایمان و کفر؛ کا: ابوالفتح بن محمد حسینی خوراسکانی، تا: قرن ۱۲ [ف: – ۲۲]

۱۲۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۶۰۴-عکسی

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: گویا قرن ۱۲؛ ۴۶۳ص، ۲۰ سطر (۱۵×۲۳)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱ – ۲۳۵]

۱۲۹. قم؛ مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه:بدون شماره

روضه؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح [تراثنا: س۱۸ش۱و۲ – ۲۲۲]

۱۳۰. تهران؛ مدرسه معمارباشی؛ شماره نسخه:۱۱

آغاز: برابر کتاب الحجة؛ **انجام:** لیست خیراً من حیث هی حسنة بل الخیریة و عدمها باعتبار المغفرة و عدم القبول. هذا آخر ما اردنا شرحه من کتاب الایمان و یتلوه کتاب الدعاء.

کتاب الحجة و کتاب الایمان و الکفر؛ خط: نسخ، کا: سلطان محمد بن رفیع الدین محمد اصفهانی، تا: قرن ۱۲؛ ۳۶۱گ، ۳۱ سطر [ف: – ۱۹]

۱۳۱. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۷۶۵

کتاب الحجة و الروضة؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲ [ف: – ۱۶۸]

۱۳۲. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۳۷۵

کتاب العقل و العلم؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ قطع: وزیری [ف: ۱۶۸]

۱۳۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۱۹۷

آغاز: برابر کتاب الایمان و الکفر؛ **انجام:** اقول کان الزاید علی ذلک مما فی هذا الحدیث سقط بالتحریف و اسقاط بعض القرآن و تحریفه ثبت من طرقنا بالتواتر معنی کما یظهر لمن تأمل فی کتب الاحادیث من اولها الی آخرها. تم کتاب فضل القرآن بیمنه و جوده و یتلوه کتاب العشرة من کتاب الکافی للکلینی محمد بن یعقوب رحمه الله تعالی من تسویده.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول، دارای رکابه، دارای سرلوح مذهب، مصحح، محشی احتمالاً از آن فرهاد میرزا و نیز برخی کلمه ها در حاشیه با علامت «ظ»؛ تملک: فرهاد میرزا معتمدالدوله در ۵ شوال ۱۲۸۳ق؛ جلد: تیماج حنایی، ۳۴۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۹/۳×۲۷/۱سم [ف: ۲۷/۱ – ۴۶۳]

۱۳۴. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۱۸۵

باب الغیبة تا پایان کتاب الحجة؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۹۴گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۳۰سم [ف: ۱ – ۱۱۸]

۱۳۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۲۵۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** لان الجبر عندنا منفی کمل کتاب ... من شهور سنه اربع و ستین بعد الالف من الهجرة

جلد اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ مجدول، مصحح؛ تملک: آخوند ملا محمد شفیع؛ جلد: تیماج سرخ، ۴۳۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۳۱/۵سم [ف: ۲۷/۲ – ۳۰]

۱۳۶. یزد؛ مدرسه خان؛ شماره نسخه:۱۱۰

کتاب الایمان و الکفر؛ خط: نسخ، کا: محمد زمان شهمیرزادی، تا: قرن ۱۲؛ ۳۴۴گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۳۰/۵سم [ف: – ۸۹]

۱۳۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۳۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ مجدول، دو سرلوح زرین؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷۳گ، ۳۵ سطر (۱۰×۲۰/۵)، اندازه: ۱۸×۲۱سم [ف: ۸ – ۶۵۶]

۱۳۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۳۱۶

شرح کتاب الحجة تا کتاب ایمان و کفر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۳گ، ۳۱ سطر (۱۲×۳۹)، اندازه: ۱۸/۵×۳۱سم [ف: ۹ – ۹۴۶]

۱۳۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۳۱۷

آغاز شرح کافی تا شرح کتاب العقل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ تملک: فرهاد میرزا در رجب ۱۳۰۵؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز، ۱۹۷گ، ۲۷ سطر (۱۰/۵×۱۹)، اندازه: ۱۸×۲۶/۵سم

[ف: ۹ - ۹۴۷]

۱۴۰. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۲۱/۱ - ج

آغاز: برابر؛ **انجام:** یبلغ حد الجبر لان الجبر عندنا منفی. کمل کتاب العقل و التوحید من کتاب الکافی یتلوه کتاب الحجة الجزء الثانی من کتاب الکافی تصنیف ... الکلینی ره اتفق الفراغ من شرحه فی یوم الخمیس و هو اول یوم من شهر رمضان المبارک من شهور سنة اربع و ستین بعد الف من الهجرة النبویة صلی الله علیه و آله الطاهرین

از آغاز کافی تا پایان توحید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ تملک: محمد باقر رضوی در شوال ۱۳۳۹؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۴۱۳گ، ۲۳ سطر (۱۰×۱۶/۵)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: - ۳۸۰]

۱۴۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۷ خوئی

آغاز: برابر؛ **انجام:** قال سمعته یقول الناس علی ثلاثة اصناف عالم و متعلم ... و اعلم ان الله سبحانه انزل العلم ... و سایر الناس مأمورون.

شرح کتاب العقل و جهل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۲۶۳ص، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۹×۲۴/۵سم [ف: ۷ - ۱۶۸]

۱۴۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۶۶۵

از اول کتاب الدعاء تا آخر کتاب العشره؛ خط: نسخ، کا: رحمت بن ملك علی اصفهانی، تا: دوشنبه ۱۵ جمادی الثانی ۱۱۰۰ق، جا: مدرسه شیخ علیخان؛ افتادگی: انجام؛ تملک: ابن محمد مومن فسوی فارسی آخر شعبان ۱۲۹۲؛ اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۳]

۱۴۳. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۴۲۵

آغاز: برابر کتاب الدعاء؛ **انجام:** برابر

از کتاب دعا تا پایان روضه؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ در آن آمده که این کتاب را آقا میرزا محمد علی فاضل وقف طلاب مدرسه یوسف خواجه مشهور به دودرب نموده در ۲۸ ربیع الاول ۱۳۰۳ق با مهر «الواثق بالله العلی محمد علی» (چهارگوش)؛ واقف: محمد علی فاضل، ۲۸ ربیع الاول ۱۳۰۳ق؛ کاغذ: صیقلی، جلد: تیماج سبز، ۲۷۱گ، ۲۹ سطر (۱۲/۵×۲۶/۵)، اندازه: ۲۱×۳۵سم [ف: - ۳۵۱]

۱۴۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۸۲۴

آغاز: قلوبهم و ابدانهم بیان او بدل من النبیین؛ **انجام:** و بالشیء الاول العمل القبیح و بالشیء الثانی العمل الصالح

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن عنابی، ۴۱۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۸۹]

۱۴۵. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۸۱۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** حد الکمال او کارها اذا بلغه و لم یبلغ حد الجبر لان الجبر عندنا منفی، تمت

جزء اول (از ابتدا تا اول کتاب الحجه)؛ خط: نسخ، کا: جلال الدین محمد بن عماد الدین محمود بن شیخعلی شریف لاهیچی، تا:۳محرم۱۱۰۱ق،جا:مدرسه نجفقلی بیك اصفهان؛ مصحح؛ جلد: تیماج زرشکی، ۳۸۱گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۲ - ۵۱]

۱۴۶. تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه:۱۲۵

از ایمان و کفر تا پایان روضه؛ خط: نسخ درشت، بی‌کا، تا: ۳۳ صفر ۱۱۰۱ق؛ واقف: محمد جعفر استرآبادی؛ قطع: رحلی [نشریه: ۶ - ۶۵۲]

۱۴۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۲۲۴

آغاز: برابر کتاب التوحید

از کتاب التوحید تا پایان آن؛ خط: نسخ، کا: محمد رضی بن محمد ربیع طباطبائی، تا: جمعه ۲۰ ذیحجه ۱۱۰۱ق؛ واقف: جعفر زاهدی، دی ۱۳۷۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۴سم [ف: ۲۶ - ۳۱۹]

۱۴۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۴۶

آغاز: برابر کتاب الحجة؛ **انجام:** من اسباب المحو التی ذکرنا بعضها تم کتاب العشره بحمدالله تع و حسن توفیقه و یتلوه کتاب الطهارة انشاء الله تعالی

از کتاب «الحجة» تا آخر کتاب «العشرة»؛ خط: نسخ، کا: فضل الله بن عنایت الله دشت بیاضی قائنی، تا: ۱۱۰۱ق؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۹۷گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۲×۳۳سم [ف: ۵ - ۱۸۷]

۱۴۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۱۰۶

آغاز: برابر کتاب الدعا؛ **انجام:** او وجد شیء اخر من اسباب المحو التی ذکرنا بعضها.

کتب دعا، فضل القرآن و عشرت؛ خط: نسخ، کا: نبی الله بن ولی الله موسوی قائنی، تا: ۳ جمادی الاول ۱۱۰۱ق؛ واقف: سیدرضا امیرشهیدی، بهمن ۱۳۴۸؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۹۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸/۷×۲۴/۲سم [ف: ۱۴ - ۳۰۰]

۱۵۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۴۴۹

آغاز: برابر کتاب الایمان و الکفر؛ **انجام:** هذا آخر ما اردنا شرحه من کتاب الایمان و الکفر و یتلوه کتاب الدعاء ...

همه مباحث «کتاب الایمان و الکفر»؛ خط: نسخ، کا: ابوالفتح بن شاهمیر حسینی تونی، تا: نیمه رمضان ۱۱۰۱ق؛ مقابله شده؛ واقف: شیخ غلامعلی فائقی، آذر ۱۳۳۲؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج عنابی، ۲۱۵گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۱۴ - ۲۹۹]

۱۵۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۲۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** ولیأخذها من معدن الاسرار الالهیه و هو سید الوصیین وامیر المؤمنین علی بن ابیطالب علیه السلام و من یقوم مقامه الی یوم الدین من اولاده الطاهرین صلوات الله و سلامه علیهم اجمعین و ان ترکها و ترک الاخذ منهم و اعتمد برایه ورایه من اضله فعلیه لعنة الله و الملائکة و لعنة اللاعنین

کتاب عقل؛ خط: نستعلیق، کا: بنی الله قائنی، تا: ۱۱۰۱ق، جا: مشهد رضوی؛ مصحح؛ جلد: گالینگور مشکی، ۲۱۰گ، ۲۳ سطر،

اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۴۸]

۱۵۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۱۰۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و تدبر فی معانیه و وقفنی لفهم اسراره و للعمل برموز انواره بجاه محمد و آله صلواتک علیه و علیهم اجمعین.

از ابتداء تا پایان کتاب العقل و التوحید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: محرم ۱۱۰۲ق؛ مصحح، با امضای بلاغ؛ تملک: محمد مهدی بن رضی الدین محمد هروی، ادریس حسینی موسوی با مهر «لا اله الا الله الملک الحق المبین ادریس الحسینی الموسوی» (مستطیل)؛ مهر: «یارفیع الدرجات» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵۰گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۱۹×۳۰سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۱]

۱۵۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۷۲۹

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** و لم یبلغ حد الجبر لان الجبر عندنا منفی.

خط:نسخ،کا:محمد علی بن شاهمراد تنکابنی، تا: ۱۱۰۲ق؛ واقف: سید علاءالدین علوی طالقانی، مهر ۱۳۶۹؛ کاغذ: نخودی، جلد: گالینگور،۲۰۱گ،۲۱ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۴/۵سم [ف: ۱۴ - ۲۹۷]

۱۵۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۷۴۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله بن غلام علی کشمیری، تا: ۲۳ شعبان ۱۱۰۲ق؛ مجدول، با سه سرلوح مزدوج، یک کتیبه مذهب مرصع، به وسیله علی اشرف بن حسنعلی بن مولا محمد صالح المازندرانی (نوه مؤلف) مقابله و تصحیح شده به تاریخ اواخر ذیقعده ۱۱۰۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۸۲گ، ۳۷ سطر، اندازه: ۱۸×۳۰سم [ف: ۳۷ - ۲۸۳]

۱۵۵. مشهد؛ مدرسه خیرات خان؛ شماره نسخه:۲۶

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** و لا یبعد تخصیص السواک عن عداه و الله اعلم.

جلد ۱ و ۲؛ خط: نسخ، کا: اسماعیل بن حاجی ابراهیم عامری، تا: غره رجب ۱۱۰۴ق؛ واقف: علیمردان خان تیموری (نصرت الملک)؛ کاغذ: زرد، جلد: تیماج عنابی، ۲۵۸گ، ۳۳ سطر (۱۳/۵×۲۲/۵)، اندازه: ۲۰/۵×۳۱/۵سم [رشت و همدان: ف: ۱۷۴۸]

۱۵۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۷۷۴

آغاز: برابر کتاب الایمان و الکفر؛ **انجام:** هذا آخر ما اردنا شرحه من کتاب الایمان و الکفر و یتلوه کتاب الدعاء انشاءالله تعالی: و الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله الطیبین الطاهرین.

کتاب ایمان و کفر؛ خط: نسخ ریز، کا: محمد حسین بن محمد صالح مازندرانی گویا فرزند شارح باشد، تا: جمادی الثانی ۱۱۰۴ق؛ دارای یک سرلوح نگارین، مجدول؛ تملک: محمد هاشم بن مولی محمد؛ مهر: «ابوالحسن حسنی حسینی»، «محمد رفیع طباطبائی»، «زین العابدین حسینی»، «محمد کاظم»؛ متعلق به کتابخانه «حاج سید نصرالله تقوی» بوده؛ کاغذ: اصفهانی ترمه، جلد: قهوه‌ای، ۲۳۶گ، ۲۹ سطر (۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۳ - ۱۷۱]

۱۵۷. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۸۶۲

الروضة؛ خط: نسخ، کا: میر صادق بن میر اسماعیل حسینی خوراسکانی، تا: ذیقعده ۱۱۰۴ق؛ ۲۷ سطر، قطع: وزیری [چهار کتابخانه مشهد-ف: - ۳۳۱]

۱۵۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۸۶۴

آغاز: برابر الروضة؛ **انجام:** برابر

از ابتدای کتاب روضه تا پایان آن؛ خط: نسخ، کا: میر صادق بن میر اسماعیل حسینی خوراسکانی، تا: ۳ ذیقعده ۱۱۰۴ق؛ واقف: سید سعید طباطبائی، ۱۳۳۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۹۷گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۰×۲۸سم [ف: ۵ - ۲۶۵]

۱۵۹. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۵۶۷

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** دل ذلک ظاهراً علی ان الخمس کله حق الامام ... و لا یبعد تخصیص السؤال عن عداه و الله اعلم.

خط: نسخ، کا: اسماعیل بن حاجی ابراهیم عامری (سبزواری؟)، تا: رجب ۱۱۰۴ق؛ مهر: «عده عبدالصمد بن محمد» (چهارگوش)؛ دارای بلاغ؛ واقف: علی مردان خان تیموری (نصرت الملک)؛ کاغذ: زرد، جلد: تیماج عنابی، ۲۵۶گ، ۳۳ سطر (۱۳×۲۲/۵)، اندازه: ۲۰/۵×۳۱سم [ف: - ۴۶۴]

۱۶۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۴۰۸-۳۸/۲۸

آغاز: برابر کتاب الایمان و الکفر؛ **انجام:** برابر

ایمان و کفر تا روضه؛ خط: نسخ، کا: شاهقلی بن محمد یوسف افشار، تا: پنج‌شنبه ۱۵ محرم ۱۱۰۵ق؛ مجدول، با سرلوح مزدوج، مصحح، با بلاغ مقابله، محشی با نشان «ه ی دام ظله العالی»؛ جلد: تیماج سرخ مذهب، ۳۸۰گ، ۳۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۵ - ۲۴۷۵]

۱۶۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۲۲۶

آغاز: برابر الروضة؛ **انجام:** برابر

تمام کتاب الروضة؛ خط: نسخ، کا: محمد علی اردبیلی، تا: ۱۱۰۶ق؛ از روی نسخه مکتوب در پنج‌شنبه پنجم ذیحجه ۱۰۹۷؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۹۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۹۲]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۱۱

همان نسخه بالا [اهدائی ف: - ۱۴۵]

۱۶۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۶۷۷

کتاب التوحید؛ خط: نسخ، کا: محمد کاظم بن محسن، تا: سه‌شنبه ۱۳ صفر ۱۱۰۶ق، جا: قزوین؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۱۰۲گ، ۲۹ سطر (۱۳/۵×۲۳/۵)، اندازه: ۲۲×۳۲سم [ف: ۱۷- ۴۴۹]

۱۶۳. اصفهان؛ روضاتی؛ شماره نسخه:۸۵

آغاز: برابر کتاب التوحید

شرح کتاب التوحید؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن ملامحمدرضا اصفهانی، تا: پنج‌شنبه ۱۷ ربیع الاول ۱۱۰۷ق؛ محشی از رفیع و ...؛

واقف: حبیب الله ولد مرحوم ملاحسنعلی؛ ۲۴ سطر، اندازه: ۲۰×۲۸سم [ف: - ۵۹]

۱۶۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۱۰۱

آغاز: برابر کتاب الحجة؛ **انجام:** و لا یبعد تخصیص السؤال بمن عداه و الله اعلم.

خط: نسخ، کا: نبی الله بن ولی الله قاینی، تا: پنج‌شنبه ۲۷ محرم ۱۱۰۷ق؛ مصحح، مقابله شده با نسخه اصل؛ واقف: سید تقی موسوی، بهمن ۱۳۴۸؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۲۲۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۱۴ - ۲۹۸]

۱۶۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۸۵۹

آغاز: برابر کتاب الدعاء؛ **انجام:** برابر

کتاب الدعاء، فضل القرآن، کتاب العشرة و تمامی کتاب الروضة؛ خط: نسخ خوش، کا: عبدالله بن عبدالرحمن کشمیری، تا: آخر ذیقعده ۱۱۰۸ق؛ دارای بلاغ؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی کشمیری، جلد: بلغاری ماشی مذهب، ۲۰۷گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۳۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۹۱]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۹۰

همان نسخه بالا [مؤید: ۱ - ۱۰۵]

۱۶۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۹۷۳

آغاز: برابر کتاب الایمان و الکفر؛ **انجام:** کما یظهر لمن تأمل فی کتب الاحادیث من اولها الی آخرها تم کتاب فضل القرآن

از کتاب الایمان تا پایان کتاب فضل القرآن؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: نیمه جمادی الاول ۱۱۰۸ق؛ محشی از ابوتراب بن محمد صالح موسوی اصطهباناتی؛ تملک: علی بن محمدعلی؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: بیرون تیماج، ۲۸۴گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۶×۳۲سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۹۱]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۸۷۱

همان نسخه بالا [مؤید: ۲ - ۳۰۹]

۱۶۷. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۶۹۹

آغاز: برابر

شرح کتاب عقل وجهل و توحید؛ خط: نستعلیق متوسط، کا: احمد بن نصرالله، تا: ۱۱۱۲ق؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: چرمی، ۲۱۸گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱ - ۲۶۰]

۱۶۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۸۴۰۳

شرح کتاب العقل و التوحید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۵ ربیع الاول ۱۱۱۲ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۴۸گ، ۳۱ سطر (۱۰/۵×۲۴)، اندازه: ۱۷×۳۱/۵سم [ف: ۵ - ۲۲۴]

۱۶۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۵۵۸-۵۱/۱۸

آغاز: قوله و نحن المخصوصون بالمدح و القرابة او الامامة. قوله: و نحن اولی الناس؛ **انجام:** الحمد لله الذی حلی انبیائه المرسلین باحسن حلیة المتقین

از باب ان الائمة (ع) و رثوا علم النبی (ص) تا پایان کتاب الحجه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۱۱۳ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۳۹۷گ، ۴۰ سطر، اندازه: ۲۲×۳۶سم [ف: ۵ - ۲۴۷۷]

۱۷۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۴۹

آغاز: و ما یتعلق بالتحمید ... ما یتعلق بطلب خیرالدنیا

خط: نسخ، کا: میر محمد قاسم بن میرتیمور دادیانه‌ای، تا: ۱۵جمادی الثانی ۱۱۱۴ق؛کاغذ: حنایی، ۲۳۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۲۳/۹سم [ف: ۱۴ - ۳۰۱]

۱۷۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۴۲۷۲

از کتاب الحجة؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد صادق بن محمد علی قوشخانه‌ای، تا: دوشنبه ۱ ربیع الاول ۱۱۱۵ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۸گ، ۲۸ سطر (۱۱×۲۲)، اندازه: ۱۹/۵×۳۲سم [ف: ۵ - ۲۲۳]

۱۷۲. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۲۱/۲ - ج

آغاز: برابر کتاب الحجة؛ **انجام:** و عدم القبول هذا آخرما اردنا شرحه من کتاب الایمان و الکفر و یتلوه کتاب الدعاء ... و الحمدلله ... الطاهرین

از آغاز حجة تا پایان ایمان و کفر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه نزدیک به پایان شوال ۱۱۱۵ق؛ از کتابخانه شیخ فضل الله نوری بوده؛ کاغذ: سپاهانی نخودی، جلد: تیماج سبز، ۴۶۵گ، ۲۵ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: - ۳۸۱]

۱۷۳. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۳۲۸

کتاب التوحید؛ کا: محمد فصیح طالقانی، تا: ۱۱۱۶ق؛ قطع: وزیری [ف: - ۱۶۸]

۱۷۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۲۰۳

آغاز: برابر کتاب الدعا؛ **انجام:** قوله فی الظهور الی الجلود التی فیها ذکر الله تعالی قال اغسلها ان کانت غیر مذکاة او کانت هی و المراد نجسة او وجد شیء آخر من اسباب المحو التی ذکرنا بعضها تم

از ابتدای کتاب الدعاء تا آخر کتاب العشرة؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲ ذیقعده ۱۱۱۶ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج زرشکی، ۱۰۷گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۴۹]

۱۷۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۸۱۸

آغاز: بسمله، باب کراهة التوقیت ای کراهة تعین الوقت لظهور هذا الوقت و صاحبه؛ **انجام:** و لا یبعد تخصیص السؤال بمن عداه و الله اعلم.

از باب «کراهةالتوقیت» تا «کتاب الحجه»؛ خط: نسخ، کا: علی اصغر بن محمد حسین سبزواری، تا: اواخر محرم ۱۱۱۶ق؛ واقف: فاضلخان، ۱۰۶۵ق؛ کاغذ: حنایی آهاری، ۸۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸/۲×۲۴/۳سم [ف: ۱۴ - ۲۹۹]

۱۷۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۹۰۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** واعتمد برأیه ورأی من اضله فعلیه لعنة الله والملائکة ولعنة اللاعنین.

کتاب العقل و فضل العلم؛ خط: نسخ، کا: محمد حسین بن درویشعلی بن ملا درویش محمد، تا: ۱۴ رمضان ۱۱۱۷ق؛

مصحح؛ تملک: سید محسن تبریزی، محمد رضا بن محمد امین استرآبادی به سال ۱۱۸۰، ابراهیم بن سلیمان عاملی در ۱۱۹۱، محمد محسن بن محمد باقر طباطبائی تبریزی در ۱۱۹۶، محمد جواد بهبهانی وکیل مجلس ملی در ۱۳۵۷؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۱]

۱۷۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۲۹۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لم یبلغ حد الجبر [لان الجبر] عندنا منفی کمل کتاب العقل

از مقدمه تا پایان «کتاب التوحید» است و ادامه آن در نسخه بعدی (۲۳۲۹۸) می‌باشد؛ خط: نسخ، کا: محمد یوسف بن مرتضی قلی افشار، تا: ۱۱۲۰ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۷۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۲۵۸گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۲۲×۳۵/۴سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۸۵]

۱۷۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۲۹۸

آغاز: برابر کتاب الایمان و الکفر؛ **انجام:** و هو بعید جداً و لا یبعد تخصیص السؤال بمن عداه و الله اعلم بالصواب

از کتاب الحجة تا کتاب العشرة است که کتاب الحجة ادامه نسخه قبلی (۲۳۲۹۹) می‌باشد؛ خط: نسخ، کا: محمد یوسف بن مرتضی قلی افشار، تا: چهارشنبه ۲۹ ربیع الاول ۱۱۲۰ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۷۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای مذهب، ۳۶۸گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۲۲×۳۵/۴سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۸۶]

۱۷۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۸۳۲

آغاز: برابر کتاب الحجة؛ **انجام:** و ان ترکها و ترک الاخذ منهم و اعتمد برأیه ورای من اضله فعلیه لعنة الله و الملائکه و لعنة اللاعنین

شرح باب عقل و علم و کتاب الحجة؛ خط: نستعلیق، کا: محمد رفیع بن ملک محمد فیوزنی (بیوژن، بلوک مشهد)، تا: ربیع الاول ۱۱۲۱ق، جا: اصفهان؛ افتادگی: وسط؛ واقف: ملکزاده کوثر، آبان ۱۳۲۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۵ - ۱۸۸]

۱۸۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۹۵۴

آغاز: برابر کتاب الایمان و الکفر؛ **انجام:** باعتبار المغفره و عدم القبول ... کاتبه محمد حسین ابردهی

خط: نسخ، کا: محمد حسن ابردهی، تا: ۹ شوال ۱۱۲۲ق؛ واقف: محمد علی رضوی، شهریور ۱۳۴۸؛ کاغذ: نخودی، جلد: گالینگور، ۱۹۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸/۳×۲۴/۵سم [ف: ۱۴-۳۰۰]

۱۸۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۷۲۷

کتاب الحجة و الایمان و الکفر؛ خط: نسخ، کا: کاظم بن محمد مهدی، تا: سه‌شنبه ۳ جمادی الاول ۱۱۲۲ق؛ از روی نسخه محمد اشرف صالح پسر محمد هادی؛ وقف بر طلاب یزد؛ واقف: عبدالوهاب بن حاجی میر حسین حسینی، ۱۱۳۸؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۸۱گ، ۲۵ سطر (۱۳×۱۹)، اندازه: ۲۰×۲۷سم [ف: ۱۶ - ۳۴۶]

۱۸۲. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۱۵۷

کتاب العقل و التوحید؛ خط: نسخ، کا: فضل الله بن شاه قلی ریحانی کمره‌ای، تا: ۱۴ جمادی الثانی۱۱۲۳ق (پایان کتاب العقل)، کتاب التوحید به خط شاگرد مؤلف مهدی بن حسن اصفهانی به سال ۱۱۲۴ نوشته شده؛ واقف: مریم بیگم، ۱۱۲۵؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰۲گ، اندازه: ۱۸/۵×۳۰/۵سم [ف: ۱- ۱۱۳]

۱۸۳. اردستان؛ اردستانی- آیة الله سید علیرضا؛ شماره نسخه:بدون شماره

فصول عقل و توحید؛ کا: حاجی علی یار تبریزی خسرو شاهی، تا: ۱۱۲۳ق؛ واقف: محمد [میراث اسلامی: ۵ - ۶۱۱]

۱۸۴. اردستان؛ اردستانی- آیة الله سید علیرضا؛ شماره نسخه:بدون شماره

فصول ایمان و کفر؛ کا: حاجی علی یار تبریزی خسرو شاهی، تا: ۱۱۲۳ق؛ واقف: محمد [میراث اسلامی: ۵ - ۶۱۱]

۱۸۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۸۷۳

خط: نسخ بدخط، کا: عبدالله بن مرشد، تا: پنج‌شنبه ۱۰ شعبان ۱۱۲۴ق؛ مصحح؛ کاغذ: سمرقندی، ۱۹۳ص [ف: ۱ - ۲۶۰]

۱۸۶. تهران؛ مدرسه معمارباشی؛ شماره نسخه:۱۲

آغاز: برابر کتاب الایمان و الکفر؛ **انجام:** برابر

از کتاب الایمان و الکفر تا آخر روضه کافی؛ خط: نسخ، کا: محمد بن سعید در سه‌شنبه ربیع الاول ۱۱۲۶ق (آخر کتاب العشرة) و احمد بن عبدالله بن احمد بن اسماعیل قروی بحرانی در ۱۱ صفر ۱۱۲۶ق (روضه)؛ ۴۱۶گ، ۳۴ سطر [ف: - ۲۱]

۱۸۷. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۱۲۱

کتاب الایمان و الکفر تا پایان اصول وروضه؛ خط: نسخ، کا: شاه قلی بن محمد یوسف افشار، تا: ۱۱۲۶ق؛ ۴۴۱گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۱۸×۳۰سم [ف: ۱ - ۸۴]

۱۸۸. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۶۳۸

آغاز: برابر الروضة؛ **انجام:** برابر

کتاب الروضة؛خط:نسخ،کا: غلام محمد بن عطاء الله دهخوارقانی، تا: دوشنبه ۱۲ صفر ۱۱۲۷ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۶۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱×۲۹سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۱]

۱۸۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۶۹۵

کتاب الحجة؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن علی رضا مازندرانی، تا: ربیع الاول ۱۱۲۷ق، جا: مدرسه سلطانی خدمت ملا علی علی آبادی؛ افتادگی: آغاز؛ مهر: «عبده الراجی محمد رضا بن محمد جواد الحسینی» (بیضی)، «المذنب عنایة الله» (مربع)؛ جلد: مقوایی، ۱۶۷گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۴سم [ف: ۵ - ۱۰۵]

۱۹۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۷۱۷-۱۹/۴۷

آغاز: برابر کتاب الایمان و الکفر؛ **انجام:** ان السیئة من حیث هی سیئة لیست خیر من الحسنة من حیث هی حسنة بل الخیریة وعدمها باعتباره المغفرة و عدم القبول. هذا آخر کتاب الایمان و الکفر

کتاب کفر و ایمان از اصول کافی؛ خط: نسخ، کا: قاسم بن سیدعلی سبزواری ساکن مشهد الرضویة، تا: ۲۳ ربیع الاول

۱۱۲۸ق؛ تاریخ وقف: ۱۲۲۵؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۶۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۴۷۵]

۱۹۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۶۴۲

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** و هو بعید جدا و لایبعد تخصیص السوال بمن عداه و الله اعلم

خط: نسخ، کا: محمد صالح بن حسین بهبهانی، تا: صفر ۱۱۳۱ق؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین عبده محمد باقر الموسوی»؛ واقف: سید عبدالباقی آیت اللهی شیرازی، اسفند ۱۳۷۴؛ کاغذ: نخودی، جلد: عنابی مذهب، ۴۶۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶/۷×۲۷سم [ف: ۲۶ - ۳۱۷]

۱۹۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۱۲۹

کتاب روضه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: سلخ ربیع الاول ۱۱۳۴ق؛ ۴۳۲گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۵۶]

۱۹۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۱۷

آغاز: برابر کتاب الایمان و الکفر؛ **انجام:** یا ایها الناس دینکم دینکم ای خذوا اولزموا او حفظوا دینکم و التکریر للبمالغة و فی قوله و السیئة فیه تغفر الی اخره اشارة الی ان السیئة من حیث هی سیئة لیست خیراً من الحسنه من حیث هی حسنة بل الخیریه و عدمها باعتبار المغفرة و عدم القبول

کتاب ایمان و کفر؛خط:نسخ،بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: محمد بن محمد ابراهیم۱۱۴۶با مهر«ما محمد الارسول ۱۱۴۱» (بیضی)؛ جلد: تیماج سبز، ۳۰۳گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۴۸]

۱۹۴. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۱۰۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان ترکها وترک الاخذ منهم واعتمد برأیه ورای من اضله فعلیه لعنة الله و الملائکة و لعنة اللاعنین تم کتاب العقل والحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد ونبیه وآله الطاهرین.

از ابتدا تا پایان کتاب العقل و الجهل؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «محمدعلی بن محمدباقر ۱۲۱۳» (بیضی)؛ تملک: محمد بن محمدابراهیم با مهر «وما محمد الارسول ۱۱۴۱» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰۵گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۴/۵سم [ف مخ]

۱۹۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۰۱۷

خط: نسخ، کا: محمد علی بن عبداللطیف رازی، تا: ۲۷ جمادی الثانی ۱۱۴۹ق؛ مصحح، محشی از حسنعلی فرزند شارح و محمد هاشم موسوی (چهار سوقی)؛ تملک: محمد باقر بن محمد اسماعیل حسینی به تاریخ ربیع الاول ۱۱۹۸ و مهر «محمد باقر بن محمد اسماعیل الحسینی» (بیضی)، محمد علی؛ مهر: «و رفعناه مکاناً علیاً» (مربع)؛ جلد: گالینگور سبز، ۱۵۳گ، اندازه: ۱۸/۵×۲۴سم [ف: ۱۱ - ۲۱]

۱۹۶. شیراز؛ ثامنی، محمد رضا؛ شماره نسخه:۳۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۶۲ق؛ مصحح، مقابله شده؛ روی برگ اول آمده: «اشتریت هذا المجلد مع جلدها الاول فی دارالسلطنة اصفهان فی سنه ۱۱۶۲ فی ۱۹ شهر ذیقعدة الحرام و کتب ...» با مهر «محمد اسمعیل» (چهارگوش)؛ مهر: حاج علی اکبر نواب «الله اکبر» (چهارگوش)، «محمد اسمعیل» (بیضی)؛ جلد: تیماج سبز، قطع: رحلی [اوراق عتیق: ۱ - ۲۷۲]

۱۹۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۲۵-طباطبائی

آغاز: برابر کتاب الایمان و الکفر؛ **انجام:** و هو المهدی المنتظر الموجود عندنا و بوجوده قامت الدنیا و هم یقولون انه سیوجد فی آخر الزمان

شرح کتاب‌های الایمان و الکفر، الدعاء، فضل القرآن، العشرة و الروضه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۰۰ق؛ تملک: فرهاد میرزا مورخ ۱۳۰۵ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج حنایی، ۴۱۸گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۱۸×۳۰سم [ف: ۲۴ - ۳۳۹]

۱۹۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۵/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** لانها الصراط المستقیم الذی یصل مسالکه الی مقام القرب و الکرامة و یضل تارکه عن

کتاب التوحید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: شیخ حسین شیخ زاده، جلد: مقوایی، ۱۶۲گ (۱-۱۶۲)، ۲۶سطر (۱۲×۱۷)، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۱ - ۵۶]

۱۹۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۹۶۲-۳۰/۳۲

آغاز: برابر کتاب الحجة؛ **انجام:** صفات الذات صفات الذات عند الاشاعره ما قام به ... انه لایخفی علیها المعلومات علم و منی حیث انه لایخفی علیها المسموعات سمع و کذا البوقی فلما احدث

کتاب الحجة و کتاب التوحید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: وسط و انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۱گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۵ - ۲۴۷۶]

۲۰۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۴۶-۲/۱۶۶

آغاز: برابر کتاب الدعاء؛ **انجام:** قوله انه کان یترب الکتاب وقال لاباس به یترب اما من الاتراب او من التتریب قال الجوهری ترب الشیء بالکسر ... علی التراب اعتماداً علی الله تعالی فی ایصاله الی المقصدا و ذرو التراب علی المکتوب

جلد پنجم کتاب دعا وکتاب فضل القرآن؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مهر: «ابن علینقی حسین ۱۲۴۶» (بیضی)؛ جلد: تیماج سرخ، ۲۷۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۵ - ۲۴۷۵]

۲۰۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۵۴۹۰

تنها بخش اصول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی سفید، ۱۷۹گ، ۲۷ سطر (۱۱×۱۲)، اندازه: ۲۰×۲۹/۵سم [ف: ۵ - ۲۲۴]

۲۰۲. اصفهان؛ علامه فانی (ضیاء الدین)؛ شماره نسخه:۷۲

آغاز: ... قوله: هل لهم فیما کتب فی قلوبهم صنع؟ قال لا

کتاب الدعاء تا کتاب العشره؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۰۰گ، ۲۸ سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف: - ۱۵۲]

۲۰۳. اصفهان؛ علامه فانی (ضیاء الدین)؛ شماره نسخه:۷۳

آغاز: فقال: ان القرآن له ظهر و بطن فجمیع ما حرم الله تعالی فی قرآن؛ **انجام:** فلم یجدوا له قتله اعظم من النار القتلة بالکسر الهیئة.

شرح کتاب الروضة؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوایی، ۱۹۵گ، ۲۵سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف: - ۱۵۳]

۲۰۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۵۲۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ تملک: ابن عبدالکریم، فرهاد میرزا (فرهاد بن ولیعهد) در رجب ۱۳۰۵؛ مهر: «افوض امری الی الله عبده احمد» (مستطیل)؛ جلد: تیماج زرشکی، ۱۷۲گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۳۴/۳سم [ف: ۴۱ - ۳۱]

۲۰۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۴۱۱

آغاز: اختلاف الکلمة و الأخذ بالتقیة للنجاة من شر الکفرة عن نصر الخثعمی؛ **انجام:** و الحدیث ینقسم الی قسمین سنة فریضة الاخذ بها هدی و ترکها ضلالة مجموع الجملتین وصف.

منتخب، خلاصه و گزیده «کتاب فضل العلم» از «شرح الکافی» محمدصالح مازندرانی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ به علت ناقص بودن اول و آخر نسخه انتخاب کننده شناخته نشد، وی شرح و اسناد را خلاصه کرده و چکیده آن را آورده؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۳×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۷۴۰]

۲۰۶. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۲۲۰

کتاب عقل وجهل وکتاب توحید تا اول کتاب الحجة؛ خط: نسخ جلی، کا: عبد الحسین کازرونی، تا: با تاریخ ۱۲۱۱ق، جا: شیراز؛ به دستور میرزا ابوالحسنا نواب ملا باشی با تملك وی به تاریخ ۱۲۱۱ق با مهر «لااله الاالله الملك الحق المبین عبده ابوالحسن» (بیضی)؛ افتادگی: آغاز؛ در اول نسخه نام میرزا خانلر، به ضمیمه اجازه روایتی شارح از محمد تقی مجلسی اصفهانی که بعد از رؤیت قسمتی از شرح در ۱۰۶۲ به وی اعطاء کرده در نیم صفحه، آغاز اجازه: «الحمدلله رب العالمین و بعد فلما تشرفت بمطالعة شرح الکافی لثقة الاسلام»؛ مهر: «نصرالله بن عبدالله» (مربع)؛ واقف: شهید؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۹×۲۹سم [ف: - ۱۱۳]

۲۰۷. قم؛ علامهٔ طباطبائی؛ شماره نسخه:بدون شماره

از آغاز تا آخر العشرة؛ کا: مهر علی، تا: ذیقعده ۱۲۲۴ق؛ بعد از آن فوائد هندسیة و شرح عاشر مقالات اقلیدس از محمد باقر بن زین العابدین یزدی [تراثنا: س۲ش۳ - ۱۵۳]

۲۰۸. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۹

کتاب عقل و توحید ساخته پنج‌شنبه ۱ رمضان ۱۰۶۴؛ خط: نسخ، کا: محسن بن شیخ علی شراره عاملی، تا: پنج‌شنبه ۱۵ ربیع الثانی ۱۲۲۶ق، محشی با نشان «هـ ی مدظله» با مهر محمد صالح بن محمد اسماعیل بن محمد علی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۱۸۱گ، ۲۵ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۵۸۵]

۲۰۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۲۷-۴/۹۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان ترکها و نزک الاخذ منهم واعتمد برایه و رای من اضله فعلیه لعنة الله و الملائکة و لعنة اللاعنین تم کتاب العقل والحمدلله ... و یتلوه شرح کتاب التوحید

از ابتدا تا آخر کتاب عقل وفضل علم؛ خط: نسخ، کا: کاظم بن صفر علی اصفهانی، تا: ۲۷ رجب ۱۲۲۷ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج سرخ، ۲۵۶گ، ۲۳-۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۷۴]

۲۱۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۷۲۶

جزو یکم از خطبه تا کتاب العقل و التوحید؛ خط: نسخ، کا: علی بن محمد خاری، تا: ۱۲۳۰ق، برای آقا سید حسن؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن آلبالویی، ۳۷۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۷×۲۰/۶سم [ف: ۱ - ۳۱۷]

۲۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۶۲۴

شرح کتاب الروضة؛ خط: نسخ، کا: محمد تقی بن ملا محمد صالح کاشانی اصفهانی، تا: شنبه ۲۶ رجب ۱۲۶۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷۰گ، ۲۶ سطر (۱۴×۲۰)، اندازه: ۱۹×۲۷سم [ف: ۱۶ - ۳۱۹]

۲۱۲. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۲۱۵

کتاب العقل و العلم؛ بی‌کا، تا: ۱۲۸۵ق؛ قطع: رحلی [ف: - ۱۶۸]

۲۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۵۳۸/۱

اصول کافی؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ ۷گ (۱-۷) [مختصر ف: - ۴۷۱]

۲۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۷۹۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** ثم قوله و الله لیسألنهم الله یوم القیمه عن ذلک سؤالا ... دل ظاهرا علی ان من احلی له الایام ایضا مسئول و هو بعید جدا و لا یبعد تخصیص السؤال بمن عداه و الله اعلم.

از کتاب العقل تا پایان کتاب الحجة؛ خط: نسخ، کا: شیر علی بن ذوالفقار علی اصطهباناتی، تا: ۱۳۰۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۳۲۰ص، ۳۳ سطر، اندازه: ۲۰×۳۱سم [ف: ۱۷ - ۲۲۶]

۲۱۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۴۴۰/۳

آغاز: برابر کتاب الحجة؛ **انجام:** و قوله ما احببت الامارة الا یومئذ هو الذی حداه الی فعل ما فعل فهلک و اهلک.

در حواشی نوشته شده از ابتدای «کتاب الحجة» تا اواخر «باب النص علی امیرالمؤمنین»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ مجدول؛ واقف: خانواده سید سعید طباطبایی، فروردین ۱۳۸۱؛ کاغذ: نخودی و حنایی، جلد: گالینگور، ۳۳ سطر، اندازه: ۲۲×۳۵سم [ف: ۵ - ۷۶۲]

۲۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۱۲۲/۳

آغاز: برابر الروضة؛ **انجام:** عاصیاً لله اخزاه الله و اکبه علی وجهه فی النار، و الحمدلله رب العالمین.

کتاب الروضة؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: احتمالاً سید ابوالحسن طالقانی، تا: ۲۵ جمادی الثانی ۱۳۰۵ق، جا: سامراء؛ کاغذ: کاهی، جلد: چرم قهوه‌ای، ۴۲ص (۲۷۸-۳۱۹)، ۱۹ و ۲۰ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۴۵ - ۲۲]

۲۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۱۲۲

آغاز: ... و بعد فیقول المفتقر الی رحمة ربه الغنی محمد صالح

الطبری انی بعد اما شرحت ما تقدم من الکافی شرحاً اقبل علیه العالمون؛ **انجام:** دل ظاهراً علی أن من احل له الامام ایضاً مسئول و هو بعید جداً و لا یبعد تخصیص السؤال بما عداه و الله اعلم.
شرح کتاب الحجة؛ خط: ثلث، بی‌کا، بی‌تا؛ با علامت بلاغ و مقابله ای که توسط نورالدین محمد (فرزند شارح) از روی نسخه اصل انجام گرفته؛ تملک: نورالدین محمد بن محمد صالح مازندرانی، فرهاد بن ولیعهد ۱۶ رمضان ۱۲۸۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۴/۵سم [ف: ۲۵ - ۱۳۳]

۲۱۸. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۳۱۸
الروضه؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مقابله شده؛ قطع: رحلی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۷]

۲۱۹. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۱۵۷
جلد ۲. از باب الاضطرار الی الحجة تا پایان کتاب الدعاء؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: رحلی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۷]

۲۲۰. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه:بدون شماره
از اول کتاب تا «باب الهدایة انها من الله»؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام [دلیل المخطوطات: ۱ - ۲۳۵]

۲۲۱. مشهد؛ مدرسه خیرات خان؛ شماره نسخه:۲۸
آغاز: برابر کتاب الدعاء؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: اسماعیل بن حاجی ابراهیم العامری، بی‌تا؛ واقف: علیمردان خان تیموری (نصرت الملک)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۳۱۴گ، ۲۷ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۹×۲۵سم [رشت و همدان: ف: - ۱۷۴۸]

۲۲۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۸۷۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و لم یبلغ حد الجبر لان الجبر عندنا منفی، کمل کتاب العقل و التوحید
از آغاز تا آخر کتاب التوحید؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، با علامت بلاغ؛ جلد: چرم زرد، ۲۰۰گ، ۳۲ سطر، اندازه: ۱۷×۳۰سم [مؤید: ۲ - ۳۱۰]

۲۲۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۳۸۰
کتاب الدعاء و فضل القرآن و العشرة و شرح روضة الکافی؛ خط: نسخ، کا: ابوالفتح بن سید محمد حسینی خوراسگانی، بی‌تا؛ مصحح؛ تملک: آقا حسین در ۱۲۲۳؛ جلد: چرم قرمز، ۲۶۱گ، ۳۴ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۳۱/۵سم [مؤید: ۱ - ۳۱۵]

۲۲۴. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه:۱۸۸
شامل کتاب التوحید، و باب حدوث العالم تا آخر کتاب الحجة؛ بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: فرهنگ در ۱۳۵۸ [تراثنا: س۱۳ش۲و۳ - ۳۵۱]

۲۲۵. مشهد؛ مرتضوی؛ شماره نسخه:بدون شماره
از اول کتاب تا آخر کتاب حجة؛ بی‌کا، تا: نزدیک عصر مؤلف [ف: - ۲۲]

۲۲۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۹۵
آغاز: بسمله و به ثقتی. الحمدلله رب العالمین؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۵۵]

۲۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۹۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** لان الجبر عندنا منفی کمل کتاب العقل و التوحید ... محمد بن یعقوب الکلینی رحمه الله تعالی ...
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۵۵]

۲۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۹۷
آغاز: برابر کتاب الایمان و الکفر؛ **انجام:** من اسباب المحو التی ذکرنا بعضها تم الکتاب العشره ... ان شاء الله تعالی تم.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۵۵]

۲۲۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۵۳۴/۲
بخشهایی پراکنده است. ملا صالح قزوینی؛ بی‌کا، بی‌تا [ف: ۵ - ۲۲۴]

۲۳۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۹۸
آغاز: برابر کتاب الحجة؛ **انجام:** و هو بعید تخصیص السؤال عن عداه و الله اعلم تمت الکتاب بعون الملک الوهاب فی تاریخ شانزدهم.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۵۵]

۲۳۱. تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه:بدون شماره
دوره کامل در هفت جلد جلد اول و دوم و سوم و چهارم و پنجم و ششم تا آخر شرح اصول کافی و جلد هفتم که شرح روضه کافی؛ بی‌کا، بی‌تا؛ در پایان نسخه آقا هادی فرزند مؤلف به خط خود نوشته که: «با دقت با خط پدرم مقابله کردم ...» شاید خود کتاب هم به خط آقا هادی باشد [نشریه: ۷ - ۵۳۶]

۲۳۲. تبریز؛ قاضی طباطبائی؛ شماره نسخه:بدون شماره
بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۵۱۶]

۲۳۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۰۵۰
بخش مسائل اخلاق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ محشی از قاضی بیضاوی و غیره [د.ث. مجلس]

۲۳۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۷۶۷
بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۷/۳×۲۹سم [رایانه]

۲۳۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۴۳
آغاز: (چهار برگی از کتاب الایمان و الکفر افتاده) العبد الظالم لان الاخلاص مرتبة عالیة للعلماء لا یمکن حصوله بدون العلم بالمطالب و بالایمان؛ **انجام:** (درمیانه باب التوبة افتاده) قوله کان رسول الله ص یتوب الی الله عزوجل کل یوم سبعین مرة فیه ترغیب فی التوبة ... لم یکن من ذنب تاب و اناب اذ یرجع الی الحق قوله
خط:نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: میشن سبز،۲۹۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸/۷×۲۵/۹سم [ف: ۱ - ۳۱۷]

۲۳۶. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۲۰۶
شامل کتاب عقل و جهل؛ خط: نسخ جلی، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوایی، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۹×۲۴/۵سم [ف: - ۱۰۵]

۲۳۷. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۲۲۳

از کتاب جنائز تا باب ۹۷ کتاب الحجة؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی از شارح با عبارت «منه سلمه الله»؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: - ۱۱۴]

۲۳۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱/۱۲۴۹-۷/۱۴۹

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** اذبنا یعرفون وعده و وعید وصراطه وغایته وجودهم وبنا یحتج الله تعالی علیهم یوم القیامة لئلا یقولوا انا کنا عن هذا غافلین

اصول کافی از کتاب التوحید؛خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۷۶]

۲۳۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۱۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** فقال لایا فضیل ان الله اذا اراد بعبد خیراً القصد اخراجه من الشقاوة تفضلا ولطفا امر ملکا فاخذ بعنقه فادخله فی هذا الامر طایعا اذا لم یبلغ اللطف حد الکمال اوکارها اذا بلغه و لم یبلغ حد الجبر عندنا منفی

کتاب عقل و توحید؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور سبز، ۴۵۲گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۴۸]

۲۴۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۱۹

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** فقال لایا فضیل ان الله اذا اراد بعبد خیراً لقصد اخراجه من الشقاوة تفضلا و لطفا امر ملکا فاخذ فادخله فی هذا الامر طایعا اذا لم یبلغ اللطف حدالکمال او کارها اذا بلغه و لم یبلغ حد الجبر لان الجبر عندنا منفی

کتاب عقل و توحید؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ یادداشت حسین بن یوسف الله وردی سال ۱۳۵۸ بر تملک کتاب؛ جلد: مقوا، ۲۵۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۴۸]

۲۴۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۰۹

آغاز: برابر کتاب التوحید؛ **انجام:** فقال لایا فضیل ان الله اذا اراد بعبد خیراً لقصد اخراجه من الشقاوة تفضلا ولطفا امر ملکاً فاخذ بعنقه فادخله فی هذا الامر طایعا اذا لم یبلغ اللطف حد الکمال او کارها اذا بلغه و لم یبلغ حد الجبر لان الجبر عندنا منفی.

کتاب توحید؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین عبده اسماعیل ۱۲۳۰» (مربع)، «المهدی من اهتدیت ...»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، (ترنج با سجع «السلطان ابوالحسن علی بن موسی الرضا»)، ۱۶۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۴۷]

۲۴۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۷۲۴

آغاز: برابر کتاب الحجة؛ **انجام:** بل الخیرية و عدمها باعتبار المغفرة و عدم القبول، هذا آخر ما أردنا شرحه من کتاب الایمان و الکفر ...

جلد اول کتاب و اصول را دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشانیهای «خلیل» و «اسماعیل» و «وافی» و جز اینها؛ تاریخ وقف: ۱۲۵۲؛ جلد: تیماج قرمز، ۴۲۵گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۳×۳۶/۵سم [ف: ۷ - ۲۸۷]

۲۴۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۴۸

آغاز: برابر کتاب الدعاء؛ **انجام:** برابر

کتاب الدعاء و کتاب فضل القرآن و کتاب العشره و کتاب الروضه؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج زرشکی، ۴۰۰گ، ۲۳سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۵ - ۱۸۷]

۲۴۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۴۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لا یقدح عدم علمه فی صحتها لان الواجب

از اول کتاب تا اواخر باب اختلاف حدیث؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ واقف: مهدی سبزواری، ربیع الثانی ۱۱۱۲؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴/۵سم [ف: ۵ - ۱۸۸]

۲۴۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۴۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** لان الجبر عندنا منفی

از اول تا آخر کتاب «عقل و توحید»؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۶۵گ، ۲۹سطر، اندازه: ۲۲×۳۳سم [ف: ۵ - ۱۸۶]

۲۴۶. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۳۰۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** ولم یبلغ حد الجبر لان الجبر عندنا منفی کمل کتاب العقل و التوحید من کتاب الکافی یتلوه الحجة الجزء الثانی.

از اول تا آخر کتاب توحید؛ خط: ثلث، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، مقابله شده، محشی از یوسف که احتمالاً پسر مؤلف می‌باشد، این حواشی مفصل و به خط خود محشی می‌باشد؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۹۵گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۸×۳۵سم [ف: - ۲۱۳]

۲۴۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۵۱۳

آغاز: برابر کتاب الدعا؛ **انجام:** برابر

شرح کتاب‌های دعا، فضل قرآن، عشرة از اصول کافی و تمامی کتاب روضه؛ خط: نسخ، کا: ابوالفتح بن سید محمد حسینی خوراسکانی، بی‌تا؛ مصحح؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۶۹گ، ۳۳ سطر (۱۱×۲۳)، اندازه: ۱۸/۲×۳۰سم [ف: ۱۹ - ۱۳۷]

۲۴۸. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۷۰۳

بخش روضه کافی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: نزدیک عصر مؤلف؛ مصحح؛ جلد: تیماج سبز، ۲۹۱گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۵سم [ف: ۵ - ۱۱۳]

۲۴۹. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۹۵

آغاز: القاصرة عن ادراک حقیقة صفاته

کتاب العقل و التوحید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: نزدیک عصر مؤلف؛ افتادگی:آغاز؛مهر:«عبده محمد باقر بن محمد حسین»(مربع)؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۷۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۱ - ۹۲]

۲۵۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۶۱۴

کتاب عقل و علم؛ خط: نسخ، کا: دختر مؤلف، بی‌تا؛ در پایان نسخه چنین آمده: «کتبته الامة الفقیرة الحقیرة المحتاج الی الله الغنی زکی بنت مولانا محمد صالح مازندرانی غفرالله له ...»؛

۱۷۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۱ - ۱۵۶]

۲۵۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۹۳۹

قطعه‌ای از کتاب الحجه پس از آن مقداری از جلد ششم بحار پس از آن قطعه‌ای از کتاب العقل و التوحید گویا شرح ملا خلیل قزوینی به مناسبت شباهت خط و کاغذ یکجا صحافی شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۲۲۲گ، اندازه: ۱۹/۵×۳۱سم [ف: ۲۰ - ۲۷۹]

۲۵۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۶۲۹

کتاب الروضه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: نزدیک عصر مؤلف؛ مهر «عبده عبد الجواد بن محمد علی» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۵۲۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵/۵سم [ف: ۲۵ - ۲۴]

● شرح الکافی = شرح فروع الکافی / شرح حدیث / عربی

š.-ul-kāfī = š.-u forū'-il-kāfī

مازندرانی، محمد هادی بن محمد صالح، - ۱۱۲۰ قمری

māzandarānī, mohammad hādī ebn-e mohammad sāleh (- 1709)

وابسته به: الکافی؛ کلینی، محمد بن یعقوب (-۳۲۹ق)

تاریخ تألیف: ۱۱ ربیع الاول ۱۰۹۶ق

شرح نسبتاً مفصلی است بر کتاب کافی مرحوم کلینی با ایراد روایات مناسب و اقوال فقهاء در هر باب. این شرح بنا به گفته الذریعه فقط بر بخش فروع کافی نگاشته شده است.

آغاز: بسمله، کتاب الطهارة. الکتاب فعال من الکتب و هو الجمع سمی به المکتوبات المخصوصة لاشتمالها علی المسائل المتکثرة و هو ایضا مصدر مزید من المجرد ...

[دنا ۶/۹۸۶ (۸ نسخه)؛ الذریعة ۳۸/۱۳ و ۲۸/۱۴ رقم ۱۵۸۹]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۴۵۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** لانا نقول الامر بقضاء الصلوة ایضاً من باب الندب و الاستحباب و منها غسل قاضی صلاة الکسوف و الخسوف اذا ترکها متعمداً مع استیعاب القرض فقد حکی العلامة

از آغاز کتاب الطهارة تا پایان کتاب الجنائز؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، با خط خوردگی و اضافات؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۲]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۲۳۰

آغاز: بسمله. الحج بفتح الحاء و کسرها و کذا الحجة فی اللغة القصد و شرعا قصد بیت الله الحرام لاداء مناسک مخصوصة و قیل هو القصد الی مشاعر مخصوصة لاداء مناسک مخصوصة؛ **انجام:** و فی الروضة کرامات عجیبة بل معجزات غریبة. لقد وقع الفراغ من اتمام هذا المجلد فی یوم الثلثا الثانی عشر من شهر رمضان المبارک من شهور سنة ۱۱۰۶ علی ید مؤلفه محمد هادی بن محمد صالح المازندرانی.

کتاب الحج و الزیارات؛ خط: نستعلیق ریز، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲ رمضان ۱۱۰۶ق؛ در ص ع آمده «شرح فروع در سه مجلد خط مؤلف رحمه، قیمت بیست و دو قران» (به سیاق)، سرگذشت او به خط دارنده نسخه یحیی بن محمد شفیع اصفهانی در ذیحجه ۱۳۰۳در ص ع هست؛کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۱۲۴گ، ۲۳ سطر (۹/۵×۱۸)، اندازه: ۱۷/۵×۲۵/۵سم [ف: ۱۵-۴۱۶۷]

۳. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۴۲

نخستین عنوان «باب اطلاق القول با نه شیء» و بازپسین عنوان «باب الاستطاعة» است از کتاب العقل و التوحید؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام آغاز در شرح حدیث فرجه و انجام در استطاعت افتاده [نشریه: ۷ - ۱۸۴]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۳۵۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** قال لا یوم الحضری المسافر الحضری فان ابتلی شیء من ذلک فامر قوما حاضرین فاذا اتم رکعتین سلم ثم اخذ بید بعضهم فقدمه فافهم و ...

از طهارت است تا نیمه‌های صلاة المسافر؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ با یادداشت عبدالحسین بن محمد رحیم در جمادی الثانی ۱۳۲۹ در شناساندن شارح؛ واقف: سید محمد رضوی خراسانی، ۱۲۸۳؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سرخ، ۲۴۵گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۹/۳×۳۰/۲سم [ف: ۱ - ۳۱۴]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۸۴۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اسقنابکا سهم و الحمدلله رب العالمین ... المعصومین و انا العبد محمد هادی بن محمد صالح المازندرانی تم فرغت من تحریر هذه النسخة بعد المراجعة با الاصل فی شهر محرم الحرام ۱۱۱۴.

طهارت است و خبائز؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۱۴ق؛ از روی نسخه اصل؛ محشی با نشان «منه عفی عنه»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۲۰۰گ، ۱۶ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۸ - ۴۳۸]

۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۹۴۲

آغاز: بسمله المخصوصة لاشتمالها علی المسائل المتکثرة و هو ایضا مصدر مزید مشتق من المجرد لموافقته له فی الحروف الاصلیة والمعنی او لطهارة مصدر طهر بالضم و هی لغة؛ **انجام:** فقال الاتسمعون ان الله لایعذب بدمع العین و لایحزن القلب ولکن یعذب بهذا و اشار الی لسانه او یرحم قد فرغت من شرح ... و اوردنا حوضهم ... و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله المعصومین.

شرح کتاب طهارت و جنائز فروع کافی؛ خط: نسخ، کا: محمدجعفر بن حاجی محمد قلی، تا: ربیع الثانی ۱۱۳۱ق، حسب فرموده آقا محمد حسین؛ مهر: کتابخانه مجدالدین؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۹۱گ، ۱۹ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۳ - ۱۲۹۴]

۷. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۱۶۵

آغاز: کتاب الزکاة الزکاة تطلق لغة علی النما و علی الطهارة یقال زکا المال اذا نما و قال تعالی شأنه: «اقتلت نفساً زکیة» و شرعاً القدر المعلوم من المال الواجب

شرح کتاب زکات، صوم و حج؛ خط: نسخ؛ کا: ناصر بن احمد بن علی بن جعفر بحرانی زنوزی؛ تا: جمعه ۱۳ جمادی الثانی ۱۱۳۴ق، به امر عموی خود شیخ یوسف بن مقدس علی بن جعفر بحرانی زنوزی در شاه جهان آباد؛ مصحح؛ مهر: «عمادالدین» (مربع)؛ جلد: تیماج شتری مذهب، ۲۶۴گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱ - ۱۲۳]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۹۶۹

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳ - ۲۱۴]

● **شرح الکافی** / شرح حدیث / فارسی

š.-ol-kāfī

قزوینی، محمد مهدی بن علی اصغر، - ۱۱۲۹ قمری

qazvīnī, mohammad mahdī ebn-e ʻalī asqar (- 1717)

وابسته به: الکافی؛ کلینی، محمد بن یعقوب (-۳۲۹)

تاریخ تألیف: شوال ۱۰۶۴ق

شرح روضه است.

آغاز: بسمله. الحمدلله جامع الشتات مؤلف المتفرقات ... و بعد فیقول ... ابن علی اصغر محمد المدعو بمهدی القزوینی.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۹۴۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** به انجام رسید کتاب الروضة و سپاس الله راست ... فی اوائل شوال سنة اربع و ستین و الف الهجریة.

شرح روضه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲ ربیع الثانی ۱۰۸۴ق، جا: قزوین؛ مقابله کرده محمد حسین بن افضل بیک در ۱۹ شوال ۱۱۲۴؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سرخ، ۵۸۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۷/۵سم [ف: ۳ - ۵۱۶]

● **شرح الکافی** / شرح حدیث / عربی

š.-ul-kāfī

بختیاری حویزی، یعقوب بن ابراهیم، - ۱۱۵۰ قمری

baxtīyārī hovayzī, yaʻqūb ebn-e ebrāhīm (- 1738)

وابسته به: الکافی؛ کلینی، محمد بن یعقوب (-۳۲۹)

نسخه از این شرح که مشتمل بر ابواب زکات تا اواخر اطعمه و اشربه است در کتابخانه مدرسه بروجردی در نجف معرفی شده (الذریعه ج۱۴ ص ۲۸)، بنابراین شرح مزبور که به خط خود شارح تحریر شده از کتب کمیاب و نادر الوجود و ممتاز می‌باشد.

اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۲۸۷۸

فروع: کتاب صلوة و طهارة؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: چهارشنبه ۲۵ ذیحجه ۱۱۱۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۳۳۱ص، ۱۹ سطر (۱۱×۱۹)، اندازه: ۱۹×۲۹سم [ف: ۱ - ۲۶۵]

● **شرح الکافی** / شرح حدیث / عربی

š.-ul-kāfī

جیلانی، محمد رفیع بن فرج، - ۱۱۶۰ ؟ قمری

jīlānī, mohammad rafīʻ ebn-e faraj (- 1747)

وابسته به: الکافی؛ کلینی، محمد بن یعقوب (-۳۲۹)

شرحی است بر «کافی» ثقة الاسلام کلینی که به قول شارح شرح احادیث است به حدیث، با نقل کلمات بزرگان و بیان بعضی لغات مشکله و شرح روات احادیث و ... و در ضمن اشعاری مناسب مطلب از خود افزوده است.

[الذریعة ۲۸/۱۴ رقم ۱۵۸۸]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۰۹۴

آغاز: الحمدلله الحفی الکافی العالم بالجلی والخافی والصلاة علی النبی الصفی الصافی والولی الوصی الوافی؛ **انجام:** قوله فی الظهور التی فیها ذکر الله فی القاموس فی فصل الظاء المعجمة الظهور بالتحریک متاع البیت

از ابتداء تا پایان کتاب العشرة؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، در عصر مؤلف؛ مصحح، با دو نوع امضای بلاغ، محشی با عنوان «منه مدظله العالی»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۳گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۰]

● **شرح الکافی** / شرح حدیث / عربی

š.-ul-kāfī

احمد شریف بن مولی کمال شیرازی، ق۱۲ قمری

ahmad šarīf ebn-e mawlā kamāl-e šīrāzī (- 18c)

وابسته به: الکافی؛ کلینی، محمد بن یعقوب (-۳۲۹)

اهدا به: شاه سلطان حسین صفوی

نسخه شرح کتاب التوحید است و در روز سه‌شنبه دهه اول ربیع الاول ساخته شده است.

آغاز: بسمله. و به ثقتی. الحمدلله الذی جل عن مطارح اضواء الفکر جلاله ... و بعد فیقول ... ابن کمال احمد الشریف الشیرازی.

تهران؛ لغت نامه دهخدا؛ شماره نسخه:۱۷۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و صحبه الاخیار.

خط: نسخ، کا: علی بن علی شوشتری، تا: ۱۱۲۲ق؛ با سرلوح زیبا، دو صفحه نخستین حاشیه‌سازی شده با گل و بوته زرین و مجدول به زر؛ جلد: تیماج تریاکی مذهب، قطع: رحلی [نشریه: ۳ - ۵۵]

● **شرح الکافی = حدیث الحر و البرد** / شرح حدیث /

عربی
š.-ul-kāfī = ḥadīṯ-ul-ḥarr-i wa-l-bard

حسینی عاملی، محمد شفیع بن محمد، ق۱۲ قمری
hoseynī ʻāmelī, mohammad šafīʻ ebn-e mohammad (-18c)

وابسته به: الکافی کلینی، محمد بن یعقوب (-۳۲۹)
در آن تنها حدیث الحر و البرد را شرح کرده و این نسخه را به خط خود در ۱۱۱۵ق نوشته است.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۷۰۸
آغاز: بسمله، یا نور النور لک الحمد و الثناء یا جلی الظهور انت المبدء و المنتهی ... و بعد فیقول ... [ابن] بهاء الدین محمد محمد شفیع الحسینی انی لما تشرفت بمباحثة کتاب روضة الکافی للشیخ؛ **انجام:** لا یمنع من صحة الاحکام بحسب الغلبة هذا آخر ما تیسر ایراده فی توضیح الخبر مما افاض علی من الطاف الخالق الاکبر. کتبه بیده ابن بهاء الدین محمد طاب ثراه محمد شفیع الحسینی فی سنة ۱۱۱۵.
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۱۱۵ق؛ مهر: محمد هادی حسینی (چهارگوش)؛ با ستایش محمد خلیل از این کتاب؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۳۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۹×۲۲/۵سم [ف: ۱ - ۳۱۴]

● **شرح الکافی = التعلیقات** / شرح حدیث / عربی
š.-ul kāfī = taʻlīqāt

نوری، محمد حسین بن یحیی، ق۱۲ قمری
nūrī, mohammad hoseyn ebn-e yahyā (- 18c)

وابسته به: الکافی؛ کلینی، محمد بن یعقوب (-۳۲۹)
تاریخ تألیف: شب ۲۰ صفر ۱۰۹۶ق
از محمد حسین بن یحیی نوری شاگرد مجلسی و گزین‌کننده از کتاب صلاة بحار در ۱۱۲۷ق که در شب ۲۰ صفر ۱۰۹۶ ساخته و گویا «التعلیقات» نامیده می‌شود.
[الذریعة ۱۸۲/۶ و ۹۶/۱۳]

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۰
آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین و الصلاة و السلام علی اشرف المقربین محمد و آله الطیبین ... اما بعد فیقول المحتاج الی رحمة ربه الغنی محمد حسین بن [یحیی] عفی الله عنهما؛ **انجام:** حتی یبعث الله رجلا منا وهو المهدی المنتظر الموجود عندنا و بوجوده قامت الدنیا جعلنا الله من انصاره و اعوانه و رزقنا رویة دولته و ادراک زمانه بمحمد سید المرسلین و خاتم النبیین و آله الهادین و المهدیین و الحمدلله رب العالمین تم شروع الروضة بعون الله و توفیقه ...
کتاب الروضة؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵ سطر (۱۲/۵×۲۰/۵) [ف: - ۷۸۱]

● **شرح الکافی** / حدیث / عربی
š.-ul-kāfī

گیلانی، نظر علی بن محسن، - ۱۲۱۷ قمری
gīlānī, nazar ʻalī ebn-e mohsen (- 1803)

وابسته به: الکافی؛ کلینی، محمد بن یعقوب (-۳۲۹)
شرح متوسط (از نظر حجم) و متینی است بر کتاب توحید از کتاب اصول کافی مرحوم کلینی که گاهی هم متعرض بحث در رجال حدیث می‌شود. مؤلف در استفاده از مبانی کلامی و فلسفی حد وسط را انتخاب نموده، و از مرحوم ملا صدرا به عنوان «صدر الحکما» نقل می‌کند.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۱۴۴
آغاز: فنقول، قال المصنف طاب ثراه، کتاب التوحید، اعلم انک ستعلم ان للتوحید معان متعددة؛ **انجام:** و هذا آخر ما اردنا من شرح الروایات و تاویل الاحادیث و الایات مع نهایة تشویش الباب و کمال الاستعجال
خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: احتمالاً ۱۲۰۶ق؛ مصحح، محشی، مقابله شده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: ساغری مشکی، ۱۸۷گ، ۲۴ سطر (۹/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۲۸-۲۰۹]

● **شرح الکافی = التعلیق علی الکافی = الفهرس الموضوعی للکافی** / حدیث / عربی
š.-ul-kāfī = at-taʻlīq-u ʻala-l-kāfī = al-fihris-ul-muwḍūʻī li-l-kāfī

آباده ای، محمد جعفر بن محمد صفی، - ۱۲۸۰ قمری
ābāde'ī, mohammad jaʻfar ebn-e mohammad safī (-1864)

مؤلف، در دیباچه کتاب، اظهار نموده که کتاب شریف کافی، از دقیق‌ترین آثار شیعه است؛ لیکن برخی از مردم از بعضی از عناوین مندرج در ذیل ابواب، اطلاع کافی ندارد. بر همین اساس، مؤلف با ذکر فهرست ابواب کتاب کافی از آغاز تا انجام، به عناوین یاد شده در ذیل باب اشاره نموده و مفاهیم آنان را یادآوری می‌کند.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۲۹۵
آغاز: الحمدلله الذی جعل العقل حجة [...] قواعد الجاهلیة من سفقة کفانة الإسلام و نفذت إرادته السریعة و رحمته الواسعة بإذهاب؛ **انجام:** و فیه أن الدنیا لا تذهب متی نبعث الله عزوجل رجلاً منها أهل البیت یعمل بکتاب الله لا یری فیکم منکراً الا إنکره تم کتاب الروضه
خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ مصحح،

دارای قلم خوردگی، وقف‌نامه مؤلف، برای اولاد ذکود خود؛ واقف: آباده‌ای، محمد جعفر بن محمد صفی؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: روغنی، مذهب، ۱۰۰گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۳۶ - ۱۲۳]

● **شرح الکافی** / شرح حدیث / عربی

š.-ul-kāfī

لنکرانی، عبدالعزیز، ق۱۳ قمری

lankarānī, ‘abd-ol-‘azīz (- 19c)

وابسته به: الکافی؛ کلینی، محمد بن یعقوب (-۳۲۹)

تألیف شیخ عبدالعزیز ترک لنکرانی مجاور بقعه متبرکه مشهد که در آنجا مدفون است.

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۳۳

اصول است؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن مشکی، ۴۳۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۴سم [ف: ۱ - ۳۱۶]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۵۴۸

جلد ۲، از باب ۲۲ کتاب التوحید (باب النوادر) تا باب دهم کتاب الحجة، حدیث ۴۹۹ بدین‌گونه: «الالواح القدریة یعنی قلوب الملائکة العمالة - و احسانا منه الی و لا اله الا هو»؛ خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: آغاز قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سیاه، ۳۰۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۶سم [ف: ۱ - ۳۱۶]

● **شرح کافی** / فلسفه، حدیث / فارسی و عربی

š.-e kāfī

تقوی بهبهانی، ضیاء الدین، ۱۳۲۰ - ۱۳۸۸ قمری

taqavī behbahānī, zīyā’-od-dīn (1902 - 1968)

وابسته به: الکافی؛ کلینی، محمد بن یعقوب (-۳۲۹)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۷۴۹

آغاز: بسمله تعالی، ق الشیخ فی الشفا ان العلوم؛ **انجام:** معلولا للاخر بلی کلاهما معلولان لعله ثالثه.

خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴ [رایانه]

● **شرح الکافی** / شرح حدیث / عربی

š.-ul-kāfī

نجفی، هاشم

najafī, hāšem

وابسته به: الکافی؛ کلینی، محمد بن یعقوب (-۳۲۹)

در این شرح با عناوین «السند» و «اللغة» و «المتن» احادیث شرح شده و در قسمت اخیر به گفته‌های بزرگان از محدثین و فقها اشاره می‌شود و گاهی در آنها رد و ایراد می‌کند.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۵۴۱

قطعه‌ای از کتاب طهارت می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ تملک: عبدالنبی بن حاج علی کاظمی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۲ - ۱۱۸]

● **شرح الکافی** / شرح حدیث / عربی

š.-ul-kāfī

وابسته به: الکافی؛ کلینی، محمد بن یعقوب (-۳۲۹)

ناشناخته:

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۱۲

آغاز: بسمله و به نستعین، کتاب الایمان و الکفر قدم الایمان لانه الاصل و الاهم و المقصود ... قوله باب طینة المؤمن و الکافر ... طینة الرجل خلقه واصله یقال طانه الله علی طینته؛ **انجام:** و قد اشار (ع) الی ان صدور الذنب من المؤمنین مبنی علی المصلحة.

شرح کتاب ایمان و کفر از جلد اول کتاب اصول کافی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: محمد علی پاک زمان؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۸۵گ، ۲۱سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۸×۲۴/۵سم [ف: ۱ - ۳۷۳]

۲. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۳۹۳

گزارشی است از بخش الروضة از الکافی کلینی از شارحی که وی را بعجالة نشناختم،ظاهراً شرح ارزنده و در خور اعتنایی است؛ کا: محمد زمان شهمیرزادی، تا: ۱۰۸۸ق [اوراق عتیق: ۱ - ۲۴۶]

۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۶۲-عکسی

آغاز: کتاب الطهارة. باب طهور الماء. قال ابوجعفر محمد بن یعقوب الکلینی تغمده الله ... حدثنی علی بن ابراهیم بن هاشم عن ابیه عن النوفل عن السکون عن ابی عبدالله علیه السلام. قال قال رسول الله (ص) الماء یطهر و لایطهر. «محمد بن یحیی» و غیره عن محمد؛ **انجام:** تسعة فی التجارة و واحدة فی غیرها. تم الکتاب المعیشة من الکافی تألیف ابوجعفر ... الکلینی ... محمد کاظم ...

خط: نسخ خوش، کا: محمد کاظم بن جهانگیر، تا: رجب ۱۰۹۸ق؛ محشی؛ واقف: محمد باقر علی رضا؛ ۹۷۴ص، ابعاد متن: ۱۲/۲۵×۲۳، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱ - ۲۳۵]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۸۱۶

آغاز: و یمحو اذا شرط بشرط مثلا عمره بثلاثین سنة؛ **انجام:** قال (ع) اریدان اعرف منزلک فانظر الیه قال هذه طریق منزلی وجه البحر (کذا).

مختصر، خلاصه و گزیده شرح ملاصالح مازندرانی است که حاوی کتب دعا، فضل القرآن، عشرة و روضه است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: فاضلخان، ۱۰۶۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج زرشکی، ۱۵۳گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۱/۷×۱۸/۵سم [ف: ۱۴ - ۳۰۲]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۰۷۴

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از پوراندخت اربابی [رایانه]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۹۶۲

توحید؛ بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از امرالله صفری [رایانه]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۹۸۵

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]

۸. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۳۳۹

آغاز: تنبیه هذا هو الاصل و الافضل و التأخیر رخصة و عن عبدالله بن سنان عن ابی عبدالله علیه السلام انه قال فی الرجل یخرج زکاته ... باب الاتجاربها او بمال هی فیه و عزلها؛ **انجام:** باب اوانی الخمر ... سألته عن الدن یکون فیه الخمر هل یصلح ان یکون فیه الخل او ماء او زیتون قال اذا غسل فلابأس تنبیه الغسل مطلق

(فروع). کتاب الزکاة - اطعمه واشربه. شرح مزجی مختصری است بر فروع کافی، بدین صورت که در ابواب مختلف، حدیثی که نیاز به توضیح دارد را می‌آورد و با عنوان «تنبیه» بیان مختصری درباره حدیث ارائه می‌دهد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی با نشان «منه»؛ جلد: مقوا سبز، ۲۶۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف مخ - ۱ - ۲۹۹]

● شرح الکافی / شرح حدیث / فارسی

š.-ol-kāfī

وابسته به: الکافی؛ کلینی، محمد بن یعقوب (-۳۲۹)

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۵۱۸-۱۸/۳۸

آغاز: باب البر بالوالدین، این بابی است در بیان فضیلت نیکی کردن به پدر و مادر و مصنف در این باب بیست و یک حدیث ذکر کرده؛ **انجام:** و هر چند در این مقام سخنهای بسیار باقی است ولیکن چون اطناب باعث ملال بود اکتفا باین قدر نمود

جزء سوم از مجلد اول کتاب است و از باب البر بالوالدین شروع شده و به باب الاصرارعلی الذنب ختم می‌گردد. ترجمه و شرح مختصری است بر کتاب «کافی» ثقة الاسلام کلینی، در این شرح اول متن عربی حدیث با عنوان «حدیث» پس از آن ترجمه تحت اللفظی با عنوان «ترجمه» و شرح مختصر با عنوان «توضیح» آمده؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، با خط‌خوردگی،محشی با امضای«منه»؛تملک:ابوطالب حسینی؛جلد: تیماج زیتونی، ۱۱۰گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۶۴۹]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۰۳۷

انجام: اوبری است از آنچه او را انداخته اند بآن.

این مجلد یکی از مجلدات ترجمه‌ای است که میر حسین نامی از یکی از شروحی [با ملاحظه دیباچه و سبک نگارش کتاب به نظر می‌رسد که این کتاب خود شرحی است مستقل به فارسی نه ترجمه شرحی دیگر] (عبدالحسین حائری) که بر فروع کافی نوشته‌اند کرده است و در آغاز تنها چنین نوشته شده: «کتابخانه الحجة این جزو ثانیست که کتاب چهارم است از کتب کافی بعد از کتاب عقل و علم و توحید تصنیف ابی حنیفه [این نسخه به طوری‌که یادداشت پشت برگ اول نشان می‌دهد، در دست زنی از پیروان اهل سنت و جماعت بوده و به نظر می‌رسد که این زن عالماً یا جاهلا ابوجعفر را تبدیل به ابی حنیفه کرده از آنجاکه علائم حک و اصلاح نیز به چشم می‌خورد] (عبدالحسین حائری) محمد بن یعقوب کلینی قدس سرهما بترجمه میر حسین احسن الله الیهاواتی کتابهما بیمینهما در بیان احتیاج بسوی حجت ظاهره از انبیا و اوصیا و در این کتاب هفتاد و هشت بابست مشتمل بر یک هزار و چهل و یک حدیث» در پایان نسخه کاتب نوشته است «تمام شد جزء ثانی از کتاب کافی» از این قرار این ترجمه لااقل مجلد دیگری که پیش از این است باید داشته باشد. درباره مترجم به هیچ وجه اطلاعی به دست نیامد زیرا کسی که به نعت یا تخلص حسینی معروف باشد یکی امیر حسین بن عالم هروی متخلص به حسینی شاعر و عارف مشهور اواخر قرن هفتم اوایل قرن ششم است و دیگر قاضی حسین بن معین الدین میبدی شارح معروف دیوان حضرت امیر(ع) و مؤلفات دیگرست که در نیمه دوم قرون نهم می‌زیسته و دیگر حسین بن اسماعیل حسینی است که شرح دیگری به نظم و نثر بر دیوان حضرت امیر (ع) نوشته و در قرن دهم می‌زیسته و دیگر حاج محمد حسین بن محمد حسن شیرازی متخلص به حسینی شاعر معروف اوایل قرن سیزدهم متولد در ۱۱۸۴ و متوفی در ۱۲۴۹ است که اشترنامه و الهی نامه و خمسه او معروف است و ظاهراً از هیچ یک از این چهارتن نیست و اگر از یکی از ایشان باشد بیشتر می‌نماید که از امیر حسین هروی باشد زیرا که سبک انشاء این ترجمه قرن ششم را می‌رساند. این مجلد شامل هفتاد و هشت باب است و به مبحث غیبت منتهی می‌شود؛خط:تحریری،بی‌کا،تا: قرن ۱۲؛ خط و کاغذ معمول قرن دوازدهم هندوستان؛ کاغذ: هندی شکری، جلد: میشن سرخ، ۲۹۵ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۵/۵سم [ف: ۶ - ۳۴]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۲۳۴/۱۱

آغاز: حدیث اول: سألت ابا عبدالله (ع) عن الروح التی فی آدم؛ **انجام:** امام علیه السلام ذکر کرد مثل آنچه را که مذکور شد از آیت دان بر حفظ

دقت: این قسمت از صفحه ۲۰۱ شروع می‌شود تا انتهای صفحه ۲۰۲ می‌آید بعد از حاشیه ۲۰۳ بقیه مطلب می‌آید تا حاشیه اول صفحه ۲۲۷، در اینجا چهار حدیث از کتاب التوحید اصول کافی (= باب بیست و یکم) راجع به روح آمده و سپس شرح شده بعد هفده حدیث مختصر در بدا از کتاب توحید (باب بیست و چهارم) نقل گردیده است و بالاخره مطالبی از باب‌های بیست و سوم و دوم بیان شده است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ کاغذ: ترمه اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۲۴ سطر (۱۹×۲۹)، اندازه: ۲۵×۳۸سم [ف: ۵ - ۳۵۴]

● **شرح الکافی (مقالة من ...)** / شرح حدیث / عربی
š.-ul-kāfī (maqālt-un min ...)
وابسته به: الکافی؛ کلینی، محمد بن یعقوب (-۳۲۹)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۸۳/۳۳
آغاز: بسمله اعلم ان ظاهر هذا الخبر فناء جمیع المخلوقات عند انقضاء العالم؛ **انجام:** سیاتی عمدة الاخبار المتعلقة بتلك المباحث فی کتاب الایمان و الکفر
شاید شرح اصول کافی از ملاصدرا باشد؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۱۱ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۵۶ص (۳۸۲-۴۳۷)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۳۲ - ۲۲۱]

← شرح الکافیة > الموشح فی شرح الکافیة
← شرح الکافیة > حاشیة الکافیة
← شرح الکافیة > شرح اللغز
← شرح الکافیة > غایة الاختصار
← شرح الکافیه > الفوائد الشافیة علی اعراب الکافیة
← شرح کافیة > الجمل
← شرح کافیة > الصنایع
← شرح کافیه > الوافیة فی شرح الکافیة
← شرح کافیه > تحفة الراغب
← شرح کافیه > جامع الغموض و مخزن الاسرار و منبع الفیوض
← شرح کافیه > شرح دیباجة الکافیة

● **شرح الکافیة** / نحو / عربی
š.-ul-kāfīya
ابن حاجب، عثمان بن عمر، ۵۷۰؟ - ۶۴۶ ؟ قمری
ebn-e hājeb, o'smān ebn-e 'omar (1175 - 1249)
وابسته به: الکافیة فی النحو = المقدمة الکافیة فی النحو = کافیة ذوی الادب فی علم کلام العرب؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)
شرح بر کافیه. مؤلف و شارح یک تن است. گویا از خود ابن الحاجب چه در آن آمده است: «الشرح للمصنف»، عنوان‌ها «قوله» است.
چاپ: لاهور، سنگی، ۱۳۰۵ق، وزیری، ۴۵۶ص
[دنا ۹۸۸/۶؛ کشف الظنون ۱۳۷۰/۲]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۶۹۱
آغاز: و الزنة و هذا العدل و ان کان تقدیریا اذ لیس لنا قاطعة و غالبة عدل عنهما تحقیقاً و انما وجب المصیر الیه للعلم بانهم لا یبنون الا المانع من الاعراب؛ **انجام:** و حاصل ذلک انهم قدروها معدومة من اصلها بخلاف التنوین فی مثل قولک قاض و غاز فان الفصیح ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ تملک: محمد صادق به سال ۱۰۶۲ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۷گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [ف: ۲۸ - ۲۱۰]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۱۷۰
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ تملک: فتح الدین بن محمد مقیم، محمد بن محمد تقی؛ مهر: محمد بن اخی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۵۱گ، ۲۱ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۱۷ - ۴۶]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۶۹۸
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از علی جدی [رایانه]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۶۵۷
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از محمدرضا فرید تنکابنی [رایانه]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۲۹۵۰
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از نادر طاهایی [رایانه]

● **شرح الکافیة** / نحو / فارسی
š.-ol-kāfīya
ابن حاجب، عثمان بن عمر، ۵۷۰؟ - ۶۴۶ ؟ قمری
ebn-e hājeb, 'osmān ebn-e 'omar (1175 - 1249)
شرح غیر معروف کافیه ابن حاجب و چاپ نشده.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۹۱۹
آغاز: بسمله. بعد تحمید خدا، تمجید احمد، نعت آل؛ **انجام:** و شاید که لازم آید که در وسط کلمه بود و بعد از او نشاید که لازم آید جهه آن که اعراب فعل جاری بر حرف حرفی شود که کلمه دیگر است حقیقتا
بی‌کا، تا: ۷ جمادی الاول ۱۰۴۹ق؛ جلد: مقوا با روکش چرمی، ۴۵۸ص، ۱۶ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۴۷/۱ - ۳۲]

● **شرح الکافیة = شرح رضی** / نحو / عربی
š.-ul-kāfīya = š.-u raḍī
رضی الدین استرآبادی، محمد بن حسن، - ۶۸۶؟ قمری
razī-yod-dīn-e estarābādī, mohammad ebn-e hasan (-1288)
وابسته به: الکافیة فی النحو = المقدمة الکافیة فی النحو = کافیة ذوی الادب فی علم کلام العرب؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)
تاریخ تألیف: شوال ۶۸۶ق؛ محل تألیف: مدینه منوره
از میان شروح متعددی که بر کتاب مختصر و بسیار مشهور کافیه در نحو از تألیفات امام جمال الدین ابوعمر و عثمان بن عمر معروف به ابن حاجب نوشته شده، شرحی که بیش از همه مطبوع و از حیث جامعیت و تحقیق و حسن تعلیل عدیم المثل و عدیم النظیر افتاده شرح امام فاضل علامه نجم الائمه رضی الدین

محمد بن حسن استرابادی از کبار ائمه نحو و از فحول مشاهیر و معارف علمای شیعه است که چنان‌که خود در آخر کتاب تصریح کرده. بنای کتاب چنان‌که شارح علامه به طور فحوی قرار داده بر دو مجلد است که پس از بحث درباره معربات در مجلد اول و مبنیات در مجلد اخیر بلافاصله به شرح احکام هاء سکت و حرف تذکر و سین کسکسه و حرف انکار در ذیل آن پرداخته است. این شرح به‌واسطه اعتبار و اهمیت بخصوصی که داشته از همان زمان تألیف دائماً مورد توجه و مراجعه فضلا و علمای نحو و ادب بوده، به همین جهت علامه سید شریف جرجانی بر آن حواشی و تعلیقات نوشته و امام عبدالقادر بغدادی (۱۰۳۰-۱۰۹۳ق) نیز در شرح شواهد آن کتاب نفیس و مفصل و مبسوط خزانة الادب را تألیف کرده است. (غلامعلی عرفانیان) وی سه شرح بر کافیه نگاشته است: شرح کبیر که آن را «بسیط» گویند، متوسط که «وافیه» خوانده می‌شود و معمول و متداول هم همین شرح «صغیر» می‌باشد.

آغاز: الحمدلله الذی جلت آلاءوه عن ان تحاط بعال و تعالت کبریاءه عن ان تشتمل بحل تأیمت فی موامی معرفته سابلة الافهام

انجام: و لایلی هذه الزیادة هاء السکت بخلاف زیادة الانکار لان هذه انما نراد اذا لم یقصد الوقف و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع المآب و الصلوة علی رسوله و آله و متابعیه اجمعین.

چاپ: مشار عربی، ص۵۶۰؛ دو جلد استانبول ۱۲۷۵ق. و ۱۳۱۰ق؛ ۱۲۹۲ق در یک جلد؛ دو جزء در یک جلد در ایران ۱۲۶۸ ق و ۱۲۷۱ق؛ لکهنو ۱۲۸۰ق؛ قازان ۱۸۸۵م و ۱۸۹۶م؛ دارالسلطنه تبریز، سنگی، ۱۲۹۸ق، رحلی، ۳۲۷+۱صص؛ تهران، بی ناشر، ۱۲۷۵ق؛ دارالسلطنه تبریز، سنگی، ۱۲۷۴، رحلی، ۳۲۷+۱صص

[اعلام زرکلی ۳۱۷/۶؛ کشف الظنون ۱۳۷۰/۲ و ج ۲۴۹:۲؛ معجم المطبوعات -۹۴۱؛ الذریعة ۳۰/۱۴ ش ۱۵۹۷؛ کشف الحجب ۳۴۸؛ دنا ۹۸۹/۶-۹۹۳ (۱۴۶ نسخه)؛ الاوقاف العامة موصل ۲۵۳/۲]

۱. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۵۹

آغاز: بل لم استمع الی قولهم لان مطلوبهم هذا لا یلیق بحالی و لا یتأتی ادنی منه من ...

خط: نسخ، شکسته، بی‌کا، تا: ۸ ذیحجه ۶۸۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ یادداشتی از «محمد بن محمد علی خوانساری» درباره فوت مرحوم مؤلف در سنه ۶۸۶ آمده و تاریخ کتابت کتاب را همزمان با فوت مؤلف می‌داند؛ محشی با رمز «ه»،کاغذ مغز پسته‌ای، جلد: تیماج قرمز، ۱۹۵گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۷سم [ف: ۱ - ۴۶]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۷

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱ - ۳۸]

۲. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۱۰۵

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الثانی۶۸۸ق؛ مهر: «عمل ظریف محمد صحاف ۱۲۱۷»؛ جلد: تیماج مذهب، ۵۳۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴/۵سم [ف: ۱ - ۱۳۱]

۳. تهران؛ مدرسه معمارباشی؛ شماره نسخه:۵۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** ظرف زمان لاضافتها الی الجملة مما یجیء من باب ... الظروف المبینة ان شاءالله تعالی.

جلد اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۷۰۱ق، جا: الحضرة المقدسة الغرویة؛ افتادگی: وسط؛ ۳۱۰گ، ۲۳ سطر [ف: - ۶۴]

۴. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۳۱۰

خط: نسخ، کا: اوحد بن احمد سیواسی، تا: ۱۴ ذیقعده ۷۲۹ق؛ قطع: وزیری [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۷]

۵. گلپایگان؛ کتابخانه حجة الاسلام گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۲

آغاز: و النقل عن الظاهریة بمنعه فی القرآن و الحدیث نقله الامام عن ابن داود الظاهری؛ **انجام:** فان تعلقه بمتعلقاته لا یوجب اثراً فضلاً عن کونه مختلفاً لم استشهد

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ ۱۱۹گ، ۲۵سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: - ۶۸]

۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴

آغاز: بسمله. قال الشیخ العلامة اوحد عصره حجة العرب و فخرهم جمال الدین ابوعمر و عثمان بن ابی بکر المالکی المعروف بابن الحاجب ره قوله: لفظ وضع لمعنی مفرد، قوله لفظ یشتمل الکلمة و غیرها لانه لما یتلفظ به سواء؛ **انجام:** نون التاکید خفیفة ساکنة ثقیلة مفتوحة مع غیر الالف الی آخره هی نون التی یلحق آخر صیغ الامر و المضارع لتاکدهما و هی خفیفة ساکنة ... و ما کانوا حذفوه لاجلها من حرف علة او حرف

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان «س، ح، امالی، شرح المفصل»؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۱۸۶گ، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [ف: - ۵۸۶]

۷. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۴۸۴

از مبحث موصولات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ مجدول؛ ۱۹۰گ، اندازه: ۱۵×۲۳سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۳]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۱۶۵

خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: قرن ۸ و ۹ [مختصر ف: - ۵۰۴]

۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۱۳۱

آغاز: الرفع و النصب دون حالتی الجر؛ **انجام:** لان القسم موضع

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: سید مهدی همدانی؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوایی، ۱۱۰گ، ۲۳ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۳ - ۸۶۸]

۱۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۷۳۴

آغاز: الموصولات الموصول مالا یتم جزءاً الا بصلة وعائد انتصاب جزء علی انه خبریتم لتضمینه معنی یصیر

جلد دوم کتاب از موصولات تا آخر؛ خط: نسخ، کا: محمد بن

طاهر بن حبیب عجمی، تا: قرن ۹؛ مصحح، محشی؛ مهر: «عبده جوادبن محمدرضا» (بیضی)؛ تملک: حیدرقلی بن نورمحمدخان کابلی به سال ۱۳۶۱ و محمد شیخی بن موسی طرسوسی حسینی، محمد بن اسماعیل به سال ۱۰۲۶؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱۲گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۹×۲۷/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۴]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۱۸

آغاز: عقلا لا وضعا و بقوله لمعنی عما صیغ؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۹؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۳۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۳سم [ف: ۱۲ - ۲۱۲]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۵۳۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** نحو هذا سیفیق اذا اردت ... و تقول فی قد فعل ... قدی والی ...

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ اهدایی: رهبری، تیر ۱۳۸۱؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۱۵گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۶۵]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۴۱۶

آغاز: ... الحرکة و هی بعض [حروف] المد صارف حرف مد تاماً و إنما؛ **انجام:** إن ذلک فی المصدر معرفاً علی إنه مفعول له عند الحجازیین ...

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی احتمالاً از «میر سید شریف جرجانی»؛ کاغذ: شرقی، جلد: چرم قهوه‌ای، مذهب، ۲۹۵گ، ۳۲ سطر (۷×۱۷)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۶ - ۳۷۲]

۱۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۶۱

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: از ۸۱۲ق؛ تملک: محمود طباطبائی مورخ ۱۲۵۰ غالباً با حاشیه؛ کاغذ: سمرقندی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: ماشی، ۲۵۶گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱ - ۱۹۷]

۱۵. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۹۰

آغاز: برابر

خط: نسخ جلی، بی‌کا، تا: ۸۲۳ق؛ با کتیبه و شمسه مذهب مرصع؛ از موقوفات رمضانیه ۱۲۳۰؛ جلد: تیماج مذهب، ۳۳۰ص، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷/۵سم [ف: - ۵۵]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۵۰

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱ - ۲۸۴]

۱۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۳۲۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۸ شعبان ۸۲۸ق؛ مصحح؛ تملک: محمد اسماعیل بن محمد باقر حسینی امام جماعت مسجد جامع جدید عباسی که به سال ۱۲۰۲ به واسطه میرزا علی نقی نائب الصداره خریده، علم الهدی بن مطهر بن نورالدین بن علم الهدی بن عبدالباقی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۴۰گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۴]

۱۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۳۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: شیخ محمد بن شیخ رشیدالدین ترمذی، تا: ۸۲۹ق؛ مصحح، محشی با استفاده از کتبی همچون شرح سید شریف و تفتازانی بر مفتاح و شرح مغنی اللبیب و موشح و حاشیه چلبی بر تلویح و حاشیه هندی و با امضای «سید عبدالله» و «محرر»؛ تملک: عوض بن حاجی محمد به سال ۱۰۸۳، جعفر بن اسماعیل مدنی برزنجی به سال ۱۲۷۸ با مهر «السید جعفر البرزنجی»؛ یادداشت محمد بن طیب بن عبدالباقی به سال ۱۲۰۱ با مهر «بحمدالله که نامم شد محمد»، یادداشت احمد بن محمود؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج خردلی، ۲۸۱گ، ۲۹ سطر (۱۱×۱۸/۵)، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۱۳ - ۲۰۱]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۷۸۰

خط: نسخ، کا: محمد بن یحیی، تا: ۸۳۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: ترکی شکری، جلد: تیماج عنابی، ۳۳۲ص، ۲۸ سطر، اندازه: ۲۰×۲۷سم [ف: ۱۰ - ۱۷۶۷]

۱۹. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۱۷۲

خط: نستعلیق، کا: اسماعیل بن ابراهیم بن محمد فیروزانی، تا: پنج‌شنبه ۱۸ رمضان ۸۳۱ق، جا: یزد؛ اهدایی: ورثهٔ شیخ عباس مرشد؛ ۳۹۶گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲/۵سم [ف: ۱ - ۱۴۳]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۴۲۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سلخ رجب ۸۳۹ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۲۸گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۶/۵سم [ف: ۲۴ - ۱۹۴]

۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۰۷۱

خط:نستعلیق،کا:محمد بن الیاس بخاری،تا: ۸ ذیحجه ۸۴۰ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۷۶گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶/۵سم [ف: ۲۶ - ۵۱]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۵۹۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عطاءالله بن محمد بن نظام حسینی یمنی، تا: ۸۴۲ق؛ مصحح؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج لیمویی، ۷۰۲ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۵۱/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۵۵۹]

۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۰۹۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: آدم بن عبدالله السغناقی، تا: ۱۵ رمضان ۸۴۶ق، جا: مدرسه والدة السلطان المرحوم سلطان ابراهیم؛ مجدول مذهب، با کتیبه مرصع، محشی از مؤلف به امضاء «منه»؛ تملک: حسین بن محمد شریف خوانساری، میرزا رحیم اشرفی که به ابوالفضل ساروی بخشیده، امین الدین محمد بن سیف الله بن کمال الدین بن محمد الشریف لغازه بیابانکی، محمد بن زین العابدین بن باقر حسینی به تاریخ ۹۴۶؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۹۲گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۲۵ - ۱۰۱]

۲۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۶۰۵

آغاز: التعریف و التنکیر فامثلة الکل من الکل؛ **انجام:** برابر از دو ورق مانده به آخر قسم معربات شروع شده به آخر کتاب ختم می‌شود؛ خط: نسخ، کا: ابوبکر بن ابراهیم ازاری، تا: ۸۴۶ق، جا: تبریز مدرسه داودیه؛ محشی از ایضاح و نقره‌کار؛ واقف: سید محمد باقر مولوی عربشاهی سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: حنایی روشن، جلد: تیماج خرمایی، ۲۳۱گ، ۲۷ سطر (۹×۱۸/۵)، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۱۲ - ۲۰۹]

۲۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۵۴۰

جزو یکم؛ خط: نسخ، کا: فضل بن سلیمان بن ابراهیم تمیمی شافعی، تا: جمعه ۵ جمادی الاول ۸۴۸ق، جا: مسجد اقصی، برای برادر دینی خود قاسم ابی ثابت از گروه سعدی شیخ شهاب الدین احمد بن حسین بن رسلان شافعی؛ تملک: ابراهیم شکوری طرابلسی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰۰گ، ۱۷ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱۷ - ۱۵۷]

۲۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۵۴۱

جزو دوم است و می‌رسد به «کم» و پیش از «الظروف فیها ما قطع عن الاضافة»؛ خط: نسخ، کا: فضل بن سلیمان بن ابراهیم تمیمی شافعی از عرب عابد، تا: ۲ رجب ۸۴۸ق، برای شیخ زین الدین قاسم ابی ثابت از یاران بهاءالدین احمد بن سلیمان ملك المشایخ شام که در حسینیه روبه‌روی جامع اقصی می‌نشسته؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۰۰گ، ۱۷ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱۷ - ۱۵۷]

۲۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۵۰۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قیام فیصح أن یکون مبتداء بخلاف اسم الفعل فإنه لا معنی للاسمیة.

خط: نسخ و ثلث، کا: یحیی بن داود بن ظفر بن کرکی، تا: پنج‌شنبه ۲۴ محرم ۸۵۳ق؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ طبق وصیت مرحوم حجة الاسلام رستم قفقازی وقف کتابخانه آیت الله مرعشی گردیده؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۳۸۲گ، ۱۹-۲۳ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۳۱ - ۵۴۵]

۲۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۴۶۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر جمادی الثانی ۸۵۶ق؛ مجدول، مصحح، محشی، مقابله و تصحیح کتاب توسط محمد بن اسعد صدیقی دوانی انجام گرفته چنان‌که در صفحه آخر به تاریخ چهارشنبه نوزدهم جمادی الاول ۸۸۸ می‌نویسد؛ تملك: رضی الدین محمد بن شمس الدین علی الحسنی الرازی، نظام الدین احمد مشهور به امیر قاضی بن مسعود حسنی؛ صحافی شده توسط قوام الدین محمد الحسنی السیفی در غره رمضان ۱۰۹۹ در قزوین؛ جلد: مقوایی، ۳۰۳گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۱۹ - ۲۶۳]

۲۹. قم؛ علامة طباطبائی؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، تا: اواخر جمادی الثانی۸۵۶ق؛ مقابله و تصحیح محمد بن اسعد صدیق دوانی و بر سید شریف جرجانی خوانده است، مقابله روز چهارشنبه ۱۹ جمادی الاول ۸۸۸ق به پایان رسیده، در انتها یادداشت قوام الدین محمد حسنی سیفی شاعر حلی معروف [تراثنا: س۲ش۳ - ۱۵۴]

۳۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۱

خط: نسخ، کا: محمد پسر عمر پسر محمد اخلاطی، تا: چهارشنبه ۱۱ رمضان ۸۶۷ق؛ مصحح، محشیبا امضاها: «ع ل» و «هـ» و «کنز» و «صحاح» و «معجم البلدان» و کتاب‌های بسیار دگر؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج زرد، ۳۳۴گ، اندازه: ۱۷/۵×۲۶سم [ف: ۲ - ۴۱۲]

۳۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۷۸۵

آغاز: الی التواطو و علی ما فسرنا الوضع لم یکن محتاجا الی قوله لمعنی لان الوضع الخ

از اواخر شرح کلمه سوم از اصل متن «الکلمة لفظ وضع لمعنی مفرد»؛ خط: نسخ، کا: عمر بن هندی الغونی المالکی، تا: سه‌شنبه ۳ جمادی الثانی ۸۶۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ تاریخ وقف: دی ۱۳۶۷؛ کاغذ: حنایی، ۲۹۳گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۱۲- ۴۹۷]

۳۲. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۵۵ - ج

خط: نستعلیق، کا: احمد بن یوسف بیضاوی، تا: دوشنبه ۶ جمادی الاول ۸۹۷ق؛ محشی با نشانه «س»، با دو نسخه مقابله شده، مجدول؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، ۳۰۸گ، ابعاد متن: ۱۱×۱۷/۵، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: - ۳۸۱]

۳۳. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۲۴۱

خط:نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ با سرلوح مذهب، مجدول؛ ۴۵۳گ، اندازه: ۱۶/۵×۲۶سم [نسخه‌پژوهی: ۲-۱۸۳]

۳۴. آمل؛ پیشنماز، میرزا ابوالحسن؛ شماره نسخه:۱۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مجدول؛ تاریخ وقف: رمضان ۱۲۶۲؛ قطع: وزیری [نشریه: ۵ - ۴۰۱]

۳۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۶۸۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لا یجوز لوجعل بدلالعدم جوازیا الحارث و کذایا غلام زیدو.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ واقف: حسین کی استوان، آبان ۱۳۴۸؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۲۹۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۱۹سم [ف: ۱۲ - ۲۱۰]

۳۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۷۳۰

آغاز: الکلمة الواحدة سکن اول اجزاء الفعل فی المضارع و غیر الاسم المنسوب الیه؛ **انجام:** و ما عداه الواحد المذکر نحو اضربن و اغزون و ارمین.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: محمد حسن سلامت منش؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۱۵۶گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۱۲ - ۲۱۱]

۳۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۱۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** ولو ثبت الاختلاف ایضا فهو و امر واحد ناش من مجموع الضم.

مشتمل است بر فقط ده ورق از ابتدای قسم معربات؛ خط: نسخ،

بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ دارای یک سرلوح، مجدول مذهب؛ واقف: تاج ماه بیگم، ۱۲۶۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۵/۵۲سم [ف: ۱۲ - ۲۱۲]

۳۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۲۰۳

انجام: و قیل ان اشتقاق الکلمة و الکلام من الکلم

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ این نسخه و نسخه شماره ۳۲۰۴ شامل تمام شرح (دو مجلد) بوده، برای این که از زیادی حجم آن کاسته شود در دو مجلد گذارده شده، و ظاهراً از خطوط قرن دهم هجری می‌باشد، و تا قسمتی از مبحث ضمیر متصل و منفصل که جزء قسم دوم شرح است در این نسخه گذارده شده؛ محشی؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج، ۲۷۸ص، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵/۵سم [ف: ۲ - ۳۶۳]

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۲۰۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج، ۲۷۹ص، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵/۵سم [ف: ۲ - ۳۶۳]

۳۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۵۲۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۰؛ کاغذ: اصفهانی و ترمه، جلد: تیماج عنابی، ۱۸۶گ، ۲۷سطر (۱۲/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۱۹×۲۸سم [ف: ۸ - ۲۱]

۴۰. تهران؛ فرهاد معتمد؛ شماره نسخه:۱۴

خط: نسخ، کا: عبدالکریم بن روح الله، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، ۱۵ سطر (۷×۱۰/۵)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [نشریه: ۳ - ۱۸۹]

۴۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۵۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن حسن بن سلیمان الناسخ، تا: یک‌شنبه ۱۹ ربیع الثانی ۹۰۵ق، جا: صالحیه دمشق، به جهت قاضی نجم الدین ابوعبدالله محمد الحنفی؛ محشی؛ واقف: رضا نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج، ۲۶۱گ، ۳۵ سطر (۱۲/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۱۸×۲۸سم [ف: ۱۲ - ۲۱۴]

۴۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۵۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** فهی ظرف زمان لاضافتها الی الجملة کما یجیء فی باب الظروف المبنیة انشاء الله تعالی.

خط: نسخ نازیبا، کا: علی بن محمد بن طولون حنفی، تا: یک‌شنبه ۱۶ جمادی الاول ۹۰۷ق، جا: دمشق مدرسه یونسیه؛ مصحح، مقابله شده با نسخه شیخ عبدالنبی که مقابله شده با نسخه بقاعی که از روی نسخه شیخ سعدالدین خادم الشیخونیة نوشته شده از نسخه ابن هشام؛ جلد: مقوایی، ۱۸۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۵ - ۵۴]

۴۳. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۱۵۰

کا: حسین بن سید احمد حسینی الندیدی مسکنا، تا: ۹۲۲ق؛ قطع: رحلی [ف: - ۱۷۰]

۴۴. تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه:۱۴۱

خط: نستعلیق ترک، کا: حاجی محمد بن سیدی محمد ایدینی ایاثلوغی، تا: پنج‌شنبه نیمه‌های ذیقعده ۹۵۷ق، جا: قسطنطنیه؛ قطع: ربعی [نشریه: ۵ - ۶۵۵]

۴۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۱۶

آغاز: الفتح و الکسر لامن کل واحد منها؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: درویش بن محمد، تا: ۲۲ صفر ۹۶۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ دو ورق آخر که مربوط به احکام هاء سکت و حرف تذکر و حرف انکار است بخطی مغایر؛ دارای یک سرلوح، مجدول مذهب، محشی به لفظ «منه»؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج عنابی، ۳۶۳گ، ۲۵ سطر (۹/۵×۱۶)، اندازه: ۱۷/۵×۲۶سم [ف: ۱۲ - ۲۱۲]

۴۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۱۰۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سویلم بن شیخ مطرف معیدی معادی، تا: ۲۳ صفر ۹۷۱ق، جا: حله سیفیه؛ مصحح، محشی با امضای ۱۲س، با علامت مقابله؛تملک:عبدالوهاب بن مبارک و مهر«امین الاسلام» (بیضی)، جمال بن عیسی الجزایری در ۱۹ ذیحجه ۱۰۳۵ق؛ مهر: «المحمد و العترة الطاهرة شفیع یحیی بن شفیع» (بیضی)؛ جلد: تیماج مذهب، ۲۳۸گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۵۱]

۴۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۲۶۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۷۱ق؛ بیشتر نام کاتب به جزء «حسین بن» از بین رفته است (در انجامه تاریخ به صورت «ستعین» نوشته شده که به احتمال فراوان منظور «سبعین» باشد، البته شاید بتوان آن را ستین هم خواند)؛ سه بار نام کتاب و مؤلف یک بار درون دایره و یکی دیگر به خط حاجی بن حسین بن سیف الدین نجفی در ۹۹۳ق آمده است؛ مهر: «صبرا لک یا حسین ۱۲۹۱» (بیضی) در صفر ۱۲۹۱ق؛ تملک: مصطفی صفایی خوانساری در رجب ۱۴۰۴ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۲۵۰گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۶۶]

۴۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۱۵۲

آغاز: تا مشتبه ... نشود چنانکه ضرب موسی عیسی؛ **انجام:** بعلی و علی و علی و علی

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۷۲ق [رایانه]

۴۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۵۹۳/۲

شرح کبیر استرآبادی بر کافیه ابن حاجب؛ خط: نسخ، کا: شهاب الدین احمد ظلبوی شافعی، تا: سه‌شنبه آخر محرم ۹۷۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۲۵گ (۳۶پ-۳۶۰ر)، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۶/۵سم [ف: ۳۰ - ۲۴۱]

۵۰. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۵۴۳

کا:اسدالله حسینی خوزی المغازه،تا:۹۸۱ق؛ قطع: وزیری [ف: ۱۷۰]

۵۱. تبریز؛ نخجوانی، حسین؛ شماره نسخه:۳۲

بی‌کا، تا: ۲۳ جمادی الثانی ۹۸۹ق [نشریه: ۴ - ۳۴۰]

۵۲. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه:۱۷۴

خط: نسخ، کا: سید محمد حسینی، تا: یک‌شنبه ۲۸ جمادی الاول ۹۹۷ق؛ مجدول؛ واقف: ملا عبدالسمیع؛ کاغذ: ترمه، ۲۵ سطر (۶/۵×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ترانثا: س۶ش۲ - ۹۰]

۵۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۲۳۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** الملک الاله باتمامه ... سنه ۸۹۵ وقد وقع الفراغ من تحریر ... الحسینی الصوفیوی

خط: نسخ، کا: حسینی صوفیوی، حسین بن محمد، تا: ۹۹۷ق [رایانه]

۵۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۴۹۰

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با نشانی «س»؛ اهدایی: رهبری، اسفند ۱۳۷۷؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج عنابی، ۱۷۹گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۸سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۶۷]

۵۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۲۴۴

آغاز: بسمله. قوله المبنی ماناسب مبنی الاصل او وقع غیر مرکب. المبنی کما مر فی جد (کذا؛ حد) المعرب ضربان اما مبنی لفقدان موجب الاعراب الذی هو الترکیب؛ **انجام:** بل لابدان یکون مبنیا علی کلام مقدم و هذه الحروف الثلاثة

نیمه دوم کتاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، برگ آغازین نسخه اشعار پراکنده‌ای از شاعران مختلف همانند ابی فراس و نجی بن حرب سابح ذوعلامه و علی بن ملیک و فربط بن منیف؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا، ۱۷۹گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۶۸]

۵۶. ساوه؛ کتابخانه هاشمی نژاد؛ شماره نسخه:۳۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ اهدایی: واعظ تهرانی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۴۰۴گ، اندازه: ۱۶×۲۳/۵سم [اوراق عتیق: ۲ - ۴۸۰]

۵۷. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۸۲۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ جلد: تیماج سیاه، ۳۲۱گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۴×۳۵سم [ف: ۲ - ۳۷۰]

۵۸. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۷

آغاز: تحقیقاً او تقدیرا بالأسناد ای معه و هو نسبة أمر الی أمر؛ **انجام:** بل هو ألف بل قبل الألف فتحه و لعل هذا.

خط:نسخ،بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج عنابی،۳۸۷ص،۱۵ سطر (۷×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: - ۱۸۶]

۵۹. تهران؛ فیاض؛ شماره نسخه:۱۵۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۶۹۷ - ۶۹۷]

۶۰. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۹۳۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۷ - ۱۸۵]

۶۱. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۷۶۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۲ - ۱۵۸]

۶۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۹۵۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام (در احکام السکت افتاده)؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۴۸۰گ، ۲۴ سطر (۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۱۶ - ۴۱۲]

۶۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۲۴۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ تملک: محمد علی بن مصطفی قمشه‌ای در ۱۲۲۹؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج، ۱۵۷گ، ۲۷ سطر (۱۰×۲۱)، اندازه: ۱۷×۳۱سم [ف: ۱۶ - ۲۲۵]

۶۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۴۹۹

از نیمه دوم شرح «الکلمة لفظ وضع لمعنی مفرد» است تا «قوله و هما ای الونان فی غیر العثنی»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی:آغاز و انجام؛محشی با نشان«س»؛کاغذ: سپاهانی نخودی، ۲۷۷گ، ۲۷ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۸ - ۱۴۳]

۶۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۷۲۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تملک: محمد بن شیخ محسن بن شیخ خضر، محمد بن سید صادق فخار؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۵۵۸گ، ۲۶ سطر (۱۲×۲۳/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۸سم [ف: ۸ - ۲۶۴]

۶۶. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۷۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مجدول، با سرلوح مذهب، محشی؛ اندازه: ۱۷/۵×۲۴/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۳]

۶۷. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۸۷۶

خط: نسخ، کا: هارون بن موسی الجنید الواعظ، تا: قرن ۱۱؛ مجدول، محشی با نشان «سی»؛ تملک: مهدی عبدرب آبادی در ۱۲۹۷؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۹۶گ، ۲۷ سطر (۹/۵×۱۷)، اندازه: ۱۶/۵×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۲۶]

۶۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۸۸۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی با نشان «حس، مح»؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷۷گ، ۲۷ سطر (۹/۵×۱۹)، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف: ۵ - ۲۲۷]

۶۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۲۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** او وقع غیر مرکب المبنی کمامر فی حد المعرب ضربان

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۱؛ کاغذ: دولت آبادی نخودی، جلد: میشن عنابی مذهب، ۳۲۱گ، ۱۹ سطر (۱۰×۱۹/۵)، اندازه: ۱۸×۳۰سم [ف: ۸ - ۱۰۰]

۷۰. قم؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج عنابی، ۴۷۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: - ۲۷]

۷۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۵

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ از روی نسخه نوشته عبدالله بن علی بن احمد بن محمد بن علوان خوارزمی در روز دوشنبه ۲۷ ربیع الاول ۷۰۱ق، مجدول، محشی با نشان «س،ح، خ، غ، شرح کافیه عصام الدین»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۵۹گ، ۳۱ سطر (۱۰×۲۱)، اندازه: ۱۹×۲۹سم [ف: - ۵۸۶]

۷۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۷۲

فقط جزء دوم را دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: اصفهانی ترمه، جلد: تیماج زرشکی مذهب، ۳۲۵گ، ۲۱ و ۲۳ سطر (۹×۱۷-۱۹)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۱۱ - ۴۴۱]

۷۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۲۵۵

انجام: فهذه قسمة البدل باعتبار الاضمار و الاظهار و الاولی کانت باعتبار التعریف ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ تملک: مندلیانی زاده؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۸گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۲۶ - ۲۱۴]

۷۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۱۷۹

آغاز: و از جمله مضاف بودن بتقدیر حرف جر است مانند غلام زید؛ **انجام:** و نون تأکید در آری تالازم نیاید توالی نونات ثلث و لا تدخلها الخفیفه

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: چرم مشکی، ۱۳۱گ، ۱۷ سطر (۹×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳ - ۸۸۵]

۷۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۵۲۲

انجام: انه تقول ان فی الدار یجلس اخوک ...

خط: مختلف، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ تملک محمد باقر؛ اهدایی: حاج صدر؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۷۷گ، ۲۷ سطر (۱۲/۵×۲۱)، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۳ - ۹۸۱]

۷۶. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۵۶۱

خط: نسخ، کا: محمد بن صدر شاه بخاری، تا: چهارشنبه سلخ ربیع الثانی ۱۰۰۶ق؛ ۳۲۰گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف: ۲ - ۴۰۵]

۷۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۵۵۷

خط: نسخ، کا: احسن بن محمد قاضی، تا: شنبه ۱۶ ذیقعده ۱۰۰۹ق؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۲۸گ، ۲۵ سطر (۱۱/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۲۰/۵×۲۸/۵سم [ف: ۱۷ - ۴۰۵]

۷۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۱۱۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالحسین بن شیخ محمدعلی بن شیخ حماد حایری مولدا و حلی، تا: پنج‌شنبه ۱۸ ذیقعده ۱۰۱۳ق؛ مصحح، محشی به نشان‌های «س سره» و «ق» و «عینی» و «ص» و «سیف»؛ مهر: «یا ابالقاسم» (مربع)؛ تملک: مصطفی صفایی خوانساری در ربیع الاول ۱۴۱۰ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، مذهب، ۲۴۳گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۶۶]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۳

همان نسخه بالا [اهدائی ف: - ۱۵۹]

۷۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۲۰۸

آغاز: [العلة] الغائیه و هو الذی یقال فیه اول الفکر آخر العمل الخ؛

خط: نستعلیق، کا: ابوطالب بن کنعان تبریزی انصاری، تا: ۱۰۱۵ق؛ افتادگی: آغاز (در حدود ۸۵۰ بیت از اول آن افتاده)؛ محشی؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن، ۲۳۶ص، ۳۰ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۲ - ۳۶۲]

۸۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۵۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** علی الافصح لکون التنوین لازمة اذا لم یکن مانع.

خط: نسخ خوش، کا: احمد بن محمد، تا: غره جمادی الاول ۱۰۲۰ق، جا: رووابلی بالقصبة الموسومة بقره صو، آن را به جهت عبدالجلیل بن محمد مدرس مدرسه شیخونیه قاهره در عهد محمد پاشا کتابت نموده؛ افتادگی: انجام؛ مجدول مذهب، دارای یک سرلوح مذهب، محشی بخط و امضای عبدالله منشی طبری و مورخ ۱۲۶۴؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۴۲۲گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۲ - ۲۱۳]

۸۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۲۷

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن عمر منشاوی، تا: ۱۶ شوال ۱۰۲۹ق؛ محشی؛ اهدایی: شیخ حسین شیخ زاده؛ کاغذ: ختایی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۴۷گ، ۲۵ سطر [ف: ۱ - ۱۶۷]

۸۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۶۷۶

کا: ابن ابوالخیر، تا: ۱۰۳۲ق؛ خریداری از محمد حسین علوی [رایانه]

۸۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۹۲۰

خط: نسخ، کا: ناصر بن عبد الحفیظ بن عبدالله بن المهلا، تا: ۴ ذیقعده ۱۰۳۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ تقریظ کتاب از محمد بن ابراهیم السحولی و حسین بن ناصر بن عبد الحفیظ به تاریخ جمادی الثانی ۱۰۶۳؛ تملک: علی بن ناصر؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۹۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۲۰ - ۲۴۹]

۸۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۷۷۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** قدتم الکتاب الرضی بعون الملک ...

خط: نسخ، کا: یعقوب بن علیدوست، تا: رجب ۱۰۳۹ق [رایانه]

۸۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۴۸

دو جزء شرح را دربردارد؛ خط: نسخ، کا: محمد بن عبدالحسن بهادری،تا: ۱۰۵۲ق؛ مصحح، محشی با امضای «شریف» و «شریف

سره»؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۴۰۸گ، ۲۵ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۱۳ - ۳۵۷]

۸۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲هـ

جلد دوم؛ بی‌کا، تا: ۱۰۵۵ق [چهار کتابخانه مشهد-ف: - ۵۱]

۸۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۱۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد طاهر ابن شمس الدین علی غفاری، تا: دوشنبه ۱۰ صفر ۱۰۶۲ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج خرمایی، ۳۳۳گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۲۰/۵۹×۳۰سم [ف: ۱۲ - ۲۱۳]

۸۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۲۲۱

خط: نستعلیق، کا: محمد شریف قریشی هاشمی احمدآبادی، تا: ۹ رجب ۱۰۶۴ق؛ با سرلوح، مذهب، به نام عبدالصمد بن عبدالصمد عمودی صدیقی شافعی عیدروسی نوشته شده؛ تملک: محمد رضا بن محمد زمان بن محمد گیلانی، سید احمد بن سید محمد عطار در ۱۱۷۳، محمد شفیع بن ابی طالب حسنی حسینی تبریزی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: میشن مشکی، ۳۷۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷/۷×۳۰/۳سم [ف: ۱ - ۳۱۸]

۸۹. مشهد؛ فرهنگ و هنر؛ شماره نسخه:هـ-۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و صلواة علی نبیه المنتجب الاواء و علی آله الهداء.

خط: نسخ متوسط، کا: حسین بن محمد مغربی، تا: ۱۰۶۶ق؛ محشی با امضای «ن»؛ اهدایی: محمد و حسینعلی الهی؛ کاغذ: کاهی، جلد: مقوای ساغری مشکی، ۳۳۴ص، ۳۱ سطر (۱۴×۲۱)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: - ۸۸]

۹۰. مشهد؛ فرهنگ و هنر؛ شماره نسخه:هـ-۲

آغاز: بسمله، عونک اللهم یا لطیف و صلی الله و سلم علی سیدنا محمد و آله و صحبه و سلم قوله؛ **انجام:** و لله الحمد علی التمام و الیه المرجع و المآب و هو حسبنا و نعم الوکیل.

جلد دوم؛ خط: نسخ، کا: حسین بن محمد مغربی، تا: صفر ۱۰۶۸ق؛ محشی بامضای «ن»؛ اهدایی: محمد و حسینعلی الهی؛ کاغذ: کاهی، جلد: مقوای ساغری مشکی، ۴۰۱ص، ۳۱ سطر (۱۴×۲۱)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: - ۸۹]

۹۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۵۷۷

آغاز: کل ما یخطر ببال ذوی الافکار؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: شیخ احمد بن شیخ حاجی احسائی، تا: ربیع الاول ۱۰۷۵ق؛ افتادگی: آغاز (به قدر دو سطر)؛ محشی، مجدول مذهب، مقابله شده؛ واقف: سید رضا زنجانی، آبان ۱۳۴۵؛ کاغذ: حنایی، جلد: پارچه‌ای، ۵۴۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۱۲ - ۲۱۰]

۹۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۸۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۷۷ق؛ محشی؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج سرخ، ۳۵۰گ، ۲۱ سطر (۹×۱۸/۵)، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف:۸-۲۸۸]

۹۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۷۱۶

از آغاز کتاب تا قسم معربات از اسماء؛ خط: نسخ، کا: علی بن اسین بن عزالدین شامی، تا: سه‌شنبه ۱۰ ربیع الثانی ۱۰۷۸ق؛ مصحح، محشی؛ نشانی عاریت کتاب به تاریخ محرم ۱۱۲۱ با شهادت احمد بن عبدالرحمن شامی و یحیی بن عبدالسلام؛ تملک: سید احمد بن عبدالرحمن شامی به تاریخ صفر ۱۱۲۲، علی بن عبدالله، عبدالله بن عامر به واسطه حاج قاسم طامس و به تاریخ ۱۲۳۲؛ جلد: مقوایی، ۲۹۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵/۵سم [ف: ۵ - ۱۰۶]

۹۴. یزد؛ محمود آبادی، میرزا حسن؛ شماره نسخه:۱۳

خط: نستعلیق، کا: نورالدین محمد بن علی، تا: دوشنبه ۲۱ رجب ۱۰۸۵ق؛ قطع: وزیری [نشریه: ۴ - ۴۵۲]

۹۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۸۷۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الحمدلله وحده و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و صحبه و سلم.

خط: نستعلیق، کا: محسن بن ابو الولی الحافظ الحسینی، تا: ۲۴ ربیع الثانی ۱۰۸۶ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۲۷۶گ، ۳۰سطر (۱۲×۲۳)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱۴ - ۱۹]

۹۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۶۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۵ جمادی الثانی ۱۰۸۷ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج زرد، ۲۶۳گ، ۲۱ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۶×۲۴/۵سم [ف: ۳ - ۲۰۱]

۹۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۲۰۱

آغاز: بقوله نحو عمر و احمر الی آخره فعمر غیر منصرف؛ **انجام:** انه یدل علی التنوین او المحذوف المردود ...

خط: نسخ، کا: مظفر، تا: ۱۰۸۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ مهر: «هو العلی الاکبر»، «حیدر صفدر شمس دین علی اکبر»؛ اهدایی: اخوان مصلائی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۰۱گ، ۱۸ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۳ - ۸۹۴]

۹۸. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۴۲

خط: نسخ، کا: علی بن ناصر بن سعید حویزی لیثی، تا: ۹ رمضان ۱۰۹۴ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: «یا مهدی» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۷۰گ، ۲۷سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۷/۵سم [ف: ۱ - ۱۸۵]

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۲۰

همان نسخه بالا [نشریه: ۱۱ - ۹۰۵]

۹۹. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۶۵۶

خط: نسخ، کا: محمد هادی بن محمد تقی سهروردی مشهور به شولستانی، تا: یک‌شنبه ۲۴ صفر ۱۰۹۴ق، جا: شیراز مدرسه صالحیه؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول، با کمند؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۲۸گ، ۲۴ سطر (۱۱/۵×۲۳)، اندازه: ۲۰/۵×۲۹/۵سم [ف: - ۵۲۱]

۱۰۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۰۸۵

خط: نسخ، کا: محمد مهدی بن رشید محمد سپهری، تا: ۱۴ ذیحجه ۱۰۹۵ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: صفی الدین محمد بن محمد عرب مرشدی با مهر «یا صفی الاخیار» (بیضی)؛ مهر: «عبدالله شیخ الاسلام»؛ جلد: تیماج، ۲۴۹گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۲۶ - ۵۹]

۱۰۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۴۲۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** فان الوقف فی جاءنی قاض بغیر رد الیاء علی الافصح لکون التنوین لازمة اذالم یکن مانع فکانه ثابتة ایضا مع عروض الحذف

خط: نسخ، کا: محمد صالح بن محمد امین فانی کرمانی، تا: ۱۲ رمضان ۱۰۹۶ق؛ مصحح، محشی، با بلاغ؛ جلد: تیماج قرمز، ۵۱۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۹×۲۴/۵سم [ف: ۴ - ۲۵۰]

۱۰۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد جعفر بن محمد علی طبسی گیلکی، تا: ۱۰۹۶ق؛ محشی؛ واقف: زین العابدین خادم اصفهانی، ۱۱۶۶ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۷۴گ، ۲۸ سطر (۹/۵۲×۱۶/۵)، اندازه: ۱۸×۳۰سم [ف: ۱۲ - ۲۰۸]

۱۰۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۰۹۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد جعفر بن محمد باقر کلاردشتی، تا: شعبان ۱۰۹۶ق، جا: قزوین؛ مصحح، محشی به نشان‌های «س» و «شریف» و «بخطه»، شروع استکتاب نسخه از روی نسخه ای مصحح و قابل اعتماد و تدریس آن در غره محرم ۱۰۹۶ق، یک بیت شعر به خط قوام الدین محمد در ۱۱۰۰ق، یادداشت معاوضه کتاب انشاء با این نسخه از جناب سلالة السادات میرزا محمد معصوم در ربیع الاول ۱۱۶۵ق با مهر «المتوکل علی الله الغنی عبده محمد علی ... سید محمد الحسینی» (بیضی)؛ مهر: «عبده محمد هادی ۱۱۷۵» (چهارگوش)؛ تملک: محمد یکان خوشابری طلالشدولابی جیلانی در ۲۹ ربیع الاول ۱۳۱۳ق با مهر «بنده ... یکان ۱۲۷۱» (بیضی)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، مذهب، ۲۷۷گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۶۷]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۷۰۲

همان نسخه بالا [مؤید: ۲ - ۱۹۵]

۱۰۴. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۰۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: یک‌شنبه سلخ جمادی الاول ۱۰۹۸ق؛ افتادگی: انجام؛ محشی، مصحح؛ اندازه: ۱۸×۳۰سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۳]

۱۰۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۹۴۹

آغاز: بالکلمات الموضوعه بالفاظ مرکبه کلفظه الخبر و الجمله فان لفظ الخبر؛ **انجام:** قوله و المخففه ... للالتفاء الساکنین (برگ ۲۲۰پ) ... لم یعلم انه بدل عن النون او المحذوف المردود. قد وقع الفراغ ... فی ۱۲ رجب ۱۹۸ (گویا ۱۰۹۸)

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۹۸ق؛ تملک: محمد حسین کیل جمالیه؛ کاغذ: ترمه اصفهانی نخودی، جلد: مقوا، رویه چرم حنایی، ۲۲۱گ، ۱۶ سطر (۶/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۷ - ۲۳۰]

۱۰۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۹۵۸

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا،تا:قرن۱۲؛کاغذ: هندی، جلد: تیماج حنایی مذهب، ۵۲۳گ، ۲۵ سطر (۱۰/۲×۲۰/۲)، اندازه: ۱۷/×۲۸/۳سم [ف: ۱۷ - ۲۳۹]

۱۰۷. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۴

خط:نستعلیق،کا: محمد بن حسن، تا: قرن ۱۲؛ محشی با نشان «س، ق، نهایه ابن اثیر»، مقابله محمد بن محمد فصیح مراغی در روز چهارشنبه ۲۷ ربیع الثانی ۱۲۱۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲۴۸گ، ۲۷ سطر (۲۱×۲۲)، اندازه: ۲۰×۲۹/۵سم [ف: - ۵۸۶]

۱۰۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۵۶

آغاز: جزء دوم: بسملة و به نستعین ... قوله المبنی ما ناسب مبنی الاصل او وقع؛ **انجام:** جزء اول: و هذا آخر قسم المعربات من الاسماء و الحمدلله رب العالمین

چند برگ از مبحث ظرف را دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با نشانه «ص»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳۲گ، ۴۳ سطر (۱۲/۵×۲۵)، اندازه: ۲۱×۳۰/۵سم [ف: ۱۱ - ۴۲۰]

۱۰۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۸۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** قلت الذی ظنت و ظنی اخاک زید و الظانه انا اخاک و ظنی ایاه او ظنته زیدغو ظنکه و ظنک ایاه علی ما مضی

خط: نسخ متوسط، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان‌های «س ر ه»، «ص»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم مشکی، ۲۳۴گ، ابعاد متن: ۱۲×۲۴، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۱۱ - ۲۵۹]

۱۱۰. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه:۱۳۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد بن ناصر الدین العاملی، احمد بن عبد ... بتاریخ ۱۲۲۷؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱۵گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۴سم [ف: - ۷۱]

۱۱۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۲۰۵

آغاز: برابر

مجلد اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۱۹۷ص، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۳۰سم [ف: ۲ - ۳۶۲]

۱۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۲۳۱

خط: نسخ، کا: اسحاق بن نوروز، تا: محرم ۱۱۰۰ق؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲۲گ، ۳۲ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۳۳سم [ف: ۲۵ - ۲۳۱]

۱۱۳. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۸۸۶

خط: نستعلیق زیبا، کا: محمد بدیع بن محمد کاظم کاتب خاتون

آبادی،تا:قرن۱۲؛۴۱۵گ،۲۵سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۳ - ۶۶۱]

۱۱۴. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۳۱۳۹

خط: نسخ، کا: محمد باقر بن حاجی زمان حلی، تا: قرن ۱۲؛ ۷۴۲ص، ۲۸ سطر (۷/۵×۱۸)، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۱ - ۲۶۵]

۱۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۹۱۰

آغاز: ضعف و به داء و یکون لاستعانه نحو کتبت بالقلم؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [رایانه]

۱۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۶۸۳

آغاز: ... بشئ بحیث متی اطلق أو احس الشئ الاول فهم منه الشئ الثانی؛ **انجام:** و هذا الامثلة وقعت علی ترتیب تصریفها الواقع فی کتب التصریف

خط: نسخ مایل به نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۸۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۴۳ - ۲۳۸]

۱۱۷. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۱۰

نیمه دوم کتاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: محرم ۱۱۰۲ق، به درخواست محمد بن علی بن حسین بن علی؛ افتادگی: انجام؛ مجدول؛ اندازه: ۱۹/۵×۲۸سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۳]

۱۱۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۲۰۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۰۶ق؛ محشی به امضاء س؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: کاهی، جلد: تیماج، ۴۹۱ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۲ - ۳۶۲]

۱۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۷۶۸

آغاز: فی قولک زید قائم حقا لیس بشئ اذا لیس قولک زید قائم و الا؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد [حسین] ابن یحیی خطی، تا: جمادی الثانی ۱۱۱۰ق، برای سید شرف الدین بن سید ابراهیم بن سید یحیی؛ افتادگی:آغاز؛واقف:حسین کی استوان،آبان ۱۳۴۸؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۳۲۵گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۶سم [ف: ۱۲ - ۲۱۱]

۱۲۰. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۴۸۸

خط: نسخ، کا: محمد حسن شیرازی، تا: شوال ۱۱۱۴ق؛ افتادگی: آغاز [ف: ۳ - ۹۳]

۱۲۱. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۸۰

خط: نسخ، کا: محمد رفیع بن عبدالله، تا: نیمه شعبان ۱۱۱۸ق، جا: اصفهان؛ ۳۴۱گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۱ - ۸۵]

۱۲۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۲۳۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: صادق بن محمد طاهر حسینی خوزانی، تا: غره محرم ۱۱۲۱ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰۲گ، اندازه: ۲۰×۳۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۴]

۱۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۳۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد رفیع بن صفات الله نائینی، تا: ۱۱۳۳ق؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج قرمز، ۷۴۵ص، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۴ - ۳۳۸]

۱۲۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۰۵۵

خط: نسخ، کا: فضل الله بن محمد رفیع کاتب عاملی، تا: ۵ ربیع الاول ۱۱۳۹ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سرخ، ۳۹۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰/۱×۳۲/۷سم [ف: ۱ - ۳۱۹]

۱۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۵۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن علی البقاعی، تا: ذیقعده ۱۱۴۹ق؛ مجدول مذهب، دارای یک سرلوح؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج عنابی، ۳۵۹گ، ۳۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۲۱۰]

۱۲۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۵۴۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۶۰ق؛ تملک: عبدالرحمن بن محمد حموی؛ ۴۳۹گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۲۶×۲۷سم [ف: ۱ - ۱۵۶]

۱۲۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۹۷۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالوهاب محمدبن صدرالدین حسینی قمی، تا: ۱۱۸۶ق، جا: فالنجری از قرای کاسیروز شیراز؛ مصحح؛ جلد: گالینگور سبز،۲۳۸گ،۲۹سطر،اندازه:۲۲×۳۳سم[ف مخ-۳- ۱۲۵۱]

۱۲۸. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۱۴۱

آغاز: لفظ کل واحد منها یدل علی جزء معناه اذ الواو تدل علی الجمعیة و الالف علی التثنیه و الیاء علی النسبیة و حروف المضارعة علی؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۸ برگ آخر نونویس، اسماعیل بن الشیخ عبدالله العشیشی، ۱۱۹۲؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول؛ تملک در تاریخ ۱۱۹۳؛ جلد: تیماج، سبز، ۴۳۵گ، ۲۹سطر، اندازه: ۲۲×۲۸سم [ف: ۱ - ۱۱۸]

۱۲۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۵۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش و معرب، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشان «ش ر ح» و «سید ر ح» و «سید رح الله» و «سید س» و «سید شریف» و «قاضی» و «شرح ابیات للمفصل»؛ تملک: محمد مدعو عبدالله زاده، احمد بن نجار حنبلی، پیر محمد شهیر به همزه زاده، پیشوائی زاده در ۱۱۹۵»؛ مهر: «من الا له الکریم. عبده الحافظ محمد امین بن الحاج ابراهیم ۱۱۹۸»، «کتابخانه آدمیت. تهران»، «محب ابوبکرم چهاریارم»؛ این نسخه را آقای دکتر مصباح زاده استاد دانشکده حقوق به این کتابخانه بخشیده‌اند؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ،۳۹۰گ،۱۷سطر(۱۱×۱۶/۵)،اندازه:۱۸×۲۱سم[ف:۶ - ۲۳۰۱]

۱۳۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۱۳۷-۲۶/۱۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای

مذهب، ۴۳۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۸سم [ف: ۵ - ۲۴۸۰]

۱۳۱. شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه:۱۳۵

بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [نشریه: ۵ - ۲۱۴]

۱۳۲. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:۳۶

خط: نسخ ترکی، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، دارای سرلوح؛ مهر: «عبدالواسع بن محمد الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج جگری، ۴۳۱گ، اندازه: ۲۰×۲۸/۵سم [اوراق عتیق: ۱ - ۱۵۴]

۱۳۳. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۴۵۲

آغاز: لکنه یشکل باتفاقهم علی جواز العطف علی محل اسم ان فی نحو ان زیدا منطلق

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ واقف: بهرام بیگ، ۱۲۹۷؛ ۹۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۹×۳۱سم [ف: ۲ - ۳۲۶]

۱۳۴. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۲۳۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسن بن محمد جعفر البراکوهی، تا: چهارشنبه ۱۳ ذیحجه ۱۲۳۰ق؛ مصحح؛ جلد: چرم زرد، ۳۹۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰/۵سم [مؤید: ۱ - ۲۱۸]

۱۳۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۸۶۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمد جعفر براکوهی، تا: چهارشنبه۱۳ذیحجه ۱۲۳۰ق؛ مهر: «عبدالحسن الحسینی (؟) ۱۲۴۸» (بیضی)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ جلد: تیماج قهوهای مذهب، ۳۹۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۶۸]

۱۳۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۲۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۴ق؛ ۲۴۴گ، ۳۷ سطر، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۱ - ۱۵۶]

۱۳۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۲۲۰

کامل؛ خط: نسخ، کا: علی اکبر، تا: ۱۲۳۴ق؛ اهدایی: وزیری؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۴گ، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۴ - ۱۲۰۶]

۱۳۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۵۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابوطالب، تا: ۳ ذیقعده ۱۲۳۷ق؛ مصحح، محشی با نشانه‌های «منه»، «ح»؛ کاغذ: فرنگی، نخودی، جلد: تیماج حنایی مذهب، ۲۷۵گ، ۳۱ سطر (۱۲×۲۰/۵)، اندازه: ۲۰×۲۹/۵سم [ف: ۱۱ - ۴۲۰]

۱۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۱۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۲۴۲ق؛ واقف: مرتضی قلی طباطبائی نائینی معصوم خانی، شوال ۱۳۴۰؛ کاغذ: شکری، جلد: مشکی، ۲۳۱گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۲۱۳]

۱۴۰. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۳۰۵

از اول کتاب تا آخر مبحث توابع؛ خط: نسخ، کا: حسین بن محمد باقر لاری، تا: جمعه ۱۵ صفر ۱۲۵۶ق؛ ۲۳۶گ، ۲۲ سطر (۸/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۶سم [ف: ۱ - ۶۰]

۱۴۱. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۷۴۶

خط: نسخ، کا: محمد بن باقر بن سراج اصطهباناتی شیرازی، تا: جمعه ۲۶ ربیع الثانی ۱۲۶۷ق؛ ۵۳۲گ، مجدول؛ اندازه: ۲۰×۳۱سم [ف: ۳ - ۵۹]

۱۴۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۴۹۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** قوله ذا للمذکر قال الاخفش ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۱۴۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۴۲۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق شکسته، کا: دولت آبادی، احمد بن شمس الدین، بی‌تا؛ تملک: محمد رضا حسینی [رایانه]

۱۴۴. اصفهان؛ مکتبة الزهراء؛ شماره نسخه:۱۱۴

آغاز: و اسری و لا الإسم الموضوع دالاً بترکیبه علی أحد الأزمنة الثلاثة کالغبور مثلاً

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۴۱۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: - ۷۵]

۱۴۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۹۵۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ دو یادداشت از عباسقلیخان سپهر در تاریخ ۱۳۰۳؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سرخ، ۹۵۶ص، ۲۱سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۱۰ - ۳۸۵]

۱۴۶. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۴-ش/۱۹۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** کما تقدم و لا منع من تقدیر الاعراب علی الکافین اعتبار الاصل و الله اعلم بالصواب تم مبحث الکنایات و الحمد لله بر العالمین

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۶۶گ، ۲۱ سطر (۸/۵×۱۶)، اندازه: ۱۶/۵×۲۶/۵سم[ف: ۱ - ۱۷۲]

۱۴۷. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۲۶

انجام: فسیوقولون و قوله و اذا اعزلتموهم و ما یعبدون الا الله فآوو و قوله و اذ لم تفعلوا و تاب الله علیکم من باب و الرجز فاهجرای مما.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی، مجدول مذهب؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج سرخ، ۲۷۵گ، ۲۲ سطر(۱۰/۵×۲۲)، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف: ۲ - ۲۱۵]

۱۴۸. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه:۲۰۵

جلد اول و تا آخر قسم معربات و مبحث عطف بیان؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام [ف: - ۲۴۲]

۱۴۹. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه:۲۵۲

کامل؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سیاه، ۲۱۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف مخ - ۹۹]

۱۵۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۱۷۶

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی، مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۹/۵×۲۹سم [رایانه]

۱۵۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۴۰۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قد یتقدمها الاستفهام بالهمزه او بهل

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: علی طالع؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوایی روکش گالینگور، ۵۰۱گ، ۲۱ سطر (۱۰×۲۰)، اندازه: ۲۰×۳۲سم [ف: ۵ - ۱۶۴۰]

۱۵۲. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۱۶

بی‌کا، بی‌تا [ف: - ۶۷]

۱۵۳. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۳۴۵

خط: نسخ، کا: محمد یوسف بن علی قزوینی، بی‌تا [ف: - ۶۷]

۱۵۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۵۲۸

آغاز: و لایجوز فی بشر الا النصب بناء علی أنه بدل و البدل یجب

خط:نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛افتادگی:آغاز؛نسخه قدیم، مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۷گ، اندازه: ۱۸×۲۷/۵سم [ف: ۱۴ - ۲۹۵]

۱۵۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۵۱۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و حملت غیر علی الا فی الاستثناء فی بعض المواضع و معنی الحمل انه ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوایی، ۱۴۵گ، ۲۱ سطر (۹۰×۱۹۰)، اندازه: ۱۵/۵×۲۵سم [ف: ۱۹ - ۱۳۵]

۱۵۶. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۷ فیاض

خط:نستعلیق،بی‌کا،بی‌تا؛ مجدول مذهب؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج مشکی، ۴۱۶گ، ۲۵ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: - ۱۱۴]

۱۵۷. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۵۰۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول، محشی از غجدوانی؛ جلد: مقوایی، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: - ۲۵۸]

۱۵۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۲۲۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۳۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱×۳۲سم [ف: ۱ - ۳۱۹]

۱۵۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۲۰۷

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: وسط؛ این نسخه دارای دو قسمت است، بخش اول آن که بدون تاریخ است نونویس و از ابتداء شرح تا آخر مبحث اسماء اشاره می‌باشد و قسمت دوم آن که از طرز و روش خط از خطوط اوایل قرن هشتم به نظر می‌آید، از مبحث عدد شروع و تا آخر شرح آن را داراست و میان مبحث اسماء اشاره تا عدد که درحدود ۵۰۰۰ بیت می‌شود افتاده؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: فرنگی و خانبالغ، جلد: میشن، ۲۴۴ص، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۲ - ۳۶۲]

۱۶۰. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۷۲۹

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: - ۳۹۳]

● شرح الکافیه (ترجمه) / نحو / فارسی و عربی

š.-ol-kāfīya (t.)

رضی الدین استرآبادی، محمد بن حسن،-۶۸۶ ؟ قمری

razī-yod-dīn-e estarābādī, mohammad ebn-e hasan (-1288)

شرح رضی به عربی است و این شاید ترجمه از آن باشد.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۲۰۹

آغاز: ... باشد رفعش بضمه باشد و نصبش بفتحه باشد و جرش بکسره باشد همچنانکه؛ **انجام:** و او حرف عطف استقولی فعل امر است الا یا فاعلش است ان حرف شرط است.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج تریاکی، ۲۰۸ص، ۳۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۴۵ - ۸۱]

● شرح الکافیة / نحو / عربی

š.-ul-kāfīya

نظام الاعرج، حسن بن محمد، - ۷۲۸ ؟ قمری

nezām-ol-a‘raj, hasan ebn-e mohammad (- 1328)

وابسته به: الکافیة فی النحو = المقدمة الکافیة فی النحو = کافیة ذوی الادب فی علم کلام العرب؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

محتملاً همان کار رضی استرآبادی باشد.

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۳۶۵

خط: نسخ و نستعلیق، کا: ابن حاجی شریف علی خراسانی، تا: ۱۱۲۴ق؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش تیماج، ۱۱۸گ، ۱۶ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۱۹سم [ف: ۴ - ۱۲۶۵]

● شرح الکافیة / نحو / عربی

š.-ul-kāfīya

اصفهانی، محمود بن عبدالرحمن، ۶۷۴ - ۷۴۹ قمری

esfahānī, mahmūd ebn-e ‘abd-or-rahmān (1276 - 1349)

وابسته به: الکافیة فی النحو = المقدمة الکافیة فی النحو = کافیة ذوی الادب فی علم کلام العرب؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

شرحی است بر مقدمه ابن حاجب در نحو با عنوان «قوله». در این شرح پس از بیان ۹ یا ۱۰ مقدمه همچون تعریف نحو، اجزاء علم نحو از موضوع و مسائل و مبادی، بیان حاجت به علم نحو و دیگر مطالب مفید، عبارات ابن حاجب مورد شرح قرار می‌گیرد. و همچنان‌که چلبی در کشف الظنون (۱۳۷۱/۲) گفته این شرح بسیار مفصل است.

آغاز: بسمله. رب یسر و اعن. الحمدلله حق حمده و صلواته علی خیر خلقه ... اما بعد اعلم ان من اراد ان یطلب علما قد یرید به ان یتصور اولاحده

۱. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۹۵۷

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸ و ۹؛ افتادگی: انجام (می‌رسد به بحث اختلاف آخر معرب)؛۳۹گ،۲۵سطر،قطع:وزیری [نشریه: ۷ - ۱۸۵]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۳۲۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** حرکات مختلفة یوجب اختلاف الاخر فان قیل بانه یختلف تدل علی.

فقط در آن شرح ۷ الی ۸ سطر از عبارات آغازین «الکافیه» موجود است و بقیه کتاب از نسخه جدا شده. در پایان نسخه (۴۰-۴۵) بخش کوتاهی از لغت نامه عربی به عربی از حرف «ش-ر» تا «ش-ف» به کتاب ضمیمه شده؛ انجام ضمیمه: «مواجهة بالکلام مواجهة من فیك الی فیه و رجل»؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی:انجام؛مصحح؛کاغذ:اصفهانی نخودی،جلد:تیماج مشکی، ۴۵گ، ۲۵ سطر (۱۳×۲۰)، اندازه: ۱۷×۲۵/۵سم [ف: ۱۲ - ۶۷]

● شرح الکافیة / نحو / عربی

š.-ul-kāfīya

غجدوانی، احمد بن علی

qojdavānī, ahmad ebn-e ʻalī

وابسته به: الکافیة فی النحو = المقدمة الکافیة فی النحو = کافیة ذوی الادب فی علم کلام العرب؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

به‌طوری‌که مصنف در دیباچه تصریح کرده و متعهد شده است از شرح و توضیح مطالب کتاب تجاوز نکرده و به نقض و ابرام و جواب و سؤال‌هایی اضافه بر مطالب کتاب نپرداخته است و آنچه گفته نیز از دیگر شروح کافیه التقاط و اقتباس کرده است. اینك یك فقره از گفتار مصنف در این باره: «ثم انی شرطت علی نفسی ان لا اتعرج الی استکثار السئوال و الجواب سوی ما یتوقف علیه شرح الکتاب ...»

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۴۱

آغاز: الحمدلله الذی شرح صدورنا بنور الاسلام و صرف عنان ارائنا عن العناد نحو الاستسلام؛ **انجام:** هتك ستر. الصدیق لیس بحل و الله اعلم بالصواب.

خط:نسخ،کا:حضر بن عبدالله قونوی، تا: ۷۹۰ق، جا: ترکستان شهر ازنیق؛ محشی به امضای رمز «هـ» و برمز س ع؛ کاغذ: کاهی، جلد: تیماج خرمایی،۴۸۸ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۴ - ۳۴۲]

● شرح الکافیة = الشرح السعیدی / نحو / عربی

š.-ul-kāfīya = š.-us-saʻīdī

عجمی، نجم الدین سعید

ʻajamī, najm-od-dīn saʻīd

وابسته به: الکافیة فی النحو = المقدمة الکافیة فی النحو = کافیة ذوی الادب فی علم کلام العرب؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

شرح کافیة ابن حاجب و از شروح معتبر و مفصل است که بعد از شرح معروف رضی الدین استرآبادی (نجم الائمة) به رشته تحریر درآمده است.

آغاز: الحمدلله الذی دعانا الی کلمة الحق بانعامه و هدانا الی اقتباس انواع العلوم من کلامه و نصب ادلة الیقین لذوی البصائر من انامه

انجام: فاما اذا کان ما قبلها مفتوحاًص نحو اضربن للواحد المذکر فتقلب فی الوقف الفاً تشبیهاً لها بالتنوین المفتوح ما قبلها رایت زیداً فانها تقلب فی الوقف الفاً و الله اعلم بالصواب.

[دنا ۶/۹۹۳ (۳ نسخه)؛ کشف الظنون ۱۳۷۱/۲؛ بغیة الوعاة ۵۹۱/۱؛ فهرست مخطوطات عربی برلین، ویلهلم الورد ۶۵۹۰/۶]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۲۵۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۸؛ مصحح، و با عبارت «قوبلت بنسخظ نقلت من نسخة ... من نسخة المصنف المکتوبة بخطه ...» مقابله شده؛ تملك: جمال بن عبدالله الحسینی؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۱۵گ، ۲۵ سطر (۱۰×۱۷/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۵/۵سم [ف: ۳۳ - ۴۷۳]

۲. کاشان؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ قطع:وزیری [نشریه: ۷ - ۳۶]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۲۸۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن {؟} ساوعی، تا: ۱۰ جمادی الاول ۷۴۹ق، جا: مدرسه دارالحدیث زنجان؛ یادداشت ابوالقاسم بن کاظم موسوی حسینی در اصفهان در ۱۲۵۲ق؛ تملك: حسین بن صدر حسینی، ابوطالب موسوی؛ مهر: «الواثق بالله عبده رمضانعلی» (چهارگوش)، «ابوالقاسم بن کاظم موسوی» (دایره)؛ کاغذ: سمرقندی نخودی، جلد: سوخت قهوه‌ای مذهب، ۲۲۹گ، ۲۷ سطر (۱۳×۱۸)، اندازه: ۱۶×۲۳/۵سم [ف: ۱۹ - ۳۹۸]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۱۳۸-۲۶/۱۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** ویدغمون فیها التاء علی اصل قیاس الادغام فمن ثم جاء مترد ومنزد واتار و اتار واذا ابدلت مع السین وص الادغام لاجتماع.

خط: نسخ، کا: محمود بن عثمان کومستی باسین مهمله، تا: یك‌شنبه ۷ ذیقعده ۷۸۷ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج سرخ، ۳۰۲گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۱×۲۷سم [ف: ۵ - ۲۴۸۳]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۱۹۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** فاما اذا کان ما قبلهم مفتوحات اضربن للواحد المذکر فتقلب فی الوقف الفا تشبیها بالتنوین المفتوح ماقبلها نحو رایت زیدا فانها تقلب فی الوقف

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۹؛ مصحح، محشی؛ مهر: محمد مدعو به مهدی؛ کاغذ: شرقی، جلد: کاغذی با مقوا، ۱۸۱گ، ۳۵ سطر (۱۱×۱۹/۵)، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۲۸ - ۲۷۴]

● شرح الکافیة = شرح گیپائی / نحو / فارسی

š.-ol-kāfīya = š.-e gīpā'ī

جرجانی، علی بن محمد، ۷۴۰ - ۸۱۶ قمری

jorjānī, 'alī ebn-e mohammad (1340 - 1414)

وابسته به: الکافیة فی النحو = المقدمة الکافیة فی النحو = کافیة ذوی الادب فی علم کلام العرب؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

شرح مزجی توضیحی نیکویی است بر رساله «الکافیه» ابن الحاجب، با بیان بعضی از علل قواعد به‌قدری که موافق فهم مبتدی باشد بدون گفتگوهای مفصل و مشکل، و اگر انتقادی بر مطلبی باشد به‌صورت حاشیه بیان می‌شود. این شرح مشهور به گیپایی است و گیپا در زبان فارسی به معنی کله‌پز است و در وجه تسمیه این شرح بدین نام در فهرست رضویه نوشته شده که سید در اوایل جوانی که مدرسه نشین بوده به تعلیم پسر کله‌پزی مشغول بود و پدرش هر روز ناهار استاد فرزند را تهیه می‌نمود و سید این شرح را برای او نگاشت بنابراین مشهور به شرح گیپایی شد. بر کافیه ظاهراً سه شرح به زبان فارسی نوشته شده یکی شرح محمد امین هروی و دیگر شرح علاءالدین قوشچی و سومی که مشهورتر است شرح میرسید شریف جرجانی معروف به شرح گیپایی که همین شرح ما نحن فیه باشد.

آغاز: الحمدلله ... الکلمة لفظ وضع لمعنی مفرد، کلمه در اصل لغت یک سخن است و در اصطلاح نحویان لفظی است که موضوع باشد از برای معنی مفرد

انجام: لازم آید که آنکه اعراب فعل جاری بر حرف شود که کلمه دیگر است حقیقتا و الله اعلم بالصواب.

چاپ: کلکته، ۱۲۷۹ق، سنگی، رحلی، ۱۶۰ص؛ هند، ۱۲۸۵ق، سنگی؛

[دنا ۹۹۴/۶-۹۹۵ (۵۱ نسخه)؛کشف الظنون ۱۳۷۰/۲؛ منزوی ۲۰۶۶/۳؛ مشار فارسی ۳۲۴۵/۳ ؛ نسخه‌های منزوی ۲۰۶۶/۳ که نشانی ۲۰ نسخه آن را داده؛ مشترک پاکستان ۲۵۴۶/۱۳ که نشانی ۳ نسخه دیگر آن را داده]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۹۰۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمد بن محمود بن ابی القاسم بن ابراهیم بن الزاهد، تا: غره شوال ۸۳۱ق؛ جلد: تیماج زرد، ۱۲۳گ (۱پ-۱۲۳ر)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۲۶ - ۳۸۰]

۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۰۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: زکریا ابن محمد بن علی بیرجندی، تا: ربیع الاول ۸۹۱ق، جا: تورکن؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۵گ، ۲۱ سطر (۸×۱۳/۲)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱ - ۱۷۴]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۳۰۳

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۴۰]

۳. مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۳۰۲

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶ سطر، قطع: ربعی [نشریه: ۵ - ۴۰]

۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۳۹۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** چون لقظ حایض بمعنی ذات حیض است یعنی..

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: سید علی مدرسی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی با کاغذ ابری، ۱۱۵گ، ۱۵ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۳ - ۹۴۹]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۳۷۸

آغاز: مسائل فعل و حرفست منقسماست بدوقسم یکی آنکه دلالت کند بر ذاتی بی ملاحظه صفتیاز صفات وی چون رجل؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج نخودی، ۱۷۰گ، ۱۹ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۳۳ - ۶۵۳]

۶. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۲۰۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هی صیغتان ما افعله و ما افعل به یعنی افعال تعجب ... نباشد همچنانکه در

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج خرمایی،۱۶۳گ،۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [ف: - ۱۶۹]

۷. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۶۱ ـ د

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ برگ پایان نو نویس و تاریخ روزشنبه ۲۰ ذیحجه ۹۴۶ دارد ولی باید ساختگی باشد یا تاریخ نسخه‌ای است که از روی آن نسخه را کامل کرده اند؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۳۹گ، ۲۱سطر (۶/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱ - ۳۴۲]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۳۷۰

آغاز: ... علم بذلک حد کل واحد منها بدرستی که دانسته شد آنچه یاد کردیم از؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: شرقی، جلد: مقوایی، ۱۵۶گ، ۱۸ سطر (۷/۵×۱۲)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۳۶ - ۲۹۶]

۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۲۹/۱-۳/۱۴۹

آغاز: عدی صوت منادی مفرد معرفه چون مکرر شود وبعد از آن اسمی مذکور شود که مضاف الیه؛ **انجام:** برابر

از بحث منادای مضاف تا آخر؛ خط: نستعلیق، کا: جمال محمد ارسلان نوشابادی مقیم کاشان منسوب به عطار، تا: ۹ رمضان ۹۰۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ تملک: کمال الدین نصر الله بن عبدالله بن محمد بن محمد در ذیحجه ۹۳۳؛ ۱۴۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۶۵۰]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۶۷۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: احمد بن حسین بن احمد علی خراسانی، تا: شنبه ۹ ذیقعده ۹۳۲ق؛ تملک: بکر بن مهدی بن ... بافقی، محمد جعفر بن محمد علی حسینی در ۱۲۸۹ق با مهر «افوض امری الی الله عبده محمد جعفر الموسوی» (بیضی)، محمد سعید بن مرحوم محمد جعفر غیرت؛ مهر: «افوض امری الی الله عبده محمد مهدی ۱۱۶۰» (بیضی)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۱۴۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۶۹]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۲۰۱

همان نسخه بالا [مؤید: ۳ - ۱۷۳]

۱۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۵۹/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: علائی بن محبی شیرازی، تا: ۹۴۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز مذهب، ۱۰۵ص (۵۹- ۱۶۳)، ۲۵ سطر (۶×۱۱/۵)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۰ - ۳۳۸]

۱۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۶۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن احمد بیهقی، تا: شوال ۹۷۳ق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: روغنی، مذهب، ۱۹۵گ، ۱۸ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۴ - ۴۵۴]

۱۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۴۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ وقف بر طلاب امامیه، محشی با نشانی «من توضیح»؛ کاغذ: سپاهانی، ۲۰۲گ، ۱۹ سطر (۷/۵×۱۲)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [ف: - ۸۵]

۱۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۳۵/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی با نشان «میر ابوالفتح نوری رحمه الله»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سرخ، ۱۶۹گ (۲۷پ-۱۹۵پ)، ۱۵و ۱۷ سطر (۸-۹/۵×۱۴-۱۵)، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: - ۲۶۳]

۱۵. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۳۱۹

آغاز: ما دل علی معنی مشترک است میان مجموع کلمات؛ **انجام:** و اعراض است از کلام سابق و سؤال است از آنچه

از مبحث علامتهای شناخت اسم تا حروف عاطفه از مبحث حروف؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ کاغذ: نباتی، جلد: میشن تریاکی، ۱۲۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: - ۱۷۰]

۱۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۱۳۴-۱۲/۲۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** «المفتوح ما قبلها تقلب الفا» نون تاکید خفیفه که ماقبل وی مفتوح باشد ... گویی دراضربن یا رجل اضربا قیاس بر وقف دراسم منون والله اعلم بالصواب والیه المرجع والمآب.

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد اسماعیل قمی، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۸۵گ، ۱۹-۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۶۵۰]

۱۷. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۴۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷-۱۲ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳ - ۱۴۳۳]

۱۸. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۶ - د

این نسخه درست مانند چاپی است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۱گ، ۲۰ سطر (۷/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: - ۱۵۳]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۱۱۴

آغاز: چون همزه استفهام، خواه زیاده، چون زید مهمل باشد چون جسق، خواه مستعمل باشد چون؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: موسی بن عیسی سمرقندی، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول مذهب؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج عنابی، ۴۳۳ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [ف: ۱۰ - ۶۷۸]

۲۰. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۱۳

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ اندازه: ۱۵×۲۱سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۴]

۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۶۳۱

آغاز: به چیزی دیگر به وجهی که هر کدام اول فهم شود ثانی از او فهم شود، ... از معنی مرکب مثل غلام زید و زید قایم و هی اسم و فعل و حرف الثانی الاسم و الاول الفعل و این کلمه به اعتبار معنی منقسم است به اسم و فعل و حرف یعنی کلمه یا اسم است یا فعل و حرف؛ **انجام:** اینست که ولا اری کوادی السباع

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۱۰۶گ، ۱۸ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۵۰]

۲۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۴۷

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ چند برگ آخر نونویس ۱۲۵۴؛ ۱۵ سطر، قطع: ربعی [چهار کتابخانه مشهد-ف: - ۱۴۲]

۲۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۳۴۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** اگر احسن را در کحل اعمال نکنند احسن امر نوع کردانند تأخیر مبتدای باشد(کذا)

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، جلد: چرم نارنجی، ۱۴۰گ، ۱۶سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۳۶- ۲۳۱]

۲۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۵۴

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: شنبه ۲۱ رمضان ۱۰۰۲ق، جا: لاهور (دار السلطنه)؛ مهر: «زین بن الحسینی العائذ»؛ کاغذ: ترکی، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۲۵۰ص، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۱۰ - ۱۸۰]

۲۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۱۶۳

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:۱۰۲۰ق؛واقف:سپهسالار؛کاغذ:کاهی، جلد: تیماج، ۱۷۶ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲ - ۳۶۸]

۲۶. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۹۵۱/۱

خط: نستعلیق، کا: محمد مکارم بن ابراهیم عریضی، تا: ۱۰۴۱ق [نشریه: ۷ - ۲۶۳]

۲۷. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۵۲

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه از جمادی الاول ۱۰۴۱ق؛ مصحح؛ تملک: علی بن محمد رشتی؛ اهدایی: ورثه سلطان العلماء؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۲ - ۵]

۲۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۴۷۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد کاظم بن عماد الدین حسینی طالقانی، تا: رجب ۱۰۴۲ق؛ مصحح؛ مهر: «زمحمد امید شفاعت دارد کاظم» (مربع)، «والکاظمین الغیظ والعافین عن الناس»؛ جلد: گالینگور سرخ، ۱۵۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۵۰]

۲۹. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۲۴۳

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: شنبه ۱۴ جمادی الثانی ۱۰۶۴ق؛ مهر: «اللهم صلی علی محمد و آله محمد» (بیضی)، «یأتی من بعدی اسمه احمد»(بیضی)،«نصیر الملک» (بیضی)؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا،۲۳۶گ،۱۴سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۳ - ۲۰۱]

۳۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۲۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد ابراهیم ابن حیدر علی نائینی، تا: ۱۰۶۹ق،واقف:ملامحمد زمان، ۱۰۹۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۷۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۲ - ۲۱۹]

۳۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۰۲۵

آغاز: در نفس وی است و مقرن به احمد ازمنه؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق خوش، کا: ابن مولانا حسن عبدالغفور، تا: ۱۰۷۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: ماشینی نخودی، جلد: مقوا، ۱۳۹گ، ۱۷ سطر (۱۴/۵×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۱۶۱]

۳۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۵۹۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه ۲۰ شوال ۱۰۷۷ق؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۵ سطر (۸/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۴ - ۲۱۴۴]

۳۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۹۶۵

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد علی بن مهر علی مقیم سی برخوار، تا: ۱۰ رمضان ۱۰۸۶ق؛ جلد: تیماج سرخ، ۲۰۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳۷ - ۵۶۲]

۳۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۰۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: مظفر بن حاجی گنجی علی استونانی، تا: شنبه ۱۷ ربیع الاول ۱۰۸۷ق، جا: کبرزان از توابع هرات؛ مذیل است به رساله مختصری به زبان عربی در شش ورق مشتمل بر دو قسم: قسم اول در حروف که آغاز آن چنین است: «بسمله فی الحروف التی تجر الاسماء فقط» و به این عبارت خاتمه می‌یابد: «و لماتم القسم الاول فی الحروف یتلوه القسم الثانی و هو فی الاسماء»، و قسم دوم که در باب اسماء است چنین شروع می‌شود: «بسمله حرکات الاعراب الرفع و النصب و الجروهی حرکات المختلفه» و چنین خاتمه می‌یابد: «کقولک احد عشر رجلا و عشرون ثوبا و تسعون دیناراً»، تاریخ تحریر رساله الحاقی ۱۱۲۸؛ واقف:شیخ عبدالله مجتهد پور، مرداد ۱۳۶۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن، ۱۵۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۷سم [ف: ۱۲ - ۲۱۹]

۳۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۷۸۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ مهر: شیخ العراقین نصرت؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج سرخ، ۱۴۴گ، ۲۵ سطر (۶×۱۷/۵)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۲۶]

۳۶. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۶۴۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: آیة الله صادقی؛ ۱۹۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲ - ۴۷۱]

۳۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۰۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ درست مانند نسخه ش ۱۱۶۲ دانشگاه؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵۶گ، ۱۸ سطر (۶/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۸ - ۱۹۸]

۳۸. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۲۲۴

آغاز: آن دلالت کند بر معنی خود و قسم دوم حرف است چون من و إلی که محتاجند ... به ابتدا و انتها بکلمه دیگر چنانکه بگویی سرت من البصرة إلی الکوفة و قسم اول؛ **انجام:** و سبب بنا آن است که نون اگر چه کلمه دیگر است اما از جهت شدت اتصال به منزله جر ... در وسط کلمه بود و بعد از او نشاید که لازم آید که اعراب

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ تملک: محمود بن شاه بن محمد بن شمس الدین علی مشهور به عطار فیروزآبادی؛ جلد: گالینگور، ۱۴۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: - ۱۵۳]

۳۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۲۱۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و المفتوح ما قبلها تقلب الفا

خط: نسخ، کا: شعیب خاقان بن محمد، تا: پنج‌شنبه ۲۸ رجب

۱۱۰۸ق؛ این نسخه گویا املای دیگری است از میر و در نیمه دوم گزیده تر از آن یکی می‌باشد و همه متن هم در آن بند بند آمده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۱۸۸گ، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۶ - ۲۳۰۳]

۴۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۹۵۲

آغاز: بسمله. الف و لام تعریف بر چهار قسم است؛ **انجام:** به واسطه مشابهت به تنوین است ... آمین یا رب العالمین.

خط: نسخ و نستعلیق، کا: قزوینی، محمد صادق بن محمد صالح، تا: ۱۱۱۱ق [رایانه]

۴۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۳۶۶/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** تمام شد از دست حبیب ×× حافظ در حفظ از دواء طبیب.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۷ شعبان ۱۱۱۷ق؛ مهر: محمد عارف مورخ ۱۱۹۹؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۲گ (۱-۲۰۲)، ابعاد متن: ۸×۱۶/۵، اندازه: ۱۴×۲۲/۵سم [ف: ۱۲ - ۷۶]

۴۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۳۷۰/۲

خط: نستعلیق، کا: علی اکبر سپاه کلا، تا: ۱۴ ذیقعده ۱۱۲۲ق، برای پسر خود ابوتراب؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۲۱گ (۷۵پ-۱۹۵پ)، ۱۶ سطر (۱۰×۱۴)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۱۵ - ۴۲۲۳]

۴۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۶۷۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** به واو به من و به حذف من وباقی از مفعول فیه تا آخر کتاب در مطن (کذا) ساخته شده است.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۴ صفر ۱۱۴۰ق؛ یادداشت کوتاهی به نقل از شرح کشاف ز مخشری نوشته عبدالعلی در اواسط شوال ۱۱۴۰ق در رود از ولایت خواف؛ ابتدای کتاب جدولی درباره تفصیل صفت مشبه و اقسام آن (۱۴۳پ)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛کاغذ:حنایی،جلد:گالینگور مشکی، ۱۹گ (۱۴۴ر-۱۶۲ر)، سطور چلیپایی، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۶۹]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۵۸/۲

همان نسخه بالا [مؤید: ۲ - ۶۴]

۴۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۸۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابن ابراهیم محمد مکارم عریضی، تا: ۱۱۴۱ق؛ محشی؛ مهر: «عبدالغنی بن عبدالعظیم الحسینی» (بیضی)؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۲گ (۱پ-۲۲)، ۱۵-۱۴ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [رایانه]

۴۵. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۴۷۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، مجدول؛ ۱۵۱گ، اندازه: ۱۶×۲۲/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۴]

۴۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۹۱۷

آغاز: لفظ و لفظ مفرد آنست که جزء وی دلالت نکند بر جزء معین ... و هی اسم و فعل و حرف ... یعنی کلمه منقسم است به این سه قسم زیرا که چون کلمه موضوع است؛ **انجام:** پس معین شود که ان آن مخففه است یا نظر.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوا، ۱۹۷گ، ۱۵ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۲۶]

۴۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۶۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق خوب، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۱۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۲۲۰]

۴۸. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۳۰۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شوال ۱۲۱۸ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۸گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف مخ - ۱ - ۲۹۹]

۴۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۷۳-۵/۱۶۳

آغاز: اوست و در لفظ چهار چیز داخل است الفاظ مهمله و الفاظ مستعمله مفرده ... و هی اسم و فعل وحرف لانها اما ان تدل علی فی نفسها اولا الثانی الحرف و الاول اما؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد سعید، تا: ۱۲۲۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ دارای علامات بلاغ، مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۵۱]

۵۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۴۳۶/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** پس تو گویی در اضربن یا رجل اضربا، قیاس بر وقف در اسم منون نیست

تذکر: نام مؤلف به استناد فهرست مرعشی ۲۹۶/۳۶ ذکر شد؛ خط: نستعلیق، کا: اکبر علی، تا: چهارشنبه ۲ رمضان ۱۲۳۰ق، جلد: مقوایی، ۱۶۷گ (۱پ-۱۶۷ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۵/۵سم [ف: ۲۶ - ۳۵۷]

۵۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۴۹/۲

آغاز: چنانکه مفعول است و در اصطلاح انچیزیست؛ **انجام:** بس بگوئید در اضربن اضربا در حال وقف. تمت الکتاب المسمی بشرح الکافیه بعون الملک الوهاب.

خط: نستعلیق، کا: محمد خان هزار جریبی و میرزا علی بن محمد یوسف، تا: ۱۲۴۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱۲ص (۳۴-۲۴۵)، ۱۳ سطر (۶/۵×۱۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [ف: ۱۰ - ۶۳۳]

۵۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۰۰۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: قدرت علی، تا: ۲۲ جمادی الاول ۱۲۵۵ق؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۸۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۶۹]

۵۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۸۱۸/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** شاید که زیدان درین دو مثال مبتدا باشد و قائم خبر مقدم.
تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه ذکر شد؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالحمید بن مرحوم ملا محمد هروی قلعه یادگاری، تا: ۱۲۶۱ق، جا: مصرخ الهرات؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج زرشکی، ۹۰گ، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۵۱ - ۱۶۰]

۵۴. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۸۱۹/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۹گ (۱پ-۱۲۹ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲ - ۹۷]

۵۵. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۴۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «الواثق بالملک الهادی محمود بن عبدالرحمن الکاشی»؛ ۱۲۸گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۵سم [ف: ۲ - ۹۰۵]

۵۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۶۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «یا اباعبدالله الحسین»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۶۰گ، ۱۸ سطر (۷/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۲سم [ف: ۶ - ۲۳۰۲]

۵۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۹۶۳-۱۵/۲۰۳
آغاز: ذکر این عدل است عمر مثال عدل است و بر این قیاس و زائدة منصوب است ... و هذا القول تقریب یعنی ذکر علل به طریق نظم نزدیک گردانیدن است؛ **انجام:** در این جا جواب به لا و نعم توان گفتن زیرا که مقصود است که یکی ... مبنی بر شک است و در او تقدم اما بر معطوف علیه واجب نیست
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوا، ۱۲۷گ، ۱۱-۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۶۵۱]

۵۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۸۵۰-۱۹/۱۸۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** از جمله حروف نون تأکید است واو بر دوقسم است حفیفه ساکنه واین بر اصل خود است.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۶۵۰]

۵۹. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۸۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ اصفهانی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲۵گ، ۱۶ سطر(۵×۱۰)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱ - ۱۷۵]

۶۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۰۱۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** اترک و ظرب بمعنی اضرب و مناع بمعنی امنع.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۶۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۱۳۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** بما وضع الی آخره یعنی افعال تعجب
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

● شرح الكافية = المعافية فی شرح الكافية = شرح هندی / نحو / عربی

š.-ul-kāfīya = al-mu‘āfīya fī š.-il-kāfīya = š.-i hindī

دولت آبادی، احمد بن شمس الدین، - ۸۴۹ ؟ قمری

dowlat ābādī, ahmad ebn-e šams-od-dīn (- 1446)

وابسته به: الكافية فی النحو = المقدمة الكافية فی النحو = كافية ذوی الادب فی علم كلام العرب؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

یکی از شرح‌های کافیه شرح هندی است که نگارنده آن شهاب الدین احمد پسر عمر دولت آبادی هندی می‌باشدکه بنا به گفته چلبی شهرت بسزا داشته و کسانی مانند توقانی، غیاث الدین منصور و کازرونی بر آن حاشیه نگاشته‌اند، و صفی پسر نصیر شاگرد این شارح، خود شرحی بر کافیه نگاشته و در آن از استاد بنیکی یاد کرده است. (علینقی منزوی)

آغاز: نحمدالله نحو آلائه الوافیه و نشکره لنوال نعمائه الکافیه و نصلی علی نبیه الرضی الرفیع ... فاضلاً من أفاضل الهند أكرم الله مآبه و أجزل ثوابه قد عمل حواشی علی الرسالة المشهورة فی الاعراب ... فأقول ناقلاً لكلامه ... يبدأ الشيخ رحمه الله فی هذه الرسالة بحمد الله هضماً للنفس بتخييل انه كتابه.

انجام: بحث النون بانقلابها فی الوقف و هذا کما تری من باب حسن المختتم، و الله اعلم.

[دنا ۶/۹۹۵-۹۹۶ (۲۵ نسخه)؛ دارالکتب ۱۳۲/۲؛ کشف الظنون ۱۳۷۰/۲؛ الاوقاف العامة موصل ۲۴۹/۲]

شرح و حواشی:
۱- حاشية شرح الكافية؛ جونپوری، الله داد بن عبدالله (-۹۲۳)
۲- حاشية شرح الكافية
۳- شرح اعراب الكافية

۱. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۳۴۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۱۰ ذیقعده ۸۸۴ق، جا: هرات مدرسه خواجه بابوس؛ مصحح، محشی به رمز: «منه رحمه الله»؛ واقف: علی حمیدی؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۵۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۲ - ۶۰۰]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۵۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۱۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن تریاکی، ۲۶۱گ، ۱۷ سطر (۵/۵×۹/۵)، اندازه: ۹/۵×۱۴سم [ف: ۱۰ - ۳۲۸]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۱۳۲/۱
آغاز: بسمله، الكلمة لفظ وضع لمعنی مفرد و هی اسم و فعل و حرف لأنها اما ان تدل علی معنی فی نفسها اولا؛ **انجام:** تحذف

للساکنین و فی الوقف فیرد ما حذف و المفتوح ما قبلها تقلب الفاً تمت الکافیه فی النحو مع الحواشی الشریفیة الهندیة علی ید العبد الضعیف المحتاج الی رحمة الملک الغفار معین الدین بن غیاث الدین بن محیی العطار فی سنه تسع و عشرین و تسعمائه هجریة.
خط: نسخ، کا: معین الدین بن غیاث الدین بن محی العطار، تا: ۱۹ جمادی الثانی ۹۲۹ق؛ محشی، یادداشت حاجی محمد حسین بن حاجی محمد، یادداشت علی بن محمد جعفر در ۹ صفر ۱۲۸۹ق؛ سه یادداشت دستوری از امیر محمد و گفتارهایی از پیامبر و علی و شعر خاقانی و غیره و اشعاری از سعدی و شاعران دیگر به خط شارح؛ تملک: محمد تقی بن علینقی، حاجی محمد حسین بن حاجی جمال الدین؛ مهر وقف محمد طاهر نوری و محمد تقی بن علینقی؛ اهدایی: ناصر کاتوزیان؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج حنایی، ۱۱۲گ(۱ر-۱۱۲ر)، ۱۱-۵ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۹ - ۱۴۱]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۶۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و المقربة علی فرائد مجمله و مفصله حین توزع البال و تشتت الاحوال و فرط المآل لکن جلت حکمته قد وفقنی للاتمام و الفوز بالمرام.
خط: نستعلیق، کا: سلطان علی بن شیخ ولی شیروانی، تا: دوشنبه اواخر ربیع الثانی ۹۶۲ق، جا: قسطنطنیه؛ مجدول، دارای سرلوح رنگین؛ مهر: «المذنب عبدالله» (دایره)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۴ - ۱۳۹]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۸۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۷۷ق؛ تملک: محمد صادق والده کتخداسی زاده؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۳۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۲×۲۲سم [ف: ۱ - ۳۱۸]

۶. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۲۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** فی الوقف فیرده ای اذا حذف فی الوقف و اذا لم یکن مفتوحاً ما قبلها فیرد ما حذف ... لکن جلت حکمته قد وفقنی للاتمام و حققنی الفوز بهذا المرام تم بعون الله الملک المنان
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۷۷ق؛ مجدول و مذهب، دارای سرلوح زیبا؛ کاغذ: هندی، جلد: چرمی، ۱۷۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۲ - ۹۰۴]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۱۰۶-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۲ - ۷۸]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۷۴۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسین ابن حسن حافظ طبسی، تا: ۹۸۴ق؛ محشی از رضی و سید نعمت الله و خبیصی؛ واقف: محمد سعید ابن محمد صالح، ۱۰۸۴ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: پارچه‌ای، ۲۰۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱۲ - ۲۱۸]

۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۶

آغاز و انجام: برابر

در فهرست ناشناس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مهر: ناصر الدین شاه؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۵۰گ، ۱۷ سطر (۹/۵×۱۲)، اندازه: ۱۴/۵×۱۹سم [ف: ۷ - ۹۷]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۸۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ واقف: نادرشاه، ۱۱۴۵؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا رویه پارچه، ۸۹گ، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۱۲ - ۲۱۸]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۴۳۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ واقف: سید محمد باقر مولوی عربشاهی سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۲۰۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۲۱۸]

۱۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۴۸۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۴]

۱۲. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۷۳ فیاض

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بن مقصود، تا: اوایل شعبان ۱۰۰۴ق، جا: دورق؛ کاغذ هندی؛ جلد: تیماج خرمایی، ۲۱ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: - ۱۱۴]

تهران؛ فیاض؛ شماره نسخه:۱۴۸

همان نسخه بالا [نشریه: ۷ - ۶۹۷]

۱۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۹۱۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن علی بن برهان مشهوربه بیان، تا: دوشنبه ۱ شعبان ۲۲ شاید ۱۰۲۲ق، نزد ملا عثمان بن عبدالرحمن؛ محشی با نشان «سید، رضی، محمد بن موسی، مختصر، سعدالله»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۲۷]

۱۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۸۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق مغلوط، کا: احمد بن محمد، تا: ۱۰۳۵ق؛ مصحح؛ تملک: محمد یوسف حسنی حسینی کرمانشاهی جمعه ربیع الاول ۱۲۷۲؛ کاغذ: ترمه نخودی اصفهانی، جلد: مقوا، چرم قهوه‌ای، ۱۷۳گ، ۲۵ سطر (۶/۲×۱۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۷۰]

۱۵. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۱۹۴

خط:نستعلیق،کا: جلال الدین، تا: شنبه ۲۳ محرم ۱۰۶۶ق؛ مجدول مذهب؛واقف:شهاب الدین مرعشی نجفی،۱۳۳۸/۵/۲۰؛جلد:تیماج مشکی، ۱۶۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۵/۵سم [ف: ۲ - ۶۰۰]

۱۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۴۹۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** علی فواید مجملة ومفصلة حین توزع البال وتشتت الاحوال وفرط الملال لکن جلت حکمته قد وفقنی للاتمام وحققنی الفوز بهذا المرام من الله الکرام

خط: نسخ، کا: زین العابدین بن علی بن حسین بن یوسف بن عین الله، تا: رجب ۱۰۷۹ق، مصحح، محشی؛ مهر: «جلال الدین» (بیضی)؛ جلد: مقوا، ۱۰۹گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۵۳]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۲۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ واقف: تاج ماه بیگم؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۲۱۷]

۱۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۸۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ضاربه لان ان یقطع مابعدها عن العمل.

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:محتملاً قرن۱۲؛کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۵۸گ، ۱۶ سطر (۸/۵×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۴/۵سم [ف: ۹ - ۵۰۳]

۱۹. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۲۶۱/۲

آغاز: و تاء و هاء لاتکون للوحدة فانها یستلزم ان یکون الاسم مفردا مذکرا علی تقدیر حذفها کمتر و تمرة

خط: نستعلیق، کا: محمود بن محمد رضا لاهیجانی، تا: قرن ۱۲؛ ۷۸گ (۱۹ر-۹۶پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۱ - ۲۲۶]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۶۱۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هی فی المضارع للتعلیل ای للتقلیل الفعل نحو ان الکذوب قد یصدق و قد

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، رکابه نویسی شده؛ تملک: ابوطالب بن عبدالکریم؛ جلد: مقوا، ۱۴۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۹سم [ف: ۳۱ - ۱۶]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۲۳ کر

آغاز: ... و یتضمن الجر اختصاص حرب الجر و التنوین اختصاص أصنافها و معانیها و الإضافة اختصاص کونه مضافاً و مضافاً إلیه و اختصاص التعریف و التخفیف و التخصیص؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۲۴۷گ، ۱۷ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۴۰/۲ - ۸۵]

۲۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۲۷۳/۳-۱۷/۵۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** والالف الزائدة فی جمع المؤنث نحواضربان واضربنان مختص بنون التاکید وکل الخ والله اعلم

خط: تحریری، کا: ملا احمد ...، ملا محمد طیب، ابن ملا احمد ...، تا: یک‌شنبه جمادی الاول ۱۲۳۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۹گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۸۰]

۲۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۲۴۰

آغاز: و من وراء الاقناع و الاشباع اننی اردت ان امتع المحصلین بها بنظم منشوره و مجمع ماثوره؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۸۱گ، ۱۷ سطر (۷/۵-۸/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۱۸ - ۱۹۵]

۲۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۲۸۰

آغاز: لیس کتب السلف حتی یصدر به علی سننها و لایلزم من ذلک عدم الابتداء مطلقا حتی یکون بترکه؛ **انجام:** للزوم التقاء الساکنین علی غیر حده خلافا لیونس فانه یجیز جواز التقاء الساکنین علی غیر حده و یجعله ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی با امضای سید نعمةالله، عصام؛ کاغذ: فرنگی و اصفهانی نخودی، جلد: گالینگور، ۱۸۵گ، ۱۵-۱۷ سطر (۸-۱۰×۱۳-۱۵/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۳سم [ف: ۱۸ - ۲۴۵]

۲۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۰

انجام: و ما حذف لوجودها لکونها مقدرة فی النیة و فی حکم الملفوظ و لیکن آخر کلامنا فی هذا الفصل

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی، ۱۳۷گ، ۲۲ سطر (۱۲×۲۱)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۲ - ۴۱۴]

۲۶. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۸۳۰

آغاز: اعتبار متضادین بیان لهما ای الوصف و العلم و وجه تضادهما ان العلم للخصوص و الوصف للعموم؛ **انجام:** برابر

تذکر: نام کتاب و مؤلف با تطبیق انجام نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق،کا:مصطفی بن محمد معروف به لاهیجان زاده، بی‌تا، جا: سیروزی؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول مذهب، مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب،۱۰۵گ،۲۱سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۲ - ۱۰۴]

● شرح الكافية / نحو / عربی

š.-ul-kāfīya

دهلوی، اسحاق بن محمد، ق۹ قمری

dehlavī, eshāq ebn-e mohammad (- 15c)

وابسته به: الكافية فی النحو = المقدمة الكافية فی النحو = كافية ذوی الادب فی علم كلام العرب؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

شرحی است بر کافیه ابن حاجب در نحو. در ابتدا در ضمن «قال» جمله‌ای از ابن حاجب را می‌آورد و پس از آن در تحت «اقول» شرح این قول را می‌دهد و بعد از آن با اضافه کردن جمله‌ای چون «فقوله» قول متن را شرح و توضیح می‌دهد. مطالب همه در مسائل نحوی است و بحث‌های اضافی ندارد.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۵۵/۱

آغاز: بسمله، هذه فوائد منقوله من شرح اسحق بن محمد الملقب بکبیر الدهلوی؛ **انجام:** هذا ما استنبطناه من شرح الامام المحقق و الحبر المدقق اسحق بن محمد الملقب بکبیر الدهلوی عامله الله مع تلفظ الکافی لکافیه ابن الحاجب فی النحو ...

خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: ۸۶۲ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۵۰ص (۱-۵۰)، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۲)، اندازه:

۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۷ - ۵۵]

● **شرح الکافیة** / نحو / عربی

š.-ul-kāfīya

عصام الدین اسفراینی، ابراهیم بن محمد، ۸۷۳ - ۹۵۱ ؟ قمری

ʻesām-od-dīn-e esfarāyenī, ebrāhīm ebn-e mohammad (1469 - 1545)

وابسته به: الکافیة فی النحو = المقدمة الکافیة فی النحو = کافیة ذوی الادب فی علم کلام العرب؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

شرح مزجی مفصلی است بر رساله «الکافیه» ابن حاجب، که شارح آن را به درخواست امیر یار محمد بن جان وفایی شرح نموده است.

آغاز: أحمد الله علی ما الهمنی کن عصامیاً لاعظامیاً و ان کنت ابناً للکرام و خلفاً عن الاعلام و حفظنی أن اکون أمسیاً

انجام: و علی آله و اصحابه الذین بعبودیتی و بهم افتخاری و براعتی.

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۴۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: یحیی بن جابر، تا: قرن ۱۰؛ مصحح؛ تملک: باقر بن محمد شفیع علاقه بند با مهر «محمد باقر» (بیضی) و «محمد باقر العلوم» (بیضی)، محمد مقیم بن محمد علی» به سال ۱۰۰۲ در قزوین و مهر «عبده محمد مقیم» (مربع)، زین العابدین؛ مهر: «الواثق بالله الغنی لطف الله بن جعفر العاملی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۱۹

خط: نستعلیق، کا: احمد بن مصطفی البکطاشی (= البکتاشی) قپودانه زاده، تا: جمعه ۲۸ ربیع الاول ۱۲۲۶ق؛ تملک: عبدالله افندی بن محمد افندی شیخ جامع السلطان در ۱۱۷۰، محمد علی بن لطف علی بن احمد تبریزی در ۱۲۹۹، محمد باقر بن محمد علی در شوال ۱۳۶۶، احمد بن محمد باقر مجتهدی؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی، ۲۶۵گ، ۲۳ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [سنا: ف: ۲ - ۶۷]

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۱۰۲۵

آغاز و انجام: برابر

همان نسخه بالا [نشریه: ۷ - ۱۸۵]

۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۹۲۴۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمد بن احمد بیک (قسمتی از آن) برادرش عبدالله بن محمد (بقیه آن)، تا: ۱۷ محرم ۱۲۸۶ق، جا: مدرسه ترجانی؛ مصحح، محشی، مقابله شده؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱۸گ، ۲۳ سطر (۸/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۲ - ۳۰۳]

● **شرح کافیه** / نحو / فارسی

š.-e kāfīya

جرجانی، ابوالفتح بن مخدوم، - ۹۷۶ ؟ قمری

jorjānī, ab-ol-fath ebn-e maxdūm (- 1569)

وابسته به: الکافیة فی النحو = المقدمة الکافیة فی النحو = کافیة ذوی الادب فی علم کلام العرب؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

به درخواست: مهین بانو سلطانم

ترجمه و شرح مزجی مختصری است بر «الکافیة» ابن حاجب.

۱. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۸۵

آغاز: محامد کافیه و مدایح شافیه وافیه علیمی را سزد که کلمات جامعه اش مظاهر صفات کمال است؛ **انجام:** و پوشیده نماند که اختمام بی جهت وقف و رسم الخط آخر و اول سبب حسن خاتمه رساله کافیه و ترجمه وافیه است.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ تملک: اسماعیل بن پرویز؛ جلد: تیماج زرشکی، ۱۸۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۴۵۵]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۰۳۵

آغاز: بسمله. و سعادت بدر درخشنده آسمان عظمت و اجلال و طهارت گوهر درج دولت و اقبال اختر برج عظمت و اجلال مظهر لطف ... حضرت شاهزاده مهین بانو سلطانم ... ذره احقر و راقم این ترجمه ابتر یعنی بنده داعی ابوالفتح الحسینی آن که این ترجمه پریشان منظور نظر حضرت شاه زاده عالمیان گردد و به یمن نظر کیمیا اثر آن ملکه دوران طالبان را نفع کامله رساند ... بدان که مصنف در این کتاب بحث کرده از احوال کلمه و کلام زیرا که این کتاب در علم نحو است ... الکلمة کلمه در لغت یک سخن است و در اصطلاح نحاة لفظ وضع لمعنی مفرد لفظی است که موضوع باشد از برای مهنی مفرد لفظ؛ **انجام:** چنان که تنوین ما قبح مفتوح را به الف می‌نویسند زیرا که قاعده رسم الخط آن است که کتابت آخر هر کلمه تابع حال وقف است بر آن کلمه و کتابت اول هر کلمه آن که عادت چنان است که نون خفیفه و نون نویسند.

خط: نسخ، کا: عبدالجواد بن ملا عبدالرحیم، تا: ابتدای کتابت در ۲۹ جماد الثانی ۱۳۰۷ق؛ مصحح، در نسخه ما چند سطر از آغاز تحمیدیه کتاب نوشته نشده؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فستقی و نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۶۹]

● **شرح کافیه** / نحو / فارسی

š.-e kāfīye

چشتی بلگرامی، عبدالواحد ابراهیم، ۹۱۶-۱۰۱۷ قمری
češtī belegrāmī, ‘abd-ol-vāhed ebrāhīm (1511 - 1609)

وابسته به: الکافیة فی النحو = المقدمة الکافیة فی النحو = کافیة ذوی الادب فی علم کلام العرب؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

تاریخ تألیف: ۹۷۰ق

شرح عرفانی است با عناوین «قوله- قوله» بر «کافیه» ابن حاجب؛ تا مبحث غیرمنصرف. اصل «کافیه» در موضوع نحو زبان عربی است. بلگرامی ضمن شرح، اشعاری از خود به صورت مصرع، بیت، قطعه و مثنوی آورده و در تاریخ تألیف (۹۷۰ق) و موضوع کتاب چنین سروده: «از همه دعوی مرا آزاده افتاده بین ×× سال تاریخش بخواهی نهصد و هفتاد بین / سلک علم نحو را در تصوف سفته‌ام ×× پر بقدر فهم از وی شبهه و شک رفته‌ام». شارح، ابتدا جمله‌ای از متن را ذکر کرده سپس به شرح آن با تعابیر عرفانی پرداخته است، برای مثال: «الکلمة لفظ» ای ملفوظ علی انشاء، ملحوظ علی قلوبنا و محفظوظ بها بواطننا. وی برای هر لفظ و جمله، سه معنای عرفانی از مراتب کشف و شهود و اقبال و ادبار قلوب عباد نسبت به معارف یقینیه بیان داشته است.

آغاز: الحمدلله الذی کلمته کافیة الامور و شافیة الصدور و الصلوة علی رسوله محمد الذی کلامه محیط الهدایة و بسیط النهایة ... بدان که علوم حکما و متکلمین را اصطلاحی دیگر است و علم اصحاب تصوف را اصطلاحی دیگر. پس اکر مسئله ای از علم تصوف با علوم حکما و متکلمین موافق نباشد بر اختلاف اصطلاح ایشان حمل کنند. قوله الکلمة لفظ ای ملفوظ علی الثناء و ملحوظ علی قلوبنا و محظوظ بها ... یعنی کلمه توحید در مرتبه اقرار بر زبانهای ما ملفوظ است و در مرتبه تصدیق بر دلهای ما ملحوظ

انجام: من بعدی به این طایفه مخصوص است و عبارت از روزگار همایون ایشان این است. مثنوی:چنگ در حضرت خدای زده ×× هر چه جز اوست پشت پای زده / خورده یک باده از کف ساقی ×× آن چه باقی است کرده در باقی

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۲۸۸۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج زیتونی، ۱۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۷۰ و ۵ - ۱۱۸]

● شرح الکافیة / نحو / عربی

š.-ul-kāfīya

یمینی، منصور بن فلاح
yamīnī, mansūr ebn-e fallāh

وابسته به: الکافیة فی النحو = المقدمة الکافیة فی النحو = کافیة ذوی الادب فی علم کلام العرب؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

شرحی است بر کافیه ابن حاجب که به صورت شرح و متن آمده است. در آن ابتدا قول ابن حاجب آمده است و بعد شرح می‌آید و در ابتداء شرح، کلمه «شرح» نوشته شده است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۹۴۵

آغاز: بسمله و به اثق و استعین و صلواته علی سیدنا محمد و آله اجمعین؛ **انجام:** و الله اعلم بالصواب مما ذکرنا و صلی الله علی سیدنا محمد و سلمه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۲۴ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴۱گ، ۳۹ سطر (۱۳/۵×۲۱/۵)، اندازه: ۲۰×۳۰/۵سم [ف: ۸ - ۴۴۰]

● شرح الکافیة / نحو / فارسی

š.-ol-kāfīya

سپهری، محمد بن صفی الدین، - ۱۰۷۶ قمری
sepehrī, mohammad ebn-e safī-od-dīn (- 1666)

وابسته به: الکافیة فی النحو = المقدمة الکافیة فی النحو = کافیة ذوی الادب فی علم کلام العرب ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

ترجمه و شرحی است مزجی متوسط که در آن مشکلات کتاب معروف «الکافیة» ابن الحاجب بیان شده و برای مبتدیان و نوآموزان علم نحو بسیار سودمند به نظر می‌رسد.

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... بر جمهور انام پوشیده نیست که بهترین زیوری که انسان بآن متحلی شود

۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۳۱۰

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: رمضان ۱۰۴۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ [ف: ۳ - ۹۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۱۲۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** پس اگر ما بعد حرف مضارعه متحرک باشد مجزوم سازی آخر او را و ما بقی را امردانی ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ یادداشتی از یوسف بن ابراهیم کرمانی و در حاشیه صفحه دهم صورت لوح سر قبر مؤلف دیده می‌شود؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۶ - ۱۲۳]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۴۴۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۶ شوال ۱۱۱۳ق؛ تملک: حسین ولد اردشیر؛ تاریخ وقف: جمادی الاول ۱۲۵۰؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۲۱گ، اندازه: ۱۲×۲۲/۵سم [ف: ۱۷ - ۵۲]

۴. قم؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۹

آغاز: که اسم مفعول است در اصل معنوی بود و او و یا جمع شده بود در یک کلمه

خط: نستعلیق خوب، کا: رحیم بن علی نقی بن علی الموتی، تا: ربیع الاول ۱۱۱۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [ف: - ۴۲]

● شرح الكافية / نحو / فارسی

š.-ol-kāfīya

مازندرانی، محمد هادی بن محمد صالح، -۱۱۲۰ قمری

māzandarānī, mohammad hādī ebn-e mohammad sāleh (- 1709)

وابسته به: الکافیة فی النحو = المقدمة الكافية فی النحو = كافية ذوی الادب فی علم كلام العرب؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

تاریخ تألیف: صفر ۱۰۶۳ق

چاپ: این شرح در ایران به چاپ رسیده است.

[الذريعة ۳۱۴/۱۳؛ نسخه‌های منزوی ۲۰۶۰؛ مشار ۱۰۲۲؛ دنا ۹۹۷/۶]

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۲۸۳

خط: نستعلیق، کا: هاشم حسنی حسینی، تا: ۲۳ جمادی الثانی ۱۰۹۲ق؛ محشی؛ اهدایی: وزیری؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲۲گ، ۱۴ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳ - ۹۱۶]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۴۱۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مقابله شده؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۳۹۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳/۷سم [ف: ۳ - ۵۱۱]

۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۵۸۳

آغاز: باب مدینة علم نفس رسول رب العالمین امام ... اما بعد بر ضمیر ارباب خرد پوشیده نیست؛ **انجام:** و هرگاه ما قبل آن مضموم یا مکسور باشد آن را حذف کنند مثل اصبتُ خیراً و اصابنی خیرٌ و ختم لی بخیر و الحمدلله اولاً و آخراً ... لله الحمد که آنچه منظور بود از شرح این کتاب باتمام رسید امید از طایفه ناجیه شیعیان امامیه ... خطا پوشی نموده سقطات اقلام را اصلاح فرمایند.

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی:آغاز؛ دارای بلاغ؛ مهر: «عبده محمد هاشم بن محمد باقر الموسوی» (بیضی)، حاج سید سعید؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۸گ، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۶۹۹]

● شرح كافيه / نحو / فارسی

š.-e kāfīya

جامی، برهان الدین بن عبدالله

jāmī, borhān-od-dīn ebn-e ʻabd-ol-lāh

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة والسلام علی رسوله و آله اجمعین کلما ذکره الذاکرون و کلما سهی فغفل عن ذکره الغافلون ... قال چنین گوید محرر این مقال و مصور این بیاض الفقیر إلی الله الغنی برهان الدین بن شهاب الدین عبدالله الجامی که بر رأی اولوالالباب پوشیده نماند که چون کتاب کافیه در نحو معتبر و مشهور بود و طلبه را از خواندن آن گریزی نبود و بعضی را قوه آن نبود که از شرح عربی استفاده معنی او نمایند بنابراین شرحی پارسی نوشته می‌شود تا فائده اش اتم و عایده اش اعم گردد ... مصنف این کتاب مصدر نساخت کتاب خود را به حمد حق سبحانه و تعالی با آن که در حدیث واقع شده است که ...

انجام: این جمله خبر مبتدا که المفتوح است. الحمدلله علی الاتمام.

۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۹۱۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی و فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷۸گ، ۱۴ سطر (۷×۹)، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۵ - ۲۲۵]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۴۷۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ تملک: حسین علی خان؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج فرنگی مذهب، ۲۶۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۷۱]

۳. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۴۱۷/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** که بدرستی مصنف جایز داشته این فانه نظیر فی الدار زید و عمر و ... است.تمت.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۳۴۶]

● شرح الكافية / نحو / عربی

š.-ul-kāfīya

استرآبادی، حسن بن سرشار

estarābādī, hasan ebn-e saršār

وابسته به: الکافیة فی النحو = المقدمة الكافية فی النحو = كافية ذوی الادب فی علم كلام العرب؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۹۸۲

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه عصر کرمان [رایانه]

● شرح الكافية / نحو / فارسی

š.-ul-kāfīya

مولا صادق

mowlā sādeq

وابسته به: الكافية فی النحو = المقدمة الكافية فی النحو = كافية ذوی الادب فی علم كلام العرب؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

ترجمه و شرح مزجی است، و بیشتر از شرح‌های دیگر استفاده شده و مطالب آنها را ترجمه کرده است.

آغاز: بسمله. و به نستعین. بدانکه در بعضی نسخ کافیه هم تسمیه واقع است و هم حمد و هم صلوة ... و در بعضی نسخ نه تسمیه واقع است و نه حمد و نه صلوة و در اکثر نسخ متداول است واقع است تسمیه و حمد و صلوة واقع نیست اگر گفته شود که حدیث تسمیه و حمد یعنی کل امر ذی بال ... فهوا قطع اقتضای آن میکند.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۶۷۲/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** مراد مصنف بجمله اسمیه جمله اسمیه باشد که ممکن نباشد گردانیدن او مضمون جمله فعلیه.

خط: نستعلیق، کا: بیک محمد شرعانی، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوایی، ۱۳۰گ(۳۲پ-۱۶۱ر)،۲۵سطر،اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: ۱۵ - ۷۲]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۲۲۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** خلافا للمازنی و المبرد مخصوص بفعل نیست بلکه در اسم فاعل و اسم مفعول نیز خلاف کرده اند ... خلافا للمازنی و المبرد خلاف مرمازنی و مبرد را که ایشان تجویز کرده اند تقدیم تمیز را بر فعل و اسم مفعول بنابر قوت آنها در عمل و بنا بر قول شاعر: اتهجر سلمی بالفراق حبیبها و ما كاد نفسا بالفراق تطیب، بنابر تقدیم تأنیث ضمیر در تطیب ... که تأنیث ضمیر راجع بسوی حبیب باشد تکلف و تعسف غیر قادح است در تمسک (۱۲) (تا مبحث تمیز).

خط:نستعلیق چلیپا،بی‌کا،بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۱۹۷گ،۲۷سطر(۱۳/۵×۷/۵)،اندازه:۱۳/۵×۱۹/۵سم[ف:۶ - ۲۴۵۶]

● **شرح الكافية** / نحو / عربی

š.-ul-kāfīya

وابسته به: الكافية فی النحو = المقدمة الكافية فی النحو = كافية ذوی الادب فی علم كلام العرب؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

ناشناس و احتمالاً غیر همانند:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۲۷۱

آغاز: معها نكرة و ان كان مضافا الی معرفه؛ **انجام:** و تقول اضربن بحذف الياء كما تقول فی الكلمة المنفصلة.

شرحی و فی الواقع حاشیه ای است فوق العاده ممتع و مفید و متأسفانه به علت نقصان نسخه مجهول المؤلف، و این نسخه صدراً دارای سقط بزرگی است یعنی شروع می‌کند از شرح اواسط مبحث مجرورات یعنی از اواسط متن کافیه و ختم می‌کند به اواخر شرح مبحث تنوین از اصل متن؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن۷و اوایل قرن۸؛کاغذ:حنایی،جلد:مقوا روکش پارچه،۱۰۹گ، ۲۳ سطر (۱۰/۳×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۳سم [ف: ۱۲ - ۲۲۱]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۸۳۵

آغاز: قوله الكلمة لفظ وضع لمعنى مفرد، قوله لفظ يشمل الكلمة و غيرها لانه لما يتلفظ به؛ **انجام:** فلا يلزم من اعتبار اللازم للكلمة عند عروض حذفه اعتبار الجائز عند عروض الحذف، و الله اعلم بالصواب.

خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: ۶ محرم ۷۰۶ق، جا: دمشق (شاید تاریخ تألیف باشد)؛ مصحح، محشی؛ تملک: عمر بن یوشع؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۸۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۸ - ۴۰]

۳. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۱۷۱

آغاز: ملفوظاً به حقيقته فهو ملفوظ به حكماً بدليل اسناد الفعل اليه و صحة تأكيده و العطف عليه؛ **انجام:** و هذا باب الاطناب فيه مجال لكنه يقضى الى الملال فاقتصرت على هذا القيد فليس الرى من النسيان.

خط: نسخ، کا: محمود بن هبة الله بن ... اسماعیل بن محمد بن حسن بن عبدالله بن اسماعیل قصری، تا: ۱۲ ذیقعده ۷۱۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ تملک: منصور بن ابراهیم بن فخرالدین علی حسینی صحابی کاشانی در ۱۴ رجب ۹۱۲؛ وقف‌نامه کتاب از سید محمد؛ جلد: مقوایی، ۱۳۹گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۴۱]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۲۱

آغاز: بسمله، الحمدلله كفاء افضاله و الصلوة على نبيه محمد و عترته و آله قال الامام العلامه؛ **انجام:** عند عروض حذفه اعتبارْ الجايز عند عروض الحذف.پایان نسخه: تم شرح الكافيه و نسال الله تعالى الخير و العافيه و نصلى على خير من اوحى اليه من بريئته و على آله و عترته. على يد العبد الضعيف ابن الحسن بن محمد بن الحسن القاشانى فى اوائل صفر ختم بالخير و الظفر سنه اربع عشر و سبعمائه هجرية نبوية (شاید مؤلف باشد)

در آن قول ابن حاجب با عبارت «قوله» و قول شارح در پس آن به صورت تفسیر آمده است؛ خط: نسخ کهن، کا: ابوالحسن بن محمد بن حسن، تا: ۷۱۴ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج یشمی، ۱۷۰گ، ۲۰ سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۰×۲۰/۵سم [ف: ۹ - ۴۳۹]

۵. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۷۱۳

آغاز: ثم قال هو معرب و مبنى فالمعرب المركب ... قوله المركب يشمل المعرب و غيره من نحو قولك هؤلاء

شرح مزجی مختصری است بر «الکافیه» ابن حاجب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز [ف: - ۶۷]

۶. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۲۳۷

آغاز: و الاول اما ان يقترن باحد الازمنة الثلاثة الماضى و المستقبل

و الحال وضعا او لایقترن باحد الازمنة الثلاثة؛ **انجام:** فتقول فی مثل هل تضربون هل تضربون بالواو و النون المحذوفتین و فی اضربن اضربوا بالواو و المفتوح ما قبلها تقلب الفا و الله اعلم بالصواب

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز؛ چند برگ اول و آخر به خط قیام الدین بن حسین بن بهلول در شب چهارشنبه ۱۳ شعبان ۹۸۹ بازنویسی شده؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰۶گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۱ - ۲۰۷]

۷. تهران؛ حوزه آستان حضرت عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۳۹

آغاز: حمدله. و صلی الله علی سید المرسلین و آله الطاهرین ان أول ما یبتنی علیه أساس الکلام و أولی ما یرتفع به أرهاص المراص ذکر الله الحق العلام؛ **انجام:** قال نون التأکید هذه النون مختصة بصیغتی المضارع و الأمر ... و هی علی ضربین ساکنة و مشددة و المشددة مفتوحة ان لم یکن قبلها الف

شرح نیکویی است بر الکافیة ابن حاجب در نحو که به نام عطا ملك بن ملك علاء الحق نگاشته است. نام کتاب و مؤلف در صفحه عنوان نسخه حاضر به خط قدیمی درج شده. نام مؤلف چنین ثبت شده: شهاب الدین علی بن محمد بن محمود ابن العز بن احمد بن ابراهیم کازرونی. در کشف الظنون (۱۳۷۵/۲) شرحی از شارحی ناشناخته با همین آغاز معرفی شده و در صفحه ۱۳۷۶ شرح اصفهندی با همین آغاز شناسانده شده. همچنین نامی از حاشیه کازرونی بر شرح هندی بر کافیه به میان آمده؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن ۸ و ۹؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ یادداشت مصالحه بین نعمة بن محمد و خدیجه بنت شیخ محمد بن فرج الله بن علی بن محمد در ۱۴ رمضان ۱۰۱۷؛ مهر: «وصی احمد علی» (بیضی)؛ جلد: مقوا، ۱۵۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [ف: - ۴۳]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۲۴

آغاز: بسمله، الکلمة لفظ وضع لمعنی مفرد اللام لتعریف العهد و المعهود ذهنی؛ **انجام:** ایضا فنقول اضربا فی اضربن.

شرحی است مزجی و مبسوط و بدون خطبه و دیباچه، به همین جهت با همه استقصا و فحص بلیغی که به عمل آمد مؤلف آن شناخته نشد و معلوم نیست که خود شارح آن را به همین نحو نوشته یا کاتب خطبه و دیباچه را انداخته؛ خط: نسخ، کا: برهان بن عوض (؟) بن فضل الله بن عمر حافظ سالار قریشی (کذا) شهابی، تا: پنج‌شنبه ۱۹ جمادی الثانی ۸۷۵ق؛ واقف: ملا علی گل استرابادی؛ کاغذ: حنایی هندی، جلد: تیماج مشکی، ۲۵۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۱۲ - ۲۲۰]

۹. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۲۷

آغاز: قوله: الکلام ما تضمن کلمتین بالاسناد، فما تضمن یشمل الکلام و غیره لان قولك غلام زید

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ اندازه: ۱۸×۲۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۴]

۱۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۱۱۹

آغاز: و الفقه و غیرهما فالمعنی من الاعلام ما هو یمایز المفهومات بعضها عن بعض لاغیر الا انه عرف مدلوله الاصطلاحی؛ **انجام:** و لنا فیه نظر ذکرته فی النهایة هذا آخرکلامنا فی شرح الکافیة و الحمدلواجب الوجود و الشکر لفیض الخیر و الجود.

خط: نسخ، کا: علی بن حاج ابوبکربن جبرائیل بن محمد همدانی، تا: پنج‌شنبه ۲۶ شعبان ۹۱۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ تملك: مسعود بن فضل الله حسنی حسینی طباطبائی بهبهانی؛ ۲۱۱گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۵]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۶۶۲/۱

آغاز: و احمده ای احمده حمداً مثل حمد مستحق ان یحمد بذلك الحمد او حمدیستحق بذلك الحمد؛ **انجام:** مثل قوله تعالی و لئن متم او قتلتم لالی الله تحشرون فانه یجوز ترکه ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۶۱ق؛ مصحح؛ شعری از یار علی طبیب به خط محمد مقیم بن محمد علی بن عنایة الله؛ تملك: محمد امین بن آقا حاجی اکبر، محمد امین بن آقاجانی با مهر «محمد امین» (بیضی)، آقاجانی با مهر «الله محمد علی ولی الله عبده المحمد المدعو ب عیسی آقاجانی» (دایره)، عیسی بن عنایة الله به سال ۹۵۵؛ مهر: «عبده محمد صادق» (مربع)، «یا کافی المهمات» (بیضی)؛ کاغذ: شرقی، ۴۴گ (۱-۴۴)، ۱۷ سطر، اندازه: ۶×۱۱سم [ف: ۳۲ - ۱۷۰]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۹۸

آغاز: علیه توکلت و الیه انیب. قوله الکلمة لفظ وضع لمعنی مفرد. اعلم ان معرفة هذا الحد موقوف علی معرفة اللفظ؛ **انجام:** و فی یا مرأة اضربن اضربی فی الوقف لم یعلم انه بدل عن النون او المحذوف المردود.

شرحی است بر کافیه ابن حاجب؛ خط: نسخ، کا: سید مراد فرزند سلطان محمود، تا: ۹۷۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: زرد، جلد: تیماج زرد، ۳۱۵ص، ۱۷سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۱۰ - ۲۸۸]

۱۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۰۳-۳۹/۸۳

آغاز: الفعل مادل ای کلمة دلت علی معنی کاین فی نفسه ای فی نفس مادل معنی الکلمة و المراد بکون المعنی فی نفس الکلمة دلالتها علیه؛ **انجام:** لان اصل الاسم الاعراب و اصل الفعل البناء فنبه من اول الامر بسکون هذه علی بناء ما الحقیقة و بحرکة تلك علی اعراب ما ولیته لانها

شرح مزجی است بر رساله «الکفایة» ابن حاجب در نحو، گویا بخشی از «الفوائد الضیائیة» جامی می‌باشد، از شرح رضی نقل می‌کند؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با نشان «منه رحمه الله» و «شرح اللباب»؛ ۴۱گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۵ - ۲۴۸۲]

۱۴. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۱۰۷

آغاز: کما جعل اباه الذی اعظم خواقین الانام و اکبر سلاطین الایام

به نام شاهزاده یار محمد بن امیر جان وفائی نگاشته شده و در آن از کتاب العباب فی شرح اللباب (قرن هشتم) و نیز از تفتازانی ومیر سید شریف و دو نگارش دیگر از نگارنده با نامهای «شرح الرسالة الوضعیة» و شرح فارسی منطق یاد میشود؛ خط: نسخ، بیکا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ ۲۲۵گ، ۳۱سطر، قطع: وزیری [ف: - ۶۷]

۱۵. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۴۴

آغاز: و اذا انتفی الاعراب فیهما ... ای و اذا انتفی الاعراب فی الفاعل و المفعول لفظا و القرینة فی نحو ضرب موسی

خط: نسخ، بیکا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ اندازه: ۱۵×۲۰سم [نسخهپژوهی: ۲ - ۱۸۴]

۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۵۰۶

آغاز: یدل علی معنی فی نفسها ای بنفسها مستقلة من غیر ذکر متعلق لها فی الاستعمال؛ **انجام:** و الهمزة اعم استعمالا من هل لما تقدم فیختص بالهمزة الفصل بالمعمول و استفهام التوبیخ و وقوع ام المتصلة المعادلة لها.

خط: نسخ، بیکا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی با نشان «هـ س»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۲۱۵گ، ۱۷ سطر (۴/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۸/۵×۱۸سم [ف: ۱۷ - ۳۸۷]

۱۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۷۵۰-۱۴/۲۰۰

آغاز: عاید الی زید الموخر لفظا - وامتنع صاحبها فی الدار - اذا الضمیر عاید الی الدار الموخر لفظا و رتبة - و قد یکون المبتدأ نکرة اذا تخصصت بوجه ما - لصیرورته به مقربه من المعرفة؛ **انجام:** - المتعدی وغیر المتعدی فالتعدی ما یتوقف علی متعلق کضرب - ویسمی واقعا و مجازا یضا- وغیر المتعدی بخلافه ...

شرح مزجی متوسطی است بر «کافیه» ابن حاجب، این شرح غیر از شرح عبدالرحمن جامی است وهمچنین غیر از الوافیه فی شرح الکافیه استرآبادی است؛ خط: نسخ، بیکا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۶۲گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۴۸۴]

۱۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۳۷۲۹

آغاز: بسمله قال المصنف بسم الله الرحمن الرحیم الکلمة، عاد لا من الطریق المأثور المشهور بین الجمهور من الابتداء بالبسملة

شارح شناخته نشد، در پشت صفحه اضافی اول کتاب با خط مغایر آمده است شرح تفتازانی و در حاشیه برگ آخر نیز با خط مغایر نوشته شده است حاشیه بر جامی. نسخه حاضر بدون خطبه است و از آغاز تا مقداری از مبحث حروف را دارد شرحی است مزجی و تحقیقی که در آن از شروح مفصل، شروح کافیه شرح رضی یاد شده است؛ خط: نسخ، بیکا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ محشی منقول از شرح رضی، و لباب و حواشی شرح شافیه و اسرار النحو و ...، مصحح؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۷گ، ۱۹ سطر (۷×۱۱/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳ - ۹۸۹]

۱۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۸۲۱

آغاز: بسمله، الکلمة لفظ وضع لمعنی مفرد و هی اسم و فعل و حروف لانها اما ان یدل علی معنی فی نفسها؛ **انجام:** ما قبلها یقلب الفاء اللهم اجعل عاقبة امورنا خیرا ... شوال ۱۰۴۵ ... رشید الدین [محمد] بن صفی الدین محمد السهروردی (گویا سپهری زواره یی) (الهیات ۶۵۱؛ ش ۱۵۹۵ ملک) ... تم الکتاب متنا و شرحا در غره شوال ۱۰۵۳.

خط: نسخ، بیکا، تا: ۱ شوال ۱۰۵۳ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سرخ، ۷۹گ، ۶ سطر، اندازه: ۱۳/۴×۲۰سم [ف: ۱ - ۳۱۸]

۲۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۲۶۶

آغاز: من ابوک اوکانا معرفتین اومتساویین مثل افضل منک؛ **انجام:** بحذف الواد و کسر الزاء کالقول فی الکلمة

نسخه حاضر که متأسفانه صفحات اول آن افتاده شرح و متنی از کتاب کافیه یعنی بابتداء متن کافیه ذکر شده و بعد آن متن شرح گردیده؛ خط: نسخ و نستعلیق، بیکا، تا: ۱۰۵۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۲۷گ، ۱۶ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۹×۱۸سم [ف: ۹ - ۲۵۵]

۲۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۲۰

آغاز: قوله: و اذا تضمن الخبر المفرد ما له صدر الکلام ... اعلم ان هذا الکلام اشارة الی اشیاء تعرض

خط: نستعلیق، کا: نورالدین بن محمد امین دارابجردی، تا: پنجشنبه نیمه ذیقعده ۱۰۷۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ اندازه: ۱۱×۱۹سم [نسخهپژوهی: ۲ - ۱۸۴]

۲۲. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۸

خط: نسخ، کا: محمد هاشم پسر محمد کاظم اصفهانی، تا: چهارشنبه ۲۵ ربیع الثانی ۱۰۹۲ق، جا: مدرسه جده؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱ - ۹۰۵]

۲۳. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۲۷۴

آغاز: الابتداء و للابتداء متعلق و هو البصرة أو الکوفة أو غیرهما فلابد من ذکر البصرة أو الکوفة أو غیرهما؛ **انجام:** قوله و یحذف من العلم الخ أی و یحذف التنوین من العلم الموصوف بابن مضاف ...

خط: نستعلیق، بیکا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ مهر: «عبده علی اکبر الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴۱گ، ۱۸سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [ف: ۱ - ۲۱۸]

۲۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۱۱۵-۱۶/۱۲۵

آغاز: بانا لانسلم ان لفظة الخبر موضوعة لمثل قولنا زید قائم وذهب عمر وبل هی موضوعة لمفهوم یصدق علی مثل قولنا زید قائم وهو مرکب من نعته؛ **انجام:** قوله تعالی لاتنسوا الفصل بینکم. وتقول فی تری ... امر للمخاطبة اغزن بحذف الیاء وکسر الزاء کما تقول فی الکلم المنفصلة اغزوا القوم.

شرح مفصلی است بر کافیه ابن حاجب، این شرح با عنوانهای «قوله-قوله»برگزار شده و غیر از فواید الضیائیه جامی است؛ خط: نسخ،بیکا،تا:قرن۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوهای مذهب، ۲۵۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۴۸۳]

۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۶۵۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة والسلام علی خیر خلقه محمد و آله الطیبین الطاهرین. الکلمة مبتداء و اللام فیها لتعریف الجنس ای لتعیین الماهیة لالتعریف جمع الافراد من حیث الافراد و لا لتعریف فرد من افراد الماهیة. المراد فلا تکون للاستغراق و العهد و لا یلزم اذا ارید بها المصطلحة؛ **انجام:** و هی فی الامر ای نون التأکید کثرت زیادتها فی الامر و النهی الخ و قلت فی النفی و لزمت زیادتها فی مثبت القسم و کثرت.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ تملک: مصطفی صفایی خوانساری در محرم ۱۳۹۳ق با مهر «مصطفی الحسینی۱۳۴۲» (بیضی)؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: فرنگی حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۷۲]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۰۱۵

این شرح به نام احمد بن عمادالدین مفضل کاشانی نگاشته شده؛ خط: نسخ تحریری، کا: ملا محمد حسن بن مشهدی محمد باقر دزماری، تا: ۱۱۲۲ق [مختصر ف: - ۵۰۴]

۲۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۱۷۴-۳۱/۵۴

آغاز: وضع لمعنی قلنا المعنی ما یتعلق به القصد و هو اعم من ان یکون لفظاً او غیره فان قلت ... و قداجیب عن الاشکالین بانه لیس هیهنا لفظ وضع؛ **انجام:** قال الشارح الرضی وانا لا ادری متعاه من ان یکون تنوین واحد الممتمکن و التکثیر معاً

شرح متوسطی است بر «الکافیة» ابن حاجب در نحو، غیر از «الفواید الضیائیة» جامی است، از رضی نقل می‌کند، به جهت افتادگی طرفین نسخه شناخته نشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی:آغاز و انجام؛مصحح، محشی از «عبوالغفور»؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۸۱]

۲۸. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه:۹۵/۴

آغاز: قال الکلمة مفرد، اقول قبل الشروع فی المقصود لابد من تقدیم المقدمة؛ **انجام:** و ممیز الخبریة مجرور مفرد او مجموع نحو کم رجل او رجال ضربت

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مهر: «افوض امری الی الله محمد شریف بن محمد جعفر» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۸گ (۸۳ر-۱۶۰پ)، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [ف: - ۷۱]

۲۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۴۱۳/۲

آغاز: قوله ای المرکبات المحدودة ای فیما سبق بقوله و هی المضموات و الموصولات و اسماء الاشارة بناء علی ان المعرفة اذا اعیدت معرفة کانت الثانیة عین الاول؛ **انجام:** لما رأیت الطفرة من المتصدین لحله عن تدقیقه و عدم الظفر بمقصوده فیما تعرضوا التحقیقه و الحمد لله علی الاتمام و الصلاة و السلام علی رسوله الانام

شرحی است با عناوین «قوله، قوله» بر «الکافیة» ابن حاجب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۹گ (۱۵۳ر-۳۳۱ر)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۶]

۳۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۰۶۶/۱-۲۰/۱۸۶

آغاز: اذلیس من مقولة الحرف ... وضع الوضع تخصیص شی بشی بحیث متی اطلق او احس الشی الاول فهم منه الشی الثانی؛ **انجام:** ای لایحصل ای معنی من المعانی المعتورة علی المعرب المقتضیة الاعراب ففی جاء زید جاء عامل اذبه حصل معنی الفاعلیة.

بخشی از شرحی است بر کافیه ابن حاجب، این شرح به صورت مزجی وکوتاه برگزار شده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸گ، ۱۴-۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۵ - ۲۴۸۴]

۳۱. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۸۲

آغاز: فی هذا الفن من المسائل و تذکیره ایاها فانهم اذا قالو لأحد اجز عن الاسم الفلانی فی الجملة الفلانیة بالذی بعد بیانهم طریقة الاخباریة لابد له من تذکیر کثیر من مسائل النحو؛ **انجام:** و اغزون عطف علی ترین لا علی ترین ای و من ثم قیل اغزون برد الواو المحذوفة کما یرد مع ضمیر التثنیة ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۱۰۲گ، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۱ - ۶۸]

۳۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۶۵۹

بی‌کا، تا: ۱۲۳۹ق؛ خریداری از محمدرضا فرید تنکابنی [رایانه]

۳۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۵

آغاز: ضربت الاول لوجود مفسره أعنی ضربت الثانی؛ **انجام:** مع کیفما و اذاً فشاذلم یجیء فی کلامهم علی وجه الاطراد و أما مع.

شرح مزجی مختصری است بر کافیه ابن الحاجب، و چون از آغاز و انجامش افتاده معلوم نشد که از کیست؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۲ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ تملک: محمد آقا علی به تاریخ ۱۲۴۲ و مهر «آقا بزرگ» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۱۴]

۳۴. قم؛ مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه:بدون شماره/۱

آغاز: الکلمة: لفظ وضع لمعنی مفرد ... لأنها اما أن تدل علی معنی فی نفسه؛ **انجام:** کقوله: الحمدلله العلی الأجلل ×× الواسع الفضل الوهور المحور

کا: محمد صادق بن مهر علی الخوانساری، تا: سه‌شنبه ۲۲ ربیع الثانی ۱۲۶۱ق [تراثنا: س۱۸ش۱و۲ - ۲۳۳]

۳۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۸۱۸/۲

آغاز: بسمله، قوله الکلمة لفظ وضع لمعنی مفرد فان قلت ان الکلمة اما نفس اللفظ؛ **انجام:** التی لا تفصیل فیهما و ان کان حقها ان یکونا مستعملین فی هذه الثلثة بالنظر الی الاصل.

خط: نستعلیق، کا: عبدالحمید بن مرحوم ملا محمد هروی قلعه یادگاری، تا: ۱۲۶۱ق، جا: مصرخ الهرات؛ جلد: تیماج زرشکی، ۹۰گ، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۵۱ - ۱۶۰]

۳۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۰۱۴/۶-۵۴/۱۰۴

آغاز: بسمله؛ اعلم ان «اما» موضوعة لمعنیین لتفصیل مجمل ... اما بعد حمد الله «اما» کلمة مقضمنة لمعنی الشرط. قیل لما اختلفوا فی «اما» فقال بعضهم انه اسم و قال بعضهم حرف

شرح مزجی مختصری است بر «الکافیه» ابن حاجب؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۵گ، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۸۲]

۳۷. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۴۷۹/۳

آغاز: و لکنه اجروا علیه احکام اللفظ الحقیقی من الوضع و التعریف و الخبر عنه و غیر ذلک

شرحی مفصلی است بر «کافیه» ابن حاجب، با رد و ایراد بسیار، نسخه حاضر تا باب معرفة است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛جلد:تیماج قهوه‌ای، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۲۴۹]

۳۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۵۹۵-۵۸/۴۵

آغاز: عنده لا یقع خبرا مثل زید اضربه فی تاویل زید

شرح مفصلی است بر «الکافیه» ابن حاجب، با عناوین «قوله - قوله» در آغاز نسخه نام این شرح، مختصر میرزا ابوالمکارم، نوشته شده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۱۰گ، ۲۷-۲۵ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۸۲]

۳۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۵۹/۴

آغاز: احتمالات باهره لم اتفطن بها و الله ترجوان یوفقنا للوقوف عند الشبهات و یعصمنا عن الاقتحام فی الهلکات؛ **انجام:** لو لو حظ مع قطع النظر عن سبق ذکر هذا الجنسو لا شک ان هذا انما یتصور اذا کان الجنس اخص من وجه من الفصل موضوع.

شرح مزجی مفصلی است بر کتاب «الکافیه» ابن حاجب و در آن از شرح رضی الدین استرابادی بر«الکافیه» و از کتاب «مغنی اللبیب» ابن هشام و شروح و حواشی دیگر نقل قول شده است. متاسفانه فقط بخش کوتاهی از این شرح با افتادگی در آغاز آن در نسخه حاضر موجود است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه‌ای، ۳ص (۷۳-۷۵)، ۲۱ سطر (۱۲×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۱۰۷]

۴۰. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۳۴۹

آغاز: و التنوین و یفتح غیر المنصرف فی موضع الجر نحو مررت باحمد؛ **انجام:** قوله و هو قلیل ای و التنوین الخالی فی کلام الفصحاء قلیل تمت الکتاب

تذکر: انجام نسخه با شرح المغنی محمد بن عبدالرحیم میلانی منطبق است! شرح مفصلی است با عناوین «قوله، قوله» بر «الکافیه فی النحو» ابن حاجب. شارح در آن از شرح کبیر سید بر کافیه یاد می‌کند که گویا مرادش رضی الدین استرآبادی است که دو شرح بر الکافیه دارد. در خاتمه کتاب عبارتی آمده که گویا از مؤلف است و در آن نام خود را محمد ذکر کرده و از سلطان بایزید فرزند سلیم عثمانی یاد نموده است. متن این عبارت چنین است: «قوله و هو قلیل ای و التنوین الخالی فی کلام الفصحاء قلیل، تمت الکتاب علی ید ... بحق النبی و الاصحاب و بحق موسی الکلیم و بایزید السلیم و علی الکریم و اعنی بالفقیر محمد الحقیر اللهم احفظه من نار السعیر ... اتفق الفراغ من تنمیق هذا الکتاب و تحریره فی ...»؛ خط: نسخ، کا: محمد بن حمزه بن حمزه بن رستم، تا: یک‌شنبه جمادی الاول، جا: ایشوه؛ محشی؛ اهدایی: مرحوم شیخ محمود یاسری، ۱۳۵۶/۹/۲۷ش؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۸گ، ۱۲سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۰۸]

۴۱. اصفهان؛ مکتبة الزهراء؛ شماره نسخه:۱۳۸

آغاز: کجاءنی زید و رأیت زیداً و مررت بزید؛ **انجام:** و لجواز تقدیره بنفسه جواباً صلحقو تأثیره فیه ...

چغمینی؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۲۴۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۷×۱۷/۵سم [ف: - ۸۷]

۴۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۱۳۸

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از امرالله صفری [رایانه]

۴۳. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۲۹۵

آغاز: بغیرها کتمرات و غرفات و کسرات و تسمیة جمع المونث السالم باعتبار الغالب ... اخوک و ابوک و حموک و هنوک و فوک و ذو حال مضافة الی غیر یاء المتکلم بالواو و الالف و الیاء هذا هو القسم الرابع من الستة و هو الذی اعرابه بالحرف الاصلی؛ **انجام:** و بعد طننت و اخواتها نحو ظننت انک ذاهب علی کونها اول مفعولیها و الثانی محذوف تقدیره ظننت ذهابک حاصلا و هذا.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: وزیری [رشت و همدان: ف:۱۳۳۷]

۴۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۹۵۸

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۴۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۳۸۴

آغاز: و قد لا یو کد و الامران متساویان؛ **انجام:** و سیجیئ بیانه.

شارح نامعلوم. (شرح رضی الدین نیست)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۷۴گ، ۱۷ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [ف: ۴ - ۱۲۷۳]

۴۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۶۰۰

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از امان الله [رایانه]

● شرح الکافیة / نحو / فارسی

š.-ol-kāfīya

وابسته به: الکافیة فی النحو = المقدمة الکافیة فی النحو = کافیة ذوی الادب فی علم کلام العرب؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

ناشناخته و احتمالاً غیر همانند:

۱. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۶۹۳

کا: محمد بن علی بن اسد، تا: ۸۸۹ق؛ قطع: خشتی [ف: - ۱۶۹]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۲۶۱

آغاز: ... و اگر قصد زیادت کنی صیغه جمع باید آورد؛ **انجام:** واخ مبنی ازاخی و دیگر علی هذا القیاس و ایضا در آخر این اسماء ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج مشکی، ۸۰گ، ۱۵ - ۱۸ سطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۲۸ - ۳۸۸]

۳. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۱۲۷

آغاز: معنی در دلالت کردن بر آن معنی محتاج است به کلمه دیگر و فعل کلمه ای است که دلالت کند بر معنی که در نفس اوست؛ **انجام:** أرأیت زیداً عمرواً زیرا که یلی ام اسم است و یلی همزه فعل این است سخن مصنف لیکن ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۴۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱ - ۱۰۷]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۳۷۸

ناشناخته؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح. [میراث شهاب: س۸ش۴ - ۵۶]

۵. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۲۰

شرحی است گسترده و مبسوط و در آن از شرح جامی یاد شده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱۸گ، ۱۷ سطر (۹×۱۸/۵)، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: - ۸۵]

۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۷۱۲

آغاز: بسمله و به نستعین، الحمد لله رب العالمین ذی الجلال و الاکرام الغفور الصبور و الصلوة و السلام علی حبیبه محمد المصطفی الشفیع یوم النشور و علی آله ... الکلمة لفظ وضع لمعنی مفرد معنی کلمه در اصل لغت یک سخن است الخ؛ **انجام:** پس تو گویی در اضربن یا رجل اضربا قیاس بر وقف در اسم منون. تمت بالخیر.

مترجم و شارح شناخته نشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ با سرلوح، مجدول؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: ترمه اصفهانی، جلد: تیماج زرد، ۲۴۰گ، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۶)، اندازه: ۱۲/۵×۲۲سم [ف: ۲ - ۶۰۳]

۷. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۶۴۶

آغاز: اختلف فی الرحمن: اختلف واقع شده در رحمن که منصرف است یا غیر؛ **انجام:** مثل متی ما یذهب اذهب و بعد ای مثل «ایا ما تدعو فله الاسماء الحسنی

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تملک: حسین بن علی در کربلا ۱۲۳۰ق؛ جلد: تیماج حنایی، ۶۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۱۲۴]

۸. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۸۶۹

کا: عبدالرحیم بن یعقوب حسنی، تا: ۱۰۷۳ق؛ قطع: رقعی[ف:۱۶۹]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۰۷۲

آغاز: بسمله، الکلمة مبتدا و اللام فیها التعریف؛ **انجام:** یوجب الیها فیها مع التنوین ... محمد محسن بن محمد.

خط: نسخ، کا: محمد محسن بن محمد، تا: ۱۰۷۶ق [رایانه]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۲۱۲

آغاز: الکلمة لفظ وضع لمعنی مفرد. معنی کلمه در اصل لغت؛ **انجام:** حقیقاً حقیقاً و الله اعلم بالصواب.

نسخه فاقد خطبه است. شرحی است فارسی بر کافیه در نحو تازی و از سبک انشاء و مأخذی که شارح بکار برده معلوم میشود که در قرن یازدهم می‌زیسته است و از اینقرار این نسخه مقارن تألیف کتاب برداشته شده؛ خط: تحریری متوسط، بی‌کا، تا: ۱۰۸۴ق؛ کاغذ: اصفهانی رگه دار کرده، جلد: میشن خرمایی داغ دار، ۴۶۶ص، ۱۶-۱۷سطر، اندازه: ۹/۵×۱۸/۵سم [ف: ۶ - ۱۷۱]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۳۳۷

آغاز: الثانی الاسم الاول الفعل یعنی زیرا که کلمه که دلالت می‌کند بر معنی که می‌باشد در نفس خودش بی آنکه محتاج باشد در دلالت کردن بر معنی خود به سوی انضمام کلمه دیگر؛

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۰ شعبان۱۰۸۶ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی یک لا، ۱۴۱گ، ۱۷ سطر [ف: ۱۶ - ۲۴۹]

۱۲. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۲۰

آغاز: «الکلمة الف و لام الکلمة الف و لام جنس است و تاء او تاء وحدت است و مناقاتی میان جنس و وحدت نیست»؛ **انجام:** «که خیر در این مثال چون مکسور الآخر است در حال وقف تنوینش را حذف می‌کنند و به سکونش می‌خوانند و الله اعلم».

خط: نسخ، کا: محمد هاشم بن محمد کاظم اصفهانی، تا: چهارشنبه ۲۵ ربیع الثانی۱۰۹۲ق؛ مصحح، محشی برخی با عنوان «حسین علی زنگنه» و «عبدالسلام مولوی»؛ یادداشتی درباره کتابت نسخه توسط ملا هاشم ساکن مدرسه جده و تملکی به سال ۱۳۲۷ با مهر بیضوی «عبدالسلام مولوی»؛ مهر مستطیل «عبدالعزیز مولوی»؛ جلد: تیماج دورو قهوه‌ای، رو ضربی، ۴۶۹گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۸/۵سم [ف: ۱ - ۹۰]

۱۳. اصفهان؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۶

آغاز: بسمله. الکلمة. الف و لام الکلمة الف و لام جنس است و تاء اوتاء وحدت است؛ **انجام:** در حال وقف تنونیش را حذف میکنند و بسکونش میخوانند و الله اعلم.

خط: نسخ، کا: ملامحمد بن محمد کاظم اصفهانی، تا: چهارشنبه ۲۵ ربیع الثانی۱۰۹۲ق، جا: مدرسه جده؛ یادداشت ۱۱۸۱ و ۱۳۲۷؛ قطع: رحلی [نشریه: ۴ - ۴۷۷]

۱۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۲۹۹

آغاز: بدانکه در بعضی نسخ کافیه هم تسمیه واقع است و هم حمد و هم صلاة بدین عبارت بسم الله الرحمن الرحیم الحمدلله حمد الشاکرین؛ **انجام:** و اسم فاعل و اسم مفعول بنا بر قوت اینها در عمل و بنا بر قول شاعر: الهجر سلمی بالفراق حبیبها ×× و نفسا بالعراق تطیب

در این ترجمه و شرح مزجی بیشتر از شرحهای دیگر استفاده شده

و مطالب آنها را ترجمه کرده است، شاید کتاب حاضر ترجمه ملاهادی بن محمد صالح مازندرانی اصفهانی باشد که در ذریعه مذکور است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی؛ تملک «محمد بن محمد حسینی رهقی»؛ جلد: تیماج دورو، رو مشکی، ۲۴۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۴سم [محدث ارموی مخ: ۲ – ۹۱۵]

۱۵. گلپایگان؛ امام جمعه، محمد حسن؛ شماره نسخه:۳۴

آغاز: الکلمة لفظ وضع لمعنی مفرد معنی کلمه در اصل لغت یک کلمه است و معنی وی در اصطلاح نحوی لفظی است که نهاده شده باشد ازبرای معنی که مفرد است؛

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه ۹ رجب۱۱۰۵ق؛ مصحح؛ اشعاری از «میرعینی»؛ تملک «سید محمد بن ابی القاسم موسوی» که کتاب را به فرزندش «سید مرتضی» بخشیده؛ کاغذ: الوان، جلد: تیماج قهوه‌ای دو رو، ۱۵۵گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: – ۱۴۶]

۱۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۷۵۳

آغاز: موجود: و شرطی دیگر از آن «ترخیم منادی احد الأمرین است به آن که منادی علمی باشد زاید بر سه حرف یا منادی باشد تاء تأنیث بود.»؛ **انجام:** س او را از بهر مناسبت کذا و کیت و ذیت آورده اند در ابهام و کم استفهامی مبنی است و بواسطه تضمین معنی همزه استفهام و کم خبری.

مؤلف شناخته نشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: سید سعید طباطبایی، ۱۳۳۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج یک لای قهوه‌ای، ۱۰۳گ، ۹ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۴سم [ف: ۵ – ۱۷۲]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۵۱۲

آغاز: موجود: و یکونان معرفتین و ... مختلفتین؛ **انجام:** لانه یودی الی تحریک النون.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۹۹۷/۳

انجام: در پایان نسخه آمده است: مضمون جمله اینست که خدا فرض کرده است بر شما حرام بودن مادر و خواهر را و معنی کتاب الله علیکم این است ... و تقدیر چنین است که کتب ذلک کتاب الله علیکم و السلام علی کاتبه. تمت هذه الرساله فی یوم شنبه سنه سبع و عشرین ماتین (کذا) بعد الالف من الهجرة

بخش آخر است از کتاب؛ خط: نستعلیق شکسته، کا: سید محمد سعید بن حسین حسینی، تا: ۱۳۲۷ق؛ کاغذ: فرنگی آبی (و چند برگ شکری)، جلد: تیماج مشکی با سجاف عطف و حواشی، ۵ص (۲۷-۳۱)، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: ۱۰ – ۲۲۱۵]

۱۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۱۵۷

آغاز: ... ومذهب اخفش آن است که این ... اعرابند نه اعراب ودلیلش آن است که این حروف ... کلمه نشاید که دلالت کند برمعنی؛ **انجام:** نون تاکید وقتی که با واو ضمیر جمع مذکر باشد مضموم باشد تا ضمه دلالت کند برآن واو که.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف مخ – ۳ – ۱۲۵۲]

۲۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۱۴۰-۵۵/۱۲۰

آغاز: با آن ذات بعضی از صفات آن ذات مثل احمر که موضوع است از برای ذات غیر معینی و بعضی از صفات او که آن حمره است؛

از «اسباب منع صرف» تا بحث «نون تاکید». شرح فارسی متوسطی است بر الکافیه ابن حاجب، این شرح به صورت مزجی برگزار شده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۰۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۵ – ۲۴۸۳]

۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۰۲۴

به فارسی و جز شرح ملاصادق و سید شریف علی گرگانی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مهر: زین الدین محمد بن علی خطیب؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۶گ، ۲۳ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف:۱۷-۲۷۶]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۴۹۵

آغاز: از آن جمله و فعال که معدول است از صفت مؤنث چون به افساق که معدول است از فاسقه و به اخباث ... در باب منع صرف از بهر چه مذکور شد و در بعضی نسخ از بهر چه محذوف شد. الاصوات کل لفظ حلی به صوت او صوت به للبهایم فالاول کفاق و الثانی کنخ از جمله مبنیات لازم البناء اسماء اصوات است از هر لطفی که حکایت کرده شود و بوی صوتی از اصوات چنان که عاق که حکایت از صوت عراب است؛ **انجام:** از جهت علمی که قایم است به عمر دو نوع تعلق دارد و با زید که معلوم آن.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲-۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج فرنگی زیتونی، ۱۴۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۲۴×۳۱/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ – ۲۷۳]

۲۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۲۰۶

آغاز: سپس اعراب وی در حالت رفعی و به ضمی تقدیری باشد زیرا که یک حرف در یک حالت قابل دو حرکت مختلف نیست؛ **انجام:** کلمه لیت از برای انشاء تمنی است چون «لیت زیداً قائم » وفراء جایز داشته است که بعد از لیت هر دو معمول منصوب باشند چون «لیت زیدا قائما» بنابر اینکه لیت

شرح مزجی مختصری است بر کافیه ابن حاجب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوا، ۱۷۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف مخ – ۳ – ۱۲۵۲]

۲۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۸۷۳

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۲۵. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۱۳۶

آغاز: به معنی احتیاج ... کلمه دیگر ندارد از برای آنکه مستقل است ؛ **انجام:** زیرا که باطل می‌شود عمل ادوات شرط.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: ایرانی، جلد: مقوایی، ۵۸۴ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۱ – ۱۶۰]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۵ معزی

آغاز: الجر فیه لعد انصرافه و علما ... من مثل احمر أی خالف فیه من حیث العلم فی وقت ... لا من حیث الوزن و الوصف قبل العلمیة اوحال من احمر؛ **انجام:** ثم معطوفها ای معطوف حتی خبرها من مستوعه ای متبوع المعطوف ولیفید متعلق بمقدار وفوه مفعول به وضعفا عطف علی به والمعنی و انما اشترط کون.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، رکابه‌دار؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۶گ، ۱۱ سطر(۸×۱۴)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۳۹ - ۳۶]

۲۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۳۴۴

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از رضا غیبی [رایانه]

● شرح الکافیة الشافیة / نحو / عربی

š.-ul-kāfīyat-iš šāfīya

«الکافیة الشافیة» نام منظومه‌ای است در نحو که آن را ابن مالک در بحر رجز سروده است و سپس آن را کوتاه کرده و هزار بیت آن را بیرون آورده و «خلاصه» نامیده است. خلاصه که «الفیه» نیز نامیده می‌شود بیشتر به کار دانشجویان خورده و حاشیه و شرح‌های آن فراوان‌تر است، ولی درباره کافیه نیز کارهایی انجام شده و چلبی آن را چنین بر شمرده است:خود ابن مالک آن را شرح کرده و «وافیه» نامیده است.خود او نیز حاشیه‌هایی بر آن نگاشته است. پسر ابن مالک معروف بابن ناظم (-۶۸۶ق) شرح دیگری بر آن نگاشته است. ابو امامة محمد پسر علی نقاش مصری، دکانی، مغربی (-۷۶۳ق) نیز آن را گزارش داده. محمد پسر علی اردبیلی (- ۶۸۶ق) نیز بر آن شرح دارد. ابوالثناء محمود پسر محمد پسر خطیب الریفیة حموی دنباله‌ای بر کافیه در ۱۰۵ بیت سروده و «وسیلة الاصابة» نامیده و در ۸۰۵ق آن را بپایان رسانده است. همین ابوالثناء شرحی بر کافیه دارد. جای گفتگو شرحی است جدا از متن که نام نگارنده آن دانسته نیست و گمان می‌رود که شرح خود ابن مالک باشد. برای جدا کردن متن از شرح به‌جای «قال، اقول» دو حرف «ص = اصل» و «ش = شرح» را به کار برده است. ولی در آن نامی از «الوافیه» که بنا به گفته چلبی نام شرح ابن مالک بر این کتاب است دیده نمی‌شود.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۳۱

آغاز: خطبة الکافیة الشافیة: قال ابن مالک محمد وقد ×× نوی افادة بمافیه اجتهد ... (و پس از چند بیت:) باب شرح الکلام و ما یتالف منه: ص: قول مفید طلباً او خبراً ×× هو الکلام کاستمع و ستری؛ ش: الکلام عند النحویین عبارة عن کل لفظ مفید و المراد بالمفید؛ **انجام:** و بیت صغیر فی صدر البیت الکبیر و روی ایضاً التثلیث فی میم مصحف لآله منها صلاة وافرة ×× و أنعم باطنة و ظاهرة. و الحمدلله وحده و صلی الله ...

خط: نسخ درشت، کا: محمد پسر عثمان پسر محمد پسر سلیمان پسر عطیر زرعی حنبلی، تا: شنبه ۶ جمادی الاول ۷۴۴ق؛ در سال ۷۴۸ آن را با نسخه درست برابر کرده، سید مهدی پسر سید حسن قزوینی در دو جای از این کتاب بدگویی کرده و از این‌که سراینده الفیه (الخلاصه) چنین منظومه‌ای بسراید در شگفت مانده؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۲گ، ۲۱ سطر (۱۳×۲۰)، اندازه: ۱۸×۲۶/۵سم [ف: ۲ - ۴۱۴]

● شرح الکافیة الشافیة / نحو / عربی

š.-ul-kāfīyat-iš šāfīya

شرحی است محلی به آیات قرآنی و احادیث نبوی و شواهد شعری و فوق العاده مفید و لطیف، و این نسخه که در حقیقت مجلد دوم آن و بسیار نفیس و کم نظیر است از ابتدای باب عدد شروع کرده به آخر کتاب ختم می‌نماید. نام مؤلف با فحص بلیغی که در مظان مختلف به عمل آمد علی العجاله به دست نیامده، ولی از قراری که یک فقره از کتاب پدرش موسوم به «مصباح المنیر» را در یک موضع از این شرح به اسم و رسم نقل می‌کند باری کاملاً به وضوح می‌پیوندد که وی بلاشک و بدون ادنی شبهه‌ای فرزند فقیه و لغوی مشهور ابوالعباس احمد بن محمد بن علی فیومی حموی (متوفی در ۷۷۰ یا ۷۷۶) است، صاحب کتاب معروف «المصباح المنیر فی غریب الشرح الکبیر للامام الرافعی» و «نثر الجمان فی تراجم الاعیان» و «دیوان خطب»، و به ظن مطابق با واقع همان کسی است که ابن حجر در درر کامنه (۱: ۳۱۴) او را مؤلف تهذیب المطالع دانسته و گفته است که غالب مطالب پدرش را در مصباح در آنجا نقل نموده است. فقره منقول که در باب تصریف افعال و اسماء مشتقه در شرح این بیت از ارجوزه ابن مالک است: «و شذ یأتی مع یحیی و یدر ×× بالفتح فاضممها الی ما یدر»، از این قرار است «و قال والدی رحمه الله فی المصباح المنیر لم یأت من حلقی الفاء الا ابی یأبی والب یألب و یالب و عض یعض فی لغة و أث الشعر یأث اذا کثر والتف و ربما جاء فی غیر ذلک قالوا ودیود فی لغة» (قس: مصباح المنیر، ص ۳، مصر ۱۹۲۲، و در آنجا «والب یألب» را ندارد).

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۲۸۳

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم رب یسر، باب العدد قال ابن الحاجب العدد مقادیر احاد الاجناس فالواحد و الاثنان علی ذلک لیس بعدد و انما ذکر فی العدد لانه محتاج الیهما؛ **انجام:** و لب کل شئ و لبابه خالصه و صفوة کل شئ مثلث الصاد خالصه ایضا و محمد صلی الله علیه و سلم صفوة الله من خلقه ... فهو خلاصة الخلاصات فصلی الله و سلم علیه افضل صلواته عدد نباته کلما ذکره الذاکرون و غفل عن ذکره الغافلون ... الحمدلله الذی هدانا

لهذا و ما کنا لنهتدی لولا ان هدانا الله.
خط:نسخ جلی،کا:محمد بن ابراهیم بن یعقوب بن حسان بن ثابت انصاری،تا:جمعه۵شعبان۸۱۷ق؛کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۲۳گ، ابعادمتن: ۱۳×۱۹/۵، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۱۲ – ۲۲۲]

● شرح الکافیة فی مبحث التنازع = تنازع عاملین (تطبیق فلسفی) / نحو، فلسفه / فارسی

š.-ol-kāfīya fī mabhas-et tanāzo‘ = tanāzo‘-e ‘āmelayn (tatbīq-e falsafī)

وابسته به: الکافیة فی النحو = المقدمة الکافیة فی النحو = کافیة ذوی الادب فی علم کلام العرب؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

تاریخ تألیف: پنج‌شنبه ۲۴ رجب ۹۰۶ق؛ محل تألیف: شهرستان
رساله‌ای است از شهرستانی در تطبیق مسئله «تنازع فعلین – یا فاعلین – بر معمول واحد» بر یکی از مسائل فلسفه الهی در دو مقصد: ۱. تحریر موضوع مسئله؛ ۲. تطبیق مسئله تنازع با مسئله الهی.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۹۳۶/۵
آغاز: و بعد حمدالله الذی لاتنازع فی فعله ... روز پنج‌شنبه ۲۴ شهر رجب سنة ست و تسعمائه در مدینه شهرستان بودم برادر امجد مولا شیخ محمد المعرف التماس نمود که ولدار شد او را غیاث الدین مقصود ... درسی از کافیه بر تیمن و تبرک نزد فقیر بخواند و چون شروع در دست کرد اتفاقاً درس وی به آنجا رسیده بود که «و اذ اتنازع الفعلان ... » چون لفظی چندگفته شد و بر خواست و اصحاب متفرق شدند، فقیر به قیلوله مشغول شدم بعد از قیلوله چون بیرون آمدم که به وضو مشغول کردم حقیقت مسئله تنازع فعلان بر فقیر (واضح) شد و دانستم که این بحث اگر چه به ظاهر مفهوم از مسئله نحو است اما یکی از معظم مسائل الهیه است که این مسئله کنایة دلالت بر آن دارد و در ضمن این رساله تفصیل آن مندرج است و بسیاری از مسائل نحو باشد که در ضمن آن حقائق علوم الهیه مندرج باشد چنانکه مبداء این کتاب که تعریف کلمه است اشارت است به اصلی از اصول مستله توحید و بیان اشتمال مسئله الهیه موقوف است بر ذکر آن مسئله اولا و تطبیق عبارت مذکوره بر آن لاجرم این کلام محتوی بر دو مقصد است دیباجه مؤلف را دارد؛ بی‌کا، تا: ۱۰۷۷ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۴ص (۱۶۰-۱۶۳)، ۱۵و۲۴ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۰ – ۲۰۵۰]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۲۹۶/۴-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ – ۶۶۹]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۸۰۲/۹
آغاز: بسمله بعد حمد الله الذی لاتنازع فی فعله الفاعل الاول ... مؤلف میگوید که اگر چه مسئله تنازع فعلین مذکور در نحو است اما یکی از مسائل الهیت که بطریق کنایت در ضمن این علم درج شده چه بسیاری از مسائل را چنین مذکور ساخته اند چنانکه مبدء کتاب که مشتمل بر تعریف کلمه است اشاره به اصل اصول مسئله توحید مینماید. و بیان اشتمال مسئله تنازع بر آن مسئله موقوف بر یک مقدمه است اولا و تطبیق عبارت کتاب بر آن ثانیاً امام مقدمه بدانکه اختلاف عقلاست در اینکه ممکنات که موجود گشته اند آیا به تمامی فعل فاعل اول است یا تأثیر فاعل نزد ایجاد معلول اول منقطع شده و هر فعلی اثر آن فاعل است که به آن اقرب است؛ **انجام:** زیرا که مجاز گذاشتن از حقیقت است اگر حقیقت پیشتر نباشد چگونه مجازیت صدق نماید در حقیقت این رساله را تأمل فرما که بسی از حقائق در آن مندرج است و مسله تنازع را با نزاع فهم کن.
این نسخه مختصر نسخه فوق است و در آن خطبه و دیباچه مؤلف حذف شده است، این نسخه با عنوان «تطبیق بحث نحوی تنازع فعلین بر مبحث عقلی تأثیر مبدأ اول در موجودات» پیش‌تر در فنخا (ج۸: ص ۳۴۰) معرفی شده است؛ خط: نستعلیق ترک، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۲ص (۸۹-۹۰)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۰ – ۱۷۹۹]

← شرح الکافیة لابن الحاجب ← الفوائد الضیائیة فی شرح الکافیة
← شرح الکبری فی المنطق ← بهجة الطالبین

● شرح کبری فی المنطق / منطق / فارسی

š.-e kobrā fe-l-manteq

عصام الدین اسفراینی، ابراهیم بن محمد، ۸۷۳ – ۹۵۱ ؟ قمری

‘esām-od-dīn-e esfarāyenī, ebrāhīm ebn-e mohammad (1469 - 1545)

وابسته به: کبری در منطق = الرسالة الکبری فی المنطق؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)
شرح مزجی مفصلی است بر «کبری فی المنطق» سید شریف جرجانی. این شرح توضیحی کمتر به استدلال و نقل اقوال می‌پردازد.
آغاز: بسمله. حمد مصور صور مقدر قدر ملک و بشر، و مصدق ... اما بعد، چنین گوید خادم کمین اهل دانش و یقین ابراهیم بن محمد [بن] عربشاه الاسفراینی المعروف بعصام الدین ...
انجام: با مقدمه استثنائیه صادق باشد در جمیع ازمان و اوضاع مذکوره و گفته اند که این قسم مجرد احتمال عقلی است و معلوم نیست که در اقیسه یافت شود
چاپ: تهران در ۱۳۱۷، چاپ سنگی
[دنا ۱۰۰۱/۶- ۱۰۰۲ (۲۴ نسخه)؛ الذریعه ۳۱/۱۴؛ نسخه‌های فارسی ۱۵۰۲/۲؛ بغدادی، هدیه ۲۶/۱؛ مکتبة امیرالمؤمنین ۲۰۵/۱]

شرح و حواشی:

۱- حاشیه شرح کبری فی المنطق؛ جرجانی، ابوالفتح بن مخدوم (- ۹۷۶)

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۵۶

آغاز: به او قوی شود ید؟ امری یا مصدریست که ما یتقوی به را به او نامیده اند؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۵ صفر ۹۱۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۱۷ص، ۱۵-۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳۲ - ۱۹۲]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۴۵۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: جعفر بن سید شاهن سرهندی، تا: ۲۰ شعبان ۹۷۳ق؛ مجدول؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۳گ، ۲۳ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۱۱ - ۲۴۶۳]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۸۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۷۳ق؛ ۵۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۴ - ۳۸۵]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۷۸۴/۱

آغاز و انجام: برابر

در ۲۵۰۰ بیت است؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۵۷گ (۲پ-۵۸ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۲۸سم [ف: ۶ - ۱۰۶]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۰۲/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق ریز، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج،۱۰۲ص،۲۱سطر(۸/۵×۱۳/۵)،اندازه:۱۳×۲۲سم[ف:۲- ۱۱۰]

۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۶۸۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مهر: کتابخانه شیخ العراقین نصرت؛ کاغذ: سپاهانی، ۴۹گ، ۲۱ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۵ - ۲۲۷]

۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۳۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ تملک: اسماعیل بن حسین حسینی مورخ ۱۲۵۴ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج سرخ، ۵۶گ، ۱۸-۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۱۵۴]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۵۲۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ملک قزوینی، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۷۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۷ - ۱۰۵]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۲۱۱/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۵۶گ (۳۵ر-۹۰پ)، ۱۷ سطر (۷×۱۱/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۹ - ۲۶۷]

۱۰. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۴۰۱

خط: نستعلیق، کا: شریف بن محمد صالح، تا: ۲۲ محرم ۱۰۶۰ق؛ مهر: «محمد» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۸گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۲ - ۸۲]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۴۲۳/۳

آغاز و انجام: برابر

تذکر: در فهرست با عنوان شرح تهذیب تفتازانی معرفی شده که با توجه به آغاز و انجام نسخه تصحیح شد؛ خط: نستعلیق، کا: سلطان محمددامغانی، تا: ۱۰۶۳ق؛ محشی با نشان «هندی»؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۱۳ص (۷۲-۲۸۴)، اندازه: ۹/۵×۱۷سم[ف:۱۰-۱۲۸۴]

۱۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۶۹۰-۱۴/۱۴۰

آغاز: متناهیة استاد البشر عقل حاوی عشر سید شریف قد س سره الحنیف فلا ینتهی ربیع فضله بالخریف که بر سبیل استعجال بلکه ... بدانکه آدمی را قوتی است دراکه وقوت یا فعله ای است؛ **انجام:** برابر

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:۲۸ربیع الثانی ۱۰۸۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۶۵۲]

۱۳. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۶۲۳/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: اسماعیل بن محمد رحیم، تا: جمادی الثانی ۱۰۹۶ق؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۷ سطر (۵/۵×۱۲)، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: - ۵۰۱]

۱۴. تهران؛ شهشهانی ، حسین؛ شماره نسخه:بدون شماره

کا: محمد حسین بن آقا محمد طهرانی، تا: ۱۲۱۲ق [میراث اسلامی: ۵ - ۶۰۳]

۱۵. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۳۸۱

بی‌کا، تا: ۱۲۳۷ق [اوراق عتیق: ۱ - ۲۴۷]

۱۶. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۴۰۰/۲

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد تقی بن علی اصغر سمنانی، تا: ربیع الثانی ۱۲۵۹ق؛ ۲۸گ (۱۱پ-۳۸ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۳۹]

۱۷. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۲۲۰/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله بن حسن خوراسکانی اصفهانی، تا: غره رمضان ۱۳۲۵ق؛ جلد: مقوا، ۳۵گ (۲۲ر-۵۶ر)، ۲۳سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۹۱]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۷۲/۶

آغاز و انجام: برابر

کا: محمد بن علی موسوی تهرانی شیرازی، تا: ۱۳۲۸ق؛ کاغذ:

فرنگی شکری، جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۷۸ص (۶۴-۱۴۱)، اندازه: ۱۶/۵×۲۵سم [ف: ۱۰ - ۱۲۲۰]

۱۹. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه:بدون شماره
کا: دوست ودادی، بی‌تا؛ نسخه قدیمی [دلیل المخطوطات: ۱ - ۲۳۹]

۲۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۴
آغاز: ... شریعت او متحیرند و به متابعت او مستظهرند چنین گوید خادم کمین اهل دانش و یقین ابراهیم بن محمد بن عربشاه الاسفرائینی معروف بعصام الدین که این فوائدی است ... بر فارسی منطق ... سید شریف؛ **انجام:** برابر
خط: شکسته تعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۹۸گ، ۱۴ سطر (۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [ف: ۳ - ۶۳]

۲۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۸۸۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** بهتر آن است که به قید بعرف علماء این فن اشاره است به آنکه در غیر عرف علماء ...
حاوی ابتدای کتاب تا مبحث معرف است؛ خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین» (خشتی)؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۷گ (۳۳پ-۳۹پ)، ۱۶ و ۱۹ سطر (۱۲×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [رایانه]

۲۲. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۱۳۲/۴-۵۹۱۶
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، ۲۳ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۲۱۸]

۲۳. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۶۵ فیاض
آغاز: مشترک میان او امور مختلفة الحقایق است و
خط: نسخ، کا: محمد بن درویش علی، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ سپاهانی، جلد: مقوا، ۱۳ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: - ۱۱۵]

۲۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۸۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: فهرستی؛ ۳۲گ، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۴ - ۳۸۵]

۲۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۸۷۱
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج ماشی، ۸۱گ، ۱۷ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۴ - ۱۴۵۷]

۲۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۲۱۱/۳
انجام: پس آنرا ترک کردیم اما قیاس استثنائی
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵گ (۷۴پ-۸۸پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۲۴ - ۱۴]

۲۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۹۵۹/۵
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۱۵گ (۷۶پ-۹۰ر) [ف: ۱۳ - ۱۵۷]

● شرح کبری فی المنطق / منطق / فارسی
š.-e kobrā fe-l-manteq

رازی، محمد حسین
rāzī, mohammad hoseyn

وابسته به: کبری در منطق = الرسالة الکبری فی المنطق؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۴۵۹
آغاز: و حکیمی که جمال فضلش ... الخ
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ با نشان «بلغ المقابله بقدر الامکان»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۱۲۱گ، ۱۲ سطر (۵/۵×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۴/۵سم [ف: ۳ - ۹۶۵]

● شرح کبری فی المنطق / منطق / فارسی
š.-e kobrā fe-l-manteq

حسینی، ابوالبقاء بن عبدالباقی، ق۱۱ قمری
hoseynī, abo-l-baqā' ebn-e 'abd-ol-bāqī (- 17c)

وابسته به: کبری در منطق = الرسالة الکبری فی المنطق؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)
اهدا به: شاه ابوالفتح محمد همایون پادشاه بابری هند
شرحی است آمیخته با متن و با عنوانها «فص».
آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم ×× فاتحه کل کتاب حکیم ... عنوان صحیفه همایون حمد و سپاس حکیمی شاید که ... چنین گوید احقر عبادالله الغنی ابوالبقاء بن عبدالباقی الحسینی نفعه الله بالعلم الیقین که شرحیست بر فواید حکیمه ... ابوالفتح محمد همایون غازی ... بدانکه آدمی را بر سه چیز اطلاق می‌کنند هیکل محسوس چنانکه گویی فلان دراز است و فلان آدمی کوتاهست و فلان آدمی سفیدست و فلان آدمی سیاه ...
انجام: با وضع احد جزئین باشد و مثالها [ی] اینها از سابق ظاهر شود
[نسخه‌های منزوی ۱۵۰۱/۲؛ الذریعة ۳۲/۱۴؛ دنا ۱۰۰۲/۶-۱۰۰۳ (۲۷ نسخه)]

۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۴۴۶/۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ ۵۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۳ - ۹۲]

۲. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۱۳۲/۴-۵۹۱۶
خط: نستعلیق، کا: پیر محمد بن خواجه ترسون محمد قومی، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سپاهانی، ۲۳ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۲۱۷]

۳. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۸۱۵
خط: نستعلیق، کا: صلاح الدین، تا: ۹۴۴ق؛ تملک: محمد قاسم

بن حاجی شریف خان تبریزی در قرن ۱۱ از ملایوسف شهریاری؛ ۵۵گ، اندازه: ۱۲×۱۸سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۷]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۵۹۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۴۴ق؛ مصحح، مقابله شده: «صححت و قابلت بقدر الوسع عند قرائتی علی الأستاذی»، محشی از شارح با نشان «منه سلمه الله و ۱۲»، مجدول؛ کاغذ: شرقی، ۴۴گ (۲پ-۴۵ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۹×۱۴/۵سم [ف: ۳۹ - ۵۳۸]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۷۸۴/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲ شعبان ۹۷۵ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۶۸گ (۵۹پ-۱۲۶پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۲۸سم [ف: ۶ - ۱۰۷]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۹۱۳

آغاز: صحیح و سقیم است و میزان اعتدال منحرف و مستقیم

خط: نسخ، کا: محمد بن عزیز الله ملقب به نورالدین، تا: شوال ۹۷۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۹×۱۶/۵سم [ف: ۲۵ - ۲۰۲]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۹۹۳

خط: نستعلیق، کا: محمد بن شهاب الدین بن حسین، تا: ۵ جمادی الثانی ۹۷۹ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوایی، ۹۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۶/۵×۱۸سم [ف: ۲۳ - ۱۵۵]

۸. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۵۵۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد طاهر بن محمد، ملا جلال تربتی، تا: ۹۸۴ق، جا: مشهد رضوی؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۵۲ص، ۱۴سطر، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۱۹۹]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۳۵

آغاز: ... مشتمل بر فواید حکمیه و محتوی بر زواید علمیه ...

آغاز شرح: بدان که آدمی را بر سه چیز اطلاق کنند یکی هیکل محسوس؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: قاسم علی بن کرم علی جرفادقانی، تا: شوال ۹۸۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: چرم مشکی، ۸۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۹×۱۵/۲سم [ف: ۴۳ - ۸۸]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۷۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق بی اعجام، بی‌کا، تا: سه‌شنبه غره ربیع الثانی ۹۸۹ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه مشکی، ۵۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۱ - ۴۹۰]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۲۳/۴

انجام: برابر

خط:نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۹۵گ (۱۲۰پ-۲۱۴پ)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۲ - ۱۲۷]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۹۴

آغاز: بدانکه آدمی را بر سه چیز اطلاق می‌کنند یکی بر هیکل محسوس ... دوم بر نفس ناطقه ... سیم مرکب از هیکل محسوس و نفس ناطقه؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ توضیح: مرحوم عمادالکتاب فهرستی نام کتاب و شارح را در روی ورق اول نسخه با جوهر سبز کم رنگ چنین ضبط کرده اند: «شرح کبری در منطق از ابی البقاء عکبری متوفای سنه ۶۱۶ چنانکه در [ج] ۲دانشوران ص۲ و [ج]۲ منتظم ناصری ص۲۲۲ است» البته باید توجه داشت که شارح نمی‌تواند ۲ قرن قبل از ماتن زنده بوده باشد زیرا میرسید شریف، مؤلف کبری در سال ۸۱۶ (یعنی آغاز قرن ۹) فوت کرده چگونه در قرن ششم و یا هفتم می‌شود برای کتاب او شرح نوشت ؟! باز برای این که نام شارح با نام ابی البقاء عبدالله بن حسین عکبری اعمی نحوی لغوی حنبلی متوفای ۶۱۶ (که مورد نظر مرحوم حاج عماد بوده است) تطبیق کند در نسخه خطی شماره ۱۱۸۳ با همان جوهر سبز کم رنگ «ابوالثناء» به «ابوالبقاء» مبدل شده است. و حال آن که با توجه به این که وی کتاب را به نام ابوالفتح محمد همایون پادشاه هندوستان (م۹۶۳ق) معاصر شاه طهماسب صفوی معنون نموده می‌باید از حکما و منطقیون قرن دهم هجری باشد، نه ششم و هفتم؛ کاغذ: نخودی، جلد: پارچه ای زرد اخری، ۷۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۱ - ۳۳۸]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض ۱۶۹۰۴

آغاز: برابر؛ آغاز ذیل: تکمله در بیان مواد اقیسه بباید دانست که قضایا که قیاس از آن مرکب شود؛ **انجام:** و از اعم از نقیض آن شیء و السلام و الاکرام. و فکر صائب بر ضبط دستوری که ذکر کرده شد و حفظ قوانین که تقدیم و الله الموفق ... علی ید المؤلف لها وقت الظهر من یوم الخمیس الثانی من شهر ربیع الآخر سنة ثمان و ثلاثین و ثمانمایة الهجریة فی البقعة المبارکة الموسوم بدار السعادة فی البلدة السبزوار ...

خط: نستعلیق، کا: ابراهیم بن زین العابدین حسینی، تا: ۱۰۱۹ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: اسقاطی، ۷۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۹/۳×۱۶/۵سم [ف: ۲۴ - ۲۲۰]

۱۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۹۶/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** با آنکه قیاس استثنائی راجح بود با قترانی چنانچه در کتب مبسوط مبین شده از ذیل افترانی.

خط: نستعلیق، کا: ناجی بن عباس، تا: ۱۰۲۳ و ۱۰۲۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۳گ (۵۱پ-۱۳۳پ)، اندازه: ۹/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۲ - ۵۵۲]

۱۵. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۸۲۲/۱

خط: نستعلیق، کا: خان محمد بن ابوالقاسم، تا: شعبان ۱۰۵۶ق؛ ۶۸گ (۱-۶۸)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۱۹]

۱۶. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۱۱۳/۳

آغاز: بدانکه آدمی را به سه چیز اطلاق میکنند یکی هیکل

محسوس چنانکه گویی فلان آدمی دراز است؛ **انجام:** برابر
نسخه خطبه و مقدمه مؤلف را فاقد است و از اول شرح و متن شروع می‌گردد؛خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۰۸۳ق؛ تملک: محمد فاضل مدرس؛ ۷۱ص (۱۳۹-۲۰۹)، ۱۵ سطر [ف: ۲۳۳]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۹۳۲

آغاز: بسمله بدانکه آدمی را بر سه چیز اطلاق می‌کنند یکی بر هیکل محسوس چنانکه گوئی فلان آدمی دراز است و فلان کوتاه و فلان سفید و فلان سیاهست دوم نفس ناطقه مجرد چنانکه گویی فلان آدمی داناست و فلان آدمی نادان و فلان حیران؛ **انجام:** برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد صادق، تا: ۲۰ رمضان ۱۲۰۲ق؛ فاقد دیباچه است؛ موقوفه آل عصفور در آبان ۱۳۶۹؛ کاغذ: آبی و فستقی، ۶۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲۴ - ۲۲۱]

۱۸. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۲۷۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد شریف ابن مشهدی حیدر، تا: ۱۷ شعبان ۱۲۲۷ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۵گ (۷۴پ-۱۲۸ر)، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۲۶۶]

۱۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۸۷۲/۳

آغاز: بدانکه آدمی را بر سه چیز اطلاق می‌کنند یکی هیکل محسوس چنانگه گویی فلان آدمی دراز است و فلان آدمی کوتاه؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: اسد الله حسینی مرعشی شوشتری، تا: رمضان ۱۲۳۸ق؛ مصحح، محشی با نشان «احمد» و «منه»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۱۱۷گ (۳۷پ-۱۵۳پ)، ابعاد متن: ۶×۱۱، اندازه: ۱۱/۵×۱۶سم [ف: ۳۵ - ۲۴۱]

۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۲۵۵

آغاز: بسمله بدانکه آدمی را بر سه چیز اطلاق می‌کنند یکی بر هیکل محسوس چنانکه گوئی فلان آدمی دراز است و فلان کوتاه و فلان سفید و فلان سیاهست دوم نفس ناطقه مجرد چنانکه گویی فلان آدمی داناست و فلان آدمی نادان و فلان حیران؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: علی بن محمود انصاری مشهور به آقاسی، تا: ۵ شعبان ۱۲۶۲ق؛ واقف: استاد جعفر زاهدی، دی ۱۳۷۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۷۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲۴ - ۲۲۲]

۲۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۵۹۲/۷

آغاز: بدانکه آدمی را بر سه چیز اطلاق می‌کنند. یکی بر هیکل محسوس، چنانکه گوئی فلان آدمی دراز است و فلان کوتاه، و فلان آدمی سفید است و فلان سیاه. دوم بر نفس ناطقه مجرد؛ **انجام:** لیکن حجر است پس لاشجر باشد. و گمان آنست که حصر انفصالی در این اقسام تمام نیست ... وضع جزئین باشد، زیرا که ارتفاع نقیضین ...

دیباچه را ندارد؛ خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: ۱۲۶۹ق؛ ۳۰گ (۳۸۹ر-۴۱۸ر هامش) [ف: ۲ - ۱۶۱]

۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۲۵۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۷۹گ (۲پ-۸۰ر)، ۱۶ سطر (۵×۱۰)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۳-۳۲۲۴]

۲۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۰۶۴

آغاز: بسمله، بدانکه آدمی را بر سه چیز اطلاق می‌کنند یکی بر هیکل محسوس چنانکه گویی فلان آدمی درازست و فلان کوتاه و فلان آدمی سفید است و فلان سیاه، دوم تنفس؛ **انجام:** هر چند در عدیل او که بیان قیاسی اقترانی است اما به صریح مذکور نشده و یکی از دو قسم که ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ محشی با نشان «منه»، نسخه دارای ترتیب اوراق نیست و ناقص می‌باشد؛ اهدایی: ناصر کاتوزیان؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۱گ، ۱۸سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۱۹ - ۲۳]

۲۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۱۰۱

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی شکری، جلد: میشن خرمایی، ۱۰۷ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [ف: ۶ - ۸۸]

۲۵. همدان؛ جواهری، حبیب؛ شماره نسخه:۳

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: رقعی [رشت و همدان: ف: - ۱۶۷۸]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۰۴۲

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۸۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: نائینی؛ ۳۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۴ - ۳۸۶]

۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۱۳۸

آغاز و انجام: برابر

خط: متن نسخ و شرح نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۶گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴ - ۳۸۶]

۲۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۲۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** یا مرکب باشد از منفصله حقیقیه بارفع أحد الجزئین و آن را نتیجه مقدمه داله

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوایی، ۱۲۱گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۲ - ۱۲۴]

۳۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۵۸۰-۹/۱۳۰

آغاز: بسمله بدانکه آدمی را برسه چیز اطلاق می‌کنند یکی بر هیکل محسوس چنانکه گویی فلان آدم دراز است ... دوم نفس ناطقه مجرده چنانکه گویی فلان آدمی داناست ... سیم مرکب؛

انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، با خط خوردگی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۶۵۳]

● **شرح کبری فی المنطق** / منطق / فارسی
š.-e kobrā fe-l-manteq

هروی، محمود بن محمد
heravī, mahmūd ebn-e mohammad
وابسته به: کبری در منطق = الرسالة الکبری فی المنطق؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)
شرحی است با عناوین «قوله، قوله» بر کتاب «کبری» میر سید شریف علی بن محمد جرجانی، مؤلف هنگامی که در مدرسه شجاعیه قندهار بوده آن را به درخواست عده‌ای نگاشته است.
آغاز: بهترین منطقی که فصحا به نطق او زبان گشایند حمد واجب الوجودیست که تصور کنه ذات او محال است

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۶۷/۱
آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه سید عز الدین حسینی - زنجان؛ خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ ۱۳۷ص (۲-۱۳۸) [عکسی ف: ۱ - ۳۰۹]

۲. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:بدون شماره
آغاز: برابر
بی‌کا، بی‌تا [دلیل المخطوطات: ۱ - ۱۳۰]

● **شرح کبری فی المنطق** / منطق / فارسی
š.-e kobrā fe-l-manteq

تنکابنی، محمد بن سلیمان، ۱۲۳۴ - ۱۳۰۲ قمری
tonekābonī, mohammad ebn-e soleymān (1819 - 1885)
وابسته به: کبری در منطق = الرسالة الکبری فی المنطق؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)
شرح مختصری بر رساله کبری فی المنطق جرجانی است.

قزوین؛ فحول قزوینی؛ شماره نسخه:بدون شماره
آغاز: اعلم قبل از شروع درهر علمی واجب است دانستن سه چیز تعریف و قاعده و موضوع؛ **انجام:** و الا لازم می‌آید که ارتفاع جائز باشد چون هذا الشیئ اما لا شجر و امل لا حجر لکنه شجر
کا: محمد بن ابی الحسن، تا: ۱۳۲۰ق [ف: - ۳۴]

● **شرح کبری فی المنطق** / منطق / فارسی
š.-e kobrā fe-l-manteq

مجتهد، سید محمد
mojtahed, seyyed mohammad
وابسته به: کبری در منطق = الرسالة الکبری فی المنطق؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)
شرح مزجی نسبتاً مفصلی است بر رساله «کبری» میر سید شریف جرجانی. در برگ آغازین نام مؤلف چنان آمده که ذکر کردیم.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۴۰۷/۳
آغاز: اعلم قبل از شروع در هر علمی واجب است دانستن سه چیز: تعریف و فائده و موضوع اگر بگویند موضوع علم منطق کدام است؛ **انجام:** و کذلک العکس الا تری که شیء لاشجر شد نه واجب است که لاحجر باشد و نه نقیض آن که حجر است و کذلک العکس.
خط: نستعلیق، کا: قوام الدین بن محمد حسینی، تا: سه‌شنبه ۱۵ ذیحجه ۱۳۰۳ق، جا: قزوین مدرسه مولا وردی خان؛ مجدول؛ جلد: مقوایی، ۲۱گ (۱۵۸پ-۱۷۸پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۱۶]

● **شرح کبری فی المنطق** / منطق / فارسی
š.-e kobrā fe-l-manteq

فرصت شیرازی، محمد نصیر بن جعفر، ۱۲۷۱-۱۳۳۹ قمری
forsat-e šīrāzī, mohammad nasīr ebn-e ja'far (1855-1921)
وابسته به: کبری در منطق = الرسالة الکبری فی المنطق؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)
به درخواست میرزا فضل الله (گویا کاتب نسخه) نگاشته و تا بحث دلالات است. فرصت جداولی نیز در متن کبری افزوده است.

تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۸۰۳/۳
آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین ... اما بعد چنین گوید اقل السادات فرصت شیرازی که بنابر خواهش دوست جلیل القدر ... آقا میرزا فضل الله که گاه گاهی ایشان را با این شکسته خاطر مباحثه ای است شرح بعضی از مطالب ... در حواشی آن از قول بعضی متاخرین و متقدمین ... و نیز در ضمن متن از کتاب هر کجا ذکر اقسام شیء از مطالب منطقیه باشد صورت تقسیم آن را در جدولی مرسوم مرقوم دارد ... قال المصنف بدان که آدمی را. بدان که آدمی منسوب به سوی حضرت ادم پس یاء آن یاء نسبت باشد و قلیلی گویند یاء آن جزء ان است؛ **انجام:** لازم می‌آید دخول هر یک از این سه دلالت در بحث دیگری کماقیل
خط: نستعلیق، کا: فضل الله پسر میرزا ابوالقاسم حسینی، تا: ۱۲۹۱ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: گالینگور سفید، ۴گ (۲۵-۲۸حاشیه)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [نشریه: ۱۳ - ۱۷۸]

● **شرح کبری فی المنطق** / منطق / فارسی
š.-e kobrā fe-l-manteq
تنکابنی، محمد حسن بن محمد شفیع، ق۱۴ قمری
tonekābonī, mohammad hasan ebn-e mohammad šafī‘ (- 20c)
وابسته به: کبری در منطق = الرسالة الکبری فی المنطق؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)
شرح فارسی با عناوین «فان قلت، جواب» یا «اگر بگویند، جواب» بر کتاب «کبری» نوشته میر سید شریف جرجانی است.
آغاز: بسمله، اعلم. قبل از شروع در هر علم واجب است دانستن سه چیز یکی موضوع آن دوم فایده اش سوم تعریفش ...

۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۹۳۵/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** بجهت این که ثبوت مقدم در مانعة الخلو به مستلزم ثبوت تالی است و نه عدم آن و کذلک العکس تمت الکتاب ... فی شهر ذیحجة الحرام ... ۱۳۲۲.
خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۲۲ق، جا: شاهرود؛ کاغذ: نخودی فرنگی، ۲۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۳۲۰]

۲. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۹۱/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و شکی نیست که اگر سالبه باشد صغری دلالت می‌کند که اوسط از افراد اصغر نیست پس لازم دارد که اصغر نیز از افراد اوسط ...
تذکر: در این فهرست نام مؤلف شناخته نشده و به استناد آغاز آن، از فهرست گوهرشاد (۵: ۳۲۰) به دست آمد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج، ۱۵گ [ف: ۱ - ۳۸۱]

● **شرح کبری فی المنطق** / منطق / عربی
š.-u kubrā fi-l-manṭiq
عقدائی، محمد باقر بن عبدالله
‘aqdā’ī, mohammad bāqer ebn-e ‘abd-ol-lāh
وابسته به: کبری در منطق = الرسالة الکبری فی المنطق؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۶۱۰/۱
بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: کبود اصفهانی، جلد: مقوایی، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۴ - ۱۳۶۳]

● **شرح کبری فی المنطق** / منطق / فارسی
š.-e kobrā fe-l-manteq
وابسته به: کبری در منطق = الرسالة الکبری فی المنطق؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)
شاید همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۴۷۵/۲
آغاز: بسمله، الحمدلله الذی خلق السموات و الارض و الصلوة و السلام علی سیدنا محمد و آله الطاهرین اما بعد بدانکه آدمی را قوتیست؛ **انجام:** پس لاحجر باشد لیکن حجر است پس لاشجر باشد.
خط:شکسته نستعلیق،بی‌کا،تا:۲۷رجب۱۰۸۰ق؛ جلد: چرم مشکی، ۶۸ص(۲-۶۹)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [ف: ۴۵ - ۲۵۶]

۲. قم؛ مدرسه رضویه؛ شماره نسخه:۸۷/۲
آغاز: ثلاثه به مذهب امام شرط باشد و داخل، و به مذهب حکما شرط باشد و خارج ... و تحقیق مذهب حکماست چنان که می‌رسد شریف فرموده؛ **انجام:** لیکن شجر است پس لاحجر باشد لیکن حجر است پس لاشجر باشد
از آغاز تا پیش از این بند از متن: «لیکن هیچ کدام از این تصورات ثلاثه نزد اهل تحقیق جزء تصدیق نیست»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۹ شعبان = ۱۴ بهمن ماه قدیم ۱۰۹۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۳۶گ (۳ر-۳۸پ)، ۱۵-۲۰ سطر، قطع: بیاض رقعی [چند نسخه-ف: - ۵۵]

۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۶۹۵/۴
آغاز: بسمله، الحمدلله الذی خلق السموات والارض ... و بعد بدان که آدمی را قوتیست دراکه که منقش گردد در وی صور اشیاء بدان که آدمی مرکبست از روح و بدن؛ **انجام:** چنانکه گویی این جسم یا لا شجر است یا لا حجر لیکن لا شجر است پس حجر باشد یا لیکن حجر است پس لاشجر باشد
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۱۵ق؛ محشی؛ واقف: سید سعید طباطبایی، ۱۳۳۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۲۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵ - ۱۱۳]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۸۴۴
آغاز: بسمله، الحمدلله الذی خلق السموات و الارض و الصلوة و السلام ... اما بعد: بدانکه آدمی را قوتیست دراکه که منتقش گرد در وی؛ **انجام:** این جسم یا لا شجر است یا لا حجر لکن شجر است پس لا حجر است. لکن حجر است پس لا شجر است. تمام شد ... سنه ۱۱۴۵
شرحی است مزجی بر منطق «کبری» به فارسی که حاوی مطال توضیحی و استدلالی مفیدی است؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۱۴۵ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۷گ (۱پ-۲۷پ)، ۱۶ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [رایانه]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۷۰۷
آغاز: بسمله الحمدلله الذی خلق السموات و الأرض و الصلاة و السلام علی سیدنا محمد و آله الطاهرین اما بعد بدانکه آدمی را قوتی است دراکه که منقش گردد در وی صور اشیا چنانکه در آیینه بدانکه آدمی مرکب است از روح و بدن و حکماء اختلاف کرده اند در معنی روح و آدمی و اصح قول آنست که روح

آدمی جوهری است که مجرد تعلق دارد به بدن از روی تدبر و تصرف؛ **انجام:** چنانکه گویی این جسم یا لاشجر باشد یا لاحجر لکن شجر است پس لاحجر باشد لکن حجر است پس لاشجر باشد.

خط: نسخ، کا: محمد اسماعیل بن محمد کاظم اصفهانی، تا: ۴ شنبه ۲۳ ربیع الاول ۱۲۲۹ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا رویه پارچه اخرا، ۳۹گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۴ - ۲۲۳]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۴۲۰/۱

آغاز: بسمله (بدانکه آدمی را قوتی است درا که ... صور اشیاء) بدانکه آدمی مرکب است از روح و از بدن و حکما اختلاف کرده اند در معنی روح؛ **انجام:** لیکن حجر است پس از شجر نیست.

جز بهجة الطالبین (شرح فارسی آن) که در ۱۳۱۷ به چاپ سنگی رسیده و جز نسخه ش ۱۳۱ طوس؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالمحمد بن علی محمد، تا: ۹ شعبان ۱۲۵۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۴۰ص (۱-۴۰) [ف: ۸ - ۹۱]

۷. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۳۳۵/۲

آغاز: بسمله بدانکه آدمی را قوتیست ... بدانکه آدمی مرکب است از روح و بدن؛ **انجام:** لیکن شجر است پس لاحجر باشد لیکن حجر است پس لاشجر باشد

خط: نستعلیق، کا: محمد اسماعیل بن عبدالصمد اسفارانی، تا: ۱۲۶۲ق، اسفاران از محال پای طالقان؛ ۵۷ص (۶۸-۱۲۴)، ۱۶ سطر [ف: ۲ - ۲۶۳]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۲۴۵/۱

آغاز: بسمله. (بدانکه آدمی را قوتی است دراکه ...) بدانکه آدمی مرکب است از روح و بدن؛ **انجام:** پس لا شجرنیست.

جز بهجة الطالبین چاپ سنگی ۱۳۱۷ق؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰ شعبان ۱۲۷۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۰۵گ (۱-۱۰۵)،۱۳سطر(۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۲۰۳]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۲۸۲

آغاز: بسمله، بدانکه آدمی را قوائیست دراکه مراد از آدمی یعنی هرکس که منسوب به آدم است یعنی انسانی؛ **انجام:** لا شجر باشد نه لا حجر مثل سفال حصیر غذا من کلسیم قد تمت الکتاب.

خط: نستعلیق، کا: قزوینی، عبدالکریم، تا: ۱۳۰۷ق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۵۵۶۹ [رایانه]

● شرح کبری فی المنطق / منطق / فارسی

š.-e kobrā fe-l-manteq

وابسته به: کبری در منطق = الرسالة الکبری فی المنطق؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)

شاید بعضا همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۳۴۰/۲

آغاز: علیك توکلی فی حالة الإفتتاح و الإختتام ابتداء کلام بنام واجب العطائی سزد که سلسله ممکنات را از سر حد عدم متوجه دارالسرور و جود ساخته و مبدعی؛ **انجام:** او را نبیجه وصع جزئین یا وضع أحد جزئین باشد و مثالهای اینها از سابق ظاهر است

این شرح با شرح «ابوالبقاء حسینی» همخوانی بسیار دارد، تا جایی‌که «شرح ابی البقاء» را می‌توان گزیده شده آن دانست؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۷۳ق، جا: مشهد رضوی؛ کاغذ: شرقی، ۵۵گ (۳۰-۸۴)، ۲۱ سطر، اندازه: ۷×۱۱/۵سم [ف: ۳۶ - ۲۲۸]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۹۵

آغاز: انسانی در کلام او برای اخراج علم غیر انسانیت بلکه؛ **انجام:** که هر تصدیق نظری مفید تصورات و هر نظر مفید صادق تمام ...

این شرح تا آخر طریق اکتساب نظری از ضروری است از شرح کبری. شرحی است بر رساله کبرای میر سید شریف جرجانی که به علت نقص نسخه و افتادگی اوراقی از آغاز، شارح شناخته نشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول، محشی؛ توضیح: در هنگام نگارش چاپ اول فهرست دو رساله دیگر ضمیمه این شرح بوده است که متأسفانه بر طبق سلیقه خاصی که در مورد تفکیك مجموعه‌ها به گونه رساله‌های جداگانه اعمال می‌شده، آن دو رساله هم به طور ناقص از این مجموعه جدا شده و فقط یك صفحه از رساله اولی باقی مانده و آن عبارت است از: رساله در تقسیم موجودات از ابوعلی سینا، آغاز: «هذه الرساله فی تقسیم الموجودات صنفها الرئیس ابوعلی بن سینا»، انجام موجود: «ما یکون زواله بطیئاً کحمرة الورد و شباب الشبان و الثانی ما یکون زواله»؛ واقف: ملامحمد کاظم اردبیلی؛ کاغذ: حنایی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری،۲۹گ،۲۱سطر،اندازه:۱۱×۱۸سم[ف:۱- ۳۳۹]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۰۲/۱

آغاز: بسمله، بدانکه آدمی را بر سه چیز اطلاق میکنند یکی هیکل محسوس چنانکه گوئی فلان آدمی دراز است؛ **انجام:** بر رفع هر دو جزء او را نتیجه وضع جزئین یا وضع احد جزئین باشد و مثالهای اینها از سابق ظاهر است تمت.

تاریخ شرح: محتملاً قرن دهم، کتاب کبری منطق ساده‌ای است که میر سید شریف جرجانی آن را به فارسی نوشته است. بر این منطق بعداً شروحی نوشته شده که یکی از آنها این شرح است. نویسنده این شرح یك به یك عبارات و کلمات میر سید شریف را شرح و توضیح کرده است. ابتدای این شرح از آدمی را قوتی است دراکه شروع می‌شود و انتهای آن به قیاسات استثنایی می‌رسد؛ خط: نستعلیق ریز، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج سیاه مذهب، ۱۶۵گ، ۲۱ سطر (۸/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۲ - ۱۰۹]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۵۹۴/۲

آغاز: بسمله، م: بدانکه آدمی را قوتیست دراکه، ش: و قوة یا فعله است که اشتقاق او از برای ما یفعل به می‌باشد یعنی چیزی که به

او قوی شوند؛ **انجام:** اگر چه تعلق او به تعریف فکر که اقرب به او از روی لفظ اسب است، تعلق او به او اصل دعوی که اهم است از روی معنی اتم است و شک نیست در آنکه به نظر صحیح مناسب مقام نیست و الله أعلم.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۸گ (۴۶پ-۵۳پ)، ۱۹ سطر (۷/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۳۹ - ۵۳۹]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۳۲۰/۲

آغاز: عون من انطلق الالسن و بصر الاعین بعد از سراییدن عندلیب زبان در منطق کام

خط: نستعلیق شکسته، کا: ابوحیان، تا: ۱۰۲۴ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۹۹گ (۲۳پ-۱۲۱ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۹×۱۴/۶سم [ف: ۴۳ - ۱۸]

۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۷۳/۲-۵۷/۱۴۳-۸

آغاز: بسمله، حمدله، بدانکه آدمی را قوتیست دراکه که منتقش گردد در وی صور اشیاء بدانکه آدمی مرکب از روح و بدن

شرح مفصل مزجی است بر الکبری فی المنطق سید شریف جرجانی؛ خط: نستعلیق، کا: محمدنبی بن ابوالفضل تاری، تا: ۱۰۹۱ق؛ ۵۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۶۵۲]

۷. اصفهان؛ روضاتی؛ شماره نسخه:۱۷۲

آغاز: و چون به حسن اتمام رسید و خلخال اختتام در پا کشید ... ابوالفتح محمد همایون غازی بهادر خلد الله ظله اندر یافت

خط: نستعلیق، کا: روح الله بن حاجی محمد موارم افرابیلی، تا: جمادی الاول ۱۰۹۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۷سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: - ۱۱۷]

۸. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۰۵۴/۳

آغاز: بیان مراتب تحقیق و قضاء تبیان درجات تدقیق؛ **انجام:** رساله شریفه و مقاله لطیفه که از معدن جواهر اسرار و منبع ماء الحیات افکار

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ در هامش اشعاری از کلیم کاشانی و عرفی شیرازی و حاجی ملا محمدا و غیرهم؛ ۴۱ص (۱۴۳-۱۸۳)، ۱۴ سطر [ف: ۲ - ۲۷۵]

۹. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۶۹۹/۳

آغاز: مصنف از جهت احتیاج بسوی منطق چهار مقدمه دارد اول آنکه علم بر دو قسم است تصور و تصدیق؛ **انجام:** و اگر دلیل مرکب شود از متصله و یا منفصله آن را قیاس.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ موجودی کلا ۱۱ برگ است؛ واقف: سید سعید طباطبائی، ۱۳۳۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰سطر، اندازه: ۹/۵×۱۶سم [ف: ۵- ۱۱۷]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۰۹۹

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی خلق السموات و الارض و الصلوة و السلام علی سیدنا محمد و آله الطاهرین و بعد بدانکه آدمی را قوتیست دراکه؛ **انجام:** باصره قوتیست مودعه فی ملتقا عصبتین مجوفتین آتیین ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: میشن عنابی، ۲گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۷۵]

۱۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۲۵۲/۲

آغاز: الحمدلله الذی خلق السموات و الارض ... و بعد بدانکه آدمی را قوتیست دراکه ... بدانکه آدمی مرکبی است از روح و بدن و حکما اختلاف کرده اند در معنی روح آدمی؛ **انجام:** چون موجود حناحک در تعریف انسان و پیش اهل اصول و عربیت معرف را به جمیع ...

شرح مختصری است بر رساله کبری در منطق میر سید شریف گرگانی که پس از آوردن مقداری از متن به شرح آن پرداخته؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵گ (۱۰پ-۲۴پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۱۶]

۱۲. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۷۰۹/۲

آغاز: و حافظه و متفرقه است زیرا که حواس باطنه یا مدرکه اند یا حافظه یا نه مدرکه اند و نه حافظه؛ **انجام:** و با یکدیگر مجتمع می‌شوند در قضیه مانعة الجمع الخلو چنان که گویی این جسم یا لاشجر است یا لاحجر لیکن شجر است پس لاحجر باشد لیکن حجر است پس لاشجر باشد، تم بالخیر.

شرح مزجی مختصری است بر رساله «کبری» میر سید شریف جرجانی در منطق؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۲۳ق؛ افتادگی: آغاز؛مصحح؛ ۲۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۴۸]

۱۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۲۱۷

شرح مزجی متوسطی بر کتاب کبرای میر سید شریف گرگانی. نام این کتاب در منابع بدون ذکر نام شارح آمده است. هیچیک از شروح میر ابوالبقاء حسینی و ابوالفتح حسنی و عصام الدین اسفراینی و محمد حسین یزدی و محمد باقر بن محمد حسین بفروئی یزدی و محمد بن سلیمان تنکابنی و زین الدین محمود بن محمد هروی بر کبری نیست. دو کتاب در فهرست منزوی (۱۵۰۲:۲ و ۱۵۰۳) به شماره‌های ۱۴۶۲۲ تا ۱۴۶۲۵ از ناشناس معرفی شده است که هر دو یک کتاب و مطابق با نسخه حاضر است؛ خط: تحریری ناخوانا، بی‌کا، تا: ۱۲۲۵ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی آبی، ۴۳گ (۱پ-۴۳پ)، ۱۳ سطر (۶/۲×۱۰/۲)، اندازه: ۱۰/۶×۱۵/۵سم [رایانه]

۱۴. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۴۶/۴

آغاز: محصل و مقوم موجل فیه باشد و مراد از مجرد آن است که تفسیر او به طول و عرض نتوان کرد؛ **انجام:** زیرا که می‌تواند بود که یک جسم هم لاشجر باشد هم لاحجر مثل اجسام فلکیه

بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۱۵ محرم ۱۲۴۲ق؛ ۴۷گ (۷۵ر-۱۲۱ر)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۱۳۰]

۱۵. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۴۷۵/۱

جز شرح گمنام (الذریعه ۳۱/۱۴؛ دانشگاه ۱۴۲۰/۱ و ۱۳۴۵/۱) و جز سه شرح اسفراینی و حسینی و یزدی؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: شب جمعه ۲۵ شوال ۱۲۴۹ق [نشریه: ۷ - ۲۴۳]

۱۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۲۴۱/۱

آغاز: ... بدو فایض گردد از مبدء فیاض و قوت علمی آنست که مربی و مدبر بدن باشد؛ **انجام:** چنانچه گوئی این جسم یا لا شجر است یا لا حجر لیکن شجر است پس لا حجر باشد لیکن حجر پس لا شجر باشد

شرحی است مزجی و مختصر بر رساله کبری تألیف میر سید شریف؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۶۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۳۸گ (۱- ۳۸)، ۱۵ سطر، اندازه: ۵/۵×۱۰/۵سم [ف: ۲۸ - ۳۴۶]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۱۶۸

آغاز: المعین بدانکه اول هر علمی سه چیز باید دانست تعریف و فایده آن و موضوع آن اما تعریف یعنی تصور کند آن علم مطلق را تا اینکه طالب مجهول مطلوب نباشد؛ **انجام:** و اما از وضع احدی الجزئین لازم نیاید رفع دیگری زیرا که اجتماع هر دو با هم صحیح است

شرحی تحقیقی و استدلالی بر کبری سید شریف گرگانی. شارح با آوردن مثال‌های ساده با بیانی شیوا به توضیح مراد و مقصود مصنف پرداخته است و رد و ایرادهایی نیز بر او دارد وی در بخشی از مقدمه می‌نویسد: فهم امورات معقوله بر مبتدی دشوار است لکن بعد از تشبیه نمودن به امر محسوسی با تمثیل زدن به امر محسوسی فهم آن معقول بر مبتدی آسان می‌شود؛ خط: نسخ، کا: علی اکبر کرمانی، تا: ۱۲ صفر ۱۲۸۷ق؛ متن کتاب در صدر حواشی اوراق است؛ واقف: بنیاد مستضعفان، شهریور ۱۳۶۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن مشکی، ۸۳گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰/۲×۱۶/۹سم [ف: ۲۴ - ۲۲۲]

۱۸. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۸۰۳/۴

آغاز: الحمدلله الذی خلق السماوات و الارض ... بدان که آدمی را ... بدان که ادمی مرکب است از روح و بدن و حکما را خلاف کرده‌اند در معنی روح آدمی واصح اقوال آن است که ... جوهری است مجرد که تعلق دارد به بدن انسان از روی تصوف؛ **انجام:** زیرا که مقدم و تالی بایکدیگر مجتمع می‌شوند در قضیه مانعة الخلو چنان که گویی این جسم لاشجر است ... پس لاشجر است

جز شرح عصام الدین اسفراینی است؛ خط: نستعلیق، کا: فضل الله پسر میرزا ابوالقاسم حسینی، تا: ۱۲۹۱ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: گالینگور سفید، ۲۴گ (۴۰-۶۳)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [نشریه: ۱۳ - ۱۷۹]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض ۱۵۵۶۹

آغاز: بسمله بدان که آدمی را قوائی است دراکه مراد از آدمی یعنی هر کسی که منسوب به آدم است یعنی انسانی مراد از قوه یک چیزی است در همه انسان است یعنی شعور یعنی شعور دارد؛ **انجام:** اما می‌شود نه لاشجر باشد نه لاحجر مثل سفال، حصیر، نمد، آهن، گلیم.

شرح مزجی متوسطی است بر کبری میر سید شریف جرجانی؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالکریم بن علی محمد نحوی قزوینی، تا: ۱۳۰۷ق؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: مقوا رویه گالینگور، ۸گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۲۴ - ۲۲۴]

۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۰۲۰

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی خلق السموات و الارض و الصلاة و السلام علی سیدنا محمد و آله الطاهرین اما بعد بدان که آدمی را قوتی است دراکه که منقش گردد؛ **انجام:** فالحرارة موجودة پس نتیجه دهد. الشمس طالعة زیرا جایز است حرارت ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ محشی با رمز «صح»؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۴۰گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۷۶]

۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۴۴۶/۲

آمیخته و مزجی بی دیباچه و با عنوان «فصل»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ابعاد متن: ۱۴/۵×۱۵، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۶ - ۵۷۴]

۲۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۰۶۸

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی؛ اندازه: ۱۴/۴×۲۱سم [رایانه]

۲۳. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۳۵۸/۲

آغاز: الحمدلله الذی خلق السموات والارض ... قوله بدان که آدمی را قوتی ست دراکه که منقش گردد در وی صور اشیاء آه بدان که آدمی مرکب است از روح و بدن و حکما اختلاف کرده اند در معنی روح

شرح فارسی با عناوین «فان قلت- جواب» یا «اگر بگویند- جواب» ؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ واقف: ملامحمد بن ملا حسن، محرم ۱۲۸۹؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: - ۱۷۹]

۲۴. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۵۰۵/۲

آغاز: بدانکه آدمی را قوتی است ... بدانکه آدمی مرکب است از روح و بدن؛ **انجام:** لیکن فرد است پس نتیجه دهد که زوج نیست لیکن زوج است. پس از این شرح یادداشتی درباره معرفت کبیسه عربی آمده است.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج مشکی، ۹۱ص (۲۶-۱۱۶)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۲ - ۱۷۵]

۲۵. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۳۹/۳

آغاز: قوله بدانکه آدمی را قوتیست دراکه منتقش میگردد در وی صور اشیاء پوشیده نماند که بدان امر است و مقصود باو امر بدانش جمیع مقدمات مذکوره در کتاب است؛ **انجام:** که بدانکه آدمی قوتی است آه انکشاف ماهیة علم بمناسبت قائلین بذرات و

شبح باشد و نیز قول او که حصول صور اشیاء ملایم قول بشبح ... متبادر از صورت شبح است پس قول بعضی از مدققان رحمه الله با آنکه مراد بحصول صور اشیاء بذاتها نه مطلقا محل خدشه است تمت.
در شرح جمله «بدانکه آدمی را قوه ایست دراکه»؛ بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۸۵]

۲۶. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۴۵۶/۲
آغاز: الحمدلله الذی خلق السماوات و الارض و الصلاة و السلام علی سیدنا محمد و آله الطاهرین؛ **انجام:** مدرک شود. باصره قوتی است مودعه فی ملتقی عصبیتین مجوفتین آتیین ...
شرحی است ممزوج بر کتاب کبری در منطق؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ فقط دو برگ اول است و بقیه افتاده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۲۷پ-۲۸ پ)، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [مؤید: ۳ - ۳۶۹]

۲۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۰۹۱
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از عباس محسنی [رایانه]

۲۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۸۲۴
آغاز: ناقص: محسوس آنست که به یکی از حواس پنج گانه ادراک شود و اول حواس پنج گانه قوه باصره می‌باشد و باصره قوتیست مخلوق در دو عصب مجوف در؛ **انجام:** ناتمام: چون انسان و فرس که هر یک از برای معنی علاحده وضع شده ...
شرح مختصری است بر رساله «کبری» شریف جرجانی در منطق این شرح با هیچ یک از شرح‌های موجود تطبیق نمی‌کرد و به علت افتادگی از آغاز و انجام آن نیز نشانی از شارح به دست نیامد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱گ (۲۲پ-۳۲پ)، ۱۲ سطر (۷×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱×۱۵/۳سم [رایانه]

۲۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۵۸۵/۲
آغاز: قوله بدانکه آدمی را - الخ، بدانکه یاء که در آدمیت است احتمال دارد آنکه از برای نسبت باشد؛ **انجام:** دراین فصل بیان نسبت میان دلالات ثلاث کند باین طریق که می‌گویند ...
در این شرح توضیحی که با عناوین «قوله-قوله» می‌باشد، گاهی رد و ایردهایی کرده و نسبت به گفته‌های دیگران نیز نظر دارد. در این نسخه فقط چند برگ آغاز شرح آمده؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۱۲گ (۴۲پ-۵۳پ)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۴ - ۳۴۹]

۳۰. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۱۳۳۰/۳
با حواشی از شرح میر محمد حسین؛ خط: نسخ، کا: افضل میر علی بن ابی القاسم، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۲۷۸]

۳۱. تهران؛ فیاض؛ شماره نسخه:۱۵۶
خط: نسخ، کا: درویش علی، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۶۹۷]

← شرح کبیر ← شرح لباب الإعراب

← شرح کبیر ← مسالک الافهام الی تنقیح شرایع الاسلام
← شرح کبیر ← مصباح السالکین

● شرح کبیر / فقه / عربی

š.-u kabīr

بروجردی، تقی، ق۱۳ قمری

Borūjerdī, taqī (- 19c)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۵۶۸
ج ۳: طلاق؛ کا: تقی بروجردی، تا: ۱۲۵۸ق؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۲۴۶گ، اندازه: ۲۰/۷×۳۱/۳سم [رایانه]

● شرح کبیر / فقه / عربی

š.-u kabīr

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۸۸۱
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از نسرین غلامی [رایانه]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۶۵۶
کا: ابن سید میرزا علی اکبر، بی‌تا؛ خریداری از احمد اقبالیان [رایانه]

← شرح کبیر میر سید علیخان ← الحدائق الندیة فی شرح الفوائد الصمدیة

● شرح کتاب الاجارة / فقه / عربی

š.-u k.-il-ijāra

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۲۴۵/۱۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۳۸گ (۱۱۵ر-۱۵۲پ)، ۱۸ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۳/۵×۱۹سم [ف: ۱۷ - ۳۲۹]

● شرح کتاب اجلاجات / دعا / فارسی

š.-e k.-e ejlājāt

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۷۲۲
آغاز: بسمله. حمد و شکر و سپاس یزدان را؛ **انجام:** اندامهای همه مجرب است.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۱گ، اندازه: ۱۱×۲۰سم [رایانه]

● شرح کتاب الارث / فقه / عربی

š.-u k.-il-irṯ

شرحی است بر کتابی در ارث. ظاهراً این شرح بخشی از کتاب

مفصل فقهی است. شارح در این شرح از شرح سرخسی یاد نموده است. این شرح به صورت مزجی و مفصل برگزار شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۱۱۰/۲

آغاز: قال رسول الله صلی الله تعالی علیه و سلم الجمهور علی انه الرسول اخص من النبی و یدل علیه ظاهر قوله تعالی و ما ارسلنا من قبلك من رسول و لا نبی؛ **انجام:** و علی الروایتین عن علی و ابن مسعود یعتبر موت الاکبر او لا ... فقد اجتمع للام عشرون و لبنت کل منهما ستون و للمولی عشرة فالله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب.

خط: نسخ، کا: عمر بن محمد، تا: ۱۱۰۷ق؛ جلد: مقوایی، ۸۶گ (۳پ-۸۸پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۸ - ۱۴۲]

● شرح کتاب الاقرار / فقه / عربی

š.-u k.-il-iqrār

اسفرجانی، محمد رضا بن محمد علی، ق۱۳ قمری

esfarjānī, mohammad rezā ebn-e mohammad ʻalī (- 19c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۷۱۵/۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۶۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۷گ(۶۸ ر – ۹۴ر)،۲۶سطر،اندازه:۱۵/۳×۲۶/۵سم [ف: ۴۱ - ۱۷۵]

● شرح کتاب الاقرار / فقه / عربی

š.-u k.-il-iqrār

آرانی کاشانی، محمد علی بن محمد مهدی، ۱۲۵۰ – ۱۳۲۵ قمری

ārānī kāšānī, mohammad ʻalī ebn-e mohammad mahdī (1835 - 1907)

شرحی است استدلالی با عناوین «قوله-قوله» بر کتابی در اقرار.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۵۷۰/۳

آغاز: قوله کتاب الاقرار، هو لغة الاثبات و عرفا کما سیأتی فیما بعد إخبار جازم عن حق لازم سابق علی وقت الصیغة

نسخه اصل: کتابخانه امامزاده محمد هلال-آران؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: با تاریخ ۱۲۷۳ق؛ ۲۷گ (۲۱۹-۲۴۵) [عکسی ف: ۲ - ۱۶۳]

← شرح کتاب البیع من القواعد ← شرح قواعد الاحکام

● شرح کتاب التجارة / فقه / عربی

š.-u k.-it tijāra

مختار گلپایگانی، احمد بن علی، ق۱۳ قمری

moxtār-e golpāygānī, ahmad ebn-e ʻalī (- 19c)

شرح مزجی مفصلی بر کتاب تجارت یکی از کتب فقهی که ظاهراً بخشی از کتاب «منهج السداد فی شرح الارشاد» مؤلف باشد که در شرح ارشاد الاذهان علامه حلی نگاشته است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۸۲۸/۱

آغاز: قال و القسم الثانی فی العقود و فیه خمس عشر کتاباً ... و اعلم ان المصنف بنی الامر فی کتابه علی جملة علی اربعة اقسام؛ **انجام:** و هو واضح هذا تمام الکلام فیما یحرم التکسب به بقی الکلام فیما یحرم التکسب به لأجل الوجوب ...

خط:نستعلیق،بی‌کا، تا: قرن ۱۳، درحیات مؤلف؛ مصحح؛ ۱۰۱گ (۱پ-۱۰۱ر)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۱۶]

● شرح کتاب التجارة / فقه / عربی

š.-u k.-it-tijāra

غیر همانند:

۱. گلپایگان؛ کتابخانه حجة الاسلام گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶

آغاز: کتاب المتاجر جمع متجر بمعنی التجارة و التکسب؛ **انجام:** و اذا اسلموا لم یجب علیهم قضائها و انما ثمرته فی الآخرة من حیث التعذیب

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۳۱۹گ، ۲۲سطر،اندازه:۲۰×۲۹سم[کتابخانه‌های گلپایگان: ف: - ۱۴]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۹۱۰

آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین؛ **انجام:** حد النصاب و بناء علی عدم وجوب الفحص لحکم بعدم وجوب الزکوه.

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

← شرح کتاب التوحید ← الاربعون حدیثاً
← شرح کتاب التوحید ← شرح التوحید للصدوق

● شرح کتاب جاماسب = کیمیا / کیمیا / فارسی

š.-e k.-e jāmāsb = kīmīyā

تاریخ تألیف: ۵۲۰ق

متن منسوب به جاماسب فرزانه، شرح از ناشناس که از خود نام نمی‌برد و می‌گوید که در علوم الهی و ریاضی و در فنون اشیاء بسیار روزگار صرف کردم، سرد و گرم روزگار دیدم، از کشتن جانوران دوری می‌جستم، و می‌کوشیدم که به رموز «صنعت» دست یابم، تا به بزرگی در این رشته برخوردم و کلمات جاماسب را نزد او یافتم. چون مختصر بود، به شرح و گشودن رموز آن پرداختم. در آن از دو رساله بزرگ و کوچک جاماسب یاد می‌کند. متنی است استوار با سبکی کهن، در فصل یکم می‌گوید: «که این رسالت بدین صفت هیچ کس از دور

آدم تا بدین غایت که سنه عشرین و خمسمائه (۵۲۰) هجری است این کشف نکرد» (برگ ۸۵ر). با سربندهای فصل: فصل، در اظهار کردن حجر؛ فصل، در مراتب نیران.
[دنا ۶/۱۰۰۵؛ نسخه‌های منزوی ۶۳۱/۱ و ۶۳۹]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۵۷/۹

آغاز: بسمله. سپاس و ستایش مر خداوندی را که عالم علوی را سبب عالم سفلی گردانید تا فلك دوار به تقدیر و قدرت او ... چنین گوید ناقل این کتاب که مردی بود متیقن در علوم الهی و ریاضی؛ **انجام:** از تو پوشیده نداشتم. دانم که طالبان چون این مختصر با فایده بخوانند و عمل کنند، ما را به دعایی فراموش نکنند. و الحمدلله رب ...
خط:نسخ پخته،بی‌کا،تا:۱۱۰۴ق؛ ۸گ (۸۱ر-۸۸پ) [ف: ۱ - ۱۵۴]

● شرح کتاب الحج من ارشاد الاذهان / فقه / عربی
š.-u k.-il-ḥajj-i min iršād-il-aḏhān

برغانی، محمد حسن بن محمد صالح، ق۱۳ قمری
baraqānī, mohammad hasan ebn-e mohammad sāleh (-19c)

وابسته به: ارشاد الاذهان الی احکام الایمان؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)
تاریخ تألیف: یک‌شنبه دهه دوم جمادی الاول ۱۲۸۸ق
شرح مزجی استدلالی مختصری است بر کتاب حج «ارشاد الاذهان» علامه حلی.
آغاز: کتاب الحج و النظر فی أمور اربعة الاول فی انواعه و هو ینقسم الی واجب و ندب فالواجب بأصل الشرع
انجام: و من أرادها فعلیه الرجوع بالکتب المصنفة فیها للاصحاب رضوان الله علیهم.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۴۰۴/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۶گ (۲ر-۱۰۷ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۹ - ۱۸۷]

۲. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۳۰/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: اصغر، تا: جمادی الثانی ۱۲۸۷ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۸ سطر [ف: ۱ - ۴۱۱]

● شرح کتاب الحیوان / حیوان شناسی / عربی
š.-u k.-il-ḥayawān

ابن باجه، محمد بن یحیی، - ۵۳۳ ؟ قمری
ebn-e bājja, mohammad ebn-e yahyā (- 1139)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۵۷/۷ عکسی
نسخه اصل: کتابخانه بودلیان در آکسفورد، شماره ۲۰۶؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۵۴۷ق؛ ۲۷ و ۳۲ سطر [عکسی ف: ۴ - ۴۸۹]

● شرح کتاب الحیوان الاخیرة / حیوان شناسی / عربی
š.-u k.-il ḥayawān-il axīra

ابن باجه، محمد بن یحیی، - ۵۳۳ ؟ قمری
ebn-e bājja, mohammad ebn-e yahyā (- 1139)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۵۷/۶ عکسی
نسخه اصل: کتابخانه بودلیان در آکسفورد، شماره ۲۰۶؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۵۴۷ق؛ ۲۷ و ۳۲ سطر [عکسی ف: ۴ - ۴۸۹]

● شرح کتاب در حساب / حساب / فارسی
š.-e k. dar hesāb

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۱۴/۴
تکه ای است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [ف: ۵ - ۳۰۸]

● شرح کتاب در فقه و اصول / اصول فقه / فارسی
š.-e k. dar feqh va osūl

اخباری، محمد بن عبدالنبی، ۱۱۷۸ - ۱۲۳۲ ؟ قمری
axbārī, mohammad ebn-e ‘abd-on-nabī (1765 - 1817)

شرح و متن هر دو فارسی است با عنوان «قوله» گویا جواب نامه‌ای باشد. اصل متن در هامش آمده است.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۱۵/۱۷
آغاز: هر چند فتاوی از بس لفظ و معنی نا مربوط بود جواب آن صورتی نداشت اما دفعاً للاوهام العامیة اقدام به آن نمود، قوله المعنی الاول جمع بین الفاظمتین؛ **انجام:** که وقتی حضور بهم رساند جواب موجود است، باقی ایام بکام باد
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه، ۹گ (۱۱۰ر-۱۱۸ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۶ - ۱۱۶]

● شرح کتاب در منطق / منطق / فارسی
š.-e k. dar manteq

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۲۱۴
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از رضا میدانی [رایانه]

● شرح کتاب در نحو / نحو / فارسی
š.-e k. dar nahv

شرحی است بر یکی از کتب نحوی مشهور و ظاهراً هدایه

ابوحیان اندلسی می‌باشد.

یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۱۹۷

آغاز: مثل علم که به معنی دانستن است و چهارم از اقسام اسم چهارگونه اسم معنی مشتق است مثل مفهوم؛ **انجام:** اگر اراده ندارد اینکه قطع بکند کلام را و رسید وقتی که ختم بکنیم ما کلام را بر سومی ابواب که باب حرف باشد و امیدوار هستم من از کسی که خللی در این کتاب ببیند از اینکه صحیح بکند آن شخص خلل این کتابرا

خط: نسخ زیبا، کا: عبدالرحیم اصفهانی، تا: چهارشنبه ۱۰ ذیحجه ۱۲۸۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۸۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۱ - ۱۷۳]

● شرح کتاب در نحو / نحو / فارسی

š.-e k. dar nahv

در آغاز از عصام الدین بن عربشاه اسفراینی و میرسید شریف نامبرده شده است.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۳۶۲/۲

آغاز: (متن) بدان اسعدک الله فی الدارین، کلمات عرب بر سه قسم است: اسم و فعل و حرف، اسم همچون رجل، فعل همچون ضرب، حرف همچون ... آغاز: شرح. بسمله. یعنی بنام خداوند رحمت عام بر مومنان و کافران در دنیا و خداوند رحمت خاص بر مومنان در عقبی. ابتدا میکنم من این کتاب را بنام؛ **انجام:** همزه مفتوحه ساقط می‌آریم امر تمام میشود، یعنی اعاده میکنیم همزه مفتوحه را ساقط ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۳۴گ (۱۱۱ر-۱۴۴پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۲×۱۷/۵سم [ف: ۹ - ۳۵۵]

● شرح کتاب الرحمة / کیمیا / عربی

š.-u k.-ir-raḥma

وابسته به: الرحمة؛ جابر بن حیان (۱۲۰-۱۹۸)

غیر همانند:

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۶۲۱/۲

آغاز: بسمله. شرح کتاب الرحمة تألیف جابر بن حیان الکوفی (رح) هذا کتاب ترجمة کتب الحکماء مما اغمضوء و ارمزوه من کلامهم الحق و ما ذکروه فی مصاحفهم فی اختلاف تدابیرهم. فشرحته لک لتقتدی به و لیکون لک مثالا، فتعمل علیه و لا تقع فی تهلکة، فقد تملکت کتب الحکماء کثیرة؛ **انجام:** قد فرغنا من جمیع ما وعدناک من شرح کتاب الرحمة و اودعناه ما لم یشتمل علیه کتاب قط ... و ینفعنا یوم لاینفع مال و لانبون الا من اتی الله بقلب سلیم انه جواد کریم منان رحیم. و الحمدلله رب العالمین و الصلاة ...

گویا از علی بن ایدمر جلدکی (زنده ۷۴۲ق). گزارش «کتاب الرحمة» جابر بن حیان کوفی است؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۸ جمادی الاول ۱۲۴۵ق؛ به دنبال «الکیمیا» از جلدکی؛ ۳۱گ (۹۶پ-۱۲۶ر) [ف: ۳ - ۲۰۲]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۲۳۱/۱۱

آغاز: بسمله. شرح کتاب الرحمة تألیف جابر بن حیان الکوفی (ره) هذا کتاب ترجمة کتب الحکماء ... من کلامهم الحق و ما ذکروه فی مصاحفهم؛ **انجام:** الی ان یزاد علیه قمر و ان زوعه زادک المشاعر الله. تمت هذه الرساله

الرحمة نگارش جابر بن حیان صوفی در گذشته سال ۲۰۰؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد تقی بن محمد نبی طبیب نوری مازندرانی، تا: ۱۲۹۳ق، جا: کرمانشاه؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۵گ (۱۱۹پ-۱۳۳ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸/۱سم [ف: ۹ - ۲۸۴]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۵۵۳/۹

آغاز: شرح کتاب الرحمة تألیف جابر بن حیان الکوفی رحمه الله تعالی هذا کتاب ترجمة الحکما مما اغمضوه و رمزوه من کلامهم الحق و ما ذکروه فی مصاحفهم فی اختلاف تدابیرهم فشرحته لک لتقتدی به لیکون لک مشاراً فتعمل علیه و لا تقع فی تهلکة؛ **انجام:** و ربما کان مفریاً یحتاج الی ان یزاد علیه قمرو ان زاده زادک انشاءالله تعالی فقد تمت هذه الرسالة الشریفة.

شرحی است کوتاه بر «کتاب الرحمة» جابر بن حیان کوفی؛ خط: نستعلیق، کا: رضاقلی مافی، تا: رجب ۱۳۰۲ق، جا: کرمانشاه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷ص (۱۹۲-۲۱۸)، ۱۷ سطر [ف: ۳۶ - ۸۵]

● شرح کتاب السبعین / کیمیا / عربی

š.-u k.-is-sab'īn

وابسته به: السبعون = کتاب السبعین؛ جابر بن حیان (۱۲۰-۱۹۸)

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۴۶۳/۲

آغاز: بسمله. هذه رسالة فی شرح کتاب السبعین الموازینیة فی تراکیب الاجساد و الاکسیر. قال الحکیم، فنقول انشاء الله، ان مثال الاکسیر مائة من العدد، و مثال الذهب عشرون من العدد. و مثال الفضة عشرة من العدد و مثال النحاس سبعة؛ **انجام:** بالاجساد الا بالحل. تمت المیزان و شرحه، و صلی الله علی محمد و آله اجمعین

از ناشناس. متن کتاب السبعین از جابر بن حیان است، در میزان از کیمیا؛خط:نسخ پخته،کا:محمد حسن،تا: ۱ جمادی الثانی ۱۲۶۵ق؛ پر لغزش. عنوان‌ها نانویس؛ ۶گ (۱۰۹پ-۱۱۴ر) [ف: ۱ - ۱۵۵]

● شرح کتاب السبعین الموازینیة / کیمیا / عربی

š.-u k.-is-sab‘īn-il-mawāzīnīyya

جابر بن حیان، ۱۲۰ - ۱۹۸ ؟ قمری

jāber ebn-e hayyān (739 - 814)

گزارش «کتاب السبعین الموازینیة» به عربی و در آن از سید خود یاد می‌کند و به او سوگند می‌خورد و می‌گوید: «اکسیر ۱۰۰ و زر ۲۰ و سیم ۱۰ و مس ۷ و قلعی ۵ و سر ۴ و آهن ۳ و خارصینی ۱ است» و «نسبت اکسیر بزر ۸۰ و زر بسیم ۱۰ و نسبت جسدهای دیگر به همدیگر ۷ است». (دانش پژوه)

آغاز: بسمله. هذه رسالةفی شرح کتاب السبعین الموازینیة لجابر ره فی تراکیب الاجساد و الاکاسیر. قال الحکیم فنقول و بعد ان مثال الاکسیر مائة من العدد

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۶۱۶/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** الی ما تزید او تنقیص الثانی و الثانی یخفی قبل من کتاب.

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۰۹۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، میشن بنقش، ۱۴ص (۱۲۶-۱۳۹)، ۱۱ سطر (۵/۵×۱۰)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۱۰ - ۱۶۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۹۵۸/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** کما یظهر بادنی تأمل فی تضعیف کل میزان مره او مرتین او زید الی مل تراد تنقیص الثانی کما لا یخفی و الله تعالی یعلم. انجامه: تم تم تم نقل من کتاب المیزان لجابر بن حیان رحمه الله.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۳-۱۲۶۴ق؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۹ص (۱۱۴-۱۲۲)، ۲۲ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۴۷/۱ - ۸۴]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۸۷/۳۶

آغاز: برابر **انجام:** و تطلیه بزاج و طین الجلد و احمر مرتین یخرج احمر. تبیعه کیف شئت.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۸۹ق؛ ۲گ (۱۳۸پ-۱۳۹ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۴ - ۱۰۳۶]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۲۹/۴-طباطبائی

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ایاک ان تمازج الاجساد بالاجساد الا بالحل تمت المیزان و شرحه و صلی الله علی محمد و آله

بی‌کا، بی‌تا؛ پس از پایان رساله فصلی است شامل ۳ جدول اعداد برای شناختن میزان اشیاء با عنوان: میزان اول، میزان ثانی و میزان ثالث؛ این فصل گویا از جابر است اما جزء رساله شرح سبعین نیست. در این رساله از کتاب‌های زیر یاد شده: کتاب النظم، کتاب المائه و الاثنا عشره، فصل فی تمام عمل هذا الاکسیر فی ذکر میزان الحکم تعرف بهذه المیزان جثة الاشیاء و لابد لطالب علم التراکیب ان یعرف هذا المیزان ... و لا یعلم صحة الجسد الا بهذا المیزان (تا پایان فصل شرح اعداد جداول و طریق دریافت اوزان اجسام از آن جدول‌ها)؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سبز، ۵گ (۸۴پ-۸۸پ)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲۳ - ۸۰۴]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۲۴۶/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هو الذهب (تمام شد)

خط: نستعلیق، کا: محمد بن محمد جعفر، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۴۹ر-۵۳ر)، ۱۸ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۱۵ - ۴۱۷۷]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۱۸۵/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان تمازج الاجساد بالاجساد الا بالحل تم المیزان و شر

خط:شکسته نستعلیق،بی‌کا،بی‌تا؛کاغذ:فرنگی،جلد: میشن قهوه‌ای، ۵گ (۶۲پ-۶۶ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۲×۲۱سم [ف: ۶ - ۲۷۰]

● **شرح کتاب السرور فی علم الصنعة** / کیمیا / عربی

š.-u k.-is-surūr fī ‘ilm-iṣ-ṣan‘a

کاشفی، حسین بن علی، - ۹۱۰ قمری

kāšefī, hoseyn ebn-e ‘alī (- 1505)

محل تألیف: نیشابور

شرح مزجی مختصر است بر رساله «السرور» منسوب به سفیان ثوری، که شارح به درخواست یکی از برادران نوشته است.

آغاز: الحمدلله الصانع الحکیم و الشکر للمبدع العلیم الذی جعل معرفته اکسیر جواهر القلوب الذاتیة ... و بعد فیقول الفقیر الراجی حسین بن علی الکاشفی

۱. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۲۷۶/۸

بی‌کا، تا: قرن ۹ [نشریه: ۲ - ۱۰۲]

۲. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۰/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج مشکی، ۹گ (۷۲پ-۸۰ر)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱ - ۱۶۳]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۳۸۶/۱۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** ثم تصبیه فی خمس مرات فانه یخرج أنقی ما یکون صافیاً ظاهراً مغسولا و هذا سر تطهیر الاجساد

خط: نستعلیق، کا: علی اکبر کرمانشاهی، تا: ۹ صفر ۱۲۶۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶گ (۱۵۷پ-۱۶۲ر)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۹ - ۱۷۱]

۴. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۸۲/۳

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۱۱ - ۹۴۴]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۲۳۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** ای الکلمات العشرة الکاملة هذا الذی هو المکتوب علی هذا ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: محمد ایرانی مجرد؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج [رایانه]

● **شرح کتاب شجره** / رمل / فارسی

š.-e k.-e šajara

اصفهانی، زین العابدین بن قاسم، ق۱۳ قمری
esfahānī, zeyn-ol-ʻābedīn ebn-e qāsem (- 19c)
این کتاب در شرح کتاب «اشجار و اثمار» رمل است و در آن مسائل و مشکلات آن کتاب شرح و توضیح داده شده است. اصل کتاب مشتمل بر یک مقدمه و چهار باب و یک خاتمه می‌باشد که خود ابواب بر هشت فصل تقسیم می‌شوند.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۱۵
آغاز: و از مرتبه رابع این دو مشکل؛ آغاز کتاب (ص ۲۰۴): بسمله، اعنا بفضلک لطفک یا مستعان حمد بیغات؛ **انجام:** پایان کتاب (ص ۲۰۳): ... بقلم عفو و کرم اصلاح فرمایند. فان الغیب لایخلو عن العیب و عندالله علم الغیب لاریب؛ پایان نسخه (ص ۲۴۸): و این هر دو شهادت عارض شود لکن ثمره بزرگ دهد چنانچه ...
خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم بن عبدالعزیز طهرانی، تا: ۱۲۱۷ق، جا: تهران؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۴۸گ، ۱۵ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۶ - ۱۶۳]

● شرح کتاب الصلاة / فقه / عربی
š.-u k.-iṣ-ṣalāt

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۹۲۹/۱
آغاز: ... کتاب الصلوة و النظر فیه یقع فی المقدمات و المقاصد و المقدمات سبع الاول فی بیان الاعداد و اعلم انها قسمین واجبة و مندوبة؛ **انجام:** و قیل یجب و القائل الشیخ فی النهایة و الاکثر و لعله الاظهر و هو مع ذلک احوط
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: مشکی، ۲۴گ (۲ر-۲۵ر)، ۱۶ و ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲/۶سم [ف: ۶ - ۱۶۶]

● شرح کتاب الصلاة / فقه / عربی
š.-u k.-iṣ-ṣalāt
پس از حمد و صلاة از شرح «الرکن الرابع فی التوابع و فیه فصول الفصل الاول فی الخلل الواقع فی الصلاة» آغاز می‌شود و شرح بدین‌گونه «الخلل یطلق علی معان منها الفرجة بین الشیء و الفساد فی الامر و الوهن فی الشیء ...»

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۴۴۰
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، ۱۵۹گ، ۲۱ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۷ - ۱۳۵]

● شرح کتاب الصلاة / فقه / عربی
š.-u k.-iṣ ṣalāt
شرح مزجی مختصری است بر کتابی در فقه عامه شامل احکام نماز، وضو و غسل. کتاب متن دارای ابواب متعددی است از جمله: باب شروط الصلوة، ارکان الصلوة، ما یجب فی الصلوة، سنن الصلوة، ما یستحب فی الصلوة، ما یکره فی الصلوة، ما یفسد الصلوة، فرایض الوضوء، سنن الوضوء، ما یستحب فی الوضوء، آداب الوضوء، نوافل الوضوء، کراهیة الوضوء، ناهی الوضوء، نواقض الوضوء، فرایض الغسل، سنن الغسل، معانی العلل الموجبة للغسل، الغسل المسنون. شارح از کتاب‌های مختلفی نقل قول می‌کند، از جمله: شرح طحاوی، غایة البیان، مبسوط فخر الاسلام، توضیح، الدرر، المستصفی، کفایه بیهقی، الشفاء، فتاوی قاضی خان، جناح الفقه من الفتاوی.
آغاز: الحمد لله الذی جعل مقیم الصلوةفی جنات تجری من تحتها الأنهار و تارکها فی عذاب ألیم و بئس القرار ... و بعد فان المصنف لما صنف الرسالة من العلام الشرعیة النبویة و الفنون السمعیة المصطفویة التمس منی أصحاب الوداد و أرباب الاتحاد ان شرحها ...
انجام: أجنب و لم یغتسل حتی أسلم اختلف المشایخ فیه و صلی الله علی سیدنا محمد و آله ...

۱. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۳۸۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: احمد بن مصطفی، تا: ۱۷ صفر ۱۰۸۵ق؛ مجدول، مصحح، نام کتاب در صفحه عنوان «کتاب شرح شروط الصلاة» ثبت شده، در حالی که شروط الصلاة باب اول از کتاب است و ابواب دیگر کتاب درباره احکام دیگر نماز است، در ابتدای نسخه صفحه آغاز شرحی ترکی بر رساله اسماء الحسینی سهروردی دیده می‌شود؛ واقف: هادی اسکویی حائری، ۱۳۳۸/۵/۲۶؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۷گ، ۹ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۵/۵سم [ف:۱-۳۴۸]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۲۵۷/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جلد: مقوایی، ۲۴گ (۲۴پ-۴۷پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۱۱ - ۲۵۸]

● شرح کتاب الطهارة / فقه / عربی
š.-u k.-iṭ-ṭahāra
نجفی خلخالی، احمد بن مرتضی، - ۱۳۵۳ قمری
najafī xalxālī ʻahmad ebn-e morteza (- 1934)
وابسته به: الطهارة؛ انصاری، مرتضی بن محمد امین (۱۲۱۴-۱۲۸۱)
محل تألیف: نجف اشرف
شرح و تعلیقاتی بر کتاب الطهارة مرحوم علامه شیخ مرتضی بن محمد امین تستری انصاری است. از این اثر در ضمن تعلیقات معرفی شده در الذریعة (ج۵، صص ۱۴۷-۱۴۸) و سایر

فهرست‌ها یادی نشده است و به احتمال زیاد اثری منحصر به فرد می‌باشد. باید دانست که مؤلف از شاگردان آیات عظام شیخ حسن ممقانی، فاضل شرابیانی، سید محمد فشارکی و آخوند ملا محمد کاظم خراسانی بوده است و از آثار قلمی وی می‌توان به تقریرات درس مرحوم فشارکی، حاشیه بر رساله سید کاظم طباطبایی یزدی و کتابی در مواعظ اشاره نمود؛ لیکن همان‌گونه که اشاره گردید از اثر مورد بحث (حاشیة کتاب الطهارة) گزارشی در مصادر و منابع تاکنون منتشر نشده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۵۰ کر

آغاز: بسملة، الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی سیدنا محمد و آله الطاهرین الطیبین و لعنة الله علی أعدائهم أجمعین؛ قوله ره فی الماء المطلق اه؛ و اعلم أنهم قد قسموا الماء إلی مطلق و مضاف و عرفوا المطلق بأنه ما یستحق إطلاق اسم الماء علیه و المظاف بما لایصدق اسم الماء علیه ... و هو من أوضح المفاهیم العرفیة، لأنهم کما عرفوه جسم سیال بارد بالطبع ... (۳ر) و زاد بعضهم علی تعریف الأول قوله و لایصح سلب اسم الماء عنه؛ **انجام:** لأنه یصح فیمن کانت إعادته لثمانیة أو تسعة لأنه لایصح أن یقال إنهما علی التحیر بین ... لیوم أو یومین أو ثلثة و إلی قوله علیه السلام کلما تراه قبل العشر فهو من الحصة الأولی.

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: اواخر قرن ۱۳ یا اوایل قرن ۱۴، جا: نجف اشرف؛ مصحح، محشی از مؤلف، با قلم‌خوردگی؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: مقوایی، ۶۷گ، ۱۸ سطر (۱۲/۵×۱۹)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۴۰/۲ - ۱۹۴]

● شرح کتاب الطهارة / فقه / عربی

š.-u k.-iṯ-ṭahāra

غیر همانند:

۱. قم؛ حجت کوهکمری؛ شماره نسخه:۴۲/۳

بحث طهارت یکی از متون فقهی را شرح کرده و ناتمام مانده؛

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی [ف: - ۴۳]

۲. گلپایگان؛ کتابخانه حجة الاسلام گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۱۴/۳

آغاز: کتاب الطهارة الطهارة و هی لغة النزاهة کما صرح به جماعة و قد اختلف العبارات فی تعریفها شرعاً

کا: زین العابدین گلپایگانی، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۴گ (۱۵۶پ-۲۰۹ر)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: - ۹۱]

← شرح کتاب الطهارة من القواعد ﴿ شرح قواعد الاحکام

● شرح کتاب الغایة فی القراءة / علوم قرآن / عربی

š.-u k.-il-ġāya fi-l-qirā'a

کرمانی، محمود بن حمزه، - ۵۰۰ قمری

kermānī, mahmūd ebn-e hamze (- 1107)

در آغاز آن از «شرح مشکلات الغایة» ابوزید (یزید) احمد (محمد) بن ابی بکر ضریر بغوی یاد شده است.

تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۸۷ حکمت

آغاز: بسمله. رب سهل. یسر. الحمد لله الخالق الرزاق ... قال الشیخ الامام الاجل الاوحد برهان الدین ... محمود بن حمزه بن نصر نور الله ضریحه ... اما بعد فان اصحابی؛ **انجام:** انه سمیع علیم و قریب مجیب تم بحمد الله ... ونعم النصیر

خط: نسخ، کا: عبدالمحسن بن محمود بم حسین اخلاطی، تا: آدینه نزدیک به پایان محرم ۶۰۷ق، جا: اخلاط؛ با انهای سماع علی بن یوسف بن ناصر ضریر سوراوی در ۶۹۸ (خصح)؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، قطع: وزیری [ف: ۲ - ۸۰]

● شرح کتاب الفصول / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u k.-il-fuṣūl

تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه:۴۰

آغاز: الاستدلال و اکتساب المجهولات من المعلومات و العلوم متشعبه متکثره و الاحاطة بجملتها متعسرة بل متعذرة فاذا الواجب علی کل عاقل الاشتغال بالاهم فالاهم و؛ **انجام:** وفقنا الله و ایاکم سعادة الدار الاخرة بملازمة وظایف عبادة الخالق عز وقع بمحمد و آله و عترته الطاهره علی و یرحم الله عبدا قال آمینا هذا ما تیسرنا [...]

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در ظهریه آمده است: «انتقل الی جناب السید حسن بشیر دام ظله العالی»؛ کاغذ: زرد، جلد: مقوایی، ۱۰۰گ، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: - ۳۴]

● شرح کتاب الفقه للطحاوی / فقه / فارسی

š.-e k.-el-feqh le-t-tahāvī

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۰۵-ف

نسخه اصل: نسخه جلال الدین محدث ارموی. قوینه ش ۱۳۶۴. دیباچه ندارد و از باب الطهارة آغاز می‌شود و فهرست کتاب‌ها در آغاز نسخه به خط دیگری هست؛ کا: ابوبکر بن عمر بن ابی بکر اعلمی آذربایجانی، تا: سه‌شنبه پایان ربیع الثانی ۵۷۳ق [فیلمها ف: ۱ - ۱۳۲]

● شرح کتاب فقهی / فقه / عربی

š.-u k.-in fiqhī

ناشناس و غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۷۱۵

آغاز: مولیا عن الرابعة الباقیة فی نکاحه و ان جعلناه مولیاً عنهن فی الحال خربت المدة ... المطالبة بعد المدة فان وطیهن او طلقهن

تخلص من الایلاء؛ **انجام:** و من مس الرق احد آبائه لیس کفواً للتی لم یمس الرق و احداً من من آبائها و منها النسب فالعجمی لیس کفواً للعربیة ... مقداری از متن: الرکن الرابع اللفظ و النظر فی اصله ...

الباب الثالث فی جوامع احکام اللعان و نفی الولد و یتعلق بلعانه احکام الفراق و تأبد الحرمة و سقوط الحد عنه و انتفاء النسب و وجوب حد الزنا.

خط: نسخ مایل به نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۸ یا ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸۱گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵/۵سم [ف: ۲۸ - ۲۱۹]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۳/۱ معزی

آغاز: الزاید بکماله و هو الاحباط ... الناقص و الباقی یسقط ... و یکون الحکم للفاضل استحقاق ثواب کان او عقاب و المذهبان باطلان؛ **انجام:** مع حصول الاسفار و تشویش الافکار لکن المرجو من کرمه تعالی ان ینفع به کمانفع باصله و ان یجعله خالصا لو حبه انه لسمیع مجیب و الحمدالله رب العالمین.

شرح کتابی فقهی با عناوین «قال اقول»؛ بی‌کا، تا: ۴ رمضان ۱۰۷۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ تملک: محمدطاهر به سال ۱۲۷۶، محمد بن شیخ جواد در اوایل ربیع الثانی ۱۱۵۹؛ جلد: مقوایی، ۳۳گ (۱ر-۳۳پ)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۳۹ - ۶۰]

● شرح کتاب فی اصول الفقه / اصول فقه / عربی

š.-u k.-in fī usūl-il-fiqh

آرانی کاشانی، محمد علی بن محمد مهدی، ۱۲۵۰ - ۱۳۲۵ قمری

ārānī kāšānī, mohammad ʻalī ebn-e mohammad mahdī (1835 - 1907)

شرح مزجی است در چند فصل بر مباحث الفاظ و جز آن. محتملا شرحی بر مختصر الاصول است و یا حاشیه بر شرح ایجی بر مختصر الاصول.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۹۱/۳

آغاز: اعلم أن من لطف الله تعالی احداث الموضوعات فی وجو[؟] فإنه لما یعلم حاجة الناس

نسخه اصل: کتابخانه امامزاده محمد هلال-آران۲۰۸؛ خط: نسخ، کا: ملا محمد علی بن محمد مهدی آرانی، تا: ۷ ذیقعده ۱۲۸۲ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، با خط خوردگی؛ ۱۵۶ص (۳۰۵-۴۶۰) [عکسی ف: ۱ - ۳۴۴]

● شرح کتاب فی اصول الفقه / اصول فقه / عربی

š.-u k.-in fī usūl-il-fiqh

ناشناخته:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۵۸۶

آغاز: التوصل به الی الوصف بأسماء الاجناس و المقصود من وضع فوق التوصل

شرح توضیحی مختصری است بر متنی در اصول فقه، از یکی از دانشمندان اهل سنت با عناوین «قوله، قوله». در این شرح از استدلال‌های خارج از گفته‌های صاحب متن خودداری شده و آراء بزرگان فقهای مذاهب اربعة را نقل می‌کند و باید شارح در اصول اعتقادی اشعری مذهب باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ نسخه قدیم و شاید از قرن نهم؛ جلد: تیماج زرد، ۱۶۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف: ۱۲ - ۱۵۸]

۲. قم؛ ارگانی بهبهانی؛ شماره نسخه:۱۱۱

آغاز: ... العلة، الثالث فی الرد علیه و الجواب عما رکن الیه اما عن الاول فلان ابطال الحیاة فی الشخص الواحد شیء واحد؛ **انجام:** قد اختلف فی جواز تعدده فمنعه الاکثر من الاجدلیین و أجازه آخرون و ان کان الثانی جاز تعدد الأسئلة و الجمع بینهما عند الجمهور و منعه اهل سمرقند فیکون أبعد من الضبط ...

شرحی است بر کتابی در اصول فقه با عناوین «ص-ش» برای اصل و شرح؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، با خط خوردگی و اضافات در حاشیه؛ ۴۵گ، اندازه: ۱۵×۱۹سم [ف: - ۸۷]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۶۴۳/۶

آغاز: قال المصنف (ره) «و طریقها تواتر و آحاد» اعلم لما کان وضع اللفظ للمعنی من الامورات الممکنة التی لیست للعقل مدخلیة فیها اذ وضع اللفظ الفلانی للمعنی الفلانی من الامورات الممکنة

شرحی است بر بخش الفاظ کتابی در اصول فقه، این شرح دو بار کتابت شده یک بار از برگ (۱۶۱-۱۸۳ر) و بار دوم (از ۱۸۴پ-۱۸۹ر)؛ خط: تحریری، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مؤلف از علمای قرن ۱۳ و از نوادگان سید محمد حسین بن محمد علی مرعشی شهرستانی است؛ جلد: مقوا سفید، ۴۰گ (۱۶۱-۲۰۰)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۶ - ۱۴۰]

۴. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۸۸

آغاز: نصاب الشهادة و بمال یسوغ فیه الاجتهاد ولا بالتدلیس و زاد المصنف الحد فی شهادة الزنا؛ **انجام:** من نفس الدلایل بیان للمرکبات الاصلیة لها و قوله فی الحدود عطف علی فی الدلایل

از ابتدای مباحث امر تا اواخر کلام در مسائل اجتهادیه. شرحی است بر یکی از کتب اصول فقه که از جبایی، قاضی عبدالجبار، آمدی و علامه زیاد نقل کرده و در بعضی مواضع گوید «و قد بسطنا الکلام فیه فی شرح التنقیح»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، با علامت بلاغ؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۱۳گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۶سم [ف مخ - ۱۱۹]

۵. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۹۷/۱

آغاز: انه عرف الشرط بالمشروط ... قال التخصیص بالصفة مثل اکرم بنی تمیم الطول و هی کالاستثناء ... اقول الرابع من اقسام

التخصیص المتصل التخصیص بالصفة مثل اکرم بنی تمیم الطوال فقصر الصفة و هو؛ **انجام:** قال علة فی الاصل ... بدلیل من عقل او حسن او شرع السادس منع وجود

شرح مختصر ابن حاجب نیست؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی با نشان «ب، شرح منهاج»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۸۹گ (۴ر-۹۲پ)، ۱۹ سطر (۹/۴×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۲/۵سم [ف: - ۲۳۴]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۷۷۳

از اهل سنت؛ بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● شرح کتاب فی البلاغة / بلاغت - عربی

š.-u k.-in fi-l-balāġa

شرح معانی و بیان و بدیع مختصر. این رساله یا کتاب شرحی مختصر بر یکی از متون مختصره در علم معانی و بیان و بدیع می‌باشد، با دقت زیاد نام متن و شرح و ماتن و شارح به دست نیامد مسلماً متن تلخیص المفتاح و میزان البلاغه نیست. چنان که از نقل قسمتی از آن به دست می‌آید متن و شرحی لطیف و متین می‌باشد. علم معانی را در چهار باب ذکر و هریک از معانی و بیان و بدیع را به نام علم معرفی کرده، برای نمونه پاره‌ای از ابتداء علم بیان را با امتیاز متن از شرح در اینجا می‌آوریم: «العلم الثانی علم البیان: التشبیه فی اللغة و الاصطلاح تشریک امر و هو المشبه لاخر و هو المشبه به فیما ای فی وصف له اختصاص بهما لیخرج زید کالاسد فی الحیوانیه و غیرها من الصفات العامه و یق له وجه الشبه باداة ای الکاف وکان و مثل و شبه و غیرها من الاسماء المشتقة منهما یلیها الثانی و هو المشبه به غالباً قید به لیخرج ما اذا کان المشبه مرکبا لم یعبر عنه بمفرد کقوله تعالی و اضرب لهم مثل الحیوة الدنیا کماء انزلناه من السماء فاختلط به نبات الارض فاصبح هشیماً تذروه الریاح. فان المشبه به لیس هو الماء وحده بل حالها من انه اذا نزل نماء الارض وانبتت حتی یختلط بعضها مع بعض لکثرتها ثم یفنی النبات سریعا مع انه ولی الکاف بخلاف قوله تعالی مثل الذین حملوا التوریة ثم لم یحملوها کمثل الحمار یحمل اسفارا فان المشبه به و ان کان مرکبا ولکن عبر عنه بمفرد و هو المثل فکل من الاولین و هو المشبه و المشبه به اما مفرد حقیقی الخ». قسمتی که نسخه شماره ۳۱۴۹/۲ کتابخانه سپهسالار شامل آن می‌باشد در حدود ۷۰۰ بیت و شاید تمام آن ۱۵۰۰ بیت بوده است.

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۱۴۹/۲

آغاز: اهل الدنیا و المتعسر للکثرة نحو علماء العراق او للزوم الترجیح؛ **انجام:** ثم اعلم ان الطباق اما ان یکون اللفظین متوافقین فی الاسمیه و الفعلیة.

بی‌کا، تا: ۱۲۵۹ق؛ این نسخه درآخر شرح صغیر صمدیه سید علیخان کبیر می‌باشد. قسمتی از علم معانی (تقریباً دو باب از چهار باب) و پاره‌ای از علم بدیع آن افتاده؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن، ۱۵ص، ۱۵و۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۱۸سم [ف: ۲ - ۴۲۸]

● شرح کتاب فی الحکمة / فلسفه / عربی

š.-u k.-in fi-l-ḥikma

ناشناس:

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۶۳۰/۲

متن باید هدایه باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: بخارایی، جلد: مقوا، ۱۲۸گ (۶۴ر-۱۹۱پ)، ۲۳ سطر (۱۱×۱۹/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۶سم [ف: ۱۷ - ۴۴۰]

۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۸۶/۱

با عنوان «قال المح»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۶گ (۱ر-۷۶پ)، ۱۹سطر (۵/۵×۱۳)، اندازه: ۱۱/۵×۲۰سم [ف: - ۳۶۵]

۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۰۸۲-عکسی

آغاز: ... «متن» و الکل بسایط خالیة عن الکیفیات الفعلة و الانفعالیة و لوازمها شفافة «شرح» لما فرغ من ذکر اعداد الافلاک اراد ان یشیر الی بعض احوالها، فقال الافلاک کلها بسایط؛ **انجام:** الذی هو المندوب مندوب.

متنی متین، با سربندهای «مقصد» و «فصل». شرحی است گسترده. با سربندهای «متن» و «شرح». برای نشانی: پس از انجام مباحث اجسام آغاز می‌کند به: «الفصل الرابع» فی الجواهر المجردة. اما العقل فلم یثبت دلیل علی امتناله و ادلة وجوده مدخولة، کقولهم الواحدة لایصدر عنه امران و لایسبق (ص ۲۴) ... «المقصد الثالث» فی اثبات الصانع و صفاته و آثاره، و فیه فصول الاول فی وجوده. الموجود ان کان واجباً فهو المطلوب و لا ... نشانی از شرح (از همین جا) :«شرح» لما فرغ من المقصد الثانی شرع فی المقصد الثالث و ذکر فیه ثلاثة فصول. الاول فی اثبات الصانع، الثانی فی صفاته مما یجوز علیه و ما لایجوز علیه. و الثالث فی افعاله (ص ۱۳۳)؛ خط: ثلث، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشانه «هـ»، «ه د» و «نقل من خط المصنف»؛ ۲۵۴ص، ۲۳ سطر (۱۰×۲۰)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱ - ۲۳۵]

● شرح کتاب فی الصرف / صرف / عربی

š.-u k.-in fi-ṣ-ṣarf

شرح کتابی در صرف است (احتمالا شافیه) که با عناوین «قوله قوله» تألیف شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۶/۱ معزی

آغاز: المهملة والزاء المعجمة و الغین المعجمة والراء المهمله بمعنی واحد و هو التاعد کقوله (صلی) لتأخذوا مصافکم المصاف بفتح المیم و تشدید الفاء؛ **انجام:** کقول انشاء احفظ ودیعتک التی

استودعها یوم الاغارة وصلت و ان لم ای سواء وصلت اولم تصل و الاغازة بالعین.
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی، رکابه‌دار؛ تملک: ملا محمدطاهر؛ جلد: مقوایی، ۱۶گ(۱ر-۱۶پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [ف: ۳۹ - ۵۶]

● شرح کتاب فی الطب / طب / عربی

š.-u k.-in fi-ṭ-ṭibb

ناشناس و محتملاً غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۴

آغاز: ان یعتذر عنه بان صدق اسم الکل علی الجزء ... قال و العظم خلق صلبا اقول هذا شروع فی انواع الاعضاء المفرده و هی عشرة العظام و انما قدمها لان سایر الاعضاء یتقوی بها ... قال و الغضروف الین من العظم، اقول الثانی من الاعضاء بتقوی بها ... قال و الغضروف الین من العظم، اقول الثانی من الاعضاء المفردة الغضارف و هی الین من العظم و اصلب من باقی الاعضاء و فی وجودها فی البدن اربع منافع؛ **انجام:** و علی هذا القیاس ای و اذا احسن بنقل ثابت من غیر و جع و کان دلایل غلبة السوداء.
«الاعضاء المفردة» تا «قال فصل فی علامات الریاح اقول مما یستدل علی الریاح امور کثیرة»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷ و ۸؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ در ص ع آمده بعد بسمله: «کظم العروض للطلاب المروض: نظم سید العبد ضیاء الدین تاج الاسلام ابوالرضا فضل الله بن علی التنجاوی الوندهی. ثم الصلوة شفعت برحمتة ×× علی النبی المصطفی و عترته / سألتنی نظم عروض الشعر ×× خمس اتت نذکر بعد العشر»؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوایی، ۱۳۶گ، ۲۹ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [سنا: ف: ۱ - ۳۰۲]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۲۴۴

آغاز: العلم بحقایق الادویة و الاغذیة، لانه لیس علما باحوال بدن الانسان من الجهة ... و اما الخامس فان الطب انما یعرف منه احوال الانسان الجزئیة و اما معرفة الاحوال ... اما السادس، فالمراد بذلک دل فرد فرد من احوال؛ **انجام:** البحث السادس فی حقیقة النار و طبیعتها. قال الشیخ و اما النهار فهی جرم بسیط
گویا یکی از شروح قانون ابن سینا باشد، در آن آمده: «الفصل الثالث فی امراض الترکیب و یشتمل علی مباحث المبحث الاول فی اجناس امراض الترکیب. قال الشیخ و امراض الترکیب ینحصر فی اربعة اجناس الی قوله ... الشرح»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج یشمی، ۵۶گ، ۲۳ سطر [ف: ۱۶ - ۷۳]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۵۸۰

خط: نستعلیق مایل به نسخ، کا: عبدالکریم بن عبدالسلام بن عبدالله بن ... فاروقی،تا:چهارشنبه۱۴ذیحجه ۷۷۶ق؛ مصحح؛ جلد: روغنی مذهب، ۲۱۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۲۰ - ۱۳۶]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۵۳۴

ناشناخته. با عنوان‌های «قال، اقول». نخستین عنوان: «قال الجزء الرابع من اجزاء الجزء النظری فی العلامات «نیز» الجزء الثانی من جزئی الجزی العملی من الطب فی معالجات مرضی بقول کلی. «سپس» الباب الثانی فی احکام الادویة و الاغذیة المفردة؛ خط: نسخ،بی‌کا،تا:قرن ۱۰؛افتادگی:آغاز و انجام؛محشی؛کاغذ:سپاهانی، ۸۵گ، ۲۱ سطر (۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۱۷ - ۳۹۴]

۵. شیراز؛ میر (دکتر)؛ شماره نسخه:۲۴/۱

بی‌کا، تا: قرن ۱۰، جا: شاه جهان آباد [نشریه: ۵ - ۲۸۴]

۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۹۹۶

آغاز: و من جهة ما یصح فصل مأخوذ من الصوریه و لیحفظ خاصة مأخوذة من الغائیة. و فیه نظر من وجوه؛ **انجام:** و منها تقویة العضو الذی برد مزاجهکما بمعضل الورک منخلف فی عرق النساءالمزمن فانه یخفف الرطوبة و یقوی العضو.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۳۰۱ص، ۲۰ سطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۳ - ۱۱۲۰]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۹۳۸

این مقاله در نسخه دیده می‌شود: ۲. فی منافع الاغذیة و الاشربة و المیاه الحارة و البارده و مضارها، ۳. فی الاستفراغ و الاسهال و اوقاته و الاخت. در چند مقاله است هر یک دارای چندین فصل کوتاه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ نسخه آشفته و پس و پیش شده است؛ کاغذ: سپاهانی، ۴۴گ، ۱۵ سطر (۵×۱۱/۵)، اندازه: ۹×۱۸/۵سم [ف: ۱۴ - ۴۰۵۰]

۸. شیراز؛ عینی (دکتر)؛ شماره نسخه:۸

در پایان آن «الباب الخامس فی الزینة» است؛ بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۵ - ۲۷۵]

● شرح کتاب فی الفقه / فقه / عربی

š.-u k.-in fi-l fiqh

تبریزی، محمد شفیع بن محمد جعفر، ق۱۳ قمری

tabrīzī, mohammad šafīʻ ebn-e mohammad jaʻfar (-19c)

تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۵۳۶]

● شرح کتاب فی الفقه / فقه / عربی

š.-u k.-in fi-l-fiqh

ناشناخته:

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۰۱۹

آغاز: بسمله. کتاب الطهارات لقبه بکتاب الطهارات دون باب الطهارات لان الکتاب ینبیء عن الجمع؛ **انجام:** باب حساب الفرائض: و علی هذا القیاس یعمل فی ما اتتک من المسائل.

از کتاب الطهارات تا کتاب الفرایض. به روش سنی؛ خط: نسخ، کا: علی بن حسن بن زید بن علی بلدری، تا: جمعه ۱۴ رجب ۷۰۳ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۱۰۷گ، ۱۷ سطر (۱۰×۱۳)، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۱۷ - ۲۷۶]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۳۵۵

کتاب البیوع تا کتاب الخنثی، با آوردن روایت صاحب النهایة از استادانش از زین الدین سمانی؛ خط: نسخ، کا: عمر بن کسیر بن محمود، تا: چهارشنبه جمادی الثانی ۷۸۵ق، جا: ولایت قوجه؛ با حاشیه‌های «اکمل الدین»؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۵۴گ، ۲۱ سطر (۱۱/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۷- ۳۵۳]

۳. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۲۳

آغاز: تعالی فلن یقبل من احدهم علی الارض ذهباً؛ **انجام:** و الشهادة علی ولده بالاستیلاذ و یسمع.

شرحی است بر یک کتاب فقهی اهل سنت. مطالب این نسخه ابتدا قسمتی از احکام به معنای اخص فقه است، یعنی ابواب قصاص و دیه و حد و تعزیر و سپس احکامی در باب نکاح طلاق؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۹؛ محشی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج عنابی، ۵۷۰ص، ۲۵ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: - ۱۹۷]

۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۸

آغاز: (باب المواقیت) [متن] وقت الحرام الحج شوال و ذوالقعدة و عشر لیالی ... [شرح] بالایام بینها [متن] من ذی الحجة و فی لیلة النحر [شرح] و هی العاشرة؛ **انجام:** نزل منزلة استهلاک المال بانفاقه فی اللذات و الشهوات و یقدم عتقها علی الدیوان و الله اعلم حج تا پایان کتاب امهات الاولاد. به روش شافعی است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۱۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۲۷ سطر (۱۲/۵×۱۹) [ف: - ۷۸۲]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۱۶۵

شرح کتاب فی الفقه الشافعی. مزجی و آمیخته است و در آن از شرح رافعی یاد شده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ محشی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱۹گ، ۲۵ سطر (۱۲/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۷سم [ف: ۱۷ - ۴۵]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۶۳۰/۱

از اجاره تا مزارعه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: بخارایی، جلد: مقوا، ۶۳گ (۱ر-۶۳پ)، ۲۳ سطر (۱۱×۱۹/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۶سم [ف: ۱۷ - ۴۴۰]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۶۴۹

به روش سنی با عنوان‌های فصل در باب‌ها، عنوان‌های «فی صفات الغسل» در آغاز دیده می‌شود تا می‌رسد به «ان یحسن الاسم و افضل الاسماء عبدالله» پیش از باب الاعتکاف؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مقابله شده، محشی، با پراکنده‌ها در پایان در سه صفحه که یکی را ابن محمد الصغیر در روز عرفه پایان ماه رمضان ۱۲۶۵ نوشته و شاید هم نویسنده نسخه همو باشد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۸۸گ، ۱۷ سطر (۱۰/۵×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۷ - ۴۴۳]

۸. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۳۹۸

آغاز: بانه ابن غیسی علی وجه لایحصل شک فی انه المراد مع الاطلاق کما ظهر للمتتبع؛ **انجام:** ایضاً عن الصادق علیه السلام من الاکتفاء بالمرة و هی اولی لانها مطابقة لمقتضی البراءة الاصلیه و الله تعالی اعلم بحقایق احکامه - فرغت من تسوید هذا الکتاب ... سنه ۱۱۳۷.

این کتاب که اول آن افتاده شرحی است مفصل بر یکی از کتب فقهی که نام کتاب و مؤلف اصلی و شارح آن معلوم نگردید. تمام کتاب در طهارة است؛ خط: شکسته نستعلیق و نسخ، بی‌کا، تا:۱۱۳۷ق؛افتادگی:آغاز؛محشی؛کاغذ:سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۰گ، ۲۰ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۹۰]

۹. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۱۶۶

آغاز: کتاب النکاح اختلفوا فی معناه لغة و الظاهر من الجوهری انه حقیقة فی الوطی و عن کشف اللثام انه الاشهر و عن المختلف الاجماع علیه؛ **انجام:** کما اطلق الاصحاب ان القول قولهما والا طلاقان یحتاجان الی التنقیح.

کتاب النکاح. شرح یکی از کتب فقهی است که از کتاب مسالک وکشف اللثام وکتب علامه حلی بسیار نقل می‌کند؛ خط: نسخ، کا: عباس بن جواد بن محمدبن طریح، تا: شنبه ۷ جمادی الاول قرن ۱۳؛ مصحح؛ تملک: محمدعلی عالمی معروف به شیخ الرئیس؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۳گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف مخ - ۱۱۹]

۱۰. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۳۶۳

آغاز: کتاب الطهارة و هی فی اللغة النظافة و النقائة من الانجاس و الادناس حکی عن الطراز طهر طهرا بالضم و طهارة بالفتح نظف و نقی من النجس و الدنس؛ **انجام:** فاتفق هناک فقیر سید عالم جاز دفع الکل الیه و هذا الکلام یجزی فی الوصایا و الاوقاف و النذور و غیرها.

شرح یکی از کتاب‌های فقهی است که شارح از مؤلف با عنوان «قال المصنف فی الوسائل و الهدایة» نقل می‌کند و در آن به اقوال صاحب حدائق و ریاض و مناهل و جواهر اشاره کرده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۲ - ۲۵۶]

۱۱. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۲۸۹

آغاز: فالاحوط وضع جبیرة علیه أو یصوق وفاقا للعلامة بل قیل لا خلاف فیه ما لم یتبین شیئا من الصحیح و الجمع بینه و بین التیمم احوط؛ **انجام:** و یسقط الکفارة عن الناسی و الجاهل الا العبد فعلیهما فیه الکفارة أیضا کل ذلک بالنص و الاجماع.

از کتاب الطهارة تا پایان کتاب الحج آمده. شرحی است بر یکی از متون فقهی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۶۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۲۰۶]

۱۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۸۶۷-عکسی
آغاز: [کتاب الطهارة]، حمدله. و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله الطاهرین. «کتاب الطهارة» و ارکانه اربعة الاولی «فی المیاه و النظر فیه فی المطلق و المضاف و الاستار اما المطلق» و هو ما یستحق اطلاق الاسم من غیر اضافة (ص ۲)
[کتاب التجارة]، «حمدله، و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله الطاهرین». کتاب التجارة و هی لغة الکسب و شرعاً عقد المعاوضة بقصد الاکتساب عند التملک علی ما ذکره جماعة و المراد بها هنا الاعم منه و من الخالی من القصد کالمعاوضة للقوت و الاذخار. «و فیه فصول الول فیما یکتسب به» (ص ۱۸۴۱)؛ **انجام:** خلافاً للحلی فخص الحکم فیها ایضاً و ها لا سیما الثانی ضعیفان جد. و الحمدلله تعالی تمت المجلد الاول.
شرح کتاب الطهارة و کتاب التجارة است و در پایان می‌گوید «تمت المجلدالاول». متن و گزارش ناشناخته. در ص. ع. نام «شرح صغیر» دیده می‌شود. در الذریعه (۳۹۰/۱۳) از «شرح الصغیر علی المختصر النافع» یاد شده است که نام ویژه آن «حدیقة المؤمنین» (همانجا ۳۸۹/۶) است. این گزارش از میر سید علی طباطبایی. و شرح کوتاه اوست در برابر «ریاض المسایل» او، که هر دو گزارشی اند بر «مختصر النافع» محقق حلی؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۷۶۱ص، ۱۴ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱ - ۲۳۵]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۱۸
آغاز: فعلی الموجر التسلیم شهر بکماله فلما مضی بعض الشهر لایمکنه التسلیم علی الکمال، قوله و لنا انه عقد معاملة هذا احتراز عن النکاح؛ **انجام:** قوله بخلاف ما اذا کان نصفین اذ کانت المنیة غلب لانه لا ضرورة لان الحالة حالة الاختیار و یوجد الذکیة بیقین.
غیر از شروح موجود، شرح کتاب فی الفقه الحنفی. شرحی است با عنوان «قوله قوله» از کتاب نکاح تا پایان دیات؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول؛ جلد: گالینگور، ۱۲۸گ، ۲۵ سطر (۱۳/۵×۲۳)، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۵۱ - ۱۱۷]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۳۰/۵ کر
آغاز: ... محمد نصاً إلا من أراد أن یقول أکلت فقال کفرت أنه لایکفر قالوا هذا محمول علی ما بینه ... (۶۵ر) کتاب النکاح، لما فرغ عن ... و الاستحسان شرعی فی النکاح ... أختار صاحب المحیط و ... صاحب الکافی و سائر المحققین؛ **انجام:** و فیه خلاف الشافعی و هو نظیر نکاح الأخت فی عدة ... و لانکاح حبلی ... کحامل ... فإن النسب فی ...
شرح مزجی و استدلالی کتابی فقهی از اهل سنت (حنفی) است که گاهی بر خلاف نظر مختار، به مذهب شافعی نیز با عنوان «خلافاً للشافعی» (۶۹ر) اشاره دارد. این اثر که تنها بخش اندکی از شرح الفاظ کفر و نیز بخشی از کتاب النکاح آن باقی مانده است، به جهت افتادگی از آغاز و ناتمام ماندن از انجام، متأسفانه نه ماتن و نه شارح اثر مورد شناسایی واقع نگردید! در این از آثاری در فقه اهل سنت، همچون کتاب الکافی (۶۵ر) و المحیط (۶۵ر)، الوقایة (۶۶پ)، الهدایة (۶۷ر)، التاتارخانی (۶۸ر) و ... نقل مطلب گردیده است؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی سفید، ۸گ (۶۴ر-۷۱ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۴۰/۲ - ۱۱۴]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۲۷
آغاز: هذا کتاب البیع، فان قیل ما المناسبة بین البیع و الوقف ان البیع ذکر متصلا بالوقف؛ **انجام:** و الثانی انه قیاس فی الموضوعات و هو غیر صحیح ... و الثالث ان من شرط القیاس.
از بیع تا ودیعه. شرح بر کتابی است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: گالینگور مشکی، ۱۲۳گ، اندازه: ۱۷×۲۹/۵سم [ف: ۵۱ - ۱۲۱]

۱۶. دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه:۲۰
آغاز: کتاب الطهارة و هی فی اللغة النظافة و النزاهة و فی الاصطلاح هی استعمال طهور مشروط بالنیة مبیح للصلاة و نحوها؛ **انجام:** و الا قطعها بعد العدول الی النافلة أوقبله و قدمر ما یدل علی ذلک ...
کتاب الطهارة تا پایان صلاة المأموم. شرح یکی از کتب فقهی است که متن مقداری شباهت به «اللمعة الدمشقیه» شهید اول دارد ولی معلوم نشد که چیست؛ خط: نسخ، کا: علی رضا بن محمد حسینی مظاهری قمی، تا: ربیع الاول ۱۲۴۲ق؛ مصحح، با علامت بلاغ؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۷۱گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف مخ - ۱۱۹]

۱۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۳۸۸/۴
گزارش آمیخته‌ای است، دارای فرایض و وصیت و ودیعه و صدقات و فیء «کتاب الفرائض ای مسائل قسمة المواریث جمع فریضه بمعنی مفروضة و اخذها اشد فی کسر النفس انتهی فهو افضل، والله تعالی اعلم بالصواب». متن چنین آغاز می‌شود: «یبدء من ترکة المیت بمونة تجهیزه ثم تقضی دیونه ثم وصایاه»؛ خط: نسخ، کا: رسول بن عثمان بن ابراهیم بن عبدالله سیولی، تا: رجب ۱۲۴۴ق، برای سلیمان پاشا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: رویه کاغذ مغزی میشن، ۲۱ سطر [ف: ۵ - ۲۶۲]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۲۶
آغاز: بسمله، باب ما هی فیه او لا و ما یبطل أی باب ما یکون فیه الشفعة أو لا یکون و ما یبطل الشفعة؛ **انجام:** قلنا التحری یصار لیه لدفع الحرج و أسوق المسلمین لایخلو عن المسروق و المغصوب و المجرم و مع ذالک یباح التناول اعتماداً علی الغالب و الله اعلم بالصواب.
شرح کتاب فی الفقه الحنفی. شرح مزجی بر کتابی است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۸۸ق؛ جلد: گالینگور، ۱۱۳گ، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۵۱ - ۱۲۰]

۱۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۴۷۷
آغاز: غنیه عن قول المص و لا یصح طلاقها اذ هو من الاحکام

التی سادت الحایض فیها ... الفصل الخامس فی احکام الاموات عدا کیفیة الصلوة؛ **انجام:** ان لم یکن اقواهما لانه المعهود المتعارف فینصرف الاطلاق الیه فتامل و کان انتهاء القلم الی هذا المحل بعون الله ...

شرح مفصلی است بر مباحث احکام اموات و غسل‌های واجب و مستحب کتابی در فقه؛ خط: نسخ بدخط، بی‌کا، تا: ۱۳۶۰ق، جا: مشهد رضوی؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با امضای منه؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوایی با روکش پارچه‌ای، ۱۹۵گ، ۱۹ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵/۲×۲۱/۱سم [ف: ۱۹ - ۹۲]

۲۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۸۷۶/۶

آغاز: عامیة، والاقوی الرجوع فیهم الی عرف فیستوی مالك الدار مستاجرها و مستعیرها و غاصبها علی الظاهر ... الفصل الثانی فی متعلق الوصیة و هو کل مقصود للتملك عادة؛ **انجام:** و لابد من کمال المتعاقدین بالبلوغ و العقل، فلا توکل و لایتوکل الصبی و المجنون مطلقا و جواز تصرف ...

بدین‌گونه: فصل ۲. در آنچه به وصیت متعلق است، فصل ۳. در احکام وصیت، فصل ۴. در وصیت، کتاب جعالة، کتاب الشفعة، کتاب الاجارة؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، ۲۴گ (۲۳۰ر-۲۵۳پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۵/۷سم [ف: ۹ - ۸۷]

۲۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۴۸۴

آغاز: الا ما یحکی عن الطوسی من الحکم بالصحة فی القسم الرابع مط و لو کان الصیرة مجهولة و هو مشکل یدفعه عدم؛ **انجام:** و لیست مما یخفی علی الرجال غالبا و ذلك ضابط محل قبول شهادتهن منفردات فتوی و روایة ...

شرحی مزجی است بر کتابی ناشناس در فقه که به جهت افتادگی از آغاز و انجام از مبحث ارکان بیع تا اواخر کتاب وصیت را در بر دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷۲گ، ۲۱ و ۲۲ سطر (۸/۵×۱۴/۵-۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۳سم [ف: ۱۹ - ۹۷]

۲۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۷۲۱

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم هی لغة الاجره و هی کبری الاجیر، لامصدر اجر فانه الایجار؛ **انجام:** و علی المختار تسقط هذه الفروع من اصلها

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج عنابی، ۲۰۱گ، ۱۷ سطر (۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۱۷۶۲]

۲۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۵۲۹

آغاز: و أما اذا فسدت لجهالة المدة أو لجهالة العمل أو الاجرة و الفروس من رب الارض؛ **انجام:** أما اذا حالفه علی قوم مخصوصین فانها لا تکون فسقاً و ان کانت عدواناً فهذا هو الاولی فی تحقیق حکم المحالفة و المناصرة

شرح مختصری است بر کتابی در فقه زیدی که متن و شرح معلوم نشد چیست و احتمالاً یکی از شروح کتاب «الازهار فی فقه الائمة الاطهار» الامام المهدی احمد بن یحیی حسنی (-۸۴۰ق) باشد. این شرح بیشتر جنبه توضیح مطالب متن را دارد با اشاره به ادله و بعضی از اقوال مهم علماء زیدیه؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ نسخه قدیم، مصحح؛ پس از کتاب یادداشت‌های تاریخی مربوط به بعضی از حوادث یمن در سال‌های ۱۰۴۹-۱۱۱۸ آمده؛ جلد: تیماج سبز، ۱۵۴گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۶سم [ف: ۱۴ - ۲۹۶]

۲۴. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۱۷۰

آغاز: قال المصنف: الفصل الثانی عقد البیع و شروطه و آدابه هذا اول باب المعاملات قد مر عن غیره؛ **انجام:** و ثالثها قوله (ع) و لیس لهم ان یرجعوا فیما فعله القیم بامرهم الناظر فیما.

مباحث علم فقه را از یک کتاب فقهی از اول بیع تا آخر ولایت فقیه شرح و توضیح داده است؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ مهر: «الراجی الی الله عبده محسن بن حبیب الله» (بیضی)؛ تاریخ وقف: جمادی الاول ۱۳۱۶؛ ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۱۱۷]

۲۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۳/۵ خوئی

بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۱ص (۲۸۲-۳۱۲) [ف: ۷ - ۲۸۳]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۳۰/۱ کر

آغاز: کتاب البیوع، هو أی البیع الذی دل علیه البیوع لغة مبادلة مال بمال مطلقاً و هو من الأضداد یقال باع الشیء إذا شراه أو اشتراه و تعدی إلی المفعول الثانی بلا حرف و بها یقال باعه الشیء و باعه منه؛ **انجام:** (برگ ۷پ) کتاب الشهادات أورده عقیب کتاب الإقرار ... (برگ ۸پ) و لو قضی بلا ذکر تجد نفذ کذا فی العمادیة و لایساول بلاطعن الخصم ... یعنی أن القاضی علی ظاهر العدالة فی المسلم ...

شرح مزجی کتابی فقهی بر مبنای دیدگاه اهل سنت (حنفی) است. این اثر شرح مشتمل بر بخش اندکی از کتاب البیوع و بخشی نیز از کتاب‌های اقرار و شهادات است و باقی آن بخش‌های آن افتاده است. با عناوین: الوضوح فی شرح المحرر، شرح المنهاج، تبیین الحقائق فی شرح کنز الدقائق، شرح وقایة الروایة، شرح مجمع البحرین و ملتقی النهرین، الکافی شرح الوافی، الکفایة فی شرح الهدایة، کشف الرقائق (حقائق) فی شرح کنز الدقائق ؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با نشان‌های «اخی چلبی، محمد وانی رحمة الله، فرشته، عزمی، صدرالشریعة و ...»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی، ۸گ (۱پ-۸پ)، ۱۵ سطر (۹×۱۸/۵)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۴۰/۲ - ۱۱۰]

● شرح کتاب فی الفلسفة / فلسفه / عربی

š.-u k.-in fi-l-falsafa

ناشناخته:

۱. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۶۶۷

آغاز: قدم مباحثها علی مباحث الأعراض لان الوجود العرضی موقوف علی وجود الجوهر؛ **انجام:** کما هو مذهب ارسطو و من تابعه ... و علی الثانی یکون المکان

فاقد خطبه است و به صورت نامرتب صحافی شده. شرح مزجی بر یک متن فلسفی قدیمی که اوراق موجود بخشی از مباحث جواهر را دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: آقای جواد کمالیان؛ ۲۷گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱ - ۵۷۱]

۲. فردوس؛ مدرسه حبیبیه؛ شماره نسخه:۸۷/۱

آغاز: بسمله - قال الشارح الحکمة استکمال النفس الانسانیه الاستکمال مدر و المصادر قید یطلق و یراد بها معانیها الحدیثه و قد یطلق و یراد بها الاثر الحاصل بالمصدر مثلاً الضرب؛ **انجام:** قال الشیخ فی التعلیقات فی بیان هذا المطلب اذا وجد الشی وقتاً ثم لم یعدم و استمر وجوده فی وقت اخیر و علم ذلک ... علم ان الموجود واحد و اذ عدم

شرحی است بر یک کتاب فلسفی با عناوین: «قوله قدس سره، قال الشارح و قال المصنف»؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ وقف: حاج علی اصغر واله؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۰گ (۱پ-۷۰پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف مخ]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۵۵۷/۵

آغاز: ... و أما الحجج فمنها ان الحکماء المشائین ذهبوا الی ان الجسم النوعی

نسخه اصل: کتابخانه فاضل خوانساری-خوانسار ۲۲۰ [این نسخه با عنوان «الکلام» معرفی شده]. شرح مباحثی از طبیعیات است و در ضمن مطالبی از ابن سینا نقل کرده و استدلالاً به رد یا قبول آن می‌پردازد؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: ملا محمد تقی گلپایگانی، تا:قرن۱۳؛افتادگی: آغاز؛ ۳۲گ (۴۸۹-۵۲۰) [عکسی ف: ۲ - ۱۴۶]

● شرح کتاب فی الکلام / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u k.-in fi-l-kalām

ناشناخته:

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۶۴

به روش پیروان سنت؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن نبیاد، تا: ۱۰۰۶ق؛ محشی با نشان «شرح مقاصد، صلاح الدین، محی الدین، شرح مواقف، شرح تمهید، طوالع، شرح طوالع، بردعی، حرمی، ابوالمعین، ابوس، پ»؛ کاغذ: فرنگی، ۸۲گ، ۱۲ سطر (۶×۱۰)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: - ۵۸۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۴۲۹

آغاز: للموجود حتی یلزم الاشتراک بین الجمیع بل هنا عین النزاع؛ **انجام:** و أما اذا کان للنفس مع فایضاً ذلک واضح..

شرحی است با عناوین «قال، اقول» بر متنی مختصر در کلام به روش اهل سنت، گویا این متن و شرح دارای دو «مقصد» می‌باشد و هر کدام دارای چند «قسم» و «صحیفه» مشتمل بر فصل‌ها و مباحث و مانند این عناوین. عناوین موجود در نسخه چنین است: قسم ۱. الوجود و الماهیة، شامل: صحیفه ۱) ...، ۲) تحقیق الموجود و المعدوم، ۳) الوجود و الماهیة، ۴) لواحق الوجود، ۵) لواحق الماهیة، ۶) لواحق الوجود و الماهیة مجموعاً، قسم ۲. الاعراض، شامل: صحیفه ۱) الادراکات، ۲) الحواس، ۳) فیما لیس بمحسوس أولاً، ۴) فیما یعم الادراک، القسم ۳. الجواهر، شامل: صحیفه ۱) الجواهر الجرمانیة، ۲) الجواهر الروحانیة، المقصد الثانی فی المسائل: صحیفة ۱) أوصاف الله تعالی علی الاجمال، ۲) الاستدلال علی وجود الواجب، ۳) اثبات الصانع، ۴) کیفیة صدور الفعل، ۵) علم الله تعالی، ۶) ارادة الله تعالی، ۷) أنه تعالی حی، ۸) فی أنه تعالی متکلم، ۹) رؤیة الله تعالی، ۱۰) الصفات السلبیة، ۱۱) شمول قدرة الله تعالی، ۱۲) افعال العباد، ۱۳) أسماء الله تعالی، ۱۴) حدوث العالم، ۱۵) اثبات النبوة، ۱۶) اثبات المعاد. [این کتاب نباید شرح بهشتی بر «الصحائف» شمس الدین محمد سمرقندی باشد که در کشف الظنون (۱۰۷۵/۲) ذکرش رفته و می‌گوید مشتمل بر یک مقدمه و شش صحیفه و یک خاتمه می‌باشد]؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی،۱۶۶گ،۲۳سطر، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۹ - ۲۱۵]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۶۸۰

آغاز: سبحان من اظهر الاشیاء لکمال جوده؛ **انجام:** و الحرکة القسریة تختلف فی السرعة و الشدة بحسب قوة القائه و ضعفه بشرط عدم المانع.

شرحی است در عنوان «قوله، اقول» بر متن موجز کلامی. نام کتاب و شارح دانسته نشد. شارح در مقدمه کتاب نام مؤلف متن را «شیخ حسن بن محمد» ضبط کرده که این هم شناخته نشد. برای شناسانیدن کتاب سطوری از مقدمه نقل می‌گردد: «فان اهم ما ینبغی للبشر ان یسئل خالق القوی و القدر ان یوفقه لتحصیل المعارف الرفیعة الالهیة و المطالب الشریفة الربانیة» تا آنجا: «و قد خاض فی بحار تلک المعارف جم غفیر من السلف السابقین و جمع من الخلف اللاحقین شکرالله مساعیهم الجمیلة و رفع درجاتهم الجلیلة و منهم الشیخ الفاضل و المحقق الکامل المؤید بالتوفیقات الربانی و الموفق بالتأییدات السبحانی شیخ المشایخ شیخ حسن ابن محمد (کذ) لازالت شموس فضله علی افق الزمان طالعة و بدر کماله علی تدویر الدهر دایرة فان هذا الشیخ الرفیع و البحر المنیع قد الف فی علم الکلام کتابا هو لبه»؛ خط: نستعلیق مخلوط بشکسته و نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: حاج سید رضا قوچانی، مرداد ۱۳۲۴؛ کاغذ: فستقی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۹۰گ، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۱۱ - ۱۷۷]

● شرح کتاب فی الکلام / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-u k.-in fi-l-kalām

ناشناخته:

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۲۶۵/۳

آغاز: بسمله، اما بعد جعلک الله من العارفین الموقنین که خواص

متکلمین محققین معتبرین ... در تفسیر کریمه «فاذکرونی اذکرکم» فرموده اند که ذکر بر دو قسم است؛ **انجام:** مانند ابلیس از جمله کفار باشند نعوذ بالله فصر به من المستبصرین و کن من الشاکرین، انتهی الحمدلله رب العالمین.

شرح متن رساله ایست به فارسی بر مقدمه کلامی کتابی در فروع فقه به فارسی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۴ ذیقعده ۱۲۷۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵ سطر (۷×۱۵/۵)، قطع: ربعی [ف: ۱۷ - ۹۳]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۴۵۹/۲

به قول است، در حاشیه آن که نشان «منه مد ظله» دارد، شعر خیام و پاسخ طوسی به او آمده است «آگاهی خدا از می‌خوردن او»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، قطع: ربعی [ف: ۱۷ - ۱۴۰]

● شرح کتاب فی الکلام و الفقه / کلام و اعتقادات، فقه/عربی

š.-u k.-in fi-l kalām wa-l fiqh

شرح مختصری است با عناوین «قال قدس الله روحه، اقول» بر متنی بسیار مختصر در کلام و فقه که مطالب با عنوان «و یجب أن یعتقد» شروع می‌شود.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۱۲۶/۳

آغاز: لا یزول و مثاله من المحسوسات کما فی الشمس لما کان ضوؤها من ذاتها؛ **انجام:** و الحمد لله علی نعمه الوافرة و الصلاة علی سیدنا محمد النبی و عترته الطاهرة جعلهم الله لنا ذخراً فی الاخرة

خط: نسخ، کا: محمد بن فیاض بن مهنا الربعی، تا: سه‌شنبه ۱۲ ربیع الاول ۸۶۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول؛ جلد: تیماج قرمز، ۵۶گ (۷۴ر-۱۲۹پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶سم [ف: ۱۳ - ۳۳۰]

● شرح کتاب فی الکیمیاء / کیمیا / عربی

š.-u k.-in- fi-l-kīmīyā’

ناشناخته:

۱. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۳۳۹/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [نشریه: ۲ - ۱۱۳]

۲. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۳۶۱

بندهای متن به «قال الشیخ» آغاز می‌شود؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ در پایان اندکی فارسی دارد [نشریه: ۲ - ۱۵۸]

● شرح کتاب فی مداواة امراض العین / طب / عربی

š.-u k.-in fī mudāwāt-i amrāz-il-‘ayn

عنوان‌ها در متن از «فصل فی تعریف احوال العین و امراضها و القول الکلی فی اغراضها» و «فصل فی قوانین کلیة فی معالجات العین» است تا «فی تهیج الاجفان».

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۴۹۵/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی کبود، جلد: تیماج حنایی،۱۴سطر(۵/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱۶-۵۹۲]

● شرح کتاب فی المنطق / منطق / عربی

š.-u k.-in fi-l-manṭiq

ناشناخته:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۲۵۳/۳

آغاز: لان التصدیق علی هذا التفسیر یکون مستفادا من العقل؛ **انجام:** هو الاحتیاج الی الاستفسار فیطول المسافة بلاطائل و الله اعلم بالصواب.

با عناوین «قال-اقول»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۴۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ با عناوین «قال، اقول»؛ جلد: گالینگور آبی، ۵۶ص (۱۳-۶۸)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۳۲ - ۲۸۴]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۶۱/۲

آغاز: بسمله، «قال» نحمدالله علی توفیقه «اقول» الحمد معناه علی ما ذهب الیه المحققون؛ **انجام:** و ما عداه توابع و لواحق له و لکن هه کتابی است در منطق به صورت شرح و متن. ولی نه متن و نه شرح (البته شرح کامل نیست و حاشیه‌گونه است) معلوم نیست که از کیست. بحث آن از آغاز منطق تا آخر باب مغالطه می‌باشد؛ کا: محمد خواجه شیخ بخاری، تا: ۸۸۶ق؛ کاغذ: بخارایی، جلد: تیماج سرخ، ۵۳ص (۶۸-۱۲۱)، ۱۸ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۸ - ۳۶۳]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۸۵۰/۳-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۷۳۷]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۱۷۴/۲

آغاز: الاخر مع صدق الاخر علی جمیع افراده نسبه ولیست بمساواة؛ **انجام:** علی من ادنی مسکه هذا آخر ما قصدنا ... الحمد لله علی توفیقه لتعلیق ... و آله الاکرام.

از: محمد حنفی؛ خط: تحریری، کا: صوفی پاینده ترمذی، تا: ۱۰۲۳ق، جلد: مشکی مذهب، ۶۴ص (۹-۷۲)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۵۰ - ۴۶]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۱۸

آغاز: بسمله قال المصنف سبحانه معناه سبح سبحانا ای بعد الله السوء و النقصان و الصاحبة و الولد؛ **انجام:** و بالحیوان الصاهل کاذب..عما تقرر فیما بینهم من ان کل موجود.

خط: تحریری، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: گالینگور مشکی، ۱۰۴ص، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۸/۳سم [ف: ۵۰ - ۶۶]

۵. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۹۳

آغاز: ۱. متن اصلی: و ان کثر فان وضع لکل فمشترک و الافان اشتهر فی الثانی فنقول ینسب الی الناقل. ۲. شرح: بالعلیة او یکون صدقه علی بعض اولی و انسب؛ **انجام:** ۱. متن اصلی: و هو ملاحظة المعقول لتحصیل المجهول و قد یقع فیه الخطاء. ۲. شرح: فکر آخر ینتهی الی نقیض ما کقدم العالم فاحد الفکرین خطاء لامحالة و الالزم اجتماع.

شرحی است بر یک کتاب منطقی است. معلوم نشد که آیا کتاب اصلی «شمسیه» است یا کتابی دیگر و همچنین شارح آن کیست؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوا با پارچه سبز، ۱۷گ، ۱۹ سطر (۶×۱۱/۵)، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۳۷۴]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۹ معزی

آغاز: من العدول فی جانب المحمول و ذلک لانک قد حققت ان مناط الحکم ذات الموضوع و وصف و وصف المحمول؛ **انجام:** آخر اقسام الاقتراتیات الشرطیة ... اعنی نقیض اب و غیره ... انه یستلزم نقیص اب فلان نقیض الملزوم و اما انه یستلزم غیره ...

کتاب با عناوین قال، اقول است، در برگ آخر محمدطاهر معزی آن را تصنیف میرزا حسین معرفی کرده است، شامل مباحث مفردات، احکام و قضایا و قیاس است، متن کتاب چنان‌که از برگ آغازین بر می‌آید مرتب بر یک مقدمه و سه مقاله و خاتمه بوده است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ تملک: محمدطاهر معزی؛ جلد: مقوایی، ۱۰۴گ، ۱۴ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۳۹ - ۴۳]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۴/۲ معزی

آغاز: فان کانا متوافقین فهو مرادف له و اللفظان مترادفان اخذ من الترادف الذی هو رکوب احد خلف آخر کان المعنی مرکوب و اللفظان راکبان علیه؛ **انجام:** قال المقالة الثانیة و اقسام الاولیة الفضیة فی القضایا و احکامها و فیها مقدمه و ثلاثه فصول فنقول اما المقدمه فقی تعریف القضیه و افسامها.

شرحی است با عناوین«قال،اقول»بر کتابی در منطق؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوایی، ۳۱گ (۴۴ر-۷۴پ)، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۳۹ - ۴۵]

● شرح کتاب فی النجوم / هیئت / عربی

š.-u k.-in fi-n-nujūm

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۱۴/۳

تکه ای است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [ف: ۵ - ۳۰۷]

● شرح کتاب فی النحو / نحو / عربی

š.-u k.-in fi-n-naḥw

ناشناخته:

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۵۳۶

از توابع تا اسم تفضیل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، ۷۳گ، ۱۴ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۷ - ۳۹۴]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۴۶۷/۲-ف

نسخه اصل: کتابخانه دانشگاه توبینگن Ma VI 69. با عنوان «قال شرحه»؛ خط: نسخ، کا: محمد بن مسعود بن علی سمرقندی، تا: نزدیک به پایان شعبان ۷۰۵ق، جا: ماردین مدرسه مظفریه [فیلمها ف: ۳ - ۱۵۴]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۴۰۴

آغاز: ... اولی من عنده (و منه) ای و من الجامد (لیس فیمن یجعله فعلاً اختلف النحاة فی أن لیس فعل او حرف و ذهب بعضهم الی انه فعل ... (و هو مسکن من لیس و لم یجعل لجموده علی لفظ)؛ **انجام:** (کالسین او سوف للاستقبال) یعنی أن الفعل المضارع و ان کان اصله ان یکون مشترکاً ... (و حروف المضارعة فی مجرد الرباعی).

خط: نسخ مایل به نستعلیق، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: چرم تریاکی مذهب، ۲۵۶ص، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶/۸سم [ف: ۴۵ - ۲۱۵]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۲۶۴/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۷گ، ۱۵ سطر (۵×۹)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۱۶ - ۲۲۹]

۵. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۹۳۲

آغاز: الواصلة الی الشاکر فکل منهما أعم و أخص من الآخر بوجه ففی الفضائل حمد فقط و فی افعال القلب و الجوارح شکر فقط؛ **انجام:** قاله الدمامینی و کقوله الشاعر و هود و الاصبع العدوانی و اسمه الحدثان بن الحارث من مجرب لاه ابن عمک لا افضلت ...

خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن۱۳؛افتادگی: آغاز؛ تملک: مرتضی حسینی؛ جلد: مقوایی، ۱۳۷گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۳ - ۶۹۳]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۴/۱ معزی

آغاز: و انما قید التاء بالساکنة لان المتحرکة داخل علی الاسم ... قوله المصدر اسم الحدث الجاری علی الفعل و انما احتاج الی تعریف المصدر ههنا مع تقدم تعریف المفعول المطلق؛ **انجام:** قوله و علامة التأنیث التاء و الالف مقصورة کانت او ممدودة ای و علامة التأنیث التی یلحق الاسم المؤنث ثلاثة و هی التاء و الالف المقصورة و الالف الممدودة.

با عناوین: «قوله، قوله»؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: مقوایی با روکش ابر و باد، ۷۴گ، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۳۹ - ۴۵]

● شرح کتاب فی الهیئة / هیئت / عربی

š.-u k.-in fi-l-hay'at

خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۷۹۲
آغاز: والمواضع التی لها عرض اما خط الاستواء فمن خواصه ان معدل النهار تسمات روس اهله اذ هو
از مقاله اول باب سوم فی اشیاء منفرده منه الطالع و مقالة الثانیة فی بیان الارض را شامل است. یک کتاب نجومی شرح و توضیح داده شده است با رسم اشکال هندسی اصل کتاب در چند مقاله بوده و هر مقاله در چند باب؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ با اشکال هندسی؛ ۱۷ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: - ۴۲۳]

● **شرح کتاب القضاء** / فقه / عربی
š.-u k.-il-qaḍā’

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۲۲/۲
آغاز: قوله قده و لو شرط اتفاقهما اه، أی اتفاق حاکمین علی الحکم بحیث یقوم کل حکم بحاکمین
نسخه اصل: کتابخانه فاضل خوانساری - خوانسار ۲۱۷ [با عنوان «تقریرات الفقه» آمده و از احمد بن محمدمحسن فیضی دانسته شده]؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، با اندکی خط خوردگی؛ ۲۸ص (۳۴۷-۳۷۴) [عکسی ف: ۱ - ۲۴۶]

● **شرح کتاب القیاس** / منطق / عربی
š.-u k.-il-qiyās

ابن باجه، محمد بن یحیی، - ۵۳۳ ؟ قمری
ebn-e bājja, mohammad ebn-e yahyā (- 1139)

وابسته به: انالوطیقا الاولی = القیاس؛ فارابی، محمد بن محمد (۲۶۰-۳۳۹)
آغاز: هذا الکتاب لم یضعه ابو نصر لیکون جزأ من الکتاب، بل انما وضعه کتابا بنفسه، و لذلک نجد فیه ما یتکرر مما یکرر (ذکر) فی کتاب العبارة بتلک [علی تلک] الجهة بعینها
انجام: اذا هی قضایا کلیة موضوعاتها امور تشتمل علی جمیع المقولات من حیث هی منطقیة، و یکون اجزاؤها مقدمات کثیرة فی المقاییس علی ما قیل فی التحلیل
چاپ: به کوشش محمد تقی دانش پژوه، المنطقیات للفارابی، ج۳ (قم، کتابخانه آیة الله مرعشی: ۱۴۰۸ق)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۵۷/۲۵ عکسی
آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه بودلیان در آکسفورد، شماره ۲۰۶؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۵۴۷ق؛ ۴گ (۲۰۲پ-۲۰۵پ)، ۲۷ و ۳۲ سطر [عکسی ف: ۴ - ۴۸۹]

● **شرح کتاب کلامی** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u k.-in kalāmī

شرحی مزجی است بر کتابی کلامی.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴/۶ معزی
آغاز: الآخر تسکینه فاما ان یقعا معا و هو محال و الالزام اجتماع المتنافیین ... الواحد هو المنفرد بصفات ذاتیه؛ **انجام:** و هو ان یؤدی الامر و النهی الی ضرر علیه او علی بعض المؤمنین فی النفس او المال و اذا ارتفع الامن ارتفع الوجوب ولیکن هذا آخر ما اوردناه فی هذه الرسالة و الحمد لله رب العالمین.
خط: نسخ، کا: حسین بن احمد بن یوسف بن سعید، تا: ۹۷۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲گ (۵۱ر-۸۲ر)، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: ۳۹ - ۸]

● **شرح الکتاب لسیبویه** / نحو / عربی
š.-ul-kitāb-i li-sībawayh

سیرافی، حسن بن عبدالله، ۲۸۰؟ - ۳۶۸ قمری
sīrāfī, hasan ebn-e ‘abd-ol-lāh (894 - 979)

وابسته به: الکتاب؛ سیبویه، عمرو بن عثمان (۱۴۸-۱۸۰)
شرحی است ممتع و مبسوط و مفصل و فوق العاده ممتاز و نفیس از تصانیف ادیب لغوی نحوی و فقیه محدث و متکلم معتزلی شیخ الشیوخ قاضی ابوسعید حسن بن عبدالله بن مرزبان سیرافی بر «الکتاب» تصنیف مقتدای اجلای نحویین ابوبشر عمرو بن عثمان بن قنبر معروف به سیبویه، که از لحاظ جودت لفظ و اسلوب بیان و غور و دقت و استقصا و جامعیت و بسط و اشباع حقاً از امهات و مشاهیر شروح کتاب مذکور محسوب می‌شود.
چاپ: در بولاق و برلین چاپ شده.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۷۸
آغاز: هذا باب یکون فیه ان بمنزلة ای و ذلک قول الله عزوجل و انطلق الملامنهم ان امشوا و اصبروا علی آلهتکم و زعم الخلیل انه بمنزلة ای؛ **انجام:** فانت الشخوص لان المعنی ثلث نسوة.
خط: نسخ جلی، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ واقف: ابن خاتون، ۱۰۶۷ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۹گ، ۱۵ سطر (۱۱/۵×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۱۲ - ۲۲۴]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۵۹۷
آغاز: قال الفاضل ... قال سیبویه رحمه الله تعالی هذا باب علم ما الکلم من العربیة، قال ابوالحسن هکذا موضوع کتابه؛ **انجام:** قول اصحابنا انه لو کان علی اضمار جاعلا ما کان فیه شذوذ و لجاز أن یقول کلمته..
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مجدول؛ تملک: محمد بن سید محسن، عباس بلاغی نجفی، محمد رضا بن محمد جعفر بهاری به تاریخ ۱۳۰۱ در مدرسه آخوند ملا حسین در

همدان، حسن حسینی؛ جلد: مقوایی، ۲۵۹گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱×۲۹/۵سم [ف: ۹ - ۳۷۸]

← شرح کتاب ملحمه ‹ ملحمه دانیال

● **شرح کتاب من لایحضره الفقیه** / شرح حدیث / عربی
š.-u k.-i man lā yaḥḍuaruh-ul-faqīh

مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، ۱۰۳۷-۱۱۱۰ قمری
majlesī, mohammad bāqer ebn-e mohammad taqī (1628 - 1699)

وابسته به: کتاب من لایحضره الفقیه = من لایحضره الفقیه؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱)
متن از ابن بابویه قمی. فهرست مباحثی که در این کتاب شرح شده در آخر نسخه آمده است.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۷۲۷
آغاز: بسمله و به نستعین. الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد ... باب ذکر جمل من مناهی العینی ... قال ابوجعفر محمد بن علی بن حسین بن موسی بن بابویه القمی ... مصنف هذا الکتاب؛ **انجام:** و لما کان هذا الکتاب فی الفقه و الفروع لایحتاج فیه الی ذکره هذه الاخبار ولکن ذکر المصنف تیمناً و تبرکاً و الحمدلله رب العالمین و الصلاة علی سید المرسلین و عترته الطاهرین.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۳۱ق، مجدول؛ مهر: «عبده سید محمد الرضوی»؛ نام مؤلف از فهرست رایانه ای ص ۶۵۰ نقل شد؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج زرد، ۳۳۴گ، ۲۲ سطر (۱۱/۲×۱۷/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۴/۵سم [ف: ۱۳ - ۱۰۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۳۴۱/۶
فوایدی از آن است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۹ شوال ۱۱۸۲ق؛ کاغذ: فرنگی [ف: ۱۶ - ۲۵۳]

● **شرح کتاب من لایحضره الفقیه** / شرح حدیث / فارسی
š.-e k.-e man lāyahzoroh-ol-faqīh

شیرازی، محمد بن زین الدین، ق۱۲ قمری
šīrāzī, mohammad ebn-e zayn-od-dīn (- 18c)

وابسته به: کتاب من لایحضره الفقیه = من لایحضره الفقیه؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱)
اهداء به: سلطان حسین صفوی.

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۸۲
آغاز: بسمله. ترجمه کتاب حدیث فقیه و تقدمه خطاب خطیب نبیه شرف اند و ز حسن و بهاء و چهره افروز لطف و صفا از زیور حمد و سپاس و زینت شکر و ثنای واجب الوجودیست؛ **انجام:** گفت مصنف این کتاب ابن بابویه رحمه الله که هرگاه آنکس که حقی بر ذمه اش بوده و قسم خورده که حق بر ذمه من نیست توبه کند و پشیمان شود از انکار حق و اتیان بقسم
چند باب از جلد دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان «منه نقل بخطه دام عزه و فضله»؛ تملک: بهاءالدین محمد با تاریخ ۱۱۳۱؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۸۵گ، ۱۷سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: - ۸۵]

● **شرح کتاب من لایحضره الفقیه** / شرح حدیث / عربی
š.-u k.-i man lā yaḥḍuaruh-ul-faqīh

وابسته به: کتاب من لایحضره الفقیه = من لایحضره الفقیه؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱)

غیر همانند:
۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۶۹۷-عکسی
آغاز: بسمله. حمدله. و صلی الله علی محمد خاتم النبیین و علی اهل بیته الطیبین الطاهرین و سلم علیهم اجمعین:«باب ذکر جمل من مناهی النبی (ص). قال ابوجعفر محمد بن علی ... بابویه القمی الفقیه نزیل الری» ای سکناه و فی [...] ان کان مولده قم «مصنف هذا الکتاب رضی الله و ارضاه. روی عن شعیب بن واقد» طریقة الیه قوی لکن طریقه الی «حسین زید» حسن؛ **انجام:** بل ذکر و ان محبة علی لا یجتمع مع محبة اعدائه و رأس لتسنن بغض اهل البیت. ذکر ذلک مفصلاً الفاضل السید التستری القاضی نورالله فی مجالس المؤمنین و فی کتابه فی الرد علی میرزا مخدوم الشیرازی ... و لکن ذکره المصنف تیمنا و تبرکا و الحمدلله رب العالمین و الصلاة علی ...
متن از ابن بابویه، شرح از ناشناس. در ص. ع. آمده: شرح من لایحضره الفقیه از ملا محمد تقی مجلسی (نک: روضة المتقین، عربی، لوامع صاحبقرانی، فارسی). گزارش مجلد چهارم «من لایحضره الفقیه» است. شرحی حامل متن، با سربندهای «باب». نخستین «باب»: ذکر جمل من مناهی النبی و واپسین «باب»ها: النواء و هو آخر ابواب الکتاب؛ خط: ثلث، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی با نشان «لمحررها عفی عنه»، مقابله شده؛ با یادداشت «شرح من لایحضره الفقیه از ملا محمد تقی مجلسی»؛ ۶۱۶ص، ۲۳ سطر (۱۳/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱ - ۲۳۷]

۲. مشهد؛ اصغر زاده؛ شماره نسخه:۳۶
بی‌کا، بی‌تا؛ با یادداشتی به خط مجلسی در ظهر کتاب [نشریه: ۷ - ۷۷۰]

۳. مشهد؛ اصغر زاده؛ شماره نسخه:۳۷
بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول به طلا، با تصحیح مجلسی دوم [نشریه:۷-۷۷۰]

● **شرح کتاب من لایحضره الفقیه** / شرح حدیث / فارسی
š.-e k.-e man lāyahzoroh-ol-faqīh

وابسته به: کتاب من لایحضره الفقیه = من لایحضره الفقیه؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱)

شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۵۹۷

آغاز: و لاباس ان یتوضا الرجل بالماء الحمیم الحار و باکی نیست وضو ساختن از آبی که به آتش گرم شده باشد. هر چند بسیار گرم باشد. اخبار صحیحه وارد شده است که غسل به آب گرم می‌توان کرد

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اندازه: ۱۸/۵×۲۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۷]

● شرح کتاب وافی / حدیث / فارسی

š.-e k.-e vāfī

وابسته به: الوافی؛ فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی (۱۰۰۶-۱۰۹۱ق)

شرح است بر وافی فیض، که مؤلف از محضر درس استاد در قزوین استفاده نموده و به فارسی روان ولی مختلط با عربی تقریر نموده است. در انتهای شرح جزء اول کتاب وافی چنین آمده: «این بنده جانی کاتب زنجانی در اوقات اغتشاش حال با عبارات مضطربه و مکرره نوشتم اما بعضی از اسرار و مطالب عالیه ... در آن مندرج است». مؤلف اتمام جزءاول از وافی یعنی کتاب عقل و علم و توحید را در ۲۵ ذیحجه ۱۲۶۷ق و کتاب حجت را با تعبیر «تم کتاب الحجة من الوافی و تعلمه و قرائته علی المولی الاعظم و الاستاذ الافخم مولانا و مولی الکل جناب اخوند» در تاریخ ۱۸ ذیقعده ۱۲۷۰ق و شروع در قراءت کتاب ایمان و کفر را در ۱۹ ذیقعده ۱۲۷۰ق ذکر کرده است و در انتها آمده است: «اذا بلغنا هنا جناب استادنا و استاد الکل رحلت از دار فانی نمودند در عصر روز شنبه ۲۳ شوال ۱۲۷۱». توضیح این‌که مراد از جناب استاد به ظن قوی شیخ عبدالکریم ایروانی است ساکن قزوین بوده و سال وفاتش طبق لوح مزار وی واقع در ضلع شرقی صحن امامزاده حسین(ع) با تاریخ وفات مذکور در این نسخه تطبیق می‌نماید و در کتاب مکارم الاثار و غیره که تاریخ وفات ۱۲۹۴ در تبریز ذکر شده اشتباه است و شاگرد نیز که در این نسخه خود را زنجانی معرفی نموده است ملاعلی قارپوزآبادی زنجانی قزوینی است که بر وی تلمذ داشته و از قزوین به زنجان سپس به کربلا رفته و در ۱۲۶۷ برگشته است. صحت این امر منوط بر اقامت بعد از کربلا در قزوین است.

قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۹۵۲

آغاز: قوله باب فضل الکتابة الخ قوله القلب یتکل علی الکتابةالخ قسمت اصول و به این شرح: کتاب عقل و علم و توحید از باب «فضل الکتابة» تا انتهای کتاب شامل ۳۷ باب و از کتاب حجت از ابتدا تا انتها شامل بر ۱۲۷ باب و از کتاب ایمان و کفر تا باب التفویض الی الله و التوکل علیه شامل بر ۳۳ باب؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۶۷ تا ۱۲۷۱ق، احتمالا مسوده است و برخی قلم خوردگی در خلال سطور دیده می‌شود؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۲۰گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۹×۲۳سم [ف: ۲ - ۲۲۹]

← شرح کتابی در اعراب ← فواید النظامیة فی شرح مختصر الکافیة

← شرح کتابی در فقه امامیه ← غایة المراد فی شرح نکت الارشاد

● شرح الکتب الثلاثة / کیمیا / عربی

š.-ul kutub-it̲ t̲alāt̲a

دمشقی، خالد بن یزید، - ۱۸۵ قمری

damešqī, xāled ebn-e yazīd (- 802)

وابسته به: الملک فی تدبیر الملوک = کتاب الملک؛ جابر بن حیان (۱۲۰-۱۹۸)؛ جنات الخلد جابر بن حیان (۱۲۰-۱۹۸)؛ الرحمة الصغیر جابر بن حیان (۱۲۰-۱۹۸)

شرحی است بر سه کتاب «جنات الخلد» و «کتاب الرحمة الصغیر» و «کتاب الملک» جابر بن حیان کوفی، که چون شارح این سه کتاب را مرتبط با یکدیگر در به دست آوردن عمل کبیر دیده به شرح هر سه پرداخته است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۰۰۸/۳

آغاز: اعلم ایها الاخ هداک الله تعالی ان الامام من جملة کتبه الجلیلة کتابین عظیمین احدهما سماه کتاب الرحمة الصغیر

نسخه اصل: کتابخانه دانشگاه کراچی - پاکستان ۱۹۹۹۵؛ خط: نسخ، کا: محمود حمدی، تا: پنج‌شنبه ۱۵ ذیقعده ۱۳۳۹ق؛ مصحح؛ ۷۷ص (۴۹-۱۲۵) [عکسی ف: ۶ - ۱۹]

● شرح کتب نحوی / نحو / فارسی

š.-e kotob-e nahvī

بهبهانی ارگانی، محمود بن احمد، ق۱۵ قمری

behbahānī argānī, mahmūd ebn-e ahmad (- 21c)

شرحی است بر کتب متداول در حوزه‌های علمیه شیعه، و اکثراً ناتمام، مشتمل بر این کتب: شرح جامی، از اسباب منع صرف تا مباحث مبتدا و خبر، مقداری از شرح تصریف، بخشی از شرح انموذج، شرح سیوطی از ابتدا تا مباحث استثناء.

قم؛ ارگانی بهبهانی؛ شماره نسخه:۴۲

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: کلاسوری، اندازه: ۱۹/۵×۲۳سم [ف: - ۶۶]

● شرح کدخدایی کامکارخان / ادبیات / فارسی

š.-e kadxodāyī-ye kāmkār xān

نعمت خان عالی قطعه‌ای فکاهی در کتخدایی «همسرخواهی» کامکار خان سرود و «یکی از رنگین طبعان» این کتاب را که تفسیر و شرح است بر آن قطعه نوشت. بیت نخست قطعه کتخدایی این است: «کتخدا شد بار دیگر خان عالی منزلت».

آغاز: شرح: بسمله. شرح قطعه کدخدایی کامکار خان و از جعفر خان «کذا» که میرزا محمد مخاطب نعمت خان متخلص به عالی در سلک نظم آورده از هر فن در ابیاتها ایمائی به کار برده و یکی از رنگین طبعان شرح بر آن نوشته واضح برای ارباب کمال باد که کامکار خان در کمال نحافت بدن در آغاز شباب کتخدا شد به هزار تدبیر و علاج کار از پیش برده بود. بعد از که مرتبه دوم در اواخر عمر آن دیگر خواست ... نتوانست ...

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۰/۲-فیروز

آغاز: برابر؛ **انجام:** پروایی نیست. تمت القطعه التاریخ ... سنه ۱۲۲۷ هجری

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۳؛کاغذ: هندی زرد، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۲۴ص، ۱۷۰-۱۹۴، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۱ - ۲۴۴]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۸۰۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** فاعل مختار بود.

خط: نستعلیق، کا: میر غلام حسین رضوی، تا: ۲۵ ذیحجه ۱۲۷۹ق؛ کاغذ: هندی، جلد: مقوا، ۲۱گ، ۹سطر (۵/۵×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۲سم [ف: ۱۷ - ۴۸۶]

● **شرح الکشاف** / تفسیر / عربی

š.-ul kaššāf

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۸۱۱

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی [رایانه]

● **شرح کشته شدن میر عماد** / تاریخ ایران / فارسی

š.-e košta šodan-e mīr ʻemād

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۶۸/۶۵

خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی نخودی و فستقی، جلد: چرم قهوه‌ای مذهب، ۱ص (۴۶۱)، اندازه: ۱۲/۶×۲۱/۸سم [ف: ۲۹/۱ - ۴۹۸]

● **شرح کشتی‌های جنگی انگلیسی** / صنعت / فارسی

š.-e keštī hā-ye jangī engelīsī

اهداء به: مظفرالدین شاه

تاریخ تألیف: ۱۳۱۷ق

در این رساله از چگونگی ساختن کشتی‌های مدرن انگلیسی و معایب آن در جنگ سباستاپول و تصمیم بر ساختن کشتی‌های جدید مفصلاً بحث شده و ضمناً بیست و پنج نوع کشتی و قایق کشور انگلستان شرح گردیده است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۷

آغاز: هو المستعان، اهم مطالب و مقاصد کشتی سازها در پانزده سال قبل این بود که ترقی بدهند و تکمیل نمایند کشتی جنگی را و دیگران را معین نمایند که بچه نوع باید بسازند؛ **انجام:** و حامل ۲۴۰ تن بار است و سرعتش در هر ساعت ۸۷۳۴ میلست و ۲۰ نفر جمعیت در آن می‌گنجد و قیمة هریک تخمیناً ۷۵۰۰ لیره است

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: ۱۳۱۷ق، جا: تهران؛ با سرلوح مذهب، مجدول؛ کاغذ: فرنگی سفید و فستقی، جلد: مخمل بنفش، ۴۶گ، ۱۱ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۹×۲۷سم [ف: ۱-۱۸۰]

● **شرح کشف الاسرار عن غوامض الافکار** / منطق / عربی

š.-u kašf-il-asrār ʻan ġawāmiḍ-il-afkār

کاتبی قزوینی، علی بن عمر، ۶۰۰ - ۶۷۵ قمری

kātebī qazvīnī, ʻalī ebn-e ʻomar (1204 - 1277)

وابسته به: کشف الاسرار عن غوامض الافکار؛ خونجی، محمد بن ناماور (۵۹۰-۶۴۶)

شرح کشف الاسرار پس از منطق شفای ابن سینا بزرگترین کتاب است در منطق.

آغاز: بسمله، رب تمم بالخیر اسبح الله فاطر ذوات العقول النوریة و مظهر اسرار الربوبیة ...

[چلبی، بروکلمان ۴۶۳/۱ و ذیل ۸۳۸/۱؛ معجم المؤلفین ۷۳/۱۲؛ دنا ۱۰۱۲/۶؛ لارستان کهن ۱۳۷ و ۱۵۶]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۳۴۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** لجواز ان یکون الکل کاذبا فی هذه الساعة ولیکن هذا آخر ما اردنا ذکره فی هذا الکتاب.

خط: نسخ نزدیک به تعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن سبز، ۲۴۳گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۷/۶سم [ف: ۱ - ۳۱۹]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۰۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** العبد المذنب الخاطی محمد بن محمود الرازی حامدا لله تعالی.

جلد اول از شرح کشف الاسرار است که مشتمل بر هفت فصل (از مقدمات منطق تا باب قیاس) می‌باشد؛ خط: نسخ متوسط، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج مشکی، ۴۴۰ص، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۴ - ۲۱۶]

● **شرح کشف الاسرار عن غوامض الافکار** / منطق / عربی

š.-u kašf-il-asrār ʻan ġawāmiḍ-il-afkār

وابسته به: کشف الاسرار عن غوامض الافکار؛ خونجی، محمد بن ناماور (۵۹۰-۶۴۶)

تبریز؛ قاضی طباطبائی؛ شماره نسخه:بدون شماره

شارح به دست نیامد؛ بی‌کا، تا قرن ۹ [نشریه: ۷ - ۵۱۶]

● شرح کشف الران عن وجه البیان / علوم غریبه / عربی

š.-u kašf-ir-rān ʻan wajh-il-bayān

وابسته به: کشف الران عن وجه البیان؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)

شرحی است بر ارجوزه‌ای منسوب به محیی الدین بن عربی در علم حروف به نام «کشف الران عن الوجه البیان».

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶۹۳/۲

آغاز: بسمله، الحمد للنور المبین الهادی ×× من شاء بالتوفیق للرشاد، الحمد هو الثناء علی الله سبحانه و تعالی بما هو اهله و النور هو اسمه تعالی؛ **انجام:** بعد قاف کلمة قدسیة ×× و نبذة شریفة ... یعنی و استقبل القراء علی الطهارة ... مداومة التلاوة بلا انفصال بکلام آخر فی خلوة قلبیة.

این نسخه شرح ۴۷ بیت آن است که احتمالاً کاتب آن را تمام نکرده؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور، ۲۹گ، اندازه: ۳۱×۴۵سم [ف: ۵۱ - ۱۰۶]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۱۳۴/۵-۳۶/۱۳۴

آغاز: بسمله الحمد للنور المبین الهادی؛ **انجام:** و صحبه الاخیار فی الدارین ×× ما دامت الا کوان رأی العین. هذا دعاء الختم عند قوله واتل دعاء الختم فی الاثار ... ثم لیلة السبت ثم لیلة الاحد وهی تمام المیقات وفیه الفتح تمت

خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن محمد رحیم خان کابلی وحیدر قلی بن نور محمد خان (سردار کابلی)، تا: پنج‌شنبه ۱۶ جمادی الاول ۱۳۱۲ق؛ مصحح، محشی از سردار کابلی، مقابله و تصحیح و بلاغ از محمد ابراهیم بن محمدرحیم خان؛ جلد: گالینگور زیتونی، ۱۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۵۳]

● شرح کشف الغطاء (خاتمه) / اصول فقه / عربی

š.-u kašf-il-ġiṭā' (xātima)

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ - ۱۲۴۱ ؟ قمری

ahsā'ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)

شیخ احمد احسائی بر خاتمه مقدمه کشف الغطاء که در مسائل اصول فقه است شرحی نگاشت که نسخه آن بسیار نادر است و در فهرست کتب شیخ احسائی نیز از آن نامی نیامده است. صاحب الذریعه شرح خاتمه از احسائی یاد کرده و احتمال داده‌اند تصحیف شرح جامعه باشد. در دیباچه می‌گوید به یادداشت‌های استادم شیخ جعفر بن خضر «ادام الله بقائه» دست یافتم که «خاتمه»ی مسایل اصولیه کتاب ایشان «کشف الغطاء» (الذریعه ۴۵/۱۸) بود، و دربرگیرنده تعریف‌هایی ناب. پس خواستم در آن زمینه ها گزارش‌های روشن‌کننده بدهم. سپس با روش «قال» و «اقول» بدانها می‌پردازد. (احمد منزوی)

[الذریعه ۲۱۵/۷؛ دنا ۱۰۱۳/۶]

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۹۹۶/۱۸-عکسی

آغاز: حمدله. صلاة. اما بعد، فیقول العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسایی ان من نعم الله سبحانه الجزیله علی أن تشرفت ببعض التعریفات من المسایل الشرعیات لشیخنا فخرالعلماء ... الشیخ جعفر بن المرحوم الشیخ الخضر؛ **انجام:** الخروج و الاکتساب جبره الاحق، انتهی الشرح اطال الله بقاء الشارح فی رضاه بمحمد و آله اجمعین. ۱۲۴۲

بی‌کا، تا: ۱۲۴۲ق؛ ۳۷ص (۱۸۷-۲۲۳) [عکسی ف: ۱ - ۷۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۷۷/۸-طباطبائی

آغاز: بسمله مخفی نماناد که جناب شیخ احمد مرحوم شرحی بر خاتمه مسائل اصول از مقدمات کتاب شیخ جعفر بن مرحوم شیخ خضر ... نوشته بودند از این که حقیر را مجال نبود که همه آن را استکتاب نماید و بعضی از فقرات آن لازم بود اطلاع بر آن لهذا آن را ... نوشت. قال ایده الله و منها انهما لو کانا مجتهدین و تعارضا؛ **انجام:** و اما مع الاختلاف بان کان احدهما مجتهدا و الاخرا مقلدا لفقیه آحخر یخالف مذهب اخیه کمسئله ... الانفعال ... او کان اخوه عنده لیس بعدل و باقی الاحکام یعرف مما سبق

بخش‌هایی از شرح احسائی است که کاتب به مقدار نیاز از نسخه کاملی که در دست داشته نسخه‌برداری کرده و دیباچه‌ای بر آن نگاشته است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد سعید بن عبدالحفیظ بن محمد رضا بن محمد علی بن محمد حسین بن محمد حسن تفرشی، تا: قرن ۱۳؛ ۳گ (۴۶-۴۸) [ف: ۲۳ - ۶۸۰]

● شرح کشف الغطاء / فقه / عربی

š.-u kašf-il-ġiṭā'

قدیحی قطیفی، ابراهیم بن مهدی، ق۱۳ قمری

qadīhī qatīfī, ebrāhīm ebn-e mahdī (- 19c)

وابسته به: کشف الغطاء عن خفیات مبهمات الشریعة الغراء؛ کاشف الغطاء، جعفر بن خضر (۱۱۵۴-۱۲۲۸)

قطعه‌ای از شرحی است بر کتاب کشف الغطاء شیخ جعفر کاشف الغطاء، شارح در جایی نسخه حاضر آورده است: «هذه الکراریس شرحت بها کشف الغطاء حال قرأتی علی مصنفه الشیخ جعفر فی النجف الأشرف و أنا الأقل ابراهیم البحرانی».

تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۲۶/۲

آغاز: و هو الجاری أراد بالماسح هنا الید أو بدلها لا الفاعل أعنی الشخص بخلافه فی الغاسل و الفارق؛ **انجام:** حسن المعین و من

جهة الأحوار و هكذا فی الصفات و لا یحکم بالحسن و القبح.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، با خط خوردگی؛ واقف: شهاب الدین مرعشی نجفی؛ ۲۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۴۹]

● **شرح کشف الغطاء** / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-e kašf-ol-qetā'

تاریخ تألیف: رمضان ۱۱۹۹ق؛ محل تألیف: اسلام آباد
«کشف الغطاء» تألیف عبدالعزیز عزت اکبر آبادی دهلوی است که در آن ترددها در مناقب و حقیقت امامت سرور اولیاء علیه السلام به کار رفته است. نسخه‌ای از این کتاب در مکتبه ندوة العلماء لکنهو به شماره ۲۸ موجود است. ایزد بخش رسا صدیقی دهلوی (۱۱۲۴ ق) شاگرد عبدالعزیز دهلوی کتاب مذکور را شرح نموده و آن را «حق الیقین شرح کشف الغطاء» نامیده و چند نسخه از آن در کتابخانه ندوة العلماء لکنهو به شماره‌های ۳۶۸ و ۵۶ در کتابخانه رضا رامپور پاکستان نگهداری می‌شود. کتاب حاضر ردی است بر «کشف الغطاء» عبدالعزیز دهلوی و شرح ایزدبخش رسا، که علم الهدی به درخواست بعضی از احباء به سلک تحریر کشیده و در آن دلایل قاطعه و براهین ساطعه در بیان فضایل حضرت امیر علیه السلام آورده است.

تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۱۵۷

آغاز: محمودی که حمدش از حوصله حرف و صوت حامدان بیرون است کجا تاب که خامه بریده زبان به ... لو کشف الغطاء ما ازددت یقیناً کلام معجز نظام حضرت امیر علیه السلام است؛
انجام: بالقاء غیبی و الهام لاریبی بی خواست بر زبان خامه ام گذشته و مایه عبرت دیده و ران و دریابد گشته الحق یعلو و لایعلی علیه و الله یحق الحق و لو کره المبطلون.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۸۱گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱ - ۳۵۰]

● **شرح کشف المراد فی شرح تجرید الاعتقاد** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u kašf-il-murād fī š.-i tajrīd-il-i'tiqād

وابسته به: کشف المراد فی شرح تجرید الاعتقاد؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۷۴۲

آغاز: الکثرة بنفسها محال فأشار الی جوابه بقوله و التغایر بین ذاته و علمه بذاته اعتباری لا حقیقی حتی یکون منافیاض للواحد الحقیقی؛ **انجام:** و قد یراد بهما الالزام کقوله تعالی وقضی ربک الا تعبدوا الا ایاه ای حکم و الزم و قول الشاعر و اعلم بان ذا الجلال قد قدر ...

شرحی است بر کشف المراد علامه حلی که فقط مقداری از کتاب در نسخه حاضر آمده و به دلیل افتادگی آغاز و انجام معلوم نشد از کیست؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۲۸ - ۲۳۷]

● **شرح الکفایة** / نحو / فارسی

š.-ul kifāya

شرح مجزی متوسطی است.

اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه:۱۹۴/۲

آغاز: الکلمة لفظ وضع لمعنی مفرد، معنی کلمه در اصل لغت یک سخن است
بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۸گ (۸۷پ-۱۰۴ر)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۴۱]

← شرح کفایة الاحکام ← شرح کفایة الاحکام
← شرح کفایة الاحکام ← نبراس الهدایة فی شرح الکفایة

● **شرح کفایة الاحکام = شرح کفایة المقتصد** / فقه / عربی

š.-u kifāyat-il aḥkām = š.-u kifāyat-il muqtaṣid

رضوی، محمد بن معصوم، - ۱۲۵۵ قمری

razavī, mohammad ebn-e ma'sūm (- 1839)

وابسته به: کفایة الاحکام = کفایة الفقه = کفایة المقتصد = کفایة المعتقد؛ محقق سبزواری، محمد باقر بن محمد مؤمن (۱۰۱۷-۱۰۹۰)
شرح استدلالی مفصلی است با عنوان «قال، اقول» بر کتاب «کفایة المقتصد» ملا محمد باقر محقق سبزواری.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۴۶۸

آغاز: احمد الله علی آلائه و اصلی علی احمد و آله ... اقول للواجب معنیان الاول ما یذم تارکه بوجه؛ **انجام:** و مما ذکر یعلم انه لاخلاف بین الخلاف و المبسوط فتأمل، هذا آخر ما أردنا ایراده فی المجلد الاول.
جلد اول و دارای کتاب طهارت و صلاة می‌باشد و در ماه صفر ۱۲۱۷ پایان یافته؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۱۷ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶۳گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۲۳×۳۶سم [ف: ۷ - ۶۱]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۲۳۳

آغاز: قال المصنف اعلی الله مقامه یجب الوضوء ... اقول للواجب معنیان الاول ما یذم تار که بوجه
از احکام وضوء تا نیت نماز را دارد و ناتمام مانده؛ خط: نسخ، کا:

کاظم بن محمد بن نورالدین بن نعمة الله حسینی موسوی جزائری شوشتری، تا: پنج‌شنبه ۲۲ شعبان ۱۲۱۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰۴گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۲۰×۳۲سم [ف: ۹ - ۳۰]

● **شرح کفایة الاحکام = شرح کفایة المقتصد** / فقه / عربی

š.-u kifāyat-il aḥkām = š.-u kifāyat-il muqtaṣid

برغانی، محمد تقی بن محمد، ۱۱۸۴ - ۱۲۶۴ قمری

baraqānī, mohammad taqī ebn-e mohammad (1771-1848)

وابسته به: کفایة الاحکام = کفایة الفقه = کفایة المقتصد = کفایة المعتقد؛ محقق سبزواری، محمد باقر بن محمد مؤمن (۱۰۱۷-۱۰۹۰)

شرح مبسوطی است با عناوین «قال المصنف، اقول» بر کتاب «کفایة المقتصد» محقق سبزواری و گویا کتاب صلاة آن در دو جلد شرح شده و جلد اول در صفر ۱۲۱۷ق به پایان رسیده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۵۱۵

آغاز: قال المصنف کتاب الصلاة و فیه فصول ... أقول المراد من الوجوب اعم من العینی کصلاة الجمعة علی المشهور؛

خط: نسخ، کا: محمد محسن بن محمد علی، تا: شوال ۱۲۵۳؛ مجدول، دارای سرلوح مختصر دقیق؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۳۵گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۸سم [ف: ۲۷ - ۱۰]

● **شرح کفایة الاحکام** / فقه / عربی

š.-u kifāyat-il-aḥkām

حسینی خراسانی، ذبیح الله بن هدایت الله، ق۱۳ قمری

hoseynī xorāsānī, zabīh-ol-lāh ebn-e hedāyat-ol-lāh (-19c)

وابسته به: کفایة الاحکام = کفایة الفقه = کفایة المقتصد = کفایة المعتقد؛ محقق سبزواری، محمد باقر بن محمد مؤمن (۱۰۱۷-۱۰۹۰)

مشتمل بر شرح کتاب الطهارة و الصلوة کفایة الاحکام محقق سبزواری. شرح کتاب الزکاة و الخمس آن در شماره (۱۸۴۱۶). و با عنوان «رسائل» آمده.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۴۱۶

آغاز: بسمله قال المصنف کتاب الزکاة الخ اقول وجوب الزکاة مما دل علیه الادله الثلاثه

زکاة و خمس؛ خط: تحریری و نسخه، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ همراه با رسائلی دیگری از مؤلف از آن جمله گویا شرح قواعد الاحکام علام حلی؛ جلد: تیماج سبز، ۵۸۸ص، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۵۰ - ۱۸۴]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۴۱۷

آغاز: و تضعیف السید ضعیف و کذا العلامة الخوانساری لا تمس الکتاب؛ **انجام:** فلا باس الا التوحید لا یرجع فیها الی ... فی موثقه.

الطهارة و الصلاة؛ خط: تحریری، کا: محمد بن محمد شفیع، تا: ۱۸ شعبان ۱۲۱۰ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی با نشان «منه زید عزه»و«منه دام فضله»؛مهر:«عبده محمد رضا ... الحسینی»؛ جلد: تیماج سبز، ۴۸۴ص، اندازه: ۲۱×۳۳سم [ف: ۵۰ - ۱۸۵]

● **شرح کفایة الاحکام** / فقه / عربی

š.-u kifāyat-il-aḥkām

وابسته به: کفایة الاحکام = کفایة الفقه = کفایة المقتصد = کفایة المعتقد؛ محقق سبزواری، محمد باقر بن محمد مؤمن (۱۰۱۷-۱۰۹۰)

طهارت. متن از محقق سبزواری، شارح در زمان او می‌زیسته و آن را شرح کرده است، با یاد کردن مدارک و اقوال دانشمندان.

مشهد؛ مدیر شانه چی؛ شماره نسخه:۶۶

آغاز: قال المصنف اعلی الله مقامه یجب الوضوء للصلاة الواجبة؛ **انجام:** و قد فرغت منها فی الروضة الرضویة علی مشرفها الاف الثناء و التحیة

خط: شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ قطع: وزیری [نشریه: ۵ - ۵۹۸]

● **شرح کفایة الاسلام** / فقه / فارسی

š.-e kefāyat-ol-eslām

مدرس گیلانی، مرتضی بن شعبان، ق۱۴ قمری

modarres-e gīlānī, morteza ebn-e šaʻbān (- 20c)

وابسته به: کفایة الاسلام = احکام منظوم؛ سید نعمت الله (قرن ۷)

کفایة الاسلام منسوب به شاه نعمة الله و شرح از مدرس.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۶۵۲

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

← شرح کفایة الاصول > خود آموز کفایة الاصول

● **شرح کفایة الاصول** / اصول فقه / عربی

š.-u kifāyat-il uṣūl

حسینی همدانی، محمد بن موسی، - ۱۳۴۹ قمری

hoseynī hamadānī, mohammad ebn-e mūsā (- 1931)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۰۳۶

آغاز: الحمدلل رب العالمین ... قوله دام ظله، المقصد السادس فی بیان الامارات المعتبرة شرعا او عقلا و المراد من الامارات المعتبرة هنا هو مطلق الادلة الظنیة؛ **انجام:** هذا آخر ما تیسر لی من التوفیق

فی تسوید هذه الاوراق ... و لعنة الله علی اعدائهم ...
شامل جلد دوم، و واپسین جلد می‌باشد و از مقصد ششم، آغاز شده و تا پایان کتاب، به پایان رسیده، و در روز شنبه، هفتم شعبان سال ۱۳۲۸ق تألیف شده است؛ خط: شکسته نستعلیق بدخط، کاتب = مؤلف، تا: شنبه ۷ شعبان ۱۳۲۸ق؛ با قلم خوردگی، مصحح؛ مهر: «اهدایی سید کاظم کمالی الحسینی همدانی» (بیضی)؛ اهدایی: سید کاظم کمالی الحسینی همدانی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرم زرشکی، ۱۲۷گ، ۱۷ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۴۰ - ۵۸۵]

● شرح كفاية الاصول = خودآموز كفايه / اصول فقه / فارسی

š.-e kefāyat-ol-osūl = xod āmūz-e kefāya

زنجانی خوئینی، عبدالکریم بن ابراهیم، ۱۲۵۰ - ۱۳۷۱ قمری

zanjānī xū'īnī, 'abd-ol-karīm ebn-e ebrāhīm (1835-1952)

وابسته به: كفاية الاصول؛ آخوند خراسانی، محمد کاظم بن حسین (۱۲۵۵-۱۳۲۹)

تاریخ تألیف: ۱۳۳۵ق

شرح فارسی بر«كفاية الاصول» آخوند خراسانی، است به روش «قوله، قوله» در دو جلد که جلد اول آن را در ۱۳۳۱ و جلد دومش را در ۱۳۳۵ق به پایان رسانده است.

آغاز: بسمله حمدله وصلاة وبعد قوله الاول ان موضوع كل علم وهو ما يبحث فيه عن عوارضه الذاتيه ای بلاواسطة فی العروض چون متعارف است که دراول هر علمی ...

چاپ: این شرح در قم چاپ شده است.

[الذریعة ۳۵/۱۴ و۱۸۶/۶؛ دنا ۱۰۱۴/۶ (۷ نسخه)]

۱. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۲۱

آغاز: و بعد قال اطال الله بقاة المقصد السادس فی بیان الامارات ... حاصل کلام انکه مقصد ششم در بیان اماراتی است که.؛ **انجام:** قوله الرابع انما يجب عقلا رعاية الاحتياط فی خصوص الاطراف ... حاصل کلام در این تنبیه بیان حال ملاقی شبهه محصوره است.

از مقصد سادس (ظن) تا مقصد سابع (برائت واحتیاط)؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۳۰ق، جا: نجف اشرف؛ افتادگی: انجام؛ کاتب مقصد ششم را در ربیع الاول ۱۳۳۰ با دقت تصحیح کرده؛ جلد: تیماج زرد، ۱۷۰گ، ۱۴ سطر [ف: ۱ - ۱۶۳]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۶۶۵

آغاز: پس از خطبه مختصر: و بعد قال اطال الله بقاة المقصد السادس فی بیان الامارات المعتبره شرعا ... الخ حاصل کلام انکه مقصد ششم در بیان اماراتی است که اعتبار و حجت شده است؛ **انجام:** قوله و اما التجزی فی الاجتهاد ففيه مواضع من الكلام الاول

جلد۲، مبحث قطع تا آخر کفایه؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: رجب ۱۳۳۰ق؛ محشی؛ واقف: سید محمد کاظم عصار، بهمن ۱۳۵۴؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: میشن زرشکی، ۳۶۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۲۷۷]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۰۶۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** بحسب انظار واشخهص مختلف می‌شود و الحمدلله رب العالمين اللهم وفقنا ... الطاهرين

خط: نسخ، کا: حصاری، محمد علی، تا: ۱۳۳۳ق؛ کتابخانه مسجد چهل ستون ۱۳۸۴ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج [رایانه]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۵۵-۵/۱۴۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** پس اجمال و مبین بودن چیزی است که به حسب انظار و اشخاص مختلف می‌شود و الحمدلله رب العالمین.

اصول لفظیه از اول تا مطلق و مقید؛ خط: نستعلیق، کا: مختار لنکرانی، تا: پنج‌شنبه ۱۸ رجب ۱۳۴۶ق؛ پس از اتمام رساله فایده‌ای است ناقص در دو برگ راجع به قاعده لاضرر: «بسمله حمدله و افضل صلواته وتسليماته على افضل انبيائه ... و بعد فقد كثر فی المرة لاواخر الخوض فی قاعدة الضرر؛ جلد»: تیماج مشکی، ۲۷۰گ، ۱۸-۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۷۸۰]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۶۶۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** پس اجمال و مبین بدون چیزیست که بحسب انتظار و اشخاص مختلف می‌شود

جلد اول و تا آخر مبحث الفاظ را دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: محمد کاظم عصار، بهمن ۱۳۵۴؛ کاغذ: فرنگی حنایی، جلد: تیماج سبز، ۳۶۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۷/۵سم [ف: ۱۶ - ۲۷۶]

۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۹۲۴۴

جلد دوم آن است از اول مبحث قطع تا اوایل اجتهاد و تقلید؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ در آخر مقصد ششم آمده است: «و قد صححته بالدقة رجاء الرحمة و الاسترحام من الاعلام و الله هو البر الرحيم» در آخر باب اشتغال آمده است: «تمام شد این جزو از شرح کفایه در حالت نهاية غم و ملال اللهم انا نشكو اليك فقد ... الحمدلله که در همان روز هم و غم خداوند کشف کروب نموده و خبر بشارة از علماء اعلام از کاظمیه بنجف رسیده که روسی از ایران بیرون و مخلوع که محمد علی میرزاست در انگلستان محبوس شد و له الحمد حمداً كثيرا و كان عشر وسط من شهر صفر سنه ۱۳۳۰ هـ ق»، نسخه را کاتب به آخر نرسانده؛ جلد: تیماج عنابی، ۲۹۴گ، ۱۴ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲ - ۳۰۲]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۶۵۵

آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین؛ **انجام:** ففيه مواضع من الكلام الاول.

جلد۲؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۵۷]

۸. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۴۸۵

بحث برائت؛ بی‌کا، بی‌تا [ف: - ۱۲]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۰۶۰

آغاز: بسمله، حمدله و لعنة الله علی اعدائهم اجمعین الی یوم الدین و بعد قوله المقصد السادس فی بیان الامارات المعتبرة ... او عقلا و قبل الخوض فی ذلک لا باس بصرف الکلام؛ **انجام:** حکم و تکلیف جاهل را معین نموده اند پس وجهی برای مرجع بودن استصحاب و باقی اصول نیست و الحمدلله ... و اجعل عاقبة امورنا خیرا ... (بعد از ۴ برگ) روایات و احکام آنها حکم مینماید از روی ...

کا: حصاری، محمد علی بن عباسعلی، بی‌تا [رایانه]

● **شرح کفایة الاصول** / اصول فقه / عربی و فارسی

š.-e kefāyat-ol-osūl

تقوی بهبهانی، ضیاء الدین، ۱۳۲۰ - ۱۳۸۸ قمری

taqavī behbahānī, zīyā'-od-dīn (1902 - 1968)

وابسته به: کفایة الاصول؛ آخوند خراسانی، محمد کاظم بن حسین (۱۲۵۵-۱۳۲۹)

تاریخ تألیف جلد اول، دوازدهم شعبان ۱۳۵۱ق (نگارش کتاب یک‌سال طول کشیده است)

شرحی است مختصر و توضیحی در عنوان «قوله» بر کفایة الاصول آخوند خراسانی.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۷۳۲

آغاز: بسمله، قوله قدس سره ای بلاواسطة فی العروض اشار بذلک الی عدم کون المراد من العارض الذاتی فی المقام خصوص العوارض المنتزعه؛ **انجام:** لموارد الخلاف و النقض فی الکلام و المقام و صلی الله علی سیدنا محمد و اله قد تم الجزء الاول

مجلد اول؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ ضمیمه: ضمن سه برگ متفرقاتی به صورت تعلیقه بر مبحث وقت زوال شمس از شرح لمعه دمشقیه. فارسی، فقه، از همو (۵۷ر-۵۹پ)؛ واقف: تقوی بهبهانی، ضیاءالدین، دی ۱۳۶۷؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: میشن خرمایی، ۳۰۱گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۶/۷×۲۰/۷سم [ف: ۱۶ - ۲۷۸]

● **شرح کفایة الاصول** / اصول فقه / فارسی

š.-e kefāyat-ol-osūl

علوی طالقانی، نورالدین، ق۱۴ قمری

'alavī tāleqānī, nūr-od-dīn (- 20c)

وابسته به: کفایة الاصول؛ آخوند خراسانی، محمد کاظم بن حسین (۱۲۵۵-۱۳۲۹)

مؤلف و کاتب به تصریح همو در برگ آخر: سید نورالدین علوی طالقانی زنده در ۱۳۹۶ق. وی در مورد کیفیت تألیف نگاشته است: «پس از خواندن کتبی در علم اصول فقه از قبیل معالم و قوانین و فصول چون به کتاب کفایه رسیدم در صدد برآمدم شرح کفایه را به عنوان خودآموز آن کتاب به فارسی بنویسم ولی چون شروع به جلد اول نمودم حوادث و ناملایمات به قدری هجوم آورد که از ادامه آن بازماندم حتی جلد اول را نتوانستم باتمام برسانم». موجودی کتاب: تا اواخر مفهوم شرط از مقصد سوم. تاریخ تألیف: ۱۳۶۰ق. قابل اعتنا آنکه مطالب کتاب به جز تفاوت اندکی برگرفته از کتاب «خودآموز کفایه» تألیف عبدالکریم خوئینی زنجانی است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۷۲۳

آغاز: پس از خطبه مختصر: الاول ان موضوع کل علم و هو الذی یبحث فیه عن عوارضه الذاتیه ... چون متعارف است که در اول هر علم موضوع و حد و فائده آن علم بیان می‌شود؛ **انجام:** پس تسلیم نموده صاحب تقریرات که وجوب در جمله

جلد۱؛ خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ محشی؛ واقف: علوی طالقانی، نورالدین، تیر ۱۳۵۵؛ کاغذ: مشقی، جلد: مقوا، ۲۰۱گ، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۱۶ - ۲۷۵]

● **شرح کفایة الاصول** / اصول فقه / عربی

š.-u kifāyat-il-uṣūl

وابسته به: کفایة الاصول؛ آخوند خراسانی، محمد کاظم بن حسین (۱۲۵۵-۱۳۲۹)

غیر همانند:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۸۴۸

آغاز: قوله فی بیان الامارات المعتبره شرعا الخ اعلم ان المقصود هنا بیان نبذة من الطرق الشرعیه؛ **انجام:** من باب النهی فی العباده و المعامله نحو صل و لا تصل فی الحمام کما لا یخفی

نام مؤلف به دلیل افتادگی اوراق اول و آخر نسخه شناخته نشد. کتاب شرحی است مختصر و توضیحی با عنوان «قوله» بر کفایة الاصول که به صورت پراکنده و غیر مرتب جمع‌آوری شده است. موجودی به ترتیب موجود: مقصد ششم در حجیت ظن، هفتم در اصول عملیه، دوم در نواهی (پراکنده)، سوم در مفاهیم؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: نیمه قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ نسخه مسوده اصلی است؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۶۵گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۲۷۸]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۷۹-۶/۶۹

آغاز: فابن علی الاکثر فان حکومة لاشک وهکذا حکومة لاضرر ولاحرج وجمیع العنادین الثانویة علی الاولیة حکومة واقعیة لان جمیعها احکام مجعولة ... و حاصل الکلام انه یرد علی ما ذکره فی المقام اشکالات اربعة؛ **انجام:** ثم إنه لاإشکال فی افاده کلمة انما

الحصر کافادة الاستثناء ... فافادتها له إنما هی بقرائن المقام لاالوضع و لاالقرنیة العامة کما انه

الاوامر و النواهی. کتابی است در اصول فقه شیعی دارای فصول و مباحث با نقل اقوال و رد و ایراد تألیف یکی از شاگردان آخوند خراسانی است و ظاهراً این کتاب به ترتیب کتاب «کفایة الاصول» نگاشته شده و شرحی مزجی بر آن است. مؤلف در جایی می‌گوید: «ما ذکره استادنا المحقق الشیرازی المیرزا علی الاطلاق و هو اساس ما ذکره تلمیذه الاجل السید الاصفهانی ره» در یکی از حواشی نسخه که امضای «منه عفی عنه» دارد آمده است: «الاولی المراجعة الی تمام کلامه و کلام المحقق الشریف فی حاشیة هذا الکتاب»؛ خط: نستعلیق، کا: شاگرد آخوند خراسانی، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی با نشان «منه عفی عنه»، با خط خوردگی؛ جلد: گالینگور مشکی، ۱۰۴گ، ۲۱-۲۶ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۵۴]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۸۶۶

آغاز: بسمله، قال الاستاد دام ظله و بعد فقد رتبته علی مقدمة و مقاصد و خاتمه اما المقدمة ففی بیان امور الاول فی بیان موضوع علم الاصول و لما کان بیانه مبتینا علی بیان مطلق موضوع العلم لابتناء معرفة الخاص علی العام و المقید علی المطلق یجب اولا بیان مطلق؛ **انجام:** و کلاهما من الوجدانیات و الوجدانی لیس ببرهانی فافهم و الحمدلله اولا و اخرا ظاهرا و باطنا کتبت من خط مؤلفه

مؤلف از جمله شاگردان ماتن که در حیات استاد کتاب را نگاشته است و به تحقیق شناخته نشد. کتاب شرحی است مفصل مزجی در عنوان «قوله» بر مبحث الفاظ «کفایة الاصول» و تا مطلق و مقید را دارد؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوا، ۱۵۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۹سم [ف: ۱۶ - ۲۷۹]

۴. قم؛ حجت کوهکمری؛ شماره نسخه:۴۵/۲

شرحی است بر کتاب کفایة الاصول آخوند خراسانی که احتمالاً از آقا ضیاء عراقی باشد چنانچه مرحوم سید حسن حجت گمان قوی بر این مطلب دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ با حواشی مختصر [ف: - ۴۵]

● شرح کفایة التعلیم / هیأت / فارسی

š.-e kefāyat-ot ta‘līm

وابسته به: کفایة التعلیم فی صناعة التنجیم؛ مسعودی غزنوی، محمد بن مسعود (-۶)

شرح(یا حاشیه) است بر یکی از فصول کفایة التعلیم درباره طالع ولادت از یکی از ستاره‌شناسان قرن ۱۳ (ظاهراً همان کسی که دفتر را ترتیب داده و جداول دقیق نجومی آن را رسم کرده است). نویسنده این شرح چند نمونه استخراج طالع با تاریخ ۱۲۲۳ق دارد.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۱۲۰/۷

آغاز: قول مصنف (در گ ۲۷۶ر): فصل چون تک دور قمر به سیروسط بیست و هفت روز است و هفت ساعت و چهل و چهار دقیقه ... توضیح کلام مصنف بروجه ملخص آنست که بعد از تمهید مقدمه؛

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: حدود ۱۲۳۲ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج قرمز، ۱۱ص (۶۷۶-۶۸۶)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۱۹ - ۱۰۹]

● شرح الکفایة فی علم الاعراب / نحو / عربی

š.-ul kifāya fī ‘ilm-il-i‘rāb

وابسته به: الکفایة فی علم الاعراب؛ اخطب خوارزم، موفق بن احمد (۴۸۴-۵۶۸)

اهدا به: سلطان سید رضی کیا

شرحی است مزجی بر کفایه که مؤلف آن را برای سید رضا پسر سید شهید علی کیا ساخته است و در آن از مؤلف یاد نشده لسا. کتاب «کفایه فی علم الاعراب» از ضیاءالدین مکی است که آن را مانند شرحی بر انموذج استاد خود زمخشری آورده است. حاجی خلیفه در دو جای از کشف الظنون به معرفی آن پرداخته است.

آغاز: الحمدلله الذی دعی الی الحق با کرامه و هدی الی اکتساب انواع العلوم من کلامه و اثبت ادله التحقیق لذوی العقول من اعلامه و اکرم اعلام طالبی العلوم بانعامه ... اما بعد لما کان من اشرف العلوم و اولاها العلوم الشرعیه و المعارف الدینیه ... و مما صنف فیه من التصانیف ... الکتاب المسمی بالکفایه لان من قرأ ها و علمها تحصل له من علم النحو کفایه فلم یکن شرح لوضوحها ... لرسم خدمه السلطان الاعظم ... منبع الجود و الالطاف سید رضا ادام الله تعالی ملکه ... و هو ابن الامام التمام دافع الجور و الطغیان السید الشهید علی کیا رحمة الله علیه ...

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۸۲/۲

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۶۸ق؛ اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۱۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۹۵۹/۱۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** قوله فاما مناً الی اخر. یعنی من المواضع التی یجب حذف الفعل الناصب للمفعول المطلق حذفاً قیاساً ان یقع المفعول الطلق تقصیلاً لاثر مضمون جمله متقدمه نحو قوله تعالی: فشد واالوثاق فامامناً بعد و اما فداأ فمناً و فداأ تفصیلان لاثر ای لفایدة مضمون الجملة المتقدمه لان الجمله المتقدمه هی قوله فشدوا الوثاق و اثره المن ... فتقدبره اما تمنون مناً و تفدون فدء فحذف الفعل للقرینه و القایم مقامه اما القرینه فهی الجمله المتقدمه التی هی فوایدها و اما القایم مقام الفعل فهو المصدر مع

انه مکرر فيه لفظ قوله تعالى صنيع الله الى اخره من الذى حذف ناصبه.

بی‌کا، تا: با تاریخ ۹۷۸ق؛ افتادگی: انجام؛ محشی به نقل از: کشاف، مولا عبدالغفور، چلبی، شرح الشافیه، حاشیه مطول، مولا فتح الله مفتاح، مختصر، تفسیر قاضی، یوسف، نجم الدین، شرح مفصل، جامی و حاشیه‌های بسیاری بدون نام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۳ص (۲۲۸-۳۰۰)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۰ - ۴۰۱]

↩ شرح کفاية المبتدی ← العناية فی شرح الكفاية

↩ شرح کفاية المتعلم ← عين الترتيل فی بيان حروف التنزيل

↩ شرح کفاية المتعلم ← کفاية المتعلم فی تصحيح حروف المتكلم

↩ شرح کفاية المقتصد ← شرح کفاية الاحکام

● شرح الكلام / -

š.-ul-kalām

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۴۶۵/۵

کا: محمد قاسم، تا: ۱۲۴۳ق؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۱۴۸گ، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۹سم [رایانه]

● شرح كلام افلاطون / اخلاق / عربی

š.-u kalām-i aflāṭūn

شرحی است بر کلام افلاطون حکیم یونانی: «ان الفلسفة معناها التشبه بالله بقدر الامکان». شارح با شرح این قطعه از کلام افلاطون در واقع وارد بحث اخلاق و توصیه‌های اخلاقی به فلاسفه شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۰۶۷/۵

آغاز: قال افلاطون ان الفلسفة معناها التشبه بالله بقدر الامکان عنی بقوله التشبه بالله باقتناء نوعی الحکمة الذين هما العلم الحق و العمل الفاضل؛ **انجام:** ولا يقصر و لا يهدر و يناطق من ينبغى ان يناطق و الله يقوى الحق و هو يهدى الى سواء السبيل و السلام.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ با قلم خوردگی؛ کاغذ: فرنگی، ۴گ (۱۰۶-۱۰۹)، ۱۵ سطر، اندازه: ۸×۱۴سم [ف: ۳۸ - ۱۶۶]

● شرح كلام بشمخ / دعا / فارسی

š.-e kalām-e bašmax

شرحی است بر کلام بشمخ، که شامل ادعیه و حرزهای منقول از تورات است. نام کتاب با خط اصل نسخه بر فراز برگ آغاز نوشته شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۵۳۰/۳

آغاز: الحمدلله رب العالمين اما بعد بدانکه این کلام بشمخ بزرگواریست و رأس العزایم است؛ **انجام:** و طرائیل و دردائیل و دردخان، برحمتك يا أرحم الراحمين.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، ۶گ (۱۱۲-۱۱۷)، ۱۴ سطر، اندازه: ۷×۱۱سم [ف: ۲۹ - ۱۸۸]

● شرح كلام بليناس (منتخب) / کیمیا / فارسی

š.-e kalām-e balīnās (mn.)

نصرانی، عون بن منذر

nasrānī, ‘awn ebn-e monzar

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۰۰۰/۳

آغاز: بسمله، فاما مبادی الاصول فان مبادی الطبایع لطیف علی حار؛ **انجام:** و ایقنوا بالغنی و السلام علی من اتبع الهدی.

بی‌کا، بی‌تا؛ رسائل و مطالب متفرقه در موضع کیمیا و صنعت ضمیمه می‌باشد [رایانه]

● شرح كلام جاربردی / تفسیر / عربی

š.-u kalām-i jārburdī

کرمانی، شمس الدین

kermānī, šams-od-dīn

وابسته به: اعتراض جاربردی بر عضدی؛ جاربردی، احمد بن حسن (-۷۴۶ق)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۳۱/۴۵-طباطبائی

آغاز: قوله تمنی مبتداء و اشعر خبره و لما لمجرد الظرفيه او للشرط ... و فاعل وقع الاستعلام و معلقا اما ان يراد منه معناه اللغوى؛ **انجام:** و الجواب ان السؤال يتم عند قوله فليت شعرى بين فاتو بسوره كائنة من مثل ما انزلنا و فاتوا من مثل مانزلنا بسوره فمن علم له جوابا شافيا فعليه ان يبين ثم يعترض على كلامه و الله اعلم و احكم على حقايق الامور

خط: نسخ، کا: شیخ محمد علی بن محمود تبریز، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۱۲۹پ-۱۳۰ر)، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف: ۲۳ - ۸۳۲]

● شرح كلام شاه نعمت الله / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e kalām-e šāh ne‘mat-ol-lāh

کیوان قزوینی، عباسعلی، ۱۲۴۰ - ۱۳۱۷ شمسی

keyvān-e qazvīnī, ‘abbās-‘alī (1861 - 1938)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۵۶/۳-ف

نسخه اصل: بادلیان E65 (ش ۲۶۵۶)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا:

سه‌شنبه ۷ محرم ۱۲۸۶ق؛ ۱۶ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۵۷۳]

● **شرح کلام شهید ثانی** / فقه / فارسی، عربی

š.-e kalām-e šahīd-e sānī

مؤلف در این رساله درباره عبارت شهید ثانی در شرح لمعه «ولا عبرة بالجدول و هو حساب مخصوص مأخوذ من تسییر القمر و مرجعه الی عد شهر تاماً و شهر ناقصاً ...» توضیح داده است. در آخر رساله این فوائد آمده است: ۱. قاعده در بیان یکی از راه‌هایی که نصف به آن شناخته می‌شود؛ ۲. حل چند معما و مشکل فقهی و روایی؛ ۳. بحثی در عشق اما رد و بحثی درباره انشاد و انشاء شعر؛ ۴. «تشطیر در حیض» در آخر همین فائده نام «عمید الدین رحمه الله» آمده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۳۴۵/۸

آغاز: قال الشهید الثانی ره فی شرحه علی اللمعة فی کتاب الصوم منه بعد قول المصنف و لا عبرة بالجدول ما هذا لفظه وهو حساب مخصوص ماخوذ فی تسییر القمر و مرجعه الی عد شهر تاما؛ **انجام:** فیکون المسألة کمن ترک خالا لام و خالتین لاب و عمتین لام و عمة و عمین لاب عمید الدین رحمه الله.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ از موقوفات حاج محمد رمضانی است، محشی از رجال کشی و رساله «الاسئلة و الاجوبة» علامه حلی؛ جلد: تیماج مشکی، ۸گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۹۹۲]

● **شرح کلام الشیخ الاوحد** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u kalām-iš-šayx-il-awḥad

کلباسی، محمد بن محمد ابراهیم، ق۱۴ قمری

kalbāsī, mohammad ebn-e mohammad ebrāhīm (- 20c)

شرح و تفسیر متن کوتاهی از شیخ احمد احسایی است که بر اساس مشرب مکتب شیخیه نگاشته شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۴۷۳/۲

آغاز: الحمدلله الذی ارتعدت فرائض الاصنام من قعقعة فوارس ادلة توحیدة و تزلزلت میادین الشرک و الضلال؛ **انجام:** دال علیه فی کل اقواله و اعماله و افعاله و اخلاقه بل فی کنهه و فی ذاته و صفاته وفقنا الله المتابعة هؤلاء و مشایعتهم و رزقنا لقائهم فی الدنیا و الآخرة.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رجب ۱۳۰۲ق؛ جلد: تیماج، ۶۹گ (۸۵پ-۱۵۳پ)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳۳/۱ - ۴۴]

● **شرح کلام شیخ الرئیس** / فلسفه / عربی

š.-u kalām-iš-šayx-ir-ra'īs

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۷۶۲

آغاز: الحمدلله الذی عجز الساکنون؛ **انجام:** و تابعیهم الی یوم القیمه و الجزاء ۱۰۶۹ ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۶۹ق [الفبائی: - ۳۵۷]

● **شرح کلام صاحب المدارک** / فقه / عربی

š.-u kalām-i ṣāḥib-il-madārik

خواجوئی، محمد اسماعیل بن حسین، - ۱۱۷۳ قمری

xājū'ī, mohammad esmā'īl ebn-e hoseyn (- 1760)

وابسته به: مدارک الاحکام فی شرح شرایع الاسلام = شرح شرایع؛ موسوی عاملی، محمد بن علی (۹۴۶-۱۰۰۹)

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۰۶/۲۸

خط: نسخ، کا: محمد کاظم پسر میرزا محمد، تا: ۱۲۴۷ق، جا: اصفهان مدرسه جدة؛ ۳گ (۲۸۰ر - ۲۸۲پ) [ف: ۵ - ۳۰۶]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۰۶/۱۰

آغاز: شرح کلام صاحب المدارک «و یکون عنده مصباح ان مات لیلا» و ماخذه عند الشیخین و فی التهذیب

خط: نسخ، کا: محمد کاظم پسر میرزا محمد، تا: ۱۲۴۷ق، جا: اصفهان مدرسه جدة؛ ۲گ (۱۱۴ر - ۱۱۵ر) [ف: ۵ - ۳۰۵]

● **شرح کلام من ارسطو فی واجب الوجود** / فلسفه / عربی

š.-u kalām-in min arasṭū fī wājib-il-wujūd

شرحی است بر عبارتی از ارسطاطالیس یونانی در واجب الوجود. این رساله در فهرست مجلس (۹: ۵۶۰) به نام «بسیط الحقیقة کل الاشیاء» آمده و در کتاب‌شناسی جامع ملاصدرا آن را بخشی از اسفار معرفی کرده است.

آغاز: قال الحکیم ارسطاطالیس فی مقام بیان ان واجب الوجود تعالی فردانی الذات تام الحقیقة لایخرج عن حقیقته شیء من الاشیاء بسیط الحقیقة بوحدته کل الاشیاء الوجودیة و لیس بشی منها و قبل بیان خلاصة ما سمعته من معنی هذه العبارة ینبغی ان نشرح مفردات الفاظ تلک المقالة فنقول

انجام: و لیس لهذه الصفات و الاوصاف العنوانیة فرد لایکون هو و لا فایضاً منه و هو توحید الحق و الجمع بین الکثرة و الوحدة. تم.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۷۹۳/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، ۴گ (۱۵۹-۱۶۲)، ۱۷ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۳۴ - ۸۳۲]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق زیبا، کا: محمد علی پسر حاج زین العابدین، تا: ۱۲۸۱ق؛ کاغذ: شکری، ۷ص (۳۲۶-۳۳۲) [ف: ۹ - ۵۶۰]

● **شرح کلام مولوی** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e kalām-e movlavī

تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه:۴/۹

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [نشریه: ۶ - ۶۷۱]

← شرح الکلام النفسی ← الکلام النفسی
← شرح کلمات ابن هود ← شرح رساله تجلی ذاتی

● **شرح کلمات بابا طاهر العریان** / عرفان و تصوف / عربی
š.-u kalamāt-i bābā ṭāhir-il-'uryān

عین القضاة، عبدالله بن محمد، ۴۹۲ - ۵۲۵ قمری
'ayn-ol-qozāt, 'abd-ol-lāh ebn-e mohammad (1100 - 1132)

وابسته به: کلمات بابا طاهر؛ بابا طاهر (-۴۱۰)

شرح صوفیانه مختصری است با عناوین «قوله، قوله» که به صورت موضوعی مرتب شده و به شرح مقصود شاعر آن پرداخته و به آراء دیگران نپرداخته است. در دیباچه آمده است: «ثم لما اتفق اجتیازی بمحروسته همدان و احتظیت بملاقاة اهلها من الاخوان و الخلان ... فاقترحوا علی ان اکشف لهم عن وجوه حقایقها ... و ضمنت لهم ان اکتب لها شرحا اذا ابت الی منقلبی ... فها انا و اف بما وعدت بتوفیق الله». می‌گوید چون پی بردن به کلمات عارفان و معانی گفتار آنان از مهمترین مباحث و مسائل است و اطلاع بر اصطلاحات آنها در دسترس همه کس نیست لذا بر آن شدم که به شرح کلمات بابا طاهر عریان که از صوفیان بزرگ است بپردازم و اقوال او را شرح کنم و روشن نمایم مقصد بابا طاهر در این اقوال چیست. آن را به عین القضاة ابوالمعالی (ابوالفضائل) عبدالله بن محمد بن علی بن حسن بن علی میانجی همدانی نسبت داده‌اند که تربیت یافته شیخ احمد غزالی است و به تهمت دعوی خدایی به سعی وزیر قوام الدین ابوالقاسم بن حسن در گزینی در سال ۵۲۵ یا ۵۳۳ در مدرسه‌اش پوست کنده و به دار آویخته و در بوریای نفت آلوده پیچیده و سوخته شد. عناوین کلمات شرح شده در کتاب حاضر عبارتند از: علم و معرفت، عقل، دنیا و آخرت، حقیقت، وجد، ذکر، غفلت، مشاهده، مرید و مراد، ابتلاء، فقر، زهد، توکل، صبر، اعتکاف، سکر و صحو، محبت، غیرت، وقت، فنی و تصوف. مولی سلطان محمد گونابادی (- ۱۳۲۷ق) شرحی بر آن به نام «توضیح» به فارسی ساخته که بیشتر آن از همین شرح عربی گرفته شده است. سید علی بن شهاب الدین همدانی (- ۷۸۶ق) هم شرحی بر آن نوشته است.

آغاز: بسمله الحمدلله الواحد الاحد الصمد الذی لم یلد ولم یولد ولم یکن له کفواً احد ... فمما لاریب فیه لظهوره اصطفاء الحق

انجام: لم یخفی خطاء الملک عن صوابه وهذا آخر ما اوردت فی شرح الکلمات علی ما سنح لی من فتوح الغیب ... وفیما انتمیت الی محیی هذه الطاعة

[دنا ۶/۱۰۱۵-۱۰۱۶ (۲۶ نسخه)]

۱. **قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۲۲۴**

آغاز: من الاخوان و الخلان و ظهر بیننا سر تعارف الارواح بتألف الاشباح وجدت فیهم ستکثر من الدین وبقعة من طلب الیقین؛

انجام: و التدبیر آن یشهد العبد ان الله فیه سابقة تقدیر لایتغیر بتدبیر بل التدبیر أیضاً من التقدیر.

خط: نستعلیق، کا: اسماعیل حسنی، تا: ۱۴ ربیع الثانی ۱۰۲۵ق، جهت فرزندش محمد صادق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، یادداشتی در مطالعه کتاب توسط مرتضی بن احمد رشیدی کرمانشاهی به سال ۱۳۵۱؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۵گ، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۱۷]

۲. **تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۵۶**

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۷۲گ، ۲۰ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: - ۵۸۷]

۳. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۵۷۴**

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۸۴گ، ۲۴ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۱۶۴]

۴. **قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۳۴۲/۲**

آغاز: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۱ق؛ ۵۶گ، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۳ - ۸۳]

۵. **تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۳۲/۱**

آغاز و انجام: برابر

کا: محمد ابراهیم بن محمد اسمعیل اصفهانی، تا: ۱۲۴۹ق؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۸ص (۱-۱۰۸)، ۲۲ سطر (۶/۲×۱۵/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۲۱سم [ف: ۸ - ۳۳۶]

۶. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۳۴۷/۲-۳۷/۱۳۷**

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن حاجی عبدالقادر تبریزی، تا: جمادی الثانی ۱۲۵۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۶۵۴]

۷. **زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:بدون شماره**

آغاز: برابر

بی‌کا، تا: ۱۲۵۸ق [دلیل المخطوطات: ۱ - ۱۱۵]

۸. **تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۳۰**

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: حاج میرزا محمد، تا: ۱۲۶۴ق، جا: کاشان؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج تریاکی، مذهب، ۷۱گ، ۲۰ سطر (۷×۱۵/۵)، اندازه: ۱۳/۶×۲۱/۵سم [ف: ۸ - ۳۳۱]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۴۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن محمد صالح خوانساری، تا: ۱۲۶۵ق؛ واقف: فهرستی؛ ۵۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۴ - ۱۹۱]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۷۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبدالحمید متخلص به صفا، تا: ۱۲۷۰ق؛ ضمیمه این نسخه دو رساله بسیار مختصر دیگری است یکی فارسی و دیگری عربی و موضوع هر دو رساله بحث در سریان وجود در موجودات و حقیقة معیت قیومیه (به اصطلاح عرفا) و لطائف مبدأ و معاد است، و مؤلف آنها تصریح نشده. در آخر نیز منتخباتی به نام میخانه از اشعار امیر سراج الدین سیستانی؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۷۵ص، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۱۷سم [ف: ۴ - ۱۹۴]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۶۸۱/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق مخلوط به شکسته، کا: محمد بن حاج رجبعلی یزدی اردکانی، تا: ۱۲۷۱ق، جا: اصفهان؛ به طرز چلیپایی؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۱۴۷ص (۱۳۴-۲۸۰)، ۱۵ و ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۲سم [ف: ۱۷ - ۴۵۲ و ۱۱-۳۳۹]

۱۲. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۲۳۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: اسدالله بن محمود گلپایگانی (بخشی از رساله)، تا: ۱۲۲۵ق (در وسط) و ۱۲۷۴ق (آخر رساله)، حسب الامر ملاعبدالعلی؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف مخ - ۱ - ۳۰۰]

۱۳. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۲۶۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۸۹ق؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۸]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۳۰۶/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: مهدی بن داوود تنکابنی، تا: ۱۲۹۴ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۵۳ص (۶۵-۱۱۷) [ف: ۳۳/۲ - ۷۴]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۷۲۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** سابقه قدیر لا یتغیر بتدبیر یل التربیر ایضا من التقدیر.

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۲۹۷ق؛ ضمیمه نسخه ش ۲۸۷۲۴ [رایانه]

۱۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۳۸۹/۲

آغاز: من الاخوان والخلان وظهر بیننا سرتعارف الارواح بتألف الاشباح وجدت فیهم ستکثر من الدین و بقعة من طلب الیقین؛

انجام: و التدبیر آن یشهد العبد ان لله فیه سابقة تقدیر لایتغیر بتدبیر بل التدبیر أیضاً من التقدیر.

خط: نستعلیق، کا: سید اسدالله بن زین العابدین موسوی شزندی خرقانی، تا: ۸ صفر ۱۲۹۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ در چهار برگ آخر رساله حاضر صلوات کبیر محیی الدین عربی به خط کاتب به روز جمعه ۸ صفر ۱۲۹۹؛ جلد: تیماج قرمز، ۷۰گ (۳۲-۱۰۱)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۱۷]

۱۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۷۷۸/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان لله فیه سابقة تقدیر لایتغیر بتدبیر بل التبدیر ایضاً من التقدیر.

خط: نستعلیق، کا: محمد باقر قزوینی، تا: جمادی الاول ۱۳۰۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۹گ (۲پ-۹۰پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۳۴۲]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۸۲۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۲ص، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷×۳۷سم [ف: ۱۰ - ۱۸۶۲]

۱۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۲۰۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ متن نسخ؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۴۹گ، ۸ سطر (۱۲×۱۸)، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۹ - ۸۸۸]

۲۰. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه:۱۴۶/۹

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین گرگانی، تا: ۱۳۰۰-۱۳۰۱؛ ۱۶۹ص (۳۲۰-۴۸۸)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: - ۱۰۷]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۳۰۶/۹

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶ - ۳۵۷]

۲۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۱۶۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته تحریری، کا: ولی الله بن ملا نورالله، تا: صفر ۱۳۰۴ق؛ تملک: محمد طاهر در ۱۳۰۴؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: میشن مشکی، ۵۳گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۱۹]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۳۴

همان نسخه بالا [مؤید: ۲ - ۳۵]

۲۲. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۴۷۱۰

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد حسین آقا بزرگ، تا: ربیع الاول ۱۳۱۰ق؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۸]

۲۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۴۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان الله فیه سابقة تقدیر لا یتغیر بتدبیر بل التدبیر ایضا من التقدیر.

خط: نستعلیق، کا: ابوالحسن محمد فیضی، تا: ۱۳۱۳ق، جا: همدان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، مذهب، ۸۳گ، ۱۵ سطر (۱۰×۱۸)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۳ - ۳۵۶]

۲۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۷۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ مخلوط به ثلث، کا: حسین بن ابیطالب زنجانی، تا: ۱۳۲۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: گالینگور مشکی، ۸۱ص، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۴ - ۱۹۲]

۲۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۳۱۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان الله فیه سابقة تقدیر لایتغیر بتدبیر بل التدبیر ایضا من التقدیر.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۰گ، ۱۴ سطر (۹×۱۳)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۲ - ۲۰]

۲۶. گلپایگان؛ امام جمعه، محمد حسن؛ شماره نسخه:۲۹/۱۰

انجام: یستعقب التقدیر مقدمة التدبیر یهدی الیه قال من ترک التدبیر رضی بالتقدیر.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۶گ (۲۱۳پ-۲۶۸ر)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: - ۱۴۱]

۲۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۶۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، ۱۰۸گ، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۳ - ۴۶۸]

۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۹۷۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** حکم العقل و زوال.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

● شرح کلمات بابا طاهر / عرفان و تصوف / عربی

š.-u kalamāt-i bābā ṭāhir

حسینی، قوام الدین بن حیدر، ق۱۳ قمری

hoseynī, qavām-od-dīn ebn-e heydar (- 19c)

وابسته به: کلمات بابا طاهر؛ بابا طاهر (-۴۱۰)

شرح عرفانی مفصلی است بر کلمات باباطاهر عریان که بنا به درخواست بعضی از اجلاء نوشته شده است. در این شرح گاهی به آیات و احادیث نیز اشاره می‌شود و به یکی از شروح فارسی این کلمات نظر دارد که پاره‌ای از مطالب آن را رد می‌کند.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۵۵۲-۱۸/۷۲

آغاز: الحمدلله العالم الخالق للعلم و المحبة و الجاعل للتکلمة و الحکمة و الصلاة و السلام علی مدینة العلم و السکینة؛ **انجام:** و قال مهلاک اهل الاشارة من وجهین فی الاشارة الی المفهوم قبل الاشارة و فی الاشارة الی المجهول بعد الاشارة

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۵۵]

● شرح کلمات بابا طاهر / ادبیات / فارسی

š.-e kalamāt-e bābā tāher

سلطانعلیشاه، سلطانمحمد بن حیدر، ۱۲۵۱-۱۳۲۷ قمری

soltān-‘alī-šāh, soltān-mohammad ebn-e heydar (1836 - 1909)

وابسته به: کلمات بابا طاهر؛ بابا طاهر (-۴۱۰)

تاریخ تألیف: نیمه شوال ۱۳۲۶ق

گزارش سخنان بابا طاهر است که در آن از گزارش عین القضاة همدانی که به عربی است بسیار بهره برده است.

چاپ: طهران، سنگی، ۱۳۰۷، خشتی،۲۰۸+۱۰صص

[فهرستواره منزوی ۵۸۱/۷]

۱. شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه:۲۲۲

بی‌کا، تا: ۱۳۲۶ق [نشریه: ۵ - ۲۱۴]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۱۹۶/۱

آغاز: بسمله و به نستعین، الحمدلله الذی شرح صدور اولیائه بضیاء الحکمة و نور قلوب خلفائه بنور المعرفة و الصلوة علی محمد سید الانبیاء و الرسل و علی آله و اصحابه و خصوصاً علی علی امیرالمؤمنین و سید الوصیین و بعد معروض می‌دارد و این بی بضاعت سلطان محمد بن حیدر محمد الجنابذی که بخواهش بعضی برادران روحانی بزبان فارسی توضیح کلمات منسوبه بحضرت شیخ اجل بابا طاهر عریان نمود؛ **انجام:** کسیکه مشاهده کند که مقدور او با مطلق مقدورات از حقیقت خواهد ماند بحرکت و بی اختیار در تدبیر تمت بالخیر. در انجامه آورده شده که: کتاب را صورت خط شارح علیه السلام است که به فارسی بیان شد و برای بعضی از دوستان در نیمه شوال ۱۳۲۶ق تألیف نموده و به وسیله میرزا علی محمد درویش شیرازی معروف به ادیب (خلف حاجی محمد ابراهیم تاجر دهدشتی) در یک‌شنبه ۴ شعبان ۱۳۳۲ق نسخه دوم آن را استنساخ نموده است.

خط: نستعلیق، کا: میرزا علی محمد شیرازی پسر حاجی محمد ابراهیم تاجر دهدشتی معروف به ادیب، تا: شعبان ۱۳۳۲ق؛ ص ۸۲ر یادداشت محمد حسن غفاری: در تاریخ ذیحجه ۱۳۳۱ق ایشان از آقای میرزا علی محمد ادیب تقاضا نمود که شرح کلمات بابا طاهر را که حجة الاسلام گنابدی تألیف کرده‌اند بنویسند در این زمان همراه با شیخ عبدالله رحمتعلیشاه (مؤلف رسالات) با اهل بیت به زیارت مشهد و نیز دیدار حاج ملا علی نورعلیشاه مشرف شده و پس از مراجعت در ۸ ذیحجه ۱۳۳۲ کتابت نسخه اتمام یافته اما به واسطه کسالت و گرفتاری نسخه تجلید نگردید تا اینکه بوسیله آقا میرزا فرج الله خان عراقی به تعمیر و جلد فرستاده و در تاریخ ۱۳۳۵ق از صحافی آمد که دو فقره لایحه ایمانیه و اسلامیه رحمت علیشاه را که یکی در ۲۶ و دیگری در ۱۷ ربیع الاول که شب شهادت و تولد مرحوم مغفور آقا و حضرت آقا بوده مرقوم نمودند و با هم جلد شد؛ مهر: محمد حسن غفاری در ۱۳۳۲ق «محمد حسن غفاری» (بیضی)؛ کاغذ:

خط دار فرنگی، جلد: مقوا رویه مخمل سرمه‌ای، ۸۰گ (۲ر-۸۱پ)، ۲۰سطر (۸/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۱۹ - ۲۴۰]

● **شرح کلمات بابا طاهر** / عرفان و تصوف / عربی
š.-u kalamāt-i bābā ṭāhir
وابسته به: کلمات بابا طاهر؛ بابا طاهر (-۴۱۰)

ناشناخته:
۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۰۳۶
متن از بابا طاهر است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن تریاکی، ۸۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۶×۲۱/۳سم [ف: ۱ - ۳۲۰]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۸۶/۲-ف
نسخه اصل: نسخه آقای شیخ آقا بزرگ تهرانی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۳۶۵ق [فیلمها ف: ۱ - ۷۵۰]

● **شرح کلمات بابا طاهر** / ادبیات / فارسی
š.-u kalamāt-i qiṣār-i bābā ṭāhir

ناشناخته:
۱. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۵
خط: نستعلیق، کا: پیرداد، تا: ۱۰۵۸ق، برای آقا میر میرانا؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱ - ۹۰۵]
اصفهان؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۵
همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۳۰۰]
تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۵۷۰-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۳ - ۷۳]
۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۲۳۹
کا: میرزا غلامحسین خان شریف، بی‌تا؛ خریداری از رضا غیبی [رایانه]
۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۸۴۵/۳-عکس
نسخه اصل: پاریس Ancein fond 708 (فهرست دسلان ص ۳۴۲ ش ۱۹۰۳). چاپ انجمن آثار ملی؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۳ - ۲۶۳]

● **شرح کلمات بعض المجاذیب** / عرفان و تصوف / عربی
š.-u kalamāt-i ba'ḍ-il-majāḏīb
اهداء به: سلطان عبدالحمید عثمانی
شرح جملاتی است حکمت‌آمیز که بر زبان یکی از دیوانگان عرفا و صوفیان رانده شده و شخصی به نام سید محمد آغا درخواست شرحش را از مؤلف نموده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۸۲/۱
آغاز: الحمدلله الحکیم الوهاب ... أما بعد فان حضرة ولدنا المعنوی ... قد سألنی عن معانی بعض کلمات ورد له علی لسان بعض المجاذیب؛ **انجام:** و أن یحفظ علی العالمین نسله الطاهر ... و صلی الله علی أکرم خلقه محمد و علی آله و صحبه أجمعین آمین.
خط: نسخ، کا: ابراهیم بن عبدالله معروف به امام آغا، تا: اواسط ربیع الثانی ۱۱۹۵ق، جا: جزیره موره در قلعه متون؛ مجدول؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۴گ (۲پ-۱۵ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۱۹۶]

● **شرح کلمات بهاء** / بهائیت / عربی و فارسی
š.-e kalamāt-i bahā'

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۰۸/۱۶
آغاز: یومی از ایام نشسته بودم و در امر الهی متحیر و در آنچه در ارض کاف ورا ظاهر شده متفکر، آیا چه شده؛ **انجام:** این است رحمت کبری و نعمت عظمی اگر به آن موفق شوند ... و الحمدلله الفرد الواحد المقتدر ۱۵ شوال سنه ۱۳۰۲
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قرمز، ۱۷گ (۶۰پ-۷۶ر)، ۱۱ و ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱/۳×۱۸سم [ف: ۹ - ۱۶۷]

● **شرح «الکلمات التامات و الباقیات الصالحات و الحسنات التی یذهبن السیئات»** / متفرقه / عربی
š.-u «al-kalimāt-ut tāmmāt wa-l bāqīyāt-uṣ ṣāliḥāt wa-l ḥasanāt-ul-latī yuḏhibn-as sayyi'āt»
نظام الدین گیلانی، احمد بن علی، ق۱۱ قمری
nezām-od dīn-e gīlānī, ahmad-e bn-e 'alī (- 17c)
تاریخ تألیف: ۱۰۲۸ق؛ محل تألیف: اصفهان

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۲۲۳/۹
خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: آغاز قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوایی، ۴گ (۸۹-۹۲)، ۱۸ سطر (۶/۵×۱۴)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۱ - ۲۱۸۴]

● **شرح کلمات التوحید = شرح معما در توحید** / کلام و اعتقادات / عربی، فارسی
š.-e kalamāt-ot-tovhīd = š.-e mo'ammā dar tovhīd
رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲ - ۱۲۵۹ قمری
raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798 - 1843)
گزارش سخنان معماگونه منسوب به فخر رازی است: سد توحید از پی توحید است، با تو توحید از پی توحید است، و قطع توحید از دو قدرت با وجود ... . در پاسخ پرسنده‌ای که از وی نام نبرده است. این گفتار در فهرست کتب مشایخ (۳۱۲) به نام «رساله» و در «فهرست تصانیف سید ...» محیط کرمانی به عنوان «الرسالة السادسة و الثلاثون فی شرح کلمات الدالة علی التوحید

و ادلته للمحقق فخر رازی» آمده است.
شرح و حواشی:
۱- شرح کلمات التوحید (ترجمه) = ترجمه توحید محصص؛ لاهیجی، محمد سعید بن اسماعیل (-۱۳)

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۱۰۰/۴۱-عکسی
آغاز: حمدله. صلاة. اما بعد، فان العبد الفانی ... الرشتی. یقدم الیکم العذر من بسط المقال و شرح حقیقة الحال و ایراد غرایب المالب ... قال السائل عزالله و ابقاه و بلغه ما یتمناه ... جناب فخرالدین رازی در این کلمات اشارة خفی به سه دلیل از دلایل وحدت و یک دلیل از شرکت فرموده: سد توحید از پی توحیداست؛ **انجام:** و حظنا بادراک القائکم یتیسر کل یسیر و یسهل کل عسیر. و ان الله سبحانه عل ذلک لقدیر، نسئل اله سبحانه تعجیل الملاقات برفع الموانع و دفع العوایق. انه بالاجابة جدیر و هو علی کل شیء قدیر و السلام علیکم و رحمة الله و برکاته. تم.
خط: نسخ پخته، کا: محمد علی اصفهانی، تا: ۱۲۷۳ق؛ ۷ص (۴۸۵-۴۹۱) [عکسی ف: ۱ - ۲۳۶]

● شرح کلمات التوحید (ترجمه) = ترجمه توحید / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-e kalamāt-ot-tovhīd (t.) = t.-ye tovhīd

محصص لاهیجی، محمدسعید بن اسماعیل،ق۱۳ قمری
mohasses-e lāhījī, mohammad sa'īd ebn-e esmā'īl (-19c)

وابسته به: شرح کلمات التوحید = شرح معما در توحید؛ رشتی، کاظم بن قاسم (۱۲۱۲-۱۲۵۹)
ترجمه توحید سید محمد کاظم رشتی از میرزا بهاء الدین محمد سعید لاهیجی در چهار فصل. در فهرست مشایخ (۲:۳۰۶ و ۴۱۳) از مترجم یاد شده است.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۲۵۰/۱
آغاز: هر که نه گویا به تو خاموش به ؛ **انجام:** فارغ شد از تحریر این رساله مؤلف آن».(سپس نام او و تاریخ است).
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: چهارشنبه ۵ جمادی الاول ۱۲۹۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن شیمی، ۳۸گ (۲پ-۳۹پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۴۴۷]

← شرح کلمات الشیخ احمد الاحسائی فی المعاد ≻ المعاد الجسمانی

● شرح کلمات شیخ ابوالحسن بستی / عرفان و تصوف / عربی

š.-u kalamāt-i šayx ab-ul-ḥasan bastī

اسفراینی، عبدالحی
esfarāyenī, 'abdolhay

در ابتدای رساله این سخن شیخ ابوالحسن بستی آمده: «ما در ورای قدم و ازل و عدم و حدث بوده‌ایم و سپس از آن سر منزل حرکت کرده‌ایم تا به عالم انسانیت رسیده‌ایم در این سفر از چه منازلی گذشته‌ایم تا در مستقر انسانیت جای گرفته‌ایم». پس از نقل این قول بستی، مؤلف یکایک کلمات او را با اصطلاحات اهل حق تفسیر می‌کند و در ضمن عبارات مختصر خود مقصود گوینده را نشان می‌دهد.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۲۷/۲۱
آغاز: قال الشیخ ابوالحسن البستی قدس سره کنا ورای القدم و الازل و الحدث؛ **انجام:** و عن تنزه علم الاشارة الیه و عن تنزیه رویة العلم بالاشارة الیه و الله علم بالصواب.
خط: شکسته نستعلیق، کا: محتملاً محمد بن شیخ علی، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج مشکی، ۴ص (۳۴۴-۳۴۷)، ۱۷ سطر (۵/۵×۹/۵)، اندازه: ۹×۱۰/۵سم [ف: ۲ - ۲۴۵]

● شرح کلمات علی (ع) / شرح حدیث / فارسی

š.-e kalamāt-e 'alī

تفسیر بعضی از کلمات جضرت علی (ع) به فارسی.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۵۹۸/۱۴
خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: ۱۰۹۲ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۵گ (۷۱-۷۵)، ۱۷ سطر (۱۱×۱۸/۵)، اندازه: ۱۹/۵×۲۴سم [ف: ۱۶ - ۶۴۸]

● شرح الکلمات القدسیة بالألفاظ الفارسیة / عرفان و تصوف / عربی و فارسی

š.-ul-kalimāt-il-qudsīyya bi-l-alfāẓ-il-fārsīyya

کوسج، درویش احمد، - ۱۱۹۵ قمری
kawsaj, darvīš ahmad (- 1781)

شرح برخی کلمات عرفانی و صوفیانه فارسی است که در طریقه نقشبندیه از کلمات قدسیه شمرده شده است. این کلمات برخی عبارتند از: هوش در دم، نظر بر قدم، سفر در وطن، خلوت در انجمن، یاد کرد، بازگشت، نگاه داشت، یادداشت، وقوف زمانی، وقوف عددی و ... . در این اثر مؤلف از خواجه بهاء الدین نقشبند، شیخ ابوبکر کتابی، شیخ ابوحفص و دیگران نقل مطلب شده است. این رساله در واقع خاتمه رساله «سلسلة الخواجکان» است که به جهت اهمیت و استقلالی که مؤلف برای خاتمه قائل شده است، همچون خود مؤلف، ما نیز این خاتمه را یک بار دیگر به نحو مستقل معرفی نمودیم.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۰/۷ کر

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی رسوله محمد و آله و صحبه و الخاتمه فی شرح الکلمات القدسیة بالألفاظ الفارسیة و هی إحدی عشر کلمة یدل کل واحد منها علی أصل من أصول الطریقة النقشبندیة؛ الکلمة الأولی هوش در دم، هوش بمعنی العقل و در ظرف بمعنی فی و دم بمعنی النفس فالمعنی المراد بها عندهم عقل السالك ینبغی أن یحفظ النفس عن الغفلة عن دخوله و خرجه لیکون قلبه حاضراً مع الله فی جمیع الأنفاس إحیاؤها بالطاعات؛ **انجام:** قال الشیخ أبوحفص قدس الله سره حرست قلبی عشرین لیلة ثم حرسنی قلبی عشرین سنة، ثم وردت حالة فصرنا فیها محروسین ... الحمدلله رب العالمین

خط:نسخ،بی‌کا،تا:اواخر قرن ۱۲ یا اوایل قرن ۱۳؛ مصحح، محشی به عربی و ترکی با لهجه عثمانی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۳گ (۳۱ر-۳۳پ)، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۴۰/۲ - ۳۳۸]

● شرح کلمات القصار / عرفان و تصوف / عربی

š.-u kalamāt-il-qiṣār

تهران؛ ملك؛ شماره نسخه:۲۸۱۶

خط: نسخ، کا: لطف الله، تا: رمضان ۱۲۷۴ق، جا: چتان؛ کاغذ: فرنگی و فستقی، جلد: رویه کاغذ سفید، ۷۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۱/۲سم [ف: ۱ - ۳۱۹]

● شرح کلمات قصار أمیر المؤمنین (ع) / شرح حدیث / عربی

š.-u kalamāt-i qiṣār-i amīr-il-mu'minīn

دستغیب شیرازی، ابوالحسن بن احمد، ق۱۴ قمری

dastqeyb-e šīrāzī, ab-ol-hasan ebn-e ahmad (- 20c)

شرح نیکویی است بر گفته‌ها و کلمات حکمت‌آمیز علمی و عملی حضرت امیر المؤمنین (ع) که در کتاب «نهج البلاغة» نیامده و شارحان آنها را شرح نکرده‌اند. این شرح با عناوین «قال علیه السلام» می‌باشد با آوردن نظایر آنها به نثر و شعر از احادیث و گفته‌های حکما و دارای اشاراتی است به مطالب اخلاقی و عرفانی و اعتقادی که شارح دریافته و به شرح الفاظ بسنده نمی‌کند.کتاب به سال ۱۳۰۸ شروع شده و پاره‌ای از گفته‌ها در اواخر نسخه بدون شرح مانده یا شرح آنها ناتمام است.

آغاز: الحمدلله الذی شرح صدورنا بالکلمات التامات و جعل نفوسنا طریقاً لمعرفة الذات و الصفات و الآیات

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۸۲۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و من عرف بالحکمة لا حظته لا حظته العیون بالوقار، المروءة التامة مباینة العامة.

خط: نسخ، کا: احتمالاً به خط مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۱۳۰گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۱]

۲. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸-ش/۴۹۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** قضاء الدین تتطوعون بالنوافل و لاتؤدون الفرائض ان رب الدین لایرضی بالهدایة حتی یقضی دینه.

خط: نسخ درشت، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۱۳۲ص، ۱۴ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲ - ۹۱]

● شرح کلمات قصار علی (ع) / شرح حدیث / فارسی

š.-e kalamāt-e qesār-e ‘alī

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۴

آغاز: مشتمل بر بیست و نه کلمه مع حروف الابجد من کلام امیرالمؤمنین و امام ... الف: -اشرف العبادة الاخلاص بالشهادة. همچو خورشید اگر شرف خواهی ×× آن شرف از عبادت خاص است / چون زبانت شود شهادت گوی ×× پس دلت را کمال اخلاص است ؛ ب-: بدر الاحسان لایبلی و ریعه لا یفنی؛ **انجام:** ی:- یشهد علیکم الکتاب یوم الحساب؛ ای دل اسباب راه حاصل کن ×× چون ترا عمر راه خواهد بود؛ تا آنجا که گوید: اسدی توبه کن که ناظر تو ×× مطلع از گناه خواهد بود

بنابراین تخلص سراینده اسدی است ولی او را نشناختیم. شرح و ترجمه‌ای است به نظم فارسی برای بیست و نه کلمه به ترتیب حروف الفباء خط عربی (آ-ی) و لام الف لا را نیز یك حرف شمرده. وی هر کلمه را به او شعر فارسی سروده است، به جز آخرین کلمه را که با یك غزل هشت بیتی ترجمه کرده است. و همه آن (۶۳ بیت) است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه ششمین کتابچه این دفتر است؛ ۴گ [ف: ۲ - ۱۳۷]

● شرح الکلمات المائة / شرح حدیث / عربی

š.-ul-kalamāt-il-mi'a

حویزی، نعمت الله بن احمد

hovayzī, ne‘mat-ol-lāh ebn-e ahmad

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۲۸۶/۱

آغاز: و قال آخرون هی امتناع الثانی لامتناع الاول

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۹۱ص (۲-۹۲)، ۹ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۹×۱۷/۵سم [ف: ۵ - ۱۶۰۲]

● شرح کلمات المتصوفین / عرفان و تصوف / عربی

š.-u kalamāt-il mutaṣawwifīn

با عنوان‌های «الجمع و التفرقة، الغلبة، المحو و الاثبات»

تهران؛ ملك؛ شماره نسخه:۱۸۶۴/۲

آغاز: قال ابوسعید ابوالخیر ان للعارفین خزائن ... قال الجنید؛
انجام: انه علی ما یشاء قدیر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۸۲۵ق؛ ۱۰ص [ف: ۵ - ۳۹۰]

● **شرح کلمات مرموزه** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e kalamāt-e marmūza

نواب لاهیجانی، محمد بن محمد باقر، - ۱۲۶۳ قمری
navvāb-e lāhījānī, mohammad ebn-e mohammad bāqer (- 1847)

اهداء به: حاجی میرزا آقاسی
تاریخ تألیف: ۱۲۵۷ق

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۸۵
آغاز: بسمله، تجلی له المحبوب عن کل وجهه ×× فشاهدته فی کل معنی و صورة؛ **انجام:** بحق اولیائه الطاهرین و الحمدلله رب العالمین.
گزارش فصل یک از ده فصل آن؛ خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن الحاج زین العابدین عاملی اصفهانی، تا: محتملاً ۱۲۵۷ق، جا: تهران؛ مجدول؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج قرمز مذهب، ۵۰گ، ۱۱ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۲ - ۳۱۰]

● **شرح کلمات وافیات = شرح مخزن الاسلام** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e kalamāt-e vāfīyāt = š.-e maxzn-ol-eslām

خویشگی، عبدالله بن عبدالقادر، ۱۰۴۳ - ۱۱۰۶ قمری
xīšagī, ʻabd-ol-lāh ebn-e ʻabd-ol-qāder (1634 - 1695)

تاریخ تألیف: ۱۰۸۲ق؛ محل تألیف: ولایت کهن در بلده دولت آباد
در دیباچه می‌نویسد:«مولانا درویزه و پسر وی عبدالکریم مخزن الاسلام را به زبان پشتو نگاشته بودند و چون فهم آن بر افغانان مشکل بود و بسیار از مسائل فرایض و واجبات و سنن و مندوبات و اسرار مشکلات و مکاشفات در وی مندرج بود ... سه جیز برین باعث شد که مشکلات کلام ایشان را شرح کافی و بیانی وافی نمایم». این اثر در عهد سلطنت اورنگ تحریر شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۴۱
آغاز: بسمله بعد از حمد بی منتهی و ثناء لایحصی خداوند عز جل و علی بعد از درود نامحدود؛ **انجام:** ان الحسنات یذهبن السیئات کار کنند که الانسان مأخوذ من النسیان تم الکلام ... عبده الافغان احقر العباد الله الصمد عبدالله الخویشکی.
شرح یک منظوم هندی؛ خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ یا ۱۲؛ جلد: پارچه‌ای، ۱۵۸ص، ۱۳-۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [ف: ۵۰ - ۷۸]

● **شرح کلمة افلاطون** / طبیعیات / عربی
š.-u kalimat-i aflāṭūn

آغاز: بسملة، قال أفلاطون فی کلماته الحکیمة المشهورة المنقولة منه: «اذا کان الجسم مختلطاً من جرمین معلومین» ــ کصحن من الفضة مغشوش بالرصاص ــ «و اردنا ان نعلم کم فیه من کل واحد منهما» ــ أی أردنا أن نعلم کم مقدار الفضة و کم مقدار الرصاص
انجام: ذلک لأن الفضة اذا کانت ضعف الرصاص، کان ثلثا الصحن الفضة، و الثلث الرصاص، فیکون الفضل نصف عشر الثلث، و عشر الثلث، و ذلک ثلثا عشر الجملة.
چاپ: تحقیق عبدالرحمن بدوی، در افلاطون فی الاسلام (بیروت، دارالاندلس: ۱۴۱۸ق)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۱۶۰/۳
شرح است به بریک فقره «کلمه» از کلمات حکمیه افلاطون و موضوع آن روش به دست آوردن وزن معین عناصر فلزی فلزات مرکب است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۲۶ق؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸ص (۱۸۶-۱۹۳)، ۷-۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۹ - ۱۵۱]

● **شرح کلمة التوحید = تحقیق کلمة التوحید = التهلیلیة** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u kalimat-it tawḥīd = taḥqīq-u kalimat-it tawḥīd = tahlīlīyya

؟ استرآبادی، شمس الدین محمد، ق ۱۰ قمری
estarābādī, šams-od-dīn mohammad (- 16c)

تاریخ تألیف: ۹۶۳ق
رساله‌ای است متضمن مباحث مربوط به کلمه توحید از نقطه نظر نحوی است با تطبیق بر معانی عرفانی و فلسفی؛ از میر سید شریف جرجانی نقل بسیار کرده است. این رساله را برخی از محمد بن اسعد دوانی و برخی از مجدالدین اصفهانی و برخی از شمس الدین محمد اصفهانی دانسته‌اند و در بسیاری از فهارس نیز ناشناس آمده است. دارای پنج «بحث»: ۱. فیما ذهب إلیه بعض أهل المنقول؛ ۲. متعلق بما ذهب إلیه البعض الاخر من عدم الإضمار ...؛ ۳. فی أن نفی الجنس هل له معنی أم لا؟؛ ۴. هو أنه إذا کانت هذه الکلمة لنفی الجنس ...؛ ۵. فی أن هذه الکلمة المطیبة هل تحتمل التوحید أم لا؟
آغاز: بسمله، الحمد لمن تفرد و تعالی ان توحد و الصلوة علی من هدانا کلمة التوحید و ارشدنا الی ماقصر عنه التعدید ... و بعد فهذه مباحث متعلقة بکلمة التوحید موردة علی وجه فیه اشارة الی المنقول و المعقول و الی ما علیه ارباب المکاشفة فی الاصول

انجام: ربنا اشرح لنا صدورنا و و لا تخذلنا مع أمورنا و ادخلنا فی زمرة الموحدین و لاتجعلنا فی سلک الغاوین.

[الذریعه، ج۴، ص۵۱۵-۵۱۶ (با نام التهلیلیة و ناشناخته) و ج ۱۴، ص۴۱ (شرح کلمة التوحید از شمس الدین استرآبادی)؛ دنا ۱۰۱۸/۶-۱۰۱۹]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة رسالة التوحید

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۸۸/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** اتفقوا علی قولنا لا اله الا الله.

این نسخه آغازش مطابق این رساله و انجامش مطابق با رساله تهلیلیه فخر رازی است. پس از رؤیت نسخه مشخص شد ص ۶-۲ رساله شمس الدین استرآبادی و ص ۷-۱۲ تهلیلیه فخر رازی است اما به دلیل آن که در این بین یک برگ نسخه (شامل آغاز و انجام این دو رساله) افتاده تمایز و تشخیص آنها دشوار شده است؛ خط: نستعلیق، کا: حیدر بن محمد بن احمد طبرانی یا طیرانی، تا: ۹۵۸ و ۹۶۱ق؛ مصحح؛ تملک: عبدالعزیز بن حسن بن علی حانینی عالمی، محمد باقر فامی یا فاسی با مهر «باقرالعلوم» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲ص (۱-۱۲)، ۱۷ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۴سم [ف: ۳۲ - ۲۲۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۵۶۶/۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** قالوا هو التوحید حقیقة بخلاف المرتبتین الاولیین ... و الحمد لله اولا و آخرا و الصلاة علی خیر بریته محمد و اصحابه، و من تمسک اخلاصا بکتابه.

تذکر: نام مؤلف در فهرست نیامده که به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛خط:نسخ،بی‌کا،تا:با تاریخ ۹۶۰ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۲۸ر-۲۹ر)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۲۶۱]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۹۵/۱

آغاز و انجام: برابر

تذکر: در فهرست مؤلف را به احتمال مجد الدین اصفهانی دانسته که به قرینه آغاز نسخه مؤلف شمس الدین استرابادی است؛ کا: مجدالدین بن شرف الدین اصفهانی، تا: ۹۶۳ق، جا: اصفهان (احتمالا)؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سبز، ۳ص (۱-۳)، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۲ - ۳۲۱]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۹۲۵/۹

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ در دنبال این یکی در نسخه گفتاری است درباره همین کلمه از احمد بن حسین رومی و عبارتی از غایة الامکان فی درایة الزمان قیصری؛ ۴گ (۹۸پ-۱۰۱ر)، ۱۶ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۸ - ۵۳۷]

۵. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۲۹۱/۳

آغاز: بسمله، و به التوکل فی البدایة و النهایة و علیک اعتمادی یا کریم ... و بعد، فهذه مباحث متعلقة بکلمة التوحید، مورده علی وجه فیه اشارة الی المنقول و المعقول و الی ما علیه ارباب المکاشفة فی الاصول

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۴۴ق؛ ۲گ (۱۳-۱۴)، اندازه: ۱۶/۵×۲۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۸۸]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۱۵/۳

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ و نستعلیق،بی‌کا،تا:اوایل رمضان ۱۰۵۹ق، جا: حیدرآباد؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۰ص (۱۵-۲۴)، ۱۷ سطر (۵×۱۳)، اندازه: ۱۰/۸×۱۸/۷سم [ف: ۲۹/۱-۳۲۰]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۹۵۴/۲۹

آغاز و انجام: برابر

تذکر: در فهرست نا مؤلف ذکر نشده است و به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، کا: میر جعفر بن عبدالله حسینی، تا: ۱۰۶۹ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: روغنی مذهب، ۴گ (۳۷۷پ-۳۸۰پ)، ۱۴ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۱۴ - ۲۴۴]

۸. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۲۸/۹ فرخ

آغاز: برابر

تذکر: در فهرست نام مؤلف نیامده است ولی با توجه به آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۳ق؛ جلد: تیماج سوخته، ۴ص (۱۲-۱۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۹/۵سم [ف: - ۲۰۹]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۸۲۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عمران جاوی مدنی، تا: ۱۰۹۸ق، جا: رباط امام علی علیه السلام؛ محشی با نشان «منه» به نقل از مؤلف؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۱۰۱ ر- ۱۰۳ر)، ۲۵ سطر(۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۳۵ - ۹۴]

۱۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۰۵۰/۳

آغاز و انجام: برابر

تذکر: در فهرست نام مؤلف نیامده است که به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۳گ (۶پ-۸پ)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [محدث ارموی مخ: ۱ - ۴۶۸]

۱۱. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۲۴۳/۱

آغاز: برابر

تذکر: نام مؤلف در فهرست نیامده که به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، کا: علی نقی بن محمد حسین بن سید محمد بن حسین تبریزی، تا: ۱۱۴۱ق؛ جلد: تیماج شتری، اندازه: ۱۲×۱۶/۵سم [ف: ۱ - ۲۰۹]

۱۲. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۱۵۵/۹ - ج

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۲۷ق؛ محشی با نشان «منه»؛ پیش از این گ ۱۲۰ر-۱۲۱پ بندی است از تفسیر امام رازی درباره همین کلمه توحید مورخ جمادی الثانی ۱۲۲۷؛ ۳گ (۱۲۱پ-۱۲۳پ) [ف: - ۳۸۲]

۱۳. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۱۶۵/۶

آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام مؤلف در فهرست نیامده است که به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالله بن محمد اشرفی، تا: ۱۲۳۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۱۵]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۲۶۰/۵
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴ - ۸۶]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۵۳۶/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: سید کاظم، تا: ۱۴ جمادی الاول ۱۲۸۵ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۱ - ۵۸۹]

۱۵. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۳۹/۲ فیاض
آغاز: برابر
تذکر: گرچه در فهرست این رساله را منسوب به دوانی دانسته ولی آغاز نسخه با تهلیلیة شمس الدین استرآبادی منطبق است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، ۱۹ سطر (۴×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: - ۱۹۲]

۱۶. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۵۵/۲
آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام مؤلف در فهرست ذکر نشده است و به قرینه آغاز و انجام نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد امین بن ملاصیف الله کاشغری (؟)، بی‌تا؛ ۳گ (۸۷-۸۹پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۱×۲۰سم [مؤید: ۲ - ۵۵]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۴۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** و الحمد لولیه اولا و آخرا و الصلوة علی سید انبیائه محمد و اولاده و من تمسک اخلاصا بجنابه.
بی‌کا، بی‌تا [ف: ۴ - ۳۳۶]

● شرح کلمة التوحید = شرح «لا اله الا الله» / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u kalimat-it-tawḥīd = š.-u «lā ilāh-a illa-l-lāh»

قاری، عبدالواسع بن محمد هادی، ق۱۳ قمری

qārī, ʻabd-ol-vāseʻ ebn-e mohammad hādī (- 19c)

تاریخ تألیف: سه‌شنبه ۲۹ شوال ۱۲۲۲ق

شرح کلمه «لا اله الا الله» است از جنبه نحوی و بیان ایرادهایی که بر گفته بعضی از بزرگان وارد می‌آید در ترکیب و اعراب این جمله که پاره‌ای از آنها با عقیده توحید مناسب نیست. این رساله در پایان به پادشاه وقت تقدیم شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۳۷۳/۶
آغاز: افضل ما جری علی اللسان حمداً و شکراً ذکر لا اله الا الله و اکرم ما ورد علی الجنان عقلاً بالتحقیق مدلوله و فحواه؛ **انجام:** فالمتوقع من الطالبین لهذه الأرقام و السطور أن لا یؤاخذوها بایراد الخطأ و القصور ...
خط:نسخ و نستعلیق،کاتب=مؤلف،تا: ۱۲۲۲-۱۲۲۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۳۵پ-۳۷ر)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۲۱-۳۴۰]

← شرح کلمة الحمد ← المقابلة

● شرح کلمة الحمد / نحو / عربی

š.-u kalimat-il-ḥamd

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۵۰/۱۵-طباطبائی
آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین ای جنس الحمد؛ **انجام:** و المناسبة للعالم الربروبی القدوسی.
کا: سید عبدالباقی حسینی کاشانی، تا: ۱۲۴۷ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۲۲۵گ، اندازه: ۱۰/۵×۱۴سم [ف: ۲۳ - ۳۶۳]

← شرح کلمه لا اله الا الله ← تهلیلیة

● شرح کلمة «لا اله الا الله» = کلمة التوحید / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u kalimat- «lā ilāh-a illa-l-lāh» = kalimat-ut-tawḥīd

فخر رازی، محمد بن عمر، ۵۴۴؟ - ۶۰۶ قمری

faxr-e rāzī, mohammad ebn-e ʻomar (1150 - 1210)

بحث مختصری است از جهات ادبی و کلام در تفسیر کلمه «لا اله الا الله» که در چهار وجه، یک اصل و یک وصل واقع شده است: ۱. زعم جماعة ان هذا الکلام فیه اضمار و حذف؛ ۲. فی اعرابه؛ ۲. فی محل الا؛ ۴. هل الاستثناء عن النفی اثبات ام لا.

آغاز: قال الامام فخر الملة و الدین، المباحث المتعلقة لکلمة لا اله الا الله من وجوه، الاول زعم جماعة من النحاة ان هذا الکلام فیه اضمار

انجام: مع ان کل واحد منها تقلید العموم فلذ لک قریء قوله تعالی، لا ریب فیه بالقراین و کذا قوله تعالی و لا فسوق و لا جدال، و لا جل ان النباء علی الفتح اقوی فی الدلالة علی العموم اتفقوا علیه فی قولنا لا اله الا الله تمت.

چاپ: بولاق، جزء۶، ۱۲۷۹الی۱۲۸۹ق؛ مطبوعات الحسینیه، جزئ۸ف ۱۳۲۷-۱۳۳۰ق.

[دنا ۱۰۱۸/۶ (۱۷ نسخه)]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۲/۱-ف
نسخه اصل: حسین چلبی ش ۱۱۸۴؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۷۵۶ق [فیلمها ف: ۱ - ۴۲۰]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۶۸۳/۳
خط: نستعلیق، کا: لطف الله بن انوشیروان، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ قطع: رقعی [میراث شهاب: س۹ش۲ - ۳۹]

۳. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۵۱/۲**
آغاز و انجام: برابر
خط: تحریری، کا: جعفر بن محمد العاملی، تا: ۹ محرم ۹۵۷ق، جا: قزوین؛ تملک: محمد الرضوان ۱۲۱۹ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۴گ (۲۹پ- ۳۲ر)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳۲ - ۶۴]

۴. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۲۱۵/۷**
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۷۰ق؛ مصحح، محشی ؛ کاغذ: شرقی، ۲گ (۵۶ر-۵۷پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۳۳ - ۴۰۵]

۵. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۳۵۵/۴-۳۷/۱۴۵**
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۶۵۵]

۶. **تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۰۱/۴ حکمت**
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ قطع: ربعی [ف: ۲ - ۳۹]

۷. **آشتیان؛ حوزه علمیه؛ شماره نسخه:۶/۶**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۴ ربیع الاول ۱۰۳۸ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: چرم قهوه‌ای مذهب، ۱۶گ (۶۷-۸۲ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: - ۲۵]

۸. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۱۵/۲**
آغاز: بعده لا اله الا هو الرحمن الرحیم لو کان المراد لا اله الا هو هذا الاله فی قوله تعالی و الهکم اله واحد کان تکراراً محضاً؛
انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: اوایل رمضان ۱۰۵۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۹ص (۴-۱۲)، ۱۷ سطر (۵×۱۳)، اندازه: ۱۰/۸×۱۸/۷سم [ف: ۲۹/۱ - ۳۱۹]

۹. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۹۵۴/۲۸**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: میر جعفر بن عبدالله حسینی، تا: ۱۰۶۹ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: روغنی مذهب، ۴گ (۳۷۳پ-۳۷۶پ)، ۱۴ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۱۴ - ۲۴۴]

۱۰. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۸۸۳**
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: ۱۰۷۰ق؛ به طرز چلیپایی؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی و گل بهی، جلد: تیماج عنابی، ۲گ، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [اهدائی رهبر: ۱علوم قرآن - ۱۵۱] و [ف: ۲۲-۱۹۴]

۱۱. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۴۷۱/۱۵**
آغاز: بسمله. قال الامام ... زعم جماعة من النجاة ان هذا الکلام فیه اضمار؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۴ق؛ ۲گ (۱۷۵پ-۱۷۶پ)، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۹×۳۱سم [ف: ۱۲ - ۱۵۰]

۱۲. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۴۵۰**
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق شکسته و سیاق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، قطع: رقعی [رایانه]

۱۳. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۵۶۶/۸**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۰۶ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۲۹پ-۳۰ر)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۲۶۲]

۱۴. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۰۲/۸۱-طباطبائی**
آغاز: برابر؛ **انجام** ضرورة انه اذا ثبت فرد من افراد الماهیه فقد ثبتت الماهیه لامحاله و اما قولنا لارجل
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ [ف: ۲۳ - ۷۳۸]

۱۵. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۴۹۱**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن، ۳گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [اهدائی رهبر: ۱علوم قرآن - ۱۵۲]

۱۶. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۵۳۶/۲**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: سید کاظم، تا: ۱۴ جمادی الاول ۱۲۸۵ق؛ کاغذ: نخودی،جلد:مقوا،۱۱گ،۱۵سطر،اندازه:۱۲×۲۰سم [ف: ۱۱ - ۵۸۹]

۱۷. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۰۲**
آغاز: برابر؛ **انجام:** و اسرع الیهم اذا اختلفوا عن شئ و قیل غیر هذا
خط: مغربی، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۳۰گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۸سم [ف: ۳۲ - ۹]

۱۸. **مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۱۹/۴**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرم زرد، ۴گ (۵۳پ-۵۶ر)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [مؤید: ۲ - ۲۱]

۱۹. **اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۸/۲**
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱ - ۹۳۹]

۲۰. **قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۹۶۶/۹**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ چلیپا، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۳گ (۱۱۷پ-۱۱۹پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲ - ۲۳۵]

۲۱. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۴۶**
آغاز و انجام: برابر
نام مؤلف در فهرست نیامده است که به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ بی‌کا، بی‌تا [ف: ۴ - ۳۳۷]

● **شرح کلمتی الشهادة** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u kalimatay-iš-šahāda

دوانی، محمد بن اسعد، ۸۳۰ - ۹۰۸ ؟ قمری
davvānī, mohammad ebn-e as'ad (1427 - 1503)
رساله مختصری است در شرح شهادتین و اثبات اینکه این دو شهات تمامی مفاهیم ایمان و اسلام را در خود دارد.
[کشف الظنون ۱۰۴۳/۲؛ دنا ۱۰۱۹/۶]

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۱۴۰/۵
آغاز: بسمله، حمدله ... اعلم ان الحکم العقلی ینحصر فی ثلثه اقسام الوجوب و الاستحاله و الجواز؛ **انجام:** فانه یری لها من الاسرار و العجائب انشاالله ما لایدخل تمت حصر بالله التوفیق ...
خط: نسخ متوسط، کا: جلال الدین و عبدالحمید بن جلال الدین، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۵گ (۷۳پ-۷۷)، اندازه: ۱۷/۷×۲۳سم [ف: ۱۴ - ۲۵۵]

● **شرح الکلم الطیب** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-ul-kalim-iṭ ṭayyib
جندی، احمد بن محمد، ق۹ قمری
jondī, ahmad ebn-e mohammad (- 15c)
درباره کلمه توحید و شهادت در یک «مقدمه» و سه «مقصد» و «خاتمه» و به نام شاهی می‌باشد.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۲۶۱/۲
آغاز: بسمله یا هادی السالکین فی مسالک التوحید یا سامع مناجات المستغرقین فی بحر التوحید؛ **انجام:** باطل لکی نص افادته ... مع صحة التنویر و فیه قوله علی
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ محشی با نشان «منه سلمه الله»؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۹گ (۸پ-۳۶پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵ - ۴۵۱]

← شرح «کل مولود یولد علی الفطرة» > شرح رباعیات خان
← شرح کلیات القانون > شرح القانون

● **شرح کلیات القانون** / طب / عربی
š.-u kullīyāt-il-qānūn

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۵۶۵
کا: ملا قطب شیرازی، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۷۰گ، اندازه: ۲۲/۵×۳۰/۳سم [رایانه]

● **شرح کلید مخازن** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e kelīd-e mexāzen
غوث عالم، محمد بن خطیرالدین، ۹۰۶ - ۹۷۰ قمری
qaws-e 'ālam, mohammad ebn-e xatīr-od-dīn (1501 - 1563)
تاریخ تألیف: شب ۱۸ رمضان ۹۴۲ق
در مبدأ و معاد در یک «مقدمه» و سه «دقیقه» و یک «خاتمه» است و آن را در ۹۳۲ آغاز کرده و در شب ۱۸ رمضان ۹۴۲ که پیامبر و علی (ع) را خواب دیده بود که آمدند و آن را بدین نام خوانده‌اند، به پایان رسانده است: مقدمه در سر هویت؛ دقیقه ۱. ماهیات معقولات؛ دقیقه ۳. در بیان مراتب نبوت و ولایت؛ خاتمه در بیان قیامت و احوال آن.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۹۰۳
آغاز: بسمله، سپاس مرخدای عزوجل و درود بر سرور انبیاء و سر اینها (حمد نامحدود واحدی را که صور اعیان ممکنات هر فردی از افراد تجلی حسن ذات اوست) ... (اما بعد باعث بر تألیف این نسخه تألیف) یعنی در دقت و تحقیق مبدء و معاد است زیرا که درو بیان مبدء و معاد کماهی است؛ **انجام:** (بهر لباس نماید گره بسته گشاید) یعنی بعد تجلی جمال و جلال تجلی دیگر نیست ... در ذات که عبارت از عالم است عیان شد
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول؛ در آغاز ۳ ص اصطلاحات صوفیه است نقل از سید علی همدانی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: روغنی، ۱۷۲گ، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۷۳۱]

● **شرح کلیله و دمنه ابوالمعالی** / ادبیات / فارسی
š.-e kelīla va demna-ye ab-ol-ma'ālī
وابسته به: کلیله و دمنه؛ نصرالله منشی، نصرالله بن محمد (قرن ۶)

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۸۹-ف
نسخه اصل: گوتا ۸۵ فارسی. شرح شواهد یا اخبار و اشعار و امثال عربی کتاب کلیله و دمنه است ساخته برای ضیاء الملک مکرم الدوله ملک الوزراء حسین بن محمد در کرمان در ۶۲۱، متن از ابوالمعالی است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۷۳گ [فیلمها ف: ۱ - ۱۳۲]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۷۴-ف
نسخه اصل: لالا اسماعیل ش ۵۱۶. در شرح فارسی؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد بن محمود بن محمد زنگی، تا: اواخر ربیع الاول ۷۰۷؛ ۸۵گ، ۱۳ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۱۳۳]

● **شرح کمال عقل و عشق** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e kamāl-e 'aql va 'ešq

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۹۳۶
آغاز: بسمله، حمد ثنائی و آفرین بی منتها آفریدگاریرا که به تدبیر؛ **انجام:** وفقنا الله و ایاکم ... فی مقاله العقل و هدایه العشق.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● **شرح الکناش** / طب / عربی

š.-ul-kannāš

متطبب، صهاربخت بن ماسرجیس، ق۳ قمری

motatabbeb, sahārbaxt ebn-e māsarjīs (- 9c)

اصل این کتاب به زبان سریانی و از تألیفات مهم جرجیس بن جبرائیل بن بختیشوع جندیسابوری از عیسویان نسطوری ایران و رئیس بیمارستان گندیشابور و طبیب خلیفه منصور عباسی (۱۳۶-۱۵۸ق) است که به دست مترجم و طبیب و عالم مشهور ابوزید حنین بن اسحق العبادی (۱۹۴-۲۶۰ یا ۲۶۴ق) به زبان عربی ترجمه شده و ابویزید صهاربخت بن ماسرجیس المتطبب از اصحاب حنین آن را به جهت فرزند خود عیسی تفسیر و شرح کرده و آن عبارت است از همین شرح ما نحن فیه (عبارات مؤلف را شارح تحت عنوان «قال صاحب الکتاب» و تفسیر خود را از آنها با عنوان «قال ابویزید» آورده). اعتماد مؤلف در این کتاب اساساً بر کتب و رسالات جالینوس و پس از آن بر تعالیم و آراء طبی بقراط است و شارح نیز در مواضع مختلف از شرح خود از کتبی مانند «الاهویة و المیاه و البلدان» تألیف بقراط و طیماوس افلاطون و رساله آثار علویه ارسطو و در یک موضع نیز از اقوال فیلون اسکندرانی معروف به فیلون یهودی استفاده نموده است (در برگ ۲۴ب که می‌گوید: «ما احسن ما قال فیلون الفیلسوف العبرانی ان اعرف نفسک فان من عرف نفسه عرف الاشیاء کلها»). این نسخه مجلد اول و مشتمل بر شرح مطالب قول اول تا آخر قول سوم از اقاویل پنج‌گانه کتاب است. (غلامعلی عرفانیان)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۱۱۱

آغاز: بسمله الحمدلله الذی لم یزل بعد یا بغیر بد و لا یزال بغیر غایة تعزز بالعظمة و توحد بالعزة و لا اله الا الله اقرارا بالربوبیة و خلافا علی الجاحدین قال صهاربخت ... سالتنی یا بنی عیسی زینک الله بالحکمة و صانک من الشبه عند نظرک فی الکتاب الذی الفه جورجیس الجندیسابوری فی صناعة الطب و ... حسن تألیفه و تونق الفاظه و ما بث فیه من المعانی اللطیفة و الاسرار الغامضة ان اشرح لک غوامض تدبیراته؛ **انجام:** او المرة الصفرا الفاعلة لها، ما اختمنا به کتابنا

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۷؛ مقابله شده؛ مهر: سلطان سلیمان صفوی، در سنوات ۱۱۰۵ و ۱۱۱۵، «الواثق بالله المعبود عبده محمود»، «رجب علی نبرد التجا بغیر علی»؛ واقف: نادرشاه، ۱۱۴۵؛ کاغذ: حنایی بغدادی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۹۴گ، ۲۳ سطر (۱۳×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۱۹ - ۳۱۲]

← شرح «کنت کنزا مخفیا» > گنج نامه

← شرح کنز الدقایق > کشف الرمز عن خبایا الکنز

● **شرح کنز الدقایق** / فقه / عربی

š.-u kanz-id-daqā'iq

نسفی، عبدالله بن احمد، - ۷۱۰ قمری

nasafī, 'abd-ol-lāh ebn-e ahmad (- 1311)

وابسته به: کنز الدقائق؛ نسفی، عبدالله بن احمد (-۷۱۰)

فقه عامه است با روش «قوله، قوله». چنان که استاد مشکوة یادداشت کرده حاجی خلیفه دست به این کتاب نیافته و نامی از آن نبرده است.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۳۱۱

آغاز: الحمدلله الذی هدانا للاسلام و نور قلوبنا تنویرا و من علینا بعلم الشرایع و الاحکام و یسرلنا تیسیرا و بین لنا به الحلال و الحرام فاوضح تفصیلا و احسن تفسیرا؛ **انجام:** لانه یجب تعظیم المسجد فاذا کان فوقه مسکن یتعذر التعظیم و عن ابی یوسف انه یجوز عند ضیق الملکان

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، ۳۳۵گ، ۱۹ سطر (۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۲۲۶]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۹۲۱

آغاز: بسمله، هذا الکتاب فیی بیان احکام البیدع و فی بعض النسخ البیع؛ **انجام:** و قد حصل هذا الکتاب فی بیان احکام الاجاره و یسجی، انشاءا ... تعالی.

خط: نسخ، کا: بیشاوری، عبد الغفور، تا: ۱۲۱۷ق [رایانه]

● **شرح کنز الدقائق** / فقه / عربی

š.-u kanz-id-daqā'iq

فراهی، معین الدین بن محمد، - ۹۰۹ ؟ قمری

farāhī, mo'īn-od-dīn ebn-e mohammad (- 1504)

وابسته به: کنز الدقائق؛ نسفی، عبدالله بن احمد (-۷۱۰)

شرح مزجی است بر کتاب «کنز الدقائق» ابوالبرکات عبدالله بن احمد نسفی.

آغاز: بسمله الحمدلله الذی وقف جنانه علی اولیائه و اکرمهم بمزید نعمه و آلائه و الصلوة و السلام علی سیدنا محمد

انجام: فلما طرحت سهام الزوج بالتخارج بقی سهمان ... فیقسم باقی المال بینهما ثلاثاً و الحمدلله الذی ... و صلی الله علی محمد و علی آله

چاپ: مطبوعات الوهبیه، ۱۲۹۴م؛ مطبوعات عبد الرزاق، ۱۳۰۳ق؛ مطبوعات المحمودیه، ۳۳۸ص، ۱۳۱۲ق.

[دنا ۱۰۲۰/۶؛ کشف الظنون ۱۵۱۵/۲؛ المخطوطات الفقهیة فی المکتبة المتحف العراقی، اسامة ناصر نقشبندی و عامر احمد قشطینی ص ۱۱۱-۱۱۲؛ فهرس مخطوطات المکتبة الاسلامیة فی یافا ۱۷۶؛ الذریعه ۳۷/۳ و ۱۰۸/۱۷؛ ریحانة الادب ۳۵۰/۵؛ هدیة العارفین ۲۴۲:۲؛ الاوقاف العامة بغداد ۴۶۴/۱ و ۴۶۵/۱]

۱. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۲۷۸**

آغاز: الحمد هو الوصف بالجمیل الاختیاری سواء تعلق بالفضائل او بالفواضل ... قال العبد الضعیف الفقیر الی الله الودود ابوالبرکات کنیة الشیخ المتبرک به؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: یاراحمد بن محمد بن خوجه احمد بن شیخ محمد، تا: ۸۸۰ق، جا: سمرقند؛ کاغذ: شرقی، جلد: مقوایی، ۲۳۱گ، ۲۱-۲۴ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۳۸ - ۷۹۲]

۲. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۷۳۴**

آغاز: ... المختصر بهذا الفضل العظیم ای فضل العلم، اراد بالاختصاص الانفراد و الباداخلة علی المغفور ای الفضل العظیم مغفور علیه لا یتجاوز، الی نبی و ما کان؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن قفر عمار املیطی، تا: ۱۳ رجب ۱۰۶۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، توسط محمد افندی بر قایم علی قرائت شده که همراه اجازه نامه وی در انجام آمده؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قرمز مذهب، ۲۲۳گ، ۲۷ سطر (۱۰/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۳۷ - ۳۱۱]

۳. **شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۲۰۱**

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ اندازه: ۱۶×۲۳سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۵]

۴. **شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۹۰**

خط: نسخ، کا: احمد ترکی، تا: ذیقعده ۱۱۴۵ق؛ مجدول، مصحح؛ ۳۹۶گ، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۵]

۵. **قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۲۲۲**

آغاز و انجام: برابر

خطبه شارح را فاقد است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۸ رمضان؛ مصحح؛ واقف: داود پاشا، ۱۲۳۳؛ وقف بر مدرسه داودیه در بغداد؛ جلد: مقوایی، زرد، ۲۰۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۹۳]

● شرح کنز الدقائق / فقه / عربی

š.-u kanz-id-daqā'iq

وابسته به: کنز الدقائق؛ نسفی، عبدالله بن احمد (-۷۱۰)

ناشناخته:

۱. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۲۳۵/۲**

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین ... و الصلوة علی اربعة معنی من الله تعالی رحمة؛ **انجام:** اما الاول ان لا یتم بالقراءة و الثانی ان لا یقرأ و لایفهم.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۵۶ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳ص (۷۰-۸۲)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳۲ - ۲۷۱]

۲. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۹۵۰**

آغاز: ثم اودعه عند البائع فهلک فی یده فی المدة هلک؛ **انجام:** لان المیت اقامه مقام نفسه فی ترکته لا فی غیرها.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

۳. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۹۳۱**

آغاز: بسمله، هذا فی کتاب فی بیان احکام البیوع فی بعض النسخ البیع؛ **انجام:** القصاص بعد الجرح و الرهن و الکفافه للوثیقه فلا یشترط فیه حقیقه الوجوب.

از فصل بیع آغاز و به فصل هبه ختم شده است؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۴. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۹۲۵**

آغاز: بسمله، کتاب فی بیان احکام الاجاره هی فعله؛ **انجام:** و نصف حزب او اقل و ا ... اعلم بالصواب.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

۵. **تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۸۷۳**

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی [رایانه]

● شرح کنز الدقائق / فقه / فارسی

š.-e kanz-od-daqā'eq

وابسته به: کنز الدقائق؛ نسفی، عبدالله بن احمد (-۷۱۰)

ناشناخته:

۱. **تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۸۷۴**

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی [رایانه]

۲. **تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۱۸۸**

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از رضا میدانی [رایانه]

● شرح الکنوز / عرفان و تصوف، شعر / فارسی

š.ol-konūz

جمالی اردستانی، جمال الدین محمد، ۸۱۴ - ۸۸۳ ؟ قمری

jamālī ardestānī, jamāl-od-dīn mohammad (1412-1479)

تاریخ تألیف: ۸۶۴ق

به نظم و نثر و عرفانی.

[دنا ۱۰۲۰/۶ (۱۰ نسخه)]

۱. **تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۹۳۵/۲**

آغاز: راه دراز است چو زلفین دوست ×× پر گره و کج و مج و بس تو بتو است / بحر محیط است و مکان نهنگ ×× بگذر و بگذار و برو بی درنگ؛ **انجام:** به کنجی نشینم نیایم به بام ×× نپرسم حدیث و نگویم کلام / به خود در بسوزم بساز تمام ×× زبان در نیارم درود و سلام. اختم و تم و الحمدلله رب العالمین و الصلاة و السلام علی نبیه محمد و آله اجمعین الطیبین الطاهرین

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالویی، ۲۳ سطر [ف: ۳ - ۶۳۹]

۲. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۲۷۶/۲**

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ ۴۰گ (۷۱ر-۱۱۰ر) [ف: ۱۱-۲۹۱]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۱۲۰/۱ و ۲۸۱۲/۱-ف
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مجدول؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۵۱گ (۲پ-۵۲ر)، ۱۱ سطر (۶/۵×۱۰)، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۱۶ - ۲۰۱] و [فیلمها ف: ۱ - ۷۳۳]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۰۵۲/۷
خط:نسخ،کا:محمد حمزوی موسوی،تا:یک‌شنبه۲۴شوال ۱۲۲۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: رویه کاغذ سیاه، ۳۱ سطر [ف: ۳ - ۶۳۵]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۰۵۲/۸
شرح الکنوز دوم؛ خط: نسخ، کا: محم حمزوی موسوی، تا: یک‌شنبه ۲۴ شوال ۱۲۲۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: رویه کاغذ سیاه، ۳۱ سطر [ف: ۳ - ۶۳۵]

۶. شیراز؛ محلاتی، صدرالدین؛ شماره نسخه:۱۶/۹
خط: نسخ، کا: سید محمد حمزوی، تا: ۱۲ شعبان ۱۲۳۸ق [نشریه: ۵ - ۲۷۳]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۶۳۵
آغاز: هو کتاب شرح [کنوز] الواصلین من کلام ... پیر جمالی اردستانی قدس الله سره العزیز. بسمله.تا بیبنی نور عقل و عشق و وصل ×× تا بدانی فرع چبود چیست اصل / اصل ذات و قدرت با حکمت ×× فرع تصویر و صفات و صحبت؛ **انجام:** شکر باید گفت ایندم بی کلام ×× در حضور جام و ساقی و السلام / زانکه جز جان جمالی غریب ×× کس ندیده ذوق از حسن حبیب(قد تم کتاب شرح [کنوز] الواصلین من کلام ... پیر جمالی الارستانی ...).
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳و ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۱۵۰گ، ۱۵ سطر (۵×۹)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۴-۳۵۷۱]

۸. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۶۵۶/۳
شرح الکنوز اول و دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ اندازه: ۱۱/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۵۳۳]

۹. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۶۷۱/۳
آغاز: به اسم عظیم و به ذات قدیم ×× که عشق است و بس هر چه هست ای حکیم
به نظم فارسی که پس از هر چند بیت یکی دو سطر هم نثر دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۱گ، قطع: خشتی [ف: - ۱۱۸]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۳۲۶/۲
خط: نستعلیق، کا: محمد کریم بن محمد زمان، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج سبز [ف: ۳۰ - ۷۴]

← شرح الکواکب الدریة > الفقه العامة
← شرح الکواکب الدریة > شرح قصیدة البردة
← شرح الکواکب الدریة > طیب الحبیب (منتخب)

● **شرح الکواکب الدریة = شرح قصیدة البردة** / ادبیات / فارسی

š.-ol-kawākib-ed-durrīyya = š.-o qasīdat-el-borda
وابسته به: الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة = قصیدة البردة = قصیده برده = برده میمیه؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)
این کتاب شرح قصیده برده است که سراینده آن بوصیری است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۳۹
آغاز: تطهیر او بر ارواح ال و اصحاب کرام او باد بمنه و کرمه تعالی؛ **انجام:** را که اشتر سبید است حدی خوانند اشتر بنغمها.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۱ رمضان ۸۴۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ این کتاب را شیخ بستانی به حاجی محتشم السلطنه (حسن اسفندیاری) در سال ۱۹۳۹ میلادی به زمان ریاست مجلس شورای ملی ایشان تقدیم کرده؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی، ۶۶گ، ۱۰ سطر (۹×۱۲)، اندازه: ۱۳/۵×۱۸سم [ف: ۵ - ۱۹۳]

← شرح الکواکب الدریة فی مدح خیرالبریة > شرح قصیدة البردة
← شرح الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة > اظهار صدق المودة فی شرح قصیدة البردة
← شرح الکواکب الدریه > شرح قصیدة البردة

● **شرح الکوکب المنیر فی مختصر التحریر** / اصول فقه / عربی

š.-ul-kuwkab-il-munīr fī muxtaṣar-it-taḥrīr
ابن نجار، محمد بن احمد، ۸۹۸ - ۹۷۲ قمری
ebn-e najjār, mohammad ebn-e ahmad (1493 - 1565)
«تحریر المنقول و تهذیب علم الأصول» کتاب معروفی است از علاءالدین علی بن سلیمان مرداوی حنبلی (-۸۸۵ق) که قواعد اصول فقه را بنا بر مذاهب اهل سنت مخصوصاً مذهب صحیح احمد بن حنبل نگارش داده است. این کتاب را تقی الدین فتوحی در کتابی به نام «الکوکب المنیر» اختصار نموده و اقوال مشهور حنبلی‌ها را در آن انتخاب کرده است. شرح حاضر، مزجی توضیحی است بر آن مختصر و گویا از خود فتوحی باشد.
چاپ: مکه، مرکز البحث العلمی، محقق: نزیه حماد و محمد الزحیلی، چاپ اول، ۲جزء، ۱۳۹۹ق؛ دمسق، دار الفکر.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۵۲۵
آغاز: الحمدلله الذی قد أحاط بکل شیء علما واعطی من شاءمن عباده عطاء جما القدیم الحکیم الذی شرع الأحکام و جعل لها قواعد؛ **انجام:** و کالوضوء بماء مغصوب یعنی فانه یقتضی فساده عند الامام.
خط: رقعی، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱۷۲گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۰/۵سم [ف: ۲۲ - ۱۰۶]

● **شرح الکهف و الرقیم** / دعا / عربی

š.-ul-kahf-i wa-r-raqīm

وابسته به: الکهف و الرقیم؛ جیلانی، عبدالکریم بن ابراهیم (۷۶۷-۸۳۲ق)

از جمله شروح مزجی و متقن بر کتاب «الکهف و الرقیم» عبدالکریم جیلی (-۸۲۰ق) است. شارح با عبارات بسیار نیکو و دقیق به شرح کتاب پرداخته است

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۸۹۷

آغاز: بسمله. الباء متعلق بمحذوف و هو الفعل المقدر بعد البسملة نحو ابتدین او استعین؛ **انجام:** ثم نبه علی أن المتواضع اذا رفع رأی من ملاطفات الله تعالی ما لایعبر عنه فقال

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۴؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۷۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۰۶]

● **شرح کیفیت بعضی از اعضای انسانی** / طب

š.-e keyfīyat-e ba‘zī az a‘zā-ye ensānī

تهران؛ لغت نامه دهخدا؛ شماره نسخه:۲۵۳/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: کبود، جلد: تیماج تریاکی، قطع: خشتی [نشریه: ۳ - ۳۹۱]

● **شرح گلستان السعدی** / ادبیات / عربی

š.-u golestān-is-sa‘dī

بلخی، یعقوب بن علی، - ۹۳۱ قمری

balxī, ya‘qūb ebn-e ‘alī (- 1525)

وابسته به: گلستان سعدی؛ سعدی، مصلح بن عبدالله (-۶۹۱)

شرح مختصری است به زبان عربی بر «گلستان سعدی» که مؤلف می‌کوشد تا الفاظ آن را توضیح دهد و مبانی و اصول امثال و حکم آن را بازگو نماید. چلبی می‌گوید: علیزاده «شرح منیری» را برداشته و در آغاز و انجام نام خود را نهاده است. نگارنده ترکی خوب می‌دانسته و بسیاری از واژه‌ها را به ترکی ترجمه کرده است.

گلستان نامبردارترین یادگار سعدی شیرازی بلکه بنام‌ترین کتاب فارسی می‌باشد؛ گلستان تا چندین سده یگانه کتاب ادبی و اخلاقی و سزاوار خوانده شدن در دربارهای خاور نزدیک و میانه به شمار می‌رفت، از دورترین نقاط هند تا استانبول شاهزادگان این کتاب را درس می گرفتند و می‌خواندند. و چون زبان مادری بیشتر ایشان جز فارسی بود ناگزیر دانشمندان را وادار می‌کردند گزارش‌هایی به زبان‌های گوناگون هندی و عربی و ترکی و جز آن برای گلستان بنویسند، که به چند شماره از آنها اشاره می‌شود: کهن‌ترین گزارش که چلبی برای گلستان یاد کرده شرح منیری است، وی از برخی نقل می‌کند که شرح علی زاده (سید یعقوب پسر سید علی) دزدی این شرح است: شرح علی زاده؛ سید یعقوب پسر علی که جای گفتگو ماست؛ شرح ملا لامعی (- ۹۳۸) فقط بر دیباچه گلستان بوده؛ شرح ملا مصطفی پسر شعبان که به سروری نامبردار است و به سال ۹۶۹ درگذشته. وی گلستان را به زبان عربی برای سلطان مصطفی پسر سلیمان گزارش نموده و به سال ۹۵۷ پایان یافته؛ شرح قاضی محمود پسر میناس؛ شرح ملا ضعیفی قرطوی؛ شرح ملا سودی (-۱۰۰۰) به ترکی؛ شرح ملا محمد تیری (- ۱۰۱۶) متخلص به عیشی؛ شرح هوائی برسوی (-۱۰۱۷)؛ شرح ملا حسین کفوی (- ۱۰۱۲) قاضی مکه (ن-۱۰۰۵)، و چون این شرح پاکنویس نشده بود، ملا حسین پسر کوزلجه رستم پاشا معروف به حسینی آن را پاکنویس کرده و دیباچه در گزارش زندگی شرح کننده بر آن افزوده «بستان افروز جنان» نامیده است؛ ترجمه ترکی از اسعد افندی (کشف الظنون)؛ شرح ترکی محمود طائع پسر محمد پسر آدم بغدادی ساکن استانبول (م-۱۲۶۸ق) (ذیل کشف الظنون)؛ بهار باران، در شرح گلستان. به فارسی از محمد غیاث الدین هندی (چ نولکشور ۱۹۰۶م) دارای ۴۸۰ص؛ شرح گلستان به فارسی از شیخ محمد ولی صاحب هندی (چ هند)؛ و جز اینها چندین فرهنگ برای واژه‌های گلستان تاکنون در ایران و هند و ترکیه چاپ شده است. (علینقی منزوی)

آغاز: الحمدلله علی ما اولانا من النعم و رزقنا الاهتداء الی تبیین اللغات التی یمتاز بها الانسان عن النعم ...

انجام: بر رسولان پیام ای خبر باشد و بس، نظم: یا ناظراً فیه سل الله مرحمة علی المصنف و استغفر لکاتبه و اطلب لنفسک من خیر ترید به من بعد ذلک ای من بعد ذلک الطلب لنفسک اطلب من الله غفراناً لصاحبه. فحمداً ثم حمداً؛ علی توفیقنا اتمام شرحه فالمرجو من الناظرین ان یدعوا بکرمهم الخطیر لمؤلف هذه الحروف ...

[کشف الظنون ۱۵۰۴/۲؛ نسخه‌های منزوی ۳۴۸۹/۵؛ دنا ۱۰۲۱/۶ (۱۱ نسخه)]

۱. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۶۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** ما نصیحت بجای خود کردیم ... اطلب من الله غفراناً لصاحبه محمداً ثم حمداً علی توفیقنا اتمام شرحه و الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی سیدنا و سندنا و هادینا و مهدینا محمد و آله اجمعین و «هر که خواند دعا طمع دارم ×× زانکه من بنده گنهکارم»

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مجدول؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۱۲۹گ، ۲۱سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۲ - ۹۰۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۴۸۲

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، کاتب = مؤلف، تا: اول محرم ۹۰۷ق؛ جلد: تیماج سبز، ۱۲۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۲۵ - ۴۵۳]

۳. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۲۸۰
آغاز: ای الامتنان و تعداد النعمة، خدای را ای الله ان یعد علینا نعمه الکثیرة و هذا القول اعتراف منه بانه عرف حق المنعم؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: عنایة الله بن افتخار الدین، تا: اواخر محرم ۹۳۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ تملک: معتوق بن علی به تاریخ ۱۱۱۲، عبدالوهاب بن محمد علی در حلب؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۹گ، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۶۲]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۶۰۹
آغاز: برابر
خط: تعلیق، کا: مکی بن محمد بن امین، تا: رمضان ۱۰۱۰ق، جا: شروان،برای محمد امین بن صدرالدین؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن تریاکی، ۲۰۹گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲/۹×۱۹/۱سم [ف: ۱ - ۳۲۰]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۰۹
آغاز: که طاعتش موجب قربت است و بشکر اندرش مزید نعمت یعنی اندر شکر نعمت خدای زیاده نعمت ثابت است فالباء زائدة لتحسین اللفظ. قالوا القاعده فی استعمال العجم؛ **انجام:** وعظ دو کس مردند بضم المیم و تحسر بردند. آنکه داشت و مالش نخورد و آنکه دانست بر مقتضای علمش نکرد. بیت: کس نبیند بخیل فاضل را ×× که نه در عیب گفتنش کوشند
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام (اندکی از شرح دیباچه و شرح باب ۸ از نسخه افتاده)؛ کاغذ: سمرقندی شکری، جلد: مقوای آبی، ۳۶۳ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۰ - ۹۶۰]

۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۸۷۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** ما نصیحت به جای خود کردیم قوله جای مقحم کما مر هزارا یعنی بخود کردیم روزگار در این بسر مفتحسن بردیم که نباید یعنی الانصیحت به گوش رغبت کس به رسولان پیام به معنی پیغامبرای خیر باشد بس عربیه ناظرا فیه
خط: نستعلیق، کا: بای بن علی، تا: رجب ۹۰۰ق؛ مهر: «بکتاش بن ابراهیم» (مربع)؛ جلد: مقوا، ۱۴۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۵۴]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۰۹۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** قد صحح بالتاء التحتانیة و الفوقانیة ایضاً و المآل واحد، لطیفه: نصیحت پادشاهان.
اواخر باب هشتم در آداب صحبت را ندارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ محشی با نشان‌های صح و صحاح؛ یادداشت امانت نسخه از کتابخانه موقوفه حاجی ملا محمد جعفر مجتهد طهرانی چالمیدانی که باید به آقا شیخعلی کتابدار برسد؛ مهر وقف ملا محمد جعفر مجتهد طهرانی؛ اهدایی: ناصر کاتوزیان؛ کاغذ: سپاهانی نخودی، جلد: مقوای نخودی، ۱۲۵گ، ۱۹سطر (۸/۵×۱۳/۵) سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹سم [ف: ۱۹ - ۷۷]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۶۲۷
خط: تحریری، کا: عبدالکریم بن خضر بن حسین، تا: پنج‌شنبه ۲۰ ربیع الثانی ۹۴۰ق؛ مهر: «هو الکریم و انی عبدالکریم» (بیضی)؛ جلد: روغنی، ۱۱۱گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۶ - ۱۲۴]

۹. قم؛ لاجوردی، سید مهدی؛ شماره نسخه:۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۲۵۶ص، قطع: خشتی [چند نسخه-ف: - ۱۰۵]

۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۹۳۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۹۳گ، ۱۵ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: ۱۷ - ۲۵۴]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۳۰۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ تملک: شمس العلماء حسنی نجفی خوئی به تاریخ ۱۳۶۹ با مهر «شمس العلماء» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۱۳۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۷سم [ف: ۱۶ - ۲۷۱]

۱۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۳۰
آغاز: باب یکم: باب اول در سیرت پادشاهان؛ و هی عبارة عن الطریقة حمیدة کانت او ذمیمة (حکایت) پادشاهی را شنیدم که بکشتن اسیری اشارت کرد، بیچاره در آن حالت نومیدی بزبانی که داشت یعنی بلسان کان فی فیه ملک را دشنام دادن گرفت و سقط بفتحتین الهذیان و هو فی الاصل المتاع الردی گفتن آغازید؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: نزدیک روزگار نگارنده (قرن دهم)؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: نخدی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۱گ، ۱۹ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۲/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲ - ۱۴۱]

● شرح گلستان السعدی / ادبیات / عربی

š.-u golestān-is-sa‘dī

سروری، مصطفی بن شعبان، ۸۹۷ - ۹۶۹ ؟ قمری

sarvarī, mostafā ebn-e ša‘bān (1492 - 1562)

وابسته به: گلستان سعدی؛ سعدی، مصلح بن عبدالله (-۶۹۱)
اهدا به: سلطان مصطفی بن سلطان سلیمان
تاریخ تألیف: ۹۵۷ق؛ محل تألیف: آماسیه

شرح مزجی است بر گلستان سعدی شیرازی. مؤلف، در ابتدای شرح چنین بیان داشته است: کتاب گلستان سعدی مشتمل بر حکایات و موعظه‌های عجیب و اشعار و ابیات لطیف است و بیشتر عبارات آن نیاز به شرح دارد و اگر چه برخی از علما، به شرح این کتاب پرداخته‌اند اما چون آنها آشنایی کامل به لغت فارسی و اصطلاحات آن نداشته‌اند، در موارد متعددی دچار خطا شده‌اند. در کشف الظنون (۲: ۱۵۰۴) تاریخ اتمام این شرح به سال ۹۵۷ در شهر اماسیه ذکر شده و در پایان شرح در نسخه ملی، تاریخ اتمام آن سال ۹۶۱ در شهر ارغمیه نگاشته شده است.

با توجه به اختلاف دو تاریخ مذکور و با توجه به تصریح شارح در پایان شرح بر اینکه «شارح، نخست، جهد و تلاش خود را در شرح عبارات گلستان بذل و در موارد متعددی خطا نمود و من بر موارد خطای ایشان آگاه شده کوشیدم آن را اصلاح نمایم». بنابراین چنین به نظر می‌رسد که در ابتدا به سال ۹۵۷ یکی از شارحان، به شرح گلستان پرداخته و به سال ۹۶۱، همان شرح توسط مصلح الدین سروری اصلاح و تکمیل شده و بدین ترتیب شرح حاضر به رشته تحریر درآمده است.

آغاز: الحمدلله جعلنی من علماء البیان و المعانی و الشکر لله الذی صیرنی من مفاتیح الابکار ... و بعد فان البعید المتوسل الی رحمة الملک القدیر ... و لما کان کتاب گلستان مشتملا علی حکایات غریبة و عظات عجیبة ...

انجام: اعلم ایها الناظر فی شرحی هذا ان الشارح الاول قد بذل جهده فی شرحه و ان اخطأ فی مواضع کثیرة ... لان کلستان موضع الفرح غفرالله له و لسایر المسلمین. تم ...

[الذریعة ۳۹/۱۴؛ کشف الظنون ۱۵۰۴/۲؛ دنا ۱۰۲۱/۶ (۱۴ نسخه)؛ اعلام زرکلی ۱۳۶/۸]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۰۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۹۶۱ق؛ مصحح، محشی با امضای سید علی و ابن سیدی علی، با سرلوح؛ تملک: حسن فریدالدین؛ مهر: «الواثق بالله الغنی عبده میر عبدالصمد» (خشتی)، «عبده میر محمد علی» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: میشن تریاکی مذهب، ۱۸۰گ، ۲۱ سطر (۱۴/۵×۷/۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۳ - ۱۶۵]

۲. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: چرمی، ۲۱۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۲ - ۹۰۷]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۱۳۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواسط شعبان ۹۷۲ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۱۸]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۹۲۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بن حسین بن احمد، تا: آخر ذیحجه ۹۹۹ق؛ مجدول، با سرلوح مزدوج مذهب، محشی؛ جلد: گالینگور سرمه‌ای، ۲۲۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۲۶ - ۴۰۸]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۵۰

آغاز: بعد بسمله و حمد. و لما کان کتاب گلستان مشتملا علی حکایات غریبه و نکات عجیبة و اشعار شریفة و ابیات لطیفة بحیث یحتاج اکثر مواضعه الی الشرح و البیان و یفتقر من جهة اللفظ و المعنی الی التبیان و قد شرحه بعض الموالی غافلا من اللغة الفارسیه و؛ **انجام:** خاتمه کتاب و ان داب المصنفین انهم قد یذکرون فی آخر تألیفا تهم خاتمه یختمون بها کما یذکرون المقدمة فی اولها و لما بلغ المصنف آخر کتابه عنون بالخاتمه فقال تمام شد کتاب گلستان ...

خط: نستعلیق ترک، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۴گ، ۲۰ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۶سم [سنا: ف: ۲ - ۲۳۰]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۹۳۵

خط: نستعلیق ترک، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تملک: شمس الدین محمد بن ملا قاضی کلیبولی، ابوالعباس محمد و محمد چاوش زاده، شیخ عبدالحسین؛ کاغذ: استانبولی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۶۰گ، ۲۱ سطر (۶×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۱۶۱]

۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۵۵۳-۳۳/۱۰۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ابوبکر بن ویس، تا: یک‌شنبه ربیع الاول ۱۰۶۲ق، جا: سحرخیزان مدرسه میدان؛ مصحح، محشی با نشان «منه»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۵۶]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۳۲۳

آغاز: برابر

از اول دیباچه تا آخر باب اول را داراست؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: نزدیک عصر مؤلف؛ در آغاز این نسخه چنین نگاشته: از لطایف این شرح آن است که علاوه بر شرح مفردات و التفات بترکیب عبارات، قصص مفیده را به تفریب الفاظ ذکر می‌نماید و منظومات گلستان را به نظم ترکی ترجمه می‌کند؛ تملک سال ۱۰۶۴ و تملک لطفعلی صدر الافاضل در سال ۱۳۲۲؛ جلد: تیماج زرشکی، ۸۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۶×۱۹/۳سم [ف: ۴۳ - ۲۰]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۷۲۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۲؛ مصحح، محشی با نشان «لمحرره»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: کاغذی، ۱۶۰گ، ۱۹ سطر (۱۰/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۳۷ - ۲۷۱]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۹۴۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۴۰ق؛ مصحح؛ مهر: «محمد علی بن اسماعیل ۱۳۲۹» (دایره)، «ابن محمد مصطفی» [ف: ۳۲ - ۸۳۰]

۱۱. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۰۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: علی بن محمد، تا: ۱۲۷۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی، ۱۸۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲- ۹۰۸]

۱۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۲۲

آغاز: اللهم وفقنی بالاتمام، بسمله، بحق محمد و اله البررة الکرام و به نستعین، الحمدلله الذی؛ **انجام:** من بعد ذلک ای من بعد ذلک الطلب لنفسک اطلب غفراناً لصاحبه.

خط: نسخ، کا: یوسف بن عبدالعظیم تبریزی، تا: ۱۳۱۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، رویه کاغذی، ۱۵۶گ، ۲۰ سطر (۱۲×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۶ - ۴۶۲]

۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۷۶۵-ع

آکادمی علوم شوروی CCCLXXII ؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۶ و ۳-۲۲۳]

● شرح گلستان سعدی / ادبیات / فارسی، عربی

š.-e golestān-e sa‘dī

سلیمان بن مصطفی، قرن ۱۰ قمری

soleymān ebn-e mostafā (16c)

وابسته به: گلستان سعدی؛ سعدی، مصلح بن عبدالله (-۶۹۱)

شرحی است از سلیمان بن مصطفی بر گلستان شیخ مصلح الدین سعدی به عربی آمیخته به فارسی و بعضاً با توضیح لغت به ترکی. نسخه به خامه مؤلف بوده که در سال ۹۲۶ق نوشته شده است. با تفحص و جستجو در منابع، اطلاعاتی راجع به زندگی‌اش به دست نیامد و تا حدودی این شرح شبیه شرح مصطفی بن شعبان سروری (-۹۶۲ یا ۹۶۹ق) می‌باشد که به نام سلطان مصطفی خان فرزند سلیمان قانونی عثمانی نوشته است. به عنوان نمونه به ذکر سطری از آن به شرح زیر اکتفا می‌کنیم: «بی دل از بی نشان چه گوید باز یعنی مرة اخری و اعلم ان ... بمعنی العودة بالترکی کرو».

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۲۰۰

آغاز: بمعنی الصغیر کذا فی بحر الغرایب برآید کز بالوصل واصله که ان بالفصل عهده شکرش؛ **انجام:** کرمش عیبها فرو پوشد خاتمه کتاب ... ×× بر رسولان پیام این خبر باشد و بس

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۹۲۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰/۲×۱۴/۵سم [ف: ۱۷ - ۳۱۲]

● شرح گلستان سعدی / ادبیات / ترکی

š.-e golestān-e sa‘dī

سودی، محمد، - ۱۰۰۰ ؟ قمری

sūdī, mohammad (- 1592)

وابسته به: گلستان سعدی؛ سعدی، مصلح بن عبدالله (-۶۹۱)

شرح بسیار دقیق و عالمانه‌ای است که در ضمن بحث به نظریات شارحان قبلی همچون: سروری، شمعی ابن سید علی و دیگران پرداخته و دیدگاه‌های آنان را به نقد کشیده است. این شرح چندین بار به صورت سنگی در ترکیه و ترجمه فارسی آن نیز به سال ۱۳۴۹ش از سوی کتابفروشی تهران در تبریز به صورت زیبا و با ترجمه حیدر خوش طینت و زین العابدین چاوشی و علی اکبر کاظمی به چاپ رسیده است. در نسخه چاپی ماده تاریخی را «غد» در ضمن شعری در انجام نسخه آورده که ادعا شده تاریخ تألیف این شرح سال ۱۰۰۴ق است و حال آنکه درگذشت سودی را همگان در سال ۱۰۰۰ق دانسته‌اند، و در نسخه مرعشی چنین تاریخی وجود ندارد، و به نظر می‌رسد که تاریخ کتابت نسخه باشد. (سید محمود مرعشی)

چاپ: چندین بار در ترکیه چاپ شده

[دنا ۱۰۲۱/۶؛ کشف الظنون: ۱۵۰۴/۲-۱۵۰۵؛ فلوگل ۱: ۵۴۰ - قرطای ۱۲۰۹ و ۲۲۱۰]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۰۳

خط:نسخ،کا:احمد بن حسین،تا:شوال ۱۰۹۶ق؛ مجدول، با سرلوح زرین و رنگین؛مهر: عبدالصمد؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۲۷گ، ۲۵ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۲×۱۵سم [سنا: ف: ۲ - ۸۹]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۹۴۵/۲

آغاز: الحمد لله و سلام علی عباده الذی اصطفی حضرت شیخ بسمله ذکریندن صکره حدیث شریفه اقتدا ایدوب حمد خدایی معنا ذکر ایلدی و بیوردی منت خدای را، زیرا حقیقت حمد ذات با رینک صفات کمالیه سنی مشتمل کلام ذکر ایلمدر؛ **انجام:** اما حرف جر سز سل الله هیچ برنده واقع و کل زیرا بویله اولنجه ناموزون اولور کهبو بحر بسیط مثمندر که اوچنجی جزئی سالمدر یعنی مستفعلنلیکن شراح جمیعاً سل الله یازمشلر پس معلومدر که اشعار عرب اوزاننده قاصر له ایمش، تم.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۲۴۸گ، مختلف السطر در حاشیه (۳/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۳۲ - ۸۳۱]

● شرح گلستان سعدی / ادبیات / ترکی

š.-e golestān-e sa‘dī

شمعی برزینی، مصطفی، - ۱۰۰۰ قمری

šam‘ī barzīnī, mostafā (- 1592)

وابسته به: گلستان سعدی سعدی، مصلح بن عبدالله (-۶۹۱)

اهداء به: سلطان محمد عثمانی

تاریخ تألیف: از ۷ محرم تا ۲۰ ربیع الاول ۹۷۷ق؛ محب تألیف: قسطنطنیه

شرحی است کوتاه بر گلستان سعدی.

آغاز: سپاس بی پایان اول صانع بی نظیره که گلستان جهان صنع آفتابیدن بر ذره و بوستان فلک ازهار مصنوعاتی دریای وجودندن بر قطره در مثنوی فلک یک نقطه از کلک کمالش ×× جهان یک غنچه از باغ جمالش

[دنا ۱۰۲۲/۶؛ نسخه‌های منزوی ۳۴۹۲/۵؛ عثمانی مؤلفلری ۵۲۸:۲]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۹۴۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** واطلب لنفسك من خير تريد به و كندو نفسك ايجون طلب اولن خير مراد دن آنى كه استرسن من بعد ذلك غفرانا لصاحبه بوجمله دن صكرة انك صاحبى مايجون مغفرت طلب ايله.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۲۰ق؛ مجدول مذهب؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۲۶ - ۴۲۲]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۴۲۸

آغاز: شد گرچه دارد صد نوا حکایت، شبی در بیابان مکه، بر کیجه مکه بیاباننده از غایت بی خوابی، زیاده ایقر سزلقدن پای رفتنم نماند

خط: نسخ، کا: درویش محمد المجلد بن بایندر، تا: ۱۴ ربیع الثانی ۱۰۴۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با ترکی به امضاء «منه»؛ مهر: «احمدالله علی نعمائه» (دایره)؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۴۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [ف: ۳۶ - ۳۶۲]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۴۲۴

آغاز: برابر **انجام:** بر رسولان پیام باشد و بس، رسوللره انجق پیام ایرشد رمك اولا و بس و ما علی الرسول الا البلاغ.

خط: نسخ، کا: محمد بن ابراهیم بن حسن، تا: ۱۹ محرم ۱۱۴۱ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۷۸گ، ابعاد متن: ۱۰×۲۰، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف: ۱۶ - ۶]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۴۷۶

خط: نستعلیق ترک، کا: محمود بن حمزة، تا: جمعه ربیع الثانی؛ تملک: سلیمان بن محمد صوفیوی مکی؛ کاغذ: استانبولی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۱۳گ، ۱۹ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۷ - ۳۷۹]

● **شرح گلستان سعدی** / ادبیات / فارسی

š.-e golestān-e sa‘dī

احراری، میر محمد نورالله، - ۱۰۷۳ قمری

ahrārī, mīr mohammad nūr-ol-lāh (- 1663)

وابسته به: گلستان سعدی؛ سعدی، مصلح بن عبدالله (-۶۹۱)

تاریخ تألیف: ۱۰۹۲ق

حاشیه مانند با عنوان «قوله».

آغاز: منت مر خدای را عز وجل که زبان گویا را پیشکار دل دانا ساخت

انجام: و اگر غرض صحیحی از قسم وعظ و نصح و ایضاح مطلبی و کشف حقیقتی در نظر باشد خالی از اجری نخواهد بود.

[دنا ۱۰۲۲/۶]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۲۵۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین حسینی، تا: ۲ ربیع الاول ۱۰۹۸ق، برای میرزا محمد برهان الله پسر شاه میرزا محمد؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۷۷گ (۱پ-۷۷ر)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۵ - ۴۱۸۰]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۳۲۹

خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۳۱گ، ۱۳ سطر (۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۱۵ - ۴۲۰۶]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۵۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۰گ، ۲۱ سطر (۸/۵×۱۷/۵) سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۵۱ - ۱۳۴]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۷۲۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و آخرت از اوشد و الا ... این جهان ... تمت الکتاب بعون الله

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

● **شرح گلستان سعدی** / ادبیات / فارسی

š.-e golestān-e sa‘dī

قرشی، عبدالرسول بن شهاب الدین، ق۱۱ قمری

qorašī, ‘abd-or-rasūl ebn-e šahāb-od-dīn (- 17c)

وابسته به: گلستان سعدی؛ سعدی، مصلح بن عبدالله (-۶۹۱)

[دنا ۱۰۲۲/۶؛ نسخه‌های منزوی ۳۴۹۲]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۵۳۷/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج حنایی، ۴۴گ (۲پ-۴۵پ)، ۱۹ سطر (۸×۱۴) [ف: ۱۷ - ۱۵۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۸۹۷

آغاز: سپس سپاس علیمی که علم علم آدم الاسماء کلها حرفی است؛ **انجام:** واثق استوار هراس بالکسر ترس.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه وقت چاشت ۱۴ شوال هنگام جلوس محمد شاه؛ مجدول؛ جلد: مقوایی، ۵۲گ، ۱۵ سطر (۱۰/۵×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵۱ - ۱۹۹]

● **شرح گلستان سعدی** / ادبیات / فارسی

š.-e golestān-e sa‘dī

ملتانی قادری، محمد اکرم، قرن ۱۲ قمری

moltānī qāderī, mohammad akram (- 18c)

وابسته به: گلستان سعدی؛ سعدی، مصلح بن عبدالله (-۶۹۱)

تاریخ تألیف: ۱۱۵۵ق

شرح مزجی مفصلی است بر کتاب «گلستان»، که پس از آوردن قطعه‌ای از متن با عنوان «م» به شرح آن با عنوان «ش» پرداخته است. در پایان آورده است: «شد گلستان را مرتب شرح نام ×× از محمد اکرم ملتانی بنام / یکهزار و یکصد و پنچاه و پنج ××

سنه هجری بود پر در و گنج».
[فهرست مشترک ۱۰۱/۱۴؛ فهرست گنج بخش تسبیحی ۲۹۷/۳-۲۹۹؛ فهرست گنج بخش منزوی ۱۲۹۱/۳]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۲۱۷

آغاز: منت مر خدای را که نضارت بهار نامش بر ورق زبان شرح گلستان نموده و نکهت نسیم بادش بر غنچه دل ابواب بوستان گشوده؛
نسخه اصل: کتابخانه گنج بخش - پاکستان ۷۷۸؛ خط: نستعلیق، کا: میان محمد زمان، تا: چاشتگاه ۲۶ رمضان ۱۲۷۰ق، جا: موضع چک عمر پرکنه کوجر، در خدمت مولوی صاحب صدرالدین جیو؛ ۴۲۳ص [عکسی ف: ۶ - ۲۷۶]

● شرح گلستان سعدی= خیابان گلستان / ادبیات / فارسی

š.-e golestān-e sa‘dī = xīyābān-e golestān

آرزو، سراج الدین علی بن حسام الدین، ۱۱۰۱ - ۱۱۶۹ قمری

ārezū, serāj-od-dīn ‘alī ebn-e hosām-od-dīn (1690 - 1756)

وابسته به: گلستان سعدی؛ سعدی، مصلح بن عبدالله (-۶۹۱)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۳۹۵

آغاز: ابر نبوتش تا دامن محشر نوخیز گلی که مرغ الهی جبرئیل بلبل اوست؛ **انجام:** اگر قبول کنند بهتر و الا خیر، هو لفظ خیر اختتام این کتاب کامل نصاب شد، فنحمدالله حمدا متکاثرا
خط: نستعلیق هندی، کا: سید علی مرتضی موسوی تیانوی (نیشابوری)، تا: سال سوم پادشاهی احمدشاه بهادر پادشاه غازی ۱۱۶۴ق، جا: شاه جهان آباد؛ افتادگی: آغاز (یک برگ)؛ واگذاری بنیاد مستضعفان در شهریور ۱۳۶۷؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوایی، ۷۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۹سم [ف: ۱۷ - ۳۱۴]

● شرح گلستان سعدی / ادبیات / فارسی

š.-e golestān-e sa‘dī

ظفاری، عبدالنبی

zafārī, ‘abd-on-nabī

وابسته به: گلستان سعدی؛ سعدی، مصلح بن عبدالله (-۶۹۱)
شرحی است بر بخشی از گلستان سعدی تا بیت «ای کریمی که خزانه غیب ...» به صورت سؤال و جواب.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۱۱۱/۳

آغاز: بسمله الحمد لله رب العالمین و العاقبة للمتقین ... اما بعد بدانکه این نسخه ایست در شرح گلستان شرح از عقل داده حق بقدر همت ... اما این فقیر ... سید عبدالنبی ظفاری خاشاک سرای؛ **انجام:** یعنی تحقیق که دلهای فرزندان آدم در میان دو انگشتان قدرت خدایست ... فرموده است که ختم الله علی قلوبهم و علی.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج عنابی، ۵۳ص (۱۷۶-۱۲۴)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵۰ - ۱۶]

● شرح گلستان السعدی / ادبیات / عربی

š.-u golestān-is-sa‘dī

وابسته به: گلستان سعدی؛ سعدی، مصلح بن عبدالله (-۶۹۱)

ناشناخته:

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۷۱

آغاز: بجای آورد، باران رحمت بی حسابش همه را رسیده؛ **انجام:** یا ناظراً سل بالله رحمته و استغفر لکاتبه و اطلب لنفسک من خیر ترید بها من بعد ذلک ای من ذلک الطلب لنفسک و اطلب من الله غفراناً لصاحبه فحمداً ثم حمداً علی بوفیقاً
این شرح گلستان به عربی است و در آن مطالب گلستان قطعه قطعه آمده و سپس آن قطعه فارسی به عربی شرح گردیده است متأسفانه صفحات اول این نسخه افتاده و بالنتیجه ممکن نشد که شارح این شرح معلوم شود ولی در آخر نسخه در حاشیه آمده است «قد وقع الفراغ عن تحریر هذا الکتاب علی ید العبد الضعیف النحیف ... ابراهیم بن محمد بن محمود بن سونج ... فی اوایل رمضان السادس فی سنه ۹۳۹ و السلام» اگر از «تحریر» انتساخ و کتابت اراده نشده باشد شاید شارح همان ابراهیم بن محمد باشد که متأسفانه مدارک موجود هم نتوانست در تعیین او کمک کند؛
خط: نستعلیق کهن، کا: ابراهیم بن محمد بن محمود، تا: ۹۳۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: اصفهانی، ۱۷۶گ، ۱۷ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۲/۵×۱۷سم [ف: ۶ - ۵۳۲]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۴۷۰

آغاز: الشیاطین. اما آنچه فرمودی از زجر و منع مناسب سیرت ارباب همت نیست ... حکایت یکی از پادشاهان پیشین بمعنی پادشاهان متقدمین ... گفتم دون است و ناسپاس و سفله بضم السین بمعنی البخیل کذا فی المشهور؛ **انجام:** هر آنچه می‌گذرد دل منه ای لا تعلق قلبک علی الفانی که دجله پس از خلیفه خواهد گذشت در بغداد گرت ز دست ... براید چو نخل باش کریم ورت ز دست یعنی.
به عربی و آمیخته با متن مانندش ۲۳۰ با اندکی جدایی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۰۳گ، ۱۵ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۱ - ۲۴۷۸]

۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۴۱۸/۷

آغاز: الجنة وبستانها بعد ذکر التسمیة لفظا سلک طریق العمل بالحدیث فی التحمید معنی لان حقیقة الحمد عند المحققین اظهار الصفات الکمالیة دون قول المخصوص فقال؛ **انجام:** اعلم ان ما

فعله هی من لیس لکونه جباناً بل هذا احتیاط وتیقظ واحتراز عن الغفلة ...
نسخه حاضر از ابتدای گلستان تا اوایل داستان «هرمز تا جدار را گفتند از وزیران پدر چه خطا دیدی» را دربردارد. شرح مزجی متوسطی بر «گلستان» سعدی شیرازی است که بجهت افتادگی از اول و آخر شناسایی نشد، نگارش ظاهراً به سرزمین عثمانی تعلق داشت زیرا درلابه‌لا اشعار ترکی آورده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۲۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۵۳]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۸۸۷/۱

آغاز: آغاز شرح: منت خدای را عزوجل ـ ای الامتنان و اعتداد النعمة برای خدای که طاعتش موجب قربتست و بشکر اندرش مزید نعمت یعنی اندر شکر خدایتعالی زیاده نعمت ثابت است فالیاء لتحسین اللفظ قال الاستاد سلمه الله؛ **انجام:** انجام نسخه:ولم اظن انی سمعت صوتا اطیب منه و وقعت علی وجهی ... هر چه بینی در خروشست دل داند ازین معنی که گوشست نه بلبل برگلش
نسخه حاضر خطبه شارح را فاقد و از انجا ناتمام است. شرحی عربی، کوتاه و مزجی است بر «گلستان» سعدی شیرازی. شرح عربی دیگری بر گلستان از مصطفی بن شعبان سروری معرفی گردید که غیر از رساله حاضر است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی به امضاء «منه»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۱گ (۱پ-۷۱ر) [ف: ۳۷ - ۴۷۹]

● شرح گلستان سعدی / ادبیات / ترکی

š.-e golestān-e sa‘dī

وابسته به: گلستان سعدی؛ سعدی، مصلح بن عبدالله (-۶۹۱)

ناشناخته:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۰۷۳ مکرر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ در هامش نسخه [مختصر ف: - ۵۰۵]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۱۷۳

آغاز: بسمله، منت خدایرا شکر و سپاس و اجر و عوض ... نعمت و یرمك الله ایچوندر؛ **انجام:** ایل تمم اولور اکز درسته که علم اله تمام در یوار - تمت.
شرحی است بر گلستان سعدی که بنابر تصریح نسخه در سال ۹۷۷ق نوشته شده و در مقایسه با دیگر شروح ترکی نام شارح عجالتاً به دست نیامده در برگ ۵پ، بر شرح شمعی چلبی، مصطفی بن محمد قسطنطنیی متخلص به «شمعی» (-۱۰۰۵ق) ایراد می‌گیرد. در انتهای نسخه آمده: «تمام شد این کتاب شمعی شرح گلستان» که ممکن است قسمت نونویسی شده را از روی نسخه شمعی نوشته باشند و یا شرح، شمعی دیگر باشد. کامل است؛ خط: نسخ تحریری، کا: علیخان بن رمضان، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: نخودی و شکری، جلد: مقوایی، ۱۸۷گ، اندازه: ۱۶×۲۰/۸سم [ف: ۱۷ - ۳۱۳]

● شرح گلستان سعدی / ادبیات / فارسی

š.-e golestān-e sa‘dī

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۱۱۱/۵

آغاز: بسمله معنی عربیات قوله تعالی اعملوا ال داود شکرا ... یعنی ای فرزند داود علیه السلام عمل کنید شکر را و کمترند از بندگان من شاکر،بلغ العلی بکماله؛ **انجام:** و زمان پیری مرا تو داد و بس است و کافی است بتغییر زمانه ترساننده از مرگ.
ترجمه عبارت‌ها و جملات عربی گلستان سعدی به فارسی است و گویا ناقص بوده و از پایان ناتمام مانده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۲ص (۲۷۴-۲۶۳)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵۰ - ۱۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۶۴۸/۳

آغاز: هر دو کتف مبارک آن سرور بود آن است قوله چه غم دیوار امت را سوال آنکه لفظ غم که در بیت واقع است مناسبت ندارد چرا که غم به ذی روح تعلق دارد؛ **انجام:** و این معنی اصلا تناسب و ربط ندارد و خلاف واقع شده است و محض غلط است قوله لوم لائم یعنی از ملامت ملامت کننده.
شرح مختصری است بر کتاب «گلستان» شیخ مصلح الدین سعدی شیرازی که به شرح پاره‌ای از واژه‌ها پرداخته است؛ خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول؛ جلد: تیماج نارنجی، ۲۹گ (۸۳ر-۱۱۱پ)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲۰ - ۱۷۷]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۲۱۲

آغاز: بسمله، منت خدایرا ای الامتنان و اعتداد النعمة برای خدای عز و جل که طاعتش موجب قربت است؛ **انجام:** ان یدعوا بکرمهم الخطیر لمؤلف هذه الحروف.
حاوی شرح گلستان سعدی ست و طرز شرح بدین منوال است که شارح عبارات گلستان را در داخل شرح خود قرار داده و به اصطلاح بشرح مزج پرداخته است درین شرح لغات مشکل و عبارات سخت گلستان معنی و تفسیر شده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، تریاکی، ۱۲۴گ، ۲۰ سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۳۰۵]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۲۰۷/۲

آغاز: منت خدای را عزوجل که طاعتش موجب قربتست ... (منت) به کسر میم و تشدید ... نعمت و نیکی و احسان کردن با کسی (عز) بفتح عن مهمله و تشدید زای معجمه فعل ماضی معلوم به معنی گرامی و قوی؛ **انجام:** که لفظ انا باشد، بیت:شکر که این نامه به عنوان رسید ×× پیشتر از عمر به پایان رسید؛ عنوان بالضم و بالکسر دیباچه کتاب و سرنامه، پایان آخر و انتها و کرانه هر چیز باشد یعنی شکر است که این کتاب به ابتدا کردن درآمد و پیشتر

از عمر به انجام رسید.
شرح لغوی مزجی است بر «گلستان» سعدی شیرازی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه غره ربیع الاول ۱۲۶۳ق؛ مجدول، در متن و حاشیه تحریر شده؛ جلد: مقوایی زرد، ۱۷۳گ (۱پ-۱۷۳پ حاشیه)، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۳×۳۳/۵سم [ف: ۳۸ - ۲۸۸]

۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۲/۳

آغاز: قسم دوم در مرکبات معانی بعضی اقوال اکابر و حدیث نبوی صلعم بسم الله ... قوله تعالی اعلموا آل داود شکراً ... یعنی عمل بکنید این فرزندان داود شکر را و اندک اند از بنده‌های من شکر گوینده؛ **انجام:** خیره. غالب و قوی.

آغاز این شرح در نسخه افتاده است و از قسم دوم است که در مرکبات معانی است و سومی در لغات مفردات به ترتیب حروف تهجی: الف، فراش باد صبا ... سودا خیالات فاسده»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۹گ [ف: ۵ - ۲۲۸]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۲۰۱/۳-ف

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۹گ [فیلمها ف: ۱ - ۶۴۹]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۵۷۳

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از امان الله [رایانه]

← شرح گلشن راز ← مفاتیح الاعجاز
← شرح گلشن راز ← حدیقة المعارف
← شرح گلشن راز ← مجموعة الفوائد
← شرح گلشن راز ← ازهار گلشن

● شرح گلشن راز / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e golšan-e rāz

ترکه اصفهانی، علی بن محمد، - ۸۳۶ ؟ قمری

torke esfahānī, ʻalī ebn-e mohammad (- 1433)

وابسته به: گلشن راز = گلشن الاسرار = گلشن محمودی؛ شبستری، محمود بن عبدالکریم (۶۸۷-۷۲۰)

اهدا به: سلطان محمد

شرح گلشن راز که در خود آن نشانی از شارح نیست. شارح در آن یاد می‌کند از شرح لمعات خود و ملازمت خود او در سمرقند با قاضی زاده رومی هنگام رصد بستن و پرسشی که از او کرده است و از عطار و مولوی و امیر سید قاسم [انوار در گذشته ۸۳۷] و شیخ کمال نور الله و محقق قاسمی گویا همان قاسم انوار و پیر تاج الدین علی و پیر محمود و شیخ محیی الدین. در میان کسانی که لمعات عراقی و گلشن راز هر دو را شرح کرده‌اند به نام سید نعمة الله کرمانی (۷۳۱-۸۳۴ق) برمی‌خوریم. اگر چه در مجموعه در ترجمه احوال شاه نعمة الله ولی کرمانی (چاپ ۱۳۳۵ش ص ۱۱۷ و ۳۱۱) تنها از شرح لمعات او یاد شده است. از همین مجموعه (ص ۷۰) برمی‌آید که خواجه صاین الدین علی ترکه خجندی سپاهانی (- ۸۳۰ق) در هرات با قاضی زاده رومی نزد برادر بزرگ او خواجه صدرالدین محمد ترکه درس می‌خوانده‌اند. او هم شرحی بر گلشن راز دارد و شرحی بر لمعات به نام «الضوء». نسخه ما باید از همین خجندی باشد نه از آن کرمانی چه او گویا با قاضی زاده رومی چنین آشنایی نداشته است.

[دنا ۱۰۲۳/۶ فهرستواره منزوی ۵۸۴/۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۳۱۸/۱

آغاز: بسمله. و به نستعین. شکر و سپاس و ستایش بی حد و قیاس واجب الوجودی را که وحدت ذاتش بتحدید قوت نظری در نیاید و احصای ثنای ذات پاکش و بقوت بشری ناسوتی نشاید مگر بقوت قدسی لاهوتی ... اکنون کلمه ای چند در تنقیح و توضیح ابیات گلشن راز که بسی از از فحول متاخرین در شرح و بیان آن کوشیده اند نوشته شد بجهت تحفه ... السلطان محمد؛ **انجام:** بنام خویش کردم ختم پایان ×× الهی عاقبت محمود گردان

تذکر: نام مؤلف به استناد فهرستواره منزوی ۵۸۳/۷ ذکر شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۳۰۲]

● شرح گلشن راز = نسائم گلشن / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e golšan-e rāz = nsā’em golšan

داعی شیرازی، نظام الدین محمود، ۸۱۰ - ۸۷۰ قمری

dāʻī šīrāzī, nezām-od-dīn mahmūd (1408 - 1466)

وابسته به: گلشن راز = گلشن الاسرار = گلشن محمودی شبستری، محمود بن عبدالکریم (۶۸۷-۷۲۰)

شرحی است بر گلشن راز شبستری از نظام الدین محمود داعی الی الله شیرازی و نام کتاب در دیباچه هست و از خود شارح به نام «داعی مسکین» یاد شده است.

آغاز: بسمله. و به نستعین. مبانی سپاس تنزیه اساس و قواعد ستایش تقدیس آرایش منتظم بنام اطلاق توحید و متسق تقیید تمجید بر حریم جلال و کبریای حضرت احدی و حطیم عز و اعتلای جناب صمدی در حیز رفع و معرض عرض آورده

انجام: همان مثابت دارد که نیست و بصدق ذلک قوله تعالی کل شیء مالک الا وجهه و الیه ترجعون.

[نسخه‌های منزوی ۱۴۵۳/۲؛ الذریعة ۲۷۱/۱۳؛ دنا ۱۰۲۳/۶؛ فهرستواره منزوی ۵۸۴/۷]

۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۲۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم بن سعدی دامغانی، تا: پنج‌شنبه ۱ رمضان ۱۰۲۷ق، که در ۳ ربیع الاول ۱۰۲۸ آن را مقابله نموده است؛ ۲۴۹گ (۳۱پ-۲۷۹پ) [ف: ۵ - ۷۱۲]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۲۸۶ و ۴۷۴۴ف و ۵۱۷۶-ف

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: ابی محمد علی نقی ربانی، تا: چهارشنبه ۱۴ ربیع الثانی ۱۰۶۴ق، جا: اردبیل؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۴۹گ، ۲۱ سطر (۶/۵×۱۴)، اندازه: ۱۱×۱۹/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۲۵۱] و [فیلمها ف: ۳ - ۹۸ و ۱۴۰]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۶۷۸-۱۴/۱۲۸
آغاز: ... رسولی با هزاران لطف واحسان ×× رسید از خدمت اهل خراسان / بزرگی کاندرآن جاه است مشهور ×× به اقسام وهنر چون چشمه نور؛ **انجام:** غرض زین جمله آن کز ما کند یاد ×× عزیزی گویدش رحمت بر آن باد / بنام خویش کردم ختم پایان ×× اللهی عاقبت محمود گردان
خط: نسخ، کا: محمد علی قرنه هائی، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۹۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۵۷]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۸۴۰/۲
کا: مسیح بن محمد باقر فیروز آبادی، تا: سه‌شنبه ۲ ذیقعده ۱۲۸۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن، ۲۴۸گ (۳۱پ-۲۷۹پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲/۹سم [ف: ۵ - ۲۰۴]

● شرح گلشن راز / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e golšan-e rāz

رشتی استادی، احمد بن موسی، ق۹ قمری
raštī ostādī, ahmad ebn-e mūsā (- 15c)

وابسته به: گلشن راز = گلشن الاسرار = گلشن محمودی؛ شبستری، محمود بن عبدالکریم (۶۸۷-۷۲۰)
تاریخ تألیف: ۸۴۴ق
شرحی است با عناوین «قوله، قوله» بر «گلشن راز» شبستری؛ به درخواست کسی که نام او را آشکار نداشته است. چلبی (۴۹۲/۲) از تعلیقه احمد بن موسی جبالی بر مقاصد تفتازانی یاد کرده است. در آن یاد شده است از کشیشان هندوستان که از کوهی به کوهی می‌پرند و از اسکندر نامه و تعریف گویا از ابن عربی و پرسشی که اسکندر از ارسطو درباره جنس کرده است و تأویلات شیخ عبدالرزاق کاشی و فصوص شیخ اکبر و شیخ فخرالدین عراقی و مولانا و عنوان قاعده و تمثیل دارد. (دانش پژوه)
آغاز: بسمله و به ثقتی تیمنا و تبرکاً بذکره، صلوته علی حبیبه و رسوله ... اما بعد توحید حق سبحانه و تعالی بر وفق سئوالات.
انجام: نوشتم شرح گلشن در حضورش ×× که بودم از حضورش غرق نورش / ز هجرت بود اینجا هشتصد و چهار ×× چهل سالش دگر با او به هم یار / بگفتم شرح و تاریخش بیک بار ×× که هستم احمد موسی به گفتار / به ختم انبیا و ختم قرآن ×× که ختم کار ما با خیر گردان
[دنا ۱۰۲۳/۶؛ نسخه‌های منزوی ۱۲۴۸؛ دانشمندان آذربایجان ۳۳۷؛ فهرستواره منزوی ۵۸۲/۷]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۲۶۱/۲-ف
خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ کاغذ: سمرقندی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۶گ (۱۲۲پ-۲۴۸ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۸×۱۳سم [فیلمها ف: ۱ - ۶۵۹]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۴۶/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۸۲ق؛ جلد: تیماج سبز، ۱۶و۲۲ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [ف: ۳۲ - ۵۹]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۲۵۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۹۸۴ق؛ کاغذ: فستقی استامبولی، جلد: میشن آلبالویی، ۱۴۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷/۶سم [ف: ۳ - ۵۱۶]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۰۲/۱
آغاز: قوله در آدم شد پدید این عقل و تمییز ... یعنی عقل عبارت از آنست که علم آدم الاسماء و اصل همه چیز آنست
خط: نستعلیق، کا: محمد زمان بن میر سید علی بن میر کل ... کلانی، تا: ۱۰۴۸ق؛ افتادگی: آغاز (چند ورق افتاده)؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: کاغذی سبز، ۲۳۱ص (۱-۲۳۱)، ۱۶۰ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۰سم [ف: ۳ - ۵۷۶]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۰۷۷ و ۶۱۱۶-ف
آغاز و انجام: برابر
در فهرست از نخجوانی دانسته ولی آغاز و انجام آن با کار منسوب به احمد بن موسی رشتی استادی هماهنگ است؛ خط: نستعلیق، کا: درویش علی نبوی، تا: جمعه نیمه رجب ۱۰۸۷ق، جا: دمشق؛ در ۲۱۵ ص، این نسخه ما چنان‌که آقای باستانی در ص ع نوشته از همین نخجوانی است بندهای متن در آن پس از «قوله» می‌آید و سپس شرح آنها است؛ کاغذ: استنبولی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۸گ، ۱۷ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۳ - ۳۰۵۶] و [فیلمها ف: ۳ - ۲۰۰]

۶. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۱۸۹/۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول؛ اندازه: ۱۲×۱۹سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۴۰]

۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۶۱۵/۲-۹/۱۶۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۹ ذیقعده ۱۲۶۱ق؛ مجدول مذهب؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۳گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۶سم [ف: ۵ - ۲۶۵۶]

۸. سمنان؛ عمومی؛ شماره نسخه:۲۲/۸
آغاز و انجام: برابر
در فهرست بدون مؤلف؛ خط: نستعلیق، کا: سمنانی، تا: ۳ رجب

۱۲۹۸ق، جا: دماوند؛ مصحح، متن خط خوردگی دارد؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۷۷گ (۷۲ر-۱۴۸ر)، ۲۱ سطر [ف مخ]

● **شرح گلشن راز** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e golšan-e rāz

شیخ بابا نخجوانی، نعمت الله بن محمود، - ۹۰۲ قمری

šayx bābā naxjavānī ‹ne‘mat-ol-lāh ebn-e mahmūd (-1497)

وابسته به: گلشن راز = گلشن الاسرار = گلشن محمودی؛ شبستری، محمود بن عبدالکریم (۶۸۷-۷۲۰)

شرحی است بر این رساله و آمیخته با آن.

آغاز: هو یقول الحق و هو یهدی السبیل و ما توفیقی الا بالله آغاز سزاوار عندلیبان خوش الحان یقین و عرفان و سر داستان قمریان بلند آشیان روضه تحقیق و بیان و ابتدا مقال پر ذوق و حال طوطیان شیرین زبان عرصه کشف و عیان حمد و ثنای پادشاهی لایق و سزاوار است که پرتو آفتاب عالمتاب جمالش از چهره هر ذره نمایان و هویدا است و لمعه رخساره غرای اوست که بر صفحات جهان ظاهر و پیدا است و لله نور السموات و الارض.

[دنا ۱۰۲۴/۶؛ الذریعه ۲۶۹/۱۳؛ نسخه‌های منزوی ۱۲۵۰/۲؛ فهرستواره منزوی ۵۸۷/۷]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۳۴۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ورنه با حسرت و به صد زاری ×× دمی از عشق می‌زنم باری تم بالخیر ...

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۲۳۲ق؛ تملک: شاهزاده محمود میرزا قاجار؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۶گ، ۱۸ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۱۵۵]

● **شرح گلشن راز** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e golšan-e rāz

شیرازی، مظفرالدین علی بن محمد، - ۹۲۲ قمری

šīrāzī, mozaffar-od-dīn ‘alī ebn-e mohammad (- 1517)

وابسته به: گلشن راز = گلشن الاسرار = گلشن محمودی؛ شبستری، محمود بن عبدالکریم (۶۸۷-۷۲۰)

شرحی است بر «گلشن راز» شیخ محمود شبستری؛ شارح آن را به درخواست درویشی از اهل شهود نگاشته و قبل از شرح مقدمه‌ای مفصل در ۲۶ «حقیقة» آورده است. به گفته سعید نفیسی در معرفی نسخه کهن مجلس (ش ۲۲۱۱ مورخ قر ن۱۰ق) از سبک انشای آن پیداست که شارح از رجال قرن نهم است. لازم به ذکر است که «شیخ احمد الهی» نیز شرحی به نام «سلطان بایزید بن محمد بن مراد (۹۱۸ق) ساخته است (نسخه استانبول).

آغاز: بسمله. سپاس یکی را که غنچه مقدسه اش در گلشن راز به احسن وجوه شکفته ... معروض ارباب الباب آنکه ... حقیقة [اولی] فهم مسائل تصوف به عقل میسر نیست ... شرح بیت توانایی که در یک طرفة العین

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۹۱۴

شرح گلشن راز شبستری؛ خط: نستعلیق، کا: حسن الهادی حسینی یزدی، تا: ۸۹۶ق [مختصر ف: - ۵۰۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱/۱۸۱۶۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** خاتمة الکتاب از آن گلشن گرفتم ... از آن گلشن که بمشاهده او را یافتم بعضی معارف ... تم الشرح فی عام افصح عنه فیاض و الاعتماد علی منتهی ... و لایخیب السایل من الکریم تمت.

خط: تحریری، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۲؛ مصحح، محشی؛ جلد: گالینگور مشکی، ۷۲ص (۱-۷۲)، ۳۲ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۷سم [ف: ۵۰ - ۳۹]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۸۴۸

آغاز: بسمله. بنام آنکه جان را فکرت آموخت ... بنام خدائی که نفس ناطقه را بطریق الهام سیر معنوی از ظاهر به باطن؛ **انجام:** غرض زین جمله آن کز ما کند یاد ×× عزیزی گویدم رحمت بر او باد / بنام خود چو کردم ختم و پایان ×× الهی عاقبت محمود گردان

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۰گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸/۲سم [اهدائی رهبر: ۴ - ۳۲۱]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۱۹۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** حقیقة (۲۶) غزالی و راهب ... و صوفیه برآنند ... با دیگر انشاء افراد آن میکند سبحان رب العزه عما یصفون

تنها شامل مقدمه (۲۶ حقیقت) است و شرح ابیات را ندارد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن علی اصغر جرفادقانی، تا: ۱۲۶۶ق، جا: ملایر؛ اهدایی: رهبری، شهریور ۱۳۸۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷گ (۱۸-۲۲)، اندازه: ۱۷/۵×۲۳/۸سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۲۱]

۵. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۷۶۱

خط: نستعلیق، کا: عبدالغفار همدانی، تا: ۱۲۹۴ق، به فرمایش نجف قلی خان پسر حاج محمد باقرخان بیگلربیگی قاجار سرهنگ وزارت خارجه؛ آن را همین نجف قلی خان به آقا میرزا محمد رئیس دفترخانه وزارت نیاز و پیشکش کرده؛ مجدول، با یک سرلوح؛ قطع: ربعی؛ کاغذ: ترمه [نشریه: ۷ - ۱۸۵]

● **شرح گلشن راز** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e golšan-e rāz

الهی اردبیلی، حسین بن عبدالحق، ۸۷۰ - ۹۵۰ ؟ قمری

elāhī ardabīlī ‹hoseyn ebn-e ‘abd-ol-haqq (1466 - 1544)

وابسته به: گلشن راز = گلشن الاسرار = گلشن محمودی؛

شبستری، محمود بن عبدالکریم (۶۸۷-۷۲۰)
تاریخ تألیف: ۹۰۸ق
شرح متوسطی است بر منظومه عرفانی «گلشن راز» با مقدمه‌ای در دوازده مطلع و از «مفاتیح الاعجاز» لاهیجی نیز بهره برده است و اشعاری از خود هم آورده است.
آغاز: بسمله. افتح علینا ابواب فضلك یا حکیم. بنام انکه دل در گلشن راز ×× هزاران نغمه کرد از عشق او ساز؛ اما بعد چنین گوید ... حسین بن عبدالحق الاردبیلی الالهی ... که این ورقی چند است در شرح عبارات ... گلشن راز
انجام: چنانش بهره ور ساز از عبادت ×× که باشد ختم کارش بر سعادت

[دنا ۶/۱۰۲۴؛ فهرستواره منزوی ۵۸۲/۷]

شرح و حواشی:
۱- حاشیه شرح گلشن راز

۱. شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه:۳۳
بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام [نشریه: ۵ - ۲۱۴]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۵۶۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج سرخ، ۲۷۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۳۳/۱ - ۱۰۲]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۶۳۰/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۲ سطر (۱۰×۱۵) [ف: ۱۰ - ۱۵۰۵]

۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۷۵۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور مشکی، ۲۶۱گ، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۵۴]

● شرح گلشن راز / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e golšan-e rāz

جلال الدین محمود
jalāl-od-dīn mahmūd

وابسته به: گلشن راز = گلشن الاسرار = گلشن محمودی؛ شبستری، محمود بن عبدالکریم (۶۸۷-۷۲۰)

[دنا ۶/۱۰۲۴؛ نسخه‌های منزوی ۱۲۵۰؛ فهرستواره منزوی ۵۸۴/۷]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۱۴۹/۲
خط: نسخ، کا: سید داود پسر حسن حسینی، تا: جمادی الثانی ۹۸۲ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۱۲گ (۶۶پ-۱۷۷پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۵ - ۲۴۱]

● شرح گلشن راز / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e golšan-e rāz

عزلتی خلخالی، ادهم، - ۱۰۵۲ قمری
ʻozlatī xalxālī, adham (- 1643)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۲۰۸
آغاز: بسمله. انواع حمدات نامحدود و اصناف تحیات نامعدود؛
انجام: آخر گلشن للشبستری الهی عاقبت محمود گردان۱۲۱۹
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۱۹ق [رایانه]

● شرح گلشن راز / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e golšan-e rāz

فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی، ۱۰۰۶ - ۱۰۹۱ قمری
feyz-e kāšānī, mohammad ebn-e šāh morteza (1598 - 1680)

وابسته به: گلشن راز = گلشن الاسرار = گلشن محمودی؛ شبستری، محمود بن عبدالکریم (۶۸۷-۷۲۰)
گویا از مقدمه دیوان و سپس از مشواق اوست. مقدمه شرح گلشن راز چنین است: «بسمله، بعد از حمد پروردگار و درود بر مصطفین و اخیار، چنین گوید مؤلف این کلمات و ناظم این ابیات محسن بن مرتضی الملقب بفیض افاض الله علیه ... که در اون صبا که هنوز طبع لطیف به تکرار لغت می‌فرسودم ... پس آن سخنان منظومه را فراهم آورده در صحیفه ترتیب دادم تا ... انسب چنان نمود که هر نوعی از این انواع پنجگانه ترتیبی علیحده بیابد و مسمی به اسمی خاص شود که دال باشد بر مضمون قصاید و غزلیات و رباعیاتی که مندرج است در تحت آن. پس بعد از آنکه مجموع چهار اول در صحیفه منتظم شده بود و مسمی به شوق العشق گردید و پنجم در صحیفه دیگر مسمی به شوق المهدی باز انواع اربعه اول را از یکدیگر جدا ساخته آنچه از قبیل اول بود مسمی به شوق العشق گردانید و آنچه از قبیل ثانی به شوق الحق و آنچه از قبیل ثالث به شوق الجمال و آنچه از قبیل رابع به شوق الجمال (؟) و چون اقلیم معارف و حاقیق و عالم معانی و دقایق از آن وسیع ترست ... و ما هر یك از الفاظ مجازیه متداوله را که بمنزله اصولست نسبت به دیگرها بیان کنیم که اشاره به کدام معنی شده است از معانی حقیقت تا کسی را که آشنا به اصطلاح قوم نباشد فی الجمله آشنایی به معانی ابیات از این راه حاصل گردد. مثل رخ و زلف و خال و خط و چشم و لب و شراب و ساقی و خرابات و خراباتی و بت و زنار و کفر و ترسایی و بعضی از متعلقات این مذکور است و از برای هر یك استشهادی از ابیات گلشن راز بیاوریم تا بدان مبین و مزین گردد. والله التوفیق. اما رخ عبارتست ...». پس از این ابیاتی از گلشن راز نقل کرده و در هامش به

شرح آن پرداخته است.
[دنا ۱۰۲۴/۶؛ الذریعة ۸۵۳/۹]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۷۵۷/۲
آغاز: بسمله، بعد از حمد پروردگار و درود بر مصطفین و اخیار، چنین گوید مؤلف این کلمات و ناظم این ابیات محسن بن مرتضی الملقب بفیض افاض الله علیه ... که در اون صبا که هنوز طبع لطیف بتکرار لغت می‌فرسودم؛ **انجام:** ندارم هیچ توشه ره بجز لاتقنطوا من رحمت الله. تمت الرسالة المولانا [؟] آخوند ملامحسن فیض قدس سره العزیز فی ید اقل الخلیفة و احقر الفقرا و اضعف الضعفا عبدالواسع بن میرزا علی المتخلص بسید ... ۱۴ ذیحجه ۱۲۹۳؛ (انجام شرح منثور ملامحسن): دیگر که متصف بصفت ترسایی و تجرد و انقطاع بوده باشد رسد و آن کامل را باز بکامل دیگر رسانند
خط: نستعلیق زیبا، کا: عبدالواسع بن میرزا علی متخلص به سید، تا: ۱۴ ذیحجه ۱۲۹۳ق؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی [ف: ۹ - ۲۰]

● **شرح گلشن راز** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e golšan-e rāz
حسینی، حسین بن اسماعیل، ق۱۱ قمری
hoseynī, hoseyn ebn-e esmāʻīl (- 17c)
وابسته به: گلشن راز = گلشن الاسرار = گلشن محمودی؛ شبستری، محمود بن عبدالکریم (۶۸۷-۷۲۰)

شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۴۱۹/۳
آغاز: مرغوب ترین سرآواز که عندلیب زبان گلشن راز، از روی شوق و نیاز بسراید
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ اندازه: ۹/۵×۲۰/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۴۷]

● **شرح گلشن راز** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e golšan-e rāz
ذهبی زنجانی، عبدالکریم بن محمد علی، -۱۲۹۹ قمری
zahabī zanjānī, ʻabd-ol-karīm ebn-e mohammad ʻalī (-1882)
وابسته به: گلشن راز = گلشن الاسرار = گلشن محمودی؛ شبستری، محمود بن عبدالکریم (۶۸۷-۷۲۰)
این کتاب از شروح تحقیقی است و می‌نماید که در مرحله اولیه تدوین مانده و فاقد دیباچه است.
آغاز: پس از بیت اول متن: بدانکه هر فیض که از فیاض مطلق فایض می‌شود چون بتوسط اسماء الهیه است ابتدای کتاب بنام علیم حکیم بجهت تیمن و اقتداء بحدیث نبی کریم نمود.
[دنا ۱۰۲۴/۶؛ فهرستواره منزوی ۵۸۷/۷]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۲۸۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** و بعضی از رسائل مختصره خود را باخر این شرح ملحق سازم بجهت انکه شاید عزیزی گویدم رحمت بر او باد که عزیزی محمود نام باعث کتابت این وجیزه شده بود لهذا مسمی برساله محمودیه شده است مناسب این شرح و متن.
خط: نستعلیق و شکسته، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ واقف: شمس الدین پرویزی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۴۶۱برگ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۷×۱۰سم [ف: ۱۱ - ۲۰۵]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۰۸/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** هر چند که حکم نبوت شامل همه است. و زیشان سید ما گشت سالار ×× همو اول همو آخر در این کار
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۵گ (۸ر-۱۲پ)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۸ - ۲۰۰]

● **شرح گلشن راز = مختصر شرح گلشن راز** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e golšan-e rāz = moxtasar-e š.-e golšan-e rāz
محمد باقر بن محمد حسین، ق۱۳ قمری
mohammad bāqer ebn-e mohammad hoseyn (- 19c)
وابسته به: گلشن راز = گلشن الاسرار = گلشن محمودی؛ شبستری، محمود بن عبدالکریم (۶۸۷-۷۲۰)
شارح آن را به خواهش «مخدوم جلیل جمیل میرزا محمد حسن» که از وی خواسته بود «شرح گلشن راز را مختصر» کند، ساخته است. شرحی است بدون ذکر ابیات، جز یک بیت: «ز نورش هر دو عالم گشت روشن ×× ز فضلش خاک آدم گشت گلشن». در آغاز شرح این بیت می‌نویسد: «لازم است شرح نمودن به طریق اهل معرفت، خواه بگردد با مقصدش مطابق و یا نباشد مطلبش را موافق».
[دنا ۱۰۲۴/۶؛ نسخه‌های منزوی ۱۲۴۸/۲: همین نسخه؛ فهرستواره ۵۸۳/۷]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۴۸۴
آغاز: بسمله. دیباچه دیباج کلام حمد ملک علام است که از لفظ مشیت کاف و نون ... اما بعد، چون زبده ارباب همم و ... میرزا محمد حسن از بنده قاصر ابن محمد حسین محمد باقر خواهش فرمود که شرح گلشن راز را مختصر کنم؛ **انجام:** الهی ما را ابرار کن و حشر ما با فجار کن [چنین]. هذا آخر ما اردناه ...
خط: نستعلیق مخلوط به شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: آبی، جلد: تیماج زیتونی، ۹۴گ، ۱۱ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱ - ۱۵۵]

● **شرح گلشن راز = خیر الرسائل** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e golšan rāz = xayr-or-rasā’el
عصار، محمد بن محمود، ۱۲۶۴؟ - ۱۳۵۶ ؟ قمری

'assār, mohammad ebn-e mahmūd (1848 - 1937)
وابسته به: گلشن راز = گلشن الاسرار = گلشن محمودی؛ شبستری، محمود بن عبدالکریم (۶۸۷-۷۲۰)
تاریخ تألیف: از دهه اول ربیع الثانی ۱۳۳۵ق تا ۱۳۳۶ق
این کتاب شرحی است منظوم و روان. مطالب در عنوان «گلشن» و «شرح» ذکر شده است. پنداشته می‌شود که نام آن «خیر الرسائل» باشد.
آغاز: الحمدلله باذل الوجود علی الماهیات.
[دنا ۱۰۲۴/۶؛ فهرستواره منزوی ۳۴۴/۷]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۶۴۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** ختامش مشک آمیز است و مسعود ×× که آنرا خاتمه شد نام محمود.
بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، محشی از مؤلف و هم برخی به خط وی؛ واقف: سید کاظم عصار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن مشکی، ۲۳۸گ، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۰۶]

● شرح گلشن راز / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e golšan-e rāz
خراسانی سبزواری، محمد ابراهیم بن محمد علی، - ۱۳۵۸ قمری
xorāsānī-ye sabzevārī ‹mohammad ebrāhīm ebn-e mohammad 'alī (- 1939)
وابسته به: گلشن راز = گلشن الاسرار = گلشن محمودی؛ شبستری، محمود بن عبدالکریم (۶۸۷-۷۲۰)
تاریخ تألیف: پنج‌شنبه ۲۸ شعبان ۱۳۵۳ق
[دنا ۱۰۲۴/۶؛ الذریعه ۲۶۷/۱۴]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۳۵۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۴۸گ، ۲۰ سطر (۱۰×۱۴)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۱ - ۲۳۵۳]

● شرح گلشن راز / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e golšan-e rāz
وابسته به: گلشن راز = گلشن الاسرار = گلشن محمودی شبستری، محمود بن عبدالکریم (۶۸۷-۷۲۰)
شرح مختصری است بر «گلشن راز» شیخ محمود شبستری. نام نگارنده در دیباچه نیامده است و می‌گوید: درویشی از اهل شهود التماس کرده. ویژگی آن این است که پیش از آغاز به گزارش ۲۶ حقیقت را آورده و با کار مظفر الدین علی شیرازی رومی این جدایی را دارد که آنجا به نام سلطان بایزید است و در ۲۸ حقیقت و به نوشته نفیسی از سبک انشاء پیدا است که از قرن ۹ ق است.

آغاز: سپاس یکی را که غنچه حقیقت مقدسه اش درگلشن راز باحسن وجوه شکفته و وجه وجوب خود را در بزم شعور به پرده امکان نهفته، نظم: ای باغ ظهور از تو گلشن گشته ...

۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۵۲۱/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و منطقه البروج از معدل النهار جدا می‌شود و زمین منکشف می‌گردد و حق تعالی بحسب تاثیر اوضاع فلکیه که بیشتر اقتضای آدم و اولاد او می‌گردد انشاء افراد انسان می‌کند سبحان ربک رب العزة عما یصفون
مقدمه شرح را در بر دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۵۵]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۶۵۷/۱-۲۳/۱۷۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** هر که خدا را می‌شناسد همه چیز را می‌شناسد و معرفت به شکر حقوق مرتبط است؛ غرض زین جمله آن بد تا ... رحمت بر او باد ×× بنام خویش کردم ختم پایان الهی عاقبت محمود گردان
خط: شکسته، نستعلیق، کا: هاشم بن عبدالحسین، تا: ۲۸ رجب ۱۲۸۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۶۵۸]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۶۴/۱
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: سید علی موسوی، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج آلبالویی مذهب، ۱۰۲ص (۱-۱۰۲) [سنا: ف: ۲ - ۱۱]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۱۱۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** الهی عاقبت محمود گردان.
خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ساغری سیاه، جلد: سمرقندی شکری، ۱۵۹ص، ۱۶سطر، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [ف: ۶ - ۹۴]

● شرح گلشن راز / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e golšan-e rāz
وابسته به: گلشن راز = گلشن الاسرار = گلشن محمودی شبستری، محمود بن عبدالکریم (۶۸۷-۷۲۰)
شرح مختصری است بر گلشن راز از شیخ محمود شبستری که مؤلف به درخواست درویشی نگاشته است. او در اول شرح عنوان نموده که مطلبی خلاف عقیده ناظم عنوان نکند و قبل از شروع به شرح مطالبی به عنوان مقدمه عنوان نموده است.
آغاز: ای خاک رهت قبله ارباب نیاز ×× خرم زبهار عارضت گلشن راز ... اما بعد معروض رای ارباب اولو الالباب آنکه انسان کامل خلاصه اعیان و نقاوه اکوان ...
انجام: غرض زین جمله آن کز ما کند یاد ×× عزیزی گویدم رحمت بر آن باد / بنام خویش کردم ختم پایان ×× اللهی عاقبت

محمود گردان

۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۱۷۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالحمید درویش کلارستاقی چالوسی، تا: ۲۸ جمادی الاول ۱۲۴۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۵۵گ (۱پ-۵۵پ)، ۱۵ و۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۲۸]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۲۴۲-۲۱/۱۶۲

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۲۸۵ق، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۶۵۷]

● شرح گلشن راز / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e golšan-e rāz

وابسته به: گلشن راز = گلشن الاسرار = گلشن محمودی؛ شبستری، محمود بن عبدالکریم (۶۸۷-۷۲۰)

نامعلوم و ظاهرا غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۳۲۱

آغاز: ای درویش یعنی چنین می‌فرماید که شعرا وصف محبوب؛

انجام: ای درویش یعنی می گوید که ناچیز می‌شود.

احمد گلچین معانی درباره این شرح می‌نویسد: «شرحی است بی سر و ته بسیار بد از درویشی بی اطلاع که حتی صاحب گلشن راز را هم به درستی نمی‌شناخته و بدون مطالعه هر چه به زبان قلمش جاری شده عنوان شرح به آن داده است ...»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۸گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۳۲ - ۳۲۲]

۲. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۸۹۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام (میانه ص ۱ و ۲ افتاده)؛ قطع: بغلی [نشریه: ۷ - ۱۸۵]

۳. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۶۴۱/۲

آغاز: بدانکه تصوف تصفه

کوتاه و گزیده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷ - ۲۵۰]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۶۶/۱

کوتاه و کوچک؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج سبز، ۳۲ص (۱-۳۲)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [سنا: ف: ۱ - ۱۹۸]

۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۵۱۱

آغاز: و انتظام امور این عالم گرفتارست و بغیر از این عالم عالمی دیگر نمی‌بیند و نمیداند؛ **انجام:** الهی عاقبت محمود گردان و بحمدالله و المنة که این فقیر را تلویح حقایق و معارف و توضیح دقایق و لطایف آن مشتمل بر سوانح غیبی مبنی از تحقیق حقایق الهی و کونی مخصوص وقت و حال و شأن نشأه خاصه خود بی استنباط از کتابی و استفاده از کلامی بیمن روحانیت شیخ و اشارت علیه درویشان و دولت قاهره سلطان زمان رفیق گشت و باتمام رسید ... مأمول از ناظران آنکه بتأملی کامل ... اسراریکه درین حدیقه معارف مسطور شده ... اصلاح ارزانی فرمایند حسبنا الله و نعم الوکیل ...

گمان می‌رود حدیقة المعارف شجاع الدین کربالی باشد که بسال ۸۶۷ق، به نام ابوالمظفر سلطان جهانشاه ساخته است. در ۵ برگ به آخر مانده آمده: «جهان امر و خلق اینجا یکی شد ×× یکی بسیار و بسیار اندکی شد. کثرات که بعالم امر و خلق معروفست در وجود مطلق یک حقیقت اند و تعدد و تکثر بتکررات و تطورات آن واحد است»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۱۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ ؛ ۱۵-۳۱ سطر (۱۰/۵×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۷۰۸]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۴۳

آغاز: بنام آنکه جان را فکرت آموخت. شرح: مراتب نزلات که مرتبه انسانی است باز همان نفس باز مرتبه انسان بسیر رجوعی که تمکین سیارات باز پس یعنی قیود کثرت را گذاشته بسیط اغبر باول رسیده مطلق گشت؛ **انجام:** شرح: چون هیچ نماند از ما آمد بر ما بنشست؛ نسخه: الهی عاقبت محمود گردان

شرحی است متوسط و نسبتاً جامع، در نسخه نامی شارح مذکور نیست، لیک اینقدر معلوم است که شارح از مریدان سید نور بخش و از مردمان نیمه دوم قرن ۹ است؛ خط: نستعلیق، کا: شکرالله بن فتح الله ایموزی، تا: ۲۰ صفر ۱۰۵۲ق؛ دارای یک سرلوح، مجدول مذهب؛ واقف: نائینی؛ ۱۶۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۴ - ۱۹۱]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۰۲

در آغاز نسخه مقدمه مانندی است (۱-۷) در معنی تصوف که گویا خود رساله دیگری باشد و انجامش افتاده است سپس شرح ابیات است به نثر نسخه از سه کلمه ای پیش از بیت «تعین هر یکی را کرده محبوس ×× به جز ویت ز کلی کرده مأیوس» آغاز شده و در هشت بیت نرسیده به پایان چنین آمده: «از آن گلشن گرفتم شمه ای باز ×× نهادم نام او را گلشن راز»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی با امضاء لمحرره محمد رضا؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج سرخ، ۵۵گ، ۱۵ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۱۰×۲۰سم [سنا: ف: ۲ - ۱۶۶]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۴۷۰

آغاز: بسمله. مقصود مبنی برین که شوری از شوق و غریوی از ذوق از عالم جان به دل رسید؛ **انجام:** ببین منقول از معقول حقایق ×× مصفا کرده در عالم دقایق / بنام خویش کردم ختم و پایان ×× الهی عاقبت محمود گردان

شرحی است مختصر بر «گلشن راز» شیخ محمود شبستری. شارح در این شرح به اشعار برخی شاعران از جمله حکیم ناصر خسرو، مولانای روم، سعدی شیرازی، امیر خسرو دهلوی و کمال خجندی استشهاد کرده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛

افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۹۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۱۹]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۲۲۴/۲

آغاز: از شرح گلشن بدانکه احدیت را به هر صورتی و تعینی از صور علمیه نسبتی خاص است؛ **انجام:** معرفت استدلالی نسبت با معرفت کشفی کالجهن است ولیس الخبر کالمعاینة

رساله‌ای مشتمل بر شرح چند بیت از گلشن راز از شیخ محمود شبستری می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، ۳گ (۴-۶)، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۰×۲۲سم [ف: ۲۸ - ۳۱۹]

۱۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۵۶۱

آغاز: محمدیست علیه السلام سالار بمناسبت کاروان فرموده. الخ؛ **انجام:** صدق آن است که هر چه داری نمایی و اخلاصی که از غیر حق ... شعر، صدق و اخلاص است زادراه تو ...

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۳؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج آلبالویی، ۲۳۷گ، ۲۱ سطر (۱۱/۵×۲۲)، اندازه: ۲۱×۲۹سم [ف: ۲ - ۴۷۹]

۱۱. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۳۱۹

آغاز: به نام آنکه جان را فکرت آموخت ... مراتب تنزلات انسانی

رساله‌ای متوسط در شرح گلشن راز نوشته سعدالدین محمود شبستری و حل مشکلات و مبهمات آن که به نام سلطان بایزید بن سلطان مراد (۸۸۶-۹۱۸ق) نگاشته و در مقدمه آن بیست و شش فقره با عنوان «حقیقت - حقیقت» به جای دیباچه آورده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۵۰گ، ۱۲ سطر، قطع: خشتی [ف: - ۱۸]

۱۲. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۷۳۱/۶

آغاز: مشو محبوس ارکان طبائع اش یعنی مقید مشو کشاکش میلان نفس و هوا به مشتهیات فانیه طبیعیه

شرح چند بیت است از گلشن راز محمود شبستری با نشانی «م» و «ش» (نشانه متن و شرح) و در عنوان این بخش با قلم قرمز آمده است: «قاعدة فی الفکر فی الآفاق» و نیز بیتی از گلشن راز (گویا بخشی از مفاتیح الاعجاز است)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج سبز، ۱گ (۱۵۲ر-۱۵۳پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [نشریه: ۱۳ - ۱۱۷]

۱۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۷۰۴/۴

آغاز: بسمله بنام آنکه جانرا فکرت آموخت فکرت سیر معنویست از ظاهر بباطن و از صورت بمعنی، چراغ دل بنور جان برافروخت، نور جان روح مدرک معانیست

شارح شناخته نشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۶ق؛ کاغذ: فرنگی زرد، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۰گ (۱۱۵-۱۹۴)، ۱۹ سطر (۱۲×۱۹/۵)، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۳ - ۸۴۶]

۱۴. تهران؛ شهشهانی ، حسین؛ شماره نسخه:۱۴۱۶۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۶ق [الفبائی: - ۳۵۸]

۱۵. تهران؛ موزه آستان حضرت عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۳۸/۱۰

بخشی از آن؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: بین سال‌های ۱۲۷۱ تا ۱۲۹۰ق؛ جلد: تیماج روغنی مذهب، ۷گ (۳۴پ-۴۰ر)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [حوزه و موزه عبدالعظیم: ف: - ۱۴۰]

۱۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۴۵۵/۲-۲۲/۱۷۵

آغاز: و سرعت تجدد فیض رحمانی به نوعی است که ادراک رفتن و آمدن آن نمی‌توان کرد بلکه آمدنش عین رفتن است و رفتنش عین آمدن وفی الحقیقة ... صورت از بی صورتی آمد برون؛ **انجام:** لیکن این جمله خاصه احد است ×× مظهرش عقد رتبت عدد است. مراتب موجودات امکانیه ... اگر مخلوق نباشد خالقیت خالق در ظهور نباشد واگر چه جرم مجرم نباشد احکام عفو

شرح مفصلی است بر گلشن راز از شبستری، این شرح به نظم ونثر برگزار شده؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۸۱گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۶۵۸]

۱۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۸۳۶/۴

آغاز: وثمان مأة ابتداء بتسوید بیاض بالهام مبدأ فیاض نموده شد به شرط آن که ازتکلف در عبارت و تصلف در اشارت معرض باشد و در اثناء شرح هربیت؛ **انجام:** ثالث که زوال تقید به ضدین ظاهر و باطن است عبارت از این مقام است و تو که انسانی آن واحدی که بعد از تحقیق به بقاء الله از مقام احدیت در مراتب اسماء و صفات تنزل نموده

شرح متوسط فلسفی، عرفانی است، شارح از اشعار ونظم به بسیاری استفاده می‌کند؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: گالینگور سبز، ۱۰۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۵۵]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۳۳۳۴

آغاز: بسمله، تیما و تبرکا بذکره و الصلوه علی حبیبه و نبیه محمد ص و آله؛ **انجام:** در سیر و سلوک و ریاضت خدمت مشغول شدند از معلومات ایشان حظی و نصیبی ندارند.

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۵۸]

۱۹. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۶۳۹/۲

آغاز: مقصود مبنی بر این که شوری از شوق و غریوی از ذوق از عالم جان بدل رسید که در فواید کلام و کلمات اولیاء الله بطریق استفاده نظر و ... چون تعین تعلقات کردم گلشن راز دلپذیر آمد ... شیخ فواید ملاحظه کرده گفت این: بنام آنکه جان را فکرت آموخت ×× چراغ دل زنور جان بر افروخت؛ یعنی این کتاب در تبیین و توضیح ذات و صفات و اسماء حق است؛ **انجام:** یکی را علم ظاهر بود حاصل ×× نشانی داد از خشکی و ساحل؛ آنها که حامل علم ظاهرند خبر می‌دهند از خشکی ساحل که آن عبارت از صحت الفاظ و کلمات است

شرحی است مختصر و عمیق بر «گلشن راز» شیخ محمود شبستری در این شرح به اشعار، سعدی، ناصر خسرو، مولانای روم، امیر خسرو استشهاد شده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز

و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۶گ (۶۱پ-۶۷پ)، مختلف السطر (۵/۵×۱۶)، اندازه: ۹×۱۹سم [ف: ۲ - ۲۷۳]

۲۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۸۱/۲-ف

نسخه اصل: بادلیان ۲۵۰ الیوت (۱۲۶۱)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۶گ (۱۱۹-۱۳۵)، ۱۵ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۵۴۶]

۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۸۱/۳-ف

نسخه اصل: بادلیان ۲۵۰ الیوت (۱۲۴۲)؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۷۰گ (۱۳۶-۲۰۶) [فیلمها ف: ۱ - ۵۴۶]

۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۳۵/۳-ف و نسخه:۲۹۳۳/۳-ف

نسخه اصل: بادلیان ۷۴ وینفیلد (ش ۲۶۹۲) (فهرست ۵۱/۳)؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱ - ۵۶۶ و ۷۴۳]

۲۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۳۵/۴-ف و ۲۹۳۳/۴-ف

نسخه اصل: بادلیان ۷۴ وینفیلد (ش ۲۶۹۲)؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱ - ۵۶۶ و ۷۴۳]

۲۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۸۲۲

آمیخته با شروح دیگر؛ بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۲۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۲۱۱

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از امرالله صفری [رایانه]

۲۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۹۳۱

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از علی نجف آبادی فرهانی [رایانه]

۲۷. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۳۶۱

آغاز: مقصود مبنی برین که شوری از شوق و غریوی از ذوق عالم جان بدل رسید؛ **انجام:** بنام خویش کردم ختم و پایان ×× الهی عاقبت محمود گردان

شرحی است بر دیوان «گلشن راز» از محمود شبستری؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ تملکی به تاریخ ۱۳۴۲ش و نوشته‌ای در ۱۳۴۳ش؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [مؤید: ۳ - ۲۹۸]

۲۸. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۳۲

آغاز: ارباب قلوب است فرموده که مقام دلگشای آن حضرت جمع جمع است؛ **انجام:** بنه از کف عصای گفت و شنود ...

رساله‌ای است ناقص به نظم و نثر در طریق حقایق معارف، در ادامه متن از: امیر سید حسینی، شیخ شهاب الدین سهروردی، امین الدین شیخ محمود، نزهة الارواح، زاد المسافرین، کنز الرموز یاد شده، و در نظم کتاب چنین آمده: «گذشته هفت و ده از هفتصد سال ×× ز هجرت ناگهان در ماه شوال»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: نخودی، ۸گ، ۱۴سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱ - ۵۰]

۲۹. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۲۳۹/۱

شرحی است به نظم آمیخته به نثر در عرفان، شارح بدنبال چند بیت شعر توضیح و مقصود خود را بیان کرده است، و آغاز آن با نسخه فهرستواره کتاب‌های فارسی ۵۸۸/۷ یکسان است؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۶گ (۱ر-۶ر)، ۱۲سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲ - ۳۲۴]

۳۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۰۲

آغاز: و بدایت نور روز وحدت واقع است، شعر هست انسان برزخ نور و ظلم × مطلع الفجرش از این گفتندیم؛ **انجام:** و اگر چه در صورت کفر نماید ولی در حقیقت عین کمال اسلام است و این کافری غایت مسلمانی است.

شرحی است متوسط بر «گلشن راز»، در این شرح بیتی از اصل آورده و شرح می‌شود و در پایان شرح هر بیت، نظمی در یک یا چند شعر می‌آید، و در حقیقت شرحی است به نثر و نظم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول، مصحح؛ جلد: مقوایی، ۳۷۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۴ - ۱۷۸]

۳۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۴۵۹

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از سهیلا چاره دار [رایانه]

۳۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۵۳۶

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۱۴۷گ، اندازه: ۱۰/۱×۱۴/۹سم [رایانه]

۳۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۹۹/۱

آغاز: بسمله بنام آنکه جانرا فکرت آموخت ... مراد از این سخن که نفوس کثرات منقش بر لوح عدمند نه اینست که عدم ظرف؛ **انجام:** از ره طبع آزمائی چند بیتی گفته شد ... تمنا هیچ نیست.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۷ص (۱۰-۲۶)، اندازه: ۹/۵×۲۰سم [ف: ۳۲ - ۱۲۱]

● شرح گلشن راز (مختصر) / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e golšan-e rāz (mx.)

وابسته به: گلشن راز = گلشن الاسرار = گلشن محمودی؛ شبستری، محمود بن عبدالکریم (۶۸۷-۷۲۰)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۱۶/۱۴-ف

نسخه اصل: آغاز و انجام چند نسخه از کتابخانه‌های یوگسلاوی؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱ - ۶۳۶]

● شرح گوهر مراد / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-e gowhar-e morād

اردکانی، احمد بن محمد ابراهیم، ۱۱۷۵-۱۲۳۸؟ قمری

ārdakānī, ahmad ebn-e mohammad ebrāhīm (1762-1823)

وابسته به: گوهر مراد؛ لاهیجی، عبدالرزاق بن علی (-۱۰۷۱)

رساله مختصری است در شرح عبارتی از کتاب گوهر مراد؛ شارح انگیزه تألیف این شرح را در مقدمه چنین آورده: «عبارتی در آن کتاب است که منافی قواعد اهل ایمان بلکه آثار کفر قائل و معتقدش از آن نمایان است». از این رو به شرح آن عبارت پرداخته است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۸۹۹

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... و بعد چنین گوید ... که روزی در مجلس جالس سریر فرماندهی و عظمت و رافع لوای شوکت معدلت ... در اثنای محاورات سخن کشیده شد بذکر کتاب گوهر مراد؛ **انجام:** و برای این بیان تفصیلی از این اوضح است که ذکر آن منافی است با مضمون افتقیة دینی و دین آبائی پس اولی آن است که کلام را ختم نمائیم و الحمد لله رب العالمین و الصلاة و السلام علی محمد و آله الطاهرین الطیبین المعصومین، قد تم.

شرح عبارتی از گوهر مراد؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۹ق؛ محشی؛ بعد از برگ آغازین افتادگی دارد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ، ۱۲ سطر (۵/۵×۱۰)، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۳۲ - ۷۰۷]

← شرح گیپائی ← شرح الکافیة

● شرح اللآلی المنتظمة / منطق / عربی

š.-ul-l'āl-il-muntaẓama

سبزواری، هادی بن مهدی، ۱۲۱۲ - ۱۲۸۹ قمری

sabzevārī, hādī ebn-e mahdī (1798 - 1872)

وابسته به: اللآلی المنتظمة سبزواری، هادی بن مهدی (۱۲۱۲-۱۲۸۹)

تاریخ تألیف: ۱۲۶۰ق

شرح مزجی متوسطی است بر کتاب «اللآلی المنتظمة» که مرحوم سبزواری آن را در در ۳۹۱ بیت در قواعد کلی علم منطق به نظم کشیده و سپس به نثر شرح کرده است.

آغاز: بسمله نحمد من علمنا البیانا اقتباس من القرآن العظیم خلق الانسان علمه البیان ...

انجام: و هو وجوب کله و فعلیة کله الذی لا بعض له قد تمت الرسالة.

چاپ: این کتاب مکرر چاپ شده؛ ایران، سنگی، ۱۲۹۸، وزیری بزرگ، ۱۲۲ص

[الذریعه ۵۰۰/۱ و ۵۴/۲۳؛ دنا ۱۰۲۷/۶ (۴ نسخه)]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة شرح اللئالی المنتظمة؛ خبوشانی، عبدالکریم بن رضا (-۱۳)

۲- شرح شرح اللآلی المنتظمة؛ حسینی همدانی، محمد بن موسی (-۱۳۴۹)

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۲۰۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الی هذا اشار المعلم الثانی بقوله ینال الکل ... المتقدم علی الاطلاق ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۳؛ افتادگی: وسط و انجام؛ محشی از محمد باقر و غیره؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: مقوا رویه گالینگور، ۸۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۲۴ - ۲۲۵]

۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۶۴۱

خط: نسخ، کا: سید مظفر بن شاه صاحب الجاسبی، تا: ۲۲ شوال ۱۲۹۷ق؛ اهدایی: احمد مسلمان یزدی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش پلاستیک، ۱۹۲گ، ۱۸ سطر (۱۴×۱۹)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۴ - ۱۳۷۳]

۳. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۱۹۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۳گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: - ۱۷۹]

۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۹۲۷

انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سید علی بن میرزا حسین، تا: ربیع الثانی ۱۳۰۵ق؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: مقوا، ۶۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۳۱۳]

۵. سبزوار؛ صد و بیست و پنج نسخه؛ شماره نسخه:۴۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبدالحکیم، تا: پنج‌شنبه ۱۰ آخر ربیع الاول ۱۳۰۵ق؛ جلد: تیماج خرمایی، ۱۰۲گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۷۷]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۰۵۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن زین الدین جنابادی، تا: جمعه ۱۷ رمضان ۱۳۱۳ق؛ متن در حاشیه نگاشته شده؛ مهر: «ابوطالب بن عبدالکریم» (بیضی)؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۲۱گ (۱پ-۱۲۱پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۶]

۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۴۸۹/۱

آغاز: نحمد من علمنا البیانا ×× و قارن الکتاب و المیزانا / لفرکنا بدائعا قد انتجا ×× و عقلنا بنوره قد اججأ؛ **انجام:** ان نسبة ذی صرفة المغایرة ×× کما ابحادیتها المصادرة

خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: ۱۳۲۰ق؛ جلد: مقوایی، ۲۰گ (۱پ-۲۱ر)، ۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۴ - ۳۲۸]

← شرح «لا اله الا الله» ← شرح کلمة التوحید

● شرح لا اله الا الله / عرفان و تصوف / اردو

š.-e lā elāh-a ella-l-lāh

توضیحی است مختصر درباره کلمه توحید «لا اله الا الله» و اثبات صفات الهی

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۵۱/۲

آغاز: لا اله نهین کوی معبود بر حق ال الله مگر الله تعالی یعنی اله باطله عبادت لینی کی لایق نهین؛ **انجام:** تواپنی فضل و کرم سو

بخش بحرمة النبی الکریم انک غفور رحیم.
خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، تا: ۷ ذیقعده ۱۲۱۲ق، جا: اله آباد (در هند)؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۳گ (۱۳۹ر-۱۴۱ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴/۳سم [ف: ۴۳ - ۹۸]

● **شرح لا اله الا الله محمد رسول الله** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u lā ilāh-a illa-l-lāh muḥammad rasūl-ul-lāh

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۸۶/۱۶

کا: محمد تقی دزفولی، تا: ۹ شعبان ۱۲۵۹ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۷ص، اندازه: ۱۹/۵×۲۹/۵سم [ف: ۱ - ۵۱۷]

● **شرح «لاحول و لاقوة الا بالله» = شرح حوقله** / پاسخ پرسشها - فارسی

š.-e «lā havl-a va lā qovvat-a ellā be-l-lāh» = š.-e havqala

کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵ - ۱۲۸۸ قمری

kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810 - 1871)

تاریخ تألیف: ۱۲ جمادی الاول ۱۲۸۰ق
رساله ای کوتاه در شرح و تفسیر «لاحول وقوة الا بالله العلی العظیم» که به درخواست برخی دوستانش و مطابق با موازین و مذاق شیخیه نوشته شده است. عناوینش عبارتند از: معنی ظاهری حوقله، معنی باطنی حوقله، در تأویل حوقله، در باطن تأویل حوقله، در باطن باطن حوقله.
آغاز: الحمدلله و سلام علی آل الله و اللعنة الدائمة علی اعداء الله چنین گوید بنده اثیم جانی ... که سؤال کرد یکی از برادران لازم الاطاعة اینجانب را ازشرح لاحول و لاقوة الا بالله که بزبان فارسی بنویسم
چاپ: چاپ اول ج۱/۱۲۹۰؛ چاپ دوم در مجمع الرسائل ۱۳۴۸
[فهرستواره منزوی ۵۹۰/۷؛ فهرست کتب مشایخ ۳۱۲/۲]

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۳۹۴/۱

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۹۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۲۷گ (۱-۲۸)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۴ - ۱۲۷۷]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۲۹۵/۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲ ذیقعده ۱۲۹۴ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۲۲ سطر [ف: ۱۱ - ۳۵۳]

۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۴۵۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و محض عبارات می‌بینند و از عمارات غافلند و غافل مباش که گنج در ویرانه پنهان است و زیاده از این مرا بیانی در این مقام نیست و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین و رهطه المخلصین و لعنة الله علی اعدائهم اجمعین
خط: نسخ جلی، بی‌کا، تا: اواخر شوال ۱۲۹۴ق؛ ۲۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۱۸۸]

● **شرح لامیه** / ادبیات / فارسی

š.-e lāmīyya

قراچه داغی، میرزا احمد

qarāče dāqī, mīrzā ahmad

شرحی است بر قصیده لامیه فارسی مهدی آتشی در ستایش فریدون میرزای والی با وصف نسیم و بهار و در آن از منشآت آخوند ملا محمد و اشعار شعرا و خود شارح آمده است و بسیار شیوا است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۰۹۹/۱

آغاز: رب یسر. هو الله تعالی. بسمله. قربانت شوم. چندیست که کمر در ره خدمت بسته ام و در شاهراه زحمت نشسته. قصیده: شمال است این یا نسیمی معلل ×× مجرد نسیمی چو معلول اول؛
انجام: آنچه عالی است تر اسافل درویشانست. قصیده: به بازو بندند بهر تبرک ×× ز نامش ملائک همه حرز و هیکل
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۳۱گ (۱-۳۱)، ۱۶ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۱ - ۲۰۵۰]

● **شرح لامیة الافعال** / صرف / عربی

š.-u lāmīyyat-il-af‛āl

ابن مالک، محمد بن محمد، - ۶۸۶ ؟ قمری

ebn-e mālek, mohammad ebn-e mohammad (- 1288)

وابسته به: لامیة الافعال = المفتاح بابنیة الافعال؛ ابن مالک، محمد بن عبدالله (۶۰۰-۶۷۲)
شرح بدرالدین محمد بن محمد بن عبدالله بن مالک بن ناظم نحوی است بر قصیده پدر خود محمد بن عبدالله بن مالک که در اوزان افعال سروده است. شرح مختصری است با عناوین «ص-س» در صرف بناهای افعال که در چهار «باب» به شرح ذیل به نظم درآمده: ۱. بنای افعال مجرد و صرف آنها؛ ۲. بنای افعال مزید؛ ۳. اسماء فاعل و مفعول؛ ۴. بنای مصادر.
آغاز: قال رحمة الله هذه اوراق تشتمل علی قصیدة والدی رحمه الله تعالی فی ابنیة الافعال و ما یتصل بها و علی ذکر ما یحتاج الیه من الامثلة و ایضاح ما استبهم و تفسیر الغریب. ص. الحمدالله لا ابغی به بدلا ×× حمدا یبلغ من رضوانه الاملا / ثم الصلوة علی خیر الوری و علی ×× ساداتنا آله و صحبه الفضلا ... ش. الفعل المجرد و من الزواید علی ضربین ثلاثی و رباعی و ما لیس مفرغا بنایه ...
انجام: ص. و قد وفیت بما قدر مت منتهیا. و الحمدالله اذا ... کملا ثم الصلوة و ... سترا جمیلا علی الزلات مشتملا لی منعیا اکون به

مستبشرا آمنا باسرا وجدا بسر وجهه بسورا عبس. قد تم شرح ابنية الافعال.انجام:ثم الصلوة و تسليم يقارنها ×× على الرسول الكريم الخاتم الرسلا ... و آله والصحابة الكرام و من ... المكرملات تلا و أسال الله من اثواب رحمته ... لی سعيا ... بسر وجهه بسورا ... ثم شرح ابنيه الافعال ...

[دنا ۱۰۲۷/۶؛کشف الظنون ج ۲۳۴:۲]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۶۰۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: گالینگور عنابی، ۱۴گ (۱پ-۱۴ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۲/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۷۴]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۲۰۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج زیتونی، ۱۴گ (۱پ-۱۴ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۲/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۷۴]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۸۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: سعید بن علی حسن بحرانی؛ یادداشتی از سپهر مورخ ۱۲۹۱ نوشته شده؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج نیلی، ۵۸ص، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳×۱۶/۵سم [ف: ۱۰ - ۲۷۶]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۲۸۷

آغاز: اسکنه الله فسیح جنانه، هذه اوراق تشتمل علی قصیدة والدی رحمه الله تعالی فی ابنیة الافعال و ما یتصل بها و علی ذکر ما یحتاج الیه من الامثله ... الحمدلله لا ابغی به بدلا ×× حمدا بلغ من رضوانه الاملا؛ **انجام:** کملت القصیدة و شرحها و الحمدلله مبدی جمیع النعم و الاحسان و صلی الله علی خاتم الانبیاء و سید الاصفیاء محمد و اله و اصحابه صلوة دائمة الی ...

در فهرست با عنوان «شرح قصیدة فی الصرف» و ناشناس آمده و با توجه به توضیح آن باید شرح ابن مالک، محمد بن محمد بر لامیة پدرش باشد؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی با امضای ه ...؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۵گ، ۱۱ سطر (۶/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۸ - ۲۵۳]

● شرح لامية الافعال / نحو / عربی

š.-u lāmīyyat-il-af'āl

برماوی، محمد بن عبدالدائم، ۷۶۳ - ۸۳۰ قمری

bermāvī, mohammad ebn-e 'abd-od-dāem (1362-1427)

وابسته به: لامیة الافعال = المفتاح بابنیة الافعال؛ ابن مالک، محمد بن عبدالله (۶۰۰-۶۷۲)

این شرح در آغاز از ابوعبدالله محمد بن ابن یحیی بجائی (-۷۴۳ق) و در پایان از شمس الدین ابو عبدالله محمد بن عبدالدائم برماوی شافعی (زرکلی ۹۱۳/۳) دانسته شده است زیرا در آغاز «باب المفعل و المفعلة و معانیهما» آمده: «قال کاتبه عفی الله وجدت مکتوبا فی الاصل الذی نسخت منه علی هذا الموضع مانصه: هنا انتهی ما وجد من شرح البجائی علی لامیة الافعال و اعتاد الطلبة تکمیله اما بکلام ابن عباس او بکلام البرماوی کماهنا، و الصواب ترک التکمیل و الاقتصار علی ما وجد من کلام الشیخ لما لا یخفی و الله اعلم». پس بجائی پیش از این باب را نوشته است و شرح خود این باب از برماوی می‌باشد. (دانش پژوه)

تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۳۵۶/۱ - ج

آغاز: بسمله. و صلی الله علی سیدنا محمد و علی آله و صحبه و سلم قال الشیخ الامام العلامة ابو عبدالله محمد بن الشیخ الفقیه الشهیر بابن ابی یحیی البجائی رحمه الله تعالی و رضی عنه قال ابن مالک: الحمدلله لا ابغی به بدلا ×× حمداً یبلغ من رضوانه الاملا؛ قوله«الحمدلله» الخ، الحمد هو الثناء باللسان علی الجمیل من الفضائل کالعلم و الشجاعة و غیرهما من الصفات الحمیدة؛ **انجام:** کذلک مستبشر امنا بمحمد ... و الحمدلله اولا و آخرا و باطنا و ظاهرا و سر او علانیة علی نعمه علی کل حال. قد انتهی شرح باب المفعل و المفعلة و معانیهما الی آخر لامیة الافعال من شرح الامام العلامة شمس الدین محمد بن عبدالدائم البرماوی الشافعی رحمه الله تعالی و نفعنا به و صلی الله علی سیدنا محمد و سلم

خط: نستعلیق ترک، کا: عثمان بن عبدالله بن جامع سلفی، تا: ۲۴ شوال ۱۱۷۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۸۶گ (۱پ-۳۷پ)، ۲۵ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۶/۵×۲۳سم [ف: - ۳۸۲]

● شرح لامية الافعال / صرف / عربی

š.-u lāmīyyat-il-af'āl

بحرق، محمد بن عمر، ۸۶۹ - ۹۳۰ قمری

bahraq, mohammad ebn-e 'omar (1465 - 1524)

وابسته به: لامیة الافعال = المفتاح بابنیة الافعال؛ ابن مالک، محمد بن عبدالله (۶۰۰-۶۷۲)

شرحی است مزجی بر لامیة الافعال ابن مالک نحوی.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۲۵۵/۱

آغاز: بسمله، صلی الله علی سیدنا ... الحمدلله الحمید المجید المبدی المعید الفعال لما یرید حمداً یوافی نعمه؛ **انجام:** ان یحقق له ما رجاه و ان یومنه مما یخشاه بمنه و ایانا و جمیع المسلمین آمین تم.

خط: نسخ، کا: سلیمان بن حسین بن موسی فراوی (بلداً) مالکی (مذهباً)، تا: جمعه ۱۶ جمادی الثانی۱۱۷۴ق؛ محشی؛ تملک: علی بن محمد طاهر؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۴۵ص (۲-۴۶)، ۱۳ و ۲۰ و

۲۲ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳/۳سم [ف: ۴۵ - ۱۱۳]

← شرح لامية العجم > الغيث الذى انسجم فى شرح اللامية العجم

● شرح اللباب / صرف و نحو / عربى

š.-ul-lubāb

مشهد؛ رضوى؛ شماره نسخه:۲۴۵۶۱

آغاز: و اذا حذف فيها جاء الليس فحذف الياء النحو؛ **انجام:** فالقول المضارع على الواقع ... كان الموصوف ... و قد فعل مضارع
خط: نسخ، بى‌كا، بى‌تا؛ افتادگى: آغاز و انجام [رايانه]

● شرح لباب الاعراب / نحو / عربى

š.-u lubāb-il-a‘rāb

ظاهرا شرح بر «اللباب فى علم الاعراب» تاج الدين اسفراينى (-۶۸۴ق) است.

ناشناس:

۱. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۴۶۲

آغاز: و النفقة بوزن الهمزة مثلها تقول نفق اليربوع و نافق أى أخذ فى نافقائه و منه اشتقاق المنافق فى الدين؛ **انجام:** فالأول يجب اتصاله عند سيبويه و غير سيبويه يجوز الاتصال و الانفصال نحو اعطاكه زيد ...
خط: نسخ، بى‌كا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگى: آغاز و انجام؛ ۱۳۸گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۲ - ۳۳۱]

۲. مشهد؛ مدرسه باقريه؛ شماره نسخه:۱۸۲

آغاز: بسملة. الحمدلله رب العالمين، و العاقبة للمتقين ... قال الاستاذ المحقق و الإمام المدقق، تاج الملة و الدين، شرف الإسلام و المسلمين، محمد بن محمد بن أحمد الاسفرايينى رحمه الله
شرح مزجى شامل مقدمه و چهار فصل؛خط: نستعليق، بى‌كا، بى‌تا؛ ۲۳۳گ، ۲۵ سطر (۸/۵×۱۷/۵)، قطع: مصرى [تراثنا: س۶ش۲ - ۹۳]

● شرح اللباب فى اصول الحساب = شرح منظومة بحرق فى اصول الحساب / حساب / عربى

š.-ul-lubāb fī uṣūl-il-ḥisāb = š.-u manẕūmat-i baḥraq fī uṣūl-il-ḥisāb

بحرق، محمد بن عمر، ۸۶۹ - ۹۳۰ قمرى

bahraq, mohammad ebn-e ‘omar (1465 - 1524)

شرحى است با عناوين «ص، ش» بر منظومه خود مؤلف در اصول علم حساب. نام اين منظومه در «فهرس مخطوطات مكتبة الاوقاف المركزية فى السليمانية» (۳۶۹/۴) «اللباب فى اصول الحساب» آمده است. اين شرح در يک «مقدمه»، دو «باب» و «خاتمه» نگاشته شده: مقدمه: فى معرفة اسماء العدد و مراتبه؛ باب ۱. الضرب؛ باب ۲. القسمة؛ خاتمة: فى وجوه فى الاختصار و صحة العمل بالاختبار. يک نسخه از اين شرح به عنوان «شرح منظومة بحرق فى الحساب» در «فهرس مخطوطات كلية الآداب فى جامعة بغداد، المصورات» (۲۱۰/۱) آمده است.

[معجم المؤلفين ۸۹/۱۱؛ شذرات الذهب ۲۱۸/۸؛ هدية العارفين ۲۳۰/۲]

قم؛ مرعشى؛ شماره نسخه:۱۵۷۸۲/۳

آغاز: الحمدالله القديم الابدى ×× حمدا يجل عن انتهاء العدد. و اكمل الصلوة و التسليم؛ على النبى المصطفى الكريم ... اعلم ان طالب علم الفرايض لا يستغنى عما لابد منه فى علم الحساب و قد جعلت هذه المنظومة مقصورة على مهماته فرتبتها على مقدمة و بابين و خاتمة؛ **انجام:** و قد وفت منظومى و الحمدلله ربى اولا و بعد، [ش] و هذا فى معرفة الكسور ... و هما اذا بقى منه ستة او ثلث الا ثلث فقط و الله اعلم و الحمدالله رب العالمين ...
خط: نسخ، بى‌كا، تا: قرن ۱۱؛ كاغذ: فرنگى، ۸گ (۱۰-۱۷)، ۱۹-۲۰ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۴۰ - ۱۳۲]

● شرح اللباب فى علم الاعراب / نحو / عربى

š.-ul-lubāb fī ‘ilm-il-i‘rāb

سيرافى فالى، محمد بن مسعود، - ۷۲۱ قمرى

sīrāfī fālī ،mohammad ebn-e mas‘ūd (- 1322)

وابسته به: اللباب فى علم الاعراب؛ تاج الدين اسفراينى، محمد بن محمد (-۶۸۴)

تاريخ تأليف: پنج‌شنبه ۱۴ ربيع الاول ۷۱۲ق؛ محل تأليف: شيراز

«اللباب» كتابى مختصر ولى مهم در علم نحو كه در يک «مقدمه» و چهار «قسم» سامان يافته و اين شرح مزجى بيشتر نظر به مشكلات كتاب لباب دارد و نقل اقوال دانشمندان نحو را بسيار مى‌كند.

آغاز: الحمدلله الذى هدانا الى معرفة اعجاز القرآن و نصب لنا دليلاً عليها و هو علم المعانى و البيان و الهمنا ما هو ذريعة اليه من علم النحو ...

انجام: قال المصنف فى آخر الكتاب و اذ قد وفينا بما وعدنا من توفير الاقسام الاربعة حقها فلنختم الكتاب ...

[كشف الظنون ۱۵۴۳/۲؛ دنا ۱۰۲۸/۶-۱۰۲۹ (۴۲ نسخه)؛ الاعلام زركلى ۹۶/۷؛ هديه العارفين ۱۴۲/۲]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۵۰۱

خط: نسخ، كا: نصرالله بن داود بن محمود، تا: جمعه ۱ رجب ۷۵۴ق؛ كاغذ: سمرقندى، جلد: تيماج مشكى، ۲۶۲گ، ۱۹ سطر (۹×۱۲/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۳۸۵]

۲. مشهد؛ رضوى؛ شماره نسخه:۳۹۶۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، کا: عبدالله بن خلیل بن احمد سروی، تا: جمعه ۲۳ رمضان ۷۶۴ق، واقف: رضا نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۲ - ۲۲۷]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۷۵

آغاز و انجام: برابر

کامل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۲۴ محرم ۷۶۴ق؛ محشی؛ واقف: نادرشاه، ۱۱۴۵؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۱۸۲گ، ۲۷ سطر (۱۲×۱۹/۵)، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۱۲ - ۲۲۹]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۸۱

خط: نسخ نازیبا، کا: محمود ...، تا: ۷۷۹ق؛ محشی؛ تملک: نجم الدین بن سید عبدالله حسینی و مهر «و علامات و بالنجم هم یهتدون» (شش گوشه)، محمد موسوی جزائری با مهر «محمد جواد الحسینی سنه ۱۱۵۰» (مربع)؛ مهر: «نجم الدین الحسینی ...» (شش گوشه)؛ جلد: مقوایی، ۲۱۵گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۲ - ۱۷۵]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۲۳۵

خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: ۲۰ ربیع الاول ۷۸۶ق [مختصر ف: ۵۰۷]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۱۷۸

خط: نسخ، کا: برهان بن نصیر حافظ، تا: رمضان ۷۹۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با نشان «حم، ابن السراج، فی» با بلاغ قرائت و مقابلت؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۲۴گ، ۲۳ سطر (۹×۱۵/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۱۷ - ۴۷]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۲۶۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ تملک: علی بن اسمعیل تاریخ ۱۲۴۳، حسین بن علی عماری در ۱۱۹۴ در مکه؛ مهر: «حسن بن حسین الموسوی» در شوال ۱۲۲۹؛ واقف: حسن بن حسین موسوی، ۲۳ شوال ۱۲۲۹؛ کاغذ: ترمه اصفهانی، ۲۲۰گ [ف: ۱۱ - ۲۷۶]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۴۵۵

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴ - ۲۸۲]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۱۲۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ کم نقطه، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ محشی؛ واقف: فاضلخان؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷۵گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۳سم [ف: ۱۲ - ۲۲۹]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۹۲۲

آغاز: اما موصولة او مصدرية فعلی الاول معناه احمد الله علی النعم؛ **انجام:** برابر

خطبه و دیباچه را فاقد است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: فاضلخان، ۱۰۶۵ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج، ۲۱۹گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۱۲ - ۲۳۰]

۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۷۸۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: آغاز؛ برگ آخر نوشته عبدالله بن خلیفة جواردی؛ محشی؛ تملک: احمد بحرانی نجفی پسر حاج محمد بن حاج عبدالله، عبدالله ابن راشد بحرانی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۲۴۴گ، ۲۳ سطر (۱۲×۱۹)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۱۶ - ۳۵۹]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۰۷۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹ [مختصر ف: - ۵۰۷]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۸۳۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و آله الطاهرین و صحبه المنتخبین و قد اتفق الفراغ من املایه یوم الخمیس الرابع من ربیع الاول سنة و عشرین و ثمانمایة. تم تنمیق هذا الکتاب بعون الملك الوهاب علی ید العبد الراجی الی رحمة ربه جعفر رسامه (خوانده نشد) علی. اللهم اغفرلی و جمیع المؤمنین و المؤمنات برحمتك یا ارحم الراحمین

خط: نستعلیق کهن، کا: جعفر رسامه، تا: قرن ۹؛ یادداشت هدایت بن لسان الملك در رجب ۱۲۸۳؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۲۳۱گ، ۲۷ سطر (۱۰/۵×۲۰)، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [ف: ۱۳ - ۲۵۷]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۵۵

آغاز: بسمله الحمدلله علی ما تناسقت من کعوب ایادیه؛ **انجام:** برابر

این نسخه شروع می‌کند بدون مقدمه از ابتدای متن؛ خط: نستعلیق مخلوط به نسخ و کم اعجام، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۸ و اوایل قرن ۹؛ محشی؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن زرشکی، ۱۷۰گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۱۲ - ۲۳۱]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۵۶۱

آغاز: و ان حذف فیهما جاء اللیس محذوف الیاء المتحرکة که من اسم فاعل متیم دون تصغیر مهوم لان التصغیر قد حذف منه حرف؛ **انجام:** فالقول المضارع علی الواقع ... و الصفة فله ذکر اسم فاعلا اذا کان الموصوف بکرة عوجاء رجل ضارب و قد یکون فعلا.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام (۴ یا ۵ برگ از مقدمه و بخشهایی از انجام افتادگی دارد)؛ محشی با نشانی‌های «هـ» و «جامی» (بیشتر یادداشتها از جامی است)، رکابه دار؛ اهدایی: رهبری، اسفند ۱۳۷۶؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۱۳۹گ، ۲۹-۳۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۷سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۷۴]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۱ ط

آغاز: برابر؛ **انجام:** مصلحین لما عثر علیه من الخلل داعین لمن املأه بالغفران و حسبنا الله و علیه التکلان و الحمدلله. و الصلوة و السلام علی من لانبی من بعده محمد و آله الطاهرین ... و الله اعلم.

خط: تعلیق، بی‌کا، تا: غره شعبان ۸۰۴ق؛ محشی با علامات: «جامی، رضی، رکن، هـ صحاح، سید، هـ س، شرح کشاف مولانا سعد الدین، غجدوانی»؛ تملک: فرهاد میرزا معتمد الدوله مورخ رجب ۱۳۰۵ق، محمد تقی بن محمد باقر الحسینی مورخ صفر ۱۱۰۵ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۰۱گ،

۲۹ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۷/۵سم [ف: ۲۴/۲ - ۱۰۵]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۲۶۲

خط: نسخ، کا: ابراهیم بن محمود بن ابراهیم بن بندار مشهدی، تا: ۵ شعبان ۸۳۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۲۵ - ۲۵۹]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۶۰۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۵ رجب ۸۳۴ق؛ مصحح، محشی، یادداشتی درباره نسخه و شروح مختلف لباب به خط محمد علی روضاتی با رمز «م ع ر»؛ جلد: تیماج سبز، ۲۵۳گ، ۲۵سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲۸ - ۱۵۵]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۰۲۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** الاسم و وجود عوامل الجزم فی الفعل، فقوله لهذا یشتمل الأمرین یستلزمان اختصاص الجر بالاسم و الجزم.

خط: نسخ، کا: حاجی محمد بن احمد جامی، تا: پنج‌شنبه ۱۴ محرم ۸۳۷ق، جا: هرات؛ جلد: تیماج سرخ، ۳۲۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۵ - ۳۲]

۱۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۳۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الحمدلله تعالی حق حمده و الصلاة و السلام علی من لا نبی من بعده محمد و آله الطیبین و أصحابه المنتجبین

خط: نستعلیق، کا: اویس بن ما یفر ؟ بن محمد، تا: دوشنبه ۲۴ رمضان ۸۴۸ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: سالم بن حسام الدین جزائری، حبیب الله بن محمد مرتضی حسینی فراهانی؛ جلد: تیماج نیلی، ۳۰۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶/۵سم [ف: ۲ - ۱۳۷]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۱۹۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** فقوله بهذا یشمل الامرین المذکورین اللذین یستلزمان اختصاص الجر بالاسم و الجزم بالفعل و الله اعلم ... و مصلین علی نبیه محمداً و آله الطاهرین و حسبنا الله و نعم الوکیل

جلد اول؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۵۲ق؛ محشی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، ۱۱۵گ، ۳۱ سطر (۱۳×۲۲)، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۱۱ - ۱۹۵]

۲۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۵۶/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ اندازه: ۱۶/۵×۲۶سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۱۵]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۶۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و بذلك الاعتبار کان جنساً لاباعتبار خصوص مورده فی الآیة الا ان یقصد الانواع.

نیمه اول کتاب فقط؛ خط: نسخ تعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۷گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۱۲ - ۲۳۰]

۲۳. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰، کامل شده در قرن ۱۱ [ف: ۳ - ۹۴]

۲۴. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۱۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** علی الخطا و الزلل مصلحین لما عثروا علیه من الخلل داعین لمن املاه بالغفران و حسبنا الله.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۶گ، ۲۶ سطر [ف: ۱ - ۱۶۴]

۲۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۹۰۲

خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۷۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۳ - ۱۲۴]

۲۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۸۵-۴/۵۵

آغاز: ... مستقل بدون اعتبار افراد المعنی فجعل المفرد صفة للفظ اولی من جعله صفة للمعنی فان قلت ... و هی اسم ان دل علی معنی فی نفسه؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمود بن احمد بن سرو الطباخ، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۴۸۵]

۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۵۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** علینا فوائد غیره و قد اتفق ... آمین یا رب العالمین و آخر دعواهم

خط: نستعلیق، کا: صالح بن ابراهیم بن حسین بحرانی، تا: ۱۰۵۶ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۲۷۰گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱۲ - ۲۳۱]

۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۹۵۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بن محمد مؤمن شهرکی، تا: جمعه سلخ محرم ۱۰۵۷ق؛ محشی؛ واقف: درة السلطنه ملك زاده کوثر، آبان ۱۳۲۶؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا روکش پارچه، ۱۷۸گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۱۲ - ۲۲۹]

۲۹. تبریز؛ خادم حسینی؛ شماره نسخه:۵۳

آغاز: بسمله حمدله قال الاستاد ... محمد بن محمد بن احمد اسفراینی احمدالله الحمد هو الوصف بالجمیل علی جهة التعظیم؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۵۹ق؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۵۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [اوراق عتیق: ۱ - ۹۸]

۳۰. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۵۷

خط: نسخ، کا: صالح بن محمد بن احمد منصور، تا: ذیقعده ۱۰۷۱ق، جا: شیراز مدرسه منصوریه؛ مصحح، محشی از «دوانی»؛ اندازه: ۱۴×۲۶/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۵]

۳۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۵۹۶

آغاز: ... بن احمد بن سیف الاسفرایینی المعروف بالفاضل تغمده الله برضوانه احمد الله علی ما تناسقت من کعوب آیادیه؛ **انجام:** و الحمد لله تعالی حق حمده و الصلاة و السلام علی من لا نبی بعده محمد و آله الطاهرین و صحبه المنتخبین

خط: نسخ، کا: حسین بن حمدان جوازری، تا: ۱۰۷۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۹۱گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۲ - ۲۴۹]

۳۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۶۲۰-۱۸/۱۴۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه قدیمی؛ چند برگ اول و آخر و اواسط نونویس و به تاریخ ۴ محرم ۱۱۲۸ تکمیل شده؛ جلد: پارچه قرمز، ۲۳۰گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [ف: ۵-۲۴۸۴]

۳۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۹۴۶
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ به دو خط؛ کاغذ: بغدادی با استانبولی، جلد: تیماج مشکی، ۲۲۷گ، ۲۲ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۱۷ - ۵۰۸]

۳۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۹۲۴
آغاز: بسمله ... قال الاستاذ ... محمد بن محمد احمد الاسفراینی الحمد لله الحمد هو الوصف بالجمیل علی جهة التعظیم
کامل؛ خط: نسخ، کا: سید مهدی، تا: ۱۲۶۵ق؛ توضیح: نسخه فاقد مؤلف ولی با آغاز شرح سیرافی مطابق بود؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی با تیماج مشکی، ۲۵۰گ، ۲۲سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۳ - ۱۰۹۶]

۳۵. اهواز؛ شوشتری، محمد؛ شماره نسخه:بدون شماره
بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۷۹۵]

۳۶. اصفهان؛ کتابخانه‌های اصفهان؛ شماره نسخه:۲۷
آغاز و انجام: برابر
خط: تعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: زاغی حنایی، جلد: تیماج سبز، ۲۵۲گ، ۲۵ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [فهرست روضاتی: - ۸۹]

۳۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۷۲۰
آغاز: قال الاستاذ ... بسمله «احمد» الحمد هو الوصف بالجمیل علی جهة التعظیم قال الامام فخرالدین الرازی قد یمدح اللؤلؤ بحین شکله و لطافة خلقته؛ **انجام:** بل قد یحذف فاعله و ان کان له الفاعل فی نفس الامر باعتبار انه عرض لابد له فی الوجود من محل یقوم به و علة جواز.
فاقد خطبه شارح است؛خط:نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی،۲۸۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۶ - ۲۱۰]

۳۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۸۳۶
انجام: غیر مشتق نحو و لو ان ما فی الارض من شجرة ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: نزدیک عصر مؤلف؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ یادداشتی از زین العابدین صحاف شیرازی به تاریخ پنج‌شنبه ۲۲ ذیحجه ۱۳۶۶؛ جلد: مقوایی، ۳۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۸سم [ف: ۲۷ - ۲۵۳]

۳۹. قوچان؛ مدرسه عوضیه؛ شماره نسخه:۳۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف مخ]

۴۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۹۴۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عمر بن مرهم بن عمر البارا روینی، بی‌تا، جا: شیراز؛ جلد: تیماج زرشکی، ۲۲۳گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۵۶]

۴۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۸۶۶
آغاز: بسمله و به نستعین. الحمد لله الذی هدانا الی معرفه؛ **انجام:** ای من الدراهم ... ای خاتم هوفضه
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

● شرح اللباب فی علم الاعراب / نحو / عربی
š.-ul-lubāb fī ʻilm-il-iʻrāb

عرض زوزنی، محمد بن عثمان، ق۸ قمری
ʻaraz-e zūzanī, mohammad ebn-e ʻosmān (- 14c)

وابسته به: اللباب فی علم الاعراب؛ تاج الدین اسفراینی، محمد بن محمد (-۶۸۴)
تاریخ تألیف: ۲۰ رمضان ۷۳۶؛ محل تألیف: نیشابور
شارح حواشی مصنف و تعلیقات او را بر همین کتاب و فواید دیگر او را از کتاب‌های دیگر او مانند اعراب الفاتحة و از کتاب‌های دیگر و به‌ویژه در بیشتر جاها از شرح نجم الدین رضی بر شافیه و کافیه گرفته و این شرح را ساخته است و هر کجا «الشرح» می‌گوید مرادش شرح رضی است. (دانش پژوه)
آغاز: بسمله. الحمدلله رب العالمین و شرائف صلوته علی سید المرسلین محمد و آله الطاهرین و اصحابه المهتدین، یقول المفتقر الی الله محمد بن ابی علی العرض الزوزنی رحم الله اسلافه و تجاوز عن سیئاته جمعت حواشی الامام العلامة افضل ... جمعت حواشی الامام ... تاج الملة و الدین محمد بن محمد بن احمد السیف الاسفراینی المعروف بالفاضل ... علی کتابه المسمی باللباب و تعلیقه علیه و فوائد اخری من مصنفاته کاعراب الفاتحة و غیره و من غیر مصنفاته ... و اکثر کتابی هذا من شرح الفاضل الکامل العلامة نجم الملة و الدین الرضی تغمده الله برضوانه للکافیة و الشافیة و کلما جری ذکر الشرح فالمراد شرحه
انجام: فالعامل هنا المجاورة و المفیض و المناسبة فان مجاورة العالمین اقتضت مناسبها فی الحرکة و اذ قدوا فینا بما وعدنا من ... الاقسام الاربعة حقها انتصب علی انه معقول ... حامدین الله
[معجم المؤلفین ۲۵۸/۱۰؛ دنا ۱۰۲۹/۶ (۶ نسخه)؛ کشف الظنون ۱۵۴۴/۱]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۸۹۸
آغاز: برابر
در آغاز و انجام فوائدی نحوی است؛ خط: نسخ، کا: محمود بن محمد بن محمود خدابادی، تا: رمضان ۷۷۵ق؛ مصحح، مقابله شده، محشی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۲۳۷گ، ۳۱ سطر (۱۲/۵×۲۳)، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۸ - ۵۰۵]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۶۶۸
خط:نسخ، کا: محمد بن احمد تاج الدین کواشفی، تا: پنج‌شنبه ۱۹

رجب ۸۲۷ق؛ در شب شنبه ۷ ربیع الاول ۸۳۱ خواندن و مقابله و مذاکره آن به انجام رسیده؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۲۷۸گ، ۲۵ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۱۶ - ۳۲۹]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۵۴۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۷۳گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۲۸ - ۹۹]

۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۵۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تملک: علی بن اسماعیل، ضیاء الدین دری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سرخ، ۳۸۵گ، ۲۱-۲۳ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۳/۵×۲۵سم [ف: - ۵۸۸]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۶۷۵

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: مرتضی بن روح الامین حسینی با مهر «افوض امری الی الله مرتضی بن روح الامین الحسینی ۱۱۲۲» (مربع)؛ جلد: گالینگور آبی، ۲۱۱گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۲۶ - ۱۷۲]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۷۶۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** فاذا دخله حرف التعریف اختص بواحد من امته کذلک یضرب و بینا و الحال.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ تملک: افراسیاب زنگنه که این نسخه را به همراه بیست و سه رساله دیگر به وساطت آخوند ملا کلبعلی خلخالی در اصفهان رمضان ۱۱۲۳ خریداری نموده؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۶۷گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۴سم [ف: ۲۶ - ۲۴۸]

● شرح اللباب فی علم الاعراب / نحو / عربی

š.-ul-lubāb fī ʻilm-il-iʻrāb

وابسته به: اللباب فی علم الاعراب؛ تاج الدین اسفراینی، محمد بن محمد (-۶۸۴)

غیر همانند:

۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۲۶۷

آغاز: ... الکلمة الالف و اللام تدل علی الماهیة من غیر دلالة علی القلة و لاعلی الکثرة ... التی للوحدة و اللام التی للجنس و هی مفرد الکلم مثل علی ما فوق الاثنین؛ **انجام:** فیطابق التمییز فی الافراد و التثنیة و الجمع ما قصد فی المنتصب عنه و فی متعلقه من المفرد و المثنی و المجموع نحو طاب الزید ان ابوین التبس الامر فی هذا المثال ...

از انتها تا اواسط بحث تمیز را در بردارد و ناتمام مانده است. شرح مزجی و مفصلی بر کتاب «اللباب فی النحو»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ تملک: محمد علی بن محمد مهدی نوری شیرازی در ۱۳۱۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۴گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۷×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۵۶]

۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۵۳۱

آغاز: و لکان کخوف و اذا اتصل به الضمیر البارز یقال فیه خفت بکسر الخا ... و منه ای و من الجامد صیغتا التعجب و هو ما افعله و افعل به ... المراد بالتعجب ما وضع لانشاء التعجب و لا یبنیان الا من الثلاثی المجرد اذ مالا یکون ثلاثیاً مجرداً ... (در برگ هفتم) القسم الاول فی الاعراب و وجوهه فی الاسم الرفع و النصب و الجر و یکون لفظاً او تقدیراً او لفظاً و تقدیراً بحرکة او بحرف ای المعرب قد یکون تقدیریا فی جمیع احواله الثلث بحرکة کعصا؛ **انجام:** اشبهت نواصب الاسم ای خص المضارع بالنصب لوجهین ... اصلها ان یکون صفة لکن الجملة لا یقع صفة للمعرفة بالموصول اصلاحاً.

شرح حاضر که بسی گسترده و مزجی و مفصل است و چون اول و آخر آن ناقص است، شارح شناخته نشد. نسخه موجود مقداری از مقدمه را دارد و تمام قسم اول و دوم و سوم و از قسم چهارم هشت برگ به جای مانده است و بقیه کسر است. شرح السیرافی نباید باشد چون شارح می‌گوید: «و ذکر ابو محمد السیرافی فی شرح ابیات الکتاب» و نیز در این شرح آمده است: «و صاحب الایضاح. قال صاحب المغنی. قال صاحب الصحاح قد نبه علیه الشیخ عبدالقاهر»؛ خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: مقوا، ۳۳۸گ، ۲۹ سطر (۱۵/۵×۷/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: ۴ - ۲۰۸۹]

۳. مشهد؛ مدیر شانه چی؛ شماره نسخه:۶۷

متن از تاج الدین محمد بن سیف الدین معروف به فاضل اسفراینی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی با نشان «هـ مظ، هـ کا، هـ حف، هـ قطع»؛ قطع: وزیری [نشریه: ۵ - ۵۹۸]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۴۱۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج آلبالویی، ۲۰۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم[ف:۱۲-۱۰۹]

۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۶۲۶

آغاز: و النون الخفیفة المفتوح ما قبلها ینقلب الفافی الوقف و التنوین المفتوح ما قبلها فانها

اصل از تاج الدین محمد بن محمد اسفراینی و شارح شناخته نشد چون اول و آخر آن کسر است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۰۰گ، ۱۷ سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۴/۵سم [ف: ۳ - ۷۹۸]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۶۴۳

آغاز: الحمدلله الذی من علی العباد باستحکام معرفته بالنظر اللائح و الدلیل الواضح المنعم الذی له فی کل نفس من الأنفاس منن لاتحصی؛ **انجام:** و الحمدلله علی نعمائه العظام و الصلاة علی نبیه محمد و آله الکرام ...

شرح مزجی توضیحی مختصری است بر کتاب «اللباب فی علم

الاعراب» تاج الدین محمد بن محمد بن احمد اسفراینی، گاهی به نقل بعضی از گفته‌های بزرگان دانشمندان علم نحو می‌پردازد و در بعضی مسائل استدلال می‌کند. این شرح گویا دومین شرح از همین مؤلف می‌باشد در ماه رمضان ۷۴۰ آن را بپایان برده. این شرح روی برگ اول نسخه مرکز احیاء میراث ۱۶۴۳ به نقره کار (سید جمال الدین عبدالله بن محمد حسینی نقره کار ۷۷۶) نسبت داده شده، اگر این نسبت صحیح باشد باید جز «العباب» وی باشد؛ خط: نسخ، کا: محمد بن داود بن محمد، تا: نزدیک عصر مؤلف؛ محشی؛ برگ دوم افتاده و نام کسی که کتاب به وی تقدیم شده به دست نیامد؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۸۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۱۸سم [ف: ۵ - ۵۱]

↩ شرح لباب الکلام ← شرح رسالة العلم

● **شرح لباب الکلام = شرح علم الله** / فلسفه / عربی

š.-u lubāb-il-kalām = š.-u ʻilm-il-lāh

شرح رساله علم الله از ملامحسن که آن را برای پسرش محمد یا احمد ملقب به علم الهدی نگاشته است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۳۴/۱۴

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج حنایی، ۱۵ص (۱۰۷-۱۲۱)، ۲۱ سطر [سنا: ف: ۲ - ۱۲۸]

↩ شرح لب الاصول ← غایة الوصول الی شرح لب الاصول

↩ شرح لب النحو ← الجامع

● **شرح لسان المیزان لوزن افکار الاذهان** / منطق / عربی

š.-u lisān-il-mīzān li wazn-i afkār-il-aḏhān

حسینی نائینی، محمد بن محمد باقر، ۱۰۸۰؟ - ۱۱۴۰؟ قمری

hoseynī nā'īnī, mohammad ebn-e mohammad bāqer (1670 - 1728)

تاریخ تألیف: چهارشنبه ۲۰ رمضان ۱۱۱۴ق

شرح مزجی مفصلی است بر رساله «لسان المیزان» خود مؤلف، که بنابدرخواست بعضی از دوستانش نوشته است. در این شرح بعضی از مباحث فلسفی و ادبی نیز به مناسبت آمده است. در الذریعة (ج ۱۸ ص۳۱۱) آمده که لسان المیزان و شرح آن (بدون ذکر نام) از بهاء الدین مختاری و از شرح دیگری بر لسان المیزان یاد نمی‌کند. پس به ظن قوی این اثر از بهاءالدین مختاری است. مؤلف در آغاز رساله «تعدیل المیزان فی تعلیق علم المیزان» خود که حاشیه‌ای است بر حاشیه ملا عبدالله بر «تهذیب المنطق» تفتازانی، اشاره کرده که شرحی بر «لسان المیزان» خود به نام «محیی الاذهان فی شرح لسان المیزان» دارد که شاید همین رساله باشد. صاحب الذریعة در ضمن حواشی حاشیه مولی عبدالله کتابی با این نام یاد می‌کند که به سال ۱۳۲۳ق همراه با حاشیه مولی عبدالله در تهران به چاپ رسیده است.

آغاز: الحمدلله الذی أنطق کل لسان بتوحیده و أشهد عدلی کل میزان علی عدله و تسدیده و الصلاة علی خیر من نطق بتحمیده

[دنا ۱۰۳۰/۶ (۴ نسخه)؛ الذریعه ۱۸: ۳۱۱ و ۶: ۶۰]

شرح و حواشی:

۱- تعلیقة شرح لسان المیزان؛ حسینی نائینی، محمد بن محمد باقر (۱۰۸۰-۱۱۴۰)

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۷۲۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** هذا آخر ما وفقنا لتصویره فی فن التصور من الکتاب ... نسأله تصدیق ظننا به فی فن التصدیق انه وهاب.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ یادداشتی از مرحوم سید محمد مشکاة؛ مهر: کتابخانه مجدالدین؛ ۵۰گ، ۱۸سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۸سم [ف: ۴۱ - ۱۷۹]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳-۱۸/۳۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** عرضها فی المنام علی الامام علی بن موسی الرضا علیه السلام وسمع منه جوابین ولم یحفظها فیاله من جوی بین

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مؤلف نسخه را تصحیح و اصلاح نموده، محشی با امضای «منه»؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۶۵۹]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۵۲۸/۱

خط: نسخ، کا: محمد کاظم بن محمد صادق، تا: ۱۳ جمادی الثانی ۱۲۲۸ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد کاظم بن محمد صادق به سال ۱۲۲۸هـ؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۱گ (۱پ-۱۲۱ر)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲۰ - ۱۰۲]

● **شرح لعنیة** / دعا / فارسی

š.-e la'nīyya

رساله کوچکی است که در آغاز ۲۲ خاصیت و فایده برای دعای لعن تعیین کرده آنگاه دعایی تحت عنوان «اعتصام لعنیه» ذکر می‌کند. در ابتداء این رساله کوچک در نسخه مجلس نگاشته شده «شرح لعن خواجه نصیر است» که به آداب و آثار و چگونگی ختم لعن پرداخته و در ابتدا توضیح کوتاهی درباره چگونگی ختم لعن دارد و پس از آن بیست و دو اثری که بر این ختم مترتب است یادآور شده و آن را مقدمه بر لعنیه‌ای قرار داده که پس از آن از خواجه نقل کرده است. کاتب معتقد است که این مقدمات را به زحمت یافته و به گونه‌ای آن را از خواجه نصیر نقل می‌کند در ناروایی نسبت آن به خواجه شاید تردیدی نباشد.

آغاز: باید از روز دوشنبه شروع کند و تا دوشنبه دیگر تمام نماید و بعد از شام یکدفعه بخواند تا صبح بعد از نماز و بعد از تعقیب و قاعده خواندن این است ...
انجام: بیست و دویم بجهت دانستن اسراری که در ضمن این لعنیه روی دهد باید بعد از ادای فرایض پنجگانه بمداومت آن قیام نماید اثر آن معلوم خواهد شد
[دنا ۱۰۳۰/۶؛ مجلس شورا ۳۱۹/۳۵ در فهرست نام برده نشده و با مراجعه به نسخه دیده شد]

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۰۵/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** لعن
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۷گ، ۱۴ سطر (۶×۱۰/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۱ - ۴۱۰]

● **شرح لغات الکافیة** / ادبیات / عربی
š.-u luġāt-il-kāfīya
شرح لغات کافیه بخاری شیرازی است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۲۹۶/۴

انجام: لما فیها من الصوت الجلیة و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و الماب. و لله الحمد و لمنة. تم شرح لغات التصریف الکافیة سبع لیالی من شهر شوال بعد ختم شرح الکافیة، بحمدالله و حسن توفیقه و صلی الله علی محمد و آله الطبین الطاهرین من الاخیار و سلم تسلیما کثیرا.
خط: نستعلیق، کا: محمد بن سلیمان، تا: یک‌شنبه ۷ شوال ۷۲۵ق؛ جلد: تیماج، ۳گ (۱۹۳پ-۱۹۵پ)، ۱۸ سطر (۱۲/۵×۱۷)، اندازه: ۱۷/۵×۲۴سم [ف: ۱۶ - ۲۱۶]

● **شرح لغات دیوان انوری** / ادبیات / فارسی
š.-e loqāt-i d.-e anvarī
روح افزائی، محمد بن محمد صالح، ق۱۳ قمری
rūh afzā'ī, mohammad ebn-e mohammad sāleh (- 19c)
وابسته به: دیوان انوری ابیوردی؛ انوری، محمد بن محمد (-۵۸۳)
چند قصیده انوری است با تفسیر لغات آن.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۳۹۶/۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی کبود، جلد: تیماج تریاکی، ۳۸گ (۸۸پ-۱۲۶پ)، ۱۳ سطر (۱۰×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۱ - ۲۳۹۸]

● **شرح لغات دیوان حافظ** / لغت / فارسی
š.-e loqāt-i d.-e hāfez
وابسته به: دیوان حافظ شیرازی؛ حافظ شیرازی، شمس الدین محمد (-۷۹۲)

تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه:۱۰۹/۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ قطع: ربعی [نشریه: ۵ - ۶۴۲]

← شرح لغات طب النبی(ص) < شرح بعض لغات رساله طب النبی

● **شرح لغات قصاید خاقانی و منظومه تحفة العراقین** /
ادبیات / فارسی
š.-e loqāt-e qasāyed-e xāqānī va manzūma-ye tohfat-ol-'erāqayn
موسوی سرابی، مصطفی قلی بن محمد حسن، ق۱۳ قمری
mūsavī sarābī, mostafā qolī ben mohammad hasan (-19c)
شرح کوتاه و ادبی است بر لغات مشکله قصاید خاقانی و تحفة العراقین وی. مؤلف کتابش را در دو «باب» قرار داده: باب ۱. در شرح لغات قصاید؛ باب ۲. در شرح لغات تحفة العراقین؛ و در هر باب ابتدا یک بیت را تماما ذکر کرده و پس از آن به توضیح لغوی کلمات مشکله آن می‌پردازد و بعد بیت دیگری را نقل می‌کند.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۱۹۷

آغاز: دیباچه: سپاس و ستایش خداوند را سزاست و درودی که از قوه بشر برتر ... بعد بر ارباب بصایر و اصحاب ضمایر پوشیده نیست که ایزد تعالی اصحاب فضل و ... آغاز شرح: مراد دل پیر تعلیم است و من طفل زباندانش ×× دم تسلیم سر عشر و سر زانو دبستانش؛ دو ذمی نفس و ... ذمی یهود را گویند - رسمی خدمت کار و سرهنگ را هم؛ **انجام:** وایه شده در قریش و برمک ×× صدق و کرم تو جعفران را (تو چه) امام جعفر صادق علیه السلام به صفت صدق از سایر اوصاف مشهور تر است و جعفر ... صحن فلک از کلفت چو انجم ×× ماند رمه مضمران را؛ مضمران اسباب باریک میان را گویند. پیکان شهاب رنگت از آب ×× آتش زده، دیو لشکران را.
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۵۶ق؛ افتادگی: انجام؛ مهر: «عبده ابوالقاسم بن محمد تقی» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۴گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۳۸ - ۲۷۱]

● **شرح لغات کتاب الانوار** / ادبیات / عربی
š.-u luġāt-i k.-il-anwār

علی بن محمد، ق۱۲ قمری
'alī ebn-e mohammad (- 18c)

تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۷۶
آغاز: ... الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی محمد و آله اجمعین اما بعد فهذا کتاب جمعت فیه لغات الانوار تسهیلا للطالبین. بتوفیق الله الذی لا اله الا هو علیه توکلت و هو رب العرش العظیم باب فی الدیباج الحمد ای المحمود الذی ینبغی له الحمد دون غیره؛ **انجام:** السویة المستویه قد فرغ من کتبة لغة الانوار علی بن محمد فی یوم الاحد فی وقت الظهر سنه ۱۱۳۷ غفرالله لهما آمین
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۱۳۷ق؛ ۴۰گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۹سم [ف: ۲ - ۹۰۹]

● **شرح لغات مثنوی** / لغت / عربی، فارسی
š.-e loqāt-e masnavī

غیر همانند:
۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۶۱۷
آغاز: بسملة، این کلمه چندست از لغتهای مثنوی که مصباح ظلام ... باب الباء، إجتبا: برگزیدن، إجترا: دلیری کردن، ایماء: إشارت کردن، ابتلا: آزمودن؛ **انجام:** باری، یک، باری، آفرینند، بازی: أوین، وبل، طغان، بعضی، برخی، تمت الکتاب بعون الله الملک الوهاب.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۰؛ محشی؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج زرشکی، ۱۸گ، ۱۷ سطر (۹×۱۲)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۳۹ - ۵۶۴]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۶۱۷
آغاز: بسملة، این کلمه چندست از لغتهای مثنوی که مصباح ظلام ... باب الباء، إجتبا: برگزیدن، إجترا: دلیری کردن، ایماء: إشارت کردن، إبتلا: آزمودن؛ **انجام:** باری، یک، باری، آفریننده، بازی: أوین، وبل، طغان، بعضی، برخی. تمت الکتاب بعون الله الملک الوهاب.
شرح لغات عربی، فارسی و پهلوی مثنوی معنوی است که مؤلف، به هنگام مطالعه آن، از دانشنامه‌های معتبر استخراج نموده و به اعتبار حروف آخر کلمات در بیست و هشت باب ترتیب داده و لغات فارسی هر باب را در یک فصل در پایان همان باب آورده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج زرشکی، ۸۷گ، ۱۳ سطر (۵/۵×۱۱/۵)، اندازه:۱۱×۱۷سم [ف: ۳۹ - ۵۶۴]

● **شرح لغات مشکله قرآن** / لغت / عربی به فارسی
š.-e loqāt-e moškela-ye qor'ān

بشرویه؛ امیرالمؤمنین؛ شماره نسخه:۱۰۶/۲
آغاز: الغلف ج الغلاف نیام و بوشش بل نه اللعن نفرین کردن و دور کردن الاستفتاح یاری کردن المعرفة و العرفان شناخت بئس و ساء بد است؛ **انجام:** التنفس براکنده شدن نور صبح و دم زدن الضین تهمت زده الضنین بخیل الضن بخیلی کردن
از اواخر سوره بقره تا اواخر سوره تکویر، لغت‌های قرآن را به ترتیب سوره ها ذکر و ترجمه کرده است. این اثر به ذکر لغات بسیار کمی از هر سوره اکتفا کرده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۰گ (۶۶ر-۱۰۵پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف مخ]

● **شرح لغات مشکله گلستان** / لغت / فارسی
š.-e loqāt-e moškele-ye golestān
وابسته به: گلستان سعدی؛ سعدی، مصلح بن عبدالله (-۶۹۱)
مؤلف در این کتاب به توضیح لغات مشکل کتاب گلستان سعدی به ترتیب از اول کتاب تا آخر کتاب پرداخته است.
[نسخه‌های منزوی ۱۹۲۸/۳ و ۱۹۲۹ و ۱۹۴۶ و ۳۴۸۹/۵ و ۳۹۹۴]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۲۲۶/۵-۷/۱۲۶
آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و الصلوة ... بدان ایدک الله فی الدارین که این اوراق چندیست در بیان بعضی از معانی الفاظ مشکله کتاب گلستان سعدی علیه ما علیه که فهم آن بر بعضی افهام غیر معلوم بود؛ **انجام:** الکی: داغ نهادن. نرکس دادن: مکحله. مبقله: تره زار. بدح راندن شتر را گویند بدح الامر ای قام به بدوح یعنی بسیار قایم شونده امور.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۵۹]

← شرح لغات مشکله مناظرات خمس ‹ فرهنگ واژه‌های مناظرات خمس

● **شرح لغات نصاب الصبیان** / لغت / فارسی
š.-e loqāt-e nesāb-os-sebyān
وابسته به: نصاب الصبیان؛ ابونصر فراهی، مسعود بن ابی بکر (-۶۴۰)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۸۹۲/۵
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۳۰۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۱۵ سطر (۹×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۳سم [ف: ۱۶ - ۱۳۵]

● **شرح لغز** / معما / عربی
š.-u luġaz

حلبی، ابراهیم بن محمد، - ۹۵۶ قمری

halabī, ebrāhīm ebn-e mohammad (- 1550)
در شرح یک لغز سه بیتی (عربی) است و از او سؤال توضیح آن را خواسته بوده‌اند. بیت نخستین لغز این است: «توضأ بماء الغیث ان کنت ذایسر ×× و الا تیمم بالصعید و بالصخر»

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۱۶۰/۴
آغاز: بسمله قال الفقیر ابراهیم بن محمد الحلبی قد رفعت الی هذه الابیات و سئلت عن المراد بها و هی هذه
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۲۶ق؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳ص (۱۹۳-۱۹۵)، ۷-۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۹ - ۱۵۱]

● **شرح اللغز** / معما / عربی
š.-ul-luġaz
حسینی لاهیجانی، محمد بن احمد، ق۱۲ قمری
hoseynī lāhījānī, mohammad ebn-e ahmad (- 18c)
تاریخ تألیف: ۱۲ شوال ۱۱۰۴ق
مؤلف این رساله را به امر ملا حسین شیخ الاسلام رشت و لاهیجان نگاشته و در آن دو لغز و معما را شرح و توضیح داده است.

قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۸۶/۴
آغاز: الحمدلله الذی لا تخفی منه خافیة و لایتکلم بالالغاز و التعمیة ... و بعد فهاتان مسئلتان من سوانح افکار بعض المعاصرین؛
انجام: و الثانی سهما و الثالث قدرا و الرابع کسرا و الخامس عددا و علیک بالاتمام والسلام.
کاتب = مؤلف، تا: غره محرم و صفر ۱۱۱۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱گ [ف: ۱ - ۳۸۳]

● **شرح اللغز = بسط المقال فی حل ما فیها من الاشکال** / ادبیات / عربی
š.-ul-luġaz = basṭ-ul-maqāl fī ḥall-i mā fīhā min-al-iškal
آل عصفور، محمد بن محمد، ق۱۳ قمری
al-e ‘osfūr, mohammad ebn-e mohammad (- 19c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۴۳۳
آغاز: بسمله، وهبت له ثلثا من العمر کاملا و خمسا و سبعا؛ **انجام:** المحمود المشکور قدوقع الفراق ... محمد و آله الطیبین الطاهرین
خط: نسخ، کا: بحرانی، علی بن محمد، تا: ۱۲۵۳ق [رایانه]

● **شرح اللغز = شرح الکافیة** / معما / عربی
š.-ul-luġaz = š.-ul-kāfīya

موسوی قائینی، عبدالرحیم، ق۱۳ قمری
mūsavī qā’īnī, ‘abd-or-rahīm (- 19c)
تاریخ تألیف: شب پنج‌شنبه ذیقعده ۱۲۹۶ق
شرح متوسطی است بر «اللغز» شیخ بهائی (-۱۰۳۱ق). مؤلف پس از مجملی از حالاتش می‌نویسد: «وقد شوقت ان احرر شیئا علی اللغز الذی الفه شیخنا البهائی ره فانی لم اراحدا تصدی لبیانه مع کثرة مطالبه و لطافة معانیه و لقد کتبه ره باسم الکافیة و لقد شرحته بعبارات واضحة و بیانات شافیة من غیر ایجاز مخل و لا اطناب ممل ... و منها حرف هو رابع علائم الرفع فی ثلاثة اراد به الالف و المراد انه احد الاربعة التی تکون علامة للرفع و هی الضمة فی الاسم المفرد و الجمع المکسر و الجمع المؤنث السالم و المضارع الواحد و ... ».

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۲۷۳/۲
آغاز: بسمله، حمدله اما بعد فیقول الغریق فی بحر العصیان المبعد عن الاهل و الاوطان یوما باصفهان و یوما بسناباد و یوما بسبزوار و؛
انجام: قد تم کلامه ره و لا یخفی علیک فطانة هذا الفاضل الزکی و المدقق اللوزعی و المحقق الالمعی ... سنه ۱۲۹۶.
خط: نسخ، کا: محمد باقر بن محمد حسن، تا: دوشنبه ذیحجه ۱۲۹۶ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: مقوا، رویه گالینگور، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۵ - ۶۴۵]

● **شرح لغز** / معما / فارسی
š.-e loqaz
نوری، عباس بن علی بابا، ق۱۳ قمری
nūrī, ‘abbās ebn-e ‘alī bābā (- 19c)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۷۷۳/۲
خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳ [ف: ۵ - ۳۶۲]

● **شرح لغز** / معما / فارسی
š.-e loqaz
نعیمی بحرانی، حسین
na‘īmī bahrānī, hoseyn
وابسته به: لغز الزبدة = اعجاز الاصناف = الرضویه = اعجاز الالغاز = رساله نورانیه = الزبدة فی اللغز و التعمیة؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)
شرح لغز منسوب به شیخ بهائی.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶۶۱/۷
آغاز: الحمدلله قاسم القسم و محیی الرمم الکریم الوهاب ... اما بعد فیقول المفتقر الی رحمة ربه الجبار حسین بن علی بن حسین بن کنبار النعیمی البحرانی؛ **انجام:** من العشر الحادی عشر من الهجرة المصطفویة و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و سلم کثیرا

و لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم.
خط: نستعلیق، کا: اسماعیل بن سعدی، تا: ۱۰۶۵ق؛ جلد: تیماج سبز، ۱۲۸گ، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵۱ - ۹۱]

● **شرح لغز ابراهیم** / معما / فارسی
š.-e loqaz-e ebrāhīm
زنجانی، احمد بن عنایت الله، ۱۳۰۸ - ۱۳۹۳ قمری
zanjānī, ahmad ebn-e ʻenāyat-ol-lāh (1891 - 1973)
تاریخ تألیف: ۱۹ جمادی الاول ۱۳۲۹ق
اصل لغز و شرح آن از آیت الله زنجانی.

قم؛ زنجانی (آیة الله)؛ شماره نسخه:۱۳۹/۵
آغاز: اخبرنی عن اسم آحاده اکثر من عشراته ... مراد از اسم ابراهیم است
خط: شکسته نستعلیق، کا: = مؤلف، بی‌تا؛ ۷گ (۴۹ر-۵۶پ)، قطع: بیاض رقعی [چند نسخه-ف: - ۲۴۸]

● **شرح لغز احسائی** / معما / عربی
š.-u luġaz-i aḥsā'ī
موسوی همدانی، علی بن احمد، ق۱۴
mūsavī-ye hamadānī ،ʻalī ebn-e ahmad (- 14c)
این شرح در یک‌شنبه ۲ جمادی الثانی ۱۲۹۸هـ در روستای شورین همدان و هنگام فوت شیخ باقر ۱۴ روز قبل از این تاریخ و نزاع حسینقلی خان سرهنگ با زین العابدین خان و سکوت عبیدالله ثالث به پایان رسیده.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۵۶۲/۱
آغاز: ما اسم اذاحل علی عاقل ×× اورثه فی الحال شبه اخبال/ آغاز شرح: صدره ان زدت ثلاثاً مثله ×× علیه قد للخلق فیه انتقال؛ **انجام:** انجام شرح: اوله اول تصحیف الربیع ×× آخره آخر اسنان اکمال
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۱پ-۲پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۲۸ - ۱۲۳]

← شرح لغز به اسم قانون ← شرح لغز القانون (ترجمه)

● **شرح لغز بهایی** / ریاضیات / فارسی
š.-e loqaz-e bahāyī
بغدادی، عبدالقادر بن عمر، ۱۰۳۰ - ۱۰۹۳ قمری
baqdādī, ʻabd-ol-qāder ebn-e ʻomar (1621 - 1682)
شرح بر لغز ریاضی شیخ بهایی

تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۳۱/۳ ـ د
آغاز: بسمله. این چند کلمه ایست در بیان حل لغز ... شیخ بهاءالدین محمد ... بقلم ... عبدالقادر البغدادی ... (عجب عددی در لغت فارسی دیدم) و آن ده است؛ **انجام:** (اوست) یعنی مساوی حساب لفظ اوست که الف یکیست و او شش و مجموع هر دو هفت است و الله اعلم بالصواب
بی‌کا، بی‌تا؛ ۲گ (۱۱۰پ-۱۱۱پ) [ف: ۱ - ۳۴۲]

← شرح لغز خلیفه سلطان ← شرح لغز ریاضی

● **شرح لغز ریاضی = شرح لغز خلیفه سلطان** / معما / فارسی
š.-e loqaz-e rīyāzī = š.-e loqaz-e xalīfa soltān
وابسته به: لغز ریاضی؛ سلطان العلماء، حسین بن محمد (۱۰۰۱-۱۰۶۴)
شرحی مختصر بر لغز ریاضی منسوب به خلیفه سلطان سید علاءالدین حسین فرزند رفیع الدین محمد مرعشی آملی.
[الذریعة ۲۰۶/۶ و ۳۳۴/۱۸]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۱۴۴/۱۷
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد چون لغزی که منسوبست به نواب خلیفه سلطان در نهایت اشکال است فقیر اراده نموده که عبارات او را در رشته انحلال کشیده؛ **انجام:** اگر چه فانظر الی ما قال و لاتنظر إلی من قال بجای خود است؛ تم بالخیر.
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۷ق؛ کاغذ: فرنگی، ۲گ (۱۲۹-۱۳۰)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۳۰ - ۶۱۶]

● **شرح لغز الزبدة** / معما / عربی
š.-u luġaz-iz zubda
حلبی، ابراهیم بن مصطفی، - ۱۱۹۰ قمری
halabī, ebrāhīm ebn-e mostafā (- 1776)
وابسته به: لغز الزبدة = اعجاز الاصناف = الرضویه = اعجاز الالغاز = رساله نورانیه = الزبدة فی اللغز و التعمیة؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)
شیخ بهاءالدین عاملی کتابی به عنوان «لغز الزبدة» تألیف نموده و ضمن آن گزارش کوتاهی در مورد معما با کلمه زبده آورده و منظور ایشان کتاب زبدة الاصول وی می‌باشد که در اصول فقه نگاشته شده و عده‌ای به شرح آن پرداخته‌اند و از جمله آنها، شرح موجود می‌باشد که به صورت تفصیلی به شرح عبارات آن پرداخته و در مقدمه به نام شارح تصریح گردیده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۶۳۸/۱۵
آغاز: بسمله، یا من تاهت فی بیداء معمی کنه ذاته ادلة النظار و تضالت فی مهمة حقائق صفاته اعناق الافکار، افرغ برحمانیته علی

کواهل هیاکل الممکنات ... و بعد، فیقول: ... لما رمانی زمانی بسهام غربة قارضیة، و حبانی ابانی باسنة محنة علویة؛ **انجام:** لان ثمرة العقل تحصل العلم الذی هو کمال النفس و الارشاد بغایاتها و صلی الله تعالی کاشف کل معمی، الذی زاح به الحجاز عن کل قلب اعمی و علی آله الهادین و صحبه حماة الدین و تابعیهم اجمعین ...

خط: نسخ، کا: اسماعیل حلبی، تا: نیمه دوم قرن ۱۲؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۲۷گ (۹۷پ-۱۲۳پ)، ۲۷ سطر، اندازه: ۷×۱۶سم [ف: ۳۷ - ۸۲]

● **شرح لغز الزبدة** / معما / عربی

š.-u luġaz-iz zubda

حسینی، محمد هاشم، ق۱۳ قمری

hoseynī, mohammad hāšem (- 19c)

وابسته به: لغز الزبدة = اعجاز الاصناف = الرضویه = اعجاز الالغاز = رساله نورانیه = الزبدة فی اللغز و التعمیة؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

لغز الزبدة یک چیستان و احجیه ریاضی است از شیخ بهائی و همراه چند لغز دیگر او به نام‌های لغز النحو و لغز القانون و لغز الکشاف در سلافة العصر و خلاصة الاثر و کشکول شیخ چاپ شده است. شرح لغز الزبدة در ریاضیات از محمد هاشم حسینی است.

آغاز: حامد العامر رباع الفضل بلطفه العمیم و شاکر الذامی ء العقد الجاسیة بفضله الجسیم و مصلیاً علی أنموذج فنون العدالة سید المرسلین

انجام: و مدار الکل علی قبول السطح للقسمة الی غیر النهایة فتأمل جداً، انتهی ما افاده المصنف و لقد اجاد فیما أفاد.

۱. مشهد؛ امام هادی؛ شماره نسخه:۴۱/۱۴

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ ۱۳۷گ(۲۳پ-۱۶۰ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: - ۳۵]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۵۴۹/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** لا یرد علیه اعتراض احمد بن سلیمان.

بی‌کا، تا: ۱۲۵۵ق؛ ۵۳گ (۳۹پ-۹۱) [ف: ۵ - ۲۲۹]

● **شرح لغز الزبدة** / معما / فارسی

š.-e loqaz-oz-zobda

زنجانی، ابراهیم بن ابو الفتح، - ۱۳۵۱ قمری

zanjānī, ebrāhīm ebn-e ab-ol-fath (- 1933)

وابسته به: لغز الزبدة = اعجاز الاصناف = الرضویه = اعجاز الالغاز = رساله نورانیه = الزبدة فی اللغز و التعمیة؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

لغز به اشعاری اطلاق می‌شود که با رمز و کنایه مفهومی را در بردارند و ذووجهین هستند و کتاب حاضر به شرح مقداری از آنان پرداخته است.

آغاز: بسمله. نخستین جنبش قلم تند قدم نگارش ثناء و حمد ذات مقدسی است که ... و بعد چنین گوید ابراهیم بن ابوالفتح زنجانی این مختصری است در حل لغزی که فحل الفحول جامع العقول و المنقول شیخ بهاء الدین العاملی عامله الله تعالی بلطفه به اسم زبده ساخته ...

[دنا ۱۰۳۲/۶؛ الذریعة ۴۵/۱۴؛ طبقات اعلام الشیعة (قرن ۱۴) ۷/۱]

۱. قم؛ زنجانی (آیة الله)؛ شماره نسخه:۱۳۹/۱

آغاز: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: = مؤلف، بی‌تا؛ ۳۴گ (۱پ-۳۴ر)، قطع: بیاض رقعی [چند نسخه-ف: - ۲۴۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۰۸۵/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لنقصر علی هذا القدر من الاطناب فی اوصاف ذلک الکتاب العاقل یکفیه الاشارة و الجاهل لا ینتبه بالف عبارة

خط: نستعلیق، کا: محمد اسماعیل زنجانی، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی با خطوط چاپی، ۲۹گ (۱۴۵-۱۷۳)، ۱۰ سطر، اندازه: ۶×۸/۵سم [ف: ۲۸ - ۱۲۷]

● **شرح لغز الزبدة** / ادبیات / عربی

š.-u luġaz-iz-zubda

قارصی، علی

qāresī, ʻalī

وابسته به: لغز الزبدة = اعجاز الاصناف = الرضویه = اعجاز الالغاز = رساله نورانیه = الزبدة فی اللغز و التعمیة؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

شرحی است مزجی بر «لغز الزبدة» شیخ بهاءالدین محمد عاملی (۱۰۳۱). این شرح مختصر به دستور علامة الزمان صدر الروم (؟) تألیف شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۷۱

آغاز: قال الحقیر الفقیر ... فکشفت عن وجوه نکاته حسبما سنح بالبال معتذراً و مستدعیاً من الناظرین فیه بآماق الانصاف؛ **انجام:** و هو ظاهر اذا فرض الدال أصغر من الدال. کذا سنح بالبال فی شرح هذا المقال.

کا: عمر الاعرج الاسبری، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۱۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۴ - ۲۶۴]

● **شرح لغز الزبدة** / معما / عربی

š.-u luġaz-iz-zubda

وابسته به: لغز الزبدة = اعجاز الاصناف = الرضویه = اعجاز الالغاز = رساله نورانیه = الزبدة فی اللغز و التعمیة؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

شرحی مزجی است بر «لغز زبده» شیخ بهائی که آن را کتاب زبده خود ساخته است، با حواشی از علی اکبر همدانی نجفی به خط خودش.

قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۵۳۱/۷

آغاز: اما بعد حمد الله و الصلوة ... لا یخفی علیکم ایها الاصحاب العظام ... و قال یا اصحاب الفطنة؛ **انجام:** فسطح اب ج د هو ضعف مثلث ا ب ج المساوی لمثلث ه ب ج و ذلک ما اردناه، ص، و لنقصر علی هذا القدر من الاطناب فی ذکر اوصاف ذلک الکتاب و العاقل یکفیه الاشاره ...

خط: نستعلیق، کا: علی بن احمد موسوی، تا: ۱۲۷۰ق؛ محشی از علی اکبر همدانی نجفی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶گ (۷۵ر-۸۱پ)، ابعاد متن: ۷/۵×۱۳، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲ - ۱۵۴]

● شرح لغز زبده اصول / اصول فقه / فارسی

š.-e loqaz-e zobde-ye osūl

ابوطالب لندنی، ابوطالب بن محمد، ۱۱۶۶-۱۲۲۱ قمری

abo-tāleb-e landanī, abū-tāleb ebn-e mohammad (1753 - 1806)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۲۰۸/۲

آغاز: ... بعد از حمد نامحدود و ثنای غیر معدود بر وهاب لایزال است؛ **انجام:** در سمرقند فرض کن

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن تریاکی، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۶ - ۳۰۰]

● شرح لغز سلیمان / ادبیات / فارسی

š.-e loqaz-e solaymān

زنجانی، ابراهیم بن ابو الفتح، - ۱۳۵۱ قمری

zanjānī, ebrāhīm ebn-e ab-ol-fath (- 1933)

قم؛ زنجانی (آیة الله)؛ شماره نسخه:۱۳۹/۴

آغاز: در کتاب طیف الخیال لغزی دیدم از حکیم مومن شیرازی، او را هم شرح نموده جزو این شروح نمودم

خط: شکسته نستعلیق، کا: = مؤلف، بی‌تا؛ ۲گ (۴۶ر-۴۸پ)، قطع: بیاض رقعی [چند نسخه-ف: - ۲۴۷]

● شرح لغز الصحیفة السجادیة / ادبیات / عربی

š.-u luġaz-iṣ ṣaḥīfat-is sajjādīyya

تنکابنی، محمد بن سلیمان، ۱۲۳۴ - ۱۳۰۲ قمری

tonekābonī, mohammad ebn-e soleymān (1819 - 1885)

شرح مزجی است بر معمائی که مرحوم شیخ بهائی در کشکول خود درباره نام صحیفه سجادیه آورده و شارح چون آن را دارای مطالب و فوائد متفرقه‌ای دیده که طلاب از درک آن عاجزند آن را شرح مختصری نموده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۹۰۹/۱

آغاز: احمدک یا من آلاؤه کافیة و نعمائه شافیة المنعم علینا بالفوائد الضیائیة و المفیض بفیوضات البهجة المرضیة؛ **انجام:** و ایاک بعد الامعان ان تکون من الضالین فارکب معنا و لاتکن مع الکافرین و علی الله الاعتصام.

خط: نستعلیق، کا: سید هاشم بن ابوالقاسم تنکابنی، تا: ۱۲۶۴ق؛ مهر: «هاشم الحسینی» (مربع)؛ ۸گ (۱پ-۸پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۱۸]

● شرح لغز القانون / شرح دعا / فارسی

š.-e loqaz-ol-qānūn

رازی، محمد سلیم، ق۱۱ قمری

rāzī, mohammad salīm (- 17c)

وابسته به: لغز القانون؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

تاریخ تألیف: ۱۰۶۰ق

شرح لطیف فارسی مشتمل بر بسیاری از مسائل طب و برخی از مباحث ریاضی است. ماده تاریخ تألیف این اثر «شرح لغز بی قرینه و عدیل / ۱۰۶۰» است

آغاز: سپاس و ستایش جناب حکیمی را سزاست جلت نعمائه که به قانون شریعت مستقیمه

انجام: به قدر قائمتین فتأمل

[کتابشناسی شیخ بهائی ۵۰۴]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۴۶۹

آغاز: لقطه ایست در شرح لغز قانون؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۲۶ق [رایانه]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۴۵۹

آغاز: لقطه در شرح لغز قانون؛ **انجام:** یک هزار و شصت مراد ما والله اعلم بالصواب

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● شرح لغز القانون (ترجمه) / ادبیات / فارسی

š.-e loqaz-ol-qānūn (t.)

زنجانی، ابراهیم بن ابو الفتح، - ۱۳۵۱ قمری

zanjānī, ebrāhīm ebn-e ab-ol-fath (- 1933)

این رساله ترجمه شرح لغز قانون، تصنیف ملک الاطباء میرزا آقا بابا رشتی می‌باشد که میرزا ابراهیم زنجانی آن را به فارسی

برگردانده است.

آغاز: بسمله. ثناء و ستایش سزای ذات واحدی است که باختلاف استعداد ذوات در بنی نوع انسانی مراتب او را ... اما بعد - این ترجمه ای است بر شرح مختصر ملك الاطباء حاجی میرزا آقا بابا رشتی علیه رحمة الله بر لغزی که شیخ بهاء الدین قدس سره به اسم قانون ساخته، محض از جهت تعمیم انتفاع حقیر ابراهیم بن ابی الفتح زنجانی به ترجمه وی پرداختم. یقول الامام بهاء الدین محمد العاملی ایها الاصحاب الکرام ...

[دنا ۱۰۳۷/۶؛ الذریعة ۱۰۸/۴؛ طبقات اعلام الشیعة (قرن ۱۴) ۷/۱]

۱. قم؛ زنجانی (آیة الله)؛ شماره نسخه:۱۳۹/۳

آغاز: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: = مؤلف، بی‌تا؛ ۸گ (۳۸پ-۴۶ر)، قطع: بیاض رقعی [چند نسخه-ف: - ۲۴۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۰۸۵/۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** منخفض معتدل فی العرض فی العمق الحمدلله تمام شد

خط: نستعلیق، کا: محمد اسماعیل، زنجانی، تا: ۵ جمادی الاول ۱۳۲۹ق؛ کاغذ: فرنگی با خطوط چاپی، ۶گ (۱۷۷-۱۸۲)، ۱۶ سطر، اندازه: ۷×۱۴سم [ف: ۲۸ - ۱۲۸]

● شرح لغز الکشاف / ادبیات / فارسی

š.-e loqaz-ol-kaššāf

زنجانی، ابراهیم بن ابو الفتح، - ۱۳۵۱ قمری

zanjānī, ebrāhīm ebn-e ab-ol-fath (- 1933)

وابسته به: لغز الکشاف؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

لغز شعر یا نثر مرموز است که ذووجهین باشد مانند، چیستان در فارسی و این رساله شرحی است که به نام کتاب کشاف ساخته شده است و لغز بر وزن هنر است.

آغاز: آغاز هر دفتری ثنای ذات یکتائی که کشاف عقول از کشف حقیقتش قاصر و آیات غیر متناهیه جمال ... اما بعد - این شرحی است از حقیر ابراهیم بن الحاج ابوالفتح الزنجانی بر لغزی که به اسم کشاف ساخته شده است. اخبرنی ایها الصاحب الزکی و الفاضل الذکی عن اسم ...

۱. قم؛ زنجانی (آیة الله)؛ شماره نسخه:۱۳۹/۲

آغاز: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: = مؤلف، بی‌تا؛ ۴گ (۳۴پ-۳۸ر)، قطع: بیاض رقعی [چند نسخه-ف: - ۲۴۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۰۸۵/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** زیرا که زبر شین سه است، چون مضعف شود شش خواهد بود و این از اعجب عجبا ثبست

خط: نستعلیق، کا: محمد اسماعیل زنجانی، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی با خطوط چاپی، ۴گ (۱۷۳-۱۷۶)، ۱۵ سطر، اندازه: ۶/۵×۱۳سم [ف: ۲۸ - ۱۲۸]

● شرح لغز المشهدی / متفرقه / عربی

š.-u luġaz-il-mašhadī

میرزای قمی، ابوالقاسم بن محمد حسن، ۱۱۵۱ - ۱۲۳۱ قمری

mīrzā-ye qomī, ab-ol-qāsem ebn-e mohammad hasan (1739 - 1816)

تاریخ تألیف: صفر ۱۱۹۹ق؛ محب تألیف: نجف اشرف

شرح مزجی مختصری است بر لغزی که مولی محمد هادی مشهدی به نام «جعفر» ساخته و در آن لغز دیگری به نام «صدر» گنجانده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۹۲۰/۵

آغاز: بعد التحمید و التسلیم، أما بعد فقد التمس منی بعض اخوانی فی الدین و خلانی الدیانین؛ **انجام:** و الفکر عن الانتصاب الی حل المشکلات و لکن المأمور معذور و لا یترک المیسور بالمعسور.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰گ (۱۵۵پ-۱۶۴پ)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۵ - ۳۰۴]

← شرح لغز النحو ← زهر الحدیقة

● شرح لغز النحو / نحو / عربی

š.-u luġaz-in-naḥw

وابسته به: لغز الکافیة = اللغز النحویة؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۷۹۰/۲

آغاز: بسمله، حمد له، کلمة اما فیها معنی التفصیل و الشرط و التوکید و قد تتجرد عن الاول خلافا لبعض

نسخه کامل و مقابله شده. از علی بن قندیل؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ترمه، جلد: مقوایی، ۲۲گ (۷۸-۱۰۰)، ۲۱ سطر (۶/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۴ - ۱۴۲۸]

● شرح لفظ الجلالة / اسماء الله / فارسی

š.-e lafz-ol-jalāla

مشهدی، ابوالقاسم، ق۱۱ قمری

mašhadī, ab-ol-qāsem (- 17c)

شرح مفصلی است شامل چند فصل بر لفظ جلاله (الله) مشتمل بر مباحث ادبی، فلسفی و عرفانی با نقل اقوال فلاسفه واشعار عرفا و صوفیان. فصول موجود در نسخه چنین است: فصل ۲. در دلایل

علمیت و اشتقاق؛ فصل ۳. در سبب سرگردانی در لفظ جلاله؛ فصل ۵. در اینکه علم خدا حضوری است یا حصولی؛ فصل ۶. فضیلت وخواص این اسم بزرگوار.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۵۴۶-۹/۹۶

آغاز: میگویند الهت الی فلانٍ الی فزعت الیه بواسطه آنکه اوست محل رجوع هر زاری کننده و پناه هر جزع و فزع کننده؛ **انجام:** و انت الکتاب المبین الذی با حرفه یظهر المضمر فلا حاجة لک فی خارج یخبر عنک بماسطر، این کلام خطاب است به انسان کامل بلکه به حسب حقیقت خطاب است به ذات کامل الصفات آن حضرت که اکمل افراد انسان

از اسم «الله» تا فایده سیوم در بیان آنکه صوفیه اسم اعظم را عبارت از انسان کامل می‌دانند؛خط:نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛افتادگی:آغاز و وسط و انجام؛در حاشیه نوشته‌ای به تاریخ۱۱۷۴؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۸۳گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۶۰]

● **شرح لفظ الجلالة = مناظرة مع التفتازانی** / اسماء الله / عربی

بحرانی، علی بن عبدالله، - ۱۳۱۹ قمری

bahrānī, ‘alī ebn-e ‘abd-ol-lāh (- 1902)

تاریخ تألیف: ۱۰ ذیقعده ۱۳۱۵ق

در اصل اشتقاق لفظ جلاله (الله) و اثبات اینکه اسم علم می‌باشد برای باری تعالی، با گفتگو در گفته سعدالدین تفتازانی و در آغاز آن سه «فائده» آمده است: ۱. إن علماء العربیة قد إختلفوا ...؛ ۲. معنی وضع الألفاظ ...؛ ۳. الکلی من حیث أنه کلی ... .

آغاز: الحمدلله القدیم الازلی الذی لیس له فی وجوب وجوده ثانی الاحدی الذی لا تلحقه الاحوال و لا المعانی ... و بعد، فیقول المفتقر الی جود ربه الصمدانی ... إن هذا کلام الفته و جمعته فی مناظرة الفاضل ...

انجام: لا بما ذکره التفتازانی من التعلیل المردود بما سمعته و فیه کفایة لمن عرف و انصف.

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۴۶/۲۴ و ۷۱۲/۲۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴، در عصر مؤلف؛ جلد: مخملی نیلی، ۳گ (۱۸۰ر-۱۸۳پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۱ - ۲۱۰] و [عکسی ف: ۲ - ۳۶۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۳۶۶/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسین بن هاشم بن احمد بن هاشم موسوی بحرانی، تا: ۱۳۳۴ق؛ کاغذ: فرنگی، ۶گ (۸۳-۸۷)، ۱۹ سطر، اندازه: ۷×۱۴سم [ف: ۳۶ - ۲۸۷]

← شرح اللمة > کشف المحجة فی شرح خطبة اللمة

● **شرح اللمحات** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-ol-lamahāt

همدانی، محمود بن احمد

hamadānī, mahmūd ebn-e ahmad

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۷-عکسی

نسخه اصل: از ترکیه کتابخانه سرای؛ بی‌کا، تا: ۶۵۰ق [نشریه: ۲ - ۲۷۶]

● **شرح اللمع** / نحو / عربی

š.-ul-luma‘

ابن شجری، هبة الله بن علی، ۴۵۰ - ۵۴۲ قمری

ebn-e šajarī ‹hebat-ol-lāh ebn-e ‘alī (1059 - 1148)

[دنا ۱۰۳۳/۶؛ کشف الظنون ۱۵۶۳/۲؛ معجم المؤلفین ۱۴۱/۱۳؛ الاعلام زرکلی ۷۴/۸؛ اعیان الشیعة ۲۸۴/۱؛ هدیة العارفین ۵۰۵/۲؛ الذریعه ۴۷/۱۴]

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۹۵

آغاز: و قد قالو رآیت زید بحذف التنوین قیاساً علی المرفوع و المجرور و انشدوا و آخذ من کل حی عصم و لم یقل عصماً حملاً علی المرفوع و المجرور؛ **انجام:** و بعض الاسم لا یستحق الاعراب علی ما سبق بیانه فی مواضع ... و هو ان یکون استفهاماً فنقول من عندک و اذا کان ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷ یا قرن ۸؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ با یادداشتی از سید محمد علی روضاتی اصفهانی که کتاب را به نحو احتمال شرح تصریف الملوکی ابن شجری معرفی و آن را از بقایای کتابخانه شیخ محمد باقر اصفهانی خریده؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۶۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۲ - ۴۶۳]

← شرح لمعات > ضوء اللمعات
← شرح لمعات > اشعة اللمعات
← شرح لمعات > تحریر اللمعات

● **شرح لمعات** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e loma‘āt

طوسی برزش آبادی، عبدالله بن عبدالحی، ق۹ قمری

tūsī borzeš-ābādī, ‘abd-ol-lāh ebn-e ‘abd-ol-hayy (- 15c)

تاریخ تألیف: سلخ شعبان ۸۶۴ق

در دیباچه بلند ۱۴ صفحه‌ای، شرح‌کننده نام کامل خود را نیاورده جز آنکه سروده‌هایی با تخلص «عبدالله» دارد و جایی از

خود به «عبدالله عبدالحی» یاد کرده است. پس وی باید امیر عبدالله بن عبدالحی بن علی طوسی برزش آبادی باشد. در دیباچه از کار دیگر خود به نام «کشف الحجاب» نام می‌برد. نفیسی (۲۸۴/۱، ۳۲۹) از برهان الدین عبدالله ختلانی (- ۸۹۳ق) نگارنده «شرح لمعات» عراقی و «کشف الحجاب» نام می‌برد، که بایستی ختلانی و برزش آبادی یکی باشند (برای آگاهی بیشتر، ن.ک: مشترک ۱۸۴۴/۳)؛ به روش «قوله» به نگارش درآمده است. (احمد منزوی)

آغاز: ستایش مقدس از نمایش حدود، و منزه از آتش قیود، سبوحی را که سبوح صیت سلطنتش طنطنه احدیت.

[نسخه‌های منزوی ۱۰۹۹/۲ «التنبیهات فی شرح اللمعات» که شاید همین شرح باشد؛ مشترک پاکستان ۱۸۴۴/۳ «شرح لمعات»؛ فهرستواره منزوی ۸۰۵/۷ «لمعات، شرح»]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۶۴/۹-عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** و جواب از الواحد القهار شنیده آید. و لقد الفته و صنفته فی اواخر شهر المحرم الحرام سنة اربع و سبعین و تسعمائة (که بایستی لغزش نویسنده نسخه باشد)

اصل نسخه: گنج بخش، ش ۵۲۵۰ (گنج ۷۷۴/۲)؛ خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد امین بن الطالب اخسیکتی، تا: میانه شعبان ۱۰۰۳ق، جا: قریه من قری بلدةالکیش؛ ۹۸گ (۳۸-۱۳۶) [عکسی ف: ۲ - ۱۷۷]

● شرح لمعات عراقی / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e loma‘āt-e ‘erāqī

نعمة الله ولی، نعمة الله بن عبدالله، ۷۳۰؟ - ۸۳۴ قمری

ne‘mat-ol-lāh-e valī, ne‘mat-ol-lāh ebn-e ‘abd-ol-lāh (1330 - 1431)

وابسته به: لمعات؛ عراقی، ابراهیم بن بزرگمهر (۶۱۰-۶۸۸)

گزارشی بر لمعات عراقی و در آن سخنان عراقی با رمز «ع» می‌آید و گفتار خود کرمانی هر بندی با رمز «ن» آغاز می‌گردد. کرمانی از این عارفان نام می‌برد: جنید، ابوبکر وراق، شیخ علی حریری، شیخ الاسلام عبدالله انصاری، نویسنده قوت القلوب، کلمه آدمی فص الهی شیخ، ابن فارض؛ نیز می‌گوید که عراقی به روش «سوانح» غزالی این دفتر را بپرداخت. این گزارش در ۲۸ لمعه است و در دیباچه آن دارد:«نعمت الله ما است نعمت او». (دانش پژوه)

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی نور وجه حبیبه بتجلیات الجمال فتلالا نورا ... بیا چون عارفان نعمت الله - بگو حمداله الحمدلله. الحمد هو الوصف بالجمیل الاختیاری و المدح هو الوصف بالجمیل اختیاریا.

انجام: گرزانک من و تو از میان برخیزیم ×× مقصود و مراد ما بکام من و تو است تم و الحمدلله و المنة.

[دنا ۱۰۱۰۳۳/۶ (۵ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۸۰۶/۷-۸۰۷]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۲۹۸/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** فاتحه در نماز خوش میخوان ×× مذهب شافعی نکو میدان. والسلام علی من اتبع الهدی. تم، الحمدلله و الشکر لنعمة الله علینا.

نامبوب با عنوان‌های، شعر، تعریف؛ خط: نستعلیق، کا: شیخ السلام بن حسین بن علی کاتب، تا: غره ذیحجه ۸۶۰ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: کاغذ سبز منقش، ۱۳گ (۱پ-۱۳پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶/۲×۲۳/۶سم [ف: ۸ - ۲۶۵]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۴۲/۱۶-ف

نسخه اصل: بادلیان اکسفورد ش ۹۴ والکر (ش ۱۲۹۸)؛ بی‌کا، تا: ۱۰۹۵ق [فیلمها ف: ۱ - ۵۶۸]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۲۶۲/۱

خط: نستعلیق، کا: میرغلام محی الدین، تا: ۱۸ رمضان ۱۱۰۹ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۴۳گ (۱پ-۴۳ر)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۴ - ۶۷۲]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۷۵/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عثمان بن عثمان بن مصطفی ارز رومی، تا: ۱۲۵۷ق؛ ۵۳گ (۵۷پ-۱۰۹ر) [ف: ۳ - ۴۷۰]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۹۵/۱

کا: محمد شفیع بن حاج محد سعید قراگوزلو، تا: ۱۲۶۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای تیره، ۱۵+۸۶گ (۱-۱۵ و ۱۶-۱۰۱ هامش)، ۱۶ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۳ - ۳۱۶۴]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۲۲۰/۱

آغاز: برابر

خط: نستعلیق کهن، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول زرین؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۷۰ص (۱-۷۰)، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۳۲-۲۶۰]

● شرح لمعات عراقی / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e loma‘āt-e ‘erāqī

کوکدی، علی بن یوسف، ق۹ قمری

kūkadī, ‘alī ebn-e yūsof (- 15c)

وابسته به: لمعات؛ عراقی، ابراهیم بن بزرگمهر (۶۱۰-۶۸۸)

شرحی است مختصر با عناوین «قوله، قوله» بر «لمعات» شیخ فخرالدین عراقی. شارح در شرح مطالب به آیات قرآنی بسیار استناد کرده است.

آغاز: حمد بی حد و شکر بی عد ذات واجب الوجودی ... قوله بسم. الحمدلله الذی نور وجه حبیبه بتجلیات.

انجام: عاشقی و معشوقی براندازد تا بجز وحدت او تعالی شأنه چیزی دیگر نماند

[ایضاح المکنون ۶۱۱/۱؛ دنا ۱۰۳۳/۶؛ نسخه‌های منزوی ۱۲۵۳؛ فهرستواره

منزوی ۸۰۶/۷]

۱. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۶۵۰**

آغاز: برابر؛ **انجام:** با نفس گوید ای نفس می‌شنوم از توی بویی که نمی‌شنیدم آن را گمان برند که معشوق.

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن ۱۱ و ۱۲؛ کاغذ: هندی، جلد: گالینگور، ۹۳گ، ۱۴ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۱۶ - ۵۹]

۲. **تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۴۰۹/۳**

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲ ربیع الثانی ۱۰۶ = ۱۰۰۶ق؛ ۶۸گ (۲۵پ-۹۲ر) [ف: ۵ - ۲۲۹]

۳. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۷۷۹**

خط:نستعلیق،کا:محمد باقر بن حکیم عبدالقادر قادری، تا: ۱۵ ربیع الاول ۱۱۹۷ق؛مهر:«غلام حسن۱۱۱۶»؛کاغذ:هندی،جلد: کاغذی، ۷۱گ، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۱۷ - ۴۸۱]

۴. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۹۴۹**

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق خوش، کا: عبدالرحیم خان، تا: ۱۶ ربیع الاول ۱۲۹۷ق؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: مقوا، ۷۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۲۱]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۱۴۸

همان نسخه بالا [مؤید: ۳ - ۱۲۹]

۵. **تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه:بدون شماره/۲**

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۵۴۰]

۶. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۳۴۸/۲**

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۸۳گ (۲۷پ-۱۰۹پ)، ۱۶ سطر (۹×۱۹)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۱۷ - ۳۵۲]

● **شرح لمعات** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e lomaʿāt

وابسته به: لمعات؛ عراقی، ابراهیم بن بزرگمهر (۶۱۰-۶۸۸)

غیر همانند:

۱. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۰۹/۲**

آغاز: بسمله الحمد ترجمه حمد در عرف تحقیق تعریف محمودست بنعت کمال ... و قوله فتلألأ منه نورا ... یعنی آثار آن تجلی جمالی در آینه محمدی ظاهر شد؛ **انجام:** و اضافتش عارضی بود بزوال عارض با آن ... لیس فی الدار غیر الدیار

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ محشی؛ یادداشت دیگری مبنی بر آنکه حاشیه منتخبی است از مثنوی مولوی و غزلیات و مثنویات شاه قاسم الانوار تبریزی که در زمان حیات آن جناب مرقوم شده، در پایان شرح رضا قلی هدایت نوشته: «لمعات شیخ عراقی همدانی در طهران خریداری شده و آن رساله بر سنن سوانح العشاق که از تألیفات جناب شیخ احمد غزالی است در سنه ۱۲۷۸به دست آورده تعمیر و وراقی و صحافی نمود حرره رضا قلی المتخلص بهدایت»؛ تملک: رضا قلی هدایت (قرن ۱۳)؛ جلد: تیماج سبز، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۶/۵سم [ف: ۳۲ - ۲۳]

۲. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۳۶۰**

آغاز: بسمله و به نستعین و علیه یتوکلی هذه مسایل متفرقات؛ **انجام:** جمیع قواه که عبارت از قرب نوافل است حاصل است.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۴۳ق [رایانه]

۳. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۷۷/۱ط**

آغاز: بسمله سپاس بیکی را آیینه جهان از لمعات انوار او روش است و روضه چنان از نفحات اسرار او گلشن است؛ **انجام:** تاریخ کتاب گر ز من پرسد عقل ×× از غایة فیض ذکر فیاض کنم.

شرح لمعات فخر الدین عراقی است گویا با استفاده از کتابهای فصوص و فتوح نگارش یافته. نام شارح معلوم نیست و در مقدمه از صدرالدین محمد بن اسحاق قونوی یاد شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۴۹ق، جلد: تیماج عنابی، ۱۱۰ص (۱-۱۱۰)، ۱۷-۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲۴/۳ - ۱۰۰]

۴. **تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۵۱۱**

چند رساله؛ بی‌کا، تا: ۱۱۰۸ق؛ خریداری از میردادخان [رایانه]

۵. **مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۱۱/۲**

آغاز: بسمله الحمد ترجمه حمد در عرف تحقیق محمود است ... قوله فتلالامنه نورا یعنی فشعشع وجه محمد من الله من جهة النور یعنی آثار آن تجلی جمالی در آئینه محمدی ظاهر شد؛ **انجام:** تا زخود بشنود نه از من و تو ×× لیس فی الدار غیرنا دیار تمت

شرحی است که متن را با عبارت «قوله» و شرح آن تحت عنوان «یعنی» ذکر شده در ۲۸ لمعه؛ خط: نستعلیق، کا: محمدحسین، تا: رجب ۱۲۹۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۹۶گ، ۱۰ و ۱۴ سطر (۸/۱×۱۴/۲)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۲۸۷]

۶. **تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۲۸۲/۱۷**

چند مسئله پراکنده‌ای از آن؛ خط: نسخ، کا: محمد طاهر بن ولی محمد طبیب مشهدی، تا: ۱۹ جمادی الاول ۱۳۰۹ق؛ کاغذ: ترمه، ۶ص (۱۱۲-۱۱۷) [نشریه: ۲ - ۱۰۶]

۷. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۵۵۰**

شرحی است بر لمعات عراقی و در آن از شرح حق الیقین یاد شده و مانا از خود شارح است (ص ۹ و ۳۲) شارح را ندانستم کیست (دیباچه نفیسی بر کلیات عراقی ص لح - چلبی در لمعات). در آن آمده: «(اما بعد کلمه ای چند در بیان مراتب) تنزلات (عشق) وجود مطلق که آن (بر سنن سوانح) و طرق و سنن لوایح بود (بزبان وقت املا کرده می‌آید) سوانح را معنی ظاهر و واضح است نام کتابی بود آن امام غزالی در بیان اطوال انوار عشق و بیان

مراتب و منازل آن تا آن کلمات یا املا (آینه معشوق نمای هر عاشق) صادق و طالب واثق غیر عاشق آید ... (لمعه اول در بیان بدایت عشق) و در بیان آنکه عاشق و معشوق ظاهرند بعشق و ظهور عشق بالذاتست و همه بالذات واحدند و باعتبار متغایر (اشتقاق) و ظهور و انشقاق (عاشق و معشوق) لفظا و معنی علما و عینا (از عشق است)»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ مصحح؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۷گ، ۱۵ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۱۳ - ۳۴۹۳]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۳۲۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۵۸]

↩ شرح لمعه ← الروضة البهية فی شرح اللمعة الدمشقية
↩ شرح لمعه ← رساله عمليه
↩ شرح لمعه ← شرح الروضة البهية

● شرح اللمعة / فقه / عربی

š.-ul-lum‘a

هادی بن يحيى بن حسين، - ۷۸۴ قمری

hādī ebn-e yahya ebn-e hoseyn (- 1383)

شرحی است مزجی با عناوین «قوله، قوله» بر کتاب «اللمعة» پدرش که به طور نسبتاً مفصل به بیان اقوال علما پرداخته است.

[اعلام المؤلفين الزيدية ص ۶۹۶]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۶۰۹

آغاز: قوله نحو عوض ... نظر لان المنافع قال و لهذا يجوز كونها مهراً كقصة موسى و شعيب و قد قال تعالى

نسخه اصل:کتابخانه واتیکان -رم ۱۰۳۱. از کتاب الشفعة تا پایان باب القسامة؛ خط: نسخ نازیبا، کا: علی بن ابراهیم بن محمد بن مفلح بن علاء عطار، تا: سه‌شنبه ۲۶ جمادی الثانی ۹۸۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ در سه برگ آخر چندین مسأله با جواب آنها از املاء شرف الدين آمده؛ ۳۴۳ص [عکسی ف: ۵ - ۲۰]

↩ شرح لمعه دمشقیه ← کشف النقاب
↩ شرح اللمعة الدمشقية ← مطلع الانوار الغروية فی شرح اللعمة الدمشقية
↩ شرح اللمعة الدمشقيه ← حاشية اللمعة الدمشقية

● شرح اللمعة الدمشقية فی فقه الامامية / فقه / عربی

š.-ul-lum‘at-id-dimašqīyya fī fiqh-il-imāmīyya

آل کاشف الغطاء، علی بن جعفر، - ۱۲۵۳ قمری

āl-e kāšef-ol-qetā’, ‘alī ebn-e ja‘far (- 1838)

وابسته به: اللمعة الدمشقية فی فقه الامامية = لمعه؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)

شرح استدلالی بسیار مفصلی است در دو جلد بر مواضعی از کتاب التجارة، با عناوین «قال المصنف، اقول» و رد و ایراد در مسائل؛ آقا بزرگ در دو موضع از الذریعة (۲۷۹/۷ و ۴۹/۱۴-۵۰) از این کتاب یاد کرده: یک بار به عنوان «الخيارات» و آن را به همراه برخی مسائل «بیع» می‌داند که جلد اول آن در تهران به سال ۱۳۱۹ق چاپ شده؛ بار دیگر به عنوان «شرح اللمعة» که دو جلدی است (اولی در برخی مباحث «بیع» و دومی در «خیارات») و ایشان هر دو جلد آن را ــ که نقص‌هایی هم داشته ــ نزد شیخ هادی کاشف الغطاء (نوه شارح) دیده است.

آغاز: جلد اول: الحمدلله كما هو اهله ... الفصل الرابع فی بيع الثمار، الثمار جمع الثمر و هو حمل الشجر و الشجر هو النبات القائم على الارض

جلد دوم: قال المصنف رحمه الله: الفصل التاسع فی الخيار، لاريب ان ثبوت الخيار على خلاف القاعدة لان الاصل فی البيع اللزوم

چاپ: شرح خيارات اللمعة، الفقيه المحقق الشيخ على نجل الشيخ الكبير كاشف الغطاء قدس سر هما، موسسة النشر الاسلامی، الطبعة الاولى، ۱۴۲۲ق، ۲۷۲ص؛ ایران، ۱۳۱۹ق، سنگی، رقعی، ۲۲۵+۵ص، به سعی و اهتمام شیخ احمد شیرازی

[دنا ۱۰۳۴/۶؛ الذريعة ۲۷۹/۷]

۱. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۵۴۵/۲

آغاز: قوله الفصل الثانی فی عقد البيع و آدابه و هوای البيع بناء على كون الاضافة بيانية؛ **انجام:** و انما ذلك اولا للتبادر كما اذا سمع من وراء.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: - ۴۴۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۸۱۷/۱

آغاز: برابر جلد ۲؛ **انجام:** ثم اشتراها بعد ذلك فان تصرفه بعد ذلك باللبن لايسقط خياره، قال المصنف خيار الشرط أقول ... ناتمام.

کتاب البیع و از آغاز خیار مجلس تا پایان خیار حیوان می‌باشد؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۴۰گ (۵-۴۴)، ۲۱ سطر، اندازه:۱۰×۱۵/۵ سم [ف: ۳۰ - ۴۵]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۹۹۲

تذکر: نام کتاب به اشتباه شرح الروضة البهية ... » ثبت شده. در خیارات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مقابله شده؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۳۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۴×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۱۶۵]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۳ خوئی

آغاز: برابر جلد ۱؛ **انجام:** قال المصنف الرابع عشر خيار المفلس

ثبوت هذا الخيار فی محله مجمع علیه ... مع وفاء الشرکة بالدین و قیل مطلقا وسیجی فی محله.
خط: نسخ تحریری، کا: علوان بن شیخ حسن نجفی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج آلبالویی، ۳۸۴ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۷ - ۱۱۸]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۷۳۳

آغاز: برابر جلد ۲؛ **انجام:** لایحتاج الی العلم بها و لا لعدمها فلا تذهل.
ج۲؛ خط: نسخ، کا: علی بن فتحعلی مرندی (کذا)، تا: ۱۲۴۵ق، واقف:سید محمد باقر سبزواری،۱۴۰۵ق؛کاغذ:نخودی،جلد:میشن قهوه‌ای، ۸۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۱ - ۸۹۳]

۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۵۱۶/۱۵

از الفصل الرابع فی بیع الثمار تا الرابع عشر خیار المفلس؛ خط: نسخ، کا: علی بن شیخ محمد مقصودی، تا: با تاریخ ۱۲۵۹ق؛ جلد: تیماج عنابی، ۴۵۲ص (۳۷۷-۸۲۹)، ۲۲ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۷۱۷]

۷. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۶۱

آغاز: برابر جلد ۱؛ **انجام:** قال المص ره الفصل العاشر فی الاحکام
از اول بیع ثمار تا آخر خیارات؛ خط: نسخ عربی، بی‌کا، تا: قبل از ۱۲۵۹ق؛ تملکی به تاریخ محرم ۱۲۵۹، تملک: فرزند مؤلف شیخ مهدی، شیخ عبدالرحیم کرمانشاهی؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۱۷۱]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۵۴۹

آغاز: برابر جلد ۱
جلد اول است از فصل چهارم تا فصل دهم را دارد که فصل اخیر شرح نشده؛ خط: نسخ، کا: محسن طریحی نجفی (شاگرد مؤلف)، تا: جمعه ۲۹ ربیع الاول ۱۲۶۴ق؛ مهر: «الواثق بالله الغنی ابو الحسن بن محمد الحسینی» (مربع)، «عبده الراجی محمد» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۱۲۴]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۰۲۹

آغاز: برابر جلد ۱؛ **انجام:** و قد عرفت الراجح منهما و مثله غریم المیت مع وفاء الترکة بالدین و قیل ... و سیجیء فی محله انش. الفصل العاشر فی الاحکام.
خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴؛ رکابه‌دار، مصحح، دارای «بلغ»، نسخه با خط مؤلف مقابله شده طبق گواهی پایان آن: «بلغ المقابله علی نسخة الاصل و الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله»، برگ ۱۳۱ر شرح بیع است و از آن پس تا پایان شرح خیارات؛ تملک: محمد ابن اسمعیل موسوی؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۱۶گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۴/۱×۲۰/۲سم [ف: ۲۷/۱ - ۶۱]

۱۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۸۷۷

آغاز: برابر جلد ۲
نسخه اصل: کتابخانه کاشف الغطاء -نجف اشرف. جلد دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۷ ذیقعده ۱۳۱۹ق؛ از روی اصح نسخه‌های موجود کتابت شده و بنا بر قول کاتب هنوز خالی از سقم و اشکال نیست، مصحح برخی از اوراق به خط مؤلف که گاه خط خوردگی و اضافات دارد؛ تملک: شیخ هادی بن عباس بن علی بن شیخ جعفر نجفی به سال ۱۳۱۹؛ ۲۱۵ص [عکسی ف: ۵ - ۳۳۹]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۱۹۹

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ تملک: ریحان الله بن جعفر موسوی با مهر «عبده ریحان الله بن جعفر الموسوی» (بیضی)؛ مهر: «یاملین الحدید لداود» (مربع)، «الراجی الی الله داود بن اسدالله» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۸گ، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۶ - ۱۹۸]

۱۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۷۸

آغاز: برابر جلد ۱
جلد اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ تملک: جعفر بن محمد بحرالعلوم طباطبائی به تاریخ ۱۳۲۷؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۷۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۳۷۸]

● **شرح اللمعة الدمشقیة فی فقه الامامیة** / فقه / عربی
š.-ul lum'at-id dimašqīyya fī fiqh-il imāmīyya
بحرالعلوم، رضا بن محمد مهدی، ۱۱۸۹ - ۱۲۵۳ قمری
bahr-ol-'olūm ‹rezā ebn-e mohammad mahdī (1775 - 1838)
وابسته به: اللمعة الدمشقیة فی فقه الامامیة = لمعه؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)
گزارشی بر لمعه دمشقیه شهید اول.

تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۲۱ - ب

آغاز: صلوة: بسمله. حمدله ... قال المصنف ره کتاب الصلوة و فصوله احد عشر ... الکلام فی شرح ما یتعلق بهذه العبارة یقع فی مواضع؛ نکاح: بسمله. حمدله. کتاب النکاح و فیه فصول ... الکلام فی شرح ما یتعلق بالمقام بذکر مقدمة و مسائل؛ **انجام:** و یسکت من خلفه کلما طال قنوت الامام و فیه تامل. در نسخه ما: عن اصل الدلیل بقوله و ضعفه (افتاده)
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۳۵گ، ۲۹ سطر (۱۳×۲۲)، اندازه: ۲۲×۲۲سم [ف: - ۳۸۴]

● **شرح اللمعة الدمشقیة فی فقه الامامیة** / فقه / عربی
š.-ul lum'at-id dimašqīyya fī fiqh-il imāmīyya
کرباسی، محمد مهدی بن محمد ابراهیم، -۱۲۷۸ قمری
karbāsī, mohammad mahdī ebn-e mohammad ebrāhīm (- 1862)

وابسته به: اللمعة الدمشقية فی فقه الامامية = لمعه؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)
شرحی مزجی استدلالی است بر «اللمعة الدمشقیه» شهید اول؛ مؤلف فرزند حاج محمد ابراهیم کلباسی است و از او با عنوان «والدنا المحقق العلامه دام ظله الاعلی فی المنهاج و جواب الفتاوی» یاد نموده است.
[دنا ۱۰۳۴/۶]

۱. اصفهان؛ شفتی، مهدی؛ شماره نسخه:۶۰
کتاب ارث؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ گویا نسخه اصل است؛ تملک: محمدرضا بن محمدباقر موسوی شفتی با مهر «محمدرضا الموسوی ۱۳۳۷» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۹گ، ۲۰سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف: - ۱۹۵]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۵۹
آغاز: کتاب العتق و هو بالکسر یطلق علی معان و هی الکرام و الجمال و النجابة؛ **انجام:** و اکله فی الشتاء یسخن الکلیتین و یدفع البرد.
مشتمل است بر: ۱. کتاب العتق، ۲. کتاب التدبیر و المکاتبة و الاستیلاد، ۳. کتاب اللقطة، ۴. کتاب احیاء الموات، ۵. کتاب الصید و الذباحة، ۶. کتاب الاطعمة و الاشربة؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۶گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۲۰ - ۲۶۱]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۵۷
آغاز: فی بیع الثمار من النخل و الفواکه و الخضر و ما یتعلق بها من الاحکام؛ **انجام:** المصنف ذکرها هنا فی تنازع البایع و المشتری و اختلافهما.
مشتمل بر مباحث: کتاب المتاجر، فصل ۴. بیع الثمار، فصل ۵. الصرف، فصل ۶. السلف، فصل ۷. اقسام البیع، فصل ۸. الربا، فصل ۹. الخیار، فصل ۱۰. الاحکام و اللواحق؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج ماشی، ۶۸گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۲۰ - ۲۶۱]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۵۶
آغاز: بسمله. الحمد لله و کفی و الصلوه علی نبیه المصطفی؛ **انجام:** و فیه مسایل الاولی انه تصح الوصیه
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۵۸]

● شرح اللمعة الدمشقية فی فقه الامامية / فقه / عربی
š.-ul-lum‘at-id-dimašqīyya fī fiqh-il-imāmīyya
شفتی اصفهانی، محمد علی بن محمد باقر، ق۱۳ قمری
šaftī esfahānī, mohammad ‘alī ebn-e mohammad bāqer (- 19c)
وابسته به: اللمعة الدمشقية فی فقه الامامية = لمعه؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)
شرح مزجی مفصلی است بر خصوص فصل سوم از کتاب صلاة «اللمعة الدمشقیة» شهید اول که در افعال صلاة است و نمی‌دانیم بقیه مباحث نوشته شده یا نه. این شرح چنانکه از اجازه آغاز مجموعه بر می‌آید از تقریرات درسی صاحب جواهر می‌باشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۹۹۵/۴
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... قال الشهید قدس سره الفصل الثالث فی کیفیة الصلاة و یستحب الاذان و الاقامة؛ **انجام:** السلام علی محمد بن عبدالله خاتم النبیین لانبی بعده السلام علینا و علی عباده الصالحین
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۰گ (۱۵۶پ-۲۲۶ر)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۳۶۷]

● شرح اللمعة الدمشقية فی فقه الامامية / فقه / عربی
š.-ul-lum‘at-id-dimašqīyya fī fiqh-il-imāmīyya
وابسته به: اللمعة الدمشقية فی فقه الامامية = لمعه؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۳۴-۷۸۶)

ناشناخته و ظاهراً غیر همانند:
۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۵۷۴
بخش صلاة؛ کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳ [د.ث. مجلس]

۲. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۶۴/۲
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... کتاب الغصب و هو کما فی القاموس و الصحاح اخذ الشیء ظلما وعن ابن الاثیر
قطعه‌ای از آغاز کتاب غصب می‌باشد. شرح مزجی استدلالی است با در نظر گرفتن مطالب شهید دوم در شرح لمعه و گفتگو در آنها؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۲گ (۴۱پ-۶۲ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۳۹]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۵۲۳/۲
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴ - ۳۴۰]

۳. قم؛ استادی، رضا؛ شماره نسخه:نامعلوم
آغاز: حمد له. قوله «ثم یجب القیام» قدمه علی النیة؛ **انجام:** و اما النوافل المطلقة فلا حصر لها ... و قد تم الجزء منه علی ید مؤلفه فی غرة ربیع الثانی ۱۲۴۰
کتاب صلاة است از قیام تا صلاة شکر و نوافل. از قرن ۱۳، در آن از سید بحرالعلوم یاد می‌شود، شاید همان «الانوار الغرویه» شیخ محمد جواد بن شیخ تقی بن محمد ملا کتاب درگذشته پس از ۱۲۶۷ باشد؛ خط: نسخ، کا: حاجی محمد نهاوندی، تا: دوشنبه ۵ شعبان ۱۲۸۷ق؛ مقابله شده وسیله محمد الخماسی با نسخه اصل؛ ۲۴۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [صد و شصت نسخه: - ۲۴]

● شرح اللمعة النورانية فی الاوراد الربانية / شرح دعا / عربی

š.-ul lum'at-in nūrānīyya fi-l awrād-r rabbānīyya

بسطامی، عبدالرحمن بن محمد، – ۸۵۸ قمری

bastāmī, 'abd-or-rahmān ebn-e mohammad (- 1454)

وابسته به: اللمعة النورانية فی الاوراد الربانية؛ بونی، احمد بن علی (-۶۲۲)

تاریخ تألیف: چهارشنبه ۶ صفر ۸۲۲ق؛ محل تألیف: قریه حضراء گزارشی به «قال، اقول» متن از ابوالعباس احمد قرشی بونی است در شرح اسم اعظم (چلبی در همین نام). او شرحی بر همین متن اللمعة که «النورانية فی الاوراد الربانية» نامیده می‌شود دارد که نامش «رشح اذواق الحکمة الربانيه فی شرح اوقات اللمعة النورانية» است و آغازش «الحمدلله اللطيف بعبده» است و او لمعه را در مصر نزد شیخ عزالدین محمد بن جماعه در ۸۰۷ خوانده و شرح را در ۸۴۱ به انجام رسانده است (چلبی در اللمعة النورانية؛ معجم المطبوعات ۶۰۷). نسخه ما باید شرح دیگر او باشد بر همین کتاب.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۱۵۰/۱

آغاز: متن: بسمله حمدلله علی حسن توفیقه و اساله هداية لطريقة و الهام الحق بتحقیقه؛ آغاز شرح: بسمله و به نستعین. لا اله الا الله محمد رسول الله طویت عوالمی فی سر علمی؛ **انجام:** و ناح همام، و کان اکمال هذا السر المخزون و الدر المصون یوم الاربعاء قبیل العصر ستة صفر من شهور ۸۲۲ بالقرية الخضراء صانها الله عن اللواء غفرالله لمؤلفه و لمستکتبه و لجمیع المؤمنین ... مجیب الدعوات.

خط: نسخ، کا: محمد جواد بن عبدالغفار باریکرسفی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۷۳گ (۱پ-۷۳پ)، ۲۵ سطر (۱۰×۲۰)، اندازه: ۱۸×۲۹/۵سم [ف: ۱۵ - ۴۱۲۶]

● شرح اللمعة النورانية فی الاوراد الربانية / علوم غريبه، دعا / عربی

š.-ul-lum'at-in-nūrānīyya fi-l-awrād-r-rabbānīyya

وابسته به: اللمعة النورانية فی الاوراد الربانية؛ بونی، احمد بن علی (-۶۲۲)

شرحی است بر کتاب اللمعة النورانية ابوالعباس احمد بن علی بونی که با عناوین «قال – اقول» به شرح آن پرداخته شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۹۳۸

آغاز: ... العرفانية و المعارف الفرقانية و الاشارات العرشية و التلویحات اللوحية ... قال الشيخ بسم الله الرحمن الرحيم، احمد لله علی حسن توفیقه و اساله هداية لطريقه ... و بعد فانی استخرت الله تعالی فی اجابة دعوة اخ لی صادق، سالنی عن الاسم الاعظم و کیفیة الانفعالات به و تحلی الساکنین؛ **انجام:** و هو ینظر الی الشکل المرسوم نظر جلال ثم دعا علی ظالم اخذ لوقته ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۷۲گ، ۱۵ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳۷ - ۵۸۹]

● شرح اللمع فی الحساب / رياضيات / عربی

š.-ul-luma' fi-l-ḥisāb

سبط ماردینی، محمد بن محمد، ۸۲۶ – ۹۰۷ قمری

sebt-e mārdīnī, mohammad ebn-e mohammad (1423 - 1502)

وابسته به: اللمع = لمع یسیرة فی الحساب = مقدمة فی علم الحساب؛ ابن هائم، احمد بن محمد (۷۵۳-۸۱۵)

تاریخ تألیف: ۸۹۲ق

شرحی است مزجی برکتاب «اللمع» ابن الهایم، که برای کسانی که در حساب ارث اشتغال دارند به کار آید.

آغاز: آغاز اللمع: بسمله حمدله و بعدفهذه لمع من علم الحساب مضطر الی معرفتها من یرید الشروع فی علم الفرایض نافعه ان شاءالله.اعلم ان الاعداد الاصلية

آغاز شرح: بسمله. حمداً یلیق بجلاله و الصلاة ... و بعد فیقول محمد بن محمد بن محمد سبط المارديني هذا تعليق مختصر جعلته توضيحا علی المقدمات المسماة باللمع فی علم الحساب تأليف الشيخ الامام العالم العلامة ... محیی لعلوم الاوائل شهاب الدین احمد بن الهائم تغمده الله.

[کشف الظنون ۱۵۶۲/۲؛ چلبی ۳۶۲/۱؛ دنا ۱۰۳۵/۶؛ الاوقاف العامة موصل ۲۹۳/۲ و ۱۶۷/۳]

۱. تبریز؛ خادم حسینی؛ شماره نسخه:۸۳/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** المقسوم علیه ویحفظ حاصله ویضرب بسط المقسوم علیه فی مخرج المقسوم ویحفظ.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ در اول نسخه وفات حاجی شیخ علی خان فرزند احمد خان دنبلی در شب شنبه ۲۱ ذیقعده ۱۲۶۱؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱گ (۱۵۶-۱۷۶)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [اوراق عتیق: ۱ - ۱۱۱]

۲. خوانسار؛ مدرسه علوی؛ شماره نسخه:ض۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ضرب المآت فی المآت و ضرب المآت فی الالوف

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد بن ابراهیم بن عیسی اوالی، تا: قرن ۱۰؛ ۱۹گ (۱۰۰-۱۱۹)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [آینه پژوهش: سال۴ش۲۲ - ۱۰۳]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۰۹۰/۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و من أراد الزيادة فعليه بالوسيلة للمصنف فانها من أحسن المصنفات فی هذا الفن فعليك بها تظفر بالبراعة

خط: نسخ، کا: حافظ عثمان (بن حاج عمر) آمدی، تا: ۱۱۶۳ق؛ جلد: مقوایی، ۲۶گ (۸۳پ-۱۰۸ر) [ف: ۲۱ - ۹۴]

۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۹۶۸/۱۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و من اراد الزیادة فعلیه بالوسیلة للمصنف ... و بالله التوفیق. قال مؤلفه کمل هذا التعلیق فی السابع و العشرین من رمضان ۸۹۲

بی‌کا، تا: ۲۴ شعبان ۱۲۶۱ق؛ در ص۱۹۸-۲۰۰ بندی است در قاعده ضرب؛ ۳۴گ (۱۶۵-۱۹۸) [ف: ۵ - ۲۲۹]

● شرح اللمع فی النحو / نحو / عربی

š.-ul-luma‘ fi-n-naḥw

عوتی، اسعد بن نصر

‘ūtī, as‘ad ebn-e nasr

وابسته به: اللمع؛ ابن جنی، عثمان بن جنی (۳۰۰-۳۹۲ق)

شرحی است کوتاه و مهم بر کتاب «اللمع فی النحو» ابوالفتح عثمان بن جنی موصلی.

[کشف الظنون ۱۵۶۲/۲؛ دنا ۱۰۳۵/۶؛ فهرس المخطوطات العربیة بالمکتبة الملکیة فی برلین ۱۳/۵، ش ۶۴۶۷]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۱۵۷

آغاز: الکلام کله ثلاثة اضرب اسم و فعل و حرف؛ **انجام:** لانها قویت لما نابت عن الفعل آی ادعو و انادی و کذلک الاسماء الموغلة فی شبه الحروف نحو اذا و لدی و علی.

خط: نسخ معرب، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ سه بار مقابله و تصحیح شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۷گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲۵ - ۱۶۶]

● شرح اللمع من فقه اهل البیت / فقه / عربی

š.-ul-luma‘ min fiqh-i ahl-il bayt

وابسته به: اللمع من فقه اهل البیت؛ حسنی یمنی، علی بن حسین (-۷۲۹)

شرحی است بر کتاب مختصر و معروف «اللمع» سید علی بن حسین حسنی یمن، با عناوین «قوله، قوله»، که چون ابتدا و انتهای آن افتاده معلوم نیست کدام یک از شروح آن می‌باشد.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۵۸۶/۳

آغاز: ... و لا کتابة القرآن و لامس الدراهم الذی علیه القرآن روی ذلک فی النص؛ **انجام:** الثالث ان یتردد بین الاقامة و المجاوزة او بین الاقامة و العود و یکون ذلک ...

نسخه اصل: کتابخانه واتیکان - رم ۱۰۱۲؛ خط: نسخ، کا: محمد بن قاسم بن محمد بن عواض بن عامر بن قبایل، تا: ۸۳۳ق؛ افتادگی: آغاز و انجام [عکسی ف: ۴ - ۴۴۶]

● شرح لوازم جنگی / فنون نظامی / فارسی

š.-e lavāzem-e jangī

در این کتاب شرح مفصلی از توپهای صحرایی و کوهستان‌های کارخانه هوچکیس با اندازه لوله و قنداق و وزن فشنگ‌های آن آمده است. از قرار معلوم این کتاب حاوی نقشه‌هایی بوده که جزوه ضمیمه محسوب می‌شده است زیرا در صفحات مختلف کتاب به آن جزوه اشاراتی گردیده است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۴

آغاز: بسمله، شرح لوازم جنگی از اختراعات هوچکیس شرح و تفصیل ذیل از وضع کلی و ترتیب و قانون کارخانه گفتگو نموده و پس از آن از انواع مختلفه سلاح ناری؛ **انجام:** توپهای مذکوره باستثنای معدود قلیلی از آنها تمام توپهاییست که برای جنگ بحری نیز معمولند

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، جا: تهران؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: کاغذ ابری سبز، ۳۶گ، ۸ سطر (۷/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۳۶۳]

● شرح اللوامع الحسینیه / کلام و اعتقادات / فارسی و عربی

š.-ul-lawāmi‘-il-ḥsynīyya

شرحی است که مؤلف بر اللوامع الحسینیه شیخ احمد احسایی نوشته است، وی این شرح را از جلسه درس استادش که همین کتاب را تدریس می‌کرده، تقریر نموده و در برخی موارد مطالبی از خود با عنوان «لمحرره» به آن اضافه نموده است.

اراک؛ کتابخانه مدرسه حاج محمد ابراهیم؛ شماره نسخه:۱۱۹

آغاز: بسمله، قال اعلی الله قدره و دام عمره فی اللوامع الحسینیه کشف الغطاء و یشتمل علی الظاهر بمراتبه الثلثه و ظاهر الظاهر الی السبعه و الباطن و باطن الباطن الیها او الی تنزلها بمرتبه؛ **انجام:** انجام موجود: انا فاجبتهم بانه لو سلم هذا بدل مفعول مطلق مخذوف فکیف نرضی ان خلق لیس له مفعول به مع کونه فعل متعبد

جلد ۲؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: گویا قرن ۱۳؛ مصحح، محشی منقول از: «سید محمد» و «سمع منه»؛ در صدر «مبحث فی اشتراک الموجود» چنین نوشته شده: «یوم الاحد فی سابع فی سنه ۱۲۵۲، الغدیر احقنا فی سامرة»؛ مهر «وقف کتابخانه مدرسه حاج محمد ابراهیم»، رکابه‌دار؛ کاغذ: شیری، جلد: تیماج پوست اناری، ۱۷۱گ، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [دو کتابخانه اراک: - ۱۵۱]

● شرح اللوایح / فلسفه / عربی

š.-ul-lwāyiḥ

شرحی است بر رساله ای فلسفی که گویا لوایح نامیده می‌شود.

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۰۹۴/۱۹

آغاز: بسمله (اللایحة الاولی فی تحقیق معنی الواجب) ای واجب

الوجود بالذات (و مقابله) من الممکن و الممتنع بالذات؛ **انجام:** (مجموع المقدمات) ضرورة تقدم کل جزء علی جمیع الاجزاء و مجموع المتقدمات

بی‌کا، بی‌تا؛ خط زدگی‌های فراوان در نسخه نشان می‌دهد که خط شارح کتاب است؛ ۸۲گ (۱۴۰-۲۲۱) [ف: ۵ - ۲۳۰]

● شرح لوایح جامی / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e lavāyeh jāmī

طوسی، فضل الله بن علاءالدین، - ۹۱۴ قمری

tūsī, fazl-ol-lāh ebn-e 'alā'-od-dīn (- 1509)

وابسته به: لوایح؛ جامی، عبدالرحمن بن احمد (۸۱۷-۸۹۸)

شرح کتاب لوایح عبدالرحمن جامی است به صورت «قوله» در عرفان نظری با نثر فارسی بدیع و زیبا. ترجمه حال شارح نشان می‌دهد که از موالیان اهل بیت نبوت بوده و به خاطر همین عقیده پاک به درجه شهادت رسیده است. تخلص شعری وی «عماد» است: آورده خزف ریزه «عماد» از خامی ×× در سلک جواهر نفیس جامی / خر مهره کجا و در شهوار کجا ×× هیهات زهی خبرگی و خودکامی. (محمود مرعشی)

آغاز: ۱: ای از تو عیان لوایح نور قدم ×× یک لایحه زان لوایح آمد عالم ... اما بعد این خزف ریزه چند بی مقدار

۲: لا احصی ثناء علیک کیف و کل ... اما بعد این خزف پاره

[دنا ۱۰۳۶/۳؛ ریحانة الأدب ۲۶۲/۵؛ فهرستواره منزوی ۸۱۳/۷]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۰۵۶/۱۴

آغاز: برابر ۱؛ **انجام:** کار بر نفس است که هر نفس از نفایس جوهر است.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۴۰ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه میشن، ۱۳ص (۲۲۶پ-۲۳۸پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۷-۱۷۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۵۴۵/۱

آغاز: برابر ۱؛ **انجام:** و من هذا التجلی ما یسماه بلایحه و بارقه و خطره أیضاً چهارم تجلی ...

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تملک: محمد مهدی بن کریم الحسینی با مهر «مهدی الحسینی» (بیضی) و «مهدی بن کریم الحسینی» در دارالسلطنه قزوین به سال ۱۳۰۸ق؛ مهر: «هذه حمزه شاه ولایت» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، ۴۳گ (۱-۴۳)، ۱۷ سطر، اندازه: ۶×۱۲/۵سم [ف: ۲۹ - ۲۱۸]

● شرح لوایح جامی / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e lavāyeh jāmī

کاسه کرانی

kāse karānī

وابسته به: لوایح؛ جامی، عبدالرحمن بن احمد (۸۱۷-۸۹۸)

شرحی است بر «لوایح» عبدالرحمان جامی با مقدمه‌ای ادبی و طولانی.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۱-۱/۹۱

آغاز: بسمله. بدانکه اشیا را وجود بر انواع است وجود در اعیان است و وجود در اذهان است و وجود در لسان. اما وجود عینی وجود حقیقی اصلی است ... قوله الهی لا احصی ثناء علیك فکیف فکل ثناء یعود الیك ... هرچه در صحایف کاینات از جنس اثنیه و محامد است ... صحایف جمع صحیفه است و صحیفه نامه را گویند؛ **انجام:** نسخه که اگر مغایرت میان وجود مطلق و حقیقت واجب البته یکی از این دو امر لازم اند یا امتناع استلزام وجودات خاصه ممکنه مر وجود مطلق را و یا

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا، ۱۷۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۶۶۱]

● شرح لوایح جامی / عرفان و تصوف / عربی

š.-u lawāyiḥ jāmī

وابسته به: لوایح؛ جامی، عبدالرحمن بن احمد (۸۱۷-۸۹۸)

شرح لوایح ملا عبدالرحمن جامی است. در این اثر از امیر عبدالله مهدی (مهتدی) حسینی کرمانی (قرن ۱۰) که خود او نیز شرحی بر لوایح دارد یاد شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۸۱

آغاز: بسمله الحمد لله وحده و الصلوة و السلام علی من لا نبی بعده ... لائحه تعین اول وحدتیست ... بدانکه تعین اول عبارة از مرتبه ایست که اطلاق ذات؛ **انجام:** و لا تکلنا الی انفسنا طرفة عین فنبلغ کل مرام برحمتك یا ارحم الراحمین ... و الحمد لله رب العالمین آمین ثم آمین.

خط: نستعلیق، کا: غلام حسین؟، تا: ۲۲ شوال ۱۳۰۳ق؛ مصحح، مقابله شده؛ جلد: تیماج، مذهب، ۴۸۹ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷/۳سم [ف: ۵۰ - ۱۰۲]

● شرح لوح الذهب فی شرح المکتسب = ترجمة لوح الذهب / کیمیا / فارسی

š.-e lovh-iz-zahab fī š.-el-moktaseb = tarjomat-e lovh-oz-zahab

محمد باقر بن سرخوش، ق۱۳ قمری

mohammad bāqer ebn-e sarxoš (- 19c)

وابسته به: لوح الذهب فی شرح المکتسب؛ انطاکی، عبدالحمید

کتاب «المکتسب فی زراعة الذهب» تألیف محمد بن احمد سیماوی عراقی (- ۵۸۰ق) است، بر کتاب المکتسب شروحی نگاشته شده و بنابر قول صاحب کتاب الذریعة یکی از شروح آن «لوح الذهب» تألیف عبدالحمید انطاکی است (البته ما تا آنجا که کنکاش کردیم دلیلی بر گفته صاحب الذریعة نیافتیم زیرا نه در

دیباچه لوح الذهب و نه در متن آن و نه در نسخه‌های موجود لوح الذهب هیچ اشاره‌ای به کتاب المکتسب نشده است). بر کتاب لوح الذهب نیز شروحی نگاشته شده از جمله این ترجمه و شرح فارسی است (ظاهراً فقط ترجمه است). عنوان‌های «متن و شرح» و گاهی «اقول».

آغاز: حمد مر صانعی راست که خلعت حار و رطب وجود را بر ماده هیولائی بارد و یا بس و عدم پوشانیده.

انجام: و لا یختلجک الشک فیما اقوله ×× فما بیننا فی کل ما قلته حلف.

[دنا ۱۰۳۶/۶؛ الذریعة ۳۷۵/۱۸؛ کشف الظنون: ۱۸۱۱/۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۶۳۲/۵۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ ریز، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۲ یا اوایل قرن ۱۳؛ مصحح، رکابه‌دار، به قرینه برگ ۱۱۱ کاتب این نسخه نیز، بهائی بن احمد العاملی است، در پایان ۱۰ برگ مطالب گوناگون در کیمیا، مقاله سوم در تکلیس اجساد و تصعید ارواح و تدبیر انفس، تکلیس قمر و مریخ، عمل قمری جوهر ها، اعمالی از میر حسین اخلاطی، طابع اجساد، حملانات شمسی و قمری، عمل حجر مکرم، مطالبی از کتاب تحفة المؤمنین در کیمیا و غیر آنها آمده؛ کاغذ: فرنگی، ۵گ (۱۳۹-۱۴۳)، ۵۹ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۷/۵سم [ف: ۳۲ - ۱۰۴]

● شرح لؤلؤة الغالیه = جامع اسرار شهادت / مقتل - فارسی

š.-e lo'lo'at-ol-qālīya = jāme'-e asrār-e šahādat

خراسانی قائنی، عبدالواسع بن محمد علی، ق۱۳ قمری

xorāsānī qā'enī, 'abd-ol-vāse' ebn-e mohammad 'alī (-19c)

وابسته به: اللؤلؤة الغالیة فی اسرار الشهادة؛ حسینی قائنی، ابوطالب بن ابی تراب (۱۲۳۰-۱۲۹۳)

اهدا به: امیر علم

تاریخ تألیف: ربیع الثانی ۱۲۹۰ق

ترجمه کتاب «لولوة الغالیة» سید ابوطالب قائنی است که مترجم آن را به درخواست مؤلف در زمان ناصر الدین شاه قاجار ترجمه و آن را به امیر علم هدیه و به ربیع الثانی ۱۲۹۰ موافق با نام کتاب به پایان برده است. کتاب در مورد اسرار شهادت و حاوی دقایق قوانین تعزیت و شرح آن، نیز ابواب و فصول که نسخه اصل را به ترتیب به اضافه آیات و اخبار و بعضی از قواعد مسلمه از اخبار اهل بیت اطهار شرح و تفصیل نموده است.

آغاز: لآلی غالیه ثناء مجالی جناب معبود و جواهر عالیه حمد مظاهر حضرت محمود کریمی را جل ذکره و عظم برهانه سزد

[دنا ۱۰۳۶/۶]

۱. قائن؛ امام، سید حسن؛ شماره نسخه:۱۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** خداوندا امیدوارانرا نا امید مفرما بجاه محمد و آله صلوات الله علیه و آله اتمام کتاب اصل یوم دوشنبه از ماه محرم الحرام در سنه هزار و دویست و هشتاد و هشت و ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: گالینگور سبز، ۳۲۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۳سم [کتابخانه‌های قائن: ف: - ۱۸۶]

۲. تهران؛ مدارک فرهنگی؛ شماره نسخه:۱۰۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و بالجمله از اینجا شروع شد ... حضرت صادق (ع) ابی عبدالله

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ دو نوع خط؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی حنایی، جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۳۲۸گ، ۱۸ سطر (۱۵×۱۸)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: - ۹۵]

← شرح لؤلؤ درج مضامین ◄ شرح درج المضامین
← شرح لؤلؤئیه ◄ شرح نظم اللآلی

● شرح اللهوف علی قتلی الطفوف / مقتل / عربی

š.ul-luhūf 'alā qatl-aṭ-ṭufūf

وابسته به: اللهوف علی قتلی الطفوف = لهوف؛ ابن طاوس، علی بن موسی (۵۸۹-۶۶۴)

تاریخ تألیف: ۱۰۱۸ق

شرح مفصلی است بر «اللهوف فی قتلی الطفوف» ابن طاووس. قسمت اعظم این شرح از آغاز افتادگی دارد. بخش موجود در این نسخه، بخشی از شرح مسلک دوم و تمام مسلک سوم است. شارح در پایان خاتمه مفصلی در پنج مجلس آورده که به اندازه خود شرح است. عنوان مجالس خاتمه چنین است: ۱. فی رجعة الحسین فی زمن المهدی و انتقامه من قتلته و استیصال ذریة ظلمته؛ ۲. فیما عجل الله تعالی و خذلته بعید شادته من العذاب؛ ۳. فی نبذة من احوال المختار و ما قتل الله علی یدیه من الاشرار؛ ۴. فی نبذة مهاجری من جور الخلفاء علی مرقد سید الشهداء؛ ۵. فی نوادر الکتاب و فوائد لاهل الکتاب و فضایح اهل الزیغ و الارتیاب و فیه اثنی عشرة فایدة. شارح اغلب از علامه مجلسی با عنوان «الفاضل المتبحر» نقل می‌کند. همچنین از تفسیر صافی فیض کاشانی و حواشی ملا خلیل بر اصول کافی نقل می‌کند. در پایان چند قصیده در مراثی آورده که یکی از قصاید را از قوام الدین محمد حسینی قزوینی در حال حیات وی نقل نموده است. شارح در پایان کتاب می‌گوید که قبل از این شرح لهوف را نگاشته بودم و بعد از آن به بحار الانوار و منتخب المراثی برخورد نمودم و فوائدی را از آن دو کتاب بر شرح اضافه نمودم که نسخه حاضر همان تحریر دوم است که مکرر از بحار در آن نقل می‌کند.

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۳۹۹

آغاز: و هو مطروح علی الارض تسفوا علیه الریاح و هو مکبوب و مسلوب وقعت من اعلی البعیر الی الارض و خضت اخاها الحسین و هی تقول ببکاء و عویل یا رسول الله انظر الی جسد ولدک ملقی علی الارض بغیر غسل و کفنه الرمل؛ **انجام:** هذا ما اتفق من تخریجه من اخبار ملائم شرح اللهوف و تناسب وقایع القتلی من اهل الطفوف و قد کنت فیما مضی لسنة مائة و نیف بعد الالف من الهجرة جمعت منها نبذاً و الفت علی شاکلتها طرفا الی ان وقع فی یدی نسخة البحار و منتخب المراثی فالتقصت فوائدهما و جمعت فوائدها و اضفتهما الی ما الفته سابقاً فجاء بحمدالله کتابا جامعا لکن النسخ التی فی بلدنا کانت عزیزة جداً و سقیمة بتاً فلم آل جداً فی تصحیح و لم اذل مجداً فی تهذیبه فمن وجد فیه هفوة فلیقبل معذرتی و لیقل عثرتی ... و معالیک عطی طالبی شارب فوافق تاریخ التمام ... صلوة متتابعة علی مر الکرور و الاعوام ما ناح القمری و صاح الحمام تمت

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ محشی به امضای «منه» و دیگر حواشی؛ جلد: تیماج، مشکی، ۱۵۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۸×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۳۷]

● شرح المآثر / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-ol-ma'āser

خراسانی قائنی، عبدالواسع بن محمد علی، ق۱۳ قمری

xorāsānī qā'enī, 'abd-ol-vāse' ebn-e mohammad 'alī (-19c)

وابسته به: الدرر الباهرة فی تصویر المعرفة الممکنة فی حق الله سبحانه؛ حسینی قائنی، ابوطالب بن ابی تراب (۱۲۳۰-۱۲۹۳ق)

تاریخ تألیف: ۱۲۸۰ق

ترجمه‌ای است بر کتاب «الدرة الباهرة» مرحوم سید ابوطالب قائنی که هر دره‌ای را در چهار فصل و چهار اصل قرار داده است.

قائن؛ حسینی قهستانی؛ شماره نسخه:۴۹

آغاز: حمد فزون از حد و سپاس بیرون از قیاس قادری را جل شأنه سزاست که از دره ذره وار ذره دره را اخراج فرموده اند

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ تملک: سید مرتضی ناصحی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۰گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [مدرسه جعفریه زهان: ف: - ۱۵۰]

● شرح الماء الورقی و الارض النجمیة / کیمیا / عربی

š.-ul mā'-il warqā wa-l arḍ-in najmīyya

تمیمی، محمد بن امیل، - ۱۷۰ قمری

tamīmī, mohammad ebn-e omayl (- 787)

وابسته به: الماء الورقی و الارض النجمیة؛ تمیمی، محمد بن امیل (-۱۷۰)

در پایان رساله، شرح «رسالة الشمس الی الهلال» طایر که از خود مؤلف می‌باشد تحریر شده است.

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۹۳۲/۷/۰

آغاز: الحمد الله رب العالمین و الصلاة و السلام علی خاتم النبیین محمد و آله الطاهرین اما بعد فقال ابوعبدالله محمد بن امیل التمیمی. ایا دخلت فی بریاء ×× او خیر بسجن یوسف؛ قصیده: رسالة الشمس الی الهلال ×× لما بدا فی رقة الخلال / انی ساعطیک من الجمال ×× نورا به تحصل فی الکمال؛ **انجام:** و یسمون ایضا جدهم فیه ذهبهم هذا الذهب اذا ابیض بعد سواده کما شرحت فی هذه القصیدة.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱گ (۳۷پ-۶۸پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۷×۱۱سم [ف: ۲ - ۱۹۸]

← شرح المأة کلمة ← منهاج العارفین فی شرح کلمات امیرالمؤمنین علیه السلام

● شرح مائة عامل / نحو

š.-e me'at-o 'āmel

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۷۴۷/۵

کا: محمد پادشاه صاحب، تا: ۱۵ رجب ۱۲۷۷ق، جا: حیدرآباد؛ برای چاپ سنگی، با ماده تاریخ ۱۲۶۱ از نواز علی سجاد؛ کاغذ: هندی، ۹گ (۵۵ر-۶۳ر)، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۱۷ - ۴۷۵]

● شرح مائة کلمه امام علی (ع) = الکلمات المأة / شرح حدیث / فارسی

š.-e me'at-o kalema-ye emām 'alī = al-kalamāt-ol-me'a

غیر همانند:

۱. تهران؛ موزه ملی؛ شماره نسخه:۲۳/۳

مؤلف آن را به رسم خزانه شاه ابوالقاسم بن محمود بن محمد خوارزمشاه تألیف کرده و هر یک از کلمات با دو بیت شعر همراه است؛خط:نستعلیق،بی‌کا، تا: ۱۰۶۶ق؛ قطع: رقعی [نشریه: ۳ - ۱۲۰]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۶۳

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... بدانکه این صد کلمه است از کلمات نفیسه حضرت امیرالمؤمنین و امام المتقین. آغاز کلمات: لو کشف الغطاء ... اگر گشاده شود پوشش زیاده نشود مرا یقین، گر اجل بردارد از پیشم حجاب مستعار ... یعنی آنچه مرا در دار دنیا که سرای حجاب است ... حال خلد و جحیم دانستم ... بلغت فی معرفة احوال العباد و اهوال یوم التناد غایة لو کشفت عنی ستور الدنیا؛ **انجام:** فی خلاف النفس رشدها نفس سرکش چو بد لجام شود ×× مدهش آرزو که رام شود

صد کلمه از گفته‌های حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام را که گویند جاحظ انتخاب نموده در این کتاب ترجمه و شرح شده و در مقدمه نام سلطانشاه ابوالقاسم محمود بن خوارزمشاه آمده. ترجمه و شرح هر کلمه بدین گونه است: ترجمه تحت اللفظی، ترجمه در یک بیت، شرح نثری بفارسی، نظم معنی در دو بیت فارسی، شرح نثری به عربی. در پایان کتاب مقداری از کلمات متفرقه حضرت را هر کدام در یک بیت نیز نظم نموده است؛ خط: نستعلیق، عبارات عربی نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۶۸ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۲گ، اندازه: ۲۲×۱۳سم [ف: ۳ - ۲۴۹]

● شرح ماشین خودنویس = ماشین تحریر / صنعت / فارسی

š.-e māšīn-e xodnevīys = māšīn-e tahrīr

مترجم: صحافباشی، اسماعیل بن ابراهیم، ق۱۳ قمری

اهدا به: مظفر الدین شاه (۱۳۱۳-۱۳۲۴ق)

تاریخ تألیف: رمضان ۱۳۲۲ق

این رساله ترجمه اجزاء ماشین تحریر است که در آن به طور دقیق و مفصل اجزاء این ماشین و کیفیت کار آن آمده است.

آغاز: بهترین اسبابیکه امروز برای تحریر اختراع شده این منگنه است که بی زحمت و به سرعت مطالب زیاد تحریر می‌شود

انجام: پیش از آنکه فشاری بدهند به بینند میله پشت چرخ از هر دو جر و الة حمال مجزی باشد

[دنا ۱۰۳۷/۶ فهرستواره منزوی ۳۸۶۴/۵]

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۷۷

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: رمضان ۱۳۲۲ق، جا: تهران؛ آخر نسخه: «ترجمه غلام خانه زاد اسمعیل لسان السلطان مترجم مخصوص همایونی ارواحنا فداه غره رمضان ۱۳۲۲»؛ یک صفحه الحاقی حاوی سه عکس از ماشین تحریر و نام اجزاء آن به زبان انگلیسی؛ کاغذ: فرنگی فلفل نمکی، جلد: مخمل سبز، ۵گ، ۲۱ سطر (۱۰×۲۰)، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۴۶۰]

← شرح ما لابد للفقیه من الحساب > شرح رسالة الحساب

← شرح مبادی الوصول > خلاصة الاصول فی شرح مبادی الوصول

← شرح مبادی الوصول > ریاض الاصول فی شرح مبادی الوصول

← شرح مبادی الوصول > غایة البادی فی شرح المبادی

← شرح مبادی الوصول > نشر الایادی فی شرح المبادی

← شرح مبادی الوصول > نهایة السئول فی شرح مبادی الوصول

← شرح مبادی الوصول > نهایة المأمول فی شرح مبادی الوصول

● شرح مبادی الوصول / اصول فقه / عربی

š.-u mabād-il-wuṣūl

وابسته به: مبادی الوصول الی علم الاصول علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۶۹/۱ معزی

آغاز: الله ما امرهم و بیان الثانیة قوله تعالی و من یعض الله و رسوله ... قال و قال اخرون انه للثدر المشترک بین الوجوب و الندب اقول هذا هو المذنب الرابع من المذاهب؛ **انجام:** خاتمه فی الاستحسان مشتملة علی ثلاث مسائل ... فی انه لا یجوز الأحکام من الاستحسان ... و قد تبین بطلان القیاس فیما تقدم و الان حیثوفینا بما وعدنا به جاز ان نقطع الکلام حامدین لله تعالی علی الایه و مصلین علی اشرف انبیائه محمد و اصفیائه.

این شرح با عناوین «قال، اقوال» است، شامل بحث الثانی در صیغه افعل تا پایان کتاب است. شارح در خاتمه در دو صفحه درباره استحسان سخن گفته است؛ خط: نسخ، کا: میر سید محمدعلی بن میر سید محمدهادی، تا: ۲۰ رجب ۱۲۳۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ رکابه‌دار؛ جلد: مقوایی با روکش پارچه‌ای، ۱۱۱گ (۱ر-۱۱۱ر)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳۹ - ۱۶۹]

۲. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۷۲۸

آغاز: للادراک و هو یتناول الشاعر المدرکة للجزئیات و العقل المدرک للکلیات لاتصاف العامی بالفهم و لا علم و عرفاً ما ذکره و یخرج بالاحکام الذوات و الصفات الحقیقیة؛ **انجام:** نو کون الوصف الذی ذکره المعترض و امکان التعدیة علی ... و هو کون العلة وصف المستدل فیکون عدم التعدیة ارجع لان وقوع احتمال من احتمالین اغلب من ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ اهدایی: سید علی نجف آبادی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۲گ، ۲۳سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۳ - ۵۴۰]

۳. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۴۰۹/۱

شرحی متوسط و در برخی موارد مستوفی که به سبک «قال - اقول» تنظیم گردیده و در هر قسمت که شرح شده تمام متن ذکر شده است. مبادی ... دارای ۱۲ فصل و ۱ خاتمه است و هر فصل آن به ابحاث متعدد تقسیم شده است. شارح از بسیاری از علماء علم اصول من جمله میرزای قمی (-۱۲۳۱ق) با ذکر «رحمه الله» نقل قول می‌نماید و در ابتدای بحث ۶ فصل ۳ از استادش: ملا صفر علی گیلانی قزوینی (قبل از ۱۲۶۴ق) با ذکر سلمه الله نام می‌برد. لذا تاریخ تألیف بین ۱۲۳۱ و ۱۲۶۴ می‌باشد و وجود حواشی «منه سلمه الله» در هامش نسخه حاکی از استبعاد نسخه اصل به خط مؤلف می‌باشد، نسخه حاضر از فصل اول که دارای ۶ بحث است، ۴ بحث نخستین و پاره‌ای از بحث پنجم و از فصل سوم که ۲۲ بحث است. بحث ۳ و ۴ و فقط سرفصل بحث ۵ و

پاره‌ای از بحث ۶ را دربر دارد و بقیه فصول مفقود است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: نیمه دوم قرن ۱۳؛ جلد: مقوا، ۷۴ص (۱-۷۴)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۲ - ۵۰۶]

۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۶۰۰/۲

آغاز: کالمعاین للقبلة، لایجوز له الاجتهاد فیها؛ **انجام:** بما وعدنا به، جاز ان یقطع الکلام حامدین لله ... و فرغ مؤلفه من نسخه یوم الاربعا (۱۹ شوال ۶۹۷) حامد الله تعالی علی نعمائه و مصلیا علی نبیه محمد و آله ...

از ناشناسی که شاید نامش در آغاز نسخه بوده، که از نسخه افتاده است. در پایان تاریخ انجام روز چهارشنبه ۱۹ شوال ۶۹۷ق آمده است. شرحی است بر «مبادی الموصول» علامه حلی. در الذریعه (۵۳/۱۴) ضمن بر شمردن شرح‌های این متن، از شرحی یاد شده است که به روزگار نگارنده نگاشته شده است، که می‌تواند همین گزارش باشد و شیوه کار شرح‌کننده این است که نخست یک «مبحث» را آورده سپس با سربند «قوله» به گزارش نسبتاً گسترده آن می‌پردازد، نسخه در دست تنها ۹ «بحث» از «فصل» ۱۲ را دارد: ۱. الاجتهاد، ۲. شرایط المجتهد، ۳. فی تصویب المجتهد، ... ۹. فی الاستصحاب، و در پایان «خاتمه» فی الاستحسان، مشتملة علی ثلاث مسایل ... و در این خاتمه است که تاریخ انجام آمده؛ خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد بن میرزا محمد امین سرکاتی، تا: ۱۲۲۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۷گ (۲۲ر-۲۸ر) [ف: ۳ - ۲۰۳]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۵۴۸/۴-۵۷/۲۱۸

آغاز: علی ماوضع له و انما یتم ذلک بارادة المعنی الموضوع له اللفظ عند التجرد عن المعارض

شرح کوتاهی است بر مبادی الوصول الی علم الاصول علامه حلی، با عنوان‌های «قال – اقول»، شارح از علامه حلی با دعای «دام ظله» یاد می‌کند. سه شرح بر مبادی الاصول که نگاشته شاگردان علامه حلی است در دست است، با این عناوین: ۱. غایة البادی فی شرح المبادی تألیف شیخ محمد بن علی بن محمد جرجانی غروی، ۲. خلاصة الاصول فی شرح مبادی الوصول تألیف شیخ علی بن حسن بن علی امامی، ۳. شرح علی بن سعد که نسخه‌ای از آن به شماره ۲۹۰۰ در کتابخانه آستان قدس رضوی مشهد موجود است. گویا نسخه حاضر یکی از این سه شرح است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۸۲گ (۱۸۵-۲۶۶)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵ - ۲۶۶۱]

● **شرح مبحث رکوع** / فقه / فارسی

š.-e mabhas-e rukū'

بحرالعلوم، محمدمهدی بن مرتضی، ۱۱۵۵-۱۲۱۲قمری

bahr-ol-'olūm, mohammad mahdī ebn-e morteza (1742 - 1798)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۲۸۱۳

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۵۹]

● **شرح المبدء و المعاد** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul-mabda'-i wal-ma'ād

اردکانی، احمد بن محمد ابراهیم، ۱۱۷۵-۱۲۳۸؟ قمری

ārdakānī, ahmad ebn-e mohammad ebrāhīm (1762 - 1823)

وابسته به: المبدأ و المعاد؛ صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم (۹۷۹-۱۰۵۰)

به امر: محمد ولی میرزا

ترجمه و شرحی است بر مبدأ و معاد صدرالمتالهین شیرازی. مؤلف این شرح را به امر محمد ولی میرزا نوشته و در دیباچه او را یاد کرده است. مؤلف برخی قسمت‌ها را که خالی از فائدت دانسته و ترجمه نکرده است.

آغاز: الحمدلله الذی جعل جوهر نفس الانسان مستعدا لحمل اماناته ... و بعد چنین گوید فقیر برحمت خداوند غنی احمد بن محمد حسینی ... دیباچه ای که مصنف بر کتاب مذکور نوشته است مشتمل است بر فوائد جلیله که ترجمه آن ضرور است لهذا بآن ابتدا نموده می‌گوید که مصنف فرموده است که اجل ذخیره برای سعادت جاودانی و افضل وسیله برای فوز بدرجات آن جهانی ...

انجام: و اما جهاد کفار برای دفع تعرض جاحدین ... بانجام رسید بتوفیق و تأیید رب العالمین ترجمه کتاب مبدء و معاد منسوب بقدوة العارفین و عمدة المحققین محمد بن ابراهیم شهیر بصدرالدین قدس الله روحه فی زمرة عقول المقدسین در روز سیم ماه صفر ختم بالخیر و الظفر بر دست مترجم آن احمد بن محمد الحسینی عفی عنهما در سال هزار و دویست و چهل و دو از هجرت و الحمدلله علی ذلک و الصلوة و السلام علی محمد و آله اجمعین

[دنا ۱۰۳۷/۶؛ فهرستواره منزوی ۱۸۴/۶]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۶۷

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ گویا نسخه اصل است؛ باخط زدگی و اضافه و تصحیح فراوان، محشی از شرح هدایه (گویا از شرح صدرا) به فارسی؛ جلد: تیماج مذهب، ۲۳۲ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۳۵۱]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۱۹۹/۹-ف

خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن عبدالقیوم صفائی، تا: ۳ صفر ۱۲۴۲ق [فیلمها ف: ۲ - ۹۸]

● **شرح المبین** / علوم غریبه / فارسی

š.-ol-mobīn

شرح رساله المبین یا رساله دستور العمل تألیف مولوی ابوفرید شیخ امام الدین است که در علوم غریبه، تکسیر و شرح برخی از اسماء حسنی نگارش یافته است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۹۶۲/۵

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة علی رسوله محمد ملقب بطه و یس و آله ... اما بعد این چند اوراق منتخب از رساله‌هایی معتبره این فن در شرح مصطلحات خطبه رساله دستورالعمل من تألیف مولوی ابوفرید شیخ امام الدین - سلمه الله- المبین است؛ **انجام:** و قبل از عمل باید که صدق مقال باشد و وعده خلاف نکند و به تضرع قرائت نماینده فقط؛ تم هذه الرسالة.

خط: نستعلیق تحریری، کا: تاج الدین احمد فرزند مسیح، تا: ۱۳۲۰ق؛ مصحح، محشی، مجدول؛ در انجام رساله (در برگهای ۸۴-۱۰۸) موضوع کتاب آمده که برخی عناوین آنها عبارتند از: «عزیمت، رموز و کیفیت اعداد حروف، قاعده نقوش مثلث و مربع، فصل در قاعده روش تکسیر»؛ کاغذ: فرنگی، ۲۹گ (۵۵-۸۳)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳۰ - ۲۶۵]

● شرح متن / تفسیر / فارسی

š.-e matn

؟ رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲ - ۱۲۵۹ قمری

raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798 - 1843)

شرح متنی را می‌ماند و شعر فارسی خود شارح در آن هست، گویا شرح بسمله و حمد سید کاظم رشتی باشد.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۶۲۲/۴۴

بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۳۳ق، جا: قزوین؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۹۲ص (۴۹۷-۵۸۸)، ۱۸ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۲۶۲۷]

● شرح متن ریاضی / ریاضیات / عربی

š.-e matn-e rīyāzī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۳۹۱/۱۳

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوایی، ۲ص، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۲۹۹]

● شرح متن فقهی / فقه / عربی

š.-e matn-e feqhī

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۱۳۶/۱

آغاز: کتاب البیع یطلق البیع علی قسم الشری، و هو تملیک بثمن علی وجه مخصوص. و الشری تملیک بذلک و علی العقد المرکب منهما، و هو المراد بالترجمة؛ **انجام:** و ان کان صادقا فهی للموکل

بی دیباچه، با سربندهای «کتاب» و هر کتاب در چند «باب» و «فصل»هایی بی شماره: کتاب البیع، باب الربا، باب التولیة، کتاب السلم، کتاب الرهن ... تا کتاب الوکالة. برای نشانی از متن کتاب: کتاب البیع. ارکانه عاقد و معقود و صیغة و لو کنایة: ایجاب کبعتک و ملکتک و اشترمنی، و کجعلته لک، و قبول کاشتریت و تملکت و قبلت. و ان تقدم کبعنی (گ ۱پ)؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ ۴۴گ (۲پ-۴۵پ) [ف: ۲ - ۱۶۱]

● شرح متن فی الصرف و النحو / صرف و نحو / عربی

š.-u matn-in fi-ṣ-ṣarf-i wa-n naḥw

ناشناخته، گزارشی متنی است در ۲ «مقصد»: یکم صرف، دوم در نحو. و سربندهای کوچکتر «ضابطه، قاعده، فائده، تتمیم» گزارشی حامل متن. برای نشانی: «المقصد الثانی فی النحو و یظهر فیه الاسم هل فاعل او نائبه او مبتداء او خبر. او اسم النواسخ او خبرها او مفعول مطلق».

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۹۳۷/۱

آغاز: فی الصرف. و یظهر فیه ان اللفظ الذی هو الصوت المعتمد علی مخرج الفم هل کلمة اولا؛ **انجام:** الکلام بفعل متصرف، فان رفع الصلة عایدها وصل.

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: ۱۲۲۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۶گ(۱ر-۶ر) [ف: ۲ - ۱۶۲]

← شرح متن الوقایه > الاصلاح و الایضاح

← شرح متوسط > شرح حماسة ابی تمام

← شرح متوسط > الوافیة فی شرح الکافیة

← شرح متوسط > الهدایة فی النحو

← شرح متوسط > شرح دیباجة الکافیة

← شرح متوسط > الفبای مکتب عشق

● شرح المثل الافلاطونیة / فلسفه / عربی

š.-ul muṯul-il aflāṭūnīyya

علامه حائری مازندرانی، محمد صالح بن فضل الله، ۱۲۹۷ - ۱۳۹۱ قمری

‘allāme hā’erī māzandarānī, mohammad sāleh ebn-e fazl-ol-lāh (1880 - 1971)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۰۲۱

آغاز: هذه رسالة فی شرح مرام افلاطون و بیان فساد ما فسره فلاسفة الغرب الفناها فی ایام قلائل بعد الفراغ من شرحنا علی حل منظومة السبزواری ... فائدة قد اشتهر اختلاف ارسطو و استاده

افلاطون فی المثل المعروفة بالافلاطونیة التی اتها (کذا) افلاطون و نقاها ارسطو و تصدی للجمع بینهما الفارابی فی رسالة الجمع بین الرأیین و لما کان الکتب الترجمة او الشارحة للکتب الغربیة مخالفة لکتب الشرق فی تقریر معنی المثل الافلاطونیة و فی کیفیة مخالفة ارسطو لاستاده فی ذلک و فی کیفیة مقارنة و التوفیق بینهما و وقع فی تقریرات الغربیین اشتباهات عظیمة و عثرات لاتکاد تقال و کان للمقام مماسة تامة بالمنطق؛ **انجام:** و لنقتبض عنان القلم فی امر المثل و لکل واقع الحال الی الله هادی السبل و واهب عقول الکل و انا مؤلفه محمد صالح بن فضل الله الحائری المازندرانی العلامه فی ۱۰ ع ۱/۱۰۵۵

خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، تا: ربیع الاول ۱۳۵۵ق؛ اهدایی: کتابخانه شیخ محمد صالح علامه حائری، تیر ۱۳۵۱؛ کاغذ: شکری خط دار فرنگی، جلد: مقوا، ۱۳گ، اندازه: ۱۷×۲۲/۵سم [ف: ۲۴ - ۲۲۵]

● **شرح مثلثات قطرب** / لغت / عربی

š.-u mṯlṯāt-i quṭrub

وراق، عبدالوهاب بن حسین، - ۶۸۵ قمری

varrāq, ‘abd-ol-vahhāb ebn-e hoseyn (- 1287)

وابسته به: المثلث فی اللغة = مثلثات قطرب؛ قطرب، محمد بن مستنیر (-۲۰۶)

شرح منظوم مثلث قطرب (ابی علی محمد بن مستنیر) است این شرح در نسخه حاضر و در فهرست آربری ناشناس مانده است، ولی در فهرست اوقاف بغداد به عبدالوهاب مهلبی منسوب شده است.

چاپ: این شرح بدون نام شارح همراه با البلغة فی شذور اللغة در بیروت به سال ۱۹۱۴م به چاپ رسیده

[دنا ۱۰۳۸/۶؛ فهرس المخطوطات العربیة فی مکتبة الاوقاف العامة فی بغداد ۲۵۷/۳؛ کشف الظنون ۱۵۸۷/۲]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۶۸/۲۰

آغاز: هذا شرح مثلث قطرب منظوماً لبعض الفضلاء الحمدلله العظیم الباری ×× الرازق المهیمن الغفار؛ **انجام:** من بعد رسم خرب. تمت و الحمدلله وحده و صلی الله علی محمد و آله و سلم.

نسخه اصل: کتابخانه چستربیتی، ش ۳۴۸۶؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۸۸۴ق؛ ۵ص(۱۶۷-۱۷۱) [عکسی ف: ۳ - ۳۷۱]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۶۷۷/۱۵

آغاز: قال الفقیر المذنب الحقیر احمد ربی انه قدیر و قد نظمت قطعظ مزدوجة تظبط جمع قطرب و منهجه ... فالامة الشجة ثم الامة؛ **انجام:** والعرس بیت اللیث ثم العرس جود کذا جمع الزفاف عرس و قد تقضی الرجز المستعذب فی جمع ما حکی الامام قطرب.

خط: نستعلیق، کا: عبد الباقی بن عبد الباقی بن رضی الدین محمد حسینی آرتیمانی، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: شرقی، ۱گ (۱۰۲)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۰× ۱۹سم [ف: ۳۲ - ۲۰۴]

● **شرح مثلثات قطرب** / لغت / عربی

š.-u mṯlṯāt-i quṭrub

وابسته به: المثلث فی اللغة = مثلثات قطرب؛ قطرب، محمد بن مستنیر (-۲۰۶)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۷۷۰۶

بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۵۹]

↩ شرح مثلث القطرب ← شرح نظم المثلث للقطرب
↩ شرح مثنوی ← کاشف الاسرار و مطلع الانوار

● **شرح مثنوی اسماء الله** / معما / فارسی

š.-e masnavī-ye asmā’-ol-lāh

نامی، خواجگی بلخی، قرن ۱۰ قمری

nāmī, xājegī-ye balxī (16c)

وابسته به: نود و نه نام خدای = معمای اسماء الحسنی؛ حسینی نیشابوری، حسین بن محمد (-۹۰۴ق)

شرحی است بر مثنوی اسماء الله میر حسین بن محمد نیشابوری که در آن نود و نه نام خداوند را به صورت معما طرح نموده است. شارح این شرح را بعد از درگذشت معمایی نیشابوری نگاشته و به یکی از پادشاهان عصر خود عرضه داشته و نام او را به صورت معما چنین آورده «نام شه در لطف در ازهر است ×× نام شه از هر چه گویم بهتر است/ در درون درج پنهان کرده‌ام ×× نام شه آویزه جان کرده‌ام». وی در مقدمه به ناظم معمای نود و نه نام خدا بدین عبارت اشاره نموده: «بنابراین کلمه چند در شکافتن معمیاتی که هر یک آنها مخزن گوهریست از گوهرهای اسمای الهی جلت عظمة ذاته و عظمت کبریاء صفاته و از نتایج طبع گهربار و فواید ذهن غرایب آثار افصح فصحا عجم و املح شعرای ما تقدم ... امیر شرف الدین حسین نیشابوری است روح الله تعالی روحه ...».

[الذریعة ۵۳۴/۹؛کشف الظنون ۱۷۴۲/۲؛ طبقات اعلام الشیعة (احیاء الداثر) ۷۴]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۰۸۴/۲

آغاز: ای وجود جهانیان از تو ×× شاه و درویش کامران از تو ... اما بعد چنین گوید ساکن زاویه ناکامی خواجگی البلخی المتخلص بالنامی که چون هوای خاک بوسی عالی شأن ... در سر افتاد به خاطر فاطر خطور کرد که به مطبوع ترین ... بنابراین کلمه چند در شکافتن معمیاتی که هر یک؛ **انجام:** در مصرع اول غرض آن شی که از الفظ بال آنچه با لفظ ید است دور باید داشت و آن حرف یاءست ... و بر هر تقدیر اسقاط او خالی از

تکلیفی نیست الحمدلله القادر الموفق علی الاتمام وعلی النبی و آله الصلوة و السلام.

خط: نستعلیق، کا: خواجه میر بلخی، تا: ۹۴۸ق، به احتمال بسیار در حیات مؤلف کتابت شده؛ بخشی از متن در حاشیه آمده؛ در انجام رساله ابیاتی در تاریخ تألیف «تحفة الاحباب» آمده: «خامه این نقشی که ظاهر ساخت بر لوح بیان ×× هست در حسن ادا همتای او بسیار کم / چون گرامی تحفه از بهر احباب آمده ×× تحفه الاحباب شد نام وی تاریخ هم؛ این گرامی صحیفه نام ×× تحفه بهر بزم شاه بود / پی تاریخ او از آن گفتم ×× تحفه شاه دین پناه بود»؛ کاغذ: شرقی، ۸گ (۵۷پ-۶۴پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۷/۵×۱۳سم [ف: ۳۵ - ۵۸۹]

← شرح مثنوی معنوی ← گلشن توحید
← شرح مثنوی معنوی ← جواهر الاسرار و زواهر الانوار

● شرح مثنوی معنوی / ادبیات / فارسی

š.-e masnavī-ye ma'navī

سروری، مصطفی بن شعبان، ۸۹۷ - ۹۶۹ ؟ قمری

sarvarī, mostafā ebn-e ša'bān (1492 - 1562)

وابسته به: مثنوی معنوی = مثنوی مولوی؛ مولوی، جلال الدین محمد بن محمد (۶۰۴-۶۷۲)

آغاز: جلد ۱: حمد بی غایت و ثنای بی نهایت آن خدایرا که بطالبان حضرتش راه ها نمود.

جلد ۲: حمد بی حد خدائی را که به حکم لایشبه بشئ، هیچ چیز اورا نظیر و ثانی نیست

جلد ۳: حمد و سپاس حکیمی را که حکمت‌های جنود غیب است

جلد ۴: الحمد لله الذی نور قلوب اولیائه بانوار العرفان

جلد ۵: الحمد لله الذی جعل العارفین عالمین ببعض مرموزاته

جلد ۶: حمد خدائی را که رسانید به فاتحه خاتمه کتاب مثنوب تا به عیون فیض (آغازها از فهرستواره منزوی نقل شد)

[دنا ۱۰۳۸/۶؛ قاهره ش ۱۵۵۶؛ طوپقپوسرای ص ۱۸۳؛ نسخه‌های منزوی ۱۲۶۵؛ فهرستواره منزوی ۵۹۸/۷]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۱۵۴

خط: نسخ، کا: مصطفی بن محمد قونوی، تا: ۹۹۲ق؛ کاغذ: فستقی استامبولی، جلد: میشن آلبالویی، ۳۸۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۸سم [ف: ۳ - ۵۱۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۱۹

آغاز: برابر ۱؛ **انجام:** غذای جان می‌شد تمامت علما آفرینها کردند و اعتقاد ایشان یکی هزار شد.

شرح دفتر اول، این بخش موجود در حدود ۸۸۰۰ بیت می‌باشد؛ خط: نستعلیق خوب، بی‌کا، تا: ظاهراً اوایل قرن ۱۱؛ افتادگی: وسط؛ محشی با امضاء منه؛ کاغذ: بخارایی، جلد: میشن، ۱۹۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۳ - ۳۶۵]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۶۵۹

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** و این شارح حقیر درین حکایتها که آورد و با سرخ اشارت کرد چهارصد و ده حکایت است. تمت.

شرح دفتر اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ یادداشتی به سال ۱۰۸۸؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۳۳/۱ - ۱۵۳]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۵۴۴

جلد دوم است مورخ ۱ محرم ۱۰۲۳؛ خط: نستعلیق، کا: درویش محرم، معروف به‌میر الغفریلی نباتی مولوی، بی‌تا؛ تملک: سید محمد بن سید حسن افندی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴۵گ، ۲۵ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۱۵۸]

● شرح مثنوی معنوی / ادبیات / فارسی

š.-e masnavī-ye ma'navī

احراری، میر محمد نورالله، - ۱۰۷۳ قمری

ahrārī, mīr mohammad nūr-ol-lāh (- 1663)

وابسته به: مثنوی معنوی = مثنوی مولوی؛ مولوی، جلال الدین محمد بن محمد (۶۰۴-۶۷۲)

آغاز: الحمد لله العلی الاعلی، الوهاب الذی انزل علی عبده ... می‌گوید معترف به قصور اقصی ... محمد نورالله احراری (فهرستواره)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۵۸۸

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● شرح مثنوی معنوی / ادبیات / فارسی

š.-e masnavī-ye ma'navī

میر محمد نعیم

mīr mohammad na'īm

وابسته به: مثنوی معنوی = مثنوی مولوی؛ مولوی، جلال الدین محمد بن محمد (۶۰۴-۶۷۲)

شرحی است بر برخی از ابیات «مثنوی معنوی» مولوی رومی، که شارح از دفتر اول تا ششم به ترتیب اصل مثنوی انتخاب و شرح نموده است. او ابتدا بیت یا قطعه مورد نظر را ذکر می‌کند و پس از آن به شرح لغوی و توضیحی آن می‌پردازد.

آغاز: بشنو از نی چون حکایت می‌کند ×× از جدایی ها شکایت می‌کند ؛ مراد از نی بی استعاره و مجاز همان ساز است که نی نواز بدان نغمه پرداز است و مقصود از اصغاء سامع و حواله آن سامع بدان نی آن است که نی به زبان قال مثلا حکایت لیلی و قیس و قصه رامین و ویس.

انجام: دلوهایی دیگر از چه آب جو ×× دلو او فارغ ز آب

اصحاب جو؛ یعنی دلوهای دیگران که عبارت از اهل دنیا باشد از چاه این دنیا جوینده آب و نان اند و دلو تن آن عارف فارغ از آب و نان است و فارغ از اصحاب که آن اصحاب جوینده نان و آب اند - تمام شد مسوده چند ابیات مثنوی مولوی از دست امیدوار کریم فقیر حقیر محمد نعیم.

[نسخه‌های منزوی ۳۴۹۷/۵ که نسخه‌ای از این شرح در موزه بریتانیا (فهرست ریو ۵۹۱/۲) نشان داده شده و انجام نقل شده با انجام نسخه حاضر برابر است؛ دنا ۱۰۳۹/۶]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۲۳۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۴ صفر ۱۰۹۱ق، بی‌کا؛ مصحح؛ مهر: «العزة لله» (بیضی)، «محمد باقر علوی» (بیضی)، «فضل مولا بر محمد باقر است ۱۱۳۹»، «فضل مولا بر محمد باقر است ۱۱۴۰»، «حسام الدین ولد جمال الدین ۱۱۳۹»؛ جلد: پارچه‌ای سرخ، ۱۵۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۸/۵سم [ف: ۳۸ - ۳۴۹]

● شرح مثنوی معنوی / ادبیات / فارسی

š.-e masnavī-ye ma‘navī

میری، خواجه حسین

mīrī, xāje hoseyn

وابسته به: مثنوی معنوی = مثنوی مولوی؛ مولوی، جلال الدین محمد بن محمد (۶۰۴-۶۷۲)

گزیده و کوتاه.

آغاز: بسمله. حمدله ... بعد از حمد و ثنا و صلوة بر مصطفی فقیر خواجه حسین

[آریری ۲۲۳؛ دنا ۱۰۳۹/۶؛ فهرستواره منزوی ۶۰۲/۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۳۰۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و حاصل این جواب ظاهر است الحمدلله اتمام الکتاب ... الوهاب.

خط: نستعلیق هندی، کا: محمد حسن بن محمد باقر بن محمد محسن نکرامی لکهنویی الله آبادی، تا: ۱ جمادی الثانی ۱۱۱۱ق؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۶گ، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۱۵ - ۴۱۹۷]

● شرح مثنوی معنوی / عرفان و تصوف، ادبیات / فارسی

š.-e masnavī-ye ma‘navī

حسینی عاملی، محمد شفیع بن محمد، ق۱۲ قمری

hoseynī ‘āmelī, mohammad šafī‘ ebn-e mohammad (-18c)

وابسته به: مثنوی معنوی = مثنوی مولوی؛ مولوی، جلال الدین محمد بن محمد (۶۰۴-۶۷۲)

دارای «مقدمه» و چند «باب» و «خاتمه»: مقدمه در احوال مولوی معنوی؛ باب ۱. تشنیع کنندگان مولوی؛ ۲. در حل فرد «لیک بیغم شفیع تو منم»؛ ۳. در حل اشکال «هیچ بغضی نیست در جانم ز تو»؛ ۴. در معانی وحدت وجود ...؛ خاتمه در احوال پیرامون صوفیان است از اویس قرنی و کمیل بن زیاد تا روزگار نادرشاه افشار (۱۱۴۸-۱۱۶۰ق)، و این خاتمه بخش بزرگی از کتاب را در بردارد.

آغاز: بسمله. لو لا نفحات عطر روض القدم - لو لا لمعان شمس نورالمکرم ... لمسودة: عالم همه موجود ز اسماء خداست ×× هستی نبود آنچه در این ارض و سماست ... ای آنکه جان هر جانی، و قوت هر روانی

[دنا ۱۰۳۹/۶؛ فهرستواره منزوی ۵۹۹/۷]

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۱۷۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** عبادتش دستور العمل سجاده نشینان ملاء اعلاء و تجریدش قواعد عقاید کروبیان سما در حین تغییر حال.

خط: نستعلیق شکسته، کا: فضل الله بن محمد شفیع حسینی، تا: قرن ۱۲-۱۳؛ مهر: «فضل الله بن محمد شفیع الحسینی» (بیضی) که شاید فرزند نگارنده باشد، «محمد حسین حسینی ۱۳۰۵» (بیضی)؛ تملک: رضا قلی بن حسین شریعت سنگلجی ۱۳۵۹»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۸۴گ، ۱۵ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳ - ۲۰۴]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۸۶۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** برای اضلال و غوایت نه ارشاد و هدایت ... ارتیاض نفس به درجه کمال بود.

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۵۹]

● شرح مثنوی معنوی / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e masnavī-ye ma‘navī

زاهد، محمد، ق۱۲ قمری

zāhed, mohammad (- 18c)

وابسته به: مثنوی معنوی = مثنوی مولوی؛ مولوی، جلال الدین محمد بن محمد (۶۰۴-۶۷۲)

حاوی شرح ابیات دفتر دوم و سوم مثنوی مولانا جلال الدین رومی است. شارح که از آشنایان به کلمات صوفی‌ها بوده و بر سایر دفاتر مثنوی شرحی نوشته است در اینجا یکایک ابیات دو دفتر را به شرح می‌کشد (البته ابیات مشکل این دو دفتر) با مراجعه به این شرح ما به نام‌های شارحان زیادی برمی‌خوریم که نویسنده با عنوان «این درویش» عقاید یک آنها را نقل و نقد می‌کند.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۳۷۶

آغاز: بسمله، بود آدم دیده نور قدیم: شیخ اکبر در خصوص مردم

مرقوم فرموده ... بمنزله انسان العین من العین؛ **انجام:** زیرا که مست را بعد از هشیار شدن حد میزند نه در حین مستی
خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:محتملاً قرن۱۲؛کاغذ:اصفهانی،جلد:مقوایی، ۸۶گ، ۱۷ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه:۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۴۹۵]

● **شرح مثنوی معنوی** / ادبیات / فارسی
š.-e masnavī-ye ma‘navī

بحرالعلوم، محمد بن محمد، ۱۱۴۴ - ۱۲۲۵ قمری
bahr-ol-‘olūm, mohammad ebn-e mohammad (1732 - 1810)

وابسته به: مثنوی معنوی = مثنوی مولوی؛ مولوی، جلال الدین محمد بن محمد (۶۰۴-۶۷۲)

این شرح دفتر اول مثنوی است و در آن از بیت: «بشنو از نی چون حکایت می‌کند ×× و از جدائیها شکایت می‌کند» آغاز سخن می‌کند و به شرح یک یک ابیات می‌پردازد. متأسفانه این نسخه کامل نیست و تا داستان «فتح طلبیدن سرور عالم صلی الله علیه و سلم مکه و غیر مکه را جهة دوستی ملک دینا نبود و چون فرمود الدینا جیفه و طالبها کلاب» است.
آغاز: آغاز دفتر۱: الحمد لله الذی استتار فی حجاب غیبه ... قوله: بشنو از نی چون حکایت می‌کند واز جدائیها شکایت می‌کند. عارف سامی شیخ عبدالرحمن جامی (فهرستواره)
چاپ: در لکهنو چاپ شده است
[فهرستواره منزوی ۵۲۹/۷]

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۷۵

آغاز: بسمله. بشنو از نی چون حکایت می‌کند ×× و از جدائیها شکایت می‌کند؛ **انجام:** ز ابگینه زرد چون سازی نقاب ×× زرد بینی جمله نور آفتاب.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: چرم تریاکی مذهب، ۱۸۸گ، ۱۷ سطر (۹×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵×۲۳/۵سم [ف: ۶ - ۵۵۲]

● **شرح مثنوی معنوی** / ادبیات / فارسی
š.-e masnavī-ye ma‘navī

کشمیری، احمد، - ۱۲۷۸ قمری
kešmīrī, ahmad (- 1862)

وابسته به: مثنوی معنوی = مثنوی مولوی؛ مولوی، جلال الدین محمد بن محمد (۶۰۴-۶۷۲)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۶۶۱ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح مثنوی معنوی = شرح اسرار** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e masnavī-ye ma‘navī = š.-e asrār

سبزواری، هادی بن مهدی، ۱۲۱۲ - ۱۲۸۹ قمری
sabzevārī, hādī ebn-e mahdī (1798 - 1872)

وابسته به: مثنوی معنوی = مثنوی مولوی؛ مولوی، جلال الدین محمد بن محمد (۶۰۴-۶۷۲)

شرحی است از حاجی سبزواری فیلسوف معروف اواسط قرن سیزدهم بر مثنوی معنوی مولانا جلال الدین محمد رومی بلخی، که به شرح و توضیح برخی از عبارتهای عربی و فارسی آن پرداخته و آن‌گونه که در مقدمه چاپی آن آمده، شارح به درخواست تنی چند این شرح را نگاشته است.
آغاز: الحمدلله بحمدک یا من تجلی ذاته ... و بعد فیقول الفقیر الی الله ... الهادی بین المهدی السبزواری ... شرح دیباچه: بسمله قال المولوی قدس الله نفسه و روح رمسه و هو فقه الاکبر، فقه در لغت فهم است و در صدر اسلام تکلم در اصول عقاید و تعمق در معارف مبدا و معاد را فقه می‌گفتند
چاپ: تهران، ۱۲۸۵ق، چاپ سنگی
[دنا ۱۰۳۹/۶؛ الذریعه ۵۵/۱۴؛ ریحانة الادب ۴۲۲/۲ - ۴۲۷؛ فهرست کتابهای چاپی فارسی ۶۷/۲؛ فهرستواره منزوی ۵۹۷/۷]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۹۰۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** حشر پر حرص: یعنی حشر آدم پر حرص به صورت خوک خواهد بود ... و غیر اینها محشور شوند چه صورت باید مناسب معنی باشد پس روح آدمی که چون روح حیوان حریص شده صورتش در روز بروز مانند صورت ...
شرح دفتر اول و دوم؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۸۱ق؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۶گ، ۱۳ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳۷ - ۵۴۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۹۲۱

آغاز: بآدابه و سلم و بارک و تحنن و ترحم ان ... فیقول الفقی الی الله الباری الهادی بن المهدی الخراسانی السبزواری ... هذا شرح کالمشرع المحتوی و المشرع المرتوی للکتاب العظیم و الاسلوب الحکیم المثنوی المعنوی لابل للتفسیر المنظوم و السر المکتوم؛ **انجام:** اصلشان از عالم قدس مجرد است و بتن درین عالم اجسام تربیت می‌یابند ...
شرح دفتر اول و دوم مثنوی؛خط:نسخ،بی‌کا،تا: ۱۲۸۱ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، با خط خوردگی، رکابه‌دار؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۴۴ - ۱۳۴]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۱۶

آغاز: بسمله، الحکم جمع الحکمه یقوی بها مبنی للفاعل و المفعول؛ **انجام:** و در خون بی گنهان ریختن خود را ملامت نمیکرد و میم تلویم معلم بفتح لام
دفتر سوم مثنوی است که از بیت: «ای ضیاء الحق حسام الدین بیار

این سیوم دفتر که سنت شد سه بار» شروع می‌شود؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۸۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج آبی، ۱۸۴گ، ۲۱ سطر (۱۲/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۴ - ۳۶۸]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۲۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** پایان در نظر جمله خدای است و خدایست و خدا تمت ۱۳۰۶

تا شرح دفتر چهارم است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۰۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۵۰۵ص، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۸سم [ف: ۱۰ - ۱۰۹۷]

● شرح مثنوی معنوی / ادبیات / فارسی

š.-e masnavī-ye ma‘navī

مولوی، عبدالعلی

mowlavī, ‘abd-ol-‘alī

وابسته به: مثنوی معنوی = مثنوی مولوی؛ مولوی، جلال الدین محمد بن محمد (۶۰۴-۶۷۲)

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۱۷۴

آغاز: آغاز دفتر سوم قوله ای ضیاء الحق؛ **انجام:** فقط تمام شرح مثنوی دفتر سوم از تصنیفات مولوی عبدالعلی.

ج۳؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۱۷۳

آغاز: آغاز دفتر چهارم از مثنوی قوله مثنوی؛ **انجام:** بلکه خیال نقش در دل ایشان بود ... هجری نبوی.

ج۴؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۱ق [رایانه]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۵۷۰

آغاز: بسمله. قوله طالب آغاز سفر پنجم است؛ **انجام:** این کرامت دیده رفت دفتر پنجم تعالی تمام شد

دفتر پنجم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● شرح مثنوی معنوی / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e masnavī-ye ma‘navī

بیسارانی، حامد بن علی، ق۱۳ قمری

beysārānī, hāmed ebn-e-‘alī (- 19c)

وابسته به: مثنوی معنوی = مثنوی مولوی؛ مولوی، جلال الدین محمد بن محمد (۶۰۴-۶۷۲)

شرح مزجی مختصری است با اشاره به نکات عرفانی که مولوی متعرض آنها گردیده، به درخواست فرزندان مرشدش عثمان ثانی به سال ۱۲۸۱ بدین شرح شروع کرده است. در سرآغاز این شرح مقدمه‌ای در پنج مقاله آمده است مشتمل بر: ترجمه جلال الدین رومی، اصطلاحات صوفیه، بیان الحضرات الکلیه علی وجه الاجمال، مسئله وحدت وجود، مصطلحات شعراء صوفیه.

آغاز: ۱: ابتدای بسم الله المستعان فی امور کلها فی کل آن ... اما بعد فقیر بی بضاعت حامد بن علی المشهور به بیسارانی

۲: حمدی چون قدرت قاهره حضرت سلطان تخت الوهیت بیحد و قیاس و ثنائی مانند حکمت بالغه منشی دفتر خانه ربوبیت محکمة الاساس

[دنا ۱۰۳۹/۶؛ فهرستواره منزوی ۵۹۴/۷]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۷۰۶

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** آری صید گرگانند این ابله رمه یعنی جماعت ابلهان، قوله ترجمان ...

در این نسخه تا نیمی از دفتر پنجم شرح شده؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ دارای یادداشتها و تاریخ تولدها و قطعه‌ای گویا از شارح در تاریخ تألیف شرح؛ جلد: مقوایی، ۴۲۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۰ - ۱۰۶]

● شرح مثنوی معنوی / ادبیات / فارسی

š.-e masnavī-ye ma‘navī

فروزانفر، محمد حسین، ۱۲۷۸ - ۱۳۴۹ شمسی

forūzānfar, mohammad hoseyn (1899 - 1970)

وابسته به: مثنوی معنوی = مثنوی مولوی؛ مولوی، جلال الدین محمد بن محمد (۶۰۴-۶۷۲)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۰۰۳-عکس

ص ۱ ج ۱ چاپی؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۳ - ۲۷۱]

● شرح مثنوی معنوی / عرفان و تصوف / ترکی

š.-e masnavī-ye ma‘navī

علمی دده

‘elmī dada

وابسته به: مثنوی معنوی = مثنوی مولوی؛ مولوی، جلال الدین محمد بن محمد (۶۰۴-۶۷۲)

گزارشی است بر جمله‌ای از روایات و حکایات مثنوی مولانا جلال الدین رومی.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۹۳۱۹/۱۵

خط:نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛کاغذ حنایی و فستقی و نخودی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰ - ۳۳ سطر (۶×۱۷)، اندازه: ۹×۱۹/۵سم [ف: ۲ - ۳۸۸]

● شرح مثنوی معنوی / ادبیات / فارسی

š.-e masnavī-ye ma‘navī

مولانا علیجان

mowlānā ‘alī-jān

وابسته به: مثنوی معنوی = مثنوی مولوی؛ مولوی، جلال الدین محمد بن محمد (۶۰۴-۶۷۲)

شرح عرفانی ابیاتی از مثنوی معنوی مولانای رومی است که در آخر هر فراز، نشانی «مولانا علیخان» دیده می‌شود.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۴۰۹/۹

آغاز: بدانکه معرفت عشق و عاشقی و معشوقی اصول حقیقت است؛ **انجام:** بمعنی اثرهاست و شجره صورت را از حقایق و معانی ثمرهاست و بیان معنی

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج یشمی، ۴۲گ (۱۱۸پ-۱۵۹پ)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۳۰ - ۱۱۵]

● شرح مثنوی معنوی / عرفان و تصوف / ترکی

š.-e masnavī-ye ma‘navī

وابسته به: مثنوی معنوی = مثنوی مولوی؛ مولوی، جلال الدین محمد بن محمد (۶۰۴-۶۷۲)

غیر همانند:

۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۱۸۸

آغاز: طبیب در دل اولان حضرت مولانا نفوس اماره کان محبوب اولان؛ **انجام:** در عشق خدا اسرانیک اسطرلابی در یعنی .

ترجمه‌ای است به زبان ترکی از مثنوی مولوی؛ خط: نسخ ترکستانی، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ متن فارسی زیر خط شنگرف؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۶۵گ، ۱۹ سطر (۹×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۳۰]

۲. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۸۲ - ب

آغاز: بسمله. و به نستعین. الحمدلله الذی جعل الجلد الرابع من المثنوی احسن المرابع المعنوی ... اما بعد حمدالله ... بو فقیر ... جلد ثالثک شرحی تحریر ایلمدن فارغ اولده؛ **انجام:** ختم ایله الله تبارك و تعالی وفاته اعلم در. بحمدالله ... بو جلد شریفک بو شرح لطیفی ... تمام اولدی هجرة نبوية نك ... بیك اوتوزبوش سنه سنگ ماه محرمنك عاشورا كونی نهایت بولدی ... و الصلوة علی نبیه و آله

جلد چهارم این شرح است. گزارشی است بر مثنوی مولوی جلال الدین محمد بلخی رومی بترکی و دانسته نشده از کیست. چلبی (۳۷۶/۲) از شروح ترکی شمعی و سودی و درویش علمی یاد کرده؛ خط: نستعلیق ترک، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۲۶۱گ، ۲۵ سطر (۱۱×۲۳)، اندازه: ۱۸×۲۸/۵سم [ف: - ۱۵۳]

● شرح مثنوی معنوی / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e masnavī-ye ma‘navī

وابسته به: مثنوی معنوی = مثنوی مولوی؛ مولوی، جلال الدین محمد بن محمد (۶۰۴-۶۷۲)

ناشناخته و ظاهرا غیر همانند:

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۲۸۹

بی‌کا، تا: قرن ۹؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۳۱۱گ، اندازه: ۱۶/۵×۲۴/۵سم [رایانه]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۸۲۵-۵۳/۳۵

آغاز: چنین سخن گفتی گفت یا رسول الله عاشقان را نگیرند بسختی که بر ایشان رود سلمان علیه السلام گفت

از دفتر اول بیت: «لیک می‌گوید بگو هین عیب نیست ×× جز تقاضای قضای غیب نیست» تا این بیت از دفتر اول «چینیان گفتند خدمت ها کنیم ×× رومیان گفتند بر حکمت تنیم»، شرح مفصل و مزجی است بر مثنوی معنوی مولوی رومی. شارح یک یک ابیات را شرح می‌کند و در اثنا حکایاتی برای توضیح بیشتر با عنوان «حکایت» می‌آورد. اغلب این حکایت‌ها از مولوی است و به منزله شأن صدور ابیات بعد از حکایت می‌باشند. باقی حکایت‌ها داستان‌هایی است از عارفان. این شرح با نثری ساده و بی تکلف برگزار شده و شارح در اثنا ابیاتی اغلب به فارسی می‌آورد، ولی معلوم نیست که این ابیات سروده خود او است یا دیگری. در این شرح مطلبی را به نقل شیخ محمد خادم از مولوی آورده و همچنین مطلبی را از سید حسین خوارزمی از نقیب زاده خوارزمی نقل کرده است. مؤلف این شرح از اهل سنت است و ظاهراً آن را در ترکیه نگاشته است. نمونه‌ای از نثر این شرح چنین است: «در حکایت: شیخی با مریدان همی رفت، شخصی مصلوب دید پرسید که این کیست؟ گفتند: دزدی بود آویختند. شیخ پای آن مصلوب را بوسید و روی نیز بر پایش مالید. مردمان تعجب کردند، چون به خانقاه آمد یکی از مریدان گفت: ای شیخ امروز کاری کردید که خلق تعجب کردند. شیخ گفت: ما چه کردیم که محل تعجب باشد؟ مرید گفت: پای دزد را بوسه دادید و روی بمالید. گفت: پای صاحب کمال را بوسیدیم از آن که کمال دزد آن است که مصلوب شود، پس کسی که صنعت خود را به کمال رساند بوسیدن پایش را شاید. لاجرم شیخ بجهت کمال نظر کرده عیب شد نسبت بمخلوق جهول عیب نسبت بما عیب است نی نسبت با خداوند قبول؛ زیرا خدا را در حکمت و مصلحت باشد. کفر هم نسبت بخالق حکمتست. برای مصلحتی آفریده است که کافران مظاهر صفت قهر باشند تا بمظهریت اهل عصیان از مسلمان حاجت نباشد. چون بما نسبت کنی کفر آفتست و خدا را در خلق اجسام ضاره نیز حکمت است»؛ خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۲۲۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۵ - ۲۶۶۳]

۳. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۳۸۲

آغاز: حمد معنوی همه را شامل است و یک جنس جمله را مقوم و اختلاف مقصد سیوم در تنبیه براصل خلقت انسانی و ترقی او بواسطه حکمت الهی و جذبات حضرت پادشاهی؛ شرح: آغاز شروع دفتر ثالث و کیفیت تألیف آن بدانکه کتاب مثنوی مولوی که جز این جواهر معنوی است از روی حقیقت تفسیر حقایق

کلام الهی است؛ **انجام:** شرح مقدمه دفتر سوم: و تمامی دفتر ثالث نیز باستیفای آن حکیم و اسرار متکفل لاجرم درین مقام بدین قدر اکتفا نمودیم

موجود: ثم ارسلنا الی البدن و همچنین چون بعالم شهود زندان شرحی است به شیوه و مشرب عرفانی و ذوقی بر دفتر سوم مثنوی معنوی مولانا جلال الدین محمد بلخی که شارح بیشتر به مضامین و معنای تاویلی اشعار پرداخته تا تفسیر لغوی ابیات وی نخست عنوان هر داستان را ذکر نموده و با عنوان «متن» ابیاتی از مثنوی را نقل و سپس به شرح مزجی آنها می‌پردازد و بعضا از اشعار خود را نیز نقل کرده است مسلم آن که غیر از شرح کمال الدین حسین خوارزمی معروف به «جواهر الاسرار» است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام (اوراق اول شرح مقدمه دفتر سوم را ندارد)؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۹۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۹×۲۷/۵سم [ف: - ۱۷۱]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۱۰۳

آغاز: موضع قیام امام را محراب خوانند و همچنان که در جهاد اصغر بی سر لشکر ظفر به اعادی متصور نیست همچنین در جهاد اکبر ... قدر جعنا من جهاد الاصغریم ×× یا نبی اندر جهاد اکبریم؛ **انجام:** غرق آب گشت بلشکر و انصار پس صبر بهتر از همه کار. صبر کن و الله اعلم بالصواب. این آخر دفتر اولست و از این ترقی می‌کنیم بدفتر دوم. حکایت روزی از خدمت مولانا سؤال کردند که مجلدات مثنوی بر همدیگر ترجیحی و تفضیلی هست ... (۵۴ سطر پائین تر) و ان کان لا یحسن یجوز. فالعبرة عند ابی حنیفة للمعنی و عندهما اللفظ و المعنی اذا قدر علیهما

گزارش دفتر یکم است. پس از پایان دفتر یکم حکایت‌هایی دارد درباره اهمیت مثنوی و پاسخ به اینکه چرا این کتاب به زبان فارسی سروده شده است و اینکه فارسی زبان مردم جهنم نیست، و اینکه می‌شود نماز را به فارسی خواند؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰، افتادگی: آغاز؛ یادداشت مورخ ۱۳۴۰ دارد که از شیخ الاسلام قصبه سوج خریداری شده؛ کاغذ: سپاهانی، ۲۰۹گ، ۲۹سطر(۱۲/۵×۲۵)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱۱ - ۹۹]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۲۸

آغاز: خدا موسی را میگفت کانک می‌جستی ز چرخ با نهیب از فلک بی نهایت سر بر آورده؛ **انجام:** روزی که چو لاله سر بر آرم از خاک ×× در روضه مصطفی مرا مأوی کن

شرح مزجی مفصلی است بر مثنوی که به تاریخ پنج‌شنبه ششم جمادی الاول ۹۸۱ به پایان رسیده، و نسخه حاضر مشتمل بر شرح دفتر ششم می‌باشد. مؤلف در پایان کتاب می‌گوید: «و این فقیر نزدیکی بیست سال کوشیدم هر بیتی را تحریر معنی کردم که مناسب سوق است و بر وجهی نوشتم که در میان ابیات ربط ظاهر شد، و اگر کسی بدیده انصاف نظر کند بداند که شرح فقیر بی نظیر است که اگر ناظر نظر بحل متن کند شرح مثنویست، و اگر نظر بتفسیر آیات کند کتاب تفسیر است، و اگر نظر بشرح احادیث کند کتاب حدیث است، و اگر نظر بتفصیل انبیا و سلاطین کند کتاب قصص انبیا و تواریخ ملوك است، و اگر نظر بمناقب اولیا کند کتاب تذكرة الاولیاست، و اگر نظر بحکایات کند کتاب جامع الحکایات است، و اگر نظر بأبیات عربیه کند جریده اشعار عربیه است، و اگر نظر بأبیات فارسیه کند خزینه اشعار فارسیه است ... پس هر جلد شرح حقیر هشت کتاب است و مجموع شش جلد بر این قیاس چهل و هشت کتاب است»؛ خط: نسخ، کا: ظاهراً مؤلف، تا: پنج‌شنبه ۶ جمادی الاول ۹۸۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۱۹۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۹×۲۶/۵سم [ف: ۳ - ۲۲۱]

۶. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۴۰

آغاز: ... کسنین یوسف بدانکه آنکس که مال را بفسق و معصیت و بمقتضای نفس و شیطان صرف کند و بر خلاف رضای خدا خرج کند مثال او چون غلام یاغی ای کو عدل کرد مثال آنکس آن غلام یاغی و بر شاه باغی است که عدل و سخا نمود؛ **انجام:** و همچنین منجر میشود بهدم مذهبین بلکه بهدم دین نبی ثقلین و بطلان این خود ظاهر است. لله الحمد شرح جلد اول از مثنوی و سخنانی که متعلق بزبان فارسی و کتاب مثنوی و الخدمت مولوی بود و تحقیق دفع طعن طاعنان درینجا تمام شد ...

خط: نسخ، کا: رصوان بن محمد الرومی، تا: ۹۸۴ق، جا: استانبول؛ افتادگی: آغاز و وسط؛ جلد: چرمی، ۲۹۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۹۱۲]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۵۱

آغاز: گر هزاران دام باشد در قدم ×× چون تو با مایی نباشد هیچ غم؛ **انجام:** و این راه پر آفت را که در هر قدمی هزار مخافتست.

شرح دفتر اول و دوم مثنویست قسمت اول آن افتاده و معلوم نیست شارح آن کیست متأسفانه در ابتدای شرح دفتر دوم که از ظهر برگ ۱۲۶ شروع می‌شود باز نسخه واجد نام نویسنده نیست و پایان نسخه نیز افتادگی دارد. در پایان شرح دفتر اول (برگ ۱۲۵) آمده: «تمام شد نوشتن این شرح دفتر اول مثنوی مولوی که جامع اسرار معنوی است تحریراً فی اوایل رجب المرجب سنه ثلاث و سین (شاید ستین؟) و ثمانمائه» در برگ ۱۲۴ آمده «خاتمه دفتر اول را از منظوم مثنوی به ذکر بعضی از فضائل اسدالله الغالب کرم الله وجهه مزین ساخته است برین ضعیف نیز واجب بود که ختم ...»، باز کلمه ضعیف مبین نام شارح نیست ولی از محتوای کلام او برمی‌آید که او از محبان علی است. نحوه کار شارح در این شرح آن است که یکایك ابیات را می‌آورد و بعد شرح می‌کند؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: چرمی عنابی، ۲۱۴گ، ۲۵ سطر (۱۲×۱۹)، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۶ - ۵۰۴]

۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۱۶۰-۳۱/۴۰

آغاز: ... خویش را درمفلسی کردن مثل / خوش نباشد دامن یوسف به کف ×× زار نالیدن چویعقوب از اسف / گویم آری

لیک وصل بر کمال ×× باشد اندر نشأه دنیا محال؛ **انجام:** مرغ دولت بر عنابش بر پرید. دربعضی نسخ به جای برپرید بر طپید آمده والمعال واحد پرده آن گوشه کشته بر درید. یعنی پرده شاهزاده که به گوشه شاه آگاه جاداشت بر درید.
اوایل دفتر اول تا اواخر دفتر سوم. شرح مزجی مختصری است بر «مثنوی معنوی» مولانا رومی، در این شرح بیشتر به جنبه‌های ادبی و لغوی پرداخته و به جهت افتادگی طرفین نسخه، نام شارح و اسم خاص شرح به دست نیامد. از نفحات الانس جامی نقل می‌کند؛ خط: نستعلیق، کا: محمدخان (در میان نسخه)، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول، مصحح؛ جلد: مقوای قرمز، ۲۹۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۸سم [ف: ۵ - ۲۶۶۲]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۴۶۲

آغاز: الحمدلله الذی جعل قلوب العارفن خزاین جواهر اسراره و جعل ارواح العاشقین مطالع زواهر أنوار
از شرح مثنوی که با عناوین «متن، متن» می‌باشد، از دفتر دوم شروع شده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ تاریخ وقف: ۳ جمادی الثانی ۱۲۳۷؛ جلد: مقوایی، ۳۳۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۱۹ - ۲۶۲]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۶۲۱

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد فهذه شرح المجلد الثانی من المثنوی ... قدس سره بیان بعضی از حکمت تأخیر این مجلد دوم که اگر جمله حکمت الهی بنده را معلوم شود؛ **انجام:** سیوم اصحاب شمال که ناقصان سرمدی اند و هدایت پذیر نیستند و قدتم شرح هذا المجلد الثانی.
شرح و تفسیر مبسوط اشعار مثنوی معنوی که در آن شارح با ذکر «قوله قدس سره» ذیل هر بیت آن را تفسیر نموده و در برخی موارد با آوردن عنوان «اللغات» واژگان مشکل آن ابیات را شرح کرده است. از نحوه دعا و ثنای شارح چنین بر می‌آید که وی شیعه بوده است. نسخه جلد دوم شارح را دربردارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۴ جمادی الثانی ۱۱۴۵ق؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۹۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۳۳/۱ - ۱۳۵]

۱۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۱۱۳

بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ خریداری از رضا شیخان [رایانه]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۶۰۴

آغاز: بسمله. قوله کی یطوف حوله من لم یطف الخ. در قاموس مذکور است الطوف الغایط و طاف؛ **انجام:** و سائل بر آن جواب قانع نگشته. تمت الکتاب الحمدلله رب العالمین.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۵۷۱/۳

آغاز: قال المولوی بشنو از نی آه مراد از نی مطلق روح قدسی آدمی است؛ **انجام:** بلکه اضافه اشراقیه بذوات آنها و قاهر منور و با هر ظهور آنها و بالجمله مالک بمالکیة حق و سلطان بسلطنت او. کا: محمد علی گیلانی، تا: جمادی الثانی۱۳۰۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱۲ - ۲۷۱]

۱۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۱۶/۳-ف

نسخه اصل: آغاز و انجام چند نسخه از کتابخانه‌های یوگسلاوی؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱ - ۶۳۵]

۱۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۱۰۸

شرح دفتر دوم مثنوی؛ بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از رضا شیخان [رایانه]

← شرح مثنوی مولوی ← جواهر مثنوی

● شرح المجسطی / هندسه / عربی

š.-ul-majasṭī

نیریزی، فضل بن حاتم، - ۲۹۰ قمری

neyrīzī, fazl ebn-e hātam (- 904)

وابسته به: المجسطی؛ بطلمیوس، کلاودیوس، ش (۱۰۰-۱۷۸)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۴۳۰

آغاز: قد دقیقتین من ثلاثمائة و ستین جزءا فعلی هذه الجهة کان یمکن ان یصح امر مزابتها و هذا ایضا اصل غیر موثوق به من قبل ان السرعة و الابطاء الظاهرین فیهما؛ **انجام:** عدد الزیادة و النقصان فی الطول بسبب الانحراف ست دقائق و هذه الاشیاء کنا قصدنا لوجودها هذا آخر ما قصدنا من المقالة الثالثة عشر.
از شرح مقاله نهم تا پایان کتاب؛ خط: نسخ، کا: محمود بن محمد زریرانی، تا: قرن ۶؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، با اشکال هندسی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۵گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۴سم [ف: ۲۰ - ۱۹]

● شرح المجسطی / هیئت / عربی

š.-ul-majasṭī

فارابی، محمد بن محمد، ۲۶۰؟ - ۳۳۹ قمری

fārābī, mohammad ebn-e mohammad (875 - 951)

وابسته به: المجسطی؛ بطلمیوس، کلاودیوس، ش (۱۰۰-۱۷۸)
این رساله منسوب به اوست چون او بیشتر فیلسوف است نه منجم و ریاضیدان. نسخه‌ای از آن در موزه بریتانیا نیز معرفی شده و عباراتی در برخی از نسخ شرح مجسطی ناشناس آمده که اشاره به سخن فارابی در آن دارد. (رک: نسخه شماره ۱۹۳۰۰ آستان قدس رضوی با عنوان «شرح المجسطی»)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۵۳۱

آغاز: علی مرکز المعدل ۳۳ جزءا و ۵۲ دقیقه و ضعفها ۶۷ جزءا و ۴۴ دقیقة فیکون القوس الی علی (کذا) عمود ح ک الموتر لهذه الزاویة ۶۷ جزءا و ۴۴ دقیقه بالاجزاء التی بها الدائرة المرسومة؛ **انجام:** فقد نقص اذن فی هذا ایضا عدد الزیادة و النقصان فی

الطول بسبب الانحراف ۶ دقائق و هذه الاشياء كنا قصدنا وجودها.
از مقاله دهم تا پایان کتاب؛ خط: نسخ مایل به رقعی، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ روی برگ اول نام کتاب و نسبت تألیف آن به فارابی و تاریخ کتابت آن در اواخر قرن ششم به خط مجدالدین نصیری آمده که در صحت انتساب آن باید دقت شود؛ جلد: لاکی مذهب، ۲۰۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴/۵سم [ف: ۲۰ - ۱۰۶]

● **شرح المجسطی** / هیئت / عربی
š.-ul-majasṭī
وابسته به: المجسطی؛ بطلمیوس، کلاودیوس، ش (۱۰۰-۱۷۸)

ناشناخته:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۴۰
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ افتادگی: آغاز (آغاز دیباجه افتاده) (از مقاله ۱ تا پایان مقاله ۶)؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوایی، ۱۶۷گ، ۱۷سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [سنا: ف: ۲ - ۲۵۵]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۳۰۰
آغاز: بسمله، قول لاحمد بن محمد البشری فی بیان ما و هم فیه ابونصر الفارابی عند شرحه الفصل السابع عشر من المقالة الخامسة من المجسطی و شرح هذا الفصل؛ **انجام:** کم اختلاف المنظر فی الطول والعرض، و ذلک ما اردنا ان نبین
شرح فصلی از مجسطی-؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۶۷ق؛ قلم انداز و بی نقطه و ناخوانا؛ ضمیمه نسخه ش ۵۵۹۳؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج، ۱۲ص (۸۱-۹۲)، ۲۷ سطر (۸×۱۶/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۴سم [ف: ۸ - ۳۴۶]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۴۲۸/۳
آغاز: المقالة الثالثة، عشرة فصول و عشرون شكلا نريدان فيها احوال الشمس؛ **انجام:** قد يتكرر اضاءة مسطوح مقعراتها فی استواء بعينه مرتين.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵گ (۲۵۱-۲۶۶)، ۲۵ سطر (۱۰×۲۰)، اندازه: ۱۸×۲۸سم [ف: ۱۲ - ۱۱۸]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۳۱۹
آغاز: ق وتر الخمس، ن لما فی ح ك ح الاصول؛ **انجام:** اكثر من ره بعد التيمن عنه لان الاول ط ح
شرح مختصری است با عناوین «ق، ن»، و چون آغاز و انجام نسخه افتاده معلوم نشد که از کیست. به کشف الظنون (۱۵۹۴/۲) رجوع شود؛ خط: نستعلیق نازیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ نسخه قدیم؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۹ - ۹۸]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۴۵۹/۱۲-ف
نسخه اصل: موزه بریتانیا ش Add. 23570. من شرح المجسطی فی بيان ان الدائرة اوسع الاشكال؛بی‌کا،بی‌تا؛ ۱گ [فیلمها ف: ۱ - ۶۰۴]

● **شرح مجمع البحرين و ملتقى النهرين** / فقه / عربی
š.-u majma'-ul-baḥrayn wa multaq-an-nahrayn
ابن فرشته، عبداللطیف بن عبدالعزیز، - ۸۰۱ ؟ قمری
ebn-e ferešte, 'abd-ol-latīf ebn-e 'abd-ol-'azīz (- 1399)
وابسته به: مجمع البحرين و ملتقى النهرين؛ ابن ساعاتی، احمد بن علی بن ثغلب (-۶۹۴)
تاریخ تألیف: ۸ رجب ۶۹۰ق
اصل از ابن ساعاتی، مظفرالدین احمد بن علی بن ثعلب بغدادی حنفی و گزارش از ابن ملک، عبداللطیف بن عبدالعزیز بن امین الدین رومی فقیه حنفی. شرح مختصرتوضیحی معروف و معتبر و متداولی است که بنا به گفته مؤلف فقط خواسته مشکلات اصل کتاب را بیان کند. این کتاب به لحاظ مشکل بودن درک و فهم مطالبش ــ به جهت نهایت ایجاز و اختصار آن ــ مورد توجه شارحان متعددی قرار گرفت. مباحث شرح حاضر در ترتیب مطالب ــ همچون متن مجمع البحرین ــ از کتاب الطهارة و کتاب الصلوة شروع و به کتاب الحظر و الاباحة و کتاب الوصایا ختم می‌شود.
آغاز: یا من لایحوط کماله کماله نطاق وصف الفصحاء و لا ینوط ... و بعد یقول الضعیف النحیف المدین عبداللطیف ... الحمدلله - ابتدأ المصنف رحمه الله فی اول تصنیفه بالتحمید اقتداء بکتاب الله الحمید و امتثالا لقوله ع م تخلقوا باخلاق الله ...
انجام: (فصل) فی الوصیة للاقارب (اذا اوصی لجیرانه) جمع جار (فهو للملاصقین) ای تلک الوصیة ... (و اجارها) محمد حملا لکلامه الی الصرف الی مصالحه تصحیحا له هذا آخر ما تکلم الحمدلله علی التمام و لرسوله افضل السلام.
چاپ: این شرح چاپ شده است.
[دنا ۱۰۴۱/۶ (۱۳ نسخه)؛ کشف الظنون ۱۶۰۱/۲؛ الاوقاف العامة بغداد ۴۶۵/۱ و ۴۶۶/۱ و ۴۶۷/۱ و ۴۶۸/۱]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۹۱۹
آغاز: ... نطاق وصف الفصحا ... علی منک الالاء ... ان مجمع البحرین کتاب بدیع، له قدر رفیع ... الحمدالله، ابتدا المصنف ... تصنیفه بالتحمید؛ **انجام:** لهم، ای لموالی ابنه ان لم یکن له مولی لانه ورث ولاءهم عن ابیه فصار کموالیهم و لهذا یحرز میراثه فیتناوله مطلق الاسم و منعهم ... شیء لهم ... [منعناه] ... الوصیة ... الی مصالحه ... محمد حملا ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی، جمله «مما یطلب منه» در حاشیه بسیاری از برگ‌ها آمده؛ کاغذ: شرقی، جلد: مشمع مشکی، ۲۲۵گ، ۳۳ سطر(۱۳×۲۲)، اندازه:۱۹×۲۸/۵سم [ف: ۴۰ - ۳۹۶]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۱۶۷

خط: نستعلیق، کا: رسول بن ابراهیم بن حسن، تا: چهارشنبه ۸ محرم ۸۳۱ق؛ تملک: محمد بن ابراهیم بوسنوی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۶۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۷/۵سم [ف: ۲۳ - ۲۸۸]

۳. تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه:۱۶۹

خط: نستعلیق، کا: یعقوب بن الب حاجی، تا: چهارشنبه ۱۵ صفر ۸۵۴ق [نشریه: ۵ - ۶۵۵]

۴. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۰۳۴۷

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: مصطفی بن صالح بن عثمان، تا: اوایل ربیع الثانی ۸۵۶ق، مصحح؛ مهر: «حسین بن عبدالغنی» (دایره)؛ کاغذ سمرقندی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۵۳گ، ۳۱ سطر (۱۳/۵×۲۱/۵)، اندازه: ۱۹×۲۷/۵سم [ف: ۲ - ۴۱۷]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۲۳۸/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن شیخ [؟]، تا: اوایل رجب ۸۵۹ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۳۸ - ۳۴۸]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۶۸۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: حسن بن احمد، تا: چهارشنبه اواخر جمادی الثانی ۸۹۴ق؛ مصحح؛ تملک: محمود افندی بن حمزه، احمد بن علی بن عباس عبداللهی متخلص به نواقمی سیبرجانی؛ جلد: مقوایی، ۳۲۸گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف: ۷ - ۲۶۰]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۰۳۵

جلد دوم کتاب و از کتاب وقف تا پایان شرح؛ خط: نسخ، کا: احمد بن داود اقسرائی شافعی، تا: ۱۵ شعبان ۷۰۵ق (این تاریخ قطعاً اشتباه و احتمالاً ۹۰۵ صحیح باشد)؛ تاریخ وقف: آخر شوال ۱۲۱۸؛ جلد: مقوایی، ۲۵۳گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۵سم [ف: ۲۶ - ۲۹]

۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۵۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ احتمالاً نیمه اول قرن ۱۰؛ مصحح، محشی؛ تملک: ابراهیم وهبی مشهور به اوزون حافظ زاده به سال ۱۲۳۹ با مهر «عبده ابراهیم، ۱۲۳۵» (بیضی)؛ کاغذ: سمرقندی نخودی، جلد: مقوایی، ۳۷۴گ، ۲۵ و ۳۰ سطر (۱۲×۲۰ و ۱۳×۲۱)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۱۳ - ۷۴]

۹. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۹۹ - ب

آغاز: برابر؛ **انجام:** لانه کفیل بکل المال عنه باخره کتاب الحوالة

خط:نسخ ترکی، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سبز، ۱۸۶گ، ابعاد متن: ۱۲×۲۱/۵، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: - ۳۸۴]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۱۰۲

آغاز: کتاب الصلح. و هو فی اللغة اسم المصالحة و هو المسالمة خلاف المخاصمة و فی الشریعة عقد یرفع النزاع ثبت؛ **انجام:** برابر؛ [رقم مستنسخ عنه (گویا):] قد وقع الفراغ من تحریر هذه النسخة المجمع الشریفة المبارکة الموسومة بشرح المجمع المنسوب لابن فرشته نور قبره خالق الارض و السماء علی ید عبد الضعیف الحقیر الفقیر الراجی الی رحمة ربه القدیر قلیل العمل کثیر العصیان لطف الله بن کمال بن عبدالغنی غفرالله لهم و لوالدیه و لجمیع المومنین و المؤمنات و المسلمین و المسلمات برحمتک یا ارحم الراحمین تاریخ ۸۹۹ سنه تسع و تسعین و ثمانمائة فی شهر ربع [کذا] الاول.

از آغاز «کتاب الصلح» تا پایان «کتاب الوصایا» و از پایان کامل است؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ دارای رکابه، مصحح، محشی با نشان «ح»، «نهایه»، «قاضیخان»، «مبسوط» و غیره؛ جلد: تیماج مشکی، مذهب، ۲۲۷گ، ۲۰ و ۲۲ سطر (بخش قدیمی)، اندازه: ۱۴/۷×۲۱/۸سم [ف: ۲۷/۱ - ۱۸۵]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۴۷۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عثمان بن حسن، تا: ذیقعده ۱۰۸۲ق؛ با سرلوح کوچک، مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۳۳/۲ - ۱۴۳]

۱۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۲۲۵-ف

نسخه اصل: دانش سرا ش ۱۶۹؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۲ - ۱۰۳]

۱۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۲۱۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان کان محترفاً یمسک قوت یومه و الله أعلم بالصواب

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: چرم مشکی، ۱۸۷گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [مؤید: ۱ - ۲۰۴]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۵۲۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه قدیم و نفیس و شاید از اوایل قرن دهم؛ مصحح، محشی؛ نشانی وقف حضرت کاشف افندی؛ جلد: مقوایی، ۲۵۹گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۱۲ - ۱۰۷]

● شرح مجمع البحرین و ملتقی النهرین / فقه / عربی

š.-u majma‘-ul-baḥrayn wa multaq-an-nahrayn

وابسته به: مجمع البحرین و ملتقی النهرین؛ ابن ساعاتی، احمد بن علی بن ثغلب (-۶۹۴)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۷۱۸

آغاز: الحمدلله جاعل العلماء انجماً للاهتداء و وصصف الله تعالی بذلک لبراعه الاستهلال؛ **انجام:** (بالانفع المصارف) ای بما یبلغ به نصابا ... لانه ابلغ فی معرفة المالیة (افتاده در فصل: تزکی مال التجارة)

ناشناخته؛ نسخه تا میانه‌های تجارت است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۱۸۴گ، ۲۳ سطر

(۱۰/۵×۱۷)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۱۰ - ۱۵۹۵]

↩ شرح مجموع من کتاب ایامبلیخس لوصایا فوثاغورس الفیلسوف ≺ الذهبیة

● شرح مجموعه سلطانی / فقه / فارسی

š.-e majmūʻe-ye soltānī

قادری، محمد عنایت الله

qāderī, mohammad ʻenāyat-ol-lāh

وابسته به: مجموعه سلطانی

شرح فارسی است بر کتاب مجموعه سلطانی که خواجگان و شیوخ دربار سلطان محمود غزنوی (۳۸۸-۴۲۱ق) برای او تألیف نموده‌اند. این شرح را شارح برای استفاده مقلدان خود نگاشته است.

آغاز: بسمله، سپاس متوافر و ثنای متکاثر مرذات عالی صفات حضرت صمدیت را که مشروع ساخت ما را احکام دین قویم

[فهرستواره فقه هزار و چهار صد ساله اسلامی در زبان فارسی، دانش پژوه ص ۴۴]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۶۱۴/۳-۵۸/۶۴

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۱۶گ(۲۷-۴۲)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۷ - ۴۱۷۵]

● شرح مجیب الندی الی شرح قطر الندی / نحو / عربی

š.-u mujīb-in nadā ilā š.-u qaṭr-un-nadā

وابسته به: مجیب الندا الی شرح قطر الندی و بل الصدی = شرح الفاکهی؛ فاکهی، عبدالله بن احمد (۸۹۹-۹۷۲)

شرحی مزجی است بر «مجیب الندا الی شرح قطر الندی» عبدالله بن احمد فاکهی مکی که شرحی است بر «قطر الندی» از ابن هشام نحوی (۷۶۱ق). بر «مجیب الندا» سه شرح سراغ داریم: یکی از شیخ یس حمصی (۱۰۶۱ق) که شرح بالقول است و دیگری از شیخ محمد بن ابراهیم و سومی از ابی بکر بن اسماعیل شنوانی (۱۰۱۹ق). «مجیب الندا» به چاپ رسیده است. شارح در آغاز شرح حال و آثار ابن هشام را آورده است.

[کشف الظنون ۱۳۵۲/۲؛ مخطوطات اللغویة فی المتحف العراقی ص۶۶؛ هدیة العارفین ۵۹۰/۲ «منهاج الهدی الی مجیب الندا»]

قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۵۴۳

آغاز: جلة من الاخوان وجملة من خلاصة الخلان ان اجمع تلك المباحث المتبددة وان اذكر ما عن نقله من مواضع متعددة واضم الیها مایكمل به شرح الكتاب؛ **انجام:** قال ابن مالك وبعض العرب یغتفر ذلك لاجل الانفصال بالساكن والضم هو المأخوذبه وحكی ابن جنی فی المنصف

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول، مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۶۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف مخ - ۱ - ۳۰۰]

● شرح محاورات و مصطلحات نورالدین محمد ظهوری ترشیزی / ادبیات / عربی

š.-e mohaverāt va mostalahāt-e nūr-od-dīn mohammad zohūrī toršīzī

سورتی، عبدالرزاق بن محمد اسحاق، ق۱۳ قمری

sūrtī, ʻabd-or-razzāq ebn-e mohammad eshāq (- 19c)

تاریخ تألیف: ۱۲۱۲ق

در سه «مقدمه»: ۱. فی ذكر احوال المصنف و تألیف خطبه كتاب نورس و غیره؛ ۲. فی مبانی الاغانی (در بیان كلمات موسیقی)؛ ۳. فی بیان اقسام النثر و ذكر الصنایع الكلامی و التراكیب الفارسیة فی محاورات المتأخرین. در نسخه ما شرح دیباچه‌های نورس و خوان خلیل و گلزار ابراهیم و مینا بازار نیست و بلكه آن سه را حواشی شرح مانندی است همراه متن آنها در نسخه (دیوان هند ش۱۵۰۰؛ ایوانف ۱۵۸:۱ ش ۳۶۲؛ مشار ۲۴۳۵). (دانش پژوه)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۰۹۷/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ کاغذ: هندی، جلد: مقوا، ابعاد متن: ۱۰/۵×۲۰ سطر، اندازه: ۲۰×۳۱سم [ف: ۱۷ - ۳۰]

● شرح المحرر فی فروع الشافعیة = شرح فرائض المحرر = شرح الفرایض / فقه / عربی

š.-ul muḥarrar fī furūʻ-iš šāfiʻīyya = š.-u farā'iḍ-il muḥarrar = š.-ul farāyiḍ

عمری مرشدی، محمد بن سلیمان، ق۹ قمری

ʻomarī moršedī, mohammad ebn-e soleymān (- 15c)

وابسته به: المحرر فی الفقه = محرر التدوین = المحرر فی الفروع الشافعیة؛ رافعی قزوینی، عبدالکریم بن محمد (۵۵۷-۶۲۳)

شرح مزجی متوسطی است بر کتاب الفرائض از کتاب«المحرر فی فروع الشافعیة» رافعی قزوینی؛ و به رد و ایرادهای استدلالی مفصل نپرداخته است. شارح قصد داشت که تمام کتاب را شرح نماید ولی به درخواست دوستش شرح بر کتاب الفرائض را مقدم داشت. با عناوین «فصل»: فصل فی بیان اقسام الفروض و ذکر اصحابها؛ فصل فی بیان الحجب؛ فصل فی بیان اقسم الثانی من القسمین المذکورین؛ فصل فی بیان کیفیة ارب الأخوة و الاخوات ...

آغاز: بسمله الحمدلله الذی قسم المیراث بذاته القدیم و لم یکله الی احد من الانبیاء و المرسلین و الصلواة و السلام علی رسوله ... اما بعد فقد قال الشیخ الامام ... شارح کلام المتقدمین ... محمد

العمری المرشدی ایده الله ظلال افادته ... لما ابتدأت ان اشرح کتاب المحرر فی الفقه التمس بعض الاحباء ان افرد لهم اولاشرح فرایضه فقد مت ... قال المصنف رحمة الله علیه کتاب الفرایض ای هذا کتاب الفرایض ...
انجام: او ماتت الاربعة معاً عن هولاء المذکورین و یکون فی المتساویه التصحیح بالطریق المذکور و الله اعلم یحقایق الامور.
[دنا ۱۰۴۲/۶ (۱۱ نسخه)؛ الاوقاف العامة بغداد ۶۱۳/۱]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۴۳
آغاز: برابر
خط: نسخ مایل به نستعلیق، کا: یوسف بن ابراهیم، تا: جمعه اول صفر ۱۰۲۹ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۷۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶/۲×۲۱سم [ف: ۴۳ - ۹۵]

۲. قوچان؛ مدرسه عوضیه؛ شماره نسخه:۵۳/۲
آغاز و انجام: برابر
از اول کتاب تا کتاب الارث؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۷۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۶۱گ (۵۰پ-۱۱۱پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف مخ]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۳۸۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خفی، کا: یعقوب، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: گالینگور، ۱۲۳گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۹۰]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۷
همان نسخه بالا [مؤید: ۱ - ۴۶]

۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۱۴۳/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۱۰۷-۱۱۰۸ق؛ محشی؛ ۱۷۳گ (۵ر- ۱۷۸پ) [ف: ۲ - ۱۶۲]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۵۴۶-۱۳/۲۲۶
آغاز: اولاد من مات منکم وترک مالا بما هو العدل والمصلحة وهذه اجمال ثم بین وفصل واوصی به فقال عزوجل للذکر من اولادکم مثل خط الانثیین؛ **انجام:** برابر
تذکر: نام کتاب و مؤلف به قرینه انجام نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، کا: اسماعیل بن ابراهیم بن قاسم بن باقی بن جارالله دیوزنای بن محمد بن یوسف بن عبدالکریم بن یوسف، تا: ذیقعده ۱۱۱۱ق، جا: پایکلان؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۴گ، ۱۰-۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۶ - ۳۰۲۳]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۹۸۳/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ تحریری، کا: الیاس بن محمد بن ضامر، تا: ۱۱۱۷-۱۱۱۸ق، جا: مدرسه شیخ محمود؛ جلد: مقوا، ۱۷۸ص (۴- ۱۸۱)، ۱۷ سطر (۱۵×۱۰)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۴۷/۱ - ۱۰۴]

۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۷۷۴-۱۰/۸۴
آغاز و انجام: برابر
از اول تا آخر کتاب الفرائض؛ خط: نسخ، کا: سلیم بن ملاسلیم بن ملا علی جان ساکن کله سرا از قرای اسالم، تا: جمعه ۱۴ شوال ۱۱۹۷ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۸۷گ (۸-۱۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۲۴۸۵]

۸. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۵۵۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۸گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۱۸۷]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۸۸۹
خط: نسخ تحریری، کا: حسن بن محمد، تا: ۱۲۳۸ق، برای استادش «ملا مصطفی»؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، در مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۸۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۹۱]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۸۷۴
خط: نسخ خفی، کا: بنی عدنان عبدالرزاق دولت آبادی، تا: ۱۱ رجب ۱۳۰۸ق؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، ۱۳۴گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۹۱]

۱۱. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۲۵۰/۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** و هو واحد بالفریضة لان اللفظ المذکور فی الایة الکریمة یشتمل الذکر و الانثی قیل روی ان الحجاج سئل عابد ... فقال خطأت واصاب الامیر قال بعض المحققین وفی اصابة المعنی نظر
خط:نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۵۴گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۵/۵سم [ف مخ:۱ - ۳۰۱]

۱۲. کرمانشاه؛ فیض مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه:بدون شماره
آغاز: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [تراثنا: س۲ش۴ - ۳۵]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۳۵۹
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

← شرح المحصل ≻ نقد المحصل

● شرح المحصل / فلسفه / عربی
š.-ul-muḥaṣṣal

قطب مصری، ابراهیم بن علی، - ۶۱۸ قمری
qotb-e mesrī, ebrāhīm ebn-e ʻalī (- 1222)

وابسته به: المحصل؛ فخر رازی، محمد بن عمر (۵۴۴-۶۰۶)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۹۶-ف
نسخه اصل: راغب پاشا ش ۷۹۲. شرح المحصل للرازی؛ خط:

نسخ، کا: علی بن عمر بن علی قزوینی، تا: جمعه ۱ ربیع الثانی ۶۲۵ق، جا: دمشق مدرسه صلاحیه؛ ۲۲۲گ، ۲۵ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۶]

● **شرح المحصل** / فلسفه / عربی

š.-ul-muḥaṣṣal

بندی کلامی با عنوان «شرح المحصل» درباره دوگانگی موضوع و محمول و اثبات واجب با آوردن روایتی از تهذیب و استدلال ابن سینا درباره «الواحد لایصدر عنه الا الواحد».

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۷۵/۱۵

آغاز: ذهب السید السند صدر اعاظم الحکماء قدس سره الی ان التغایر بین الموضوع و المحمول فی الحمل الایجابی غیر ضروری؛

انجام: متحرک فیه الجسم ... من الطرف الوسط

خط: شکسته نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: حدود ۱۰۲۵ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن مشکی، ۵گ (۱۴۵ر-۱۵۰ر)، اندازه: ۱۰/۵×۱۹سم [ف: ۵ - ۱۴۵]

● **شرح المختصر** / فقه / عربی

š.-ul-muxtaṣar

سنهوری، سالم بن محمد، ۹۴۵ - ۱۰۱۵ قمری

sanhūrī, sālem ebn-e mohammad (1539 - 1607)

وابسته به: المختصر فی الفروع المالکیة؛ جندی، خلیل بن اسحاق (-۷۷۶ق)

شرح مزجی و مبسوطی بر کتاب «مختصر» خلیل بن اسحاق جندی مالکی است. بر این کتاب شروح فراوانی نوشته شده است.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۲۸۹۳

آغاز: بسمله ... هذا اول النصف الثانی من هذا المختصر جری مصنفه علی ترتیبه المناخرین من اهل المذهب فی وضعه؛ **انجام:** الا فی ثلاله مواضع الحاجة و معاقلة الرجل

جلد ۵؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواسط شوال ۱۰۱۸ق؛ مصحح، مقابله شده؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۳۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۹۵]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۷۷۵

آغاز: و ما نحمله العاقلة و زاد فیه قطع ثلث ذنب الاضیحه و استحقاق ثلث؛ **انجام:** فان وطئها باذن شریکة فی الامة المحلله و آتیه اشار ابن الحاجب اما لوکان باذنه ههنا انتهی

جلد ۵، از «فصل ان اختلف المتبایعان» تا «باب الشرکه»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواسط شوال ۱۰۱۸ق؛ مصحح، مقابله شده؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، مذهب، ۲۶۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۰/۷سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۹۶]

● **شرح المختصر** / فقه / عربی

š.-ul-muxtaṣar

ناشناخته:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۹۸۸

بی‌کا، تا: حدود قرن ۷ و ۸ [د.ث. مجلس]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۵۵۶

آغاز: بسمله. و طلاق الفضولی المبیعة هذا فلان فیه؛ **انجام:** کتاب اللعنة و مقدماته ... و الحمدلله رب العالمین.

ج۳؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ [رایانه]

۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۰۷۰

آغاز: و اسکنه اعلی فرادیس الجنان (بسمله) ابتدا کتابی هذا و الله اسم الذات ... (الحمدلله) هو الثناء ... (سالنی بعض اصدقائی) ... (ان اعمل مختصرا) و هو ما قل لفظه و کثر معناه (فی الفقه)؛

انجام: کتاب العتق و هو لغة مأخوذ من قولهم عتق الفرخ اذا طاور استقل.

این مختصر در فقه شافعی است و ماتن و شارح شناخته نشده‌اند؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۸۷گ، ۲۱ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۳۰]

● **شرح المختصر** / بلاغت / عربی

š.-ul-muxtaṣar

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۹۳۸/۷

آغاز: اللام فی الخارجی و ربما یقصد به تعیین الجنس لاعتباره فی ضمیر کل فرد نحو قوله تعالی یا ایها الناس ما غرک و قوله تعالی یا ایها الانسان انک کادح فهو بمنزلة اللام فی العهد الخارجی؛

انجام: فان قلت العطف فیما جعل التفصیل المسند به او المسند الیه کذلک قلت تفصیل المسند الیه فی هذه الصور لیتوسل به الی

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۶گ (۷۵ر-۱۱۱پ)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲۰ - ۳۵۵]

← شرح مختصر ابن حاجب ‹ غایة الوصول و ایضاح السبل فی شرح مختصر منتهی السؤل و الامل

● **شرح مختصر الاصول = شرح مختصر المنتهی** / اصول فقه / عربی

š.-u muxtaṣar-il-uṣūl = š.-u muxtaṣar-il-muntahā

قطب الدین شیرازی، محمود بن مسعود، ۶۳۴ - ۷۱۰ قمری

qotb-od-dīn šīrāzī, mahmūd ebn-e mas‘ūd (1237-1311)
وابسته به: مختصر المنتهی = مختصر الاصول = مختصر ابن الحاجب؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)
اهداء به: نظام الملک شمس الدین ابوالمعالی محمد بن بهاءالدین صدر
شرحی است مفصل در عناوین «قال، اقول» بر کتاب «مختصر المنتهی» ابن حاجب که جهت وزیر کبیر ابوالمعالی محمد بن صدر سعید تاج الدین معتز بن طاهر نگاشته است. برای معرفی بیشتر کتاب، سطوری از اول و آخر آن بعینه نقل می‌گردد: «اکثروا المعاودة الی ملتمسین ان اشرح لهم مختصر منتهی الوصل و الامل فی علمی الاصول و الجدل الذین صنفه الفاضل جمال الدین ابوعمرو بن ابی بکر المالکی المعروف بابن الحاجب تغمدالله بغفرانه و اسکنه مصابیح جنانه شرحا بذلک من اللفظ صعابه و یکشف عن وجه المعانی نقابه اذ هو کتاب غریب فی صنفه بدیع فی فنه یضاهی الالغاز لغاته و ان کان یحاکی الاعجاز من حسن ایراده لتکون کالمرقاة لهم ان اراد و الارتقا الی مصاعده و کالمرآة عندهم ان اجتوا الاطلاع علی قواعده فیستو ضحوا به ما اظلم من معانیه و یستقبحوا به ما ابهم من مبانیه ظنا منهم و بعض الظن اثم» و همچنین در اوراق پایانی جلد دوم نگاشته است: «هذا الکتاب مع کونه نافعا فی نفسه فهو نافع فی غیره فانه دستور عظیم لحل الالفاظ المشکلة و الکلمات العویصه و ان کن صعب المرتقی و عسر المنحدر و لهذا لوان کتابی هذا فاخر فحاز المجموعات المصنفة فی هذا الفن الذی هو محصل بین علمی الدرایة و الروایة فخرها و لا فخر و لوانه کابر کبار و المبسوطات المؤلفة فی هذا النوع الذی هو متوسط بین البدایة و الروایة کبرها و لاکبر هذا مع ان ریع البصر و طغیان موضوعان و الخطاء و النسیان عن هذه الامة». (وفادار مرادی)
[فهرست المخطوطات المصورة ۲۴۶/۱؛ بروکلمان ذیل ۵۳۷/۱؛ دنا ۱۰۴۳/۶ (۶ نسخه)]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۳۵۱
آغاز: بسمله، حمدالله اولی ما استفتح؛ **انجام:** انما یحصل لو کان کما ذکرتم و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب و صلی الله علی محمد خیرالوری و علی آله مصابیح الدجی.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن سیاه، ۲۵۸گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۸/۶سم [ف: ۱ - ۳۲۱]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۹۷۸
آغاز: قال العام و الخاص ابوالحسین ... اقول هذا هو الصنف الثالث فی العام و الخاص و یشتمل علی مقدمة؛ **انجام:** و الله حسبی و نعم الحسیب و الله اعلم بالصواب
شامل عام و خاص، مطلق و مقید، مفهوم و منطوق، نسخ، قیاس، استصحاب، استحسان، مصالح مرسله و اجتهاد و تقلید؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ وقفی مدرسه فاضلخان در ۱۰۶۵ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۳۱۵گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۱۶ - ۲۸۹]
۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۹۹
آغاز: بسمله قال مسئله نهی عن ضده ثم قال یتضمنه ثم اقتصر قوم ... اقول هذهی المسئلة الرابعة و هی فی ان الامر بالشی هل هو نهی عن ضده؛ **انجام:** ما اخفی عنا فان الفاظه تشبه الالغاز السیالة التی لا یقف
از مبحث نواهی تا آخر کتاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ واقف: ابن خاتون عاملی، ۱۰۶۷ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن مشکی، ۱۸۸گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۱۶ - ۲۹۰]
۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۰۷
آغاز: نسخه من قال ما هوالاکتماثیل بیعة او کسراب بقیعة؛ **انجام:** لعدم استلزامه له و علی تقدیر التساوی نسلم ما ذکره اولا و الله اعلم بالصواب. تم النصف الاول من الشرح.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج تریاکی، ۲۶۸گ، ۲۵ سطر (۱۲×۱۷/۵)، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۱۰ - ۵۶۷]
۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۸۷۲
آغاز: حمدالله اولی ما استفتح به ذکرتم الصلوة علی رسوله احری ما استفتح به فکر؛ **انجام:** ان یقال لولم یدل علی النهی عن الفعل الشرعی فی الجملة علی صحته لکان المنهی عنه غیر الشرعی ای
بخش منطق و از اصول تا اواسط مبحث امر بشی مقتضی نهی از ضد آن؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ تاریخ وقف: ۱۰۶۵ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج دارچینی، ۲۱۱گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۵سم [ف: ۱۶ - ۲۸۸]

● شرح مختصر الاصول = شرح مختصر المنتهی / اصول فقه / عربی

š.-u muxtaṣar-il-uṣūl = š.-u muxtaṣar-il-muntahā

نظام الاعرج، حسن بن محمد، - ۷۲۸ ؟ قمری

nezām-ol-a‘raj, hasan ebn-e mohammad (- 1328)
وابسته به: مختصر المنتهی = مختصر الاصول = مختصر ابن الحاجب؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۳۶
خط: نسخ، کا: قطب الدین محمد بن علی طوسی، تا: ذیحجه ۹۸۵ق؛ نسب کاتب به خواجه محمد بن حسن طوسی می‌رسد؛ محشی با نشان «اصول الفقه، مولا قطب، علامه، حل العقد»؛ تملک: حبیب الله و ضیاء الدین دری در ۱۳۴۹؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، ۲۴۷گ، ۱۵ سطر (۱۲×۱۸/۵)، اندازه: ۱۹×۲۶/۵سم [ف: - ۵۸۹]

● **شرح مختصر الاصول = شرح مختصر المنتهی** / اصول فقه / عربی

š.-u muxtaṣar-il-uṣūl = š.-u muxtaṣar-il-muntahā

؟شمس الدین آملی، محمد بن محمود، - ۷۵۳ ؟ قمری

šams-o-dīn-e āmolī, mohammad ebn-e mahmūd (-1353)

وابسته به: مختصر المنتهی = مختصر الاصول = مختصر ابن الحاجب؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

احتمالاً تألیف شمس الدین محمد بن محمود آملی مؤلف کتاب نفائس الفنون.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۶۳۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز؛ قطع: رقعی کوچک [میراث شهاب: س۹ش۲ - ۱۷]

● **شرح مختصر الاصول = شرح مختصر المنتهی** / اصول فقه / عربی

š.-u muxtaṣar-il-uṣūl = š.-u muxtaṣar-il-muntahā

عضدالدین ایجی، عبدالرحمن بن احمد، ۷۰۰؟ - ۷۵۶ قمری

'azod-od-dīn-e ījī, 'abd-or-rahmān ebn-e ahmad (1301 - 1356)

وابسته به: مختصر المنتهی = مختصر الاصول = مختصر ابن الحاجب؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

تاریخ تألیف: ۲۶ شعبان ۷۳۴ق

ابن حاجب یکی از بزرگان علماء اسلام و مالکی مذهب بوده و مؤلف «شافیه» و «کافیه» در صرف و نحو و «منتهی السئول و الامل فی علمی الاصول و الجدل» و مختصر این کتاب که از آن به «مختصر الاصول» و «مختصر المنتهی» و «مختصر ابن حاجب» تعبیر می‌شود می‌باشد و این مختصر مورد توجه فضلاء و علماء اسلام واقع گردیده و شروح و حواشی زیاد بر آن نگاشته شده و اساتید فن اصول را عقیده آن است که «شرح عضدی» بهترین شروح این کتاب می‌باشد. قاضی عضدالدین عبدالرحمن ایجی (ایگی) شیرازی شافعی، دانشمند کردتبار اصولی و متکلم است که این گزارش را به درخواست شاگردان به صورت «قال-اقول» نوشته و در آن ابتدا مباحث الفاظ و سپس اصول عملی و مبحث قیاس و استحسان و اجتهاد مورد بحث و بررسی قرار داده است. در مجالس المؤمنین شوشتری (مجلس ۷ دنبال سرگذشت آملی) دارد که عصام الدین اسفرائینی (-۹۴۳ یا ۹۵۱ق) در حاشیه شرح آداب عضدی نوشته که دوازده تن از دانشمندان روزگار نزد ایجی می‌آمده و در نگارش و تصنیف به او کمک می‌کردند، از آنها بودند نیای همین اسفرائینی و سیف الدین ابهری. وی در مقدمه درباره کتاب آورده است: «و انی ممن شعفت به فقد وکلت فکری علی الفاظه و معانیه و صرفت بعض عمری الی تلخیص مقاصده و مبانیه حتی لم یخف علی منها خافیة و تنبهت من الفواید الزواید علی جملة کافیة و لازال اصحابی المشارکون لی فی البحث عن فرایده و اسراره و الکشف عن خرایده و ابکاره یلتمسون منی ان اشرحه فاتعلل و استعفی و هم تکررون الافتراح و یأبون الا الالحاح فاتسلسل و استخفی حتی صار فعالی مظنة ... و املیت علیهم شرحا لم ادخر فیه نصحا و لم آل فی تحریره جهدا و قدر اعیت شریطة الاقتصاد فیما امل و تجافیت عن طرقیه لکیلا یخل و لا یمل».

آغاز: بسمله و به ثقتی. الحمدلله الذی برأ الانام و عمهم بالاکرام و الدعوة إلی دار السلام و ... فان من عنایة الله بالعباد ان شرع الاحکام و بین الحلال و الحرام سبباً یصلحهم فی المعاش ...

انجام: قال و یترکب من الترجیحات ... أقول إذا اعتبرت الترجیحات فی الدلائل ... أرشدنا الله و أیاکم بما ینفعنا فی الدنیا و الآخرة و یکون مقرباً إلی رضاه و مقروناً بعفوه و رحمته و أصلح شأننا و أعمالنا ... و علیه التکلان و الله أعلم بالصواب

چاپ: سال ۱۳۰۷ در دو جزء چاپ شده است.

[کشف الظنون ۱۸۵۳/۲؛ معجم المطبوعات ۱۳۳۲/۲؛ معجم المؤلفین ۱۳۳۲/۲؛ الاوقاف العامة موصل ۳۵/۲؛ دنا ۱۰۴۳/۶-۱۰۴۹ (۱۹۰ نسخه)]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة شرح مختصر الاصول = حاشیة شرح العضدی علی مختصر المنتهی = شرح الشرح؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

۲- حاشیة شرح مختصر الاصول = حاشیة شرح العضدی علی مختصر الاصول؛ ابهری، سیف الدین احمد (-۸)

۳- حاشیة شرح مختصر الاصول = حاشیة شرح المختصر = حاشیة شرح مختصر المنتهی = شرح الشرح؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)

۴- حاشیة حاشیة شرح مختصر الاصول؛ طوسی، علی بن محمد (-۸۷۷)

۵- حاشیة شرح مختصر الاصول؛ سامسونی، حسن بن عبد الصمد (-۸۹۱)

۶- حاشیة حاشیة مختصر الاصول؛ دشتکی شیرازی، میر صدرالدین محمد (۸۲۸-۹۰۳)

۷- حاشیة حاشیة شرح مختصر الاصول؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰-۹۰۸)

۸- حاشیة حاشیة شرح مختصر الاصول = المحاکمات؛ دشتکی شیرازی، منصور بن صدرالدین محمد (-۹۴۸)

۹- حاشیة شرح مختصر الاصول = حاشیة شرح مختصر المنتهی؛ مقدس اردبیلی، احمد بن محمد (-۹۹۳)

۱۰- حاشیة شرح مختصر الاصول = حاشیة شرح مختصر المنتهی = حاشیة شرح العضدی علی مختصر ابن الحاجب؛ میرزا جان باغنوی، حبیب الله (-۹۹۴)

۱۱- حاشیة حاشیة شرح مختصر الاصول؛ تاج الدین حسین بن صاعد (-۱۰)
۱۲- حاشیة شرح مختصر الاصول = الردود و النقود؛ شوشتری، عبدالواحد بن علی (-۱۰)
۱۳- حاشیة شرح مختصر الاصول؛ حسینی، شجاع بن علی (-۱۰)
۱۴- حاشیة حاشیة شرح مختصر الاصول؛ خلخالی، حسین بن حسن (-۱۰۱۴)
۱۵- حاشیة حاشیة الجرجانی علی شرح مختصر الاصول للعضدی؛ خلخالی، حسین بن حسن (-۱۰۱۴)
۱۶- حاشیة شرح مختصر الاصول = حاشیة شرح مختصر المنتهی؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)
۱۷- حاشیة شرح العضدی علی مختصر ابن الحاجب = حاشیة شرح مختصر ابن الحاجب = حاشیة شرح مختصر منتهی السئول و الامل فی علمی الاصول و الجدل؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)
۱۸- تعلیقه شرح عضدی بر مختصر الاصول؛ میرداماد، محمد باقر بن محمد (-۱۰۴۱)
۱۹- تعلیقات علی حاشیة شرح المختصر؛ علوی عاملی، احمد بن زین العابدین (-۱۰۵۴)
۲۰- حاشیة شرح العضدی علی مختصر ابن الحاجب؛ سلطان العلماء، حسین بن محمد (۱۰۰۱-۱۰۶۴)
۲۱- حاشیة شرح مختصر الاصول = حاشیة شرح مختصر المنتهی؛ شیروانی، محمد بن حسن (۱۰۳۳-۱۰۹۸)
۲۲- حاشیة شرح مختصر الاصول؛ محقق خوانساری، حسین بن محمد (۱۰۱۶-۱۰۹۹)
۲۳- الحسن و القبح = حاشیة شرح مختصر العضدی = رسالة فی الحسن و القبح؛ محقق خوانساری، حسین بن محمد (۱۰۱۶-۱۰۹۹)
۲۴- نجاح الطالب لمختصر المنتهی لابن الحاجب؛ مقبلی، صالح بن مهدی (۱۰۴۷-۱۱۰۸)
۲۵- حاشیة شرح مختصر الاصول؛ ساچقلی زاده، محمد بن ابی بکر (-۱۱۵۰)
۲۶- حاشیة حاشیة الباغنوی علی شرح مختصر الاصول عضدی؛ آقا جمال خوانساری، محمد بن حسین (-۱۱۲۵)
۲۷- حاشیة حاشیة المیرداماد علی شرح مختصر الاصول عضدی؛ آقا جمال خوانساری، محمد بن حسین (-۱۱۲۵)
۲۸- شبهة الحسن و القبح = رسالة فی الحسن و القبح = الجبر و الاختیار؛ وحید بهبهانی، محمد باقر بن محمد اکمل (۱۱۱۸-۱۲۰۵)
۲۹- حاشیة حاشیة شرح مختصر الاصول؛ خلخالی، محمد بن مصطفی
۳۰- حاشیة حاشیة شرح مختصر الاصول
۳۱- حاشیة شرح العضدی علی مختصر ابن الحاجب
۳۲- حاشیة شرح مختصر الاصول (۹ عنوان)
۳۳- ذریعة النجاة من الف عقبات

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۶۹

خط: نسخ، کا: اسماعیل بن محمد بن عبدالله شفروه، تا: دوشنبه ۱۴ ربیع الثانی ۷۵۱ق؛ مصحح، محشی، روی برگ اول حدیثی است که علی بن محمد معین به تاریخ اوایل محرم ۷۷۲ نوشته؛ تملک: محمد اسد بن حاجی صالح قهپائی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۰گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴/۵سم [ف: ۳ - ۲۵۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۳۵۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ کهن، کا: علی بن محمد بن علی، هذشی، تا: سه‌شنبه ۱۱ صفر ۷۵۴ق؛ محشی، با عبارت «من عواری الزمان الجانی هادی الحسینی الافجه» و ایشان از علمای برجسته و معروف تهران در نیمه نخست قرن ۱۴ می‌زیسته و کتابخانه مهمی داشته؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱۸گ، ۲۳ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۲۸ - ۵۹۷]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۲۳

آغاز: و الجواب بعد تسلیم کونه معلوماً ان توقف تصور غیر العلم انما هو علی حصول العلم بغیره؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: عبدالرحمن بن عمر بن عبدالله تربتی، تا: جمعه ۲۶ رمضان ۷۵۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: پارچه مشکی، ۱۱۸گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۴سم [ف: ۳ - ۲۴]

۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۶۲۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۷۷۰ق، ۱۵۳گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۵۷]

۵. شیراز؛ بنیاد فارس‌شناسی؛ شماره نسخه:۲۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن محمد بن محمد باربری، تا: پنج‌شنبه اواخر ربیع الثانی ۷۸۴ق، جا: هرات؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹۷گ، ۲۶ سطر (۱۱×۱۹)، اندازه: ۱۶×۲۵/۵سم [ف: - ۳۸]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۷۳۰

خط: نستعلیق، کا: نجم الدین کرخینی، تا: یک‌شنبه ۲ جمادی الاول ۷۸۵ق، جا: تبریز؛ مصحح، محشی؛ تملک: ابراهیم چلبی الصحفی به تاریخ محرم ۹۹ ؟، محمود بن ذوالفقار توالی سرابی، ابوالخیر احمد به تاریخ الاول ۱۱۱۴، محمد نورالدین بن علی ارضرومی تورتومی به تاریخ جمادی الثانی ۱۳۲۷؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱۰ - ۱۲۷]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۵۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ مصحح، محشی، در پایان متن عبارت جمال الدین اسنوی در کتاب «طبقات الشافعیة» نقل شده در شرح حال قاضی عضد، وی تاریخ وفات قاضی عضد را سال ۷۵۳ آورده و همین تاریخ با خطی غیر خط اصلی در پایان، تاریخ کتابت دانسته شده و صحیح نیست؛ تملک: عثمان بن احمد شافعی خطیب جامع جده ساکن جزیره بحرین، احمد آل صالح، سید علی محمد، محمد علی بن صالح عباس موسوی در ۱۲۳۶ق؛

کاغذ: شرقی، جلد: تیماج سورمه‌ای، ۲۳۲گ، ۲۱ سطر (۱۴/۵×۲۱)، اندازه: ۲۰×۲۷/۵سم [ف: ۳۱ - ۵۵۵]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۱۵۸

آغاز: الزوائد علی حمله ... قال: و منحصر فی المبادی إلی آخره، أقول ینحصر المختصر ... أو العلم فی أمور أربعة آ المبادی و هی مالایکون متصور بالذات؛ **انجام:** و فی القدر الذی ذکره ارشاد لذلک، ارشدنا الله و ایاکم لما ینفعنا فی الدنیا و الآخرة ... قال الشارح:واتفق الفراغ من تسویده ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج آبی، عطف ضربی، ۲۶۲گ، ۱۹ سطر (۷/۵×۱۱)، اندازه: ۱۳/۵×۱۹سم [ف: ۳۳ - ۳۰۹]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۹۷۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ما ملکت بتفسیر الراوی بفعله

تا اواخر تعادل و تراجیح؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: انجام (۴۱ برگ آخر افتاده)؛ وقفی مدرسه فاضلخان انتقالی به کتابخانه در ۱۳۶۳؛ تاریخ وقف: ۱۳۶۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۲۲۹گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف:۱۶-۲۸۷]

۱۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۳۳۴

بی‌کا، تا: قرن ۹؛ خریداری از امرالله صفری [رایانه]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۰۴۷

آغاز: و المساوی الشک و انما جعل المورد ما عندالذکر الحکمی دون الاعتقاد او الحکم لیتناول الشکل و الوهم ... مسئلة و کلاهما ضروری و مطلوب الخ کل واحد من التصور و التصدیق ینقسم الی ضروری یحصل بلا طلب؛ **انجام:** قال مسئلة (اذا تکررت الواقعة) اقول مجتهد اذا اجتهد فی واقعة ثم تکررت الواقعة محل یلزمه تکرار النظر و تجدید الاجتهاد ... قال مسئلة یجوز خلو الزمان ... اقول المجتهد ... (پاک شده است)

از بحث الفاظ تا رساله اجتهاد؛ خط: نستعلیق ریز، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز؛ محشی، مهر: «یا کریم اغفرلنا بمحمد»؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج، ۲۵۵گ، ۱۹ سطر (۵×۱۳/۵)، اندازه: ۹×۱۹/۵سم [ف: ۱۱ - ۴۸]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۰۵۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: نیمه نخست قرن ۸؛ مصحح، با علامت بلاغ، محشی با نشان «شرح الشرح»؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۰۲گ، ۲۵ سطر (۱۱×۱۹/۵)، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۳۳ - ۱۱۶]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۶۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱۰ ربیع الاول ۸۲۵ق؛ مصحح؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین عبده ابوتراب» (مربع)؛ تاریخ وقف: ۱۲۱۵؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۸سم [ف: ۳ - ۵۴]

۱۴. قزوین؛ فحول قزوینی؛ شماره نسخه:بدون شماره

آغاز: برابر

کا: مسعود بن معتز مشهدی مدعو به عماد نظامی، تا: ۸ جمادی الاول ۸۲۶ق [ف: - ۱۹]

۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: محمد قاری رودآوی، تا: پایان جمادی الثانی ۸۳۶ق؛ محشی؛ نویسنده حاشیه‌ها این نشانه‌ها را برای آنها گذارده تا به دست آید که از کدام یک از شرح‌ها گرفته شده: ن: برای کرمانی نگارنده «النقود و الردود»، ق: برای قطبی (شرح قطب الدین شیرازی)، ب: برای تستری (بدرالدین)، س: برای سید (گویا سید رکن الدین موصلی)، ح: برای حلی (جمال الدین)، ط: برای خطیبی (شمس الدین)، م: برای آمدی (سیف الدین)، حج: برای خونجی (زین الدین)، ص: برای اصفهانی (شمس الدین)، ش: برای تفتازانی (سعدالدین)، «اشرف» بجای «من نفسی» آمدی برای الاحکام، سید قدس سره: برای «من جدی السید الشریف العلامه» (۱۹۷پ به خط نستعلیق) نیز می‌گوید که اگر زیر «اشرف» حرف «میم» بگذارم می‌رساند که آن حاشیه نزدم ارزش دارد و اگر نه نه. اگر پس از «اشرف» حرف «هـ» بگذارم می‌رساند که من آن را هنگام خواندن این کتاب نوشته‌ام و از شرح شرح و دیگر شرح‌ها چیزی نزدم نبوده است. اگر نباشد می‌رساند که من آن را هنگام تدریس نوشته‌ام، در پشت برگ پیش از کتاب به نستعلیق دارد که این نشانه (۷) می‌رساند که مسئله برابر آن برایم روشن نگشت: «کلما علمت بهذه الصورة ۷ فی هذا الکتاب علامة بان ما تحققت المسئلة التی فی مقابلها»، در حاشیه‌ها از شرح الشرح هم هست، نویسنده حاشیه‌ها همان سید محمد اشرف فرزند محمد عبدالحسیب فرزند نظام الدین میر سید احمد فرزند زین العابدین عاملی سپاهانی شاگرد مجلسی و نواده میرداماد می‌باشد، اوست که برای شاه سلطان حسین صفوی در ۱۱۰۲ «فضائل السادات» نگاشته است، در رویه برگ پیش از کتاب دارد: «مشتمل بر حواشی سید داماد بخط خودش»، در گ ۱ر دارد: «هو هولاسواه. مما حوته نوبة احوج الخلق الی الرب الغنی محمد بن محمد المدعو بباقر داماد الحسینی ختم الله له بالحسنی»؛ تملک: محمد اشرف بن محمد عبدالحسیب بن سید احمد حسینی فاطمی علوی عاملی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، ۱۹۷گ، ۲۵ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۵ - ۱۷۰۳]

۱۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۵۰۵-۱۸/۲۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسین بن احمد بن ابراهیم بن عبدالله البجی، تا: ۸۳۹ق، جا: شیراز؛ مصحح، محشی؛ تملک: قاسم بن محمد به تاریخ ۱۳۲۲؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۸گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۶۵]

۱۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۶۲۸

خط: نستعلیق، کا: مصطفی بن سلمان بن صالح، تا: ۸۵۹ق، جا: بر

سه فی مدرسة السلطان؛ فی شهر (کذا)؛ ۲۴۸گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱ - ۱۵۷]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۴۳۱

آغاز: عمری الی تلخیص مقاصده و مبانیه حتی لم یخف علی منها خافیة و تنبهت من الفوائد الزوائد علی جملة کافیة و لا زال اصحابی المشارکون لی فی البحث عن فرائد و اسراره

خط: نسخ، کا: محمد بن احمد بن رکن الدین حسنی، تا: پنج‌شنبه غره ربیع الاول ۸۶۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی، یادداشت تصحیحی ظاهراً از کاتب در ۸۶۵ق؛ مهر: «حسن بن علی الحکیم» (بیضی)؛ جلد: تیماج، ۲۳۸گ، ۲۱سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۲۸ - ۳۹]

۱۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۶۴۹

خط: نستعلیق، کا: علی بن حاجی صفی الدین، تا: ۸۹۲ق [میراث شهاب: س۱۰ش۱-۲ - ۱۹]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۰۹

خط: نستعلیق، کا: محمد بن قاضی ملا حاج، تا: ۶ رمضان ۸۹۳ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوایی، ۱۴۷گ، ۲۷ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۸×۲۷سم [سنا: ف: ۲ - ۶۵]

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۱۰۲۹

همان نسخه بالا [نشریه: ۷ - ۱۸۶]

۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۷۱۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، محشی، در صفحه قبل از کتاب شرح رساله العقل الکل منسوب به خواجه نصیر طوسی از جلال الدین دوانی نوشته شده؛ نشانی بخشیدن کتاب به محمد حسین و علی رضا با مهر «الراجی فضل الله الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۵/۵سم [ف: ۲۰ - ۹۳]

۲۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۲۰۴

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ و نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۰،مصحح، محشی؛ جلد: تیماج زرشکی،۲۲۹گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۵۸]

۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۴۴۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** الرابع یعدم بالقطع لوجود العله فی النوع

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام (سه برگ آخر)؛ محشی با رمز هـک؛ واقف: محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: حنایی و نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۵۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲/۳سم [ف: ۱۶ - ۲۸۷]

۲۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۰۸۲

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ میان برگ‌های ۱ و ۲، و ۲ و ۳ افتاده؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۷۰گ، ۲۳ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۱۷ - ۲۸۸]

۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۹۳۱

آغاز: و المقصود و الخلاف الفصل الثانی الترجیح بحسب العله؛ **انجام:** انه مطالب بالدلیل ... من الحکم الشرعی.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

۲۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۸۳۴

خط: نستعلیق، کا: محمد زمان حسینی اصفهانی، تا: یک‌شنبه ۲۶ ربیع الثانی ۹۲۶ق، جا: اصفهان مدرسه نظامیه؛ ۲۳۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱ - ۱۵۷]

۲۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۲۴۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ متوسط، کا: محمد حافظ بن امیر یوسف البرعزی، تا: ۹۴۱ق؛ مصحح، محشی با امضای سعدالدین، س ع و، سعدالدین رحمه الله؛ خریداری از محمودی؛ واقف: علی تاجر خویی، قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۴۴گ، ۱۹ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [رایانه]

۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۶۰۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: صفر ۹۷۴ق؛ ضمیمه: ضمن ۸ برگ آخر نسخه: اوراق پراکنده و ناقص از «حاشیه بر شرح مختصر»، انجام نسخه: «لوضع الا اذا کان هناک وضع»، متن کتاب در حواشی نگاشته شده؛ واقف: خان بابا مشار، اردیبهشت ۱۳۴۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۱۵۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۱۶ - ۲۸۱]

۲۹. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۵

خط: نسخ، کا: عمادالدین علی حسینی مشهور به میرکلان، تا: جمعه ۶ جمادی الثانی ۹۷۷ق، جا: خراسان؛ محشی با نشان «صحاح، ابهری، س، شرح»؛ کاغذ: سمرقندی، ۲۴ سطر (۱۰×۱۶) [ف: - ۷۸۲]

۳۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۶۵۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: تستری، حسین بن عبدالله، تا: ۹۸۵ق، جا: مشهد رضوی [رایانه]

۳۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۴۳

خط: نستعلیق، کا: شجاع، تا: ۹۸۷ق؛ ۳۷۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۱ - ۱۵۷]

۳۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۳۵۸

خط: نسخ، کا: محمد بن عبید الله دزماری، تا: اواخر جمادی الثانی ۹۹۲ق؛ محشی؛ تملک: سید محمد بن غیاث الدین محمد حسینی با مهر «سید محمد الحسینی» (مربع)، ابی محمد بن محمد باقر حسینی، عماد الدین محمد بن قوام الدین محمد نصیری، محمد معین بن بهاء الدین تبریزی با مهر «محمد معین عفی عنه» (بیضی)؛ مهر: «محمد علی بن محمد باقر» (بیضی)، «رب اجعلنی مقیم الصلاة» (بیضی)؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۶۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۳۲۳]

۳۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۷۸۹

خط: نسخ، کا: علی بن یوسف بن علی بن محمد عاملی، تا: چهارشنبه ۱۹ ذیحجه ۹۹۳ق، جا: یزد؛ در حضور شاه عبد العلی حسینی، مصحح، محشی با نشانی‌های مختلف که بعضی از آنها بخط قاسم بن محمد علی مشکنانی می‌باشد و به تاریخ سه‌شنبه ۲۸ جمادی الاول ۱۱۱۹؟ به پایان برده؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۷۰گ، اندازه: ۱۶/۵× ۲۵سم [ف: ۱۷ – ۳۲۷]

۳۴. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۲۷۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۵ شوال ۹۹۹ق؛ مصحح، محشی؛ اندازه: ۱۴×۲۴سم [نسخه‌پژوهی: ۲ – ۱۸۵]

۳۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۳۸۵

خط: نسخ، کا: محمد علی بن عزالدین، تا: دوشنبه ۱۲ جمادی الاول ۹۹۹ق؛ تملک: محمد علی بن عبدالنبی تبریزی، محمد افجه‌ای حسینی طهرانی در ۱۶ رجب ۱۳۲۹؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷۴گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۱سم [ف: ۲۵ – ۳۶۹]

۳۶. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:۱۲۹

انجام: أو العلة و جنس الآخر علی المشارکة فیه فی جنس الحکم و جنس العلة الثالث و تقدم من اللذین ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی، دارای دو کتیبه رنگین؛ مهر: «محمد بن قاسم الحسینی» (بیضی) با تاریخ ۱۲۲۷ق، «زمان تار شد ... صاحب الزمان» (مربع)؛ تملک: ملا عبدالجلیل بن یعقوب، میرزا زمان؛ مهر دایری وقف کتاب بر خزانه مجتهدیه؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۸۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۵سم [اوراق عتیق: ۱ – ۱۷۴]

۳۷. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۵۱۳

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ قطع: وزیری [ف: – ۱۷۱]

۳۸. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۳۸۴

انجام: و ههنا بحثان احدهما أنه یکفی فی بیان الحصر أو المنع ان یقول بحثت فلم ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ ۲۶۲گ، اندازه: ۱۷× ۲۶سم [ف: ۲ – ۸۳]

۳۹. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۲۶۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول [نشریه: ۷ – ۱۸۶]

۴۰. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۱۵۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی از تفتازانی و سیف الدین ابهری و میرزاجان باغنوی و دیگران؛ قطع: ربعی. [نشریه: ۷ – ۱۸۶]

۴۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۵۳

آغاز: بسملة. حمدلة. و الدعوة الی دارالاسلام و خص من ... قد صنفت کتب معتبرة ... و ان المختصر الامام ... عمر و عثمان بن حاجب ... و قد وکلت فکری علی حل الفاظه و معانیه و صرفت بعض عمری الی تلخیص مقاصده ...؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ مهر: «تمسک علی صراط حق و محمد»؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوایی مشکی، ۱۹۸گ، ۲۴- ۲۶ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۲×۲۵سم [ف: ۱۱ – ۱۹۷]

۴۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۶۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی از سیف الدین احمد ابهری و به ندرت از دیگران؛ ظهر ورق اول وصف و تمجیدی است از شرح مختصر الاصول و نیز دیباچه مختصر ابن حاجب و احادیثی از نبی اکرم صلی الله علیه و آله در ثواب فراگیری دانش؛ واقف: سید سعید طباطبائی، ۱۳۳۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۳۷۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۵ – ۷۲]

۴۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۹۹۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** الرابع عشر تقدم العلة المطرقة غیر المنعکسة علی المنعکسة عن المطرقة.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۹۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴× ۲۰/۵سم [ف: ۵ – ۳۷۴]

۴۴. تهران؛ فیاض؛ شماره نسخه:۸۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۷ – ۶۹۷]

۴۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۸۷۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** من قوة الظن و أما العام مع القیاس فقد تقدم حکمه فی أنه هل یجوز التخصیص بالقیاس ...

خط: شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با نشان «سعد»؛ تملک: محمد بن لاچین، با عنوان «شرح مختصر الأصول من عواری الزمان لدی و أنا تراب أقدام المؤمنین محمد بن لاچین عفی عنهما فی ستة ۱۱۰۰»؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۹گ، ۲۱ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۳۰ – ۱۴۲]

۴۶. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۶۵۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [ف: – ۶۷]

۴۷. قم؛ مدرسه رضویه؛ شماره نسخه:۴۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی از «سید» و «م ن» و «ابهری» و «شرح» و جز اینها و یک حاشیه با نشان «من علی اکبر التبریزی» در مبحث دوران امر بین نسخ و تخصیص، مصحح، با علامت بلاغ؛ همراه متن مختصر حاجبی بالای برگ؛ تملک: محمد علی بن حاجی آقا بن مرحوم حاجی محمد شریف در ۱۲۴۹، حسین بن شیخ عباس، محمد علی بن حاجی آقا با مهر «الراجی الی الله عبده محمد علی ۱۲۵۰»؛ مهر: «ابوالقاسم الطباطبایی»؛ ۲۴۰گ، ۱۵ سطر، قطع: ربعی [چند نسخه-ف: – ۲۶]

۴۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۰۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ واقف: نادرشاه افشار، ۱۱۴۵ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۵۳گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۱۶ – ۲۸۵]

۴۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۶۵۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن شاه محمود بافقی (مؤلف منهاج الفلاح در ادعیه)، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی از ابهری و دیگران؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۱ - ۳۰۶]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۶۱

همان نسخه بالا [اهدائی ف: - ۱۶۰]

۵۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۱۲۳-۲۱/۴۳

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۷۴گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۱×۲۳سم [ف: ۵ - ۲۶۶۵]

۵۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۳-۱/۷۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی با امضای: «س» و «ابهری» و «م ن»؛ چند تملک به تاریخ ۱۰۴۲ و ۱۲۲۶؛ مهر: «حسین منی وانا من حسین» (مربع)، «عبده محمد تقی» (بیضی)، «عبده محمد صادق موسوی» (بیضی)، «عبده الراجی محمد هاشم الحسینی» (بیضی)، «عبده الراجی هاشم الحسینی ۱۲۲۳» (بیضی)؛ جلد: روغنی سرخ، ۲۳۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۶۶۴]

۵۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۷۷۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، صفحه آخر مورخ رجب ۱۳۰۰؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالویی، ۲۵۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۷×۲۰/۸سم [ف: ۱ - ۳۲۰]

۵۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۷۸۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ شش برگ در پایان شکسته نستعلیق اسماعیل بن محمد شیرازی بیرجندی قاینی در ۱۲۲۵، برای مولانا عباس شیرازی؛ دو مهر یکی با امضاء دارنده نسخه عباس کزازی در ص ع،محشی؛کاغذ:ترمه سمرقندی، جلد: میشن سیاه، ۲۶۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۹×۱۹/۹سم [ف: ۱ - ۳۲۰]

۵۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۰۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج عنابی، ۲۶۷گ، ۲۱ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۵/۵سم [ف: ۱ - ۱۷۱]

۵۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۰۲۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی با رمز: حواشی، نقود، منه؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۶۶گ، ۱۵ سطر (۷×۱۰)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۱۷ - ۲۷۶]

۵۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۸۴۳۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی، در پایان در مباحث تراجیح نقص دارد؛ کاغذ: سپاهانی نخودی، ۲۰۶گ، ۱۹ سطر(۹×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۳۱]

۵۷. تبریز؛ مدرسه ولیعصر تبریز؛ شماره نسخه:۲۵

آغاز: بسمله الحمدلله افتح الکلام باسم الملک العلام امتسالاً لما ورد فی الاخبار و سلوکا لطریقة العلماء الاخیار؛ **انجام:** و قوله و غیر شرط یتناولها باطلاقه و لایرد علیه ما قبل من انه حینئذٍ یدل قوله و قیل لا فیها علی الاختلاف فی الاسباب مع انها متفق علیها

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تملک: جعفر بن ملا میرزا محمد، شیخ علی بن شیخ درویش بن حاجی رحال کربلایی کاظمی، محمد زکی بن حاجی، وشتاسب الآملی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف مخ]

۵۸. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۸۵۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ عناوین و فهارس آنها در ۴ برگ اول به خط سید حسین بن سید ابراهیم قزوینی شیخ اجازه سید مهدی بحرالعلوم آمده، مصحح، محشی؛ جلد: تیماج زرشکی، ۲۴۶گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۲ - ۱۸۱]

۵۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۵۰۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مهر: «افوض امری الی الله عبده تقی الحسینی» (مربع)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۶سم [اهدائی رهبر: ۱۱ - ۳۰۷]

۶۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۶۲۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** قال مبادی اللغة و من لطف الله تع احداث المصنوعات (الموضوعات) الی آخره تم شرح مختصر الأصول

تا آغاز مبحث مبادی اللغویة است؛ خط: نسخ، کا: عبدالله بن طاهر، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ محشی با رموز «شرح الشرح للتفتازانی»، «م ن»، «محی الدین»، «ع د»، «سعدالدین ابهری»، «چلپی»، و؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۳۴گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۱۱ - ۳۰۸]

۶۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۲۱

خط: نستعلیق، کا: محمد صادق بن بابا شیخ طالقانی، تا: ۱۰۰۶ق؛ محشی برخی از کتاب «النقود و الردود» و دیگر شروح مختصر؛ تملک: لطفعلی بن محمد کاظم به سال ۱۳۲۲، فرهاد بن ولیعهد به سال ۱۳۰۵؛ کاغذ: اصفهانی، نخودی، جلد: تیماج ماشی، ۲۵۰گ، ۱۷ و ۱۹ سطر (۷×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۱۳ - ۳۵]

۶۲. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۴۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: جلال بن محمد علی، تا: ۱۸ صفر ۱۰۱۰ق؛ تملک: عبدالله بن مبارک احسایی در ۱۲۲۱، علی بن حسین حسینی شبر در ۱۲۵۲، قوام الدین محمد بن علاء الدین محمد حسین حسنی، ابراهیم بن اسعد آل شبهه به معزالدین بن مسعود بن فضل الله؛

کاغذ: نخودی، جلد: میشن خرمایی، ۱۹۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: - ۴۱۴]

۶۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۶۲۳

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن حسین بن محمد، تا: یک‌شنبه ۱۳ شعبان ۱۰۱۱ق؛ مصحح، محشی با نشانی «س»، رکابه‌دار؛ تملک: محمد طریحی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۵/۵سم [ف: ۳۱ - ۲۰]

۶۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۲۶۵-۳۷/۵۵

آغاز و انجام: برابر

از اول تا آخر؛ خط: نستعلیق، کا: علی بن ملک محمد تقی اصفهانی، تا: دوشنبه ۲۶ جمادی الاول ۱۰۱۴ق، جا: اصفهان؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۵۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۵ - ۲۶۶۶]

۶۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۹۴۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد محسن بن علی اکبر حسینی، تا: سه‌شنبه ۶ ذیحجه ۱۰۱۵ق، جا: مشهد رضوی؛ محشی به امضاهای «هـم» و ابهری» و «س»؛ مهر: «عبده علی اکبر»، «زین السموات و الارض حسین ۱۱۲۹»؛ تملک: علی اصغر بن محمد علی قاینی مورخ ۱۲۲۳؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی با تیماج، ۲۵۷گ، ۱۵ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲ - ۷۷۶]

۶۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۴۶۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد یوسف بن خواجه شاه حسین بن جانی، تا: ۹ ذیحجه ۱۰۱۶ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج سیاه مذهب، ۲۸۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۵۷]

۶۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۹۳۴

خط: نسخ، کا: محراب بن محمد تبریزی، تا: ۱۰۱۷ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد مشتهر به صدرالدین (ملا صدرا) با مهر «رب اشرح لی صدری و یسرلی امری» (بیضی)، صدرالدین محمد بن محمد ابراهیم، محمد بن محسن ابن محمد علی زنجانی نجفی به تاریخ ۱۲ شوال ۱۲۵۲ و مهر «المستغنی بالله محمد بن محسن» (مربع)، محمد جعفر بن حاجی حسن تبریزی خیابانی با مهر «محمد جعفر بن محمد حسن» (بیضی)؛ مهر: «محمد امین رسول خدا»؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۰۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۲سم [ف: ۱۵ - ۳۱۹]

۶۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۷۲۲

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق،کا:شمس الدین بن محمد جیلانی،تا:جمعه ۲۰جمادی الثانی ۱۰۲۱ق، جا: شیراز؛ محشی از مؤلف و سیف الدین ابهری؛ واقف:محمد باقر سبزواری،محرم۱۴۰۵؛کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۲۸۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۲۸۲]

۶۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۴۳۸

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین بن محمود بن علی مازندرانی، تا: ۱۰۲۱ق، جا: اصفهان؛ مصحح، محشی برخی با رمز «م ویژ ی عفه عنه»؛ مهر: کتابخانه فضل الله نوری (مربع)، دکتر قاسم خان غنی، «یقینی بالله عبده محمد مهدی ۱۱۱۸» (مربع)؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۷۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۲۸ - ۴۲]

۷۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۴۳۹

خط: نسخ زیبا، کا: وجیه الدین بن اسماعیل بن عباس معلم مکی، تا: دوشنبه ۱۰ صفر ۱۰۲۲ق، جا: اصفهان؛ مصحح، محشی و برخی از آنها با عنوان «من الشیخ الاجل شیخ بهاء الدین محمد سلمه الله تعالی»، یادداشتی درباره کتاب حاضر به نقل از کشف الظنون و یادداشتی از قاسم غنی که صاحب یادداشت مذکور را محمد قزوینی معرفی کرده در خرداد ۱۳۱۹؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۱۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۲/۵سم [ف: ۲۸ - ۴۲]

۷۱. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۶۴۳

خط: نستعلیق، کا: حسین بن جمال الدین حسینی مازندرانی، تا: ۱۰۲۲ق [ف: - ۶۷]

۷۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۲۲۷

خط: نسخ، کا: محمد مومن بن جلال الدین محمد کاشانی، تا: اواسط ربیع الاول ۱۰۲۴ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه»؛ ۲۰۶گ، اندازه: ۱۷× ۲۶سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۵]

۷۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۶۴۵

کا: محمد قاسم، تا: ۱۰۲۵ق؛ خریداری از محمد حسین علوی [رایانه]

۷۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۰۰۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: بهبهانی، محمد بن مجد الدین، تا: ۱۰۲۶ق [رایانه]

۷۵. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۵۱

خط: تعلیق، بی‌کا، تا: ۱۷ رجب ۱۰۲۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱ - ۹۰۵]

۷۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۰۰۶/۱ و ۲۱۷۹/۱

آغاز: برابر؛ **انجام: لا نقطاعه بعد الفصل اتفاقاً وقد ارتفع التکلیف بغیرهما فلا یبقی تکلیف اصلاً.**

از ابتداء تا پایان مباحث نسخ؛ خط: نستعلیق، کا: مرتضی بن مرتضی کاشانی، تا: اواخر رجب ۱۰۲۷ق، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۷گ (۱پ-۲۰۷پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۱۹] و [عکسی ف: ۶ - ۲۲۲]

۷۷. تهران؛ فیاض؛ شماره نسخه:۸۹

خط: نستعلیق، کا: حسام الدین درویش علی حلی، تا: ۱۰۲۸ق [نشریه: ۷ - ۶۹۸]

۷۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۲۵۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد محسن بن عبدالرحیم، تا: صفر ۱۰۲۹ق؛

واقف: محمد صالح علامه حائری، مرداد ۱۳۵۱؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج عنابی، ۱۸۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵× ۲۵سم [ف: ۱۶ - ۲۸۲]

۷۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۴۷۳

کا: محمد زمان بن قاضی ... بن اسماعیل انصاری، تا: ۱۴ رمضان ۱۰۳۰ق، جا: مدرسه شیخ لطف الله عاملی میسی؛ مصحح، محشی؛ تملک: روح الدین با مهر «عبده روح الدین» (بیضی)، ملا احمد بن محمد علی بهبهانی؛ یادداشتی از«علی محمد موسوی» که کتاب نزد وی امانت است؛ مهر: «یا رفیع الدرجات» (مربع)؛ جلد: مقوایی، ۲۹۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۶سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۱۹]

۸۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۶۸۰

خط: نسخ، کا: سید مرتضی بن سید علی حسینی، تا: پنج‌شنبه ۱۰ محرم ۱۰۳۱ق؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۳۲۸گ، ۱۷ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۱۶ - ۳۳۲]

۸۱. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۱۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: مرتضی بن جمال الدین حسینی، تا: سلخ جمادی الثانی ۱۰۳۳ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: میر محمدتقی موسوی، فخر الدین با مهر «الراجی فخر الدین بن محمد ۱۲۶۸» (بیضی)؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۸۶گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴/۵سم [ف مخ]

۸۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۲۹۵

آغاز: بسمله و به نستعین، قال مبادی اللغة اقول من لطف الله تعالی احداث الموضوعات اللغویة؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۸ جمادی الثانی ۱۰۳۴ق؛ محشی با نشانه‌های س، شرح، سید، سماع، یادداشت و خرید ابوالقاسم الموسوی در مدرسه صدر الایران اصفهان در ۱۲۴۸ق؛ تملک: ابوطالب موسوی در ۱۲۹۲، محمد صادق حسنی موسوی؛ مهر: ابوالقاسم موسوی (بیضی)، ابوطالب الموسوی (چهارگوش)؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج عنابی، ۲۵۷گ، ۲۰ سطر (۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۱۹ - ۴۰۹]

۸۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۷۹۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، کا: عبدالهادی بن رفیع الدین حسین رضوی، تا: پنج‌شنبه ۸ جمادی الثانی ۱۰۳۶ق؛ مصحح، مقابله شده، محشی؛ کاغذ: حنایی کشمیری، جلد: تیماج عنابی، ۲۸۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۶ - ۲۸۳]

۸۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۸۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۲ صفر ۱۰۴۰ق؛ تملک: فاضل تونی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰۴گ، ۲۰ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: - ۵۹۰]

۸۵. تهران؛ مدرسه معمارباشی؛ شماره نسخه:۴۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد کاظم بن علی طالقانی، تا: پنج‌شنبه ۲۷ رمضان ۱۰۴۰ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: «الرحیمی الحسینی ۱۰۷۶» (بیضی)؛ جلد: تیماج سیاه، ۲۴۰گ، ۲۱ سطر [ف: - ۵۱]

۸۶. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۵۵۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۴ شوال ۱۰۴۲ق؛ اهدایی: آیة الله صادقی؛ ۳۰۱گ، اندازه: ۱۳/۵×۲۵/۵سم [ف: ۲ - ۴۰۱]

۸۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۳۲۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن محمود طبسی، تا: ۱۵ ذیحجه ۱۰۴۴ق، جا: شیراز مدرسه خانیه؛ دستخط محمد بن محمود طبسی که در ۱۵ رجب ۱۰۴۶ تسوید نموده و کتاب را نزد قوام الدین حمزه نسابه در مدت شش سال خوانده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸۹گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۵سم [ف: ۲۵ - ۳۰۷]

۸۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۳۲۸

خط: نسخ، کا: صالح بن عبدالکریم بهرامی، تا: ۲۱ ربیع الاول ۱۰۴۷ق، جا: شیراز مدرسه خانیه؛ محشی با نشان «م د»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۳۳۴گ، ۲۱ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۳/۵×۲۵/۵سم [ف: ۹ - ۹۵۳]

۸۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۷۳۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و بفقد شرط من شروط الانتاج کما تقدم تا اول مبحث موضوعات لغویه (آخر اشکال قیاس)؛ خط: نستعلیق، کا: عیواظ [کذ] بن محمد، تا: اواخر رمضان ۱۰۴۸ق، جا: کوبری؛ محشی؛ واقف: محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری و نخودی، ۶۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۲×۲۰/۳سم [ف: ۱۶ - ۲۸۹]

۹۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۰۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عیسی بن صالح حویزاوی جزایری، تا: ۱۹ ذیحجه ۱۰۵۰ق، جا: اصفهان مدرسه عباسی مشهور به مدرسه ملا عبدالله شوشتری؛ محشی از ابهری و بعضاً متن مختصر در حواشی، مصحح، مقابله شده؛ واقف: نادرشاه، ۱۱۴۵ق؛ کاغذ: حنایی و فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۲۸۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۲۸۳]

۹۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۳۸۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۷ ذیحجه ۱۰۵۰ق؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۳گ، ۲۶ سطر (۷×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۱۶ - ۲۵۶]

۹۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۲۶۷

خط: نستعلیق، کا: محمد صالح بن مطیع الله، تا: ۱۰۵۳ق؛ ۲۳۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۱ - ۱۵۷]

۹۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۴۶۸

خط: نستعلیق، کا: آصف بن امام محمد اخسیکی، تا: ۱۰۵۳ق؛

۱۸۸گ، ۲۳سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۵۷]

۹۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۹۹

آغاز: بغفرانه یجری فیها مجری ... من الکمت؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد یوسف بن امیر محمد، تا: ۱۰۵۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج مشکی، ۲۸۴گ، ۲۱ سطر (۵/۶×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۴/۵سم [ف: ۹ - ۵۳۵]

۹۵. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۸۵

خط: نسخ، کا: محمد باقر بن عطاءالله گیلانی، تا: سه‌شنبه ۱۸ رمضان ۱۰۵۸ق؛ محشی با نشان «ظم قدس سره»؛ تملک: عبدالجبار گیلانی؛ کاغذ: اصفهانی، ۳۲۴گ، ۱۷ سطر (۷×۲۱/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: - ۵۹۰]

۹۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۱۲۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی حکیم صوفی، تا: ۱۰۵۸ق، جا: برهانپور هند؛ مصحح، محشی، با نشان «بلغ» مقابله شده؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۱گ، ۲۱ سطر (۸/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۳۵ - ۶۹۳]

۹۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۱۸/۲

آغاز: برابر

خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی «زین الدین، سیف الدین»؛ در برگ ۴۶ زین الدین یوسف رحمه الله چنین نوشته است: تحصیل این کتاب با حاشیه اش را نزد سید المحققین ملا محیی الدین به سال ۱۰۵۹ اول ربیع یکم آغاز کردم و تا اول رجب به پایان خواهم رسانید، در برگ ۶۹ به زبان عربی چنین دیده می‌شود: در بلده «جزیره عمریه» به خواندن این حاشیه پرداختم؛ ۲۴ص(۴۶-۶۹) [ف: ۱۱ - ۹۴]

۹۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۴۷۰

خط: نسخ، کا: علی رضا بن حسن گیلانی، تا: ۱۴ رجب ۱۰۶۰ق؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۱۷۰گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۵سم [ف: ۱۷ - ۶۵]

۹۹. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۲۴۳

خط: نسخ جلی، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۶۰ق؛ تملک: مظفر کشمیری حلی و مهر «ورفعناه مکانا علیاً» (بیضی)، هاشم بن حسین حسینی ۱۰۶۰، محمد محسن خادم با مهر «عبده خادم» (مربع)، محمد کاظم بن محمد شریف طیب با مهر «العبد محمد کاظم» (بیضی)؛ مهر: «یا محسن قد اباک المسیء» (مستطیل)، «عبده علیرضا شریف» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ، مذهب، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸/۵× ۲۶سم [ف: - ۱۲۳]

۱۰۰. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۸۳۱۳

آغاز: قال مبادی اللغة اقول من لطف الله احداث الموضوعات اللغوية؛ **انجام:** برابر

خطبه را ندارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۰۶۲ق؛ کاغذ: سپاهانی سفید، جلد: تیماج مشکی، ۲۸۶گ، ۲۱ سطر (۶×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۳۱]

۱۰۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۲۹۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین بن اسماعیل کمره، تا: جمعه سلخ محرم ۱۰۶۶ق؛ محشی با رموز: «م ح ی- ح- شرح شرح»؛ تملک: محمد مقیم بن کمال الدین استرابادی؛ کاغذ: حنایی و فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۲۰۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۱۶ - ۲۸۴]

مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه:۱۸۳

همان نسخه بالا [ترائنا: س۶ش۲ - ۹۴]

۱۰۲. قم؛ زنجانی (آية الله)؛ شماره نسخه:۵۹

خط: نسخ، کا: محمد علی بن حسین جربادقانی، تا: دهه دوم جمادی الثانی ۱۰۶۹ق؛ تملک: سید ابراهیم بن سید مرتضی حسینی زنجانی در حائر حسینی؛ قطع: ربعی [چند نسخه-ف: ۲۰۹]

۱۰۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۴۶۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد مومن بن ملاپیر محمد شبرغانی، تا: غره ربیع الاول ۱۰۷۰ق؛ مصحح، محشی با امضای «ابهری »، «س»؛ جلد: تیماج سیاه، ۲۸۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۵۸]

۱۰۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۱۹-۳/۳۹

آغاز: مقاصده و مبانيه حتى لم يحف على منها خافيه ... قال و ينحصر فى المبادى و للادلة السمعية و الترجيح و الاجتهاد. اقول ينحصر المختصر اذا العلم فى امور اربعة؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: درویش محمدصالح، تا: ۲۶ شعبان ۱۰۷۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی به امضای «م د»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۶۶]

۱۰۵. یزد؛ صدوقی یزدی؛ شماره نسخه:۱۶۸

خط: نسخ، کا: محمد تقی بن محمد مؤمن السلومیدی ساکن هرات، تا: جمادی الثانی ۱۰۷۴ق؛ ۲۷۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: - ۱۳۷]

۱۰۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۲۳۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۰۷۶ق؛ افتادگی: وسط؛ مصحح، محشی با نشان‌های «م ن»، «هـ»، «التحریر»، «شرح الشرح»، «شرح»، «ر ع»، «ع»، «ح»، «س»؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین عبده جمال الدین محمد» (تخم مرغی)؛ تملک: ابن محمد امین عبدالعال؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۴۵گ، ۲۲ سطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۷/۵ × ۲۰/۵ سم [ف: ۱۱ - ۶۲۱]

۱۰۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۱۵۶

خط: نسخ، کا: محمد طالب بن محمد تقی، تا: ۱۰۷۶ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۸۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۳×۱۹/۸سم [ف: ۱ - ۳۲۰]

۱۰۸. بیدگل؛ مجتهد الزمان بیدگلی؛ شماره نسخه:۲۴
خط: نسخ، کا: عبدالعظیم بن میر عزیز حسینی، تا: ۱۰۷۶ق؛ در پایان رساله ارسطالیس در علم نفس؛ ۲۸۰گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: - ۳۵]

۱۰۹. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۳۷۲
خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد باقر حسنی مازندرانی، تا: دوشنبه ۱۸ رمضان ۱۰۷۶ق؛ قطع: وزیری [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۸]

۱۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۲۹۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: ۱۱ ربیع الاول ۱۰۸۰ق؛ مصحح؛ تملک: ابن محمد رضا حسینی قدمگاهی؛ واقف: محمد سمیع، ربیع الاول ۱۱۴۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۲۰۲گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۵سم [ف: ۱۶ - ۲۸۴]

۱۱۱. مشهد؛ مدرسه میرزا جعفر؛ شماره نسخه:نامعلوم
خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۰۸۰ق؛ تملک: محمد رضا حسینی قدم گاهی؛قطع: وزیری [چهار کتابخانه مشهد-ف: ۳۷]

۱۱۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۸۳/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** بان لایکون علی تألیف الاشکال المذکورة لا بالقوة و لابافعل او یکون و یفقد شرطامن شروط الانتاج.
خط: رقعی، بی‌کا، تا: ۱۰۸۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰گ (۱پ-۳۰پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۲۰]

۱۱۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۳۷۸-۸/۸۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد تقی حسینی اردستانی متخلص به فتح، تا: رجب ۱۰۸۳ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵۹گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۶۵]

۱۱۴. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۵۲-ش/۱۵۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** قد وقع الفراغ من تسوید هذه النسخه الشریف فی منتصف القزوین علی یداقل العباد ابن محمد حسین محمد یوسف گلپایگانی
خط: نستعلیق، کا: محمد یوسف ابن محمد حسین گلپایگانی، تا: ۱۰۸۶ق، جا: قزوین؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوا با تیماج مذهب، ۲۳۵گ، ۲۱ سطر (۶×۱۷/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۴/۵سم[ف: ۱ - ۱۳۵]

۱۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۹۶۵
آغاز: و ایضا فالدلیل ناهض علی وجوب تواتر ... (در سطر ۷) مسألة القراءات السبع منها و ما هو من قبیل الهیئة کالمد و اللین؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۷ جمادی الثانی ۱۰۸۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: مشمع مشکی، ۲۱۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴سم [اهدائی رهبر: ۱۱ - ۳۰۸]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۷۵۱
همان نسخه بالا [مؤید: ۲ - ۲۲۵]

۱۱۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۸۹
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: ابن شاه میر محمد باقر حسنی حسینی، تا: دوشنبه ۲۷ ربیع الثانی ۱۰۸۸ق؛ محشی؛ کاغذ: صیقلی، جلد: تیماج عنابی، ۱۶۸گ، ۲۵ سطر (۷×۱۶/۵)، اندازه: ۱۲×۲۵سم [ف: ۱ - ۲۴۷]

۱۱۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۷۸۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۰۸۹ق؛ محشی؛ اهدایی: اخوان مصلایی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج آلبالویی، ۱۸۷گ، ۱۹ سطر (۱۰/۵×۱۵)، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۲ - ۶۵۵]

۱۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۷۴۸
آغاز: المجاز و المشترک بیانه ان المشترک ایضا قد یکون ابلغ اذا اقتضی المقام الاجمال و أوجز؛ **انجام:** و زادنا من فضله انه المستعان و علیه التکلان منه المبدأ و الیه المعاد اللهم کما انعمت فزد ... قد وقع ابتداء کتابة الکتاب فی دارالسلطنة اصفهان ... حسین الشروع فی تدرسه عند الفاضل ... اقا حسین الخوانساری ... سنة سبعین و الف و ختم فی قصبة النطنز فی ستة تسعین بعد الالف علی ید ... جمال الدین بن المغفور المبرور ملا علیحان النطنزی غفر الله ... ارجوا من الله تع ان یوفقنی فی مطالعة ... و رد الفروغ الی الاصول و یعصمنی عن الخطاء فی العلم و العمل و جعل خاتمة امری علی ذلک و الی غفرانه بحق محمد واله ... بحق محمد ...
خط: نستعلیق تحریری، کا: جمال الدین بن علیخان نطنزی، تا: ۱۰۷۰-۱۰۹۰ق، جا: شروع آن در اصفهان و پایان آن در نطنز؛ افتادگی: آغاز؛ از اول نسخه تا اول مبحث قیاس بر فراز صفحات عبارات «مختصر الاصول» با رمز «متن» کتابت شده؛ اهدایی: رهبری، اسفند ۱۳۷۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج زرشکی، ۲۲۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۳سم [اهدائی رهبر: ۱۱ - ۳۰۹]

۱۱۹. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۷۰
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۱ ربیع الاول ۱۰۹۱ق؛ محشی با نشان «سید شریف، م ن، شرح»؛ تملک: دری با تاریخ ۱۳۴۶، احمد بن شیخ عباس؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج سرخ، ۲۱۴گ، ۲۱ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۲/۵سم [ف: - ۵۸۹]

۱۲۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۴۱۷-۲۲/۱۳۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** وحینئذ یرتفع التکلیف بها لانقطاعه بعد الفعل اتفاقا وقد ارتفع التکلیف بغیرهما فلایبقی تکلیف اصلاً تمت
خط: نسخ، کا: محمد حسین، تا: ۱۵ جمادی الاول ۱۰۹۱ق؛ تملک: محمد رسول بن عبدالرسول کاشانی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۶۶۶]

۱۲۱. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:ف۲۴۰/۱
آغاز: طهاو فقهم لتدوینها بعد اخذها من ماخذها؛ **انجام:** اویکون

لفقد الشرط الانتاج کما تقدم مبادی اللغه - من لطف الله تعغلی احداث الموضوعات اللغویه فانه مما علم - ثلث و تسعین و الف ۱۰۹۳

قسمتی از شرح عضدی می‌باشد؛ بی‌کا، تا: ۱۰۹۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ ۳۳گ، ۱۷ سطر[ف: ۱ - ۲۱۲]

۱۲۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۴۳۰

آغاز: اذ لیس فی وسع الکل ایضا ان ینتهض له لتوقفها علی ادوات یستعرف؛ **انجام:** برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۹۸ق؛ افتادگی: آغاز (حدود ۲ الی ۴ برگ)؛ مجدول، دارای کمند اندازی، مصحح، محشی با امضای «ملا سعد الدین» و «داود حسینی»؛ کاغذ: دولت آبادی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۸گ، ۲۱ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۱۲ - ۲۳۴]

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۱۷۳

همان نسخه بالا [نشریه: ۷ - ۱۸۶]

۱۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۷

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۹۹ق؛ ۲۹۱گ، ۱۹ سطر، اندازه:۹/۵× ۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۲۱]

۱۲۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۳۲

خط: نستعلیق، کا: محمد بن احمد سرکانی حسینی، تا: سلخ ذیقعده ۱۰۹۹ق، جا: نجف اشرف؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با نشان «ابهری، سعد، م ل»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ایی، ۲۱ سطر (۶/۵×۱۴) [ف: - ۷۸۳]

۱۲۵. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۴۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲۲۷گ، ۱۶ سطر (۹/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: - ۵۸۹]

۱۲۶. همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه:۱۳۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ تملک: محمد بن کاظم؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۲۲۸گ، اندازه: ۱۳× ۲۲/۵سم [ف: - ۷۰]

۱۲۷. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۲۵۵

از آغاز تا نیمه قیاس را دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوایی، ۱۰۶گ، ۲۹ سطر (۸/۵×۱۷)، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۵ - ۲۳۱]

۱۲۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۶۴۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: اصفهانی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۴گ، ۲۲ و ۲۳ سطر (۷/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۵/۵سم [ف: ۳ - ۸۰۸]

۱۲۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۷۳۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با نشانه‌های «شریف، س، شر ح»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۶۵گ، ۱۷ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۶۸۶]

۱۳۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۶۱۳

آغاز: هو انه کلما وجد المحدور؛ **انجام:** فیه حکم ... شرعی علیه دلیل قالو.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

۱۳۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۲۴۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ عبارات متن در فراز صفحات با رمز «متن»، مصحح، محشی؛ تملک محمد حسین کلباسی در ۱۳۸۴ق؛ اهدایی: رهبری، شهریور ۱۳۸۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج یشمی مذهب، ۲۴۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۷×۲۳سم [اهدائی رهبر: ۱۱ - ۳۰۷]

۱۳۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۶۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق خوش، کا: محمد جعفر، تا: سلخ جمادی الاول گویا در قرن ۱۲، جا: مدرسه جعفریه؛ تملک: محمد حسینی الهفته عراقی ۱۳۱۸؛ کاغذ: اصفهانی، نخودی، جلد: مقوایی، ۱۶۱گ، [ف: ۱۱ - ۴۲۷]

۱۳۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۲۷۴

آغاز: محمود الاثر بجمع الی المعقول مشروعاً ویتضمن من اصول شتی اصولاً وفروعاً وقد ضنفت فیه کتب معتبرة؛ **انجام:** دلیله ومعارضته دلیله علیها فمراد المصنف المنع والمعارضة ما یعم ذلک و ...

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ یا ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۵۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۲۰]

۱۳۴. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۵۳۰

بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲، برگ آخر تحریر ۱۲۳۳؛ قطع: وزیری [ف: - ۱۷۱]

۱۳۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۶۶۵

از موضوعات لغوی است تا میانه قیاس و افتاده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۴گ، ۲۳ سطر(۷×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۱۶ - ۶۶۷]

۱۳۶. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۲۲۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۰ رجب ۱۱۰۶ق؛ قطع: وزیری [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۹]

۱۳۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۳۰

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی با امضای «سعدالدین» و «سیف الدین» و «ابهری» و «سید» و «س» و با استفاده از شرح مطالع و شرح اشارات، در برگ ۲ شرح حال ابن باقلانی به نقل از کتاب «المنتظم» ابن جوزی و شرح حال قطب الدین شیرازی و عضدالدین ایجی، یادداشتی در شروع قرائت نسخه توسط علی عبدالقادر بن خلیفه نزد شیخ عبدالرحیم ازبکی به سال ۱۱۰۶؛ تملک: فضل الله بن نصرالله زنجانی، حسین بن نصرالله موسی، علی

بن محمد امین، علی بن محمد امین عاملی، حسین بن نصرالله موسوی بهبهانی با مهر «حسین بن نصرالله الموسوی» (بیضی)، اسماعیل بن احمد شافعی، علی عبدالقادر بن خلیفه، یوسف شافعی؛ مهر: «محمد جواد» (بیضی)؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۱۱۳گ، ۲۸ سطر (۱۲×۱۹/۵)، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۱۳ - ۴۴]

۱۳۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۰۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد رفیع بن صفات الله نائینی، تا: چهارشنبه ۱۳ جمادی الثانی ۱۱۰۸ق؛ مصحح، محشی؛ واقف: نادرشاه افشار، ۱۱۴۵ق؛ کاغذ: شکری اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۵۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۷سم [ف: ۱۶ - ۲۸۴]

۱۳۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۲۴۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** لا نقطاعه بعد الفصل اتفاقاً وقد ارتفع التکلیف بغیرهما فلا یبقی تکلیف اصلاً.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه آخر دهه محرم ۱۱۰۹ق؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۱۹]

۱۴۰. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۸۲ فیاض

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ یادداشت تملک مورخ ۱۱۱۰ و ۱۱۴۰ و ۱۳۳۰؛ کاغذ سپاهانی؛ جلد: تیماج آلبالویی، ۱۹ سطر (۶/۵× ۱۵)، اندازه: ۱۲× ۲۵سم [ف: - ۱۱۵]

۱۴۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۷۶۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد مؤمن کشمیری، تا: دوشنبه ۱۰ شعبان ۱۱۲۴ق، جا: اصفهان مدرسه جدید سلطانی؛ ۲۴۰گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۵سم [ف: ۱ - ۱۵۷]

۱۴۲. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه:بدون شماره

کا: محمد شریف بن محمد جعفر دهشتی، تا: ۱۱ محرم ۱۱۲۵ق [دلیل المخطوطات: ۱ - ۲۳۹]

۱۴۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۱۷۱۲

کامل؛ خط: نسخ، کا: محمد باقر بن احمد حسینی مازندرانی، تا: ربیع الاول ۱۱۲۹ق، جا: اصفهان مدرسه جدید سلطانی؛ متن مختصر الاصول در بالای صفحات آمده، محشی؛ مهر: «ماشاء الله لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم»؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰ سطر (۶/۵×۱۷)، اندازه: ۱۲/۵×۲۴/۵سم [ف: ۲ - ۵۸۲]

۱۴۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۳۷۵

خط: نسخ، کا: مؤمن بن هدایت تبریزی، تا: جمادی الثانی ۱۱۳۴ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۸گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۴سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۱۹]

۱۴۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۲۶۴

خط: نستعلیق، کا: عبد الله بن عتیبه، تا: یک‌شنبه ۱۸ محرم ۱۱۳۴ق؛ تملک: جلال [الدین] بن محمد صالح گیلانی، ابوطالب بن میرزا محمد؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۳۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۴ - ۷۶]

۱۴۶. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۲۶۶/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** فانه لما علم حاجة الناس إلی تعریف بعضهم بعضا ما فی انفسهم من امر معاشهم للمعلومات و المشارکات و امر معادهم لإفادة المعرفة و الاحکام تمت.

خط: نسخ، کا: بنی بن میرزا علی بن احمد بن میرزا علی بن مصطفی (ساکن قریه بلجوکی)، تا: ۱۱۳۵ق، جا: مدرسه ملا علی بن ملا رجب؛ ۳۹گ (۹۶پ-۱۳۴پ)، ۱۱سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: - ۱۹۴]

۱۴۷. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۳۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۱۳۹ق؛ ۵۳گ، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۵]

۱۴۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۵۰۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اتفق فراغ المصنف بواه الله تعالی الی اعلی مراتب الجنان من تسویده فی السادس و العشرین من شعبان سنه اربع و ثلاثین و سبعمائه و الحمد لولیه و الصلوه علی نبیه و آله الطیبین الطاهرین اجمعین

خط: نسخ، کا: حاجی عبدالکریم بن عیسی، تا: ۱۱۶۷ق؛ مجدول؛ کاغذ: نخودی کشمیری، جلد: ساغری عنابی، ۲۷۴گ، ۲۰ سطر (۹/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۷سم [ف: ۸ - ۲]

۱۴۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۷۵۹/۱

آغاز: قوله الحمدالله الذی، اردف الشمسیة بالتحمید فی مفتتح الکلام اقتقاء بما ورد فی الاخبار و اقتداء بطریق الاخیار ... فاشار بقوله برأ الانام الی افاضة الوجود علی نوع الانسان؛ **انجام:** فسر المفردین ههنا بالطرفین و اراد بهما الموضوع و المحمول ... نوشته نیست

نسخه موجود نسبت به نسخه ۸۲۳ از پایان، افتادگی بسیار دارد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن بکر بن عبدالرحمن بن سلیمان، تا: ۱۱۷۴ق؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با نشان «منه» و جز آن؛ مهر: وقف «وقف کتب خانه داماد شیخ شیروانی ۱۲۸۳» (دایره)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمع مشکی، ۶۲گ (۲۸-۸۹)، ۱۹ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۴۰ - ۹۴]

۱۵۰. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۴۱۶

بی‌کا، تا: ۱۱۸۲ق؛ قطع: وزیری [ف: - ۱۷۱]

۱۵۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۴۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۳۵۵گ، ۱۷ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۸ - ۲۲۳]

۱۵۲. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۶۴۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز [ف: - ۶۷]

۱۵۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۰۳۴-۱۶/۴۴

آغاز: تصدیقاً و بعضهم علماً فیختص هذا الضرب بالعلم بالاشتراک او بالغلبة و قوله ضربان اشارة الی انهما نوعان متمایزان

... اقول کل واحد من التصور و التصدیق ینقسم؛ **انجام:** الفصل الرابع فی الترجیح بحسب الخارج ... فیرجح الاعم لیتناول ذاک و غیره فیکثر الفائدة. و قیل بل یقدم الاخص للاتقان علی ما یتناوله.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوایی، ۳۴۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۶۶۷]

۱۵۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۷۰۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان لا یوجد الوجوب فی ذلک الزمان تا «مسألة النسخ قبل الفعل ... » است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: فستقی و شکری، جلد: تیماج سرخ، ۱۶۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [اهدائی رهبر: ۱۱ - ۳۰۹]

۱۵۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۷۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** ما یقع فی نفس الحدود فی مفرداتها ثم رکبت بعضها مع بعض ثنا و ثلاث فما فوقها حصلت امور لابکار ینحصر وفی القدر الذی ذکره
خط: نسخ، کا: سید زین العابدین بن سید حسین حسنی لاریجانی، تا: چهارشنبه ۱۷ ربیع الثانی ۱۲۲۲ق؛ مهر: «وقف مدرسه حسینیه مرحوم حاجی سید حسین لاریجانی شهر رجب ۱۳۰۸» (مربع)، «عبده سید حسین حسنی» و«زین العابدین بن سید حسین الحسنی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۷گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۵۷]

۱۵۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۵۸۸-۱۸/۱۰۸

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: زینی بن باقر بن محمد حسین بن زینی، تا: چهارشنبه آخر ربیع الاول ۱۲۲۶ق؛ مصحح؛ تملک: عزیز آل محمد آل احمد الصالح، ادریس العشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۸۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۶۵]

۱۵۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۸۸۷

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: جعفری، محمد علی بن مند علی، تا: ۱۲۲۶ق [رایانه]

۱۵۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۸۹۷

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن قاسم جاپلقی، تا: ۱۲۳۰ق؛ مصحح، رکابه‌دار؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۷/۵سم [ف: ۴۴ - ۱۲۰]

۱۵۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۰۱۷-۶/۱۰۷

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه شوال ۱۲۳۰ق (تاریخ نونویس است)؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ۳۳۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۶۶۵]

۱۶۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** والله واسع علیم و الحمد لله اولا و آخرا و ظاهرا و باطنا و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله الطیبین الطاهرین و الحمد لله رب العالمین.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۲ق؛ مهر: ناصر الدین شاه؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۲۴گ، ۲۱ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۷ - ۱۸۶]

۱۶۱. اصفهان؛ روضاتی؛ شماره نسخه:۸۴

خط: نستعلیق نازیبا، بی‌کا، تا: ۱۹ ربیع الثانی ۱۲۳۵ق؛ محشی؛ مهر: «محمد صالح بن محمد جعفر» (بیضی)؛ ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۲۴سم [ف: - ۵۸]

۱۶۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۴۱۳

مبادی منطقی را ندارد؛ خط: نسخ، کا: محمد حسن بن دوست محمد قاینی خراسانی، تا: صفر ۱۲۳۹ق، جا: اصفهان؛ برای خودش؛ محشی؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سیاه، ۱۸۵گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴/۹×۲۱/۴سم [ف: ۱ - ۳۲۰]

۱۶۳. گلپایگان؛ کتابخانه حجة الاسلام گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۵

خط: نستعلیق، کا: زین العابدین گلپایگانی، تا: پنج‌شنبه ۱۳ جمادی الثانی ۱۲۴۰ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۱۹/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: - ۵۷]

۱۶۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۲۲۸

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ابوالحسن بن محمد کاظم، تا: دوشنبه سلخ شوال ۱۲۴۴ق؛ واقف: محمد باقر مازندرانی، ۱۳۴۹؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۲۲۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۲۸۵]

۱۶۵. قم؛ استادی، رضا؛ شماره نسخه:نامعلوم

خط:نسخ،کا:محمد علی بن محمد باقر حسینی زنجانی،تا:۱۲۴۵ق؛ ۲۱۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [صد و شصت نسخه: - ۲۵]

۱۶۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۵۲۸

خط: نستعلیق، کا: نبی پوش بن مرتضی نوری، تا: ۸ ربیع الاول ۱۲۴۶ق؛ محشی؛ مهر: «عبده الراجی عبدالعلی» (بیضی)؛ واقف: آخوند ملا عبدالعلی، ۱۲۰۵؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۹گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۱۹]

۱۶۷. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۵۹۷

خط: نسخ خوش، کا: ابراهیم بن محمد اسماعیل موسوی، تا: دوشنبه ۱۰ رجب ۱۲۴۸ق؛ محشی؛ مهر: کتابخانه مجدالدین، «ابراهیم بن اسماعیل موسوی» (بیضی)؛ کاغذ: صیقلی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۶گ، ۱۹ سطر (۴/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۷۱۵]

۱۶۸. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۴۴۴

کا: محمد صالح حسینی (میرزا بزرگ)، تا: ۱۲۵۵ق؛ قطع: وزیری [ف: - ۱۷۱]

۱۶۹. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۲۳

انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۳ق؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج سرخ، ۲۲۳گ، ۱۷ سطر (۱۱/۵×۲۰/۵)، اندازه:۲۱×۳۰/۵سم[ف: ۲ - ۲۱۳]

۱۷۰. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۰۱۰۱

خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: ۱۲۷۹ق، نسخ قدیم با تازه نویس‌هایی در ۱۲۷۹؛ قطع: وزیری [رشت و همدان: ف: - ۱۶۱۳]

۱۷۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۰۴۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالواسع، تا: ۱۲۸۴ق [رایانه]

۱۷۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۷۶۳

بی‌کا، تا: ۱۳۰۹ق، بخش آخر آن مورخ ۱۳۰۹؛ ۲۵۰گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۶سم [ف: ۱ - ۱۵۷]

۱۷۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۷۸۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۴۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱ - ۱۵۷]

۱۷۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۴۰۵

آغاز: ... و شرط الجمع الاطراد و الانعکاس فالاطراد هو انه؛ **انجام:** فاذا لم یتغیر استمر ظنه الجواب لو کان السبب فی وجوب.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول، مصحح، محشی از شرح جواد و شرح الشرح و مطول و شرح سید شریف و با امضای «ح-ن»؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج سرمه‌ای، ۲۰۲گ، ۲۱ سطر (۶/۵×۱۵)، اندازه: ۱۱/۵×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۱۸۶]

۱۷۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۸۱۷

آغاز: برابر

خط: نسخ و نسخ تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشان‌های: ابهری، شرح الشرح تفتازانی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۲۳۰گ، ۲۳-۲۷ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱۷ - ۴۹]

۱۷۶. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۱۴۰/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ خفی، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مشکی، اندازه: ۱۳/۵×۲۶/۵سم [ف: ۸۰]

۱۷۷. قم؛ حافظیان، ابوالفضل؛ شماره نسخه:۱۵/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و المشارکات و امر معادهم لافادة المعرفة و الاحکام تمت المختصر.

مباحث الفاظ ازکتاب؛ خط: نسخ، کا: نبی بن مرضا علی بن احمد، بی‌تا، جا: بلجوکی مدرسه ملا علی بن ملا رجب چخماز؛ مصحح، محشی؛ جلد: گالینگور زرد، ۳۷گ (۹۶پ-۱۳۲پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف مخ]

۱۷۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۹۲۰

آغاز: برابر

از ابتداء کتاب تا قسمتی از مسائل واجب؛ خط: نستعلیق بدخط، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام (پنج ورق به آخر این قسمت مانده بقیه این مسائل را ناتمام گذارده)؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی، ۶۴ص (۱-۶۴)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۳۰سم [ف: ۱ - ۵۸۷]

۱۷۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۱۳۴-۷/۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، مصحح، محشی؛ تملک: محمد بن نصار جزایری، احمد بن علی بن هارون مازندارانی نجفی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۱۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۵/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۶۵]

۱۸۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۵۰۸/۱-۹/۵۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** الخامس جعل النتیجة مقدمة من مقدمة البرهان ... و لابالفعل او یکون ویفقد شرط من شروط الانتاج قال مبادی اللغة الخ

تا بحث «مبادی اللغة»؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی از «چلبی» و «محیی الدین» و «شرح الشرح»؛ یادداشتی به تاریخ ۱۲۵۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲گ، ۱۵-۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۶۶]

۱۸۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۹۸۵-۱۱/۸۵

آغاز: بعدی فاذا أروی لکم عنی حدیث فاعرضوه علی کتاب الله تعالی فان وافقه فاقبلوه وان خالفه فردوه؛ **انجام:** باب المحکوم به وهو قسمان مالیس له الا وجود حسی وماله وجود آخر شرعی فالاول بعد ان.

بخش کوتاهی از کتاب است از نسخ تا باب المحکوم به؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۶۶۶]

۱۸۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۳۳۴-۱۳/۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۸گ، ۲۱-۲۳ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۵ - ۲۶۶۵]

۱۸۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۶۴۰-۱۸/۱۶۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه قدیمی و نفیس است؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۵۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: ۵- ۲۶۶۵]

۱۸۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۱۱۷

آغاز: للسواد لیس بعلة اصلا وکذا اللونیة لتقدمها علیه بخلاف الزوجیة الاربعة. فان الزوجیة معللة بالاربعة و قدیعرف؛ **انجام:** لوزید فی الصلاة رکن فان کان محرما قیل فهو نسخ لحرمته لالصلوة وان لم یکن محرما فلیس بنسخ لانه رفع حکم الاصل ... اذا نقض العبادة اه ما تقدم حکم الزیادة

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج، ۱۳۳گ، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۵۸]

۱۸۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۱۲۵

آغاز: او غیر مشهود به کما تقدم و الجواب؛ **انجام:** اولم یثبت قالوا و کان کذلک
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: حنایی، جلد: مشمع سبز، ۸۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳× ۲۵/۵سم [ف: ۱۶ - ۲۸۷]

۱۸۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۱۷
انجام: أوظن وجودها فیه آخر یقدم ما یکون حکم الفرع
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۲۴۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵/۵سم [ف: ۳ - ۱۰۵]

۱۸۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۱۴
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه قدیم و نفیس؛ جلد: مقوایی، ۱۷۲گ، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۴ - ۱۰۱]

۱۸۸. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۱۴۶
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۶سم [ف: - ۹۹]

۱۸۹. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۴۸۷۲/۱
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج تریاکی رنگ، ۸گ، ۱۷ سطر [ف: ۲ - ۱۷۹]

۱۹۰. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۳۶۳/۱
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۱۸۳]

۱۹۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۳۷۹-۵۷/۴۹
آغاز: بسمله، حمدله، فانی لما رأیت قصور الهمم الاکثار الی الایجاز بالاختصار صنعت مختصراً فی اصول الفقه
از اول تا بحث قیاس (قوله و هو حکم یدل الخ اقول قد ذکر للقیاس حدود ...)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۱۷۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۶۶۶]

۱۹۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۲۱۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** و قیل بالعکس ای بقدم.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ ۲۰۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۶ - ۵۵]

۱۹۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۳۸۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و اسئله الرحمة و الغفران.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ ۱۳۹گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۶ - ۵۶]

۱۹۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۷۲۶
آغاز: ... الایمان حتی یعذب بالفروع کما یعذب بالایمان اولا؛ **انجام:** فتعین ان یرید الالفاظ المشهوره.
از اواخر مبحث (تکلیف کفار بفروع) تا اواسط مسئله (تخصیص باستثناء متصل)؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ متن (مختصر) در حاشیه؛ ۶۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۶ - ۵۶]

۱۹۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۱۲۱
آغاز: نقل ان مالکاً سئل عن اربعین مسألة فقال فی ست و ثلاثون منها لا ادری؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۹۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۲۵ - ۱۳۲]

۱۹۶. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۳۵۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و المقصود ذلک و لأنه لو ثبت العموم لکان القیاس ضائعاً
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی از «الجامی»؛ تملک به تاریخ ۲ جمادی الثانی ۱۳۳۱؛ جلد: چرم زرد، ۲۱۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۶سم [مؤید: ۱ - ۲۹۹]

۱۹۷. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه:۱۰۷
بی‌کا، بی‌تا [ف: - ۴۸]

۱۹۸. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه:۱۰۷
خط: نسخ خوانا، کا: تقی الدین محمد بن شیخ زاهد گیلانی، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ در بالای صفحات متن کتاب مختصر الاصول نگاشته شده [ف: - ۴۸]

۱۹۹. تهران؛ لغت نامه دهخدا؛ شماره نسخه:۲۴۲/۱
تا مبادی اللغة است؛ خط: نسخ، کا: ملا عباس، بی‌تا؛ قطع: ربعی [نشریه: ۳ - ۴۰۳]

۲۰۰. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۱۸۸
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۴۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۲۵سم [ف: ۱ - ۲۴۹]

۲۰۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۰۱۲
آغاز: بسمله، قال الاحکام لا یحکم العقل اقول قد استوفی؛ **انجام:** لو لم یخل لان انتهاض ترکه سیافی ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ به این نسخه رساله معرفت و ایمان و ... ضمیمه شده. [رایانه]

۲۰۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۶۸۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● **شرح مختصر الاصول = شرح مختصر المنتهی** / اصول فقه / عربی

š.-u muxtaṣar-il-uṣūl = š.-u muxtaṣar-il-muntahā

وابسته به: مختصر المنتهی = مختصر الاصول = مختصر ابن الحاجب؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

ناشناخته:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۲۴۹
آغاز: ینکره الثاقب الی اقصی المدارج الانسانیة راقیا بحدسه الصائب الی اعلی المعارج النفسانیة؛ **انجام:** لما امکن التجویز به عن التکرار و کان مرجوحا لعدم استلزامه له و علی تقدیر التساوی

یسلم ما ذکرناه
جلد اول کتاب است و تا مباحث نواهی را دارد. شرح استدلالی مفصلی است بر کتاب «مختصر الاصول» ابن الحاجب با عناوین «قال، اقول»، این شرح جز شرح قاضی عضد الدین ایجی است؛ خط: نستعلیق نازیبا، کا: خلیل نخچوانی، تا: ۱۲ محرم ۷۷۴ق، جا: شوشتر؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۲گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۹ - ۴۱]

۲. تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه:۱۷

بی‌کا، تا: قرن ۸ و ۹ [نشریه: ۴ - ۳۲۶]

۳. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۱۴۵

آغاز: الحکم یتناول الشک و الوهم مما لا اعتقاد و لا حکم للذین فیه؛ **انجام:** و اصلح نیاتنا و اعمالنا و یقبلها منا و زاد من فضله انه المستعان و علیه التکلان

شرحی است با عناوین «قال، اقول» بر «مختصرالاصول» ابن حاجب که در ۶ جمادی الاول ۸۴۴ از تألیف آن فارغ شده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ تملک: علی اصغر هزار جریبی و نام کتاب و مؤلف آمده که کتاب را از عضدی دانسته؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف مخ - ۱۲۰]

۴. همدان؛ دبیرستان امیر کبیر؛ شماره نسخه:۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [نشریه: ۵ - ۳۴۷]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۱۸/۳

مکرر نسخه شماره ۱۲۵۴/ع است که انوار در فهرست ج۹ص۲۴۱ معرفی کرده چون نسخه ناقص است و شاید أوراق پراکنده آن را گرد آورده باشند، شناخته نشد، تنها صفحه آغازین آن مطابق نسخه یاد شده است بر پشت نخستین برگ آن نوشته است: «هذه من تألیف السید السند قدس سره متعلق بشرح مختصر فی مبادی اللغة». پس شاید از میر سید شریف جرجانی (۷۴۰-۸۱۶) باشد؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۰۸گ (۶۹-۱۷۶) [ف: ۱۱ - ۹۵]

۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۱۱۶

آغاز: لیس فی تلک القرائن بخصوصها و جعل الضمیر للواقعة بعید؛ **انجام:** و فیما ذکر ارشاد لذلک و هو حسبی و نعم الوکیل.
خط: نستعلیق، کا: عبدالله حسینی تاشکندی، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج نارنجی مذهب، ۱۴۷گ، ۱۹ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۴ - ۱۱۷۲]

● شرح مختصر التحفة الکلامیة / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u muxtaṣar-it tuḥfat-il kalāmīyya

وابسته به: التحفة الکلامیة (مختصر)؛ ابن ابی جمهور، محمد بن علی (۸۳۸-۹۰۶ق)

شرح متوسطی است، بر «مختصر التحفة الکلامیة» که به انجام نرسیده است. شارح در مقدمه کتاب، خود را فرزند مؤلف متن معرفی نموده و می گوید آن را چندین بار، نزد پدرش خوانده و نکات لطیفی را یافته است که آن نکات و لطایف را در نظر داشته به صورت شرح در آورده است؛ لکن متأسفانه، نامی از خود و مؤلف و نام کتاب، نیاورده است. متن اصلی، «مختصر التحفة الکلامیة» و اصل آن «التحفة الکلامیة» در جلد دوم فهرست کتابخانه مرعشی که در سال ۱۳۵۴ش به شماره‌های ۶۸۵/۱ و ۶۸۵/۵ منتشر شده، و به «ابن ابی جمهور احسائی» نسبت داده شده است، و همکاران فهرست‌نگار ما در دیگر کتابخانه‌ها، پس از این تاریخ، از فهرست ما پیروی نموده‌اند؛ لیکن ما در بازنگری نسخه‌های موجود در این کتابخانه و همچنین در بررسی منابع موجود، هیچ سندی برای این ادعا نیافتیم، همچنین در منابع قابل دسترسی، نشانی از فرزند برای «ابن ابی جمهور» که در زمره علما و دانشمندان باشد، به دست نیاوردیم. (سید محمود مرعشی)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۳۴۵/۴

آغاز: اللهم إنا نحمدك و نشكرك و نؤمن بك و بتوكل عليك و نصلى على نبيك و رسولك؛ **انجام:** الاحتياج إلى الإمام المعصوم إذا يمكگن الرجوع إلى ما ذكره العلماء من الأحكام ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۱۴گ (۷-۲۰)، ۱۹ سطر، اندازه: ۷/۵×۱۲/۵سم [ف: ۳۶ - ۲۳۵]

● شرح مختصر التصریف / ادبیات / عربی

š.-u muxtaṣar-it-taṣrīf

حواشی با عنوان‌های «قوله، قوله» بر رساله مختصر التصریف الملوکی، ابن جنی متوفای (۳۹۲ق). آغاز رساله مختصر التصریف: «... علی توفیقه و نسأله هدایة طریفه و نصلی علی نبیه و عترته اما بعد فهذه فوائد نظمتها فی سلک التقریر و سمط التحریر و جعلتها ... و سمیتها مختصر التصریف».
[الذریعة ۱۸۸/۲۰؛ کشف الظنون ۴۱۲/۱]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۰۸۸-۱۶/۹۸

آغاز: علیه وآله الصلاة و السلام و هو کل امر ذی بال لم یبدأ فیه بالحمد فهو اجزم وآثرالحمد علی الشکر لان الاول یعم الفضایل و الفواضل؛ **انجام:** و من اکابر الفضلاء ان ینظروا فیه بعین الرضاء و یصحوا ما عثروا علیه فیه من الزلل والخطا فانی بالنقصان معترف و للخطا بالمقترف والحمدلله علی توفیق الاتمام والصلوة علی سیدالانام و عترته الکرام
خط: نسخ، کا: محمد بن محمد رشید قمی، تا: ۱۷ ذیحجه ۱۰۹۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ با یادداشتی از مرتضی رشیدی فرزند احمد کرمانشاهی متولد ۱۳۱۳ق که در ۱۳۵۱ تحریر نموده؛ جلد: تیماج، ۴۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۶۶۷]

● شرح مختصر التلخیص / معانی بیان / عربی

š.-u muxtaṣar-it-talxīṣ
وابسته به: مختصر المعانی = المختصر فی شرح تلخیص المفتاح = شرح تلخیص المفتاح = المختصر فی شرح التلخیص؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۵۴۴
آغاز: خبرین او انشائین لفظا نحو مات فلان رحمه الله؛ **انجام:** و النور طار علیها یسترها بضوء فاذا غربت
خط: نسخ و نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: مقوایی روکش کاغذ سبز، ۷۲گ، ۱۵سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۱/۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۱۶۹۰]

← شرح مختصر الزبدة ← شرح مختصر منار الانوار

● **شرح مختصر الشرایع** / فقه / عربی
š.-u muxtaṣar-iš-šarāyi'
بهبهانی، محمد جعفر بن محمد علی، ۱۱۷۸ - ۱۲۵۹ قمری
behbahānī, mohammad ja'far ebn-e mohammad 'alī (1765 - 1843)
وابسته به: المختصر النافع = النافع فی مختصر الشرایع؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

گلپایگان؛ کتابخانه حجة الاسلام گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۲
آغاز: الحمدلله رب العالمین ... ان هذا هو الجزء الآخر من شرح مختصر الشرایع فی شرح کتاب معقود لبیان الحیوان القابل للتذکیة من الصید اسم للمصید؛ **انجام:** بهذه الأخبار نظر فالمرجع الی العمومات و الاطلاقات فتدبر، هذا آخر ما قصدنا ایراده فی..
نسخه حاضر مشتمل بر کتاب الصید و الذباحة و اطعمه و اشربه می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ مهر: مؤلف «عبده محمد جعفر بن محمد علی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۰گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: - ۵۰]

● **شرح مختصر الشرایع** / فقه / عربی
š.-u muxtaṣar-iš-šarāyi'
وابسته به: المختصر النافع = النافع فی مختصر الشرایع؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه:۹۵
آغاز: تردد الیه دون البحث و الاطناب و الزیادة فی الابواب بحیث یکون کالحاشیة علی الکتاب؛ **انجام:** المفقود بعد عشر سنین و هو قول المفید. الرابع لایقسم حتی یعلم
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: زرد، جلد: تیماج مشکی، ۱۵۶گ، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [مطالعات اسلامی: ف: - ۷۷]

← شرح مختصر الصلاحی ← عمادیة

● **شرح المختصر علی دیوان ابی تمام** / ادبیات / عربی
š.-u d.-il-ḥimāsa = š.-u ḥimāsat-i abi tamām
خطیب تبریزی، یحیی بن علی، ۴۲۱ - ۵۰۲ قمری
xatīb-e tabrīzī, yahyā ben 'alī (1031 - 1109)
وابسته به: دیوان ابوتمام = دیوان الحماسة؛ ابوتمام، حبیب بن اوس (۱۹۰-۲۳۱)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۵۰-ف
نسخه اصل: کتابخانه دکتر مهدوی ش ۷۱۰؛ خط: نسخ، کا: حسین بن حسن بن حسین ابی القاسم، تا: پنج‌شنبه ۱۱ رجب ۵۹۳ق، جا: قم؛ ۲۳۳گ، ۲۱ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۲]

● **شرح المختصر علی دیوان ابی تمام** / ادبیات / عربی
š.-ul-muxtaṣar 'alā d.-i abi tamām
خطیب تبریزی، یحیی بن علی، ۴۲۱ - ۵۰۲ قمری
xatīb-e tabrīzī, yahyā ebn-e 'alī (1031 - 1109)
وابسته به: دیوان ابوتمام = دیوان الحماسة؛ ابوتمام، حبیب بن اوس (۱۹۰-۲۳۱)

تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۷۱۰
خط: نسخ، کا: حسین بن حسن بن حسین بن ابی القاسم زری جاسبی، تا: پنج‌شنبه ۱ رجب ۵۹۳ق، جا: قم؛ سید محمد حریش حسنی در ۸۳۲ و محمد بن احمد بن حسین بن عیاش حلبی در شب ۱ رمضان ۹۷۴ به نسخه نگریستند؛ تملک: ابن نصرالله بغدادی در ۶۸۲؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۲ - ۱۵۸]

● **شرح مختصر العوامل** / نحو / عربی
š.-u muxtaṣar-il-'awāmil
وابسته به: العوامل المأة؛ جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن (-۴۷۱ق)
شرح مزجی مختصری است بر «العوامل المائة» شیخ عبدالقاهر جرجانی، شارح در آغاز می‌گوید: «اردت ان اشرح الکتاب المسمی بالعوامل شرحاً یلیق قاصده و یلقی الیه مقاصده و لم یکن له شرح یفید طالبه بل شرحه هو الجرح ...». شارح شناخته نشد.
آغاز: بسمله، الحمدلله الذی لا یعزب عن علمه مثقال ذره لا فی الارض و لا فی السماء و لا ینقطع عن مواد کرمه ... اما بعد، فلا یخفی علی رای ذوی العقول ان اشرف العلوم حاجته ...

انجام: نحو اکلت السمکه حتی راسها و نحومات الناس حتی الانبیا و نحو قدم الحاج حتی المشاه و السلام علی خیر خلقه و الصلوه علی نبیه و آله اجمعین.

۱. بیرجند؛ دیانی؛ شماره نسخه:۱۴۱/۴
آغاز: برابر
تذکر: نام کتاب به استناد نسخه مجلس ج ۴۱۰/۳۸ تغییر یافت؛ کا: محمد شفیع بن محمد قاسم، تا: صفر ۱۱۰۳ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶گ (۵۷پ-۷۲ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: - ۱۰۹]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۲۸۶/۳
آغاز و انجام: برابر
خط:نستعلیق،کا:غیاث حسینی،تا: ۱۲۰۰ق؛ جلد: گالینگور مشکی، ۲۲گ (۴۶پ-۶۷ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۳۸ - ۴۱۰]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۷۶
آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام کتاب به استناد نسخه مجلس ج ۴۱۰/۳۸ تغییر یافت. شرح مختصری است بر کتاب «العوامل المائه» عبدالقاهر جرجانی که در آن، مقاصد متن کتاب توضیح و شرح شده است؛ خط: نسخ، کا: باقر، تا: ۱۲۱۰ق؛ مهر: «هو المالك بالاستحقاق ... عبده حسین عبدالظهری [یا عبد المطهر]» (چندپهلو)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا با روکش کاغذی، ۲۶گ، ۱۱ سطر (۸/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۱۴۲]

۴. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۶۴۲
آغاز: برابر
تذکر: نام کتاب به استناد نسخه مجلس ج ۴۱۰/۳۸ تغییر یافت؛ خط: نستعلیق، کا: میرزا خلیل، تا: جمادی الثانی۱۲۹۲ق، ۲۸گ، اندازه: ۱۰/۵× ۱۶/۵سم [ف: ۳ - ۵۸]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۶۶۹/۲-۳۴/۳۹
آغاز و انجام: برابر
تذکر: نام کتاب به استناد نسخه مجلس ج ۴۱۰/۳۸ تغییر یافت؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: گالینگور سبز، ۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۵ - ۲۴۵۱]

← شرح مختصر فی بناء الأفعال ﴿ شرح بناء الأفعال
← شرح مختصر فی بناء الأفعال ﴿ مرشد الغناء شرح امثلة البناء
← شرح مختصر فی شروط الصلاة ﴿ صفوة

● **شرح المختصر فی علم العروض** / عروض و قافیه / عربی
š.-ul-muxtaṣar fī ʻilm-il-ʻarūḍ

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۳۴۶
از ابوعبدالله محمد بن ابی حبش انصاری عروضی متوفی ۵۴۹ هجری؛ بی‌کا، تا: ۸۵۰ق؛ نسخه کهن و نفیس [میراث شهاب: س۸ش۴ - ۵۳]

● **شرح المختصر فی الفروع** / فقه / عربی
š.-ul-muxtaṣar fi-l-furūʻ

خجندی اسپیجانی، احمد بن محمد، ق۶ قمری
xojandī espījānyī, ahmad ebn-e mohammad (- 12c)

شرح مجلد اول از کتاب المختصر فی الفروع اثر احمد بن محمد طحاوی (۲۳۹؟ -۳۲۱ق) است که در برگیرنده کتب: صلات، زکات، صیام، مناسک و بیوع می‌باشد.
[کشف الظنون ۱۶۲۷/۲؛ دنا ۱۰۵۰/۶]

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۰۰
آغاز: بسمله، قال الشیخ الامام رضی الله عنه ... قال ابوجعفر ... المعروف بالطحانی بحمدالله ابتدیء و ایاه استهدی؛ **انجام:** تم المجلد الاول من کتاب شرح الطحاوی بعون الله و حسن توفیقه.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۵۰ق، نسخه نفیس، با سرلوح زر، مذهب، مجدول؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج عنابی، ۴۴۶گ، ۱۷ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۹×۲۵/۵سم [ف: ۱۴ - ۱۰۷]

● **شرح المختصر فی الفروع** / فقه / عربی
š.-ul-muxtaṣar fi-l-furūʻ

شرح مختصری است با عناوین «قال ابوجعفر» بر کتاب «المختصر فی الفروع» ابی جعفر احمد بن محمد طحاوی (- ۳۲۱) که در فقه حنفی نوشته و شهرت فراوانی دارد و بر آن شروح زیادی نگاشته‌اند. به کشف الظنون (۱۶۲۷/۲) رجوع شود.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۰۱
آغاز: قال ابو جعفر احمد بن محمد بن سلامة ... قال الشیخ الامام: ابو جعفر کنیته و اسمه احمد و الازد قبیلة من قبائل الیمن؛ **انجام:** افتاده: و القبض قبل الافتراق شرط نحو أن یکون حقه الف درهم..
از آغاز کتاب تا مقداری از کتاب صلح؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ نسخه قدیم و نفیس، مصحح؛ جلد: مقوایی، ۲۳۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۴ - ۳۰۶]

● **شرح المختصر فی معرفة التقاویم = شرح مختصر الهیئة** / هیئت / عربی
š.-ul-muxtaṣar fī maʻrifat-it-taqāwīm = š.-u muxtaṣar-il-hay'a

محمد علی بن حسن
mohammad ʻalī ebn-e hasan

وابسته به: المختصر فی معرفة التقاویم = ثلاثون فصل = سی فصل = مختصر در معرفت تقویم؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد

(۶۷۲-۵۹۷)
خواجه نصیر طوسی کتابی مختصر در « هیأت» به نام «سی فصل» به زبان عربی دارد که خود وی آن را بعداً به فارسی برگردانده است و این کتاب شرحی است بر «عربی» آن. وی ابتدا فرازی از متن را آورده سپس به طور نسبتاً مفصل به شرح آن می‌پردازد و از «شرح اشارات» و «شرح تذکره» محقق طوسی و از فاضل عبدالعلی بسیار نام می‌برد.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۵۸۹/۲

آغاز: الحمدلله الذی جعل الشمس ضیاء و القمر نورا و زین بحکمته السماء الدنیا بزینة الکواکب و نور وجه الغبراء بانوار النجوم الثواقب و خلق سبع سموات و من الارض مثلهن؛ **انجام:** و لبثو فی کهفهم ثلثمائة سنین و ازداد و اتسعا مع انه ما وقع فی التوریة لیس الا ثلثماثه سنین ... و اما القران العظیم فانما ینزل علی لسان العرب لیس الا السنة القمریة ... المعبر عند الیهود السنة الشمسیه ... فحله ... علی بن ابیطالب علیه السلام و علی اولاده الطاهرین

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی با امضای «منه»؛ جلد: تیماج مشکی، مذهب، ۱۲۷گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳- ۱۲۵۹]

● شرح المختصر فی معرفة التقاویم = شرح مختصر الهیئة / هیئت / عربی

š.-ul-muxtaṣar fī ma‘rifat-it-taqāwīm = š.-u muxtaṣar-il-hay’a

وابسته به: المختصر فی معرفة التقاویم = ثلاثون فصل = سی فصل = مختصر در معرفت تقویم؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۶۷۲-۵۹۷)

شرحی با عنوان «قال، اقول» بر مختصر خواجه نصیرالدین که در زمان حکومت سیف الدین نوشته شده است. شاید شارح عبدالعلی بن محمد حسین بیرجندی باشد.

[دنا ۱۰۵۰/۶؛ الذریعة ۶۱/۱۴ و ۲۱۶/۲۰]

شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۵۵۳

آغاز: آغاز متن: هذا مختصر فی معرفة التقاویم مشتمل علی ثلاثین فصلا ... آغاز شرح: الحمدلله الذی جعل الاحوال الجزئیة فی السفلیات مربوطة بالاوضاع

خط: نسخ، کا: محمد شریف بن شیخ صالح بن جارالله صیمری، تا: یک‌شنبه ۸ ذیحجه ۱۱۱۸ق، جا: شیراز، مدرسه مقیمیه، بنا به دستور شیخ احمد بن جارالله صیمری؛ اندازه: ۱۲×۱۹سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۶]

● شرح المختصر فی معرفة التقاویم / هیئت / فارسی

š.-ol-moxtasar fī ma‘refat-et-taqāvīm

وابسته به: المختصر فی معرفة التقاویم = ثلاثون فصل = سی فصل = مختصر در معرفت تقویم؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۶۷۲-۵۹۷)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۴۵۵/۱-ف

نسخه اصل: موزه بریتانیا Add. 23568 (ریو ۸۵۲)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شعبان ۸۸۹ق [فیلمها ف: ۱ - ۶۰۳]

← شرح المختصر فی معرفة التقویم ← شرح ثلاثون فصلا

● شرح المختصر فی المیزان / منطق / عربی

š.-ul-muxtaṣar fi-l-mīzān

شرح متوسطی است برکتاب «مختصر فی المیزان؟» که در منابع و فهارس هیچ اشاره‌ای به آن نشده است. در این شرح از سید، قطب الدین، حسین هارون و کتابش «کاشف الغمة» و شهاب الدین و کتاب او «اللمعة» یاد شده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۴۰۵۱/۴

آغاز: الحمدلله الذی تقدس من ان یوصف بالحدوث و العرض و تنزه ان یعلل افعاله بشیء من الغرض الذی علمناه قولاً شارحاً من توحیده؛ **انجام:** و المقدمات وتسمی مبادی تصدیقیة و ثالثها مسائل و هی قضایا یطلب فیها نسبة محمولاتها الی موضوعاتها ایجابیة کانت او سلبیة ای یبرهن علیها فی ذلک العلم ان کانت کسبیة.

خط:نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛مصحح؛مجدول؛ جلد: گالینگور سبز، ۷۱گ (۱۰۱پ-۱۷۱ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۵۸]

● شرح مختصر القانون = شرح الفصول = شرح الطب الایلاقی / طب / عربی

š.-u muxtaṣar-il-qānūn = š.-ul-fuṣūl = š.-ut-ṭibb-il-īlāqī

شمس الدین آملی، محمد بن محمود، - ۷۵۳ ؟ قمری

šams-o-dīn-e āmolī, mohammad ebn-e mahmūd (-1353)

وابسته به: الاسباب و العلامات = المعالجات الایلاقیة = الطب الایلاقی = مختصر القانون؛ ایلاقی، محمد بن یوسف (-۵۳۶)

متن از ابن سیناست و اختصار از شرف الدین محمد ایلاقی شاگرد مع الواسطه ابن سینا؛ و شرح آن به «قال و اقول» از شمس الدین محمد آملی از علمای قرن هشتم و مؤلف کتاب معروف نفائس الفنون و عرائس العیون. دارای چهار «فن»: ۱. قواعد جزئی الطب؛ ۲. الادویة و الاغذیة المفرده و المرکبه لکنه لم یذکر الاغذیة المرکبه؛ ۳. الامراض المختصه بعضو عضو من الاعضاء الظاهر و الباطنه و اسبابها و علاماتها و معالجاتها؛ ۴.

الامراض التی لاتختص بعضو دون عضو آخر.
آغاز: بسمله الحمدلله الذی خصص نوع الانسان باعدل الامزجة و افضل البنیان و شرفهم بعلمی الابدان و الادیان
[دنا ۱۰۵۱/۶ (۶ نسخه)]

۱. قزوین؛ میر حسینا قزوینی؛ شماره نسخه:۱۲۸
خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه ۹ رجب ۷۹۴ق؛ قطع: ربعی [نشریه: ۶ - ۳۴۵]

۲. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۳۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** کانت بیضاء معتدلة القوام من غیر رایحة رویة یحصل عقیب
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸ و ۹؛ ۵۰۶ص، ۲۳ سطر (۷×۷/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [نشریه: ۳ - ۳۷۶]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۰۰۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان یشفینا بشفائه و یداوینا بداوئه (کذا، صحیح: بدوائه) و یعافینا من کل بلائه.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۱۵ شوال ۸۴۹ق، جا: سمرقند مدرسه میرزا الغ بیگ؛ محشی، مذیل و مصدر به چهار صفحه رباعیات از شیخ عمر مروزی و بابا افضل و صدر الاشنهی و نجم الدین دایه و شیخ مجدالدین بغدادی و خاقانی و نزاری و انوری و خواجه نصیر و غیره؛ واقف: فاضل خان، ۱۰۶۵؛ کاغذ: حنایی سمرقندی، جلد: تیماج، ۱۳۱گ، ۲۸ سطر (۱۰/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۱۹ - ۳۲۲]

۴. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۲۵۲/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** هو صواب منهما الا الحدس المقوی المشیر
خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ تذکر: این کتاب در نشریه به نام شرح الفصول، و در فهرست ره آورد به نام شرح ایلاقی آمده؛ ۱۵۰ص(۱-۱۵۰)، ۲۶-۴۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [نشریه: ۳- ۳۳۹]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۲۱۲
خط: نسخ به شیوه ترکی، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: ترکی، جلد: گالینگور عنابی، ۲۲۸ص، ۲۹سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم[ف:۱۹-۱۹۶]

۶. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۳۸
آغاز: قال الشیخ الامال البحر الکامل علاء الدین ... صیغة تفعل؛
انجام: وقع الفراغ من کتابة فی سنه تسعین و ثمانمایه
بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۷۸۸ص، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [نشریه: ۳ - ۳۷۶]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۶۱۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی با عناوین «محمد طاهر»؛ تملک: محمد طاهر؛ در دو برگ پایانی یادداشتی درباره مؤلف کتاب و تألیفات وی و مناظره وی با قاضی عضد ایجی آمده؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۷سم [ف: ۲۰ - ۱۵۵]

۸. سبزوار؛ صد و بیست و پنج نسخه؛ شماره نسخه:۸۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** من نفس العضو و عمقه و اما استعمال الادویة التی فیها تحلیل و تجفیف بعد ذلک.
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مهر: «اقل خلق الله ... موسوی» (مربع)؛ جلد: میشن قهوه‌ای مذهب، ۴۵۰گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۹۷]

● شرح مختصر القانون = شرح الفصول الایلاقیة / طب / عربی

š.-u muxtaṣar-il-qānūn = š.-ul-fuṣūl-il-īlāqīyya

وابسته به: القانون فی الطب؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

شمس الدین محمد بن محمد آملی (-۷۵۳؟) یک بار «القانون» ابن سینا را شرح نموده و بار دیگر «الفصول الایلاقیة» را که توسط شرف الدین محمد بن سعدالله بن محمد بن یوسف ایلاقی (-۵۳۶ق) از «القانون» تلخیص شده شرح نموده است. این نسخه با نسخه «شرح الفصول الایلاقیة» به شماره ۱۴۰۰۰ آستان قدس نیز مقابله و چون مطالب و مباحث موجود نسخه کتاب گوهرشاد از نسخه کتابخانه مرکزی ساقط شده متأسفانه تطبیق با آن حاصل نگردید. در هر صورت نسخه منحصر به فرد و بسیار نفیس است و عنوان انتخاب شده بر مبنای حدس و گمان می‌باشد. شرح تحقیقی متوسطی است با عناوین «قوله، اقول» بر کتاب «مختصر القانون» شیخ الرئیس ابوعلی سینا. (غلامی مقدم)

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۲۴۹
آغاز: الانتفاع یبتدی اولا من الخفی و اما امراض الاعضاء الباطنیة فان الطبیب ینتفع به فی الاستدلال علیها ... قوله الفصل الاول قول کلی فی العظام و المفاصل؛ **انجام:** و فی بعض النسخ فهذه عی عدد الاوردة فهذا ما اردنا ایراده فی شرح هذا القسم من الکتاب و اعلم ان الاختلاف فی هذا الفن کثیر بین العلماء بحسب ما یشهد به الکتب المصنفة فی ذلک الباب فالتی منا شرح ما فی هذا الکتاب دون ایراد الاقوال و المذاهب المورده فی هذا الفن فان الاشتغال بذلک مما یفوت به الغرض من حل الکتاب و بیانه و الحمدلله الذی منه المبدأ و الیه المآب.
موجودی از «التعلیم الخامس فی الاعضاء تا الاوردة» است؛ خط: نسخ تحریری، کا: عطاء الله بن محمد بن عبدالعزیز طبیب، تا: دهه آخر محرم ۷۶۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: نخودی، جلد: مشکی، ۶۹گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵× ۱۸/۵سم [ف: ۵ - ۶۲۵]

← شرح مختصر القدری > جامع المضمرات

● شرح مختصر القدوری / فقه / عربی

š.-u muxtaṣar-il-qudūrī

بغدادی، احمد بن محمد، - ۴۷۴ قمری

baqdādī, ahmad ebn-e mohammad (- 1082)
وابسته به: مختصر القدوری فی فروع الحنفیة = مختصر القدوری = المختصر فی الفقه؛ قدوری، احمد بن محمد (۳۶۲-۴۲۸)
شرح مفصلی است بر کتاب «مختصر قدوری».
[دنا ۱۰۵۱/۶؛کشف الظنون ۱۶۳۱/۲؛ الاوقاف العامة بغداد ۴۶۹/۱؛ الاوقاف العامة موصل ۷۷/۴]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۲۳۵
آغاز: بسمله و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و صحبه کتاب المأذون – الاصل فی جواز الاذن فی التجارة العبید ما روی ان النبی صلعم کان یرکب الحمار؛ **انجام:** قال و اذا صحت مسئة المناسخة و اردت معرفة ما یصیب کل واحد من حساب الدراهم ... و علی هذا القیاس یعمل جمیع ما اتاک من المسایل ان شاءالله ... و قد اصلحت جمیع ذلک علی ما یقتضیه مذاهب اصحابنا رحمة الله علیهم اجمعین.
از «کتاب المأذون» تا آخر فرایض؛ خط: نسخ، کا: ذکر بن مکایل بن تولی بن سلار بن کربه بن کحین بن قرقوا من بلد دیار بکر من اعمال ماردین، تا: دوشنبه ۷ جمادی الثانی ۶۱۹ق؛ محشی، در آخر نسخه آمده که حواشی این نسخه به نام فواید بدریه در تاریخ شنبه ربیع الاول ۸۷۶ توسط حاجی علی بن شرف الکمالی مقابله شده؛ تملک: عبدالرحیم صحاف معرفت جهان خان ۱۵ رمضان ۱۱۹۸؛ مهر: «عبدالرزاق محمد ۱۲۶۲» (مربع)، «عبدالوهاب محمد ۱۲۸۳» (مربع)؛ جلد: مقوایی زرد، ۳۳۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۳۸ - ۳۴۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۱۶۶
آغاز: بسمله و به نستعین، کتاب البیوع قال البیع ینعقد بالایجاب و القبول اذا کانا بلفظ الماضی مثل؛ **انجام:** و کانت المیتة اغلب ... لانه لا ضرورة و الله أعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب
بخشی از شرح مختصر است، از کتاب البیوع تا شهادت؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول، محشی؛ مهر: «جاء من بعدی نبی اسمه احمد ۱۲۴۹»؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۴۸۰ص، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۵×۳۹سم [ف: ۴۵ - ۵۳]

● شرح مختصر القدوری / فقه / عربی
š.-u muxtaṣar-il-qudūrī
وابسته به: مختصر القدوری فی فروع الحنفیة = مختصر القدوری = المختصر فی الفقه؛ قدوری، احمد بن محمد (۳۶۲-۴۲۸)

غیر همانند:
۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۵۱۱
آغاز: فهذا یشیر الی الوزن و قال الفقیه ابوجعفر الهندوانی لما اختلف؛ **انجام:** و یوم العرفة عند الاحرام و العیدین ... کاتبی را یاد دارد با دعای مستجاب
معلوم نشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ تاریخ وقف: تیر ۱۳۸۱؛ کاغذ: نخودی دولت آبادی، جلد: مقوا، ۲۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۹۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۱۳۶
آغاز: بسمله الحمد لله الذی الهم مسائل القدوری علی فهم ذوی الافهام و العقول و ... و بعد یقول ... لما کان مسائل کتاب القدری (کذا) من الاهم بین الفقهاء؛ **انجام:** اللهم اسئلک الثبات علی الامر و اسئلک لسان صادق ... هست دیدار حق اجل نعم ×× و به انتهی الکلام و تم
شرحی است بر مختصر احمد بن محمد قدوری، که شارح اسمی از خود نبرده و آن را بر اساس کتب مشهور، که در پایان کتاب عناوین آنها را آورده شرح کرده است به مدت شش ماه؛ خط: نسخ مایل به نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، مذهب، ۳۵۸ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۰×۲۸سم [ف: ۵۰ - ۳۰]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۱۵۹
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از رضا میدانی [رایانه]

● شرح المختصر للخلیل / فقه / عربی
š.-ul-muxtaṣar li-l-xalīl
خراشی، محمد بن عبدالله، ۱۰۱۰ - ۱۱۰۱ قمری
xarāšī, mohammad ebn-e ʻabd-ol-lāh (1602 - 1690)
وابسته به: المختصر فی الفروع المالکیة؛ جندی، خلیل بن اسحاق (-۷۷۶)
شرحی است بر کتاب «المختصر» خلیل بن اسحاق جندی (-۷۷۶) در فقه مالکی.
چاپ: قاهره، مطبعة بولاق، از جلد۱تا۸، ۱۲۹۰ق.
[دنا ۱۰۵۱/۶؛ معجم المطبوعات ۸۲۰/۱؛ الاعلام زرکلی ۲۴۰/۶؛ معجم المؤلفین ۲۷۸/۹]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۰۵۸
آغاز: الحمد لله المحیط بخفیات الغیوب المطلع علی سرائر القلوب المختص بارادة کل محبوب و موهوب
نسخه اصل: کتابخانه موزه کراچی – پاکستان؛ جزء اول؛ خط: مغربی، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ ۶۲۶ص [عکسی ف: ۶ - ۸۱]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۰۴۰
آغاز: باب ذکر فیه الاجارة و کراء الدواب و ... و الدور و الارض و ما یتعلق بذیله؛ **انجام:** أنه الاجارة مبنیة علی ... بخلاف المساقات و الله تعالی أعلم.
شامل جزء سوم و چهارم می‌باشد؛ خط: نسخ، کا: محمد قاسم بن عبدالله الشعشوی، تا:ذیقعده ۱۰۲۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸۵گ، ۳۶ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۲۵ - ۴۷]

● **شرح المختصر للخليل** / فقه / عربی
š.-ul-muxtaṣar li-l-xalīl
دردیر، احمد بن محمد، ۱۱۲۷ - ۱۲۰۱ قمری
dardīr, ahmad ebn-e mohammad (1715 - 1787)
وابسته به: المختصر فی الفروع المالكية؛ جندی، خلیل بن اسحاق (-۷۷۶)
شرح مزجی توضیحی است بر متن معروف به «مختصر الخلیل» در فقه مالکی از خلیل بن اسحاق الجندی مالکی. این شرح در دو جلد است و نسخه حاضر جلد دوم آن می‌باشد و روز چهارشنبه ۲۵ رجب ۱۱۹۷ق به پایان رسیده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۲۱۵
آغاز: باب ذكر فيه البيع و هوأول النصف الثانی من هذا المختصر فیعقد أی یحصل و یوجد؛ **انجام:** و علی تابعیهم باحسان الی یوم الدین و علی أشیاخنا هداة الطالبین و الحمدلله رب العالمین ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۲۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۱۹ - ۲۴]

● **شرح مختصر المعانی** / معانی بیان / عربی
š.-u muxtaṣar-il-ma'āi
وابسته به: مختصر المعانی = المختصر فی شرح تلخیص المفتاح = شرح تلخیص المفتاح = المختصر فی شرح التلخیص؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)
شرحی است مزجی بر «مختصر المعانی» سعدالدین تفتازانی.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۷۳۸-۱۴/۱۸۸
آغاز: و غیرهم سمع من السارع اولم یسمع [] کما ذکرنا فیمتنع لونه من باب الاستعارة باللكناية لان انتفاء اللازم یوجب انتفاء الملزوم؛ **انجام:** او للاباحة نحو لیدخل الدار زید او عمرو والفرق بینهما ان فی الاباحة ... یعنی لقصر المسند علی المسند الیه لان معنی قولنا زید.
بخش کوتاهی از اوایل این شرح موجود است. وکاتب درتحریر شرح نقطه‌گذاری راترک کرده و عبارت‌ها بی نقطه است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوا، ۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۶۶۸]

● **شرح مختصر منار الانوار = شرح الزبدة** / اصول فقه / عربی
š.-u muxtaṣar-i manār-il-anwār = š.-uz-zubda
بیرجندی، عبدالعلی بن محمد، - ۹۳۴ قمری
bīrjandī, 'abd-ol-'alī ebn-e mohammad (- 1528)
وابسته به: منار الانوار؛ نسفی، عبدالله بن احمد (-۷۱۰ق)
شرحی است مزجی و مفصل بر مختصر منار الانوار که منار الانوار و گزیده آن هر دو از تألیفات حافظ الدین عبدالله بن احمد نسفی (۷۱۰ق) می‌باشد. شارح در مقدمه کتاب آورده که مختصر الزبدة منسوب به عبدالله بن احمد نسفی را در گذشته شرح نمودم، آن‌گاه تصمیم به تصحیح و تجرید آن را داشتم که فتنه‌های زمانه و بازی‌های روزگار مانع آن گردید تا زمان ابوالغازی عبیدالله خان آن را تصحیح و به آن جناب تقدیم نمودم.
[کشف الظنون: ۱۸۲۶/۲؛ ریحانة الادب ۳۰۴/۱؛ هدیة العارفین ۵۸۶/۱؛ اعلام زرکلی ۶۷/۴]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۹۵۷
آغاز: الحمد لله الذی شید منار الشریعة القویمة و اوضح لاهل الکشف و التحقیق محجة الطریقة ... قال الشیخ المؤلف العلامة احله دار المقامة بسم الله الرحمن الرحیم نحمده علی ما اولانا؛ **انجام:** لان الامتناع من اخذ مال الغیر لا یرجع الی اعزال ... فلذلک قیده بالاستثناء و الله اعلم بالصواب و السداد المآب و المعاد و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله و صحبه آمین.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی با نشان «هـ»، با نشان «بلغ» مقابله شده؛ با اشعاری از برهان الدین ابراهیم بن حسن احسایی و مطالبی درباره ابوحنیفه آمده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۴۷گ، ۲۳ سطر (۹/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۵ - ۴۰۵]

● **شرح مختصر منار الانوار** / اصول فقه / عربی
š.-u muxtaṣar-i manār-il-anwār
وابسته به: منار الانوار؛ نسفی، عبدالله بن احمد (-۷۱۰ق)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۶۳۵
آغاز: الحمدلله رب العالمین اللهم صل علی محمد و علی آله اجمعین و سلم اصول الشرع الاصول جمع اصل و الاصل ما یبنی علیه غیره؛ **انجام:** و مرة بعد اخری و الحمدلله ثانیا و صلی الله علی سیدنا محمد و علی آله و صحبه و سلم تسلیما و حسبناالله و نعم الوکیل نعم المولی و نعم النصیر.
رساله متن و شرحی است مزجی. در پشت برگ اول نسخه به خط مغایر نوشته شده: «شرح مختصر المنار للشیخ الاسلام» رساله «منار الانوار» مؤلفه حافظ الدین ابوالبرکات عبدالله بن احمد نسفی است و از متون این فن است. متأخرین آن را اختصار و هم شرح نموده‌اند، اصل رساله و هم مختصر آن دارای شروح و تعالیق متعدده است از این رو مؤلف مختصر و هم شارح شناخته نشده. پنداشته می‌شود که اختصار متن از ابن حبیب چلبی (متوفای ۸۰۸) باشد و شارح از فضلاء اهل سنت و جماعت قرن نهم به بعد است؛ خط:نسخ،کا:حاج حسن بن عبدالله،تا:ربیع الثانی۱۰۹۷ق؛ افتادگی: آغاز (برگ دوم افتاده)؛ واقف: میرزا محمد عسکری تهرانی،

محرم ۱۳۶۴؛ ۴۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۶ - ۵۶]

← شرح مختصر المنتهی ← شرح مختصر الاصول

● **شرح مختصر المنتهی** / اصول فقه / عربی
š.-u muxtaṣar-il-muntahā
شافعی، عبدالله بن عبدالرحمن، - ۷۵۳ قمری
šāfe'ī, 'abd-ol-lāh ebn-e 'abd-or-rahmān (- 1353)
وابسته به: مختصر المنتهی؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶ق)
شرح مختصر المنتهی در اصول فقه مالکی. اصل از عضدی.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:بدون شماره
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۷۵۳ق (در سال درگذشت مؤلف)؛ تملک یکی از علمای بحرین در سده یازدهم هجری بوده و دستخط وی در پشت برگ آغازین نسخه آمده است [میراث شهاب: س۷ش۱-۲ - ۲۷]

← شرح مختصر النافع ← الانوار الرضوية
← شرح مختصر النافع ← رياض المسائل فی بيان (تحقيق) الاحكام بالدلائل
← شرح مختصر النافع ← غاية المرام
← شرح مختصر النافع ← كنز المنافع
← شرح مختصر النافع ← مسالك الافهام الى تنقيح شرايع الاسلام
← شرح مختصر النافع ← مصابيح الاحكام فی مسائل الحلال و الحرام
← شرح مختصرالنافع ؟ ← الفقه الشيعی
← شرح المختصر النافع ← حديقة المؤمنين
← شرح المختصر النافع ← مشارق الانوار فی احكام الله الواحد القهار
← شرح المختصر النافع ← مجمع المسائل فی استنباط الاحكام بالدلائل
← شرح المختصر النافع ← حاشية المختصر النافع
← شرح المختصر النافع ← موجز المنجزية
← شرح مختصر نافع ← كشف الرموز

● **شرح المختصر النافع** / فقه / عربی
š.-ul-muxtaṣar-in-nāfi'
استرآبادی تهرانی، مسیح بن محمد سعید، ۱۲۶۳قمری
estarābādī tehrānī ‹masīh ebn-e mohammad sa'īd (-1847)
وابسته به: المختصر النافع = النافع فی مختصر الشرایع؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه:۱۶۱
آغاز: كتاب التجارة و هی علی ماعرفها المصنف فی الشرايع الزكوة عقد معاوضة
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی از از مؤلف و به خط او؛ ۱۱۰گ، قطع: خشتی [چند نسخه-ف: - ۳۲۷]

● **شرح المختصر النافع** / فقه / عربی
š.-ul-muxtaṣar-in-nāfi'
برغانی، محمد علی بن محمد، - ۱۲۷۲ ؟ قمری
baraqānī, mohammad 'alī ebn-e mohammad (- 1856)
وابسته به: المختصر النافع = النافع فی مختصر الشرایع؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)
محل تألیف: یک‌شنبه ۲۱ صفر ۱۲۵۳ق؛ محل تألیف: قزوین
شرح مزجی مفصلی است بر «المختصر النافع» محقق حلی با استناد فراوان به احادیث و روایات و نقل اقوال بزرگان علم فقه. مشتمل بر کتاب التجاره تا پایان کتاب النکاح.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۱۳۱
خط: نسخ، کا: عبدالرزاق بن محمد حسین، تا: پنج‌شنبه ۲۶ صفر ۱۲۵۳ق، جا: قزوین؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۷گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۲۳ - ۲۶۶]

● **شرح المختصر النافع** / فقه / عربی
š.-ul muxtaṣar-in nāfi'
رشتی لنگرودی، محمد کاظم بن علینقی، ق۱۳ قمری
raštī langarūdī, mohammad kāzem ebn-e 'alī-naqī (-19c)
وابسته به: المختصر النافع = النافع فی مختصر الشرایع؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)
تاریخ تألیف: ۱۲۸۱ق
این شرح شامل دو کتاب صوم و خمس است.

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۱۱۷
آغاز: ... كتاب الصوم و هويستدعی بيان امور؛ **انجام:** هذا شرح تمام ما اردنا الايضاح من كتاب خمس كتاب المختصر النافع ...
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف (گویا)، تا: ۱۲۸۱ق؛ همراه با بخشی از شرح شرایع همین مؤلف که شامل کتاب صلوة و کتاب وقف است؛ ۲۴۰-۲۴۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۵۸]

● **شرح المختصر النافع** / فقه / عربی
š.-ul-muxtaṣar-in-nāfi'

ملایوسف، ق۱۳ قمری
mollā-yūsof (- 19c)
وابسته به: المختصر النافع = النافع فی مختصر الشرایع؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)
شرحی است با عناوین «قوله» بر کتاب المختصر النافع محقق حلی و ظاهراً تقریرات درس استادش باشد و از وی با عبارات: «ادعاه الاستاد مد ظله العالی»، «قالالاستاد مد ظله العالی»، «کما نص به الاستاد دام ظله» یاد کرده، از جواهر الکلام محمد حسن بن باقر نجفی اصفهانی نیز نقل کرده است. عبارت: «ا م ع ف ح ح و ر ر م (هم)» بر فراز بسیاری از برگ‌ها آمده است. تنها دلیل ما برای نام مؤلف یادداشتی است که بدین صورت در آغاز نسخه آمده است: «من نسخ تحصیل المرحوم ملا یوسف فی البقعة المبارکة کربلای اعلی». این نسخه در لابه‌لای کتاب ریاض المسائل آمده است و از مبحث طلاق مجنون، سکران و مکره آغاز و تا بخشی از مسائل عده طلاق به انجام رسیده است. بخشی از ریاض المسائل نیز در این نسخه به خط اوست.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۰۰۸/۲
آغاز: و لایصح طلاق المجنون و لا السکران ولا المکره اما المطق فمط و اما الادواری ففی حال جنونه بلا خلاف؛ **انجام:** لمکان الزوجیة الواقعیة ولو کان الطلاق ... الامر الحادی عشر ... نوشته نیست.
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳، جا: کربلا؛ محشی به خط او با نشان «منه عفی عنه ربه»، مصحح، با قلم خوردگی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۹۰گ (۵۷-۱۴۶)، ۲۳-۲۴ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۳۸ - ۲۶]

● **شرح المختصر النافع** / فقه / عربی
š.-ul muxtaṣar-in nāfi‘
موسوی، جمال الدین بن علی، ق۱۳ قمری
mūsavī, jamāl-od-dīn ebn-e ‘alī (- 19c)
وابسته به: المختصر النافع = النافع فی مختصر الشرایع؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)
شرح مزجی استدلالی مفصلی است بر کتاب «المختصر النافع» محقق حلی.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۹۲۸/۲
آغاز: السادس الترتیب و هو أن یبدأ بالوجه ... هذا مما لاخلاف فیه و حکی فیه الاجماع جماعة کثیرة؛ **انجام:** و لذا اختلف آراؤهم فی کیفیة الجمع فقد جمع بعضهم بینها بالتخییر ...
فقط مقداری از احکام وضو آمده؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح؛ ۶گ (۵۰ر-۵۵ر)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۸ - ۱۲۰]

● **شرح المختصر النافع** / فقه / عربی
š.-ul-muxtaṣar-in-nāfi‘
قزوینی، جعفر بن حسین، - ۱۳۱۶ قمری
qazvīnī, ja‘far ebn-e hoseyn (- 1899)
وابسته به: المختصر النافع = النافع فی مختصر الشرایع؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)
شرح مزجی بر کتاب معروف مختصر النافع محقق حلی است، مؤلف از احفاد «سید حسین بن ابراهیم قزوینی تبریزی» معروف به میر حسینا (۱۲۰۸ق) است و از وی و کتابش «مستقصی الاجتهاد» در کتاب حاضر نام برده شده است. مؤلف در این اثر از کتاب دیگرش به نام «رساله فی مقدمة الواجب» نام برده است.

قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۲۵
آغاز: بسمله الحمدلله ... الکلام فی الزکوة فطرة و الفطر لغة یطلق علی الخلق وقد فطره فطرا ای خلقه یطلق مطلقا علی الابتداء والاختراع؛ **انجام:** ثم یغتسل فقال هما سواء لا باس بذلک اذ کان جنبا غسل یدیه وتوضا و غسل المیت و هو جنب و ان غسل میتا ثم اتی اهله تومنا ثم ... و فی کشف اللثام نحوه عن الرضاع
بخش زکاة فطره و طهارت را دربردارد؛ خط: شکسته نستعلیق بدخط، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰۰گ، ۱۵ سطر [ف: ۱ - ۱۶۷]

● **شرح المختصر النافع** / فقه / عربی
š.-ul-muxtaṣar-in-nāfi‘
طواری یزدی، عباس بن محمد، ق۱۵ قمری
tavārī yazdī, ‘abbās-e bn-e mohammad (- 21c)
وابسته به: المختصر النافع = النافع فی مختصر الشرایع؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۹۴۱
جلد اول ؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: در جمادی الثانی ۱۳۸۵ق؛ اهدایی: طواری یزدی، عباس بن محمد؛ جلد: مقوایی روکش کاغذ قهوه‌ای، ۱۸۸گ، ۱۹ سطر (۱۳×۱۷)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۱۸۵۵]

۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۹۴۲
جلد دوم؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۸۷ق؛ اهدایی: طواری یزدی، عباس بن محمد؛ جلد: شمیز، ۱۹۱گ، ۱۹ سطر (۱۲×۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۸۵۵]

۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۹۴۳
جلد سوم؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ذیحجه ۱۳۸۸ق؛ اهدایی: طواری یزدی، عباس بن محمد؛ جلد: مقوایی روکش کاغذ آبی، ۲۰۰گ، ۱۹ سطر (۱۲×۱۷)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۱۸۵۶]

۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۹۴۴
جلد چهارم؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ اهدایی: طواری یزدی، عباس بن محمد؛ جلد: شمیز، ۱۹۶گ، ۱۹ سطر (۱۲×۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۸۵۶]

● شرح المختصر النافع / فقه / عربی

š.-ul-muxtaṣar-in-nāfi‘

وابسته به: المختصر النافع = النافع فی مختصر الشرایع؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

ناشناخته و ظاهرا غیر همانند:

۱. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۲۷۶
آغاز: کتاب الطهارة الکتاب مصدر ثان لکتب من الکتب بمعنی الخط فعن القاموس کتبه کتبا و کتابا خطه و منه قوله تعالی یا ایها الذین آمنوا؛ **انجام:** افتاده: فالوجه المنع مطلقا مع احتمال التفصیل المتقدم و کذا لا یجوز بیع الجلود علی الظهور مطلقا و لو ضم ...
نسخه حاضر مشتمل بر کتاب الطهارة و التجارة می‌باشد؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۳۱۸گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۵۹]

۲. تهران؛ فرهاد معتمد؛ شماره نسخه:۱۴۷
در سه جلد. چنین است تاریخ این سه جلد: ۱. از روز دوشنبه ۱۸ صفر ۱۱۹۸ تا روز دوشنبه ۱۷ شوال ۱۱۹۸، ۲. از روز سه‌شنبه ۱۶ محرم ۱۱۹۹ تا روز دوشنبه ۹ شوال ۱۱۹۹، ۳. از روز سه‌شنبه ۲۵ محرم ۱۲۰۰ تا روز شنبه ۱۹ شوال ۱۲۰۱؛ خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۰۱ق؛ ۳۱ سطر (۱۴×۲۳)، اندازه: ۲۳×۲۴سم [نشریه: ۳ - ۱۸۹]

۳. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۳۹
آغاز: الرکن الثانی فی الطهارة و هی وضوء و غسل و الوضوء یستدعی بیان امور الاول فی بیان موجباته ای الحدث الموجب لخطاب المکلف بالوضوء ایجابا او ندبا؛ **انجام:** و کذا فی استحباب تقدیم الوضوء علی الغسل و جواز تاخیره عنه لما تقدم فی بحث الجنابة
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ اهدایی: ورثه امام زاده؛ ۲۰۱گ، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۱۲۵]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۰۹۹
آغاز: اصحابنا عن ابی عبدالله قال لیس فی المذی؛ **انجام:** و قد یجاب بانه لا حاجه الی زیاده قولهم.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۳۳۷/۱
آغاز: أما بعد حمد الله رب العالمین و الصلاة علی محمد و آله الطاهرین فقد أملینا لکتاب المواریث من کتاب النافع؛ **انجام:** و اغفرلنا و ارحمنا أنت مولانا فانصرنا علی القوم الکافرین و صلی الله علی محمد و عترته الطاهرین

شرح توضیحی است با عناوین «قوله - قوله» بر کتاب ارث «المختصر النافع» محقق حلی، که شارح به هنگام تدریس نگاشته و در آن به استدلال‌های مفصل نپرداخته مگر در جاهایی که احتیاج به تفصیل باشد؛ خط: نسخ، کا: حسن بن ابراهیم، تا: ۱۰۱۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۱گ (۱پ-۶۱ر)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۶ - ۳۰۲]

۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۵۴
آغاز: الصید و الذباح، هذا شروع فی کتاب الصید و الذباحة قال فی الایضاح و المهذب اسم للاصطیاد الخ؛ **انجام:** و فی هذه الصور لاربع نصیب الثانی من الفریضة الاولی ناهض بالقسمة علی ورثته من غیر کسر
خط:نسخ،بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ نشانه وقفی در آغاز از طرف ملا اسماعیل به تاریخ ۱۲۳۱ با مهر: «ظن اسماعیل بالله جمیل»؛ اهدایی: حاج شیخ احمد شریعت عقدائی؛ جلد: تیماج زرد، ۲۹۸گ، ۲۵ سطر (۱۰×۱۸)، اندازه: ۱۵/۵×۲۵/۵سم [ف: ۱ - ۷۴]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۰۵۲
آغاز: الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین، قال المصنف رحمه الله [کتاب الزکاة] و هی لغة الطهارة و النماء و من الاول قوله تعالی، قد افلح من زکاها، ای طهر ها و قوله سبحانه و لو لا فضل الله علیکم و رحمته مازکی منکم من احمد؛ **انجام:** و علی جمیع التعابیر یحصل الاجزاء لو دفعها إلی المستحق و لو فی غیر البلد و ان عصی بالنقل فی بعضها، لان الاخلال ...
شرح عالمانه و مفصلی است بر کتاب زکات مختصر النافع، که شارح بخشی از عبارات متن را آورده سپس به شرح آن پرداخته است، وی از شاگردان مبرز مرحوم شیخ محمد حسن نجفی، صاحب جواهر (- ۱۲۶۶ق) است و تقریظ مفصلی از صاحب جواهر، در برگ نخست با مهر وی آمده، متأسفانه نام شارح و شرح وی ناشناخته ماند؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با نشان «منه»، با قلم خوردگی، از این رو احتمال داده می‌شود نسخه اصل به خط مؤلف باشد، تقریظ مفصلی در یک صفحه کامل از استاد مؤلف (صاحب جواهر، مرحوم شیخ محمد حسن نجفی) روی برگ نخست با مهر «محمد حسن، ۱۲۲۴ هـ» (بیضی)؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین، عبده محمد حسن» (مربع)؛ تملک: آیت الله سید مهدی لاجوردی با مهر «مهدی اللاجوردی الحسینی» (بیضی)؛ کاغذ: شرقی، جلد: قهوه‌ای مذهب، ۲۷۹گ، ۱۷ سطر (۱۰/۵×۱۶)، اندازه: ۱۷/۵×۲۳/۵سم [ف: ۳۳ - ۱۰۷]

۸. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۳۶۵/۲
آغاز: کتاب الطهارة الکتاب فی الاصل مصدر کتب قال فی القاموس کتبه کتبا و کتابا خطه ککتبه و اکتتبه أو کتبه خطه و اکتتبه استهلاه کاستکتبه؛ **انجام:** افتاده: سئل ابو عبدالله علیه السلام عن البئر یقع فیها زنبیل عذرة یابسة أو رطبة فقال لا بأس به اذا کان

فیها ماء کثیر مع احتمال أن یکون التقیید.
شرح کتاب الطهارة من المختصر النافع، مؤلف از شاگردان صاحب ریاض و شیخ جعفر کاشف الغطاء و حاجی کرباسی می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۶۶گ (۱۰۷پ-۱۷۳پ)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۲۵۷]

۹. تهران؛ فیاض؛ شماره نسخه:۹۵

خط: نسخ، کا: میر اسمعیل بن حاجی هادی، تا: ۱۲۲۱ق؛ دو جلد [نشریه: ۷ - ۶۹۸]

۱۰. تهران؛ فیاض؛ شماره نسخه:۱۷

دو جلد؛ خط: نسخ، کا: میر اسمعیل بن حاجی هادی، تا: ۱۲۲۱ق [نشریه: ۷ - ۶۹۸]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۹۶۶

آغاز: ان کان هو الجد سواء رضی به الأب ام لا و کذا ان کان هو الأب و لم یسبق عقده عدم رضاء الجد؛ **انجام:** فشهد ثلثة منهم علی اثنین انهما غرقاه و شهد اثنان علی الثلثة انهم غرقوه ... و فی واحد منهما نصفها ما رواه عن الصادق (ع) قال فی الدیة نصف.
از: کتاب النکاح، طلاق، خلع و مبارات، ظهار، ایلاء، لعان، عتق، اقرار، صید، اطعمه و اشربه، غصب، شفعه، احیاء الموات، لقطه، مواریث، قضاء، حدود، قصاص، دیات؛ خط: نستعلیق، کا: محمد جعفر بن عبدالصاحب، تا: ۱۲۲۲ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی از محمد جعفر، واگذاری سازمان حج و اوقاف در آبان ۱۳۶۹؛ کاغذ: نخودی، ۲۸۴گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲/۵×۲۹/۵سم [ف: ۲۰ - ۲۶۴]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۲۸۳

آغاز: و الا فمسح علیها و قبل بوجوب التکرار؛ **انجام:** کما قالوه و لو عرض او صرح بها ...
خط: نسخ، کا: جنابدی بیلندی، احمد بن علی اکبر، تا: ۱۲۳۱ق؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

۱۳. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۷۴۹

آغاز: کتاب النکاح و هر لغة الوطی و فی ... للعقد و قیل مشترک و الارجح مجازیته و قیل بمعنی الالتقاء؛ **انجام:** و هو منفیان فلا یثبت أزید من الدیة و فی الختان مع عدم التقصیر و اتفاق القتل اشکال.
خط: نسخ، کا: محمد بن علی رضا محمدیه نائینی، تا: ۴ شعبان ۱۲۵۴؛ اهدایی: سید علی نجف آبادی؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۴۹گ، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۳ - ۵۶۱]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۶۹۰

آغاز: قوله کتاب الصلوة هی افضل الطاعات اجماعا محققا و لدلالة الاذان و الاقامة لصحیحة معاویة ابن وهب التی رواها المشایخ الثلاثة باختلاف غیر مضر
شامل شرح مباحثی از کتاب الصلاة و کتاب الحج؛ خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ در پایان نسخه در چندین صفحه مؤلف یا کاتب فهرست کتب خود را به ترتیب موضوعات آورده به تاریخ اواخر شهر جمادی الثانی ۱۲۵۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۲گ، ابعاد متن: ۶/۵×۱۲/۵، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳۴ - ۴۴]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۱۷۱

آغاز: بسمله، حمدله، قوله الثالث فی الکیفیة و الفروض سبعة اقوال: الثالث من الفصول التی تتعلق بالوضوء فی کیفیته و فروضه سبعة کما هنا وفاقا للقواعد؛ **انجام:** کما فی الانتصار و المعتبر والمنتهی و جامع المقاصد والمشرق صریحاً و المفاتیح و الذکری و الجواهر و غیرها ظاهراً.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۴؛ مصحح، محشی؛ واقف: شیخ محمد باقر نجفی، آبان ۱۳۶۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲۰ - ۲۶۲]

۱۶. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۶۰۸/۲

آغاز: الاجماع علیه و هو حسن ولایبعد حمل الایجاب، المساحة فی بیعهما علی الصورة الثانیة جمعاً بین الفتاوی و الادلة والا فیشکل الاولی؛ **انجام:** لثبوت الحکم فی الیمین و النذر اجماعاً ... لایخلو من احمد هما اجماعاً فلیکن ... فیه ایضا ثانیاً و الحمد لله تعالی.
کتاب المتاجر، رهن، ضمان، ودیعه وعاریه، الاجارة، الوکالة، الوقوف و الصدقات و الهبات، نکاح، طلاق، خلع، ظهار، لعان، عتق. شرح استدلالی مفصلی است بر کتاب «المختصر النافع» محقق حلی (۶۷۶ ق) با عناوین «قوله، قوله»، شارح از علامه حلی (۷۲۶ ق) نقل می‌کند و محتمل است «التنقیح الرائع» فاضل مقداد باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با نشان «منه رحمه الله»، «منه عفی الله عنه و عن والدیه»؛ در میان نسخه نوشته: «قد بلغ الحساب اثنی عشر الف و ثلاثة مایه و خمسین ماعد الحواشی قطعاً نظرت فیه و انا الاقل مهدی الکاتب الحسینی»؛ جلد: مقوا قهوه‌ای، ۳۱۵گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف مخ - ۱ - ۳۰۳]

۱۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۶۸۹

آغاز: بسمله، الحمد لله رب العالمین ... کتاب الزکوة و هی لغة الزیادة و النمو و الطهارة و شرعا حق یبحث فی المال؛ **انجام:** و کونه اقرب من المقبوض بالسوم انما یجری لو سلم کون المقبوض بالسوم.
شرحی است مزجی بر کتاب المختصر النافع. مشتمل است بر شرح کتب زکات، خمس، صوم و اجزاء ناقص از کتب دیگر؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: محمد رضا موسوی زنجانی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی، ۱۱۳گ، ۲۲ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۹ - ۳۵۹]

۱۸. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۷۴/۴-۶۳۳۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ از آغاز نکاح «بسمله. ص. کتاب النکاح قال الجوهری الوطی و قد یقال العقد و قال فی القاموس النکاح الوطی و العقد الخ وعد بعض اهل اللغة انه قال النکاح فی کلام العرب الوطی و قیل للتزویج» تا «بذل الکفایة

من الطعام و الكسوة و المسكن» افتاده؛ مهر: محمد جعفر؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲۰۳گ، ۱۹ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۱۳۵]

۱۹. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۸۳/۲ فیاض

بندی منقول از شرح مختصر نافع صاحب مدارک در جواز انفراد بالغه رشیده به عقد؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: - ۱۹۵]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۳۱۲

آغاز: ... و ایضاً قوله: اسم ما یستباح به الدخول فی الصلاة یلوح بهذا القیدان کل طهارة لایستباح بها الصلاة و لایصح بها، لایسمی طهارة و هذا ینتقض بوضوء الحائض؛ **انجام:** الرابع: الإکتفاء بشرح ما یزیل التغیر لو کان او وجد الی العلم به سبیل و الا فالجمع لدلالة روایة ابن بزیع علی الإکتفاء فی طهارته مع التغیر بنزح ما یذهب الریح و یطیب الطعم مطلقاً ...

شرح مفصلی است بر کتاب مختصر النافع که به صورت تفصیلی به شرح عبارات آن پرداخته است، نام شارح را در منابع موجود نیافتیم، لیکن مرحوم آیت الله سید حسن صدر کاظمی، مؤلف تأسیس الشیعة الکرام لفنون الإسلام، در برگ نخست، احتمال داده است که از اسدالله بن اسماعیل دزفولی کاظمی صاحب مقابس باشد، نسخه، از مباحث طهارت آغاز و تا نزع بئر به انجام می‌رسد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۵۵گ، ۳۲ سطر (۱۴×۲۵)، اندازه: ۲۲×۳۱سم [ف: ۳۹ - ۲۱]

● شرح المختصر النافع (الارث) / فقه / عربی

š.-ul-muxtaṣar-in-nāfi‘ (al-irṯ)

وابسته به: المختصر النافع = النافع فی مختصر الشرایع؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

شرحی است با عنوان‌های «قوله، قوله» بر بحث ارث از کتاب مختصر النافع محقق حلی.

۱. تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه:۵۰

آغاز: و النظر فی المقدمات و المقاصد و اللواحق و اللواحق اربع الاول؛

تذکر: نام کتاب به قرینه به استناد نسخه ش ۱۷۹۲۸ آستان قدس تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، قطع: ربعی [نشریه: ۶ - ۶۴۳]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۹۲۸

آغاز: بسمله. قال المصنف (ره): کتاب المواریث و النظر فی المقدمات و المقاصد و اللواحق الخ؛ **انجام:** و من اقدم علی محرم لم یرد فی عقوبته قدر معین یجب تعزیره.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ واگذاری سازمان حج و اوقاف در آبان ۱۳۶۹؛ کاغذ: نخودی، ۶۹گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۰ - ۲۶۵]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۹۵۰/۶-۲۰/۷۰/۶

آغاز: و النظر فی المقدمات و المقاصد و اللواحق و المقدمات اربع ... فی موجبات الارث ... اما نسب؛ **انجام:** و الفرق تکلف لان الملک اذا ثبت بالاستفاضة لم یقدح الضمیمة فی حصول ما یقتضی جواز

تذکر: نام کتاب به قرینه نسخه ش ۱۷۹۲۸ آستان قدس تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱ - ۲۹۱]

● شرح المختصر النافع (الارث) / فقه / فارسی

š.-ol-moxtasr-en-nāfe‘ (al-ers)

قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۴۸/۲

آغاز: ان کان مساویا فی النسب یعنی هرگاه مسلمان شود کافر برای میراث پیش تقسیم میراث شریک می‌شود ... قوله و جمع المیراث ان کان اولی سواء کان المورث مسلما او کافرا؛ **انجام:** و پانزده که نصف است به بنت میدهند پنج دیگر که می‌ماند ... اخماسا سه حصه را به بنت میدهند و دو حصه به ابوین و اگر ام حاجب باشد آنچه را.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوای، ۴۳گ (۲۲ر-۶۴پ)، ۲۰سطر، اندازه: ۱۵×۱۹سم [ف:۱۹۵]

● شرح المختصر النافع (منتخب) / فقه / عربی، فارسی

š.-ul-muxtaṣar-in-nāfi‘ (mn.)

وابسته به: المختصر النافع = النافع فی مختصر الشرایع؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۹۸/۲م

گزیده‌ای از شرح مختصر نافع ملا عبد الصمد که درباره آن چنین نوشته شده: این منتخبی است از شرح نافع آخوند ملا عبد الصمد که از قال و لا ینجس الجاری تا اواخر آداب تخلی هر جا که کمترین را مهم بوده به نوشته و غیر مهم را حذف کرده و در اکثر مواضع علامتی جهت موضع حذف قرار نداده بلی آنچه عبارت منقوله از کتب علماء است حذف از اثنای عبارت ننموده مگر به فاصله رمز «ه» در موضع حذف و باید دانست که آنچه از آداب تخلی نوشته شده چیزی در اثنای آن حذف ننموده بلکه بعضی از صفحات ماقبل آن که الف بر سر صفحه رمز شده حذف نیز در اثنای صفحه ندارد و همچنین بعد که مبحث افعال وضوء است تا آخر حذف ندارد.(هامش ص ۱۰۶) آغاز در ص ۱۰۷: «قال و لا ینجس الجاری منه بالملاقات اقول». انجام در ص ۲۴۲: «فیبقی علی حکمه الطهارة و التی لاینقض الوضوء و ان تغمد فی ...» (سفید گذارده شده) در ص ۲۴۳ آمده: «قال و سننها تغطیة الراس

عند الدخول و التسمية و تقديم الرجل اليسرى اقول و من المستحباب تغطية الراس عند الدخول الخلاء و التسمية عند التكشف و تقديم الرجل اليسرى فى الدخول ...»، در ص ۴۴۳ آمده: «بسم الله الرحمن الرحيم و به نستعين كتاب الوكالة و هى ثابته بالكتاب و السنة و ماع المسلمين كافة كما فى المهذب و عن السرائر و كره قال سبحانه فابعثوا احدكم بورقكم هذه الى المدينة فلينظر ايها ...» در ص ۵۲۴ آمده: «كتاب السبق و الرماية» (پس از اين سفيد است) در ۵ صفحه پس از آن كتاب الوصايا» (پس از اين سفيد است) و به همين ترتيب تا انجام نسخه؛ خط: نستعليق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، اندازه: ۱۵×۲۱سم [رشت و همدان: ف: - ۱۲۰۲]

● **شرح مختصر الوافى فى علم القوافى** / عروض و قافيه / فارسی

š.-e moxtasar-ol-vāfī fī ʻelm-il-qavāfī

بهادر صفوى، ارتضا على بن احمد،۱۱۹۸-۱۲۵۱ قمرى

bahādor safavī, ertezā ʻalī ebn-e ahmad (1784 - 1836)

وابسته به: مختصر الوافى فى علم القوافى = الرسالة الوافية فى علم القافية = رساله در قافيه = وافيه در علم قافيه = دستور قافيه؛ جامى، عبدالرحمن بن احمد (۸۱۷-۸۹۸)

شرحی است مزجی بر رساله مختصر الوافى جامى. آن‌گونه كه آيت الله مرعشى نجفى در برگ آغازين مرقوم داشته‌اند، مؤلف همان ارتضا عليخان بن محمد مصطفى عليخان بهادر صفوى كوپالپورى مدارسى، صاحب كتابهاى تنبيه الغفول، النفائس الارتضائية مى‌باشد.

[دنا ۱۰۵۴/۶؛ مشترک پاکستان ۱۰۷۴/۲؛ معجم المطبوعات ۴۲۱/۱؛ معجم المؤلفين ۳۶/۹]

قم؛ مرعشى؛ شماره نسخه:۱۴۹۲۰/۱

آغاز: بسمله، بعد از تيمن به موزون ترين كلامى كه قافيه سنجان انجمن فصاحت، بدان تكلم كنند اعنى سپاس و ستايش حضرت واهب العطيات جل جناب جلاله ... مقدمه: بدانكه قافيه در لغت مشتق از قفو است؛ **انجام:** سوال كردم زان نور ديده ابرار ×× كه اى به ذات تو آورده اقرار

خط: نستعليق، بی‌کا، تا: ۳ جمادى الثانى ۱۱۳۶ق؛ مصحح، با نشان «بلغ» مقابله شده؛ كاغذ: شرقى، ۳۷گ(۱پ-۳۷ر)، ۱۸ سطر، اندازه: ۸×۱۸سم [ف: ۳۷ - ۵۶۲]

● **شرح مختصر الوافى فى علم القوافى** / عروض و قافيه / عربى

š.-u muxtaṣar-il-wāfī fī ʻilm-il-qawāfī

وابسته به: مختصر الوافى فى علم القوافى = الرسالة الوافية فى علم القافية = رساله در قافيه = وافيه در علم قافيه = دستور قافيه؛ جامى، عبدالرحمن بن احمد (۸۱۷-۸۹۸)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۹۲۸/۱

خط: نستعليق، كا: فقير حامد، تا: ۱۵ ذيحجه ۱۰۸۷ق؛ كاغذ: سپاهانى، جلد: تيماج سياه، ۲۱گ (۱ر-۲۱پ)، ۲۱ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۱۶ - ۱۵۸]

← شرح مختصر الوقاية > شرح النقاية مختصر الوقاية

● **شرح مختصر الوقاية = شرح النقاية** / فقه / فارسی

š.-e moxtasar-ol-veqāya = š.-on-neqāya

جامى، عبدالرحمن بن احمد، ۸۱۷ - ۸۹۸ قمرى

jāmī, ʻabd-or-rahmān ebn-e ahmad (1415 - 1493)

وابسته به: النقاية فى مختصر الوقاية = مختصر وقاية الرواية فى مسائل الهداية (النقاية)؛ صدرالشريعة الثانى، عبيدالله بن مسعود (-۷۵۰)

كتاب وقاية الرواية فى مسائل الهداية تأليف برهان الشريعة (- حدود ۶۷۳ق) يک دوره متن فقه حنفى و داراى شروح فراوانى است، صدر الشريعة عبيدالله بن مسعود حنفى، نوه مؤلف، آن را تلخيص نموده و نام «النقاية» بر آن نهاده است. كسانى اين مختصر را ترجمه و شرح نموده‌اند كه از جمله آنها عبدالرحمن جامى است كه شرح حاضر را بر مختصر الوقاية ترتيب داده، وى بخشى را آورده و به فارسى آن را شرح نموده است.

چاپ: هند، ۱۸۹۷م

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۱۴۹/۱

آغاز: (وصالى شده) بسمله درجه باشد ... عبدالله بهادرخان سلمه الله؛ **انجام:** باز استادن از قليل و حرام و شبهه و ... پس عفو ميداند آنرا و كفاله خداى تعالى ... و بر ما و بر جميع گناه كاران رحمت كناد ... بحق محمد و آله الامجاد

خط: نسخ و تحريرى، بی‌کا، تا: محرم ۱۰۲۶ق، جا: در جوار مزار ميرک جد اعلاى شيخ فخرالدين محمد ابدالى؛ جلد: گالينگور قهوه‌اى، ۶۱۰ص (۴-۶۱۳)، اندازه: ۲۰×۲۶سم [ف: ۴۷/۲ - ۳۷]

۲. قم؛ مرعشى؛ شماره نسخه:۱۳۳۲۰

آغاز: كتاب الطهارة، اين كتابيست در بيان طهارت از جهت كثرت مباحث طهارت او را داخل كتاب الصلاة نداشته مثل باقى شود؛ **انجام:** اگر مذبوحه اقل بود يا برابر بود ليكن بى تحرى أكل نكند و الله اعلم بالصواب و الله المرجع و المآب.

خط: نسخ و نستعليق، كا: ملا سارى اوغلان ابن ملايورسق، تا: ۱۱۹۱ق؛ كاغذ: شرقى، جلد: مشمعى مشكى، ۲۵۷گ، ۲۵ سطر (۱۴×۲۴/۵)، اندازه: ۲۰/۵×۳۳سم [ف: ۳۳ - ۵۵۶]

● **شرح مختصر الوقاية** / فقه / عربى

š.-u muxtaṣar-il-wiqāya

وابسته به: النقاية فى مختصر الوقاية = مختصر وقاية الرواية فى

مسائل الهدایة (النقایة)؛ صدرالشریعة الثانی، عبیدالله بن مسعود (- ۷۵۰)

ناشناخته:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۵۵۵

آغاز: بسمله. باب ذکر فیه الزکاة و الصید و ما یتعلق بهما؛ **انجام:** بجهة النسب مساویة بجهة الرضاع فی الحرمة.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۳۶۷

بی‌کا، تا: ۱۲۵۱ق؛ خریداری از مصطفی حسینی؛ ۱۱۴گ، اندازه: ۲۱/۱×۳۲/۸سم [رایانه]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۴۸۱

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از سید مرتضی علی حسینی [رایانه]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۹۳۹

آغاز: و یدخل فیه ما یکون مباح الانتفاع شرعا؛ **انجام:** قد رفع نصیبه الاحتیاج کما فی لذخیرة و غره ... فانك اکرم الاکرمین و ارحم الراحمین.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

← شرح مختصر الهیئة > شرح المختصر فی معرفة التقاویم
← شرح مخزن الاسرار > ظهور الاسرار

● شرح مخزن الاسرار / ادبیات / فارسی

š.-e maxzan-ol-asrār

دهلوی، محمد بن لاد، ق۹ قمری

dehlavī, mohammad ebn-e lād (- 15c)

وابسته به: مخزن الاسرار؛ نظامی، الیاس بن یوسف (۵۳۰-۶۱۴)

شرح کوتاه و لفظی است بر منظومه «مخزن الاسرار» نظامی گنجوی.

[دنا ۱۰۵۴/۶؛ الذریعه ۶۲/۱۴ که نسخه‌ای از این کتاب را در کتابخانه راجه فیض آباد هند نشان داده است]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۶۸۸

آغاز: هست کلید در گنج حکیم ×× بسم الله الرحمن الرحیم؛ سؤال بر تسمیه مصراع خویش را چرا مقدم داشت جواب که بدو وجه است یکی اتباع مکتوب مهتر سلیمان (ع) که بجانب بلقیس نوشت بود که انه من سلیمان و انه بسم الله الرحمن الرحیم دوم انکه عظمت تسمیه را بیان کرده است بدانکه بر قول استاد مصراع اول را بسوی مصراع تسمیه می‌کنید و بر قول دیگر بمنزله اعوذ بالله من الشیطان الرجیم بفضل بسم الله الرحمن الرحیم؛ **انجام:** وانکه بفرمود نوشتن برو ×× رحم کن و جرم بیامرز ازو/ بار خدایا بکرم عفو کن ×× جمله گناهان تو صاحب سخن / وانکه نوشت این سخنم را تمام ×× عفو گناهانش بفرما تمام

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مخزن الاسرار در متن نوشته شده و در لابه‌لای سطور شرح تحریر شده؛مجدول، مصحح؛ جلد: گالینگور سرخ، ۱۸۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۳۷ - ۲۱۳]

● شرح مخزن الاسرار / ادبیات / فارسی

š.-e maxzan-ol-asrār

تتوی، ابراهیم بن اسماعیل، - ۱۰۳۷ قمری

tatavī, ebrāhīm ebn-e esmāʿīl (- 1628)

اهداء به: یوسف محمد خان حاکم سند

شرحی کوتاه و تحقیقی بر مخزن الاسرار نظامی گنجوی

آغاز: بسمله. شکر و سپاس حکیمی را سزد که بمقتضای حکمت بالغه و قدرت کامله ... این فقیر بی بضاعت و فقیر بی بضاعت و فقیر بی استطاعت ابراهیم تهتی شد که در محضر منیف و مجلس شریف آن والا جاه.

[دنا ۱۰۵۴/۶؛ فهرستواره منزوی ۶۰۶/۷]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۸۱۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** سابقاً در ذیل بیت پانصد و پنجاه پس ایام خواب مذکور شد که در میان این دو تاریخ تناقض نیست فافهم. تمت بالخیر و الظفر بتاریخ پنجم شهر جمادی الثانی سنه ۱۰۹۷ ... فقیر الحقیر عبدالمجید کاتب.

خط: نستعلیق، کا: عبدالمجید، تا: ۱۰۹۷ق؛ محشی؛ یادداشتی به تاریخ غره شوال ۱۲۳۰ در احمدآباد گجر که کتاب به جهت نور چشمی ابوالقاسم ابتیاع شده به امضای سید محمد طباطبائی اصفهانی در ۱۲۳۰؛ کاغذ: خان بالغ، جلد: تیماج مشجر، ۱۵۵گ، ۱۵ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۱۳ - ۲۲۲]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۱۲۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** ش سابقا در ذیل بیت پانصد و پنجاه و پس ایام خواب مذکور شد که در میان این دو تاریخ تناقض هست.

خط: نستعلیق، کا: غلام مصطفی متوطن کوت رته گیلانی الاصل، تا: احتمالاً قرن ۱۲؛ مجدول شنگرف؛ جلد: مقوایی با روکش کاغذی، ۲۶۶ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۵۰ - ۲۷]

● شرح مخزن الاسرار / ادبیات / فارسی

š.-e maxzan-ol-asrār

واله، ق۱۲ قمری

vāle (- 18c)

وابسته به: مخزن الاسرار؛ نظامی، الیاس بن یوسف (۵۳۰-۶۱۴)

شرح لفظی وکوتاه است بر منظومه «مخزن الاسرار» نظامی گنجوی که در آن از مؤلفش به نام «واله» نام برده شده است، در چهار شرحی که منزوی از مخزن الاسرار معرفی کرده این شرح دیده نمی‌شود.

[دنا ۱۰۵۵/۶؛ نسخه‌های منزوی ۱۲۵۷/۲؛ فهرستواره منزوی ۶۰۷/۷]

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۶۲۱

آغاز: مرسله: گلوبند، پردگی: شاهد ومعشوق است، طراز: زیب و زینت، لعل طراز بمعنی لعل آفریننده است، حله: ازار وردا، حلی: زیور، درون پروران: عرض صاحبدلان است؛ **انجام:** کرد نظامی زیی زیورش، مراد کتاب است ... باد مبارک گهر افشان او: مراد نظامی است، بر ملکی کاین گهر است آن او: مراد کتاب است

احتمالاً خطبه رساله حذف شده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج سیاه، ۷۲گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۵۸]

● **شرح مخزن الاسرار** / ادبیات / فارسی

š.-e maxzan-ol-asrār

روح افزائی، محمد بن محمد صالح، ق۱۳ قمری

rūh-afzā'ī, mohammad ebn-e mohammad sāleh (- 19c)

[دنا ۱۰۵۵/۶؛ فهرستواره منزوی ۶۰۷/۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۳۹۶/۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی کبود، جلد: تیماج تریاکی، ۳۱گ (۱۲۷پ-۱۵۷پ)، ۱۳ سطر (۱۰×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۱ - ۲۳۹۸]

● **شرح مخزن الاسرار** / ادبیات / فارسی

š.-e maxzan-ol-asrār

وابسته به: مخزن الاسرار؛ نظامی، الیاس بن یوسف (۵۳۰-۶۱۴)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۹۰۷

آغاز: ... است و پنبه ور کرده نیز می‌باشد (کذ) ... یکی را جلد جلیدی گویند؛ **انجام:** خوش و به نشاط در دانه میفکن دبه در پای پیل پیل کشتن ...

نام شارح به علت افتادگی اوراق از ابتدا و انتهای نسخه به دست نیامد. نسخه از بیت سی و سوم مخزن الاسرار «خون دل خاك ز بحران باد ×× در جگر لعل جگر گون نهاد». شروع شده و تا ابتدای مقالت دوازدهم «در وداع منزل خاك. گر شتری رقص کن اندر رحیل ×× ورنه میفکن دبه در پای پیل». ادامه یافته است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: حسین کی استوان، آبان ۱۳۴۸؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۲۱۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۲۱/۷سم [ف: ۱۷ - ۳۱۵]

← شرح مخزن الاسلام ⇐ شرح کلمات وافیات
← شرح مدخل البشر ⇐ الباب الحادی عشر (ترجمه)

● **شرح مدخل منظوم** / هیئت / فارسی

š.-e madxal-e manzūm

طبیب، حبیب الله بن محمد، ق۱۰ قمری

tabīb, habīb-ol-lāh ebn-e mohammad (- 16c)

وابسته به: مدخل منظوم = مثنوی مدخل منظوم = مدخل المنظوم فی احکام علم النجوم = مدخل فی علم النجوم؛ خجندی، عبدالجبار (-۷)؛ مدخل منظوم نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

تاریخ تألیف: ۹۲۷ق

خواجه عبدالجبار خجندی در جمادی الثانی ۶۱۶ق منظومه‌ای در ستاره‌شناسی به جهت جمال الدین ابوالمحامد محمد بن نورالدین احمد سروده است (این منظومه هم به خواجه نصیر طوسی و هم به عبدالجبار خجندی نسبت داده شده) و حبیب الله بن محمد طبیب در قرن دهم آن را شرح نموده است که همین کتاب موجود می‌باشد. در برگ ۵۶ آمده: «خواجه نصیر در رساله سی فصل چنین بیان کرده‌اند ...» در برگ ۵۹ آمده: «خواجه نصیرالدین در رساله سی فصل نوشته‌اند آنست که در هر دو هزار سال یك برج قطع می‌کند و در هر سال یکدرجه و نیم و در تاریخ سنه تسع و خمسین و تسعمایه هجریه که تحقیق مواضع اوجات نموده در رساله مذکور تحقیق مواضع اوجات نماید و این چنین است که در اول محرم سنه سبع و عشرین و تسعمایه هجریه اوج شمس در دو درجه است ... رسد». شارح در همین رساله از محمد ایوب و کوشیار حکیم و اختیارات علائیه یاد کرده است و از سی فصل خواجه و زیج ایلخانی و سایر زیجها و کتاب‌های معروف این فن نام برده و استفاده کرده است. در ابیات چند جا تخلص خود را «حبیب» آورده و در آغاز صور بروج می‌گوید: «پس نهادند بشنو این ز حبیب ×× نام برج از صوره بدین ترتیب»؛ ماده تاریخ تألیف شرح نیز «اتمام کتاب حبیب» است.

آغاز: بنام خداوند لوح و قلم ×× که از نیستی زد بهستی قدم / خدایکه این لاجوردی سپهر ×× بیاراست از انجم و ماه و مهر؛ مدخل هر کتاب شرح جواهر منظومه و مفتح هر کتاب بیان زواهر منثوره حمد حکیمی است که بقلم ... و بعد بر ضمایر عیسی سرایر و خواطر قدسی مآثر ارباب الباب صورت اظهار و سمت اشتهار دارد که کتاب مدخل منظوم علوم نجوم نسخه جامعه القواعد و کثیرة الفواید و چون در سلك نظم انتظام یافته عرایس نفایس فواید آن در حجره اغلاق و اختفا محجوب و مختفی مانده بنده کمترین حبیب الله بن محمد طبیب غفر ذنبه عند رب المجیب خواست که آن پردگیان نشیمن حجاب را بر منصه ظهور جلوه داده چند کلمه

انجام: و گمراهان شوارع شریعت را دلیل جلیل طریقت اند کردانید و لله الحمد اولا و آخرا و ظاهرا و باطنا تمام شد شرح مدخل منظوم بعون عنایت ملك القیوم در شهور عامیکه از مضمون این بیت مفهوم و معلوم میشود: یافت چه اتمام کتاب حبیب ×× از کرم و لطف کریم و مجیب - کرد چه تاریخ

تمامش سؤال ×× گفت که اتمام کتاب حبیب. تمت بعون عنایت ملک بی مضنت.

[دنا ۱۰۵۵/۶ (۱۷ نسخه)؛ مدرس رضوی ۲۲۸؛ نسخه‌های منزوی ۳۲۰؛ فهرستواره منزوی ۳۰۴۱/۴]

۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۸۵

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ از پایان افتاده است و بدینجا می‌انجامد: «از دوشنبه بود علامت ب ×× همچنین تا رسد بشنبه ز از جلمه آنچه بر صفحه یمین تقاویم می‌نویسد علامت ایام هفته است ... بدین طریق که کسور سال اول چون از نصف شبانه روزی»؛ تملک: اعتضاد السلطنه در ۱۲۸۱؛ واقف: سپهسالار، ۱۲۹۷؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۶۷گ، ۱۵ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۳۲]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ محشی؛ در ذیل نسخه غزلی (شاید از مؤلف) و در ماده تاریخ تألیف رساله غزل این است: «گر کنی عفو من بیدل بگویم یک بیک ×× نام دلداری که باشد رشک ماه آسمان / گر یکی را با یکی ضرب ار کنی آید پدید ×× غیر از آن نامیکه دارم مهر او در دل عیان / گر شدت معلوم از این اسم دوم جزء نخست ×× طرح کن ثانیش گیرو ثالث آن اسم دان / بعد از آن از اسم اول ثانی او را بگیر ×× یا دو چندانش کن و بیرون کنش زود از میان / هر چه باقی ماند از دانش در آور در حساب ×× حاصلش را جمع کن تاریخ آن دفتر بدان»؛ با تاریخ تولدی مورخ ۹۵۵؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵۵ص، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱۰ - ۹۶۴]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۴۶۴

خط: نسخ زیبا، کا: حافظ علی بن جمال الدین حسین، تا: ۹۷۴ق، جا:مقام حیدرآباد کلکنده؛مجدول؛ مهر: کتابخانه باقر ترقی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۰گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲۰ - ۴۳]

۴. مشهد؛ فرهنگ و هنر؛ شماره نسخه:الف-۴۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و گمراهان شوارع شریعت را دلیل جلیل طریقت اند گردانید ...

بی‌کا، تا: ۱۰۶۹ق؛ مجدول؛ اهدایی: محمد و حسینعلی الهی؛ کاغذ: کاهی، جلد: مقوای ساغری مشکی، ۱۸۴ص، ۱۴ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۹×۱۶/۵سم [ف: - ۷۳]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۵۱۱/۴

آغاز: بسمله.مرد دانا سخن ادا نکند ×× تا بنام حق ابتدا نکند؛ این بیت مضمون کلام معجز نظام سحر انتظام رسول کل انام ... است؛ **انجام:** برابر

بی‌کا،تا:۱۰۹۱ق، جا: آستارا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۹۸ص(۶۶-۱۶۳)،۲۱سطر(۵×۱۱)،اندازه:۱۱×۱۶سم[ف:۱۲- ۲۵۱۷]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۵۶۶/۱

خط: نستعلیق، کا: ابوطالب پسر ضیاء الدین محمد، تا: ۱۰۹۱ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن زرد، ۱۴ سطر [ف: ۵ - ۲۹۱]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۱۲۹/۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمع مشکی، ۵۱گ (۲۱۱-۲۶۱)، ۱۵ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۳۸ - ۳۹۵]

۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۶۸۲/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۱۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳۹ص (۸۰- ۲۱۸)، ۱۴ سطر (۵/۵×۹)، اندازه:۱۰×۱۳سم [ف: ۱۰ - ۲۶۶]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۳۳۷/۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و گمراهان شوارع شریعت را دلیل جلیل طریقت گردانید.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۱۳ شعبان ۱۱۱۶ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۴۱گ (۱۲۸-۱۶۸)، ۲۷ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۱۱ - ۲۳۲۱]

۱۰. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰ ربیع الثانی ۱۱۱۸ق، برای ضیاء الانام میرزا محمد یوسف؛ مجدول؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱ - ۹۰۵]

۱۱. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۶۴۳

آغاز: ... ایسران و آله و اصحابه ما بقی لنسر الطایر فیها الطیران ... بر ضمایر ... سرایر و خواطر قدسی مآثر ارباب الباب صورت اظهار و سمت اشتهار دارد؛ **انجام:** هم بر اصحاب و آل او یکسره، و چون مصنف کتابرا تمام کرد خاتمه او را مزین بدرود سید اعلی علیه الصلوة ... و گمراهان شوارع شریعت را دلیل جلیل طریقت اند گردانید.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۷ شوال ۱۱۶۲ق؛ مهر: «عبده محمد تقی» (بیضی)؛ جلد: تیماج روغنی اسلیمی، ۷۷گ، ۱۷ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۲ - ۲۷۹]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۲۰۱

آغاز: مرد دانا سخن ادا نکند - تابنام حق ابتدا نکند. این بیت مضمون کلام معجز نظام سحر انتظام رسول کل انام است؛ **انجام:** و چون مصنف کتاب را تمام کرد خاتمه او را مزین بدرود سیدا، پس ازین پنج صفحه جدول اختیارات ترسیم شده است.

تذکر: در فهرست بدون نام مؤلف است؛ کاتب دیباچه را ننوشته؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فستقی فرنگی، ۷۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۱۸ - ۸۹]

۱۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۱۳۶/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و گمراهان شوارع شریعت را دلیل طریقت

گردانیده تم
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۳۰ق؛ تملک: جعفر خان شیرازی در ۲۰ صفر ۱۲۵۱ق؛ مهر «یا امام محمد تقی» (بیضی)، حاج سید سعید؛ کاغذ: فستقی، جلد: گالینگور سرخ، ۸۱گ (۱-۸۱)، ۱۲ سطر (۷/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳ - ۱۵۷۸]

۱۴. شیراز؛ بغایری، عبدالرزاق؛ شماره نسخه:بدون شماره/۲
بی‌کا، تا: ۱۲۳۴ق [میراث اسلامی: ۵ - ۵۷۲]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۵۰۷/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و اولاد کرام آن حضرت که هر یک ظلام شام به وادی ضلالت و مصباح هدایت گمراهان شوارع شریعت را که دلیل جلیل طریقت اند گردانید و لله الحمدلله اولاً و آخراً و ظاهراً و باطناً ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۲۳۴ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۷۲گ(۲۴ر-۹۵پ)،۱۶سطر، اندازه: ۸/۵×۱۴/۵سم [ف: ۳۹ - ۳۷۲]

۱۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۲۱۳/۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** تا کند حلقه قد ایوان را ×× گوش هندوی ببر کیوان را
خط: نستعلیق تحریری، کا: حسن بن رفیع حسینی خبوشانی، تا: پنج‌شنبه ۲۷ جمادی الاول ۱۲۶۶ق، جا: قوچان مدرسه عوضیه؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [ف: ۵ - ۵۸۸]

۱۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۴۷/۶
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۶ق، جا: قوچان؛ جلد: مقوا با روکش پارچه ای، ۱۷ سطر (۱۰×۱۴)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱ - ۴۶۶]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۸۳۳
آغاز: بسمله. اول از هیأت فلک گویم ×× پس باحکام اختران پویم؛ ظاهر مراد از هیأت عدد ترکیب افلاک است، چه آنچه از احکام اختران گفته همین است؛ **انجام:** و مصباح صباح هدایت و گمراهان شوارع شریعت را دلیل جلیل طریقت اند گردانید
تذکر: در فهرست بدون نام مؤلف است؛ نسخه ما با حذف نه بیت از آغاز منظومه که در حمد باری و نعت نبی است شروع شده و شارح از خود نامی نبرده؛ خط: نستعلیق، کا: محمد علی، تا: ۱۴ رجب ۱۲۷۹ق؛ کاغذ: حنایی فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۴۱گ، ۱۸ سطر (۶/۵×۱۵/۷)، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [ف: ۸ - ۲۲۳]

۱۹. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۹۹/۱
خط: نستعلیق، کا: محمد باقر بن فتحعلی بن حاج محمد باقر ارغندی ترشیزی، تا: ۱۳۳۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۵۸گ (۸پ-۶۵پ)، ۱۷ سطر (۹/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵×۲۳/۵سم [ف: - ۱۵۳]

۲۰. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۰۰/۱۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** طلب حاجت و حجامت و قصد. اندرین
خط: نستعلیق، کا: عبدالصمد محلاتی، تا: ۱۲۸۱ - ۶ جمادی الثانی ۱۲۸۳، جا: اصفهان مدرسه میرزا مهدی؛ تملک: عبدالصمد بن حسینی محلاتی در شوال ۱۲۹۵؛ کاغذ سپاهانی؛ جلد: مقوا؛ ۳۶گ، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱ - ۵۰۶]

۲۱. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۴۳۶/۵
خط: نستعلیق، کا: حکیم باشی، بی‌تا؛ خطبه را ندارد؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷ - ۲۳۹]

● شرح مدخل منظوم / هیئت / فارسی

š.-e madxal-e manzūm

شربتدار اصفهانی، ابراهیم بن محمد، ق۱۲ قمری

šarbatdār-e esfahānī, ebrāhīm ebn-e mohammad (- 18c)

وابسته به: مدخل منظوم؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۵۰۴/۲
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [نشریه: ۵ - ۷۴]

● شرح مرآة الحقایق / عرفان و تصوف / عربی

š.-u mir’āt-il-ḥaqāyiq

از ناشناس، نسخه در دیباچه افتادگی دارد. شاید نام مترجم معرب و شرح‌کننده، در بخش افتاده دیباچه بوده است و می‌تواند از علی بن احمد مهائمی دکنی (۷۷۶-۸۳۵ق) باشد. در بخش مانده از دیباچه می‌گوید: از من خواسته شد که «جام جهان نما»ی شیرین مغربی را به عربی بر گردانم و عربی شده آن را «مرآة الحقایق» نامیدم. دانسته نشد که شرح‌کننده همان مترجم است یا کسی دیگر. شرحی است حامل متن، همچنان در دو «دایره» و دو «قوس». در میان نگاشته‌های بهائمی پیش‌گفته کتابی به نام «ارائة الدقایق فی شرح مرآة الحقائق» نام برده شده است (زرکلی، ۲۵۷/۴) و همین «ارائة الدقایق فی شرح مرآة الحقایق» به صبغت الله بن روح الله بروجی هندی (- ۱۰۱۵ق) نیز نسبت داده شده است (ایضاح المکنون ۵۳/۱) ولی هیچیک از این دو، پرتویی بر ماهیت این کتاب نینداخته است. افزون بر آن «زرکلی ۳۰۰/۳» در تعریف «ارائة الدقایق» دچار لغزشی نیز شده است (ن.ک.: هدیة العارفین ۴۲۵/۱)

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۵۰۶/۱
آغاز: الحمدلله الذی اری قلب خواصه وجوه تجلیاته بمرائی الخلائق اذ صفاها فجلاها بما یناسب صفات الخالق؛ **انجام:** «الغیب المسکوت عنه» اذ لا ینطف فیه باسم و لا نعت. تمت.
خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ سپس «ادلة التوحید» که می‌تواند از همین مهائمی باشد؛ ۲۸گ(۱پ-۲۸پ) [ف: ۳ - ۲۰۵]

← شرح مرآة العارفین > جلاء مرآة العارفین فی ملتمس زین العابدین

● **شرح مراتب سته** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e marāteb-e setta
وابسته به: مراتب سته؛ جامی، عبدالرحمن بن احمد (۸۱۷-۸۹۸)
شرح رساله‌ای است در مراتب سته (منسوب به جامی) در وحدت وجود، و مراتب شش‌گانه وجود: مرتبه غیب اول، مرتبه غیب دومت، مرتبه ارواح، مرتبه مثال، مرتبه اجساد، مرتبه جامع جمیع مراتب.
[دنا ۱۰۵۶/۶؛ مشترک پاکستان ۱۲۲۵:۳]

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۳۱۸
آغاز: هو الموجودش اوست موجود ... تاکید اوست آنکه میگویدم باقی الوجودش نیست در عالم وجود یعنی در موجودات چه موجودات ذهنی و چه خارجی م لاعین واحدتش مگر ذات یگانه که ذات حق سبحانه است؛ **انجام:** آنکه هر دو را با هم مشاهده کند ذوالعقل و ذوالعین است و اینست کمال مطلق که بالاتر از آن کمالی نیست الحمدلله علی الانام و الصلوة علی خیر الانام و علی اله و اصحابه الکرام
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۳؛ مجدول، با سرلوح ساده طلاپوش کتیبه با نقش بسم الله الرحمن الرحیم ابری سازی شده؛ کاغذ: هندی نخودی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۲ص (۱۹-۲۰)، ۲۰ سطر (۸/۷×۱۸/۳)، اندازه: ۱۵/۵×۲۵/۴سم [رایانه]

● **شرح مراح الارواح** / صرف / عربی
š.-u mirāḥ-il-arwāḥ
دنقوز، احمد بن علی جمعه، ق۹ قمری
danqūz, ahmad ebn-e ʻalī jomʻe (- 15c)
وابسته به: مراح الارواح؛ ابن مسعود، احمد بن علی (-۸)
شرح مزجی نسبتاً مفصلی است بر مراح الارواح؛ مؤلف این شرح شمس الدین احمد مشهور به دیکقوز است که از جمله مدرسین مدارس روم و مدرسه سلطان بایزید بن سلطان مراد عثمانی در بروسه بود.
آغاز: اللهم یا مصرف القلوب صرف قلوبنا نحو رضائک و صل علی من أوتی جوامع الکلم..قال المصنف رحمه الله عملاً بالحدیث المشهور و الخبر المأثور و اقتداء بالکتاب الکریم بسم الله الرحمن الرحیم
انجام: وطوی مجهول طوی فآنه لو اعل الواو فیهما بقلبه الفا او باسکنها لثقل الکسرة علیها لم یلزم اجتماع الاعلالین الا أنه یعل حملا علی طوی ـ تمت
چاپ: مطبوعات المیمنیه، ۱۴۸ص، ۱۳۰۹ق.
[دنا ۱۰۵۶/۶ (۲۰ نسخه)؛ کشف الظنون ۱۶۵۱:۲؛ معجم المطبوعات ۹۰۶/۱؛ قاهره، فؤاد سید ۶۷/۲]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۵۰۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۹؛ محشی؛ واقف: تقدیسی، مرداد ۱۳۵۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج زرد، ۱۹۲گ، اندازه: ۱۸/۵×۲۷/۵سم [ف: ۱۲ - ۲۳۶]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۳۳ کر
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: عبدالباقی بن یحیی علائیة، تا: آخر محرم ۹۸۹ق، جا: قسطنطنیه قرب محمود پاشا [ف: ۴۰/۲ - ۱۳۹]
۳. تهران؛ حوزه آستان حضرت عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۴۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب ۱۰۰۶ق؛ تملک: ابراهیم نجفی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۰گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [حوزه و موزه عبدالعظیم: ف: - ۴۵]
۴. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۳۳۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن عمر بن محمد، تا: اوایل ذیحجه ۱۰۵۱ق، جا: قره بکار؛ مصحح، محشی از کتب صرف و لغت و ... و بعضی حواشی از «عبدالرحیم»، و با عناوین «سروری»، «ابن احمد»، «کتبه صادق لاجل استادش اعنی به جناب ملا عبدالکریم»، با علامت بلاغ، یادداشتی به زبان ترکی که «محمد افندی» کتاب را به او هدیه داده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۴۱]
قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۲۶/۱
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱ - ۳۸۶]
۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۴۷۲/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: امیر (به حروف مقطع ا م ی ر) ولد علی شیخزادلوی پادار، تا: ۱۰۹۱ق؛ کاغذ: حنایی، ۱۳۹گ (۴۳-۱۸۱)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۳۵۹]
۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۲۰۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: حاجی حسن عبدالله بغدادی حنفی قادری رفاعی، تا: جمعه ۲ جمادی الثانی ۱۰۹۲ق؛ افتادگی: انجام؛ مهر: محمد حسینی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج عنابی، ۱۱۴گ، ۲۱ سطر (۶/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۷ - ۵۶]
۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۷۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** و هو بالفتح اسم ... المراءة.
نسخه تا اواسط باب خامس یعنی باب مربوط به اجوف را بیشتر ندارد؛ خط: نسخ متوسط، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ واقف: تاج ماه بیگم؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۲گ، ۱۲-۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱۲ - ۲۳۵]
۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۹۸ کر
آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ماه محرم ... اواخر قرن ۱۲؛ رقم کاتب: «أتممت هذه النسخة فی شهر محرم الحرام المبارک فی مدینة سرای کته؛ کتبه إلی رحمة ربه الأعلی»!؛ مصحح، مقابله شده، محشی ؛ مهر: «... لطف الهی ... صالح ...» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: مقوایی، ۷۸گ، ۱۹ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲/۴۰ – ۳۰۷]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۰۱۹ ض

بی‌کا، تا: ۱۱۰۴ق [د.ث. مجلس]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۲۵۷

آغاز: ثالثا علی ما یقتضی الترتیب الا انه اخرها عن ادلة احد المتخاصمین ... الاشتقاق فی اللغة اخذ شیء من شیء فهو متعد و فی الاصطلاح تارة؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شعبان ۱۱۲۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای،۱۹۶گ،۱۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۸سم [ف: ۳۸ – ۳۷۱]

۱۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۸۴۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عثمان بن حاجی اختیار، تا: ۱۱۲۴ق؛ محشی از شارح و نیز حواشی با امضای عبدالرحیم و معراج؛ تملک به نام «... ملا محمد»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی نخودی، ۱۹۴گ، ۱۳ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [رایانه]

۱۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۸۰۹۰/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شعبان ۱۱۶۴ق؛ محشی؛ مالک نسخه در پایان نوشته: «اعطانی هذا الکتاب المسی بدیکقوز اخی میرزا محمد شفیع» نویسنده نسخه «عمر» است و نوشته است: «لا ستادنا عثمان بن احمد المهلبی»؛ ۳۴گ (۲۱۰-۲۴۳) [ف: ۵ – ۲۳۳]

۱۳. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۳۴

انجام: فصار قسو الواو و الیاء السابقة ساکنة فقلب الواو یاء وادغمت فی الیاء و کسر ما قبل الیاء صیانة لها

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مجدول، محشی؛ جلد: مقوایی، ۱۲۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۱ – ۲۲۳]

۱۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۲۴۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و نظره انه لا یعمل قواما تبعا لقام نحو طویا المعلوم و طویان المجهول و طاو و کذا اویان

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ بسیار مغلوط است؛ جلد: مقوایی، ۱۵۵گ، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۴ – ۵۳]

۱۵. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۸۹

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ – ۱۸۶]

۱۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۶۶۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۵ق؛ ۸۲گ، ۲۲سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱ – ۱۵۸]

۱۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۹

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۱۲گ، ۱۸سطر، اندازه: ۱۷×۲۹سم [ف: ۱ – ۱۵۸]

۱۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۳۷۸

آغاز: فی الاخر یصیر مشابها بتثنیه الماضی بعد ... و کسر عینه ای عین المضارع فیما لم یکن مکسورا؛ **انجام:** و طوی مجهول طوی فانه لو اعل الواو ... لثقل الکسره علیها لم یلزم اجتماع الاغلالین الا انه ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی با امضای منه، ق، مفراح، عصام، و ... ؛ جلد: گالینکور با روکشی از چرم قهوه‌ای، ۱۲۵گ، ۱۱ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵/۲×۲۱/۲سم [ف: ۱۸ – ۳۵۳]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۷۸۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول شنگرف، محشی به امضاء «حسن پاشا»، «منه» و دیگران، مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۳۷ – ۳۳۲]

۲۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۱۰۹

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی، روکش پارچه‌ای یشمی، ۹۷گ (۲۴ر-۱۲۰ر)، ۱۹ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [رایانه]

۲۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۴۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: چرم مشکی، ۹۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [مؤید: ۲ – ۴۷]

۲۲. ساوه؛ کتابخانه هاشمی نژاد؛ شماره نسخه:۹

آغاز و انجام: برابر

توضیح: در فهرست مراح الارواح ذکر شده که با توجه با آغاز و انجام شرح مراح الارواح است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی به نقل از مفراح، مولانا محمد، شرح و منه ره دارد؛ یادداشت «ملا محمدحسین به تاریخ ۱۵ صفر ۱۱۵۴ قوی ئیل» و ابیاتی به ترکی از محمد میرزا ولد ولی ساکن چهاریکه سعدانرود مورخ ۱۰۹۸ق و دعای فرج؛ اهدایی: واعظ تهرانی؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۴۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [اوراق عتیق: ۲ – ۴۷۱]

۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۴۳۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● شرح مراح الارواح = الفلاح / صرف / عربی

š.-u mirāḥ-il-arwāḥ = al-falāḥ

ابن کمال پاشا، احمد بن سلیمان، - ۹۴۰ قمری

ebn-e kamāl pāšā, ahmad ebn-e soleymān (- 1534)
وابسته به: مراح الارواح؛ ابن مسعود، احمد بن علی (-۸)
شرحی است مزجی بر مراح الارواح احمد بن علی بن مسعود.
آغاز: بسمله نحمدك يا من بيده الخير و الجود و بقدرته تصريف كل موجود ... و بعد لما رأيت المختصر فى الصرف الذى صنفه الفاضل المحقق و العالم المدقق علامة الورى شمس الملة والدين احمد بن مسعود ...
[دنا ۱۰۵۶/۶]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۶۶۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** طويان و كذا رويان و الحمدلله رب العالمين ... و صحبه اجمعين.
خط: نسخ، کا: لطف الله بن نعمة الله موسوى بغدادى، تا: سه‌شنبه ۲۵ رجب ۹۸۸ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: رویه پارچه‌ای، ۱۲۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۱×۲۰/۸سم [ف: ۱ - ۴۰۳]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۲۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** نحو طويا المعلوم و طويا المجهول و طاويان و كذا اويا.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، جا: استانبول؛ مجدول؛ واقف: سید محمد باقر مولوی عربشاهی سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا، ۱۸۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [ف: ۱۲ - ۲۳۶]
۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۷۸۶
انجام: يكون حكمها ايضا كحكم طوى نحو طاويان و طايا للمبالغة
خط: نسخ، کا: محمد بن محمد اسماعیل اصفهانی، تا: ۲۴ رمضان ۱۱۱۱ق؛ مصحح؛ جلد: چرم مشکی، ۱۸۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [مؤید: ۲ - ۲۴۳]

● شرح مراح الأرواح / صرف / عربی
š.-u mirāḥ-il-arwāḥ
سروری، مصطفی بن شعبان، ۸۹۷ - ۹۶۹ ؟ قمری
sarvarī, mostafā ebn-e šaʿbān (1492 - 1562)
وابسته به: مراح الارواح؛ ابن مسعود، احمد بن علی (-۸)
شرحی است مختصر با عناوین «قال، اقول» بر رساله «مراح الأرواح» احمد بن علی بن مسعود، گرفته شده از شروح همین کتاب با آنچه از فواید که به نظر شارح رسیده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۴۹۹
آغاز: الحمدلله المتقدس عن الادغام و الاعلال المنزه عن التنقل من حال الى حال و الصلاة على محمد الصحيح الأقوال؛ **انجام:** الا أنه لم يقل تبعا لطوى، الحمدلله على التمام و الصلاة على سيد الأنام و على آله و اصحابه الكرام.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ تملک: مصطفی مخلصی در بوسنه؛ جلد: مقوایی، ۱۵۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۲۲ - ۸۸]

● شرح مراح الارواح / صرف / عربی
š.-u mirāḥ-il-arwāḥ
رومی، عبدالرحمن بن خلیل، ق۱۳ قمری
rūmī, ʿabd-or-rahmān ebn-e xalīl (- 19c)
وابسته به: مراح الارواح؛ ابن مسعود، احمد بن علی (-۸)
شرح مختصری است بر کتاب «مراح الارواح» احمد بن علی بن مسعود. این شرح کوتاه‌تر از شرح دیکنقوز است.
آغاز: الحمد لله الذى اطلعنا على كتابه بعلوم العربية و التصريف و حفظ كلامه ... اما بعد فان العبد الذليل. يقول لما اسبغ الله على عباده نعماً لا يحصى عددها
[دنا ۱۰۵۶/۶؛کشف الظنون ۱۶۵۱/۲]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۷۹۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** طاويان هو تثنية اسم فاعل من طوى و ان لم يجتمع اعلالان اذا اعل عينه لكنه لم يعل ايضا لمتابعته للمفرد الذى اجتمع فيه اعلالان اذا اعل عينه تم
خط: نسخ، بی‌کا، تا: محرم ۹۵۶ق، جا: بورسه زاویه قاسم صوباشی؛ مصحح؛ تملک: عبدالله شهیر به شهری منیب افندی؛ جلد: مقوایی، ۸۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۳۷ - ۳۳۴]

● شرح مراح الارواح / صرف / عربی
š.-u mirāḥ-il-arwāḥ
وابسته به: مراح الارواح؛ ابن مسعود، احمد بن علی (-۸)

ناشناخته و ظاهراً غیر همانند:
۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۳۱۶/۱
آغاز: بسمله قوله قال المفتقر الى الله ... اعلم ان المصنف ره لم يبدا بالحمدلله كما هى داب المتقدمين؛ **انجام:** حكمها ايضا كحكم طوى نحو طاويان و طايا للمبالغه.
شرح مفصلی است که به صورت «قوله، قوله» تنظیم شده است؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: محرم ۱۲۶۲ق، جا: مدرسه میرزا میرک؛ محشی؛ جلد: گالینگور با روکش اسلیمی، ۱۴۳گ (۱پ-۱۴۳پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۳۳/۲ - ۷۸]
۲. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۳۵۸/۲
بی‌کا، تا: قرن ۹ [اوراق عتیق: ۱ - ۲۵۴]
۳. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۳۰۸
شرح مزجی است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱ [ف: ۳ - ۹۴]
۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۹۰۵
آغاز: بسمله و به نستعين . الحمدلله الذى صرف افكار قلوبنا الى

الصراط المستقیم ... ؛ **انجام:** لانه لواعل یلزم اجتماع الاعلالین.
شرحی است بر متن مختصر مراح الارواح در صرف [محتملاً المفراح فی شرح مراح الارواح حسن بن علاء الدین اسود است]؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۷۶گ، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۲۰×۲۵/۵سم [ف: ۵ - ۲۳۲]

۵. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۵۷۹۹-۷۵/۴
با عنوان «قوله». نمونه: «قوله فجمعت فیه ای الصرف کتابا موسوما بمراح الارواح الفاء فی قوله فجمعت جواب الشرط المحذوف تقدیر الکلام اذا کان الصرف علی ما وصفناه فجمعت فی الضرف کتابا یسمی بمراح الارواح»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ تملک: محمد کاظم بن عبدالله گرگانی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۲گ، ۱۴ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۱۳۶]

۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۹۷۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۸ رمضان ۱۰۷۸ق، جا: اصفهان مدرسه نوریه؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۲گ، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۳۲]

۷. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۲۶۸/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۲ خرداد ماه قدیم ۱۰۸۳ق؛ مهر: «عبده یوسف علی» (کروی)، «ورد زبان یوسف همه یا علی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، اندازه: ۹×۱۹سم [ف: - ۱۹۱]

۸. کاشان؛ عاطفی، حسن؛ شماره نسخه:بدون شماره
بی‌کا، تا: ظاهراً از قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی سفید، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [نشریه: ۷ - ۷۳۷]

۹. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۳۵۳/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [نشریه: ۲ - ۱۱۵]

۱۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۳۹۳/۲-۲۲/۱۱۳
آغاز: و علی آله و اصحابه معادن المروة و الاحسان اما بعد فان الکتاب المسمی بمراح الارواح فی التصریف؛ **انجام:** قوله و اذا اضفت التثنیة الی یاء المتکلم الاضافة فقلت مرمیای فی حالة الرفع وفی حالة النصب
شرح مفصلی است بر مراح الارواح با عنوان‌های «قوله - قوله» و غیر از المفراح و شرح دیکقنوز است؛ خط: نسخ و نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ جلد: مقوای سیاه و زرد، ۱۰۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۶۶۹]

۱۱. خوی؛ گنجینه (موزه)؛ شماره نسخه:۳۱/۲
آغاز: فناسب الالف ثم حرکوها لیتمکن الابتداء وقیل انما عنیت الالف؛ **انجام:** فان یاء التصعب فان لم یکن مدة الا انها یشبیه المدة من حیث انها
شرحی مفصلی است بر «مراح الارواح» احمد بن علی بن مسعود در علم صرف، این شرح با عنوان‌های «قوله، قوله» برگزار شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۱گ (۶۹-۱۰۹)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ]

۱۲. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۳۲۱/۱
آغاز: الحمد لمن هو أهله ... اما بعد فأقول لما وجدت مختصر المراح الذی صنفه ابن مسعود
شرح توضیحی مختصری است با عناوین «قوله، قوله» بر رساله «مراح الارواح»؛ خط: نسخ، کا: حسن خرم آبادی، تا: قرن ۱۳، به دستور سید عبدالکریم طباطبائی؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۸گ (۱پ-۸۸ر)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۱۸۸]

۱۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۱۰۷
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ خریداری از رضا شیخان [رایانه]

۱۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۵۸۵/۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۷گ (۱-۱۷)، ابعاد متن: ۶×۱۱، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۱۶ - ۶۴۲]

۱۵. تهران؛ شهشهانی ، حسین؛ شماره نسخه:بدون شماره
کا: اسماعیل بن محمد علی حالت، تا: ۱۲۲۷ق [میراث اسلامی: ۵ - ۵۹۹]

۱۶. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۳۲۱/۲
آغاز: قال العبد المفتقر ای ذو الاحتیاج الکثیر فاختار هذا اللفظ تبعا لما ورد فی کلام الله تعالی حیث قال و الله الغنی و انتم الفقراء؛ **انجام:** ناتمام: من العیوب شاذ لا یقاس علیه و یجیء اسم الفاعل علی وزن ...
شرح مزجی نسبتا مختصری است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۱گ (۸۹پ-۱۱۹ر)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۱۸۸]

۱۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۳۰۴
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از صالح نوبخت [رایانه]

۱۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۴۸۷
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از محمد جواد نیکزاد [رایانه]

← شرح مراسم ایالت > آداب الملوک

● شرح مرموزات و جوهر و عرض عطار / ادبیات / فارسی
š.-e mrmūzāt va jovhar va ‘arz-e ‘attār

یکی از شرح‌های عرفانی است در بررسی اصطلاحات ارباب سلوک با تاکید بر آثار عطار. مؤلف در بررسی اصطلاحات عرفانی، روش عقلی و استدلالی برگزیده و در آن به گفته‌های ابن سینا، اخوان الصفا و ارسطو اشاره دارد و در فصل دوم مطلبی را از «قوت القلوب» ابوطالب مکی و به کرات به آیات قرآن استناد می‌کند. در فصل اول به شرح اسرار عارفان و اصطلاحات رایج آنها می‌پردازد و با شواهد متعدد شعری هر یک از اصطلاحات را توضیح می‌دهد و در فصل قصه انبیا و فصل جوهر و عرض به بحث در مراتب آفرینش، عقل، نفس و وجوه آنها پرداخته و در واقع وارد مبحثی فلسفی می‌شود و به اختصار

به تقسیم علم حکمت نیز اشاره دارد.
آغاز: بدان که وفقک الله مخدومی که شکر نعمت او بر این خادم فرض است که شکر المنعم واجب و حق صحبت او بر من دین است التماس کرد از این ضعیف از اسرار عارفان محقق و اصطلاح ارباب سلوک خاصه مرموزات سخنان ... فریدالدین عطار ... مشتمل بر سه فصل ...
انجام: و سه عرض در عالم کون و فساد یکی نبات دوم معادن سیوم حیوان و الله اعلم بالصواب
چاپ: در میراث اسلامی ایران، دفتر دهم، به کوشش الهه روحی دل، ۱۳۷۸ش

[دنا ۱۰۵۷/۶؛ فهرستواره منزوی ۱۸۴/۶]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۷۲/۱-ف

نسخه اصل: ملت افندی علی امیری ش ۱۰۱۷. در سه فصل؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۵۵ق؛ ۱۳گ (۱پ-۱۳ر)، ۱۵ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۴۸۷]

● شرح مرموز الحكمة / فلسفه / فارسی

š.-e marmūz-ol-hekma

؟ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد، ۵۹۷ - ۶۷۲ قمری

nasīr-od-dīn-e tūsī, mohammad ebn-e mohammad (1201 - 1274)

متن عربی از نجم الدین نامی است نه از ابن سینا و شرح فارسی شاید از خواجه طوسی باشد و برای شهاب الحق و الدین ظهیر الحکمه نوشته شده و شاید شهاب الدین محتشم دانشمند اسماعیلی فرمانروای قهستان باشد. قواعد الهی و طبیعی با عنوان «قال» در متن آمده است. برخی آن را از شیخ شهاب الدین سهروردی (-۵۸۷ق) دانسته‌اند.
آغاز: حمدهای بی حد و احصا و بی حصر و منتهی مر حضرت مستحق حمد و ثنا را ... اما بعد این مسوده ایست مرشرح رمزهای روحانی ... قال مولانا الشیخ الامام العلام نجم الملة و الدین ... رمز الموجود اما بحیث لا یتوقف علی شیء و هو الواجب ... او یتوقف و هو الممکن. تصور ماهیت و وجود بدیهی است بدو وجه (مهدوی ش ۱۶۹ مهدوی).
انجام: فیکون الخلاء ممکنا و اجیب بان الخلاء غیر لازم من مجرد عدم المحوی بل مع وجود الحاوی المحدود.

[مهدوی ش ۱۵۳؛ احوال و آثار خواجه، ۵۷۷، چاپ جدید ص ۵۷۷؛ دنا ۱۰۵۷/۶ (۲ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۱۸۴/۶]

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۴۲/۳۹

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: رمضان ۱۰۶۱ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۳۱گ (۱۵۱پ-۱۸۱ر)، ۲۴ - ۳۳ سطر (۱۲×۲۲)، اندازه: ۱۷/۵×۲۷سم [ف: - ۱۴۶]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۹۱۲/۱۹

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: ۱۲۶۶ق؛ افتادگی: انجام؛ توضیحات: «چیزی زایل نشده باشد» این رساله در نسخه ما به نام «مرموز الحکمه» و متن عربی از ابن سینا و شرح فارسی از خواجه طوسی دانسته شده؛ ۱۹گ (۱۰۳پ-۱۲۱پ) [ف: ۵ - ۲۳۳]

← شرح مسافرت روزانه > سفرنامه دو برادر
← شرح مسافرت شارل به مونتگرو > سفرنامه مونتگرو
← شرح مسافرت عباس میرزا به ممالک شرقی > سفرنامه عباس میرزا

● شرح مسأله زنبوریه / - فارسی

š.-e mas’ale-e zanbūrīyya

اعتضادالسلطنه، علیقلی بن فتحعلی، ۱۲۳۴؟-۱۲۹۸قمری

e‘tezād-os-saltane, ‘alī-qolī ebn-e fath-‘alī (1819-1881)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۵۱/۶۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۹ - ۱۹۷]

● شرح مسائل حنین بن اسحاق / طب / عربی

š.-u masā’il-i ḥunayn-i-bn-i-isḥāq

قزوین؛ میر حسینا قزوینی؛ شماره نسخه:۱۳۱

با عنوان «الفص، التفسیر»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۶ و ۷ [نشریه: ۶ - ۳۴۵]

← شرح مسائل حنین بن اسحق > مسائل حنین

● شرح مسائل یعم البلوی بها و تکثر الحاجة الیها / - عربی

š.-u masā’il-in ya‘umm-ul balwā bi-hā wa takṯur-ul-ḥājat-u ilay-hā

شیروانی، حیدر علی بن محمد، ق۱۲ قمری

šīrvānī, heydar ‘alī ebn-e mohammad (- 18c)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۲۹۲/۶

آغاز: بسمله. الحمد الله ولی الحمد و اهله و مستحقه و محله ... فیقول فقیر عفوالله و صفحه ان هنا مسائل یعم البلوی بها؛ **انجام:** فقد رد علی الله ... هدیته.
خط: نسخ، کا: محمد باقر بن ملک محمد کردآبادی سپاهانی، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۱۲گ (۶۲-۷۳)، ۱۷ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۱۳ - ۳۲۶۳]

● **شرح مستوجبة المحامد فی شرح خاتم ابی حامد** /
علوم غریبه / فارسی
š.-e mostawjebat-ol-mahāmed fī š.-e xātam-e abī-hāmed
وابسته به: شرح ترکیب خاتم ابی حامد الغزالی = وفق الزحل = مستوجبة المحامد فی شرح خاتم ابی حامد؛ ابن بنت ابی سعد، محمد بن عثمان (۶۵۳-۷۱۳)

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۴۶۰/۱۳
متن عربی از ابن ثابت ابو عمر عثمان بن علی بن یحیی انصاری؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [نشریه: ۷ - ۲۴۱]

← شرح مسدس ← شرح القصیدة الطنطرانیة

● **شرح مسند أبی حنیفة** / فقه، حدیث / عربی
š.-u musnad-i ʼabī ḥanīfa
قاری هروی، علی بن سلطان محمد، - ۱۰۱۴ قمری
qārī heravī, ʻalī ebn-e soltān mohammad (- 1606)
تاریخ تألیف: ۱۰۱۲ق؛ محل تألیف: مکه مکرمه
شرح متوسطی است بر مسند ابوحنیفه؛ در کشف الظنون نامی از این شرح به میان نیامده است.
آغاز: الحمدلله الذی هدانا الی الملة الخنصیة السمحاء و بین لنا طرق الشریهاة و الحقیقة بواسط الأنبیاء و العلماء و الأصفیاء ...
[دنا ۱۰۵۸/۶؛ معجم المؤلفین: ۱۰۰/۷؛ فهرست نسخه‌های خطی عربی کتابخانه ندوة العلماء: ۱۰۶؛ کشف الظنون:۱۶۸۰/۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۲۵۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** فالعلم لیس له نهایة فنسأل الله تعالی، حسن الخاتمه و و الموت علی الهدایة ... کتبه مؤلفه ... بمکة المکرمة قبالة الکعبة المعظمة ... إثنی عشر بعد الألف من الهجرة ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ از روی نسخه اصلی بازنگاری شده؛ جلد: تیماج، ۲۶۷ص، ۱۵ سطر (۱۰×۲۰)، اندازه: ۱۸/۵×۳۰/۵سم [ف: ۳۶ - ۸۴]

● **شرح مسند أبی حنیفة** / حدیث / عربی
š.-u musnad-i ʼabī ḥanīfa
مؤلف در آغاز کتاب آورده که ۱۵ مسند برای ابوحنیفه توسط رواتش جمع‌آوری شده که یکی از آنها مسندی است که ابوعبدالله حسین بن محمد بن خسرو بلخی (-۵۷۶ق) گردآورده که درکتاب حاضر به شرح مزجی آن پرداخته و در آغاز آورده که کتاب را از استادش شیخ ابراهیم کردی کورانی به اجازه روایت می‌کند.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۱۰۴
آغاز: الحمدلله حمداً کثیراً طیباً مبارکاً فیه کما یحب ربنا و یرضی ... أروی عن شیخنا القدوة المعمر الشیخ ابراهیم الکردی الکورانی اجازة؛ **انجام:** و ذکر الحدیث مثله فی اصطلاح المحدثین انهم اذا قالوا مثله بعنون انه ...
تا اوایل حرف الحاء راداراست؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، با خط خوردگی و اضافات، محشی؛ مهر: کتابخانه مجدالدین (مستطیل)؛ جلد: مقوایی، ۱۰۲گ، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۲۰]

● **شرح مشارق الانوار النبویة فی صحاح الاخبار المصطفویة** / شرح حدیث / عربی
š.-u mašāriq-il-anwār-in-nabawīyya fī ṣiḥāḥ-il-axbār-il-muṣṭafawīyya
طاوسی، یحیی بن عبداللطیف، ق۸ قمری
tāvūsī, yahyā ben ʻabd-ol-latīf (- 14c)
وابسته به: مشارق الانوار النبویة من صحاح الاخبار المصطفویة؛ صاغانی، حسن بن محمد (۵۷۷-۶۵۰)
تاریخ تألیف: ۷۲۵ق؛ محل تألیف: بغداد مدرسه مستنصریه
متن از رضی الدین ابوالفضائل حسن بن محمد بن حسن صغانی حنفی (۵۷۷-۶۵۰ق) و چاپ شده است (معجم المطبوعات ۱۲۰۸)؛ وی دو شرح بر مشارق نگاشته، یکی صغیر و دیگری کبیر. حاجی خلیفه در کشف الظنون در مورد این دو شرح، چنین آورده است: «و شرحه علاء الدین یحیی بن عبداللطیف الطاوسی القزوینی شرحین کبیراً و صغیراً، اول صغیره: الحمدلله الذی خلق السماوات مزینة بمصابیح النجوم الخ و فرغ منه ببغداد بالمستنصریة سنة ۷۲۵ خمس و عشرین و سبعمائة و قال فی بعض مواضعه و قد استقصینا الکلام فی شرحنا المطول لکنه ذکر مذهب الشیعة مع مذاهب الائمة فی الاحکام» و شرح کوچک در دوازده «باب» است با رمز خاء برای بخاری و میم برای مسلم و برای هر دو با هم در مورد اتفاق قاف.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۲۸۵
آغاز: [فصل] ... جابر، نعم [الادام] الخل فقال رسول الله صلی الله علیه ... الادم فقالوا ما عندنا الاخل فدعا به فجعل ... و یقول نعم الادام؛ **انجام:** م انس لبیک عمرة و ... هذا الحدیث من المتفق بالاتفاق ... لقد کنت وعدت رسالة فی الدعاء ملحقة بهذه الاجزاء ... شرایطه و ارکانه رأیت الایجاز خالیاً عن الفائدة والاطناب ... اللهم ... بمحمد و آله هدایة و سادة السعادة ... [یا ارحم الراحمین].
با توجه به اینکه در این شرح به شرح کبیرش ارجاع نداده این شرح احتمالاً شرح کبیر وی باشد. نسخه‌ای از شرح صغیر مؤلف در کتابخانه ملی ملک تهران نگهداری می‌شود که انجام آن با انجام نسخه موجود همخوانی ندارد و این نیز قرینه‌ای است بر

این‌که نسخه موجود، شرح کبیر باشد، جلد دوم است و مؤلف در برگ سوم نسخه، به آن اشاره کرده است. این نسخه، از بخشی از باب ۶ آغاز شده و تا پایان کتاب به انجام رسیده است. در آغاز نسخه، با خطی غیر از خط کاتب از مؤلف به عنوان «محمد بن علی بن موسی خوانساری» نام برده شده؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ مصحح، محشی؛ مهر: «... تمکین ... لولاک ...» (مستطیل)؛ تملک: میان نصرالله شاه با مهر «... نصرالله ...» (هشت ضلعی)؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۸۳گ، ۲۳ سطر (۱۸×۲۴)، اندازه: ۲۳/۵×۳۱/۵سم [ف: ۳۸ - ۸۰۰]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۴۱۸

ظاهراً شرح صغیر اوست؛ خط: میان نسخ و تعلیق، کا: علی بن محمد بن علی هدشی (از هدش که ده بالا خوانده می‌شود و از روستاهای کوهستانی یزدست)، تا: ۲۲ محرم ۷۷۸ق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن سیاه، ۲۷۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶/۸×۲۴سم [ف: ۱ - ۳۲۳]

● **شرح مشارق الانوار النبوية من صحاح الاخبار المصطفوية** / حدیث / عربی

š.-u mašāriq-il anwār-in nabawīyya fī ṣiḥāḥ-il axbār-il muṣṭafawīyya

وابسته به: مشارق الانوار النبوية من صحاح الاخبار المصطفوية؛ صاغانی، حسن بن محمد (۵۷۷-۶۵۰)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۴

آغاز: الی اجل معلوم الحديث اسلم الرجل فی الطعام اذا أسلف فيه و جعل بعضهم الهمزة للسلب؛ **انجام:** و قوله أيده أی قواه و الايد القوة قال الله تعالی و السماء بنيناها بأيد ای بقوة.

جلد اول کتاب است. شرح مفصلی است بر کتاب «مشارق الانوار النبوية من صحاح الاخبار المصطفوية» رضی الدین حسن بن محمد صاغانی. گویا این شرح همان کتاب «شوارق الاسرار العلية فی شرح مشارق الانوار النبويه» مجدالدین فیروز آبادی (۸۱۷) باشد که در کشف الظنون (۱۶۸۹/۲) ذکرش رفته و می‌گوید: در چهار جلد می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ ۲۷۱گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۶سم [ف: ۳ - ۲۲۶]

● **شرح المشاعر** / فلسفه / عربی

š.-ul-mašā'ir

تنکابنی، حسین بن ابراهیم، - ۱۱۰۵ قمری

tonekābonī, hoseyn ebn-e ebrāhīm (- 1694)

وابسته به: المشاعر صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم (۹۷۹-۱۰۵۰)

در الذریعه (۲۰۰/۶ و ۶۵/۱۴) از آن یاد نشده است.

شیراز؛ خاوری (دکتر)؛ شماره نسخه:۱۰/۱

بی‌کا، بی‌تا؛ [نشریه: ۵-۲۶۸]

● **شرح المشاعر** / فلسفه / عربی

š.-ul-mašā'ir

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ - ۱۲۴۱ ؟ قمری

ahsā'ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)

وابسته به: المشاعر صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم (۹۷۹-۱۰۵۰)

تاریخ تألیف: ۲۷ صفر ۱۲۳۴ق

شرحی است مزجی تحت عنوان «قال، اقول». در رد و نقض گفتار متن. آن را بر اساس احادیث مرویه از اهل بیت علیهم السلام نگاشته چون معتقد بود که مباحث علمی را باید از اهل بیت گرفت نه غیرآنها. احسائی در پایان این شرح می‌گوید: «مرا با مؤلف خصومتی نیست تا بر کلمه کلمه نوشته‌های او خرده‌گیری کنم بلکه ما هریک راهی جدا می‌سپریم. او بر مشرب حکما و اهل تصوف سخن می‌گوید و سخنان من بر مذاق امامان است». سپس این حدیث را از حضرت علی (ع) نقل کرده است: «ذهب من ذهب الی غيرنا الی عيون كدرة يفرغ بعضها فی بعض و ذهب من ذهب الينا الی عيون صافيه تجری بامرالله ...».

آغاز: الحمدلله رب العالمين و صلی الله علی محمد و آله الطاهرين و بعد فيقول العبد المسكين احمد ... انه قد امرنی من تجب علی طاعته من طالبی الحق واليقين ان الكتب كتاب ...

انجام: و انا بریء مما تجرمون لاحول ولاقوة الا بالله العلی العظيم و صلی الله علی محمد و اهل بيته الطاهرين و قدوقع الفراغ ... حامداً مصليا مستغفراً ... و صلی الله علی محمد و آله الطيبين الطاهرين

چاپ: تبریز، قبل از سال ۱۲۸۵ق؛ لبنان، بیروت، موسسه البلاغ، ۱۴۲۸ق، ۲ جلد؛ عراق، بصره، مطبعة الغدير، ۱۴۳۰ق، ۶۶۸ ص؛ ایران، کرمان، سعادت، ۱۳۶۶ش، ۷۵۱ ص

[دنا ۱۰۵۸/۶-۱۰۵۹ (۱۴ نسخه)؛ یادنامه ملاصدرا ص ۱۱۰و ۱۱۸؛ الذريعه ۲۰۰/۶]

شرح و حواشی:

۱- حاشية شرح المشاعر؛ اصفهانی، يحيی بن محمد شفيع (-۱۴)

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۳۷۱/۱-۱۳/۵۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مجدول مذهب، ۲۳۶گ، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵-۲۴۸۹]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۵۴۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سیاه، ۳۹۰گ، اندازه: ۱۴/۶×۲۰/۱سم [ف: ۱-۳۲۴]

۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر (مکتبة)؛ شماره نسخه:۹۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد هادی بن سید صادق عدنی طهرانی کاشانی، تا: غره جمادی الاول ۱۲۳۵ق، جا: کرمانشاه، به امر ملا محمد تقی رشتی؛ جلد: چرم سیاه، ۱۸۰گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۹/۵×۱۹/۵سم [مؤید: ۱-۱۱۲]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۲۷۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: احمد بن ابوالفتح بن ابوجعفر الشریف ابراهیم بن نصرالله حایری اصفهانی، تا: غره جمادی الاول ۱۲۳۷ق، جا: کرمانشاه؛ واقف: شیخ محمد صالح علامه حایری؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۶گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۹×۲۰سم [ف: ۱۱-۲۰۷]

۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۳۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ابوالحسن، تا: ۱۲۳۸ق، جا: مشهد رضوی؛ مصحح، مقابله شده؛ واقف: حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۸۹گ، ۲۷ سطر (۱۲/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۱۹×۲۸/۵سم [ف: ۱-۱۰۹]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۴۴۲
خط: شکسته، نستعلیق، کا: لطف الله بن زین العابدین اشتهاردی، تا: ۱۲۳۸ق؛ مجدول؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۳۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۷×۲۱سم [ف: ۱-۳۲۴]

۷. تهران؛ دانشکده حقوق؛ شماره نسخه:۱۹۱ - ج
خط: نستعلیق، کا: احمد بن علی محمد رشتی خوش نویس مدرس مدرسه حاجی اسمعیل خان شهر رشت در کوی زاهدان نزدیک بازار زرکشان، تا: ۸ ذیقعده ۱۲۵۲ق؛ محشی از خود او؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج مشکی، ۱۹۱گ، ۲۲ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۳۸۶]

۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۶۱۰-عکسی
آغاز: برابر؛ **انجام:** وقع الفراغ من تسوید هذه الکلمات لاربع ساعات و ثلثی ساعة من لیلة السابعة و العشرین من صفر سنة اربع و ثلثین بعد المأتین و الالف من الهجرة النبویة ... العبد المسکین احمد بن زین الدین ابراهیم بن داغر بن رمضان ... الاحسایی و وقع الفراغ من تصحیحه بساعین و نصف من لیلة الثلاثا و السادسة و العشرین من جمادی الاولی ۱۲۳۴ق علی ید منشیه العبد المسکین احمد بن زین الدین. و الحمدلله رب العالمین ...
خط: نسخ خوش، کا: محمد بن مرحوم عبدالغفار شیرازی موسوی، تا: ۱۲۵۲ق، جا: کربلا؛ تملک: کریم بن ابراهیم کرمانی؛ تاریخ وقف: ربیع الثانی ۱۳۰۶ق؛ ۴۱۸ص، ۲۵ سطر (۱۱/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی دائرة المعارف: ۱-۲۳۶]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۹۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالرحیم بن ولیمحمد اردبیلی، تا: سه‌شنبه ۲۸ جمادی الثانی ۱۲۵۴ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۷×۱۵سم [ف: ۴-۸۸]

۱۰. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۴۳
آغاز: ... عبدالمسکین احمد بن زین الدین ... علی کتاب الملا محمد صدرالدین الشیرازی ... المسمی بالمشاعر؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ ریز، بی‌کا، تا: ۱۲۶۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸۱گ، ۵۶۰ص، ۲۱ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۲۲×۱۴سم [ف: ۲-۳۸۴]

۱۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۶۱۱-عکسی
آغاز: برابر
خط: نسخ پخته، کا: محمد بن علی گنجوی، تا: ۱۶ رمضان ۱۲۶۵ق؛ ۶۰۴ص، ۲۷ سطر (۱۰/۵×۲۳)، اندازه: ۲۱×۳۱سم [عکسی دائرة المعارف: ۱-۲۳۷]

۱۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۴۸۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد باقر بروجردی، تا: ۶ رمضان ۱۳۲۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای،۲۳سطر(۹×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴-۲۰۵۰]

۱۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۸۸۴
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۲۸۹گ، ۱۹ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۵-۱۸۳۲]

۱۴. تهران؛ مجلس شورا؛ شماره نسخه:۱۸۶۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** وقع الفراغ من تسوید هذه الکلمات لاربع ساعات و ثلثی ساعة من اللیلة السابعه و العشرین من صفر سنه اربع و ثلاثین بعد المأتین و الالف من الهجرة النبویه علی مهاجرها و آله افضل الصلوة و ازکی السلام بقلم منشئها العبد المسکین احمد بن زین الدین ابراهیم بن صفر بن ابراهیم بن داغر الاحسائی بن رمضان بن راشد بن دیهم بن شمردخ عفا الله عنا و عن و الدینا من المؤمنین و المؤمنات و المسلمین و المسلمات انه غفور رحیم حامدا مصلیا مستغفراً. صورة خط مؤلفه دام ظله؛
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی متوسط، جلد: تیماج مشکی، ۶۳۰ص، ۲۵ اندازه: ۲۶×۱۵سم [ف: ۵-۳۵۲]

● شرح المشاعر / فلسفه / عربی

š.-ul-mašā‘ir

دنبلی، محمد بن عبد الرزاق، ق۱۳ قمری

donbalī, mohammad ebn-e ‘abd-or-razzāq (- 19c)

وابسته به: المشاعر صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم (۹۷۹-۱۰۵۰)

تاریخ تألیف: ۱۷ محرم ۱۲۴۲ق

مرحوم تربیت این کتاب (ن ش : ۱۸۶۹) را در کتابخانه مجلس دیده و در دانشمندان از آن یاد کرده و آن را به اشتباه تألیف عبدالرزاق بیک (پدر مؤلف) دانسته است. ابن یوسف نیز عیناً

گفته تربیت را تکرار کرده‌اند (فهرست مجلس، ج ۳: ص ۱۷۴). در الذریعه اصولاً یاد نشده است. مؤلف این شرح دیوانی نیز دارد (الذریعه ۹: ۵۸۵)، در جای دیگر از الذریعه (ج ۱۱: ۳۲۳) این دیوان از بهاء الدین محمد آقا فرزند عبدالرزاق بیک دانسته شده و مؤلف الذریعه نوشته‌اند وی: «فرزند عبدالرزاق بیک و صاحب دیوان است و دارای فرزندانی بوده از آن جمله حسینقلی آقا معاصر ریاضی طبیب». دنبلی در دیباچه شرح مشاعر می گوید: «صدرالمتالهین در مشاعر برای رعایت اختصار، شرح و تفسیر مطالب را بدیگر مؤلفات خود مانند شواهد الربوبیه، اسفار و مبدأ و معاد مطالبی احالت کرده لذا من بر آن شدم که موارد مبهم و نیازمند به شرح و تفصیل را در این جا روشن سازم و تفسیر کنم تا مردم کوتاه همت این دوران از مراجعه به کتاب‌های مبسوط بی‌نیاز گرداند». تقریباً نیمی از این کتاب، شرح دیباچه مشاعر است و دنبلی صفحات بسیاری از حیوة النفس شیخ احمد احسائی و مفاتیح الغیب صدرا و ثمرة الفؤاد قطب الدین لاهیجی و رساله او در تحقیق عالم مثال عیناً نقل کرده و رساله اخیر را با دیباچه آورده است. یک جا نیز این بیت شعر را از خود آورده: «چند از خواب گران مرگ می‌پرسی میرس ×× دیده عقل تو نشناسد رگ این خواب را»؛ در جای دیگر پس از نقل چند سطر از عبارات شیخ احمد احسائی در عقاید می‌گوید: «و ما ذکره الشیخ معتمدی و اعتقادی و دینی و ایمانی فاشهدوا بهذا الجانی الفانی محمد یا اخوانی یوم یقوم الاشهاد». دنبلی در پایان این شرح چند صفحه از مشاعر را عیناً نقل کرده و کتاب را پایان داده است. (عبدالحسین حائری)

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی نبیه و وصیه و آله و اولاده المطهرین و بعد لما کان هذا الفقیر الحقیر اقل الطلبه خادم الطلاب حاوی الاوراق محمد بن عبدالرزاق بن نجفقلی الدنبلی التبریزی فی اوان التحصیل ناظرا الی کتب الحکمة سیما بالامور العامه و الالهی شائقاً بمطالعة مطالبها کما هی. و کان مذاق صدرالمحققین و رئیس المدققین فی مذاق القوم احلی و رؤس مسائله اجلی. و صدق مضامین فقراته فی الاشتهار کالشمس فی رابعه النهار ... فاردت امضآء النظر بکتابه المسمی بالمشاعر قال المصنف نحمدالله و نستعین بقوته ای بقدرته ... قوله و بکلمة عطف علی قوله بقوته

انجام: و اتصل اوله بآخر دائرة الوجود و انه مفیض الخیر و الجود قد تمت الرسالة الشریفه المسماة بشرح المشاعر یوم الثلثا سبعه عشر من شهر محرم الحرام من شهور سنة اثنی و اربعون و ماتین بعد الالف من الهجرة فی ید جانی الفانی (کذا) محمد بن عبدالرزاق بن نجفقلی الدنبلی التبریزی فی سنه ۱۲۴۲

[دنا ۱۰۵۹/۶؛ الذریعه ۹۸۵/۹ و ۱۰۸۳ و ۳۲۳/۱۱؛ دانشمندان آذربایجان ص ۳۵۳-۳۵۷؛ فرهنگ سخنوران ص ۵۵۷؛ تذکرة الدنابله نسخه خطی مجلس ش ۲۳۰ موقت، ص ۱۷۴-۱۹۲]

تهران؛ مجلس شورا؛ شماره نسخه:۱۸۶۹

آغاز و انجام: برابر

کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۴۲ق؛ این همان نسخه است که مرحوم تربیت آن را خط و تألیف عبدالرزاق بیک گمان برده؛ محشی؛ جلد: چرم مشکی، ۴۱۶ص، ۱۸ اندازه: ۱۵×۱۱سم [ف: ۵-۳۵۳]

● شرح المشاعر = حاشیة المشاعر / فلسفه / عربی

š.-ul-mašā‘ir = ḥāšīyat-ul-mašā‘ir

لاهیجی، محمد جعفر بن محمد صادق، ق۱۳ قمری

lāhījī, mohammad ja‘far ebn-e mohammad sādeq (-19c)

وابسته به: المشاعر؛ صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم (۹۷۹-۱۰۵۰)

به درخواست: حاج میرزا آقاسی (-۱۲۶۵ق)

شرحی متوسط و دقیق بر کتاب «المشاعر» صدرالدین محمد شیرازی است.

آغاز: الحمدلله الذی تجلی لذاته بذاته فظهر صفاته و تلطمت الصفات فحدث فعاله ... فیقول محمد بن محمد صادق اللاهیجانی فان الزمان لما تقاصرت ...

انجام: و ان کان فوق کل ذی علم علیم و بعد مرتبه عین الیقین و حق الیقین مراتب کثیرة لاتقف الی حد و هو العزیز العزیز الحکیم

چاپ: سید جلال الدین آشتیانی در ۱۳۴۲ش در مشهد آن را به چاپ رسانده است

[الذریعة ۶۵/۱۴؛ دنا ۱۰۵۹/۶ (۱۲ نسخه)؛ فارس شناسی ص ۶۵]

۱. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۳۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوانا، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: مقوا با روکش گالینگور، ۱۱۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۷۳]

۲. تهران؛ مجلس شورا؛ شماره نسخه:۱۰۳۳۶/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج جگری، ۸۵گ (۱۱ر-۹۶ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۳۲-۳۳۰]

۳. تهران؛ دانشکده الهیات؛ شماره نسخه:۹۰/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: یکشنبه ۱۵ ذیحجه ۱۲۵۵ق؛ در دو برگ پایان آن شرحی است درباره حرمت شرب تتن؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۱گ (۸پ)، ۱۹ سطر (۷/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲۳۳]

۴. تهران؛ دانشگاه تهران؛ شماره نسخه:۳۴۸ و ۱۵۰۵-ف

آغاز و انجام: برابر

خط: تعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۹ جمادی الثانی ۱۲۵۵ق؛ کاغذ:

فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۷۷گ، ۲۱ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳-۲۸۲] و [فیلم‌ها- ف: ۱-۳۴۶]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۴۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق و شکسته، کا: محمد رضا تبریزی، تا: رمضان ۱۲۵۵ق، جا: اصفهان؛ واقف: نائینی، ۷۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۴-۱۹۲]

۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۲۷۴/۲-۳۰/۱۵۴

آغاز و انجام: برابر

از اول تا آخر؛ خط: متن نسخ و شرح نستعلیق، بی‌کا، تا: اوایل صفر ۱۲۵۸ق، جا: اصفهان؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۵-۲۴۸۸]

۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۳۲۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: قاسم حسینی، تا: ۱۲ جمادی الثانی ۱۲۵۹ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج سیاه، ۹۳گ، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف مخ: ۳- ۱۲۶۰]

۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۶۵۸/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: علی اکبر طبیب بن محمد کریم، تا: پنج‌شنبه ۱۶ شوال ۱۲۶۶ق، جا: قمشه؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۴۹گ (۱ر-۴۹پ)، اندازه: ۱۴/۸×۲۱سم [ف: ۷-۴۸۰]

۹. شیراز؛ بنیاد فارس‌شناسی؛ شماره نسخه:۴۳

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: ملامیرزا سرجهانی، تا: ۱۲۶۸ق؛ ۸۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۶۵]

۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۸۳

خط: نسخ، کا: میرزا حسین بن احمد گرجی، تا: ۱۲۷۶ق؛ برای دانشمندی به نام آقا میرزا ابوتراب آن را نوشته و در تاریخ ۱۳۶۹ با نسخه تاریخ ۱۲۵۰ برابر گردید؛ کاغذ: ترمه سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۸۲گ، ۲۱ سطر (۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۳-۲۸۳]

۱۱. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۳۹۸/۱

خط: نسخ، کا: میرزا حسین گرجی، تا: ۱۲۷۸ق، به امر آقا میرزا عبدالکریم؛ ۱۲۹گ (۱پ-۱۲۹پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۲-۲۸۳]

۱۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۲۱۷/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته تحریری، کا: یدالله (نظرپاک)، تا: ۱۳۵۵ق، جا: تهران؛ ۱۹۵ص (۱۴۹-۳۴۳) [ف: ۳-۲۰۶]

● **شرح المشاعر** / فلسفه / عربی

š.-ul-mašā‘ir

وابسته به: المشاعر؛ صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم (۹۷۹-۱۰۵۰)

شارح آن را نشناختم چون از اول نسخه قسمتی از خطبه و فاتحه کتاب و کمی از مشعر اول را ندارد و از آخر هم تا مشعر دوم از منهج اول را دارد (فی ان واجب الوجود غیر متناهی الشدة و القوة) پیداست که غیر از حواشی اردکانی و ملا محمد اسماعیل اصفهانی است و غیر از شرح حاج ملا محمد جعفر لاهیجانی می‌باشد که این سه شرح چاپ شده است. گزارشی است مزجی و اخباری که در آن از منظومه محقق سبزواری (- ۱۲۸۹ق) یاد شده است و می گوید : «و الیه اشار المحقق السبزواری دام ظله حیث قال فی منظومه لانه منبع کل شرف و الفرق بین نحوی الکون یفی ...». شرح شیخ احمد احسائی (- ۱۲۴۳ق) در دست نبود تا با آن مقایسه شود و مغایرت با آن قطعی شود، زیرا احسائی شرح خود را صفر ۱۲۳۴ق، ساخته است و مرحوم سبزواری در سال ۱۲۴۰ق شروع به نظم ارجوزه خویش نموده است و این شرح باید پس از سال ۱۲۴۰ق پدید آمده باشد، زیرا به شعر منظومه سبزواری استشهاد جسته است.

مشهد؛ دانشکده الهیات؛ شماره نسخه:۲۳۶۸۴

آغاز: بسمله نحمدک یا من تحیرفی ادارک ذاته الاوهام ... (در صفحه ۳) فمن رام ای قصد تعریفه سواء کان بالحدا و بالرسم کمن عرفه بالثابت العین و من عرفه بالذی یمکن ان یخبر عنه و من عرفه بقوله

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ نسخه را کاتب به آخر نرسانده است و از اول پس از برگ نخستین چند برگ کسر دارد، کاغذ فرنگی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۵گ، ۱۱ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۳-۹۶۹]

← شرح مشکاة المصابیح > اشعة اللمعات فی شرح المشکاة
← شرح مشکاة المصابیح > الکاشف عن حقایق السنن

● **شرح مشکاة المصابیح** / شرح حدیث / عربی

š.-u miškāt-il-maṣābīh

وابسته به: مشکاة المصابیح؛ خطیب عمری، محمد بن عبدالله (- ۷۴۹)

یزد؛ آصف پور؛ شماره نسخه:بدون شماره

این نسخه از اول کتاب جهاد شروع می‌شود و به «باب فضائل المرسلین» پایان می‌یابد. بنا به نوشته کشف الظنون ۱۶۹۹/۲ عده زیادی مشکاة المصابیح را شرح کرده‌اند، و شاید «انوار المشکاة» باشد؛ بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۷۰۹]

● **شرح مشکاة المصابیح** / حدیث / فارسی

š.-e meškāt-ol-masābīh

وابسته به: مشکاة المصابیح؛ خطیب عمری، محمد بن عبدالله (-۷۴۹)

ناشناخته:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۹۲۵

جلد چهارم کتاب می‌باشد؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۵ جمادی الاول ۱۰۹۰ق، جا: لاهور؛ ۳۱۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۲×۳۱/۵سم [ف: ۲۰ - ۲۵۲]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۳۰۲

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از صالح نوبخت [رایانه]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۴۳۷

آغاز: بسمله، الحمد لله اکمل الحمد علی کل حاصل وی کل حین و الصلوة و السلام و الاتمان الاکملان؛ **انجام:** و کرامت آنچه نداده است غیر او را از مشایخ فسال الله العافیه و العاقبة بالخیر.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● **شرح مشکاة الهدایة** / فقه / عربی

š.-u miškāt-il-hidāya

کاشف الغطاء، جعفر بن خضر، ۱۱۵۴ - ۱۲۲۸ قمری

kāšef-ol-qetā', ja'far ebn-e xezr (1742 - 1813)

شرح مزجی استدلالی است، با عناوین «هدایة - هدایة»، با ذکر اقوال فقها بر «مشکاة الهدایه» سید محمد مهدی بن مرتضی طباطبائی بروجردی نجفی (۱۲۱۲هـ.ق)

آغاز: نحمدك باللسان لأنه الأقوی فی البیان یا من نور معالم الدین بعد أن أظلمت بتراکم شبه المعاندین بمشکاة الهدایة و الیقین

[الذریعه ۶۱/۲۱؛ شماره ۳۹۵۴؛ دنا ۱۰۶۰/۶]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۵۰۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و علی الاول و الثانی یکون التجوز فیها لافیه و رابعها علی الصلاة کما فی قوله تعالی فالمجازیة حینئذ فیهما معاً ...

نسخه اصل: کتابخانه کاشف الغطاء - نجف اشرف؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ تملک: جعفر الطباطبائی، محمد آل بحرالعلوم الطباطبائی، شیخ هادی بن العباس بن علی آل کاشف الغطاء؛ ۱۹۵ص [عکسی ف: ۷ - ۱۰۲]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۱۱۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** کما فی قوله تعالی فالمجازیة حینئذ فیهما معاً

از ابتدای طهارت تا پایان مبحث وضوء؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۲۴گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲۰ - ۲۹۷]

← شرح مشکلات > شرح دیوان انوری

← شرح مشکلات > اصطلاحات صوفیان

● **شرح مشکلات اشعار فرخی** / ادبیات / فارسی

š.-e moškelāt-e aš'ār-e farroxī

وابسته به: دیوان فرخی سیستانی؛ فرخی سیستانی، علی بن جولوغ (-۴۲۹)

شرح مشکلات اشعار فرخی است یعنی قصاید مشکل و قطعات پیچیده دیوان فرخی سیستانی در آن حل و گشوده شده است. ابتدا بیت فرخی می‌آید و بعد لغات مشکل آن شرح می‌شود و سپس اشعار مشکل معنی می‌گردد و در ضمن گاه گاهی اصطلاحات ما پاره‌ای از اوقات بمباحث صرف و نحوی و معانی بیانی نیز بر می‌خوریم.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۹۱

آغاز: بسمله، باز این چه جوانی و جمالست جهانرا ×× وین حال که نو گشت زمین راو زمانرا؛ **انجام:** از جمله خراسانست فرخی شاعریست از سیستان

خط: نستعلیق، کا: میر علی بن حسینعلی ملکشاهی، تا: ۱۲۴۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد مذهب، ۱۲۱گ، ۱۴ سطر (۱۵×۷/۵)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۶ - ۱۲۴]

● **شرح مشکلات اشعار متنبی** / ادبیات

š.-e moškelāt-e aš'ār-e motanabbī

وابسته به: دیوان المتنبی؛ متنبی، احمد بن حسین (۳۰۳-۳۵۴)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۰۹۹/۷

خط: نسخ، کا: محمد شاه بن محمد ناعمری مربیانی، تا: ۷۱۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱ص(۳۳۱)، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۲۵ - ۱۱۰]

● **شرح مشکلات اعراب القرآن** / علوم قرآن / عربی

š.-u muškilāt-i i'rāb-il-qur'ān

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۴۴۱

آغاز: بسمله. کسرت الباء من بسم الله لتکون حرکتها مشبهة لعملها؛ **انجام:** قولها انها لظی نزاعة للشوی خبران فی موضع رفع ... عل البدل من هاء

از آغاز قرآن است تا سوره معارج. از ابومحمد گویا ابن قتیبه دینوری است و جز نسخه مشکل القرآن ش ۶۸ دانشگاه (نسخه‌های منزوی ۱: ۲۰۹) و جز آنچه که در القرطین ابن مطرف کنانی (چاپ ۱۳۵۵ مصر) آمده است، یا اینکه از ابومحمد مکی بن ابی طالب اندلسی (۳۵۵-۴۳۷) است (خدیویه ۱: ۲۱۱) اگر چه در آغاز با آن یکی نیست (چلبی ۲: ۴۴). در برخی جاها نخست

اعراب آیات است و سپس شرح مشکلات اعراب آنها ولی در بیشتر جاها تنها همان دومی است و بس. عنوان‌ها در هر دو «قوله» است، در برگ ۳ ر دارد: «قال ابومحمد» در آن یاد شده از یحیی بن یعمر و سیبویه و کسایی و اخفش و مبرد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ تملک: لطف الله بن انوشروان؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۱۵۰گ، ۲۵ سطر (۱۱/۵×۱۸)، اندازه: ۱۶/۵×۲۵سم [ف: ۸ - ۱۰۷]

● **شرح مشکلات خاقانی** / ادبیات / فارسی
š.-e moškelāt-e xāqānī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۱۲
آغاز: دل من پیر تعلیم است و من طفل زبان دانش ×× دم تسلیم سر عشر و سر زانو دبستانش؛ از شارح دیگر. «بدانکه دل نفس ناطقه را گویند که روح انسانی است و آن لطیفه ایست روحانی که تعلق بارواح حیوانی دارد».
ولادیمیرایوانوف مؤلف فهرست نسخ ایرانی انجمن آسیائی بنگال این شرح را به محمد داود بن محمد شادیابادی نسبت داده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۸ق؛ کاغذ: کبود؛ افتادگی: انجام (نصف اول کتاب به آخر افتاده است)؛ ۲۹۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۲ - ۲۳۹]

← شرح مشکلات دیوان حافظ ⟵ طور معانی

● **شرح مشکلات الفتوحات المکیة** / عرفان و تصوف / عربی
š.-u muškilāt-il-futūḥāt-il-makkīyya

جیلانی، عبدالکریم بن ابراهیم، ۷۶۷ - ۸۳۲ قمری
jīlānī, ‘abd-ol-karīm ebn-e ebrāhīm (1366 - 1429)

وابسته به: الفتوحات المکیة فی معرفة اسرار المالکیة و الملکیة؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸ق)

شرحی است مختصر بر باب ۵۵۹ «الفتوحات المکیة» ابن عربی. شیخ اکبر تصریح فرموده که تمام مطالب و معارف کتاب را در این باب خلاصه کرده و به زبان کنایه و اشاره، اسرار معارف الهیه و حقایق منازل مختلفه را در این باب آورده است.

آغاز ۱: بسمله. الحمدلله فاتح معلقات الابواب و موضح ما ابهم ... اما بعد فانه لما کان العلم بالله اعظم العلوم قدراً و ارفعها فخراً ...
۲: بسمله. الحمدلله العلیم الحکیم و الصلوة و السلام علی الاول الاخر و الظاهر ... اما بعد فانه لما کان العلم بالله اعظم العلوم قدرا و ارفعها فخرا و ادقها معنی
چاپ: قاهره، ۱۹۹۲م؛ بیروت، ۲۰۰۴م

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۷۸۲/۱
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** قال و العقول من حیث ادلتها قاصرة عن ادراک هذا العلم لطموس عین انفسهم یعنی لکونه (ص) قبل آدم و ذریعة فیمالا تدرکه که العقول لطموس طریقة الفهوم الموقوفه علی الادله فافهم فقد شرحت لک جمیع ما حواه الباب العاشر (کذا..) من الفتوحات المکیه و الله الموفق.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۱۱ق، جا: یمن؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج، ۷۲ص(۱-۷۲)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱۰-۱۷۶۸]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۸۹۸
آغاز: برابر۱؛ **انجام:** یعنی کونه صلی الله علیه و [و آله] مسلم نبیاً قبل وجود آدم علیه الصلوة و السلام و ذریته کان ذالک مما لا تدرکه العقول ... الی یوم الدین
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴/۵سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۲۲]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۲۱۳
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** و سلم تسلیماً کثیراً دائماً أبدا سرمدا إلی یوم الدین آمین
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۱ رمضان ۱۱۹۲ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۲۳]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۲۶/۶
همان نسخه بالا [مؤید: ۳ - ۵۶۵]

۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۸۶۳/۲
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** فانهم فقد شرحت لک فی هذه النبذة جمع ما حواه الباب العاشر من الفتوحات المکیة مصرحا بیننا والله الموفق ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: شیخ مهدی طاهری؛ کاغذ: ترمه، جلد: مقوایی، ۳۲گ (۴۷-۷۸)، ۲۶ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۷۲۱]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۰۸۷/۴
آغاز: فی الباب التاسع و الخمسون بعد الخمسمائة فی اسرار و حقایق و منازل مختلفه و قاعدة مفیدة کفایة عن فهم باقیها؛ **انجام:** الموقوف علی الأدلة فافهم و قد شرحت لک فی هذه النبذه جمیع ماحواه الباب العاشر من الفتوحات المکیة مبینا مصرحا و الله الموفق.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۲۶۰ق؛ رکابه‌دار؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۴ص (۳۲۸-۳۸۱)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۴۴ - ۲۴۱]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۵۴۳
آغاز: برابر۲؛ **انجام:** فقد شرحت لک فی هذه النبذة جمع ما حواه الباب العاشر من الفتوحات المکیة مصرحا بیننا والله الموفق لا رب غیره و لا خیر الا خیره و الحمد لله اولا و آخرا ...
خط: نسخ مایل به ثلث، کا: محمد، تا: ۲۳ شعبان ۱۳۲۲ق، حسب امر عماد الدوله؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج زرد، ۸۱گ، ۱۳ سطر (۶/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱۲ - ۲۱۶]

۷. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۳۲/۳
قال عبدالکریم الجیلی فی شرح مشکلات الفتوحات؛ بی‌کا، بی‌تا؛ نیم صفحه [نشریه: ۷ - ۵]

● **شرح مشکلات الفقه** / فقه / عربی
š.-u muškilāt-il-fiqh
کتابی در شرح مشکلات و ضبط مبهمات به ترتیب کتب فقه.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:بدون شماره/۹
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [میراث شهاب: س۷ش۱-۲ - ۲۹]

← شرح مشکلات کتاب الکشاف ﴾ حاشیة الکشاف عن حقائق التنزیل
← شرح مشکلات گلستان ﴾ فرهنگ

● **شرح مشکلات مختصر القدوری** / فقه / عربی
š.-u muškilāt-i muxtaṣar-il-qudūrī
وابسته به: مختصر القدوری فی فروع الحنفیة = مختصر القدوری = المختصر فی الفقه؛ قدوری، احمد بن محمد (۳۶۲-۴۲۸)
متن کتابی است معروف و معتبر در فقه حنفی و می‌گویند حنفی‌ها آن را کتابی مبارک می‌دانند و با تمسک به قرائت آن طلب روزی و برکت و ایمنی از فقر می‌کنند. مؤلف آن را «المختصر» نامیده است که به دلیل انتساب به وی «قدوری» هم نامیده می‌شود. همچنین به «الکتاب» نیز معروف است. بر این کتاب شروح و حواشی بسیاری نوشته شده است که در کشف الظنون (۲: ۱۶۳۱) معرفی شده است. در این قسمت به دو شرح مشکلات قدوری اشاره شده است یکی از احمد بن مظفر رازی شمس الائمه کردری (م ۶۴۲ق) و دیگری از ابواللیث نصر بن محمد بن ابراهیم سمرقندی (م ۳۹۳) است. صاحب کشف اشاره می‌کند که در انتساب این شرح به وی تردید است و شاید این شرح از ابی بکر علاءالدین محمد بن احمد سمرقندی (م ۵۵۲ق) باشد. در منابع از این شروح یاد نشده است. تنها در فهرست الازهریه (۲۷۱:۲) به کتابی با عنوان «المشکلات من شرح القدوری» از مؤلفی ناشناس اشاره شده است که آغازش با نسخه حاضر مطابقت دارد. در برگ ۱ این نسخه نام کتاب «کتاب المشکلات شرح القدری» [القدوری] آمده است و در پایان کاتب می‌نویسد «تمت المشکلات ...». مصحح در صدر برگ ۱پ نام کتاب را «کتاب فیه مشکلات قدوری» نوشته است. مطابقت نسخه حاضر با «مختصر قدوری» نشان می‌دهد که این نسخه حاشیه یا شرح گونه‌ای با عنوان «قوله - قوله» بر این کتاب است. آغاز نسخه مطابق با هیچیک از شروح قدوری نیست.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۸۹۴
آغاز: بسمله، رب تمم بالخیر به نستعین کتاب الطهارة. فی اللغة عبارة عن النظافة و فی الشریعة عبارة عن غسل بصفة و الوضوء فی اللغة؛ **انجام:** سهم واحد من کل در هم حبة ثلث حباب و علی هذا فقس مسائل کثیر.
خط: نسخ قدیم خوش، کا: نورالدین بن علی بن عوض بنحیدر، تا:۷۹۷ق؛مصحح؛کاغذ:سمرقندی،جلد: مقوایی با روکش کاغذی قهوه‌ای، ۱۱۹گ، ۱۷ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [رایانه]

● **شرح مشکوة** / حدیث / عربی
š.-u miškāt

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۳۳۶
آغاز: مقوله تعالی احسن مقیلا ولا یزال؛ **انجام:** و ارثه فی الوصیه کان تولا جنی
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز [الفبائی: ۴ - ۳۶۱]

● **شرح مشیخة التهذیب** / رجال / عربی
š.-u mašīxat-it-tahḏīb
حسینی علوی، محمد اشرف بن عبدالحسیب، - ۱۱۲۱ ؟ قمری
hoseynī ʻalavī, mohammad ašraf ebn-e ʻabd-ol-hasīb (-1710)
وابسته به: مشیخة تهذیب الاحکام؛ شیخ طوسی، محمد بن حسن (۳۸۵-۴۶۰)
اهداء به: شاه سلطان حسین صفوی
از امیر محمد اشرف بن عبدالحسیب بن احمد بن زین العابدین عاملی شاگرد مجلسی و مؤلف فضائل السادات و در آن از «جدی الامجد» (سیداحمد) و از «جدی القمقام» (سیدداماد) یاد کرده است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۵۳۰
بی‌کا، بی‌تا؛ از نسخه‌ای به نسخ خود شارح با خط خوردگی و حاشیه رفته؛ با یادداشت مورخ ۱۳۵۷ به نستعلیق در ص ع؛ قطع: ربعی [فیلمها ف: ۲ - ۱۷۳]

● **شرح مشیخة الطوسی** / رجال / عربی
š.-u mašīxat-iṭ-ṭūsī
وابسته به: مشیخة تهذیب الاحکام؛ شیخ طوسی، محمد بن حسن (۳۸۵-۴۶۰)
در این اثر فهرست مشایخ و راویان شیخ طوسی به ترتیب حروف هجا تنظیم شده است.
آغاز: بسمله، باب الالف و ما کان فیه عن ابان بن تغلب فقد رویته عن ابی رضی الله عنه

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض ۱۱۲۷۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** فقد اخبرنی به الشیخ ابو عبدالله عن ابی جعفر محمد بن علی
خط: نسخ، کا: احمد بن کیوان بن علی بن کرم بن سالم بن راشد مراشدی، تا: دوشنبه ذیقعده ۱۰۳۹ق، جا: نجف اشرف؛ افتادگی: انجام؛ محشی به لفظ «م د قدس سره»؛ واقف: شیخ محمد صالح علامه حایری، مرداد ۱۳۵۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۶گ، ۲۵سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۸سم [ف: ۲۷ - ۱۹۸]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض ۹۵۵۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و قد ذکرنا نحن مستوفی فی کتاب فهرست الشیعة و الحمدلله وحده و صلی علی محمد و آله الطاهرین.
خط: نسخ تحریری، کا: عالم فاضل علی بن محمد بن حسن بن زین الدین عاملی معروف به سبط شهید ثانی، تا: ۹ رمضان ۱۰۵۳ق؛واقف: خان بابا مشار، خرداد ۱۳۴۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی،۱۲گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵/۵سم [ف: ۲۷ - ۱۹۷]

● شرح مشیخة من لا یحضره الفقیة / رجال / عربی

š.-u mašīxat-i man lā yaḥḍuruh-ul-faqīh

مجلسی، محمد تقی بن مقصود علی، ۱۰۰۳؟ - ۱۰۷۰ قمری

majlesī, mohammad taqī ebn-e maqsūd ʻalī (1595 - 1660)

وابسته به: مشیخة من لا یحضره الفقیه = مشیخة الفقیه؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱)
تاریخ تألیف: رجب ۱۰۶۴ق
شیخ صدوق در دیباچه کتاب «من لا یحضره الفقیه» آورده است که به جهت اختصار اسانید رواة را حذف داشته و سپس ملهم گشته که لازم است برای رعایت فوایدی که در ذکر اسانید است اصول قدما و طریق نقل آنها و رجال احادیث مندرجه در این کتاب را ذکر نماید. به این جهت فهرستی از آنها در آخر کتاب آورده که معروف به «مشیخة من لا یحضره الفقیه» است. مجلسی پس از این‌که کتاب «روضة المتقین» را در شرح کتاب «من لایحضره الفقیه» شیخ صدوق نگاشت، بر آن شد که مشیخه من لایحضر را شرح کند. در آغاز گفتار کوتاهی است در معنی صحیح به اصطلاح محدثین از قدما، پس از آن مشیخه را به ترتیب حروف درآورده و شرح می‌کند و در آخر گروهی از روات را تفصیل می‌دهد که صدوق آنها را ذکر نکرده است. در این بخش روات را از عصر شیخ طوسی تا حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام به دوازده طبقه تقسیم کرده و هر طبقه را به ترتیب حروف تنظیم کرده است. این کتاب در حقیقت همان پایان «روضةالمتقین» می‌باشد که در برخی نسخه‌ها جداگانه آمده و به تاریخ ۱۰۶۳ پایان یافته و در ماه رجب ۱۰۶۴ پاکنویس شده است.

آغاز: بسمله، حمدله و بعد فیقول احوج المفتاقین الی رحمة ربه الغنی ... انه لما وفق الله تبارک و تعالی لاتمام الشرح علی کتاب من لا یحضره الفقیه اردت ان اوضح الفهرست الذی اضافه رئیس المحدثین محمد بن علی بن الحسین بن بابویه القمی.
انجام: و المرجو من الله تعالی ان یوفقنی لشرح باقی الکتب مفصلا بحیث یقرب من فهم المبتدی انه ولی ذلک و القادر علیه الحمدلله رب العالمین ... و عترته الطاهرین المعصومین.
چاپ: قم، ۱۳۹۹ق، به عنوان جلد چهاردهم روضة المتقین
[الذریعه ۱۴/۶۶رقم ۱۷۶۸؛ دنا ۶/۱۰۶۱-۱۰۶۲ (۱۳ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۵۲۶
آغاز: عنه و فی الموثق ایضا عنه ست و ما کان فیه عن عمرو بن ابی زیاد الابزراوی کوفی؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سپاهانی، ۷۳گ، ۲۵ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۸/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۹۰]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۴۸عکسی
نسخه اصل: کتابخانه شخصی خاندان واقف (مرحوم حاج میرزا ابو طالب قمی(سیدی))-قم؛خط:تعلیق،بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، قبل از کتاب اجازه‌ای است که مجلسی اول به خط مبارک خود برای مولی محمد صادق نوشته؛ مهر وقف «از کتب موقوفه مرحوم میرزا ابو طالب»؛ ۱۵۲گ، ۲۱سطر [عکسی ف: ۲ - ۳۲۵]
۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۰۶
خط: نسخ، کا: محمد مقیم بن محمد باقر اصفهانی، تا: سه‌شنبه ۷ رجب ۱۰۷۴ق؛ با وقف‌نامه کتاب به تاریخ جمادی الثانی ۱۳۱۶ با مهر «محمد رضا بن علی بن جعفر» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۵گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵/۵سم [ف: ۲۶ - ۲۴۵]
۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۷۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۸۹ق؛ مصحح، مقابله شده: نخست آقا هادی (بن ملا صالح مازندرانی) سبط مؤلف آن را با نسخه اصلی مقابله نموده، تاریخ آن: سوم ربیع الثانی ۱۰۸۹، نوبت دوم مالک نسخه یحیی بن محمدشفیع اصفهانی در آن تجدید نظر کرده و اسامی راویان را برخی در حاشیه نگاشته. تاریخ آن: جمادی الثانی ۱۳۱۹؛ ۱۷۰گ،۱۸سطر،اندازه:۱۷×۲۴سم[ف:۶- ۶۱۴]
۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۰۴۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی؛ اهدایی: رهبری، فروردین ۱۳۷۲؛ کاغذ: کشمیری نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۹۴گ(۷پ-۹۹پ)، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۸/۵سم [اهدائی رهبر: ۸ - ۹۸] و [ف: ۲۷-۱۹۷]
۶. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۱۸۱
آغاز و انجام: برابر
نسخه معتبری است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، مقابله شده

در آخر آمده: «بلغ قبالا بفضل الله وجوده و انا المذنب العاصی الخاطی محمد مهدی (الهزار جریبی؟) القهپایی الاصفهانی فی شهر الله الاصب رجب ۱۱۶۳ ه.ق»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۷گ، ۲۳ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۸×۲۳/۵سم [ف: – ۱۶۲]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۵۳۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** عن الاخبار الشاذة کخبر الشهادة الذی تقدم فی خبر ابن ابی العذافر و کاستثنائهم من کتاب محمد بن احمد ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۳گ، ۱۱ سطر (۹×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۲ – ۲۰۲]

۸. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۷۵۴/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی باعنوان «لمحرره الحاج ملاحسین»؛ با یادداشتی از«رفیع» (مولی رفیع رشتی) آمده که در کتاب نظرکرده؛ ۱۲۲گ(۱۷۷پ–۲۹۸پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ – ۹۲۱]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۵۷۳

خط: رقعی، بی‌کا، تا: ۲۳ ذیقعده ۱۲۲۲ق، جا: شوشتر؛ محشی؛ جلد: مقوایی، ۷۷گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۲۰ × ۲۹سم [ف: ۱۲ – ۱۴۷]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۳۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۲ رمضان ۱۲۴۵ق؛ تملک: محمد هاشم بن زین العابدین موسوی خونساری به تاریخ ۱۲۸۱ و مهر «محمد هاشم بن زین العابدین الموسوی» (بیضی)؛ مهر: «عبده محمد کاظم» (مربع)؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۴۱گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴ – ۳۳۶]

۱۱. اصفهان؛ روضاتی؛ شماره نسخه:۶

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۳۱۳ق؛ ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴/۵سم [ف: – ۱۳]

۱۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۰۸/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** مع الاشارة الی بطلان ما ذکره بعضهم لقلة التدبر فیه و المرجو من الله ان یوفقنی لشرح باقی الکتب ... الطاهرین المعصومین و قد وقع الفراغ فی شهر رجب الاصب لسنة اربع و ستین و الف علی ید مؤلفه ... المجلسی العاملی النطنزی الاصفهانی ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج سرخ، ۱۴۰گ، ۲۳ سطر (۱۰×۲۰)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۲–۶۰۵]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۱عکسی

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱ – ۶۲]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۷۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** ابن سماعه الحسن بن محمد ابن سنان.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۱۲۰گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۶ – ۶۱۴]

● شرح مشیخة من لا یحضره الفقیه / رجال / عربی

š.-u mašīxat-i man lā yaḥḍuruh-ul-faqīh

وابسته به: مشیخة من لا یحضره الفقیه = مشیخة الفقیه؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱)

شرحی است با عناوین «قوله، قوله» بر مشیخه من لایحضره الفقیه.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۲۳/۱ معزی

آغاز: بسمله. الحمدالله الذی خلق بنی آدم من الرجال و النساء ... اما بعد فهذه نبذة من احوال الرجال الذی ایتهم الشیخ الصدوق محمد بن علی الحسین بابویه فی من لا یحضره الفقیه؛ **انجام:** باب السین و ما کان فیه عن سدیر الصیرفی فقد رویته عن ابیه (رض) عن سعد بن عبدالله عن محمد بن الحسین بن ابی الخطابعن الحکم بن مسکین عن عمر و بن ابی مضر الانماطی.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوایی با روکش کاغذ، ۱۸گ (۱ر–۱۸پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۹ – ۱۳۸]

● شرح مصابیح / فقه / عربی

š.-u maṣābīḥ

شرحی مزجی است بر قسمت «عصیر عنبی» از کتاب طهارت به طور مختصر، شامل پنج «مقام» و یک «خاتمه»، و هر مقامی شامل پنج موضع، فهرست آن چنین است: مقام ۱. فی حکم العصیر من حیث انه حل او حرام اذا غلی و لم یذهب ثلثه؛ مقام ۲. فی ان موضوع المحرم العنبی او هو و الزبیبی و التمر؛ مقام ۳. فی حکم العصیر من حیث الطهارة و النجاسه. مقام ۴. فی حکم العصیر اذا ذهب ثلثاه. مقام ۵. فی حکم العصیر عند انقلابه خلا و ارجاع الکلام الی حکم تخلیل الخمر؛ خاتمه: فی مواضع خمسه.

بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۱۶۲

آغاز: خاتمه مصابیح باب المضاف، یطهر العصیر الذی غلا و اشتد بذهاب ثلثیه و بانقلابه خلا؛ **انجام:** مع کثره المعالج به بل هی مؤلة بکذا و کذا مما تقدم نقله یکشف.

خط: نسخ، کا: ابراهیم، تا: ۷ رجب ۱۲۸۸ق؛ در آخر چند ورق از علی حائری مازندرانی در فوائد مفرقه فقهی که بعدا به کتاب ضمیمه شده، نسخه را کاتب از روی مسوده مؤلف کتابت کرده و در آخرش فهرست را به آن اضافه کرده؛ ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲/۵سم [ف: – ۱۱۱]

● شرح المصابیح / فقه / عربی

š.-ul-maṣābīh

شرح مزجی استدلالی است بر متنی شیعی که دارای عناوین «مصباح، مصباح» می‌باشد، متأخر با نقل اقوال فقها و گاهی اشاره به نقل بعضی از فتواهای اهل سنت.

قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۵۲۷/۱

آغاز: نظیر لفظ الاولی فی الشرائع و النافع و ان خصه شارح الاخیر بترجیح احد قولین متکافئین فی النقل

شامل احکام طهارت می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: از اوایل قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح گویا به خط مؤلف باشد؛ فاقد جلد، ۹۶گ (۱ر-۹۶پ)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۳۳۵]

● **شرح مصابیح السنة** / شرح حدیث / عربی

š.-u maṣābīḥ-is-sunna

سلماسی، ابوسعید محمد بن سعید، - ۸۳۲ قمری

salmāsī, abū-sa'īd mohammad ebn-e sa'īd (- 1429)

وابسته به: مصابیح السنة = المصابیح فی سنن المصطفی الملیح؛ بغوی، حسین بن مسعود (۴۳۶-۵۱۰)

شرح مفصلی است بر «مصابیح السنه» بغوی، با عناوین «قوله، قوله».

[کشف الظنون ۱۶۹۸/۲؛ فهرس مخطوطات مصورة کویت ۹۲/۳؛ دنا ۱۰۶۲/۶]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۲۳۷

آغاز: الحمدلله الذی فتح ابواب عقول الابرار بمفاتیح القدرة ... اما بعد فیقول المفتقر الی رحمة ربه الرحیم ... قوله الحمدلله الحمد هو الثنا باللسان علی حی بما فیه من الفضایل الاختیاریة سواء کان فی مقابلة نعمة او لا و الشکر هو الثناء؛ **انجام:** قوله مثل امتی مثل المطر لایدری اوله خیر ام آخره - لایحمل هذا الحدیث علی التردد فی فضل الاول علی الآخر لانه علیه السلام قال خیر امتی قومی ... فکل سعیهم مشکور و اجرهم موفور جعلنا الله منهم بمحمد و آله اجمعین.

خط: نسخ، کا: حاج عزالدین بن عوض بن جنید چبنی، تا: سه‌شنبه ۴ جمادی الاول ۷۹۵ق؛ در آخر نسخه اسماء النبی (ص) ذکر شده؛ تملک: سید سلیمان بن عیسی با مهر «نگین شرف باد مهر سلیمان» (مضلع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۳۸ - ۳۴۸]

● **شرح مصابیح السنة** / حدیث / عربی

š.-u maṣābīḥ-is-sunna

فارقی، محمود بن عبدالصمد

fāreqī, mahmūd ebn-e 'abd-os-samad

وابسته به: مصابیح السنة = المصابیح فی سنن المصطفی الملیح؛ بغوی، حسین بن مسعود (۴۳۶-۵۱۰)

شرحی است بر کتاب مصابیح السنة حسین بن مسعود بغوی که در آن به شرح لغات و بوضیح مطالب پرداخته است وی در سرآغاز کتاب مطالبی چنین آورده است: «و قد کانت شروحه المحتویة علی حل مشکلاته ... و اذ قد کان الشرح الذی صنفه مولای و استاذی ... ابوسعید عبدالله بن عمر بیضاوی قدس الله روحه افصح الجمیع عبارة و اسدها معنی و ابعدها غوراً و ارفعها طوراً انتخب اولاً مما قد تعرض هو رحمه الله لبیانه ثم اتیت علی سایر الشروح فاستخرجت فقرها و انتقیت دررها و جمعت لبابها ... فما ذاک الا بیمن دولة من امرنی بذلک الانتخاب و ندبنی و ارشد الی ذلک ... و هو مولانا ملیک الاسلام ... محمد ابراهیم و عن للعبد الفقیر المذنب الحقیر ابن اخ المصنف المولی الامام ... عبدالصمد الفاروقی طیب الله ثراه و جعل خطایر قدسه مثواه و هو محمد بن اسمعیل غفرالله له و لوالدیه ان اکتب متن المصابیح بالحمرة لیسهل علی القاری ...».

[کشف الظنون ۱۶۹۸/۲؛ معجم المؤلفین ۲۳۷/۵]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۰۰۲/۲

آغاز: ... و استخرج منها علم التذکیر و اذ قد کان علم الحدیث بهذه المثابة من اناقة المحل و علو الطبقة و کان کتاب المصابیح من جملة ما الف فیه؛ **انجام:** عن انس رضی الله عنه ان ابابکر ... و عنده بنت لبون فانها منه و یعطیه المصدق عشرین درهما او شاتین

از ابتداء کتاب آغاز و تا بخشی از باب اول کتاب الزکوة به انجام می‌رسد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی با نشان «هـ»، «هروی»، «م» و «مظهر»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمع مشکی، ۲۰۰گ (۷ر-۲۰۶پ)، ۲۳ سطر (۱۴×۲۳)، اندازه: ۲۱/۵×۲۹/۵سم [ف: ۳۵ - ۴۶۶]

● **شرح مصابیح السنة** / شرح حدیث / عربی

š.-u maṣābīḥ-is-sunna

وابسته به: مصابیح السنة = المصابیح فی سنن المصطفی الملیح؛ بغوی، حسین بن مسعود (۴۳۶-۵۱۰)

غیر همانند و ناشناخته:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۱۷۴

آغاز: معها مستفاد بترکها و کلاهما مروی عن العرب نثراً و نظماً، و من امثلة ترکها قول الشاعر فبینا نحن نرقبه أتانا؛ **انجام:** من بلد بالشام بکسر القاف و نون مشددة ففتح و تکسر.

جلد اول کتاب و تا پایان احکام حج را دارد. شرحی است با عناوین «قوله، قوله» بر کتاب «مصابیح السنة» حسین ابن مسعود بغوی؛ خط: نسخ نازیبا، کا: عبدالرحمن بن عباس بن عبدالله بن هبیرة شافعی، تا:۶ محرم ۹۳۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۲۴۲گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۶ - ۱۷۵]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۴۵۱

آغاز: بسمله، الحمد لله الذی نزل الکتاب و فصل الخطاب؛ **انجام:** علی الاول و کذا علی الثانی علی الصحیح ... و سبعمائه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [رایانه]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۴۸۰/۳۸

فقراتی از آن. منقول از یکی از شروح مصابیح السنه فراء بغوی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ ۱۲ص (۱۷۷-۱۸۹) [مختصر ف: - ۵۱۰]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۳۸۶-۸/۹۶

آغاز: هو الحدیث المغیرة بن زیاد قوله رأیت رسول الله صلی الله علیه و سلم و ابابکر و عمر رضی الله عنهما ... باب دفن المیت کما صنع برسول الله صلی الله علیه و سلم؛ **انجام:** باب الانفاق و کراهیة الامساک قوله ارصده بضم الهمزة ... کلهم بهذه الصفة روی هذا الحدیث حارثة بن وهب قوله وانت صحیح شحیح ای فی حال باب ۷۵ دفن المیت تا باب ۹۳ الانفاق وکراهة الامساک. شرحی است مختصر با عناوین «قوله - قوله» بر «مصابیح السنة» حسین بن مسعود بغوی. بیشتر مراد مؤلف و معانی احادیث را بیان می‌کند و کمتر به استدلال و نقل اقوال می‌پردازد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: نسخه قدیمی است احتمالاً قبل از قرن ۹ق است؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ یادداشت مرتضی رشیدی کرمانشاهی که به تاریخ ۱۳۴۵ کتاب را مطالعه نموده؛ جلد: مقوایی با روکش کاغذی، ۴۰گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۶۶۹]

← شرح المصادرات > رد بر مصادره اقلیدس

● شرح مصادرات اقلیدس / ریاضیات / عربی

š.-u muṣādirāt-i uqlīdis

ابن هیثم، حسن بن حسن، ۳۵۴ - ۴۳۰ قمری

ebn-e heysam, hasan ebn-e hasan (966 - 1039)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۹۴/۶

آغاز: بسمله: کل صناعة نظریة فلها مبادی و اوائل فی اصول تلک الصنایع و عناصرها؛ **انجام:** لانه استغنی بنا قدمه فی صدر المقالة الحادیة عشر عن تقدیم شیی غیره فلنختم کتابنا عند هذا القول بحمد الله و عونه

گویا ناقص و از اواخر چند صفحه سفید مانده چون نسخه منقول عنه ناقص بوده؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۴ جمادی الاول ۱۲۰۶ق، جا: یزد [ف: ۵ - ۹۹]

← شرح المصباح > ضوء المصباح
← شرح مصباح الشریعة > بیان الاسرار

● شرح مصباح الشریعة و مفتاح الحقیقة / شرح حدیث / فارسی

š.-e mesbāh-oš šarī'a va meftāh-ol haqīqa

رانکوئی، عبدالرزاق بن ملا میر، ق۱۱ قمری

rānko'ī, 'abd-or-razzāq ebn-e mollā mīr (- 17c)

وابسته به: مصباح الشریعة و مفتاح الحقیقة؛ جعفر بن محمد (ع)، امام ششم (۸۰-۱۴۸)

تاریخ تألیف: نیمه جمادی الاول ۱۰۸۷ق

شرح فارسی بر «مصباح الشریعه» است. مختصری از عبارت کتاب را به عربی می‌آورد و به فارسی شرح می‌نماید و سپس عبارت بعدی را ذکر می‌کند. در آغاز آن «مصباح الشریعة» را به شهید ثانی نسبت داده است. در حالی که منسوب به امام صادق (ع) است.

آغاز: بسمله، حمدله، صلوات، اما بعد پس می‌گوید ... عبدالرزاق گیلانی که این رساله‌ای است مشتمل بر شرح احادیث مصباح الشریعه ...

انجام: و ترک دنیا و اختیار زهد و قناعت که محبوب اوست محبوب او باشد و ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء و هو ذو فضل عظیم قد فرغ من ترجمة هذا المتن ... عبدالرزاق الجیلانی یوم الجمعه منتصف ...

چاپ: تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۴۳ش، دو جلد، تصحیح سید جلال الدین محدث ارموی.

[نسخه‌های منزوی ۱۲۵۷/۲؛ دنا ۱۰۶۲/۶؛ فهرستواره منزوی ۶۰۹/۶ و ۶۰۸/۷]

۱. یزد؛ جامع کبیر؛ شماره نسخه:۹۲

خط: نستعلیق خوش، کاتب = مؤلف، تا: جمعه ۱۵ جمادی الاول ۱۰۸۷ق؛ ۱۸۹گ، قطع: وزیری [نشریه: ۴ - ۳۸۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۴۷۶-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۱۳۳]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۵۳۳

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق،کاتب=مؤلف،تا:۱۵جمادی الاول ۱۰۸۷ق؛ مصحح، با خط خوردگی و اضافات؛ تاریخ وقف: ۱۲۵۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای،۱۵۹گ،اندازه:۱۴/۵×۲۱/۵سم[محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۲۲]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۲۷۶-۳۰/۱۵۶

آغاز: الحمدلله یعنی شکر و ثنا و ستایش مختص بذات واجب الوجود موصوف به جمیع صفات کمالیه و معرا و منزه از جمیع شوائب و نقائص حمد در لغت به معنی ستودن است؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبدالوهاب بن محمد باقر ندوشنی یزدی، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۷۰]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۴۳۷

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،کا:میرزا محمد هادی طبیب و محمد،تا:قرن۱۳؛مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۵۴گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۷ - ۴۶]

۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ تملک: محمد علی بن زین العابدین، محاسب الدوله؛ جلد: مقوایی روکش کاغذ ابری،

۱۸۹گ، ۱۴سطر(۱۲/۵×۱۹)، اندازه: ۱۹×۲۷سم [ف: ۱ - ۱]

۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳

تذکر: در فهرست مؤلف، عبدالرزاق لاهیجی ثبت شده؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ تملک: محمد حسین شهیر به کرک و او از آقا اسماعیل صاحب زید در شهر کلکته خریده با تاریخ ربیع الاول ۱۲۵۶؛ کاغذ: هندی، جلد: مقوای قرمز، ۱۹۴گ، ۶۷ سطر(۷×۱۷)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: - ۸۶]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۵۸۸-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۱۳۳]

● شرح مصباح الشریعة و مفتاح الحقیقة / شرح حدیث / عربی

š.-u miṣbāḥ-iš šarī‘a wa miftāḥ-il ḥaqīqa

وابسته به: مصباح الشریعة و مفتاح الحقیقة؛ جعفر بن محمد (ع)، امام ششم (۸۰-۱۴۸)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۷۱۲/۷-ف

نسخه اصل: نسخه آقای روضاتی در اصفهان. تنها تا باب نخستین آن درین نسخه هست. دارای یک مقدمه، سپس سه قسم در آن باید باشد: نخستین احادیث عبادات در شش باب؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱ - ۷۲۳]

● شرح مصباح الشریعة و مفتاح الحقیقة / شرح حدیث / فارسی

š.-e mesbāh-oš-šarī‘a va meftāh-ol-haqīqa

وابسته به: مصباح الشریعة و مفتاح الحقیقة؛ جعفر بن محمد (ع)، امام ششم (۸۰-۱۴۸)

ظاهرا غیر همانند:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۶۲۸

آغاز: از ارباب دانش و بینش آن که اگر بر خللی اطلاع یابند؛ **انجام:** و راسخ نیستند درین دعوی مگر نیکو کاران و پاک طینتان هوابین علی المنافقین لان نزول

ترجمه و شرح مفصل تحقیقی و عرفانی بر «مصباح الشریعة و مفتاح الحقیقة» است، مترجم پس از آوردن بندی از متن به ترجمه و شرح آن پرداخته و در اثبات مطلب به آیات و روایات نیز استناد نموده است و گاهی هم مثال می‌آورد، برای آشنایی به فرازی از آن اشاره می‌شود: «ما تقرب العبد الی الا بالنوافل فاحبه فاذا احببته کنت سمعه الذی به یسمع و بصره الذی به یبصر و رجله الذی بها یمشی یعنی نزدیک نمی‌شود بنده بسوی من که خداوندم مگر به بجا آوردن سنتهای [من] و هرگاه نوافل و سنتها را بجا آورد پس به شرف محبت و دوستی من مشرف می‌شود و چون به محبت من فایز شد و به قید محبت من درآمد می‌گردم من اعضا و جوارح او یعنی دیگر غیر من نخواهد دید و غیر من نخواهد شنید و به جانب غیر من نخواهد رفت چنان چه مشهور است که دو نفر با هم حسابی داشتند ... وجه تخصیص جناب احدیت قرب خود را به نوافل آن است که اخلاص در عمل سنتی بیشتر است چرا که مکلف در امتثال واجبات و اجتناب از محظورات در حکم مجبور است در حدیث است که هر گاه بنده مومن نماز سنتی بکند خواه ادا خواه قضا خداوند عالم ندا کند به ملائکه که ببینید این بنده مومن را که عملی برو واجب نکرده ایم و در ترک آن و عید نفرموده ایم از برای محض تقرب من بجا می‌آورد من نیز به ازای این عمل چاشنی محبت خود به او کرامت فرمودیم و جای او را در بهشت برتر از دیگران نمودیم»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ واقف: شبیر حسن نجفی، دی ۱۳۶۸؛ کاغذ: نخودی، ۲۵۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۶ - ۳۲۸]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۷۶۰/۶

آغاز: محب مخالصت شعار بعد از اهداء تحف دعا مشهود رای بیضا ضیاء مؤالفت اقتضا سامی می‌دارد که رقیمه محبت شمیمه ای که بعد از مدتی به آن یادآوری این مهجور از فیض صحبت دودر فرموده بودید رسید و از سلامتی ذات حمیده صفات آن مجمع کمالات خداگواه و آگاه است که بسیار خورسند گردیدم. در خصوص حدیث مصباح الشریعه اشاره شده بود با قلت بضاعت و فقد استطاعت امتثالاً للامر گستاخی نمود و الاستعانة من الحق المعبود انه رحیم و دود. قال الصادق العبودیة جوهرة کنهها الربوبیة؛ **انجام:** و علیک یا اخی بالتأمل الصادق اللایق فی کل ما کتبته الیک حتی لایخفی علیک دقائقه و ینکشف لدیک حقائقه

شرح کوتاه حدیث مصباح الشریعه است که در پاسخ کسی نوشته شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۲ق؛ مهر: «عبده محمد ابراهیم ۱۲۶۳» (بیضی)؛ یادداشتی به خط محمد جعفر بن رئیس جعفر؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷گ (۱۴۸پ-۱۵۴پ)، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۰ - ۲۹۶]

۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۰۱۳/۲

آغاز: بسمله، الحمدلله، یعنی شکر و سپاس مختص است به ذات واجب الوجود؛ متن: الحمدلله الذی نور قلوب العارفین بذکره و قدس ارواحهم بسره و بره و طهر افئدتهم بفکره؛ **انجام:** و نمی‌رسند به این معنی مگر صاحبان علم

در فهرست با عنوان «شرح رساله‌ای در اخلاق» آمده؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش کاغذ، ۱۰۲ص(۲۷-۱۲۸)، ۱۹ سطر (۹×۱۵/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۶سم [ف: ۵ - ۱۵۰۵]

← شرح المصباح فی النحو ﴾ خلاصة الاعراب

● شرح المصباح فی النحو / نحو / عربی

š.-ul-miṣbāḥ fi-n-naḥw

سروری، مصطفی بن شعبان، ۸۹۷ - ۹۶۹ ؟ قمری

sarvarī, mostafā ebn-e ša‘bān (1492 - 1562)

وابسته به: المصباح فی النحو؛ مطرزی، ناصر بن عبدالسید (۵۳۸-۶۱۰)

شرحی است مفصل با عناوین «قوله، اقول» بر کتاب «المصباح فی النحو» مطرزی، تألیف مسوده این شرح در اوایل رجب ۹۵۴ق و پاک نویسی آن در ۹۵۸ق صورت گرفته است.

[کشف الظنون ۱۷۰۹/۲؛ دنا ۱۰۶۳/۶]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۴۵۸

آغاز: الحمدلله الذی جعل الفاعلین بامره مرفوعات الدرجات و خیر العالمین بقوله منصوبات المراهاة؛ **انجام:** متأخرة عنه و لما کان بینهما تناسب من وجه و تفاوت من وجه قال قریب من هذا و لم یقل و منه تم.

خط: نسخ نازیبا، کا: طالب العلم، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ۱۱۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۶ - ۴۰۵]

● شرح المصباح فی النحو / نحو / عربی

š.-ul-miṣbāḥ fi-n-naḥw

وابسته به: المصباح فی النحو؛ مطرزی، ناصر بن عبدالسید (۵۳۸-۶۱۰)

غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۹۰۶

آغاز: و الأنام مجرور لکتونه مضافاً الیه لسید اصله سیؤد أو سیود من السودة فان کان سیوداً قلبت الو او یاءاً؛ **انجام:** و تقول فی المنصوب اکرمنی و اکرمنا و رمانا و أعطانا.

شرح مختصر توضیحی است که بیشتر به حل الفاظ پرداخته و گاهی به گفتگوهای استدلالی می‌پردازد؛ خط: نسخ، کا: نبی بن مراد بن حسن، تا: اواخر ربیع الثانی ۸۹۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲۰ - ۲۳۸]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۸۷

آغاز: قال المصنف رحمة الله علیه: اما بعد، اما کلمة متضمنة لمعنی الشرط فلذلک لزم دخول الفاء فی جوابها لزوما اکثر یا لاکلیا اذ قد یحذف منه الفاء؛ **انجام:** فهو الخامس بالاستقراء لا بالعقل لان العقل یجوز ان یکون شیئا آخر غیر الخامس

شرحی است که بر مقدمه «المصباح» نوشته شده و در آن کلمات و عبارات مقدمه به تفصیل مورد تجزیه و ترکیب قرار گرفته؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۲۳ق؛ دارای سرلوح و کتیبه، مجدول، محشی با استفاده از شرح سید علی بر مصباح و شرح حمدیه؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوا با روکش کاغذی، ۷۴گ، ۱۱ سطر (۴×۱۰)، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۱۳ - ۱۱۸]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۲۴/۲

آغاز: بسمله و به نستعین، قال الامام ناصر الدین ابو المکارم المطرزی رحمه الله علیه؛ **انجام:** ذلک مع ما فسرناه به من حیث ان الجمله الثانیه کانها جزء من الکلام الذی قبلها.

نام شارح از متن به دست نیامد ولی شرح او شرح و متن است یعنی ابتداء عبارت مطرزی می‌آید و سپس شرح. در این رساله علاوه بر شرح حواشی بسیاری بین السطور و در اطراف سطور برای تبیین کتاب موجود است که پاره از آنها به زبان ترکی است؛ خط: نسخ، کا: احمد بن حاج محمد بن ابلاش، تا: ۱۱۸۰ق، جا: مدرسه حاج حسن ابلاشی بالوی؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳۸ص (۶۲-۲۰۰)، ۱۰ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۷ - ۱۹۲]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۳/۲-طباطبائی

آغاز: و الثالث ان یکون منصوبا و هو علی وجوه ایضا ... و قدحان وقت الشروع فی اعراب دیباچه الکتاب ... لکن لابد لنا اولا من بیان امور اربعه ... الاول فی اثبات وجوب قرائه ... الرابع فی بیان وضع هذا العلم و هو ان بال الاسود قارئا یقراء ... ثم ذهب الی امیر المومنین علی کرم الله و جهه و اخبره بتلک لمخالطة العجم العرب و کثرة المولدین ... و قال تعلیما له اقسام الکلمه ثلثه ... و بعد بیان هذا المرصود لابد من الشروع فی المقصود. قال المصنف رحمة الله علیه اما بعد حمد لله ذی الانعام؛ **انجام:** فیستعار له اسم القتل ثم یستعار منه قتل بمعنی ضرب ضربا شدیدا و قس علیه غیره. تم.

این شرح باید همان باشد که به نوشته حاجی خلیفه به وسیله یکی از فضلا بر دیباچه مصباح تألیف شده و در دیباچه این شرح از املاء علم نحو به وسیله حضرت علی علیه السلام بر ابوالاسود دوئلی یاد شده است؛ خط: نسخ ریز، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: اصفهانی شکری و نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۳گ (۳۷پ-۶۰پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۲۲ - ۲۲۸]

۵. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۷۱۵

آغاز: نحو جائنی الرجلان اما زید فاکرمته و اما بشر فقد اعرضت عنه ... و علی الناقی قوله اما بعد حمدالله؛ **انجام:** لعدم الحاجة مع الرفع الی الضمار الذی یحتاج الی التفسیر

به جز شرح حاج بابا پسر حاج ابراهیم طرسوسی است (که نسخه ای از آن در مجلس است) و به جز شرح تاج الدین اسفراینی و احمد بن محمود جندی خجندی است. زیرا نویسنده این شرح خود از صاحب ضوء (اسفراینی) و صاحب المقالید (خجندی) یاد می‌کند. و همچنین یاد می‌کند از شهاب الدین شارح رساله زینیه (رجوع کنید به کشف الظنون ذیل عنوان الرسالة الزنیة) و مولانا شمس الدین نکیساری شارح لب الالباب؛ خط: نسخ، کا: علی بن خیجه، بی‌تا، جا: دیورکی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوای آبی، ۱۴۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۸سم [نشریه: ۱۳ - ۸۹]

● شرح المصباح فی النحو / نحو / فارسی

š.-ol-mesbāh fe-n-nahv

وابسته به: المصباح فی النحو؛ مطرزی، ناصر بن عبدالسید (۵۳۸-۶۱۰)

شرحی است مزجی بر «المصباح»؛ متأسفانه از آغاز نسخه حدود ۱۰ برگ افتاده است. در انجام کتاب آمده: «حرره صاحبه و مالکه الفقیر الداعی حاجی محمد بن علی بن عمر العباسی» که احتمال صاحبه بدل از مؤلفه باشد.

[کشف الظنون ۱۷۰۸/۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۱۱۴/۲

آغاز: ... و رأیت القاضی و اسمی که در آخر آن یا باشد ما قبل آن مکسور چنانک قاضی آنرا اسم منقوض خوانند و آن یا در حال رفع؛ **انجام:** و غیر ممکن است تقدیرش لازم اضمار فعلیست که قبل ازو است و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و الأب.

خط: نسخ، کا: محمد بن علی بن عمر عباسی، تا: ۸۴۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ ترقیمه: «و کتبه فی اواسط ماه مبارک صفر ختم بالیمن و الظفر تاریخ سنة ثلاث و ثمانمائة حرره صاحبه و مالکه الفقیر المذنب الداعی حاجی محمد بن علی بن عمر العباسی و الله الموفق المعین»؛مصحح؛کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۰گ (۴۲ر-۹۳ر)، ۲۰ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳۵ - ۶۵۷]

● شرح مصرعه = شرح ابیات / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e mosre‘a = š.-e abyāt

خواجگی کاسانی، احمد بن جلال الدین، - ۹۴۹ قمری

xājegī kāsānī, ahmad ebn-e jalāl-od-dīn (- 1543)

رساله‌ای است کوتاه و عرفانی به نثر و نظم و با استفاده از آیات و روایات و ظاهراً شرح بیت (درا به مملکت عشق و پادشاهی کن) یا شرح ابیات، چون اشعاری بر این وزن در ادامه آمده است. از مراد خود عبیدی که ظاهراً همان عبیدالله خان شیبک (۹۰۴-۹۴۶ق) است در بیت: «عبیدی آنکه نبیند به چشم سر او را ×× به او بگو نظر از ماه تا بماهی کن»، یاد کرده است. نسخه‌ای از این رساله در فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان (۱۶۶۴/۳) آمده است.

[دنا ۱۰۶۴/۶؛ دانشنامه ادب فارسی آسیای مرکزی ۵۵/۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۵۳۷/۱۷

آغاز: مصراع درا بمملکت عشق و پادشاهی کن، غالباً این اشارات و امر است بدخول طالبان طریق در طریق عزیزان؛ **انجام:** شراب شوق می‌نوشم بگرد یار میگردم ×× سخن مستانه می‌گویم ولی هشیار میگردم

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: شرقی، ۴گ (۲۰۲-۱۹۹)، ۱۷ سطر، اندازه: ۹×۱۸/۵سم [ف: ۳۱ - ۵۹۹]

● شرح مصطلحات / فلسفه / فارسی

š.-e mostalahāt

بخشی است از رساله‌ای در توجیه و شرح فلسفی مصطلحات و کنایات و ترکیبات به کار رفته در رساله‌ای دیگر است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۲۱/۳۵

آغاز: موجود که مادانی با وجود استعداد مستعمل روح مجرد نشود حکیم تیر بی پر و پیکان دارد و خریدن آن کنایه از قبول روح مجرد است مر روح نفسانی و قوه نفسانی را ما بین سائر ارواح و قوی و بصحرا رفتن کنایه از عالم کسب است و سه آهوی مرده که فدای روح مجرد نمیشوند علوم و صنایع علوم رسمیه؛ **انجام:** و بسلامت روان شدن کنایه از عدم موانع راه زنان و عبات عالم بقا است نسبت به بی تعلقان عالم حی تمت بعون العلیم الحکیم.

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سبز، ۴ص (۵۰۴-۵۰۷)، قطع: بیاض رقعی [ف: ۱۰ - ۹۹۳]

← شرح مطالع > لوامع الاسرار فی شرح مطالع الانوار

● شرح مطالع الانظار / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u maṭāli‘-il-anẓār

وابسته به: طوالع الانوار من مطالع الانظار؛ بیضاوی، عبدالله بن عمر (-۶۸۵)

متن از بیضاوی است و شرح جز مطالع الانظار شمس الدین محمود اصفهانی (- ۷۴۹) است. نمونه: «(الفصل الرابع فی احکام النظر و فیه مباحث الاول ان النظر الصحیح) ای المستجمع للشرایط من جهة المادة و الصورة (یفید العلم و السمنیة) بضم السین و فتح المیم فرقة من عبدة الاصنام یقولون بالتناسخ (انکروه مطلقا) و قالوا لا سبیل الی العلم بشیء سوی الحس. (الباب الثالث فی افعاله و فیه مسائل الاولی ان افعال العباد کلها واقع بقدرة الله تعالی مخلوقة له) و لا تأثیر لقدرة العبد فیها اصلا و هذا هو الجبر».

قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۱۵۹/۴-۵۸۵۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ تملک: میرزای قمی که پس از او به ابوطالب حسینی قمی رسیده بوده؛ کاغذ: سپاهانی، ۱۴۹گ، ۱۸ سطر، قطع: بغلی [آستانه قم: - ۱۳۵]

● شرح مطالع الانوار / منطق / عربی

š.-u maṭāli‘-il-anwār

اباوردی، حسن بن علی، - ۸۱۶ قمری

abaverdī, hasan ebn-e ‘alī (- 1414)

وابسته به: مطالع الانوار؛ سراج الدین ارموی، محمود بن ابی بکر

(۵۹۴-۶۸۲)

رامسر؛ فرید تنکابنی، عبدالوهاب؛ شماره نسخه:۳۸/۵

آغاز: بسمله، الفیاض الوهاب - هذه العبارة یحتمل معنیین احد هما ان الفیاض؛ **انجام:** بقرینة و اما لموجهة الخ - و عن النائبة بقوله و حکم الناسخ.

کا: محمد بن حسین الجیلانی، تا: ۱۰۶۵ق؛ بدون نقطه؛ ۶۵گ، ۳۴سطر [نشریه: ۷ - ۷۸۶]

● شرح مطالع الانوار / منطق / عربی

š.-u maṭāli'-il-anwār

وابسته به: مطالع الانوار؛ سراج الدین ارموی، محمود بن ابی بکر (۵۹۴-۶۸۲)

ناشناخته:

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۰۹۱

بی‌کا، تا: ۱۱۲۳ق؛ خریداری از محمد علی صفری دائم؛ اندازه: ۱۲/۳×۲۴/۷سم [رایانه]

۲. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام [دلیل المخطوطات: ۱ - ۲۳۹]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۸۷۵

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۲۵۸/۲

آغاز: ان یکون معناه کل ما هو موصوف؛ **انجام:** و اخذ اللاحق مکان الملحوق کما یقال فی عکس ...

خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی، در دو برگ اول یادداشت‌های پراکنده از جمله اشعاری به فارسی از ابوسعید ابوالخیر و جامی و اشعاری به عربی از شیخ اکبر؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۷ص (۲۵-۱۴۱)، ۱۷-۲۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۳۲ - ۲۸۶]

● شرح مطلع الأنوار / هندسه / عربی

š.-u maṭāli'-il-anwār

شرح توضیحی است بر کتاب «مطلع الأنوار» که در دو مطلع در قواعد هندسی نوشته شده و هر کدام دارای دوازده شکل می‌باشد، با عناوین «قوله، اقول» و ترسیم اشکالی برای مسائل آن. در هر شکل وجه آن شکل را بیان کرده است جز پنج شکل که وجه آنها را شارح نیافته است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۸۱۱

آغاز: اما بعد فهذه وجوه خطرت ببالی البالی بفیض فضل المهیمن المتعالی حین مطالعة الرسالة الشریفة؛ **انجام:** کما بطل کونهما قائمتین فهما حادتان و هو المطلوب

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف (گویا)، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹گ، اندازه: ۱۵/۵×۲۲/۵سم [ف: ۲۵ - ۱۳۸]

● شرح المطول = حاشیة المطول / بلاغت / عربی

š.-ul-muṭawwal = ḥāšīyat-ul-muṭawwal

محمد هاشم، ق ۱۱ قمری

mohammad hāšem (- 17c)

وابسته به: المطول فی شرح تلخیص المفتاح = مطول؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

تاریخ تألیف: ۱۷ جمادی الاول ۱۰۶۱ق

شرح مزجی توضیحی مختصری است بر کتاب معروف «المطول» سعد الدین تفتازانی، با در نظر گرفتن آنچه در حواشی این کتاب از شارحان آمده است. نام میرزا محمد هاشم در چند جا آمده است.

آغاز: بسمله، الفن الثانی علم البیان ان ارید بالفن معنی الالفاظ فالمحمل ظاهر و ان یرید الالفاظ و النقوش فالتقدیر معانی الفن الثانی علم البیان ...

۱. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۱۹۰

آغاز: برابر

حاشیه بر فن دوم یا علم بیان می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ تملک: سید عابد شاه سیلانی؛ ۱۳۲گ، ۲۶سطر (۹×۲۰)، اندازه: ۱۷×۲۸ سم [ف: ۱ - ۳۷]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۴۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الجهابذة الکرام اصطلاح الخلل و الاغماض عن الزلل و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله الطبین الطاهرین.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: مقوایی، ۲۰۶گ، اندازه: ۱۳/۵×۲۴سم [ف: ۱ - ۱۹۶]

● شرح المطول / بلاغت / عربی - فارسی

š.-ul-muṭawwal

تقوی بهبهانی، ضیاء الدین، ۱۳۲۰ - ۱۳۸۸ قمری

taqavī behbahānī, zīyā'-od-dīn (1902 - 1968)

وابسته به: المطول فی شرح تلخیص المفتاح = مطول؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

شرح بسیار مختصری است بر بعضی از مطالب کتاب «مطول» تفتازانی. این نسخه تا انتهای مبحث فصاحت در کلمه و کلام و متکلم است که در ۱۳۴۱/۱۲/۱۹ شمسی مطابق با سیزدهم شوال ۱۳۸۲ قمری به پایان رسیده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۷۴۸

آغاز: بسمله، این جانب سید ضیاء الدین تقوی شیرازی در اوئل سن، خیلی اشتیاق داشتم به کتاب نهج البلاغه حضرت علی (ع)

که می‌خواستم او را مایه منبر خود قرار بدهم ... این خیال در من قوت گرفت که یک دوره برگردم و مطالعه از آن درسها بنمایم ... مخصوصا کتاب مطول که مایه منبر این جانب است لذا مشغول شدم به عنوان متن و شرح خلاصه ای کنم؛ **انجام:** فلذا قال بلفظ فصیح دون کلام فصیح انتهی قدتم الجزء الاول المشتمل علی تعریف الفصاحة فی الکلمه و الکلام و المتکلم سید ضیاء الدین ... ۱۳۸۲ ق.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا، واقف: تقوی بهبهانی، ضیاء الدین، دی ۱۳۶۷؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا، رویه گالینگور سدری، ۸۴گ، اندازه: ۱۱/۷×۱۶/۵سم [ف: ۲۵ - ۱۰۳]

● **شرح المطول** / بدیع / عربی

š.-ul-muṭawwal

وابسته به: المطول فی شرح تلخیص المفتاح = مطول تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

ناشناخته:

۱. ساری؛ عمومی؛ شماره نسخه:۱۵۹/۲

آغاز: بسمله الحمدلله الذی شرح صدورنا ارباب الاذهان لایضاح معانی الکلم؛ **انجام:** و اما حدیث اتیان المعادل لام المتصله فقد سبق الکلام علیه فلا یفیده قوله او الایهام صونه عن لسانک قال الشارح اللهم ...

شرحی است بر کتاب مطول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۱ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۷۹گ، اندازه: ۱۷×۲۳سم [عمومی ساری و تنکابن: ف: - ۱۲۶]

۲. مشهد؛ اصغر زاده؛ شماره نسخه:۴۰

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۷۷۰]

← شرح مظهر کل > واضح البیان

● **شرح معارج الاصول** / اصول فقه / عربی

š.-u-ma‘ārij-il-uṣūl

طباطبائی، محمد بن علی، ۱۱۸۰؟ - ۱۲۴۲ قمری

tabātabā’ī, mohammad ebn-e ‘alī (1767 - 1827)

وابسته به: معارج الوصول الی علم الاصول = معارج الاصول = نهج الوصول الی علم الاصول؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۱۷۹/۳

انجام: و ان حکی عن العلامة فی قواعده اختصاص ذلک بما بعد زمان نبینا و قد اولو الخلافة بما یرجع الی الاول و کیف کان ...

خط:نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۱۲۳پ-۱۳۰پ)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۱۴۹]

● **شرح معارج الوصول الی علم الاصول** / اصول فقه / عربی

š.-u ma‘ārij-il-wuṣūl ilā ‘ilm-il-uṣūl

بهبهانی، محمد کاظم بن کمال الدین بزاز، - ۱۲۵۵ قمری

behbahānī, mohammad kāzem ebn-e kamāl-od-dīn bazzāz (- 1839)

وابسته به: معارج الوصول الی علم الاصول = معارج الاصول = نهج الوصول الی علم الاصول؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

شرحی است بر معارج الاصول محقق حلی در اصول فقه. به جهت افتادگی طرفین نسخه شناخت دقیق مؤلف میسور نگشت. در فهرست مختصر مجلس، به عنوان فوق از محمد کاظم بهبهانی (از تلامیذ وحید بهبهانی) معرفی شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۸۳۷

آغاز: فان من مثلا وضع باعتبار ملاحظة معنی العام لکل ابتداء معین بخصوصه و لا شک انه لو لم یذکر متعلق الحرف لایحصل فرد من افراد الابتداء؛ **انجام:** الصلوة لأنها أفضل من الصوم و ما رواه الکلینی باسناد الی محمد ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، با خط خوردگی، رکابه‌دار؛ جلد: تیماج فرنگی قهوه‌ای، ۱۶۹گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۴۴ - ۹۱]

● **شرح معارج الوصول الی علم الاصول** / اصول فقه / عربی

š.-u ma‘ārij-il-wuṣūl ilā ‘ilm-il-uṣūl

آقا میرزا بابا سبزواری، - ۱۲۹۳ قمری

āqā mīrzā bābā sabzevārī (- 1876)

وابسته به: معارج الوصول الی علم الاصول = معارج الاصول = نهج الوصول الی علم الاصول؛ محقق حلی، جعفر بن حسن (۶۰۲-۶۷۶)

شرحی است مفصل بر معارج الاصول محقق حلی در عناوین «قوله» که بعضاً به تعلیقه اشبه است تا شرح، چنان که مؤلف در پایان نسخه نگاشته: «تم المجلد الاول مما نوینا تعلیقة علی معارج الاصول» و نیز در معرفی کتاب در مقدمه آورده است: «و الفوا جملة من المختصرات و لما کان المختصر المسمی بمعارج ... احسن المختصرات المدونة لانه مع غایة مشتملا علی اکثر المسائل و مع قلة حجمه مشیرا الی اقوال النادرة و رؤس الدلائل اردت ان اکتب شرحا لرفع نقابه و کشف حجابه و استخراج درره مجانبا عن التطویل الملل». (وفادار مرادی)

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۲۹۶

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی اظهر لنا نهایة معالم الاسلام و ارشدنا الی معارج قواعد الاحکام؛ **انجام:** فقد ظهر ان فیما کان اللفظ ظاهرا فی تعلق الحکم بالکلی متعلق الحکم هو الطبیعة و لله الحمد
از ابتدا تا آخر باب دوم (اوامر و نواهی)؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ مصحح، محشی به خط مؤلف؛ صورت وقف کتب خطی مؤلف به کتابخانه مدرسه علامه سبزواری به تاریخ رمضان ۱۲۹۳توسط شیخ محمد رحیم؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۲۲۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۱/۳×۱۴/۷سم [ف: ۱۶ - ۲۹۰]

۲. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه:۱۸۴

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: شارح، رمضان ۱۲۹۳ق؛ ۲۱ سطر ۱۵×۹ سطر [تراثنا: س۶ش۲ - ۹۴]

۳. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۱۷

آغاز: الباب الخامس فی الافعال وفیه فصلان الاول فی افعال النبی و انما خص به لآن محل البحث کما سیأتی ان لا یعلم الوجه او علم و لم یعلم الاختصاص؛ **انجام:** و اذا دار الامر بین القسمین فارتکاب اقلهما اولی و الله العاصم آخر کلام المصنف ...
از باب پنجم تا پایان کتاب؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰۰۰گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۳۶×۲۲سم [ف: ۲ - ۴۰۱]

← شرح المعالم ← شرح معالم الاصول
← شرح معالم الاصول ← بحار العلوم فی شرح معالم الاصول
← شرح معالم الاصول ← تسلیة العالم فی شرح المعالم

● شرح معالم الاصول / اصول فقه / عربی

š.-u ma‘ālim-il-usūl

سلطان العلماء، حسین بن محمد، ۱۰۰۱ - ۱۰۶۴ قمری

soltān-ol-‘olamā’, hoseyn ebn-e mohammad (1593 - 1654)

وابسته به: معالم الاصول = معالم الدین و ملاذ المجتهدین؛ عاملی، حسن بن زین الدین (۹۵۹-۱۰۱۱)

اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۱۱۹/۲

خط: نسخ، کا: جعفر بن علی رضا کجوری، تا: ۱۲۳۹ق، جا: کربلا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۱گ(۲۱۱ر-۳۰۱پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۱×۱۵سم [ف: ۱ - ۱۳۱]

● شرح معالم الاصول = حاشیه معالم الاصول / اصول فقه / فارسی

š.-e ma‘ālemol-osūl = hāšīye-ye ma‘ālem-ol-osūl

شیروانی، محمد بن حسن، ۱۰۳۳ - ۱۰۹۸ قمری

šīrvānī, mmad ebn-e hasan (1624 - 1687)

وابسته به: معالم الاصول = معالم الدین و ملاذ المجتهدین؛ عاملی، حسن بن زین الدین (۹۵۹-۱۰۱۱)

شهید ثانی (- ۱۱۰۱ق) کتابی در فقه نگاشته به نام معالم الدین و ملاذ المجتهدین و مقدمه‌ای بر آن نگاشته است در اصول فقه، و موفق به اتمام بخش فقه آن نشده و تا اول وضو و آداب خضاب از کتاب طهارت را بیشتر ننوشته است و مقدمه آن را که در اصول فقه است به صورت کتابی مستقل نگاشته و مجزا تدریس می‌شود و به نام «معالم الاصول» مشهور است و حواشی و شروح بسیاری بر آن نوشته شده است و از آن جمله حاشیه ملا میرزای شیروانی. اثر حاضر حاشیه‌ای است مفصل و شرح‌گونه در عناوین «قوله» با این توضیح که شارح نخست یک عبارت از ابتدا هر مبحث را نقل و سپس با عناوین «اول، دوم، سوم ...» توضیحات خویش را می‌نگارد.

آغاز: بسمله الفقه فی اللغة الفهم و فی اصطلاح یعنی فقه در لغت فهمیدن چیز است و در اصطلاح اهل شرع دانستن احکام شرعیه و فرعیه است از دلایلی که مفصلاً دلالت بر آن احکام کند ...

چاپ: بر حاشیه برخی از نسخ چاپی معالم چاپ شده

[دنا ۱۰۶۵/۶-۱۰۶۶ (۲۰ نسخه)؛ الذریعة ۲۱۰/۶ و ۲۰۸/۶و ۷۱/۱۴؛ ریحانة الأدب ۳۸۸/۵ و ۳۸۶/۵؛ مکتبة امیرالمؤمنین ۴۱۰/۲]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۳۶۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** افتاده در اجماع: و تحریم ظلم و هرج.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام (یک صفحه)؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ایی، ۱۳۹گ، ۲۱ سطر (۱۶/۵×۷/۵)، اندازه: ۲۲×۱۴سم [ف: ۱۵ - ۴۲۲۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۳۹۷

آغاز: موضوع سؤال اول اینکه چرا تعریف فقه کرد، تعریف اصول فقه نکرد؛ **انجام:** می‌گوئیم چه فرق است میان این دو قول و میان قول کسیکه تجویز تأخر بیان تا وقت حاجت می‌کند ... و این بعینه قول کسی است که تجویز تأخیر بیان تا وقت ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۰۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۹×۱۳سم [ف: ۱۶ - ۳۰۳]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۳۷۰-۳۷/۱۶۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** که صیغه عموم با تجرد مقتضی استغراق است
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۹۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۹سم [ف: ۵ - ۲۶۷۰]

۴. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۳۳۲

آغاز: پس این دلیل مفصل نباشد خلاصه آنچه منصف فرموده‌اند همین است و درین کلام چند جای موضع سؤال است اول اینکه چرا تعریف فقه کرد و تعریف اصول فقه نکرد جواب که اینست که وضع این کتاب در فقه است و چند مقدمه در اول کتاب به جهت تمهید و تسهیل مطلب از اصول فقه آورده؛ **انجام:** جمعی می‌گویند که اصالة البراءة و اصالة اباحة بعد از ورود خبری که

دال است بر ... و این معنی از جمله فرقها است که بین القولین از این جهت که احتیاج به قرینه در قول به اشتراک بواسطه.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی با نشان «منه»؛ ۲۲۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۲۲۸]

۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۷۴۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** درطرف دخول مضایقه از دخول آن نکرده اند ودراجماع چند خلاف هست اول درتحقیق آن، دوم درامکان علم بآن سیم درحجت او
خط: نستعلیق، کا: محمد باقر بن جلال الدین محمد حسینی، تا: ۸ شوال ۱۱۲۲ق؛ تملک: نصرالله بن محمدحسن اصفهانی در ۱۳۲۷ق با مهر «نصر الله» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۵۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف مخ - ۲ - ۷۵۳]

۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۵۲۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و در اجماع چند خلاف هست اول در تحقق آن، دوم در امکان علم بآن، سیم ارجحیت آن و مصنف.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ تملک: «سلطان العلما جعفر بن محمد» (چهارگوش)، حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۰۲گ، ۲۲ سطر (۹/۵×۱۶)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۶۲۵]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۰۰۴

آغاز: قوله فی بناء العام علی الخاص ... الخ هرگاه عامی و خاصی باشد که ظاهرهای آنها با هم منافات داشته باشد خالی از این نخواهد بود که تاریخ ورود آن عام و خاص معلوم بوده باشد؛
انجام: و ظاهر اینست که اصحاب با اجماع مشترک میان ما و خصم را تعریف کرده و اجماع
عام و خاص، مطلق و مقید، مجمل و مبین و اجماع؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: شیخ محمد رضا قائمی، اردیبهشت ۱۳۴۱؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۳۳گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۱۹۳]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۵۰۹/۲

آغاز: اگر انزجار فی الحال مطلب افتاده باشد
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ محشی از سلطان العلماء و ملا صالح؛کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوا، ۱۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۵× ۲۱/۸سم [ف: ۱۶ - ۴۶۵]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۱۲۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و در اجماع چند خلاف است اول: در تحقق آن، دوم: در امکان علم به آن سیم: در حجة او و مصنف رحمه الله ... » ناتمام.
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۰گ، ۲۴ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۳۰ - ۵۶۷]

۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۶۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** قوله الاقرب عندی ان تخصیص العام لایخرجه عن الحجیة فی غیر محل التخصیص ان لم یکن المخصص مجملا مطلقا و لا اعرف فی ذلک من الاصحاب مخالفا آه اقرب نزد مصنف اینست که تخصیص عام او را از حجیت بیرون [نمی برد] ... و مجازات متعدد باشند لفظ در او مجمل خواهد بود پس بر هیچ یک از آنها (ننوشته مانده)
در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ کاغذ: فرنگی کبود، جلد: تیماج حنایی، ۲۱۲گ، ۱۶ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۳ - ۳۱۳۰]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۵۵۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و در اجماع چند اختلاف هست اول در تحقق آن دوم در امکان علم به آن سیم در حجیه آن و مصنف. (این پایان حاشیه ناتمام است و کاتب پس از آن چنین نوشته):
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی از سلطان و حاشیه عربی میرزا قسمت مهم این حواشی (و با شروح) نادر نیز نوشته شده: ۱. حاشیه دوم یا شرح مولی صالح مازندرانی. این حواشی (که خطبه آن نیز در این نسخه نقل شده) از آغاز (مقدمه) معالم است و به جز حاشیه معروف مازندرانی. آغاز: «بسمله بحمدک اللهم یا من خلقنا و لم یک شیئا مذکورا ... و بعد فیقول الفقیر ... محمد صالح بن احمد مازندرانی ... ان بعض اخلائی حین رای ما علقته علی معالم الدین ... سالنی ان اقرر لهم فوائد ... و امرلهم مرورا فاجبت مسئولهم»، ۲. حاشیه (با شرح) ترجمه فارسی مولی میرزا شیروانی به نوشته صاحب الذریعه قسمت بیشتر این شرح را مولی محمد تقی هروی در حاشیه خود بر حاشیه عربی شیروانی مندرج ساخته، اردبیلی در جامع الرواة نیز شرح فارسی را در شمار مؤلفات او یاد می‌کند. در کتابخانه آستانه عبدالعظیم (شهر ری) نیز نسخه‌ای از این حاشیه فارسی هست. در نسخه حاضر این حاشیه - یا شرح از آغاز مطلب و پس از مقدمه مبسوط معالم است و نخست اندکی از خطبه عربی و سپس فارسی آمده و تا اول مبحث اجماع ادامه دارد (صاحب ذریعه نیز از هروی هم چنین نقل کرده اند)، آغاز: «یعنی فقه در لغت فهمیدن چیزی است و در اصطلاح اهل شرع دانستن احکام شرعیه است از دلائلی که مفصلا دلالت بر آن کند و هرگاه گفته باشیم که دانستن احکام است»، پایان: «و در اجماع چند اختلاف هست اول در تحقق آن دوم در امکان علم به آن سیم در حجیه آن و مصنف.»، (این پایان حاشیه ناتمام است و کاتب پس از آن چنین نوشته): «نسخه‌ای که از روی آن استکتاب شد چنین نوشته بود «هذا ما وجدت من خط المصنف»»؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج مشکی، ۵۲۶ص، ۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۷ - ۵]

۱۲. قم؛ مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه:بدون شماره/۲

آغاز: برابر
بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [تراثنا: س۱۸ش۱و۲ - ۲۳۵]

۱۳. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۶۶۱/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** در اجماع چند خلاف هست، اول در تحقق آن. دوم در امکان علم به آن. سیم در حجت آن و مصنف ره. انتهی کلامه اعلی الله مقامه ... میرزا محمد حسن شیروانی ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: علیمردان خان تیموری نصرت الملك؛ کاغذ: صیقلی، ۱۸ سطر(۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: - ۵۲۴]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۷۷۶
آغاز: اگر انزجار فی الحال مطلب افتاده باشد تاخیر بیان از وقت حاجت لازم می‌آید ... می؛ **انجام:** در اجماع چند اختلاف هست اول در تحقق آن دوم در امکان علم به آن سیم در حجیه آن تمام شد.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی اوراق؛ ضمیمه نسخه ش ۱۷۵۰۹ [رایانه]

۱۵. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۳۲۴/۲
آغاز: فی بناء العالم علی الخاص اذا ورد عام و خاص ... هر گاه عامی و خاصی باشد که ظاهرهای آنهای با هم منافات داشته باشد بعد از آن شرح فارسی وی از «جواز تأخیر خطاب» تا آخر اجماع آورده شده؛ خط: نسخ، کا: سید محمد بن حسین بن جلیل، تا: ۱۳ محرم ۱۲۳۸ق؛ محشی از محمد علی نوری بلفظ «دام ظله»؛ تملك: محمد حسن موسوی با مهر «الراجی محمد حسن موسوی» (بیضی)، سید صادق حسینی ۱۸ ربیع الثانی ۱۲۶۸؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: - ۱۶۲]

۱۶. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۹۲/۱
آغاز: برابر
تا بحث اجماع می‌باشد و ناتمام مانده. در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: آخر رجب ۱۲۴۱ق؛ وقف‌نامه کتاب به تاریخ جمادی الثانی ۱۳۰۷ با مهر «عبده محمد الحسینی» (بیضی)، «مصطفی الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج سبز، ۲۱۰گ (۱پ-۲۱۰ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: - ۶۰]

۱۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۶۲۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** و در اجماع چند خلاف هست اول در تحقیق آن دوم در امکان علم بآن سیم در حجت آن و مصنف رحمه الله. تمت.
خط: نسخ، کا: محمد کاظم بن محمد، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ کاغذ اصفهانی؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۸۷گ، ۲۷ سطر (۷×۱۹)، اندازه: ۱۲×۲۳سم [ف: ۳ - ۷۹۷]

۱۸. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۹۱۲/۲
آغاز: قوله فی بناء العام علی الخاص هرگاه عامی و خاصی باشد که ظاهرهای آنها؛ **انجام:** الاجماع لغة یطلق ... اجماع بر حسب لغت بر دو معنی اطلاق می‌شود..
شاید از ملا میرزا شیروانی؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۳۰گ، [ف: ۳ - ۳۶]

۱۹. نجف آباد؛ حججی؛ شماره نسخه:۱۷
آغاز: و بتدریج حقیقة نشده باشد و لکن چون احتمال اول بعید است چه این الفاظ را غیر شارع و اهل لغة عرب کسی استعمال نکرده؛ **انجام:** و در اجماع چند خلاف هست اول در تحقق آن، دوم در امکان علم بآن، سیم در نتیجه آن و مصنف
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۲۳۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۵/۵سم [ف: - ۳۷]

۲۰. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه:۲۸۵/۱
آغاز: برابر
تا بحث اجماع. در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۰۸گ، قطع: رقعی [چند نسخه-ف: - ۳۷۱]

۲۱. مشهد؛ مدرسه خیرات خان؛ شماره نسخه:۹۴/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** بآن یسم در حجة آورد حضرت الهی.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۶ ذیقعده؛ کاغذ: فرنگی، ۱۸ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: - ۱۷۹۱]

۲۲. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۵۲۶/۳
آغاز: برابر
در فهرست ناشناس آمده؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۴گ [ف: - ۲۸۵]

۲۳. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۵۵۴/۳
آغاز: برابر **انجام:** پنجم آنکه مراد از اقتضاء در کلام مصـ ره، عدم ...
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوا با پارچه سبز، ۱۰۸ص، ۱۹ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۱۸۵]

● شرح معالم الاصول / اصول فقه / فارسی
š.-e ma‘ālem-ol-osūl

؟ مازندرانی، محمد هادی بن محمد صالح، - ۱۱۲۰ قمری
māzandarānī, mohammad hādī ebn-e mohammad sāleh (- 1709)

وابسته به: معالم الاصول = معالم الدین و ملاذ المجتهدین؛ عاملی، حسن بن زین الدین (۹۵۹-۱۰۱۱)
بخشی از شرح فارسی مفصلی است بر معالم الدین، گویا شرح ملاهادی مازندرانی است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۶۰۶/۴-۱۴/۵۶
آغاز: فی بناء العام علی الخاص اذا ورد عام و خاص متنافیا الظاهر فاما ان یعلم تاریخهما اولا الخ هرگاه عامی و خاصی باشد که ظاهرهای آنها با هم منافات داشته باشد خالی از این نخواهد بود که تاریخ ورود؛ **انجام:** چرا که نزد حصم آن اتفاق اجماع و حجت نیست وظاهر این است که اصحاب ما اجماع مشترك میان ما و خصم را تعریف کرده واجماع.
از عام و خاص تا آخر اجماع است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛

افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷×۳۳سم [ف: ۵ - ۲۶۷۲]

● **شرح معالم الاصول** / اصول فقه / عربی

š.-u ma'ālim-il-usūl

فاضل هندی، محمد بن حسن، ۱۰۶۲ - ۱۱۳۷ قمری

fāzel-e hendī, mohammad ebn-e hasan (1652 - 1725)

وابسته به: معالم الاصول = معالم الدین و ملاذ المجتهدین؛ عاملی، حسن بن زین الدین (۹۵۹-۱۰۱۱)

این نام روی صفحه عنوان آمده: عنوان‌ها «المتن، الشرح» است.

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۹۹

آغاز احتمال لغیره و اذ لایمکن ان یجعلا مختلفین و لایمکن التزاید لیمکن ان یقال یختلفان بالزیادة و النقصان؛ المتن: البحث الثانی فی النواهی اصل اختلف الناس الخ؛ الشرح: لما فرغ من البحث الاول من بحثی المطلب الثانی شرع فی البحث الثانی منهما و الغرض منه بیان ما یتعلق من المسایل بالنهی و فیه؛ **انجام:** المتن: اصل و الحق منع التقلید فی اصول العقاید الخ؛ الشرح: لما فرغ من الاصل شرع فی الخامس و الغرض منه بیان موضع جواز التقلید و بیان حال المقلد ... استدل علیه ... (ناخوانا است)

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۳) [ف: - ۷۸۴]

● **شرح معالم الاصول** / اصول فقه / عربی

š.-u ma'ālim-il-usūl

مامقانی، عبدالله بن محمد باقر، - ۱۲۴۶ قمری

māmaqānī, 'abd-ol-lāh ebn-e mohammad bāqer (- 1831)

وابسته به: معالم الاصول = معالم الدین و ملاذ المجتهدین؛ عاملی، حسن بن زین الدین (۹۵۹-۱۰۱۱)

شرحی است توضیحی با عناوین «قوله، اقول» تا آخر مبحث عام و خاص «معالم الاصول»؛ در مقدمه نگاشته است: «فهذه تعلیقة لطیفة و فواید شریفة کتبتها لمعالم الدین لینتفع بها المبتدی و یستمد منها المتوسط و المنتهی تقربت بوضعها الی رب الارباب و اجبت بها ملتمس بعض فضلاء الاحباب ایدهم الله بمعونته و وفقهم لطاعته اقتصر فیها علی بحث الفواید و کتبها اقل الخلائق قدر او جرما و اکثرهم خطا و جرما».

آغاز: الحمدلله الذی شرف العلماء بمعالم الدین و حباهم بارشاده ایامهم لمسالک نهج المسترشدین

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۴۷۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و کان المراد المخاطب ابتداء و لیس کذلک اذا المخصص کاشف ان المخاطب لم یرده فی حال تخاطبه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۷؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۳۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۶ - ۲۹۳]

● **شرح معالم الاصول = حاشیة معالم الاصول** / اصول فقه / عربی

š.-u ma'ālim-il-uṣūl = ḥāšīyat-u ma'ālim-il-uṣūl

بهبهانی، شمس الدین بن جمال الدین، - ۱۲۴۸ قمری

behbahānī, šams-od-dīn ebn-e jamāl-od-dīn (- 1833)

وابسته به: معالم الاصول = معالم الدین و ملاذ المجتهدین؛ عاملی، حسن بن زین الدین (۹۵۹-۱۰۱۱)

تاریخ تألیف: ۸ جمادی الثانی ۱۲۳۳ق

شرح مزجی مفصلی است بر کتاب معروف (معالم الاصول) در پنج جلد شامل حدود یکصد و سی هزار بیت. مؤلف در آخر نسخه آورده است: «تم تحریر المنتج فی الروضة الرضویة و فی الزاویة الواقعة فوق رأس مشرفها». پنداشته می‌شود که نام آن (تحریر المنتج) باشد. جلد دوم آن در یازدهم محرم ۱۲۲۷ق به اتمام رسیده است.

آغاز: بسمله سبحان من افاض علی الانام شئابیب الرحمة و الرضوان و ابلج فی ساحة کلماته ... و بعد فیقول ... شمس الدین بن محمد بن شمس الدین بن جمال الدین ... ان اشرح ... بمعالم الدین البهبهانی و ملاذ المجتهدین ... قال المصنف قدس سره بسم الله رامیا اقتفاء کلام البدی العلام

[الذریعة ۷۱/۱۳ و ۷۱/۱۴ و ۲۰۷/۶ رقم ۱۱۴۹؛ دنا ۱۰۶۶/۶]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۹۲۸/۳-۳۵/۱۰۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** وقلوب الابرار وقبور الاسرار ... ای تصور المعنی من اللفظ او ملکة اقتدار تصور المعنی من اللفظ

شرح مقدمه معالم الاصول درفضیلت علم واز انجام ناتمام؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با امضای «منه مدظله العالی»؛ جلد: مقوا، ۷۱گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۷۲]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۷۵۱

آغاز: الحمدلله الذی وفقنا لاتمام المجلد الاول من الشرح علی کتاب المعالم فی اصول الفقه ... شرع فی شرح فصل اتی لبیان مرتبة علم الفقه تبعاً لسائرالاصولیین و أداء لما وجب من بیان مرتبةالعلم؛ **انجام:** وعلیک بامعان النظر فی هذه المباحث المتقدمة فانی إذا علم أحداً حام حولها تم المجلد الثانی.

جلد دوم؛ خط: نسخ، کا: ابوالقاسم بن محمد مشهدی، تا: شنبه ۱۹ محرم ۱۲۴۹ق؛ مجدول، مصحح، یادداشتی از همو در استکتاب در ۸ جمادی الاول ۱۲۴۹آمده؛ مهر: «المتوکل علی الله الغنی عبده نوروز علی» (بیضی)؛ تملک: احمد ملقب به هبةالله؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷۱گ، اندازه: ۱۴×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۲۲]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۶۷۹

آغاز: و ما فی القوانین من ان القید المزاد لاخراج الموقت و المنفهم من الامر المطلق علی القول بعدم دلالته علی التکرار و التسجیل ان مورد النسخ و الاحکام المطلقة القابلة للاستصحاب من الغفلة عن معنی الرفع؛ **انجام:** علی یدمؤلفه الخمول المنقوش اسمه و الحمدلله وحده و الصلوة علی من لانبی بعده.

جلد آخر. موجودی از اوایل مبحث (نسخ) تا آخر مبحث (تعادل و تراجیح)؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: مرحوم حاج سید رضا قوچانی، مرداد ۱۳۲۴؛ ۱۷۲گ، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۶ - ۳۵]

● شرح معالم الأصول / اصول فقه / عربی

š.-u maʻālim-il-uṣūl = ḥāšīyat-u maʻālim-il-uṣūl

برغانی، محمد علی بن محمد، - ۱۲۷۲ ؟ قمری

baraqānī, mohammad ʻalī ebn-e mohammad (- 1856)

وابسته به: معالم الاصول = معالم الدین و ملاذ المجتهدین؛ عاملی، حسن بن زین الدین (۹۵۹-۱۰۱۱)

شرح نکات معالم الأصول است به صورت «قوله»، شارح برای هر حاشیه عنوانی ساخته است مانند: ابداع کلام لتحصیل مرام؛ تفصیل مقال لتوضیح حال و امثال اینها.

[دنا ۱۰۶۶/۶؛ ریحانة الأدب ۲۴۸/۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۰۸۹

آغاز: ابداع کلام لتحصیل مرام فی العنوان، الفقه فی اللغة الفهم اعلم أن الشائع فی العلوم خصوصاً فی کتب الفقهیة المبسوطة؛ **انجام:** فعدم جوابهم دلیل علی عدم العقلیة أیضاً، و بالجملة عدم جوابهم دلیل علی عدم حاجتهم عند سؤالهم.

خط: نسخ و نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۲۴ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه»، با قلم خوردگی، با چند بیت شعر همراه تاریخ ۱۲۲۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۵گ، ۱۹ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۰ - ۵۰۷]

● شرح معالم الاصول / اصول فقه / عربی

š.-u maʻālim-il usūl

زغیب عاملی، حسین بن محمد، - ۱۲۸۰ ؟ قمری

zoqayb ʻāmelī, hoseyn ebn-e mohammad (- 1864)

وابسته به: معالم الاصول = معالم الدین و ملاذ المجتهدین؛ عاملی، حسن بن زین الدین (۹۵۹-۱۰۱۱)

کتاب شرحی است مفصل تشریحی در عناوین «قوله- اقول» که بعد از اندکی، توضیحات را به گونه مزجی ادامه داده است. وی در نگارش کتاب از نظرات استادش سود برده است چنان که ضمن شرح: «المطلب الثامن فی القیاس و الاستصحاب» می‌نگارد: «ان هذا الشرح علی مقدمة المعالم بعد اقتباس من جواهر انفاس سیدنا المحقق المدفق السید علی دام ظله لا جرم کان کلامنا علی وفق ما ذکره فی المعالم». نام مؤلف در نسخه نیامده است. در برگ آخر به خط کاتب متن، ضمن نگارش سیاهه کتب کتابخانه شخصی همو در موضوع اصول فقه نگاشته است: «من الاصول قوانین و تهذیب لعلامه و شرح الزبده للجواد و هذا الشرح رابع کتبته فی اوقات المباحثه یحتاج لی ترتیب اسئل الله سبحانه ان یوفقنی الی ترتیبه و تهذیبه و انا الفقیر حسین ابن محمد زغیب الشامی العاملی».

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۰۴۹

آغاز: بسمله، قال رحمة الله الفقه فق اللغة الفهم لما فرغ بیان فضیلة العلم علی الجهل و بیان فضیلة العالم علی الجاهل و بیان فضیلة هذا العلم علی غیره بالدلیل العقلی و النقلی؛ **انجام:** لایکون ثمة استصحاب اصلا و الجواب عنه قد مر انفا فلیراجع جمع الثانی

خط: نسخ تحریری، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مسوده اصلی، در مرحله اولیه تألیف باقی مانده؛ واقف: شیخ حسین اعلمی، مهر ۱۳۷۰؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۲۰گ، اندازه: ۲۲×۳۲/۵سم [ف: ۱۶ - ۲۹۱]

● شرح معالم الاصول / اصول فقه / عربی

š.-u maʻālim-il usūl

کرمانی، محمد بن حیدر، ق۱۳ قمری

kermānī, mohammad ebn-e heydar (- 19c)

وابسته به: معالم الاصول = معالم الدین و ملاذ المجتهدین؛ عاملی، حسن بن زین الدین (۹۵۹-۱۰۱۱)

بخشی از شرح معالم است که مؤلف از درس استادش در کربلا تحریر نموده است.

خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۸۴۸/۴

خط: نسخ، کا: محمد بن حاج حمید کرمانی، تا: ۱۲۰۲ق؛ ۴گ (۱۲۴ر - ۱۲۸ر)، اندازه: ۹×۱۶سم [میراث اسلامی: دفتر نهم - ۱۰۳]

● شرح معالم الاصول / اصول فقه / عربی

š.-u maʻālim-il usūl

خراسانی، علی اکبر، ق۱۳ قمری

xorāsānī, ʻalī akbar (- 19c)

وابسته به: معالم الاصول = معالم الدین و ملاذ المجتهدین؛ عاملی، حسن بن زین الدین (۹۵۹-۱۰۱۱)

شرح استدلالی مفصلی است با نقل اقوال بعضی از علماء قدیم اصول، و گاهی از استادش.

آغاز: الحمدلله الذی هدانا الی اصول الاحکام الشرعیة ... و بعد فلما کان المقصود الاصلی من هذا الکتاب معرفة مسائل الفقه و کان جملة من مسائل الأصول مذکورة علی سبیل المقدمة ...

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۹۳۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** کلما یظهر وجهه مما مضت الیه الاشارة، قد تم شرح ما یتعلق بالمطالب الاربعة المتقدمة ...

تا مباحث مجمل و مبین را دارد؛ خط: نسخ، کا: محمد بن محمد زمان، تا: ۱۱ رجب ۱۲۲۳ق؛ تملک: محمد سعید بن محمد شریف الشریف به تاریخ اواسط ذیحجه ۱۲۳۰ در مشهد مقدس و مهر «عبده الراجی محمد سعید بن محمد شریف» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۳۱۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۱۰ - ۳۱۹]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۰۶۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** حملها علی اقل مراتب الخصوص فی مقام الفقاهة لتیقنه علی کل حال کما یظهر وجهه مما مضت الیه الاشارة، قد تم شرح ما تعلیق بالمطالب الاربعة.

خط: نسخ، کا: محمد حسن بن عبدالنعیم زهانی قاینی، تا: ۲۸ رمضان ۱۲۳۸ق، جا: طبس کیلکی، حسب فرموده میر محمد تقی بیکا بن میر محمد حسین؛ مصحح، محشی با نشان «منه دام ظله»؛ مهر: «عبده الراجی غلام رضا» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶۲گ، ۲۵ سطر (۱۱/۵×۲۱)، اندازه: ۲۱×۳۰/۵سم [ف: ۳۳ - ۱۲۵]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۲۳۰-۵/۱۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** علی اقل مراتب الخصوص فی مقام الفقاهة لتیقنه علی کل حال کما یظهر وجهه مما مضت الیه الاشارة قد تم شرح ما تعلق بالمطالب الاربعة المتقدمة ... ثم تم جزئی من کتابة هذا الشرح

از آغاز تا آخر مجمل ومبین؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: حسین بن ملا عبدالنعیم نهانی قائنی، تا: رمضان ۱۲۳۹ق، به دستور ملا محمد تقی بن حاجی لطفعلی بیک؛ مصحح؛ جلد: مقوا، ۲۲۵گ، ۲۵-۲۶ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۲۹/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۷۱]

۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۰۸۱/۱۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** لعدم امکان اجراء الاصل فی مهیات الالفاظ بالضروره

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ کا: علی نقی، تا: ۱۲۴۱ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج تریاکی، ۹گ (۱۹۶-۲۰۴)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۴ - ۱۱۵۳]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۷۹۷/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** لما عرفت من دخول قید العصرة فی المفهوم علی رأی المصنف فحینئذ لا أولویة لاحدهما ...

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوایی، ۳۳گ(۱پ-۳۳ر)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۷ - ۳۶۵]

.

● شرح معالم الاصول / اصول فقه / عربی

š.-u ma‘ālim-il usūl

خراسانی، محمد تقی، ق۱۳ قمری

xorāsānī, mohammad taqī (- 19c)

وابسته به: معالم الاصول = معالم الدین و ملاذ المجتهدین؛ عاملی، حسن بن زین الدین (۹۵۹-۱۰۱۱)

در ضمن شرح متعرض کلام محشی شیروانی هم شده است و کلام مؤلف را با «قوله ره» آورده و کلام محشی را با «قال المحشی ره» مشخص نموده است.

آغاز: الحمد لله المفضل بانعام اصول النعم و فروعها علی الخاص والعام؛

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۸

آغاز: برابر

جلد اول. از اول کتاب تا مبحث نهی؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ با حواشی «منه دام تاییداته»؛ مصحح؛ ۲۵۸گ، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۵۲]

۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۲۰

جلد دوم، از مبحث نهی تا آخر بحث عام و خاص؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی با نشان «منه دام تأییداته»، مصحح؛ ۱۹۵گ، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۵۲]

۳. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۱۷۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: ممد رضا بن سید اسد الله کازرونی، تا: ربیع الثانی ۱۲۴۷ق؛ محشی با نشان «منه زید عمره»؛ ۴۷۴گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۶۰]

● شرح معالم الاصول = شرح معالم الدین / اصول فقه / عربی

š.-u ma‘ālim-il-uṣūl = š.-u ma‘ālim-id-dīn

روح افزائی، محمد بن محمد صالح، ق۱۳ قمری

rūh afzā’ī, mohammad ebn-e mohammad sāleh (- 19c)

وابسته به: معالم الاصول = معالم الدین و ملاذ المجتهدین؛ عاملی، حسن بن زین الدین (۹۵۹-۱۰۱۱)

تاریخ تألیف: ۱۲۱۶ق

حاشیه مفصلی است با عنوان‌های «قال، اقول»؛ مؤلف هفت رساله تألیف نموده که همه را «السبع المثانی» نامیده و رساله حاضر ششمین کتاب آن مجموعه است.

آغاز: الحمد لله الذی اسری بعبده الیتیم من الاقالیم الخمسة المتقدمة الی هذا الاقالیم ... قال رحمه الله الفقه فی اللغة الفهم. اقول فعلی هذا یجب حمل الفقه فی الکتاب و السنة ...

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۲۹۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا السر جار فی غیر قلیل من الاحکام التی خف سرها علی کثیر من العلماء الاعلام و علیه مبنی و الیه مبتنی بیان معالم الدین.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف (ظاهراً)، تا: ۱۲۱۶ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۶ - ۲۷۸]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۹۰۰/۲-۵۳/۱۱۰

آغاز: برابر

از اول تا مبحث اجتماع امر و نهی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۴۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۵- ۲۶۷۳]

● شرح معالم الاصول / اصول فقه / عربی

š.-u ma‘ālim-il usūl

طبرسی، محمد بن جعفر، ق۱۳ قمری

tabarsī, mohammad ebn-e ja‘far (- 19c)

وابسته به: معالم الاصول = معالم الدین و ملاذ المجتهدین؛ عاملی، حسن بن زین الدین (۹۵۹-۱۰۱۱)

شرحی مزجی مبسوطی است با عناوین «قوله، قوله» بر «معالم الدین و ملاذ المجتهدین» که تألیف آن ناتمام مانده است.

[دنا ۱۰۶۷/۶]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۸۳۲-۳۹/۲۱۲

آغاز: بسمله قوله فی الاصطلاح انما تصدی لتعریف الفقه دون الاصول الفقه کما فی المختصر وغیره لان المقصود بالذات فی هذا الکتاب علم الفقه ... قوله هو العلم بالاحکام الشرعیة؛ **انجام:** ای الامر بالشیء امراً مطلقاً غیر مقید وجوبه شیء یقتضی ایجاب مقدمة و حینئذٍ لا احتیاج الی قوله

تذکر: نام مؤلف به قرینه نسخه مجلس تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: مقوای سفید، ۲۴گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳ - ۱۵۵۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۰۴۹/۳

آغاز: قوله الفقه فی اللغة الفهم انما تصدی لتعریف الفقه دون اصول الفقه المقصود بالذات فی هذا الکتاب؛ **انجام:** البحث الثالث فی المشترک غرة قد عرفت وقوعه فی العربیة.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور مشکی، ۴۸گ (۴۸پ-۹۵ر)، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۵ - ۵۶]

● شرح معالم الأصول / اصول فقه / عربی

š.-u ma‘ālim-il uṣūl = ḥāšīyat-u ma‘ālim-il-uṣūl

لاهیجانی قزوینی، صفر علی، ق۱۳ قمری

lāhījānī qazvīnī, safar ‘alī (- 19c)

وابسته به: معالم الاصول = معالم الدین و ملاذ المجتهدین؛ عاملی، حسن بن زین الدین (۹۵۹-۱۰۱۱)

تاریخ تألیف: سلخ ۱۲۲۴؟ (جلد اول)؛ محل تألیف: کربلا

شرح مفصلی است با عناوین «قوله، قوله» و با نقل گفته‌های بزرگان این فن و رد و ایراد در آنها، گویا در دو جلد که اول مشتمل بر مباحث الفاظ و دوم دارای مباحث عقلیه می‌باشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۷۹۶

آغاز: قوله الفقه فی اللغة الفهم، اعلم أنه قد جرت عادة الأصولیین فی کتبهم الأصولیة بتعریف اصول الفقه أولا کما هو الحق فی کل علم؛ **انجام:** این جلد: و انفع بها لنا و الطالبین بحق محمد و اهل بیته الطاهرین و ایاک أعبد و ایاک استعین.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۵۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۲ - ۳۲۷]

● شرح معالم الاصول / اصول فقه / عربی

š.-u ma‘ālim-il usūl

وابسته به: معالم الاصول = معالم الدین و ملاذ المجتهدین؛ عاملی، حسن بن زین الدین (۹۵۹-۱۰۱۱)

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۴۸۳/۳

آغاز: فی بیان ان مقتضی الایجاب علی وجه التخییر ما هو ؟ المشهور بین اصحابنا آه، لاخلاف فی ورود الامر بواحد من امرین او امور علی سبیل التخییر؛ **انجام:** ... بل انما تعرض بصیغة الامر لکونه لهما و الحمدلله قوله صیغة افعل الخ.

شرحی است تحقیقی و مستدل و مبسوط و مزجی بر کتاب معالم الاصول تألیف شیخ حسن سبط شهید ثانی، شارح به اظهار نظریه خویش و نقل اقوال قدماء از علامه حلی و متأخرین از شیخ بهائی و دیگران پرداخته است؛ خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۲۲ق؛ برخی صفحات وصالی شده و جمله ای اوراق آشفته وصالی شده است، معلق به حواشی و تصحیحاتی از مؤلف؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: سفید و فستقی، جلد: تیماج سرخ، ۱۹-۳۶ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۵۹۱]

● شرح معالم الاصول / اصول فقه / عربی

š.-u ma‘ālim-il usūl

وابسته به: معالم الاصول = معالم الدین و ملاذ المجتهدین؛ عاملی، حسن بن زین الدین (۹۵۹-۱۰۱۱)

ناشناخته و احتمالا غیر همانند:

۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۴۸۳/۵

آغاز: بسمله قوله اذا اختلف اهل العصر علی قولین الخ التحقیق ان الاجماع لا یکون الا بسیط لکنه تارة یکون

دنباله شرح مذکور در شماره ۳ این مجموعه می‌باشد که از مبحث اجماع شروع می‌شود؛ خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۲۲ق؛ مصحح، محشی از مؤلف؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: سفید و فستقی، جلد: تیماج سرخ، ۱۹-۳۶ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۵۹۱]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۰۱۶

کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان

[رایانه]

۳. مشهد؛ مدرسه آية الله خوئی؛ شماره نسخه:۲۱۷

بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام [اوراق عتیق: ۱ - ۲۴۷]

۴. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۳۷۳

آغاز: قوله، اذ لا يتصور على هذا التقدير انفاك العلم ببعض، تحرير الجواب على وفق الكتاب

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی با رمز «لمحرره ابوالحسن الحسینی الحسنی»؛ ۹۴گ، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۶۰]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۴۰۶

آغاز: ... فالعلم المذكور داخل فيه اى علم المقلد بالبعض لك داخل فى حد الفقه و هو من افراده؛ **انجام:** وحده و وقوف الندم علة لعليته كما هو ظ الاية او الفسق مع الوقوع ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی به فارسی یا عربی؛ جلد: گالینگور مشکی، ۴۱۰ص، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۴۵ - ۲۱۵]

۶. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۸۴۸/۳

آغاز: قال الامر بالشى ليس نهياً عن ضده نطقا و خالف فى ذلك قوم لنا ... اقول الضدان امران و جوديان لا يجتمعان؛ **انجام:** و قد عرفت ايضا فى تقرير الجواب عن الدليل الرابع للقائلين بالاوجوب الشرعى فقط، اتفاق كلماتهم فى تحقق العصيان بترك المقدمة لتحققه فى ترك ذى المقدمه

تذکر: نام کتاب باتوجه آغاز نسخه تصحیح شد، شرحی است بر برخی مباحث معالم الاصول با عناوین «قال - اقوال» که در نسخه حاضر مباحث ضد، مقدمة الواجب و انسداد باب العلم آمده و ظاهرا مطالب کتاب مستفاد از دروس استادش می‌باشد؛ مصحح؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۰۲ق؛ ۲۲گ (۱۰۲پ - ۱۲۳ر)، اندازه: ۹×۱۶سم [میراث اسلامی: دفتر نهم - ۱۰۳]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۵۶۷/۳

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴ - ۳۹۵]

۷. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۲۳۶/۱

آغاز: كما يقتضيه قولهم فى دليل العلم من أن العلم بالعلة بالعلة يستدعى العلم بالمعلول فيحتاج فى اخراجه الى قيد الحيثية ايضاً؛ **انجام:** فلا بد حينئذ من ملاحظة ترجيحات المجاز من الطرفين من الشهرة و الشيوع و غير ذلك يختلف المواد فقد عرفت ما فيه و اما الاضمار فهو ايضاً ... النسخ و غيره.

خط: نستعلیق، کا: ابن جلال مهرجردی یزدی، تا: جمعه ۲۴ جمادی الثانی ۱۲۳۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۵گ (۱ر-۶۵پ)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۹۰]

۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۲۲۹/۱-۵۶/۷۹

آغاز: بسمله اصل اعلم ان اصول الفقه علم لهذا العلم و له جهتان علمية و اضافيه الاولى لا كلام فيه

شرح مفصلی است بر معالم الدین شیخ حسن عاملی، این شرح به صورت تقریرات از درسی نوشته شده است و در حقیقت تقریرات درس خارج یکی از عالمان است؛ خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ ۱۶۱گ(۱-۱۶۱)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۷۱]

۹. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۸۷/۲

آغاز: قوله ربما يطلق هذا اللفظ اى ربما يطلق لفظ الصحيح المضاف الى راو معين على خبر جميع سنده الى هذا الراوى المعين

شرحی با عنوان «قوله» بر معالم الاصول تألیف ابومنصور جمال الدین حسن بن شهید ثانی؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۵۷گ (۱۳۷-۱۹۳)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۸۹]

۱۰. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه:۱مجموعه بدون شماره

قطعه‌ای از شرح مزجی در تعریف الفقه از کتاب «معالم الاصول»، و شارح در آن بسیار از استادش «دام ظله» نقل کرده است و ناقص الاول است؛ کا: محمد تقی اردکانی یزدی، بی‌تا [دلیل المخطوطات: ۱ - ۲۵۸]

۱۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۷۶۷/۳

انجام: نزول الآية على ان مجموع المحرمات فى علم الله تعالى

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی روکش کاغذ ابری، ۱۰۵ص (۱۰۵-۲۰۹)، اندازه: ۱۷×۲۲/۵سم [ف: ۵ - ۱۷۸۸]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۱۰۹/۱

آغاز: الحمدلله رب العالمين ... أما بعد قوله الفقه فى اللغة الفهم، تعرض لتعريف الفقه دون اصول الفقه؛ **انجام:** و اذا عرفت معنى اصول الفقه فاعلم أن حده مضافاً عليه ما يبنى عليه الفقه

شرح مزجی مفصلی است بر کتاب «معالم الاصول» شیخ حسن عاملی، با رد و ایراد بسیار. در این نسخه فقط مقداری از آغاز کتاب شرح شده و ناتمام مانده است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶گ (۱پ-۱۶پ)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۸ - ۳۳۲]

● شرح معالم الاصول / اصول فقه / فارسی

š.-u ma‘ālim-il usūl

وابسته به: معالم الاصول = معالم الدین و ملاذ المجتهدین؛ عاملی، حسن بن زین الدین (۹۵۹-۱۰۱۱)

ناشناخته:

۱. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۱۶۲

آغاز: کرده تعریف اصول فقه نکرد جواب این است که وضع این کتاب در فقه است و چند مقدمه در اول کتاب؛ **انجام:** و در اجماع چند خلاف هست اول در تحقق آن، دوم در امکان علم بآن، سوم در حجت او، و مصنف رحمة الله انتهی کلامه.

شرح مختصری است بر معالم الاصول با استدلال مختصر، و چنانکه در پایان کتاب آمده آن را از میرزا محمد بن حسن

شیروانی دانسته ولی آن کتاب به عربی است؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالله بن محمدیوسف کار دیگر اندوزی فیروز کوهی، تا: ۲۶ ذیحجه ۱۲۰۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با نشان «منه دام ظله»؛ مهر: «عبده رمضان بن مصطفی» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۸گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف مخ - ۱۲۱]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۷۷۲

بی‌کا، تا: ۱۲۲۰ق؛ خریداری از مریم شریفی [رایانه]

۳. قم؛ مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه:بدون شماره

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد چونکه پیش از شروع در هر علمی لابدیم از بیان سه چیز تعریف و موضوع و فائده آن علم؛ قطعه‌ای ناتمام، ترجمه و شرح با عناوین: «قوله: ... - قوله: ...»، در آن توضیحات خوبی برای مبتدئین در فهم متن وجود دارد، تا مباحث الامر در آن هست؛ بی‌کا، بی‌تا [تراثنا: س۱۸ش۱و۲ - ۲۲۲]

↜ شرح معالم الدین > هدایة المسترشدین فی شرح معالم الدین
↜ شرح معالم الدین > شرح معالم الاصول

● **شرح معاملات** / اسناد / فارسی

š.-e mo‘āmelāt

تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۱۷

شرح معاملات قریه آشنا خور بختیاری در ۱۲۷۷؛ خط: شکسته نستعلیق خوش،بی‌کا،بی‌تا؛مجدول و مذهب در۱۲۷۸[نشریه:۷- ۲]

● **شرح معانی اسماء الحسنی** / دعا / عربی

š.-u ma‘ānī asmā’-il-ḥusnā

ناشناخته:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۹۰۶

آغاز: و الیقین یکون الوصف المعلوم من اوصاف الجلال و الکمال؛ **انجام:** هو الذی الامور موکولة الیه و هو ملیء بها وفی باتمامها

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی اوراق [رایانه]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۳۹/۲

آغاز: بسمله، الحمد لله المتفرد بکبریائه و عظمته المتوحد بتعالیه و صمدیته؛ **انجام:** التوریه و الانجیل و الزبور و الفرقان و سائر الکتب ترجع الی هذه ...

نویسنده می‌گوید یکی از برادران دینی از من خواست که در شرح اسماء حسنی مطالبی آورم با وجود اینکه در این زمینه قدرت خود را نمی‌دیدم که وارد شوم چه بشر خاکی را با علم پاک نسبتی نیست و بحث در نام الهی کردن از قدرت او خارج است ولی بار با همه نقصان مایه دست بکار شدم و این کتاب را در سه فن پرداختم: ۱. سوابق و مقدمات، ۲. مقاصد و غایات، ۳. لواحق و تکملات، فصول فن اول بحث در بیان حقیقت اسم و مسمی و تسمیه و کشف اغلاط واقع درین زمینه می‌کند، فصول فن دوم: مشتمل بر بیان معانی اسماء، فصول فن ثالث: اسماء الهی ۹۹ نام می‌باشد که همگی آنها توفیقی است؛ کا: شیخ حمزه، تا: ۱۰۴۵ق، جا: فتح پور هندوستان؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۸۴ص (۷۹-۳۶۲)، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵×۲۵/۵سم [ف: ۷ - ۳۷۳]

● **شرح معانی کتاب الحماسة** / ادبیات / عربی

š.-u ma‘ānī k.-il-ḥimāsa

نمری، حسین بن علی، - ۳۸۵ قمری

namarī, hoseyn ebn-e ‘alī (- 996)

از روایت احمد بن ابی هاشم قیسی و املای او و قرائت شارح بر او.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۷۳/۲-ف

نسخه اصل: اسماعیل صائب ش ۱۴۳۱؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۴۲۶ق، ۱۶ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۴۴۸]

● **شرح معایب النفس و مداواتها** / عرفان و تصوف / عربی

š.-u ma‘āyeb-in-nafs wa mudāwātihā

سلمی، محمد بن حسین، ۳۲۵ - ۴۱۲ قمری

sulamī, mohammad ebn-e hoseyn (938 - 1022)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۹۵/۱۳۱-ف

نسخه اصل: حمدیه ش ۱۴۴۷؛ کا: ابواسحق بن یحیی بن ابراهیم زنجانی، تا: چهارشنبه ۲۸ شوال ۸۱۲ق؛ درهامش است. [فیلمها ف: ۱ - ۴۳۰]

● **شرح المعتقدات الکاشف عن المعضلات** / منطق / عربی

š.-ul-m‘taqadāt al-kāšif-i ‘an-il-mu‘ḍalāt

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۵۸۶

آغاز: بسمله. حمدله. ص ... و بعد فان کتاب المعتقدات الکاشف عن المعضلات مشتمل علی ما یجب به الاعتصام عن علمی المنطق و الکلام فیه خلاصة افکار المتقدمین و زبدة آراء المتاخرین مع زیادات شریفة و ابحاث لطیفة فیها توجیهات المباحث و الافکار التی خلت عنها کتب الحکماء و النظار و التمس بعض العلماء ان نشرح شرحا وافیا ... فقبلته ... قال النمت (؟) الاول فی ماهیة المنطق الی قوله معنی اقول بیان ماهیة المنطق و وجه الحاجة الیه یفتقر الی معرفة العلم و اقسامه؛

خط: نسخ، کا: علی بن محمد بن احمد اصفهانی، تا: قرن ۸ و۹؛ ص ع می‌نویسد که در ۲۷ محرم سماع شد، عنوان «شرح کشاف

حنفیه» نیز در ص ع هست؛ انجام در شرح افتاح شکل اول افتاده؛
کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۸۳گ، ۱۹ سطر (۷×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۷ - ۱۶۷]

● شرح المعجم فی تاریخ ملوک العجم / تاریخ ایران / فارسی

š.el-mo‘jam fī tārīx-e molūk-el-‘ajam

وابسته به: المعجم فی تاریخ ملوک العجم = المعجم فی آثار ملوک العجم = تاریخ معجم شرف الدین قزوینی، فضل الله بن عبدالله (۶۶۰-۷۴۰)

تاریخ تألیف: شنبه ۱۹ ذیقعده ۱۲۷۰ق

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۴۱۲/۶

آغاز: الحمدلله الذی جعل الشمس سراجا و هاجا و خلق الماء عذبا فراقا ... اما بعد این چند ورقی است از معانی غامضه و لغات مفصله و کلمات مشکله تاریخ معجم که اطفال دبستان را درک آن لازم و متحتم است؛ **انجام:** طغرل: نوعی از مرغ شکاری باشد و بکسر اول بمعنی پادشاه است

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۹۹گ (۲۹پ-۱۲۷پ)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۹ - ۳۷۳]

● شرح معدل العیار / ادبیات / عربی

š.-e mo‘addel-ol ‘ayār

یزدی حائری، محمد باقر بن مرتضی، ۱۲۳۹ - ۱۲۹۸ قمری

yazdī hā’erī, mohammad bāqer ebn-e morteza (1824 - 1881)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۸۹۰/۱

خط: نسخ، کا: علی اصغر بن علی اکبر محلاتی، تا: ۱۲۸۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۲۸۴]

← شرح معرفت تقویم ← شرح سی فصل

● شرح المعزی فی التصریف / صرف / فارسی

š.ol-mu‘zā fīt-tasrīf

قمی، عبدالله بن آقا محمد

qomī, ‘abd-ol-lāh ebn-e āqā mohammad

وابسته به: المعزی فی التصریف؛ معزی، محمد بن ابی القاسم

شرحی است فارسی بر «المعزی فی التصریف» شمس الدین محمد بن ابی القاسم معزی که آن را جهت سلطان قضاة الانام (؟) شرح نموده است.

یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۳۷۴/۱

آغاز: حمد بی حد و سپاس بی عدد مر ملکی را که بال ملکش از گرد تصریف و تغییر مبراست

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۸ق؛ جلد: تیماج سبز، ۵۰گ (۳پ-۵۲پ)، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۲ - ۷۹]

● شرح المعلقات السبع / ادبیات / عربی

š.-ul mu‘allaqāt-is-sab‘

بحرانی حسینی، احمد بن سلیمان، ق۸ قمری

bahrānī hoseynī, ahmad ebn-e soleymān (- 14c)

وابسته به: المعلقات السبع = سبعیات

تاریخ تألیف: جمعه اوایل محرم ۷۴۰ق

شرح است مختصر بر «المعلقات السبع» که در آن بیشتر به ذکر معانی لغات و ترکیبات اکتفا کرده و گاهی جهات ادبی را نیز متذکر می‌شود. معلقات سبع، هفت قصیده معروفی است که هنگام ظهور اسلام بر دیوار کعبه آویزان بوده است: قصیده اول: از امرو القیس، بدین مطلع: «قفا نبک من ذکری حبیب و منزل»؛ قصیده دوم: از طرفة بن عبد، بدین مطلع: «لخولة اطلال ببرقة ثهمد»؛ قصیده سوم: از زهیر بن ابی سلمی، بدین مطلع: «امن ام او فی دمنة لم تکلم»؛ قصیده چهارم: از لبید بن ربیعه، بدین مطلع: «عفت الدیار محلها فمقامها»؛ قصیده پنجم: از عنترة بن شداد، بدین مطلع: «اعیاک رسم الدار لم یتکلم»؛ قصیده ششم: از حارث بن حلزة یشکری، بدین مطلع: «آذیتنا ببینهما اسماء»؛ قصیده هفتم: از عمرو بن کلثوم، بدین مطلع: «الاهبی بصحنک فاصبحینا».

[کشف الظنون ۱۱۷۴۰/۲]

خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۸۹۰/۱

آغاز: قیل خاطب صاحبیه و قیل بل خاطب واحداً و خرج الکلام؛

انجام: و هو الملک و الشاهد علی حسن بلائنا یوم قتالنا بهذا الموضع و العناء امی بلغ الغایه یرید عمرو بن هند فانه شهد عناهم بهذا الیوم تم شرح القصاید

خط: نسخ، کا: محمد صادق خوئی، تا: شنبه ۲۷ رجب ۱۲۴۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۰گ(۱پ-۸۰ر)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۳سم [میراث اسلامی: دفتر دهم - ۷۶۸]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۲۶۷/۱

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴ - ۹۲]

● شرح المعلقات السبع / ادبیات / عربی

š.-ul mu‘allaqāt-is-sab‘

وابسته به: المعلقات السبع = سبعیات

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۶۷۴

آغاز: قفابنک من ذکری حبیب و مزل بسقط اللوی بین الدخول مخومل؛ **انجام:** علیها و اممرد المطول ایض و قدر ادل قوله تعم صرح ممرد.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ وقف حضرت علی بن موسی الرضا (ع) [رایانه]

● **شرح معلقات الفصول** / عربی
š.-u mu‘allaqāt-il-fuṣūl

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۳۶۲
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی؛ ۷۲گ، اندازه: ۱۷/۵×۲۹/۷سم [رایانه]

● **شرح المعلقة لامرئ القیس** / ادبیات / عربی و فارسی
š.-ul-m‘llaqa li-imra’-il-qays
داور شیرازی، مفید بن محمد نبی، ۱۲۵۱- ۱۳۲۵ قمری
dāvar-e šīrāzī, mofīd ebn-e mohammad nabī (1836 - 1907)
وابسته به: معلقة امرؤ القیس = القصیدة اللامیة؛ امرؤالقیس، جندح بن حجر (۱۳۰-۸۰)
تاریخ تألیف: ۲۳ رمضان ۱۲۹۲ق
در ۸۱ بیت؛ شرح به عربی، در پایان هر بندی شعرهایی به فارسی آمده است، ترجمه‌ای است شیوا که در آن از زوزنی و صحاح و قاموس نقل شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۹/۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۹۳ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج سرخ، ۷۹گ، ۱۴ سطر (۹×۱۳)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [سنا: ف: ۱-۸۸]

● **شرح معلقة امرؤ القیس** / ادبیات / عربی
š.-u mu‘llaqat-i imri’-ul-qays
وابسته به: معلقة امرؤ القیس = القصیدة اللامیة؛ امرؤالقیس، جندح بن حجر (۱۳۰-۸۰)

اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۲۰۱/۵
آغاز: شرح: فقابنک من ذکری حبیب و منزل ... قیل انه خاطب صاحبیه و قیل بل خاطب واحدا و أخرج الخطاب مخرج الاثنین علی الواحد؛ **انجام:** و الفعل یکثر مجیئه بمعنی الفاعل نحو قادر و قدیر و عالم و علیم ...
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوایی، ۷گ (۶۴ر-۷۰پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۱۴۱]

● **شرح معما** / معما / فارسی
š.-e mo‘ammā
عبدالغنی بن داود
‘abd-ol-qanī ebn-e dāvūd
اهدا به: ابوالمظفرخان شیرانشاه
شرحی بر رساله برهان الدین محمد که به درخواست شاگردان شارح که آن رساله را نزدش می‌خوانده‌اند نوشته شده است. دارای یک «مقدمه» و بیست و شش «قاعده» (دیباچه) و در زمان میرعلی شیر نوایی ساخته شده است. نام شاعرانی که معمای آنها در این کتاب آمده و یا از آنها یاد شده است: ۱. علاءالدین شاشی؛ ۲. حافظ سعد؛ ۳. محمد ابی سعید معمایی؛ ۴. محمد معمایی؛ ۵. مولانا خرد معرف؛ ۶. مولانا زین الدین؛ ۷. مخدوم؛ ۸. امیر یحیی علوی؛ ۹. حسن خاتمی؛ ۱۰. خواجه عبدالله روشی؛ ۱۱. مولانا میرعلی؛ ۱۲. محمد مجلد؛ ۱۳. میر مرتضی سرایی؛ ۱۴. منوچهر بدیعی مؤلف رساله شانزده اصل؛ ۱۵. برهان الدین محمد الکر؛ ۱۶. شرف الدین علی یزدی؛ ۱۷. مولانا کشی؛ ۱۸. مولانا اشرف.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۸۳۰/۱
آغاز: شرح: بسمله. رب اعنی علی اتمام ما قصدته سپاس بی حد و ستایش بی عدد قادری را که مصور اشیا و معلم اسما است ... چنین گوید ... عبدالغنی بن داود. متن: این مختصریست مشتمل بر مقدمه و قواعدی چند که معتبر است در معما و بر خاتمه اما مقدمه در بیان حقیقت معما و تقسیم آن و تعریف اقسامش؛ **انجام:** شرح: چنین گفتی که لفظی خواهند که میان او و لفظ اول تجنیس (در قاعده یازدهم).
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سبز، ۸۹ص (۱-۸۹)، ۱۷ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۲۸۱۴]

● **شرح معما** / معما / فارسی
š.-e mo‘ammā
سحابی، قوام الدین
sahābī, qavām-od-dīn
شرح معمایی که در سال ۷۰۸ق از هند به خراسان آوردند و مولانا شمس الدین خلیفه نیشابوری آن را در هنگام بازگشت از حج در بغداد یافت.
[دنا ۱۰۶۹/۶؛ نسخه‌های منزوی ۲۱۹۵/۳]

۱. تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه:۱۰۹/۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: کبود، قطع: ربعی [نشریه: ۵ - ۶۴۲]
۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۴۷۱/۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۳ - ۱۲]

● **شرح معما** / معما / عربی، فارسی

š.-e mo‘ammā

خوراسکانی اصفهانی، عبدالله بن محمد حسن، ق۱۴ قمری

xorāskānī esfahānī, ‘abd-ol-lāh ebn-e mohammad hasan (- 20c)

مولف، معما و لغزها را از منابع مختلف جمع‌آوری نموده و آن را در چند قسمت تنظیم کرده است: ۱. اشعار فارسی، ۲. اشعار عربی، ۳. سوال و جواب، ۴. آیات و روایات.

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۸۹۸/۷

آغاز: بسمله. ارادنی فالق الاصباح شمسا ×× به انس البرایا حین لاحا؛ مراد به «شمس» بوح است که مرادف آنست و لفظ باء در «به» بمعنی مع است؛ **انجام:** هذا یشیر کلام الشاعر: و عین الرضا عن کل عیب کلیله ×× و لکن عین السخط تبدی المساویا. اقل الطلاب عبدالله الاصفهانی.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۲۰ ذیحجه ۱۳۱۲ق، جا: مدرسه عبدالله خان؛ جلد: تیماج زیتونی مذهب، ۲۴گ (۸۰پ-۱۰۳ر)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲ - ۱۶۲]

● **شرح المعما** / معما / عربی

š.-ul mu‘ammā

شرح معمایی است که به حضرت امیر علیه السلام نسبت داده‌اند. شارح در مقدمه می‌گوید اگرچه این مطلب را در جای قابل اعتمادی ندیده و نشنیده‌ام اما چون برخی که غث را از ثمین باز نمی‌شناختند در آن سخن گفته بودند عجالتاً به حل آن در فرصتی کوتاه همت کردم. مؤلف در این شرح از روایات استفاده برده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۹۰۸/۲

آغاز: الحمدلله باعث الوسایل و معطی النوابل و الصلاة و السلام علی نبیه المبعوث باظهر المعجزات و ابهر الدلایل و علی آله المنتجبین من اطهر ابحر ... اما بعد فهذه اجابة لما اقتضاه بعض اذکیاء الاکابر من اخواننا؛ **انجام:** امسک هذا یعنی لاتفشه لغیر اهله وکن به ضنینا الاعن اهله هذاما اقتضاه الحال الحاضر ومادر به الفکر الحاسر والنظر القاصر مع ضیق المجال

خط: تحریری، کا: محمد باقر بن محمدکاظم قاینی خراسانی، تا: ذیحجه ۱۲۶۴ق؛ فائده در شرح خطبه آدم علیه السلام، ممکن الوجود، قمستی از کشکول شیخ بهایی، خواص آیه «والهکم اله واحد ...»؛ جلد: مقوا، ۵گ، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۶۲]

● **شرح معما** / معما / فارسی

š.-e mo‘ammā

غیر همانند:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۵۶۸/۵

آغاز: نیست حد خامه از نام آله ×× دم زدن باید زبان دارد نگاه؛
انجام: موجود: همچنین عالم اگر آید بدست ×× سر بنه بر پای وی هر جا که هست

گزارش نود و نه بیت معماست در اسماء خداوند در حدود ۶ بیت آن آورده شده است و احتمالاً از میر حسین معمایی نیشابوری می‌باشد؛ خط: نستعلیق شکسته خوش، کا: محمد امین سیاح تبریزی، تا: ۱۰۷۸ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: دو رویه مذهب، ۵ص(۲۹۱-۲۹۵)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۶سم [ف: ۱۷ - ۸۴]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۴۷۶

در آن از منتخب شرف الدین علی یزدی و حلل او یاد شده است. چنین است نمونه ای از آن: «اعمال تحصیلی سه است: تألیف، اسقاط، قلب، وجه عمل تکمیلی به این سه قسم آن است که تحصیل حروف اسم به اعمال تحصیلی گاهی بر وجه تفرق و انتشار حصول یابد و گاهی مختلط و ممتزج به غیر حروف اسم می‌باشد»، «دو قسم آخر از جمله اعالی است که بعضی از ارباب فضایل یعنی مولانا شریفی صاحب کتاب افکار چنانچه در صدر این موده شرف عرض یافت»، «قسم دوم کنایت قسم دوم ذکر لفظی است»، «عمل کنایت و آن بردو قسم است قسم اول ایراد لفظی است چنانکه بعضی از شارحان گمان برده اند»، «از آنچه مصنف در شرح این معما ذکر فرموده»، «چنانکه مصنف گفته»، «بعضی از شارحان»، «حضرت مخدومی در رساله کبیر تعریف اسقاط برین وجه فرموده اند»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۷۲گ، ۱۴ سطر (۶×۱۱/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۵۸۴]

۳. تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه:۱۹۹/۲

آغاز: ابتدای کلام هر سخنوری خردمند و شایسته و سزاوار آن است که بنام نامی

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: رنگارنگ، قطع: بغلی [نشریه: ۵ - ۶۴۸]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۱۶۷-۱۶/۱۷۷

آغاز: یابد به لفظ لا که نیست اشارت به او است ذوالجلال شود بر اموال اگر گفته و لفظ اموال را تحلیل کرده؛ **انجام:** تسمیه: و تواند بود که در معما اشارت به حصول مقصود چنان باشد که در اسمی ... بعد از تصرف به حصول پیوسته واین تصرف بهر عمل از رساله مفصلی است در معما، در آن معماهایی به نظم ذکر شده و پس از هر معما شرح آن به نثر بیان شده است؛ خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۷گ، ۱۴-۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۵ - ۲۶۷۳]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۷۱۰/۱

آغاز: بسمله. ای صنع تو مظهر هراسمی ×× اسم تو کلد هر طلسمی / آدم زتو یافت گنج اسما ×× آشف ملک از این معما (پس از هفت سطر) اما بعد التوفیر فی التوقیر بر کون بوفقیر حقیر؛ **انجام:** از نود و نه گهرت او بس است ×× در دو جهان کار مرا هو بس است / یاد خدا کن (؟) ز دل بهوش ×× مهر زن بر لب و بنشین خموش

با یک مقدمه در معنای معما و گزارشی گسترده درباره آن و گزارش صد نام خدا با عنوان‌های: شرح معنی، نکته ایماء، حل معما، خاتمه، عرفانی است و بنام سلیمان خان؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن مشکی، ۴۱گ (۳پ-۴۳پ)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱/۷×۲۰/۱سم [ف: ۵ - ۱۵۷]

↩ شرح معما در توحید ← شرح کلمات التوحید

↩ شرح معمای مولانا نجم الدین شهاب ← شهابیه

↩ شرح معمای نود و نه نام خدا ← شرح مثنوی اسماء الله

● شرح معمای نیشابوری / معما / فارسی

š.-e mo‘ammā-ye neyšābūrī

وابسته به: معما = دستور معما = معمیات = معمانامه = کتاب المعما؛ حسینی نیشابوری، حسین بن محمد (-۹۰۴)

غیر همانند:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۶۲۸

آغاز: چنانکه در اسم شیرم: در سینه دل ریش که بودی زین پیش ×× دیریست که دور مانده از مسکن خویش؛ **انجام:** یابد تسکین نون ساکن شود که مقصود بالتمثیل است.

شارح شناخته نمی‌شود، ولی آنچه مسلم است اینست که وی از شاگردان میر حسین معمایی نیشابورری بوده است، چنان‌که در تعریف تألیف از اعمال تکمیلی در ذیل اسم محمد مؤمن میرزا پس از شرح معما نوشته است که: «و حضرت مخدومی استادی میر حسین نیشابوری چون این معما را به میر علیشیر نمودند، میر گفت که ما را در ولایت شما اندک شکی بود، آن شک مازایل شد، و مولانا جامی یک نوبت گفته که کسی را ولایت تمام می‌باید که معمای میر حسین از پیش خود بیابد». از این رو احتمال می‌رود که شارح صادق رکنی عاشق باشد [کتابخانه ملک، شماره‌های ۸۴۸ و ۱۰۸۹ و ۲۵۴۷، از صادق رکنی عاشق، و نیز شرح معمای میر حسین از میرزا ابوالقاسم خلیفه (ش۲۰۴۰ مورخ۹۷۲)] و در جای دیگر ذیل نام (سعدی) می‌گوید: «پوشیده نماند که مولانا جمشید معمائی یکی از شاگردان حضرت مخدومی استادی میر حسین نیشابوری است، و چند معما برنگ ایشان گفته و تاریخی هم از برای فوت حضرت میرگفته، در آخر این رساله مذکور خواهد شد»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: شکری، جلد: گالینگور، ۸۰گ، ۱۵ سطر (۴/۵×۱۱/۷)، اندازه: ۱۱/۷×۱۶سم [ف: ۷ - ۶۱۳]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۰۹

آغاز: ای خوش آن کشته که آید روزی ×× بر سر مرقدوی دلسوزی؛ **انجام:** کی از دو زلف دلاویز خود بتان ای باد.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوایی، ۱۲۹گ، ۱۲ سطر (۶×۹/۸)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۷ - ۶۱۴]

● شرح معمیات / معما، شعر / فارسی

š.-e mo‘ammīyāt

خواجگی شیرازی، محمد بن احمد، ق ۱۰ قمری

xājagī-ye šīrāzī, mohammad ebn-e ahmad (- 16c)

منظوم گویا از خواجگی.

تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه:۱۰۹/۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: کبود، قطع: ربعی [نشریه: ۵ - ۶۴۲]

● شرح معمیات = شرح دستور معمای نیشابوری = شرح معمیات میر حسین / معما / فارسی

š.-e mo‘ammīyāt = š.-e dastūr-e mo‘ammā-ye neyšābūrī = š.-e mo‘ammīyāt mīr hosayn

نونداکی، محمد بن علی، ق ۱۰ قمری

nondākī, mohammad ebn-e ‘alī (- 16c)

وابسته به: معما = دستور معما = معمیات = معمانامه = کتاب المعما؛ حسینی نیشابوری، حسین بن محمد (-۹۰۴)

اهدا به: سلطان عبدالعزیز بهادر

تاریخ تألیف: ۹۳۰ق

شرح دستور معمای میر حسین نیشابوری است؛ عنوان‌ها «مقدمه» و «فایده» است. در آغاز از استادش امیر حسین نیشابوری و امیر علی شیر یاد شده و نام حلل و منتخب آن و حلیه هم در آن دیده می‌شود. شارح می‌گوید سال‌ها بود که مرا با کتاب معمیات مولانا سید حسین نیشابوری سر و کار بود و چون این کتاب را مفید در معما یافتم بر آن شدم که شرحی بر آن بنگارم و نکات تاریک آن را روشن کنم خاصه که دوستان بیشماری از من این شرح را خواستند.

آغاز: بعد از تنصیص تسمیه و تخصیص اثنیه به مالک الملکی که ذات بی مثالش از شوائب تمثل و تشبیه معراست ...

انجام: بحصول پیوندد که منقح دو حرف اسم است و استخراج حرف اول از مصرع آخر ظاهر است. و الحمدلله اولا و آخراً

[دنا ۶/۱۰۷۰-۱۰۷۱ (۱۰ نسخه)؛ نسخه‌های منزوی ۲۱۹۳؛ کشف الظنون:

۱۷۴۲/۲]

شرح و حواشی:

۱- حاشیه شرح دستور معمای نیشابوری؛ نظام بن ملک الاسلام (-۱۱)

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۷۱۰

خط: نستعلیق، کا: عبدالرحمان بن علی مویدی، تا: ۸۵۵ق؛ مجدول؛ اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۸۰۹/۲

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۴گ (۵۶پ-۸۹ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۳۱ - ۹۸]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۱

آغاز: برابر

بی‌کا، تا: ۹۷۴ق؛ مجدول مذهب، محشی با عنوان: مدظله العالی یا سلمه الله تعالی، مصحح، مقابله با اصل شده؛ کاغذ: خانبالغ، جلد: تیماج، ۱۱۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۳ - ۱۱۷]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۷۲/۳

انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۸۶ق؛ افتادگی: آغاز (۱۱ صفحه)؛ مصحح؛ کاغذ: سمرقندی نخودی، جلد: تیماج حنایی، ۹۱گ، ۲۶ سطر (۶/۶×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۴۰۱]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۳۱۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج حنایی،۱۲۲گ،۲۱سطر(۸×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۳-۳۲۸۰]

۶. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۷۱۲

آغاز: بدید بود که جمعی از اخوان صفا و خلان وفا که مطالعه این رساله مشعوف بودند مرة بعد اخری مبالغه و الحاح می‌نمودند؛

انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد شاه بن سیف الدین بخاری، تا: قرن ۱۰- ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قرمز، ۱۵۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [نشریه: ۱۳ - ۸۵]

۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۹۲۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: وسط؛ کاغذ: ترمه حنایی، جلد: رویه کاغذ کهن، ۱۷۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۳×۲۱/۴سم [ف: ۳ - ۵۰۳]

۸. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۲۸۱ - ج

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: احمد معمائی، تا: ۱۰۰۸، جا: قسطنطنیه؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج زرد، ۱۹۰گ، ۱۷سطر(۶/۵×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: - ۱۴۷]

۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۳۳۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد کریم بن نعمة الله، تا: ۸ ذیقعده ۱۰۷۳ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سورمه‌ای، ۱۸۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴/۷×۲۰/۹سم [ف: ۳ - ۵۰۳]

۱۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۰۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد قاسم بن محمد معلم از دار، تا: ۱۰۸۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۰گ، ۲۳ سطر (۷×۱۶/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۴سم [ف: ۶ - ۱۵۳]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۷۹۲/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** معنی دیگر داشته باشد یا نی چنانکه در اسم خواجه خواهد فتاد پیش تو خورشید در سعود ...

خط:نستعلیق،بی‌کا،بی‌تا؛افتادگی:انجام؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۴۸گ (۸۹پ-۲۳۶پ)، ۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۱۷۸]

● شرح معمیات / معما / فارسی

š.-e moʻammīyāt

قزوینی، محمد نصیر بن حاجی خلف، ق۱۱ قمری

qazvīnī, mohammad nasīr ebn-e hājī xalaf (- 17c)

شرحی است بر رساله ملا علی اکبر و به شماره حرف‌های تهجی باب دارد.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۳۸۷/۴

آغاز: بسمله. این مختصریست از رساله معمای ملا علی اکبر که ... محمد نصیر ... اختصار ... و بعد از ذکر کلام مصنف و ختم آن بکلمه «انتهی» آنچه در توضیح مطلب بخاطر رسید ثبت افتاد؛

انجام: اله. در جهان همچو آفتاب بود ×× تا رخ روز بی نقاب بود

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۲۲۹ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۲۵گ(۴۶-۷۰)، سطور چلیپایی (۱۰×۲۳)، اندازه: ۱۲×۲۵سم [ف: ۱۳ - ۳۳۵۰]

● شرح معمیات / ادبیات / ترکی

š.-e moʻammīyāt

معمائی، احمد

moʻammā'ī, ahmad

شرح بر رساله منظوم امری چلبی به نام اخی زاده عبدالحلیم افندی قاضی عسکر روم ایلی به ترکی.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۷/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۲۹ق؛ مجدول؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۴ص (۱-۱۳۴)، ۲۳ سطر (۷×۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [سنا: ف: ۱ - ۳۶]

● شرح معمیات / معما / فارسی

š.-e moʻammīyāt

شرح بیت شرف الدین علی یزدی در تضعیف بیوت شطرنج و معمیات.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۵۵۶/۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۱۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ مذهب، ۳۵گ (۱۵۶-۱۹۰)، ۱۵ سطر (۳×۷)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۶ - ۶۲۷]

● **شرح معمیات اسماء حسنی** / معما / فارسی

š.-e moʻammīyāt-e asmā'-e hosnā

تبریزی، فضل الله،

tabrīzī, fazl-ol-lāh

وابسته به: نود و نه نام خدای = معمای اسماء الحسنی؛ حسینی نیشابوری، حسین بن محمد (-۹۰۴)

شرح معمیات اسماء حسنای امیر حسین نیشابوری است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۶۶۵/۴

آغاز: ای جهان بی سرو پا را مدام ×× داده از اسماء حسینی انتظام / داده ذاتت بهر تکمیل جهان ×× مایه ترکیب و تحلیل جهان؛ **انجام:** ... و از نشان نوربور طلبیده که اسم الصبور با تمام انجامید

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج مذهب، ۲۷ص (۳۰۹ - ۳۳۵)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰/۸×۱۷/۵سم [ف: ۴۳ - ۲۲۷]

● **شرح معمیات معمائی** / معما / فارسی

š.-e moʻammīyāt-e moʻammā'ī

مجنون مشهدی، - ۹۴۰ ؟ قمری

majnūn-e mašhadī (- 1534)

تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۷۹

آغاز: ای واقف از اعمال معمای همه ×× مخفی ز تو نیست رمز و ایمای همه؛ بعد از حمد و سپاس حضرت الهی جل جناب جلاله صانعی که ذات پاکش نهان در اسما چون اسماء مخفی در معماست؛ **انجام:** که آن حضرت باین علم توجه نموده اند و معمیات فرموده چنانکه در خطبه گذشت ... اوقات گرامی بتشریح و تنقیح این نسخه نامی مصروف و معطوف گردانید تا بعنایت ازلی و هدایت لم یزل باتمام انجامید ولله الحمد و المنه

خط: نستعلیق، کا: ابراهیم بن میر درویش بخاری، تا: ۹۴۱ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: قارنقور، ۶۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۹۱۵]

← شرح معمیات میر حسین > شرح معمیات

● **شرح معنی الامکان** / فلسفه / عربی

š.-u maʻn-al imkān

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ - ۱۲۴۱ ؟ قمری

ahsā'ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)

سؤالی است توسط ملامحمد دامغانی با مضمون «ما المراد من الامکان الذی هو المکان للتمکین الأول او الوعاء للمشیة الکونیة» و جواب احسائی و چند سؤال دیگر درباره آن.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۲۲۹/۱۲

آغاز: بسمله، حمدله، اما بعد فیقول العبد ... ان ملا محمد ارسل الی مسائل یرید الجواب؛ **انجام:** نعم ورد فی الأخبار تسمیته بالحادث و نحن سمیناه بالامکان فی الفائدة.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۸ق؛ ۵ص (۶۴-۶۸)، ۱۹ و ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۸×۲۱/۳سم [ف: ۴۵ - ۹۷]

۲. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۶۷۴/۱

آغاز: ما المراد من الامکان الذی هو المکان للمتمکن الاول و الوعاء لمشیة الکونیه اقول انی لضیق وقتی عدم توجه قلبی لا اتکلم علی شیء من العبارة لا بتبطیل و لا تعدیل ... قال سلمه الله فان کان عبارة عن امکانات الشیی الموجود ... اقول ان الامکان المسول عن حقیقته و تعیینه؛ **انجام:** و اما الاثبات ففی الاثار و المصنوعات و هذا بحمد لله ظاهر و باقی کلامه اعلی الله مقامه لیس فیه ما یراد منه الجواب و الحمد لله ... و کتب العبد المسکین احمد بن زین الدین.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۷ص (۱-۱۷)، قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: - ۱۴۳۵]

● **شرح معنی العشق** / عرفان و تصوف / عربی، فارسی

š.-e maʻn-al-ʻišq

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۰۵۷/۱۳۵

با اشعار فارسی مربوط به آن؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد زمان بن کلبعلی متطبب خراسانی، تا: قرن ۱۳؛ ۱گ (۲۴۸ر) [ف: ۷ - ۱۹۴]

● **شرح معنی الفیلسوف** / فلسفه / عربی

š.-u maʻn-al-fīlsūf

قطب الدین رازی، محمد بن محمد، ۶۹۴ - ۷۶۶ قمری

qotb-od-dīn-e rāzī, mohammad ebn-e mohammad (1295 - 1365)

کلامی از قطب الدین رازی.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۴۲/۷۸

خط: نسخ، کا: ابوالقاسم وفا، تا: قرن ۱۳؛ در هامش [ف: ۶ - ۱۳۶]

↤ شرح معیار الاشعار ≻ عروض

● **شرح معیار الاشعار** / ادبیات / فارسی

š.-e me‘yār-ol-aš‘ār

وابسته به: معیار الاشعار = رساله در عروض؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

متن از طوسی است و شرح آن در قرن ۱۱ زمان شاه عباس ساخته شده است و جز «میزان الافکار فی شرح معیار الاشعار» مفتی محمد سعدالله مراد آبادی و شرح معیار الاشعار مولوی مهدی علی زکی می‌باشد.

[دنا ۱۰۷۱/۶؛ الذریعة ۷۳/۱۴؛ نسخه‌های منزوی ۲۱۴۱]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۹۸۸

آغاز: نیز نام کرده و آن اینست فاعل فعولن و ... این کلمات را ارکان شعر ساخته و جمیع بحور ازین کلمات استخراج نموده؛ **انجام:** این است حاصل کلام خواجه علیه الرحمة و بحمدالله که آنچه در خاطر فاتر مخطور بود به ظهور آمد و شرح شد معیار اشعار را. امید که به نظر قبولی حضرتی که علت غائی این تألیف است در آید. و من الله التوفیق و علیه التکلان، بحمدالله ثم حمدالله.

خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: کاغذ فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۸۰گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵/۷×۲۱/۵سم [ف: ۳ - ۵۱۷]

↤ شرح معینیه ≻ حل مشکلات المعینیه

● **شرح المغالطات** / منطق / عربی

š.-ul-muġāliṭāt

بخاری، محمد عصمت الله بن محمود، ق ۱۰ قمری

boxārī, mohammad ‘esmat-ol-lāh ebn-e mahmūd (-16c)

وابسته به: المغالطات = دوازده مقاله؛ بخاری، محمود بن نعمة الله (-۱۰)

مغالطه قیاسی است که مقدمات آن مرکب از وهمیات و مشبهات باشد. وهمیات، قضایایی هستند که به واسطه قیاس با امور محسوسه و یقینی مسلم پنداشته می‌شوند و حال آن که صحت آن ها مورد تصدیق عقل نیست. مشبهات، نیز به واسطه مشابهت با قضایای صادقانه، خود صادق انگاشته می‌شوند و در صورتی که کاذبه اند. رساله مغالطات، تألیف کمال الدین محمود بن نعمة الله البخاری است و موضوع آن بحث مغالطات منطق است که برای تشحیذ اذهان نوشته است. شرح مغالطات از فرزند مؤلف یعنی محمد عصمة الله است که از فضلای معروف متأخر است و بر اغلب متون معروفه مانند شرح جامی در نحو و شرح چغمینی در هیأت و غیر هما حواشی و شرح نوشته است. ترتیب این شرح چنین است که اول قسمتی از کلام ماتن را در ذیل «قال-اقول» نقل می‌کند و بعد از جزء جزء آن را به «قوله، قوله» توضیح می‌دهد. (اردلان)

آغاز: الحمد لمن جلت صفات جلاله و جماله عن شبه النظائر و جلت دلایل آیات کماله عن ان تحوم حولها شبه الاوهام و الخواطر

[دنا ۱۰۷۱/۶ (با نسبت به دو نفر)؛ الذریعة ۲۹۲/۲۱]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۰۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** لا یمکن ان یتحقق فیها ما صدق علیه الضروریه. فتامل.

خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ بدون اعراب و اعجام؛ کاغذ: نباتی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۳۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱ - ۳۳۱]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۲۸۴/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** کما یقتضی موجبتها ذلک بل یکفی للحکم السلبی

خط: نستعلیق کهن، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ بدون نقطه «مهمله»، مصحح، محشی؛ کاغذ: خانبالغ، ۲۶گ (۱۱-۳۶)، ۲۵ سطر، اندازه: ۹×۱۵/۵سم [ف: ۲۸ - ۴۳۳]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض ۱۲۱۴۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هو قولنا کما تحقق مجموع الامرین تحقق احدهما و کلما تحقق مجموع الامرین تحقق الآخر ینتج قد یکون اذا تحقق احد الامرین

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ واقف: سید جلال الدین تهرانی، مرداد ۱۳۶۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۲/۶×۱۸/۷سم [ف: ۲۴ - ۲۲۶]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۹۲۶/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** کما تقتضی موجبتها ذلک بل یکفی للحکم السلبی

خط: نستعلیق دو خط، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۳۳گ (۴پ-۳۷پ)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱۳ - ۱۱۴]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۱۴۵/۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** قد تکون اذا تحقق احد الامرین

خط: نستعلیق تحریری و شکسته، کا: اسماعیل بن حاجی محمد کریم شیرازی، تا: ۱۲۱۶ق، جا: سجاس؛ با اشکال نجومی؛ جلد: تیماج، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱۰ - ۲۲۳]

● **شرح مغالطات** / کیمیا / فارسی

š.-e moqāletāt

ابراهیم

ebrāhīm

تاریخ تألیف: اوایل رجب ۱۱۳۱ق
از اصل کتاب اطلاعی به دست نیامد.

تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۴۵۵
آغاز: بعد الحمد و الصلوة ... بدان بدرستی که کتب اهل کاف دنیا؛ **انجام:** ایام تملیح افراد نمی‌کرد حکم او را ذکر از اخوات او. و الحمدلله ... باطنا ... مرقوم گردید.
خط: نستعلیق، کا: محمد حسینی فرزند سید ابوالقاسم حسینی، تا: ۱۷ ربیع الاول ۱۲۷۷ق، حسب خواهش استاد دانیال نقاش؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرین، ۱۷۴ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۱۴۳]

● شرح مغمضات القرآن / علوم قرآن / عربی
š.-u muġmaḍāt-il-qur'ān

همدان؛ مدرسه زنگنه؛ شماره نسخه:۷
کا: نصرالله بن علی، تا: شعبان ۱۰۴۳ق؛ با دو رساله دیگر [نشریه: ۵ - ۳۵۰]

← شرح مغنی اللبیب ← تحفة الغریب فی الکلام علی مغنی اللبیب

● شرح مغنی اللبیب = شرح رضی / نحو - عربی
š.-u muġn-il-labīb = š.-u raḍī
رضی الدین استرآبادی، محمد بن حسن، - ۶۸۶؟ قمری
razī-yod-dīn-e estarābādī, mohammad ebn-e hasan (-1288)
وابسته به: مغنی اللبیب عن کتب الاعاریب؛ ابن هشام، عبدالله بن یوسف (۷۰۸-۷۶۱)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۷۳۳
خط: نسخ، کا: ابراهیم بن عبد الغفور بن محمد، تا: شنبه ۱۵ صفر ۱۲۴۸ق؛مهر: «العبد المذنب محمد باقر»؛ اهدایی: حاج غلامحسین صالح زاده؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۴۳گ، ۳۱ سطر (۱۲×۲۰/۵)، اندازه: ۲۰×۳۱سم [ف: ۴ - ۱۴۰۷]

● شرح مغنی اللبیب / نحو / فارسی
š.-e moqn-el-labīb
بهبهانی ارگانی، محمود بن احمد، ق۱۵ قمری
behbahānī argānī, mahmūd ebn-e ahmad (- 21c)
وابسته به: مغنی اللبیب عن کتب الاعاریب؛ ابن هشام، عبدالله بن یوسف (۷۰۸-۷۶۱)
شرح باب اول مغنی مشتمل بر حرف الف تا حرف فاء.

۱. قم؛ ارگانی بهبهانی؛ شماره نسخه:۴۴
خط: سبک هندی و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ ۱۰ سطر، اندازه: ۱۹×۲۳سم [ف: - ۶۶]
۲. قم؛ ارگانی بهبهانی؛ شماره نسخه:۴۵
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: کلاسوری، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۹×۲۳سم [ف: - ۶۷]

● شرح مغنی اللبیب / نحو / عربی
š.-u muġn-il-labīb
وابسته به: مغنی اللبیب عن کتب الاعاریب؛ ابن هشام، عبدالله بن یوسف (۷۰۸-۷۶۱)

غیر همانند:
۱. کرمانشاه؛ مدرسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۱۴۲/۲
آغاز: قال المصنف الباب الثانی من الکتاب فی تفسیر الجملة ... اقول الباب مبتدا و الثانی صفة
شرحی است نسبتاً مفصل بر باب دوم کتاب مغنی ابن هشام با عناوین «قال - اقول»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۳۷گ (۶۶ر-۱۰۲ر)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: - ۱۱۲]
قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۷۷۶/۲
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵ - ۲۳۰]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۴۳۹۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۵ق، جا: کربلا [الفبائی: - ۳۶۲]
۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۲۲۴
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از علیرضا طاهری یزدی [رایانه]

● شرح مغنی جاربردی / نحو / عربی
š.-e moqnī-ye jārbardī
وابسته به: المغنی فی النحو؛ جاربردی، احمد بن حسن (-۷۴۶)

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۰۱۰-۷۶۱-۵۱/۷۰
آغاز: الحمد لله الذی خلق کل شی بحکمه ... اشرح له شرحاً کاشفاً لکنوز معانیه الصحیحة و واضحاً لرموز الفاظه الفصیحة
خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۲۲ رجب ۱۳۱۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۰۲گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۶۷۴]

● شرح المغنی فی النحو / نحو / عربی
š.-ul-muġnī fī-n-naḥw
میلانی، محمد بن عبدالرحیم، - ۸۱۱ قمری
mīlānī, mohammad ebn-e 'abd-or-rahīm (- 1409)
وابسته به: المغنی فی النحو؛ جاربردی، احمد بن حسن (-۷۴۶)
تاریخ تألیف: رجب ۸۰۱ق
شرحی است با عنوان «قوله، قوله» (نه مزجی چنان‌که چلبی

گفته) بر المغنی احمد بن حسن جاربردی استاد شارح؛ این مغنی غیر از مغنی ابن هشام است که تألیف آن بنا به نقل معروف در سال ۷۴۹ق یعنی سه سال پس از درگذشت جاربردی انجام شده؛ نام کتاب مغنی در منابع معروف از جمله بغیة الوعاة سیوطی و طبقات اسنوی نیامده و شاید علت آن دوری موطن جاربردی باشد. صاحب متن و شارح، هر دو در تبریز درگذشتند.

آغاز: بسمله الحمدلله الفاطر الحکیم القادر العلیم منشیء العالم العظیم محیی البالی الرمیم ... اما بعد فیقول المولی المعظم المغفور السعید بدر الملة و الدین محمد بن عبدالرحیم بن محمد العمری المیلانی رحمه الله علیه لما لم یکن الکتاب المسمی بالمغنی فی النحو شرح و هو من مصنفات استاذی العلامه فرید دهره و وحید عصره العالم بالاصول و الفروع الجامع بین المعقول و المشروع ... فخر الملة و الدین احمد الجاربردی تغمده الله بغفرانه و اسکنه. بحبوحة جنانه قد خطر ببالی ان اشرح له شرحاً کاشفاً ...

انجام: قال السید فی الشرح الکبیر للکافیة و هو قلیل ای و التنویز الغالی فی کلام الفصحاء قلیل، تمت

چاپ: ترکیا، دیار بکر، محقق: منلا احمد القوغی و محمد مهدی الدیار بکری، مکتبة سیداء للطباعة و النشر و التوزیع، چاپ اول، ۲۱۴ص، ۱۴۲۸ق.

[دنا ۱۰۷۲/۶-۱۰۷۳ (۳۷ نسخه)؛ کشف الظنون ۱۷۵۱/۲؛ معجم المؤلفین ۱۵۸/۱۰؛ الاوقاف العامة موصل ۶۱/۲-۶۲، ۱۹۲/۲، ۱۴۵/۳، ۱۲۴/۴]

شرح و حواشی:

۱- شرح المغنی فی النحو (مختصر)؛ سهروردی، محمد امین بن عبدالرحمن (۱۲۵۲-۱۳۲۰)

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۶۲-۵۲/۱۰۲

آغاز: تختص بالاسم نحو: مسلمة و قائمة و اما الساکنة فلا تکون الا فی الفعل، نحو: نصرت و نعمت

خط: نسخ، کا: حسام ابن محمد، تا: شنبه محرم ۹۰۰ق، جا: دو بورجه فی قصبة روس جق؛ افتادگی: آغاز؛ با حواشی؛ ۱۳۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۹۲]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۱۰۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هو متعلق الخبر نحو، ان زیداً لقائم و ان فی الدار لزیاداً و ان زیداً لفی الدار جالس ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد نصیر شریف درودی به تاریخ رمضان ۱۰۸۰؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی مشکی، ۱۱۱گ، ۱۳ سطر (۶/۵×۱۱)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲۸ - ۱۵۱]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۴۶۲

کا: احمد بن حسین، تا: ۱۰۰۳ق؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۱۳۹گ، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [رایانه]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۷۶۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن شکر (؟)، تا: ۱۰۰۸ق؛ محشی؛ واقف: سید محمد باقر مولوی عربشاهی سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۳گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۲۳۷]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۵۰۸/۱

خط: نسخ، کا: عیسی بن یوسف بن محمد، تا: شنبه ربیع الثانی ۱۰۱۳ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۹۰گ، ۱۳ سطر (۶/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۱۹سم [ف: ۱۷ - ۳۸۸]

۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۸۱۶-۱۰/۱۲۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: حسن بن رسول، تا: چهارشنبه ۳ صفر ۱۰۵۴ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه» و «سعدالله» و ...؛ جلد: مقوا، ۱۳۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۹۱]

۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۲۸۲-۳۱/۱۶۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ادریس بن جامی بن نجم الدین بن پیرو، تا: ربیع الثانی ۱۰۵۸ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۸گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۹۱]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۸۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: شهر لی بن اویس، تا: جمادی الثانی ۱۰۶۲ق، جا: عینتاب؛ واقف: تاج ماه بیگم، ۱۲۶۲؛ کاغذ: حنایی، جلد: پارچه، ۸۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۲۳۷]

۹. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۱۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد تقی بن علی قلی، تا: شعبان ۱۰۶۳ق؛ با علامت بلاغ؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۶گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: - ۹۶]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۸۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۵ شوال ۱۰۷۳ق؛ واقف: نادرشاه، ۱۱۴۵؛ کاغذ: ترمه، جلد: مقوا، ۱۲۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۱۲ - ۲۳۸]

۱۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۱۴

آغاز و انجام: برابر

از آغاز تا آخر قسم ششم از اقسام تنوین؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن استاد عبدالله، تا: پنج‌شنبه ۲۰ شوال ۱۰۸۱ق؛ مصحح، مقابله شده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۶گ، ۱۷ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۳ - ۱۳۸۵]

۱۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۷۷۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** قوله و اذا نودی بها من عداهم، ای و اذا نودی.

تا حروف نداء را دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ تملك: محمد علی کشمیری در اصفهان با مهر «الله محمد علی» (بادامی)؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۵ سطر ۱۳×۵/۵ سطر [ف: ۲ - ۸۸۶]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۷۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** ای الباء و الهمزة و النون.

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام (چند ورق)؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۷۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۲۳۸]

۱۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۹۹۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابوالحسن بن محمد حسین حسینی، تا: سه‌شنبه ۱۵ رمضان ۱۱۰۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲۲۷گ، ۱۰ سطر (۱۲×۱۹)، اندازه: ۲۲×۲۳سم [ف: ۵ - ۲۳۵]

۱۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۹۹۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۱گ، ۲۰ سطر (۱۰/۵×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۳۵]

۱۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۷۲۲

انجام: او نقلت حركة الباء الاولى الى الحاء و ادغمت فى الثانية

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۵گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۲۵ - ۷۷]

۱۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۵۲۷

انجام: و مكان قاتم الاعماق اى معير النواحى و الاعماق جمع ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ تملك: بابك بن اسماعیل؛ جلد: مقوایی، ۱۱۸گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۴ - ۳۷۶]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۸۲۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** اذا اضطرب و تحرك، قال الجوهرى فى الصحاح و اما قول ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ جلد: چرم مشکی مذهب، ۱۹۸گ، ۹سطر، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف:۴۱-۲۳۱]

۱۹. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۷۱۶

خط: نسخ، کا: سید محمد هندی، تا: قرن ۱۲؛ تملك: شیخ سلیمان عاملی، علی بن سید محمد علی موسوی عاملی در ۱۲۴۶؛ اندازه: ۱۶×۲۲سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۶]

۲۰. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۱۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مهر: «محمد ابراهیم» (بیضی)؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۱گ، ۱۵ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۲۰۶]

۲۱. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۶۰۰/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** قوله و لزمت النون المؤكدة ... القسم اى لزمت النون المؤكدة فى القسم المثبت

خط: نسخ و نستعلیق، کا: کروکین ابن احمد، تا: ۱۱۰۸ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا آبی، ۱۷۶گ (۳۶پ-۲۱۱پ)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۱ - ۵۱۱]

۲۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۳۷۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ مایل به رقعی، کا: عبد الله بن عمر بن کاکرش، تا: رجب ۱۱۴۱ق؛ محشی؛ جلد: تیماج شکلاتی، ۱۴۹گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۲/۵سم [ف: ۲۸ - ۶۳۲]

۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۳۱۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: نوح بن یوسف، تا: ۲۹ ربیع الثانی ۱۱۴۵ق؛ مهر: «مصطفی عاطف الدفتری»، «اوسط جزية الراس»؛ کاغذ: استانبولی، جلد: تیماج، ۱۳۰گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۲ - ۱۳]

۲۴. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه:۲۰۶

آغاز: برابر

کا: محمد بن مصطفی، تا: ۱۱۸۷ق؛ محشی [تراثنا: س۱۳ش۲و۳ - ۳۵۹]

۲۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۱۶۵

انجام: فقلت انها لابل فظن أنها شاة ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۱۳۶گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم[ف:۲۶-۱۱۹]

۲۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۱۶۵/۵

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۶۳گ (۱۶۵پ-۲۲۷ر) [ف: ۳ - ۲۰۶]

۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۴۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ویسی بن ... کلاشی، تا: جمعه ۶ ذیحجه ۱۲۰۸ق، جا: قریه شاه ولد در مدرسه مولانا عثمان بن مولانا حسن عثمانی؛ مصحح، محشی با نشان‌های مختلفی مانند «عصام الدین» و «مولانا عثمان» و «ابن حسین» و «یسی» و «شرح م م» و «م» «انموذج» و «س س» و جز آنها؛ مهر: «المتوکل علی الله عبده محمد علی ۱۲۱۴» (بیضی)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷۳گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۷۶]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۲۶۳

همان نسخه بالا [مؤید: ۱ - ۲۳۶]

۲۸. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۲۲۶/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمدحسن بن محمدمهدی هزار جریبی چهاردانگه‌ای، تا: ۱۲۲۸ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۶گ، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف مخ - ۱۲۲]

۲۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۶۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه غره رجب ۱۲۴۷ق؛ محشی از شرح عوامل و توضیح و شرح رضی و انموذج و ملا سعدالله و چلبی و جامی و ابن مالک و غیره؛ واقف: سید محمد باقر مولوی عربشاهی سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری، ۱۵۳گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۵×۳۰سم [ف: ۱۲ - ۲۳۸]

۳۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۲۴۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۱ق، جا: رشت؛ از حواشی بر می‌آید که کاتب عبدالرحمن به سال ۱۲۷۱ق در دارالاحسان رشت در خدمت ملااحمد ثرانی؟ (برگ ۱۲۷پ) بر کتاب حاشیه می‌نوشته، مصحح، محشی از عبدالرحمن و فرج الله با نشان‌های «نجم الدین، هندی، سعدالله، شرح کافیه، منه)» و جز آن؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۲گ، ابعاد متن: ۹×۱۳/۵ و ۸×۱۵، اندازه: ۱۷/۲×۲۰/۳سم [رایانه]

۳۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۲۷۵
خط: نسخ تحریری، کا: عبدالفتاح، تا: ۱۲۷۷ق؛ محشی؛ مهر: «یا هو الفتاح ۱۲۸۰» (بته جقه‌ای)؛ محشی؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۲گ، ۱۴ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۳ - ۲۰۶]

۳۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۳۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن قاسم هاشمی حسینی، تا: ۱۳۱۲ق؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۳گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۳۵]

۳۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۱۷۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** قال الصواب و فحواه اقلی اللوم یا عاذله اقلی العتاب و قوله و الله لقد اصابا ان اصبت ای اذ قلت.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۴۱ق؛ مصحح، محشی با امضای منه، هندی، قطب الدین، سعدالله، عبدالله بن جامی و ...؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی، ۱۳۸گ، ۱۳-۱۶ سطر (۷/۵-۸/۵×۱۴/۵-۱۶/۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۸ - ۱۱۶]

۳۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۳۸۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** و اما الفتح فلخفه قاله السید فی الشرح الکبیر للکافیه..
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با امضای م؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج زرشکی مذهب، ۱۸۵گ، ۱۰ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۱۵ - ۱۹۴]

۳۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۴۱۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** و فی قوله اصابن تنوین الترنم لان جعل مکان حرف المد ...
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ نسخه قدیم، مصحح؛ مهر: «عبده الراجی محمد ابراهیم» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۷۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۲سم [ف: ۱۴ - ۲۰۰]

۳۶. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۳۲۶
آغاز: برابر
بی‌کا، بی‌تا [ف: - ۶۸]

۳۷. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۴۷۷
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: حسن صدرزاده خویی، ۱۳۴۷؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: - ۲۴۷]

۳۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۷۲
آغاز: برابر **انجام:** واسم الجنس ما علق علی من هذا النوع علی شیء وعلی کل ما اشبهه ای ما یتناول عند الاطلاق علی شیء وعلی کل ما اشبهه علی سبیل البدل بوضع واحد وهذا التناول خارج عن ... الحقیقة و ...
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوای قرمز، ۱۲۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۶۲]

۳۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۸۰۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و یجوز کسر ما قبل هذا التنوین و فتحه کما فی قوله المختقرن بکسر القاف و فتحها اما الکسر فاما لالتقاء الساکنین و اما لان القاف فیه تستحق الکسر فی الاصل واما الفتح فللخفه
خط: نسخ، کا: نبی بن محمد بن عز دین مشهور به سیدک، تا: جمعه محرم، جا: شیخان؛ محشی با امضای «رضی»، «جامی»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۶۲]

۴۰. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۴۱۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۳گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۴۸]

● شرح المغنی فی النحو (مختصر) / نحو / عربی
š.-ul muġnī fi-n naḥw (mx.)

سهروردی، محمد امین بن عبدالرحمن، ۱۲۵۲ - ۱۳۲۰ قمری
bālīkdarī, mohammad amīn ebn-e ʻabd-or-rahmān (1837 - 1902)

وابسته به: شرح المغنی فی النحو؛ میلانی، محمد بن عبدالرحیم (-۸۱۱)

کتاب «المغنی فی النحو» تألیف فخر الدین احمد بن حسین جاربردی (-۷۴۶ق) است که شاگردش بدرالدین محمد بن عبدالرحیم بن حسین عمری میلانی آن را شرح کرده است، بالیکدری بر آن شرح حاشیه زده و سپس آن را تلخیص کرده است.

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۵۲۸

آغاز: الحمدلله الذی لا تستفتح الکتب إلا بحمده و لا تستمنح النعم الا بواسطة کرمه و رفده؛ **انجام:** و یسمی هذا القسم من التنوین الفالی لتجاوز البیت بلحوق هذا التنوین عن حد الوزن و هو قلیل: ای التنوین الفالی قلیل فی کلام الفصحاء

خط: نسخ، کا: احمد، تا: رمضان ۱۳۰۷ق، برای رضا ابن حاجی علی نوشته؛ جلد: مقوایی، ۸۶گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱ - ۴۵۳]

↜ شرح المفاتیح ← عدم جواز تقلید المیت

↜ شرح المفاتیح ← شریعة الشیعة و دلائل الشریعة

↜ شرح المفاتیح ← مصابیح الظلام فی شرح مفاتیح شرایع الاسلام

● **شرح مفاتیح الدریة** / ادبیات / فارسی

š.-e mafātīh-od-dorrīyya

عبدالله صلاح الدین

ʻabd-ol-lāh salāh-od-dīn

وابسته به: المفاتیح الدریة فی اثبات القوانین الدریة = مفاتیح الفرس؛ سیواسی، مصطفی بن ابی بکر (-۱۲۴۰)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۴۱۲/۳-عکس

نسخه اصل: موزه سرای توپ قپوخزانه امانات ۱۹۰۸/۳؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۷گ (۱پ-۳۷ر) [فیلمها ف: ۳ - ۲۵۰]

↜ شرح مفاتیح الشرایع ← مصابیح الظلام فی شرح مفاتیح شرایع الاسلام

↜ شرح مفاتیح الشرایع ← المصابیح فی شرح المفاتیح

↜ شرح مفاتیح الشرایع ← عدم جواز تقلید المیت

● **شرح مفاتیح الشرایع** / فقه / عربی

š.-u mafātīḥ-iš-šarāyiʻ

کاشانی، محمد بن مرتضی، - ۱۱۱۵ ؟ قمری

kāšānī, mohammad ebn-e morteza (- 1704)

وابسته به: مفاتیح الشرایع؛ فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی (۱۰۰۶-۱۰۹۱)

شرحی است بر مفاتیح الشرایع فیض کاشانی و نام او در نسخه سپهسالار به عنوان «محمد بن المرتضی» یاد شده است.

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۱۳۴

تا پایان حج؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ در پایان دارد «بلغت المقابلة و العرض علی الوالد الماجد المصنف ادام الله ظله العالی فی اواسط شهر جمادی الاولی مقابلة محض فی سنة ۱۱۰۴»؛ محشی؛ نام شارح درهامش به نستعلیق به نام «محمد بن المرتضی المد ...» (بریده شده)، با عبارت‌های «بلغ تحملا» و «بلغ»، مصحح؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز، ۳۰۰گ، ۲۵ سطر (۱۱/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۹/۵×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۳۶]

● **شرح مفاتیح الشرایع** / فقه / عربی

š.-u mafātīḥ-iš šarāyiʻ

شیرازی، ابراهیم بن محمد (شرف الدین)

šīrāzī, ebrāhīm ebn-e mohammad (šaraf-od-dīn)

وابسته به: مفاتیح الشرایع؛ فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی (۱۰۰۶-۱۰۹۱)

شرحی بر مفاتیح الشرایع فیض است؛ و این نسخه از کتاب مفاتیح النذور و العهود شروع و به انتهای مفاتیح المناکح و الموالید ختم شده و کتب و ابواب آن عبارت است از: کتاب مفاتیح النذور و العهود، دارای «مقدمه» و چهار «باب»: مقدمه: فی شرعیة النذر و العهد و الیمین، باب ۱) اصناف الطاعات و ضبطها، ۲) اصناف المعاملات و المکروهات، ۳) النذر، ۴) الیمین؛ کتاب الحسبة و الحدود: قال الله عزوجل ولتکن منکم امة ...: باب ۱) فیما یتعلق بالهدایة و دفع الجنایة، ۲) الحدود و التعزیرات، ۳) عقوبة الجنایات؛ کتاب مفاتیح المطاعم و المشارب: دارای دو باب: ۱) الحیوان، ۲) اللواحق القول فی الاضطرار قال الله تعالی فمن اضطر فی مخمصة ...؛ کتاب مفاتیح النکاح و الموالید: دارای پنج «باب»: ۱) النکاح باقسامه، ۲) الفراق بانواعه، ۳) العدد و الاستبراء، ۴) احکام الاولاد، ۵) اللواحق، القول فیمن یجوز النظر الیه و من لایجوز.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۶۶۲

آغاز: بسمله، قال کتاب مفاتیح النذور و العهود قال الله عزوجل و ما نذرتم من نذر؛ **انجام:** و فی معناها اخبار آخر و العلم عندالله و عند اهله ... دائماً سرمداً.

خط: نسخ، کا: محمد بن عبدالرضا بن احمد بن قاسم جزایری، تا: شوال ۱۱۳۴ق؛ واقف: آیة اللهی شیرازی، ۱۳۷۴؛ جلد: تیماج، ۲۷۳گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۹سم [ف: ۲۰ - ۳۰۴]

● **شرح مفاتیح الشرایع** / فقه / عربی

š.-u mafātīḥ-iš šarāyiʻ

استرآبادی، محمد صالح بن محمد مؤمن

estarābādī, mohammad sāleh ebn-e mohammad mo’men

وابسته به: مفاتیح الشرایع؛ فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی (۱۰۰۶-۱۰۹۱)

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۶۶۴

از مکاسب آغاز می‌شود و در پایان آمده است «هذا ما جمعته فی شرح المفاتیح»؛خط:نستعلیق،کاتب=مؤلف،تا:۱۱۸۴ق؛ تملک:ملا محمد علی پسر مؤلف؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۱گ، ۴۰ سطر (۱۳×۱۷)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۶۶۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۳۰۶/۱

آغاز: الحمدلله رب العالمین، و صلی الله علی محمد و آله و لیس بالمصطلح علیه فی الاصول الراجع الی کلام المعصوم؛ **انجام:** و فی صحیفة اخری کان رسول (ص) بکر علی قوم خمسا و علی قوم آخرین اربعا.

خط: نسخ ریز، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوایی سرخ، ۳۵ سطر (۱۳/۵×۱۷) [ف: ۱۶ - ۲۲۲]

● شرح مفاتیح الشرایع / فقه / عربی

š.-u mafātīḥ-iš-šarāyi‘

مؤمن کاشانی، محمد هادی بن مرتضی، ق۱۲ قمری

mo'men-e kāšānī, mohammad hādī ebn-e mortazā (-18c)

وابسته به: مفاتیح الشرایع؛ فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی (۱۰۰۶-۱۰۹۱)

شرحی است استدلالی و مبسوط با عنوان «قال، اقول» و اهتمام بیشتر به نقل روایات و با نقل اقوال فقهای بزرگ با اسلوبی شیوا و استوار و به گفته او اسرار و رموزش را آشکار و پرده‌های ابهام را برطرف نموده و برخی از فواید را که بیانگر مبهمات است بر آن افزوده و به عنوان براعت استهلال اسامی بسیاری از کتب فقهی و اخباری معروف را در مقدمه آورده است.

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی من علی عباده بما شرح لهم من شرایع الاسلام و افاض علیهم مدارک تک الشریعة بوسیلة نبیه و آله الکرام علیهم الصلاة و السلام ... اما بعد، فان اولی الامور بالرعایة و احقها و اهم الاوامر ... و کما فاق ... مروج الشریعة المطهرة علی راس المائة الحادیة عشرة ... عمی ... محمد بن مرتضی المشتهر بمحسن ادام الله فیضه فی العالمین ... کذلک فاق مفاتیح شرائعه ... و امتاز ... لجمعه اصول المسائل الشرعیة و امهات الاحکام الفرعیة مع الاشارة الی دلائلها المتینة و مآخذها الوثیقة ... فخطر علی خاطری ... ان اشرحه شرحا یبین عباراته و یصرح اشاراته ... و ها انا ... محمد بن المرتضی المدعو بهادی

[الذریعة ۷۹/۱۴؛ طبقات اعلام الشیعة، قرن ۱۲، ص ۸۰۴؛ دنا ۱۰۷۴/۶-۱۰۷۵ (۴۳ نسخه)]

۱. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۲۱۷

انجام: لصحیحة عمر بن یزید عن الصادق علیه السلام و یتوکأ علی قوس أو عصی أو للتأسی فانه صلی الله علیه و آله کان یفعله کما ورد ...

مقداری از آغاز جلد اول؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: سید علی نجف آبادی؛ ۲۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۱۵۲]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۶۲۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** نبه علیه الشهید فی الدروس و الله سبحانه اعلم

جلد نخست و تا پایان مسائل روزه؛ خط: نسخ زیبا، کا: زین العابدین بن محمد علی، تا: ۱۰۹۴ق، در حیات مؤلف کتابت شده؛ محشی با نشان «منه» و غیر آن، مصحح؛ مهر: «از جمله کتب موقوفه مرحوم ملاعلی محمد طهرانی می‌باشد» (مستطیل)؛ واقف: ملا علی محمد امام جماعت تهرانی، ۱۲۴۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمعی مشکی، ۲۱۸گ، ۲۵ سطر (۱۳×۲۰)، اندازه: ۲۱×۲۹سم [ف: ۳۴ - ۵۰۹]

۳. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۷۸

جلد اول کتاب و از طهارت تا زیارات می‌باشد و نیمه ماه جمادی الاول۱۱۱۳به پایان رسیده؛خط:نستعلیق،بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح به سال ۱۱۱۷؛ ۳۷۹گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸× ۲۵سم [ف: ۱ - ۵۲]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۸۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هومحسوب من الثلث، کالوصیة فیه خلاف و یاتی الکلام فیه و فی سایر احکام الوصایا و متفرعاتها فی الفن الآتی المتکفل لبیان العبادات و المعاملات ان شاء الله تعالی و لیکن هذا آخر ما نورده فی الشرح المتعلق بفن العبادات و السیاسات ...

جلد اول؛ خط: نسخ عالی، کا: بدیع الزمان بن محمد رضا کاشانی، تا: پنج‌شنبه ۷ صفر ۱۱۱۸ق؛ مصحح، محشی با نشان «م ح، منه رحمه الله»، ترقیمه «و کان فراغ المؤلف من تألیفه فی العشر الاول من شهر شعبان المعظم سنة تسعین و الف بقریة قمصر من قری قاسان ...»؛ تملک: علامه سید مهدی بحرالعلوم طباطبائی با مهرهای تملک این خاندان: «العبد محمد مهدی الحسنی الحسینی» (بحرالعلوم) و «الواثق بالله الغنی محمد رضا بن مهدی الحسنی الحسینی» و «الواثق بالله الغنی محمد حسین الحسنی الحسینی ۱۲۴۷» و «عبدالقائم محمد الحسنی الحسینی»، آیت الله سید محمد حسن طباطبائی تبریزی برادر علامه سید محمد حسین طباطبائی، به عنوان امانت در نزد مرحوم آیت الله حاج میرزا فتاح شهیدی تبریزی صاحب حاشیه معروف بر مکاسب؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴۰گ، ۴۲ سطر (۱۴/۵×۲۴)، اندازه: ۲۲×۲۳سم [ف: ۳۷ - ۴۱۵]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۸۱۱

آغاز: بسمله، الحمدلله و السلام علی رسول الله و اهل بیته، قال: کتاب مفاتیح المطاعم و المشارب قال الله تعالی و ما جعلناهم جسدا لا یاکلون الطعام و قال عزوجل کلوا؛ **انجام:** ثبت الجواز المطلق المستفاد من روایة الاطلاق، فلا تکلیف الا بعد البیان و لا بیان الا من خلفاء الرحمن و خلفاء الایمان صلوات الله و سلامه علیهم ... هذا آخر ما یتعلق بشرح المفاتیح ...

جلد دوم؛ خط: نسخ، کا: بدیع الزمان بن محمد رضی کاشانی، تا: ذیقعده ۱۱۱۸ق؛ مصحح؛ تملک: علامه سید محمد مهدی

بحرالعلوم و خاندان ایشان، آیت الله سید محمد حسن طباطبائی الهی تبریزی؛ مهر: سید بحرالعلوم نجفی (مربع)؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج، ۲۱۰گ، ۴۲ سطر (۱۴/۵×۲۴)، اندازه: ۲۲×۲۳سم [ف: ۳۷ - ۴۱۷]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۷۳۹

جلد دوم کتاب و از مفاتیح النذور و العهود تا مفاتیح المناکح و الموالید؛ خط: نسخ، کا: اسدالله بن ابوالمعالی حسینی، تا: ۱۱۲۳ق؛ تملک: فتحعلی موسوی با مهر «عبده فتحعلی الموسوی» (بیضی)، محمد باقر طباطبائی، نصرالله بن الحسین حسینی مدرس (حائری)؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۷۲گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۹×۲۹سم [ف: ۱۵ - ۱۳۳]

۷. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۵۷

آغاز: الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی خیر خلقه نبینا محمد وآله اجمین اما بعد فهذا الجزء الثانی من الاجزاء الثلاثة من کتاب شرح المفاتیح ... قال المصنف رحمه الله کتاب مفاتیح النذور و العهود قال الله عز وجل و مانذرتم من نذر ... اقول قد اتفقت کلمة الاصحاب و استفاضت الایات؛ **انجام:** فکان رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم - یحبس الاب للابن و فی معناه اخبار اخر و العلم عند الله و عند اهله اخر المجلد الثانی من شرح المفاتیح و یتلوه فی المجلد الاخیر کتاب المعایش و المکاسب و الحمد لله اول وآخراً و ظاهراً و باطنا و الصلوة ... واهل بیته الزاهرة سرا وجهارا ابدا دائماً سرمدا.

جزء دوم و شامل کتاب نذر تا پایان کتاب نکاح؛ خط: نسخ، کا: عبدالرزاق بن ابوالفتح حسینی، تا: دهه دوم ربیع الثانی ۱۱۲۹ق؛ وقف‌نامه نسخه توسط مهدی بن ابی ذر نراقی با مهر «یا امام محمد مهدی ادرکنی» (بیضی)؛ مهر: «دارد امید از خدای ولی ×× که ببخشد گناه کلبعلی» (مربع)، «عبده عبدالقهار بن عبدالغفار رضوی» (بیضی)؛ واقف: مهدی بن ابی ذر نراقی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۱گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۲۸سم [ف مخ]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۶۱۳

آغاز: قال ادام الله فیضه فن العادات و المعاملات ... اقول الاکل و الشرب من ضروریات هذه البینة (البنیة) الضعیفة؛ **انجام:** اذالجاهل غیر مخاطب بزلاته و العالم لیس باهل للاعتراض علی اهله ثم الحمدلله الملک العلام و الصلوة علی نبیه و آله سادة الکرام

جلد ۲؛ خط: نسخ، کا: محمد صالح بن سلیمان کاتب کاشانی، تا:دوشنبه ۲۰ محرم ۱۱۲۹ق، در حیات شارح یا نزدیک به عصر وی؛ مصحح، محشی با نشان «منه، ۱۲، متن» و غیر آن، صورت دستخط فرزند مؤلف به نام محمد مهدی که در سال ۱۱۰۷ق نسخه را مقابله کرده، همچنین صورت دستخط شارح که بیانگر انجام این شرح در سال ۱۰۹۳ق می‌باشد، این نسخه از روی نسخه اصل که به خط خلیل بن رکن الدین مسعود حسینی کاشانی بوده استنساخ گردیده؛ مهر: عبدالغفور که ممکن است همان برادر فیض باشد «المتوکل علی الله الغفور «عبدالغفور»» (بیضی)، «عرفانی» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۳۸۷گ، ۲۸-۳۰ سطر (۱۳×۲۱)، اندازه: ۲۱×۲۹/۵سم [ف: ۳۴ - ۴۸۳]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۵۷۰

آغاز: قال ادام الله فیضه فن العادات و المعاملات من کتاب مفاتیح الشرایع ... اقول الاکل و الشرب من ضروریات هذه البینة (البنیة) الضعیفة کما قال الله سبحانه؛ **انجام:** اذالجاهل غیر مخاطب بزلاته و العالم لیس باهل للاعتراض علی اهله ثم الحمدلله الملک العلام و الصلوة بنبیه و آله سادة لانام

جلد دوم و بخش پایانی کتاب می‌باشد و از فن عادات و معاملات آغاز و تا پایان کتاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۱۳۵ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه»؛ تملک: محمود بن حاجی محمد رضا؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج مشکی، ۴۳۴گ، ۲۷ سطر (۱۲×۱۹)، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۳۴ - ۳۹۴]

۱۰. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۲۰۵

آغاز: برابر

شرح جلد اول یعنی عبادات و سیاسات؛ بی‌کا، تا: ۱۱۳۶ق؛ قطع: رحلی [ف: - ۱۷۳]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۴۲۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** هذا آخر الکلام فی شرح العبادات الأصولیة الطهارة و الصلوات و الزکاة و الصدقات و الصوم و الکفارات و الحج و العمرة و الزیارات

از آغاز طهارت تا پایان حج و زیارات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۲۸ ربیع الاول ۱۱۴۱ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۴۰۱گ، ۲۵ سطر (۱۲/۵×۲۴)، اندازه:۲۰×۳۲ سم [ف: ۲۹ - ۳۳]

۱۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۱۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** ولیکن هذا آخر ما نورده فی الشرح المتعلق بفن العبادات و السیاسات من مفاتیح الشرائع ... و یسأل الله سبحانه ان یوفقه لاتمام شرح تمامه کما وفقه لاکمال بعضه و ان یجعله ذخرا له یوم الدین و ذریعة یقدم بها علی نعیم دارالمتقین بمحمد و اهل بیته الاطیبین. و کان فراغ المؤلف من تألیفه فی العشر الاول من شهر شعبان المعظم سنة تسعین و الف بقریة قمصر من قری قاسان صانها الله عن بوائق الحدثان (و اتفق اتمام الکتاب فی یوم الاحد الثالث من عشر الاول من شهر السابع من سنة الثامن من المائة الثانی من الالف الثانی ... علی ید ... ابن سید خلیل الله علی اکبر الحسینی عفی عنهما بمحمد و آله الاطهار).

خط: نسخ خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ عبارت «دخل فی ملکی بالشراء الصحیح من ابی بصیر فی سنة ۱۱۴۵» با مهر «محمد زکی بن عبدالصمد» و «المذنب عبدالله الشریف»؛ تملک: محمد نصیر الشریف عبدالله؛ مهر: «یا ابا عبدالله اغثنی»، «محمد باقر بن محمد تقی الموسوی»، «یا ازکی من کل زکی»؛ ؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۳۵۰گ، ۲۷ سطر (۱۱×۱۸/۵)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۵ - ۱۹۴۰]

۱۳. **مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۹۸۶**

آغاز: بسمله، کتاب مفاتیح النذور و العهود الی آخره قد اتفقت کلمة الاصحاب و استفاضة الآیات و الاخبار علی مشروعیة النذر و العهد و الیمین و وجوب الوفاء بها؛ **انجام:** فهل هی محبوسة من اصل الترکة او من الثلث فیه خلاف و یاتی الکلام فیه و فی سایر احکام الوصایا فی الفن الآتی ... و اهل بیته الطیبین.

از کتاب «مفاتیح النذور» تا به انتهای الفن الاول فی احکام الجنایز؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه اول جمادی الثانی ۱۱۸۷ق؛ نام مؤلف با توجه به آغاز معلوم گردید؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۳۶۷]

۱۴. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۱۸۱**

آغاز: برابر؛ **انجام:** اعنی ما بین حریتها ... ویتلوه فی الجزء الثانی ج۱، کتب طهارت، صلات، زکات، صدقات، صوم، کفارات، حج و عمره؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۴ رمضان ۱۱۹۹ق؛ واقف: محمد صالح حایری، ۱۳۵۱؛ جلد: تیماج، ۲۶۰گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۰×۳۱سم [ف: ۲۰ - ۲۹۹]

۱۵. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۶۴۵**

آغاز: ... (مثال) کانت للصلوة و للتقی و للصوم و التطهیر و الحسنات ... فان اولی الامور بالرعایة و احقها و اهم الاوامر بالایتمار؛ **انجام:** لایکون القارن قارناً الا بسیاق الهدی و علیه طوافان بالبیت و سعی ...

جلد نخست کتاب و تا بخشی از کتاب حج به انجام می‌رسد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴۴گ، ۲۰ سطر (۱۱×۲۱)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۳۴ - ۵۳۵]

۱۶. **قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۲۸۱**

مفاتیح المعایش و المکاسب تا پایان کتاب المواریث می‌باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، از عصر مؤلف و نسبت به خط وی داده شده و باید دقت شود؛ ۳۲۴گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۸× ۲۵سم [ف: ۱ - ۱۶۲]

۱۷. **شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه:۲۶۴**

با فهرست کتاب از ابن ابوتراب صدرالدین محمد شیرازی بن ابی محمد شرف الدین ابراهیم که می‌گوید از نواده فیض هستم؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [نشریه: ۵ - ۲۱۴]

۱۸. **تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۴۲۱**

از آغاز تا باب ولایت و تصرف به نیابت؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سیاه، ۲۵۲گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۲۰/۸×۳۰/۵سم [ف: ۱ - ۳۲۴]

۱۹. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۷۶۹**

آغاز: برابر؛ **انجام:** اقول لا خلاف بین اصحابنا فی وجوب اخراج الحقوق الواجبة ... فهل محسوب من اصل الترکة او من الثلث کالوصیة فیه خلاف و یأتی الکلام فیه ... و المعاملات ان شاءالله ... و کان فراغ المؤلف من تألیفه فی العشر الأول من شهر شعبان المعظم سنة تسعین و الف ...

از ابتدای مقدمه تا انتهای فن عبادات و سیاسات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۲؛ مصحح، مقابله شده، محشی؛ تملک: محمد بن مرتضی؛ وقفی اولاد مرحوم فیض کاشانی دردی ماه ۱۳۷۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۹۱گ، ۴۵ سطر، اندازه: ۲۱/۵× ۳۴سم [ف: ۲۱ - ۸۹۵]

۲۰. **تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۱**

از آغاز طهارت تا پایان حیل شرعیه که خاتمه مفاتیح است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، با دو سرلوح، مجدول؛ مکتوب حاج سید محمد فاضل به سید شاه میر به شکسته نستعلیق در ۱۱۹۰؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج کبود، ۶۴۰گ، ۴۱ سطر (۱۲×۲۲/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۹/۵سم [ف: - ۵۹۱]

۲۱. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۳۵۱**

آغاز: بسمله. قال کتاب مفاتیح الحج قال الله عزوجل و لله علی الناس ... الایة الاولی یعنی به الحج؛ **انجام:** لو فعل ذالک فی حال صحة او هو محسوب من الثلث کالوصیة خلاف

کتب حج و عمره، نذور و معاهدات تا احکام اموات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۴۰گ، ۲۳سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۹۷]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۵۶

همان نسخه بالا [اهدائی ف: - ۱۶۲]

۲۲. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۵۴۴**

آغاز: بسمله. الحمدلله و الصلوة و السلام علی رسوله و اهل بیته قال رحمه الله فن العادات و المعاملات من کتاب مفاتیح الشرایع؛ **انجام:** و یذهب بحق صاحبه فیستحق بذلک ... باب الثانی الشهادات القول

از «کتاب المطاعم و المشارب» از «فن العادات و المعاملات» تا «باب الثانی الشهادات» از کتاب القضاء و الشهادات»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج فرنگی، ۳۲۴گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۸/۵×۳۴سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۹۸]

۲۳. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۴۳۱**

آغاز: فیه المشتری و الحسنة لا تدل علی وجوب المبادرة؛ **انجام:** هذا آخر ما یتعلق بشرح المفاتیح ... و العالم لیس باهل للاعتراض علی اهله ... الحمدلله ...

از اواسط «کتاب الشفعه» شروع می‌شود؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج فرنگی، ۲۴۶گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۸×۳۵سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۹۸]

۲۴. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۴۳۳**

از زکات تا شفعه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، برای ملا بابا مازندرانی؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۲۷۸گ، ۲۲ سطر، اندازه:

۱۷/۵×۲۳سم [ف: ۲۶ - ۳۵۵]

۲۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۹۷۰

آغاز: مفتاح، تکبیرة الاحرام نسبت الیه لان بها یحصل الدخول فی الصلوة و یحرم،کان محلا لا قبلها من الکلام و غیره جزء فی الصلوة عندنا؛ **انجام:** بالجواز فی غایة السقوط و نهایة الضعف فلا یمکن الصبر الیه والحمد لله اولا و آخرا و ظاهرا و باطنا ... تم

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سبز، ۳۰۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲ - ۷۹۸]

۲۶. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۳۳۴

جلد اول؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ اندازه: ۲۰×۲۹سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۶]

۲۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۴۷۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لیکن هذا آخر احکام المتعلقة بابواب الصلاة و اسأل الله ان یسهل لی الی اتمام الشرع کما سهل الشروع فیه

از آغاز کتاب تا پایان صلاة؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی با عناوین «محمد باقر حسینی»، یادداشتی از محمد اسماعیل بن محمد باقر حسینی واعظ اصفهانی امام جماعت مسجد جامع جدید عباسی که کتاب را توسط ملاطاهر استکتاب نموده و به کتابخانه پدرش اهدا کرده و بعد از فوتش دوباره به وی منتقل شده و به سال ۱۲۴۲ در استکتاب باقی آن کوشیده؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۴۴گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۲۹/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۲۳]

۲۸. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۴۲۴

جلد دوم؛خط:نسخ،کا:محمد بن محمد کاظم تبریزی،تا: ۱۲۰۳ق، جا: شیراز؛ مصحح؛ اندازه: ۲۰×۲۹سم [نسخه‌پژوهی: ۲-۱۸۶]

۲۹. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۱۵۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** کمانبه علیه الشهید فی الدروس.

کتاب طهارت، صلوة و زکوة، صیام، نکاح و اعتکاف می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه ۲۲ جمادی الثانی ۱۲۰۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۶۸۰ص، ۲۴ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱ - ۱۷۰]

۳۰. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۹۸

جلد اول؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن عبدالله اسماعیل موسوی شاهاندشتی لاریجانی، تا: چهارشنبه ۲۰ ربیع الاول ۱۲۱۵ق، جا: اصفهان؛ ۳۲۶گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۲ - ۶۰۵]

۳۱. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۷۰۷

از مفاتیح النذور تا پایان مفاتیح الدین؛ خط: نسخ، کا: محمدرضا بن محمد علی مشهور به آقاجانی، تا: شوال ۱۲۲۳ق، محمد بن عبدالکریم یزدی اردکانی، سال ۱۲۲۶ق؛ اهدایی: آیة الله صادقی؛ ۳۵۶گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۳ - ۵۲۴]

۳۲. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۹۴۴

جلد اول؛ خط: نسخ، کا: محمد رضی، تا: پنج‌شنبه ۲۷ محرم ۱۲۲۹ق؛ اهدایی: آیة الله صادقی، ۱۳۰۳؛ ۴۴۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۳ - ۷۰۱]

۳۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۷۵۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** فقد حان حین الشروع فی المقصود مستعیناً بالله و متوکلاً علیه رب اشرح لی صدری و یسرلی امری و احلل عقدة من لسانی ... و علیك التکلان.

همه مباحث مقدمه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۱ق؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۷ص، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶/۵سم [ف: ۲۱ - ۸۹۷]

۳۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۵۰۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان یجعله ذخراً له یوم الدین و ذریعة یقدم بها علی نعیم دار المتقین بمحمد و اهل بیته الاطیبین

جلد اول و شامل بخش عبادات و سیاسات است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دهه اول ذیقعده ۱۲۳۴ق؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۶۳۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۳×۳۱سم [ف: ۱۴ - ۲۸۰]

۳۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۶۶۸

نیمه دوم کتاب است؛ خط: نسخ، کا: محمد جعفر بن ملا عبدالله هرندی، تا: جمعه ۳ ذیحجه ۱۲۳۹ق؛ مصحح؛ تملك: محمد ابراهیم قزوینی با مهر «تلك حجتنا آتیناها ابراهیم» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۷۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۲۵ - ۴۴]

۳۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۵۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و فطور فطنته عن التعریض ... سنه ۱۲۶۳

خط: نسخ، کا: محمد جواد، تا: ۱۲۶۳ق [الفبائی: ۴ - ۳۶۶]

۳۷. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۵۹۸

مفاتیح النذور و العهود تا نفقات می‌باشد؛ خط: نسخ مایل به نستعلیق، کا: محمد علم هدی فرزند فیض کاشانی، بی‌تا؛ مصحح؛ نشانی ابتیاع به تاریخ ۱۲۰۰؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۳۹گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴/۵سم [ف: ۲ - ۳۷۵]

۳۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۱۵

آغاز: بسمله. و الحمدلله و السلام علی رسول الله و اهل بیته. کتاب مفاتیح المطاعم و المشارب. الاکل و الشرب من ضروریات هذه البنیة الضعیفة؛ **انجام:** هذا آخر ما یتعلق بشرح المفاتیح ... و العالم لیس باهل للاعتراض علی اهله. ثم الحمدلله الملك العلام و الصلوة علی نبیه و آله سادة الانام (قد تم باتمام الکتابة ... فی الضحی من یوم الخمیس المنتصف من الشهر الرابع من العام التاسع من العشر الاول من المائة الثانی من الالف الثانی ... کتبه ... ابن سید خلیل الله بن سید رکن الدین مسعود علی اکبر الحسینی الکاشانی ... و الحمدلله رب العالمین).

خط: نسخ خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «محمد باقر بن محمد تقی الموسوی»، «یا ابا عبدالله»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۳۲۳گ، ۲۷ سطر (۱۲×۱۷/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۵سم [ف: ۵- ۱۹۴۲]

۳۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۴۹۴

آغاز: بسمله، قال الله تعالی و لقد مکناکم فی الارض و جعلنا لکم فیها معایش قلیلا ما تشکرون و قال هو الذی جعل لکم الارض

ذلولا فامشوا فی مناکبها و کلوا من رزقه؛ **انجام:** انما وردت فی الشهادة بالمال فلایتجاوز الی غیره و اکثر العامة علی ثبوتها بشهادتهما و العلم عند الله و عند اهله.
از کتاب «مفاتیح المعایش و المکاسب» تا کتاب «الوصایا»؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور سبز، ۳۴۳گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۲۵ - ۴۶۱]

۴۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۴۹۰

آغاز: تستیقن انه نجسه و لیس من هذا القبیل ما اذا علمنا بنجاسة ثوب مثلاً لایلزم ان لایحکم بطهارته الا بالیقین؛ **انجام:** ما دل علی نفی الاضرار و علی جواز الاحیاء من غیر تحدید لضعف تلک الاخبار و للصحیح فی رجل کانت له قناة فی قریة فاراد رجل ان یحفر کم.
بخشی از کتاب طهارت؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۲۹گ، ۳۸ سطر، اندازه: ۲۱×۳۵سم [ف: ۲۵ - ۴۵۸]

۴۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۶۸۲

جلد اول و شامل فن عبادات و سیاسات است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۵۳۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۳۰سم [ف: ۲۰ - ۶۹]

۴۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۸۹۵

آغاز: برابر
جلد اول و شامل بخش عبادات و سیاسات، از کتاب صلاة تا ارث می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: نزدیک عصر مؤلف؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ مهر: «عبده الراجی جعفر بن محمد» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۴۴۷گ، ۴۲ سطر، اندازه: ۲۵× ۳۷سم [ف: ۵ - ۳۲۳]

۴۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۷۶

آغاز: ... بالحرث و الغرس ففی روایة سبابة عن ابی عبدالله (ع) قال سأله رجل؛ **انجام:** ملتمسین من اخواننا فی الدنی ان لایخاطبونا بما صدر منافی هذا الشرح ... هم سادة الانام.
المکاسب و المعایش تا آخر مفاتیح؛ خط: نسخ، کا: عبدالرزاق بن میر ابوالفتح، بی‌تا؛ ۲۸۰گ،۲۸سطر،اندازه:۲۱×۲۹سم [ف: ۱ - ۱۵۹]

۴۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۷۳

آغاز: بسمله، حمدله ... قال المصنف رحمه الله کتاب مفاتیح المعایش والمکاسب؛ **انجام:** و العالم لیس باهل للاعتراض علی اهله ... الذین هم سادة الانام.
ج۳، این نسخه از ابتدای «مفاتیح المعایش و المکاسب» تا انتهای «مفاتیح الفرایض و المواریث»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج، ۲۶۹گ، ۲۹ سطر، اندازه:۲۰ × ۲۸سم [ف: ۲۰ - ۳۰۱]

۴۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۵۸

آغاز: عن ابی جعفر (ع) قال ان الله خلق ابن آدم اجوف؛ **انجام:** و العالم لیس باهل للاعتراض علی اهله ... الذین هم سادة الانام.
ج۳، از اطعمه و اشربه است تا پایان فرائض؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: محمد بن محمد تقی شوشتری، ۱۳۰۹؛ جلد: تیماج، ۲۹۳گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۲۲×۳۳سم [ف: ۲۰ - ۳۰۲]

۴۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۸۴

آغاز: عنه و الاذنة له ففی حسنة الحلبی؛ **انجام:** و التصدی لذلک و فطور فطینة عن التعرض عما هنالک
از اواخر باب دوم کتاب حج «مواقیت»، تا آخر خاتمه فن اول؛ خط:نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛افتادگی:آغاز؛ مصحح؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۱۵۹گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۵ - ۵۵۷]

● شرح مفاتیح الشرایع / فقه / عربی

š.-u mafātīḥ-iš-šarāyi‘

طباطبائی کربلائی، علی بن محمد علی، ۱۱۶۱-۱۲۳۱ قمری

tabātabā’ī karbalā’ī, ‘alī ebn-e mohammad ‘alī (1748-1816)

وابسته به: مفاتیح الشرایع؛ فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی (۱۰۰۶-۱۰۹۱)

تاریخ تألیف: ۱۴ محرم ۱۱۸۵ق

شرحی است مزجی بر مفاتیح الشرایع فیض کاشانی؛ و تا پایان مسائل قضاء فوائت به انجام می‌رسد.

[دنا ۱۰۷۵/۶؛ الذریعة ۷۷/۱۴؛ ریحانة الادب ۳۷۰/۳]

۱. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۱۱ - ب

آغاز: مفتاح تکبیرة الاحرام نسبت الیه لان بها یحصل الدخول فی الصلوة؛ **انجام:** و ما اتفق لی فیه من الزلات ما ابریء نفسی ان النفس لامارة بالسوء الا ما رحم ربی و الحمدلله رب العالمین
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ باید نسخه اصل باشد و دارنده نسخه جعفر طباطبائی گواهی می‌دهد که به خط نیای من است و خط خوردگی دارد و به حاشیه رفته است نام شارح و تاریخ تألیف در پایان نسخه آمده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۱۲۴گ، ۳۵ سطر (۱۵×۲۳/۵)، اندازه: ۲۲×۲۳/۵سم [ف: - ۳۸۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۶۲۰

آغاز: مفتاح، تکبیرة الاحرام نسبت الیه لان بها یحصل الدخول فی الصلوة و یحرم ما کان محللاً قبلها من الکلام؛ **انجام:** و ما اتفق لی فیه من الزلات ما ابرئ نفسی ان النفس لامارة بالسوء الا مارحم ربی و الحمدلله
خط: نسخ، کا: علی اصغر بن زین العابدین نجف آبادی، تا: ذیقعده ۱۲۶۴ق؛ مصحح، محشی؛ یادداشت حاجی محمد صادق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۸۴گ، ۲۹ سطر (۱۲×۲۰)، اندازه: ۲۱/۵×۳۱سم [ف: ۳۴ - ۴۹۸]

۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۷۷ مشیر

جلد دوم از تکبیرة الاحرام است تا مبحث قضاء فوائت؛ خط: نسخ، کا: صفی بن عبدالنبی شوشتری، تا: شنبه ۴ صفر ۱۳۰۵ق؛ با سرلوح؛ واقف: مشیرالسلطنه؛کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج

حنایی،۲۹۶گ،۲۸سطر(۱۳×۲۷)، اندازه: ۲۲×۳۵سم [ف: ۵ - ۲۳۶]

● **شرح مفاتیح الشرایع** / فقه / عربی

š.-u mafātīḥ-iš-šarāyi‘

طباطبائی، محمد بن علی، ۱۱۸۰؟ - ۱۲۴۲ قمری

tabātabā’ī, mohammad ebn-e ‘alī (1767 - 1827)

وابسته به: مفاتیح الشرایع فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی (۱۰۰۶-۱۰۹۱)

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۹۵۸

از مبحث وقت نماز است تا مبحث تکبیرة الاحرام؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۱۸۱گ، ۲۶ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۱۵ - ۴۰۶۷]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۹۵۹

از نمازهای روزانه تا آداب روز جمعه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۵۵گ، ۳۰ سطر (۷/۵×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۵ - ۴۰۶۷]

۳. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۱۷۹/۲

آغاز: مفتاح و جوب الوضوء بمعنی استحقاق الذم علی ترکه للصلاة الواجبة لا المندوبة لأن الوضوء لها مندوب کما سنذکره ان شاءالله تعالی؛ **انجام:** فلایجوز استعماله عند وجود غیره و جاز فی حال الضرورة عند عدم غیره و ما اسلفناه حجة علیه.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ با خط خوردگی و اضافات در حاشیه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۴گ(۱۹پ-۱۲۲پ)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۱۴۹]

● **شرح مفاتیح الشرائع** / فقه / عربی

š.-u mafātīḥ-iš-šarā’i‘

بهبهانی، محمود بن محمد علی، ۱۲۰۰ - ۱۲۷۱ قمری

behbahānī, mahmūd ebn-e mohammad ‘alī (1786 - 1855)

وابسته به: مفاتیح الشرایع؛ فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی (۱۰۰۶-۱۰۹۱)

شرحی است استدلالی با عناوین «قوله، قوله».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۸۰۹

آغاز: عن اسحاق بن عمار عن الصادق علیه السلام عن أبیه ان رجلین من اصحاب رسول الله

کتاب صلاة می‌باشد؛ خط: نسخ، کا: محسن بن محمد حسین بن علی شراره عاملی، تا: دوشنبه ۱۶ جمادی الاول ۱۲۲۸ق؛ افتادگی: آغاز؛تملک:احمد بن هادی بن محمود بن محمد علی کرمانشاهی بهبهانی نوه مؤلف به تاریخ ۲۵ جمادی الثانی ۱۳۴۲؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۸۰گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵× ۲۱سم [ف: ۱۳ - ۱۱]

● **شرح مفاتیح الشرایع** / فقه / عربی

š.-u mafātīḥ-iš-šarāyi‘

استرآبادی، محمد رضا بن محمد صادق، ق۱۳ قمری

estarābādī, mohammad rezā ebn-e mohammad sādeq (-19c)

وابسته به: مفاتیح الشرایع؛ فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی (۱۰۰۶-۱۰۹۱)

شرحی است استدلالی و مبسوط بر مفاتیح الشرایع فیض کاشانی. شارح همه مسائل را با استناد به آیات و روایات و اقوال فقهای بزرگ اثبات می‌نماید. این نسخه شامل باب طهارت، صلات و باب صوم تا آخر مبحث مکروهات صوم رمضان است به شرح ذیل: وجوب و فضیلت نماز و شرایط وجوب آن و غیره تا صلات جمعه، راجع به صلات جمعه که هم ماتن و هم شارح وجوب آن را از ضروریات دین بر شمرده و بیع و سفر را نیز در روز جمعه حرام دانسته‌اند چنین می‌نویسد: «قوله یجب صلاة الجمعة الخ وجوبها فی الجملة من ضروریات الدین ... قوله یحرم یوم الجمعة البیع والسفر الحکم اجماعی عندنا بل عند العلماء کافة کما عن التذکرة و ان خالفه شاذ منهم فی السفر ...»؛ نماز مسافر، صلاة العیدین و برخی دیگر از فرایض و نوافل، وضو، غسل، احکام دماء ثلاثه، احکام چاه‌ها و سایر مباحث مربوط به کتاب طهارت، کتاب صوم. هر چند نام مؤلف در هیچ جای نسخه مشاهده نمی‌شود ولی طبق قرائن، مؤلف همان نامبرده است چه او در مبحث کسر می‌نویسد: «اعلم ان الکر بوزن بلدنا الموسوم باسترآباد صین عن التفرقه ...» و نیز در ظهر ورق اول نسخه تحت شماره ۱۲۳۵ موجود در کتابخانه گوهرشاد با خط مغایر نوشته شده: «شرح مفاتیح مولانا محمدرضا استرآبادی»، از سوی دیگر شارحی به جز نامبرده که از استرآباد باشد، یافت نشد، با این سه قرینه می‌توان گفت شارح به احتمال قوی همین محمد رضای مزبور است. (براتعلی غلامی مقدم)

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی وارث علوم الاولین و الآخرین ... قوله کتاب مفاتیح الصلوة الخ اعلم ان المحدثین من الامامیه (ره) لما رأوا بعد زمان الغیبة ان الاخبار المرویة عن النبی و الائمه متشتته متفرقه غیر ملائم صدرها بعجزها مثلاً مثل کون الاول

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۲۵۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** او یراعی فیه ترتیب کفارة الظهار تردد فتدبر.

خط: نسخ، کا: صادق بن حسین، تا: ۱۲۳۵ق؛ جلد: تیماج، ۲۵۱گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۰×۳۲سم [ف: ۲۰ - ۳۰۳]

۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۲۳۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** قال بعض مشایخنا و لولا عدم دلیل علی

وجوب الاخفات فيهما عد الاجماع.
از آغاز کتاب صلوة تا اواخر جهر و اخفات. در هیچ جای نسخه، نام مؤلف ذکر نشده است. در مبحث کر - چنین آمده: «اعلم ان الكر، بوزن بلدنا الموسوم باسترآباد صين عن التفرقة و الفساد نصف ما ذكره صاحب الحدائق ... ». از این عبارت معلوم می‌گردد که نویسنده از دانایان قرن ۱۳، یعنی بعد از شیخ یوسف بحرینی متوفی ۱۱۸۸ق بوده و از مردم استرآباد. در پشت صفحه اول با خط مغایر آمده شرح مفاتیح «مولانا محمد رضا استرآبادی» دلیلی بر صحت این نوشته به دست نیامد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۱ سطر(۱۲×۲۱/۵)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۴ - ۱۸۶۶]

● شرح مفاتيح الشرايع / فقه / عربی

š.-u mafātīḥ-iš-šarāyi‘

کاشانی، حبیب الله بن علی مدد، ۱۲۶۲ - ۱۳۴۰ قمری

kāšānī, habīb-ol-lāh ebn-e ‘alī madad (1846 - 1922)

وابسته به: مفاتیح الشرایع؛ فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی (۱۰۰۶-۱۰۹۱)

شرح مزجی و استدلالی است بر کتاب «مفاتیح الشرایع» فیض کاشانی. از همین مؤلف کتاب «منتقد المنافع» به چاپ رسیده است.

[دنا ۱۰۷۶/۶؛ معجم مؤلفی الشیعة ۲۰۶؛ الذریعة ۷۴/۱۴-۸۰؛ فهرست خودنوشت فیض کاشانی ۲۵۹-۲۶۵ «شروح مفاتیح الشرایع»]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۳۷۹-۳۲/۷۹

آغاز: بسمله القول فى مقادير الديات جمع الدية و اصلها الودية كالوعدة وزناً و علالاً وهى بحسب الاصل اعطاء ما يجب للقتيل و نحوه و فى المتداول عندنا نفس المال الواجب بالجناية؛ **انجام:** و تمام الكلام فى الاتلاف ياتى فى فن المعاملات انشاء الله و هو الانسب و اشارته الى بعض ما يتعلق به متابعة للاصحاب هذا آخرما علقناه على القصاص و الديات من كتاب المفاتيح ... ابن على مدد حبيب الله

دیات؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۷ رمضان ۱۲۷۰ق؛ این نسخه عکسی است، مصحح، خط خوردگی دارد؛ جلد: مقوای سفید، ۱۶گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۲۱×۲۹سم [ف: ۵ - ۲۶۷۶]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۳۲۷-۳۲/۲۷

آغاز: بسمله و اصلى واسلم على عبده ومصطفاه و آله المهدين بهداه. الباب الثالث من الابواب المذكورة فى مفاتيح الحدود فى عقوبة الجنايات على النفس و الطرف القول فى موجباتها و اصنافها قال الله تعالى فى سوره النساء و من قتل مؤمنا خطاء ... الاية من المحكمات الواضح تفسيرها ... مفتاح فى اقسام الجنايات الجناية؛ **انجام:** يستحب فيها أيضاً ان لايقتص الانجديده غير مسمومة ولاكالة مما تقدم و هل يجوز بالسيف ام يجوز بالسكيت و نحوه وجهان. الحمدلله اولاً وآخراً

حدود و قصاص؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۲۰ شعبان ۱۳۰۸ق؛ این نسخه عکسی است؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۴۴گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۵ - ۲۶۷۵]

● شرح مفاتيح الشرايع / فقه / عربی

š.-u mafātīḥ-iš-šarāyi‘

وابسته به: مفاتیح الشرایع؛ فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی (۱۰۰۶-۱۰۹۱)

ناشناخته:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۰۲۷

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: مؤلف قرن ۱۳ [مختصر ف: - ۵۱۱]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۱۵۷

آغاز: كتاب مفاتيح الصلاة، و هى فى اللغة بمعنى الدعاء فصار حقيقة فى العبادة المخصوصة أو شرعية ان ثبت؛ **انجام:** و اعلم ان ابن زهرة بعد ذهابه الى ما حكينا عنه أورد على نفسه قوله تعالى و ان ليس للانسان ...

شرح مزجی استدلالی مفصلی است بر کتاب «مفاتیح الشرائع» فیض کاشانی، و این جلد مشتمل بر کتاب صلاة می‌باشد. این شرح «مصابیح الظلام» سید عبدالله شبر نیست؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، با خط خوردگی؛ جلد: مقوایی، ۲۵۴گ، اندازه: ۲۱×۲۵سم [ف: ۶ - ۱۶۲]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۵۲۷

آغاز: بسم الله الجار متعلق بمحذوف خاص مع جواز العام لاوفقيته بالمرام مؤخر لاهمية اسم الله فى ذاته و لا فادة قصر ما هو المراد من الباء من التبرك؛ **انجام:** بل مشتمل على ذكر بعض افراده و افراد قسم آخر يلزم عليه الاتمام و بعضها مشتمل على افراد ثلثة اصناف و بعضها على ذكر.

شرح مزجی استدلالی است از شارحی نامعلوم بر کتاب طهارت و صلات مفاتیح الشرایع فیض کاشانی. در ظهر ورق اول، شارح را آقا محمد باقر بهبهانی نوشته‌اند ولی این نسبت خطاست، چه این کتاب منطبق با شرح مفاتیح نامبرده نیست، علاوه بر این‌که شرح بهبهانی مزجی نیست؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن قهوه‌ای،۱۶۷گ،۱۵سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۹۸]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۶۹

همان نسخه بالا [اهدائی ف: - ۱۶۱]

۴. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۴۵۵

از کتاب النذر تا الباب فی اللواحق از نکاح؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [ف: ۳ - ۹۴]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۴۷۱

آغاز: ... اى ما ينطق به من بيان انواعه المحللة و المحرمة و

تزکیتها و صیدها فان لها تأثیراً فیهما. فصل الشیخ ره فی ط المحلل الی الحیوان و غیره؛ **انجام:** الا انهم ان یکونو اضلالا لایرجعون عن الاسلام اجب الیه ان یدعوهم فیابون علیه فیصیرون کفاراً کلهم و نحوه

با عنوان‌های: «مفتاح، مفتاح»؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: مقوایی، ۵۷گ، اندازه: ۱۲/۵×۱۶سم [ف: ۱۶ - ۳۷۲]

۶. قم؛ علامة طباطبائی؛ شماره نسخه:بدون شمار

نسخه از فن العادات و المعاملات، در دو مجلد که اولی در شعبان ۱۰۹۰ و دومی در محرم ۱۱۱۵ به پایان رسیده است؛ کا: بدیع الزمان بن محمد رضی کاشانی، تا: ۳ ذیقعده ۱۱۱۸ق [تراثنا: س۲ش۳ - ۱۵۵]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۱۳

آغاز: شرح مفاتیح: بسمله، القول فی القیام قدمه علی النیة و التکبیرة کما فی ط. شرح قواعد: الفصل الخامس فی الرکوع و هو فی اللغة الانحناء؛ **انجام:** و المعوذتین علی التوحید و غیره حمام و غیره. و محمل وجیه للاجماع المذکور بعون الملک الشکور الفصل السادس السجود و هو واجب.

مؤلف از فضلای امامیه در نیمه اول قرن ۱۳. در پشت صفحه اول آن مجموعه اسامی رسائل و مؤلفین آنها ضبط شده و راجع به این کتاب نوشته «شرح مفاتیح از بحث قیام تا آخر مباحث قرائت تألیف حقیر» این خط به خط رسائل دیگر شبیه است و به ظن قوی، کاتب آنها یکی است که در سال ۱۲۲۶ و ۱۲۲۷ نوشته. در آخر (رساله در عدم جواز اجتماع امر و نهی) تألیف سید علی صاحب ریاض که از جمله رساله‌های این مجموعه است، کاتب، نام خودش را چنین آورده «اقل السادات عملاً و اکثرهم زللا ابوالقاسم بن عباس»، بالجمله پنداشته می‌شود که نام شارح سید ابوالقاسم باشد که در کربلا می‌زیسته و تألیفی دیگر نیز بر شرح مبحث رکوع از کتاب (قواعد الاحکام) علامه حلی دارد. مشتمل است بر مباحث: ۱. شرح مفاتیح الشرایع: از بحث قیام تا آخر مبحث قراءة، ۲. شرح قواعد الاحکام: مبحث رکوع؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ واقف: رضا نائینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۱۱۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲۰ - ۲۹۸] و [ف: ۵ - ۵۶۰]

۸. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۹

خط: نستعلیق، کا: محمد بن عبدالله بن مولوی شاهان دشتی لاریجانی، تا: چهارشنبه ۲۰ ربیع الاول ۱۲۱۵ق، جا: بیدآباد اصفهان؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۱۱ - ۹۰۵]

اصفهان؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۶

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۳۰۰]

۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۵۷-۵/۱۴۷

آغاز: شرائط الاجتهاد لکونها فرعه بلاقالوا یکون بدعة وقواعد العامة ومن هذا نسبوا إلی القدیمین؛ **انجام:** وهذه الروایة تناول بماذکرنا من فوقیته الشمال والله العالم. بجمیع الاحوال.

جزء اول (کتاب الطهارة ومقداری از کتاب الصلوة). شارح شناخته نشد. شرحی است استدلالی و مفصل با عنوان «قوله» که از اوایل قبله تا نماز قضاء میت شاید از حسین بن محمد صادق حسینی امامی عریضی اصفهانی، کاتب نسخه باشد؟؛ خط: نستعلیق، کا: حسین محلاتی، تا: سه‌شنبه ۱۱ ربیع الاول ۱۲۲۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۴۸گ، ۲۳-۲۴ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۷۶]

۱۰. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۵۲۳

آغاز: کون الحرم قبلة من جهة الکعبة لا المسجد بل کون المسجد قبلة ایضا من جهة الکعبة فضلا عن الحرم مع انه غیر لازم؛

خط: نسخ، کا: حسین بن محمد صادق حسینی امامی عریضی اصفهانی، تا: پنج‌شنبه ۲۸ ربیع الثانی ۱۲۲۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج عنابی،۲۵سطر(۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۳ - ۷۲۳]

۱۱. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:۲۰

آغاز: قوله الی ان یصیر اه قد عرفت انه وقت الفضیلة فی الجملة و یدل علی ما ذکره سیجیء من الاخبار و امتداده الی ان یصیر الفیء مثل الشاخص هو المشهور؛ **انجام:** و الام ابنها و لو کان من الزنا کما حقق فی محله من دون فوق اصلاً بین الأب و الأم و طرفیها و الله یعلم.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه از شوال ۱۲۳۳ق؛ مصحح؛ مهر: «محمد بن قاسم الحسینی» (بیضی) با تاریخ ۱۲۳۳ق؛ مهر دایری وقف کتاب بر خزانه مجتهدیه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶۵گ، اندازه: ۲۰×۳۰سم [اوراق عتیق: ۱ - ۱۵۰]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۲۵۳

آغاز: کتاب طهارت پس از یک سطر خطبه: قوله کتاب مفاتیح الصلوة اعلم ان المحدثین من الامامیه ره لما راوا بعد زمان الغیبه ان الاخبار المرویة عن الائمة علیهم السلم متشتته غیر ملایم صدرها بعجزها مثلا مثل کون الاول فی بیان مسئلة الصلوة و الاخر فی الظهار؛ آغاز کتاب صوم: اعلم ان الصوم من افضل الطاعات و اشرف القربات و الاخبار الواردة فی فضله مضافا الی ما ذکره المصه ره؛ **انجام:** کتاب طهارت: و علی اهل بیته المنزل فیهم ایة التطهیر فمن اخلد علیهم اخلد فی الجنة و من سلاعنهم صلی بالسعیر؛ انجام: یجب علیه المیسور او یراعی فیه ترتیب کفارة الظهار تردد فتدبر

مؤلف شناخته نشد. آنچه از کتاب برمی‌آید، این است که شارح از مردم استرآباد در نیمه اول قرن ۱۳ و از شاگردان وحید بهبهانی و صاحب ریاض است و دارای تألیف دیگری است به عنوان «حاشیه بر لمعه» یا «تعلیق الرضویة علی اللمعة الدمشقیه». به قرینه جمله «مدظله» در آخر حواشی نسخه پنداشته می‌شود که مؤلف در تاریخ تحریر نسخه زنده بوده است. کتاب، شرحی است مزجی و استدلالی به عنوان «قوله» و «مفاتیح» فیض کاشانی. شارح دیباچه را شرح نکرده، این نسخه شامل باب طهارت و باب صوم تا آخر مبحث مکروهات صوم رمضان است؛ خط: نسخ، کا:

صادق بن حسین، تا: ۱۲۳۵ق؛ محشی از مؤلف، مقابله شده؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵۱گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۰×۳۲سم [ف: ۵ - ۵۵۹]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۵۵۳

آغاز: زراره وقال الله تعالی و اذا نودی للصلوه؛ **انجام:** فی الرجل یموت و علیه صلوه اوصیام قاله یقتضی عنه ...

خط: نستعلیق تحریری، کا: حسینی گلپایگانی، محمد شریف بن غیاث، تا: ۱۲۵۳ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج [رایانه]

۱۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۶۴۱/۲-عکسی

آغاز: بسمله. فائدة اعلم ان الانسان اما ان یتکلم فی الاشیاء عن فهم و شعور، او یقلد انسانا؛ **انجام::** فی سقوطها بلیغ الشفیع حصته اقوالا فالعلامة نعم.

شرح کننده ناشناس. دیباچه را ندارد، در ص ۴ نسخه آمده: فایدة «اعلم انا قررنا ان نشرح کلمات هذا الکتاب واحداً بعد واحد، لتکون علی بصیرة ... و غرضنا شرح جمیع ما فی الکتاب من الآیات و الاخبار و غیرهما. فنقول ابتداء المصنف اعنی ملا محسن القاشانی فی کتابه مفاتیح الشرایع؛ خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ انجام در کتاب الشفقه ناتمام؛ ۲۰۲ص (۲۳۳-۴۳۴)، سطور دوستونه و چلیپا (۱۵×۳۰)، اندازه: ۲۱×۳۱سم [عکسی ف: ۱ - ۲۳۷]

۱۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۷۰۹

از کتاب الطهارة تا لباس المصلی جزو دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۲۴۱گ، ۲۵ سطر(۱۱×۲۰)، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف: ۱۶ - ۳۳۷]

← شرح مفاتیح الشرایع (مختصر) > مصابیح الظلام (منتخب)

● **شرح مفاتیح الغیب** / عرفان و تصوف / عربی

š.-u mafātīḥ-il-ġayb

وابسته به: مفاتیح الغیب = مفتاح الغیب؛ صدرالدین قونیوی، محمد بن اسحاق (۶۰۷-۶۷۳)

تاریخ تألیف: ۱۰۹۰ق؛ محل تألیف: قمصر

کاشان؛ علامه فیض؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا [میراث اسلامی: ۵ - ۶۱۹]

← شرح مفتاح العلوم > مفتاح المفتاح
← شرح مفتاح العلوم > المصباح فی اسرار علم المفتاح (ترجمه)
← شرح مفتاح العلوم > المصباح فی شرح المفتاح
← شرح مفتاح العلوم > تنقیح المفتاح

● **شرح مفتاح العلوم** / بلاغت / عربی

š.-u miftāḥ-il ʻulūm

قطب الدین شیرازی، محمود بن مسعود، ۶۳۴ - ۷۱۰ قمری

qotb-od-dīn šīrāzī, mahmūd ebn-e masʻūd (1237-1311)

وابسته به: مفتاح العلوم؛ سکاکی، یوسف بن ابی بکر (۵۵۵-۶۲۶)

مفتاح العلوم کتابی است از یوسف بن محمد السکاکی که در سه علم صرف و نحو و معانی و بیان نوشته شده است. قسمت سوم که معانی و بیان آن است در میان دانشمندان از اقبال فراوانی برخوردار شده و شروح و حواشی بسیاری بر آن نوشته‌اند. کتاب حاضر بهترین شرح برای معانی و بیان مفتاح العلوم است.

[کشف الظنون ۱۷۶۳/۲؛ دنا ۱۰۷۷/۶]

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۴۴

آغاز: الحمد للذی خصص نوع الانسان بالنطق و الفصاحة و شرفه باللس و البراعة ذلل لصنف العرب جموح البلاغة و شموسها فاطلعوا فی سماء سنائها اقمارها و شموسها؛ **انجام:** و نحن نعود فی المختتم الی ما بدانا به فی المفتتح و نقول الله احمد حمد عبد واضع خد الخشوع علی الثری ... و اغفرلی خطیئی و لاتجعلنی من الها لکین برحمتک یا ارحم الراحمین

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۲ ربیع الاول ۱۰۸۰ق؛ مصحح؛ جلد: گالینگور سبز، ۳۰۶گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۶۳]

● **شرح مفتاح العلوم** / بلاغت / عربی

š.-u miftāḥ-il-ʻulūm

کاشانی، عماد الدین یحیی بن احمد، - ۷۶۶ قمری

kāšānī, ʻemād-od-dīn yahyā ben ahmad (- 1365)

وابسته به: مفتاح العلوم؛ سکاکی، یوسف بن ابی بکر (۵۵۵-۶۲۶)

زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ نسخه قدیمی، روی برگ اول آمده که آن در ۷۶۴ق نگاشته شده است [دلیل المخطوطات: ۱ - ۱۱۶]

● **شرح مفتاح العلوم** / معانی بیان / عربی

š.-u miftāḥ-il-ʻulūm

تفتازانی، مسعود بن عمر، ۷۲۲ - ۷۹۲ ؟ قمری

taftāzānī, masʻūd ebn-e ʻomar (1323 - 1390)

وابسته به: مفتاح العلوم؛ سکاکی، یوسف بن ابی بکر (۵۵۵-۶۲۶)

تاریخ تألیف: شوال ۷۸۹ق؛ محل تألیف: سمرقند

شرح نسبتاً مختصری است با عناوین «قال» و «قوله» بر قسم سوم کتاب «مفتاح العلوم» سکاکی؛ در این شرح مطالب پیچیده و

مشکل با بیانی سلیس و استوار توضیح داده شده و به گفته مؤلف: «فاخذت فی شرح له یتضمن تفصیل مجملاته و تبیین معضلاته و کشف استاره عن اسراره و نصب المنار الی انواره و حل الفاظه و بسط معانیه و تشیید قواعده و تسیید مبانیه مع تهذیب للکلام و تنقیح و ترتیب للمرام ... سالکا مسلک الایجاز و الاختصار تارکا مذهب الاطناب و الاکثار ...». حاجی خلیفه می‌گوید: بر قسم سوم «مفتاح العلوم» شروح بسیار نوشته شده که بهترین آنها سه شرح است: ۱. شرح علامه قطب الدین محمود شیرازی، ۲. شرح تفتازانی، ۳. شرح میر سید شریف جرجانی.

آغاز: بسمله، خیر خبر یوشح به صدر الکلام و احسن حدیث ترشح المقضی المقام حمداً‌لله الذی خلق الانسان و علمه البیان و اتم له الاحسان ...

انجام: و تعدیته الی مفعولین لتضمین معنی الطلب و السؤال و الله المسئول لتیسیر الآمال و المشکور علی ما افاض من النوال و له الحمد علی کل حال.

[کشف الظنون ۱۷۶۳/۲؛ دنا ۱۰۷۷/۶-۱۰۷۸ (۳۰ نسخه)؛ الاوقاف العامة موصل ۱۳۳/۲]

شرح و حواشی:

۱- کشف الرموز و فتح باب الکنوز = حاشیة حاشیة مفتاح العلوم؛ قوچ حصاری، علی بن موسی (۷۵۰-۸۴۱)

۲- حاشیة شرح مفتاح العلوم؛ مصنفک، علی بن محمد (۸۰۳-۸۷۵)

۳- حاشیة شرح مفتاح العلوم؛ حفید تفتازانی، احمد بن یحیی (-۹۱۶)

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۳۶۰

آغاز: مداورة الشؤن و قد آذن الکفیل بالرحیل؛ **انجام:** الی غیر ذلک مما اورد فی الکتب المؤلفة فی هذا الباب

خط: نسخ تعلیق، کا: نصرالله بن عبدالمؤمن سمرقندی، تا: اواخر رجب ۷۹۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳/۵سم [ف: ۲۷/۲ - ۷۹]

۲. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه:۱۲۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸ [چند نسخه-ف: - ۳۲۷]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۶۹۰

آغاز: علی الخواص و المذایا التحاهی منار الخطا فلا تقع فیها الخطا لمن له ادنی تمییز؛ **انجام:** در تاب بمن نظیر منلر الی ... لک مما آورده فی الکتب فی هذا الباب و الله اعلم بالصواب.

با عنوان‌های «قوله»، و گویا در ۵ فصل؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۷ رمضان ۸۰۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ مهر: «حاج سید نصرالله تقوی»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: چرمی، ۱۷۳گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۷/۵سم [ف: ۱۳ - ۷۳]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۳۰۶

آغاز: الترکیب و التألیف و التفریق لمدارج الترتیب و الترصیف؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ خفی، بی‌کا، تا: آخر ذیحجه ۸۱۶ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۰گ، ۳۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۷/۵سم [ف: ۲۵ - ۱۱۱]

۵. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۴۸۴

آغاز: برابر

کا: احمد بن محمود اسفراینی، تا: ۸۲۵ق؛ قطع: وزیری [ف: ۱۷۳]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۲۸۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۲۷ق؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: رویه تیماج عنابی مذهب، ۲۴۸گ، ۲۷ سطر (۱۰×۱۷/۵)، اندازه: ۱۸×۲۵/۵سم [ف: ۹ - ۲۷۷]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۲۳۳۰

آغاز: ... الإخبار بأمرین متنافضین و لکان مدلول خبر الصادق غیر مدول خبر الکاذب و اللوازم منفیة و ذلک لأن الملازمات ممنوعة أو لا ملزم من دلالة اللفظ علی ثبوت الشیء؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: سید احمد بن شمس الدین، تا: ۸۳۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی، و با حاشیه «میر سید شریف» که ما به درستی ندانستیم که حاشیه او بر این کتاب است یا این‌که از حواشی او بر کتاب مطول؛ کاغذ: شرقی، جلد: چرم قهوه‌ای، ۲۴۳گ، ۲۳ سطر(۱۰/۵×۱۷)، اندازه: ۱۸/۵×۲۷/۵سم [ف: ۳۶-۳۸]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۰۳۴/۱

آغاز: لا الی حکم مفعول یشار الیه قال الشیخ عبدالقاهر الصدق و الکذب متوجهان الی اسناد؛ **انجام:** خاصة فی کلام جار الله من الکشاف و المقالات و المقامات و غیر ذلک و الباقی لا یحتاج الی البیان فلنختم الکتاب.

خط: نسخ، کا: عبدالرحیم بن معروف رازی، تا: ۸۳۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۹۲گ (۳ر-۲۹۴ر)، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۲×۲۹/۵سم [ف: ۳۸ - ۵۳]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۸۸۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** الحمدلله علی کل حال و علی رسوله محمد قامع الخبال الصلوة و علی آله و صحبه خیر صحب و آل.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۸۴۲ق؛ مقابله شده، محشی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۹۵گ، ابعاد متن: ۱۰-۱۷×۳۲، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۸ - ۴۹۰]

۱۰. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۹۸۵

خط: نسخ، کا: شرف الدین بن قطب الدین حلبی، تا: ۳ ربیع الاول ۸۴۴ق؛ مصحح؛ تملک: محمد بن محمد بن محمد بن محمد تبادکانی رمضان ۸۹۵؛ ۲۹۵گ، اندازه: ۱۵×۲۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۶]

۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۶۸۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** فی وسعه شیء اکثر من ان سدرو ... فاخرج اللفظ مخرطه اذا کان الخطاف. من.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: انجام؛ قرائت عبدالوهاب ... نزد مولانا المحقق طوسی به تاریخ ۸۷۸ محشی؛ یادداشت خرید از «مشهدی بابا بادکوبه‌ای»؛ مهر: «جعفر بن عبدالله»، «حاج

سید نصرالله تقوی»؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج، ۱۳۵گ، ۳۱ سطر (۱۰/۵×۲۰)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۱۳ - ۶۵]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۷۷۲

آغاز: معاقد علم المعانی و الکلام فیه قلنا الاقرب انه عطف علی معاقد؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز (دو برگ)؛ محشی؛ واقف: احمد نوغانی مقدم، اسفند ۱۳۶۷؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، رویه گالینگور، ۱۶۹گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۷سم [ف: ۲۵ - ۱۱۰]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۶۲۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ واقف: خان بابا مشار، اردیبهشت ۱۳۴۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۹۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳× ۱۸سم [ف: ۲۵ - ۱۰۹]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۲۹۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** مع ختلافهما عربیا و فارسیا ... زر یافته بیار فردا در باب عن بظن منکر تمت الحمدلله رب العالمین.

خط: نسخ تحریری، کا: علی حصاری، تا: قرن ۹؛ محشی؛ کاغذ: نخودی و حنایی، جلد: تیماج عنابی، ۱۱۸گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶/۷سم [ف: ۲۵ - ۱۱۱]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۰۸۰

آغاز: حیث قال ان فایدة الخبر هو الحکم او لازمه و لازم الحکم و هو انک تعلم حکم ایضا؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و وسط؛ واقف: فاضل خان، ۱۰۶۵ ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۲۸۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۲۵ - ۱۱۲]

۱۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۳۸۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ای النبات الذی یلزم الغیث قوله هذا ما امکن خص الکلام بأصلی المجاز و الکنایة.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۲۰۹گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۷سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۲۳]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۷۴۱

آغاز: احوال مسند الیه: «قوله: احوال المسند الیه الی آخره اقول لما فرغ من الباب الاول شرع الباب الثانی فی بیان احوال المسند الیه قدم احوال المسند الیه لان المسند فی اغلب الاحوال معنی قائم بالمسند الیه» ... رویتک و کما فی قول ابی نؤاس یزیدک وجهه حسنا اذا ما زدته نظراً الی یزید الله لک حسناً فی وجهه اذا زدت النظر الی وجهه؛ **انجام:** کانی اعذبها علی الدهر الزبونا فانه ضمن وصف اللیل بالطول ... من الدهر الضمیر فی اللیل ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲۸ - ۲۳۶]

۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۰۸۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** قوله و من جهات الحسن لم یات بالضمیر العاید الی القسم الثانی.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ واقف: فاضل خان، ۱۰۶۵ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۶/۵سم [ف: ۲۵ - ۱۱۱]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۰۲۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: بدرالدین فرازکندی، تا: ۹۹۷ق، جا: سمرقند [الفبائی: ۴ - ۳۶۳]

۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۰۲۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [الفبائی: ۴ - ۳۶۳]

۲۱. تهران؛ موزه ملی؛ شماره نسخه:۴۳۳۱

خط: نسخ ریز، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ در پایان نسخه آمده که شرح مصباح سید شریف جرجانی است؛ جلد: تیماج زرد، ۲۹۸ص، اندازه: ۱۳/۸×۱۶/۸سم [نشریه: ۲ - ۲۰۹]

۲۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۶۱۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مهر: «کلید گنج سعادت گشت محمود»، «محمد کاظم بن محمود»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج زرد، ۲۸۹گ، ۲۳ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۵سم [ف: ۱۳-۱۰]

۲۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۳۳۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۵۱گ، ۲۵ سطر (۷/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۲/۵سم [ف: ۹ - ۹۵۴]

۲۴. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۴۵۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ دستخطی از محمد شفیع موسوی حسینی به سال ۱۲۶۳؛ ۲۸۶گ، اندازه: ۱۳/۵× ۲۱سم [ف: ۳ - ۶۰]

۲۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۳۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** کیف تراها فی ذلک ... و هذا معنی قوله و لیس.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مهر: ناصر الدین شاه؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، مذهب، ۱۴۴گ، ۲۳ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۷ - ۱۱۶]

۲۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۲۸۵

آغاز: یقصدوها و سمیته تلخیص المفتاح لیطابق اسمه معناه و انا اسال الله تع و قدم المسند الیه؛ **انجام:** او الاجمال ثم ذکر ما لکل واحد من احاد هذا المقصود من غیر تعیین ثقه ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۵ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی با نشان «منه، کنز، جمال الدین، مطول، چلبی» و جز آن با

امضای محمد؛ کاغذ: فرنگی نخودی و شکری، جلد: گالینگور مشکی، ۲۰۲گ، ۱۲ سطر (۶/۷×۱۳ و ۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۵×۲۰/۷سم [رایانه]

۲۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۴۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** لسولك الطرق الی باقی المباحث و صلی الله علی النبی و آله و سلم کثیرا.

خط: نسخ متوسط، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج قرمز، ۲۹۸ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۴ - ۳۴۵]

۲۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۴۷۲/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الکمال و الاستمداد فی اللغه طلب المدد و یقال استمددت للامر و تعدیته الی مفعولین یتضمن معنی الطلب و السؤال و الله المسئول لتیسیر الامال و المشکور علی ما افاض من النوال

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ تملک: ریحان الله بن جعفر موسوی شعبان ۱۳۲۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۹۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۶۳]

۲۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۱۰۳-۵۵/۷۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا آخر کلامنا شرح الفصل الاول و الله المسئول للتوفیق لشرح الثانی و ان یفیض علینا ما افاض فی المعانی انه المفیض للاولی و الاخری و له الحمد فی الاولی و الاخری

شرح فصل اول (معانی)؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۰۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۷۶]

● شرح مفتاح العلوم / معانی بیان / عربی

š.-u miftāḥ-il-‘ulūm

مؤذنی خوارزمی، عمر بن محمد، ق۸ قمری

mo’azenī xārazmī, ‘omar ebn-e mohammad (- 14c)

وابسته به: مفتاح العلوم سکاکی، یوسف بن ابی بکر (۵۵۵-۶۲۶)

تاریخ تألیف: اواسط محرم ۷۴۲ق؛ محل تألیف: جرجانیه خوارزم

شرح مختصر تحقیقی است با عناوین «قوله، قوله» بر هر سه قسم کتاب «مفتاح العلوم» سکاکی. نویسنده در هر مبحث پس از توضیح گفتار سکاکی، با عناوین «فان قلت، قلنا» به اشکالات احتمالی که احیاناً به نظر خواننده می‌رسید پاسخ داده است.

[دنا ۱۰۷۸/۶ (۵ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۶۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸ و ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی از «شرح سعدالدین»؛ کاغذ: سفید سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۳۴۱گ، ۲۹ سطر (۱۲×۲۱)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [سنا: ف: ۲ - ۲۷۷]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۰۰۴

آغاز: قال الشیخ العلامة ... الحمدلله الذی وفق بعض عباده المصطفین الاخیار للتوجه نحو الحصره الازلیة بالعشیة و الابکار؛

انجام: هذا و اذ قد وفق الله تعالی لاتمام ما اردنا ایراده من اطناب و اختصار ... لازالت مناخه فی کنف الامان ... عن شوائب الزمان.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۹؛ واقف: فاضل خان، ۱۰۶۵ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۲۸۴گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۷/۳سم [ف: ۲۵ - ۱۰۹]

۳. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۳۵۸

آغاز: اضل سبیلا او (ام) یحسدون الناس ... قال القسم الثالث من الکتاب اقول رتب کتابه علی ثلاثة اقسام و اردفها بتکملة و فنین؛

انجام: کما صرح به فیما مر و حققه هیهنا و هذا.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی، مصحح؛ مهر: «وقف مدرسه فاضلخان» (چهارگوش)؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲۰گ، ۲۳سطر (۱۲×۱۸)، اندازه: ۱۸× ۲۷سم [ف: - ۳۰۰]

● شرح مفتاح العلوم / صرف / عربی

š.-u miftāḥ-il-‘ulūm

نسفی، محمد بن دهقان علی، ق۸ قمری

nasafī, mohammad ebn-e dehqān ‘alī (- 14c)

وابسته به: مفتاح العلوم؛ سکاکی، یوسف بن ابی بکر (۵۵۵-۶۲۶)

شرح قسم نخستین مفتاح العلوم سکاکی است. آن را علی بن محمد بن دهقان علی بن ابی بکر [بن] علی پسر او به درخواست گروهی در گرگانج خوارزم در بامداد روز جمعه رمضان ۷۱۸ق املاء نموده چنان‌که در پایان همین نسخه به خط خود نوشته است، او در خوارزم در ۷۱۸-۷۱۹ق شرحی بر قسم سوم مفتاح العلوم به نام سلطان محمد اوزبک خان نگاشته و در آن گفته که من در ۷۱۸ق به خوارزم رفته بودم و طالب علمان را شیفته خواندن مفتاح بدیدم و پدرم املاء الفرائد علی متن الصرف و النحو را که شرحی بر این کتاب است آغاز کرده و می‌خواسته است قسم دوم را هم شرح کند ولی مرگ نگذارده بود، آنها از من درخواسته بودند و من بدین کار بپرداختم (چلبی). او در این اجازه شرح پدر را «غرر الفراید و درر الفواید» خوانده است، گویا نام آن الفرائد باشد. (دانش پژوه)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۹۵۰

خط: نسخ، کا: حسام بن هلال الدین عرسی، تا: شنبه ۲۲ جمادی الاول ۷۳۱ق، جا: مدرسه شهابیه؛ با اجازه مورخ روز یک‌شنبه شعبان ۶۶۳؛ مهر: اسدالله؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج آلبالویی، ۱۰۲گ، ۲۱ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۹×۲۴سم [ف: ۱۶ - ۴۰۸]

یزد؛ علومی، شیخ علی؛ شماره نسخه:۴۰

همان نسخه بالا [نشریه: ۴ - ۴۴۱]

● شرح مفتاح العلوم / ادبیات / عربی

š.-u miftāḥ-il-‘ulūm

جرجانی، علی بن محمد، ۷۴۰ - ۸۱۶ قمری

jorjānī, ‘alī ebn-e mohammad (1340 - 1414)

وابسته به: مفتاح العلوم؛ سکاکی، یوسف بن ابی بکر (۵۵۵-۶۲۶)

تاریخ تألیف: اواسط شوال ۸۰۳ق

این کتاب شرح قسم سوم از کتاب «مفتاح العلوم» سکاکی است که در معانی بیان است. این شرح به طریق «قوله» برگزار شده است.

مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه:۱۸۶

خط: نسخ، کا: عمر بن محمد الشادنی، تا: اواسط شهر رمضان ۸۱۹ق، جا: هراة المدرسة الغیائیة؛ محشی به رمز «منه»؛ واقف: ملا عبدالسمیع؛کاغذ:سمرقندی،۳۱سطر (۹×۱۸) [تراثنا: س۶ش۲ - ۹۵]

● **شرح مفتاح العلوم** / معانی بیان / عربی

š.-u miftāḥ-il-‘ulūm

ابن کمال پاشا، احمد بن سلیمان، - ۹۴۰ قمری

ebn-e kamāl pāšā, ahmad ebn-e soleymān (- 1534)

وابسته به: مفتاح العلوم سکاکی، یوسف بن ابی بکر (۵۵۵-۶۲۶)

شرح مختصری است با عناوین «قال، اقول» بر قسم سوم «مفتاح العلوم» سکاکی. در این نوشته به اقوال علما اشاره شده و گاهی رد و ایراد نیز دارد.

شرح و حواشی:

۱- شرح شرح مفتاح العلوم؛ ابن کمال پاشا، احمد بن سلیمان (-۹۴۰)

۲- حاشیة شرح شرح مفتاح العلوم؛ ابن کمال پاشا، احمد بن سلیمان (-۹۴۰)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۴۵۳

آغاز: الحمدلله حق حمده و الصلاة علی محمد و آله صحبه قال القسم الثالث اقول صنف المنصف کتابه فی علم الادب؛ **انجام:** اللهم الا ان یقال ان کون المقام مقام اوعی للحضور من جملة قرائن الاحوال

از ابتدای کتاب تا اواخر مبحث «الحاقة تقتضی کون المسند الیه مضمرا» است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ محشی به لفظ «منه»؛ واقف: جعفر زاهدی، دی ۱۳۷۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۱۳۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲۵ - ۱۰۷]

● **شرح مفتاح العلوم** / بلاغت / عربی

š.-u miftāḥ-il-‘ulūm

وابسته به: مفتاح العلوم؛ سکاکی، یوسف بن ابی بکر (۵۵۵-۶۲۶)

غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۰۱۸

آغاز: و التصریح تراهم اذا خاضوا فی مواضع منه ... قال القسم الثالث من الکتاب، اقول قد جری عادة اهل العلم أن یتعرضوا فی مفتتح الکلام؛ **انجام:** فوقنی فی الرأی و التدبیر و استردنی فی الظن و التقدیر و انت السید فاغفرلی و ارحمنی برحمتک یا ارحم الراحمین

شرح مفصلی است با عناوین «قال، اقول» بر قسم سوم «مفتاح العلوم» سکاکی در معانی و بیان و بدیع، به درخواست شخصی نگاشته شده که از بلاد دور آمده بود، با استفاده از گفته‌های فضلا و آنچه شارح به قریحه خود دریافته است؛ خط: نستعلیق، کا: علی بن عبدالله الکودی، تا: اواخر جمادی الاول ۷۸۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۷گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۲۶ - ۱۷]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۷۶۶

انجام: قوله و لیکن هذا آخر کلامنا الان فی علم المعانی انما قید بقوله الان الانه یستانف الکلام بعد علم البیان لما یتم به و هو جزئه الاخر المسمی بعلم الاستدلال کما سبقت الا شارة الیه فی صدرالکتاب و الحمد لله الملک الوهاب و الیه المرجع و المآب.

با عنوان‌های «قال، قلت، اقول» شرح از شریف گرگانی و سعد تفتازانی و قطب شیرازی و فتوحات المفتاح نیست، در آن از امام عبدالقاهر گرگانی و شمس الدین معزی و شهاب الدین قرافی یاد شده و آمده «قال الشارح العلامة»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸ و ۹؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۷۵گ، ۲۹ سطر (۱۴×۲۰)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۱۶ - ۳۵۶]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۰۲۲

آغاز: بسمله، الحمد لله الذی تابعت عوارف کرمه؛ **انجام:** فی الطین و التقدیر و انت السیدفاغفرلی و ارحمنی برحمتک یا ارحم الرحمن ... برحمتک یا ...

از سلطان شاه؛ خط: نسخ، کا: منصور، تا: ۸۷۳ق [الفبائی: ۴ - ۳۶۳]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۸۰۱/۴

آغاز: الحمدلله الذی غلب کلامه بلاغة کل ناطق؛ **انجام:** غفرانک ربنا و الیک المصیر

به نام سلطان مرادخان و استادش قاضی عسکر آناطولی؛ خط: نستعلیق ترک، کا: عمر الیشرودی المنفضل، تا: قرن ۱۰، جا: مدرسة بایزید پاشافی بروسه؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: رویه کاغذ کهن، ۱۳ سطر [ف: ۵ - ۱۸۰]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۰۴۲

آغاز: اسعی فی تلافیه شدید الحیرة و الندم علی ما ضیعته ... شاع فی الفناء سفلا و علوا و اربی افوت عضوا فعضوا؛ **انجام:** و الا عشنا بها امنا رغدا هذا یعود ... انا به فی المفتتح و نقول..

شرح مزجی نسبتا مختصری است بر کتاب «مفتاح العلوم» ابی یعقوب سکاکی، که بیشتر جنبه توضیحی دارد و گاهی به رد و

ایراد می‌پردازد و به دستور شیرازی نگاشته شده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: کتابخانه شیخ ابوالفضل طهرانی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۷گ، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۳ - ۲۰۱]

۶. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۴۲۹

آغاز: و هو الاستهجان اعنی الصفة التی یلحق الالفاظ فیصیرها ... قال و اعنی بخاصة التراکیب الی قوله حسنا اقول اما تعریف مفرداته فظاهره المعانی لان المراد ... و اما معناه فهو انی اعنی بخاصیة التراکیب ای بخاصیة التراکیب المأخوذة فی حد علم المعانی؛ آغازبخش بیان: بسمله قال الفصل الثانی فی علم البیان و الخوض فیه یستدعی تمهید قاعدة اقول اما توضیح مفرداته؛ نسخه: و هو الاستهجان اعنی الصفة التی یلحق الالفاظ فیصیرها مستهجنه؛

انجام: انجام بخش معانی: التی بهما یتم احوال النظم الذی هو بعض مقاصد العلمین و الله اعلم و اذقد وفقنی الله بشرح معانی مقاصد علم المعانی من کتاب مفتاح العلوم فاوردت المشکلات ما حسبته کافیاً و بالغت فی تقریر قواعده و تبیین فوایده فلینقل الی شرح احکام علم البیان منه بحمدالله تعالی و حسن هدایته و توفیقه؛ انجام: قال واصل الحسن فی جمیع ذلک اقول اما توضیح مفرداته و اسم قوله ان لایکون ضمیر راجع الی الالفاظ ... علی المعانی التی ... الحال؛ انجام: و لا یحسن ان یکون تلک المعانی للالفاظ توابع الی لا یحسن ان یجعل ایراد المحسنات ... کما فعل بعض المتکلفین من انه یجتهد فی رعایة انواع المحسنات من الترصیع و التجنیس ... فیورد الفاظ ... علی المعانی الق معطیا

بخش معانی و بیان و بدیع را شامل است. شرح مفصلی است با عناوین «قال، اقول» و در آن خطیب قزوینی، قطب الدین شیرازی (که از اول به افضل المتأخرین تعبیر می‌کند) نظام الدین نیشابوری، ناصر الدین ترمذی و شارحین مفتاح العلوم یاد می‌کند. مؤلف ابتدا عبارتی از مفتاح را با عنوان «قال» می‌آورد، پس از آن شرح خود را با عنوان «اقول» در چند بخش «اما تعریف المفردات»، «اما معناه»، «اما الاعتراض» و «اما توجیهات» ذکر می‌کند و به اعتراضات پاسخ می‌دهد. این شرح گویا قبل از شرح مطول و مختصر تفتازانی و شرح سید شریف جرجانی که به «المصباح فی شرح المفتاح» مشهور است، نگاشته شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۳۵۳گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۱ - ۳۵۸]

● شرح مفتاح الغیب / عرفان و تصوف / عربی

š.-u miftāḥ-il ġayb

قطبی ازنیقی، محمد بن محمد، ق۹ قمری

qotbī eznīqī, mohammad ebn-e mohammad (- 15c)

همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۶۱۷/۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی به عنوان «منه ره، منه»؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: - ۱۴۱۶]

← شرح مفتاح الفلاح و مصباح النجاة > شرح دعاء الصباح
← شرح مفتاح الفلاح و مصباح النجاح > شرح دعاء الصباح
← شرح مفتاح الفلاح و مصباح النجاح > مفتاح الفلاح و مصباح النجاح فی شرح دعاء الصباح

● شرح مفتاح الکنوز / رمل / فارسی

š.-e meftāh-ol-konūz

نجم اصفهانی، محمد، ق۱۴ قمری

najm-e esfahānī, mohammad (- 20c)

وابسته به: مفتاح الکنوز فی الرموز؛ طبسی، حسن بن عمر (قرن ۸)

رساله‌ای است در علم رمل که در آن مؤلف (حسین طبسی) بر ۱۲ خانه رمل احکامی نوشته و میرزا محمد الملقب به نجم اصفهانی بر آن شرح نوشته که کیفیت احکام از آن مستفاد می‌گردد.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۷۷۹/۱

آغاز: حاجی حسن طبسی بر دوازده خانه رمل احکام؛ **انجام:** ۱۱ روز: ۷ روز: ۱۵ روز

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در پایان نسخه در صحایف ۱۱۹-۱۲۱ مطالب مختلف بخطوط گوناگون نوشته شده؛ کاغذ: فرنگی رگه دار، جلد: ابری قهوه‌ای، ۱۱۴ص(۱-۱۱۴)، ۱۸-۲۰ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۹ - ۲۲۶]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۰۰۶

آغاز: بسمله شرح مفتاح الکنوز جناب اوستاد کامل حاجی حسن طبسی بر ۱۲ خانه رمل احکام نوشته و جناب میرزا محمد الملقب به نجم اصفهانی بر آن شرح نوشته که کیفیت احکام از آن مستفاد میگردد؛ **انجام:** و علیهذا القیاس و اگر حکم که بخانهای دیگر تعلق دارد باز نمایم عمرها تمام میشود و طالب را این قدر کفایت باشد الحمدلله علی اتمامه ۱۰ جمادی الاول خاتمه یافت سنه ۱۳۴۴

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ در انتهای نسخه جدول منسوبات بیوت اثنی عشر آمده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۳۸گ، ۲۲ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۵/۵×۱۹/۸سم [رایانه]

● شرح مفتاح الکنوز و حل اشکال الرموز / صنعت/ عربی

š.-u miftāḥ-il-kunūz wa ḥall-i aškāl-ir rumūz

تمیمی، محمد بن امیل، - ۱۷۰ قمری

tamīmī, mohammad ebn-e omayl (- 787)

شرح ارجوزه ایست در صنعت از محمد بن امیل که با بیت زیر آغاز میگردد: «یا طالباً علم الصناعة هایماً ×× فهاک اصول علم ان کنت عالماً». پس از هر بیت با نشان (ش) آن را گزارش می‌کند.

[ملک ج۲۷۵/۶ ش۳۱۸۷/۳ به نام «حل الرموز» که رساله دیگر از اوست؛ سزگین ۲۸۷/۴؛ دنا ۱۰۷۹/۶]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۳۴۶/۱۴

آغاز: بسمله. ارجوزة منسوبة للامان محمد بن امیل تسمی مفتاح الکنوز و حل اشکال الرموز بشر و اشارة الصاد للنص و اشارة الشین للشرح رحمه الله و هو اولها. ص. یا طالباً علم الصناعة هایماً؛ **انجام:** س. و قد نجزنا ما وجدنا منها بحمدالله تعالی یوم الرابع من شهر ذی القعدة سنة الف و ثالث و ثمانین و صلی الله علی سید المرسلین.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: میشن سرخ، ۳گ (۲۶۴پ-۲۶۹ر)، اندازه: ۱۶/۷×۲۹/۶سم [ف: ۸ - ۳۰۶]

● شرح مفردات القانون / طب / عربی

š.-u mufradāt-il-qānūn

کازرونی، محمد بن مسعود، - ۷۵۸ قمری

kāzerūnī, mohammad ebn-e mas‘ūd (- 1358)

وابسته به: القانون فی الطب؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

شرحی است بر مفردات کتاب قانون ابن سینا و متضمن چگونگی تهیه داروها، و ذخیره کردن، مزج و ترکیب آنها.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۴۷۷

آغاز: بسمله، و بعد حمد الله ... و الصلاه علی انبیائه خصوصا علی محمد و اله و اصحابه؛ **انجام:** هو العود الهندی یمام الوطایر معروف و هو الشفنین و ذکریه ... الا نفحه بلغه اهل الاندلس

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۰۵ق؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۰گ، ۳۱ سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۵ - ۲۸۷]

← شرح مفصل زیج سلطانی > شرح زیج جدید سلطانی

● شرح المفصل فی صنعة الاعراب / نحو / عربی

š.-ul mufaṣṣal fī ṣan‘at-il i‘rāb

ابن صائغ، یعیش بن علی، ۵۵۶ - ۶۴۳ قمری

ebn-e sā’eq, ya‘īš ebn-e ‘alī (1162 - 1246)

وابسته به: المفصل فی صنعة الاعراب؛ زمخشری، محمود بن عمر (۴۶۷-۵۳۸)

بر مفصل شروح بسیاری نگاشته شده از جمله شرح حاضر که با عناوین «قال»، «قال الشارح»، «قال صاحب الکتاب» و «قوله» است.

چاپ: در مصر و قم در دو جلد و لیبسک ۱۸۷۶ الی ۱۸۸۶م به چاپ رسیده است.

[دنا ۱۰۷۹/۶؛ کشف الظنون۱۲۷۵/۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۵۷۰/۲

آغاز: الاستظهار الاستعانة و هو استفعال من الظهر و هو المعین و المآخذ جمع مأخذ و هو مکان؛ **انجام:** ادغم أحدهما فی الآخر ارتفع اللسان من ذلک ارتفاعه واحده

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ مجدول؛ کاغذ: شرقی، جلد: مجدول، مذهب، ۱۰۵گ (۳-۱۰۶)، ۴۷ سطر مورب (۵/۵×۲۴/۵)، اندازه: ۲۴×۳۲سم [ف: ۳۱ - ۶۵۵]

● شرح المفصل فی صنعة الاعراب = الاقلید / نحو / عربی

š.-ul-mufaṣṣal fī ṣan‘at-il-i‘rāb = al-iqlīd

خجندی، احمد بن محمود، - ۷۰۰ قمری

xojandī, ahmad ebn-e mahmūd (- 1301)

وابسته به: المفصل فی صنعة الاعراب؛ زمخشری، محمود بن عمر (۴۶۷-۵۳۸)

محل تألیف: بخارا

شرحی مزجی است بر کتاب «المفصل فی النحو» جار الله زمخشری. صاحب کشف الظنون بیست و پنج شرح برای مفصل معرفی نموده است.

آغاز: بسمله، ایاه احمد علی نعم تهللت وجوهها الصباح و افترت مباسمها المنکشفه عن اقاح و لافترار الصباح و الی نبیه المعجز بخلوص اللهجة لدهماء المصاقع ... و بعد فان اعلم الاعراب الی العلوم الاسلامیة سلم و الفوز بالسعادة الابدیة لمن اتخذ مرقاة الیها مسلم

[کشف الظنون ۱۷۷۵/۲؛ دنا ۱۰۷۹/۶ (۵ نسخه)؛ کتابخانه لالالی ترکیه شماره ۳۴۴۶ نسخه دیگری از این شرح تحریر شده در سال ۷۵۶ ق موجود است]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۰۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** قوله تنحی یصف وحشیته تنحی من قولهم الحیث علی خلقه السکین الی عرضت و الحرار.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی، ۲۵۵گ، ۲۴ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۳سم [سنا: ف: ۱ - ۲۹۸]

۲. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۱۱۶

آغاز: فصل: و نحو النخل و التمر الی اخره یعنی اسم الجمع الذی بین جمعه و واحده؛ **انجام:** من کتاب المفصل و الله المشکور ... یعنی هو الذی نشکره علی تمام هذا القسم

در دو مجلد صحافی شده مجلد اول آن شرح قسمتی از اصناف اسما: (فصل و نحو النحل والتمر ... یذکر ویونث) تا پایان مبحث اصناف اسما را همراه تمامی شرح مباحث افعال در بردارد و مجلد دوم کل شرح اصناف حروف تا فصل اعلال اسم مفعول از قواعد

مشترک را دربردارد و فاقد تتمه بحث اعلال و مجموع بحث ادغام که بخش پایانی مفصل است میباشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: نیمه دوم قرن ۸؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۶۶گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۶سم [ف: ۲ - ۱۷۴]

۳. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۱۱۷

آغاز: و من اصناف الحرف حروف الاضافه الی آخره ضاف یضیف اذا مال الی؛ **انجام:** منقلبة عن و او مفعول یعنی و یزعم الا خفش ان الیاء فی مخیط و اشباهه

جلد دوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ ۴۹گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۶سم [ف: ۲ - ۱۷۵]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۴۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** فحکم علی نونه بالاصالة و هو الذی اختاره بانه خماسی و ان زیادته واحدة هذا آخر القسم الاول قد اودعت فیه لابناء الادب من غرر الاسرار التی هی محاسن کلام العرب و ما محاسن شئ کله حسن اسراراً لیس لاحد من هولاء بدمنها ... و اذا قد وفینا الکلام فی هذا القسم حقه و اتممنا ما اردنا لنشرع فی القسم الثانی رافعین الحجاب و کاشفین النقاب لنفی بما کنا وعدنا.

مشتمل است بر شرح قسم اسم یعنی قسم اول از اقسام اربعه کتاب مذکور فقط (سه قسم دیگر عبارت است از: قسم افعال و قسم حروف و قسم مشترک)؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه ۹ ربیع الثانی ۷۳۶ق، جا: کاظمین؛ واقف: نادرشاه، ۱۱۴۵ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۶۶گ، ۲۳ سطر (۱۲×۱۷/۵)، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۱۲ - ۲۳۹]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۴۹

آغاز: تقع علی المفرد و المرکب اما اللغة فعلی الاول لاغیر قوله و جبلنی علی الغضب للعرب؛ **انجام:** ای غیر رافع بالعقاب منی عن قبح فعله قوله ثقیلة ... و اذا اتیت بالثقیلة فانت اشد تاکیدا.

تمام شرح دو قسم اول و دوم یعنی قسم اسم و قسم افعال (بجز صفحه اول از قسم اول که کسر دارد) و شرح ۷۸ فصل از ۸۹ فصل قسم سوم که قسم حروف باشد؛ خط: نسخ، کا: یحیی بن القسم علوی یمنی، تا: با تاریخ ۱۱۴۵ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: نادرشاه، ۱۱۴۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی [ف: ۱۲ - ۲۴۰]

۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۷۸

آغاز: برابر **انجام:** و سموه بتقصیر او افراط مع علمی بان رضا الناس عاته لاتدرک و ان لکل منعم فیما طریقة تسلک و للناس فیما یعشقون مذاهب.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «العبد مسعود بن سعد الدین» (دایره)؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۳۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۹سم [ف مخ - ۱ - ۱۹۵]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۷۹۵/۲

آغاز: الفعل ما دل علی اقتران حدث بزمان ـ اعلم ان الزمان ثلاثة ماضی و حاضر و مستقبل؛ **انجام:** هذا سیف صفته کذا و کذا فلما بلغ الی قوله هذا سیف نسی ما بعده فحرک التنوین بالکسر و قد صوته بکسر التنوین منتظراً بذکر مانسی

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوایی، ۱۰۶گ (۳۹پ-۱۴۴ر) [ف: ۳۷ - ۳۴۲]

● شرح المفصل فی صنعة الاعراب / نحو / عربی

š.-ul-mufaṣṣal fī ṣan‘at-il-i‘rāb

کاشی، عبدالعزیز بن ابی الغنائم، ق۸ قمری

kāšī, ‘abd-ol-‘azīz ebn-e ab-el-qanā’em (- 14c)

وابسته به: المفصل فی صنعة الاعراب؛ زمخشری، محمود بن عمر (۴۶۷-۵۳۸)

محل تألیف: قمصر کاشان

با عنوان‌های «قال رحمه، اللغة، غیرها، تلخیصه، ما یتعلق بلفظ المتن، ما یتعلق بغیره» و در هر بندی در آن از ابن الحاجب و شارح اللباب یاد شده است. در کشف الظنون و ذیل آن و الذریعه و بروکلمان (۲۹۱/۱ و ذیل ۵۰۹/۱) از این شرح یادی نشده است.

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۳۹۲

آغاز: بسمله و به التوفیق و علیه التکلان قال الامام محمود بن عمر الزمخشری رحمة الله علیه الله احمد علی ان جعلنی من علماء العربیة ... اللغة و غیرها الحمد نقیض الذم یقال حمدت الرجال حمدا و محمدة فهو حمید؛ **انجام:** ای امتناع الادغام کما فی طلت و نحوه فحذف تمت کتابة هذا الشرح علی یدی مؤلفه عبدالعزیز بن ابی الغنائم ابن احمد ابی الفضائل الکاشی ... بقریة قمصر من قری مدنیة کاشان حماها الله تعالی عن حوادث الزمان و صوارف الحدثان.

خط: نسخ، کا: شارح، تا: قرن ۹، جا: مصر؛ گویا خط شارح چون خط‌خوردگی‌ها دارد و افزوده هایی در متن و هامش؛ تملک: محمد بن محمد حسینی؛ کاغذ: کاغذ ترمه، جلد: میشن سرخ، ۲۸۸گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۰/۸×۳۱/۱سم [ف: ۱ - ۳۲۶]

۲. یزد؛ محمود آبادی، میرزا حسن؛ شماره نسخه:۱۴

خط: نسخ، کا: غلامرضای حیران یزدی، تا: جمعه ۲۵ محرم ۱۲۶۱ق؛ از روی نسخه نوشته شده از روی نسخه مسوده شارح به فرمایش آقا سید حسن؛ ۲۷۶گ، قطع: رحلی [نشریه: ۴ - ۴۵۲]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۵۳۳-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۷]

● شرح المفصل فی صنعة الاعراب / نحو / عربی

š.-ul-mufaṣṣal fī ṣan‘at-il-i‘rāb

وابسته به: المفصل فی صنعة الاعراب؛ زمخشری، محمود بن عمر (۴۶۷-۵۳۸)

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۰۹۴

آغاز: ... رزقا فسافر لعلك تجد رزقا، و معنی عسی کاد و المراد بالاستشهاد الاتیان یکاف الخطاب بعد عسی. [جمله زمخشری] و قال: ولی نفس اقول لها اذا ما / تنازعنی لعلی او عسانی. [شرح:] قائل هذا الشعر عمران بن حطان یعنی؛ **انجام:** فاذا قلت رایت عرباضا فیقول لك المستمع ما العرباض فیقول العرباض الاسد فالاسد مبین للعرباض. قوله ترجمت ای بینت الترجمة التبیین الضمیر فی بها یعود الی الکلمة ...

شرحی است مزجی و کهن بر «المفصل فی النحو» اثر جارالله زمخشری که چون از آغاز و انجام افتادگی دارد ناشناس ماند و باید با شروح کهن کتاب که تعدادشان زیاد است سنجیده شود. مطالب نسخه حاضر به دلیل جابه‌جایی صفحات قابل مشخص کردن نیست ولی قسم ثانی در تصنیف فعل (برگ ۷۲پ) و قسم ثالث در تصنیف حروف (برگ ۱۲۷پ) در نسخه دیده شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ رکابه‌دار، مصحح، مقابله شده، با علامت بلاغ (بلغ، بلغت، بلغت المقابله)، محشی؛ کاغذ: کلفت نخودی، جلد: مقوایی با روکش تیماج، ۱۶۰گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۰×۲۸/۵سم [ف: ۲۷/۱ - ۱۷۲]

۲. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه:۲۰۴

آغاز: ... قال فالتی للاسم منها جواز الاسناد الیه الی قوله علی انه مردود اقول الفرق بین الحد و العلامة عندهم ان الحدیجب ان یکون مطردا و منعکسا؛ **انجام:** قال و اما العامل المفعولی الخ اقول اعلم انه لما فرغ من العوامل اللفظیه شرع فی العوامل المعنویه قسم العامل المعنوی الی صنفین احدهما ان یکون العامل ...

شرح مفصل و مبسوط که بصورت «قال، اقول» تنظیم شده؛ خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵۸گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۹×۲۸سم [ف مخ - ۹۹]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۴۸

آغاز: ... المتکلم یکون یاء المتکلم مخففه لامحالة لادغلم الیاء الاصلیة فی یاء المتکلم؛ **انجام:** فی المضارع و الواو اذا انکسر ما قبلها تقلب یاء.

از اواسط فصل ۸۸ از قسم اول یعنی قسم اسم از اقسام اربعه متن و ختم می‌کند به ۳۷ فصل مانده به آخر قسم رابع یعنی قسم مشترك. خط: نسخ، بی‌کا، تا: حدود ۷۱۴ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: ابن خاتون؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۲۷۲گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴/۵سم [ف: ۱۲ - ۲۴۱]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۲۸۷

آغاز: و قال متی اعطیتنی کذا دیناراً فانت طالق، طلقت اذا سلمت الدینار؛ **انجام:** و یستغرالله لمصنف الکتاب و یسئل له تسهیل حسابه یوم المآب. العبد الفقیر المذنب ... سعدالدین بن محمد بن عبد بن الصوفی الحافظ النخجوانی، فی تاسع شهر شوال سنة تسع و ثلثین و سبعمائة ... الراحمین

این شرح در چهار قسم: الاسماء، الافعال، الحروف المشترکات است؛ خط: نسخ، کا: سعدالدین بن محمد صوفی حافظ نخجوانی، تا: ۹ شوال ۷۳۹ق؛ افتادگی: آغاز (آغاز در پیش از فصل معنی کلمه افتاده)؛ تملك: ملا عبدالله ملا محمود در شوال ۱۱۹۴؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج، ۲۶۸گ، ۲۹ سطر (۱۲×۱۸)، اندازه: ۱۵/۵×۲۳سم [ف: ۱۱ - ۳۰۰]

۵. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه:۱۲۱۱

آغاز: بسمله، قال الشیخ الامام العلامة ابوالقسم الزمخشری رحمه الله من اصناف الحروف النداء و هی یا وایا و هیا و الهمزه ووا. فا الثلاثة الاول نداء البعید او من بمنزلة من نائم من اوساه؛ **انجام:** و المراد علی الماء فحذفوا فاعرفه تم الجزء الخامس من شرح کتاب المفصل للزمخشری و الحمدلله رب العالمین ... و صحبه اجمعین و حسبنا الله ... آمین (و هذا المجلد تمام الکتاب)

با عنوان «قال صاحب الکتاب ... قال الشارح»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ تملك: ابوالحسن بن سید صالح آملی و جواد بن سید علی آملی؛ کاغذ: کاغذ دولت آبادی، جلد: میشن، ۲۶۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷/۱×۲۴/۵سم [ف: ۱ - ۳۲۵]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۱۲۳

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم و من اصناف الاسم اسماء العدد و هذه الاسما اصولها اثنتی عشرة کلمة؛ **انجام:** و ههنا لیس الادغام التافی الدال و لکونه اقل تغیر اسماء جیدا و مثله عدان فی عتدان و قال بعضهم.

از ابتدای اسماء عدد شروع کرده به دو فصل مانده به آخر قسم رابع در مشترك ختم می‌نماید و به همین لحاظ یعنی به علت نقص نسخه نمی‌توان نام شارح را به دست آورد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۵۳ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: میرزا محمد علی رضوی، بهمن ۱۳۴۸؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۵۹گ، ۲۶-۲۷ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۱۲ - ۲۴۲]

۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۱۹۸

آغاز: و قاما و قعدا - اخواك؛ **انجام:** و اذا کانوا ممن یحذفون مع امکان الادغام فی یتسع و یتقی فهم مع عدم امکانه احذف، الحمدلله رب العالمین ...

مشتمل بر چهار قسم؛ خط: نسخ، کا: محمد علی مازندرانی، تا: ۱۰۵۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی روکش کاغذ ابری، ۱۷۷گ، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۵ - ۱۵۶۸]

۸. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۳۹۴

خط: نسخ کهن، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ با دو قصیده عربی یکی از فاضل الدین در شوال ۷۶۳ دیگری از سید کمال الدین؛ قطع: رحلی [نشریه: ۲ - ۱۵۸]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۹۹۳-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۶]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۶۱۷

آغاز: و حبذا هند و حبذا الزیدان و حبذا الزیدون؛ **انجام:** و

أظهرنی یعنی جعلنی ظاهراً علیهم قاهراً ...
شرحی است مختصر با عناوین «قال العلامة-قال المشرح» بر کتاب مشهور «المفصل»زمخشری(۵۳۸).چون این نسخه ناتمام و پراکنده است شارح را نشناختیم؛خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه بسیار قدیم، مصحح؛ ۳۹گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۵سم [ف: ۷ - ۱۹۶]

۱۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۷۸۲

آغاز: یعنی الشیء الذی یتعجب منه او یعلم منه العجب؛ **انجام:** کمل القسم الثانی من کتاب المفصل ... و الله المشکور علی کماله یعنی الله هو الذی یشکره علی تمام هذا القسم ای علی توفیقه ایای حتی کمل هذا القسم.
جز شرح ابن حاجب است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: حاج محمد طاهر دهکردی در ۱۳۰۴؛ ۳۴۱گ، ۲۵سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۱ - ۱۶۰]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۶۱۰

آغاز: المحفوف المستدار حوله ... (و لاله الطلیبین) علی طریقة لله احمد و اصله الاهل ثم غلب علی الاتباع (بالرضوان) الرضا؛ **انجام:** و یبقی باعتبار شدودهما و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب و الحمد الله رب العالمین و صلوته علی سید المرسلین محمد النبی و آله الطیبین الطاهرین اجمعین و سلم کثیرا.
خط: نسخ، کا: عثمان بن علی بن محمد عمر خرجردی، تا: چهارشنبه ۱ ربیع الاول ۱۶۵۲؟، جا: شیراز؛ تملک: ابوالفضل حسن ما بیژن آبادی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۶گ، ۲۶ سطر (۱۳×۲۲)، اندازه: ۱۸×۳۰سم [ف: ۱۶ - ۳۰۷]

● شرح المفضليات / ادبیات / عربی

š.-ul-mufaḍalīyāt

انباری، قاسم بن محمد، - ۳۰۴ قمری

anbārī, qāsem ebn-e mohammad (- 917)

وابسته به: مفضلیات؛ مفضل ضبی، مفضل بن محمد (-۱۶۸ق)
مفضل بن محمد بن یعلی بن عامر ابن ضبی، مکنی به «ابوالعباس» و مشهور به «مفضل ضبی» (- ۱۶۸ق)، از روات شعر و عالم به ادب و ایام عرب و از مردم کوفه بود و منصور، خلیفه عباسی، از وی خواست که منتخبی از قصاید عرب در دوران جاهلیت و اسلام را برای پسرش مهدی گرد آورد. مفضل ۱۲۶ قصیده را انتخاب کرد و آن را «الاختیارات» نامید و به «المفضلیات» مشهور گشت. این کتاب بارها به چاپ رسیده و شروح متعددی بر آن نگاشته اند، از جمله: ۱. شرح ابی محمد قاسم بن محمد بن بشار انباری (م ۳۰۴ق) که قدیمی‌ترین شرح بر المفضلیات است و به تحقیق احمد محمد شاکر و عبدالسلام هارون به سال ۱۹۴۲م در مصر به چاپ رسیده و نسخه‌ای خطی از آن در «متحف عراقی» محفوظ است و نسخه دیگری نیز در «دارالکتب ظاهریه» دمشق دارد و نسخه‌هایی نیز در کتابخانه‌های ترکیه از جمله «لاله لی» و «ایاصوفیه» دارد؛ ۲. شرح ابی علی احمد بن محمد بن حسن مرزوقی (م ۴۲۱ق)؛ نسخه خطی آن در کتابخانه «توبنگن» آلمان موجود است و تصویر آن در «معهد المخطوطات العربیة» در قاهره نگهداری می‌شود؛ ۳. شرح ابی زکریا یحیی بن علی بن محمد شیبانی مشهور به «خطیب تبریزی» (م ۵۰۲ ق)، نسخه‌ای به خط مؤلف در «جامع زیتونه» تونس، ش ۵۳۱ محفوظ است و تصویر آن در «دارالکتب» مصر نگهداری می‌شود. این شرح با تحقیق علی محمد بجاوی در دو جلد به اهتمام «دار نهضة» مصر به چاپ رسیده است؛ ۴. شرح احمد بن محمد میدانی (۵۱۸ق) که اکنون در دست نیست؛ ۵. شرح ابوجعفر احمد بن محمد اسماعیل نحوی مصری معروف به «ابن نحاس».

[دنا ۶/۱۰۸۰؛ آربری، قائمة المخطوطات العربیة فی مکتبة تشستربیتی، ج۲، ص ۷۸، همو، فهرس المخطوطات العربیة فی مکتبة تشستربیتی، ترجمه محمود شاکر سعید، ج۱، ص ۲۵۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۱۵عکسی

آغاز: ای هممهم فی الحرب و اصلاح آدابها لا یهتمون بملبس و لامطعم و منه قول الاعشی: تری همه نظراً خضره ×× و همک فی الغز لا فی السمن؛ **انجام:** فالعین بعدهم کأن حداقها ×× سلمت بشوک فهی عور تدمع؛ قال الضبی اراد بالعین العینین جمیعاً لأنه اذا ... و قال امرؤ القیس: و عین لها جدرة ...
نسخه اصل: کتابخانه چستربیتی، ش ۳۴۲۶. بخشی از شرح قاسم بن محمد انباری است که در فهرست آربری، شارح شناخته نشده است. فؤاد سزگین وفات انباری را ۳۲۸ق ثبت نموده، ولی در بیش تر منابع مورد مراجعه، ۳۰۴ق درج شده؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن۵؛ مصحح، با علامت بلاغ؛ ۳۷۴ص، ۱۴ سطر [عکسی ف: ۳ - ۴۱]

● الشرح المفيد / نحو / عربی

aš-š.-ul-mufīd

استرآبادی، محمد بن حاج محمد، ق۱۲ قمری

estarābādī, mohammad ebn-e hāj mohammad (- 18c)

شرح آمیخته و مزجی العوامل المائة مولانا محمد حسن طالقانی.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۳۷۱/۲

آغاز: بسمله احمدک اللهم علی نعمائک المنادیة لمن رفع یدیه؛ **انجام:** یا ارحم الراحمین ... سنة ۱۱۲۰.
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۱۲۰ق؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۷گ (۹۵پ-۲۰۲ر)، ۲۳سطر (۶×۱۷)، اندازه: ۱۱×۲۳سم [ف: ۱۵ - ۴۲۲۳]

← شرح المقاصد > شرح مقاصد الطالبین فی اصول الدین

● **شرح مقاصد الطالبین فی اصول الدین = شرح المقاصد** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u maqāṣid-iṭ ṭālibīn fī usūl-id-dīn = š.-ul maqāṣid

تفتازانی، مسعود بن عمر، ۷۲۲ - ۷۹۲ ؟ قمری

taftāzānī, mas'ūd ebn-e 'omar (1323 - 1390)

وابسته به: مقاصد الطالبین فی اصول الدین = المقاصد فی علم الکلام = مقاصد الکلام = مقاصد الکلام و عقاید الاسلام؛ تفتازانی، مسعود بن عمر (۷۲۲-۷۹۲)

تاریخ تألیف: ۷۸۴ق؛ محل تألیف: سمرقند

تفتازانی، کتاب «المقاصد» را در علم کلام در شش «مقصد» به رشته تحریر در آورد، بدین عناوین: ۱. المبادی؛ ۲. العقلیات، و لایختص بواحد دون واحد؛ ۳. العقلیات، و تختص بالعرض؛ ۴. العقلیات، و تختص بالممکن و الجوهر؛ ۵. العقلیات، و تختص بالواجب؛ ۶. السمعیات؛ سپس خود شرح جامعی بر همین کتاب به ترتیب «قال- اقول» نگاشت. تفتازانی در شرح خود، مغلطه‌ای را با نام «جذر اصم» مطرح نمود که مورد توجه و شرح و تفسیر دیگر علما قرار گرفت.

آغاز: ۱: بسمله نحمدک یا من بیده ملکوت کل شیء و به اعضاده و من عنده ابتداء کل حی و الیه معاده

۲: لک الحمد و المنه و علی رسولک و اصحابه الصلاه و التحیه و بک الاستعانه و منک التوفیق و علیک التوکل و الیک التفویض قوله و رتبته علی سته مقاصد اقول اعلم ان الانسان قوة نظریة کمالها لمعرفة الحقایق کما هی. و کمالها بالامور علی ما ینبغی تحصیلا لسعادة الدارین

انجام: لایدرک الهرم حتی یقوم علیکم ساعتکم و انها الکلام فی القیامة الکبری ای من حسن الکلام و سوقهم الی المحشر علی ان الحدیث لیس علی عمومه لبقاء الخضر بل و إلیاس ایضاً علی ما ذهب الیه العظماء من العلماء؛ ان اربعة من الانبیاء فی زمرة الاحیاء الخضر و الیاس فی الارض، و عیسی و ادریس فی السماء علیهم السلام

چاپ: استانه، ۱۲۷۷ق

[کشف الظنون ۱۷۸۰/۲؛ دنا ۱۰۸۱/۶ (۳۰ نسخه)]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة حواشی شرح المقاصد

۲- حاشیة شرح المقاصد

۳- حاشیة شرح مقاصد الطالبین فی علم اصول الدین (۲عنوان)

۱. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۵۹۴

خط:نستعلیق، کا: محمد بن عمر بن محمد شیرازی، تا: ۲۵ رمضان ۸۰۳ق؛ ۲۶۳گ، ۳۲ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۷/۵سم [ف: ۲ - ۴۳۳]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۴

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** قوله فی الاعراض

از اول کتاب است تا مبحث اعراض؛ خط: نسخ شکسته، کا: هبة الله بن احمد بن محمد منطقی، تا: ۸۴۶ق؛ واقف: سید محمد زمان، ۱۰۲۴؛ کاغذ: نباتی، جلد: میشن خرمایی، ۱۷۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۱۵۷]

۳. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۱۹۰

آغاز: برابر۲

خط: نسخ خفی، بی‌کا، تا: اواسط رجب ۸۶۳ق؛ تملک: ملا محمد بن ملا عباس، محمود در بلده بدیس؛ واقف: ابوالفتح واعظ شهانقی، ۲۳ رمضان ۱۳۷۲؛ جلد: مشکی، ۳۸۱ص، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: - ۹۹]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۷۱

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱ - ۴۳۰]

۴. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۱۲۳۴

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** و هذا خر ما اردناه من شرح المقاصد للعلامه الاستاد المحقق سعد الدین التفتازانی نفع الله (...) تشرف بکتابته الفقیر الی عفو ربه ابراهیم بن عمر الدمیری المالکی لطف الله به و غفر ذنوبه و ستر عیوبه و ختم له بحر فی عافیة بلا مخته فی لیلة بسفر صباحها عن یوم الاربعا عاشر شهر ربیع الاول عام خمس و ستین و ثمان ما احسن الله عاقبتها و حسبنا الله و نعم الوکیل و لا حول و لا قوة الا بالله العلی و العظیم و صلی الله علی سیدنا محمد و اله و صحبه و سلم تسلیما کثیرا و الحمد لله وحده.

خط: نسخ، کا: ابراهیم بن عمر دمیری مالکی، تا: ۸۶۵ق؛ مهر: ناصرالدین شاه قاجار؛ کاغذ: بغدادی، جلد: مقوای روکش چرم لاکی، ۵۲۸ص، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۷ - ۵۰۶]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۴

آغاز: حمداً لمن تفوح نفحات الامکان

خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمود بن شکران، تا: ۸۶۷ق؛ ۲۰۵گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۲ - ۴۶]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۰۹۹

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۸۷۳ق؛ مصحح، محشی با نشان‌های «سید» و «طوسی» و «فناری» و «سید علی»، «شرحخ الاشارات»؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوایی با روکش کاغذی تریاکی، ۲۷۹گ، ۲۹ سطر (۱۱×۲۰)، اندازه: ۱۸/۵×۲۶/۵سم [ف: ۱۷ - ۴۴۶]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۳

آغاز: بسمله. قوله المقصد الخامس فی الالهیات. ای المباحث المتعلقه بذات الله. تعالی؛ **انجام:** برابر

از الهیات (مقصد خامس)، تا آخر کتاب؛ خط: نسخ مخلوط به شکسته، کا: محمد افضل بن امین الدین بن رکن الدین، تا: شوال ۸۸۱ق؛ واقف: ابن خاتون، ۱۰۶۷ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۷/۵سم [ف: ۱ - ۱۵۶]

۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۸۵

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: امام بن محمد بن امام الشعیبی، تا: محرم ۸۹۲ق، جا: شیراز جامع عتیق؛ تملک: حاج حسن، محرم ۹۳۴، محمد باقر بن عبدالله ناسخی نودی ۱۲۹۴ با مهر «یا محمد بن عبدالله» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، مذهب، ۲۹۹گ، ۳۱ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۴/۵×۲۳سم [ف: ۱۱ – ۴۵۸]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۶۸۷

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** علیهم افضل الصلوه و السلام و الله ولی الافصار و الانعام

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹ [رایانه]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۵

همان نسخه بالا [اهدائی ف: – ۱۶۲]

۱۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۷۳۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: گویا از قرن ۹؛ یادداشت به خط میرداماد بر برگ نخست: «وصلت النوبة الی اقل الخلق و احوج المخلوقات الی الرب الغنی محمد بن محمد الشهیر بباقر بن داماد الحسینی فی عام ۹۸۷»، نیز این یادداشت: «ثم بلغت النوبة الی المفتقر الی رحمة الله المهین محمد رضا ابن محمد مؤمن فی عام ۱۱۶۶ و هکذا سجیة الایام»، این یادداشت بر کناره برگ ۱۶۰ «ابتدأت بمطالعته لیلة الخمیس اواخر شهر ربیع الاول سنة ۸۹۹»؛ ۲۴۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۱ – ۱۶۰]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۲۶۸

از آغاز تا قسم ۳ کیفیات مختص به کمیات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۹۶گ، ۳۱ سطر (۱۲×۲۲)، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۹ – ۹۲۰]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۰۹۶

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۰؛ واقف: میرزا محمد علی رضوی، ۱۲۱۱ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۴۲۶گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۱۱ – ۲۰۸]

۱۳. قزوین؛ میر حسینا قزوینی؛ شماره نسخه:۱۳۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ [نشریه: ۶ – ۳۴۵]

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۰۶

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** فی اساتهم علیهم السلام و هذا آخر ما اوردناه و الحمدلله رب العالمین و الصلوة علی النبی الامین ... سنه ۱۳۱۱.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ تا اوایل قرن ۱۱؛ برگ آخر آن نونویس و به خط عبدالمؤمن خطیب در ۱۳۱۱ نوشته شده؛ کاغذ: ترکی، جلد: تیماج زرد، ۵۳ص، ۳۵ سطر، اندازه: ۱۶× ۱۸سم [ف: ۱۰ – ۹۵۴]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۷۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** خصوصا علی نبینا محمد خیر الانام.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: احتمالاً اواخر قرن ۱۰ و اوایل قرن ۱۱؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج زیتونی، ۲۴۳گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۱۱ – ۲۰۸]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۴۰ ط

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ بر پشت برگ پایان اجازه‌ای است ناقص الآخر از یکی از عالمان به صدرالدین احمد بن عبدالصمد که گویا این شرح مقاصد را نزد کسی خوانده و او نیز بر پشت برگ پایان نسخه برای شاگرد خود اجازه نوشته است. اجازه یاد شده از قرن۱۰است؛کاغذ:سمرقندی اصفهان،جلد:تیماج زرشکی، ۴۴۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱/۵سم [ف: ۲۴/۲ – ۱۸۲]

۱۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۷۲۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۴ ذیحجه ۹۷۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ تملک: علی نقی بن محمد علی حسینی؛ واقف: دختر میرزا محمد علی، رجب ۱۱۸۲ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۲۴۳گ، ۳۳ سطر (۱۲×۱۸)، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۱۶ – ۳۴۵]

۱۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۹۴۵

آغاز: قال المقصد الخامس فی الألهیات و فیه فصول الفصل الاول فی الذات و فیه مباحث المبحث الاول فی اثباته و فیه طریقان للحکماء و المتکلمین؛ **انجام:** برابر

از «المقصد الخامس فی الالهیات» تا آخر شرح؛ خط: نسخ، کا: حسینی، تا: پنج‌شنبه ۱۲ جمادی الثانی ۹۸۴ق؛ تملک: علی اکبر شریف؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۳سم [ف: ۲۶ – ۴۲۱]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۰۳

خط: نسخ، کا: میرزا محمد بن قاضی شیخ حسن، تا: پنج‌شنبه ۱۸ محرم ۹۸۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول؛ مهر: «خالصاًلله براهل بحار وقف کرد این نسخه قاضی اختیار ۹۹۸»، «وقف کرد این نسخه بهر کردگار، خواجه محمود بن قاضی اختیار»، «وقف قاضی محمود رحمه الله»، «وقف اقضی القضاة قاضی خان باد مقبول حضرت رحمان»؛ واقف: قاضی اختیار، ۹۹۸؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج تریاکی، ۳۵۴گ، ۲۵ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۸×۲۴سم [سنا: ف: ۱ – ۲۹۳]

۲۰. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۱۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج قهوه‌ایی، ۳۵۶گ، ۲۵ سطر (۸×۱۷/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۶/۵سم [ف: – ۵۹۲]

۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۲۸۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سپاهانی، ۱۲۶گ، ۲۷ سطر (۷×۱۵/۵)، اندازه: ۱۲×۲۳/۵سم [ف: ۱۶ – ۵۰۵]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۱۱۸

آغاز: برابر۱؛ **انجام:** خصوصا علی نبینا محمد خیر الانام.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۳؛ ضمیمه رساله «تعریفات العلوم» قاضی بیضاوی و صورت فرمان نادرشاه در منع دشنام

صحابه؛ واقف: ابوالوفاء معتمدی کردستانی؛ کاغذ: فرنگی حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۲۳۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷× ۲۱/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۰۹]

۲۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۸۸

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: غره ذیقعده ۱۲۳۳ق؛ مصحح، محشی؛ بأمر الشیخ محمد سعید؛ ۲۰۴گ، ۳۴ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰/۵سم [مؤید: ۱ - ۱۰۴]

۲۴. تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۵۳۶]

۲۵. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۶۳ - ج

این نسخه درست برابر با چاپ دو جلدی ۱۳۰۵ آستانه است و تاریخ ۸۷۳ دارد اگر ساختگی نباشد؛ خط: نستعلیق ترک، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج آبی، ۳۳۰گ، ۲۷ سطر (۹/۵×۱۹)، اندازه: ۱۷/۵×۲۵سم [ف: - ۳۸۸]

۲۶. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۱۹-ش/۴۶۷

آغاز: اعم من نقیض الاعم مطلقاً فیکون الثابت الذی هو نقیض المنفی اعم من الوجود؛ **انجام:** بحسب تعدد المعلومات اذکونه عالماً بالسواد غیر کونه عالماً بالبیاض و لهذا لاید احدهما مسد الآخر.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: مقوایی، ۹۵ص، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۶)، اندازه: ۱۸/۵×۲۵/۵سم[ف: ۲ - ۵۷]

۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۲

آغاز: فی السمعیات. قوله. المقصد الاول رتبه علی ثلثة فصول؛ **انجام:** انهالم تکن فی القرون السالفه فیما بین العترة الطاهره بل ثناؤهم علی عظماء الصحابه و علماء.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: حاج سید محمد شوشتری، رمضان ۱۳۰۹؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱ - ۱۵۵]

۲۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۷۹۵

آغاز: اما بعسها وانه طاهر الاستحاله واما جزء منها وهو ایضا محال لاستلزامه کون ذلک اتحر علیه لنفسه ولعلله لانه لامعنی لایجاد الحمله؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن محمد یوسف، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳۴گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۶۴]

۲۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۹۴/۱

آغاز: بسمله ... البحث المتعلق بذات الله تعالی وتنزیهاته وصفاته وما یجوز علیه وما لایجوز علیه وافعاله و ... واسمائه فلذا جعل المقصد سبعة فصول یشتمل الاول منها؛ **انجام:** برابر

المقصد الخامس فی الالهیات را دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۶۴]

۳۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۶۵۵

آغاز: برابر۲؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● شرح مقالات / - فارسی

š.-e maqālāt

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۸۵۰

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۸۵گ، اندازه: ۱۴/۸×۲۳/۸سم [رایانه]

● شرح مقالة ابن الهیثم / ریاضیات / عربی

š.-u mq.-i ibn-i hiyṯam

حسینی لاهیجانی، محمد بن احمد، ق۱۲ قمری

hoseynī lāhījānī, mohammad ebn-e ahmad (- 18c)

تاریخ تألیف: محرم ۱۱۰۵ق

رساله مختصری در شرح مقاله شیخ ابو علی بن هیثم که در «معرفة الاشخاص القائمة واعمدة الجبال وارتفاع الغیوم» نگاشته شده است.

آغاز: الحمدلله الذی یعلم وزن الارضین وارتفاع المرتفعات من غیر استعلام بالالات والعلامات

۱. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۸۶/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** اذا امکن ان یعلم منه موضع ینظر فی الموقفین الیه بالخصوص ولایکفی مجرد النظر الیها بالعموم.تم.

کاتب = مؤلف، تا: صفر ۱۱۱۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷گ [ف: ۱ - ۳۸۳]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۷۷۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** اولا و آخرا و السلام. قد فرغت من تحریر ها فی یوم الحد خمسة عشرین من شهر دیقعدة سنه ۱۱۰۵ خمس مائه (کذا) بعد الالف «!»

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۰۶ق؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: میشن خرمایی، ۱۷ص(۱-۱۷)، ۱۷-۱۹ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۰سم [ف: ۹ - ۲۰۸]

● شرح مقالة الاسکندر فی الفرق بین الجنس و المادة / فلسفه / عربی

š.-u mq.-il-iskandar fī-l-faraq-i bayn-al-jins-i wa-l-mādda

یحیی بن عدی، ۲۸۰ - ۳۶۴ قمری

yahyā ebn-e ʻadī (894 - 975)

وابسته به: الهیولی غیر الجنس (مقالة فی ان)؛ اسکندر افرودیسی (قرن ۳ میلادی)

در این رساله یحیی بن عدی مقاله‌ای که اسکندر افرودیسی در فرق بین «جنس» و «ماده» نگاشته و هر یک را دقیقاً تبیین کرده است شرح می‌دهد که جنس منطقی چه فرقی با ماده فلسفی دارد و نقاط افتراق آنها چیست.

آغاز: شرح معانی مقطة الاسکندر الافردوسی فی الفرق بین الجنس و المادة علی ما فهمته منها انا یحیی بن عدی بن حمید بن زکریا بسمله قال الاسکندر ان المادة و الجنس یشترکان ... قال یحیی بن عدی ان غرضه فی هذه المقالة ان یاتی بالفصول التی بین المادة و الجنس

انجام: و لا ذات للجنس من حیث هو مرکب من الطبیعة و العموم الا فی العقل فقط تمت بعون الله تعالی.

چاپ: تحقیق سحبان خلیفات، در مقالات یحیی بن عدی الفلسفیة (عمان، منشورات الجامعة الاردنیة: ۱۹۸۸م)

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۷۶/۴ ط

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ ۶ص (۲۰۴-۲۰۹) [ف: ۲۴/۳ - ۹۹]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۳۸۲/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۷۲ق؛ کاغذ: بخارایی، جلد: تیماج قرمز، ۱۷ص (۴۳۰-۴۴۶)، ۱۸ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۹ - ۳۸۳]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۹۰۱/۱۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۱۷گ(۱۱۲ر-۱۲۸ر)، ۱۵ سطر (۵/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۴ - ۳۹۷۵]

← شرح المقالة العاشرة من اصول اقلیدس > شرح تحریر اصول اقلیدس

● شرح المقالة العاشرة من اصول اقلیدس / ریاضیات / عربی

š.-ul-maqālat-il-ʻāšira men usūl-i uqlīdis

نراقی، ابوتراب بن احمد، ق۱۳ قمری

narāqī, abū-torāb ebn-e ahmad (- 19c)

وابسته به: تحریر اصول اقلیدس = تحریر اصول الهندسة و الحساب = تحریر اقلیدس؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

از ابوتراب بن احمد نراقی است. او می‌گوید پیش از من تنها ابوجعفر خازن و یکی از دانشمندان اهواز به شرح این کتاب پرداختند و نسخه این دو شرح در دفتری کهن و پر غلط به دست من افتاد و آنان نیز تنها به اقسام خطوط مرکب پرداخته و درباره منفصلات به کوتاهی سخن گفته‌اند. عنوان‌های این کتاب «فصل، فصل» می‌باشد. در نسخه زیر لقب نراقی به مؤلف داده شده است. این شرح با روش و صورت شروح معمول نیست و خود دارای چندین فصل و مجموع کتاب چهار بخش است (مؤلف خود به این تقسیم اشارت نکرده است): بخش ۱. تحقیق در موضوع مقاله دهم اصول هندسه اقلیدس (مقادیر و خطوط و سطوح اجسام) است و در فصل‌های این بخش از دیگر مقالات کتاب اصول نیز به مناسبت یاد می‌کند؛ بخش ۲. تحقیق و شرح برخی از اشکال است تا شکل لح و به گفته خود او: «بمنزله حاشیه است بر آنها». این بخش یک فصل است و در آغاز آن می‌گوید: «نذکر فصلا نورد فیه ما یجری مجری التعلیق منا علی متون اشکال المقاله لفاقة فی جملة منها الی البیان و تابی معانی کثیر منها عن المبادرة الی الاذهان»؛ بخش ۳. توضیح و شرح سخنان اقلیدس در مقدمه و شرح مقاصد او است در شکل‌های این مقاله به صورت خلاصه و اختصار. این بخش نیز خود یک فصل است و مؤلف در آغاز آن می‌گوید: «هنا نضع فصلا نذکر جملة ما یذکره اقلیدس فی معانی هذه المقاله علی سبیل القول الکلی»؛ بخش ۴. در استدراکات مؤلف و نیز نکته‌هایی است که اقلیدس یا دیگر شارحان اصول اقلیدس از آن غفلت ورزیده و یاد نکرده‌اند. این بخش دارای چهار «فصل» است و او در آغاز فصل اول از این بخش می‌گوید: «اذ قد یسر الله بیان ما یذکره اقلیدس فی هذه المقاله اتینا علی جملة معانی مالم یذکره هو و شارحوا کلامه». مؤلف در دیباچه می‌گوید: «اقلیدس در این مقاله سخن به اختصار گفته و لذا جمعی از قدماء ارباب صناعت به توضیح مقاصد او پرداخته‌اند و از جمله شروح آن دو گفتار است از ابوجعفر خازن و اهوازی. و نسخه‌ای کهن از این دو بدست من افتاده اما این دو گفتار علاوه بر اینکه تحریفات فراوان از نساخ دارد و جز در اقسام خطهای مرکب، در دیگر مباحث به غایت اجمال دارد و در اجمال و ابهام از اصل جدایی ندارد». از خواجه نصیر و تحریر او در این کتاب نام نمی‌برد جز در یکی از فصول بخش اول که چند سطر از سخن «محرر تحریر» را در ذیل شکل ۸۲ نقل می‌کند. (عبدالحسین حائری)

آغاز: الحمدلله حق تحمیده ... و بعد فان العبد الشائق الی اقتناء ذخائر الاسرار الخفیه ابوتراب بن احمد ... یقول ان المقالة العاشره من کتاب اصول اقلیدس الصوری قد اشتملت علی معانی بدیعه.

انجام: و اذیسر الله ... لنابیان المشکل من امر الخطوط و السطوح علی ما قصده اقلیدس فی هذه المقاله و اوضحنا سبیل مقاصده الابیه و فککنا عقداً قلما تحلها انامل الفکره و ابرزنا مقاصده المستوره فی حجب الانغلاق عن تحت سترة الاعضال فلنختم الکلام هنا حامدین لولی الحمد و الفضل مصلین ... علیهم اجمعین.

[دنا ۱۰۸۲/۶ (۴ نسخه)]

۱. **تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۹۰/۱۱**

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مجدول؛ ۴۲گ (۱۲۴ر-۱۶۵ر) [ف: ۵ - ۲۳۷]

۲. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۱۶۲/۱**

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،کا:آقا بابا شهمیرزادی، تا: ۱۲۶۶ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای،۸۴ص(۲-۸۵)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۱۹ - ۱۵۶]

۳. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۷۵۱/۱**

آغاز و انجام: برابر؛ فرغ منه مؤلفه هاجرة الاثنین الثانی و العشرین من شهر الله الاصم العالم الف و مأتین واحدی و ستین (و فرغ من نقل هذه النسخة الشریفة من السواد الی البیاض اقل العباد علما و عملا و اکثرهم خطأ و زللاً المفتقر الی عفور به الصمد محمد بن ابی تراب بن احمد سامحهم الله فی یوم العرض الاکبر فی الخمس الاول و السدس السادس من الربع الاول من الثلث الثانی من العشر الثالث من العشر التاسع من المائة الثالثة من الالف الثانی من الهجرة النبویة علیه الالف السلام و التحیة - تم تم). (مورخ ۱۲۸۳/۵/۲۶).

خط: نسخ، کا: محمد بن اباتراب ابن احمد، تا: ۱۲۸۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۵۶گ (۱پ-۵۶پ)، ۱۷ و ۲۳ سطر (۷/۵-۹×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۸ - ۲۷۳]

۴. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۰۷۰**

خط: نسخ، کا: محمد بن ابی تراب بن احمد (فرزند مؤلف)، تا: ۱۲۸۳ق؛ یادداشتی از حسن نراقی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۵/۵سم [ف: ۲۳ - ۲۲۰]

● شرح المقالة العاشرة من کتاب اقلیدس فی اصول المقادیر / ریاضیات / عربی

š.-ul-maqālat-il-ʻāšira min k.-i uqlīdis fī usūl-il-maqādīr

فرید غیلانی، عمر بن علی، - ۵۸۲ قمری

farīd-e qeylānī, ʻomar ebn-e ʻalī (- 1187)

وابسته به: الاصول = فی اصول الهندسه و الحساب = کتاب الاصول؛ اقلیدس (۳۰۶-۲۸۳)

رساله‌ای در باب کتاب کبیری از قاضی ابی بکر محمد بن عبدالباقی قاضی مارستان بغداد در شرح مقاله دهم از کتاب اقلیدس در اصول مقادیر.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۹۹/۶

آغاز: قال سیدنا و مولانا افصل الدولة و الدین ادام الله فی العزة و الرفعة علوه قال عمر بن علی بن غیلان تغمده الله بالغفران رایت کتابا کبیرا علمه القاضی ابوبکر محمد بن عبدالباقی قاضی مارستان بغداد رحمة الله علیه فی شرح المقالة العاشرة من کتاب اقلیدس فی اصول المقادیر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۵۷۰ق؛ اندازه: ۱۱×۱۹/۵سم [ف: ۲ - ۳۵۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۹۴/۶-ف و ۴۷۶۰/۲-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۵۶۴ و ۳ - ۱۰۳]

● شرح المقالة العاشرة من کتاب الاسطقس لاقلیدس / ریاضیات / فارسی

š.-ol-maqālat-el-ʻāšera men k.-el-ostoqos li-oqlīdis

نطنزی، احمد بن حسین

natanzī, ahmad ebn-e hoseyn

شرح و ترجمه است.

[دنا ۱۰۸۲/۶؛ فهرستواره منزوی ۱۸۵/۶]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۴۳۲/۳

نسخه اصل: نسخه آقای حسن نراقی؛ بی‌کا، تا: ۲۷ رمضان ۱۲۷۹ق [فیلمها ف: ۱ - ۶۰۰]

● شرح المقامات / اخلاق / عربی

š.-ul-maqāmāt

زمخشری، محمود بن عمر، ۴۶۷ - ۵۳۸ قمری

zamaxšarī, mahmūd ebn-e ʻomar (1075 - 1144)

وابسته به: النصایح الکبری = نصایح کبار = المقامات؛ زمخشری، محمود بن عمر (۴۶۷-۵۳۸)

شرح رساله نصایح کبار از خود زمخشری.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۱۸۲/۵

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۴ رجب ۱۲۸۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن قرمز، اندازه: ۱۴/۳×۲۱/۶سم [ف: ۷ - ۲۳۰]

● شرح مقامات / ادبیات / عربی

š.-u maqāmāt

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۸۳۱

آغاز: اب علی کل حال یرید انه کان یعاشر لبلاغته؛ **انجام:** و تکلم بما ستملح و الاقران جمع قرن

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۴ - ۶۵۳]

● شرح مقامات الحریری / ادبیات / عربی

š.-u maqāmāt-il-ḥarīrī

حلوی، محمد بن علی، ۴۶۸ - ۵۶۱ قمری

hellavī, mohammad ebn-e ʻalī (1076 - 1166)

وابسته به: مقامات حریری = المقامات؛ حریری، قاسم بن علی (۴۴۶-۵۱۶)

این شرح را مؤلف خود، بر حریری صاحب المقامات خوانده

است. نسخه از مقاله ۳۴ تا مقاله پنجاهمین که مقاله آخر است و در آخر یک مقاله از شارح اضافه شده است که در عنوان آن نوشته قال ابو القاسم محمد بن علی بن محمد الحریری البصری هذا آخر المقامات که این خود اشتباه است زیرا نام صاحب مقامات شیخ ابی محمد قاسم بن علی الحریری است ولی نام شارح ابو سعید محمد بن علی بن عبد الله است که البته ابوسعید را با ابو القاسم اشتباه نموده است.

[کشف الظنون ۱۷۸۸/۱؛ دنا ۱۰۸۲/۶]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۵۰

آغاز: و فاتی ای عرف من این تحلب ما یوفقنی فلم یکن یخطا یجاوز مرامی؛ **انجام:** قال و الثانیة قال ان یحلف الله علی الدراهم، قال وایس الثالثة قال ان یتوب

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ در ذیل صفحه یکم نوشته شده: «من عواری الدهر لدی الاقل محمد علی بن علی بن لطفعلی بن احمد السروی ۱۲۹۹» با مهر «عبده محمد علی بن علی»؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قرمز، ۲۷۴گ، ۲۱ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱۵ - ۲۲۰]

● **شرح مقامات الحریری** / ادبیات / عربی

š.-u maqāmāt-il-ḥarīrī

سگزی، محمود بن طاهر، ق۶ قمری

sagzī, mahmūd ebn-e tāher (- 12c)

وابسته به: مقامات حریری = المقامات؛ حریری، قاسم بن علی (۴۴۶-۵۱۶)

تهران؛ لغت نامه دهخدا؛ شماره نسخه:۲۰۸

آغاز: سبحان من لاینقطع لحظة عن عباده امداد نعمه و ایادیه و لا تنقشع عنهم لمحة سواری کرمه و غوادیه؛ **انجام:** در مقاله ۵۰: (حتی استتب انه التحق بالافراد) هم المتخلون من الناس ... بمراعات الامر و النهی.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، با یادداشت ۱۳۱۸؛ با سرلوح؛ جلد: تیماج مشکی، قطع: رحلی [نشریه: ۳ - ۴۲۳]

● **شرح مقامات الحریری** / ادبیات / عربی

š.-u maqāmāt-il-ḥarīrī

شیرازی زبرانی، مظهرالدین، قرن ۷ قمری

šīrāzī zabrānī, mazhar-od-dīn (13c)

وابسته به: مقامات حریری = المقامات؛ حریری، قاسم بن علی (۴۴۶-۵۱۶)

تاریخ تألیف: ۶۵۴ق

این کتاب را مؤلف در تفسیر واژه‌های غریب مقامات حریری نوشته است.

[فهرست دارالکتب قاهره ۲۲۳/۳؛ اوقاف بغداد؛ دنا ۱۰۸۳/۶]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۹۳۱

آغاز: الحمدلله الذی تلالات شواهد قدرته علی و جنات الموجودات ... خطبة الکتاب ... اللهم اصله عند البصریین یا الله فحذفت؛ **انجام:** ان الله یغفر الذنوب جمیعا انه هو الغفور الرحیم. و اتفق الفراغ من تصنیف هذا الکتاب ... ۱۶ شعبان سنه ۶۵۴-هـ

خط: نسخ شبیه به ثلث، کا: شهاب کرمیین، تا: ۷۰۷ق؛ محشی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی با روکش کاغذی، ۴۸۴ص، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۴سم [ف: ۱۷ - ۳۱۹]

● **شرح مقامات الحریری** / ادبیات / عربی

š.-u maqāmāt-il-ḥarīrī

عکبری، عبدالله بن حسین، ۵۳۸ - ۶۱۶ قمری

‘okbarī, ‘abd-ol-lāh ebn-e hoseyn (1144 - 1220)

وابسته به: مقامات حریری = المقامات؛ حریری، قاسم بن علی (۴۴۶-۵۱۶)

شارح چون «مقامات حریری» را کتاب مورد اعتنای علمای ادب می‌بیند که در عین حال برای عوام دارای غوامضی است این شرح را که تفسیر بعضی از الفاظ آن است می‌نگارد.

آغاز: الحمدلله علی فضله العمیم ... اما بعد: فانی لما رأیت المقامات الحریریة مشحونة بالالفاظ اللغویة و هی احد الکتب التی عنی بها علماء العربیة، دعانی ذلک الی تفسیر ما غمض من الفاظها علی الایجاز

چاپ: بغداد، محقق: علی صائب، چاپ اول، قسم ول، ۴۹۹ص، ۱۳۹۴ق.

[کشف الظنون ۱۷۸۷/۲؛ دنا ۱۰۸۳/۶؛ بروکلمان ۱/(۲۸۲)۳۳۵؛ مجمع علمی ۱۶۶/۱]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۷۷عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** و خط الشیب رأسه خالط السواد، و البذی: المتکلم بالفحش یقال: رجل بذی وامرأة بذیة. و الرقوب المرأة التی لا یعیش لها ولد. آخر الکتاب.

نسخه اصل: چستربیتی، ش ۳۳۸۸ (اربری، فهرست خطی عربی ۶۰/۲)؛ خط: نسخ معرب، کا: محمود بن احمد بن حامد الباهسی، تا: سلخ رجب ۶۸۸ق؛ تملک: خلیل بن موسی بن نصیر حنفی؛ ۷۶گ، ۱۹ سطر [عکسی ف: ۲ - ۴۵۸]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۷۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** فاصابتها صاعقة فاحترقت.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: نخودی، جلد: پارچه‌ای، ۴۸گ، ۳۰ سطر (۸/۵×۱۷/۳)، اندازه: ۱۳/۳×۲۲/۸سم [ف: ۷ - ۶۳۶]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۰۵۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** فاصابتها صاعقة فاحترقت.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۸۳ق؛ واقف: مرتضی قلیخان، خرداد ۱۳۲۷؛ کاغذ: سبز و سفید، جلد: چرمی، ۹۰گ، ۱۹ سطر (۱۱× ۲۱/۵)، اندازه: ۱۸/۸×۳۰/۵سم [ف: ۷/۲ - ۳۷۷]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۷۸۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** المراه التی لایعیش اما ... بعون الله و حسن توفیقه
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۴ق [الفبائی: - ۶۵۳]

۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۵۳۳/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** والاربع جمع ربع وهو المنزل جمع قله [غمطحت] احتفرت ووخط الشیب رأسه خالط السواد البذی المتکلم بالفحش یقال رجل بذی وامرأة بذیه والزقوب المرئة التی
خط: نستعلیق، کا: فرج الله کربلایی حسین هرزندی، تا: ۸ ربیع الثانی ۱۲۵۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۶۴]

● شرح مقامات الحریری / ادبیات / عربی

š.-u maqāmāt-il-ḥarīrī

شریشی، احمد بن عبدالمؤمن، ۵۵۷ - ۶۱۹ قمری

šarīsī, ahmad ebn-e ‘abd-ol-mo’men (1163 - 1223)

وابسته به: مقامات حریری = المقامات؛ حریری، قاسم بن علی (۴۴۶-۵۱۶)

سیوطی در «بغیة الوغاة» نقل کرده که شریشی سه شرح بر «مقامات» نوشته است و صاحب کشف الظنون می‌گوید که شرح متوسط این شارح بر مقامات مزجی و مشتمل بر شرح لغات غریبه آن است و آن را بر حسب درخواست اهالی سجلماسه با عباراتی سهل نگاشته، و آغاز آن این است: «بسمله الحمد لله الذی علمنا ما لم نکن نعلم الخ». و از شرح سوم نام و نشانی ذکر نکرده، معلوم می‌شود که از نظرش نگذشته بوده است. شرح کبیر او، مشتمل بر حکایات و اشعار خوب فصحای عرب و بیان معانی لغات مشکله و کلمات مستعمله در مقامات است و مطلبی را که محتاج به شرح و بسط بوده از آن نگذشته و چنان که خود اشاره نموده از شروح دیگر استفاده‌ها نموده و چاپ شده است. آنچه در ایران دیده شده همان شرح کبیر و مطبوع اوست.

آغاز: الحمد لله الذی اختص هذه الامة بأفصح الالسنة و افسح الاذهان وشرف علمائها بالاقسان فی اسالیب البلاغة و البیان.

چاپ: قاهره، المؤسسة العربیة الحدیثة، محقق: محمد ابوالفضل ابراهیم، چاپ جدید، دوجزء، ۱۳۸۸ق.

[دنا ۱۰۸۳/۶؛ کشف الظنون ۱۷۸۷/۱؛ ریحانة الادب ۳۱۶/۲؛ الاوقاف العامة موصل ۱۱۰/۴]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۸۰۳

نسخه اصل: کتابخانه واتیکان -رم ۷۷۳. جلد اول و تا شرح مقام ۲۵ را داراست؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: ۵ ربیع الاول ۷۵۷ق؛ از روی نسخه‌ای به خط ابی عبدالله بن صایغ اندلسی نحوی لغوی که کاتب عین حرکات و الفاظ آن را آورده تا نسخه دومی از آن کتاب باقی بماند، مصحح؛ ۴۶۷ص [عکسی ف: ۵ - ۲۷۰]

۲. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۲۴۶

آغاز: شرح المقاة الثالثة عشرة، الزورائیة، ندوت: خرجت،یقال ندت الابل تندواذا خرجت من المشرب ترعی فیما قرب منه وهو الذی قصد؛ **انجام:** وان وردا رف وروح وریحان وریق رشا ورفرف ورياض ناع وردا ولم یذکر ابیک تمیم تم شرح المقامة الخامسة والعشرین وبتمامها تم الجزء الثانی من شرح المقامات.
سفر ثانی و از مقامه ۱۳ تا اول مقامه ۲۶ را شامل است؛ خط: نسخ، بی‌کا، قرن ۸؛ تملک: حاج یعقوب نجاشی ۷۸۹، عبدالرحیم حبشی زاده، فیض الله المفتی ۱۱۱۵، نجم الدین بن احمد کتبی، حسن بن صالح حلبی ازهری اشعری؛ مطالعه محمد بن عبدالمؤمن ۹۱۲؛ مهر: «الحمدلله لذی هدانا لوقف هذا الکتاب ...» (کروی)؛ از موقوفات رمضانیه؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷× ۲۵/۵سم [ف: - ۱۲۶]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۲۷

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ - ۲۳]

۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۲۰۵گ، ۳۵ سطر (۱۲×۲۰/۵)، اندازه: ۱۸×۲۸سم [ف: - ۵۹۲]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۳۲۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محرم ۹۹۷ق؛ تملک: عبدالجواد بن محمد مهدی، عبدالکریم بن عبدالله خلیفتی عباسی حنفی در ۱۱۲۳ و پسرش عبدالله در ۱۱۴۳، خریداری محمد اسماعیل برزنجی از بازماندگان عبدالله در۱۲۳۲؛کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۴۸۷گ، ۲۸ سطر (۱۳×۲۱)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱۶ - ۲۴۱]

۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۲۵۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** اذا فکرت فی ندمی علیها ×× عضضت اناملی و قرعت سنی؛ و هذا آخر شعر قاله ابو العتاهیه و آخر شعر ختمت به الشرح راجیاً من ربی صفحه و عفوه و الحمدلله اولاً و آخراً کما یجب بجلاله غفرانک اللهم تبارکت و تعالیت و الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و صحبه و سلم.
کامل؛ خط: نسخ خوب، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ درسال ۱۲۸۱ داخل کتابخانه اعتضاد السلطنه شده؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۴۲۶ص، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۲ - ۳۸]

۶. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۱۸۰۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قال مالک ابن نویره و کنا کندمانی جذیمة حقبة من الدهر حتی اقیل لن یتصدعا فلما تفرقنا کانی و مالکا لطول احتماع لم نبت لیلة معا و قد تمت المقامه بعون الله و حسن توفیق و لله الحمد و المنه و صلی الله علی سیدنا محمد و علی آله

الطیبین الطاهرین و الحمد لله رب العالمین آمین آمین تم.
خط: نسخ خفی، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۱۵ق؛ مجدول؛ تملک: حسین منیری العشاقی به سال ۱۰۱۵ق، عبدالقادر قدری حسینی مدعو به لارنگی زاده؛ مهر: ناصرالدین شاه قاجار، میرزا محمود وزیر؛ کاغذ: بغدادی، جلد: تیماج مذهب، ۹۹۲ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۷ - ۴۸۰]

۷. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۱۲۹۱

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم شرح المقامات الخامسة و العشرین شتوت اقمت فی الشتاء و الکرج مدینة معروفة و بشده البرد موصوفة و هی بین اصبهان و همدان و قد تقدم برد همدان فی الاولی و من همدان الی نهاوند مرحلتان و من نهاوند الی الکرج مرحلتان و من الکرج الی مدینة اصبهان ستون فرسخا و هی منازل عیسی بن ادریس بن معقل العجلی و لم یکن فی ایام العجم المدینة مشهوره و انما کانت فی عداد القری العظام من رساتیق کورة اصبهان فنزلها العجلیون فبنو بها الحصول و القصور و جعلها ابودلف مدینة عظیمه قال ابودلف دخلت علی الرشید؛ **انجام:** و هذا آخر شعر قاله ابو العتاهیه و آخر شعر ختمت به هذا الشرح راجیا من ربی صفحه و عفوه و الحمد لله اولا و آخرا و صلواته علی نبی الرحمه و کاشف الغمه و هادی الامه و علی الذی صحبه و سلم تسلیما کثیرا و الحمد لله رب العالمین. کمل جمیع شرح المقامات بحمد الله و عونه و صلواته عی خیر خلقه محمد و آله و صحبه و سلامه. (کفی بالموت و اعظا)

جلد دوم شرح شریشی بر مقامات حریری می‌باشد که از مقام بیست و پنجم الی مقام پنجاهم را شرح کرده؛ خط: نسخ ترکی، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۱۵ق؛ تملک: سید فیض الله المفتی در سال ۱۱۱۵؛ مهر: ناصرالدین شاه؛ کاغذ: ترکی، جلد: تیماج مذهب، ۵۴۹ص، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۷ - ۴۷۵]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۶۴۰

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ نسخه بسیار کهن و نفیس؛ قطع: وزیری [میراث شهاب: س۹ش۲ - ۱۷]

۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۵۹۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۸۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۶۱]

● شرح مقامات الحریری = کلام ابن الخشاب / ادبیات / عربی

š.-u maqāmāt-il-ḥarīrī = kalām-u ibn-il-xišāb

ابن خشاب یمنی، محمد بن احمد، - ۶۵۰ ؟ قمری

ebn-e xaššāb-e yamanī, mohammad ebn-e ahmad (-1253)

وابسته به: مقامات حریری = المقامات؛ حریری، قاسم بن علی (۴۴۶-۵۱۶)

ابن خشاب می‌گوید چون کتاب مقامات ابو محمد القاسم بن حریری منتشر شد بعضی از عالمان زبان عرب بر آن خرده گرفتند و پاره‌ای از الفاظ آن را از مردم عرب ندانستند لذا بر آن شدم که این کتاب را در دفاع از حریری بنویسم و مواضع خرده‌گیری شده را نشان دهم. روش ابن خشاب آن است که لغات را معنی می‌کند و سپس مورد استعمال آن را در متن حریری ذکر می‌نماید.
[دنا ۶/۱۰۸۳]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۹۸

آغاز: بسمله رب اعن، الحمد لله مستحق الحمد و مستوجبه و صلوته؛ **انجام:** و هی الوا و الله اعلم. هذا آخر الکتاب و الحمد لله وحده و صلی اله علی سیدنا محمد و آله الطاهرین و سلم مسلما کثیرا.

از خطبه شروع می‌شود و تا مقامه پنجاهم می‌آید؛ خط: نسخ، بی‌کا،تا:قرن ۱۰؛کاغذ:سمرقندی،جلد: مقوایی، رویه کاغذ فرنگی، ۴۵گ، ۱۵ سطر (۱۳×۱۹)، اندازه: ۱۶×۲۳/۵سم [ف: ۱۰ - ۳۷۹]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۴

آغاز: بسمله، الحمد لله علی فضله العظیم و صلوته علی رسوله الهادی الی صراط المستقیم و علی اله؛ **انجام:** و الرقوب المراه التی لا یعیش لها ولد

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج ماشی، ۸۹گ، ۲۱ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۷ - ۱۲۶]

● شرح مقامات الحریری / ادبیات / عربی

š.-u maqāmāt-il-ḥarīrī

زین الدین الرازی، محمد بن ابی بکر، - ۶۶۶ ؟ قمری

zayn-od-dīn ar-rāzī, mohammad ebn-e abī-bakr (-1268)

وابسته به: مقامات حریری = المقامات حریری، قاسم بن علی (۴۴۶-۵۱۶)

شرح بر کتاب مقامات حریری بصری است که حاوی رموز فن ادب و نکات دقیق الفاظ و معانی و بیان عرب است.

تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۱۷۳۰

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم. الحمد لله الذی لاغایة لکماله و لا نهایة لجلاله و لا عد لنعمه؛ **انجام:** و هو قیاس لا سماع فانه لم یسمع اعتکف علیه بل عکف علیه ... قد استراح القلم من نقل هذا الرقم عن اصل قریب من الصحه ... فی ثمانین و مائهو الف من هجره ... انا عبده المحتاج الی قفران ربه الازلی. السید فیض الله الحسینی المدعو بین اترابه ببزا فی زاده کان موقتا بقضاء ...

خط: نسخ متوسط، کا: سید فیض الله حسینی بزافی زاده، تا: ۱۱۸۰ق؛ مجدول مذهب، با یک سرلوح مرصع؛ مهر: ناصرالدین شاه قاجار؛ کاغذ: فستقی، جلد: مقوای روکش تیماج، مذهب،

۷۷۲ص، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۵/۵سم [ف: ۷ - ۴۷۸]

● **شرح مقامات الحريری** / ادبیات / عربی

š.-u maqāmāt-il-ḥarīrī

مولتانی، سلیمان بن احمد، ق۸ قمری

moltānī, soleymān ebn-e ahmad (- 14c)

وابسته به: مقامات حریری = المقامات؛ حریری، قاسم بن علی (۴۴۶-۵۱۶)

محل تألیف: ماردین

شرح مقامات حریری است به اضافه ذیل در فن بدیع. وی این کتاب را به پاس لطف شاه یعنی «الملك المظفر» نگاشت که باید همان داود المظفر بن صالح (۷۶۱ق) از سلسله بنی ارتق ماردین باشد. در منابع قابل دسترس و شایع، نامی از این شرح و شارح دیده نشد جز این‌که در نزهة الخواطر بدون اینکه نامی از این اثر وی ببرد، ترجمه‌ای کوتاه درباره وی دارد: «وی از علماء مبرز در فقه و اصول و حدیث و عربیت بود. در ملتان هند به دنیا آمده و در همانجا پرورش یافت. سفرهای بسیار به اطراف جهان همچون حجاز و قدس و عراق و شام داشت و در طول این سفرها بزرگان را درک کرده دانش‌های روزگار را بیاموخت و عاقبت به روزگار غیاث الدین تغلق شاه به هند برگشته در دهلی وارد شد. از جمله آثار وی می‌توان رسالة فی السماع و رساله فی فضل الاذکار را نام برد.»

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۷۹ ط

آغاز: آغاز دیباجه: بسمله. الحمدلله الذی ... و اعطاه لساناً صارماً کمرهف مسنون، فجعل یثور من معادن الفصاحه عقیانها ... آغاز شرح: بسمله رب یسر و سهل اللهم، کلمة تستعمل فی الدعاء؛ **انجام:** ای المتولی لها فیهما و بیده خزاینها و فی قبضته معادنها و الحمدلله علی حسن التوفیق و الهدایة الی امثل الطریق و الصلوة علی رسوله الداعی الهدی و نذیره المنقذ من الردی و علی آله مصابیح الدجیء ما جن اللیل و سحا.

خط: نسخ تحریری، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۸؛ تملک: فتح الله بن فضل الله بن احمد بن عمر شافعی شهیر به تقسماتی، حسن بن حسین بن علی ... عسافی یافعی، یحیی باحی بعلی مورخ ۱۱۳۲ق، محمد بن یحیی باحی مورخ ۱۱۶۱ق، مصطفی ترکان مورخ ۱۲۳۳ق، فرهاد میرزا معتمد الدوله مورخ ۱۲۹۰ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج عسلی، ۲۹۳گ (با برگ‌های الحاقی)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۲۴/۲ - ۱۳۱]

● **شرح مقامات الحريری** / ادبیات / عربی

š.-u maqāmāt-il-ḥarīrī

علوی، عبدالغفار بن ابراهیم

ʻalavī, ʻabd-ol-qaffār ebn-e ebrāhīm

وابسته به: مقامات حریری = المقامات؛ حریری، قاسم بن علی (۴۴۶-۵۱۶)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۶۹

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی رفع مقامات الادباء؛ **انجام:** و الجحود به کفر، انتهی.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: تیماج جگری، ۳۳۷گ، ۲۳ سطر (۱۲/۲×۲۳)، اندازه: ۲۲×۳۱/۷سم [ف: ۷ - ۶۳۶]

● **شرح مقامات الحريری** / ادبیات / عربی

š.-u maqāmāt-il-ḥarīrī

وابسته به: مقامات حریری = المقامات؛ حریری، قاسم بن علی (۴۴۶-۵۱۶)

غیر همانند:

۱. **شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۵۳۶**

آغاز: اصلها ثابت و فرعها فی السماء تدرسه الرواة ... و اعتمدت علی تبین مالم یکن من الالفاظ عقدته منحلة

بی‌کا، تا: قرن ۶؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اندازه: ۱۶/۵×۲۲/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۶]

۲. **تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۴۰۷**

از المقامة السابعة است تا المقامة الخمسین. متن گویا از حریری است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام [ف: ۳ - ۹۴]

۳. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۱۳۹-۳۶/۱۳۹**

آغاز: بسمله قال الشیخ الامام ضیاء الاسلام ... الحریری الطبری ... اللهم کلمة بمعنی یا الله یستفتح بها الدعوات انا نحمدك الحمد والمدح اخوان وهو الثناء علی الجمیل من نعمة وغیرها؛ **انجام:** مثل فیمن یضرب لبس الثیاب العدیدة انما قیل ذلك لتضاعف قشرها فی الالس وکساها

شرح مزجی مختصری است بر کتاب «مقامات الحریری»؛ خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۹۲]

۴. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۷۳۶**

آغاز: المطاع مفعول یعنی کلفت هذه الآداب فی الاول لامر شدیدة علی نفس فصارت محبوبة لنفسی المطاع مفعول یعنی کانت هذه الآداب فی الاول اسم الرجل و الثانی اسم رجل آخر احدهما سبط؛ **انجام:** فصارت کانها طابع لی و التکلف هوی مطاعا التکلف حمل الکلفة علی النفس و الکلفة المشقة له ای للادب هوی ای میل النفس.

این شرح موجز و به صورت مزجی برگزار شده و در اغلب موارد به ترجمه و شرح لغات اکتفا شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛

افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج زیتونی، ۱۴۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۲۶ - ۲۲۷]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۴۶۷/۶

بخش کوتاه رساله‌ای است در شرح لغات مقامات حریری. شارح ابتدا قطعه‌ای از متن را ذکر کرده پس از آن به بیان معنی لغات آن به فارسی می‌پردازد؛ خط: نسخ زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ۳گ (۹۴ر-۹۶پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۳۸ - ۶۱۴]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۵۹

آغاز: فهی أخذ البیت بأسره غصباً من غیر تغییر شیء منه و لا علی سبیل رفوء أو المام او اشمام کما فعل عبدالله بن الزبیر؛ **انجام:** و هی صنعة بدیعة ملیحه تدل علی قدرة الطبیعة و قوة القریحة.

شرح متوسطی است با عنوان «قوله-قوله» بر مقامات، که دارای پنجاه مقامه می‌باشد؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ نسخه قدیم؛ تملک: عبدالله بن علی حسینی موسوی؛ جلد: مقوایی، ۲۰۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۱۹سم [ف: ۴ - ۲۴۸]

← شرح المقامات الحریریة > الایضاح فی شرح المقامات

● **شرح مقامات الصوفیة** / عرفان و تصوف / عربی

š.-u maqāmāt-iṣ-ṣūfīyya

وابسته به: مقامات الصوفیه؛ سهروردی، یحیی بن حبش (۵۴۹-۵۸۷)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۴۳/۶-ف

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۵گ (۴۷پ-۶۱ر) [فیلمها ف: ۱-۵۱۷]

● **شرح مقامات العارفین** / فلسفه / عربی

š.-u maqāmāt-il-ʻārifīn

نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد، ۵۹۷ - ۶۷۲ قمری

nasīr-od-dīn-e tūsī, mohammad ebn-e mohammad (1201 - 1274)

وابسته به: الاشارات و التنبیهات؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

قطعه‌ای از شرح اشارات است .

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۴۷

آغاز: لما اشار فی الخط المتقدم الی ابتهاج الموجودات؛ **انجام:** الی جوهر مناسب له بحسب الفطره ... علی محمد و آله اجمعین

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۴ - ۳۶۳]

● **شرح مقامات العارفین** / عرفان و تصوف / عربی

š.-u maqāmāt-il-ʻārifīn

بحرینی، حبیب بن محمد، ق۱۳ قمری

bahreynī, habīb ebn-e mohammad (- 19c)

وابسته به: الاشارات و التنبیهات؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۵۲۶/۱

کا: سید حبیب بن محمد بحرینی بوشهری، تا: ۱۲۷۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۱۰۹گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۳۱سم [ف: ۵ - ۲۳۷]

● **شرح مقامات العارفین** / عرفان و تصوف / عربی

š.-u maqāmāt-il-ʻārifīn

وابسته به: الاشارات و التنبیهات؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۰۶۵

شرح نمط نهم و دهم اشارات؛ بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۷۷/۲۵

آغاز: لما اشار فی النمط المتقدم الی ابتهاج الموجوداتو کمالاتهم المختصة؛ **انجام:** بل یحتاج مع ذلک إلی جوهر مناسب له بحسب الفطرة

ظاهراً بخشی از کتاب شرح اشارات خواجه نصیر است که شرح بالقول است، در ابتدای آن توضیحی برای قصه سلامان و آبسال آمده که جامی در هفت اورنگ به نظم کشیده است؛ خط: نستعلیق،کا: ابوالقاسم حسینی تفریشی، بی‌تا؛ جلد: چرم سبز، ۹گ (۸۰پ-۸۸پ)، ۳۳ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۳۴/۵سم [مؤید: ۳ - ۶۳۲]

● **شرح مقامات العارفین** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e maqāmāt-ol-ʻārefīn

وابسته به: الاشارات و التنبیهات؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۸۲/۶۱

نسخه اصل: فرهنگستان علوم آذربایجان باکو، ش ۸۲۰۱ M 140؛ بی‌کا، تا: با تاریخ قرن ۱۱؛ ۵ص (۱۸۳-۱۸۷) [عکسی ف: ۳ - ۴۲۷]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۶۵۴

آغاز: بسمله و به نستعین. الحمدلله الذی جل مقامات العارفین مناهج جنانه فکشف عن ابصارهم فی مدارج ... لوامع حجابه ... و بعد این سطری چند است در شرح عبارات و معانی اصحاب عرفان و کشف اشارات و مبانی ارباب ذوق و وجدان که در آخر کتاب اشارات للشیخ ... ابی علی الحسین بن عبدالله بن سینا

البخاری ... به اشارت بعضی کبرای دین ... که با ایشان معاصر بوده و بعد از تکمیل علوم و رسیدن به غایات و مواجید اذواق ایشان با نصیب شده صفت الحاق یافته؛ **انجام:** و اذ امروا باللغو مروا کراما. وقع الفراغ عن تسویده یوم الاربعاء الثالث و العشرین من شهر رمضان ستة اربع و ثمانین و ثمانمائة ... الخاتمة.

تنها شرح مقامات العارفین است و در آن از امام زین العابدین و غزالی و ابو یوسف همدانی نام رفته است با تاریخ روز چهارشنبه ۲۳ رمضان ۸۸۴؛ خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تملک: رضی الدین محمد بن جمال الدین احمد لنگرودی گیلانی؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن آلبالویی، ۸۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۳ - ۴۹۵]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۲۳۷/۳

آغاز: بسمله. رب تمم. دوستی عزیز کی بر ما مهربان بود از ماسوال کرد و گفت کی ما را در قصه ابسال و سلامان که از بعضی حکماء متقدم منقولست اشکال افتاده است و حکیم بزرگ الشیخ الرئیس ابو علی ابن سینا قدس الله سره در اشارات در نمط تاسع در مقامات العارفین گفته است کی: ان سلامان مثل ضرب لک ... ان اطقت» و هر کسی از حکماء متاخر آن را تاویلی گفته اند و ایشان را در اصل این قصه ترددی افتاده و قصه ای از آن یافته آمده که ظاهرش بافسانه می‌ماند بیان فرماید که این قصه را مناسبتی بآن مقصود که در مقامات العارفین اشارت رفته است می‌توان یافت و حقیقتی دارد یا نه؟ ما آن دوست عزیز را گفتیم که آن نه علم و اصطلاح ماست چگونه در آن شروع کنیم کی سالکان از یکدیگر طریق خصوصیت پسندند و برون نگرش را از اصطلاح سیر خود روا ندارند. چون خاطر وی نگران بود و ما نظر کردیم که حقیقت سیر در طلب معبود بمعاد خود در جمله مکونات بطریق صحت از هر مذهب و ملت و مصطلحات خود یک اصل بود و صاحب اصلی بود کی در منتهاء کلیات اصول ناظر جمله اصلها باشد پس بنور الهی هر چه بما نوده شد بتایید وی در آن شروع کردیم و گفتیم: بدان ای دوست عزیز ما که بعضی از حکما معنی ثبت کرده اند و مراد سیر و اتصال عالم علو بعالم سفل و عروج از عالم سفل بعالم علو و کیفیت مراتب آن در قصه وضعی و ضرب المثلی که مفهوم عامه خلائق باشد آورده چنانکه از زبان سباع حکایت کرده اند که ممکن نباشد و مراد از وضع آن حکایت حاصل شده و آن رموز بواسطه حکایات از زبان حیوانات کشف کرده تا صاحب لهو از راه لهو یاد گیرد و باصحاب حد حکمت شناسان رساند تا ایشان آن حکایت وضعی طرح کنند و لب آن فرا گیرند و بدان کار کنند. فاما آن حکیم که قصه سلامان و ابسال در حکایت وضعی کی بپادشاه رومی و حکیمی کی با وی صحبت داشت نسبت کرد و ساختن هر مین یکی از برای تفرقه اجزا و یکی از برای بقای مجردات و عقول و ارواح و بشر را بملکی اصلی رسانیدن و حکایت را بآخر آوردن تا حکایت وضعی محو شود و اصل رمز ثبت شود نزد حکمت دان (۱۵۶ر)

در این رساله داستان سلامان و ابسال تفسیر شده است. در کتابخانه ملک شرحی است بر دو نمط ۹ و ۱۰ (مقامات العارفین) به فارسی و در آن داستان سلامان و ابسال از طوسی آمده و تفسیر شده است و در پایان تفسیر سوره عصر طوسی دیده می‌شود (ش۶۱۱۵) و این یکی جز کتاب ما است. نسخه دیگری هم در آنجا است (ش ۴۶۵۴) و تاریخ روز چهارشنبه ۲۳ رمضان ۸۸۴ دارد که گویا تاریخ تألیف باشد و آن گزارشی است از یک دانشمند سنی بر مقامات العارفین به فارسی و عربی و جز کتاب ما است. در مقدمه آن از نامه‌های ابن سینا و میهنی بجز آنچه می‌دانیم یاد شده است. در شرح داستان سلامان سخن امام رازی نه به نام آمده و این داستان (دو برادر و زن سلامان که شیفته ابسال شده است) از شرح فاضل محقق (گویا طوسی) از شیخ ابوعبید جوزجانی در فهرست تصانیف شیخ آورده شده و رموز آن شرح گردیده و دارد که شیخ در رساله قضا و قدر از داستان سلامان و ابسال و «لمعان البرق من الغیم المظلم الذی ظهر به وجه امراة سلامان لابسال حتی اعرض عنها» یاد گردید. در دیباچه آن بحثی است از کفر و ایمان شیخ و دارد که شیخ احمد بن الحسن النامقی از او بشنود و در فصل الخطاب هم ستایشی از او هست و او خرقانی و میهنی را دیدار کرده است. باری این دانشمند ابهری را که شارح مقامات العارفین است در نسخه ما من نشناختهام. عنوان: «رساله شرح مقامات العارفین من کلام المولی المعظم علامة العالم سلطان المحققین قطب الملة و الدین معین الاسلام و المسلمین حجة الحق علی الخلق الابهری قدس الله سره» (۱۵۵پ)؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۰گ (۱۵۵پ-۱۶۴پ) [ف: ۷ - ۲۷۴۰]

● شرح مقامات بدیع الزمان همدانی / ادبیات / عربی

š.-u maqāmāt-i badī'-oz-zamān-i hamidānī

وابسته به: المقامات؛ بدیع الزمان همدانی، احمد بن حسین (۳۵۸-۳۹۸)

شرحی مزجی است.

شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۶۱۳

آغاز: المومن معضود بتوفیق الله بالاعانة علی الابانة ای اظهار؛ **انجام:** هی مرة من الشتاء، یقال شتوة ... استراح اواسطی من تسویده فی ثانی ثالث عشار الحادی عشر من شهور ثانی ثان اعشار عاشرة المات، و فقنا الله لاتمامه بنصرة منه و الکرامة

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ اندازه: ۱۱×۱۷سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۵]

● شرح المقدمات / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul-muqaddamāt

شرحی است بر رساله کوتاهی که خود مؤلف در اصول

اعتقادات نگاشته است. این شرح با عنوان‌های «ص، ش» برگزار شده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۲۶۵-۱۲/۱۵۵

آغاز: الحمدلله ... وصحبه اجمعین وبعد فهذه کلمات قصدت بها شرح ما وضعت من المقدمات علی سبیل الاختصار ومن الله سبحانه اسئل التوفیق للحق والصواب؛ **انجام:** صلی الله علیه وسلم و علی آله وصحبه اجمعین وآخر دعوانا ان الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی سیدنا و مولانا و علی آله و صحبه و سلم تسلیما کثیرا الی یوم الدین.

خط: نسخ، کا: مصطفی بن عبدالکریم، تا: ۱۱۰۰ق، جا: نکدده مدرسه بیضاوی؛ جلد: گالینگور، ۲۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۹۲]

● شرح المقدمة / نحو / عربی

š.-ul-muqaddama

غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۷۱۶/۱

آغاز: ... للاسم ثلاث علامات، علامة من اوله و هی الالف و اللام کالفرس و الغلام ... ص: و هو ضربان، مغرب و هو ... ش: لما فرغت من تعریف الاسم؛ **انجام:** و منها ما یکسر لا غیر و هو الباقی و ذلک اصل الباب و هذا آخر ما اردنا املاؤه علی هذه المقدمة و قد جاء بحمد الله مهذب المبانی ... و یجعل ذلک خالصا لوجهه الکریم مصروفا و علی النفع به موقوفا بمنه و کرمه انه الجواد الکریم الرؤف الرحیم و الحمدلله رب العالمین

شرحی است بر متنی در علم نحو به نام «المقدمة». متن و شرح، هر دو از یک مؤلف می‌باشند. متن، با علامت «ص» و شرح، با علامت «ش» مشخص گردیده است. در این شرح از سیبویه، کسائی، اخفش، مبرد، جرجانی، فارسی، سهیلی، زمخشری، ابن مالک (- ۶۷۲ق) و اشخاص دیگر نقل شده است؛ خط: نسخ، کا: علی محمد بن حاجی بابابک قلعه خانی طایمه، تا: ۱۲۳۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۷۵گ (۱-۷۵)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۴۰ - ۳۳]

۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۴۰۶۸/۳

آغاز: و الخبر جملة لها رابطة کزید ابوه قائم و لباس التقوی ذلک خیر و القارعة ما القارعة وزید نعم الرجل الا فی نحو قولک قل هو الله احد؛ **انجام:** فینبغی ان یفتحوا فی مثل اذهب لیکولوا قد رعوا بحرکة الهمزة مجالسة حرکة الثالث و انما لم یفعلوا ذلک لئلا یلتبس بالمضارع المبدو بالهمزة فی حالة الوقف و منها ما یکسر لاغیر و هو الباقی و ذلک اصل الباب.

شرحی مزجی برکتابی با عنوان «المقدمة» است. در متن کتاب آن را به ابن نحاس نسبت داده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: گالینگور سبز، ۲۷گ (۳۹ر-۶۶پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۶۵]

← شرح مقدمة الآجرومية ← شرح الآجرومية

● شرح مقدمة الآجرومية / نحو / عربی

š.-u muqaddamat-il-ājrūmīyya

منوفی، علی بن محمد، ۸۵۷ - ۹۳۹ قمری

manūfī, ‘alī ebn-e mohammad (1454 - 1533)

وابسته به: الآجرومیة = مقدمة الآجرومیة؛ ابن آجروم، محمد بن محمد (۶۷۲-۷۲۳)

شرح کبیر شیخ زین الدین ابی الحسن علی بن ناصرالدین محمد بن محمد بن محمد بن خلف بن جبریل منوفی مصری شاذلی مالکی است بر آجرومیه. شرح دیگر او و مسمی به «الجوهرة المعنویه» اختصار همین شرح می‌باشد.

آغاز: بسمله الحمدلله الذی هدانا لمعرفة الادب و فهمنا اسرار لغة العرب ... و بعد فهذا شرح علی الاجرومیه لاسرار العربیه صنفه الشیخ ... زین الدین جبریل ...

[دنا ۶/۳۹۱]

۱. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۹۶۱/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۷ - ۲۶۳]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۸۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** لان المضاف الیه لیس ظرفا و لاجنسا.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۹۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۱۳]

۳. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۹۶۶

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۷ صفر ۱۰۵۵ق [نشریه: ۷ - ۱۸۶]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۱۶۵/۴

آغاز: برابر **انجام:** فتقول اذن اکرمک انا مبتدا مضمر مرفوع محلا ازورک ...

از آغاز تا قسمتی از نواصب از باب افعال؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷گ (۶۴پ-۹۰)، ۱۵ سطر (۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۸ - ۸۹]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۱۳۸

آغاز: برابر **انجام:** فالاضافه فی هذین بمعنی اللام لان المضاف الیه لیس ظرفا و لا جنسا له و الله اعلم هذا اخر الکتاب علی التمام و الکمال ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوایی، ۵۴گ، ۲۴-۲۵ سطر (۹/۵×۱۶)، اندازه: ۱۵/۳×۲۱/۵سم [ف: ۱۸ - ۵۵]

● **شرح مقدمة الآجرومية** / نحو / عربی
š.-u muqaddamat-il ājrūmīyya
وابسته به: الآجرومية = مقدمة الآجرومية؛ ابن آجروم، محمد بن محمد (۶۷۲-۷۲۳)
شرح متوسطی بر مقدمه آجروميه است؛ از عبارت شارح در پایان کتاب این احتمال پدید می‌آید که شرح به صورت درس املاء بوده سپس تدوین گشته است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۱۱۳/۲
آغاز: الكلمة قول مفرد، ش: تطلق الكلمة فى اللغة على الجمل المفيدة كقوله تعالى كلاً انها كلمة هو قائلها؛ **انجام:** و هذا آخر ما أردت املئه على هذه المقدمة ... بمنه و كرمه، انه الجواد الكريم و الرؤف الرحيم و الحمدلله رب العالمين ... قد تم.
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: دوشنبه ۶ رجب ۱۲۳۶ق، جا: تهران؛ مصحح، محشی، با قلم خوردگی، همراه اشعاری با امضای «غنی بن محمد رفيع افشار» در روز جمعه ۱۸ ربیع الاول ۱۲۶۱؛ کاغذ: فرنگی سبز، جلد: مشمعی، ۶۳گ (۲۵-۸۷)، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۰ - ۵۵۷]

● **شرح مقدمه ابن ابی الحدید** / کلام و اعتقادات / فارسی
š.-e moqaddame-ye ebn-e abe-l-hadīd

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۶۵۲
آغاز: بسمله ... و به نستعين و عليه التكلان و هو؛ **انجام:** على هذا ... من لم ينفعه لا ينفعه الكثير
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

↩ شرح مقدمة ابی اللیث ≻ شرح مقدمة الصلاة سمرقندی
↩ شرح مقدمة الادب ≻ شرح التصرفات

● **شرح مقدمة ارشاد الاذهان** / فقه / عربی
š.-u muqaddamat-u iršād-il-aḏhān
وابسته به: ارشاد الاذهان الى احكام الايمان؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۲۶۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح [میراث شهاب: س۸ش۴ - ۵۶]

● **شرح المقدمة الازهرية فی علم العربية** / نحو / عربی
š.-ul-muqaddamat-il-azharīyya fī ʿilm-il-ʿarabīyya
ازهری، خالد بن عبدالله، ۸۳۸ - ۹۰۵ قمری
azharī, xāled ebn-e ʿabd-ol-lāh (1435 - 1500)
تاریخ تألیف: ۱۷ ذیحجه ۹۰۲ق
شرح کتاب مقدمه ازهريه خود مؤلف است که بنا به درخواست جمعی، آن را به صورت مزجی شرح نموده و معضلات آن را گشوده است.
آغاز: الحمدالله على جميل الاحوال واشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له المنزه كلامه عن الالفاظ بالحروف فى المقال ... فيقول العبد الفقير الى مولاه الغنى خالد بن عبدالله الازهرى ... قد سألنى من اعتقد صلاحه ... أن أشرح مقدمتى الأزهرية فى علم العربية ...
چاپ: بولاق، ۱۲۵۳ق؛ مصر، ۱۳۰۷ق.
[کشف الظنون ۱۷۹۸/۲؛ معجم المطبوعات ۸۱۲/۱؛ الاعلام زرکلی ۲۹۷/۲؛ الاوقاف العامة موصل۱۹۲/۲ و ۱۸۰/۳]
شرح و حواشی:
۱- حاشية شرح الازهرية فى علم العربية؛ شنوائی، ابوبکر بن اسماعیل (۹۵۹-۱۰۱۹)
۲- شرح المقدمة الازهرية

۱. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۲۳۹۲/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** قال مؤلفه ... خالد بن عبدالله بن أبى بكر الأزهرى: فرغت من هذه المشهورة يوم الأربعاء سابع عشرين حجة الحرام آخر شهر سنة اثنين و تسعمائة.
خط: نسخ، کا: احمد بن قاسم بن عبدالله بن علی بانوبی، تا: پنج‌شنبه ۲۰ رجب ۹۳۷ق؛ ۴۱گ (۵۹-۹۹)، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [ف: ۳ - ۱۲۲]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۰۸۰/۱
آغاز: يقول العبد الفقير الى مولاه الغنى ... الحمدلله رافع مقام المنتصبين ... و بعد، فهذا شرح لطيف لألفاظ الآجرومية فى اصول علم العربية لينتفع به المبتدى انشاء الله تعالى و لا يحتاج اليه المنتهى عملته للصغار فى الفن و الاطفال لا للممارسين فى العلم من فحول الرجال حملنى عليه الشيخ شيخ الوقت والطريقة و معدن السلوك والحقيقة سيدى و مولانا ... الشيخ ابى العباس الازهرى ... الكلام فى اصطلاح النحويين هو اللفظ اى الصوت؛ **انجام:** فقد تقدم فى المرفوعات فليراجع ذلك و هذا آخر ما اردنا ذكره على هذه المقدمة.
خط: نسخ، کا: عبدالعظیم بن محمد بن محمد جبعی، تا: ۹۳۹ق؛ مصحح، محشی با نشان «ح س»، مقابله شده، یادداشت مطالعه و مقابله از شیخ علی بن شیخ محمد نوح، فخرالدین ابن شیخ محمد ابن الجباعی حایری، عبدالله بن حسن جباعی حائری، نعمة الله ابن علی ابن احمد جباعی حائری؛ تملک: میر ابوالقاسم بن میر فخرالدین حسینی به سال ۱۲۸۰؛ کاغذ: فرنگی، ۵۳گ (۳-۵۵)، ۱۵-۱۶ سطر، اندازه: ۷×۱۱سم [ف: ۳۸ - ۲۰۵]
۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۹۶۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و الناس معطوفة على الجنة و فى هذا القدر

کفایة للمبتدی و الحمدالله الذی هدانا لهذا و ما کنا لنهتدی لو لا ان هدانا الله. قال مؤلفه الشیخ خالد بن ابی بکر الازهری رحمة الله تعالی وکاتبها و ذریته و احبابه و کذا المحسنون الیه من کل جهة فرغت من انتهاء هذا الشرح المبارک ان شاء الله تعالی سابع عشر ذی الحجة الحرام ختام شهور سنة ۹۰۲ من الهجرة النبویة علی صاحبها افضل الصلوة والسلام مع شغل البال وضیق الصدر مع سوء الحال و الحمدالله و کفا و سلام علی عباده الذین اصطفی.

کامل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۷ ذیقعده ۱۰۳۷ق؛ مصحح، با علامت بلاغ مقابله، رکابه دار؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا، ۴۶گ (۴ر-۴۹ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۲۷۶]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۷۴۵/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** متعلق ایضا به یوسوس و الناس الیه معطوف علی الجنة و فی هذا القدر کفایة للمبتدی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مؤلف این رساله را در چهارشنبه ۱۷ ذیحجه ۹۰۲ به پایان رسانده؛ تاریخ کتابت به نام ضیاء الدین حسن بن ملاقاسم شیرازی در ۱۰۳۰؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قرمز [ف: ۹ - ۱۶]

۵. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۲۲۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۵۰ق [ف: - ۶۸]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۷۱۶/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** والناس معطوف علی الجنة و هذا القدر کفایة للمبتدی و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و اصحابه و ازواجه ...

خط: نستعلیق، کا: علی محمد بن بابابک قلعه خانی طایمه، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۲۰گ (۷۶-۹۵)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۴۰ - ۳۴]

۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۹۶۱

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه کاشف الغطاء-نجف اشرف؛ خط: نسخ، کا: سید عبدالرزاق بن رمضان بن محمد بن علی بن عثمان، تا: چهارشنبه ۱۳ صفر ۱۲۴۰ق، جا: مدرسه عمریه؛ مصحح، محشی؛ تملک: سید محسن بن حسن بن باقر آل سید محمد عطار در ۱۲۵۹، سید عبدالرزاق، سید عبد الرحیم بن عبدالله بن مصطفی قادری، عبدالرزاق بن رمضان بن محمد بن علی بن درویش بن عثمان؛ ۱۳۴ص [عکسی ف: ۵ - ۴۲۰]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۰۱۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الناس معطوف علی الجنة و فی هذا التقدیر الذی اوردنا کفایة للمبتدی و الحمد لله وحده

خط: نسخ، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۲۱ ربیع الثانی ۱۲۸۳ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۶سم [ف: ۲۸ - ۴۲]

۹. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۴/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** الهجرة النبویة علی صاحبها أفضل الصلاة و السلام مع شغل البال و ضیق الصدر مع سوء الحال و الحمدلله کفی و سلام علی عباده الذین اصطفی.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه ۲۰ ذیقعده ۱۳۰۷ق؛ ۴۶ص (۴-۴۹)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [مؤید: ۱ - ۵۱]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۶۲۲/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الحمدلله الذی هدانا لهذا و ماکنا لنهتدی لولا أن هدانا الله.

خط: نسخ، کا: محمد فخر الاسلام، تا: ۱۰۶۷ یا ۱۱۶۷ق؛ با قلم‌خوردگی، مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۸گ (۲۴-۸۱)، ۱۵ سطر (۹/۵×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۹ - ۳۸۹]

۱۱. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۶۲۹/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** اعلم وقفک الله للعمل الصالح ان کان و اخواتها ترفع الاسم ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ متن شنگرف و در پایان یک برگ تجزیه و ترکیب سوره حمد و قسمتی از سوره قریش است؛ جلد: تیماج حنایی، ۶۰ص (۱۱۶-۲۳۶)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲ - ۴۹]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۲۷۱/۱

آغاز: برابر

بخشی از ابتدای رساله؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۲ر-۴پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۳۰ - ۴۵]

● شرح مقدمة الازهرية فی علم العربية / نحو / عربی

š.-u muqaddamat-il-azharīyya fī ʻilm-il-ʻarabīyya

شیخ خالد ازهری صاحب کتاب «تمرین الطلاب» کتابی دارد به نام «مقدمة الازهرية فی علم العربية» سپس خود آن را شرح نموده و پس از آن بر این شرح چند شرح و حاشیه نوشته شده است از جمله حاشیه ابی بکر بن اسماعیل شنوانی (- ۱۰۱۹ق) بر شرح مقدمه ازهری؛ دیگر، «العقود الجوهرية فی حل الفاظ الازهرية» از زین الدین منصور سبط طبلاوی که آن را در شوال ۹۹۹ق به پایان رسانده است. این نسخه گویا هیچیک از این دو شرح نمی‌باشد.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۱۱

آغاز: بسمله و صلی الله علی محمد و سلم الحمدلله المنعوت بنعوت الکمال الموصوف بصفات الجلال، المتکلم بکلام ... و بعد فهذا اما تیسر جمعه علی المقدمة الازهرية و شرحها من الفواید العزیزه؛ **انجام:** فهو لیس من بنات الیها و الحمدلله وصلی الله علی سیدنا محمد و آله و صحبه و سلم تمت بحمدالله و عونه فی یوم الثلاث المبارک ثالث جمادی الاول ستة ۱۰۵۸ ثمانیة وخمسین و الف علی یدافقر العباد الی الله لنفسه بنفسه سالم بن العارف بالله تعالی یوسف ابن ابی الخیر الزیادی الشافعی ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: مصطفی امین سفر مورخ ۱۱۵۲؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۸گ، ۲۱ سطر (۱۲×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۷۷]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۳۱۱
همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۴۱]

↲ شرح مقدمة الاستبصار ← تحریر بیان الاخبار التی فی اول الاستبصار

● **شرح المقدمة البرهانية** / منطق / عربی
š.-ul-muqaddamat-il-burhānīyya
وابسته به: الفصول النسفية = الفصول البرهانية؛ نسفی، محمد بن محمد (۶۰۰-۶۸۷)
شرحی با عنوان «قال» و«اقول» بر المقدمة برهان الدین نسفی که در زمان حیات وی نوشته شده است.

شیراز؛ بنیاد فارس‌شناسی؛ شماره نسخه:۹۲/۹
آغاز: بسمله، و به نستعین الحمدلله الذی امرنا بالاعتبار لاهل الاختبار بقوله فاعتبروا یا اولی الابصار و اصلی علی نبیه محمد المختار
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲گ (۱۱۴پ-۱۲۶ر)، اندازه: ۱۲×۱۶/۵سم [ف: - ۱۲۳]

● **شرح مقدمة تحرير القواعد المنطقية** / منطق / عربی
š.-u muqaddamat-i taḥrīr-il-qawā‘id-il-manṭiqīya
وابسته به: تحریر القواعد المنطقية فی شرح رسالة الشمسية = شرح شمسیه قطبی؛ قطب الدین رازی، محمد بن محمد (۶۹۴-۷۶۶)
شرح مختصری است بر خطبه و مقدمه تحریر القواعد المنطقية قطب الدین رازی.

دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه:۲۰۷/۱
آغاز: ببعض رأس أصابع البيان حمد الله و المعنى المقصد اما على تشبيه الحمد بأزين اللالی فی المرغوبية؛ **انجام:** الصدق و الصواب مترادفان وكذلك ما يقالهما عن الحطل أی فساد الكلام و الانحراف من طريق السداد
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۵سم [ف مخ - ۱۲۲]

↲ شرح المقدمة الجزرية ← الحواشی المفهمة فی شرح المقدمة
↲ شرح المقدمة الجزرية ← الفوائد فی شرح القصيدة الجزرية

● **شرح المقدمة الجزرية** / تجوید / عربی
š.-ul-muqaddamat-il-jazarīyya
طاش کبری زاده، احمد بن مصطفی، ۹۰۱ - ۹۶۸ قمری
tāš-e kobrā-zāde ‹ahmad ebn-e mostafā (1496 - 1561)
وابسته به: المقدمة الجزرية = مقدمه جزری = منظومة الجزرية = ارجوزة فی التجوید؛ ابن جزری، محمد بن محمد (۷۵۱-۸۳۳)
شرح مزجی است بر قصیده ابن جزری در تجوید که به مقدمه جزریه مشهور است. باید دانست که از جمله شروح متداول و مشهور این ارجوزه، شرح فرزند ناظم، ابوبکر احمد (- ۸۲۷ق) با عنوان «الحواشی المفهمة لشرح المقدمة» است و طاشکوپری زاده، چنان که در دیباجه شرح خویش می‌نویسد: «قد اشتهر بين الناس شرح منسوب إلى ولد المصنف و لا ارتبات فی عدم وفاية بالمقصود ... فالتمس منی بعض ... أن أشرح لها شرحاً حالياً ... شرعت ...». این شرح را به درخواست و تقاضای جمعی از خلان و دوستان نوشته است.
آغاز: بسمله، سبحان الله و بحمده منزل الكتاب على عبده ... فقد تطابقت ... أهل العلم و كافة أهل أرباب العرفان ... و من جملة ما لابد منه من تلاوته تجويد حروفه و تصحيح قرأته و كان آخر ما ألف فی علم التجويد الأرجوزة ... للشيخ الوحيد ... شمس الدين ابوالخير محمد بن محمد بن محمد ابن الجزری ... قد اشتهر بين الناس شرح منسوب إلى ولد المصنف و لا ارتباب فی عدم وفاية بالمقصود ... فالتمس منی بعض ... أن أشرح لها شرحاً حالياً ... شرعت فی ذلك رجاء ...
انجام: و الله يفعل ما يشاء ويحكم ما يريد رضيت بقضائه و اعترفت بآلائه و الحمدلله زائد على نواله و الصلوة على نبيه و آله. تم بعون الله وحسن توفيقه.
[كشاف الفهارس، حجتی ۳۴۲/۱؛ دنا ۱۰۸۶/۶ (۴ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۵۵ کر
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۷۶ق؛ مصحح، محشی با نشانی‌های «علی القاری، خطیبی، شرح جزری لعمر بن ابراهیم، مولانا، تعلیقات عبدالله افندی، شرح جزری لحاجی امام، شرح و ...»، در آغاز ابیاتی به ترکی با لهجه ی عثمانی (گویا از عاشق پاشا) درباره لیلی و مجنون با مطلع: «مجنونه صوردیلر لیلا نیجولدی ×× لیلا گتدی آدی دللرده قالدی / بنم گوگلم شمدی بر لیلا بولدی ×× یوزی لیلا که بن مولای ...»؛ تملک: سید مصطفی بن مصطفی در سال ۱۱۲۰ق، سید حاج حافظ القراء حسن بن مصطفی خطیب جامع سلطان سلیم خان در تاریخ ۲۹ ذیقعده ۱۲۹۹ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی با روکش کاغذی، ۸۲گ، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴۰/۲ - ۲۱۱]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۰۵۰
آغاز: فانها باب هذه المدينة ... يقول راجی عفو رب سامع محمد بن الجزری الشافع م القول يعم المفرد و المركب مفيدا او غير

مفید الرجا؛ **انجام:** برابر
تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه گلپایگانی ش ۱۲۰/۲-۳۰۰/۲ تعیین شد؛ خط: نسخ خوانا، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول، محشی از شیخ حمزه؛ واقف: مرتضی قلیخان طباطبایی، ۱۳۴۰ش؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۴۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۲×۱۲/۵سم [ف: ۲۳ - ۱۱۵]

۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۴۰۷۰/۳

آغاز: یقول راجی عفو رب سامعی ×× محمد بن الجزری الشافعی؛ القول یعم المفرد والمرکب مفیدا او غیر مفید. الرجاء الطمع فیما یمکن؛ **انجام:** برابر
خطبه را ندارد. تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه گلپایگانی ش ۱۲۰/۲-۳۰۰/۲ تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۲۶ق؛ جلد: گالینگور سبز، ۲۳گ (۸۱ر-۱۰۲پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۶۶]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۷۱۹/۵-۱۴/۱۶۹

آغاز: بسمله قال الشیخ رضی الله عنه یقول راجی عفو رب سامع محمد بن الجزری الشافعی القول یعم المفرد والمرکب مفیداً اوغیر مفید الرجاء الطمع فیما یمکن یقابله التمنی؛ **انجام:** برابر
تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه گلپایگانی ش ۱۲۰/۲-۳۰۰/۲ تعیین شد؛ خط: نسخ، کا: سید محمد بن علی سافری، تا: جمادی الثانی ۱۱۹۹ق؛ جلد: مقوا، ۵۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸/۹سم [ف: ۵ - ۲۵۹۳]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲/۳۰۰-۲/۱۲۰

آغاز: بسمله. قال الشیخ رحمه الله: یقول راجی عفو رب سامع ×× محمد بن الجزری الشافعی. القول یعم المفرد و المرکب مفیداً أو غیر مفید الرجاء الطمع فیما یمکن و یقابله التمنی العفو الصفح عن الذنب؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ محشی؛ ۶۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۲۴۹۳]

● شرح المقدمة الجزرية / تجوید / عربی

š.-ul-muqaddamat-il-jazarīyya

قاری هروی، علی بن سلطان محمد، - ۱۰۱۴ قمری

qārī heravī, ʻalī ebn-e soltān mohammad (- 1606)

وابسته به: المقدمة الجزرية = مقدمه جزری = منظومة الجزرية = ارجوزة فی التجوید؛ ابن جزری، محمد بن محمد (۷۵۱-۸۳۳)
شرح مزجی است بر آن مقدمه.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۹۰/۲

آغاز: الحمدلله الذی أودع جواهر المعانی الضیائیة فی قوالب زواهر المبانی من الحروف الهجائیة؛ **انجام:** و کنت أطالب الدنیا الحر ×× فأنت الحر و انقطع الکلام
خط: نسخ زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، دارای سرلوح رنگین؛ جلد: مقوایی، ۷۰گ (۳۱پ-۱۰۰ر)، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۲۲۰]

● شرح المقدمة الجزرية / تجوید / عربی

š.-ul-muqaddamat-il-jazarīyya

وابسته به: المقدمة الجزرية = مقدمه جزری = منظومة الجزرية = ارجوزة فی التجوید؛ ابن جزری، محمد بن محمد (۷۵۱-۸۳۳)

ناشناخته:

۱. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۱۳۰۶/۱۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیحجه ۸۸۸ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج مشکی، قطع: رحلی کوچک [نشریه: ۷ - ۲۷۷]

۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۴۷/۱

آغاز: اصعب و اقل و کان عمر بن الخطاب یخرجها من الجانبین؛
انجام: و اتضرع الیه سبحانه ان یرزقنا التوفیق فی الاقوال و الافعال للصواب انه الکریم الوهاب تم
خط: نسخ، کا: زین العابدین حسنی، تا: ۱۱۰۲ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوا، ۵۱گ، ۱۶ سطر (۱۴×۱۹)، اندازه: ۱۵×۱۹/۵سم [ف: ۱ - ۲۷۳]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۵۴۷/۱

همان نسخه بالا [نشریه: - ۸۳]

۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۴۰۱/۱

آغاز: ... الحروف و معرفة الوقوف فمن الله دام و صل المقصود بعون الله؛ **انجام:** و لا یخفی علی المنصف انه کذلک. الحمدلله اولا و آخراً و ظاهراً و باطناً و الصلاة و السلام
شرحی است بر «مقدمه» در تجوید تألیف محمد بن محمد جزری؛
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۵گ (۱ر-۳۵ر)، اندازه: ۱۰×۲۱سم [مؤید: ۳ - ۳۲۶]

۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۴۰۷۰/۲

آغاز: جلایل النعم و الرحیم علی مفیض دقائقها یقول راجی عفو رب ای مؤمل صفح مالک سامعی لرجائه و غیره فیجیبه لما رجاه؛
انجام: ای تم بعد حمدالله و الصلاة و السلام علی سیدنا محمد و آله و صحبه و اعوذ بالله من الزیادة و النقصان.
خطبه را ندارد. شرحی مزجی بر «مقدمة الجزرية» محمد جزری انصاری است. از قاریان بسیار نام برده و از تصنیف جداگانه‌ای که در احکام تنوین و مد و غیره نگاشته یاد کرده است احتمال دارد شارح همان باشد که در کشف الظنون به نام «زین الدین عبدالدائم حدیدی ازهری» اشاره شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور سبز، ۱۷گ (۵۵ر-۷۱پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۶۶]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۱۱/۱

آغاز: فی ذلک فحکی سیبویه و المبرد عن الخلیل انه قال الله اسم خاص لله غیر مشتق من شیء؛ **انجام:** فی یسر منک و عافیة

برحمتك يا ارحم الراحمين و صلى الله على خير خلقه محمد و آله اجمعين الطيبين الطاهرين

شرح مختصری است بر منظومه معروف به «المقدمة الجزرية» محمد بن محمد جزری، در اول یک یا چند بیت را می‌آورد پس از آن شرح می‌کند، و در آخر فصلی دارد در آداب قاری و قرائت. این شرح غیر از شرح ملا علی قاری است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ نسخه قدیم؛ مصحح؛ تملک: جعفر بن حسن علوی عاملی؛ جلد: مقوایی، ۴۰گ (۱ر-۴۰ر)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۲ - ۲۰۷]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۶۱۶ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● شرح المقدمة الجزرية / تجوید / فارسی

š.-ol-moqaddamat-el-jazarīyya

وابسته به: المقدمة الجزرية = مقدمه جزری = منظومة الجزرية = ارجوزة فی التجوید؛ ابن جزری، محمد بن محمد (۷۵۱-۸۳۳)

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۵۲۶

آغاز: بدانکه استعاذه اعوذ بالله گفتن است؛ **انجام:** پس ختم آن حاصل شد به بهترین کلام و مقال بعون الله الملک المتعال

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۶ق؛ ۵۱گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۷۶]

● شرح المقدمة الجزولية = شرح القانون / نحو / عربی

š.-ul-muqaddamat-il-jazūlīyya = š.-ul-qānūn

وابسته به: القانون = المقدمة الجزولية؛ جزولی، عیسی بن عبدالعزیز (-۶۰۷)

شرح مفصلی است بر «المقدمة الجزولية» که به «القانون» مشهور است. «جزولی» این مقدمه را به صورت املا و تفسیرهای بر «امالی زجاجی» بیان نموده و شاگردانش تحریر و تقریر نموده‌اند، چون این تدریس و تقریر چندین بار صورت گرفته، نسخه‌های موجود از این کتاب اختلاف زیاد دارند. شارح یکی از اهداف خود را در شرح حاضر جمع بین نسخه‌های متعدد این کتاب ذکر کرده، در اثنای شرح می‌گوید: «فانا التزمنا فی هذا الشرح ان نجمع بين النسخ الموجودة من هذا الكتاب فانه كثير الاختلاف فانه كان يؤخذ عنه املاء تارة يزيد و تارة ينقص» (برگ ۱۶ر)، به همین دلیل در این شرح، شارح مکرر عبارات «قال رحمه الله فی النسخة المتاخره» و «فی نسخة اخری» را به کار می‌برد.ترتیب مطالب کتاب مانند ترتیب «امالی زجاجی» است. این شرح مفصل بوده و با نقد و ایرادهای فراوان و ذکر اقوال نحویون بصری و کوفی همراه است.

[دنا ۱۰۸۷/۶؛کشف الظنون ۱۸۰۰/۲]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۵۹۹

آغاز: واما الرفعة فاسم لها اذا دلت على معنى يحدث بعامل فخصوا الحركة؛ **انجام:** و لنقتصر على هذا القدر اقتصر عليه المصنف لئلا يخرج عن مقتضى الشرح والله اعلم، جعل الله تعلى عملنا خالصا لوجهه ... وصل الله على محمد ...

خط: نسخ، کا: محمد بن محمد بن احمد بن داود، تا: دوشنبه اواسط شعبان ۶۷۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج زیتونی، ۸۵گ، ۳۵سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۳۷ - ۱۱۳]

● شرح مقدمة الحدائق الناضرة / اصول فقه / عربی

š.-u muqaddamat-il-ḥadā'iq-in-nāḍira

اعرجی، محسن بن حسن، ۱۱۳۰ - ۱۲۲۷ قمری

a'rajī, mohsen ebn-e hasan (1718 - 1812)

وابسته به: الحدائق الناضرة فی احکام العترة الطاهرة؛ بحرانی، یوسف بن احمد (۱۱۰۷-۱۱۸۶)

حاشیه شرحی است با عناوین «قوله، قوله» بر دو مقدمه نخست از ۱۲ مقدمه «حدائق الناضرة فی الاحکام العترة الطاهرة» که علاوه بر شرح به رد و ایراد نیز پرداخته. این حاشیه تا اواخر مقدمه دوم (تا عبارت «تتميم: جمهور لاصوليين على حجيه القياس بالاولوية») است. محمدرضا بن قاسم غروانی نجفی نیز در ۱۳۳۱ق مقدمه حدائق را با عنوان «الزهر الفائق فی شرح مقدمة الحدائق» شرح کرده است.

آغاز: الحمدلله رب العالمين ... اما بعد فيقول الفقير إلى الله الغنى محسن ابن ... لم يزل العلماء منذ كان للعلم حملة يتعلقون بالكتاب المجيد ...

[دنا ۱۰۸۷/۶؛ الذریعه ۲۲۵/۱۰]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۶۴۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا بخلاف ما نحن فيه فان سفر تارك الواجب لا يسمى فى العرف سفر معصية و ان كان سببا فى المعصية و اما عدم التناهى عن النوافل و الفرايض مع السعة فلبناء امور المسلمين. تم

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ تملک: سید محمد عباس با مهر «سید محمد عباس موسوی» (مربع)؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی هندی، جلد: تیماج عنابی، ۱۲۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۹×۲۶/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۱ - ۱۶۱]

۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۴۹۹/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** قوله: فی التتميم جمهور الاصوليين من اصحابنا و غيرهم على حجية قياس الاولوية و منصوص العله الخ

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۳۲گ (۲پ-۱۳۳ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۴۳۱]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۴۵۷/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** فهو مدرك صحة العمل و عدم اعمال هذا

المقتضى و الا لم ينهض له قد تم من فضل الله ... و لعمرى انه قد بلغ الغاية و تجاوز النهاية فى حل الشبهات الواهية الركيكة و هو آخر.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تيماج مشكى، ۷۶گ (۴۹پ-۱۲۴پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۳۶ - ۴۰۴]

← شرح مقدمة الحسابية ⋗ جواب مفتى الحنفية ببغداد

● شرح المقدمة الحضرمية فى فروع الشافعية = المنهج القويم بشرح مسائل التعليم / فقه / عربى

š.-ul muqaddamat-il ḥaḏramīyya fī furū‘-iš šāfi‘īyya = al-manhaj-ul qawīm bi-š.-i masā’il-it ta‘līm

ابن حجر هيثمى، احمد بن محمد، ۹۰۹ - ۹۷۳ ؟ قمرى

ebn-e hajar-e haysamī ‹ahmad ebn-e mohammad (1504 - 1566)

وابسته به: المقدمة الحضرمية فى فقه الشافعيه؛ بافضل، عبدالله بن عبدالرحمن (۸۵۰-۹۱۸)

شرح متوسط و استدلالى بر كتاب «المقدمة الحضرمية فى فقه الشافعية» است كه به صورت مزجى نگاشته شده است.

آغاز: الحمدلله رب العالمين حمداً يوافى نعمه و يكافى مزيده ربنا لك الحمد كما ينبغى بجلال وجهك و تعظيم سلطانك و ... وبعد فقد سئلنى بعض الصلحا ان اضح شرحاً لطيفاً على مقدمه الامام ...

انجام: و اسئل الله من فضله ان اتيسرلى اتماماً تكميلا لما وجدت و شرحا للجميع انه جواد كريم الحمدلله الذى هدانا على اتمام هذا و ماكنا نهتدى لولا ان هدانا الله و الصلاة و السلام على [...] رسله هدى و رحمة للعالمين

چاپ: السعودية، دار المنهاج، عنى به قصى الحلاق، الطبعة الاولى، ۱۴۳۰ق

[ايضاح المكنون ۵۴۳/۲؛ دنا ۱۰۸۷/۶ (۱۱ نسخه)؛ معجم المطبوعات ۸۳/۱؛ الاوقاف العامة موصل ۲۵۹/۲؛ الاوقاف العامة بغداد ۶۱۴/۱؛ زركلى ۹۶/۴ «با فضل الحضرمى»؛ كحاله ۱۵۲/۳ «احمد بن حجر»]

۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۲۹۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشى با امضاى «ابن حجر»؛ جلد: تيماج سياه، ۱۴۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم[ف مخ-۳-۱۲۶۷]

۲. مشهد؛ رضوى؛ شماره نسخه:۳۶۸۹۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لو ذكرا انى اعيذها اى تسمية بك و ذريتها من الشيطان الرجيم. اعاذنا الله منه. هذا آخر ما اردت تسويده على هذا المختصر

از طهارت تا پايان اعتكاف؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ اوراق بعضاً معلق به حواشى؛ اهدايى: رهبرى، مهر ۱۳۸۶؛ كاغذ: نخودى، جلد: مقوا، ۱۴۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [اهدائى رهبر: ۳ - ۴۰۰]

مشهد؛ شيخ على حيدر؛ شماره نسخه:۵۶۵

همان نسخه بالا [مؤيد: ۲ - ۷۱]

۳. مشهد؛ رضوى؛ شماره نسخه:۳۶۰۵۴

انجام: و لو ذكر انى اعيذها اى الممته بك و ذريتها من الشيطان الرجيم اعاذنا الله ... منه

از مقدمه تا پايان كتاب الصوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدايى: رهبرى، مهر ۱۳۸۶؛ كاغذ: نخودى فرنگى، جلد: مقوا، ۱۴۵گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [اهدائى رهبر: ۳ - ۴۰۰]

۴. قم؛ مركز احياء؛ شماره نسخه:۱۲۵۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان يقرا فى اذنه اليسرى و لو ذكرا انى اعيذها اى الميتة بك و ذريعتها من الشيطان الرجيم، اعاذنا الله ...

تذكر: نام كتاب در فهرست «المنهج القويم فى شرح مسائل التعليم» ثبت شده كه با توجه به آغاز آن نام تصحيح شد؛ خط: نسخ مغلوط، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ گويا ناتمام؛ جلد: مقوايى، ۱۴۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۴ - ۶۳]

۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۱۳۵

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشى با نشانه مرادى، ملاحسن، يوسف و نورالدين؛ كاغذ: نخودى فرنگى، ۶۶گ، ۱۷ سطر (۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۷×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۱۶۳]

۶. قم؛ گلپايگانى؛ شماره نسخه:۱۲۲۳-۷/۱۲۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** ولا لاجل شهادة تيقن عليه تحملها وادائها للعذر فى جميع ذلك بخلاف اضداده باب الحج هو لغةً القصد و شرعاً قصد ...

از طهارت تا حج؛ خط: نسخ، كا: عبدالرحمن بن احمد ارمانى نوتشى، تا: ۱۲۴۰ق؛ افتادگى: انجام؛ محشى از «محتاج» و «تحفة» و «كنز اللغة» و ...؛ جلد: پارچه‌اى مشكى، ۱۹۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۹۳]

۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۶۳۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** تحملها و اداوها للعذر فى جميع ذلك بخلاف اضداده. الحمدلله الذى وفقنا لاتمام هذا الكتاب ...

از «طهارت» آغاز و به «فصل» فيما يبطل الاعتكاف مى‌انجامد؛ خط: نسخ پخته، كا: ابن بلدويسى نوتشى الاصل، تا: ۱۲۴۲ق، جا: مدرسه دارالاحسان، براى ملامحمد شريف بن ملامحمود هجى الاصل؛ نام نگارنده متن در ديباچه عبدالله بن عبدالرحمان بن فضل آمده؛ جلد: تيماجترياكى، ۱۵۴گ، ۱۵ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۶/۵×۲۴سم [ف: ۲ - ۱۶۲]

۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۸۶۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان يقرء فى اذنه اليمنى سورة للاتباع و ان يقرء فى اذنه اليسرى و لوذكرا انى اعيذها الى التسمية بك و ذريتها من الشيطان الرجيم اعاذنا الله منه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۹۳ق؛ جلد: تيماج قهوه‌اى، ۱۸۶گ،

۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۶۷]
۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۳۳۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** بذکر موضعه و طوله و عرضه و ارتفاعه و ما ینسی به و قس علیه السلام و الله اعلم کتاب الفرایض انتهی الموجود من هذا الشرح المبارک و صلی الله علی سیدنا محمد و علی اله محمد
از ابتدا تا آخر کتاب لقیط؛ کا: حسین بن حسن بن ملاقاسم، تا: ۱۲۹۵ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوا با روکش کاغذ شطرنجی، ۲۰۲گ، ۱۶ و ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۶۸]
۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۳۴۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** انه جواد کریم و رئوف رحیم ماشاء الله کان و ما لم یشألم یکن و لاحول و لاقوة الا بالله العلی العظیم
از مقدمه تا پایان حج؛ خط: نسخ، کا: محمد بن اکبر، تا: سه‌شنبه ۱۵ ربیع الثانی ۱۲۹۸ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: گالینگور آبی، ۱۸۳گ (۱۸۰+(۳ برگ در مطالب متفرقه))، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۴سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۴۰۰]
۱۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۸۶۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمدصادق بن لطف الله، تا: دوشنبه ۲۹ صفر ۱۳۰۱ق؛ مهر: «یا محمد ۱۳۲۸» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۶۷]
۱۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۰۶۹/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: علی بن فاضل محمد سعید، تا: جمادی الثانی ۱۳۰۱ق، جا: نایس؛ محشی با امضای «ابن حجر»؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۳۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۶۷]
۱۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۰۵۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** حسبنا الله و نعم الوکیل و هذا آخر ما اوردنا تسویده علی هذا المختصر ... برحمه سید المرسلین و روح الامین
از احکام طهارت تا احکام اعتکاف؛ خط: نسخ کهن، کا: سلیمان بن صوفی صیدی، بی‌تا؛ محشی با نشان‌های: تحفه المنهاج، مغنی المحتاج، مفاتیح، شرح محرر، حاشیه مصابیح، فتاوی، عجاله، شرح ایجاز، شرح مهذب، میزان الشریعه عبدالوهاب شعرانی، روضه، وسیط، حاشیه الانوار، انوار، قونوی، ابن حجر، عصام الدین، بدری، دمیری، هروی، محلی و سلیمان؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۳۶گ، ۱۳ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۷ - ۳۶۸]
۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۷۰۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** باب الحجر بفتح الحاء و هو الغة المنع و شرعا المنع فی التصرفات ...
کتاب الطهارة تا اول حجر؛ خط: نسخ، کا: خضر، بی‌تا، جا: السرا؛ اهدایی:رهبری،خرداد۱۳۷۳؛کاغذ: نخودی، جلد: تیماج دارچینی، ۱۱۶گ، ۲۳سطر، اندازه: ۱۸×۲۷/۸سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۳۹۹]

● شرح مقدمة دبیس الانطاکی / کیمیا / عربی
š.-u muqaddamat-i dubays al-antākī

تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۳۱۵/۱۷
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۲ - ۱۱۱]

● شرح مقدمه دفتر ششم مثنوی معنوی (ترجمه) /
ادبیات / فارسی
š.-e moqaddama-ye daftar-i šešom-e masnavī-ye maʻnavī (t.)

عنوان نگار، تقی بن محمد، ق۱۴ قمری
ʻonvān-negār, taqī ebn-e mohammad (- 20c)

وابسته به: مثنوی معنوی = مثنوی مولوی؛ مولوی، جلال الدین محمد بن محمد (۶۰۴-۶۷۲)
اهداء به: امین السلطان اتابک وزیر اعظم
این رساله مختصر و ناتمام ترجمه شرح مقدمه و چند بیت از دفتر ششم مثنوی معنوی مولانا جلال الدین علیه الرحمه می‌باشد که مترجم آن را از زبان ترکی به فارسی برگردانده و به نام امین السلطان اتابک وزیر اعظم به ترجمه اتابکیه اقدسیه موسوم ساخته است.

تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۵۱۷
آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم و به نستعین. الحمدلله الذی جعل القسم السادس من کتاب المثنوی المعنوی الالهی الربانی مظهر العجائب ... اما بعد حمدالله العزیز الغفار و الصلوة و السلام علی نبیه محمد المختار این مجلد ششم را نیز بر آن اعتبارات سابقه قیاسی کن زیرا این مجلد نیز بدان اعتبارات مذکوره بر سایر اخوات خود فضیلتی و درجاتی دارد که این نیز من حیث المرتبه چون جهت فوقانیست بنجوم علوم و عرفان مزین گشته و بمصابیح معارف و ایقان منور شده لازم آمد که تحریر شرح این مجلد را نیز رغبتی و همتی نمائی و سعی و جهدی کنی تا طالبان علم مثنوی و شاربان رحیق معنوی هر بارکه ازین شرح شریف استفاده کنند ترا بدعای خیر یاد دارند وحب حب تو اندر زمین سینه بکارند بدانکه آن زبده اولیای عالی صفات و آن خلاصه اصفیای رفیع الدرجات مفتاح معالق ابواب مثنوی و مصباح ظلمات شکوک و شهاب معنوی بدیباچه این دفتر چنین ابتدا کند و بفرماید مجلد ششم از دفترهای مثنوی و مبینات معنوی. مبینات جمع مبینه و بنیه برهان و حجت را گویند یعنی از مبینات جمع مبینه و بنیه برهان و حجت را گویند یعنی از مبینات معنویه و دفاتر مثنویه ششم جلد است که مصباح ظلام و هم و شبهت و خیالات شک و ریب باشد که برای تاریکی و ظلام و هم و شبهت و شک و ریبت مصاحبت مصباح بچراغ منیر گویند ...
خط: نستعلیق خفی، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کا:

مترجم؛ مهر: کتابخانه دولت علیه ایران ۱۳۲۹؛ این کتاب تحویلی از آقا سید رضاخان بوده است؛ مجدول، مذهب؛ کاغذ: فرنگی، ۱۵ص، ۲۹سطر، اندازه: ۲۱/۵×۳۳/۳سم [ف: ۷ - ۲۸۶]

← شرح مقدمة الصلاة > التوضیح

● **شرح مقدمة الصلاة = شرح نام حق** / فقه / فارسی
š.-e moqaddemat-os-salāt = š.-e nām-e haqq

حسینی هروی، حسین بن غیاث الدین، - ۹۲۸ قمری
hoseynī-ye heravī, hoseyn ebn-e qīyās-od-dīn (- 1522)

وابسته به: مقدمة الصلاة = فقه منظوم = آداب نماز = نام حق؛ شرف بخارایی خراسانی (-۷)

تاریخ تألیف: ۸۹۲ق

شرحی است بر منظومه فقهی فارسی در آداب نماز موسوم به «مقدمة الصلاة» یا «نام حق» از شرف بخارایی خراسانی است که در ۷۰۳ق در ده «باب» و فصل‌هایی، در ۱۷۰ بیت مطابق با فقه حنفی سروده است. ابواب ده گانه نام حق از این قرار است: ۱. بیان وضو؛ ۲. شکننده‌های وضو؛ ۳. غسل، سه فصل؛ ۴. آنچه غسل را واجب می‌کند؛ ۵. تیمم؛ ۶. نماز، چهارده فصل؛ ۷. نمازهای فریضه؛ ۸. سنت‌های موکده؛ ۹. روزه ماه رمضان؛ ۱۰. کفاره روزه ماه رمضان. آغاز منظومه: «نام حق بر زبان همی رانیم ×× که بجان و دلش همی خوانیم / مالک و صانع و قدیم و حکیم ×× خالق و رزاق و رئوق و رحیم». این منظومه مورد استقبال قرار گرفته و در شبه قاره ترجمه‌ها و شروح بسیاری یافته است. نسخه‌های خطی آن فراوان است و بارها به چاپ رسیده است. دست کم چهار ترجمه به اردو دارد و چند شرح فارسی از جمله از عبدالواسع هانسوی (قرن ۱۱)، قاضی اختیار الدین بن غیاث الدین تربتی هروی (۹۲۸ق)، شیر محمد فاروقی، غلام محمد شفیع، محمد فاضل، ابوالنصر مولوی و عبدالواحد و ... . قاضی اختیار از شارحین منظومه مذکور است که شرح خود را در ۸۹۲ ق به پایان رسانده، چنانکه در مثنوی آخر شرح آورده است: به ذیحجه این ماه یافت اکمال ×× بجو تاریخ او از «آخر سال».

آغاز: بسمله. سپاس بیقیاس پرورنده را که رحمت بی نهایتش طفل جانرا بشیر دلپذیر خطاب از پستان ام الکتاب پرورش داده و نسیم لطف عمیمش صباآئین ... اما بعد چنین گوید فقیر محتاج برحمت ربه الغنی اختیار بن غیاث الدین حسینی که دانستن مسایل عبادات از اهم واجبات ... نام حق بر زبان همی رانم و اگر چه لفظ حمد نیاوره فاما این ابیات او مستلزم حمد هست

انجام: تا اگر وقتی که کفارت واجب شده باشد توانگر بود..جایز است که روزه دارد و تمام شد بتوفیق خدا عز و جل.

[مشترک پاکستان ۳۶۱/۷-۳۶۲ و ۷۷۵/۱۴]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۱۹۲/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: گالینگور، ۶۲ص (۲۷۲-۳۳۳)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۵/۵سم [ف: ۵۰ - ۵۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۷۵۲

آغاز و انجام: برابر؛ از برای تو این قدر گفتم ×× یادگیرش که مختصر گفتم ... / بتوفیق تو ای فتاح علام ×× زآغازش رسانیدم باتمام / کنون وردی که با جانم قرین است ×× مدالله رب العالمین است

نسخه اصل: کتابخانه ندوة العلماء، لکهنو، هند، شماره ۷۲ (ردیف ۳۲)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «غلام محمد خان ولدناصر خان ۱۲۲۰» (مربع)؛ ۹۴ص، ۱۳ سطر [عکسی ف: ۵ - ۱۹۸]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۷۵۳

نسخه اصل: کتابخانه ندوة العلماء، لکهنو، هند، شماره ۷۰ (ردیف ۶۴)؛ خط: نستعلیق، کا: غلام محیی الدین ابن محمد هارون، بی‌تا؛ ۴۲ص، ۱۷ سطر [عکسی ف: ۵ - ۱۹۹]

● **شرح مقدمة الصلاة** / فقه / عربی
š.-u muqaddamat-iṣ-ṣalāt

خراسانی قهستانی، شمس الدین محمد، - ۹۶۲ ؟ قمری
xorāsānī-ye qohestānī, šams-od-dīn mohammad (- 1555)

وابسته به: خلاصة الفقه الکیدانی = مطالب المصلی؛ نسفی کیدانی، لطف الله (-۹۰۰)

تاریخ تألیف: ۹۴۷ق

شرح رسالة مقدمة الصلاة لطف الله کیدانی است که در هشت «باب» نگاشته شده است: ۱. بیان الفرائض؛ ۲. الواجبات؛ ۳. السنة؛ ۴. المستحبات؛ ۵. المحرمات؛ ۶. المکروهات؛ ۷. الطباح؛ ۸. المفسدات.

آغاز: الحمد لله الذی رفع قاعدة الفقه حتی وفقنا علی مراد خیر التابعین ... اما بعد، فلما ارتحل من هذه الدار خیار هذه الأمة الابرار ...

[دنا ۱۰۸۸/۶؛ کشف الظنون: ۱۸۰۲/۲؛ معجم المؤلفین: ۱۵۶/۸]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۱۵۴/۱۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** بلا امتثال للمخاطبین الراغبین من فحول الرجال لعله یتولد منهن اولاد من صوالح الاعمال.

خط: نسخ، کا: عمر بن حسین، تا: ۱۰۸۸ق؛ محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۰گ (۱۸۷پ-۲۲۶)، ۲۲ سطر چلیپایی (۶×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۳۳ - ۳۰۲]

● **شرح مقدمة الصلاة** / فقه / عربی
š.-u muqaddamat-iṣ-ṣalāt

طاش کبری زاده، احمد بن مصطفی، ۹۰۱ - ۹۶۸ قمری
tāš-e kobrā-zāde, ahmad ebn-e mostafā (1496 - 1561)
شرحی است مزجی بر کتاب «مقدمة الصلوة» شمس الدین محمد الفناری که در هشت باب تألیف نموده است.
آغاز: آغاز مقدمة الصلاة: الحمدلله رب العالمین ... اعلم ان العبد مبتلی ان یطیع الله فیثاب و بین ان یعصیه فیعاقب؛ آغاز شرح: الحمدلله الذی جعل الصلوة تالیة للایمان و جعلها عماد ... و علی آله و اصحابه اهل الرحمة و الرضوان اما بعد فهذه شرح لمقدمة الصلوة التی جمعها العالم
انجام: شرح: فلو کان یصلی تحت جدار المسجد فانهدم فانحذر من ذلک الجدار علی رأسه و ادماه و هو من قبیل سبق الحدث فلا یفسد الصلوة به و علی هذین الفصلین مسائل کثیرة تفسیرها فی الفتاوی.
[دنا ۱۰۸۸/۶؛کشف الظنون ۱۸۰۲/۲]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۰۴۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد بن میر محمد خواجه دوردی، تا: ۱۲۹۵ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: گالینگور، ۵۲گ، ۱۳ سطر، اندازه:۱۲/۵ × ۱۹/۵سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۴۰۱]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۶۵۱/۱
همان نسخه بالا [مؤید: ۲ - ۱۵۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۱۱۰/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۲۲گ (۱۲۰پ-۱۴۱پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۸ - ۱۴۴]

● شرح مقدمة الصلاة = شرح نام حق / فقه / فارسی
š.-e moqaddemat-os-salāt = š.-e nām-e haqq
وابسته به: مقدمة الصلاة = فقه منظوم = آداب نماز = نام حق؛ شرف بخارایی خراسانی (-۷)
کتاب حاضر شرح مزجی مفصلی است بر منظومه مذکور، فاقد خطبه و مقدمه‌ای که نام شارح را به دست دهد ولی خاتمه‌ای به نظم دارد که تاریخ اتمام شرح را «نسخه دلکش = ۱۱۴۹ق» گفته است: «لله الحمد کین گرامی شرح ×× با پسندیده طرز و نیکو طرح / یافت زیب تمام و زین کمال ×× نه بحول من کسیر البال ... / نسخه دلکشی مرتب شد ×× بهره حاسدان از وتب شد ... / نسخه دلکشی که شد مرقوم ×× گفت تاریخ از آن شود معلوم ...»

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۷۴۰
آغاز: بسمله. یعنی ابتدا می‌کنم در حالیکه متمین و متبرکم بنام ذات واجب الوجود مستجمع جمیع صفات کمال که رحمتش شامل خلایق است ... بیت: نام حق بر زبان همی رانیم ×× که بجان و دلش همی می‌خوانیم. حق در اصل موافقت است و گاهی اطلاق کرده می‌شود براعتقاد ... شیخ ناظم رحمة الله علیه بعد از تیمن به تسمیه ابتدا کرد بکلامی که دال بر کمال ثناء است؛
انجام: محل صوم نیست کما ذکر فی الحیط و غیره و هو الصحیح. هذا آخر ما اوردته بحمدالله و توفیقه فی شرح هذا الرسالة و الیه یرجع الأمور کلها بالاصالة ... کار خود با خدا سپارم به ×× داوری را باو گذارم به / نشوم چاره جو زمهر کسان ×× لی علی الله لی التکلان
نسخه اصل: کتابخانه ندوة العلماء، لکهنو، هند، شماره ۷۳ (ردیف ۵۱)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ تملک: عبدالرحیم بن حاجی اسماعیل؛ ۴۲۲ص، ۱۶ سطر [عکسی ف: ۵ - ۱۸۳]

● شرح مقدمة الصلاة / فقه / عربی
š.-u muqaddamat-iṣ-ṣalāt
وابسته به: خلاصة الفقه الکیدانی = مطالب المصلی؛ نسفی کیدانی، لطف الله (-۹۰۰)
شرح انموذج فرید در اصول و فروع مذهب؛ متن از مولی لطف الله نسفی است و در شرح از تفتازانی و جاربردی یاد شده است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۶۲/۴
آغاز: بسمله. الحمدلله الذی رفع قاعدة الفقه حتی وفقنا علی مراد خیر التابعین ابی حنیفه؛ **انجام:** یتولد منهن اولاد من صوالح الاعمال.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج مشکی، ۳۸گ (۵۷پ-۹۴پ)، ۱۹ سطر (۱۰/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۸ - ۱۸۲]

● شرح مقدمة الصلاة / فقه / عربی
š.-u muqaddamat-iṣ-ṣalāt
شرحی مزجی از مصرح الدین (؟) بر «مقدمة الصلاة» شمس الدین محمد بن حمزه فناری، که شارح آن را شرح کرده و به لطف الله نسفی نسبت داده است.

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۶۵۱/۲
آغاز: الحمدلله، افتتح کتابه بالتسمیة ثم التحمید عملا بحدیث الابتداء اقتفاء؛ **انجام:** والا عجب بلفظ الحدث و لو فیه نکتة، اللهم اجعلنا من المنصفین لا من المتعسفین
خط: نستعلیق، کا: محمد دوردی، تا: ۴ رجب ۱۲۹۵ق، جا: مرو الشاهجان؛ ۴۶گ (۵۷پ-۱۰۲ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۱۲/۵سم [مؤید: ۲ - ۱۵۶]

● شرح مقدمة الصلاة سمرقندی / فقه / عربی

š.-u muqaddamat-iṣ-ṣalāt-i samarqandī

وابسته به: مقدمة فی الصلاة = الصلاة؛ سمرقندی، نصر بن محمد (-۳۷۵)

غیر همانند:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۲۰۳

آغاز: بسمله، حمدله ... قال الفقیه ابواللیث سمرقندی رحمة الله علیه ثم اعلم بان الصلاة فریضة قائمة؛ **انجام:** فلما رفع راسه نودی بالقبول فعاد ثانیاً شکراً للقبول.

مشتمل است برطهارت وصلاة. شرح بسیار مختصر مزجی است بر مقدمه ابی اللیث نصر بن محمد سمرقندی که در احکام نماز پرداخته است. در این شرح استدلالی دیده نمی‌شود؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۵ق؛ واقف: سید اصغراصغرزاده، بهمن ۱۳۳۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۶۲گ، ۱۳ سطر، اندازه:۱۰ × ۱۶سم [ف: ۲۱ - ۸۹۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۷۷۴/۱

آغاز: فصل قوله بان الصلوة فریضة یعنی الصلوة فی اللغة عبارة عن الدعاء فی الشریعة عبارة عن اسم الافعال المخصوصة قوله قائمة یعنی دائمة مادامت السموات؛ **انجام:** و المسح علی الخفین و صلوة العیدین یعنی من خالف هذین الشیئین فهو مبتدع

شرحی است بر مقدمه ابولیث؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۸گ (۱پ-۸ر)، ۲۱ سطر [ف: ۳۷ - ۳۱۰]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۵۳/۳

آغاز: الحمدلله الذی شرح صدور ائمة الفقه بنور الاجتهاد و الصلاة و السلام علی افضل الرسل الهادی الی سبیل الرشاد؛ **انجام:** لو أدی الفریضة لایقبل الله تعالی و لو ترکها ای ترک ذلک الشخص تلک الفریضة یثاب.

این نسخه فقط تا پایان احکام وضو را نوشته و بقیه را ندارد. شرح بسیار مختصر مزجی است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۲۵گ (۳۲پ-۵۶ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳/۵سم [ف: ۴ - ۳۵۴]

● شرح مقدمة طوالع الانوار من مطالع الانظار / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u muqaddamat-i ṭawāli‘-il anwār min maṭāli‘-il anẓār

وابسته به: طوالع الانوار من مطالع الانظار؛ بیضاوی، عبدالله بن عمر (-۶۸۵)

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۸۷۱/۵

آغاز: قال المصنف روح الله روحه الحمد لمن یحب وجوده و بقائه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ قطع: جیبی [ف: ۳ - ۱۴۲]

● شرح مقدمة الفوائد الضیائیة / ادبیات / عربی

š.-u muqaddamat-il fawā’id-iḍ ḍiyā’īyya

وابسته به: الفوائد الضیائیة فی شرح الکافیة؛ جامی، عبدالرحمن بن احمد (۸۱۷-۸۹۸ق)

شرح مفصلی است بر عبارات مقدمه کتاب فوائد الضیائیة که شرح کافیه ابن حاجب می‌باشد. شارح کلمات مقدمه را تجزیه و ترکیب نموده و تمامی وجوه را یادآور شده است.

غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۶۴۲

آغاز: بسمله، إقتداء بکتاب الله العزیز و عملاً بقول النبی الکریم کل أمر ذی بال لم یبدء فیه بسم الله الرحمن الرحیم فهو أبتر أی مقطوع البرکة و الاجذع بمعنی واحد؛ **انجام:** فالمدح عام و المخصوص بالمدح دال علیه المتقدم و ما علی القول بانها تکون مبتدأ بمعنی الممدوح و الوکیل خبره و الإستدلال علی فعلیتها و نقض قول کل من قال بإسمیتها حذفناه خوف التطویل و الله العالم ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ تملک: احمد بن خلف بن عبدعلی بحرانی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمع زرشکی، ۱۵گ (۱ر-۱۵پ)، ۱۷ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۳۹- ۵۹۷]

۲. ساری؛ عمومی؛ شماره نسخه:۱۵۶/۶

آغاز: بسمله. الرحمن. معناه الوسع الرحمة علی عباده بالرزق و الانعام علیهم؛ **انجام:** و هو نعم الوکیل. و معناه علی ما هو المشهور و سیأتیک.

شرحی است عرفانی - ادبی بر دیباچه کتاب الفوائد الضیائیه نورالدین عبدالرحمان جامی که برگ آخر آن کسر است و بدون خطبه می‌باشد؛ بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فستقی، ۲۶گ، [عمومی ساری و تنکابن: ف: - ۱۲۴]

← شرح المقدمة فی الصلاة > التوضیح

● شرح مقدمة فی معرفة استخراج اعمال اللیل و النهار من الربع المجیب / هیئت / عربی

š.-u muqaddamat-in fī ma‘rifat-i istixrāj-i a‘māl-il layl wa-n nahār min-ar rub‘-il mujīb

وابسته به: مختصر فی معرفة استخراج اعمال اللیل و النهار؛ خطاب، یحیی بن محمد (-۹۹۵ق)

شرح است بر مقدمه‌ای در معرفت استخراج اوقات از ربع مجیب. مؤلف مقدمه در آغاز می‌گوید: این رساله گزیده‌ای است از رساله‌های شیخ ابی عبدالله محمد ماردینی و دیگران و مشتمل است بر یک مقدمه و هفده «باب» و یک «خاتمه»: مقدمه در تعریف ربع مجیب و نامها و نشانه‌های آن پس از خاتمه فائده‌ی در شناسایی طول اشیاء بلندی و پستی نهرها و گودی

چاهها و بعد ابرها از زمین و آنگاه قاعده‌ای در شاخص نصب شده. فهرست مطالب: مقدمه تعریف ربع مجیب (مفصل است)؛ باب ۱. معرفة اخذ الارتفاع؛ ۲. معرفت درجه شمس؛ ۳. معرفت میل شمس در روز مفروض؛ ۴. معرف عرض بلد؛ ۵. استخراج غایه ارتفاع شمس از میل؛ ۶. معرفت جیب از قوس و قوس از جیب؛ ۷. بعد قطر؛ ۸. اصل حقیقی یا مطلق؛ ... ۱۰. اصل معدل؛ ... ۱۲. ظل؛ ۱۳. ارتفاع مجهول از ظل؛ ۱۴. ارتفاع عرض؛ ... ۱۷. عمل کواکب ثابته در شب؛ خاتمه امتحان رسوم ربع مجیب قاعده معرفت طول البعد اشیاء. شارح در باب ۱۴ به مناسبت بحث از وقت ظهر و عصر از مذهب از ابوحنیفه و شافعی چنان یاد می‌کند که به نظر می‌رسد او خود حنفی مذهب است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۱۳/۴-طباطبائی

آغاز: ای ا الف ۱ و الاسم مشتق من السمو و هو العلو و الله علم لذات الواجب الوجود و الرحمان الرحیم صفتان بنیتا للمبالغة الحمدلله هو لغة ثناء باللسان علی الجمیل الاختیاری ... و بعد ... فهذه ... مقدمه مختصره ... فی معرفة استخراج اعمال اللیل ... من ربع الدائره ... المسمی بالربع المجیب ... جعلتها ای تلک المقدسه واسطه ... للمبتدی فی علم المیقات؛ **انجام:** قاعدة عامه اذ نصبت شاخصا قائما علی الافق ... وجدت ظلا فان نسبة ظله الی قامته ... و ضربنا الحاصل فی ظل الحساب خرج بعدها عن الارض ... و الله اعلم بالصواب ... و المآب ... ۱۱۲۲

بی‌کا، تا: ۱۱۲۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با رمز «منه» و از «محمد سلمه الله»؛ کاغذ:فرنگی و ترکی، جلد: تیماج مشکی، ۴۴ص (۸۰-۱۲۳)، ۱۹، ۲۲ و ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۳ - ۱۰۳]

● شرح المقدمة فی المنطق / منطق / عربی

š.-ul-muqaddama fi-l-manṭiq

بندی، علی بن محمد

bandī, ʻalī ebn-e mohammad

وابسته به: الموجز فی المنطق؛ زین الدین کیشی، محمد بن شمس الدین (-۸)

شرحی است با عناوین «قال، اقول» بر مقدمه‌ای که آقا زین الدین کشی در منطق نگاشته، و چون شارح آن را مختصر و مفید و رایج در حوزه‌های درسی زمان خود دیده تصمیم به شرح آن گرفته است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۷۷۷/۳

آغاز: نسألک اللهم أن تطهر نفوسنا من الرذائل الجسمانیة و تجلی قلوبنا بالمعارف الربانیة و أن تصلی علی سید اولیائک و خاتم أنبیائک

نسخه اصل: کتابخانه واتیکان-رم ۲۹۰؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۴ ذیقعده ۷۴۴ق؛ محشی؛ ۱۲۱گ (۴۳۷-۵۵۸) [عکسی

ف: ۲ - ۴۵۹]

● شرح المقدمة فی النحو / نحو / عربی و فارسی

š.-ul-muqaddama fi-n-naḥw

رساله‌ای است در تعریف موضوع علم نحو گویا شرحی است فارسی و یک رساله یا بخشی از یک رساله در نحو. نسخه‌ای با همین آغاز در فهرست مخطوطات خزانه ابن یوسف مراکش در کشور مغرب تألیف یحیی بن موسی گزارش گردیده است در انجام نسخه موجود نیز کلمه شرح گزارش شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۸۹۲/۲

آغاز: النحو فی اللغة القصد نحو نحوت نحوک ای قصدت قصدک و فی الاصطلاح آلة قانونیة یعتصم مراعاتها الذهن عن الخطا فی اللفظ؛ **انجام:** و رابعها ان یکون جزء و للجزء معنی و معنی مقصود ... و لکن لیس بمقصود لان المرادههنا الذات لا المفهومات المذکورة.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: شرقی، ۷گ (۸۰پ-۸۶ر) [ف: ۳۵ - ۲۷۸]

● شرح مقدمة القاموس / لغت / عربی

š.-u muqaddamat-il-qāmūs

سلیمان، ق۱۲ قمری

soleymān (- 18c)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۱۰۴/۴

آغاز: بسمله و به نستعین، الحمدلله و سلام علی عباده الذین اصطفی و بذکرهم تنزل الرحمة و یحصل الشفا؛ **انجام:** هذا آخر ما جمع ... سلیمان ... تصحیح الفاط دیباجة القاموس المحیط و القابوس الوسیط.

خط: نسخ، کا: سید تقی بن محمد علی حسینی اصفهانی، تا: رمضان ۱۲۶۰ق؛ جلد: تیماج ماشی، ۷گ (۴۵-۵۱)، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳ - ۸۵۶]

● شرح مقدمة الکافیة / نحو / عربی

š.-u muqaddamat-il-kāfīya

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۱۸۲/۳

آغاز: بسمله، اعلم ان الباء نی بسم الله؛ **انجام:** فلا یجوز الاکتفاء بواحد منهما تمت المقدمة ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۷۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ابعاد متن: ۶×۱۳، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۳ - ۸۸۶]

● شرح مقدمة کشف الغطاء / اصول فقه / عربی

š.-u muqaddamat-i kašf-il ġiṭā'
آل کاشف الغطاء، حسن بن جعفر، ۱۲۰۱-۱۲۶۲ قمری
āl-e kāšef-ol-qatā', hasan ebn-e ja'far (1787 - 1846)
وابسته به: کشف الغطاء عن خفیات مبهمات الشریعة الغراء؛ کاشف الغطاء، جعفر بن خضر (۱۱۵۴-۱۲۲۸)
کتاب شرحی است بر مقدمه اصولی کتاب معروف «کشف الغطاء عن خفیات مبهمات الشریعة الغرا» که در ۲ جزء و پنجاه و یک مبحث از مباحث اصول نگاشته است. مبحث نخست در مساله حسن و قبح، بحث دوم در حقیقت شرعیه، بحث العموم، بحث سی و پنجم در اصل برائت، رد اخباریان، بحث پنجاه و یکم در اجتهاد و تقلید و تجزی در اجتهاد.
آغاز: بسمله. حمدله ... فیقول ... حسن بن الشیخ جعفرانه قد التمسنی بعض الاصحاب ان اشرح مقدمة کشف الغطاء المشتمل علی المطالب الاصولیة
انجام: و من ملاحظة الاخبار و کلام العلماء الابرار و صلی الله علی محمد ... العالمین.

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۲۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ تملک: سردار کابلی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۱۷۷گ، ۲۱ سطر (۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۸ - ۶۴۰]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۲۲۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: نعمة آل سید محسن آل سید نعمه جزائری، تا: پنج‌شنبه ۲۳ محرم ۱۲۵۸ق؛ مهر: کاتب «نعمة من محسن» (دایره)، میرزا ابوالفضل طهرانی (مقرنص)؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۴۰گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۴ - ۲۶]
۳. قم؛ مدرسه رضویه؛ شماره نسخه:۷۶/۱
آغاز: المقصد الاول فی ما یتعلق ببیان بعض المطالب الاصولیة و الفرعیة و فیه ابحاث؛ **انجام:** برابر
تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۴ق؛ چند برگی پیش از پایان، متن فوائد و شرح آن به پایان می‌رسد با این عبارت: «هذا آخر الفواید الاصولیة للوالد قدس سره و یتلوها ابحاث» (در برگ ۲۴ هم آمده است: هذا ما ذکره الوالد قدس الله روحه)، سپس بحث‌هایی است در مسأله عدول مجتهد از فتوای خود و مساله تقلید در اصول دین و مبحث تعارض دو خبر ظنی و تراجیح منصوصه و پنجمین که آخرین است در تعارض ادله و وجوب جمع بر مجتهد؛ ۱۵۳گ (۱ر-۱۵۳ر)، قطع: خشتی [چند نسخه-ف: - ۵۱]
۴. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۵۵۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد حسن بن میرزا مسیح خراسانی، تا: ۴ رمضان ۱۲۷۰ق؛ تملک: ریحان الله بن جعفر موسوی ۸ صفر ۱۳۲۴ با مهر «العبد ریحان الله موسوی» (بیضی)؛ جلد: تیماج سرخ، ۲۱۸گ، ۲۱ سطر(۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۱۷۶]
۵. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۳۸۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** هذا کله لتنبیه الغافلین عن الاصول الکلیه و الا فللفقیه فی المسائل الجزئیه و المقامات الفقهیه تراجیح لا تحصی و انکار لا تستقصی یعرفها من موارد الفقه ... و الحمدلله رب العالمین
خط: نسخ، کا: حسن بن شیخ علی قفطانی، تا: جمعه ۱۰ صفر ۱۲۸۹ق؛ توسط محمد خماسی با نسخه اصل مقابله شده؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج خرمایی، ۲۱۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: - ۱۷۰]
۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۳۸۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تاریخ مرقوم در آخر نسخه: جمعه ۱۰ شوال ۱۲۴۶؛ نسخه در کتابخانه سید ابوتراب خوانساری بوده؛ ۱۶۵گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۶ - ۵۶]
۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۰/۲ معزی
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ برخی حواشی با امضای «محمد علی»؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۳۵گ(۷۴پ-۳۰۸ر)، ۲۱ سطر (۸/۵×۱۶)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۹ - ۱۷۸]

● **شرح مقدمة المثنوی المعنوی** / عرفان و تصوف / عربی
š.-u muqaddamat-il-maṯnawīy-il-ma'nawī
وابسته به: مثنوی معنوی = مثنوی مولوی؛ مولوی، جلال الدین محمد بن محمد (۶۰۴-۶۷۲)
شرح ابیات آغازین «مثنوی معنوی» جلال الدین محمد رومی مشهور به مولوی است از «بشنو از نی» تا «پس سخن گوتاه باید والسلام».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۹۱۰/۱۴
آغاز: الحمدالله بلسان العشق و المحبة ... بدأت من اول بیت الی قوله پس سخن کوتاه باید و السلام؛ **انجام:** و به یتخلص السالک من الوقوع فی الورطات الناسوتیة ... اصحاب السرایر الجامعین لأنوار الحقایق نوشته نیست.
تنها شامل شرح بخشی از بیت نخست می‌باشد که به صورت ناقص رها شده؛ خط: نستعلیق، کا: شیخ محمود بن علی چاوش قرمانی غسانی، تا: اواسط قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی، ۱گ(۲۰۷پ)، ۳۶ سطر، اندازه: ۸×۱۸سم [ف: ۴۰ - ۳۷۷]

● **شرح مقدمة مشكاة المصابیح** / حدیث / عربی
š.-u muqaddama-i miškāt-il-maṣābīh
شوشتری، نورالله بن شرف الدین، ۹۵۶ - ۱۰۱۹ قمری

šūštarī, nūr-ol-lāh ebn-e šaraf-od-dīn (1550 - 1611)

وابسته به: مشکاة المصابیح؛ خطیب عمری، محمد بن عبدالله (-۷۴۹ق)

رساله کوتاهی با عناوین «قال، اقول»، در شرح مقدمه مشکاة المصابیح محمد بن عبد الله خطیب تبریزی است که آن هم ذیلی است بر مصابیح السنة بغوی (-۵۱۶ق). از این رساله در کشف الحجب و الاستار و الذریعه با نام «شرح مقدمة المصابیح للبغوی» یاد شده ولی شارح تصریح می‌کند که بر مشکاة المصابیح شرح می‌نویسد. این شرح با عناوین «قال، اقول» گزارش شده و در آن از شرح طیبی (-۷۴۳ق) هم استفاده شده است.

آغاز: بسمله. نحمد لقدیم جعلنا مظاهر روایة الحدیث و أظهر ناکل راویة حدیث و نجدد له فی کل آن شکراً ... قال: الحمد لله نحمده و نستعینه الخ. أقول: قد اقتبس هذه الخطبة الی قوله شهادة من جملة حدیث رواه أصحاب السنن الأربعة و قال الترمذی انه حسن انتهی ...

[کشف الحجب و الاستار، ص ۳۵۵؛ الذریعة، ج ۱۴، ص ۸۶]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۵۳۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و کیف یعتمد علی نقل البخاری سمع ما سمعت سابقاً من قصور فهمه و کیف یقال ان کتابه اصح الکتب

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با نشانه «منه ره»، نقل قولی از قاضی نورالله؛ اهدایی: رهبری، اسفند ۱۳۷۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۷/۵سم [اهدائی رهبر: ۸ - ۲۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۴۶عکسی

آغاز: برابر؛ **انجام:** قال و انی اذا نسبت الحدیث الیهم کأنی أسندت الی النبی، لأنهم فرغوا منه و أغنونا عنه. أقول: لا یظهر وجه هذا التشکیک و وجه فراغهم عن الاسناد ... و کیف یعتمد علی نقل البخاری مع ما سمعت سابقاً من قصور فهمه و کیف یقال ان کتابه أصح الکتب ؟

نسخه اصل: در کتابخانه ناصریه در لکنهو هند. تصویر حاظ ناتمام است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، با خط خوردگی، محشی با امضای «منه»؛ یادداشتی حدیثی با امضای «نوراه نور الله مرقده»؛ مهر مربعی مربوط به کتابخانه ناصریه ؟؛ ۱۶ص، ۲۵ سطر [عکسی ف: ۴ - ۴۶۸]

← شرح مقدمة الوافیة ﴿ شرح الفاظ خطبة الوافیة فی شرح الکافیة

● شرح المقصود فی الصرف = الموَدود فی شرح المقصود / صرف / عربی

š.-ul-maqṣūd fi-ṣ-ṣarf = mawdūd fī š.-il-maqṣūd

محمد بن خلیل بن دانیال، - ۷۱۰ ؟ قمری

mohammad ebn-e xalīl ebn-e dānīyāl (- 1311)

وابسته به: المقصود فی الصرف؛ ابوحنیفه، نعمان بن ثابت (۸۰-۱۵۰)

رساله «المقصود فی التصریف» منسوب به ابوحنیفه نعمان بن ثابت است؛ بر این رساله شروح بسیاری نگاشته شده، از جمله شرح مزجی حاضر که نام آن درکشف الظنون نیز آمده و نسخه‌ای از آن درکتابخانه دانشگاه الأزهر مصر به شماره «۴/۸» آمده است.

آغاز: الحمد لله الذی صرف قلوبنا فی وجوه المعارف للعلم الیقین ... و بعد یقول و او و یاء هذا آخر ما اردنا ایراده ... بعض ما کان مراده

[دنا ۱۰۸۹/۶؛ کشف الظنون: ۱۸۰۶/۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۶۶۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و بعضها ای بعض المواضع المتغیره ... علة اخری و قال الدلالة علی ان الاصل و او و یاء هذا آخر ما اردنا ایراده ... بعض ماکان مراده ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۵۶ق؛ مصحح، محشی، رکابه‌دار؛ یادداشت محمود اوغلی ملا حسین به سال ۱۲۴۴ق؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج زرشکی، ۴۰گ، ۱۷ سطر (۹×۱۳)، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۳۲ - ۱۶۷]

● شرح المقصود فی الصرف / صرف / عربی

š.-ul-maqṣūd fi-ṣ-ṣarf

دنقوز، احمد بن علی جمعه، ق۹ قمری

danqūz, ahmad ebn-e ʻalī jomʻe (- 15c)

وابسته به: المقصود فی الصرف؛ ابوحنیفه، نعمان بن ثابت (۸۰-۱۵۰)

شرح مختصری است بر کتاب المقصود، به صورت «قوله قوله و ان قلت، قلت». این شرح با آغاز خطبه موجود، در فهرست المکتبة الازهریه به نقل از عنوان کتاب، به «دنقوز» که همان «شمس الدین احمد بن عبدالله رومی» معروف به «دیکقور» است نسبت داده شده است؛ ولی ما مستند دیگری بر این مدعا به دست نیاوردیم، جز اینکه شارح نام برده، از شارحان کتاب المقصود است. اصل کتاب، یعنی کتاب المقصود را به ابوحنیفه، نعمان بن ثابت (-۱۵۰ق) نسبت داده‌اند؛ لکن درست نیست زیرا علما و متخصصین فن از پیشینیان، همگی بر این عقیده هستند که تا پایان (دست کم) قرن دوم هجری، علم صرف از علم نحو، جدا نشده و نخستین کسی که رساله‌ای مستقل در علم صرف تألیف نمود، ابوعثمان بکر بن حبیب مازنی است که در سال ۲۴۹ق درگذشته است. طاش کبری‌زاده می‌گوید: «و مما اشتهر فی دیارنا مختصر مسمی (بالمقصود) لم نقف علی مصنفه».

[دنا ۱۰۸۹/۶؛ فهرست المکتبه الازهریه ۸۸/۴؛ کشف الظنون ۱۸۰۶/۲؛ مفتاح

السعادة ۱۳۲/۱و ۱۴۲/۱؛ هدية العارفين ۱۳۱/۱]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۵۳۸/۳

آغاز: الحمدلله الذی جعلنا ما صدق علیه الإنسان و وهب لنا عطایا الکلیة و الأذهان و حفظنا من الکفر و الفجر؛ **انجام:** و لأنه یلزم الإجحاف بهذین الإعلالین یحذف أحد الساکنین و هو غیر جائز، تمت.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، ۷گ (۳۹-۴۵)، ۱۶-۱۷ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۳سم [ف: ۲۹ - ۲۰۷]

● شرح المقصود فی الصرف / صرف / عربی

š.-ul maqṣūd fi-ṣ ṣarf

ابن حنبلی

ebn-e hanbalī

وابسته به: المقصود فی الصرف؛ ابوحنیفه، نعمان بن ثابت (۸۰-۱۵۰)

روی برگ اول آمده: «حاشیة ابن الحنبلی علی شرح المقصود».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۸۴۵

آغاز: بسمله، الحمدلله هو الثناء علی الجمیل الاختیاری من نعمة و غیرها؛ **انجام:** نحو قول فانه لو اعل لزال الادغام اولا ثم قلبت الواوان الفا فاجتمع الفان فحذفت احدیهما فصار قال فغیر بناء فقل التبس الی ماضی الثلاثی و هو قال.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۹۶۰ق؛ جلد: مقوایی، ۳۹گ، ۱۹ سطر (۱۰/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵۱ - ۱۷۵]

● شرح المقصود فی الصرف / صرف / عربی

š.-ul-maqṣūd fi-ṣ-ṣarf

برکلی، محمد بن پیرعلی، ۹۲۹ - ۹۸۱ قمری

berkelī, mohammad ebn-e pīr-‘alī (1523 - 1574)

وابسته به: المقصود فی الصرف؛ ابوحنیفه، نعمان بن ثابت (۸۰-۱۵۰)

تاریخ تألیف: ۹۵۲ق

شرح مزجی است بر رساله «المقصود» سراج الدین ابی حنیفه کوفی. این شرح با عنوان‌های «قوله، قوله» برگزار شده است. در این شرح تاریخ پایان کتاب مقصود سال ۶۵۲ ذکر شده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۰۳۹/۴-۱۱/۱۳۹

آغاز: الحمدلله الواهب کل موهوب و من المرصود و المقصود و المطلوب ... قوله الحمدلله الوهاب للمؤمنین سبیل الصواب للحمد معنی نعوت هو الوصف بالجمیل؛ **انجام:** و کون حرکة ما قبلها السکون و غیر ذلک مما بین فی المطولات هذا آخر ما کتبه ... و مطلعه باطنی غیر انتحال کانتحال غیری و لیس الخبر کالمعانیة ... و استغفر الله لی و لوالدی و لجمیع المؤمنین.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۳۲ق، ۲۵گ، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۹۴]

● شرح المقصود فی الصرف / صرف / عربی

š.-ul maqṣūd fi-ṣ ṣarf

وابسته به: المقصود فی الصرف؛ ابوحنیفه، نعمان بن ثابت (۸۰-۱۵۰)

«المقصود فی الصرف» رساله کوتاهی است در علم صرف که مؤلف آن مجهول است و عده‌ای آن را از تألیفات ابوحنیفه می‌دانند. شروح متعددی بر این رساله نوشته شده که رساله حاضر نیز یکی از این شروح است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۵۳/۴-۵۲/۹۳

آغاز: بسمله؛ الحمد لله الوهاب للمؤمنین سبیل الصواب و الصلوة و السلام علی رسوله محمد الزاجر عن الاذناب

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۹۴]

← شرح المقصود لابی حنیفة ﴾ روح الشروح علی المقصود

● شرح مقصورة ابن درید = شرح مقصورة دریدیة / ادبیات / عربی

š.-u maqṣūrat-i ibn-i durayd = š.-u maqṣūrat-i duraydīyya

ابن خالویه، حسین بن احمد، - ۳۷۰ قمری

ebn-e xālavayh, hoseyn ebn-e ahmad (- 981)

وابسته به: مقصورة ابن درید = قصیدة دریدیة؛ ابن درید، محمد بن حسن (۲۲۳-۳۲۱)

قصیده یائیه ابو بکر محمد بن حسن بن درید یکی از قصاید معروف عرب است، شامل ۲۲۹ بیت در مدح ابن میکال. این قصیده همواره مورد نظر طالبان علم و ادب بوده و بر آن شرح و حاشیه‌ها نوشته‌اند. شرح حاضر یکی از آن شروح است. در این شرح یکایک ابیات قصیده می‌آید و کلمات آن کلمه به کلمه از جنبه صرفی و نحوی بحث و سپس خود بیت تفسیر می‌گردد. این قصیده چنین آغاز می‌شود: «یا ظبیة اشبه شیء بالمها ×× راتعة بین العتیق و الحمی»؛ ولی در کشف الظنون این بیت به عنوان آغاز قصیده آورده شده: «اما تری رأسی حاکی لونه ×× طرة صبح تحت أذیال الدجی» که در برخی نسخه‌های موجود بیت دوم آن است.

آغاز: قال ابو عبد الله الحسین بن خالویه اللغوی النحوی، انشد ابو بکر محمد بن الحسن بن درید ... بحمدالله جل ثناءه ابتدا فی تفسیر غریب قصیدة شیخ لازدی ابی

چاپ: چاپ شده
[دنا ۱۰۹۰ (۸ نسخه)؛ الذریعة ۸۶/۱۴؛ معجم المطبوعات ۱۰۲/۱؛ کشف الظنون ۱۸۰۸/۲ و ۵۰۹/۲؛ بروکلمان، ذیل ۱۹۰/۱؛ فهرست کتابخانه اوقاف بغداد از اسعد طلس ۱۶۳ و ۱۶۹؛ دارالکتب قاهره ۲۲۴/۳؛ مجمع العلمی العراقی ۳۸۴/۲]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۹۵عکسی
آغاز: برابر؛ **انجام:** و قوله راع ... یقال: رعا یرعی فهو راع و الجمع رعاة ... تم بحمد الله و حسن عونه الجزء الثالث و صلی الله علی سیدنا محمد وعلی اله ...
نسخه اصل:چستربیتی، ش ۴۲۹۵ (اربری، فهرست خطی عربی ۹۳/۵)؛ خط: نسخ معرب، کا: حسین بن یوسف، تا: شوال ۵۸۶ق؛ مصحح؛ ۸۱گ، ۱۷سطر [عکسی ف: ۲ - ۳۷۵]
۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** و قطع دابر القوم اللذین طلموا. تم تفسیرها و اخبارها و عدد ابیاتها ماء تا بیت واحد و ثلثون بیتا.
خط: نسخ، کا: ابوالیمن بن ابی غانم بن ابی الیمن عجلی، تا: ۶۵۴ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۵۳گ، ۱۷ سطر(۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۴/۷×۲۲سم [ف: ۷ - ۲۵۵]
۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۰۰-طباطبائی
آغاز: یکبوا یسقط لوجهه ای سقط و کبدالله ... علی خلاف العربیه و هو نادر لأن الواجب ان یقول فعل الشی؛ **انجام:** و الله لا یحب کل مختال فخور و المزدهی مفتعل من الزهو و هو الکبر
خط: نسخ کهن، کا: حسن بن ابی طالب بن ابی محمد حمصی، تا: ۷۱۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۹۸گ، ۱۵سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۲۴ - ۲۰۹]
۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۰۰ ط
خط: نسخ، کا: حسن بن ابی طالب بن ابی محمد حمصی، تا: ۷۱۴ق [مختصر ف: - ۵۱۲]
۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۸۰۷/۱
خط:نستعلیق،بی‌کا، تا: ۱۰۹۹ق؛ کاغذ: ترکی، جلد: تیماج مشکی، ۹۹ص (۲-۱۰۰)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۳سم [ف: ۱۰ - ۱۸۲۱]
۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۹-طباطبائی
آغاز: برابر؛ **انجام:** و غرق قومه و نجی اهله و قطع دابر القوم الذین ظلموا
خط: نسخ عالی، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ از نسخه ابوالیمن بن ابی غانم بن الیمن عجلی مورخ رجب ۶۵۴ رونویس شده، که آن نسخه خود منقول از نسخه مصحح ابن خالویه است. بعد از صفحات ۲۱۹ و ۲۲۵ چند برگ افتادگی دارد و بعد از پایان نسخه، یک صفحه به خط کاتب متن افزوده شده که شاید از همان برگ‌های افتاده باشد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج یشمی، ۱۱۷گ، ۲۱ سطر، قطع: نیم خشتی [ف: ۲۴ - ۴۷]
۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۹۶۳
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: عبدالله بن ملا ابراهیم تبریزی، تا: قرن ۱۳؛ در خاتمه متذکر شده: این نسخه از روی نسخه‌ای استناخ شده که در تاریخ ۶۵۴ از روی نسخه‌ای نوشته از نسخه اصل نقل گردیده و به‌وسیله ابو عبدالله الحسین بن احمد ابن خالویه نحوی مؤلف تصحیح شده و جماعتی آن را قرائت کردند از جمله علی بن ابی بکر محمد بن درید (فرزند مؤلف قصیده مقصوره) که چند بار آن را خوانده و مقابله نموده؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱۴ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱۷ - ۳۴۷]
۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۵۳۳/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** تم تفسیرها و اخبارخا و عدد ابیاتها مائتا بیت و احد و ثلثون بیتا. انجامه: و کان الفراغ من نسخها یوم الترویة جمعة الثامن من شهر ذی الحجة من شهور سنة خمس و ثلثمائة بعد الالف من الهجرة النبویة علی مهاجرها آلاف السلام و التحیة بید الاقل الضعیف محمد لشهیر ببهاء الدین الشریف نجل المرحوم نظام الدولة قدس سره الشریف و استنسختها من نسخة مغلوطة جدا فمن عثر علی غلطاته فلیعدد بی فی ذلک فما لی و الله تقصیر فیما هنالک.
خط: نسخ، کا: محمد شهیر به بهاء الدین شریف نجل نظام الدوله، تا: ۱۸ ذیحجه ۱۳۰۵ق؛ مالک قبلی نسخه، کاتب را نواده صدر اصفهانی دانسته است که احتمالاً همان است که در نقباء البشر (ج ۱، ص۲۳۴) آمده: صدر الشریعه میرزا بهاء الدین بن میرزا علی محمد نظام الدوله ابن عبدالله خان امین الدوله ابن میرزا محمد حسین خان اصفهانی، صدر اعظم فتحعلی شاه قاجار؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۰گ، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۵۱ - ۱۹]

● شرح المقصورة / ادبیات / عربی
š.-ul-maqṣūra
خطیب تبریزی، یحیی بن علی، ۴۲۱ - ۵۰۲ قمری
xatīb-e tabrīzī ‘yahyā ben ‘alī (1031 - 1109)
وابسته به: مقصورة ابن درید = قصیدة دریدیة؛ ابن درید، محمد بن حسن (۲۲۳-۳۲۱)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۹/۲-ف
نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۴۰۹۵؛ خط: نسخ، کا: احمد بن عمر بن محمد بن سیدة الازجی، تا: سه‌شنبه ۱۲ شعبان ۵۴۵ق [فیلمها ف: ۱ - ۴۶۶]

● شرح مقصورة ابن درید / ادبیات / عربی
š.-u maqṣūrat-i ibn-i durayd
حضرمی، عبیدالله بن عمر، ۴۸۹ - ۵۵۰ قمری
hazramī, ‘obeyd-ol-lāh ebn-e ‘omar (1097 - 1156)
وابسته به: مقصورة ابن درید = قصیدة دریدیة؛ ابن درید، محمد

بن حسن (۲۲۳-۳۲۱)
[معجم المؤلفین ۲۴۲/۶؛ بروکلمان ۱۱۱/۱]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۹۶۱

آغاز: بسمله. صلاة. قال الاستاد الجلیل الجبرالنبیل ابومروان عبیدالله بن عمر بن هشام الخضرمی ثم الاشبیلی رحمه الله علیه: الحمدلله الدائم الصمد القائم الرؤف الرحیم ... فاقول بعد حمدالله و الثناء علیه ... ان الواجب علی ذی العقل تفصیل اصل کلامه؛ **انجام:** فلا معنی لاعادتهما و الحمدلله حق حمده. کمل الجزء ... و نعم الوکیل.

خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۷ ذیقعده ۶۴۹ق؛ در پایان شعر عربی احمد بن مبارك بن نوفل نصیبی است در هفت بند با تاریخ مرگ شیخ ابوالجواد در روز پنج‌شنبه ۵ ربیع الثانی ۹۵۱ و تاریخ مرگ سلیمان بن حسین بن ابی ابی الرجال بن مسعود در روز سه‌شنبه ۲۳ صفر ۹۵۹؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۵گ، ۱۸ سطر (۱۲×۱۸)، اندازه: ۱۵/۵×۲۳سم [ف: ۱۷ - ۲۶۳]

● **شرح مقصورة ابن درید** / ادبیات / عربی
š.-u maqṣūrat-i ibn-i durayd
لخمی، محمد بن احمد، - ۵۷۰ قمری
laxmī, mohammad ebn-e ahmad (- 1175)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۶۴۴/۳

آغاز: اما تری راسی حاکی لونه طرة صبح تحت اذیل الدجی طره کل شی خافیة و الدجی الظلم من قولهم لیل راح ای به ظلم؛ **انجام:** هیهات مهما یستعر مسترجع و فی خطوب الناس للناس أسی

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۶-۷؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵گ (۶۹پ-۹۳پ)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۶/۵سم [ف: ۲۸ - ۱۷۹]

● **شرح مقصورة ابن درید** / تاریخ / عربی
š.-u maqṣūrat-i ibn-i durayd
مهلبی، مهلب بن حسن
mohallabī, mohallab ebn-e hasan
وابسته به: مقصورة ابن درید = قصیدة دریدیة؛ ابن درید، محمد بن حسن (۲۲۳-۳۲۱)

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۸۸۸/۲

آغاز: بسمله. حمدله. اقول و انا مهلب؛ **انجام:** لانه اسم مفعول من فعل معتل اللام زائد علی الثلاثة.

بی‌کا، بی‌تا؛ ۵۰گ(۱۲۸-۱۷۷ر)، ۱۸ سطر [ف: ۵ - ۲۳۷]

● **شرح مقصورة ابن درید** / ادبیات / عربی
š.-u maqṣūrat-i ibn-i durayd
وابسته به: مقصورة ابن درید = قصیدة دریدیة؛ ابن درید، محمد بن حسن (۲۲۳-۳۲۱)

غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۹۶عکسی

آغاز نسخه:یا طبیة اشبه شی بالمها ×× راتعة بین القریص و اللوی؛ **انجام:** و قوله: او مزدهی معطوف علی فرح. کمل الکتاب ...

نسخه اصل: چستربیتی، ش ۳۸۷۲ (اربری، فهرست خطی عربی ۴۳/۴). شرح دیگری است بر مقصوره ابن درید که مؤلف آن در این نسخه شناخته نشده است؛ خط: نسخ معرب، کا: ابوالحسن ابن محمود، تا: ۶۷۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ ۱۳۵گ، ۱۵سطر [عکسی ف: ۲ - ۳۷۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۷۷۱

آغاز: بسمله. یا ظبیة ... شیئی بالمها - راتعة بین المعقیق و اللوی. یاء حرف النداء ظبیة منادا نکوة اشبه افعل التفضیل من الشبه کقولک زید افضل القوم و اعرابه نصب لکونه تابعاً لظبیة؛ **انجام:** فی السرور وقت الفرح بل انا محتمل للکل و قد جربت الحمدلله رب العالمین و الصلاة و السلام علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین.

خط: نستعلیق کهن، بی‌کا، تا: ۲۶ شعبان ۷۰۴ق؛ محشی، در دو برگ انجام واژه‌نامه‌ای است که معانی برخی لغات عربی را به فارسی نوشته از جمله: «کیت و کیت. ایذون، حیثما: هر کجا، قبله: نزد او، نحوه: برابر او، لبیک: پاسخ باذ، درک: خیرت باد ... مثقال ذرة: همسنگی موچه، تتری: دمادم، الرجل بعینه: مرد خود»؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مشکی، ۷۴گ، ۱۵ سطر (۸×۱۱)، اندازه: ۱۲/۵×۱۷سم [ف: ۱۳ - ۱۶۸]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۵۵۴/۲

آغاز: یا ظبیة أشبه شی بالمها ×× راتعة بین العقیق و اللوی؛ یا حرف النداء، أشبه: أفعل التفضیل من الشبه، المها: جمع المهاة و هی البقر الوحشیة، راتعة: اسم فاعل من الرتع و هو الرعی و یروی رتاعة علی بناء المبالغة؛ **انجام:** و اعرابها الحجی مرفوع تقدیراً لانه فاعلاً ... و الجملة صلة ماء الموصول مع صلته فی محل الجر باللام مختضعاً منصوب علی الحال اذا جعلت أری من رؤیة البصر فإن جعلته من رؤیه القلب فهو مفعول لأری فرحاً منصوب علی الحال

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی، با نشان «بلغ» مقابله شده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمع مشکی، ۵۲گ (۵۷پ-۱۰۸ر)، ۱۹ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳۹ - ۴۶۵]

۴. تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه:۱۳۱/۱

شرح قصیده یائیه (الف مقصوره) ابوبکر محمد بن درید در ستایش امیر عبدالله بن میکال؛ خط: نسخ، کا: عباس بن حاجی

محمد شیرازی، تا: چهارشنبه ۳ ربیع الثانی ۱۲۴۹ق؛ قطع: ربعی [نشریه: ۵ - ۶۴۳]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۵۱/۱۱

آغاز: الحمدلله رب العالمین و صلوته و سلامه علی محمد و آله الطاهرین و بعد قال ابوبکر محمد بن الحسن بن درید یمدح الامیر عبدالله بن میکال و اخاه: یا ظبیة اشبه شیء بالمها ×× راتعة بین العقیق و اللوی؛ یا حرف النداء و اشبه افعل التفضیل من الشبه و المها جمع مهاة و هی البقرة الوحشیة و راتعة اسم فاعل من الرتع ... اعرابه قوله یا ظبیة منادی نکرة و الباء تتعلق بقوله اشبه و ابه منصوب؛ **انجام:** و نصبه تقدیری و هذان البیتان و اللذان قبلهما فی وصف نفسه بمکارم الاخلاق و الصبر علی مقاساة الشداید و اطلاعه علی الزمان و اهله بالتجارب و ممارسة الخطوب و النوایب و هذا آخر ما قصدنا ایراده فی شرح ابیات هذه القصیدة الطنانة الغراء و الحمدلله اولا و اخرا و ظاهرا و باطنا و الصلوة علی سید الابرار و خیر الاخیار محمد العربی الهاشمی و اله المعصومین الاطهار

کامل؛ خط: نستعلیق شکسته، کا: میرزا علیرضای رشتی مستوفی، تا: شنبه ۲۶ صفر ۱۲۵۰ق، جا: تهران؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۲گ (۸۵پ-۱۰۶ر)، ۲۷ سطر (۱۰/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۱۷/۹×۲۸/۶سم [ف: ۲۹/۱ - ۴۵۵]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۵۸

آغاز: بسمله، ترجمه ابوبکر محمد بن حسن؛ **انجام:** و بعدها دال و هو شاعر مشهور و کان فی الولادة من اقران عبدالمطلب بن هاشم جد رسول الله ... رب العالمین.

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۷۹ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج مشکی، ۷۱گ، ۱۲ سطر (۶×۱۰/۵)، اندازه: ۱۰×۱۵سم[ف:۱۰-۸۱]

← شرح مقصورة دریدیة ‹ شرح مقصورة ابن درید

● شرح المقصور و الممدود / ادبیات / عربی

š.-ul- maqṣūr-i wa-l-mamdūd

وابسته به: المقصور و الممدود = قصیدة ابن درید؛ ابن درید، محمد بن حسن (۲۲۳-۳۲۱)

تهران؛ فرهاد معتمد؛ شماره نسخه:۱۲۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: وسط و انجام؛ تملک: نادر بن بدیع الزمان قاجار در ۱۲۹۰؛ کاغذ: فرنگی زرد و کبود، جلد: تیماج حنایی، ۱۵ سطر (۵/۵×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [نشریه: ۳ - ۱۸۹]

● شرح المقنعة / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul-muqin‘a

وابسته به: المقنعة فی الأصول و الفروع؛ مفید، محمد بن محمد (۳۳۶-۴۱۳)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۱۱۸

بی‌کا، تا: ۱۰۴۴ق؛ خریداری از امرالله صفری؛ اندازه: ۱۸/۹×۲۵/۲سم [رایانه]

● شرح المقنعة فی اول الواجبات / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul-muqin‘a fī awwal-il-wājibāt

کرمانی، محمد مؤمن بن محمد طاهر، ق۱۲

kermānī, mohammad mo’men ebn-e mohammad tāher (- 12c)

وابسته به: المقنعة فی اول الواجبات = المقنعة فی العقائد = مقنعه در اصول دین؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

تاریخ تألیف: ذیحجه ۱۱۴۲ق

«المقنعة» رساله بسیار مختصری است در اصول پنج‌گانه دین و این شرح مزجی مسجع بیشتر مشتمل بر ادله عقلی است با استفاده از آیات کریمه و احادیث شریفه است. اشکوری در فهرست مرعشی متن مقنعه را از شیخ مفید دانسته و این را شرح بر آن. مدرس رضوی از نسخه‌ای که در کتابخانه ابن یوسف شیرازی بوده یاد می‌کند که شارح متن آن را از تألیفات خواجه نصیر دانسته است و مقدمه شرح آن را این‌گونه آورده: «سبحان من حارت فی لمعة بحار سبحات جماله سوابح دقایق الانظار ... فیقول الراجی الی فضل ربه المهیمن ابن طاهر الدین محمد الکرمانی محمد مؤمن عفی عن جرائمها انی ظفرت فی بعض اسفاری بالرسالة الانیقة الموسومة بالمقنعة المنسوب الی المولی الاعظم و الحبر الافخم و البحر القمقام و النحریر الضنین بمثله الایام، العلامة المشتهر فی الآفاق الفائز من رحیق التحقیق بکاس دهاق، حلال مغالق العاضل بایدی الاید القدسی، خواجه نصیرالدین محمد بن الحسن الطوسی بؤه الله بحیوحة الجنان». این عبارت می‌رساند که متن از خواجه است نه مقنعه شیخ مفید جز این‌که این رساله در علم کلام است و عمده کتاب مقنعه نسبتاً مفصل مفید در فقه است. آغاز و انجام رساله‌های موجود از متن این رساله کاملاً متفاوت با مقنعه مفید است. لذا مسلم این‌که این شرح، شرح مقنعه شیخ مفید نیست گرچه در ضمن مؤلفات خواجه نصیر نیز نامی از رساله مقنعه نیامده است.

آغاز: سبحان من حارت فی باحة بحار سبحات جماله سوابح دقائق الانظار و بادت فی مبادیء بوادی عظمة جلاله سوابق روائق الافکار ... فیقول الراجی الی فضل ربه المهیمن ابن طاهر الدین محمد الکرمانی محمد مؤمن عفی عن جرائمها انی ظفرت فی بعض اسفاری بالرسالة الانیقة الموسومة بالمقنعة المنسوب الی المولی الاعظم و الحبر الافخم و البحر القمقام و النحریر الضنین بمثله الایام العلامة المشتهر فی الآفاق الفائز من رحیق التحقیق بکاس دهاق حلال مغالق العاضل بایدی القدسی خواجه نصیرالدین محمد بن الحسن الطوسی ...

انجام: وفقنی الله و اهل التحصیل للزوم سواء السبیل و هو حسبنا

و نعم الوکیل، و قد وقع الفراغ من نقله الی البیاض ...
[دنا ۱۰۹۱/۶ (۳ نسخه)؛ الذریعه ۱۲۵/۲۲]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة شرح المقنعة؛ کرمانی، محمد مؤمن بن محمد طاهر (-۱۲)

۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۳۷۱/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ذیحجه ۱۱۴۲ق؛ تملک: علی بن محمد حسینی؛ جلد: چرم مشکی، ۴۵گ (۲۸پ-۷۲پ)، اندازه: ۱۸×۲۴سم [مؤید: ۱ - ۳۱۱]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۹۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ محشی از مؤلف؛ تملک: نصرالله بن ابوالقاسم به تاریخ رجب ۱۲۳۱؛ مهر: «نصرالله الشریف بن ابوالقاسم» (مربع)؛ جلد: مقوایی، ۱۲۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۴سم [ف: ۴ - ۳۹۹]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۶۹۹/۳

انجام: و لایرمها القول بان المحتاج الی المرجح القدرة الحادثة لا القدیمة ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ محشی از مؤلف؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸گ (۱۰۲پ-۱۳۰ر)، اندازه: ۱۶/۵×۲۳سم [ف: ۲۷ - ۱۴۷]

● شرح المقولات العشر / منطق / عربی

š.-ul-maqūlāt-il-‘ašar

تاج السعیدی، محمد بن ابی سعید، - ۹۵۰ قمری

tāj-os-sa‘īdī, mohammad ebn-e abī sa‘īd (- 1544)

شرحی است مزجی بر کتاب «مقولات عشر» میرزا مخدوم عربشاهی.

[دنا ۱۰۹۱/۶؛ الذریعه ۳۰۱/۱۵]

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۴۹۱

آغاز: الفصل الخامس الاعراض و تنحصر اجناسها العالیه فی تسعه اختلفوا فی ان الاجناس العالیه للاعراض؛ **انجام:** و انما المقوله ما کان توجها الی غایه من وضع او کیف او غیر ذلک غیر مستقر من حیث هو کذلک و لفظه ان ینفعل و ان یفعل مخصوص لذلک

خط: نستعلیق، کا: معین الدین بن عبدالغنی جیلانی کسکری نودهی، تا: ۱۱۱۳ق، جا: رشت؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با امضای م. ن؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی کاغذی، ۸۸گ، ۱۹ سطر (۷/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [ف: ۱۵ - ۳۰۱]

● شرح مکاتیب / نامه‌نگاری / عربی

š.-u makātīb

قونوی، بایزید بن عبدالغفار، ق ۱۰ قمری

qūnavī, bāyazīd ebn-e ‘abd-ol-qaffār (- 16c)

اهداء به: احمد پاشا

نویسنده می‌گوید از طرف احمد پاشا به من امر شد تا به شرح اقوال مشایخ شام و حلب درباره القهوة البینه پردازم که آیا حرام است یا حلال، و من هم به این کار دست یازیدم. پس او برای این کار یک یک نامه‌های بزرگان دین مقیم در شام و حلب را در این باره می‌آورد و سپس به شرح آنها می‌پردازد. نسخه ناتمام است و در وسط افتادگی دارد و نام شارح این نامه‌ها از حاشیه صفحه ۲۵۷ به دست می‌آید زیرا در ۲۵۷ آمده: «للحقیر المحرر و الشارح المقصر فی بیان ...» و در تحت این عنوان چون مطلب بپایان می‌رود آمده: «حرره الفقیر الی الله الغنی القوی ... بن عبدالغفار القونوی». (عبدالله انوار)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۶۹۶/۲

آغاز: بسمله، تعالی‌الحمد لواهب عقل به میز؛ **انجام:** من مطالع البیان و علی الله التکلان.

خط: نسخ، کا: جابر بن حسین، تا: ۱۰۷۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، مذهب، ۴۱ص (۲۱۷-۲۵۷)، ۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۱۰ - ۲۸۲]

● شرح المکاسب / فقه / عربی

š.-ul-makāsib

اصفهانی، عبدالله، ق۱۳ قمری

esfahānī, ‘abd-ol-lāh (- 19c)

وابسته به: المکاسب = المتاجر؛ انصاری، مرتضی بن محمد امین (۱۲۱۴-۱۲۸۱)

شرح مفصلی است با رد و ایراد بسیار بر کتاب معروف «المکاسب» شیخ مرتضی انصاری. از تقریرات درس‌های میرزا حبیب الله رشتی و گاهی دارای حواشی شامل نظرات نگارنده نیز می‌باشد. در ۵ جلد که این دوره سه جلد از آن است.

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۳۴۴-۱۳۴۶

خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ نسخه پاکیزه و مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، ۸۰۳گ، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۴ - ۱۷۳]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۳۴۵

خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ نسخه پاکیزه و مصحح ؛ جلد: تیماج قرمز، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۴ - ۱۷۳]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۳۴۶

خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ نسخه پاکیزه و مصحح؛ جلد: تیماج قرمز، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۴ - ۱۷۳]

● **شرح المكاسب** / فقه / عربی
š.-ul makāsib
اشکوری، ابوالقاسم بن معصوم، - ۱۳۲۵ قمری
eškavarī, ab-ol-qāsem ebn-e maʻsūm (- 1907)
شرح استدلالی است با تفصیل و نقل گفته‌های فقها و رد و ایراد در آنها.

قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۳۶۰
آغاز: قال المصنف الفصل الثانی فی عقد البیع و شروطه و آدابه، هذا اول باب المعاملات قدمه علی غیره لکونه انفع علما
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۳سم [ف: ۱ - ۲۱۷]

● **شرح المكاسب = التقريرات** / فقه / عربی
š.-ul-makāsib = at-taqrīrāt
تربتی، محمد تقی بن علی نقی، - ۱۳۳۰ قمری
torbatī, mohammad taqī ebn-e ʻalī naqī (- 1912)
وابسته به: المکاسب = المتاجر؛ انصاری، مرتضی بن محمد امین (۱۲۱۴-۱۲۸۱)
کتابی است در بحث بیع که مؤلف درآن متعرض اقوال شیخ انصاری در مکاسب شده است و از شیخ انصاری با عنوان «شیخنا العلامة اعلی الله مقامه» یاد می‌کند. در آن اقوال بسیاری از فقهای امامیه موجود است. مؤلف از شاگردان میرزای بزرگ شیرازی در سامراء و از اجله علماء است و در نقباء البشر (۱: ۲۳۹) از وی یاد شده است.

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۲۳۷-۳۰/۱۱۷
آغاز: بسمله حمدله صلاة ... و مما یتفرع علی اشتراط الطلقیه فی المبیع ان لایکون مرهونا لان الظاهر بل المقطوع به الاتفاق علی عدم استقلال المالک فی بیع ملکه المرهون؛ **انجام:** القول فی خیار المجلس و المراد به مطلق مکان المتبایعین ... و یکفی حینئذ الانشاء اصالة من احدهما والاجازة من الاخر اذا جمعهما مجلس عرفا اقول قوله قده مع حضورهما فی مجلس العقد
کتاب البیع (از «شروط المبیع» تا «خیار مجلس») ؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ بسیاری از عبارات توسط مؤلف کم و زیاد و اصلاح شده؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۰۵گ، ۲۲-۲۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۹۴]
۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۲۳۸-۳۰/۱۱۸
آغاز: بسمله لواختلف المتعاقدان اجتهادا وتقلیدا فی شرط من شروط الصیغه کما اذا قال احدهما باشتراط العربیة و الاخر بعدم اشتراطها؛ **انجام:** لانه ایضا مفروض العلیة فلا وجه لانتفاء المنع بارتفاع الارفاق هذا تمام الکلام فی بیع ام الولد
کتاب البیع (از «اختلاف المتعاقدان فی شروط العقد» تا آخر «بیع ام الولد»)؛خط:نستعلیق،کاتب=مؤلف،تا:۱۴صفر ۱۳۰۷ق؛ بسیاری از عبارات توسط مؤلف کم و زیاد و اصلاح شده؛ جلد: تیماج سرخ، ۲۲۱گ، ۲۳-۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۹۵]
۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۱۷
آغاز: پس از یک سطر خطبه: رشحه فی معنی الوضع و هو بمقتضی آثاره المذکورة له لصحة استعمال اللفظ فی المعنی الموضوع له؛ **انجام:** لما کانت من الظواهر او مثل الظواهر مما یحتاج فی فهم المراد من الاجتهاد و الحدس صار لذلک من الاخبار الحدسیه فتدبر
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: آقای جواد شجیعی، فروردین ۱۳۱۵؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج زرشکی، ۳۴۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۴۲۶]

● **شرح المكاسب = التقريرات** / فقه / عربی
š.-ul-makāsib = at-taqrīrāt
موسوی خسروشاهی، محمد باقر بن هاشم، ق۱۴ قمری
mūsavī xosrošāhī, mohammad bāqer ebn-e hāšem (- 20c)
وابسته به: المکاسب = المتاجر؛ انصاری، مرتضی بن محمد امین (۱۲۱۴-۱۲۸۱)
تعلیقه و شرحی است بر مبحث خیارات مکاسب با عناوین «قوله قده». در پایان آن آمده: «تم ما اردنا کتابته من تعلیقة الاستاد دام ظله و نحرر نحن ما استفدناه من درسه مترتبا علیه بترتیب المکاسب فی ۱۱ شهر ربع الثانی ۱۳۵۳هـ».

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۲۷۷/۱
آغاز: فی الخیارات - خیار التأخیر، بسمله قوله ره الصبر ابدا مظنة الضرر الخ تحقیق المقام انه ان کان مفاد قاعدة؛ **انجام:** و لعله اشار فی آخر کلامه الی الامر بالتامل بذلک تمت.
خط: تحریری، کا: سید هادی خسرو شاهی تبریزی، تا: قرن ۱۴؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۴۴ص (۱-۴۴)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۴۷/۲ - ۱۱۱]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۲۷۷/۲
آغاز: بسمله الحمدلله رب الذی جعل العلم سراجا للمجتهدین و اضاء قلوبهم بتوفیقاته و قررهم علیه بتأییداته؛ **انجام:** و اما ضمان هذا العیب علی البایع و عدمه فلم یتعرض له.
تقریرات درس آیت الله شیخ محمد حسین اصفهانی (ظاهراً محمد حسین بن محمد حسن معروف به کمپانی (د: ۱۳۶۲ق) است در مبحث خیارات مکاسب؛ خط: تحریری، کا: سید هادی خسرو شاهی تبریزی، تا: قرن ۱۴؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۴۵ص (۴۴-۸۸)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۴۷/۲ - ۱۱۲]

● **شرح المكاسب** / فقه / عربی

š.-ul-makāsib

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۴۳۰/۳

آغاز: قوله لایجوز بیع الآبق اقول: اطلاق کلامهم کاطلاق الاخبار و ان کان یقتضی عدم جواز بیعه حتی مع قدرة البایع علی استرداده أو اذا کان فی ید المشتری؛ **انجام:** لکن الظاهر ان مراده الاول لما سیأتی منه قده من جواز الاعتماد علی اصالة عدم التغییر فی المسألة الآتیة فتدبر قوله ...

شرح کتاب مکاسب در بیع آبق؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ مصحح، با خط خوردگی و اضافات در حاشیه؛ جلد: گالینگور آبی، ۱۳گ (۵۷پ-۶۹پ)، اندازه: ۱۸×۲۴/۵سم [ف: ۲۸ - ۳۹]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۴۳۰/۴

آغاز: قوله عیناً شخصیة بثمن مؤجل أقول تخصیص العنوان بما اذا کان المبیع شخصیاً و الثمن مؤجلاً لا فائدة فیه بل الاولی تعمیم العنوان من الجهتین؛ **انجام:** و لا یبعد بناءاً علی هذا کون المشتری مدعیاً مطلقاً و کذا ان جعلنا المناط فیه الصدق العرفی فانه فی العرف یعد مدعیاً مطلقاً.

شرح کتاب مکاسب در جواز بیع عین شخصیه؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ مصحح، با خط خوردگی و اضافات در حاشیه؛ با چند بیت شعر فارسی با تخلص هادی؛ جلد: گالینگور آبی، ۲گ (۷۷پ-۸۷ر)، اندازه: ۱۸×۲۴/۵سم [ف: ۲۸ - ۳۹]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۲۶۰

آغاز: قال شیخنا العلامه الانصاری؛ **انجام:** وجوه اقویها الاخیر و الله العالم قدتم ... سنه ثلاث و ثلثین و ثلاثمائه بعد الالف من الهجره

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۳۳ق، جا: نجف اشرف [الفبائی: - ۳۶۴]

۴. قم؛ حجت کوهکمری؛ شماره نسخه:۲۴

از تقریرات درس یکی از مشایخ ثلاث: میرزا محمد حسین نائینی، آقا ضیاء عراقی و یا مرحوم محمد حسین کمپانی (رهما) است، ولی مرحوم سیدحسن حجت احتمال قوی داده که از تقریرات مرحوم کمپانی می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [ف: - ۳۱]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۸۵۸

آغاز: بسمله، و الحمدلله رب العالمین و صلی الله تعالی علی محمد (ص) القسم الثانی فی العقود؛ **انجام:** جویا علی سنه الله سبحانه فی اسلاف الانذار لقطع الاعذار و لقد اعذر من انذر.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [رایانه]

● **شرح مکاشفة عرفانیة** / عرفان و تصوف / عربی

š.-u mukāšifat-un ʿirfānīyya

جیلانی، عبدالکریم بن ابراهیم، ۷۶۷ - ۸۳۲ قمری

jīlānī, ʿabd-ol-karīm ebn-e ebrāhīm (1366 - 1429)

شرح مزجی مختصری است به روش اهل عرفان و تصوف بر مکاشفه‌ای برای یکی از اقطاب که مدعی است انسان کامل حضرت پیامبر اکرم (ص) را در صورت شیخ خود شیخ اسماعیل دیده و با وی گفتگوهایی داشته است. احتمالاً این رساله مقدمه‌ای بر انسان کامل جیلی است که در برخی نسخه‌ها در ابتدای آن آمده است.

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم، سبحان الله و الحمدلله و لا اله الا الله و الله اکبر و لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم، قال النبی الاکرم صلی الله علیه و آله و سلم فانما کنز من کنوز الجنة و هو حسبی و نعم الوکیل ...

انجام: علیک من الامضاء الذاتیة و الصفاتیة التی لا یختص عنها کائناً ما کان من الا لهیات و الکونیات.

[دنا ۱۰۹۱/۶]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۷۱/۱ط

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد باقر بن محمد کاظم خراسانی قائنی، تا: ۱۲۵۳ق، جا: تهران؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۹ص (۹-۱۷)، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۲۴/۳ - ۹۴]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۹۱۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۵۹پ-۶۳پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۲۰ - ۲۴۳]

← شرح المکتسب (ترجمه) ﹥ اکسیر

● **شرح المکتسب فی زراعة الذهب** / کیمیا / فارسی

š.ol-moktaseb fī zerāʿt-ez-zahab

شربتدار اصفهانی، ابراهیم بن محمد، ق۱۲ قمری

šarbatdār-e esfahānī, ebrāhīm ebn-e mohammad (- 18c)

وابسته به: المکتسب فی ذراعة الذهب؛ عراقی، محمد بن احمد (-۵۸۰)

تاریخ تألیف: جمعه ۶ ذیحجه ۱۱۳۱ق

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۹۸۶/۱

آغاز: بسمله. بعد حمدالله ... هذا شرح لمغالطات المکتسب کتبته فی اوایل شهر رجب فی سنة ۱۱۳۱ بدان بدرستی که کتب اهل کافت دنیا موضوع است برموز؛ **انجام:** ظاهرا و باطنا و صلی الله علی سیدنا محمد ... الطاهرین تمت الرسالة ... سنة الف واحدی و ثلثین و مائة بید احمد، از علی مدد، نوشته شد.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۲ص (۸۴-۸۵)، ۲۴ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۲۹۸۰]

● **شرح المکتسب فی زراعة الذهب** / کیمیا / فارسی

š.ol-moktaseb fī zerā't-ez-zahab
وابسته به: المکتسب فی زراعة الذهب؛ عراقی، محمد بن احمد (-۵۸۰)
شرح فارسی بر کتاب المکتسب در صفت کیمیا و تولید طلا است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۶۴
آغاز: بدان که اکسیر چیزی است گدازنده صبر کننده و قرار گیرنده و تمام سازنده کمال دهنده؛ **انجام:** و بر ده جزو از فضه و بعد از آن بر نواقص و بر این قیاس اکسیر حمرة
فقط شش برگ است و بنظر می‌رسد بخشی از کتاب باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۱؛ پس از رساله مطالبی در کیمیا ثبت شده از جمله ابیاتی در ساختن نحاس از خراطین؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷گ، ۳۲ سطر، اندازه: ۱۵/۶×۲۱/۵سم [ف: ۴۳ - ۱۰۷]

● شرح المکتسب / کیمیا / عربی
š.-ul-muktasab
مؤلف به تحقیق شناخته نشد. این رساله در تدبیر زرنیخ و کبریت و گداختن احجار صلبه چون طلق و زجاج و مرقشیثا و آهن و زر و لولو و سرب و زیبق و تکلیس اجساد ذاتیه و احجار صلبه و باب المیان و از ماء الرصاص و غیره از کتب استادان این فن چون عزاقیری و جابر بن حیان صوفی و محمد بن زکریا رازی و غیره نقل کرده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۰۱۹/۳
آغاز: بسمله. حمدله ... اما بعد هذه الرسالة من ملحقات شرح المکتسب شرح المکتسب قال انی وجدت فی تدبیر الزرنیختین و الکبریت و تبیضاتهما؛ **انجام:** فهذا یحل الاجساد کلها اذا سحق بهذا لا شک فیه و السلام فی ۱۹ شهر ذیقعده سنه ۱۲۶۵ محمد جواد بن محمد طاهر
خط: نستعلیق، کا: محمد جواد بن محمد ظاهر، تا: ۱۲۶۵ق؛ واقف: محمد ایرانی مجرد، بهمن ۱۳۵۰؛ ۱۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [رایانه]

↩ شرح مکتوبات علامی ← مرآت الضمایر
↩ شرح المکودی علی ألفية ابن مالك ← شرح ألفية ابن مالك
↩ شرح ملاجامی ← الفوائد الضیائیة فی شرح الکافیة

● شرح الملتقط من معانی حرز الامانی / تجوید / فارسی
š.ol-multaqit men ma'ānī herz-ol-amānī
سمرقندی، محمد بن محمود، - ۷۸۰ قمری
samarqandī, mohammad ebn-e mahmūd (- 1379)
وابسته به: الملتقط من معانی حرز الامانی؛ سمرقندی، محمد بن محمود (-۷۸۰ق)
رساله‌ای است در شرح قصیده فارسی خودش موسوم به «الملتقط من معانی حرز الأمانی» که در ۴۴ بیت در احکام مختلف تجویدی سروده است، و این شرح به نثر و در حدود ۴۰۰ بیت است.
[الذریعة ۲۲؛ ۱۹۴]

۱. تهران؛ شورا؛ شماره نسخه: ۸۱۷/۴
آغاز: بسمله. شرحها ناظمها و هو الضعیف ... یعنی در بیان نون ساکن و احکام آن
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۶۵ق [ف: ۳- ۳۸]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۷۹۳
آغاز: [بسمله]. فی بیان النون الساکنة و التنوین و احکامهما یعنی در بیان نون ساکن و احکام آن؛ **انجام:** اگر خللی یا زللی در یابد بکرم اغماض فرماید ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب۱۲۴۰ق، فاقد خطبه است؛ اهدایی: رهبری،مهر۱۳۸۶؛کاغذ:نباتی فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۱علوم قرآن - ۳۴۲]

↩ شرح ملتقی الابحر ← المعادل

● شرح ملتقی الابحر / فقه / عربی
š.-u multaq-al-abḥar
موقوفاتی، محمد
mowqūfātī, mohammad
وابسته به: ملتقی الابحر فی الفروع الحنفية؛ حلبی، ابراهیم بن محمد (-۹۵۶)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۶۹۹
بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲ [د.ث. مجلس]

● شرح ملتقی الابحر / فقه / عربی
š.-u multaq-al-abḥar
وابسته به: ملتقی الابحر فی الفروع الحنفية؛ حلبی، ابراهیم بن محمد (-۹۵۶)
«ملتقی الابحر»، از کتاب‌های فقه حنفی بسیار معروف است که شروح و حواشی فراوان بر آن نوشته شده. این شرح مزجی مختصر توضیحی است با اشاره به بعضی از ادله مسائل.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۷۴۰
آغاز: کتاب البیوع، لما فرغ من ذکر أنواع حقوق الله تعالی و ذکر بعض حقوق العباد؛ **انجام:** اشتبه علیه صحة شیء مما لیس فی الکتب الاربعة، و الله حسبی و نعم الوکیل و الحمدلله علی التمام و

علی حضرة احمده افضل الصلاة و السلام.
از کتاب البیوع تا پایان شرح؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ تملک: مصطفی شهیر به معرف السلطان؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۷۳گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱۵ - ۱۳۳]

● شرح ملحة الاعراب / نحو / عربی

š.-u mulḥat-il-i'rāb

ابن صائغ دمشقی، محمد بن حسن، ۶۴۵ - ۷۲۰ ؟ قمری

ebn-e sā'eq-e damešqī, mohammad ebn-e hasan (1248 - 1321)

وابسته به: ملحة الإعراب و مودعة بدایع الآداب؛ حریری، قاسم بن علی (۴۴۶-۵۱۶)

شرحی بر ارجوزه ملحة الاعراب ابی قاسم بن علی حریری. شارح ابیاتی از ارجوزه را ذکر کرده سپس به شرح آن می‌پردازد که اکثر آن توضیحی است.

قم؛ مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه:بدون شماره

آغاز: أقول من بعد افتتاح القول ... الحد: ما یمنع المحدود من الخروج عما حد به، و یمنع غیره من الدخول فیه؛
کاتب: عطاءالله بن المسیح بن ابراهیم بن الحسن الآملی، تا: غره ذیحجه ۹۴۴ق، جا: جزائر بصره [تراثنا: س۱۸ش۱و۲ - ۲۲۲]

● شرح ملحة الاعراب / نحو / عربی

š.-u mulḥat-il-i'rāb

وابسته به: ملحة الإعراب و مودعة بدایع الآداب؛ حریری، قاسم بن علی (۴۴۶-۵۱۶)

غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۴۴۲

آغاز: لاستغناء الاسم و الفعل عنه اذا ایتلفا فکأنه صار بمنزلة الأخیر و الأخیر من کل شیء حرفه؛ **انجام:** ثم علی الائمة الأطهار ×× ما انسلخ اللیل من النهار
شرح مختصر توضیحی است بر ارجوزه «ملحة الاعراب» حریری. در این شرح یک یا چند بیت آورده پس از آن شرح می‌کند؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: ۱۵ رمضان ۶۹۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ یعقوب بن علیه شافعی جبلی حمصی، با نسخه اصل مقابله شده و این کار هشتم شوال همان سال به پایان رسیده، در پایان نسخه مقداری از شرح حال و اشعار شافعی افزوده شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۶سم [ف: ۲۲ - ۳۴]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۷۲۲

آغاز: معروف و النفس تمیز ... و آله التعریف الف من یرد تعریف کبد مبهم قال الکبد ... یعنی ان النحاة اختلفوا فی الارادة المذکور علی ثلاثة مذاهب؛ **انجام:** و قد تقضت ملحته الاعراب ×× مودعة بدایع الاعراب / فانظر الیها نظر المستحسن ×× واحسن الظن بها واحسن؛ یعنی ان هذه المنظومة المسماة بملحة الاعراب قد انقضت شیئا فشیئا ... تحمل و تحقیق و تدبیر و اتقان التقبل.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ یا ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۰۲گ، ۱۱ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۳۸]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۱۱۹/۱

آغاز: حد الکلام ما أفاد المستمع ×× نحو سعی زید و عمر و متبع؛ الکلام عبارة عما یحسن السکوت علیه و تتم الفائدة به؛ **انجام:** فأما من قرأص د بلین الدال فانه أراد به الامر من المصاداة و هی..
شرح توضیحی مختصری است با عناوین «ص–ش» بر ارجوزه «ملحة الاعراب» حریری. گروهی بر این ارجوزه شرح نوشته‌اند که از آنها خود ناظم می‌باشد و چون از آغاز و انجام نسخه افتاده است معلوم نشد که شرح حاضر از کیست؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۶۱گ (۱ر-۶۱پ)، اندازه: ۱۳×۱۷/۵سم [ف: ۱۱ - ۱۳۵]

● شرح ملحقات الصحیفة السجادیة / شرح دعا / عربی

š.-u mulḥaqāt-iṣ-ṣaḥīfat-is-sajjādīyya

جزایری، نعمة الله بن عبدالله، ۱۰۵۰ - ۱۱۱۲ قمری

jazāyerī, ne'mat-ol-lāh ebn-e 'abd-ol-lāh (1641 - 1701)

از آن در کتاب «نور الانوار» خود یاد کرده و این کتاب را سال ۱۰۷۸ق تألیف کرده است.

چاپ: طهران، سنگی، ۱۳۱۷ق، وزیری، ۳۴ص (صص۲۰۶-۲۳۹)

[دنا ۱۰۹۲/۶؛ الذریعة ۸۷/۱۴]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۱۶۸/۲-۳۶/۱۶۸

آغاز: بسمله الحمدلله وصلی الله علی عباده الذین اصطفی محمد و اهل بیته ... شرح ملحقاتها ما اردنا تألیفه ... قد عرفت اوائل الصحیفة؛ **انجام:** خالصة لوجهک الکریم موجبة لثوابک الجسیم بمحمد وآله الطاهرین
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج سرخ، ۳۹گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۶۷۷]

↩ شرح الملخص > غیاثیه
↩ شرح الملخص چغمینی > اعتدال در حساب
↩ شرح الملخص چغمینی > شرح الملخص فی الهیئة

● شرح ملخص الحکمة / فلسفه / عربی

š.-u mulaxxaṣ-il-ḥikma

کاتبی قزوینی، علی بن عمر، ۶۰۰ - ۶۷۵ قمری

kātebī qazvīnī, 'alī ebn-e 'omar (1204 - 1277)

وابسته به: الملخص = ملخص أبحاث الأقدمين و محصل آراء الأولين؛ فخر رازی، محمد بن عمر (۵۴۴-۶۰۶)

کتاب «الملخص» فخر رازی، غیر از منطقیات حاوی کتب دیگر فلسفه است بدین شرح: کتاب ۱. امور عامه، کتاب ۲. جواهر و اعراض؛ کتاب ۳. الهیات خاصه. کاتبی قزوینی، ابتداء منطقیات آن را شرح کرده و سپس در جلد اول کتاب خود امور عامه و جواهر و اعراض را شرح می‌کند. کتاب به صورت «شرح» و «متن» است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۹۷

آغاز: بسمله ان اسبغ یا قیوم و اقدس لک و اصلی علی محمد نبیک؛ **انجام:** او لفظیه قلیله الفایده ... فی سایر کتبنا و بالله التوفیق.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج یشمی مذهب، ۴۰۵گ، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۷)، اندازه: ۱۵/۵×۲۴/۵سم [ف: ۷ - ۴۱۲]

● **شرح الملخص فی الهیئة** / هیئت / عربی

š.-ul-mulaxxas fi-l-hay'a

ذهبی، محمد بن احمد، ۶۷۳ - ۷۴۸ قمری

zahabī, mohammad ebn-e ahmad (1275 - 1348)

وابسته به: الملخص فی الهیئة؛ چغمینی، محمود بن محمد (۷۴۵ق)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۵۷۶/۷

آغاز: بسملة، الحمدلله رب العالمین فاطر السموات و الأرضین ... الذی جعلنا فی خلقهما من المتفکرین فهدانا التفکر الی أحکم الحاکمین و بعد، فان الأنتظار الصابئة متوافقه؛ **انجام:** فعلی هذا یکفی السنة القمریة الإصطلاحیة ناقصة عن السنة الشمسیة الحقیقة بعشرة ایام و عشرین ساعة و إثنی عشرة دقیقه بالتقریب و هذا آخر ما تیسر من شرح هذا الکتاب علی الإستعجال لضیق الحال ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، محشی با نشان «۱۲»؛ کاغذ: شرقی، ۷۶گ (۵۷پ-۱۳۲ر)، ۲۲ سطر، اندازه: ۶/۵×۱۲/۵سم [ف: ۳۶ - ۶۱۵]

● **شرح الملخص فی الهیئة** / هیئت / عربی

š.-ul-mulaxxas fi-l-hay'a

ترکمانی، محمد بن احمد، ۷۱۴ - ۷۵۰ قمری

torkamānī ‹mohammad ebn-e ahmad (1315 - 1350)

وابسته به: الملخص فی الهیئة = شرح چغمینی؛ چغمینی، محمود بن محمد (-۷۴۵)

اهدا به: کمال الدین امیر محمود صاحب

تاریخ تألیف: ۷۵۰ ق؛ محل تألیف: گلستان

محمود بن محمد چغمینی خوارزمی ملخص را در هیئت پرداخته و این کتاب مورد اقبال بسیار واقع شده است و بر آن شروحی بسیار نوشته‌اند از آن جمله است شرح کمال الدین ترکمانی با عناوین «قوله، قوله». شارح می‌گوید این شرح را برای خزانه امیر رمضان تألیف کرده‌ام.

آغاز: بسمله. و الاعتصام بکرمه العمیم الحمدلله رب العالمین فاطر السموات و الارضین الذی جعلنا فی خلقها من المتفکرین؛ و بعدفان الانظار الصائمه متؤالفه ... علی ان اشرف انواع الحکمة الوسطی اعنی الریاضی هو العلم الموسوم بالهیئه ...

انجام: فعلی هذا یکون السنه القمریه الاصطلاحیه ناقصة عن الشمسیه الطبیعیه بعشر ایام و عشرین ساعة و اثنتی عشر دقیقه بالتقریب و هذا آخر ما یسر من شرح هذا الکتاب ...

چاپ: طهران، ۱۳۱۱ ق، سنگی

[دنا ۱۰۹۲/۶ (۸ نسخه)؛ بروکلمان ذیل ۸۶۵/۱؛ کشف الظنون ۱۸۱۹]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۰۱۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمود هلالی، تا: ۷۹۱ق [الفبائی: ۴ - ۳۶۴]

۲. تهران؛ لغت نامه دهخدا؛ شماره نسخه:۲۹۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سعید بن سیف الله جندی نعمانی، تا: ۲۸ محرم ۸۰۰ق؛ جلد: تیماج مشکی، قطع: ربعی [نشریه: ۳ - ۴۲۴]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۲۰۸/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و باجابة جدیر و الحمدلله اولا و آخراً و الصلوة علی نبیه باطناً و ظاهراً

در فهرست ناشناس؛ خط: نسخ، کا: بابی بن شمس الدین شروانی، تا: پنج‌شنبه نزدیک به پایان رمضان ۸۰۹ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن تریاکی، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۶ - ۳۰۰]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۱۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** الحمدلله علی آلائه و الصلوة علی محمد خیر انبیائه و اله و قد حصل الفراغ ...

خط: نسخ کهن، کا: سیدی احمد بن عبدالرحیم مشهور بیکی بن مصلح الدین، تا: ۸۱۵ق، جا: تبریز؛ با اشکال هندسی، محشی؛ کاغذ: اصفهانی، نخودی، جلد: مقوایی، ۴۷گ، ۲۵ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۹ - ۱۱]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۳۹۳/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و بالاجابة جدیر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیحجه ۸۱۶ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: پارچه‌ای، ۸۸ص (۴۸-۱۳۵)، اندازه: ۱۳/۶×۲۲/۴سم [ف: ۸ - ۴۱۳]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۳۹۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۱۷ق [الفبائی: ۴ - ۳۶۴]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۱۵۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: قاسم بن احمد شهیر بن ابن جمالی، تا: ۸۷۶ق؛ کاغذ: سمرقندی شکری، جلد: تیماج سبز، ۱۰۸ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۹ - ۱۴۳]

۸. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۲/۲

خط: نستعلیق، کا: محمد بن مصطفی سیوادی، تا: پایان شعبان ۱۱۳۷ق، جا: مدرسه حیدر آغا؛ کاغذ: استانبولی و فرنگی [نشریه: ۱۱ - ۹۲۴]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۵۹۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: اسماعیل بن عمر بن باهلی، تا: قرن ۱۰؛ دارای سرلوح مرصع زیبای تیموری،مذهب،مجدول، محشی؛ مهر: «عبده الراجی علی رضا» (بیضی)؛ کاغذ: شرقی، جلد: پارچه‌ای قرمز، ۸۰گ، ۲۳ سطر (۱۳×۱۶/۵)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳۱ - ۷۳۱]

۱۰. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۴۹۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالصغیق اسماعیل بن عمر باهلی، تا: رمضان؛ افتادگی: وسط؛ اثنی سبع مائة و ثمانمائة ثمان مائة» (در نسخه چنین آمده و بی نقطه هم هست)، با سرلوح زرین و لاجورد، مجدول [ف: ۳ - ۹۴]

● **شرح الملخص فی الهیئة** / هیئت / عربی

š.-ul-mulaxxas fi-l-hay'a

عتایقی، عبدالرحمن بن محمد، ۶۹۹ - ۷۹۰ ؟ قمری

'atāyeqī, 'abd-or-rahmān ebn-e mohammad (1300 - 1389)

وابسته به: الملخص فی الهیئة = شرح چغمینی؛ چغمینی، محمود بن محمد (-۷۴۵)

اصفهان؛ مکتبة الزهراء؛ شماره نسخه:۱۴۴

خط: نستعلیق، بی کا، بی‌تا؛ ۵۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: - ۹۰]

● **شرح الملخص فی الهیئة = حاشیة الملخص** / هیئت / عربی

š.-ul-mulaxxas fi-l-hay'a = ḥāšīyat-ul mulaxxas

عبیدی، فضل الله بن عبدالرحیم، ق۸ قمری

'obaydī, fazl-ol-lāh ebn-e 'abd-or-rahīm (- 14c)

وابسته به: الملخص فی الهیئة = شرح چغمینی؛ چغمینی، محمود بن محمد (-۷۴۵)

شرح کوتاهی است، با «قال و اقول» بر کتاب الملخص فی الهیئة که بنا به گفته شارح در دیباچه کتاب، در سه شب بدون مراجعه به کتابی، نگاشته شده است. وی می‌گوید: «از اقامه براهین بر قواعد مسلم - چنان‌که شیوه کوتاه‌همتان است - صرف نظر کردم و نوشته دیگران را به نام خود نکردم و پس از پایان شرح، آن را از نظر مولانا صاحب اعظم و دستور اکرم ... ابوبکر که با این علم آشنایی خاص دارد گذراندم تا آن را اصلاح کند.»

آغاز: الحمدلله کفاء إفضاله و الصلوة علی حبیبه محمد و آله قال المولی الأعظم جلال الحق و الملة و الدین فضل الله العبیدی مد الله ظلال جلاله إلی یوم الدین و بعد قد سألنی جمع من المشارکین لی فی الإفادة و الاستفادة، کتابة حاشیة علی الملخص فی علم الهیئة للحکیم الفاضل محمود الچغمینی و کنت أدفعهم عن هذا السؤال و أمنعهم عن ...

انجام: فإذا انقضت الثانیة من الأولی، بقی فضل الأولی علی الثانیة عشرة أیام و عشرون ساعة و ثمانیة و خمسین دقیقة، و هذا آخر ما کتبناه فی حاشیة هذا الکتاب و الله أعلم بالصواب

[دنا ۶/۱۰۹۳؛ کشف الظنون ۲/۱۸۱۹]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۴۶۱/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۷۷۳ق؛ دارای اشکال دقیق اخترشناسی، مصحح؛ کاغذ: شرقی، ۳۷گ (۱۵۸-۱۲۲)، ۲۷ سطر، اندازه: ۸×۱۶سم [ف: ۳۱ - ۴۶۴]

۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۰۶

خط: نسخ، کا: حسین بن حسن رومی قیصری، تا: یک‌شنبه ۲۷ ربیع الثانی ۷۷۵ق؛ تملک: محمد حسین فاضل تونی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۸گ، ۲۵ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: - ۵۹۲]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۴۸۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: محرم ۸۲۷ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: پارچه‌ای، ۵۶گ، ۱۷ سطر (۱۲×۹/۲)، اندازه: ۱۴/۲×۱۹/۳سم [ف: ۸ - ۱۳۶]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۴۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: کمال بن عوض بخش رومی قیصری (در نسخه عنقری و ظاهراً همان قیصری است)، تا: ۸۴۶ق، جا: نیشابور؛ کاغذ: سمرقندی شکری، جلد: مقوایی، ۱۲۴ص (۴۰-۱۶۳)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۱۰ - ۵۱۴]

● **شرح الملخص فی الهیئة** / هیئت / عربی

š.-ul-mulaxxas fi-l-hay'a

قاضی زاده رومی، موسی بن محمود، - ۸۱۵ قمری

qāzī-zāde rūmī, mūsā ebn-e mahmūd (- 1413)

وابسته به: الملخص فی الهیئة = شرح چغمینی؛ چغمینی، محمود بن محمد (-۷۴۵)

اهدا به: الغ بیگ پسر شاهرخ پسر تیمور گورکان (۸۰۷-۸۵۰ق)

تاریخ تألیف: ۸۱۵ق
گزارشی مزجی در یک «مقدمه» و دو «مقاله»: مقدمه در بیان اقسام اجسام به طور اجمال؛ مقاله ۱. بیان هیئت افلاک و آنچه به آن متعلق است در پنج «باب»؛ مقاله ۲. بیان هیئت زمین و آنچه بدان مربوط است در سه «باب». این گزارش تا چندی پیش در مدارس خوانده می‌شده است. این کتاب به فارسی و آلمانی ترجمه شده و در مجله خاورشناسی آلمان چاپ شده است
آغاز: الحمدلله الذی جعل الشمس ضیاء و القمر نوراً و بسط علی بساط البسیط ظلاً و حروراً و رفع خضراء ذات البروج ... و بعد فلا اقسم بمواقع النجوم و انه لقسم لو تعلمون عظیم ان فی زماننا هذا قد اندرس مدارس العلوم العتیقة و معالم لا سیما الریاضی.
انجام: ... و عشرة ایام واحدی و عشرون ساعة الا دقیقة و ثلاثة اخماس دقیقة من دقایق الساعات علی ... کمالا یخفی علی من له درایة فی الحساب.
چاپ: مشار عربی، ص۵۶۶؛ این شرح مکرر چاپ شده؛ تهران، ۱۲۸۶، با سلم السماء؛ تهران، سنگی، ۱۳۱۱ق، وزیری، ۱۷۳ص (صص ۱-۱۷۳)، با حواشی میرزا حسن جلوه
[دنا ۱۰۹۳/۶-۱۰۹۹ (۲۱۳ نسخه)؛ ریحانة الأدب ۴۴۹/۱؛ الذریعة ۲۱۱/۲۲ و الذریعه ۱۷۶:۳؛ بروکلمان (ترجمه عربی) ۱۷۸/۵]
شرح و حواشی:
۱- حاشیة شرح الملخص چغمینی؛ کوبنانی، ابواسحاق (-۸۸۶)
۲- حاشیة شرح الملخص چغمینی؛ خوجه پاشا، یوسف بن خضر (۸۴۴-۸۹۱)
۳- حاشیة شرح الملخص؛ نظامی بسطامی، فصیح بن عبدالکریم (-۹)
۴- حاشیة شرح الملخص چغمینی؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰-۹۰۸)
۵- حاشیة شرح الملخص چغمینی؛ میبدی، حسین بن معین الدین (-۹۱۱)
۶- حاشیة شرح الملخص چغمینی؛ بیرجندی، عبدالعلی بن محمد (-۹۳۴)
۷- حاشیة شرح الملخص چغمینی؛ دشتکی شیرازی، منصور بن صدرالدین محمد (-۹۴۸)
۸- نسبة ارتفاع اعظم الجبال الی قطر الارض = حاشیة شرح الملخص = شرح شرح ملخص چغمینی = تضاریس الارض؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)
۹- حاشیة حاشیة شرح الملخص؛ افندی، ملاعبدالرحمن (-۱۱)
۱۰- حاشیة شرح الملخص فی المسئلة الشعیریة؛ مولا احمد بن حیدر (-۱۱)
۱۱- حاشیة شرح الملخص چغمینی؛ نطاقی، فصیح الدین بن عبدالکریم
۱۲- حاشیة شرح الملخص چغمینی؛ مولی عرب سنیان
۱۳- حاشیة حاشیة البیرجندی علی شرح الملخص؛ دیار بکری
۱۴- حاشیة حاشیة البیرجندی علی شرح الملخص؛ چلبی، احمد
۱۵- تعلیقات علی شرح الملخص
۱۶- حاشیة شرح الملخص چغمینی (۴ عنوان)
۱۷- شرح خطبة شرح الملخص

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۲۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** و عشرین ساعه بالتقریب اذ التفاوت بین السنتین علی التحقیق عشر ایام واحدی و عشرین.
خط: نسخ کهن، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ با اشکال هندسی، مصحح، محشی با امضای «منه»، ح، ع، م، سیدی، فتح الله، عبدالعلی رحمه الله، ترکانی، ابن حجر، سید قدس سره، مرتضی و با استفاده از کتبی همچون شرح مطالع و شرح تذکره حاشیه‌نویسی؛ تملک: عبدالله بن خان زنوزی با مهر «عبده عبدالله»؛ مهر: «بنفسی و امی ... یا ابا عبدالله» (بیضی)؛ کاغذ: سمرقندی نخودی، جلد: میشن سرمه‌ای، ۷۹گ، ۱۶ سطر (۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۱۶ - ۵۷]
۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۵۷۰
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: حمید بن محمد بن مسعود حسینی دواری، تا: ربیع الثانی ۸۲۱ق، جا: شیراز مدرسه طوطی بیگم؛ محشی با نشان «منه»، این نسخه را امام وردی بیکا سال ۱۰۹۱ بر مدرسه امامیه شیراز وقف و شیخ جابر را متولی قرار داده، در آخر ۱۳ برگ حواشی بر کتاب با رمز «مولانا علی قوشجی» و دو صفحه نامه علامه دوانی به سلیمان بن نبهان صاحب عمان - حین از عج عن ملکه - در رمضان ۹۰۵ و جواب وی به صورت شعر و در آخر آمده: «نمق هذا کله ابنه و عبده و تلمیذه الفقیر الی الله الحقیقی السبحانی اسعد بن محمد الصدیقی الدوانی فی محروسة لار لازالت مصونة من شر الشرار حین انتقل الیها من وطنه المالوف شیراز عمرها الله تعالی بواسطة الحوادث الزمانیة و الاعسف القرانیة فی شعبان المعظم لسنة سبع و تسعمائة»؛ واقف: امام وردی بیکا، ۱۰۹۱؛ ۹۲گ، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۶]
۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۵۶۴/۱-ف
نسخه اصل: نسخه آقای حسن نراقی؛ بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۱۴ جمادی الثانی ۸۳۶ق؛ در پایان رمزهای آن حل شده بدین گونه: م: مولانا نظام الدین، س: سید، ل: مولانا کمال الدین ترکمانی، ف: تحفه، ع وفی بعض المواضع ضه: مولانا فضل الله عبیدی؛ ۵۰گ (۱پ-۵۱پ) [فیلمها ف: ۲ - ۱۸۵]
۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۲۴۴
آغاز: سمی مدارات ذلک البلد الذی هذا المدار مدار رأس أهلة أی مدار تمربه
خط: نستعلیق، کا: خیرالدین بن رسون، تا: اواسط ذیقعده ۸۴۳ق، جا: ادرنه؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی از مؤلف؛ مهر: «عبده محمد تقی» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۴۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۶ - ۲۳۰]

۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۵۲۸

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: غره ذیقعده ۸۶۱ق؛ محشی با نشان «هـ» و «عبده» و غیره؛ اهدایی: غضنفر حاج غلامی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج ماشی، ۸۶گ، ۱۷ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۴ - ۱۳۳۰]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۳۳۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: غره جمادی الاول ۸۶۴ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: مصطفی بن علی اکبر طباطبایی، حسین بن محمد بجستانی، عبدالرزاق بن حسین؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۹ - ۱۰۸]

۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۵۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: یکشنبه ۱۴ جمادی الثانی ۸۷۲ق؛ محشی با نشان «منه سلمه الله، ن، صحاح، موجز بلبل، نهایة الادراک، شرح تذکره نظام الدین»؛ تملک: حسین بن علی کاشفی و پسرش صفوی علی، همان بهاء الدین بن محمد بن علی بن ابراهیم عیثان جامی و پسرش محمد با تاریخ ۱۱۶۸، محمد شفیع بن محمد مقیم؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سبز نو، ۱۳۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۶×۱۷/۳سم [ف: ۱ - ۳۲۶]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۳۴۹/۲

خط: نسخ به شیوه ترکی عثمانی، کا: سعدالله بن فضلالله بن محمد بن لطف الله سروی مفلح، تا: ۸۷۲ق، جا: بدلیس مدرسه حاج بیک؛ تملک: محمد بن یوسف بن حسن استرآبادی؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۵۵ص (۱۶۴-۳۱۹)، قطع: خشتی [ف: ۱۹ - ۳۸۹]

۹. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۱۲۲۲/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۸۰ق؛ محشی با رمز قاضی، منه، عبدالعلی، در صفحه عنوان دارد: «قد اتفق الشروع فی القرأة خامس عشر شهر شعبان المعظم ۱۰۵۲ عند الاستاد المحقق و الکامل المدقق الماهر فی العلوم الربانیه سیما الهیئه و الهندسیه محمد تقی الاسترآبادی ادام الله افاداته و انا الفقیر الحقیر المذنب العاصی محمد امین بن محمد مؤمن الاسترابادی عفی عنهما»، در آخر نسخه دارد: «قد اتفق الفراغ منه قرائته و مقابلته من اوله الی آخر فی یوم السبت ۱۷ عن شهر ربیع الثانی من شهور سنه ۱۰۵۳ هـ»؛ مهر: کاتب «دارد امید شفاعت محمد امین»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۱گ، ۲۱ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۲ - ۲۰]

۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۱۰۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله عزیز الله بن حسن حسنی، تا: ۱۴ شوال ۸۹۰ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه رحمه الله، ج ک»، با اشکال گوناگون هندسی، از روی نسخه‌ای به خط غیاث الدین جمشید کاشانی دانشمند برجسته ایرانی کتابت شده؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۴گ، ۲۵ سطر (۴/۵×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [ف: ۳۳ - ۲۱۱]

۱۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۸۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** کما سبق فی منال مبنی المنع ... فلنذکرو الحمدلله علی الاتمام و للرسول افضل السلام.

در فهرست بدون مؤلف؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالغفار بن عبدالکریم طبیب، تا: ۸۹۵ق؛ محشی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج یشمی، ۱۲۰گ، ۲۵ سطر (۴/۵×۱۳)، اندازه: ۸×۱۷سم [ف: ۱۰ - ۳۶۵]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۷۳/۱-طباطبائی

انجام: برابر

کا: محمود بن احمد بن محمود رومی (شاگرد قاضی زاده)، تا: ۸۹۶ق؛ محشی با نشان «کذا سمع منه» و نیز با نشان «منه رحمه الله»، پشت برگ اول قطعات و رباعیات چند است از قاضی زاده رومی، ابن یمین، خیام و یک رباعی با خط شبیه به نسخه که بالای آن چنین نوشته «لکاتبه الفقیر»؛ کاغذ: سمرقندی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۸گ (۱پ-۴۹پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲۲ - ۱۸۱]

۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۷۷

آغاز و انجام: برابر

خط: تعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۳ ذیحجه ۸۹۹ق؛ محشی از خود رومی و گزارش ملا عبدالعلی بیرجندی در آن هست؛ تملک: محمد جعفر بن محمد محسن حسینی، محمد صادق بن میرزا محمد باقر؛ خط فرهاد میرزا بتاریخ ۱۹ ربیع الثانی سال ۱۳۰۴؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، ۱۱۴گ (۱پ-۱۱۴ر)، ۱۷ سطر (۵×۱۰)، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۴ - ۹۱۷]

۱۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۲۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ محشی با نشان «منه ره، ع ب، تفسیر الشهاب میبدی، سروری، شرح الگلستان الفارسی، کشاف ع سعدی، شرح الصحائف، فتح الله، شیخ زاد، شرح طوالع، البیرجندی، شرح مواقف، فصیح الدین، تقریب خلخالی»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سبز، ۱۲۱گ، ۱۴ سطر (۷×۱۱/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: - ۵۹۳]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۳۵۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** هو ما اصطلحوا (ناقص)

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ واقف: حاج سید محمد، ۱۳۰۹ ق؛ کاغذ: سمرقندی حنایی، جلد: پارچه‌ای، ۶۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۶×۱۸سم [ف: ۸ - ۲۲۸]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۲۰/۱-طباطبائی

انجام: من السنة الناقصه الشمسیه الحقیقته بعشره ایام و عشرین ... بالتقریب او بالتفاوت.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ محشی از مؤلف و از عبدالعلی بیرجندی؛ کاغذ: اصفهانی، نخودی، جلد: تیماج

قرمز، ۱۵۸ص (۱-۱۵۸)، ۱۱ و ۱۴ و ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲۳ - ۲۸]

۱۷. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۱۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ محشی با نشانه «صحاح، داماد، قاضی، منه، جوامع الجامع، حسن اردبیلی، شمس سلمه الله، تقریر، فصیح الدین، میرجان، ع، تذکره، تاج المصادر، الباکی»؛ پنج برگ پایان نستعلیق نونویس مالک نسخه مرتضی بن میرزا محمد حسینی نزدیک به پایان ذیحجه ۱۰۳۳، درهامش ۱۶۶پ اشعاری از ابی الطیب دیده می‌شود؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج کرمی، ۱۶۷گ، ۲۰ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: - ۵۹۳]

۱۸. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۳۰۰/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سلخ رمضان ۹۱۹ق، جا: اصفهان؛ ۱۱۰ (۸۵پ-۱۹۴پ)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۲ - ۳۹۵]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۱۳۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ ریز، کا: مجدالدین (ظاهراً)، تا: ۱۵ صفر ۹۴۹ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی قهوه‌ای، ۱۷۰ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: ۴۷/۲ - ۲۷]

۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۰۸۱

آغاز: بسمله، سبحانك اللهم یا مدبر اطباق السموات بلاعمد و اوتاد علی القطب و المحمور؛ **انجام:** بعشرة ایام و عشرین ساعة و نصف ساعة بالتقریب

خط:نستعلیق تحریری،بی‌کا،تا: شوال ۹۵۶ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج، ۱۰۵گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۰ - ۷۵]

۲۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۲۰۰

خط: نسخ و نستعلیق، کا: احمد ذکریا بن سلیمان، تا: ۱۱ ربیع الاول ۹۵۷ق؛ محشی؛ تملك: محمد رضا بن محمد صفی حسینی کاشانی در ۱۱۷۹؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۲۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۴سم [ف: ۱ - ۳۲۶]

۲۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۳۶۲/۱

خط: نستعلیق، کا: پیر علی بن جمال رازی طهرانی، تا: ۹۶۳ق، جا: سبزوار؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۱گ (۱پ-۶۱ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۹ - ۱۳۷]

۲۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۷۸۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اوایل ربیع الثانی ۹۶۸ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: «المتوکل علی الله محمد مهدی» (بیضی) (این شخص کاتب کتاب می‌باشد)؛ تملك: مهدی بن ریحان الله موسوی مورخ ۱۳۳۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۳گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۰۴]

۲۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۰۷۳

خط: شکسته، نستعلیق، کا: خضر بن شیخ خان همدانی، تا: ۱۱ ذیقعده ۹۶۸ق؛ کاغذ: کاغذ ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۷۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲/۴×۱۸/۴سم [ف: ۱ - ۳۲۶]

۲۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۷۵/۱

آغاز: افتاده: انواعه و فصوله اثرت منها ماهو اشرف و اعلی و اهم و اولی اعنی الهیئه؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: حسین بن محمد بن عبدالواحد بن سلیمان، تا: ۹۸۲ق؛ افتادگی: آغاز (حدود چند سطر)؛ مصحح، محشی با نشانه‌های «ع ل، ل م، ف رحمه الله، سید، مرتضی، ع، عبدالرحیم، حاشیه عبدالرحیم، حاشیه عبدالعلی، خوارزمی»؛ مهر: «فرج الله الحسینی» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۶۵گ (۲-۶۶پ)، ۱۷ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۶ - ۴۱۴]

۲۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۵۷۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الله اسرع الحاسبین، سئلت عن تایخه، قلت لهم: وارخوا

خط: نستعلیق، کا: سید علی بن نعمة الله حسینی، تا: ۲۳ رمضان ۹۸۷ق؛ با اشکال و دوایر، محشی از خود رومی؛ واقف: نایینی، مرداد ۱۳۱۱؛ کاغذ: حنایی، جلد: پارچه‌ای، ۱۱۰گ، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۲سم [ف: ۸ - ۲۲۶]

۲۷. تهران؛ لغت نامه دهخدا؛ شماره نسخه:۱۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** واف بماجرت الاشارة الیه فالاولی ان اقتصر علیه فلیکن هذا خاتمة الکتاب و الله الموفق فی کل باب

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۸ ذیقعده ۹۸۸ق؛ محشی با نشانه «م، ن، منه»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ربعی [نشریه: ۳ - ۵۵]

۲۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۳۸۲

خط: نستعلیق، کا: ملك حسین بن محمد طبسی، تا: ۲۳ شوال ۹۹۲ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۲۶گ، ۱۴ سطر (۵/۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۹ - ۹۷۳]

۲۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۴۷۴-ف

نسخه اصل: از همان کتابخانه توبینگن MaVI 249؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ با یادداشت ۹۰۰ و اندی؛ تملك: متقی زاده عبدالرحیم بن محمد مدرس ایوب انصاری، سید مفتی مسعود مدرس عریف افندی زاده. [فیلمها ف: ۳ - ۱۵۵]

۳۰. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۷۰۲

خط: نستعلیق، کا: محمد بن محمود طبسی، تا: قرن ۱۱؛ در ذیقعده ۱۰۵۱ توسط محمد بن محمود طبسی مطالعه و تصحیح شده، محشی؛ ۹۱گ، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۳ - ۶۰]

۳۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۴۴۸/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: استانبول، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۵گ (۱پ-۸۶ر)، ۱۵ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۲۶۸]

۳۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۹۶۶/۱۴

خط: نسخ، کا: محمود بن عاشور، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۲۱ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۴۱۴]

۳۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۱۷۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ منقولاتی از بیرجندی بر حواشی؛ جلد: تیماج، ۲۰۰ص، قطع: رقعی [ف: ۱۹ - ۱۶۵]
۳۴. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۰/۵
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱ - ۹۴۶]
۳۵. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۴۲۵
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ قطع: وزیری [نشریه: ۷ - ۱۸۶]
۳۶. همدان؛ کمالی؛ شماره نسخه:۵
بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ناقص [نشریه: ۵ - ۳۸۵]
۳۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۳۵۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** واف بماجرت الاشارة اليه فالاولى ان اقتصر عليه فليكن هذا خاتمة الكتاب و الله الموفق فی كل باب
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۲۳ ربیع الثانی ۱۰۰۰ق، جا: شیراز مدرسه رضویه؛ با اشکال و دوایر، محشی از رومی و خفری؛ کاغذ: حنایی، جلد: چرمی، ۷۸گ، ۱۵ سطر (۸/۶×۱۱)، اندازه: ۱۲/۷×۱۸/۸سم [ف: ۸ - ۲۲۶]
۳۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۰۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و ينبغی ان يعلم ان المنع له معنيان احدهما اعم.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ با دوائر نجومی، مصحح؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱ سطر (۸/۵×۱۲)، اندازه: ۱۳/۵×۱۸سم [ف: ۳ - ۱۳۷۱]
۳۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۴۳۶/۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** يزيد علی ما يحويه فی رأس المنارة بما يقتضيه هلالی ... و كذا القول
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ ۱۰گ (۱۰۵پ-۱۱۵ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۷]
۴۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۴۶۸
انجام: كاف ليحصل ما ارت واف بما جرت الاشارة اليه و الاولى ان اقتصر عليه فليكن هذا ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۲گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۸]
۴۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۳۹۲/۲
خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول، کمند آبی، محشی؛ تملک: هاشم منجم باشی مورخ ۱۲۹۱ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج عنابی، ۸۹گ (۲۴-۱۱۲)، ۲۱ سطر (۴/۵×۱۷) [ف: ۱ - ۳۲۴]
۴۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۰۸
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی با نشان «منه» و جزآن؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز، ۱۲۷گ، ۱۴ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۳۹]
۴۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۵۲۸/۲
آغاز: الحمد هو الثناء باللسان علی الجميل، لله علم للواجب الوجود كفاء افضاله الكفاء الكفو ای المثل او مصدر كافاه ای جازاه فعلی الاول نصبه علی الحال او المصدر اذ الاصل احمد الله حمداً؛ **انجام:** ان يجعل الجميع ای جميع الملائمات قرينة ولذا قال صاحب التلخيص: القرينة قدتكون واحدة وقد تكون متعددة الحمد لوليه والصلاة علی سيد نامحمد وآله وصحبه.
بدون خطبه است؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: شریف، تا: قرن ۱۱؛ محشی، با اشکال و جداول نجومی، در پایان نسخه کاتب محشی را «مولانا حسن الزبیاری» معرفی کرده؛ ۷۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۶۹]
۴۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۵۰
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی با نشان «منه، س»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۹۶گ، ۱۸ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [ف: - ۵۹۲]
۴۵. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۸۳
انجام: فالطريق ان يضرب الاول فی الرابع و يقسم الحاصل علی الثانی ليخرج الثالث المطلوب لكن الاول لكونه ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ با اشکال هندسی، مصحح، محشی؛ اهدایی: ورثه سلطان العلماء؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۴گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹/۵سم [ف: ۱ - ۶۹]
۴۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۶۶۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن تریاکی مذهب، ۱۷۸گ، ۱۳ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۰ - ۲۴۲]
۴۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۸۵۰
آغاز: [الحمد] هو الثناء باللسان علی الجميل [الله] علم لواجب الوجود [كفاء افضاله] الكفاء؛ **انجام:** ای تسعه و عشرون يوما واحدی و ثلاثون دقيقه و خمسون ثانيه و ذلك لان نسبه اليوم الی السنه كنسبه الايام المطه ...
مقدمه را ندارد؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ با جدول‌های ریاضی و دائره‌های فلک نما، محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۳گ، ۲۱ سطر (۷/۷×۱۴/۸)، اندازه: ۱۲×۲۰/۷سم [ف: ۱۷ - ۸۶]
۴۸. اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه:۱۸۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، مصحح، محشی با نشانی «ملا علی»؛ جلد: تیماج زرشکی، ۹۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۲۶]
۴۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۳۱۱۵
آغاز و انجام: برابر
خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۹×۲۲/۵سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۷۹]
۵۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۵۹۱
آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: حسین بن ولی البولوی، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج مشکی،۹۷گ،۱۹سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۸۰]

۵۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۸۶ط

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق ریز، کا: ملك احمد بن حاجی، تا: قرن ۱۱؛ با اشکال هندسی، از ص ۱۰۶ تا ۱۱۷ کتابی است آغاز و انجام و انجام افتاده در ریاضیات که از باب الخامس فی استخراج المجهولات بالعمل بالعکس تا بخشی از الباب الثامن فی استخراج المجهولات بطریق الجبر و المقابله را شامل می‌شود؛ مهر: «۱۰۷۸ ابن موسی علی رضا»؛ جلد: ترمه، ۱۱۷ص، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲۴/۳ - ۳۲]

۵۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۱۲۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول مذهب؛ تملك: جعفر بن محمد بن احمد بن حسن [الدمستانی] همراه مهر «جعفر بن محمد الصادق» (بیضی) و «خلیفه محمد جعفر» (مربع)، ابوالقاسم نائینی؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۱۴گ، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۵×۱۲×۲۲/۵سم [ف: ۳۸ - ۳۸۳]

۵۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۴۹۶/۴

انجام: المثبت فی الزیجات بحسب کل وقت و ذلك فی النصف الذی یصعد فیه الشمس من الحضیض الی الاوج او نقصانه.

خط: نستعلیق، کا: علی بن خلیل الله حسینی نطنزی، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ با اشکال هندسی، مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۰گ (۷۹پ-۱۰۹پ)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲۰ - ۷۶]

۵۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۸۷۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** واف بماجرت الاشارة الیه فالاولی ان اقتصر علیه فلیکن هذا خاتمة الکتاب و الله الموفق فی کل باب

خط: نستعلیق تحریری، کا: هدایت الله بن عنایت الله حسینی اصفهانی، تا: ۲۴ رمضان ۱۰۰۳ق؛ محشی از رومی و بیرجندی و خفری؛ واقف: عباسقلی واعظ چرندابی، اسفند ۱۳۴۶؛ کاغذ: حنایی، جلد: چرمی، ۶۱گ، ۱۹ سطر (۶/۲×۱۲/۳)، اندازه: ۱۲/۸×۱۸/۷سم [ف: ۸ - ۲۲۵]

۵۵. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۳۲۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، کا: حسن بن شاهمیر حسینی استرآبادی، تا: ۱۷ شعبان ۱۰۰۴ق، جا: تهران مدرسه خواجه مقصود بیك؛ محشی؛ جلد: تیماج سرخ، ۷۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف مخ]

۵۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۲۴۲-۲۶/۱۲۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: هاشم بن مقیم بیگ، تا: محرم ۱۰۰۷ق؛ جلد: مقوا، ۶۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۹۶]

۵۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۰۰۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، کا: احمد بن زین العابدین علوی عاملی، تا: ۱۰۱۲ق؛ دارای دایره‌های هندسی، محشی با نشان منه، ۵، حاشیه، عبد العلی، خوارزمی، ع ل، علی قوشچی، ح د، ع ر، صحاح، صاحب التحفه؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوا، ۱۲۴گ (۳پ-۱۲۶ر)، ۱۵-۱۸ سطر (۵×۱۰/۳)، اندازه: ۹/۵×۱۷سم [ف: ۱۷ - ۲۹۷]

۵۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۳۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۱۳ق؛ با دوائر نجومی، مصحح؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۳گ، ۲۲ سطر (۸×۱۲/۵)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۳ - ۱۴۱۲]

۵۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۳۳۴

خط: شکسته نستعلیق، کا: هارون بن شیخ خمیس بن مدکور جزائری، تا: ۱۰۱۵ق؛ محشی از بیرجندی و دیگران؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج قرمز، ۱۵۰ص،۷۶ گ، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۹ - ۳۵۰]

۶۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۲۲۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۱۵ق؛ ضمیمه نسخه ش ۲۸۲۲۳ [رایانه]

۶۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۳۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۱۶ق؛ محشی از «علی» و دیگران؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۳۹گ، ۱۷ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۸ - ۱۶۳]

۶۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۲۹ ط

آغاز: برابر؛ **انجام:** کاف لتحصیل ما اردت واف بما جرت الاشارة الیه فالاولی ان اقتصر علیه فلیکن هذا خاتمة الکتاب

خط: نستعلیق، کا: محمد امین بن رحمة الله، تا: ۱۰۱۷ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۶۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱×۲۵سم [ف: ۲۴/۲ - ۱۲]

۶۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۵۶۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد قلی، تا: دوشنبه ۲۴ محرم ۱۰۱۹ق، جا: قراباغ گنجه؛ مهر: «افوض امری الی الله عبده محمد حسن» (بیضی)؛تملك:محمد حسن مورخ ۱۲۱۵ق؛ جلد: مقوا، با روکش کاغذ ابری، ۱۰ سطر (۷×۱۱/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۴ - ۲۱۱۹]

۶۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۸۴ ط

خط: نستعلیق، کا: غیاث الدین محمود بن فصیح الدین محمد، تا: ۱۰۲۲ق، جا: اصفهان مدرسه جعفریه؛ افتادگی: انجام؛ محشی با علامت «بیرجندی»؛ تملك: محمد باقر، حسین بن ابی القاسم موسوی؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۲گ، ۱۹-۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲۴/۲ - ۲۳]

۶۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۶۳۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: احمد بن یوسف الله ال ... فهاوی، تا: ۱۴ رجب ۱۰۲۲ق، جا: کربلا؛ افتادگی: آغاز و وسط؛ مصحح؛ تملک: محمد بن علی الملقب به بصری با مهر «المتوکل علی الله الغنی محمد بن الشیخ علی» (بیضی)؛ مهر: «محمد رسول الله ۱۲۲» (بیضی)؛ اهدایی: حسینعلی محفوظ، مهر ۱۳۷۰؛ جلد: مقوایی، ۷۹گ، ۱۹ سطر (۵/۵×۱۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۲۰ - ۹۶]

۶۶. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۴۸۰
خط: نستعلیق مایل به نسخ، کا: رجب علی بن حافظ اسفراینی، تا: ۷ ربیع الاول ۱۰۳۰ق؛ ۱۱۴گ، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [ف:۲-۳۴۴]

۶۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۶۳ ط
خط: نستعلیق، کا: محمد تقی حسنی النقیب، تا: ۱۰۳۱ق؛ صفحات به شیوه چلیپا، بر پشت اولین برگ اضافی، نسخه سوال و جوابی است منظوم تحت عنوان «مسأله سیاله»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۱۰۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۲۴/۲ - ۲۰]

۶۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۲۰۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۳۲ق، جا: اصفهان؛ کاغذ: سمرقندی شکری، جلد: تیماج یشمی، ۱۱۸ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۱۹ - ۱۹۱]

۶۹. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۲۶۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد تقی مشهدی حسینی، تا: پنج‌شنبه ۸ ذیحجه ۱۰۳۹ق، جا: احمد بکر؛ محشی؛ جلد: تیماج، ۲۱۰گ، ۱۷ سطر [ف: ۱ - ۱۵۴]

۷۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۲۹۶
خط: نستعلیق، کا: محمد حسین بن حسین ورقانی الاصل گلپایگانی، تا: ۱۰۴۰ق، جا: شیراز مدرسه صالحیه؛ محشی؛ کاغذ: کاهی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۲۷۸ص، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [ف: ۱۹ - ۲۷۵]

۷۱. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۲۶۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: زین العابدین بن شمس الدین محمد استرآبادی، تا: شنبه غره شوال ۱۰۴۳ق؛ با اشکال و خط کشی، مصحح، محشی؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۳گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: - ۱۷۶]

۷۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۷۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** واف بماجرت الاشارة الیه فالاولی ان اقتصر علیه فلیکن هذا خاتمة الکتاب و الله الموفق فی کل باب
خط: نسخ، کا: عبدالرحمن، تا: ۱۰۴۶ق؛ محشی از رومی و کمال الدین ترکانی و فصیح الدین و فضل الله عبیدی و عبدالرحمن و سنان پاشا و چلبی و سید شریف جرجانی و میبدی و قاسم بیزلی ؟؛ کاغذ: حنایی و شکری، جلد: مقوایی، ۸۰گ، ۱۵ سطر (۷×۱۴/۳)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۸ - ۲۲۷]

۷۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۷۳۰/۳
۵ باب مقاله اول؛ خط: نستعلیق، کا: عیواظ [کذ] بن محمد، تا: اواخر رمضان ۱۰۴۸ق، جا: کوبری؛ کاغذ: شکری و نخودی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۲×۲۰/۳سم [ف: ۱۶ - ۲۸۶]

۷۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۶۱/۲
انجام: بین السنتین علی التحقیق.
خط: نستعلیق ریز، بی‌کا، تا: ۷ شوال ۱۰۴۹ق؛ افتادگی: انجام؛ محشی، رکاب زیر رویه ها [ف: ۳ - ۲۰۶]

۷۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۴۶۳/۱
خط: نستعلیق، کا: مصطفی بن خواجه نبی سلمانی، تا: ۱۰۵۴ق؛ جلد: مقوایی، ۸۰گ (۱پ-۸۰ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۲۶ - ۳۸۲]

۷۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۶۶۴
خط: نسخ، کا: حسین بن ولی بولوی، تا: ذیحجه ۱۰۵۴ق؛ مجدول، محشی؛ ۱۹۶ص [عکسی ف: ۵ - ۱۱۰]

۷۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۰۲
خط: نستعلیق، کا: محمد رحیم بن محمد قاسم خورانی اصفهانی، تا: جمادی الاول ۱۰۵۵ق؛ تملک: محمد شفیع موسوی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۱-۱۷۸]

۷۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۶/۱
خط: نستعلیق، کا: محمد امین بن میر عزیز، تا: شعبان ۱۰۵۶ق؛ کاغذ: سفید سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۸۸ص (۱-۱۸۸)، ۱۳ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [سنا: ف: ۱ - ۳۹۲]

۷۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۱۵
آغاز: فوق عطارد و ایضاً مشکوکاً فیه الی هذا الأوان ... نونوشته: الحمد هو الثناء ... ؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ خوب، کا: عبدالرزاق بن ملا پیر الجیلانی، تا: ۱۰۵۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با نشان «منه»، «عب ره»، «ع س»؛ کاغذ: نخودی، اصفهانی، جلد: تیماج، قهوه‌ای، ۱۵ سطر (۴/۵×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [ف: ۱۱ - ۸۸]

۸۰. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۸۸۲/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۲۷ ذیحجه ۱۰۵۶ق؛ ۱۰۸گ (۱پ-۱۰۸پ)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۳ - ۶۵۹]

۸۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۷۸۴
خط: نستعلیق، کا: حسین بن ولی البولوی، تا: ۱۰۶۶ق؛ محشی؛ ۹۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [مؤید: ۲ - ۲۴۲]

۸۲. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۳۲۱۸/۱
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۸ رمضان ۱۰۷۰ق، جا: اصفهان مدرسه میرزا رضی؛ محشی از شرح شیخ بهائی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج آلبالویی، ۱۹۰ص، ۱۲ سطر (۶×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱ - ۳۳۵]

۸۳. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۲۰۱/۱

آغاز: الناظرین فیها الکتاب واطرأ فی جلالة قدرها ذوو البصائر و الالباب و لقد صنفت فیها کتب لطیفة و زبر شریفة
خط: نستعلیق، کا: محمدمقیم بن محمد تقی قزوینی مکنی به ابن التاجر، تا: جمعه ۲۶ صفر ۱۰۷۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۸۱گ (۱ر-۸۲پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۷۶]

۸۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۳۸۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** یزید علی ما یحویه فی رأس المنارة بما یقتضیه هلالی ... و کذا القول
خط: نسخ، کا: میر محمد باقر بن میرابوالقاسم حسن تبریزی، تا: جمادی الاول ۱۰۷۳ق؛ افتادگی: انجام؛ با اشکال هندسی، مصحح، محشی؛ تملک: محمد تقی بن محمد علی مراغی به سال ۱۲۴۹، جعفر قلی بن عباسقلی خان به سال ۱۳۰۰؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۷گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۴×۱۸/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۸]

۸۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱/۶۳۱۰-۳۰/۱۹۰
آغاز و انجام: برابر
از اول تا آخر؛ خط: نسخ، کا: محمد باقر بن ایمانی، تا: دوشنبه ۱۱ ربیع الثانی ۱۰۷۴ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه» و «بیرجندی» و دیگر حواشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۴۹۶]

۸۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۲۳۴/۲
خط: نستعلیق، کا: محمد رضی بن محمد هاشم موسوی، تا: یک‌شنبه ربیع الاول ۱۰۷۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۹ (۱۰پ-۹۸ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۲۴ - ۳۱]

۸۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۶۲۱
خط: نستعلیق، کا: ابن میرزا باقر قیجی اصفهانی، تا: ۲۸ رجب ۱۰۷۸؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۵ - ۲۸]

قم؛ مهدوی (کتابخانه)؛ شماره نسخه:بدون شماره
همان نسخه بالا [تراثنا: س۱۸ش۱و۲ - ۲۲۳]

۸۸. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۱-ش/۱۱۷
انجام: تمت هده الرساله علی ید تراب اقدام المومنین ... عبدالله اب مسلم ... فی یوم الثلثا من شهر رمضان المبارک سنه ثمان و سبعین بعد الف ۱۰۷۸
خط: نسخ بدخط، کا: عبدالله بن مسلم، تا: ۱۰۷۸ق؛ محشی؛ کاغذ: دولت ابادی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۹گ، ۱۷ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۳×۲۰سم[ف: ۱ - ۱۰۱]

۸۹. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۴۷۲۵
خط: نستعلیق، کا: جمال الدین بن ابی طالب طالبی، تا: ربیع الثانی ۱۰۷۸ق؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۹]

۹۰. تهران؛ فرهاد معتمد؛ شماره نسخه:۱۸
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۵ رجب ۱۰۷۹ق، جا: مشهد رضوی؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [نشریه: ۳ - ۱۸۹]

۹۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۲۷۳
خط: نستعلیق، کا: علی بن حسن بن میر محمد، تا: ۱۰۸۰ق؛ محشی از عبدالعلی بیرجندی و گاه از نور الدین و یا با نشان «ف»، با اشکال هندسی و ریاضی؛ کاغذ: ترکی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰۹ص، ۱۱سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۹ - ۲۵۱]

۹۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۸۹
آغاز و انجام: برابر
خط:نستعلیق،کا:محمد کاظم بن محمد حسینی طبسی،تا: ۱۰۸۵ق؛ با اشکال هندسی، محشی؛ کاغذ: بخارائی، جلد: تیماج عنابی، ۱۶۶گ، ۱۴ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۸ - ۳۹۶]

۹۳. همدان؛ کمالی؛ شماره نسخه:۷/۱
خط: نستعلیق، کا: محمد زمان بن کلیم عنایت الله لاریجانی، تا: شنبه نیمه ذیحجه ۱۰۸۶ق [نشریه: ۵ - ۳۸۶]

۹۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۷۷۷
خط: نستعلیق، کا: باقر بن ملا محمود بن شیخ سلیمان قریشی، تا: ۱۰۸۸ق، جا: ملا سرای رشت؛ ۹۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱ - ۱۶۲]

۹۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۰۹/۱
خط: نسخ، کا: بهاء الدین بن اسماعیل طارمی، تا: دوشنبه آخر ذیحجه ۱۰۸۸ق، جا: دارمه؛ با دوائر نجومی شنگرف، محشی از بیرجندی، فصیح الدین، فضل الله؛ کاغذ فرنگی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۹گ، ۱۷-۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۲۶۳]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۵۰۹/۱
همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۷۵]

۹۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۶۳/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد صالح بن علینقی بن محمد تقی بن ثانی، تا: پنج‌شنبه ربیع الثانی ۱۰۹۰ق؛ مصحح، محشی، از روی نسخه ای که از نسخه مؤلف نوشته شده استنساخ شده؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۲گ (۱۰پ-۶۲پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۳ - ۵۳]

۹۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۰۱۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۳ صفر ۱۰۹۱ق؛ محشی از ملاعبدالعلی بیرجندی و رومی و ملافصیح الدین؛ کاغذ: حنایی، جلد: چرمی، ۷۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۰ - ۷۳]

۹۸. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۰۱
خط: نسخ، کا: محمد بن صالح، تا: ۱۷ رجب ۱۰۹۲ق؛ محشی با نشانه «منه، کشف، بیرجندی، ج د»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۳گ، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۱۶/۵سم [ف: - ۵۹۳]

۹۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۳۵۳/۲
خط: شکسته نستعلیق، کا: حسین بن حاج میر عبدالمحمد موسوی

دزفولی،تا:۱۰۹۲ق؛کاغذ:فرنگی شکری،جلد:تیماج قرمز، ۱۸۸ص (۳۶-۲۲۴)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۹ - ۳۹۶]

۱۰۰. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۱۱ ـ د

خط: نستعلیق، کا: ملا حسن بن فتاح تبریزی، تا: ۱۰۹۳ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج عنابی، ۶۴گ، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱ - ۳۴۲]

۱۰۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۲۵۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** فیقال یترك المعین الی غیر المعین او الخطاب و الله اعلم بالصواب.

خط: نستعلیق، کا: محمد رحیم بن محمد یوسف، تا: ۱۰۹۳ق، جا: اصفهان؛ محشی؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن تریاکی، ۱۲۱گ، ۱۷ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۹ - ۲۴۳]

۱۰۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۰۷

خط: نستعلیق، کا: رضی الدین بن میرزا جان طونط، تا: شنبه ۱۴ رجب ۱۰۹۴ق؛ در حاشیه این عبارت آمده: «قال الشارح رحمه الله سئلت عن تاریخه، قلت لهم و ارخوا (۸۵۸)»؛ کاغذ: سپاهانی سفید، جلد: تیماج سبز، ۱۱۲گ، ۱۵ سطر (۵/۵×۱۲)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۳۸]

۱۰۳. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه:۵۷۲۰/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان تغیر الدلیل المذکور بالعکس المشار الیه فاذا عکسنا الامر فی الاستدلال ... تمت

کا: ابراهیم بن حاجی بن عبدالکریم، تا: ربیع الاول ۱۰۹۵ق؛ جلد: میشن آلبالویی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۰/۸سم [ف: ۸ - ۴۸۱]

۱۰۴. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه:۳۲۷۹/۶

خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن شیخ حسین، تا: ۹ رجب ۱۰۹۶ق، جا: اصفهان؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن آلبالویی، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴/۲×۲۱/۹سم [ف: ۶ - ۳۴۷]

۱۰۵. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه:۳۲۶۵/۱

خط: نسخ ترکستانی، کا: عبدالوهاب بن ملا آقا جان شروانی، تا: ۵ صفر ۱۰۹۶ق، در خدمت ملا محمد بن ملا نا لاله المسکوری در روستای چرخی؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: رویه کاغذی، ۹ سطر، اندازه: ۱۵/۷×۲۰/۱سم [ف: ۶ - ۳۳۹]

۱۰۶. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۰۴/۲ فیاض

خط: نسخ، کا: عبدالله، تا: غره شوال ۱۰۹۶ق، جا: سهار انوری؛ با اشکال نجومی، کاغذ هندی؛ جلد: تیماج سبز، ۲۳ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۱۶۴]

۱۰۷. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۵۴۰/۲

کا: مصطفی بن عمر بن حضر، تا: ذیقعده ۱۰۹۸ق، جا: سیواس مدرسه دارالشفا؛ اندازه: ۱۴/۵×۱۹/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۰۵]

۱۰۸. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۴۹/۲

انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد صادق بن حاجی مراد تنکابنی، تا: ۱۰۹۹ق؛ محشی، دارای دوائر و اشکال هندسی؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج سرخ، ۸۶گ، ۱۹ سطر (۶×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۲۳۲]

۱۰۹. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۱۵

خط: نسخ، کا: محمد تقی بن قطب الاسلام ماهانی، تا: ۱۱۰۰ق؛ با دوائر نجومی، محشی؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج خرمایی، ۱۳۶گ، ۱۴ سطر (۴×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱ - ۱۷۹]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۳۱۵

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۴۱]

۱۱۰. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۷/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ با اشکال هندسی، محشی؛ جلد: تیماج زرشکی، ۱۲۵گ (۳۰پ-۱۵۴ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۱۱۹]

۱۱۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۹۷۰/۲-عکسی

آغاز و انجام: برابر؛ پس ازآن [این] عبارت افزوده شده:قلت لهم:فرغ من تألیفه الفقیر الی الله الغنی موسی بن محمد بن محمود المعروف به قاضی زاده الرومی فی اواخر جمادی الاخر سنة عشرین و ثمانمایة فی محروسة سمرقند حرصه الله عن الافات ...

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۹۲ص (۱۳۷-۲۲۸) [عکسی ف: ۱ - ۲۳۷]

۱۱۲. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۵۳۳۸/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج سیاه، ۱۱۲ص (۱۶۸-۲۷۹)، ۱۹ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۴۵]

۱۱۳. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۸۰۰/۱

خط: نستعلیق، کا: عبدالله، تا: نیمه اول از قرن ۱۲ و نیمه دیگر در ربیع الاول ۱۲۴۵ توسط عبدالله نوشته شده؛ ۷۵گ (۱-۷۵)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳ - ۱۱۸]

۱۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۹۶۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** واف بماجرت الاشارة الیه فالاولی ان اقتصر علیه فلیکن هذا خاتمة الکتاب و الله الموفق فی کل باب

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ واقف: شمس الدین جزایری، شهریور ۱۳۴۸؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۶گ، ۱۶ سطر (۴/۸×۱۳)، اندازه: ۱۰/۲×۲۰/۲سم [ف: ۸ - ۲۲۸]

۱۱۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۹۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان یکونا منصوبین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ با اشکال هندسی، محشی؛ کاغذ: اصفهانی، شکری، جلد: تیماج زرد، ۱۲۵گ، ۱۹ سطر (۶/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۸ - ۴۰۲]

۱۱۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۱۲۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ دارای فواید مختلف و فهرست رجال ثقات در سه صفحه که حسین حسینی به تاریخ شب دوشنبه ۲۹ شوال ۱۲۵۵ نوشته؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۱۹سم [ف: ۳ - ۳۶۴]

۱۱۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۳۳۱/۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۷گ (۱پ-۸۷ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۱۲/۵سم [ف: ۲۱ - ۲۹۲]

۱۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۸۹۳
آغاز: ... و الانصاف و قمع بنیان المیل و الاعساف و نضر ریاضی العقل بحسن تربیته ... و الحمد هو الثناءبللسان علی الجمیل لله علم للذات الواجب الوجود؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی از مرحوم حاج ملا احمد نراقی، و با نشان «منه»، «۱۲»، «هـ»، «م ن» و «احمد بن محمد مهدی النراقی»، با نشان «بلغ» مقابله گردیده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳۸گ، ۱۴ سطر (۱۲×۵/۵)، اندازه: ۱۹×۱۰/۵سم [ف: ۳۵ - ۲۷۹]

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۴۹۸/۱
آغاز: برابر
در فهرست بدون مؤلف؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۰۱ق؛ اندازه: ۱۸/۵×۱۲/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۵۰]

۱۱۹. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۳۶۲/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۱۸ ذیقعده ۱۱۰۶ق؛ با حواشی نویسنده نسخه در روز پنج‌شنبه ۵ رجب ۱۱۰۷ [نشریه: ۲ - ۱۱۶]

۱۲۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۴۲۷-۱۳/۱۰۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** کاف لیحصل ما اردت واف بما جرت الاشارة الیه فالاولی ان اقتصر علیه فلیکن هذا خاتمة الکتاب والله الموفق لکل باب.
خط: نسخ، کا: عبدالله بن احمد مازندرانی، تا: محرم ۱۱۰۷ق، جا: اصفهان؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۲۰×۱۵سم [ف: ۵ - ۲۴۹۶]

۱۲۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۷۵۹
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: علی بن احمد بحرانی؛ یادداشت اتمام قرائت آن توسط ملک محمد ابن نصر الله در دوشنبه ۲۷ ذیقعده ۱۱۱۱؛ ۱۰۷گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۹×۹سم [ف: ۱ - ۱۶۲]

۱۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۰۴۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** واف بماجرت الاشارة الیه فالاولی ان اقتصر علیه فلیکن هذا خاتمة الکتاب و الله الموفق فی کل باب
خط: نستعلیق خوش، کا: حاجی محمد بن محمد بوانی شولستانی، تا: چهارشنبه ۹ ذیقعده ۱۱۱۴ق، جا: شیراز در مدرسة رفیعة جدیدة امامیة؛ محشی؛ واقف: شمس الدین جزایری، شهریور ۱۳۴۸؛ کاغذ: سمرقندی حنایی، جلد: تیماج، ۱۱۱گ، ۱۵ سطر (۱۱×۸/۴)، اندازه: ۱۸/۳×۱۰/۲سم [ف: ۸ - ۲۲۷]

۱۲۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۴۳۶/۲
خط: نسخ، کا: محمد بن ملا عمر، تا: ۱۱۱۵ق، جا: کفری؛ نیمی از این شماره را عمر بدلیسی فرزند شیخ محمد خویی و نیم دوم آن را فرزندش محمد بن ملا عمر در شهرک کفری در ۱۱۱۵ نوشته؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۰۲گ (۵۱پ-۱۵۲ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۲۲/۱×۱۶سم [ف: ۶ - ۴۱۴]

۱۲۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۰
خط: نسخ، کا: محمد اکبر بن حاجی محمد صالح کاشی، تا: ۱۱۱۸ق، جا: حجره نوابیه؛ محشی از عبدالعلی بیرجندی و خفری و قاسم و فصیح و عبدالوهاب موسوی مورخ ۱۱۹۹؛ مهر: محمد بن عبدالنبی؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج تریاکی، ۵۸گ، ۲۴ سطر (۷×۱۷)، اندازه: ۲۴×۱۲سم [سنا: ف: ۱ - ۸۱]

۱۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۳۷۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد اشرف بن محمد جعفر شریف اصفهانی، تا: سلخ شعبان ۱۱۲۵ق؛ محشی؛ واقف: علی اصغر احمدئی، آبان ۱۳۶۵؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا با روکش مشمع دارچینی، ۱۰۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۸/۳×۱۲سم [ف: ۱۸ - ۸۹]

۱۲۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۷۷۲/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ تحریری، کا: حسن بن عبدالغفور بن جامی حسینی پیر خضرمی مهربانی مکری، تا: ۱۱۲۵ق؛ مهر: «العبد المذنب حسن» (چهارگوش)؛ ۷۲گ (۱ر -۷۲ر) [ف: ۲ - ۱۶۳]

۱۲۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۱۶/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: عبدالوکیل بن محمد باقر، تا: ۱۱۲۷ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی، ۸۵گ (۱-۸۵)، ۱۶ سطر (۱۳/۵×۷/۵)، اندازه: ۱۹×۱۲/۵سم [ف: ۱۳ - ۱۷۸]

۱۲۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۲۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوش، کا: علینقی بن ملا ولی گنجه‌ای، تا: ۱۱۲۹ق؛ محشی؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۲گ، ۱۲ سطر (۱۳/۵×۶)، اندازه: ۲۲/۵×۱۵/۵سم [ف: ۱ - ۱۵۶]

۱۲۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۰۱۳/۱
خط: نستعلیق ترک، کا: ابراهیم بن حمزة بن ابراهیم، تا: ۲۸ جمادی الثانی ۱۱۶۵ق؛ کاغذ: استانبولی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۵۸گ (۱پ-۵۸پ)، ۱۷ سطر (۱۲/۵×۹) [ف: ۱۷ - ۲۷۵]

۱۳۰. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۶۵۰
بی‌کا، تا: ۱۱۷۱ق؛ قطع: خشتی [ف: - ۱۵۶]

۱۳۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۴۲۹
خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه ۲۷ جمادی الاول ۱۱۹۳ق؛ محشی از بیرجندی با نشانه «بیرجندی»، نسخه را مرتضی بن مسلم در ۱۱۹۳ نویسانده و در ۱۲۲۵ در کتابخانه ابوالفتح سلطان محمد میرزای صفوی بوده؛ مهر: «مشرف ۱۱۹۳»، «حسین خان خادم ۱۲۱۹»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۱۴۵گ، ۱۶ سطر (۱۲×۶)، اندازه: ۲۰×۱۱سم [ف: ۸ - ۱۰۲]

۱۳۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۹۰/۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۵ محرم ۱۱۹۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۸گ (۷۴پ-۱۵۱ر)، ۱۵ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: - ۳۱۲]

۱۳۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۶۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۹۶ق؛ با اشکال هندسی، مصحح، محشی بیشتر با نشان «عب»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا، ۱۱۵گ، ۱۳ سطر (۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۶ - ۴۰۳]

۱۳۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۹۹/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ای ثلثمائه و خمسه و خمسون یوماً و خمس یوم

بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۳؛ با اشکال هندسی؛ کاغذ: ترمه فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳۰ص (۶۹-۱۹۹)، ۱۸ سطر (۵/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۳/۵سم [ف: ۸ - ۳۰۱]

۱۳۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۰۰۷/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان کل دائرة عظیمة علی بسیط کرة یقطع دائرة أخری علی زوایا قائمة فهی تمر بقطبیها و تماس مدارین متساویین اذ کل دائرة ...

در فهرست با عنوان «المخلص» چغمینی آمده که خطاست؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، دارای اشکال و دوائر نجومی؛ کاغذ: فرنگی، ۳۲گ (۵۳-۷۴)، ۱۵ سطر، اندازه: ۶/۵×۱۳سم [ف: ۳۰ - ۳۴۹]

۱۳۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۸۹۰/۱

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۶ص (۱-۵۶)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۰۸۶]

۱۳۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۵۸۱/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** قد فرغ الاستاد الحکیم الباهر و الفیلسوف الماهر صاحب التحریر و التقریر مکمل التفکر و التدبیر من تحریر هذا الشرح فی اربع و عشر و ثمانمائة و الحمدلله اولا و آخرا و صلی الله علی محمد و آله الطیبین الطاهرین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی از بیرجندی؛ کاغذ: فستقی فرنگی، جلد: پارچه‌ای، ۲۴۷ص (۲-۲۴۸)، ۱۸ سطر (۴/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱×۲۰/۵سم [ف: ۸ - ۳۴۱]

۱۳۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۵۵۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج سبز، ۱۳-۱۴ سطر (۷×۱۵/۵)، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [ف: ۴ - ۲۱۰۷]

۱۳۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۳۵۹/۱-۱۳/۳۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوا با روکش پارچه آبی، ۸۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۹۶]

۱۴۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۳۹۷-۱۳/۷۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، کا: عبدالحسین بن علی مرندی، تا: قرن ۱۳، جا: نجف اشرف؛ جلد: تیماج سرخ، ۸۰گ،۱۴-۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۹۶]

۱۴۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۳۹۵/۳-۲۲/۱۱۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** فیکون طرفا ذلک الخط المار بالمنتصف بحیث یستوی الخطان الخارجان من المرکزین

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا، ۱۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۹۷]

۱۴۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۸۱۱/۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۲۷گ (۴۸پ-۷۴ر)، ۱۸ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۲ - ۲۷۹۳]

۱۴۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۳۰۷/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۹۸گ (۲۱پ-۱۱۸ر)، ۱۹ سطر (۵×۱۰)، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۹ - ۹۴۲]

۱۴۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۷۶۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۸۱]

۱۴۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۰۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ یا ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۹۱گ، ۱۴ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۳۸]

۱۴۶. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۳۰۵/۱

آغاز: او عما یتعلق بها الاول هو الثانی و الثانی اما ان یکون بحثا عما یلزم منها او عما بنضبط به الاول هو الخامس و الثانی اما ان یکون بحثا عن السطوح؛ **انجام:** و لم یقل قوسی یطلع معها لهذا المعنی و قس الغارب علی المطالع فی جمیع ما ذکرنا مطالع الجزء من فلک البروج

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱۵ ربیع الثانی ۱۲۰۱ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۵۶گ (۳ر-۵۹گ) [ف: - ۲۸۳]

۱۴۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۴۲

خط: نسخ تحریری، کا: حسن بن احمد طائی، تا: ذیقعده ۱۲۰۲ق؛ محشی؛تملک:عبدالله۱۲۳۴ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۵۷گ، ابعاد متن: ۷×۱۴، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۳ - ۲۰۶]

۱۴۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۷۳۸/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۹ جمادی الاول ۱۲۰۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۵۱گ، ۱۹ سطر (۸/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۷ - ۲۰۸]

۱۴۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۹۱۳/۶

آغاز و انجام: برابر

کاتب: محمد باقر بن زین العابدین الوانشانی جرفادقانی، تا شنبه ۲۹ جمادی الثانی ۱۲۰۵ق؛ ۱۷۲ص (۳۶۲-۵۳۳) [ف: ۱۰ - ۳۱۳]

۱۵۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۳۵/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** فالاولی ان اقتصر علیه فلیکن هذا خاتمة الکتاب ... قد فرغ من تسویده ...

کا: پسر ملا بنیاد علی مراغی، تا: ۲۷ شعبان ۱۲۰۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۸۷ص (۲۶-۲۱۳)، اندازه: ۲۱×۱۵سم [ف: ۹ - ۴۸۳]

۱۵۱. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۳۸۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۲۰۵ق؛ ۱۰۵گ، سطور چلیپا، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۸۹]

۱۵۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۹۹۸/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، کا: علی بن عبدالکریم خوئی، تا: جمعه ۱۲ جمادی الاول ۱۲۰۷ق، جا: نجف اشرف؛ مصحح، محشی، با اشکال هندسی؛ کاغذ: فرنگی، ۴۶گ (۱۶۳پ-۲۰۸پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۹×۱۵/۵سم [ف: ۳۷ - ۷۰۳]

۱۵۳. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۲۷۷/۱۱

نیمه نخستین؛ خط: نسخ، کا: مصطفی بن محمد علی حسینی، تا: ۱۲۰۸ق، جا: اصفهان [نشریه: ۲ - ۱۰۳]

۱۵۴. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۲۷۷/۱۲

مکرر نسخه بالا؛ کا: مصطفی بن محمد علی حسینی، تا: ۱۲۰۸ق، جا: اصفهان؛ افتادگی: انجام [نشریه: ۲ - ۱۰۳]

۱۵۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۶۷۶

خط: نسخ، کا: محمد بن ملا محمد تقی هزار جریبی زار مرودی، تا: ۱۲۱۰ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۲ - ۳۳۹]

۱۵۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۲۳۶/۱

آغاز: بسمله، الحمد هو الثناء باللسان علی الجمیل؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد یحیی، تا: ۱۲۱۱ق، جا: هرات؛ با اشکال نجومی؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج، اندازه: ۱۶/۲×۲۱/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۱۵]

۱۵۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۴۸۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۳ جمادی الاول ۱۲۱۵ق؛ تملک: محمد ابراهیم بن محمد حسین حسینی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۲۴ - ۲۴۰]

۱۵۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۲۶۴/۱

خط: نسخ، کا: نجم الدین بن ملا گل محمد بن لعل محمد، تا: ۲۴ صفر ۱۲۲۲ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۶ - ۳۳۹]

۱۵۹. مشهد؛ فرهنگ و هنر؛ شماره نسخه:الف-۲۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمد خان ساکن اصفهان، تا: ربیع الاول ۱۲۲۳ق؛ با اشکال هندسی؛ اهدایی: محمد و حسینعلی الهی؛ کاغذ: کاهی، جلد: مقوای چرمی، ۲۴۸ص، ۱۴ سطر (۶×۱۳/۵)، اندازه:۱۲/۵×۱۹سم [ف: - ۷۴]

۱۶۰. یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۵۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۳ رجب ۱۲۲۶ق؛ ۹۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱ - ۴۸]

۱۶۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۱۸۹/۵

آغاز: فلا اقسم بمواقع النجوم و انه لقسم لو تعلمون عظیم، انه فی زماننا هذا قد اندرس مدارس العلوم الحقیقة و معالم التعلیم؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۹ محرم ۱۲۲۶ق؛ مصحح، محشی و در یک مورد با نشان «احمد النراقی»، دارای أشکال هندسی؛ کاغذ: فرنگی، ۳۱گ (۸۶-۱۱۶)، ۱۹-۲۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳۸ - ۵۵۸]

۱۶۲. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه:۱۴/۱

خط: نسخ، کا: حسن، تا: ۱۲۲۸ق؛ ۶۲گ (۱پ-۶۲ر)، اندازه: ۲۱/۵×۱۵/۵سم [خاندان میبدی-ف: - ۲۰]

۱۶۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۴۰۳

خط: نسخ، کا: محمد بن مراد تنکابنی، تا: ۹ محرم ۱۲۲۹ق، جا: مدرسه نواب؛ کاغذ فرنگی؛ جلد: تیماج حنایی، ۱۲۰گ، ۲۱ سطر ۶/۵×۱۳/۵، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۳۹]

۱۶۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۰۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۴ ربیع الثانی ۱۲۳۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۸۴گ، ۱۶ سطر (۸/۵×۱۳)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۳۸]

۱۶۵. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۱۱۴/۱

خط: نسخ، کا: الله ویرودی بن حاجی بابا، تا: نوروز ۱۲۳۰ق؛ ۵۲گ (۱پ-۵۲پ)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: - ۷۳]

۱۶۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۸۴/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** کما لا یخفی من له دربة فی الحساب و هو اسرع الحاسبین سئلت عن تاریخه لقت لهم و ارخوا.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۳۳ق؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: روغنی بوم سبز، ۲۰۷گ، ۱۹ سطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۰۴]

۱۶۷. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۴۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۲۳۵ق؛ محشی با نشان: «منصور»، «۱۲/۵۵»، «منه»، «بیرجندی»؛ جلد: چرم سیاه، ۱۱۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [مؤید: ۱ - ۳۳۵]

۱۶۸. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۸۹/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد نبی بن ملا مرتضی نوری یوشی، تا: ۱۲۳۵ق؛مصحح؛۸۵گ،۱۶سطر، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۱-۳۵۳]

۱۶۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۰۷۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۲۳۵ق؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۱۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۸۰]

۱۷۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۰۴۶/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق شکسته، کا: محمد هاشم بن محمد حسن تبریزی، تا: ۱۲ ربیع الاول ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۸۳]

۱۷۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۷۸۳/۲
خط: نسخ، کا: ابوتراب بن ابوالقاسم رضوی همدانی، تا: ۱۰ صفر ۱۲۴۶ق، جا: اصفهان مدرسه کاسه گران؛ مصحح، محشی؛ ۵۱گ (۱۳پ-۶۳پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۸]

۱۷۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۶۵۱/۲-۱۴/۱۰۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۹۶]

۱۷۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۵۰۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۷ق، جا: اصفهان [رایانه]

۱۷۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۶/۱ معزی
آغاز و انجام: برابر
خط: تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۴۸ق؛ رکابه‌دار؛ تملک: محمدطاهر (شیخ محمد طاهر معزی دزفولی ظ) در ۷ رجب ۱۲۹۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۳گ (۱پ-۹۳ر)، ۱۵ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۳۹ - ۲۳]

۱۷۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۶۲۱/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۴۸ق، جا: مشهد رضوی؛ محشی؛ جلد: مقوایی، ۷۸گ (۱پ-۷۹ر)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲۷ - ۸۸]

۱۷۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۵۸۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** واف بماجرت الاشارة الیه فالاولی ان اقتصر علیه فلیکن هذا خاتمة الکتاب و الله الموفق فی کل باب
خط: نسخ، کا: محمد حسین طباطبائی، تا: ۱۲۵۳ق؛ محشی از بیرجندی؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: آبی فرنگی، جلد: چرمی، ۱۱۰گ، ۱۲ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۷/۲×۲۱/۵سم [ف: ۸ - ۲۲۷]

۱۷۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۲۱۰/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد یوسف نائینی، تا: ربیع الاول ۱۲۵۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۶۹]

۱۷۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۸۲۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۲۵۶ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳۱گ، ۹ سطر (۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳ - ۱۱۲۴]

۱۷۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۱۷۸-۵۶/۲۸
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۷ق؛ ۸۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۵ - ۲۴۹۵]

۱۸۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۳۶۶/۲
خط: نسخ و نستعلیق، کا: سید اسماعیل بنابی، تا: ۱۲۶۰ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۳گ (۲۴پ-۱۲۶پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۱ - ۳۲۹]

۱۸۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۸۱۵
خط: نسخ، کا: محمد مسیح بن میر عبد الحمید موسوی درب امامی، تا: رمضان ۱۲۶۰ق؛ محشی از عبد العلی بیرجندی توسط کاتب نوشته شده، مجدول؛ تملک: محمد مهدی ابن ابراهیم گیلانی به تاریخ ۲۱ شوال ۱۲۶۳ با مهر «محمد مهدی» (بیضی)، شیخ محمد علی واعظ تلواسکانی به تاریخ ۱۲۴۰؛ مهر: «الله محمد علی»(بیضی)، کاتب «عبده محمد مسیح الموسوی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قرمز، ۸۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۲۰ - ۱۷۱]

۱۸۲. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۴۱/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: شیخ حسین بن ملا علی مازندرانی، تا: ۲۰ شعبان ۱۲۶۱ق؛ مصحح، محشی به لفظ «منه»؛ ۹۸گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۱ - ۳۵۴]

۱۸۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۵۴/۳
خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۳ رجب ۱۲۶۲ق؛ محشی با نشان «شرح مواقف، منه، حسین، بیرجندی، فصیح الدین، صحاح»؛ کاغذ: فرنگی سبز، جلد: تیماج مشکی، ۲۵۶گ (۶۳پ-۳۱۸ر)، ۱۲ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: - ۳۵۰]

۱۸۴. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۱۶۹/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: سید محمد علی بن سید محمد مهدی موسوی خراسانی، تا: دوشنبه ۲۸ رمضان ۱۲۶۲ق، جا: بندر هوکلی؛ محشی به امضاء «منه»، «بیرجندی» و به نقل از کتاب «محاکمات» و حواشی دیگر؛ جلد: مقوایی، ۱۱۶گ (۱پ-۱۱۶ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۲۰×۲۶سم [ف: ۱ - ۱۳۹]

۱۸۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۸۶۸
خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۲۶۳ق؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۹گ، ۱۳ سطر (۶×۱۰)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۲ - ۱۶۳]

۱۸۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۳۴۷
آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق متوسط، کا: میرزا محمد حسین استرآبادی، تا: غره جمادی الاول ۱۲۶۴ق؛ با اشکال نجومی؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مذهب، ۱۰۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۰ - ۷۴]

۱۸۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۲۴۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۲۶۴ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۸۰]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۷۸۵/۲

همان نسخه بالا، ۶۱گ (۲۱ر-۸۲پ) [مؤید: ۲ - ۲۴۳]

۱۸۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۲۱۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** قالوا هذا لایوافق التو راة و وقع الاشکال علی الصحابة فحله علی النهج المذکور الامام بالحق امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب صلوات الله علیه و سلامه و وقع الاتمام باسم علی علیه السلام بعون الله تعالی و حسن توفیقه فی سلخ ذی القعدة ...

خط: نستعلیق تحریری، کا: حسن بن رفیع حسینی خبوشانی، تا: پنج‌شنبه ۲۷ جمادی الاول ۱۲۶۶ق، جا: قوچان مدرسه عوضیه؛ حواشی صفحات غزلیات «اشعار الحکم» ملا هادی سبزواری؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [ف: ۵ - ۵۸۵]

۱۸۹. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۳۸۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ملاهادی ولد ملا عبدالرحیم رشتی، تا: جمعه ذیعقده ۱۲۶۶ق، جا: قزوین؛ مصحح، محشی با نشان «منه» و حواشی دیگر؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف مخ - ۱ - ۳۰۳]

۱۹۰. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۹

خط: نستعلیق، کا: محمد جعفر نوایی، تا: شوال ۱۲۶۶ق؛ محشی با نشانه «لمحرره محمد جعفر، خفری، منه رحمه الله، فصیح، صحاح، ع، طم» (۴م)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۱۳۰گ، ۱۳ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: - ۵۹۲]

۱۹۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۲۸

خط: نستعلیق، کا: علی بن احمد شیرازی، تا: رمضان ۱۲۶۷ق؛ محشی با رمز ع عبدالعلی، صح؛ مهر: «بنده مرتضی علی اکبر ۱۲۷۵»، کاغذ فرنگی؛ جلد: تیماج تریاکی، ۱۴۹گ، ۱۴ سطر (۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱ - ۱۷۸]

۱۹۲. سبزوار؛ صد و بیست و پنج نسخه؛ شماره نسخه:۵۴/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد بن کربلائی علی ایزی سبزواری، تا: ۱۲۶۸ق؛ کاغذ: شکری، جلد: یشمی، ۵۳گ (۱۰۰-۱۵۲)، ۲۰-۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۷۹]

۱۹۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۰۳۸/۲

خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱۲۷۰ق؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی و سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ابعاد متن: ۷×۱۴/۵، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۵ - ۴۰۹۴]

۱۹۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۴۳۳/۱

خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۲۷۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۷۲گ (۲پ-۷۳پ)، ۱۹ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۳۹]

۱۹۵. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۸/۲

خط: نسخ، کا: محمد صالح بن قاسم خراسانی، تا: یک‌شنبه ۷ شعبان ۱۲۷۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۹۸گ (۱۷ر-۱۱۴ر)، ۱۵ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: - ۲۲۸]

۱۹۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۵۸۱/۳

خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۲۲ رمضان ۱۲۷۷ق، حسب فرمایش پدرش ملا محمد ابراهیم؛ کاغذ فرنگی؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۰گ (۷۸-۱۳۷)، ۱۵-۱۸ سطر (۱۰/۵×۱۶)، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۳ - ۷۶۱]

۱۹۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۳۲۳/۱

خط: نسخ، کا: شکر الله بن حسن مرندی، تا: ۷ محرم ۱۲۷۸ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۷گ (۱پ-۵۷پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۱ - ۲۸۶]

۱۹۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۲۵۵/۱

خط: نستعلیق، کا: محمود موسوی تونی، تا: ۱۲۸۲ق، جا: مشهد رضوی مدرسه فاضلیة؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۱ص (۲-۱۰۲)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱۹ - ۲۲۶]

۱۹۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۱۱/۱ معزی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد رشید بن نصرالله دزفولی، تا: ۱۲۹۶ق؛ رکابه‌دار؛ جلد: مقوا، ۵۷گ (۲پ-۵۸پ)، ۲۷ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳۹ - ۱۳۰]

۲۰۰. مشهد؛ مدرسه آیة الله خوئی؛ شماره نسخه:۱۲۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** لا یطلع شیء منه کل ذلک عند من له قلب سلیم و هذه المواضع التی لم تبلغ عرضها تسعین جزء ...

بی کا، تا: با تاریخ ۱۳۰۸ق؛ ۵۱گ (۱پ-۵۱پ)، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: - ۷۹]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۵۳۴/۱

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴ - ۳۵۰]

۲۰۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۷۱۶/۲

آغاز: تلک الدوار تفعل بدورانها فی الوهم سطوحا کریه؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱۳۳۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوایی، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۳۴ - ۵۴]

۲۰۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۵۵۰/۲

خط: نستعلیق، بی کا، بی تا؛ با اشکال هندسی، مصحح، محشی؛ تملک: عبده الراجی شاهرخ؛ جلد: تیماج عنابی، ۷۰گ (۱۷پ-

۸۷پ)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۰ - ۱۲۱]

۲۰۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۸۶۹/۱

آغاز: و لایخفی وجه الحصر فیها المقدمة لما ذکر ان کتابه مشتمل علی مقدمة و مقالتین اراد ان یشیر الی کل منها علی سبیل الاجمال

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ با اشکال هندسی، مصحح، محشی به نقل از مؤلف و برخی با رمز «ع سلمه الله»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۵گ (۲ر–۵۷ر)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۲۰ - ۳۱۱]

۲۰۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۶۹۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۴ و ۱۸ سطر (۵/۵×۱۳)، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: ۲۰ - ۱۹۶]

۲۰۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۶۹۶

آغاز: بسمله، بذکر الله یفتتح الامور و بحمده؛ **انجام:** خطالیه فهو خطسمت للقبله و الله اعلم بالصواب

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۲۰۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۹۵

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ ۹۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۱۰۷]

۲۰۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۲۸۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «اولاد واقف»؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۲۷گ، ۱۷ سطر (۵/۵×۱۲)، اندازه: ۸/۵×۱۹سم [ف: ۱۵ - ۱۰۲]

۲۰۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۱۴

آغاز: فوق عطارد و ایضاً مشکوکاً فیه الی هذا الأوان ... ؛ **انجام:** برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با نشان «حاشیه»، «منه رحمد الله»، «محقق شریف قدس سره»، «عبد علی رحمه الله» [ف: ۱۱–۸۷]

۲۰۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۹۹/۱

آغاز: برابر؛

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ در حاشیه برگ‌های ۲ و ۱۶ علامت‌هایی را تفسیر کرده و چنین آورده: ل = علامه کمال الدین ترکمانی، س = سید شریف، م = نظام الدین الاعرج الشارح للتذکرة، ف = صاحب الفقه، ض = مولانا فضل الله العبیدی، قض = قاضی میر حسین، محشی با نشان: شرح تذکره، تبصره، صحاح، تاج المصادر، ع، س، سید، منصور، فصیح الدین دارد؛ ۱۱۳گ (۱–۱۱۳) [ف: ۱۱ - ۵۹]

۲۱۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۶۶۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** ناقصة عن السنة الشمسیة الحقیقه.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۸۹گ، ۱۶ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۴ - ۱۳۸۱]

۲۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۹۶۹

آغاز: العزائم عن ربط فروعه الی اصوله و تقاصر الطبائع عن ضبط انواعه و فصوله

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: نزدیک عصر مؤلف؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۹۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۲۳ - ۱۳۷]

۲۱۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۸۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: گالینگور سبز، ۱۵۷گ، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۴۹۸]

۲۱۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۷۵۳/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۸ص (۱۹–۳۷)، ۴۱ سطر (۱۰×۱۸)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۱۷۸۲]

۲۱۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:نامعلوم

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۱۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۱ - ۱۶۲]

۲۱۵. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۴۷۵

خط: نستعلیق، کا: حیدر علی جیلانی، بی‌تا؛ ۷۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۶۱]

۲۱۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۱۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محمد بن حاجی محمد استرآبادی، جا: اصفهان؛ یادداشت و مهری از کاتب که این کتاب را از اول تا آخر نزد استاد ماهری خوانده، محشی، در آخر کتاب سه صفحه در هر صفحه‌ای زایچه‌ای است به ترتیب مورخ ۱۱۴۰ و ۱۱۴۱ و دوشنبه هشتم ربیع الاول ۱۱۷۹ق؛ تملک: ابوالقاسم بن محمد حسین امامی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۲گ، ۱۴ سطر (۶×۱۲)، اندازه:۱۳× ۱۹سم [ف: ۱ - ۱۷۹]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۳۱۴

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۴۱]

۲۱۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۸۵/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ دارای یک پیشانی و سرلوح، مجدول، با دوائر و اشکال؛ مهر: معتمدالدوله؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۱ - ۳۲۴]

۲۱۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۴۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، ۸۲گ، ۱۸ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱ - ۹۰]

۲۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۹۴۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ واقف: سید عبدالباقی آیت اللهی شیرازی، اسفندماه ۱۳۷۴؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۷۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۹/۸×۱۹سم [ف: ۱۸ - ۹۰]

۲۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۵۱۴

انجام: لحركة المركز من الاوج الحامل البعد المضاعف لانه اذا ضوعف البعد ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ نسخه قدیم؛ مصحح، محشی؛ تملک: علی بن محمد بن الحسن بن زین الدین عاملی و مهر «الحسن الظن بربه العلی عبده محمد ... علی» (بیضی)؛ مهر: «محمد بن شاه محمد حسین»؛ جلد: مقوایی، ۳۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۷ - ۱۰۰]

۲۲۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۵۴۹/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ در ۱۷پ-۲۴پ مسائل روز و احکام دیگر است به فارسی، به نسخ؛ ۸گ (۹ر-۱۶پ)، ۱۹ سطر [ف: ۵ - ۲۳۹]

۲۲۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۸۳۳
آغاز: واشتغل بدرسه الاماجد و الاماثل فاعتمد المخلصون فی حله علی ما فی الشروح و اعتقدوا انه بری من الجروح فحذانی ذلک الی ان اکتب له شرحا یذلل الصعاب؛ **انجام:** و هذه هی السنة الشمسیه الحقیقیه واما الاصطلاحیة فمنهم من اعتبرها ثلاثمأة و خمسة و ستین یوما و ربع یوم و اخذ الکسر ربعانا فاکالروم و الافدمین من انوس الا ان الروم یجعلون
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج زرشکی، ۱۸۴گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ -۳- ۱۲۶۹]

۲۲۳. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه:۱۹۹/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ با علائم و اشکال هندسی، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف مخ: - ۱۰۰]

۲۲۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۱۴۹/۱-۵۵/۱۲۹
آغاز: علی قوله بمرکز اللوکب و قد عرفت فیما تقدم ان فلک البروج اعنی منطقته ما هو مفروض فی سطح الفلک
خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۳۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۴۹۷]

۲۲۵. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:ف۶۰/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** من یوم ای ثلثمائه و خمس خمسون یوما و خمس ساعات
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ با اشکال و دوائر؛ ۶۸گ، اندازه: ۴/۵×۱۲سم[ف: ۱ - ۵۵]

۲۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۳۴۱/۹
خط: شکسته نستعلیق، تحریری، کا: مهدی بن ابی الحسن محمد علی، بی‌تا؛ محشی از شرح آقسرائی بر موجز قانون، شرح فارسی هیئت، شرح نفیسی بر موجز و گوهر مراد؛ کاغذ: فرنگی، ۶۲۳ص (۲۷۸-۹۰۰)، ۱۷ سطر، قطع: خشتی [ف: ۱۹ - ۳۶۳]

۲۲۷. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۲-ش/۵۰۱/۱
انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ دارای چند دایره هندسی، محشی؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۶۶گ، ۱۹ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۲ - ۹۵]

۲۲۸. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۳۸۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی از سنان پاشا بر شرح قاضی زاده؛ جلد: چرمی، ۹۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۹۱۷]

۲۲۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۳۰۱/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** قدتم الکتاب علی ید ... ولد الاکبر من اولاد شیخ المشایخ العظام و الشیخ شهره ابوتراب وفقه الله بحسن توفیقه بحرمة حبیبه
خط: نستعلیق شکسته، کا: ولد الاکبر من اولاد شیخ المشایخ العظام و الشیخ شهره ابوتراب، بی‌تا؛ کاغذ: سفید، ۱۵-۱۷سطر، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [فهرست عراقی: ۱ - ۴۲۸]

۲۳۰. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه:۹۴
بی‌کا، بی‌تا؛ خط کتاب بد و مغشوش است. [ف: - ۲۲۳]

۲۳۱. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه:۲۲/۲
خط: نسخ، کا: احمد بن محمد مهدی شریف خاتون آبادی، بی‌تا؛ ۸۰گ (۷-۸۷)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: - ۳۱]

۲۳۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۰۳۷
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مهردخت همایی [رایانه]

۲۳۳. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۵۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «منصور بن حسن الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: - ۱۱۰]

● شرح الملخص فی الهیئة / هیئت / عربی
š.-ul-mulaxxas fi-l-hay’a

جرجانی، علی بن محمد، ۷۴۰ - ۸۱۶ قمری
jorjānī, ‘alī ebn-e mohammad (1340 - 1414)

وابسته به: الملخص فی الهیئة = شرح چغمینی؛ چغمینی، محمود بن محمد (-۷۴۵)

شرحی است مزجی تحت عنوان « قال، اقول» از میر سید شریف گرگانی بر «الملخص فی الهیأة» که شامل یک «مقدمه» و دو «مقاله» است.

آغاز: بسمله. و به نستعین. رب یسر و لاتعسر. سبحانک اللهم یا مدبر اطباق السموات بلاعمد و اوتاد علی القطب و المحور. و یا مزین اجرام العلویات بالثوابت و السیارات و النیر الاعظم و الاصغر ... و بعد فقد دلت ابراهین العقلیة و الشواهد النقلیة علی ان اقصی ما یترجی للانسان من معارج الکمالات و اعلی ما یتسنی له من مدارج السعادات معرفة الصانع بتقدیس ذاته و تنزیه صفاته و ان ذلک بالتفکر فی المبدعات و اسرارها و التدبر فی المصنوعات و اطوارها و علم الهیئة الباحث عن الافلاک و

اشکالها و الکاشف عن العناصر و احوالها نم العون علی ذلک ... ثم ان المختصر الموسوم بالملخص قد احتوی من اصوله علی قواعدها و من فروعه علی نکتها و فوائدها یجمع الی و جازة الالفاظ غزارة المعانی و یضم الی رشاقة العبارة و ثاقة المبانی فشرحته شرحاً یتضح به سرائره و ینکشف عن وجوه خرائده ستائره و اشرت فی بعض المواضع الی ما یتوجه علیه و اجتهدت فی دفعه حسبما وصل ذهنی الیه مراعیاً فی ذلک شریطة الانصاف متفادیاً عن طریق الاعتساف و ها انا افیض فی المقصود متوکلا علی الصمد المعبود. قال: و جعلته یشتمل علی مقدمة و مقالتین اقول: و ذلک لان ما یذکر فی ذلک الکتاب اما ان یکون مقصوداً بالذات فی هذا الفن او یتوقف علیه المقصود ...

انجام: عن السنة الشمسیة الحقیقیة بعشرة ایام و عشرین ساعة و نصف ساعة بالتقریب والله اعلم بالصواب

چاپ: تهران، سنگی، ۱۳۱۱ق، وزیری، ۱۷۳ص (صص۱-۱۷۳) در هامش

[دنا ۱۰۹۹/۶-۱۱۰۰ (۲۱ نسخه)؛ کشف الظنون ۵۱۷:۲]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة شرح الملخص؛ خفری، محمد بن احمد (-۹۵۷)

۲- حاشیة شرح الملخص چغمینی

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۲۹/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** پایان نسخه: ایام سموها بالمسترقه و الحقوها بآخر السنه و حیث کان ...

خط: نسخ، کا: احمد بن اسماعیل بن محمد رومی، تا: ۸۰۴ق، جا: سمرقند؛ افتادگی: انجام؛ از ۵۰ تا ۷۰ حاشیه‌ای است در منطق از ابتدا تا مبحث دلالت؛ کاغذ: فرنگی، جلد: چرمی مشکی، ۱۹ سطر (۹/۵×۱۲)، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۱۰ - ۵۹۹]

۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۸۵۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق ریز، بی‌کا، تا: ۸۲۲ق؛ تملک: عبدالمطلب با مهر «الدائم الباقی عبده المطلب» (هشت ضلعی)؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۶گ، ۱۸ سطر (۱۰×۱۱)، اندازه: ۱۶×۱۹سم [ف: ۳ - ۱۱۶۳]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۵۰۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: غره رجب ۸۳۷ق، جا: سمرقند؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد علی موسوی جویباری، محمد قاسم بن مولانا عبدالهادی مازندرانی با مهر «یا قاسم الارزاق» (بیضی)؛ مهر: «عبده محمد علی الحسینی»،«سعید الدوله بهادر»(مربع)؛جلد:تیماج قهوه‌ای، ۵۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۲۲ - ۸۹]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۱۳۹

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پایان ذیقعده ۸۴۲ق؛ محشی؛ تملک: محمد ابراهیم حسینی یزدی، محمد علی غیاث آبادی که از شیخ ولی قاینی در شوال ۸۶۸ خریده، سید حسین که از خاندان میرزا علی رضا خریده؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۶۳گ، ۱۹ سطر (۶×۱۰/۵)، اندازه: ۷/۵×۱۳سم [ف: ۱۶ - ۴۶۴]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۸۴۶/۲

آغاز: ... نکتها و فوائدها إلی وجازة الالفاظ غزارة المعانی و یضم إلی رشاقة العبارة وثاقة المبانی فشرحت شرحاً یتضح به سرایره ... قال و جعلته مشملاً علی مقدمه و مقالتین أقول و ذلک لان ما یذکر فی هذا الکتاب؛ **انجام:** قال فی معرفة خط نصف النهار أقول إذا أرید استخراج خط نصف النهار مسمی بخط الزوال و استخراج خط الاعتدال المسمی بخط المشرق و المغرب ... حرف المکان المستوی بمقدار اصبع لیظهر ...

خط: نسخ، کا: ابو اسحاق بن علی بن نصرالله سنجانی سلطانی، تا: ۸۴۳ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی با نشان‌های «۲» من شرح مولی نورالدین الشیرازی، للمولی الاعظم مولانا محمود الهیوی سلمه الله، ق، قاضی منه رحمه الله میر سید شریف، ۳ و ...؛ کاغذ: شرقی، ۱۰۹گ (۸۱ر- ۱۹۰پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۷/۵×۱۰/۵سم [ف: ۳۵ - ۱۷۹]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۷۹۸/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: مسعود بن سلمان بن محمود، تا: دوشنبه ۲۶ جمادی الثانی ۸۵۰ق؛ محشی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۸۱گ (۵۵پ-۱۳۶پ) [ف: ۱۰ - ۱۶۴۶]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۳۵۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۴ جمادی الثانی ۸۶۲ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: چرمی، ۹۸گ، ۱۹ سطر (۶/۲×۱۴/۵)، اندازه: ۱۱/۶×۲۱سم [ف: ۸ - ۲۲۴]

۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۱۲۲۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: بایزید بن شبلی، تا: ۸۶۷ق؛ مصحح، محشی از شبلی زاده و محمد خوارزمی، مقابله شده؛ مهر: محمد امین بن محمد مؤمن استرآبادی، «امید شفاعت دارد محمد امین»؛ کاغذ ترمه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۷گ، ۲۱ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۲ - ۱۹]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۳۴۹/۱

انجام: برابر

اوراق آغاز کتاب را تا مقاله ۲ از مقصد اول ندارد؛ خط: نسخ به شیوه ترکی عثمانی، کا: سعدالله بن فضل الله بن محمد بن لطف الله سروی مفلح، تا: ۸۷۲ق، جا: بدلیس مدرسه حاج بیک؛ افتادگی: آغاز؛ محشی به نقل از شرح قاضی زاده رومی؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۵۹ص (۲-۱۶۰)، قطع: خشتی [ف: ۱۹ - ۳۸۹]

۱۰. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۶۰۹/۱

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: شیخ یوسف بن حسن صوفی، تا: ۸۸۰ق؛ کاغذ: سمرقندی، ۱۰۱ص (۲-۱۰۲)، ۱۷ و ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۲ - ۲۵۵]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۹۷۶
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۲۱ صفر ۸۹۱ق، جا: قزوین؛ مصحح؛ تملک: محمود بن شیخ جنت محمد عباسی ایمانی؛ جلد: مقوایی، ۸۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۲۳ - ۱۴۳]

۱۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۹۹۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۹۴ق؛ مصحح؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۳ - ۱۳۵۸]

۱۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۲۳۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق نازیبا، بی‌کا، تا: قرن ۹ (گویا)؛ تملک: علی بن محمد بن زین الدین عاملی، محمد صالح بن حاجی مؤمن استرابادی؛ جلد: مقوایی، ۴۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۷سم [ف: ۶ - ۲۲۱]

۱۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۸۳۶
آغاز: و جمعه و ما یتبعها و مقادیر الابعاد والاجرام و عن احوال کرة الارض ... و قسم المقالة الاولی الی خمسة ابواب الاول فی هیئات الافلاک و اشکالها؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ با دوائر نجومی؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: مقوا، ۵۲گ، ۲۳ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۳ - ۱۱۳۳]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۲۰۹/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ با اشکال نجومی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۸ص (۲-۱۱۹)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۱۹سم [ف: ۱۹ - ۱۹۵]

۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۲۸۱
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان «منه قدس سره»؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۳۲گ، ۲۵ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱۵ - ۴۱۹۲]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۹۸۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن حاجی حسین، تا: قرن ۱۱؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نباتی فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۷۸]

۱۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۵۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد حسن حر عاملی، تا: دهه دوم ربیع الاول ۱۰۵۵ق، جا: جبع؛ کاغذ: کاغذ ترمه، جلد: رویه کاغذ فرنگی، ۷۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱/۸×۱۷/۹سم [ف: ۱ - ۳۲۷]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۳۱۸/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: شیخ محمد سعید بن عبدالباقی نوربخشی، تا: ۲۶ رجب ۱۰۸۵ق؛ محشی؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا با روکش پارچه مشکی، ۱۶ سطر [ف: ۱۸ - ۱۱۸]

۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۸۲۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد شفیع بن عبدالرسول، تا: ۱۱۵۶ق [رایانه]

۲۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۶۷۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: گالینگور، ۱۰۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۷۹]

۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۰۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: محمد نصیر رضوی گلپایگانی در رجب ۱۲۳۴؛ مهر: «یا محسن قد اتاک المسیىء»، «حسبی الله و نعم الوکیل عبده محمدرضا»؛کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۹۰گ، ۱۷ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۶ - ۲۳۰۵]

۲۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۸۷۵/۱
آغاز و انجام: برابر
خط:نسخ ریز،بی‌کا،بی‌تا؛کاغذ:سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۴۴گ (۱پ-۴۴ر)، ۲۸ سطر (۷×۱۸)، اندازه: ۱۱×۲۲سم [ف: ۱۴ - ۳۹۱۷]

۲۴. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۲۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ در آخر نسخه صفحه‌ای از افادات الشیخ نقی الدین (مدظله)؛ جلد: عادی، ۱۰۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷سم [مؤید: ۲ - ۲۵]

۲۵. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۲۹۲/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن الحاج حسین، بی‌تا؛ جلد: چرم مشکی، ۳۵گ (۴۵ر-۷۹ر)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [مؤید: ۱ - ۲۵۹]

۲۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۷۵۳/۱
آغاز: بسمله سبحانک اللهم یا مدیر اطباق السموات بلاعمد
در فهرست ناشناس؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۱۸ص (۱-۱۸)، ۴۱ سطر (۱۰×۱۸)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۱۷۸۲]

● شرح الملخص فی الهیئة / هیئت / عربی
š.-ul-mulaxxas fi-l-hay’a

عبدالواحد بن محمد
‘abd-ol-vāhed ebn-e mohammad

وابسته به: الملخص فی الهیئة = شرح چغمینی چغمینی، محمود بن محمد (-۷۴۵)
اهداء به: غیاث الدین جانی بیگ خان بن سلطان محمود
شرحی است بر کتاب «الملخص فی الهیئة» چغمینی.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۵۲۴/۱

آغاز: الحمدلله رب العالمین فاطر السموات و الارضین الذی جعلنا فی خلقهما من المتفکرین فهدانا التفکر الی وجود احکم الحاکمین ... و بعد فان الانظار الصائبة متوافقة و افکار الثاقبة متطابقة علی ان اشرف انواع الحکمة الوسطی؛ **انجام:** بعشرة ایام و عشرین ساعة و اثنی عشر دقیقه بالتقریب و هذا آخر ما تیسر من شرح هذا الکتاب علی سبیل الاستعجال لضیق المجال.
خط: نستعلیق، کا: عبدالقادر بن عبدالرزاق طبیب، تا: عید قربان ۸۶۷ق؛ با اشکال هندسی، مصحح، تصحیح کتاب با یک واسطه از نسخه اصل و سپس قرائت کتاب با یک واسطه از نسخه اصل و سپس قرائت کتاب نزد شرف الدین ابوبکر ؟ آمده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۲/۵سم [ف: ۲۰ - ۹۹]

● شرح الملخص فی الهیئة / هیئت / عربی

š.-ul-mulaxxas fi-l-hay’a

همام، محمد بن محمد، ق۹ قمری

homām, mohammad ebn-e mohammad (- 15c)

وابسته به: الملخص فی الهیئة = شرح چغمینی چغمینی، محمود بن محمد (-۷۴۵)
تاریخ تألیف: ۸۰۸ق
شرح دیگرست از محمد بن محمد مشتهر به همام طبیب که به خط خود برای قاضی القضاة (؟) نوشته است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۹۴

آغاز: الحمدلله الذی خلق السموات و الارضین
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۸۲۴ق؛ ۷۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲ - ۱۰۶]

● شرح الملخص فی الهیئة / هیئت / عربی

š.-ul-mulaxxas fi-l-hay’a

وابسته به: الملخص فی الهیئة = شرح چغمینی؛ چغمینی، محمود بن محمد (-۷۴۵)

غیر همانند:

۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۰۹/۲

آغاز: والازمان والکره شکل مجسم یحیط به سطح مستدیر ای یمکن ان یفرض فی داخله نقطه کل الخطوط المستقیمه؛ **انجام:** وهکذا ازاد بعضهم فی کل اربع سنین او خمس سنین یوما فی السنة فیصیر تلک السنة عنده ثلثمائه وستین یوما و یتوافق ابتداء السنه ونزول الشمس اول الحمل ابدا
مطالب تحت عنوان «قال - اقول» ذکر شده، اولین بحث: «قال واعنی بالمتوازیین اقول لما ذکر فی بیان هیئة فلک الشمس المتوازین اورد تفسیر هما ولماکان المتوازی قد یطلق فی الخطوط»، آخرین جمله‌ای که از متن ملخص در این شرح آمده: «... و هذه هی السنة الشمسیة الحقیقیة»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، مقابله شده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵ سطر (۱۰×۱۴/۵) [ف: ۱ - ۲۶۳]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۵۰۹/۲

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۷۵]

۲. تنکابن؛ عمومی؛ شماره نسخه:۱۵

آغاز: عن ضبط انواعه و فصوله آثرت منها ما هو اشرف و اعلی؛ **انجام:** یتوهم من آن الظلمة اصل و النور طارد من طلوعها الی مثلی عند آخرین.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۳۸گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۵/۵×۱۱سم [عمومی ساری و تنکابن: ف: - ۱۵۳]

۳. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه:۲۲/۱

آغاز: الحمد ای جنسه او جمیع افراده او الفرد الاکمل منها؛ **انجام:** و ربما یوجد فی هذا المقام حاشیة منسوبة الی الشارح و لم یثبت نسبتها الیه
شرح دیباچه شرح ملخص چغمینی است؛ خط: نسخ، کا: احمد بن محمد مهدی شریف خاتون آبادی، بی‌تا؛ ۷گ (۱-۷)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: - ۳۰]

● شرح الملخص فی الهیئة / هیئت / فارسی

š.-ol-molaxxas fe-l-hay’a

وابسته به: الملخص فی الهیئة = شرح چغمینی؛ چغمینی، محمود بن محمد (-۷۴۵)

غیر همانند:

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۰۷۵

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مهردخت همایی [رایانه]

۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۰۴۲/۲

آغاز: چون شخص فقیه در تعین اوقات و تعین قبله بلاد محتاج است بمعرفت علم هیئت؛ **انجام:** که قوس النهایه است و نصفش خفی است که قوس اللیل است
شرحی است بر کتاب «الملخص» تألیف چغمینی که در علم هیئت است و مقصود شارح معرفة جهة قبله بوده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۰گ (۳۹پ-۶۸پ)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [مؤید: ۳ - ۵۳]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۹۰۴

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از علی اکبر سلطانی [رایانه]

← شرح الملخص فی الهیئة للچغمینی > محصل الملخص

● **شرح ملمعات سعدی** / ادبیات / فارسی
š.-e molama'āt-e sa'dī
ملک افضلی، ایرج، ق۱۴ قمری
malek afzalī ،īraj (- 20c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۶۷۴
به راهنمائی حسین خطیبی، حروفچینی؛ بی‌کا، تا: ۱۳۳۵ق [مختصر ف: - ۵۱۲]

← شرح الملوکی فی التصریف > شرح التصریف الملوکی

● **شرح ملهمات غوثیه** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e molhemāt-e qavsīyya
بتالوی، محمد فاضل الدین، - ۱۱۵۱ قمری
botālavī, mohammad fāzel-od-dīn (- 1739)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۳۸۹/۶
آغاز: بتوفیقش چو روشن دیدم آواز ×× سخن را هم بنامش کردم آغاز / بگو ای مرغ زیرک حمد مولی ×× که هست او را سپاس و منت اولی؛ **انجام:** بخوانم بسملهٔ حمدی نویسم ×× که جز فضلش چه باشد اسم و رسمم / به شاهی عالی اندر شرح گویم ×× به شرح و قصه ها صد نامه گویم
خط: نستعلیق، کا: کریم بخش، تا: رجب ۱۳۰۵ق، جا: رامکی؛ مصحح، محشی با نشان «منه قدس سره العزیز»؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قرمز مذهب، ۱۲۲گ (۱۳۶پ-۲۵۷ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۳۹ - ۱۴۰]

● **شرح المناجاة** / شرح دعا / عربی
š.-ul-munājāt
شرحی است بر مناجات «یا سامع الدعاء» از حضرت علی (ع).

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۲۴۶/۲
آغاز: بسمله. الحمدلله و سلام علی عباده ... اما بعد فهذه شمة من شرح العبارة العطیرة العلویة؛ **انجام:** در شرح بند: الی منزل تعالی ... من باریی النسم ... و حمل القوانین الاربع
بی‌کا،بی‌تا؛افتادگی: انجام؛ ۱۵گ (۱۴۸پ-۱۶۲پ) [ف: ۵ - ۲۳۹]

● **شرح مناجاة الانجیلیة** / شرح دعا / عربی
š.-u munājāt-il-injīlīyya
وابسته به: المناجاة الانجیلیة؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴ق)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۳۵۹/۲۱
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۵۲ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۳۵ - ۳۲۰]

● **شرح مناجات حضرت علی (ع)** / شرح حدیث / فارسی
š.-e monājāte hazrat-e 'alī
امینی، ابراهیم بن قاسم، - ۹۴۱ قمری
amīnī, ebrāhīm ebn-e qāsem (- 1535)
تاریخ تألیف: (کتاب مناجات =) ۹۱۸ق
در گزارش و ترجمه قصیده «لک الحمد یا ذالجود و العلی».
آغاز: للمذنبین باحسن السنن و کان ذلک فی الکتاب مسطورا و انتثر بایادی مکرمة علی مفارق المطیعین جواهر السنن ... و بعد ... طالب علم یقینی ابراهیم امینی را بصورت ترجمه ابیات مناجاتی که منسوب است به مطلع نور ولایت ... راهمون گشته و ترجمه هر بیت رباعی مشتمل بر چهار قافیه بر زبان ترجمان قلم گذشته ... لک الحمد یا ذالجود و المجد و العلی
انجام: چو غواص کلکم درین بحر راز ×× نهاد از سر ترجمانی قدم / پی نام و تاریخ این ترجمه ×× کتاب مناجات کردم رقم والحمد لله علی الاتمام والصلاة والسلام علی ترجمان لسان الوحی باحسن الکلام خیر من نطق بدعوة الخواص والعوام و عترته الکرام الی قیام الساعة وساعة القیام
[دنا ۱۱۰۱/۶؛ فهرستواره منزوی ۹۷۷/۸]

۱. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۴۵۷/۱**
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اوایل صفر ۹۵۲ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز، ۲۰ص (۱-۲۰)، ۲۷ سطر (۸×۱۶/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۵/۵سم [ف: ۹ - ۱۱۹۲]

۲. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۳۸/۶۸**
آغاز: باسمه سبحانه ای نام سر دفتر دیوان کمال ×× بی نام توره نیست بمقصود و مآل؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۳گ (۲۲۲-۲۲۴) [ف: ۱۵ - ۱۶۳]

● **شرح مناجات حضرت علی (ع)** / شعر / فارسی
š.-e monājāte hazrat-e 'alī
یزدی، میر حسین
yazdī, mīr hoseyn
گزارشی است بر مناجات معروف حضرت علی (ع).

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۶۳۲/۱
آغاز: لک الحمد یا ذی الجود و المجد و العلی ×× تبارکت تعطی

من تشاء و تمنع ... تبارک بزرگوار بودن و موئل پناه گاه و تقدیم لک بر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مهر: کتابخانه مجدالدین؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ، ۲۴ سطر (۱۱×۱۸) [ف: ۲ - ۷۴۶]

● **شرح مناجات حضرت علی (ع)** / شعر / فارسی
š.-e monājāte hazrat-e ʻalī
از شاعری با تخلص «حقیری». پس از دیباچه منثور که نام مترجم در آن آمده هر بیت یک رباعی ترجمه وگزارش شده است.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۲۷۶/۵
آغاز: بسمله. الحمد لولیه و الصلاة لنبیه، و السلام لعلیه و وصی رسول صفیه ... اما بعد این مناجاتی است منظومه، و دعوتی است معلومه، بزیور ظهور آراسته ... لک الحمد یا ذی الجود و العلی ... ای صاحب جود مر ترا حمد و ثنا ×× هستی تو بزرگوار هر مجد و علا؛ **انجام:** یا رب مرا چو دست گیری بکرم ×× رحمت فرمای بر «حقیری» بکرم / بر نقد سخن سکه زن و او را بخش ×× تشریف قبول و دلپذیری بکرم
خط: نستعلیق، کا: رکن الدین بن سید علی مشهدیان حسینی، تا: ۹۷۴ق؛ کاغذ: ترمه ختائی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۵گ (۵۲پ-۵۶پ)، ۱۸ سطر [ف: ۹ - ۳۰۳]

● **شرح المناجاة الخمسة عشر** / شرح دعا / فارسی
š.ol-monājāt-el-xamsat-e ʻašar
عبدالعلی، ق۱۳ قمری
ʻabd-ol-ʻalī (- 19c)
وابسته به: المناجات الخمسة عشر = مناجات خمس عشر؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)
شرح و ترجمه فارسی پانزده مناجاتی است که به امام زین العابدین نسبت می‌دهند برای بزرگی.
آغاز: بسمله. حمد له ... اما بعد امیدوار بفضل خداوند غفار عبدالعلی نام بی مقدار گوید.
[دنا ۱۱۰۱/۶؛ فهرستواره منزوی ۶۱۰/۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۰۹۱/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و کرم دارنده تر از همه کرم داران و الحمد الله اولا و آخرا و ظاهرا و باطنا.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۴۱گ (۲پ-۴۳پ)، ۱۵ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۳ - ۳۰۷۰]

● **شرح المناجاة الخمسة عشر** / دعا / عربی
š.ul-munājāt-il-xamsat-i ʻašar
کاشانی، حبیب الله بن علی مدد، ۱۲۶۲ - ۱۳۴۰ قمری
kāšānī, habīb-ol-lāh ebn-e ʻalī madad (1846 - 1922)
وابسته به: المناجات الخمسة عشر = مناجات خمس عشر؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)
شرحی است بر مناجات خمسة عشر امام زین العابدین (ع) که مؤلف سعی بر اختصار و آوردن عباراتی زیبا نموده و آن را مشتمل بر حقایقی دانسته که کسی بر آن مطلع نشده مگر صاحبدلان.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۸۸۱/۲
آغاز: لهجا لسانی بثناء حضرته و متیما جنانی بعلاء طلعته لا اله الا هو القدیم الدیموم فصل اللهم یا حبیبی علی من شرفته بمقام جذبک
نسخه اصلی: کتابخانه مؤلف ـ کاشان. تا اواسط دعای ششم (دعاء الشاکرین) را داراست؛ کاتب = مؤلف، تا: با تاریخ قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ ۲۳ص [عکسی ف: ۳ - ۷۳]

● **شرح المناجاة الخمسة عشر** / شرح دعا / عربی
š.ul-munājāt-il-xamsat-i ʻašar
وابسته به: المناجات الخمسة عشر = مناجات خمس عشر؛ علی بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)
تاریخ تألیف: دوشنبه ۳ جمادی الثانی ۱۳۲۲ق
شرح مهمی است بر «مناجات خمسة عشر» منسوب به امیرالمؤمنین علیه السلام. هر یک از مناجات‌ها را می‌آورد پس از آن شرح می‌کند با عناوین «اللغة، الاعراب، البلاغة، المعنی».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۷۸۸
آغاز: الاولی مناجاة التائبین، الهی ألبستنی الخطایا ثوب مذلتی ... اللغة الاله اسم من اله من الباب الرابع؛ **انجام:** و أرجو من کرمهم روحی لهم الفداء و من فضل ربی أن یقبلوا منی تلک الهدیة النملة و یجعلوها ذریعة لاجتماع الشملة ...
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۳ جمادی الثانی ۱۳۲۲ق؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۹۵گ، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۶۹]

← شرح المناجات العلویة ← المشکاة البهیة فی شرح المناجات العلویة
← شرح المنار ← شرح مختصر منار الانوار
← شرح منار ← شرایع الاسلام و اساس علم الحلال

● **شرح المنار** / فقه / عربی
š.-ul-minār

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:بدون شماره

در فقه عامه؛ بی‌کا، تا: قرن ۹ [میراث شهاب: س۵ش۱ - ۲۰۲]

● شرح المنار / اصول فقه / عربی

š.-ul-minār

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۳۴۵

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از رضا غیبی [رایانه]

↩ شرح منار الانوار ⪢ مشکاة الانوار فی اصول المنار

↩ شرح منار الانوار ⪢ تحریر الدائر

● شرح منار الانوار / اصول فقه / عربی

š.-u manār-il-anwār

ابن فرشته، عبداللطیف بن عبدالعزیز، - ۸۰۱ ؟ قمری

ebn-e ferešte, ‘abd-ol-latīf ebn-e ‘abd-ol-‘azīz (- 1399)

وابسته به: منار الانوار؛ نسفی، عبدالله بن احمد (-۷۱۰)

شرح مشهوری بر «منار الأنوار» عبدالله بن احمد نسفی است. نام معروف شارح «ابن فرشته» بوده و در مصادر عربی به «ابن ملک» تعریب گردیده و مشهور شده است. نمونه عنوان‌ها: القرآن، وجه النظم، الامر، النهی ... السنة، الاجماع، القیاس، الاجتهاد، العلل، الاحکام، الامور المعترضة.

آغاز: الحمدلله الحی الاحد حمد لایحتویه الحد ... الحمدلله الذی هدانا أی دلنا و قیل معناه خلق الهدایة و هی الدلالة

انجام: و لهذا اذا صبر فی هذین القسمین و هما الثالث و الرابع، حتی قبل صار شهیداً لأنه یکون باذلاً نفسه لاعزاز دین الله و لاقامة حق الشرع؛ تم بمعونة الله و حسن توفیقه.

چاپ: استانه، ۳۷۴ص، ۱۳۱۴ق.

[معجم المطبوعات ۱۸۱۹ و ۱۸۵۳؛ معجم المؤلفین ۱۱/۶؛ دنا ۱۱۰۱/۶؛ کشف الظنون ۱۸۲۵/۲؛ هدیة العارفین ۶۱۷/۱]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة شرح منار الانوار؛ فاضل رهاوی، یحیی

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۱۹۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: علی فرزند محمد فرزند حسن عبادی ازهری صحراوی شافعی، تا: قرن ۹؛ مصحح، محشی، یادداشتی از «عبدالرحیم حسینی» که در شهر حلب مقابل قبر حضرت زکریا در سال ۱۱۷۳ق نگاشته شده، در برگ انجام یک قصید کافیه با مطلع: «یا غادیاً نحو الحبیب عساکا ×× أقری السلام اذا و صلت هناکا» در مدح حضرت رسول اکرم (ص) آمده؛ نسخه در محرم سال ۱۲۵۳ توسط محمد حسین فرزند باقر بروجردی خریداری شده؛ تملک: محمد امین سویدی؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج زرشکی مذهب، ۱۱۶گ، ۲۹ سطر (۱۲/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۶/۵سم [ف: ۳۰ - ۶۹۶]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۵۴۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالرحمن بن شیخ علی امیجونی مالکی، تا: ۲۹ ذیحجه ۱۰۷۳ق؛ به جهت سید یحیی ناظر المقام البرهانی؛ افتادگی: وسط؛ مصحح، رکابه‌دار، برگ آغاز نونویس است؛ مهر: کتابخانه باقر ترقی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۰×۲۸سم [ف: ۳۰ - ۲۱۵]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۴۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۱۲۱ق؛ محشی؛ کاغذ: کاغذ فستقی، جلد: میشن، ۱۸۴گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۳۲۷]

● شرح منار الانوار / اصول فقه / عربی

š.-u manār-il-anwār

وابسته به: منار الانوار؛ نسفی، عبدالله بن احمد (-۷۱۰)

شرح مزجی است بر «منار الاصول» شیخ ابوالبرکات نسفی. شارح در این شرح از قوام الدین کاکی، استادش حسام الدین الاسفیجانی که کتاب منار الاصول را نزد وی درس گرفته، عضدی، صدرالشهید فی الجامع، قاضی ابی زید دبوسی و صاحب التقویم مطالبی را نقل می‌کند.

[کشف الظنون ۱۸۲۳/۲؛ دنا ۱۱۰۲/۶]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۲۶۰

آغاز: لا یخلو عن اشتباه لان المراد من الطلب و التأمل ان کان هو الطلب و التأمل فی اللفظ ... (و حکم اعتماد الحقیقة فیما هو المراد و التوقف فیه الی ان یتبین ببیان المجمل) بیانا شافیا (کالصلوة) فانها فی اللغة الدعاء؛ **انجام:** (و لهذا اذا اجبر) فی هذین القسمین و هما الثلث و الرابع (حتی قتل صار شهیدا) لانه یکون باذلا نفسه لاعزاز دین الله عزوجل و لا قامة حق الشرع فیه الحمدلله علی التمام و للرسول اکمل التحیة و افضل السلام و علی آله الکرام و اصحابه العظام.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳۸ - ۳۷۲]

● شرح منازل السائرین / عرفان و تصوف / عربی

š.-u manāzil-is-sā’irīn

تلمسانی، سلیمان بن علی، ۶۱۰ - ۶۹۰ قمری

telemsānī, soleymān ebn-e ‘alī (1214 - 1292)

وابسته به: منازل السائرین؛ انصاری، عبدالله بن محمد (۳۹۶-۴۸۱)

«منازل السائرین» اثر خواجه عبدالله بن محمد انصاری هروی، متنی بسیار مهم و ماندگار در تصوف کلاسیک شمرده می‌شود. شروح متعددی بدان نگاشته شده که از مهمترین آنها شرح حاضر است. شرح به صورت «قوله، قوله» تنظیم شده و در آن مقامات و منازلی که در متن به صورت مختصر آمده با دقت و ظرافت بسیاری شرح داده شده است.

آغاز: الحمدلله الذی اوجب الحمد لنفسه من الازال الابد واتصف بالواحد لنفی الشریک و لنفی العددیة بالاحد ... بعد فانی استخرت الله تعالی و سارعت الی امتثال من ... فی شرح بعض مقاصد الشیخ ... ابو اسماعیل عبدالله بن محمد الانصاری ...

چاپ: با تحقیق «عبدالحفیظ منصور» (تونس، دارالترکی: ۱۹۸۹م)؛ افست (قم، انتشارات بیدار: ۱۴۱۳ق)

[فهرس المخطوطات المصورة ۱۷۰/۱؛ بورکوی ۶۳؛ معجم المؤلفین ۲۷۰/۴؛ دنا ۱۱۰۲/۶ (۵ نسخه)؛ کشف الظنون ۱۸۲۸/۲؛ درالکتب الوطنیة تونس ش ۷۶۵۰؛ چستربیتی ایرلند به تاریخ ۶۷۳ق]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۲۰۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷ و ۸؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ تملک: ابومحمد مرتضی بن محمد بن محمد حسینی در محرم ۷۸۸ ، شهاب بن عبدالقادر بن اسماعیل سعد؛ واقف: قطب الدین محمد بن ابن طالب حسینی تبریزی، رجب ۱۱۳۹؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۱۸۸گ، ۲۱ سطر (۸×۱۹)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۲۱۶]

۲. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۵۴/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** باب المراقبة، قال الله تعالی فارتقب انهم مرتقبون و قال تعالی لایرقبون ... و هی علی ثلاث درجات الدرجة الاولی، مراقبة الحق الیه علی الدوام بین تعظیم مذیل و موافاة ...

از ابتدا تا باب المراقبه ؛ خط: نسخ، کا: بایزید بن حاج علی جیلانی مجغلی، تا: اواخر ذیحجه ۸۵۳ق؛ جلد: مقوا، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: - ۲۱۹]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۱۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هو هذا باب التوحید قال الله عزوجل شهد الله انه لا اله ... و لم یذکر الملائکة و اولی العلم ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۲۶گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [ف: ۳۲ - ۲۹]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۳۰۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** من ورائهم محیط. تم شرح بعض مقاصد الشیخ ابی اسماعیل عبدالله ... و الحمدلله رب العالمین (تم الکتاب و الحمدلله ...)

خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱۰ شوال ۱۰۸۲ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن مشکی، ۱۶۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۳۲۸]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۰۸۷/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۲۶۰ق؛ افتادگی: انجام؛ رکابه‌دار؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۲ص (۷-۲۰۸)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۴۴ - ۲۴۱]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۲۸۰/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و فی مثل هذا فلیتنافس المتنافسون ... اجمعین.

خط: نسخ، کا: عبدالعلی احتشام الدوله متخلص به عبدی النعمة اللهی، تا: قرن ۱۴؛ با یادداشت احتشام الدوله مبنی بر ورود نسخه به کتابخانه با مهر «احتشام الدوله ۱۳۰۶» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۲ص (۱-۱۸۲)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۳۲ - ۲۹۸]

● شرح منازل السائرین / عرفان و تصوف / عربی

š.-u manāzil-is-sā’irīn

ابن دقیق عید، محمد بن علی، ۶۲۵ - ۷۰۲ ؟ قمری

ebn-e daqīq ‘eyd, mohammad ebn-e ‘alī (1229 - 1303)

وابسته به: آغاز و انجام = منازل السائرین = تذکره = مبدء و معاد؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۴۷-ف

نسخه اصل: فاتح س ۲۷۰۷؛ خط: نسخ، کا: عبدالواحد حموی، تا: پایان ربیع الاول ۷۷۹ق، جا: اسفراین؛ ۱۴۸گ، ۲۷ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۷]

● شرح منازل السائرین / عرفان و تصوف / عربی

š.-u manāzil-is-sā’irīn

عبدالرزاق کاشی، عبدالرزاق بن احمد، - ۷۳۶ ؟ قمری

‘abd-or-razzāq-e kāšī, ‘abd-or-razzāq ebn-e ahmad (- 1336)

وابسته به: منازل السائرین؛ انصاری، عبدالله بن محمد (۳۹۶-۴۸۱)

به خواهش: غیاث الدین محمد رشید الدین فضل الله بن ابی الخیر

تاریخ تألیف: دوشنبه ۲۰ رجب ۷۳۱ق؛ محل تألیف: تبریز (خانقاه ربع رشیدی)

شرح روانی است بر متن موجز «منازل السائرین» خواجه عبدالله انصاری. نمونه: «باب الوقت قال الله تعالی ثم جئت علی قدریا موسی ای فی زمان قدر محبک فیه فالقدر هو الوقت الخاص». نمونه دیگر: «و اما قسم الحقائق فهو عشرة ابواب و هی المکاشفة و المشاهدة ... و الانفصال فاول ما یبد و للتمکن و یدعوه الی فناء العلم فی الحال».

آغاز: الحمدلله الذی خص العارفین بمعرفة إلا هو و سلب عقولهم بنور وجهه تحیروا فی سبحاته ... و بعد، فان بعض العرفاء و الأحباب

انجام: فی حل معانیه معتنیاً بما مهدوبین من التحقیق فإنه کتاب فاق کل ما صنف فی هذا الطرق و الله التوفیق.
چاپ: ایران، ۱۳۱۵ق؛ مصر، ۱۳۲۷ق، همراه با متن.
[دنا ۱۱۰۲/۶ (۴۰ نسخه)؛ الذریعة ۸۸/۱۴ رقم ۱۸۴۸؛ فهرس المخطوطات المصورة ۱۷۰/۱؛ معجم المطبوعات ۱۴۸۶؛ فهرستواره منزوی ۶۱۰/۷ و ۹۸۶/۸]

شرح و حواشی:

۱- تعلیقة علی دیباچة منازل السائرین

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۶۹۵

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمعه اوایل شوال ۷۴۷ق؛ مصحح؛ تملک: محمد حسین بن محمد صالح حسینی، نعمت الله احقاقی جهرمی زرگر در جمادی الاول ۱۳۵۱ق؛ محمدکریم اشراق جهرم ۱۳۵۵، میرزا محمد جمال، صادق با مهر «یا صادق الوعد ۱۰۴۸» (بیضی)، محمد علی با مهر «لا اله الله محمد نبی الله علی ولی الله ۱۰۲۶» (دایره)؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین عبده علی اشرف ۱۲۱۹» (مستطیل)؛ اهدایی: آقای محمدکریم اشراق برادران احقاقی؛ جلد: تیماج سرخ، ۲۳۵گ، ۱۷سطر(۸×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲۰ - ۲۰۳]

جهرم؛ کریم اشراق؛ شماره نسخه:بدون شماره

همان نسخه بالا [میراث اسلامی: ۵ - ۶۱۰]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۷۵۸

خط: نسخ، کا: ابو الحسن منصور بن محمد علی حسنی، تا: جمعه ۷ ذیقعده ۷۵۱ق؛ از روی نسخه اصل شارح؛ نشانی هبه کتاب از صدر الدین حسینی جوزری به فرزندش محمد جواد با مهر «عبده صدر الدین حسینی» (مربع)؛ وقف‌نامه کتاب به خط ملا محمد مهدی نراقی به تاریخ ۱۲۰۱ و مهر «یا امام محمد مهدی ادرکنی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۲۵ - ۱۰۳]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۵۴/۵

آغاز: باب التوحید ... انما خص بعضی الایة بالذکر لان هذا محض التوحید ... ان لایشهد فی التوحید دلیلا فیکون التوحید عندک اجلی من کل دلیل فان نور الحق ربما». برابر با س ۱۱س ۲۶۷ چاپی دو باب دهم (توحید) از بخش دهم در نهایات و باندازه هفت صفحه و نیم چاپی کم دارد
خط:تعلیق،بی‌کا،تا:۸۱۳ق؛ ۱۲۳گ (۸۱پ-۲۰۳پ) [ف: ۳ - ۴۷۰]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۴۷۳

آغاز: مع خصاصیه و یسخو بموجوده لتساوی الغنی؛ **انجام:** فانه کتاب فاق کل ما صنف فی هذا الطریق و الله ولی التوفیق ... بحق النبی و اله اجمعین.
خط: نستعلیق، کا: مظفر بن زین الطرازی، تا: ۸۱۴ق [الفبائی: ۳۶۴]

۵. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۵۴/۳

آغاز: م: و الثانی انفصال من رویة الانفصال الذی ذکرنا و هو ان لایتزنا عنک فی شهود الحقیق شیئا یوصل بالانفصال منهما الی شیء ش: الاتصال عن رویة الاتصال المذکور و؛ **انجام:** برابر از باب المعرفة تا باب التوحید؛ خط: نسخ، کا: بایزید بن حاج علی جیلانی مجغلی، تا: اواخر ذیحجه ۸۵۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوا، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: - ۲۲۰]

۶. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۵۱/۱

خط: نستعلیق، کا: کمال بن شهاب الدین نیشابوری، تا: دوشنبه ۱۲ شعبان ۸۶۶ق، جا: جناباد؛ ۱۰۷گ (۳پ-۱۰۹پ)، اندازه: ۱۷/۵×۲۵/۵سم [ف: ۲ - ۸۷]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۴۳۱

خط: نستعلیق، کا: محمد بغدادی، تا: شنبه ۳ شوال ۸۶۸ق؛ محشی؛ شعرهای شیخ عبدالحسین گروسی و وحشی و اهلی شیرازی با یادداشت همین گروسی مورخ ۱۲۴۰، شعر «محمد لاهیجیا» به خط خود او در میانه (باب النصیر) به گواهی محمد بغدادی در هنگامی که او نزدش این کتاب را می‌خوانده؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۲۱گ، ۲۳ سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۱۱ - ۲۴۴۴]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۶۲/۱

آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۸۷۲ق؛ مقابله کرده شجاع بن کمال کرمانی در آغاز ربیع الاول ۸۷۲ در زاویه مظفریه تبریز؛ ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [ف: ۲ - ۴۲۰]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۶۰۲-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۳ - ۱۷۰]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۲۵۸

آغاز: من تفرق العلل الی غیر الازل ای من تفرق الوساط التی هی التعینات المترتبة الی عین الذات الاحدیة؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: رضی بن محمد بن حیدر ابی الرضا حسینی، تا: محرم ۸۸۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۱۸گ، ۱۹-۲۱ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۴/۵سم [ف: ۳۳ - ۴۷۵]

۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۷۹/۱-ف

نسخه اصل: ملت فیض الله ش ۱۲۵۹؛ خط: نسخ، کا: محمد بن محمد بن احمد انصاری، تا: جمعه ۱۴ ذیحجه ۸۹۲ق؛ ۱۷۶گ (۱-۱۷۶)، ۱۹ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۴۸۹]

۱۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۱۹۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ مجدول؛ صفحه آخر نونویس ۱۲ جمادی الثانی ۱۲۶۶؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۰۶گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۸سم [ف: ۱ - ۳۲۸]

۱۲. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۶۶۱/۱

آغاز: ای أعم من أن یکون للاستحقاق الذاتی بالکمال التام أو فی مقابلة الاحسان و الانعام

خط: نستعلیق، کا: محمد بن عبدالحی بن علی عبدالحی بن عطاءالله کورسرخی حسینی استرآبادی طبسی،تا: ۹۰۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۶۶گ (۱ر-۱۶۶ر)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۲ - ۴۸۷]

۱۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۳۲۱

خط:نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج زرد، ۱۵۸گ، ۲۹ سطر (۷×۱۷/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۵-۲۳۹]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۷۰۸-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۳ - ۹۰]

۱۴. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۹۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمود بن محمد کشمیری بانکوری زاده، تا: اواسط ذیحجه ۱۰۲۱ق؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج قرمز، ۳۳۶ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۱۱۸]

۱۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۴۸۸/۱

خط: نسخ، کا: رحیم بن محمد شفیع خوانساری، تا: جمادی الثانی ۱۰۸۱ق؛ جلد: تیماج خرمایی، ۱۹ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۱ - ۲۷۰]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۴۸۸/۱

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۷۰]

۱۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۵۸۰۹/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۱۰۵گ (۷۲ر-۱۷۶ر)، ۱۹ سطر(۷×۱۴) [ف: ۵ - ۲۴۰]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۸۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد رفیع بن محمد حسین عبدالعظیمی، تا: پنج‌شنبه ۲۶ صفر ۱۱۰۲ق؛ ۱۷۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۶ - ۴۴۰]

۱۸. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۴۲ش

خط: نستعلیق، کا: محمد تقی، تا: ۱۱۱۹ق؛ اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [رشت و همدان: ف: - ۱۱۴۱]

۱۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۳۹۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن ملا اسدالله، تا: ۱۱۲۷ق؛ از روی نسخه تصحیح شده با نسخه اصل به خط مؤلف کتابت شده و عبارت ختامیه مؤلف در آن آمده که حکایت از اتمام این شرح در سال «۷۳۱» هجری در خانقاهی در ربع رشیدی تبریز دارد و بر این اساس، درگذشت شارح در سال «۷۳۰» هجری محل تردید می‌باشد، فهرست فصل‌های این کتاب به خط میر حسین قزوینی که از دانشمندان و سادات بزرگوار بوده کتابت شده؛ کاغذ: شرقی، جلد: چرم آجری، ۱۶۵گ، ۱۸ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳۶ - ۳۳۳]

۲۰. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۰۳۹۳/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۱۳۶ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳ سطر (۸×۱۸)، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [ف: ۲ - ۴۶۳]

۲۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۴۳۰

آغاز: لهایفهم ذلک من بیانه؛ **انجام:** انه هو الولی الحمید ... سنه ۱۱۹۱.

این نسخه در فهرست الفبائی به نام سلیمان بن علی تلمسانی ثبت شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۹۱ق [رایانه]

۲۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۰۴۱

آغاز: العزیز فلم اعسف بحاجتهم و کنت استعفی؛ **انجام:** و خلصت من رق الکون بأسر ... سنه ۱۲۶۶.

خط: نسخ، کا: قمشه، یعقوب بن محمد حسن، تا: ۱۲۶۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ ضمیمه نسخه ش ۲۶۰۳۹ [رایانه]

۲۳. خوی؛ ملا علی خوئی (شریف)؛ شماره نسخه:۴۳/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: احمد بن علی مرندی، تا: ۱۲ محرم ۱۲۷۰ق، جا: قزوین؛ از روی نسخه‌ای که از نسخه اصل استنساخ شده بود؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۴گ (۲۹-۱۴۲)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [اوراق عتیق: ۱ - ۱۳۵]

۲۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۴۹۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ختم بالخیر خاتمته فی الخانقاه المبارک من جملة ابواب الخیر و المبنیة بالربع الرشیدی انارالله برهان بانیه و رفع فی اعالی الفردوس درجات معانیه.

خط: نسخ، کا: اسماعیل بن حاجی مقیم سرخئی سمنانی، تا: ۱۲ شعبان ۱۲۸۲ق؛ از روی نسخه‌ای که آن نسخه در سال ۱۱۲۷ق از روی نسخه اصل شارح کتابت شده؛ مصحح؛ جلد: تیماج زرشکی، ۱۰۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۳/۱ - ۵۷]

۲۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۳۰۶/۱

خط: نسخ، کا: آقا بابا بن ملا محمد مهدی شهمیرزادی، تا: ۱۲۸۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۱۸ سطر (۸/۵×۱۵)، قطع: ربعی [ف: ۱۷ - ۱۰۳]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۵۶۶/۱

آغاز: متن: فی الذکر قال الله تعالی و اذکر ربک اذا نسیت ... و هو علی ثلاث درجات الدرجة الاولی الذکر الظاهر ... شرح: شرع فی شرح الایة بلسان الاشارة؛ **انجام:** متن و أخذ برأس اخیه لم یعتب علیه ... شرح: اذ رأی ناراً هی روح القدس الذی ینقدح منه النور فی النفوس الانسانیة و هو الذی ...

در این نسخه چند برگ از بخش‌های میانی این شرح موجود است؛ خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم خوانساری، تا: رمضان ۱۲۸۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷گ (۲ر-۸پ)، ۱۴ سطر [ف: ۳۶ - ۱۰۰]

۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۷۵۲

آغاز: فی البدایات شرح منازل السائرین للمعارف الکامل؛ **انجام:** و الرجوع طاعته الکبیر المتعال انتهی خلاصه الکلام.

خط: نستعلیق، کا: تقوی شیرازی، ضیاء الدین، تا: قرن ۱۴ [رایانه]

۲۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۰۲۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۰۵ق [الفبائی: - ۳۶۴]

۲۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۰۴۴/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد حسین بن علی حسینی، تا: ۱۳۱۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۰گ (۱۵پ-۱۱۴ر)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۲۴]

۳۰. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۸۳۸۲/۱

خط: نستعلیق، کا: محمد ابراهیم بن نجف علی بن محمد ابراهیم قزوینی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۲گ (۵پ-۱۶۶پ)، ۱۸ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۳۹]

۳۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۱۹۷۳/۲

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، ۱۹ سطر (۷/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۲ - ۶۴۰]

۳۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۲۴۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: نائینی؛ ۲۰۱گ، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۶ - ۴۴۱]

۳۳. گلپایگان؛ امام جمعه، محمد حسن؛ شماره نسخه:۳۶/۱

خط: نسخ، کا: محمد حسن بن محمد صادق جرفادقانی، بی‌تا؛ جلد: تیماج کرمی، ۱۴۸گ (۱پ-۱۴۸ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: - ۱۴۷]

۳۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۰۸۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۱۶۱گ (۲۲پ-۱۸۲ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵× ۱۷سم [ف: ۱۱ - ۹۳]

۳۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۹۴۵

آغاز: قال الامام المقتدی الهمام؛ **انجام:** و الله ولی التوفیق و الاعانه.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۶۴]

۳۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۶۲۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۰گ(۱پ-۱۲۰ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴/۵سم [ف: ۲۶ - ۱۲۳]

۳۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۱۳-ف

نسخه اصل: داماد ابراهیم پاشا س ۷۴۷؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن حاجی محمد بن فخرالدین بن اسفندیار، بی‌تا؛ ۱۵۷گ، ۲۰ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۷]

۳۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۸۸۰/۲

خط: نسخ، کا: محمد بن الحسن بن محمد، بی‌تا؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۳گ (۴۵ر-۱۶۷ر)، ۲۲ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۸ - ۴۸۶]

۳۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۲۲۷

آغاز: بسمله الحمدلله الذی خص العارفین بمعرفة مالا یعرفه الا هو؛ **انجام:** باب الغیبة ... و التجرید عنها بتلخیص القصد.

خط: نسخ و نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ مهر: کتابخانه باقر ترقی؛ جلد: تیماج، ۸۳گ، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۳۲ - ۲۶۵]

● شرح منازل السائرین / عرفان و تصوف / عربی

š.-u manāzil-is-sā’irīn

وابسته به: منازل السائرین؛ انصاری، عبدالله بن محمد (۳۹۶-۴۸۱)

شرح باب المحبه از منازل السائرین خواجه عبدالله انصاری است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۲/۲۵-طباطبائی

آغاز: من منازل السائرین باب المحبه ... قوله المحبه تعلق القلب ... یعنی تعلق القلب بالمحبوب تعلقا مقترنا بمة المحب

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترکی، جلد: تیماج مشکی، ۵گ(۷۴-۷۸ حاشیه)، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [ف: ۲۲ - ۶۳]

● شرح منازل السائرین / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e manāzel-os-sā’erīn

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۲۵-ف

آغاز: بسمله. و صلی الله علی محمد و آله و سلم الحمدلله الواحد فی ذاته و صفات الکمال القدوس المنزه عن النقص و الزوال؛ **انجام:** یجبک المنعم عن سره

نسخه اصل: اسعد افندی س ۱۵۵۳؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۴۷گ، ۱۸ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۷]

● شرح منازل القمر و نسبتها بالحروف / هیئت / عربی

š.-u manāzil-il qamar wa nisbatihā bi-l ḥurūf

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۶۲۱/۵-ف

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۶ص، قطع: خشتی [فیلمها ف: ۲ - ۲۰۰]

● شرح مناظره امام رضا (ع) / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-e monāzera-ye emām rezā

ترجمه‌ای است برای روایتی که طبرسی در «احتجاج» نقل کرده و در آن مناظره مذهبی اعتقادی حضرت امام رضا علیه السلام با گروهی از دانشمندان ادیان و مذاهب در حضور مأمون عباسی، نقل شده است. این ترجمه نیکو و در آن اندکی به توضیح لغات

یا شرح عبارات پرداخته است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۱۵۷
آغاز: الحمدلله المتفرد بالأزلية و الدوام المتوحد بالجلال و الاکرام ... بدان ایدک الله تعالی که چون شیخ الملة و الدین؛ **انجام:** و متولی کرد حضرت علیه السلام او را موقوفات بلخ پس رسید او را مال بسیاری.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۷ ذیحجه ۱۱۱۹ق؛ مجدول؛ مهر: «عبدالوهاب بن محمد مهدی موسوی» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲× ۱۸سم [ف: ۳ - ۳۹۹]

● شرح مناظره با یک سنی / کلام و اعتقادات
š.-e monāzera bā yek sonnī

تاریخ تألیف: ۲۵ شوال ۱۳۰۹ق؛ محل تألیف: سر من رای

تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه:۳۸/۳
کا:عیسی بن ممد حسن بن محمد جعفر شریعت مدار تهرانی (پدر آقای مینوی)، تا: چهارشنبه ۱۲ ذیحجه ۱۳۱۹ق [نشریه: ۶ - ۶۷۵]

● شرح المناقب = شرح الصلوات / فضایل و مناقب / فارسی
š.-ul-manāqeb = š.-os-salavāt

موسوی خلخالی، صالح بن محمد صالح، ق۱۴ قمری
mūsavī xalxālī ،sāleh ebn-e mohammad sāleh (- 20c)

وابسته به: دوازده امام = مناقب = صلواتیه = التحیة الاثنی عشریة = درود = الصلوات و التحیات؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)
اهدا به: ناصرالدین شاه قاجار (۱۲۶۴-۱۳۱۳ق)
نویسنده می‌گوید: یکی از دوستان مرا بر آن داشت تا شرح حال و مناقب ائمه اثنی عشر را که محی الدین به عربی پرداخته است به فارسی برگردانم. من هم بر اثر تشویق او دست به کار این ترجمه شدم و این رساله حاضر را فراهم آوردم و قبل از ورود به کتاب محی الدین لازم دیدم شرح حال خود او را نیز در مقدمه بیاورم. مترجم پس از آنکه شرح حال محی الدین را می‌آورد به بحثی در حکمت و عرفان می‌پردازد و در پایان اصل کتاب محی الدین را ترجمه و شرح می‌کند. (عبدالله انوار)
صالح موسوی خلخالی که ساکن طهران بوده، یک مجلد از این کتاب را توسط مجد السلطنة به ناصرالدین شاه قاجار اهداء نموده و شاه نیز پس از آن سه دانگ قریه مشکول خلخال را که خالصه دیوانی بوده به عنوان مالکیت ابدی به وی بخشیده است که خلخالی در طی یادداشتی آن را بازگو می‌کند و تاریخ آن اول رمضان ۱۳۰۶ق می‌باشد.
آغاز: شرح: بسمله، سبحانک یا من اظهر من غیبه المکنون المخزون المنعوت ... و بعد مدت زمانی قبل بر این یکی از اعاظم ادباء و اجله فضلای دار الخلافه تهران. آغاز متن: الحمد لله رب العالمین حمدا ازلیا بابدیته و ابدیا بازلیته سرمدا باطلاقه متجلیا مرایا آفاقه.
چاپ: دارالخلافه طهران، سنگی، ۱۳۲۲، جیبی، ۳۸۲ص و ۳۸۲+۱۰صص
[دنا ۱۱۰۴/۶]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۴۷۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** یا آنکه فلان ترجمه، با عین عبارت انطباقی ندارد بالجملة مقصود من از حکایت.
خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: دکتر مهدی آذر، ۱۳۶۹ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۵۹گ، ابعاد متن: ۹×۱۶/۵، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۹ - ۶۳۵]

۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۲۲
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: پنج‌شنبه ۲۲ ربیع الثانی ۱۳۰۶ق، گویا از مؤلف؛ تملک: فاضل تونی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۱۱۰گ، ۱۷ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: - ۸۶]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۷۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** آن را مورد دیگری باید که صحیحش را از سقیم بازشناسند و موافقش را از مخالف امتیاز دهند.
خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: پنج‌شنبه ۲۱ ربیع الثانی ۱۳۰۶ق، جا: تهران؛ کاغذ: فرنگی، سفید، جلد: تیماج قرمز، ۷۷گ، ۱۶ سطر (۹/۵×۱۶)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۴۱۳]

۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۴۸۲
آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه خانوادگی محمد باقر سنگلجی - تبریز. فقط تا مقداری از فصل سوم در شرح فضائل انسیه حورا فاطمه زهرا سلام علیها را دارا می‌باشد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد باقر شریعت سنگلجی، بی‌تا؛ ۸۴ص [عکسی ف: ۴ - ۳۰۹]

● شرح منام الشیخ = المناظرة المنامیة / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u manām-iš-šayx = al-munāẕarat-il-manāmīyya

مفید، محمد بن محمد، ۳۳۶ - ۴۱۳ قمری
mofīd, mohammad ebn-e mohammad (948 - 1023)

خوابی است که شیخ مفید دیده و با عمر راجع به آیه «ثانی اثنین اذ هما فی الغار» بحث می‌کند، این خواب را شیخ ابوالحسن علی بن محمد بن بنان از شیخ مفید نقل می‌نماید.
آغاز: روی الشیخ ابو الحسن ... قال رأیت فی النوم کأنی قد اجتزت فی بعض الطرق فرأیت حلقة دائرة.
انجام: فدل باخراجه من السکینة علی خروجه من الایمان فلم یحر جواباً و تفرق الناس و استیقظت.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۵۵/۱۲
خط: نسخ، کا: عبدالحمید بن محمد مقیم خطیب عبدالعظیمی، تا: ۱۷ ربیع الثانی ۱۰۵۶ق؛ جلد: مقوایی، ۳گ (۸۷پ-۸۹ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵/۵سم [ف: ۱ - ۲۸۵]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۸/۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج سرخ، ۳گ(۷۶پ-۷۸ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۹۱]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۹۶۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا [رایانه]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۴۳/۵
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۲گ (۷۷پ-۷۸پ)، اندازه: ۱۷×۲۴/۵سم [ف: ۱ - ۲۶۷]

● شرح منامیه / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e manāmīya

مجدالاشراف، محمد بن ابوالقاسم، ۱۲۴۶؟ - ۱۳۳۱ ؟ قمری

majd-ol-ašrāf, mohammad ebn-e ab-ol-qāsem (1831 - 1913)

وابسته به: منامیه (رساله)؛ میرزا بابا شیرازی، ابوالقاسم بن عبدالنبی (۱۲۱۲-۱۲۸۶)

شرحی است به فارسی از میرزا جلال الدین محمد حسینی شریفی ذهبی مجد الاشراف متولی شاه چراغ بر همین رساله پدرش که بسیار چاپلوسانه نوشته شده است.

آغاز: بسمله - الحمدلله رب العالمین ... اما بعد چون حسب الخواهش برادر ایمانی ...

انجام: وفقنی الله تعالی بحق محمد و علی و الحجة علیهم السلام و التحیه

[دنا۱۱۰۴/۶؛ فهرستواره منزوی ۶۱۱/۷ و ۹۹۲/۸]

۱. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۸۴۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷ - ۱۹۶]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۵۷۶/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: حاج سید محسن موسوی سپاهانی، تا: ۱۳۰۳-۱۳۰۵ق، جا: تبریز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲۳گ (۲۵پ-۴۷ر)، ۱۴ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۲-۲۵۹۳]

۳. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۲۰۵۱/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۰۵ق؛ محشی؛ کاغذ: خاکستری، جلد: تیماج سرخ، ۳۹ص، ۱۴ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲ - ۳۴۸]

● شرح مناهج الترتیل / تجوید / عربی

š.-u manāhij-it-tartīl

یزدی حائری، محمدباقر بن مرتضی، ۱۲۳۹-۱۲۹۸قمری

yazdī hā'erī, mohammad bāqer ebn-e morteza (1824 - 1881)

تاریخ تألیف: ۲۵ جمادی الثانی ۱۲۸۳ق

شرحی مزجی است بر ارجوزه خود مؤلف «مناهج الترتیل» با خاتمه مفصلی در دو فائده: ۱. در بیان رسم قرآن؛ ۲. در قرائت عاصم به ترتیب سوره‌ها.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۱۲۸/۱
آغاز: الحمدلله الذی نزل الفرقان علی عبده لیکون للعالمین نذیراً و أمرهم بتلاوته و وعدهم علیها بالجنة؛ **انجام:** فعلیک بالاحتیاط فی قراء تهما اخوک دینک فاحتط لدینک و الله الموفق و المعین.
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ با خط خوردگی و افزودگی از مؤلف؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۳گ (۲ر-۲۴پ)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۶ - ۱۳۸]

● شرح مناهج الیقین فی أصول الدین / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u manāhij-il-yaqīn fī uṣūl-id-dīn

ابن ابی جمهور، محمد بن علی، ۸۳۸؟ - ۹۰۶ ؟ قمری

ebn-e abī-jomhūr, mohammad ebn-e 'alī (1435 - 1501)

وابسته به: مناهج الیقین فی اصول الدین = منهاج الیقین؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

شرحی است مفصل با عناوین «قال، اقول» بر کتاب «مناهج الیقین» علامه حلی. نام کتاب به دست نیامد چون نسخه بخشی از کتاب می‌باشد. روی برگ اول و در پایان نسخه نام «جمع الجمع» به کتاب داده شده با نسبت آن به ابن ابی جمهور و باید دقت بیشتر شود.

[دنا ۱۱۰۴/۶؛ مکتبة العلامة الحلی ص ۱۹۱]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۶۸۲
آغاز: قال الشیخ العلامة جمال الملة والدین فی کتاب مناهج الیقین البحث الخامس فی اختلاف الناس فی الائمة؛ **انجام:** ومثل هذا احادیث کثیرة فی هذا المعنی عن الائمة علیهم السلام ولبعض علماء الامامیة فی هذا المعنی کتاب مفرد سماه کتاب الرجعة
مبحث امامت کتاب؛ خط: نسخ، کا: حسین فاطمی علوی طالبی هاشمی قرشی (نام کتابت پاک شده)، تا: پنج‌شنبه ۱ ربیع الثانی ۹۵۸ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: عبدالرحیم بن محمد موسوی حسینی، محمد بن ملا ابوالهادی با مهر «وما محمد الارسول»

(مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۲۴]

● شرح المنتخب حسامی / اصول فقه / عربی

š.-ul-muntaxab-i ḥusāmī

یوبانی، محمد یعقوب

yūbānī, mohammad ya‘qūb

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۲۲

آغاز: بسمله، الحمدلله المبدی و المعید الحکیم الفعال لما یشاء و ما یرید و الصلوة و السلام علی سید الانبیاء و المرسلین؛ **انجام:** (و فیما سبق) خلاف بمنزلته الخبر الصحیح من الآحاد و (اذا انتقل الینا اجماع السلف باجماع کل عنصر علی نقله کان)

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ جلد: گالینگور مشکی، ۱۰۳گ، ۲۱ سطر (۱۰×۱۹)، اندازه: ۱۷×۲۳/۵سم [ف: ۵۱ - ۱۱۹]

↫ شرح منتخب الصحیح البخاری ← شرح ثلاثیات الصحیح البخاری

↫ شرح المنتخب فی اصول المذهب ← التحقیق

● شرح المنتخب فی اصول المذهب = شرح حافظیه

/ اصول فقه / عربی

š.-ul-muntaxab fī usūl-il-maḏhab = š.-u ḥāfiẓīyya

نسفی، عبدالله بن احمد، - ۷۱۰ قمری

nasafī, ‘abd-ol-lāh ebn-e ahmad (- 1311)

وابسته به: المنتخب فی اصول المذهب = مختصر حسامی = المنتخب مجمع النخب؛ اخسیکثی، حسام الدین محمد بن محمد (-۶۴۴)

شرح مختصر توضیحی است با عنوان «قوله» بر رساله «المنتخب فی اصول المذهب» تألیف حسام الدین محمد بن محمد بن عمر اخسیکثی حنفی. رساله از متون جامع این فن است به مسلک ابوحنفیه و مورد توجه انظار علما و متعلمین بوده و دارای شروح است. از آن جمله این کتاب است. در هیچ یک از مدارک موجود نام این کتاب ذکر نشده است. کشف الظنون (ج۲: ص۵۳۵) آورده است که حافظ الدین عبدالله بن احمد نسفی را بر رساله متن دو شرح است. به مناسبت نام کتاب گمان می‌رود که این کتاب یکی از دو شرح حافظ نسفی باشد. (مهدی ولائی)

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۷۶۳/۲ و ۲۴۸۳/۲-ف

خط: نسخ، کا: زکریا بن الدکل الرومی از کنکر، تا: صفر ۷۱۷ق؛ مقابله شده نزد مصلح الله بن عمر آقشهر در روز سه‌شنبه ۱۴ صفر ۷۵۲ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۸۴گ (۵۷پ-۱۴۱ر)، ۱۵ سطر (۱۲×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۱۶ - ۳۵۵] و [فیلمها ف: ۱ - ۷۰۱]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۵۸۹

آغاز: سبحانه و تعالی عما یشرکون الحمدلله الذی الهمنا الی طریق الرشاد و اضاء بحکمته معالم الاحکام صلواته الیه (کذ) وملائکته و انبیائه و رسوله و حملته (کذ) عرشه و جمیع خلقه علی من تجلی اخطار الدنیا بطهره؛ **انجام:** لانه مبنی له ایضاً.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۹۱گ، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۶ - ۵۴]

↫ شرح منتهی السئول و الامل ← مرصاد الافهام الی مبادی الأحکام

● شرح منجزات المریض / فقه / عربی

š.-u munajazāt-il-marīḍ

مازندرانی، نصرالله بن ابو تراب، ق۱۴ قمری

māzandarānī, nasr-ol-lāh ebn-e abū-torāb (- 20c)

کتاب منجزات مریض را از یکی از کتب فقهی با عنوان «قال، قال» شرح و تفسیر نموده است.

آغاز: قال قدس الله اما منجزات المریض الواقعه فی مرضه الدین لم یتخلل.

بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۲۲۵/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** هو الغالب بخلاف ... لکونها سخاء بالمال بعد الموت فتأمل جیدا.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۰۵ق، جا: نجف اشرف؛ به خط مؤلف در حواشی تصحیح شده؛ مهر: «الراجی محسن بن حبیب الله» (بیضی)؛ واقف: حسن بن حبیب الله، ۱۳۱۶؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۶ص (۵۲-۹۷) ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف:۱۵۵]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۶۹۴/۲

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵ - ۱۵۰]

● شرح «من حسن اسلام المرء ترک ما لا یعنیه» /

عرفان و تصوف / فارسی

š.-e «men hosn-e eslām-el-mar’-e tark-u mā lā yu‘nīh»

جمالی اردستانی، جمال الدین محمد، ۸۱۴-۸۸۳؟قمری

jamālī ardestānī, jamāl-od-dīn mohammad (1412-1479)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۳۲۶/۲۳

خط: نستعلیق، کا: محمد کریم بن میرزا زمان، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج سبز مذهب، ۲۱ سطر [ف: ۳۰ - ۷۴]

● شرح منزلة بین المنزلتین / حدیث / عربی

š.-u manezlat-in bayn-al-manzilatayn

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ - ۱۲۴۱ ؟ قمری

ahsā'ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۳۱۶

آغاز: بسمله. فیقول العبد المسکین احمد بن زین الدین؛ **انجام:** و صلی الله علی سیدنا محمد و آله الطاهرین و لعنه الله علی اعدائهم اجمعین.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۴ق [رایانه]

● شرح منشآت / ادبیات / عربی

š.-u munšaāt

تعداد هشت برگ از کتابی است که نام اصلی آن معلوم نشد لکن از محتوای کتاب چنین پیداست که مؤلف متن از اعلام قرن پنجم هجری بوده است و شارح از ادبای قرن دهم هجری. در آن از شرح نجاتی که گویا همان حمیدالدین ابی عبدالله محمود بن عمر نجاتی نیشابوری (زنده به سال ۷۰۹ق) و قاموس فیروزآبادی (- ۸۱۶ق) و مصباح المنیر و راغب و تقویم البلدان یاد شده است. چنین می‌نماید که ماتن از ادبای محمود غزنوی (-۴۲۱ق) و یا معاصر بوده است و شارح هم مردی بلیغ بوده است. این شرح، شرحی است مزجی مشتمل بر توضیح و بیان معانی لغات مشکله و کلمات مستعمله و استشهاد به اشعار فصحای عرب و آرای آنها نموده است و از دیگر شرحها نیز استفاده کرده از قبیل شرح کرمانی و نجاتی و شارحین معلقات.

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۱۹۵/۲

آغاز: یبدله آیاه فی مهمات الجهاد و ارزاق الجند - ورهطه - ای جماعته والرهط الجماعه من ثلاثه الی عشره والمراد هنا مطلق الجماعه - و رجاله اشرح للصدور واشقی - اشرح منصوب بالعطف علی خبر کان و هو قوله اوفر؛ **انجام:** و جمالا - قال سیبویه الجمال دقة الحسن والاصل جماله مثل

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۸گ [ف: ۳ - ۱۶۵۶]

● شرح منشاء النظر / اصول فقه / عربی

š.-u manša'-in-naẓar

دیباجی سمرقندی، ق۵ قمری

dībājī samarqandī (- 11c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۳۶۹

آغاز: بسمله، حمدله، و بعد فان تدفیق الدلائل و تحقیق المسائل لا قیصور لا بتوجیه المباحث و تقدیر المقدمات؛ **انجام:** ان کتابة الامی مفتضیه لعدم امیته مع عدم دلالته علی ثبوته فی الوامع تمت.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ متن از محمد نسفی [رایانه]

● شرح منشأ النظر = تدقیق الدلائل و تحقیق المسائل

/ اصول فقه / عربی

š.-u manš'-in-naẓar = tadqīq-ud-dalā'il wa taḥqīq-ul-masā'il

سمرقندی، محمد بن اشرف، ق۷ قمری

samarqandī, mohammad ebn-e ašraf (- 13c)

شرحی است کوتاه با عناوین «قال، اقول» بر برخی از مواضع رساله «منشأ النظر» برهان الدین محمد بن محمد نسفی حنفی (- ۶۸۴ یا ۶۸۷ق) که به درخواست برخی از دوستان خود نگاشته است. نام شارح در مقدمه این نسخه و نسخه ۱۲۰۳/۵ مکتبه رئیس الکتاب ترکیه مورخ ۷۲۲ق ذکر نشده، ولی در صفحه عنوان نسخه حاضر از «سمرقندی» دانسته شده که با توجه به قدمت این نسخه و نسخه ترکیه به احتمال قوی همان «شمس الدین محمد بن اشرف سمرقندی» است و شرح سمرقندی بر «مقدمه برهانیه» نسفی ــ که به ضبط رمضان ششن در «مختارات من المخطوطات ... » آن را در رجب ۶۹۰ق نگاشته اشت ــ نیز تا حدی مؤید آن است. عنوان «تدقیق الدلائل و تحقیق المسائل» در صفحه عنوان این نسخه، از جملات اول مقدمه گرفته شده و احتمالاً «مفتاح النظر» سمرقندی ــ مذکور در کشف الظنون (۱۸۰۳/۲) و هدیة العارفین (۳۹/۶) ــ به رغم مغایرت در آغاز، نام دیگر همین شرح است. اصل منشا النظر شامل سه مقاله (۱. ابحاث التلازم، ۲. دفع الاعتراضات، ۳. دفع القیاس) و چند فصل است و توسط خود مؤلف (نسفی) و اکمل الدین محمد بابرتی (-۷۸۶ق) نیز شرح شده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۳۶۹

آغاز: آغاز متن: بسمله. حمدله ... و بعد فالدلائل فی المسائل المختلف فیها اما التقلید کالکتاب و السنة. آغاز شرح: بسمله. حمدله. صلاة. و بعد فان تدقیق الدلایل و تحقیق المسائل لا یتصور الا بتوجیه المباحثات و تقریر المقدمات ... قال الدلائل فی المسائل المختلف فیها اقول الدلیل هو الذی یلزم العلم أو الظن به؛ **انجام:** فکیف یلزم ثبوته فی الواقع او علی ذلک التقدیر کما ان کتابة الامی مقتضیة لعدم امیته مع عدم دلالته علی ثبوته فی الواقع تمت

خط: نسخ، کا: ابراهیم بن محمد حلبی، تا: سلخ صفر ۷۳۴ق، جا: مدرسه شاکاغیه (؟) در حلب؛ ضمیمه: مذیل است به دو صفحه در شرح حال و آثار بدرالدین محمود بن احمد عینی؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۸۱؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۱۷سم [اهدائی رهبر: ۱۱ - ۳۱۰]

↩ شرح منطق ﹥ شرح کتاب فی المنطق
↩ شرح المنطق ﹥ شرح منطق

● **شرح المنطق** / منطق / عربی

š.-ul-manṭiq

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۶۸۹

بی‌کا، تا: قرن ۸ [د.ث. مجلس]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۶۵

آغاز: بسمله، اما بعد الحمد لولیه و الصلوة علی نبیه و آله و صحبه قال المصنف رحمه الله اعلم ان للنفس الناطقه الانسانیه؛ **انجام:** لیست بموجود فالحرارة لیست بموجودة لامر

این شرح که نه واجد نام مؤلف و نه حاوی نام کتاب است ظاهراً شرح و متنی است در منطق که متن آن با مرکب قرمز آمده و شرح آن با مرکب مشکی. مطالب از شناخت نفس ناطقه و قوای آن آغاز می‌شود و مطالعه آن شباهت بسیار بین این مطالب و مطالب کبری را به دست می‌دهد و بر اثر این شباهت به ظاهر این شبهه پیش می‌آید که شاید این متن ترجمه عربی کتاب کبری باشد، شارح به نحو ایجاز مسائل دقیق منطقی را بیان می‌کند و انتهای بحث او باب قیاس استثنایی است. توضیح: در حاشیه صفحه آخر (۱۲۹) آمده: «قوبل باصله الذی بخط مصنفه السید الاجل الامجد قطب الدین (یک کلمه لا یقرء) متع الله به فی شهر جمادی الاول سنه ۹۵۱». از این حاشیه برمی‌آید که اولاً نویسنده در سال ۹۵۱ق حیات داشته و ثانیاً معلوم نیست این قطب الدین چه کس می‌باشد. از مهرهایی که در اول نسخه موجود است برمی‌آید که این نسخه در خاندان شیخ بهائی مدت‌ها بوده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مهر: شیخ بهایی، بهاء الدین بن حسین حارثی، مهر وقف از طرف شیخ بهایی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ مذهب، ۶۵گ، ۲۱ سطر (۱۳/۲×۷/۲)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۸ - ۳۷۲]

۳. تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه:۱۰۰

آغاز: هوان السائل انما یسئل عن المهیئة و هی انما یتحق بجمیع ذاتیاتها المشترکة؛ **انجام:** اقول الشعر الذی تکلم فیه المعلم الاول هو الکلام القیاسی المؤلف من المقدمات المخیله وهی التی توثر فی النفس تاثیرا اما قبضا او بسطا

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مقابله شده؛ کاغذ: زرد، ۱۵۳گ، ۱۸ سطر (۶/۵×۱۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: - ۸۰]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۰۷۰

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از پوراندخت اربابی [رایانه]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۵۰۶/۵

آغاز: الکلمات ولدلالیة علی هذا لاستجماع صار الکلام فی قوة ان یقال الحمد مطلقاً؛ **انجام:** لذات الموضوع نحو کل کانت نتحرک الاصابع بالضرورة مادام.

شرحی است بر یک رساله منطقی که آغاز و انجام آن افتاده و برخی عناوین آن «قوله قوله» است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جا: قلعه بادکوبه؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مهر کتابخانه مدرسه آیت الله بروجردی شهر ری؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۴۷گ (۸۹ر-۱۳۵پ)، ۱۱-۱۶ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۹ - ۶۸۹]

● **شرح منطق** / منطق / فارسی

š.-e manteq

غیر همانند:

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۷۷۸

بی‌کا، تا: ۱۲۲۲ق؛ خریداری از عبدالله ناصری [رایانه]

۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۹۳۵

آغاز: دو قسم در علم منطق است و قبل از این معلوم شد که کتابی که مشارالیه هذا است یا عبارت است از الفاظ یا از معانی پس قسم اول نیز یا عبارت است از طایفه از آن الفاظ؛ **انجام:** اما حمل اوسط بر اکبر هست به واسطه آن که کبری موجبه است و اگر در هر دو موضوع واقع شده است پس در دو ضرب شکل رابع عموم موضوعیت اوسط باشد با حمل اوسط بر اکبر

مقصد اول را دارد. شرحی است بر یکی از متون منطقی. با «تهذیب المنطق» و «شمسیه» و «ایساغوجی» مطابقت شده که متن هیچکدام نبود. متن کتاب، عربی است و در دو مقصد می‌باشد، المقصد الاول فی بعض النسخ التصورات؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۷۰]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۹۵۵

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از غلامرضا یزدی محمدی [رایانه]

● **شرح منطق الاشارات** / منطق / عربی

š.-u manṭiq-il išārāt

نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد، ۵۹۷ - ۶۷۲ قمری

nasīr-od-dīn-e tūsī, mohammad ebn-e mohammad (1201 - 1274)

وابسته به: الاشارات و التنبیهات؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

اشارات شامل منطق و فلسفه است و این شرح بخش منطق آن است دارای ده «نهج»: ۱. غرض از منطق؛ ۲. الفاظ خمسه مفرده و حد و رسم؛ ۳. ترکیب خبری؛ ۴. مواد قضایا؛ ۵. تناقض قضایا و عکس آن؛ ۶. بیان احوال مادیه قضایا؛ ۷. ترکیب دوم برای حجج؛ ۸. قیاسات شرطیه و توابع قیاس؛ ۹. علوم برهانی و مقدمات علوم؛ ۱۰. قیاس مغالطیه.

آغاز: الحمدلله الذی وفقنا لافتتاح المقال بتحمیده هدانا الی تصدیر الکلام بتحمیده و الهمنا الاقرار بکلمة توحیده و بعثنا علی طلب الحق و تهمیده

انجام: و اذا راعی شرائط القیاس امن من الغلط المتعلق بصورته ... لادراک العلوم النظریة و لعلمها و الله اعلم لاصواب و الیه المرجع و المآب

۱. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۳۲۱/۱
خط: نستعلیق، کا: محمد بدیع بن حیدر علی، تا: قرن ۱۱؛ تملک: فرهاد میرزا در ۱۳۰۵، عبدالعلی احتشام الدوله. [ف: - ۱۰۴]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۹۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: نائینی؛ ۸۶گ، اندازه: ۱۴×۲۶سم [ف: ۴ - ۳۸۷]
۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۹۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: مهدی قدوسی، اسفند ۱۳۱۴؛ ۷۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳× ۲۵سم [ف: ۴ - ۳۸۷]
۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۹۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول مذهب؛ واقف: نائینی؛ ۹۱گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۴ - ۳۸۷]
۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۱۳۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۹۳گ، ۲۳ و ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۴ - ۳۸۷]

● **شرح منطق التجرید** / منطق / عربی
š.-u manṭiq-it-tajrīd
وابسته به: تجرید المنطق؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۵۵۵
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از سید مرتضی علی حسینی [رایانه]

← شرح منظومه > شرح غرر الفرائد

● **شرح منظومه** / فلسفه / عربی
š.-u manẕūma

طباطبائی، مهدی
tabātabā'ī, mahdī

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۲۱۴
بی‌کا، تا: ۱۲۳۷ق؛ خریداری از علیرضا طاهری یزدی [رایانه]

● **شرح منظومه** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u manẕūma

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۱۰۲/۳
خط: نسخ، کا: شیخ علی بن عباس بحرانی، تا: ۱۲۷۳ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، قطع: وزیری [میراث شهاب: س۸ش۲ - ۲۱]

● **شرح المنظومة** / معانی بیان / عربی
š.-ul-manẕūma
تاریخ تألیف: جمعه ۱۵ ذیحجه ۱۱۹۸ق
این منظومه به نام استاد ناظم احمد بن عبدالله بن محمد انصاری خزرجی احسایی سروده شده و خود ناظم آن را شرح کرده است. در آن از «احرف معانی» بحث شده است در آن پنج باب است نخست در ۱۴ کلمه یک حرفی دوم دو حرفی سوم سه حرفی چهارم چهار حرفی پنجم پنج حرفی.

تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۱۷ - د
آغاز: احمد ربی حالة الضراء ×× حمدی له فی حالة السراء؛ حالة ظرف لمستقر المقدر بتقدیر فی ای حالة الضراء ... لاحمد من یعبد ربه علی ×× حرف فان و ان کما قد انزلا؛ **انجام:** ممن لهم حسنی الاله عمت ×× و فیهم کل المزایا تمت. ممن بیان لمن غدا ... من براعة الختام و قال مؤلفه قد انتهی الکلام ... من توضیح هذه المنظومة ... و ذلک ضحوة یوم الجمعة خامس عشر ذی الحجة الحرام سنة ثمان و تسعین بعد مائة والف ... انک سمیع الدعوات آمین
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ در صفحه عنوان نام ناصرالدین و ناصر زاده شوقی آلوسی دیده می‌شود؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۵۱گ (۱پ-۴۴پ)، ۴۳ سطر (۵/۱×۱۶/۵)، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: - ۳۸۸]

● **شرح منظومه** / معانی بیان / فارسی
š.-e manzūma

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۱۷۰
آغاز: قوله و قارن الکتاب و المیزان الخ الفاظ موضوع است در نزد حکماء از برای معانی؛ **انجام:** خمس سبع عرض شعیر است به سوی زارع
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: حنایی، جلد: پارچه، ۲۴گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۷۷]

● **شرح منظومة آداب البحث** / منطق / عربی
š.-u manẕūmat-i ādāb-ul baḥṯ
وابسته به: آداب البحث و المناظرة؛ عضدالدین ایجی،

عبدالرحمن بن احمد (۷۰۰-۷۵۶)
شرح مزجی بر منظومه‌ای یازده بیتی است که در نظم رساله «آداب البحث» عضدالدین عبدالرحمن ایجی (۷۵۶ق) سروده شده است. نام ناظم و شارح به دست نیامد. در پایان نسخه کاظمینی آمده است که اشعار از ملامحمود شاعر می‌باشد.
آغاز: بسمله، حمد له، اذا ما قلت قولاً انت ناقل ×× فصحح نقل ذلک للمقابل یعنی کلما ذکرت مرکباً مشتملا علی النسبة التامة الخبریة حال کونک ناقلا له

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۷۹۰/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** ان الکلام لفی الفؤاد و انما ×× جعل الکلام علی الفؤاد دلیلا
تذکر: این نسخه در فهرست با عنوان «شرح ابیات حرفیه» معرفی شده و با همین عنوان نیز پیش‌تر در فنخا (ج۱۸: ص ۹۲۹) آمده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی از مؤلف؛ جلد: مقوایی، ۳گ (۴ر-۶پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۷-۳۵۳]

۲. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۵۰۷/۲
آغاز: برابر
تذکر: این نسخه با عنوان «شرح آداب البحث» پیش‌تر در فنخا (ج۱۸: ص۹۱۲) معرفی شده است؛ کا: محمد امین بن عبدالحمید دولابی، تا: محرم ۱۳۲۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۱۰پ-۱۳ر)، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲ - ۱۹۱]

۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۳۵۶/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** من العدم الی الوجود. انتهی. سبحان ربک العزة عما یصفون ...
تذکر: این نسخه با عنوان «شرح آداب البحث» پیش‌تر در فنخا (ج۱۸: ص۹۱۲) معرفی شده است؛ خط: نسخ تحریری، کا: اسماعیل ذبیح الله، تا: ۱۸ رمضان ۱۳۲۸ق؛ به دنبال «آداب البحث» قزلجی؛ ۴گ(۲ر-۵ر) [ف: ۳ - ۱۸۱]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۵۶۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** لقوله ان الکلام لفی فواد و انما جعل الکلام علی الفواد دلیلاً
خط: نسخ، کا: عبدالرحمن بن عیسی خالد بن عباس کوله ساری، تا: یک‌شنبه ۲۳ جمادی الاول ۱۳۷۲ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: گالینگور، ۵گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۳۷۷]

● شرح منظومة ابن الشحنة / معانی بیان / عربی

š.-u manẕūmat-i ibn-iš-šaḥna

بحرالعلوم، محمد مهدی بن مرتضی، ۱۱۵۵-۱۲۱۲قمری
bahr-ol-‘olūm, mohammad mahdī ebn-e morteza (1742 - 1798)

وابسته به: المعانی و البیان (ارجوزة) = منظومه ابن شحنه؛ ابن شحنه، محمد بن محمد (۷۴۹-۸۱۵)
شرحی است متوسط بر رساله «منظومة فی علم البلاغه» ابن شحنه.

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۶۹۰/۳
آغاز: آغاز منظومه: الحمدلله و صلی الله ×× علی رسوله الذی اصطفاه / محمد و آله و سلما ×× و بعد قد احببت ان انظما / فی علمی البیان و المعانی ×× ارجوزة لطیفة المعانی؛ آغاز شرح: «بسمله حمدله ... اما بعد فهذا شرح لطیف کتبت علی منظومة ابن الشحنة الحنفی فی المعانی و البیان و البدیع؛ **انجام:** شرح: هذا ما جمعتها من الفوائد و کتبتها علی المنظومة و اسئل الله ان ینفعنی و جمیع الطلاب بها
خط: نسخ تحریری، کا: محمد تقی موسوی کازرونی، تا: ۱۳۲۳ق؛ جلد: مقوا، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱ - ۵۸۹]

● شرح منظومه اختیارات / هیئت / فارسی

š.-e manzūma-ye extīyārāt

شرح بر مثنوی است در اختیارات مسیر قمر که در الذریعه (۶۵/۲۳) و دانشگاه (۴۲۸۳/۴) نام آن آمده با این سرآغاز: «چون بود در بروج ثابته ماه ×× جامه ببریدن اختیار مخواه».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۸۲۰/۱
آغاز: اختیارات اختیار در لغت برگزیدن است و در اصطلاح عبارت است از گزیدن وقتی که بهترین وقتها باشد که یافت نشود آن وقت از آن وقتها موافق مقصود؛ **انجام:** و مواضع کواکب سیاره و راس و ذیل نیز در این بروج به درجات و دقایق در خانه که اسم برج مفرح نوشته است ثبت نمایند
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۶گ (۱پ-۱۶پ)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۲۰ - ۲۸۴]

● شرح منظومه ای در معما / معما / ترکی

š.-e manzūma ī dar mo‘ammā

امری چلبی منظومه‌ای به ترکی در معما در اسماء اشخاص به ترتیب حروف معجم افراد ترتیب داده است، این رساله شرح ترکی منظومه چلبی می‌باشد که بیت بیت آن را شرح کرده و کیفیت حل معما و به دست آوردن مقصود را از هر بیتی توضیح داده است.

خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۵۴۸/۳
آغاز: آغاز منظومه چلبی و آغاز شرح (معما باسم آدم): گلچدی سنبل کلدی کل آنکله خوش ایلدوم ×× روین آکدوم دلبرک زلفن فراموش ایلدوم
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج روغنی، ۱۳ سطر، اندازه:

۱۴×۲۰سم [ف: - ۲۸۶]

● **شرح منظومه‌ای در مواعظ و نصایح** / مواعظ / عربی
š.-e manzūma ī dar mavā'ez va nasāyeh
توضیحات ابیات تحت عناوین: تعلم، نصیحت، مخاطبه، معاتبه، مدح، وعظ، زجر، تنویر، تبتیب، تنبیه، تذکیر.

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۴۴۷/۸
آغاز: بخلوا بما جمعوا و ما بدلوا ×× سیطوقون عذاب ما بخلوا
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰ سطر، اندازه: ۲۱×۱۵/۵سم [ف: ۲ - ۵۵۳]

● **شرح منظومه ای عرفانی** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e manzūme-ī 'erfānī
ظاهراً شرح گلشن راز باشد. اولین سؤال موجود: چرا مخلوق را گویند واصل ×× سلوک و سیر او چون گشت حاصل؟

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۰۲۲
آغاز: جسم تعلیمی که مصنف آنرا جزء اجسام داشته البته از طول و عرض و عمق متحصل است و عرض و عمق همه اعراض اند ... بیت: جز از حق نیست دیگر هستی الحق ×× هو الحق گوی خواهی خواه انا الحق؛ **انجام:** بیت: چو عارف با یقین خویش پیوست ×× رسیده گشت مغز و پوست بشگست / وجودش اندرین عالم نپاید ×× برون رفت و دگر هرگز نیاید، یعنی چون مطابق واقع دانست
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ یا ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: کاغذ لفاف، ۷۸گ، ۱۵ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۷]

● **شرح منظومة بائية** / ادبیات / عربی
š.-u manẓūmat-i bā'īyya

شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه:۹۰/۱
شرح منظومه بائیه با چند بند دیگر؛ بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۵ - ۲۲۱]

← شرح المنظومة البطیخیة ← شرح الأرجوزة البطیخیة
← شرح منظومة بغیة الباحث ← شرح ارجوزة بغیة الباحث
← شرح منظومه تحفة الاطفال ← فتح الاقفال
← شرح منظومة الجزریة ← الحواشی المفهمة فی شرح المقدمة

● **شرح المنظومة الحربائیة = شرح الابیات الحربائیة** / ادبیات / عربی
š.-ul manẓūmat-il ḥarbā'īya = š.-ul abyāt-il ḥarbā'īya
خرفی، احمد بن مبارک، - ۶۶۴ قمری
xarfī, ahmad ebn-e mobārak (- 1266)
گزارشی است بر منظومه حربائیة.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۵۵۹/۱۳
آغاز: بسمله. قال الشیخ الامام العالم الفاضل سید البلغاء و الفصحاء ابو العباس احمد بن المبارک بن نوفل المعروف بالنصیبی، الحمد لله مقلب القلوب علام الغیوب ... و بعد فانک سالتنی ان املی علیک شرح الابیات التی تعرف بالحربائیة؛ **انجام:** قال الشیخ احمد بن المبارک، هذا تمام ما حضرنی من هذه الابیات المعروفة بالحربائیة حال الاملاء و قد ابین لک وجوهها علی الوجه الذی وضعت علیه فاوضحته لم بعون الله و حسن تاییده ... و قد فرغ من تنمیقها اضعف العباد ... عبد الحی، فرحم الله من ترحم علیه.
خط: نستعلیق، کا: عبد الحی، تا: با تاریخ ۸۲۲ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۲۹۴پ-۲۹۸ر)، ۲۵ سطر (۱۴×۲۱)، اندازه: ۱۶/۵×۲۵/۵سم [ف: ۱۲ - ۲۵۰]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۱۲/۹۷-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۶۲۲]

● **شرح المنظومة الحلبیة فی السیرة النبویة** / تاریخ/ عربی
š.-ul-manẓūmat-il-ḥalabīyya fi-s-sīrat-in-nabawīyya
ابن شحنه، عبدالبر بن محمد، ۸۵۱ - ۹۲۱ قمری
ebn-e šehna, 'abd-ol-berr ebn-e mohammad (1448-1516)
تاریخ تألیف: سه‌شنبه ۱۱ جمادی الاول ۹۲۰ق
شرحی است بر «المنظومة الحلبیة فی السیرة النبویة» ابوولید محب الدین محمد بن کمال الدین ابوالفضل محمد بن شحنه حلبی (-۸۱۵ق).
[معجم ما کتب عن الرسول و الآل، رفاعی ۲۸۹/۲؛ کحاله ۴۵/۲]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۷۶۱
آغاز: قال سیدنا و مولانا الشیخ سری الدین ابوالبرکات عبدالبر بن الشحنة الحنفی ... الحمدلله الذی خص باحسن السیر اشرف البشر ... و بعد فان سیدی وجدی شیخ الاسلام ... فاحببت ان اشرحها شرحا یفصل بحلتها؛ **انجام:** و الحمدلله اولا و آخرا و ظاهرا و باطنا و الصلوة و السلام علی افضل الخلایق و اشرف الحقایق سیدنا محمد و آله و صحبه صلاة و سلاما دائمین الی یوم القیمة و رضی الله عن التابعین لهم باحسان الی یوم الدین هذا آخر ما وقع علیه الاختیار من هذه الاخبار و به تم الکتاب ... قال مؤلفه رضی الله عنه فرغت عن تسویده ...
خط: نسخ، کا: ابراهیم بن مبلطان شافعی، تا: ۲ شوال ۹۸۴ق؛ از روی نسخه مؤلف نوشته شده، با کتیبه مذهب مرصع؛ تملک:

فرهاد میرزا ۱۴ جمادی الاول ۱۲۹۰؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۶گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶/۵سم [ف: ۲۶ - ۲۴۷]

● **شرح منظومة الخلاصة** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u manẕūmat-il-xulāṣa

جرموزی، قاسم بن حسن، - ۱۱۴۶ قمری

hermūdī hasanī, qāsem ebn-e hasan (- 1734)

متن سروده هادی بن ابراهیم بن وزیر (۷۵۸-۸۲۲ق) و در اصول دین است و به نام «درة الغواص فی نظم خلاصة الرصاص».

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۲۸۸/۳

آغاز: بسمله ... الحمدلله الکبیر المتعال المنتزه عن الانداد و الامثال؛ **انجام:** امن تذکر جیران بذی سلم

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شوال ۱۱۴۱ق، برای عبدالرحمن بن امیرالمومنین؛ کاغذ: پسته‌ای استانبولی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۱ سطر [ف: ۵ - ۲۵۸]

↩ شرح منظومه در علم فرائض ← تقسیم ارث
↩ شرح المنظومة الرحبية ← شرح الرحبية
↩ شرح منظومه سبزواری ← شرح غرر الفرائد

● **شرح منظومه سبزواری** / منطق، فلسفه / فارسی

š.-e manzūma-ye sabzevārī

تقوی بهبهانی، ضیاء الدین، ۱۳۲۰ - ۱۳۸۸ قمری

taqavī behbahānī, zīyā'-od-dīn (1902 - 1968)

وابسته به: غرر الفرائد = منظومه سبزواری؛ سبزواری، هادی بن مهدی (۱۲۱۲-۱۲۸۹)

شرح نسبتاً مفصلی است با عناوین «قوله، قوله» بر بخش منطق و حکمت شرح منظومه ملاهادی سبزواری.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۷۵۴

آغاز: قوله لما قال بعضهم نقیض کل شیئ رفعه الی قوله بدل بعضهم اگر چنانکه بگوئی ظاهر این عبارت این است که چون این تعریف را کردند و شامل عین نمی‌شد این تعریف را که گفتند رفع کل شیء نقیضه تا این که شامل عین بشود؛ **انجام:** و دیگر حاجتی نداریم بسوی از سر گرفتن نظر برای تعقل ذاتیات آن جزئیات و عرضیات آن جزئیات چون این جا جا نبود ... در اوائل این کتابچه آنجا نوشته فمعلومک التصوری همانجا مربوط و دنباله کلام است.

جلد۱؛ خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، تا: اوایل نیمه دوم قرن ۱۴، بخشی از منطق شرح منظومه سبزواری است؛ واقف: تقوی بهبهانی، ضیاء الدین، دی ۱۳۶۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا رویه گالینگور [ف: ۲۴ - ۲۲۸]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۷۲۷

آغاز: غیره و اما ر غالب و کثیر بالاضافه الی؛ **انجام:** فی الجواهر و لعرض کلاهما فافهم.

جلد ۲؛ خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ ۶۲۴گ [رایانه]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۷۲۸

آغاز: بسمله، قوله عزیز فی تعینین (کذا) موضوع هذه محرکه؛ **انجام:** بلکه حرف آله است فافهم.

جلد ۳؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴ [رایانه]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۷۲۹

آغاز: قوله و مبدء التحریک ایضا؛ **انجام:** لازم سیایه ... نداشته باشیم فهم.

جلد ۴؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴ [رایانه]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۷۳۰

آغاز: بخش عن الوسیط الامالی غاده لها فی تحصیل؛ **انجام:** لیس الوجود مرکبا من الجنس و الفصل.

جلد۵؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴ [رایانه]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۷۵۳

آغاز: در بیان فهرست مطالب صناعات خمس و مواد؛ **انجام:** که مربوط است بقیاس از جهه ... بتاریخ ۱۳۴۶ شمسی.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۴۶ش [رایانه]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۷۲۶

آغاز: قوله نقیض کل رفع او مرفوع تقسیم رفع لهما مرفوع اعلم ان بعضهم قال فی مقام تعریف نقیض شیء رفعه فالمعرف هو النقیض و المعرف هو الرفع؛ **انجام:** انجام منطق: و چونکه کل او وجوب است و تمام او فعلیه است آنچنان کلی که بعض از برای رویت و ترکیب ندارد فافهم و اغتنم

جلد۱؛ خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، تا: حدودا ۱۳۵۱ق؛ واقف: تقوی بهبهانی، ضیاء الدین، دی ۱۳۶۷؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۶گ، اندازه: ۱۶/۵×۲۰/۸سم [ف: ۲۴ - ۲۲۷]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض ۱۶۷۴۲

آغاز: شرح منظومه منطق صفحه ۳۵ باب مشارکة الحد و البرهان قوله کما یقال الثبوت الاضافی ... بدان که یک معنای آسان برای این عبارت این است که می‌گوییم ... منظومة منطق قوله نعم الوجود الحقیقی واسطة فی العروض الی اخر اعلم انه قد یقال واسطة فی الثبوت ویراد بها هی التی مقابل للواسطة فی الاثبات؛ **انجام:** فظهر معنی قوله حتی یکون محمول العلم

جلد۱. از «فی مشارکة الحد و البرهان» به فارسی و مابقی پس از مبحث کلی و جزی به عربی است که شامل مباحث کلی، ایساغوجی، نوع حقیقی و اضافی است؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ واقف: تقوی بهبهانی، ضیاء الدین، دی ۱۳۶۷؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۹گ، ۱۹ سطر، اندازه:

۱۰×۱۷سم [ف: ۲۴ - ۲۲۸]

● **شرح منظومة الشهابية فی الاعمال الجیبیة** / هیئت / عربی

š.-u manẓūmat-iš-šahābīyya fi-l-a‘māl-il-jaybīyya

مشتاق، علی بن رجب، ق۱۱ قمری

moštāq, ‘alī ebn-e rajab (- 17c)

آغاز: بسمله الحمدلله الذی اطلع من سماء الوجود نیری فلکها ... و بعد فیقول العبد الفقیر ذواللحظات علی بن رجب اشهر شهید

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۶۶/۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: سید حسن بن محمد بن عبدالله حمامی - حدامی، تا: جمعه ۳ جمادی الثانی ۱۱۱۵ق؛ مجدول، محشی، مقابله شده؛ جلد: تیماج سبز، ۲۵گ، ۲۴-۳۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱-۵۲۴]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۵۶۶/۱

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۸۸]

● **شرح منظومة شیخ سلیمان آل عبدالجبار** / اصول فقه / عربی

š.-u manẓūmat-i šayx sulaymān āl-i ‘abd-ul-jabbār

بحرانی، شبر بن علی، - ۱۲۸۸ قمری

bahrānī, šobbar ebn-e ‘alī (- 1871)

به درخواست: علی بن عباس بحرانی

شیخ سلیمان بن احمد آل عبدالجبار قطیفی از عالمان مسقط و از شاگردان علامه سید مهدی بحرالعلوم نجفی است. وی منظومه‌ای در اصول فقه دارد که شارح به صورت مختصر به شرح آن پرداخته است.

آغاز: بسمله، أحمدك یا من قبض العلماء الأعلام الی حفظ شریعة سادة الأنام صلی الله و سلم علیهم علی الدوام، و بعد، فان الأخ المبراء ... أبا احمد الشیخ علی بن المرحوم الشیخ عباس قد سئلنی أن أقلد جید عذراء هذه المنظومة عقداً ...

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۴۲۱/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** ثم نقول: اذا حصل مناط الاستدلال فما المبیح لتقلید الرجال فلیتأمل فی هذا المجال و هذا آخر جری القلم فی هذه الوجیزة و النمیقة العزیزة و الحمدلله ...

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۲۷ محرم ۱۲۷۳ق؛ مصحح؛ تملک: حسین بن علی البحرانی؛ کاغذ: فرنگی، ۷گ (۵۹پ-۶۵پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳۹ - ۱۹۹]

● **شرح منظومة علم البدیع** / بلاغت / عربی

š.-u manẓūmat-i ‘ilm-il-badī‘

وابسته به: المعانی و البیان (ارجوزة)؛ قمی مشهدی، محمد بن محمد رضا (-۱۱۰۷ق)

رساله‌ای در شرح و تفسیر ابیاتی است که در مورد علم بدیع در منظومه «المعانی و البیان» از محمد بن محمد رضا قمی مشهدی سروده شده است و احتمال دارد که شرح نیز از ناظم باشد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۰۵۴/۲

آغاز: علم البدیع و هو تحسین الکلام ×× بعد رعایة الوضوح و المقام؛ یعنی یلاحظ أولاً مطابقة الکلام لمقتضی الحال و المقام و المطابق له بوضوح الدلالة؛ **انجام:** انه أعم ندیً فیکم و أیسر مطلباً و انما یحسن الاقتضاب اذا فصل بمثل، أما بعد کقولهم بعد الحمدلله و الصلوة علی نبیه أما ...

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، با قلم خوردگی، محشی؛ کاغذ: شرقی، ۱۷گ(۸-۲۴)، ۱۴ سطر، اندازه: ۷×۱۳/۵سم [ف: ۳۰ - ۴۳۸]

● **شرح منظومة فقهیة** / فقه / عربی

š.-u manẓūmat-in fiqhīyya

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۷/۵ معزی

آغاز: ولو سرق مرارا کفی قطعها و یجب علی السارق؛ **انجام:** فقطره من صوم نقل افضل ... مما قدم له بلالفظ من المضیف اکتفا» بقرینة.

بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۱۳ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۳گ (۱۰۶-۱۳۸)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۳۹ - ۱۰۰]

۲. اصفهان؛ مکتبة الزهراء؛ شماره نسخه:۱۶۵

آغاز: له و الله اعلم و یکون التغریب إلی مرحلتین من أی جهة اقتضی رأی الإمام؛ **انجام:** و اعلم أن المراد بالإقرار الحقیقی دون التقدیری و هو الیمین المردودة بعد نکول الخصم فا.

این کتاب از تألیفات عامه است و نام کتاب معلوم نیست؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۲۶۰گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۶/۵سم [ف: - ۱۰۶]

● **شرح منظومة فی الاصول** / اصول فقه / عربی

š.-u manẓūmat-in fi-l-uṣūl

کرمانشاهی، محمد محسن بن محمد سمیع، - ۱۲۲۳ قمری

kermānšāhī, mohammad mohsen ebn-e mohammad samī‘ (- 1808)

وابسته به: الدرر البهیة فی النظائر الفقهیة؛ کرمانشاهی، محمد محسن بن محمد سمیع (-۱۲۲۳ق)

مؤلف تصمیم گرفته منظومه‌ای را که در فقه سروده و در مقدمه

آن اشاره به بعضی مسائل اصولی نموده را شرح نماید.

دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۹۰/۱

آغاز: ابدأ بالحمد و بالصلاة ×× علی النبی و آله الهداة؛ شرح: یقول المحتاج الی رحمة الله المهیمن ... هذه جمل متناسبة من الاحکام الفقهیة أضفت إلیها برهة من؛ **انجام:** بان الاصل فی الاستعمال و عدم کونه مجازاً فاجاب عنه استاد ناره بانه هذا انما ...
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ تملک کاتب به سال ۱۲۱۸؛ جلد: پارچه‌ای، ۶گ، اندازه: ۱۵×۲۶/۵سم [ف مخ - ۱۲۳]

● شرح المنظومة فی بیان الشریعة و الطریقة و الحقیقة / عرفان و تصوف / عربی و فارسی

š.-ul-manẕūma fī bayān-iš-šarī‘at-i wa-ṭ-ṭarīqat-i wa-l-ḥaqīqa

سمنانی، محمد ابراهیم بن محمد علی، ق۱۳ قمری

semnānī, mohammad ebrāhīm ebn-e mohammad ‘alī (-19c)

شرح مزجی است بر منظومه‌ای که سابقاً شارح در بیان شریعت و طریقت و حقیقت سروده بود با سرآغاز: «وطرق السلوک للخلیقة ×× شریعة طریقة حقیقة / اقوال سید الوری شریعة ×× طریقة افعاله المنیعة».

سمنان؛ عمومی؛ شماره نسخه:۲۲/۴

آغاز: بسمله الحمدلله الذی انعم علی الخلیقة بالشریعة والطریقة والحقیقة واصلی علی الحقیقة المحمدیة المصطفویة مع الرقیقة ... اما بعد فیقول العبد ... محمد ابراهیم ابن الحاج محمد علی السمنانی؛ **انجام:** چاره اکنون آب و روغن گردنیست
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲ صفر ۱۲۹۸ق؛ مصحح؛ پس از اتمام رساله تاریخ فوت صدرالعلماء مجتهد مسجد سلطانی سمنان در لیله ۱۸ ماه صیام ۱۳۴۸ ثبت شده؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۹گ (۲۴پ-۳۲پ)، ۲۱ سطر [ف مخ]

● شرح المنظومة فی بیان المراتب الاربع الذریة / عرفان و تصوف / عربی، فارسی

š.-ul manẕūma fī bayān-il marātib-il arba‘-id ḏarrīyya

سمنانی، محمد ابراهیم بن محمد علی، ق۱۳ قمری

semnānī, mohammad ebrāhīm ebn-e mohammad ‘alī (-19c)

مؤلف سابقاً منظومه‌ای به عربی در بیان مراتب اربعه ذریه سروده، و در این کتاب آن منظومه را به صورت مزجی شرح می‌کند. در این شرح از اشعار فارسی نیز بهره می‌برد.

سمنان؛ عمومی؛ شماره نسخه:۲۲/۳

آغاز: بسمله الحمدلله الذی ابدأ من فیضه الاقدس الاولی الاعیان الثابتات و اعطی من فیضه المقدس الثانوی انیات القابلیات والصلوة علی اتم الکلمات وان کانت کلها تامات ... من فیضه الاقدس علت بدا ای ظهر وهو متعلق بقولنا بدا؛ **انجام:** الحمدلله الذی انعم علینا بادارک هذه المطالب الشریعة وهدانا الی سبل الحق واکتفنا مؤنة لهذه المطالب تشکره لهذه المواهب،
ناتمام است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، متن خط خوردگی دارد؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۵گ (۱۹ر-۲۳ر)، ۴گ، ۲۱ سطر [ف مخ]

● شرح منظومة فی البدیع / بدیع / عربی

š.-u manẕūmat-in fi-l-badī‘

یزدی حائری، محمد باقر بن مرتضی، ۱۲۳۹ - ۱۲۹۸ قمری

yazdī hā’erī, mohammad bāqer ebn-e morteza (1824 - 1881)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۸۹۰/۲

خط: نسخ، کا: علی اصغر بن علی اکبر محلاتی، تا: ۱۲۸۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۲۸۵]

● شرح منظومة فی الحساب / ریاضیات / عربی

š.-u manẕūmat-in fi-l-ḥisāb

رساله‌ای است در حساب؛ شاعری، اشعاری در علم حساب سروده و دیگری آن را شرح کرده و در پایان دو تکمله و یک خاتمه به آن اضافه کرده است. نام شاعر و شارح ذکر نشده است.

شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۷-ب/۶۵۱/۱

آغاز: اب و والد مترادفان فیطلعان علی الجذر المعلوم و المجهول کجذر تسعه و جذر عشرة. اول بیت شعر - فبعضها یعدک بعضا عددا ×× مرکبا مع غیره و مفردا؛ **انجام:** و فی هذا القدر الذی اوردته کفایة للمبتدی ان شاء الله تعالی ... وقع الفراغ من تسوید بیاضها الثانی عشر شهر الله المعظم شهر رمضان ... سنة خمس و ستین و الف هجریه علی ید ... علی بن ناصر بن علی بن عبدالله بن ناصر بن رومی علی عنهم اجمعین.
خط: نسخ ریز، کا: علی بن ناصر بن علی بن عبدالله بن ناصر بن رومی، تا: رمضان ۱۰۶۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی و شکری، جلد: مقوا با تیماج مشکی، ۲۰گ، ۱۹ سطر (۶/۵×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۵سم[ف: ۲ - ۲۳۴]

← شرح منظومة فی الرجال > شرح الأجوزة فی الرجال

● **شرح المنظومة فی الصلاة** / فقه / عربی

š.-ul-manẓūma fi-ṣ-ṣalāt

سمنانی، محمد ابراهیم بن محمد علی، ق۱۳ قمری

semnānī, mohammad ebrāhīm ebn-e mohammad ʻalī (-19c)

مؤلف سابقاً منظومه‌ای در اسرار و احکام نماز سروده مطابق با فقه امامیه به طریق اخباریه، و در این کتاب آن منظومه را به‌صورت مزجی شرح نموده است. در این مجموعه چند رساله از تألیفات محمد ابراهیم بن محمد علی سمنانی موجود است و از آنها معلوم می‌شود که وی اخباری مسلک بوده و در عین حال به مباحث عرفان نیز تمایل داشته است. ترجمه و شرح حال وی درکتب تراجم مشاهده نشد.

سمنان؛ عمومی؛ شماره نسخه:۲۲/۱

آغاز: بسمله الحمدلله الذی نور قلوبنا بانوار الثقلین و امرنا بالتمسک بالحبلین الممدودین الذین هما اشارتان الی کتاب الله و العترة المصطفین و الصلوة علی اول القواهر الاعلین محمد المحمود؛ **انجام:** لان کل سالک لما وصل ×× الی مقام الوصل سالماً حصل؛ ای حصوله الی مقام الوصل حالکونه سالماً عن جمیع الإفات.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی با نشان «منه»؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱۴گ (۱پ-۱۴ر)، ۲۱ سطر [ف مخ]

● **شرح منظومة فی الطب** / طب / عربی

š.-u manẓūmat-in fi-ṭ-ṭibb

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۹/۳

آغاز: بسمله. فی السعال و اما السعال الرطب بالشهد دواه مع المصطکی ثم اللبان فان غلا السعال الرطب هو ان یتصل صاحب البلغم؛ **انجام:** و هو فی القر التی تکون فی الجبال و ضمد السمن ان اصابک لو غد

در سعال؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۱۶گ (۱۰۰پ-۱۱۵پ) [ف: - ۲۶۲]

● **شرح منظومة فی علم التیسیر** / هیئت / عربی

š.-u manẓūmat-in fī ʻilm-it-taysīr

یزد؛ سریزدی؛ شماره نسخه:۱۱۶/۳

آغاز: نحمدک اللهم یا من هدانا الی دقائق طرق الصواب و نزه نفوسنا عن الشک و الارتیاب؛ **انجام:** حمدت علی اتمامه الله حمداً مقابلاً لافاضة نعمه علی فان حمده واجب علی حیث انه کریم یضاعف لمن شاء العطا و مجزلا و لیکن آخر ما أفدناه ...

کاتب: محمد ناصر ... شامی دمشقی، تا: ۹۶۶ق؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۶گ (۷۴پ-۷۹ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱ - ۹۵]

● **شرح منظومة فی العلوم الغریبة** / علوم غریبه / عربی

š.-u manẓūmat-in fi-l-ʻulūm-il-ġarība

شرحی است بر منظومه‌ای در علوم غریبه شامل مباحثی مربوط به علم وفق که مطالب آن به رمز و با اعداد و ارقام بیان شده است، ناظم از ابوالعباس سبتی و امام دوری و ابومدین تلمسانی و ابن سبعین و ابن هانی و عبدالهادی ثوری نقل می‌کند و شارح می‌گوید: عبدالهادی ثوری ساکن ثغز در یمن جد این فقیر بوده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۹۴/۳-۳۹/۱۷۴

آغاز: فیمحق ظلمته الحادثة فیه من الإثار البشریة فافهم ترشد ثم قال: واستقبل الفرا علی الطهارة ×× واتلو دعاء الختم فی الاثارة ... ؛ قوله واستقبل الفرا علی الطهارة یرید لیلة الجمعة فانها غراء مبارکة والطهارة المشار الیها هنا هی طهارة القلب لانها بوجودها؛ **انجام:** یعنی وشدد الثوری عبدالهادی ساکن مدینة ثغر بارض الیمن وهو جد الفقیر الاقصی فانه شدد فی کتم اعداد الایام و فی عدم ایضاح العدد فی الاسماء وذلک لغیرة هذه الموهوبة وکذلک جملة الاشیاخ الکمل جرت عادتهم فی الکتم.

خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵-۲۶۷۸]

● **شرح منظومة فی ما وصل من الهمزات و ما قطع منها** / تجوید / عربی

š.-u manẓūmat-in fī mā waṣal-a min-al-hamazāt wa ma qaṭʻ-a minhā

بکاری، محمد علی بن فرج الله، ق۱۱ قمری

bakkārī, mohammad ʻalī ebn-e faraj-ol-lāh (- 17c)

وابسته به: المفیدة؛ بکاری، محمد علی بن فرج الله (-۱۱)

تاریخ تألیف: ۱۰۰۶ق؛ محل تألیف: کربلا

مؤلف برای معرفت همزه وصل وهمزه قطع ابیاتی را سروده است وخود نیز آن را شرح کرده، وی پس از بیان دویا سه بیت از منظومه خود به شرح ابیات پرداخته و سپس بقیه ابیات را می‌آورد. این منظومه دارای ۱۸ بیت است و مؤلف نظم و شرح آن را در ۱۰۰۶ و یا ۱۰۶۰ق درکربلا به اتمام رسانده است.

آغاز: بسمله. مما قاله کاتبه. الحمد لولیه و الصلوة علی نبیه محمد و آله و بعد فان معرفة ما وصل من الهمزات و ما قطع منها فائده جلیلة لایستغنی عنها و قد نظمت فی ذلک هذه الابیات ... و قد علقت علیه ما لعله ینفع ... فانه احسن معط و معین؛ الحمدلله تعالی و الصلوة ×× علی الذی فضل ربی و اصطفاه / محمد و آله خیر الوری ×× و بعد فاعلم فرق همزات تری / فوصلها و قطعها

قد سمعا ×× فی الاسم و الافعال و الحرف معا
انجام: یرجو جزاء ربه القدیر ×× محمد ذوالذنب و التقصیر / و جمعت فی کربلا المشرفة ×× و کربلا التقوی بها و المعرفة / و الحمدلله کثیرا و الصلوة ×× علی النبی احمد و مصطفاه

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۲۳۲/۹
آغاز و انجام: برابر؛ و تمت بید جامعها نظما و شرحا الفقیر الی الله الباری عبده محمد علی بن فرج الله البکاری سنة الف و ست ... الحمدلله رب العالمین و سلامه علی المرسلین.
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۰۰۶ق، جا: کربلا؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۴گ (۲۵۷پ-۲۶۰ر)، ۲۱ سطر (۹×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۱۵ – ۴۱۷۰]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱/۶۰۱۴-۳۰/۸۴
آغاز و انجام: برابر؛ وتمت بید جامعها نظما وشرحا الفقیر الی الله الباری عبده محمد علی بن فرج الله البکاری سنة الف و ستین من الهجرة
از اول تا آخر؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن احمد بیدگلی کاشانی، تا: ۲۷ جمادی الاول ۱۲۵۸ق؛ محشی به امضاء «م ح» که ظاهراً خود مؤلف است؛ جلد: مقوا، ۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ – ۲۶۷۹]

← شرح المنظومة فی المواریث ⟵ شرح أرجوزة فی الإرث

● شرح منظومة فی النحو / نحو / عربی
š.-u manẓūmat-in fi-n-naḥw
تاریخ تألیف: شنبه ۱۵ ذیحجه ۱۲۵۹ق

تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۰۹/۵
آغاز: آغاز موجود از نظم:والنصب مثل الجمع فی جمع بر ×× الف وتا و التاء فی الرفع اضمم / و بفتحة جر الذی لم ینصرف ×× مهما الاضافة فیه اوال تعدم
شارح در اواخر شرح می‌گوید: فنقول ما قال المصنف: کملت بحمد الله بکراً ینجلی ×× فی حلیتی تعفف و تکرم / عمریة لمحاتها و رویة ×× نفحاتها دریة المتبسم. افتاده: لأنهما لما کانا فرعا المفرد و کان معربا بالحرکات التی هی الأصل فناسب ان یجعل اعرابها بالحروف؛ **انجام:** دریة المتبسم و أنا التمس منکم أیها الطلبة أن تعفونی بکثرة ما سطرت ... و الله یحب المحسنین قد فرغ مؤلفه الفقیر من تسویده فی یوم السبت خامس عشر ذی الحجة من شهور سنة ۱۲۵۹.
شرح مزجی است بر منظومه‌ای در نحو، نظم از خود شارح نیست؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: شنبه ۱۵ ذیحجه ۱۲۵۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، متن خط‌خوردگی دارد؛ ۳۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۱ – ۳۵۴]

● شرح المنظومة فی النحو / نحو / عربی
š.-ul manẓūma fi-n naḥw
شرحی است با عناوین «ص، ش» که بر منظومه‌ای در نحو نگاشته شده است. این منظومه قافیه تمام ابیاتش به «کا» ختم می‌شود و چند بیت آغاز موجود در نسخه چنین است: «و فیما زاد للمحدود تاءوفی ×× وصف لذی تاء غنا کا /و ان اسماً لذی فعل علی فاعل×× من ذی الثلاثة نحو حا کا/ بمفعال و فعال و فعول×× لتکثیر کمطعان قناکا».

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۳۰۲/۳-۵۶/۱۵۲
آغاز: ص و فیما زاد للمحدود تاء و فی ×× وصف لذی تاء غنا کا، فاما زاد حروفه علی ثلاثةاحرف فالمصدر فیه یونث بالتاء ان لم یکن مونثابها اذا ارید به المرة
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۵گ (۵۸-۶۳)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵ – ۲۴۹۷]

● شرح المنظومة فی الوصایا / فقه،شعر – عربی
š.-ul-manẓūma fi-l-waṣāyā
نیر بروجردی، علی اصغر بن علی اکبر، ۱۲۳۱ – ۱۳۰۰ قمری
nayyer-e borūjerdī, ‘alī asqar ebn-e ‘alī akbar (1816 - 1883)
وابسته به: وصیت (منظومه)؛ نیر بروجردی، علی اصغر بن علی اکبر (۱۲۳۱-۱۳۰۰)
متن و شرح از ملاعلی اصغر بروجردی صاحب نور الانوار.

تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۷۳۵
آغاز: قال علی هو ابن اکبر ×× نودی فی ارض غری باصغر
کا: = مؤلف ، بی‌تا؛ قطع: خشتی [ف: – ۱۷۴]

● شرح منظومه قافیه / عروض و قافیه / فارسی
š.-e manzūme-ye qāfīya
خوانساری، محمد علی بن احمد، ق۱۳ قمری
xānsārī, mohammad ‘alī ebn-e ahmad (- 19c)
تاریخ تألیف: جمادی الثانی ۱۲۶۲ق
ناظم ابتدا منظومه‌ای در قواعد قافیه اشعار فارسی جهت مبتدیان نگاشته و سپس به درخواست بعضی از دوستان صفا و خلان وفا آن را شرح کرده است.
[الذریعه ۱۲۹/۲۳ شماره ۸۳۳۸]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۸۳۱/۹
آغاز: الحمدلله المؤسس لمبانی الوجود و المکرر لقوافی الکرم و الجود الذی ابدع نظام العالم بمقتضی حکمته؛

نسخه اصل: کتابخانه فاضل خوانساری -خوانسار ۲۴۲؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن محمد حسن خوانساری امامی، تا: ۱۲۷۷ق؛ مصحح، محشی؛ ۳۵ص (۲۶۸-۳۰۲) [عکسی ف: ۵ - ۲۹۵]

● **شرح منظومة کافیة فی القافیة** / عروض و قافیه / عربی
š.-u manẕūmat-in kāfīya fī-l-qāfīya

یزدی حائری، محمد باقر بن مرتضی، ۱۲۳۹-۱۲۹۸ قمری
yazdī hā'erī, mohammad bāqer ebn-e morteza (1824 - 1881)

شرح منظومه‌ای از خود اوست به نام «منظومة کافیة فی القافیة»، که به مباحث عروض و قافیه پرداخته و به نقل آراء علماء عرب و فارس استناد کرده است بالاخص در تعریف معنای اصطلاحی قافیه که مورد اختلاف است به اشعار فارسی و عربی استشهاد نموده است.

آغاز: الحمد لله الذی علا بعلو ذاته عن موازنة میزان الاوهام و تعالی بجلال صفاته عن معایرة معیار الافهام الذی لا یحیط به عقل عاقل و لا بصیرة بصیر و لا یدرکه الابصار و هو یدرک الابصار و هو اللطیف الخبیر ...

انجام: و للشعراء اقسام أخر لا مدخل للقافیة فیها قد ذکرناها علی التفصیل فی کتابنا الموضوع فی علم البدیع فارجع الیه.

چاپ: گنجینه بهارستان، الادب العربی۱، مسلسل ۴، تهران، کتابخانه مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۱ش، با تصحیح د. صادق خورشا و د. علی گنجیان

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۸۹۰/۳

خط: نسخ، کا: علی اصغر بن علی اکبر محلاتی، تا: ۱۲۸۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۲۸۵]

● **شرح منظومة مذهب حمزة فی تحقیق الهمزة** / علوم قرآن / عربی
š.-u manẕūmat-i maḏhab-il-ḥamza fī taḥqīq-i hamza

طیبی دمشقی، احمد بن احمد، ۹۱۰ - ۹۷۹ ؟ قمری
tībī damešqī, ahmad ebn-e ahmad (1505 - 1572)

شرحی است بر منظومه خود سراینده که «مذهب حمزة فی تحقیق الهمزة» نام دارد. نسخه‌ای از منظومه وی در فهرس مخطوطات دارالکتب الظاهریة (علوم قرآن ۴۵۹/۱) آمده است. در موارد گوناگون از عبارات شارح به نظر می‌رسد که شرح این منظومه نیز از اوست. وی در پایان این شرح چنین آمده است: «هذا ختام نظم رسم الهمز ×× مرتباً ترتیب نظم الحرز / فالحمدلله علی الکمال ×× ثم علی محمد و آل / و صحبه الصلوة و السلم ×× و هب لنا السلم یا سلام؛ أی هذا آخر نظم کیفیة رسم الهمز باقسامه مرتباً اقسامه ترتیب نظم حرز الامالی و هی الشاطبیة لها فی التخفیف القیاسی من باب وقف حمزة و هشام علی الهمز لتسهیل علی القاری لحمزة من طریقها استحضاء التخفیف الرسمی لکل قسم اراده مع التخفیف القیاسی فیه ثم کما حمدت الله اولاً علی تیسیر الشروع فی هذا النظم حمدته آخراً علی تیسیر کماله ...».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۰۴۲/۱

آغاز: ... فی المتطرف منه دون المتوسط لانه اما مخل بالمعنی او متعذر او ممتنع کسکون ماقبل هاء التأنیث؛ **انجام:** و هو سؤال جامع لخیری الدنیا و الآخرة ولا حول قوة الا بالله العلی العظیم.

خط: نسخ، کا: محمد کاظم کاشانی فیجانی، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: شرقی، ۲۰گ(۱-۲۰)، ۱۲ سطر، اندازه: ۶×۱۱سم [ف: ۳۸ - ۱۰۲]

● **شرح منظومه المرشد المعین علی الضروری من علوم الدین** / فلسفه / عربی
š.-u manẕūmat-il-muršid-il-mu'īn 'al-aḍ-ḍarūrī min 'ulūm-id-dīn

ابن عیرار، محمد بن عبدالمجید
ebn 'īrār, mohammad ebn-e 'abd-ol-majīd

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۹۲۸

آغاز: بسمله، حمدا لمن غمرتنا ایاه؛ **انجام:** قراءة الفاتحة المعین و حضور المختصر ... و الحمدلله رب العالمین

خط: نسخ مغربی، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۱۱۴گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۷/۸×۲۳/۸سم [رایانه]

● **شرح منظومة نونیة** / اصول فقه / ترکی
š.-e manzūma-ye nūnīyya

شرح منظومه نونیه عربی در اصول به ترکی

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۱۱۸/۱

آغاز: جمیع محامد شول ذات واجب الوجود او لان الله عظیم الشان ایجوند؛ **انجام:** و علی آله و اصحابه الکرام.

خط: نستعلیق، کا: عبدالله علی، تا: ۱۱۶۱ق، اسلامی بول؛ کاغذ: استانبولی، جلد: مقوا، ۸گ (۱پ-۸پ)، ۱۵ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۷ - ۲۹۸]

← شرح منقح الصرف ← شرح امثله

● **شرح منقول رضایی** / کلام و اعتقادات / فارسی
š.-e manqūl-e rezāyī

مرکب نیاکی، محمد علی بن مهدی، - ۱۳۳۲ قمری
morakkeb-e nīyākī, mohammad ʻalī ebn-e mahdī (-1914)
وابسته به: منقول رضائی؛ یزدی جدیدالاسلام، محمد رضا (قرن ۱۳)
انتخاب و ترجمه‌ای است از کتاب «منقول رضائی» میرزا محمد رضا یزدی جدید الاسلام که به عبری نوشته بود و فارسی‌زبانان از استفاد از آن محروم بودند. این کتاب دارای یک «مقدمه» و پنج «باب» است. او می گوید در سال ۱۲۳۷ ردی نوشتم بر آقا بابای یهودی که بعد اسلام آورده و محمد رضا نام او شده و در سال ۱۲۶۶ کتابی به عربی در حقانیت دین اسلام نوشته بود به نام منقول رضائی.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۲۴۶
آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلاة علی أشرف الانبیاء و المرسلین ... أما بعد چنین گوید این عبدجانی؛ **انجام:** ناتمام: که بعد از این بآن فقرات توراة از این مفصل تر بیان نمایم انشاءالله تعالی فقره بیست و چهارم..
در فهرست با عنوان «شرح مرکب» آمده؛ خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور سبز، ۳۶گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۶ - ۲۳۱]
۲. تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه:بدون شماره
بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۵۳۶]

↩ شرح من لا یحضره الفقیه > روضة المتقین فی شرح اخبار الائمة الطاهرین
↩ شرح من لا یحضره الفقیه > لوامع صاحبقرانی
↩ شرح منهاج الاصول > نهایة السؤل فی شرح منهاج الاصول الی علم الاصول
↩ شرح منهاج الطالبین > عجالة المحتاج الی توجیه المنهاج

● شرح منهاج الطالبین و عمدة المفتین / فقه / عربی
š.-u minhāj-iṭ-ṭālibīn wa ʻumdat-il-muftīn
وابسته به: منهاج الطالبین و عمدة المفتین = منهاج الطالبین فی مختصر المحرر؛ نووی، یحیی بن شرف (۶۳۱-۶۷۶)
متن از محیی الدین ابو زکریاء یحیی بن شرف نوی حورانی دمشقی شافعی است و در آن آمده «خلافا للغزالی، و استدل فی المهذب، صححه للمصنف فی الروضة، قال فی زواید الروضة، الشیخ نجم الدین البالشی، شیخنا الشریف عماد الدین». متن با عنوان «قال است و شرح پیوسته به آن». نووی صاحب «روضة الطالبین و عمدة المفتین» نیز هست.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۴۹۴
آغاز: کانت مدخولا بها و اذا دخل الذی اسلم منها دارالسلام ... (پس از سه برگ) قال فصل [وان] اسلم و تحته اکثر من اربع و اسلمن معه او فی العدة او کن کتابیات، لزمه اختیار اربع (در نکاح ص ۸۵ چاپ ۱۳۱۹ مصر از متن)؛ **انجام:** و قیل یرتفع جمیع الاثم بانتصاره. تم الجزء الرابع من تجزئة خمسه اجزاء و یتلوه ... الجزء الخامس من کتاب قطع السرقة (ص ۱۷ متن) الی آخره بتاریخ نهار السبت حادی عشر شهر ذی القعدة الحرام سنة سبع و ستین و ثمانمائة و الحمدلله وحده ... الی یوم الدین.
جزو چهارم است، از نکاح است و کتاب الخلع و الرضاع از اجزاء آن است و می‌رسد در پایان به کتاب الزنا و کتاب حد القذف؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۱ ذیقعده ۸۶۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ تملک: فرهاد میرزا در۱۷شوال۱۲۸۶؛کاغذ:کاغذ دولت آبادی،جلد:میشن آبی، ۲۹۸گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷/۷×۲۶/۵سم [ف: ۱ - ۳۲۹]

↩ شرح منهاج الوصول > مناهج العقول فی شرح منهاج الوصول

● شرح منهاج الوصول الی علم الاصول / اصول فقه / عربی
š.-u minhāj-il wuṣūl ilā ʻilm-i uṣūl
حسنی سمرقندی، حسن بن ... بن محمد، ق۷ قمری
hasanī samarqandī, hasan ebn-e ... mohammad (- 13c)
وابسته به: منهاج الوصول الی علم الاصول؛ بیضاوی، عبدالله بن عمر (-۶۸۵)
تاریخ تألیف: ۶۶۵ق
کتاب منهاج الوصول الی علم الاصول کتابی است در مباحث الفاظ و اصول فقه که به‌وسیله ناصر الدین عبدالله بن عمر بیضاوی تألیف شده است. این کتاب مرتب بر یک «مقدمه» و هفت «کتاب» است و بیضاوی آن را از حاصل ارموی اخذ و ارموی نیز مطالب خود را از محصول فخر رازی گرفته و محصول از دو کتاب مستصفی غزالی و معتمد ابوالحسن بصری فراهم آمده است. شرح کنونی به وسیله شارح در زمان قاضی بیضاوی به عمل آمده است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۲۲
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۶۶۵ق؛ افتادگی: آغاز و وسط؛ کاغذ: بخارایی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۲۰۲گ، ۱۹ سطر (۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۹ - ۲۳]

● شرح منهاج الوصول الی علم الاصول / اصول فقه / عربی
š.-u minhāj-il wuṣūl ilā ʻilm-i uṣūl
عبری، عبیدالله بن محمد، - ۷۴۳ قمری

'ebrī, 'obeyd-ol-lāh ebn-e mohammad (- 1343)

وابسته به: منهاج الوصول الی علم الاصول؛ بیضاوی، عبدالله بن عمر (-۶۸۵)

اهدا به: شمس الدین محمد بن بهاءالدین محمد جوینی

تاریخ تألیف: ۲۳ ربیع الاول ۷۳۳ق

شرحی است با عنوان «قال، اقول» بر «منهاج الوصول» قاضی بیضاوی. وی درباره علت نگارش کتاب بعد از خطبه می‌نگارد: «فان الطلبة لما راوا ما کتبناه فی شرح بعض المختصرات من مصنفات الحبر المدقق ... البیضاوی ... وافیا کل ذلک الکتاب منزها عن الاخلال و الاطناب مفرغا فی قالب الحسن و الکمال موجها غایه التوجیه الذی هو السحر الحلال فی علم القیل و القال التمسوا منی شرح سایر مختصراته مرة بعد اخری فاستعفیت من ذلک لاشتغالی بما صوامم و اجری فلما تواتر الاستدعاء و السوال ... و ابتدت بشرح المختصر المسمی بمنهاج الوصول الی علم الاصول ناویا ان اخرنا الله تع فی الاجل و ساعد القدر الاشتغال لشرح المختصر الباقی المسمی بالغایة لقصوی فی درایة الفتوی اذ تقدیم اصول الفقه علی الفقه اوجب و اولی ... ثم انی لما فرغت من اتمامه بعد ان تفرغت لتفتیق اکمامه رایت ان اهدیه الی جناب من استارت نجوم ارباب الفصل بافضاله فی اوانه و ارتفعت اقدار العلماء لمکانه فی زمانه و هو مولینا و سیدنا المولی الصاحب الاعظم و المرتضی الاعدل الاعلم علامة علماء الامم سلطان قضاء العالم ملک الوزراء العرب و العجم شمس الدنیا و الدین کهف الاسلام و المسلمین محمد الحسینی الیزدی».

آغاز: الحمدلله الذی اعلا معالم الاسلام و بین لطرق المعاش و المعاد قوانین الشرع و الاحکام و الصلوة علی نبیه خیر الانام ... قال اصول الفقه معرفة دلایل الفقه اجمالاً ... اقول لما وجب علی الحایض فی کل علم

انجام: و اذا لم یجب علیه جاز له الاستفتاء فی اصول الدین و اذا جاز له جاز لغیره اجماعاً فجاز الاستفتاء فی اصول الدین لکل واحد سواء کان مجتهدا او لا.والله اعلم بالصواب.

[دنا ۶/۱۱۰۹-۱۱۱۰ (۲۷ نسخه)؛ کشف الظنون ۵۵۴/۲ و ۱۸۷۹/۲؛ معجم المؤلفین ۱۳۶/۶]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۵۰۱

آغاز: إجمالیه فلا تخرج من تعریف اصول الفقه بقوله اجمالا و ان کانت تفصیلیة فلایخرج من تعریف الفقه؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: علی بن علی بن ابی المجد ساوی، تا: ۲۱ رمضان ۷۳۳ق، جا: ربع رشیدی تبریز؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ مهر: «محمد باقر علم النبیین» (بیضی)؛ تملک: محمد بن عبدالحسین آل حسینی نجفی، مسیح بن محمد سعید استرآبادی به سال ۱۲۲۷ در قم؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۴گ، ۳۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۲۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۰۶۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۸ شعبان ۷۳۶ق، جا: تبریز مدرسه شافعیه؛ مصحح، با نشانی بلاغ، محشی با نشان‌های «ص» و «هـ» و «۵» و «صف» و «نور»؛ تملک: محمدعلی بن علی با مهر «عبده محمدعلی بن علی» (بیضی)، عبدالحمید بن محمدعلی بن علی بن لطفعلی بن رحمة تبریزی مجتهدی؛ مهر: کتابخانه جعفر سلطان القرایی؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۲۸گ، ۲۷ سطر (۱۱/۵×۱۸)، اندازه: ۱۵/۶×۲۳سم [ف: ۲۹/۲ - ۶۹۶]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۲۴۴

خط: نسخ، کا: عبدالسلام بن اسحق ابن عبدالمنعم و بری، تا: پنج‌شنبه ربیع الثانی ۷۴۰ق، جا: یزد مدرسه بدریه؛ تملک: ابومحمد بن مختار و خلیل ابن محمد بن خلیل نقطائی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۰۰گ، ۲۳ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۱۶ - ۲۲۴]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۰۶ معزی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: (ظ)۷۷۰ق؛ رکابه‌دار، مصحح؛ تملک: محمد کاظم، محمدطاهر بن محسن؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸۵گ، ۲۴ سطر (۹×۱۵/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۳۹ - ۱۲۸]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۱۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** علی الولاة و الحکام فوجب طاعتهم علی کل واحد

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان ایکی، فاضل مراغی و ...، ظهر برگ اول آمده: «طالع فی ذلک العبد الفقیر ... محمد بن علی بن عماد العجمی افتتح فی اواسط ربیع الاول سنه ۷۸۲»؛ واقف: ابن خاتون عاملی، ۱۰۶۷ ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۲۲۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۱۶/۵سم [ف: ۱۶ - ۲۹۶]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۳۰۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق مخلوط بنسخ، کا: علا بن محمود کرمانی، تا: دهه اول ذیحجه ۷۸۲ق؛ محشی از عبدالحی و دیگران و علی الاحتمال توسط کاتب مقابله و تصحیح شده؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۹۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۱/۷× ۲۰/۵سم [ف: ۱۶ - ۲۹۴]

مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه:۱۹۰

همان نسخه بالا [تراثنا: س۶ش۲ - ۹۷]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۴۷۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ابوتراب عبدالحی بن حیدر، تا: ۷۹۳ق، جا: سلطانیه و قزوین و یزد؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۸۱؛ کاغذ: نخودی و حنایی، جلد: تیماج عنابی، ۱۹۰گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۰/۸×۲۶/۸سم [اهدائی رهبر: ۱۱ - ۳۱۲]

۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۹۳۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اما فی الاصول فهل یجوز فیه الاستفتاء ام لافیه خلاف و الاکثر علی عدم جواز الاستفتاء فیها لاالعامی و لا للمجتهد لان الرسول صلی علیه واله وجب علیه تحصیل اصول الدین لقوله مع خطابة ... لم یکن تحصیل اصول الدین واجبا علی المجتهد ... فجاز الاستفتاء فی اصول الدین لکل احد
خط: نسخ، کا: خطیب بن سیف الدین جرجانی، تا: جمادی الاول ۷۹۷ق؛ مهر: «توجه حیث شئت فانک منصور» (بیضی)؛ جلد: تیماج زرشکی، ۲۵۳گ، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۷۱]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۸۸۳

آغاز: ... لد لالتین بدون الاخری لکنه امکن ... قال: السادسة، اقول: المسألة السادسة فی انه هل یجوز التمسک بالعام قبل طلب مخصصه ام لا؟ فنقول ذهب ابو بکر الصیر فی الی انه یجوز؛ **انجام:** البحث عن العام و الخاص لان النظر فیها بحث عن متعلقات الأمر و النهی و النظر فی المجمل و المبین.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، با علامت «بلغ» مقابله شده، محشی با نشان «ه س» دارد؛ کاغذ: شرقی، جلد: مقوایی، ۶۶گ، ۲۰ سطر (۱۰×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۱۸/۵سم [ف: ۳۲ - ۶۷۷]

۱۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۳۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۳۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۷×۱۷/۲سم [ف: ۱ - ۳۲۹]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۶۸۴

آغاز: و إلی الله المصیر و الرجعی قال: أصول الفقه معرفة دلایل الفقه؛ **انجام:** فنعمل بالمحکی عن المیت ضرورة لکان أحسن سلمنا تصور ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ تملک: اسمعیل بن محمد مسیح حسینی؛ کاغذ: خانبالغ، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۰گ، ۲۵ سطر (۱۲×۱۹)، اندازه: ۱۷×۲۶/۵سم [ف: ۲۹ - ۴۶۸]

۱۲. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۱۸

آغاز: و الحرمة و امثاله قال قال المعتزلة خطاب الله عندکم قدیم و الحکم حادث لانه یوصف به ... قال الفصل الثانی فی تقسیماته الاول الخطاب؛ **انجام:** قال الکتاب الثانی فی السنة وهی قول الرسول او فعله اقول الکتاب الثانی من الکتب السبعة التی کسر هذا المختصر علیها فی السنة و السنة لغة السیرة
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی با نشان «هـ مصری»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سرخ، ۱۲۰گ، ۲۵ سطر(۸-۹×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: - ۵۹۳]

۱۳. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۲ - ج

تا نیمه مبحث اجتهاد می‌رسد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۲۶گ، ۲۳ سطر (۱۲/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۱۹×۲۶سم [ف: - ۳۸۹]

۱۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۴۰۹

آغاز: تصور اموربها یترجح بعضها علی بعض ... اما المقدمة ففی الاحکام و فیها بابان الباب الاول فی الحکم و فیه فصول الفصل الاول فی تعریفه، ۲ الحکم خطاب الله تعالی المتعلق بافعال المکلفین بالاقتضاء او التخییر، اما المقدمة ففی الاحکام الشرعیة ای بیان حقایقها و اقسامها و احکامها و مالا بدلها منه و هو الحاکم و المحکوم علیه؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸ و ۹؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۱۰گ، ۲۶ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۲۶۰]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۱۰

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: علاءالدین بن محمد، تا: شنبه ۴ شعبان ۸۳۷ق، جا: سمرقند؛ مصحح، محشی؛ واقف: ابن خاتون عاملی، ۱۰۶۷ق؛ جلد: تیماج خرمایی، ۱۸۳گ، ۲۱ و ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۷سم [ف: ۱۶ - ۲۹۵]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۰۸

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ابومحمد یوسف بن یعقوب بن یحیی، تا: چهارشنبه ۳ ذیحجه ۸۴۶ق؛ محشی؛ واقف: ملا موسی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۳گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۱۶- ۲۹۶]

۱۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۴۴۸

آغاز: الحمدلله الذی لا یبلی إسلام الإسلام و من لطرق المعاش و المعاد (کذا)؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۴۸ق؛ برگ آغازین نسخه بازنگاری و بسیار تحریف شده؛ مهر: «محمد رضا بن محمد حسین» (بیضی)؛ تملک: حیدر بن سید ابراهیم با مهر «اسدالله حیدر» (بیضی) و «سید حیدر» (مربع)، حسین بن شیخ عباس؛ کاغذ: شرقی، جلد: مشمع آبی، ۲۵۴گ، ۲۱ سطر (۱۱×۱۵)، اندازه:۱۶/۵×۲۳سم [ف: ۳۱ - ۴۴۰]

۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۵۳

کا: احمد بن عثمان بن سلیمان دیاربکری مشهور به کردی، تا: یک‌شنبه ۳ رمضان ۸۴۸ق؛ در کتابخانه شخصی مرحوم فخرالدین نصیری امینی قرار داشته؛قطع:وزیری[میراث شهاب:س۷ش۳-۴-۱۸]

۱۹. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۲۱/۲

خط: نسخ، کا: احمد بن منصور عمری میلانی، تا: سه‌شنبه ۱۵ جمادی الاول ۸۶۰ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۸۲گ (۲۲پ-۱۰۳ر)، اندازه: ۱۹×۲۷/۵سم [ف: ۲ - ۴۸۰]

۲۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۰۰۹

آغاز: ... احتمال التخصیص قلنا الاصل یدفعه ... المسألة السادسة فی انه هل یجوز التمسک بالعام قبل طلب مخصصه ام لا فنقول؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن عبدالله ادمینی حسینی، تا: ۱۲ رجب

۸۶۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با نشان «منه»، «۱۲»، «۱۱۳»، «حلوائی» و «محمد شروانی»؛ تملک: درویش حسین بن میر محمد قزوینی به سال ۱۰۷۵ق، محمد بن عبدالله؛ مهر: «محمد و آله هم شفعاء الخلائق محمد اسحق» (بیضی)؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۲گ، ۲۵ سطر (۱۱/۵×۱۹/۵)، اندازه:۱۹×۲۸سم [ف: ۳۵ - ۴۷۲]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۸۲۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: احمد بن محمد بن علی قیسی مالکی ازهری، تا: ۸۷۷ق؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ تملک: فرهاد میرزا، محمد طاهر تنکابنی، ریحان الله بن جعفر موسوی، اسدالله بن محمد مهدی خادم حسینی؛ کاغذ: سمرقندی نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۲۷۸ص، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۱۰ - ۱۸۶۳]

۲۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۵۲۷

خط: نسخ، کا: عمر بن احمد بن علی بن حسین الدبری، تا: یک‌شنبه ۲۵ صفر ۸۷۹ق؛ چند برگ از اصل نسخه نیست؛ تملک: جعفر بن عبد علی قرشی، عبدالله بن محمد رضا بن محمد باقر مازندرانی، محمد الحاجی مهدی به تاریخ ۱۳۳۹، سید محمد علی روضاتی اصفهان به تاریخ ذیقعده ۱۳۹۵؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۲۰گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۱۲ - ۱۰۸]

۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۶۰۹

آغاز: الاتیان النسخ فتلزم للاتیان؛ **انجام:** و السلام علی ولیه و حبیب حبیبه و آلهما المعصومین علیهم السلام.

خط: نسخ، کا: محمد بن فتح الله، تا: ۹۶۴ق؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

۲۴. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۴۰/۲

خط: نسخ، کا: احمد بن بقاء الله، تا: ۹۶۶ق؛ ۲۵۸گ (۸۵-۳۴۲)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۶۸]

۲۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۴۰۹۷

آغاز: قال قیل من باب الظنون قلنا المجتهد اذا ظن الحکم وجب علیه الفتوی والعمل به للدلیل القاطع علی وجوب ... اقول اعترض علی تعریف الفقه وقیل ان الفقه من باب الظنون لانه؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: علی بن امیر ... تبریزی، تا: جمادی الثانی ۹۸۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: گالینگور سبز، ۱۵۴گ، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۷۱]

۲۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۴۳۶

آغاز: لان الاستعمال جزء لمفهوم کل منهما؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: علی پسر زاهد، تا: ۹۹۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با نشانه «اردبیلی» و «مصری» و «هروی»، «شیرازی»، «شمس الدین» و «سیف الدین»؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی، ۲۱۸گ، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ - ۱۶۵۳]

۲۷. گلپایگان؛ کتابخانه حجة الاسلام گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۲۳

آغاز: کان المراد ذلک لم یکن حادثاً و الا یلزم حدوث قدرة الله تعالی و علمه إذ من شأنهما التعلق بالمقدور الحادث؛ **انجام:** الباب الاول فی بیان الاجتهاد و احکامه و المجتهد فنقول الاجتهاد لغة استفراغ الجهد فی امر من الامور

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی، با یادداشت‌های متفرقه‌ای به خط ملا زین العابدین گلپایگانی؛ ۲۹۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: - ۱۰۳]

۲۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۵۰۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه قدیم، مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۱۸سم [ف: ۷ - ۹۴]

۲۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۰۰۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: نائینی؛ ۲۲۲گ، ۲۱ و ۲۲ سطر، اندازه: ۱۱× ۱۸سم [ف: ۶ - ۵۷]

۳۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۰۹۸

آغاز: المخجل البحر الخضم ببضله و العادیات ببره و سخائه فلنخضع السادات دون سریره کخضوع وجه الارض دون سمائه؛ **انجام:** و قیل لو کان حکم الله فی الواقعة قبل الاجتهاد معیناً لم یکن جمیع المجتهدین فیها مصیباً اذاالحاکم بما عدا ذلک الحکم لایکون مصیباً.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۶گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۲۵-۱۰۶]

● شرح منهاج الوصول الی علم الاصول / اصول فقه / عربی

š.-u minhāj-il wuṣūl ilā ʻilm-i uṣūl

اصفهانی، محمود بن عبدالرحمن، ۶۷۴ - ۷۴۹ قمری

esfahānī, mahmūd ebn-e ʻabd-or-rahmān (1276 - 1349)

وابسته به: منهاج الوصول الی علم الاصول؛ بیضاوی، عبدالله بن عمر (-۶۸۵)

منهاج الاصول قاضی بیضاوی شرح‌هایی متعددی دارد از جمله شرحی است از شمس الدین محمود اصفهانی نگارنده شرح طوالع و شرح قدیم بر تجرید، و شاید نسخه ما همین شرح باشد زیرا شارح در بحث اجماع - مسأله پنجم - به شرح طوالع خود ارجاع داده است.

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۹۵۴

آغاز: قال و الفقه العلم بالا الخ اقول هذا البحث یستدعی توطئه مقدمة؛ **انجام:** قال: الباب الثانی. اقول: الباب الثانی فی الاحکام الکلیة التی لا تختص ترجیح دلیل دون آخر ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: گویا قرن ۹؛ ۱۷۲گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱ - ۱۶۲]

● **شرح منهاج الوصول الی علم الاصول** / اصول فقه / عربی

š.-u minhāj-il wuṣūl ilā ʻilm-i uṣūl

اسنوی، محمد بن حسن، ۶۹۵ - ۷۶۴ قمری

esnavī, mohammad ebn-e hasan (1296 - 1363)

وابسته به: منهاج الوصول الی علم الاصول؛ بیضاوی، عبدالله بن عمر (-۶۸۵)

کتاب شرح مفصلی است با عنوان «قال، اقول» بر منهاج الوصول قاضی بیضاوی. برای معرفی بیشتر، قسمت انتهای مقدمه و آغاز کتاب اول به عینه نقل می‌گردد: «قال الکتاب الاول فی الکتاب و الاستدلال به یتوقف علی معرفة اللغه و معرفة اقسامها ... و الباب الاول فی اللغات و فیه فصول اقول لما فرغ من المقدمه شرع فی الکتب و قدم الکتب السنه التی فی الادله و الترجیح علی الکتاب الذی فی الاجتهاد لان الاجتهاد یتوقف علی الادلة و ترجیح بعضها علی بعض و قدم الکتب الخمسه التی فی الادلة علی الکتب الذی فی الترجیح لان الترجیح من صفات الادلة». (وفادار مرادی)

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۵۹

آغاز: علیها ایها خطاب الله تعالی المتعلق بافعال المکلفین بالاقتضاء؛ **انجام:** لکن ثبت جواز التقلید فی الفروع فوجب انصراف الذم علی التقلید فی الاصول ولیکن هذا آخر الکلام فی الشرح و لنختم بحمدالله تعالی

خط: نسخ، کا: شیخ علی بن علی بن ... البلدی ...، تا: جمعه ۲۸ شعبان ۷۸۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ نسخه در رمضان ۷۹۴ توسط عبدالغفار سبط صاحب الحاوی و برادرش حجة الاسلام (؟) مباحثه، قراءت و تصحیح شده، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۲۹۸]

۲. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۹۴

آغاز: الاول ثم یقبل صاحبه و یوید صحة الکفالة ایضا بذلک کما قاله الرافعی

جلد دوم کتاب از احکام بیوع تا قراض؛ خط: نسخ، کا: محمد بن علی بن هلال شافعی، تا: یک‌شنبه ۱۴ محرم ۸۶۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ تملک: ریحان الله بن جعفر موسوی به تاریخ ۴ ربیع الثانی ۱۳۲۲؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۵۱گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۶/۵سم [ف: ۱ - ۶۱]

● **شرح منهاج الوصول الی علم الاصول** / اصول فقه / عربی

š.-u minhāj-il wuṣūl ilā ʻilm-i uṣūl

اردبیلی، عبدالرحمن بن عطاء الله

ardabīlī, ʻabd-or-rahmān ebn-e ʻatā'-ol-lāh

وابسته به: منهاج الوصول الی علم الاصول؛ بیضاوی، عبدالله بن عمر (-۶۸۵)

شرحی است با عنوان «قال، اقول» بر منهاج الوصول.

[کشف الظنون ۱۸۷۸/۲-۱۸۸۰]

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۵۸-۲/۱۷۸

آغاز: بسمله علیه نتوکل وبه نستعین الحمدلله الذی أضاء الماهیات بضوء الوجود وجعلها مرائی لمشاهدة الصفات العینیة وفضل علی نوع الانسان بانزال کتاب کافل؛ **انجام:** تأمل وتوقف فی هذا المقام فالنظر بمعنی التوقف ولو قال ولنا فیه توقف لکان فیه ابهام فی غایة اللطف. والله اعلم ولیکن هذا آخر ما یسرنا الله تعالی بمنه وفضله من تنقیح دلایل هذا العلم وتوضیح مطالبه ...

خط: نستعلیق، کا: امان الله بن عبدالله انصاری، تا: ۲۸ رمضان ۸۴۴ق؛ مصحح؛ تملک: محمود بن مسعود بن محمود طبیب؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۷۹]

● **شرح منهاج الوصول الی علم الاصول = مختصر تیسیر الوصول الی منهاج الاصول** / اصول فقه / عربی

š.-u minhāj-il wuṣūl ilā ʻilm-i uṣūl

امام الکاملیة، محمد بن محمد، ۸۰۸ - ۸۶۴ ؟ قمری

emām-ol-kāmelīyye, mohammad ebn-e mohammad (1406 - 1460)

وابسته به: منهاج الوصول الی علم الاصول؛ بیضاوی، عبدالله بن عمر (-۶۸۵)

«منهاج الوصول الی علم الاصول» کتابی است مختصر در اصول فقه اهل سنت است و به دلیل اهمیت بسزایی که نزد علمای اهل سنت داشته، بسیاری بر آن شرح نگاشته‌اند که حاجی خلیفه، تعدادی از آنها را در کشف الظنون بر شمرده است. از جمله آن شروح، «تیسیر الوصول الی منهاج الاصول» است که کمال الدین محمد به صورت مزجی آن را نگاشته، سپس به علت گستردگی آن شرح، آن را گزیده ساخته و مختصر تیسیر نام نهاده که در مقدمه بدان اشاره نموده است.

آغاز: بسمله، الحمد لله الذی فتح تیسیر الوصول الی اصول الشریعة الغرا، و شرح الصدور ... و بعد، فقد یسر الله الکریم الرووف الرحیم، باتمام تیسیر الوصول الی منهاج الاصول، فجاء بحمدالله و قوته کنزا قویا ... لکنه مبسوط کثرة تحقیقاته و ایضاح منهاجه و حل مشکلاته، فاردت اختصاره علی طریقة متوسطة ...

[دنا ۶/۱۱۱۰-۱۱۱۱؛ کشف الظنون ۱۸۷۸/۲]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۷۴۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ما ذکره هنا لیس مخالفا لامر فی اول القیاس من قوله و التلازم و الاقترانی لا یسمیها قیاسا لانه ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: نیمه نخست قرن ۹؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ:

شرقی، جلد: تیماج قرمز مذهب، ۱۲۷گ، ۲۹ سطر (۱۲/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۳۷ - ۳۳۲]

۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۰۵

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: علی بن محمدشامی تنوخی وفائی، تا: شعبان ۸۸۵ق، جا: بغداد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷۱گ، ۱۹ سطر (۱۱× ۱۶)، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۶۱]

مشهد؛ مولوی؛ شماره نسخه:۱۰۵

همان نسخه بالا [نشریه: ۵ - ۱۹]

● شرح منهاج الوصول الی علم الاصول / اصول فقه / عربی

š.-u minhāj-il wuṣūl ilā ʻilm-i uṣūl

بالاخانه ای، سیف الدین

bālāxāneī, sayf-od-dīn

وابسته به: منهاج الوصول الی علم الاصول؛ بیضاوی، عبدالله بن عمر (-۶۸۵)

تاریخ تألیف: ۷۸۷ق

شرح مختصر مزجی است بر «منهاج الوصول الی علم الاصول» قاضی عبدالله بن عمر بیضاوی، مشتمل بر حل مشکلات متن و ادله مذهب و پاره‌ای از سؤال و جواب‌های مربوط به مباحث آن. این شرح، به گفته مؤلف در مقدمه، مختصری از شرح منهاج الوصول معروف به «الحنفیة». مؤلف در این شرح از شرح منهاج فرغانی (-۷۴۳ق) و فخرالدین جاربردی (-۷۴۶ق) و زین الدین خنجی نقل مطلب کرده است. تألیف کتاب (به ضبط نسخه کامل ۵۷۰ در مؤسسه آیة الله بروجردی و نسخه ۲۵/۲ گلپایگانی و نسخه ناقص مرعشی) در اوایل رجب ۷۸۷ق به پایان رسیده است. شارح آن را به خواست فردی که نامش را نمی‌برد با مختصر کردن شرح دیگری (گویا از خودش) موسوم به «حنفیه» نگاشته که همین امر، یعنی صاحب دو شرح بودن بر منهاج، مرحوم مشکات را به اشتباه انداخته و باعث شده تنها شارح معرفی شده در کشف الظنون را که دو شرح بر منهاج دارد شارح مورد نظر ما بداند و آن را اثری از کمال الدین محمد بن محمد بن عبدالرحمن شافعی (۸۷۴ق) معرفی کند. حال آن‌که تاریخ تألیف شرح حاضر با عصر حیات فرد مذکور سازگاری ندارد.

آغاز: بسمله - الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی شفیع المذنبین محمد و ... [وصالی] به الطیبین. و بعد فقد ندبنی بعض من لم یظن بی قوله الا محض [الخیر] الی اختصار الشرح المسمی بالحنفیة لی للمنهاج علی حل المتن و نصرة المذهب ... من الاسؤلة و لاجوبة لما شاهد من ...

انجام: و الحمد الله علی التوفیق و التیسیر و الشکر له علی التحقیق و التفسیر و الصلاة علی الرسول البشیر النذیر و علی آله الهادین و اصحابه اجمعین.

[دنا ۱۱۱۱/۶]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۰۷۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان تجمعوا بین الاختین فانه تحرم الجمع بینهما نکاحا و ملک یمینه و قوله ایمانکم تحلل ما ملکته الایمان سواء کانتا اختین اولا فرجحنا الحرمة فی الاختین المملوکین ...

از آغاز کامل است تا اواسط «الکتاب السابع فی الاجتهاد و الافتاء» را دارد؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ بی نقطه، دارای رکابه، مصحح، محشی؛ روی برگ بدرقه به خط مرحوم مشکاة با خودنویس آبی پس از نقل مطالبی درباره منهاج الوصول و شروح آن از کشف الظنون آمده: «اقول لم یولف احد من الشراح علی المنهاج شرحین الا هذا الرجل [= کمال الدین محمد بن محمد بن عبدالرحمن شافعی م ۸۷۴] و هو امام الکاملیة و قد صرح شارح هذا الکتاب فی مقدمته بشرحه المبسوط و ان هذا مختصر منه فلابد و ان یکون هو المؤلف لهذا الشرح»، در کنار آن به خط جدیدتری با خودکار این نظر رد شده با این استدلال که در شرح کمال الدین مزبور از شیوخش موسوم به ابن همام و قایاتی نقل مطلب شده حال آنکه در شرح حاضر مطلبی از آنان نیست. روی برگ عنوان به خط کهنه همان عصر کتابت، مطلبی درباره مؤلف هست که تنها سرنخ ما در شناسایی اوست. این مطلب که فرسوده و محو است با «مصنف هذا الکتاب مولانا سیف الدین بالاخانه» آغاز شده و سپس توضیحی درباره «بالاخانه» به عربی داده و آن را معنی کرده است. سپس توضیحی درباره شرح مطول او و موسوم به حنفیه می‌دهد؛ مبایعه نامه نسخه نیز در این برگ هست: «قد انتقل الی بالبیع الصحیح الشرعی و انا الغریق فی لجج المحن محمد علی بن محمد حسن» با تاریخ احتمالی ۱۱۱۴؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۳۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۱۷سم [ف: ۲۷/۱ - ۱۲۸]

۲. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۵۷۰

آغاز و انجام: برابر

چنانکه در نسخه حاضر آمده - در اوایل رجب ۷۸۷ به پایان رسیده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۰گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۴/۵× ۲۳سم [ف: ۲ - ۳۵۸]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۷۸۷

آغاز: و بعد فان اولی ما یهم ای یقصد به اللهمم العوالی جمع العالیة؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا لبه دار، ۱۶۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [اهدائی رهبر: ۱۱ - ۳۱۳]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۴۹

آغاز: ای بعید من اللوم حسن عطف الجلا علی العظمة للمناسبة و لا ترادف بینهما کما ظنه شارح الخطبة؛ **انجام:** برابر

اوایل ماه رجب ۷۸۷ به پایان رسیده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۹۴۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۴۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۵سم [ف: ۲۶ - ۲۹۰]

۵. گلپایگان؛ کتابخانه حجة الاسلام گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۵/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** عام و تخصیصه بغیر العلم بالاصول خلاف الاصول فلا یثبت الا بالدلیل

کا: زین العابدین جرفادقانی، تا: ۱۲۳۷ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قرمز، ۵۰گ (۸۰پ-۱۲۹پ)، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: - ۲۶]

● شرح منهاج الوصول الی علم الاصول / اصول فقه / عربی

š.-u minhāj-il wuṣūl ilā ʻilm-i uṣūl

وابسته به: منهاج الوصول الی علم الاصول؛ بیضاوی، عبدالله بن عمر (-۶۸۵)

ناشناخته:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۲۲۹

آغاز: و وجه تسمیه هذالبحث بالتدنیب ط قوله الثانیة هدا انقسام آخر باعتبار؛ **انجام:** و المختار عندنا ما حررناه فی موضع آخر من امتناع التقلید هذا آخر ما ارادنا (کذ) تحریره و قصدنا تقریره و الملتمس من الناظرین فیه ان ینظر و ابعین الانصاف و یعدلوا عن البغی و الاعتساف ثم ان وحدو اخلالا اصلحوه مواضعاً لااحر اما ممتسلا لقوله تعالی فادامر و (کذ) باللغومر و اکراما فانی للخطا لمعترف و بالقصور و العجر لمعترف.

شرحی است روان با عنوان «قوله» بر متن جامع وجیز «منهاج الوصول» قاضی بیضاوی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: اوایل ذیقعده ۷۱۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ تاریخ تحریر نسخه می‌رساند که مؤلف این شرح از متقدمین و از اهل سنت در آغاز قرن هشتم است؛ این نسخه از کتب کتابخانه شاهرخ کورکانی بوده با مهر کتابخانه سلطنتی؛ تملک: شهاب الدین ابوسعید الاوشی، محمد صالح بن علی طالقانی، مهدی بن علینقی الحسینی (در ۱۲۶۳)، محمد حسین ...؛ مجدول؛ ۱۲۵گ، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۶ - ۵۸]

۲. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:بدون شماره

آغاز: فی شرح منهاج الاصول و شرطت فی نفسی ان لا اتجاوز فیه عن حل الفاظه اد قد استوفیت جمیع مایمکن اولا؛ **انجام:** کونه تعالی مختارا ام موجبا ولکین هذا آخرما اردنا ایراده فی شرح هذا الکتاب

شرح با عنوان «قوله، قوله»؛ کا: احمد بن ابی القاسم بن علی حسینی، تا: چهارشنبه ۲۸ رمضان ۸۰۹ق؛ افتادگی: آغاز [دلیل المخطوطات: ۱ - ۱۱۶]

۳. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۱۰۴/۱ - ب

آغاز: فان الایة الاولی دلت علی انه یسمی عاصیا ... قال الباب الثانی فی الاوامر و النواهی ... اقول الامر و النهی و زنهما فعل و القیاس فی جمعه افعل لا فواعل؛ **انجام:** بخلاف مذهب غیرهم فرضی الله و ارضاهم و حشرنا فی زمرتهم انه رحیم ودود تم الکتاب و الله الموفق للصواب و الیه المرجع و المآب و الله الحمد ظاهر او باطنا و هو حسبنا و نعم الوکیل و غفرالله لمؤلفه و کاتبه و لقاریه ... و رضی الله عن اصحاب رسول الله اجمعین

چلبی در کشف الظنون (۵۵۳/۲) از دو شرح به قول برای منهاج الوصول الی علم الاصول بیضاوی یاد کرده است: یکی از شیخ امام فخرالدین ابو المکارم احمد بن حسن تبریزی جاربردی (- ۷۴۶) به نام «السراج الوهاج» که همه متن در آن آمده است و دیگری از شمس الدین ابوالثناء محمود اصفهانی (- ۷۴۹). این شرح نسخه ما گویا یکی از این دو باشد و شارح گویا همان باشد که زوائد الاصول علی منهاج الاصول (۱۰۴/۲ ب ص ۳۶۲) را پس از شرح بر منهاج در ۷۴۲ نوشته است، چون هر دو در یک مجلد گذارده شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۱۲۵گ (۲ر-۱۲۶ر)، ۲۵ سطر (۱۳×۲۰)، اندازه: ۱۹×۲۷سم [ف: - ۳۸۹]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۴۷۱

آغاز: بزیادة ضم الخاء و نقصان الهمزة فهذه امثلة القسم الثانی ... (و شاکی) من الشکوی ... (وصل) من الوصول ... (فی مسائل) المسئلة (الاولی شرط المشتق صدق اصله) و هو المشتق منه ... (خلافا لابی علی) الجبائی (و ابنه) ابی هاشم (فانهما قالا بعالمیة الله دون علمه» یعنی قالا انه عالم بدون ان یقوم به علم و کذا فی القدرة و غیرهما من الصفات (پیش از «الفصل الرابع فی الترادف و هو توالی الالفاظ»؛ **انجام:** در «المسئلة الاولی انه یستدل بوجود العلة علی وجود الحکم ... المسئلة الثانیة التعلیل» در «الطرف الثالث فی اقسام العلة»: (و اذا اثر) فی عدم الحکم (معه) ای المقتضی ... مع اثر ... (پاک شده)

شرح آمیخته با متن؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸ و ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی با نشان «منه»، در برگ ۱ر آمده: «من کتب شیخنا العلامه الشیخ مرتضی اعلی الله مقامه و هو من شروح المنهاج للبضاوی و قد ساقة القضاء مع جملة اخری من کتبه الی نوبة الاقل موسی بن جعفر غفر الله عنهما»؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج عنابی، ۱۶۱گ، ۲۱ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۱۱ - ۲۴۷۸]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۷۷۸

آغاز: الاحوال فی تفسیر نصوصه و تقریر فصوصه و اظهار مشکلاته و ابانة معضلاته؛ **انجام:** لکن ثبت جواز التقلید فی الفروع فوجب انصراف الذم الی التقلید فی الاصول.

شرح متوسطی است با عناوین «قال، اقول» که به (سعد الحق و الدین غیاث الاسلام و المسلمین) تقدیم شده و چون برگ اول نسخه افتاده معلوم نشد از کیست؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ نسخه قدیم؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۶گ،

۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۷ - ۳۳۵]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۶۵

آغاز: و هو المنافی للتحدید بأن یشککک بأن الحد اما هذا أوذاک و قیل ان الضابط انه اذا ذکر فی الحد؛ **انجام:** و التزم عثمان ذلک بمحضر من الصحابة رضی الله عنهم و لم ینکر علیهما احد و لم یقل

شرح مزجی متوسطی است بر کتاب «منهاج الوصول الی علم الاصول»؛ خط: نستعلیق نازیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ نسخه قدیم و نفیس؛ مصحح، محشی؛ تملک: مهدی بن حسن حسینی اعرجی، علی قمی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۲ - ۲۵۹]

۷. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۲۱/۳

آغاز: قال المصنف تقدس من تمجد ... قد سلک فی اقتضاب مطلع هذه الخطبة طریقة اللف و النشر؛ **انجام:** قال المجتهد یرجع قیاس العنب علی الرطب علی قیاس العنب علی سائر ... فی الرطب مقطوع به ...

شرح مختصری است با عناوین «قوله، قوله»؛ بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۲۸گ (۱۰۴ر-۱۳۱پ)، اندازه: ۱۹×۲۷/۵سم [ف: ۲ - ۴۸۰]

● شرح منهاج الهدایة / فقه / عربی

š.-u minhāj-il-hidāya

موسوی اصفهانی، حسن بن محمد تقی، ۱۲۰۷-۱۲۶۳ قمری

mūsavī esfahānī, hasan ebn-e mohammad taqī (1793 - 1847)

وابسته به: منهاج الهدایة الی احکام الشریعة؛ کرباسی، محمد ابراهیم بن محمد حسن (۱۱۸۰-۱۲۶۲)

تاریخ تألیف: دوشنبه ۲ ربیع الثانی ۱۲۵۴ق

شرحی است بر مباحث ارث از کتاب منهاج الهدایه حاج محمد ابراهیم کلباسی، استاد مؤلف که در مدت ۴۵ روز تألیف شده است.

اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه:۴

آغاز: النقص یختص بالرد فانه یرد عن الابوین و البنت ... قال المصنفک و یمنع الاخوة من یتقرب بهم من اولادهم و اولاد الاب من العمومة و العمات؛ **انجام:** و ذلک مجموع عشرین دینار افتبین ان القسمة صحیحة والله الموفق و قد انتهی الکلام هنا فی عصر یوم الاثنین ...

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۲ ربیع الثانی ۱۲۵۴ق؛ ۲۳۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۱۶]

● شرح منهاج الهدایة / فقه / عربی

š.-u minhāj-il-hidāya

حسینی، حسن بن ابی الحسن

hoseynī, hasan ebn-e ab-el-hasan

وابسته به: منهاج الهدایة الی احکام الشریعة؛ کرباسی، محمد ابراهیم بن محمد حسن (۱۱۸۰-۱۲۶۲)

تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه:۱۲۵

آغاز: الحمدلله الذی نور قلوبنا من لوامع دروس احکام

طهارت تا وضوء؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۲۰۰گ، قطع: خشتی [چند نسخه-ف: - ۳۲۸]

● شرح منهاج الهدایة الی احکام الشریعة / فقه / عربی

š.-u minhāj-il-hidāya ilā aḥkām-iš-šarī‘a

وابسته به: منهاج الهدایة الی احکام الشریعة؛ کرباسی، محمد ابراهیم بن محمد حسن (۱۱۸۰-۱۲۶۲)

شرحی مزجی است بر «منهاج الهدایة» حاج محمد ابراهیم کرباسی.

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۶۴

آغاز: کتاب الخمس و هو بسکون المیم و ضمها لغة اسم لحق یجب فی المال یستحقه بنو هاشم علی ما صرح الطریحی

مشتمل بر کتاب الخمس، کتاب القضاء و الشهادات و صلاة الجمعه از کتاب صلاة می‌باشد؛ خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا:قرن ۱۳؛ مصحح، با خط خوردگی و اضافات در حاشیه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۰گ، اندازه: ۱۶/۵×۲۳سم [ف: ۲ - ۳۶۹]

● شرح المنهج / فقه / عربی

š.-ul-manhaj

انصاری، زکریا بن محمد، ۸۲۶؟ - ۹۲۶ ؟ قمری

ansārī, zakarīyā ebn-e mohammad (1423 - 1520)

وابسته به: منهج الطلاب؛ انصاری، زکریا بن محمد (۸۲۶-۹۲۶)

در فقه شافعی است.

[معجم المطبوعات ۴۸۳]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة شرح منهج الوصول الی تخریج الفصول؛ عبادی، احمد بن قاسم (-۹۹۴)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۹۸۲

خط: نسخ، کا: عبدالله بن عبدالله جبع، تا: ۱۵ رجب ۱۰۷۶ق؛ تملک: مصطفی در ۱۱۷۶؛ کاغذ: استانبولی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۳۱۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۸×۲۱/۳سم [ف: ۱ - ۳۲۹]

● شرح المواضع المغلقة من وقایة الروایة / فقه / عربی

š.-ul mawāḍi‘-il muġlaqa min wiqāyat-ir riwāya

صدرالشریعة الثانی، عبیدالله بن مسعود، - ۷۵۰ ؟ قمری

sadr-oš-šarī‘e as-sānī, ‘obeyd-ol-lāh ebn-e mas‘ūd (-1350)

وابسته به: وقایة الروایة فی مسائل الهدایة؛ برهان الشریعه، محمود بن عبیدالله (-۶۷۳)

چاپ: هند، ۱۹۱۵م.

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۷۳۰۸

خط: نسخ، کا: سید مصطفی بن حاجی اسماعیل، تا: ۱۱۱۳ق؛ مجدول، کاغذ فرنگی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱ سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲ - ۵۰]

● شرح مواقع النجوم و مطالع اهلة الاسرار و العلوم / عرفان و تصوف / عربی

š.-u mawāq‘-in-nujūm wa maṭāli‘-i ahlat-il asrār wa-l ‘ulūm

واعظ، شمس الدین احمد

vā‘ez, šams-od-dīn ahmad

وابسته به: مواقع النجوم و مطالع اهلة الاسرار و العلوم؛ ابن عربی، محمد بن علی (۵۶۰-۶۳۸)

شرحی است با عنوان «قوله» بر عبارات «مواقع النجوم» محیی الدین ابن عربی.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۴۲/۲

آغاز: بسمله، قال شیخنا و سیدنا و مقتدانا ... قوله: مسترق الحضرة الالهیة، کنایة عن تحققه قدس سره بالعلوم المجهولة و اطلاعه بالرموز الخفیة و اشارة الی ما یظهر فی هذا الکتاب؛ **انجام:** ولکن لا تفقهون تسبیحهم و قد جاء فی الخبر الصحیح ما یؤید

بخش کوتاهی از ابتدای شرح را دربردارد، ناتمام؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی، ۱۱گ (۶۴پ-۷۴)، اندازه: ۱۵×۱۹سم [ف: ۱۳ - ۲۰۹]

← شرح مواقف ← شرح المواقف السلطانیة
← شرح مواقف ← شرح موجز القانون

● شرح المواقف / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul-mawāqif

؟ ابهری، سیف الدین احمد، ق۸ قمری

abharī, seyf-od-dīn ahmad (- 14c)

وابسته به: المواقف؛ عضدالدین ایجی، عبدالرحمن بن احمد (۷۰۰-۷۵۶)

تاریخ تألیف: دوشنبه نیمه ربیع الاول ۷۶۷ق

شرحی است به طور «قوله، اقول» بر مواقف قاضی عضدالدین ایجی. در نسخه نامی از شارح نیست. در پشت نسخه مذکور نوشته شده: «شرح مواقف لمولانا شمس الدین». در پشت این نسخه به خط مغایر با خط نسخه نوشته شده: «شرح مواقف ابهری». کشف الظنون از شارحین مواقف شمس الدین محمد بن یوسف کرمانی و هم سیف الدین ابهری را یاد کرده لیک اندک مشخصی از این دو شرح نیاورده است. شارح در دیباچه از صاحب متن تعبیر به «استاد» نموده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۵۲

آغاز: سبحانك اللهم و نحمدك یا رب العزة و العلاء انت کما اثنیت علی نفسك لا احصی علیك شیئا من الثناء؛ **انجام:** و یعفو عن طغیان القلم و الخلل و ما لا تخلو البشر من السهو و الزلل و ان یعلملنا بفضله و رحمته انه هو الغفور الرحیم

خط: نسخ، کا: ابومحمد عابد بن محمد بن علی بن ابی بکر شافعی، تا: ۱۰ صفر ۷۷۶ق؛ از دعای کاتب در آخر نسخه استفاده می‌شود که شارح در تاریخ کتابت این نسخه زنده بوده، رونویس شده از نسخه که از نظر شارح گذشته؛ واقف: فاضلخان؛ ۲۶۳گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۴ - ۱۹۴]

● شرح المواقف السلطانیة / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul-mawāqif-is-sulṭānīyya

کرمانی، محمد بن یوسف، ۷۱۷ - ۷۸۶ قمری

kermānī, mohammad ebn-e yūsof (1318 - 1385)

وابسته به: المواقف؛ عضدالدین ایجی، عبدالرحمن بن احمد (۷۰۰-۷۵۶)

تاریخ تألیف: ربیع الاول ۷۶۷ق

شرحی است به طور «قوله، اقول» بر المواقف عضدالدین ایجی؛ شارح شاگرد صاحب مواقف است. بخش ذیل این شرح که مربوط به فرق اسلامی است به سال ۱۳۹۳ق از سوی دانشگاه بغداد به چاپ رسیده است.

[دنا ۱۱۱۲/۶ (۷ نسخه)]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۱

آغاز: بسمله. قوله الحمدلله العلی شانه. صدرالمصنف رحمه الله خطبة الکتاب؛ **انجام:** قال المصنف متع الله بطول بقائه تم تألیف یوم الاثنین منتصف ربیع الاول سنه سبع و ستین و سبعمائه ... و الحمدلله علی اتمامه.

این نسخه ناقص می‌باشد و چند مورد از وسط کسر دارد ولی چون در زمان مؤلف نوشته شده است حائز اهمیت می‌باشد؛ خط: نسخ شکسته و نستعلیق، کا: صدرالملك بن حاجی بن علی الصبا، تا: رمضان ۷۷۱ق؛ افتادگی: وسط؛ کم نقطه؛ واقف: ابن خاتون، ۱۰۶۷؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۸۳گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۱×۲۹سم [ف: ۱ - ۱۵۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۷۵۵/۱

آغاز: ... یرفع الله الذین آمنوا منکم و الذین اوتوا العلم درجات، و لم یعادل بالعالمین احدا من العالمین، و قال هل یستوی الذین یعلمون و الذین لا یعلمون ... قوله: الحمدلله العلی شانه، اقول: صدر المصنف رحمه الله خطبة الکتاب بما یتضمن اکثر مقاصد؛

انجام: قد اتیناه علی شرح الکتاب بتوفیق الله و فضله، فلنشرع فی بیان الفرق الاسلامیة التی ذکرها فی ذیل الکتاب ... (برگ ۲۶پ) الثانیة: التانیس، و هو استمالة کل احد من المدعوین بتقدیر ما یمیل الیه هواه، حتی ان کان المدعو ممن یمیل الی الزهد زین له ذلک، و قبح نقیضه و ان کان ممن یمیل الی الخلاعة زین له ذلک و قبح خلافه حتی یحصل التانیس ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۶۴گ (۲ر-۲۶۵پ)، ۳۱ سطر (۱۱/۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۳۷ - ۳۴۶]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۰۴۶

خط: تعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: کاغذ دولت آبادی، جلد: میشن سرخ، ۲۱۱گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۶/۸×۲۴/۸سم [ف: ۱ - ۳۳۰]

۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:بدون شماره

آغاز: بسمله. ضمن المصنف تغمده الله بغفرانه خطبة کتابه للاشارة الی مقاصد علم الکلام؛ **انجام:** و تعاونها علی الشر و الفساد و هی الشیاطین و الله تعالی اعلم حقا.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تملک: محمد حسنی؛ مهر: محمد باقر بن محمد تقی موسوی [چهار کتابخانه مشهد-ف: - ۳۳۷]

۵. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۰۷

آغاز: الموقف ... بامور العامه ای ما لا یختص بقسم من اقسام الموجود التی هی الواجب و الجوهر و العرض؛ **انجام:** لان المقتضی ح هو المجموع لاکل و اصله فلا یلزم خروج شیئی منهما عن مقتضاه بحسب ذاته.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: نخودی دولت آبادی، جلد: مقوا با کاغذ ابری، ۱۱۶گ، ۲۱ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۴سم[ف: ۲ - ۱۹۶]

۶. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۷-ش/۲۰۵

آغاز: الی المط صلی الله علیه صلوه تکافی ای تماثل سابق بلائه؛ **انجام:** هو التصدیق و لا یرید و لا ینقض لمرید ... و العمل و الاجتهاد فیه البوتاتیه اصحاب توبان

خط: نسخ ریز، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ کاغذ: دولت آبادی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵۹گ، ۴۱ سطر (۸/۵×۱۹)، اندازه: ۱۴/۵×۲۶/۵سم[ف: ۱ - ۱۷۹]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۶۱۵

خط: شکسته نستعلیق، کا: ادیب پیشاوری، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۴۰۴گ، ۲۰ سطر (۱۱×۲۰)، اندازه: ۲۰×۳۳سم [ف: ۱۷ - ۱۷۷]

● شرح المواقف السلطانية / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul-mawāqif-is-sulṭānīyya

جرجانی، علی بن محمد، ۷۴۰ - ۸۱۶ قمری

jorjānī, ‘alī ebn-e mohammad (1340 - 1414)

وابسته به: المواقف؛ عضدالدین ایجی، عبدالرحمن بن احمد (۷۰۰-۷۵۶)

اهدا به: سلطان غیاث الدین پیرمحمد اسکندر

تاریخ تألیف: آغاز شوال ۸۰۷ق؛ محل تألیف: سمرقند

شرح مزجی مشهوری است بر کتاب «المواقف» قاضی عضدالدین ایجی. مواقف شش‌گانه مورد شرح کتاب چنین است: ۱. المقدمات؛ ۲. الامور العامه؛ ۳. الاعراض؛ ۴. الجواهر؛ ۵. الالهیات؛ ۶. السمعیات.

آغاز: بسمله، رب انعمت فزد سبحان من تقدست سبحات جماله عن سمت الحدوث و الزوال ... و بعد فان انفع المطالب حالا و مالا ... و اقول ضمن المصنف خطبة کتابة اشارة الی مقاصد علم الکلام رعایة لبراعة الاستهلال ...

انجام: و انا اقول هذا ما تیسر لنا بعون الله و حسن توفیقه من کشف مشکلاته و تحریر مسایله و تقریر دلایله معرضین عن الاطناب الممل و الایجاز المخل و مشیرین فی بعض المواضع الی ما یتوجه علی کلامه من الاسوله (الاسئله) و ما یمکن یتمسک به فی دفعها من الاجوبه نفع الله الطالبین و جعله ذخراً لنا یوم الدین ...

چاپ: بارها در لکنهو و دهلی و مصر چاپ شده؛ قاهرة، تصحیح محمد قطعة العدوی، ۶۴۷ص؛ قاهرة، تصحیح محمد بدر الدین النعسانی، مطبعة السعادة، ۱۳۲۵ق، در ۸ مجلد

[دنا ۱۱۱۲/۶- ۱۱۱۵ (۸۱ نسخه)؛ کشف الظنون۱۸۹۱/۲ و ۵۶۱/۲؛ معجم المطبوعات ۶۷۹؛ الاوقاف العامة موصل ۵۲/۴]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة شرح المواقف؛ طوسی، علی بن محمد (-۸۷۷)

۲- حاشیة شرح المواقف؛ ابن فناری، حسن بن محمد شاه (۸۴۰-۸۸۶)

۳- حاشیة حاشیة الجرجانی علی شرح المواقف؛ شیروانی، فتح الله بن ابی یزید (۸۲۰-۸۹۱)

۴- حاشیة شرح المواقف؛ خواجه زاده، مصطفی بن یوسف (-۸۹۳)

۵- حاشیة حاشیة الجرجانی علی شرح المواقف؛ خطیب رومی، محمد بن تاج الدین (-۹۰۱)

۶- حاشیة شرح المواقف؛ شیروانی، کمال الدین مسعود (-۹۰۵)

۷- تعریف علم الکلام = حاشیة شرح المواقف؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰-۹۰۸)

۸- تخریج احادیث شرح المواقف؛ سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر (۸۴۹-۹۱۱)

۹- حاشیة شرح المواقف للمیرسید شریف = رسالة فی الالهیات؛ ابن کمال پاشا، احمد بن سلیمان (-۹۴۰)

۱۰- حاشیة شرح المواقف؛ الهی اردبیلی، حسین بن عبدالحق (۸۷۰-

۹۵۰)
۱۱- حاشية شرح المواقف؛ ابن حنايى، على بن امرالله (۹۱۶-۹۷۹)
۱۲- اثبات المعاد الجسمانی = المعاد الجسمانی؛ لاری انصاری، محمد بن صلاح (-۹۷۹)
۱۳- حاشية شرح المواقف؛ ميرزا جان باغنوى، حبيب الله (-۹۹۴)
۱۴- حاشية شرح المواقف؛ گجراتی، وجيه الدين (۹۱۱-۹۹۸)
۱۵- حاشية المواقف (الهيات)؛ بخاری، محمود بن نعمة الله (-۱۰)
۱۶- حاشية شرح المواقف؛ سيالكوتی، عبدالحكيم بن شمس الدين (-۱۰۶۷)
۱۷- حاشية شرح المواقف؛ هروی، محمد زاهد بن محمد اسلم (-۱۱۰۱)
۱۸- حاشية حاشية مير زاهد على شرح المواقف؛ بحرالعلوم، محمد بن محمد (۱۱۴۴-۱۲۲۵)
۱۹- حاشية حاشية شرح المواقف؛ سهالی، احمد عبدالحق (-۱۳)
۲۰- حاشية شرح المواقف؛ حسينی، احمد بن صدرالدين محمد
۲۱- حاشية شرح المواقف؛ علوی، علی
۲۲- حاشية شرح المواقف؛ قرشی، عبدالعزيز بن ولی محمد
۲۳- حاشية حاشية شرح المواقف
۲۴- حاشية شرح المواقف (۱۲ عنوان)

۱. قم؛ مؤسسه آية الله بروجردی؛ شماره نسخه:۳۷

انجام: بل كل ملكف اما من اهل الجنة او النار و لابد له من الخلود فی احداهما ...

خط: نستعليق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول، مصحح، محشی؛ جلد: تيماج قهوه‌ای، ۴۲۷گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۶/۵سم [ف: ۱ - ۲۹]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۸۷۷/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: روغنی تریاکی مذهب، ۵۱۶گ، ۲۵ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: ۱۴ - ۳۹۱۸]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۷۵۵/۲

آغاز: ... الموقف الثانی: فی الامور العامة، ای ما لا يختص بقسم من اقسام الموجود التی هی الواجب و الجوهر و العرض فاما ان يشمل الاقسام الثلاثة كالوجود؛ **انجام:** قال: الفصل التاسع فی عكس النقيض، اقول: عرفه الشيخ بان جعل ما يناقض المحمول موضوعا و ما يناقض الموضوع محمولا ... و بالجملة هذا العكس لا يكاد يحتاج المنطق اليه و لا يستعمل ...

خط: نستعليق، بی‌کا، تا: حدود قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، با عبارت «بلغ بمنه تعالی» مقابله شده، محشی؛ واقف: حاج ملا محمد جعفر بن محمد صفی فارسی، ۱۲۷۸ق؛ کاغذ: شرقی، جلد: تيماج قهوه‌ای مذهب، ۱۳۲گ (۲۶۶پ-۳۹۷)، ۲۱ سطر (۹×۱۶/۵)، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۳۷ - ۳۴۷]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۶۲۸

بی‌کا، تا: قرن ۹؛ مصحح؛ واقف: محمد جعفر بن محمد صفی فارسی آباده‌ای [میراث شهاب: س۱۰ش۱-۲ - ۱۹]

۵. قم؛ گلپايگانی؛ شماره نسخه:۳۶-۱/۳۶

آغاز: فی مسالك الافكار و منازل الاعمال و علی جميع اصحابه ممن هاجر اليه من اوطانه أو نصر و آوی فی مكانه و سلم عليه و علی آله و اصحابه؛ **انجام:** و ابن عباس رئيس المفسرين تلميذه و كان فی الفقه و الفصاحة فی الدرجة القصوی و علم النحو انما ظهر منه و هو الذی تكلم فيه أولاً

خط: نستعليق، بی‌کا، تا: نسخه قديمی است ظاهراً از قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ دارای علامت بلاغ، مصحح؛ جلد: تيماج مشکی، ۳۹۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۵ - ۲۴۹۸]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۸۳۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** بفضله و كرمه.

خط: نسخ ريز، بی‌کا، تا: حدود قرن ۹؛ مصحح، محشی؛ واقف: خان بابا مشار؛ کاغذ: حنايی، جلد: تيماج عنابی، ۲۰۵گ، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۱۱ - ۲۱۰]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۳۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۹؛ مصحح، محشی با امضاهای: «منه، مولانا، صحاح، سيف، حسن چلبی، فناری، محرره، موسی پاشا، طوالعلی، حاشيه تجريد، سم، ح، حسن»؛ واقف: حسين آغا بن عبدالحی مشهور به آغا؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تيماج تریاکی مذهب، ۳۱۸گ، ۱۹-۲۰ سطر (۱۱×۲۰)، اندازه: ۱۷×۲۷/۳سم [ف: ۱۴ - ۱۴۷]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۶۸ معزی

آغاز: برابر؛ **انجام:** قال المصنف وليكن هذا آخر الكلام فی المواقف و نسال الله ... و لا يزيغ هذا الهداية و لعصمنا ... صلی الله علی محمد سيد الانام والی الكلام ... و سلم تسليما.

خط: نسخ و نستعليق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ مصحح، محشی به امضای مسعود شيروانی؛ تملک: محمدقلی اردبيلی، محمد باقر تبريزی؛ جلد: مقوايی با روکش کاغذی نخودی، ۲۸۹گ، ۳۱ سطر (۱۱/۵×۲۱/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۸سم [ف: ۳۹ - ۲۲۹]

۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۳۶۴

خط: نسخ، کا: محمد بن شمس الدين درشتی، تا: جمادی الاول ۸۱۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ مهر: مير مخدوم حسينی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تيماج سرخ، ۱۵۹گ، ۳۳ سطر (۱۰/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۶/۵سم [ف: ۹ - ۹۶۶]

۱۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۴۸۵/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ميانه‌های شوال ۸۱۷ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: ميشن قهوه‌ای، ۷۷ص (۷۴۰-۸۱۶)، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۶ - ۲۴]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۶۸۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** اللهم اغفرلی و لصاحبه و كاتبه و قارئه و ناظره

و ممن قال آمین
خط: نستعلیق، کا: محمود بن عبدالله، تا: ۸۱۷ق؛ تملک: ابواسحق بن محمد بولاقی در ۸۸۸، محمد طاهر بن ملا محمود الکاشغری در ۹۴۱، عبدالله الاخسیکتی در ۹۹۶، سید ابوالقاسم بن سید حسین موسوی جد صاحب روضات در ۱۱۴۰، محمد بن سید ابی القاسم الموسوی [رایانه]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۳۳

همان نسخه بالا [اهدائی ف: - ۱۶۳]

۱۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۹۲

آغاز و انجام: برابر

مقدمه کتاب را ندارد؛ خط: نسخ، کا: احمد ... محمد، تا: ۸۲۸ق، جا: سمرقند؛ مصحح، محشی با امضای «منه» و «سید»؛ تملک: محمد بن حسین کلفاری؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوا با روکش کاغذی، ۳۱۸گ، ۲۹ و ۳۵ سطر (۱۱×۲۰)، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۱۳ - ۱۲۴]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۲۶۴

خط: نسخ، بی کا، تا: ۸۳۶ق [مختصر ف: - ۵۱۴]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۰۸۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: استرآبادی، حسین بن محمد، تا: ۸۴۱ق [رایانه]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۶۲

همان نسخه بالا [اهدائی ف: - ۱۶۳]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۱۵

خط: رقعی، بی کا، تا: ۸۴۲ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد بن علی رکوی؛ جلد: مقوایی، ۲۹۵گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۶سم [ف: ۵ - ۱۷]

۱۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۹۲۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: حمزة بن محمد گیلانی، تا: شعبان ۸۵۱ق؛ تملک: محمد حسن بن ملا رضا در ۱۱۷۰؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۲۲گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۱۷/۸×۲۲/۷سم [ف: ۱ - ۳۳۰]

۱۷. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۷۹۲

خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱ ربیع الاول ۸۵۱ق، جا: ادرنه؛ مصطفی چلبی مدرس مدرسه سلطان محمد خان در مدرسه و خانه در ۲۸ ماه هر هفته ای پنج روز آن را درس داده و در ربیع الثانی ۱۰۸۵ درس را به انجام رسانده؛ کاغذ: بغدادی، ۲۶۰گ [نشریه: ۲- ۱۵۸]

۱۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۶۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: یوسف بن علی بن یوسف بن ابی القاسم عمادی، تا: ۸۷۳ق، استنساخ شده از نسخه‌ای که بر مؤلف قرائت شده و خط مؤلف را دربرداشته، محشی با استفاده از کتبی همچون مصابیح طیبی و کشاف و شرح مختصر و با امضای «منه رحمه الله» و «منه بخطه رحمه الله» و «هـ» و «هـ‌ص» و «هـم و «م» و «مولانا قاسم سلمه الله» و «حسین حلی»، مصحح، نیمی از کتاب با نسخه مقابله شده با نسخه اصل و نیم دیگر با نسخه‌ای دیگر مقابله شده؛ مهر: «حسین بن عبدالغنی»؛ صورت وقف‌نامه‌ای به سال ۹۰۸ در شهر اماسیه توسط حسین آقا بن عبدالحی همراه با یادداشت ابن عبدالله یزدی؛ واقف: حسین آقا بن عبدالحی، ۹۰۸؛ کاغذ: سمرقندی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۵۸گ، ۲۹ سطر (۱۴×۲۰/۵)، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۱۳ - ۸۴]

۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۱۵ ط

آغاز و انجام: برابر

خط: تعلیق، کا: اسماعیل بن مولانا یوسف العمری بن عماد الدین، تا: ۸۸۰ق، جا: تبریز مدرسه شیخیه؛ محشی با علامت «ع، ق»؛ تملک: حسین بن ابی القاسم حسینی حسنی موسوی لاهیجی از قرن ۱۳، محمد صالح بن علی طالقانی رازی مورخ ۱۰۲۳ق و مهر «بنده آل محمد صالح»؛ مهر: «سلام علی ابراهیم»؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۳۲۴گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۷/۷×۲۵/۷سم [ف: ۲۴/۲ - ۱۷۵]

۲۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۲۷۰

خط: نسخ، کا: حسام بن حاجی احمد المدرس، تا: با تاریخ ۸۸۱ق؛ محشی از «حسن چلبی»؛ دیباچه ندارد؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج حنایی، ۳۰۰گ، ۲۷ سطر (۱۲×۱۹)، اندازه: ۱۶/۵×۲۶/۵سم [ف: ۱۷ - ۹۴]

۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۸۷

خطبه میر را ندارد و از شرح آغاز می‌شود؛ خط: نسخ، کا: احمد بن محمد، تا: سه‌شنبه ۱ شوال ۸۸۵ق؛ محشی برخی به «منه»؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۴۲۴گ، ۲۴ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۳ - ۵۹۴]

۲۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۳۹۰

خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۲۸ شعبان ۸۹۲ق؛ مصحح؛ تملک: عبدالخالق اصفهانی، محمد بن حبیب الله؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۶۵گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۱ - ۳۹۱]

۲۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۸۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، محشی؛ تملک: فضل الله بن محمدبن فضل الله الحسنی الحسینی، حسین الحسینی؛ مهر: «عبده محمد حسین الحسینی» (بیضی)؛ تملک: قاسم بن محمد حسنی حسینی و مهر «عبده قاسم» (دایره)، محمد سعید ابن قاسم حسنی حسینی به تاریخ ربیع الاول ۱۰۷۷، ابوالحسن ابن محمد سعید طباطبائی، احمد بن ابوالحسن طباطبائی به تاریخ ربیع الاول ۱۱۱۸؛ جلد: مقوایی، ۳۱۹گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۳ - ۳۵۵]

۲۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۹۰۱

از موقف دوم در امور عامه؛ خط: نسخ نازیبا، بی کا، تا: قرن ۱۰؛

افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی، سه بیت شعر فارسی که روز شنبه ۸ ربیع الاول ۸۸۹ نوشته شده و از این نسخه نیست؛ جلد: مقوایی، ۸۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵/۵سم [ف: ۳ - ۱۲۳]

۲۵. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۳۴۲

خط: نستعلیق، کا: محمود بن محمد الزاهد بن سید احمد ابن رستم، تا: ۹۰۰ق؛ تملک: محمد بن صفی الدین حسینی در ۱۱۰۴، محمد مؤمن بن جلال الدین محمد قاسانی در ۱۰۴۲؛ ۳۳۵گ، ۲۵سطر، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۱ - ۱۶۳]

۲۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۹۷۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: آغاز قرن ۱۰؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن سیاه، ۴۸۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵/۷×۲۱/۲سم [ف: ۱ - ۳۳۰]

۲۷. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۳۵۸

آغاز: الموقف الثانی فی الامور العامة ای ما لا یختص بقسم من اقسام الموجود ... فاما ان یشمل الاقسام الثلاثه کالوجود و العدم

امور عامه است تا اول الموقف الثالث فی الاعراض؛ خط: نستعلیق، کا: دولت حاجی اللهیاری، تا: قرن ۱۰؛ محشی؛ مهر: حاج سید سعید؛ تاریخ وقف: ۱۱۲۹ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۲گ، ۱۹ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۴سم [ف: ۱ - ۲۹۴]

۲۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۴۸۵-۳۳/۳۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمدباقر بن محمد تقی حسنی حسینی، شیخ اصلح الدین مصلح؛ جلد: مقوایی، ۳۱۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۴۹۸]

۲۹. کاشان؛ عاطفی، حسن؛ شماره نسخه:بدون شماره

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ظاهراً قرن ۹ و ۱۰ ق؛ واقف: مهدی بن ابی ذر نراقی، ۱۲۰۱ [نشریه: ۷ - ۷۳۷]

۳۰. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۲۴۷۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹ یا ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ مهر: «وقف بر کافه طلبه علوم دارالعلم شیراز نمود این کتابرا محمد علی الحسینی الطبیب ۱۱۲۹» (بیضی)، «وقف محمد علی الحسینی ۱۱۳۱»؛ واقف: محمد علی حسینی طبیب، ۱۱۳۱؛ اندازه: ۱۷/۵×۲۵سم [ف: ۳ - ۶۱]

۳۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۲۶۸

آغاز: یختص فاما بالممکن الذی لا یقوم بنفسه بل بغیره و هو الموقف الثالث فی الاعراض او بالممکن الذی یقوم؛ **انجام:** فیما سبق ان العبارات الدالة علی المعانی المقصودة خلق الله تعالی فی اللوح المحفوظ او جبرئیل علیه السلام او النبی علیه التحیة و الاکرام غیر الاحتمالات الثلاثه المذکوره ههنا و لجعله راجعا الیها وجه و الحمدلله علی الاتمام کاتب در پایان رقم خود این بیت را آورده است: هر که خواند دعا طمع دارم ×× زانکه من بنده گنه کارم

خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: اصفهانی و فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۵۹۷ص، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵/۵سم [ف: ۱۰ - ۸۷۸]

۳۲. شیراز؛ مدرسه حکیم؛ شماره نسخه:بدون شماره

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی با نشان «منه»؛ اندازه: ۱۸×۲۵/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۱ - ۴۶]

۳۳. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۳۸۰

آغاز: العلوم مما لا نسبة فیه أصلا کالانسان أو فیه نسبة یقید به کالحیوان الناطق أو انسانیة کقولک اضرب

نیمه دوم است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ مهر: «المذنب سید محمد الطباطبائی» (مربع)؛ واقف: سید محمد بن محمد حسین طباطبائی، ۱۲۲۵؛ جلد: مقوایی، ۲۶۱گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۲ - ۲۷۱]

۳۴. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ تملک نظام الدین محمد بن حسن قرشی در بغداد در ۱۰۳۳؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱ - ۹۰۶]

۳۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۹۶۹

بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام [د.ث. مجلس]

۳۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۰۲۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** انه خیر موفق و معین وقع الفراغ من تحریر هذه النسخه

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ [رایانه]

۳۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۹۹۸/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: اباالهدی بن احمد بن محمد، تا: سلخ ربیع الاول ۹۰۶ق؛ محشی با نشان «منه»، «منه قدس سره»، «ع ق»، «کرمانی»، «ص»، «هـ»، «کاتبی» و «حسن چلبی»، در برگ نخست ۲۰ سطر در مورد نفس و قوای آن از کتاب «التلویح فی حاشیة التوضیح» آمده؛ کاغذ: شرقی، ۴۱۰گ (۱پ-۴۱۰پ)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۳۵ - ۴۵۷]

۳۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۰۹۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: باتاریخ ۹۷۴ق؛ مصحح، محشی، چند یادداشت به خط بهمن بن علی به تاریخ چهارشنبه ۱۲ جمادی الثانی ۹۷۴؛ جلد: مقوایی، ۳۸۳گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۲۳ - ۲۴۴]

۳۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۰۳۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** قد وقع الفراغ من تألیفه یوم السبت قریب العصر من اوائل شوال سنه سبع و ثمانمأیه بمحروسه سمرقند صان الله تعالی عن الآفات و حسبنا الله و نعم الوکیل، نعم المولی و نعم النصیر و صلی الله علی سید الانام و آله الکرام و صحه الفطام و سلم تسلیما کثیرا ال یوم الدین ...

کامل؛ خط: تحریری، بی‌کا، تا: ۹۶۷ق؛ محشی؛ جلد: چرم قهوه‌ای مذهب، ۵۴۲ص، ۲۵ سطر (۱۱×۱۹)، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف: ۴۷/۱ - ۱۷۴]

۴۰. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۱۶۱

آغاز: فاسعفتهم الی ذلک مستمسکا بحبل التوفیق و مستهدیا الی سواء الطریق و شرحته بحمدالله سبحانه شرحا یذلل من شوارده صعابها

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ ۵۷۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۲×۳۴/۵سم [ف: ۱ - ۱۱۵]

۴۱. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۴۲۵

شرح مزجی است و تا امور عامه؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی [نشریه: ۲ - ۱۵۸]

۴۲. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۳۱۱

بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ قطع: وزیری [ف: - ۱۷۵]

۴۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۴۹۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج سبز، ۲۹۴گ، ۲۸سطر، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف: ۳۳/۱ - ۵۸]

۴۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۶۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و تعاونها علی الشر و الفساد و هی الشیاطین و الله تعالی اعلم بحقایق الامور.

دیباچه شارح نیامده و از اول تا خاتمه مباحث عقول از موقف چهارم (فی الجواهر) را دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی با امضاء شارح ابهری، دام سعدا، سعدا رحمه الله، منه رحمه الله، ح س. سمع من سعد، مقابله شده؛ تملک: محمد حسنی؛ مهر: «محمد باقر بن محمد تقی الموسوی»، حاج سید سعید؛ جلد: تیماج عنابی، ۳۱۱گ، ۲۹ سطر (۱۱/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۷سم [ف: ۱ - ۱۳۴]

۴۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۸۱۱۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول، با یک سرلوح؛ کاغذ: سپاهانی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۳۹۶گ، ۲۷ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۴۰]

۴۶. قائن؛ مدرسه جعفریه؛ شماره نسخه:۱۲۳

آغاز: الثالث من الموقف الثانی حیث قال الممکن لاحتیاجه الی العلة وکون الاولویة غیر کافیة فما لم یجب لم یوجد وقد ذکر ههنا شبهات کثیرة؛ **انجام:** واختلف اصحابه فمنهم من وافقه وعذر بالجمالات والیهم بقوله منهم العاذریة عذروا بالجهالات فی ...

تذکر: در فهرست بدون نام مؤلف است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: غلامحسین تولیت نجفی قائنی و سلطان محمد قائنی، ۱۳۹۰؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۶۴گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [کتابخانه‌های قائن: ف: - ۱۰۷]

۴۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۷۰۸

آغاز: اتفقوا علیه و أما غیره أی غیر القاضی من الذین وافقوا علی نفی الشکل عن الجوهر الفرد

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوایی، ۲۷۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۵ - ۱۰۹]

۴۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۶۷۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ محشی از محمد بن عبدالرحیم بن داود استرآبادی و وقف او به خط و مهر او با اقرار نامه احمد بن حاجی خسرو مورخ ۸۷۴؛ واقف: محمد بن عبدالرحیم بن داود استرآبادی، ۸۷۴؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای گرد، ۴۷۱گ، ۲۷ سطر (۱۰×۱۹)، اندازه: ۱۷×۲۹سم [ف: ۱۶ - ۳۳۰]

۴۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۷۸

آغاز: ... و الجواب عنه ان الضروری حصول علم جزئی متعلق بوجوده؛ **انجام:** و اجتماع الممکن و من الفعل بالنسبه ای الاستقبال مع عدم الوقوع فی الحال ممکن و فی الحال ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۳۴۶گ، ۲۷ سطر (۱۰/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۷ - ۳۹۹]

۵۰. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۴۶

آغاز: الذاتیة بتوقفها علیه لم یستحسنوا ان یجعل معها فی قرن فیطلب اثباته مع اثباتها فی علم؛ **انجام:** فحال الراعی بین الذئب و الشده واسترجعا فالقی الذئب علی ... و قال للراعی اما یتقی الله یحول بینی و بین رزق ساقه الله الی فقال الراعی العجب

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی؛ ۳۹۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۳سم [ف: ۲ - ۸۱]

۵۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۲۲

از آغاز تا خاتمه مقصد رابع از مرصد سادس؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی با نشان «شرح مقاصد منه رحمه الله، ابهری، معنی، صدر اصفهانی ...»؛ مهر: علی اکبر؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۴۰۵گ، ۲۲-۳۷ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۶/۵×۲۶/۵سم [ف: - ۵۹۴]

۵۲. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۴۲۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** الوجود المطلق فلا یجب حینئذ اشتراکها أی اشتراکاً الوجدات فی الحکم فیجوز ان مبنی علی.

از آغاز کتاب تا اواسط مقصد سادس؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی به لفظ «منه»؛ واقف: هادی اسکویی حائری، شوال ۱۳۷۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۲۴گ، ۱۹ و ۲۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۳۵۵]

۵۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۸۱۲/۱

آغاز: بسمله تذییل الکتاب فی ذکر الفرق التی اشار الیها الرسول (ص) بقوله ستفرق امتی ... قال الآمدی کان المسلمون عند وفاة النبی؛ **انجام:** و للفقهاء فی معاملتهم خلاف هو خارج عن فننا هذا. قال المصنف ولیکن هذا آخر الکلام ... بمحروسة سمرقند. تمت

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۵ ذیحجه ۱۰۰۴ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: زرد و آبی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱گ (۱-۲۱)، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۳ - ۱۱۰۲]

۵۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۶۳

آغاز: و اولاها و من شعبه و فوایده علی الطفها و اسناها و من

دلایل العقلیة علی اعمدها و اجدیها؛ **انجام:** اقول هذا ما تیسرلنا بعون الله و حسن توفیقه من کشف مشکلاته و توضیح معضلاته ... خط: نسخ و نستعلیق، کا: سلطان محمد بن عبدالجلیل، تا: ۱۰۲۶ق؛ افتادگی: آغاز (یک برگ)؛ مصحح، محشی با امضای «مولوی عبدالحکیم، منه رحمه الله، م، م.ن، م.س، س، ملا مسعود، ملا میرزا جان، ع.ح ره، ع، ع.م»؛ جلد: میشن عنابی، ۵۵۴گ، ۲۱-۲۳ سطر (۸/۵×۱۷)، اندازه: ۱۷/۵×۲۵/۵سم [ف: ۱۳ - ۲۳۶]

۵۵. تهران؛ موزه ملی؛ شماره نسخه:۳۷۱۵

«الموقف الثانی الامور العامه» است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد حسین (آس)، تا: رمضان ۱۰۳۱ق؛ از آستانه شیخ صفی است؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج مشکی، ۲۲۷ص، اندازه: ۱۲/۹×۲۵/۳سم [نشریه: ۲ - ۲۰۹]

۵۶. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۲۳۵

آغاز: الموقف الثانی فی الامور العامة ای ما لا یختص بقسم من اقسام الموجودة؛ **انجام:** و لما کانت هذه المباحث من رکاکها فی نفسها مبنیة علی اصل فاسد اعرضنا عن تفاصیلها و الله الموفق تمت «الموقف الثانی الامور العامه» را شامل است؛ خط: تحریری، کا: سهمی بن دوست محمد، تا: شوال ۱۰۴۳ق، جا: بخارا؛ مصحح، محشی به امضای «مسعود»، «میرزا جان» و «ابراهیم»؛ در آخر نسخه اشعاری از حاذق، سلیم، نوعی بخاری، فصیحی، محمد امین بیک و روزبه که در سال ۱۰۴۴ تحریر شده؛ اهدایی: حاج شیخ حسین مصباح قوچانی، ۱۳۵۵/۱۰/۷ش؛ جلد: روغنی، قهوه‌ای، ۱۴۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵سم [ف: ۱ - ۲۰۸]

۵۷. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۵

از آغاز موقف ثانی تا پایان همین موقف؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن ملاشریف چهار ترکی، تا: ذیحجه ۱۰۴۸ق؛ محشی با نشان «مسعود، مرصد، م س، میرزا جان، منه ره، حم حم ره»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز، ۱۶۱گ، ۱۷ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۳/۵×۲۵/۵سم [ف: - ۵۹۴]

۵۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۴۹۹/۴

آغاز: تذییل للکتاب فی ذکر الفرق التی اشار الیها الرسول علیه السلام بقوله ستفرق امتی ... قال الآمدی کان المسلمون عند وفاة النبی علیه السلام علی عقیدة واحدة؛ **انجام:** برابر

فقط شرح بر حدیث «ستفرق امتی» و بیان فرقه‌های مختلف و بخش پایانی کتاب «المواقف» را داراست؛ خط: نستعلیق، کا: محمد صفی بن اسکندر متطبب، تا: ۱۰۶۳ق؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸گ (۱۰۲پ-۱۲۰ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۲۰ - ۷۸]

۵۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۵۳۰

خط: نسخ، کا: احمد بن عبد الله، تا: شنبه ۲۲ شعبان ۱۰۷۶ق، جا: تنکل لالو پر سرور؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۸۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۹×۲۷سم [ف: ۴ - ۳۷۷]

۶۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۲۰۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد رفیع گلپایگانی، تا: شعبان ۱۰۹۸ق؛ کاغذ: کاغذ فستقی، جلد: میشن سیاه، ۳۳۷گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۷/۴×۲۸/۲سم [ف: ۱ - ۳۳۰]

۶۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۹۲

از امور عامه است تا مقصد ۱۰ در علت و معلول و ناقص؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ تملک: سردار کابلی در ۱۳۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۱۵۱گ، ۱۶ سطر (۸/۵×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۸ - ۱۹۴]

۶۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۷۳۴/۱۷

آغاز: کلام فی ذکر الفرق التی اشار الیها الرسول (ص) ستفرق امتی ثلثا و سبعین فرقه کلها فی النار ... قال الآمدی کان المسلمون عند وفاة النبی (ص) علی عقیدة واحدة؛ **انجام:** و للفقهاء فی معاملتهم خلاف هو خارج عن فننا.

تنها شامل خاتمه کتاب است در ذکر فرقه‌ها؛ خط: نستعلیق، کا: مرتضی بن میر محمد صفی حسینی تبریزی، تا: ۱۱۰۱ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۳ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۸۴۷]

۶۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۹۹۶

بی‌کا، تا: ۱۱۴۸ق؛ محشی به نشان قطب الدین [د.ث. مجلس]

۶۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۸۳۸۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۹۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۳۲۷گ، ۲۶ سطر (۱۸×۲۷)، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۵ - ۲۴۰]

۶۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۱۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق ترک، کا: حافظ مصطفی بن احمد الجوزقی، تا: ۱۱۹۳ق، جا: آماسیه؛ مجدول، طغرای سلطان سلیم خان عثمانی، دارای سرلوح رنگین نفیس؛ تملک: سید احمد فوزی؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۸۴گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۹×۲۲سم [ف: ۱ - ۴۲۳]

۶۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۷۷۴

آغاز: بسمله، الموقف الرابع فی الجواهر و فیه مقدمه و مراصد اربعه المقدمه؛ **انجام:** و جعله ذخر النا یوم الدین ... سلم تسلیما کثیرا کثیرا امین.

از موقوف چهارم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

۶۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۴۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و للفقهاء فی معاملتهم خلاف هو خارج عن فننا هذا قال المصنف و لیکن هذا آخر الکلام من کتاب المواقف.

خط: نسخ، کا: احمد بن ابراهیم، تا: ۱۲۳۶ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج آلبالویی، ۳۵۹گ، ۲۹ سطر (۱۴×۲۳)، اندازه: ۲۲×۳۱سم [ف: ۱ - ۱۸۲]

۶۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۲۷۲

بخشی از موقف دوم است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه قدیم، مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۵۱گ، ۳۱ سطر، اندازه:

۱۷/۵×۲۹سم [ف: ۱۴ - ۶۱]

۶۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۵

آغاز: برابر

مشتمل بر شش موقف و مراصد و مقاصد و فصول و انواع؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ تاریخ تجدید پنج صفحه اول و آخر: ۱۲۹۳؛ ۳۹۶گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲ - ۴۷]

۷۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۶۰۴

آغاز: مثل السموات فی العدد کما روی فی الاثر من ان الارض ایضا سبع طبقات و فی کل طبقه منها مخلوقات؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز (حدود یک برگ)؛ مجدول، مصحح، محشی با نشان‌های «عبدالباقی» عبدبق، میرصدرالدین، میرزا جان، چلبی و م س «ره»؛ تملک: مصطفی حسینی صفائی خوانساری به سال ۱۳۵۶ق با مهر «مصطفی الحسینی ۱۳۲۳» (بیضی)، اسماعیل با مهر «عبده اسماعیل»، آقا نورالدین، آقا محمد باقر به تاریخ ۱۲۹۴، احمد بن شیخ اسماعیل به سال ۱۲۵۵ با مهر «احمد بن اسماعیل، ۱۲۵۵» (بیضی)، محمد بن محمد حسین به سال ۱۳۶۲ با مهر «یا محمد» (بیضی)؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوا، ۶۸۹گ، ۱۷-۲۵ سطر (۷×۱۱-۱۳)، اندازه: ۱۵/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱۶ - ۱۷۷]

۷۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۹۳۱-۱۱/۳۱

آغاز: الموقف الثالث فی الاعراض و فیه مقدمه ومراصه خمسه المقدمة فی تقسیم الصفات؛ **انجام:** و اصحابی فهم الاشاعرة و السلف من المحدثین و اهل السنة و الجماعة و مذهبهم

از الموقف الثالث تا آخر الموقف الخامس؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۷۱گ، ۲۷-۲۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۵ - ۲۴۹۸]

۷۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۳۲۲/۵

آغاز: تذییل کتاب المواقف فی ذکر الفرق التی اشار الیها الرسول صلی الله علیه و آله بقوله ستفترق أمتی ثلاثا و سبعین فرقة؛ **انجام:** فالقائل به مبتدع غیر کافر و للفقهاء خلاف فی معاملتهم. هو خارج عن فننا هذا والحمدلله کمل و الحمدلله حق حمده وصلی الله علی محمد وآله.

درآخر کتاب درباره حدیث معروف «ستفترق أمتی ثلاثا وسبعین فرقة ...» شرح مختصر و مفیدی داده که نسخه حاضر آن قسمت را دربردارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ از موقوفات حاج محمد رمضانی است؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۹گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف مخ - ۱ - ۳۹۱]

۷۳. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۵۵۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، مقابله شده؛ مهر: «عبده الراجی حسینعلی» (بیضی)؛ واقف: شهید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: - ۲۸۹]

۷۴. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۱۷۴۰

آغاز: برابر

کامل؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ مهر: «ماشاالله لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم»؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۰ سطر (۱۱×۱۸/۵)، اندازه: ۱۷×۲۷/۵سم [ف: ۲ - ۶۰۸]

۷۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لاشک ان ذلک الشئ ماخوذ مع احدالوقتین مغایر له مأخوذاً مع الآخر و اذا تعدد المعلومان.

از اول کتاب تا اواسط موقف سوم و اعراض و از مبحث الوان نیز حدود ده برگ کسر دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و وسط؛ واقف: فاطمه خانم بنت ابوالبقارشتی، جمادی الثانی ۱۱۲۸؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۳۱گ، ۳۲-۳۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۷سم [ف: ۱ - ۱۵۸]

۷۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۵۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول به لاجورد و شنجرف؛ واقف: نائینی؛ ۴۲۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۴ - ۱۹۳]

۷۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۲۳۲

بی‌کا، بی‌تا؛ مجموعه آقا رفیع قزوینی استاد اخلاق و فلسفه امام خمینی؛ خریداری از منصوره تالهی معین الدین [رایانه]

۷۸. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه:۱۹۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ تاریخ وقف: محرم ۱۲۷۲ق؛ ۲۱ سطر (۱۲/۵×۱۷)، قطع: وزیری [تراثنا: س۶ش۲ - ۹۷]

۷۹. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۲۴۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** فی حیاته (ع) و لا علیاً لأنه لم یتفق له فی ایام خلافته ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی به رسوم «طوسی»، «منه»، «حاشیة»؛ جلد: چرم زرد، ۴۱۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۹سم [مؤید: ۱ - ۲۲۶]

۸۰. اصفهان؛ علامه فانی (ضیاء الدین)؛ شماره نسخه:۲۴/۸

آغاز: اعلم ان کبار الفرق الاسلامیة ثمانیة المعتزلة و الشیعة ... و الناجیة الفرقة الاولی المعتزلة؛ **انجام:** و للفقهاء فی معاملتهم خلاف هو خارج عن فننا هذا

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۴گ (۸۷ر-۱۰۰ر) [سه کتابخانه اصفهان: ف: - ۱۰۵]

۸۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۷۰۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** لوصدرمنهم الذنب

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۶۶]

۸۲. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۳۸۰

آغاز: ذاته متصف بصفات الجلال؛ **انجام:** و تقدم العلل الناقصة سوی اجزاء

جلد اول شرح مواقف. چند جمله از آغاز خطبه آن افتاده است و تا پایان مبحث تقدم و تأخر را دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی از حسن چلبی، عبدالحکیم؛ کاغذ: ایرانی، جلد: مقوایی،

۳۵۶ص، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۷/۵سم [ف: ۲ - ۹۸]

۸۳. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۳۸۱

آغاز: الموقف الرابع فی الجواهر. و فیه مقدمة ... ای تعریف الجوهر؛ **انجام:** قد وقع الفراغ ... محمود بن اسرافیل بن ابراهیم ... من نمانم این بماند یادگار.

جلد دوم است و از موقف چهارم شروع می‌شود؛ خط: نستعلیق، کا: محمود بن اسرافیل بن ابراهیم، بی‌تا؛ کاغذ: ایرانی، جلد: مقوایی، ۶۹۰ص، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۷/۵سم [ف: ۲ - ۹۹]

۸۴. اصفهان؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۷

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۵ - ۳۰۰]

۸۵. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۹۹۵

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ قطع: وزیری قطور [نشریه: ۷ - ۱۸۶]

۸۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۳۰/۸

آغاز: المقصد الثالث فی توحیده تعالی افرده عن سایر التنزیهات اهتماماً بشانه و هو مقصد واحد و هو انه یمتنع وجود الهین اما الحکماء فقالوا؛ **انجام:** و لایکون بین امرین آخرین او بین احدهما و امر آخر بیناً منقول من شرح المواقف للسید الشریف الجرجانی ... بغفرانه و اسکنه بحبوحة جنانه

پاره‌ای از مباحث مقصد سوم و نهم آمده؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۳ص (۷-۹) [ف: ۹ - ۴۵۹]

۸۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۲۲۶/۱۰

آغاز: ایجاد شیء شیئا مقدم علی مرتبة وجوده عن نفسه؛ **انجام:** غیر الاحتمالات الثلاثة المذکورة ههنا و لجعله راجعا الیها وجه.

خط: تحریری، کا: عبدالجلیل بن عبدالغفار بن نذیر المعانی، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۷-۲۹ سطر، اندازه: ۱۱۲/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۲ - ۲۶۴]

۸۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۳۵۰

آغاز: نفر من اجله الاحباب متطلعین علی سرایر الکتاب؛ **انجام:** وقع الفراق من تألیفه یوم سبت ... و سلم تسلیما کثیرا تمت تم تم

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

● شرح المواقف / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul-mawāqif

وابسته به: المواقف؛ عضدالدین ایجی، عبدالرحمن بن احمد (۷۰۰-۷۵۶)

غیر همانند:

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۲۶۵

آغاز: بسمله، قوله الحمد لله العلی شأنه، اقول صدر المصنف رحمه الله الکتاب بما یتضمن

قاضی عضد الدین ایجی کتابی در کلام به نام «المواقف فی علم الکلام و تحقیق المقاصد و تبیین المرام» برای غیاث الدین وزیر خدابنده نوشته است. خود ایجی از همین مواقف گزین نموده «جواهر الکلام» نوشته است و آن را به نام وزیر غیاث الدین محمد بن رشید ساخته است. شیخ ابراهیم حلبی (م۱۱۹۰) آن را به نام «سلک النظام فی شرح جواهر الکلام» در ۲۲ رمضان ۱۱۵۲ق گزارش نوشته است. علاء نبیهی علی بن محمد بخاری نیز بر آن گزارش دارد و در سپاهان در رجب ۷۷۰ق آن را به انجام برساند. شمس الدین فناری نیز بر آن گزارش نوشته است (چلبی ۴۱۰/۱ و ۵۶۳/۲). حافظ شیرازی درباره مواقف چنین گفته است: «به عهد سلطنت شاه شیخ شیخ ابو اسحق ×× به پنج شخص عجب ملک فارس بود آباد / دگر شهنشه دانش عضد که در تصنیف ×× بنای کار مواقف به نام شاه نهاد» (تاریخ عصر حافظ دکتر غنی ص ۱۱۹ و ۱۲۵- فهرست سپهسالار ۵۸۵/۱). شوشتری در سرگذشت شمس الدین محمد آملی از این ایجی بد می‌گوید و از نکته‌ای یاد می‌کند که اسفرائینی در شرح آداب عضدی آورده است و آن کمک دوازده تن از شاگردان ایجی به اوست در نگارش‌هایش به نام «الزمرة الاثنی عشریة» که از آنها بوده‌اند تاج الدین عربشاه اندقانی و سیف الدین ابهری. شمس الدین یا شمس الائمه محمد بن بهاء الدین یوسف بن علی محمد بن سعید قرشی کرمانی بغدادی که در ۲۶ ربیع الثانی ۷۱۷ق زاده و در ۶۹ سالگی در ۱۶ محرم ۷۸۶ درگذشته است و سیف الدین احمد ابهری شاگرد ایجی و محشی شرح مختصر عضدی نیز بر آن گزارش نوشته اند (روضات ص ۷۱۵؛ ریحانة الادب ۲۴۴/۲؛ بروکلمان پیوست ۲۱۱/۲). همین شمس الائمه در کرمان شاگرد ایجی بوده و به حدیث و کلام و ادب آشنایی داشته است. اوست نویسنده گزارشی بر فوائد غیاثیه ایجی (گزیده‌ای از مفتاح سکاکی) در معانی و بیان به نام تحقیق الفوائد (چلبی ۲۰۹/۲) و گزارشی بر مؤلف او به نام الکواشف البرهانیة فی شرح المواقف السلطانیة (چلبی ۳۳۷/۲ که نمی‌گوید از کیست) و نگارنده النقوض (النقود) و الردود که گزارشی است بر شرح ایجی در ۷۳۴ق بر مختصر منتهی ابن حاجب که پس از کواشف نوشته است (چلبی ۵۳۸/۲). چلبی در اینکه نگارنده النقود و الردود را اکمل الدین محمد بن محمود حنفی (م۷۸۶) می‌داند سخنی درست نیاورده است (ص ۱۷۰۵ و ۱۷۰۷ همین فهرست). آقای ابن یوسف نیز (۵۸۶/۱) از او پیروی نموده است. در الدرر الکامنة (۳۲۰/۴) آمده که کرمانی نگارنده السبعة السیارة است در گزارش بر مختصر ابن حاجب و شامل هفت گزارش و او شاگرد پدر خود بوده است (نیز بغیة الوعاة سیوطی ص ۱۲۰). این السبعة السیارة گویا همان النقود و الردود است در اجازه‌ای که همین شمس الائمة سنی به شهید یکم دانشمند شیعی در آغاز جمادی الاول ۷۵۸ در خانه خود در درب مسعود بغداد داده است (ص ۷۷ اجازت بحار؛ روضات ۴۱۴). از این سه شرح بویژه همین کواشف یاد شده است. او به شهید اجازه روایت این سه کتاب را داده است و از آن برمی‌آید که او کواشف و دو گزارش دیگر را پیش از جمادی

الاول ۷۵۸ آغاز نموده است و نسخه ما که در روز دوشنبه نیمه ربیع الاول ۷۶۷ به انجام رسیده اگر همان کواشف باشد در تاریخ اجازه در دست او بوده و به نگارش آن می‌پرداخته است. او در این اجازه از خود به «شمس الائمه» و از ایجی به «استاد الکل فی الکل» تعبیر نموده است. از این گزارش که نسخه‌ای از آن را ما داریم و اکنون گفتگو می‌کنیم نسخه‌ای از آن در کتابخانه آستان قدس هست (ش ۱۵۱ مورخ - ۷۷۱ فهرست آنجا ۵۷/۱) و به نام کرمانی دانسته شده و درست مانند نسخه ما است در آغاز. و نسخه دیگری هم (مورخ ۱۰ صفر ۷۷۶) در آنجا هست (ش ۷۵۲ فهرست ۱۹۴/۴) که به نام ابهری خوانده شده و آن هم پس از خطبه که در نسخه ما نیست درست مانند همین نسخه ماست و در پایان هم همان تاریخ تألیف نسخه ما را دارد و در ۱۰ صفر ۷۷۶ در زمان شارح و شش سال پس از نسخه ما نوشته شده است. در فهرست آستان قدس (۱۹۴/۴) آمده که شارح ایجی را استاد می‌خواند. در نسخه ما هم از «مصنف و استاذ» یاد شده است و در مبحث اعجاز قرآن از مقصد ۴ موقف ۶ دارد «کما قاله الاستاذ منا» و می‌دانیم که سیف الدین ابهری نیز شاگرد ایجی بوده است. پس چنین تعبیری نمی‌رساند که این کتاب از کرمانی باشد. نسخه ما هیچ یک از سه نسخه گمنام فهرست طلس (ص ۱۱۸) نباید باشد. در فهرست بروکلمان (۲۰۹/۲) از نسخه ۷۴۸ یعنی جامع که گزارش سیف الدین ابهری است و نسخه موزه بریتانیا (پیوست ۱۸۸) که گزارش علی بن محمد النبیهی است و گزارش بی نام دیگر یاد گردید و باید آنها را دید و با نسخه ما سنجید. در کتابخانه ملک گزارشی دیگری است بر مواقف (ش ۱۰۴۶) که آمیخته با متن و از آغاز کم دارد و چنین است: «[الثامن سبب الصبح کرة البحار ... کما تقدم] قال الفاضل الطوسی اذا قربت الشمس من الافق الشرقی» و بدین‌گونه انجام می‌یابد: «[فی معاملتهم خلاف] و الاطناب فیه [هو خارج عن فننا هذا و لیکن هذا آخر الکلام ... و ان عاملها بفضله و رحمته انه هو الغفور الرحیم]»، این گزارش پس از مقاصد تفتازانی (۷۱۲-۷۹۱) و طوالع بیضاوی (م ۶۸۵) نوشته شده است و در آن دارد: «قال شیخنا الطیبی» و «استاذنا الطیبی» (م۷۴۳). نیز در آن و از فاضل قشیری آمده که شیعی و سنی هر دو به خبر تمسک می‌کنند و آن را متواتر می‌دانند پس داوری میان آنها دشوار خواهد بود باز در آن از «شیخ تور پشتی» یاد شده است. شارح در نسخه ما از مقالات اسلامیین شیخ اشعری و از غزالی و امام رازی و از صاحب الاشراق و صاحب تجرید و مولانا الفاضل اثیرالدین ابهری و صاحب طوالع و آمدی و از مصنف و مختصر حکمة العین او و استاذ و صاحب التلخیص یا تلخیص المحصل و الحاکم صاحب المختصر و المنتفی و شرف الدین مراغی یاد می‌کند و از رشید وطواط برهانی برای تناهی ابعاد می‌آورد. در آن دارد: «قد بنهنا علی مثل هذا فی بحث الدلالات فی شرح المطالع» (۹ر)، [نسخه‌ای دیگر از این شرح نیز در فهرست مرعشی ۳۴۶/۳۷ با تاریخ کتابت اواخر قرن ۸ معرفی شده که آن هم به کرمانی نسبت داده شده است]؛ خط: نسخ ریز، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱۵ شوال ۷۷۰ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، ۳۳۹گ، ۳۱ سطر (۱۳×۲۰/۵)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۷ - ۲۷۴۴]

۲. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۳۲۹

آغاز: الموقف الاول فی المقدمات و فیه مراصد ستة، المرصد الاول فیما یجب تقدیمه فی کل علم و اما المراصدالباقیة ففیما یجب تقدیمه فی هذا العلم؛

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۸ و ۹؛ افتادگی: آغاز [ف: - ۶۸]

۳. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۶۰۳/۲

آغاز: نحمدك یا من فضل مداد العلماء علی دماء الشهداء ... فهذه فوائد سنحت فی خاطری الفاطر اثناء مطالعة ما قال علماء الکلام روح الله ارواحهم فی تعریف العلم

شرح مبحث تعریف علم است. در شهر بلخ تألیف و به قلباباکو التاش تقدیم نموده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ ۶گ (۱۰-۱۵)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۵۲]

۴. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۶۰۳/۳

آغاز: قوله و اقوی ادلة اثبات الجزء انه

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ ۴گ (۱۶-۱۹)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۵۲]

۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۵۶۸-عکسی

آغاز: الموقف الثانی فی الامور العامة، ای فیما لایختص به قسم من اقسام الموجود. التی هی الواجب و الجواهر و العرض» فاما این یشتمل الاقسام الثلاث کالوجود و الوحدة فان کل موجود و ان کان کثیراً؛ **انجام:** علی اصل فاسداً عرضنا عن تفاصلها، و الله الموفق.

گزارش ناشناخته؛ خط: تحریری، بی‌کا، تا: ۱۰۲۷ق؛ سروده‌ای فارسی از مولانا قطب الدین شیرازی در ۱۴ بیت: موجود منقسم به دو قسم است نزد عقل ×× یا واجب الوجود و یا ممکن الوجود؛ تملك: میرزا اسدالله بن سید حسن؛ ۲۳۴ص، ۲۱ سطر (۱۰/۵×۲۰)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱ - ۲۳۸]

۶. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۴۹۱/۳

آغاز: بسمله - قوله ضمن خطبة کتابه - اعلم انه فات الشارح الشریف الامتثال بخیر المرسلین ... هذا الشرح للمواقف بمنزلة حاشیة له؛ **انجام:** اذا کان المراد به ما هو بمعنی العلم بالمعنی الاعم علی ما علیه الحکماء فلا توله.

شرحی است بر کتاب مواقف قاضی عضدالدین ایجی که نام شارح آن ذکر نشده و به نظر می‌رسد که ناقص باشد و شامل یك مقدمه و شش مقصد است؛ خط: نستعلیق بد، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوا با پارچه سبز، ۴گ، ۲۳ سطر (۸×۱۲/۵)، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۲۰۴]

● **شرح المواهب اللدنية بالمنح المحمدية** / تاریخ پیامبر

اکرم (ص) / عربی
š.-ul mawāhib-il ladunnīyya bi-l minaḥ-il muḥammadīyya

زرقانی، محمد بن عبدالباقی، ۱۰۵۵ - ۱۱۲۲ قمری
zorqānī, mohammad ebn-e ʻabd-ol-bāqī (1646 - 1710)

وابسته به: المواهب اللدنية بالمنح المحمدية فی السيرة النبوية؛ قسطلانی، احمد بن محمد (۸۵۱-۹۲۳)

تاریخ تألیف: شنبه ۱۲ ربیع الثانی ۱۱۱۲ق

شرح مزجی مهمی است بر کتاب «المواهب اللدنية بالمنح المحمدية» که در شرح زندگانی حضرت پیغمبر اکرم (ص) نوشته است.

چاپ: بولاق، جزء۸، ۱۲۷۸ق.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۴۴

آغاز: المقصد السادس فی بیان ما ورد فی آی التنزیل من عظیم قدره بیان لما ای مقداره و شرف رتبته؛ **انجام:** اللهم لك الحمد کما ینبغی لجلال وجهك و لعظیم سلطانك و صلی الله و سلم علی سید المرسلین ...

بخش دوم کتاب و از مقصد ششم تا مقصد دهم را دارد؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، بی‌تا؛ با نسخه مؤلف مقابله شده؛ مهر: «وقف ولی الدین پاشا» (مربع)؛ واقف: ولی الدین پاشا؛ جلد: مقوایی، ۴۶۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۴ - ۳۴۶]

● شرح المؤثرات فی اصول الدين / کلام و اعتقادات / عربی

š.-ul mu'aṯṯirāt fī usūl-id dīn

رصاص، حسن بن محمد، - ۵۸۴ قمری
rassās, hasan ebn-e mohammad (- 1189)

وابسته به: المؤثرات و مفتاح المشكلات؛ رصاص، حسن بن محمد (-۵۸۴ق)

شرحی است با عناوین «قوله، قوله» بر رساله «المؤثرات» خود شارح.

[اعلام المؤلفین الزیدیة ۳۴۳؛ مؤلفات الزیدیة ۱۸۰/۲]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۰۹۴/۲

آغاز: بسمله. قال الشیخ الامام العلامة ابومحمد الحسن بن محمد بن الحسن بن ابی بکر الرصاص رضی الله عنه الحمدالله خالق الأرضین و السموات الحمد هو الثناء الحسن و یقال له أیضا مدحا؛ **انجام:** الحسن انه سائله لا یخیب و هو قریب مجیب.

خط: نسخ، کا: عزالدین بن حسن بن امیرالمؤمنین، تا: جمعه دهه اول جمادی الاول ۸۶۳ق؛ ۱۷ سطر [میراث شهاب: س۱۷ش۳و۴ - ۳۳۰]

← شرح الموجز > شرح موجز القانون

● شرح الموجز / طب / عربی

š.-ul-mūjaz

شیروانی، محمد بن محمود، - ۹۱۲ قمری
šīrvānī, mohammad ebn-e mahmūd (- 1507)

وابسته به: موجز القانون = الموجز فی الطب؛ ابن نفیس، علی بن ابی الحزم (۶۰۷-۶۸۷ق)

شرحی مزجی است بر کتاب «الموجز» ابن نفیس با اشاره به آراء متقدمین و متأخرین از پزشکان نامی.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۶۲۴

آغاز: الحمدلله الذی ابدع بقدرته الاجرام العلوية و انشأ برأفته الاجسام السفلیة و احدث برحمته الموالید بحسب الاستعداد و القابلیة و خص منها الانسان بالنطق و الفهم و العقول الکافیة؛ **انجام:** و الصلحاء المستضعفین و من ینقادك و یعتقد فیك و لا یخالف امرك و اذا وصفت دواء فهم السامع و کرر علیه لئلا یقع الغلط فیما یسمع و یکتب.

فن اول را داراست؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲ ربیع الاول ۸۵۶ق، (شاید تاریخ تألیف باشد)؛ مصحح، محشی؛ تملك محمد بن ... میدانی، نصرالله به سال ۱۲۱۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۴/۵سم [ف: ۲۰ - ۱۶۰]

● شرح الموجز الحاوی لتحرير الفتاوی / فقه / عربی

š.-ul-mūjaz-il-ḥāwī li-tḥrīyr-il-fatāwā

وابسته به: الموجز الحاوی لتحریر الفتاوی؛ ابن فهد حلی، احمد بن محمد (۷۵۷-۸۴۱)

شرحی است مختصر از مؤلفی نامعلوم بر «الموجز الحاوی» احمد بن محمد فهد حلی. این شرح فقط جنبه توضیحی دارد و استدلالی جز موارد بسیار نادر دیده نمی‌شود.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۰۲۹

آغاز: بسمله، انما قدم التراب لان جمیع التراب تحصل به الطهارة بخلاف جمیع الماء الطاهر؛ **انجام:** بخلاف الواجبة فان ذلك معتبر فیها و یضمه ایضا السخال.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا رویه پارچه طوسی، ۸۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۲۱ - ۸۹۹]

● شرح الموشح فی شرح الكافية / نحو / عربی

š.-ul-muwaššaḥ fī š.-il-kāfīya

وابسته به: الموشح فی شرح الكافية = شرح الكافية؛ خبیصی، محمد بن ابی بکر (-۷۳۱)

غیر همانند:

۱. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۲۳۷

آغاز: الحمدلله الحمد هو الثناء باللسان علی قصد التبجیل و الشکر فعل ینبیء عن حسن تعظیم المنعم من حیث کونه منعما مطلقا؛ **انجام:** و المفتوح ما قبلها تقلب ألفا لقولک فی اضربن اضربا تشبیها لها بالتنوین و یمتاز عن التثنیة بالقرینة.

خط: نسخ، کا: حسن بن حسین بن علی بن قاضی ابی بکر خیارقی ملقب به قوام الملة، تا: سلخ ذیقعده ۷۶۳ق؛ ۲۷۵گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۱۶۵]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۸۰

آغاز: الحمدلله الذی خلق سبع سماوات و من الارض مثلهن بکمال قدرته و جعل الامر ینزل بینهن ببالغ حکمته

نسخه اصل: کتابخانه شخصی-قم. شرحی است مزجی و متوسط بر کتاب «الموشح فی شرح الکافیة» خبیصی. در این شرح بیشتر به توضیح عبارات پرداخته است؛ خط: نسخ، کا: ... بن محمد شوشتری کرکری، تا: دوشنبه ۲۷ محرم ۱۱۲۱ق؛ مصحح، محشی؛ ۴۲۴ص [عکسی ف: ۲ - ۸۲]

← شرح الموجز فی الطب > شرح موجز القانون

● شرح الموجز فی المنطق / منطق / عربی

š.-ul-mūjaz fī-l-manṭiq

بندی، علی بن محمد

bandī, ʻalī ebn-e mohammad

وابسته به: الموجز فی المنطق؛ خونجی، محمد بن ناماور (۵۹۰-۶۴۶)

شرحی است با عناوین «قال، اقول» بر مقدمه مشهور منطقی به نام «الموجز» افضل الدین محمد بن ناماور خونچی که شارح به درخواست بعضی آن را شرح نموده است. شارح از ابن سینا و امام رازی و ابهری به نام «الشیخ، الامام، الفاضل» یاد می‌کند. مؤلف ۱۱ فصل از کتاب مذکور را به ترتیب شرح کرده: العلم اما تصور؛ الدلالة اللفظیة؛ فی الکلیات الخمس؛ فی التعریفات؛ فی معرفة القضایا؛ فی التناقض؛ فی العکس؛ فی القیاس، فی المختلطات؛ فی الشرطیات و فی القیاسات الشرطیه.

[دنا ۶/۱۱۱۶]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۷۷۷/۲

آغاز: و بعد فقد التمس منی جمع من المترددین الی أن اجمع لهم شرحا للمقدمة الموسومة بالموجز للامام افضل الدین

نسخه اصل: کتابخانه واتیکان-رم ۲۹۰؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه ۱۴ رمضان ۷۴۴ق؛ محشی؛ ۶۱گ (۳۷۵-۴۳۵) [عکسی ف:۲-۴۵۹]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۲۲۷۰

آغاز: یتجه علی التوجیه الاشکال ... و الذی الموضوعین کلواحد من الازمنة؛ **انجام:** و الثالث بان یقال کلما صدق هذا الضرب صدق صغراء مع کبراه و صدقت النتیجة لکونها شکلاً اولاً منتهی بها

از اواسط فصل دوم تا اواسط فصل هشتم است؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۲۳۱ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج فرنگی، ۵۳گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۲۶۹]

← شرح موجز القانون > المغنی فی شرح الموجز

● شرح موجز القانون = شرح الموجز فی الطب / طب / عربی

š.-u mūjaz-il-qānūn = š.-ul-mūjaz fi-ṭ-ṭibb

فضل الله، ابوعبدالله بن ابی نصر، ق۸ قمری

fazl-ol-lāh, abū-ʻabd-ol-lāh ebn-e abī nasr (- 14c)

وابسته به: موجز القانون = الموجز فی الطب = الموجز؛ ابن نفیس، علی بن ابی الحزم (۶۰۷-۶۸۷)

اهداء به: امیرزاده محمد سطان

محل تألیف: سمرقند

شرحی است با عنوان «قال، اقول» و تألیف ابوعبدالله بن ابی نصر بن عبدالله مشتهر به فضل الله است که آن را چنان که خود در دیباچه کتاب مسطور داشته به نام امیرزاده محمد سطان در شهر سمرقند تألیف نموده. [این شخص را علی العجاله بدون هیچ تتبع و تحقیقی فقط به واسطه اشتراک اسمی احتمالاً همان محمد سلطان یا به احتمال ضعیف‌تر برادر او امیرزاده پیرمحمد نوه پسری امیر تیمور معروف باشد که تشریح منصوری را منصور بن محمد بن یوسف بن الیاس شیرازی به نام این اخیر تألیف نموده و اگر این مطلب صحیح باشد معلوم می‌شود که مؤلف از علمای قرن هشتم بوده است، والله العالم]. (عرفانیان)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۱۰۶

آغاز: بسمله الحمدلله مشرف الاشعة من الاجسام العلویة ذوات الاضواء و الانوار الی جرم کرة الارض؛ **انجام:** والفرق بینه و بین عیر الکلب و معالجاته ظاهر و لنختم الکتاب ههنا.

خط: نسخ، کا: محمود بن شیخ محمد المالیغی، تا: یکشنبه ۸ ربیع الثانی ۸۱۳ق؛ مهر: «یا اسدالله غلام توام این شرفم بس که بنام توام»؛ واقف: ابن خاتون، ۱۰۶۷ق؛ کاغذ: نخودی، ۱۷۲گ، ۳۱ سطر (۱۱×۲۱/۳)، اندازه: ۱۷×۲۶/۵سم [ف: ۱۹ - ۳۲۷]

● شرح موجز القانون = شرح نفیسی = شرح الموجز / طب / عربی

š.-u mūjaz-il-qānūn = š.-u nafīsī = š.-ul-mūjaz

نفیس کرمانی، نفیس بن عوض، - ۸۴۲ ؟ قمری

nafīs-e kermānī, nafīs ebn-e ʻavaz (- 1439)

وابسته به: موجز القانون = الموجز فی الطب = الموجز؛ ابن نفیس، علی بن ابی الحزم (۶۰۷-۶۸۷)
اهدا به: شاهرخ بهادرخان
تاریخ تألیف: ۸۴۱ق؛ محل تألیف: سمرقند
ابن سینا (- ۴۲۷ق) کتاب جامع و مفیدی در پزشکی دارد به نام «القانون فی الطب» که بر آن شروح متعددی نگاشته شده است، از جمله ابن نفیس آن را گزین کرده و به نام الموجز یا موجز القانون موسوم داشته است و نفیس بن عوض بن حکیم کرمانی آن را در سمرقند شرح مزجی نموده است و بیشتر یادداشت‌های آن را در شهر کرمان نگاشته است که همین کتاب موجود می‌باشد. در چهار فن تنظیم شده: ۱. قواعد جزیی طب؛ ۲. ادویة و اغذیه مفرده و مرکبه؛ ۳. امراض مختصه بعضوی از اعضا؛ ۴. امراضی که اختصاص به عضوی ندارد. مشتمل است بر تنقیح مبانی متن و کشف معانی و رفع مشکلات آن. بنا به گفته کشف الظنون این شرح از بهترین شروح کتاب موجز می‌باشد.
آغاز: توجهنا الی جنابك الاقدس قال علاء الدین ... قد رتبت هذا الکتاب علی اربعة فنون ... **آغاز شرح:** قال الشیخ الامام الحبر الکامل علاءالدین علی بن ابی الحزم القرشی المتطبب صیغة تفعل ههنا للمبالغة مثل تقدس و تمجد قدر تبت هذا الکتاب علی اربعة فنون ...
انجام: قال و بلغنی ان قوما اقتصروا علیها وحدها فماتوا فی آخر الامر، تم التألیف.
چاپ: این اثر بارها در ایران و خارج از ایران به چاپ رسیده
[کشف الظنون ۱۸۹۹/۲؛ الذریعة ۹۵/۱۴؛ دنا ۱۱۱۶/۶-۱۱۱۸ (۸۰ نسخه)؛ فهرس المخطوطات الطبیة المصورة بقسم التراث العربی ۱۱۷-۱۲۰؛ مخطوطات الطب فی المتحف العراقی ۱۹۶؛ کتابشناسی نسخ خطی پزشکی ایران ۱۷۶؛ مجله معهد المخطوطات ۳۴۵/۴]

۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۵۶
آغاز: الفن الثالث فی الأمراض المختصة بعضو عضو و اسبابها؛ **انجام:** و ما یطهر منه فی البدن. قال الشیخ فاذا ترکبت ...
شامل فن سوم تا اوایل فن چهارم؛ خط: نسخ، کا: محمود بن محمد القاضی الکوهان برااِن؟، تا: ۷ رمضان ۷۷۸ق، جا: کورة اصفهان؛ افتادگی: وسط و انجام؛ مصحح، با علامت بلاغ؛ جلد: چرم سبز، ۱۵۰گ، ۲۹سطر، اندازه: ۱۶×۲۶سم [مؤید: ۳ - ۶۰۲]
۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۳۹/۲
آغاز: بسمله، قال صاحب الموجز: البحران فی لغة الیونان هو الفصل فی الخطاب و قال الفاضل الکرمانی المعروف با النفیس ثم یستعمل مجازا علی الفصل فی الحکم و قال جالینوس؛ **انجام:** و هذه البحارین الرملیة فیکون کل سنة بمنزلة من الحارة. هذا ما ذهب الیه ... ببحران لان حرکتها بعد ... جدا. تم الکتاب بعون الله و حسن توفیقه
بخش کوتاهی از فن چهارم شرح نفیسی است؛ خط: نسخ، کا: محمود اصفهانی، تا: ۸۵۶ق؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: میشن عنابی مذهب، ۹گ (۴۰۲پ-۴۱۰)، ۲۳ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۳ - ۲۰۴]
۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۳۹۸/۱
آغاز: و قنطوریون من کل واحد ستة دراهم ... الفن الثالث الامراض المختصة بعضو عضو؛ **انجام:** برابر.
مطالب شرح فن سوم و چهارم کتاب را دارد؛ کا: احمد بن محمد، تا: ۸۶۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ضربی، ۲۷۸گ (۱-۲۷۸)، ۲۱ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۲ - ۱۷۱]
۴. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۳۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** ان تمدده تمدیدا شدیدا و لان مقدارها ایضا اقل و لذعه اقوی لحدة الصفراء و اقرب الی الجلد لان الصفراء
دو صفحه و نیم از باب ثالث از فن رابع را دارد و بقیه را فاقد است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۹۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ عرض شده در روز چهارشنبه ربیع الثانی ۹۳۴؛ ۶۶۶ص، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۵سم [نشریه: ۳ - ۳۷۸]
۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۶۷۵
آغاز: تقسیم الطب علیهما تقسیم الکل ال الاجزاء؛ **انجام:** الصنف الثالث متوسطة السم فمنه ما یقتل من سبعة ایام و منه.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام (یکی دو ورق از ابتدا و چندین ورق از انتهای این نسخه)؛ محشی؛ واقف: سید علی اصغر اصغرزاده موسوی، اردیبهشت ۱۳۳۸؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۸۳گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۳×۱۷سم [ف: ۱۹ - ۳۲۵]
۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۹۹۰
آغاز: فایدته و عموم عایدته و غموض مدرکه ورقة مسلکه لجدیر ان یسحب ذیل الافتخار علی مفارق الحکم؛ **انجام:** حقنة للقولنج خصوصاً الریحی یزاد فی الحقنة اللینة الاولی.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ واقف: دکتر جواد فیلسوفی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۳۷۱گ، ۱۶ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۳ - ۱۱۱۹]
۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۱۷۵/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و اکملهم علما و اقواهم دینال، صلوة یکون اداء لفضله و کفاء لعلمه و علی آله و اصحابه سلم تسلیما کثیرا و الحمد لله رب العالمین
خط: نسخ، کا: ظهیر الدین بن حسین بن عبد القادر طبیب، تا: چهاشنبه ۱۸ ربیع الاول ۹۰۰ق، جا: بون (ظاهراً در یمن)؛ مصحح، مقابله شده، محشی؛ تملک: علی بن عز الدین بن احمد بن رجب نجفی اسلمی مخاطب = اعتماد خان، محمد بن ظهیر الدین بن حسین طبیب؛ کاغذ: خانبالغ، ۲۴۶گ (۱-۲۴۶)، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲۸ - ۲۵۴]
۸. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۰۰۴

آغاز: لان الروح ینکشف بلون الدم عند غلبته و رویة المیاه و البرد و الرعد لان الرعد فی الاکثر انما یکون مع الامطار؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: شعبان ۹۰۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۲۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۲۶]

۹. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۳۶

آغاز: من القواعد الکلیة المذکوره فی الفن الاول؛ **انجام:** و لایرد علی هذ الوجه من الایرادات بالرد علی الوجه الاول والله اعلم واحکم و الله اعلم بالصواب
خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ افتادگی: آغاز (حدود ۱۱ سطر)؛ ۲۵۴ص، ۲۲ سطر (۸/۵×۹)، اندازه: ۱۵×۲۳سم [نشریه: ۳ - ۳۷۸]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۸۳۵

آغاز و انجام: برابر؛ تم التألیف فی غرة ذیحجة ۸۴۱ ببلدة سمرقند ... و قد کنت املیت الحواشی علی کثیر من مواضع الکتاب بکرمان صنیت عن الحدثان، و کانت بالعراق لنالیال، شرفا هن من ریب الزمان.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی:انجام؛ مجدول، محشی با نشانه «منه رحمه الله»؛ مهر: «الواثق بالله الغنی محمد حسن»؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۲۹۲گ، ۲۳ سطر (۱۰/۵×۱۶)، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۱۳ - ۲۵۳]

۱۱. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۳۲۳

بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ قطع: وزیری [ف: - ۱۷۵]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۸۸۳

بی‌کا، تا: آخر قرن ۹ یا ۱۰ [د.ث. مجلس]

۱۳. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۴۱۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ تملک: کاظم بن قاسم رشتی، محمد بن اسماعیل موسوی. [نشریه: ۷ - ۱۸۷]

۱۴. شیراز؛ عینی (دکتر)؛ شماره نسخه:۹

بی‌کا، تا: قرن ۱۰ [نشریه: ۵ - ۲۷۵]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۲۰۱

آغاز و انجام: برابر
خطبه و دیباچه را فاقد است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواسط قرن ۱۰؛ واقف:رضا نائینی،مرداد۱۳۱۱؛کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۳۵۴گ، ۲۵ سطر (۸/۵×۱۵/۳)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۱۹ - ۳۲۵]

۱۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۳۹۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن تریاکی، ۲۸۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱/۷×۱۷/۹سم [ف: ۱ - ۳۳۰]

۱۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۴۸۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ تملک: محمد صالح طبیب شیرازی در ۱۲۷۶ در تهران؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن یشمی، ۳۶۵گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۵/۳×۲۳/۷سم [ف: ۱ - ۳۳۱]

۱۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۵۳۰

خط: نسخ، کا: جمال بن شمس الدین بن بنی اسرائیل یعقوبی، تا: قرن ۱۰؛ مجدول؛ تملک: غلام علی طبیب صدر الاطباء خراسانی در ۱۲۹۹؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سرخ، ۳۷۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷/۸×۲۶/۹سم [ف: ۱ - ۳۳۱]

۱۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۶۷۷

آغاز و انجام: برابر؛ ثم التألیف فی غرة ذی حجة سنة احدی و اربعین و ثمانمائة بحمدالله تعالی و فضله ببلدة السمرقند حماها الله تعالی مع سایر بلاد المسلمین عن الآفات و البلیات و قد کنت املیت الحواشی عن کثیر من مواضع الکتاب بکرمان صینت عن الحدثان و کانت بالعراق لنا لیال شرفنا هن من ریب الزمان و جعلنا هن تاریخ المقال و عنوان المقاصد و الآمال. بیت: عراق دلفروز باد ارجمند ×× که آوازه فضل ازو شد بلند
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، محشی با نشانه‌های «منه رحمه الله» و «قطب الدین» و «۱۲» و «شرح قطبی» و «من الاستاد المحقق میرزا حسینعلی دام عمره» (۹ر) و «شرح حکمة العین» و «آق» و «آقسرایی»؛ تملک: نعمت الله احقاقی جهرمی در ۱۵ رجب ۱۳۵۱ق، محمد کریم اشراق جهرم ۱۳۵۵، ابوالقاسم بن مرحوم حاج محمد زمان ...، ابن محمد علی المسکنانی (؟)؛ مهر: «العبد ابن محمد علی ... ۱۲۱۳» (مستطیل)، «محمد علی الموسوی ۱۰۹۳» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۹۴گ، ۲۲-۲۷ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۲۰ - ۱۶۸]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** قال الشارح الفاضل شکر الله سعیه تم التألیف فی غرة ذی الحجة سنة احدی و اربعین و ثمانمائة بحمدلله و فضله ببلدة سمرقند حماها الله تعالی مع سائر بلاد المسلمین و قد کنت املیت الحواشی علی کثیر من مواضع الکتاب بکرمان صینت عن الحدثان حرره الحقیر الفقیر الی الله تعالی نفیس الطبیب عفی الله عنه
خط: نستعلیق، کا: عبدالعزیز استرآبادی، تا: ۹۱۱ق؛ ۲۳۶گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵/۵سم [ف: ۲ - ۳۰۰]

۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۵۱۱

درمان بیماری‌ها را دارد؛ خط: نستعلیق، کا: برهان هروی، تا: سه‌شنبه ۵ ذیحجه ۹۳۰ق؛ مجدول، محشی با نشان «منه رحمه، و لمحرره»؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، ۴۴۳گ، ۲۵ سطر (۹/۵×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۹ - ۱۲۹۲]

۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۱۵۵

خط: نستعلیق، کا: نورالدین محمد، تا: چهارشنبه ۲۶ ذیحجه ۹۴۰ق، جا: کاشان؛ محشی با نشان «منه رحمه الله»؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، ۱۴۴گ، ۱۹- ۲۲ سطر (۵/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۸/۵×۱۷سم [ف: ۱۶ - ۴۶۸]

۲۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۲۹

شرح فن نخستین و کلیات موجز است؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالسلام بن جلال الدین طبیب، تا: ذیحجه ۹۵۱ق؛ کاغذ:

سپاهانی، جلد: ساغری سبز، ۱۲۴گ، ۲۷ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۴۰]

۲۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۵۳۹

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،کا:ولی بن شهاب الدین شیرعلی، تا: سه‌شنبه ۱۷ جمادی الثانی ۹۵۷ق؛ محشی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج عنابی، ۲۲۹گ، ۳۴ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۴ - ۲۰۹۶]

۲۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۱۴ ط

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله بن جعفر اولی خطی، تا: ۱۹ جمادی الاول ۹۷۲ق؛ دارای چهار سرلوح مذهب، مجدول، مصحح؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: ساغری مشکی مذهب، ۳۹۳ص، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۳/۵سم [ف: ۲۴/۲ - ۱۴۵]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۷۰۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: شمس الدین بن کما الدین، تا: ۹۷۴ق؛ تملک: محمد جعفر حسینی طبیب پسر میرزا محمد علی حسینی طبیب؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۷۳۲ص، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۸سم [ف: ۱۰ - ۱۶۸۳]

۲۷. مشهد؛ فرهنگ و هنر؛ شماره نسخه:د-۱۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** ثم عالج السده الواقعه فی الامعاء قد فرغت من کتابت فن الاول.

تذکر: در فهرست مؤلف ناشناخته مانده است که با توجه به آغاز نسخه شناسایی شد؛کا:احمد بن سیدی حسینی کجحی، تا: ۹۷۶ق؛ محشی با امضای «منه»؛ کاغذ: کاهی، جلد: مقوای ساغری، ۲۰۰ص، ۲۳ سطر (۸/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: - ۷۳]

۲۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۴۲۲

خط: نسخ، کا: اسدالله بن عبادالله بن محمد حسینی مفازه‌ای بیابانکی طوری، تا: چهارشنبه ۱۱ محرم ۹۸۱ق، جا: یزد؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۵۰۲گ، ۲۱ سطر (۷/۵×۱۱)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۷ - ۱۳۲]

۲۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۲۵۷

آغاز و انجام: برابر؛ تم التألیف فی غرة ذی الحجه سنه احدی و اربعین و ثمانمایه ... ببلدة السمرقند و قد کنت املیت الحواشی علی کثیر من مواضع الکتاب بکرمان ... و کانت بالعراق لنا لیال ×× شرقنا هن من ریب الزمان / جعلناهن تاریخ المعانی ×× و عنوان المقاصد و الامانی / عراق دل افروز باد ارجمند ×× که آوازه فضل او شد بلند / از آن گل کزوتازه گردد نفس ×× عرق ریزه در عراقست و بس

خط: نستعلیق، کا: آغامیربن شیخ جعفر توبلی الاصل، تا: ۹۸۹ق، جا: رشت، برای استاد خود جلال بن نظام الدین نوشته؛ محشی از شروح مختلف موجز و قانون و نیز از ترویج الارواح و مائه مسیحی، کامل [الصناعه] و شرح ایلاقی و شرح اسباب و از مولانا نعمة الله؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج قرمز، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۱۹ - ۲۲۷]

۳۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۹۲۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** رازیانج مکد ثلثة دراهم تم الفن الثانی بحمدالله و حسن توفیقه

فاقد مقدمه و مشتمل بر شرح فن اول و دوم از چهار فن کتاب است؛ خط: نستعلیق، کا: جلال الدین محمد بن احمد دادایی، تا: سه‌شنبه ۲۲ رمضان ۹۹۳ق؛ محشی با رمز «عنه-۱۲-صح-منه»؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۲/۵سم [اهدائی رهبر: ۹ - ۳۱۲]

۳۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۹۰۴

آغاز: و قد رأینا ان نبتدأ اولا فی امراض کل عضو بذکر العلامات الدالة علی امزجته؛ **انجام:** و برابر

آغاز خطبه افتادگی دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ از گ ۳۰پ-۴۱پ منتخبی در خواص الاشیاء در حاشیه برگها کتابت شده؛ جلد: تیماج زرشکی، ۱۱۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۴سم [ف: ۲۰ - ۳۳۶]

۳۲. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۳۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** تمام شد فن ثانی

فن اول و دوم؛ خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۴۶۲ص، ۱۹ سطر (۸/۵×۹)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [نشریه: ۳ - ۳۷۸]

۳۳. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۴۸۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی با نشان «منه رحمه الله»؛ ۴۴۱گ، اندازه: ۱۳×۲۳سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۷]

۳۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۴۶۹

پایان فن یکم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تملک: لطف علی بن محمد کاظم در ۱۲۹۵؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۱۲۹گ، ۱۵ سطر (۴×۱۰)، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۱۶ - ۲۷۲]

۳۵. شیراز؛ میر (دکتر)؛ شماره نسخه:۲۱/۲

بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲ [نشریه: ۵ - ۲۸۳]

۳۶. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۳۲۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ مجدول؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷ - ۱۸۷]

۳۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۳۰۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ واقف: اسمعیل مصنع رضوی، آبان ۱۳۶۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۴۵۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۷/۳سم [ف: ۱۹ - ۳۲۴]

۳۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۳۸۱

انجام: «دواء جالینوس و غیره من العلاج» در «عض الکلاب» در باب سادس در سموم از فن چهارم.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۳۲۳گ، ۲۵ سطر (۶/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۲/۵سم

[ف: ۵ - ۱۲۴۱]

۳۹. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۳۵۵

آغاز: برابر

از آغاز تا دردهای مفاصل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۳۱گ، ۲۵ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۳/۵سم [ف: ۱ - ۲۹۳]

۴۰. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۸۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ واقف: ابوالقاسم حکیم باشی؛ ۳۸۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۶سم [ف: ۱ - ۱۶۴]

۴۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۴۹۱

خط: نسخ، کا: حسین بن عیسی خوزی، تا: دوشنبه ۵ جمادی الاول ۱۰۰۶ق؛ مقابله کرده در ۲۶ ذیحجه ۱۰۰۶ از همان خوزی با همکاری محمود بن حسین طبسی در حیدرآبادی تلنگ؛ تملک: ملک الاطباء فیلسوف الدوله؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن پرتقالی، ۴۷۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۴/۱سم [ف: ۱ - ۳۳۱]

۴۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۷۳۱

آغاز: الفن الثانی یشتمل علی جملتین: الجملة الاولی فی احکام الادویة و الاغذیة المفردة و یشتمل الی الجملة الاولی؛ **انجام:** و مکافاة لعلومه و حکمه و علی آله ...

من اول الفن الثانی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۲۰ق؛ مصحح؛ صورت وقف کتاب از مال حاج محمد حسن بن حاج محمد علی روغنی در قزوین ۱۲۴۵؛ جلد: چرم زرد، ۳۹۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵× ۲۶/۵سم [مؤید: ۲ - ۲۱۴]

۴۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۱۴۶

آغاز: بسمله و به نستعین. قال الامام الفاضل و الطبیب؛ **انجام:** شنجرف رمانی ... با کبریت بسائیده بدستور بعمل آورند.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۲۲ق [رایانه]

۴۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۳۰۷

آغاز: کانت هذه الرطوبة من رطوبات البدن لم یقبل الهضم بعد ذلک و لاالنصج و لم ینتفع بها لبدن؛ **انجام:** و تلزم ذلک زیاده المرض من ذلک العضو و حصوله فی الاعضاء القرینه ثم عالج السده الواقعه فی الامعاء تمت الکلیات.

فن اول این کتاب؛ بی‌کا، تا: ۱۰۲۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۶گ، ۱۷ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱۸ - ۲۷۱]

۴۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۹۷۸

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلاة و السلام الاتمان علی من یداوی الارواح بطب الحقیقة و یبری الابدان بعلم الشریعة ویعالج القلوب بحکمته محمد المبعوث الی کافة الخلائق بما هو هدی و نورٌ و شفاء لمافی الصدور و علی اله؛ **انجام:** وعلاجه ان یدق هذا الحیوان و یشدعل عضه میعطر من الزر ابوند الطویل و ... سواء بالشراب اوبماء العسل و زهرة الحی من ... فائه و ربما کفی استعمال الملح و الحل علی موضع العضة

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۰ ربیع الثانی ۱۰۳۳ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱×۳۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۷۲]

۴۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۳۹۰

آغاز و انجام: برابر؛ تم التألیف فی غرة ذی الحجة ... الف التحیة بدار السلطنة صفاهان حرست عن الحدثان ...

خط: نستعلیق و شکسته نستعلیق، کا: حسین بن اسماعیل لاهیجانی، تا: پنج‌شنبه ۲۲ جمادی الثانی ۱۰۵۹ق، جا: اصفهان مدرسه محبتیة؛ محشی با علامت سدیدی و منه؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۳۷۹گ، ۲۳ سطر (۶/۵×۱۷/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۴سم [ف: ۱۲- ۹۶]

۴۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۰۹-۵۲/۴۹

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد صادق بن محمد مومن تونی، تا: دوشنبه ۱۲ جمادی الثانی ۱۰۹۱ق؛ افتادگی: وسط؛ ۲۱۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۶۸۱]

۴۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۹۷۷-۱۱/۷۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** فی الاعضاء القریبة منه ثم عالج السده الواقعة فی الامعاد ثم الفن الاول من کتاب النفیسی

فن اول؛ کا: اسماعیل بن محمد مهدی جرفادقانی، تا: قرن ۱۲؛ جلد: مقوایی، ۱۱۹گ، ۲۲-۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۶۸۰]

۴۹. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۳۴۹

بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ قطع: وزیری [ف: - ۱۷۵]

۵۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۵۵۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۰۰ق؛ تملک: احمد بن محمد رضا فاضل خراسانی در ۱۱ صفر ۱۲۶۳ (نسخه را همین محمد رضا در شوشتر نویسانده است)، سید علی طباطبایی خادم طبیب؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالویی، ۳۲۴گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۹/۵×۲۹سم [ف: ۱ - ۳۳۱]

۵۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۳۸۰

آغاز: (م) الفن الرابع فی الامراض التی لا تختص بعضودون عضو (ش) بل اما ان یعم البدن لکنه بمعنی انه اذا اعرض له کان شاملا لجمیع الاعضاء؛ **انجام:** برابر

تنها فن چهارم: بدین گونه در شش باب: ۱. حمیات، ۲. بحران، ۳. اورام، ۴. کسرووکی، ۵. زینت، ۶. سموم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول، با یک سرلوح؛ ۶۸گ، ۱۹ سطر (۹×۱۷/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۴/۵سم [ف: ۵ - ۲۴۰]

۵۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۶۷۶

آغاز و انجام: برابر

کامل؛ خط: نسخ هندوستان، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۲؛ مجدول، دارای یک سرلوح؛ واقف: سید علی اصغر اصغرزاده موسوی، اردیبهشت ۱۳۲۸؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۳۳۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۹×۲۹سم [ف: ۱۹ - ۳۲۵]

۵۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۱۳
انجام: علی التصریف فی الغذا و جعله جزء العضو.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام (تا اواخر مبحث فصد و حجامت را بیشتر ندارد)؛ مصدر است به شرح حسین بن محمد استرابادی بر قانونچه چغمینی ایضا ناقص الاخر (۱۲ ورق بیشتر نیست)؛ محشی؛ واقف: سید محمد باقر مولوی عربشاهی، محرم ۱۴۰۵؛ جلد: مقوا، ۱۳۳گ (۱۲۱+۱۲)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱۹ – ۳۲۶]

۵۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۶۸۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** هی الملابسة الحقیقیة و ذلك اما.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: حنایی، ۱۴۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴/۳سم [ف: ۱۹ – ۳۲۷]

۵۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۹۱۸
آغاز: برابر
نیمه اول کتاب و دارای فن اول و دوم می‌باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۳سم [ف: ۳ – ۱۳۸]

۵۶. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۱۳۴
بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲ [نشریه: ۳ – ۳۷۸]

۵۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۶۷۷
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، ۱۰۰گ، ۲۹سطر (۱۲/۵×۲۲)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۸ – ۲۴۰]

۵۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۷۱۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۱گ، ۲۸ سطر (۷/۵×۱۸)، اندازه: ۱۲/۵×۲۵سم [ف: ۸ – ۲۵۷]

۵۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۱۲۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** احق باسم التریاق و المعدنیات و ما یستخرج من اجزاء الحیوانات باسم الفادزهر تم
از مقدمه تا پایان فن ثانی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۳۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۹ – ۳۱۳]

۶۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۶۴۴
آغاز: و اسباب وجوده و علامات زواله هذا ما اشتمل علیه الفن الاول و یعلم مما ذکر وجه؛ **انجام:** برابر
شامل تمام فنون اربعه است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز (یک برگ)؛ مجدول، محشی؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج یشمی، ۴۷۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۸سم [اهدائی رهبر: ۹ – ۳۱۴]

۶۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۲۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد صالح بن ملا عبدالرشید، تا: چهارشنبه ۱۸ رمضان ۱۱۰۲ق؛ اهدایی: دکتر جواد فیلسوفی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج آلبالویی، ۳۱۱گ، ۲۶ سطر (۱۲×۲۱)، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۱ – ۳۱۴]

۶۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۰۷
خط: نستعلیق هندی، کا: حکیم کریم الله، تا: ۱۱۸۶ق، جا: شاه جهان آباد؛ کاغذ: هندی شکری، جلد: تیماج عنابی، ۹۵۳ص، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵/۵سم [ف: ۱۹ – ۴]

۶۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۳۴۱
آغاز: برابر
شامل فن اول و سوم است؛ خط: نسخ و نستعلیق خوش و استادانه، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۱۸۷ق، به خاطر آقا محمد نصیر؛ مصحح، محشی؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: روغنی، ۲۴۰گ، ۲۳ سطر (۷/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۱ – ۲۸۱]

۶۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۱۰۷
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۹۹ق، جا: لاهور هند؛ دارای یک سرلوح، مجدول، مذهب؛ کاغذ: هندی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۶۰۸ص، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۸/۵سم [ف: ۱۹ – ۹۱]

۶۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲/۲۲۴۵-۱۲/۱۳۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** الباب الثانی من الجملة الاولی من الفن الثانی فی احکام الادویة والاغذیة المفردة وقدر تبناه علی حروف ابجد حرف الهمزة ابریسم حاریابس.
فن اول؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ – ۲۶۸۱]

۶۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۴۹/۷
آغاز: بسمله، انا لانوثر علی الدواء المفرد دواء مرکبا؛ **انجام:** و بهذا الطریق یحصل الیقین فی جمیع الاصناف من غیر کلفة.
قسمتی از شرح نفیسی در طب است که در آن از ادویه مفرده و رجحان آنها بر ادویه مرکبه سخن رفته؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۷ص (۳۰۶- ۳۱۳)، ۱۸ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۳ – ۶۲]

۶۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۷۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** و کان تدبیر هم واحدا و استعملو دواء جالینوس و غیره من العلاج المذکور و الله اعلم ...
تمامی مباحث فنون چهارگانه «موجز القانون» را بدون خطبه آغازین دربر دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۳؛ مجدول، دارای کمند اندازی؛ مهر: «عبده الراجی فتح الله» (بیضی)؛ تملک: میرزا ابوالقاسم شریف الحکماء به سال ۱۳۰۳ق؛ کاغذ: دولت آبادی نخودی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۵۸۰گ، ۱۵ سطر (۸ ×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۶ – ۱۴۴]

۶۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۰۴۶
آغاز: بسمله حمد بیحد و ثنا بیعدد مرحکیمی را سزد؛ **انجام:** که ساخته شود از بابونه و اکلیل الملک

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام [رایانه]

۶۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۹۸۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و رازیانج مکد ثلثة دراهم.

شرح فن اول و ثانی از فنون اربعه کتاب؛ کا: حسین بن علی محمد رشتی، تا: ۱۲۲۶ق، جا: تهران؛ تاریخ وقف: شهریور ۱۳۶۷؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج، ۱۴۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵/۹×۲۴/۲سم [ف: ۱۹ - ۳۲۶]

۷۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۰۳۸-۱۱/۱۳۸

آغاز: بسمله. الصراع و هو الم و هو خروج من حال طبیعیة الی حال غیر طبیعیة علی ما عرفه جالینوس ومن تبعه کالرازی؛ **انجام:** و نحو ذلک من القرابض مثل شئ من الخرسان و القسط و الاشنة ... و سایر ما ینفع فی ضماد الفتق فانها شد العضو ونشف الرطوبات و الله الموفق بعمل هذا الکتاب

جلد دوم؛ خط: نسخ، کا: مهدی، تا: ۱۲۳۲ق، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۳۲۱گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۶۸۱]

۷۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۹۲

آغاز: بسمله، قال الفن الثانی یشتمل علی جملتین الجمله الاولی فی احکام الادویه و الاغذیه المفردة؛ **انجام:** و تنمیقه و وفقنا الدرایه ما فیه من اللطائف و تصحیحه و الصلوة علی رسوله محمد و آله الطیبین الطاهرین اجمعین.

از فن ثانی کتاب قانون؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۲۳۱گ، ۱۵ سطر (۱۱×۱۸)، اندازه: ۱۸×۲۶/۵سم [ف: ۹ - ۵۱۰]

۷۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۱۸۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** من اجزاء الحیوان باسم الفاد زهر ... من السهو و النسیان ۱۲۳۸

خط: نستعلیق، کا: حسن بن ابوذر طبیب مازندرانی، تا: ۱۲۳۸ق؛ واقف: شیخ محمد صالح علامه حائری مازندرانی، مرداد ۱۳۵۱؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: ۱۹ - ۳۲۷]

۷۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۹۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان المفردات من النباتیات احق باسم التریاق و المعدنیات و ما یستخرج من اجزاء الحیوانات بالفادزهر. تم الباب الاول من الجمله الاولی من الفن الثانی.

شرح فن اول و بخشی از فن دوم - تا آخر باب اول از جمله اول از فن دوم؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۱ق؛ مصحح، محشی با امضای «منه»؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج تریاکی، ۲۳۸گ، ۱۴ و ۱۵ (۸×۱۳)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۶ - ۱۶۰]

۷۴. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۴

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۵۰ق؛ مصحح، محشی با رمز «منه رحمه اله»؛ ۲۴۳گ، اندازه: ۲۱×۳۰/۵سم [ف: ۱ - ۶۱]

۷۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۰۳۲/۳

بی‌کا، تا: ۱۲۶۰ق؛ افتادگی: وسط و انجام؛ کاغذ: فرنگی شکری و آبی، جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۱۹ - ۱۸]

۷۶. سمنان؛ عمومی؛ شماره نسخه:۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** مکد ثلثة دراهم تم الفن الثانی بعون الله تعالی وحسن توفیقه.

آغاز کتاب تا آخر فن ثانی؛ خط: نستعلیق، کا: محمد حسن بن محمد علی سمنانی، تا: ۱۲۶۲ق؛ مصحح، محشی با نشان «ه ع ق سلمه الله تعالی» و «منه» و «شرح ایلاقی»؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۱۲۱گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۸×۲۸/۵سم [ف مخ]

۷۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۹۹۴-۱۶/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق شکسته، کا: ابوالفضل بن عبدالوهاب بن ابوالفضل طبیب، تا: جمادی الاول ۱۲۶۶ق؛ در دو صفحه آخر نسخه اشعاری از سنائی و مثنوی مولوی تحریر شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۵گ، ۲۳-۲۷ سطر، اندازه: ۲۱×۳۵سم [ف: ۵ - ۲۶۸۱]

۷۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۱۸

جلد اول؛ خط: نسخ، کا: علی محمد بن میرزا محمد کاظم موسوی، تا: جمادی الاول ۱۲۶۷ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۶گ، ۲۱ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۶/۵×۲۶سم [ف: ۱ - ۱۸۱]

۷۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۳۶۲/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و کثیرا ما یموت السکران بالسکتة دفعة و ذلک لامتلاء لابطون

تا پایان باب نخست از جمله اول از فن دوم را دارا می‌باشد. بخش‌هایی از فن چهارم و جمله دوم در آخر نسخه ناتمام می‌باشد؛ خط: شکسته نستعلیق و نسخ، کا: ابوالقاسم بن محمد مهدی جراح، طبیب اصفهانی، مشهور به میرزا جان، تا: صفر ۱۲۷۶ق؛ مصحح، محشی، مقابله شده؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج قرمز، ۱۵۵گ (۳۸۱- ۵۳۵)، ۱۸ سطر (۱۲×۱۸)، اندازه: ۱۸×۲۴سم [ف: ۲۸ - ۶۰۱]

۸۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۹۹۶/۲

آغاز: تتمه حاشیه از شرح اسباب نفس در ذات الجنب وجع ناخن لان العضو حساس ثنی او علیه غشاء؛ **انجام:** برابر

خط: تحریری، بی‌کا، تا: ۱۳۰۶ یا ۱۳۰۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ از روی نسخه خطی به تاریخ کتابت ۸۴۳ استنساخ گردیده، محشی؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۵۶۴ص (۱۸۴-۷۴۷)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۴۷/۱ - ۱۱۵]

۸۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۶۱۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و عنوان المقاصد و الامانی ... الملک الوهاب.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۸۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۱۷۴

آغاز: فیقوی علی تحریک الاعضاء؛ **انجام:** بسبب تکثیف الامعاء و تغلیظ المواد.

خط:نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: جعفری

معمار؛ کاغذ: اصفهانی، ۷۵گ، ۲۵ سطر (۸×۱۵) [ف: ۵ - ۱۵۵۹]

۸۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۰۸۸-۱۷۸/۶

آغاز: العلم الامور الطبيعية والعلم بأحوال بدن الانسان والعلم بالاسباب والعلم ... والامور الطبيعية سبعة احده الاركان وهى اربعة ... ثم البلغم ... ثم الصفراء ... ثم السوداء؛ **انجام:** فاكل بعضهم فاستنكف الباقين من اكلها فمن اكلهم يمت من عاف من اكلها مات وكان تدبيرهم واحداً واستعملوا دواء جالينوس وغيره من العلاج المذكور تم.

خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۵- ۲۶۸۱]

۸۴. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۷۴۱

آغاز و انجام: برابر

کا: احمد حسنی متطبب جیلانی، بی‌تا؛ مهر: «عبده محمد على الحسينى» (مربع)، «ابواب الغنى محمد حسين الحسينى» (مربع)؛ جلد: تیماج زرشکی، ۳۰۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۷۲]

۸۵. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه:۵۴

آغاز: ... و ذكرها فى حده ليكون الحد كاملا كما يقال فى حد السيف انه آلة صناعية متخذة من حديد متطاول معرض محدد الاطراف لجزا ضاء الحيوان فى القتال. الفن الاول يشتمل على جملتين الجملة الاولى فى قواعد؛ **انجام:** ويترك اللحوم ما امكن و يجتنب الشراب اصلا و ذلك ليلاً ثبور الاخلاط و ينصب شىء منها الى المحل الضعيف فان حصل مع ذلك اى مع.

از اوایل فن اول تا اواسط فن رابع؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مهر: «عبده عطاءالله» (بیضی)؛ واقف: شمس الدین محمدآرانی، ۱۱۴۱ق؛ جلد: مشما قرمز، ۳۵۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۹×۲۸/۵سم [ف مخ - - ۱۰۰]

۸۶. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۳۱۷

خط: نستعلیق، کا: حسین بن حسن متطبب لنگرودی، تا: دوشنبه ۱۷ جمادی الثانی، جا: لاهیجان؛ محشی [نشریه: ۷ - ۱۸۶]

۸۷. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۷۶۱

انجام: و يغطى الترياق العسكرى او الترياق المتخذ من اسطر خشوق اليابس و ورق ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ جلد: چرم زرد، ۳۶۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۳۰/۵×۲۰سم [مؤید: ۲ - ۲۳۰]

۸۸. جهرم؛ کریم اشراق؛ شماره نسخه:بدون شماره

دو جلد؛ بی‌کا، بی‌تا [میراث اسلامی: ۵ - ۶۱۰]

۸۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۴۴/۱

آغاز: الحمدلله رب العالمين و الصلاة و السلام الاتمان على من يداوى الارواح بطب الحقيقة و يبرى الابدان بعلم الشريعة و يعالج القلوب بحكمته محمد المبعوث الى كافة الخلائق بما هو هدى و نورٌ و شفاء لمافى الصدور و على اله؛ **انجام:** و علاجه ان يدق هذا الحيوان و يشدعل عضه ميعطر من الزر ابوند الطويل و ... سواء بالشراب او بماء العسل و زهرة الحى من ... فائه و ربما كفى استعمال الملح و الحل على موضع العضة

دو فن نخستین را دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ دارای سرلوح؛ ۵۴گ (۱ر-۵۴ر)، ۲۴ سطر (۷/۵×۱۸) [ف: ۴ - ۷۸۵]

● شرح موجز القانون = شرح الموجز فى الطب / طب / عربی

š.-u mūjaz-il-qānūn = š.-ul-mūjaz fi-ṭ-ṭibb

ایجی، شهاب الدین بن محمد

ījī, šahāb-od-dīn ebn-e mohammad

وابسته به: موجز القانون = الموجز فى الطب = الموجز؛ ابن نفیس، علی بن ابی الحزم (۶۰۷-۶۸۷)

اهداء به: سلطان محمود مظفری

شرح مزجی مختصری است بر رساله «الموجز فی الطب» ابن نفیس. این شرح دارای نکاتی است که باید پزشک از آنها اطلاع کامل داشته باشد.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۳۳۴

آغاز: الحمد لله رب العالمين ... و بعد يقول العبد الراجى شهاب بن محمد الايجى أسعد الله جده و جعل خير يومه غده؛ **انجام:** تم الفن الاول المشتمل على قواعد جزئى الطب اعنى علمية و عملية بتوفيق الملك العلام حافظ الصحة و مزيل الاسقام

فن اول است؛ خط: نسخ، کا: تقی الدین کمال بن قطب الدین اصفهانی ماشاذه عباسی، تا: شنبه ۱۴ رمضان ۸۴۲ق، جا: کرمان؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ تملک: جلال الدین محمد طبیب؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۲۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۹ - ۱۱۲]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۶۹۳

شرح فن اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۲۶۱ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۵گ، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲۰ - ۲۰۷]

● شرح موجز القانون = شرح الموجز فى الطب / طب / فارسی

š.-e mūjaz-ol-qānūn = š.-ol-mūjaz fe-t-tebb

فضل بن ابی نصر، ق۹ قمری

fazl ebn-e abī nasr (- 15c)

وابسته به: موجز القانون = الموجز فى الطب = الموجز؛ ابن نفیس، علی بن ابی الحزم (۶۰۷-۶۸۷)

اهداء به: امیرزاده محمد سلطان

تاریخ تألیف: ۸۱۳ق؛ محل تألیف: سمرقند

گویا از ابوعبدالله فضل بن ابی نصر بن عبدالله؛ که شرح آمیخته و مزجی است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۷۴۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: دوشنبه ۱۰ صفر ۱۲۳۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۲۴۷گ، ۱۸ سطر (۱۳/۵×۸/۵)، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۲۰۹]

● شرح موجز القانون = شرح الموجز فی الطب / طب / عربی

š.-u mūjaz-il-qānūn = š.-ul-mūjaz fi-ṯ-ṭibb

طبیب کرمانی، محمد محسن بن محمد حسین، ق۱۳ قمری

tabīb-e kermānī, mohammad mohsen ebn-e mohammad hoseyn (- 19c)

وابسته به: موجز القانون = الموجز فی الطب = الموجز؛ ابن نفیس، علی بن ابی الحزم (۶۰۷-۶۸۷)

شرح مزجی مختصری است بر «الموجز فی الطب» ابن نفیس با افزودن مطالبی طبی از قانون و ایلاقی و آقسرائی و یک «مقدمه» و سه «قانون». مؤلف این کتاب را به نام فرزندش نگاشته و برای آن نام خاصی انتخاب نموده که در نسخه حاضر هر دو نام پاک شده‌اند.

یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۴۲۶

آغاز: الحمدلله الذی دلنا علی علم الابدان و هدانا علی علم الادیان کما قال الشارع المقدس العلم علمان علم الابدان و علم الادیان؛ **انجام:** یدغم بدال المهملة و بعین المعجمة و میم معناه أی محافظة یحیل ...

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۴۶۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۳۶سم [ف: ۲ - ۱۱۴]

● شرح موجز القانون = شرح الموجز فی الطب / طب / عربی

š.-u mūjaz-il-qānūn = š.-ul-mūjaz fi-ṯ-ṭibb

وابسته به: موجز القانون = الموجز فی الطب = الموجز؛ ابن نفیس، علی بن ابی الحزم (۶۰۷-۶۸۷)

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۸۷۱

آغاز: المسابقة بالخیل و رکوب السفن محرك الاخلاط (پس از هشت سطر) تدبیر النوم و الیقظه افضل النوم هو الغرق المتصل المعتدل الخ؛ **انجام:** البهق و البرص ... کنسبة البرص الابیض الی البهق الابیض فان.

شروعش از فن سوم است و ختمش به اواسط فن چهارم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ نسخه ناقص؛ واقف: سید عبدالباقی آیت اللهی شیرازی، اسفند ۱۳۷۴؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۹۳گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [ف: ۱۹ - ۳۲۹]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۹۲۴/۲

آغاز: البحر ان فی اللغة الیونان هو الفصل فی الخطاب ثم استعمل مجازا علی الفصل و فی الحکم و قال الفاضل جالینوس فی ایام البحران؛ **انجام:** فانه لم یذکران الامراض التی ینقض بعد الاربعین هجران لان حرکتها بعده یکون بطئة جدا تمت.

شرحی است مزجی فاقد عنوان خاص بر کتاب موجز القانون ابن نفیس. نسخه موجود شرح باب دوم از فن رابع یعنی بحران و ایام آن می‌باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۴۱ق، جا: قزوین؛ مصحح، برگ در پایان نسخه شرح فصل مربوط به بیماری وبا از کتاب موجز القانون می‌باشد که احتمالاً ادامه همان شرح قبلی است؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۹گ (۲۷۸پ-۲۹۶ر)، ۲۵ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۳۵ - ۳۲۵]

۳. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۲۶۴/۱

آغاز: الشیخوخة و اما المادیة فالحار الیابس کالغب و الحار الرطب کالمطبقة و البارد الرطب کالفاح و البارد الیابس کالسرطان و اما سوء المزاج المادی ... و اعدل الامزجة مزاج الانسان لما علمت فی الاعتدال الانسانی من انه؛ **انجام:** و ربما عرض حمی شدیدة ای عند الانفجار بسبب لذع المادة عند المرور و اذا عرفت ای فی ذات الجنب و اوارم الصدر الحمدلله الذی نصرنی بتحریر هذالکتاب وظفرنی بتستطیر هذا الخطاب و الصلوة و السلام علی رسوله ...

شرح مزجی است، با عناوین ابواب و اجزاء شامل مباحثی در طب نظری و عملی و شرح ادویه و اغذیه، گویا شرح «موجز القانون» است؛ خط: نستعلیق، کا: نورالدین محمدبن صدراء طبیب جیلانی، تا: ۱۵ صفر ۹۸۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ تملک: میرزا محمد تقی شیرازی؛ جلد: مقوای زرد، ۲۶۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف مخ - ۱ - ۳۰۴]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۸۱۳

آغاز: قال الشیخ الامام ... علاءالدین علی بن حزم القرشی المتطبب صیغه تفعل؛ **انجام:** بخش یکم: بحث صداع که اختصاص به یک عضو ندارد: و الصداع الذی عن دود متولد فی مقدم الدماغ

شرح جای گفتگو در دو جلد است: ۱. جلد اول شامل باقی فن سوم شماره ۳۸۱۳، جلد دوم شامل باقی فن سوم تا پایان فن چهارم پایان کتاب؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ خط جلد اول با خط جلد دوم متفاوت است؛ کاغذ: ترمه اصفهانی، جلد: چرم قهوه‌ای مذهب، ۲۴۵گ، ۲۲ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۰/۵سم [ف: ۱۷ - ۴۴]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۸۱۴

آغاز: بخش دوم: دنبال مطلب جلد اول است: نتن فی رائحه الانف لانه انما بتولد الدود من رطوبه (برگ ۲ر)؛ **انجام:** در فصل بیماری هاری به سبب گاز گرفتن سگ: و من عاف عن اکلها مات و کان تدبیر و هم جمیعا واحدا و استعملوا دواء جالینوس ...

ادویه اخری مما جربناه (برگ ۳۱۷پ)

شرح موجز القانون جلد دوم از مؤلفی ناشناس در دو مجلد. جلد دوم این شرح از میان فن سوم تا پایان کتاب در فن چهارم است؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه اصفهانی نخودی، جلد: تیماج سرخ مذهب، ۳۱۸گ، ۲۳-۲۱سطر(۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۹/۵×۲۹سم [ف: ۱۷ - ۴۵]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۱۳۰

آغاز: النظری فی احوال بدن الانسان؛ **انجام:** علی ورق الحطمی مومیا.

خط:شکسته نستعلیق،کا:محمد تقی بن رفیع الدین غفاری کاشانی، تا: ۱۰۱۲ق، جا: کاشان؛ افتادگی: آغاز و انجام [الفبائی: - ۳۶۶]

۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۴۵۳/۱

آغاز: بسمله. الباب الاول فی الحمیات، الحمی الحارة غریبة، و هی الحرارة الاسطقسیة اذا اشتدت سورتها واجبت ضرر فی الافعال؛ **انجام:** علی هذالوجه من الامراض ما برد علی الوجه الاول. تم الکتاب الحمیات النفس (النفیس؟) بعون الله الملک الوهاب. علی ید ...

بخش حمیات آن است، گویا از سدیدی یا نفیس کرمانی یا آقسرائی؛ خط: نستعلیق، کا: حسین بن علی‌محمد رشتی، تا: ۱۲۲۶ق، جا: تهران؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه، ۵۳گ (۱پ-۵۳پ)، اندازه: ۱۴/۶×۲۱/۷سم [ف: ۷ - ۴۰۶]

۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۴۵۹/۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: غره رجب ۱۲۳۰ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سیاه، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴/۴×۲۲/۷سم [ف: ۷ - ۴۰۸]

۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۳۹۳/۳-۱۳/۷۳

آغاز: القسم الاول مما لایمکن ان یوجد اصلا بل الذی یوجد من الامزجة انما هو الخارج عن الاعتدال الحقیقی وینقسم الی ما تسمیه الاطباء معتدلا بالقسمه؛ **انجام:** والخلیات مخففة والمرکبة منها مثل الزیرباج ... فالعسلی معین علی الهضم والعجینی غلیظ مولد للسدد والله اعلم

بخش کوتاهی مزجی از یکی از شرح «موجز القانون» ابن نفیس، است؛ خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۰ رمضان ۱۲۵۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۸۲]

۱۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۵۹/۳-۵۲/۹۹

بخشی از شرح موجز القانون علاء الدین علی بن ابی الحزم قرشی متطبب است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا

۲۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۸۲]

۱۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۲۰۱-۵۶/۵۱

آغاز: قال الشیخ الامام الحبر الکامل علاء الدین علی ابن ابی الخرم القرشی المتطبب صیغة تفعل ههنا للمبالغة مثل تقدس و تمجد ... قد رتبت هذ الکتاب علی اربعة فنون الترتیب وضع کل شی فی مرتبته

از اول تا شرح عبارت «فسکن اولا الوجع بالمخدرات و ان کانت تضر نفس اضغاف الروح». شرحی مختصری است بر کتاب «الموجز فی الطب» علاءالدین علی بن ابی الخرم قرشی معروف به ابن نفیس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۰۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۴۹۹]

۱۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۸۶۰-۵۹/۸۰

آغاز: الامل دامس الاسم و دارس الرسم و اسأله العزیز الوهاب ان یفیض علینا الهام الصواب ... قال الشیخ ... علی بن ابی الخرم القرشی المتطبب ... صیغه تفعل ههنا للمبالغة مثل تقدس و تمجد، قد رتبته؛ **انجام:** فیه اقوی من الاخر شرط ان یکوت الموثرو القرب منه متساویین فظهر ذلک الاثرانتهی کلام فلا یحققه الادویة المفرده و المرکبة تمت.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۲۱۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۹۸]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۸۶۲

آغاز: قال الامام الفاضل الفیلسوف ... الفن الثالث فی الامراض المختصة؛ **انجام:** کان انفع الاشیا من ذلک و من المرکبات دواء

از فن سوم تا اواسط فن چهارم؛ خط: نستعلیق، کا: علی بن حسین الطبیب العاملی، بی‌تا؛ واقف: سید عبدالباقی آیت اللهی شیرازی، اسفند ۱۳۷۴؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۲۴۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۹/۵×۲۰سم [ف: ۱۹ - ۳۲۸]

۱۴. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۶۹۰

آغاز: قال الشیخ الامام ... المتطبب، صیغة تفعل هنا للمبالغة مثل تقدس و تمجد؛ **انجام:** و ما یستخرج من اجزاء الحیوانات باسم الفاد زهر

از آخر باب اول از الجملة الاولی از الفن الثانی. شرح بر کتاب «موجز القانون» از علی بن ابی الحزم قرشی متطبب، این شرح مزجی و مبسوط است و غیر از شرح نفیسی است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ تملکی در تبریز در ۱۲۸۸؛ جلد: چرم مشکی، ۱۳۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [مؤید: ۲ - ۱۸۷]

۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۸۷۸

آغاز: الاثر لان تاثیره له لو کان المجرد؛ **انجام:** و الحراره العزیزیه لانصراف ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

● شرح موجز القانون = شرح الموجز فی الطب / طب / فارسی

š.-e mūjaz-ol-qānūn = š.-ol-mūjaz fe-t-tebb

وابسته به: موجز القانون = الموجز فی الطب = الموجز؛ ابن نفیس، علی بن ابی الحزم (۶۰۷-۶۸۷)

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۸۸۶

آغاز: نحمدك و الحمد قانون يتضمن الاكمال فى كل امر ذى بال ... و بعد بر ارباب الباب من اول الحكمة و فصل الخطاب پوشیده نیست که طبیب حاذق معمار بیت الحیوة انسانی است؛ **انجام:** و نرجو من الله سبحانه و تعالى ان يوفقنا لتوضيح ما بقى من الكتاب و يهدينا لتحقيق الحق و فصل الخطاب.

مؤلف به دستور سلطان بایزید خان بن سلطان محمد خان شرح حاضر را بر رساله موجز القانون ابن نفیس نگاشته است و در آن نظر به شرح سدید الدین کازرونی بر این کتاب دارد، نسخه حاضر از آغاز کتاب تا پایان بحث حجامت را داراست و ظاهراً شرح نیمه اول کتاب است؛ خط: نسخ ترکی، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۹۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۰ - ۳۲۰]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۹۸۸/۱

آغاز: الحمد على نعمائه. و الصلاة و السلام على رسوله محمد و آله و اصحابه. اما بعد، قال امام الاطباء علاءالدين ابى الحزم القرشى، بعد حمدالله تعالى ... رتبت هذا الكتاب على اربعة فنون. یعنی ترتیب کردم این کتاب «موجز» را بر چهار فن. «ترتیب» در لغت نهادن هر شیئ است به مرتبه آن. و «موجز» یعنی سخن کوتاه، چون این کتاب سخن کوتاه است، در علم طب، لهذا به موجز موسوم گشت. الفن الاول؛ **انجام:** و قوت ضعیف بود، دلیل هلاکت است. چنانکه در احتراق (؟) می‌شود. تمام شد نظری موجز ...

شرح فارسی از ناشناس، که نام خود را در دیباچه و پایان نسخه نیاورده است. شرحی است همراه با متن. برای نشانی: «الفن الاول فى قواعد جزئى الطب» فن اول در بیان قاعده‌های دو جزر طب است. «قاعده» امر کلی است که منطبق بر جزئیات باشد. «اعنى علمية و عملية» قصد می‌کنم از هر دو، طب جزء علمی طب را و جزء عملی طب را. و جزو علمی را جزو نری نیز گویند «بقول کلی» یعنی به قواعد کلیه. حاصل آنکه در فن اول هر دو جزو طب مذکور است، لیکن به طور کلی، چنانکه گویند ... در مشترک (۵۱۲/۱) از «تاج العلاج» و (۷۵۱/۱) از «ترجمه موجز القانون» نام و نشان آمده است که جز این است؛ نسخه تنها فتن یکم از چهار «فن» را دارد؛ خط: نستعلیق شکسته، کا: محمد علی خلف حاجی علی اصغر، تا: ۲۶ جمادی الثانی ۱۲۷۱ق؛ نستعلیق شکسته آمیز پخته؛ ۸۱گ(۱پ-۸۱پ) [ف: ۲ - ۱۶۳]

● **شرح مونس الابرار** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e mūnes-ol-abrār

وابسته به: مونس الابرار؛ قمی، محمد طاهر بن محمد حسین (- ۱۰۹۸)

شرحی است بر قصیده مونس الابرار ملاطاهر محمدقمی بر بخش رد صوفیه آن. این شرح غیر از شرح خو ملاطاهر است که تحفة الابرار نام دارد.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۷۰۳/۴-۲۹/۴۳

آغاز: بسمله الحمدلله ... اما بعد بدانکه یکی ازعلمای شیعه قصیده درمدح حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام گفته و آنرا مونس الابرار نام کرده؛ **انجام:** تو را پریدن با قدسیان بود ممکن ×× بیا و رشته غفلت زبال خود بردار / تو را مشاهده حق اگر بودمطلب ×× بیا و پرده پندار از میان بردار تمت

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: غره جمادی الثانی ۱۰۷۰ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۰×۲۶سم [ف: ۵ - ۲۶۴۲]

● **شرح مونس العشاق** / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e mūnes-ol-‘oššāq

وابسته به: مونس العشاق = حقیقت العشق؛ سهروردی، یحیی بن حبش (۵۴۹-۵۸۷)

شارح که نامش مشخص نیست، به احتمال قوی در قرن هفتم و شاید آغاز قرن هشتم می‌زیسته و به زمان سهروردی نزدیک بوده است و او را آگاهی کامل از الهیات و طبیعیات و مخصوصاً علم النفس مشائی و اشراقی بوده و به کمک این دانش‌ها، رموز و استعارات سهروردی را توجیه کرده است. شارح تمام متن را به صورت منظم شرح نکرده است، بلکه جملات و یا قطعات خاصی از آن را برگزیده و به شرح آن پرداخته است. روی هم رفته شرح به اندازه اصل متن، عرفانی نیست، لکن آن را دقت و توجه خاصی به ریزه‌کاری‌ها و جزئیات متن است که به آن ارزش فراوان بخشیده است و آن را به صورت کلیدی درمی‌آورد جهت فهم اصل متن سهروردی. (سید حسین نصر)

آغاز: بسمله، بدانکه روزی اتفاق مطالعه رساله‌ای افتاد که موسوم است به مونس العشاق و منسوبست به شیخ محقق شهاب الدین مقتول رحمة الله علیه، و در میانه آن رساله سخنی چند بر طریق رمز و اشارت گفته و در فهم کردن آن دقتی بود.

انجام: گفت ای پدر تعبیر این خوابست که با تو گفتم، یا ابت انى رأيت احد عشر كوكباً و الشمس و القمر رأيتهم لى ساجدين

چاپ: مجله دانشکده ادبیات، شماره ۱۸، ۱۳۵۰ش، به تصحیح حسین نصر و مظفر بختیار، ۲۷۱-۲۸۸ (باز چاپ شده در: خرد جاودان: مجموعه مقالات دکتر سید حسین نصر، به اهتمام دکتر سید حسن حسینی، جلد ۱، تهران، سروش، ۱۳۸۲ش)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۲۳/۱۲-ف

آغاز و انجام: برابر

نسخه اصل: شهید علی پاشا ش ۲۷۰۳؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ از روی همین نسخه تصحیح و چاپ شده؛ ۸گ (۱۹۲پ-۱۹۹پ)، ۲۵ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۵۱۶]

← شرح میبدی بر هداية الحكمة ← شرح هداية الحكمة

● **شرح میر شمس الدین** / عروض و قافیه / فارسی
š.-e mīr šams-od-dīn

فیض، محمد بن محمد، ق۱۳ قمری
feyz, mohammad ebn-e mohammad (- 19c)

اهداء به: مولوی ولی محمد
تاریخ تألیف: ۱۲۵۳ق

مؤلف، در سال ۱۲۳۵ متن مختصری در عروض و قافیه و صنایع شعری نوشته بود به نام «متن شمس الدین». به سال ۱۲۵۳ بنا به درخواست بعضی احبا کتاب حاضر را با تفصیل بیشتر نگاشته است. این کتاب دارای سه «ضیاء» و یک «فیض» است بدین تفصیل: ۱. تعریف شعر؛ ۲. ذکر قافیه؛ ۳. صنایع شعری (انواع بدیع)؛ فیض: در ذکر جدول تاریخ و دایره لولبی.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۴۶۷

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... اما بعد این در ذره مسکین حافظ محمد شمس الدین ... قبل از این رساله مختصر؛ **انجام:** بلکه آنها را بازی طفلانه بشمارد لهذا بتحریر آنها نپرداخت و بهمین قدراکتفا ساخت

خط: نستعلیق، کا: غلام محمود، تا: چهارشنبه ۱۴ ذیقعده ۱۲۷۰ق، به دستور حضرت استاد غلام محیی الدین صاحب قبله؛ جلد: تیماج روغنی، ۶۶گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۹ - ۲۶۷]

← شرح المیزان > شرح کتاب السبعین الموازینیة

● **شرح میزان الادب = عجالة البیان** / ادبیات / عربی
š.-u mīzān-il-adab = ‘ojālat-ul-bayān

فاضل تاشکندی، محمد
fāzel-e tāškandī, mohammad

وابسته به: میزان الادب فی قواعد الفاظ العرب؛ عصام الدین اسفراینی، ابراهیم بن محمد (۸۷۳-۹۵۱)

شرح مزجی «میزان الادب» از تألیفات عصام الدین ابراهیم بن عربشاه اسفراینی در صرف و نحو و بیان است.

آغاز: نحمدلله بجمیل اسمائه و نصلی علی سید انبیائه و علی آله و اولیائه اما بعد فهذه عجالة البیان فی شرح المیزان للاستاذ الادیب الاریب اللبیب عصام الدین عامله الله المعین بفضله المبین ... فشرعت فی شرحه علی طریق الارتجال و الله مولی التوفیق فی کل حال الحمدلله المنان علی ماء علم البیان ای ... و الصلوة و السلام علی سید الانام ای ... و بعد فهذه میزان الادب فی لسان العرب یحتمل ان ...

انجام: الموازنة موافقة الآخر مع الآخر بلاتسجیع نحو نمارق مصفوفة و زرابی مبثوثة الترصیع توازن الالفاظ مع توافق الاعجاز اوتقاربها مثال التوافق نحو ان الابرار لفی نعیم و ان الفجار لفی جحیم و مثال التقارب نحو و آتیناهم الکتاب المبین و هدینا هم الصراط المستقیم وحسن الکلام ان یتبع اللفظ المعنی لا العکس فلابد من ترک التکلیف لئلا یبلغ حد التعقید فیخرج عن نهج البلاغة فان الحسن الزائد بعد تمام الاصل.

[کشف الظنون۱۹۱۶/۲ و ج ۲ص ۵۷۸؛ دنا ۱۱۲۰/۶؛ فهرست دارالکتب قاهره (۱۹۲۶) ج ۲۱۱:۲]

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲/۳۳۴-۲/۱۵۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، با علامت بلاغ؛ تملک: اسعد بن ملکی محمد امین بعد از انفصالش از قضا به تاریخ ۱۰۱۹؛ ۲۶ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۸۲]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۹۶۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، کا: سید حسن پسر سید عمر، تا: جمعه ۲۸ ربیع الثانی ۱۱۵۱ق؛ با دیباچه مذهب، محشی، مصحح، مقابله شده؛ کاغذ: ترکی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷۲ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۰ - ۴۰۸]

● **شرح میزان الکلام** / بلاغت / عربی
š.-u mīzān-il kalām

یزدی حائری، محمدباقر بن مرتضی، ۱۲۳۹-۱۲۹۸قمری
yazdī hā’erī, mohammad bāqer ebn-e morteza (1824 - 1881)

شرح مزجی مفصلی است بر ارجوزه میزان الکلام شارح که در علم قافیه شعری نظم کرده است در یک «مقدمه» و چند «مقام».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۶۳/۲

آغاز: الحمدلله الذی علا بعلو ذاته عن موازنة میزان الاوهام و تعالی بجلال صفاته عن معایرة معیار الافهام؛ **انجام:** و للشعر اقسام اخر لامدخل للقافیة فیها قد ذکرنا ها علی التفصیل فی کتابنا الموضوع فی علم البدیع فارجع الیه.

خط: نستعلیق، کا: محمد باقر بن مرتضی طباطبائی حائری، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۴گ(۲۱ر-۴۴ر)، اندازه: ۱۱× ۱۸سم [ف: ۵ - ۵۹]

← شرح میزان المنطق > بدیع المیزان

● **شرح میزان المنطق** / منطق / عربی
š.-u mīzān-il-manṭiq

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۱۹۴

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی [رایانه]

● **شرح ناد علیاً** / دعا / فارسی

š.-e nāda ʻalī-an

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۳۷۰ ض

بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۵۸ق [د.ث. مجلس]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۶۲/۳-۱/۱۶۲

آغاز: روایت کرده‌اند از حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم که امیرالمؤمنین علی علیه الصلوة و السلام را فرموده‌اند که یا علی هر کس که نادعلی را بعد از نماز جمعه در مقامی خالی شصت نوبه بخواند؛ **انجام:** و جمیع خلائق از جن و انس نویسنده گردند عشری از خواص نادعلی شرح نتوانند کرد و بدین قدر اختصار کردیم تا خواننده را ملال نگیرد. والله اعلم بالصواب

رساله مختصری است در بیان فضیلت و آداب خواندن دعای «ناد علی»؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۳گ، ۱۲ سطر [ف: ۵ - ۲۶۸۳]

۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۴۱۱۷/۳

آغاز: الحمدلله ... اما بعد این رساله ای است مشتمل بر بعضی از خواص این کلمات که از مطاع مکین جبرئیل امین صادر شده ناد علیا مظهر العجائب؛ **انجام:** حاضران تعجب نمودند و سبب آن از آن محبوس استفسار کردند صورت حال به عرض پادشاه و حضار مجلس رسانیدند. ان شاء الله تعالی که جمیع مؤمنان را تلاوت این کلمات محصل و میسر شود.

رساله‌ای است مشتمل بر بعضی از خواص این کلمات که از مطاع مکین جبرئیل امین صادر شده است، رساله با تفسیر و تأویلاتی به شیوه حروفیان؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: گالینگور سبز، ۳گ (۱۹۶پ-۱۹۸پ)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف مخ - ۳- ۱۲۷۲]

● **شرح ناد علیاً مظهر العجائب = تفسیر ناد علیاً = خواص ناد علیاً** / علوم غریبه / عربی و فارسی

š.-e nāda ʻalī-an mazhar-al-ʻajā’eb = tafsīr-e nāda ʻalī-an = xavass-e nāda ʻalī-an

رساله‌ای کوتاه در خاصیت و آثار جمله «ناد علیاً مظهر العجائب ×× تجده عونا لک فی الغرائب» با تفسیر و تأویلاتی به شیوه حروفیان؛ که به التماس یکی از حکام به فارسی ترجمه شده است.

آغاز: الحمدلله الذی افاض الارواح من القدم واخرج الوجود من العدم والصلوة علی السید المؤید المحترم وآله وعترته مصابیح الظلم اما بعد این رساله ای است مشتمل بر بعضی خواص واسرار این کلمات تامات از جبرئیل صادر شده است ناد علیا مظهر العجائب ... و سبب نزول این کلمات معظمه آن است

۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۷۲۷/۳-۲۴/۲۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** بدین عدد بخواند ۲ هزار و ششصد هی بیست و پنج نوبت ف شش هزار و چهارصد حروف رطبه ازبرای.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج سرخ، ۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۸سم [ف: ۱ - ۳۵۳]

۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۵۹۰/۳

آغاز: بسمله، حمد و ثنای متوالی مرحبات حضرت احدیت را تقدست اسماء و صلوات زاکیات نثار مرقد طیبه محمد مصطفی و بر آل و اهل بیت اطهار او باد؛ **انجام:** هر صباح چهل بار بخواند تهمت از وی برخیزد وخلایق بنیکویی او مشغول شوند وآنچه مجرب ومشهور است ذکر کردیم والله اعلم تمت.

ده خاصیت و اثر بدان شمرده شده؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ در ادامه ترجمه حدیث نسبتاً طولانی درباره خلقت نوری رسول اکرم وعلی (ع) قبل از خلایق با تمام تفاصیل آورده شده؛ ۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۱۶سم [ف مخ - ۲ - ۸۵۸]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۵۷/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** البته میسر گردد ان شاء الله تعالی.

خط: نستعلیق، کا: میر جلال الدین مازندرانی، تا: جمعه نزدیک به پایان جمادی الاول ۹۹۳ق، جا: مکه مکرمه؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۵گ (۴۲-۴۶)، ۱۵ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۳ - ۳۱۲۸]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۲۲۹/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هر شغلی که شروع کند علی حسب المراد بر آید، انشاء الله تعالی و تقدس و نقل من رسالة سقیمة مسخ بعضها و نسخ بعض

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه کاغذ زرد، ۷گ (۵ر-۱۱پ)، اندازه: ۱۳/۶×۲۰/۳سم [ف: ۶- ۳۱۱]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۰۳/۶ حاشیه

آغاز: برابر؛ **انجام:** و بدلایل مذکوره محقق میشود که این حضرت امام خواهد بود، و الله أعلم و أحکم و هو خیر الحاکمین.

در این شرح بعلوم غریبه و علم اعداد و امثال اینها گرویده و در پایان آن تاریخ ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه را بنا بگفته خودش تعیین مینماید؛ خط: نستعلیق، کا: حسین بن محمد حسینی قمصری مشهور به آفتاب، تا: ۱۰۷۷ق، جا: قمصر کاشان؛ ۶گ (۶۸ر-۷۳ر)، اندازه: ۱۹×۲۴سم [ف: ۳ - ۱۹۹]

۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۸۰۲/۱-۳۹/۱۸۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و رقیه محفوظ و محروز باشد و در هر شغل که شروع کند علی حسب المراد برآید ان شاء الله و هو الموفق و المعین.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: غره ذیحجه ۱۰۸۸ق، جا: اصفهان؛ جلد: مقوا، ۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: -]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۴۳۲/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** از برای دفع مکر و طغیان دشمن ده روز هر روز هزار بار بخواند که ایمن گردد

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۵گ (۲۴-۲۸)، ۱۵ سطر (۶×۱۰)، اندازه: ۱۱×۱۴/۵سم

[ف: ۳۴ - ۹۰]

۸. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۱۶۱/۱-۳۶/۱۶۱**

آغاز: برابر؛ **انجام:** خاصیت از برای محرر مقهور شدن پنج روز هر روز صد مرتبه بخواند مقصود برآید خاصیت از برای شجاعت ودفع خوف شب وروز ... خاصیت از برای اعدا شش روز هر روز صد و پنجاه نوبت بخواند از شر دشمنان ایمن و محفوظ گردد تمت.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۵۶۳]

۹. **همدان؛ دانشگاه بوعلی؛ شماره نسخه:۱۸۲/۳**

آغاز: برابر؛ **انجام:** چهلم از برای دفع و مکر و طغیان دشمن ده روز هر روز هزار بار بخواند که ایمن گردد

در چهل خاصیت از خواص و اسرار کلماتی که گویند در غزوه (جنگ) تبوک بر حضرت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله القا شد «ناد علیاً مظهر العجائب» با ذکر کیفیت خواندن این ذکر ضمن گزارش هر یک از خواص؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۵گ(۱۲پ-۱۶ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [ف: - ۹۱]

۱۰. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۸۳۹/۷**

آغاز: برابر؛ **انجام:** از شر دشمن ایمن گردد ان شاء الله تعالی

سی و هشت خاصیت برای آن برشمرده شده؛ خط: نسخ، کا: محمد حسن بن محمد علی، تا: جمعه ۱۴ محرم ۱۲۲۱ق، جا: خبوشان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۳گ (۱۰۵پ-۱۰۷ر) [ف: ۱۰ - ۱۶۸۲]

۱۱. **تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۹۹۶/۲۳-عکسی**

آغاز: برابر؛ **انجام:** و در هر روز ۱۰۰ نوبت بخواند. چهلم از برای شجاعت ۱۰ دوازده روز ۱۰۰ نوبت بخواند. تمام شد.

در گزارش آن و پیامدهای جادویی به کار بستن آن که به شمارش زبر و بینات هر حرف آن را به یکی از امامان تطبیق می‌دهد؛ خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: ۱۲۴۲ق؛ در مجموعه رساله‌های شیخ احسایی؛ ۹ ص (۲۸۹-۲۹۷) [عکسی ف: ۱ - ۱۶۵]

۱۲. **تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۵۱۰/۱-عکسی**

آغاز: برابر؛ **انجام:** و در هر روز ۱۰۰ نوبت بخواند. چهلم از برای شجاعت ۱۰ دوازده روز ۱۰۰ نوبت بخواند. تمام شد.

خط: نسخ ثلث، بی‌کا، تا: ۱۲۴۳-۱۳۱۶ق؛ در کشکول؛ ۱۵ص (۱۰۸-۱۲۲) [عکسی ف: ۱ - ۱۶۵]

۱۳. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۷۶۰/۵**

آغاز: برابر؛ **انجام:** ده روز هر روز هزار نوبت بخواند از شر دشمنان انشاء الله ایمن گردد

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج زیتونی، ۷گ (حاشیه ۱۳پ-۱۹پ) [ف: ۳۷ - ۲۹۹]

۱۴. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۳۷۴/۵**

آغاز: حمد و ثنای جناب متعالی حضرت احدیت و مالک الملوک ... اما بعد این رساله ایست مشتمل بر حقایق اسرار این کلمات که از ملک مقرب؛ **انجام:** پادشاه از سر خون او درگذشت ببرکت این عمل بزرگوار و الله اعلم ...

در مقدمه رساله ذکر گردیده که این رساله در عصر یکی از حکام بنی امیه توسط امام صادق علیه السلام به عربی نوشته شده و در زمان امام حسن عسکری علیه السلام به پارسی ترجمه شده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوایی قهوه‌ای، ۵گ (۲۲ر-۲۶ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۳۸ - ۵۰۲]

۱۵. **تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۹۳۱/۳۷**

آغاز: برابر؛ **انجام:** از شر دشمن ایمن گردد ان شاء الله تعالی و تقدس الحمدلله رب العالمین علی کل حال. تم بالخیر سنة ۱۱۰۲.

بی‌کا، بی‌تا [ف: ۵ - ۲۴۱]

۱۶. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۲۰/۷**

آغاز: برابر؛ **انجام:** سی و نهم از برای دفع مکر و طغیان دشمن ده روز هر روز هزار نوبت بخواند از شر دشمنان ایمن گردد

نسخه از آخر تمام نیست و فائده چهلم را ندارد. جمله «ناد علیاً مظهر العجائب تجده عوناً لک فی النوائب کل هم و غم سینجلی بولایتک یا علی یا علی» را شرح می‌دهد و هر حرف از آن را به شمارش زبر و بینات با ائمه طاهرین علیهم السلام تطبیق می‌نماید و در آخر چهل فائده برای این جمله می‌آورد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سبز، ۱۲گ (۲۱۷ر-۲۲۸ر)، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۲ - ۲۲۱]

۱۷. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۳۱۱/۱۰**

آغاز: برابر؛ **انجام:** از شر آن جماعت در امان باشد.

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۴گ (۶۶پ-۶۹پ)، ۱۴ سطر (۵×۱۴)، قطع: بغلی [ف: ۱۷ - ۱۰۴]

● شرح ناسخ کتاب جدید / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-e nāsex-e k.-e jadīd

محمد یوسف بن عبدالحمید، ق۱۳ قمری

mohammad yūsof ebn-e ʻabd-ol-hamīd (- 19c)

تاریخ تألیف: ۱۲۶۳ق

مؤلف گمنام که از مخالفین و دشمنان سرسخت بابیه بود رساله‌ای موجز و عربی به نام «ناسخ کتاب جدید» در رد کتاب‌ها و عقاید سید علی محمد باب شیرازی نوشت ولی بعد به جهت بهره بیشتر مردم آن را ترجمه و شرح نموده که رساله حاضر است و در آن بسیاری عقاید شیعه و مفاسد و انحرافات بابیه را مطرح و پاسخ گفته است. این کتاب پس از سال ۱۲۶۳ق که سال شهادت «محمد تقی برغانی» موسوم به شهید سوم است نگاشته شده است. مؤلف نام برخی بزرگان بابیه را که با آنها مناظره و محکوم نموده در برگ ۴۹ر آورده و لعنت کرده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۵۰۰/۱

آغاز: بسمله، از اینکه غرض اصلی از نگارش ناسخ کتاب جدید فهمیدن عوام بود نظر باستغناء خواص و این بدون شرح و تفسیر کلماتش غیر ممکن بود و موجب نقض غرض و مقصود بود؛
انجام: مانند کسی است که شیر را می‌دوشد پس از دوشیدن میریزد او را بالای زمین و یا مثل زنی است که ولد او بمیرد و حال آنکه هنوز او از نفاس بیرون نیامده ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوا قهوه‌ای، ۶۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۷۳]

● **شرح الناسخ و المنسوخ** / علوم قرآن / عربی
š.-un nāsix wa-l mansūx
حسینی قاری، عبدالجلیل بن احمد، - ۹۷۶ ؟ قمری
hoseynī qārī, ʻabd-ol-jalīl ebn-e ahmad (- 1569)
وابسته به: الناسخ و المنسوخ؛ ابن متوج، احمد بن عبدالله (-۸۲۰)
اهداء به: خان احمد حاکم لاهیجان
تاریخ تألیف: ۹۷۶ق
گفتگو درباره نسخ کردن آیه‌ای از قرآن آیه دیگر را، از مسائل مهم علم کلام بوده، لیکن امروزه به صورت فصلی در پایان کتاب‌های اصول فقه در آمده است. مؤلف این رساله، ابوناصر جمال الدین احمد بحرینی معروف به «ابن المتوج» از فقهای امامیه در آغاز قرن ۹ است. وی این رساله را از کتابی که در تفسیر نگاشته بود استخراج و افراد در تدوین داشته است. این کتاب را «عبد الجلیل حسینی قاری» شرح کرده و آن را محمد جعفر اسلامی تصحیح و ترجمه نموده و در سال ۱۳۴۴ش درتهران به چاپ رسیده است.
آغاز: الحمد لله الذی وفقنا لدین صارناسخا للملل و الادیان و علمنا مناسک ... و بعد فیقول الفقیر الی الله الغنی عبد الجلیل الحسینی القاری مازال کنت فی سالف الزمان الخوان مصمما علی تحصیل المعالم ... حتی اومعت بنادینادی ... ای مجلس الفاضل سمی من خصه الله بقوله لم نجعل له من قبل سمیا و استفدت منه ... اشتغلت بقرائة الناسخ و المنسوخ تصنیف الشیخ الاجل ... شهاب الدین احمد البحرانی تعمده الله بغفرانه الجلی و اردت ان افید ما یلیق بتنقیح المرام و الخص ما یناسب لتحقیق لمقام ... و جعلت ذلک تحفة للحضرة العلیا ... مالک سریر الخلافة بالاستحقاق حارس بلاد اهل الایمان ... اعنی السلطان بن السلطان و الخاقان بن الخاقان الموفق بتوفیقات الصمد خان احمد ...

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** المعوذتین الاولی خمس آیات ... قیل مدنیة و قیل مکیة. الحمد لله اولا و آخر ظاهرا ... در این جا بخط همین نسخه دو بیت فارسی بعنوان تاریخ نوشته شده: این نامه هست به ز گنجینه زر ×× هم گنج هنر باشد و هم بحر درر / تاریخ کمال این مه اوج کمال ×× باشد [درر فواید و بحر هنر] [در فواید و بحر هنر = ۹۷۶].
خط: نستعلیق خوب، بی‌کا، تا: ۱۰۹۹ق؛ مجدول مذهب، با یک سرلوح، در برگ ۲۲ و ۲۳ فهرست بیست و پنج سوره که آیه‌های نسخ کننده یا نسخ شده در آنها است یاد شده. نسخه دیگر از این کتاب در کتابخانه سید علی بن محمد شبر در نجف هست؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: ساغری مشکی، ۱۲۹گ، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۶/۷)، اندازه: ۱۴/۵×۲۵سم [ف: ۱ - ۱۴۹]

● **شرح «الناس معادن کمعادن الذهب والفضة»** / شرح حدیث / عربی
š.-u «an-nās-u maʻādin-un ka-maʻādin-iḏ-ḏahab-i wa-l-fiḍḍa»
صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم، ۹۷۹ - ۱۰۵۰ قمری
sadr-od-dīn-e šīrāzī, mohammad ebn-e ebrāhīm (1572 - 1641)
گفتاری است از ملاصدرا (گویا ملتقط از یکی از تفاسیر او) در توحید و شرح حدیث الناس معادن کمعادن الذهب و الفضه.
تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۴۲/۷
آغاز: و اعلم ان الاعیان و المهیات متنوعه و الصفات ... و الارواح بحسب الفطرة مختلفه فی الصفاء و الکدورة و الضعف و القوة مرتبة فی درجات القرب و البعد
کا: جعفر میر بابا تبریزی، تا: قرن ۱۳؛ ۱گ (۷۶-۷۶) [ف: ۹- ۵۱۳]

● **شرح النافع یوم الحشر فی شرح باب الحادی العشر** / کلام و اعتقادات / فارسی
š.-on-nāfeʻ-e yawm-al hašr fī š.-e bāb-el-hād-il-ʻašr
قمی، محمد طاهر بن محمد حسین، - ۱۰۹۸ قمری
qomī, mohammad tāher ebn-e mohammad hoseyn (- 1687)
وابسته به: النافع یوم الحشر فی شرح الباب الحادی عشر = شرح باب حادی عشر؛ فاضل مقداد، مقداد بن عبدالله (-۸۲۶)
تاریخ تألیف: ۲ جمادی ۱۰۶۴ق
گویا از محمد طاهر قمی شیرازی که بنا بر نذری که کرده آن را ساخته است. او در ص ۱۶ از فصول الحق محتشم بن عمید بن محمد بن شهنشاه نقل کرده است. متن از علامه حلی و شرح نخستین از مقداد سیوری است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۶/۱
کا: صالح بن سید علی حسینی گرمرودی، تا: یک‌شنبه ۲ رمضان ۱۰۶۹ق، جا: ابهر؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۲ص (۱-۱۴۲)، ۱۲ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [سنا: ف: ۱ - ۶۰]

↲ شرح نام حق ≻ شرح مقدمة الصلاة

● **شرح نامه امام عسکری (ع)** / شرح حدیث / فارسی

š.-e nāme-ye emām-e ʻaskarī

ترجمه و شرح مختصری است بر نامه امام حسن عسکری علیه السلام که به اهل اهواز نوشته و در آن درباره مسائل اعتقادی گفتگو کرده است تا شیعیان اعتقادات صحیح را دریابند و از اعتقادات غیر صحیح بپرهیزند. مترجم و شارح یکی از شاگردان ملا محمد باقر مجلسی است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۵۲۸

آغاز: که امام حسن عسکری صلوات الله و سلامه علیه در جواب کتابت اهل اهواز که بخدمت آن حضرت نوشته بودند؛ **انجام:** و رحمت خدا بر محمد و آل او باد که پاکانند از گناهان و کافی است ما را الله تعالی و نیکو وکیلی است.

خط: نستعلیق، کا: محمد طاهر حسینی طالقانی، تا: ۱۱۲۰؟؛ افتادگی: آغاز؛ کتاب‌های «مجمع المعارف» و «جامع الحکایات» چاپ سنگی با این نسخه جلد شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۲۲ - ۱۰۸]

● **شرح نامه غزالی** / اخلاق / فارسی

š.-e nāme-ye qazzālī

احمد غزالی نامه‌ای به نظام الدین فخرالملک وزیر در تحذیر و تذکیر و بیان اسرار و حقایق شرع و عقل نوشته است و مؤلف آن را شرح کرده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۵۵۸/۴

آغاز: امیر و حسام و نظام و هر چه بدین ماند همه خطاب و القاب و از جمله رسمیات تکلف است و فی الحدیث «انا واتقیاء امتی برآء من التکلف». معنی امیر دانستن و حقیقت وی طلب کردن؛ **انجام:** و این هر دو در غیب الغیب پوشیده است و این هر دو را دو کلید است کلید خزاین سعادت، اطاعت است و کلید خزاین شقاوت معصیت است پس سعی کن و کلید خزاین سعادت را به دست بیار تا مستغنی شوی.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ فوائدی در روایات و اشعاری از مثنوی، بهاء الدین، ملاعلی نوری و حکایت و حدیث «هل رأیت رجلاً ...»، دوطایفه منجمان و ...؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، مجدول، ۳گ، اندازه: ۹×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۷۳]

● **شرح نامه نامی** / ادبیات / فارسی

š.-e nāme-ye nāmī

حافظ یزدی، جعفر علی بن مهدیقلی

hāfez-e yazdī, jaʻfar ʻalī ebn-e mahdīqolī

وابسته به: نامه نامی = هوسنامه؛ دانش تبریزی، لطفعلی بن محمد کاظم (۱۲۶۸-۱۳۵۰)

از شرح شرف الدین حسن بن عبدالکریم قمی برای حاج جامی گزین کرده است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۷۳۴/۱۱

بی‌کا، تا: ۱۲۹۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: روغنی مذهب، ۴۰ص (۳۶۵-۴۰۴)، ۱۱ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۴ - ۳۶۸۹]

● **شرح نامه نامی** / ادبیات / فارسی

š.-e nāma-ye nāmī

یزدان بخش، افضل الدین

yazdān baxš ‹afzal-od-dīn

وابسته به: نامه نامی = هوسنامه؛ دانش تبریزی، لطفعلی بن محمد کاظم (۱۲۶۸-۱۳۵۰)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۷۳۴/۱۰

تا بخش دوم با ستایشی از محمدعلی از همین نامه نامی در دو صفحه آغاز؛ بی‌کا، تا: ۱۲۹۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: روغنی مذهب، ۲۹ص (۳۳۷-۳۶۵)، ۱۱ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۴ - ۳۶۸۹]

● **شرح نان حلوا** / ادبیات / فارسی

š.-e nān-e halvā

وابسته به: نان و حلوا = سوانح سفر حجاز = السوانح الحجازیة؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰)

شرح شش بیت از نان و حلوای شیخ بهائی است، از شارحی نامعلوم. ابیات سته این است: از درم ناگه درآمد بی حجاب ×× لب گزان از رخ برافگنده نقاب / کاکل مشکین بدوش انداخته ×× وز نگاهی کار عالم ساخته / گفت ای شیدادل محزون من ×× وی بلاکش عاشق مفتون من / کیف حال القلب فی نارالفراق ×× گفتمش والله حالی لایطاق / یکدمک بنشست بر بالین من ×× رفت و باخود برد عقل و دین من / گفتمش کی بینمت ای خوشخرام ×× گفت نصف اللیل لکن فی المنام.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۳۲۳

آغاز: شرح ابیاتی که شیخ الاسلام و المسلمین بهاء الملة و الدین خاتم المجتهدین شیخ بهائی علیه الرحمه در نان و حلوا بیان فرموده؛ **انجام:** و در بعضی اوراق مولوی جبر را صریح میگوید، و بعد از آن غرض خود را بیان مینماید.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: حاج عماد فهرستی؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: پارچه‌ای، ۹گ، ۱۹ سطر (۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۶/۷×۲۲/۵سم [ف: ۷ - ۶۱۶]

● **شرح نبراس الهدی** / فقه / عربی
š.-u nibrās-il-hudā
سبزواری، هادی بن مهدی، ۱۲۱۲ - ۱۲۸۹ قمری
sabzevārī, hādī ebn-e mahdī (1798 - 1872)
وابسته به: نبراس الهدی؛ سبزواری، هادی بن مهدی (۱۲۱۲-۱۲۸۹)

«نبراس» یک دوره منظوم مباحث فقه است با ذکر اسرار و رموز و حکمت و فلسفه آنها، بالغ بر هزار بیت از طهارت تا نکاح. در این منظومه احکام شرعی با عنوان «نبراس» و اسرار احکام با عنوان «اسرار» گزارش شده است. خود سبزواری این منظومه را به صورت عرفانی شرح کرده است.

آغاز: الحمدلله الذی کلت عن احصاء ثنائه ألسنة کل العباد واعیت عن اقامة عبادته ارکان اعیان العباد و وفق العالمین بأوامره و نواهیه لإحکام قواعد الأحکام

چاپ: شرح النبراس فی اسرار الاساس، تهران، ۱۳۷۱ق، سنگی

[مشار ۵۶۸؛ دنا ۱۱۲۲/۶ (۸ نسخه)؛ الذریعه ۳۸/۲۴، ۹۸/۱۴]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۳۰۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۱۴۶گ، ۱۷ سطر (۵/۵×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۹ - ۹۳۹]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۶۸۱/۴

خط: نسخ و نستعلیق مخلوط به شکسته، کا: محمد بن حاج رجبعلی یزدی اردکانی، تا: ۱۲۷۱ق، جا: اصفهان؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۴۸ص (۷۸-۱۲۵)، ۱۵ و ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۲سم [ف: ۱۷ - ۴۵۲]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۰۲۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** فکما ان لبدنک قوتاً یتغذی به کذلک لنفسک قوت تتقوی به من المعارف و غیرها فانفق من الکل.

خط: نستعلیق و متن کتاب نسخ، کا: ابوالحسن بن محمد حسینی بشروانی، تا: ذیقعده ۱۲۸۱ق؛ جلد: مقوایی، ۶۲گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶/۵× ۲۰/۵سم [ف: ۳ - ۲۵۷]

۴. قائن؛ حسینی قهستانی؛ شماره نسخه:۳۵/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالرحیم موسوی خراسانی قائنی نوربخشی، تا: ذیحجه ۱۲۹۶ق، جا: سبزوار؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۰گ (۴۵پ-۱۳۴پ)، اندازه: ۱۷×۲۲/۵سم [مدرسه جعفریه زهان: ف: - ۱۴۳]

۵. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۱۸۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴ [نشریه: ۷ - ۱۸۷]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۵۸۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هیاتها الی نور قائم.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۶۶]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۲۶۱/۶

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی نزهنا ای رفعنا رفعا معنویاً بنور نبراس الهدی فقها؛ **انجام:** و ذلک اذا کانت علی نهج الاخلاص و کنهها ای کنه العبودیة الربوبیة هذا اشارة الی قول الصادق (ع) العبودیة جوهرة کنهها الربوبیة ان ینسخ

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ متن کتاب نبراس به مقدار شرح آن در بالای صفحات به خط نسخ نوشته شده؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج عنابی، ۲۶ص (۱۸۶-۲۱۱)، ۲۰ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۱۱ - ۲۷۹]

۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۳۶

آغاز: الحمدلله الذی نوهنا ×× بنور نبراس الهدی فقهنا / علمنا م شرعه احکامه ×× عرفنا حلاله حرامه؛ **انجام:** بان تقول فی مقام توحید الافعال: و لا حول و لا قوه الا بالله، و فی مقام توحید الصفات التی هی عین الذات: لا اله الا الله، و فی مقام توحید الذات: لا هو الاهو که؛ یکی هست و هیچ نیست جز او ×× وحده لا اله الا هو

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: احتمالاً اواخر قرن ۱۳ یا اوایل قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج سرخ، ۹۱گ، ۱۲ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۶ - ۷۱]

● **شرح النتایج** / اصول فقه / عربی
š.-un-natāyej

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۷۳۵

آغاز: بسمله ... و بعد هذا المجلد الثانی من کتاب شرح النتایج الاصول

جلد دوم؛خط:نسخ،بی‌کا،تا: پنج‌شنبه ۲۱ رمضان ۱۲۵۰ق؛ اهدایی: ورثه محمد خان عسکری؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱۵گ، ۲۰ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۳ - ۱۰۴۰]

← شرح نتایج الافکار > مناهج الاسرار فی شرح نتایج الافکار

● **شرح نتایج الافکار** / اصول فقه / عربی
š.-u natāyij-il-afkār
رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲ - ۱۲۵۹ قمری
raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798 - 1843)
وابسته به: نتایج الافکار؛ قزوینی، ابراهیم بن محمد باقر (۱۲۱۴-۱۲۶۲)

کتاب نتایج الافکار گزیده‌ای است از «ضوابط الاصول» سید ابراهیم بن محمد باقر موسوی قزوینی، از خود او که در هامش همین ضوابط چاپ شده است. رشتی در این شرح مؤلف را رد کرده است.

آغاز: حمد له و الصلاة علی محمد و آله الطاهرین ... قال المقدمة فی تعریف العلم وفائدته و موضوعه.اقول

[الذریعه ۹۹/۱۴؛ فهرست کتب شیخ احسائی ۲۱۱/۲؛ دنا ۱۱۲۲/۶]

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۸۰۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** و یشمله اطلاق الاخبار کما عرفت.تم المجلد الاول من شرح النتایج.
کامل؛خط:نسخ،کا:حسین بن علی رضا یزدی،تا: ۱۳۰۳ق؛ اهدایی: ورثه مرحوم محمد خان عسکری؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج آلبالویی، ۱۷ سطر (۱۰/۵×۱۵)، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۲ - ۶۸۷]
۲. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۴۵۰۲/۱
خط: نسخ، کا: علی محمد شاهرودی، تا: ۱۳۰۳ق، جا: تهران، به خواهش آقا میرزا آقای ناظم الشریعة همدانی؛ قطع: رحلی [رشت و همدان: ف: - ۱۴۹۹]

● **شرح نتایج الافکار** / اصول فقه / عربی
š.-u natāyij-il-afkār
کرمانی، محمد کریم بن ابراهیم، ۱۲۲۵ - ۱۲۸۸ قمری
kermānī, mohammad karīm ebn-e ebrāhīm (1810 - 1871)
وابسته به: نتایج الافکار؛ قزوینی، ابراهیم بن محمد باقر (۱۲۱۴-۱۲۶۲)
تاریخ تألیف: ۱۲۸۸ق
شرحی بر نتایج الافکار سید ابراهیم قزوینی در اصول که مشتمل بر بسیاری از مسائل اصول است که به طور تفصیل در ضمن دو جلد مرقوم فرموده‌اند و ظاهرا آخرین تصنیفات ایشان است.

۱. اصفهان؛ روضاتی؛ شماره نسخه:۲
آغاز: الحمدلله ... و بعد هذا المجلد الثانی من کتاب شرح النتائج فی الاصول. قال: أصل الإجماع یطلق علی العزم مجازاً؛ **انجام:** و یشهد ذلک الاخبار و لا حاجة الی ذکرها. و لما بلغ الشرح الی هنا قرب وقت الرحال و لا یسع الوقت التفصیل ازید من ذلک و الله المستعان علی کل حال.
جلد دوم. تذکر: نام مؤلف به قرینه انجام نسخه وزیری ش ۲۴۲/۱ تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۵ ربیع الثانی ۱۲۹۲ق؛ مصحح؛ ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۹]
۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۴۲/۱
آغاز: (بسمله، حمدله، صلوات)، قال فی تعریف العلم وفایدته و موضوعه الخ؛ **انجام:** و لما بلغ الشرح الی هنا قرب وقت الرحال و یسع الوقت ازید من ذلک و الله المستعان علی کل حال وقد فرغ..
جلد اول؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۹۵ص(۱-۱۹۵) [ف: ۱ - ۲۴۰]

● **شرح نتایج الافکار** / اصول فقه / عربی
š.-u natāyij-il-afkār
حسینی سبزواری، محمد جعفر، ق۱۳ قمری
hoseynī sabzevārī, mohammad ja‘far (- 19c)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۵۳۱
آغاز: بسمله و به ثقتی. و علیه توکلی، الحمد لله المتفضل بجوده؛ **انجام:** الطلب الحتمی معلوم و غیر مشکوک ... فی سابقه السادس من المطالب.
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام [رایانه]

● **شرح نتائج الأفکار** / اصول فقه / عربی
š.-u natāyij-il-afkār
آقا میرزا بابا سبزواری، - ۱۲۹۳ قمری
āqā mīrzā bābā sabzevārī (- 1876)
وابسته به: نتایج الافکار؛ قزوینی، ابراهیم بن محمد باقر (۱۲۱۴-۱۲۶۲)
اصل از سید ابراهیم موسوی.

مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه:۳۱۵/۵
کاتب = مؤلف، تا: ۷ رمضان ۱۲۶۱ق؛ کاغذ: فرنگی [تراثنا: س۶ش۴/ - ۹۶]

● **شرح نتائج الافکار** / اصول فقه / عربی
š.-u natāyij-il-afkār
وابسته به: نتایج الافکار؛ قزوینی، ابراهیم بن محمد باقر (۱۲۱۴-۱۲۶۲)
تاریخ تألیف: شنبه ۱۹ شوال ۱۲۸۹ق
شرحی است توضیحی بر «نتایج الافکار» صاحب ضوابط الاصول در عناوین «قال، اقول».
آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین ... المقدمة فی تعریف العلم و فائدته و موضوعه ان دیدن القدما کان ذکر امور ثمانیة فی اول کل کتاب لیکون ناظر افیه ... قال فاعلم ان اصول الفقه علم لهذا العلم و معرفته ... اقول اراد ان یذکر سمة علمه هذا فقال لفظ اصول الفقه مرکبا.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۱۴۵
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: غره ذیحجه ۱۲۸۸ق؛ مصحح، محشی با نشانی «محمد جعفر»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۸ - ۲۸۹]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۶۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** یجوز بطریق اولی و یشمله اطلاق الاخبار کما عرفت تم المجلد الاول من شرح النتایج فی الاصول علی ید مصنفه حامداً مصلیاً مستغفراً و السلم علی من التبع الهدی و لعنة الله علی من اتبع الرای و الهوی تمام شد یوم شنبه ۱۹ شوال ۱۲۸۹ مطابق با غره جدی
جلد اول و از ابتدا تا مبحث مجمل و مبین را داراست. نام مؤلف

در نسخه نیامده؛ خط: نسخ، کا: محمد بن محمد باقر طباطبایی جندقی، تا: پنج‌شنبه ۱۳ جمادی الثانی ۱۲۹۰ق؛ واقف: سید محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا، ۲۶۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۱۶ - ۲۹۹]

● **شرح نتائج الأفكار** / اصول فقه / عربی

š.-u natāyij-il-afkār

وابسته به: نتایج الافکار؛ قزوینی، ابراهیم بن محمد باقر (۱۲۱۴-۱۲۶۲)

غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۲۹۷/۴

آغاز: بسمله ... قال السید الجلیل، الفاضل النبیه، عمدة العلماء المجتهدین، زبدهة ... و رتبته عل یمقدمة و خاتمه؛ **انجام:** فی التکلیفیة و الوصفیة إذا عرفت إن رد صاحب القوانین- أعلی الله مقامه- علی الأشاعرة مردود، فاعلم أن الحق فی الرد علیهم ...

شرح بسیار مبتنی است بر کتاب نتائج الأفکار «شیخ ابراهیم قزوینی» که متأسفانه ناتمام مانده و تنها، بخش اندکی از مقدمه می‌باشد؛ خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ ناتمام؛ با قلم‌خوردگی و تصحیح مکرر؛کاغذ:فرنگی، جلد: چرم زرد، ۱گ (۲۰۴)، ابعاد متن: ۱۹×۳۲، اندازه: ۲۲×۳۶/۵سم [ف: ۳۶ - ۱۲۷]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض ۱۷۵۹۷

آغاز: مساویا و لاتسلط علینا من لایرحمنا من شیاطین الانس و الجن لایجعلنا و الغافلین بسم الله و صلی الله علی محمد و اله الطاهرین الهی توکلا علیک و استعانة منک و توسلا بسادة الدین و سیدی ارکان الدین المبین ص شرعت فی ذلک فما التوفیق و ما الاستعانة و التوفیق الامنک و ما الترسیل الا الائمة فارفع یا رب موانع ذلک و قومنا علیه و وفقنا لاتمامه و کان ذلک فی بیست هفتم ذیحجه الحرام سنه ۱۲۵۶ قال الاستاد ادام الله غره و رتبته ای کتاب النتایج علی مقدمة مشتملة علی تحقیق تعریف علم الاصول و موضوعه و غایته؛ **انجام:** جلد اول: فیکون اللواحق مؤکدة للسابق ان تعاقبت و یمکن کونه قابلا للتعدد لکن الشارع اکتفی برافع واحد من جمیعها فیکون من القسم الثانی من قسم ماقام علیه الدلیل الخارج و اما الکلام فی الاول فیظهر بالتامل فیما سبق هنا تمت هذه الکتاب بعون الله الملک الوهاب بتاریخ پنج‌شنبه سلخ شهر ذی القعده الحرام

جلد اول کتاب است. نام شارح به تحقیق به دست نیامد. وی از شاگردان مؤلف و از علمای نیمه قرن ۱۳ است. کتاب شرحی است مفصل مزجی که ظاهراً فقط جلد اول آن - تا آخر مبحث تبادر (الفاظ) - نگاشته شده. تاریخ شروع شرح: ۲۷ ذیحجه ۱۲۵۶ق؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: روح الایمان، آذر ۱۳۶۸؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۲۷گ (۳۰-۱۵۶)، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰/۵سم [ف: ۱۶ - ۳۰۰]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۹۱۴۷

آغاز: [بسمله.] اما المقدمة ففی تعریف هذا العلم و موضوعه و فائدته اعلم ان علماء المیزان صرحوا بان قبل الشروع فی کل علم لا بد من معرفة ثلثة امور الاول تعریفه بأحد الحدین؛ **انجام:** فهی دالة علی عدم جواز تخصیص الکتاب بخبر الواحد المخالف له بل هو جدیر بان ... و الجواب عنه

شرح مزجی متوسطی است بر «نتایج الافکار» استادش سید ابراهیم قزوینی صاحب ضوابط. این شرح در نسخه حاضر فاقد خطبه و مقدمه است، بنابراین نام شارح به دست نیامد اما در برخی مواضع کتاب از جمله در صفحه ۲۳ نسخه، استعمال عبارت «اصل لما فرغ المصنف الاستاد و من علیه العباد دام ظله من تعریف الوضع ...»، بیانگر آن است که شارح از شاگردان صاحب ضوابط (مخصوصا عبدالسمیع یزدی) بوده و این شرح را در حیات وی نگاشته است، عبارات شرح با مناهج الاسرار عبدالسمیع حاکی از آن است که این شرح خلاصه ای از مناهج بوده و احتمالا پس از آن نوشته شده است، موجودی آن از اول مقدمة ماتن تا «اصل حکم تخصیص الکتاب بالاجماع و الخبر المتواتر الواحد» است. مؤلف شناخته نشد. طبق شواهد شاگرد سید ابراهیم قزوینی حائری (-۱۲۶۲ق.) و به احتمال زیاد «عبدالسمیع یزدی» است. با توجه به استعمال عبارت «المصنف الاستاد و من علیه اعتماد العباد دام ظله» به نظر می‌رسد شارح همان «عبدالسمیع بن محمدعلی یزدی حائری» (قرن ۱۳ق) است که همین عبارت در شرح فصل وی بر نتائج الافکار موسوم به «مناهج الاسرار» به کرات استعمال شده است؛ خط: نستعلیق تحریری مخلوط به شکسته، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳، در حیات ماتن؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: رهبری، شهریور ۱۳۸۷؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج عنابی، ۲۷۰گ، اندازه: ۱۵/۳×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۱۱ - ۳۱۴]

۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۲۰۲

آغاز: قال الاستاد ادام عزه: و رتبته - ای کتاب النتائج - علی مقدمة مشتملة علی تحقیق تعریف الاصول؛ **انجام:** فتدبر جیداً فی المقام ان کنت طالبا شائقا الی وصول المرام ...

این شرح شاید از شاگرد او شیخ مهدی کجوری در گذشته ۱۲۹۳ باشد؛ خط: نسخ، کا: عبدالجواد بن ملا عبدالوهاب خراسانی، تا: ۱۲۶۰ق؛ ۲۷۴گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۱×۲۵سم [ف: ۱ - ۱۶۴]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۷۶۷/۱

شرح است استدلالی با عناوین «قال - اقول» و رد و ایراد بسیار و گفتگو در مطالب مؤلف. نسخه جلد اول کتاب و تا بحث مجمل و مبین را دارد؛ خط: نسخ، کا: محمد کریم بن محمد کوهبنانی کرمانی، تا: دوشنبه ۱۹ جمادی الثانی ۱۳۰۷ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۵۵گ (۱پ-۱۵۵پ)، اندازه: ۱۵× ۲۰/۵سم [ف: ۲۲ - ۳۰۱]

← شرح نثر اللآلی > نظم المعالی

● **شرح نثر اللآلی** / شرح حدیث / عربی

š.-u naṯr-il-la'ālī

اولاد، غلامحسین

owlād, qolām-hoseyn

وابسته به: نثر اللآلی = الدر المکنون؛ طبرسی، فضل بن حسن (۴۶۸–۵۴۸)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۶۴۸

بی‌کا، بی‌تا؛ اندازه: ۱۱۲×۱۸۴سم [رایانه]

● **شرح النجاة ابن سینا** / فلسفه / عربی

š.-un-najāt-i ibn-i sīnā

فخر رازی، محمد بن عمر، ۵۴۴؟ - ۶۰۶ قمری

faxr-e rāzī, mohammad ebn-e 'omar (1150 - 1210)

وابسته به: النجاة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰–۴۲۸)

● **شرح النجاة ابن سینا** / فلسفه / عربی

š.-un-najāt-i ibn-i sīnā

اسفراینی، محمد بن علی، ق۸ قمری

esfarāyenī, mohammad ebn-e 'alī (- 14c)

وابسته به: النجاة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰–۴۲۸)

شرحی است لطیف بر کتاب «النجاة» ابن سینا با عناوین «قال الشیخ، التفسیر» یا «قال الشیخ، الشرح»؛ مؤلف در آن از شرح عیون الحکمه فخر رازی مطالبی را نقل می‌کند.

آغاز: سبحان من لا یعرف حق معرفته الا بالعجز عن معرفته ... اما بعد فقد التمس منی واحد من خلص اخوانی ان املی علیه شرح کتاب النجاة للشیخ الرئیس قدس الله روحه فاحجمت عن مطلوبه لمعرفتی بقصور نفسی عن بلوغه فلم یزد ابائی عنده الا الحاحا فاجبت ملتمسه ... و رتبته علی ثلثة اقسام کما رتبه صاحب الکتاب ... الالهی علی ابین وجه و اوجزه و اذکر فیه حال المعاد ... فبدأت بایراد الکفایة من المنطق.

آغاز طبیعی: المقالة الاولی فی الطبیعیات من کتاب النجاة الفصل الاول فی بیان موضوع هذا العلم قال الشیخ المقاله ... الی قوله و السکونات، التفسیر ههنا ابحاث البحث الاول فی تعریف العلم الطبیعی العلم اما ان یکون علما بما یکون لقدرتنا و اختیارنا فیه ... و اما ان لا یکون.

آغاز الهی: قال الشیخ المقالة الاولی من الالهیات ... التفسیر المقصود من اثبات موضوع العلم الالهی قد عرفت انقسام العلوم الی الثلث ... و قد عرفت ان کل واحد من العلوم الطبیعی و الریاضی یبحث عن حال بعض الموجودات فالعلم الالهی یبحث عن احوال عن حال بعض الموجودات فالعلم الالهی یبحث عن احوال الموجود من حیث هو موجود و یدل علیه و جهان ...

انجام: و ان جمیع ما سنه و شرعه فهو من عندالله او حاه الله علی لسان الملک قوله و یکون الفائدة فی العبادات ... معناه ان الفائدة فی العبادات بقاء الشریعه فیما بین الناس و فائدة بقاء الشریعه و بلوغ الانسان و قربهم فی المعاد الی الله تعالی بتزکیة النفوس فهذا آخر شرح الکتاب.

[الذریعه ۱۰۰/۱۴و ۱۰۰/۱۳ و ۱۰۰/۱۴، دکتر مهدوی ص ۲۴۰؛ قنواتی ۹۸–۹۹؛ ذیل کشف الظنون چاپ فلوگل ص ۶۸و ۱۲۵و ۲۵۱؛ دنا ۱۱۲۳/۶ (۱۲ نسخه)]

۱. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۱**

آغاز: برابر طبیعی؛ **انجام:** طبیعی (ص ...): و قد تمت الطبیعیات بعون الله و حسن توفیقه

از آغاز طبیعیات است تا پایان الهیات؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ برگ ما قبل آخر نسخه افتاده؛ کاتب این نسخه از نقل تمام عبارت نجاة خودداری کرده و تنها کلمه صدر و ذیل فقره منقول از آن را آورده و این موضوع موجب اشتباه آقای مشکوة گردیده، زیرا در پشت برگ اول نوشته اند: «به نوشته ذریعه شرح نیشابوری حامل متن است و چون این شرح حامل متن نیست و از آن فخر رازی نیز نیست، به نظر می‌رسد که همان شرح سرخسی حارثانی است که در کشف الظنون یاد شده». همان‌گونه که در ضمن معرفی این کتاب گفته شد، این شرح حامل است اما در نسخه‌ای که آقای مشکوة، تمام متن نقل نشده؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۴۵ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۵ - ۳۵۹]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۶۸۵-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۷]

۲. **اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه:۱۰۵**

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳/۵سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۲۶]

۳. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۹۹۳-عکس**

نسخه اصل: راغب پاشا ۷۱۵ (۸۶۱)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲ ربیع الثانی ۱۰۱۲ق؛ ۲۷۷گ [فیلمها ف: ۳ - ۲۷۱]

تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه:۲۶بخش۲

همان نسخه بالا [ف: - ۶۷]

۴. **خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۱۲۹**

آغاز: برابر

خط: شکسته، نستعلیق، کا: محمد قاسم بن بهزاد رازی، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، مجدول، دارای سر لوح؛ تملک: ابوالحسن بن حاج حسین خان کلهر در سال ۱۲۶۹؛ مهر: «افوض امری الی الله عبده محمد مصطفی» (بیضی)، «الواثق بالله الغنی محمد مهدی الحسنی الحسینی» (مربع)؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۴۶گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۱ - ۹۴]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۳۷

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱ - ۲۶۹]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۷۱۴-۲۹/۵۴

آغاز: برابر طبیعی؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۴۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۵ - ۲۶۸۴]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۸۰۵

نسخه اصل: کتابخانه ایاصوفیا-ترکیه ۲۴۳۱؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، دارای سرلوح؛ درون دو ترنج نام کتاب و مؤلف و نام «سلطان محمد خان بن مرادخان» که کتاب برای خزانه وی نوشته شده و علامت وقف کتاب از سلطان محمود خان غازی توسط «احمد شیخ زاده المقتبس باوقاف الحرمین الشریفین» و مهر «الحمد لله الذی هدانا لهذا و ما کنا لنهتدی لولا أن هدانا الله» (دایره) که طغرای محمود خان غازی در آن مشهود است؛ واقف: سلطان محمود خان؛ ۹۰۵ص [عکسی ف: ۵ - ۲۷۲]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۹۹۲-عکس

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۳ - ۲۷۰]

تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه:۴۳بخش۲

نسخه اصل: همان نسخه بالا. این نسخه در فهرست به فخر رازی نسبت داده شده اما به استناد معرفی آن در دو فهرست بالا نام مؤلف تصحیح شد [ف: - ۷۱]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۴۰/۱

آغاز: الفصل الحادیعشر فی الزمان و فیه مسائل ... فی ان الزمان مقدار الحرکة؛ **انجام:** فهکذا ینبغی ان یفهم قولنا الاشخاص الماضیه غیر متناهیه

تنها مقاله دوم الهیات و شرح ۳ فصل از طبیعی است، اما دیباچه کتاب در آغاز آن نهاده شده؛ بی‌کا، بی‌تا؛ در این نسخه همه جا بجای «التفسیر» «الشرح» دیده می‌شود؛ ۱۷۶ص (۱-۱۷۶) [ف: ۵ - ۳۵۷]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۹۹۴-عکس

نسخه اصل: کوپرولو ۸۹۰؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۳ - ۲۷۱]

تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه:۲۵بخش۲

همان نسخه بالا [ف: - ۶۷]

● شرح نجاة العباد / فقه / عربی

š.-u najāt-il-ʻibād

کزازی، ابوطالب بن غفور، - ۱۳۲۹ قمری

kazzāzī, abo-tāleb ebn-e qafūr (- 1911)

وابسته به: نجاة العباد فی یوم المعاد؛ صاحب جواهر، محمد حسن بن باقر (۱۲۰۰-۱۲۶۶)

شرح استدلالی مفصلی است با عناوین «قوله، قوله» بر رساله عملیه معروف به «نجاة العباد» شیخ محمد حسن نجفی صاحب جواهر الکلام، که شارح به جهت استنباط شخصی و فهمیدن تکلیف شرعی خود نوشته است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۰۶۲

آغاز: الحمد لله الواهب من غیر منن و مکمل النفوس بالعقول بعد رکوبها بالبدن و هادی عباده بانهاج الشرائع لهم و بتادیبهم بالسنن؛ **انجام:** نعم هما ناهضان لتصحیح العمل و اخراجه عن التشریع و البدعة و الحمد لله اولا و آخراً و ظاهراً و باطناً

جلد اول کتاب و تا احکام اوانی را دارد؛ خط: نسخ، کا: رحمت الله بن محمد رفیع حسینی گرهرودی، تا: ۲۹ شعبان ۱۳۲۵ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۴گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۲×۳۶سم [ف: ۱۳ - ۲۵۸]

● شرح نجاة العباد / فقه / عربی

š.-u najāt-il-ʻibād

موسی بن حسن، ق۱۴ قمری

mūsā ebn-e hasan (- 20c)

وابسته به: نجاة العباد فی یوم المعاد؛ صاحب جواهر، محمد حسن بن باقر (۱۲۰۰-۱۲۶۶)

تاریخ تألیف: ۱۷ محرم ۱۳۳۴ق؛ محل تألیف: ساری

شرح کتاب نجاة العباد، شیخ محمد حسن نجفی است و شامل کتاب طهارت و احکام اموات می‌باشد، که به خواهش دوستان خود نگاشته است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۲۲۶

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... الطهارة: و هی لغة النظافة و النزاهة من الادناس و شرعاً نظافة خاصة و هل هی المبیح فقط فیخرج مثل وضوء الحائض أو أعم منه؛ **انجام:** و لم یجز المبادرة إلی قتل الولد و اخراجه أو الام، لعدم الترجیح شرعاً و الوجوه الاعتباریة لا تصلح له و الحمد لله و آخراً و ظاهراً و باطناً.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ محشی، با نشان «بلغ» مقابله شده؛ تملک: سید مهدی بن محسن عراقی در تهران به تاریخ شعبان ۱۳۳۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۱۱گ، ۲۰ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۸×۲۱/۵سم [ف: ۳۳ - ۴۳۱]

● شرح نجاة العباد / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u najāt-il-ʻibād

کتاب شرحی است مزجی بر متن موجز کلامی به مسلک امامیه. مضامین کتاب اشعار دارد که شارح از مردمان قرن ۱۰ بوده است. رساله ضمن شش فصل صورت گرفته و مصدر است به حدیث مأثور «ستفرق امتی علی ثلث و سبعین فرقه»: فصل ۱. اثبات و توحید واجب؛ ۲. صفات ثبوتیه؛ ۳. تنزیهات (صفات سلبیه)؛ ۴. نبوت؛ ۵. امامت؛ ۶. معاد جسمانی. محتملاً همان کار حسین بن حیدر حسینی کرکی (-۱۰۴۱) باشد گرچه نسخه‌ای از متن آن معرفی نشده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۵۴

آغاز: متن: الحمدلله الذی رفع السموات بغیر عمد و القی فی الارض رواسی ان تمید بلا مدد و الصلوة علی حبیبه سید المرسلین محمد و علی عترته الاکرمین صلوة لا تحصی و لا تحد؛ نسخه: الحمد هو الثناء القول علی الجمیل الاختیاری علی جهة النعظیم و البتجیل؛ **انجام:** فلو غلب علی ظنه حصول ضرر علیه او علی احد من اخوانه المؤمنین سقطا

خط: نسخ، کا: محمد بن علی مرتضی حسینی استرابادی، تا: ۲۴ جمادی الثانی ۹۷۷ق، جا: قزوین مدرسه رزم سارية؛ نسخه دیباچه شرح را ندارد؛ واقف: فهرستی؛ ۶۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۴ - ۱۹۴]

● **شرح نجاة العباد فی معرفة المبدأ و المعاد** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u najāt-il-ʻibād fī maʻrifat-il-mabda'-i wa-l-maʻād

حسینی کرکی، حسین بن حیدر، - ۱۰۴۱ قمری

hoseynī karakī, hoseyn ben heydar (- 1632)

تاریخ تألیف: شنبه ۲۰ صفر ۹۹۲ق؛ محل تألیف: قزوین

شرح است مزجی متوسط بر کتاب «نجاة العباد فی معرفة المبدأ و المعاد» ملا محمد بن ابی طالب استرابادی (ق ۱۰).

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۸۲/۲

آغاز: الحمد هو الثناء القولی علی الجمیل الاختیاری علی جهة التعظیم و التبجیل و تقیید الثناء بالقول هنا أولی من تقییده باللسان؛ **انجام:** فویل للذین کفروا من النار و صلی الله علی سیدنا محمد النبی و آله الطاهرین و ذریته الاکرمین و الحمدلله رب العالمین.

خط:نسخ،کا: حسین بن حیدر بن حیدر قمر حسینی کرکی عاملی، تا: شنبه ۲۰ صفر ۹۹۲ق، جا: قزوین؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۵گ (۳۸پ-۱۶۲پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۴ - ۱۵۵]

● **شرح النجدیات** / ادبیات / عربی

š.-un-najdīyyat

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۰۳۵

آغاز: بسمله. الحمد الله علی جزیل نواله و الصلوة علی محمد و اله الهمم جمع همة و هی مصدرهم بالامر قصده ثم جعلت عبارة عن داعیة النفس الی العلاء. قوله اتجدان یقول لسعد و هذیم ... کما یذهب فوادی الی نجد ان یذهب جسدی

در ص ع آمده: «شرح النجدیات للحریری رحمه الله»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۶۹گ، ۱۷ سطر (۹×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۱۳ - ۳۰۲۴]

● **شرح النجدیات** / ادبیات / فارسی

š.-un-najdīyyat

وابسته به: النجدیات؛ ابیوردی، محمد بن احمد (-۵۵۷)

تاریخ تألیف: یک‌شنبه ۲۶ جمادی الاول ۶۷۰ق

کمی از شرح دیباچه را ندارد. النجدیات فی النسیب در هزار بیت است و از ابی المظفر محمد بن احمد ابیوردی. این شرح در روزگار اباقاخان مغول ساخته شده است. چلبی (۲: ۵۸۶) از شرح شرف الدین احمد بن عمر بن عثمان الجندی یاد نمود و نسخه ما شاید همان باشد.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۴۸۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مهر: محمد ناصر؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۵۱گ، ۱۹ سطر (۱۲×۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۸ - ۱۳۳]

● **شرح نحو مبرد** / نحو / فارسی

š.-e nahv-e mobarrad

فیاضی، محمد تقی

fayyāzī, mohammad taqī

شرح دلپذیر علی متن نحو مبرد؛ متن و شرح هر دو از میر محمد تقی فیاضی نگارنده سلم النحو (نسخه‌های منزوی ۳: ۲۰۵۶) گردآوری برادرزاده‌اش سید شاه رضا فیاضی.

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۴۳۷/۱

آغاز: حمدله، اما بعد خادم الطلبا سید شاه رضا

بی‌کا، تا: ۱۲۵۳ق، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۳ - ۱۱]

● **شرح النخبة** / فقه / عربی

š.-un-nuxba

مازندرانی، محمد صالح بن احمد، - ۱۰۸۱ ؟ قمری

māzandarānī, mohammad sāleh ebn-e ahmad (- 1671)

وابسته به: النخبة الوجیزة = النخبة فی الحکمة العملیة و الاحکام الشرعیة = النخبة الکبری = النخبة المحسنیة؛ فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی (۱۰۰۶-۱۰۹۱)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۹۲۵/۲

آغاز: قوله: ما دامت الصلوة و التسلیم و هی ابد الآبدین کما فی بعض الادعیة المأثورة

نسخه کاملی است و امتیاراتی دارد؛ خط: تحریری، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۱۵ سطر (۸×۱۲)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۴۷/۱ - ۳۶]

← شرح نخبة الفکر فی مصطلح اهل الاثر ← نزهة النظر فی توضیح نخبة الفکر

● **شرح نخبة الفکر فی مصطلح اهل الاثر** / درایه / عربی
š.-u nuxbat-il-fikar fī muṣṭalaḥ-i ahl-il-aṯar
اشمونی، احمد بن محمد، ۸۰۱ - ۸۷۲ قمری
ešmūnī ‹ahmad ebn-e mohammad (1399 - 1468)
وابسته به: نخبة الفکر فی مصطلح اهل الاثر؛ ابن حجر عسقلانی، احمد بن علی (۷۳۳-۸۵۲)
تاریخ تألیف: ۸۱۷ق
کتاب «نخبة الفکر فی مصطلح اهل الاثر»، متن مختصی در علم الحدیث است که شروح متعددی از جمله شرح خود مؤلف به نام «نزهة النظر» بر آن نگاشته شده است. از دیگر شروح آن، شرح حاضر است که در آن به شرح خود مؤلف اقتدا کرده و در توضیح معانی و حل ترکیب مبانی متن، به گفته خود، نزدیکترین راه‌ها را پیموده است.
[کشف الظنون ۱۹۳۶/۲؛ دنا ۱۱۲۴/۶؛ الاوقاف العامة بغداد ۲۶۴/۱]
شرح و حواشی:
۱- حاشیة شرح نخبة الفکر فی مصطلح اهل الاثر

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۸۳
آغاز: الحمدلله الذی شرح حرج الصدور لنخبة الفکر فی علوم الخبر و فتح مرتجع الامور من مسالک العبر لتصحیح النظر ... اما بعد فان الکتاب المسمی بنخبة الکفر فی مصطلح اهل النظر من مصنفات الشیخ الامام مفتی الانام؛ **انجام:** ان علماء الحدیث صنفوا فی غالب الانواع المذکورة فی الخاتمة و هی من قبیل النقل المحض. و هذا خاتمة الکتاب و الله الموفق و الهادی للصواب ... و هو فیهم کالقمر
خط: نسخ، کا: ابراهیم بن یوسف، بی‌تا؛ در برگ ۲ ابیاتی از قصیده فرزدق در مدح امام زین العابدین (ع) با خط عبدالقادر؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوا با روکش کاغذی، ۹۴گ، ۲۵ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۳ - ۱۱۴]

● **شرح نخبة الفکر فی مصطلح اهل الاثر** / حدیث / عربی
š.-u nuxbat-il-fikar fī muṣṭalaḥ-i ahl-il-aṯar
وابسته به: نخبة الفکر فی مصطلح اهل الاثر؛ ابن حجر عسقلانی، احمد بن علی (۷۳۳-۸۵۲)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۱۳
آغاز: بسمله. رب یسر. الحمد لله الذی لم یزل؛ **انجام:** و قیده کثیر من التفات بالخیرات و الهادی لا اله الا هو ... و المأب.
متن از ابن حجر عسقلانی؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۶۶]

← شرح نخبه فیض کاشانی > التحفة السنیة فی شرح النخبة المحسنیة
← شرح النخبة الفیضیة > اهداء الاهبة فی شرح النخبة

● **شرح النخبة فی الحکمة العملیة** / فقه / عربی
š.-un-nuxba fī-l-ḥikmat-il-‘amalīyya
عریضی خراسانی، حسن بن محمد علی، - ۱۳۰۶ قمری
‘arīzī xorāsānī, hasan ebn-e mohammad ‘alī (- 1889)
وابسته به: النخبة الوجیزة = النخبة فی الحکمة العملیة و الاحکام الشرعیة = النخبة الکبری = النخبة المحسنیة؛ فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی (۱۰۰۶-۱۰۹۱)
شرحی مزجی بر کتاب «النخبة فی الحکمة العملیة» ملا محسن فیض کاشانی.

بشرویه؛ امیرالمؤمنین؛ شماره نسخه:۸۴/۱
آغاز: بسمله الحمد الکامل الخالص والثناء التام الخاص حقیقة ثابتة بنحو الاختصاص؛ **انجام:** فقال له ان شربت بعدها اقمنا علیک الحد و ظاهر هذا الخبر کما تری عدم قبول
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قرمز، ۶۵گ (۱پ-۶۵ر)، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف مخ]

● **شرح نزهة الارواح** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e nozhat-ol-arvāh
چشتی بلگرامی، عبدالواحد ابراهیم، ۹۱۶-۱۰۱۷ قمری
čaštī-ye belegrāmī, ‘abd-ol-vāhed ebrāhīm (1511 - 1609)
وابسته به: نزهة الارواح حسینی هروی، امیر حسین بن امیر عالم (۶۷۱-۸)
تاریخ تألیف: ۹۸۵ق
شرحی است در ۲۸ فصل با عناوین «متن، شرح» بر «نزهة الأرواح» امیر حسین بن عالم غوری هروی حسینی؛ شارح در لابه‌لای شرح به اشعاری از خود نیز استناد کرده است.
آغاز: رب اشرح لی صدری و یسر لی ... می گوید از ازل مفلس عبدالرحیم ابراهیم ... مدتی حریص بودم به مطالعه نزهن الارواح
[دنا ۱۱۲۴/۶؛ فهرستواره منزوی ۱۰۲۸/۸]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۱۵۸
آغاز: بیرون آمد یعنی از علائق و علائق غیر مجرد شد خود را بتمام تسلیم کرد؛ **انجام:** و می‌نمایند مردمان را و ذکر خدای نمی‌گویند مگر آنکه اندکی، حق تعالی از سخن چینی مردم محفوظ دار بمنه و کمال کرمه
موجودی آن از اوایل مقدمه تا آخر کتاب است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۱ محرم ۱۰۰۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: حنایی روشن، جلد: تیماج مشکی، ۸۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۵ - ۱۲۳]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۸۷۹
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح نزهت الارواح** / عرفان و تصوف / عربی، فارسی
š.-e nozhat-ol-arvāh

عیسی بن عبدالرحیم
ʻīsā ebn-e ʻabd-or-rahīm

وابسته به: نزهة الارواح؛ حسینی هروی، امیر حسین بن امیر عالم (۶۷۱-۸)

از عیسی بن عبدالرحیم بن عیسی بن محمد که نام خود را در پایان آورده است. به خواهش برخی از برادران، در گزارش چند فقره از «نزهت الارواح». میر حسینی غوری است. گزارشی است به عربی آمیخته به فارسی.

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۴۹۰/۹-عکسی

آغاز: بسمله. عونک یا کریم. و بعد، فقد سألنی بعض الاخوان عن معنی بعض فقرات کتاب نزهة الارواح فکتبت فی بیانها ... قوله، هیچ چیز به سایه نزدیکتر از نور نیست. محتمل ان یکون معناه «هیچ چیز به مخلوق نزدیکتر از خالق نیست» کما یشهد به قوله تعالی و نحن اقرب الیه من حبل الورید؛ **انجام:** قاله و کتبه ... عیسی بن عبدالرحیم ... مصلیاً و مسلماً علی من لا نبی بعده.

اصل نسخه: گنج بخش، ش ۷۵۳ (تسبیحی ۳/۵۰۴)؛ خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۴گ (۲۷-۳۰) [عکسی ف: ۲ - ۱۷۷]

● **شرح نزهة الارواح** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e nozhat-ol-arvāh

وابسته به: نزهة الارواح؛ حسینی هروی، امیر حسین بن امیر عالم (۶۷۱-۸)

شرح مفصل مزجی است بر نزهة الارواح حسینی هروی، در نسخه حاضر مقدمه شارح افتاده و از انجام نیز ناقص است، بنابراین تشخیص نام شارح ممکن نشد.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۶۸۵-۲۹/۲۵

آغاز: وچیزکی بنویسم تا درمطالعه کردنش وسیلتی بود نه بنظر آنکه مرا فضیلتی باشدنظم: نزهة الارواح راشرحی نمی‌گویم دلیر ×× کی بود خفاش بر وصف رخ خورشید چیر؛ **انجام:** مصنف قدس سره را درآغاز کتاب نظر بر توفیق بودآنجا که گفت؛ به توفیقش چو روشن دیدم آواز ×× سخن را هم بنامش کردم آغاز

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول؛ ۱۶۳گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۹سم [ف: ۵ - ۲۶۸۴]

● **شرح نزهة الحساب** / ریاضیات / عربی
š.-e nozhat-ol-hesāb

علامه بیروتی
ʻallāme beyrūtī

وابسته به: نزهة الحساب = النزهة؛ ابن هائم، احمد بن محمد (۷۵۳-۸۱۵)

متن النزهة در حساب از ابن هائم. شرح، آن‌چنان‌که در صفحه عنوان آمده است، از «علامه بیروتی» است.

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۰۹/۳

آغاز: بسمله. و صلی اللهم علی سیدنا محمد و آله و صحبه ... هذا حل لطیف لمقدمة النزهة فی الحساب یکشف عن وجهها الحجاب؛ **انجام:** هذا الفن قاطبة. و لله الحمد اولاً و آخراً و ظاهراً و باطناً، سبحانه لا ... و لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم ...

خط: نسخ مغربی، کا: عبدالله بن مبارک بن محمد بن کثیر، تا: ۲۵ شعبان ۱۰۴۶ق؛ ۷۴گ (۷۲پ-۱۴۵پ) [ف: ۱ - ۱۵۶]

● **شرح نسب پیامبر اسلام (ص)** / انساب / فارسی
š.-e nasab-e payāmbar-e eslām (s)

از پدر ایشان عبدالله تا ابراهیم نبی (ع) با شرح و تفصیل. پس از ابراهیم (ع) تنها به ذکر نامه بقیه افراد اکتفاء شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۹۰۴/۸۷

آغاز: اسماء عظام آبای حضرت رسول صلی الله علیه وآله. محمد بن عبدالله علم منقول من مرکب اضافی و معناه الخاضع الله من قولهم طریق سعید اذا و طیها الناس؛ **انجام:** الا الوزغ فانها کانت تنفخ علیه فامر المصطفی صلی الله واله بقتلها.

خط:نسخ و نستعلیق و تحریری، کا: مقیم کاشانی، تا: اواخر رجب ۱۰۷۲ق، جا: برهانپور؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۶۹ر-۷۲پ متن و حاشیه)،اندازه:۱۴/۹×۲۵/۳سم[ف:۱/۲۹ - ۲۸۶]

← شرح نصاب > ریاض الفتیان
← شرح نصاب > الدرة الثمینة

● **شرح نصاب احمدی** / لغت / فارسی
š.-e nesāb-e ahmadī

وابسته به: نصاب احمدی؛ ژانی، ملا احمد

تمام کلمات معنی شده در نصاب یک بار دیگر در حاشیه به فارسی شرح شده است و معمولاً به کتاب قاموس مستند گردیده است. در آغاز نسخه تاریخ ۲۷ رمضان ۱۳۲۹ق حکایت از آن دارد که احتمالاً فردای کتابت متن نصاب، شرح آن توسط شارح که شاید خود کاتب باشد آغاز شده است. این شرح در برخی مواضع به ویژه در نیمه نخست مفصل و در نیمه دیگر به اختصار صورت گرفته است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۰۳۵/۲

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد بن عبدالرحیم، تا: ۱۳۲۹ق، جا: ژان درود لرستان، به سفارش ملا احمد؛ جلد: مقوایی، اندازه:

۱۱×۱۸سم [ف: ۴۷/۱ - ۱۷۲]

← شرح نصاب الصبیان > نصاب المعلم
← شرح نصاب الصبیان > کشف نقاب

● **شرح نصاب الصبیان** / لغت / فارسی
š.-e nesāb-os-sebyān
ابن حسام خوافی، جمال الدین، - ۷۳۷ قمری
ebn-e hosām-e xāfī, jamāl-od-dīn (- 1337)
وابسته به: نصاب الصبیان؛ ابونصر فراهی، مسعود بن ابی بکر (- ۶۴۰)
شرحی است بر کتاب «نصاب صبیان» در لغت عربی. نام این شرح «ریاض الفتیان» است.

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۳۵۰
آغاز: سپاس بیقیاس مر قادری را که اساس حیات انسان را بر علم و معرفت نهاد؛ **انجام:** علق یعنی آویختن و علیقه توبره را گویند چون می‌آویزند او را گردن اسب و خر و غیرهما
خط: نسخ، کا: تقی بن ابی الحسن، تا: سلخ محرم ۱۱۰۳ق؛ مصحح؛ مهر: «حسین ۱۱۹۶» (بیضی)، «یا علی بن ابی طالب» (بیضی)، «الواثق بالله محمد علی بن حبیب الله» (مربع)؛ ۹۱گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸/۵سم [مؤید: ۳ - ۲۸۷]

● **شرح نصاب الصبیان** / لغت / فارسی
š.-e nesāb-os-sebyān
؟ جرجانی، علی بن محمد، ۷۴۰ - ۸۱۶ قمری
jorjānī, ʻalī ebn-e mohammad (1340 - 1414)
وابسته به: نصاب الصبیان؛ ابونصر فراهی، مسعود بن ابی بکر (- ۶۴۰)
گویا از سید شریف جرجانی
آغاز: بسمله. حمدله ... اما بعد اول باید دانستن که چرا این کتاب را نصاب صبیان نام کرد و چرا نصاب الاطفال یا نصاب الشباب نام نکرد

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۸۳۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** و دیگر آنکه تا عدد ابیات کتاب اوطاق باشد بنابر آنکه ان الله تعالی «و تریحب الوتر» گفته شده است.
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: شنبه ۲۳ جمادی ۱۰۲۴ق؛ در ص ع و پایان نسخه به «سید شریف» نسبت داده شده؛ تملک: میرزا عبدالوهاب پسر حاجی حسین یزدی در رجب ۱۳۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸گ، ۱۴ سطر (۷/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱۶ - ۱۰۱]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۴۷۳/۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** بنا برآن معنی که ان الله تعالی و تریحب الوتر.
در فهرست ناشناس؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ کاغذ: شکری، جلد: ساغری، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۳۷۳]

● **شرح نصاب الصبیان** / لغت / فارسی
š.-e nesāb-os-sebyān
چرخی، یعقوب بن عثمان، ۷۶۲؟ - ۸۵۱ قمری
čarxī, yaʻqūb ebn-e oʻsmān (1361 - 1448)
وابسته به: نصاب الصبیان؛ ابونصر فراهی، مسعود بن ابی بکر (- ۶۴۰)
در شرح لغات مشکل نصاب.
آغاز: الحمدلله الذی علمنا الاسماء و رفع اقدارنا علی من یشاء ... و بعد ... یعقوب بن محمد الچرخی معانی لغاتی که مشکل بود در نصاب از فواید علماء ... جمع کرد
انجام: جنابه نماز کان مرد کان آدم و حوا دو اسم انه اعجمی و الله اعلم
[فرهنگنامه‌های عربی به فارسی ص ۲۰۶؛ دنا ۱۱۲۵/۶]

۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۵۴۹/۴
آغاز و انجام: برابر؛ واعف عنا فی هذا الکتاب زلة القدم و زینا بالعلوم و الحکم برحمتک یا ارحم الراحمین فی سنة ۹۴۵.
بی‌کا، تا: ۹۴۵ق؛ ۱۴گ (۶۲پ-۷۵ر) [ف: ۵ - ۲۴۲]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۶۸/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ مایل به نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۱۴ص (۱۲-۲۵)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۳سم [ف: ۴۳ - ۱۱۰]

● **شرح نصاب الصبیان** / لغت / فارسی
š.-e nesāb-os-sebyān
نجار هراتی، علی بن عمر، ق۹ قمری
najjār-e harātī, ʻalī ebn-e ʻomar (- 15c)
وابسته به: نصاب الصبیان؛ ابونصر فراهی، مسعود بن ابی بکر (- ۶۴۰)
تاریخ تألیف: غره ذیقعده ۸۰۹ق؛ محل تألیف: هرات
شرح توضیحی مختصری است بر «نصاب الصبیان» ابونصر فراهی مشتمل بر توضیح لغات و ضبط و ترجمه آنها.
آغاز: الحمد لله الذی خلق الانسان علمه البیان ... لماکثر اشتغال الطالبین و اعتبار المستر شدین بکتاب نصاب الصبیان
[دنا ۱۱۲۵/۶؛ الذریعه ۱۰۶/۱۴؛ فرهنگنامه‌ها ۱۵۶]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۷۶۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** العلیقة فعلیه من العلوق یعنی آویختن و علیقه توبره است ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۵ رمضان ۹۰۱ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۵گ، ۱۲ سطر، اندازه:۹ × ۱۶سم [ف: ۲۰ - ۵۵]

۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۵۸۲/۳

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمدبن ابراهیم، تا: ۱۲۶۴ق؛ با این یادداشت در پایان: «خط مرحوم اخوی آخوند ملا محمد پیشنماز در مسجد امامزاده یحیی و کوچه چاپخانه محله چاله میدان طهران. حرره اقل العباد و الحاج علی اکبر لواسانی ...»؛ ۱۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۳ - ۱۰۴]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۰۶/۶-ف

نسخه اصل: بادلیان Marsh 683 (۱۷۴۱)؛ بی‌کا، بی‌تا [فیلمها ف: ۱ - ۵۵۴]

● شرح نصاب الصبیان / لغت / عربی به فارسی

š.-e nesāb-os-sebyān

دشت بیاضی، محمد کریم بن فصیح الدین، ق۱۰ قمری

dašt bayāzī, mohammad karīm ebn-e fasīh-od-dīn (-16c)

وابسته به: نصاب الصبیان؛ ابونصر فراهی، مسعود بن ابی بکر (-۶۴۰)

پدر شارح، بندهایی بر «نصاب الصبیان» فراهی افزوده بود، چون شرح آنها مجزا مناسب نبود، این شرح را بر اصل کتاب و الحاقی پدرش نگاشت تا شامل تصحیح لغات سابقه و لاحقه باشد. شارح برای هر یک از لغات و واژگان توضیح و معنی آورده و در مجموع مشتمل بر چهل و سه قطعه است. «القطعة الاول فی بحر متقارب» شروع آن است و آخرین آن «القطعة الاخر فی بحر الخفیف المسدس المجنون المقطوع» می‌باشد.

آغاز: بسمله حمد و ثنای نامحدود و شکر و سپاس نامعدود حضرت علیم معبود و کریم واجب الوجود را که نصاب صبیان انسان را تاج علم الاسماء بر سر نهاده ...

انجام: علیقه بفتح عین مهمله و کسر لام و قاف توبره که بر ستور کنند و اشتری که بفرستند تا خار بیارند جمع علایق فعیل بمعنی مفعول از باب علم یعنی درآویختن. الحمدلله اکرم علی بالاتمام

چاپ: مشار فارسی، ج۳، صص۳۲۵۶-۳۲۵۷؛ لکهنو، ۱۲۷۵ق؛ هند، سنگی، ۱۸۸۱/۱۲۹۸م، وزیری، ۱۱۲ص؛ دارالخلافه طهران، سنگی، ۱۲۶۶، جیبی؛ ایران، سنگی، ۱۲۷۵، جیبی، ۱۴۹ص؛ ایران، سنگی، ۱۳۱۴، جیبی، ۳۰۳ص (صص۱-۳۰۳)؛ طهران، سنگی، ۱۳۱۴، جیبی، ۳۰۹ص؛ ایران، تهران، کتابخانه علمیه اسلامیه، ۱۳۵۲ق، سنگی، وزیری، ۳۵+۱ص، به سعی و اهتمام و درخواست آقا حاجی سید احمد و سید محمود فرزندان آقا سید محمد علی تاجر کتابفروش شیرازی؛ ایران، تهران، گراورسازی بصیر الصنایع، ۱۳۶۸ق، با تصحیح و مقابله کاظم کاشفی خراسانی، سنگی، وزیری بزرگ، ۳۲ص، به درخواست حاج سید محمود کتابچی (مدیر کتابفروشی علمیه اسلامیه)، (در هامش و بین سطور).

[دنا ۱۱۲۵/۶-۱۱۲۷ (۶۱ نسخه)؛ نسخه‌های منزوی ۱۹۹۴/۳؛ الذریعة ۱۳۱/۱۳و ۱۰۶/۱۴؛ مستدرکات أعیان الشیعة ۲۵۰/۳]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۹۰۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** تمت تاریخ یوم الثلثاء عشرین شهر ربیع الثانی سنه ۹۸۶.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۸۶ق [رایانه]

۲. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۲۵۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۲ - ۱۴]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۹۶۸

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین کاتب، تا: ۱۰۱۰ق، جا: کاریز باخرز؛ تملک: محمد جعفر در ۱ ذیقعده ۱۱۰۴، علی اکبر بن محمد در جمادی الثانی ۱۴۹ (۱۰۴۹) با مهر مورخ ۱۰۳۰ او؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۲۲گ، ۱۶ سطر (۵×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۱۲ - ۲۹۶۵]

۴. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۳۷ - د

آغاز و انجام: برابر

چهل و سه قطعه در این شرح در نسخه ما دیده می‌شود؛ خط: نستعلیق، کا: محمد مقیم، تا: ۲۲ رجب ۱۰۲۳ق؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی نخودی، جلد: تیماج حنایی، ۱۴۳گ، ۱۳ سطر (۶/۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: - ۱۵۴]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۴۲۶

آغاز: حسد مجهول ماضی از حسود و حساد از باب نصر و ضرب؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالرزاق بن میرزا نصر الله معلم سلطان آبادی، تا: ۱۰۴۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج ماشی، ۲۱۲گ، ۱۰ سطر (۴×۷)، اندازه: ۶×۹/۵سم [ف: ۵ - ۵۶۸]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۰۴۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۴۹ق؛ مجدول؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۰۲گ، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۵ - ۴۰۹۶]

۷. کاشان؛ عاطفی، حسن؛ شماره نسخه:بدون شماره

خط: نستعلیق خوش، کا: عبدالهادی بن وجیه الدین شهرستانی، تا: غره محرم ۱۰۴۹ق؛ مهر: «محمد بن صادق» (مربع)؛ کاغذ: ایرانی، جلد: چرمی قهوه‌ای، اندازه: ۱۰× ۱۹سم [نشریه: ۷ - ۷۳۸]

۸. تبریز؛ خادم حسینی؛ شماره نسخه:۲۶

آغاز: واهر را چون بازدارنده دشمن است حدید گویند وهم حد را گویند؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه ۷ ربیع الاول ۱۰۵۷ق؛ افتادگی: آغاز؛

۱۰۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [اوراق عتیق: ۱ - ۹۱]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۷۰۷/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** رجب است از پی شعبان رمضان و شوال ×× پس بذوالقعده، ذوالحجه بکن نیک نظر

کا: قربانعلی، تا: ۲۵ رجب ۱۰۷۶ق، حسب خواهش ملا نصرالله؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۶گ (۵۳پ-۱۴۸ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۶ - ۱۹۹]

۱۰. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۳۰۳/۱

بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۳ جمادی الثانی ۱۰۸۳ق؛ ۸۲گ (۱پ-۸۲ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳× ۲۴/۵سم [ف: ۱ - ۱۷۸]

۱۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۶۲۴

خط:نسخ،بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ برگ آخر توسط علی بن محمد مقیم سال ۱۲۲۵ ترمیم شده؛ اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۸]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۰۱۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** شبه یعنی مانند همتا و برنج جمع اشباه اند یعنی همتا جمع اند اوناس و انس و اناس آدمیان ...

خط: نسخ زیبا و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج آجری، ۱۰۲گ، ۱۳ سطر(۵×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۳۰ - ۳۷۱]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۶۹۸

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة (کذا) علی النبی و الائمة اجمعین. این اجزاء مختصر شرح نصاب الصبیان لغات معرب نوشته معنی نوشته شد. بدان که ابونصر فراهی منسوب به قراء که شهری است؛ **انجام:** برابر

مقدمه مؤلف را ندارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ اهدایی: رهبری، دی ۱۳۸۰؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۱گ (۳۳پ-۱۰۳ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۹/۸×۲۲سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۴۳]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۷۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: وسط؛ محشی؛ تملک: سید حسن صاحب ولد سید حسین؛ اهدایی: رهبری، دی ۱۳۸۰؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۲۶گ (۲پ-۲۷پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۴۲]

۱۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۳۷۴

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ پخته،کا: رحیم بن اسدالله کرمانی، تا: ۱۷ شوال ۱۱۰۳ق؛ مهر: «... الجواد» (چهارگوش)؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۲گ، ۱۷ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۱۵۶]

۱۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۶۵-۲/۱۸۵

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:رمضان۱۱۰۹ق؛ مهری به تاریخ ۱۱۲۰؛ جلد: تیماج سرخ، ۹۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۸۵]

۱۷. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۴۹۸/۳

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۱۰ق؛ تملک: تقی بن محمد موسوی مورخ ۱۲۸۲ق با مهر «محمد تقی بن محمد الموسوی» (بیضی)؛ مهر: کتابخانه مجدالدین؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۲ - ۶۰۴]

۱۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۴۱۴

آغاز: ... و ستون آس و گاو میان خرمن که باقی گاوان؛ **انجام:** از باب علم یعنی توبره بر ستور زدن و بار بر بستن. تمت ...

خط: نستعلیق پخته، کا: محمد نصیر ابن محمد نصیر، تا: ۱۱۱۴ق؛ مجدول؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۷گ، ۱۳ سطر (۵ ×۱۴/۵)، اندازه:۸/۵ × ۱۸سم [ف: ۱ - ۱۵۶]

۱۹. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۴۷۹

آغاز: برابر **انجام:** وچهار چیز تنگ باشد دهان وفرج وبخش گاه و «تمت الکتاب»

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شوال ۱۱۱۵ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف مخ - ۱ - ۳۰۴]

۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۶۸۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** علیقه بفتح عین مهمله و کسر لام و قاف توبره

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۳ جمادی الاول ۱۱۳۰ق؛ محشی؛ مهر: کتابخانه مجد الدین (نصیری)؛ تملک: عبدالله بن عبدالعظیم خوانساری در سال ۱۱۸۶؛ جلد: تیماج سورمه‌ای، ۱۰۰گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰/۷×۱۹/۵سم [ف: ۴۳ - ۲۳۷]

۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۳۱۶

آغاز: برابر

خط:نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛افتادگی:انجام؛تملک: محمد مؤمن سبزواری در روز شنبه ۱۴ محرم ۱۱۷۵؛ مهر: «یا ابوالحسن ادرکنی ۱۱۳۸» (مربع)، «نورعلی نوری ۱۱۳۸» (مربع)، «فالله خیر حافظا عبده محمد ۱۱۳۸» (مربع)؛ با نوشته‌ای از ابوطالب بن مرحوم اسماعیل بزرگبادی ساکن قمشه در جمادی الاول ۱۲۳۶؛ جلد: تیماج، مشکی، ۱۶۶گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۹×۱۴/۵سم [ف: ۳۸ - ۴۴۷]

۲۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۶۲۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ اندازه: ۱۲×۱۹سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۸]

۲۳. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۲۸

انجام: همچنین همزه ها که در اول مصدرهای این ابواب است الا همزه باب افعال که آن همزهت همزه قطع است ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ مهر: «علی بن محمد علی الحسینی» (بیضی)، «یا حسین» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۶گ، ۱۴سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱ - ۹۴]

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱/۱

همان نسخه بالا [نشریه: ۱۱ - ۹۲۳]

اصفهان؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۷

همان نسخه بالا [نشریه: ۴ - ۴۷۷]

۲۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۸۹۲/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** مرامی اسم آلت از رویت از باب فتح دیدن و دانستن و سجنجل به فتحات سین و هر دو جیمین و سکون نون آینه روئین و زعفران جمع سجاجل عیسی بکسر عین و سکون ... ناتمام.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۳؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عسلی مذهب، ۶۱گ (۸۳پ-۱۴۳پ)، ۲۱ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۷ - ۵۳۰]

۲۵. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۲۴۲

آغاز: از باب نص یعنی روا شدن و بگذشتن و جواز آب دادن را و آب ... و کور نامه را نیز گویند نصف؛ **انجام:** رجب است از پی شعبان. رمضان و شوال ×× پس به ذوالقعده و ذوالحجه بکن نیک نظر؛ القطعة الخامس عشر این قطعه در بحر رباعیت در ذکر اسامی ازواج طاهرات نبی است صل الله علیه و آله و سلم: نه جفت نبی که پاک بودند ×× بد عایشه و خدیجه مهتر همه؛ عایشه بعین مهمله و شین معجمه

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ بخش اول نسخه در ۳۹ برگ چاپ سنگی است و تنها پنج برگ آخر آن خطی می‌باشد؛ جلد: گالینگور، ۴۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: - ۱۵۸]

۲۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۰۴۳/۲-۱۱/۱۴۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** رجل بقلة الحمقاء مرکب است از بقلة بفتح باء به نقطه وسکون قاف

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۶۸۶]

۲۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۹۶۹-۱۵/۲۰۹

آغاز: بسمله وبه نستعین یعنی ابتدا می‌کنم به نام خداوند جهان که مستجمع جمیع صفات وکمال است و منزه است؛ **انجام:** مادر آدم و حوا ناس و انس و اناس عربی است؛ به معنی آدمیان و مادر اصل ما آدم و ... نبینا علیه السلام

خط: نسخ و نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۶گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۶۸۵]

۲۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۹۴۲/۲-۳۰/۱۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** جوعان از جوع مجموع به فتح اول و سکون ثانی شخص گرسنه و آنکه در بعضی از شروع گفته‌اند جوعان یافت نشده بلکه جیعان است غیر واقع است چون در مهذب است. از اول تا بحر الهزج؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸گ، اندازه: ۲۲×۳۴سم [ف: ۵ - ۲۶۸۶]

۲۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۴۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** الردف بالفتح مصدر من باب علم یعنی از پس در آمدن و از پی فرا رفتن و فرا.

خط: نستعلیق، کا: عبدالحمید بن ملا محمد تقی، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۱گ، اندازه: ۱۶× ۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۳۳۹]

۳۰. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۵۸۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** جمع علایق فعلیه مفعوله مفعوله از علق از باب علم یعنی در آویختن توبره.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۳گ، ۱۶ سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۲۲۰]

۳۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مهر: حسن بن محمد؛ کاغذ: کبود، جلد: تیماج سبز، ۸۷گ، ۱۹ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [سنا: ف: ۱ - ۶۹]

۳۲. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۶۳۲/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** یم به فتح یاء تحتانیه و تشدید میم مطلق در یاء جمع ایمام ویموم. بحر به فتح باء به نقطه.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۸گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۵۵]

۳۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۰۵۱

آغاز: و تا در اوان صبر بتحصیل این معرفت عظمی سعی ننماید ترقی بر مدارج آن غایت قصوری حاصل نگردد؛ **انجام:** از علق از باب علم یعنی در آویختن و علیقه نیز شریست که خوردنی بر او بار کنند.

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

۳۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۷۶۱/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۰۶ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۸گ (۴-۱۰۱)، ۱۴-۱۹ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۴۰ - ۹۸]

۳۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۵۴۲-۱۳/۲۲۲

آغاز: پنجم علم قرآن ششم طب هفتم نجوم هشتم حساب نهم نحو دهم ادات و غیره ونصاب را اضافه کرد به صبیان وگفت نصاب الصبیان نام کردیم زیرا که آدمی؛ **انجام:** باب الیاء یمن خجستگی یمین دست راست ... یقین دانستن درست یدیم الله نعمائه همیشه دارد خدا نعمت او را.

خط: نستعلیق شکسته، کا: محمد یوسف اوحدی بن علی اکبر امینی حسینی برای ابوالحسن محمد تقی کازونی، تا: ۲۶ ربیع الاول ۱۲۱۸ق؛ بعد از پایان رساله در ۸ برگ به فارسی لغات کتاب به ترتیب حروف معجم ترتیب و معنی آنها ذکر شده؛ جلد: ساغری قهوه‌ای، ۱۰۸گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۵ - ۲۶۸۵]

۳۶. قائن؛ حسینی قهستانی؛ شماره نسخه:۳۰

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:۱۲۲۰ق؛تملک: احمد علی قهستانی؛ ۶۸گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [مدرسه جعفریه زهان: ف: ۱۴۰]

۳۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۳۱۸

آغاز: الحمدالله رب العالمین و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمد و اله اجمعین. اما بعد بیت: چنین گوید ابونصر فراهی ×× کتاب من بخوان گر علم خواهی. ابونصر خود را کنیت کرده به اسم محمد نکرده از برای آن که درین کار محتاج به یاری کردن بود محمد نگفته ابونصر گفته؛ **انجام:** واشتر که بفرستند تا خار آورد و جمع علایق فعیل به معنی مفعول از علق از باب نصر یعنی در آویختن. القطعة الثالث و الاربعون فی اسامی البروجات الاثنا عشرية من کلام الشیخ ... از محرم چه گذشتی چه بود ماه صفر ×× دو ربیع و دو جمادی ز پی یکدیگر / رجب است از پی شعبان رمضان و شوال ×× پس به ذوالقعده ذوالحجه بکن نیک نظر.

خطبه مؤلف را ندارد و در کلمات و عبارات و بندها تفاوت‌هایی جزیی با سایر نسخه‌ها دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۶ رمضان ۱۲۲۰ق؛ تملک: محمد باقر بن حاحی محمد امین با مهر «محمد باقر العلوم ۱۲۲۴» (مربع)، محمد حسین بن حاجی محمد صادق در صفر ۱۲۳۹ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نباتی و نیلی، جلد: مقوا، ۱۲۲گ (۲۶پ-۱۴۷ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۴۳]

۳۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۴۵۵/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** نام مادر آدمیان تأنیث احوا افعل صفت اندو حوه از باب علم یعنی زنگارگون شدن.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۲۷ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴ سطر(۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۴ - ۲۰۲۷]

۳۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۶۵۰/۵-۱۴/۱۰۰

آغاز: چنین گوید ابونصر فراهی ×× کتاب من بخوان گرعلم خواهی؛ کنیه ناظم ابونصر واسم او محمد ولقبش بدرالدین. حسد. حافده. وحفد. ماحرکت الشمال النخل الدقیق؛ **انجام:** وماخلق الذکر والانثی والسماء وما بینهما سبحان ربک رب العزة عما یصفون وسلام علی المرسلین والحمدلله رب العالمین

خط: نسخ و نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱ رمضان ۱۲۳۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۶۸۵]

۴۰. تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه:۹۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۴۵ق؛ کاغذ: کبود، قطع: ربعی [نشریه: ۵ - ۶۳۲]

۴۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۸۰۹/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد حسین بن محمد جعفر شیرازی، تا: ۱۴ جمادی الاول ۱۲۴۸ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۳۱گ (۹۵پ-۱۲۵ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۱×۳۴سم [ف: ۸ - ۱۰۱]

۴۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۰۳۹/۱

آغاز: حمد و ثناء نامحمود و شکر و سپاس نامعدود حضرت علیم معبود؛ **انجام:** الردف بالفتح مصدر من باب علم یعنی از پس درآمدن و از پی فرا رفتن

خط: نستعلیق، کا: محمد جعفر بن محمد حسین، تا: سه‌شنبه ۱۱ جمادی الثانی ۱۲۵۰ق؛ جلد: تیماج زرد، ۱۵۵گ (۲پ-۱۵۶پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [مؤید: ۳ - ۴۹]

۴۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۶۴۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** الردف و الردیف الذی یرکب خلف آخر. الردف بالفتح مصدر من باب علم یعنی از پس درآمدن و از پی فرار رفتن.

در این نسخه مقدمه اندکی مختصر شده: «چنین گوید بنده قاصر عاصی محمد المدعو بکریم الدین و شاخی (کذا) که وسیله وصول به ادراک معانی قرآنی که سعادت دو جهانی و دولت جاودانی است معرفت اوضاع کلمات لغت تازی است»؛ خط: نستعلیق، کا: محمد جعفر، تا: سه‌شنبه ۱۱ جمادی الثانی ۱۲۵۰ق، مهر: «فخر الاطباء ۱۲۷۸» (بیضی)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نباتی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۵۵گ (۲پ-۱۵۶پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۴۴]

۴۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۰۸۵/۲

خط: نسخ، کا: بهرام بن محمد تقی خانا، تا: پنج‌شنبه ۱۴ ربیع الثانی ۱۲۵۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۰۹گ (۶۴پ-۱۷۳پ)، ابعاد متن: ۱۱/۵×۱۵، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [ف: ۱۵ - ۴۱۰۹]

۴۵. آشتیان؛ حوزه علمیه؛ شماره نسخه:۳۴ بخش یکم

آغاز: بسمله، حمدله، و صلی الله علی محمد و آله اجمعین و بعد این شرحی است بر رساله نصاب الصبیان از تضیف مولانا؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد باقر ابن کربلائی حسین آشتیانی قمی، تا: ربیع الثانی ۱۲۵۹ق، جا: تبریز؛ افتادگی: آغاز؛ مهر: «یا یعقوب» (بیضی)؛ کاغذ: لیمویی، جلد: چرم مشکی، ۹۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: - ۸۷]

۴۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۸/۱۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۳ رمضان ۱۲۵۹ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج مشکی، ۲۰۹ص (۱۷۳-۳۸۱)، ۱۷ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [سنا: ف: ۱ - ۶۲]

۴۷. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۲۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** از مکه نخست ابن کثیر است امام ×× نافع ز مدینه ابن عامر از شام / از بصره ابوعمرو علا دارد نام ×× هم عاصم و حمزه و علی کوفه تمام

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۶۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: - ۱۱۱]

۴۸. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۵۳۶/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله بن ملا سلیمان خانقاهی الاصل، تا: ۱۳ صفر ۱۲۶۱ق؛ جلد: مقوایی، ۹۵گ (۱پ-۹۵پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۴۶۳]

۴۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۱۲۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ظوطاء مصدر فعلله یعنی بانک کردن
خط: نستعلیق، کا: محمد علی حسینی تفریشی قمی، تا: ذیقعده ۱۲۶۱ق؛ مهر: «عبدالحمید» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۸۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۸ - ۳۵۲]

۵۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۸۱۷/۱

خط: نستعلیق، کا: محمد علی درگزینی، تا: با تاریخ ۱۲۶۴ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن سبز، ۱۵ سطر [ف: ۵ - ۳۷۳]

۵۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۵۵۲-۲۳/۷۲

آغاز: حصور به فتح حا وضم صاد مهملتین وراء مهمله آنکه حاجت ندارد به زنان پس پارسا باشد واشتر که سوراخ پستانش بسته باشد؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: جواد بن اسماعیل حسینی تفرشی، تا: جمادی الثانی ۱۲۶۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: کاغذی با نقش، ۱۰۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۸۶]

۵۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۵۷۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: شنبه ۲۵ شوال ۱۲۶۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۴۸گ، ۲۰ سطر (۱۳×۲۵)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۱۶ - ۳۹]

۵۳. مشهد؛ مدیر شانه چی؛ شماره نسخه:۲۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۲ق؛ قطع: ربعی [نشریه: ۵ - ۵۸۷]

۵۴. آشتیان؛ حوزه علمیه؛ شماره نسخه:۵۳بخش یکم

آغاز: کنیت اسمی است که مصدر باشد، باب یا ام چون ابوالقاسم وام حبیبه و لقب اسمی است که؛ **انجام:** مساوی باشد در مقدار با چیزی و عدل به فتح عین مساویست در حکم ۱۲۸۷ قلمی شد
خط: نستعلیق شکسته، کا: میرزا آقا فرزند میرزا حسن، تا: ۲۱ جمادی الاول ۱۲۸۷ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوایی گلی، ۱۱۵گ، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: - ۱۱۵]

۵۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۸۵۹

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: میر محمد به تاریخ ۱۲۹۴؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۲۶ - ۳۳۸]

۵۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۲۶۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** باریک و تنگ و سرخ و سفید و سیاه نیز.
خط: نستعلیق تحریری، کا: آقا علی، تا: جمادی الثانی ۱۳۱۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: پارچه‌ای، ۹۶گ، ۱۶ سطر (۶/۹×۱۱/۸)، اندازه: ۱۱/۳×۱۸سم [ف: ۱۳ - ۳۷]

۵۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۰۰۱

آغاز: بیاضی که چون وسیله وصول بادراک معانی قرآن و طریقه حصول مقاصد حدیث نبی عربی
خط: نستعلیق خوش، کا: ابوطالب بن محمد حسنی حسینی اصفهانی، تا: پنج‌شنبه ۱۸ ذیقعده ۱۳۲۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قرمز، ۷۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۳ - ۱۹۷]

۵۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۹۸۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و انس و اناس که بمعنی آدمیزاد است از نسخه دیگر انتخاب شد؛ صد هزاران هزار رحمت حق ×× هر زمان باد بر معلم ما
خط: نستعلیق، کا: میرزا عبدالکریم بن حاجی میرزا عبدالحسین خان بن آمیرزا علی رضا مستوفی، تا: جمعه ۳ ذیحجه ۱۳۳۲ق، حسب فرمایش پدرش که با او هم این نسخه را مقابله کرده و کاتب گوید که از حیث صحت و نوشتن بهتر از نسخه‌های چاپی است؛ تملک: حاج میرزا عبدالحسین ابن میرزا علی رضا مستوفی با مهر «افوض امری الی الله عبدالحسین» (بیضی)؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: کاهی، جلد: تیماج عنابی، ۱۸۸گ، ۱۰ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳ - ۱۳۵۵]

۵۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۳۲۱۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** انه الکتاب المسمی بشرح النصاب بعون الملک الوهاب فی یوم الاثنین فی شهر ذیقعده الحرام ...
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ۱۳۷۲ق [الفبائی: - ۳۶۷]

۶۰. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۲۷۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** حواء ... تأنیث احوا فعل و صفت «حوه» از باب علم یعنی زنگار گون شدن.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ایرانی سبز، جلد: تیماج تریاکی، ۳۳۰ص، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۴سم [ف: ۲ - ۱۷]

۶۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۸۹۳ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۶۲. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۶۷۰/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** طلح بفتح طاء مهمله وسکون لام وحاء مهمله شکوفه خرما ودرخت خار آورد وموز واحد طلحه وگذشت این سه بیت از محلقاتست مرطی اشتر وکنز کوهان ثعلبان روبه
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ۱۵۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف مخ - ۱ - ۳۰۴]

۶۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۶۴۴

آغاز: میدان اضلال وطغیان بیرون تاخت اما بعد ... که چون وسیله وصول به ادراک معانی قرآن وطریقه حصول مقاصد حدیث نبی عربی کتابی که سرمایه سعادت؛ **انجام:** ناس وانس واناس آدمیان پدر ومادر آدم وحوا ناس به نون وسین مهمله آدمی وپریرو نیز گویند ونان خشک
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول؛ اهدایی: سید حسین مدرسی طباطبائی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۵گ، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۷۴]

۶۴. تبریز؛ مدرسه ولیعصر تبریز؛ شماره نسخه:۲۴/۵

آغاز: بسمله بدان ارشدهک الله سبحانه فی الدارین که پیش از شروع ... چون فارغ شدیم از مبادی و مقدمات ... شروع کردیم در شرح کتاب نصاب صبیان؛ **انجام:** و بفتح قاف کرد سیاه ... سم ستوران مره توان یعنی قوه و زور مشدة
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۶گ (۱۷۰پ-۱۷۵پ)،

۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف مخ]

۶۵. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۱۵۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** عجز؛ بفتح عین مهملة، و ضم و سکون جیم و زاء معجمه سرین و طرف ... و بضم جیم کونه درخت و تنه درخت جمع اعجاز.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱ - ۱۷۱]

۶۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۶۴۳

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: عنابی، ۵۷گ، ۲۱ سطر (۱۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۴ - ۱۳۷۴]

۶۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۶۸۰

آغاز: بفتح میم جای بودن و جای پابندانی کردن؛ **انجام:** معنی این چهار ... است منحات دنده باشد.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● شرح نصاب الصبیان / لغت / فارسی

š.-e nesāb-os-sebyān

قائینی، محمد بن علی، ق ۱۰ قمری

qā'īnī, mohammad ebn-e 'alī (- 16c)

وابسته به: نصاب الصبیان ابونصر؛ فراهی، مسعود بن ابی بکر (- ۶۴۰)

تاریخ تألیف: دوشنبه ۹ رجب ۹۴۲ق

شرح مزجی مفصلی است بر نصاب الصبیان ابونصر فراهی.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۶۸۳/۲-۵۸/۱۳۳

آغاز: بسمله، بدان ارشدک الله سبحانه فی الدارین که پیش از شروع در هر علمی واجب و لازم است از دانستن سه چیز

خط: نستعلیق، کا: محمدحسین نوبه درواری، تا: ۷ رجب ۱۲۳۲ق؛ ۶۲گ (۱۶-۷۷)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۵ - ۲۶۸۹]

● شرح نصاب الصبیان / لغت / فارسی

š.-e nesāb-os-sebyān

قهستانی، محمد بن جلال، ق ۱۰ قمری

qohastānī, mohammad ebn-e jalāl (- 16c)

وابسته به: نصاب الصبیان؛ ابونصر فراهی، مسعود بن ابی بکر (- ۶۴۰)

شرح نیکویی است بر «نصاب الصبیان» ابو نصر فراهی، و در آن به ضبط دقیق کلمات پرداخته و اقوال لغویین را چنانچه اختلافی باشد مخصوصا از «کنز اللغات» و «صحاح اللغه» نقل می‌کند.

آغاز: بعد از شرح نصاب زواهر حمد مجمل و سبح صحاح جواهر صلواة می‌گوید بنده محتاج به غفران سبحانی محمد بن جلال بن سلیمان قهستانی ... بر صفحات ضمایر ارباب استقراء مختصرات لغت و الواح خواطر اصحاب تبعت موجزات او ظاهر است که در این فن شریف و علم لطیف ... مثل نصاب صبیان ... مختصری صفحه روزگار را مزین نگردانیده ...

انجام: در شرح الفاظ متداوله درین مقام کفایت باشد اکید که این جمع و تألیف و این ترتیب و تصنیف سبب مجاز و وصول به حقیقت و وسیله استخلاص و تفرقه به جمعیت گردد فانه اکرم الاکرمین و ارحم الراحمین.

[دنا ۱۱۲۷/۶؛ فرهنگنامه‌های عربی به فارسی ۲۰۴؛ نسخه‌های منزوی ۱۹۹۴]

۱. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۳۰۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: ۱۱۹۱ق؛ دارای سر لوح زرین، مجدول، مصحح؛ تملك: ابوالقاسم بن حسن الموسوی؛ مهر: «حسین بن ابی القاسم الموسوی» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۸۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۲۰]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۵۱۲

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ - ۱۰۴]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۵۳۷

خط: نستعلیق درشت خط، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۸۳گ، ۱۶ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۳۱]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۱۸۶۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۸ جمادی الاول ۱۲۲۷ق؛ مهر: «سید محمد» (مستطیل)؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۹سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۴۱]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۴۳۲/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** اما احق آنست که بر تقدیریکه عربی باشد مشتق بود از حو و حو سرخی است که مایل بسیاهی باشد و حضرت حوا رضی الله عنها باین لون بوده اند و اشتقاق حی مقتضی آنست که حیا گویند نه حوا تم.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواسط ربیع الثانی۱۲۴۴ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۱گ (۱۷۵پ-۲۴۵پ)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۳۸ - ۵۷۲]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۷۲۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: شاه میر بن میرزا محمد باخرزی، تا: پنج‌شنبه ۴ جمادی الثانی ۱۳۰۴ق، جا: اسیر؛ مهر: کتابخانه مجدالدین نصیری؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۴۴ - ۲۳]

۶. همدان؛ جواهری، حبیب؛ شماره نسخه:۲۰

خط:نسخ بدخط،بی‌کا،بی‌تا؛قطع:رقعی[رشت و همدان:ف:- ۱۶۷۸]

● **شرح نصاب الصبیان** / ادبیات / فارسی
š.-e nesāb-os-sebyān
؟ ولی دشت بیاضی، - ۱۰۰۱ ؟ قمری
valī-ye dašt-bayāzī (- 1593)
وابسته به: نصاب الصبیان؛ ابونصر فراهی، مسعود بن ابی بکر (- ۶۴۰)
گویا از ولی دشت بیاضی، شعر «خدایا بر ولی رحمی بفرما» در ص ۱۰۳ هست، با یادی از مولانا سعد الدین کاتب. باید جز شرح محمد کریم دشت بیاضی باشد.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۵۹۷
آغاز: بسمله توکل علی الله الحمد الله رب العالمین ... احمد اما بعد چنین گوید ابو نصر فراهی کتاب من بخوان گر علم خواهی ... بدانکه حسد اول بمعنی نیک خواهی است و حافده بمعنی ذریات؛ **انجام:** پس نعم ... چارپای باشد.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۹ صفر ۱۲۲۷ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مقوایی، ۱۲۹ص، ۹ سطر (۵/۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۱۶ - ۶۴۶]

● **شرح نصاب الصبیان** / ادبیات / فارسی
š.-e nesāb-os-sebyān
واعظ استرآبادی، سلطان حسین بن سلطان محمد، ۹۸۷؟ - ۱۰۸۲ قمری
vā'ez-e estarābādī, soltān hoseyn ebn-e soltān mohammad (1580 - 1672)
وابسته به: نصاب الصبیان؛ ابونصر فراهی، مسعود بن ابی بکر (- ۶۴۰)
اهدا به: ضیاءالدین محمد
شرحی است به «قول».

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۶۲۳
آغاز: و هم ارباب باطن را مراد روشنایی افزوده گردد و هر لفظی را بعد از تصحیح و تنقیح کردن از کتب معتبره متداوله در لغت شرح کرده؛ **انجام:** و بالالف نام ما در آدمیان.
خط: نستعلیق، کا: بدیع بن محب، تا: جمعه ۱۹ محرم ۱۰۵۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۴گ، ۲۰ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۲۶۲۸]

● **شرح نصاب الصبیان** / لغت / فارسی
š.-e nesāb-os-sebyān
جعفری، محمد مقیم، ق۱۱ قمری
ja'farī, mohammad moqīm (- 17c)
وابسته به: نصاب الصبیان؛ ابونصر فراهی، مسعود بن ابی بکر (- ۶۴۰)
تاریخ تألیف: ۱۰۴۹ق
شرحی بر کتاب نصاب الصبیان است و همان‌گونه که مرحوم آقابزرگ تهرانی این شرح را در الذریعة توصیف می‌کند، بنا به خواهش شخصی آغاز به تألیف شده؛ سپس آن شخص وفات نموده و شارح کار خود را به خاطر اولاد و احفاد خود ادامه داده است. این شرح یکی از بهترین شروح نصاب است. او درباره روش کارش در مقدمه نوشته است: «در این باب مناسب این اصحاب [صبیان] از کتاب نصاب الصبیان که مشتمل است بر انواع فواید و اصناف عواید نسخه‌ای خوب‌تر و مرغوب‌تر نبود و جناب حضرت مخدومی اتادی و والدی و من علیه اعتمادی بیتی چند مشتمل بر مهمله که در این کتاب نبود، به قطعه‌های آن الصاق کرده بود و شرح آن عل حده مناسب نمود شرحی نوشتم محتوی بر تصحیح لغات سابقه و لاحقه به زبان فارسی گویا تا فایده اش اتم و عایده اش اعم باشد.»

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۴۷۲۰
آغاز: وسیله بهادراک معانی قرآنی و طریقه حصول مقاصد نبی عربی کنانی که سرمایه سعادت دو جهانی و دولت جاودانی است معرفت اوضاع کلمات لغات تازی است؛ **انجام:** علیقه به فتح عین مهمله و کسر لام و قاف توبره که بر ستور کنند و استر که بفرستند تا خوار بر وی بیاورند. جمع علایق عقیله به معنی مفعوله از علق از باب علم یعنی درآویختن. فی الحروف التی لا تدخل فی کلام الفرس: هیچ دانی در نیاید ×× فارسی را چند حرف ... هشت حرفست آن که ... فارسی صاد و ضاد و طا و ظا و ثاء و حا و غین و قاف
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: یک‌شنبه ۲۰ شوال ۱۰۹۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج فرنگی قهوه‌ای، ۹۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۴۵]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۰۰۶
آغاز: ... تعلل و باعث تقصیر نگشت و در ایام هدایت انجام آن معدن لطف و اکرام صرف زمام اهتمام به تألیف شرح مذکور نموده؛ **انجام:** و الحمدلله علی براعة الافتتاح و حسن الاختتام و الصلوة و السلم علی سید الأنبیاء محمد و آله العظام؛ تمت.
خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج زرشکی، ۱۸۰گ، ۱۴ سطر (۶×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۳۰ - ۳۴۷]

● **شرح نصاب الصبیان** / لغت / عربی، فارسی
š.-e nesāb-os-sebyān
عبدالصمد بن کمال الدین، ق۱۱ قمری
'abd-os-samad ebn-e kamāl-od-dīn (- 17c)

وابسته به: نصاب الصبیان؛ ابونصر فراهی، مسعود بن ابی بکر (-۶۴۰)
اهدا به: ضیاء الدین محمد بن سلطان محمد استرابادی
شرح مفصلی است به «قال، اقول» بر نصاب الصبیان ابونصر فراهی که مؤلف برای فرزند استادش سلطان محمد استرآبادی که ضیاءالدین محمد نام داشت تألیف نموده است.
آغاز: حمد بی غایت و ثنای بی نهایت سخن آفرین را است که لغت عرب را به حلیه تفضیل آراست ...
انجام: پدر و مادر آدم و حوا. ناس بالنون و السین المهملة آدمی و پری را نیز گویند و نان خشك و الانس بکسر الهمزة و سکون النون الواحد من البشر و الاناس بضم آدمی و الآدم بفتح الهمزة الممدودة و فتح الدال المهملة نام پدر آدمیان و الحوا بفتح الحاء المهملة و تشدید الواو و بالالف نام مادر آدمیان. انجام: ناس و اناس و انس آدمیان ×× و پدر و مادر آدم و حوا / باد اندر جوار رحمت حق ×× پدر و مادر و معلم ما / فرا یزد شمر غنمت دان نام ×× چون ختم شد به نام خدا
[الذریعة ۱۰۵/۱۴؛ فرهنگنامه‌های عربی به فارسی ۲۰۵؛ نسخه‌های منزوی ۱۹۹۳؛ دنا ۱۱۲۷/۶-۱۱۲۸ (۱۸ نسخه)؛ لغت نامه دهخدا ۳۲/۳]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۶۷۰
آغاز: بنورالمعرفه با کلمه چون لغات آن بربعضی اخوان مشکل می‌نمود و هر معلم صبیان قادر برتفهیم و تعلیم آن نبود التزام نمود که شرح کند؛ **انجام:** الهتاك بالتاء الفوقانیه صیغة المبالغه یعنی پرده درقال المص.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: رحیم انصاری، ۱۳۶۶؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۶۵گ، ۲۰ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۸/۵×۱۶/۳سم [ف: ۱۳ - ۱۵۷]

۲. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه:۵۱۵۷/۱
آغاز: مخفی نماند عالیجناب مولانا ... سلطان محمد الاسترآبادی؛ **انجام:** ید و جارحه دست و حلقوم نای ×× شفه بفتح الشین المعجمة و الفاء ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: ترمه ختایی، جلد: میشن لیمویی، ۶گ (۱ر-۶پ)، ۱۶ سطر، اندازه: ۹/۹×۱۸سم [ف: ۸ - ۲۲۸]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۰۲۹/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوا، ۹۵گ (۴۸پ-۱۴۲ر)، ۱۵ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۶ - ۴۳۴]

۴. تهران؛ لغت نامه دهخدا؛ شماره نسخه:۵/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ جلد: گالینگور، قطع: ربعی [نشریه: ۳ - ۳۲]

۵. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه:۲۰۷
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، تا: ۱۰۴۴ق [تراثنا: س۱۳ش۲و۳ - ۳۶۰]

۶. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۶۲۹
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۱۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۸]

۷. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۲۶۱
انجام: و یوم الصحو روزی را گویند که در آن روز ابر نباشد و مصدر ایضا من باب نصر یعنی از مستی به هوش آمدن ...
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مجدول؛ واقف: ملا محمد جعفر خوانساری، ۱۲۷۰؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۰گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱ - ۱۸۵]

۸. تهران؛ مدرسه قنبر علی خان (حضرت ولی عصر)؛ شماره نسخه:۳۴/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و المرء بکسر المیم و تشدید الراء المهملة قوة و بفتح المیم کرة و ابو مرة کنیت ابلیس لعین است.
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ ۷گ (۱۹پ-۲۵پ) [ف: - ۵۶]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۶۸۲
آغاز: تا بی تکلف یادگیرند، اقول این جمله مقول قول مصنف است؛ **انجام:** حوت ماهی طیر مرغ ریش پرالذئب.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ واقف: حسین کی استوان؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، ۷۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [ف: ۱۳ - ۱۵۸]

۱۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۴۷۲-۲۷/۱۴۲
آغاز: وآن مشتمل است بر علم لغت شهر کیمیا معرفت انساب علم قران طب نجوم علم حساب نحو ادوات بناءاً علی هذا چنین گوید ... که چون لغات آن بر بعضی اخوان؛ **انجام:** الزمهر بفتح الزاء المعجمه سرمای سخت البرد بفتح الباء بنقطه و سکون الراء و بالدال المهلتین سرما البروده بالضم ضد الحراره و بالفتح مصدر من باب کرم یعنی سردشدن فهو بارد
خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۳گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۵-۲۶۸۹]

۱۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۱۹۹/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** باد اندر جوار رحمت حق پدر و مادر و معلم ما فر ایزد شمر غنیمت دان نامه
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۵ ذیقعده ۱۲۳۹ق؛ ۳۷گ (۱ر-۳۷ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [مؤید: ۳ - ۱۷۲]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۶۰۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۵ ذیقعده ۱۲۳۹ق؛ مهر: «سلطانعلی صابری» (لاستیکی)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی نباتی، جلد: تیماج مشکی، ۳۹گ (۱ر-۳۹ر)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۴۰]

۱۳. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۸۰۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ برگی الصاقی به طبله دوم نام کاتب

محمد علی ابن حاج ملا ابوالقاسم شمرانی در تهران مدرسه مادر شاه در شعبان ۱۲۴۵ تحریر شده؛ اهدایی: جواد کمالیان؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۸۸]

۱۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۷۱۳

خط: نستعلیق، کا: اسدالله، تا: پنج‌شنبه ۱۸ ذیقعده ۱۲۵۰ق، به دستور محمد کاظم خان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۱۱۷گ، ۱۵ سطر (۱۰×۱۹)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۱۰ - ۱۵۹۱]

۱۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۸۸/۲

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین اما بعد چنین گوید فقیر حقیر محتاج عبدالصمد بن کمال بن میرحاج اصلح الله حالهم که چون لغات آن بر بعضی اخوان مشکل می‌نمود ... قال المصنف همی گوید؛ **انجام:** ادمه یعنی گندمگون و حوا نام مادر آدمیان باب عله یعنی بکار شدن. تمت.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۰ق، جا: مشهد رضوی؛ مهر: حاج سید؛ کاغذ: فستقی و شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۶ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳ - ۱۵۰۳]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۳۲۰

آغاز: که حاصل نباشد و او را حاسدان مخدوم بودند چون متصف به کمالات بوده و به خلاف نواسه او و اگر گویند که چون دعای نواسه کرد؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: به دو خط، تا: قرن ۱۲ و بقیه در پنج‌شنبه شوال ۱۲۶۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ تملک: مصطفی صفایی خوانساری در شعبان ۱۴۰۱ق با مهر «مصطفی الحسینی۱۳۴۲»؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۷۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۴۱]

۱۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۹۳۰/۱۰

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: ۲ ربیع الثانی ۱۲۶۲ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۲ص (۳۶۶-۴۵۷)، ۱۹ و ۱۶ و ۱۵ و ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۱۰ - ۳۹۹]

۱۸. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۷۰۰/۱

آغاز: حمدله و العاقبة للمتقین و السلام علی خیر خلقه محمد و آله الطاهرین اما بعد چون نصاب ابونصر که مبتدیین علوم بآن شروع می‌نمایند؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد کاظم بن محمد قاسم کربلایی مصرقانی ساوجی، تا: دوشنبه غره شوال ۱۲۶۸ق؛ ۱۵۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۳۵۶]

۱۹. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۵۱۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: میرزا فتح الله بن میرزا ابوالقاسم شیروانی، تا: ذیقعده ۱۲۸۴ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: مقوا، ۶۲گ، ۱۵ سطر (۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۶۲۳]

۲۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۷۸۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** بضم الحاء المهمله و فتح المیزم ز هر کژدم و الابره بکسر الهمزه و سکون ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۱۱۵گ (۱-۱۱۵پ)، ۱۲ سطر (۷×۱۸/۲)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [رایانه]

۲۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۸۸۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** لان الطرفین ان کانا حسینین فالجامع

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: حنایی [رایانه]

● شرح نصاب الصبیان / لغت / فارسی

š.-e nesāb-os-sebyān

قاری گیلانی، ملامیر، ق۱۱ قمری

qārī gīlānī, mollā-mīr (- 17c)

وابسته به: نصاب الصبیان؛ ابونصر فراهی، مسعود بن ابی بکر (-۶۴۰)

شرح مفصلی است بر نصاب الصبیان ابونصر فراهی، شارح ابتدا لغات هر بیت را توضیح داده، پس از آن وزن ابیات را شرح نموده است.

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۴۸

آغاز: که شیخ ابو نصر گفته است اما ملحقات زیاده از وقایع روزگار و موانع لیل و نهار است ... اریکه تخت و انا پاردان چو ظرف و وعا ... شرح ابیات مذکور: اریکه بفتح همزه و کسره رای مهمله و سکون یای تحتانیه تخت آراسته ارائک جمع؛ **انجام:** نظم: همه وقت کم گفتن از روی کار ×× گزیده است خاصه درین روزگار / پشیمان ز گفتار دیدم بسی ×× پشیمان نگشت از خموشی کسی؛ از بلیات و آفات زمان محفوظ باد و از عطیات و راحات دوران محظوظ سعادتمندی که شارح این رساله را در ایام بقا بذکر خیر و ثنا یاد کند و روحش را در هنگام فنا بفاتحه و دعا از روی اخلاص و صفا شاد. شعر: نامه چون ختم شد بنام خدا ×× در رضا و اطاعتش بفزا / باد اندر جوار رحمت حق ×× پدر و مادر و معلم ما والسلام علی من اتبع الهدی.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۶ جمادی الاول ۱۰۱۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ دست خورده خط کشیده و اصلاح شده، محشی به خط خود او است و در برخی جاها با نشانه «لمؤلفه الحقیر ملا میر، ملا میر» در آن آمده «این را مشروحا و مفصلا در اسرار القرآن در فصل سوم نوشته ام بتاریخ خمس و سبعین و تسعمائة ... و اکنون هجرت رسول ... بهزار سال و پانزده سال رسیده است ... ملا میر قاری گیلانی که شارح این رساله است»، نیز «مقیم مقام خاکساری ملا میر قاری که شارح نصاب است در شرح صغیر کتاب نصاب که آن را بعربی نوشته است» (۱۱۴)، نیز: «مانند دقایق الحقائق و رسوم العلاج و جلد اول اسرار الحکم لمؤلفه

الحقیر ملا میر» (هامش ۲۷۱) ، در ص ۵۶۳ آمده: «و شارح این اشعار ... ملا میر گیلانی قاری ... در روز یک‌شنبه شانزدهم شهر جمادی الاول ... فی سنة ست عشر و الف ... باتمام ... شرح کتاب نصاب موفق گردیده است»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: ترمه مقوایی، ۲۸۶گ، ۲۰ سطر(۷×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۱۳ - ۳۱۱۶]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۳۰۹/۲-۲۲/۲۹

آغاز: حرمان سالک مسالک پریشانی ملامیر قاری گیلانی رحمتی فزون از تقریر ... بسمله. به عون ونصرت وفضل الهی ×× همی گوید ابو نصر فراهی؛ **انجام:** یازدهم ... وآن مخرج ل است دوازدهم خیشوم وآن مخرج ن ساکن

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج سرخ، ۵۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۵ - ۲۶۸۸]

● شرح نصاب الصبیان / لغت / فارسی

š.-e nesāb-os-sebyān

اصفهانی، محمد جمال

esfahānī, mohammad jamāl

وابسته به: نصاب الصبیان؛ ابونصر فراهی، مسعود بن ابی بکر (-۶۴۰)

حاوی شرح لغات کتاب نصاب ابونصر فراهی است و طریق شرح در آن بدین نحو است: هر لغت ابتداء می‌آید و سپس شرح مفصلی در ذیل آن درج می‌گردد.

آغاز: الحمدلله رب العالمین و العاقبة للمتقین و لاعدوان علی [کذا] الظالمین و الصلواة و السلام الایمان الاکملان علی سیدنا محمد و آله اجمعین. اما بعد: چنین گوید ابونصر فراهی ×× کتاب من بخوان گر علم خواهی؛ حسد حافده و حفد حاسده ما حرکت الشمال النخل الدقیق و تحرکت الشمال النخل الدقیق. حسد اول یعنی نیک خواهی است و حافده به معنی ذریات و فرزندان است و حفد حافده به معنی بدخواهی است بر حاسدان

[دنا ۱۱۲۸/۶]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۴۵۹/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** مصدر و جحد و صله تفخیم و استفهام

خط: نستعلیق، کا: گل احمد بن محمد، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۵ص (۴۱-۷۵)، ۲۱ سطر (۱۱×۱۹)، اندازه: ۱۸/۵×۲۶/۵سم [ف: ۹ - ۱۱۹۸]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۴۶/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** جهت رعایت نظم و قافیه و مراد از پدر و مادر آنکسی است که پدر و مادر هم است.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی و اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۲۳۶ص، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۸×۲۰سم [ف: ۲ - ۲۶۸]

۳. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۷۲/۵ - د

آغاز: برابر؛ **انجام:** ناس و انس و اناس آدمیان ×× پدر و مادر آدم و حوا / فرد ایزد شمر غنیمت دان ×× نامه چون ختم شد بنام خدا

تذکر: نام مؤلف به استناد فهرست دانشگاه تهران ۴۰۷/۲۰ ذکر شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ ۲۵گ (۲۰۱پ-۲۲۵ر) [ف: - ۱۵۴]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۸۴۳/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** ناس و انس اناس آدمیان ×× پدر و مادر آدم و حوا / باد اندر جوار رحمت حق ×× پدر مادر معلم ما کامل؛ خط: نستعلیق، کا: حسین بن محمد کرایلی ملقب به فقیره، تا: ۱۲۴۴ق؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۴۵گ (۲۶پ-۷۰ر)، ۱۴ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۲۰ - ۴۰۸]

● شرح نصاب الصبیان / لغت / فارسی

š.-e nesāb-os-sebyān

سیفکی شیرازی، مرشد بن علی

seyfakī šīrāzī, moršed ebn-e ʻalī

وابسته به: نصاب الصبیان ابونصر فراهی، مسعود بن ابی بکر (-۶۴۰)

از مرشد بن علی سیفکی شیرازی که روزگارش به دست نیامد. شرح نصاب الصبیان فراهی است. شارح این شرح را به دستور امیری آغاز کرده که پیش از انجام یافتن آن درگذشته است. آنگاه به خواهش فرزندان و نزدیکان آن امیر کتاب را به انجام رسانده است. (احمد منزوی)

آغاز: حمد نامعدود خداوندی را که منصب شرع نصاب علم و ادب بی شوایب اسباب رنج و نصب نصیب طالبان جمال خواهد گردانید ...

انجام: موجب مناسبتی است میان آغاز و انجام. کما لا یخفی علی اولی الافهام. و الحمدلله علی براعة افتتاح و حسن الاختتام. و الصلوة علی ...

[دنا ۱۱۲۹/۶ (۴ نسخه)؛ الذریعة ۱۰۷/۱۴؛ نسخه‌های منزوی ۱۹۹۵/۳]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۳۷۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۳۷گ، ۱۲ سطر (۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۱ - ۲۳۷۶]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۴۸۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری مخلوط به شکسته، کا: محمد زمان بن ملا محمد، تا: اواخر دهه رجب ۱۱۸۷ق، هنگامی که نزد مصطفی سرابی درس می‌خوانده است؛ ۱۰۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۱ - ۱۵۷]

۳. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۵۷۰/۴

خط:نستعلیق،کا:محمد حسین بن محمد مقیم،تا:یکشنبه۱۸ محرم ۱۱۹۵ق؛ ۶۵گ (۱۱۴-۱۷۸)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۱۰]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۶۲۹۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: حسین شاهی (؟)، تا: شوال ۱۲۴۵ق؛ از روی نسخه‌ای مغلوط، پس از انجام کتاب در سه برگ قطعه ۴۳ نصاب که نظم ابونصر فراهی نیست اما بعضی از شارحان آن را نقل کرده‌اند شرح شده است (۲۱۷پ-۲۱۹ر)؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۲۱۹گ(۱پ-۲۱۹ر)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۴۵]

۵. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۰۳۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** جمع علائق، فعلیه بمعنی مفعوله از علق یعنی در آویختن ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۲۲۴گ (۲پ-۲۲۵ر)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [مؤید: ۳ - ۴۴]

● شرح نصاب الصبیان / لغت / فارسی

š.-e nesāb-os-sebyān

طبیب، میرزا هادی

tabīb, mīrzā hādī

وابسته به: نصاب الصبیان؛ ابونصر فراهی، مسعود بن ابی بکر (-۶۴۰)

این شرح از میرزا هادی طبیب است و پسر او در نسخه ما به این گواهی داده است.

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۰۴۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رمضان ۱۲۳۹ق؛ کاغذ: فرنگی کبود، جلد: کاغذی، ۹۲گ، ۱۶ سطر (۹/۵×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۱]

● شرح نصاب الصبیان / لغت / فارسی

š.-e nesāb-os-sebyān

اشکوری، محمد بن شمس علی

eškavarī, mohammad ebn-e šams ʻalī

وابسته به: نصاب الصبیان؛ ابونصر فراهی، مسعود بن ابی بکر (-۶۴۰)

شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۶۴۳/۱

آغاز: الحمدلله حق حمده و الصلاة و السلام علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین اما بعد همی گوید ابونصیر فراهی ... که چون صبیان را پیش از تعلم لغت عرب

خط: نستعلیق شکسته، کا: عبدالرحیم بن رجبعلی اشکوری، تا: ذیحجه ۱۲۵۷ق؛ اندازه: ۱۰/۵× ۱۷سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۵۹]

● شرح نصاب الصبیان / لغت / فارسی

š.-e nesāb-os-sebyān

کلارستاقی آملی، علیرضا بن معصومعلی

kalārostāqī āmolī, ʻalī-rezā ben maʻsūm-ʻalī

وابسته به: نصاب الصبیان؛ ابونصر فراهی، مسعود بن ابی بکر (-۶۴۰)

تاریخ تألیف: ۸ ربیع الاول ۱۲۶۴ق

شرح نسبتاً مفصل «نصاب الصبیان» ابونصر فراهی که به صورت «قوله - اقول» نگاشته شده است.

آغاز: الحمدلله الذی علم بالقلم علم الانسان ما لم یعلم و ... اما بعد پس گوید گرفتار تعلقات این دار فانی ... که چون شیخ فاضل ابونصر فراهی خراسانی پاره‌ای از ...

انجام: و مع الوسائط از انبیاء و علما که دو خزینه علم خداوند از معلم کل که مخترع و منسی علوم پیغمبر آخرالزمان و علی عمران باشد صلوات الله و سلامه علیهم.

۱. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۲۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: یوسف بن علی اکبر، تا: رجب ۱۲۶۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: - ۱۱۰]

۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۷۲۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بن قربانعلی ینجگی، تا: ۱۳۰۵ق؛ جلد: مقوا، ۶۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۷۴]

۳. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۵۹/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** پس مراد از پدر و مادر ابوین مخصوص ابوین تمام بشر و ابوین تمام عالم ختم النبیین (ص) ... من یومنا هذا الی یوم الدین

بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۵گ، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: - ۲۹۹]

● شرح نصاب الصبیان / لغت / فارسی

š.-e nesāb-os-sebyān

طالقانی، محمد حسین بن محمد رضا، ق۱۲ قمری

tāleqānī, mohammad hoseyn ben mohammad rezā (-18c)

وابسته به: نصاب الصبیان؛ ابونصر فراهی، مسعود بن ابی بکر (-۶۴۰)

پس از دیباچه دوازده فائده در علم عروض آورده و سپس به شرح بندها می‌پردازد، با عنوان «اصل، شرح». وی این شرح را برای محمد شاه نوشته و در دیباچه از او یاد کرده است.

آغاز: بسمله. و به نستعین ... لالی متلالی محامد کامل نصاب و جواهر زواهر آئینه افزون از حیطه حصر و حساب که در قصر

بحر خواطر سخن پروران پرورش یافته زینت افزای تارک افتخار و زیب بخشای فرق اعتبار رجز خواهان معرکه ثنا گستری و عروض دانان دبستان دانشوری گردد
چاپ: مشار فارسی، ج۳ص۳۲۵۶؛ تهران، سنگی، ۱۳۰۶ق، وزیری، ۳۰۲ص؛ ایران، چاپخانه آقا سید حسین، ۱۳۰۲ق، سنگی، وزیری، ۳۰۴ص، به سعی و اهتمام محمد بن حاجی مولی اسدالله کاشانی و آقا سید حسین
[نسخه‌های منزوی ۱۹۹۴/۳؛ دنا ۱۱۲۸/۶ (۸ نسخه)؛ فرهنگنامه‌ها از منزوی: ۹۰، ۱۰۰، ۱۱۸، ۲۵۳؛ مکتبة امیرالمؤمنین ۴۶۰/۲]

۱. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه:۴۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** عجز است دورک چو ردف سهرین ×× مثل و کفو است و شبه و ند همتا؛ شرح عجز به فتح عین سعفص و ضم جیم و زای و بر وزن بغل و مثل و قفل ...
خط: نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۱۳۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۱×۱۳/۵سم [ف: - ۶۰]

۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۰۷۰/۲
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد حسین حسینی، تا: ۸ جمادی الثانی ۱۲۴۰ق، جا: اصفهان مدرسه بابا قاسم؛ اندازه: ۱۴×۲۱سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۳۳]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۸۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** و سکون لامش از جهت وزن شعر است.
خط: نسخ، کا: محمد حسین قزانچایی، تا: ۱۲۴۵ق؛ کاغذ: آبی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۳۷گ، ۲۲ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [سنا: ف: ۱ - ۲۸۵]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۱۷۳-۷/۷۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** ناس وانس واناس آدمیان ×× پدر ومادر آدم وحوا ...
خط: نسخ، کا: سید جعفر بن سید حسین بن میرزضی عقدایی، تا: ۱۲۵۳ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۱گ، ۱۰-۱۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۸۶]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۷۴۸/۲
آغاز: بسمله. حمد له ... اما بعد اقل عبادالله ... ابن محمد رضا الشریف محمد حسین الطالقانی ... چنین چهره نما میگرداند؛ **انجام:** پاسبا مستعلن (در فائده ۱۲مقدمه).
خط: نسخ، کا: عبدالحمید حسینی، تا: ۱۲۸۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵گ (۴۴پ-۵۸ر)، ۱۴ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۱۲ - ۲۷۴۲]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۷۹
آغاز: ... بحر زخار عمان در جنب عطا بخش دریای هستی همتش بحر خفیف و لف و نشر مرتب قصیده جمال و جلالش مستغنی از تقطیع و تزیین قافیه و ردیف ... اما بعد اقل عبادالله و احوجهم ... ابن محمد رضا الشریف محمد حسین الطالقانی صورت این مدعا را بر مزایای ضمایر چهره نما می‌گرداند. عقد لغات مشکله اش را بناخن فکرت گشاده و قدری از علم عروض را نیز بمناسبت ذکر بحور در آن دخل داده؛ **انجام:** و سکون لامش از جهت وزن شعر است
خط: نستعلیق، کا: شیخ احمد بن حاجی اسماعیل قزوینی، تا: ۱۲۹۲ق؛ افتادگی: آغاز (اندکی از خطبه و دیباچه کتاب را ندارد)؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۳۹ص، قطع: خشتی [ف: ۱۰ - ۱۲۲۸]

۷. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۵
خط: نستعلیق و شکسته نستعلیق، کا: میرزا محمود غیاث آبادی، تا: قرن ۱۴؛ مصحح؛ یادداشتی از ... فریدنی به سال ۱۳۳۵؛ جلد: گالینگور پارچه‌ای سورمه‌ای، ۱۶۱گ، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۳۲]

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۱۶
همان نسخه بالا [نشریه: ۱۱ - ۹۰۶]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۹۶۳
آغاز: بسمله. الحمدلله علی نعمه و الصلوه و السلام علی محمد و آله؛ **انجام:** نسخه در اشاره به زحل و مریخ اشاره بمشتری و قمر، یخ اشاره به مشتری و مریخ.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۱۰ق [رایانه]

● شرح نصاب الصبیان / ادبیات / فارسی
š.-e nesāb-os-sebyān

قائنی، محمد جعفر بن محمد کاظم، ق۱۳ قمری
qā'enī, mohammad ja'far ebn-e mohammad kāzem (-19c)

وابسته به: نصاب الصبیان؛ ابونصر فراهی، مسعود بن ابی بکر (-۶۴۰)
گویا از محمد جعفر قاینی

تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۶۱/۲
خط: نسخ، کا: غلامرضا بن محمد هاشم یزدی، تا: قرن ۱۳ [ف: ۳ - ۲۵]

● شرح نصاب الصبیان / لغت / فارسی
š.-e nesāb-os-sebyān

کازرونی، ابراهیم بن درویش محمد، ۱۲۷۴؟ - ۱۳۳۴ قمری
kāzerūnī, ebrāhīm ebn-e darvīš mohammad (1858 - 1916)

وابسته به: نصاب الصبیان؛ ابونصر فراهی، مسعود بن ابی بکر (-۶۴۰)

شرح نیکویی است بر «نصاب الصبیان» ابونصر فراهی مشتمل بر ضبط کلمات و ترجمه و تفسیر لغات آن با ذکر شواهدی به عربی و فارسی. این نسخه تا پایان قطعه هفتم را دارد و ناتمام است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۶۳۵

آغاز: الحمد لله علی کلماته التامات و الصلاة و السلام علی اشرف الموجودات ... مخفی نماند که عادت مصنفین و مؤلفین جاری شده است؛

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۴؛ جلد: مقوایی، ۴۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۲۷ - ۹۸]

● شرح نصاب الصبیان / ادبیات / فارسی

š.-e nesāb-os-sebyān

محمد ابراهیم بن زین العابدین، ق۱۴ قمری

mohammad ebrāhīm ebn-e zayn-ol-‘ābedīn (- 20c)

وابسته به: نصاب الصبیان؛ ابونصر فراهی، مسعود بن ابی بکر (-۶۴۰)

شرح مزجی فاضلانه‌ای است با اهتمام بیشتر به توضیح لغات، و در پایان هر قطعه فائده‌ای اضافه می‌شود در بیان عدد بیت‌های آن قطعه و شماره لغات و واژه‌هایی که در آن قطعه آمده است.

کاشان؛ فرهنگ و ارشاد؛ شماره نسخه:۸۴/۱

آغاز: بدانکه کلام مصنف که فرموده حفد حاسده دواحتمال دارد که نفرین باشد ازبرای حاسد خود

کاتب = مؤلف، تا: گویا اوایل قرن ۱۴؛ این نسخه پیش‌نویس شارح می‌باشد؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۶گ (۱پ-۱۱۶ر)، اندازه: ۱۸× ۲۲/۵سم [ف: - ۸۴]

● شرح نصاب الصبیان / ادبیات / فارسی

š.-e nesāb-os-sebyān

قربانعلی بن محمد صادق

qorbān-‘alī ebn-e mohammad sādeq

وابسته به: نصاب الصبیان؛ ابونصر فراهی، مسعود بن ابی بکر (-۶۴۰)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۱۷۸

آغاز: بسمه، الحمدلله علی نعمه و الائه و الصلوه و السلام علی سیدنا محمد و آله الطاهرین اما بعد همی گوید ابونصرف؛ **انجام:** تا بماند در جهان از وی بسی نام و لشنان

خط: نسخ مخلوط به شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن [رایانه]

● شرح نصاب الصبیان / لغت / عربی، فارسی

š.-e nesāb-os-sebyān

وابسته به: نصاب الصبیان؛ ابونصر فراهی، مسعود بن ابی بکر (-۶۴۰)

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۱۹۴/۶

آغاز: حمدله، و العاقبة للمتقین و لاعدوان الاعلی الظالمین، اما بعد چنین گوید ابونصر؛ **انجام:** بر صاحب این کتاب یارب ×× درهای بهشت جمله بگشای ...

خط: نستعلیق ترک، کا: ایوب بن صائلمش، تا: قرن ۹؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۳۵گ (۶۸-۱۰۲)، ابعاد متن: ۸/۵×۱۴، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۳ - ۸۹۰]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۸۳۵/۶

آغاز: کتاب نصاب. حمدله. عاقبة. صلاة. اما بعد، چنین گوید ابونصر فراهی ×× که بر وی باد و رحمت حق [چنین] رضوان / لغت را چون کلید علم دیدم ×× نموداری به نظم آوردم، زان / که میل طبع چون عزیز است ×× به سوی نظم بر خوانند آسان / دو صد بیت آمد و چون اندکیت بود ×× نصابش نام کردم بهر صبیان؛ **انجام:** شامخاه. جمع شامخ، شامخات باشد و معارج جمع معراج باشد. جسم جسد شخص و ظل حو با چشمان و بدن و ذات هستی کون تن، هستی کون بودن، روح نفس و مهجه جان و اجسام ...

گزارش از ناشناسی از قرن ۹ق به آن سو. برای نشانی: «القطعة الخامسة فی بحر الماصیة (چنین). قریب و رکن حمیم است. [چنین] خویش و ابن پسر، ولید طفل و بچه ام و والد مادر قریب رکن حمیم، هر سه اسم خویشان است، و ابن پسر است و عیسی بن مریم، یعنی عیسی پسر مریم است. محمد ابن عبدالله یعنی محمد (ص) پسر عبدالله. «نکته» بدانکه همزه این در قرآن ثابت است. و در غیر قرآن محذوف: ان الکریم بن الکریم یوسف ابن [چنین] یعقوب بن اسحاق ابن [چنین] ابراهیم. جمع ابن بنین باشد و تصغیرش بنی باشد: یا بنی ارکت معنا، یا بنی لاتشر بالله. ای پسرک من مگیر انبازی بخدا. و در قرآن بنی بفتح با و کسر یا آمد. «ولید» یعنی بچه: الم ... ولیداً. و طفل نیز بچه است» (گ ۶۰ر)؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ با روش فارسی نویسی کهن را به صورت کامل ندارد (ک = گ؛ ج=چ)؛ اهدایی: دکتر صادق کیا؛ ۴۳گ (۴۵پ-۸۷ر) [ف: ۳ - ۳۳۱]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۹۵۹/۵

آغاز: بدانکه اصحاب تألیف و ارباب تصنیف را رسمی است که چون کتاب تصنیف کنند ابتدا از سخنی کنند که آن سخن دلالت کند بر آنکه آن در چه نوع است و چون استقرار و تجربه کنی اکثر کتب بزرگان چنین یابی و این صنعت را اصحاب معانی و بیان براعت مطلع خوانند چون این کتاب منظومست لاجرم اول یک مصرع نظم آورد تا معلوم گردد که این کتاب نظم خواهد

بود ... سؤال دوم چرا نگفت چنین گوید ابونصر فراهی چه این عبارت هم شعر بود و چه فرقست میان همی گوید و چنین گوید؛ **انجام:** و او آنست که در اول کتاب گفته است و هو همی گوید ابونصر فراهی کم کرده است که تا دلالت کند بر آنکه از بیست دینار زرنیم دینار زر رکوة بیش واجب نیست او در مقابل دینار زر گرفته بودیم دیگر آنکه تا عدد ابیات اوطاق باشد بنابر انکه ان الله تعالی و تریحب الوتر گفته است. و الله اعلم ... قد وقع الفراغ فی حادی عشر من الشعبان سنه ثمان سبعین و تسعمایه. محرره العبد یوسف بن محمد.

بخشی از آغاز آن را فاقد است. شرحی است به فارسی بر نصاب ابونصر عمر فراهی. شارح شناخته نشد. در آغاز مطالب تحت عنوان پاسخ و پرسش بیان شده و پس از آن برخی از واژه‌های تازی را شرح کرده است. گاهی نیز به قرآن و حدیث استشهاد کرده؛ بی‌کا، تا: با تاریخ ۹۷۸ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳ص (۱۳۵-۱۵۷)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۱۰ - ۳۹۲]

۴. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۶۲۸

آغاز: اصول و ارکان شعر است و اصول مذکور را عروضیان افاعیل و تفاعیل گویند

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اندازه: ۱۱×۱۶سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۸]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۹ سرود

شرح نصاب ابونصر فراهی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، قطع: رقعی [نشریه: ۱۳ - ۴۴۶]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۲۱

آغاز: بلد کوره را شرح دان شرح ماه؛ **انجام:** وازاینجاست که در قرآن و احادیث ازاین نوع بسیار واقع است چنانکه علامه زمخشری در کشاف مکرراً باین معنی.

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ شارح شناخته نمی‌شود و بعضی ابیات را که شارح از قلم انداخته بوده، دیگر به اوایل نسخه افزوده است؛ واقف: نایینی، ۱۳۱۱؛ کاغذ: حنایی سمرقندی، جلد: پارچه‌ای، ۸۱گ، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۴)، اندازه: ۱۰/۷×۱۸/۸سم [ف: ۱۳ - ۳۷]

۷. تهران؛ لغت نامه دهخدا؛ شماره نسخه:۵/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ جلد: گالینگور، قطع: ربعی [نشریه: ۳ - ۳۲]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۸۵۷

آغاز: و حقد حاسده بمعنی بد خواه است بر حسودان ما حرکت الشمال بمعنی باد صباست ... هر چیزیرا از علوم بمیان قطعها در آوردیم و این دویست و بیست بیت آمد او را نصاب الصبیان نام کردیم و بالله التوفیق. القطعة الاولی فی بحر المتقارب: چو اندر تقارب نهی پا درون ×× بتقطیع وزنش چنین کن برون / فعولن فعولن فعولن فعول ×× زهی دولتت را فلک ره نمون؛ تقارب وزنی است از چندین که در شعر است وزن آن سر که سنگین باشد موزون آن سرکه برابر است. ایضاً: به بحر تقارب تقرب نمای ×× بدین وزن میزان طبع آزمای / اله است و الله و رحمان خدای ×× دلیل است و هادی تو گو رهنمای؛ اله معبود سرای آنکه وی را پرستند الله یعنی نام خداست و تمامی اسامی الله درو درج است؛ **انجام:** القطعة تاسع و عشرین فی بحر الخفیف: ای قدت سرو رخت گل رعنا ×× گل ز روی تو در عرق ز حیا ... سه لفظ مصرع دوم بمعنی تمناست و جمع مثل امثال است و جمع کفو اکفاست. ایضاً ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول محرر، رکابه‌دار؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۵گ، ۱۱سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۴۴ - ۱۰۰]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۶

آغاز: دوگانه بود مؤنث است و جمع او اذان لقوله تع و فی اذانهم ... و مد سخن نشنو را نیز؛ **انجام:** و سکون الذال او ضمها گوش و نیز مؤنثه چون تصغیر او اذینه بود و هر عضوی که آدمی را.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ وقف به کتابخانه علامه شیخ شوشتری؛ تاریخ وقف: اردیبهشت ۱۳۸۰ [رایانه]

۱۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۷۹۷

آغاز: سپاس و شکر بی قیاس مرخدایراست که اساس شریعت ... بلسان عربی نهاد و صلوات و سلام و تحیات مالاکلام؛ **انجام:** و او را حوا گفتند از برای حسن او و لطافت او وحوه گندم گونی لب را نیز گویند الحی من باب ضرب کرد کردن.

شرحی است بر نصاب الصبیان ابونصر فراهی که درآن به ضبط لغات اهمیت داده است و در ابتدا بحث نسبتاً مفصلی درباره عروض آورده و اشعار را در ۲۸ قطعه آورده است؛ خط: نسخ، کا: تراب، تا: جمعه سلخ ربیع الثانی ۱۰۶۲ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۲۶]

۱۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۳۶۲/۱

آغاز: از باب ضرب یعنی در خدمت شتافتن و نواسه و خادم و دما را نیز حافد گویند، و ضمیر حاسده راجع بهر یک ... و حافد میتواند بود؛ **انجام:** مخلاة گویند و خلا گیاه تر را گویند، علیقه بفتح عین مهملة و کسر لام و یاء تحتانیه و قاف توبره. تمت هذه الکتاب ...

با عنوان‌های: القطعة الاولی، القطعة الثانیة تا القطعة الثالثة و الاربعون؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۰۹۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۱۰گ (۱ر-۲۱۰پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۲×۱۷/۵سم [ف: ۹ - ۳۵۵]

۱۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۷۲۱/۱-۱۴/۱۷۱

آغاز: قال الشیطان لما قضی الامر. قال الله گفت خدای قال گفت خدای قال گفت آن مرد. قالاگفتند آن مرد ... بیت: لون رنگ، و ریح بوی، باد غیم، وغین میغ نوم خواب؛ **انجام:** واستفهام ما اغنی

عنه ماله و ما کسب یعنی ماله به معنی من باشد و ما خلق الذکر و الانثی و السماء و ما بینهما. قد تمت ...
شرحی مفصلی است بر نصاب الصبیان ابونصر فراهی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: گالینگور، ۲۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۶۸۷]

۱۳. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۱۱۰

آغاز: السرج بفتح السین و سکون الراء المهملة و بالجیم زین واسم موضع؛ **انجام:** نعم و وحش چارپای ... دد و جبانه دشت و دار سرا النعم بفتح النون و العین المهملة
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۸۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۰۵]

۱۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۷۹۸

آغاز: تعریف مذکور بر بعضی اسما که بین الجمهور بعنوان لقب؛ **انجام:** نسبت بذات ملك علام این معنی فی الجمله مناسبتی است تمام میان آغاز و انجام کما لا یخفی علی اولی الافهام و الحمدلله علی ...
شارح شناخته نشد، نخست بیتی را می‌آورد آنگاه به شرح لغات آن می‌پردازد و ناظر باقوال شارحین گذشته و متون قدیمه هست؛ خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۲۰ سطر (۵/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۲ - ۹۰۷]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۸۴۱/۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... قال المص همی گوید ابو نصر فراهی، أقول بدانکه شیخ کتاب خود را مفتتح بنظم ساخت؛ **انجام:** و الحواء بفتح الحاء المهملة و تشدید الواو و بالالف الممدوة نام مادر آدمیان
شرحی است متوسط با عناوین «قال، اقول» بر منظومه «نصاب الصبیان» ابونصر فراهی، در این شرح درباره لغات کاملاً بحث شده و گاهی از شروح دیگر نیز استفاده کرده است. احتمال می‌رود که مؤلف این شرح، همان ملا علی اکبر یزدی مؤلف کتاب دوم همین مجموعه می‌باشد؛ کا: محمد امین بن احمد، تا: ۱۱۰۳ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۴۷گ (۳۸پ-۸۴پ)، اندازه: ۹×۱۸سم [ف: ۱۸ - ۳۶]

۱۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۵۵۵/۱

آغاز: (در اواسط شرح دیباچه نصاب): اداء معنی اول میدهد زیرا که محسود دائما عزیز است و اما حفد چون مجهول بود ادای معنی ثانی بر عکس میدهد زیرا که محفود بمعنی مخدوم است و خواری از آن مستفاد نمیشود ... بسط، مردم اهل هنر و فضل دائماً محسود باشند و مردم جاهل فرومایه را حاسد نباشد؛ **انجام:** و بهم رسیدن آدم و حواء در کوه عرفات در تفاسیر مشهور و مسطور است و الحمدلله وحده علی ید الفقیر ... عبدالجلیل بن منلا عبدالجمیل الشامی اصلا و البغدادی منشأ و مولداً و الحنفی مذهبا و الرفاعی طریقة ... سنه ۱۱۳۰
شرح است بر نصاب ابونصر فراهی و در آغاز قرن ۹ (در حدود ۸۱۹) تألیف شده و در فرهنگ‌نامه‌ها (از آقای علی نقی منزوی) نیامده. شیوه ابن شرح چنین است که پس از نقل هر یک بیت از نصاب (با یک واژه یا جمله از دیباچه) نخست با عنوان «شرح» به ترجمه تمام بیت و آنگاه تجزیه و ترکیب و اشتقاق اجزاء بیت و سپس ذیل چند «بسط» به شرح و تفصیل نکات ادبی و تاریخی متناسب با مضمون بیت پرداخته است. این کتاب با شرح بیت زیر (که از زوائد بر نصاب فراهی است) پایان یافته است شعر این است: ناس و انس و اناس آدمیان ×× پدر و مادر آدم و حوا. مؤلف در ذیل بسط (اول) شرح این بیت (از قطعه ۴): عقار و قهوه و راح و مداح و قرقف می ×× کمی دلاور و فارس سوار و صید شکار. بمناسبت تشابه لفظی با فارس بمعنی سوار که در بیت آمده از اقلیم فارس و تاریخ تألیف یاد کند و گوید «اکنون شهر بزرگ او شیراز است و در این ایام که سنه تسع عشر و ثمانمایه است از اختلاف فرزند امیر تیمور خرابی تمام بدو دست داده امید است که بخیر خواهد انجامید». از مؤلف این شرح تا این زمان جز همین اطلاع اندک ندارم که در ۸۱۸ می‌زیسته و از اهل سنت بوده (به گواهی قرائن موجود)؛ خط: نسخ، کا: عبدالجلیل بن ملا عبدالجمیل شافعی رفاعی، تا: ۱۱۳۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۱۰ - ۱۵۱۵]

۱۷. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۳۴۹/۵

آغاز: بسم الله یعنی ابتدا میکنم بنام خدای که مستجمع جمیع صفات و کمالست و منزه است از اوصاف و نقایص یعنی پاکست از صفتهای نقصان؛ **انجام:** چون ختم شد بنام خدای یعنی ایزد را فرد شمر یعنی یکی بدان ختم شد بنام خدای
نام شارح در نسخه نیامده و به تحقیق به دست نیامد کتاب شرحی است توضیحی و برخی مواضع متذکر توضیح و اضحات شده است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد باقر بن حافظ، تا: ۲۲ شوال ۱۱۵۵ق؛ ۴۲ص (۷۸-۱۱۹)، ۱۱ سطر [ف: - ۲۶۷]

۱۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۶۳۶

آغاز: بدان که جناب استادی و من علیه اعتمادی بیتی چند مشتمل بر لغات مهمه که درین کتاب نبود به قطعه‌های آن الحاق کردند؛ **انجام:** و حواء مادر انسان را گویند.
دارای چهل و سه بند است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۱۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۹×۳۰/۹سم [ف: ۳ - ۵۱۷]

۱۹. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۴۹۶

خط: نستعلیق و متن کتاب نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۹۵گ، اندازه: ۱۱×۱۵/۵سم [ف: ۲ - ۳۱۶]

۲۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۴۷۲/۴

بی دیباچه؛ خط: نستعلیق، کا: محمد ولی بن حاجی رضاخان، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۵۳گ (۷۹-۱۳۱)، سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۵۸۳]

۲۱. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه:۳۱۱/۴
آغاز: این قطعه در بحر متقارب مثمن مقصور است
این نسخه تا این شعر را دارد: تاجر آن سالار و بازرگان و فاجر نابکار؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [چند نسخه-ف: - ۳۸۱]

۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۸۵/۲
خط: نسخ ریز و درشت، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۸۲گ (۲-۸۳ هامش)، ۱۷ سطر (۱۱/۵×۱۹)، اندازه: ۲۲/۵×۲۹سم [ف: ۱۰ - ۱۸۹۷]

۲۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۳۵۱-۲۲/۷۱
آغاز: ای من فوقه اسم و خیر اسم التفضیل و إن اردت التفضیل به قلت فلانه خیر الناس و لم یقل خیرة و فلان خیرالناس و لم تقل اخیر لایثنی و لایجمع لانه بمعنی افعل؛ **انجام:** و الوضع الولد الذی یخرج رأسه قبل رجلیه.
شرح مزجی مفصلی است بر نصاب الصبیان ابونصر فراهی، در این شرح مطالب نصاب به عربی شرح شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۳گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۸۸]

۲۴. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۸۸/۱
آغاز: بسمله همی گوید ابونصر فراهی ... که چون صبیان را یعنی کودکان را پیش از تعلم لغت عرب ... مالدار است و اغنیا جمع غنی است قوله تعالی و نحن اغنیاء و مسکین؛ **انجام:** و ضیق تنگی است و حنك نیز همین معنی را دارد.
شارح شناخته نشد. بهنگام توضیح از آیات قرآن کریم شاهد آورده؛ خط: نستعلیق پست، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فستقی و شکری، جلد: تیماج مشکی، ۱۲ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳ - ۱۵۰۳]

۲۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۸۹
آغاز: ... و ان کان فذاك شرف الدنی؛ **انجام:** و پوست اندام و بیاض العین و الله اعلم بالصواب.
در سی و نه بند با یک بند دیگر که شارح می‌گوید که آن از فراهی نیست و یک بند دیگر که به فارسی شرح شده است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲و ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج تریاکی، ۷۳گ، ۱۴ سطر (۷×۱۱)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [سنا: ف: ۱ - ۱۴۸]

۲۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۲۱۰/۱
آغاز: باشد که بهتر باشد نه خادمان چون ایام الناس محمود نباشند کمال قال الشاعر: ان الغرانین تلقاه محسدة ×× و ان تری اللیام الناس حساداً؛ **انجام:** سیکون الثانی مصادر فی هذا الباب یعنی بنا کردن الاساس بفتح همزه.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۱۰۳گ (۱ر-۱۰۳ر)، ۱۶-۱۳ سطر (۱۰×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱۹ - ۲۶۵]

۲۷. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۲۴۹
آغاز: یا یار یا خادم، یا داماد ابی نصر و خدمت کرده باد بدخواه نواسه یا یار؛ **انجام:** حوا، بفتح حاء مهملة و تشدید واو و مد: نام مادر بشر ... و حوا مار افسانی را نیز گویند.
شرح مختصری است بر «نصاب الصبیان، با عناوین «بیت بیت» یا «قطعة اخری - قطعة اخری»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۱۸ ذیحجه ۱۲۰۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۲۵۳]

۲۸. تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه:۳۲
آغاز: بسمله. چون مطلب مصنف تصریح لغات است به نظم پس انسب آنست که در اول کتاب خود شروع نماید به مصرعی تا موافق اول کتاب با مطلب؛ **انجام:** فاعلاتن فاعل باید گفت و باین جا ختم شد این شرح نصاب.
خط: نستعلیق، کا: قربان علی پسر کربلایی لطف علی نوری، تا: ربیع الثانی ۱۲۱۱ق؛ کاغذ: کبود فرنگی [نشریه: ۶ - ۶۵۳]

۲۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۱۰۷/۲
آغاز: بسم الله یعنی ابتدا می‌کنم بنام خداوندی که مستجمع جمیع صفات و کمال است؛ **انجام:** فرد عربیست بمعنی ایزد، صد هزاران هزار رحمت حق هر زمان باد بر معلم ما
شرح متوسطی است با عنایت بیشتری در تعیین لغات عربی و فارسی و بیان معنی آنها و رد و ایراد برای توضیح مطالب؛ خط: نستعلیق، کا: محمد کریم ابن عبدالحی بن محمد کریم انصاری، تا: ۱۲۱۷ق؛ جلد: مقوایی، ۶۳گ (۳۹ر-۱۰۱ر)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۸ - ۳۳۰]

۳۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۸۷۹
بی‌کا، تا: ۱۲۱۹ق؛ خریداری از حوزه علمیه ولی‌عصر کرمان [رایانه]

۳۱. اراک؛ موزه چهار فصل؛ شماره نسخه:۱۸۷
آغاز: بسمله، چنین گوید ابونصر فراهی ×× کتاب من بخوان گر علم خواهی؛ آغاز شرح: حسد حافده و حفده حاسده ×× محسود با نیره او مخدوم با حاسد ... الشمال النخل الدقیق یحرکت الشمال النخل الدقیق، مادام که بجنباند باد شمال درخت خرما را باریک ... و مادام که بجنبد دست چپ را برای بختن او؛ **انجام:** ناس و انس و اناس پدر و مادر آدم حوا تمه الکتاب بعون الملك الوهاب ۱۲۱۹
خط: نسخ و نستعلیق زیبا، بی‌کا، تا: ۱۲۱۹ق؛ افتادگی: وسط؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوای سربی، ۴۶گ، ۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [دو کتابخانه اراک: - ۲۲۱]

۳۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۳۵۱/۲
آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلاة السلام علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین؛ **انجام:** رجب است از پی شعبان رمضان و شوال - پس بذو القعدة ذوالحجة بکن نیک نظر
شرحی است بر کتاب «نصاب صبیان» ابونصر فراهی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲۶ رمضان ۱۲۲۰ق؛ ۱۲۴گ (۲۷پ-۱۵۰پ)،

اندازه: ۱۴× ۱۹/۵سم [مؤید: ۳ - ۲۸۸]

۳۳. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۴۶۸

آغاز: بسمله و اعلم ان علم النحو و علم الصرف و کان بعض مواضعه مشکلاً محتاجاً الی البیان؛ **انجام:** و پوست و بیاض العین هر آدمی که درو این مجموع صفات یافت شود تا درین نظر بود. تمت

در نسخه مقدمه شارح حذف شده است. شرح مزجی متوسطی است بر «نصاب الصبیان» ابونصر فراهی؛ خط: نسخ، کا: محمد قاسم بن لطف علی طالقانی ساکن کرکبودی، تا: پنج‌شنبه ۵ جمادی الاول ۱۲۲۰ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱ - ۳۹۴]

۳۴. دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه:۵۵/۳

آغاز: چنین گوید ابونصر فراهی کتاب من بخوان گر علم خواهی حسد حافد و حفد حاسد یعنی حسد برده باد حافد ابونصر و بخدمت شتافته باد حسودان او؛ **انجام:** فرد ایزد شمر غنیمت دان ×× نامه چون ختم شد بنام خدا

کتاب «نصاب الصبان» را شرح مختصری نموده است؛ خط: نستعلیق، کا: محمدصادق، تا: دهه اول صفر ۱۲۲۸ق، جا: کربلا؛ محشی؛ جلد: گالینگور مشکی، ۱۲گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷/۵سم [ف مخ - ۱۲۳]

۳۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۴۶۸/۱

پراکنده هایی از شرح نصاب و ...؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰ ذیقعده ۱۲۳۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱گ (۱-۲۱)، اندازه: ۱۰×۲۱/۵سم [ف: ۳ - ۹۶۷]

۳۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۵۳۵

آغاز: بسمله یعنی ابتدا می‌کنم به نام خدا که مستجمع جمیع صفات و کمال است و منزه از اوصاف نقایص یعنی پاک است از صفتهای نقصان دار؛ **انجام:** کوهان شتر را گویند ثعلبان عربیت به معنی رویه یعنی سررشته کار. تعال عربیت به معنی بیا

خط: ثلث معرب، بی‌کا، تا: ۱۳ ذیقعده ۱۲۴۳ق؛ مصحح؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۲گ (۱۰۵پ-۱۴۶پ)، ۱۰-۱۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۱۰ - ۴۶]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۲۸/۲

همان نسخه بالا [اهدائی ف: - ۲۶۱]

۳۷. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۶۸۹

آغاز: مثقال و پنج درم سیم از دو بیست درم و مثقال سنگی بود که ذر بدان وزن کنند؛ **انجام:** که در حجم و جثه برابر باشد در وزن مختلف خواهند بود گویند تعلق به علم کیمیا دارد چون فرق میان زر اصلی.

برگ اول این شرح کسر است و شارح آن شناخته نشد، گمان نمی‌رود که شرح قهستانی و ابن حسام هروی و دشت بیاضی و عبدالصمد باشد. این شرح شامل ۵۷ قطعه است، قطعه اولی در بحر تقارب ... قطعه ۵۷: «ایضاً فی هذا الباب بطریق آخر لمحقق الطوسی: آنچه از ماه می‌رود به شمار ×× هر یکی را دوازده انگار ...»؛ خط: نستعلیق، کا: رضا حسینی فرزند حیدر حسینی طالقانی فشندکی مسکن، تا: جمعه ۱۷ شوال ۱۲۴۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۹گ، ۱۴ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۵× ۲۱سم [ف: - ۵۴۳]

۳۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۳۰۹/۲

آغاز: بدانکه آدمی از اول عمر تا آخر عمر هر روز حالی دارد مادام که در شکم است او را جنین گویند و چون تولد شود؛ **انجام:** و حوا بفتح حاء مهمله و تشدید واو و مد نام مادر نوع بشر است.

شرحی است در حواشی و میان سطور و ابیات متن که بر نصاب الصبیان فراهی نگاشته شده است؛ خط: نسخ درشت، بی‌کا، تا: ۱۲۴۶ق، جلد: گالینگور مشکی، ۱۶۷ص (۱-۱۶۷)، ۶ و ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱/۲×۱۶/۵سم [ف: ۴۵ - ۱۴۸]

۳۹. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۰۲۸

آغاز: اوزان اثنان مثمن و اثنان مسدس الاول فعولن اربعا

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رمضان ۱۲۵۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۸]

۴۰. همدان؛ همراه، رضا؛ شماره نسخه:۴۱/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۵۵ق [رشت و همدان: ف: - ۱۶۹۶]

۴۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۰۵۵/۲

بی دیباچه در شرح و متن هر دو؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۲۴ ذیقعده ۱۲۵۸ق؛ کاغذ: هندی، جلد: مقوا، ۹ سطر (۹×۱۱)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۱۷ - ۱۸]

۴۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۶۶۹

آغاز: بهیچ یک نباشد و دلالت کند بمدح یا ذم چون بدرالدین و اسم آنستکه دلالت بر ذات شخصی کند؛ **انجام:** جمع علایق فعیله بمعنی مفعول از علق از باب علم یعنی در آویختن.

در این شرح مختصر دنبال هر بیت لغات آن را توضیح داده و بعضی از ابیات شرح نشده است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد حسین بن محمد باقر آشتیانی قمی نخعی (شاید مؤلف باشد)، تا: صفر ۱۲۶۰ق، جا: آشتیان؛ افتادگی: آغاز؛ مهر: کاتب «عبده الراجی محمد حسین» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۱۰۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۵ - ۶۹]

۴۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۴۷۹-۲۲/۱۹۹

آغاز: تازی است وتا در اوان صبی به تحصیل این معرفت عظمی سعی ننماید ترقی بر مدارج ... همی گوید ابونصر فراهی حمد نگفت به جهت تضمین تسمیه حمد را یا به جهت هضم نفس؛ **انجام:** اخیرو وسط جای وهم است رحفظ بنابر ... زتجویف آخر بدر الحمدلله الکریم علی الاتمام ... والصلوة والسلام علی نبینا محمد وآله الطیبین الطاهرین وسلم تسلیما کثیرا کثیرا

شارح ابتدا بیتی را می‌آورد و شرح می‌کند و پس از آن به بیت

دیگری می‌پردازد؛ خط: نسخ، کا: نصر الله بن موسی انصاری، تا: پنج‌شنبه ۲۲ جمادی الاول ۱۲۶۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوای صورتی، ۹۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۶۸۷]

۴۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۰۵۹

آغاز: ابونصر ابتدا کرد کتاب خود را بمصراع تا دلالت کند بر اینکه این کتاب منظوم خواهد بود و این را اهل معنی براعت مطلع گویند. ابونصر کنیه مصنف است و محمد اسم اوست

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد بن ملا محمد طاهر بلدئی، تا: جمادی الاول ۱۲۶۳ق؛ رکابه‌دار؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۴گ، ۸ سطر، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۴۴ - ۲۲۷]

۴۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۴۸۴

آغاز: بسمله. چنین گوید ابو نصر فراهی ×× کتاب من بخوان گر علم خواهی؛ فراهی در اصل فره است الف بجهت ضرورت شعر است که زیاد شده وفره شهریست در میان سیستان و هرات مرقد ابو نصر آنجا است ... اگر پرسند که چرا اسم خود را بنظم گفت ؟ جواب میگوئیم که تا معلوم ما گردد که این کتاب منظوم خواهد بود و این کتاب مشتمل است بر ۱۰ علم ۱- لغت ۲- عروض ۳- کیمیا ۴- قیافه ۵- علم قرآن ۶- نسب ۷- نجوم ۸- معرفت ۹- نحو ۱۰- آداب؛ **انجام:** الحوا بفتح الحاء و تشدید الواو و بالالف نام مادر آدمیان تمت ...

شارح ناشناخته؛ خط: نسخ، کا: علی نقی بن کربلائی رضا علی لارجانی اسکی، تا: ۲۴ ربیع الثانی ۱۲۶۶ق، به فرموده سرکار غلامحسین خان بن طهماسب قلیخان لاریجانی؛ مجدول؛ جلد: گالینگور سرمه‌ای، ۹۳گ، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۶)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۶۸۶]

۴۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲/۴۰۳۲-۲۰/۱۵۲

آغاز: الحمدلله رب العالمین و العاقبة للمتقین و الصلوة و السلام علی سید الانام محمد و آله اجمعین چنین گوید ابونصر فراهی؛ کتاب من بخوان گر علم خواهی ×× بدانکه حد اول به معنی نیکو خواهی است؛ **انجام:** جمله ماآت دریک بیت منظوم آمده: بشنو از من یاد گیر باش جویای سخن ×× شرط تغییر تعجب مدت نفل خبر مصدر جحده صله تفخیم استفهام من

شرح مفصلی است بر «نصاب الصبیان»؛ خط: تحریری، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۱۷ ذیقعده ۱۲۷۱ق؛ جلد: مقوای سبز، ۴۰گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۴سم [ف: ۵ - ۲۶۸۷]

۴۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۱۳۴

آغاز: بسمله. یعنی ابتدا می‌کنم بنام خدای که مستجمع جمیع صفات کمال است و منزه است از اوصاف نقایص؛ **انجام:** ناس ناس آدمیان پدر مادر ما آدم، حوا فردایزد شمر غنیمت دان نامه چون ختم شد بنام خدا صد هزاران هزار رحمت حق باد بر معلم تمة الکتاب بعون الملک العلام ...

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۶ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: پارچه آبی، ۳۸ص (۱-۳۸)، ۱۵ و ۱۶ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۸×۲۲سم [رایانه]

۴۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۷۰۱/۵

آغاز: بسمله اما بدانکه حسد و حافده و حفده و حاسده فعل ماضی مجهول است از حسد به حسدین (کذا) باب نصر ینصر؛ **انجام:** صعب پاره (کذا) یم دریا طبخ پختن کفت (کذا) ننگ.

شارح آن معلوم نشد که کیست ولی این شرح قطعی است که با شرح عبدالصمد بن کمال و سایر شروح مذکور در کتاب فهرست مربوط به لغت از فهارس کتابخانه آستان قدس فرق دارد؛ خط: نستعلیق زشت، بی‌کا، تا: ۱۲۹۸ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: مقوا، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۳سم [ف: ۱۲ - ۳۶۰]

۴۹. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۲

آغاز: قاضی محمد بن فصیح بن محمد المدعو بکریم الدشت بیاضی - دشت بیاضی شهری است در ایالت خراسان - شارح کتاب نصاب صبیان است اگر چه در ان کتاب را شرح نکرده

برگرفته از چندین شرح بر نصاب الصبیان نظیر شرح دشت بیاضی و محمد حسین طالقانی که چون هر یک دارای اشکالاتی بوده است مؤلف به تنظیم شرح حاضر پرداخته است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ ظاهراً نسخه به خط محمد حسین بن فخرالدین شیرازی است؛ تملک: عبدالحسین سپنتا؛ ۹۴گ، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱ - ۸۱]

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۰۰

همان نسخه بالا [نشریه: ۱۱ - ۹۰۶]

۵۰. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۹۲

آغاز: مشهور به کنیت بود وغرض از نام امتیاز است پس به چیزی که سخت امتیاز حاصل شود اولی بود بذکر و دیگر آنکه نصر دلالت بر نصرت می‌کوند (کذا) پس چنان است که مصنف می‌گوید اللهم اجعلنی نصیراً للصبیان الخ؛ **انجام:** و الخیاض من باب نصر یعنی در آب شدن و در کاری شروع کردن و الغیل بفتح الغین المعجمه و سکون الیاء التحتانیه.

این شرح یکی از شروح خوب نصاب است ولی بدبختانه صفحه اول و قسمتی از آخر آن افتاده و نسخه دیگری از آن را هم سراغ نداریم، لذا نام مؤلف را نمی‌توان به دست داد، از مطالعه نسخه هم مؤلف شناخته نشده، اما از قرائن معلوم می‌شود که هندی و حنفی مذهب بوده است. این کتاب طرز خاصی دارد و آن این است که مطالب مندرجه در دیباچه نصاب را یک یک به نام سئوال ذکر نموده و در تحت عنوان جواب به شرح آن پرداخته پس از آن معانی حروف را در تحت سه باب و هر بابی را مشتمل بر فصولی چند بدین گونه ذکر نموده: باب ۱. مفردات، باب ۲. مرکبات، باب ۳. حروف عوامل. پس از این شروع به شرح قطعات کتاب یک بیت بیت نموده و پس از نخستین بیت هر قطعه بدواً آن را تقطیع می‌کند و آن وقت به شرح یک به یک لغات مندرجه در آن می‌پردازد و گاهی معادل هندی آن را هم ذکر می‌کند. به مناسبت شرح بیت نخستین که مشتمل بر نام خدای تعالی می‌باشد

منظومه‌ای در ۱۰۲ بیت در بیان اسماء الله الحسنی از صدر الممالک نام نقل نموده و در ذیل بیت دوم ۵۰ بیت راجع به معنی آسمان و زمین و خلقت آنها از پدر خویش آورده است. برای نشان دادن طرز کتاب قسمتی از آن را در اینجا می‌آوریم: بیت: «عرش» سقف و «بیت» خانه «کحل» سرمه «رمل» ریگ «حسن» خوبی «قبح» زشتی «جاف» خشک و «رطب» تر. این شرح تقریباً دوازده برابر متن نصاب می‌باشد و چون اول و آخر آن افتاده و نسخه دیگری از این شرح به دست نیاوردم آغاز و انجام آن نقل نگردید؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ نویسنده‌ای قسمتی از ابتداء شرح نصاب محمد بن فصیح دشت بیاضی را استنساخ و به آن ملحق نموده ولی با مطابقه با نسخه چاپ شده شرح دشت بیاضی دانسته شد که نویسنده تقلب نموده و این شرح غیر از آن است، آخرین بیت که در ورق آخر نسخه شرح شده هفت بیت به آخر قطعه ۳۸ می‌باشد؛ به سال ۱۲۶۱ به نام شرح نصاب دشت بیاضی داخل کتابخانه اعتضاد السلطنه گردیده و به همین نام در دفاتر مدرسه ثبت شده؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج، ۱۱۹ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳× ۲۲سم [ف: ۲ - ۱۸۸]

۵۱. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۲۱۹ فرخ

آغاز: مقضی را گویند و طبع بطاء مهمله و باء ساکنه و عین مهمله خوی؛ **انجام:** یعنی زنگار گون شدن تمت الشرح النصاب

شارح آن شناخته نشد؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ فرنگی؛ جلد: مقوا، ۱۴۴گ، ۱۳ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: - ۱۱۶]

۵۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۶۳۰/۱

آغاز: بسمله. من البدایة و النهایة ... و نعم الوکیل و نجوم و حساب و نحو و ادوات قول المقرر ره (سفید) افتتح کتابه بالمصراع من اول الامر الی انه منظوم و هذا النوع عند علماء المعانط براعة الاستهلال؛ **انجام:** الهشاشة بضم الهاء و الشيء ... و الخسار الخسارة بمعنی قوله.

شرحی است بر نصاب فراهانی متن به فارسی و شرح به عربی است مانند شرح ابن الفقیه لیکن جز آن است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سپاهانی سفید، جلد: مقوا، ۸گ (۱پ-۸پ)، ۱۱ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۲]

۵۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۹۲۷/۲

آغاز: همی گوید ابونصر فراهی ×× کتاب من بخوان گر علم خواهی ... فرق میانه ی اسم ولقب وکنیت آن است که اگر نام مصدر به اَب یا ام باشد؛ **انجام:** نامهای چهارده دریک بیت من ×× گفته خواهم تا بماند یادگار از من / مصطفی باسه محمد مرتضی باسه علی ×× جعفر و موسی و زهرا یک حسین ودو حسن نخست یک بیت را آورده ابتدا به ترجمه و شرح آن پرداخته آنگاه تجزیه و ترکیب و اشتقاق آن را بیان می‌کند؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مهر: «وقف مدرسه حسینیه مرحوم حاجی سید حسین لاریجانی فی شهر رجب ۱۰۳۰» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۴گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۷۴]

۵۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۸۳۶

انجام: و الحمد لله علی براعة الافتتاح و حسن الاختتام و الصلوة علی سید الانبیاء و آله العظام صلوة مقرونة بالسلام.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی، ۱۰۸گ، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۴ - ۱۴۴۶]

۵۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۸۳۸

آغاز: میگوید مفاعیل ابو نصری مفاعیل فراهی فعولن اما شیخ خود را به کنیه ذکر کرده؛ **انجام:** الاناس شیخ آدمیان گفته و الله اعلم بالصواب.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی، ۴۲گ، ۲۲ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۴ - ۱۴۴۶]

۵۶. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۹۲۴

آغاز: ... فتح میم و سکون و او مرکی و مصدر از باب نصر ... القطعة الثالث در بحر رمل مثمق محذوفست و آن دوبار فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن باشد؛ **انجام:** القطعة التاسعة و الثلاثون بحر این قطعه و قطعه قریب و رکن یکیست و تمام این از ملحقاتست ... مراح جای شتر مریض است جای غنم کناس ...

شرح مزجی است بر «نصاب الصبیان»، مشتمل بر توضیح و ضبط و ترجمه لغات؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی، با علامات بلاغ؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷سم [ف: ۲ - ۱۹۱]

۵۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۱۴۱

آغاز: آمدن فربه یکسرفا و سکون راء مهمله؛ **انجام:** نام پیغمبریست علیه السلام ... را نیز گویند جمع.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۶۷]

۵۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۲۷۱۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۶۷]

۵۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۲۱۹

آغاز: الحمدلله رب العالمین؛ **انجام:** ما در بشر یعنی سیاه لب تمت الکتاب.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۶۵۳]

۶۰. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۲۳

آغاز: ... القطعه الاولی فی بحر التقارب ... قوله اله است و الله و رحمن خدای ... اله بکسر همزه و مده لام معبود را گویند چه بحق چه باطل اسم جنس است معبود است و ...؛ **انجام:** البرودة بالضم ضد الحرارة و بالفتح مصدر من باب کرم و سرد شدن البرد ایضاً مصدر ... برد علیه ای ثبت و وجب و رد امرنا ای سهل و فی الحدیث برد النبیذ ... تمت

شرح متوسطی است بر منطق «نصاب الصبیان» که به جهت

افتادگی ابتدای متن شناختن شارح ممکن نشد؛ خط: نستعلیق نازیبا، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۴۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: - ۱۱۲]

۶۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۶۶۲ ض

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۶۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۷۶۱

بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۶۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۱۲۷

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از آزیتا نامجو [رایانه]

۶۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۴۵۶

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از امرالله صفری [رایانه]

۶۵. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۱۰

آغاز: چنین گوید ابو نصر فراهی، بدانکه شیخ کتاب خود را مفتح به نظم ساخت زیرا که اصحاب تصنیف و تألیف را آداب

این شرح در الذریعه و برخی فهارس با این مشخصات پیدا نشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۵۱گ، ۱۳ سطر [ف: ۱ - ۱۶۷]

۶۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۵۹/۱

آغاز: چون مطلب مصنف بتصریح لغات است بنظم پس انسب آن است

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۱۵گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۵۰]

۶۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۳۹۹/۱

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... قال المص همی گوید ابونصر فراهی، أقول بدانکه شیخ کتاب خود را مفتتح بنظم ساخت؛

انجام: و الحواء بفتح الحاء المهملة و تشدید الواو و بالالف الممدوة نام مادر آدمیان

شرحی است متوسط با عناوین «قال، اقول» بر منظومه «نصاب الصبیان» ابونصر فراهی، در این شرح درباره لغات کاملاً بحث شده و گاهی از شروح دیگر نیز استفاده کرده است. احتمال می‌رود که مؤلف این شرح، همان ملا علی اکبر یزدی مؤلف کتاب دوم همین مجموعه می‌باشد؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن محمد تقی ترکابدی یزدی، بی‌تا؛ مصحح؛ تملک: محمد بن حاج محمد حسین اردکانی با مهر «محمد» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۰گ (۱پ-۳۰ر)، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۴ - ۱۸۸]

۶۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۲۰۷

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از امرالله صفری [رایانه]

۶۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۵۲۹

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از میر دادخان [رایانه]

۷۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۸۰۶

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی [رایانه]

۷۱. شیراز؛ بغایری، عبدالرزاق؛ شماره نسخه:بدون شماره/۵

بی‌کا، بی‌تا [میراث اسلامی: ۵ - ۵۷۳]

۷۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۲۹۱/۱

آغاز: بسمله، فراهی منسوبست بفره و آن اسم قصبه ای است

خط: نسخ، کا: محمد سعید بفروئی، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۳۴گ (۱-۳۴)، ۱۷سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۴ - ۱۲۳۵]

۷۳. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۳۷

آغاز: ... چنان باد که فاضلان و کاملان که مخدو مانند برو حسد برند مادامیکه دنیا معمور باشد ... به بحر تقارب تقرب نمای؛

انجام: علیقه بفتح عین مهمله و کسر لام و قاف توبره که بر سر ستور کنند و شتر که بفرستند تا خار بر وی بار کنند جمع علایق فعیله بمعنی مفعول از علق از باب علم یعنی در آویختن تمت الکتاب ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرمی، ۱۲۶گ، ۱۲سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۹۱۹]

۷۴. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۳۸

آغاز: اغنیاء و لایحض علی طعام المسکین و مسکین گداست کران عود و بربط و ترشرعه رود؛ **انجام:** شرط و تغییر و تعجب مدة و نفی و خبر مصدر و حجد و صله تفخیم..

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرمی، ۴۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۹۱۹]

۷۵. اراک؛ کتابخانه مدرسه سپهدار؛ شماره نسخه:۱۷۱/۴۰

آغاز: یکباره آتشدان او کانونست،آتشدان؛ **انجام:** گفته اند رب پرورش دهنده اسب را گویند

نسخه ایست در معانی اسامی و لغات و کلمات مترادف و متشابه، متضمن چندین قطعه، هر قطعه به نام: اشیاء، حیوانات، کواکب و ... (مانند قطعه سیم در نام‌های شتران) که بین سطور و یا ذیل هر بیت به شیوه راسته و یا چلیپایی شرح شده؛ خط: نسخ و تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مهر: «فرج الله» (بیضی)؛ رکابه‌دار؛ کاغذ: آبی، جلد: گالینگور آبی، ۲۳گ، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم[دو کتابخانه اراک:۲۰۰]

● شرح النصایح / اخلاق / عربی

š.-un-naṣāyiḥ

زمخشری، محمود بن عمر، ۴۶۷ - ۵۳۸ قمری

zamaxšarī, mahmūd ebn-e ʻomar (1075 - 1144)

به روایت ابوالحسن علی بن محمد ادیبی عمرانی

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۲۲/۵

خط: نسخ، کا: محمد بن ابی یوسف عمر، تا: پنج‌شنبه پایان رجب و شعبان ۵۸۹ق؛ کاغذ: دولت آبادی، ۱۵ سطر [ف: ۵ - ۳۱۱]

● شرح نصیحة المجاهدات / - عربی

š.-u naṣīḥat-il mujāhidāt

محمد بن حسین

mohammad ebn-e hoseyn

از ابوبکر محمد بن الحسین.

شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه:۷۸/۱۰

بی‌کا، تا: قرن ۸؛ کاغذ: نخودی، ۲۰ص (۱۴۵-۱۶۴)، قطع: وزیری [نشریه: ۵ - ۲۲۰]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۱۹/۱۰-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۷۴۲]

← شرح نظام > شرح الشافیة

● **شرح النظام** / صرف / عربی

š.-un-niẓām

اصفهان؛ مکتبة الزهراء؛ شماره نسخه:۱۷۷/۱

بی‌کا، بی‌تا؛ اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: - ۱۱۴]

● **شرح النظم الاوجز فیمایهمز و لا یهمز** / ادبیات / عربی

š.-un-naẓm-il-awjaz fīmā yuhmaz wa lā yuhmaz

ابن مالک، محمد بن عبدالله، ۶۰۰ - ۶۷۲ قمری

ebn-e mālek, mohammad ebn-e ‘abd-ol-lāh (1204 - 1274)

منظومه‌ای است در بیان کلماتی که استعمال آنها با همزه و بی‌همزه موجب اختلاف معنی می‌گردد. سراینده و شارح محمد بن عبدالله بن مالک طائی جیانی نحوی معروف به ابن مالک است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۲۵۶

آغاز: لکل کلامی حمد ربی مبتدا ×× وخیر صلاة بعد اهدی لأحمدا؛ **انجام:** و اسأل رب العالمین تفصلاً ×× بمغفرة تجدی فلاحاً مؤبدا

خط: نسخ مشکول، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ کاغذ: حنایی ضخیم، جلد: چرمی مذهب، ۵۰گ، ۱۲ سطر (۸/۹×۱۲/۳)، اندازه: ۱۳/۵×۱۸سم [ف: ۱۳ - ۳۸]

● **شرح نظم الایساغوجی** / منطق / عربی

š.-u naẓm-il-īsāqūjī

خلیل، عبدالله بن عمر، ۱۱۰۵ - ۱۱۹۶ قمری

xalīl, ‘abd-ol-lāh ebn-e ‘omar (1694 - 1782)

وابسته به: نظم الایساغوجی؛ خلیل، عبدالله بن عمر (۱۱۰۵-۱۱۹۶)

شرحی است بر منظومه «نظم الایساغوجی» مؤلف که در آن به بیان و توضیح مطالب آن منظومه پرداخته است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۷۲۲/۱

آغاز: احمدک یا من قطع الدلیل عن عرق الشرکة فی وجوب وجوده و أصلی و أسلم علی نبیک محمد و آله و صحبه عدد مفید العلم و مستفیده

نسخه اصل: کتابخانه واتیکان-رم ۱۱۱۳؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۹۳گ (۱۱-۱۰۳) [عکسی ف: ۲ - ۳۹۴]

● **شرح نظم البرهان** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u naẓm-il-burhān

قزوینی، حسین بن محمد ابراهیم، ۱۱۲۶؟-۱۲۰۸ قمری

qazvīnī, hoseyn ebn-e mohammad ebrāhīm (1714 - 1794)

وابسته به: نظم البرهان و نسمط الایمان؛ قزوینی، حسین بن محمد ابراهیم (۱۱۲۶-۱۲۰۸)

شرحی است برای منظومه «نظم البرهان فی سمط الایمان» خود مؤلف که در سه جلد به رشته تحریر درآمده است.

[دنا ۱۱۳۳/۶؛ الذریعة ۲۰۰/۲۴]

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۲۵

آغاز: الحمدلله الذی تفرد بالقدم و قدخاض ماسواه فی ظلمات العدم ... لما کان تحصیل المعارف الیقینیه و تشیید الاصول الدینیة و العوارف الحقیقیة من الواجبات العقلیة؛ **انجام:** او المراد انهم مظاهر الاسماء و المحیطون بمعرفتها و تعریفها و التلبس بها و التخلق لمافی حوصلة الامکان منها و بالجملة لایعلم سرقدرهم و لامنتهی فضلهم احدا الا الذی خلقهم

جلد اول؛ خط: نسخ، کا: محمد ابراهیم بن محمد، بی‌تا؛ مهر: «سید جواد بن سیدحسین الحسینی» (مربع)؛ جلد: گالینگور سبز، ۲۵۲گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۷۵]

● **شرح نظم الدرر = شرح قصیدة تائیة ابن فارض** / عرفان و تصوف / عربی

š.-u naẓm-id-durar = š.-u qaṣīdat-i tā’īyyat-i ibn-i fāriḍ

ترکه اصفهانی، علی بن محمد، - ۸۳۶ ؟ قمری

torke esfahānī, ‘alī ebn-e mohammad (- 1433)

وابسته به: القصیده التائیة = نظم السلوک = نظم الدرر = التائیة فی التصوف؛ ابن فارض، عمر بن علی (۵۷۶-۶۳۲)

شرح عربی قصیده تائیه است که در این نسخه به صورت تعلیقاتی در حاشیه شرح فارسی آن و به تاریخ ۸۱۴ق تحریر شده است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۹۶/۵

آغاز: بسمله الحمدلله الذی نظم عقود اجمال فی منثورات؛ **انجام:** و الحمدلله الذی بنعمته تتم الصالحات نجز تعلیق هذه الاشارات الرموزة ... الطیبین الطاهرین.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۱۴ق؛ تملک: محمد حسین حسینی در تبریز سنه ۱۰۱۶ق؛ مهر: «عبده علی نوری ۱۱۹۶ هـ» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۱ص (۱-۵۱ حاشیه)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۳۲ - ۲۳۶]

● شرح نظم الدرر = شرح قصیده تائیه ابن فارض /

عرفان و تصوف / فارسی

š.-e nazm-od dorar = š.-e qasīde-ye tā'īye-ye ebn-e fārez

ترکه اصفهانی، علی بن محمد، - ۸۳۶ ؟ قمری

torke esfahānī, 'alī ebn-e mohammad (- 1433)

وابسته به: القصیده التائیة = نظم السلوک = نظم الدرر = التائیة فی التصوف؛ ابن فارض، عمر بن علی (۵۷۶-۶۳۲)

تاریخ تألیف: ۱۴ ذیحجه ۸۰۶ق

متن از ابن فارض مصری است و شرح به فارسی گویا از صائن الدین علی ترکه خجندی. پس از دیباچه مقدمه‌ای است عرفانی در یک «اصل» و دوازده «وصل» و در پایان وصل نهم آمده: «و قصه معارضه ایشان را کلامی طویل الذیل هست در کتاب مناظرات می‌طلبند».

آغاز: حمد بی حد خدای را که نهال بود و نابود از ریاض اراضی کان الله مقطوع کرده در عین آن قطع حضرتی را که کشته زار حبوب تحبهم بود شاهد وصل گردانید

چاپ: تهران، مرکز نشر میراث مکتوب، ۱۳۸۴ش، تصحیح اکرم جودی نعمتی

[دنا ۶/۱۱۳۳ (۱۳ نسخه)؛ سبک شناسی ۳/۲۳۷؛ حاجی خلیفه ۱/۳۶۵؛ الذریعه ۱۴/۳-۴ و ۱۰۹؛ نسخه‌های منزوی ۲/۱۲۴۳: چند شرح از آن میان همین شرح؛ فهرستواره منزوی ۷/۵۷۰]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۱۹۶/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** موضح و مبین این عقد نامدارست در رابع عشر ذی حجه ست و ثمانمائه شد

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۲۸ق؛ محشی برخی از خود مؤلف و برخی با امضای نوری (شاید ملا علی نوری) در انتهای رساله مهر وی «عبده علی نوری ۱۱۹۶»؛ مصحح؛ تملک: محمد حسین حسینی در تبریز در ۱۰۱۶ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۰ص (۲-۵۱)، ۲۳سطر، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۳۲ - ۲۳۵]

۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۹۳۰/۱۱

در آن از مفاحص و شرح فصوص خود یاد می‌کند؛ بی‌کا، تا: ۲۰ ربیع الثانی ۸۴۵ق، جا: ابرقوه؛ ۱۰۶گ (۲۸۱پ-۳۸۶ر) [ادبیات تهران: ف: ۳ - ۴۸]

۳. اصفهان؛ جابری انصاری؛ شماره نسخه:۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** موضح و مبین این عقد نامدارست.

تذکر: نام مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ [نشریه: ۶ - ۵۹۴]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۰۰۳/۱

آغاز: و مخالفتس مجرد توهم بود و هیچ دشمنی و عداوة نبود؛ **انجام:** اتمام تعلیق این حرف بی مقدار ... عترته الطاهرین

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۳ ذیقعده ۹۰۳ق، جا: مسعودیه تبریز؛ یادداشتی از سید محمد جزائری به تاریخ ۴۲/۹/۱۵ در معرفی این مجموعه؛ جلد: مقوایی رنگارنگ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۳۲ - ۹]

۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۷۴/۱۲-عکسی

آغاز: پاکا خداوندی که صفحات کاینات نامه سپاس و ستایش اوست.و صفحه مکونات ... اما بعد، نموده می‌آید که چون در این فرصت این کمینه بی بضاعت؛ **انجام:** هم آرزوی خاطر افکار تویی ×× هم غایت مقصود دل زار تویی / هر خسته دل اختیار یاری کرد است ×× ما را ز میان همه مختار تویی

اصل نسخه: گنج بخش، ش ۳۹۳ (تسبیحی ۴۶۷/۲)؛ خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: ۹۰۰-۹۱۰ق؛ ۱۹گ (۱۶۲-۱۸۰ متن) [عکسی ف: ۲ - ۱۷۷]

۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۳۷۳/۱-۲۷/۴۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** احاطت است بر سائر مقامات و مواطن هر آینه بحکم هو الاول و الاخر برین حرف ختم سخن کرد

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۵ جمادی الثانی ۱۱۱۹ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۶گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۶۳۴]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۱۰۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** ختم سخن کرد و الله اعلم بالصواب.

خط: تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۶۶ق؛کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سیاه، ۳۲۳ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۶ - ۹۳]

۸. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۲۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** اتمام تعلیق این حرف بی مقدار ... در رابع عشر ذی حجة حجة ست و ثمان مائة شد الحمدلله الذی بنعمته یتم الصالحات و بمشیته تکملة السعادات و الصلاة ... الطاهرات

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۸ق؛ افتادگی: انجام؛ مجدول، مقابله شده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲۱۶گ، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: - ۸۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۵۸۴-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۱۳۳]

۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۷۷/۶-۵۲/۱۱۷

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ در حاشیه آن مقدمه شرح عبد الرزاق کاشانی بر این قصیده تحریر شده و بعد از آن مطالبی از شرح

کاشانی به صورت پراکنده آمده، آغاز شرح کاشانی: «بسمله، الحمد لله الذی نظم عقود اجمال جماله فی منثورات درر تفاصیل جلاله تبصرة للمستبصرین.»؛ ۷۹گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۶۳۴]

۱۰. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۹۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** به کل قلب فیه کل غرام ... که هستی را نمی‌بینم بقایی ...

بخشی از کتاب است و از روی نسخه‌ای آشفته رونویسی شده و نام شرح‌کننده بر نسخه نویس ناشناخته بوده؛ خط: نستعلیق پخته، کا: زین العابدین کلینی شیرازی، تا: ۱۳۸۰ق/۱۳۳۹ش، برای صدرالدین محلاتی؛ افتادگی: انجام؛ مجدول؛ با یادداشت همان صدرالدین محلاتی که نسخه را به سلطانی اهدا کرده؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۳۳گ، ۱۸ سطر (۱۰×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴× ۲۲/۵سم [ف: ۱ - ۱۵۳]

۱۱. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۰۵

آغاز: برابر ؛ **انجام:** تنزهت فی آثار صنعی منزها ×× عن الشرک، بالاغیار جمعی و الفتی؛ پس اگر درین بزم جمعیت آئین که منهم بلبلی بر شاخساران بهزار دستان سراید و دیگر مرغان خوش الحان بجواب او نغمات ذوق انگیز پردازند استادان نائی نوای قانون طربرا بر آهنگ چنگ شادی که بر دست کنیزان زهره سان راست شده باشد نوازند و اشعار رقیق را در مقام عشاق بصورت رهاوی و حسینی در جلوه ...

دارای یک مقدمه فارسی حاوی چهارده فصل و شامل متن و شرح اشعار؛ در فهرست ناشناس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام (این قصیده هفتصد و شصت و یک بیت می‌باشد و این به علت افتادگی خاتمه شرح سی و یک بیت را فاقد است)؛ کاغذ: هندی، جلد: چرمی نرم، ۱۰۸گ، ۲۰-۱۹ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۲ - ۹۰۱]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۱۰۹-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۲ - ۷۸]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۲۰۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** فبضدها یتبین الاشیاء موضح و مبین این عقد نامدار است در رابع عشر ذیحجه ست و ثمان مائة شد الحمدلله الذی بنعمته ... و عترته الطاهرات.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ تملک: دکتر علی اصغر انصاری ۱۳۳۴/۷/۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷گ، اندازه: ۱۰×۱۶/۵سم [ف: ۳۲ - ۲۵۴]

● شرح نظم الدرر = شرح قصیده تائیه ابن فارض /

عرفان و تصوف / فارسی

š.-e nazm-od dorar = š.-e qasīde-ye tā'īye-ye ebn-e fārez

جامی، عبدالرحمن بن احمد، ۸۱۷ - ۸۹۸ قمری

jāmī, 'abd-or-rahmān ebn-e ahmad (1415 - 1493)

وابسته به: القصیده التائیة = نظم السلوک = نظم الدرر = التائیة فی التصوف؛ ابن فارض، عمر بن علی (۵۷۶-۶۳۲)

شرحی است بر قصیده تائیه ابن الفارض که در اولش می‌گوید: «سقتنی حمیا الحب راحة مقلتی ×× و کاسی محیا من عن الحسن حلت»؛ وی نخست به بیان لغات و ترجمه مفردات پرداخته سپس خلاصه معنی هر بیتی را در رباعی فارسی آورده است.

آغاز: پاکا خداوندی که صفحات کاینات نامه سپاس و ستایش اوست ... اما بعد نموده می‌اید که چون در فرصت این کمینه

[دنا ۱۱۳۳/۶-۱۱۳۴ (۱۶ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۵۷۱/۷]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۵۹/۱۲-ف

نسخه اصل: دهلی نو ش ۵۰۴ (۱۸۱). شرح تائیه (نظم الدرر)؛ بی‌کا، تا: با تاریخ ۸۶۷ق [فیلمها ف: ۱ - ۱۶۴]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۱۵۹/۱۳-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا. شرح قصیده تائیه [فیلمها ف: ۱ - ۱۶۴]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۶/۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۲ شعبان ۸۷۷ق، جا: بغداد؛ ۵گ (۳۲۳-۳۲۷)، ۳۰ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۱۶۱]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۷۹۵/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و بر همه محبوبان ترا برگزید. رباعیة: هم آرزوی خاطر افکار تویی ×× هم غایت مقصود دل زار تویی / هم خسته دل اختیار یاری کردست ×× ما را ز میان همه مختار تویی

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۸۹۵ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۷گ (۳۲۱ر-۳۲۷ر)، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۵/۲×۳۴سم [ف: ۸ - ۹۲]

۴. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۳۱۶/۱۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: بخارایی شکری، جلد: تیماج زیتونی، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۴×۳۶/۵سم [ف: ۳ - ۲۴۴]

۵. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۳۱۴/۲۲

خط: نستعلیق، کا: ظهوری، تا: ۹۰۲ق؛ کاغذ: بخارایی شکری، جلد: تیماج لاکی، مذهب، اندازه: ۲۶×۳۶سم [ف: ۳ - ۲۴۹]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۷۴۴/۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** ماهر خسته دل اختیار یاری کردست ×× ما را ز میان همه مختار توئی

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: گالینگور سبز، ۸گ (۴۵۶پ-۴۶۳ر)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸× ۲۶سم [ف: ۱۷ - ۲۹۵]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۷۲۲/۱۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** مار از میان همه مختار تویی.

خط: نستعلیق خوش، کا: محمد عارف بن محمد صالح غزنوی، تا: ۱۰۷۲ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج عنابی، اندازه: ۹×۱۷/۵سم [ف: ۱۱ - ۳۱۶]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۶۱/۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** هم آرزوی خاطر افکار توئی ×× هم غایت

مقصود دل زار توئی / هر خسته دل اختیار یاری کرده است ×× ما را ز میان همه ... توئی

خط: نستعلیق زیبا، کا: محسن حسینی تفریشی، تا: ۱۲۶۴ق؛ ۱۵گ (۵۶پ-۷۰پ)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲ - ۳۶۷]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۰۴۴/۱

خط: نسخ، کا: ابوالقاسم بن ابی الحسن، تا: ۱۲۹۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱گ (۱ر-۱۱پ)، ۱۵سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱۶ - ۴۸]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۰۷۵

آغاز: بسمله، سبحانه من جمیل لیس لوجهه نقاب الاالنور ... ای گشته نهان زغایت پیدایی ×× عین همه عالمی و بس یکتایی ... الهی بحرمت آنان که بگام همت؛ **انجام:** خواهم که شود صحیفه عمر مرا ×× بر یاد تو هتم و شد بر این ختم سخن تمت الکتاب ... فی عشر الاول شهر ربیع الثانی ...

خط: نستعلیق خوش، کا: جعفر قلی فریدونی اینالو، تا: ربیع الثانی ۱۳۱۶ق؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: روغنی، ۵۶گ، ۱۲ سطر (۷×۱۲) [ف: ۱۵ - ۳۴]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۷۰/۷-ف

نسخه اصل: ایاصوفیا ۴۲۰۹؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱گ (۸۴۲)، ۲۷ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۱۶۲]

۱۲. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۹-ر/۵۸۸/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** هم آرزوی خاطر افکار توئی ×× هم غایت مقصود دل زار توئی / هر خسته دل اختیار یاری کردست ×× ما ز میان همه مختار توئی

تم - «سپس این شعر نوشته شده است» عجب ندارم ازین گوهر کرانمایه ×× که کفه حسنات مرا دهد رجحان / عیار نقد سخن را محک توئی امروز ×× اگر کسی به ازین گفت گو بیا و بخوان.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵گ، ۲۱ سطر (۴/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۹/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۱۷۶]

۱۳. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:کلیات۶۸

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۲ - ۸۵]

۱۴. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۱۱۸/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** ما را زمیان همه مختار توئی.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج قرمز، ۳۴ص (۲۰۹-۲۴۲)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۱۴۶]

● شرح نظم الدرر = شرح قصیدة تائیة ابن فارض /

عرفان و تصوف / عربی

š.-u naẓm-id-durar = š.-u qaṣīdat-i tā’īyyat-i ibn-i fāriḍ

وابسته به: القصیده التائیة = نظم السلوک = نظم الدرر = التائیة فی التصوف؛ ابن فارض، عمر بن علی (۵۷۶-۶۳۲)

ناشناخته:

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۲۷۶/۲

آغاز: الا الله علی لسان حامد أوشاکر و علی آله المغترفین من علومه المعترفین بمنائحه و مدایحه و تعظیمه؛ **انجام:** و الکأس الاناء بما فیه من الشراب و اذا خلا سمی قدحا و قد یطلق لفظة الکأس علی القدح وحده ...

فقط مقدمه کتاب و ابواب دوازده گانه و برگ اول از شرح را داراست. شرحی است بر قصیده تائیه ابن فارض که به نام نظم السلوک معروف است شارح در آغاز دوازده باب در شرح برخی از اصطلاحات متصوفه آورده تا فهم مطلب بهتر شود، عناوین ابواب چنین است: ۱. معرفة الذات و الاسماء و الصفات و الافعال، ۲. العوام، ۳. معرفة الروح و النفس و ماهها واسطة فی صدوره، ۴. معرفة الانسان و خلافته، ۵. معرفة النبوة و الولایة، ۶. المحبة، ۷. السکر، ۸. الوجد و الوجود، ۹. الجمع، ۱۰. بیان الفاظ تدور بین هذه الطائفة، ۱۱. النفس و الروح علی مصطلح القوم، ۱۲. التوحید؛

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶گ (۹۰-۱۱۵پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۲۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۲۷]

۲. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۴۷۷

آغاز: بسمله و به ثقتی و هو حسبی و نعم الوکیل - الحمدلله رب العالمین ... اما بعد اعلم ان الطایفة الباذلین جهدهم فی بیان علم التوحید بالبراهین العقلیه و الدلایل النقلیه؛ **انجام:** و هذا الکلام محمول علی حکایته بلسان الجمع من المقام المحمدی کما سبق مراداً و هذا آخر القصیده و الحمدلله رب العالمین - تم الکتاب ... سنة تسعه و تسعین بعد الالف ۱۰۹۹.

این کتاب یکی از شروحی است که بر این قصیده نوشته شده ولی نام شارح آن به دست نیامد؛ خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: ۱۰۹۹ق؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۸۴ص، ۲۱ سطر (۷/۵×۱۶)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۲۸۰]

۳. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۵۲/۵

آغاز: یا دار میة بالعلیاء فالسند ... یخاطب دار هذه المرئة بالمکان المرتفع من الارض؛ **انجام:** فان صاحبها قدتاه فی البلد. یقول هذا الذی ذکرت عذری فان لم ینفعنی تحیرت و لم اهتد لوجه یخرجنی عن غضبک و وعیدک ایای ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرمی، ۵گ، ۴۰-۱۷سطر (متن و حاشیه)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۲ - ۹۰۲]

۴. تبریز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۹۲۱

آغاز: الحمدلله الذی فلق بقدرته صبح الوجود عن غسق العدم ... و ... سقتنی حمیا الحب راحة مقلتی و کاستی محیا من عن الحسن حلت؛ **انجام:** و من کان قبل بالفضائل فضلتی ... و هذا الکلام محمول علی حکایته بلسان الجمع عن المقام المحمدی کما سبق مراراً و هذا آخر ما اردنا ایراده فی هذا المختصر من شرح القصیدة ...

دارای یک مقدمه و دو قسم و ده فصل و متن و شرح قصیده که پس از سه برگ مقدمه در محسنات قصیده بحثی در دو قسم به

شرح آتی نگاشته: ۱. المعارف، در پنج فصل، ۲. المواجید، در پنج فصل. وی سپس به شرح قصیده آغاز نموده است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: چرمی، ۱۶۸گ، ۲۴سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۹سم [ف: ۲ - ۸۹۳]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۲۳۵

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۱۷۳گ، اندازه: ۱۴/۵×۲۴سم [رایانه]

۶. تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه:بدون شماره۴/

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۵۳۸]

● شرح نظم الدرر = شرح قصیده تائیه ابن فارض /

عرفان و تصوف / عربی، فارسی

š.-e nazm-ol-dorar = š.-e qasīda-ye tā'īya-ye ebn-e fārez

وابسته به: القصیده التائیة = نظم السلوک = نظم الدرر = التائیة فی التصوف؛ ابن فارض، عمر بن علی (۵۷۶-۶۳۲)

ناشناخته:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۱-طباطبائی

آغاز: بسمله الحمدلله له الثناء الاعلی و الاسماء الحسنی ... اما بعد باز نموده می‌آید که شیخ بزرگوار عالم عارف محقق مدقق شرف الملة و الدین ... ناظم قصیده تائیه است که قد اشتهرت بین الصوفیه و غیر هم؛ **انجام:** معناها ظاهر العلم قصداً للحزم و الاحتیاط و تحمله علی ذلک السخاوة العزیزیة لأن النفوس الطاهرة مجبولة علی قوتین

به نام مؤلف دست نیافتیم. وی این کتاب را از شروح معروف تائیه چون مشارق الدراری سعیدالدین فرغانی و شروح عزالدین کاشانی و رکن الدین شیرازی گرد آورده و بیشتر بر مشارق الدراری تکیه دارد. نثر کتاب فارسی آمیخته به عربی است؛ خط: نستعلیق ترک، بی‌کا، تا: قرن ۹-۱۰؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۳۹۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲۴- ۱۲۷]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۸۶۳-عکس

نسخه اصل: ابا ایوب ۱۷۷ (الهیات ۱۱۴/۲ ع ۲۸)؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۳۹۷گ [فیلمها ف: ۳ - ۲۶۳]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۲۵۵

آغاز: و اسماء الوهیت چون حی و عالم و مرید و قادر صور و مظاهر آن مفاتیح غیب مذکورند؛ **انجام:** و وجود و ثبوت جز او را اثبات نکنی، و لست ملوما ان ابث مواهبی ×× و امنح اتباعی جزیل عطیتی

در این شرح بیت‌ها به فارسی ترجمه شده و از جنبه ادبی بحث می‌شود پس از آن معنی عرفانی آنها را بازگو می‌کند، با مقدمه‌ای در چند اصل و فصل مشتمل بر قواعد کلی و تحقیق مبدأ و معاد و ذکر مراتب محبت و وداد. چون آغاز و انجام شرح افتاده معلوم نشد که از کیست؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ نسخه قدیم، مصحح؛ تملکی به تاریخ پنج‌شنبه ۲۰ ذیقعده ۱۲۹۶؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۹ - ۴۶]

● شرح نظم الفرائض / فقه / عربی

š.-u naẓm-il-farā'iḍ

ابومحمد عبدالله

abū-mohammad 'abd-ol-lāh

شرح مختصر و مفیدی بر «نظم الفرایض» شهاب الدین عبدالله غزنوی (-۵۹۰ق) است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۳۰۳۲

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی قدر المواریث الانصباء و میز اصحابها کما اراد و شاء و الصلوة علی سید الانبیاء؛ **انجام:** بطریق ارقام المهندسه اذ لم یکن جدات ... اب ام المیت هذا الجواب روایة ابی سلیمان عن محمد رحمة الله علیه تمت

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۴؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج فرنگی، ۲۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۲سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۴۰۱]

● شرح نظم الکافی فی بیان علمی العروض و القوافی

/ عروض و قافیه / عربی

š.-u naẓm-il-kāfī fī bayān-i 'ilmay-il-'arūḍ wa-l-qawāfī

بیتوشی کردی، عبدالله بن محمد، ۱۱۶۱ - ۱۲۲۱ قمری

beytūšī kordī, 'abd-ol-lāh ebn-e mohammad (1748 - 1806)

وابسته به: الکافی فی علمی العروض و القوافی؛ قنائی، احمد بن عباد (-۸۵۹ق)

نظم و شرح هر دو از مؤلف است، او نخست رساله «الکافی فی علمی العروض و القوافی» ابی العباس احمد بن عباد بن شعیب قاهری قنائی مشهور به خواص را نظم و سپس شرح کرده است.

آغاز: نحمدک اللهم علی تاسیس الدین و وصلنا منه بالسبب المتین و نشکرک ...

انجام: و الحمد لله علی التتمیم و الصلاة و السلام علی خلیله الکریم و علی من حذا حذوه

۱. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۷۸۴/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۵ق، جلد: تیماج مشکی، ۴۱گ (۴۷پ-۸۷ر)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲ - ۶۲]

۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۶۲۴/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: چرم زرد، ۴۴گ (۶۴ر-۱۰۷ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [مؤید: ۲ - ۱۳۴]

● شرح نظم اللآلی / فقه / عربی

š.-u naẓm-il-la'ālī

سبط ماردینی، محمد بن محمد، ۸۲۶ - ۹۰۷ قمری

sebt-e mārdīnī, mohammad ebn-e mohammad (1423 - 1502)

شرح قصیده‌ای است در احکام ارث معروف به «القصیده الجعبریة» تاج الدین ابومحمد صالح بن ثامر بن حامد بن علی جعبری شافعی که به روش قصیده شاطبیه سروده شده است: «لرب العلی حمد تضوع مندلا ×× و شکر لما و لا ثم علی الولی». این شرح که برای مبتدئین نگاشته شده مشتمل بر توضیح مقاصد ناظم می‌باشد و از استدلال‌های مفصل اجتناب کرده و نقل خلاف‌های اجتهادی را به کتاب‌های مفصل حوالت داده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۸۱۴

آغاز: الحمدلله حمد الشاکرین حمداً کثیراً دائماً ابداً الی یوم الدین ... أما بعد فهذا تعلیق مختصر علی القصیدة المنظومة فی علم الفرائض؛ **انجام:** و عنا و عن و الدنیا و مشایخنا و جمیع المسلمین اختم لنا و للمسلمین بخیر یا رب العالمین

خط: نسخ، کا: ملا محمد جبوری، تا: دوشنبه آخر شعبان ۱۰۹۶ق؛ تملک: سید محمد مفتی بغداد؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۵ - ۱۴۲]

● شرح نظم اللآلی / قرائت / فارسی

š.-e nazm-ol-la'ālī

خبوشانی، محمد باقر بن محمد، ق۱۱ قمری

xabūšānī, mohammad bāqer ebn-e mohammad (- 17c)

وابسته به: نظم اللآلی فی تجوید کلام الله المتعالی = اللؤلؤئیة = تجوید منظوم = منظومه در تجوید؛ قاری، ابوالقاسم (-۱۱)

تاریخ تألیف: ۱۰۶۱ق

شرحی است بر منظومه مشهور سید ابوالقاسم حسینی قاری که در ۸۹ بیت سروده شده است.

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلاة و السلام علی خیر خلقه محمد و اله الطاهرین چنین گوید اضعف عبادالله محمد باقر بن محمد خبوشانی عفی الله تعالی عنهما که چون از بسیاری صدقات و عروض حوادث و اشتغال به امور دنیا بی رغبت شده بودم به تحصیل علوم دینیه خصوصا علم اداء که علم قرائت باشد نزدیک بود از میان برداشته شود ...

۱. بیرجند؛ مسجد الرسول بازار؛ شماره نسخه:۱۰

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... چون ابناء این جزء زمان از بسیاری صدمات و عروض حوادث و اشتغال به امور دنیا بی رغبت شده بودند به تحصیل علوم دینیه

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ نیمه اول کتاب رساله‌ای چاپ سنگی ضمیمه شده؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۰گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [محمد علی دیانی: ف: - ۱۴۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۹۶۴/۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن ملاعلی اسفیدانی از توابع بزنجرد، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۳۳گ (۱-۳۳)، ابعاد متن: ۹×۱۵، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۳۴ - ۱۰۰]

● شرح نظم اللآلی / تجوید / فارسی

š.-e nazm-ol-la'ālī

بیرجندی، محمد باقر بن محمد حسن، ۱۲۷۶ - ۱۳۵۲ قمری

bīrjandī, mohammad bāqer ebn-e mohammad hasan (1860 - 1934)

وابسته به: نظم اللآلی فی تجوید کلام الله المتعالی = اللؤلؤئیة = تجوید منظوم = منظومه در تجوید؛ قاری، ابوالقاسم (-۱۱)

تاریخ تألیف: نوروز ربیع الثانی ۱۲۹۶ق؛ محل تألیف: مشهد مقدس

شرح مختصری است با عناوین «قال الناظم» بر مجموعه «نظم اللالی» سید ابوالقاسم قاری. بعضی از فرازهای این شرح به عربی است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۴۱۰/۳

آغاز: الحمدلله الذی جعل تجوید مراتب الکمال سبباً لرفعة الدرجات فی المآل و صیر قراءة القرآن وسیلة لنبوة درجات الجنان؛ **انجام:** و الحمدلله الذی وفقنی لثبت هذه اللالی الغوالی فی هذه الاوراق التی بمنزلة الخیوط فی المشهد المبارک الرضوی

خط: نسخ، کا: محمد تقی فرزند مؤلف، تا: شوال ۱۳۳۵ق؛ مصحح به خط مؤلف؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۴گ (۲۳پ-۳۶ر)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [ف: ۹ - ۱۹۴]

● شرح نظم اللآلی = شرح لؤلؤئیه / قرائت، تجوید / فارسی

š.-e nazm-ol-la'ālī = š.-e lu'lu'īyya

وابسته به: نظم اللآلی فی تجوید کلام الله المتعالی = اللؤلؤئیة = تجوید منظوم = منظومه در تجوید؛ قاری، ابوالقاسم (-۱۱)

سید ابوالقاسم قاری زنده به سال ۱۰۸۳ق زاده شده در مشهد رضوی و ساکن شیراز، منظومه‌ای در ۸۷ بیت به فارسی سروده است در تجوید که آن را به نام شاه عباس ثانی ساخته است. شارح شناخته نشد.

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۸۶
آغاز: بسمله‌ای کلام از انتظام نام ذاتت در نظام. یعنی ای آنچنان کسی که سخن گفتن از رشته کشیده بودن اسم ذات در رشته کشیدن است؛ **انجام:** مولدش مشهد امام رضا ×× برضا نیست در دکن برضا تمت ...
خط: شکسته نستعلیق، کا: سید هاشم بن سید عبدالله حسینی، تا: سه‌شنبه ۱۹ ربیع الثانی ۱۲۶۲ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱ سطر (۶/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۳ - ۱۵۰۰]

● **شرح نظم المثلث للقطرب** / لغت / عربی
š.-u naẓm-il-muṯallaṯ li-l-quṭrub
قادری انصاری، محمد بن ابی بکر، - ۹۰۳ قمری
qâderī ansârī, mohammad ebn-e abī bakr (- 1498)
وابسته به: المثلث = منظومة فی مثلثات قطرب؛ وراق، عبدالوهاب بن حسین (-۶۸۵ق)
تشطیر منظومه عبدالوهاب (عبدالرحمن) وراق بن حسن (حسین) مهلبی بهنسی است در نظم مثلث قطرب نحوی (- ۲۰۶ق). نسخه‌هایی از آن به عنوان شرح و تخمیس مثلث قطرب از محمد بن ابی بکر قادری انصاری در فهرس مخطوطات دارالکتب الظاهریة (لغت ۱۷۵-۱۷۷) و نسخه‌ای با همان عنوان و مؤلف در فهرس مخطوطات جامعة ام القری ۲۴۶/۲ در عربستان سعودی و نسخه‌ای نیز به عنوان «توضیح المهلبیة» از قادری شاعر در مخطوطات الادب فی المتحف العراقی (ص ۱۲۷) گزارش شده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۱۲۰/۱۶
آغاز: یا مولعاً بالغضب ×× اراک عنی معرضاً / والهجر والتجنب ×× بعد الوصال و الرضی / فی جده و اللعب ×× یا من غدا یلعب بی ×× فالحب قد برح بی؛ **انجام:** لما رأیت بخله ×× بطیق طیف زایر/ و هجره و مطله ×× للقادری الشاعر/ شرحت من حبی له ×× مبیناً من ارب / مثلثاً للقطرب ×× صحبته و هو رشا / کصحبة الدلو الرشا ×× حاشا من اجل الرشا / یورث ضعفاً فی القری ×× کثرت امعان الکری ×× و ذاک عیب فی القری
نسخه موجود با نام «نظم مثلث ابن قطب و شرحها للشیخ القادری» آمده است. انجام این نسخه نسبت به نسخه‌های یاد شده، چند بیت افزوده دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، ۴گ (۷۹-۸۲)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰× ۱۵سم [ف: ۳۸ - ۳۵۲]

● **شرح نظم المثلث للقطرب = شرح مثلث القطرب** /
شعر، لغت / عربی
š.-u naẓm-il-muṯallaṯ li-l-quṭrub = š.-u muṯallaṯ-il-quṭrub

محمد بن زریق
mohammad ebn-e zorayq
وابسته به: المثلث = منظومة فی مثلثات قطرب؛ وراق، عبدالوهاب بن حسین (-۶۸۵ق)

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۱۲۰/۱۸
آغاز: یا مولعاً بالغضب ×× و الصد و التجنب / فی جده و الکعب ×× فالحب قد برح بی ... / بالفتح ماء کثرا ×× والکسر حقد سترا / والضم شخص مادرا ×× شیئاً ولم یجر بی؛ **انجام:** ثم الصلاة والسلام ×× علی النبی بدر التمام / و آله الغر الکرام ×× الاماجد الاطایب
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ برخی از الفاظ آن در این نسخه به عنوان «قوله» و علامت «ه» شرح شده، قصیده ای ۱۲ بیتی از صفی الدین حلی در پایان نسخه آمده؛ کاغذ: فرنگی، ۳گ (۸۷-۸۹)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۳۸ - ۳۵۴]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۱۳۸/۶۴
آغاز: نظمت مثلثه قطرب فی قصیده قلتها فی الصبا ابیاتا علی حروف المعجم و هی ثلثون بیتا فی کل بیت مها نوع من انواع اللغة ینقسم علی ثلثة اقسام؛ **انجام:** بالفتح اولاد الطبی ×× و الکسر خمر شربا / و الضم جید ضربا ×× یحسنه جید الظبی
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۱ص (۱۹۷) [ف: ۱۵ - ۱۶۰]

← شرح نعمة الفقر ← منهاج السالکین و معراج الطالبین

● **شرح نفس رحمانی** / عرفان و تصوف / عربی
š.-e nafs-e rahmānī
همدانی شیخی، محمد باقر بن محمد جعفر، ۱۲۳۹ - ۱۳۱۹ قمری
hamadānī šayxī, mohammad bâqer ebn-e mohammad ja‘far (1824 - 1902)
تاریخ تألیف: ۶ جمادی الاول ۱۲۸۷ق

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۶۶
آغاز: پس از دیباچه: اما ما امرتنی به من بیان مراد الشیخ؛ **انجام:** و هی کافیة لمثل جنابک
خط: شکسته نستعلیق، کا: فضل الله بن محمد ابراهیم همدانی، تا: ۲۹ جمادی الثانی ۱۲۸۷ق؛ پس از این مقاله مختصری است از مؤلف در توضیح عبارتی از فصول شیخ احسائی: «اول الوجودات هو العری من التعینات الخ»، آغاز: «لما وصلت الی بلد الکاظمین»، انجام: «و لیس لی مجال ازید من هذه الحال»، تاریخ تألیف ۱۸ ربیع الثانی ۱۲۸۷ است، پس از این قطعه عبارتی است راجع بحقیقت ملائکه؛ واقف: نائینی، ۸گ، ۱۲ و ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۴ - ۱۳۱]

↜ شرح النفلیة ← الفوائد الملیة فی شرح الرسالة النفلیة

● **شرح النفلیة فی مستحبات الصلاة** / فقه / عربی
š.-un-naflīyya fī mustaḥabbāt-iṣ-ṣalāt
وابسته به: النفلیة فی مستحبات الصلاة؛ شهید اول، محمد بن مکی (۷۸۶-۷۳۴)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۳۲۸
آغاز: قال المصنف الشیخ الامام؛ **انجام:** و کلماتک التامه التی تمت صدقا
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۷۸گ، ۱۵ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۴ - ۱۲۵۲]

↜ شرح نفیسی ← شرح موجز القانون
↜ شرح نفیسی ← شرح الاسباب و العلامات
↜ شرح النقایة ← شرح مختصر الوقایة
↜ شرح نقایه مختصر الوقایه ← شرح النقایة مختصر الوقایة

● **شرح النقایة مختصر الوقایة** / فقه / عربی
š.-un-niqāya muxtaṣar-ul-wiqāya
بخاری، علی بن محمد، - ۶۶۶ قمری
boxārī, ʻalī ebn-e mohammad (- 1268)
وابسته به: النقایة فی مختصر الوقایة = مختصر وقایة الروایة فی مسائل الهدایة (النقایة)؛ صدرالشریعة الثانی، عبیدالله بن مسعود (- ۷۵۰)
شرحی است مزجی بر کتاب «النقایه، مختصر الوقایه» صدر الشریعه عبیدالله بن مسعود حنفی در فقه حنفی که شارح به گفته خود: با یاری جستن ازکتب معتبر مشکلات آن را حل کرده است. از کتاب طهارت تا پایان وصیت می‌باشد.

قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۱۰۱
آغاز: الحمدلله الذی اذهب عنا الحزن و وهب لنا التوفیق علی الوجه الحسن؛ **انجام:** و لو کانت المیتة مساویة مع المذبوحة لم یوکل و اما فی حالة الاضطرار تحری و اکل سواء کان المذبوحة (کذا) اکثر او اقل.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۸ق؛ محشی؛ بعد از کتاب سه صفحه از ابن عباس راجع به رحلت پیامبر (ص) مطالبی است؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۸۵گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۲۱×۲۶/۵سم [ف: ۱ - ۱۲۸]

● **شرح النقایة مختصر الوقایة** / فقه / عربی
š.-un-niqāya muxtaṣar-ul-wiqāya
رومی، محمود بن الیاس، ق۹ قمری
rūmī, mahmūd ebn-e elīyās (- 15c)
وابسته به: النقایة فی مختصر الوقایة = مختصر وقایة الروایة فی مسائل الهدایة (النقایة)؛ صدرالشریعة الثانی، عبیدالله بن مسعود (- ۷۵۰)
تاریخ تألیف:جمعه ۱۸ ذیحجه ۸۵۱ق
شرحی است مزجی بر کتاب «النقایة مختصر الوقایة» صدر الشریعه؛ بیشتر مسائل هدایه و کافی و کفایه در آن هست.
آغاز: بسمله؛ الحمد لله الذی انار برأفته منار الاسلام هدایة الی طریق الرشاد اضاء بحکمته معالم الاحکام وقایة لنظام المعاش و کفایة لنجاة المعاد ... کتاب الطهارة هی مصدر طهر الشیء ...
[کشف الظنون ۱۹۷۱/۲؛ معجم المؤلفین ۱۵۳/۱۲؛ دنا ۱۱۳۵/۶ (۴ نسخه)؛ الاوقاف العامة بغداد ۵۴۴/۱]

۱. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۸۷
خط: نسخ، کا: عدی بن امان بن عوض بای بن حان قوجه بای بک جورجانی، تا: ۱۱۳۴ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۹۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۳×۳۴سم [ف: ۱ - ۲۷۴]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۱۰۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و یقول الفقیر الی رب الناس محمود بن الیاس قد اتفق ... فالحمدلله الذی وفقنی باتمامه مشتملا علی اکثر مسایل الهدایه و الکافی و الکفایه ... و أفته من الطبع السقیم.
طهارت تا وصایا، از کتاب الطهارة آغاز و به کتاب الخنثی پایان می‌یابد و در آغاز فهرست کتاب تحریر شده. طبق نقل کشف الظنون این شرح در ۸۵۱ق به پایان رسیده، اما در پایان نسخه ما تاریخ ۹۶۰ق ثبت شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۴ شوال ۱۱۸۵ق؛ مصحح، محشی از جمله ترجمه تعدادی از واژه ها به فارسی، مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۷۰ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۵۰ - ۱۱]
۳. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:-۶۳۲۸
از طهارت است تا دیات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ در پایان درباره آن آمده «مشتمل علی اکثر مسائل الهدایة و الکافی»، نام مؤلف و تاریخ تألیف آن که شب جمعه ۱۸ ذیحجه ۸۵۱ است در پایان دیده می‌شود؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۱۳۴گ، ۱۶ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۱۳۶]
۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۲۰-۵۲/۶۰
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۴۷۳گ، ۱۸-۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۴۹۹]

● **شرح النقایة مختصر الوقایة = شرح مختصر الوقایة** / فقه / عربی
š.-un niqāya muxtaṣar-ul wiqāya = š.-u muxtaṣar-il-

iqāya

بیرجندی، عبدالعلی بن محمد، - ۹۳۴ قمری

bīrjandī, ‘abd-ol-‘alī ebn-e mohammad (- 1528)

وابسته به: النقایة فی مختصر الوقایة = مختصر وقایة الروایة فی مسائل الهدایة (النقایة) صدرالشریعة الثانی، عبیدالله بن مسعود (- ۷۵۰)

تاریخ تألیف: ۹۴۹ق؛ محل تألیف: بخارا

شرح استدلالی مزجی متوسطی است بر «النقایه» عبیدالله بن مسعود محبوبی حنفی؛ با اضافه کردن روایات مختلف و مباحث مهم مناسب.

آغاز: الحمدلله العزیز الکافی المحیط علمه الوافی بالاسرار و المضمرات، المستغنی عن العدة و الذخیرة فی الوقایة عن النوازل و کفایة المهمات

[دنا ۱۱۳۵/۶]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۳۵۰

آغاز: کتاب البیع اورد عقیب کتاب الایمان لمناسبة بینهما من حیث ان کلاً منهما اذا انعقد لا یتخیر العاقد؛ **انجام:** انما هو بثلث ربع السبع کما لا یخفی علی المحاسب. مسایل شتی ... فانه ضرورة فی ذلک حتی یصیر سببا و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع.

از ابتدای بیع تا انتهای کتاب الخنثی و مسائل شتی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ واقف: آقای حاذقی، آبان ۱۳۴۹؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵۸گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۲۱ - ۹۰۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۵۲۲/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** کیلا بالدراهم یجوزه و فی الملتقی ان شراء البر و زنا لا یجوز

خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مذهب؛ ۲۲۸گ (۳پ - ۲۲۹ر)، ۱۷ و ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۹سم [ف: ۴۳ - ۱۳۸]

۳. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۱۰۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و انما شرط ان یکون اقل لان الغلبة بضد الاباحة ... لو لم یکن کذلک لدفع (کذا، الظاهر لوقع) الناس فی الحرج و لهذا حل التناول.

تذکر: نام مؤلف به استناد نسخه نشریه دانشگاه ج ۶۶/۹ تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج یشمی، ۴۱۰گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۲۰×۲۶سم [ف: ۱ - ۱۲۸]

● شرح النقایة مختصر الوقایة = شرح مختصر الوقایة /

فقه / عربی

š.-un-niqāya muxtaṣar-ul-wiqāya = š.-u muxtaṣar-il-iqāya

ابوالمکارم بن عبدالله بن محمد، ق ۱۰ قمری

abo-l-makārem ebn-e ‘abd-ol-lāh ebn-e mohammad (-16c)

وابسته به: النقایة فی مختصر الوقایة = مختصر وقایة الروایة فی مسائل الهدایة (النقایة)؛ صدرالشریعة الثانی، عبیدالله بن مسعود (- ۷۵۰)

تاریخ تألیف: رجب ۹۰۷ق

در شرح مزجی حاضر مسائل مورد نیاز با اعتماد به کتب معتمده و فتاوای مؤلف افزوده شده و در عین حال طریق ایجاز را رها نکرده است.

آغاز: نحمدک یا من شرع لنا احکام الدین القویم و هدانا بفضله العمیم الی الصراط المستقیم ...

چاپ: لکنو، به تصحیح مولوی محمد احسان الله، جزء۴، چاپ سنگی، ۱۸۸۵م.

[دنا ۱۱۳۵/۶ (۲ نسخه)؛ کشف الظنون ۱۹۷۲/۲]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۵۱۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** کذا فی الکافی و الهدایة و الله تعالی اعلم.

از کتاب الطهارة تا کتاب الخنثی و مسائل شتی؛ خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد یار بن ملا مفید، تا: ربیع الثانی ۹۸۰ق؛ مجدول، صفحات زیادی بدون نقطه شاید به خط کاتب دیگر، محشی؛ جلد: تیماج زرشکی مذهب، ۴۷۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۳×۲۶سم [ف: ۴۳ - ۱۳۵]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۱۸۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** عندنا خلافا للشافعی ... الماء فلا ضرورة فی الجری کذا فی الکافی و الهدایة و الله سبحانه و تعالی اعلم

خط: نستعلیق، کا: سید طاهر، تا: ۸ رمضان ۱۰۲۰ق؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج فرنگی، ۳۷۵گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۳/۵سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۴۰۲]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۶۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** کذا فی الکافی ... الملک العلام.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● شرح النقایة مختصر الوقایة = شرح مختصر الوقایة /

فقه / عربی

š.-un-niqāya muxtaṣar-ul-wiqāya = š.-u muxtaṣar-il-iqāya

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۳۵۳

آغاز: وجوه و السواکن جمع ساکنه کهوالک جمع هالکه؛ **انجام:** ای یواحد مثل ... مع زیاده علیه من ماله

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

● شرح نقد الشعر / ادبیات / عربی

š.-u naqd-iš-ši‘r

عبداللطیف بغدادی، عبداللطیف بن یوسف، ۵۵۷ - ۶۲۹ قمری
'abd-ol-latīf-e baqdādī, 'abd-ol-latīf ebn-e yūsof (1163 - 1232)

کتابی است در باب ادبیات عرب که مؤلف آن قدامه ابوالفرج بن جعفر شاعر معاصر المعتز خلیفه عباسی و شارح آن عبداللطیف بن یوسف است.

شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴۶

آغاز: من جمله قصیده - و یغیرنی جذب الزمام تقلبها ×× فمها الیک لطالب تقییدُ؛ **انجام:** برهان هذه الدعوی ان ابا علی الفارسی بندار و ابا حاتم و الزمخشری و غیر هولاء لما اشتغلوا

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۰گ، ۱۵ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم[ف: ۱ - ۱۲۴]

← شرح نقره کار > العباب فی شرح لب اللباب فی علم الاعراب

● شرح نقطه / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e noqte

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۸۵۷

آغاز: بسمله، الحمد لله الذی تجلی لنود مصباح عظمته؛ **انجام:** فافهم و تدبر و لا تغفل و الحمد لله ... و فی بلده سامره

خط: نستعلیق، کا: محمد رحیم، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

● شرح نقل حاوی الشافعیة الی فتاوی الامامیة / فقه / عربی

š.-u naql-i ḥāw-iš-šāfi'īya ilā fatāw-al-imāmīyya

حسینی، محمد بن عبدالمطلب، ق۹ قمری
hoseynī, mohammad ebn-e 'abd-ol-motalleb (- 15c)

تاریخ تألیف: صفر ۸۰۰ق

شرح متن فقهی است با عناوین «قوله، اقول» در ابواب از خود شارح با نام «نقل حاوی الشافعیة الی فتاوی الامامیة»، جهت فرزندش ابوعبدالله عبدالمطلب. بیشتر توضیحی با استدلال مختصر و گویا نظر به تصحیح نقل‌هایی است که بعضی از شافعیان در مسائلی فقهی به شیعه امامیه نسبت داده‌اند. فرازی از متن نقل شده و با عناوین «قوله، قوله» جمله‌ها شرح می‌شود.

قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۴۷

آغاز: قوله احسن الله تعالی عواقبه باب معقب تلف معصوم لدی التلف و الاصابة بایمان لا امان؛ **انجام:** فرغ من تبییضه مصنفه اضعف عبادالله تعالی و احوجهم الی مغفرته و رضوانه ...

از احکام دیات تا احکام اولاد؛ خط: نسخ مایل به رقعی، کا: محمد بن حسن بن محمد بن علی استرآبادی، تا: ۲۴ جمادی الثانی ۸۰۰ق؛ ۱۴۱گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱ - ۳۵]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۹۰۲

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵ - ۳۵۹]

● شرح نکت العبادات و جمل الزیادات / فقه / عربی

š.-u nukat-il-'ibādāt wa jumal-iz-zīyādāt

بهلولی یمانی، جعفر بن احمد، - ۵۷۳ قمری
bohlūlī yamānī, ja'far ebn-e ahmad (- 1178)

شرح مفصل بر «نکت العبادات و جمل الزیادات» ظاهراً نگاشته خود شارح که به صورت مزجی ترتیب یافته و درآن با استفاده از کتاب و سنت و اجتهادات ائمه زیدیه به استنباط احکام پرداخته شده است. در آن مسائل فقهی را موافق مذهب امام هادی یحیی بن حسین ــ از ائمه زیدیان ــ به ترتیب از طهارت تا فرائض جمع‌آوری کرده تا راهگشایی باشد جهت تفصیلات در اصول مذهب و فروع آن.

آغاز: بسمله، الحمدلله علی سوابغ نعمه وتوأم منحه وقسمه وصلی الله علی خیر خلقه عترته وعحجه ... اما بعد فان نعم الله سبحانه وان فاتت التعداد و طبقت الاعوار والنجاد ممن اعظمها نعمه

چاپ: ۱۴۰۸ق، توسط مکتبة الیمن الکبری با نام «العروضة البهیة فی مسائل المرضیة»

[مؤلفات الزیدیة۲/۱۹۸،۳/۱۲۶؛ دنا ۶/۱۱۳۶؛ اعلام المؤلفین الزیدیه ص ۱۷۷]

۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۵۳۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** مسالة: فان عاد من دار الحرب وقد [...] من ماله قائم العین لم یستهلک فهو اولی وذلک مما لاخلاف فیه بین علماء المسلمین تم الکتاب

کامل، از طهارت تا احکام مرتدین؛ خط: نسخ تحریری، کا: محمد بن علی بن سلیمان، تا: شعبان ۱۰۲۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۷۶]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۲۴۲

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه واتیکان - رم ۱۱۳۵؛ خط: نسخ کم نقطه، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ صفحات آغازین و پایانی نسخه بعدا اضافه شده و به تاریخ جمعه ۲۸ شعبان ۱۳۳۱ پایان یافته؛ ۳۴۹ص [عکسی ف: ۴ - ۶۷]

● شرح نگین حضرت امیر / تاریخ معصومین، فارسی

š.-e negīn-e hazrat-e amīr

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۰۲۹/۸

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [ف: ۶ - ۱۹۲]

● **شرح نود و نه اسم باریتعالی** / اسماء الله / فارسی
š.-e navad va noh esm-e bārī ta'ālā

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۷۳۶/۲
آغاز: بسمله، حمدله، اما بعد منقولست از ... ابوالقباس البونی
بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با گالینگور، ۵ص (۵۰-۵۴)، ۱۷ سطر (۸×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۷۷۲]

● **شرح نود و نه نام** / اسماء الله / فارسی
š.-e navad va noh nām

علی بن موسی (ع)، امام هشتم، ۱۵۳ - ۲۰۳ قمری
'alī ebn-e mūsā, emām-e haštom (771 - 819)
بیان نود و نه نام از اسماء مبارک حسنی است که به دنبال هر کدام آثار و محل تلاوت و قرائت آن با تعداد خاص بیان شده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۴۵۶/۳
آغاز: نقل است: هو الله الذی لا اله الا هو: هر که هر روز هزار بار گوید حق تعالی او را از اصحاب یقین گرداند و هر حاجت که از خدای تعالی طلب کند بیابد؛ **انجام:** الصبور: هر که در بلایی یا در مشقتی یا مرضی و مصیبتی افتد ورد خود سازد آرمیده و آن بلا و مشقت بروی آسان گردد ان شاء الله تعالی
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ در صفحات پیشین و پسین ادعیه و اذکار و ختومات از مشایخ صوفیه نقل شده؛ ۱۰گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۷۶]

● **شرح نود و نه نام** / اسماء الله / فارسی
š.-e navad va noh nām

ناشناخته:
۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۹۸۳
آغاز: آغاز پس از تسمیه: «معنی مؤمن مصدقست (کذ) و حق جهلاله مصدقست (کذ) خود را او هو علم بانه مؤمن صادق و معنی این کلمه تصدیق باشد مؤمن را و آن علم او باشد تصدق ایشان و روا باشد که معنی مؤمن مصدق امان دهنده بوده مؤمنانرا دروا باشد که معنی مؤمن مصدق وعده باشد؛ **انجام:** قال الله تعالی فالحکم الله العلی الکبیر علو باری عز اسمه نه از روی جهت و کبریاء جل جلاله نه از جهت جثه است که هر دو صفت مخلوق است واولو الالباب از ان منزه است. الا کل شیئی ما خلا الله باطل و کل نعیم لا محالة زائل چه خوش.
مؤلف شناخته نشد. رساله در شرح اسماء الحسنی است به مشرب ذوقی و عرفانی، رساله در صدر نسخه به این نام ضبط شده و کاتب آن را تمام نکرده و پنداشته می‌شود که بخش اول آن را ننوشته است. نسخه خالی از غلط نیست؛ خط: نستعلیق متوسط، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: نائینی؛ ۳ص، سطور چلیپایی سه ستونی [ف: ۶ - ۲۴۰]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۸۳۶ ض
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]
۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۷۵۸ ض
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح نود و نه نام خدا** / اسماء الله / عربی
š.-e navad va noh nām-e xodā

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۰/۳۵
آغاز: شرح نود و نه نام که از عدة الداعینوشته شده. الله اشهر اسماءالله تعالی و اعلاها محلا فی الذکر و الدعا و تسمیته سایر الاسماء؛ **انجام:** و لا یوجب له تعددا و تکثرا فی ذاته تع [تعالی] عن ذلک علوا کبیرا والله اعلم.
خط: نسخ و نستعلیق و شکسته، کا: محمد مهدی ابن محمد الصالح رضوی، تا: با تاریخ ۱۰۹۶ق؛ جلد: میشن تریاکی مذهب، ۱۰ص (۱۸۸-۱۹۷حاشیه)، اندازه: ۱۳/۹×۲۳/۷سم [ف: ۲۹/۱- ۲۱۹]

● **شرح نورالعین** / نحو / عربی
š.-e nūr-ol-'ayn
شرح مفصلی است بر متن رساله نور العین. این کتاب و مؤلف آن، شناخته نشدند.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۲۱۲/۲
آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم الذی ثبت فی اول السورة و هذا انما یستقیم علی قول من جعل التسمیة اول کل سورة و الباء فی قوله بسم الله للإستعانة؛ **انجام:** نسأل الله عالی علی طریق الذل و التضرع أن ینتفع بهذا الشرح المسلمون کما ستنفع بأثله فانه، أکرو مجیب
بی‌کا، تا: قرن ۸؛ کاغذ: شرقی، جلد: مقوایی، ۸۱گ(۱۶-۹۶)، ۱۹ سطر (۱۰/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۱۶×۲۴/۵سم [ف: ۳۶ - ۲۳]

● **شرح نورالهدایة** / کلام و اعتقادات / فارسی
š.-e nūr-ol-hedāya

سلطان محمد میرزا قاجار، ۱۲۲۷؟ - ۱۲۹۲ ؟ قمری
soltān mohammad mīrzā qājār (1812 - 1875)
وابسته به: نور الهدایة؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰-۹۰۸)
شرح نور الهدایة منسوب به ملا جلال دوانی؛ او هم این کتاب را از دوانی می‌پندارد و نمی‌داند که رساله خلق افعال دوانی خاتمه‌ای ندارد. (دانش پژوه)
[دنا ۶/۱۱۴۶؛ فهرستواره منزوی ۲۵۰/۶]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۷۳۹/۱۱

خط: نستعلیق، کا: محمد باقر بن زین العابدین بن حسین بن علی یزدی حایری، تا: ۱۲۸۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی [ف: ۱۰ - ۱۶۰۸]

● شرح النونية فی التجويد السخاوی / قرائت / عربی

š.-un nūnīyya fi-t tajwīd-is saxāwī

خوارزمی، احمد بن محمد، ق۷ قمری

xārazmī, ahmad ebn-e mohammad (- 13c)

متن منظومه نونیه از علم الهدی علی بن سخاوی است.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۹۴۷/۴

آغاز: بسمله. الحمدلله ذی الکلام القدیم و القرآن العظیم ... اما بعد فهذه مقدمة فی شرح النونیة فی تجوید القراءة للشیخ الامام العلامة اوحد زمانه علیم الهدی؛ **انجام:** قلت اعتبروا فی مثل هذه المواضع قدر المعزج فی الادغام وضدیت الصفات علی بن السخاوی فی التفظ رعایة للجانبین ... قد فرغ من تألیفه و جمعه ... احمد بن محمد بن ابراهیم الخوارزمی

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۹گ (۲۰۱ر- ۲۱۸پ)، ابعاد متن: ۱۰×۱۵، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [ف: ۳۴ - ۹۳]

● شرح نهاية الايجاز / نحو / عربی

š.-u nihāyat-il ījāz

حسینی خراسانی، محمد بن حسن، - ۱۳۲۲ قمری

hoseynī xorāsānī, mohammad ebn-e hasan (- 1904)

وابسته به: نهایة الایجاز؛ حسینی خراسانی، محمد بن حسن (- ۱۳۲۲ق)

شرح مزجی مختصری بر «نهایة الایجاز» خود او می‌باشد. نهایة الایجاز ارجوزة صد بیتی است که در ۱۲۷۸ سروده و به احتمالی که مرحوم آقا بزرگ داده خود ناظم آن را به طور اختصار شرح نموده و شاگردش علی بن محمد حسن گنابادی نیز مقدمه‌ای بر آن نوشته است.

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۹۶۸/۱

آغاز: قال الناظم ره بسم الله الرحمن الرحیم اقتداء بالقرآن العظیم و عملا بقول النبی الکریم (ص) کل امر ذی بال لم یبدأ ببسم الله فه ابترای ذهب البرکة؛ **انجام:** و قولهم للمعرس بالرخاء و البنین باضمار اعرست.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۶۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵ - ۳۵۳]

↩ شرح نهج البلاغة > مصباح السالکین
↩ شرح نهج البلاغة > حدائق الحقائق فی تفسیر دقائق احسن الخلائق
↩ شرح نهج البلاغة > تنبیه الغافلین و تذکرة العارفین
↩ شرح نهج البلاغه > نهج البلاغة (ترجمه)
↩ شرح نهج البلاغه > جاذب العقول
↩ شرح نهج البلاغه > روضة الابرار

● شرح نهج البلاغة / شرح حدیث / عربی

š.-u nahj-il-balāğa

ابن ابی الحدید، عبدالحمید بن هبة الله، ۵۸۶-۶۵۵ قمری

ebn-e abe-l-hadīd, ‘abd-ol-hamīd ebn-e hebat-ol-lāh (1191 - 1258)

وابسته به: نهج البلاغة؛ شریف الرضی، محمد بن حسین (۳۵۹-۴۰۶)

اهداء به: وزیر مؤید الدین محمد بن علقمی

تاریخ تألیف: سلخ صفر ۶۴۹ق

این شرح نهج البلاغه یکی از شروح مفصله است و شارح در آن داد اطلاع و فضیلت و تحقیق را داده و چون طریقه انصاف را پیش گرفته و چنان‌که شایسته است خطب وکلمات را شرح و تفسیر نموده، اهل سنت وی را شیعه دانسته ولی از خود کتاب بر می‌آید که سنی و معتزلی است، بسیاری از اخبار و معتقدات شیعه را هم نقل و به رد آنها پرداخته و بسیاری از مطالب بر خلاف عقائد امامیه دارد که آنها را صاحب حدائق جمع نموده است، ولی در دوستی حضرت علی و اولاد آن بزرگوار علیهم السلام بی‌اختیار بوده و ما ترجمه پاره‌ای از دیباچه این شرح را که شارح از روی راستی بی‌کم و کاست کتاب و اسلوب آن را معرفی نموده در اینجا می‌آوریم: «چون امر حضرت وزیر بزرگوار محمد بن احمد بن محمد علقمی که خدایش مشمول عنایات کامله خویش دارد و او را از این مقام ارجمند بالاتر برد به نام این بنده درگاه بر شرح کتاب نهج البلاغه که بر صاحب آن بهترین صلوات و پاکیزه‌ترین تحیات باد صادر گردیده، مانند کسی که خود پیش پیش بنا بر کاری داشته و فرمانی جازم او را از جا برانگیزاند شروع در انجام خدمت نموده و به شرحی پرداخت که در آن به ذکر غرائب لغات و اسالیب عبارات و بیان مراد قناعت نموده بود اما چون چندی بدین منوال گذشت اندیشیدم دانستم که این مختصر تشنه حقائق را سیراب نمی‌کند و سرگردان را جز سرگردانی نمی‌افزاید بنابراین آن روش را گذاشتم و به شرحی مفصل پرداختم که مشتمل بود بر غریب لغات و اسالیب و قواعد معانی و بیانی و چون کلمه‌ای ممکن باشد از لحاظ اعراب و تصریف اشکالی پیدا کند به بیانش پرداخته و در موارد بسیار به نقل نظم و نثرهایی نظایر عبارات کتاب همت گماشتم، حکایات و مطالب تاریخی را که در الفاظ اشارتی بدانها رفته بود آورده، دقایق توحید و عدل که اشاره بدانها نموده تشریح کرده، آنچه از انساب و امثال نکتها و مواعظ

و زواجر دینی و حکم و آداب اخلاقی و مسائل فقهی بود شرح و بسط داده، مقامات عارفین را که آن حضرت در کلمات خویش به طریق رمز یاد فرموده بیان نمودم، در صورتی که همه کس توانایی برآن ندارد و این کار را کسی نتواند جز دانشمندان و روحانیان مقرب، پرده ساتر مقاصد را از روی عباراتی که حضرت علیه السلام به طریق کنایه و اختصار و اشاره و شکایت بیان فرموده برداشته و برهان اقامه کرده که بسیاری از فصول این کتاب داخل در معجزات محمدیه (ص) است چرا که مشتمل بر اخبار به غیب می‌باشد و از قوه بشر خارج است که این گونه حقایق را در قوالب الفاظ درآورد. (به همین جهت است که در میان خاصه این کتاب اخ القرآن نامیده شده) و چنان که امید بود کتابی در فن خود کامل و یگانه در میان امثال گردید و هیچ شگفت نخواهد بود که به وسیله این کتاب که بهترین کتاب‌ها است کسی به سر پادشاهان تقرب جوید و به واسطه یگانه زمان به یگانه روزگار نزدیک شود چرا که همه چیز به مانند خویش بایستی متصل شود و هر چیزی نظیر خود را به خود می‌کشاند و تا آنجا که می‌دانم پیش از من کسی به شرح این کتاب نپرداخته جز سعید بن هبة الله بن حسن فقیه معروف به قطب راوندی که یکی از فقهای امامیه بوده لیک وی مرد این میدان نبوده چرا که همه عمر خویش را صرف فقه کرده و کجا فقیهی که بس عالم این یک رشته است تواند به حقایق این کتاب که دارای فنون متعدده و علوم متشعبه می‌باشد پی برد، بنابراین حال شرح او بر دانا مخفی نیست و من در چند جا مطالب متناقضه آن را در این کتاب نقل نموده و از بسیاری از آنها که چندان فائده‌ای در ذکر آن ندیده درگذشته‌ام، و پیش ازآن که شروع به شرح کتاب نمایم اقوال اصحاب خودمان معتزله رحمهم الله را در باب امامت و تفصیل بغاة و خوارج و ذکر نسب و مختصری از فضایل حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام و شرح مختصری از نسب و حالات رضی ابی الحسن محمد بن حسین موسوی رحمه الله نقل پس از آن شروع به شرح خطبه کتاب که از منشات سید رضی ره است می‌نمایم. انتهی».

ابن ابی الحدید این شرح را در بیست جزء و چنان که خود در آخر تصریح کرده در مدت چهار سال و هشت ماه از غره رجب ۶۴۴ تا سلخ صفر ۶۴۹ق به اتمام رسانیده و در آخر هر قسمت خاتمه هر جزء را تصریح نموده و تمام اجزاء در ایران و مصر مکرر چاپ شده و پس از شرح آخرین عبارت نهج البلاغه هزار کلمه از کلمات قصار که بسیاری از آنها مسلماً از حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام می‌باشد و برخی به احتمال چه مشابهت به کلمات آن حضرت داشته و سید رضی ذکر نکرده بدون شرح و بسط آورده است.

شارح، این کتاب را به نام وزیر مؤید الدین محمد بن علقمی تألیف نموده است. در تجارب السلف، داستان جوایز را که وزیر در باب این کتاب به شارح داده و هم نجات دادن شارح را چنین آورده: «و عزالدین عبدالحمید بن ابی الحدید نهج البلاغه را به نام او شرح کرد و چون به عرض رسانید به‌غایت بپسندید و از مجلس برخاست و در خزانه کتب رفت و هزار و ده تخت جامه که لایق مردان و زنان باشد و کنیزکی ترک و خوب صورت و خادمی حبشی کوچک و فرش و زیلو و اوانی نقره کوفت حاضر گردانید و بفرمود تا بر در سرای استری زینی با آلات نیکو حاضر کردند و غلامی دیگر حبشی جامه‌های نو پوشیده جهت رکابداری بداشتند و چون این مجموع تمام شد عزالدین عبدالحمید را بخواند و خلعت بپوشانید و تفصیل اجناس نقد و غلام تسلیم کرد عزالدین چون این مکرمت و مروت بدید ران وزیر را بوسه داد و گفت ای خداوند بنده را این همه توقع نبود و بر گمانی که بنده داشت مبرات وزیر به اضعاف زائد است. وزیر گفت این سخن بگذار که منتی برگردن من نهاده که به شکرانه آن قیام نتوانم کرد و به خدای که تا زنده باشم این حق را رعایت کنم» تا آنجا که می‌گوید: «و در واقعه بغداد عزالدین مذکور و برادرش موفق الدین را بیرون آوردند تا بکشند و ابن علقمی را پادشاه نواخته بود و مهمات عراق و بغداد به او تفویض کرد و در دل پادشاه مقام تمامی داشت. چون حال عزالدین بن ابی الحدید بشنید دود به سر او درآمد. در حال به خدمت خواجه افضل العالم نصیرالدین طوسی قدس الله روحه و دامن او بگرفت و گفت دو کس را از افاضل بغداد که بر بنده حق عظیم دارند گرفته‌اند و خواهند کشت و التماس دارم که خواجه به بندگی پادشاه شتابد و بنده در خدمت باشد و در باب این دو بزرگ شفاعتی کند. خواجه بی توقف روان شد و وزیر هزار دینار به موکلان مغول داد و مهلت خواست و به درگاه رفت چون پادشاه ایشان را بدید دانست که به کاری آمده‌اند وزیر به رسم مغول زانو زد و گفت دو کس را از شهر بیرون آورده‌اند و یرلیغ پادشاه نافذ شده است که ایشان را به یاسا رسانند، بنده کمترین را آرزو آن است که پادشاه مرا عوض ایشان بکشد و ایشان را آزاد کند خواجه این معنی را در بندگی پادشاه به عرض رسانید و گفت اگر من خواستمی ترا بکشم تا این غایت نگذاشتمی و در حال عاطفت بفرمود و هر دو را به او بخشید. وزیر به تعجیل بیرون آمد و ایشان را خلاص داد و با عزالدین بن ابی الحدید گفت به خدای که اگر در قبول شفاعت توقفی می‌رفت، نفس خود را فدای تو خواستم کرد تا مکافات آن لطف تو باشد که با من کردی و نام مرا به سبب شرح نهج البلاغه مخلد گردانیدی».

سید هاشم بحرانی (- ۱۱۰۷ق) آنچه از فضایل حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام و سائر ائمه هدی در شرح ابن ابی الحدید بوده جمع‌آوری نموده و آن را «سلاسل الحدید» نامیده است. صاحب حدائق (- ۱۱۸۸ق) ردی بر شرح مذکور نگاشته و نام آن را «سلاسل الحدید فی تقیید ابن ابی الحدید» گذاشته و در آخر «لؤلؤتی البحرین» ذیل مؤلفات خود در معرفی این

کتاب می‌گوید: «این کتاب رد بر شارح نهج البلاغه است که به خیال خویش آن را بر رأی معتزله و اصول مذهب ایشان نگاشته و در ابتدای آن مقدمه مفصلی در معنی امامت نوشته‌ام که او خود شایسته است کتابی مستقل باشد پس از آن آنچه راجع به امامت و احوال خلفاء و مطالب مناسب به این مبحث بود از شرح مذکور نقل و خلل و مفاسد هر یک را کاملا تشریح نموده‌ام و مجلد اول آن خاتمه یافته و در حدود یک ثلث از مجلد دوم را نیز تألیف نموده ولی اشتغال به تألیف کتاب حدائق مرا از به پایان رسانیدن آن بازداشته است. انتهی».

این کتاب توسط دکتر محمود مهدوی دامغانی به فارسی ترجمه شده است.

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی تفرد بالکمال فکل کامل سواه منقوص ...

چاپ: مکرر چاپ شده؛ بیروت، مکتبة الحیاة، منقولة عن طبعة ابی الفضل ابراهیم القاهریة، مع تعلیقات، نشره حسن تمیم، فی خمس مجلدات کبار، ۱۹۶۵م؛ (ج ۱-۲،جزء ۱-۲۰)، دارالخلافه طهران، سنگی، ۱۲۷۰-۱۲۷۱ق، رحلی

[الذریعة ۱۵۸/۱۴؛ کشف الظنون ۱۹۹۱/۲؛ معجم المؤلفین ۱۰۶/۵؛ هدیة العارفین ۵۰۷/۵؛ ریحانة الادب ۳۳۳/۷؛ لغت نامه دهخدا ۵۶/۳؛ دنا ۱۱۳۶/۶-۱۱۴۱ (۱۵۱ نسخه)]

شرح و حواشی:

۱- شرح نهج البلاغة (ترجمه)؛ شمس بن محمد بن مراد (-۱۱)

۲- سلاسل الحدید لتقیید ابن ابی الحدید؛ بحرانی، یوسف بن احمد (۱۱۰۷-۱۱۸۶)

۳- تعلیقة علی شرح خطبة الشقشقیة؛ لابن ابی الحدید عاملی، زین العابدین (-۱۲)

۴- شرح نهج البلاغة = منتخب شرح نهج البلاغة؛ حدیدی طبسی، محمود بن غلام علی (-۱۲)

۵- شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید؛ استرآبادی، محمد جعفر بن سیف الدین (۱۱۹۸-۱۲۶۳)

۶- شرح نهج البلاغة (منتخب)؛ کرهرودی، محمدعلی بن محمدابراهیم (۱۳-)

۷- مظهر البینات و مظهر الدلالات؛ شاکر دزفولی، نصر الله بن ملا لطفعلی (-۱۳۱۱)

۸- العقد النضید المستخرج من شرح ابن ابی الحدید؛ فخرالدین عبدالله بن هادی بن یحیی

۹- شرح نهج البلاغة (ترجمه)

۱۰- کیفیة شرح نهج البلاغة من ابن ابی الحدید

۱۱- شرح نهج البلاغة (مختصر)

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۵۷

آغاز: الاصل و من کلام له علیه السلام ایها الناس انما الدنیا دار مجاز؛ **انجام:** و سمی سعید بن العاص ابن عنبسه

حاوی جزء ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴ و ۱۵ است؛ خط: نسخ و ریحان، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ نقطه گذاری آن هم بسیار کم است، شاید در عصر شارح نوشته شده باشد، محشی از محمد هاشم حسینی و عبدالرحیم ازغذی؛ واقف: فاضلخان، ۱۰۶۵؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج تریاک، ۳۳۰گ،۲۵سطر، اندازه: ۱۸×۲۵/۵سم [ف: ۵ - ۱۹۱]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۲۱۲

آغاز: ... مراسم المولی الوزیر الاعظم الصاحب الصدر الکبیر المعظم؛ **انجام:** و لم یطلقوا لفظ الصلوات علی احد من المسلمین علی احد من المسلمین الا علی امیر المؤمنین صلوات الله علیه وحده

از آغاز کتاب تا نیمه جلد ۵ که با جلد ۶ نسخه چاپ مصر (با تحقیق محمد ابو الفضل ابراهیم) مطابقت دارد و تا سطر ۱۳ از صفحه ۱۳۴ از جلد ششم مصر ادامه می‌یابد، سپس اوراق کهنی که مطابق است از سطر ۹ صفحه ۲۶۷ همان جلد تا سطر ۹ صفحه ۲۹۲ و بالاخره اوراق کهنه دیگری که از سطر ۴ ص ۱۱۷ تا سطر ۱۱ صفحه ۱۴۵ ادامه می‌یابد و عبارات آخر نسخه این است: «و لم یطلقوا لفظ الصلوات علی احد من المسلمین الا علی امیر المؤمنین صلوات اللله علیه، وحده تم الجزء الخامس و الحمدلله رب العالمین» در برگ آغاز بخشی از خطبه را ندارد و کتابت بخش نخست صفوی و بخش‌های کهن معاصر مؤلف یعنی قرن ۷ق است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: بخشی در قرن ۷ و بخشی دیگر در قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، مقابله شده، نسخه حاضر با نسخ چاپی موجود در جزء اجزاء و نیز در متن (اندکی) اختلاف دارد؛ تملک: ابن یوسف شیرازی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۹۷گ، ۳۰ سطر (۱۳×۲۱)، اندازه: ۲۱/۵×۳۰/۵سم [ف: ۲۸- ۳۰۱]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۸۲۰

آغاز: بسمله، و اعلم ان الذی اورده المرتضی علی قاضی القضاه رحمهما الله تعالی جید؛ **انجام:** تنبه للمنیة یا نؤوم الی دیان یوم الدین نمضی و عندالله تجمع الخصوم.

جلد۳؛ خط: نسخ مشکول، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ مصحح؛ واقف: فاضلخان، ۱۰۶۵ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۵سم [ف: ۱۴ - ۳۰۸]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۳۶-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۷]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۸۱۴

آغاز: بسمله، الحمدلله الواحد العدل و اعلم ان هذا الکلام یستدعی منا ان نذکر اطرافاً؛ **انجام:** فکیف اذا انضاف الی عدم اللذة غیرالمتناهیة حصول مضار و عقوبات غیر متناهیة اعاذنا الله منها.

جلد ۹؛ خط: نسخ مشکول، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ مصحح، مقابله شده؛ واقف: فاضل خان، ۱۰۶۵ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن عنابی، ۱۱۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۴/۳سم [ف: ۱۴ - ۳۰۹]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۳۱-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۷]

۵. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۰۷۰**
آغاز: بسمله، الحمدلله الواحد العدل الاصل و من کلام له علیه السلم فی معنی طلحة بن عبیدالله؛ **انجام:** و الناس یروونه و ان افتقادی فاطماً بعد احمدی.
جلد۱۰؛ خط: نسخ مشکول، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ مصحح، مقابله شده؛ واقف: فاضلخان، ۱۰۶۵ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۲گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۱۴ - ۳۱۰]
تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۲۱-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۷]
۶. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۸۱۹**
آغاز: بسمله، الحمدلله الواحد العدل الاصل و من کلامه علیه السلام لله بلاد فلان؛ **انجام:** و لو کان قد ثبت ان عمر رحمه الله سمع هذا الخبر من واحدا و اثنین من الصحابه ثم لم یعمل به کان الاعتراض لازماً و لکن ذلک ممالم یثبت.
جلد۱۲؛ خط: نسخ مشکول، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ مقابله شده؛ واقف: فاضلخان؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۱گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۱۴ - ۳۱۰]
تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۳۷-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۷]
۷. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۸۲۳**
آغاز: بسمله، الحمدلله الواحد العدل الاصل و من کلام له علیه السلم فی وصف بیعته بالخلافة؛ **انجام:** و من یحفظ العلم حفظ فهم و ادراک اصالة لا تقلیداً قلیل.
جلد۱۳؛ خط: نسخ مشکول، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ واقف: فاضلخان؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن عنابی، ۱۱۵گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۹×۳۱/۸سم [ف: ۱۴ - ۳۱۰]
۸. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۴۳۶**
قسمتی از آن؛ بی‌کا، تا: قرن ۹ [د.ث. مجلس]
۹. **کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۴۲۶**
آغاز: برابر؛ **انجام:** وقتل المغیره بن الا خنس مع عثمن یوم الدار و قد ذکرنا مقتله فیما تقدم اخر الجزء الثامن من شرح نهج البلاغه و حسبنا الله وحده و صلوته علی خیرته من خلقه سیدنا محمد النبی الامی
از اول تا اواخر کلمات قصار حضرت به عبارت دیگر از اول تا آخر جزء ۷ و ۸؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ نسخه توسط حسین بن ابی الحسن حسینی خادم با نسخه مخطوط به خط شیخ مزیدی در سوم ربیع الثانی ۱۰۵۰ مقابله و تصحیح شده؛ تملک: زین العابدین خادم بن سید محمد حسینی خادم در ۱۱۱۸؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۴۹۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۴/۵×۳۷سم [ف: - ۱۷۶]
۱۰. **اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۳۴**
آغاز: الاولی عن الثانیة و قد قلت و سمعت فاسمع اقل قال قل فجعل یبسط من قول الخوارج و یزین له من مذهبهم بلسان طلق؛ **انجام:** و جعل لها ریطا من قماش الزهر و سموطا تحلی بها فیاالله العجب من قوم زعموا ان الکلام انما
از اواسط جزء اول تا اواخر جزء ششم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۴۰۹گ، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف:۱-۳۴]
۱۱. **یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۹۲۸**
آغاز: ... و لم یکن اخراجه مر الجنة لانه کافر بل لانه عاص مخالف للامر؛ **انجام:** و سمی سعید بن العاص ابنه عنبه تم الجزء الخامس عشر.
خط: نسخ خوش، کا: احمد بن حسن صالح، تا: ذیقعده ۹۶۵ق و محمد بن ناصر بن سلیمان بن یحیی در جمادی الاول ۹۶۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳گ، ۲۳ سطر (۹/۵×۱۴)، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۰۹۷]
۱۲. **خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۸**
مجلد پنجم؛ خط: نسخ عربی زیبا، کا: محمد بن ناصر بن سلیمان بن یحیی بن علی نجفی، تا: پنج‌شنبه ۱۴ رجب ۹۶۷ق؛ تملک: رضی الدین محمد موسوی حسینی خطیب، سید احمد حسینی موسوی، سید محمد بن عمادالدین محمد حسینی حسنی؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج، ۸۴گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۱۱]
۱۳. **قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۵۶۴**
جزء پنجم تا دهم؛ خط: نسخ، کا: جزء ۵ تا هشتم: علی بن صالح بن عطاء الله صیمری بصری (جزء ۵ تا ۸)، تا: شنبه ۱۸ جمادی الاول ۱۰۹۲ق، و حسن بن جعفر بن یوسف اوالی سیفی در چهارشنبه ۱۳ محرم ۹۸۳ق؛ مصحح، محشی که بعضی آنها از حسن اوالی و محمد شفیع موسوی حسینی می‌باشد؛ تملک: عبدالرضا حائری به تاریخ ۱۳۵۳، محمد بن علی به تاریخ جمادی الثانی ۱۰۴۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۱۸گ، اندازه: ۲۰×۲۹/۵سم [ف: ۴ - ۴۲۲]
۱۴. **شیراز؛ هاشمی، نورالدین (خاندان)؛ شماره نسخه:۱۰**
جزو ۵ تا ۱۰؛ کا: حسن بن جعفر بن یوسف اوالی نیفی، تا: چهارشنبه ۱۳ محرم ۹۸۳ق [نشریه: ۵ - ۲۸۶]
۱۵. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۸۲۲**
آغاز: بسمله، الحمدلله الواحد العدل الاصل و من کلام له علیه السلم فی وصف بیعته بالخلافة؛ **انجام:** و لهذا المعنی سمی ابوسفیان بن حرب ابنه عنبسه و سمی سعید بن العاص ابنه عنبسه.
جلد ۱۳-۱۵؛ خط: نسخ، کا: داود بن شمس بن داود بن احمد بن حسن بن ابی احمد فقیه شیبانی بحرانی، تا: چهارشنبه ۱۷ محرم ۹۸۹ق؛ مصحح، مقابله شده، صورت خط و اجازه مصنف به ابن علقمی وزیر مزبور و برادرش علی در ۱۶ ذیحجه ۶۵۴؛ واقف: فاضلخان؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۲۴۰گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۹×۳۲سم [ف: ۱۴ - ۳۱۱]
۱۶. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۸۲۱**
آغاز: بسمله، الاصل باب المختار من کتب امیرالمؤمنین علیه

السلام و رسائله الی اعدائه و امراء بلاده؛ **انجام:** و خرج الی حنین مع النبی صلی الله علیه و هو علی شرکه حتی اسلم بالجعفرانه.
جلد ۱۴-۱۷؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ واقف: فاضلخان؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۲۴۳گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۴/۳×۳۴/۸سم [ف: ۱۴ - ۳۱۱]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۲۶۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** فان قلت فما تقول فی الصلوة علی الصحابه و الصالحین من المسلمین.
جلد۱-۵؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ واقف: شیخ محمد صالح علامه حائری، مرداد ۱۳۵۱؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا، ۳۸۱گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۳۰سم [ف: ۱۴ - ۳۰۸]

۱۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۳۹۰
از آغاز تا پایان جزو دهم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تملک: عبدالله منشی طبری در مشهد علی بن موسی الرضا در ۱۲۸۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: رویه ابری فرنگی، ۳۱۵گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۲۵×۳۶سم [ف: ۱ - ۳۳۱]

۱۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۰۵۲
جزو دهم تا سیزدهم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، با بلاغ مقابله؛ واقف: جمال بن شاه محمد فسوی، شنبه ۶ شوال ۱۰۶۶؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج حنایی، ۳۱۷گ، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف: ۵ - ۲۴۴]

۲۰. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۰۷۸
جزء شانزدهم تا آخر کتاب می‌باشد (ربع چهارم)؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ در آخر اولین جزء نسخه (جزء شانزدهم) عبارات: «تم تصحیحه علی ید مالکه لطف الله بن محمد بن عبدالمهدی البحرانی ولکن علی نسخة غیر ظاهرة الصحة و ذلک بخامس عشر من شهر شعبان المعظم سنه ۱۱۶۴» آمده، مجدول مذهب؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: خان بالغ، جلد: میشن، ۴۰۰ص، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۳۰سم [ف: ۲ - ۴۸]

۲۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۰۷۷
آغاز: بسمله الحمدلله الواحد العدل، الحمدلله الذی تفرد بالکمال فکل کمال سواه منقوص
جزء چهاردهم تا آخر کتاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: چرمی، ۲۵۳ص، ۳۵ سطر، اندازه: ۲۵×۳۷/۵سم [ف: ۲ - ۴۹]

۲۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۷۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** ثم الجزء العاشر من شرح نهج البلاغه و هو آخر المجلد الثانی و یتلوه الجزء الحادی عشر انشاء الله
جلد اول و جلد دوم که مجموعاً ده جزء اند و با ختم جزء دهم جلد دوم که پایان نسخه است به پایان می‌رود؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۱؛ با ده سرلوح مذهب، مجدول؛ کاغذ: فرنگی فستقی، جلد: چرم عنابی مذهب، ۲۹۷گ، ۴۱ سطر (۱۳/۵×۲۶)، اندازه: ۱۹/۵×۳۲سم [ف: ۸ - ۱۴۴]

۲۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۵۸۸
آغاز: بسمله، الحمدلله الواحد العدل و من کلام له علیه السلام ایها الناس انما الدنیا؛ **انجام:** دنیا آخر الجزء الخامس عشر و لله الحمد وحده و صلی الله علی سیدنا محمد النبی ... سلم
جلد سوم از نهج البلاغه و از جزء یازدهم تا جزء پانزدهم آن را حاوی است و ابتداء آن از مجازی بودن دنیا و حقیقت آخرت است و آخر آن تا علت تسمیه سعد بن عاص؛ خط: نسخ، کا: محمد بن عبدالرضا، تا: محتملاً قرن ۱۱؛ دارای سه کتیبه زر، مجدول؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن سرخ، ۳۵۸گ، ۲۵ سطر (۱۰/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۹/۵سم [ف: ۸ - ۷۶]

۲۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۲۸۶
جزء هجده و نوزده و بیستم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ تملک: محمد بن اسماعیل مدعو به ابی علی، محمد جواد شیخ الاسلامی بتاریخ غره جمادی الثانی ۱۳۷۱؛ مهر: «محمود الطباطبائی» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۳۰۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۸۴]

۲۵. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۰۷۶
جلدهای ۹-۱۲؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، مجدول؛ اندازه: ۱۸/۵×۳۰/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۸]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۰۲۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** انجام بخش ۱۰ (موجود در نسخه): لکل اجتماع من خلیلین فرقه ×× و کل الذی دون الفراق قلیل؛ و الناس یروونه و ان افتقادی فاطماً بعد احمد. آخر الجزء العاشر من شرح نهج البلاغه صحه و سلامه.
از آغاز تا بخش دهم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تملک: امیر محمد صالح بن عبدالواسع خاتون آبادی اصفهانی صاحب ذریعه النجاح؛ واقف: محمد صالح بن عبدالواسع حسینی خاتون آبادی، ۱۱۲۲ق؛ کاغذ: اصفهانی زرد، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۱۰۲۹ص، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۳۱سم [ف: ۱۰ - ۴۷۴]

۲۷. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۶۲۱
جزء شانزدهم تا بیستم؛ خط: نسخ خوب، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۲۲۰گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۹سم [ف: ۲ - ۳۸۷]

۲۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۳۱ ط
آغاز: و حق ذی النصیحه و لو عاقبت البری بالسقیم و لا اخذت الوفیء بالناکث؛ **انجام:** و استغفرک للنعم التی انعمت بها علی فتقولت بها علی معصیتک ظضه (کذا)
جزء ۱۶ تا ۲۰ و در حاشیه تعلیقاتی است در دفاع از عقاید اهل سنت و رد شیعه با امضای «م ح م د»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، به دستور شیخ حسین مشغری از نسخه خط علی بن منصور المزیدی رونویس شده؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۳۶۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۶/۵سم [ف: ۲۴/۲ - ۱۲]

۲۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۳۹ ط
آغاز: بسمله الحمدلله الواحد العدل الاصل و من کلام له علیه

السلام ایها الناس انما الدنیا ... ذکر ابوالعباس محمد بن یزید المبرد فی الکامل؛ **انجام:** ان یصون وجهی عن المخلوقین و یکف عن عادیة الظالمین و حسبنا الله وحده ... و لله الحمد کما هو اهله حمدا دائما لاانقضاء له و لانفاد

از جزء یازدهم تا بیستم؛ خط: نسخ روشن، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ به دست مولی مسیح فسائی فیسلوف ق ۱۱ تصحیح شده و گواهی تصحیح به خط وی ذیل هر یک از اجزاء نسخه دیده می‌شود. اولین گواهی مورخ ۱۰۸۸ و آخرین آنها مورخ ۱۰۹۶ است، مصحح، محشی با علامات «م س، ق، م س ط» و برخی نیز امضای «حسین عل زنگنه فرزند شیخ علی خان»، مجدول؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج زرشکی مذهب، ۴۵۴گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۳۰سم [ف: ۲۴/۲ – ۴۰]

۳۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۷۱۹

انجام: یسوغ لعلی علیه السلام فی الدین اذا طلبه ... هؤلاء فلذلک فتح بابه علی انه ... ام لا قد برای منهم التصیم ... بوجود الناصر لا

از جزء اول تا آخر جزء سوم و سپس جزء هفتم تا اواخر جزء دهم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مجدول، مصحح، با امضای بلاغ، محشی با عناوین «هـ ی عفی عنه» و «ق» و «مسیحا دام ظله»؛ جلد: تیماج، ۳۳۸گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۷×۳۰/۵سم [ف: ۲۸ – ۲۲۳]

۳۱. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۱۳۱

جزء ۱۹ و ۲۰؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ قطع: رحلی [ف: - ۱۷۶]

۳۲. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۲۲۱

جزء اول تا چهارم؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ با چهار لوح زرین؛ قطع: رحلی [ف: - ۱۷۶]

۳۳. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۶۶۸

از جزء چهاردهم تا پایان جزء بیستم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ اهدایی: آیة الله صادقی؛ ۳۹۴گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۳۰سم [ف: ۲ – ۴۹۱]

۳۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۴۸۶

آغاز: بسمله. الاصل فلما عهد ارضه و انفدا من اختار آدم (ع) عزه خلقه؛ **انجام:** و الناس یروونه و ان افتقادی فاطماً بعد احمد

جلد ۱۰-۸؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن زرشکی، ۲۶۴گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۸سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار ۱ – ۳۹۹]

۳۵. تهران؛ لغت نامه دهخدا؛ شماره نسخه:۱۶۳

میانه کتاب است تا جزو دهم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ جلد: تیماج سرخ، قطع: وزیری [نشریه: ۳ – ۵۶]

۳۶. اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۹۴

انجام: قال و مکث اصحاب علی علیه السلام بغیر ماء واغتم علی بما فیه اهل العراق قال و حدثنا محمد بن عبدالله عن الجرجانی قال لما اغتم علی علیه السلام

از آغاز جزء اول تا اواخر جزء سوم؛ خط: نسخ، کا: محمد بن حاجی معلم، تا: یک‌شنبه ۲۰ صفر ۱۰۳۳ق (پایان جزء اول) و سه‌شنبه از ربیع الاول ۱۰۴۸ق (پایان جزء دوم)؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، با امضای بلاغ؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۸۹گ، اندازه: ۱۹/۵×۲۵/۵سم [ف: ۱ – ۱۸۴]

۳۷. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۰۷۶

آغاز: بسمله الحمدلله الواحد العدل، الحمدلله الذی تفرد بالکمال فکل کمال سواه منقوص الخ

مشتمل بر ده جزء اولیه کتاب است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۳۳ق؛ افتادگی: وسط؛ در آخر جزء اول شیخ صنعان نام در سال ۱۰۳۳ چنین نگاشته: با نسخه‌ای که به خط مرندی بوده مقابله گردیده. و در آخر بعضی از اجزاء آن نیز نوشته‌اند: در مکه معظمه استکتاب شده و این مطلب اخیر را شیخ مذکور به فارسی تحریر نموده است؛ قسمتی از جزء ششم این نسخه افتاده و محمد تقی نام استرآبادی در سال ۱۲۹۴ پشت ورق اول و بر موضعی که از آنجا افتاده است یادداشت کرده‌اند؛ تملک: خلیفة السلطان (سلطان العلماء) در ۱۰۴۳ق؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: میشن، ۶۹۷ص، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۳×۳۷سم [ف: ۲ – ۴۸]

۳۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۰۴۵

آغاز: بسمله، رب سهل – الاصل: و قال علیه السلام فی الخوارج «لا تقتلوا الخوارج بعدی فلیس من طلب الحق فاخطاه کمن طلب الباطل فادرکه». قال الرضی رحمه الله یعنی معویه و اصحابه. الشرح مراده علیه السلام ان الخوارج؛ **انجام:** و قتل مغیرة بن الاخنس مع عثمن یوم الدار و قد ذکرنا مقتله فیما تقدم. آخر الجزء الثامن من شرح نهج البلاغة و الحمدلله وحده و صلواته علی خیرته من خلقه سیدنا محمد النبی الامی و آله الطیبین الطاهرین و سلامه. [رقم:] تم تم تم.

از ابتدای جلد پنجم (لاتقتلوا الخوارج ...) تا پایان جلد هشتم؛ خط: نسخ هندوستان، بی‌کا، تا: ۱۰۳۴ق، جا: هاندوکوجر از مضافات لاهور؛ دارای رکابه، مصحح، با علامات «بلغ» مقابله، اتمام مقابله آن در ۱۰۳۷ق به دست عبدالسمیع عبیدالله، یادداشت‌هایی به دست «الحسنی بن راشد لطف الله» (۲۱۷ر) و «محمد حسین الیزدی عفی عنه» (۳۹۳پ و ۳۹۴پ) در حواشی دیده می‌شود؛ مهر: «احتشام الدوله» (بیضی)؛ تملک: زین العابدین بن محمد تقی با مهر «عبده زین العابدین»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۱۵گ، ۲۵ سطر، اندازه:۱۴× ۲۴/۸سم [ف: ۲۷/۱ – ۸۸]

۳۹. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۳۱۱۴

از اواخر جزء ششم تا آخر جزء دهم، آخر کتاب؛ خط: نسخ شکسته، کا: عبدالعلی بن محمد علی بن حماد، تا: غره ذیقعده ۱۰۴۴ق؛ ۴۸۰ص، ۳۱ سطر (۱۳/۵×۲۳)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۱ – ۲۶۷]

۴۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۶۴۳

آغاز: بسمله. و به نستعین. و الحمدلله الواحد العدل الاصل و من کلام له علیه السلام فی وصف بیعته بالخلافة؛ **انجام:** آخر الجزء

السادس عشر من الشرح و الحمدلله وحده و الصلاة علی محمد و آله اجمعین.
تا جزو شانزدهم را حاوی است؛ خط: نسخ، کا: عبدالسمیع، تا: با تاریخ ۱۰۴۶ق؛ دارای بلاغ روز سه‌شنبه ۱۲ شوال ۱۰۴۶ به امضای عبدالسمیع عتیق الله؛ تملک: احتشام الملک؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج ماشی، ۴۱۲گ، ۲۵ سطر (۱۸/۱×۱۹)، اندازه: ۱۵×۲۸/۳سم [ف: ۱۳ - ۳۲]

۴۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۱۰۳

جلدهای ۱-۷؛ خط: نسخ، کا: حاجی صفر هراتی، تا: ۱۰۴۷ق؛ مصحح؛ اندازه: ۱۵/۵×۲۵/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۸]

۴۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۴۷

از جزو ۱۱ تا ۲۰؛ خط: نستعلیق، کا: عبدالحلیم بن ابی الخیر احمد بن شیخ عبدالرحمن قاری، تا: محرم۱۰۵۴ق، جا: لاهور؛ مجدول، مقابله شده، با ده سرلوح زرین آراسته؛ تملک: محمد قرمیسنی در ۱۲۱۰، شیخ حسین بلاغی در سپاهان، محمد علی بن شیخ عباس بلاغی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۳۷۵گ، ۳۱ سطر (۱۳×۲۳)، اندازه: ۲۲×۳۳/۵سم [ف: ۸ - ۶۷۸]

۴۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۷۱۸

جزء ۱۶ و ۱۷؛ خط: نسخ، کا: محمد بن درویش محمد، تا: سه‌شنبه ۸ ربیع الاول ۱۰۵۷ق؛ دارای سرلوح مذهب، مجدول؛ جلد: تیماج مذهب، ۲۲۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۸×۳۱سم [ف: ۲۸ - ۲۲۱]

۴۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۷۸۷

آغاز: منه فلم احتج الیکما فیما قد فرغ الله من قسمه و امضی فیه حکمه فلیس لکما و الله عندی و لا لغیر کما فی هذا؛ **انجام:** و آن یصون وجهی عن المخلوقین و یکف عنی عادیة الظالمین انه سمیع مجیب انشاءالله و هو حسبنا الله وحده و صلواته علی سیدنا محمد النبی و آله و سلامه.
نیمه دوم کتاب؛ خط: نسخ، کا: ابراهیم اصفهانی، تا: ربیع الثانی ۱۰۵۷ق؛ مجدول مذهب، با علامت بلاغ (بلغ طلاعا سنه ۱۱۱۹ با مهر «افوض امری الی الله محمد مقیم» (مربع))؛ تملک: لطفعلی بن مؤید الدوله قاجار به تاریخ ۱۲۸۸، محمد صادق بن محمد باقر مروزی وقایع نگار قاجار؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۰۸گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۲۱×۳۷سم [ف: ۲۶ - ۲۶۹]

۴۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۹ خوئی

آغاز: برابر؛ **انجام:** قوله المرتضی قویاظ اهراً الا انه لم ینقل هذه الصیغة بعینها و المعروف المنقول انه قال ... رفع الظلم عن ثلاث فرجع عن رجمها ... ثم قال ان المجنون لا یصح علیه لاستخفاف ... علی مذهبهم و قواعدهم.
تا اواخر جزء ۱۲ از شرح است. از پایان جزء ۱۲ افتاده؛ خط: نسخ، کا: محمد پیر محمد مقیم پسر نورالدین، تا: ۱۰۶۳-۱۰۶۲ق، جا: مفشویه قهاب؛ کاتب در همه جا (جز در ذیل جزء ۱۰) خود را از نسل شیخ شهاب الدین سهروردی و در ذیل جزء ۱۰ از نسل شیخ زنده پیر ... (؟) احمد جام خوانده؛ مهر: فرهاد میرزا؛ جلد: تیماج قرمز، ۸۵۶ص، ۳۲ سطر، اندازه: ۲۲/۵×۳۷سم [ف: ۷ - ۱۶۹]

۴۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۸۷۴

جزء اول تا پنجم؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: عبدالله بن عبادی بن حمادی، تا: چهارشنبه ۲۶ ربیع الثانی ۱۰۶۳ق (پایان جزء سوم)؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ تملک: محمد حسین بن زین العابدین بن محمد علی نجفی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷۰گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹/۵سم [ف: ۵ - ۳۰۲]

۴۷. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۱۳

شامل جزءهای ۷ و ۸ و ۹؛ خط: نسخ، کا: قوام الدین محمد کازرونی، تا: سه‌شنبه ۸ ذیحجه ۱۰۶۴ق، جا: شیراز؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ تاریخ فراغت از مقابله این جزء روز چهارشنبه ۵ ذیحجه ۱۰۶۶ توسط جمال بن شاه محمد فسوی می‌باشد؛ تملک: محمد فاضل بن علی زنجانی؛ واقف: جمال بن شاه محمد فسوی، چهارشنبه ۵ ذیحجه ۱۰۶۶ق؛ ۳۰۰گ، ۲۴ سطر (۸×۲۰/۵)، اندازه: ۱۵×۲۸سم [ف: ۱ - ۶۱]

۴۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۷۷۲

جزء اول تا ششم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۶۵ق؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی، با نشان‌های بلاغ، مقابله شده در دو نوبت با تاریخ ۱۰۷۰ برای نوبت دوم توسط جمال الدین بن شاه محمد فسائی انجام گرفته؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۹۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف: ۲۷ - ۱۹۵]

۴۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۵۸

آغاز: الاصل و من کلام له علیه السلام ایها الناس انما الدنیا دار مجاز؛ **انجام:** و آله الطاهرین و صحبه و سلامه
جزء «۱۱»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۶۵ق؛ مقابله شده؛ واقف: فاضلخان، ۱۰۶۵؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۴۰گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۶سم [ف: ۵ - ۱۹۳]

۵۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۷-۱/۴۷

آغاز: حتی نحوض الیه الباطل خوضاً ... الاصل ومن کتاب له (ع) الی معاویة فاتق الله فیما لدیک وانظر فی حقه علیک ... الشرح قوله وغایة مطلبه ای؛ **انجام:** وان یصون وجهی عن المخلوقین ویکف عنی عادیه الظالمین انه سمیع مجیب انشاء الله وحسبنا الله وحده وصلواته علی سیدنا محمد النبی وآله وسلامه.
بخشی از نامه‌ها تا آخر کلمات قصاء «تا آخر جزء بیستم»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰ ربیع الاول ۱۰۶۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، دارای علامات بلاغ، محشی از «حسن عفی عنه»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۳۷گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۹×۲۴سم [ف: ۴ - ۲۲۹۲]

۵۱. تبریز؛ قاضی طباطبائی؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، تا: ۱۰۶۹ق [نشریه: ۷ - ۵۱۶]

۵۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۳۰/۱

جزو ۱۴ و ۱۵؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۰ ربیع الاول ۱۰۷۲ق؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین محمدجعفر الحسینی»؛ کاغذ:

نخودی؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۴۷گ، ۲۶ سطر (۹×۲۰)، اندازه: ۱۷×۲۹/۵سم [ف: ۱ - ۳۱۳]

۵۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۰۵۰

پنج جزء نخستین است؛ کا: ابدال بن درویش خادم، تا: ۱۰۷۶/۲/۴ق؛ تملک: محمد حسین بن محمد بن اسماعیل افطسی در ۱۰۹۰، سید علی حسین خوارزمی، محمد اسماعیل حسینی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۸۴گ، ۳۰ سطر (۱۲/۵×۲۱/۵)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۵ - ۲۴۴]

۵۴. دزفول؛ مدرسه نبوی؛ شماره نسخه:بدون شماره

جزء چهارم تا هشتم؛ کا: جزء چهارم و پنج به خط حسن بن جمعه و بقیه به خط ملا منصور بن علی، تا: ۸ شوال۱۰۷۷ق [ف: ۶]

۵۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۹۰۰/۷

بخشی کوچک از آن است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۷۸ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲گ (۱۹پ-۲۰ر)، ۲۵ سطر (۱۵×۲۹)، اندازه: ۲۳×۳۵سم [ف: ۱۴ - ۵۷]

۵۶. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۸۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و یکف عنی عادیة الظالمین انه سمیع مجیب و حسبنا الله وحده و صلواته علی سیدنا محمد النبی و آله و سلامه

خط: نسخ زیبا، کا: محمد کاظم بن سلطان محمد (از جزء اول تا آخر جزء یازدهم) و محمد زمان بن محمد مقیم شیرازی، تا: سه‌شنبه ۲۰ ذیقعده ۱۰۷۹ق و پنج‌شنبه ۱۲ رمضان ۱۱۰۰ق؛ مجدول، مصحح؛ مهر: «عبده الراجی محمد ابراهیم بن ... الموسوی» (مربع)؛ وقف عام شده؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۵۵گ، ۴۱ سطر، اندازه: ۱۸×۳۰سم [ف: ۱ - ۸۰]

۵۷. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۲۳

آغاز تا نزدیک به پایان جزو ۱۴؛ خط: نسخ، کا: کلب علی بن نعمت الله کفرانی، تا: ۱۰۸۰ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۵۲۰گ، ۳۵ سطر (۱۶×۲۸)، اندازه: ۲۴×۳۷سم [ف: - ۵۹۵]

۵۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۵۱۰

جلد اول و دوم؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن محمد امین بن محمد علی یزدی، تا: ۷ محرم ۱۰۸۱ق، جا: اردکان؛ مصحح؛ تاریخ وقف: دوشنبه غره شعبان ۱۲۷۹؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵/۵سم [ف: ۱۷ - ۹۵]

۵۹. کاشان؛ عاطفی، حسن؛ شماره نسخه:بدون شماره

خط: ثلث، کا: شیخ محمد طاهر بن شیخ حسن علی، تا: ۱۵ شوال ۱۰۸۳ق؛ مجدول، با سرلوح، محشی؛ کاغذ: ایرانی، جلد: مقوایی، اندازه: ۲۰×۳۳سم [نشریه: ۷ - ۷۳۸]

۶۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۵۱۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لم یطلقوا لفظ الصلاة علی احد من المسلمین الا علی امیرالمؤمنین [علی] صلوات الله علیه وحده و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و صحبه

جلد ۱-۵، موجودی نسخه تا اواسط خطبه ۷۱ (الصلاة علی النبی (ص)) می‌باشد؛ خط: نسخ خوش، کا: یحیی علی حدید حسینی، تا: ۱۸ رمضان ۱۰۸۳ق؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نباتی فرنگی، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۲۹۷گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۹۷]

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۲۳۴

همان نسخه بالا [مؤید: ۱ - ۲۱۷]

۶۱. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۱۲۰

از اول تا جلد ششم؛ خط: نسخ جلی، بی‌کا، تا: ۱۰۸۷ق؛ تملک: رضی الدین بن محمد بن حیدر حسینی؛ از موقوفات رمضانیه ۱۲۳۰؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۴/۵سم [ف: ۷۰]

۶۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۶۴۹

آغاز: باب المختار من کتب امیرالمؤمنین علیه السلام ورسائله الی اعدائه وامراء بلاده ویدخل فی ذلک؛ **انجام:** ویکف عنی عادیة الظالمنین انه سمیع مجیب ان شاء الله حسبنا الله و صلی الله علی سیدنا محمد النبی و آله و سلامه.

خط: نسخ، کا: علی حسینی، تا: دوشنبه ۲۷ رجب ۱۰۸۷ق؛ مصحح؛ تملک: مرتضی بن احمد حسینی رشتی با مهر «المتوکل علی الله عبده مرتضی الحسینی» (مربع)؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۷۲گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۹×۲۹سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۲۸]

۶۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۸۴۶

آغاز: سبحان من حسرت ابصار البصائر عن کنه معرفته و قصرت السن البلغاء عن اداء مدحته و کیفیة صفة

تذکر: آغاز نسخه منطبق با اختیار مصباح السالکین ابن میثم است!؛ خط: نسخ، کا: محمد نقی بن میر حاج سمنانی، تا: یک‌شنبه ۶ ذیقعده ۱۰۸۷ق، مصحح، با علامت بلاغ؛ تملک: محمد باقر بن خدابخش تبریزی، حسن مصطفوی به تاریخ ۱۳۷۰؛ یادداشت‌هایی از حاجی سید بزرگ حسینی به تاریخ جمعه نیمه ذیقعده ۱۳۲۹ و اینکه کتاب را به فرزندش میرزا علی محمد بخشیده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵۳گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۵ - ۲۳۱]

۶۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۶۴۸

آغاز: الاصل و من خطبته علیه السلام و أشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک له؛ **انجام:** دلیل علی انه لایدوم خلیل و الناس یرونه و ان افتقل دی فاطم بعد أحمد.

جزء ششم تا دهم؛ خط: نسخ، کا: عطیه بن شیخ عبدالرحمن بن ناصر بن علی جزائری، تا: ۲۴ صفر ۱۰۸۹ق؛ مصحح؛ تملک: شیخ جعفر بن خضر؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۵۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۰×۲۸سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۲۸]

۶۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۹۳۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** انه سمیع مجیب، انشاء الله و حسبنا الله وحده و صلواته علی سیده محمد النبی و آله و سلامه. آخر الجزء العشرین رقم به الکتاب، و لله الحمد کما هو اهله حمداً دائماً لا انقضاء له و لانفاذ. آمین

در دو جلد است؛ کا: علی صدر الدین بن احمد نظام الدین

حسینی حسنی، تا: ۱۰۹۰-۱۰۹۱ق؛ با سرلوح نگارین، مجدول؛ مهر: «علی بن ابراهیم»، «حاج سید نصرالله تقوی»؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج مشکی، ۷۲۰گ، ۳۵ سطر (۱۲×۲۴)، اندازه: ۲۰/۵×۳۳/۵سم [ف: ۱۴ - ۱۶۵]

۶۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۲۶۶/۲

از آغاز تا شرح خطبه «ایها الناس المتجمعة ابدانکم المختلفة اهوائکم»؛ خط: نسخ، کا: محمد مؤمن بن حاجی درویش محمد شهمیرزادی، تا: ۱۰۹۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۳۲گ (۲۳۸پ-۳۶۹ر)، ۲۵ سطر (۱۱×۲۲)، اندازه: ۲۰/۵×۳۰سم [ف: ۹ - ۹۱۷]

۶۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۰۱

آغاز: بسمله. الحمدلله الواحد الاصل و من کلام له علیه السلام قال لمروان؛ **انجام:** فاطما بعد احمد الجزؤ العاشر ... علی رسوله و آله آمین.

خط: نسخ، کا: عباس بن خضر نجفی، تا: ۱۰۹۱ق [الفبائی: - ۳۶۷]

۶۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۲۶-۵/۱۶

آغاز: بسمله الحمدلله الواحد العدل الاصل و من کتاب له (ع) الی أهل البصرة وقد کان من انتشار حبلکم و شقاقکم؛ **انجام:** و ان یصون وجهی عن المخلوقین یکف عنی عادیة الظالمین انه سمیع مجیب ان شاءالله حسبنا الله و صل الله علی سیدنا محمد النبی و آله و سلامه.

جلد چهارم (شامل پنج جزء آخر) = نامهها و کلمات قصار؛ خط: نسخ، کا: درویش حسن، تا: دوشنبه ۱۲ رجب ۱۰۹۲ق؛ جلد: روغنی، ۲۱۶گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۳۰سم [ف: ۵ - ۲۶۹۱]

۶۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۲۹۵-۲۲/۱۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** ولم یطلقوا لفظ الصلوات علی احد من المسلمین الاعلی امیرالمؤمنین صلوات الله علیه وحده وصلی الله علی محمد النبی وعلی آله وصحبه تم الجزء الخامس

از آغاز تا «ومن خطبه له علیه السلام علم فیها الناس الصلوة علی النبی» (ص) (پایان جزء ۵)؛ خط: نسخ، کا: درویش علی بن شیخ شمس الدین کاظمی، تا: سهشنبه ۲۱ جمادی الاول۱۰۹۳ق؛ دستخط محمد بن محمد مدعو به باقر نواب مبنی بر وقف کتاب در ۱۵ ربیع الاول ۱۲۴۹؛ تملک: ملا محمد جعفر شیخ الاسلام؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۲۲گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۵ - ۲۶۹۲]

۷۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۶۴۶

آغاز: الاصل ومن کلام له علیه السلام فی وصف بیعته بالخلافة وقد تقدم مثله بالفاظ مختلفة؛ **انجام:** ولهذا المعنی سمی ابوسفیان بن حرب بن غبسة وسمی سعید بن العاص ابنه عنبسه.

جزء سیزدهم تا پانزدهم؛ خط: نسخ، کا: درویش علی بن شمس الدین، تا: سلخ ذیحجه ۱۰۹۳ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۸۰گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۳۰سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۲۸]

۷۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۶۴۷

آغاز: الاصل ومن کلام له علیه السلام ایها الناس انما الدنیا دار مجاز والإخرة دار قرار؛ **انجام:** من افواه الناس کثیر ومن یحفظ العلم حفظ فهم وادراک اصالة لا تقلیداً قلیل.

جزء یازدهم تا سیزدهم؛ خط: نسخ، کا: ملا منصور بن علی بن صالح بن عطاء الله، تا: پنجشنبه ۱ ذیحجه ۱۰۹۵ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوهای، ۲۳۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۲۸]

۷۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۴۸۴

آغاز: بسمله، و من کلام له علیه السلام قاله لمروان بن الحکم بالبصرة قیل اخذ مروان بن الحکم اسیراً یوم الجمل؛ **انجام:** والناس یروونه و ان افتقادی فاطماً بعد احمد.

جلد ۶-۱۰؛ خط: نسخ، کا: محمود بن احمد ولی جدیدی، تا: جمادی الثانی ۱۰۹۵ق؛ واقف: خان بابامشار، خرداد ۱۳۴۵؛ جلد: تیماج قهوهای، ۳۰۶گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۹/۲×۳۱/۳سم [ف: ۱۴ - ۳۰۹]

۷۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۰۲

آغاز: بسمله، الحمد لله الواحد الاصل و من کلامه علیه السلام ایها الناس؛ **انجام:** لا انقلیدا قلیل تم الجزء الثالث عشر ...

خط: نسخ، کا: غطاوی، عبدالائمه بن قاسم، تا: ۱۰۹۵ق [الفبائی: - ۳۶۸]

۷۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۴۸-طباطبائی

آغاز: الاصل و من کلام له علیه السلام ایها الناس انما الدنیا دار المجاز و الاخره دار قرار ... من یعلم اسرار و ارجو من الدنیا ... ذکر ابوالعباس محمد بن یزید المبرد فی الکامل عن الاصمعی؛ **انجام:** و لهذا المعنی سمی ابوسفیان بن حرب بن عنبسه و سمی سعید بن العاص بن عنبسه

از جزء ۱۱ تا ۱۵ شرح ابن ابی الحدید؛ خط: نسخ، کا: عبدالعزیز بن سراج، تا: ۱۰۹۸ق؛ تملک: احتشام الدوله؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوهای، ۲۹۴گ، ۲۷سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۲۴- ۱۷۴]

۷۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۴۸ ط

خط: نسخ، کا: عبدالعزیز بن سراج، تا: ۱۰۹۸ق [مختصر ف: ۵۱۵]

۷۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۱۹۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان افتقادی واحدا بعد واحد×× دلیل علی ان لا یدوم خلیل؛ و الناس یروونه: «و ان افتقادی فاطما بعد احمد»

ده جلد اول، از بیست جزء شرح نهج البلاغه؛ خط: نسخ، کا: محمد بن نعمت الله، طبسی گیلکی، تا: ۱۰۹۸ تا رمضان ۱۱۰۰ق؛ مصحح، مقابله شده، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: ساغری مشکی، ۴۸۶گ، ۳۲ سطر (۱۱/۵×۱۹/۵)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۲۸-۲۸۸]

۷۷. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۰۵۱

پنج جزء نخستین است و تا شرح «اللهم داحی المدحوات» یک ربع کتاب است؛ خط: نسخ، بیکا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قهوهای، ۳۳۲گ، ۲۷ سطر (۱۳×۲۲/۵)،

اندازه: ۲۲×۳۰/۵سم [ف: ۵ - ۲۴۴]

۷۸. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۱۶۹۶

جزء ۱۱و ۱۲؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مهر: «ماشاء الله لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم»؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۶ سطر (۱۰/۵×۲۱)، اندازه: ۱۳/۵×۳۰سم [ف: ۲ - ۵۶۳]

۷۹. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۹۰۹

آغاز: القول فی اسماء الذین تعاقدوا من قریش علی قتل رسول الله صلی الله علیه وآله؛ **انجام:** والتاء ههنا للامرعوض الیاء وهی لغة لابأس بها وقد قیل ان رسول الله فترا فبذلک فلیفرحوا بالتاء

جزء پانزدهم وشانزدهم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ تملک: مرتضی بن سید احمد کاظمی به سال ۱۲۳۴؛ مهر: «الواثق بالله عبده علی بن لطفعلی» (مربع)، «اسدالله بن زین العابدین» (بیضی)، «علینقی خان بهادر» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۴/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۲۸]

۸۰. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۲۸۳

جزء اول تا چهارم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۶۶گ، ۲۸ سطر، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۲ - ۲۶]

۸۱. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۶۵

جزء اول تا دهم؛ خط: نسخ خوب، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۵۲۹گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۸سم [ف: ۱ - ۴۶]

۸۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۷۲۶۵

انجام: و هذه الخطبة خطب بها امیرالمؤمنین علیه السلام بعد فراغه من صفین و انقضاء امر الحکمین و الخوارج و هی اواخر الخطبة

جلد۱؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: گالینگور، ۷۵گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۹۷]

۸۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۱۲۵

آغاز: بسمله، الحمدلله الواحد العادل الاصل و من کلام له علیه السلام؛ **انجام:** حسبنا وحده و صلواته علی سیدنا محمد النبی و اله وسلامه.

از ابتداء تا آخر جزء بیستم؛ خط: نسخ، کا: محمد بن نعمة طبسی گیلکی، تا: ۱۱۰۱ق؛ کاغذ: فرنگی فستقی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۴۴۰گ، ۳۱سطر(۱۲×۲۰)، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۹ - ۱۱۷]

۸۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۰۳

آغاز: بسمله. الاصل کتاب و من ... علیه السلام الی اهل البصره؛ **انجام:** لیس هذا موضع ذکرها تم الجزؤ الثامن عشر ...

خط: نسخ، کا: محمد بن عبدالکریم، تا: شعبان ۱۱۰۳ق [الفبائی: - ۳۶۸]

۸۵. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۳۹۰

آغاز: بسمله الحمدلله الواحد العدل. و اعلم ان هذا الکلام یستدعی منا ان نذکر اطرافاً مما شجر بین؛ **انجام:** و الناس یروونه و ان افتقادی فاطماً بعد احمد. آخر الجزء العاشر من ...

جزء نهم و دهم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۰۳ق؛ مصحح؛ مهر: «یا سلطان علی بن موسی الرضا» (چهارگوش)، «عبدالحی الرضوی» (چهارگوش)؛ واقف: والی خراسان، ۱۱۴۵ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج عنابی، ۱۸۰گ، ۲۲ سطر (۱۰/۵×۱۷)، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: - ۳۲۷]

۸۶. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۹۱

جزء ۱۴ و ۱۵ و ۱۶؛ کا: حسن بن یحیی اعرجی حسینی، تا: ۱۱۰۴ق؛ مصحح؛ قطع: رحلی [ف: - ۱۷۶]

۸۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۱۷۵

آغاز: نسخه: الحمدلله الواحد العدل الاصل و من کلام له علیه السلام ایها الناس انما الدنیا دار مجاز ... الشرح ذکر ابوالعباس محمد بن یزید المبرد فی الکامل عن الاصمعی قال خطبنا اعرابی بالبادیة فحمدالله و استغفره و وحده و صلی علی نبیه؛ **انجام:** الاصل و من خطبة له علیه السلام یذکر فیها آل محمد علیه و علیهم السلام هم عیش العلم ... و من یحفظ العلم حفظ فهم و ادراک اصالة لا تقلیدا قلیل تم الجزء الثالث عشر.

از شرح خطبه «من کلام له علیه السلام: ایها الناس انما الدنیا دار مجاز و الآخرة دار قرار» تا آخر شرح خطبه «و من خطبة له علیه السلام یذکر فیها آل محمد علیه و علیهم السلام»؛ خط: نسخ خوانا، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۰۴ق؛ جزء اول و دوم توسط زین العابدین عاملی در سال ۱۱۰۴ در اصفهان و جزء آخر توسط حسن اعراجی حسینی مقابله شده، مجدول زرین، دارای سه سرلوح مزدوج مذهب مرصع، محشی از زین العابدین عاملی و حسن اعرجی حسینی و علی نقی حیرت و «ح س ن» و «ق»؛ تملک: نواب حسین علی خان؛ جلد: تیماج مشکی، ۵۶۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۹سم [ف: ۳۸ - ۲۱۸]

۸۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۲۷

بخش سوم در شرح باب المختار من حکم امیرالمؤمنین و مواعظ با ملحقات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۰۴ق؛ با سرلوح زیبا؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: میشن سیاه، ۳۱۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷/۲سم [ف: ۱ - ۳۳۲]

۸۹. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۱۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۰۷ق؛ مصحح؛ تملک: حاج علیخان مورخ ۱۱۰۷ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج عنابی، ۱۸۸گ، ۲۳ سطر (۱۰×۱۸)، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: ۱ - ۱۸۱]

۹۰. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۱۶۷۲

آغاز: برابر

از آغاز تا آخر جزء پنجم؛ خط: نسخ، کا: درویش علی بن شمس الدین، تا: شنبه ۲۹ جمادی الثانی ۱۱۱۲ق؛ مهر: «لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۳ سطر (۱۳/۵×۲۲/۵)، اندازه: ۲۰×۲۸سم [ف: ۲ - ۵۴۲]

۹۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۱۴۵

بی‌کا، تا: ۱۱۲۰ق [نشریه: ۱۳ - ۳۶۹]

۹۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۲۹۸

آغاز: بسمله، الحمد لله الواحد العدل؛ **انجام:** و الناس یرونه و ان افتقادی فاطما بعد احمده. تم و کمل

جلد دوم و از جزء ششم تا پایان جزء دهم؛ خط: نسخ تحریری، کا: درویش علی بن شمس الدین، تا: ۱۱۲۲ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۳۱۱گ، ۲۹ سطر (۱۵×۲۵)، اندازه: ۲۲×۳۲/۵سم [ف: ۱۵ - ۱۱۱]

۹۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۹۲۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** من تسویده فی یوم الخمسین رابع شهر محرم الحرام سنه ۰۰۱۱۲ صلعم تمت

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۲۲ق [رایانه]

۹۴. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** و من خطبة له علیه السلام کل شیء خاشع له و کل شیء قائم به ... و نحن نذکر فی هذا الموضع فصولاً من خطب الخطیب عبدالرحیم بن نباتة وهو الفایز بقصبات السبق.

از آغاز تا اواسط جزء هفتم؛ خط: نسخ، کا: محمدباقر بن سلطان محمود، تا: ۶ رمضان ۱۱۲۶ق؛ مجدول؛ مهر: «علی نقی بن محمد شفیع» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶۶گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۲۵×۳۷سم [ف مخ]

۹۵. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۱۲۲

جزء اول؛ خط: نسخ خفی، کا: نورالدین محمد سمنانی، تا: ۱۱۲۹ق؛ تملک: عباس بن محمد تقی، محمد صالح بن ابراهیم شوال ۱۲۶۱، حسن بن ابی طالب طباطبایی با مهر «عبد تحسن الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: - ۷۱]

۹۶. اصفهان؛ مکتبة الزهراء؛ شماره نسخه:۱۸۱

آغاز: و اعلم أن الذی أورده المرتضی رحمه الله علی قاضی القضاة جید و لازم متی ادعی قاضی القضاة أن العدالة إذا ثبتت ظناً أو قطعاً لم یجز العدول عنها ...

در ده جزء؛ خط: نسخ خوب، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۲۹ق؛ مذهب و قسمتی از شرح نهج البلاغه می‌باشد و در سال ۱۱۲۹ نوشته شده؛ ۲۰۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۸سم [ف: - ۱۱۷]

۹۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۱۷۱

جزء اول و دوم و سوم؛ خط: نسخ، کا: علی بن حاج محمد، تا: جمعه ۱۵ شوال ۱۱۶۰ق، جا: بغداد؛ ۱۸۵گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۶۴]

۹۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۵۸۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** حسبنا الله وحده و صلواته علی سیدنا محمد و اله الطاهرین

از جزء اول تا جزء سیم آمده به علاوه شرحی در مقدمه درباره حضرت امیر المؤمنین علی علیه السلام دارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج یشمی، ۳۴۱گ، ۲۳ سطر (۱۰/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۱۸/۵×۳۰/۵سم [ف: ۸ - ۷۵]

۹۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۱۷۶-۷/۷۶

آغاز: بسمله الحمدلله الواحد العدل الاصل و من کلامه (ع) فی وصف بیعة بالخلافة؛ **انجام:** فان من یروی العلم ویسنده الی الرجال ویأخذه من افواه الناس کثیر ومن یحفظ العلم حفظ فهم وادراک اصالة لاتقلیداً قلیل.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی با نشان «م ه عفی عنه»؛ تملک: حسنعلی واعظ در ۱۲۷۲ق؛ مهر: «سید حسن البهیة ۱۲۲۶» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۴گ، ۲۲-۲۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۹۱]

۱۰۰. تهران؛ مدرسه قنبر علی خان (حضرت ولی عصر)؛ شماره نسخه:۹

آغاز: و من کتاب له علیه السلام الی اهل البصرة و قد کان من انتشار حیلکم و شقاقکم؛ **انجام:** و ان یصون وجهی عن المخلوقین و یکف عنی عادیة الظالمین انی سمیع مجیب.

جزء ۱۶ تا ۲۰؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ از موقوفات سید یحیی در ۱۳۱۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۷گ، ۲۳ سطر [ف: ۲۷]

۱۰۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۸۰۰۹

آغاز: بسمله. فاما خبر بشر بن ارطاة العامری؛ **انجام:** فهذه جملة ما اعترض به المرتضی علی الفصل الاول من کلام قاضی القضاة آخر الجزء الثانی من شرح نهج البلاغه و الحمدلله ...

جلد۲؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی فرنگی، جلد: گالینگور، ۷۷گ، ۲۶سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۷/۸سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۹۹]

۱۰۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۱۰۰

آغاز: بسمله، الحمدلله الواحد العدل الاصل و من کلام له (ع) ایها الناس انما الدنیا دار مجاز؛ **انجام:** و ذلک فضل الله یوتیه من یشاء و الله ذوالفضل العظیم

جلد ۲۰-۱۱. این نسخه ادامه نسخه ۲۰۳۹۳ می‌باشد؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن ابراهیم، تا: سه‌شنبه ۲۳ ذیقعده ۱۲۱۵ تا دوشنبه ۲۸ شوال ۱۲۱۷؛ محشی از مرتضی شریف معروف به فرهنگ؛ اهدایی:رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ جلد: تیماج عنابی مذهب، ۴۷۴گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار ۱-۳۹۸]

۱۰۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۲۳۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لم یطلقوا لفظ الصلوات علی احد من المسلمین الا علی امیرالمومنین صلوات الله علیه وحده و صلی الله علی سیدنا محمد النبی و علی آله و صحبه

ج ۵-۱. موجودی تا اواسط خطبه ۷۱ (الصلاة علی النبی (ص)) است و ادامه آن در نسخه ۲۰۳۹۳ مستقلاً صحافی شده؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن ابراهیم، تا: جمادی الثانی ۱۲۱۸ق-۱۲۱۹ق؛ محشی از مرتضی شریف معروف به فرهنگ؛ اهدایی: رهبری،خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۲۸۶گ، ۳۲ سطر، اندازه: ۲۱×۳۱/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۹۸]

۱۰۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۳۹۳

آغاز: بسمله، الحمدلله الواحد العدل الاصل و من کلام له رض

قال المروان ابن الحکم بالبصرة قبل اخذ مروان بن الحکم اسیرا یوم الجمل؛ **انجام:** و الناس یروونه و ان افتقاری فاطما بعد احمد ج ۱۰-۶. از اواسط خطبه ۷۱ تا آخر خطبه ۱۹۵ (رسالة ابی بکر لعلی فی شأن الخلافة و دفن السیدة فاطمه (س)) است. این نسخه ادامه نسخه ۲۰۲۳۸ می‌باشد و ادامه آن در نسخه ۲۰۱۰۰ صحافی شده؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن ابراهیم، تا: ۱۲۱۹ تا یک‌شنبه سیزدهم محرم ۱۲۲۰؛ اهدایی: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۲۶۴گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۱×۳۱/۵سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار۱ - ۳۹۸]

۱۰۵. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۹۹

جزء ۱۷؛ بی‌کا، تا: ۱۲۲۰ق؛ قطع: رحلی [ف: - ۱۷۶]

۱۰۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۷۸۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان افتقادی واحدا بعد واحد ×× دلیل علی ان لایدوم خلیل

مجلد اول و شامل جزء اول تا آخر جزء دهم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۲۱ق؛ مجدول مذهب؛ با علامت بلاغ (بلغ قبالا و طلاعا)؛ تملک: محمود بن الحاج محمد بن حاج عبدالهادی درویش ۱۲۲۱ با مهر «یا محمود الفعال» (مربع)، محمد صادق بن محد باقر مروزی وقایع نگار در ۲۲ رجب ۱۲۴۶ در نجف؛ جلد: تیماج مشکی، ۴۳۱گ، ۳۵ سطر، اندازه: ۲۱×۳۶سم [ف: ۲۶- ۲۶۸]

۱۰۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۲۲-۶/۱۲

آغاز: بسمله الحمدلله الواحد العدل الاصل ومن کتاب له (ع) فی وصف بیعة بالخلافة وقد تقدم مثله بألفاظ مختلفة؛ **انجام:** وان یصون وجهی عن المخلوقین یکف عنی عادیة الظالمین انه سمیع مجیب ان شاءالله تعالی و حسبنا الله وحده و صلواته علی سیدنا محمد النبی و آله و سلامه.

از اول جزء ۱۳ تا آخر جز ۲۰ (آخر کتاب)؛ خط: نسخ، کا: محمد جعفر بن ملازین العابدین، تا: ۱۲۳۰ق؛ دارای علامات بلاغ، مصحح؛ تاریخ وقف: محرم ۱۲۳۱؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۳۱۱گ، ۳۵-۳۶ سطر، اندازه: ۲۱×۳۲سم [ف: ۵ - ۲۶۹۱]

۱۰۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۵۸۷

آغاز: بسمله، الجزء الرابع. الاصل و منها فی ذکر یوم النحر و صفة الاضحیه و من تمام الاضحیه؛ **انجام:** الصلاة علی احد من المسلمین الاعلی امیر المومنین صلوات الله علیه وحده و صلی الله علی سیدنا محمد النبی و علی اله و صحبه

جزء چهارم و پنجم و آغاز آن از اضحیه یوم النحر است تا وجوب صلوة بر آل محمد در نماز؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرد، ۲۵۰گ، ۲۳ سطر (۱۰/۵×۲۰/۵)، اندازه: ۱۸/۵×۳۰/۵سم [ف: ۸ - ۷۶]

۱۰۹. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۱۸۳

آغاز: بسمله الاصل و من کلام له (ع) ایها الناس این دنیا ... الشرح ذکر ابو العباس محمد بن یزید المبرد؛ **انجام:** و ان یصون وجهی عن المخلوقین و یکف عنی عادیظ الظالمین انه سمیع مجیب و حسبنا الله وحده هذا آخر الجزء العشرین تم هذا الکتاب

از جزء ۱۱ تا آخر (جزء ۲۰) شامل شرح نامه‌های حضرت است؛ خط: نسخ خوب، بی‌کا، تا: ۱ ذیقعده ۱۲۳۳ق؛ مقابله شده؛ نسخه در شهر بصره به سال ۱۲۸۶ توسط سید علی نامی خریداری شده؛ کاغذ: شکری فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۴۳۰گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۰×۲۹/۵سم [ف: - ۱۷۷]

۱۱۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۸۵۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** علی احد من المسلمین الا علی امیر المومنین صلوات الله علیه و حده و صلی الله علی سیدنا محمد النبی و علی آله و صحبه و سلم تسلیما.

خط: نسخ خوش، کا: علی اکبر بن عبدالکریم بن ابوالحسن اصفهانی، تا: ۱۲۳۸ق؛ مصحح، با نسخه‌ای که در اصفهان بوده مقابله شده، مجدول، دارای کمنداندازی؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: لاکی مذهب، ۲۸۰گ، ۳۰ سطر (۱۲×۲۳)، اندازه: ۱۹×۲۹/۵سم [رایانه]

۱۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۹۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان یکون لهم مثل.

خط: نسخ، کا: محمد اشرف بن محمد علی، تا: ۱۲۴۳ق؛ افتادگی: انجام [الفبائی: - ۳۶۸]

۱۱۲. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۵۲۰

آغاز: ... و قال خذوها عن خاتم النبیین ثم نعود الی التفسیر فنقول انه لما قال لهم ذلک؛ **انجام:** و محبط الورز و یضع الارض و یجمع الالفه و یرفع الکلفه انشاءالله فانصرت عنه.

شامل جزوات: ۱. قسمتی از جزء ششم، ۲. جزء هفتم و هشتم و نهم، ۳. قسمتی از جزء دهم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۳ق؛ کاغذ: سفید کلفت، جلد: مقوا با کاغذ آبی، ۵۰۶ص، ۲۷ سطر (۱۳×۲۲)، اندازه: ۲۱×۳۱/۵سم [ف: ۱ - ۲۱۱]

۱۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۲۱۵

آغاز: بسمله و من اباة الضیم یزید بن المهلب کان یزید بن عبدالملک

جزء ۳-۵؛ خط: نسخ ریز، کا: محمد قاسم بن علی اصغر طالقانی، تا:۲۱ شوال ۱۲۴۴ق؛ مصحح، محشی به امضای محمد باقر؛ جلد: تیماج مشکی،۱۱۵گ،۲۸سطر،اندازه:۱۵×۲۰/۵سم[ف:۲۷/۲ - ۱۵]

۱۱۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۰۷۹

آغاز: بسمله الحمدلله الواحد العدل، الحمدلله الذی تفرد بالکمال فکل کمال سواه منقوص الخ

شامل از ابتداء کتاب تا آخر شرح کلام حضرت علی علیه السلام درجنگ صفین و هنگام بازداشتن اصحاب معاویه اصحاب آن حضرت را از آب فرات می‌باشد؛ خط: نسخ، کا: عبدالکریم بن معصوم، تا: ۱۲۵۵ق؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن، ۲۹۲ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۶/۵سم [ف: ۲ - ۴۹]

۱۱۵. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۱۷۳

جزء اول و دوم سوم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۲ق، ۲۰۰گ، ۲۷

سطر، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۱ - ۱۶۴]

۱۱۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۱۷۴

جزء چهارم و پنجم و ششم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۲ق؛ ۱۴۰گ، ۲۷سطر، اندازه: ۱۴×۲۵سم [ف: ۱ - ۱۶۴]

۱۱۷. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۷۲۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لم یجوزوا الصلوات علی احد من المسلمین و الصالحین الاالرسول صلوات الله علیه وحده و صلی الله علی سیدنا محمد و آله

از اول کتاب تا انجام جلد چهارم؛ خط: نسخ، کا: کاظم حسینی مازندرانی، تا: ۱۲۶۳ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۰۰گ، ۲۹ سطر(۱۴× ۲۷)، اندازه: ۲۲×۳۶سم [ف: ۲ - ۳۵۹]

۱۱۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۰۵۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۶ق؛ مجدول، یوسف خان نامی نسخه را در سپاهانی نویسانده؛ تملک: مالک فرهاد میرزا در ۱۳۰۴؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج حنایی، ۲۰۵گ، ۲۷ سطر (۱۴×۲۶) سطر، اندازه: ۲۰×۳۳سم [ف: ۵ - ۲۴۵]

۱۱۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۰۵۳

شش جزو نخستین؛ خط: نسخ، کا: محمد باقر اصطهباناتی، تا: شنبه ۱۴ محرم ۱۲۶۹ق؛ مجدول؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: مقوا، ۲۴۱گ، ۳۱ سطر (۱۳×۲۲)، اندازه: ۲۱×۳۱سم [ف: ۵ - ۲۴۵]

۱۲۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۵۹۹

آغاز: سبحان من حسرت ابصار البصائر عن کنه معرفته و قصرت السن البلغاء عن اداء مدحته و کیفیة صفته

جزء هفتم تا دهم. تذکر: آغاز نسخه منطبق با اختیار مصباح السالکین ابن میثم است!؛ خط: نسخ، کا: محمد بن باقر اصطهباناتی، تا: سه‌شنبه ۹ رمضان ۱۲۷۰ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج، ۱۶۳گ، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۹سم [ف: ۲ - ۲۵۳]

۱۲۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۶۸۰

جزو ۱۸-۲۰ ؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۱ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۲۳۶گ، ۲۳ سطر (۱۱×۱۹)، اندازه: ۲۰×۳۱سم [ف: ۱۲ - ۲۶۸۶]

۱۲۲. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۷۴ حکمت

جزء - تا ۱۰؛ خط: نسخ، کا: حاج محمد بن باقر اصطهباناتی، تا: شنبه ۱۰ ربیع الثانی ۱۲۷۲ق؛ جلد: تیماج مشکی، قطع: رحلی [ف: ۲ - ۸۰]

۱۲۳. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۷۵ حکمت

جزء ۱۱ تا پایان؛ خط: نسخ، کا: حاج محمد بن باقر اصطهباناتی، تا: دوشنبه ۲۷ ربیع الاول ۱۲۷۴ق؛ جلد: تیماج مشکی، قطع: رحلی [ف: ۲ - ۸۰]

۱۲۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۹۷۷

از جزء ۱۱ تا ۱۵، نسخه پاکیزه؛ بی‌کا، تا: ۱۲۷۶ق [د.ث. مجلس]

۱۲۵. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۸/۲

از خطب «الحمدلله الذی لاتدرکه الشواهد و لاتحویه»؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد بن عبدالحسین اصفهانی، تا: ۱۲۷۶ق؛ ترجمه فارسی نستعلیق در زیر متن؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۴۷۱گ، ۱۶ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۲۳/۵×۳۶سم [ف: - ۵۹۵]

۱۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۴۱۵

آغاز: بسمله، الاصل و من کلام له علیه السلام قال لمروان ابن الحکم؛ **انجام:** و لهذا المعنی سمی ابوسفیان بن جدی ابن عتیبة.

از جزء ششم تا پانزدهم؛ خط: نسخ، کا: محمد جعفر بن محمد باقر جیلانی، تا: ۱۲۸۸ق، جا: نجف اشرف؛ تملک: احمد بن علی بن عباس کزوکانی؛ جلد: تیماج زرشکی مذهب، ۵۳۴ص، ۲۰-۲۷ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف: ۴۵ - ۲۲۰]

۱۲۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۳۲ط

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قد ذکرنا مقتله فیما تقدم آخر الجز الثامن من شرح نهج البلاغه.

جزء اول تا آخر جزء هشتم؛ خط: نسخ، کا: حاج محمد بن باقر، تا: ۱۲۷۰-۱۲۹۰ق؛ مجدول، با کمند، با سر لوح مذهب و مرصع؛ تملک: فرهاد بن ولیعهد در ۱۵ جمادی الثانی ۱۲۸۲ق و مهر «معتمد الدوله»؛ جلد: تیماج قرمز، ۶۸۷ص، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۹/۵×۲۹/۵سم [ف: ۲۴/۳ - ۲۸]

۱۲۸. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۹۱۰

جلد اول و نیمه اول کتاب است؛ بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۹۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ چاپ سنگی است که در دارالطباعه طهران چاپ شده، محشی به فارسی و عربی از محمد قاسم و به خط وی بعضی به تاریخ ۱۲۹۵ - ۱۲۹۶، و همچنین حواشی به عربی از فیض الله دربندی و به خط وی؛ تملک: جعفر حسینی دربندی به تاریخ ۱۲ ربیع الثانی ۱۳۳۹؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۹۷گ، ۴۱ سطر، اندازه: ۲۲×۳۴/۵سم [ف: ۵ - ۳۳۶]

۱۲۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۰۳۵

از آغاز تا جزو دهم (ج ۱)؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: چهارشنبه ۲ ذیقعده ۱۳۰۰ق، نسخه را میرزا محمد حسین بن محمد تقی تبریزی در ۱۲۷۶ از جزو ۱ تا ۵ و بقیه را زین العابدین محلاتی برای میرزا علی اصغر خان اتابک نوشته‌اند؛ مجدول زرین، با دو سرلوح زرین؛ کاغذ: ترمه اصفهانی، جلد: میشن سرخ، ۲۹۰گ، ۴۳ سطر، اندازه: ۲۱/۹×۳۵/۹سم [ف: ۱ - ۳۳۲]

۱۳۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۰۳۶

از جزو ۱۱ تا پایان شرح (ج ۲)؛ خط: نسخ، کا: زین العابدین بن محمد علی محلاتی،تا: ۱۳۱۱ق، برای میرزا محمود مستوفی فرزند میرزا محمد شفیع در تهران به نام میرزا علی اصغر خان اتابک؛ با دو سرلوح زرین، مجدول؛ کاغذ ترمه اصفهانی، جلد: روغنی مذهب، ۳۰۹گ، ۴۳ سطر، اندازه: ۲۱/۸×۳۵/۵سم [ف: ۱ - ۳۳۲]

۱۳۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۴۶۱-۹/۱۱

آغاز: بسمله باب المختار من کتب امیرالمؤمنین علی علیه السلام و رسائله ... الشرح لما فرغ من ایراد المختار من خطب امیرالمؤمنین علیه السلام و کلامه الجاری مجری الخطب؛ **انجام:** و کان سهیل

یقبل و یدبر غیر خائف و خرج الی حنین مع النبی صلی الله علیه و آله و هو علی شرکة حتی اسلم بالجعرانة تمت
شرح نامه‌های نهج البلاغة؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، با علامت بلاغ، محشی؛ مهر: «عبده محمد رحیم الطباطبائی ۱۲۱۴» (مربع)؛ ۳۱۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۳۲/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۹۲]

۱۳۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۱۲۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و جعلوا اللفظة الثانية مشتركاً فيما بينهما عليهما السلام ولم يطلقوا لفظ الصلوات على احدِ من المسلمين الا على اميرالمؤمنين (ع)، تمت
مجلد اول؛ خط: نسخ، کا: خلف بن یوسف مشهدی نجفی، تا: ۲۷ ذیقعده ۱۰۹۵ق؛ مجدول، مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۵۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱×۳۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۷۷]

۱۳۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۴۷۷۹

شامل اجزاء ۱۶ تا ۲۰؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج عنابی، ۲۳۸گ، ۳۰ سطر (۹×۱۹/۵)، اندازه: ۱۶×۲۸/۵سم [ف: ۲ - ۸۲]

۱۳۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۵۳۹

آغاز: الاصل و من کلام له علیه السلام فی وصف بیعته بالخلافة ... الشرح الشباك الازدحام الشديد؛ **انجام:** و اين انتم عن على بن الحسين بن الحسن بن على بن ابى طالب الذى كان يقال له على الخير و على الاغر ...
جزء سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ نسخه قدیم؛ مصحح، روی برگ اول در یادداشتی آمده که نسخه به خط مؤلف می‌باشد ولی ما در این گفتار شک داریم؛ تملک: محمد موسوی جزائری؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۸گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۷ - ۱۲۳]

۱۳۵. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۸/۱

آغاز تا شرح خطبه «الحمدلله الذی لاتدرکه شواهد»؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ با دو سرلوح، ترجمه زیر متن نستعلیق شنگرف، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۴۰۵گ، ۱۶ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۲۳/۵×۳۶سم [ف: - ۵۹۴]

۱۳۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۹۱۱

جلد دوم و نیمه کتاب است؛ بی‌کا، بی‌تا؛ باقی نسخه چاپ سنگی سابق است، در ربیع الاول ۱۲۷۰ به چاپ شروع شده و ربیع ۱۲۷۱ در کارخانه آقا میر طهرانی در طهران پایان یافته؛ ۲۵۵گ، ۴۱ سطر، اندازه: ۲۲×۳۴/۵سم [ف: ۵ - ۳۳۶]

۱۳۷. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۷۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** بعد فراغه من صفين و انقضاء أمر الحكمين و الخوارج و هى من أواخر خطبه
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۷۵گ، ۲۶ سطر، اندازه: ۱۹×۲۸سم [مؤید: ۱ - ۹۷]

۱۳۸. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۷۷

جزء دوم، از قصه بسر بن ارطاة در مدینه شروع می‌شود؛ خط: نسخ،بی‌کا،بی‌تا؛۱۷۷گ،۲۶سطر،اندازه: ۱۹× ۲۸سم [مؤید: ۱ - ۹۸]

۱۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۰۰

آغاز: بسمله و به نستعين. الاصل و من كلام له عليه السلام فى وصف بيعته؛ **انجام:** و سمى سعيد بن العاص ابنه عنبسه هذا آخر الجزؤ الخامس عشر ... تهية الف الف الف.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۶۸]

۱۴۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۰۴

آغاز: بسمله. الحمدلله الواحد العدل؛ **انجام:** مقتله فيما تقدم آخر الجزء الثامن ... الطيبين الطاهرين و سلام الله عليه.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۶۸]

۱۴۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۸۳۶

آغاز: بسمله، الاصل و من خطبة له عليه السلام و اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له؛ **انجام:** و الناس يردونه و ان افتقارى فاطما بعد احمد اخر الجزء العاشر من شرح نهجة البلاغة ... و صلواته على خير خلقه محمد النبى و اله الطاهرين و صحبه و سلامه.
جزء ششم تا دهم؛ خط: نسخ خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ مجداول؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مذهب، ۲۲۳گ، ۳۰ سطر (۱۲×۲۳)، اندازه:۱۹/۵×۲۹سم [رایانه]

۱۴۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۳۱۲/۵

بندی از آن که درباره بیست و چهار حدیث در برتری علی (ع)؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، ۲۲ سطر (۹/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱۶ - ۵۱۰]

۱۴۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۸۲/۴ معزی

آغاز: [لست] على دين محمد إن لم أدفعك إليهم، فضرب زيد فرسه فلحق معاويه، فأكرمه و حمله و أدنى مجلسه؛ **انجام:** ان يطلب الملمون رجلا بنصب لاامامة و ان يكون ظهور ذلك عن عثمان كموته فانه لاخلاف انه منى ظهر من الامام ما يوجب خلعه
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ یک برگ یادداشت از محرری به نام محمد باقر؛ تملک: ... ابن احمد بن کرمعلی بن محسن بن ...؛ جلد: مقوایی، ۱۶گ (۲۶ر-۴۱پ)، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف: ۳۹ - ۲۳۵]

۱۴۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۸۱ معزی

آغاز: فقد علمنا ان الامام اذا ثبت بالاجماع لم يجز ابطالها بالخلاف لان الخطاء جائز ... الجزء الثالث من شرح نهج البلاغه؛ **انجام:** و بلغ ذلك المهلب فقال الحزين بن عدى ... فتعرف الخبر فمضى حزين فى اثنى عشر فارسا قلم ير فى العسكر الاعبدا و علجا مريضين.
جلد۳؛بی‌کا،بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ رکابه‌دار؛ جلد: مقوایی، ۱۱۴گ، ۲۷ سطر (۱۱/۵×۲۲)، اندازه: ۱۸×۳۱سم [ف: ۳۹ - ۲۳۴]

● شرح نهج البلاغة (ترجمه) / شرح حدیث / فارسی

š.-e nahj-ol-elāqa (t.)

شمس بن محمد بن مراد، ق۱۱ قمری

šams ebn-e mohammad ebn-e morād (- 17c)

وابسته به: شرح نهج البلاغة؛ ابن ابی الحدید، عبدالحمید بن هبة الله (۵۸۶-۶۵۵)

تاریخ ترجمه: ۱۰۱۳ق

ابتدای این کتاب از شرح نهج البلاغه عزالدین عبدالحمید بن محمد مکنی به ابن ابی الحدید شروع می‌شود و تا صفحه ۶۷ که اواسطه خطبه شقشقیه است می‌آید. از صفحه ۶۷ شرح فارسی آغاز می‌گردد و به سبک ابن ابی الحدید و به ترجمه از کار او به فارسی ادامه می‌یابد تا صفحه ۱۱۶ که در آنجا آمده: «تمام شد ترجمه جزء اول از شرح نهج البلاغه که مترجم آن الفقیر الی رحمة ربه الجواد شمس بن محمد بن مراد فی یوم الاحد من شهر ربیع المولود سنه ۱۰۱۳». اما چون نسخه افتادگی دارد معلوم نیست که مترجم آیا همه شرح را ترجمه کرده یا بعض آن را ولی آنچه این نسخه فعلاً دارد ترجمه شرح نهج البلاغه است تا اواسط جزء چهارم آن.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۰۹

آغاز: بسمله و به نستعین، الحمدلله الذی تفرد بالکمال فکل کامل سواه منقوص؛ **انجام:** که بردست چون توسگی بیدین کشته

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۱؛کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج، مشکی، ۲۵۷گ، ۲۷ سطر (۹/۵×۲۱)، اندازه: ۱۶×۲۹سم [ف: ۴ - ۳۶۰]

● شرح نهج البلاغة (منتخب) / شرح حدیث / عربی

š.-u nahj-il-balāġa (mn.)

کرهرودی، محمدعلی بن محمدابراهیم، ۱۳

karahrūdī, mohammad-ʻalī ebn-e mohammad-ebrāhīm (13c -)

وابسته به: شرح نهج البلاغة؛ ابن ابی الحدید، عبدالحمید بن هبة الله (۵۸۶-۶۵۵)

منتخبی است از جزء اول شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید معتزلی در افضلیت علی علیه السلام بر صحابه و تمام مردم. ابن ابی الحدید ابتدا به طرح مسئله بیعت و امامت و تفضیل از دیدگاه معتزله پرداخته و سپس عقیده خود خود مبنی بر افضلیت علی علیه السلام علی الاطلاق را در هر دو معنی افضل، یعنی اکثر ثواب و اجمع مزایا، برشمرده است. سپس ذیل عنوان «ما اقول» به ذکر فضایل حضرت در علوم متعددی همچون فقه، تفسیر، عرفان، نحو و نیز به ذکر فضایل حضرت در علوم متعددی همچون فقه، تفسیر، عرفان، نحو و نیز به ذکر فضایل شخصیتی حضرت همچون شجاعت و قدرت و سخاوت و حلم و جهاد و فصاحت و زهد و عبادت و قرائت قرآن و سیاست ... با استناد به اخبار پرداخته است. در برگ ۱۵۴پ انتخاب‌کننده به رساله مستقل خود در اثبات افضلیت علی امیرالمؤمنین علیه السلام اشاره کرده است. همچنین ظاهراً وی در نسخه ش ۵-۶۲۱۳ (۶۲۱۳ع) برگ (۱۹۰-۱۹۴پ) نیز اخباری از شرح ابن ابی الحدید در همین موضوع ذکر کرده است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۲۳۶

آغاز: فیما یدل علی افضلیة علی امیرالمؤمنین (ع) من غیره من الصحابه بل جمیع الامة من شرح نهج البلاغه قال ابن ابی الحدید فی الجزء الاول من کتابه؛ **انجام:** ناتمام: فلو اردنا شرح مناقبه و خصائصه لاجتجنا الی کتاب مفرد یماثل حجم ذلک الکتاب بل یزید علیه و بالله التوفیق اقول و لقد قال ذکر الفضایل التی سمعت ...

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۵ص (۱۵۳-۱۶۷)، ۱۳-۱۶سطر(۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۱×۱۸/۳سم [رایانه]

● شرح نهج البلاغة / شرح حدیث / عربی

š.-u nahj-il-balāġa

؟ علامه حلی، حسن بن یوسف، ۶۴۸ - ۷۲۶ قمری

ʻallāme-ye hellī, hasan ebn-e yūsof (1251 - 1326)

وابسته به: نهج البلاغة شریف الرضی، محمد بن حسین (۳۵۹-۴۰۶)

گویا از علامه حلی؛ شارح شیعی است ولی طعن بر صحابه را روا نمی‌دارد. در آن از تاریخ شب یک‌شنبه ۲۱ جمادی الثانی ۷۱۲ نزدیک میدان و یک‌شنبه ۱۳ جمادی الثانی ۷۱۲ نزدیک دینور یاد شده است و این کتاب پس از این تاریخ ساخته شده است. شارح از دانشمندی که باید وزیر باشد مطالبی در حل دشواری‌های این کتاب می‌پرسیده و او بدو پاسخ می‌داده است [علامه حلی کتابی دارد به نام «رسالة فی الجمع بین کلام النبی و الوصی بین آیتین من الکتاب العزیز جوابا لرشید الملة و الحق و الدین» (ش۱۷۹۵/۳ دانشگاه، فهرست ۸: ۳۶۸)] و از سخنان او به نام «اللطائف الرشیدیة» و از خود او با عنوان «الحضرة العلیة» و «الحضرة الرفیعة» یاد نموده است. تاریخ این گفتگوها همین دو تاریخ است که یاد گردید. در آن از ابن ابی الحدید، ابن میثم، سید مرتضی، جنید عارف، احیاء غزالی، عثمان و احداث او یاد شده است. عنوان‌های این شرح پس از آمدن متن با عنوان قال «اللغة، الاعراب، المعانی، البیان، البدیع، الفحوی» است و ادبی و کلامی است. (دانش پژوه)

چاپ: این مقدار از این شرح نهج البلاغه که یافت شده، در ۱۴۰۴ق در دهلی تحت عنوان «شرح نهج البلاغة، لشارح مجهول» چاپ شده

تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۷۹۵

آغاز: اما و الله تقمصها فلان و انه لیعلم ان محلی منهامحل القطب

من الرحی؛ **انجام:** و لما کان الاطلاع علی حقیقة ما ا عده الله للمتقین المقربین الیه من الثواب

نسخه از شرح خطبه شقشقیه است تا خطبه «الاوان الدنیا قد تصرمت و آذنت بانقضاء ...»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸ و ۹؛ مجدول، با سرلوح زرین؛ کاغذ: بخارایی، جلد: تیماج سرخ، ۲۷۱گ، ۱۹ سطر [نشریه: ۲ - ۱۵۸]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۴۵-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۳۴۸]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۶عکسی

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱ - ۹۹]

تهران؛ مرکز فرهنگی خراسان؛ شماره نسخه:۴۴عکسی

نسخه اصل: همان نسخه بالا. نسخه، شرح خطبه ۳ تا ۵۱ را دربر دارد [جنگ: ۱ - ۴۶۱]

● **شرح نهج البلاغة** / شرح حدیث / عربی

š.-u nahj-il-balāġa

عتایقی، عبدالرحمن بن محمد، ۶۹۹ - ۷۹۰ ؟ قمری

ʻatāyeqī, ʻabd-or-rahmān ebn-e mohammad (1300 - 1389)

وابسته به: نهج البلاغة؛ شریف الرضی، محمد بن حسین (۳۵۹-۴۰۶)

تاریخ تألیف: شعبان ۷۸۰ق

شرحی است مفصل در چندین جلد، مؤلف با استفاده از شرح ابن ابی الحدید معتزلی و شرح ابن میثم بحرانی و شرح قطب الدین الکیدری و شرح قاضی عبد الجبار با اضافاتی و تحقیقاتی از خودش اقدام به شرح حاضر کرده است. ابتدا الفاظ و معانی آنها را گزارش کرده بعد مورد و شأن نزول خطبه یا کتاب را بیان کرده و در آخر مطالب مربوط به آن را آورده است.

خلاصه‌ای از افادات علامه فقید، مرحوم آیت الله ضیاء الدین ابن یوسف حدائقی شیرازی را که خود دارنده و مالک نسخه ۱۱۷۲۱ مرعشی، پیش از این بوده، چنین است: «آخرین تاریخ ذکر شده هنگام تألیف، سال ۷۸۶ق است» و درباره این‌که گفته شده است این شرح، خلاصه‌ای از شروح موجود آن زمان مانند ابن میثم، ابن ابی الحدید، قطب الدین کیدری و عبدالجابر شیعی و غیرهم است می‌گوید: «این مطالب مقرون به صحت نیست چرا که: اولاً: مطالب منقوله از شروح یاد شده کمتر از عشر کتاب می‌باشد و اقوال آنها را به عنوان استشهاد و تأیید آورده است؛ و ثانیاً: در این نسخه (با دقت و مطالعه مکرر) نام قاضی عبدالجبار وجود ندارد و ثالثاً اگر کسی این کتاب را مطالعه می‌نمود، از کتب دیگر منقول عنه، در متن کتاب نیز خبر می‌داد و بالاخره در این کتاب ابن عتائقی به کتاب تفسیر خود الوجیزة احاله نموده است ... انتهی ملخصاً».

نام قاضی عبدالجبار معتزلی معروف، در شرح ابن ابی الحدید مکرراً ذکر شده و شاید در جلدهای دیگر این کتاب که به دست مرحوم استاد مذکور نرسیده است.

چاپ: بخش باقی مانده این شرح به اهتمام بنیاد نهج البلاغه به چاپ رسیده است

[دنا ۱۱۴۱/۶؛ ریاض العلماء ۱۰۶/۳؛ ریحانة الأدب ۱۰۶/۸؛ نهج البلاغه چیست، ابن یوسف شیرازی، ص ۲۹؛ الذریعة ۱۳۱/۱۴-۱۳۳]

۱. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۳۸۱

آغاز: ومن کلام له علیه السلام و قد شاوره عمر فی الخروج الی غزوة الروم و قد توکل الله لاهل هذا الدین با عمار الحوزة و ستر العورة ... اقول توکل ... صار وکیلا و یروی و قد تکفل ای صار کفیلاً و الحوزة الناحیة و حوزة الملک بیضته و هذا الکلام قاله (ع) له حین خرج قیصر الروم من جماهیر اهلها الی حرب المسلمین

جلد سوم؛ خط: نسخ، کا: علی بن محمد بن محمد بن علی بن رشید الدین، تا: جمادی الاول ۷۸۶ق؛ پیش مؤلف قرائة مقابله و تصحیح شده، در اول نسخه ترجمه احوال شارح به قلم حضرت آیت الله سید شهات الدین نجفی مرعشی که در ذیحجه ۱۳۷۰ در قم هنگام ملاحظه نسخه در دو صفحه مرقوم فرمودند، دستخط محمد بن رمضان الدجیلی و محمد بن احمد بن مصنفوک الحائری و حسام الدین عزیز الدین بن غذاقه الغروی با مهر «عبد حسام الدین بن غذاقه» (کروی) و عبدالحسین سلطان حسین الموسوی؛ مهر: «لااله الا الله الملک الحق المبین، بن محمد» (مربع)، «الله حسبی و انا افقر عفواً ... عضدالشریعة المضی مسعود حسینی حسنی سنه ...» (کروی)، «محمد و علی خیر البشر ۱۰۲۱» (مکعبی)؛ تملک: کمال الدین عبدالله جرجانی، شیخ محمد بن ابراهیم شهیر به صوافی در ۸۸۸ق عبدالله بن عبدالغفار طبسی با مهر «قال انی عبدالله» (بیضی)؛ از موقوفات رمضانیه ۱۲۳۰؛ جلد: تیماج سرخ، ۳۶۴ص، ۲۸ سطر، اندازه: ۱۴× ۲۳سم [ف: - ۱۹۴]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۷۵عکسی

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱ - ۴۲۱]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۶۴۰

نسخه اصل: همان نسخه بالا، [عکسی ف: ۲ - ۲۶۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۴۳۱

آغاز: بسمله. قال السید رضی الله عنه خطبة الکتاب اما بعد حمدالله الذی جعل الحمد ثمنا لنعمایه و معاذا من بلایه و وسیلا الی جنابه؛

انجام: مع تمکنهم ذلک و قوله و ایم اللهه الافرطن

شرح مفصلی است بر نهج البلاغه در چهار جلد که ج ۳ آن در سال ۷۸۶ به پایان رسیده، از شرح ابن عتایقی تنها ج ۱ و ۳ باقی مانده و از ج ۲ و ۴ تاکنون نسخه‌ای شناخته نشده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، رکابه‌دار؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۹گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۳۰ - ۱۲۷]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۷۲۱

آغاز: ... و الأشرار و الجهال لعدم معرفتهم بوضع الأشياء فی مواضعها التی هی مقتضی العقل؛ **انجام:** بالحاء المهملة أيضاً و لم يذكر الذل و الخزی و معناه أباح دمه، تم بعون الله.
خط: شکسته نستعلیق و نسخ، کا: عبدالله فرزند عبدالغفار، تا: ۲۷ ذیحجه قرن۱۱؛افتادگی:آغاز؛مصحح،محشی؛ تملک: ابن یوسف حدائقی شیرازی؛کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج زرشکی، ۱۲۳گ، ۳۵ سطر (۱۱/۵×۲۱/۵)، اندازه: ۱۶×۳۱/۵سم [ف: ۲۹ - ۵۰۲]

● **شرح نهج البلاغة** / شرح حدیث / فارسی
š.-e nahj-ol-balāqa
آملی، عزالدین بن جعفر، - ۹۰۴ قمری
āmolī, ʻezz-ed-dīn ebn-e jaʻfar (- 1499)
وابسته به: نهج البلاغة؛ شریف الرضی، محمد بن حسین (۳۵۹-۴۰۶)
اهدا به: آقا حسن وکیل السلطنه مازندران
تاریخ تألیف: مجلد اول در ۹۴۴ق
ترجمه و شرح فارسی نهج البلاغه است که به شرح ابن میثم بحرانی نظر داشته و بعضی موارد هم تصریح به نام ابن میثم کرده است، بعضی‌ها این شرح را همان ترجمه شرح نهج البلاغه ابن میثم دانسته‌اند. این شرح از عزالدین آملی رحمة الله علیه است (عزالدین بن جعفر بن شمس الدین آملی) که از علما و دانشمندان قرن دهم هجری و معاصر و همدرس محقق کرکی (-۹۴۰) بوده‌اند، نام ایشان جز در تذکره هفت اقلیم ذیل شهر آمل و مستدرک الوسائل (۵۱۴/۲) به نقل از ریاض العلماء یافت نشد، در امل الامل و روضات و رجال ممقانی و لؤلؤتی البحرین تفحص کامل شد نام و نشانی از عزالدین نبود در مستدرک این شرح و رساله حسنیه را از مؤلفات ایشان نام برده و در هفت اقلیم فقط رساله حسنیه را یادآور شده و این کتاب را ریاض العلماء در اصول دین و فروع عبادات معرفی کرده و هر دو مؤلفه را برای آقا حسن که نماینده و وکیل آقا محمد سلطان و وزیر مازندران بوده تألیف کرده‌اند. این شرح را شارح در مقدمه «ترجمه نهج البلاغه» معرفی نموده ولی چون بدان مراجعه و مطالب آن مطالعه شود دانسته خواهد شد که از حد ترجمه تجاوز نموده و به شرح و بسط کلمات و عبارات پرداخته است و شاید به همین مناسبت صاحب ریاض و مستدرک به تبع ایشان سید هبة الدین شهرستانی در «ما هو نهج البلاغه» و صاحب فهرست معارف این کتاب را شرح نهج البلاغه معرفی نموده‌اند. عزالدین به ترجمه شرح ابن میثم با کمی اختصار پرداخته و در بسیاری از موارد هم گفته‌اند که در شرح ابن میثم بحرانی چنین آورده شده و در بیشتر از مطالب دیگر هم که نام برده نشده عیناً ترجمه آن شرح است ولی در مقدمه و خاتمه مجلد اول و مطاوی کتاب تا حدی که مراجعه شد اشاره به این که تمام مطالب را از شرح ابن میثم ترجمه کرده‌ام نیافتم و شاید تسمیه کتاب به ترجمه به همین لحاظ بوده است. عزالدین قبل از شروع در شرح و ترجمه خطب نهج البلاغه مقدمه‌ای در معنی فصاحت و بلاغت و فروع و اجزاء آن و محسنات لفظیه و معنویه و تعریف خطابه و شروط آن و شرحی در فضائل حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام و معرفی از سید رضی جامع نهج البلاغه و شرح خطبه کتاب نگاشته که البته این مطالب نیز کلمه به کلمه ترجمه مقدمات شرح ابن میثم ولی با اندک تصرف واضحی در بعضی از مطالب آن می‌باشد. ظاهراً آن را به پایان نبرده است.
آغاز: بسمله راجیاً منک الاعانة یا کریم عز من علم الانسان نهج البلاغه وانعم ... اما بعد این کتابی است مشتمل بر لطائف فوائد محتوی بر ظرائف فرائد درترجمه کتاب نهج البلاغه که در دریای الخ.
انجام: جلد اول: یعنی بدرستی که حق سبحانه وتعالی از فضل خود اجر صابران را مستوفی خواهد داد بی حساب تم بالخیر، تمت الکتاب بعون الملک الوهاب ... هذا آخر المجلد الاول من ترجمة کتاب نهج البلاغه ... وقد اتفق الفراغ من کتبه ظهیرة یوم الاثنین تاسع العشر الثالث من الشهر الحادی عشر فی شهور السنة الرابعة الکائنة فی العشر الخامس الواقع فی المائة العاشره الداخله فی السنوات الهجریه صلوات الله علی مشرفها علی ید مترجمه العبد الفقیر الحقیر الراجی عبدالموالی عزالدین بن جعفر بن شمس الدین الاملی بدل الله سیاتهم حسنات وغفرلهم ولساير المؤمنین والمؤمنات انه مجیب الدعوات و واهب العطیات.
چاپ: مشهد، انتشارات آستان قدس، ۱۳۵۵، تحقیق تقی بینش
[الذریعة ۱۳۵/۱۴؛ دنا ۱۱۴۲/۶ (۸ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۳۹۰/۶ و ۵۰۹/۶]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۴۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** بین الانام الی یوم القیام و قد اتفق الفراغ من کتبه ... انه مجیب الدعوات واهب العطیات
خط: نستعلیق، کا: ابراهیم زرگر، تا: ۹۷۲ق [الفبائی: - ۵۹۴]
۲. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۷۲ - ج
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مغشوش صحافی شده و شش برگ آغاز نسخه از میان کتاب است، بند سی و ششم از فضایل علی از دیباچه کتاب در نسخه پس از این شش برگ هست تا نیمی از شرح خطبه غراء برابر با س ۱۰گ۱۹پ تا س۱۲ گ۲۳۷ر ش۱۷۵ دانشگاه؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۱گ، ۱۸ سطر (۱۱×۱۵)، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف: - ۱۵۵]
۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۷۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: حسین بن اسماعیل مازندرانی، تا: رمضان ۱۰۳۵ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج مشکی، ۳۲۲گ، ۲۰ سطر (۹/۸×۱۸/۲)، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۲ - ۱۵۱]
۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۰۹۳

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ در سال ۱۰۴۶ مقابله وتصحیح شده، ولی بدبختانه با مراجعه به آن دانسته شد که دقت کامل در تصحیح نشده؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: چرمی، ۳۴۷ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف: ۲ - ۵۹]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۰۸۹-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۳ - ۱۹۷]

۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۷۹۱
آغاز: [...] خواهند بواسطه آنکه دست به منزله علة فاعلیه از برای نعمت است چرا که نعمت از او صادر می‌شود و مقصود اصلی نظر به علم بیان مجاز است؛ **انجام:** چنانکه حق سبحانه وتعالی می‌فرماید که انما یوفی الصابرون اجرهم بغیر حساب یعنی به درستی که حق سبحانه و تعالی از فضل خود اجر صبر صابرون را مستوفی خواهد داد با ایشان بی حساب
خط: نستعلیق، کا: ابوعلی محمد هادی دامغانی، تا: ۱۰۵۱ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۵۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۷۷]

۶. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۲۵
آغاز: نوع انسانی را ممکن باشد ... شانزدهم از فضایل آن حضرت آن است که جمیع علوم مسند به آن حضرت است ... بسم الله الرحمن الرحیم اما بعد حمدالله الذی جعل الحمد ثمنا لنعمائه ... حمد ثنا ثمن عوض نعماء جمع نعمت معاذ پناه ... الحمدلله الذی لایبلغ، مدحته القائلون ج مدح و مدیح ثناء جمیل مدحت آن صفتی را گویند؛ **انجام:** و من کلام له علیه السلام و لئن امهل الله الظالم فلن یفوت اخذه این کلام مشتمل است بر تهدید ظالمان ... قد باتوا سجدا و قیاما صفت دوم آنکه صحابه شب را به روز می‌آوردند به سجود و رکوع و قیام و قعود و نماز و طاعت و احیای شب.
از آغاز تا ترجمه نیمه خطبه «و من کلام له علیه السلام و لئن امهل الله الظالم فلن یفوت اخذه»؛ خط: نسخ معرب و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ مصحح، یادداشت از جعفر بن شیخ رضا شارح قرآن ساکن شیراز در مسایل فقهی ضمیمه شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: - ۶۷]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۸۵۴
بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● **شرح نهج البلاغة** / شرح حدیث / فارسی
š.-e nahj-ol-balāqa

حکیم علی اصفهانی

hakīm ‘alī-ye esfahānī

وابسته به: نهج البلاغة؛ شریف الرضی، محمد بن حسین (۳۵۹-۴۰۶)

در دو بخش: شرح خطب و کتب.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۵۶
آغاز: بسمله بعد از حمد خداوند جهان و درود بر پیغمبر آخرالزمان بنده علی موسوم به حکیم صوفی را به جهت ذلت روز معاد این سعادت دست داد که خطب و مکتوبات ... امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب را که به امیران شهرهای خود و شریران اعدای خود نوشته و سید رضی الدین در کتاب نهج البلاغة جمع کرده بفارسی زبان مترجم گردد ... افتتاح به خطبه اول کتاب کرده شد ... رباعی:یا رب چو ا زاین گریوه بالا برسم ×× از خود رسته به حق تعالی برسم / سیل دریا مرا ازین جو ببرد ×× تا من ز علی به رب اعلی برسم؛ **انجام:** اینست آنچه توفیق توضیح در او یافت و بالله التوفیق
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱ ربیع الثانی ۱۰۰۴ق؛ تملک: عباس بن حاجی محمد در ۱۲ رجب ۱۲۱۲؛ مهر: محمد ابراهیم موسوی؛ کاغذ: الوان، جلد: تیماج سبز، ۵۶۷گ، ۱۷ سطر (۶×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۴سم [سنا: ف: ۲ - ۵۳]

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۱۲۰
همان نسخه بالا [نشریه: ۷ - ۱۸۷]

● **شرح نهج البلاغة** / شرح حدیث / فارسی
š.-e nahj-ol-balāqa

مجلسی، محمد تقی بن مقصود علی، ۱۰۰۳؟ - ۱۰۷۰ قمری

majlesī, mohammad taqī ebn-e maqsūd ‘alī (1595-1660)

وابسته به: نهج البلاغة؛ شریف الرضی، محمد بن حسین (۳۵۹-۴۰۶)

شرحی است مختصر به فارسی بر بخشی از مطالب نهج البلاغه.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۲۵۷/۲
آغاز: و نفعی نمی‌دهد به کسی که آن را می‌داند پس حضرت فرمودند که نیست علم مگر آنکه واضح الدلاله؛ **انجام:** و ملتمس از مؤمنان آن است که این نکته را در مظان اجابت دعوات فراموش نفرمایند
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۶۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: مقوایی، ۳۶گ (۱۸-۵۳)، ۱۰ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۵ - ۶۵]

● **شرح نهج البلاغة = منتخب شرح نهج البلاغة حدیدی** / شرح حدیث / عربی
š.-u nahj-il-balāġa = mn.-u š.-i nahj-il-balāġat-i ḥadīdī

طبسی، محمود بن غلام علی، ق۱۲ قمری

tabasī, mahmūd ebn-e qolām ʻalī (- 18c)

وابسته به: شرح نهج البلاغة؛ ابن ابی الحدید، عبدالحمید بن هبة الله (۵۸۶-۶۵۵)

تاریخ تألیف: ۲۰ شعبان تا ۷ ذیقعده ۱۰۸۰ق

تألیف سلطان محمود پسر غلام علی طبسی قاضی مشهدی و شاگرد مجلسی که از شرح ابن ابی الحدید برگزیده است. کتاب همان‌گونه که از نامش پیداست خلاصه و گزیده‌ای از شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید است. مؤلف از مباحث مفصل و مشروح آن صرف نظر نموده و پس از اختصار، عبارت آن را بدون هیچ‌گونه تصرفی ذکر نموده است. (براتعلی غلامی مقدم)

آغاز: الحمدلله الذی ألهمنا طریق الرشد و الایمان و نهج لنا سبیلا قاصداً یسلک به الی الرضوان ...

انجام: و نحن قد انتهی بنا ما أردنا من انتخاب هذا الشرح مما یتعلق بایضاح کلام امیر المؤمنین علیه السلام ...

[دنا ۱۱۴۲/۶ (۵ نسخه)؛ امل الامل ۳۱۶/۲؛ الذریعة ۱۲۶/۱۴؛ مکتبة امیرالمؤمنین ۲۴۲/۴]

۱. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۹۶۲

در فهرست ناشناس. جزء آخر؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن محمود طبسی، تا: ۱۵ شعبان ۱۰۷۴ق؛ ۲۱۱گ، اندازه: ۱۱×۲۰سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۲۱۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۸۲۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسین بن منصور سبزواری، تا: ۹ رمضان ۱۰۸۱ق، جا: مشهد رضوی؛ بمدت ۳۳ روز استنساخ شده؛ تملک: فرزند مؤلف محمد امین بن سلطانمحمود طبسی، محمد جعفر بن احمد حسینی شولستانی؛ تاریخ وقف: ۱۱۹۲؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۰۶گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۱۳ - ۲۲]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۸۱۷

آغاز: بسمله، القول فیما یذهب الیه اصحابنا المعتزله فی الامامه و التفضیل؛ **انجام:** و لاتهنو فانکم متی فعلتم ذلک نجوتم و متی تلومتم و ثبطم و احجمتم هلکتم.

از جلد ۱تا ۷؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ واقف: فاضلخان، ۱۰۶۵ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۲۶۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۷×۲۴/۵سم [ف: ۱۴ - ۵۳۹]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۱۷۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و الصلاة و السلام علی محمد و آله الطیبین.

خط: نسخ، کا: باقر بن سلطان محمود طبسی، تا: ذیحجه ۱۱۲۴ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سبز، ۳۸۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۸/۴×۲۴/۶سم [ف: ۱ - ۳۳۳]

● **شرح نهج البلاغة** / شرح حدیث / عربی

š.-u nahj-il-balāġa

کرمانی سیرجانی، محمد بن عبدالباقی، ق۱۲ قمری

kermānī sīrjānī, mohammad ebn-e ʻabd-ol-bāqī (- 18c)

وابسته به: نهج البلاغة؛ شریف الرضی، محمد بن حسین (۳۵۹-۴۰۶)

شرحی است مزجی، بر کتاب نهج البلاغه که مؤلف به شرح بخشی از عبارت‌های آن کتاب شریف پرداخته است. در منابع موجود، نامی از شارح یافت نشد، لیکن در این نسخه، بدان تصریح گردیده است، نسخه موجود در خطبه ۹۲ به پایان می‌رسد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۶۴۴

آغاز: بسمله، الحمد لله الذی حمده فی نهج البلاغة احسن کلام تحلی بجواهر حقائقه السنة البلغاء و شکره فی طریق الفصاحة اشرف حدیث تجلی بزواهر حدائقه اثنیة الفصحاء؛ **انجام:** اقبحها عقلا و شرعا بجامع کونها منفورا عنها، کما ان قبیحة المنظر کذلک مخشیة، لغایة قبحها ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: نیمه قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۲گ، ۲۶ سطر (۸/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۳۷ - ۹۷]

● **شرح نهج البلاغة** / شرح حدیث / فارسی

š.-e nahj-ol-balāqa

محمد

mohammad

وابسته به: نهج البلاغة؛ شریف الرضی، محمد بن حسین (۳۵۹-۴۰۶)

اهداء به: فتحعلی شاه قاجار

تاریخ تألیف: غره رمضان ۱۲۲۵ق

ترجمه تحت اللفظی و شرح بسیار مختصر توضیحی است بر کتاب «نهج البلاغة».

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۹۶۶

آغاز: ... مخصوص پروردگاری است که مستور است از غایت ظهور ... توحد در ذات بیرون است

خط: نسخ معرب و نستعلیق، کا: محمد تقی بن ...، تا: ۱۲۴۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۵۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۳ - ۱۶۴]

● **شرح نهج البلاغة** / شرح حدیث / فارسی

š.-e nahj-ol-balāqa

حسینی خاتون آبادی، محمد مهدی بن مرتضی، ۱۱۸۵ - ۱۲۶۳ قمری

hoseynī xātūn-ābādī, mohammad mahdī ebn-e morteza

(1772 - 1847)

وابسته به: نهج البلاغة؛ شریف الرضی، محمد بن حسین (۳۵۹-۴۰۶)

از مطالعه این شرح به دست می‌آید که میر محترم در تاریخ دستی قوی داشته و بدبختانه چنان که تحت خصوصیات نسخه‌ها خواهیم نگاشت این شرح ناقص و فقط بر سه چهار خطبه از اول و اواسط نهج البلاغه بیش نیست و شارح در موقع نوشتن این شرح بیشتر به شرح ابن میثم و ابن ابی الحدید مراجعه می‌نموده و در صفحات آن ترجمه عین عبارات آن دو کتاب مذکور دیده می‌شود و در قسمت‌های تاریخی از کتب تواریخ مخصوصاً تاریخ طبری بسیار نقل نموده و در بین شرح و بسط به اشعار فارسی و عربی و آیات و اخبار تمثل جسته‌اند. انشای فارسی این کتاب نادرست و مانند انشاء دانشمندان روحانی بعد از صفویه و به شیوه نگارش عربی می‌باشد. در جلد یکم این کتاب از جد مادری خود مجلسی نقل کرده و چون نوادگان دختری مجلسی بسیار هستند نگارنده به درستی شناخته نشد ــ آقا محمود پسر آقا باقر بهبهانی در مهیج الاشواق از جد امی خویش مجلسی یاد کند. و امام جمعه تهران مهدی پسر مرتضی (۱۱۸۵-۱۲۶۳ق) صاحب شرح نهج البلاغه فارسی که نسخه ناقص آن در سپهسالار هست نیز نواده دختری مجلسی بوده، و ابن یوسف در فهرست آن کتابخانه (ج۲ص۱۳۴) گمان می‌برد که نگارنده امام جمعه باشد و می‌گوید: شاید آن را از روی شرح ابن عتایقی ترجمه کرده باشد.

آغاز: بر ضمایر صافیه اخوان الصفای خلان ایمانی وخواطر زاکیه نکته سرایان رموز بیان ومعانی الخ.

[دنا ۱۱۴۳/۶؛ فهرستواره منزوی ۵۱۰/۶]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۵۰

شرح بندهای ۱۶ تا ۵۰ بخش یکم و بندهای ۱۶۷ تا ۱۶۹ نهج البلاغة؛ خط: نستعلیق درشت خط، بی‌کا، بی‌تا؛ بندهای ۱۷۰ تا ۲۳۹ از بخش یکم نهج البلاغة و همچنین بخشهای دوم و سوم نهج در نسخه دانشگاه نیست، از برگ ۲۹۹ تا پایان نسخه بندهای ۱۶۷ تا ۱۶۹ به غلط صحافی شده و بایستی در پایان نسخه ۱۰۵۲ قرار گیرد؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج سبز، ۳۴۶گ، ۱۴ و ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۳سم [ف: ۲ - ۷۲۵]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۴۹

بندهای ۷۸ تا ۱۰۳ نهج البلاغة؛ خط: نستعلیق درشت خط، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۳۰۰گ، ۱۵ و ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [ف: ۲ - ۷۲۶]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۴۹

بندهای ۱۰۴ تا ۱۲۵ و دنباله شماره ۱۰۴۹ می‌باشد و با همان خط و کاغذ است؛ خط: نستعلیق درشت خط، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۳۰۰گ، ۱۵ و ۱۶ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۳سم [ف: ۲ - ۷۲۶]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۵۱

بندهای ۱۲۷ تا صفحه یکم از بند ۱۴۸-الف نهج البلاغة؛ خط: نستعلیق درشت خط،بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج حنایی، ۳۰۰گ، ۶۱ و ۱۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۲ - ۷۲۶]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۵۲

بندهای ۱۴۸ تا ۱۶۶ نهج و دنباله شماره ۱۰۵۱ است؛ خط: نستعلیق درشت خط، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج حنایی، ۳۰۰گ، ۱۵ و ۱۶ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳سم [ف: ۲ - ۷۲۷]

۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۰۷۰

آغاز: برابر

خط: شکسته نستعلیق خوب، بی‌کا، بی‌تا؛ شرحی مبنی بر این که این شرح تألیف مرحوم آقا میر محمد مهدی امام جمعه سابق طهران می‌باشد نوشته شده و پس از دیباچه و شرح خطبه کتاب شروع به شرح نخستین خطبه نهج البلاغه گردیده و پس از شرح جمله: «والسنة الی رسله» که از جمل همان خطبه است (در ص۷۵ نسخه) کاتب از نوشتن بقیه شرح بازمانده و در ص ۷۶ شروع به شرح کلامی که در احتجاج بر خوارج انشا فرموده و اول آن این است: «فان ابیتم ان تزعموا الا انی اخطات» کرده ولی قسمتی از شرح اوائل این کلام نیز در این نسخه نوشته نشده و چنین تصور می‌رود که بیش از این از مسودات به دست نیامده و پس از شرح بقیه این کلام شروع به شرح خطبه ای فرموده که درآن از وقایع جنگ‌های آتیه بصره اشاراتی است و ابتداء آن این است: «یا احنف کانی به» و میان آن قسمت اولی و این خطبه در حدود شرح ثلث خطب افتاده و شرح هفت بیت از این خطبه اخیر هم نوشته نشده و در شرح این جمله: «ان الله عنده علم الساعة» که تقریباً شش بیت به آخر خطبه مانده است خامه کاتب ایستاده و در شرح این خطبه کلیه وقایع تاریخی و مطالب راجعه به صاحب الزنج که حضرت در خطبه خویش از آن نام برده، از این طرف و آن طرف جمع‌آوری نموده و در حدود ۴۸۰۰ بیت شده و مدعی گردیده‌اند که در هیچ جا جز تاریخ طبری و شرح ابن ابی الحدید آن هم به اختصار این قضایا مرتباً نوشته نشده و مقصود من از این اطناب «کشف نقاب از عذار عذرای مخطوبه فصل فضل خطیب منبر فصل الخطاب والی ملك ولایت دین بوتراب نه شرح حال زنگ ضلالت مآب است» وآخر نسخه این است: «وشارح ابن ابی الحدید با قلمی چون حدید این امر تبدید (کذا) براین صفحه چنین تسوید می‌کند ... وما به چشم خود دیدیم وبدیده تعجب برآن امور غرابت آثار وظهور چنان حکایات عجائب دثار که وعده آن را از کلام»؛ واقف: سپهسالار؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۹۷ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۲۲×۳۵سم [ف: ۲ - ۵۶]

● **شرح نهج البلاغة** / شرح حدیث / عربی

š.-u nahj-il-balāġa

خوئی، محمد بن باقر، ق۱۳ قمری

xū'ī, mohammad ebn-e bāqer (- 19c)

وابسته به: نهج البلاغة؛ شریف الرضی، محمد بن حسین (۳۵۹-۴۰۶)

شرحی است بر تعدادی از خطب نهج البلاغه استخراج شده از شروح مختلف و از آن جمله شرح ابن ابی الحدید که مؤلف از آن استفاده بسیار برده و درباره اسامی اماکن و اشخاصی که در متن یا در یکی از شروح یاد شده است توضیح کافی می‌دهد. اواخر نسخه (موجود که ناتمام است)، در ذیل شرح کلام حضرت مولی «لما قلد محمد بن ابی بکر مصر فملکه علیه و قتل ... » درباره نامه‌های حضرت علی (ع) به محمد بن ابی بکر و به مردم مصر و نیز درباره عهدنامه آن حضرت به مالک، متن آن عهدنامه ها را آورده است. متن چند خطبه نیز آورده شده و در جای شرح، چند برگ سفید گذارده شده و روی بر هم به نظر می‌رسد نسخه حاضر نسخت اول و پیش نویس تألیفی است که ناتمام مانده. یادداشتی که بر پشت نخستین برگ و به خط مؤلف است این نکته را تایید می‌کند. متن یادداشت چنین است: «کمترین محمد بن باقر خویی در حوالی ۱۲۲۴ این چند کلمات را از شروح نهج البلاغه یکبار نوشته. جناب باری قدرت اتمام کرامت نماید انه لما یشاء قدیر». یادداشت فوق تنها مأخذ نام مؤلف نیز هست. مؤلف در ذیل کلام حضرت علی علیه السلام درباره محمد ابن ابی بکر روایات صفین و نکات مهم تاریخی پیش و پس از آن به تفصیل می‌پردازد و نوشته بسیار مفصل او ناتمام مانده است. محمد بن حیدر کاظمینی شرحی برگزیده از شرح ابن ابی الحدید نگاشته به نام التقاط الدرر المنتخبه که جز نسخه حاضر است.

[الذریعه ۲۸۷/۲؛ دنا ۱۱۴۳/۶]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۹۱/۱-طباطبائی

آغاز: و من کلام له ع فیما رده للمسلمین من قطائع عثمان ... قد کان اقطع عثمان کثیرا من بنی امیه و غیرهم من اولیائه و اصحابه؛

انجام: روی انه لما فتح عمروبن العاص مصر اصیب محمد بن حذیفة بن عتبه ... فبعث به الی معاویه ... فجاء حتی استخرجه و کره ان یصیر الی معاویه فیخلی سبیله فضرب عنقه.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۷گ (۱پ-۱۱۷پ)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۲۲ - ۱۸۴]

● شرح نهج البلاغة / شرح حدیث / فارسی

š.-e nahj-ol-balāqa

طواری یزدی، عباس بن محمد، ق۱۵ قمری

tavārī yazdī, ‘abbās ebn-e mohammad (- 21c)

وابسته به: نهج البلاغة؛ شریف الرضی، محمد بن حسین (۳۵۹-۴۰۶)

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۲۰۴

جلد اول؛ کاتب = مؤلف، تا: ۱۴۰۸-۱۴۱۰ق [نشریه: ۱۳ - ۳۷۶]

۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۲۰۵

جلد دوم؛ کاتب = مؤلف، تا: ۱۴۰۸-۱۴۱۰ق [نشریه: ۱۳ - ۳۷۶]

۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۲۰۶

جلد سوم؛ کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۵ [نشریه: ۱۳ - ۳۷۶]

۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۲۰۷

جلد چهارم؛ کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۵ [نشریه: ۱۳ - ۳۷۶]

۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۲۰۸

جلد پنجم؛ کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۵ [نشریه: ۱۳ - ۳۷۶]

۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۲۰۹

جلد ششم؛ کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۵ [نشریه: ۱۳ - ۳۷۶]

۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۲۱۰

جلد هفتم؛ کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۵ [نشریه: ۱۳ - ۳۷۶]

۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۲۱۱

جلد هشتم؛ کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۵ [نشریه: ۱۳ - ۳۷۶]

۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۲۱۲

جلد نهم؛ کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۵ [نشریه: ۱۳ - ۳۷۶]

۱۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۴۲۱

جلد اول؛ بی‌کا، تا: ۱۴۰۸-۱۴۰۷ق [نشریه: ۱۳ - ۴۰۰]

۱۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۴۲۲

جلد دوم؛ کاتب = مؤلف، تا: ۱۴۰۸-۱۴۰۷ق [نشریه: ۱۳ - ۴۰۰]

۱۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۴۲۳

جلد سوم؛ کاتب = مؤلف، تا: ۱۴۰۸-۱۴۰۷ق [نشریه: ۱۳ - ۴۰۰]

۱۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۴۲۴

جلد چهارم؛ کاتب = مؤلف، تا: ۱۴۰۸-۱۴۰۷ق [نشریه: ۱۳ - ۴۰۰]

۱۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۴۲۵

جلد پنجم؛ کاتب = مؤلف، تا: ۱۴۰۸-۱۴۰۷ق [نشریه: ۱۳ - ۴۰۰]

۱۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۴۲۶

جلد ششم؛ کاتب = مؤلف، تا: ۱۴۰۸-۱۴۰۷ق [نشریه: ۱۳ - ۴۰۰]

۱۶. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۴۲۷

جلد هفتم؛ کاتب = مؤلف، تا: ۱۴۰۸-۱۴۰۷ق [نشریه: ۱۳ - ۴۰۰]

۱۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۴۲۸

جلد هشتم؛ کاتب = مؤلف، تا: ۱۴۰۸-۱۴۰۷ق [نشریه: ۱۳ - ۴۰۰]

۱۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۴۲۹

جلد نهم؛ کاتب = مؤلف، تا: ۱۴۰۸-۱۴۰۷ق [نشریه: ۱۳ - ۴۰۰]

● شرح نهج البلاغة / شرح حدیث / عربی

š.-u nahj-il-balāġa

وابسته به: نهج البلاغة؛ شریف الرضی، محمد بن حسین (۳۵۹-۴۰۶)

ناشناخته:

۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۳۶۷

آغاز: بسمله، الحمدلله علی آلائه و نعمائه ... قبل اكثر من الف عام عند ما قدم الشريف الرضى هذه الكلمات الى الرأى العام كتابا بين دفتين اختلف حولها ناس كثيرون و لايزالون يختلفون؛ **انجام:** تنعكس على مؤلفها لا سمح الله فتنهشه انكى من نهش الافعى الذكر و لا حول ولا قوة الا بالله العلى العظيم مشهد المقدسة الثلاثاء ۱۴۱۰/۶/۲۵ هـ‌ق. مذیل است به یک تقدیر و مناجات.

کتاب که تصویر دستخط مؤلف می‌باشد پس از تمجید و تجلیل از کتاب شریف نهج البلاغه به توضیح و تبیین فقرات خطبه اول امام علی علیه السلام پرداخته و در باب فلسفه وجود، صفات حضرت باری، بعثت انبیاء و دیگر فرازهای آن مفصل بحث کرده آنگاه در مقاله جداگانه ای به بحث راجع به شورای فقها در اداره کشور و جامعه پرداخته که آیا امکان وقوعی دارد یا خیر و با توجه به جایگاه فقیه و حجت نظر وی برای خودش اثبات می‌کند اداره کشور بر اساس شورای فقها امکان پذیر نیست. مؤلف خود را معرفی نکرده و آن را به فردی سوم موسوم به سید ابو علی اهدا نموده و در سه‌شنبه ۱۴۱۰/۶/۲۵ق به پایان رسانده است؛ خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ واقف: مصطفی حسینی، آبان ۱۳۶۹؛ ۴۱گ، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۵ - ۷۱۴]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۵۹۹/۶

آغاز: قال على رضى الله عنه الحمدلله الذى لايبلغ مدحته القائلون و لايحصى نعماءه العادون و لايودى حقه المجتهدون. اعلم أن شكر المنعم واجب و المنعم الحقيقى هو الله تعالى؛ **انجام:** تلك شقشقة هدرت ثم قرت الشقشقة شيء كالرية يخرجه البعير من فيه إذا هاج و هدر البعير إذا ردد صوته فى حنجرته و الله أعلم بالصواب و إليه المرجع و الصواب

شرحی است کوتاه بر بخشی از نهج البلاغه و نسخه حاضر تنها شرح سه خطبه آغاز یعنی از توحید تا شقشقیه می‌باشد، و مشخص نیست که شارح بقیه خطبه‌ها را نیز شرح نموده یا تنها همین سه خطبه را شرح کرده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۸؛ کاغذ: شرقی، ۲۴گ(۳۴پ-۵۷پ)، اندازه: ۷×۱۵سم [ف: ۳۱ - ۷۶۴]

۳. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۵۴

شرحی است با عناوین «قال - اقول»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ ۲۵گ (۳۲-۵۶)، اندازه: ۱۲× ۱۸سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۷۰]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۲۴

آغاز: قططت الشيء أقطه أى قطعته عرضاً، قال النبى ضربتان ؟ على أبكاراً اذا اعتلا قد و اذا اعترض قط؛ **انجام:** المستكمل أى المستوفى، الاكنفثة يعنى خيو، ما تغلبون عليه أى ...

شرح مختصر زیبائی است بر کتاب «نهج البلاغه»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شاید قرن ۹ یا ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳۴گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۲ - ۲۲۶]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۳۸۸

آغاز: بسمله، الباب فى الكتب و الوصايا و العهود روى نوف البكائى؛ **انجام:** فاذن صدق عليها انها غير متناهيه اما قوله ...

در این قسمت ابتدا به مباحث «عهود» و «وصایا» توجه می‌شود و بعد پاره‌ای از پندها و موعظه‌ها و نصایح آن حضرت که در مکاتیب و منابر یا در جواب به سؤال دیگران داده شده می‌آید و در آخر نیز آراء آن حضرت در مسائل الهی نقل می‌گردد؛ خط: نستعلیق،بی‌کا،تا:محتملاً قرن۱۲؛کاغذ: هندی، جلد: میشن مشکی، ۲۵۵گ، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۹ - ۳۹۷]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۵۱۶/۹

نقلی از شرح نهج البلاغه علاء الدین محمد؛ خط: نسخ، کا: محمد رضا بن میرعبدالله حسینی درباری، تا: ۱۱۲۶ق، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ (۲۲۶ر-۲۲۸ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹/۵سم [ف: ۳۰ - ۱۸۹]

۷. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۹۷/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ اهدایی: محمد خان عسگری؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۵ (۱۳۷-۱۶۱)، ۲۵سطر، اندازه: ۲۱×۳۴سم [ف: ۱ - ۱۲۶]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۷۷۱

خط: نسخ، کا: محسن موسوی، تا: ۱۲۷۲ق [الفبائی: - ۳۶۸]

۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۷۵۹

آغاز: و كنت قد خرجت مما هم فيه من الجرأة على الله؛ **انجام:** فقال اعتبره ذهباً و فضة فابى فقال اعتبره جواهر لآلى

شرح بعض اخبار و بعض خطبه‌های نهج البلاغه؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: دولت آبادی و فرنگی، جلد: مقوایی، ۲۰۰گ، ۲۵ سطر (۱۲×۲۲)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۵ - ۱۷۸۵]

۱۰. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۵۰۷/۱

شرح مختصری از نهج البلاغه؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: - ۱۴۱۵]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۵۲۱/۹

شرح نهج البلاغة با عنوان‌های «رمز، قس، خص» بیشتر آن شرح کلمات قصار است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۸گ (۸۱ر-۱۰۸پ)، ۱۸ سطر (۱۰×۱۴)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۷ - ۳۹۲]

۱۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۳۳۲/۵

انجام: فقال سقيفة بنى ساعده.

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: اخوان مصلایی؛ جلد: مقوایی، ۲۱گ (۱۱۳-۱۳۳)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۴ - ۱۲۵۴]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۷۶۴/۱

در نسخه حاضر فقط نخستین خطبه نهج البلاغه شرح شده و فاقد شرح بقیه نهج البلاغه است و معلوم نیست از این بیش تألیف شده باشد. بخشی است از شرحی مبسوط بر نهج البلاغة و بیان

مشکلات لغوی و تفسیر معانی. مؤلف این شرح نسخه نام برده نشده لکن از مطالعه کتاب به دست می‌آید که یکی از شاگردان میز محمد باقر داماد (- ۱۰۴۱ق) بوده است و در این شرح به اقتضاء مقام همه جا از مطالب دقیق فلسفی و افادات استاد خویش سخن به میان آورده است و در دیباچه راجع به روش خویش در این شرح توضیحاتی داده است اینک عین گفتار وی درباره روش خویش: «لا یطلع علیها الامن له حظ عظیم من العلوم العقلیه من الحکمة الطبیعه و الالهیه و نذکر بعضها بتویق الله بقدر الاستطاعة بعد بیان اللغات و حل الکلمات منقولا من القرآن و الحدیث و من الکتب المتداوله من ائمه العربیه ان کان محوجا ثم نذکر خلاصة المعانی و نلتزم هذه الطریقه فی کل الخطب»؛ خط: گوناگون، بی‌کا، بی‌تا؛ در نسخه ما دیباچه و خطبه ای ندارد و دیباچه شریف رضی را در شرح نیاورده و از شرح نخستین خطبه آغاز می‌شود؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۲ص (۱-۲۲)، ۳۰-۲۸ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۹ - ۱۶۷]

۱۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۴۵۱

کتاب الاعتقاد. نسخه‌ای در (شرح نهج البلاغه)؛ بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۴×۳۱/۵سم [رایانه]

● **شرح نهج البلاغة** / شرح حدیث / عربی - فارسی

š.-e nahj-ol-elāqa

وابسته به: نهج البلاغة؛ شریف الرضی، محمد بن حسین (۳۵۹-۴۰۶)

ناشناخته:

۱. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۵۲۷

به عربی است با عبارات فارسی در آن؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام [نشریه: ۲ - ۱۵۹]

۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۹۳

آغاز:مدحته لم یقل حمده لان الحمد یستعمل؛ **انجام:** من رای ضمیر امر و شان است فقد سلم و برء

شاید از شروح کهن نهج البلاغه باشد. عربی و فارسی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۲۱۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۷۷]

۳. تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه:۸۲

ترجمه‌ای است با شرح به فارسی گویا از نویسنده نسخه و شاید هم نام آن الغرر و الدرر باشد. در پایان شرح خطبه ها آمده: «قلوبهم فی الجنان دلهای ایشان در بهشت برین است ... و اجسادهم فی العمل و جسدهای ایشان درین جهان در عمل کردن است و مشغول به عبادت حضرت منان»؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد حسین بن مظفر سمنانی مشهدی ابهری، تا: جمادی الاول و ربیع الثانی ۱۰۵۷ق، جا: ابهر؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ او نهج البلاغه را درس می‌گفته است (پایان خطب و کتب)؛ قطع: رحلی [نشریه: ۵ - ۶۳۲]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۶۸۷

کا: مصطفی ولد، تا: ۱۰۷۳ق؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۴۵۱گ، اندازه: ۱۵/۸×۳۰/۷سم [رایانه]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۱۱۰

آغاز: بعد فراغه من حرب الجمل فی ذم النساء معاشر الناس ان النساء نواقص الایمان ... از کلام امیر مومنان است بعد از فارغ شدن از جنگ جمل در مذمت زنان و در مقام اشارت به ذم عایشه زمان چه آن ننگ زنان در حرب جمل چنگ زد به جنگ امام زمان امیر مومنان؛ **انجام:** از انوار غیب بر سبیل الهام بر نفس قدسی قدوسی نظام

وی ابتدا بندی از متن را ذکر می‌کند و سپس به ترجمه و شرح آن می‌پردازد و به حوادث تاریخی نیز اشاره و اشکالات زیادی به ابی الحدید وارد نموده و گفته‌های او را در برخی موارد مردود دانسته است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۳۰۹گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۳۵/۵سم [ف: ۲۶ - ۳۳۱]

۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۵۱۷-۱۸/۳۷

آغاز: إذ لامنظور الیه من خلقه ... وکسی که بسوی او اشارت کردپس هر آینه از برای او حد ونهایت پدید آورد؛ **انجام:** ومن کلام له علیه السلام وقد سأله ذعلب الیمانی فقال هل رأیت ربک ... و ادوات مهربانی است که وصف کرده نمی‌شود به تنگ دلی و رقت خوارند و ذلیل رخسارها

ترجمه و شرح بسیار مختصری است بدین ترتیب که قطعه‌ای از اصل را ذکر می‌کند و ضمن ترجمه بعضی از جمله‌ها را توضیح مختصری می‌دهد؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۲۰۷گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵/۵سم [ف: ۵ - ۲۶۹۰]

۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۴۸۱

آغاز: پس اگر شما از برای من در این کار استقامت بکنید و اطاعت امر نمایید؛ **انجام:** و قال علیه السلام فی کلام غیر هذا مجزی مجزی فمنهم المنکر للمنکر ... و نیز آن حضرت در کلامی دیگر هم در معنی امر به معروف و نهی منکر فرموده اند که بعضی از مردم ... انکار بدست خود و اینها اند.

خط: متن نسخ، ترجمه نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: میشن سیاه، ۱۲۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳ - ۵۱۸]

۸. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه:۲۴۹

آغاز: من خطبة له - ع - بعضی از خطبی که مرآن حضرت راست یذکر فیها یاد می‌کند در او ابتداء خلق السماء و الارض آغاز آفریدن آسمان و زمین

گویا شرح ملافتح الله باشد؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام [چند نسخه-ف: - ۳۶۰]

● **شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید** / شرح حدیث
š.-u nahj-il-balāġat-i ibn-i abi-l-ḥadīd
استرآبادی، محمد جعفر بن سیف الدین، ۱۱۹۸ – ۱۲۶۳ قمری
estarābādī, mohammad ja‘far ebn-e sayf-od-dīn (1784 - 1847)
وابسته به: شرح نهج البلاغة؛ ابن ابی الحدید، عبدالحمید بن هبة الله (۵۸۶-۶۵۵)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۵۸۴/۱۴
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [میراث شهاب: س۹ش۲ – ۳۳]

● **شرح نهج البلاغة (ترجمه)** / شرح حدیث / فارسی
š.-e nahj-ol-balāqa (t.)
وابسته به: شرح نهج البلاغة؛ ابن ابی الحدید، عبدالحمید بن هبة الله (۵۸۶-۶۵۵)
ترجمه بندی از شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید است شامل مطلبی تاریخی.

قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۶۵۹/۳
آغاز: بسمله شیخ ناقد و النحریر عبدالحمید بن ابی الحدید مداینی در اواخر مجلد ثانی از شرح نهج البلاغه روایت نموده که حاضر شدم نزد نقیب ابوجعفر یحیی بن محمد بصری که از اعاظم مشایخ اوست در سال شش صد و یازده به بغداد و نزد او جماعتی از اهل علم بودند و یکی از طلبه کتاب اغانی ابوالفرج را بر شیخ قرائت می‌نمود و درآنجا ذکر مغیرة بن شعبه در میان آمد؛ **انجام:** بر اباطیل دارند انتهی و شیخ مدایتی گفته که این خلاصه آن چیزی است که نقیب ابوجعفر ره به خط در آن جزو نوشته بود
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۸گ (۶۶پ-۷۳پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف مخ – ۱ – ۱۱۲]

● **شرح نهج البلاغة (مختصر)** / شرح حدیث / عربی
š.-u nahj-il-balāġa (mx.)
وابسته به: شرح نهج البلاغة؛ ابن ابی الحدید، عبدالحمید بن هبة الله (۵۸۶-۶۵۵)

شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۹۱۳
خط: نستعلیق، کا: محمد بن محمود طبسی، تا: قرن ۱۱؛ ۱۴۰گ، اندازه: ۱۰/۵×۲۰سم [نسخه‌پژوهی: ۲ – ۲۱۸]

← شرح نهج البلاغه الوسیط ≻ مختصر مصباح السالکین

● **شرح نهج الحق** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u nahj-il-ḥaqq
فضل الله بن روزبهان، ۸۶۰؟ – ۹۲۵ قمری
fazl-ol-lāh ebn-e rūzbehān (1456 - 1519)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۴۸۸
آغاز: قوله: العاشر فی مسند احمد بن عدة طرق و صحیحی مسلم و البخاری من طرق متعددة؛ **انجام:** و نرجوا الاجابة و الخلاص و هو محقق رجاء الراحمین و مبلغ سؤال السائلین.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح؛ جلد: تیماج سبز، ۲۲۸گ، ۱۹سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳۳/۱ – ۵۴]

● **شرح نهج المسترشدین** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u nahj-il-mustaršidīn
خوئینی، محمد حسن بن مصطفی، ق۱۳ قمری
xū’īnī, mohammad hasan ebn-e mostafā (- 19c)
وابسته به: نهج المسترشدین فی اصول الدین؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)
شرح نهج المسترشدین علامه حلی.
شرح و حواشی:
۱- حاشیة شرح نهج المسترشدین؛ خوئینی، محمد حسن بن مصطفی (-۱۳)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۵۹۶/۳
آغاز: بسمله، قال العلامة آیة الله المستغنی عن الالقاب ره فی کتابه نهج المسترشدین بسم الله الرحمن الرحیم ابتدأ بالتسمیة؛ **انجام:** الفصل الخامس فی اثبات واجب الوجود تعالی و صفاته ... و یجوز ان نظیر الی تقسیم کلی الوجود.
خط: نسخ، کا: محمد تقی بن محمد حسین بن ملا احمد خوئینی، تا: ۲۸ ذیقعده ۱۲۷۷ق، جا: خوئین؛ جلد: مقوا با روکش اسلیمی، ۴۰گ (۳۲پ-۷۱پ)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۳۳/۱ – ۱۲۲]

● **شرح نهج المسترشدین** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-u nahj-il-mustaršidīn
وابسته به: نهج المسترشدین فی اصول الدین؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

ناشناخته:
۱. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۲۱۳/۱
آغاز: قال السابع عشر الشهوة و النفیء الی آخره اقول هما ایضا من الوجدانیات فلا یفتقران الی التعریف

شرحی است ناقص الطرفین بر نهج المسترشدین تألیف علامه حلی؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن یوسف بن علم بحرینی بلداً من سماهیج منشاء، تا: ۹۸۴ق؛ ۷گ (۱-۷)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۹۹]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۵۳۶

آغاز: قوله الحمد المنقذ من الحیرة الخ اعلم ان الحمد هو الثناء بالجمیل الاختیاری من نعمة و غیرها یقال حمدت الرجل علی احسانه و انعامه؛ **انجام:** الثالث قوله علیه السلام ادخرت شفاعتی لاهل الکبایر من امتی و قد ثبت له الشفاعة.

کتاب تعلیقی است توضیحی با عنوان «قوله»، کاتب دیباچه شرح را ننوشته و می‌نماید که نسخه را تمام نکرده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: احتمالاً اواخر قرن ۱۰ تا اوایل قرن ۱۱؛ ضمیمه: پنج برگ نامه ابوبکر خوارزمی به ابوحسن بدیهی است؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج ماشی، ۸۶گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۷سم [ف: ۱۱ - ۲۱۱]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۶۶۲

آغاز: بسمله، قوله الحمد لله ... من الضلال؛ **انجام:** اخفاء الکفر و ضهار الایمان

متن از علامه حلی؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۴ - ۳۶۸]

● شرح نی نامه مثنوی / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e ny nāma-ye masnavī

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۴۶۷/۲۶

خط: نستعلیق، کا: محمد بن جمشید مراغی، تا: قرن ۱۳؛ ۲گ (۴۵ر-۴۶پ) [مختصر ف: - ۵۱۶]

● شرح واجب الاعتقاد / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u wājib-il-i‘tiqād

وابسته به: واجب الاعتقاد علی جمیع العباد؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

حاشیه و شرحی توضیحی است با عناوین «قوله، قوله» بر رساله علامه حلی مشتمل بر توضیح گفته‌های وی و گاهی به انتقاد می‌پردازد.

آغاز: قوله الحمد لله علی نعمائه - الی آخره الحمد هو الوصف بالجمیل علی جهة التعظیم و التبجیل فقولنا بالجمیل لیخرج الوصف بالقبیح ...

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۶۶۸/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا آخر ما ذکرناه فی شرح المسائل الاصولیة علی الوفاء و التمام

کا: صالح بن عبد بن احمد السعدی، تا: قرن ۱۰؛ جلد: تیماج سبز، ۹گ (۴۴ر-۵۲پ)، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۲۷ - ۱۲۱]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۸۹۴/۲-۳۹/۲۷۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** لما تقدم وکل موجود اما واجب او ممکن لاجایز ان یکون

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: مقوا، ۸گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۹×۱۳سم [ف: ۵ - ۲۶۹۷]

● شرح واجب الاعتقاد / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u wājib-il-i‘tiqād

وابسته به: واجب الاعتقاد علی جمیع العباد؛ علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶)

غیر همانند:

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۶۸/۱

آغاز: من الازلی من هذه الحیثیة ... قال قدس الله سره و یجب ان یعتقد انه تعالی قادر لانه لو کان موجبا لزم قدم العالم ... اقول القادر هو الذی یفعل مع امکان ان لا یفعل؛ **انجام:** بفضله و کرمه آمین یا رب العالمین. تمت الشرح

شرح جز الاعتماد فی شرح واجب الاعتقاد سیوری است که در کلمات المحققین (ص ۴۴-۸۶) در ۱۳۱۵ ق به چاپ سنگی رسیده است؛ خط: نسخ، کا: محمد بن حاج علی بن محمود الگیلانی اصلاً و الهرموزی مولداً و الجزائری موطناً، تا: چهارشنبه ۲۵ رجب ۹۳۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ از صفات باری تا پایان امامت؛ محشی با نشان «شرح مواقف»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۳۰گ(۱ر-۳۰ر)، ۱۳ سطر(۷/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲۵۰]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۰۵/۸۴

آغاز: من شرح واجب الاعتقاد للشهید ره فایدة للمیقه یحسن الاشارة الیها و التنبیه علیها، و اعلم یابنی ان الحکمة الالهیه اقتضت التکلیق بهذه الاعمال عند حصول هذه السباب؛ **انجام:** فانک کما تدین توچاهی میکنی دروه که خلقی را در اندازی نمیترسی از آنروزیکه خود را در میان بینی

واجب الاعتقاد تألیف علامه حلی است و شروح چندی دارد و نسخه حاضر بخشی است از یکی از شرح‌های آن کتاب. کاتب بالای آن نوشته «من شرح واجب الاعتقاد للشهید» ولی به نظر می‌رسد نسخه بخش آخر از شرح واجب الاعتقاد شیخ ابراهیم بن علی بن عبد العالی میسی است زیرا شیخ میسی واجب الاعتقاد را برای فرزند خود شرح کرده و در پایان آن برای فرزند خود وصیتی با عنوان‌های «یا بنی» نوشته است و ما همین عنوان را در این نسخه می‌بینیم؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۳ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قرمز، ۲ص (۵۸۸-۵۸۹)، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱×۳۴سم [ف: ۹ - ۳۸۵]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۱۲۳/۲۹

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین؛ **انجام:** فیما یجب علیه من المعرفة و الحمدلله.

بی‌کا، تا: ۱۰۹۴ق، جا: اصفهان [رایانه]

۴. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۸۲/۴
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱ - ۹۳۰]
۵. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۸۲/۵
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۱۱ - ۹۳۰]

● شرح الواح شیخ شهاب الدین سهروردی / عرفان و تصوف

š.-e alvāh-e šeyx šahāb-od-dīn-e sohravardī
نیریزی، محمود بن محمد، ق ۱۰ قمری
neyrīzī, mahmūd ebn-e mohammad (- 16c)
وابسته به: الالواح العمادية؛ سهروردی، یحیی بن حبش (۵۴۹-۵۸۷ق)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۹۳۵
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۵ ربیع الثانی ۹۳۰ق؛ اندازه: ۱۲×۲۰سم [میراث شهاب: س۹ش۲ - ۱۶]

● شرح واژه غمدان و نو بهار / ادبیات / فارسی

š.-e vāže-ye qamdān va nowbahār
اعتضادالسلطنه، علیقلی بن فتحعلی،۱۲۳۴؟-۱۲۹۸قمری
e'tezād-os-saltane, 'alī-qolī ebn-e fath-'alī (1819-1881)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۱۵۱/۱۱
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۹ - ۱۹۵]

● شرح الواصلین / عرفان و تصوف، شعر / فارسی

š.ol-vāselīn
جمالی اردستانی، جمال الدین محمد، ۸۱۴ - ۸۸۳ ؟ قمری
jamālī ardestānī, jamāl-od-dīn mohammad (1412-1479)
تاریخ تألیف: ۸۷۶ق
مؤلف مثنوی بلندی در میلاد حضرت پیامبر (ص) به نظم و نثر انشاء کرده و نام آن را «بیان حقایق احوال المصطفی» نهاده است. این مثنوی دارای نه بخش است هر کدام با نام خاصی، یکی از بخش‌های آن همین رساله شرح الواصلین است. مطابق بیت ذیل این رساله در سال ۸۷۶ ق پایان یافته است: «هجرت آن درد نوش صاف کش ×× بود اندر هشتصد و هفتاد و شش».
آغاز: این شجر با آن ثمر پیوسته است ×× بی ثمر باشد که زین بگسسته است
انجام: مرآت دلبران و ملیحان است این کتاب ×× گنج غریب و رنج جمالی مرتضاست / گر گوش و چشم و دل بزبان یاوری کنند ×× صندوق و جسم و جان تو نگویی زحق جداست.
[نسخه‌های منزوی ۲۹۶۵/۴؛ دنا ۶/۱۱۴۶-۱۱۴۷ (۱۵ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۵۳۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** گر گوش و چشم و دل بزبان یاوری کند ×× صندوق جسم و جان تو نگویی ز حق جداست
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مهر: «یا محمود»؛تملک:به تاریخ۱۲۸۱؛کاغذ:فرنگی،جلد: روغنی مذهب، ۳۱۲ص، ۱۶ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۸ - ۲۲۶]
۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۵۱۸/۲
آغاز: ... در میان آن دو گفتی با یکی ×× که مهل کاید بجانم درشکی / باز می‌گفتی بزاری آن صبور ×× که مرا مگذار با من ای غیور؛ **انجام:** برابر.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۲۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۷۸]
۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۰۵۲/۱۷
خط:نسخ،کا:محمد حمزوی موسوی،تا:یک‌شنبه۲۴شوال ۱۲۲۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: رویه کاغذ سیاه، ۳۱ سطر [ف: ۳ - ۶۳۵]
۴. شیراز؛ محلاتی، صدرالدین؛ شماره نسخه:۱۶/۱۸
خط: نسخ، کا: سید محمد حمزوی، تا: ۱۲ شعبان ۱۲۳۸ق [نشریه: ۵ - ۲۷۳]
۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۱۱۰/۷
آغاز: بسمله. ای عزیز اشارتی چند از تأویل و الذاریات ... شادباش ای دل که فخر مصطفی ×× شاد از فقر است و سودای فنا / شاد باش ای دل که قدرتهای دوست ×× می‌نگردد هیچ گرد قشر و پوست؛ **انجام:** ای جمالی نعمت خوش پایدار ×× لذت ذوق است و خوشنودی یار / ای جمالی جان خوشنود حبیب ×× دوست دارد دائما ناله غریب. تم رسالة شرح الواصلین بتاریخ دهم شهر شوال ۱۲۳۹
خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد کریم بن محمد زمان، تا: ۱۰ شوال ۱۲۳۹ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن یشمی، ۵۳گ (۲۹۷پ-۳۵۰)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۴سم [ف: ۳ - ۶۳۸]
۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۶۸۱-۱۴/۱۳۱
آغاز: خود بمیرد ودرفقر وفنا استقامت یابد به محبت کلی مشرف شود وچون فقرای آخر زمان ... مصطفی فرمود با یاران خویش ×× که مرا جانی است خوش مجروح و ریش؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن ملا کاظم رانکوئی لاهیجانی، تا: چهارشنبه ۲ ذیحجه ۱۲۴۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۲۰گ، ۱۹-۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۰۵]
۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۲۸
آغاز: قال الله سبحانه و تعالی ان الذین آمنوا و عملوا الصالحین بدرستیکه آنان؛ **انجام:** زآنکه جز جان جمالی غریب ×× کس ندیده ذوق جز حسن حبیب
خط: نسخ، کا: محمد کاظم محلاتی، تا: ۱۲۵۴ق، جا: تهران؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج ماشی، ۱۷۷گ، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۵ - ۱۸۰]

۸. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۵-طباطبائی**
آغاز و انجام: برابر
فاقد دیباچه؛ خط: نستعلیق، کا: حاج زین العابدین عاملی اصفهانی، تا: ۱۲۵۹ق، برای میرزا محمد رحیم پیشخدمت؛ مجدول، مصحح، مقابله شده، تصحیح متن در سال ۱۲۶۳ق به خط داود همدانی گواهی شده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی مذهب، ۱۵۰گ، ۱۶سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲۴ - ۱۱۳]
۹. **تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۵۴۷**
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم بن ملاحاجی محمد بن مؤمن عطار، تا:یک‌شنبه۱۷شوال ۱۲۷۱ق، جا: مدرسه پنج علی [نشریه: ۷ - ۱۸۷]
۱۰. **تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۸۳۷**
دیوان اردستانی؛ کا: ابوالقاسم، تا: ۱۲۷۱ق؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [رایانه]
۱۱. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۸۷۱**
انجام: برابر
دفتر دوم؛ خط: نستعلیق، کا: حاج محمد قزوینی، تا: ۱۰ شعبان ۱۲۷۵ق؛ نسخه ما فقط یکی از تصانیف پیر جمال الدین است، و چنین آغاز می‌شود: «دیباچه: بسمله، حمدله، شروع میرود در دفتر دویم مسمی به شرح الواصلین در بیان معنی شجرة المنهیة و تفسیر یا آدم اسکن انت و زوجك الجنة و کلا من حیث شئتما و لا تقر با هذه الشجرة، و تفاسیر آیات دیگر و احادیث وارده در بیان معنی آیات مذکوره و بیان سلوك سالکین و طریق وصول واصلین بر مذاق عارفین عاشقین الواصلین و صلی الله علی ...»؛ واقف: نایینی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۸گ، ۱۵ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۷ - ۶۳۷]
تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۰۵۰-ف و ۲۰۹۸-ف
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱ - ۱۳۳]
۱۲. **تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۳۲۱/۷-ف**
نسخه اصل: پاریس S. P. 813 (بلوشه ۱۷۵۷)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۱ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۵۹۴]
۱۳. **تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۳۱۱/۷**
آغاز: نام بسم الله الرحمن الرحیم ×× می‌سرایم بر صراط مستقیم / تا نمایم حسن شرح الواصلین ×× در صفای اولین و آخرین؛
انجام: ای جمالی شرح این مهر قلوب ×× رو نهان کن خوش در آن پرده غیوب / تا که معنی غالب آید بر کلام ×× پیش چشم حرف بینان و السلام
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ با یک شمسه مذهب مرصع، با چهار ترنج مذهب مرصع، با سرلوح مذهب مرصع عالی، با نوشته: «استصحبه العبد الاثم چلبی زاده اسمعیل عاصم»؛ تملک: امیر شمشیر عرب العاقری با مهر: «بفرق دشمن شاه نجف زند شمشیر»؛ مهر: حسین بن هدایت الله، محمد رضا الحسینی، مشیر السلطنه ۱۳۲۲؛ کاغذ: کشمیری نباتی، جلد: چرم ساغری مذهب، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۳۱/۵سم [ف: ۳ - ۱۴۷]
۱۴. **شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۷۳۷**
آغاز: برابر
در فهرست بدون نام مؤلف؛ آغاز نثر با کلمه «ای عزیز» است؛ خط: نستعلیق، کا: حاجی محمد، تا: پنج‌شنبه ۱۶ شعبان ۱۲۷۰ق؛ با سرلوح مذهب، مجدول؛ اندازه: ۱۲×۲۱سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۸]

● شرح الواضحة فی تجوید الفاتحة / تجوید / عربی
š.-ul-wāḍiḥa fī tajwīd-il-fātiḥa
شیخ بدرالدین حسن بن قاسم
šayx badr-od-dīn hasan ebn-e qāsem
وابسته به: الواضحة فی تجوید؛ الفاتحة جعبری، ابراهیم بن عمر (۶۴۰-۷۳۲)
شرحی است بر «القصیدة الواضحة فی تجوید الفاتحة» شیخ برهان الدین ابراهیم بن عمر جعبری که مشتمل بر بیست و دو بیت می‌باشد.
آغاز: آغاز قصیده: بحمدك ربی اول النظم ابتدی ×× و اهدی صلاتی للنبی محمد؛ آغاز:الحمدلله حق حمده و الصلوة و السلام علی نبیه و عبده سیدنا محمد خاتم انبیائه و علی اصحابه و اولیائه و بعد فهذه اوراق تشتمل علی شرح القصیدة ...
انجام: و لا رب الا الله فاعبده مخلصاً ×× و صل علی خیر النبیین احمد، فهذا ما یسرالله تعالی من الکلام علی هذه القصیدة و الحمدلله حمداً یوافی النعم و یکافی المزید ...
[دنا ۱۱۴۷/۶؛ کشاف الفهارس ۴۴۴/۱؛ کشف الظنون ۱۹۹۶/۲]

۱. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۲۳۲/۳**
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: شمس الله بن شیخ عبدالغفار بن مولا گشایش اورامانی، بی‌تا؛ جلد: تیماج، مشکی مذهب، ۹ص (۱۰۴-۱۱۲)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۳۵ - ۲۲۶]
۲. **تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۶۳۶/۱**
آغاز و انجام: برابر
در فهرست ناشناس؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ۱۳۰۰ق؛ ۱۳گ (۱پ-۱۳پ) [ف: ۲ - ۱۶۳]

● شرح الوافی / شرح حدیث / عربی
š.-ul-wāfī
قزوینی، محمد رضی بن محمد نبی، - ۱۱۳۷ ؟ قمری
qazvīnī, mohammad razī ebn-e mohammad nabī (-1725)
وابسته به: الوافی؛ فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی (۱۰۰۶-۱۰۹۱ق)
شرح وافی فیض کاشانی است که شرح جزء چهارم (کتاب

الطهارة و التزین) را در اول صفر ۱۱۳۴ق به پایان رسانده است.

قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۶۷۴

آغاز: شرح جزء چهارم: ... اقول لابد ههنا من تحقیق مسألة اصولیة هی انه هل یجوز الاستدلال بظاهر آیة من آیات القرآن المحتملة للنسخ؛ **انجام:** قدتم کتاب الطهارة و التزین ... و یتلوه فی الجزء الخامس کتاب الصلوة ... قد تم بیدی الداثرة و قد شرحت کتاب الطهارة منه و انا العبد الجانی محمد رضی بن محمد نبی فی اول شهر صفر سنة ۱۱۳۴ من الهجرة.

کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ با خط خوردگی و حواشی و اصلاحات از مؤلف، همراه با فهرست کتاب که «علی» فرزند مؤلف آن را تنظیم کرده؛ با یادداشت از مؤلف در صفحه ۲۵۶: «قد وقع الفراغ من شرح هذا القدر من کتاب الطهارة ... فی اواخر شعبان ۱۱۳۳»؛ ۲۰۴گ، ۱۶سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۶۴]

● **شرح الوافی** / شرح حدیث / عربی

š.-ul-wāfī

عاملی غروی، جواد بن محمد، ۱۱۵۲؟ - ۱۲۲۶ قمری

ʻāmelī qaravī ،javād ebn-e mohammad (1740 - 1811)

وابسته به: الوافی؛ فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی (۱۰۰۶-۱۰۹۱ق)

شرح مفیدی است بر کتاب «الوافی» کاشانی، با استفاده از دروس استادش «سید محمد مهدی بحرالعلوم نجفی» با فوائدی از خودش برای تکمیل مطالبی که نتوانسته است از استادش ضبط کند. درباره هر حدیث با عنوان «السند» در رجال آن و با عنوان «المتن» مشکلات لفظی و ادبی آن و با عنوان «الدلالة» برداشت‌های فقهی از آن، بحث شده و این روشی است که خود بحرالعلوم درتدریس داشته؛ گویا از این کتاب نفیس فقط کتاب الطهارة تدوین شده است.

آغاز: الحمدلله کما هو اهله رب العالمین ... اما بعد فلما من الله سبحانه علینا بالعلامة النحریر الماهر و المحقق المقدس الطیب الطاهر.

[دنا ۱۱۴۷/۶؛ الذریعة ۱۶۵/۱۴]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۳۲۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** محمولة علی التقیة والتقیة ظاهرة فیها من العدول عن السؤال الی حکایة شرع آخر.

خط: نسخ، کا: عبدالمجید بن محمد جواد، تا: جمعه ۹ ربیع الاول ۱۳۰۵ق؛ مصحح؛ در برگ اول یادداشتی از «عبدالله مامقانی» آمده که کتاب را از «شیخ ضیاء الدین نوری» عاریت گرفته و مهر کتابخانه «ضیاء الدین نوری» (بیضی)؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۲۳گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۹]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۵۶۹/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و التقیة ظاهرة منها من العدول عن السؤال الی حکایة شرع آخر.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ گویا به خط مؤلف تنقیح شده باشد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۵گ (۱پ-۱۹۵پ)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۹ - ۳۷۳]

↩ شرح الوافیة ≻ حاشیة الوافیة
↩ شرح الوافیة ≻ حاشیة وافیة الاصول
↩ شرح الوافیة ≻ شرح وافیة الاصول
↩ شرح الوافیة ≻ حاشیة الأصول
↩ شرح الوافیة ≻ الوافی فی شرح الوافیة

● **شرح الوافیة** / نحو / عربی

š.-ul-wāfīya

ثالث خطیب، محمد بن عبدالمؤمن، ق۱۴ قمری

sāles-e xatīb, mohammad ebn-e ʻabd-ol-mo'men (-20c)

وابسته به: الوافیة؛ ابن حاجب، عثمان بن عمر (۵۷۰-۶۴۶)

شرح است بر الوافیة که تلخیصی است از کافیه ابن حاجب. شرح با عنوان «قوله، قوله».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۳۸۲

آغاز: الحمد لله الذی عرفنا بالعلم الراسخ و شرفنا بالادین الناسخ و عمنا دقایق العلوم ... اما بعد فقد التمس من الحقیر الفقیر محمد بن شیخ عبدالمؤمن من لایسعنی مخالفته؛ **انجام:** و لقائل ان یورد علیه النقض بمثل قائمیه ... الخ

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ با تعدیلات و خط خوردگی و اضافات و حواشی فراوان؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۱۶گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱/۷×۱۸/۵سم [ف: ۴۳ - ۶۲]

↩ شرح وافیة الاصول ≻ حاشیة الوافیة
↩ شرح وافیة الاصول ≻ حاشیة وافیة الاصول
↩ شرح وافیة الاصول ≻ حاشیة الأصول

● **شرح وافیة الاصول = شرح الوافیة** / اصول فقه / عربی

š.-u wāfīyat-il-uṣūl = š.-ul-wāfīya

اشرفی مازندرانی، خضر بن اسماعیل، - ۱۳۳۶ ؟ قمری

ašrafī māzandarānī, xezr ebn-e esmāʻīl (- 1918)

وابسته به: وافیة الاصول = مختصر الاصول = الوافیة فی الاصول؛ تونی، عبدالله بن محمد (-۱۰۷۱)

شرح مختصر بر کتاب «وافیة الاصول» ملا عبدالله تونی است. مأثور خامه‌اش شامل شرح مقدمه کتاب (بحث الفاظ) است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۹۵۰

آغاز: بسمله، قوله قلت انکار التبادر اه اقول معنی کون التبادر من امارات الحقیقة؛ **انجام:** تحقیق الموضوع له للامر هل هو الوجوب
خط: نسخ تحریری، کاتب = مؤلف، تا: نیمه اول قرن ۱۴؛ ضمیمه: ضمن ۱۶۷ برگ آخر نسخه «تقریرات درسی در فقه و اصول» به صورت پراکنده و ناقص جمع آوری و صحافی شده است؛ انجام نسخه: «و لازم باطل لما تقدم فالزوم مثله»؛ واقف: حسن اشرفی (فرزند مؤلف)، ۲۵ شعبان ۱۳۹۲، به مدرسه میرزا جعفر؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۲۰۹گ، اندازه: ۱۳/۳×۲۱/۵سم [ف: ۱۶- ۳۰۹]

● شرح الوافية / اصول فقه / عربی

š.-ul-wāfīya

وابسته به: وافية الاصول = مختصر الاصول = الوافية فی الاصول؛ تونی، عبدالله بن محمد (-۱۰۷۱)

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۷۵ ط

آغاز: هذا الاصل مما انفقت علیه الفقهاء و استقرت علیه مدار الفضلاء بل ثبوته من قبیل الضروریات اذ لوآره لزم تکلف ما لا یطاق؛ **انجام:** مبالغة فی دعونی الشجاعة کما فی قولة رأیت اسداً و انما الفرق بینهما.
شرحی است با عناوین «قوله قوله» بر الوافیة فی اصول الفقه تألیف ملا عبدالله تونی که شارح شناخته نشد؛ خط: نسخ عربی، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ یا اوایل قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، مقابله شده؛ در پایان ابیاتی به عربی با این آغاز: «و کم لله من لطف خفی ×× یدق خفاه عن فهم الذکی»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۵گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲/۵سم [ف: ۲۴/۲ - ۱۹۳]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۰۶۱

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از عبدالله ناصری [رایانه]

۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۰۵۷/۳-۱۱/۱۵۷

آغاز: یکون مجازاً ویدخل فیه التخصیص والاضمار وقد یکون حقیقة من غیر هجر الاول ... وجمیع هذه یکون من عوارض الوضع ... الرابع اطلاق المشتق کاسم الفاعل والمفعول ونحوهما علی المتصف بمبدئه؛ **انجام:** الاول فی الکتاب و وجوب اتباعه والعمل به اجماعی اقول لقد طال التشاجر بین المجتهدین والاخباریین فی العمل بظواهر الکتاب ... قال السید الفاضل السید نعمة الله فی رسالته منبع ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۱گ، ۱۸-۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۶۹۷]

۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۰۸۱/۹

آغاز: بسمله، الحمد لله علی جزیل آلائه و الشکر علی جمیل نعمائه ... و بعد فهذه رسالة وافیة و جمله شافیة محتویة علی تحقیق المهم من المسائل الاصولیه؛ **انجام:** او کثیرة علی وجه الاعراض او غیر وجه الاعراض و قد عرفت التحقیق.
کا: علی نقی، تا: ۱۲۴۱ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج تریاکی، ۶گ (۱۸۵-۱۹۰)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۴ - ۱۱۵۳]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۱۵۸-۶۰/۹۸

آغاز: قرینة تدل علی تعیین احدهما ... قوله الرابع اطلاق المشتق کاسم الفاعل والمفعول ونحوهما علی المتصف بمبدئه بالفعل حقیقة اتفاقا کالضارب لمباشر الضرب، اقول
شرح مفصلی است بر وافیة الاصول ملاعبدالله بشروی تونی، این شرح با عناوین «قوله، اقول» برگزار شده و شارح در آن از شرح دروس آقا حسین خوانساری و رساله شهاب الدین عاملی مطالبی را نقل می‌کند؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۵۹گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۳۹۴]

● شرح وافية الاصول ... / اصول فقه / عربی

š.-u ...

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۰۸۱/۱۰

آغاز: و منها الاجمال بسبب العطف و الابتداء نحو و الراسخون فی العلم؛ **انجام:** فجاز فیه دخول النسخ علیه و لو جاز ذلک مع التقیید بالتابید لم یکن
کا: علی نقی، تا: ۱۲۴۱ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج تریاکی، ۷گ (۱۹۰-۱۹۶)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۴ - ۱۱۵۳]

● شرح الوافية فی نظم الشافية / صرف / عربی

š.-ul-wāfīya fī naẓm-iš-šāfīya

وابسته به: الوافیة فی نظم الشافیة؛ حسینی سیفی، محمد بن محمد مهدی (-۱۱۵۰)
شرح مختصر توضیحی است بر ارجوزه «الوافیه» که در آن «الشافیة» ابن الحاجب را قوام الدین سیفی قزوینی به نظم کشیده است.

یزد؛ مدرسه خان؛ شماره نسخه:۷۶

آغاز: الحمدلله الذی یصرف، هذا مرصع رعی فیه صنعة براعة الاستهلال، بلطفه الریاح حین تعصف
خط: نسخ، کا: علی اصغر بن محمد یزدی رفسنجانی (احتمالاً شارح باشد)، تا: جمادی الثانی ۱۳۴۱ق، علی اصغر بن محمد یزدی رفسنجانی؛ جلد: مقوایی، ۹۵گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: - ۵۳]

↩ شرح الوافیة فی نظم الکافیة ‹ الوافیة فی شرح الکافیة
↩ شرح و تخمیس قصیده برده ‹ شرح قصیدة البردة
↩ شرح و تخمیس قصیده برده ‹ فوائد نظامیه
↩ شرح و تخمیس مثلث قطرب ‹ شرح نظم المثلث للقطرب

● **شرح و ترتیب مشیخه تهذیب و استبصار** / رجال / عربی
š. va tartīb-e mašīxa-ye tahzīb va estebsār
استرآبادی، محمد جعفر بن سیف الدین، ۱۱۹۸ - ۱۲۶۳ قمری
estarābādī, mohammad ja‘far ebn-e sayf-od-dīn (1784 - 1847)
وابسته به: تهذیب الاحکام فی معرفة الحلال و الحرام؛ شیخ طوسی، محمد بن حسن (۳۸۵-۴۶۰)؛ الاستبصار فیما اختلف من الاخبار شیخ طوسی، محمد بن حسن (۳۸۵-۴۶۰)

تبریز؛ قاضی طباطبائی؛ شماره نسخه:بدون شماره/۹
بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۷ - ۵۱۷]

● **شرح و ترجمة البلد الامین** / دعا / عربی
š. va t.-ul-balail-amīn
حکیم مؤمن، محمد مؤمن بن محمد زمان، ق۱۱ قمری
hakīm mo’men, mohammad mo’men ebn-e mohammad zamān (- 17c)
وابسته به: البلد الامین و الدرع الحصین؛ کفعمی، ابراهیم بن علی (۸۴۰-۹۰۵ق)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۷۲۱
آغاز: بسمله، الحمد لله المحمود فی کل فعاله؛ **انجام:** فی اللوح المحفوظ متعلق بمضاعفة و متعلق برفعت می‌تواند بود
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● **شرح و ترجمه اعتقادات صدوق** / کلام و اعتقادات / فارسی
š. va t.-ye e‘teqādāt-e sadūq
وابسته به: الاعتقادات = العقائد؛ شیخ صدوق، محمد بن علی (۳۱۱-۳۸۱)
شرح و ترجمه اعتقادات شیخ صدوق است با استفاده از نظرات شیخ مفید و خواجه نصیر الدین طوسی و با دیدگاهی فلسفی. شارح در ابتدا مقدمه‌ای مشتمل بر دوازده اشاره آورده و در آن مباحث فلسفی مطرح کرده است از جمله: ۱. وجود مستغنی از توصیف است؛ ۲. وجود بسیط است؛ ۳. کیفیت نسبت محمول به موضوع و ... . شارح از دانشمندان امامیه در قرن یازدهم هجری است، چنان‌که در جایی از این شرح می‌گوید: «آنچه حقیر شارح در سال هزار و شصت و چهار هجری بعد از نیل شرف زیارت عتبات عالیات سدره مرتبات و تقبیل تراب عتبه روضه منوره سید الشهداء علیه و علی آبائه و اولاده سلام رب الأرض و السماء در آن مقام ...».
آغاز: بسمله. باب اول در ذکر اعتقاد فرقه اثنا عشریه در توحید، مخفی نماند که در توحید اثبات ذات مقدم بر وصف آن بصفات و نفی منافیات است ... حقیر مستهام در این مقام اقتدا بالأعلام و توصی للمرام و تیمنا بابتداء الکلام بذکر ذاته الأقدس الأعلی فی الایراد و الافهام مقدمه محتوی بر دوازده اشاره مذکور می‌سازد و غرض عمده در ایراد آن تسهیل فهم مطالب غامضه عالیه و اشارات دقیقه آتیه و ارجاع کلیات توحید تالیه بآنست ... (پس از مقدمه ...) قال الشیخ قدس سره: اعتقادنا فی التوحید ان الله تعالی واحد أحد الی قوله فتبارک الله ربالعالمین. مخفی نماند که شیخ صدوق ره درین فقرات.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۸۲۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** و یاری می‌دهم از آنکه تقرب و طاعت بنده را دوست می‌دارم و اگر اراده نافرمانی کنی بر این تقدیر هم این عنایت می‌فرمایم.
نسخه اصل: کتابخانه جامع گوهرشاد، مشهد، شماره ۶۰۲ [اصل نسخه تحت عنوان «اعتقادات (ترجمه و شرح)» معرفی شده]. رساله اول مجموعه. متأسفانه نسخه حاضر ناقص است و تا شرح باب هشتم در فطرات و هداست فطرت را در بردارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ متن خط خوردگی دارد؛ ۱۱۰ص، ۱۷-۱۹ سطر [عکسی ف: ۵ - ۲۴۹]

← شرح و ترجمه رساله ذهبیه ← هدیه سلیمانی

● **شرح و ترجمه عقاید** / کلام و اعتقادات / فارسی
š. va t.-ye ‘aqāyed

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۷۷۶
آغاز: اقتضا سمع و بصری کند ناچار است و ان مبنی بر؛ **انجام:** و من حجدک فقد حجد و من والاک فقد والانی
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

● **شرح و ترکیب اشعار و آیات مغنی اللبیب** / نحو / فارسی
š.va tarkīb-e aš‘ār va āyāt-e moqn-el-labīb
وابسته به: مغنی اللبیب عن کتب الاعاریب؛ ابن هشام، عبدالله بن یوسف (۷۰۸-۷۶۱ق)
شارح سعی نموده تا غوامض و مشکلات اشعار و آیات و ترکیبات «مغنی اللبیب» ابومحمد بن هشام انصاری را شرح و توضیح دهد.
آغاز: الحمدلله الذی انزل الفرقان هدی للناس و بینات ... فیقول احقر خلق الله الملک المنان انی لما رأیت مغنی اللبیب

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۱۸۹/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** متعلق است به یرجع و جمله خبر است از برای آن و قد ... یرجع

خط: شکسته نستعلیق، کا: خلیل الله بن حبیب الله میرزای، تا: با تاریخ ۱۲۷۷ق؛ جلد: مقوایی، ۲۹ص (۳۳۴-۳۶۲)، ۱۵-۱۶ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۳سم [ف: ۴۵ - ۷۰]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۱۹۱/۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** شاهد در وقوع لا یعقل است منادا که در مقام اندوه و حسرت است.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: کاهی، جلد: چرم قهوه‌ای، ۱۰۴ص (۱۸۰-۲۸۳)، ۱۶ و ۲۳ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲/۵سم [ف: ۴۵ - ۷۳]

● شرح و ترکیب عوامل ملامحسن / نحو / فارسی

š. va tarkīb-e ʻavāmel-e mollā mohsen

وابسته به: العوامل فی النحو = عوامل ملامحسن؛ قزوینی، محسن بن محمد طاهر (-۱۱۵۰)

شرح و ترکیب نحوی عبارات کتاب «عوامل ملامحسن» است.

مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۱۵۶

آغاز: احمدک یا من یرفع صالح العمل و أصلی علی نبیک محمد و آله المبنی لهم کرامة المحل؛ **انجام:** جار و مجرور متعلق بمجرد و نحو خبر مبتدای محذوف است که آن ذلک است

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد ابراهیم بن عبدالمطلب دانغانی، تا: شنبه ۶ جمادی الاول ۱۳۸۱ق؛ نوشته‌ای به خط لطفعلی در ۱۳۲۷ش؛ جلد: تیماج زرد، ۲۲۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [مؤید: ۳ - ۱۳۵]

● شرح و تفسیر بعض آیات قرآن کریم / تفسیر/ عربی

š. va tafsīr-e baʻz-e āyāt-e qorʼān-e karīm

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۹۴۱

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۲۰ رمضان ۹۹۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ قطع: رقعی [میراث شهاب: س۷ش۳-۴ - ۲۲]

● شرح و تفسیر عرفانی پاره ای از آیات و روایات / عرفان و تصوف، شرح حدیث / فارسی و عربی

š. va tafsīr-e ʻerfānī-ye pāra ī az āyāt va revāyāt

مجدالاشراف، محمد بن ابوالقاسم، ۱۲۴۶؟ - ۱۳۳۱ ؟ قمری

majd-ol-ašrāf, mohammad ebn-e ab-ol-qāsem (1831 - 1913)

این رساله بیان آیات قرآن و احادیث و اخبار و روایات از حضرت ختمی مرتبت و ائمه هدی و مشایخ متصوفه و تحلیل و تفسیر آنها به روش اهل تصوف به زبان فارسی و عربی است و مؤلف به مناسبت، قصیده‌ای از خود و قصیده‌ای از «وفایی» در آن ذکر کرده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۵۷۲

آغاز: بسمله. سالها بود که فقیر در حیرت بودم بسبب حدیثی که از حضرت سیدی قدس سره العزیز شنیدم؛ **انجام:** بعدها میباید پس از فحص بلیغ که کثرت اقوال مختلفه اهل مشورت منتهی بیک گردید و لباس سلطنت وحدت.

خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ واقف: حاج شمس الدین پرویزی، شهریور ۱۳۴۵؛ کاغذ: نباتی، جلد: مشمع مشکی، ۳۴گ، سطور چلیپایی دوستونی، اندازه: ۲۲×۳۱م [ف: ۹ - ۱۷۷]

● شرح و تفسیر لا اله الا الله / کلام و اعتقادات / فارسی

š. va tafsīr-e lā elāh-a ellā-l-lāh

ابن عبدالوهاب، محمد بن عبدالوهاب، ۱۱۱۵ - ۱۲۰۶ قمری

ebn-e ʻabd-ol-vahhāb, mohammad ebn-e ʻabd-ol-vahhāb (1704 - 1792)

تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۹۴۷/۱

بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: رقعی [ف: - ۳۳۰]

● شرح و تلخیص بیان / بهائیت / فارسی

š. va talxīs-e bayān

وابسته به: بیان؛ باب، علی محمد بن محمد رضا (۱۲۳۶-۱۲۶۶ق)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۱۶۹

آغاز: بسم الله الامنع الاقدس. تسبیح و تقدیس بساط قدس عز مجد سلطانی را لایق؛ **انجام:** علیه متقدرون ۱۲۹۷.

از باب ۱ است تا باب ۱۰ واحد ۹؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۳۳۸گ، ۱۹ سطر (۱۷/۵×۲۳)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۵ - ۴۱۳۴]

← شرح الوجود و الماهیة > شرح الرسالة الوجودیة
← شرح وجیزه در اصول دین > معنی الوجود الموجود و الامکان

● شرح وجیزه شیخ بهاء الدین / درایه -

š.-e vajīza-ye šeyx bahāʼ-od-dīn

تبریزی، محمد زمان بن کلبعلی، ق۱۲ قمری

tabrīzī, mohammad zamān ebn-e kalbʻalī (- 18c)

وابسته به: الوجیزة فی الدرایة؛ شیخ بهائی، محمد بن حسین (۹۵۳-۱۰۳۰ق)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۰۰۰
خط: نسخ، کا: محمد بن آقا محمد میرزا موسوی، تا: سه‌شنبه ۲۸ رجب ۱۱۳۰ق، جا: تبریز؛ اندازه: ۱۱×۲۰سم [میراث شهاب: س۹ش۲ - ۱۷]

● شرح الوجیزة فی العقائد / کلام و اعتقادات / عربی
š.-ul-wajīza fi-l-‘aqā’id

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۰۹۸/۸
خط: نسخ، کا: احمد بن علی بن عباس کرزکانی بحرانی، تا: ۱۲۸۲؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی، قطع: وزیری [میراث شهاب: س۸ش۲ - ۲۲]

● شرح الوجیز فی الفقه / فقه / عربی
š.-ul-wajīz fi-l-fiqh

کتاب «الوجیز فی الفقه» یکی از کتب مشهور در فقه شافعی است و شروح بسیاری بر آن نگاشته شده است. شرح حاضر به علت افتادگی آغاز و انجام نسخه، مشخص نشد که کدام یکی از شروح آن می‌باشد و مشتمل به شرح کتب ذیل است: آداب القضاء، النفقات، الظهار، الکفارات، اللعان، العدة، الضحایا، السبق و الرمایة و الایمان.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۶۷۵
آغاز: ... فان الناس اعتادوا مما علی مر الاعسار و لم یبد من احد نکیر؛ **انجام:** و عن صاحب التلخیص انه اذا عین الحرم اختص به تخرجا من الصلوة و الصدقة الثانیه سر الکعبه و نظنها من القربات.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول؛ کاغذ: دولت آبادی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۵۳گ، ۳۷ سطر (۱۴/۵×۲۴)، اندازه: ۲۳/۵×۳۳سم [ف: ۱۹ - ۳۴۴]

● شرح و خواص حزب البحر / دعا / عربی و فارسی
š. va xavass-e hezb-ol-bahr

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۱۰۱
آغاز: بسمله، با اعتصام بدانکه این رساله ای است؛ **انجام:** به قرائت این آیات مداومت نماید.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۶۷ق؛ ضمیمه نسخه ش ۲۵۰۹۹ [رایانه]

● شرح و خواص نادعلی / دعا / فارسی
š. va xavass-e nāda ‘alī

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۱۰۲
آغاز: بسمله. الحمدلله افاض الارواح من القدم؛ **انجام:** محفوظ و محروس باشد ... سنه ۱۱۶۸.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۶۸ق؛ ضمیمه نسخه ش ۲۵۰۹۹ [رایانه]

↩ شرح و خواص نادعلیاً مظهر العجایب ← شرح ناد علیاً مظهر العجائب
↩ شرح الوداع ← شرح سلم العلوم
↩ شرح الوداع ← شرح وداع جامعة الکبیرة

● شرح وداع جامعة الکبیرة = شرح الوداع = شرح زیارة الوداع / شرح دعا / عربی
š.-u widā‘-i jāmi‘at-ul-kabīra = š.-ul-widā‘ = š.-u zīyārat-il-widā‘

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ - ۱۲۴۱ ؟ قمری
ahsā’ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)

تاریخ تألیف: شب ۱۹ ربیع الاول ۱۲۳۰ق
در دیباچه می‌گوید چون «شرح زیارت جامعة الکبیرة» را به انجام رساندم، خواستم شرح بخشی از آن زیارة را که در روایت به آن ملحق است و ویژه بدرود است را انجام دهم.
آغاز: بسمله. حمدله. و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین. فیقول العبد المسکین احمد بن زین الدین الاحسائی انی لما فرغت من هذا الشرح للزیارة الجامعه الکبیرة اجبت ان الحقه بشرح الوداع الملحق بها فی الروایة ...
[دنا ۱۱۴۹/۶؛ الذریعه ۳۰۵/۱۳ «شرح الزیارة ...»]

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۰۹۵/۲-عکسی
آغاز: برابر؛ **انجام:** و باقی الکلام قد تقدم علیه فی شرح الزیارة. و لتقبض عنان القلم عل ما اراده‌الله سبحانه ... و فرغ من تسویده مؤلفه المسکین احمد بن زین الدین بن ... الاحسائی فی لیلة التاسعة عشرة من شهر ربیع المولود (۱۲۳۰) ...
خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد قلی بن عوض، تا: چهارشنبه ذیقعده ۱۲۳۶ق، جا: کرمانشاه؛ ۳۳ص (۲۲۴-۲۵۶) [عکسی ف: ۱ - ۲۳۱]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۴۷
آغاز: آغاز ج ۴: حمدله. صلاة. اما بعد، فیقول العبد المسکین ... الاحسائی هذا الجزء الرابع من شرح الزیارة الجامعة الکبیرة. قال بابی انتم و امی و نفسی ... در پایان این مجلد تاریخ انجام ۱۹ ربیع الاول ۱۲۳۰ق یاد شده است؛ آغاز ج۳: قال العبد المسکین ... الاحسائی. قال (ع) بابی انتم و امی و اهلی و مالی و اسرتی. اقول بابی لصلة ... در پایان این مجلد تاریخ انجام اوایل شوال ۱۲۲۹ق آمده؛
جلد ۳ و ۴؛ خط: نسخ پخته، کا: عبدالمجید بن محمد مهدی علی

آبادی یزدی و اسماعیل بن علی حسینی ابرند آبادی، تا: ۱۵ ربیع الثانی ۱۲۴۱ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۲۱۵گ، ۲۵ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۱۹۵]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۶۱۰/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** الحمدلله رب العالمین جعله زاد الیوم الدین و نفع به طالبی العیان و الیقین من عارفی المومنین و فرغ من تسویده مؤلفه العبد المسلمین احمد بن زین الدین ابراهیم بن صغر بن ابراهیم بن داغر المطیر فی الاحساء فی اللیة التاسعه عشر من شهر ربیع المولود صلی الله علیه و آله سنة ثلاثین و ماتین و الف من الهجرة النبویة علی مهاجرها و آله افضل الصلوة ازکی السلام حامدا مصلیا مستغفرا سنة ۱۲۳۰

خط: نستعلیق، کا: معصوم بن جعفر حسینی اشکوری، تا: پنج‌شنبه جمادی الاول ۱۲۴۶ق؛ واقف: اشکوری؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زیتونی، ۱۵گ (۱-۱۵) [ف: ۳۴ - ۱۴]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۲/۲ خوئی

آغاز: برابر؛ **انجام:** من اثبات ما حصل من شرح الزیارة و شرح وداعها ... سنه ثلثین و مأتین و الف ... و ازکی السلام و التحیة.

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۴۷ق؛ ۱۵ص (۵۲۳-۵۳۷) [ف: ۷ - ۱۵۹]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۱۹/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** علی مهاجرها و آله افضل الصلوة و ازکی السلام حامدا مصلیا مستغفرا.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج یشمی، ۳۵ص، ۲۱ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۵]

● شرح ورد شیخ احمد قیصری / عرفان و تصوف / عربی

š.-e verd-e šeyx ahmad-e qeysarī

مولانا محمد علی، ق۱۱ قمری

mowlānā mohammad ʻalī (- 17c)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۱۶۶/۴

آغاز: بسمله. و به نستعین، ایاک نعبد عقدا و عملا و کلاما ... فیقول محمد بن علی؛ **انجام:** علقوا بیوم الدین

بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۷گ (۱۱۳پ-۱۲۹ر)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۹ - ۸۶۳]

● شرح الورقات / اصول فقه / عربی

š.-ul-waraqāt

امام الکاملیة، محمد بن محمد، ۸۰۸ - ۸۶۴ ؟ قمری

emām-ol-kāmelīyye, mohammad ebn-e mohammad (1406 - 1460)

وابسته به: الورقات = الوریقات؛ امام الحرمین، عبدالملک بن عبدالله (۴۱۹-۴۷۸)

[الاوقاف العامة ۱۱۴/۳؛ دنا ۱۱۴۹/۶؛ بروکلمان ذیل ۸۵:۲]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۸۵۴

خط: نسخ، کا: خضر بن عباس بن ابی بکر بن عباس بن حسن، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی با نشان «ع ن» یا عبدالرحمن؛ نسخه باید پس و پیش شده باشد؛ کاغذ: سپاهانی، ۷۴گ، ۱۸ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۱۷ - ۴۹۵]

● شرح الورقات / اصول فقه / عربی

š.-ul-waraqāt

محلی، محمد بن احمد، ۷۹۱ - ۸۶۴ قمری

mahallī, mohammad ebn-e ahmad (1390 - 1460)

وابسته به: الورقات = الوریقات؛ امام الحرمین، عبدالملک بن عبدالله (۴۱۹-۴۷۸)

شرح مزجی مختصری است بر رساله «الورقات» امام الحرمین عبدالملک جوینی شافعی در اصول فقه اهل سنت.

آغاز: بسمله هذه ورقات قلیلة تشتمل علی معرفة فصول من علم اصول الفقه ینتفع بها المبتدی و غیره و ذلک ای لفظ اصول الفقه مؤلف من جزئین مفردین من الافراد مقابل الترکیب لا الجمع

انجام: خطاء المجتهد تارة و صوبه اخری و الحدیث رواه الشیخان و لفظ البخاری اذا اجتهد الحاکم بحکم فاصاب فله اجران و اذا حکم فاخطاء فله اجر واحد تم تمت المقدمة بحمدالله ...

چاپ: مصر، ۱۳۰۴ق، در حاشیه جمع الجوامع؛ دار احیاء الکتب العربیة، ۱۳۴۴ق، ۲۴ص

[کشف الظنون ۲۰۰۵/۲ و ۲۰۰۶؛ دنا ۱۱۴۹/۶ (۷ نسخه)؛ الاوقاف العامة ۱۳۳/۳]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة شرح الورقات؛ قلیوبی، احمد بن احمد (-۱۰۶۹)

۲- شرح شرح الورقات

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۸۱۴/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: اواخر قرن ۱۰؛ مصحح، محشی؛ مهر: «نور محمد بن جهان شاه شد ۱۲۶۶» (مربع)؛ تملک: شیخ سعد بصری به سال ۹۸۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰گ (۳۱-۴۰)، ۲۱ سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۴۰ - ۲۲۰]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۲۷/۲

آغاز: فی الفروغ فاصاب فله اجران علی اجتهاده و اصابته؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ درشت، کا: کمال الدین حسن الزوارئی بن سیدی احمد، تا: سه‌شنبه ۲۳ رجب ۹۷۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: شکری ترکی، جلد: کاغذ لفاف، ۲ص (۳۰۱-۳۰۲)، ۱۳ سطر، اندازه:

۱۷×۲۳/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۱۰۰]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۲۶۱/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۷۷ق؛ جلد: تیماج، مشکی، ۷گ (۱۱۸ر–۱۲۵پ)، ۱۷–۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: ۳۸ - ۳۷۴]

۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۲۷۷/۲-۳۱/۱۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: بدر بن عاقل محمد بن نصر الله بن مبرد، تا: ۹۹۹ق؛ محشی از ابن صلاح و دیگران؛ جلد: تیماج سرخ، ۲۳گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۰۶]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۷۹۲/۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابوبکر بن رجب الطولوین، تا: چهارشنبه ۲۴ رمضان ۱۰۸۱ق؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج خرمایی، ۹گ (۹۸–۱۰۶)، اندازه: ۱۴/۳×۱۹/۷سم [ف: ۱۱ - ۴۹۸] و [ف: ۱۲-۴۰۹]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۷۹۷/۱

آغاز و انجام: برابر

در فهرست «وریقات فی اصول الفقه» آمده و از شیخ الاسلام امام الحرمین دانسته شده، ولی آغاز و بالاخص انجام می‌رساند که «شرح الورقات» است؛ خط: نسخ مایل به نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۶ق، جلد: چرم قهوه‌ای شکلاتی، ۱۳گ (۱پ–۱۳ر)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۳سم [ف: ۴۱ - ۲۱۷]

۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۳۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۰۰ق؛ کاغذ: نخودی، ۱۵گ، ابعاد متن: ۸×۱۴/۵، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۳ - ۲۰۷]

۸. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۳۵۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: شکرالله الفانی، تا: غره رجب ۱۳۰۰ق؛ محشی؛ جلد: مقوایی، ۱۷گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۶۲]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۹۳۳/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۹ص (۱۹۰–۱۹۸)، ۲۵ سطر (۱۰×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۴۷/۱ - ۴۸]

← شرح وسائل الشیعة > تحریر وسائل الشیعة و تحبیر مسائل الشریعة

● شرح وسائل الوصول الی مسائل الفصول / طب / عربی

š.-u wasā’il-il-wuṣūl ilā masā’il-il-fuṣūl

طبیب، عبدالرحیم بن عبدالله، ق۸ قمری

tabīb, ‘abd-or-rahīm ebn-e ‘abd-ol-lāh (- 14c)

وابسته به: وسائل الوصول الی مسائل الفصول؛ کشی، ابراهیم

حاشیه‌ای است، با عناوین «قال، اقول»، بر وسائل الوصول الی مسائل الفصول ابراهیم کشی (کیسی) که در آن به شرح کتاب فصول بقراط پرداخته است.

[کشف الظنون ۲–۱۲۶۷؛ طبقات الاطباء ۱۶]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۸۷۶/۶

آغاز: نحمدک یا من بیده تدبیر الامور و تصریف المفصول ... یا کافی المعلومات و العلل و شافی الامراض و العلل صل علی من اصطفیت من عبادک المونقین؛ **انجام:** فاذا انقطع مادة الرطوبة جف برأمن الامراض و عاش سلیما و علی لفظ السلامة نختم الکلام

خط:نستعلیق هندی،بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۳گ (۱۱۸پ–۲۰۰پ)،۱۶سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۳/۵سم [ف: ۲۰ - ۳۱۵]

● شرح الوسیط / فقه / عربی

š.-ul-wasīṭ

وابسته به: الوسیط؛ غزالی، محمد بن محمد (۴۵۰–۵۰۵)

اصل کتاب، الوسیط، از «امام محمد غزالی» است که بر آن، شروح چندی نگاشته شده است و شرح موجود، یکی از آنها است؛ لکن به علت فقدان آغاز و انجام نسخه شارح آن ناشناخته ماند.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۲۳۶

آغاز: ... وعن نص الشافعی – رضی الله عنه – اطلاق العلف لا یقتضی السعر منها؛ **انجام:** هل بحکم له بحکم اهل الکتاب و الأصح المنع و یجوز أن یعلم من لفظ الکتاب قوله ...

خط: نسخ قدیم خوش، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ بخش اندکی از کتاب است؛ جلد: چرم خردلی، ۳۰گ، ۲۱ سطر (۱۲×۱۹)، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۳۶ - ۴۴]

● شرح وسیلة الاصابة فی طریق صنعة الکتابة / خط / عربی

š.-u wasīlat-il-iṣāba fī ṭarīq-i ṣan‘at-il-kitāba

ابن خطیب الدهشة، محمود بن احمد، ۷۵۰– ۸۳۴ قمری

ebn-e xatīb-od-dahšat, mahmūd ebn-e ahmad (1350 - 1431)

شرحی متوسط بر منظومه «وسیله الاصابه فی صنعه الکتابه» سروده خود شارح است که در چهار «باب» و یک «خاتمه» تنظیم شده: ۱. الفصل و الوصل؛ ۲. الحذف؛ ۳. الزیاده؛ ۴. البدل؛ خاتمه فی النقط و الضبط.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۵۷۲

آغاز: الحمدلله علی من سوم توحیده بمرقوم افئده عبیده و صلی

الله علی محمد نبیه و رسوله و صیفیه و خلیله الذی کبت کتابه کتائب القیاصره ... آغاز منظومه: الحمدلله علی ان علما ×× بالقلم الانسان فضلا منعما؛ **انجام:** قال الفراء اعلم ان الزای لیس من هذا و لیس فیه مد و لا قصر.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول زر؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳۳/۲ - ۱۸۲]

● شرح الوصایا الامام علی (ع) / شرح حدیث / عربی

š.-ul-waṣāy-al-imām ʻalī

شرح وصیت و سفارش علی به کمیل، محمد بن ابی بکر، خطبه همام، وصیت به امام حسن را آورده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۵۱۶/۵

آغاز: وصیة علی علیه السلام لکمیل بن زیاد یا کمیل سم کل یوم باسم الله و قل لاحول و لاقوة الا بالله و توکلت علی الله و اذکرنا وسم باسمائنا وصل علینا وادر بذلک علی نفسک و ما تحوطه عنایتک تکف شر ذلک الیوم؛ **انجام:** الویل لمن یلی بحرمان و خذلان و عصیان فاستحسن لنفسه ما یکرهه فی غیره وزری علی الناس بمثل مایأتی و اعلم ای بنی انه من لانت کلمته وجبت محبته وفقک الله لرشده و جعلک من اهل طاعته بقدرته انه جواد کریم

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، مذهب، ۱۱گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۷۹]

← شرح وصایای پیامبر (ص) به ابوذر ← عین الحیات

● شرح الوصایا من کتاب الفرائض / فقه / عربی

š.-ul waṣāyā min k.-il farāʼiḍ

شهابی، محمد ولی بن میر محمد

šahābī, mohammad valī ebn-e mīr mohammad

وابسته به: فرائض العثمانی؛ مرغینانی، علی بن ابی بکر (۵۳۰-۵۹۳)

به درخواست: شاه ولی مرغینانی

مؤلف در مقدمه می‌گوید زمانی که کتاب الفرایض را نزد شاه ولی مرغینانی در سمرقند خوانده به درخواست او این اثر را در شرح رساله وی در وصایا نگاشته است.

آغاز: بسمله الحمد لله علی ما انعم و علم من المسائل ما لم نعلم ... و بعد فنقول عبد الضعیف محمد ولی ابن ... لما قرأت کتاب الفرایض ...

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۹۳/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** فاعط له الی قوله و ان لم یستقم.

خط: نستعلیق هندی، بی‌کا، تا: ۱۱۹۳ق؛ جلد: تیماج سوخت در داخل ترنج‌ها نام ملا رحیم بن محمد حکیم حک شده، ۱۵ص (۴۱-۲۷)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۵۰ - ۱۰۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۴۴۲/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هلم جرا اذا کانت المتوافقین کلهم فی جزء مکرر کما فی نصفین و الثلثین و الربعین.

خط: نستعلیق، کا: حمیدالله، تا: قرن ۱۳؛ بسیار مغلوط؛ جلد: تیماج مشکی، ۷گ (۵۰ر-۵۶پ)، اندازه: ۱۸×۲۹سم [ف: ۲۰ - ۲۶]

● شرح وصیة أبی حنیفة / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u waṣiyyat-i ʼabī ḥanīfa

بابرتی، محمد بن محمد، ۷۱۴ - ۷۸۶ قمری

bābartī, mohammad ebn-e mohammad (1315 - 1385)

وابسته به: وصیة ابی حنیفة = کتاب الوصیة؛ ابوحنیفه، نعمان بن ثابت (۸۰-۱۵۰)

به نام: امیر سیف الدین قرابغا خاصگی

شرح مفصلی است با عناوین «قال، اقول» بر رساله «الوصیة» ابی حنیفة در عقاید.

آغاز: بسمله الحمدلله المتوحد بوجوب الوجود و البقاء المتفرد بالقدرة الکاملة و العز و الکبریاء مبدع نظام الموجودات ... محمد بن محمود بن احمد المدعو بالاکمل الحنفی ... لمارأیت کتاب الوصیة المنسوب الامام ... ابی حنیفة قدس الله روحه ... قال الامام رحمة الله علیه الایمان اقرار باللسان وتصدیق بالجنان اقول الکلام ههنا فی ماهیة الایمان ...

انجام: سایر المأثم فصاحبها یعرف المنعم و العفو فیحوز العفو عنه فی الحکمة و هذا آخر ما اردنا ایراده فی شرح هذه الوصیة المبارکة جعله الله تعالی نافعاً لطالبیه و شافعاً لمؤلفه و ناظریه و الحمدلله وحده و صلی الله علی محمد و آله

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ معرب، کا: داود بن ابراهیم، تا: دوشنبه ذیحجه ۸۵۱ق؛ مصحح، محشی؛ ۱۳گ (۱پ-۱۳ر)، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۳ - ۲۲۵]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۸۰۸/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۵ق؛ جلد: گالینگور، ۱۳۸گ، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ف: ۵۱ - ۱۵۵]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۶۵۸

خط: نسخ معرب، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۳۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۵ - ۵۵]

۴. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۱۹۰/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول محرر شنگرف، محشی از «علی قاری» و «عصام الدین» و «شرح المواقف» و «خیالی» و «شرح

عقاید» و «محرر»؛ جلد: مقوای مشکی، ۲۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف مخ - ۱ - ۳۰۵]

● **شرح وصیة الامام الرضا (ع)** / کلام و اعتقادات / عربی

š.-u waṣiyyat-il imām-ir riḍā

تنکابنی، محمد بن سلیمان، ۱۲۳۴ - ۱۳۰۲ قمری

tonekābonī, mohammad ebn-e soleymān (1819 - 1885)

به درخواست: ملا هاشم طالقانی

توضیح و توجیهی است مربوط به وصیت حضرت امام رضا علیه السلام که هنگام مرگ به ابوالصلت هروی فرموده و در آن نشانی قبر خود را بیان کرده است. این رساله به درخواست آخوند ملا هاشم طالقانی پس از تألیف کتاب «اسرار المصائب» نوشته شده و بدو حوالت می‌دهد.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۸۴۰/۵

آغاز: الحمدلله علی نواله ... ان کتابی الفارسی المسمی بأسرار المصائب قدحاز من المطالب و المآرب مالاعین رأت؛ **انجام:** و قد فصلت ذلک فی کتاب اسرار المصائب فلاحظ، هذا ما تیسرلی من ارقامه

خط: نستعلیق، کا: ابوالحسن گیلانی، تا: قرن ۱۴؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵گ (۷۲پ-۷۶پ)، اندازه: ۱۱× ۱۷/۵سم [ف: ۱۰- ۲۲۳]

● **شرح وصیت امیرالمؤمنین به فرزندش حسن بن علی (ع)** / اخلاق / فارسی

š.-e vasīyyat-e amīr-al-mo'menīn be farzandaš hasan ebn-e 'alī

شرح مختصری است بر وصیت امام علی به فرزندش امام حسن علیهما السلام که شارح پس از آوردن مقداری از متن به ترجمه و شرح آن پرداخته است. این شرح ظاهراً از ملامحمد صالح روغنی قزوینی است که به نام «منشور ادب الهی و دستورالعمل کارگاهی» مشهور و در الذریعه (۱۲۹/۱۴) معرفی شده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۲۲۳

آغاز: قول حضرت به اعتبار این دوجبوه باشد و قوی گردان دل را به یقین قوت ایمان شخص به قدر یقین شخص باشد و ضعف ایمان به قدر ضعف یقین؛ **انجام:** و هر دوست که دوستی اونه در راه خدا باشد دل ازدوستی اوبردار و اورا برسرچارسوی هل من مزید درمعرض بیع درآر.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۷گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۳۲]

● **شرح وصیت برکوی** / کلام و اعتقادات / ترکی

š.-e vasīyyat-e berkavī

صدری قونوی، علی، ق۱۲ قمری

sadrī qūnavī, 'alī (- 18c)

وابسته به: وصیت = رساله بیرکلی؛ برکلی، محمد بن پیرعلی (۹۲۹-۹۸۱)

تاریخ تألیف: ۱۱۱۸ق

شرح مزجی مختصری است بر وصیت محمد بن پیرعلی برکوی که در آن اصول اعتقادی و بعضی از امور اخلاقی و پاره‌ای از مسائل فقهی را طبق مذهب حنفی بیان کرده و نزد علماء ترک اهمیت بسزایی دارد.

آغاز: بسمله. حمد و ثنای بی نهایت و مدح و شکری بی غایت اول خداوند کامل الاحسان و شامل الانعام حلاق جهان و بارئ الانسان، اولان رب العالمینه مخصوصدن ...

[دنا ۱۱۵۰/۶؛ فهرس المخطوطات الترکیه العثمانیه ۸۵/۳؛ کوت گون آی ۶۱/۱]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۹۴۵/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** تم تصنیفه بعون الله تعالی و لطفه الله تعالینک اعانتی و لطف و احسانیله بو کتابک تصنیفی تمام اولدی تقریبا سنه ۹۷۰ تخمینا طقوز یوزیتمش سنه سی، اللهم وفقنی لما تحب و ترضی من القول و العمل و النیه و الهدی انک علی کل شئ قدیر.

خط: نسخ خوش، کا: حسن شکری، تا: ۷ محرم ۱۲۳۲ق؛ جلد: تیماج زرشکی مذهب، ۲۲۰گ (۱پ-۲۲۰پ)، ۱۵ سطر در متن (۶×۱۴) و ۳۲ سطر در حاشیه (۶ سانتی)، اندازه: ۱۷×۲۴سم [ف: ۴۷/۱ - ۶۴]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۰۴۴/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** اقیانک فصیح اولسون لسانی ×× یزانک روحینه سبع المثانی

خط:نسخ،بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول، دارای سرلوح رنگین؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۷گ (۳پ-۱۲۹پ)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۸ - ۲۵۵]

← شرح وصیة الحر العاملی ← سلاح اهل الایمان فی محاربة النفس و الشیطان

● **شرح وظایف خدام آستانه حضرت امیر** / اخلاق / فارسی

š.-e vazāyef-e xoddām-e āstāna-ye hazrat-e amīr

ارباب، ابراهیم

arbāb, ebrāhīm

تاریخ تألیف: ذیقعده ۱۲۷۲ق

دستوراتی است اخلاقی که سلطان حیدر هندی نوشته و به فراشان حرم مقدس حضرت امیرالمومنین علیه السلام می‌داده، بنا به درخواست بعضی از برادران که توفیق فراشی آن آستانه

یافته بود. در آن منظومه اخلاقی «سعادت‌نامه» هندی نیز آمده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۹۴۹
آغاز: الحمدلله الذی اقر بوحدانیته آحاد المحدودات ... اما بعد حقیر کثیر التقصیر اقل مجاورین بازمانده از تراب اقدام زائرین؛ **انجام:** دانسته باجرای خدمت مذکوره پرداخته که درعهده شناسد.
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: دوشنبه ۴ ذیقعده ۱۲۷۲ق، جا: نجف اشرف؛ به جهت کربلائی مهدی اصفهانی نایب فراشخانه تعیین شده و به سمت عجم (ایران) می‌رفت داده؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۵گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۹×۱۴سم [ف: ۲۳ - ۱۲۱]

● شرح و فضلیت حدیث کسا و دو قصیده در منقبت علی و ائمه (ع) / فضایل و مناقب / فارسی

š. va fazīlat-e hadīs-e kesā va do qasīda dar manqabat ‘alī va a’emma

امیر شقاقی، عبدالصمد
amīr šaqāqī, ‘abd-os-samad

شرح و فضیلت حدیث کساست به بحر طویل، متأسفانه نام سراینده آن به دست نیامد. علاوه بر آن شرح دو قصیده در آن است یکی در منقبت ائمه معصوم و دیگر در منقبت حضرت علی که گوینده در آن تخلص به ناطق کرده آن می‌رساند سراینده باید ناطق باشد.

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۹۰
آغاز: بسمله حمد بیحد بخدای ملک الملک حقیقی که بس داده؛ **انجام:** شیوه مرضیه ناطق همه گاه ×× مدح اظهار تو لا بامیر عربست
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳، جا: تهران؛ مذهب، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مخمل زرد مذهب، ۸گ، ۱۲ سطر (۸×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۲۷۱]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۵۳۵/۵۷
خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مخمل آبی، ۱۴ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۱۶ - ۶۱۷]

← شرح الوقایة > تقویم
← شرح الوقایة > شرح وقایة الروایة فی مسائل الهدایة
← شرح الوقایة > فقه الهدایه

● شرح الوقایة / اصول فقه / عربی

š.-ul-wiqāya

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۴۱/۱۱
آغاز: باب الجنایز. م. سن للمحتضر ان یوجه الی القبلة علی یمینه واختیر الاستسقاء ... ش. خلافا للشافعی؛ **انجام:** خلافا لمحمد رح وان قتل لبغی او قطع طریق غسل و لا یصلی علیه. شرح وقایه من عینه
بخش کوتاهی از کتاب است؛ خط: نسخ و نستعلیق، کا: جمال الدین محمد حسنی، تا: دوشنبه جمادی الثانی ۱۱۱۸ق، جا: مشهد رضوی؛ کاغذ: شرقی نخودی، جلد: میشین مشکی، ۲گ (۱۲۱-۱۲۲)، اندازه: ۲۲/۳×۳۴/۹سم [ف: ۲۹/۱ - ۸۷]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۸۲۱
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسنی [رایانه]

← شرح الوقایة (مختصر) > شرح وقایة الروایة فی مسائل الهدایة
← شرح وقایة الروایة > شرح مختصر الوقایة
← شرح وقایة الروایة > التطبیق
← شرح وقایة الروایة > وقایة الروایة فی مسائل الهدایة (ترجمه)

● شرح وقایة الروایة فی مسائل الهدایة = شرح الوقایة / فقه / عربی

š.-u wiqāyat-ir-riwāya fī masā’il-il-hidāya = š.-ul-wiqāya

صدرالشریعة الثانی، عبیدالله بن مسعود، - ۷۵۰ ؟ قمری
sadr-oš-šarī‘e as-sānī, ‘obeyd-ol-lāh ebn-e mas‘ūd (-1350)

وابسته به: وقایة الروایة فی مسائل الهدایة؛ برهان الشریعه، محمود بن عبیدالله (-۶۷۳)
تاریخ تألیف: اواخر صفر ۷۴۳ق
شرحی است بر کتاب «وقایة الروایة فی مسائل الهدایة» برهان الشریعة محمود بن عبیدالله محبوبی حنفی که مؤلف متن، جد شارح است و کتاب را برای وی نوشته است. بر این کتاب شروح متعددی نوشته‌اند که مشهورترین آن، همین شرح است که با عنوان «م، ش» (متن، شرح) می‌باشد و مغلقات متن را به طور مختصرحل می کند.
آغاز: بسمله حمدله و الصلوة یقول العبد المتوسل الی الله تعالی باقوی الذریعة عبیدالله بن مسعود بن تاج الشریعة من وقایة الروایة فی مسائل الهدایة التی الفها جدی و استاذی مولانا الاعظم ... برهان الشریعة ... محمود بن صدرالشریعة ... فکتبت فی هذا الشرح العبارة التی تقرر علیها المتن
انجام: و المغصوب و المحرم و مع ذلک یباح التناول اعتماداً علی الغالب
چاپ: طبع فی مطبعة الامبراطوریة القازانیة سنة ۱۳۱۸ق؛ المعجم المطبوعات العربیة ۱۱۹۹/۲
[کشف الظنون ۲۰۲۰/۲-۲۰۲۴؛ دنا ۱۱۵۰/۶- ۱۱۵۲ (۴۱ نسخه)؛ الاوقاف

العامة موصل ۱۶۹/۲ و ۷۸/۴؛ الاوقاف العامة بغداد ۴۷۲/۱ و ۷۱۴/۱]

شرح و حواشی:

۱- حاشية شرح الوقاية؛ ابن فناری، حسن بن محمد شاه (۸۴۰-۸۸۶)

۲- ذخيرة العقبى = حاشية شرح الوقاية لصدر الشريعة العظمى؛ اخی چلبی، يوسف بن جنيد (-۹۰۵)

۳- معرفة القبلة؛ خلخالی، حسين بن حسن (-۱۰۱۴)

۴- شرح وقاية (ترجمه)؛ سجاول سرهندی، عبدالحق (-۱۱)

۵- حاشية شرح الوقاية؛ محمد بن غلام بن مير عبدالله

۶- حاشية شرح الوقاية (۲عنوان)

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۱۳

جلد اول كتاب و تا پايان كتاب الخنثى؛ خط: نسخ، كا: محمد بن زين العرب بن عبيدالله بن احمد، تا: ۱۴ صفر ۷۹۰ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تيماج مشكی، ۱۸۲گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۸× ۲۹سم [ف: ۴ - ۱۰۰]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۹۷۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** كتاب الوقف و هو حبس العين على ملك الواقف ... فالوقف لازم و عليه الفتوى ... (ناخوانا)

خط: نسخ، بی‌كا، تا: قرن ۸؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با نشان «چلبی»، «شيخ الاسلام»، «۱۲»، «كافی»؛ كاغذ: شرقی، جلد: تيماج قهوه‌ای، ۱۰۵ص، ۲۵ سطر (۱۰×۲۰)، اندازه: ۱۶×۲۵/۵سم [ف: ۳۵ - ۴۲۱]

۳. مشهد؛ مدرسه آية الله خوئی؛ شماره نسخه: ۳۵۰

بی‌كا، تا: قرن ۸ يا ۹ [اوراق عتيق: ۱ - ۲۴۷]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۷۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعليق، كا: احمد بن خيرالدين، تا: اواخر ذيقعده ۸۵۴ق؛ مصحح، محشی؛ علامت وقف كتاب به نام عبدالرحمن القاضی؛ جلد: تيماج مشكی، ۱۱۵گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۷×۲۷سم [ف: ۳ - ۳۴۹]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۲۶۰

خط: نستعليق، كا: علی بن محمد، تا: دوشنبه ۱ شعبان ۸۶۸ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوايی، ۲۹۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۶ - ۲۴۴]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۷۱۷

خط: نسخ، كا: محمد بن قاسم بن مولانا سعدی بن عزالدين الشتری، تا: جمعه ۲۱ شعبان ۸۷۸ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوايی، ۱۹۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵/۵سم [ف: ۵ - ۱۰۶]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۶۸۸

خط: نسخ، كا: محمد بن خليل بن علی، تا: سه‌شنبه ۱۳ صفر ۸۸۰ق؛ مجدول، مصحح، محشی؛ مهر: «بندی خدای الفقير علی بن محيی» (بادامی)، «مظهر لطف حق عبده عثمان» (بيضی)؛ تملک: اخی چلبی؛ جلد: تيماج قهوه‌ای، ۱۶۲گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۷ - ۲۶۴]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۹۶۲

آغاز و انجام: برابر

از طهارت تا انتهای «كتاب الخنثی»؛ خط: نسخ، بی‌كا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، محشی؛ واقف: زين الدين زاهدی، دی ۱۳۷۷؛ كاغذ: نخودی، جلد: مقوای، ۲۰۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۲۱ - ۹۰۰]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۵۳۴

خط: نسخ، بی‌كا، تا: نيمه نخست قرن ۱۰؛ قطع: رقعی كوچک [ميراث شهاب: س۸ش۴ - ۵۰]

۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۶۸۹

خط: نسخ، كا: محمد بن احمد، تا: نيمه‌های جمادی الثانی ۹۲۳ق؛ مجدول؛ واقف: خير النساء خاتون دختر حاجی فخر الدين؛ كاغذ: سمرقندی، جلد: تيماج قهوه‌ای، ۱۹۵گ، ۲۳ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۱۶ - ۳۳۴]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۷۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعليق، بی‌كا، تا: ۹۸۶ق [الفبائی: - ۳۶۹]

۱۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۸۳۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** ثم رد الی مصرفه و نقضيه يصرف الی عمارته اويدخر لقوت الحاجة اليها و ان تعذر صرفه اليها بيع و صرف ثمنه اليها و لا يقسم بين مصارفه (وقف)

خط: نستعليق، بی‌كا، تا: جمادی الثانی ۹۹۷ق؛ با يک سرلوح، مجدول، محشی؛ كاغذ: ترمه، جلد: ميشن سياه، ۲۶۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۸/۷×۱۴/۵سم [ف: ۱ - ۳۳۴]

۱۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۶۷۸-عكسی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، بی‌كا، تا: قرن ۱۱؛ با سرلوح؛ با يادداشت سيد محمد طباطبايی اصفهانی؛ ۷۶۵ص، ۱۹ سطر (۱۰/۵×۲۳)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عكسی ف: ۱ - ۲۳۹]

۱۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۸۳۲

خط: نسخ، بی‌كا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ كاغذ: سپاهانی، جلد: تيماج مشكی،۲۱۹گ،۲۱سطر(۸×۱۶)، اندازه: ۱۸×۲۵سم [ف: ۱۶ - ۳۷۳]

۱۵. شيراز؛ مدرسه منصوريه؛ شماره نسخه:بدون شماره

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌كا، تا: قرن ۱۱؛ با سرلوح مذهب، مجدول؛ اندازه: ۲۲×۳۳سم [نسخه‌پژوهی: ۱ - ۵۳]

۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۹۴۴

آغاز: بكرا او اشتراها من امرءة كذا فی الهداية؛ **انجام:** فصار كصرف مال بيت المال لمن يعمل لعمامه المسلمين كالقاضيو المفتی و المدرس و المقائله و ا ... اعلم بالصواب.

خط: نسخ و نستعليق، بی‌كا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز [رايانه]

۱۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۳۶۱

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: میرزا علیین محمود مغانی، تا: شعبان ۱۰۰۱ق، جا: شماخی مدرسه جلالیه؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۳۲۵گ، ۱۵ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۳ - ۶۲۴]

۱۸. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۷۳
آغاز و انجام: برابر
از کتاب الطهارة تا کتاب الخنثی؛ خط: نسخ، کا: معین الدین بن میر محمد برآبادی خوافی، تا: اواسط رجب ۱۰۲۷ق؛ مصحح، محشی، در غره محرم ۱۰۲۸ق توسط سعدالملک بن معین الدین برآبادی تصحیح و مقابله شده؛ مهر: «حسن ۱۱۱۳» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۹×۲۵سم [ف مخ]

۱۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۳۱
آغاز: ان قوله الی ما یطهر یجب ان یکون متعلقا بقوله ما خرج لا بقوله سال فانه اذا قصد و خرج دم کثیر و سال بحیث؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کا: احمد بن ولی، تا: ۱۰۶۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با امضای «قاضی خان»، «مسکین»، «ابن ملک» و «محیی الدین» و با استفاده از کتابهای هدایه، خلاصه، مبسوط، مفاتیح، کافی، مستصفی؛ مهر: «رهبر هدایت ازلی محمد باد» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج تریاکی، مذهب، ۱۴۴گ، ۲۷ و ۲۹ سطر (۹-۱۰×۲۱/۵-۲۲/۵)، اندازه: ۲۰×۲۹سم [ف: ۱۶ - ۶۲]

۲۰. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه:۷۱
خط: نسخ، کا: حبیب مشهور به طالب، تا: ذیحجه ۱۰۹۱ق؛ ۳۳۸گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۷۶]

۲۱. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۲۹۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصح، محشی با عناوین «چلبی»، «عصام»، «شیخ الاسلام»، «بحر الرائق»، «عبدالعزیز» و ...، با علامت بلاغ؛ تملک: عبدالعزیز مهمند با مهر «عبدالعزیز» (مربع)؛ مهر: «رضی الدین» (مربع)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۶۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۶/۵سم [ف: ۲ - ۱۳]

۲۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۳۴۶
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی؛ اندازه: ۲۴×۳۴سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۸]

۲۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۱۲۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** و هذا الحلاف فی الکفالة با لنفس و المال م لا
از کتاب «الطهارة» تا اواسط کتاب «الکفالة»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: رهبری، دی ۱۳۸۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: گالینگور مشکی، ۲۳۹گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۴سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۴۰۴]

۲۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۸۷۳
آغاز و انجام: برابر
از کتاب الطهارة تا کتاب الخنثی است؛ خط: نستعلیق تحریری، کا: حفیظ الله بیاری، تا: ۲۴ رجب ۱۱۱۶ق؛ مجدول کشی، مصحح، مقابله شده؛ اهدایی: رهبری، دی ۱۳۸۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: گالینگور مشکی، ۲۲۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۸×۲۷سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۴۰۳]

۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۵۴۸۸
خط: نستعلیق، کا: جان محمد بن قاضی، تا: ۲۲ شعبان ۱۱۶۰ یا ۱۱۰۶ق؛ اهدایی: رهبری، اردیبهشت ۱۳۸۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن مشکی، ۱۵۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۸×۱۷سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۴۰۴]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۳۳۷
آغاز: بسمله، کتاب البیع هوامر حادث لابد له من مثبت و مسقط، اما الاول فهو ادله الاربعه الشرعیه؛ **انجام:** کذا استفید من الهدایه و العنایه فافهم.
خط: نسخ نازیبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۴۵گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۳۳/۲ - ۸۶]

۲۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۶۵۷
آغاز: ... و تنحل بعد الشرط مطلقاً و شرط للطلاق الملک؛ **انجام:** فی دیوانه لان ما یکون تحت ختمه یؤمن علیه ...
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۳، جا: قاهره؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ جلد: مقوایی، ۱۶۸گ، اندازه: ۱۵×۲۴/۵سم [ف: ۴۱ - ۱۴۶]

۲۸. قم؛ ارگانی بهبهانی؛ شماره نسخه:۱۳۰
آغاز: کتاب البیع، هو مبادلة المال بالمال و ینعقد بایجاب و قبول بلفظی ماض و بتعاط فی النفیس و الخسیس؛ **انجام:** یصح الصلح علی مامر فی باب الحقوق و الاستحقاق و لاشک ان دعوی حق المجهول دعوی غیر صحیحة و فی الذخیره مسایل یؤید ما قلنا
از کتاب البیع؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۳؛ ۱۴۴گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۲۲×۳۵سم [ف: - ۹۹]

۲۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۰۲/۱-۳/۲۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ ۴۵۳گ، ۱۵-۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۶سم [ف: ۵ - ۲۷۰۱]

۳۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۳۳۹
خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن۱۳؛افتادگی:آغاز و انجام؛جلد: گالینگور قهوه‌ای، ۵۷گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۳۳/۲ - ۸۷]

۳۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۶۰۳
از طهارت تا کتاب الخنثی به عربی؛ خط: نستعلیق، کا: بیجار عبدالملک خواجه خاکسار برادر باقی خواجه پسر تاج خواجه پسر حاجی خواجه پسر نور باب خواجه، تا: ۱۲۰۷ق؛ مجدول، محشی از «چلبی، کافی، فخرالدین»؛ کاغذ: بخارایی، جلد: تریاکی، ۳۲۶گ، ابعاد متن: ۱۱/۵×۱۷/۵، اندازه: ۲۰×۲۷/۵سم [ف: ۱۶ - ۶۵۴]

۳۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۷۷۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۲ق [رایانه]

۳۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۸۴۱-۳۵/۲۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالرحمان بن محمد، تا: اواسط صفر؛ مجدول، مصحح، محشی؛ تملک به تاریخ ۱۲۲۰؛ اهدایی: بولی علی خویی، ۱۲۶۰ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۷گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۵ - ۲۷۰۱]

۳۴. تهران؛ فرهاد معتمد؛ شماره نسخه:۱۰۶

گویا شرح وقایة الروایة فی مسائل الهدایة از برهان الشریعه محمود خمولی حنفی، در فهرست ناشناس آمده؛ خط: نسخ، کا: محمد علی، تا: ۱۲۲۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۹ سطر (۱۳×۲۱)، اندازه: ۲۱×۳۱سم [نشریه: ۳ - ۱۸۹]

۳۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۶۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ان تعذر صرفه الیها بیع و صرف ثمنه الیها و لا یقسم بین مصارفه و الله تعالی اعلم بالصواب.

خط: نسخ، کا: علی پشاوری، تا: ۱۲۴۴ق؛ با سرلوح، مجدول زر، مصحح، محشی از چلبی، تلویح، شیخ الاسلام، غیایه الحواشی عصام و هدایه؛ جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۷/۵×۳۱سم [ف: ۱۴ - ۱۹۰]

۳۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۲۰۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** لانه لما کرر اعطنی صار بیعین و الله اعلم بالصواب تمت الدفتر الاول و اقل من الثانی من کتاب شرح الوقایة.

خط: نسخ، کا: محمد کریم بن ملاخان بن دوردی، تا: ۱۲۹۷ق؛ مصحح، محشی؛ ص ۱-۱۷ یادداشتهای متفرقه فقهی؛ جلد: تیماج سرخ، ۶۶۸ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۶/۵سم [ف: ۴۷/۲ - ۶۷]

۳۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۸۹۲

بیع تا وصیت؛ بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

۳۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۳۴۷

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از رضا غیبی [رایانه]

۳۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۱۲۸

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از رضا شیخان [رایانه]

۴۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۳۶۷

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۵ص، ۲۵ سطر (۸/۵×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۴سم [رایانه]

۴۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۸۶۹

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از علی اکبر سلطانی [رایانه]

۴۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۶۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: - ۳۶۹]

۴۳. تهران؛ وزارت امور خارجه؛ شماره نسخه:۲-۱۱

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج صورتی، ۲۶۳گ، اندازه: ۲۰×۲۵سم [ف: - ۱۶]

۴۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۷۳۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مجدول محرر، محشی از «چلبی»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۴۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۲/۵سم [ف: ۲۶ - ۲۲۴]

۴۵. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۲۳۸

آغاز: برابر

خط: نسخ کهن، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ تملک: شیخ محمد در اخانقاه ابوتراب؛ واقف: حاجی میرزا ابوالقاسم مغانجوقی، ۱۳۷۴؛ جلد: روغنی مذهب، ۲۱۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۶/۵سم [ف: - ۱۲۱]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۶۶

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ - ۶۱]

۴۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۸۷۹

انجام: و عند أصحابنا ان امتد ذلک و علم اشاراته کان حکمه حکم الاخرس و الافلا.

جلد اول؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مجدول، دارای سرلوح رنگین زیبا؛ تملک: محمد عمر معرفت بتاریخ ۳ ذیحجه ۱۳۰۸، حکیم محمد تفضل حسین خان رامپوری؛ ۵۵۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۸/۵× ۲۶/۵سم [ف: ۵ - ۲۵۷]

● شرح وقاية (ترجمه) / فقه / فارسی

š.-e veqāya (t.)

سجاول سرهندی، عبدالحق، ق۱۱ قمری

sajāvol sarhandī, ʻabd-ol-haqq (- 17c)

وابسته به: شرح وقایة الروایة فی مسائل الهدایة = شرح الوقایة؛ صدرالشریعة الثانی، عبیدالله بن مسعود (-۷۵۰)

اهداء به: محمد اورنگ زیب

تاریخ تألیف: ۱۰۸۶ق

ترجمه‌ای است که مترجم به درخواست تعدادی از شاگردان از کتاب شرح وقایه صدرالشریعة ثانی نموده است. این ترجمه بیشتر تحت اللفظی برگزار شده و مترجم کمتر به شرح و توضیح پرداخته است.

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... اما بعد می‌گوید احقر عبادالله ... از ایام عنفوان جوانی زمام اختیار این فقیر را قائد توفیق الهی عز شانه به صحبت کثیر البرکة

[مشترک پاکستان ۷۹۶/۱۴؛ فهرستواره فقه هزار و چهارصد ساله اسلامی در زبان فارسی ۵۰؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی موزه ملی پاکستان - کراچی ۸۶۰-۸۶۱]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۰۶۳

آغاز: برابر
نسخه اصل: کتابخانه دانشگاه کراچی - پاکستان ۲۱۴۷۶ (مسائل شرح وقایه)؛ خط: نستعلیق، کا: محمد بن یوسف بن ملا شرف الدین،تا:قرن۱۲و۱۳؛ مصحح، محشی؛ ۸۷۲ص [عکسی ف: ۶ - ۸۴]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۷۴۱

آغاز: نیز جایز بود و بروایت مبسوط جایز نباشد زیرا که طلب آب از رفیق واجب بود بنا برآنکه ... باب المسح علی الخفین، مسئله مسح بر خفین ثابت شده است بحدیث مشهوره و از کتاب ثابت نمی‌شود مگر شستن پای؛ **انجام:** زیرا که در حالت اضطرار خوردن مردار متقین جایز است پس مشتبه بطریق اولی جایز باشد.
نسخه اصل: کتابخانه ندوة العلماء، لکهنو، هند، شماره ۷۵ (ردیف ۲۳)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲ ربیع الثانی۱۱۲۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ در آخر نسخه آمده: «بفضل او سبحانه در ساعت سعید وقت اشراق روز شنبه هفتم شعبان المعظم سنه ۱۲۰۶ مقابله این نسخه با دو نسخه دوبار باتمام رسید الحمدالله ...»؛ ۴۶۰ص، ۲۵ سطر [عکسی ف: ۵ - ۱۸۵]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۶۴۰

از طهارت تا وصیت (شیرانی ص ۲۷۶)؛ خط: نسخ، کا: اسحاق، تا: ۱۱۴۳ق؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج، ۲۷۸گ، ۱۹ سطر (۱۰×۱۹)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۱۷ - ۴۴۲]

۴. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۷۱۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** زیرا که در حالت اضطرار خوردن مردار متیقن جایز است پس مشتبه به طریق اولی جایز باشد.
خط: نستعلیق، کا: عبدالرحمن معروف به محمد عید روس بن محمد صبغة الله بن قاضی احمد بن قاضی محمود بن قاضی احمد بن فاضل خان وزیر بیجارپور، تا: پنج‌شنبه ۲۲ ذیحجه ۱۱۷۲ق؛ جلد: گالینگور، ۲۲۱گ، ۲۲ سطر (۱۴×۲۲)، اندازه: ۲۱/۵×۳۱سم [ف: ۲ - ۳۵۲]

● شرح وقاية الرواية في مسائل الهداية / فقه / عربی

š.-u wiqāyat-ir-riwāya fī masā'il-il-hidāya

ابن فرشته، عبداللطیف بن عبدالعزیز، - ۸۰۱ ؟ قمری

ebn-e ferešte, 'abd-ol-latīf ebn-e 'abd-ol-'azīz (- 1399)

وابسته به: وقاية الرواية في مسائل الهداية؛ برهان الشريعه، محمود بن عبیدالله (-۶۷۳)

شرح مزجی است بر کتاب «وقاية الرواية في مسائل الهداية» برهان الشریعه. این نسخه را فرزند مؤلف محمد بن ملک تنظیم نموده و در مقدمه خود می‌گوید: پدرم این کتاب را شرح نمود و نسخه‌ای که داشت پس از مرگش دزدیده شد، و چون بعضی از من خواستند که این کتاب را دوباره تنظیم کنم، به خواهش آنان جواب مثبت دادم و از روی خط پدرم رونویس کرده و فواید و شروح بسیاری بر وی افزودم.

آغاز: الحمدلله الذی جعل العلم أربح المتاجر و المكاسب و أرجح المفاخر و المغالب و نور بأنواره منابر المشارق و المغارب ... و بعد یقول العبد الضعیف محمد بن عبداللطیف المشهور بابن الملك و المنصور ... (بسم الله الرحمن الرحیم حمد من جعل) ای صیر (العل اجل) ای اعظم (المواهب) جمع الموهبة و هی مصدر و المراد منه الموهوب ...

[دنا ۱۱۵۲/۶؛ کشف الظنون ۲۰۲۱/۲؛ الاوقاف العامة بغداد ۴۷۴/۱؛ الاوقاف العامة موصل ۳۹/۵]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۲۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** فی حالة الاختیار، لان یجد ذکر أخری و أما فی حالة الضرورة یجری فی الکل سواء کانت المذبوحة اکثر أو أقل.
خط: رقعی، کا: حمزة بن یوسف، تا: یک‌شنبه آخر جمادی الاول ۸۶۹ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: مصطفی بن شیخ عبدالباقی مدرس، محمد بن صالح بن محمد مدرس؛ ۲۱۶گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۶سم [ف: ۳ - ۲۲۰]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۰۲۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قید بقوله و الاقل طاهر لان المختلط لو کان اناثین یریقهما و یتمم اتفاقا و لو کان اقلهما یخسا یتحرس اتفاقا و یریق ما غلب علی ظنه هذا آخر الکلام.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۸۸۹ق؛ در برگ آخر مطلبی از عبدالله بن محمود نسفی به نقل از شمس الائمة الکردری در مورد حشیش ای ورق القنب در نه سطر؛ واقف: حسین آغا بن عبدالحی، ربیع الاول ۹۰۸؛ جلد: مقوایی قهوه‌ای، ۲۵۱گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۵/۵سم [ف: ۳۸ - ۴۷]

● شرح وقاية الرواية / فقه / عربی

š.-u wiqāyat-ir-riwāya

عصام الدین اسفراینی، ابراهیم بن محمد، ۸۷۳ - ۹۵۱ ؟ قمری

'esām-od-dīn-e esfarāyenī, ebrāhīm ebn-e mohammad (1469 - 1545)

وابسته به: وقاية الرواية في مسائل الهداية؛ برهان الشريعه، محمود بن عبیدالله (-۶۷۳)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۹۶۳

آغاز: نحمدک یا من موجز من هدایتک؛ **انجام:** و هو فیما نحن فیه سنتان و ا ... اعلم بالصواب و الیه المرجع و الماب تمت حواشی.
این رساله در رایانه آستان قدس به نام تعلیقات بر شرح وقایة الروایة آمده؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [رایانه]

● شرح الوقاية = دائرة الهندية = معرفة الزوال =

معرفة وقت الزوال و القبلة / هیأت، فقه / عربی
š.-ul-wiqāya = dā'irat-ul-hindīyya = ma'rifat-uz-zawāl = ma'rifat-u waqt-iz-zawāl-i wa-l-qibla

خلخالی، حسین بن حسن، - ۱۰۱۴ قمری
xalxālī, hoseyn ebn-e hasan (- 1606)

وابسته به: شرح وقاية الرواية فی مسائل الهداية؛ صدرالشريعة الثانی، عبيدالله بن مسعود (-۷۵۰ق)

شرح بخشی از شرح الوقاية صدرالشريعه ثانی، عبيدالله بن مسعود بن تاج الدين الشريعة محبوبی بخاری در خصوص فرعی فقهی در مسأله معرفت زوال و وقت «دلوک الشمس» مستفاد از آيه شريفه «أقم الصلوة لدلوک الشمس إلی غسق الليل» است که برای تبيين آن از طريق دائره هندی توضيح داده می‌شود که منظور و مراد از دلوک، زوال شمس می‌باشد و نه غروب. اين اثر با عنوان «شرح الدائرة الهندية فی معرفة سمت القبلة» و با تحقيق دريد عبدالقادر نوری در سال ۱۹۸۱هـ در بغداد منتشر گرديده است با اين توضيح که موضوع اصلی رساله معرفت قبله نيست؛ هر چند بی ارتباط با موضوع بحث نيز نيست! (حسين متقی)

آغاز: بسملة، الحمدلله رب العالمين ... و بعد فيقول الفقير إلی الله تعالی حسين الحسينی الخلخالی لما کان أشرف الطاعات بعد الإيمان هو الصلوة أمر الله بها و عين وقتها فقال عز من قائل (أقم الصلوة لدلوک الشمس إلی غسق الليل) و اختلف المفسرون فی معنی دلوک الشمس إلی غسق الليل) و اختلف المفسرون فی معنی دلوک الشمس فقال بعضهم إن دلوکها غروبها فقال الأکثرون إن دلوکها زوالها عن کبد السماء و هذا هو المختار ...

انجام: من الطرق المذکورة فی الموضع الذی عرضه تسعون درجة و يکون السنة الشمسية هناک يوماً و ليلة لأنه لا فی شیء من المشرق و المغرب و الجنوب و الشمال؛ تمت الرسالة بعون الله الملک الوهاب.

چاپ: با عنوان «شرح الدائرة الهندية فی معرفة سمت القبلة» و با تحقيق دريد عبدالقادر نوری در سال ۱۹۸۱ق در بغداد

[دنا ۶/۱۱۵۰ (۱۰ نسخه)؛ الفلک و التنجيم ۱۱۴-۱۱۶؛ معجم المؤلفين ۲۲۱/۳، ۳۱۹؛ تاريخ علم الفلک ۲۹۶]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۰۴/۶ کر

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زيبا، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، با اشکال دايری و مثلثی مربوط به وضعيت آفتاب و نصف النهار و جهات اربع در ۹ تصوير دقيق مجدول، فايده‌ای در فرق ميان مصدر و اسم مصدر از حسن چلبی، فايده‌ای بسيار مهم درباره تفتازانی و آثار وی که نقل آن در اين فهرست خالی از لطف نيست: «تواريخ التفتازانی، رحمه الله، مکتوب حول صندوق الفاضل الکامل التفتازانی روح الله روحه، الا يا ايها الزوراء زوروا [و] سلموا علی روضة المحقق و الحبر المدقق سلطان العلماء و المصنفين، وارث علوم الأنبياء و المرسلين، معدل ميزان المعقول و المنقول، منقح اغصان الفروع و الاصول، ختم المجتهدين ابی سعيد سعد الملة و الدين مسعود ابن القاضی الامام مقتدی الانام عمر بن المولی المعظم اقضی القضاة العالم برهان الملة و الدين ابن الامام الربانی العالم الصمدانی، مفتی الفريقين، معيد الجامعين، سلطان العارفين قطب الواصلين، شمس الحق و الدين، القاضی التفتازانی قدس الله اسرارهم و انزل فراديس الجنان اشباحهم؛ و کتب فی جانب قدمه المبارک هذه التواريخ؛ ولد المرحوم فی صفر سنة ۷۲۲ و فرغ من تأليف شرح التصريف الزنجانی حين بلغ سنة ستة عشر فی شعبان سنة ۷۳۸ و من شرح تلخيص المفتاح فی صفر سنة ۷۴۸ فی بلد هراة و من اختصاره فی سنة ۷۵۶ بغجدوان و من شرح الرسالة الشمسية فی جمادی الآخر سنة ۷۵۲ فی مزار جام و من شرح التنقيح فی ذی القعدة فی سنة ۷۵۸ بکلستا بترکستان و من شرح العقائد فی شعبان سنة ۷۶۸ و من شرح المختصر فی الاصول فی ذی الحجة سنة ۷۷۶ و من الرسالة الکريمة الارشاد سنة ۷۷۸ کلها بخوارزم و من مقاصد الکلام و من شرحه فی ذی القعدة سنة ۷۸۴ بسمرقند و من تهذيب الکلام فی رجب و من شرح القسم الثالث من مفتاح العلوم فی شوال کليهما سنة ۷۸۹ بسمرقند و شرع فی تأليف الفتاوی الحنفية فی ذی القعدة سنة ۷۵۹ بهراة و فی تأليف مفتاح الفقه سنة ۷۸۲ و فی شرح تلخيص الجامع کليهما بسرخس [و] شرح الکشاف فی ربيع الآخر سنة ۷۸۲ بسمرقند و توفی فی يوم الاثنين و العشرين من محرم سنة ۷۹۲ بسمرقند و نقل الی سرخس و دفن فيها يوم الأربعاء التاسع من جمادی الاولی بهذه السنة و تمت الروضة يوم الاثنين الثانی و العشرين من ذی الحجة سنه ۷۹۳ رحمه الله»؛ مهر: «شيخ محمد آغا زاده احمد سعيد افندی وقفدر ۱۳۱۰» (گرد)؛ تاريخ وقف: ۱۳۱۰؛ کاغذ: شرقی نخودی، ۶گ (۱۸۸پ-۱۹۳پ)، ۲۰سطر، اندازه: ۶/۵×۱۳/۵سم [ف: ۲/۴۰ - ۲۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۷۲۵/۲

کا: علی رضا بن زين الدين سليمی، تا: ۱۰۵۰ق؛ مهر: «عباسعلی» (بيضی)؛ جلد: پارچه، ۱۳گ (۲۷ر-۴۰ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹/۵سم [ف: ۲۲ - ۲۶۲]

۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۶۸۴/۴

خط: نستعليق، کا: حمزة بن ابی بکر، تا: ۱۰۷۱ق؛ ۲۵ سطر، قطع: ربعی [چهار کتابخانه مشهد-ف: - ۳۳۹]

۴. تبريز؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۴۰۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعليق، کا: احمد، تا: ۱۰۷۸ق؛ جلد: مقوا، ۷گ، ۲۲سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۷۵۵]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۳۸/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** فلابد من معرفه ما يبين عليه العمل بهذا الطريق فنقول تم الدائرة الهندية

خط: نسخ و نستعليق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۱ق؛ کاغذ: اصفهانی نخودی،

جلد: تیماج مشکی، ۷گ (۱پ و ۱۰-۱۶)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۱۳ - ۳۴۳]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۰۹۰/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حافظ عثمان (بن حاج عمر) آمدی، تا: ۱۱۶۳ق؛ جلد: مقوایی، ۵گ (۵۶پ-۶۰ر) [ف: ۲۱ - ۹۳]

۷. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۵۹۵/۵

آغاز: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: علی بن ابراهیم بن علی چلبی بن حاج سید احمد، تا: ۱۲۰۳-۱۲۰۷ق، در خدمت ملا عبدالله افندی مدرس؛ محشی؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فستقی و شکری، جلد: مقوا، ۱۰گ (۶۷-۷۶)، ۱۰-۱۴ سطر (۷/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۷۱۴]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۴۸۵/۷

خط: نسخ، کا: احمد البانی، تا: ۱۲۳۷ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۶گ (۳۱۹پ-۳۲۴پ)، ۲۴ سطر، اندازه:۱۶× ۲۳/۵سم [ف: ۲۶ - ۳۹۶]

۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۴۶۹/۱۰

آغاز: حمدله اما بعد فقال الکامل المحقق اعنی الاستاد مولانا حسین

بی‌کا، تا: ۱۲۵۴ق؛ اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۳ - ۹۳]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۹۳۷/۲

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن ۱۴؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۳۰ص (۱۰۵-۱۳۴)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۹ - ۶۵۱]

۱۱. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۶۸۳/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ تملک: هاشم منجم باشی در ربیع الثانی ۱۳۲۱ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳ سطر (۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲ - ۷۹۲]

● شرح وقاية الرواية / فقه / عربی

š.-u wiqāyat-ir-riwāya

وابسته به: وقاية الرواية فی مسائل الهداية؛ برهان الشريعه، محمود بن عبیدالله (-۶۷۳)

ناشناخته:

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۸۲۶

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی [رایانه]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۴۵۱

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از کیومرث محمودی [رایانه]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۸۷۶

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی [رایانه]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۸۷۱

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی [رایانه]

● شرح وقایع / تاریخ / فارسی

š.-e vaqāye‘

ناشناخته:

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۸۲۹

جلد یک؛ بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی [رایانه]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۸۳۲

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از مصطفی حسینی [رایانه]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۳۳۱

بی‌کا، تا: ۱۲۴۲ق، خریداری از رضا غیبی [رایانه]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۳۳۱

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از رضا غیبی [رایانه]

● شرح وقایع قحطی و کمیابی سالهای ۱۳۲۰-۱۳۲۱ش / تاریخ / فارسی

š.-e vaqāye‘-e qahtī va kamyābī sālhāye 1320-1321 š

بجنوردی، غلامحسین بن رجبعلی، ق۱۴ قمری

bojnordī, qolām-hoseyn ebn-e rajab-‘alī (- 20c)

شرح وقایع قحطی سالهای ۱۳۲۰ و ۱۳۲۱ش / ۱۳۶۱-۱۳۶۲ق است که به واسطه کم بارندگی بعضی از غلات به عمل نیامد و گرانی آن چنان فراگیر شد که: «مظنه جات در نهایت گرانی و قحطیی که غنی و فقیر یکسان در کمال ذلت و سختی زندگی می‌کنند» نوشته شده در ۵ و ۲۳ اسفند ۱۳۲۱ش.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۶۹۹/۲

آغاز: پس از حمد خداوند متعال روزی دهنده بی منت درود بر احمد محمود و آل الطیبین الطاهرین صلوات الله علیه (کذا) اجمعین. اما بعد این بنده اقل الحاج غلامحسین خراسانی خلف مرحوم حاجی رجبعلی بجنوردی طاب ثراه برای یادداشت این دو کلمه را مختصر قلمی نمودم که در آتیه به درد خواهد خورد از وضعیات یکی دو سال قبل و فعلاً که یوم دوشنبه ۱۸ شهر محرم الحرام ۱۳۶۲ می‌باشد کمی و فشار و قحطی و تنگی زندگانی را برای عبرت آیندگان مرقوم می‌دارم اولاً در ماه رمضان ۱۳۶۰ ارزاق در حدود متوسط بود گندم چهارده تومان الی پانزده تومان، جو ده الی ۱۲ ریال و ...

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۶گ(۵۴ر-۵۹ر)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۲۰ - ۲۱۳]

● شرح وقایع قم / تاریخ / فارسی

š.-e vaqāye‘-e qom

فیض قمی، علی اکبر بن محمد، ق۱۳ قمری

feyz-e qomī, ‘alī akbar ebn-e mohammad (- 19c)

مؤلف در این رساله به ماجرای رودخانه انار بار قم و نیز بالا آمدن آب و طغیان رودخانه در قم و حکایاتی که هنگام ورود نایب السلطنه به قم روی داده، پرداخته است. این ماجراها در برگ «۶پ و ۲۸پ» نسخه ش۱۶۲ فهرست مرعشی نیز آمده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۱۷۹/۲

آغاز: رودخانه قم را رودخانه انار بار و رودخانه بار گویند، آبش از جنوب به شمال جاری است، سرچشمه او کوه زرد بختیاری است؛ **انجام:** صلوات و تحیات فزون تر ز شمارش ×× بر ذات و آبای تو کان یکسره امجاد

خط: نستعلیق، کا: محمد بن محمد حسین صحفی قمی، تا: ۱۳۶۶ق؛ کاغذ: فرنگی، ۷گ (۱۰پ-۱۶ر)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۳۳ - ۳۴۲]

● شرح وقایع نعمت خان عالی / لغت / فارسی

š.-e vaqāye‘-e ne‘mat xān ‘ālī

مشهدی موسوی، حسین علی، ق۱۳ قمری

mašhadī mūsavī, hoseyn ‘alī (- 19c)

توضیح بسیار مختصری است بر بعضی لغات و عبارت‌های مشکل کتاب: «وقایع نعمت خان عالی (۱۱۲۰) یا «روزنامه محاصره حیدر آباد».

قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۱۶۵/۱

آغاز: حمد قادر بیچون که از یک کن خلایق را از عدم بوجود آورده، و نعمت خاتم النبیین سید المرسلین صلی الله علیه و آله که از نور هدایت خویش؛ **انجام:** لله که شرح مختصر نعمت خان عالی بفرصت قلیل صورت اختتام یافت.

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۲۸ ذیحجه ۱۲۶۳ق؛ ۱۸گ (۱ر-۱۸ر)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۱۸۲]

● شرح الوقت و القبلة المذکورین فی شرح اللمعة / فقه / عربی

š.-ul waqt wa-l qiblat-il maḏkūrayn fī š.-il lum‘a

موسوی تنکابنی، محمد مهدی بن محمد جعفر، ق۱۳ قمری

mūsavī tonekābonī ،mohammad mahdī ebn-e mohammad ja‘far (- 19c)

وابسته به: الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة؛ شهید ثانی، زین الدین بن علی (۹۱۱-۹۶۵)

مؤلف می‌گوید: چون در شرح شهید ثانی بر لمعه، دو مبحث وقت و قبله در غایت اشکال بود تصمیم گرفتم شرحی بر این دو مبحث با عبارتی روان و نزدیک به فهم بنویسم این رساله در یک مقدمه در بیان معانی اشیاء اربعه (عرض بلد، طول بلد، میل اعظم، آخر معمور الارض) و دو «باب» تنظیم شده است: باب اول در بیان وقت با ترسیم دوایر مربوطه ...

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۵۶/۷-۲/۷۶

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی عرفنا الاوقات الشریفة ... وبعد فیقول العبد المذنب الغریق فی بحر المعاصر السید محمد مهدی بن السید محمد جعفر الموسوی غفر الله لهما یوم ینادی المنادی ان هذه وریقات لطیفة وصحیفات ضیفة فی شرح شرح المنظومة الرفیعة وهی اللمعة الدمشقیة فان ذلک الشرح الفاتح لمغلقها الصادر من الشهید الثانی لماکان معضلاً ... فی هذین المبحثین؛ **انجام:** وعدم الاحتاج إلی الهیئة والنظر إلی الکرة فاستغفرالله لراقمها لیغفرلک ولنا ما تقدم من ذنوبنا

خط:نسخ،بی‌کا،تا:قرن ۱۳؛ محشی؛ ۵گ، ۱۹ سطر [ف: ۵ - ۲۵۰۶]

● شرح وقف النقود / فقه / عربی

š.-u waqf-in-nuqūd

وابسته به: وقف النقود = اثبات جواز وقف النقود (رسالة فی)؛ ابوالسعود عمادی، محمد بن محمد (۸۹۳-۹۸۲ق)

شرحی است با عناوین «قوله، قوله» بر رساله وقف النقود ابوالسعود مفتی و شارح سعی می‌کنند که مطالب ابوالسعود را رد کند و کار او را نا مشروع می‌داند.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۴۰۹/۱۵

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعد فهذه رسالة معلولة لابطال وقف النقود بدون الوصیة او الاضافة الی الموت المحدود؛ **انجام:** خصوصا الدماغ و البصر للتهذیب و التنقیح و العذر عند کرام الناس مقبول و الصلاة و السلام علی محمد و آله اجمعین

خط: نسخ، کا: عبد الباقی بن فضل الله، تا: ۱۱۰۴ق؛ محشی؛ جلد: مقوایی، ۲۲گ (۲۲۲پ-۲۴۳پ)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم[ف:۱۷-۱۷]

● شرح «و کم لله من لطف خفی» / شرح حدیث / فارسی

š.-e «va kam le-l-lāh-e men lotf-en xafī»

شریف، زین العابدین بن محمد علی

šarīf, zayn-ol-‘ābedīn ebn-e mohammad ‘alī

مشتمل بر چند «تدقیق».

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۴۵۰/۲

بی‌کا، بی‌تا؛ اهدایی: شیخ محمد جواد علمیه؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۸/۵×۱۴سم [ف: ۴ - ۱۲۹۸]

← شرح و کیفیت معراج > معراجیه

● **شرح «الولد سر ابیه»** / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e «al-walad-o serr-o abīh»

خواجگی کاسانی، احمد بن جلال الدین، - ۹۴۹ قمری
xājegī kāsānī, ahmad ebn-e jalāl-od-dīn (- 1543)

اثری کوتاه درشرح حدیث نبوی (ص) با مضمون: «الولد سر ابیه» که با رویکرد عرفانی تفسیر شده است، با سربندهای «ای طالب صادق».

آغاز: الحمدلله الذی خلق آدم علی صورته و نفخ فیه من روحه ... اما بعد فقال النبی علیه السلام الولد سرابیه ... به حکم این آیت که یخرج الحی من المیت و یخرج المیت من الحی است ...

انجام: بی عنایات حق و خاصان حق ×× گر ملک باشد سیا هستش ورق

[دنا ۱۱۵۲/۶؛ فهرستواره منزوی ۱۰۸۴/۸]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۵۶۰/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق هندی، کا: بابا گلکار، تا: قرن ۱۰؛ مجدول؛ جلد: تیماج سرخ، ۵گ (۵۴پ-۵۸)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف: ۳۳/۱ - ۹۸]

۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۹۸/۸-عکسی

آغاز: چه بسیط و مرکبه این حقیقه؛ **انجام:** برابر

اصل نسخه: دانشکده ادبیات تهران ش ۳۳۱ (۷۵۶۳۶). در فهرست آنجا ناشناخته مانده؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: سلخ ربیع الثانی۹۱۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۲گ (۱۰۹پ-۱۱۰پ) [عکسی ف: ۲ - ۲۹۷]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۵/۹-فیروز

آغاز: برابر؛ **انجام:** پس می‌باید که به این مقدار از سرابوات بیرون نیایند که به برکت همت و صحبت دوستان حق سبحانه و تعالی و به عنایت.

خط: نستعلیق هندی، کا: محمد جمیل بن عبدالرحمن، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مجدول؛ جلد: تیماج زرشکی، ۴گ (۱۲۴پ-۱۲۷پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۶سم [ف: ۲۱-۳۱۰]

۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۶۷/۱۲-عکسی

اصل نسخه: گنج بخش، ش ۱۴۰۱ (گنج، ۶۶۷/۲، ۸۵۵)؛ خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد امین، تا: ۱۲۸۰ق؛ ۵گ (۱۴۱-۱۴۵) [عکسی ف: ۲ - ۲۹۷]

● **شرح ولی الله = رسالة الجفرية** / جفر / عربی
š.-u walīy-il-lāh = r.-ul-jafrīyya

رشتی، کاظم بن قاسم، ۱۲۱۲ - ۱۲۵۹ قمری
raštī, kāzem ebn-e qāsem (1798 - 1843)

رساله‌ای است در شرح کلام کسی که نام امیرالمؤمنین علیه السلام و کنیه و لقب ایشان و بعض اسماء حسنی را از لفظ «ولی الله» بر طبق قواعد جفر استخراج نموده است که به درخواست کسی آن را نگاشته است.

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین ... اما بعد فیقول العبد الجانی ... ان بعض من تجب علی طاعته و اوجبت علی نفسی اجابته ... قد امرنی ان املیء کلمات فی شرح کلام من استخرج اسم مولینا

[دنا ۱۱۵۲/۶-۱۱۵۳ (۵ نسخه)]

۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۸۹۸/۵

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: علی بن احمد، تا: ۱۲۵۶ق؛ ۱۵گ، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳ - ۱۴۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۰۴۱/۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اما بطون الاخر فمما لا ینطق لها فمی و لا یجری لذکرها قلمی مع انی احطت با کثرها علما.

خط: نستعلیق، کا: محمد طاهر بن نجفعلی همدانی یا محمد علی، تا: ۱۲۵۹ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱گ (۱۹۰ر-۱۹۰پ)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲۳ - ۲۰۰]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۷۷/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** عالم الدنیا و الرجعه او عالم الدنیا و الاخره فلیکن هذا آخر ما اوردنا ایراده فی هذه العجاله مع توفر الملال و اختلال الاحوال ... و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین.

خط: نسخ، کا: عبدالعلی بن محمد صالح مراغی، تا: ۱۲۶۲ق؛ مصحح؛کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج حنایی مذهب، ۹گ (۲۳پ-۳۱)، ۲۵ سطر (۱۰×۱۹)، اندازه: ۱۹×۳۰سم [ف: ۱۶ - ۴۱۹]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۱۵۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** او عالم الدنیا و الاخره محمد حسن الطبسی الکلیلکی

خط: نستعلیق، کا: محمد حسن طبسی، تا: ۱۲۷۹ق [الفبائی: - ۱۶۶]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۸۲/۳-۵/۱۷۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و تأکید لبشریته فی العالمین عالم الدنیا و الرجعة او عالم الدنیا و الإخرة فلیکن هذا آخرما اردناه ایراده ... و علی الله التوکل فی المبدأ و المآل و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج زیتونی، ۱۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۳۹۵]

● **شرح و معالجه امراض تب نوبه** / طب / فارسی
š. va moʻāleja-ye amrāz-e tab nvba

پولاک، یاکوب ادوارد، ۱۸۱۸ - ۱۸۹۱ میلادی
polāk, yākūb edvārd (1818 - 1891)

به دستور ناصر الدین شاه برای افواج قاهره ناصری نوشته شده است.

ساری؛ طاهری شهاب؛ شماره نسخه:۲۱۸/۳
کا: عبدالله قزوینی، تا: ۱۲۸۱ق؛ جلد: چرمی قهوه‌ای، ۴۰ص، ۱۵ سطر(۶×۲۱) [نشریه: ۶ - ۶۲۷]

● شرح الهارونية / صرف / عربی

š.-ul-hārūnīyya

شرح متن مختصر «الهارونية» است در علم صرف که نجم الدين عمر بن الهروی برای بهاء الدوله محمد و برادرش ولی الدين هارون فرزندان شمس الدين محمد صاحب ديوان در شش فصل تأليف کرده بود. اين شرح توضيحی با عناوين «قوله، قوله» می‌باشد و در بعضی مسائل به گفتگو پرداخته است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۵۳۹
آغاز: الحمد لله الذی دل علی وجود الحق مشاهدة الفعل والانفعال نطق له سبحانه بالقدم حدوث الاسماء و الافعال؛ **انجام:** و المزيد فيه ثلاثة ابنية تفعلل كتد حرج وافعنلل كاحر نجم و افعلل كاقشعر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ مهر: «المعتمد بفضل الصمد کثير الجرم احمد» (بادامی)؛ جلد: تيماج عنابی، ۵۷گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۱۸سم [ف: ۲۴ - ۲۸۶]

● شرح ۱۸ بيت مثنوی مولوی / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e 18 beyt-e masnavī mowlavī

شهرزوری، عبدالرحمن بن احمد، - ۱۲۷۵ قمری
šahrazūrī, ‘abd-or-rahmān ebn-e ahmad (- 1859)

تاريخ تأليف: ۱۲۵۰ق
با ديباچه ای به نثر و شرح با يک مقدمه به نظم در ۲۷۱ بيت و به درخواست درويشان ساخته است. (محمد تقی دانش پژوه)
آغاز: آغاز مقدمه: الحمدلله الذی له عقول الفحول فی ادراک جلاله ... بهترين صدائی که بلبل زبان عارفان از سر شوق و اشتياق ... آغاز شرح منظوم: يار با خود در ازل بی ما و من ×× عشق را ميساختی با خويشتن
چاپ: استانبول، ۱۲۸۴، سنگی
[دنا ۶/ ۳۹۰؛ فهرستواره منزوی ۵۹۵/۷]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۳۲۹/۱۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** بيريا خواند هميشه اين دعا ×× استجب يا ذالغناء و العطا
خط: نستعليق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۵ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: ميشن قهوه‌ای مذهب، ۲۴گ (۲۱۶-۲۳۹)، ۱۶ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳/۵×۲۱/۵سم [ف: ۸ - ۲۶]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۰۹۵/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** می‌کند خالص دعا هر صبح و شام ×× از خدا خواهد بقايش را بکام / بی ريا خواهد هميشه اين دعا ×× استجب يا ذا الغناء و العطاء.
خط: نستعليق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تيماج حنايی، ۳۲گ (۱-۳۲)، ۱۰ سطر (۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۰۴۲]

← شرح الهداية > کنز الفوائد
← شرح الهداية > شرح هداية الحکمة

● شرح الهداية / فقه / عربی

š.-ul-hidāya

ابن کمال پاشا، احمد بن سليمان، - ۹۴۰ قمری
ebn-e kamāl pāšā, ahmad ebn-e soleymān (- 1534)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۸۸۹
کتاب الطهارة؛ بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]

● شرح الهداية / فقه / عربی

š.-ul-hidāya

وابسته به: الهداية فی شرح البداية = هداية الفروع = شرح بداية المبتدی؛ مرغينانی، علی بن ابی بکر (۵۳۰-۵۹۳)

شيراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۱۸
آغاز: کتاب البيوع قال: البيع ينعقد بالايجاب و القبول اذا کانا بلفظ الماضی مثل اين يقول احد هما بعت و الاخر يقول اشتريت؛ **انجام:** بخلاف ما اذا کانت نصفين او کانت الميتة اغلب لانه لا ضرورة والله اعلم بالصواب و اليه المرجع و المآب.
از ابتداء کتاب بيع تا انتهاء کتاب وصايا. اين کتاب شرحی است با عنوان «قال»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی با رمز کفايه، نهايه، کرمانی و علی، در ۶ صفحه اول فهرست کتاب توسط سيد کريم بخش گيلانی نوشته شده؛ ۵۳۱گ، اندازه: ۱۷×۲۷/۵سم [ف: ۱ - ۶۲]

● شرح الهداية / - عربی

š.-ul-hidāya

ناشناخته:
۱. جهرم؛ کريم اشراق؛ شماره نسخه:بدون شماره
جلد اول؛ بی‌کا، تا: ۱۱۳۰ق [ميراث اسلامی: ۵ - ۶۱۰]
۲. مشهد؛ مدرسه خيرات خان؛ شماره نسخه:۷۵
آغاز: علام معاليه مشرقة علی الانعکاس و آثار مبانيه موذنة بالاندراس ... غياث الاسلام و مغيث المسلمين الامير بن الامير محمد شاه کرت ... فهو با تحاف هذا الکتاب اولی ... قال نحمد لله علی توفيقه و نساله هداية طريقه و نصلی علی محمد؛ **انجام:** و ما عداه توابع و لو احق به و لکن هذا آخر ما اوردنا فی شرح هذا

الکتاب.
به نام محمد شاه کرت. مطالب با عنوان «قال اقول» آمده است مانند: «قال اما بعد اه اقول المنطق علم یعرف به تمییز الفکر الصحیح عن الفاسد»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۱ رجب ۱۲۳۳ق؛ کاغذ: فستقی، جلد: پارچه‌ای، ۴۳گ، ۱۲ سطر (۱۰/۵×۱۶)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲سم [رشت و همدان: ف: - ۱۷۴۸]

۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۱۶۷

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۴×۱۹/۲سم [رایانه]

● شرح هدایه / نحو / فارسی

š.-e hedāya

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۶۹۷/۴

آغاز: بسمله و به نستعین باء حرف جر اسم مجرور به باء جار و مجرور متعلق به ابتداء یا به استعین اضافه شده به سوی الله؛ **انجام:** به اعتبار مؤخر واقع شدن آن صفت از موصوف و عمل کرده است مصدر در محل بک نصب را

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ جلد: مقوا، ۵۵گ (۴۵پ-۹۹پ)، ابعاد متن: ۸×۱۴، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲۰ - ۲۰۷]

↜ شرح الهدایة الاثیریة ← ثواب و خواص سوره یس
↜ شرح الهدایة الاثیریة ← شرح الهدایة الاثیریة
↜ شرح الهدایة الاثیریة ← شرح هدایة الحکمة

● شرح الهدایة الاثیریة / فلسفه / عربی

š.-ul-hidāyat-il-aṯīrīyya

وابسته به: هدایة الحکمة = الهدایة الأثیریة؛ اثیرالدین ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰)

ناشناخته:

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۷۶۱/۱

آغاز: بسمله و به نستعین، سبحانه اقام برهانه علی قیام مقام الوجود بذاته لذاته؛ **انجام:** الذی هدانا لها ما کنا لنهتدی ... و یهدی بنوره من یشاء الی صراط مستقیم بلا اشتباه و الصلوة علی رسوله محمد و آله اجمعین.

اثیرالدین ابهری کتابی بر سبک مشائیان در فلسفه در سه بحث منطق و طبیعی و الهی به قرن هفتم پرداخته است که با وجود اختصار مورد توجه اکثر اهل تحقیق واقع شده و بر آن شروحی نوشته اند که از آن جمله است این شرح که فقط دو بحث فلسفه طبیعی و الهی آن را به شرح کشیده این شرح به سلطان ابوالفتح میرزا محمد سلطان بهادرخان عرضه شده است و از تاریخ انتساخ برمی‌آید که بایست قبل از سالهای هشتصد و نود و چهار و پنج قمری نوشته شده باشد. نویسنده می‌گوید چون هدایه مختصر می‌بود لازم آمد که آن را بیشتر شرح کنم. شرح به صورت متن و شرح و با «قال اقول» مطلب می‌آید و نویسنده با دقت مطالب را آورده است؛ خط: نسخ، کا: جمال الدین حسین استرآبادی، تا: ۸۹۵ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۸۲ص (۱-۸۲)، ۱۷ سطر (۹×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱۰ - ۳۳۹]

۲. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۲۱۰/۹

بی منطق؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: دوشنبه ۲۰ ذیحجه ۱۰۷۲ق [نشریه: ۷ - ۲۲۹]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۲۹۲/۲

گویا شرح الهدایة میبدی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی، ۴۷گ [ف: ۱۷ - ۱۰۰]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۵۷۶/۳

به «قال اقول»؛ خط: نستعلیق، کا: ابن محمد بن حکیم شیخ کبیر، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۳گ (۲۵-۷۷پ)، ۲۱ سطر (۷×۱۴) [ف: ۱۷ - ۱۶۴]

● شرح هدایة الافکار / فقه / عربی

š.-u hidāyat-il-afkār

جحافی، عزالدین

johāfī, ʻezz-od-dīn

وابسته به: هدایة الافکار الی مذاهب الائمة الاطهار؛ صنعانی، ابراهیم بن محمد (-۹۱۴ق)

شرح مزجی «هدایة الافکار» از ابراهیم بن محمد بن عبدالله بن هادی وزیر است. مؤلف در مقدمه کتاب از خود یاد نکرده و نامش هم در یادداشت صفحه عنوان نسخه ناقص شده و صورت کامل اسم او را در منابع نیافتیم. این شرح هیچ یک از شروحی که در مؤلفات الزیدیة (ج۱، ص۳۳۶، و ج۲، ص ۲۰۲-۲۰۳ و ۴۰۳) و بروکلمان (ج ۱۲، ص ۱۴۲) و پیوست ریو (ص ۲۳۷) و مصادر التراث الیمنی فی المکتبة البریطانیة معرفی شده نیست. در دیباچه می‌نویسد: «و بعد فلما کانت هدایة الافکار من انفس مقرو فی کتب الآل و اشرف محمود لما حوته من التنبیهات الفایقة و الزیادات الرایقة الموصلة الی غایة السؤل خطر ببالی ان اجعل علیها شرحاً یزیدها ان شاء الله تعالی بیاناً و لعله ینفع احبة (؟) لنا من المؤمنین و اخواناً».

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۶۵۹

آغاز: الحمدلله الذی شرح صدور اولیائه بانوار حکمته و ارشد قلوبهم بافکار هدایته و الصلوة و السلام علی نبیه محمد مبلغ رسالته ... فصل ذکر فیه علائم ما یجوز فیه التقلید و ما لایجوز و من یجوز له التقلید و من لایجوز؛ **انجام:** تخالفاً و تراداً کقول ع و ان کافی فی المقدار فقولان الاول مع الهادی و الثانی التحالف و الترداد

جزء اول؛ خط: نسخ کم نقطه، بی‌کا، تا: شوال ۱۱۳۰ق؛ مجدول،

مصحح، محشی، یادداشت‌های صفحه عنوان: نام کتاب و مؤلف به خط کهن که بعدها برگه‌ای روی آن چسبانده‌اند و قسمت‌هایی از آن را نمی‌توان خواند: «... کاشف لمعانی هداية الافكار [تصنيـ]ف السيد العلامة علم العلماء الاخـ ... [صاحـ]ب الذهن الصافی موضح الدقائق ... مض بالايضاح الشافی عزالدين ... بن علی بن الحسين الجحافی رحمه الله رحمة الابرار و ادخله جنات تجری تحتها الانهار بحق محمد المختار و آله الاطهار و صلی الله علی سيدنا محمد و آله و سلم»؛ تملک: نعمت الله احقاقی جهرمی زرگر بن محمد باقر در ۲۰ رمضان ۱۳۵۱ق؛ اهدایی: آقای محمد کریم اشراق برادران احقاق؛ جلد: تیماج عنابی، ۲۰۱گ، ۲۷ سطر (۱۵×۲۴/۵)، اندازه: ۲۱×۳۱/۵سم [ف: ۲۰ - ۱۴۳]

● شرح هداية الامة / فقه / فارسی

š.-e hedāyat-il-omma

نوری مازندرانی، مرتضی قلی بن میرزا بابا، ق۱۳ قمری

nūrī māzandarānī, morteza qolī ebn-e mīrzā bābā (-19c)

وابسته به: هداية الامة الی احكام الائمة؛ حر عاملی، محمد بن حسن (۱۰۳۳-۱۱۰۴ق)

ترجمه و شرح مختصری است با عناوین «ص، ش» بر کتاب هداية الامة شیخ حرعاملی. در کتاب حاضر فقط احکام رضاع تا بحث یازدهم فی استحباب القناعة را داراست.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۶۶۹۰/۶

آغاز: الحمدلله رب العالمين ... و بعد چنین گوید بنده عاصی ... که چون همیشه ازمنه و اوقات این خیال را در خاطر فاتر می‌گذرانیم که کتابی از مسائل شرعیه را بدست بیاورم؛ **انجام:** پس فرمود امام این ارحام خوبان مردمان است که به درستی و تحقیق خدا امر کرد به صله کردن به ایشان و بزرگوار داشتن ایشان.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۰ق، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۳۹گ (۶۹ر-۱۰۷ر)، اندازه: ۱۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۲۰ - ۲۰۴]

← شرح هداية الحكمة ﴿ الجوهر الفرد

● شرح هداية الحكمة = شرح الهداية الاثيرية / فلسفه / عربی

š.-u hidāyat-il-ḥikma = š.-ul-hidāyat-il-aṯīrīyya

حلبی، عبدالکریم بن عبدالنور، ۶۶۴ - ۷۳۵ قمری

halabī, ‘abd-ol-karīm ebn-e ‘abd-on-nūr (1266 - 1335)

وابسته به: هداية الحكمة = الهداية الأثيرية؛ اثيرالدين ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰)

رساله‌ای متوسط در شرح «هداية الحكمة » اثير الدين ابهری که به صورت «قوله، قوله» تنظیم شده است.

[دنا ۱۱۵۳/۶؛ کشف الظنون ۲۰۲۹/۲]

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۶۳۸

آغاز: ... مشتملاً علی حل الفاظه وتحليل تركيباته مع زيادة شريفة لاتوجد فی المطولات ... اما بعد فهذه هداية فی المنطق الخ استكمال النفس واجب علی كل عاقل؛ **انجام:** مما سبق فلايحتاج الی ذكره منفرداً هذاآخرما اردنا فی شرح هذ المختصر والحمدلله بلاغاية ولانهاية

تنها بخش منطق است؛ خط: نسخ، کا: مجدالدين بن شهاب شیرازی، تا: چهارشنبه ۱۶ ذیقعده ۸۲۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۰۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۷×۱۸سم [ف مخ -۳-۱۲۸۳]

● شرح هداية الحكمة = شرح الهداية الاثيرية / فلسفه / عربی

š.-u hidāyat-il-ḥikma = š.-ul-hidāyat-il-aṯīrīyya

میرک بخاری، محمد بن مبارکشاه، - ۷۴۰ قمری

mīrak-e boxārī, mohammad ebn-e mobārak-šāh (-1340)

وابسته به: هداية الحكمة = الهداية الأثيرية؛ اثيرالدين ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰)

شرحی است با عنوان «قال، اقول» بر مبحث طبیعیات و الهیات «هداية الحكمة» ابهری؛ آغاز نسخه‌های کتاب چنانکه از کشف الظنون (۲۰۲۹/۲) و الذریعه (۱۷۵/۱۴) برمی‌آید اختلاف دارد و ظاهراً علت اختلاف آن است که در ابتدای برخی از نسخه‌ها خطبه کتاب موجود بوده و بعضی خطبه ندارد.

آغاز: بسمله حمدله و صلاة و بعد فقد سألنی بعض أحبائی أن أكتب لقسمی الطبيعی و الالهی من كتاب الهدايا للمولی العلامة افضل المتأخرين أثير الملة و الدين مفضل بن عمر الابهری

انجام: و ضعفها و سرعة الزوال و بطؤه و تختلف ما يكون منها من التعذيب بحسب الاختلافين و ليكن آخر ما اردنا ان نكتب علی سبيل الاجمال من غير ايجاز مخل و تطويل ممل فی شرح هذا المختصر

[الذریعة ۱۷۵/۱۴؛ دنا ۱۱۵۵/۶-۱۱۵۶ (۲۷ نسخه)؛ ریحانة الادب ۷۷/۶؛ دانشنامه جهان اسلام ۳۸۴/۲؛ کشف الظنون ۲۰۲۸/۲ تا ۲۰۳۰؛ فهرست نسخه‌های خطی موزه برلین: ش ۵۰۸۱؛ قاموس الاعلام ۲۸۷۱/۴]

شرح و حواشی:

۱- حاشية شرح هداية الحكمة؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)

۲- حاشية شرح الهداية الاثيرية؛ الهی اردبیلی، حسین بن عبدالحق (۸۷۰-۹۵۰)

۳- حاشية حاشية الجرجانی علی شرح هداية الحكمة؛ حسینی، ابوالبقاء بن عبدالباقی (-۱۱)

۴- حاشية شرح هداية الحكمة

۵- حاشیة شرح الهدایة الاثیریة (۲عنوان)

۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۸۲۹
آغاز: ... قال فصل فی ابطال الجزء الذی لایتجزی اقول و اعلم ان اهل العلم اختلفوا؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: غره شوال ۷۸۶ق؛ ۶۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶×۱۹سم [ف: ۱ - ۱۶۸]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۳۷۶/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: عبدالوهاب، تا: ۸۳۵ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، ۴۴گ (۴۶-۸۹)، ۲۷ سطر، اندازه: ۵×۱۸سم [ف: ۳۱- ۲۸۳]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۴۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: اسفندیار، تا: ۸۵۰ق؛ ۵۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۴ - ۱۹۵]

۴. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۳ - د
آغاز و انجام: برابر
در صفحه عنوان نسخه ما از میرک دانسته شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۵ جمادی الاول ۸۸۵ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۶۷گ، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: - ۳۹۲]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۶۲
آغاز: مع تقدیم الطبیعی علی الالهی لان الطبیعیات اقدم الاشیاء بالقیاس؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، کا: یعقوب بن عوض، تا: جمادی الاول ۸۸۸ق؛ افتادگی: آغاز (صفحه اول)؛ واقف: فهرستی؛ ۳۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۴ - ۱۹۵]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۶۹۴/۱
آغاز: لصغرها اذا الکسر هو فصل الجسم بدفع دافع قوی من غیر نفوذ جسم فیه
خط: نستعلیق، کا: احمد بن محمد بن کمال شریف نیریزی، تا: سلخ شعبان ۸۹۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۶۲گ (۱ر-۶۲پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۱۸سم [ف: ۲۵ - ۵۸]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۶۷۳/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، محشی با نشان «خرزبانی»، «معین»، «۱۲» و غیر آنها، رکابه‌دار؛ تملک: محمد ملا تفیش (تنیش)؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۴گ (۱۰۸-۱۵۱)، ۲۳ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۳۲ - ۱۸۹]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۲۲۰/۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴۰گ (۷۵پ-۱۱۴پ)، اندازه: ۱۳/۵×۲۳سم [ف: ۱۴-۱۹]

۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۲۳۸/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن سرخ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۵/۷سم [ف: ۵ - ۴۴۶]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۰۱۹
آغاز: فیکون جسما و کل و احد منها؛ **انجام:** و العارض الممیز هو السنن فیلزم کون التفئن عارضا
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

۱۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۶۴۶/۱-۲۸/۶۶
آغاز: یلزم ان یکون قبل ذلک الزمان زمان وانما یکون کذلک ... قال الفن الثانی فی الفلکیات وفیه فصول فصل فی اثبات کون الفلک مستدیرا؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، کا: عزیز الله بن بابا حسینی، تا: ۳ ذیقعده ۹۰۱ق، جا: اردبیل؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۶۰گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۶۹۵]

۱۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۸۲/۲
آغاز و انجام: برابر
خط:نسخ،کا:محمد بن حسین شریف،تا:۹۰۴ق؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۷۹ص (۹۰-۲۶۸)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۵ - ۳۷۳]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق بدخط، بی‌کا، تا: ۹۱۴ق؛ واقف: عزالدین محمد؛ کاغذ: نخودی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۵۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۱ - ۱۶۱]

۱۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۴۶۹
خط: نستعلیق، کا: مسعود حسینی، تا: شنبه ۴ ذیقعده ۹۲۵ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج نیلی، ۴۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۲۶ - ۳۸۵]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۱۲۳/۲
خط: نستعلیق، کا: قریش بن هاشم حسینی، تا: ۹۵۵ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵گ (۷پ-۳۱ر)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۸ - ۳۵۳]

۱۶. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۹۸/۱
آغاز: اقول الحکمة و هی صناعة یستفید منها الانسان تحصیل ما علیه الوجود فی نفسه و ما علیه الواجب مما ینبغی ان یکتسبه بعلمه تستشرق بذلک نفسه؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۰-۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: - ۲۰۵]

۱۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۳۴۹/۱
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، تا: ۱۱۰۸ یا ۱۰۱۸ق؛ جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۸۹گ(۱-۸۹)، ابعاد متن: ۵×۱۱، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۱۲ - ۹۷]

۱۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۰/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و کذا العلم و سائر الصناعات و الکیفیات الاستعدادیة تسمی قوة ان کانت استعداداً.
خط: نستعلیق، کا: محمد فضل الله بن محمد صالح، تا: ۱۰۴۲ق؛

افتادگی: انجام؛ نسخه ما خطبه ندارد؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۰گ (۹۳پ-۱۴۲ر)، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۶۹]

۱۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۰۰۰

خط: نسخ، کا: محمد باقر بن محمد شریف کاشانی، تا: ۲۶ جمادی الثانی ۱۰۴۳ق؛ مقابله شده؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالویی، ۱۰۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۹/۷×۱۱/۷۵سم [ف: ۱ - ۳۳۴]

۲۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۱۲/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ کهن، بی‌کا، تا: ۱۰۷۲ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۹گ (۱۷۱-۲۲۹ پ)، ۱۱-۱۹ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۶ - ۲۶]

۲۱. یزد؛ جامع کبیر؛ شماره نسخه:۸۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: چهارشنبه شعبان ۱۰۸۸ق؛ واقف: محمد ولی میرزا، ۱۲۴۳؛ قطع: ربعی [نشریه: ۴ - ۳۸۶]

۲۲. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۲۱۶/۱

آغاز: ... قال فصل فی ابطال الجزء الذی لاتیجزی اقول اعلم ان اهل العلم اختلفوا فی تحقیق ذات الجسم علی مذاهب انحصرت فی ستة لان الجسم اما ان یکون ذات مفاصل؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: جعفر بن جمشید، تا: ۲۱ جمادی الثانی ۱۰۹۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [ف مخ]

۲۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۹۵/۴-۳/۱۱۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی از «س» و «ملازاده»؛ ۶۵گ، ۲۶ سطر [ف: ۵ - ۲۶۹۴]

۲۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۶۸۸/۲-۵۸/۱۳۸

آغاز: لصلابته اذا القطع هو فصل الجسم بنفوذ جسم آخر فیه و لا و هما لعجز المتوهم؛ **انجام:** برابر

از ماقبل «قال فصل فی اثبات الهیولی اقول کل جسم طبیعی وهو الجوهر القابل للابعاد الثلاثه ...» تا آخر کتاب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۶۵گ(۲۸-۹۲)، ۱۸ سطر، اندازه: ۸×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۶۹۵]

۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۵۸۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۷۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۴ - ۱۹۵]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۸۱/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج لیمویی، ۱۲ص (۲۱۰-۲۲۱)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۵ - ۳۷۱]

۲۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۰۱۷/۲

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشان «صلاح الدین، میرحسین»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۳۹گ (۹۲پ-۱۳۰پ)، ۱۷سطر(۷/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۹۵۶]

● شرح هداية الحكمة = شرح الهداية الاثيرية / منطق / عربی

š.-u hidāyat-il-ḥikma = š.-ul-hidāyat-il-at̲īrīyya

قطب الدين رازى، محمد بن محمد، ۶۹۴ - ۷۶۶ قمری

qotb-od-dīn-e rāzī, mohammad ebn-e mohammad (1295 - 1365)

وابسته به: هداية الحكمة = الهداية الأثيرية اثيرالدين ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰)

گزارشی بر بخش منطق «هداية الحكمة» اثيرالدين مفضل بن عمر ابهری است.

کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۲۱۶/۲

آغاز: الحمدلله مشرق الانجم الزهرة ومبدع العلل القاهرة والصلوة علی ذوات النفوس الظاهرة فیقول استادی ... وبعد فقد الشمس منی بعض اخوانی فی الدین ادام الله ... اما بعد فهذه هداية فی المنطق الخ اقول استكمال النفس واجب؛ **انجام:** واعلم ان السفسطة مأخوذة من سوفسطا فان سوفا فی لغة اليونانيين اسم للعلم واسطان اسم للمغلط فاشتقت العرب منه سفسطة وتفرقوا ...

تنها بخش منطق؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۵۹گ (۵۹پ-۱۱۷پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [ف مخ]

● شرح هداية الحكمة / فلسفه / عربی

š.-u hidāyat-il-ḥikma

عبيدى، فضل الله بن عبدالرحيم، ق۸ قمری

ʻobaydī, fazl-ol-lāh ebn-e ʻabd-or-rahīm (- 14c)

وابسته به: هداية الحكمة = الهداية الأثيرية؛ اثيرالدين ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰)

تاریخ تألیف: ۷۵۲ق

شرحی است بر هداية الحكمة، توأم با ذکر اقوال و مناقشات حکمای سده‌های پیشین. مؤلف، این کتاب را در قلعه «آنی» در «کرج» که گویا «گرجستان» فعلی باشد، به پایان برده و چنان‌که در انجام نسخه ملاحظه می‌شود، برای فرمانروایان آن منطقه، آرزوی اسلام نموده است.

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۴۶۱/۱

آغاز: و أما من الصفات مثل الألوهية و الوحدة و الكثرة و العلية و المعلولية و ما أشبهها مثل الوجوب و الإمكان و هو العلة الثالث و أقسامه الحكمة العملية حكمة خلقية و حكمة منزلية و حكمة مدنية؛ **انجام:** و لما بطل القول بأن النفوس واحدة قبل البدن و كثيرة، بطل القول بوجود النفس قبل البدن فيكون النفس حادثة

بحدوث البدن و هو المطلوب، وبه ختمنا الکلام فی القسم الطبیعی منتقلین إلی القسم الثانی الإلهی، حامدین لله بلاحصر و نهایة و مصلین علی رسوله بلاحد و غایة
بخش طبیعیات؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۷۷۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، ۳۰گ (۳۰-۱)، ۲۷ سطر، اندازه: ۷×۱۶سم [ف: ۳۱ - ۴۵۹]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۴۶۱/۲

آغاز: رب اختم بالخیر – لله الحمد و الشکر علی التوفیق لاتمام ما سلف و الشروع فیما خلف و علی افضل الشر، محمد و آله الصلوه و السلام ما بر الحالف و حث فیما حلف قال المصنف- رحمه الله- القول فی الالهیات قد اشرنا من فی الکتاب الی تقسیم یعرف منه هذالعلم فلا معنی لاعادته؛ **انجام:** قوله و من اراد الاستقصاء فی الحکمة ... فلیرجع الی کتابناء زبدة الاسرار ... زبدة الاسرار کتاب شریف کثیر العلم لکنه خال عن تحقیقات نقلناها من مصنفات الحکماء و المحققین و علاوة عن نکات التقطناها من مؤلفات الفضلاء المدققین ... و الحمدلله حمداً کثیراً کما امر والصلوة و السلام علی اشرف البشر محمد و آله و صحبه ما شرق بارق و امطرو برق شارق و اصفر ... و قد فرغ مؤلفه «فضل الله العبیدی» _انجح الله آماله و ختم بالخیر و الحسنی اعماله- من تألیفه، اول العشر الاخر من جمادی الآخرة سنة اثنین و خمسین و سبعمایه بمدینة «آنی» من بلاد «کرج» فی القلعة المبتیة فیها- اللهم ارزق و لاتها الاسلام بحق افضل الانام
بخش الهیات؛ خط: نستعلیق، کا: یعقوب بن محمد برغلوی، تا: ۷۷۴ق؛ کاغذ: شرقی، ۲۹گ (۳۰-۵۸)، ۲۷ سطر، اندازه: ۸×۱۶سم [ف: ۳۱ - ۴۶۰]

● شرح هدایة الحکمة = شرح الهدایة الاثیریة / فلسفه / عربی

š.-u hidāyat-il-ḥikma = š.-ul hidāyat-il-aṯīrīyya

ملازاده هروی، احمد بن محمود، ق۸ قمری

mollā-zāde heravī, ahmad ebn-e mahmūd (- 14c)

وابسته به: هدایة الحکمة = الهدایة الأثیریة؛ اثیرالدین ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰)

شرحی است با عناوین «قال، اقول» بر قسمت الهیات و طبیعیات کتاب «هدایة الحکمة» اثیر الدین ابهری. این شرح نسبتاً مفصل و به درخواست شاگردان نوشته شده و بخش منطق را شرح نکرده است.

آغاز: باسمک اللهم یا اهل الحمد و الثناء و یا ذا العظمة و الکبریاء ... و بعد فهذه مجلة مشتملة علی شرح ما سوی المنطق من المختصر الموسوم بالهدایة ... قال المولی المصنف ... القسم الثانی فی الطبیعیات اقول لما کانت الحکمة علما باحثا عن احوال الموجودات الخارجیه علی ما هی علیه فی نفس الامر بقدر الطاقة البشریه و الموجود ینقسم الی ما هو علیه موجود لا بقدرتنا و اختیارنا کالسماء و الارض ... انقسم لا محاله بانقسام متعلقه اعنی الموجود الی قسمین قسم یبحث فیه عن احوال القسم الاول من الموجود

انجام: بل یکون زائلا کما ذکرنا فی الحالة الاولی هذا اخر ما قصدنا جمعه فی هذا الشرح من الفوائد و اردنا نظمه فی هذا السلک من الفرائد ... هذا مع اعترافی بالعجز و القصور و انتساب معظم النقصان و الفتور لکن الله یمن علی من یشاء من عباده بالفضل و الانعام و یدخل من یشاء فی رحمته بمزایا الطول و الاکرام انه هوالبر الرحیم و الجواد الکریم.

[الذریعه ۱۷۳/۱۴؛ دنا ۱۱۵۳/۶-۱۱۵۵ (۴۳ نسخه)؛ الاوقاف العامة موصل ۱۲۳/۲ و ۲۶۰/۲ و ۱۸۶/۳]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة شرح ملازاده علی هدایة الحکمة؛ قاضی زاده رومی، موسی بن محمود (-۸۱۵)
۲- حاشیة شرح هدایة الحکمة؛ سمنانی خراسانی، حسین (-۹)
۳- حاشیة شرح هدایة الحکمة؛ خلیل بن فاضل بن اسحاق
۴- حاشیة شرح هدایة الحکمة = حاشیه بر شرح هدایة اثیریه
۵- حاشیة شرح ملازاده علی هدایة الحکمة (۳عنوان)

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۳۷۶/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۱۵ ذیحجه ۷۸۶ق؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: شرقی، ۸۱گ (۹۰-۱۷۰)، ۲۷ سطر، اندازه :۵×۱۷سم [ف: ۳۱ - ۲۸۴]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۰۰۷

خط: نستعلیق، کا: زین الدین بن احمد بن محمد بن احمد بن مسعود، تا: قرن ۹، جا: هرات؛ مصحح، محشی؛ مهر: «عبده فتح الله الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷/۵سم [ف: ۲۱ - ۸]

۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۹۷۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: گویا قرن ۹؛ ۱۰۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۱ - ۱۶۸]

۴. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۸۶۰/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۹؛ مصحح، محشی؛ ۱۳۵گ (۱-۱۳۵)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۲۱]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۲۲۱/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: حسن بن أبی الخیر ابن حسن اقلیدی، تا: ۲۰ شوال ۸۴۸ق؛ مصحح، محشی با نشان «۲»؛ مهر: «افوض أمری إلی الله عبده کریم» (مربع)، «الواثق بالحی القائم اقل عبادالله ابوالقاسم» (دایره)؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قرمز، ۴۸گ (۴۳پ-۹۰پ)، ۲۵ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [ف: ۳۳ - ۴۲۶]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۵۵۴

آغاز: له شرح يكشف لهم عن وجوه فرائده نقابها و يذلل فى مسالك التحقيق من مطايا البيان صعابها ... قال المولى المصنف روح الله روحه ... القسم الثانى فى الطبيعيات لما كانت الحكمة علما باحثا عن احوال الموجودات الخارجية؛ **انجام:** برابر

تذكر: در فهرست ناشناس آمده، انجام با شرح ملازاده هماهنگ است؛ خط: نستعليق، كا: سعدالله، تا: سه‌شنبه ۱ شوال ۸۵۳ق؛ افتادگى: آغاز (از ديباچه افتاده)؛ كاغذ: سمرقندى، جلد: تيماج قهوه‌اى، ۸۹گ، ۲۱ سطر(۵×۱۱)، اندازه: ۸×۱۶سم [ف: ۱۳-۳۴۹۴]

۷. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه:۲۹۲۴

خط: ميان نسخ و تعليق، بى‌كا، تا: پايان جمادى الثانى ۸۵۶ق؛ كاغذ: ترمه، جلد: ميشن قهوه‌اى، ۷۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱/۲×۱۸/۴سم [ف: ۱ - ۳۳۶]

۸. مشهد؛ رضوى؛ شماره نسخه:۸۲۲۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** انه الرحمن الرحيم.

خط: نسخ، بى‌كا، تا: دوشنبه ۲۴ ربيع الثانى ۸۶۱ق؛ محشى؛ كاغذ: حنايى، جلد: تيماج خرمايى، ۱۰۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴× ۲۱سم [ف: ۱۱ - ۲۱۸]

۹. قم؛ گلپايگانى؛ شماره نسخه:۸۶۲۲-۵۸/۷۲

آغاز: ورجلى فى مضمار هذه الصناعة بالتماس طائفة من الخلان بل شرذمة من اعزة الاخوان ... قال المصنف القسم الثانى فى الطبيعيات اقول لما كانت الحكمة علما؛ **انجام:** برابر

خط: نستعليق، كا: بابا شيخ بن زين العابدين بن شيخ سعيد لنكركنانى، تا: دوشنبه ۱۱ رمضان ۸۶۲ق؛ افتادگى: آغاز (مقدارى از مقدمه افتادگى دارد)؛ ۱۱۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۶۹۴]

۱۰. تهران؛ ملى؛ شماره نسخه:۷۱۰۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** على حسب الامكان فى تحقيق مقاصده و التزام شرايط الانصاف فى ...

خط: نسخ كهن، بى‌كا، تا: ۸۶۲ق؛ مصحح، محشى با نشان‌هاى «مح، قاضى، صح و ...»؛ كاغذ: سمرقندى، جلد: مقوايى مذهب، ۸۹گ، اندازه: ۱۳×۱۸سم [رايانه]

۱۱. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه:۵۲۰۸

خط: نسخ، كا: محمد بن محمد بن احمد خيرى انصارى، تا: ۱۵ شعبان ۸۶۴ق؛ محشى با نشان م م م گويا از قاضى زاده با اجازه قرائت سيد ابوالفتح محمد الهادى بن ابى بصير محمد بن على العراقى الحسينى راوى اين شرح از استاد خود موسى بن محمد بن محمود قاضى زاده رومى از خود شارح به ابوالمحامد عماد الدين محمد بن مطهر بن ابى المعالى مظفر الدين منصور؛ كاغذ: ترمه سمرقندى، جلد: ميشن سياه، ۶۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳/۲×۱۸/۴سم [ف: ۱ - ۳۳۶]

۱۲. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۳۲

آغاز: برابر

خط: نستعليق نازيبا، كا: محمد بن فقيه داود بازلبى عمادى، تا: ۸۶۷ق، جا: تبريز؛ محشى با عبارت «ابن الشريف»،«شرح تجريد» «شرح اشارات» و ...؛ تملك: محمد رضى بن اسحاق بن ...، محمد بن الشيخ داود البازلى؛ مهر: «بدوح» (دايره)؛ جلد: مقوايى، ۶۷گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲/۵سم [ف: ۱ - ۲۸]

قم؛ مركز احياء؛ شماره نسخه:۱۱۰

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عكسى ف: ۱ - ۱۳۱]

۱۳. تهران؛ فياض؛ شماره نسخه:۳۴

خط: نستعليق، كا: عبدالله بن خضر كردى ديار بكرى، تا: ۸۶۸ق [نشريه: ۷ - ۶۹۸]

۱۴. قم؛ مرعشى؛ شماره نسخه:۸۴۰۹/۳

خط: نستعليق، كا: احمد بن سيف الدين بن محمد بن محمود بن عمار خفرى، تا: اواخر جمادى الثانى ۸۶۹ق؛ مصحح، محشى، با نسخه مولانا ابو شامه مقابله شده و اين كار روز جمعه از ماه ذيحجه همان سال كتابت پايان يافته؛ تملك: على بن احمد قره حصارى؛ جلد: تيماج مشكى، ۸۱گ (۱۳پ-۹۳ر)، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۲۲ - ۱۰]

۱۵. تهران؛ ملى؛ شماره نسخه:۱۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، كا: فضل بن محمد، تا: ۸۷۲ق؛ مهر: ناصر الدين شاه؛ كاغذ: ترمه، جلد: مقوايى، ۹۹گ، ۲۱ سطر (۶/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۲۰سم [ف: ۷ - ۱۰۰]

۱۶. دامغان؛ صادقيه؛ شماره نسخه:۱۷۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعليق، بى‌كا، تا: ۸۷۵ق؛ مصحح، محشى؛ تملك: ابراهيم بن ملا احمد بن ملا محمد مشهور به ابن ملا لطف الله در ۱۰۳۶، كمال الدين بن سيد محمد كبيسى، محمد بن رضا ارشد بردى در ۱۲۴۳؛ ۱۴۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۸/۵سم [ف مخ - ۱۲۳]

۱۷. قم؛ مرعشى؛ شماره نسخه:۸۲۶۵/۱

آغاز: التى ليس لها صور حافظه للتركيب و هو يات الآثار العلوية أو التى لها صور من شأنها الحفظ فقط؛ **انجام:** برابر

در فهرست ناشناس آمده ولى انجام با شرح ملازاده هماهنگ است؛ خط: نسخ و نستعليق، كا: محمد بن محمود خراسانى، تا: ۸۸۸ق؛ افتادگى: آغاز؛ جلد: تيماج مشكى، ۷۲گ (۱ر-۷۲ر)، اندازه: ۱۳×۱۷/۵سم [ف: ۲۱ - ۲۲۴]

۱۸. قم؛ مرعشى؛ شماره نسخه:۲۲۵۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** اذا أضاف الصانع الى الشمعة مقداراً آخر من الشمعة حصلت الزيادة فى الاقطار كلها.

خط: نستعليق، كا: محمد بن خليل بنى بخشى، تا: آخر محرم ۸۹۱ق؛ مصحح، محشى؛ جلد: مقوايى، ۹۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۶ - ۲۴۴]

۱۹. قم؛ مرعشى؛ شماره نسخه:۸۰۴۸

خط: نسخ، كا: يحيى بن احمد بن محمد بن منصور حنفى، تا:

۸۹۵ق، جا: رسری؛ محشی؛ تملک: محمد بن جمال الدین ویس بن مصطفی صادقی حسنی، صالح بن ناصر بن عبدالله بن علی بن محمد بن علی الشماسی بحرانی خطی به تاریخ ۱۲۲۹؛ مهر: «العبد المذنب محمود الطباطبائی» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۹گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۷/۵سم [ف: ۲۱ - ۵۳]

۲۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۰۴

انجام:.

خط: میان تعلیق و نستعلیق، کا: بهرام بن شمس الدین بهرام استرابادی، تا: جمعه ۱۷ ربیع الثانی ۸۹۷ق، جا: هرات؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قرمز، ۱۵۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷/۷سم [ف: ۱ - ۳۳۶]

۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۲۲۰/۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۵گ (۱۱۶پ-۲۰۰پ)، اندازه: ۱۳/۵× ۲۳سم [ف: ۱۴ - ۱۹]

۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۱۶۸

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام (انجام در شرح «هدایة النفس الناطقة الکاملة بالاعتقادات» افتاده)؛ محشی از «صلاح الدین، غیاث الدین، احمد بیوردی، س و عبدالرحیم»؛ تملک: محمد مهدی پسر جان یاز خان حسنی در ربیع الاول ۱۰۷۰؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۹۳گ، ۱۷ سطر (۸×۱۱/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۱۶ - ۴۷۲]

۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۰۰-طباطبائی

آغاز: و المعلول صاحبه و اما فی التقسیم الثانی فلان کل واحد من المعلولین یستلزم العلة و العلة لایجابها یستلزم المعلول؛ **انجام:** لکن هذا الالم لا یکون لازما بل زائلاً حکما ذکرنا فی الحالة الاولی و لکین هذا آخر ما قصدنا جمعه فی هذا الشرح من الفوائد و اردنا نظمه فی هذا المسلک من الفوائد ... هذا مع اعترافی بالعجز و القصور ... و الحمدلله علی الاتمام و الصلوة علی رسوله خیر الانام و علی اصحابه التابعین له فیما جاء به و ابان

خط: نسخ و تعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با علامت «س-ه-و» و حسن چلپی و برخی به نقل از کتاب نهایه، بر پشت برگ گفتاری است از مولانا حسام الدین در باب قوس و قزح؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج نیلی، ۷۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۸سم [ف: ۲۴ - ۴۳۲]

۲۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۰۶۵

آغاز و و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح، محشی با نشان «۱۲»، با یک سرلوح مرصع، مجدول، مذهب؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قرمز، ۱۸ سطر، اندازه: ۵ ×۱۳سم [ف: ۳۵ - ۵۵۷]

۲۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۵۴۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** موجب الفیفان صورة حادثة من العقل الفعال علی الهولی و کل حادث حرکة کانت او وصفاً ...

خط: نستعلیق، کا: شاه حسین بن الیاس بن محمد الخیر بیتی، تا: ۹۰۷ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۹گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۳۳/۱ - ۹۰]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۸۰/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، اسدالله بن محمد ساوجی، تا: ۹۲۹ق؛ افتادگی: وسط (پس از برگ ۱۹۵ یک یا چند برگ از نسخه افتاده)؛ عبداللطیف نامی در ۹۲۹ (سال کتابت) آن را تصحیح و مقابله کرده، محشی از میرک و خواجه زاده و جز اینان، با نوشته‌هایی از علیمحمد بن قربانعلی به تاریخ ۱۱۹۷ و از عبدالباقی بن محمد؛ ۱۲۹ص (۳۸۲-۵۱۰)، ۳۸۲ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۳۶۸]

۲۷. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۵۷۷۹

خط: نستعلیق، کا: مصطفی بن عبدالقدیر حنفی، تا: ۹۶۱ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۸۲گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲/۳×۱۶/۹سم [ف: ۱ - ۳۳۶]

۲۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۵۸۴/۱-۳۳/۱۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۹۹۹ق؛ مجدول مذهب، مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۶۹۴]

۲۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۰۱۹-۲۰/۱۳۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۹۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۶۹۴]

۳۰. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۹۰۰

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق،بی‌کا،تا:قرن ۱۱؛ کاغذ: فستقی استانبولی، جلد: رویه کاغذ قهوه‌ای،۹۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵/۱سم [ف: ۱ - ۳۳۶]

۳۱. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۲۲۸

انجام: لأن البدن انما یکون محلاً لفساد النفس اذا کان محلاً للنفس و تکون النفس صورة حالة فیه ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ تملک: غیاث الدین محمد بن علی؛ جلد: مقوایی، ۶۴گ، ۲۱ سطر، اندازه:۱۱×۱۷سم [ف: ۱ - ۱۸۰]

۳۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۵۳۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: شاید شمسایی گیلانی، تا: قرن ۱۱؛ در پایان آمده: «بلغت قراءة الولد الاعز جمال الدین ابن القاضی الحنفی ... هذا الکتاب یوم الاحد الثامن و العشر من ربیع الثانی سنة خمسین و الف علی الفقیر الی الله محمد بن محمد المدعو بشمسا»، محشی با نشان «شمس الدین محمد میرک رحمه الله»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج زرد، ۶۳گ، ۲۵ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۲ - ۲۱۳]

۳۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۲۹/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق تحریری مخلوط به شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۰-۱۱ق؛ محشی؛ ۷۸گ (۵پ-۸۲پ) [ف: ۱ - ۱۵۷]

۳۴. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۹۸/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: حدود ۱۰-۱۱ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: - ۲۰۶]

۳۵. اراک؛ کتابخانه مدرسه حاج محمد ابراهیم؛ شماره نسخه:۱۱۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: گویا قرن ۱۱؛ محشی از: ملازاده خطایی، شرح هدایه؛ تملک: زین العابدین بن حاجی ملک مورخ ۱۲۲۸؛ مهر: «سلام علی ابراهیم» (بیضی)، «وقف کتابخانه مدرسه حاج محمد ابراهیم»؛ کاغذ: لیمویی، جلد: تیماج عنابی، ۹۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۸سم [دو کتابخانه اراک: - ۱۴۱]

۳۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۳۷۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۷گ، ۱۷ سطر (۱۲×۱۲)، اندازه: ۱۴×۱۸سم [ف: ۸ - ۶۳]

۳۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** ثم تصدر عنه هیولی العناصر و صورها المختلفه المتعاقبه علیها
خط: نستعلیق بدخط، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۶۷ق؛ افتادگی: انجام؛ واقف: ابن خاتون، ۱۰۶۷؛ کاغذ: حنایی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۹۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۱ - ۱۶۲]

۳۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۶۲۸/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی، رکابه‌دار، مجدول، این نسخه از روی نسخه ای که به خط عبدالله بن محمد مورخ سال ۸۹۴ق بوده کتابت شده؛ تملک: مصطفی مدرس زاده آنگاه به فرزندش سید محمد سعید مدرس زاده در سال ۱۱۷۲ق اهداء گردیده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۰۱گ (۳۸-۱۳۸)، ۱۷ سطر(۶×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳۲ - ۵۶]

۳۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۱۴۲
آغاز: ... الطبیعی و الالهی لتقدمه بالآلیة و الطبیعی علی الالهی لتقدمه بالنسبة الینا؛ **انجام:** فلان المؤثر فی الفلک لو کان نفساً لکان تأثیرها فیه بواسطة الجسم الذی هو آلة لها فی صدور افعالها عنها و اذا کان کذلک لزم.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: احتمالاً قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی به ندرت نشانی «بلغ»؛ جلد: چرم مشکی، ۱۵۸ص، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۳سم [ف: ۴۵ - ۳۳]

۴۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۶۲۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** الرؤیة متمکن فیها تألمت بفقدان ... الهیئة الواضحة فیها کهیئة
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی، دو برگ اول فوایدی در فلسفه و حکمت به نقل از شرح مقاصد، مصابیح، شرح حکمة العین، مولانا عبدالرحیم، ایضاح و ابوالعلاء البهشتی؛ مهر: «عبدالرحیم ۱۱۶۸(؟)» (بیضی)؛ انتقالی از مدرسه آیت الله بروجردی شهر ری در اردیبهشت ۱۳۷۰؛ جلد: تیماج سرخ مذهب، ۹۲گ، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۲۰ - ۸۷]

۴۱. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۳۱۲/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: - ۱۰۴]

۴۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۹۰۹
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ نسخه قدیم، مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۱گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵× ۱۷/۵سم [ف: ۱۳ - ۸۹]

۴۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۶۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: فهرستی؛ ۱۰۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۴ - ۱۹۶]

۴۴. تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه:۱۴۶
تذکر: در فهرست ناشناس، نام کتاب با توجه به توضیحات کتاب‌شناسی نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی، در ص آمده که از قاضی زاده یا ملازاده است؛ قطع: بغلی [نشریه: ۵ - ۶۵۵]

۴۵. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۱۱۵
آغاز و انجام: برابر
در فهرست از میبدی دانسته آغاز و انجام با شرح ملازاده هماهنگ است؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، ۲۰۰ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [فهرست عراقی: ۱ - ۳۶۴]

● شرح هداية الحكمة = شرح الهداية الاثيرية / فلسفه / عربی

š.-u hidāyat-il-ḥikma = š.-ul-hidāyat-il-aṯīrīyya

قاضی زاده رومی، موسی بن محمود، - ۸۱۵ قمری

qāzī-zāde rūmī, mūsā ebn-e mahmūd (- 1413)

وابسته به: هداية الحكمة = الهداية الأثيرية اثيرالدين ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰)

گزارشی بر بخش طبیعیات و الهیات، کتاب هدایة الحمة اثیرالدین ابهری.

مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۴ فیاض
خط: شکسته، نستعلیق، کا: عبدالله بن شیخ خضر کردی دیاربکری، تا: ۸۶۸ق؛ کاغذ دولت آبادی؛ جلد: مقوا، ۱۵ سطر

(۱۱×۷/۵)، قطع: ربعی [ف: - ۱۱۸]

● شرح هداية الحكمة = حل الهداية / فلسفه / عربی

š.-u hidāyat-il-ḥikma = ḥall-ul-hidāya

جرجانی، محمد بن علی، - ۸۳۸ قمری

jorjānī, mohammad ebn-e 'alī (- 1435)

وابسته به: هداية الحكمة = الهداية الأثيرية؛ اثيرالدين ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰)

تاريخ تأليف: رجب ۸۲۹ق

شرح مختصر مزجی است بر بخش الهيات و طبيعيات «هداية الحكمة» اثيرالدين ابهری. اين شرح توضيحی را شارح پس از اينكه كتاب را نزد پدرش خواند و آن را بر گروهی از طلبه تدريس نمود، نگاشته است. در كشف الظنون و الذريعه اين كتاب با نام «حل الهدايه» ياد شده و در نهايت برخی نسخه‌ها نام «تحرير القواعد و تقرير الفوائد» ديده می‌شود.

آغاز: هدايتک ربنا فی الرواية و الدراية و كفايتک فی البداية و النهاية يا ذا الحكمة البالغة و النعمة السابغة نحمدک علی وجوب وجودک ... اما بعد ... فيقول الفقير الی الله الغنی محمد بن شريف الحسينی ... فيقول اعلم ان هذا المختصر مرتب علی ثلاثة اقسام الاول فی المنطق، الثانی فی الطبيعی الثالث فی الالهی و توجيهه ان الحكمه و هو العلم باعيان الموجودات علی ما هی عليه بقدر الطاقة ... فقال القسم الثانی فی الطبيعيات ای فی مباحث الاجسام الطبيعيه و هی الجواهر القابلة للانقسام فی الجهات الثلاث و هی ای القسم الثانی مرتب علی ثلثة فنون ...

[روضات: ۴۹۷؛ الذريعه ۷۷/۷ و ۸۹/۸ و ۱۷۵/۱۴؛ فهرست مخطوطات مكتبة الاوقاف العامة فی الموصل: ۲۳۰/۶؛ كشف الظنون: ۲۰۲۸/۲؛ هدية العارفين: ۱۸۹/۲؛ دنا ۱۱۵۶/۶]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۲۲۱/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و أنا أقول: من أراد الارتقاء الی ذروة التحقيق فی العلم و الشرف فعليه بتصانيف حضرة الاستاد قدس الله سره العزيز، لقد تم تحرير القواعد و تقرير الفوائد من كتاب الهداية الاثيرية.

خط: نسخ، بی‌كا، تا: قرن ۹؛ كاغذ: شرقی، ۴۲گ (۱پ-۴۲ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۳۳ - ۴۲۵]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** فعليه بتصانيف حضرة الاستاد قدس الله روحه العزيز السيد الشريف نورالله تعالی قبره و برد مضجعه

خط: نسخ تحريری، كا: جلال بن محمد، تا: ۸۸۱ق؛ واقف: ملاموسی گيلانی؛ كاغذ: نخودی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۳۳گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۶۱]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۴۷۹/۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اللذة الادراكية التی تكون بعد الموت شیء لأن بينه و بين اللذات الجسدانية.

خط: نستعليق، كا: عبدالمجيد بن مولی بيكی، تا: ۸۸۹ق، جا: تبريز؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوايی، ۳۸گ (۹۸پ-۱۳۵پ)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲۲ - ۶۸]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۵/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** والا لحان فيها شیء يقبل الفساد و شیء.

كا: حبيب الله، تا: قرن ۱۲؛ كاغذ: اصفهانی، جلد: تيماج سبز، مذهب، ۸۷ص (۱۳۷-۲۲۳)، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: ۷ - ۱۶۰]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۸۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و انا اقول من اراد الارتقاء الی ذروة التحقيق فی العلم و الشرف فعليه بتصانيف حضرة الاستاد ... لقد تم تحرير القواعد و تقرير الفوائد من كتاب الهدايه الاثيريه فی اواخر رجب المرجب سنه تسع عشره و ثمانمأة عام هرج و مرج بهراة

خط: نسخ، بی‌كا، تا: ۱۱۱۱ق؛ محشی با نشان «منه قدس سره» و «زاده» (گويا ملازاده هروی در حاشيه شرح هدايه) و نيز با نشان «هـ» يا «م» دارد، با يادداشتی از آقای مشكوة درباره نام اين شرح و ترجيح اينكه نام آن تحرير القواعد است نه حل الهدايه؛ كاغذ: شكری، جلد: مقوايی، ۱۷۲ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۷/۵سم [ف: ۵ - ۳۷۴]

۶. مشهد؛ شيخ علی حيدر؛ شماره نسخه:۵۰۹

آغاز: من يؤت الحكمة فقد اوتی خيرا كثيرا، فشمرت عن ساق الجد لتحصيلها؛ **انجام:** عز قدره كالكبريت الاحمر و توفيق الوصول اليه من الله الاكبر.

خط: نسخ، بی‌كا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ با علامات بلاغ؛ مقابله نسخه در ۴ ربيع الاول ۱۱۳۳ق به پايان رسيده با قرائت غلام معين الدين نزد سيد سيف الله رضوی؛ ۱۵۲ص، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [مؤيد: ۲ - ۱۳]

۷. شيراز؛ خانقاه احمديه؛ شماره نسخه:۸۴

خط: نستعليق، بی‌كا، تا: قرن ۱۳ [نشريه: ۵ - ۲۱۱]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۴۵۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** حضرت الاستاد قدس الله سره العزيزتم الكتاب بعون الملک الوهاب

خط: نستعليق، بی‌كا، بی‌تا [الفبائی: ۴ - ۳۷۰]

● شرح هداية الحكمة = شرح الهداية الاثيرية / فلسفه / عربی

š.-u hidāyat-il-ḥikma = š.-ul-hidāyat-il-aṯīrīyya

محمودآبادی، بايزيد بن شبلی، ق۹ قمری

mahmūd-ābādī, bāyazīd ebn-e šeblī (- 15c)

وابسته به: هداية الحكمة = الهداية الأثيرية اثيرالدين ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰)

تاريخ تأليف: ۸۶۹ق

شرح مهمی است بر بخش طبيعی و الهی «هداية الحكمة»

اثیرالدین ابهری، نگاشته شده به درخواست بعضی از عزیزان با زیادت‌هایی که شارح آوردن آنها را برای تکمیل بحث‌های کتاب لازم می‌دانسته است. بیشتر این شرح توضیحی می‌باشد با اشاره به براهین بعضی مسائل و گفتگو در آنها.
آغاز: بسمله و به ثقتی و بعد سألنی بعض احبائی ان اکتب لقسمی الطبیعی و الالهی ...
انجام: ان نکتب علی سبیل الارتجال من غیر ایجاز مخل و تطویل ممل فی شرح هذا المختصر و الحمدلله علی الاتمام.
[دنا ۱۱۵۶/۶]

۱. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۱۹۱
خط: نسخ، کا: عبدالرحمن بن عبدالله بن عبدالسلام بن حسن علی، تا: ۸۲۲ق، جا: تفت؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۲۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱ - ۲۵۱]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۲۷۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق کهنه، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۰؛ مجدول؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج قرمز، ۷۳گ، ۱۵ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۹ - ۲۶۴]

۳. قم؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۷۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** لان آلة ذلک قد بطلت و خلو التعلق بالبدن
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: نزدیک عصر مؤلف؛ افتادگی: انجام؛ ۸۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [ف: - ۶۵]

● شرح هداية الحكمة = شرح الهداية الاثيرية / فلسفه / عربی

š.-u hidāyat-il-ḥikma = š.-ul-hidāyat-il-aṯīrīyya

میبدی، حسین بن معین الدین، - ۹۱۱ ؟ قمری

meybodī, hoseyn ebn-e mo‘īn-od-dīn (- 1506)

وابسته به: هداية الحكمة = الهداية الأثيرية؛ اثیرالدین ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰)

تاریخ تألیف: ۸۸۰ق

متن هداية الحكمة از اثیرالدین ابهری در سه بخش است: ۱. منطق، ۲. طبیعیات، ۳. الهیات. این رساله شرح‌ها و حاشیه‌های متعددی دارد که در کشف الظنون (ج۲: ص۲۰۲۸) و الذریعه (ج۱۴: ص۱۷۳-۱۷۶ و ج۶: ص۱۳۸-۱۴۰) یاد شده و بیشتر شرح‌ها و حاشیه‌ها بر بخش‌های ۲ و ۳ کتاب است. شرح جای گفتگو از قاضی میر حسین میبدی شرح‌کننده دیوان امیرالمؤمنین علی (ع) است. میبدی نیز پس از بیان مقدمه کوتاهی در حکمت نظری و عملی، تنها به شرح مزجی قسم دوم و سوم کتاب پرداخته است.

آغاز: بسمله. الهداية امر من لديه و كل شيء يعود اليه له الحمد على ما انعم ... و بعد فيقول المعتصم بلطفه الابدی حسين بن معين الميبدی اصلح الله حاله لما رايت كمال و عين الاعيان و هو نوع الانسان ... فالتمس منی بعض المترددين ...

انجام: و من اراد الاستقصاء فی الحكمة و الوقوف علی مذاهب الحكماء فليرجع الی كتابنا المسمی بزبدة الاسرار ظنی ان الواجب علی طالب الحق مطالعة كتب الشيخين ابی علی و شهاب الدين المقتول ... كالكبريت الاحمر وتوفيق الوصول من الله الاكبر.

چاپ: مشار عربی، صص۵۰۳-۵۰۴؛ استانبول، ۱۲۶۳ق؛ هند، ۱۲۷۸ق، با رساله قوس و قزح؛ تهران، به سالهای ۱۲۹۷، ۱۳۱۲ و ۱۳۱۳ق؛ تبریز، ۱۳۰۵ق، با رساله قوس و قزح؛ دارالخلافه طهران، سنگی، ۱۳۳۱ق، وزیری، ۲۰۳ص

[الذريعة ۱۷۴/۱۴ و ۲۶۶/۱۳-۲۶۷ و ۱۳۸/۶-۱۳۹؛ كشف الظنون ۶۴۶/۲ و ۲۰۲۹/۲ و (چاپ استانبول) ۲:۹۵۰؛ هدية العارفين ۳۱۶/۱؛ ريحانة الادب ۱۱۱/۴؛ معجم المطبوعات ۱۴۸۷/۲ و ۱۴۸۶؛ روضات الجنات ص ۲۵۸؛ اعيان الشيعه ۲۸۲/۲۷؛ الكنی و الالقاب قمی ۱۸۶/۳-۱۸۷؛ معجم المؤلفين ۶۳/۴؛ فهرست دارالكتب چاپ ۱۹۲۴ ج ۱ ص ۲۵۳ و چاپ ۱۹۶۲ ص ۸۶؛ الاوقاف العامة موصل۷۴/۲ و ۲۰۶/۲ و ۱۴۲/۳ و ۱۵۴/۳؛ دنا ۱۱۵۶/۶- ۱۱۶۷ (۳۷۹ نسخه)]

شرح و حواشی:

۱- حاشية شرح هداية الحكمة؛ خلخالی، نصرالله بن محمد (-۹۴۶)
۲- حاشية شرح الميبدی علی هداية الحكمة = حاشيه شرح ميبدی؛ اشرفی جرجانی، عبدالحی بن عبدالوهاب (-۹۵۹)
۳- حاشية شرح الميبدی علی هداية الحكمة = حاشيه شرح ميبدی؛ لاری انصاری، محمد بن صلاح (-۹۷۹)
۴- حاشية شرح الميبدی علی هداية الحكمة = حاشية شرح هداية الحكمة؛ فخرالدين حسينی، محمد بن حسين (-۹۸۴)
۵- حاشية شرح الميبدی علی هداية الحكمة؛ ميرزا جان باغنوی، حبيب الله (-۹۹۴)
۶- غاية الهداية؛ علمی، محمد بن حسن (-۱۰)
۷- حاشية شرح هداية الحكمة؛ خلخالی، حسين بن حسن (-۱۰۱۴)
۸- حاشية شرح الميبدی علی هداية الحكمة؛ ملا شمسا، شمس الدين محمد (۱۰۱۶-۱۰۹۸)
۹- حاشية شرح هداية الحكمة للميبدی = حاشية شرح الميبدی علی هداية الحكمة؛ كوبنانی، اسدالله (-۱۱)
۱۰- حاشية شرح الميبدی علی هداية الحكمة؛ مجذوبعلی شاه، محمد جعفر بن صفر (۱۱۷۵-۱۲۳۸)
۱۱- مرشد الطالبين؛ استرآبادی، محمد جعفر بن سيف الدين (۱۱۹۸-۱۲۶۳)
۱۲- حاشية شرح هداية الحكمة؛ گيلانی، عبدالوحيد
۱۳- حاشية شرح الميبدی علی هداية الحكمة (۵ عنوان)
۱۴- حاشية شرح الهداية الاثيرية (۵ عنوان)
۱۵- حاشية شرح هداية الحكمة (ترجمه)
۱۶- حواشی شرح الهداية الاثيرية

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۴۰۹
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸۰۸ق [تاریخ غلط است]، به نظر می‌رسد که تاریخ نسخه بایستی به قرن ۱۲ بازگردد و نه ۸۰۸؛ تملک: صقازاده واعظ؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج تریاکی مذهب، ۱۳۹گ، ۱۴سطر(۵/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۵ - ۲۲۲]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۱۵
خط: نسخ، کا: شاهمیر بن شاه حسین بن ممد طباطبا، تا: شنبه ۳ ذیقعده ۹۰۵ق؛کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سرخ، ۱۲۶گ، سطر ۱۷ (۵/۵×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [ف: ۳ - ۲۸۴]

۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۲۸۱۸/۲
تا بحث هیولی و صورت است؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۱۷ق؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان «منه»؛ جلد: تیماج سرخ، ۸۹گ (۳۷پ-۱۲۵پ) [ف: ۵ - ۲۴۸]

۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۶۰
خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۲۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با نشان «شرح میرک، خواجه، شرح جدید تجرید، نصرالله، معین الدین، شرح اشارات، مصلح الدین، جمال الدین، فخرالدین، س قدس سره»؛ مهر: علی اکبر محمد تقی؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج سرخ، ۱۱۳گ، ۱۵ سطر (۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: - ۵۹۶]

۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۶۷۲-۹/۲۲۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمدبن مرتضی حسنی، تا: رجب ۹۳۳ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه» و ملا حسین خلخالی و میرفخرالدین و شیخ علی و شمس الدین گیلانی و ملازاده و صدرالدین و ابراهیم تنکابنی و کمال الدین حسین لاری و ...؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۷گ، ۱۶-۲۲ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۴/۵سم[ف:۵-۲۵۰۰]

۶. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۳۲۲/۱ حکمت
خط: نستعلیق، کا: ملک احمد بن حاجی محمد اردستانی، تا: شعبان ۹۴۱ق؛ جلد: تیماج تریاکی [ف: ۲ - ۵۹]

۷. تهران؛ ثامنی (آقای)؛ شماره نسخه:۸
بی‌کا، تا: ۹۵۸ق [نشریه: ۵ - ۱۱۱]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق تحریری ریز، کا: محمد بن فاضل الدین بافقی، تا: جمادی الاول ۹۵۹ق؛ محشی؛ واقف: نادرشاه افشار، ۱۱۴۵؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۸۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۱۶۲]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۵۱۴
آغاز: ... وجه و أتم تفصیل و فیه بحث لأنه إن أراد بالأمور الموهومة مالا یکون موجوداً؛ **انجام:** برابر
از بخش طبیعیات آغاز شده؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۲۰ صفر ۹۶۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ مهر: «العبد المذنب محمود» (بیضی)، «یا محمود ۱۳۵۷» (بیضی)؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: روغنی، ۸۴گ، ۱۷ سطر (۸×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۲۹ - ۱۵۵]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۰۵۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۷۱ق [رایانه]

۱۱. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۱۷۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: عثمان بن عبدالرحمان، تا: با تاریخ ۹۷۲ق؛ مقابله شده با اصل در رمضان ۹۷۲ق، مصحح، محشی با نشان «منه» و «شاه علی»؛ جلد: چرم زرد، ۸۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [مؤید: ۱ - ۱۷۴]

۱۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۶۵۷
آغاز: و اعتبار معتبر مثل الملازمة طلوع الشمس و وجود النهار متحققة فی حد ذاتها سواء وجد فارض او لم یوجد
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر رجب ۹۷۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۱گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۲ - ۳۱۹]

۱۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۴۵۷
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ۹۷۵ق، جا: ارز روم؛ مصحح، مطالبی در توضیح یا رد عبارات متن با استفاده از کتبی همچون تلویح، شرح اشارات، شرح مقاصد و با امضای «منه» و «تقریر استاد»و«عمر ترجانی»؛کاغذ:فرنگی، جلد: تیماج زرشکی، مذهب، ۶۰گ، ۲۳ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف: ۱۲ - ۲۸۰]

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۱۰۰۶
همان نسخه بالا [نشریه: ۷ - ۱۸۸]

۱۴. بیدگل؛ مجتهد الزمان بیدگلی؛ شماره نسخه:۲۳
آغاز: ... لیس من اعیان الموجودات المأخوذة فی تعریفها و قد یقال فعلی هذا لایکون العلم
خط: نستعلیق، کا: احمد الشیکا، تا: جمادی الاول ۹۷۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی، مجدول؛ مهر: «یا شعبان المعظم» (بیضی)؛ جلد: تیماج زرشکی، ۹۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: - ۳۴]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۹۱۰
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شعبان ۹۸۳ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۵گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم[ف:۲۵-۲۰۱]

۱۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۶۸۴۰/۱
خط: نستعلیق، کا: ملک حسین بن محمد طبسی، تا: ۹۸۳ق، جا: مشهد رضوی؛ مصحح، محشی، مجدول، دارای سرلوح؛ جلد: مقوایی، ۱۴۱گ (اپ-۱۴۱ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۸سم [ف: ۱۸ - ۳۵]

۱۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۴۷
خط: نستعلیق، کا: رضی الدین بن مولانا سدید بن قاضی رومی بن

قاضی صدرالدین، تا: ۹۹۳ق، جا: نرکس من ولایة شروان [ف: ۱ - ۱۶۷]

۱۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۵۶
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ربیع الثانی۹۹۳ق؛ مجدول، محشی از میبدی و دیگران؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج، ۱۳۲گ، سطر ۱۵ (۷×۱۳)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۳ - ۲۸۴]

۱۹. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۶۱
خط: نسخ، کا: حافظ جمال بن ابومحمد، تا: ۹۹۷ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸۶گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۲ - ۵۸۳]

۲۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۹۹۵
خط: نستعلیق، کا: قائم بن شمس الدین محمد طباطبائی، تا: پنج‌شنبه ۵ صفر ۹۹۸ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: «المذنب ابوطالب الطباطبائی» (بیضی)، «المؤمن حی فی الدارین» (بیضی)، «محمود بن ابی القاسم الطباطبائی» (بیضی)؛ جلد: مقوایی، ۷۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۳ - ۲۱۶]

۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۴۷/۲
خط: نستعلیق، کا: محمد بن سلیمان، تا: ۹۹۹ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۵گ (۱۵پ-۱۳۹پ)، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۴ - ۲۳۵]

۲۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۹۵۶
خط: نستعلیق، کا: پیر علی بن حسین بارجانی، تا: قرن ۱۰، در حیات مؤلف؛ تملک: عبدالحی حسینی عریضی تفرشی؛ ۱۰۰گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱ - ۱۶۷]

۲۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۱۰۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** تمت هذه الکتاب من تصنیف مفخر العلماء فی الزمان خواجه غیاث الدولة و الدین امیر حسین المیبدی اصلح الله شأنه و غفر ذنوبه العبد الضعیف پیر علی بن حسین البارحانی
خط: نستعلیق ریز، کا: پیر علی بن حسین بارحانی، تا: قرن ۱۰ق؛ نویسنده این نسخه اگر چه تاریخ کتابت را درج نکرده ولی میتوان گفت که در حیات شارح (اوایل قرن دهم هجری) نوشته شده زیرا از شارح تعبیر به جمله «اصلح الله شأنه» نموده؛ کاغذ: زرد، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۰۰ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [فهرست عراقی: ۱ - ۳۶۲]

۲۴. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۸۱۳/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ ریز، کا: محمد بن شهر دیلمی، تا: قرن ۱۰ق؛ محشی؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۹ص، ۱۹ سطر (۵×۹/۵)، اندازه: ۹/۵×۱۵ [ف: ۲ - ۴۰۰]

۲۵. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۷۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ محشی با رمز « ۱۲ غیاث، ح م، منه»؛ مهر: «اسمعیل قربانی کعبه وفا»؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۱۲گ، ۱۵ سطر (۵/۵×۹/۵)، اندازه: ۱۱× ۱۶سم [ف: ۱ - ۱۸۲]

۲۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۷۷۹-۲۴/۱۷۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** وقد صرحوا بذلک وان ارادوا القابل فی الجمله یصدق هذا التعریف
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی مذهب، ۱۰۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۵ - ۲۵۰۴]

۲۷. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه:۱۲۵ - ج
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ با حواشی از قرن ۱۰؛ تملک: هادی در ۱۴ ذیحجه ۱۲۶۶؛ واقف: مهد علیا، ربیع الاول ۱۲۷۲؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز، ۶۹گ، ۲۱ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: - ۳۹۱]

۲۸. اصفهان؛ مهدوی، مصلح الدین؛ شماره نسخه:۱۴۲
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ ۱۴۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۷سم [ف: - ۱۴۴]

۲۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۹۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** و قد وقع الفراغ فی یوم الجمعة وقت الظهر العشرین و ثمانیه من شهر الحجه ... علی ید ... رضی الدین بن مولا سدید بن قاضی روح الله بن قاضی صدرالدین فی تاریخ ۶۶۳
خط: نستعلیق، کا: رضی الدین بن مولا سدید بن قاضی روح الله بن قاضی صدرالدین،تا: قرن ۱۰؛ محشی؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوا، ۱۷۸ص، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [فهرست عراقی: ۱ - ۳۶۰]

۳۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۲۴۹
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی، ۸۰گ، ۱۸ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۶ - ۲۲۷]

۳۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۸۹
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قرمز، ۷۶گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۲ - ۱۰۴]

۳۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۸۷۸
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۷گ، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲۷ - ۲۹۹]

۳۳. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۳۸۶
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ ۱۲۳گ، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱ - ۶۳]

۳۴. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۳۹۴
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ ۱۸۴گ، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۱ - ۶۳]

۳۵. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۲۳۴
کامل؛ خط: نستعلیق، کا: علیرضا حسینی، تا: قرن ۱۱، جا: مشهد رضوی؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۳۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۶/۵سم [ف: - ۱۸۰]

۳۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۱۸۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ تملک:

محمد حسین بن محمد تقی ساروئی مازندرانی مورخ ۱۱۸۱ق، فضل الله حسینی بهبهانی، محمدقاسم بن ضیاء الدین مجتبی حسینی سمنانی؛ مهر: «توکلت علی الله محمدقاسم الحسینی» (بیضی)، حاج سید سعید؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج مشکی، ۱۶ سطر (۴/۵×۱۰/۵)، اندازه: ۹×۱۶سم [ف: ۳ - ۱۶۳۸]

۳۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۱۹-۵/۱۰۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ با سرلوح مزدوج مذهب، مجدول مذهب، مصحح، محشی با نشان «منه»؛ تملك به تاریخ ۱۰۷۶؛ مهر: «محمد باقر حسینی ۱۰۲۰»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۵ - ۲۵۰۰]

۳۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۵۳۴-۲۷/۲۰۴

آغاز: مفتقر الیه فی الاجسام و فیه بحث لانه موقوف علی تماثل الابعاد المادیه و المجردة مع ان المادیة اعراض و المجرده جواهر؛ **انجام:** عالم بالجزئیات علی وجه کلی انها لایعلمها من حیث ان بعضها واقع فی الإن و بعضها فی الماضی و بعضها فی المستقبل بل یعلمها

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ محشی با امضای «ف د»؛ جلد: مقوا، ۵۷گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۵۰۴]

۳۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۸۵۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** واستعمالها بتحصیل ماکانت صارفة لها عن الاکتساب من اللذات الجسمیة و الوهمیة

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج زرشکی، ۱۰۶گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۸۱]

۴۰. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۳۵۷۳

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ واقف: سید جلال، ۲۸ ذیقعده ۱۳۴۸؛ کاغذ: سپاهانی نخودی، جلد: مقوا، ۱۵۸گ، ۱۴ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۵ - ۲۴۸]

۴۱. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۴۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱ق؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ ۶۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: - ۱۱۲]

۴۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۸۶۴/۲

آغاز: جسم ابیض و یرجع الی هذا ما قیل من ان الحلول اختصاص احدالشیئین بالآخر بحیث یکون؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: هندی، جلد: مشکی، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۳ - ۱۱۶۸]

۴۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۵۵۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** عن ایتوسط به شیء، ولیکن ح وعن تب وحدة شیء ولکین و فیکون فی ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ مهر: کتابخانه «فضل الله نوری» (مربع)؛ جلد: تیماج زرشکی، ۷۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۸]

۴۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۶۰/۱-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی از محمد سعید، صلاح الدین سعدلو و شرح مواقف از اصفهانی؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد: تیماج قرمز، ۸۲ص (۱-۸۲)، ۱۳و ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۲۳ - ۱۴۱]

۴۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۰۱-طباطبائی

آغاز: برابر؛ **انجام:** ان الواجب علی طالب الحن مطالعه کتب الشیخین ... و فوق طورها طوراً عن قدرة کالکر من الامم

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، بخشی از اوایل و اواسط و اواخر نسخه نونویس و مورخ شوال ۱۲۵۵ است؛ محشی با علامات ف د -م د، فخرالدین لاری و جز آن؛ کاغذ: اصفهانی و فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۹۴گ، ۱۳سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۸/۵سم [ف: ۲۴ - ۱۴۵]

۴۶. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۲۱۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ ۱۷۰گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱ - ۱۴۹]

۴۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۲۳۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان «ب د، مد ظله العالی، ابو الحسن»؛ کاغذ: سپاهانی زرد، جلد: تیماج تریاکی، ۱۰۰گ، ۱۴ سطر (۶×۱۰)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۶ - ۲۲۳]

۴۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۸۱۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی با نشان «منه، ع، ۱۲»؛ کاغذ: سپاهانی، ۶۲گ، ۱۵ سطر (۶×۱۳)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۲۲۶]

۴۹. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۳۴۸/۱

خط: نستعلیق ترک، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [نشریه: ۲ - ۱۱۴]

۵۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۰۴۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج حنایی، ۸۰گ، ۱۶سطر (۷×۱۵)، اندازه: ۲/۵×۱۵سم [ف: ۱۷ - ۵۳۱]

۵۱. تهران؛ موزه ملی؛ شماره نسخه:۴۳۲۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ جلد: تیماج، ۹۶ص [نشریه: ۲ - ۲۰۹]

۵۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۰۱ ط

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [مختصر ف: - ۵۱۸]

۵۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۷۸۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی با نشان «منه ره، قاضی زاده، نعمه»؛ جلد: تیماج حنایی، ۶۶گ، ۱۹ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۴ - ۳۸۲۶]

۵۴. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۵۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام [نشریه: ۷ - ۱۸۸]

۵۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۶۹۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابوالقاسم بن عناية الله، تا: قرن ۱۱؛ مهر: «محمد شفیع»، «علی نقی بن محمد شفیع»، «نورث من عبادنا من کان تقیا»؛ واقف: سید سعید طباطبایی، ۱۳۳۲؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۲۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۵ - ۱۱۴]

۵۶. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۲۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ محشی، با یک سرلوح کوچک، یادداشت عبدالجلیل بن عبدالوهاب همدانی مورخه ۱۲۲۱؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۴۵گ، ۱۲ سطر (۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۸۲]

۵۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۶۲۷-۲۳/۱۴۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، کا: محمد اسماعیل دهاقانی (بخش نونویس)، تا: قرن ۱۱ و یک‌شنبه از دهه اول محرم ۱۲۴۵ق (بخش نونویس)؛ تملک: عبدالمطلب بن میر محمد تقی حسینی و تاریخی در ۱۰۹۹؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۰۱]

۵۸. تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه:۲۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: زرد، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۴گ، ۱۹ سطر (۴/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۸/۵×۱۸سم [ف: - ۲۶]

۵۹. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۲۷۸۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: انجام؛ ۱۸۷ص، ۱۴ سطر(۷×۱۱)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۱ - ۲۶۸]

۶۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۰۵ ط

آغاز: فی حقایق الاشیاء بصیراً و من یوتی الحکمة فقد أوتی خیراً کثیراً فشمرت عن ساق الجد لتحصیلها؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ مجدول، محشی از خود شارح با علامت «منه ره» و به نقل از شرح الشمسیه، شرح تجرید شرح مواقف و نیز تعلیقاتی به امضای «فیض الله، ع ل، لفرالله، م ج»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: ساغری مشکی، ۱۷۷گ، ۱۴سطر، قطع: رقعی [ف: ۲۴/۲ - ۲۰۲]

۶۱. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۵۲۰

آغاز: القوة الجسمانية من الحركات فهومتناه. فصل فی ان المحرک القریب ای بلا واسطة یحرک؛ **انجام:** علی سبیل التناسخ تعلق بالبدن الواحد نفسان.

از قوای جسمانی از بخش طبیعیات تا مقداری از خاتمه کتاب در احوال نشاه آخرت را دارد. از بخش الهیات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۵۶گ، ۱۷ سطر (۷×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۴۲۵]

۶۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۲۰۳۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، برگ آخر در دوم رمضان ۱۲۹۹ق نونویسی شده؛ واقف: هاشم قزوینی، ۱۳۸۰؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۱۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵ - ۴۱۶]

۶۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۸۲۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** الواجب علی طالب الحق ... تم الکتاب بعون الملک الوهاب.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱ [رایانه]

۶۴. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۶۴۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ تملک: محمد حسین بن محمدرضا طالقانی؛ واقف: شیخ فاضل جلوخانی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۲ - ۱۲۵]

۶۵. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۶۸۹

آغاز: القسم الثانی فی الطبیعیات و هو مرتب علی ثلاثة فنون؛ **انجام:** برابر

شرح طبیعات و الهیات؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ مهر: «یاتی من بعدی اسمه احد» (مربع)؛ ۱۷۷گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲× ۱۶سم [ف: ۲ - ۱۲۵]

۶۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۳۸۸

خط: نستعلیق، کا: عبدالحمید (؟)، تا: ۱۰۰۱ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۸۹گ، اندازه: ۱۳/۹×۲۰/۴سم [ف: ۱ - ۳۳۵]

۶۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۷۸۹/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۰۱ق؛ اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۳ - ۲۲]

۶۸. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۸۷۴

خط: نستعلیق، کا: حبیب الله بن کمال الدین محمدزاده، تا: ۸ ربیع الثانی ۱۰۰۴ق؛ محشی؛ ۶۶گ، اندازه: ۱۲×۱۸سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۸]

۶۹. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۲۱۴

خط: نسخ، کا: محمد امین، تا: ۱۰۱۲ق؛ مهر: «عبدالراجی محمد»؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۲گ، ۱۶ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳ - ۸۹۷]

۷۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۶۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: ابوالفضل بن مهدی بن حاجی، تا: رجب ۱۰۱۴ق؛ واقف: نائینی، ۱۴۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۸×۱۷سم [ف: ۴ - ۱۹۶]

۷۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۳۶ ط

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،بی‌کا،تا:جمادی الثانی۱۰۱۴ق؛ محشی با علامات: حسن عفی عنه، آقا محمد الحسنی، غیاث، میر فخر، ۲۱ و نیز تعلیقاتی

به نقل از حاشیه حکمة العین و شرح مواقف مولانا زاده، گواهی مقابله به امضای محمد باقی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج یشمی مذهب، ۱۱۲گ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۳×۲۲/۵سم [ف: ۲۴/۲ - ۷۶]

۷۲. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه: ۱مجموعه بدون شماره

آغاز: برابر

بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۰۱۶ق؛ مصحح، محشی؛ ۲۲۳ص (۴-۲۲۶) [دلیل المخطوطات: ۱ - ۲۶۵]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۶۵۷/۱

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵ - ۱۰۵]

۷۳. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۵۰

خط: نستعلیق، کا: محمد باقر بن شرف الدین هادی حسینی، تا: شنبه ۱۰ جمادی الاول ۱۰۱۹ق، مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۵۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۲سم [ف: ۲ - ۵۷۰]

۷۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۶۲۵۰

آغاز: کالا له و العقول و مایقادمنا لکن لاعلی وجه الافتقار کالوحدة و الکثرة؛ **انجام:** برابر

خط: تحریری، کا: علی بن محمود (فقیه علی بن فقیه محمود)، تا: ۱۰۲۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با نشان‌های «شرح حکمة العین، شرح خواجه زاده، شرح ملازاده، شرح صواعق، شرح طوالع، خلخالی، شرح تجرید، بحر آبادی» و جز آن دارد؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: مقوایی، ۱۱۴گ، ابعاد متن: ۵/۵×۱۰/۵ و ۷/۵×۱۲، اندازه: ۱۲/۸×۱۸/۵سم [رایانه]

۷۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۰۵۱

خط: نستعلیق، کا: اسدالله بن شهسوار بن پاشا عطار، تا: دهه اول صفر ۱۰۲۲ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ کاغذ: سپاهانی، ۱۱۸گ، ۱۷ سطر (۴/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۱۷ - ۲۸۱]

۷۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۵۲۳

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۲۲ق؛ تملک: محمد هاشم بن محمد کاشانی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی سبز، ۹۲گ، ۱۶ سطر(۶×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [ف: - ۵۹۶]

۷۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۲۷۷۸

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: جمال الدین حسین بن صدرالدین علی حسینی شیرازی، تا: ۱۰۲۲ق؛ مصحح، محشی از میرک، ملا زاده، صلاح الدین، خواجه فاضل، صحاح، ح م ن، شرح تجرید و غیره؛ تملک: محمد باقر بن حاجی محمد مؤمن، ابو جعفر قاری، محمد مسیح حبیب الله حسنی حسینی، محمد جعفر اهری، حسین بن صدر الدین علی حسینی با مهر «العبد جمال الدین حسین حسینی» کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۷گ، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۳ - ۹۰۸]

۷۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۷۴

خط: نسخ، کا: ابوالبقاء پسر علی کاشانی، تا: محرم ۱۰۲۴ق؛ روزگاری در دست مرحوم ملا علی نوری بوده و او نسخه را تصحیح و مقابله کرده و حاشیه‌هایی بر آن نوشته، با نشان «فقیر نوری» با «۲۰۲ نوری»، محشی نیز با نشان منه، لاری، حسین لاری، کمال الدین حسین لاری، نصرالله، فرخ، شمس جیلانی، مصادر، شرح مواقف امیر صدرالدین محمد رحمه الله، مصطفی، خواجه زاده، ملا زاده، شاه علی خراط، خواجه ج م، س قدس سره، ح م، میرک، سید احمد، علاوه بر اینکه فیلسوف ملا علی نوری این نسخه را دیده و تصحیح کرده کاتب نسخه خود نیز از اهل فضل بوده نسخه را صحیح نوشته، کاتب بالای عبارات متن (هدایه) خط قرمز کشیده و روی نام «زبدة الاسرار» که در پایان کتاب آمده خط قرمز نکشیده و با توجه به صحت نسخه، این نکته که زبدة الاسرار تألیف میبدی است نه ابهری تأیید می‌گردد؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۴ص، ۱۸ سطر، اندازه: ۹/۵×۱۸سم [ف: ۵ - ۳۶۳]

۷۹. مشهد؛ مدرسه خیرات خان؛ شماره نسخه: ۸

آغاز: الملایم المسمی شهوة و ان حملت الباعثة الفاعلیه؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: ادهم بن قاضی بیک خلخالی، تا: غره محرم ۱۰۲۵ق، جا: اردبیل؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: حنایی، ۶۷گ، ۱۶ سطر(۴×۱۰/۵)، اندازه: ۷/۵×۱۴/۵سم [رشت و همدان: ف: - ۱۷۴۹]

۸۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۴۰۳/۱

خط: نستعلیق، کا: عبدالوحید بن نعمة الله جیلانی، تا: ۱۰ ذیحجه ۱۰۲۷ق [مختصر ف: - ۵۱۸]

۸۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۴۰۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالوحید بن نعمت الله جیلانی، تا: ۱۰۲۷ق؛ محشی با امضای «منه، ملازاده، خطایی»؛ تملک: محمدعلی بن محمد محسن سوادکوهی ملقب بکران در سال ۱۲۷۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۵ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۳۳/۱- ۱۰]

۸۲. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه: ۳۱۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۵ ربیع الاول ۱۰۳۳ق، جا: قم مدرسه معصومیه؛ مصحح، محشی به امضای «عبدالحی» و «ص رحمه الله» و «منه»، در اول و آخر نسخه فواید متفرقه‌ای درج شده از جمله با امضای «ص دام ظلله العالی»؛ در اول نسخه شروع مطالعه کتاب در روز شنبه ۱۰ ربیع الاول ۱۱۸۲ ثبت شده؛ واقف: علی حمیدی، ۵/۳/۱۳۳۸؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۱ - ۳۵۷]

۸۳. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۲۸۲/۱

خط: نستعلیق، کا: مظفر حسین بن شهاب الدین کوبنانی، تا: شنبه ۲۴ جمادی الثانی ۱۰۳۶ق [ف: ۳ - ۴۳]

۸۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۹۱۴۳-۶۰/۸۳

آغاز: الی المادة لذاتها و هو لجواز ان یکون الاحتیاج الیها تشخصها فان الطبیعة النوعیة مختلفة

خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۱۰۳۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ در برگ آخر بیتی از عرفی و ظهیرا و چند بیت از میرمحمد مومن و شیدا و قدسی آمده؛ ۱۳۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۵۰۳]

۸۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۷۷۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۳۶ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج زرشکی، ۹۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۸۱]

۸۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۹۹۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۳۷ق، [رایانه]

۸۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۲۱۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۳۹ق؛ مصحح، محشی از شرح تجرید و مطالبی با امضای منه؛ بین برگهای ۴ و ۶ افتادگی دارد؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج زرشکی مذهب، ۱۱۵گ (۱-۱۱۵)، ۱۵ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۵ - ۱۹]

۸۸. اصفهان؛ مکتبة الزهراء؛ شماره نسخه:۱۴۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: غره رجب ۱۰۴۱ق؛ اهدایی: حاج آقا رضا علوی عراقی؛ ۱۴۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: - ۹۱]

۸۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۳۳۰-۵۶/۱۸۰

آغاز: برابر

از اول تا آخر؛ خط: نستعلیق، کا: ملک، تا: ۱۰۴۳ق؛ ۱۱۰گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۹×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۵۰۲]

۹۰. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۳/۱

خط: نسخ، کا: قاسم بن محمد جمعه، تا: ۱۰۴۴ق، جا: دیار بکر در مدرسه خسرویه؛ محشی با نشان «منه، ملا زاده، نصرالله، شرح مواقف، شرح حکمة العین، طالشی، عبدالله حیدر فی بلدة بدلیس فی المدرسة الخلاصیة، تهافت، شرح جدید، م م، قاسم، شیلانی، جمال الدین شیرازی، نصرالله»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، ۱۴۹گ (۱پ-۱۴۹ر)، ۱۳ سطر (۶/۵×۱۲)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۲۲۷]

۹۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۷۸۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۰۴۶ق؛ محشی؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۸۷گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۱ - ۲۱۱]

۹۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۴۳۸۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۴۷ق؛ ۱۳۵گ، اندازه: ۱۳×۲۰سم [نشریه: ۱۳ - ۳۹۴]

۹۳. تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه:۴۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** فرغت من تألیفها فی شوال ثمانین و مائه قد وقع الفراغ من تسوید ... فی سنه ۱۰۴۷

خط: نسخ، کا: قاضی بن میرمحمد رضا محمد قاسم حسینی مازندرانی، تا: ۱۰۴۷ق؛ محشی؛ کاغذ: زرد، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۲گ، ۱۵ سطر (۱۱×۱۵/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۲۰سم [ف: - ۴۴]

۹۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۰۳۷

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، تا: رمضان ۱۰۵۰ق؛ محشی با نشان «منه ره»، «ی ف»، «۱۲»، «ی ف مدظله»، «فخر الدین»، «شرح»، «صراح»، «جمال الدین»، «میرزا جان»، «طالشی» دارد؛ کاغذ: نخودی اصفهانی، جلد: مقوایی، ۲۵ سطر (۷/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴×۲۳سم [ف: ۱۱ - ۱۲۹]

۹۵. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۶۵۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۸ صفر ۱۰۵۲ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۲گ، ۱۳ سطر (۵× ۹) ، اندازه: ۹ × ۱۷سم [ف: ۲ - ۲۹۴]

۹۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۲۳۵

خط: نستعلیق، کا: شریف بن جعفر حسینی مازندرانی، تا: پایان شعبان ۱۰۵۲ق؛ محشی با نشان «فخرالدین، ع، ک، منه»؛ کاغذ: سمرقندی زرد، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۰گ، ۱۴ سطر (۱۱×۱۴/۵)، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۸]

۹۷. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۸۱۲۱/۲

خط: نستعلیق، کا: غیاث الدین محمد بن نظام الدین احمد گیلانی، تا: جمادی الثانی ۱۰۵۴ق، جا: حیدرآباد؛ ۱۳۱گ (۳۷ر-۱۶۷ر) [ف: ۵ - ۲۴۹]

۹۸. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۳۸۹

خط:نستعلیق،کا:محمد امین بن عبداللطیف هلالی، تا: چهارشنبه ۸ رمضان ۱۰۵۴ق؛۱۹۴گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲-۲۷۵]

۹۹. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۲۸۱۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۵۵ق؛ ۲۹۷ص، ۱۳ سطر (۵×۱۰)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱ - ۲۶۸]

۱۰۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۶۹۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۵۶ق، جا: مدرسه جعفریه؛ مصحح، محشی با امضای «منه، ع ب، ف خ، ۵ و ... »؛ مهر: «فخر الاطبا ۱۲۷۸» (بیضی)؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۸گ، ۱۹ سطر (۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۹سم [رایانه]

۱۰۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۰۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسین بن مراد، تا: رمضان ۱۰۵۶ق، جا: مدرسه سلطان احمد خان؛ محشی با نشان «نصرالله»، «ملازاده»، «قاضی زاده»، «لاری»، «میرک»، «محمدشریف»، «صلاح الدین»، «م ق»، «میرک»، «میرفخرالدین»، «اصفهانی» و «خلخالی»؛ تملک: محمد رشید مدرس با مهر «السید محمد رشید ۱۳۰۲» (دایره)، مصطفی بن عبدالقادر با مهر «از کرم یارب مراد مصطفی عطا فرما» (بیضی)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی سبز، ۱۶۶گ، ۱۵ سطر (۵/۵×۱۰)، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۳۵ - ۵۴۰]

۱۰۲. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۳۲۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: زاهد بن حسن، تا: غره شوال ۱۰۵۷ق؛ مصحح، محشی با نشان «س ح ن سلمه الله»؛ کاغذ: نباتی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۰۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: – ۱۷۹]

۱۰۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۸۵-۳۹/۱۶۵
آغاز: البصروما وقع بین اطراف تلک الخطوط لم یدرکه ولذلک یخفی علی البصر المشام التی فی غایة الرقة؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۰۵۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوای سفید، ۴۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۵ – ۲۵۰۳]

۱۰۴. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۳۸۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: علی نقی مازندرانی، تا: شنبه ۲۶ محرم ۱۰۵۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۴گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: – ۲۴۴]

۱۰۵. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۸۴۸
خط: نستعلیق، کا: ابن محمد مؤمن شهرکی، تا: ۱۸ جمادی الاول ۱۰۵۸ق [ف: ۱ – ۱۶۷]

۱۰۶. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۰۶
انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: عبدالجمال عثمان ابن مولوی، تا: رجب ۱۰۵۸ق؛ کاغذ: نخودی دولت آبادی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۰گ، ۱۷ سطر(۵/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱×۲۱ سم [ف: ۲ – ۱۹۵]

۱۰۷. مشهد؛ میبدی؛ شماره نسخه:۳۲۰
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ربیع الاول ۱۰۶۰ق؛ ۱۴۸گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۲ – ۴۷]

۱۰۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۲۳۷
خط: نستعلیق، کا: شیخ زین الدین بن ملا رحمت طبالوابدالی، تا: پایان جمادی الثانی ۱۰۶۰ق؛ مجدول؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۱۷۰گ، ۱۵ سطر (۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۰×۲۰سم[ف:۵-۲۴۸]

۱۰۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۶۰۹
آغاز و انجام: برابر
کا: علی بن احمد نحوی کربلایی، تا: ۱۰۶۰ق؛ مصحح؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، ۱۱۶گ، ۱۸ و ۱۹ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱۹ – ۲۵۴]

۱۱۰. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:-۶۲۹۷
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۶۲ق؛ مهر: محمد صالح؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۹۷گ، ۱۵ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: – ۱۳۶]

۱۱۱. بیرجند؛ دیانی؛ شماره نسخه:۱۴۵
خط: نسخ، کا: محمد حکیم بن محمد رضا تونی، تا: غره شعبان ۱۰۶۳ق؛ ۱۰۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸/۵سم [ف: – ۱۱۲]

۱۱۲. تهران؛ عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۴۷۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد قاسم بن ملا ابراهیم ملکندی، تا: ۱۰۶۳ق؛ مجدول مذهب، مصحح، محشی به رمز «عبدالغفار»؛ واقف: احمد طاهری، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۱۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: ۱ – ۳۵۷]

۱۱۳. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۸۲۵
خط: نستعلیق، کا: محمد جعفر بن ملا علی ستنشاهی نودهی، تا: ۱۲ صفر ۱۰۶۴ق؛ مصحح، محشی به امضای «منه ره» و «ملا زاده رحمه الله» و «هـف رحمه الله» و «ملا علی قوشچی»؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸/۵سم [ف: ۲ – ۱۰۱]

۱۱۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۵۳۶/۱-۹/۸۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: حسین حسینی مازندرانی، تا: ۱۰۶۵ق، جا: شیراز مدرسه امام قلی خان؛ مصحح، محشی با نشان «منه»؛ ۸۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۲۰سم [ف: ۵ – ۲۵۰۰]

۱۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۰۲۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: حسینی مازندرانی، محمد محسن بن محمد، تا: ۱۰۶۵ق [رایانه]

۱۱۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۱۰۹-۱۶/۱۱۹
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد مهدی خویی، تا: ۲۶ ربیع الاول ۱۰۶۶ق، جلد: تیماج سرخ مذهب، ۱۲۲گ، ۱۴-۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵ – ۲۵۰۱]

۱۱۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۴۵۹
خط: نستعلیق، کا: عبدالله بن محمد، تا: ۱۰۶۶ق؛ محشی؛ تملک: محسن بن محمد علی؛ مهر: محمد ابراهیم؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج عنابی، ۱۴۱گ، ۱۸ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱۶ – ۲۷۰]

۱۱۸. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۵۵۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: لطف الله بن محمد مؤمن، تا: پنج‌شنبه ۱۶ ربیع الثانی ۱۰۶۷ق، جا: مدرسه صالحیه؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۲۲ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۲ – ۱۹۷]

۱۱۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۵
انجام: قال الشارح فرغت من تألیفه فی شهر شوال سنة ثمانین و ثمانمأة من الهجرة فرغت یمینی الداثرة ... فی ثلث مضین من شهر رمضان ... سبع و ستین بعد الف ... و انا العبد محسن بن محمد حسین
خط: نسخ، کا: محسن پسر محمد حسین، تا: ۱۰۶۷ق؛ محشی با نشان: منه، ف د س علی شرح، ف خ، الشارح، ف د، ۳۷ رحمه الله و نیز با نشان «ملا زاده، مولانا محمد شریف علیه علیه، نصرالله علیه ما علیه، میر صدرالدین، سعدالدین، صدرالدین شیرازی،

صدر شیرازی، جمال الدین محمد ترک، مولانا صلاح الدین علیه ما علیه، فخرالدین و نیز از کتابهای: مفتاح الفلاح، اشارات، شرح مواقف، حاشیه خطائی، شرح تجرید، مصادر، صحاح، کنز اللغه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۴ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۵ - ۳۶۴]

۱۲۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۶۷۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد شریف بن محمد زمان، تا: شوال ۱۰۶۸ق؛ محشی؛ واقف: سید کاظم عصار؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج عنابی، ۹۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۱ - ۲۱۲]

۱۲۱. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۹۷۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد فاضل بن محمد باقر اصفهانی، تا: ۱۹ ذیحجه ۱۰۶۹ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۰گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۲ - ۱۲۵]

۱۲۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۶۶۹

خط: نستعلیق، کا: عبدالله بن محمد رضا بن عنایت الله الکخی، تا: محرم ۱۰۷۳ق [ف: ۱ - ۱۶۷]

۱۲۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۱۰۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** کتبه ... شیخ عبدالله بن محمد رضا بن عنایت الله الکخی ... فی شهر محرم الحرام سنه ثلثه سبعین بعد الف

خط: نستعلیق، کا: محمد رضا بن عنایت الله کخی، تا: محرم ۱۰۷۳ق؛ محشی؛ کاغذ: سفید، جلد: میشن مشکی، ۳۲۲ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [فهرست عراقی: ۱ - ۳۶۲]

۱۲۴. اصفهان؛ سید کشفی؛ شماره نسخه:بدون شماره

کا: عبد القویم، تا: ۱۰۷۴ق؛ افتادگی: انجام [دلیل المخطوطات: ۱ - ۵۰]

۱۲۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۵۷۱

خط: نسخ، کا: حسن بن میرزای تنکابنی، تا: ۱۰۷۴ق؛ مصحح؛ تملک: محمد رضا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۳۱گ، ۱۳ سطر (۵/۵×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۱۶ - ۱۲۹]

۱۲۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۸۱۲۰/۱

خط: نستعلیق ترک، کا: عیسی بن ملا مصطفی بن عیسی، تا: شنبه ۱ رمضان ۱۰۷۵ق؛ محشی با نشان «فخرالدین، ملا حسن، ع ب»؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۹گ (۱پ-۱۶۹پ)، ۱۳ سطر (۱۲×۱۶) [ف: ۵ - ۲۴۹]

۱۲۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۱۴۷-۶۰/۸۷

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: اواخر جمادی الاول ۱۰۷۹ق؛ ۱۰۳گ، ۲۰-۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۵۰۲]

۱۲۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۶۵۳

آغاز و انجام: برابر

خط:نستعلیق،کا:رحیم گلپایگانی،تا: ۱۹ رمضان ۱۰۷۹ق؛ مصحح، محشی؛ مهر: «بسم الله الرحمن الرحیم» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۸۱]

۱۲۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۴۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد باقر بن حاجی جمال شولستانی، تا: ۲۱ شعبان ۱۰۸۰ق، جا: مدرسه رفیعیه حسینیه؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۹گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۸۱]

۱۳۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۶۴۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد رضا بن ملا عطاءالله سختری (کذ)، تا: ذیقعده ۱۰۸۰ق، جا: مدرسه مولانا شمسا سختری (کذ)؛ محشی؛ واقف: خان بابا مشار؛ ۱۴۲گ، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱۱ - ۲۱۲]

۱۳۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۶۱۷/۶

انجام: برابر

کامل؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۰ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد علی در ۱۱۸۴ق و مهر «المتوکل علی الله الغنی عبده محمد علی» (مستطیل)؛ مهر: «الفقیر الحقیر عبدالکریم» (بیضی)، «علی اکبر ... محمد» (بیضی)، «عبده محمد حسن» (بیضی)، «عبده محمد «[الموسو]ی» (بیضی)؛ در پشت طبله دوم جلد چنین نوشته‌اند: «ملا ابوطالب طبسی صحافی نموده فی دارالسلطنه اصفهان» (ظاهراً به خط کاتب و دارنده نسخه)، ظاهراً شرح هدایه بعداً در این مجموعه صحافی شده است؛ اهدایی: آقای عبدالحسینی، خرداد ۱۳۷۰؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۹گ (۶۱پ-۱۴۹پ)، ۱۵ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۲۰ - ۷۹]

۱۳۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۴۶۵

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: نعمت الله بن حاجی محمد، تا: دوشنبه ۲۴ ذیحجه ۱۰۸۱ق؛ مصحح، محشی؛ در پایان اشعاری از جامی و نوری که پس از ذکر نام نوری «مدظله العالی» آمده؛ جلد: تیماج تریاکی، ۱۴۳گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۸/۵×۱۸/۸سم [ف: ۴۳ - ۱۰۸]

۱۳۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۶۲۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پایان محرم ۱۰۸۲ق؛ محشی، ناقص؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۱۵گ، ۱۷ سطر (۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۱۶ - ۶۵۹]

۱۳۴. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۱۹۳

آغاز: ألا فمن فسرها بخروج النفس الی کمالها الممکن فی جانبی العلم و العمل جعله من الحکمة بل جعل العمل ایضا منهما

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۰۸۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۲۳گ، اندازه: ۱۳×۱۹/۵سم [ف: ۱ - ۱۳۶]

۱۳۵. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۲۵۳

خط: نسخ، کا: محمد صادق بن محمد زمان بن حاجی محمد بن غلامعلی ممبومی، تا: چهارشنبه ۱۲ ذیقعده ۱۰۸۳ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: حسنعلی بن حاجی عبدالغفار؛ جلد: چرم قرمز،

۱۱۴گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [مؤید: ۱ - ۲۲۹]

۱۳۶. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۳۵۳**

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بن شمس الدین، تا: ۱۰۸۳ق [رایانه]

۱۳۷. **قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۳۶۵**

آغاز: ... فیقول المعتصم بلطفه الابدی حسین بن معین الدین المیبدی اصلح الله حالهما و نور بالهما لما رایت کمال عین الاعیان و هو نوع الانسان بالارتقاء الی اعلام الفطنة و الاستداء الی اقسام الحکمة؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: محمد مهدی، تا: ذیحجه ۱۰۸۴ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۶۲گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۸۲]

۱۳۸. **شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۱۲۷/۱**

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۴ق؛ اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۳ - ۱۳۵]

۱۳۹. **تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۱۸۱**

آغاز و انجام: برابر

شامل طبیعی و الهی؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۴ق؛ محشی از عبدالولی، فخرالدین فاضل، خواجه زاده، مسعود، نصیر و ...؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج عنابی، ۲۶۰ص، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۱۸سم [ف: ۱۰ - ۷۶۳]

۱۴۰. **شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۷۷**

انجام: قد وقع الفراغ من تسوید هذه النسخة المسمی بشرح الهدایة فی قریة چرخی من محال سکور فی مدرسة مولانا ... ملا محمد ... جمادی الثانی فی تاریخ الف و ثمان و خمس.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۰۸۵ق، جا: چرخی من محال سکور؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج خرمایی، ۱۹۶گ، ۱۲ سطر (۴/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [ف: ۲ - ۳۵۷]

۱۴۱. **مشهد؛ مدرسه عباسقلی خان؛ شماره نسخه:۱۷**

کا: محمد معصومی، تا: دهه آخر ربیع الثانی ۱۰۸۶ق؛ قطع: جیبی [نشریه: ۷ - ۷۶۷]

۱۴۲. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۵۸**

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۶ق؛ واقف: صدرالدین ظهیرالاسلام زاده،مهر۱۳۰۸؛۱۲۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۴ - ۱۹۶]

۱۴۳. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۶۶۹/۱**

آغاز: برابر؛ **انجام:** فأن قلت: النوم حالة غفلة فهو ینافی التخیل، أجاب بان النائم یتخیل لاسیما فیما بین النوم و الیقظة أو فی الشیء الضروری کالنفس ... هذا آخر الکلام فی الطبیعیات و الحمدلله علی الحالات ...

خط: نسخ، کا: صالح بن محمد مهدی نجفی، تا: جمادی الاول ۱۰۸۷ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه، م و ۱۲» دارد؛ کاغذ: شرقی، ۳۱۶گ (۱پ-۳۱۶ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۷×۱۴/۵سم [ف: ۳۹ - ۶۳۹]

۱۴۴. **یزد؛ صدوقی یزدی؛ شماره نسخه:۲۵/۲**

خط: نسخ، بی‌کا، تا: غره جمادی الثانی ۱۰۸۸ق؛ ۸۴گ (۲۱پ-۱۰۴ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: - ۲۰]

۱۴۵. **مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۶۲۶**

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: ۱۰۸۹ق [الفبائی: ۴ - ۳۶۹]

۱۴۶. **تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۱۹۸**

آغاز: الثانی و لما کان نفی هذه الاحتمالات

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ۱۰۹۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۶۴گ، ۲۱ سطر (۸×۱۵) ، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۳ - ۲۰۷]

۱۴۷. **قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۱۲**

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: جعفر بن علی اکبر بن محمد مقیم طهرانی، تا: سه‌شنبه ۴ شعبان ۱۰۹۲ق؛ مصحح؛ تملک: محمد حسین؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۱گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف: ۲ - ۳۰۸]

۱۴۸. **قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۵۲۸-۲۷/۱۹۸**

آغاز: فشمرت عن ساق الجد لتحصیلها باحثاً عن اجمالها وتفصیلها اخذاً لها عن جمع کثیر من العلماء وجم غفیر من الحکماء؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: اسماعیل بن محمد امین خاتون آبادی، تا: ۱۰۹۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۵۰۳]

۱۴۹. **قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۲۹۶/۱**

آغاز: بخلاف ما اذا کان عدیم الشعور اذ لایتصور هناک اختلاف الجهات و الاعراض فها هنا بحث ... ان ترک الوضع هو التوجه

خط: نسخ، کا: عبدالرزاق بن وقاص بن خواجه عبیدالله شهاب، تا: ۱۱ جمادی الاول ۱۰۹۴ق، جا: مدرسه ملا عبدالکریم اقسوی؛ افتادگی: آغاز؛ ۹۰گ (۱ر-۹۰پ) [ف: - ۲۴۴]

۱۵۰. **قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۳۱۹**

آغاز: الملائم من حیث هو ملائم فائدة الحیثیة ان الشیء قد یلائم من وجه دون کالدور المراد اعلم ان فیه نجاة من الهلاک

خط: تعلیق، کا: محمد شفیع بن ملا شمسا رودکی، تا: یک‌شنبه ۸ رمضان ۱۰۹۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۴گ، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: - ۲۴۴]

۱۵۱. **اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه:۲۰۶**

خط: نسخ، کا: نقی بن حاج محمد تقی، تا: سه‌شنبه ۴ ربیع الثانی ۱۰۹۵ق؛ مهر: «ملک افضل» (بیضی)، «محمد علی» (بیضی)؛ ۴۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۲۶]

۱۵۲. **تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۶۹۳**

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: شنبه ۱۰ رمضان ۱۰۹۶ق، جا: کاشان (قریه‌ای از قرای)؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای،

۱۲۴گ، ۱۲ سطر (۴/۵×۱۰)، اندازه:۹/۵×۱۷/۵ سم [ف: ۲ - ۱۶۴]

۱۵۳. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۲۳۳

خط: نستعلیق، کا: محمد مسیح بن عسکری جامقی، تا: شعبان ۱۰۹۶ق،جا:اصفهان؛اهدایی: حسن بن ابوالحسن نصیری اصفهانی، ۱۳۲۴ش؛ ۱۰۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: ۱ - ۱۶۳]

۱۵۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۳۷۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: بهاءالدین محمد بن محمد باقر حسینی نایینی، تا: ۱۰۹۶ق؛ غالباً محشی؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: سمرقندی، ۱۴۲گ، ۱۷ سطر (۵×۱۱)، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۳ - ۹۴۱]

۱۵۵. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱

خط: نسخ، کا: ابن مولانا محمد کبیر حسینی سلیمان جیلانی، تا: ۱۹ ربیع الاول ۱۰۹۶ق؛ محشی با نشان «خواجه داود، شرح ملازاده، ملاجلال، شرح مطالع، منه، ش م س، جمال الدین، س ح ن ره، میرفخرالدین السماکی، میرک، عبدالغفار، س م ن، شرح اشارات، شرح طوالع میرحسین یزدی، ملاعلی یغمانی، محاکمات، ف»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۱۲۶گ، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: - ۵۹۶]

۱۵۶. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۲۵/۴

خط: نسخ، کا: محمدجعفر حسینی، تا: ۱۰۹۷ق، جا: بهرام آباد دارالمرض رودبار [نشریه: ۱۱ - ۹۲۸]

۱۵۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۱۴۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابوصالح حسینی، تا: ۱۰۹۸ق؛ محشی با امضای منه رحمه الله، ملا حسن، ملا شمسا، صدرالدین شیرازی، ملازاده، فخرالدین و ...؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج زرشکی، ۱۲۷گ، ۱۶-۱۷ سطر (۶×۱۳-۱۴)، اندازه: ۱۵×۱۹سم [ف: ۱۸ - ۶۳]

۱۵۸. قائن؛ مدرسه جعفریه؛ شماره نسخه:۱۰۶/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد شفیع حاجی خلیفه محمد تونی، تا: شنبه ۹ محرم ۱۰۹۹ق، جا: مشهد رضوی مدرسه فاضلیه؛ محشی؛ ۱۲۲گ (۷۰-۱۹۲)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [کتابخانه‌های قائن: ف: ۹۴]

۱۵۹. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۸۲۲۴

تا فن ۲ اثبات واجب را دارد و افتاده است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۱۳۴گ، ۱۱ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۴۹]

۱۶۰. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۶۲۶

خط: نستعلیق، کا: سید محمد بن جعفر بن ابی القاسم، تا: قرن ۱۲؛ ۱۳۸گ، ۱۵ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۴۹]

۱۶۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۰۰۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فستقی آبی، جلد: میشن سیاه، ۱۰۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱/۶سم [ف: ۱ - ۳۳۵]

۱۶۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۷۷۷

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۹۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۸×۲۰/۶سم [ف: ۱ - ۳۳۵]

۱۶۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۴۲۲-۲۷/۹۲

آغاز: برابر **انجام:** و میلها الی الشهوات تصیر بسبب تلک الهیات و لمثل محجوبة عن الاتصال بالعادات و یبقی مشتاقه الی مشتهیا تها التی الفت اشتیاق العاشق المهجور.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۵۰۲]

۱۶۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۰۴۶-۲۰/۱۶۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۸۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۵ - ۲۵۰۱]

۱۶۵. دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه:۱۷۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۱گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف مخ - ۱۲۴]

۱۶۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۱۵۷-۶۰/۹۷

آغاز: آخذا لها عن جمع کثیرا من العلماء وجم غفرا من الحکماء ابدا الله جلالهم وخلد ظلالهم

از اول تا شرح «اما اقسام العرض فتسعة»؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۹۸گ، ۱۸ و ۱۷ سطر، اندازه: ۸×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۰۴]

۱۶۷. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۴۵۹

آغاز: کان جوهرا او او عرضا فانهم قائلون بوجود النقطة و ما مرفی نفی ...

خط: نسخ، کا: زاهد بن عطاءالله حسن علی ابهری، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، با علامت بلاغ؛ مهر: «دارد امید شفاعت محمد مهدی» (مربع)؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۱۶گ، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲ - ۱۱۷]

۱۶۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۰۶۶/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۲؛ اندازه: ۹/۵×۱۴/۵سم [ف: ۱۱ - ۳۴۴]

۱۶۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۰۰۵

آغاز و انجام: برابر

خط: متن نسخ و شرح نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مجدول، محشی با نشان نص، ص، جلال، حاشیه، س ره، فخر الدین، مرک کنز، صحاح؛ کاغذ: اصفهانی، ۱۲۱گ، ۱۸-۱۹ سطر (۴/۵×۱۲ – ۶/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۷ - ۳۰۱]

۱۷۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد پسر دولت محمد کابلی، تا: حدود قرن ۱۲، جا: شیراز؛ ۱۷۳ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۳۶۰]

۱۷۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۱۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، جا: اصفهان؛ محشی؛ کاغذ: اصفهانی، ۹۶گ، ۱۵ سطر (۵×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف:۷-۱۰۲]
۱۷۲. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۷۴
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با رمز «منه»؛ ۱۰۰گ، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [ف: ۱ - ۶۳]
۱۷۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۲۴۷/۵
آغاز: ... اعلم ان الحکمة علم باحوال اعیان الموجودات علی ماهی علیه فی نفس الامر بقدر الطاقة البشریة؛ **انجام:** و اعلم ان المعلول اذا کان مرکبا مجتمع اجزائه ...
مشتمل بر قسم ثانی، طبیعیات می‌باشد؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی بیشتر از میر فخرالدین و سعد الدین و میر شریف گرگانی مواقف؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج شکلاتی، ۸۵گ (۱۲۱- ۲۰۵)، ۱۵ سطر (۵/۵×۱۲)، اندازه: ۱۱/۵×۱۷سم [ف: ۲۸ - ۳۵۶]
۱۷۴. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۹۲۹
بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ قطع: رقعی [ف: - ۱۷۸]
۱۷۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۳۷۹
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، دو برگ اول و چهار برگ آخر به تاریخ ششم شوال ۱۲۵۸ نوشته شده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۹گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲۶ - ۳۱۸]
۱۷۶. تهران؛ مدرسه قنبر علی خان (حضرت ولی عصر)؛ شماره نسخه:۴۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** فی العرض و اقول لا حاجة لنا الی الاثبات.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: وسط و انجام؛ صفحه آخر نونویس به خط ملاعبدالکریم در پنج‌شنبه ۱۲۴۹ق در دارالسلطنه طهران در مدرسه شاه؛ واقف: سید یحیی، ۲۲ جمادی الثانی ۱۳۱۹ق؛ ۷۹گ، ۱۹ سطر [ف: - ۷۸]
۱۷۷. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۳۵
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۲۵ سطر، قطع: ربعی [چهار کتابخانه مشهد-ف: - ۳۴۰]
۱۷۸. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۳۲۲
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، کا: حسین بن محمد قاسم، تا: قرن ۱۲؛ محشی به امضای «من فخرالدین»، «میر احمد»، «من المحققین»، «من الافاضل»، «منه»، «س»، بعد از پایان کتاب اشعاری به فارسی از «ملا جلال»، «خلاق المعانی»، «سلیم جامی» و «منصور حلاج»؛ ۱۹۰گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۸×۱۵سم [ف: ۲۴۴]
۱۷۹. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:-۵۸۱۶
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سپاهانی، ۱۰۷گ، ۱۲ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: - ۱۳۶]
۱۸۰. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۶۷۳
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی از ابوالحسن و بحرابادی و دیگران؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۲ - ۱۵۹]
۱۸۱. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۶۴۰/۲
ناقص؛ بی‌کا، تا: قرن ۱۱ و ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ قطع: خشتی [ف: ۲۹۰]
۱۸۲. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۰-ش/۳۴۴
انجام: قدوقع الفراغ من تسوید هذه النسخه المسمیه بشرح الهدایه ید ... ابن حسین عاملی جمال الدین حسینی فی شهر جمادی الثانی سله ۱۱۰۰
خط: نستعلیق، کا: جمال الدین حسینی فرزند حسین عاملی، تا: جمادی الثانی ۱۱۰۰ق؛ محشی؛ کاغذ: دولت ابادی، ۱۷۳گ، ۱۴ سطر (۴/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱ - ۳۲۶]
۱۸۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۳۹/۱
خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۲، در خدمت مولانا جامی در «بوداق سلطان»؛ ۹۴گ (۵پ-۹۸ر) [ف: ۳ - ۲۰۷]
۱۸۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۴۴۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ [رایانه]
۱۸۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۸۲۹
انجام: و قیل الی الجمادیة کالمعادن و البسایط و یسمی فسخاً و قد یقال هی متعلق الاجرام السماویة
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی؛ اهدایی: فرحناز زراعت پیشه، آبان ۱۳۷۱؛ جلد: تیماج عنابی، ۱۳۳گ، ۱۵ سطر (۵/۵×۱۳)، اندازه: ۱۳×۲۱/۵سم [ف: ۲۰ - ۳۵۷]
۱۸۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۷۶۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: ابوطالب حسینی إبن عبدالغالب دست غیب، تا: ۱۴ صفر ۱۱۰۱ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: شیخ محمد مکی بن محمد بن شمس الدین مطلبی حارثی خزرجی عاملی از نوادگان شهید اول، محمد حسن، سید ابراهیم حسینی، محمد حسن با مهر «المذنب طالب بن غالب» (بیضی)، محمد حسین با مهر «محمد حسین» (بیضی)؛ مهر: «محمد صالح» (بیضی)، «محمد مکی ...» (مربع)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج زرشکی، ۷۵گ، ۱۹ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۳/۵×۱۹ سم [ف: ۴۰ - ۱۰۳]
۱۸۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۶۹۲-۱۴۲/۱۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۰۴ق، جا: عباس آباد گنجه؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۴۷گ، ۱۰-۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۰۱]
۱۸۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۲۴۵
خط: نستعلیق، کا: محمد زکی بن محمد مفید، تا: شنبه ۳ شعبان ۱۱۰۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی با نشان «منه»؛ کاغذ: سپاهانی، ۲۴گ، ۱۷ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۱۳-۳۲۱۸]
۱۸۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۶۹۷
آغاز: بسمله. اما بعد حمد الله غیر الاسلوب؛ **انجام:** یزلیز

خط: نسخ، کا: عنایت الله، تا: ۱۱۰۸ق [الفبائی: ۴ - ۳۶۹]

۱۹۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۷۰۲-۱۴/۱۵۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد امین بن محمد باقر گیلانی، تا: دهه آخر جمادی الثانی ۱۱۱۴ق، جا: اصفهان مدرسه ملاعبدالله؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۵گ، ۱۳-۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۰۱]

۱۹۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۲۳۶

خط:نسخ،کا:فرج الله،تا:۱۱۱۴ق؛محشی از حکیم نورالدین؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سبز، اندازه: ۱۲/۵×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۴۸]

۱۹۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۷۲۲۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۱۴ق [رایانه]

۱۹۳. تهران؛ لغت نامه دهخدا؛ شماره نسخه:۹۶

خط: نسخ، کا: محمد بن سلمان، تا: ۱۱۱۵ق؛ جلد: مقوا، قطع: خشتی [نشریه: ۳ - ۵۶]

۱۹۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۹۹۱-۳۵/۱۷۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** والامور القائمة بها اذليس فيه ارتسام وانطباع بل هناك حضور

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۲۱ق؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ تملکی به تاریخ ۱۱۲۱؛ مهر: محمد تقی موسوی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۵۰۳]

۱۹۵. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۱۹۵

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: رمضان ۱۱۲۳ق؛ محشی؛ اهدایی: وزیری؛ ۱۱۹گ، ۱۸ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۸/۵سم [ف: ۴ - ۱۱۹۸]

۱۹۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۲۷

خط: نستعلیق، کا: محمد حسین بن محمد جعفر، تا: شنبه ۲۳ ذیحجه ۱۱۲۴ق؛ محشی با نشان «شیروانی، فخرالدین، منه، الحاشیة، داود، خواجه زاده، بردعی، ملاحامد، شرح شاه علی، خواجه فاضل، حاشیه تجرید، شرح صفدی، احمد، شرح ف ح، مواقف، خلخالی، جلال الدين الدوانی، حکمة العین، شرح حکمة الاشراق، میرسید شریف، شارح مواقف»؛ ۱۸۲گ، ۱۵ و ۱۶ سطر (۴/۵ و ۵/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: - ۵۹۶]

۱۹۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۰۳۶

آغاز: الحکماء اید الله جلالهم و خلد ظلالهم؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: پابازی براقی، علی بن محمد صالح، تا: ۱۱۲۷ق؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

۱۹۸. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۲۹۰

خط: نستعلیق، کا: محمد حسن بن محمد علی نواب نوری، تا: ۱۱۳۱ق، جا: اصفهان مدرسه جده بزرگ؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: - ۲۰۶]

۱۹۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۶۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: میرنجاة بن میر علیرضا حسینی، تا: ذیحجه ۱۱۳۴ق؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۶۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۸۱]

۲۰۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۶۵۲/۱

خط: نستعلیق، کا: ابراهیم بن موسی، تا: ۱۱۳۵ق، جا: حصار شرقی؛ مجدول، محشی با نشانه‌های «منه رحمه الله»، سید قدس سره، فخر الدین، محمد شریف، خواجه زاده رحمه الله، ملا زاده، فیض الله، شاه علی، عبدالرحیم، عبدالرحمن، حسین خلخالی، نصر الله، محیی الدین، جمال الدین، قطب الدین، سراج الدین، صلاح الدین، ابن جامی، محمد امین؛ تملک: سید علی بن عبدالاحد افندی؛ جلد: مقوا، ۱۱۰گ (۲پ-۱۱۱پ)، ۱۷ سطر (۵×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۶ - ۲۴۸]

۲۰۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۲۸۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۱۴۲ق [الفبائی: ۴ - ۶۵۳]

۲۰۲. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۹۲۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: ابن محمد شفیع محمدجعفر حسینی، تا: صفر ۱۱۵۴ق؛ محشی از میرفخرالدین با رمز «ح ک» و شرح مولازاده با رمز «زاد، ده» و شرح مولانا شاه علی با رمز «سل» و «میرک م ک» و حواشی منقول از غیاث الدین بحرانی با رمز «عـ»؛ مهر: حاج سید سعید؛ ۱۷ سطر(۶/۵×۱۳) [ف: ۳ - ۱۲۶۰]

۲۰۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۱۰۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** تمت علی ید ... ابن محمد مؤمن شهرکی ... فی ۱۸ جمادی الثانی ۱۱۵۸

خط: نستعلیق، کا: ابن محمد مؤمن شهرکی، تا: ۱۸ جمادی الثانی ۱۱۵۸ق؛ محشی؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۲۴ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [فهرست عراقی: ۱ - ۳۶۱]

۲۰۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۳۸۳/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لم یلبثوا ایمانهم بظلم

کا: شریف بن حاجب الفومنی، تا: رمضان ۱۱۶۰ق؛ افتادگی: انجام؛ محشی، مقابله شده؛ ۱۰۱ص (۱-۱۰۱)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۶۳۴]

۲۰۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۵۲۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۷۷ق [رایانه]

۲۰۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۳

انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد کاظم پسر محمد اکبر، تا: ۱۱۹۰ق؛ محشی نیز از «رفیع گیلانی» و با نشان «نصرالله» و «چلبی»؛ تملک: مرتضی قلی نوری ملقب به اعتماد الاطباء بوده، وی حاشیه‌هایی نیز به فارسی بر کناره‌های ص اول و بر کنار برخی از صفحات نسخه نوشته و پاره‌ای از جملات و کلمات را تفسیر کرده؛ جلد:

تیماج قرمز، ۹ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [ف: ۵ - ۳۶۲]

۲۰۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۳۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قد یطلق النفوس الفلکیة و غیرها ایضا.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۹۷گ، ۱۵ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۲۰سم [ف: ۱۰ - ۶۱۰]

۲۰۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۰۶۹/۲

بی‌کا، تا: ۱۱ تا قرن ۱۳؛ محشی از جلال دوانی و شمسای گیلانی؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قهوه‌ای، ۶ و ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵ - ۴۱۹]

۲۰۹. قم؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۱۱

خط: نستعلیق خوب، بی‌کا، تا: ۱۵ جمادی الثانی ۱۲۰۰ق، جا: استرآباد؛ محشی؛ ۸۶گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۸۵]

۲۱۰. قم؛ حافظیان، ابوالفضل؛ شماره نسخه:۲۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: حسین بن محمد، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی به نقل از «خواجه» و «منه»؛ مهر: «عبده حسین بن محمد ۱۲۴۵» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۸گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۹×۱۵سم [ف مخ]

۲۱۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۶۹۰-۲۹/۳۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** وان الشیخ قال الغاویة اربع وعد هذه الاربع منها و کذا اکثر الاطبار کابی سهل المسیحی و صاحب الکامل.

خط: نسخ و نستعلیق شکسته، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوای آبی، ۴۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۵ - ۲۵۰۲]

۲۱۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۹۰۰۱-۵۹/۲۲۱

آغاز: للماهیات لان مقتضی الطبیعة النوعیة لا یختلف و هو مح لانا نعقل المسبع مع الشک فی وجوده الخارجی

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ ۹۴گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۵ - ۲۵۰۴]

۲۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۲۶۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: حدودقرن ۱۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن عنابی، ۹ و ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۲×۲۴/۵۲سم [ف: ۱۱ - ۳۵۴]

۲۱۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۱۰۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** عن ایتوسط به شیء، ولیکن ح وعن تب وحدة شیء ولکین و فیکون فی ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۱گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۹]

۲۱۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۱۳۴/۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** عن ایتوسط به شیء، ولیکن ح وعن تب وحدة شیء ولکین و فیکون فی ...

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ مهر «المتوکل علی الملک المنان عبدالرحمن» (بیضی)؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۱۱گ (۴۱پ-۲۵۱)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۸۶۹]

۲۱۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۴۶۲

خط: نستعلیق، کا: محمد خان بن محمد علی گیلانی، تا: پایان شعبان ۱۲۰۰ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۶۶گ، ۱۵ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۰×۱۷سم [ف: ۱۶ - ۲۷۱]

۲۱۷. تهران؛ مدرسه معمارباشی؛ شماره نسخه:۱۰۵

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۹۶گ، ۱۶سطر [ف: - ۱۲۷]

۲۱۸. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۲۲۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۸۱گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۲×۱۲/۵سم [ف: ۱ - ۱۶۱]

۲۱۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۷۲۲/۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** انفعالیات و غیر راسخة لحمرة ...

تا بخشی از فصل جوهر و عرض را دارد؛ خط: شکسته نستعلیق، کا: ابوالحسن، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی با نشان «منه» و غیر آن؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مشمعی آبی، ۳۵گ (۱۰۵-۱۳۹)، ۱۹ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۷×۲۱/۵سم [ف: ۳۴ - ۶۷۳]

۲۲۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۱۴۰/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن۱۳؛ ۶گ (۱پ-۶ر) [مختصر ف:۵۱۸]

۲۲۱. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۶۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ واقف: محمد اسماعیل بن شمس الدین محمد حسینی، ۱۲۳۴؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۴گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۹سم [ف: ۱ - ۵۷]

۲۲۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۴۸۶

خط: نستعلیق، کا: میرزا محمد حسین بن حاجی میرزا زین العابدین، تا: نیمه‌های رمضان قرن ۱۳ (سال ۱۲۰۹ یا ۱۲۹۰)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۱۱۱گ، ۱۶ سطر (۴×۱۱)، اندازه: ۹×۱۷سم [ف: ۱۳ - ۳۴۳۳]

۲۲۳. تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه:۹۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** رواه البیهقی فی شعب الایمان من المشکات و فی هذا الحدیث دلالة علی تفضیل البشر علی الملائکة تمت الحاشیة المسمات بقلم احد الواقعة (؟) علی الخیالی علی [...]

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوایی، ۱۷۱گ، مختلف السطر (۱۳×۱۹)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: - ۷۸]

۲۲۴. تهران؛ حوزه آستان حضرت عبدالعظیم؛ شماره نسخه:۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی از جمله با امضای «عبد الحکیم»؛ مهر: «سید مرتضی ۱۲۵۱» (مربع)؛ ۱۲۰گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۹سم [حوزه و موزه عبدالعظیم: ف: - ۴۵]

۲۲۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۱۳۸/۳

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۷۸گ (۵۱پ-۱۲۸ر) [ف: ۲ - ۱۶۴]

۲۲۶. کاشان؛ رضوی؛ شماره نسخه:۴۲

خط:نستعلیق،بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۳۹۹ص، قطع: ربعی [نشریه: ۷-۳۶]

۲۲۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۱۹۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]
۲۲۸. سبزوار؛ صد و بیست و پنج نسخه؛ شماره نسخه:۲۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** حصل لها النجاة من العذاب و الخلاص من الالم بسلامتها عن الالم.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ محشی با رمز «۱۲»؛ مهر: «عبده احمد الحسینی»؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۵گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۷۲]
۲۲۹. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۱۲۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰۳گ، ۱۳ سطر (۱۰×۱۴/۵)، اندازه: ۱۶×۲۱/۵سم [ف: - ۱۱۸]
۲۳۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۳۶۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۰۳ق؛ مصحح، محشی با امضای منه، شرح مواقف، خضری و ...؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۳گ، ۱۵ سطر (۴/۵×۱۲)، اندازه: ۱۰/۵×۲۰سم [ف: ۱۸ - ۳۴۲]
۲۳۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۳۵۶/۲
خط: نستعلیق، کا: ابوالقاسم بن میر بزرگ، تا: ذیحجه ۱۲۰۶ق؛ ۳۸گ (۱۲پ-۴۹پ)، ۱۶ سطر (۷/۵×۱۳) [ف: ۵ - ۲۴۸]
۲۳۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۰۸/۲
خط: نسخ، کا: ابراهیم بن حیدر موسوی عاملی، تا: ۱۲۰۸ق، جا: یزد؛ کاغذ فرنگی؛ جلد: تیماج نیلی، ۲۰ سطر (۵×۱۰/۵)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵سم [ف: ۱ - ۲۶۵]
۲۳۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۱۵۰/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد باقر بن محمد علی اردبیلی، تا: ۱۲۰۸ق؛ جلد: تیماج اناری، ۲۱۳گ (۵۹پ-۲۷۱پ)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۳سم [ف: ۱۴ - ۲۶۴]
تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۵۴/۲
همان نسخه بالا [نشریه: ۷ - ۲۲۳]
۲۳۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۵۵۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۰۹ق [رایانه]
۲۳۵. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۵۷
کامل؛ خط: ثلث، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۲۱۲ق، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۸گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: - ۹۷]
۲۳۶. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۲۸
خط: نسخ، کا: ابوالحسن بن محمد باقر، تا: جمعه ۱۵ رمضان ۱۲۱۴ق؛ محشی با نشان «لاستادی عبدالرحیم، مصلح الدین، خواجه زاده، حاشیه مطالع، فیض، نصرالله، عب ره، منه، میرفخر، لاری، خلخالی، محمدشریف، سراج الدین کردی، ملازاده، صلاح الدین، تجرید للسید، شرح طوالع؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴۶گ، ۱۵ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: - ۵۹۷]
۲۳۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۲۹۶
خط: نسخ، کا: الله ویردی بن محمد صالح، تا: پنج‌شنبه ۸ رجب ۱۲۱۵ق، برای آخوند ملا نصرالله بن جعفر گرمرودی اشلقی؛ مصحح، محشی از کاتب و ملا نصرالله و دیگران؛ جلد: مقوایی، ۷۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۱ - ۲۵۶]
۲۳۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۵۱۵۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** قد تم هذا فی الکتاب الهدایه ... میر سید علی ابن میر محمد علی الموسوی جلالی سنه ۱۲۱۵
خط: نسخ، کا: سید علی بن محمد علی موسوی، تا: ۱۲۱۵ق [الفبائی: ۴ - ۶۵۳]
۲۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۲۳۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۱۶ق [رایانه]
۲۴۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۲۰۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: استرآبادی، محمد ابراهیم بن احمد علی، تا: ۱۲۱۸ق، جا: بارفروش [رایانه]
۲۴۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۳۷۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** فی سنه عشرذی حجه الحرام ... من الهجره النبویه.
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۱۸ق [رایانه]
۲۴۲. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۱۸۴
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رجب ۱۲۲۴ق، «حین قرائة الکتاب فی خدمت استادنا المعظم و مولانا الاعظم ملا محمد الشهیر بعرب فی المازندران»؛ محشی از ملا صدرا، شیخ محمد تقی و شیخ محمد استر آبادی؛ تملک: محمد مهدی استرآبادی با مهر «محمد مهدی بن محمد شفیع ۱۲۲۳» (بیضی)، محمد بن محمد علی استرآبادی؛ ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: - ۱۲۷]
۲۴۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۳۸۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۲۶ق [رایانه]
۲۴۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۵۵۷-۹/۱۰۷
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۲۶ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه»؛ مهر: «ان الله یحب المحسنین ۱۱۲۶» (مربع)؛ واقف: حاجی ملاباقر سربندی، جلد: مقوایی، ۸۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۵۰۰]
۲۴۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۹۰
خط: نسخ، کا: اسمعیل بن عمر بن احمد، تا: با تاریخ ۱۱۲۷ق، جا: ارز روم؛ این کتاب را نزد فاضل ابی بکر اسیری خوانده در ۲۹ ربیع الثانی ۱۱۲۷، محشی از فخرالدین و ملازاده و شرح حکمة

العین؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۰گ، ۱۵ سطر (۵/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۸ - ۱۹۴]

۲۴۶. قائن؛ مدرسه جعفریه؛ شماره نسخه:۲۰۱

آغاز: یقول المعتصم بلطفه الا بدی حسین بن معین الدین المیبدی اصلح الله حالهما

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۲۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ ۱۶۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵/۵سم [کتابخانه‌های قائن: ف: - ۱۷۳]

۲۴۷. چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۳۹

خط: نسخ جلی، کا: اسدالله حسینی، تا: با تاریخ ۱۲۲۹ق؛ بیتی از حسین هاشمی با تاریخ ۱۲۳۸ق و دیگری در ۱۲۲۹ ق؛ واقف: شهر بانو و شرف نساء دختران اسماعیل ناطری، ۱۲۶۵ق؛ ۱۸۵گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: - ۱۱۳]

۲۴۸. دامغان؛ صادقیه؛ شماره نسخه:۱۴۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمدباقر بن عبدالجواد هزار جریبی تلمادره ای، تا: دهه اول رجب ۱۲۳۱ق؛ مصحح، محشی؛ تملک: مفید عنایتی مازندرانی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۷گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [ف مخ - ۱۲۴]

۲۴۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۳۶۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** اقدام المومنین اقل خلق الله عبدالله بن عیسی بن نظام الجیلانی

خط: نستعلیق شکسته، کا: جیلانی، عبدالله بن عیسی، تا: ۱۲۳۱ق [رایانه]

۲۵۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۹۰۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۲ق، جا: تهران؛ محشی با نشان‌های منه، ۱۱۳ شرح مواقف، یا علی ادرکنی، میرک؛ جلد: تیماج مشکی، ۸۴گ، ۱۸ سطر (۷/۲×۱۶/۸)، اندازه: ۱۵×۲۶/۵سم [ف: ۱۷ - ۱۶۰]

۲۵۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۷۷۹

خط: نستعلیق، کا: جعفر بن کربلائی محمد خشکجاری، تا: ۱۵ رمضان ۱۲۳۳ق [ف: ۱ - ۱۶۶]

۲۵۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۹۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** قدتم شرح الهدایة بعون الملک البدایة و النهایة ...

خط: نستعلیق، کا: جعفر بن کربلائی محمد، تا: ۱۵ رمضان ۱۲۳۳ق؛ محشی از سید فخرالدین و غیره؛ جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۲۸ص، ۱۵سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [فهرست عراقی: ۱ - ۳۶۰]

۲۵۳. تهران؛ لغت نامه دهخدا؛ شماره نسخه:۵۳

خط: نسخ، کا: محمد بن محمد حسن گیلانی تنکابنی، تا: دوشنبه ۳۰ رمضان ۱۲۳۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ قطع: ربعی [نشریه: ۳ - ۵۶]

۲۵۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۶۸۵

انجام: فاذا فارقت البدن و ظهر شوقها ظهور تا ما و لیس معها سبب الکمال ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ مهر: «سلام علی ابراهیم ۱۲۳۴» (بیضی)، «فخرالاطبا ۱۲۷۸»؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۸۷گ، ۱۹ سطر (۵×۱۴/۵)، اندازه:۹/۲×۱۹سم [رایانه]

۲۵۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۴۳۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۲۳۴ق؛ محشی؛ جلد: تیماج قرمز، ۷۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲/۵سم [ف: ۲ - ۳۵]

۲۵۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۴۰۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۳۵ق؛ افتادگی: وسط؛ تملک: محمود بن ابوالفضل رضوی؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مشکی، ۱۱۲گ، ۱۴ سطر (۷/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۵ - ۲۰۷]

۲۵۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۸۷۰-عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: ۱۲۳۶ق؛ ۱۱۵ص، ۲۳ سطر (۱۰×۲۱)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱ - ۲۳۹]

۲۵۸. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۹۵۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد تقی بن محمد صالح تنکابنی، تا: دوشنبه ۱ ذیحجه ۱۲۳۷ق، جا: قزوین مدرسه سردار؛ واقف: غیاثی، بهمن ۱۳۳۷؛ ۹۵گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۳۳۹]

۲۵۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۹۷

آغاز: و اختلفوا فی ان المنطق من الحکمة ام لا فمن فسرها بخروج النفس؛ **انجام:** اضداد الکمال فیها و اعتقدت انها کمال و رجت الوصول.

خط: نستعلیق، کا: ابراهیم بن محمد حسینی، تا: ۱۲۳۷ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مصحح، محشی با امضای «منه» و «میر فخر» و «ابوالحسن»، «میرک» و «قاضی زاده»؛ مهر: کاتب «عبده الراجی ابراهیم بن محمد الحسینی» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۷گ، ۱۵ سطر (۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۱۹/۵سم [ف: ۱۳-۴۱۸]

۲۶۰. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۱۸۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شنبه ۸ رجب ۱۲۳۷ق؛ محشی از شارح و میر فخرالدین و شیخ بهائی؛ تملک محمد مهدی بن استاد آقاجان بن مرحوم آقا شفیع؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۱۸ص(۳-۳۲۰)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: - ۱۲۶]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۷۳۲/۱

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵ - ۱۸۸]

۲۶۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۶۱۹

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ذیحجه ۱۲۳۷ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۰گ، ۱۴ سطر (۶/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۴۸]

۲۶۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۶۰۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسن بن مولانا محمد علی قوچانی، تا: ۱۲۳۹ق، جا: قوچان مدرسه بالاسر؛ کاتب بر بیشتر صفحات حواشی توضیحی نگاشته، تاریخ فراغت از تصحیح و تعلیق و تدریس: سه‌شنبه ۱۶ ذیحجه ۱۲۲۹، وی فوائد و عباراتی پراکنده از کتب مختلف برگزیده و ضمیمه نموده: از شرح این بیت: «و حسن ظنك بالايام معجزة ×× فظن سراً و كن منها على وجل» از قاضی سلطان محمود، شرح لغزی از (زبده) شیخ بهائی از محمد هاشم الحسینی، دائره در نسب فقری و سلسله مشایخ سید عبدالقادر گیلانی معروف؛ واقف: حسن فرید محسنی؛ کاغذ: فستقی، جلد: مقوا، ۱۳۲گ، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۱- ۲۱۳]

۲۶۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۴۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: زین العابدین بن کربلائی میر تقی موسوی هزارجریبی بنافتی، تا: ۱۲۳۹ق؛ مصحح، محشی با امضای «له»؛ مهر: «عبده زین العابدین الموسوی ۱۲۳۳» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۸۰]

۲۶۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۶۵۲

آغاز و انجام: برابر

خط:نسخ،کا: مرتضی بن هادی بن محمدرضا حسینی، تا: ۱۲۳۹ق؛ ۱۸۰گ، ۱۲ سطر (۴×۱۵)، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۱۰-۲۳۱]

۲۶۵. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۶۹

خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن علی اکبر برای آقا علی اکبر، تا: ۱۴ شوال ۱۲۴۱ق [ف: ۳ - ۹۵]

۲۶۶. مشهد؛ مدرسه عباسقلی خان؛ شماره نسخه:۱۸

بی‌کا، تا: ۱۲۴۲ق [نشریه: ۷ - ۷۶۷]

۲۶۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۳۶۲/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۴۴ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج تریاکی، ۱۰۷گ (۲پ-۱۰۸پ)، ۱۵ سطر (۶/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۳۶۲]

۲۶۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۱۳۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** سنة ثلثين و ثمانمائة.

خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۴۶ق؛ واقف: ملا محمد حسین بن ملا شاه محمد، ۲۵ رجب ۱۲۴۶؛ کاغذ: نیلی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۳۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۱۴]

۲۶۹. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۳۴۹

خط: نسخ، کا: محمد رضا بن محمد هاشم یزدی، تا: ذیحجه ۱۲۵۲ق [ف: ۳ - ۹۵]

۲۷۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۸۳۹/۴

خط: نسخ و نستعلیق، کا: حسینعلی بن حاجی محمد، تا: ۱۲۵۴ق؛ ۸۶گ (۵۳پ-۱۳۸ر)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [ف: ۲۷ - ۲۵۶]

۲۷۱. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۹۸-ش/۳۳۷

انجام: تم بالخیر و السعاده - بید علی اکبر ابن حاجی مهدی ریخته گر - فی ۲۷ شعبان معظم است و خمسون و مائتان بعد الف من الهجره النبویه

خط: نسخ، کا: علی اکبر بن حاجی مهدی ریخته گر، تا: ۲۷ شعبان ۱۲۵۶ق؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴۳گ، ۱۴ سطر (۶×۱۱)، اندازه: ۱۰/۵×۱۵/۵سم [ف: ۱ - ۳۱۹]

۲۷۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۰۰۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد رضا بن شیخ محمد تقی، تا: ۲۳ جمادی الثانی ۱۲۵۹ق؛ مجدول، محشی؛ واقف: دکتر شمس الدین جزایری؛ ۱۴۹گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۳۱سم [ف: ۱۱ - ۲۱۴]

۲۷۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۱۳۲

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: فضل الله بن نصر الله بن حسن، متوئی (؟)، تا: ۱۲۶۰ق؛ محشی؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۸گ، ۱۳ سطر (۶×۱۵)، اندازه:۱۱×۲۲سم [ف: ۲۸ - ۲۰۰]

۲۷۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۲۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** قال الشارح فرغت من تسویده فی شهر شوال سنه ثمانین و ثمانمائه من الهجره

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۰ق؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۲۴گ، ۱۳ سطر (۷/۵×۱۱/۲)، اندازه: ۱۴/۷×۲۰/۵سم[ف:۸-۳۳۰]

۲۷۵. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۴-ش/۶۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رمضان۱۲۶۰ق؛ محشی؛ ۱۱۳گ، ۱۳ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۴×۲۰ سم [ف: ۱-۶۰]

۲۷۶. اصفهان؛ صارم الدوله (کتابخانه فرهنگ اصفهان)؛ شماره نسخه:۱۰۸۸/۱

خط: نسخ، کا: محمد خراسانی، تا: ربیع الاول ۱۲۶۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: - ۱۷۵]

۲۷۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۹۲۲۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۲۶۱ق؛ افتادگی: آغاز (برگ اول)؛ یادداشت مورخ رجب ۱۲۶۱ق آمده؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳۴گ، ۱۱ سطر (۶/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۷×۲۹سم [ف: ۲ - ۲۹۹]

۲۷۸. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۹۵۴

کا: علی بن احمد موسوی رشتی الاصل همدانی المولد، تا: سه‌شنبه ۶ رمضان فی توی (کذا) ۱۲۶۱ق [ف: ۱ - ۱۶۶]

۲۷۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۷۹۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد علی بن حاج سید محمد حسینی شیرازی، تا: ۱۲۶۳ق؛ محشی؛ واقف: خان بابا مشار؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج عنابی، ۱۱۱گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۱ - ۲۱۵]

۲۸۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۶۲۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد اسماعیل بن محمد علی طبسی خراسانی، تا:

۱۲۶۳ق؛ جا: اصفهان؛ مصحح؛ جلد: گالینگور سبز، ۹۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۸۰]

۲۸۱. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۳۲۸

آغاز: الاول بحیث یکون نسبته الی المیل الاول مثل نسبة الزمان الاقصر الی الزمان الاطول فیکون نصفه فیتحرک ذوالمیل الثانی بتلك القوة القسرية؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، کا: موسی بن ملاجعفر قلی پیشنماز، تا: ربیع الثانی ۱۲۶۳ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۸۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف مخ - ۱ - ۳۰۶]

۲۸۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۲۹۱۳/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: صفر ۱۲۶۳ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰۵ص (۳-۲۰۷)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۰ - ۳۱۰]

۲۸۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۴۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۶۴ق؛ ۸۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۴ - ۱۹۶]

۲۸۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۷۲۲/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۴ق؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج عنابی مذهب، ۱۱۵گ (۳۹پ-۱۵۳)، ۱۴ سطر (۷/۵×۱۷)، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱۶ - ۳۳۸]

۲۸۵. کاشان؛ عاطفی، افشین؛ شماره نسخه:۳۶

آغاز: ... هذا التعریف علی شیء لأن القائل بالذات للانقسام فی الجهات الثلاث منحصر فی الجسم التعلیمی

خط: نستعلیق، کا: محمدرضا بن میر محمد علی حسینی، تا: چهارشنبه ۱۴ صفر ۱۲۶۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۶۱گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳۹]

۲۸۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۴۸۸۷/۲-۲۴/۱۸۷

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: شعبان ۱۲۶۷ق، جلد: تیماج مشکی، ۱۴۲گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۵سم [ف: ۵ - ۲۵۰۱]

۲۸۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۵۸۷/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: نصرالله، تا: شوال ۱۲۶۸ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۵گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۱×۳۳سم [ف: ۳۳/۲ - ۱۸۸]

۲۸۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۸۶۲-۱۹/۱۹۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: موسوی، تا: ۱۲۷۰ق؛ مصحح، محشی با امضای «منه»، «محی الدین» و غیره؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۶گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۵۰۱]

۲۸۹. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۲۰۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۷۱ق [ف: - ۶۹]

۲۹۰. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۳۳۳

آغاز: ... غرضنا فتعلیمی و هو مشتمل علی عشرة فصول. فصل فی ابطال الجزء الذی لا یتجزی. و یقال له الجوهر الفرد ایضاً؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ پخته، کا: ابن سید میرزا علی اکبر، تا: شعبان ۱۲۷۱ق؛ محشی به امضای داوود، میر فخرالدین، حاجی محمد و محمود؛ ۱۲۲گ، ۱۶ سطر (۶×۱۲/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۵۷]

۲۹۱. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه:۱۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۷۱ق، جا: اصفهان؛ محشی؛ ۱۵۰ص، ۱۷ سطر (۹/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۲/۵سم [ف: - ۱۹۰]

۲۹۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۵۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد اصطهباناتی، تا: ۱۲۷۲ق؛ واقف: فهرستی؛ ۱۱۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۴ - ۱۹۷]

۲۹۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۱۰۱-۱۶/۱۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: اسماعیل، تا: چهارشنبه ۲۲ رجب ۱۲۷۳ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵- ۲۵۰۱]

۲۹۴. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۱۵۱/۴

آغاز: بسمله - قال المصنف اثیرالدین الابهری - القسم الثانی؛ **انجام:** برابر

قسمتی از آن است؛ خط: نستعلیق، کا: احمد، ادیب، تا: ۱۲۷۳ق؛ جلد: مقوا، ۲۱ص، اندازه: ۱۱×۲۲سم [ف: ۲ - ۲۸۹]

۲۹۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۵۶۱-۹/۱۱۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمدرضا بن ملا عبدالحی، تا: ۱۲۷۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۵-۲۵۰۰]

۲۹۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۴۹۶/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الثانی ۱۲۷۵ق؛ مهر: کتابخانه مجدالدین؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲ - ۶۰۲]

۲۹۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۳۲۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محرم ۱۲۷۵ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۷۸گ، ۲۲ سطر (۸×۱۶/۵)ر، اندازه: ۱۳/۵×۲۲سم [ف: ۱ - ۱۸۳]

۲۹۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۱۳/۱

انجام: قد فرغ من تحریر هذا الکتاب ... فی شهر محرم الحرام سنه ۱۰۶۲ ... قد تمت کتابته فی یوم الخمیس الثانی و العشرون من شهر ربیع الاول ۱۲۷۶ علی ید. علی بن ملا رجبعلی غفرلها.

کا: ملا رجبعلی، تا: ربیع الاول ۱۲۷۶ق؛ محشی با نشان «منه»، از نسخه‌ای که در ۱۰۶۲ق نوشته شده؛ ۱۶۷ص (۱-۱۶۷) [ف:۵-۳۶۴]

۲۹۹. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۵۸۱/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۲ رمضان ۱۲۷۷ق، حسب فرمایش

پدرش ملا محمد ابراهیم؛ جلد: تیماج مشکی، ۷۲گ (۱-۷۲)، ۱۵-۱۸ سطر (۱۰/۵×۱۶)، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف: ۳ - ۷۶۱]

۳۰۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۷۶۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۲۷۸ق [رایانه]

۳۰۱. مشهد؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۳۷/۱ فیاض

خط: نسخ و نستعلیق، کا: غیاث ابن میرزا محمدعلی قاسانی، تا: پنج‌شنبه ۴ جمادی الثانی ۱۲۷۹ق؛ جلد: تیماج زرد، ۱۴ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: - ۱۷۶]

۳۰۲. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه:۴۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: شوال ۱۲۷۹ق؛ ۱۱۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۲×۱۱سم [ف: - ۳۹]

۳۰۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۳۹۸/۳

خط: نسخ، کا: محمد کاظم بن حاجی قاسم، تا: ۱۲۷۹ق؛ جلد: مقوایی، ۳۶گ (۱پ-۳۶ر)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۴- ۱۸۷]

۳۰۴. تهران؛ فیاض؛ شماره نسخه:۲۰

خط: نسخ، کا: عبدالباقی بن محمد تقی طباطبائی بیدگلی، تا: ۱۲۷۹ق [نشریه: ۷ - ۶۹۸]

۳۰۵. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۸۰۵

خط: نستعلیق، کا: محمد رضا بن حاج بیگلر قزوینی، تا: جمعه ۲۴ ذیقعده ۱۲۸۱ق؛ جلد: چرم قرمز، ۱۸۴گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم [مؤید: ۲ - ۲۵۳]

۳۰۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۳۰۳

انجام: والظاهر من عبارة اکثرهم انه علم باحوال اشیاء لا تفتقر تلك الاشیاء فی الوجود ...

خط: نستعلیق، کا: لطفعلی بن جان، تا: رمضان ۱۲۸۱ق؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳۶گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۴ - ۱۳۴]

۳۰۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۹۹۴-۲۰/۱۱۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۸۱ق؛ جلد: تیماج سرخ، ۶۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۵۰۱]

۳۰۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۳۶۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** الوقوف علی مذاهب الحکماء ... سنه ۱۲۸۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۸۱ق [رایانه]

۳۰۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۲۱۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: محرم ۱۲۸۲ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۰۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۸۰]

۳۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۲۴۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: پنج‌شنبه ۲۱ رمضان ۱۲۸۲ق؛ واقف: شیخ محمد صالح علامه حایری؛ ۶۸گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۱۱ - ۲۱۴]

۳۱۱. یزد؛ صدوقی یزدی؛ شماره نسخه:۶۱/۱

قسمتی از بخش طبیعیات است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۸۲ق؛ ۲۷گ (۱پ-۲۷ر)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: - ۴۴]

۳۱۲. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۷۷۴

کا: محمد شریف بن محمد یوسف، تا: ۱۲۸۲ق [ف: ۱ - ۱۶۶]

۳۱۳. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۴۹۶

آغاز: ... و من یؤتی الحکمة فقد اوتی خیراً کثیراً؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ درشت، کا: عبدالله متخلص به «محجوب فسائی»، تا: ۱۲۸۲ق، جا: شیراز؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ جلد: مقوا، ۳۳۸ص، ۱۴ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۲-۳۷۶]

۳۱۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۲۸۷

خط: نسخ، کا: احمد بن عبدالوهاب اصفهانی، تا: ۱۲۸۳ق، برای میرزا محمد علی خان معاون الملک پسر میرزا عباس خان؛ ۱۹۹گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰/۸×۱۷/۷سم [ف: ۱ - ۳۳۵]

۳۱۵. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۲۹

خط: نسخ، کا: زین العابدین بن محمد باقر کربالی، تا: چهارشنبه ۷ ربیع الاول ۱۲۸۴ق [ف: ۱ - ۱۶۶]

۳۱۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۹۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** قد تمت فی یوم الاربعاء سابع من شهر ربیع الاول علی ید ... ابن محمد باقر زین العابدین الشریف الکرمانی فی سنة اربع و ثمانین مأتین بعد الالف سنه ۱۲۸۴

خط: نسخ متوسط، کا: ابن محمد باقر زین العابدین شریف کرمانی، تا: ۷ ربیع الاول ۱۲۸۴ق؛ محشی؛ واقف: محمد تقی خونساری، ۴ محرم ۱۳۷۲ق؛ کاغذ: سفید، ۳۲۰ص، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [فهرست عراقی: ۱ - ۳۵۹]

۳۱۷. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۵۶۶/۱

خط: نستعلیق، کا: احمد بن مهدی بن علی بن حسن بن حسین موسوی رضوی، تا: ۱۲۸۷ق [ف: - ۱۱۴]

۳۱۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۷۶۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** لیس له البدایه و النهایه ... الحقیر الفقیرا ض عف السادات و الطلاب ... من الهجره۱۲۸۷۰

خط: نسخ، کا: طباطبائی، محمود، تا: ۱۲۸۷ق [رایانه]

۳۱۹. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۳۳۶/۲

خط: نسخ، کا: محمد البهائی، تا: سه‌شنبه ۱۸ محرم ۱۲۹۱ق؛ جلد: چرم زرد، ۱۰۶گ (۴۳پ-۱۴۸ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۲۲سم [مؤید: ۱ - ۲۸۷]

۳۲۰. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۲۴

خط: نسخ، کا: محمد نبی سلطان آبادی، تا: ۲۹ جمادی الثانی ۱۲۹۵ق؛ ۱۲۴گ، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۱ - ۳۹]

۳۲۱. مراغه؛ عمومی؛ شماره نسخه:۲۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ زیبا، بی‌کا، تا: ۱۱ شعبان ۱۲۹۶ق؛ محشی با امضای

جمال الدین، فخرالدین، صدرالدین شیرازی؛ جلد: تیماج، ۱۰۹گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۲۰سم [ف: - ۹۶]

۳۲۲. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۱هـ

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۹۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ اندازه: ۱۷×۲۲سم [رشت و همدان: ف: - ۱۱۴۲]

۳۲۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۵۱۱/۵

خط: نسخ، کا: عبدالصمد بن حسین محلاتی، تا: ۵ جمادی الاول ۱۲۹۶ق؛ ۴۵گ (۱۲۶ر-۱۷۰پ)، ۲۸ سطر، اندازه: ۲۱×۳۳سم [ف: ۳۳/۱ - ۶۴]

۳۲۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۱۵۴۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** فیسنه السابع و تسعین و ماتین بعد الالف من الهجره النبویه

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۹۷ق [رایانه]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۱۰

همان نسخه بالا [اهدائی ف: - ۱۶۶]

۳۲۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۵۳۴

آغاز: عن اجمالها و تفصیلها؛ **انجام:** من الله اکبر.

خط: نستعلیق و شکسته، کا: علی بن مهدی بن علی بن ابراهیم بن ابیطالب شیرازی، تا: چهارشنبه ۵ شعبان ۱۲۹۷ق؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: حسین کی استوان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۷۰گ، ۱۰ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۱۶]

۳۲۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۴۲۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: رمضان ۱۲۹۸ق؛ مجدول؛ با شعر فارسی درباره مقولات به خط میرزا احمد جبه دار صفای شیرازی در ۱۲۹۸ و شعر خواجه طوسی به فارسی درباره مقولات؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج گلی، ۱۵۱گ، ۱۴ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۲۶۴]

۳۲۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۸۴۳

کا: خط هاشم بن ابی القاسم حسینی تنکابنی، تا: ۱۲۹۹ق، جا: اصفهان [ف: ۱ - ۱۶۶]

۳۲۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۸۴۹

قطعه ای از آغاز کتاب است که در آخر آن موضوعی به فارسی افزوده شده؛ خط: نستعلیق، کا: جمال الدین حسینی، تا: قرن ۱۴؛ جلد: مقوایی، ۲۲گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۱۵ - ۲۳۲]

۳۲۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۹۸۲/۲۸

بخشی از انتهای کتاب؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ ۱۴ص (۳۶۷-۳۸۰)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۴۴ - ۱۷۴]

۳۳۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۱۵۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** فانها لا محاله تعقدت بعد الموت ما رجت الوصول الیه لابزوال الجزم عنها.

خط: نستعلیق، کا: ابوطالب بن ابی هادی بن ابی طالب بن ابی مرتضی، تا: ۱۳۰۷ق؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج تریاکی، ۷۳گ، ۱۴ و ۱۵ سطر (۹×۱۵-۹×۱۶)، اندازه: ۱۶×۲۰/۵سم [ف: ۱۴ - ۲۶۵]

۳۳۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۶۵۴/۲

خط: نستعلیق، کا: فتحعلی بن آخوند ملاغلامرضا، تا: ۱۳۰۸ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۴گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۳۳/۱ - ۱۴۹]

۳۳۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۴۴۵/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد صادق بن ملا محمد تبریزی، تا: چهارشنبه ۲۷ ربیع الثانی ۱۳۱۵ق، جا: مدرسه طالبیه؛ جلد: تیماج سرخ، ۹۸گ (۴۹پ-۱۴۶پ)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۱ - ۳۷۳]

۳۳۳. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۳۶/۱۰

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۳۲۱ق؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۱۱ - ۹۴۲]

۳۳۴. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه:۲۸۷

آغاز: قاله فی محالها و لیست ساریة فیها اذ لایمکن ان یقال فی کل جزء؛ **انجام:** فصارت طاهرة عن جمیع العلایق الجسمانیة و تخلصت.

بخشی از مبحث هیولی و صورت تا مبحث نفوس ناطقه را دارد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول، مصحح، محشی با نشان: منه رحمه الله، یر فخر، ف، د. مدظله. خ. ط، ملازاده، خواجه ره، ع.ب، ابوالحسن الحسینی و شرح هیاکل دوانی و غیره؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج زرد، ۲۰۲ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲ - ۳۱]

۳۳۵. تهران؛ دانش‌سرای عالی-کتابخانه میرزا عبدالعظیم خان قریب گرکانی؛ شماره نسخه:۳۰/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: ربعی [نشریه: ۵ - ۶۳۸]

۳۳۶. شیراز؛ هاشمی، نورالدین (خاندان)؛ شماره نسخه:۱۸/۴

بی‌کا، بی‌تا [نشریه: ۵ - ۲۸۹]

۳۳۷. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۸۲۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قد یجاب بان النفس الناطقه و ان کانت مجردة فی ذاتها لکنها متعلقة بالبدن مدبرة له متصرفة فیه.

خط:نستعلیق،بی‌کا،بی‌تا؛افتادگی:انجام؛ مصحح، محشی به امضای «منه ره»؛ ۶۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۱۰۰]

۳۳۸. رامسر؛ فرید تنکابنی، عبدالوهاب؛ شماره نسخه:۵۲

خط: نستعلیق، کا: حسین بن محمد قاسم نحوی تنکابنی، بی‌تا؛ محشی؛ کاغذ: ترمه، جلد: چرمی مقوایی، ۵ سطر (۴/۳×۹)، اندازه: ۹/۲×۱۵/۳سم [نشریه: ۷ - ۷۸۹]

۳۳۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۲۴۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** الی تلك وقابلالها

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز [الفبائی: ۴ - ۳۶۹]

۳۴۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۵۰۷

آغاز: اید الله جلالهم و خلد خلالهم؛ **انجام:** بعد الزمان زمان هف

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [الفبائی: ۴ - ۳۶۹]

۳۴۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۶۱۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** علی طالب الحق
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز [الفبائی: ۴ - ۳۶۹]
۳۴۲. مشهد؛ فرهنگ و هنر؛ شماره نسخه:الف-۴۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ اهدایی: محمد و حسینعلی الهی؛ جلد: چرم مشکی، ۲۰۴ص، ۱۷ سطر (۴/۵×۱۱)، اندازه: ۹×۱۶ سم [ف: - ۲۷]
۳۴۳. قزوین؛ فحول قزوینی؛ شماره نسخه:بدون شماره
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز [ف: - ۲۰]
۳۴۴. تبریز؛ تربیت؛ شماره نسخه:۷
بی‌کا، بی‌تا؛ شماره پیوست ۷پ، شماره ضمیمه ۷ض [ف: - ۱۳۹]
۳۴۵. مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه:۱۹۵
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ لم یتمها الکاتب؛ کاغذ: فرنگی، ۱۷ سطر (۵/۵×۱۴/۵)، قطع: رقعی مستطیل [تراثنا: س۶ش۲ - ۹۹]
۳۴۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۰۹۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشان‌های «منه، کنزه، ۱۲»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۶گ (۱+۱۲۵)، ۱۴-۱۷ سطر (۴/۵×۱۱)، اندازه: ۹/۲×۱۵سم [رایانه]
۳۴۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۶۸۳
کا: محمد محسن موسوی، بی‌تا؛ خریداری از محمد حسین علوی [رایانه]
۳۴۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۹۶۵
با حواشی ناشناس با نشان ملا مطهر شیخ حسین؛ بی‌کا، بی‌تا [د.ث. مجلس]
۳۴۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۸۶۴
آغاز: ... کثیرا فشمرت عن ساق الجد لتحصیلها؛ **انجام:** برابر
خط: نسخ خوش، کا: محمد حسین، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی، مجدول؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج، ۱۳۸گ، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۱۹/۵سم [رایانه]
۳۵۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۳۹۴
بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از رضا غیبی [رایانه]
۳۵۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۷۴۹۸
ناقص می‌باشد؛ بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از الهام حمیدی [رایانه]
۳۵۲. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۴۶۰۸/۲
از آغاز شرح تا آغاز فن دوم قسم سوم که در الهیات است؛ خط: شکسته نستعلیق،بی‌کا،بی‌تا؛قطع: خشتی [رشت و همدان: ف: ۱۵۰۹]
۳۵۳. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه:۱مجموعه بدون شماره
بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام [دلیل المخطوطات: ۱ - ۲۸۰]
۳۵۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۳۱۵/۸
آغاز: آغاز فهرست (ص ۱۰۸) رسالة المحقق اثیرالدین الابهری فی الحکمة الطبیعیه.آغاز نسخه شرح: اعلم ان الحکمه علم باحوال اعیان الموجودات؛ **انجام:** فصل فی ان الصورة الجسمیه لایتجرد عن الهیولی ... و کلما کانا اعظم کان البعد بینهما از ید فلوا متدا.
بخشی از اول بخش دوم (طبیعیات) است و دیباچه و خطبه کتاب را ندارد؛ بی‌کا، بی‌تا؛ محشی از میر هاشم قوشجی، عصمت؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴ص (۱۱۲-۱۱۵)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۱۰ - ۹۶۹]
۳۵۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۳۰۵/۲
صفحه اول این شرح؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ۱گ (۳۴پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۳۸ - ۴۳۱]
۳۵۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۱۳۴/۱
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج مشکی، ۵۰گ (۲ر-۵۱ر)، ۱۵ سطر (۱۰×۱۵)، اندازه: ۱۶×۱۹سم [ف: ۱۳ - ۳۱۰۹]
۳۵۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۹۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی از مرحوم سید فخرالدین حسینی و غیره؛ واقف: محمد تقی خونساری، ۴ محرم ۱۳۷۲ق؛ ۳۱۰ص، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۱/۵سم [فهرست عراقی: ۱ - ۳۵۹]
۳۵۸. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۱۰۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ واقف: محمد حسین طباطبائی بروجردی، ۱۳۲۶/۱۲/۱۹؛ جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۵۸ص، ۱۸-۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [فهرست عراقی: ۱ - ۳۶۱]
۳۵۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۱۰۴
آغاز: برابر؛ **انجام:** فلا یوجد بین اجزاء الکم المنفصل
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛واقف: علی ثقة الاسلام مازندرانی بابلی، ۲۲ ذیحجه ۱۳۶۹ق؛ کاغذ: سفید، جلد: میشن مشکی، ۸۴ص، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۷سم [فهرست عراقی: ۱ - ۳۶۳]
۳۶۰. تهران؛ مدرسه معمارباشی؛ شماره نسخه:۱۰۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۱۷گ، ۱۲سطر [ف: - ۱۲۶]
۳۶۱. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۳۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۸۶ص، ۱۹ سطر (۵/۵×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲ - ۳۷۵]
۳۶۲. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۸۳۵
بی‌کا، بی‌تا؛ قطع: رقعی [ف: - ۱۷۸]
۳۶۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۰۱۷/۱
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان «رومی، بردعی، عبدالرحیم، محیی الدین»؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۹۰گ (۲پ-۹۱پ)، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۲/۵سم [ف: ۱۰ - ۱۹۵۶]
۳۶۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۴۸۲۸/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکی، ۷۹گ (۱۷۴پ-۲۵۲پ)، ۱۹ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۱۴ - ۳۸۵۳]

۳۶۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۴۳۹

آغاز: آغاز: و اختلفوا فی ان المنطق من الحکمة ام لا فمن فسرها بخروج النفس؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز (حدود دو سه برگ)، مصحح، محشی؛ کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۸۳گ، ۱۴ سطر (۴/۵×۱۱)، اندازه: ۹/۵×۱۷سم [ف: ۱۲ - ۲۴۹]

۳۶۶. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۱۰۴/۴

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۶۳گ (۱۸۸-۲۵۰)، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف: ۳ - ۵۶]

۳۶۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۶

انجام: علی الاثنین و الثالث (کذا ... ؟) المتقدم بالشرف کتقدم

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ناقص است؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۱۲ص، ۱۹ سطر، قطع: نیم خشتی [ف: ۵ - ۳۶۵]

۳۶۸. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه:۱۲۶

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ تملک: محمد نعیم بن محمد صفی بن حاج مسیح بیک اردبیلی [چند نسخه-ف: - ۳۲۸]

۳۶۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۹۵/۱۳۹-ف

نسخه اصل: حمدیه ش ۱۴۴۷. بند آخر؛ بی‌کا، بی‌تا؛ در هامش [فیلمها ف: ۱ - ۴۳۱]

۳۷۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۳۳۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی با امضای مصلح الدین لاری محمد، نصرالله و ...؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی مذهب، ۶۵گ، ۱۶ سطر (۹×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۸ - ۳۰۶]

۳۷۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۳۱۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی با امضای منه، عبدالوحید، ملا جلال دوانی و ...؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۱۵۲گ، ۱۳ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۸ - ۲۸۱]

۳۷۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۱۵۷گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۲ - ۷۰]

۳۷۳. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۵۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق ریز، کا: عبدالعلی شیعی بن عبدالله، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۱۹ سطر (۷/۵×۱۱)، اندازه:۱۲×۱۸سم [ف: ۱۰ - ۶۳۷]

۳۷۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۵۱۴/۱

آغاز: حرکة فی الکم کالنمو و هو ازدیاد حجم الأجزاء الأصلیة للجم بما ینضم الیه و یداخله فی جمیع الأقطار

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: در عصر مؤلف؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج قرمز، ۴۴گ (۱ر-۴۴پ)، اندازه:۸/۵ × ۱۸سم [ف: ۲۴-۲۶۹]

۳۷۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۷۱۵

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: نزدیک عصر مؤلف؛ مصحح، محشی؛ مهر: «محمد حسین» (بیضی)، کتابخانه میرزا ابو الفضل طهرانی؛ ۱۴۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰ × ۱۷سم [ف: ۲۵ - ۷۳]

۳۷۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۶۸۶

آغاز: ارقاما کثیرة یفید الناظرین فیه بصیرة و منه الهدایة للمحقق الکامل و المدقق الفاضل

خط: نستعلیق، کا: علی اکبر، تا: نزدیک عصر مؤلف؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۹×۱۴/۵سم [ف: ۲۲ - ۲۳۴]

۳۷۷. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۱۳۹

بی‌کا، بی‌تا [ف: ۱ - ۱۶۷]

۳۷۸. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۲۲۱

بی‌کا، بی‌تا [ف: ۱ - ۱۶۷]

۳۷۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۶۶۸

بی‌کا، بی‌تا [ف: ۱ - ۱۶۷]

۳۸۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۸۲۸

بی‌کا، بی‌تا [ف: ۱ - ۱۶۷]

۳۸۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۹۶۷/۱

آغاز: ... کلما فی ذلک، فتعین الثانی و هو المطلوب «هذا اعلم ان الهیولی لیست علة للصورة لانها لاتکون موجودة؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: میشن آلبالویی، ۵۳گ (۱پ-۵۳ر)، اندازه: ۱۰/۶×۱۴/۹سم [ف: ۷ - ۱۲۳]

۳۸۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۱۷۶

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی با نشانه «ن» و «۱۲»؛ اهدایی: رسولیان؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج زرد، ۱۱۲گ، ۱۶ سطر (۵/۵×۱۱)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۱۵۶۰]

۳۸۳. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۵۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۲۳گ، ۱۶ سطر [ف: ۱ - ۱۶۸]

۳۸۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۸۸۷۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** فیلزم تعطیل.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ واقف: قطب المحدثین؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۴۵گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۱۱ - ۲۱۶]

۳۸۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۱۰۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** لا یمکن انفکاک احدهما عن الاخر.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ واقف: سید مصطفی و سید محمد شال فروش، ۱۳۰۷ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج، ۸۸گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۱ - ۲۱۷]

۳۸۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۰۶۶۵

آغاز: و منه الهداية للمحقق الكامل؛ **انجام:** تنقل من بدن الی.

خط: نستعلیق مخلوط به شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: شکری، جلد: تیماج مشکی، ۹۶گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱× ۱۵سم [ف: ۱۱ - ۲۱۷]

۳۸۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۲۵۳۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** من الله اكبر (كذ).

خط: نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی، در آخر ضمن سه صفحه گفتاری عربی در علم حق تعالی از میرداماد؛ واقف: حسین کی استوان؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن، ۱۴۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸/۵سم [ف: ۱۱ - ۲۱۵]

۳۸۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۶۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** عن ظهور خواصها فيكون

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ واقف: نائینی؛ ۹۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۴ - ۱۹۷]

۳۸۹. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۸۲۳-۵۹/۴۳

آغاز: فی الحاجة الی المادة و انما يكون كذلك لو كانت محتاجة الی المادة لذاتها ... فصل فی ان الصور الجسمية لايتجرد عن الهيولی

از ما قبل فصل سیوم از فن اول (فصل فی ان الصورة الجسمية لا يتجرد عن الهيولی) تا فصل دوم از فن سیوم (فصل فی کاينات الجو)؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و وسط و انجام؛ ۸۰گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۰۴]

۳۹۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۹۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لو كان وجوده نفس حقيقته اوجزءها لكان الشئ الواحد.

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: حنایی، جلد: پارچه زرد اخری، ۱۰۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۹/۵×۲۰سم [ف: ۱ - ۱۶۳]

۳۹۱. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۵۱۰-۵۷/۱۸۰

آغاز: محمولات يثبت فلاعيان فان قولنا الوجود زايد فی الممكن فی قوة قولنا الممكن موجود بوجود زايد

از ما قبل «فصل فی ابطال الجزء الذی لايتجزی ...» تا آخر کتاب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۸۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۵۰۳]

۳۹۲. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۲۶۵/۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: - ۱۸۹]

۳۹۳. بابل؛ خاتم الانبیاء؛ شماره نسخه:۲۶۷

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: - ۱۹۰]

۳۹۴. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۶۲۰

آغاز: اعلم ان الحكمة علم اعيان الموجودات علی ماهی عليه و نفس الامر بقدر الطاقة البشرية

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول مذهب؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۳۳۱]

۳۹۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۶۷۳/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فستقی و نخودی، جلد: تیماج نیلی، ۱۸ سطر (۹/۵×۱۴)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲ - ۷۸۱]

۳۹۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۲۳۸/۱

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ مهر: «یا امام حسین» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۰گ (۳پ-۹۲ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: ۶ - ۲۲۴]

۳۹۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۴۱۳۱/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** وان كان الدخان غليظا لاسطع النار اياما او شهورا بقدر غلظة و يكون علی صورة ذوابه او ذنب او رمح او حيوان له قرون و حكی ان بعد المسيح علی نبينا و عليه السلام بزمان كثير.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای مذهب، ۵۶گ (۱پ-۵۶پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۹×۱۶سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۸۲]

۳۹۸. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۳۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد باقر بن زین العابدین محلاتی، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: مقوا، ۱۱۹گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۸۰]

۳۹۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۴۴

آغاز: برابر ؛ **انجام:** فی كيفية توسط العقول بين الباری تعالی وبين العالم الجسمانی قد مر ان الواجب واحد و معلومه الاول هو العقل المحض و الافلاك معلولات المعقول لكن الافلاك فيها كثرة فيكون مباديها كثيره لما بينا ان الواحد لايصدر عنه الا الواحد و العقل الذی يصدر عنه الفلك الاعظم فيه كثرة لكن لا باعتبارصدوره عن صدوره عن واجب

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مجدول، دارای کتیبه؛ جلد:قهوه‌ای،۱۰۲گ،۱۷سطر، اندازه: ۱۱×۲۱سم[ف مخ-۳-۱۲۸۱]

۴۰۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۷۰۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، ۹۶گ، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۸۱]

۴۰۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۰۶۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** هذا هو المشهور بين الجمهور وقال اهل

التناسخ انما یبقی مجردة عن الابدان النفوس الکاملة التی خرجت قوتها الی الفعل و لم یبق شیء.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۲۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۳/۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۸۱]

۴۰۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۳۷۹

آغاز: علی انه لایسع المجال لتحقیق الصواب فی کل باب وهذا اول ما صنعته فی عنفوان الشباب ومنه الاستعانة لفتح الابواب الهدایة وعلیه التوکل؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالله بهادرخان، بی‌تا، جا: بخارا مدرسه خاقان؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: مقوا، ۷۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۸۲]

۴۰۳. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۵۶۶

آغاز: فصل فی اثبات الصورة النوعیة وهی التی یختلف بها الاجسام کلها انواعاً اعلم ان لکل واحد من الاجسام الطبیعیة صورة اخری غیر الصورة الجسمیة؛ **انجام:** الکلام فی هیولی الاجسام هل کانت مقترنة بالصورة فی اصل الفطرة غیر منفکة عنها کما هی الان او کانت فی اصل الفطرة

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۲۶گ، اندازه: ۱۰×۱۳سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۸۲]

۴۰۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۷۶۵/۴-۱۹/۹۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** وتداخل الجواهر ای دخول بعضها فی حیز بعض بحیث یتحدان فی الوضع والحجم محال بالبدیهة وایضا فلایکون وسطاً ولاطرفاً وقد فرضنا

مختصری از آغاز کتاب؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ ۴گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۰۲]

۴۰۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۸۷۹/۱-۱۹/۲۰۹

آغاز: الی اقسام الحکمة اذبها یصیر الناظر فی حقایق الاشیاء بصیرا ومن یؤتی الحکمة فقد اوتی خیراً کثیراً ... اعلم ان الحکمه علم باحوال اعیان الموجودات؛ **انجام:** واما الثانی فلو جهین احدهما ان الادراک العقلی واصل الی کنه الشیء حتی یتمیز بین

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۵گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۵ - ۲۵۰۳]

۴۰۶. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۹۵۳-۳۵/۱۳۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ درپایان فایده مختصری است در بیان چند شبهه فلسفی از ابناء محمد حسین مشهور به فخر الدین حسینی که محمد معصوم بن حاجی میرزا جان در مدرسه اصفهان کتابت نموده؛ تملک: محمداسماعیل بن محمد باقر حسینی اصفهانی که از ملاصادق مازندرانی خریده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۵۰۲]

۴۰۷. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۷۷۲/۱-۱۰/۸۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** و ذهب الجمهور الی أنها قوة واحدة و قال کثیر من المحققین و منهم الشیخ أنها اربعة الحاکمة بین الحرارة

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان «منه» و «لاری» و «خواجه زاده» و «مصلح الدین»؛ جلد: مقوا، ۴۹گ، ۱۸-۱۹ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۵۰۲]

۴۰۸. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۱۸۰/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۷گ، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف مخ]

۴۰۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۲۵۸/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** الفعل و الانفعال ... مع انه ...

خط: تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ ۱۱۷ص(۲۵-۱۴۱)، ۱۷-۲۷ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰سم [ف: ۳۲ - ۲۸۶]

۴۱۰. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۵۹۰/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و جنس الفصل و فصل الجنس و فصل الفصل بالغة ما بلغت و یمیز بین الخارج

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی، بالای تمامی صفحات عبارت «یا علی مدد» نوشته شده؛ انتقالی از مدرسه آیت الله بروجردی شهر ری در اردیبهشت ۱۳۷۰؛ جلد: تیماج تریاکی، ۴۲گ (۳پ-۴۴پ)، ۱۵ سطر (۱۰/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۲۰ - ۵۰]

۴۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۰۱۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** و اجود الاجودین تمت فی سنه الف و ثلث من الهجره النبویه

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۴۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۶۰۸۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: غلامعلی، بی‌تا، به‌نام محمد رضا [رایانه]

۴۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۵۴۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** فاعلا قبل وجود الجسم و مریح اذ النفس هی التی

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

۴۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۹۸۴۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۴۱۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۴۱۷

آغاز: الی الاخری فیلزم تلاقی الطرفین و ان کانتا حالتین فی محلین؛ **انجام:** علی مذاهب الحکماء فلیرجع الی ... و الحمد لله رب العالمین. تمت

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز [رایانه]

۴۱۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۶۲۶۷

آغاز: یسمی حکمه نظریه و کل مهما ثلثه اقسام؛ **انجام:** الا امقابل و هو القطر/ه و النقطة فاذا ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: زین الدین جعفر زاهدی [رایانه]

۴۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۱۲۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** و هكذا لا يقف على حد ...
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز [رایانه]
۴۱۸. ساوه؛ کتابخانه هاشمی نژاد؛ شماره نسخه:۵۷/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** عليها فى غيرها فتأمل الفن الثالث فى.
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ اهدایی: واعظ تهرانی؛ ۸۳گ (۷۹پ-۱۶۱پ)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸/۵سم[اوراق عتيق:۲-۴۸۷]

● **شرح هداية الحكمة = شرح الهداية الاثيرية** / فلسفه / عربی

š.-u hidāyat-il-ḥikma = š.-ul-hidāyat-il-aṯīrīyya

لاری انصاری، محمد بن صلاح، - ۹۷۹ ؟ قمری

lārī ansārī, mohammad ebn-e salāh (- 1572)

وابسته به: هداية الحكمة = الهداية الأثيرية؛ اثیرالدین ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰)

نویسنده (= شارح) در مقدمه می‌گوید در گذشته تعلیقه‌ای بر هدایه نوشتم و در آن کشف حجاب از پوشیدگی‌های آن کردم ولی بعد حوادث زمان مرا از مکانی به مکانی و از جایی به جایی انداخت تا آن‌که وقتی دست داد و توانستم در مباحث آن تعلیقه تجدید نظر کنم و بر آن مطالبی بیفزایم و سرانجام این کتاب شد. این نسخه از تعریف حکمه تا آخر مباحث هدایه را حاویست و روش شرح او این است که لاری ابتدا قول هدایه را تحت عنوان «قوله» می‌آورد و سپس آن را شرح می‌کند.
چاپ: استانه، چاپ سنگی، ۹۶ص، ۱۲۷۰ق.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۱۰
آغاز: الحمد لله الذى تخلص بهدايته ... غواشى الذنوب؛ **انجام:** هذا الاعتبار مبنى على الامور العرفيه لا تحقيق فيه لان كثره الارض ليست لها من ...
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۱۴ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: ابره کاغذی، ۱۴۷گ، ۱۳ سطر (۵/۵×۱۲/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف: ۷ - ۲۸۱]

● **شرح هداية الحكمة = حاشية هداية الحكمة** / فلسفه / عربی

š.-u hidāyat-il-ḥikma = hāšīyat-u hidāyat-il-hikma

بحرآبادی، محمد بن یوسف، ق ۱۰ قمری

bahrābādī, mohammad ebn-e yūsof (- 16c)

وابسته به: هداية الحكمة = الهداية الأثيرية؛ اثیرالدین ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰)

گزارش مختصری است با عنوان «قوله، قوله»، بر بخش طبیعیات و الهیات «هداية الحكمة» اثیرالدین ابهری.
آغاز: القسم الثانى فى الطبيعيات اى فى احوال الاجسام الطبيعية او فى المسائل الطبيعيه و هذا هو المناسب لما سياتى من قوله القسم الثالث فى الالهيات
انجام: و هى النفوس التى عرفت بالاكتساب النظرى ان كان لها كمالات تا ما و لم يكتسبه

۱. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۱۰۳۴/۵
بی‌کا، تا: ۹۹۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ قطع: رقعی [ف: - ۳۳۳]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۰/۲
آغاز و انجام: برابر
تذکر: مؤلف در فهرست ناشناس، نام مؤلف به استناد آغاز و انجام نسخه تعیین شد؛ خط: نستعلیق، کا: محمد فضل الله بن محمد صالح، تا: ۱۳ رمضان ۱۰۴۲ق، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۶۳گ (۳۰پ-۹۲ر)، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۶۹]
۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۶۳
آغاز و انجام: برابر
بخش طبیعیات و الهیات است؛ خط: نستعلیق شکسته، کا: نظر محمد بن شیر علی بخارائی، بی‌تا، جا: بخارا مدرسه غازیان؛ واقف: فهرستی؛ ۳۶گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۴ - ۱۹۷]
۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۰۶۱۵ض
انجام: برابر
تذکر: مؤلف در فهرست ناشناس و نام کتاب «حاشیه کتابی در علم کلام» ثبت شده، نام کتاب و مؤلف به استناد انجام نسخه تعیین شد؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ شمار بازیابی اصلاح شد؛ قطع: خشتی [اهدائی ف: - ۳۲۵]
۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۸۴۸۳
آغاز: يوجب الانقسام فى ... ان يكون بينهما امتداد يصير بسبه؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز [رایانه]
۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۴۶۳/۲
آغاز: حلول الاعراض فى الاجسام او تقديرا كما فى حلول العلوم فى المجردات فيرد عليه انه صادق؛ **انجام:** برابر
تذکر: مؤلف در فهرست ناشناس، به قرینه انجام نسخه مؤلف تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۳گ (۶۰ر- ۹۲پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [ف: ۳۰ - ۱۴۹]

● **شرح هداية الحكمة = حاشية شرح هداية الحكمة** / فلسفه / عربی

š.-u hidāyat-il-ḥikma = ḥāšīyat-u š.-i hidāyat-il-ḥikma

حنفی تبریزی، شمس الدین محمد، ق ۱۰ قمری

hanafī tabrīzī, šams-od-dīn mohammad (- 16c)

وابسته به: هداية الحكمة = الهداية الأثيرية؛ اثیرالدین ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰)

تاریخ تألیف: ۱۴ شعبان ۹۲۸ق؛ محل تألیف: چهل سهند دارالسلطنه تبریز
مرحوم آیة الله مرعشی نجفی در یادداشت آغاز نسخه چنین

نگاشته‌اند: «این کتاب حاشیه ملا محمد تبریزی است بر شرح علامه سعد الدین بر هدایة» ولی ظاهراً سعد الدین اگر تفتازانی (- ۷۹۲ق) باشد شرحی بر هدایة الحکمة ننوشته است. این نسخه با عناوین «قوله» یا «قال» و «اقول» است. مؤلف از قطب الدین رازی (- ۷۶۶ق) و کتاب محاکمات او، و از میرسید شریف جرجانی (- ۸۱۶ق) و حاشیه‌اش بر شرح حکمة العین و بر شرح مطالع، و از کتاب‌ها و دیگر افراد نیز یاد کرده است.

[الذریعة: ۱۴/۱۷۳-۱۷۶؛ کشف الظنون: ۲/۲۰۲۸-۲۰۳۰]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱/۱۲۶۷۳

آغاز: ... ایراد قسمة یشمل علی تلك المذاهب کما صرح به فی شرح حکمة العین لا ان الاحتمالات منحصرظ فیها الن المؤلف و المرکب؛ **انجام:** و ایضاً یجوز ان یکون سبب تعذیبهم شیئاً آخر کالا شتیاق الی الابدان.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با نشان «منه» و «منه سلمه الله» و «منه مد ظله»، مقابله شده با نشان (بلغ)؛ کاغذ: شرقی، ۱۰۷گ (۱-۱۰۷)، ۲۳ سطر، اندازه: ۸×۱۳سم [ف: ۳۲ - ۱۸۸]

● **شرح هدایة الحکمة = شرح الهدایة الاثیریة** / فلسفه / عربی

š.-u hidāyat-il-ḥikma = š.-ul-hidāyat-il-aṯīrīyya

نیریزی، محمود بن محمد، ق ۱۰ قمری

neyrīzī, mahmūd ebn-e mohammad (- 16c)

وابسته به: هدایة الحکمة = الهدایة الأثیریة اثیرالدین ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰)

شرحی است مزجی بر هدایة الحکمه اثیرالدین ابهری از «حاجی محمود بن محمد نیریزی» گویا همان جمال الدین محمود شیرازی است که صاحب روضات الجنات او را در عداد شاگردان علامه دوانی و میر صدر شیرازی نام برده است. مؤید مطلب آن‌که در پشت نسخه، این عبارت نوشته شده است: «تألیف المولی حاجی محمود بن محمد النیریزی الشیرازی و کان من معاصری العلامه الدوانی و له مؤلفات آخر ایضاً منها شرح علی التجرید».

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۵

آغاز: بسمله. الحمد لمحمود من الآیة کشف زبدة اسرار البدایه و النهایه و من معظم نعمائه شرح حکمة هذه الهدایه؛ **انجام:** ای ذاته الموجودة من حیث هو مفتقر الی الغیر اذ ما هو عرض لشئ لایمکن ان یوجد بدونه فیکون ممکناً لذاته لاحتیاجه.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۰۶۷ق؛ افتادگی: انجام؛ واقف: ابن خاتون، ۱۰۶۷؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکی، ۱۸۶گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۲۳/۵سم [ف: ۱ - ۱۶۰]

● **شرح هدایة الحکمة = شرح الهدایة الاثیریة** / فلسفه / عربی

š.-u hidāyat-il-ḥikma = š.-ul-hidāyat-il-aṯīrīyya

صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم، ۹۷۹ - ۱۰۵۰ قمری

sadr-od-dīn-e šīrāzī, mohammad ebn-e ebrāhīm (1572 - 1641)

وابسته به: هدایة الحکمة = الهدایة الأثیریة؛ اثیرالدین ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰)

شرح مزجی است بر کتاب «هدایة الحکمة» اثیرالدین ابهری. شارح، با بیان اشارات و تنبیهات و تلویحات پراکنده دیگر فلاسفه همراه با استنباطات و الهامات خود در شرح حاضر، سعی نموده تا مطالب و معانی «هدایة الحکمة» را کشف و مقاصد و مبانی آن را توضیح دهد، در دو قسم طبیعیات و الهیات آن. شگفت آن است که ملاصدرا در این کتاب که پس از اسفار پرداخته، حرکت جوهریه را منکر است و بر استحاله آن اقامت دلیل می‌کند و هیچ گونه اشارتی به اینکه در اسفار با اصرار فراوان آن را اثبات و ادله استحالت را ابطال کرده، ندارد.

آغاز: الحمد لله مخترع العقل الفعال و مبدع النفس الکمال معلق الصور بالمواد و مؤلف النسب بین الاعداد و الابعاد ...

انجام: ومعارف الحق لایتقید بما علمت فان الحق اوسع من ان یحیط به عقل وحدة واعظم من أن یحصره عقد دون عقد والله اعلم بالصواب

چاپ: هند، ۱۲۹۱ق؛ طهران، ۳۹۸ص، ۱۳۱۳ق.

[دنا ۶/۱۱۶۷ – ۱۱۷۱ (۱۴۵ نسخه)؛ الذریعة ۱۴/۱۷۳-۱۷۶و ۱۴/۱۷۵؛ ریحانة الأدب ۳/۴۱۹؛ کتابشناسی جامع ملاصدرا ص ۱۷۸-۱۹۱ «صد ودوازده نسخه از کتاب را معرفی کرده»؛ کشف الحجب و الاستار ۳۵۹]

شرح و حواشی:

۱- حاشیة شرح هدایة الحکمة؛ ساقی، مستعد خان محمد (-۱۱۳۶)

۲- حاشیة شرح هدایة الحکمة؛ بحرالعلوم، محمد بن محمد (۱۱۴۴-۱۲۲۵)

۳- حاشیة شرح هدایة الحکمة؛ دهلوی، عبدالعزیز بن احمد (۱۱۵۹-۱۲۳۹)

۴- حاشیة شرح الهدایة الاثیریة؛ صاحب هندی، محمد حسن

۵- حاشیة شرح هدایة الحکمة؛ خوئی، مهدی

۶- حاشیة شرح هدایة الحکمة؛ مولوی، محمد حسن

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۵۴ و ۴۵۷۴-ف

خط: شکسته تعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ در انجام نسخه چنین نوشته شده: «در بسیاری از آنچه که نوشت برگشت و آن را نادرست دانست و روی آن خط کشید و خیلی جاها در کنار برگها عبارتهائی بیافزود و همه اینها بخوبی می‌رساند که نسخه ما به خط فیلسوف شیرازی و اصل است» و در پایان دارد: «و کتب بیده ... مؤلفه محمد المشتهر بالصدر الشیرازی»؛ کاغذ: ترمه

سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۲۹۲گ، ۱۵ سطر (۵/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۲سم [ف: ۳ - ۲۸۴] و [فیلمها ف: ۳ - ۷۴]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۴۱۸

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۷ - ۲۰]

۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۳۱۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ در آخر نسخه این عبارت آمده: «و کتب المنتسخ بیده الجانیة الفانیة مؤلفه محمد المشتهر بالصدر الشیرازی حامداً مستغفراً ممجداً لله تائباً ائباً الیه و مصلیاً علی نبیه المبعوث من لدیه و آله المنعوت من مصطفیه»؛ جلد: چرم قرمز، ۲۳۵گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۳/۵سم [مؤید: ۱ - ۲۷۶]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۵۶۹

بی‌کا، تا: قرن ۱۰ [د.ث. مجلس]

۴. شیراز؛ بنیاد فارس‌شناسی؛ شماره نسخه:۱۷

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۴۳گ، ۲۵ سطر (۸×۲۷)، اندازه: ۱۴×۲۸سم [ف: - ۳۳]

۵. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۰۳۸

آغاز: عن اجمالها و تفصیلها، و کنت شدید الاشتغال من سالف الاوان؛ **انجام:** برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز (۱۴ سطر)؛ کاغذ: نخودی، جلد: گالینگور سرخ، ۲۲۵گ، ۲۶ سطر (۸ ×۱۷/۵)، اندازه: ۱۳×۲۵/۵سم [ف: ۲ - ۱۶۴]

۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۴۲۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، ۳۳۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲/۸سم [ف: ۱ - ۳۳۴]

۷. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۲۳۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۳۱۸گ، ۱۸ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۴۹]

۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۷۷۸

آغاز: ... نوعیة و حفظها بتوارد الأشخاص لا ینافی فی جوهریة تلک الأشخاص؛ **انجام:** برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: اوایل قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی، بر پشت برگ آغاز مطلبی به تاریخ ۹ صفر ۱۳۷۱ در خصوص نسخه آمده و کتابت نسخه را به مؤلف نسبت داده که این مطلب در ذیل آن نقض گردیده؛ کاغذ: سمرقندی، ۲۴۰گ، ۲۱ سطر (۶/۵×۱۴)، اندازه:۱۰×۱۹سم [ف: ۲۹ - ۵۸۱]

۹. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۷۰۳

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی با نشان «شرح تجرید»؛ تملک: صفدر علی نقوی در بندر بوشهر با تاریخ ۱۲۴۵، فاضل تونی؛ کاغذ: اصفهانی و فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲۹۲گ، ۱۸ سطر (۷×۱۲/۵)، اندازه: ۱۲×۱۷/۵سم [ف: - ۵۳۸]

۱۰. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۳۳۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق نازیبا، کا: محمد مؤمن بن عبدالعلی (شاگرد مؤلف)، تا: دهه اول شعبان ۱۰۳۵ق، جا: قم حرم مطهر؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، ۲۵۹گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [ف: ۴-۱۶۶]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۲۹۵

خط: تعلیق، کا: عبدالرزاق بن محمد یوسف رضوی، تا: ۱۰۴۶ق، جا: قم؛ کاتب شاگرد سلطان العلماء در شهر قم گاهی که حاشیه قدیم تجرید و شرح مختصر عضدی راغ نزد او می‌خواهد آن را نوشت؛ کاغذ: ترمه سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۲۶۲گ، ۱۹ سطر (۸×۱۳)، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۵سم [ف: ۳ - ۲۸۷]

۱۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۱۲۴

خط: نستعلیق، کا: عبدالرشید بن عوض شوشتری، تا: ۲۳ جمادی الاول ۱۰۵۱ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سرخ، ۱۸۵گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۱/۹×۲۲/۸سم [ف: ۱ - ۳۳۴]

۱۳. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۱۵

خط: نستعلیق، کا: علی بن عبد الغالب، تا: ۱۰۵۹ق؛ محشی با رمز «حسنعلی عفی عنه»؛ تملک: حسین بن حیاة الدین در شعبان سال ۱۱۶۲، ملا علی نقی بن محمد، عبد الحسین بن عارف نوربخشی در سال ۱۱۷۵؛ ۱۶۵گ، ۲۸ سطر (۱۱×۲۰/۵)، اندازه: ۱۷×۲۸سم [ف: ۱ - ۶۲]

۱۴. تبریز؛ قاضی طباطبائی؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۰۶۰؛ مصحح، با بلاغ، محشی با نشان «منه، لطف دام ظله، استادی دام ظله» و جز اینها؛ بربرگ اول نوشته است: «شرح الهدایة لجدی العلامة صدر المتألهین ... » [نشریه: ۷ - ۵۱۶]

۱۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۳۵۶۷/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: ذیقعده ۱۰۷۰ق؛ مقابله شده با نشان «بلغ»، محشی با نشان «۵»، «منه رحمه الله» و غیر آن، مصحح؛ واقف: ابوتراب بن نصیرالدین سلیمان بن علم الهدی بن فیض کاشانی، ۱۱۲۲؛ کاغذ: شرقی، ۲۳۸گ (۲-۲۳۹)، ۲۲ سطر، اندازه: ۷×۱۷سم [ف: ۳۴ - ۳۹۰]

۱۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۲۹۸

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد مومن جر بادقانی، تا: ۱۰۷۱ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۶۵گ، ۲۱ سطر (۷×۱۵/۵)، اندازه: ۱۴×۲۶سم [ف: ۹ - ۲۸۳]

۱۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: هادی بن عبدالواحد شاه محمود فیروزآبادی، تا: رمضان ۱۰۷۱ق؛ واقف: مرتضی قلیخان نائینی، ۱۳۴۰؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج گلی، ۲۴۳گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۱ - ۱۵۹]

۱۸. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۱۵۱

آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد ابراهیم رضوانی، تا: شعبان۱۰۷۷ق، جا: قم؛ با این بیان: «کتبت هذه النسخة الشریفة منقولا بعضها من مسودته الاصلیة و بعضها من مسودة مسودته الاصلیة»، حاشیه‌ای از نعیم طالقانی به خط خودش و ایضا حاشیه‌ای از ملک محمود کوری متخلص به فاطمی به خط خودش؛ مهر: فرزند کاتب «لااله الا الله الحق عبده حسین رضوانی» (مربع)؛ «عبده علی محمد شریف» (مربع)؛ از موقوفات شهید؛ ۳۸۶ص، ۲۲ سطر (۱۳×۲۴/۵) [ف: - ۸۵]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۰۰۲
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳ - ۲۴۸]

۱۹. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۴۷۶
خط: نستعلیق شکسته، کا: صدر الدین محمد حسینی، تا: صفر ۱۰۷۸ق؛مصحح،مقابله شده،محشی از مصنف و محمد؛ مهر: «رب نجنی بمحمد و علی» (مربع)؛ واقف: حسن صدرزاده خویی، ۱۳۴۷ش؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۲× ۲۲سم [ف: - ۲۴۷]

۲۰. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۲۶۰۰
خط: نسخ، کا: محمد حسنی بن محمد قاسم جهرمی، تا: شنبه ۱۰ ربیع الاول ۱۰۸۴ق؛ قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۹]

۲۱. کاشان؛ فرهنگ و ارشاد؛ شماره نسخه:۱۲
خط: نسخ، کا: محمد معصوم بن محمد حکیم رضوی، تا: صفر ۱۰۹۲ق (فن اول) و اواخر صفر ۱۰۹۸ق (بقیه کتاب)، جا: قم؛ مصحح، محشی، بین دو کتاب یادداشتی فلسفی از ابراهیم حسینی همدانی؛ تملک: فتاح بن حاجی عبدالرزاق مداح کاشانی به تاریخ جمعه سوم ذیقعده ۱۲۱۷؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۴۰گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: - ۲۴]

۲۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۸۷
آغاز: النقض و الابرام ارقاما متشتته اوراقا متفرقه؛ **انجام:** برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۳۷گ، ۲۱ سطر (۶/۵×۱۳)، اندازه:۱۰×۱۷/۵سم [ف: ۸ - ۳۹۵]

۲۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۶۶۸/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی با نشان «میر ابوالقاسم، ص، منه، شرح ع ل، شرح خلاصة الحساب، ح ل، حکمة العین»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۱۹۳گ (۱پ-۱۹۳ر)، ۲۱ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: - ۳۵۷]

۲۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۱۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** تمت هذه النسخه الشریفه فی اثنی عشر شهر محرم الحرام
خط: نسخ، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی، فستقی، جلد: تیماج مشکی، ۲۰۱گ، ۲۰ سطر (۹/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۹ - ۱۰]

۲۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰۲۳
آغاز: کما فی العناصر لتکون حالا و الجواهر یکون صورة و هو الخط؛ **انجام:** طرفین بخلاف الزائد و الناقص فانه لا یحضر التفاوت فیما بین طرفین.
بظاهر شرح هدایه ملا صدرا می‌باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: مقوایی، ۱۸۴گ، ۱۸ سطر (۶/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۹ - ۲۴]

۲۶. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۳۶۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: حاجی محمد بهاء الدین استرآبادی، تا: قرن ۱۲، به دستور گرگین یوزباشی؛ محشی با نشان: «عفی عنه - اسفار - لمحرره - میر فخر - میبدی و ... »، دارای بلاغ؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: گالینگور سرخ، ۲۳۶گ، ۲۱ سطر (۸×۱۷/۵)، اندازه: ۱۶×۲۵سم [ف: ۴ - ۱۹۵۳]

۲۷. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۵۸۹
خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ فرنگی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۳۵گ، ۲۲ سطر (۷/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۰/۵سم [ف: ۳ - ۷۶۷]

۲۸. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۶۵۹
خط: نستعلیق، کا: هدایة الله، تا: قرن ۱۲؛ جلد: میشن قهوه‌ای، ۲۰۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۳/۲×۲۱/۴سم [ف: ۱ - ۳۳۴]

۲۹. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۹۰۹
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ تملک: عبدالرسول حسینی زنوزی؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن آلبالویی، ۲۸۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۵/۲سم [ف: ۱ - ۳۳۴]

۳۰. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۶۱۷
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ محشی از «محمد علی مرندی»؛ کاغذ: فرنگی زرد، جلد: تیماج مشکی، ۱۸۹گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵ - ۲۵۰]

۳۱. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۲۳۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ بندی افزوده شده که صدرا در آن از روزگار می‌نالد؛ جلد: تیماج سبز، ۱۷۴گ، ۲۴ سطر (۹×۱۸)، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۴۹]

۳۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۲۳۳
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ واقف: سپهسالار، ۱۲۹۷؛ ۲۱۶گ، ۲۷ سطر (۹/۵×۲۰)، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۵ - ۲۴۹]

۳۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۶۵-۴/۱۳۵
آغاز: بسمله القسم الثالث فی الالهیات بالمعنی الاعم التی موضوعها المطلق الموجود وتوضیح ذلک أن الشیء کالانسان مثلاً قدیوصف بانه واحد او کثیر؛ **انجام:** برابر
شرح بخش الهیات؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح؛ مهر: «علم الهدا ۱۱۳۱» (بیضی)؛ جلد: تیماج مذهب، ۱۶۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۶۹۵]

۳۴. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۴۴۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ تملک: نظر علی بن علی محمد ترکه در ۱۱۶۴؛ اندازه: ۱۴×۲۳سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۹]

۳۵. اصفهان؛ مدرسه صدر بازار؛ شماره نسخه:۴۱۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ اهدایی: حسن بن ابوالحسن نصیری اصفهانی، ۱۳۲۴ش؛ ۲۴۰گ، اندازه: ۱۱/۵×۲۰سم [ف: ۲ - ۲۹۳]

۳۶. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۴۷۱

تا آغاز قسم سوم در الهیات است؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳قرن ۱۲ [نشریه: ۲ - ۱۵۹]

۳۷. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۶۹۴

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ [نشریه: ۲ - ۱۵۹]

۳۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۷۷۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوا، ۲۴۲گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۴۴ - ۶۰]

۳۹. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه:۹۹۶

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷ - ۱۸۸]

۴۰. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۲۷۲۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۲۶۱ص، ۲۸ سطر (۹×۱۷)، اندازه: ۱۱/۵×۲۶سم [ف: ۱ - ۲۶۷]

۴۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۲۱۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** لانفسه لانه فعل المشیر لکنه ... یطلق علی السبیل المسامحة اویجب الاصطلاح علی الامتداد.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مهر وقف ملا محمد جعفر طهرانی (چهارگوش)؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۹۴گ، ۱۹ سطر (۹/۵×۱۷)، اندازه: ۱۷×۲۳/۵سم [ف: ۱۹ - ۲۷۹]

۴۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۴۶۶

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۶۴گ، ۱۸ سطر (۷/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۳ - ۲۰۷]

۴۳. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۵۳۹

آغاز: ان کون الامکان؛ **انجام:** اذا حصل لها التنزه عن العلایق.

خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: نخودی، ۲۸گ، ۱۸ سطر (۸×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۳ - ۲۰۷]

۴۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۸۴۴

انجام: فذهب اکثر المتکلمین الی جوازها و ذهب الحکماء و بعض الکرامیة و ابوالحسین البصری

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: وسط و انجام؛ مصحح، با علامت بلاغ؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵۴گ، ۲۴ سطر (۶×۱۷/۵)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۲۰ - ۴۱۲]

۴۵. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه:۱۰۶ش

خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۱۰۲ق؛ اندازه: ۱۳/۵×۲۵/۵سم [رشت و همدان: ف: - ۱۱۴۱]

۴۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۲۳ ط

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: شاه قلی فرزند محمد یوسف افشار، تا: ۱۱۰۳ق؛ از نسخه محمد مؤمن بن جلال الدین کاشانی مورخ ۱۰۲۵ق رونویس شده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۷۰گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۴/۲ - ۷۱]

۴۷. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۱۰۱۲

آغاز: بسمله القسم الثالث فی الالهیات بالمعنی الاعم التی موضوعها الموجود المطلق ... و هو مرتب علی ثلاث فنون. لما عملت ان العلم الالهی؛ **انجام:** برابر

بخش الهیات؛ خط: نسخ، کا: علیقلی بن اسماعیل بک، تا: دوشنبه ۱۶ شعبان ۱۱۲۴ق، جا: مدرسه شیخ لطف الله؛ مهر: حاج سید سعید؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۳ - ۱۳۸۱]

۴۸. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۱۴/۲

خط: تحریری، کا: عثمان بن ابراهیم، تا: ۲۵ جمادی الثانی ۱۱۳۰ق؛ ۱۰۴گ (۷۷پ-۱۸۰ر) [ف: ۳ - ۲۰۷]

۴۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۳۳۰۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمدبن سلطان محمد هزار جریبی، تا: ربیع الثانی۱۱۳۶ق،جا:شیراز مدرسه منصوریه؛مهر: «عبده محمد ۱۱۳۷» (مربع)؛مصحح، محشی با امضای «لمحرره» «میرفخر»؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۷۹گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۸۴]

۵۰. اصفهان؛ تویسرکانی؛ شماره نسخه:۶/۱

خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: ۱۱۴۰ق؛ محشی که ذیل بعضی از آنها آمده: «للاستاد دام فضله» و در چند مورد آمده: از مولانا رجب علی الحکیم الکامل لمحرره صالح» و در چند جای دیگر آمده: «مولانا حمزه دام ظله العالی». به نظر می‌رسد که محشی «محمد صالح» از شاگردان مولی حمزه گیلانی است؛ ۲۵۵ص، اندازه: ۱۵×۲۱سم [مجله ادبیات اصفهان: ش ۱۶ و ۱۷ - ۱۳۶]

۵۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، تا: با تاریخ ۱۱۴۱ق؛ این نسخه نزد خاندان فیض کاشانی بوده و دستخط جمال الدین اسحاق بن مولی محمد علم الهدی ابن فیض کاشانی به سال ۱۱۴۱ ق. [میراث شهاب: س۵ش۱ - ۲۰۲]

۵۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۵۰۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۱۷ ذیقعده ۱۱۴۴ق؛ محشی با نشانه «مرتضی»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۸۳گ، ۱۶ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۸ - ۱۴۵]

۵۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۶۰۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** ما نقل عن افلاطون الالهی فی باب قوم الانفس

الیه بوجه لطیف و لیکن هذا آخر شرحنا للقسم الطبیعی.
خط: نستعلیق، کا: محمد باقر، تا: دهه آخر محرم ۱۱۷۶ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۹۸گ، اندازه: ۱۲/۵×۱۹سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۲۹]

۵۴. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۷۴-۱/۱۷۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** ویمکن تأویل ما نقل عن افلاطن الالهی باب قدم النفس الیه بوجه لطیف ولیکن هذا آخر شرحنا للقسم الطبیعی فلنشرح بعده القسم الالهی ...
قسم طبیعیات؛ خط: نستعلیق، کا: شیخ محمد اکبر، تا: ۲ جمادی الاول ۱۱۹۴ق؛ محشی با نشان «ص» و «بخط رحمه الله» و«محمد مهدی حسنی قدس سره»؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۸۲گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۰/۵×۱۸سم [ف: ۵ - ۲۶۹۶]

۵۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۹۲۸/۴-۳۵/۱۰۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** فلایخلو اما ان یکون الوسط مانعاً من تلاقی الطرفین او لایکون لاسبیل الی الثانی
بخشی از اوایل کتاب؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان «منه»؛ جلد: مقوا، ۴گ، ۳۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۹۶]

۵۶. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۲۰۳

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۰۱گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ - ۱ - ۳۰۵]

۵۷. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۷۶۲۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: محمد حسین فاضل تونی، ۲۳/۹/۱۹؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج حنایی، ۲۶۴گ، ۲۲ سطر (۱۰×۲۰)، اندازه: ۱۷×۲۸/۵سم [ف: ۵ - ۲۵۰]

۵۸. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۱۸۱

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۳ - ۹۵]

۵۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۹

آغاز: الفن الثانی فی العلم بالصانع و صفاته لما فرغ من تقاسیم الوجود المسمی بالامور العامه اراد ... و هو مشتمل علی عشرة فصول؛ **انجام:** فصل فی ان الواجب لذاته لا یشارک الممکنات فی وجوده، اختلف کلمة ارباب الانظار و اصحاب الافکار فی ان موجودیة الاشیاء بماذا ... اتحاد اذاتیا کما فی الواجب او عرضیا (کلمه اخیر در گوشه پائین صفحه و بجای را ده صفحه بعد نوشته شده)
فن دوم الهیات است تا مبحث نفی مشارکة ذاتی واجب و ممکن و گویا قسمتی از یک نسخه کامل بوده؛ خط: نسخ تحریری، بی‌کا، تا: حدود اواخر قرن ۱۳؛ مقابله‌شده، محشی؛ جلد: پارچه‌ای مشکی، ۸۷ص، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [ف: ۵ - ۳۶۸]

۶۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۸۵۴

آغاز: متشتة فی الاوراق متفرقة، لم یتیسر النظم و الرصیف و الجمع و التألیف لتشتت الحال و تفرق البال؛ **انجام:** اذا رای الضیاء و ما یوجد فی هذا الزمان کالمشائین و الاشراقیین حتی حل لهم الغموض و الاشکالات و لایخرجون ذیل العدل و الانصاف.
شرح القسم الثانی: ص۳، شرح القسم الثالث: ص ۱۴۳؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: احتمالاً نیمه اول قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی با امضای شرح ن، شرح ن رحمه الله، لمحررها عفی عنه و منه؛ تملک: ریحان الله بن جعفر فاطمی با مهر «ریحان بن جعفر ۱۲۷۲» (خشتی)؛ جلد: میشن خردلی مذهب، ۲۵۸گ، ۲۰ سطر(۸×۱۷)، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۱۳ - ۳۶۷]

۶۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۸۳۳

آغاز و انجام: برابر
نسخه کامل؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۲۶۲گ، ۲۰ سطر (۸/۵×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۳ - ۱۰۶۸]

۶۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۱۶۲-عکسی

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوش، بی‌کا، تا: قرن ۱۲-۱۳؛ ۳۸۳ص، ۲۳ سطر (۱۵×۲۱)، اندازه: ۲۱×۳۰سم [عکسی ف: ۱ - ۲۳۹]

۶۳. کرمانشاه؛ جلیلی؛ شماره نسخه:۸۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و غایة الطبیعة التی فی البدن حفظ المادة
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ محشی از محمد علی مرندی؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا، ۱۴۴گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: - ۱۷۹]

۶۴. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۴۰۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** الفن الثالث فی العنصریات ای العناصر و ما یحدث منها من الموالید الثلاثه
از اول کتاب تا اول «الفن الثالث فی العنصریات»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی از اسفار، قبسات، محمد هادی حسینی و دیگران؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۸گ، ۱۶ سطر (۹/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۲ - ۱۴]

۶۵. قم؛ مؤسسه آیة الله بروجردی؛ شماره نسخه:۵۸۰

خط: نستعلیق و متن کتاب نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۳۳گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷× ۲۲/۵سم [ف: ۲ - ۳۶۴]

۶۶. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۷۴۵

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [نشریه: ۲ - ۱۵۹]

۶۷. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۸۶۵

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳، برای حاج سید علی [نشریه: ۲ - ۱۵۹]

۶۸. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۶۴۵

بی‌کا، تا: قرن ۱۳، قطع: خشتی [ف: - ۱۷۸]

۶۹. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۱۴۴۹

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۲۲۶گ، اندازه: ۱۵×۲۰سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۹]

۷۰. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه:۸۹۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [نسخه‌پژوهی: ۲ - ۱۸۹]

۷۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۴۲۲/۱

تا پایان بخش طبیعی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۰۳گ (۱پ-۱۰۳ر)، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۸ - ۹۷]

۷۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۵۴۹۹/۱۳

آغاز: القول فی کیفیة الابصار من شرح مولانا صدرالدین علی «الهدایة»؛ **انجام:** بل کان الابصار یختلف علی نسبة المسافة لوصول الجسم الشعاعی الی القریب فی زمان اسرع من وصوله الی البعید

تذکر: نام مؤلف از «کتابشناسی ملاصدرا» آورده شد. قسمتی در باره: کیفیة الابصار؛ خط: نسخ، کا: علیمحمد اصفهانی، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۶گ (۱۷۸ر-۱۸۳ر) [ف: ۱۶ - ۳۹۸]

۷۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۷۱۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** و قد ابتلینا بجماعة یرون التعمق فی الامور الالهیة بدعة و مخالفة اوضاع جماهیر الخلق ضلالة هذا

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، با بلاغ، محشی، ابتدای نسخه یک رباعی به خط میرزا ... اشتهاردی الاصل اصفهان المسکن از خودش در ۲۲ ربیع الاول ۱۲۴۰ق؛ جلد: تیماج زیتونی، ۲۰۱گ، ۲۰ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۲۰ - ۲۳۰]

۷۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۱۷۸۲

انجام: برابر

هر ۳ فن؛ خط: نستعلیق شکسته، کا: صدرالدین محمد بن شیخ ابوالقاسم، تا: قرن ۱۳؛ محشی با نشان «منه»؛ مهر: «من قنع عز و من طمع ذل» (بیضی)؛ جلد: تیماج زیتونی، ۱۶۵گ، ۲۳ سطر (۸/۲×۲۰)، اندازه: ۱۶×۲۶/۵سم [ف: ۳ - ۲۰۷]

۷۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۸۲۹

آغاز: برابر؛ **انجام:** اللثانی فی لفلکیات و فیه ثمانیه فصول فصل فی اثبات

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [رایانه]

۷۶. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۶۵۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و لابد من جوهر یابس لیحفظ منه الصور و رطب لیقبل و لیکن هذا آخرما

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج سیاه، ۱۲۵گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۲ - ۱۲۶]

۷۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۷

انجام: و کتب بیده الجانیه ... الشهیر بالصدر الشیرازی حامدا مستغفرا ... قد وقع الفراغ من تحریره و تسویده علی ید اقل الطلبه عبدالله الزنوزی الاصل من توابع التبریز الساکن فی الاصفهان ... یوم الجمعه من العشر الثالث من الشهر التاسع من المأة الثالثه من الالف الثانی من الهجرة

خط: شکسته نستعلیق، کا: عبدالله زنوزی پدر آقا علی مدرس زنوزی، تا: ۱۲۰۱ق، جا: اصفهان؛ مرحوم آقا علی مدرس فرزند زنوزی کاتب نسخه نیز حاشیه‌هایی بر کنار برخی از صفحات دارد با نشان ۱۱۰ عفی عنه و از این نظر، نسخه نفیسی است حاشیه‌هایی نیز از شارح با نشان «منه» و نیز حاشیه هایی با نشان هـ ش ح ن هـ س ح ن، از اسفار، شرح قاموس، صحاح، صراح، شرح مقاصد، ح س، ح س ن در نسخه هست؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قرمز، ۲۸۶ص، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵ - ۳۶۵]

۷۸. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۹۹۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: رمضان ۱۲۰۶ق، برای میرزا ابو الحسن؛ جلد: تیماج قرمز، ۲۵۴گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۲۵ - ۲۵۷]

۷۹. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۷۴۰

آغاز: برابر

کامل؛ خط: نسخ خوش، کا: ابن حاج میر ابوالهادی بیرجندی قاینی حسینی، تا: ۱۲۱۰ق، برای میرزا محمد علی قاضی به واسطه حاج اسماعیل بن آقا محمد زمان اصفهانی؛ تملک: محمد علی حکیم مورخ ۱۲۷۲ق؛ مهر: «لا اله الا الله الملک الحق المبین عبده محمد علی» (چهارگوش)؛ ۲۰ سطر (۸/۵×۱۴/۵) [ف: ۲ - ۸۵۲]

۸۰. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۵۶۱

کا: محمد علی بن عبدالله منشی، تا: ۱۲۱۰ق، برای ملامحمد حسن؛ با سرلوح زرین؛ جلد: روغنی، قطع: خشتی [ف: - ۱۷۸]

۸۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، تا: ربیع الثانی ۱۲۱۱ق؛ واقف: عضدالملک؛ کاغذ: نباتی، جلد: پارچه‌ای زرد اخری، ۱۹۶گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱/۵سم [ف: ۱ - ۱۵۹]

۸۲. شیراز؛ امام عصر؛ شماره نسخه:۲۵۲

خط: نسخ، کا: عبدالله کاتب فسائی، تا: ۱۲۱۸ق؛ ۱۶۶گ، اندازه: ۲۰×۳۲سم [ف: ۱ - ۶۳]

۸۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۲۲۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** مادارت الخضراء حول الغبراء ... و الف و ماتین و ثمانیه عشر من هجره النبویه

خط: نستعلیق شکسته، کا: علی رضا حسینی، تا: ۱۲۱۸ق [الفبائی: ۴ - ۳۷۰]

۸۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۶۱۸

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۰ ذیقعده ۱۲۲۰ق؛ محشی با نشان «منه»؛ ۱۶۷گ، ۲۵ سطر (۹/۵×۱۴)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۵۰]

۸۵. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه:۶۹۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمعه ۲۷ جمادی الاول ۱۲۲۳ق؛ مهر: حاج سید سعید؛ ۱۷ سطر (۷×۱۴) [ف: ۲ - ۸۰۰]

۸۶. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۳۷۸
آغاز: برابر؛ **انجام:** الیه بوجه لطیف. و لیکن هذا آخر شرحنا للقسم الطبیعی، فلنشرح بعده القسم الالهی، مستعین بواهب الخیر
خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد حسین شیرازی، تا: ۲۲ جمادی الثانی۱۲۲۷ق، جا: اصفهان مدرسه نیماورد؛ کاغذ: نباتی فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۴گ، ۲۱ سطر (۷×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱ - ۱۵۷]

۸۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۱/۱-فیروز
از مبحث زمان (از طبیعیات)؛ خط: نسخ، کا: محمد علی بن محمد طاهر، تا: ۱۲۲۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی از محمد علی (گویا کاتب نسخه) و محمد حسن عفی عنه (که گاه تاریخ ۱۲۲۹ دارد) و نیز منقول از الهیات نجاة، برهان شفاء، مبداء و معاد شیخ و حاشیه آقا حسین بر شرح اشارات، در ذیل نسخه و چهار صفحه پس از آن نوشتهایی پراکنده به فارسی و عربی و از آن جمله مشایخ طریقت است که به میر سید محمد نور بخش می‌رسد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۳۰۹ص (۱-۳۰۹)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۲۱ - ۲۲۸]

۸۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۶۲۴
نیمه دوم؛ خط: نسخ، کا: محمدحسن بن محمد علی، تا: دوشنبه ۱۶ رمضان ۱۲۳۰ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج مشکی، ۶۶گ، ۲۰ سطر (۹×۱۴)، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۵ - ۲۵۰]

۸۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۵۷
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، کا: پسر میرزا عبدالله شریفی شیرازی، تا: محرم ۱۲۳۴ق، جا: شیراز مدرسه میرزا علی اکبر؛ دارای سرلوح، مجدول مذهب؛ واقف: نائینی؛ ۲۵۸گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۴ - ۱۹۷]

۹۰. سبزوار؛ صد و بیست و پنج نسخه؛ شماره نسخه:۲۸
آغاز و انجام: برابر
شامل طبیعیات و الهیات؛ خط: نسخ، کا: محمد مهدی بن ملا محمد کربلائی، تا: ۱۲۳۴ق، جا: مدرسه ملا محمد باقر مشهد مقدس؛ مهر: حاج ملا هادی سبزواری «یا هادی المضلین»؛ ۳۵۸گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰/۵سم [اوراق عتیق: ۲ - ۳۷۲]

۹۱. قم؛ فاضل قائینی؛ شماره نسخه:۲۰۹
آغاز: برابر
کا: محسن بن عبدالکریم تنکابنی، تا: ۱۲۳۸ق [تراثنا: س۱۳ش۲و۳ - ۳۶۱]

۹۲. دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه:۷۵/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمدباقر بن محمدجواد هزار جریبی تلمادره‌ای، تا: ۱۲۴۰ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴۵گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲سم [ف مخ - ۱۲۴]

۹۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۸۲۹-۵۳/۳۹
آغاز: برابر
خط:نسخ،کا:محمد بن محمد موسوی حسینی، تا: دوشنبه ۶ شوال ۱۲۴۰ق؛۱۸۴گ، ۲۰ و ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶سم [ف: ۵ - ۲۶۹۶]

۹۴. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه:۴۶۸
خط: نستعلیق، کا: محمد علی ان محمد حسن سپاهانی، تا: پنج‌شنبه ۱۶ شوال ۱۲۴۳ق؛ افتادگی: انجام [نشریه: ۲ - ۱۵۹]

۹۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۳۳
آغاز: الحمدلله مخترع العقل الفعال
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۴ق؛ محشی به تعلیقات مرحوم میرزای جلوه؛ ۳۱۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲ - ۶۹]

۹۶. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۰۷۲/۱
آغاز: برابر؛ **انجام:** و یفید الذهن اطلاعا علی المباحث المشکلة علی انی لاازعم انی قد بلغت الغایة فیما اوردته کلا فان وجوه الفهم لاینحصر فیما فهمت و معارف الحق لایتقید بما عملت فان الحق اوسع من أن یحیط ...
خط: نستعلیق، کا: صادق، تا: ۱۲۴۵ق؛ با فایده‌ای از ابراهیم همدانی حسینی درباره واحد حقیقی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۶سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۸۴]

۹۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۲۴۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** فان الحق اوسع من ان یحیط به عقل وحد واعظم من ان یحصره عقل والله اعلم بالصواب
خط: نسخ، کا: محمد رحیم بن محمد خلیل نسخه هریجی، تا: ۲ ذیحجه ۱۲۵۰ق؛ مصحح، رکابه‌دار؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۸گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۵/۵سم [ف: ۳۰ - ۳۴]

۹۸. تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه:۱۲۹
آغاز: برابر؛ **انجام:** قدتم یوم السبت سادس شهر شوال سنه ... (تاریخ ختم تألیف کتاب است)
قدتم فی یوم الاربعا من شهر رجب سنه ۱۲۵۰
خط: نستعلیق، کا: محمد طاهر شولستانی، تا: رجب ۱۲۵۰ق؛ محشی؛ جلد: میشن کرم، ۲۷۰گ، ۱۷ سطر (۸/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵ سم [مطالعات اسلامی: ف: - ۱۰۱]

۹۹. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۱۰۰
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمدباقر بن مسعود حسینی، تا: ۹ ذیحجه ۱۲۵۵ق، جا: کاشان مدرسه سلطانیه؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۵۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶/۵سم [ف مخ]

۱۰۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۷۱۸
آغاز: القسم الثانی فی الالهیات بالمعنی الاعم التی موضوعها الموجود المطلق؛ **انجام:** برابر
بخش الهیات؛ خط: نستعلیق و شکسته ریز، کا: محمد رضا تبریزی، تا: جمادی الاول ۱۲۵۶ق، جا: اصفهان؛ واقف: خان بابا مشار؛ کاغذ: شکری و نخودی، جلد: تیماج خرمایی، ۱۷۷گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۱۱ - ۲۱۸]

۱۰۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۸۸۶ ط
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۶۰ق؛ مجدول، محشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عسلی مذهب، ۲۰۸گ، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۶/۵سم [ف: ۲۴/۲ – ۵۸]

۱۰۲. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۱۲۳۱
خط: نسخ، کا: محمود، تا: ۱۲۶۴ق؛ تملک: اعتضاد السلطنه در ۱۲۹۷؛ واقف: سپهسالار، ۱۲۷۰؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج زرد، ۲۶۳گ، ۲۱ سطر (۸/۵×۱۷)، اندازه: ۱۴/۵×۲۵سم [ف: ۵ – ۲۴۹]

۱۰۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۶۲۰
خط: نسخ، کا: عبدالمطلب بن محمد کاشانی، تا: پنج‌شنبه ۱ محرم ۱۲۶۵ق، جا: مشهد «باری کرسف»؛ جلد: تیماج زرد، ۱۶۰گ، ۲۷ سطر (۱۵×۱۸/۵)، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۵ – ۲۵۰]

۱۰۴. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۶۷۴
بی‌کا، تا: ۱۲۶۷ق؛ قطع: خشتی [ف: – ۱۷۸]

۱۰۵. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۳۶
انجام: برابر
خط: نسخ، کا: میرزا علی اکبر ابن میرزا اسماعیل شیرازی، تا:جمعه ۷ رمضان ۱۲۶۸ق، جا: شیراز مدرسه خان؛ محشی؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج مشکی، ۳۰۱گ، ۱۹ سطر (۷/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۵ سم[ف: ۲ – ۲۲۲]

۱۰۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۳۴۰
خط: نسخ، کا: حسن بن محمد شفیع برغانی، تا: ۸ ذیقعده ۱۲۶۹ق، جا: قزوین؛ بخشش شیخ عبدالغنی به حاجی رحیم حسینی ناظر دارالشفاء آستان قدس در محرم ۱۲۹۹؛ کاغذ: فستقی، جلد: میشن آلبالویی، ۲۴۳گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۲۰/۸×۳۰/۱سم [ف: ۱ – ۳۳۴]

۱۰۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۵۹۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: میرزا عباس، تا: ۱۲۷۴ق؛ مصحح، اشعار از محمد صادق بن علی بن محمد بن علی خراسانی متخلص به «اطوار» در آخر کتاب، محشی با امضای «محمد خراسانی» که احتمالاً همین شاعر است؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۵۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف مخ – ۳ – ۱۲۸۴]

۱۰۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۶۸۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: تاجر کاشانی، محمد تقی بن محمد حسین، تا: ۱۲۷۴ق؛ برگ اول نو نویس می‌باشد [رایانه]

۱۰۹. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۲۳۲۶
آغاز: برابر؛ **انجام:** ولیکن تأویل مانقل عن افلاطون الالهی فی باب قدم النفس الیه بوجه لطیف ولیکن هذا اخر شرحنا للقسم الطبیعی
بخش طبیعیات؛ خط: نسخ، کا: عبدالله بن ملامحمد بن آخوند ملاولی الله مازندرانی (ساکن اصفهان)، تا: ۱۸ ربیع الاول ۱۲۷۵ق؛ تملک: عبدالله بن محمد (کاتب)؛ مهر: «عبده الراجی عبدالله بن محمد» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۳۲گ، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ – ۳ – ۱۲۸۳]

۱۱۰. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۷۵
خط: نسخ، کا: حاج محمد تقی، تا: جمعه ۷ صفر ۱۲۷۵ق، جا: شیراز؛ محشی با نشان «ملاعلی نوری طاب ثراه»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۲۶۹گ، ۱۴ سطر (۹×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰سم [ف: – ۵۹۵]

۱۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۸/۱
انجام: صورة خط المؤلف و کتب بیده الجانیه الفانیه مؤلفه ... قد تم فی یوم السبت العشرین من رمضان ۱۲۹ [این رقم بدون تردید نشان: ۱۰۲۹ است زیرا صورت دیگری معقول نیست.]
خط: نستعلیق زیبا، کا: محمد علی پسر حاج زین العابدین جبل عاملی، تا: ۸ جمادی الثانی ۱۲۸۱ق؛ با یک سرلوح بزرگ مذهب، مجدول، مذهب؛ جلد: تیماج، در گوشه بالا و پائین نام «ابراهیم بن محمد باقر ۱۲۸۲» کنده شده، ۳۲۰ص(۱–۳۲۰)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۶×۲۶/۵سم [ف: ۵ – ۳۶۷]

۱۱۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۵۴۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خوش و نستعلیق کتابتی، کا: احمد بن محمد ابراهیم حسینی، تا: ۱۲۸۱ق؛ ۱۹۰گ، ۲۳ سطر (۸×۱۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [ف: ۱۰ – ۴۲]

۱۱۳. قم؛ حجتیه؛ شماره نسخه:۲۲۵
خط: نسخ، کا: محمد نعیم، تا: ۱۲۸۱ق [ف: – ۶۹]

۱۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۷۸۸۸
بی‌کا، تا: ۱۲۸۸ق؛ محشی از مولوی عظیم و مولوی احمد الله [د.ث. مجلس]

۱۱۵. قم؛ مدرسه رضویه؛ شماره نسخه:۷۲/۱
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۲۵ رمضان ۱۲۹۱ق؛ ۲۵۶گ (۱پ–۲۵۶پ)، قطع: ربعی [چند نسخه-ف: – ۴۹]

۱۱۶. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۲۶۴۲
خط: نسخ، کا: عبدالصمد بن حسین محلاتی، تا: ۲۱ ذیحجه ۱۲۹۴ق، جا: اصفهان؛ افتادگی: آغاز؛ قطع: رحلی [رشت و همدان: ف: – ۱۳۳۹]

۱۱۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۴۷۵
آغاز: برابر؛ **انجام:** ولیکن هذا اخر شرحنا للقسم الطبیعی فلنشرح بعده القسم الالهی مستعینین بواهب الخیر و العدل و مفیض النفس و العقل مصلین علی النبی و الاهل مستغفرین من النقائص الانسانیه و المعاصی الهیولانیه
طبیعیات را دارد؛ خط: نستعلیق، کا: محمدمهدی سلطان آبادی، تا: ربیع الثانی ۱۲۹۵ق؛ جلد: تیماج سبز، ۱۴۵گ، ۱۹ سطر، اندازه:

۱۴×۲۱سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۸۳]

۱۱۸. قم؛ دارالحدیث؛ شماره نسخه:۲۶۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: عبدالحسین بن عبدالرحیم مراغی، تا: جمعه ۲۲ صفر ۱۲۹۶ق، جا: نجف اشرف؛ محشی از کاتب به امضای «عبدالحسین»؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۶۴گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: - ۲۳۹]

۱۱۹. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۰۹۵/۱

آغاز: بسمله. القسم الثانی فی الالهیات بالمعنی الاعم؛ **انجام:** قدتم بالخیر و السعادة فی دارالخلافة طهران فی یوم الاثنین الخامس من شهر رمضان المبارک من شهورسنه ۱۲۹۸ ... علی ید اقل المحصلین محمد بن محمد باقر الخط یبقی زمانا بعد کاتبه و کاتب الخط فی الارض مدفون

خط: نستعلیق، کا: محمد بن محمد باقر، تا: ۵ رمضان ۱۲۹۸ق، جا: تهران؛ کاغذ: شکری، جلد: میشن زرد، ۱۸سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [فهرست عراقی: ۱ - ۳۵۸]

۱۲۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۱۱۴/۱

خط: نستعلیق، کا: محمد بن محمد باقر خراسانی شاگرد نگارنده حاشیه فصول، تا: ۱۲۹۸ق، جا: تهران؛ ۱۲۵گ (۱-۱۲۵)، ۱۹سطر، اندازه: ۱۷×۲۲سم [ف: ۳ - ۵۶]

۱۲۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۶۸۷/۱

انجام: و منها عدم وجود ما هو المطلوب الطبیعی للاجسام الی غیر ذلک و لها وجوده من الاجوبة المشهورة.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: انجام؛ مصحح، محشی؛ تملک: محمد الواعظ به سال ۱۳۲۸؛ ۴۶گ (۱پ-۴۶پ)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۸سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۲۹]

۱۲۲. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۰۹۳۹

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: سید علی حسنی، تا: ۱۰ رجب ۱۳۰۳ق؛ محشی؛ ۲۱ سطر (۱۰/۵×۱۹)، اندازه: ۱۷×۲۵/۵سم [ف: ۲ - ۵۱۹]

۱۲۳. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۳-ش/۲۵۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** قد فرغ من تسویده و استنساخه العبد ... الی عفور به الغفور الودود محمود بن محمدی فی آخر عشر الاول من العاشر و الثالثه بعد و الالف ۱۳۰۳

بی‌کا، تا: ۱۳۰۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ، ۳۴۴گ، ۱۷ سطر (۸×۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۲سم[ف: ۱ - ۲۳۶]

۱۲۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۲۷۵/۱۷

بخش‌هایی از آن؛ خط: نسخ، کا: محمد در جزینی، تا: رمضان ۱۳۱۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۱۰گ (۳۶۸-۳۷۷)، ۲۲ سطر (۱۰×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۶ - ۲۳۲]

۱۲۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۶۲۷۵/۲۲

بندی از آن؛ خط: نسخ، کا: محمد درجزینی، تا: ۱۳۱۰ق؛ ۱۷گ (۳۹۴-۴۱۰)، ۲۲ سطر (۱۰×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۱۶- ۲۳۲]

۱۲۶. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۶۶۲۵

خط: نسخ، کا: حسن شریف بن تاج الدین ملکی، تا: ۸ ذیحجه ۱۳۱۱ق؛ تملک: جعفر بن علی در ۱۲۸۳؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۲۶گ، ۱۷ سطر (۱۴×۲۰)، اندازه: ۸×۱۵سم [ف: ۵ - ۲۵۰]

۱۲۷. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۴۴۳

آغاز: الجنة السافلة و لذلک یدوم الاولی بداومها بخلاف الثانیة فانها قد تزول عنها بالکلیة و الکلام الالهی ناطق بحصر الکمالات الانسانیة؛ **انجام:** مستعین بواهب الخیر و العدل و مقتضی النفس و العقل مصلین علی النبی و الاهل مستغفرین ... الانسانیة و المعاصی الهیولائیة

طبیعیات؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۷۳گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف مخ - ۳ - ۱۲۸۴]

۱۲۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۲۳۸۵/۲-۱۳/۶۵

آغاز: برابر؛ **انجام:** فهیولی الجسمین الذین احدهما فی المشرق و الإخر فی المغرب لها نحو وحدة زائدة یجامع ... اصولهما فی الجهات المتخالفة و الاحیان المتباعدة.

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مشکی، ۳۲گ، ۱۷-۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۲۶۹۶]

۱۲۹. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه:۷۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** ولابد من جوهر یابس لتحفظ فیه الصور و رطب لیقبل ولکن هذا آخر ماتیسر لنا فی شرح هذا الکتاب مستغنی بملهم الخیر والصواب والحمدلله ... قال الامام الرازی ولا شبهة ان هذه الحالة هی الغایة القصوی فی مراتب السعادة کذا لعله شارح المواقف

هر دو قسم را دربردارد؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۹۴گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۶/۵سم [ف مخ]

۱۳۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۷۰۴-۵۲/۴۴

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ۸۳گ، ۳۱ سطر، اندازه:۲۰ × ۲۶سم [ف: ۵ - ۲۶۹۶]

۱۳۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۴۷۵۸

از آغاز تا اواخر فصل فی ان الفلک یتحرک علی الاستدارة دائما؛ خط: شکسته، نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، ۹۹ص، ۲۰ سطر (۱۳×۲۶)، اندازه: ۲۱/۵×۳۳/۵سم [ف: ۲ - ۷۰]

۱۳۲. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۴۳۹

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۲۲۲]

۱۳۳. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۲۲۶۱۶

از آغاز تا قسمتی از الفن الثالث فی العنصریات؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ در پشت صفحه اول آمده: «مما استکتبته لنفسی محمد حسین علیابادی و قرائة علی الاستاد المحقق و التحریر المدقق افضل الحکماء علی الاطلاق مولانا محمد مهدی

الکرمانشاهی دام فضله و ظله فی شهر رمضان المبارک ۱۲۲۵ هـ ق»؛ یادداشتی به خط سید جلال الدین تهرانی مورخ ۱۳۴۷ش آمده که این کتاب را آقای نصرالله فتحی به ایشان هدیه نموده؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۱گ، ۲۰ سطر (۸/۵×۱۴)، اندازه: ۱۵/۵×۲۰/۵سم [ف: ۳ - ۷۸۶]

۱۳۴. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۱۴۲

تمام بخش الهیات بمعنی الاعم؛ خط: نستعلیق، کا: محمد حسین مهرودی، بی‌تا، حسب فرموده سیدامیر محمد لطیف رضوی؛ تملک: عباس الاطباء؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۵گ، ۱۸ سطر (۶×۱۳/۵)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱ - ۱۸۳]

۱۳۵. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۸۳۱۰-۵۶/۱۶۰

آغاز: علی احدهما متقدمة علی الآخر أیضاً لاشتراکهما فی کونهما معلولاً لها، متأخراً عنها

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ۱۶۲گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۵ - ۲۶۹۶]

۱۳۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۵۳

آغاز: الحمدلله مخترع العقل الفعال و مبدع النفس الکمال معلق الصور بالمواد و مؤلف النسب بین الاعداد و الابعاد؛ **انجام:** ولیکن تأویل ما نقل عن افلاطن الالهی فی باب قدم النفس الیه بوجه لطیف ولیکن هذا آخر شرحنا للقسم الطبیعی ...

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ تملک: حاج آقا احمد کرمانشاهی طهرانی؛ جلد: تیماج مشکی، ۲۳۲گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۸سم [ف: ۳ - ۳۲۵]

۱۳۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۲۲۴

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۸۰گ، ۱۹ سطر (۸/۵×۱۳)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۱۵ - ۳۰]

۱۳۸. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۲۰۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و یمکن تاویل ما نقل عن افلاطون الالهی فی باب قدم النفس الیه بوجه لطیف و لیکن هذا آخر شرحنا للقسم الطبیعی

شرح بخش طبیعی؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی شکری، جلد: تیماج تریاکی، ۱۶۸گ، ۱۶-۱۸ سطر (۹/۵×۱۵)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۱۵ - ۳]

۱۳۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۰۵۴

آغاز: برابر؛ **انجام:** و عجز عن الخصوص فی لجج علومه الثاقبه افکار نحاریر العلماء الاسال صدر الاعاظم الحکماء و قطباً لافاخم العرفاء وارث الخضراء حول الغبراء و کتب هذه النسخه الشریفه منقولاً عن مسوته الاصلیه.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج تریاکی، ص۵، ۲۱۳ سطر (۷/۵×۱۳/۵)، اندازه: ۱۱/۵×۲۱سم [ف: ۱۴ - ۱۷۱]

۱۴۰. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۳۶۵۲/۱

آغاز: برابر

بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج زرد، ۱۸۳ص (۱-۱۸۳)، ۲۵ سطر (۱۰×۱۴/۵)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۵ - ۱۷۳۶]

۱۴۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۵۶/۱

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ ناتمام، محشی با نشانه «شرح الجدید التجرید، شرح ملا عبدالرزاق لاهیجی، من الاسفار الاربعة، من تعلیقاته قدس سره علی شرح حکمة الاشراق»؛ کاغذ: پسته‌ای فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای، ۱۲۳گ (۲پ-۱۲۴ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۶ - ۱۴۲]

۱۴۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۸۵۶۹

بخش طبیعیات و دو برگ از الهیات؛ خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۰۲گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲۲ - ۱۴۹]

۱۴۳. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۵۸۲

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ در پایان آمده: «و کتب بیده الجانیة الفانیة مؤلفه محمد المشتهر بالصدر الشیرازی حامدا مستغفرا»، با «بلغ مقابلة» [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۹]

۱۴۴. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه:۱۰۵۱

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ قطع: بیاض رقعی [رشت و همدان: ف: - ۱۳۳۹]

۱۴۵. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:۴مجموعه بدون شماره

کا: محمد مهدی بن محمد کاظم الخوانساری، بی‌تا [دلیل المخطوطات: ۱ - ۱۴۰]

۱۴۶. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۰-هـ/۶۷۲

انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: تیماج خرمایی، ۲۶۰گ، ۲۰ سطر (۸×۱۸)، اندازه: ۱۲×۲۴/۵سم [ف: ۲ - ۲۵۷]

۱۴۷. شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱-ش/۵۷۲

آغاز: فی البحث عن اجمالها و تفصیلها و کنت شدید الاشتغال من سالف الاوان؛ **انجام:** لما انها لا تدرک الایات بالاجسام و لم ینقطع علاقتهم عن الاجسام و ح اما ان یصیر مبادی صور لها.

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ محشی؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۳۶گ، ۱۷ سطر (۷/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۳×۲۲/۵سم[ف: ۲ - ۱۶۱]

۱۴۸. تهران؛ شهشهانی ، حسین؛ شماره نسخه:بدون شماره

بی‌کا، بی‌تا [میراث اسلامی: ۵ - ۵۹۹]

۱۴۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۹۰۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** و کذا منها و بین قوله الجوهر فی صدقها بالذات علی شیء مفهوم العرض انما یعرض لجمیع المقولات فی الذهن و ... منها فی الخارج ...

خط: نستعلیق تحریری، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج یشمی، ۶ص (۴۷پ-۵۲)، ۱۸ سطر (۶×۱۲)، اندازه: ۱۰/۶×۱۶/۵سم [رایانه]

۱۵۰. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۳۴۲

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از امرالله صفری [رایانه]

۱۵۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۴۸۹۶

آغاز: برابر؛ **انجام:** فثبت أن الجهة موجودة ذات وضع غیر منقسمة فی مأخذ الحرکة و اذا ثبت ...

شامل بخشی از قسم طبیعیات (اواسط فصل اول از فن ثانی)؛ خط: نستعلیق خفی، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، مجدول؛ جلد: تیماج، ۸۹گ، ۱۵سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [رایانه]

۱۵۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۸۵۱۸

بی‌کا، بی‌تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ اندازه: ۱۵×۲۲/۵سم [رایانه]

۱۵۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۴۶۸۲

آغاز: برابر؛ **انجام:** لاستخراج المسائل المفصله

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز [الفبائی: ۴ - ۳۷۰]

۱۵۴. مشهد؛ فرهنگ و هنر؛ شماره نسخه:د-۷

آغاز: برابر؛ **انجام:** یصلی علی النبی و الاهل تم بعون الوهاب.

خط: شکسته نستعلیق خوش، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی؛ واقف: محمد و حسینعلی الهی؛ کاغذ: کاهی، جلد: ساغری مشکی، ۲۸۸ص، ۱۸ سطر(۷/۵×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۴سم [ف: - ۲۸]

۱۵۵. شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه:۸۵

کا: محمد بن شولستانی، بی‌تا؛ با مهر ۱۲۸۲ [نشریه: ۵ - ۲۱۴]

● شرح هدایة الحکمة = شرح الهدایة الاثیریة / فلسفه / عربی

š.-u hidāyat-il-ḥikma = š.-ul-hidāyat-il-aṯīrīyya

وابسته به: هدایة الحکمة = الهدایة الأثیریة؛ اثیرالدین ابهری، مفضل بن عمر (-۶۶۰)

غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۹۶۹۳

آغاز: نسخه: من یوم و الاخری من یوم آخر قبل ذلک الیوم او بعده؛ **انجام:** و اما الکیف فهو هیئة ای عرض و العرض و الهیئة متقاربا المفهوم لا تفاوت بینهما الا باعتبار العروض فی مفهومه

این شرح که با عناوین «قال، قال» می‌باشد، متوسط و مشتمل بر توضیح مشکلات متن و پاسخ از اشکالات بر آن می‌باشد و نسخه حاضر برگ‌هایی از بخش طبیعیات کتاب است؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۷۱۶ق؛ مجدول، مصحح، محشی؛ جلد: گالینگور خاکستری، ۴۷گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۹×۱۶/۵سم [ف: ۲۵ - ۵۷]

۲. تهران؛ شهشهانی ، حسین؛ شماره نسخه:بدون شماره

سه رساله دیگر؛ بی‌کا، تا: ۹۶۰ق [میراث اسلامی: ۵ - ۶۰۲]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۹۶۳۵/۱

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: بخارایی، جلد: مقوا، ۶۹گ (۱ر-۶۹پ)، ۱۷ سطر (۴×۱۳ و ۹×۱۸)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۱۷ - ۴۴۱]

۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۱۰۱۱

آغاز: و نور قبرهم و حان اوان الشروع؛ **انجام:** بعید عن الافهام و ایاک ان نزل الاقدام.

خط: نستعلیق، کا: بهمنیار، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ اهدایی: وزیری؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی نارنجی، ۸۴گ، ۱۷ سطر (۸×۱۶)، اندازه: ۱۲×۲۱سم [ف: ۳ - ۸۲۰]

۵. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۱۹۶

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از امرالله صفری [رایانه]

۶. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۵۸۹۰

بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از حوزه علمیه ولی عصر کرمان [رایانه]

۷. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۲۶۵

مجموعه آقا رفیع قزوینی استاد اخلاق و فلسفه امام خمینی؛ بی‌کا، بی‌تا؛ خریداری از منصوره تالهی معین الدین [رایانه]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۷۶۲/۲

آغاز: ذوالمیل الثانی مثل مسافة عدیم المیل فی زمان عدیم لأن السرعة یزداد؛ **انجام:** اذ لاحقایق لها ثابتة حتی یتصور حضورها.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ رکابه‌دار؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۴۴ - ۴۹]

● شرح هدایة الطالبین فی معرفة آثار المهتدین / فقه / عربی

š.-u hidāyat-iṭ ṭālibīn fī ma'rifat-i āsār-il muhtadīn

وابسته به: غایة المرام = هدایة الطالبین فی معرفة آثار المهتدین؛ موسوی عاملی، محمد بن علی (۹۴۶-۱۰۰۹ق)

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه:۱۴۸/۱

آغاز: بسمله ... یا من دل علی ذاته و تنزه عن مجانسة مخلوقاته و یا من جوده وسیلة کل سایل و کرمه شفیع کل آمل وجوب وجوده ...

مشتمل بر ابتداء کتاب تا انتهای بحث انفال می‌باشد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ مصحح؛ جلد: مقوایی، اندازه: ۱۸/۵×۲۵سم [ف: ۱ - ۱۰۸]

● شرح الهدایة فی النحو / نحو / عربی

š.-ul-hidāya fi-n-naḥw

طبرسی، محمد بن جعفر، ق۱۳ قمری

tabarsī, mohammad ebn-e ja'far (- 19c)

وابسته به: الهدایة فی النحو؛ ابوحیان، محمد بن یوسف (۶۵۴-۷۴۵)

شرح مختصر مزجی بر «الهدایة فی النحو» می‌باشد.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۷۰۴۹/۶

آغاز: الحمدلله افتتحت بحمدالله و لا یخفی علیک انها ابتدأت

بخیر الکلام بحدیث خیر الانام؛ **انجام:** لان المسند قدم علیه قلنا هو مؤخر تقدیراً و تقدیمه کلا تقدیمه و ان کان.
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: گالینگور مشکی، ۱۶گ (۱۰۵پ-۱۲۰پ)، ۳۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۵ - ۵۷]

● شرح الهداية فى النحو / نحو / عربی

š.-ul-hidāya fī-n-naḥw

وابسته به: الهداية فى النحو؛ ابوحيان، محمد بن يوسف (۶۵۴-۷۴۵)

غیر همانند:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۱۶

آغاز: بسمله، سبحان الذى اسرى بعيده ليلا من المسجد الحرام و الصلوة على النبى الذى قامت شريعته على سبيل الاستمرار؛ **انجام:** فعرض له احوال اجوبةالخلفاء الاربعة فقال النبى صلى الله عليه و سلم اصحابى كالنجوم بايهم اقتديت.
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ مهر: «الراجی عبدالخالق» (هشت گوش)؛ جلد: گالینگور مشکی، ۱۵۸گ، ۱۵ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱سم [ف: ۵۱ - ۱۱۷]

۲. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۷۵۹۴-۳۸/۲۱۴

آغاز: جعلت التسمية مبدء له كما ان المسافر ... الحمد هو الثناء الجميل اى الذكر بالخير باللسان على قصد التعظيم والتجيل ... اما بعد هو من الظروف الغايات ... فهذا اشارة الى المرتب ... مختصر قليل اللفظ ... فى علم النحو ... جمعت فيه على صيغة ... وسميته اى هذا المختصر بالهداية؛ **انجام:** اما الفاعل فلكونه عمدة وكذا نائبه واما المبتداء فلكون الضمير خبراً له اقل قليل فلايكون
شرح مزجی است بر «الهداية فى النحو»؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی با نشان «منه»؛ تملکی به تاریخ ۱۲۵۱؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۱۸گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۵ - ۲۵۰۵]

● شرح الهداية فى النحو / نحو / فارسی

š.-ol-hidāya fe-n-nahw

وابسته به: الهداية فى النحو؛ ابوحيان، محمد بن يوسف (۶۵۴-۷۴۵)

«الهداية فى النحو» منسوب به «ابوحیان محمد بن یوسف اندلسی»؛ اثری معروف در نحو است، رساله حاضر در شرح و ترجمه آن نوشته شده است.

چالوس؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۱۶۶

آغاز: بسمله الكلمة لفظ الف لام در الکلمة از برای جنس است یعنی جنس و ماهیته کلمه نزد نحویان لفظیست که وضع کرده شده باشد از برای معنی مفرد؛ **انجام:** و الا هو مرفوع مبتدأ ان لم یکن ظرفاً و خبر ان کان ضرفاً اگر بعد از او فعل یا شبه فعل موصوف نباشد و قبل ازو حروف جریا مضاف نباشد و ...
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷۰گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: - ۱۱۲]

● شرح هزار و یک نام خدا / اسماء الله / فارسی

š.-e hezār va yek nām-e xodā

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۸۴۲/۴

خط: نسخ، بی‌کا، تا: با تاریخ ۹۶۰ق [ف: ۵ - ۲۰۶]

← شرح هفت بند کاشی < معادن الرضا

● شرح هفت حصار / دعا / عربی

š.-e haft hesār

قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه:۶۴۲/۲

آغاز: روى الثقات رحمهم الله أن السلطان ملكشاه الخوارزمى عزم ملى محاربة السلطان ابراهيم الغزنوى
خط: نسخ زیبا و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا زرد، ۱۷سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱ - ۵۴۹]

● شرح هفت قاموس اعظم / فارسی

š.-e haft qāmūs-e a‘zam

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۳۵۹/۱۹

بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱ص (۳۱۲)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۳۵ - ۳۲]

● شرح هفده اسم مؤثر باريتعالى / علوم غریبه / فارسی

š.-e hefdah esm-e mo’asser-e bārī ta‘ālā

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۸۴۲۳

آغاز: بسمله و به نستعین، یسر ... چنین گویداقل عباد الله حسین الخلخالی؛ **انجام:** طلب کن ماه را در سرخ قوس در غروب ... فی ۱۷ شهر جمادی الاخر ۱۳۱۱.
خط: نستعلیق، کا: تبریزی، محمد علی، تا: ۱۳۱۱ق [رایانه]

● شرح الهمزية فى مدح خير البرية / فضایل و مناقب/ عربی

š.-ul hamzīyya fi madḥ-i xayr-il barīyya

مالکی، ابوالفضل، ق ۱۰ قمری

mālekī, ab-ol-fazl (- 16c)

وابسته به: القصیدة الهمزیة فی المدایح النبویة = ام القری فی مدح خیر الوری؛ بوصیری، محمد بن سعید (۶۰۸-۶۹۶)
شرحی است بر قصیده همزیه شمس الدین محمد بوصیری.

تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه:۳۲۱ حکمت
خط: نسخ، کا: احمد بن عبدالجواد مقری شافعی عناوی، تا: جمعه ۱۴ جمادی الثانی ۱۰۹۳ق؛ نسخه را حسین بن ناصر موسی ابی شهری در بندر جده در ۱۷ محرم ۵۷ [۱۲] و حسن بیک منستر لی در ۱۲۶۴ و اسماعیل معراج در صفر ۱۲۷۱ خریده اند؛ جلد: مقوا، قطع: ربعی [ف: ۲ - ۸۱]

↩ شرح هندی ← شرح الکافیة

● **شرح هیاکل النور** / فلسفه / عربی
š.-u hayākil-n-nūr
دشتکی شیرازی، منصور بن صدرالدین محمد، - ۹۴۸ قمری
daštakī šīrāzī, mansūr ebn-e sadr-od-dīn mohammad (- 1542)
وابسته به: هیاکل النور؛ سهروردی، یحیی بن حبش (۵۴۹-۵۸۷)
شرحی است مزجی و تمام نظر شارح در رد شرح ملا جلال دوانی است. گویا همان «اشراق هیاکل النور لکشف ظلمات شواکل الغرور» اوست (بنگرید به فنخا ج ۳: ۶۳۸).

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۶۸
آغاز: افتح فاقول یا غیاث المستغیثین نجنا باشراق هیاکل النور عن ظلمات شواکل الغرور؛ **انجام:** سیما نبینا الذی نجانا بانوار الهدایة عن ظلمات الضلالة و آله الکرام الابرار و صحبه العظام الاخیار ما تعاقب اللیل و النهار
خط: نستعلیق، کا: فتح الله بن شکرالله بن لطف الله کاشانی (صاحب تفسیر منهج الصادقین)، تا: ۱۶ ذیقعده ۹۴۹ق؛ واقف: نائینی، ۱۰۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۴ - ۱۹۹]
۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۳۹۴۲
آغاز: حرف الاشاره الحسنه عن معناه؛ **انجام:** و النفوس لیس لک ... یوم الاحد سنه۱۰۲۳
خط: نستعلیق تحریری، کا: عبدالحلیم قاری، تا: ۱۰۵۰ق، جا: لاهور؛ افتادگی: آغاز [الفبائی: ۴ - ۳۷۰]
۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۰۵/۷۲
آغاز: من شرح الهیاکل للامیر غیاث الدین منصور، خروج جمیع الانتسابات یجوز خروجها الی الفعل لزم ان یکون مقدار الجسم غیر؛ **انجام:** وبالعکس فکیف یکون مقدار المتزایده غیر متناهیه و المتناقعه متناحیه
بخشی از؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۰۸۳ق؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج قرمز، ۲ص (۴۵۷-۴۵۸)، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۱×۳۴سم [ف: ۹ - ۳۷۸]

● **شرح هیاکل النور** / فلسفه / عربی
š.-u hayākil-n-nūr
وابسته به: هیاکل النور؛ سهروردی، یحیی بن حبش (۵۴۹-۵۸۷)

نامعلوم:
۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۲۲۰
بی‌کا، بی‌تا؛ مجموعه آقا رفیع قزوینی استاد اخلاق و فلسفه امام خمینی؛ خریداری از منصوره تالهی معین الدین [رایانه]
۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۶۲۵۵
بی‌کا، بی‌تا؛ مجموعه آقا رفیع قزوینی استاد اخلاق و فلسفه امام خمینی؛ خریداری از منصوره تالهی معین الدین [رایانه]

↩ شرح هیأت قوشچی ← تنقیح مقاله در توضیح رساله
↩ شرح هیئت ← شرح فارسی هیئت

● **شرح هیئت تجرید** / - عربی
š.-u hay'at-i tajrīd
خفری، محمد بن احمد، - ۹۵۷ ؟ قمری
xafrī, mohammad ebn-e ahmad (- 1550)

رامسر؛ فرید تنکابنی، عبدالوهاب؛ شماره نسخه:۵۹
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ کاغذ: ترمه، ۲۱ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۱۲×۱۹/۵سم [نشریه: ۷ - ۷۹۱]

↩ شرح هیئت فارسی ← شرح فارسی هیئت
↩ شرح هیئت قوشچی ← شرح فارسی هیأت

● **شرح «هیهات ما ذلک الظن بک»** / دعا / عربی
š.-u «hyhāt mā ḏālik-aẓ-ẓann-u bik»
تنکابنی، محمد بن سلیمان، ۱۲۳۴ - ۱۳۰۲ قمری
tonekābonī, mohammad ebn-e soleymān (1819 - 1885)
وابسته به: دعاء کمیل؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰ق)
تاریخ تألیف: ۳ ربیع الثانی ۱۲۸۳ق؛ محل تألیف: تهران
شرح و توضیح جمله «هیهات ما ذلک الظن بک» از دعای کمیل بن زیاد نخعی است که در شب‌های جمعه خوانده می‌شود و بیان ربط این جمله با جمله‌های پیش از این، نگاشته شده به درخواست شخصی که در این جمله اشکال می‌کرد. مؤلف در این رساله ضمن بیان چند امر اشکال می‌کند.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۰۱۳/۱ و ۲۵۳۶/۱
آغاز: الحمدلله الذی جعل العبادة وسیلة للنجاة و الزهادة و التقاوة و النقاوة بضاعة لتکمیل النفوس و خلاصهم عن درکات الهلکات؛
انجام: لأن قوله ام کیف تترک یکون حینئذ بمعنی النفی، فتدبر جیداً ...
خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۴گ (۱پ-۴پ)، اندازه: ۱۳/۵× ۲۱/۵سم [ف: ۳ - ۲۳۶] و [عکسی ف: ۷ - ۱۲۷]

← شرح یا آدم اسکن انت و زوجک الجنة ← بابا آدم

● **شرح «یا من دل علی ذاته»** / شرح دعا / فارسی
š.-e «yā man dall-a ʻalā zāteh»
طالقانی، علی بن میرزا جان، ق۱۳ قمری
tāleqānī, ʻalī ebn-e mīrzā jān (- 19c)
وابسته به: دعاء الصباح = دعای صباح؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (-۴۰)
شرح بر جمله دعای صباح «یا من دل علی ذاته بذاته» منسوب به حضرت علی بن ابیطالب علیه السلام است که شارح آن به فارسی شرح و خود کتابت نموده است.

تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه:۱۸۱۰
آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم - الحمدلله الذی دل علی ذاته بذاته؛
انجام: قد فرغ من تسوید هذا الرساله ثانیا منشیها علی ابن میرزا جان ابن الآقا شمس الدین الطالقانی بنمیاه الداثره فی دار الخلافه الباهره فی لیلة الاربعاء اربعة و عشرون شهر ربیع المولود من شهور سنه سته و تسعین بعد المأتین و الالف من الهجرة النبویه علی هاجرها الالف الثناء التحیه حامدا مصلیا مسلما مستغفرا اولا و آخرا ظاهرا و باطنا
خط: نستعلیق ممتاز، کا: علی ابن میرزا جان ابن الآقا شمس الدین الطالقانی، تا: ربیع الاول ۱۲۹۶ق؛ مجدول، با سرلوح و کتیبه؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: چرم، ۴۸ص، ۹ سطر، اندازه: ۱۴×۲۲سم [ف: ۱ - ۶۸۲]

● **شرحی در باره تسلط شیطان بر انسان** / کلام و اعتقادات / عربی
šarhī dar bāra-ye tasallot-e šeytān bar ensān

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۶۹۷/۸
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ و ۱۴ [ف: ۶ - ۹۴]

● **شرحی در باره جبر و تفویض** / کلام و اعتقادات / فارسی
šarhī dar bāra-ye jabr va tafvīz

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۴۲/۵۴
خط: شکسته نستعلیق، کا: ابوالقاسم وفا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۶ - ۱۳۵]

● **شرحی در باره چاپ دساتیر** / متفرقه / فارسی
šarhī dar bāra-ye čāp-e dasātīr

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۱۰۷۷/۲
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۵ - ۲۳۰]

● **شرحی در باره خلفاء و جانشینان پیامبر اسلام از نظر شیعه** / کلام و اعتقادات / فارسی
šarhī darbāre-ye xolafāʼ va jānšīnān-e payāmbar-e eslām az nazar-e šīʻe

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۴۲/۵۵
خط: شکسته نستعلیق، کا: ابوالقاسم وفا، تا: قرن ۱۳ [ف: ۶ - ۱۳۵]

● **شرحی در باره دعبل و عماد الدوله** / تراجم / عربی
šarhī darbāre-ye deʻbel va ʻemād-od-dovla

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۴۲/۹۹
شرحی در باره دعبل و عماد الدوله ابی الحسن علی بن بابویه دیلمی؛ خط: نسخ، کا: ابوالقاسم وفا، بی‌تا؛ در هامش [ف: ۶- ۱۳۷]

● **شرحی در باره صغری و کبری** / منطق / فارسی
šarhī darbāre-ye soqrā va kobrā

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۴۲/۶۴
خط: شکسته نستعلیق، کا: ابوالقاسم وفا، تا: قرن ۱۳؛ در هامش [ف: ۶ - ۱۳۵]

● **شرحی در باره فرزدق شاعر** / تراجم - عربی
šarhī dar bāre-ye farazdaq-e šāʻer

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۸۴۲/۱۰۰
کا: ابوالقاسم وفا، تا: قرن ۱۳؛ در هامش [ف: ۶ - ۱۳۷]

● **شرح یس مغربی** / علوم غریبه / فارسی
š.-e yāsīn-e maqrebī
حسینی خراسانی، محمد بن حسن، - ۱۳۲۲ قمری
hoseynī xorāsānī, mohammad ebn-e hasan (- 1904)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۷۷۴

آغاز: بسمله، هذا شرح یس مغربی. روایت می‌کند امام جعفر صادق (ع)؛ **انجام:** و یدخلون فی دین الله افواجا.
خط: نستعلیق تحریری، کا: سرابی، محمد بن موسی، تا: ۱۲۳۹ق؛ مذیل به منتخباتی از اشعار ادباء و سروده هایی از مصنف می‌باشد. [رایانه]

● شرح یس مغربی / تفسیر / فارسی
š.-e yāsīn-e maqrebī

منقول از امام جعفر صادق (ع).

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه:۵۳۳/۹
آغاز: شرح یس مغربی بروایت از امام ... که هر که سوره مبارکه یس مغربی؛ **انجام:** برحمتک یا ارحم الراحمین
خط: نستعلیق، کا: عبدالحمید منجم، تا: ۱۳۰۴ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: تیماج عنابی، ۱۵ سطر (۷×۱۴/۵)، قطع: ربعی [ف: ۱ - ۴۷۶]

● شرح یک بیت جامی / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e yek beyt-e jāmī

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۱۷۲۲/۲
آغاز: بیت متن: از صراحی دوبار قل قل می ×× نزد جامی به از چهار قل است
از مولوی عبدالمؤمن مزاری؛ خط: نستعلیق خوش، کا: محمد عارف بن محمد صالح غزنوی، تا: ۱۰۷۲ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج عنابی، اندازه: ۹×۱۷/۵سم [ف: ۱۱ - ۳۱۴]

● شرح یک بیت حافظ / ادبیات / فارسی
š.-e yek beyt-e hāfez

دوانی، محمد بن اسعد، ۸۳۰ - ۹۰۸ ؟ قمری
davvānī, mohammad ebn-e as‘ad (1427 - 1503)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۰۲۳
آغاز: شرح بیت مشهور خواجه حافظ من کلام مولوی الدوانی؛ **انجام:** و ارنا الباطل باطلا.
خط: نسخ، کا: نوربخش، عبدالله بن محمد امین، تا: ۱۰۹۸ق؛ ضمیمه نسخه ش ۲۳۰۱۵ [رایانه]

← شرح یک رباعی ← علم الحقائق

● شرح یک رباعی / کیمیا / فارسی
š.-e yek robā‘ī

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۹۳۶/۹
آغاز: ما حصل این ابیات آن استکه بگیر فرار و طلق را و چیزی راکه مشابه برق است پس چون پاکیزه کنی سحق اورابیابی پادشاهی شرق و غرب را
نسخه اصلی: کتابخانه نمازی ـ خوی ۵۴۶. رباعی (خذ الفرار و الطلقا بشئ یشبه البرقا اذمزجته سحقا، ملکت الغرب و الشرقا) در یک برگ شرح کرده و مراد از آن را در این مختصر بیان نموده است؛ خط: نستعلیق، کا: محمد رحیم بن حاجی رضی خوئی، بی‌تا؛ ۲ص(۱۵۶-۱۵۷) [عکسی ف: ۳ - ۱۴۹]

● شرحی که در حاشیه مکتوب نوشته شده / -
šarhī ke dar hāšīya-ye maktūb nevešta šoda

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۳۱۵/۴و
آغاز: حال تحریر مفاوضه بوستان افروز که مرقوم کلک شیرین بیان شده بود
خط: نستعلیق، کا: عبدالمجید بن یوسف بن مجید آهی، تا: با تاریخ ۱۲۶۰ق؛ جلد: تیماج کرم قهوه‌ای، ۴ص (۱۳۸-۱۴۱)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۸سم [ف: ۴۵ - ۱۵۱]

● شرح ینابیع الحکمة / کلام و اعتقادات / فارسی
š.-e yanābī‘-ol-hekma

ادیب کرمانی، قاسم بن زین العابدین، ۱۲۷۵ - ۱۳۴۷ قمری
adīb-e kermānī, qāsem ebn-e zayn-ol-‘ābedīn (1859 - 1929)

شرحی است مفصل بر کتاب «ینابیع الحکمة» محمد خان کرمانی این شرح به وسیله شارح بر شاگردان تدریس شده و آنها آن را تحریر و تقریر نموده‌اند. به همین جهت شرح به صورت «درس، درس» برگزار شده است. این شرح در چند جلد می‌باشد.
[دنا ۱۱۷۴/۶؛ فهرستواره منزوی ۳۸۵/۹]

قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه:۷۰۶
آغاز: قال روحنا فداه ... فصل ولهم صلوات الله علیهم صفات من حیث الربوبیة لابد من فعلیتها فیهم؛ **انجام:** که بطور ظل در فلک رابع بروز دارد پس آن هشت اشرف است از اینها و همچنین آن دو هم که حضرت عیسی دارد اشرف از کل اینهاست.
این نسخه ۲۴ درس از جلد ششم شرح را شامل است و مطالب آن درباره صفات الهی، اسم اعظم و سبب فرستادن پیامبران می‌باشد؛ خط: تحریری، کا: محمد باقر بن محمد حسینی زنوزی، بی‌تا؛ کاتب نسخه را با نسخه اصل مقابله و در ۲۲ شعبان ۱۳۰۷ از مقابله آن فارغ شده، درس اول در روز شنبه ۸ جمادی الثانی سال ۱۳۰۶ در شهر کرمان در مدرسه خان، و درس آخر در چهارشنبه دوم شعبان همان سال در همان محل، القا و تحریر شده‌اند؛ ۱۶۵گ،

۱۹ سطر (۹× ۱۵)، اندازه: ۱۶×۲۱سم [ف: ۲ - ۳۴۸]

● **شرح یوسف و زلیخا** / ادبیات / فارسی
š.-e yūsof va zolayxā

سوپنجی، محمد باقی بن سلطان احمد، ق۱۱ قمری
sūpanjī, mohammad bāqī ebn-e soltān ahmad (- 17c)

وابسته به: یوسف و زلیخا = عاشق و معشوق؛ جامی، عبدالرحمن بن احمد (۸۱۷–۸۹۸)

تاریخ تألیف: ۱۰۰۸ق

شرح منظومه یوسف و زلیخای عبدالرحمن جامی است که شارح آن را به درخواست تنی چند، جهت حل مشکلات لفظی و معنوی آن منظومه ترتیب داده است.

آغاز: سرآغاز نامه امیدواری اکرام عزیزی شاید که اشک نیاز زلیخا را برحسن قبول یوسفی ... بعده مرفوع خدام ذی الاحترام آنکه در سنه هجری هزار و هشت ...

[دنا ۱۱۷۴/۶؛ نسخه‌های منزوی ۳۰۵۲؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی موسسه خاورشناسی فرهنگستان علوم روسیه ۲۷۶]

۱. تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه:۲۳۹/۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و معنی آنکه حلوای لوز که لذیذترین حلواهاست هر گاه از آن دهانهای چون تنگ شکر

خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، ۱۶ص (۱-۱۶)، ۱۶ سطر (۲۷×۲۹)، اندازه: ۱۵/۵×۲۴/۵سم [نشریه: ۳ - ۳۳۳]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۷۰۴/۷

آغاز: برابر **انجام:** بعد از اتمام این کتاب، یازده سال زیسته باشند ... و مرتبه ثالثه از درجات دو درجه را قطع نموده و نهم دقیقه از درجه سیم رسیده بود که این رساله شریفه اتمام یافت ...

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: حدود قرن ۱۱؛ محشی؛ کاغذ: شرقی، ۷گ (۱۱۹پ-۱۲۵ر)، سطور چلیپایی، اندازه: ۱۰×۲۱/۵سم [ف: ۳۷ - ۲۲۴]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۴۱۳۷/۶۳

آغاز: برابر؛ **انجام:** نهم سال از نهم عشر از نهم صد. مخفی نماند که اتمام این تألیف گرامی سال (۸۸۵) بوده ... دلفریب راست نیابد. تم.

خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: میشن یشمی، ۷گ (۱۰۹پ-۱۱۵)، سطور چلیپایی، اندازه: ۱۵/۹×۲۵/۹سم [ف: ۷ - ۲۱۷]

● **شرح یوسف و زلیخا** / ادبیات / فارسی
š.-e yūsof va zolayxā

هانسوی، عبد الواسع
hānsavī, ‘abd-ol-vāse‘

وابسته به: یوسف و زلیخا = عاشق و معشوق؛ جامی، عبدالرحمن بن احمد (۸۱۷–۸۹۸)

شرح کوتاهی است بر منظومه «یوسف و زلیخا» عبدالرحمن جامی.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۴۱۶۳/۱

آغاز: محبوبترین مقالات شرح قصه ستایش جمال یوسفی است که خاتون ... قوله: الهی غنچه امید بگشای ×× گلی از روضه جاوید بنمای؛ تمهید این فضل و استدعای حصول علم و عرفان که مقصود از خلقت بنی آدم؛ **انجام:** درآ گریان براه عذر خواهی ×× به آب برف شو از دل سیاهی؛ در آب زیادت لفظ درآ صیغه امر است از آمدن و گریان حال است از فاعل درآ؛ سیاهی گر ندانی شستن از دل ×× ندانم ناسیه ...

بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوایی، ۵۶گ(۱پ-۵۶پ)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳۸ - ۲۰۳]

● **شرح یوسف و زلیخا** / ادبیات / فارسی
š.-e yūsof va zolayxā

وابسته به: یوسف و زلیخا = عاشق و معشوق جامی، عبدالرحمن بن احمد (۸۱۷–۸۹۸)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۷۳۹

آغاز: قوله الهی غنچه الخ غنچه امید مرکب درینجا عبارت از دل است و مراد از گشادن غنچه انبساط قلب و تزکیه اوست؛ **انجام:** قوله ز جان و دل ... یعنی قضا و قدر سرشت مردم را از خاک کرده اند و سرشت ترا گویا ... خلط ساختند و در آن شاخ سدرة المنتهی کاشتند.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: گالینگور مشکی، ۵۹گ، ۱۹ سطر (۹/۵×۱۶/۵)، اندازه: ۱۳/۵×۲۳/۵سم [ف: ۵۱ - ۱۲۶]

● **شرح الیوسفیة** / کلام و اعتقادات / عربی
š.-ul yūsufīyya

حسینی طباطبائی، محمد اشرف بن حبیب الله، ق۱۱ قمری
hoseynī tabātabā’ī, mohammad ašraf ebn-e habīb-ol-lāh (- 17c)

وابسته به: الیوسفیة؛ بحرانی، ماجد بن هاشم (-۱۰۲۸)

تاریخ تألیف: جمعه ۱۴ ربیع الثانی ۱۰۳۱ق

شرح مفصلی است بر مقدمه رساله یوسفیه سید ماجد بن هاشم بحرانی حسینی عریضی. اصل رساله در یک مقدمه و هفت باب (مقدمه در اعتقادات و ابواب در مسایل نماز) تنظیم شده است. این شرح به صورت مزجی بر مقدمه کتاب نوشته شده است.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۵۴۱۸-۲۷/۸۸

آغاز: و جلالاً العلوم الیقینیة و الاحکام الدینیة و المسائل الفقهیة و

لما كان الكتاب الموسوم باليوسفيه المنسوب الى السيد السند الاستاد العلامة افضل المتأخرين اكمل المتبحرين؛ **انجام:** و قال بعض المفسرين و بعض السلف انه تصديق بالجنان و اقرار باللسان و عمل بالاركان كما نقلناه فى اول الكتاب و الحق ما ذهب اليه السيد قدس سره و الكفر عدم الايمان عما من شانه اما مع الضد او بدونه هذا آخر ما ما تيسرلى

خط: نسخ، کا: ابوابراهیم محمد جعفر بن محمد اشرف بن محب الدین حبیب الله بن عماد الدین لطف الله بن شمس الدین شاه محمد حسنی حسینی طباطبائی، تا: ۱۰۳۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ محشی از مؤلف به خط خودش؛ جلد: مقوای، ۱۹۲گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۵ - ۲۷۰۲]

● شرط الامام صاحب الكشف / کلام و اعتقادات / عربی

šarṭ-ul imām ṣāḥib-il kašf

هادی المستجیبین، حمزة بن علی، - ۴۳۳ قمری

hādī-yol-mostajībīn, hamzat-ebn-e ʻalī (- 1042)

احکام مختصر زن و شوهری که از هم جدا می‌شوند از دیدگاه درزی‌ها، در این گزیده بیان شده است. این رساله نیز گویا از حمزة بن علی است در بیان شروط رضی و تسلیم.

[دنا ۶/۱۱۷۴ (۸ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۳۹۹۵/۱۱

آغاز: رساله شرط الامام توكلت على مولانا جل ذكر الحمد لمولانا الحاكم من العبد المختار الى كافة الخوانه الدعاة؛ **انجام:** پایان:فليتحققوا الساده هذه المكاتبه و يعملوما بها و بهذا الشرط فهكذا يجرى الحال بالعدل و الانصاف و السلام عليكم و الحمد لمولانا وحده لا شريك له.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۲ص (۸۰-۸۱)، ۱۵ سطر، اندازه: ۲۱×۵۰سم [ف: ۱۰ - ۲۲۰۵]

۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۷۷۶/۱۱

نسخه اصل: کتابخانه واتیکان-رم ۱۳۴۸؛ خط: نسخ درشت، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ ۵گ (۱۴۷-۱۵۱) [عکسی ف: ۲ - ۴۵۷]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۰۹۴/۱۱

نسخه اصل: کتابخانه واتیکان ـرم ۱۳۳۲؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ ۳ص (۱۰۶-۱۰۸) [عکسی ف: ۳- ۳۷۵]

۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۹۶۵/۱۱

نسخه اصل: کتابخانه واتیکان ـرم ۹۳۳؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: قرن ۱۲؛ ۳گ (۹۰-۹۲) [عکسی ف: ۳ - ۲۱۰]

۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۷۸۴/۱۱

نسخه اصل: کتابخانه واتیکان-رم ۹۱۰؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: شنبه دهه پایانی ربیع الثانی ۱۱۰۹ق؛ ۳گ (۱۰۴-۱۰۶) [عکسی ف: ۲ - ۴۷۱]

۶. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۰۳۶/۱۱

نسخه اصل: کتابخانه واتیکان ـرم ۱۳۳۷؛ خط: نسخ معرب، بی‌کا، تا: با تاریخ قرن ۱۳؛ ۴ص (۱۰۷-۱۱۰) [عکسی ف: ۳ - ۲۹۷]

۷. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۷۵۰/۹

آغاز: الحمد لمولانا الحاكم منشى الحق و مؤيده ... من العبد المختار الى كافة اخوانه الدعاة ... قد وصلنى ... ان الاحكام فى فرائض الرضا و التسليم

نسخه اصل: کتابخانه واتیکان-رم ۷۲۱؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳ یا ۱۴؛ ۲گ (۶۳-۶۴) [عکسی ف: ۲ - ۴۲۴]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۳۵۳/۱۱-ف

نسخه اصل: کتابخانه اباعبدالله زنجانی؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۱۳۵۲ق؛ از روی نسخه انستاس کرملی؛ ۱۹ سطر [فیلمها ف: ۱ - ۵۹۷]

● شرط ایمان / عرفان و تصوف / فارسی

šart-e īmān

رساله‌ای کوتاه در بیان شرط ایمان از منظر اهل عرفان و طریقت با استناد به کلمات مشایخ و اشعار مناسب است و آن شرط ایمان آوردن به خدایی است که جز وی در عالم ملک موجودی نیست.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۰۷۲۱/۱

آغاز: بسمله، آمنت بالله یعنی ایمان آوردم بخدای که جز وی معبود نیست، اهل طریقه گویند شرط ایمان آنست که چون وی را پرستیم؛ **انجام:** از برای او همی کردم کنار از ما و من باز دیدم آخر الامرش که او ما و منست

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ با لوح مختصر، مجدول؛ جلد: گالینگور، ۱۲ص (۲-۱۳)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۳۳/۱ - ۱۹۷]

● الشرط ضمن العقد / فقه / عربی

aš-šart-u ḍimn-al-ʻaqd

میرزای قمی، ابوالقاسم بن محمد حسن، ۱۱۵۱ - ۱۲۳۱ قمری

mīrzā-ye qomī, ab-ol-qāsem ebn-e mohammad hasan (1739 - 1816)

این رساله در مقام توضیح این مسأله است: که اگر کسی ضمن انجام عقدی شرطی بگذارد آیا این عقد و شرط صحیح است یا خیر. رساله را مؤلف در ضمن شش «مطلب» تنظیم نموده: ۱. بیان منافات الشرط المقتضى العقد و عدمه؛ ۲. من اقسام الشرط الغير الجايز ...؛ ۳. اذا شرط ما خالف الشرع؛ ۴. ... الشرط؛ ۵. المعتبر بين الايجاب و القبول ...؛ ۶. فى ذكر نبذة من الاخبار.

آغاز کتاب: الحمدلله رب العالمين ... اما بعد فلما كان مسألة الشرط فى ضمن العقد المتداول فى ألسنة العلماء فى جميع

الاعصار و الامصار من مشکلات الفن و عویصاته و کثیراً ما تأملت فیه و راجعت العلماء
انجام: مع مقاومتها لنا بحسب السند و الدلالة و الاعتضاد و الله ولی العصمة و الرشاد
چاپ: این رساله در آخر کتاب «الغنائم» به چاپ رسیده است؛ دارالخلافه طهران، سنگی، ۱۳۱۹ق، رحلی، ۱۱ص (جوامع الرسائل: صص ۷۳۰-۷۴۰)
[الذریعة ۲۰۱/۱۱؛ معجم مؤلفی الشیعة ص۳۲۲؛ دنا ۱۱۷۴/۶-۱۱۷۵ (۴۵ نسخه)]

شرح و حواشی:

۱- شرح الرسالة الشرطیة = رسالة جدیه

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۱۳۷۸/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق شکسته تحریری، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۳؛ ۱۸گ (۳۳- ۵۰)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲۸ - ۶۳۴]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۱۱/۷عکسی
آغاز: سؤال مراد از شرط ضمن العقدی که فقها می‌گویند چه چیز است ... جواب اعلم ان لفظ الشرط فی هذا المقام؛ **انجام:** برابر
نسخه اصل: گویا در نزد ورثه میرزا ابوطالب قمی است؛ خط: نستعلیق شکسته، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ نوعاً رساله‌ها به‌وسیله مؤلف در متن و حاشیه تصحیح شده و خط‌خوردگی دارد، محشی از مؤلف؛ واقف: مرحوم میرزا ابوطالب قمی؛ ۷ص (۱۸-۲۴) [عکسی ف: ۴ - ۲۲۱]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۴۷۸۰
آغاز: برابر؛ **انجام:** من شهر محرم الحرام فی بلده دارالمؤمنین کاشان.
خط: نستعلیق، کا: مهدی، تا: ۱۰۲۵ق [الفبائی - ۳۷۱]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۴۷۸۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: حسین بن ابراهیم، تا: قرن ۱۳؛ محشی به لفظ «منه دام ظله العالی»؛ واقف: محمد باقر سبزواری، محرم ۱۴۰۵؛ کاغذ: شکری، جلد: گالینگور، ۱۱گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲۱ - ۹۰۲]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۷۶۶۷/۵
خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد علی رضوی، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج ماشی، ۲۱ص، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲۱/۱ - ۶۶۳]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۳۲۶/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح، محشی؛ کاغذ: فرنگی آبی، ۱۶گ (۶۵-۸۰)، ۱۷ سطر، اندازه: ۷/۵×۱۵سم [ف: ۳۶- ۲۰۱]

۷. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۷۸۷/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ مصحح؛ مهر: «الله حسبی، عبدع محمدرضا بن [ذبیح الله]» (مربع)؛ کاغذ: فرنگی، ۱۹گ (۱-۱۹)، ۲۰ سطر، اندازه: ۷×۱۵سم [ف: ۴۰ - ۱۵۴]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۷۷۰۷/۵
بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱ سطر (۱۰/۵×۱۵)، اندازه: ۱۴×۲۰/۵سم [ف: ۱۶ - ۶۸۰]

۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۷۳۱۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ خفی، بی‌کا، تا: ۱۲۰۰ق؛ محشی؛ مهر: کتابخانه دادسرای عمومی تهران؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج مذهب، ۸گ (۱-۸ر)، ۲۶ سطر (۹/۵×۱۵/۲)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱سم [رایانه]

۱۰. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۳۱۴۵/۳-۱۶/۱۵۵
آغاز و انجام: برابر
خط: تحریری، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوا مشکی، ۲۵گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۴ - ۲۱۱۲]

۱۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۷۵۴/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۳گ (۷۱پ-۸۳)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۷۳۹]

۱۲. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۹۴۱/۶
خط: نسخ، کا: محمد حسین بن محمد باقر آرانی کاشانی، تا: قرن ۱۳؛ ۱۱گ (۱۵۷پ-۱۶۷ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۷۳۹]

۱۳. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۶۹۳/۳
آغاز: برابر؛ **انجام:** و تتمیم المرام یقتضی بسطا فی الکلام لا یسعه الوقت و الحال و المقام
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۶ص (۲۴۲-۲۷۷)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲ - ۱۵۰]

۱۴. گلپایگان؛ کتابخانه حجة الاسلام گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۰۹/۹
کا: ملا زین العابدین گلپایگانی، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج روغنی مذهب، ۹گ (۳۸۰ر-۳۸۸پ)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف: - ۸۵]

۱۵. کرمانشاه؛ میبدی (خاندان)؛ شماره نسخه:۱۳۸/۱
خط: نستعلیق، کا: محمد معصوم خراسانی، تا: ۱۲۱۳ق؛ ۱۶گ (۱پ-۱۶ر)، اندازه: ۱۴/۵×۲۱/۵سم [ف: - ۱۰۰]

۱۶. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه:۴۰/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته، نستعلیق، کا: عبدالله بن عبدالرحیم آرانی، تا: ۲۳ صفر ۱۲۱۵ق؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۲سم [ف مخ: - ۱۰۱]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۲۶۲/۶
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱ - ۳۰۳]

۱۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۲۰/۱۶

آغاز و انجام: برابر
کا: اسدالله حسینی رضوی، تا: ۱۲۲۶ق؛ ۱۰گ (۱۶۵پ-۱۷۴پ) [ف: ۵ - ۱۸۰۵]

۱۸. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۳۰۰/۲-۳۰/۱۸۰
آغاز و انجام: برابر
از اول تا آخر؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: ۱۲۳۰ق؛ مجدول؛ جلد: تیماج روغنی، ۱۸گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۲۰×۳۰سم [ف: ۵ - ۲۷۰۳]

۱۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۶۲۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق شکسته، کا: میرزا کوچک بن محمد مسلم مازندرانی، تا: ۱۰ شعبان ۱۲۳۷ق؛ واقف: شکرالله فقیه نیا، آذر ۱۳۷۵؛ کاغذ: شکری، جلد: مقوا، ۱۱ص، ۲۹ و ۳۳ سطر، اندازه: ۱۵/۸×۲۱/۵سم [ف: ۲۰ - ۳۱۰]

۲۰. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۸۲۵/۱۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد حسن بن محمد صادق نوری، تا: ۱۲۳۸ق، جا: کربلا؛ جلد: تیماج زرشکی، ۷گ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ: ۳ - ۱۲۸۵]

۲۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۳۲۰/۲
خط: نستعلیق، کا: محمد بن میرزا ابوالقاسم بن ملا احمد بن ملا علی بن ملا دولتعلی بن علی انجوئی قراچه داغی، تا: ۱۲۴۵ق، جا: اصفهان؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۴گ (۱۳۵پ-۱۴۸پ)، اندازه: ۱۷×۲۱سم [ف: ۱۹ - ۱۱۳]

۲۲. کاشان؛ جعفری؛ شماره نسخه:۷۶/۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۴۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ]

۲۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۲۵۹۸/۹
آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، کا: عبدالکریم حسینی لاهیجی، تا: ۱۲۵۰ق؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن قرمز، ۱۵گ (۱۷۹ر-۱۹۳پ)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۶ - ۶۸]

۲۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۰۲۹۸/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا:شعبان ۱۲۵۰ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۸گ (۴۸ر-۶۵ر)، ۲۵-۲۶ سطر (۸×۱۶) [ف: ۱۹ - ۴۱۳]

۲۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۴۶۵۷/۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۲۵۳ق؛ مصحح، محشی با نشان «منه»؛ ۱۲گ (۲۹پ-۴۰ر)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۳۷ - ۱۲۵]

۲۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۶۰۷۹/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محمد خوانساری، تا: ۱۲۵۵ق؛ ۸گ (۱۱۷ر-۱۲۴پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۴۴ - ۲۳۷]

۲۷. اصفهان؛ ابوالبرکات، رضا؛ شماره نسخه:۱۶/۵
آغاز: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد بن آخوند ملا محمد محسن هزار جریبی اصفهانی، تا: ۲۴ ذیقعده ۱۲۵۶ق؛ ۱۱گ (۹۳پ-۱۰۳پ)، ۲۳ سطر [سه کتابخانه اصفهان: ف: - ۲۲]

۲۸. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۸۳۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمد بن حاجی میرزا محمد حسن نائینی، تا: دوشنبه غره ذیحجه ۱۲۵۶ق، جا: اصفهان؛ محشی از «محمد عفی عنه»؛ ۱۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ: ۱ - ۳۰۶]

۲۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۳۲۴۷
آغاز: برابر؛ **انجام:** تمت فی یوم الجمعه فی شهر صفر المظفر ۱۲۶۰.
خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، تا: ۱۲۶۰ق [رایانه]

۳۰. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه:۲۸۴۹/۲
خط: نستعلیق، کا: محمد جواد بن محمد حسن دهنوی، تا: ۱۲۶۷ق؛ ۹ص (۳۵۶-۳۶۴)، ۳۷ سطر (۱۴×۲۶)، اندازه: ۲۲×۳۲سم [ف: ۱ - ۳۳۲]

۳۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۹۵۳/۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: محد تقی پسر کوکدی، تا: چهارشنبه ۱۶ شعبان ۱۲۶۹ق؛ محشی از کوکدی (محمدرضا عنه) یا با نشان «منه قدس سره»؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲گ (۵۹پ-۷۰پ)، ۳۲۱ سطر (۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۸ - ۵۶۸]

۳۲. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه:۴۸۲/۲
آغاز: برابر
خط: نسخ، کا: محمد بن عبدالله بن عبدالغفور موسوی، تا: ۱۲۸۶ق؛ ۲۵گ (۱۹پ-۴۳)، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۳ - ۱۰۴]

۳۳. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه:۷۱۳/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: ابراهیم بن عبدالله، تا: ۲۱ ذیقعده ۱۲۸۸ق؛ جلد: چرم زرد، ۱۲گ (۱پ-۱۲پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۲/۵سم [مؤید: ۲ - ۲۰۲]

۳۴. قم؛ ارگانی بهبهانی؛ شماره نسخه:۳۱/۲
خط: نسخ، کا: علی بن شیخ غلامعلی حائری بهبهانی (عموی والد مؤلف)، تا: جمادی الثانی ۱۲۹۷ق؛ جلد: گالینگور، ۱۶گ (۴۹ر-۶۴ر)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۲۰سم [ف: - ۵۵]

۳۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۳۲۱۶۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ اهدایی: رهبری، بهمن ۱۳۸۳؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [اهدائی رهبر: ۳ - ۴۰۴]

۳۶. قم؛ طبسی؛ شماره نسخه:۶۷۴/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ محشی با نشان «منه»؛ جلد: تیماج سرخ، ۱۳گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف مخ: ۱ - ۳۰۶]
۳۷. آران کاشان؛ محمد هلال؛ شماره نسخه:۳۷/۶
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ابوطالب بن محمد حسن آرانی کاشانی، بی‌تا؛ محشی با نشان «منه مد ظله العالی»؛ جلد: گالینگور قرمز، ۱۱گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۲۲سم [ف مخ: - ۱۰۱]
قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۶۲۷/۲
نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲ - ۲۵۱]
۳۸. دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه:۱۱۸/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج مشکی، ۵گ، اندازه: ۱۷/۵×۲۱/۵سم [ف مخ: - ۱۲۵]
۳۹. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه:۷۶۶
آغاز: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۲۴ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۴۱۲]
۴۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۴۲۹۸/۱
آغاز و انجام: برابر
در فهرست ناشناس؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: میشن لاجوردی، ۱۳گ (۱پ-۱۳پ)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷×۲۱/۳سم [ف: ۱۱ - ۳۰۹]
۴۱. قزوین؛ امام صادق؛ شماره نسخه:۵۰۴/۲
آغاز: برابر **انجام:** لان هذا شرط فی مال نفسها لابیها بعد ان یصیر مالها و الناس نسلطون علی اموالهم و هو حسن و یظهر وجهه مما مر هذا ما اقتضاه الحال فی بیان هذه المسئلة
بی‌کا، بی‌تا، جلد: تیماج سیاه، ۳۱گ [ف: ۱ - ۳۹۷]
۴۲. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۳۴۵/۷
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۰گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف مخ: ۳ - ۱۲۸۵]
۴۳. قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه:۶۷۴۵/۴-۳۴/۱۱۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکی، ۱۳گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵-۲۷۰۳]
۴۴. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه:۲۰۲/۲
بی‌کا، بی‌تا، قطع: رحلی [ف: - ۲۷۷]
۴۵. تهران؛ چهل ستون؛ شماره نسخه:۳۱۷/۳
آغاز: برابر
بی‌کا، بی‌تا، ۱۴گ [چند نسخه-ف: - ۳۸۵]
۴۶. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه:۲مجموعه بدون شماره
بی‌کا، بی‌تا [دلیل المخطوطات: ۱ - ۱۴۷]
۴۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۹۵۲۷/۱۰
آغاز و انجام: برابر
بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۷گ (۴۷ر-۵۳پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳۰ - ۱۹۶]
۴۸. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه:۲۳۹۰/۳
خط: نستعلیق، کا: محمد علی بن محمد زکی، بی‌تا؛ کاغذ: فرنگی، ۱۵گ (۶-۲۰)، ۲۱ سطر (۸×۱۲) [ف: ۴ - ۱۲۷۵]
۴۹. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۳۶۲۵/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ مصحح؛ ۹گ (۲۶پ-۳۴پ)، ۲۳ سطر (۱۰×۱۴/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۱۶ - ۲۱۲]
۵۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۴۹۱۶/۴
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: در عصر مؤلف؛ جلد: مقوایی، ۸گ (۱۸۶پ-۱۹۳پ)، اندازه: ۱۳/۵×۱۸سم [ف: ۱۳ - ۱۰۱]

● الشرط ضمن العقد / فقه / عربی
aš-šart-u ḍimn-al-ʻaqd
محلاتی، عبدالحسین بن علی، ۱۲۷۰ - ۱۳۲۳ قمری
mahallātī, ʻabd-ol-hoseyn ebn-e ʻalī (1854 - 1905)
ضمن شش «مقام» استدلالی شرطهایی که در ضمن عقد گفته می‌شود و این‌که کدام یک از آنها صحیح یا ناصحیح است، به تفصیل گزارش شده با رد و ایراد در گفته‌های بعضی از فقها: ۱. بیان موضوعه لغة و عرفا؛ ۲. تعیین المراد منه شرعا؛ ۳. بیان الفارق بینه و بین التعلیق؛ ۴. اعتبار کونه فی ضمن العقد فی صحته و عدمها؛ ۵. بعض أحکامه؛ ۶. فیما استثنی منه.
آغاز: الحمدلله ... فیما عنونه بعض المتاخرین بالشروط الواقعة فی ضمن العقد و الاولی اطلاق العنوان

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۱۴۷۴/۲
آغاز: برابر؛ **انجام:** توضیحه ان ذکر وجه الاستعمال فیه یکون لبیان انه مشتق لا جامد
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ جلد: مقوایی، ۱۷گ (۲۶ر-۴۲پ)، اندازه: ۱۱/۵×۱۸سم [ف: ۴ - ۳۱۱]

● الشرط ضمن العقد / فقه / عربی
aš-šart-u ḍimn-al-ʻaqd
خوانساری، محمد حسن بن عبدالکریم، ق۱۴ قمری
xānsārī, mohammad hasan ebn-e ʻabd-ol-karīm (- 20c)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۷۲۶/۴
خط: نسخ، کا: خوانساری، تا: ۱۳۰۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج عنابی، ۱۷گ (۶۲ر-۷۸ر)، اندازه: ۱۸×۲۲سم [ف: ۱۲ - ۲۷۲۳]

● الشرط ضمن العقد / فقه / عربی
aš-šart-u ḍimn-al-‘aqd

غیر همانند:

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:ض۱۳۳۷۷

آغاز: بسمله، حمدله و بعدلما کان الشرط فی ضمن العقد من مهمات المسائل الفقهیة؛ **انجام:** فالضابط فی الشروط التی لم تحرم الحلال باصل الشرع و بالعکس هو الجواز الا ان یمنع مانع من نص او اجماع انتهی.

رساله‌ای است استدلالی مشتمل بر مباحث: مبحث ۱. تحقیق لفظ الشرط، مبحث ۲. الأخبار المتعلقة بالباب، مبحث ۳. جواز الشرط فی الجملة اجماعی فی العقود؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ واقف: میرزا اسدالله فاضلی، تیر ۱۳۶۲؛ کاغذ: شکری، جلد: گالینگور، ۷گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۱ - ۹۰۳]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۱۹۲۱/۵

آغاز: بسمله؛ الحمد لله رب العالمین فی بیان الشرط المتحقق فی ضمن العقد من المتعاقدین؛ **انجام:** و اما القصد فمنع الملازمه قولان ...

شرط متحقق فی ضمن العقد یکی از مسائل دقیق قواعد فقه است و در این مبحث شروط باطل و شروط باطل و مبطل و شروط صحیح می‌آید، در این رساله ابتداء معانی شرط بحث می‌شود و سپس اقسام فوق بیان می‌گردد، متأسفانه نام نویسنده به دست نیامد و نیز رساله در حال ناتمامی نسخه به پایان می‌رود؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: ۱۳۳۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی، تیماج تریاکی، ۷گ (۱۳۵پ-۱۴۱)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۱۰ - ۵۹۰]

۳. قم؛ حجت کوهکمری؛ شماره نسخه:۴۲/۲

به تعبیر مرحوم حجت رساله‌ای نفیس است در مورد بحث که آن را مفصل بررسی می‌کند؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ محشی [ف: - ۴۳]

۴. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۲۹۰/۲۰

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۰گ، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳ - ۷۷]

۵. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه:۱۲۳۹/۹

آغاز: اعلم انه یجوز فی عقد البیع ان یشترط مالایؤدی الی جهالة احدی العوضین ولایمنع منه الکتاب والسنة وهو تحت قدرة المشترط علیه؛ **انجام:** وانه لیس تفصیلا للقولین علی ظاهر هما وظاهره بل یجامع الثانی بل الاول ایضا فلا ینافی فتواه فی اللعمة ایضا وانه حق حقیق بالقبول فلیتأمل

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج مشکی، ۹گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۶×۲۰سم [ف مخ: ۳ - ۱۲۸۵]

۶. مشهد؛ مدرسه خیرات خان؛ شماره نسخه:۳۱/۵

آغاز: بسمله، الحمد لله، فلما کان مسئلة الشرط فی ضمن عقد المتداولة فی السنة العلماء فی جمیع الاعصار؛ **انجام:** بحسب السند و الدلالة و الاعتضاد و الله ولی العصمة و الرشاد.

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سفید فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۲۴ سطر (۹×۱۵/۵)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [رشت و همدان: ف: ۱۷۸۲]

۷. اصفهان؛ مکتبة الزهراء؛ شماره نسخه:۱۸۵/۷

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۲گ (۸۵پ-۹۶ر)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۱۹]

۸. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه:۴۵۱۸/۲

آغاز: بسمله. حمدله ... فلما کان الشرط فی ضمن العقد متداولة فی السنة العلماء فی جمیع؛ **انجام:** و هو حسن وجه یظهر مما مر. تمت ۱۲۳۴.

این رساله شاید از طباطبائی مؤلف کتاب شماره ۱ این مجموعه باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا؛ در ۱۲۳۴ مقابله شده؛ (۱۷۵ر-۱۸۲ر)، ۲۸ سطر (۱۱×۲۱)، اندازه: ۲۱×۳۱/۵سم [ف: ۵ - ۱۳۸]

۹. اصفهان؛ مکتبة الزهراء؛ شماره نسخه:۱۸۵/۶

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ ۸گ (۷۸ر-۸۵پ)، اندازه: ۱۵×۲۱/۵سم [ف: - ۱۱۹]

۱۰. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه:۱۲۹۰/۱۶

بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۴گ، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۳ - ۷۶]

۱۱. مشهد؛ نواب؛ شماره نسخه:۵۲۶/۵

آغاز: بسمله حمدله فلما کان مسالة الشرط فی ضمن العقد المتداولة فی السنة العلماء؛ **انجام:** فاجعلها مخصصا للقاعدة مع مقاومتها لهل بحسب السند و الدلالة و الاعتضاد، و الله ولی العصمة و الرشاد.

خط: نسخ، کا: محمد کاتب، بی‌تا؛ واقف: علی مردان خان تیموری (نصرت الملک)، ۱۳۰۳ق؛ جلد: تیماج مشکی، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: - ۴۳۵]

۱۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۲۸۴/۶

انجام: و لو اتفقا علی شرط قبل العقد ثم نسیاه ... و استقرب بعضهم الصحة لتعلق القصد فی حال العقد الی ایقاع العقد الخالی من الشرط و ان کان المطلوب اولاً خلاف ذلک.

رساله در حکم شرطی است که در قرارداد نهاده می‌شود، در یک مقدمه و چند مطلب. مؤلف از صاحب مسالک شهید (۹۱۱-۹۶۶ق) و ریاض المسائل (۱۱۶۱-۱۲۳۱ق) نقل دارد. یک مقدمه در معنی لغوی شرط و سپس شش مطلب دارد: ۱. فرق شرط و تعلیق، ۲. نمونه‌ای از تعلیق و شرط، ۳. شرط در شریعت، ۴. فساد عقد به فساد شرط، ۵. آیا انجام داده شرط واجب است؟، ۶. شرط پیش یا پس از عقد چگونه است؟؛ بی‌کا، بی‌تا؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: فرنگی، ۲۶گ (۱۶۰پ-۱۸۵پ)، ۲۳ سطر [ف: ۱۱ - ۷۱۶]

● الشرط ضمن عقد الصلح / فقه / عربی
aš-šarṭ-u ḍimn-a ‘aqd-iṣ-ṣulḥ

موسوی خوانساری، محمد حسین بن محمد، - ۱۳۲۸ قمری

mūsavī xānsārī, mohammad hoseyn ebn-e mohammad (- 1910)

تاریخ تألیف: صفر ۱۳۱۷ق
رساله‌ای استدلالی در دو «مقام» در این که اگر شخصی اموال خود را به یکی از فرزندانش مصالحه کند به شرط اینکه پس از مرگش مقداری از آن اموال را به هر یک از ورثه بپردازد، آیا چنین شرطی صحیح است و صلح واقع می‌شود یا نه.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۳۰۴۱/۵

آغاز: الحمدلله ... و بعد مسألة لو صالح رجل جمیع امواله ببعض أولاده و شرط فی صحته رد مبلغ معین الی کل واحد من الورثة؛ **انجام:** تأمل یظهر وجهه بعد ملاحظة ما أسلفناه من الناقلات الشرعیة قهریة و اختیاریة. و الله العالم

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸گ (۷۸پ-۸۵ر)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۸ - ۲۴۳]

● الشرط الفاسد ضمن العقد / فقه / عربی

aš-šarṭ-ul fāsid ḍimn-al ʻaqd

زواره ای اصفهانی، حسین بن مرتضی، ق۱۳ قمری

zavvāre'ī esfahānī, hoseyn ebn-e morteza (- 19c)

تاریخ تألیف: ذیقعده ۱۲۷۹ق؛ محل تألیف: تهران
شرطی که صحیح نباشد اگر ضمن عقد شرط شد آیا سبب فساد شرط یا فساد عقد خواهد بود. در این رساله استدلالی درباره این مسئله ضمن دو مقصد دارای مطالب بحث شده است (اول در فساد شرط، دوم در حکم این عقد).

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۰۸۵۵/۵

آغاز: الحمد لله الذی احل البیع و حرم الربا ... و بعد هل الشرط الفاسد الکائن فی ضمن العقد کالبیع موجب لفساد الشرط؛ **انجام:** و غیر ذلک کما هو غیر مخفی علی المتتبع و هو عاشرها ...

خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ جلد: مقوایی، ۶گ (۲۲ر-۲۷پ)، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: ۲۷ - ۲۷۱]

● شرط المتأخر / اصول فقه / عربی

šarṭ-ul muta'axxir

رساله کوتاهی است در بیان شرط متأخر که در برخی عبادات و معاملات وجود دارد، از جمله اجازه در بیع فضولی و اشتراط وصیت به مازاد ثلث به اجازه ورثه. مؤلف ضمن بیان نظریات دیگران با عبارت «عن شیخنا الأستاد علی ما فی التقریرات» یا «ما أفاده سیدنا الأستاد» به بیان موضوع پرداخته است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۴۴۴/۶

آغاز: بسملة، الحمدلله رب العالمین ... و بعد، فهذا مختصر فی تحقیق حال الشرط المتأخر، لایخفی ان قضیة الإشتراط تقدیم الشرط علی المشروط ذاتاً و مقارنته معه زماناً بحیث یستحیل وجوده حال عدمه؛ **انجام:** و لعمری إن هذا تحقیق رشیق و مطلب شامخ عمیق، لایناله إلا ذوالنظر الدقیق بالتامل فیما ذکرناه بالتدقیق فعلیک بالتأمل التام لعلک تعرف حقیقة المرام و علی الله التوکل و به الإعتصام ...

خط: نسخ، کا: محمد باقر رضوی، تا: دوشنبه ۱۵ ربیع الثانی ۱۳۰۷ق، جا: نجف اشرف؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قرمز، ۲گ (۲۲۹ر-۲۳۰پ)، ۲۳ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳۹ - ۲۴۷]

● شرط نامه میان دولت ایران و بلژیک / اسناد / فارسی

šart-nāme mīyān-e dowlat-e īrān va belžīk

با تاریخ ۱۵ ذیحجه ۱۲۵۷ق و ملحق به عهدنامه (عهدنامه ایران و بلژیک (۱۲۵۷).

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۳۹۶۲/۱۶

خط: شکسته نستعلیق، کا: داود بن محمد بن علی مازندرانی، تا: ۱۶ جمادی الاول ۱۳۲۱ق؛ اص (۴۸) [ف: ۷ - ۱۱۵]

● شرطیات / فقه / عربی

šarṭīyyāt

رساله مختصر و ناقصی است در شرطیات. در هامش صفحه‌ای نوشته شده: «المسمی بالمنطوق» و جای دیگر مطلبی از حر عاملی در ذکر «فی فواید ۳۲۰ آیه من الشرطیات ... فی القران» درج است.

اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۲۲۳/۵

آغاز: بسمله، اصل فی المفاهیم اعلم ان المنطوق و المفهوم ...

بی‌کا، بی‌تا؛ ۲گ (۷۸ر-۷۹پ)، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۲ - ۳۰۱]

● الشرطیة / فقه / عربی

aš-šarṭīyya

فیجانی، محمد حسین بن عبدالحامد، - ۱۳۱۴ قمری

fījānī, mohammad hoseyn ben ʻabd-ol-hāmed (- 1897)

رساله ناقصی است در احکام شرط.

اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه:۲۵۲/۷

آغاز: یجب علی المدیون السعی فی قضاء الدین و لو بالتکسب ... با یلیق بحاله او بتعلیل قوت عیاله؛ **انجام:** فضل کل و عناد کما لیس فی وجوده ... و هو محیی الخلایق و ممیتها ... اهل الصلاح و النجاح لان بالعلم ... عنفوان الشباب قد بذلت جهدی لتحصیل ... الفاضل الصمدانی آقا میر محمد هاشم ... صنفت الرسالة الشرطیة و مسألة فی احکام الخلل ... و انا المفتاق الی رحمة ... حسین بن الحاج عبدالحامد فیجانی قد وقع الاتمام فی التألیف فی شهر جمادی الاولی من شهور سنة ۱۲۸۶

کا: حسین بن حاج عبدالحامد فیجانی، تا: جمادی الاول ۱۲۸۶ق؛ ۹۰گ (۱۷۳ر-۲۶۲پ)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۲ - ۳۴۸]

● **شرعة الاسلام الی دارالسلام** / اخلاق / عربی

šir'at-ul-islām ilā dār-is-salām

امام زاده، محمد بن ابی بکر، - ۵۷۳ قمری

emāmzāde, mohammad ebn-e abī bakr (- 1178)

کتابی است مفید و سودمند مشتمل بر شصت و یک «فصل» (و برخی کمتر) در آداب و سنن و اخلاق:۱. فی التحریض علی اتباع سنةالنبی (ص)؛ ۲. فیما یثبت بالسنة؛ ۳. فضل العلم؛ ۴. فضائل القرآن؛ ۵. سنة القرائة؛ ۶. آداب کتابة المصحف ...؛ ۲۰. فی الحج؛ ۲۱. سنن یوم عاشورا؛ ۲۲. سنن الاضحیه؛ ۲۳. طلب الحلال، سنن الاکل؛ ۳۰. سنن الکلام و آدابه؛ ۴۰. فی حقوق الوالدین؛ ۴۱. حقوق ذوی الارحام ...

آغاز: بسمله. الحمدلله الذی دلنا علی معرفته بالشواهد و الاعلام تعبدنا لکرامتنا باقسام العبودیة و الاحکام ... اما بعد فهذه عقود منظومة من سنن سید المرسلین و امام المتقین منتقدة من کتب الائمة المهتدین و علماء الدین.

انجام: قال لاتسبو الاموات فتئوذ به الاحیاء الحمدلله الذی هدانا و ما کنا لنهتد لولا ان هدانا الله تعالی و الصلوة و السلام علی محمد و آله و صحبه اجمعین و علی جمیع الانبیاء و المرسلین و التابعین لهم باحسان الی یوم الدین.

[دنا ۱۱۷۷/۶ (۱۰ نسخه)؛ الاوقاف العامة موصل ۵۷/۴؛ خزانة مفتی ۱۸/۵ و ۱۹/۵]

شرح و حواشی:

۱- شرح شرعة الاسلام؛ رومی، یحیی بن بخشی (-۹۰۰)

۲- مفاتیح الجنان و مصابیح الجنان = شرح شرعة الاسلام؛ بلخی، یعقوب بن علی (-۹۳۱)

۳- شرعة الاسلام (ترجمه)؛ اجه اواسی، محمد بن ابراهیم (-۱۰)

۴- روضة الاسلام؛ مرادی، عابدین افندی (-۱۰)

۵- مرشد الانام الی دارالسلام فی شرح شرعة الاسلام؛ افندی، محمد بن عمر (-۱۱)

۶- شرعة الاسلام (ترجمه)

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۲۹۱/۳

خط: نسخ، کا: حسین بن علی بن حسن بن محمد هروی، تا: شوال ۷۶۲ق؛ محشی، با ترجمه لغات به فارسی؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوایی، ۱۴۱ص (۱۶۴-۳۰۴)، ۲۱ سطر [سنا: ف: ۲ - ۲۱۲]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۵۳۷۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ ریز، کا: محمد بن مخدوم قلی ترکمان (از خاندان کوکس دیهستان)، تا: قرن ۹؛ رمزهای لوامع الافادات و کنوز جوامع السعادات یا شرح همین شرعة الاسلام از ۱۲۰ کتاب که در پایان نسخه نوشته؛ واقف: ملا محمد اسماعیل استرابادی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج مشکی، ۷۰گ، ۲۳ سطر (۱۱×۱۹)، اندازه: ۱۵×۲۳سم [ف: ۱۵ - ۴۲۲۴]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۷۵۰

آغاز: لایؤمن أحدکم حتی یکون هواه تبعاً لما جئت به؛ **انجام:** برابر

تذکر: نام مؤلف به قرینه انجام نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، کا: عبدالرحمن بن محمد، تا: صفر ۸۳۸ق؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ ۱۷۰گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۲×۱۵/۵سم [ف: ۷ - ۳۰۵]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۲۳۷

آغاز و انجام: برابر

تذکر: نام کتاب و مؤلف به قرینه آغاز نسخه تعیین شد؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: شعبان ۸۵۶ق؛ مصحح، محشی؛ جلد: مقوایی، ۱۴۹گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۳×۱۷/۵سم [ف: ۶ - ۲۲۳]

۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۵۰۹۸/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: قاسم بن خلیل، تا: اواسط شعبان ۸۹۶ق؛ ۹۴گ (۵پ-۹۸ر)، اندازه: ۱۲/۵×۱۷سم [ف: ۱۳ - ۲۹۸]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۴۶۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: جمادی الاول ۹۳۲ق، جا: تبریز؛ مصحح؛ تملک: ریحان الله بن جعفر موسوی در محرم ۱۳۲۶ق، داود بن محمد نخشبی (؟) نجفی، محمد باقر بن محمد لاهجانی، محمد حسین و امیر شیرازی، فرهاد بن ولیعهد در غره جمادی الاول ۱۲۸۳ق؛ مهر: «محمد محسن بن محمد زکی۱۱۳۳»؛ جلد: پارچه‌ای، ۲۰۰ص، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۵۰ - ۲۱۵]

۷. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۹۸۸۰

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد حسین، تا: ۹۷۵ق؛ محشی غالباً از ابن سیدعلی؛ واقف: عباسعلی واعظ چرندابی، اسفند ۱۳۴۶؛ کاغذ: نخودی، ۱۲۴گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۴ - ۳۱۲]

۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۵۳۱۳/۲

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ بر پشت برگ پایان [مختصر ف:۵۱۸]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۶۱۱

خط: نسخ، کا: عبد الله بن ابوبکر آغا کونکلیان یسار، تا: پنج‌شنبه ۱ رجب ۱۱۶۶ق، جا: ارز روم؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج زرد، ۱۱۲گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۰ - ۱۲]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۸۲۴۲/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: سید جنید، تا: ۱۲۶۸ و ۱۲۷۰ق؛ محشی به فارسی و عربی؛ ۲۲۳ص (۴-۲۲۶)، اندازه: ۱۶×۲۷سم [ف: ۵۰ - ۷۹]

● **شرعة الاسلام (ترجمه)** / فقه / فارسی

šer'at-ul eslām (t.)

این رساله، که به اختصار، یک دوره فقه اسلامی بحث شده است، از شناسایی سنت رسول خدا آغاز سخن می‌شود و سپس سنت‌های متعدد اعمال مکلف شرح می‌گردد تا به مستحبات نماز می‌رسد و با آن کتاب به پایان می‌رود.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۶۰۶

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین و الصلوة علی سید المرسلین و آله الطیبین الطاهرین فصل اول در بیان؛ **انجام:** و الحمدلله رب العالمین و الصلوة علی اشرف البشر محمد و آله اجمعین.

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: محتملاً قرن ۱۲؛ کاغذ: بخارایی، ۹۰گ، ۱۸ سطر (۷×۱۴/۵)، اندازه: ۱۳×۲۲سم [ف: ۲ - ۱۱۶]

← شرعة التسمیة فی النهی عن التسمیة ← شرعة التسمیة فی زمان الغیبة

● شرعة التسمیة فی زمان الغیبة / فقه / عربی

šir'at-ut tasmīya fī zamān-il ġayba

میرداماد، محمد باقر بن محمد، - ۱۰۴۱ ؟ قمری

mīrdāmād, mohammad bāqer ebn-e mohammad (-1632)

تاریخ تألیف: ۱۰۲۰ق

رساله معروفی شامل بیست روایت در حرمت یاد کردن اسم و کنیه اصلی حضرت صاحب الزمان (ع) در زمان غیبت می‌باشد. وی در ادامه کلام صاحب «کشف الغمة» و اعتراض او بر شیخ مفید و شیخ طوسی را آورده و کلام کشف الغمة را رد کرده است. این رساله پر از فوائد رجالی، ادبی و غیره است.

آغاز: بسمله الحمد لله رب العالمین حمدا لایبلغه حمد الحامدین و بعد فهذا کتاب شرعة التسمیه فی زمان الغیبه التسمیه فی زمان الغیبه استفتانا رهط من الاصحاب فافتیناهم. مسئله ماقول سیدنا

انجام: اللهم احملنی علی عفوک و لا تحملنی علی عدلک برحمتک یاارحم الراحمین و صلی الله علی سیدنا و نبینا محمد وآله الطاهرین.

چاپ: چاپ شده توسط انتشارات مهدیه اصفهان

[دنا ۶/۱۱۷۷ (۱۳ نسخه)]

شرح و حواشی:

۱- کشف التعمیة فی حکم التسمیة؛ حر عاملی، محمد بن حسن (۱۰۳۳-۱۱۰۴)

۲- شرعة التسمیة فی النهی عن التسمیة (منتخب)

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۲۵۱۹/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالمطلب طالقانی، تا: ۱۰۲۰ق، جا: اصفهان؛ مصحح، محشی از مؤلف، در پایان انهاء و اجازه‌ای است که مؤلف به جهت کاتب به تاریخ ۱۰۲۰ نوشته؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۹۹گ (۲پ-۲۰۰ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۰×۱۷/۵سم [ف: ۷-۱۰۴]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۱۸۳۸/۱

خط: نستعلیق، کا: علی دوست بن محمد شاگرد میرداماد، تا: دوشنبه ۱۴ صفر ۱۰۲۱ق؛ محشی با نشان «منه مدظله العالی»، مؤلف همین نسخه را بر کاتب که از شاگردانش بوده خوانده، با بلاغ قرائت به خط میر؛ کاغذ: سپاهانی، ۸۱گ (۲پ-۸۲ر)، ۱۶ سطر (۴/۵×۱۲)، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۸ - ۴۳۵]

۳. کرمانشاه؛ نجومی؛ شماره نسخه:۲مجموعه بدون شماره

کا: محمد مومن بن محمد امین، تا: ۱۰۹۹ ق [دلیل المخطوطات: ۱ - ۲۷۲]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه:۶۶۶

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه‌ای، ۶۳گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲/۷×۱۸/۸سم [ف: ۱ - ۳۳۷]

۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه:۳۶۰۶/۱

آغاز و انجام: برابر

بی‌کا، تا: قرن ۱۱، در حیات مؤلف؛ مصحح، با علامت بلاغ، محشی با عناوین «منه دام ظله»؛ تملک: محمد بن حاج عبدالرحیم قزوینی غروی در ۲۳ جمادی الاول ۱۲۶۸ در اصفهان، عبدالله بن عبدالعظیم خوانساری در ۱۱۸۳، نظام الدین الجیلانی؛ ۶۴گ (۲پ-۶۵)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۱×۱۸سم [محدث ارموی مخ: ۲-۹۳۳]

۶. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۷۵۹۰

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۱، در عصر مؤلف؛ روی برگ اول به خط مؤلف دانسته شده؛ مصحح، با نشانی‌های بلاغ؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۱۰گ، اندازه: ۱۳×۲۰سم [ف: ۱۹ - ۴۰۳]

۷. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۸۸۵۲/۱

خط: نسخ، کا: میرزا سید محمد ابراهیم حسینی، تا: قرن ۱۲، برای محمد محسن حسینی موسوی بهادر میرزا در شوال ۱۲۵۱؛ تاریخ تألیف در این نسخه ۱۰۲۵ است ولی در الذریعه (۱۷۸:۱۴) پایان ذیحجه ۱۰۲۰؛ کاغذ: هندی، جلد: گالینگور، ۱۳سطر (۶/۵×۱۳/۵)، قطع: بغلی [ف: ۱۷ - ۲۳۶]

۸. گلپایگان؛ کتابخانه حجة الاسلام گلپایگانی؛ شماره نسخه:۱۰۷/۲

کا: حسین جرپادقانی، تا: قرن ۱۲، جلد: روغنی مذهب، ۲۸گ (۱۶۰ر-۱۸۷ر)، اندازه: ۱۵×۲۰/۵سم [کتابخانه‌های گلپایگان: ف:۸۱]

۹. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۵۰۹۰/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: کربلایی حسین بن حاجی افراسیاب مشهدی، تا: ۱۱۱۶ق؛ محشی با نشان «منه، ص، ۵» و غیر آن، مصحح؛ تملک: مرحوم میرزا علی بن موسی، ثقة الاسلام تبریزی شهید در ۱۳۲۱؛ ۷۱گ (۱-۷۱)، ۱۸ سطر، اندازه:۷×۱۳ سم [ف: ۳۸ - ۲۴۹]

۱۰. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۴۶۵۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ تحریری، کا: میر فدا علی کاظمی، تا: شنبه ۶ ربیع الثانی ۱۲۳۰ق، جا: لکهنو؛ مقابله شده؛ اهدایی: رهبری، اسفند ۱۳۷۶؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج فرنگی، ۱۵گ، اندازه: ۱۷×۲۲/۸سم [اهدائی رهبر: ۲ اخبار ۱ - ۴۰۰]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه:۳۵۲۷-ف

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۴؛ قطع: ربعی [فیلمها ف: ۲ - ۱۷۲]

۱۲. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه:۲۱۴۳-عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: محمد حسن بن محمد حسین سردرودی، تا: ۱ جمادی الثانی ۱۳۳۷ق؛ محشی با نشانه «منه ره»؛ ۹۴ص (۱۴۲-۲۳۵) [عکسی ف: ۱ - ۲۴۰]

۱۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۱۰

آغاز: برابر؛ **انجام:** و آله الطاهرین و کتب بیمینا ... عما یصفون ... اقصی مراتب الجنان.

خط: نسخ، کا: بهاء الدین، بی‌تا [الفبائی - ۳۷۱]

۱۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۱۷۱۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** و آله الطاهرین و کتب بیمیناه الجانیه ... و تعالی عما یصفون.

خط: نسخ، کا: محمد یوسف امامی، بی‌تا [الفبائی - ۳۷۱]

۱۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه:۱۱۳۲/۸-طباطبائی

آغاز: برابر؛ **انجام:** فمنها ماروا‌ه شیخنا الاقدم الافخم

تنها اوائل رساله نقل شده؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۱ص (۲۴۲) [ف: ۲۳ - ۶۰۰]

● **شرعة التسمية فی النهی عن التسمية (منتخب)** / شرح حدیث / عربی

šir'at-ut-tasmīya fi-n-nahy-i 'an-it-tasmīya (mn.)

وابسته به: شرعة التسمية فی زمان الغيبة؛ میرداماد، محمد باقر بن محمد (-۱۰۴۱)

گزیده‌ای است از کتاب شرعة التسمية، تألیف میر داماد، حدیث خضر که پرسش‌هایی از حضرت امیر المؤمنین علی شده و آن حضرت پاسخ لازم به آنها داده اند.

[شرعة التسمية: چاپ اصفهان، سال ۱۴۰۹ق]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه:۱۲۶۸۰/۵

آغاز: فی تحقیق حدیث الخضر ... قال اقبل امیر المؤمنین ذات یوم و معه الحسن بن علی؛ **انجام:** وان کان صریح ظاهره ظهر فی الانطباق علی قول ارسطاطالیس و الانبیاء علیه و الله سبحانه اعلم.

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ محشی، رکابه‌دار؛ ۳گ (۴۲-۴۴)، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۱×۱۶سم [ف: ۳۲ - ۲۳۲]

● **شرعیات** / فقه / فارسی

šar'īyyāt

میرزای قمی، ابوالقاسم بن محمد حسن، ۱۱۵۱ - ۱۲۳۱ قمری

mīrzā-ye qomī, ab-ol-qāsem ebn-e mohammad hasan (1739 - 1816)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۲۱۲۰۸

بی‌کا، تا: ۱۲۲۹ق، خریداری از مصطفی حسینی [رایانه]

● **شرعیات نبوی** / فقه / فارسی

šar'īyyāt-e nabavī

طهرانی، جلال الدین، ۱۳۱۰ قمری

tehrānī, jalāl-od-dīn (1893 -)

یک دوره مختصر آموزش فروع دین به صورت سؤال و جواب می‌باشد که جهت تدریس در مدارس ابتدایی نوشته شده است. این اثر بارها به چاپ رسیده است.

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۲۰۶

آغاز: بسمله، س - مسلمان کیست ج - مسلمان کسی است که اعتقاد به اصول دین اسلام داشته و عمل به فروع دین اسلام بکند. س- اصول دین یعنی چه، ج -؛ **انجام:** پس ما باید اعتقاد به اینها داشته باشیم و بدانیم که اعتقاد به اینها از ضروریات مذهب ما می‌باشد

کتاب اول؛ خط: نستعلیق متوسط، کا: حسین بن حاجی میرزا ابوالقاسم تاجر کاشانی، تا: ۱۳۴۱ق؛ با عبارت تملیکی: «از مال آقاتقی ولد صدق آقا محمد رضای کاشانی»؛ خریداری از عاطفی ۱۳۸۳/۱۰/۲۲؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۸گ (۱پ-۸پ)، ۲۵سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [رایانه]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه:۸۲۰۶

آغاز: بسمله، س - فروع دین اسلام عبارت از چیست و چند است ج - فروع دین عبارت از آنچه باید بآنها عمل کرد؛ **انجام:** خونبهای خنثی سه ربع خونبهای مرد است و خونبهای غلام و کنیز قیمت اوست

کتاب دوم؛ خط: نستعلیق متوسط، کا: حسین بن حاجی میرزا ابوالقاسم تاجر کاشانی، تا: ۱۳۴۱ق؛ مجدول؛ تملک: تقی بن محمد رضا کاشانی؛ خریداری از عاطفی؛ کاغذ: فرنگی نخودی، ۲۳گ (۹-۳۱)، ۲۵سطر (۹×۱۶)، اندازه: ۱۱×۱۷/۵سم [رایانه]

● **شرعیت استخاره** / دعا / عربی

šar'īyyt-e estexāra

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۵۸۵۸

آغاز: بسم الله. اختلف الاراء فی اصل شرعیة الاستخارة؛ **انجام:** و ان جداله غیر مربوط بمحل النزاع ... محمد رحیم.

خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد رحیم، تا: قرن ۱۳[رایانه]

● **شرعية تلقين الاطفال** / فقه / عربی

šar'īyya-u talqīn-il-aṭfāl

حویزاوی، محمد ابراهیم بن غیاث الدین محمد، - ۱۱۶۰ قمری

hovayzāvī, mohammad ebrāhīm ebn-e qīyās-od-dīn mohammad (- 1747)

رساله کوتاهی در شرعیت تلقین برای میت از اطفال مسلمان.

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۲۲۳۷۰

آغاز: بسمله. الحمدلله قد اتفق الشرف بمطالعه؛ **انجام:** فلا یسقط بهذا القدر من الکلام و السلام علی اهل اسلام.

خط: نستعلیق شکسته، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه:۶۱۲۶/۲

آغاز: پس از خطبه و نام مؤلف: قد اتفق لی التشریف بمطالعة فایدة قد کتبها بعض اجلة الصدور العظام؛ **انجام:** فلایسقط بهذا القدر من الکلام و السلام علی اهل السلم

خط: نستعلیق و شکسته، بی‌کا، بی‌تا؛ ضمیمه نسخه ش ۵۷۱۲؛ واقف: فهرستی، تیر ۱۳۱۰؛ اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۵ - ۴۹۵]

Union Catalogue of Iran Manuscripts

Volume 20

šarḥ-uš-šawāhid - šar‘īyya

By

Mostafa Derayati

derayatimostafa@yahoo.com

Al-Javad Cultural &

Research Institute

Phone: ++ 98-511-2211106 Fax: ++ 98-511-2211108
Address: no.24/Nazer 7/Shahid Hasheminezad St. / Mashhad. Iran
Email: info@aljavad.com